Broj 1 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 7. jenara 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“ izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša ...— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

„EDINOST“

Početkom god. 1876. — dakle ravno prije pedeset godina — donijela je «Naša Sloga», koja je onda izlazila u Trstu, ovu kratku vijest:

«Edinost». Pod tim imenom izlazi od nove godine ovdje u Trstu slovenski list kao glasilo naše braće Slovenaca u Trstu i okolici. Izlazi dva puta na mjesec, a iz praktična mu se sadržaja vidi, da će puku mnogo koristiti.»

«Naša Sloga», nezaboravno glasilo hrvatskoga naroda u Istri, mezimče našega velikoga biskupa Dobrile, bila je dobar prorok: «Edinost», list naše najbliže i najdraže slovenske braće donijela je već do sada svemu našemu narodu najveće koristi.

U doba, kad je ona prvi put poletjela u taj bijeli svijet, položaj je nesamo nas Hrvata u Istri već i braće Slovenaca u Trstu i okolici bio vrlo tužan. Mi istarski Hrvati imali smo našeg neumrlog biskupa i nekoliko drugih ljudi. Od svetovnjaka isticao se položajem i vrlinama svojim dr. Vitezić.

To su bili svi, na kojima se u ono vrijeme upirao naš narodni pokret u Istri.

Tršćanski Slovenci bili su onda kudikamo slabije sreće. Čestitih i požrtvovnih narodnih ljudi imali su i oni, ali od istaknutijih političkih ličnosti — gotovo nijedne. Časni Nabrgoj izišao je tek poslije na glas kao vrli narodni borac, dok su se kasniji vodje i prvaci, dr. Gregorin, dr. Slavik, dr. Rybář, dr. Wilfan i drugi tek spremali da u dogledno vrijeme uzmu u svoje ruke vodstvo nad sudbinom tršćanskih Slovenaca.

Tim narodnim prvacima trebalo je neko da pripravi put. Taj veliki zadatak imala je da izvrši «Edinost».

I izvršila ga vrlo časno. Što je bilo najčestitije i najumnijega u Trstu, to se okupljalo oko «Edinosti», tako da je list iz godine u godinu sve većma napredovao. Najprije je izlazio dva puta na mjesec, a zatim jedan pa dva puta na sedmicu, dok nije napokon postao dnevnik, vrlo uvažen nesamo u našim krajevima, već i kod svih Jugoslovena.

Negdašnja «Naša Sloga» išla je uporedo s «Edinosti». U svim pitanjima narodnim bile su složne i vrlo lijepo popunjavale jedna drugu. Pisanje obaju listova pridonijelo je najviše onoj divnoj slozi Hrvata i Slovenaca, slozi, koja je mogla da posluži kao sjajan primjer svoj našoj slavenskoj braći.

Ovo lijepo ime «Edinost» dali su naši narodni prvaci prvome političkom društvu, što se je obrazovao u ovim našim krajevima. Sjedište toga političkoga društva «Edinost» — bilo je u Trstu. Više godina bio mu je predsjednikom naš pokojni prvak, profesor Matko Mandić. Medju odbornicima bilo je i Slovenaca i Hrvata, koji su svi složno radili u duhu narodne sloge nesamo u korist Trsta i okolice već i Istre i otoka. Poslije, kad se narodni posao razgranio i u Trstu i u Istri, stvorili su istarski Hrvati i Slovenci svoje posebno političko društvo u Pazinu. No i od tada su oba društva radila uporedo, a i njihova glasila «Naša Sloga» i «Edinost» išla su istim pravcem kao i ranije.

«Edinost» je izlazila i u vrijeme rata, a i u najnovijim, najkritičnijim danima ostala je na visini, koja služi na čast nesamo tršćanskim Slovencima već i svima nama, koji zajedno s našom «Istarskom Riječi» idemo s njome uporedo, kao što je ono negda išla i nezaboravna «Naša Sloga».

Pedeset će se godina navršiti sutra, što je taj list započeo svoj rodoljubni i korisni rad u narodu našem.

Veseleći se od svega srca ovom rijetkom jubileju, kličemo:

Živjela naša dična «Edinost»! Doživjela i drugih jubileja u ljepšoj sreći i većem zadovoljstvu!

Христос се роди!...

Уредништво и управа „Истарске Ријечи“ жели свим својим претплатницима, читатељима и пријатељима Православне вере честит Божић и срећне Божићне празнике.

Smrt kraljice-majke
Margherite Savojske

U ponedjeljak, dne 4. o. mj., u 11 sati prije podne preminula je u Rimu kraljica-majka, Margherita Savojska, majka Nj. V. kralja Viktora Emanuela III.

Visoka je pokojnica ozbiljno obolila u mjesecu decembru. No sve dosadašnje vijesti o njezinoj bolesti bile su povoljne, pa je izgledalo, da je odstranjena svaka pogibelj za dragocjeni život visoke žene, majke Nj. Vel. Viktora Emanuela III., kralja Italije.

Medjutim najedamput je stigla vijest, da se je stanje visoke bolesnice neočekivano tako pogoršalo, da se svaki čas približuje katastrofa. I doista malo za tim je uslijedila žalosna vijest, da je kraljica-majka zauvijek zaklopila svoje blage oči. Njezina neočekivana smrt izazvala neizmjernu žalost nesamo u kraljevskom domu, nego po cijeloj Italiji. Sav je italijanski narod, koji je svim žarom svoje duše ljubio i obožavao visoku pokojnicu, zavit u crninu.

Visoka pokojnica bila je čestita žena, uzorna majka i plemenita vladarica. U kratko: resile su je sve vrline jedne kraljice i majke, čime može da se ponosi sav italijanski narod.

I ponosi se! To se najbolje vidi u ovim žalosnim danima, kad je cijeli italijanski narod okupljen u žalosti oko kraljevskog doma.

Toj žalosti kraljevske kuće i cijelog italijanskog naroda pridružuje se i naš slavenski narod u Julijskoj Krajini. I on se — prožet čuvstvom državljanske solidarnosti — duboko klanja kraljevskom domu pred mrtvačkim odrom kraljice-majke.

* * *

Margherita Savojska rodila se 20. novembra 1851 kao kćerka princa Ferdinanda Genovskega i princezinje Jelisave Saksonske. Ferdinand Genovski je bio brat kralja Viktora Emanuela II. Dne 22. aprila 1868 se je vjenčala sa sinom kralja Viktora Emanuela, prijestolonasljednikom Umbertom, kasnijim **kraljem Italije, koji je bio 29. julija** 1900. zavratno umoren u Monzi. 11. novembra 1869 rodila je sina Viktora Emanuela III., sadašnjeg kralja Italije.

700-godišnjica smrti Sv. Franje Asiškoga
Mogućnost izmirenja Vatikana sa Kvirinalom

Ove će godine cio katolički svijet proslaviti 700. obljetnicu smrti sv. Franja Asiškoga. Vatikan je već dao inicijativu za tu proslavu, a za njim se povela i italijanska vlada, odredivši da 4. oktobra 1926. bude narodnim blagdanom i da svečanosti, koje će se tokom ove godine obdržavati u Italiji, imaju službeni karakter. Predsjednik italijanskog ministarskog savjeta, on. Mussolini, upravio je svim državnim uredima i javnim institucijama, te diplomatskim predstavništvima u inostranstvu jednu poslanicu, u kojoj ih poziva, da organizuju svečanosti, koje treba da posvjedoče da je Italija, dajući čovječanstvu mnoge velikane uma, obdarila kršćanstvo «najitalijanskijim od svih italijanskijih svetaca», koji je obnovio Kristovu religiju (vjeru) i označio puteve, po kojima ima čovječanstvo da koraca k savršenstvu.

Mussolinijeva poslanica imade posebno značenje zbog toga, što se u njoj universalnosti katoličke crkve daje jedan čisto italijanski pečat i italijanskom narodu namijenjuje misija duhovnog osvajanja svijeta. Ovo naglašavanje potrebe da katolička crkva bude do u tančine italijanizovana predskazuje nam, da se spremaju važni dogadjaji, koji će vjerovatno uslijediti uporedno sa proslavom Asiškog sveca. S tim u vezi šire se glasovi o izmirenju Vatikana s italijanskom vladom, o izlasku pape iz Vatikana i o likvidaciji «rimskog pitanja».

No na to ćemo se kasnije osvrnuti, a sad ćemo, u kratkim potezima, prikazati ličnost Asiškog sveca, koga, poslije sedam vijekova, Italija hoće da učini svojim pionirom. Ali kult ovog sveca, koga je legenda učinila universalnim, jači je od svih pokušaja da se njegovu baštinu, koja je općekršćanska, učini svojinom jednog naroda ili jedne vjerske organizacije. U traženju socijalne pravde i duhovnog jedinstva čovječanstvo, i u našim danima, preživljuje tešku krizu, koja se ne razlikuje mnogo od one, koju je italijansko društvo preturalo potkraj 12. i početkom 13. stoljeća. Zato će uspomena na veliko socijalno i pacifikatorno djelovanje svetoga Franja, koji je svojim uznositim samopregaranjem, u jednoj od najmračnijih doba otvorio čovječanstvu svijetle vidike duhovnog savršenstva, blagotvorno djelovati i na današnje društvo, da se uskori uspostavljanje oborenih moralnih vrednota.

Za približno okarakterisanje vremena i sredine, u kojoj je ovaj svetac započeo propovijedati ljubav i samoodricanje, napomenut ćemo, da je u to vrijeme samoživost bila smatrana odlikom, tako da su italijanski gradovi jedva se udružili da suzbiju njemačku invaziju, ali, po pobjedi izvojštenoj nad vojskom Fridriha Barbarose, samoživost je bila sve prožela. Jači je htio da podvrgne slabijega bez obzira na pravdu i čovječnost. Glavna težnja italijanskog društva bila je ustremljena k obogaćivanju, i pred njom su padali svi moralni obziri. Grad je ustajao protiv grada, kasta protiv kaste, gradjanin protiv gradjanina. Tom općem kidisanju nije bilo granica: ko je bio bogat htio je biti još bogatiji, a siromašni slojevi, vodjeni neobuzdanom mržnjom, upinjahu se da ispreture postojeći poredak, kako bi oni došli na položaj bogatih.

Jedino je seljaštvo krotko podnosilo sve terete, ali i njegovoj ustrpljivosti došao kraj, kad su, po zaključenju mira u Constanci 1177. g., feudalci prionuli još jačem tlačenju siromašnog kmeta, koji ni kod svećenika nije mogao da potraži utjehe, jer je i svećenstvo bilo korumpirano. U tom posvemašnjem neredu socijalnom, sv. Frano obnavlja istinsku misiju kršćanstva i utire putove k jednom savršenom i ako možda nedostiživom — društvenom poretku.

Rodjen 1182. od oca Pier Bernardona, bogata trgovca u Assisu, na krštenju je dobio ime Ivan. Kršćanska legenda veli, da je njegovoj majci andjeo naložio da se za porodjaja skloni u staju, što je ona i učinila, porodivši na slami bogodano dijete. Mali Ivan, kad je poodrastao, pratio je oca na trgovačkim putovanjima, i kako je s ocem često putovao u Francusku nauči francuski jezik i dobije nadimak Francesco (Franjo). Njegova je mladost bila vesela i bezbrižna. Činilo se, da će mladi Franjo postati dobar trgovac i ugledan gradjanin, jer se već bio privikao i uživio u očev posao.

Kadkada se doduše pokazivao velikodušnim prema potlačenima i milosrdnim prema životinjama. Otac mu to nije priječio, dok jednoga dana — Franju je tad bilo 25 godina — on prodade neki trgovački espap u Folignu i ponese sav novac tamošnjem župniku, a kad župnik nije htio da uzme ponudjeni mu novac, mladi je Franjo bacio kesu s novcem kroz prozor. To je začudilo oca i navelo ga da posumnja u zdravu pamet svoga sina. Odvede Franja biskupu, da ga on urazumi i opomene da bude razborit. Ali pred biskupom Franjo se do gola svuče i odrekne se svojih roditelja, pa navukavši na sebe prostu tuniku, bosonog zadje u narod prosjačeći i propovijedajući ljubav, milosrdje i kajanje.

Svojom ubjedljivom riječi ubrzo je našao sljedbenika i ustanovio poseban red, kome su pristupili jedanaestorica njegovih drugova. Pravilnik toga reda osnovan je na riječima evandjelja: «Ako ćeš biti savršen prodaj sve što imaš, i daj siromasima», pa zatim kreni da duhovno osvojiš svijet, ali «na taj put idi bez zlata i srebra, bez torbe i tunike, bez sandala i štapa.»

I tako u svijetu opojenim bogatstvom i uživanjima, Asiški Siromašak, praćen redovnicima novog reda «male braće», koji je papa Inocent III. odobrio i sankcionisao 1215. god., uspijeva da umiri trzavice i sporove, koji su u Italiji bili tada uvijek na dnevnom redu, i da, idući iz grada u grad, iz sela u selo, posije sjeme bratstva i ljubavi. Pri tome je svojom smirenošću zasjenio i najveće misli oce i pionire kršćanske civilizacije u historiji srednjega vijeka.

U svojoj bezgraničnoj ljubavi nije mu bilo dosta zagrliti sve ljude, nego ljubav i milosrdje on prostire na sva stvorenja. Idući kroz šume pjesničkim riječima diže hvalu Bogu i poziva ptice i zvijeri, nazivajući ih braćom, neka i one slave Stvoritelja. Moli lastavice sestre svoje, da ne cvrkuću, dok im on tumači riječ Božju, pa da potom s njim skupa upute hvalospjev Nebu.

Njegovi prvi učenici prikupiše propovijedi kratke i pjesničke, koje je pučkim narečjem sv. Franjo za života izrekao. Tim pjesmotvorima, od kojih je najveličajniji «Cantico del Sole», njegovi su učenici dodali kratke legende, u kojima se prikazuje njegov život, i pripisuju mu se djela i čudesa, koja pod oštrom kritikom mogu izgledati i realna. Iz pribilježaka njegova učenika i fra Pacipika — koji je bio obdaren pjesničkom oreolom od Fridriha II. — dade se zaključiti, da je sv. Franjo bio nepismen, i da su potom njegovi umotvori, kao i sam pravilnik franjevačkog reda, diktirani u pero njegovim učenicima.

Po dozvoli pape sv. Franjo je obišao Španjolsku, Afriku, Egipat i Palestinu, gdje je posjetio sveta mjesta i svojim redovnicima povjerio čuvanje Kristova groba. Kako neki tvrde na tom je putovanju, preko Albanije, stigao i na obale, zadržavajući se neko vrijeme u Dubrovniku.

Nekoliko godina pred smrt osnovao je u Assisiu prvi franjevački samostan, a potom po pravilu reda uputio franjevce da propovijedaju siromaštvo i milosrdje, te da se podvrgavaju teškom ispaštanju, kako bi primjerom pokazali da je bogastvo napast, koja potiče samoživost i medjusobno kidisanje.

Shvaćajući da ne može svak podnositi strogost pravila franjevačkog reda ustanovi poseban red za usavršavanje kršćanskih osjećaja, nazvavši ga Trećim redom. U nj su mogli da udju svi, bez razlike, vjernici. Taj se red ubrzo proširio po svijetu. Trećoredci bili su medju ostalim: Dante, Krištof Colombo i Giotto. Franjevačka familija osim toga se dijeli: na konventualce, malu braću i kapucine. Po smrti sv. Franja 1226. god. papa je povjerio franjevcima misionarstvo u svim zemljama, što oni do danas vrše.

Ličnost Asiškog Sveca bila je i otprije, a naročito je posljednjih decenija — predmetom ozbiljnih i dubokih studija. U Italiji je proučavao poznati državnik Ruggero Bonghi, a D'Annunzio se s ushitom prosvetio kultu ovog sveca.

Specijalne studije o sv. Franju napisali su: Španjolac Emilio Castellar, Francuz Henry Sabatier, Danac Joergesen i Englez Chersterton.

Kako smo prije napomenuli, predstojeća proslava 700. obljetnice sv. Franja imala bi da posluži Vatikanu i italijanskoj vladi da se definitivno likviduje rimsko pitanje, i da papa napusti vatikansku klauzuru. Ovih dana su rimski listovi donijeli vijest, da će italijanska

vlada vratiti tom prigodom franjevačkom redu staru zgradu franjevačkog samostana u Assisi, u kojoj je danas smješten dječji kolegij. U toj bi zgradi, po predaji franjevcima, stanovao generalni ministar reda konventualaca. Taj poklon kao i najavljene državne svečanosti potvrdjuju verziju, da će doista ove godine Mussolini izmiriti Vatikan i Kvirinal, što će kako on veli u svojoj poslanici, «dati katoličkoj crkvi jedan čisto italijanski pečat.»

«Tribuna» pišući o mogućnosti izlaska pape Pia XI. iz Vatikana ističe, da će za dokidanje klauzure najpodesniji momenat biti: proslava u Assisiu, na koju bi papa Pio XI. osobno došao. U isto bi vrijeme — kako «Tribuna» tvrdi — bio održan ekumenski koncil, za koji se prema pouzdanim informacijama, već čine pripreme.

Kako je poznato 1870. g. održavan je posljednji ekumenski koncil, koji je, zbog francuskog poraza kod Sedana i neposrednog ulaska italijanskih četa u Rim, bio prekinut da se više ne sastane. Od tada je prošlo 55 godina i sve pape u znak protesta, zbog povrede njihovog suvereniteta, nisu izlazili iz Vatikana, proglasivši se sužnjevima. Pio X. doduše je, zadržavajući skrupoloznu klauzuru, pomišljao da sazove u Vatikanu ekumenski koncil, ali u tome ga je rat prekinuo.

Na koncilu, koji papa Pio XI. namjerava sazvati tokom ove godine, imalo bi da bude pretresano pitanje ujedinjenja kršćanskih crkava. Rimsko pitanje t. j. uredjenja odnosa izmedju italijanske vlade i Vatikana ne će, kako «Tribuna» saznaje, biti predmetom diskusija na ovom koncilu, nego će to pitanje biti prije toga riješeno s italijanskom vladom, a na ekumenskom koncilu papa bi se, na poziv biskupa, odazvao molbi vjernika da izadje iz Vatikana. U tu svrhu svi biskupi, koji će učestvovati koncilu, a drži se da će ih biti preko 1000, prepustit će papi da regulira «in bonum ecclesiae» rimsko pitanje. Potom bi sa koncila papa Pio XI. krenuo u Assisi, i tako dokrajčio dobrovoljno «sužanjstvo».

DOPISI

IZ BUZEŠTINE.

Gdje svršava «Istarska Riječ»?

Nama se nešto ne dopada. Mi naime vidimo u uredu naše pošte neke osobe, pak nam se čini, da jedna ili druga privatna osoba nekako nadzire, kontrolira našu gospodju poštaricu, inače dobru osobu. Da na primjer, k nama već ne dolazi «Istarska Riječ» redovito, i to samo kadagod, onako da se ne reče, da ne dolazi nikada. Dotične privatne osobe bit će samo da gledaju, da li je koji dopis iz Buzeštine, da li je koji od «interesiranih» osoba spomenut, eto — taj broj, ti brojevi ne dolaze u ruke naše, u ruke pretplatnika. Mi smo pretplatnici, mi dakle plaćamo «Istarsku Riječ», mi dakle imamo pravicu primati je. Dobro, ako je zaplijenjena od oblasti u Trstu, ali ne možemo već dalje podnašati, da nama pošta u Buzetu ne uručuje taj list. Ako reklamiramo, odgovara nam «Istar. Riječ», da nam se je šalje redovito. Dakle, gdje je? Naša pošta u Buzetu mora odgovoriti. Kamo dolazi «Istarska Riječ». Mi samo znamo, da se je u gradu čita, a mi je Slaveni ne primamo i ne čitamo. Mi smo doživjeli i to, da su neki trgovci paketovali s našom «Istar. Riječi». Zar je to pošteno?

Ovoliko dajemo na znanje upravi «Ist. Riječi», našoj pošti u Buzetu, te ravnateljstvu pošta u Trstu. — **Neki pretplatnici «Istar. Riječi.»**

IZ RIJEKE.

Ribarske stvari. - Dosadašnji uspjesi riblje komisije. - Seminarij. Sempioncino.

Riblja komisija, o kojoj sam vam već govorio, izvršila je do sada dva velika djela: Delegat Mardešić, čini mi se iz Visa, izjavio je novinarima, da nije istina, da je pokojna Jadranska banka, dala ministru Mussolinu četiri milijuna lira, a drugo: komisija je stvorila jednoglasni zaključak, da se ima njezin rad odgoditi do 20. januara 1926. godine Gospodnje.

Inače naše gradjanstvo posvećuje toj ribljoj delegaciji vrlo malo pažnje. Ima ih čak, kojima su ta gospoda i nepoćudna. Oni rezoniraju ovako: Riječka luka se iz dana u dan puni ćozotskim ribarskim ladjama. Duž čitav Molo Longo ne vidiš drugo nego mrežu do mreže razapetu na jarbolima. Što ima ovo da znači? Ne kane li možda — pošto sve konvencije ne mogu da ožive Rijeke — ne kane li možda napraviti od našega grada jedno ribarsko gnijezdo? Nije li možda ova riblja komisija došla ovamo u namjeri, da to provede? I ta bi bila lijepa! Rijeka, naša slavna, lijepa Rijeka pak da padne na rang jednog običnog, smrdljivog ribarskog grada?

O tom mi je juče dva puna sata govorio i Francele i čitavo se vrijeme zgražao i sav crven u licu vikao:

— Jos i to! Nasa Rika bude jedna skifozna peskarija, a mi stari grajani — Indeficienter — da budemo kako i Kirci! Semo bei!

Ja sam mu odmah odgovorio, da to ne bi bilo nikakvo veliko zlo.

— To, što vi velite, da bi Rijeka mogla postati ribarski grad.

— Kako to govorite?. Ca su vam bakuli va glave? — uze Francele da se ljuti.

— Zašto se ljutite? — rekoh ja. Idite malo u Francesku, u Bretanju, ili pak u Skandinaviju, pogledajte malo one ribarske gradove, pak da vidimo, dali ćete se onda ljutiti. A šta vi mislite, šta znači to: jedan lijepo uredjeni ribarski grad? Ja se, kako znate, ne prtim u te vaše domaće petljanije, ali što je do mene, ja vam svečano izjavljam, da bih volio vidjeti Rijeku kao jedan dobro uredjeni ribarski grad, negoli da mi o njoj pjevate kao o kakvom velevažnom i veleznamenitom emporiju na — papiru. Na primjer: zar ne bi bolje bilo, da je na mjestu fabrike od ulja, koja ne radi, jedna fabrika sardina, koja bi radila? Zar se, na priliku, ne bi mogla industrija, koja sada spava svojim tvrdim snom, zamijeniti tvornicama mreža, palingara, vrša, osti, udica itd. itd.?

Francele, dakako, ni čuti o tom. Ili će Riječani biti gospoda ili ništa. Ribari — nikako i nikada!

E pak neka budu ništa — šta ću im ja! Ali onda neka podnose svoju sudbinu mirno i dostojanstveno i neka ne brundaju za svaku sitnicu kao ono o Božiću radi riba, koja da im je smrdjela, jer je bila malo gnjila i skupa! Da pravo kažem, ni meni je bilo pravo bilo, da jedem gnjilu ribu, pa razumijem, što je i «Vedetta» digla svoj autoritativni glas protiv te nepodopštine, ali ne razumijem, zašto se na Rijeci toliko kostriješe, kad vide nekoliko mreža razapetih duž Molo Longo. Zar nije bolje, da na onom mjestu vise mreže nego li paučina? Gospodo i braćo Riječani! Kad smo već holokausti, budimo malo i pametni!

Jedna velika novost: dobit ćemo seminarij. Pogodba je već potpisana, i ja mogu da javim, da će se budući kvarnerski svećenici odgajati u Vili Celigoj. «Vedetta» se veseli. Hvali Mussolina i papu, i presvitloga Saina, koji su ispunili davnu želju nas Riječana, da imamo u našem gradu jedan seminarij, u kome «si formerà il clero italiano». O tome sam juče razgovarao s Ninettom i ona je izjavila, da je taj seminarij za nas vrlo potreban...

Na Silvestrovo bilo je na Rijeci vrlo živo. Sve je bilo kao noro. I najzabitnije kavane bile su dupkom pune. Posvuda se plesalo i znojilo se za Patriju. «Vedetta» s radošću konštatuje, da je u «Sempioncinu» bilo mnogo **sempioncina** iz Sušaka. Veli da je bilo i takovih mladih naciona-lista, o kojima ne bi prije par godina bio niko ni pomislio, da će kada zaviriti na Rijeku. Tome da je valjda — veli «Vedetta», pridonio «patto di amicizia».

I ja mislim, da će biti tako, jer je na Sušaku već od davne davnine poznata poslovica, da više privlači jedna dlaka riječke amicicie nego li stotina parova jugoslavenskih volova.

Sad smo u Novoj Godini. Ministar Predsjednik pisao je Farinacci-u, da će ova godina biti još interesantnija od prošle. Idimo da vidimo! **Rokac.**

IZ SV. MARTINA POKRAJ BUZETA.

Zabranjeni plesovi.

Mi smo mislili svršiti staru nesrećnu godinu 1925. (Bog joj se smili njenoj grišnoj duši!) — plesom. Molili smo «ponizno» našu općinu za dozvolu, koju nam odbila — općina, pismeno, a usmeno nam se kazalo, da nam ples zabranjuju oružnici radi javnog reda i mira. Vele, da su oni zaposleni isti večer, plesom u gradu, pak se boje, da ne bi došlo u Sv. Martinu do — krvoprolića. A mi bržni nikad ne vidjesmo druge krvi nego prašćju kada ga zakoljemo, i čovječju, kada se porežemo u šumi ili na polju. Ali, brate, znamo mi gdje leži zec...

No pleše se svake nedjelje u pokojnom Narodnom domu. Tu je «poduzetnik» plesa sinjor Bomba. Sviraju domaći svirci. Dolazi puno mladog svijeta na ples. Red dri, čini veći prostor za plesače potiskavanjem i guranjem plesačica naš šinjor brigadir. Drugače ne bi bilo reda, mira i — krvoprolića..!!? Čast komu čast. Ali samo još ćemo ovo reći: mi se seljaci prerado i previše tužimo na sve: i na poreze, takse i plaćila sva, ali se ne tužimo na ovu veliku taksu (trošak) za ples. Tužimo se na skupoću i težak život, tužimo se na siromaštvo, ali — plesovi pokazuju, da ima u nas novca. — Jedan glavni grajan je rekao, da se hoće za Slovene plesovi, da budu siromašniji i pokvareniji... Ben detto!

IZ GABRONIĆI.

Draga «Istarska Riječ»! Prošlo je već 3 godine, odkad širiš prosvjetu i govoriš u ime cijeloga slavenskoga puka u Istri. Tvoj glas je glas cijele Istre. Zato se i danas obraćamo na tebe molbom, da ustraješ u teškoj borbi i da nas i nadalje tješiš u ovim teškim danima.

Nama ovdje nije dobro. Taru nas svakojake brige i nevolje. Ljetinu smo imali vrlo lošu, a prihoda nikakvog. Pa ipak nam dolaze svakim danom novi platežni nalozi, da platimo poreze. A otkud da ih platimo? Mi ne znamo.

Još nešto! U zadnje vrijeme uvelike smo zabrinuti i radi našeg pomladka. Naša mladež danomice juri u sve to veću propast. Siromaštvo je veliko, a mladež usprkos toga ide po krčmama i plesovima. Srce nam krvavi od žalosti, osobito kad vidimo neizmjernu raskalašenost ženskog spola. Danas su ženske zbilja na nižem stupnju nego muškarci. Bože moj, kakve će to biti buduće majke!

Očevi i majke, opametite se! Držite djevojke kod kuće i nemojte im dozvoljavati, da se kojekuda skitaju po plesovima! To nije za njih. One moraju da budu trijezne i pametne, ako hoće da jednom budu valjane gospodarice i majke. Sapienti sat!

IZ PAZINA.

† Fran Raner.

Dne 30. decembra prošle godine preminuo je ovdje u 69. godini svog života gosp. Fran Raner, zidarski poduzetnik.

Pokojnik je bio dobar čovjek i razuman gospodar. Svoju djecu odgojio je u narodnom duhu. A i sam je bio dobar Slaven, koji nije nikada zatajio svojeg porjekla.

Pogreb se je vršio na Novu godinu. Sprovod bio je upravo divan. Na vječni počinak ispratilo ga mnogo prijatelja, znanaca i štovatelja.

Za sobom ostavlja suprugu i dva sina: trgovca Ćira i liječnika dra. Frana.

Ucviljenoj porodici naše iskreno saučešće, a pokojniku vječnaja pamjat!

Franina i Jurina

i Čovek z dugum bradum va Mukdene.

Fr.: Ma ča mislimo mi letovat ovde va ovoj Manćurije?

Jur.: Ja čekam svaki dan list od onega Rusa, ki nas je pozval va Vladivostok. Prej ne moremo tamo.

Čovek z brad: Pak i da bite oteli, ne bim vas ja pustil. Ča vam morda ni lepo i dobro ovdeka pul mane?

Fr.: I kako da nam je lepo i dobro, ma ako poje ovako napred, mi ćemo vam tu pojist i kosti i mozgi.

Čovek z brad: Da vas je još deset, ne bite mi bili teški. Nego pustimo to. Raje vi malo mane povedite, kuda vi to mislite dalje putovat.

Fr.: To neka vam povede on — Jurina. On je moj kapitan i principal.

Jur.: Najprej ćemo malo do Vladivostoka, pak ćemo z jahtom do onega Rusa do Saigona. Onput ćemo morda malo i do Australije, da vidimo, kako je tamo i sve tako.

Čovek z brad: Ja to sve razumem, samo mi ne gre va glavu, kako morete bludit po svete, a ne znate nego hrvatski.

Fr.: Zna vam on, zna, i tri četiri drugi zajiki. Da ga samo čujete, kako vam pešta ingleški i franceski! Nego to vam je ćeli zlodej, pak kada mu skoči va glavu, ne će da govori nikako drugaćeje nego hrvatski. I da ga ubijete, ne bi rekal ni besedi drugačeje nego samo po naški.

Jur.: Ja vavek jednu pilim: ki će s manum govorit, neka nauči moj zajik, pak će bit sve orajt! Ča ću ja vavek bit drugem za pulenu!

Čovek z brad: Ja ma ako drugi ne znaju?

Jur.: Neka se vade!

Fr.: Takov vam je on. Jedan dan smo va Nova Jorke šli va jednu oštariju. Svi su okole nas govorili ingleški i po ingleški pitali neki ovo, a neki ono. Jurina zamahne z rukom kelneru, neka bliže pride. Kelner pride bliže, a Jurina njemu: Čujete, dajte mi jedan presnac. Kelner raširi ruki i reče: no ferstrojcen! ale tako nekako. Ja sam rekal: — Jurino, zač ne govoriš ingleški, kada znaš? Ča mučiš čoveka? A Jurina mane: Danas sam se zaklel, da ne ću besedi sprogovorit, ako ne hrvatski, pak magari i nebo palo! I on dan se ni obedvalo.

Jur.: Ja sam to zato učinil, zač Nova Jorka je grad, va kem ima puno naših ljudi, pak bi svaka oštarija morala imet i čoveka, ki zna naš zajik. Ča smo mi huji od drugeh?

Čovek z brad: Ma da bite prišli ovako va jednu oštariju kineško ale pak indijansku, kade znate, da ne more bit naših ljudi, ki bi vas mogli razumet, ča bite pak onput storili?

Jur.: Inžinjal bim se, kako bim znal i mogal.

Fr.: Znate, ča j' jedanput storil? Sada, kada smo ono bili na Koreje, va Čemulpe, pridemo vam mi va jednu oštariju, va koj se ni govorilo drugačeje, ako ne

P O D L I S T A K

BRANISLAV NUŠIĆ:

Jedno poglavje iz knjige: Tisuću devesto i petnaesta

—Dali što sam je ja kroz suze gledala — nastavi gospa u crnini posle duge, vrlo duge počivke ispunjene bolnim sećanjem — ili je malena varošica Mladenovac toga trenutka odista strašnu i jezovitu sliku prestavljala. Videla sam gomilu preplašenu, prestravljenu, užasnutu, kako očajno napušta svoje domove u Beogradu zasute vatrenom kišom; provela sam onu strašnu noć u pustoj kući, preživela sam poslednje dane Skoplja i onu očajnu gomilu begunaca; videla sam i onaj slom bez nade i bez utehe na Kosovu — pa ipak, kada se setim one slike u Mladenovcu, ja ništa — toliko užasno ne znam čime bih je usporedila.

Mladenovac, koji je postao zbeg Beograda, Palanke, Valjeva i cele Kolubare, ličio mi je onoga trenutka na varoš pometenih, varoš sumanutih, koji su se tiskali ulicama bez cilja, bez razloga, neznajući kuda će, neznajući šta će; ličio mi je na logor spasenih davljenika, kojima iz očiju još nije iščezao blesavi pogled straha, koji još ne mogu da pojme da su živi jer do malo čas bili su pomireni sa smrću; ličio mi je na nesretnu varoš, na koju se bio srušio breg i pretrpao je, pa je hitno raskopali te ono stanovništvo, što je izašlo iz groba, ne ume čisto da pojmi svetlost dana; ličio mi je na ogromni mravinjak, koji je zgazila teška stopala sile pa se mravi pomeli i žure unezvereno na sve strane, neznajući gde će, neznajući šta će.

Možda je tako meni izgledalo — veli nesretna majka — jer sam sve to gledala kroz suze, noseći na rukama mrtvo dete i lutajući i sama sa malim mrtvacem u naručaju, neznajući gde ću i neznajući šta ću. Išla sam kroz ulice i zastajala na uglovima, sedala sam na kamen da se odmorim i opet se dizala i išla. Svako se osvrtao za mnom, svako me je čudno pogledao pogledom sažaljenja, koji ne teši no draži bol.

Rekoše mi, da idem u bolnicu, da predam mrtvače na sahranu. Otišla sam, ali mi tamo rekoše, da je to vojna bolnica i uputiše me u opštinu. Rekoše mi da nadjem sveštenika i otišla sam u crkvu, ali ga tamo ne beše, crkva je bila zatvorena. Najzad mi rekoše, da idem načelniku vojne stanice i ja se uputih njemu. Svet me je žalio što se toliko mučim, a nije ni slutio, koliko mi je sebičnoga zadovoljstva pričinjavalo ovo lutanje, koje mi je odlagalo rastanak sa dragim teretom. Čisto bi me oveselilo kad bi mi rekli: Ne može ovde u Mladenovcu ništa biti od sahrane, moraš ići u Jagodinu, Ćupriju, Paraćin, Niš! Što dalje, samo što dalje. Kada sam pošla ka načelniku stanice, ja sam čisto strahovala da me on ne predusretne ljubazno i sa sažaljenjem, da mi ne ščepa mrtvače iz naručja i reče: Dobro, ženo, ti sad idi, mi ćemo svršiti svoje!

Našla sam zgradu, u kojoj je vojna stanica po onoj gomili vojnika i naroda, koji se tiskao pred njom. Probila sam se kroz te gomile, jer se svet rasklanjao pred malim mrtvacem i skidao je kapu i šaputao je: «Bog neka ga prosti!» Dojila sam ga i hranila, negovala i podizala, da mi životom svojim probija put u životu, a ono se evo smrću svojom odužuje nesretnoj majci!

Gomila je bila na ulici, u zgradi još veća. Tiskalo se i vrilo kao u košnici; teško je bilo i doći do načelnikovih vrata, a teško ostati u toj gomili. Zagušljiva vonja od ljudskoga znoja, pokislog odela, koje se puši i isparava i mokrih obojaka i opanaka. Od teškog zadaha čovek da posrne, a neka jara bije iz gomile i žagor liči na klokotanje kazana, koji ključa. Uznela sam najzad mrtvače više glave i pošla sam. Gomila se razmicala, propuštala me, a neko čak reče glasno: «Puštajte, ljudi, ovu nesrećnu majku!»

Ušla sam u kancelariju. Nisam ni reči progovorila, nije ni bilo potrebno. Načelnik je video i razumeo: Ponudio mi je stolicu da sednem i dozvao jednog obvezanika, koji je bio tu na službi, te ga poslao da dozove kmeta

Taj jedan čas čekanja u kancelariji načelnikovoj izveo mi je pred oči sve nevolje sabrane ujedno: Tu sam saznala, da nisam bila sama ojadjena majka. Izgledalo mi je u tome času kao da se tu, u Mladenovcu, sabrali bolovi svih matera i tragedije sve dece. I to je ono samo, što sam ja za jedan čas videla, a koliko je nevolja pre mene proteklo i koliko će još posle mene proteći!

— Eto, vidite! — veli mi načelnik — nemogu da stignem ni da utešim, a kamo li da pomognem!

A svetina kulja u kancelariju, i moli, kumi, bogoradi, žali se, traži, zahteva, te joj se ne može ni naodgovarati, a kamo li učiniti sve. Nevolja se niže za nevoljom i jad za jadom.

Vrata se kancelarijska svaki čas otvaraju, a kad god se otvore, dopire otud s polja onaj težak i zagušljiv vazduh i brujanje ko iz košnice. Meni čak ona soba, u kojoj sam bila, nije ni ličila na kancelariju, pre mi je ličila na mučionicu, jer sam saosećala sa svakim onim, čiju sam nevolju toga časa saznala. Možda je sam Bog hteo sve to tako da bude, da bi mene očvršćao u bolu! Hvala mu!

Nisam zapamtila sve one nevolje, koje su

…janski. Jurina pita hrvatski dva …oka peršuta. — Za korist! — nijedan …ne razume. Ča bite rekli, ča je storil? …legal se je na tla i počel je hodit po …ah i po rukah i stavil se je kvilit kako …vi, da mi ga prostite, praščina, a mane …zapovedel, da zamen nož i da s njim …novram okole njegovega stegna, kako … bim rad odrezat s njega jedan kus. …elner je vaje razumel i po korejanski …vapil drugemu jednemu kelneru neka …nese na stol jedan celi peršut.

Ju…: Vi se smejete, a mane je, dokle sam … kvilil, prihajalo za plakat.

Č…k z brad: A zač?

Ju…a: Promišljal sam na našu brižnu …cu v Istre i va sebe sam stroligal, ako … se puli nas nać kakov trubasti otac … kakova šumasta mat, ka bi bila vred… pustit, da njoj dete pozabi govorit …š lepi zajik. I mislel sam: kako bi bilo …mu nesrećnemu detetu, ki je pozabil …vatski, da jedamput pride va jedno …sto, kade se samo hrvatski govori. To … bilo strašno! Prišal bi v oštariju, da … poji. Pita ovo, pita ono — nijedan ga … razume. Za muštardu ale pak za biru … bi se nekako mogal živet. Recimo: … bi rad imel jednu pečanju od teleto…ni. Ča će storit? A ča drugo, ako ne …it se na tla, stavit se hodit po rukah … po nogah i rovat kako telac i prosit …ga, da ga z nožem bada, samo, da ga …ar razume? Ča ne bi to bilo strašno? … med svojom braćom, mej ljudi svoje …vi i svojga starega roda, pak ne znat …sedice hrvatski nego rovat kako blago, …o će da ga drugi razumeju!

…k z brad: Nego za šnicel bi se još …rda kako i razumeli, ma kako bi pak …o, da bi mu se skotilo pojist jedan par …anjskeh klombasic?

…: Ja znam, kako bim storil! Odrezal bim … rukavice jedan prst i počel bim ga …devat s čim tim i tem toga bim lih …vilil.

Čo…ek z brad: Ja ma on oštar još ne bi …ogal razumet, da bite oteli imet baš …anjsku klombasicu.

…: Tu bim se ja lahko pomogal. Zel bim …rst od rukavice, kalumal bim va nju ča … je, malo bim pokvilil, zikresal bim va …u dva tri hudiči i celi svet bi me ra…umel. Ma ja vas pitam: je l' to potre…to? Ča ne bi sto milijuni puti bolje bilo, … su on nesrećni otac i ona nesrećna …t storili sve moguće, da njim dete ne …zabi njihov materinski zajik? A? Ča … bi bolje bilo to, nego po oštarijah ho…t po nogah i po rukah i rovat, kako …ac?

…k z brad: Nego svejedin, ja mislim, da … tega ne će prit mej našemi v Istre. Naš …vek je bistar, on vidi dugo. Ako bi se …k sa svem tem našal kakov telac, ki bi …oral da onako rove zato, ča je pozabil …oj rojeni zajik, ja bim, da ti pravo re…m, pustil, da rove i šal bim mirno na…red. Ki će sile da bude telac, neka bude. …kovemu mej pametnemi i vrednemi …di mesta nima. Dobro je da čovek zna …talijanski i nemški i franceski, ale je …va dužnost svakega našega pravega …teta, mladića i čoveka, da zna svoj ro…ni zajik.

…: To je ono, ča je već pedeset i šest …t kampanam!

…IZ NOVE VASI KOD POREČA.

…i se doduše rijetko javljamo u našoj …oj «Istarskoj Riječi», ali to nije ni …o, kad se zna, u kakvim se prilikama …zimo. Mogli bismo se potužiti na razne …ravde, koje nam se danomice nanaša…, ali to ne ćemo da činimo, jer znamo …h naša novina ne bi mogla da objavi. … ćemo se radije potužiti na naše go…darske nevolje. Ljetinu smo imali vrlo …. Osim pšenice bio je sav prirod vrlo …. Unatoč toga moramo i ove godine pla…neizmjerno velike poreze. Na našu molbu, da nas porezne vlasti malko počekaju sa isplatom, odvratiše nam, da nam ne mogu ići na ruku. To nas boli. Isto tako nas boli i to, da su se u zadnje vrijeme pojavile kod nas nekoje kradje. Pred nekoliko vremena ukrali su nepoznati zlikovci našemu županu dva vola i jednu kravu. Župan trpi štetu od 12.000 lira. Tatovi nisu pronadjeni, a tako ni volovi. Vlasti bi se morale postarati, da se barem u buduće onemogući takove kradje. Hoće li to učiniti? Idimo da vidimo.

Politički pregled

Rumunjski prijestolonasljednik odrekao se prijestolja.

Ovih je dana u Bukareštu bio sazvan krunski savjet, kojemu su prisustvovali i svi članovi vlade. Na toj važnoj sjednici pročitano je pismo prijestolonasljednika Karola, upravljeno na oca, a koje glasi:

«Veličanstvo! Odlučio sam neoporecivo, da se odreknem prijestolja i svih ostalih prava, koja ne idu, kao prijestolonasljednika i kao člana kraljevske kuće. Uz to se obvezujem, da se ne ću vraćati u Rumunjsku šest godina, a da ću iza toga stupiti na rumunjsko tlo jedino ako mi to dozvoli kralj i parlamenat.»

Nakon što je pročitano to pismo, kralj je predložio, da želju prijestolonasljednika Karola ispuni. Tog istog mišljenja bili su skoro svi članovi vlade, dok se samo nekolicina istaknutijih političara predlagali, da se kod prijestolonasljednika poduzme još zadnji korak u pogledu te njegove odluke, ali na želju kralja, to nije prihvaćeno.

Prema tome postao je sada prijestolonasljednikom princ Mihajlo, kojemu su jedva tri godine. Savjet je zaključio, da u slučaju kraljeve smrti upravljaju u ime malodobnoga regentski savjet, sastojeći iz tri člana, i to od Nikole, kraljevog brata, patrijarhe i generala Prezana.

O uzrocima, zašto se je prijestolonasljednik Karol zahvalio na prijestolju, nije ništa pozitivna utvrdjeno. Kruže različite verzije, pa se govori, da je bivši prijestolonasljednik umiješan u nekakvu ljubavnu aferu sa jednom mladom hebrejkom, pa da mu bude omogućeno oženiti se s njome, da se je zahvalio na prijestolju. Ova ga je žena navodno pratila i na njegovom putu u Englesku, prigodom pogreba engleske kraljice majke Aleksandre. Iz Londona on se je zaputio u Veneciju, gdje je i stvorio svoju odluku.

Po drugoj jednoj verziji, ovo odricanje prijestolonasljednika Karola na rumunjsko prijestolje ima se pripisati jednom sukobu izmedju njega i vlade. Prije nekog vremena, stavljeni su pred sud mnogi rumunjski oficiri i avijatičari, koji su otkupili u Holandiji stanoviti broj aeroplana a na račun rumunjske vojske. Prijestolonasljednik Karol, koji je bio glavni zapovjednik avijatike, protestirao je protiv toga, da se njegove oficire stavlja pred sud, pa da je iz Venecije po zadnji put poslao jedno energično pismo upereno na vladu, u kojem zahtjeva, da se smjesta obustavi sudbeni postupak protiv njih. Vlada je odgovorila negativno, a on da se nato zahvalio na prijestolja.

Medjutim, prva je verzija mnogo vjerovatnija, jer je poznato, da je život bivšeg prijestolonasljednika bio vrlo buran i pun ljubavnih avantura. O toj njegovoj ljubavi sa jevrejkom gospodjicom Zizi Lambrinu, zna se samo toliko, da je ona kćerka jednog grčkog majora.

Po zadnjim vijestima, bivši prijestolonasljednik Karol uputio je na svog oca još jedno pismo, u kojem ga moli za dozvolu, da smije uzeti jedno gradjansko ime.

Sastanak izmedju Mussolini-a i engleskog ministra vanjskih posala u Rapallu.

Pred nekoliko dana došlo je u Rapallu do sastanka izmedju Mussolini-a i engleskog ministra vanjskih posala Chamberlaina (Čemberlena). Taj sastanak ima posve politički karakter.

Kako je poznato, Engleska ima s Italijom važnih zajedničkih interesa, čije je poprište Azija i Egejsko more. Ti interesi ponukali su jamačno Chamberlaina da se sastane sa Mussolinijem.

Nakon uredjenja italijanskog duga u Americi, italijanska vlada kani sklopiti sporazum za otplatu svog duga Vel. Britaniji. Pored svih financijalnih pitanja ima i političkih, kod kojih je jače zainteresirani dio Engleska. Odluka Lige Naroda o Mosulu ispala je u korist Engleske, ali Turci nisu pristali na nju, pa kako je istodobno Turska sklopila ugovor sa Sovjetskom Rusijom, Engleska se boji, da ta kombinacija sila ne da Turskoj poticaj za oružano protivljenje odluci Lige Naroda. Uslijed toga nije ni čudo, što Engleska diplomacija nastoji da pridobije Italiju za sebe i da s njome sklopi prijateljski pakt.

Promjena vlade u Bugarskoj.

Pod pritiskom vladine stranke, koja je od izvjesnog vremena tražila promjenu vlade u Bugarskoj, došlo je do demisije Cankovog kabineta. Novu vladu obrazovao je Ljapčev. Nova vlada je ovako sastavljena: Predsjednik i financije: Ljapčev; vanjski poslovi: Burov; trgovina: Kristov; unutarnji poslovi: Georgijev; pravda: Fadenheht; prosvjeta: Malinov; željeznice: Vasiljev; poljedjelstvo: Madžarov; vojna: general Vlkov; gradnje: Aleksandar Kristov.

Veliki dogadjaji u Kini.

Ako svi znaci ne varaju, na ogromnom azijatskom kontinentu zasniva se novi svijet. Obzirom na najnovije dogadjaje treba da se u kratko rekapitulizuju činjenice. Dne 30. maja prošle godine šangajska medjunarodna policija puca na učesnike studentskih manifestacija, koji su protestirali protiv ubijstva jednog radnika. Objavljen je generalni štrajk, u kom učestvuje 200.000 radnika. Pokret se proširio i uskoro cijela Kina ustaje protiv stranih imperijalista u Kini. Glavni je dogadjaj toga prvog ustanka nesumnjivo pobjeda Kantona. U njemu je stranka pok. dr. Sunjatsena, stranka Gosnindau (Kuo-Ming-Tang, t. j. narodna stranka) osigurala sebi vlast dne 24. augusta 1925. Od toga dana ostaje taj južni revolucionarni grad nepobjediv. Ta pobjeda Kantona je natjerala i Čemberlena, engleskog ministra inostranih djela, da kaže: «Vremena su se promjenila, nama su potrebne nove metode.» Ali već nekoliko mjeseci poslije toga, imperijalisti su počeli ponovno sa starim metodama. Dolazi drugi ustanak nacijonalne Kine. Revolucijonarima se pridružuje armija Vu-Pej-Fua, a borba je počela protiv imperijalističkog eksponenta Čang-Tso-Lina da se povlači na sjever. Borbi protiv Čang-Tso-Lina pridružuje se i general Feng, prijatelj Rusije.

U Mandžuriji ostavlja Čang-Tso-Lina i Kuo-Sung-Lin.

Trupe su generala Fenga neki dan pobjedonosno ušle u Tien-Tsin. Pobjeda demokratske i nacijonalne Kine, prijateljski orijentirane prema Rusiji, potpuna je.

Ali, evo gdje imperijaliste ulaze u akciju. Dolaze otud loše i ružne vijesti. Imperijalisti su uzbudjeni uspehom partije Gomindan na jugu, pobjedama generala Fenga na sjeveru, i sve većim uticajem sovjetske antiimperijalističke politike. Prvi ulaze u akciju Japanci. Oni su zauzeli glavni grad Mandžurije, Mukden, i tako zaštiti odstupanje poražene Čang-Tso-Linove armije. Japanci su ušli u Mandžuriju sa 50.000 ljudi. Japanci oblače svoje vojnike u kineske uniforme i tako pojačavaju vojsku svoga plaćenika Čang-Tso-Lina. Japan šalje municiju Čang-Tso-Linu. Amerikanci su poslali iz Manile 6 kontratorpiljera u kineske vode. Iskrcavaju na kopno svoje trupe pod izgovorom, da su njihovi ljudi u opasnosti. Zatim dolaze engleske i francuske ratne ladje. Imperijalisti su ljubomorni i nijedan ne će da izostane od akcije. Veći dio tih imperijalista, koji dolje počinje da interveniše, potpisao je u Lokarnu «mirovne» ugovore. Naivni pacifisti još uvijek plešću «mirotvornim» frazama imperijalistima tipa Čemberlen, Penleve, Hindenburg itd„ a gluhi su pred grmljavinom imperitjalističkih topova, i ćoravi pred bankovnim ofenzivama na Pacifiku i u Mosulu.

Prema posljednjim vijestima, Čang-Tso-Lin je direktno pomogut od Japana, malo odahnuo od batina. On je, pomognut Japancima i njihovm municijom, zarobio čak i generala Kuo-Lung-Lin i njegovu ženu. I šta mislite, šta je ovaj miljenik Japana i zapadne Evrope napravio sa zarobljenicima? Odsjekao i njemu i njegovoj ženi glave, ruke i noge, i sve to pronio kroz mukdenske ulice. Poznato je uostalom, da je Čang-Tso-Lin bio običan bandit, kriminalan tip, neki kineski Colarich. Taj je čovjek eksponent politike stranih imperijalista u Kini. Našla vreća zakrpu, u očekivanju konačnog obračuna.

Kongres komunističke stranke v Moskvi.

Kongres ruske komunističke stranke, poslije trodnevnog vijećanja, sa 559 proti 66 glasova prihvatio je rezoluciju kojom potpuno odobrava politički smjer centralnog odbora, koji osigurava učvršćenje medjunarodnog položaja Saveza Sovjetskih i socijalističkih republika (U. R. S. S.) te uspostavu svoje ekonomije sa socijalističkim elementima; ustanovljuje pogreške na polju aprovizacije žitom i pasivnost vanjske trgovine u prošloj godini, što ozbiljno ugrožava stalnost tečaja valute; odobrava odluku centralnog odbora da poduzme sve moguće kako bi vanjska trgovina postala aktivnom.

Kongres odobrava potpuno nepovoljni stav ruskih državnika u pogledu Društva Naroda i ugovora u Locarnu, te se ovaj zadnji smatra kao organizacija za novi rat. Kongres ovlašćuje centralni odbor da nastavi sa svojom politikom mira, koja mora ostati temelj čitave vanjske politike ruske vlade, ali istodobno ovlašćuje ga da se pobrine za ojačanje obrambene snage U. R. S. S.

Kongres odobrava nepromjenjivost monopola vanjske trgovine i potrebu industrijalizacije URSS. e da uzmogne postići ekonomsku nezavisnost; osudjuje pomanjkanje vjere u konstruktivnu moć socijalizma na terenu sovjeta. Odobrava se potpuno agrarna politika stranke, upravljena na to da se učvrsti savez radnika i siromašnih seljaka sa zemljoradnicima srednje klase u svrhu da se ograniče težnje bogatih seljaka za izrabljivanjem.

Kongres upozoruje nadalje na pogibelj prekomjernog proširenja stranke i proti uvlačenju u stranku brojnih poluproleterskih elemenata. Odobrava politiku centralnog odbora da ne udje u bilo kakovu diskusiju sa raznim poglavicama organizacije Lenjingrada i sa njihovim pristašama, koji pripadaju centralnom odboru. Zinovljev kao predstavnik lenjingradske delegacije, poduprt djelomice od Kamenova, Krupskaje i Sokolnikova, zastupao je na kongresu tezu, da se glavna pažnja mora posvetiti poljodjelstvu, jer da se industrija bez vanjskih zajmova može razviti jedino podignućem poljodjelstva i pojačanjem izvoza njegovih produkata. Stalin se je u svojem konačnom govoru odlučno oborio na ovo stanovište, ustvrdivši još jednom krajnu potrebu i veliku važnost industrijalizacije zemlje, što jedino omogućava ekonomsku nezavisnost saveza sovjetskih republika.

Govoreći o Dawesovom planu, kazao je Stalin, da je Amerika odlučila osigurati plaćevnu sposobnost Njemačke doznačivši joj sovjetska tržišta na izrabljivanje, ali se je prevarila, jer nije pitala gospodara, a U. R. S. S. ne želi podnipošto da postane poljodjelska zemlja, nego slijedi put industrijalnog razvitka. Za to Dawesov plan može da dovede do revolucije u Njemačkoj. I ugovor u Locarnu nije nego sjeme evropskom ratu, jer nije drugo nego učvršćenje status quo Versaillskog ugovora, na koji se Njemačka ne će nikada prilagoditi. Amerika i Engleska ne rade uporedo, jer dok se zajednički bore proti tomu da se brišu medjusaveznički ugovori, a bore se medjusobno za izvore petroulja u Africi, Aziji i Evropi, a i u Kini razrožnost interesa dovadjaju ih do različitih metoda u njihovu zaštićivanju. Izmedju Engleske i Franceske postoji jako suparništvo u Evropi i izvan Evrope, pak je očito da to sve mora dovesti do rata.

Dalje je Stalin govorio o nutarnjoj i vanjskoj stabilizaciji U. R. S. S., te spominjao kako je ona postala privlačiva sila za sve zarobljene narode i za radničku klasu cijelog svijeta. Mir, koji vlada izmedju U. R. S. S. i kapitalističkih zemalja, tumači se u prvom redu s time, da Amerika ne dopušta rat u Evropi, jer je u nju uložila silne milijarde, a i s time, što kapitalizam osjeća potrebu da i U. R. S. S. uključi u svjetsko ekonomsko gibanje. Ogradjujući se protiv prigovora, da U. R. S. S. vodi revolucijonarsku propagandu u svijetu i da u tom pravcu pomaže propagandu Treće Internacijonale, zaključio je, da zadaća medjunarodne politike U. R. S. S. sastoji u ovomu: «Sistematska borba za uzdržanje mira; otkrivanje i optuživanje svih djela, koja kao lokarnski ugovor, pod plaštem pacifizma, kriju pogibelj za mir; optuživanje Društva Naroda kao organizacije vanjske trgovine U. R. S. S., približavanje kapitalističkim državama, koje su najteže pogodjene ratom, te napokon učvršćenje prijateljstva sa kolonijalnim zemljama.»

Domaće novosti

Duhan je opet poskupio!

«Gazzetta Ufficiale» donosi dekret, kojim se povisuju cijene duhanu, smotkama i cigaretama. Taj dekret je stupio u krijepost 5. o. mj., a sadržaje ovaj cijenik:

Duhan: «Trinciato turco serraglio» L 2.65, «Sceltissimo» 2.15, «Scelto» 1.65, «Superiore Macedonia» 1.40, «Mariland» 1.15, «Italia» 1.05, «Drama» 0.95.

Smotke: «Regalia Londres» L 4, «Londres» 3.20, «Trabucos» 2.50, «Medianitos» 2, «Minghetti» 1.80, «Grimaldi» 1.30, «Brasile» 1.30, «Dama» 0.80, «Virginia» 1.70, «Toscani» 1.30.

Cigareete: «Savoja» L 4.50, «Orientale» 3.50, «Uso Russo» 3.50, «Eneo» 3.50, «Eva» 2.75, «Serraglio» 2.75, «Levante» 2.75, «Giubek» 2.20, «Macedonia» 1.60, «Sport» 1.50, «Mariland» 1.40, «Nazionali» 1.30, «Popolari» 0.75.

Nove poštanske tarife za inozemstvo.

Dne 2. januara te godine stupa u krijepost nova poštanska tarifa za inozemstvo. Prema toj novoj tarifi trebat će obična pisma frankirati sa markom od L 1.25, dopisnice L 0.75, razglednice sa potpisom i pozdravom L 0.25, rukopisi L 0.25 za svakih 50 grama težine, tiskanice za svakih 50 grama L 0.25. Nove tarife bit će izložene u svim poštnskim uredima u kraljevini.

…redamnom nizale, ko bi ih upamtio. Pred … su … uvek samo nevolje majaka, teške, …ke nevolje, iz ko'ih sam saznala, da nisam …ma ojadjena majka.

…azi jedna devojčica od četrnaest petnaest …na, slaba i sirotinjski obučena. Ona nosi …ručju odojče.

— Šta ćeš ti mala, — pita je načelnik.

— Donela sam ovo dete! — odgovara mala …plašeno.

— A zašto si ga donela?

— Rekli mi!

— Pa dobro, al šta hoćeš s tim detetom?

— Da ga predam ovde! — odgovara mala …zire se na sve strane preplašeno.

— Zar to nije tvoja sestrica? — pita dalje …lnik blago, da bi ohrabrio malu.

— Nije!

— Pa čije je dete?

— Ne znam!

— Kako ne znaš? Ne može biti da ne znaš; … pametna, ti si odrasla, moraš znati?

— Ne znam! — ponavlja mala zbunjeno.

— Pa ko ti ga je dao?

— Jedna žena.

— Gde ti ga je dala?

— Tamo, na stanici.

— Poznaješ ti tu ženu?

— Ne poznajem je!

— Gde je ta žena?

— Ne znam!

— Pa što si primila dete?

— Tako… — učini mala i još se više zbuni i unezveri.

— Ajd, kaži nam, mala, sve po redu, kako je to bilo i šta je bilo? — poče načelnik vrlo blago.

Devojče se ohrabri i odreši jezik.

— Bila sam, veli, na stanici, da gledam svet. Sva deca otišla, pa i ja. Stajala sam kod ograde, u stranu, da me ne gura gomila. Dodje jedna žena i zapita me, jesam li odavde, iz Mladenovca; pa onda me zamoli da joj pridržim dete samo dok ona izvadi ob'avu. Izvadi iz marame i dade mi i jedan dinar. Dade mi dete, poljubi ga dva tri puta i zaplaka se, pa ode. «Sad ću ja!» veli, pa se izgubi.

— I ne dodje? — pita načelnik — ili je ti nisi čekala?

— Čekala sam dugo, od jutros pa sve do sad, pa nisam mogla više.

— Je si je tražila?

— Jesam.

— Pa nema je?

— Nema!

— Nesretnica! — učini načelnik okrenuv se meni i naredi da se dete odnese u opštinu.

(Nastavit će se.)

Kongres školskih korporacija u Rimu.

Nedavno se obdržavao u Rimu kongres školskih korporacija, na kojem je pokrajinski tajnik fašističkoga učiteljskog sindikata u Trstu, Paolo Zoldan, podnio opširan referat o stanju školstva u Julskoj Krajini.

U svom referatu Zoldan je medju inim rekao i ovo:

«U novim pokrajinama postoji u školama još nekoliko razreda, u kojima se vrši pouka u slovenačkom ili njemačkom jeziku (sprsko-hrvatsko pouke uopće nema više!). Pitanje drugojezičnih škola i učitelja treba što prije riješiti u italijanskom nacijonalnom duhu u interesu(?!) tudjerodnog pučanstva. Radi toga treba: 1.) da se svi spisi u drugojezičnim školama sastvaljaju u italijanskom jeziku; 2.) da se na takóvim školama i vjeronauk poučava u italijanskom jeziku; 3.) da se prinudi slovenske i njemačke učitelje u novim pokrajinama da polaze posebne pedagoške tečajeve u starim pokrajinama; 4.) da se slavenskim i njemačkim učiteljima u novim pokrajinama (Julskoj i Tridentinskoj krajini) ne povjerava pouka u italijanskim školama ni kao suplentima ni privremenim učiteljima, ako nisu usposobljeni u italijanskom jeziku...»

Zoldan je nakon toga podnio kongresu 35 predloga. Medju tim predlozima nalaze se i ova tri, koja se odnose na gornje zahtjeve:

«13. — Obrasci, popisi, svjedodžbe i uopće svakojaki spisi odnoseći se na drugojezične škole, javne ili privatne (!) moraju se sastavljati na jednom jedinom jeziku, italijanskom, koji je državni jezik.

14. — Neka vlada izda riješenje, po kojem vjeronauk na pučkim školama novih pokrajina mora da se poučava jedino u italijanskom jeziku.

15. — Za drugojezične učitelje neka se pokusno doba produži od 2 na 3 godine, a nakon tog trogodišta neka ostane dosadašnji jednogodišnji pokusni ódmor.»

Predlog 16. odnosi se na posebne tečajeve za «drugojezične» učitelje u gradovima starih pokrajina i to za vrijeme ljetnih praznika. Predlog 17. zahtjeva, da se na školama u novim pokrajinama ne namještavaju učitelji bez usposobljenja za italijanski jezik, a predlog 18. predlaže premještanje «drugojezičnih učitelja u stare pokrajine, «da im se tako omogući, da bolje nauče italijanski jezik.» A konačno predlog 19. poziva vladu, da se u slučaju, kad bi svojim pravednim mjerama namjeravala ukinuti obuku drugog jezika na pučkim školama novih próvincija, primjerno pobrine za ublaženje štete što bi je imali «drugojezični» učitelji od ukinuća obuke drugog jezika.

Kongres je školskih korporacija prihvatio sve te predloge uz općenito odobravanje.

Tim Zoldanovim predlozima i zahtjevima ne dodajemo nikakva komentara, jer držimo da je ionako suvišan. Spomenut ćemo samo to, da je vlada jedan dio tih predloga već prihvatila, što nam najbolje svjedoči ukinuće dodatnih satova u našim školama.

Što je sa likvidacijom stanarina na granici?

Svojedobno su morali nekoji naši ljudi u pograničnim krajevima, naročito u voloskom okružju, ustupiti nekoja svoja zemljišta i zgrade financijalnoj straži. Otkad se to dogodilo prošlo je pet i više godina, a da vlasnici dotičnih zemljišta i zgrada do danas nisu primili nikakve odštete, iako su je nebrojeno puta tražili. Radi toga smatrao se je naš narodni poslanik, g. **dr. Josip Wilfan**, primoranim, da podnese na ministarstvo finansija upit, da li i kada namjerava likvidirati stanarine i štete, koje su nanešene našim ljudima uslijed eksproprijacije zemljišta i zgrada u pograničnim krajevima.

Na taj upit dobio je naš narodni poslanik dr. Wilfan ovaj odgovor:

Financijalna je uprava, u svrhu pospješenja isplate odšteta, naredila svim finansijskim intendancama, da pozovu k sebi sve posjednike, kojima se oduzelo zemljište radi podignuća kasarna i stražarskih postaja uzduž julske granice, eda se s njima nagode zbog stanarine ili štete, koju su pretrpeli radi eksproprijacije.

Nekoji su se posjednici odazvali tim pozivima i sklopili sa financijalnim intendancama pogodbe, pa će se doskoro pristupiti isplaćivanju šteta.

Medjutim ima i takovih, koji se nisu htjeli odazvati pozivima i koji su bez utemeljenog razloga otklanjali pogodbu, tako da su sami otešćali riješenje njihovog pitanja. Usprkos toga financijalne intendance rade na tome, da se svim tim posjednicima, koji su bili oštećeni, nadoknadi šteta.

Inače, dok pozivljem financijalne intendance da riješe neriješene akte, bilo bi poželjno, da se sa strane onog malog broja posjednika, koji se nisu odazvali pozivima, odustane od dosadašnje intransigence te pristupi na temelju procjene ka definitivnom riješenju toga pitanja, za kojim toliko čeznu.

Što se pak tiče stanova, možemo Vas uvjeriti, da nam nije poznat nijedan slučaj, da bi financijalna uprava držala u svojim rukama kakvu zgradu, a da nije već isplaćena stanarina.

Za ministra finansija: državni podsekretar. — (Podpis nečitljiv).

Potres.

Na Novu Godinu nastoje svi da se što ljepše pozabave, da im tako i čitava godina bude vesela. To veselje bilo je poremećeno jednom neobičnom prirodnom pojavom. U 7 sati i 10 minuta na večer potresla se je zemlja i čulo se neko podzemno muklo tulenje. Bio je dosta lak potres. Trajao je doduše samo 4—5 sekunda, nije učinio nigdje većih šteta, osim što su se negdje srušili dimnjaci ili popucala malta u kućama. Ipak je ta pojava prouzročila silan strah. A kako i ne bi? Zene su sjedile na ognjištu i najedamputa počela su se vrata sama od sebe otvarati, posudje je zazvonilo, svijeća na stolu pleše, a tlo kao da uzmiče. Svatko je odmah pomislio da je potres i svi su bježali napolje, da se kuća na njih se poruši. Najveću stravu je potres prouzročio u gradovima. Ljudi su bili u svojim visokim kućama, koje se naravski više tresu od seoskih, ili su bili po kazalištima i kinematografima. Baš u mjestima, gdje je bilo na okupu mnogo ljudi, bojazan je bila tim veća, što su svi htjeli najedamput da izadju na polje. Iz privatnih kuća žene su uzele u naručaj djecu i izašle na trgove i u vrtove. Tu se sakupila masa svijeta, jer je svatko mislio, da će se potres opetovati. Na ulicama se potres nije toliko osjećao uslijed silne buke i prometa. Vidjelo se ipak, kako su se zanjihale električne svjetiljke i kako konji po ulici padaju.

I oni naši seljaci, koji su u to vrijeme bili po seoskim krčmama ostali su zapanjeni, kad su opazili, da im čaše na stolu plešu i da se iz njih vino razlijeva, a da prazne čaše po ormaru zvone. I tu je bilo smiješnih slučajeva. Jedan, koji je malo dublje zagledao u čašu, stade se ljutiti, što ga guraju i da mu netko hoće da uzme čašu. Koje je potresao Vinko Lozić još prije nego je bio potres, ti nisu potresa ni osjetili. Kad su jednom od ovakovih pitali: «Ive, jesi li čuo potres,» on ih je stao ružiti: «Kakav potres! Vama je potres u glavi! Vi biste se htjeli sa mnom šaliti. Iako sam pio, ipak nisam izgubio pamet.»

Svakako ovaj je potres učinio duboki dojam na ljude tim više, što je bio baš na Novu Godinu. Glavno je da nije bilo štete, premda je sredina potresa bila u našim krajevima i to izmedju Trsta i Venecije.

«Veseli se, Bosno!...»

Dne 24. decembra prošle godine u 7. sati uveče vraćao se radnik Antun Rakić, rodom iz Medulina, iz posla kući. Pred centralnom poštom u Trstu se je malko zaustavio i zapjevao poznatu hrvatsku pjesmu «Veseli se, Bosno!...» Nato su došli k njemu nekoji stražari i otpratili na policiju. Tu je bio saslušan i odveden u zatvor. U zatvoru su ga zadržali četiri dana, a zatim ispustili na slobodu.

Kako doznajemo, to je drugi put što mora g. Rakić u zatvor radi hrvatskog pjevanja. Pred nekoliko mjeseci bio je odveden u zatvor radi toga, što je na trgu «Unità» zapjevao «Lijepu našu», a sada evo radi napomenute pjesme.

«Narodni Gospodar».

Uslijed tehničkih poteškoća nije nam bilo moguće da priložimo današnjem broju «I. R.» gospodarski prilog, a tako ni «Mladi Istranin».

«Narodni Gospodar» izaći će kao prilog u narednom broju «Istarske Riječi», a «Mladi Istranin» drugi tjedan iza toga (21. o. mj.).

Tudja valuta na tršćanskoj burzi.

Trst, 6. — Jedna engleska lira šterlina stoji 120.30 ital. lira; 1 amerikanski dolar 24.80 ital. lira; 100 franceskih franaka 94.50 ital. lira; 100 švicarskih franaka 480 ital. lira; 100 čehoslovačkih kruna 73.75 ital. lira; 100 jugoslov. dinara 44 ital. lira; 100 rumunjskih leja 11.75 ital. lira; 1000 madžarskih kruna 36 ital. cent.; 1000 njemačko-austrijskih kruna 35½ ital. cent.

Darovi

Boćarski klub «Zorin vrh» slavio je na prvi dan godine trostruko slavlje: 1) Novu Godinu; 2) veliku pobjedu svoga člana Marija i 3) otkriće jedne posve nove jame, koja bi po sudu jednog našeg kamenarskog stručnjaka, mogla postati još i veća od postojnjske, ako bi, dakako, vještački proširila. Sve je to platio janjac, to jest naš moralni pobjednik Franc, dok je ostalo društvo, kaošto i treba, za Božićnicu siromašne djece u Opatiji i Voloskom sabralo i Ženskom Udruženju izručilo lira 177.30. Živjeli!

u fond «Istarske Riječi»:

Časnici parobroda duge plovidbe «Sava» poslali su iz Barcelone za fond «I. Riječi» lira 125.— i to darovaše po lira 20 V. Mandić, B. Polić i S. Mihajlović; po lira 15 Lj. Šubat, S. Gjurčić i D. Feist; po lira 10 V. Poljanić i D. Ivanković.

Vilim Smeraldo, Sušak (Kostrena) darovao lira 5. — Svima Uprava najljepše zahvaljuje.

Za «Prosvetu»:

Za počastiti spomen milog i dragog prijatelja pokojnog Davorina Sladonja ravnatelja Slav. Banke u Ljubljani, darovaše za «Prosvetu» odsjek za Istru po 25 lira obitelj Matka Crljenice; po 10 lira obitelj Turak; po 5 lira Franjo Opašić, Zunić, Košainc. — M. Š. iz Fontane 15 lira.

Književnost i umjetnost

«Naš glas»

glasilo Udruženja slavenskih srednjošolaca u Italiji. Izašao je treći broj ovoga omladinskoga lista s slijedećim zanimivim sadržajem: Kraljević Marko - (Iv. Meštrović); Mladost i doba. - (I. M-vić); Iščem te. - (Mirjam - Volkovi); Jutarna pesma. - (Pr. M. Antura); Iz «Improvizacija» - (Gervais Drago); Moja mati u noći. - (Ivo Mihovilović); Njuna zvezda. - (Korotanski); Ure... - (Igor Volk. - Pesem); Život i nestajanje. - (Istranka); Novo vreme - (Gervais Drago); Slavenska budućnost. - (N. N.); Dijaško pismo iz Jugoslavije. - (Branimir D. Jadranski); Srednješolski život. - (Tugomil Ujčić, Nastavak); Jesenska misel. - (A. C-k. - Pesem); Večna melodija. - (Joža. - Pesem); Škola života - (Dragovan Vinkov); Nestručnost italijanskih učiteljskih škola. - (Tone Peruško-Petrov). — Vestnik: Našemu tovarišu Brgincu Vladimiru. - VI. redni občni zbor D. S. S. iz I. «Zora». - VII. kongres Saveza jugoslovanskih srednješolskih udruženj. - Kongres ukrajinskega dijaštva - Slovanski dijaški tisk. — Listek: Jakob Ruda. - Politeama Rossetti.

Pretplata za list do konca 1925. god. iznaša L 8.—. Pojedini broj L 2.—. Naručuje se na naslov: Trieste, Casella postale 348.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik:
IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST“ U TRSTU

Broj 2. Poštarina plaćena u gotovom. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 14. januara 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ"
izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša zajedno prilog „Mladi Istranin". Pretplata za tuzemstvo iznaša — lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari" — Narodna poslovica.

Ženska raskoš

Više smo se već puta na ovome mjestu osvrnuli na mnoge udarce i rane, koje razjedaju našeg i onako uzmučenog seljaka. Nabrajali smo i oborali se na razna socijalna zla, koja se šire medju narodom, da ga potpuno duševno i tjelesno utuku i osiromaše. Žigosali smo često pijančevanje, osudjivali smo razuzdano plesanje mladeži i pozivali smo roditelje, da malo više obrate pažnju odgoju svoje djece. Sve ove društvene bolesti pridonašaju ogromne štete i pogoršavaju i onako teško gospodarsko stanje, u kojemu se nalazimo.

Imade jedno od najvećih zla, koje bi znalo imati pogubne posljedice za naš gospodarski opstanak — ako se tomu zlu ne stane pravovremeno na put. Opažamo kod ženskog svijeta neko pomahnitano trošenje za odijevanje i obuću. — Naše ženske ne misle na ništa drugo nego na fino odijelo i lijepe cipele. Kod našeg ženskog naraštaja ponestaje sasvim smisla za kućno gospodarenje i pravilno odgajanje pomlatka. Ne mislimo ovdje, da napadamo uopće ženstvo, jer imade dosta čestitih i skromnih djevojaka i domaćica, ali opet ne smijemo da mimoidjemo ovo naše zajedničko teško i nezdravo pitanje.

Troši se i razbacuje upravo nerasudno i obilato. Rod seljaka nema ni dosta sredstava za namirenje dnevnih potreba, ali kćerici treba da se kupi novo odijelo. Nema u kući ni prebijene pare, ali djevojci trebaju najfinije cipele, pa ajde isposudjuj novac. — Ponestalo je sredstava i za nabavu kruha, ali mladoj ženi se prohtjelo svilenih čarapa, — pa će si ih bez obzira na bijedu, — svejedno nabaviti. — Siromašni seljak muči se i trudi, da utovi svinju za kućnu uporabu, a žena ga prisili da je prodadu, jer treba isplatiti dug, učinjen za raskošno kćerkino odijevanje.

I tako bismo redom mogli da nabrojimo svakojakih slučajeva i primjera, kako kicošenje i ženski raskoš vodi kuću u propast. Na selu trošimo više za žensko odijevanje nego u samim gradovima. Teško zaslužene pare razbacuju se u ludo, a gdje ih nema zalazi se u dug i sve veću mizeriju, samo da se udovolji hirovima i praznoj taštini. — Smješno je, ali i žalosno, kada seoska djevojka ide u rabotni dan u svilenim čarapama po vodu, a ne znade niti da plete bječvu. — Isto je tako teško pri srcu gledati, gdje kćerka ide u najfinijim cipelama sa dugim petama, za ovcama na pašu, jer se srami obuti čvrste i dugotrajne postole. Tako daleko došli smo u luksiranju i suludom trošenju.

Ovo je pogubno i sramotno dejstvo, koje vodi k posvemašnjoj gospodarskoj propasti. Svaki zaslužak, svaka i najmanja zarada, svaki pokušaj pridignuća i ozdravljenje seoskog gospodarstva, — gubi se i svršava u nezasitnim raskošnim težnjama ženskog svijeta. Rashodi za luksusno odijevanje daleko nadmašuju svaki prihod, pa zato naš seljak nazaduje i propada.

Svjesni smo sebi ove nove i vrle teške bolesti, koja zahvaća naša siromašna sela. — Narod je naš bistar i zreo, pa će uviditi i najnoviju pogibelj, koja mu prijeti. Mi smo uvijek pokazivali na sve rane, koje razjedaju naš ekonomski život i nastojali smo, da ih na vrijeme lijećimo. Danas smo iznijeli i ovo zlo, koje treba da odstranimo, jer nas gospodarski uništava. Neka se žena ukusno i čisto odijeva, ali neka to bude skromno i u granicama mogućnosti. Raskoš nije nigdje na mjestu, a najmanje kod našeg naroda, koji jedva životari radi slabog položaja i prilika.

Narode, primi naše upute i naš savjet, jer ti želimo samo dobro, a boli nas, kada te što tišti i nanosi ti štetu. — Omedjiti treba čim prije rashode uopće, a napose pak treba paziti, da se ne razbacuje i troši u ludo i bez smisla.

Viteški Madžari

Niko ne pamti većeg škandala, nego što je onaj, što je ovih dana otkriven u glavnom gradu Madžarske — u Budimpešti. Pod Austrijom imali su Madžari veliku moć. U Beču su vedrili i oblačili. U Pešti su krojili pravdu svojima a — nepravdu milijunima Srba, Rumunja, Slovaka, Nijemaca itd. Njih je bila šaka, a Nemadžara većina — no unatoč tome šaka je Madžara zapovijedala većini drugih naroda Nemadžarskih. Sve službe, sva bolja mjesta, sve bogatstvo bilo je na strani Madžara; bijeda i nevolja na strani drugih, njima podredjenih naroda.

Onda je došao rat, koji su u prvom redu sami oni htjeli. Madžari su se bili polakomili za slavenskim balkanskim zemljama i htjeli su da ih osvoje, da tako udovolje svojoj nezasitljivoj ćudi.

No rat se svršio, kako je Bog htio, i na mirovnoj konferenciji u Parizu odredilo se, da će od sada Madžari biti gospodari samo u svojoj kući, dok će svi ostali narodi: Srbi, Hrvati, Rumunji, Slovaci postati slobodni.

Kad se to izvršilo, kad je Hrvat, Srbin, Slovak i Rumunj dobio svoje, vidjelo se, da je Madžarima ostalo vrlo malo. Otuda sav njihov bijes, osobito protiv Jugoslavije, Čehoslovačke i Rumunjske. Svi oni madžarski grofovi, baruni i knezovi nisu nikako mogli da zaborave one lijepe dane, kad je sva vlast, sav novac, sve bogatstvo bilo u njihovim rukama, kad su bahato gospodarili na Rijeci, u Zagrebu, u Kološvaru, u Novom Sadu, u Subotici, na Tatrama i Karpatima, pa ih je svaki čas spopadala silna želja za onim prošlim vremenima. Svaku nepriliku, koja bi se dogodila u Jugoslaviji, Čehoslovačkoj ili Rumunjskoj, oni bi pokušali, da je izrabe u svrhu, da dodju do svoga cilja. Gdje su god mogli, tu bi lovili u mutnome. Njihovi takozvani «Probudjeni Madžari» izazivali su na granicama smutnje, dva puta došao do njihove granice pokojni kralj Karlo, nekoliko se puta otkrila po koja zavjera, da se mir na granicama poremeti, tako da su više puta susjedne vlasti morale da pojačaju svoje straže i da se pripreme na najkrajnije korake.

No sve to nije pomoglo. Obruč, što ga oko njih stisli Jugosloveni, Česi i Rumunji vrlo je jak i čvrst, tako da ga Madžari ne bi tako lako mogli da razbiju. Ali to njih ne smeta. Oni misle, da bi im raznim intrigama moglo ipak poći za rukom, da posvade i pocijepaju svoje susjede, no u tom slučaju trebalo bi im novaca za vodjenje rata. A novaca u njih nema. Valuta im je spala na ništa. Za jednu liru možete dobiti do tri hiljade njihovih kruna. Vojvodina, Banat i Erdelj, otkuda su prije rata crpali svoje najveće blago, u drugim su rukama. A novaca treba. Otkud da ih se smogne?

Tu su došli na misao jednu lupešku. Nije se ta misao rodila u glavi kakvog običnog tata ili džepara, već u mozgu cvijeta madžarske inteligencije. Ta visoka inteligencija i starodrevna aristokracija zamislila je osnovu, kako će se najlakše dokopati velikih svota novaca. Nabavili su strojeve i posebnog papira, pa počeli tiskati franceske hiljadarke. Tiskali su oni i jugoslavenske hiljadarke i češke, a nema sumnje, da bi po vremenu bili tiskali i engleske i italijanske. Pri tom su imali pred očima trostruku svrhu: Prvo: Htjeli su izmjenom krivotvorenih banknota dobiti što više novaca za svoje buduće zavjere i komplote. Drugo: Mislili su, da će s onim krivotvorenim banknotama oslabiti najprije Francesku, Jugoslaviju, Česku i Rumunjsku, a kasnije i druge države Antante. Treće: Budući da i njima samima treba novaca, to su držali, da će pri tom i oni moći sebi štogod da ušićare.

Evo to su htjeli ti «viteški» Madžari.

Kad su prije rata Hrvati iznosili i Francezima i Englezima i Italijanima svoje poznate tužbe protiv Madžara, niko nije htio da im vjeruje: svi su govorili: — «Ostavite — Madžari su divan, plemenit i viteški narod...» Ni rat, koji je pokazao te Madžare u pravom svijetlu, nije još mogao svijetu da otvori oči. Trebalo je da prasne ova najnovija bomba o krivotvorenju tudjih novčanica, da svijet uvidi, kakovi su «vitezi» ti Madžari. Nego kako je politika stvar vrlo ogavna i gnusna, pitanje je, hoće li barem sada lija doliješti ili ne će li se možda i sada naći kogod, te će gospodu madžarske falsifikatore uzeti u obranu? — Idimo, da vidimo!

DOPISI

IZ RIJEKE.

Potres. - U vrijeme carice Marije Terezije... Kredit od 25 milijuna. - Takse na napise. - «Probudjeni Madžari». - Dobro smo počeli.

O potresu, rode, da ti pojem...

Potres, što je na sami prvi dan od godine 1926. u sedam sati i nekoliko minuta uveče malo prodrmao našom Rijekom, nije bio ni prvi, a nadamo se da ne će biti ni posljednji. U analima našim riječkim zabilježen je jedan žestok trus, koji malo te nije razorio čitavu Rijeku. Bilo je to u jeseni god. 1750. za vladanja bečke cesarice, Marije Terezije. Onaj strahoviti potres nije trajao kao ovaj tek nekoliko sekunda, već je drmao našim tlom mjesece i mjesece. Fijumanski svijet bio je kroz cijelo to vrijeme u vječitu strahu. Niko nije htio da stanuje pod kućnim krovom, jer se svak bojao, da će ga sada na poklopiti. Duž Riječinu podignute su bile barake, u kojima se naši blagopokojni oci zaklanjali od zime, kiše i vjetrova, a kako je poznato ti su vjetrovi u ono vrijeme bili žešći i ledeniji od ovih modernih. Nebo je imalo neku čudnu boju, crveno-bakrenu, a pod zemljom tutnjilo i tutnjilo, kao da negdje u daljini grmi. Pod vedrim nebom čitale se mise, priredjivale procesije, kudakamo tužnije od današnjih korteja, pjevale se litanije svetaca i svetica Božjih i svaki čas bi se čulo, gdje se iz pobožnih fijumanskih grudi izvija bolni vapaj: — od biča potresa... — oslobodi nas Gospodine!

I to se je pjevalo hrvatski, jer u ono vrijeme mi Fijumanci još nismo bili romani...

Strašan je bio onaj potres, on je ljudski potresao moždjanima svih naših ondašnjih otaca, pa nije nikakvo čudo, što smo danas mi, njihova djeca, ovako pametni i mudri. Ta vi se dobro sjećate da je italijanski pisac, Giulio Caprin, u svom poznatom i već nekoliko puta citiranom «Memorialu d'un Uscocco», dokazao crno na bijelome, da fijumanski moždjani ne funkcioniraju nikada tako dobro i pravilno, kao onda, kad se na njih sruši kakva debela greda ili bordunal kakvi. Tako je moralo biti i onda. Najbolji dokaz tome je to, što smo mi Riječani malo iza toga dobili naš preznameniti Corpus separatum...

Jesmo, Boga mi!

A kad su nas ono poslije god. 1838. češto posjećivali drugi, čas veći čas slabiji potresi, mi smo i po tom dobili nešto. Dobili smo:

— Elijen baratum! Da pitate koga Zanelijanca, da vam kaže, što nas pak čeka sada, iza ovoga potresa od prvog dana godine, on bi vam odgovorio opet po latinski, da nas čeka: — Portus disperatum. Po njemu bi dakle potresi odlučivali riječkom sudbinom: Iznajprije su donijeli Korpus separatum, pa Elijen baratum, a najzada i portus disperatum.

Možda je i tako, a možda i nije. Jedno stoji, a to je, da je napokon onaj kredit od dvadeset i pet milijuna lira ipak podijeljen medju razna industrijalna poduzeća. Vele, da je molba bilo mnogo, da se tražilo preko stotine milijuna kredita, i to kao prvu pomoć, ali, da se većina molitelja morala odbiti zbog pomanjkanja novčanih sredstava. Razumije se, da su vrlo nezadovoljni oni, što nisu ništa dobili, no pitanje je, dali su pak zadovoljni oni, što je nešto dobili?

Čemu to pisanje? Zato, što je naša fijumanska nezabvalnost ujedno i naša krijepost. Hoćete li još jedan dokaz tome? Evo vam ga:

Riječke trgovine, poslovnice, barake, etcetera — imale su, kako je poznato, sva sila reklamnih ploča i pločica pribijenih na zidu oko vrata i izloga svojih. Kadšto je bilo više takovih tablica vani nego li robe unutri, ali niko nije prigovarao, pa su ostale tamo viseći i vabeći mušterije, da udju i štogod kupe.

Medjutim ovih je dana općinski Straordinario udario svaki reklamni napis ili pločicu, svaki napis ili cimer izvjesnom taksom. Straordinario veli: — Država je potrošila na Rijeku dosta i previše. Nešto mora i sam grad da žrtvuje za svoj procvat sadašnji i budući, to više, što općinski obračun pokazuje dosta znatan deficit. Da se taj deficit izravna, treba da se uvedu neke nove takse i sovratakse. Jedna od tih taksa vući će se iz napisa i reklamnih tablica, kojih ima na Rijeci bezbroj.

Protiv ovakovih izvoda ne može biti prigovora, no naši poslovni ljudi imaju, kao da je sâm djavo ušao u njih, ne će da podnesu ni tu malu žrtvu, ne će da plate takse, već kao po dogovoru skidaju reklamne table i tablice i ostavljaju zidove gole i ružne.

Poznato je naime, da se zidovi riječkih kuća ne bijele, zato i su već sasvim izgubili prvobitnu boju, koja se sačuvala jedino pod onim tablama i tablicama, a sada sve ono zajedno izgleda samo fleka do fleke, ili kako bismo mi rekli: mrlja do mrlje.

Time se eto naši poslovni ljudi ogriješiše o estetiku. No Bogom prosto, kad bi to bio njihov jedini grijeh! Ali ima i drugo: oni se uz to ogriješiše i o zahvalnost, što je duguju onima, koji su im upravo u ove dane namakli ništa ne manje nego li dvadeset i pet milijuna lira...

Nego dok ovo pišem, dolazi mi Ninetta i veli, da će se stvar urediti. Kod Straordinaria da je bila jedna deputacija trgovaca, koji da su ga na novo uvjerili o svom velikom patriotizmu (no hvala Bogu!), i zasada se uglavilo to, da će se sastaviti jedna komisija, koja će nastojati da sve udesi tako, da barem mali trgovci ne budu novom naredbom o taksama na napise oštećeni.

Milo mi je to, a da vam pravo kažem, ja sam i slutio, da će se nekako tako sve i svršiti. Nije ovo prvi put, što se na Rijeci odredjuje nešto, i da se na protest interesiranih, obrazuje komisija, koja će, kao i svaki put do sada, naći načina, da bude vuk sit i koza cijela. Ninetta je sigurna, da će se takav lijep način uistini naći.

Jedna opomena: čitali ste, da su ovih dana u Pešti zatvorili jedno pedeset i više ljudi: jednog princa i nekoliko grofova, baruna, ministara itd., jer su ti finitići falsificirali osobito franceski novac. Čini se, da je i na Rijeku došao neko, da taj falsificirani novac razmijeni u našim bankama. Zato pazite, ako vam se kogod približi u namjeri, da mu razmijenite kakvu hiljadarku. Ja sam odlučio, da ne će nikome razmijeniti ni jedne, a tako učinite i vi.

Uostalom lijepo smo počeli: potresi, tabele, falsificirane hiljadarke... Pa da nije imao pravo onaj, koji je kazao, da će ova godina biti možda i interesantnija od prošle?

Rokac.

IZ OPATIJE.

Gradnja židovske sinagoge.

Hrvati, rodjeni u Opatiji, nemaju svoga popa, koji bi — kako bi trebalo — u tančine znao njihov jezik, ali ono nekoliko doseljenih trgovaca Židova, Nijemaca i Madžara imat će tu svoju sinagogu. Oni se doduše i sada skupljaju na molitvu u nekoj privatnoj kući, ali još malo, pak će oni imati svoj hram u vlastitoj zgradi. Tu će oni odgajati svoje mladje onako, kako budu sami htjeli i s pravom će se smijati nama Hrvatima, ovdje rodjenim; koji mjesto svoga «Gospodine pomiluj» moramo da pivamo, kako će drugi, a to će reći:

— Kyrie eleison...

Sudbina jarac!

U nedjelju, 3. o. mj. položen je prvi temeljni kamen za tu židovsku sinagogu, koja će se podignuti na Mandriji, baš iza naše «Zore». Mjesto je bilo okićeno zastavama, a došao iz Trsta Oberrabin, da tom svečanom zgodom nadrobi i on jednu svoju govoranciju. Govorio je i on i razni drugi. U raznim govorima najviše se isticao židovski patriotizam. I s pravom. Ja Židovu rado ne vjerujem, kad me uvjerava, da je roba, što mi je nudja, prvoklasna i najjeftinija, što može da bude, pa ni onda, kad govori o svom patriotizmu, ja mu skidam kapu i do crne mu se klanjam zemlje. Bit će da su toga mišljenja bili i svi oni, koji su prisustvovali onoj nedjeljnoj svečanosti, jer su iza svakog govora burno klicali:

— Evviva il popolo d'Israele!

— E — pa evviva!

IZ BUZETA.

Eppur si muove!...

Jedno ćemo reći, da se pohvalimo, a hvale vrijedno je, da naši mnogi mladići uče zanate, pak su kovači, postolari krojači, zidari, klesari, a ženske šilice. Svako naše selo u okolici imade več svoje domaće zanatlije, pa tako naš novac ostaje u našim rukama. Mnoge naše djevojke već same sebi kroje i šivaju «moderna» odijela. Ali bio nam i pameti, da spomenemo, da sada ima Buzet, na Fontani dva naša mlada kovača: «Drašćić Josipa i Juda Antuna. Prvi je u vlastitoj kući, a drugi u staroj kovačiji Ferdinanda Prešela. Posao im dobro ide. Vredni su.

IZ MEDULINA.

Božićni blagdani. - Svećenik i crkveno pjevanje.

«Božić dodje, zima prodje», veli naš narod, pa za sada se to u nas može uzeti skoro kao istina. Posljednji ovi dani upravo su za zimsko doba krasni. Sunce vidimo jasno kroz čitav dan i malko se njegova toplina osjeća. Kaže se, da je sunce za sirote, ili da nema ovih, ne bi ono ni grijalo. Tako nam barem tijelo toliko ne strada, jer duše su naše ionako uvijek mrzle, studene. U novoj smo eto godini, ali počela je u petak, u zao dan, kako proroci vele, pa ne će biti ugodna ni dobra. I doista slab bijaše početak, jer upravo na dan Nove godine nešto poslije sedam sati u cijeloj našoj okolici čuo se potres, koji premda nije prouzročio nikakve štete, ipak je zabio u kosti dosta straha i jaukanja.

Božićni su blagdani prošli, ali mi ipak ne možemo nešto prešutiti. U nas u ovim danima po svim se crkvama nekada u okolici molila: «Pastirica» (i tako zove naš ovdješnji narod pjesmu. U sej vrime...) To je nešto svečanoga, nešto općenitoga, tradicijonalnoga. Narod se naš tome neizmjerno veseli, pogotovo sada, kada mu je materinjski jezik odasvud izagnan, istisnut. No koliko je žalibože bilo naših mjesta, gdje se nije orila ta, toli Bogu ugodna pjesma; koliko je bilo naših razočaranih i rastuženih ljudi, kad su vidjeli, da se to ne će pjevati.

Dosta i previše jedan sličan pokus htic se napraviti i u Medulinu (a što se već nije u tom selu dogodilo), ali nije uspio, a da se je to učinilo, narod bi, kako čujemo, bio jedinstveno zapsutio crkvu. A sada da čujete kako se to dogodilo. Na Badnji dan na sv. misi Ponoćnici došao je gospodin Keko Siromich u sakristiju, da naredi zabranu pjevanja «Pastirice». Razumije se, gospodin župnik (čovjek nama još nepoznati, jer je došao k nama samo na nekoliko dana), nije dao tome nalogu nikakve važnosti i taj dan, kao i sve ostale, pjevala se u medulinskoj crkvi ta omiljena i obljubljena pjesma. Čuli smo, da «neki tr neki» nisu bili sporazumni ovim nastupom gospodina Keka. Kako ovaj gospodin, koji ne zna dobro niti italijanski i koji ništa i nikoga ne predstavlja, može činiti ovako teške stvari. Može se sramiti od cijeloga sela i nije mu potreba naše ljude pozdravljati sa: Zdravo!

Da mu je išla za rukom njegova paklenska nakana, ne zna on, da bi cijelo selo bilo duboko ožalostio. Drugi put, g. Keko budite pametniji i ne dirajte naše — a žalibože i svoje — običaje i narodne svetinje. Zahvalni smo gospodinu župniku što nije ovakvom glupom podhvatu nasieo, ali nam je ipak teško pri srcu, da nije na dan Božića pozdravio narod u našem jeziku. Nije on doduše kriv, već njegovi predpostavljeni, koji odavna znadu, da Medulinci žedjaju za svećenikom, koji pozna i njihov materinski jezik, kad im se već silom otrgnulo njihovog domorodca, uzor svećenika i čovjeka.

Do kada ćemo tako?!

IZ SV. IVANA ISPOD BUZETA.

Jedno veliko zlo.

Nešto želimo da Vam javimo, što nije lijepo ni pametno, a bogme nije ni dobro. Neki naši ljudi počeli su prodavati svoja zemljišta, dapače i kuće... svoje, pa odlaze odavle. Ovo je jedno veliko zlo i slabo znamenje. Drugo je zlo, što ta naša imanja kupuju naši «grajani». Tako je naš suseljan Marijon Antun prodao sve svoje našem ljutom narodnom neprijatelju. Zlo je od nas, što mi susjedi ne kupujemo ta prodana imanja i kuće, pa da tako hrvatsko imanje predje opet u hrvatske ruke. Ovako nismo pametni mi, a ni prodavaoci zemlje. Mi ovako čineći pokazujemo, da smo kratkovidni, da ne gledamo u budućnost. Ali ovo pokazuje i to, da ne marimo svi mi za zemlju, koja — cijeli svijet hrani, pa i nas.

U Štrpedu takodjer jedno zemljište predje tako prodajom u tudje ruke. Ovo se ne bi smjelo dogoditi kod nas. Složimo se, skupimo svi naše «mizerije» i kupujmo mi seljaci od seljaka našeg roda i krvi! Drugačije zlo.

IZ ROVINJSKOG SELA.

Italijanski učitelj i njegov rad.

Mislim da nije potrebno, da govorim, da je naše selo posve hrvatsko. To je tako stara stvar, da je poznata vrapcima na krovima. Zato ću se radije obazreti na prilike, koje ovdje vladaju.

Kod nas vlada takva tišina, kakva može da bude samo u grobu. O politici nitko ne smije ni da pisne. Sve je disciplinovano. Pa ipak smo ostali ono, što smo i prije bili — Jugosloveni. Rijetki su oni, koji su se otudjili svojem rodu i jeziku. Takvi ćemo ostati i u buduće. Možda i bolji. Ta i poslovica veli: «Pritisnuto jače — sve to više skače». A to je prava istina. U vatri se zlato kuša, a ne u vodi.

Hrvatske škole, kako znate, više nemamo. Ali zato imamo italijansku. Ta škola ne pokazuje nikakvog napretka. Bit će da je tomu najviše kriv ovdješnji italijanski učitelj. On se više posvećuje politici, a manje uzgoju. Glavna mu je briga italijanizacija našega življa. U tu svrhu služi se svih sredstava, zakonitih i nezakonitih.

Evo jednog primjera:

Pred nekoliko dana dobili smo dozvolu za javni ples. On se pobojao, da bi to moglo da digne uši nama Hrvatima, pa ga je odmah dao zabraniti. Našim mladićima je rekao, da mogu plesati kadgod hoće, ali samo na onim plesovima, koje redovito priredjuje on i njegova bližnja okolina. Naši mladići su mu odvratili, da oni ne idu na njegove plesove. To ga je tako raspalilo, da se počeo prijetiti sa Sardinijom i drugim šikanacijama. Medjutim to nije ni najmanje djelovalo na našu mladež. Ona je proživjela dosta crnih momenata, pa ne može da je ništa iznenadi. Samo to ne može da razumije, kako se može jedan učitelj umješavati i u privatne, obiteljske stvari.

Toliko za danas, a drugom zgodom malo više. — Jedan mladić.

IZ SOVINJAKA.

Naša žalost. - Pop, koji svojim postupkom tjera narod iz crkve. - Velika bijeda i siromaština. - Plesovi.

Prošao je Božić, a došla Nova godina. To su dani, u kojima se svaki kršćanin veseli. Svojedobno smo se i mi veselili u tim danima. Ove godine nismo mogli, jer nam je naš pop izbacio iz crkve naše starinske hrvatske pjesme i uveo nove, italijanske, koje mi ne razumijemo. Župljani su na Božić, Stjepanje, Novu godinu i dan Sv. Trih Kralja ostali tako ogorčeni, da su mnogi izišli iz crkve. Nije ni čudo. Naš puk ne može da podnosi nikakvog zanovjetanja u crkvi. Crkva mora da bude hram Božji, kuća molitve, a ne pomoćno sredstvo italijanizacije. Krist je naredio svojim apostolima da idu po svemu svijetu i da uče sve narode u njihovim jezicima, a nekoji današnji popovi idu preko svega toga i rade u crkvi što im se prohtije. Time samo škode crkvi i katoličkoj vjeri. Jednom je Krist izbacio iz hrama jerusulimskoga trgovca, ali kad bi danas na svijet, onda bi u prvom redu morao da izbaci iz hrama Božjega sve ovakove popove, koji svojim postupkom tjeraju narod iz crkve i koji crkvu i vjeru izrabljuju u političke svrhe.

Inače kod nas vlada velika bijeda i siromaštvo. Ljudi jedva jedvice životare. S jedne strane muči siromaštvo, a s druge porezi i takse. Skoro ne prodje dan, a da nam ne stupi u kući «fant» sa kojim novim platežnim nalogom. A otkud da sve to plaćamo? Mi zbilja ne znamo. Težak je život nesretne raje.

Kako spomenusmo, naš je život vrlo mučan i težak. Pa ipak naša mladež čini još uvijek velike gluposti, što ne bi smjelo da bude. Zamislite samo: po cijele dane muče po nadnicama, koje su inače vrlo rijetke, pa sve što u tjednu dobiju — u nedjelju zapiju i zaplešu u Sovinjaku. To je vrlo žalosna pojava, koja nam se ni najmanje ne dopada. Zato se obraćamo do te naše mladeži molbom, da se opameti. Uvjereni smo, da će i za njih doći još crniji dani. Doći će starost, bolest i nemoć, kad će uvelike trebati para, ali ih ne će imati. U tom crnom momentu ne će pomagati nikakvo zazivanje smrti, jer će biti daleko. Mladići, opametite se, jer već kuca dvanaesti sat!

Franina i Jurina

Čovek z dugum bradum na stacione od Mukdena.

Jur.: Ča j' bilo dugo, prišlo je blizu. Vreme je, da vam rečemo Bog!

Fr.: I da vam lepo zahvalimo na svoj vašoj dobrote i prijateljstve.

Čovek z brad.: Ma ča vam je tolika preša?

Jur.: Preša? I kakova? Već je malo manj leto dan, da hludimo okole po svete..

Fr.: One brižne naše ženi te s uma Božjega poć, ako njim se brzo ne vratimo.

Čovek z brad.: Mogli ste ostat još ki dan. Zima je, da ne more bit grja, a tamo kamo greste, je još sto puti grje. Vladivostok vam je vas zlejen.

Jur.: On moj prijatelj Rus piše mi, neka se niš ne bojimo. Govori, da nima tega leda na svete, kega ne bi njegov brod probil.

Čovek z brad.: Kad je tako — a vi hote z imenom Božjim.

Fr.: Ćete ča sporučit doma?

Čovek z brad.: Pozdravite mi lepo sve Kastavce i Učku.

Jur.: I drugo niš?

Čovek z brad.: A ča bite oteli još? Povedite im sve ča ste ovuda videli. Stumačite njim, kako se Kinezi mej šobum kolju, zač bi reč, da i puli njih vredi ona naša stara poslovica, da ki ne će bratâ za brata, da će tudjinca za gospodara. Recite svem našem v Istre, da kade ni slogi, ne more bit ni sreći. Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari. Tako nas je učil naš biskup Dobrila, i tega se moramo i držat, ako ne ćemo, da nas vuk poji.

Jur.: To njim mi svaki dan predikamo. Nego ča ćemo njim još reć?

Čovek z brad.: Recite njim, da ste va Kine našli jednega čoveka z dugum bradinum, ki ni već puno let progovoril ni jedne besedi va svojem zajike, ma da ga svejedin ni pozabil.

Fr.: Oni te nas sigurno pitat: a kako to da ga ni pozabil?

Čovek z brad.: A vi njim recite ovo: kada j' on čovek videl, da okole njega nima ni jednega, s kim bim mogal sprogovorit besedicu va našem zajike, da j' sam sobum govoril. Po kuće ale po puteh, kudagod bi hodil, posvuda bi mislel na glas — i to mu je bila najlepša škola. To se zna, da je to bilo malo spašno. Ki bi me čul, mogal bi pomislet, da, mi se malo va glave vrti; ma ako sam ja nem, nisu ni oni pametni, ki su krivi, da sam ovamo prišal.

Fr.: A je vas pak kadagod ki čul, da govorite onako sam sobum na glas?

Čovek z brad.: Kako ne? S početka su me moji Kinezi malo šaro gledali, ma kada sam njim stumačil, da ja zato tako sam sobum brundam, da ne pozabim svoiga zajika, silno su me pohvalili i rekli: — To je pravi čovek!

Jur.: A da nas ki pita, ako će te kada doma? — ča ćemo mu reć?

Čovek z brad.: Recite mu, da vrag ne spi, i da će me morda Učka videt prej nego se nadeje. Svi su domi lepi, ma svoj je najlepši.

Fr.: Mučite malo! Ča vapije on Kinez tamo?

Čovek z brad.: Da će cug brzo na put.

Jur.: Kad je tako — ni druge, nego zavuč se na vagun, pak Bog teta Jele!

Čovek z brad.: Vreme je! Hote i dob. se zavucite, zač ćete do Vladivostok brukvice kovat.

Jur.: Ćemo lahko — nego dajte da va još jedanput zahvalimo na svem i svečem. Gledajte, da ča prej moguće pridete doma, ale nam prej pišite, da vas moremo dočekati kako trebe.

Fr.: Za vas će se vavek ča nać va naših kućah.

Jur.: A ne samo va vašeh, nego i pul drugeh, ki misle kako i mi.
geh, ki misle kako i mi. Kad pridete u Istru, mi ćemo vas pejat od kući do kući, neka naši ljudi vide, kako more naš čovek živet leta i leta mej tujim svetom, a da zato nikada ne pozabi svoj materinski zajik.

Čovek z bradum: Ala već sviče hote brzo, ako ne mislite ostat još ki dan s manum.

Jur.: Ne moremo. Nikako ne moremo! Bog s vami i hvala vam.

Fr.: Čekajte, da vas još jedanput bušnem! Bog s vami!

Čovek z bradum: Bog! Bog! Spametite se kadagod i na me.

Jur. i Fran.: Ćemo, ćemo — ne bojte se! Još jedanput: Bog s vami!

IZ SV. MARTINA POKRAJ BUZETA.

Nešto o plesu.

Sinjor Bomba e compagnia bella nije mogao držati plesa prošle nedjelje radi smrti kraljice - majke. Ali on nas je molio, da javimo putem «Istarske Riječi» svim djevojkama i mladićima cijele Buzeštine, da će se odsad dalje držati plesovi u bivšem Narodnom Domu i to svake nedjelje i blagdane. Još nas je on molio, da javimo svima, da mu oproste, što nije mogao ili smio da drži ples prošle nedjelje. Još javlja Šinjor Bomba, da će i dalje svirati na plesu domaći svirci, a ne buzetska banda... Ali, veli on, da mora i to sporučiti našim mladićima i djevojkama, da u plesu moraju govoriti italijanski, a djevojke ne smiju da dodju na ples u narodnoj nošnji. Red u plesu držat će i dalje gospodin brigadir i ostali oružnici. Dakle nije straha, da bi došlo u plesu do nemira, tučnje. Do ovoga samo da može doći u Sv. Martinu. Zbilja čudnovato! Nas Svetomartinčane hoće da prikažu kao buntovnike! A gdje ima mirnijih ljudi od nas?! Nama se čini, da bi naši «grajani» učinili najbolje, da Svetomartinčane jednom puste na miru i da nas ne ocrnjuju, kad i sami znaju, da smo mi čestiti i mirni ljudi.

Napomena uredništva: Preporučamo našim mladićima i djevojkama, da se okane gradskih plesova. To nije za njih. Plesovi škode duši i tijelu. Neka nitko ne misli, da se ne će moći oženiti ili udati, ako ne polazi moderne gradske plesove. Ta i ljubičice rastu u trnju, pa ipak ih nadjemo. Tako će i mladić naći poštenu djevojku, a djevojka mladića, iako ne ide na te plesove.

PODGRAD.

Na Silvestrov večer smo tudi pri nas imeli nekaj posebnega. Po tolikih letih smo vendarle enkrat zopet zaslišali in videli naše malčke na igralskem odru. Tukajšnja šola je namreč na Silvestrov večer priredila šolsko veselico z bogatim sporedom. Bile so na sporedu slovenske in italijanske točke. Omejiti se hočem na kratko le na slovenski del. Obsegala so petje, deklamacije in igro. — Prav očarale so nas nekatere slovenske točke — posebno «Škratje» so se dobro odrezali. Kdo bi si mislil, da se v teh zeleno-modrih, rudeče-belih-rumenih — itd. hlačkah, jopicah in čepicah, pa belih bradah, — skrivajo boječe in sramežljive deklice, ki so se pa tisti večer v škrate prelevile! Pa kako izborno so podajale navade in življenje škratov. Krojač bo vedel o tem gotovo več povedati, ko so mu ti-le škrateljčki vse preobrnili in raznesli. A ubogi škrat-vajcenec je slano plačal svojo nerodnost. Krojač se je pošteno znosil nad njim ter mu porahljal nekoliko njegove kosti in ušesa. Še kralj, čeravno ponosen in čaroben, ni ničesar napravil, a navsezadnje ga je vendarle ugnal in z njim pošteno obračunal. Kaj si mislil ti krojaček, da se boš meril s škrati — o ti revež — pa še obleke so ti odnesli navsezadnje. Raje bi zatožil čuva-

---

P O D L I S T A K

BRANISLAV NUŠIĆ:

Jedno poglavje iz knjige: Tisuću devesto i petnaesta

(Nastavak).

Ulazi zatim vojnik i on vodi dete malo, maljušno, tek prohodalo. Na detetu prokisle i zgužvane haljice, a veselo gleda i čvrsto se drži za vojnikov kažiprst. Vojnik salutira:

Gospodine, ovo smo dete našli u kukuruzu, više Beograda. Majki šrapnel probio glavu pa leži mrtva, a ono kraj nje, sedi i igra. Pa, rekoh, grehota je.

— Grehota, dabome! — dodaje načelnik i naredjuje, da se dete vodi na opštinu.

Ulazi žena i nosi raskrvavljeno dete u naručaju. Kazuje nesretnica kroz suze kako je begala, kako je bombom iz aeroplana ranjeno dete i pita šta će, gde bi ga ponela da se previje, jer mu je rane previla krpama, koje je otkidala sa svoga odela, pa se boji, da se ne zagate. Dok majka kroz suze govori, dete pišti i vije se u rukama materinim, a taj pisak proseca dušu kao usijano gvoždje. Načelnik daje ženi neku ceduljicu i upućuje je u bolnicu. Ulazi druga, tako isto okrvavljena, samo nije dete ranjeno, već ona, u grudi, a dete kako je sisalo okrvavilo usne i obraze materinskom krvlju. Užasna, strahovita slika. I nju načelnik upućuje u bolnicu.

Ulazi najzad jedna žena, druga moja po nesreći. Ona nosi mrtvo dete pod pazuhom, prilazi mirno načelnikovom stolu i polaže dete na sto.

— Evo vam ga! — veli. — Radite s njim što hoćete. Ja sam ga već izgubila, a pred vratima me čeka još troje, pa ih moram povesti.

— Šta mogu ja? — buni se načelnik.

— Što god znate! — dodaje žena. — Išla sam od nemila do nedraga i niko ne će da mi pomogne. Eto ga vama, pa činite šta znate!

I kod tih reči, neobzirući se na sve pozive načelnikove, ode i zatvori vrata za sobom, a mali mrtvac, drugarčić moga čeda, koje mi je ležalo na krilu, ostade na stolu neplačući za majkom, koja ga je ostavila.

Načelnik pogleda u mrtvo dete, čije su očice bile otvorene, i kad se srete sa njegovim pogledom, njemu naidjoše suze na oči I okrete glavu, zatim je opet diže i okrete meni:

— Imam i za dece i ne znam šta je sa njima. Ostali su tamo, u Beogradu, ili su pošli... ne znam. Nisam smeo da napuštam dužnost pa da im podjem u pomoć. Sami su se pomogli, ne znam kako!

Zatim nemogući više da izdrži pogled malog mrtvaca, koji je ležao na njegovom stolu, izvadi iz džepa jednu maramu i pokri njime lice detinje.

I mene zabole teško pod srcem, te stegoh grčevito na grudi moje mrtvače. Bolela me je gorko suza one majke, koja se morala prevarom osloboditi svoga deteta, neka bi nesreća, ako će ga postići, bila daleko od materinskih očiju; bolela me je sudbina one mrtve majke, kraj čijeg se tela igra nevinašce, i one što joj bomba raskrvavila dete, i ona što je svojom krvlju zadojila dete. I kako me ne bi tek zabolela nevolja majke, čije dete leži na stolu u trenutku, kad ja svoje mrtvo držim na krilu.

Posle jednoga punoga časa čekanja, dodje najzad kmet. Načelnik mu glavom pokaza mrtvo nevinašce, koje je ležalo na njegovom stolu lica pokrivena džepnom maramom i na ovo, koje je ležalo na mome krilu.

— Šta ćemo sa ovom mrtvom decom? — upita ga načelnik.

— Bog neka ih prosti! Šta možemo, gospodine, drugo nego da ih sahranimo, kad stigne sveštenik.

— Kako kad stigne? Šta radi on te je toliko zauzet?

— Sahranjuje, gospodine, jednako sahranjuje.

Načelnik ućuta pa se okrete meni:

— Umiru vojnici, umiru izbeglice, ne umiru upravo, nego padaju. Šta možemo? — on se okrete kmetu. — A ima li gde da se smeste ova deca?

— Ima u kapeli! Ima tamo još dece, pa ćemo ih sve zajedno opojati.

Načelnik se opet okrete meni:

— To je sve što se može uraditi, gospodjo. Odnesite dete u kapelu

— Gde je to?

— Na grobu!

— Nemam ni sanduka.

— Nećete ta nigde ni naći. nema ko da

županu za njegovo boječnost in za-
st.

i igrica «Pri Petru» nas je zadovolji- Peter se je preveč ljudoval na nas jane, tako da ga je moral sv. Miklavž riti. Pavel je bil bolj mehkega srca, rođen je bil nekoliko. Dušica se je pa eč ustrašila Petrove brade. Tudi drugi ri so bili izborno podani, tako da so li čast, tamošnjemu učiteljstvu. Vi teljčki pa le pridno se učite in se čim e zopet pokažite.

olitički pregled

Skandalozna afera u Madžarskoj.

U Madžarskoj je otkriveno falsifikovanje ncuskih, jugoslovenskih, čehoslovačkih umunjskih novčanica na veliko. Kad su džarske finansije došle pod kontrolu uštva naroda, madžarske fašističke or nizacije nisu mogle više dobivati vla nu potporu i tako nisu imale više sred ava za propagandističke svrhe. Zato su šle na originalnu namisao: stale su fal ficirati francuske i druge novčanice u adžarskom zemljopisnom društvu, gdje se inače izradjivale najbolje zemljo dne karte. Francuska policija odavna je žila zločince, ali je madžarska policija ješto znala da osujeti svaku istragu u m pravcu. Istom kad je holandska po cija uhvatila neke madžarske falsifika re, stvar je poprimila ozbiljan karakter, r se energično uplela u aferu francuska lada, zaprijetivši se da će prekinuti di lomatske odnošaje sa Madžarskom. U estu je došla francuska policija, da vodi stragu. Ta je pokazala strahovite rezul te. U ovu aferu upletene su najviše lič nosti, jer su one znale što se radi. Neko iko je ministara brže bolje uteklo, neko iko ih je uapšeno, šef policije poslan je na dopust, a sâm predsjednik zemljopisnog društva, bivši madžarski ministarski pred sjednik grof Teleky, uapšen je. Osim toga uapšen je kao glavni krivac i princ Win dischgrätz. Stvar je odjeknula u čitavom svijetu, jer je pokazala, da su vlada Ma džarske i sâm šef države upleteni u tu prljavu stvar. Nečuveno je, da se takva šta može dogoditi u državi, kojom vlada ari stokracija, koja sebe poredjuje sa Englesk kom. Francuska će vlada tražiti od Ma džarske veliku odštetu. Novac se upotreb ljavao i u političke svrhe, jer su s njime Horty i Teleky htjeli dovesti Albrechta Habsburškoga na madžarsko prijestolje. Madžarska je ovom aferom izgubila i ono malo ugleda, što ga je imala.

Po najnovijim vijestima, dolazećim iz Pešte, nastoji madžarska vlada u sporazumu sa Hortyjem, da što više otpolitizira aferu sa falsifikatima stranih novčanica. U madžarskim zvaničnim izvještajima nastala je vidna promjena. Sada se zvanično izjavljuje, da su u aferi učestvovale osobe iz različitih političkih tabora i to iz čistog koristoljublja. Horthy je također u djelomičnom sporazumu sa Bethlenom uspio da sprječi dalje širenje cijele afere. Vlada je izdala manifest upućen javnosti, koju poziva da ne vjeruje raznim neodgovornim i tendencioznim vijestima, koje su nastale u vezi sa falsifikatorskom aferom, a koje imajo za zadaću samo unošenje nemira u široke slojeve. Prema budimpeštanskim vijestima imaju se dalje uapšenja obustaviti ili barem ograničiti kako bi se na taj način moglo spriječiti širenje senzacionalnih vijesti, koje postaju na osnovu tih hapšenja. Ponašanje madžarske vlade izaziva medjutim veliki otpor madžarske opozicije. Prema pisanju lista «Sozial Demokrat» iz Budimpešte, donio je demokratski blok juče naveče rješenje, prema kojem će zahtjevati od ministra predsjednika Bethlena energično vodjenje istrage bez obzira na ličnosti, koje su u aferi upletene. Inače bi blok tražio što skoriji saziv sanacionog odbora, koji bi falsifikatorsku aferu mogao odmah uzeti u pretres. Delegat Banque de France izjavio je u razgovoru sa novinarima, da se u madžarskoj falsifikatorskoj aferi najbližih dana može očekivati niz novih senzacionalnih otkrića. Falsificiranih francuskih novčanica rasturena je po cijeloj Evropi velika količina, pošto se nalaze u prometu u Italiji, Njemačkoj, Francuskoj i drugim državama.

Rezultati istrage ove afere su dokazali, da cijela trupa sačinjava nekakvu gardu glavnog štaba madžarske narodne vojske. Iskazima Nadassyja je ozbiljno kompromitovani zet Horthyja Zoltán Fay, koji je bio sa Nádassyjem u neprijateljskom odnosu. Zategnutost izmedju Horthyja i Bethlena traje i dalje. Izgleda, da Bethlenova vlada neće moći preživjeti ovu krizu bar svakako ne u svom sadašnjem sastavu. Opozicija zahtjeva ukidanje položaja državnog pravnika, prenošenje najviše državne moći na državni savjet, obrazovanje koalicione vlade, raspuštanje skupštine i raspisanje novih izbora na osnovu općeg direktnog izbornog prava.

Princ Windischgrätz je pri svom jučerašnjem saslušanju izjavio da je falsificiranjem banknota htio da se osveti za trianonski mir. Postupao je iz rodoljubnih pobuda i sljedovao primjer, koji su poznati iz historije. Juče je policija saslušala također i rimsko-katoličkog episkopa Stefana Zadravca, pošto su neki znaci izazvali sumnju, da je o falsifikovanju novca bio obavješten. Pri saslušanju je izjavio, da je stvarno znao o patriotskoj svrsi akcije, ali medjutim nije bio upućen u to, kojim sredstvima zamišljaju falsifikatori svoj cilj postići. Ovaj novo pronadjeni fakat predstavlja pravu senzaciju dana.

Iz Beča se javlja, da je pri saslušanju šefa kartografskog zavoda majora Jeröa uapšeni priznao, da su franceske novčanice bile krivotvorene u kartografskom institutu u toku nekoliko mjeseci i na dvije mašine. Bili su zgotovljeni čitavi vagoni pošto se radilo mnogo sati dnevno. Falsifikati su bili veoma uspjeli zbog čega su tako uspješno i proturani.

Utisak madžarske afere na francesku javnost je neobično jak. Franceska štampa se već četvrti dan zanima sa njome i posvećuje joj duge članke i čitave stupce telegrafskih izvještaja na najvidnijim mjestima. Mišljenja listova su skoro istovjetna i slažu se u tome, da se radi o izvanredno važnom političkom komplotu uperenom protiv životnih interesa Franceske i Male Antante. Ni jedan list he pokušava da smanji značaj afere, a razna predjašnja demantovanja sa zvaničk. madžarske strana dovode se u sumnju. «Matin» misli, da politička sukrivnja Horthyja u ovoj afeir izgleda nesumnjiva.

U Parizu je izražena također sumnja, da su u Budimpešti krivotvorene također i portugalske banknote, čiji se falsifikati u posljednje vrijeme pojavili u velikom broju.

U Parizu se smatra za sigurno da će Banque de France istupiti zvanično kao oštećena strana i zahtjevati odštetu. Kakve korake će u aferi poduzeti madžarska vlada zavisi od daljeg razvoja istrage. Franceski policijski komesar Benoit, koji se juče vratio u Pariz otputovati će ponovno u Budimpeštu, kako bi mogao vršiti kontrolu nad istragom madžarskih vlasti. U pariškim policijskim krugovima se tvrdi da falsifikatorska afera u Budimpešti ima čisto politički karakter i zato spada u kompetenciju ministarstva inostranih djela.

Sporazum o sv. Jeronimu.

Zagrebačka «Riječ» saznaje iz poudanog izvora, da je medju Jugoslavijom i Vatikanom postignut sporazum u načelu glede zavoda sv. Jeronima u Rimu. Rimska kurija da je popustila i priznala jugoslovensku tezu, po kojoj uprava zavoda pripada jedino Jugoslaviji. Čim budu uredjene još neke pojedinosti, jugoslovenska će vlada imenovati novoga rektora zavoda sv. Jeronima u osobi katoličkog svećenika, jugoslovenskoga državljanina, i to iz beogradske nadbiskupije. Govori se o poznatom svećeniku, koji stalno boravi u Beogradu. Odlučni se preokret dogodio u držanju Vatikana 17. decembra. Toga je dana sadanji rektor zavoda posjetio jugoslovenskog otpravnika posala kod Vatikana i čestitao je povodom kraljevog rodjendana. S tim su bili formalno obnovljeni razgovori medju Jugoslavijom i Vatikanom, pa će se naskoro nastaviti pregovori za sklapanje konkordata.

Vojnička diktatura u Grčkoj.

Valjda nema u cijeloj Evropi jedne države, koja bi — s obzirom na vladavinu — bila prevrtljivija od Grčke. U političkoj prevrtljivosti ne može nijedna država da se s njome takmi. U Ateni, negdašnjem središtu pomorske vlasti klasičnih Helena, održao se je spomenik, nazivan «Kula vjetrova». Pod modernim se Helenima taj spomenik može da smatra simbolom grčke vladavine. Čitava Atena, čitava Grčka danas nije ništa drugo, nego poprište političkih vjetrova, koji se upravo kišovito izmjenjuju. Neki traže uzroke toj prevrtljivosti u tobožnjoj težnji grčkoga naroda za herojima (junacima). Ali moderni političari su sve prije nego heroji. Drugi vide u toj grčkoj prevrtljivosti nacionalni sport. Oba ova mišljenja su vrlo laskava za današnje Grke, jer polaze sa stanovišta da su ovi izravni nastavak klasičnih Helena. A kod tih, kako je poznato, bujno je cvao i sport i kult heroja.

No, bilo kako mu drago, sigurno je dvoje. Iznajprije politička borba u Grčkoj nije borba staleža, stranaka i principa, već borba pojedinih osoba. Dalje od vremena kako je Venizelos god. 1920. poražen na izborima, nijedna osoba nema apsolutne premoći u Grčkoj. Stranačka strast i ambicija od neko sto «vodja» i jedno dvanaest grupa stoje u neprekidnoj oštroj borbi. Posljedica toga jest, da ministri vrlo brzo dolaze i odlaze, dok su velike narodne mase sačuvane od potresa. U Ateni i Solunu ljudi mirno piju kavu po kavanama i onda, kad je u punom jeku «revolucija» i kad se proglašuje «diktatura». Grčka je naime par excellence buržujska zemlja. To je nacija trgovaca, zemlja mezokracije ili srednjegas taleža. Ona je trgovačkija od Engleske i mezokratičnija od Francuske. Otkako je izagnana dinastija i nastala republika, Grčka ne priznaje plemstva. Pučanstvo se sastoji od malih trgovaca i zemljoradnika, koji se redovito bave i trgovinom svojih agrarnih produkata. Osim lučkih radnika u Ateni i Solunu, gdje se nalazi centar komunističke propagande, nema gotovo proletarijata. Klasne borbe tu nema, jer nema klasa. U tom pogledu već je apsorbirano i onih milijun doseljenika iz Male Azije.

Nema tu ni stranaka sa stalnom političkom filozofijom. Nema konservativaca, liberala ili radikala u punom smislu riječi. Takozvani rojalisti i liberali bili su osobni pristaše kralja Konstantina, odnosno Venizelosa. Kad su ta dva dominantna muža iščezla s političke pozornice, njihovi pristaše rascijepali se u konservativce, nacionaliste, liberale, nacionalne republikance, liberalne republikance, vodjene od prijašnjih poručnika rojalističke i liberalne stranke. General Pangalos i admiral Hadžikiriakos najistaknutiji su od ovakovih vojničkih političara. Oba su igrala važnu ulogu u revoluciji od god. 1922., koja je svršila izgonom kralja Konstantina, strijeljanjem petorice rojalističkih ministara i glavnog zapovjednika poražene vojske u Maloj Aziji. Oni su forsirali i abdikaciju kralja Gjure i proglašenje republike.

Medjutim sada su — u strahu od rojalista i od svoje savjesti — proglasili po španjolskom uzoru najstrožiju vojničku diktaturu i obustavili ustav. Izbore za senat odgodili su na neizvjesno vrijeme.

Značenje i posljedice ruskog kongresa u Moskvi.

Dalnje vijesti o nedavnom kongresu komunističke stranke u Moskvi, o kojem je već bilo govora u posljednjem broju «Istarske Riječi», omogućuju, da se jasnije utvrde suprotnosti dvaju glavnih smjerova, koji su se na kongresu sukobili i vodili borbu za prevlast, a ujedno i da se označe posljedice, što će ih Zinovjevov zporaz donijeti nesamo u nutarnjoj, nego i u vanjskoj politici Rusije.

U suštini radi se o uspješnoj Trockijevoj odmazdi, kao zaključku borbe, koja se je kroz čitavu godinu 1925. vodila medju vodjama stranke. Triumvirat: Stalin, Kamenjev i Zinovjev, koji je naslijedio Lenina u vodstvu stranke, brzo je bio uzdrman jakim ličnim oprekama i suprotnim provadjanjem političke taktike. Spočetka je izgledalo, da prevladava intrasigentna struja sa Zinovjevom i Kamenjevim na čelu nad strujom Stalina, koji je zajedno sa Trockijem zastupao umjereni i realniju politiku. U janauru 1925. htjelo se Trockoga isključiti iz središnjeg odbora, konačno i iz same stranke, ali je Stalinu uspjelo, da to zaprijeći, pa je tako prva perioda prevlasti Zinovjeva i Kamenjeva uspjela samo, da Trockoga za kratko vrijeme odaleči. Medjutim Stalin, kao generalni tajnik središnjeg odbora, otupio je postepeno napadaje na Trockoga u službenoj štampi, odstranio vješto Zinovjeve pristaše sa vodećih mjesta, pa pomoću Buharina i Rykova razvio jaku i uspješnu propagandu svojih ideja.

U ovoj borbi medju komunističkim redovima u Rusiji, ne ardi se samo o rivalitetu i ličnim ambicijama, već o oštrom sukobu dvaju političkih pravaca. Na jednoj strani stoji Zinovjev sa leningradskom grupom, koja u prve zadatke sovjetske politike ubraja komunističku propagandu u inozemstvu, jer stoji na stanovištu, da bez svjetske revolucije ne može biti govora o potpunom oživotvorenju komunizma u Rusiji. Ova grupa zastupa stanovište, da Rusija mora i nadalje čekati pobune zapadnih naroda, dok ruski radnici moraju ostati vjerni čistom komunizmu i pobijati svim mogućim sredstvima rastuću snagu bogatih seljaka i pogibeljno neprenovanje socijalnih nejednakosti u seljačkom staležu.

Nasuprot Stalinova i Trockijeva grupa zastupa stanovište, da se komunizam u Rusiji može održati i bez svjetske revolucije, dapače da se bez te revolucije mora realizovati, jer da ekstremne teze samo pojačavaju rastuću apatiju radničke klase; istina da je državna industrija tipična socijalistička produkcija, dok da su sve silovite mjere u agrarnom pitanju bezuspješne, kako su dokazale prve godine boljševičkog režima, pa za to da ne preostaje drugo nego uputiti seljačke mase, da same sobom vladaju i same urede svoje odnose.

Kroz čitavu godinu 1925. trajala je oštra borba izmedju ovih dvaju struja pobijajući se izmjenično, dok konačno na sadašnjem moskovskom kongresu Stalin i Trocki izvojevaše potpunu pobjedu sa 636 protiv 16 glasova. Na kongresu prihvaćena je rezolucija, kojom se osudjuje leningradska delegacija, koja je bila podupria od Zinovjeva. U zadnji čas uklonjena je kriza u stranci, jer su se Zinovjev i Kamenjev pokorili odluci većine, te bili birani u središnji odbor.

S ovim su Trocki i Stalin dobili potpunu zadovoljštinu i pobjedili na čitavoj liniji, što će se bez sumnje odraziti na nutarnji i vanjski položaj Rusije. Ako ova umjerena struja ostane trajno na vlasti, doprinijet će mnogo, da se Rusija postepeno povrati društvenim formama zapada, a u vanjskoj politici bit će omogućena uža saradnja sa ostalim državama, jer se služena Rusija ne će zavzimati za komunističku propagandu u svijetu, u onoj mjeri i formi kao što je do sada radila.

Domaće novosti

Za one, koji su pogrešno uneseni u porezni imenik.

Kao prošlih, tako su i ove godine izloženi svi glavni porezni imeni na uvid općinarima. Držimo da je u interesu svih onih, koji plaćaju poreze, da ih pogledaju, da li su pravilno i pogrešno sastavljeni. To je osobito potrebno danas, kad znamo, da mnogi nepravilno plaćaju previsoke poreze.

Protiv nepravilno odredjenih poreza može se rekurirati u roku od 6. mjeseca. Rekurz može se uložiti kod porezne agenture, a i kod općina. Sve što se prije uloži rekurz, bit će prije riješen.

Upozorujemo pak, da ne bi koji pogrešno uložio rekurz, da se sada ne može da rekurira protiv previsoko odmjerenih poreza, već jedino protiv pogrešno upisanih u imeniku. Protiv previsoko odmjerenih poreza ima porezovnik pravo, da od 1. maja do 31. julija ponovno prijavi svoje prihode, ako su od prve prijave prošle dvije godine.

Pitanje informacije o sastanku poreznih rekurza može se dobiti i kod tajništva naše političke organizacije.

---

pravi. Mi već od nekoliko dana sahranjujemo bez sanduka.

Meni grunuše suze, a načelnik uze da me teši:

— Šta ćete, gospo, vidite i sami kako je. Dobro je kad se može bar da opoje, bar tu hrišćansku dužnost da izvršimo. Vidite kako je, sami vidite. Snašlo se ovde sve, sva nesreća i nevolja i nema se kad, posledi je čas. Čekamo svaki čas naredbu pa i mi da napustimo stanicu. Da mogu, gospodjo, ja bih vam pomogao, verujte, pomogo bi vam.

Poverovala sam mu, jer mi je govorio iskreno iz duše. Digla sam se da podjem.

— Gde je groblje?

— Poćiće jedan od mojih ljudi da ponese ovo dete, i vi podjite s njim. Ostavite tamo u kapeli dete, a vi krećite, savetujem vam da krećete što pre odavde. Navala će biti još veća kad naidje vojska s položaja. A i ovako, niti imate šta jesti ni gde leći. Krećite odmah, to vam je moj prijateljski savet.

Pošla sam za jednim starcem iz poslednje odbrane, koji je bio na službi pri kancelariji načelnikovoj. On je nosio pod pazuhom ono siroče, a ja svoje. Išli smo kroz ulice pokrivene blatom, lagano, korak po korak, on opterećen godinama, a ja bolom. Išli smo ćuteći. U jednome trenutku, kad oseti da ja grcam, starac diže glavu i pogleda me dobrodušno i nežno:

— Nemoj da plačeš! — reče toplim glasom, kojim samo starost ume govoriti. — Nemoj da žališ, možda ga je Bog baš izabrao da ga spase. Zar ne vidiš kakva nesreća tutnji nad našim glavama; ko zna kakve patnje stoje pred nama! Pa, ako ćemo da patimo, a ti, zašto da pati ovo jadniče. Možda ga je Bog izabrao da ga sklonu i svoja naručja ispred ove nepogode.

Toplina starčevih reči godila mi je, ali me nije tešila. Teško mi je bilo i pomisliti, da se tako rastanem od deteta i neopojano i neopremljeno.

— Kako ću, kako da se rastanem od njega i kako da ga sahranim ovako neopremljena? — pitam očajno starca osećajući potrebu da čujem još reči od njega, da čujem još mnogo reči.

— Ti si se več rastala — veli starac — od živog se čovek rastaje, a ne od mrtvog. Živ je tvoj, a mrtav i nije tvoj, on je zemljin. A zemlja ima materinsko srce, ona ga prima i grli ga, a i ne pita kako si joj ga ti opremila, u zlatne kovčege, jal u neštrugane daske.

Usahnule su mi suze, kao da ih je ovaj dobri čovek toplinom svojih reči sasušio. U njegovim rečima ja nisam osećala samo saučešće, no i snagu, koja mi se povraćala. Ja ne znam šta je to bilo u njima što me je ohrabrilo? Kada sad, daleko od neposrednih utisaka razmišljam o starčevim rečima, ja ne nalazim da je ma čega bilo u njima i mislim, da će to, što je na mene tako snažno uticalo, biti prva topla reč, koju sam čula u trenutku, kada sam se osećala tako osamljena i tako prazne duše.

Starac je nastavio razgovor, ko da je osetio moju potrebu da ga slušam.

— I ja sam imao... imao sam jedinca, odrasla... — tu zastade, jer mu zaigra reč u grlu, pa se pribra i nastavi. — Vojnik, odvedoše ga lanjske godine u vojsku...

— Pa? — zapitah ja i ako sam slutila odgovor.

— Poginuo! — dodade starac i začuta. Dugo je ćutao. Zatim opet diže glavu i nastavi. — Gde će i da iznese glavu, vidiš, kako se to gine.

— Kad je poginuo?

— Ne znam!

— Gde je poginuo?

— Ne znam! — odgovori starac i sleže ramenima.

— Kako ne znaš?

— Rekli mi ranjenici da je poginuo. Te toliko.

— Možda je to samo glas, možda nije poginulo. Bivalo je to! — pokušah da ga tešim.

— Istina je, srce mi kaže da je istina. Kad tako govorim o njemu ili kad sam sâm, pa mislim na njega, a meni srce zaigra, zaigra i ne može da se ustavi. — I te reči zaigraše u starčevom grlu, a trepavice mu se ovlažiše, te on okrenu glavu od mene.

— Kako to da te ne izveste? — pokušah radi utehe da ga pitam.

— Eh, kako! — manu starac onom slobodnom rukom. — A ko za mene i zna da postojim? Imam sina za vojsku, znaju te, gonjaju te, imaju te zapisana u spisku; poginuo ti sin, ne znaju te, ne mogu da te nadju, izbrisali te iz spiska.

(Svršit će se).

Sprovod italijanske kraljice-majke.

Prošlog je ponedjeljka na najsvečaniji način izvršen sprovod italijanske kraljice-majke Margherite. Vlak, kojim je tijelo pokojne kraljice preveženo iz Bordighere stigao je u Rim u jutro u devet sati. Na peronu kolodvora dočekao je lijes Nj. V. kralj Viktor Emanuel, prestolonasljednik, presjednik ministarskog vijeća Mussolini, dok su ispred kolodvora bili predstavnici stranih vladara, diplomatski kor, presjednik komore senatori i druge ličnosti. Lijes je postavljen na topovska kola. Sa perona je krenula duga povorka, u kojoj su sudjelovali odredi svih vrsti oružja, sa strane lijesa išli su ministri, a odmah iza lijesa kralj i presjednik Mussolini. Čitavim putem, kuda je prolazio sprovod ogromne mase svijeta davale su posljednju počast mrtvoj kraljici. Sprovod je išao do Pantheona. Pred Pantheonom nalazila se kraljica Jelena sa kraljevnama te drugim odličnim damama. Tu je odslužena misa, a zatim je lijes pokopan u provizornu raku, koja se nalazi kraj rake kralja Umberta. Za trajanja žalosne ceremonije u svim je uredima i tvornicama te radnjama prekinut rad.

Pretplatnici, pozor!

Mnogi pretplatnici nam se tuže, da vrlo neredovito primaju «Istarsku Riječ». Nekoji nas pitaju, da im objasnimo, što je tome krivo. Mi im nato možemo da odgovorimo samo to, da naša uprava svakome list otprema, ali ona ne može da odgovara za nj, ako ga pošte ne dostavljaju naslovnicima. Na poštu se list uvijek predaje u najboljem redu, a kako dalje, to mi ne možemo da kontrolišemo. Svakako ćemo nastojati, da tom zlu stanemo na put. Zato molimo svakoga, kojemu dodje koji broj, da ga odmah reklamira. Uprava želi, da svak dobije svoje novine, pa će svakome, u koliko može, rado i po drugi put poslati izgubljene brojeve «Istarske Riječi», ako budu reklamovani. Reklamovati pak treba ovako:

Uzme se jedan čisti papir (po mogućnosti karton). Taj papir se izreže tako, da odgovara običnoj dopisnici. Na jednoj strani papira napiše:

> RECLAMI DEI GIORNALI
> Redazione dell' „Istarska Riječ"
> TRIESTE
> Via S. Francesco d'Assisi 20/I

a na drugoj strani:

> Nisam primio
> broj
> „Istarske Riječi".
> (Mjesto i datum). (Potpis).

Napominjemo, da na zadnjoj stranici treba napisati samo onaj broj, koji nije došao. Na takovu reklamaciju ne treba prilijepiti nikakvih maraka, jer je pošta mora besplatno da otpremi, samo ako ne sadržaje kakvog drugog obavještenja. Osobito preporučamo našim pretplatnicima, da ni u kojem slučaju ne zaborave napisati na reklamaciju riječ «Reclamazione», jer u protivnom slučaju — kako se to već i dogodilo — moramo mi platiti za svaku reklamaciju, koja nema gornje oznake, jednu liru globe.

Konačno molimo sve svoje cijenj. pretplatnike, da uvaže ovaj naš savjet i da ne nanašaju našoj upravi, koja se i onako mora boriti sa raznim poteškoćama, nove i bespotrebne troškove.

Suspendiranje slovenačkih advokata.

Primamo: — U disciplinarnoj aferi protiv slovenačkih advokata u Gorici, dra. Gaberščeka, dra. Podgornika, dra. Orla i savjetnika Mašere, koji nisu pridonijeli ništa za dobrovoljno dolarsko sabiranje (za otplatu američkoga duga), disciplinjarno je vijeće goričke odvjetničke komore na svojoj sjednici osudilo svu četvoricu advokata na šestmjesečnu suspenziju. To znači, da kroz to vrijeme ne će moći izvršivati svoga zvanja.

POZIV NA PRETPLATU.

Premda je naš list prošle godine imao mnogo poteškoća, ipak ove godine počimljemo izlaziti sa više nade i to zbog toga što se u zadnje vrijeme javlja sve više i više pretplatnika. Naši Istrani, raštrkani po cijelom svijetu traže svoju novinu, jer žele da doznadu novosti iz svojih krajeva. U tudjini čovjek znade, što je domaća gruda.

Sa novom godinom naš se list mora još više raširiti. Ne smije biti ni jedne naše obitelji u Istri, gdje znadu čitati, a da se ne naruči na «Istarsku Riječ». «Istarska Riječ» sa svojim prilozima «Mladi Istranin» i «Narodni Gospodar» stoji samo 15 lira na godinu. Ne šaljite tih 15 lira, jer ćete od toga mnogo više koristi imati, nego da ih u druge svrhe upotrebite.

«Istarska Riječ» u godini 1926. neka zadje u svaku našu istarsku kuću!

Pretplatite se na «Istarsku Riječ»!

CIJENE ŽIVOTNIM NAMIRNICAMA KONCEM GODINE 1925.

Trgovina samo na vagone.

Kukuruz. Jugoslovenski kukuruz franko Postojna i zacarinjeno po 85—86 L q.

Brašno. Bijelo brašno prodaju na debelo po ovim cijenama: br. «00» po 275 L, br. «0» 264 L i br. «1» po 244 L q. Kukuruzno sajano brašno po 130 L q.

Riž. Velike rižarne su nudile obični glazirani riž po 270 L, Carolino po 320 L franko odlazna stacija. U Trstu su bile cijene kod prodaje od 100 kg dalje ove: za obični riž 264 L, za prvovrsni 308 L, za Carolina 410 L.

Fasulj (fažol). Galicijski koks 194 L, štajerski koks 192 L, bijeli pasulj 164 L, miješan 144 L q.

Šećer. Kristal 638 L, pijesak 648 L, u kockama 680 L.

Krumpir. Franko Trst 63—68 L kvintal. Cijene rastu.

Slanina i mast. Amerikanska slanina 850—920 L, domaća slanina 900—1000 L, amerikanska mast 975—995 L, domaća 800—850 L. Cijene padaju.

Ulje. Molfetta 950—1000 L, prvovrsno od maslina 1100—1200 L, obično maslinovo 950—1075 L. Obično ulje 770—780 L q. Cijene padaju.

Tijesto (pašta). Razne vrste po 340 L. Prvovrsno 375 pa po 360 L q.

Živoinje. Cijene neizmjenjene, ali imaju nakanu da padnu. Telci su po 630 do 800 L q.

Krma. Muka za krmu 125 L, mekinje debele (otrubi) 130 L, obične 119 L, slabije vrsti po 104 L. Sijeno stisnjeno od 48 do 58 L za q, slama od 22 do 28 L za q.

Sve su cijene uzete kod prodaje na veliko i nije uračunana mjesna potrošarina (dazio consumo).

Svega po malo

Iseljavanje iz Austrije.

Velika besposlica u Austriji nagnala je svijet, da se mahom iseljuje u tudje zemlje. Prva grupa od dvije stotine ljudi već kreće u Rusiju. Svake nedjelje iseljava se u Francesku po 50 radnika. Do sada se iselilo u Francesku 2500 radnika.

Svesokolski slet u Pragu.

Za svesokolski slet u Pragu, koji će se održati iduće godine, već se je počelo raditi. Do sada je prijavljeno iz Amerike preko 20 hiljada posjetilaca. Iz Jugoslavije će na ovaj slet doći oko 6000 učesnika. Osim toga svaki dan stižu prijave iz sviju zemalja. Tribune za gledaoce na vježbalištu bit će za 140 hiljada gledalaca. Muzika će bit sastavljena od 120 ljudi.

Bogatstvo Vatikana.

Vatikan se zove skup zgrada u Rimu, u kojima stanuje Papa. Zauzimlje prostor od 400 metara dužine i 331 metar širine. Vatikan ima 11 hiljada soba. U njima ima starih umjetnina i spomenika od najglasovitijih majstora. Bogatstvo je u Vatikanu ogromno. Kad bi se zlatne stvari, koje se nalaze u Vatikanu, pretvorile u zlatnike, dobilo bi se od prilike 5 milijarda lira. Vrijednost dragog kamenja i plemenitih kovina neprocjeniva je.

Osudjen svećenik.

U gradu Palandizi u Italiji vodila se rasprava protiv svećenika Don Giovanni Elenze, upravnika općinske potrošne zadruge. Bio je tužen, da je pronevjerio svotu od 70 hiljada lira. Osudjen je na godinu i dva mjeseca zatvora.

Rodila četiri blizanca.

Uvijek smo sa zaprepašćenjem i sa velikim strahom slušali, kako je neka žena rodila tri blizanca, a da su djeca pri tom normalna i da je mati potpuno zdrava. Nikad nismo mogli zamisliti, da žena može roditi više od 2—3 blizanca. Medjutim, i to je moguće, i ovaj čudnovati i skoro nevjerovatni dogadjaj desio se u selu Zgabrovčici kod Negotina u Srbiji.

Jedna mlada, lijepa i razvijena seljanka rodila je četiri blizanca, sve sami muškarci. Djeca su zdrava i sasvim pravilno razvijena, a mati je takodjer potpuno zdrava. Ovi mali muškarci-blizanci zainteresovali su sva okolna sela i seoski svijet sa radoznalošću trči da ih vidi, noseći obilate poklone, kako djeci tako i majci.

Golema poplava na otoku Yapu.

Za vrijeme pariške konferencije, skoro svaki puta, kad bi koje evropsko pitanje zašlo u kritičnu fazu radi razilaženja u mišljenju izmedju velesila, obično bi došlo na dnevni red pitanje otoka Yapa. To pitanje riješeno je unatoč godišnjega zavlačenja tek nakon konferencije. Taj mali otočić, koji je bio kao izgubljen usred golemoga pacifičkog oceana, ipak je vrlo važno mjesto, pa nije čudo da je radi njega bilo u Parizu dosta natezanja izmedju Amerike, Japana i Engleske. Otok je naime stjecište svih važnijih kabela, koji idu Pacifikom. Prema najnovijim brzojavima iz Honolulua tamo je dva dana pred Božić došlo do jezovite morske poplave. Jaki i neobično visoki valovi sasvim su preplavili otok, počinivši golemu štetu. Postoji opasnost, da je zaglavilo cijelo pučanstvo otoka, koje medjutim ne premašuje 7000 duša. Kako je baš za tih dana Tihi Ocean kanda htio demantirati svoje ime, nijedan brod usljed jake oluje nije mogao da dopre do otoka i da izvidi pravo stanje stvari.

Najveći most, tunel i uspinjača.

U Kanadi u Sjevernoj Americi naskoro će se graditi na lancima najdulji most na svijetu, koji će biti dug 19 hiljada stopa, a zapasti će 16 milijuna dolara, što bi odgovaralo oko 400 milijuna lira.

Danas je najdulji tunel na svijetu u Americi, koji vodi za New York, a dug je 20 km, a Gothard je dug 14 km. Sad se radi o tome, da se u Alpama probije novi tunel u dužini od 60 km, koji bi bio najdulji na svijetu.

U Boliviji, u Južnoj Americi, sagradjena je uspinjača u dužini nepunih 8 km, koja se na tom kratkom putu penje na visinu od 4900 m. Uredjena je za prevoz rude.

Ogromna pećina.

Jedna od najvećih pećina na svijetu sada je pronadjena u gorju Uralu u Rusiji. Kaže se, da je pećina duboka 20 milja.

Odšteta caru Vilimu.

Njemačka vlada dat će caru Vilimu odštetu od 200 milijuna zlatnih maraka.

DOPIS UREDNIŠTVA.

Mate Grbac, Novavas: Nasljedna je taksa ukinuta jedino kad su baštinici otac, sin, djed, unuk pradjed itd., muž i žena, braća i sestre, brat oca ili majke i nećaci. Za sve drugo plaća se taksa, i to, kad vrijednost iznaša do 15.000 lira 12%, od 15.000 do 25.000 lira 15%, od 25—50.000 lira 18%, od 50—100.000 lira 22%, od 100 do 250.000 lira 26% itd. Radi toga u Vašem slučaju morala bi se platiti taksa od 15%. Ako se ne slažete sa mnijenjem Ufficio Registro, možete zatražiti pericija, da ustanovi pravu vrijednost baštine.

DAROVI.

u fond «Istar. Riječi».

Intelektualni «Snopari» iz Pazina darovaše L 10, Čargo Ljubko iz Idrije L 10, i Sabić Anselmo L 5.

Da počaste spomen na milog i dragog rodjaka i prijatelja, pokojnog Grge Perkovića, darovaše dolje navedeni 40 lira za «Prosvetu», odsjek za Istru, 40 lira u fond «Istarske Riječi» i 20 lira za Sv. mise. — Darovaše: L 16.50 obitelj Vojnić Jakova; po L 10: obitelj Jelčić Dinka i društvo Č.; po L 5: Jukopila Antun Juriša i Šebelić Anton Franin; po L 4: Terković Matica; po L 3: Grakalić Mate, Prijatelj N. N., Milošević Mate Martin, Maretić Blaž, Milošević Josipin. Martin; po L 2: Milošević, Ana Matina, Jelčić Ivan, Vojnić Ive, Ruman Mici od Jos., Perković Pero od Ive, Bubić Jakov, Fedel Josip, Vodinelić Toma, Vojnić Anton, Vojnić Ivan. M.; po L 1: Vojnić Ive, Ševrlica Jos., Ševrlica Bože, Balde Ana Ant., Perković Anton Perin, Bubić Foška, Klunić Jos. Antonov, Klunić Foška, Vojnić Antun Toninela, Milošević Ivan stariji, Perković Ivan Matičev, Klunić Ivan, Perković Ivan.

Gospodin Ivanišević Filip, Dalmacija, daruje u prosvetne svrhe L 75.

Proslavljeni boćarski klub «Zorin Vrh», koji mimogrede budi rečeno, ima već svoju himnu:

alaj smo se sastali boćari,
niko od nas ni za što ne mari,
ni za žene ni za cure mlade,
već za boće i za kampijunade —

slaveći besprimjerne pobjede nekih svojih istaknutijih članova, sakupio je za Božićnicu siromašne djece u Opatiji i Voloskom u dva navrata: L 55 i L 72. Živjeli!

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

ZAHVALA

Ovim se najuljudnije zahvaljujemo svim prijateljima i znancima, koji su dne 29. decembra 1925. sproveli našeg nezaboravnog sina, supruga, oca i brata

Grgu Perkovića

do hladnog groba.

Posebna hvala našim mladićima, m. dim ljudima, koji su pokazali svoju u nost, a naročito djevojkama, koje su trsile, da što lepše okite grob vijencima i cvijećem.

Bog platio svima!

U Ližnjanu, dne 6. jenara 1926.

RASTUŽENA OBITELJ.

Broj 3 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 21. januara 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“

izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Kao i danas...

Bilo je to ravno prije četrdeset godina.

Klerikalni trentinski list «La Voce cattolica» bio je oštro napao Dobrilinu «Našu Slogu». Evo kako je taj pobožni list pisao o našem slavnom i nezaboravnom listu:

«Naša Sloga», organ klerikalaca, časopis, što ga uredjuje jedan pop, neki Mate (Mandić! op. ured.) zastupa više interese ruskoga cara, nego li one Sv. Oca i neko vrijeme ne čini drugo, već se nabacuje blatom na najodličnije osobe našega klera. Samo zbog toga, što je neki časni svećenik narodnosti italijanske — pa bio to i sâm biskup (nažalost vidimo, kako se na najsramotniji način grdi jedan sveti pastir), bit će izložen najprostijim i najbezobraznijim klevetama. Ovih dana pronašao je za shodno neki mnogočasni g. župnik, da hrvatsko pjevanje kod mise zamijeni latinskim, i eto ti «Naše Sloge», gdje škandalozno viče, što se je zamijenio hrvatski jezik prokletim jezikom latinskim. To je prava snošljivost samodršca! Ali što se može i očekivati od lista, koji se nazivlje katoličkim, a na rodjendan Cara sviju Rusa izlazi ovjenčan trobojnim okvirom...»

Tako je eto pisala prije četrdeset godina pobožna, katolička «La Voce cattolica».

Da je ruski car još uvijek na prijestolu svojih otaca, pisali bi ti pobožnjakovići i njima slični sveci i danas tako. Ali kako ruskoga cara više nema, to se danas na njegovo mjesto postavljaju — framasuni.

Moral katoličkih piskarala nije se od onda promijenio ni za dlaku. Dok je sve ovo bila Austrija i Franc Jožef — ajde — denunciraj Srbo-Hrvate, da su u službi ruskoga cara. Danas, kad je sve ovo Italija i fašizam, ljuti dušmanin framasuna — ajde, denunciraj Srbo-Hrvate i Slovence, da su — framasuni.

A Isus Krst učio je: ljubite i neprijatelje svoje!

«Naša Sloga» je svojim pobožnim denuncijantima od prije četrdeset godina odgovorila medju ostalim i ovo:

«Naš list ne nosi na čelu naslov «Katolički» niti najsvetiji simbol svakog pravog katolika, t. j. sveto propelo, pa ipak možemo smjelo ustvrditi, da je «Naša Sloga» u svako vrijeme, svuda i pod svim svojim urednicima propovijedala, branila i zagovarala nauk naše sv. vjere, jedino vrelo prave čovječanske sreće. O tome može dopisnik «katoličkog glasa» da sumnja koliko mu drago, — nas radi toga glava nimalo ne boli, ali toliko možemo kazati njemu i gospodi oko «Voce cattolica», da se naš list nije nikada družio s nazovi liberalcima, bezvjernicima i progoniteljima naše svete vjere, niti je ikada propovijedao divljačka načela, kaošto to čine neki tobož «katolički» listovi. Nastojali smo uvijek, da braneći zakonitim sredstvima svoje, štujemo tudje držeći se one Spasiteljeve: «Ne čini drugome, što ne bi tebi drago, da on tebi čini.»

Malo niže nastavlja «Naša Sloga»:

«Nemanja je kleveta, da mi napadamo časne i nedužne svećenike, pače i nekog «svetog» biskupa. Dijeleći uvijek čovjeka od njegovih djela odsudili smo kadšto, u skrajnjoj nuždi ova posljednja ne pitajući je li dotični **časni, presvijetli ili «sveti»**. Nedjelo, pa počinio ga ko mu drago, ostaje uvijek nedjelom. Što više: što je čovjek niži stališom i naobrazbom, tim će ga svak prije za budi koje nedjelo opravdati.

Istina je, da smo odsudili i onog «mnogočasnog župnika», koji je našao za «shodno» zamijeniti hrvatski jezik u crkvi — latinskim. Pa kaošto smo «bezobrazno» na njega napali, napadat ćemo i u buduće na svakoga, ne samo na župnika, nego i ma na kojeg «svetog» pastira «Katoličkoga glasa», jer ne damo sebi ni od koga krnjiti crkvenih pravica, koje su nam rimski pape i crkveni sabori dopitali i priznali. Prosta je uostalom laž, da smo mi ikad nazvali latinski jezik, rabljen u crkvi, jezikom prokletim.»

«Naša Sloga» završuje svoj odgovor ovako:

«Poduke dakle o katolicizmu ne trebamo ni najmanje od «Kat. glasa», a na njegove ogavne i nekatoličke denuncijacije odvraćamo, da nas one neće smetati, da napredujemo u dosadašnjem pravcu lista. Svijet će uvidjeti, kako se pod krinkom katolicizma širi i propovijeda nasilje, denuncijacija i laži-liberalizam».

Ovako «Naša Sloga» prije četrdeset godina.

O vuku veli se, da mijenja dlaku, ali ćudi nikada.

Trentinski i njima slični vuci imaju pak tu osobinu, da ne mijenjaju ni dlake, a dakako ni ćudi.

Dr. Ivo Zuccon:

Istra u poslednjim godinama pre svetskog rata (1907-1914)

Prošle nedjelje izišao je svečani broj «Edinosti». U tom broju, koji je posvećen njezinoj 50-godišnjici, ima i nekoliko srpsko-hrvatskih članaka. Medju tima nalazi se i članak dra. Zuccona, koji ovdje prenosimo. Evo članka:

I.

Herojsko doba u narodno-političkom životu istarskih Jugoslovena (Srbohrvata i Slovenaca) trajalo je oko 40 godina, od početka ustavnog života u bivšoj Austriji (1867) do prvih godina dvadesetog veka. U tom razmaku vremena izvršen je njihov preporod: nacionalna ideja, koja je do tada bila uspavana, probudila se i rasplamtela; slavenska masa od Žavla do Premanture, od Klane do Verude, koja je bila smatrana prije, a žalibože i bila zaista samo prava sirovina za pretvaranja u Talijane i Nemce, oživela je vlastitim životom; nikoše kulturna i gospodarska društva, osnovane su narodne škole; uprava općina došla je u ruke domaćih rodoljuba; svi se javni uredi otvoriše narodnoj inteligenciji, koja je zauzela dolično mesto u svim granama javnoga života.

Sve je to išlo polagano, jer je trebalo svladavati s jedne strane zapuštenost, neukost i indolenciju puka, s druge pak rušiti vlast, koja je bila zarobila jugoslovenski narod u Istri, a konačno pobijati austrijsku birokraciju.

Ali načelo narodnosti, niklo u francuskoj revoluciji i ojačano godine 1848., zahvatilo je konačno i Istru. Kad je narodni život počeo cvasti i razvijati se medju Slovencima u Kranjskoj i medju Hrvatima u Banovini, val iz Ljubljane raširio se preko Trsta i na severnu Istru, a val iz Zagreba preko Reke takodjer na istarske Hrvate. Slovenska «Edinost» i hrvatska «Naša Sloga», koje su od sedamdesetih godina izlazile u Trstu, bile su sjajno ogledalo narodnog preporoda, a «tabori» iliti velike narodne skupštine kod Sv. Mihovila ispod Kastva, u Dolini medju Trstom i Koprom te u Lindaru pred vratima Pazina, srca Istre, doniješe zabunu i strah u redove inorodne gospode i austrijskih birokrata, koji nisu verovali svojim očima, kad su videli da zapravo, izvan malo gradića, širom Istre žive sami Slaveni i da su i oni počeli dizati glavu i tražiti svoje mesto na suncu nacionalne slobode.

I nastade borba, ljuta nejednaka borba probudjenih Jugoslovena, dotadašnjih robova. Neumornim radom pojedinih rodoljuba, u prvom redu narodnih svećenika, postignuti su brzo prvi uspesi bilo kod izbora zastupnika za bečki parlamenat i za zemaljski sabor, bilo pri osvajanju općinskih uprava. A kad su uz to osnovana prva kulturna društva, čitaonice; kad su otvorene prve škole u narodnom jeziku; kad je radnika na narodnoj njivi bilo sve više i više, od biskupa do kapelana, od profesora i suca do podvornika, od lečnika i odvetnika do zanatlije, trgovca i seljaka, od kapetana do mornara i ribara — tad je plamen budeće se narodne svesti zahvatio celu pokrajinu do samih gradića, na čije je zidine već udarala bujica slavenskog života.

Općine, u kojima živi isključivo slovenski dio našega naroda i u kojima nije nikada bilo autohtonog inorodnog življa, došle su prve pod upravu narodnih ljudi. Materija, Podgrad, Jelšane, Dolina, Dekani, Klanec, Marezige, pa i Pomjan, jedna općina za drugom pokazale su svoje čisto narodno slovensko lice te su vršile blagotvoran upliv takodjer na Slovence, koji su ostali u upravnoj vezi talijanskih općina Milje, Kopar, Izula i Piran. Zatim su stupile u narodno kolo kvarnerske općine Baška, Vrbnik, Dobrinj, Omišalj, Malinska (Dubašnica) i Aleksandrovo (Punat), pa Veli Lošinj; a nije bilo daleko vreme, kad bi uz osvešćenje dotičnog puka, uz gospodarsko osamosvojenje te uz požrtvovni rad valjanih prvaka bile prešle u narodne ruke takodjer općine Krk, Cres, Nerezine i Mali Lošinj, gdje su gradske gazde osnivali svoju vlast samo na neukosti i siromaštvu puka te na držanju i postupku austrijskih državnih organa, kojima je uvek bilo zazorno napredovanje i podizanje istarskih Jugoslovena. Sledila je Liburnija sa općinama Kastav, Volosko-Opatija, Veprinac, Lovran, Mošćenice, gdje je borba bila tim teža, što ni tamo nije bilo pravih inorodnika, već su domaći izrodi ili pokvareni elementi (dr. Krstić, Marki) podržavali oporbu proti napretku narodnog pokreta. Iz Liburnije s istoka, a iz slovenskih općina sa severa proširila se narodna svest u susedne općine, u srce Istre, pa su tako došle u narodne hrvatske ruke općine Buzet i Roč, Boljun i Pazin, Žminj i Tinjan, Barban i Kanfanar, Višnjan i Svetvičenat, Motovun i Oprtalj, neke od njih stalno, druge na razmake prapravnika. Ali i u ostalim istarskim općinama, gdje su sa talijanskim gradom bila spojena hrvatska sela, narod jugoslovenski htio je imati svoj udio u upravi čitave općine ili barem u pojedinim poreznim općinama: tako u Poreču i Vrsaru, u Grožnjanu i Umagu, u Vodnjanu i Labinu, u Vižinadi i Plominu.

Uporedo s osvajanjem općinskih uprava išlo je osnivanje škola u narodnom jeziku, pri čemu je trebalo svladati najveće poteškoće. Svako selo, svako mesto tražilo je školu; a nije bilo zgrada, nije bilo učitelja. S druge strane je vlast, i državna i autonomna, stavljala sve moguće zapreke otvaranju slavenskih škola. To je bila baš najoštrija borba, koju je izdržao jugoslovenski narod u Istri, dok nije postigao te su bile otvorene barem najpotrebnije škole u njegovom jeziku. Preko 300 razreda javnih pučkih škola sa toliko učiteljskih sila služilo je konačno za naobrazbu jugoslovenskog puka u Istri. Gdje nije, iz bilo kojeg razloga, moglo biti javne škole, tu je pritekla u pomoć «Družba sv. Ćirila i Metoda za Istru», koja je uzdržavala oko 80 razreda i nekoliko dečjih zabavišta. A uz pučke škole borba je našem narodu donela i gimnaziju u Pazinu i muško učiteljište u Kastvu i realnu gimnaziju u Opatiji i privatnu žensku preparandiju u Pazinu i pripravnicu nautičke škole u Baški, napokon i priznanje ispita na sveučilištu u Zagrebu.

Narod si nije dao mira dok nije sve to izvojštio, znajući dobro da «narod bez škole je narod bez budućnosti». A treba konstatovati i to — košto je konstatovao sam glasoviti glotolog Graziadio Ascoli —, da Jugosloveni u Istri sa svojim školama nisu nikada zalazili medju pripadnike drugog naroda, nebi li ga u iste namamili, već su uvek gradili samo na vlastitom etničkom temelju.

U cilju ozdravljenja i sredjenja gospodarskih prilika i time ojačanja narodne svesti i samostalnosti, narodni su prvaci pristupili odmah organizaciji potrebnih gospodarskih ustanova. Uz veoma radine i blagotvorne, zakonom propisane kotarske gospodarske zadruge u Kastvu, Opatiji, Krku, Podgradu, Dolini i Buzetu, ustanovljene su kreditne zadruge, takozvane posujilnice: u Puli, Pazinu, Kopru, Podgradu, Voloskom i dalje redom kao «društva za štednju i zajmove» u svim većim i znatnijim mestima i središtima. Uz kreditne nastale su po malo i potrošačke zadruge (konzumna društva), zatim proizvodno-trgovačke, kao vinarske, mlekarske, voćarske, pa ribarske zadruge, gdjegod i kakogod su mesne prilike na to upućivale.

Sve kreditne i privredne zadruge bile su konačno udružene u «Gospodarskoj Svezi za Istru» u Puli, uz koju je na polju poljoprivrede delovalo osobito uspešno takodjer «Gospodarsko društvo» u Pazinu, gdje je bilo još i uzorno gospodarstvo sa praktičnim tečajevima za mlade zemljoradnike.

Kulturnih je društava osnovano po svoj Istri u raznom obliku. Najstarije su bile čitaonice i to u Kastvu, Puli, Kopru, pa u Voloskom, Opatiji, Buzetu, Pazinu, Lošinju, Lindaru, Medulinu, a sledile su redom po svim gradovima i većim selima, kako se je narod osvešćivao. Za čitaonicama došli su «Sokoli»: u Puli, Voloskom, Pazinu, Buzetu, Zametu, Medulinu, Kozini, Podgradu, Baški, Vrbniku, Dobrinju itd. te su stvorili svoju «Vitezićevu župu». Uz čitaonice pak i sokole ili u njima ustanovljena su pjevačka društva, glazbe, dramatični odsjeci, što je sve divno radilo i služilo cilju narodnog napretka.

Stara «Bratovšćina hrvatskih ljudi u Istri» u Kastvu skrbila je za podupiranje siromašnih visokoškolaca, «Pripomoćno društvo» u Pazinu činilo je to isto za srednješkolce. Učitelji su se udružili u svojoj «Narodnoj Prosvjeti», svećenici u «Društvu sv. Pavla».

Prava su središta nacionalnog života bili u raznim krajevima «Narodni Domovi», pod čijim krovovima su bila okupljena obično sva nacionalna društva u dotičnom mestu, tako u Puli, Pazinu, Buzetu, Voloskom, Opatiji, Cresu, Velom i Malom Lošinju, pa u manjem opsegu u Svetvičentu, Rovinjskom selu, Baderni, Kašteliru itd.

I politička organizacija, usredotočena u «Političkom društvu za Hrvate i Slovence u Istri» sa sjedištem u Pazinu, na čelu kojega su bili redom narodni prvaci, kao Spinčić, Mandić, dr. Đinko Trinajstić, bila je uredna, delotvorna, jedinstvena, demokratska, što se pokazalo prigodom raznih izbora u zakonodavna i samoupravna tela.

II.

Kad su godine 1907 provedeni izbori za carevinsko vijeće, prviput na temelju općeg, jednakog, tajnog prava glasa, istarski Jugosloveni posvedočili su svoju snagu i volju, davši svojim narodnim kandidatima (Spinčić, Mandić i Laginja) preko 32.000 čistih slavenskih glasova, dok su talijanski izabrani zastupnici skupili jedva 8.000 glasova, medju tima ne mali broj od naših još neosveštenih ili svakojako zasužnjenih ljudi.

Onda je od straha pred onim, što bi neminovno moralo doći, popustila i talijanska samovolja i vladina tvrdokornost te su počela nagadjanja i natezanja medju obim nacionalnim strankama, nebi li se našao zgodan «modus vivendi» za obe narodnosti u Istri, zaokružujući po mogućnosti teritorije jedne i druge, uredjujući pitanje zaštite manjina, gdje bi takve ipak ostale, i ostavljajući kao nedeljive nekoje «sive pajase» sa apsolutno utrakvističnim karakterom.

Prvi rezultat u smeru sredjivanja medjusobnih političko-nacionalnih prilika pokazao se je u zasedanju zemaljskog sabora koncem 1907 i u prvoj polovici 1908. godine. Atmosfera je bila veoma pomirljiva, narodni zastupnici jedne i druge stranke susretali su se sa tolerancijom, pače s ljubeznivosti i medjusobnim povjerenjem, nestalo je predjašnjeg terorizma i ekskluzivizma.

U toj pomirljivoj atmosferi stvoreni su i zakoni, koji su imali uvesti zemlju u nov politički, gospodarski i kulturni život. (Svršit će se.)

DOPISI

IZ RIJEKE.

Novi problemi: pitanje najamnine. - Snijeg. - Ninetta hoće da bude malodobna...

Kao da Rijeka nema na stotine neriješenih pitanja, sad je evo nadošlo još i jedno novo: pitanje najamnine. Kako je poznato, kućevlasnici nisu do sada smjeli da svojim stanarima dižu najamnine. Sad se i to okrenulo: od 1. jula o. g. moći će kućevlasnici da od svojih stanara traže onu najamninu, koja bude njima, vlasnicima, konvenirala.

Najamnina — strašna stvar. To ne kaže se uzalud, kad je neko ružan, da je grd kako i fit od kući... Kako je i razumljivo stanari su se zbog toga vraški uzvrpoljili. Udarili u proteste i s pravom. Grad je mrtav, zarade nema, a živjeti treba. Otkuda da se sada plaća čak i veća najamnina? I kućevlasnici digli svoj glas. Kuće se raspadaju, popravci koštaju, porezi ne čekaju, a ni takse — kako da ih se namiri? Dva dijamentralno oprečna mišljenja: kome da privoliš?

Radi se dakle u prvom redu o plaćanju, to će reći o novcu, a «Vedetta» je ovih dana pisala, kako je neko rekao, da će Italijan, a dakako i Fijumanac, prije dati život nogo li popustiti u novcu. Pitanje, kako vidite, vrlo zaoštreno, i niko ne zna, kako će se riješiti. Lako Madžarima! Kad njima ponestane novaca, oni kupe kakvu mašinu ili «Prešu», pak natiskaju toliko hiljada franaka ili šterlinga, koliko im treba. Ali naši Fijumanci nisu više Ungarezi. Prošlo je ono vrijeme, kad su vikali: Eljen i Levelezclap! — oni su sada holokausti, pa bi stotinu i tisuće puta ludo bilo tražiti od njih, da falsifikuju novac, kaošto to sada čine njihovi negdašnji ćaće — Madžari.

Što da se, dakle, uradi? Najpriprodnije bilo bi, da vlada, već obzirom na položaj Rijeke snizi vlasnicima poreze i takse, a stanarima, da dade zgode, da mogu doći do koga novčića, pa bi se time čitava stvar nekako sanirala. Medjutim kako čujem, vlada je učinila i više: ona se je pozvala na savjest i vlasnika i stanara i postavila im na srce, da to pitanje riješi prema svojoj najboljoj uvidjavnosti. Pametno i mudro!

Ja sam taj lijepi i dobri savjet odmah usvojio. Pozvao sam Ninettu, koja je moja stanarica i koja mi je već prije bila navijestila, da će me otrovati, ako joj budem «krešil afit», i rekao sam joj: — Ajde, Ninetta, uredimo mi ovo pitanje stanarsko prema našoj najboljoj savjesti i uvidjavnosti.

— Ja sam vam već rekla: ne ću platit ni solda više...

I pri tome je i ostalo, i tako je, kako vidite, vuk ostao gladan, a Ninetta, to jest koza — cijela.

Snijeg!... Imali smo ga i mi na Rijeci. Nekoliko časaka sva je Rijeka bila bijela: i krovovi i ulice. I nigdje ni glasa ni traga ljudskoga! Ne bi čovjek rekao, kako je Rijeka lijepa — kad je bez ljudi. Pa onako zasuta snijegom!...

Nego ne veli se uzalud, da ne pada snijeg — da potare svijet, već da se svakoj životinji zna za trag. Tako je i ona bjelina malo potrajala — posve malo, tako da smo i mi mogli da zapjevamo: Ne pada snijeg, da potare svijet — već da se svakom Fijumancu zna za trag...

I desilo se, da se u par sati čitava Rijeka pretvorila u kaljužu, nekakvu blatnu, crnu kaljužinu, što se pomalo smrzavala i davala dosta pokore prolaznicima, koji su jedan za drugim padali na zemlju i razbijali nosove a katkada i čitave glave.

Najjadnije su prolazile žene: svaki čas bi po koja poskliznula i pala na veliku radost raznih danguba. I da sam ja ministar morala, odredio bih, da u danima poledice muškarci smiju prolaziti odvojeno: oni jednim, a ženske drugim ulicama, i na prekršitelje te moje naredbe udario bih teške kazne, kaošto ih sada udaraju na vlasnike lokala, gde se skupljaju malodobne plesačice da tjeraju škandale...

Ja ne polazim u Sempioncino, pa ne znam ima li i tamo po koja nadobudna djevojčica, koja dolazi na ples bez roditeljske ili druge koje čestite pratnje, ali znam, da se u tom pogledu i za našu Rijeku sprema jedan pošteni repulisti. Naredba je već tu, da plesove ne smiju da polaze malodobne djevojke, ako ih kogod ne prati. To je u redove naših najmladjih krasotica unijelo nemalenu zabunu. Nego kako još uvijek vrijedi ona: «Fatta la legge — studiata la malizia...», to su se neke naše malodobne ljepotice odlučile na jedan korak, koji bi se u normalnim prilikama činio sasvim nemoguć. Iskazuju naime više godina nego ih uistini imadu. Sad najednom hoće sve da budu punoljetne... A dogadja se i obratno. Ovih dana došla k meni Ninetta, pa će mi:

— Sadabna ćete morat i vi hodit s manum va Sempioncino.

— A zašto?

— Bože moj, da tancam, a vi da mi budete za garde damu...

Ajde, vraže! **Rokac.**

IZ LINDARA.

Živa pokopana. - Smrt u grobu.

Nedavno se je ovdje obolila Ruža Jedrejčić. To vam je bila sijeda starica, ali inače dobra žena. Liječila se raznim lijekovima, ali bez ikakva uspjeha. Mnogi su mislili, da će se u kratko vrijeme oporaviti. No čovjek snuje, a Bog odredjuje. Tako je bilo i u ovom slučaju.

Prošlog tjedna joj je bolest krenula na gore. U četvrtak, dne 14. o. mj. ujutru najedamput je pala u nesvjest. Ukućani su mislili da je umrla, pa su pozvali susjede, da ju preodjenu. Netom su je ovi preodjenuli i položili na mrtvački odar, došao je u kuću žalosti pregledavatelj mrtvaca. Ovaj je, razumije se, odmah pregledao «mrtvu» staricu i naredio, da već drugi dan u 5 sati poslije podne pokopa.

Medjutim starica nije ni prvi ni drugi dan došla k svijesti, već je kao mrtva ležala na mrtvačkom odru, tako da nije nitko niti prosumnjao, da je živa.

Drugi dan, u petak, dne 15. o. mj., bila je pokojnica položena u mrtvački lijes. Zatim je bila uz predhodne crkvene obrede pokopana na groblju Sv. Martina kraj Lindara.

Netom su svećenici sa ostalim pukom zapustili groblje, nosioci počeše da zasipavaju staričin grob. Medjutim najedamput nastane u lijesu silno udaranje nogama i rukama. To ih je uvelike iznenadilo i prestrašilo, pa su pobjegli u Lindar. Tu su odmah izvjestili o cijelom dogadjaju lokalne vlasti i pregledavatelja mrtvaca. No nitko nije htio da poduzme niti jednog koraka, da se nesretna starica živa izvadi iz groba. Zbog toga je nastalo veliko ogorčenje u cijelom Lindaru. Ljudi su se u svoj humanitarnoj ćudi počeli da bune protiv župana i pregledavatelja mrtvaca zahtjevajući, da izvade iz groba živu staricu. Nato se je župan brzojavno obratio na pazinsku općinu, da mu javi šta ima da čini.

Kako čujemo, do danas nije ni pazinska općina poduzela nikakve korake, da se oslobodi staricu, pa se bojimo, da je već i preminula u grobu.

Konačno pozivljemo sve kompetentne faktore, da provedu strogu istragu o tom dogadjaju i da najstrože kazne sve krivce. — Jedan za sve.

IZ MEDULINA.

Studen. - Smrt čestitog starca.

Bura nemilosrdno puše, te je ove zadnje dane zavladala strašna zima. Bili smo skoro zaboravili, da je zimsko doba, jer je odmah iza božićnih praznika bilo umjereno, blago i skoro proljetno vrijeme. No sada je drugčije. Vele, da se dugo vremena ne pamti ovakva studen. Sukneni kaputi i kabanice izvukli se iz škrinja i ormara. Sve se drži ognjišta i vatre.

Dne 13. ov. mj. sproveli smo do hladnog groba našeg domorodca, mesara Luku Privrata, 70-godišnjeg starca. Pokojnik je bio dobar naš narodni poštenjak, pa je kao takav za vrijeme izbora bio šikaniran i proganjan. Uza svu veliku studen ipak bio lijep i mnogobrojan sprovod, na koji je došlo i dosta stranaca iz bližnjih sela. Ožalošćenoj obitelji naše iskreno saučešće, a pokojniku bila laka domaća gruda i pokoj vječni njegovoj duši.

IZ OPATIJE.

Božićnje drvce.

Ima tome upravo četrdeset godina, što se je u Opatiji priredilo prvo Božićnje drvce za školsku djecu ovog školskog okružja. Tom zgodom su ondašnja djeca deklamovala neke prigodne pjesmice i odigrala kratku dječiju igricu: «Ružanku». Iza toga je posebni Odbor porazdijelio medju djecu darove: kome odijelo, kome obuću, a poneko sve sitnoga po koji slatkiš ili koju igračku.

Taj se je lijepi običaj sačuvao u nas do dana današnjega, na veliku radost svekolike djece, naročito one siromašnije. Nema u tome nikakve propagande. Nije ovuda narod tako nizak, da bi kome prodao svoje dijete za jedno odijelo ili za pregršt datulja i drugih slatkih stvari. Kad bi naši bili nitkovi, koji se tako lako prodavaju, bili bi ih u svoje vrijeme lako pokupovali Nijemci, sa svojim zlatom i bogatstvom. A i «Lega Nazionale» raspolagala je u prošlosti kudikamo obilnijim novčanim sredstvima negoli naši ovuda, pa bi i ona bila mogla, da se sebe predobije većinu naših ljudi, naročito onih siromašnijih.

Ne! U Božićnjem drvcu nema ni politike ni propagande. Ovo je samo jedna lijepa i humana priredba, koje je naše vrijedno Žensko Udruženje primilo u amanet od svojih predšasnika, pa drži svojom dužnosti, da je svake godine upriličuje. Nije laka stvar u današnje doba sakupiti za to potrebit novac, ali kad ima dobrih ljudi nesamo u Opatiji, već i u okolici, koji čak i kod «bočarije» sabiru za Božićno drvce, kad naš svijet gre listom na zabave, koje se u tu svrhu priredjuju, e onda nije teško doći i do svote, koja bi, istina, mogla biti i veća, kad bi svi jednako vršili tu lijepu i humanu dužnost.

I ove godine priredilo se uobičajeno drvce. Odnosna svečanost bila je zakazana za četvrtak iza Triju Kralja, no zbog smrti i pogrebnih svečanosti Kraljice Majke, sve se odgodilo do utorka, dne 12. o. mj.

U «Zori» se toga dana sakupilo oko 300 djece iz Opatije, Voloskoga i okolice. Došlo je kao i svaki put i mnogo naroda, tako da je naša «Zora» i ovaj put bila upravo natiačena.

U jednom kutu bili su poredani darovi, a tamo se nasuprot svaki čas dizao i spuštao zastor, tako da jadna djeca nisu znala, što bi gledala: dali one «škartoce» i omote na «stelaži» ili pak na pozornicu, gdje su njihovi maleni drugovi i družice deklamovali i prikazivali neke za njih udešene igre.

Izrečeno je kojih petnaest deklamacija, a u igrici: «Škola» prikazao se djeci njihov omiljeli Jurić baš onakav kakav i jest: pravi ugursuz. Na koncu prikazivala se prigodna igrica «Na Badnjak». Noć je. Dvoje siromašne djece zaspalo pod drvetom, a u to dolazi Mali Isus s Angjelom. Mali Isus vidi, kako je djeci zima, pa na jedan njegov znak plane bor najljepšim svijetlom. Zatim Isus naložio Angjelu, da pod drvo položi svu silu darova za djecu, njihovu majku i za staroga djeda, a sâm je pošao pred pozornicu, pa kazao djeci nekoliko lijepih riječi, kako on voli djecu i kako su na nebu svi veseli, kad znadu, da je koje dijete na zemlji dobro, a kad čuju, da koje dijete ne sluša svojih roditelja, onda na nebu plače on i s njime svi bijeli angjeli njegovi... Mali Isus ode, djece se probude i kad vide, što su dobila, padnu na koljena i zapjevaju ujedno sa zborom iza kulisa i uz harmonij naše staro: U sej vrime godišća... I tako sve lijepo svršilo.

Iza toga dijelili su se darovi. Svako od ono 300 djece dobilo je po nešto. Da vam je bilo vidjeti lica one djece! Kako se to sve sjalo i rumenilo! Zaista divan prizor i mi od svega srca zahvaljujemo našem velevrijednom Udruženju, što je i nama starijima priredilo veselje, da i mi možemo gledati ona mala, mila i draga lica, onako blaženo nasmijana i razdragana.

IZ PULE.

Veliki požar u skladištu duhana.

Na Pulu kao da je zbilja palo neko prokletstvo, neka zla kob, koja hoće da je posvema uništi i svede na istarsko ribarsko gnijezdo. Dok se svuda čita o nekom ekonomskom životu, o dizanju trgovine, industrije, o probitačnosti rada, mi smo ostali skrštenih ruku. Pula nema više one važnosti, što ju je imala prije rata, pa je naravska posljedica bila ta, da smo vidili, kako se je naš arsenal počistio. Mjesto onih hiljada, koje su prolazile kroz portune od arsenala, označene raznim brojevima, šuljaju se sada rijetke stotine. Većina je išla po svijetu «trbuhom za kruhom».

Ali smrću žile kucavice pom. arsenala, obamrle su i druge žilice — grane trgovine i uposlenosti. Prvi prolaz gradom kaže vam sve, a ne govore samo o tome Poležani, već svi.

Da se donekle ublaži slabo ekonomsko stanje grada, otvorila se je u Puli tvornica duhana, gdje je zaposlen lijepi broj gizdavih djevojaka, koje više puta svojim zaslužkom moraju uzdržavati cijelu obitelj — i roditelje i sestre i nezaposlenu braću. U današnjim prilikama igra tabrika duhana svakako vidnu ulogu u ekonomskom životu bijedne Pule.

Osim te fabrike pred 6 mjeseci otvorilo se je u Puli veliko skladište za sirovi (nepripravljeni) duhan. To je skladište bilo u velikoj četverokatnoj bijeloj zgradi u rajonu arsenala prema crkvi od mornarice. Pod Austrijom je tu bilo skladište materijala za brodove. U to skladište je dolazilo lišće od duhana i tu je ležalo u bačvama ili vrećama i odavle se razašiljalo u razne druge države, a snabdjevalo se duhanom fabrike u Puli, Rovinju, Rijeci, Zadru i drugdje. U skladištu je bilo zaposleno oko 80 radnika, a ovih dana je u njemu bilo 2 milijuna kg. sirovog duhana u vrijednosti od 20 milijuna lira. Ovakova skladišta su u Italiji još samo dva.

Nu onom usudu nije bilo drago, da i naš grad nešto živi. I eto u četvrtak ujutro izgorilo je to veliko skladište. Do požara je došlo ovako:

U samom skladištu stanovao je samo čuvar (gvardijan) Bellini sa svojom ženom i dvoje djece. On je imao u toj zgradi jednu sobu i kuhinju. U srijedu na veče bila je silna zima. Bellini si je napilio drva za drugi dan, stavio ih je sušiti u kuhinji oko štednjaka i išao spavati u sobu ni ne misleći, što se po noći može dogoditi. On je u ostalom imao da čuva unutrašnjost zgrade. Kad su u 3 sata poslije ponoći (u četvrtak) obilazila dva vanjska stražara oko zgrade, opazili su, da iz stana stražara Bellini izlazi dim. Odmah su ga probudili. Kad je Bellini ušao u sobu vidio je prilično veliku vatru. Sva tri stražara htjeli su sami da ugase vatru, da time sakriju pred svojim pretpostavljenicima. Kad su uvidili da je njihov trud uzaludan i da vatra sve više ugrožava, telefonirali su stražaru u fabriku duhana, da skladište gori. Ovaj je odmah pozvao gradske vatrogasce i obavijestio direktora fabrike, koji ujedno upravlja i sa skladištem. Dok su došli vatrogasci vatra se je silno raširila, tim više što je duvao jak vjetar. Pozvani su bili i vatrogasci ratne mornarice, ali onako jaku vatru nisu mogli ni jedni ni drugi da ugase i ukrote. Osim toga nisu imali ni jakog tlaka vode. I mornarica i kopnena vojska i milicija i svi odredi u Puli došli su pred skladište. Kad su opazili, da se vatra ne može ugasiti, stali spasati, što se spasiti dade. Iz krajnjih dijelova zgrade iznašali su duhan na polje. Vatra je medjutim prodrla u sve katove i iza 10 sati sa užasnim streskom strovalio se je krov. Bila je to strašna slika. Suklja je gusti dim duhana, plamen se dizao kao visoki stup a milijarde iskra raznašao je hladni vjetar. I tako je trajala vatra cio dan i na drugu noć, a vatrogasci su čuvali, da se vatra ne raširi na druge zgrade. Od velike lijepe zgrade ostali su samo pusti izgorjeli zidovi.

Ovaj je požar počinio veliku štetu. Računa se da država trpi štetu od 25 milijuna lira. Kako rekosmo, bila su u skladištu 2 milijuna kg. duhana, a uprav je bilo pripravno 300 tisuća kg. za otpravak u Poljsku.

Grad je pod dubokim dojmom ove nesreće. Samo se govori: «Nesrićna Pula, — brižna Pula».

P O D L I S T A K

BRANISLAV NUŠIĆ:

Jedno poglavje iz knjige: Tisuću devesto i petnaesta

(Svršetak.)

U tom već stigosmo do groblja na vrhu varoši. Ućutasmo, savladani možda istovetnim roditeljskim osećanjima, ulazeći u ovaj mrtvi grad. Groblje je tužno izgledalo, puno malih i većih obojenih i neobojenih drvenih krstića, medju kojima po gde koji grubo istesani kamen. Na groblju mrtva tišina, sem, kad mi naidjosmo, što prnuše vrane, koje su se prokisle odmarale na krstovima i tužno grakale. Groblje se ću udar gvozdja u šljunak i vidi se kako se iz zemlje odmereno iznosi ašov. To grobar kopa novu raku. Kiša raskaljala staze i grobovi se rasuli i ulegli. Grobljanska vlaga miriše na trulo drvo i kosti. Sa krstova se razlila boja i isčezli zapisi. Nedogorele sveće savile se, vlažni se pepeljki svećina, valjda jutros upaljena, i po grobu nesredjeni kipovi. Sa krstova ... kraj jedne krstače gori svećina, valjda jutros upaljena, i po grobu nesredjeni krstići. Prodjosmo kraj nekoliko praznih raka u redu, u kojima se nabrala voda od kiše, a izbačena zemlja razlila se u žitko blato. Nigde crkvice, nigde zgrade.

— Eto tu — veli starac — valjda kolicina ih se odmara. Sve nov krst, sve ovih dana: tu ranjenik, tu bolesnik, tu zarobljenik, tu izbeglica. Viš ono tamo, oni krstići u redu, sve je to vojska, srpska vojska. Ovo je već četvrta godina kako se tu redjaju drug do druga.

— Gde je kapela, — upitah starca.

Eto, ta koliba! — odgovori on i pokaza mi glavom jednu kolibu od dasaka, koju je opština na brzu ruku podigla da bi imala gde skloniti od kiše i nepogode mrtve, koji čekaju na sahranu.

Trgla sam se i užasnula, kao da mi je toga časa ponova izdahnulo jedinče, koje sam nosila. Steže mi se nešto u duši i nat ne ciknuh od bola. Starac ih opazi ii oseti to pa dodaje:

— Nije crkva od mermera, nema ni zvona ni krstova..., a i što će; nek duša samo ode u božje dvore, a telo... ništa, pregorelo drve!

Nisu me reči njegove umirile i što sam se više bližila kolibi, bila sam sve uzrujanija, gušilo me je nešto, mučilo me je: izgledalo mi je kao da sam pošla da učinim nepravdu, da učinim zločin prema svome detetu. Poumih jednoga trenutka da se vratim, ali gde i šta zatim da činim? Moje predosećanje nečega užasnoga, nečega zločinački užasnoga bilo je opravdano. Kada sam naišla na otvor kolibe, vrisnula sam kao ranjena i tada se okrećući glavu i pokrivajući oči rukama. Ono što sam videla, bilo je strašnije od svega, za čega se duša čovečija naježi, a telo hladan znoj obliže. I sad mi je pred očima, uvek mi je pred očima, niti ću nikada da izbrišem tu sliku iz očiju i iz duše. Vidjam je u snu, vidjam je i budna, ona me prati i ganja, ona mi san prekida i budi me i uvek mi pronosi groznicu kroz telo.

Pod krovom leže po zemlji dve daske nešto malo uzdignute jedna od druge. Po tim daskama poslagana mrtva dečica. Devetoro leže jedno kraj drugoga, koje obuveno, koje boso, koje sklopljenih, a koje opuštenih ruku, koje plave, a koje crne kosice, koje poprskanih haljinica krvlju, a koje pokrivena lica maramicom: leže mrtvih devet andjelaka jedno kraj drugoga, ni sanduka, ni pokrova, ni svećice. Izgledaju, onako bačena na zemlju, kao kad bura pokida sa džbuna grančice, na kojima su nikli pupoljci i raspe ih po zemlji. Pod njima vlažna zemlja, u koju se utisle stopale nesretnih majaka, koje su ostavile ovde svoju dečicu, oprostile se sa njima i sad već izmiču valjda drumom sa ostalim zbegom ne znajući ni gde će im groba porodu biti.

I kako mirno leže ova dečica, ni jedno ne plače za majkom, koja ga je ostavila, ni jedno ne pruža ručice, da ga majka prihvati! Ono gore, prvo u redu, slatko devojče, kojoj zagladjene kosice, koju je majka valjda suzama nakvasila, a prstima začešljala. Oči mu upola zatvorene te izgledaju, kao ugašena kandioca, a usnice otškrinute kao tek raspukao pupoljak te mu vire beli, mlečni zubići! Do devojčeta gologlavo seljače sa još vlažnim opancima i isprskano blatom po košuljici i strukom suvog bosiljka zadenutim u nedra. Pa malište opet jedan mališan, stisnutih vilica i blednih usana ispucanih od vatre. Pod pazuhom mu jabuka, koju mu je majka od milošte dala valjda pri rastanku. Jabuka nagrižena malo i na njoj se poznaje trag sitnih dečijih zubića. Nosila je majka valjda u nedrima da detetu nakvasi usne kad ožedni, pa mu je i ostavila, ali njegova mrtva ručica ne može je primiti ustima, koje su se isušile od poljubca smrti. Do njega mala lešinica deteta, čije je lice pokriveno maramom, ispod koje viri pramen čupave kosice. Kroz maramu probila krv i crna se mrlja na njoj osu-

Luca i Mara.

Luca: Kako ja vidim, oni naši mužini ne misle još doma prit.

Mara: Ne znam ja ne, ča misle, ni ča ne misle. Da sam ja znala, da će ovako bit, ne bim ja bila vrag sleda pustila mojga Franinu. Je njim bilo za potrebu bit onoliko vremena puli onega nesrećnega bradašini?

Luca: Bradašina? Ne bim ja tri puta rekla, da ni ono morda i kakova bradašica...

Mara: Kega zlodeja?

Luca: Ča ja znam! Vrag ne spi. Na svete je svakakoveh hudobi, a ženska je vrag: kada će, prevarit će i samega hudića.

Mara: Ma ča dunke, ti misliš da...

Luca: Ja ne mislim niš, ma se ne bim ni najmanje začudila, da mi ki reče, da mi je kakova vražica muža sada pod stari dni oplela. Svet je današnji dan tako pokvaren, kako još ni nikada bil, a ženske su još huje od muškeh. Si čula, ča se je ovi dni travinjalo va Milane i va nekeh drugeh talijanskeh ğradeh?

Mara: A ča to?

Luca: Već je i tamo prišlo mej svet, pak to ti je najedamput sve kako znorelo za tanci. Pogledaj ovamo, pogledaj onamo — kamo se god obrneš, ne vidiš i ne čuješ drugo nego hop! hop! hop! To po kafetarijah, to po oštarijah — posvuda i svagdere. Greš jutro va lokandu: već hopaju. Greš zapolne va birariju — već hopaju. Greš večer va kafetariju — tu ti ne delaju drugo nego hopaju i hopaju. Hop! hop! i hop!

Mara: A ča mora bit pak v noći?

Luca: To pak se ne bi moglo ni dopovedet. Sve je kako pomunjenelo: i staro i mlado. I ča je veći nišćet, to lepje tanca, i celi svet okole njega: kumplimenti! salamenti! pasjaviramenti! — i sve tako.

Mara: A ženske?

Luca: Sve jedan tabak! Ča j' ka škandalozneje obučena, to se lepše svija i previja okole muškega, tako da ti je to sve jedan pravi škandaj.

Mara: I kakov škandaj?

Luca: A da bude porkarija još veća, ti gnusi nete već ni da tancaju va svojeh navadneh robah.

Mara: Nego va čem?

Luca: To ti i muško i žensko navuču na se neč tanko i kratko, va čem se po lete kuplju, i onu nespodobu od robićini zovu nekako čudno: **pijami ali pijani**... tako nekako.

Mara: To ti je trebeda nekako kako je bilo sega leta i v Opatije, kada su se neki Kurgasti va teh vražjeh pijanah va mele vajali i tancali, tako da si mislel, da si mej blagom, a ne mej ljudi.

Luca: Tako ti je nekako bilo i ovi dni va nekeh mesteh va Italije. Najzada se je i oblast maknula i poslala policiju, da malo vidi, ča su ti tanci.

Mara: Dobro j' storila! Pak ča j' videla pulicija?

Luca: Ča j' videla? Videla je neke stvari, keh me je sram povedet. Našla je vraga i pol divojčic kade se na tri kvarte gole ponašaju kako one taneke. Onputa je pulicija pitala: Kade su materi onem divojkam? Išći ovamo, išći onamo, nigdere vragu te materi ni noni, nego one frajli lepo same... — i ča j' kade. Pulicija je najedamput dala ordin, da se moraju zapret nesamo tanci nego i oni, ki s tanci upravljaju i sve oni divojki, ke su najdene na tance prez materi ali pak prez kakove druge čestite i poštene straži.

Mara: Viš, to mi je drago čut! Bilo je već vreme, da se jedamput temu škandaju na rep stane. Ale smo ljudi, ale smo blago. Ako smo ljudi, držimo se našega starega poštenja. Ako ćemo pak da budemo blaga, onputa se lepo zaprimo va štali, pak delajmo, ča nas je volja. Dobro je, jako je dobro, da se stori malo reda i va tem, zač ako bi ovako imalo hodit napred, va dvajset let bi celi svet sagnjilel.

Luca: Čujem, da već guveran dela jedan zakon, kade će materi jako strogo morat da paze na svoju decu.

Mara: Osobito na onu malu decu i na maloletne divojki. Ki ni na leteh za tancat, neka doma ostane, a divojka, ka će da gre na tanac, neka zame sobum, ki će ju čuvat. Tako je bilo odvavek, tako mora da bude i sada. Guveran ima sto pravic, ako čuva poštenje i dobar glas maloletneh divojak. Mi se va tem s njim slažemo, da bi se tako i on kadagod s nami složil!

IZ LIŽNJANA.

Smrt čestitog narodnjaka. - Naše djevojke — naš ponos. - Još nas ima!...

Izgleda kao da se je sve protiv nas urotilo. Sve dosadašnje nevolje i patnje nisu nas mogle satrti, ali ipak smo ozbiljno zabrinuti, jer je u redove naših protivnika stupila i sama priroda. Nemila smrt grabi nam staro i mlado, grabi nemilice, ne štedeći ni muško ni žensko, tako da nam već čitavi kraj izgleda kao grobnica.

Osim mnogo ugaslih života u minuloj godini, pred sami svršetak godine predali smo — kako je poznato — majci zemlji u zagrljaj mrtve ostatke jednoga od najčestitijih narodnjaka u našem selu, oca obitelji, našeg nezaboravnog pokojnika, Grge Perkovića, koji nas prerano ostavi, jedva u 35. godini života. Pokojnik je bio kremen-rodoljub, medju prvima u svakoj dobroj stvari, ali su ga posljedice rata, kao i poratne nevolje prerano istrgle iz naručja rodu i obitelji. Koliko je bio obljubljen u svojoj okolini, dokazuje najbolje veličanstveni sprovod, gdje su osim sviju Ližnjanaca učestvovali i mnogi Medulinci. Osim pet vijenaca, koje mu na grob položiše supruga, roditelji i najbliža rodbina i poznate naše dobrotvorke, bio je još i šesti vijenac njegove rodbine s dirljivim napisom: «Posljednjim pozdravom iz daljine...»

Kraj otvorenog groba oprostiše se od njega naše vrijedne djevojke pjesmom — žalosnicom.

Uopće taj je dan bio dan žalosti čitavog sela.

Tvojoj rascviljenoj udovi i nejakom djetetu, koje, siroče, još i ne zna, što je s Tobom izgubilo, kao što roditeljima, braći i rodbini, svima njima iskreno naše saučešće, a Tebi, dragi Grgo, neka je laka zemlja, koju si svom žarom srca ljubio i pokoj duši Tvojoj!

* * *

Istina je, da smo već davno postali žrtve neprestanih, nekad većih, a nekad manjih udaraca, ali sa svim tim medju nama ima ljudi, a osobito djevojaka, koje ni u kakvoj nevolji ne klonu duhom, već svaku zgodu, žalosnu i veselu, iskoriste, da pokažu, kako njihovo plemenito srce bije za ovaj mučenički narod. O Božiću se one brinu, da crkva bude dostojno urešena i da u njoj budu jaslice. Isto tako je njihova najveća briga ili, ako hoćete, zasluga, što u crkvi čujemo koju lijepu božićnu pjesmu u našem milom jeziku. Treba li iskazati posljednju počast kojem vrijednom narodnjaku, evo ih sa svojom pjesmom žalosnicom. Treba li da se kakav dogadjaj svečano proslavi, prije svega traži se njihova pomoć. Treba li, da se pomogne kakova kulturna ustanova, evo opet njih, da svojim neumornim i požrtvovnim radom doprinesu najviše što mogu napretku našeg patničkog naroda. U kratko: pir, krštenje, praznik, pogreb, sve te vesele i žalosne zgode, one upotrebe, da kao pčele marljivo sakupljaju doprinose za našu obljubljenu «Istarsku Riječ» i druge narodne ustanove.

U tim se djevojkama skriva i talent i čežnja za svačim, što je lijepo, dobro i plemenito. Baš je zato u najvišem stepenu žalosno, što se kod nas ne smiju ustanavljati naša kulturna društva, te se našem narodu onemogućuje svaki napredak.

Uostalom mi se s takovim djevojkama ponosimo — i želimo, da se sav naš ženski naraštaj širom Istre ugleda u naše uzor-djevojke.

IZ PIĆANŠTINE.

Grozna smrt djevojčice na paši.

Iz sela Bolobani kod Sv. Katarine stiže nam žalosna vijest, o strašnoj smrti 13-godišnje djevojčice Marije Smoković. 11. tek. mj. ujutro odvede malo djevojče kao obično svoje ovčice na pašu i to na obližnji pašnjak, koji je tek nekoliko stotina koračaja udaljen od sela. Otputivši se od doma, vesela i živahna kako je bila, pjevala je, a ne sluteći grozne nesreće, koja ju je malo zatim snašla. Zima, koja je tog dana bila prilično oštra, prisilila je djevojčicu, da naloži drva i zapali vatru, kako je to već običajno kod pastira. No nesreća htjede, da je, kako je sjedila blizu ognja, skočila iskra na haljinu, a da je djevojčica nije ni opazila. Istom kada je odijelo počelo da jače gori opazila je pogibelj i misleći, da će se spasiti, bježala i bacala se na tla, a oganj je zahvaćao sve jače i jače mahove, dok se sirotica nije onesviješćena strovalila na tla.

Žive duše nije bilo u blizini, a da čuje njezin glasić, koji je vapio u pomoć. Kada je nesretnica bila u zadnjim trenucima života dodje domaća djevojka, koja je odnese u naručju — brže bolje kući, gdje je malo zatim izdahnula svoju dobru i nedužnu dušicu.

IZ ROČA.

Za nadgrobni spomenik pok. Liculu.

Već prigodom smrti i pogreba našeg bivšeg nezaboravnog učitelja gosp. Gaša Licula odlučili su bili naši učitelji i pokojnikovi prijatelji, da mu podignu spomenik na njegovu grobu u Roču. Mi, Ročani, koji dobro poznasmo pokojnog našeg učitelja i njegovo srce, jer smo bili njegovi učenici ili oci njegovih bivših učenika, vrlo se obradovasmo namjeri naših učitelja. Mi smo uvjereni, da će oni učiniti u svrhu spomenika koliko budu mogli, ali i mi, pokojnikovi štovatelji i bivši učenici ćutimo svoju dužnost i srdačnu želju da pripomognemo, da bude pokojniku što prije podignut nadgrobni spomenik. Mi ročki Sloveni, dužni smo uprav da svaki od nas što daruje u tu svrhu. Darove za spomenik prima g. Ivan Kos, mljekar i upravitelj Posujilnice u Roču (kolodvor). Braćo, poštujmo zaslužne pokojnike, a osobito učitelje!

Politički pregled

Rumunjska nakon abdikacije princa Karola.

O abdikaciji (odreknuću) rumunjskog prijestolonasljednika Karola još se uvijek mnogo govori u diplomatskim i političkim krugovima, dok se u štampi taj korak komentira na razne načine. Nije ni čudo. Abdikacija prijestolonasljednika Karola stvorila je čitavu seriju najinteresantnijih pitanja, koja treba riješiti. U prvom redu trebalo je postaviti jednog regenta, koji bi obavljao funkciju kralja, u slučaju da to ustreba.

Kralj je imenovao za regente, kako je to uostalom već i poznato, princa Nikolu, patrijarha Mirona i prvog predsjednika kasacionog suda Bugdugana. Ovo je imenovanje izazvalo razne konflikte izmedju kralja i nekih opozicionih grupa. Na sjednici krunskog savjeta odlučeno je, da pitanje imenovanja regenta dodje pred parlamenat tek onda, kad se bude barem donekle stišala uzrujanost u nekim izvjesnim grupama. U opoziciji pak vlada veliko nezadovoljstvo u pogledu tih imenovanih regenta. Opozicioni krugovi kategorički tvrde, da su oni od prvog početka bili protivni toj kraljevoj volji. Zato je opozicija, samo da predusretne i da mimoidje neke eventualne obaveze u budućnosti spram te regencije, nije htjela da glasa za taj zakon. Svi pokušaji kralja, da prisili opozicione grupe na pristanak na regenciju i na glasanje, bilo je uzaludno. Svi njegovi projekti i planovi ostali su bez rezultata. Uz to najodlučnije odbila da glasuje i da uopće raspravlja o nacrtu zakona za proglašenje princa Mihajla za prestolonasljednika. Isto tako je odbila prijedlog, da se modificira statut kraljevske kuće. Vlada je, samo da predusretne neredima, provela cenzuru u svim provincijama. U Bukareštu pozvani su na policiju svi glavni urednici listova. Tu se je od njih zatražilo, da završe u štampi sa pisanjem o toj stvari.

Medjutim ovo pitanje još uvijek vrlo interesira i široku javnost. Predsjednik vlade Bratianu izdao je službeni izvještaj, u kojem kaže, da abdikacija prestolonasljednika Karola nema politički već sasma privatni karakter. Uz to se naglašava, da su glasine u opozicionim krugovima, da je kralj glavni sukrivac toj abdikaciji princa Karola, potpunoma neosnovane i lažne. Čitava krivnja da leži na sentimentalizmu bivšeg prestolonasljednika. Ali opozicija nikako ne će da vjeruje u te vijesti. Šefovi se opozicionalnih grupa otvoreno čude kralju, koji ne će da otkrije prave uzroke te prinčeve abdikacije. Uza sve te verzije, koje kruže o toj stvari, princu Karolu ipak je pošlo za rukom, da ostvari svoj plan i da se riješi jedne dužnosti, koja ga je usko vezivala sa čitavom Rumunjskom. Po 7. članu statuta kraljevske kuće, princ Karol izgubio je svojom abdikacijom u prvom redu pravo na prijestô, pravo člana kraljevske kuće, politička prava i vojničke časti. On je izbrisan i sa liste članova senata. Time je on izgubio zauvijek pravo, da stupi u bilo koju političku akciju u zemlji. Izglasan je zakon o njegovom eventualnom povratku u zemlju, koji može da bude tek nakon deset godina, i to samo ako dozvoli regencija i vlada ili sam kralj.

Konačno je princ Karol odlučio, da se nastani u Milanu. Od žene ne će da se rastavi, jer za ovaj čin nije dobio njezin pristanak. Obzirom na to prihvaćen je zakon, koji kaže, da se princu Karolu ne će priznavati u Rumunjskoj nijedna rastava braka, ako je ta učinjena u inozemstvu.

Novi regenti imali su ovih dana sastanak sa kraljem, sa kojim su konferirali o svim važnim tekućim pitanjima.

Politički položaj u Franceskoj.

Neprestano medjusobno izigravanje političkih stranaka, koje vodi za posljedice nemogućnost izradbe i provedenja bilo kojeg plana za ozdravljenja finansijskog položaja, izazvalo je sveopće nezadovoljstvo u Franceskoj. Cjelokupna trijezna javnost zahtjeva da se učini kraj toj ružnoj pojavi u parlamentu, te da se već jednom otpočne sa ozbiljnijim radom. Najprije su bile osujećene namjere Caillauxa, pa su onda oni isti koji su ovoga srušili, pomogli da se makne Loucheur, a sada se ta ista igra ponavlja i sa trećim ministrom finansija Doumerom. Ovoga puta Doumer se drži opreznije i oteže sa prikazanjem svog finansijskog plana. — Ovim otezanjem uspjelo mu je da skrajnu ljevicu u vladinoj većini prisili da prva objelodani svoj finansijski plan, kojega sada Doumer proučava da uzmogne iz njega preuzeti sve one mjere i predloge, koji mu se prikažu podesne. Medjutim Briand će na drugu stranu nastojati kako bi se riješio tih nepodnosljivih elemenata, te ih zamijenio sa umjerenim elementima opozicije i s time omogućio sastav jedne homogenije većine. Kartel ljevice pokopan je za uvijek. To Briand shvaća, pa za to vidi za sada jedini izlazak u laganom

---

šila i okorila. Pa opet devojčica, kojoj smrt nije izbrisala sladak detinji osmeh sa usana, opružila ručice, ko da traži majčinu ruku, da je povede i do nje druga zamršene i bogate plave kosice i visoka čela, ispod kojega su upale dve duboke duplje. Osmeh joj se na usnama okamenio, kao na mramoru dletom izrezan. Do njega strahovita slika jednoga okrvavljenog deteta. Čelo mu preliveno širokim crvenim vencem od krvi, koja se iz rane izlila na obe strane čela, slila se kraj ušiju i napravila male usirene lokve na podu, a iz nosa mu crna krvca zalila usta i obojila obraze. Mali mučenik je grčevito stegao ručice, koje su sve ispucale od zime. Pa onda sedmo, osmo, deveto..., ko bi ih gledao, ko bi imao srca, ko snage i očiju da ih sve vidi.

Na grudima jednoga mrtvačeta udenuta ceduljica. Sagla sam se da je pročitam. Nepouzdanom, ženskom rukom, napisala je nesretna majka reč: Dragomir. Ostavila je svešteniku ime detinje, da ga pomene pri opelu. Mali Dragomir je još držao u ruci ugašenu svećicu, koja se razlila te mu vosak pokapao i iskitio cvetićima ručicu. Njegovo je lice vedro, kao da leži na materinim grudima, a ne na vlažnoj i raskaljanoj zemlji; iz okruglih obraščića mu odišla krv, te bledi i već se pribijaju za kost, a usnice stegao zubićima te mu upale i unakazile lice. Čiji si ti mali Dragomire; ko ti je otac i gde je; ko je majka i gde je? Radovali su ti se, je li, kad su te rodili; zvali su te Dragče, je li, kad su te milovali, a ti si se slatko smešio i tapšao rukama i grlio si tvoje srećne roditelje?

I ko zna, Bože moj, kako su se sve zvala ova druga dečica? Ova tamo čupava možda Dara, Darče, Darica; on do nje, sa krvavim vencem oko čela, možda Milica, Milče, Mila; onaj muškarčić sa jabukom pod pazuhom, možda Milan, Milanče, Mile. I svi ostali, ko zna kako se zovu? Oh, što nemam snage da probudim tu pospalu decu; da progovorim sa njima, da im kažem toplu materinsku reč, da ih upoznam sa novim drugom svojim, mojim nesretnim detetom, koje još nikako nisam imala snage da odvojim od nedara, ni hrabrosti da ga spustim na one daske, na vlažnu zemlju.

Zanetoj ovim mislima, posmatrajući onu mrtvu decu, počeše da mi vrcaju suze na oči kao bujica i ja još snažnije, još sebičnije pritiskoh svoje malo mrtvače na grudi. Starac me ostavi da plačem, a sam spusti na daske dete, što ga je nosio, pokri mu lice onom maramom, kojom je bilo pokriveno, prekrsti se i diže glavu.

— Ja ne znam da l' to ima negde u knjigama zapisano — poče starac i negledajući u mene, više sam sebi — ali kažu ljudi, nekad u staro vreme, bila neka aždaja, koja je žderala decu. Padne tako pred selo pa pisne, a majke svako jutro po jedna, nose joj svoje čedo i bacaju joj u čeljust te ga požđere i umiri se do sutra u jutro. Ako koja majka, kad joj dodje red, ne htedne dati dete, aždaja joj razori kuću i sve živo po kući pokolje. Tako se priča da je bilo a, veruj i jeste! Eto, pogledaj ovu dečicu! Zar ne izgleda kao da je aždaja gladna i halovita pala pred Mladenovac, pa ne pišti samo jutrom, već od bele zore pa do mrkla mraka.

Ja nisam dizala glavu, naslonila sam obraz na hladno lice moga andjelčeta i grlila ga sve čvršće. Što se više bližio čas rastanka, ja sam ga sve čvršće grlila; izgledalo mi, kao da hoće da mi ga otmu. Kad starac ispriča priču, a meni se ona koliba učini odista kao otvorena čeljust aždajina, u koju moram da bacim moje čedo, jer je došao na mene red, i zatresoh se celim telom, koje poče neka opaka groznica da pali.

Starac nastavi sam da razmišlja:

A nije pala samo pred Mladenovac, pala je na celu Srbiju aždaja i zdere nam decu, ždere mnogo... potamaniće nam porod! Zlo, golemo zlo!...

Zatim poćuta pa opet dodade:

— Ajde, ajde, ženo. Ne pomaže suza i druge su ju majke prolile, kad su ostavljale ovde svoju decu, pa, eto, zemlja suzu upila, a tuga ostala. Taj teret moraš poneti, ne biva drugče. Tako je valjda Božja naredba, pa mora da se snosi!

Ja digoh glavu i pogledah ga.

— Ajde — nastavi on — spusti dete. Spusti ga tu, kraj ovoga. Vidiš, kako su se dečica skupila, pa će lepo da se uhvate za ruke da igraju kolo oko Božjega prestola.

Starac diže ruku i rukavom obrisa suzu koja mu zasvetli na trepavicama, okrećući glavu da je sakrije od mene. Zatim se pribra i okrete mi se:

— Spusti, spusti i ti tvoje! Metni ga u red sa ostalom dečicom, sa njegovim drugovima i drugaricama. Nije samo, ne će biti samo. Bog se postarao, da dečica budu u društvu!

Spustila sam ga i — sad je jedanaest mrtvih andjelaka ležalo na daskama jedno kraj drugoga...»

Gospu u crnini obliše suze, zagrcnu se od plača i prekide kazivanje...

skretanju na desno. Doumer medjutim čeka sa svojim planom na zgodniji čas u novoj godini, u nadi da će Briand sondirati teren za formiranje nove većine, kako bi se izbjeglo novoj krizi u vladi.

Domaće novosti

Izbornici, pregledajmo izborne imenike!

Prema članu 37 kr. dekreta od 4. febuara 1915. br. 148. — općinski i pokrajinski zakon — općinska izborna komisija izložit će od 1—15 februara u općinskom uredu izborne imenike, kako ih je ta komisija sastavila. Tko nije upisan u izborni imenik ima prema čl. 40. gornjeg dekreta pravo da za to vrijeme t. j. od 1.—15. februara rekurira na pokrajinsku izbornu komisiju (Commissione elettorale provinciale), da bude unešen u imenik.

Tko nije dakle kod zadnjih izbora bio u izbornom imeniku, neka reklamira. Tko je pak reklamirao od 1.—15. decembra 1924. neka sada pogleda, da li je unešen u imenik.

Reklamirati možeš ne samo za sebe nego i za svaku drugu osobu, i to ne samo za upis, nego i za isbris.

Rekurs sastavi ovako:

Alla Commissione elettorale Provinciale

Pola

per tramite del Municipio di

. . . .

Il sottoscritto . . . . di (fu) . . . . nato a . . . . . . addi . . . abitante in questo comune e precisamente a . . . al No. . . sin dal . . . possiedo i requisiti richiesti dalla legge per essere elettore e non essendo iscritto nella lista elettorale allegando:

1. La fede di nascita
2. . . . .

INSTA

che codesta Commissione elettorale voglia iscriverlo nella lista elettorale del comune di . . . . . giusta l'art. 40 del R. Decreto 4 febbraio 1915 No. 148 — legge comunale e provinciale. —

. . . . . . li . . . febbraio 1925.

Firma

. . . .

Tako po prilici mora da glasi rekurs.

Osim toga svaki gradjanin, koji hoće da reklamira proti razdiobi općine u sekciji ili proti prenosu izbornika iz jedne sekcije u drugu mora i to da učini najkasnije do 15. februara te godine kod pokrajinske izborne komisije. Reklamacije mogu se podnijeti u istom roku i općinskoj izbornoj komisiji.

U slučaju da komu nije štogod jasno, neka se pismeno ili usmeno obrati na političko društvo «Edinost», pa će već u tom pogledu dobiti potrebita razjašnjenja i savjete.

I to je brza pošta!

Jedan tršćanski advokat poslao je 8. decembra 1925. jednom našem čovjeku u Marezige preporučeno pismo, kojim ga je pozivao, da dodje 12. decembra pr. god. u Trst na ročište. Premda su Marezige blizu Trsta i svakog dana dolaze amo mljekarice, ipak je radi veće sigurnosti poslao pismo ekspres-preporučeno i predao ga na centralnoj pošti, koja ga je unesla pod br. 3379. I to ekspresno - preporučeno pismo predano u Trstu dne 8. decembra u 12 sati došlo je u Marezige u ruke naslovljenika tekar 13. decembra poslije podne. Dakle putovalo je više od 5 dana. Da je pismo ponio puž na svojoj kućici, sigurno bi ga bio prije donio nego ga je pošta uručila.

Naslovljenik se je nama o tom slučaju potužio, jer da se nije mogao odazvati pozivu svog advokata. Advokat ga je s druge strane badava čekao.

Interesantno bi bilo doznati za razlog, zašto je to pismo tako polagano išlo. Nije valjda krivo to, što i klijent i advokat imadu prezimena, koja svršavaju na **ič**, a ne pišu **ich**. Ili su se moguće držali one: «Festina lente» — «Langsam aber sicher»?

Nek se bistri!

Piše nam prijatelj iz Puljštine: — «Pučki Prijatelj» donio je u svom božićnom broju otvoreno pismo slikara Čermaka, kojim osudjuje «Istarsku Riječ» odnosno Istarsku Knjiž. Zadrugu zbog toga, što je metnula u svoj koledar «Jurina i Franina» sliku «Premanturski tip», a da nije navela ime slikara. G. Čermak tvrdi i to, da je on autor napomenute slike, koja da mu je bila ukradena i nepošteno prodana g. Crljenici.

Medjutim, u koliko sam ja informiran, sve te Čermakove tvrdnje ni najmanje ne odgovaraju istini. Autor slike «Premanturski tip», koja je izašla u koledaru «Jurina i Franina», nije g. Čermak, nego František Toman. Svaka slika nosi njegovo, autorovo ime. Te slike je on sàm prodavao u Puli. G. Matko Crljenica je takodjer kupio od njega jednu sliku, koju je pošteno i platio. Ta slika nosi Tomanovo, a ne Čermakovo ime.

Toliko istine radi.

✝

JADRANSKA PLOVIDBA D. D. na SUŠAKU vrši žalosnu dužnost javljajući, da je njezin osnivač i generalni direktor gospodin

MATO ŠARIĆ

jutros naglo u Zagrebu preminuo.

SUŠAK, 13. januara 1926.

UPRAVNI ODBOR.

✝ Mate Šarić

U Zagrebu, gdje se bavio na prolazu, umro je predprošle srijede naglom smrću, udaren od srčane kapi, Mato Šarić generalni direktor Jadranske Plovidbe. Rodjen 1859. u Opuzenu u Dalmaciji i svršivši nauke on se od mladosti posvetio pomorstvu, pa ga je parobrodarsko društvo «Dalmatia» 1908. izabralo za svog generalnog direktora. Poslije rata najviše njegovom zaslugom stapa se «Dalmatia» s «Ugarsko-hrvatskim parobrodarskim društvom» u Jadransku Plovidbu. Pomorac dušom i tijelom, jak spremom i iskustvom, nacionalan u najširem smislu, on postaje pravi pionir jugoslovenske pomorske snage na Jadranu. Neumoran u radu, on daje snažan polet Jadranskoj Plovidbi. Za svoj rad odlikovan je redom Sv. Save drugog stepena, a Federacija Jugoslovenskih Brodovlasnika izabrala ga je za svoga prvog predsjednika. Nagla smrt presjekla je ovaj plodni rad, koji je mogao donijeti još toliko dobra svojoj otadžbini.

Smrtni ostanci nezaboravnog pokojnika bili su prošle nedjelje preneseni u Trst.

Neka mu je laka zemlja!

Glavna skupština Čitaonice u Lanišću.

Primamo i dragovoljno uvrštavamo: — Naša Čitaonica obdržavat će 3. februara 1926. u društvenim prostorijama u Lanišću svoju glavnu skupštinu. Dnevni red je ovaj: — 1. Pozdrav predsjednika. — 2. Izvješće tajnika i blagajnika. — 3. Izbor novog odbora. — 4. Slučajnosti. — Skupština će se otvoriti u 1 sat poslije podne. U slučaju pak, da u taj sat ne dodje dovoljni broj članova, onda pol sata kasnije.

Odlazak slavenskih franjevaca iz Kopra.

Pri zaključku lista dobili smo vijest, da su 18. o. mj. morali slavenski franjevci zapustiti Kopar te se preseliti u Jugoslaviju. U narednom broju «Istarske Riječi» donijet ćemo opširan izvještaj o tom dogodjaju, koji smo primili od našeg dopisnika iz Kopra. Za danas napominjemo samo to, da s odlaskom ovih franjevaca naš narod u Julskoj Krajini ostaje bez jednog slavenskog fratra.

Vuci preplavili Sibiriju.

Iz političkih razloga sovjetska je vlada već pred dvije godine izdala naredbe, da se seljacima i uopšte svemu stanovništvu Sibirije ima oduzeti svako ognjeno oružje. Ali ta zabrana dovela je sad do neobičnih nepolitičkih posljedica: silno su se naime raskotili vukovi, koje nitko nije mogao tamaniti, pa su formalno preplavili cijelu Sibiriju. Vuci upravo decimiraju stoku, pa su u samom području Novonikolaevska potamanili preko 500.000 glava stoke. Sad sovjetska vlada namjerava upotrebiti vojsku za pobijanje vukova.

Tudja valuta na tršćanskoj burzi.

Trst, 20. januara 1926. — Jedna lira šterlina stoji 120.40 italijansk. lira, 1 amerikanski dolar 24.70 it. lira, 100 švicarskih franaka 480 it. lira, 100 francuskih franaka 93.50 it. lira, 100 jugoslovenskih dinara 44 it. lira, 100 rumunjskih leja 11.50 it. lira, a 1000 njemačko-austrijskih kruna 34½ italijanskih centezima.

Darovi

u fond «Istarske Riječi».

Prigodom krštenja Eda Ivančića u Brgudu sakupilo se 24 lire u fond «Ist. Riječi.» Darovaše: po 5 lira: Sava Brajković i Ivo Ivančić; po 2 lire: Ante Sanković, Marija Ivančić, Matko Sanković, Ivan Ivančić i Matko Ivančić; po 1 liru: Vladimir Ivančić, Tihomil Ivančić, Drago Ivančić i Ružica Turković.

u fond istarske «Prosvete»:

Na proslavi patrona dvojice Antona, onog od prasci, sakupilo veselo slovensko društvo L 64.—; dodali trojica Antona L 6.—; ukupno L 70.— za «Prosvetu za Istru».

Živjeli plemeniti darovatelji! Ugledali se i drugi u ove svijetle primjere!

DOPISNICA UPRAVE.

Molimo našega preplatnika iz Vrbnika, koji nam je poslao 14. siječnja 30 dinara u novčanom listu, da nam javi svoje ime.

Credito Italiano iz Genove poslalo nam je po nalogu Continental e Commercial Nat. Bank Chicago lira 60 (šestdeset). Molimo onoga našega preplatnika, koji je isti novac kod Continental Nat. Bank u Chicagu uložio za naš račun, da nam se javi i potvrdu pošalje.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST“ U TRSTU

Broj 4 — Jedinačni tekući račun (Conto corrente colla posta) — U Trstu, 28. januara 1926. — Pojedini broj 25 cent. — God. IV.

„Istarska Riječ“ izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57.

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Čitajući jubilarni broj „Edinosti...“

Tršćanski «Piccolo» govoreći o člancima, što su izišli u jubilarnom broju naše «Edinosti», veli, da sve ono, što su pojedini pisci iznijeli, pripada prošlosti... Sada smo, veli ušli u novo doba, u nove prilike; u njima treba da se uživimo i mi Jugosloveni, a na sve drugo da zaboravimo.

Ovo je drugim riječima smisao zaključka, kojime je «Piccolo» popratio svoju bilješku o jubileju «Edinosti».

Da bi se kojim slučajem našao kakav strani list, koji bi onoj šačici dalmatinskih autohtonih Italijana savjetovao neka zaborave sve, što je bilo —, što bi na ovo «Piccolo»? Zapjevao bi kao i zbor u IV. činu Adelchia:

Sempre al pensier tornano
Gl'irrevocati di...

I davni dani i sve, što je prošlo netragom — sve se vraća... I kad bi čovjek htio, da zaboravi — ne bi mogao. Misao je jača od volje.

Naš narod pak ima osobito dar pamćenja. To je i razumljivo. Svoj život provodi on u samoći, daleko od gradske vreve, gdje se utisci primaju, da se odmah zatim puste i izgube iz pameti. Zato i ono, što se našemu čovjeku jednom uvrti u glavu, to i staje tu, i ni vrijeme i nijedna druga sila nije kadra, da to iščupa.

Naš narod pamti. Ne zaboravlja. Drži čvrsto, što mu jednom pamet primi. I to nesamo krupnije dogadjaje, već i one sitnije, neznatnije.

Ko ovo piše, pozna osamdesetipetgodišnjeg starca, koji je jednom još kao maleni dječak išao s Ljudevitom Gajem na Učku. S Gajem je bio i pokojni Kurelac — i što su ta dva umnika razgovarala, onaj starac čuva i danas u svojoj glavi i čuvat će, dok ga u grob ne ponesu. Nešto su onom zgodom natuknuli i njemu i on se toga još i danas sjeća i spominje to u svakoj zgodi i prilici. Dokaza, kako naš narod ne zaboravlja ni manje dogadjaje i stvari, pruža nam i ovaj jubilarni broj «Edinosti». Predjimo preko onoga, što su u tom broju napisali naši vodje i ugledniji političari i književnici. Mnoge stvari, što su ih oni ondje iznijeli, pobilježene su i drugdje, ili su se zbile nedavno, pa bi kogod mogao reći, da ih nije bilo teško prikazati, kaošto su prikazane u odnosnim člancima. Ali ko je pomno pročitao onaj jubilarni broj, naišao je i na sastavke, u kojima su iznesene i neke manje zgode i uspomene. Tu su vam na priliku «Mili spomini», što ih je napisao prvi raznosilac «Edinosti». On se tačno sjeća svega, što je bilo prije pedeset godina i još mu je i sada živa u pameti radost, što ju je osjetio, kad mu povjeriše, da raznosi uokolo novi slovenski list «Edinost».

Eno vam i drugog sitnog dogadjaja, što ga vrlo fino priča gospodja Antonija Germekova. Njezin pokojni otac dobio nalog, da podje k biskupu Glavini i da ga zamoli za potporu u fond lista. Biskup je pred njim zalupio vratima tako strašno, da mu je skoro razbio nos. To se je dogodilo negdje prije 40 godina, ali evo, ostalo i to u pameti — i ne zaboravlja se.

A sličnih malih «spomina» ima i više.

Vrlo je dirljiv članak, u kome nam neko iznosi svoje dojmove, što ih je u njemu razbudila «Edinost», pošto ju je prvi put primio u ruke. A kako je nježno ono, što nam priča gospodja Marica Nadlišek-Bartolova!... Njoj je i danas pred očima «Edinost», kad ju je ono prije mnogo godina čitala na svom putu iz Trsta u Sv. Ivan. U onom broju «Edinosti» bio je i jedan njezin članak, pa pod njim njezino ime — a sve je to bilo dostatno, te je za nju «Edinost» postala pravim izvorom najveće sreće.

Sve nam to pokazuje, kako naš narod ne zaboravlja ni manje dogadjaje i zgode, a kamo li da će zaboraviti one veće, za njegov život kudikamo sudbonosnije. Sve to pokazuje, kako u našem narodu živi jaka uspomena, na sve, što se tiče njegove duše i srca njegova, i da se to nikako izbrisati ne da.

Kad bi «Piccolo» htio da se malo potrudi do naših seoskih ognjišta, on bi tu imao prilike da čuje još i drugih «spomina», i vidio bi, kako uopće ne treba mâ ni kakve propagande, da se ti «spomini» sačuvaju uvijek živi u narodu našem. Dok «Piccolo» i njegovi istomišljenici ne budu zadobili to uvjerenje, oni će prema nama uvijek griješiti, a što je još gore, svojim će pisanjem navoditi i druge na taj isti grijeh. a to nije dobro.

Dr. Ivo Zuccon:

Istra u poslednjim godinama pre svetskog rata (1907-1914)

U prvom redu stvoren je zakon od 17. maja 1908, broj 17 l. z. z. i n. (lista zemaljskih zakona i naredbi), čiji članak I. je sadržavao novi **zemaljski red** za margrofiju Istru, a članak II. novi **izborni red za zemaljski sabor** margrofije Istre. U jednom i u drugom utvrdjeno je sporazumno medju obim nacionalnim strankama, da ma i uz delomično očuvanje kurijalnog sistema (gradovi, seoske općine) te interesnog zastupstva (tobožnji veliki posjed i trgovačko-obrtnička komora), zemaljsko zastupstvo imade predstavljati celokupno pučanstvo pokrajine (opća kurija) i da se u trošenju pokrajinskih prihoda imaju uzeti u obzir gospodarske i prosvetne potrebe koli talijanskog toli slavenskog pučanstva u mjeri, koja odgovara zbilja postojećim prilikama, brineći se takodjer osobito za osnivanje još manjkajućih zavoda i ustanova (§ 23 zemaljskog reda).

Dok je prije autonomna uprava zemlje bila prepuštena isključivo talijanskoj partiji, koja je skrbila i trošila samo za potrebe talijanskog pučanstva, novim je izbornim i zemaljskim redom istaknut utrakvistički značaj Istre i prema tomu omogućeno sudelovanje Jugoslovena u zemaljskom gazdinstvu, tako da bez njih u važnijim poslovima nije moglo ni doći do odluke. (§§ 38 i 42 zem. reda).

Još jedan veoma važan zakon treba ovde spomenuti, koji je stvoren u ono doba, i to zakon od 28. augusta 1908 (br. 52 l. z. z. i n.) o posebnim ustanovama za upravu općine Pule, najveće i najvažnije u pokrajini, i o biranju njenog općinskog zastupstva. Tim je zakonom probijen led u zastarelim propisima općinskog reda za Istru, koji je davao svu vlast malom broju bogatijih općinara, osiguran je prema zahtevu vlade odlučan upliv u općini krugovima vojske i mornarice, od kojih je Pula u glavnome živela i rasla te je hrvatskoj okolici prepušteno, da si sama izabire svoje općinske zastupnike.

Kad je zemaljski sabor na taj način postavio nove temelje za autonomni politički život, bio je carskim patentom od 22. maja 1908 raspušten te su odmah odredjeni izbori za novo zemaljsko zastupstvo na osnovu novog izbornog reda. Ti su izbori provedeni u novembru 1908 te su dali u nacionalnom pogledu predvidjeni rezultat, osim trećeg kotara grada Pule, gdje su Talijani, protivno sporazumu ušli u bezobzirnu borbu i preoteli sa par glasova većine jedan mandat Slavenima (Frank contra Laginja), ali i to samo za kratko vreme, jer je kod naknadnog izbora u tom kotaru povodom smrti talijanskog izabranika pobedio hrvatski kandidat Stihović sa preko stotinu glasova većine. Ali do sastanka sabora nije došlo tako lako.

Sa izborom novog zemaljskog zastupstva izvršen je samo prvi dio utanačenih reformi, pa je trebalo da se dodje takodjer do izbora, u samom saboru, novog zemaljskog odbora, to jest zemaljske autonomne eksekutive po novom zemaljskom redu. A u tom pogledu je nastala poteškoća u tome, što se dosadašnjim isključivim gospodarima u zemaljskoj autonomnoj upravi, Talijanima, nije dalo, ma i uz očito kršenje spomenutih novostvorenih zakona, da bez daljnjeg podele vlast sa predstavnicima slavenskog pučanstva.

Došlo je do pregovaranja i uz sudelovanje i bez sudelovanja tršćanskog namestništva, ali sve uzalud: Talijani nisu nipošto hteli pristati na izbor novog zemaljskog odbora, ako im se prije ne osigura vlast u pojedinim općinama po njihovoj želji i to tako, da se provede razdioba i novo teritorijalno zaokruženje skoro svih istarskih općina. Oni su očito bili preplašeni uspehom izbora za carevinsko vijeće god. 1907. te su se bojali, da će izgubiti vlast kod prvih općinskih izbora u svim onim mešovitim općinama (Poreč, Labin, Plomin, Vrsar, Motovun, Višnjan itd.), koje su sastojale od talijanskog gradića ili središta i nacionalno osvešćene jake hrvatske okolice. Hrvati nisu u načelu bili protivni tom novom «razvodu istrijanskom» (poput onog prvog iz god. 1275), ali nisu mogli ni hteli priznati junctim medju tim zahtevom Talijana i zakonom diktovanim izborom zemaljskog odbora. Oni su dapače iznelí, da ne samo pitanje novog razgraničenja općina, već i druga sporna pitanja čekaju na svoje rešenje: tako pitanje porabe obiju nacionalnih jezika u autonomnim telima i zavodima, pitanje sistemizovanja zemaljskog proračuna u svrhu pravedne uporabe i razdiobe zemaljskih prihoda i druga pitanja, koja su u vezi s novim prilikama ili će nastati iz njih.

Napokon je došlo do privremenog sporazuma u tome, da se sabor imade sastati i

1) izabrati novi zemaljski odbor;

2) stvoriti zakon, na temelju kojega općinska zastupstva, osim onih u Rovinju (grad sa vlastitim statutom) i u Puli, mogu ako se stranke inače ne sporazume, ostati u funkciji još kroz šest godina. (Po općinskom redu na snazi morala su se obnavljati svake tri godine);

3) izabrati kompromisnu paritetnu komisiju, koja će uz sudelovanje novih zemaljskih odbornika proučiti, pretresti i urediti sva medjustranačka pitanja u skladu sa temeljnim državnim zakonima i sa novim zemaljskim zakonima (apsolutna jednakopravnost).

Sabor se je sastao u julu 1909 i obavio prvi i drugi dio namenjene mu zadaće, dok je u septembru iste godine držao opet dve sednice te izabrao razne komisije, medju njima i gorespomenutu kompromisnu komisiju.

Tako su u zemaljski odbor došla i dva Jugoslovena: Andrijčić i dr. Zuccon, uz tri Talijana (dr. Chersich, Salata, dr. Apollonio), a kao članovi kompromisne komisije bili su izabrani od talijanske strane: doktori Albanese, Belli, Bennati, Cleva i Sbisà, a od jugoslovenske: doktori Červar, Kurelić, Laginja, Trinajstić Dinko i Sancin.

Uz zemaljski odbor, čiji su članovi (Salata od Talijana, dr. Zuccon od Jugoslovena) bili referenti, stala je da radi kompromisna komisija. U sijaset sednica obdržavanih kroz vreme od septembra 1909 do augusta 1910 izneseni su pogledi, predlozi, zahtevi jedne i druge strane u predmetu svih spornih pitanja.

Glavni je posao sastojao u podeli i novom razgraničenju općina po narodnosti, što je bilo osobito teško, naročito u nekim mjestima i njihovoj okolici kao n. pr. u općinama: Umag, gdje je uz sam grad, koji je čisto talijanski, pripojena slavenska masa u okolici (Kmeti, Majka Božja na Krasu) i u poreznim općinama Petrovščica, Materada i Lovreščica; Grožnjan sa talijanskim pučanstvom u samom gradiću i u Kostanjici, a slavenskim u svoj okolici te u poreznim općinama: Šterna, Kuberton i Završje; Oprtalj, Motovun, Višnjan, Pazin, Labin, Plomin, Vrsar, Poreč itd. gdje su svuda jednake prilike s tim pogoršanjem, da je pučanstvo u mnogim mestima posve izmešano (Pazin).

Talijani su uporno nastojali, da spase svakoga svoga čoveka, svaku zemljišnu česticu u talijanskom posjedu, svaku točku od trgovačke, prometne ili gospodarske važnosti. Osim čisto talijanskih gradova: Milje, Kopar, Izula, Piran, Umag, Novigrad, Poreč, Vrsar, Rovinj, Vodnjan i još nekojih manjih i manje važnih mjesta oni su tražili za se kontinuitet uz morsku obalu, tako da bi im morao pripasti n. pr. i dio slovenskih Plavja (Orehek i Strmar) medju Trstom i Miljama, slovenska Dolnje Škofije, Hribi i Lazaret medju Miljama i Koprom, Lovreščica medju Umagom i Novigradom, Tar, Vabriga i Frata medju ovim i Porečem, Funtane med Porečem i Vrsarom itd. A u unutrašnjosti tražili su za se i Livade pod Oprtljem, i Funtanu pod Buzetom, i celi Pazin, i Sv. Lovreč Pazenatički, i Krapan i Vines (rudokopi) i Rabac pod Labinom, i Brkač pod Motovunom, opsegom sve zaista malene točke, ali nacionalno i ekonomski nerazdružive od teritorija novih slavenskih općina.

Takodjer jezikovno pitanje za autonomne ustanove i zavode naišlo je na nepremostive poteškoće, jer su talijanski pregovarači stali na stanovište, ako ne isključivosti, a to pretjerane privilegovanosti talijanskog, na štetu hrvatskog (slovenskog) jezika i u saboru i u zemaljskom odboru i u svim zemaljskim zavodima i u općinama.

Kad se je konačno prešlo na pitanje zemaljskog proračuna, koji je do tada iskazivao uporabu zemaljskih prihoda za podmirenje potreba u četiri petine talijanskog, a tek u jednoj petini slavenskog pučanstva, videlo se da bi Talijani hteli podržavati i dalje taj razmer i da nebi hteli pristupiti osnivanju potrebnih ustanova i zavoda za Hrvate i Slovence.

Bilo je očito, da Talijani nisu više voljni urediti zemaljske prilike u nacionalnom, kulturnom i gospodarskom pogledu u duhu novog zemaljskog reda, već su hteli i nadalje ostati gospodari u autonomnom gazdinstvu i u autonomnoj upravi. Sigurno su na nje delovale političke prilike u Beču i Budimpešti, gdje se je one godine provela aneksija Bosne i Hercegovine sa očitom antijugoslovenskom tendencijom, pa su se nadali, da će odlučujući faktori kod Nemaca i Madžara biti svakako na njihovoj strani.

Baš radi toga oni su i bez obzira na bezuspešne pregovore u kompromisnoj komisiji tražili da se sabor sastane na zasedanje i reši mnoge po njih važne stvari, ostajuć na starim osnovicama i u jezikovnom i u budžetarnom pogledu. što je značilo očevidno naveštenje rata Jugoslovenima, koji nisu nipošto hteli i dalje igrati ulogu manje vrednih državljana i bespravne raje.

Sabor se je sastao dne 5. oktobra 1910. Prva je sednica prešla mirno, jer je bila samo formalne naravi. Na drugoj sednici dne 10. oktobra 1910. došlo je do najbučnijih prizora već kod prve točke dnevnoga reda: overovljenje zapisnika predjašnje sednice. Jugoslovenski poslanici prijavili se svi za reč i prigovarali su u dugim govorima sastavu zapisnika, koji je bio samo u talijanskom jeziku. Predsednik dr. Rizzi i talijanski zastupnici nervozno su slušali, a publika na galerijama je smetala govornike. Nakon nekoliko sata Talijani su hteli povredom poslovnika skršiti otpor Slavena, ali ovi su bukom, lupanjem, zviždalicama i sirenama onemogućili taj pokušaj i konačno je sednica razbijena uz pjevanje «Lijepe naše domovine» sa strane Slavena.

Treća je sednica bila sazvana dne 17. oktobra 1910 i tu se je opetovalo stanje iz prijašnje sednice, tako da je morala biti prekinuta kasno na večer, a nastavak odredjen za 18. oktobra jutro, kad su Talijani hteli forsirati zaključak za podelenje potpore od 50.000 kruna za izložbu u Kopru, koju su Talijani sami, tobož kao istarsku ali uz isključenje Slavena, bili priredili godine 1908. Za rasprave o tom predmetu, kad je zastupnik dr. Zuccon svojim govorom doveo do najveće nervoznosti i predsednika i talijansku većinu, zastupnik dr. Dinko Trinajstić je poletio

k predsedničkom stolu, a sledili su ga dr. Kurelić, Sancin i drugi, te je porušio stol sa svim što je na njem bilo. Nastala je strahovita gungula... i sabor je bio onemogućen. Vladin poverenik Fabiani pročitao je ukaz o zaključenju sezije i zastupnici su se razišli.

O svemu tome podale su obe stranke svoja priopćenja javnosti: Talijani u brošuri «Agli elettori» (Izbornicima), a Jugosloveni u brošuri «Mir ili rat?»

(Svršit će se.)

DOPISI

IZ RIJEKE.

I opet najamnine. - Tati. - Besposleni fanti. - Nijemci protiv nas. Madžari za nas.

Pitanje najamnina traje i čini se, da se još dugo ne će skinuti s dnevnoga reda. Vlasnici su kuća izabrali svoje delegate, a stanari svoje. I sada ti delegati raspravljaju, baš kao i svaka druga paritetna komisija. Budući da jedni drže tvrdo, a i drugi, to se ne zna, kad će se sve to da svrši.

Medjutim ta bi se stvar morala što prije da uredi, jer naš grad čekaju još i drugi, kudikamo važniji problemi. Kod nas je tako: još se jedno pitanje pravo ne riješi, i već se na horizontu pokazuje drugo. Tako i ovaj put: još nismo s pitanjem najamnina došli na kraj, a već nam prijeti drugi jedan problem: problem lopova i provalnika. Napokon, što mi koristi i najljepši i najudobniji stan, ako ja nisam sjeguran u njemu! Čitali ste, kako su ovih dana zlikovci provalili u trgovinu onoga riječkoga trgovca i odnijeli mu sila novaca: neki vele preko stotine hiljada lira. Da ne bi ko mislio, da je to jedini slučaj! Ima ih više. Ima ih vrlo mnogo, samo što je ovo jedan od krupnijih, dok su oni drugi nešto manji, gdje se operira i sa sitnijim svotama.

No ta lopovska zaraza zahvatila je gotovo čitav svijet. Vrlo bi zanimiva bila statistika, iz koje bi razvidno bilo, koliko svijeta živi danas od same kradje, bilo one fine ili pak grube kradje. Opatija je fino lječilište, pa sa svim tim vele, da ima i tamo lopova. «Vedetta» je ovih dana donijela čitav jedan stupac, u kome je nabrojila sve kradje i pokušaje kradja izvršenih u posljednje vrijeme u toj našoj susjednoj «Perli». Po tome nismo mi na Rijeci ni u tome nikakav unikum, ali svakako — stvar je to vrlo žalosna.

Ima ih, koji će reći: kriva je mizerija, nezaposlenost. Jest ali nezaposlenosti ima dvojake vrsti. Ima ljudi, koji nikako ne mogu da dodju do zarade, premda bi radi vršili ma koji posao. No ima i takovih, koji bi mogli u službu, ali im se ne da. Naši su oci išli od malih nogu trbuhom za kruhom, a danas ima evo mladjarije, koja veli: ako ne mogu doma da nadjem posla, ne ću ni da ga druguda tražim. Rdjava, vrlo rdjava teorija, koja nam se uvelike osvećuje, jer i nezaposlen mladić treba novaca i za svoju svakidašnju panatiku, pa za cigarete a, dakako, i za Sempioncino i za druge slične znamenite stvari.

Dali nam je i tu i takovu kugu donio rat i ovo sadašnje poratno doba?

Nešto je došlo i otuda, ali ne sve. Mi stari Riječani sjećamo se dobro, kako je i u vrijeme prije rata bilo na Rijeci frkalasa, kojima je već i onda vrlo drago bilo «il dolce far niente». To su bile one delije, kojima bi od slučaja do slučaja Madžari bacili po koji groš, da viču Elijen njima, Madžarima, a Hrvatima — dolje! i abasso! I te rožice rumene jedva su čekale čas, da bi se gdjegod rodila kakova demonstracija, da mogu štogod i oni u mutnome da polove. To im je bila sva zarada, sva služba. Mi smo takovim frkalesima već onda pjevali:

Nisu to mladići, leh su to šperlente,
Kada doma dojdu lačni su palente,
A to su mladići, pipicu fumaju,
Nimaju ni šolda, a svu noć frajaju...

Još jedan problem: naša trgovina. Robe ima, a kupaca nema. Što grad sa svojim korpusom i s najbližom okolicom potroši, to je za veliki broj naših trgovaca vrlo malo. Nama treba retrotera, a to će reći ljudi, koji bi morali doći izvana i ovdje pokupovati što više robe i našim trgovcima napuniti što više džepova. A takovih ljudi eto nema. Već je konac januara, a za Opatiju, vele, da je gotovo sasvim prazna. A Opatija je naša najtvrdja žila kucavica. Ako nas ona izda, izdalo nas je sve. Otkuda taj novi zastoj u prometu stranaca? »Piccolo» i neke druge italijanske novine pišu, da je to zbog toga, što Nijemci u svojim novinama, u društvima i školama čine silnu propagandu protiv Italije i to zbog postupanja italijanskih vlasti u Trentinu. Čini se, po pisanju «Piccola» i drugih italijanskih novina, da je najviše ubola Nijemce ona najnovija naredba, po kojoj će mnogi tirolski Nijemci morati da promijene i svoja njemačka prezimena, tako da svi oni, koji se na primjer zovu: Brener morat će da promijene svoje ime u Brenero, a ko se zove Botzen, zvat će se unaprijed Bolzano itd. «Piccolo» piše, da je radi toga i u Berlinu došlo ovih dana do velikih demonstracija protiv Italije. U jednom kinematografu da su izviždali jednog italijanskog pjevača i sve tako.

Svakako jedno stoji: gotovo sve njemačke novine pozivlju Nijemce, neka nijedan od njih ne ide u Italiju, a dakako ni u Opatiju, pa ni na Rijeku. A to je zlo. To je, može se reći, i uvreda, i «Vedetta» ima pravo, kad se Nijemcima grozi s Vittorio Venetom i sličnim.

Sva sreća, što osim Njemaca ima na svijetu i drugih ljudi.

Tu su u prvom redu Madžari, koji će nam zacijelo ostati vjerni. Ne će oni tako lako zaboraviti na svoj negdašnji Tenger i na svoju, silnim milijardama uzdržavanu Fiumeba. Oni će doći. Oni dolaze i sada, i nekako naglo, kako da neko za njima trči, kao da ih goni... Madžari će dakle dolaziti, i to je dobro. Oni su poznati kavaliri, pa smo više no uvjereni, da će se strogo držati one stare: Ciara pacta — i bankanote prave.

Rekac.

IZ KANFANARA.

Vlak pogazio na štaciji željezničara.

U četvrtak ujutro dogodila se je na staciji strašna nesreća. Vlak je pogazio željezničara, signalistu Antona Manzina. To se dogodilo ovako:

Kao kod svakog dolaska vlaka, tako je i u četvrtak ujutro izašao Manzini pred Kanfanarsku staciju sa crvenim fenjerom (feralom), da dade znak, da se vlak zaustavi. Taj znak se daje po danu crvenom zastavom. Dolazio je vlak, koji polazi iz Pule u 5 sati ujutro. Vlak se je približavao staciji. Naprotiv stacije na drugim tračnicama stajao je Manzini i po običaju mahao fenjerom, da se vlak zaustavi. No Manzini je baš stajao na onim tračnicama, po kojima je išao vlak. Bio je pak uvjeren, da stoji izvan tračnica kao obično i samo je mahao. Mašinista opazivši crveni fenjer, odmah je stavio ruke na zavore (brenze, žlaife), ali vlak se odmah ne zaustavi pa je tako neopreznog željezničara svalio pogazio i zaustavio se je uza 5—6 metara. Mašinista i ono malo putnika što je bilo na staciji potrčali su k mašini. Tamo im se je pokazala strašna slika. Teška kola lokomotive prešla su preko nesretnog Manzinija. Jedna ruka, jedna noga i glava bila je odrezana od trupla. Ostali dijelovi bili su kao neko blato isprepleteni oko osovine kola. Trebalo je pol sata dok se je te komadiće skinulo sa kola. I od komadića se je nekako sastavilo truplo bijednog Manzinija i odnesli ga u mrtvačnicu. Budući da je Manzini u redovitoj službi u Vodnjanu, to su ga prevezli u Vodnjan. Sahranjen je u subotu ujutro na vodnjanskom groblju.

Ostavlja za sobom ženu i petero djece.

IZ VODICA.

Smrznuo mladić na snijegu.

Naša se je kršna Čićarija zaodjenula dubokim bijelim ruhom. Zima treba da nam dade svoj dar. Od toga može da čovjek nastrada uslijed svoje nemarnosti. I danas evo vam javljamo žalosnu vijest, da je jedan naš čovjek platio životom svoju neopreznost za vrijeme studeni.

Mladić Ivan Ribarić iz Vodica br. 13, od 27 godina išao je dne 20 ovog mjeseca u Podgrad, gdje je imao jednu raspravu proti šesnaestgodišnjem mladiću Stanku Ribariću isto iz Vodica. U Podgradu je rasprava svršila time, da su se obojica nagodila. Iz Podgrada su se obojica zajedno uputila kući u Vodice. Naravski da su najprije u Podgradu zagrijali svoje želudce kapljom rujnog vinca. Put je dalek, pa su mislili, da će lakše proći, ako ih mašina topli. Kad su došli u Golac, zaustavili su se u jednoj krčmi. S njima su bili još neki Vodičani. Tu su ispili dva dupljaka vina. Nekoji su otišli prije, a nekoji kasnije kući. Spomenuta dva Ribarića išli su skupa. Već su se bili uspeli na vrh, kadli se Ivan Ribarić zaustavi na putu i reče svome drugu, da on ne može dalje. Stanko ga je nagovarao, nek ide s njim, vukao ga je za sobom, ali kad je vidio da Ivan ne može da ide, to ga je ostavio. Sigurno je Ivan bio napit, pa nije mogao ići. Kad je Stanko došao u Vodice, išao je kući Ivanovoj i javio ukućanima, da je Ivan ostao u snijegu, na cesti. Kako su kod Ivanovih kod kuće bile samo ženske, a još k tome jedna bolesna, to nije nitko išao po Ivana.

Kad se u četvrtak selo probudilo i prvi su putnici krenuli cestom po svome poslu, naišli su na cesti na Ivana, koji je ležao smrznut u snijegu. Vijest o takovoj smrti silno je porazila cijelo selo. Ivan je valjda u veselom stanju na snijegu zaspao. Nije osjećao hladnoće, dok ga je alkohol grijao, ali poslije je zamrzao i tako umro.

Kako se okrutno plaća nerazborito uživanje alkohola! Koliko se puta čita u novinama, a koliko nam i stariji ljudi pričaju, kako pijanci stradavaju na putu za vrijeme velike studeni. No još imade medju našim ljudima takovih, koji ne će da slušaju uputa, koje im se daje, ili ne će da se po njima vladaju. Žalosni svršetak Ivana Ribarića opomenut će više od jednoga, da se ne šali sa vinom, a osobito ne u zimi i kad si na putu.

Nas boli gubitak jednog našeg dobrog mladića. Skoro ni ne vjerujemo da ga više nema medju nama. A on spava u hladnoj zemlji pokriven naslagom snježnih pahuljica. I kao da mu je taj nježni snijeg oteo život, pa kad nestane snijega, kao da će se Ivanu povratiti životna snaga. Nu on spava vječni san. Bog mu duši prosti i laka mu bila zemljica!

IZ ROČA.

U Roču već više vremena nemamo svoga župnika. K nama dolazi misiti humski župnik veleč. g. Kurelić. Nekoje je pute došao i učitelj iz Ročkog Polja, pa je kao svećenik obavljao i crkvenu službu.

S ovim gospodinom s Ročkog Polja nemamo doduše nikakvog posla, jer niti smo djaci, da idemo k njemu u školi, a niti imamo dobre glasove, da bismo mogli stupiti u njegov pjevački zbor. Kad prolazimo mimo njega, mi ga pozdravimo kako dolikuje uljudnim ljudima. Tako je bilo i nekog dana. Nas nekoliko mladića prošlo je uz njega. Išli smo jedan za drugim kao vojnici. Mi smo ga lijepo pozdravili. Budući da smo išli kao vojnici, to je jedan od nas komandirao «al passo» (korakom). Kad je to učitelj-svećenik čuo, valjda si je pomislio, da se mi njemu izrugavamo, pa nas stao nazivati raznim imenima, koji ne dolikuju njegovom staležu. Mi smo išli mirno dalje i nismo odgovorili ništa, ali ipak smo ostali začudjeni, kad smo čuli onakova neuljudna predbacivanja i vrijedjanja sa strane jedne takove osobe. Ono nije svakako bio primjer, koji bi morao jedan svećenik da daje nama prostim ljudima. Ako bismo i bili neotesani, dužnost je učenijih, da nas poduče. — Mladić Kom.

Franina i Jurina

va Vladivostoke.

Fr.: Hvala Bogu! sada smo već i va tem Vladivostoke! I da nas je volja, sada, bimo lihno mogli sest na cug i poć ravno doma.

Jur.: Bimo, ma ne ćemo. Kada smo na tance, tancajmo! Na pute smo, da vidimo ča više sveta, a mi ga lepo gledajmo, dokle ga se nagledamo.

Fr.: A pak neka bude, kako ćeš ti. Nego kade j' ta Rus? Ča ti j' zaspravo obećal, da će nas čekat na stacijone?

Jur: Prit će on, ne boj se! Nego najprvo, da te malo navadim, kako ćeš s njim.

Fr.: Ala daj, navadi me, kako znaš!

Jur.: On se zove Jegorin, ma ti ga vavek zovi Ilija Nikolajević. Ilija mu je ime, ča ga je dobil na krste, a Nikolaj mu se j' zval otac. A kako se je ono zval tvoj pokojni otac?

Fr.: Martin — Bog ga pomiluj!

Jur.: To valja da mu valje rečeš, zač će i on tebe zvat Franina Martinović!

Fr.: A kako će pak tebe zvat?

Jur.: Jurina Andrejević, zač se je moj otac, kako znaš, zval Andre.

Fr.: Dobro je to, ma ča ćemo mi s tem čovekom govorit? On je bolševik.

Jur.: On je najprvo Rus, a i čovečina je, kakoveh je malo. Zato govori ti s njim, kako s Rusom i kako s čovekom.

Fr.: Bim ja s njim govoril i drugačeje, ma ča ja znam? Čagod mi dva po svete prćemo, to valje pride po onem nesrećnem telegrafe prez žice va «Istarsku Reč», pak ne bim otel da ima sporadi nas nijedan kumedije.

Jur.: Pusti ti mane, da ja timunim. Ja znam, ča se sme i ča se ne sme; ča se more i ča se ne more.

Fr.: A kako ćemo se s njem razumet?

Jur.: Lepo. On govori kako i mi — po istarsku. Kada sam se s njim spoznal va Foizberge, on ni s nijednim drugim govoril, ako ne s manum i vavek je peštal samo po našu. Sto puti mi je rekal, da smo mu mi Istrani jako dragi, zač da govorimo skoro kako i Rusi. Ha! viš ga tamo!

Fr.: Ča on s onum crljenum bradum?

Jur.: On je — on. Videl nas je... Viš, kako nam se smeje.

Rus: O, mili brat, Jurino Andrejević! Kako? Kako?

Jur.: Harašo, Ilija Nikolajević, harašo! A ovo ovdeka, je moj pajdaš: Franina Martinović.

Rus: Zdravstvujte, Franina Martinoviću! Kako vi, kako?

Fr.: E — i ja harašo, hvala na pitanju, harašo! A kako vi? Ste ča zdravi?

P O D L I S T A K

Sretan djed

Okrstismo prvijenca. Dečko je zdrav i jak, kao što su mu roditelji. I djed se je dovezao preko brda i dolina, po kiši i snijegu. Starac je od 68 godina, ali rumen i zdrav kao drijen. Kosa mu je bijela, ali prebujna, a oči bistre i vesele, kao da će sad zapjevati. Poslije večere — a bijaše već okasno — htjedosmo na počinak, ali ne da djed, nego će ovako:

— Nikuda, braćo! Ja se evo sav preporodih. Nije još godina dana, što mi sin javi žicom: «Oče, dodji u nedjelju, ja se ženim.» Mjesec dana prije toga bijah kod sina. Čuo sam, da se ženi. On meni ni riječi o tom, a ja neću da ga pitam. To mi je drago. Ja mu gospodar više nijesam, niti bih mu htio biti. On se ženi za sebe, kao što sam se i ja. Ako bude sretan, komu draže nego meni. Bude li nesretan, sam si je kriv. A jučer mi javlja «Dodji sutra, da krstimo sina.» I evo mene blažena, a vi hoćete kući?! Starac se kucne sa svima, zaboravi da pije, nego će:

— I ja sam se sam oženio po svojoj dragoj volji, a proti volji svega ženina roda, pa se nikad ne pokajah. Da znam pisati, ja bih o tom napisao cijeli roman, nego ću vam reći samo ovo: Bio sam gumbarski kalfa u Zagrebu. Majstor me je volio i vjerovao mi, pa me slao s robom Mariji Bistrici na proštenje. — Znao je on i to, da djevojke vole kupovati u mlada momka, nego li u starca. (Kod toga djed zasuče brk.) Razapnem svoj šator, razredam robu i prodajem, kad li se do mog šatora protiskuje lijepa i zdrava djevojka, kao zlatna jabuka. Nije meni stoga uzdrhtala ruka i pleo se jezik, nego udje u mene neka hrabrost, a sam osjetih, kako mi se oči krijese. Bio sam dečko, a znao sam i to, da je mnogoj djevojci zapinjalo oko za moj brk. Pozdravim ju veselo: Zdravo Cvetušićka! Kako si?

Ona će na to veselo: «Što ti mene poznaš?» — Znaš, da smo se stotinu puta zajedno igrali i — glavu sam ti razbio. Tereza se blago nasmiješi i reče: «Mislila sam, da me ne ćeš prepoznati.» Sastavim brzo prstenja, ogrlica i drugih sitnica, zamotam sve to i pružim joj: Na, Terezo, nosi to kući. Djevojke, što su se u to sa mnom pogadjale, namignu jedna drugoj. Ljubavi ne možeš od žene sakriti baš nikako. Tereza ode, a ja sam gledao u njezina obla ramena, dok se je god moglo. Da je htjela, sav bih joj šator darovao, takva snaga sagrije me svega. Ogledavao sam se po onoj vrevi svijeta, ali Terezo nigdje više...

Vratim se u Zagreb. Tereza mi se ukazivala u pameti. Ja ove tajne ne bih onda nikomu otkrio na svijetu. Pazio sam, da se kako god ne odam, ali što mi se dogodi?! Sjednemo mi kalfe s majstorom za ručak. Pojedemo juhu, a majstorica još nikako s drugim jelom. Sjedimo svi mirno. Nitko ni riječi. Meni pamet odleti do Tereze. Ovakom zgodom ja sam uvijek koju rekao, da bi se društvo nasmijalo, a gle sada i zaboravih, gdje sam. Mi ovako svi mirni. Ja baš domislih, kako ću se oženiti i zafućkam veselo u sav glas. Društvo prasne u smijeh, a ja se trgnem i počešem za uho...

Sve uzalud! Ja sam posve drugi čovjek. Ne mislite da sam blijedio i kutrio. A jok! Bilo mi je kao pitomoj srni, što hoda za tobom u sobu i bašču, po ulici, jede ti iz ruke i ne može da bude bez tebe, a kad ju odvedeš u zelen lug, ona digne glavu, gleda u daljinu, osjeća nešto tajinstveno, pa pojuri, ne znajući ni za što, ni kuda, te nikad više tebi na oči... Radio sam kao mrav, više nego prije te me je gospodar vrlo volio. Najljepši komad mesa u zdjeli gledao je uvijek preda me. Imao je on i kćer, lijepu, vrijednu i dobru djevojku. Znao sam ja majstorovu želju. Mi u najljepšoj slozi i štovanju, posla koliko ti drago, imetak lijep, a ja ću kao iz vedra neba: Majstore, ja idem kući. On se prepane. Nudi mi veću plaću, majstorica plače, a ja odoh...

Žao mi je bilo onih čestitih ljudi, što me naumiše posiniti i predati mi sve svoje. Niko mi ne reče, da sam nezahvalan, a mogaše mi kazati. Toga radi još sam ih više cijenio, a teže mi je bilo. Bez njihove dobrote ja bih već četrdeset dvije godine ležao u grobu. To vam je ovako bilo: U Zagrebu zavlada vodena bolest. Obolim i ja. I majstorica i kći njezina, svi su me u kući pazili i njegovali kao rodjena sina. Bijaše mi drago, a opet mučno, što se ljudi toliko staraju za mene. Kako da im se odužim? Nikako. Mučno mi je bilo nositi kakav dug, što ga ne mogu odužiti. Čovjek dapače ne može da čini onomu dobro, komu je teška obveza, jer je ne može otkupiti. Odoh u bolnicu na svu silu. Svaki dan gore. Ne ima tu šale. Umiru ljudi, da je strahota. Koga danas meću na pipu, taj sutra putuje u mrtvačnicu. Vidim ja da je i meni baciti opanke na tavan. Jednoga dana donesu doktori istrumente i škaf, pa da će i mene. Ne dam ja, da vi mene režete! Ne dam, pa ne dam! Dignem se. One velike bolničke papuče na noge, šešir pod pazuho, jer na ovu glavurinu nije više ni mogao, pa u gaćama i košulji Harmicom prema «Bjeloj raci». Uh, mučno li dodjoh onako naduven kao bubanj! Prepane se majstorica, i malo što nije pala. Uhvati se za glavu i progovori kroz užas: «Što si došao?!» Majstorice, ja ću leći u štali. Volim umrijeti ovdje, nego da me kolju. Znam, da je došao kraj, ali onamo

us: Zdrav sam ja, zdrav, kako jaje. A vi moj mili brat, Jurina Andrejeviću? Se spamećujete, kako nam je ono bilo va Foisberge.

ur.: Bilo nam je svakojako. Nego vi niste od onputa ma niš ostareli. Kako to?

us: Ja ne znam. Dobro mi gre — zadovoljan sam — pak se pomalo tustim. Nego koliko sam puta mislel na vas. Moj mili brat, Jurina Andrejević, vi ste mane va Foisberge spasili življenje. Tega vam ja ne ću nikada pozabit.

Jur.: Dragi vi, ne bacilajte! Ruka ruku pere. Vi ste bil zarobljen, a ja nisam nikako mogal trpet okolè sebe ljudi, ki su lačni, pak sam vam daval, ča sam imel, a kada nisam imel, sam šal zet. Tako smo se mi pomalo tovili i pomalo smo razbijali staru Austriju. Nego kamo ćemo sada?

Rus: K mane, na čaj i na votku, i razume se — na sve drugo. A kako je sada tamo puli vas, va Istre?

Jur.: Baš smo čera dobili glas z domi. Nekako ni baš najbolje. Pišu nam, da su tamo vele zimi, snegi i potresi. Ljudi ni sami ne znaju, ča j' to prišlo na svet.

Rus: Bit će bolje — bit će bolje, nego Jurina Andrejeviću i vi Franina Martinoviću, hote sada lepo s manum, pak ćemo doma malo poćakulat.

Jur.: A pak kada baš ćete, homo, Ilija Nikolajeviću.

IZ RAČJEVASI.

Naša općina. - Taksa za klanje svinja.

Naše je selo poznato na dugo i široko. Nije poznato samo radi toga, što je kod nas sjedište općine, koju su nazvali Silūn Mont' Aquila, t. j. Slum. Dakle svakako važno je to da općina Slum ima sjedište u Račjojvasi. Kažite nama koju drugu općinu, koja se zove po jednom mjestu, a sjedište ima u drugom. Samo kod nas to može da bude. No k ovome treba da nadodaš još jednu neobičnost. Tko je tako lud, da bi išao stanovati na Ćićariju. I tako ni naš komesar ni tajnik ne stanuju u Račjevasi nego u Buzetu. Na općini kod nas je samo vježbenik, neki nećak popa-učitelja Branke. Sve stvari riješava on, a ako treba riješiti «veće stvari», treba ići u Buzet komesaru. Moram napomenuti, da komesar ipak dolazi po koji put k nama, da nam dade kakvo naredjenje i da na licu mjesta uredi svoje općinske poslove.

Prije sam spomenuo, da je u našem općinskom uredu samo jedan praktikant. Zaboravio sam pak na najmiliju i najneželjeniju ličnost, a to je svagdje bio i bit će dacijer. Dacijer je da pobire poreze i namete, pa tko da ga voli. A što je on bijedan kriv. On vrši samo svoju dužnost za koricu hljeba.

Baš kad sam spomenuo poreze i takse, evo da vam javim sada, da su i kod nas uveli taksu za klanje svinja. Ta je taksa po drugim općinama već bila, ali naša je općina lijepo izlazila i bez te takse. Radi toga nas je silno iznenadilo naredjenje našega komesara. Općinski komesar veterinar Chiapetta poslao je dne 6. ovog mjeseca svim općinskim delegacijama cirkular (a ove su ga primile, odnosno narodu objavile 10. ov. mj.), u kojemu kaže, da obzirom na nove zakonske odredbe treba da svatko, tko zakolje svinju, plati 20 lira i 10 cent. po komadu. Budući da je već većina svinje poklala, to moraju da i za te svinje plate najkasnije do 17. ovog mjeseca, inače da će biti podvrgnuti globi od 50 do 250 lira. Dakle uvedena je taksa, koja se imade utjerati u roku od 7 dana. Mi, koji se u te blažene poreze ništa ne razumimo, ostali smo tom odredbom začudjeni. Kazalo nam se je, da smo za 1925. godinu platili sve općinske namete i da će sadašnji dacijer sabirati samo za godinu 1926, a sada nas pozivlju, nek izvolimo platiti, što smo u godini 1925. klali svinje. Ovaj namet kao da je skoro sve općinare pogodio u živac. Ja sam već prije bio pogodjen u srce. Imao sam dvije svinje i obe su mi crkle prošloga ljeta. Mislim da za njih ne ću platiti. Onaj naš «dižgracijani» kaže da ću morati sve isto platiti, jer da su moje svinje bile prijavljene (inšenuane), pa da moraju biti i odjavljene, a odjavljaju se ubijanjem, odnosno plaćanjem 20 lira. No radje nego platit 20 lira, ja ću im dati jedan dio mog blaga. Jedan bolji dio su izjeli crvi.

Neki politikanti (samo ne Račani) su izračunali, da će se nametom na klanje svinja sabrati neko desetak hiljada. Time da će se nešto potrošiti na ovo, nešto na ono, a ostatak upotrebiti za našu krašku cestu, koju grade još od pred izbora od prošle godine. — Suhi Račan.

IZ PAZINA.

Čitam u «Piccolo della Sera» od 19. ovog mjeseca o pogrebu Ruže Jedrejčić rodj. Baxa, da je narod i svećenstvo pobjeglo sa groblja i ostavili grob nezasipan, kad su čuli udaranje u grobu pokojnice. U «Istarskoj Riječi» čitam opet drukčije nego u «Piccolu». Da se uvjerim o istinitosti stvari, pohrlio sam u Lindar, da čujem sud i mnijenje Lindaraca, koji su poznati kao značajni i vjerodostojni ljudi. Kod samog groblja susreo sam sijedog starca, pa hajd s njim na groblje. Kakvo groblje, kakva mrtvačnica!

Na samom grobu spomenute Baxa Jedrejčič upitao sam starca, što je na istini sa onim žalosnim pogrebom. On mi je odgovorio, da je prava istina, da je ona bila živa pokopana, a to tvrde i 4 nosioca, koji su je na groblje nosili i to Frane Prcetov, Tone Boljunac, Franc Berakin i Vitorio Poldov i puno drugih svjedoka, koji su znatiželjni išli na groblje i čuli kako u grobu udara i grebe. Na moj upit, da li je svećenstvo i prestrašeni narod bježao, odgovori starac, da to nije istina, jer svećenstvo i narod bio se odalečio iz groblja skoro pol sata prije nego li se čulo udaranje u grobu.

Starac mi pričao, da grob otvorili nisu, jer da je oblast u Lindaru javila na općinu u Pazin, da je Baxa Jedrejčić bila mrtva i kao mrtvu da su pokopali, a što govore Lindarci, da je to samo govorkanje i da je to samo halucinacija i utvaranje pojedinih.

Na moj ponovni upit, što on misli o tom slučaju, on mi je odgovorio, da on vjeruje onoj četvorici, koji su je na groblje nosili i grob na polovicu posipali i drugim svjedocima koji tvrde i pripravni su priseći, da su čuli udaranje u grobu i kako u sanduku grebe.

Kompetentni faktori šute, a narod tumači po svojemu ovaj žalosni slučaj. Toliko neka znade javnost, da je «Istarska Riječ» istinito pisala o pogrebu, dočim je fantastičan Piccolov izvještaj o pogrebu u Lindaru.

IZ BARBANŠTINE.

Želja je svih nas Prnjanaca a isto je i zavjet blagopokojnog Josipa Meglića, da se na Baćackim pod Dragužetima sagradi crkva sa oltarom Sv. Josipa. Pokojni Meglić darovao je 1400 lira, koje čuva gospodin plovan. Osim toga obećala su sela Draguželi, Vadreš i Gočanci darovati 2200 lira, što ali sve skupa nije dosta da se ovim današnjim prilikama sagradi crkva i oltar. Obraćamo se radi toga ovim putem na sve, da se u što većem broju odazovu našemu pozivu te pridonesu sa svojim milodarima, da se čim prije izvrši želja i potreba svih nas. I današnji župnik Jakov Cecinović slaže se s našom namišlju.

Kršul Paškoval, potpredsjednik, Andrija Ljubičić, Juraj Pavus, odbornici i od naroda izabran Miho Burić.

Politički pregled

Falsifikatorska afera u Madžarskoj.

U falsificiranju francuskih i drugih novčanica u Budimpešti upletene su najveće ličnosti u Madžarskoj. Osim optuženog i zadržanog princa Windischgraetza, biskupa Zadravca, i šefa policije i drugih važnih ličnosti, suspendiran je i upravnik poštanske štedionice u Budimpešti, koji je kod istrage izjavio, da je poštanska štedionica finansirala za sva potrebna sredstva za falsificiranja franaka i potrošila za to preko jedne milijarde kruna. Planovi za falsifikate potječu iz generalnog štaba, kliše je bio izradjen u kartografskom institutu, državna tiskara je posudila potrebne mašine, glavni načelnik policije je nabavio krive putnice, falsificirane bankanote su raspačavali aktivni oficiri madžarske vojske, vojni biskup i državni sekretar ministarstva vjera je falsifikatore poticao na taj rad, a ministarstvo unutrašnjih djela je direktnim krivcima omogućilo bijegstvo. To su otkrića upravnika poštanske štedionice potvrdila dosadašnja sumnjenja. Istraga je pokazala, da je cijela madžarska falsifikatorska afera finansirana od strane poštanske štedionice.

Falsificirali su novac iz političkih razloga. Htjeli su naime da nanesu gospodarsku štetu onim državama, koje su protivne njihovim ciljevima. Sada sud ima u rukama ove visoke ličnosti. Afera je došla i pred parlamenat. Tu je bilo oštrih napadaja na desno krilo. Ministru predsjedniku Bethlemu uspjelo je da sastavi od vlade i opozicije komisiju, koja će poslije suda istražiti političku stranu ove afere.

Američki kongres odobrio sporazum s Italijom glede duga.

Američki kongres (zastupnička kuća) u Washingtonu sredinom ovog mjeseca odobrio je sa 257 glasova protiv 133 sporazum uglavljen izmedju američke i talijanske vlade glede uredjenja talijanskog duga. Mnogi narodni poslanici ustali su protiv odobrenja ovoga duga radi političkog stanja u Italiji. Ovaj sporazum ima još da odobri američki senat. Predvidja se da će i tu biti oštrih prigovora.

Pregovori za uredjenje duga izmedju Italije i Engleske.

Ovih dana bavi se u Londonu italijanska delegacija sa ministrom finansija Volpi na čelu. Ona pregovara glede konsolidacije talijanskog duga prema Engleskoj. Dnevno se drže dugi sastanci izmedju Volpi-a i Churchill-a. Izgleda da pregovori teško napreduju. Engleska bi htjela da svoje ratne vjeresije sa evropskim državama, t. j. ono što je ona za vrijeme rata posudila drugim državama, uredi tako, da bi od tih država primala godišnje toliko, koliko ona mora da plaća godišnje Americi za svoj dug. Ona se je obvezala da će godišnje plaćati Americi, osrednje, po 35 milijuna funti za 62 godine. Od Njemačke računa, da bi mogla imati godišnje 10 milijuna, od Francuske 12 i pol, od manjih država, medju kojima je i Jugoslavija, oko 2 milijuna i pol. To je ukupno 25 milijuna. Treba još 10 milijuna funti. Sad bi Engleska htjela da ovu svotu prima godišnje od Italije, u ime utrnuća talijanskoga duga. Talijanska delegacija stoji na stanovištu, da to previša njezinu mogućnost plaćanja

Obrazovanje nove vlade u Njemačkoj.

Uslijed dugog vlačenja vladne krize u Njemačkoj predsjednik republike Hindenburg obratio se je na sve stranke i rastumačio stranačkim vodjama nemogućnost dalnjeg zavlačenja krize. Stranke su se odazvale Hindenburgovu pozivu i sastavljena je nova vlada iz njemačke pučke stranke, bavarske pučke stranke, demokrata i centruma. Novi njemački državni kancelar je dr. Luther.

Politika nove bugarske vlade.

Bugarski ministar predsjednik Ljapčev izjavio je jednom njemačkom novinaru, da je svojoj politici postavio cilj izmirenje bugarskog naroda. On neće raspustiti sobranje u prvoj polovici godine, a dotle će opozicija suradjivati. Bugarskoj može da pomogne samo veliki medjunarodni zajam. Medjunarodni zajam potreban je Bugarskoj sada više nego ikada prije.

Ministar vanjskih poslova Burov kazao je tom istom novinaru, da je bugarska vlada spremna da uzme učešća u akciji oko stvaranja balkanskog pakta i da je jedino riješenje jedne bugarsko-jugoslavenske konfederacije, koja je u stanju da učvrsti mir na Balkanu i da donese zbliženju balkanskih naroda, na koju bi Bugari pristali pod uslovom, da se Bugarskoj očuva suverena cjelokupnost i prava Bugarske. Bugarska vanjska politika želi da zadobije povjerenje velikih sila i da dodje do zbliženja susjednih država kako bi mogla da obnovi Bugarsku i da dokaže, da je Bugarska elemenat mira i reda na Balkanu.

Nijemci proti Italijanima.

Prošle sedmice donijele su talijanske novine vijest iz Berlina, da njemački nacionalisti u posljednje vrijeme razvijaju protuitalijansku propagandu u cilju da engleski turisti ne putuju u Italiju. Njemački nacionalisti namjeravaju proširiti bojkot Italije. U srijedu je u Berlinu u jednom kazalištu imao da pjeva jedan tenorista Grandi. Publika ga je izžvižgala i tražila da pjeva njemačku himnu. Pri tome su padali uvrijedljivi poklici za Italiju.

Veli se da će povodom ovog incidenta italijanska vlada intervenirati u Berlinu.

Nemiri u Kini.

General Šangkaj, zapovjednik vojske u Kantonu, bio je napadnut od jednog pitomca vojne akademije i nastrijeljen revolverskim hitcima u ruku.

Uslijed velikog štrajka radnika u tekstilnim tvornicama u Šanghaj-u, kod čega sudjeluje 46.000 radnika, očekuju se ovdje veliki nemiri. Štrajk je izbio zato, što je jedan tvornički nadglednik ubio jednog radnika.

Nastavak konference u Opatiji.

Jugoslovensko-talijanska paritetna komisija za riješavanje ribarskih sporova nastavila je u petak svoj rad. Na prvom sastanku, koji je održan, raspravljena su neka pitanja tehničke prirode i odredjen je dnevni red za narednu sjednicu. Jedno od najvažnijih pitanja, koje ima paritetna komisija da riješi, je ono, koje se odnosi na osnivanje stalnog arbitražnog suda. Medjutim i pored toga, komisija će uzeti u rasmatranje ribarske sporove, koji su tu i tamo nikli.

Kardinal Mercier umro.

U subotu poslije podne umro je u Malinesu u Belgiji veliki belgijski nacionalista i crkveni učenjak kardinal Mercier. Već je više dana bolovao, ali je do zadnjeg momenta sačuvao bistru svijest. Još onog dana kad je umro, primio je belgijskog prijestolonasljednika i svoju rodbinu. Malo prije smrti blagoslovio je sve prisutne. I kraljica je zadnjih dana bila uz njega i dvorila ga.

Kao patriota proslavio se je kardinal Mercier za vrijeme svjetskog rata. On se je odvažno upro gruboj sili Njemaca, koji su pogazili Belgiju. Njegov istup protiv Njemaca poslužio je kao svijetli primjer požrtvovnosti, odanosti svome narodu, a istodobno kao primjer žarkoga rodoljublja i gradjanskih vrlina. Kao gorljivi nacionalista pokazao se je baš za vrijeme okupacije Belgije od njemačkih četa. Sve prijetnje vojničkog guvernera von Bissingena nisu mogle zastrašiti Merciera, tako da je izaslanik guvernera von Lanken morao otvoreno kazati kardinalu: «Eminenco, mi smo Nijemci vidjeli u Vama ponosni i heroički duh Belgije.»

Kardinalu Mercieru bilo je 75 godina. Iz klinike, gdje je umro, prenesli su ga u nadbiskupski dvor, gdje je tri dana izložen narodu. Čim je umro, došli su se pokloniti mrtvim ostancima kralj, kraljica, prijestolonasljednik i predstavnici sviju država. Sahranjen ima biti danas u stolnoj crkvi.

Sve belgijske novine izašle su crno obrubljene, a na kraljevskom dvoru je odredjena koruta radi smrti ovog velikog belgijskog narodnjaka.

---

neću. Ženu poliše suze. «Ne mislim ja tako,» projeca dobra duša. Donese najbolje jastuke i smjesti me u svojoj sobi na mekan krevet i pošalje odmah po liječnika. Dodje nekakav stari Židov, opipa i prekuca me svega, i reče: «Ima još pomoći.» Majstorica ga zaokupi, moli ga, da učini sve, što može. Pio sam samu sirutku, i to grozno mnogo. Liječnik je svaki dan po tri puta dolazio i dugo sjedio kod mene. Mili Bože, koliko je on uz mene popio stara vina i rakije, a pojeo masnih zalogaja! Ja ozdravih, a eto ostavljam ih plačne i žalosne. U što li ne zaplete ljubav i proti volji čovjeka!

* * *

Vratim se kući, gdje sam se rodio, i uperim da dodjem u Terezinu kuću za kalfu, jer je i njezin otac bio gumbar. Posla bijaše preko glave, pa me Cvetušić jedva dočeka. Kad li ja saznam, da je on Terezu namijenio bogatu majstoru Grabiću, koji dolazi u kuću. Samo ne znam što veli na to Tereza. Pazim ja na sve u kući. Tereza je vrijedna i na njoj je sva kuća, jer matere joj nije bilo. Vladah se kao tudj u tudjoj kući. Tako prodje nekoliko mjeseca. Nijesam htio, da kažem Terezi, kako ju volim.

Da sam znao, da ne mari za mene, nikad ne bi ona znala, da ju ljubim. Njezin brat bijaše nadrzlica, pa se je s njim teško slagalo. Uvrijedi me, a eto meni uzroka, da ostavim kuću. Slažem ja svoje stvari, govoreći sam u sebi: ako i nemam ništa, al' ja sam dečko, a što je djevojka bez dečka?! U to udje Tereza u sobu, pa će začudjena: «A što ti to radiš?» «Idem u svijet, otkale i dodjoh,» odgovorim ja muški. Ona se snuždi, a ja odmah: «Ako hoćeš da budeš moja žena, a ja ne idem.» «Hoću, Joso, hoću!» Pružim joj ruku, ona prihvati — zagrlismo se i izljubismo. Naša srca jednaka, kao dvije oči u glavi...

Otac reče Terezi, da se sprema na udaju, a ona mu odvrati: «Ja dadoh vjeru svome Josi, a vjere pogazit ne ću. Ili njega, ili nikoga.» Cvetušić plane. Govoraše o nezahvalnosti, neposlušnosti, ludosti, imetku, a ona kratko i milo: «Ja sam vama zahvalna i poslušna u svemu, al udat ću se po svojoj volji.» Mene odmah iz kuće. Odoh. Mučim se dan i noć da postanem majstorom. Što je sve radio Grabić da mi slomi vrat, a što sve Cvetušić! Teško li ti je zgaziti hrabra momka, koji se uzda u svoju snagu, u svoje ruke, u svoje pošmjenje! Evo mene i majstorom. Kupim stol, četiri stolca — evo ovaj, na kom sjedim, dadoh sinu u spomen; draže uspomene u mene nema — pa jedan krevet i ormar. Sve to nije stajalo 20 forinti. Odem k popu, a to bijaše moj čovjek. Bio je prije vojnički pop. On je jašio, pušio lulu, bio veseljak. Ja na vrata, a on s lulom preda me, pa usklikne: «O zdravo, Joso! Jesi li došao na upis?» «Jesam,» odgovorim ja veselo, i kažem mu, da Cvetušića nijesam ni pitao, a da ni Tereza ništa ne zna o vjenčanju. Župniku se to mililo, pa donese šljivovice. Zamolim ga, da ovako zapiše: Joso Zrnić, mladenac, uzima Terezu, djevojku. «I ništa više?» nasmije se župnik i stisne mi ruku.

U subotu pod večer navrebam Terezu — u kuću nijesam smio — pa joj kažem na vratima: «Terezo, sjutra će te ozvati. Dodji k ranoj misi-» «Hoću, dragi Joso, hoću!» Odoh kao ptica. Sjutra dan u jutro pričekam Terezu, pa s njom lijepo ispod ruke u crkvu. Župnik oglasi nas dvoje upravo, kako sam ja htio. Sve se stalo ogledavati po crkvi. Tereza gleda preda se, a ja svećenika, kao da mi je rodjeni brat.

Otpratim Terezu kući. Sva kuća navali na nju. Što je sirota prepatila!... Šutila je; plakala nije, pa s toga meni sve draža. Bijaše upravo rodjena za mene. Ne bih je dao za sve krune ovoga svijeta.

Što se je sve kovalo, da nas dvoje omraze i rastave, ali sve uzalud. To bijaše upravo vatra, u kojoj se je kušalo moje zlato. Primakne se i dan vjenčanja. Dodjem s dva svijedoka u Terezinu kuću. Jedna je djevojka baš Terezi namještala vijenac. Njezina oca i braće ni blizu. Sve je gotovo. Zamolim djevojku, da dodje Terezin otac. On udje, postavi se uz ormar kao stup. Ja pred njega, pružim mu ruku i progovorim: «Kad ne ćete s nama, ni da za nas znate — hvala vam, što ste mi ohranili ženu! S Bogom!» Cvetušića poliše suze, a u to zaplače i Tereza, kao ljuta godina, podje da poljubi oca i zamoli ga za oproštenje i blagoslov, a on joj okrene ledja. Tereza hoće da svisne u suzama; ja ju poljubim i tronut rečem: «Kad te niko ne ljubi, ja ću te ljubiti do vijeka! Hajde dušo, idemo!» Mi na ulicu, a Cvetušić na prozoru: «Terezo! Vrati se! Promisli što radiš! Još nije kasno!...» Vjenčasmo se rano u jutro. Iz crkve odosmo u moju kuću. Malo založismo, pa svaki na svoj posao...

Žena mi donese jednu blazinu, tri plahte i ruho iz svoje imućne kuće. Ništa nijesmo imali, a bijasmo sretni i zadovoljni. Ali kuda ćeš većega blaga, nego li je dvoje mladih, zdravih, marljivih, štedljivih supruga. Meni bijaše onda 25 godina, a mojoj Terezi — Bog joj dao vječni mir — 20 godina. Nikad medju nama nesloge. Kad sam se ja prevario, te izgubio na onom ili ovom, rekla bi mi ona: «Pa što si se zabrinuo? Da je sve propalo, ti bi opet stekao. Samo daj Bog zdravlje.»

Stekosmo priličan imetak. Pomirismo se i s tastom. Bog nam je dao djece; sva su evo čestita, a evo meni unuka, evo meni novog proljeća! Ja mu se radujem, a želim, da se i on oženi po svom srcu i razumu!

Svi kucnemo u zdravlje djeda i unuka.

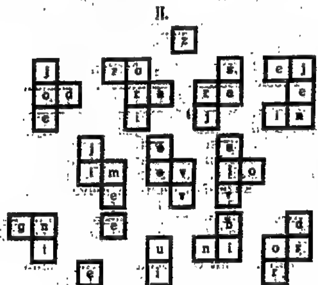
Davorin Trstenjak.

Domaće novosti

Zagonetke u narodnom koledaru «Franina i Jurina» za godinu 1926.

Riješenja zagonetaka imala bi se poslati upravi «Istarske Riječi» do konca ovog mjeseca. Budući da je u nekojim istiscima koledara pogriješno tiskana druga zagonetka, to se rok za riješenje zagonetaka produžuje do 28. februara 1926, a ovdje se ispravlja druga zagonetka, koja imade ovako da izgleda

II.

Od ovih figura treba sastaviti pa četvorinu (prvokutni četverokut), u kojoj češ onda pročitati dva poznata stiha.

Uostalom treba udovoljiti zahtjevima, koji su navedeni u Koledaru na stranici 179.

Svečani broj «Edinosti».

Kako smo već u predzadnjem broju našeg lista u uvodnom članku pisali, dne 8. ovog mjeseca navršilo se je 50 godina otkako je izašao prvi broj «Edinosti». Osim službenih novina «Osservatore Triestino» nema u Trstu nijedne druge italijanske novine, koja bi brojila toliko godina svog opstanka.

Prigodom ove pedesetgodišnjice izdala je naša pobornica «Edinost» posebno svečano izdanje na 20 stranica, gdje bivši i sadašnji prvaci narodnog pokreta Trsta, Istre i Gorice opisuju prve vidne početke narodnog rada, opstanak i razvoj našeg življa u ovim krajevima za vrijeme zadnjih 50 godina. U uvodniku opisuje uredništvo dosadašnje djelovanje lista i izjavljuje, da će «Edinost» i nadalje voditi ljubav i vjernost narodu, brigati se za njegov svestrani razvitak i napredak: za sretnu budućnost našega naroda.

Redaju se zatim mnogi interesantni članci. Dr. Wilfan piše nekoliko misli i želja povodom ovog jubileja. Dr. Rybař šalje srdačno pismo uredniku. Jeretov i Sever javljuju se pjesmama. Dr. J. B. opisuje prilike prije «Edinosti», a dr. E. Slavik kako je ona zasnovana. Dr. G. Gregorin opisuje razvoj lista. Brejski donosi neke uspomene, jednako i gdja. Antonija Germekova. Ivan Hribar razlaže politiku «Edinosti» u prvih 50 godina. Bivši nar. posl. Lavrenčič, Carsicus, Marica Nadlišek-Bartolova, A. Maligrm, S. Ž. i Terničev donose po nekoliko milih uspomena iz života milog im lista. Prof. Vjek. Spinčić piše dug članak o početku narodnog probudjivanja i narodnih borba u Istri. Dr. Ivo Zuccon prikazuje kakav je bio položaj u Istri posljednjih godina prije svjetskog rata (1907—1914). Njegov članak donašamo i mi. Don Luka Kirac piše o glagolskoj liturgiji u Istri. Dr. Mirko Vratović opisuje dane prevrata u Puli, u vezi sa sudbinom a.-u. flote. Andrej Gabrščček donosi nekoliko vrlo interesantnih crtica iz političke povjesti Goričke. Dr. Gregorin prikazuje borbu za slovenske pučke škole od 1884. do 1918. Viktor Car Emin ilustrira rad Družbe Sv. Ćirila i Metoda. Dr. L. Čermelj piše o srednjim školama. Dr. J. Agneletto iznosi gospodarski razvoj zadnjih decenija. Vjek. Plesničar prikazuje rad Trg. Izobr. Društva, a dr. J. Ražem iznosi statističke podatke tršćanske općine g. 1876., Ivan Stari piše o slavenskom radništvu i prijeratnoj socijalističkoj stranci, Dr. Iv. Mar. Čok prikazuje razvoj prosvjetnih udruženja u Trstu i okolici zadnjih decenija. G. B. Krimsky piše o radu na glazbenom polju, a g. J. Prunk o razvoju slovenske glume u Trstu. Ovaj svečani broj donosi i slike bivših i današnjih urednika i ustanovitelja «Edinosti». Tu su: A. Trobec, Dr. Gregorin, Štefan Nadlišek, Viktor Dolenc, L. Žvab, I. Dolinar, prvi urednik pjesnik F. Cegnar, sadašnji ravnatelj Makso Cotič, sadašnji predsjednik tiskare «Edinost» i tajnik političkog društva Dr. Eduard Slavik te zajednička slika personala uredništva i uprave. Na drugoj strani su slike prijašnjih i sadašnjih vodja polit. društva «Edinost»: Ivan Nabergoj, prof. Matko Mandić, Ivan Goriup, Dr. Otokar Rybař, Dr. Josip Wilfan, Dr. Karel Podgornik, Dr. Mirko Vratović, Dr. Ivan Marija Čok i Ivan Stari.

Ovaj je broj «Edinosti» lijepo predočio, osobito mladjima, povijest našega narodnog života, odakle ćemo moći crpsti snagu i ustrajnost za dalnji rad. Čestitamo «Edinosti» na njezinom jubileju, a čestitamo i uredništvu, što je svečani broj ovako lijepo uredilo.

Osim na običnom papiru tiskara je izdala nekoliko komada na finom papiru u manjoj formi nego li obična «Edinost». Tu su sakupljeni svi dragocjeni članci svečanog broja «Edinosti» i sve slike. Cijena je ovom finom izdanju svečanog broja «Edinosti» lira 6, u Jugoslaviji 15 dinara. Naručuje se u upravništvu «Edinosti» u Trstu, a dobije se i u trafikama.

Dar kralja i kraljice.

Kralj i kraljica, htijući da na vidan način izraze zahvalnost za velike pogrebne svečanosti, koje su iskazane prigodom pogreba kraljice majke Margherite, darovali su vilu «Kraljica majka» u Bordigheri udruženju majka i udova palih u ratu.

Promocija.

U decembru prošle godine promoviran je u Beču na čast doktora sveukupne medicine naš prijatelj Ivan Mečar iz Pazina. Mladom liječniku iskreno čestitamo i želimo mu mnogo sreće u njegovom plemenitom zvanju.

† Štefan Sišković.

Nestalo je opet jednoga iz redova naših učitelja u Istri. U srijedu dne 20. ovog mjeseca umro je na klinici u Trstu poslije duge i teške bolesti Štefan Sišković, nadučitelj u Herpeljama. Vijest o smrti duboko se dojmila svih koji su ga poznavali, a osobito njegovih drugova učitelja, koji su ga štovali kao svog starijeg i iskusnog druga. Oplakuje ga žena, tri kćerke i mnoga rodbina, a oplakuje ga i sav narod iz selâ, gdje je on službovao i gdje je uzgojio čitave generacije. Tu ljubav prema svome učitelju iskazali su Herpeljci, Kozinci, Tubeljci i drugi prigodom pogreba u petak dne 22. ovog mjeseca. Mrtvi ostanci pokojnog učitelja bili su dovezeni iz Trsta u Herpelje u 3 sata poslije podne i pred kućom pokojnikovog nećaka Dušana Siškoviča formirala se je žalosna povorka. Tu su pokojniku zapjevala pjesmu «Vigred se povrne» pjevačka društva: «Venec» iz Kozine i «Zvezda» iz Herpelja. Nosili su ga na rukama predstavnici iz raznih sela i učitelji, a okolo mrtvačkog sanduka stupali su u uniformi vatrogasci dobrovoljnog vatrogasnog društva u Materiji. Sprovod se je zaustavio pred školom. Bilo je, kao da se Sišković pozdravlja sa onom zgradom, gdje je toliko i toliko godina uzgajao mladež. Tu se je ganutljivim govorom rastao od pokojnika g. učitelj Valentić u imenu učiteljstva, a zajednički pjevački zbor zapjevao je žalobnu pjesmu. Povorka je grenula na herpeljsko groblje. Bolno su odzvanjali zvuci herpeljske glazbe, koja je svo vrijeme svirala. Nad otvorenim grobom su govorili razni govornici: g. Gulin, općinski tajnik u Materiji, g. Race, predsj. pjev. društva i razni drugi. Najdirljiviji moment je bio, kad su se na groblju školska djeca sa žalobnom pjesmom rastala od svog učitelja. Teško je tada bilo zadržati suze u očima. A svi su se tužnim srcem vraćali sa groblja, jer su znali, da su izgubili svog učitelja, prosvjetitelja, savjetnika, narodnjaka i vodju.

Našem narodnom radeniku pokojnom učitelju Štefanu Siškoviču «vječnaja pamjat», a njegovoj ucviljenoj obitelji naše najiskrenije saučešće.

† Ante Milačić.

Dne 18. ovog mjeseca nakon dulje bolesti umro je u Baški Novoj Ante Milačić, bivši radnik u arsenalu u Puli, a u posljednje vrijeme nastanjen u Baški Novoj. Bilo mu je 69 godina. Počivao u miru!

Njegovoj porodici, a napose njegovim sinovima, gosp. profesoru Nikoli Milačiću na Sušaku (bivšem profesoru na pazinskoj gimnaziji) i Josipu, radniku u Trstu, naše najiskrenije saučešće.

Premetačine.

Pred mjesec dana javili smo, da je u Dekanima, slovenskoj općini u Istri bilo raspušteno općinsko zastupstvo i imenovan općinski komesar. Sada nam javljaju o proizvedenim premetačinama kod tamošnjeg omladinskog društva «Jadran». Društvu su uzeli nekoliko pripovjednih knjiga. Zatim je proizvedena prometačina kod gospodjice Zorke Kozminove, koja je valjda najviše kriva, da čitavo selo govori isključivo slovenski. Uopće su sada uprli svu srčbu na gospodjicu Kozminovu i napadaju je u talijanskim novinama, da je ona glavna propagandistkinja da Slovenci ostanu Slovenci. Učinili su premetačinu takodjer i kod obitelji Gregorič, ali kod nikoga nisu našli ništa od onoga što su mislili.

I eto na svako sumnjičanje na naše ljude ili na samo donašanje čine se premetačine. No time pozvane vlasti ne učvršćuju sebi ugled, koji bi morali u narodu imati. Ako se opusti ovakovo postupanje, mirniji će biti život, a zadovoljniji i narod i vlasti.

Gospodjica Zorka Kuzminova, koju resi lijepa vrlina, da ljubi svoj jezik i svoj narod, nek znade, da u Istri imade još djevojaka, koje su bile nedužne, a morale pretrpiti kojekakva poniženja. I njoj i njima čast.

Tudja valuta na tršćanskoj burzi.

Trst, 26. januara 1926. — Jedna lira šterlina stoji 120.35 italijanskih lira; 1 amerikanski dolar 24.65 it. lira; 100 švicarskih franaka 480 it. lira; 100 francuskih franaka 95.50 it. lira; 100 jugoslovenskih dinara 44 it. lira; 100 rumunjskih leja 11 it. lira; a 1000 njemačko-austrijskih kruna 34½ italijanskih centezima.

Svega po malo

Stadion za svesokolski slet u Pragu za 150.000 lica.

Inž. L. Čižek, požrtvovni projektant sviju dosadašnjih svesokolskih arena u Pragu, pozvao je pred nedavno na posebni sastanak predsjednike sviju sletnih odbora, pa im je potanko obrazložio svoj veliki nacrt za priredbu arene na «Strahovskim ložmima», t. j. na visinama nad Malom Stranom prema Bjeloj Gori, gdje će se vršiti ove godine svesokolski slet.

Naredni brojevi podavaju nam sliku, što je možemo u njenoj grandioznosti samo približno predočiti.

Za gledaoce biti će priredjene četiri ogromne tribune sa sjedalima i stajalištima. Oko vježbališta biti će široki cesni ulazi u izmjerenoj strmini 1 : 10. Za gledaoce bit će 355 loža za 2.237 lica, sjedala na tribunama bit će za 11.556 lica, stajališta za 42.200 gledalaca, stajališta na širokoj cesti uz vježbalište 73.550; dakle ukupno za 129.543 gledalaca.

Na vježbalištu ima prostora za 14.800 vježbača za proste vežbe, balkon za 125 glazbara, za izvadjanje programnih točaka potrebno je 400 redatelja. Bit će dakle u stadionu 144.463 lica.

Sviju ulaza je 184. U prostorijama za odjevanje ima prostora za 31.000 lica (muška i ženska odjeljenja), sakupljaju se na 31 sabirališta, nastupit će se kroz dva glavna ulaza u 80 redova. Na svakom sabiralištu sakuplja se 1000 vježbača. Prostor za ulaz vježbača na vježbalište širok je 220 metara. Kroz taj prostor pokazat će se pred publikom ogromno mnoštvo u obliku 80 sokola (sokolica) jedan do drugoga u povorci. Dvorana za djevanje je 62 za 500 lica, za prvu pomoć 96 stacija, 2046 žlebova s vodom tekućicom za umivanje, 620 nužnika itd.

U svečanosnim ulicama izvan gombališta je po Čižkovom nacrtu 11 ogromnih drvenih restauracija, u svakoj je prostora, odnosno sjedala za 18.000 lica.

Priprave se vrše u ogromnom stilu.

Za slet sokolstva u Pragu god. 1926. zanima se sav kulturni svet.

Blago onome, koji će imati mogućnosti, da vidi tu veliku manifestaciju sokolskog, tjelesnog, narodnog i demokratskog uzgoja.

Parobrodi u ledu.

I kod nas u Istri osjećamo da je temperatura vrlo niska. Uopće je jaka zima i silne snježne vijavice po svim državama u Evropi. More na sjeveru je zaledilo u Baltijskom moru, u Finskom zaljevu nalazi se oko tridesetak parobroda, koje je uhvatio led u svoje nesmiljene pandže. Da bi se ti parobrodi oslobodili leda njemački krstaš «Hessen» činio je sve moguće napore razbijajući ledene sante. Pošto je brodovima uzmanjkala hrana i ostala opskrba, to je nekoliko aeroplana danomice letilo k njima i opskrbljivalo ih svim potrepštinama. Konačno je uspjelo osloboditi četiri zaledjena njemačka parobroda i oni su iza «Hessena» odplovili u Reval.

Smrt velike dobrotvorke.

Upravo na Božić preminula je u Parizu jedna od najvećih francuskih dobrotvorka, gospodja Cognacq-Jay. Za vrijeme francusko-pruskog rata osnovao je njezin muž magazin «Samaritaine». U tom magazinu ili pazaru mogao si nabaviti, štogod bi ti srce zaželjelo. Po vremenu ta se trgovina tako razgranila, da joj nije bilo para ne samo u Francuskoj nego i na čitavom svijetu. God. 1874. ta je trgovina imala 40 namještenika. God. 1905. imala je već 3000 namještenika i prometa oko 50 milijuna franaka. Danas ima ta trgovina do 7000 namještenika a prometa do 500 milijuna franaka.

Što je najinteresantnije, usprkos ogromnoga poslovanja, niti muž niti žena nisu nikada ostavljali Pariza. Za svoje namještenike tako su se očinski skrbili, da su im mogli bez bojazni povjeriti najteže poslove. Svaki dan su se vozili u pet sati zjutra autobusom iz svoga priprostoga stana u Bois de Boulogne na posao u magazine, odakle su zadnji izlazili. Nikada niti jedan dan, nisu ostavljali Pariza, da se odmore; nikada nisu mijenjali svoga radnoga programa. Madame Cognacq poznavala je svojih sedam tisuća namještenika po imenu kao što je Napoleon poznavao svoje vojnike. Kada bi na putu zapazila komad papira ili konca, pogibala bi se da ga ukloni.

Madame Cognacq-Jay bila je najveća francuska filantropkinja zadnjih godina. Sa svojim suprugom živjela je veoma skromno i povučeno, a cijeli svoj ogromni prihod poklanjala je fracuskom narodu i svojim namješténicima. Njezina plemenitost nije poznavala granica. Tkogod je pokucao na njezina vrata, smio se je nadati, da ne će ostati odbijen. 40 milijuna franaka dala je Madame Cognacq za gradnju stanova svojim namještenicima.

Najveća zaklada, koja je ikada učinjena u Francuskoj, nosi ime zaklada Cognacq-Jay. I ako sama nije imala nikada djece, Madame Cognacq htjela je, da pripomogne u životnoj borbi porodicama sa brojnom djecom u Francuskoj. U tu svrhu predala je sa svojim suprugom francuskoj akademiji 57 milijuna franaka. Od te svote svake se godine dijele kamati obiteljima, koje imaju više od 9 djece. Osim toga svake godine dijeli se još jedan drugi milijun franaka porodicama, koje imadu više od 5 djece.

Namješténicima «Samaritaina» osnova[...] je razne zaklade i pripomoćne ustano[...] koje je obilo dotirala. Tko jednom u[...] kao namještenik u «Samaritaine«, taj [...] izlazi iz magazina do svoje smrti, jer [...] dje ne bi bio bolje susretan. Na dan sm[...] Madame Cognacq, razdijeljeno je 60[...] dionica «Samaritaina» namješténicima njihovim zakladama, tako da je svaki [...]mještenik, koji radi deset godina u ku[...] takodjer postao i suvlasnik.

U svojoj 80 godini osnovala je sa tr[...]kom od 10 milijuna franaka bolnicu [...] porodilje siromašnih radnika i činovnik[...] u rue Eugen Millon. Svaka porodilja, ko[...] je u zakonitom braku, može doći pred p[...]rodom u tu bolnicu i za vrijeme od [...] tjedna besplatno ostati, dakako pren[...] raspoloživim mjestima. Tri tisuće mlad[...] žena prošlo je kroz kliniku, od kada o[...] postoji.

Stoga kada je na staru godinu, kret[...] sprovod iz Avenue de Bois de Boulog[...] na blagoslov tijela velike dobrotvorke [...] crkvu Saint Honoré d'Eylau, cijeli [...] Pariz digao na noge, da joj oda posljedn[...] počast. Delegati vlade i predsjednika [...]publike, stari predsjednici republike, [...]žavnici, akademici i javni radnici. Sve što predstavlja lijepo i dobro u Parizu, došlo se je pokloniti pred odrom starice, koja je cijeli svoj vijek provela u radu za dr[...]goga, za svoga bližnjega.

Darovi

za «Djačku Maticu».

Gosp. Niko Milačić, profesor na Sušaku, daruje lira 50.

Za «Prosvetu» — odsjek za Istru.

Gosp. Niko Milačić, profesor, daruje L 50. Najljepša hvala!

Izdavač, direktor i odgovorni urednik:
IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST“ U TRSTU

Broj 5 | Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) | U Trstu, 4. februara 1926. | Pojedini broj 25 cent. | God. IV.

„Istarska Riječ“ izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I, Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Učimo jezike!

Život biva švakim danom sve to teži. Pučanstvo se množi, a zemlja ostaje uvijek ista: ona daje ono, što ima i koliko ima. U mnogim krajevima to što zemlja ima i što daje, ne dostaje da se prehrani ni polovina žiteljstva onoga kraja. Što će onda da uradi ona druga polovina, ako ne će da skapa od gladi?

Morat će da potraži drugdje i hrane i zarade. Drugim riječima, morat će da seli trbuhom za kruhom.

Mnogi misle, da je to sasvim lako: oprtiti torbu preko ramena, štap u ruke, pa idi kud te oči vode.

Nije to tako. Kudagod ideš ti moraš danas da držiš oči sasvim otvorene, to će reći — ti moraš da poznaš nesamo kraj, u kome hoćeš da tražiš zaslužbe, već da poznaš i narod, medju kojim ćeš morati da živiš i da radiš.

Doći medju jedan narod i ne poznavati njegova jezika, to znači biti i gluh i slijep. Nijemci su već to odavna uvidjeli, zato su oni već prije rata mnogo radili na tome, kako bi svojoj djeci olakotili učenje kojega drugoga jezika. Osim mnogobrojnih vježbenica za učenje tudjih jezika, oni su izdavali, a i danas izdavaju, posebne listove, iz kojih se njihovi ljudi mogu da nauče engleski, ruski, francuski, španjolski i italijanski. Te novine donose zabavne i poučne članke iz tudjine, a ispod svakoga članka i dopisa protumačene su pojedine, teže riječi, tako da se jezik uči gotovo bez ikakve veće muke.

I Francuzi rade na tom, da njihovi ljudi, osobito oni mladji, nauče što više jezika, jer znadu, da će mnogi od njih morati, kako smo već prije rekli: trbuhom za kruhom. A tako rade i Rusi i ostali Slaveni. U školama u Jugoslaviji uči se pored srpsko-hrvatskog jezika još i njemački, francuski, engleski i italijanski. Za one, koji su polazili u Ameriku već su davno sastavljene i izdane posebne vježbenice za engleski i španjolski jezik.

Kako vidimo, svi idu za tim, da nauče koji tudji jezik, jer je to danas za život prijeko potrebno, osobito onima, koji će danas sutra biti primorani da sele u koji drugi, bogatiji kraj.

Nažalost kod nas u Italiji nije se do danas na tom polju uradilo mnogo. Ne velimo, da se u Italiji ne uče tudji jezici. Uče se i te kako, ali ih uče samo pojedinci. Masa naroda u pučkim školama pa i u mnogim srednjim ne dobiva dostatno prilike, da se upozna s raznim tudjim jezicima, a baš toj masi bilo bi potrebno, da ih nauči što više.

Zašto?

Zato, što su Italijani zbog prevelike prenapučenosti svoje zemlje primorani da sele, da emigriraju. Jedni u Ameriku, drugi u Afriku, treći u Aziju itd.

A ima ih, koji ne idu tako daleko. Ima ih, koji ostaju u Evropi, pa idu ili u Francusku ili u Njemačku ili pak u koju slavensku zemlju, da svojim radom zaradjuju svoj kruh svakidašnji. Tu su oni na pravom čudu, jer niti oni razumiju narod, medju koji su došli, niti onaj narod razumije njih. Muka je to često puta i za jedne i za druge. Kolike neugodnosti, koji li se nesporazumci poradjaju samo zbog toga, što se oni medju sobom ne razumiju!

Očito je, da tome treba doskočiti.

Fašistička, nacionalna vlada iznosi dan po dana nove naredbe i zakone, kojima hoće da obnovi Italiju, da preporodi Italijane i da iz njihovih glava iščupa neke zastarjele misli, što su ih u njih ucijepila starija pokoljenja. Jedna od tih zastarjelih misli bila je i ona, da Italijanima nije od potrebe učiniti jezike i običaje drugih naroda. Fašistička vlada, kudikamo pronicavija od svih dosadašnjih, ne misli tako. Ona zna, da na svijetu osim Italijana ima i drugih naroda, koji nisu nikakav mačji kašalj, i milo joj je, ako koji Italijanac može u zemljama, gdje ti narodi žive, naći za sebe jedan kutić, gdje će i on moći mirno da zaradjuje, što treba i koliko treba njemu i njegovoj porodici. Ovih dana pisale su novine, da Italijana ima preko 42 milijuna

Ministar predsjednik rekao je, da svi ti ljudi ne mogu u Italiji naći dovoljno kruha. Trebat će dakle da sele, a da ne odu i gluhi i slijepi, trebat će da nauče i jezik naroda, medju kojime hoće da žive.

Iz toga se vidi, kako je prijeko potrebna jedna nova školska reforma, po kojoj će Italijani moći da uče takodjer i druge jezike. Tada će valjda i naša djeca doći do svoje škole, gdje će se u svom materinskom jeziku moći u toliko da usavrše, da budu mogli lakše učiti i druge, toliko potrebne tudje jezike. Dotle pak neka naši roditelji budno paze, da im djeca nikako ne zaborave svog starog rodjenog jezika, jer bi to bio smrtni grijeh, koji bi tištio svu njihovu budućnost.

Učimo tudje jezike, a svoga čuvajmo kô oko u glavi!

Dr. Ivo Zuccon:

Istra u poslednjim godinama pre svetskog rata (1907-1914)

III.

Sad je sav provincijalni politički život bio ograničen na zemaljski odbor, koji je radio dalje.

Naravski i tu su Talijani nastojali da jugoslovenski odbornici budu bez upliva i odlučne reči pa da oni sami rešavaju sve stvari po svome ćefu. Ali nekoje ipak nisu mogli bez sudelovanja Jugoslovena, pa je došlo do raznih incidenata, koji su korisno delovali na opće prilike.

Tako je zemaljski odbor imao da rešava odobrenje općinskih proračuna, a za odluke o tome bilo je apsolutno nuždno sudelovanje i jugoslovenskih asesora. Kod proračuna općine Pule tražili su oni, da se najprije reši već odavna viseće pitanje hrvatske škole u Puli, gdje je Družba sv. Ćirila i Metoda morala uzdržavati oko 20 razreda sa toliko učiteljskih sila, dok su pokrajina i općina trošile samo za talijanske, a država samo za nemačke škole u Puli. Tom se prilikom pokazalo, da na stolu školskog referenta (dr. Chersich) leži još preko 60 nerešenih akta u predmetu osnivanja hrvatskih i slovenskih škola.

Talijani nisu hteli ni čuti o rešavanju tih školskih pitanja i tako je Pula ostala bez proračuna, a za odmazdu nisu bili odobreni niti proračuni drugih važnijih općina (Pazin, Buzet, Volosko-Opatija itd.).

Stvar je postajala tragičnom, jer je time bila ukočena cijela uprava u zemlji. Napokon je bečka vlada sazvala konferenciju predstavnika obiju stranaka u Beču dne 6. i 7. aprila 1911 i tu je osobito energičnom nastupu ministra Stürgkha pošlo za rukom, da se dodje do nagodbe, usled koje se imadu

1) odobriti svi općinski proračuni;

2) tekom pet godina postepeno osnovati sve još manjkajuće škole — oko 12 na godinu;

3) pokriti iz državnih sredstava sve troškove za uzdržavanje Družbinih škola u Puljskoj, Creskoj i Velološinjskoj općini, dok te škole ne predju u javnu upravu postupkom ad 2).

Interesantno je, da se ta konferencija u Beču obdržavala taman pedeset godina iza glasovite «Dieta del nessuno», kad su godine 1861 Talijani u istarskom saboru odgovorili vladi u Beču na poziv da u smislu «oktobarske diplome» izašalju poslanike u centralni parlamenat: da ne mare slati nikoga! Za Slavene je uspeh bio tim veći, što su ipak postigli, da uz pristanak Talijana vlada preuzme uzdržavanje Družbinih škola u tri važna grada i da se osnuju sve škole, koje je narod tražio.

Nakon toga život je u politici i upravi u Istri tekao prilično normalnim putem: općine su vršile svoje poslove prema svojoj snazi, škole su se otvarale i proširivale prema potrebi, gospodarske ustanove i društva razvijala su svoju djelatnost prema sredstvima, koja su im stala na raspolaganje, zemaljski je odbor sve nadzirao, delio potpore, spremao materijal za buduće eventualne pregovore.

Medjutim je Austrija osećala približavanje novih vremena i novih prilika: godine 1911 ratovala je Italija s Turskom radi Tripolisa i Cirenajke, godine 1912 buknuo je balkanski rat i svršio sa ojačanjem Srbije i Crne Gore. Ćutilo se u zraku nešto novoga, pa je Beč snovao kako bi zgodnim reformama u upravi osigurao svoju vlast nad tolikim narodima, koji su tražili svoju slobodu i svoje udruženje sa braćom izvan carevine. U Beču je radila u tom smjeru naročita komisija, na kojoj su iznašali svoja mnenja izabrani eksperti. Iz Istre bili su pozvani od talijanske strane Francesco Salata, od jugoslovenske dr. Ivo Zuccon.

Išlo se je za tim, da se čim više stegnu, ako ne sasvim ukinu zemaljske autonomije, kod kojih je vlast bila iskorišćena i zlorabljena od stanovitih klika na štetu ogromne većine pučanstva. Narodi, koji su u tim zemaljskim autonomijama doživeli najgora razočaranja kao Hrvati i Slovenci u Istri, u Trstu, donekle i u Gorici, pa u Koruškoj i Štajerskoj, Rusini u Galiciji, Slaveni (Česi i Poljaci) u Šlezkoj, Česi u Donjoj Austriji, Talijani u Trentinu itd. nisu bili nipošto oduševljeni za autonomije. Ali s druge strane Nemci su tako nastupali, da je svaki zazirao i od centralizma.

Sve je to delovalo i na stranke u Istri, koje su uvidele, da ih Beč samo izigrava jednu proti drugoj, a medjutim nastoji da utvrdi nemačke postojanke u Puli, Opatiji, Lošinju, na Brionima, u Portorože i druguda. Zato je opet nastalo kao neko zatišje, neko proučavanje i očekivanje promena na bolje, neka težnja da Talijani i Jugosloveni zajedno odbiju navalu germanstva i osiguraju svoju nacionalnu egzistenciju.

Austrija je osim germanstva stavila u borbu proti istarskim nacionalnim strankama takodjer dve internacionalne sile: socializam i klerikalizam. Prvi je bio dosta jak medju Talijanima, osobito na severu (Milje) i jugu (Pula), a drugi i medju Talijanima (Izula, Piran, Rovinj) i medju Slavenima (otok Krk, Pazinština).

Dočim je talijanska stranka došla u pogibelj, da je socijalisti i klerikalci kao pučko-demagoške stranke ne nadvladaju — u zemaljski sabor su već 1908 bila izabrana dva socijalista (dr. Ritossa i Zorzenon), a u carevinsko vijeće jedan klerikalac (Spadaro) — Slaveni su se čvrsto održali kao čisto narodna stranka usupor navali biskupa Mahniča i podmuklom radu nekih mutikaša usred Istre (župnik Grašić), jer narodni prvaci i svi istaknuti narodni radnici nisu nipošto vodili antikršćansku politiku, ali su istotako smatrali svojom dužnosti — a u tome su prednjačili najvredniji svećenici kao Spinčić, Mandić, Jelušić, Puž, Kirac, Velikanje, Čurković, Orlandini i drugi — da u prvom redu osiguraju jugoslovenskom narodu u Istri, Slovencima na severu, Hrvatima po ostalim krajevima (u Peroju Srbima) najprije narodno biće, narodni život.

U tim prilikama došla je godina 1914. Pošto sa starim saborom, izabranim god. 1908 nije bilo moguće raditi, vlada ga je konačno raspustila i odredila nove izbore, koji su provedeni u junu i julu 1914 sa uspehom jednakim onome prijašnjih izbora.

U to doba desio se i sarajevski atentat pa je nastalo sveopće komešanje u celoj Austriji i, naravski, takodjer u Istri. Mora se spomenuti žalosnu činjenicu, da je u agitaciji kod izbora list «Il Giornaletto di Pola» pozivao izbornike, da ne glasuju za jugoslovenske kandidate, jer su i oni sukrivci smrti Frana Ferdinanda i njegove supruge!

Novoizabrani zemaljski sabor se nije nikad ni sastao, a zemaljski odbor je radio dalje do 1. maja 1916, kad je bečka vlada protuzakonito raspustila sabor i rasturila zemaljski odbor, imenujući na njegovo mesto zemaljsku upravnu komisiju.

Medjutim je buknuo svetski rat, jer je Austrija terana od Nemačke htela rešiti «ognjem i mačem», kako je to izjavio grof Tisza, jugoslovensko pitanje. Snažna mladež i zreli muževi morali su u vojsku; inteligencija kao srbofilska, bila je rastjerana, što internirana i konfinirana, što progonjena procesima ili uvojačena; južna Istra je bila evakuirana te je 60.000 naroda bilo oterano najprije u barake u Wagni kod Lipnice (Štajerska), od tamo u Madjarsku, pa u smrtonosne barake u Cmundu (Gmünd), Steinklammu, Brucku an der Leitha, Pottendorfu, nešto po Češkoj, Moravskoj i Donjoj Austriji. Što je naroda ostalo u Istri bilo je pritisnuto terorom nemačke i madjarske soldateske, a u početku rata, dok nije u nj zagrizla Italija, takodjer pod šikanama i denuncijanstvom raznih pseudo-Talijana.

Što je dalje bilo za vreme rata i nakon svršetka istoga, o tome nije ovde zgodno da se govori. Jedno stoji: da je jugoslovenski narod u Istri prošao sve muke i da je ostao živ. (Svršetak.)

DOPISI

RIJEKA.

Porota. - Čovjek medju dvijema ženama. Kako Ninetta sudi o tom. - Moderno i nemoderno.

Ima nešto promjene na Rijeci. Ovih je naime dana počelo porotno sudište svoj rad. Prva je došla na red neka Stošić, koja je prije nekoliko mjeseci svome ljubavniku izbila revolverom dva zuba i ponešto ga ranila na jeziku.

Stvar, kako vidite, nije baš od osobite važnosti, ali za mrtav grad, kaošto je ova naša Rijeka, dostaje jedna takova senzacija, da se sav svijet uskomeša i uzbudi. I zaista: dva puna sata prije nego što je imala da započne rasprava, skupila se pred ulazom u tribunal sva sila radoznalog svijeta. Svi su čekali kao ono u vrijeme aprovizacije, kad će na njih doći red, da udju u dvoranu. Računa se, da je tu bilo okupljeno oko trista lica. Premalo je to, uzme li se u obzir, da na Rijeci ima kudikamo više nezaposlenih ljudi.

Ja nisam zaposlen, ali nisam bio tamo. Bila je Ninetta. Ona je meni uveče iskazala sve, kako je bilo. Ona — već prije spomenuta Stošićeva, da je simpatična, a on — neki Moschini — antipatičan. Stošićeva da je dva puta zanosila s njime, — jedno dijete da joj je i sada živo, no on da je imao otprije jedno s nekom drugom. Kad je Stošićeva to saznala, pitala je Moschina, da se izjavi, što će sada. On joj je odgovorio, kako svi odgovaraju u takovim zgodama, da on voli samo nju, Stošićevu. A Stošićeva mu je, kao i sve druge u takovim zgodama — povjerovala. Medjutim on je ipak bio odlučio, da se vjenča s onom prvom, a Stošićeva ga opet pozva na raport, a on njoj: — Znaš, ja ću je uzeti. Ona je sušičava, pa i onako ne će dugo, a onda ćemo nas dvoje... Stošićeva odgovori: — Čini što hoćeš, ali barem idi odavle u koji grad, da vas ne gledam. On je otišao, oženio se s onom drugom, i vratio se s njom na Rijeku, jer bez Rijeke ne može danas niko da živi. A Stošićeva opet k njemu: — Zašto si došao? Znaš, da ja ne mogu da gledam vašu sreću. Idite odavle, preselite se u koji drugi grad, inače bit će zlo.

No Moschini za to haje i ne haje, te Stošićeva jednog dana ode k njemu u ured, uze revolver, odapne i tane frrr! — ravno u njegova usta. Nju odvedoše u zatvor, gdje je sjedila sve do ovih dana. Pred sudom je izjavila, da nije htjela ubiti Moschina, već sebe, i sud ju je riješio. I tako je ona sada slobodna.

— A da ste videli onega trubilu, onega Moschina! Ka mizerna figura! — nadoda Ninetta. Svi su bili proti njemu — svi! Sa galerije su mu žene i djevojke dobacivale svaki čas! — Che stupidoooo!...

Ja sam se nato zadubao u misli: Mizerna figura amo, mizerna figura tamo — ali jedno stoji, a to je, da se je on ipak zabavljao sa Stošićevom više vremena i da je uzeo drugu, s kojom sada mirno živi, dok je ona druga morala toliko vremena da ostane u tamnici, a i sada morat će da se brine za njegovo dijete... To je strašno, kad se pomisli, da je moglo bez toga da bude. To sam ja odmah kazao i Ninetti.

— Sve te vase prediki ne valjaju pol solda. Ljubav je ljubav! — odgovori meni Ninetta.

— I ja znam, rekoh, da je ljubav — ljubav. Ali ljubavi je i prije bilo i te kakove, pa ipak se nisu dogadjale ovakove stvari.

A Ninetta:

— Jedanput je bilo onako, a sada je ovako! Mi smo moderni.

— Vi ste bedasti — naljutih se ja. U moje vrijeme, kad bi se kojoj djevojci približio kakov Moschini, ona bi najprije pitala dokumente: što je? otkuda je i kakav je? A danas je dovoljno, da kakav Moschini koju djevojčicu u kinematografu malo uštipne za koljena i da joj se pohvali, kako je on bogat, fabrikant, bankfer ili principal — i već je sve gotovo. A mati? A otac? Za njih se i ne pita i ne mari kao ni za lanjski snijeg.

— Vi govorite tako, zac ste star, a da ste mlad, bili bite vrag Marko, kako i svi drugi. Zaludo vam je: mi smo moderni i moderni i basta!

— E pa dobro, budite moderni, koliko vas volja, ali ako hoćete vi da budete nepoštene, ne zahtjevajte ni od drugih da prema vama budu pošteni. I ako po vašoj modernoj pameti dobijete kakov lepi «trinket», a vi ga nosite mirno i recite: ča sam iskala, to sam i našla, pak Bog teta Jele!

— To vi ne razumete, naljutnu se Ninetta.

— Kako da ne razumijem. Ako hoćete vi, curetine, da budete moderne, zašto da ne budu moderni i oni frkalasi, koji se za vama «pujaju»? Ako vi, cure, ne gledate i ne marite za ono, ča će reć ćaća i mama, zašto da pitaju oni frkalasi, šta će svijet, ako oni najprije obeščaste jednu djevojku, pa drugu, pa treću — iako ih onda sve redom ostave na cjedilu? To je moderno, reći će oni, kaošto to i vi govorite. Pa šta da im rečemo? Zna se, da je muškarac u tim stvarima po naravi huncut. Pametna djevojka znat će, kako da mora s njime i reći će: Još je, hvala Bogu, uvijek moderno, da se ljudi žene, i da dižu za sebe i za svoju djecu jedno malo ognjište. Ako imaš ti, moj golube, želju i volju, da ti meni budeš muž, a ja tebi žena — strpi se, dokle stupimo pred oltar. Ako te želje i volje nemaš, to će reći, ako bi ti rad da sa mnom ubiješ malo vremena, evo ti, brate, vrata, idi i ubijaj vrijeme, kako najbolje i sâm znaš.

— Ja — a tentacijon?

— Kakova tentacijon? Ne «gnjetite» se uvijek po plesovima i po kinematografima gole i bose i same i bez matere i nijednoga oka, koji bi na vas pazilo, pa ćete vidjeti, kao će te napasti biti manje.

— Ma ca bite onputa oteli da se zapremo, kako koludrice?

— Ni prije nisu se djevojke zatvarale kao koludrice, pa su živjele mirno i zadovoljno, možda i zadovoljnije nego li vi, koje se podajete svakom Moschinu, koji vam samo prišapne kakovu bedastu riječ u uho. A kada pak dodje ono, što dodje, — ala otrov i revolveri i tamnice i tribunali i tužbi, da vam je obećal ženidbu i da ni bil od besedi i sve tako. Vi ste tako glupe, da ne vidite, kako vi uopće nemate ni prava tražiti od raznih Moschina da budu pošteni.

— A zac ne?

— Zato, što ste vi već prije izgubile poštenje. Samo onaj, koji je sâm pošten, ima pravo da traži da to bude i drugi. Vi toga ne razumijete, dakako, jer ste moderne...

— To se zna, da smo...

— Pa budite! Vidjet ćete, do kuda ćete tako!

— To su nasi posli!

— Hote s vragu vi i vaši posli!

Rokac.

IZ MEDULINA.

Naši blagdani i zvonari.

Prošla je dakle i naša ferija, onako kako je i morala da prodje, — sasvim tiho, bez buke i larme u bijedi i obnemoglosti. Kako je naš gospodarski položaj uopće nadasve težak, osobito se to opaža i osjeća za vrijeme većih blagdana.

Najmiliji i najveći za nas Medulince je blagdan svete Nježe, zaštitnice naše lijepe i velike crkve. — Toga bi dana dohrlilo k nama mnoštvo stranaca iz sviju okolišnih sela, bilo je plesa, zabave, pjevanja i svirke, ali sve se to razvijalo u nekom veselom, doličnom i pristojnom raspoloženju. Glavno pokretalo našeg zabavljanja bila je naša sokolska glazba, čije je sviranje napunjalo zadovoljstvom staro i mlado, muško i žensko. I kad motriš kako jednolično i mrtvo prolaze mimo nas veliki blagdani, onda redaju se našim mislima oni lijepi dani, kada smo mogli dostojno i svečano, da slavimo svoje ferije. — Ostadoše uspomene, koje se ne zaboravljaju, nego trajno će u nama živjeti.

Sveta Agnjija (Neža) prošla je bez šuma i skromno, a bilo je malo ili ništa stranaca.

Na sv. Antona bila je misa u crkvici posvećenoj tome svecu. Iza toga su naši revni zvonari pobirali, odnosno škodili po selu.

Svaku izvanrednu prigodu se kod nas upotrebi, da se odbija pragove siromašnih obitelji. Ovi zvonari postaju dosadni preko glave, uvijek nešto pitaju i nešto traže u ime svoje, a najviše i za onoga, koji malo ili ništa koristi našem selu. — Tražimo župnika naše krvi i jezika, koji će razumjeti naše jade i nevolje, kao što je to znao naš domorodac dobri i čestiti Don Luka.

IZ PAZINA.

Lindarski put do groblja, groblje i mrtvačnica.

Pojedini narodi, bez razlike vjere i kulture, nastojali su, da poštuju i u dobroj uspomeni sahranjuju smrtne ostanke svojih milih i dragih pokojnika. Kršćani su u tom pogledu oduvijek zauzimali prvo mjesto. Već u prvom razdoblju kršćanstva vidimo podzemne katakombe, bašće i druga lijepa mjesta, gdje su pokopavali svoje mile pokojnike. Stari Kršćani su redovito ta mjesta — groblja — okrasivali sa najvećom raskošju.

Naši su ponositi Lindarci u novije doba odabrali najljepše mjesto, najljepše brdo, za svoje groblje. To groblje se nalazi na najdivnijem lindarskom brežuljku, koji izgleda kao morsko ostrvo i koji je opkoljen sa nasadima ponositog bora i vitke jelve. Zaista divan okvir slike mrtvih groblja.

Ali pogledajmo malo put odnosno stazu, što vodi u tu lijepu bašću — na lindarsko groblje!

Put, koji vodi na groblje, ni izdaleka ne odgovara svetosti, kojoj vodi; ne odgovara putu ka vječnom počitku.

Tko prolazi putem od crkvice sv. Katarine prama groblju mora strogo paziti na to, da ne polomi noge. Taj put je, netom padne mala kiša, sav okićen kaljužom i blatom. Nitko se ne briga oko toga, da taj put popravi. Prava sramota!

Inače groblje samo po sebi nije u neredu. Isto se može reći i za crkvicu. Šteta je samo, što vrata groblja stoje uvijek nepopravljena i otvorena, tako da ima svaka četveronožna životinja slobodan ulaz na groblje, a bogme i u mrtvačnicu.

Mrtvačnica izgleda kao nekakvo hajdučko zaklonište. Zamislite: cijela zgradica je bez krova, bez vratiju, prozori bez stakla, vratnica itd. To vam je lindarska mrtvačnica. Sve pusto — sve žalosno!

Škandalozni put do groblja, groblje i mrtvačnica, koja zapravo nije nikakva mrtvačnica, jasno pokazuju nemar i nehaj nadležnih oblasti. Zato pozivljemo sve one, kojih se tiče, da se maknu s mrtve točke i da izvrše svoju dužnost, jer ćemo inače biti primorani da udarimo u druge žice. To nije naša zadnja riječ!

IZ ROVERIJE.

Naši jadi i nevolje.

Dobivamo udarac za udarcem. Lanjske godine nam je općina oduzela «komunal», a ove nam je nametnula porez na stoku. Po svakom volu ili kravi moramo plaćati 18 lira poreza, a po ovci, magarcu, psu itd. 4 lira. To je veliki teret, koji ne ćemo moći dugo vremena da snosimo. Prije ili kasnije bit ćemo primorani da prodamo blago i čitavo imanje, pa da selimo trbuhom za kruhom. Čudimo se našoj «raprežentanci», koja to ne uvidja. Pravo ima naš narod, kad veli: «Joh je vuku po poroku.» To mi opažamo svaki dan na vlastitim ledjima. Naši «raprežentanti» posvećuju glavnu brigu svom želucu i svojim prijateljima. Njima je opća korist deveta briga. Žalosno, a istinito. Drugom zgodom više.

IZ BADERNE.

Na dnu života.

Davno se nismo javili iz Baderne,, premda smo često čuli u drugom kojem listu i kleveta i laži, ali to je tako običajna pjesma danas, da se nato niti ne obaziremo.

Danas ćemo vam javiti tužnih vijesti, tim više tužnih, što je nekoliko naših ljudi upilo otrova, od kog se više ne daju spasiti. Strašna epidemija, kuga jedna vlada u dušama mnogih ljudi u ovim krajema — a to je kradja. U svim novinama u Julijskoj Krajini dolazi često u stupu Baderna — kao centar nekoliko okolnjih mjesta od Tinjana do Žbandaja, od Sv. Ivana do Kanfanara — za nepoštena djela. I ta zaraza se je toliko razmahala, da ni par dana ne prodje, a da se ovuda ne vide naši jadni ljudi, koji traže svoju marvu.

Pred dvije sedmice našli su pokraj Rakovci kraj Baderne par ukradenih volova iz Tara, a drugi dan pokraj Kirmenjaka drugi par uzet u Oprtlju.

Ali ni to nije dosta. Počeli su i u samu Badernu. Pred 8 dana uzeli su konja upravitelju pošte, g. Boži Rupenoviću, koji se je srećom povratio, jer je valjda opazio nepoželjne gostove, a pred par dana opet konja Petru Buriću, trgovcu u Baderni, koga su mnogobrojni ljudi, koji su hitjeli u pomoć, iza dva dana traganju našli kraj Pajara (Sv. Lovreč Paz.)

Kamo ćeme doći? Tko je svemu kriv? To su sva pitanja, koja nam se namiću, a teško je za nas, kad ne možemo ni noć u miru da prospavamo. Gdje su nam škole? Oh, vi koji nas držite u šaci, pomislite malo, da će na Vama stati sva krivnja, sva ljaga, ako se mlada generacija prepusti sama sebi, tako, kako je danas. Dajte narodne škole, pustite nam prosvjetne institucije, ako ne ćete da nastane ogromna šteta uslijed toga cijelom društvu, t. j. toliko nama koliko i vama!

A vi mladi ljudi, koji ste izgubili volju na pošteni rad, opametite se! Ne mojte na tudjem početi živiti, jer će tudj prije ili poslije primiti vas u šaku na sramotu vašu i svih nas, a od toga nikada ništa ne ćete imati. Poštujte tudju muku, u znoju zasluženi kruh je najsladji. Ako po danu mislite gdje ćete noću otimati; zlo po vas i po vaše.

A vi, roditelji, odgajajte djecu u duhu poštenja, obratite neposlušne, jer će vas inače drugog dana proklinjati vlastita djeca, a bolest, koja danas vlada i koja se duboko ukorijenila u ove krajeve, biti će nemilosrdnija i sve to više na dno života.

IZ ROČA.

Odlazak naših željezničara.

U petak 29. januara otputovali su nekoji naši željezničari, koji su premješteni u Bolognu. Na stanicu ih je ispratilo više znanaca. Rastanak je bio dirljiv. Nisi mogao suzdržati suze, kad su zaplakala djeca. Teško mi je bilo pri srcu, kad su se rastajali od svojih znanaca, od ljudi, koji njih razumiju i koji s njima osjećaju. A plakali su i oni, koji su došli da ih isprate. I činilo se, kao da su naše domaće biljke otrgnute i sada ih prisadjuju u drugu zemlju. Bit će im teško na mjestima nove službe, ali svi naši iz Roča im žele svaku sreću u novom kraju, a još sretniji povratak medju svoje mile i darage.

IZ GOLCA.

Snijeg. - Što rade naši trgovci? - Priča se...

Rijetko se javljamo, pa i tada samo sa tužakanjem. Zemlja je naša pokrita jošte bijelim ruhom, snijeg se tali, a poledica je takva, da je pogibeljno hodati po cesti.

Drugačije smo svi oko štednjaka ili ognjišta. Ništa ne zaslužujemo i sa strahom gledamo budućnost.

I dok mi tako u skrbi za svagdanjim kruhom životarimo, imade kod nas pajdaša, ki se na naš račun bogate i trpaju žepove. Naš dični Tomažić misli, da je sve selo njegovo i da sve mora imati u svojim šapama. Kumuje se i šuruje sa ljudima, koji nas mrze, a to njemu i nori.

U zadnje vrijeme mnogo se priča, po selu, da će ponovno našem čovjeku Mamiloviću — Jardinu uzeti gostionu. Ne znamo, zašto se toliko radi proti ovog čovjeka poštenjaka. Neki iz sela mora imati tu svoje prste. Pitamo onog pajdaša, da li mu je o tome šta poznato.

Franina i Jurina

va Vladivostoke

Rus: Ala zamite, jijte i pijte. Ča j' na stole, to je sve ponujeno. Ala! Još malo ove ribi!... Ovakove ne ćete nać doma.

Jur.: Otkada sam živ, nisam ni pokusi ovakovega blagoslova Božjega. Nego ča je preveć — preveć je — i manj je posensega dosta.

Fr.: Kada Jurina reče, da mu je dosta, onput moremo i mi reć, da nam je i previše.

Rus: Dobro je. A sada mi malo povedite, kako je tamo puli vas doma? Je vam ča dobro? Ste koliko slobodni?

Jur.: Dobro nam je, hvala Bogu, i slobodni smo kako i tići, i ki bi rekal, da nismo, ja bim mu, da morem, valje zel citadinancu. Nego, ča ne bimo mogli govorit ča drugo?

Rus: Česa se bojite? Ča vas je morda i ovde strah govorit?

Jur.: Reć ću vam pravo, po duše, mene ni strah, ma bi mi ju žal zgubit.

Rus: A ku?

Jur.: Onu — citadinancu.

Fr.: Nimamo nego nju, pak još da i nju izgubimo — teško bi nam bilo...

Jur.: Kada su nam Talijani pokle Rapala obećali, da ćemo mi Jugosloveni va Italije uživat sve moguće pravice, ja sam na vas glas obećal, da ću bit verni talijanski državljan. I kako sam ja, Jurina, muž beseda, ja sam to moje obećanje do današnjega dneva verno i savesno ispunil, zato ne bim otel...

Rus: Razumem — razumem — — Ma ča ima puli vas i takov zakon, da se more i citadinanca zgubit?

Jur.: Ima jedan posensega friški zakon. I već je odlučeno, da se neki Talijani, ki va Parije govore i pišu proti sadašnjemu talijanskemu guvernu, zbrišu od rejistra i da njim se zame talijanska suditanca. Tu vam je Niti pak neki Ambris, ki je v Reke, dokle je tamo bil Dalunčio, delal najviše kumedije.

Rus: Pak ča te ti ljudi, kada zgube suditancu?

Jur.: Vej si ga! Oni nete bit ničigovi. Nijedan ih ne će moć zvat za soldata, a ne će ih se moć poslat nikamo ni **per šub.**

Fr.: Bit te, kako va lufte! Va zrake.

Jur.: Ćete dunke lahko razumet, da ne bi ni nam bilo drago, da se jedan dan najdemo va lufte...

Fr.: Pak da nas šupiraju — kamo bimo? Zato će bit najbolje, da obrnemo razgovor. Čovek nikada ne zna, ča bi mogal zablandat. Pulitika je jedna tako smradna stvar, da sve ča se va njoj više meša, to ona već smrdi.

Rus: Od česa ćete dakle da vam govo-

P O D L I S T A K

M. D. VLAH:

Oci i djeca

Neka vas ne smete ovaj naslov. Nemojte po njemu misliti na daleki Istok, na ono veličanstveno djelo neumrlog I. S. Turgenjeva. Tu je riječ o nama, o našem krvnom mesu. Oci — to su oni naši jadni istarski oci, koji od rana jutra do kasne večeri, zaokupljeni teškim i napornim poslom, brižljivo skrbe za prehranu svoje, čestoputa i mnogobrojne, obitelji. Odjeveni u teška suknena odijela, cijeli Božji dan ili u šumi lamaju rukama po drvu, ili su za plugom, ili pak paze makar po najvećoj studeni i kiši svoju marvu na paši. «U znoju lica svoga...» — to je staro i ovjekovečeno geslo za težaka. Koliko se on puta zvoji i zimi, jer mnogi poslovi ne trpe odnašanja. Iz toga radjaju se nahlade, kostobolje, plućne bolesti i štošta. Kućegazda svršava u postelji. Liječnika nema, lijekovi su i preskupi, on trpi, strada, hira i propada. Obitelj prepuštena sama sebi brzo iščezava. Stariji u svijet, u potrazi za tvrdom korom hljeba; djevojčica u službu u bližnji grad, gdje se gube u tudjem moru, a bivaju u mnogo slučajeva u najranijoj dobi plijenom divlje strasti. Nešto opet svršava na prosjačkom štapu.

Gorkih li i ljutih rana! Jadni narode, jadna sirotinjo, uzdahnuo bi naš veliki Jenio Sisolski (Kumučić).

To su dakle oci! A tko su ta djeca? Pa i to kao da sam rekao! Ali ja sam i drugo mislio, ja sam u svojoj osjetljivoj, a punoj bolnih čuvstava, ranjenoj duši mislio na one bezazlene mališe, na one bezbrižne i naivne dečje dušice, kojima dnevno sviću sve tamniji, sve čemerniji dani.

Mila, nekada vragoljasta, a nekada angjeoska, nekada puna, do sitosti puna, smijeha i lakrdijaštva, ali nikada patvorena, pokvarene već nevina i čista, dobra naša djeca! Kako su i opet teško pogodjena! Cvile, plaću i jauču! Plač djeteta teško je breme. Svaka suza ostavlja duboke, a tragovi se njezini vide svuda po svim putovima, i po najužim stazama. — Malo dijete, a hrupne velike suze! Bože! Zapuhano i zaprepašćeno vraća se ono kući. I još uvijek plače, gorko cvili, ko tužan Vladimir. — No, što je, što se desilo — veli odmah skrbni otac, videći svoje dijete, gdje se muči i guši u moru suza. Ono šuti, ali jeca, ledeće bolno, zdvojno jauče. Otac, misleći, da nije ništa izvanredna, već valjda kakva uobičajena dječja kavga, nije se na to više obazirao. Ta doista! Svi bijasmo djeca, svi znamo i svi se najradje sjećamo nezaboravnih dana svoga djetinjstva, punog žara nedohitnih nada.

Koliko smo se puta medjusobno potukli, zavadili, porječkali i pograbili. Bit će da je sad nešto slična.

Ali dijete ne će da se smiri. I dalje plače gorko, sa uzdahom, sa bolnim krikom. Cijela se obitelj sakupi oko njega; neko iz znatiželje, drugi iz sućuti, neko iz ljubavi, drugi iz običaja. — No šta je, dijete moje reci, izjadaj mi svoje rane — reče milim i toplim glasom ljubezna majka. I svi ostali salijetahu ga ovakvim pitanjima, a ono napokon teško uzdahne i prekinuto mucaše: — Danas, danas je zadnji, da-dan, što nam je učitelj po našu govorio. Više ne ćemo pjevati: Pastirče mlado i milo. Zadnje što nas je po našu učio bila je pjesma: Ptica u kavezu. I jedan mladi, tu naš susjed je rekao, da smo mi ptice u kavezu, i sada da su nam zatvorili i ona najmanja vrata, kuda smo gledali malo vanka, i onda, sada da ćemo biti još veće sirote, i da ne ćemo smijeti više pozdravljati našega dragoga učitelja sa: Hvaljen Isus i M... — nedovršivši svoje isprekidano pričanje, glasno i moćno ponovno zaplače.

Ovi naši jadni tići, mali naši Istranćići, kako vas običava nazvati obljubljeni vaš Barba Šime. Podrezali su vam do kosti, do živog mesa vašt ionako već ostrižena i ranjena krilašca. Hoće da potpunoma osujete svaki i najmanji vaš lijet. Hoće da vas ostave gladne, do kraja gladne. Ta ova Lazarova mrvica i onako nije punila vaše žedne, prazne dušice. Ali ste do tada bili smatrani barem ljudima, jer je i Lazar bio čovjek. Sirote, prosjaci, ali ipak ljudi! A zašto će vas se sada smatrati, kamo će vas sada ubrajati?...

Srsi mučnog uzbudjenja i veliki val tuge legne na srce svima u mnogobrojnoj obitelji. Onako uzdrmani, časkom prvotinu; zebnja, strah i nekakvo nevidljivo mučenje poprimi čitavo društvo. Izmenjujući čudne, zagonetne, zdvojne poglede. Većina upire oči na ovo jadno, kukavno dijete, koje nikako, ama nikako, da se stiša, smiri. Svi šute, za dugo, za prilično dugo vrene šute.

Napokon stupi bliže otac, trijezan, razuman i mudar čovjek. Svojim muževnim, ali očinskim pogledom zaokupi sve prisutne i prvi prekine strašnu ovu očajnu šutnju, kobni ovaj muk:

— Draga moja ženo, mila moja djeco, sinovi i kćeri: Ne trebam ponavljati tužne i strašne riječi, najmladjeg našeg djeteta, jer se opravdano bojim još i težeg, očajnijeg prizora. Znajte, da taj zao udes nije pao samo na našu obitelj, na naše selo, našu općinu. Ta nemilosrdna i grozna sudbina dodijeljena je čitavom našem narodu od snijєžnog ali čvrstog Triglava do kamenite, ali ponosne Premanture. Bol naša, bol je zajednička, suze našeg sinčića, suze su hiljade i hiljade djece našeg roda, krvi naše krvi. —

Cijela se obitelj približi svome ocu, svome branitelju.

Nastaje sve veći interes, sve napetije slušanje, ali suze se još vide i rose snuždena lica.

Otac, iza kratke stanke nastavi:

— Sada, dosta je suza, dosta jaukanja. Na posao, na teški i mučni posao! Ne smijemo dozvoliti, da nijedno naše dijete ne nauči svoj ljubljeni, milozvučni materinski jezik. —

Okrenut prama najstarijem sinu reče: — Ti ćeš svaku večer ne samo naše dijete, već i sve ostale u našem selu poučavati u našem jeziku. I svima ćemo kazati, neka svi tako čine. U svakoj obitelji, ili u nekoliko obitelji zajedno prama prilikama, mora jedan da bude učitelj —

Raširivši nekako u vis, pa na stranu žuljevite ruke nadoda:

I ovako treba hoće, i mora da radi cijeli

rim? Ćete da vam ča povedam od našega boljševizma?

Jur.: Ne zamerite, ma ja mislim, da će bit bolje, ako i to pustimo za jedan drugi put, zač bi nam i tu mogla pobeć — kakova beseda — a vi znate, da talijanski guveran ne pozna šali, osobito kad su po srede boljševiki. Vi ste naš prijatelj, mi vas poštujemo i jimo s vami ribi, kakoveh ne jidaju puli nas ni največi kapitališti — i to neka je dosta i vam i nam. Ča će nam drugo!

Rus: Dobro je! A mi govorimo malo o Nemačkoj. Čitam, da se po sveh nemačkeh mesteh zbe skupšćini i govori, da nijeden Nemac ne sme hodit va Italiju beči trošit, zač da Talijani ne postupaju lepo s Nemci va Trentine. Stumačite mi malo to, ako morete.

Jur.: Ne moremo.

Rus: A zač ne?

Jur.: Zač je to vanjska pulitika, va ku se mi, **lojeni**, ne smemo pačat.

Rus: Ki su ti **lojeni?**

Jur.: To smo mi Jugosloveni va Italije. I Nemci va Trentine.

Fr.: Tako nas sveh skupa zovu. Lojeni! Bože moj, ki bi mane bil jedan put rekal!...

Rus: Ča to?

Fr.: A to, da ću jedan dan va Vladivostoke ovakove ribi jist.

Rus: Govorimo malo o Majerskoj. Čujem, da tamo sada falsifikuju beči.

Jur.: I tu bimo mogli nagrajsat, zato će bit bolje, ako i Majarsku pustimo po bande. Vrag ne spi!

Rus: Od česa i od kega ćete dakle da govorimo, čort vas vazmi!

Jur.: Govorimo, ako ćete, o tem vašem čorte.

Fr.: A ki je ta čort?

Jur.: Čort se po ruski zove vrag. Govorimo dunke o vragu, kada ne moremo o ničemer drugem.

Fr.: A bome, govorimo, ako ćete i o pasjoj viri, križ Božji budi!

IZ ŠTRPEDA KOD BUZETA.

Naša glazba i pokladno doba.

Pust je, a naša glazba miruje. Ne dade nam naš grad plesa ni u našem selu, ni u S. Martinu, a ni onim u Mlunu. I plesove su si prisvojili naši «amici» u gradu. Napokon nek se oni slobodno «diverte» dan i noć, to su njihovi posli; ali opet nije pravo, da ovako oni i ovim putem, to jest, plesovima služe svoj «kruh» ili vino, kako ih volja. Nama se ne dopušta nigdje zaslužka. Oni samo grabe i grabe, a mi vanjšćaci valja samo da davamo i davamo i nosimo. A davamo im i nosimo u crkvu, u trgovine u gradu, u plesove njihove, na općinu, u sve urede (uficije) u ime poreza i stotinu taksa. A šta mi Sloveni dobivamo?!

I tako živimo dalje u tuzi, nevolji i nepravdi.

* * *

Još nešto glede naše glazbe. Do sada zvala se sokolskom, a nedavno je prekrstismo u Našu Slogu. Nekima šijorima u gradu smrdilo je to sokolsko ime, pak ga promijenismo u Našu Slogu. Pa nek bude medju nama sloga. Pa mi i jesmo svi glazbari složni. A slažemo se i složni smo već punih 20 godina, otkad ovdje postoji naše glazbeno društvo. U to društvo već pred dvadeset godina veselo pristupiše mladići iz Mluna, Štrpeda, Sv. Martina i Sv. Ivana. Čudimo se ne maloj ljubavi i požrtvovnosti tih naših prvih glazbara-sokola, koji su iz oddaljenih sela, čak i iz Mluna, dolazili noćju iza teškog dnevnog poljskog rada u N. Dom na glazbene vježbe. Samo ovom junaštvu i ljubavi imamo pripisati da i danas naša glazba živi. I živit će i dalje pod novim krasnim imenom Naša Sloga.

Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.

IZ PREMANTURE.

Duga kosa — kratka pamet.

Rijetko vam se javljamo, a često je puta i bolje i ne javljati se, nego pisati o slabom. Nu i ovaj put moramo mi mladići da se potužimo na ne baš lijepo vladanje nekojih naših djevojaka. Poznato je da i naše djevojke moraju zasluživati sebi kruh bilo službom ili dnevnim radom. Nekoje ostaju u službi vrlo malo vremena, ali ipak se nauče svemu. A kad nemaju drugoga posla, pišu mladićima pisma, a potpisuju ih tudjim imenima. Tako je bilo poslano ovih dana jedno pismo na mladića Julija Periša, a kao da ga je odaslao Luka Mikovilović. Periša ga nije htio primiti, jer pismo nije bilo frankirano, pa ga je listonoša poslao Mihovilovoviću. Ni ovaj ga nije htio primiti, jer nije njegovo, ali ga je ipak morao uzeti, jer su ga htjeli zatvoriti. Kako spomenusmo, ovaj način šekiranja i zanovijetanja je vrlo ružan, pa pozivamo one, kojih se to tiče, da se opamete.

Kita mladića.

IZ OBROVA.

Školska posla.

Naša škola je čitave ove školske godine bez našeg učitelja, koji poznaje naš jezik. Djeca se malo uče, pa to je jasno, kada učitelji ne razumiju materinski jezik djece.

Dobili smo nedavno i učiteljicu, jer smo imali do sada samo jednog učitelja. Obojica poučavaju samo italijanski, radi čega 4. i 5. škol. godina nema poučavanja u našem jeziku.

Upada nam u oči, da ova dva nastavnika osobito se vesele dolasku korijere. Čim se pojavi korijera, ostavljaju obojica na vrat na nos svoje razrede i djecu te trče pred korijeru. — Isto nam pričaju djeca, da često zalaze za vrijeme pouke, jednom drugome u razred, te se često tako prijatno razgovaraju.

Ne znamo da li je to poznato nadležnim školskim oblastima, ali to ne ide, a niti je korisno za uspjeh škole.

Jedan od roditelja.

IZ MLUNA KOD BUZETA.

Gdje iščezava «Istarska Riječ»?

Mi nismo ovuda nijedan primili «Istarske Riječi» od 14. januara. To je jako žao svima nama, jer mi smo bez te naše lijepe, te jedine naše narodne novine, sasma izgubljeni. Nego srećom i slučajno ju dobih u vlaku od jednog našeg čovjeka iz Pazinštine, te ju tako mogoh čitati i svu pročitati. Ovaj broj «Ist. R.» nije bio zaplijenjen, a mi ga ipak ne primismo. Vi niste sigurno tomu krivi, nego naš Buzet.

Ja pročitah dakle rečenu «I. Riječ». Jedva tada mogoh doznati, s kojih razloga ju ne da pošta i Buzet nama. Jedan i drugi imadu nečistu savjest uprav radi novina naših. Zato ih valjda ubode onaj obrazac reklame za novine. — Mi seljaci nismo primali novine, a znali se nismo pomoći. Sada eto u «I. R.» od 14. ov. mjes. nam se htjelo pomoći, a Buzet nije to dopustio. Tu čitamo, da se ovako reklamira: Uzmi komad čista, po mogućnosti debela papira. Na jednoj strani napiši: **Reclami dei giornali.**

Redazione dell'«Istarska Riječ»

Trieste

Via S. Francesco d'Assisi 20/I.

A na drugoj stranici papira ovako reklamiraj neprimljeni broj «Ist. Riječi»:

Nisam primio «Istarsku Riječ» broj 2. od 14. januara.

Marko Pravošlavić.

Buzet, Štrped broj 37.

IZ BUZEŠTINE.

Jedna molba.

Već prije božićnih blagdana dobismo kapelana u osobi v. gosp. Kureta. Sasma lijepo i čisto govori naš jezik, što nam je vrlo milo. Mi ga ovim pozdravljamo želeći mu svako dobro kod nas. — Samo ne će nam zamjeriti, ako ga zamolimo na tako vruće molbe naših djevojaka i nevjestica, da im u crkvi ne kaziva njihove godine «starosti» kad ih napovijeda za ženidbu. Ove se vrlo ljute na to. — Šta ćete, gosp. kapelane: ženske su ženske i ostat će takove od prve Eve do zadnje Neve.

naš rod, uzduž i poprijeko u spomenutom kraju. Ne smijemo klonuti duhom. Niti djedovi naši nisu imali svojih škola, pa uza sve to ostali su naši, čisti i nepatvoreni na narodnoj biljezi. Ljudi moje dobe sinovi smo njihovi, a svi ste djeca naša. I mi i vi, i djeca vaša i sva daljnja pokoljenja naša, moraju biti dostojni sinovi svojih starijih, svojih predja. Ostat ćemo seljaci, pastiri, težaci i radnici, ali ispravni, čisti i pošteni, košto i djedovi naši bijahu. Ili zar možemo postati viši, uzvišeni samo uz uvjet, da se odreknemo svoje krvi, svoga materinskog mlijeka, svoje naravi, svoga imena? — Ne, to ne ćemo, nikada!

Tople, mile i gorljive riječi dobrog oca čvrsto se usadile u mlada i nježna srca njegove djece. Stvorile su stalni neizbrisivi dojam o neizmjernoj očinskoj ljubavi, plemenitosti osjećaja i uzvišenosti čuvstava.

Osobiti, dubok utisak imale su očeve riječi na najstariju kćerku, milu, već odraslu, crnooku djevojku. Njezina preosjetljivost i velika nježnost ne mogaše odoljeti navali svoje nutarnjosti, pa i ova tihano progovori:

— Oh, Bože dragi! Kako bi meni bilo teško, da naš mali bratić ne nauči naše pismo. Ta ništa našega ne bi mogao čitati. Kako sam ja slasno i pohudno čitala zadnju godišnju pripovjest: Za majkom, u našem priljubljenom «Mladom Istraninu», a tako i ostale druge stvari. Čini mi se, da sam u njem nekada čitala, kako će se naša djeca iz njega naučiti naški čitati, prispodabljajući naš jezik sa svdješnjim, drugim jezikom. Potražit ću to, pa ćemo upotrebili isto i za našeg malog bratića. — I ode, da gleda i traži rečeni listić.

Najstariji sin, već zreo i potpun čovjek u najozbilnijem stavu — sjetivši se poučnih govora i propovijedi svoga očinskog župnika — uzor duhovnog pastira — reče, nekako samosvjesno i samostalno: «— E, da, treba spasavati, mladi naraštaj, jer mladež naša uzdanica je i nada naša. Treba im, i treba nam nauke, škole i znanja, jer znanošću valja da satremo mnogobrojne naše odrode. Znanost — prosvjeta je dojenče svake plemenite zamisli, koja ide za tim, da udje u trag istini, a ne traži pri tom nikakve materijalne probiti.

Malo se zamisli i istim tonom nastavi:

— Učite se, učimo se vazda i uvijek, jer je prosvjeta svagda blagotvorna; ona vodi kreposti pokazajući uzajamnu vezu izmedju ličnog i općeg dobra i blagostanja; prosvjeta je lijek protiv pokvarena srca i čuvstva, ona podiže i oplemenjuje moralnost, ona je... — videči da je svaki član obitelji spremao se za posao — zaključi — nedovršivši svoje nadasve uzvišene, uzorne i plemenite misli.

Ja bi ovim lijepim mislima kao za zaglavak uskliknuo:

Ljubite i branite svoj jezik, jer oni koji zanemaraju svoj jezik pokazuju, da su pokvarena srca ili plitka uma i takvi, samo takvi kadri su naš krasni, milozvučni jezik zapostavljati i prezirati. Ljubite ga uvijek i svuda, u svakoj zgodi, u svakoj priliki i vremenu, ljubite ga jakom, rajskom ljubavlju otaca, jer ljubav je jaka i velika, silnija od smrti i silnija od straha pred smrti.

IZ KAŠĆERGE.

Nesloga radi doprinosa za zvonove. - Škola. Naši seoski glavari.

Poslije dugog vremena, što od nas nema glasa, zbili se u našem seocu dogadjaji, koji nas sile da ih iznesemo u javnost. Mi Kašćergani smo ljudi vesele ćudi, dobre volje, pa po koji put uz «bukaleticu» naše «bilice» i zabugarimo onako po naše, tako da bi tko mislio, e ovima ide dobro. Ali nije tako! Čovjek više puta i protiv svoje volje i pije i pjeva samo da zaboravi na tugu i nevolju, koje ga tište.

Uz silne skrbi i nevolje, koje nas tištu, eto pojavila se u zadnjem času i nesloga. Ta nesloga nastala je kod sakupljanja doprinosa za naše zvonove, koje nam je zloglasna bivša država otela. Jedni su darovali, drugi nisu. I radi toga je nastala svadja izmedju prvih in drugih.

Nije dosta da nas nesloga razdvaja, već su i druge tuge počele da nas biju. Tako nas je eto pred 15 dana ostavio naš vrijedni i dobri učitelj Z., koji je radi teške bolesti dobio dulji dopust. Naša su brižna djeca opet bez svog učitelja izložena neznanju. Želimo mu iz srca, da mu Bog vrati zdravlje, te se opet vrati k nama, jer nova učiteljica, rodom iz južnih krajeva Italije, ne može da ima uspjeha, budući ne poznaje našeg jezika.

Hvala Bogu, i pošta je počela redovitije da posluje otkada smo je oteli iz ruku onih, koji su se sami bez naše privole proglasili javno na trgu za vrhovnoga glavara naše podopćine (komuna). Gosp. načelnik je na želju našu imenovao na njihova mjesta takve ljude, koji su sposobni i vrijedni, a ne one, koji se drže da bi svojom mudrošću i učenošću cijeli svijet mogli nadmudriti. E, stara ponjava govori, da se prazne tikve uvijek nad vodom drže.

Dosadanji naš župan Ivančić, koji je četiri godine bio naš vodja, zahvalio se i radi silnog svog posla ne može da posluje i nadalje. Za vrijeme njegovog poslovanja u istinu pokazao je svoje dobro i pošteno srce naprama svakome, koji se k njemu otekao za pomoć, za to nam je i žao, što se zahvalio na časti župana.

Novome i još možda neiskusnome njegovome nasljedniku Marku Kuminu velimo: Ne gazite svoj narodni ponos, nego odvažno i pošteno na obranu našin prava pred odlučujućim vlastima, pa što Bog dade i sreća junačka!

Kašćergan.

IZ SV. IVANA KRAJ BUZETA.

Naša djeca i eksplorator.

U Buzetu imadu neko društvo, kako oni zovu, eksploratora, a mi ih ćemo zvati — dangube. Mi ih vidimo često u svojoj posenoj odori da šeću, planduju, putuju, da se igraju na lopte, dakle da tako — gube ovo zlatno vrijeme. — Dobro je to, nek se igraju, nek planduju ljudi i djećaci, koji nemaju drugo šta da rade, ali naša djeca bogme rano ustaju, kasno lijegaju, a čitavi bogovetni dan rade: pasu goveda, kopaju, sade, pomažu uopće na polju i u kući. Dosti je to i previše, da sva naša djeca gube vrijeme u školi. Dosti tu gube oni i mi roditelji. Pak još da ih mi šaljemo u te esploratore! A jok brate! Naša se djeca dosti namuče, dosti ezerciraju i vježbaju korisnim radom. Vi u gradu, vi šinjori, možete se zabavljati kako hoćete. Neki mladići polaze i našem krajem te mame naše djećake da budu — dangube. Ali ih je junački oprao jedan naš otac. «Moj mali će kopati, a ne šetati se. Ja sam gospodar svoga sina.» Ma on je svoga sina upisao. Neka je! On je — listonoša. On je sluga bez potrebe... Ljudi i roditelji: držimo našu djecu doma!

IZ DANA.

Preokret na bolje.

Mi Danci počinjemo da popravljamo svoje pogreške. Račani su nam već dozlogrdili, upoznali smo njihov umazani posao mešetarenja. Sa poturicama ne ćemo da imademo posla.

Inače za onih zimskih večeri stišćemo se po kućama i čitamo. Nabavili smo sebi nekoliko izvadaka «Istarskih Narodnih Pjesama», pa se naslađujemo čitanjem naših lijepih stihova.

Naši «fanti» i djevojke uče se marljivo crkveno pjevanje, koje lijepo napreduje, pa mislimo, da će nam slijedeći put već moći za misu da pjevaju.

Hvala Vodičankama, koje su nas prošlog puta počastile svojim pjevanjem, a Vodičkim pjevačima moramo biti harni, jer su nas pobudili, da se i u Danama probudimo i počimljemo pjevati. — Lijepo je da pjevaju i neki oženjeni ljudi. — Svaka čast našem učitelju, s kojim smo mi potpuno zadovoljni.

Politički pregled

ITALIJA.

Uspješno uredjenje ratnih dugova sa Engleskom. - Ostre mjere proti izbjeglicama.

Poslije uspješnog uredjenja dugova sa Amerikom uspjelo je italijanskom izaslaniku, conte Volpi-u, da postigne slični uspjeh i u Engleskoj. Izvorni ratni dug Italije prema Engleskoj iznašao je sa kamatama 610 milijuna lira sterlina, ali je nakon izračunanja bio reduciran na 500 milijuna lira sterlina, te je ovaj iznos bio polazna tačka u pregovorima izmedju Volpia i Churchilla. Radilo se je o tomu, koliko će Italija biti dužna da plati od ovako reducirane svote, kroz koji broj godina i u kolikim godišnjim obrocima. Natezanje je bilo dugo, a najveća je zapreka bila upravo u ovoj zadnjoj točci, jer je Engleskoj najviše bilo do toga, da ti obroci budu dosta visoki, pak je Churchill zatražio godišnju otplatu od 10 do 12 milijuna lira šterlina, dok je Volpi nudio 2, a najviše 3 milijuna šterlina, dokazajući, kako Italija nije u stanju da isplaćuje više bez velike pogibli za svoj ekonomski razvitak. Napokon je ipak došlo do sporazuma, tako da se je Churchill znatno približio predlozima Italije, pak je u tom smislu pretprošle srijede naveče potpisan ugovor, koji na definitivni način uredjuje pitanje ratnih dugova izmedju tih dvaju zemalja.

Italija po tom ugovoru isplatit će samo 272 milijuna lira šterlina, dakle 55% reduciranog duga, kroz 62 godine, a u obrocima od 4½ milijuna lira šterlina godišnje osim za prvih sedam godina, kroz koje će plaćati manje, i to prve godine (1926) 2 milijuna, pak milijuna i 4¼ do god. 1933.

Uporedo sa ovom akcijom u inozemstvu oko uredjenja dugova fašistička vlada dovršila je pripreme oko mjera proti italijanskim izbjeglicama. Sada, kada je, zahvaljujući pogreškama i zasljepljenosti opozicije, uspjela da ovu raspršì i da je učini neškodljivom u zemlji, hoće da ju što jače pogodi u inozemstvu, kamo su pobjegli njezini najistaknutiji vodje nastavljajući oštru i nepomirljivu borbu proti fašističkom režimu. Senat je sa samih 46 protivnih glasova prihvatio poznati zakon proti tim izbjeglicama, koji predvidja za njih gubitak gradjanskih i političkih prava te potpunu ili djelomičnu zapljenu imanja. Prema pisanju italijanskih novina, već je sastavljena prva listina proskribiranih Italijana u inozemstvu, koji će biti proglašeni izdajicama domovine, oduzeta im gradjanska prava i zapljenjen imetak. U toj listini stoje imena ovih italijanskih političara, državnika i intelektualaca: Francesco Nitti, Don Luigi Sturzo, Gaetano Salvemini, Alceste de Ambris, Donati, Crespi, Ricciotti Garibaldi, Aurelio Natoli, Campolongi i Ciccotti-Scozzese, koji se nisu htjeli pokoriti fašističkom režimu i koji su pobjegli preko granica.

MADŽARSKA.

Pozadina falsifikatorske afere. - Uspjeh madžarske opozicije. - Francuski pritisak.

Politička pozadina falsificiranja stranih novčanica u Budimpešti bila je ta, da se pomoću tih novaca organizuje puč, po kojem bi nadvojvoda Albrecht bio proglašen za kralja. Sam Albrecht bio je na čelu čitave akcije, a glavni savjetnik bio je princ Windischgrätz. Puč je imao da proizvede vodja madžarskih fašista, poslanik Gömbös. Za nagradu bi Horthy postao palatin, a Windischgrätz predsjednik vlade. Puč bi bio uperen protiv slavenskog obruča, koji je nametnuo Madžarima mirovni ugovor.

Madžarski opozicijski političari misle, da je Horthy-jeva opozicija neodrživa, jer da velike vlasti vrše pritisak na madžarsku vladu, da se i Horthy odstrani.

Parlamentarni istražni odbor, koji je obrazovan u madžarskom parlamentu, jest uspjeh madžarske opozicije. Opozicija je pristala da sjednice tog odbora budu povjerljive. Predsjednik je vlade Bethlen pristao na taj odbor, jer je opozicija prijetila, da će stvar iznijeti na plenumu parlamenta. Doznaje se, da je na sjednici tog odbora iznio poslanik Vaszony, da je Bethlen znao za falsificiranje franaka i da je molio, da se ta akcija odgodi nakon sastanka Lige Naroda.

Inače u madžarskoj falsifikatorskoj aferi nema novih značajnih činjenica, već se samo bolje tumače one, koje su dosada iznesene. Tako se u dnevniku pukovnika Jankovicza našlo jedno tajinstveno H. za koje se misli, da se odnosi na Horthya. Madžarske istražne vlasti hoće da zabašure tu vezu poglavara države sa falsifikatorima, ali to ne da francuski poslanik, čija je država, dotično Francuska banka, glavni oštećenik. On zahtijeva da svim istragama prisustvuju francuski činovnici i da se istraga tako dugo vodi, dok se čitava stvar sasvim ne otkrije. Francuska vlada traži, da se i sam Horthy presluša. Jasno je da je madžarskoj vladi neugodna ova kontrola. Francuska je vlada spremna da i diplomatskim represalijama omogući svojim činovnicima uvid u tok istrage.

RUSIJA.

Pred rusko-francuskim pogovorima.

Doskora će ponovno započeti pregovori izmedju ruskog poslanika Rakowskog i francuske vlade zbog uredjenja ruskih predratnih i ratnih dugova Francuskoj. Sovjetska je vlada do sada stajala na stanovištu, da izmedju današnje Rusije i njezinih prijašnjih vjerovnika ne postoje više nikakve obveze. Medjutim ruski vjerovnici popuštaju, a sovjeti trebaju kredita. Radi toga se ruska vlada postavila na drugo stanovište: ona je spremna priznati svoje dugove, ali sastavlja proturačun šteta, koje je Francuska nanijela Rusiji, kad je organizovala protiv boljševika proturevolucionarne vojske. Po tim računima, koje udesuju sovjetski stručnjaci, Rusija bi još imala dobiti od Francuske. Ruska vlada traži od francuske nove kredite, za koje je spremna plaćati veće kamate nego što su uobičajene. Te kamate išle bi djelomično za otplatu starih dugova, a djelomično za otplatu novih. Na taj način ruska vlada ne bi pogazila svoje revolucionarno načelo neplaćanja dugova carske Rusije a ipak bi u stvari priznala svoje dugove. Čini se, da Francuzi nisu neskloni ovakvom uredjenju.

KINA.

Mirno riješenje kinesko-ruskog spora.

Nedavno je došlo do kinesko-ruskog spora i to radi toga, što je kitajski maršal Čang-so-lin, nedavni pobjednik kod Mukdena, dao zatvoriti ravnatelja madžurskih željeznica Ivanova, jer se ovaj kratio da prevozi kitajske čete. U prvi mah je prijetilo, da će Rusija navijestiti rat Kini. Čang-so-lin je štićenik Japana, pa se bilo bojati da se i Japan u to ne upleće. Madžurske željeznice su u ruskim rukama još od carskih vremena. U posljednji čas je kineski general popustio i Ivanova oslobodio, tako da je pogibelj sukoba minula. Kako vidimo, spor se je riješio mirnim putem.

Domaće novosti

Raspust općinskog zastupstva u Podgradu.

Prema našim informacijama sada se sprema u Rimu jedan dekret, koji će biti ukinuto preko 7000 općinskih glavarstva u Italiji. Taj dekret bit će već ovih dana objavljen u službenom listu italijanske vlade. Vlada nastoji, da taj dekret što prije stupi u krijepost. Medjutim naši lokalni faktori nemaju niti toliko ustrpljivosti, da počekaju par dana, pa da vide, kako će i zadnji naš općinski načelnik u Julskoj Krajini morati odstupiti svoje mjesto vladinom upravitelju općine.

Pred par tjedana bila je raspuštena općina u Dekanima, a zatim u Podgradu. U ovom posljednjem mjestu raspušteno je općinsko zastupstvo na ovaj način:

Dne 25. januara te godine došao je u Podgrad pukovnik Tomaso Abatini. Općinskom načelniku se je prestavio kao komesar podgradske općine. No pošto nije imao kod sebe nikakvog dekreta, a načelnik nikakve obavjesti, nije htio da mu izruči općinsku upravu. Zatim je telefonički cijelu stvar saopćio koparskom potprefektu. Koparski je potprefekt navodno u svojem neinformiranju zabranio predaju općine s jedne, a održanje općinske sjednice, na kojoj se imalo govoriti o tom dogadjaju, s druge strane.

Novi «komesar» bio je slijedećeg dana pozovan na potprefekturu u Kopar, odakle se je povratio 28. pr. mj., no i ovaj put bez dekreta.

Načelnik je bio u neprilici. Nije znao, što bi učinio: da li bi izručio općinsku upravu ili ne. Nije ni čudo. Novi komesar bez dekreta, a on bez obavjesti sa strane političkih vlasti. Moramo priznati, da je zbilja bio u teškom položaju.

Na načelnikov upit, zašto je raspušteno općinsko zastupstvo, novi je komesar odgovorio, da ne zna. Napomenuo je samo to, da će biti najbolje da mu mirno izruči općinske poslove. Načelnik je to i učinio. Potprefektura u Kopru je odobrila taj njegov korak.

Time je prestao da vodi podgradsku općinu posljednji slovenački načelnik u Podgradu.

Birači (izbornici), pozor!

Kako smo već javili, od 1. do 15. februara o. god. bit će izloženi na uvid u svim općinskim uredima izborni imenici. Tko nije upisan u izbornom imeniku i tko je krivo unešen ima pravo, da do 15. ov. mj. uloži žalbu kod pokrajinske izborne komisije i da u smislu čl. 40 kr. ukaza br. 148 od 4. februara 1915. zatraži upis odnosno popravak.

Osim toga ima svaki birač (izbornik) pravo da rekurira protiv nepravilnog upisa birača i protiv razdjeljenja općina u sekcije.

Birači! Pogledajte izborne imenike, da se uvjerite, da li ste upisani ili ne. Ako niste, rekurirajte. Ujedno zatražite izbris one osobe, koja je nepravilno unešena u izborni imenik. Ne zaboravite: 15. februara je zadnji dan!

Ispravi!

U svečanom broju naše posestrime «Edinosti» izišao je jedan članak iz pera našeg uglednog Istrana, g. dra. Iva Zuccona, bivšeg zagrebačkog velikog župana. Taj članak i mi prenosimo.

U drugom djelu dr. Zucconovog članka potkrala se u «Edinosti» jedna neugodna tiskarska pogreška, koja je izišla i u «Istarskoj Riječi». Ta pogreška nalazi se ondje, gdje se veli, da su italijanski izabrani zastupnici skupili jedva 8000 glasova mjesto **18.000 glasova**. Molimo da to naši čitatelji uzmu na znanje.

Pozdrav iz Specije.

Istarski Jugosloveni, koji služe u vojništvu u Speciji šalju pozdrave svojim prijateljima i svim mladićima sa željom, da se ovog pusta lijepo pozabave. Crnjarić Vinko iz Puži, Ermanini Marijo iz Voloskog, Kinkela Mate iz Zvoneća, Falverter iz Opatije, Sinčić Franjo iz Zabići, Raspor Anton iz Klane, Posčić Vinko iz Kućeli, Kalčić Miho iz Dolenjevasi.

Banca Adriatica.

Kako smo svojedobno javili, koncem julija pr. godine bio je uglavljen kompromis izmedju vjerovnika napomenute banke i skupine Feiner-Poggi. O tom kompromisu odnosno nagodbi je već bilo govora u našem listu. Javnost je bila donekle uvjerena, da je s napomenutom nagodbom dokrajčana afera Banke Adriatike, jer se očekivalo, da će gg. Feiner-Poggi izvršiti nagodbu. Prekjučer pak je primilo ovdješnje trgovačko sudište od Feiner Poggia pismo, u kojem obojica izjavljuju, da definitivno odstupaju od uglavljene nagodbe i da se u cijeloj stvari posvema dezinteresuju. Zbog toga je, razumije se, nagodba za vjerovnike bez svake praktične vrijednosti, tako da će se morati nastaviti redovito konkurzno postupanje protiv upravitelja Banke Adriatike.

† O. Josip Milošević.

U Zagrebu je umro 29. pr. mj. poslije kratke i teške bolesti u samostanu oo. Franjevaca kod Sv. Duha o. Josip Milošević, gvardijan istog samostana.

O. Milošević, rodom Sinjanin, došao je iz Cresa u Zagreb, kad su naši glagoljaši morali napustiti Cres. U Cresu bio je ocem naše sirotinje. O. Josip Milošević bio je čovjek silno naobražen, propovjednik na glasu i rodoljub u potpunom smislu te riječi. U Zagrebu je upravo preporodio kraj kod Sv. Duha. Tamo je sazidao i samostan za svoju glagoljašku braću. Izmedju njegovih velikih zasluga ide i to, što je u svoje doba uredio i knjižnicu franjevačkog samostana u Šibeniku, koja je danas jedna od najbogatijih i najboljih naših samostanskih knjižnica.

Pravom Kristovom redovniku, čestitom rodoljubu i prijatelju naše Istre neka je vječni pokoj!

Svega po malo

Irska kuje svoj vlastiti novac.

Novac je oduvijek bio jedan od najjaših simbola narodne neovisnosti. Zemlja, u kojoj je u prometu strani novac, samo je na papiru nezavisna. I Irska dokrajčivši svoj vjekoviti spor s Velikom Britanijom, postignuvši položaj dominiona, to će reći u stvari nezavisne države, namjerava sad da kuje svoj vlastiti novac. Novac će se kovati u srebru i niklu. Novac iz srebra naročito će se razlikovati od engleskoga novca već po tome, što će sadržavati dvostruku količinu čistoga metala, nego što ga ima engleski novac iste veličine.

Užasna ženska osveta

U malom mjestu Ocala u ameriškoj državi Florida došlo je posljednjih dana do jednoga užasnoga čina ženskih urotnica, koji čin po svom karakteru potsjeća jedino na terorističke akte Ku-Klux-Klana. Sedamnaest tamošnjih žena, koje su se sve maskirale po uzoru Ku-Klux-Klanovaca, napale su neku Mrs. Hunter, staru 35 godina. One su je na silu izvukle iz kuće i odvele u jednu samotnu šumicu. Tu su nad njom izvršile sud. Optužile su je, da je pokušala odmamiti muža jednoj ženi i da za to treba biti oštro kažnjena. Ženski suci smjesta su i odmjerili kaznu. Premda je bila relativno oštra zima, one su nesretnu Mrs. Hunter svukle do gola, i onda je stale batinati. Kad je već sva ogrezla u krvi izgubila svijest, one su je bez odjeće ostavile u šumi. Teškom mukom sav izbijena žena se tek drugi dan vratila u grad i tamo podnijela prijavu protiv batinašica, koje medjutim redarstvo ne može tako lako da otkrije, jer su se sve vrlo dobro maskirale.

Još nepoznati svijet.

Afrika je, od nekog vremena postala zemlja čuda, pronalazaka i senzacija. Iz dana u dan saznajemo za sve novije i interesantnije pronalaske u njoj. Lord Karnarvon je, svojim otkrićem groba Tut-Ank- Amena i neizmjernim blagom, koje se u grobu nalazi, izazvao buru interesovanja u cijelom svijetu. Prije nekoliko dana su opet dva Engleza, gg. Kans i Varsl Kos, pronašli, u istočnom dijelu Afrike, na planini Norongoro, jednu ogromnu zoološku bašču. Ova vjerojatno velika bašča, koja se nalazi na jednom jakom geološkom ugibu, i koja se nalazi na jednom jakom geološkom ugibu, i koja je ogradjena skoro vertikalnim zidovima, ima u dužini oko nekih 160 kilometara, a u širini oko 60 kilometara. Misli se, da je to neki odavno ugašeni krater, koga voda nije mogla pretvoriti u jedno od mnogobrojnih malih jezera, koja se nalaze u ovom dijelu istočne Afrike

Gosp. Kans i sir Varls Kos našli su, u ovoj bašti, oko 75 hiljada raznih divljiv životinja. Osim toga nadjene su nedavno izumrle životinje, iz predhistorijskog doba, potpuno okamenjene.

Godina 1926. bit će bez ljeta?

Nakon mnogih čudnovatih vremenskih promjena u posljednje vrijeme, prirodno je, da ljude u velike zanima, kakvo će biti ovogodišnje ljeto. Shvatljivo je, da je proricanje vremena na duži rok vrlo škakljiva stvar, ali ipak može se na temelju mišljanja najodličnijih meterologa svijeta sa priličnom vjerojatnošću ustvrditi, da će ljeto godine 1926. biti prilično hladno. Pred 110 godina, naime god. 1816. takodjer nije bilo ljeta, a godina 1815. pokazivala je vrlo mnogo sličnosti sa prošlom godinom 1925. Iz te sličnosti može se zaključivati i za god. 1926. samo zlo. U obje godine, naime 1815. i 1925. primjetilo se je vrlo mnogo sunčanih mrlja. Spomenuto proročanstvo bazira na teoriji, da pojava velikih sunčanih mrlja imade za posljedicu, da sunce daje manje topline i da ćemo dakle, prema tome, od našeg centra dobiti mnogo manje topline, nego u ostalim godinama, u kojima nema tako mnogo mrlja na suncu. Astronomi i meterolozi tvrde, da su hladna ljeta uvijek primjećivana u vezi sa pojavom jačih sunčanih mrlja. Abnormalna godina 1816. pokazala je svoju pravu prirodu već u mjesecu aprilu. Svuda je u to vrijeme ležao visok snijeg. I u samom junu nalazio se još snijega i leda, a mjesec maj bio je karakterisan velikom vlagom i kišama. Zbog nepovoljnog vremena bila je žetva jedna od najlošijih u onom razdoblju vremena i bila je mnogo lošija nego u t. zv. sušnim godinama. U mnogim krajevima žetve nije niti bilo. U koliko postoje izvještaji iz one godine, vidi se, da su cijela Evropa i Sjeverna Amerika, a naročito zemlja uz Atlantski Ocean, na sjevernoj polutki osobito mnogo trpjele od te bezljetne godine. Takodjer u Rusiji i u sjevernim krajevima Azije bili su rezultati žetve minimalni. Sad se nalazimo u periodi, u kojoj sunčane mrlje stoje pred maksimumom u intenzitetu i u veličini. Mrlje se svaki čas povećavaju i prema tome će u velikoj mjeri priječiti prodiranje sunčanih zraka. Istrovremeno očekuje se i jedan vodeni fenomen, koji će vjerojatno nastupiti u proljeću ove godine, a koji će takodjer mnogo uplivati na temperaturu. Računa se s time da će hladna voda iz dubina mora doći na površinu, što će atmosferu samo još više ohladiti. Naročito, ako se kod toga radi o većim masama, ta će se hladnoća žestoko osjetiti. Svi ovi faktori daju razloga bojazni, da će godina 1926. biti vrlo hladna i da će to biti opetovanje god. 1816.

Krmci (praščići) iznakazali dijete.

Seljak Ivo Ćosić iz Studenaca (Jugoslavija) pošao je ko obično na rad, a u kući mu je ostala žena Mara sa troje djece, od kojih je jedno 10 godina, drugo 7, a treće 8 mjeseci staro. Nakon muževljevoga odlaska odluči se i Mara, da podje na rad kod jednog susjeda, a djecu ostavi samu kod kuće. Neko vrijeme je dvoje starije djece ostalo u kući i čuvalo 8 mjesečno dijete u kolijevci, no to im dosadi pak izidjoše iz kuće, ali zaboraviše zatvoriti vrata. Kako su Ćosićevi krmci bili izvan štale, udjoše u otvorenu kuću te sve stvari u kući ispremetaše. Tako dodjoše i do kolijevke te i nju prevrnuše zajedno sa dijetetom. Sada stadoše bespomoćno djetešce gristi te otkidati komad po komad mesa i jesti. Kad su starija Ćosićeva djeca čula vrisku ovog djeteta, dotrčaše u kuću te na svoj užas opaziše kako krmci čupaju njihovog malog brata. Brzo se snadjoše, pa istjeraše krmke iz kuće, a zatim pozvaše obližnje susjede u pomoć. Kad su svi došli, pružili su pomoć nesretnom djetetu, ali je sve bilo kasno, jer je dijete još istog dana u groznim mukama umrlo.

Izložba miševa.

Razumljiva je stvar, da u velikim gradovima, kao što je London imade mnogo društava, a medju njima i takovih, za koje mi nijesmo ni čuli. Tako postoji u Londonu društvo za gajenje miševa «National Mouse Club», koje je svojevremeno, priredilo jednu izložbu miševa. Na njoj je bilo izloženo 170 raznih vrsta miševa. Na tu izložbu imao je pristup svako osim mačaka i pasa.

Srce u trbuhu

Na neku rusku kliniku u Lenjingradu došao je nedavno 22-godišnji mladić, koji se tužio zbog tjelesne slabosti. Bolesnika je pregledao sam glavni liječnik i konstatirao, da se mladićevo srce nalazi na neobičnom mjestu, naime u trbušnjoj šupljini. Položaj srca mogao je utvrditi tim točnije, pošto je ispod trbušnog zida mogao potpuno dobro napipati srce i osjetiti njegove udare. Ove zanimljive promjene u unutrašnjosti mladićeva tijela nastala je uslijed jednog otoka na slezini, od kojeg je mladić bolovao prije 7 godina, a koji je zahvativši u toku bolesti diafragmu, istu progrizao. Nastalim otvorom spuštalo se pak srce u trbušnu šupljinu. Ma da je srce u toku 7 godina bilo u tako neobičnom položaju nije se u funkciji srca mogla opaziti nikakva neregularnost.

Prelaženje katolika na pravoslavje.

Jugoslovenske novine pišu: — Pred nekoliko mjeseci prešlo je cjelokupno stanovništvo otoka Visa s katoličke na pravoslavnu vjeru. Novopokršteni uzeli su svoju slavu sv. Savu. Ministarstvu vjera poslali su jednu spomenicu, u kojoj traže, da se katolička crkva u Visu preda pravoslavnoj općini.

Za Visom povela se i Korčula. Tamošnje je stanovništvo takodjer prešlo na pravoslavnu vjeru. Korčulani su uzeli svoju slavu sv. Jovana. Oni su već zatražili od ministra vjera i patrijarha, da im se pošalje pravoslavni svećenik za podučavanje djece u nauku vjere u osnovnoj školi.

Dalmatinske novine naglasuju, da su taj prelaz u Visu i Korčuli prouzročili jedino katolički svećenici sa svojom netolerancijom i slabim ponašanjem. Stanovništvo i jednog i drugog mjesta pritužilo se je radi toga više puta višim crkvenim vlastima, pa kad sve to nije ništa pomoglo, oni su jednostavno prešli na pravoslavlje.

Smrznilo se more kod Splita.

U kaštelanskom zaljevu smrznilo se ovih dana more skoro do polovine širine. Led je 1 cm debeo. Ovo je prvi slučaj, da se kaštelanski zaljev smrznuo.

Srušila se kuća

U Hercegovini je bio žestok prolom oblaka nad župama Grudama, Goricom, Ružičima i Posuškim Gracom. U tili je čas sve poplivalo. Od nasrnulih potočina kuće su se rušile, duhaništa su raznesena, njive razderane i putevi razasuti i pretrgnuti. Do 20 kuća što manje što više potpuno je srušeno. Jedna je mlinica zasuta šljunkom i vodovod je uništen.

Jedna žena od obitelji Spajića nalazila se u to vrijeme sa svojim djeverom i djecom u kući. Djever je uzeo nejako dijete i izišao van. Majka je drugo petgodišnje dijete vodila za ruku i drugo pri sisi nosila. Uto se na nju i djecu sruši kuća i sve troje umrli i zatrpa.

Tudja valuta na tršćanskoj burzi.

Jučer moglo se dobiti jedna engleska lira šterlina za 121.40 it. lira; 1 amerikanski dolar za 25.05 it. lira; 100 švicarskih franaka za 483 it. lire; 100 franceskih franaka za 94 it. lire; 100 čehoslovačkih kruna za 74.25 it. lira; 100 jugoslovenskih dinara za 44.10 it. lira; 1000 njemačko-austrijskih kruna za 34½ it. centezima.

Darovi

u fond «Istarske Riječi»:

Dne 24. januara — prigodom otvorenja pokalne utakmice — sabralo se je medju boćarima na Zorin-vrhu Lit. 68.10.

Srdačna hvala! Naprijed za «Istarsku Riječ»!

LISNICA UREDNIŠTVA.

Pretplatnicima iz Topolovca: — Žao nam je, ali uvrstili ne možemo, jer je stvar osobna.

Rakić Marija i Anica Fiuman: — One knjige mi nemamo, ali smo je naručili, pa čim stigne, poslati ćemo vam.

Dopisniku iz S. kod Funtane: — Vaš dopis nije za naš list, jer mi se opsolutno ne umješavamo u ničije porodične afere. Pišite nam radije o kojem drugom predmetu. — Da ste nam zdravo!

Dopisniku iz Obrova: — Doći će u narednom broju. Ustrpite se malko!

Izdavač, direktor i odgovorni urednik:
IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

Broj 7 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 18. februara 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ"
izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin". Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari". — Narodna poslovica.

Spomeni se, čovječe!...

Ljudska zloba sve više preotimlje maha na zemlji, a zloduh nasilja carstvuje neomedjeno i nekažnjeno medju ljudima. Svijet obuhvaća duševna tama i gospodarsko nazadovanje, a nepravda kao da slavi svoje lijepe dane. — Smisao čovječanštva i plemenitosti gubi svoje značenje, a sićušni čovječji stvor šepiri se i gazi svako ljudsko načelo, a da pri tome niti ne pomišlja, — da je on samo pusti prah i pepeo.

I dok se jučerašnjim danom posipalo vjernike pepelom, a crkvom se svečano ali tužno razlijegale riječi: — «Spomeni se, čovječe, da si prah i da ćeš se u prah pretvoriti» —, dotle se svuda naokolo izvan crkve uvlači u ljudska srca mržnja i pakost. Čovjek proganja na svemoguće načine svoga bližnjega, brat mrzi na brata, a malo je onih, koji pomišljaju na one divne riječi: «Spomeni se, čovječe...»

Osobito nasilnici mimoilaze ove riječi, kao da će za uvijek trajati njihova slava i moć. Nedavno svjetsko ljudsko klanje ništa ih nije opametilo. Moćnici ne primaju odatle nikakve opomene ni upute. Ali i njima su dani odbrojeni, jer čovjek je pepeo, ništavilo i prolazno životarenje. To bi imali da zapamte oni, kojih se tiče. Samo plemenita djela trajna su za opće dobro, a sitnog mrava nestaje sa lica zemlje.

Ali dok bude mahanja i prijetnje sa ognjem i mačem, dok se bude mislilo samo na osvetu i odmazdu, kaošto to čine Nijemci, Madžari i mnogi drugi, dotle ne može da bude mira na zemlji. Zar je uopće moguće da dodje do mira, dok jedan katolički biskup, Madžar Zadravecz, koji je negda vjernike posipao pepelom izgovarajući one značajne riječi: «Spomeni se, čovječe...» sudjeluje u najvećem svjetskom skandalu, u falsifikovanju tudjih novčanica, čemu nema u povijesti primjera, i sâm time gazi one duboke riječi o čovječjem ništavilu?!

Napominjajući biskupa Zadravcza, nehotice redaju se pred našim očima nekoji pojedinci, ljudi iz najbliže okoline, naša braća po krvi i jeziku, a nebraća po svojim nekršćanskim djelima. Nekoji su od ovih na jučerašnji dan posipali pepeo, a drugi opet bili njime posipani, ali ni jedni ni drugi nisu pomišljali na čovječji prah i na ljudsku prolaznost, nego su izašavši iz crkve ponovno započeli svoje crno, paklensko djelo, širenjem mržnje i nesloge.

Pitamo: Čemu ona vječita mržnja jedan na drugoga, čemu neprestano vrebanje za bližnjim, zašto se dakle ljudi kao psi grizu i napadaju? Mir i poredak će nastati samo onda, kad bude medju nama više snošljivosti i bratske sloge, kada nam bude misao vodilja, da sve mora da zadje u pozadinu pred nesebičnim radom za opstanak i napredak naroda.

Isto tako ne pomišljaju o žalosnom čovječjem udesu niti oni, koji maćuhinski kroje sudbinu malim i nezaštićenim narodnim skupinama.

Pepelnicu nazivlje naš narod i «čistom srijedom», valjda zato, jer se toga dana vjernik počinje da čisti od grijeha. Ali ovo čišćenje imali bi da započnu prije svega oni, koji su čovječanstvu nanijeli toliko neprebolivih udaraca. Pokornički duh korizme trebao bi da zahvati one najveće griješnike, koji danomice gaze najsvetije ljudske pravice. Ali na ovakove to ništa ne upliviše. Oni će i dalje nastaviti svoju ćoravu i neljudsku rabotu ne brineći se ni najmanje za to, da je čovjek samo pepeo i da će se u njega i vratiti.

Medjutim doći će vrijeme, koje će i nasilnike prisiliti na posvemašnju pokoru. Svaki će narod zauzeti svoje mesto dostojanstva i slobodnog razmaha, a svaki će čovjek u svojem radu za opće dobro nalaziti utjehu i smisao života. Tada će svatko doći do uvjerenja, da je čovječji život nesamo prah i pepeo, nego će se ljudi spomenuti, da su prije svega članovi velike ljudske zajednice i da kao takovi dospijevaju svaki prema svojoj sposobnosti i moći ljepšoj, općoj budućnosti.

VIKTOR CAR EMIN:

Družba sv. Ćirila i Metoda za Istru

Iste one godine, kad se u Puli otvorila prva Družbina škola, nabavila je Družba u Malom Lošinju kućicu, u kojoj je malo iza toga otvoreno družbino dječije zabavište. To je bio početak većoj akciji, koja je imala lijepog uspjeha, jer se u toku od desetak godina otvorilo na ostrvima više družbinih škola i to: trorazrednica u Malom Lošinju, trorazrednica u Velom Lošinju, četverorazrednica u Cresu-gradu, pa škola u Nerezinama i u Ustrinama, i dječija zabavišta u Cresu, Nerezinama, u Čunskom, Velom i Malom Lošinju, Unijama i Susku. Izim toga imali smo po jedan nastavni krojački tečaj u Cresu i u Lošinju. U ovom posljednjem mjestu bio se obrazovao i tečaj za daljnju naobrazbu, a pred sâm rat bilo je već sve spremno, da se tu otvori i jedna družbina nautička škola, a u Puli niža realka.

Naročito pažnju i brigu obraćala je Družba porečkom kotaru, najzapuštenijem u svakom obziru. Tu je ona otvorila svoje prve, već prije spomenute dvije škole (u Baderni i Kašteliru), za kojima su tijekom vremena slijedile ove: u Livadama, Vabrizi, Sv. Luciji kod Oprtlja, Zrenju, Ferencima, Kaldiru, u Grožnjanu, Sovinjštini, Materadi, Lovrečici, u Fuškulinu, Sv. Ivanu od Šterne. U prostranoj općini labinjskoj otvorile se ove škole: u Sv. Lovreču, Rapcu, Ripendi, Sv. Marini i u Rogočani.

U koparskom kotaru ustanovili smo tri slovenske škole: jednu u gradu Kopru, drugu u Svetoj Luciji kraj Portorose, treću kraj Milja na Miljskim Hribima, a četvrtu hrvatsku, u Kaštelu. U sjevernoj Istri uzdržavala je Družba škole u Račicama, u Brgucu i u Humu. U Pazinu — dječje zabavište, u puljskim izvanjskim općinama škole u Štokovcima, Smoljanima, Svetvinčentu i Raklju. U voloskom kotaru škole u Ičićima, Lignju, Medveji, pa zabavište u Opatiji i Lovranu. Izim toga Družba je još god. 1901. otvorila bila i hrvatsku školu u Voloskom, koja je kasnije prešla u pokrajinsku upravu. Otvorila je i drugi razred u Opatiji i time najviše pridonijela, što se je vremenom ova škola razvila u 8-razrednu pučku javnu školu. Pa i na otoku Krku imali smo svoje dvije škole: jednu u Gabonjinu a drugu u gradu Krku. Izim toga Družba je svojim izdašnim potporama pridonijela, da su otvorene javne škole u Juršićima (Pula), u Pazu, na Ročkom Polju, na Vrhu, Sušnjevici, Drenju itd. itd. K tomu je podupirala i razne pomoćne škole, dijelila djeci knjige, priredjivala Božićnice, pomagala djake na preparandijama, jednom riječi: gdje bi samo mogla, tu bi i doskočila.

Njezine školske zgrade — njih trideset — pa i druge, u školske svrhe iznajmljene prostorije rasijane po čitavoj Istri govorile su narodu više, jače i rječitije nego li najljepši govor, najzvučnija hvala. U tim zgradama i najmljenim kućama skupljali su družbini, u ogromnoj većini vrlo vrijedni i požrtvovni rodoljubi, oko sebe djecu učeći ih lijepu i dobru i korisnu. Sve to bilo je narodu našem tako blizu, da nije moglo da ne utječe na njegovo srce. I zaista: u Istri nije ni u koje doba našeg narodnog preporoda bilo institucije, koje bi naš narod bio zavolio tako žarko kao ovu našu Družbu.

Je li samo s toga, što mu je ona sa svojim školama i učiteljima, kojih je početkom 1914. bilo oko stotine, bila tako blizu?

Nije! Ima i mimo toga još i drugih razloga, s kojih se je ljubav prema našoj staroj Družbi tako duboko uvriježila u srce i dušu našega naroda u Istri.

Tajna velike popularnosti, što ju je Družba razmjerno u vrlo kratko vrijeme stekla u Istri i vani, leži ponekle i u imenima Svetaca, kojima je okrstiše. Pobožan narod vidio je u tome nazivu neko, iako nejasno i neodredjeno jamstvo, da je novo društvo dobro i čestito. Taj je osjećaj u njemu još dublje utvrdjivala već i prije napomenuta činjenica, što su na čelu društva bile ličnosti, kojima je narod već odavno bio poklonio svoje neograničeno povjerenje: Dr. Vitezić, dr. Laginja, prof. Spinčić, braća Trinajstići itd.

Družbinom lijepom glasu pridonijele su mnogo i njene podružnice, kojih je u Istri bilo oko stotine. Na skupštinama tih podružnica vodila se riječ nesamo o Družbi i njezinim ciljevima, već i o drugim pitanjima, što su zasjecala u javni život svega našega naroda. Narod je shvaćao, da je sve to namijenjeno njemu, njegovom napretku, njegovoj koristi, zato se je i sve tješnje prislanjao o Družbu gledajući u njoj rasadnicu znanja, toga glavnog temelja, na kome je imala da počiva sva budućnost njegove kuće i djece.

Čitajući novine neprestano su mu oči zapinjale o onu rubriku: «Zà Družbu sv. Ćirila i Metoda», pod kojom su se nizala uvijek nova imena prinosnika. Tih darovatelja bivalo je sve više i sa svih strana i naš je seljak i nehotice s čudom i udivljenjem gledao, kako se iz dana u dan množi broj ljudi, koji su njemu siromahu i zapuštenome voljni da pomognu, a to ga je bodrilo, sokolilo, hrabrilo.

Pa kakvih je tu uglednika bilo medju onim prinosnicima! Prvi se bio javio veliki biskup Strossmayer, a za njime toliki drugi. A bilo je i običnih radnika, seljaka, djece i siromaha, koji su često sebi otkidali od ustiju, da mogu ma štogod pokloniti istarskoj školskoj Družbi. A bilo je takovih dobrotvora i iz daleka, čak i iz Amerike, Afrike i Australije — a to je našega čovjeka ispunjalo još većim udivljenjem i još ga većma vezalo uz Družbu. Pridonio je tome i način sabiranja: rodilo li se dijete, slavio li se pir, kod svake malo važnije porodične zgode Družba bi odnijela svoj iako maleni dar. Osjeća li rodoljub, da mu je smrt blizu, eno ga gdje preporučuje svojima, neka se na njegov spomen sjete istarske Družbe. Pa i ako se on ne sjeti, sjetit će se njegovi prijatelji i mjesto vijenca na njegov grob, poklonit će darak za istarsku dječicu.

Tako je to išlo iz godine u godinu. Ime naše Družbe bilo je u svim srcima, ono je lebdjelo pred svačijim očima. Nije bilo kućerka, gdje se ne bi našla ona mala kutijica s hrvatskom trobojnicom i sa sličicom sunca, što se radja. Na toj kutijici pisalo je: «Žigice Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru», i bilo je kao da i njihov modrikasti plamičak drži uvijek živu vatru, koja je tinjala u svim istarskim srcima.

Razni proizvodi po dućanima bili su puni etiketa s nazivom naše Družbe, a i na pisma, što su letjela u daleki svijet, lijepio se uz državnu marku takodjer i naš narodni biljeg s imenom naših slavnih Svetaca.

Družba je imala svoje pjesnike, imala je prijatelje, koji su je slavili perom i zborom i digli je na visinu jednog lijepog, čistog i uzvišenog narodnog ideala. U nju je svak gledao s poštovanjem, i kad je ono iz njene duše izišla divna misao, da se 5. srpnja, dan Svete Braće, slavi u svemu narodu kao narodni blagdan — cijeli je narod to prihvatio i sva su naša sela bila u onaj dan okrunjena trobojnicama a i orila se veselim poklicima i junačkom pjesmom, dok bi u noći svi brežuljci i humovi uokolo sjali od kresova, što ih je narod palio u ime naših Svetaca.

(Svršit će se).

Oci, majke, braćo, prijatelji i znanci!

DJECA VAS MOLE,

da im pokažete, kako se srpsko-hrvatski čitaju i pišu slova. Svi Vi, koji to umijete, pročitajte s njima svaki dan po koje štivo, i protumačite im ga, kako sami najbolje znate.

DJECA VAS MOLE!

Cesare Battisti

U subotu 6. februara držao je Benito Mussolini, predsjednik italijanske vlade, u rimskom parlamentu govor, u kome je, kako je poznato vrlo oštro odgovorio Nijemcima zbog njihove protuitalijanske propagande. Tom zgodom navijestio je on njima, da će se još ove godine u gradu Bolzanu dići spomenik Trentincu Cesaru Battistiu.

Tko je Cesare Battisti?

Cesare Battisti slavan je čovjek, jedno od najsimpatičnijih lica, što ih je dalo novije vrijeme.

Rodio se u gradu Trentu. Umna glava; — već kao mladić izišao je na glas svojim lijepim perom i svojim krasnim, dubokim mislima, što su obuhvatale sve ljude. Battisti je bio socialist, ali ne od onih tjesnogrudih, zasukanih socialista, koji misle, kad vide crvenu zastavu, da mogu odmah pogaziti svoju. Ima naime i medju italijanskim, a i medju jugoslovenskim socialistima ovkraj i onkraj granice i takovih, koji smatraju svojom dužnosti, da iznajprije popljuvaju i zataje sve, što ih veže s narodom, od kojega su potekli, pa da onda urliču ono svoje neiskreno: jedan za sve, svi za jednoga!

Cesare Battisti nije bio čovjek takove fele. On je bio socialist, uvjeren, oduševljen socialist, ali je uz to bio i uvjeren i oduševljen italijanski rodoljub. On, Trentinac, osjećao se je pod Austrijom robom. On je vidio, kako Nijemci u Tirolu rade iz svih sila, kako bi trentinske Italijane iznarodili, ponijemčili, i to je njega mučilo i vrijedjalo u srcu i u dušu, jer je to smatrao nečovječnim, pa je u času, kad je buknuo veliki rat prebjegao u Italiju i tu započeo svoj rad oko toga, da i Italija udje u rat za oslobodjenje svoje zasužnjene braće.

Time je Battisti došao u opreku sa svim italijanskim socialistima, koji su gotovo svi bili protiv ulaza Italije u rat, no to ga nije zbunilo, već se je kao pravi čovjek, koji, što kaže inom — to i sam svojim potvrdjuje činom, na dan navještaja rata prijavio kao dobrovoljac, stupio u italijansku vojsku i otišao na front, da se bori protiv Austrije.

Borio se junački, bio je ranjen i zasužnjen. Austrijanci ga predadoše prijekome sudu, koji ga odsudi na vješala.

Odsuda je izvršena dne 12. jula 1916.

Ove godine, na godišnjicu toga dogadjaja, položit će se u Bozenu temeljni kamen, na kome će se dignuti spomenik tome velikom rodoljubu.

I s pravom. Mi Jugosloveni bit ćemo svakako medju prvima, koji će se pokloniti sjeni toga simpatičnoga muža, jer je on to i zavrijedio.

Naš narod ima tu dobru stranu, da umije cijeniti velike ljude, mâ kojemu narodu pripadali. Štaviše, naš narod umije i da crpi nauk, što ga takovi veliki ljudi pružaju svojim životom i djelima svojim.

Cesare Battisti pruža vrlo lijepu nauku nesamo Italijanima, već i nama. On je kao uvjereni socialist volio sve ljude, čitavo čovječanstvo, ali najviše mu je pirastao srcu njegov narod italijanski.

I mi Jugosloveni volimo sve ljude; čitavo čovječanstvo je našim srcima vrlo blizu, ali niko nam nije tako drag kao naš čovjek, Jugosloven — i to je prirodno. To mora svak da shvati, a ko to nije kadar da razumije, taj ne može da razumije ni patriotizam Cesara Battistia.

I mi smo — kako bi rekao naš narod — pod kožom krvavi, a to će reći, da imamo i mi Jugosloveni u našim grudima jedno srce, koje funkcioniše baš kao svako italijansko srce, i koje može da ljubi i da se zanese baš kao i svako italjansko srce.

Mi uvelike shvaćamo Battistia, a to je najbolji znak, da su i nama Jugoslovenima već otprije kao ucijepljeni osjećaji, što su onoga čovjeka onako visoko uzdigli. Ko bi te osjećaje htio da uguši, taj ne bi radio u duhu mučenika Battistia, već naprotiv, radio bi u duhu one tamne i odvratne sile, koja je toga uzvišenoga junaka povela na stratište.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Kada vela zvona kampanaju... — Nijemci se bude. — Ali ih se ne bojimo. — «Vaterland».

Kad velika zvona zvone, mala se ne čuju. Tako ima i ovdje na Rijeci dosta domaćih zgoda i nezgoda, o kojima bih mogao da vam pričam, ali u koju svrhu, kad ima danas u svijetu i te kako krupnih događaja, koji svojom težinom obaraju u prah ove naše? Danas nad Evropom tutnje glasovi, koji svojom gromornom tutnjavom i lomljavom guše ovo moje tiho mucanje kao orlov klik bojažljivo gukanje goluba ili golubice bijele.

Dva velika zvona zvone, a Evropa sva sabrana sluša. Jedno zvono bruji u Rimu, drugo u Berlinu. U Rimu grmi Mussolini, u Berlinu ministar Stresemann. Mussolini drži svoje govore u Parlamentu i u Senatu, Stresemann u Raichstagu.

Prvi je otvorio vatru Mussolini. Govorio je kao uvijek — odlučno i žestoko, a dakako — i pametno. Rijetko je kada koji ministar sa odgovornog mjesta potprašio Nijemcima onako, kaošto je to učinio g. predsjednik Benito u svom govoru od 6. februara ove godine. Prvi, koji je u tom velikom govoru prilično rdjavo prošao, bio je pjesnik — Walter von der Vogelweide. Taj je čovjek živio jedno sto godina prije Dantea, to će reći prije neko sedam stotina godina. Drže, da mu je domaja bila u okolici Bozena, grada, koji je iza prošlog rata pao pod Italiju. U tom gradu ima i njegov spomenik, pa se bilo pročulo, da će fašisti taj spomenik maknuti odanle. Mussolini je pak izjavio, da je to laž, pjesnik Walter, da će ostati na svom dosadašnjem mjestu, ali neka niko ne misli, da je taj Walter bogzna kakav pjesnik. On je prema Danteu — rekao je Mussolini, kao onaj jedan mali rimski Brežuljčić prema Himalaji. Ta uporedba proizvela je — kako je i prirodno — veliku veselost i smijeh.

Kako znate, u Njemačkoj se čini velika propaganda, da Nijemci ne polaze u Italiju trošiti novac. Mussolini odgovara. — Mi smo narod gostoljubiv, primamo svakoga rado pa i Nijemce, — koji — ako hoćemo pravo da kažemo — ne pristajaju mnogo našim draženim gradovima, kad se ono veru po starim našim spomenima u onim svojim čudnim nošnjama, koje su kadšto čak i nepristojne... A dodje li pak do bojkota — veli od prilike Mussolini, mi ćemo na nj odgovoriti sa tri puta tri, to će reći, mi ćemo u Italiji raditi protiv njemačke robe tri puta jače i oštrije nego li će Nijemci protiv naše. Budu li pak Nijemci u tom pogledu poduzeli kakove protumjere, mi ćemo poduzeti devet puta toliko mjera... Mi fašisti držimo, da se kadgod mogu izbiti i dva oka radi jednog i da se zbog jednog zuba, mogu prelomiti protivniku svi, koliko mu ih je Bog dao.

Što je pak do onih krajeva pod Brenerom, Mussolini izjavlja, da će Italija tamo i nadalje voditi najstrožu italijansku politiku. Onaj kraj mora da postane italijanski, jer je italijanski, pa će se radi toga ondje uvesti svi zakoni, što su već odglasani i koji će se još odglasati.

Italija je dobila 180 tisuća Nijemaca, od kojih osamdeset tisuća bili su negda Italijani, što da pokazuju i njihova prezimena. Ti će nekadanji Italijani opet postati Italijani, a oni drugi Nijemci, da će se morati da prilagode. I onda, rekao je na kraju svoga govora Mussolini, neka se zna, da se italijanska zastava ne će nikada spustiti na Breneru, već da će se — ako ustreba — pomaknuti i naprijed.

Neke engleske novine pišu, da je ovaj govor nešto kao i ona ekspedicija na Krf protiv Grka, i to ih uvelike uznemiruje. U Franceskoj ima dosta novina, kojima je vrlo drago, što se je Mussolini pograbio s Nijemcima, jer misle, da će to koristiti njihovoj politici.

Najveću buru izazvao je Mussolinijev govor, kako je i razumljivo u njemačkoj. Novine, i one najuglednije, raskakodakale se kao nepregledno jato teško uvrijedjenih koka, tako da se činilo, da smo još uvijek usred velikoga rata. A onda se nestrpljivo čekalo, što će na Mussolinijev govor njemački ministar izvanjskih posala — Stresemann. Progovorio i on — taj Stresemann, i odgovorio na sve, i čistom onom svojom njemačkom tvrdoglavošću kazao, da će Nijemci dok bude svijeta i vijeka misliti na svoju braću u Italiji i tako dalje...

I to traje.

Javio se i treći, a to je naša «Vedetta». U nekoliko brojeva iznijela je ona cijeli niz njemačkih grijeha iz velike davnine, dapače ona je Nijemce nazvala i «rea progenie,» a to će od prilike reći što i ono naše «vražja krv.»

Madžari uživaju. Jedno, što je taj bučni dogodjaj podušio onu njihovu falsikatorsku aferu, a drugo, što misle, da će danas sjutra i oni moći da govore kao i Stresemann, da ne će naime nijedan Madžar, dok bude svijeta i vijeka, nikada zaboraviti svoje braće preko granica ni svoga magjar-tengera ni svoga Fiumeba.

Medjutim već je polovica februara, a gosti nema. Ima nešto Madžara, koji su pali ovamo, valjda da potroše svoj novac prije nego im ga oni u Pešti ne falsifikaju. Inače sve pusto tako da se čini, da su Nijemci zaista poslušali glas onih svojih agitatora, koji ih već puna mjeseca odvraćaju, da ne idu u ove naše krajeve. A to nije dobro. Istina, mi možemo bez Nijemaca, samo treba da imamo nekoga, ko će na Rijeci kupovati našu robu.

Nego još su «spagi v more». Još nije ni s Nijemcima sve prekinjeno, to više, što se jedini parobrod, koji u našoj luci u ovaj čas krca našu robu, zove se — Vaterland...

A ima i više: Dok ovo pišem kupe se u «Sempioncinu» Nijemci i Italijani, Hrvati i Madžari, da svi zajedno poigraju bratsko kolo na veliku sreću svega čovječanstva i ovoga historičkoga grada. «Sempioncino» je prema tome jedina veza, koja nas veže s inozemstvom — ali bolje i to nego ništa.

Rokac.

IZ MUNA.

Naši jadi i nevolje.

Jedva smo odahli ovo par dana lijepog vremena. Siti smo već bili neprestanih kiša, jer mi u našoj Ćićariji imamo zimi čvršću klimu, koja prija našemu zdravlju. Ono vlažno vrijeme česte kiše upliviaju na nas slabo, a nije bogme niti zdravo.

Razdijelili smo prilični dio šume, palimo već mnogi karbunice, ta to je jedini naš zaslužak. Sada se nadamo, da ćemo, što moći da zaradimo, jer zapravo reći dosta smo ovog pusta u ludo potrošili i kapljice ispili. Morali bismo ipak staviti pamet u glavu i toliko ne zalaziti u krčmu.

Pred jedno desetak dana bili su kod nas gosp. maršalo i liječnik iz Podgrada, koji pokazuju veliku rednost i staranje za otvaranje italijanskih dječjih zabavišta v našim krajevima. — Mislimo, da se i osim toga uopće nekako odviše mješaju u stvari, koji nije njihov djelokrug.

Oni su tražili po Munama lokale za dječji «asilo». Kad oni i ovakvi nešto naume onda obično i izvrše — Dakle će i kod nas početi da mame nevinu i malu dječicu u svoje zabavište? — Teško je naučiti dijete mrziti svoj dom i svoj rod.

Neke naše žene misle da će tako moći se riješiti za par sati svojih mališa kad ih budu slale u zabavište, ali one ne shvaćaju, kamo će djecu slati. Zato pamet u glavu i čuvajte svoju djecu!

Jedan od roditelja.

IZ PODGRADA.

Naše pokladne «veselice». — Poštanske prilike.

«Veselica» je kod nas išla po vodi. Takova je sudbina svih naših zabava i predstava u posljeratno doba. Mi smo «fanti» ipak mislili, da ćemo se barem ovaj put moći po volji skromno zabavljati. Mislimo, da su i sigurnostni organi mogli uvidjeti, da smo iskreni ljudi. Ali zašto bi se dozvolilo «karnaenkrat dve veselice».

Ta na pust imao je svećani ples mjesni fašjo, a to znači, da treba zapriječiti svaku drugu vrstu zabave, da im to ne bi naškodilo materijalno i moralno. — Boje nas se bez razloga. —

Inače opažamo, da na našoj pošti nije sve u redu. Previše ima naš poštar posjeta u svojem uredu za vrijeme službovanja. Sumnjamo, da su ti posjeti uvijek službeni.

IZ PAZINA.

Pitanje rasvjete na Pazinštini.

Ima mnogo naših ljudi, koji mi se danomice tuže, da naša okolica nije dovoljno snabdjevana sa noćnom rasvjetom. Te tužaljke su posvema opravdane. Naši se općinski oci previše staraju za grad, a premalo za selo. Za dokaz navest ću Vam, gospodine uredniče, samo jedan primjer.

Ovih dana imao sam obaviti u Lindaru jedan vrlo važni trgovački posao. Po danu bio sam zaokupljem drugim radovima, pa sam se tekar u suton (u mraku) otputio u Lindar. Putovanje nije bilo ugodno. Radi tame, magle i blata došao sam teškom mukom do Lindara.

Medjutim u Lindaru me je čekalo drugo razočaranje. Najedamput sam se našao u nekoj kaljuži, tako da nisam mogao ni naprijed ni natrag. Ali što da činim?! Nije mi preostalo drugo, nego da pričekam koju dobru dušu, da me izbavi iz nevolje ove.

I zaista: nakon polsatnog čekanja prošao je onuda neki mladić te me izvadio iz kaljuže i odveo u jednu bližnju kuću, da se malko odmorim. Tu sam ih odmah zamolio, da bi me odveli do mojeg prijatelja, s kojim sam imao da sklopim jedan ugovor. Gospodar mi je rekao, da uopće nema smisla da idemo tražiti mog prijatelja, kad ga ionako nema već par dana u Lindaru. Nato sam se spustio s njime u razgovor. Sramota je — rekoh — da Lindar još uvijek nema rasvjete poput Pićna, Gračišća i drugih mjesta!

— Ma, — odvrati — sramota gori, sramota doli, puli nas je tako. Ki z gospodami čerešnje zoblje, mu vajk repi ostaju. Tako je i s nami. Pazinska gospoda poznaju samo grablje, a ne vile. Njin je glavno, da im plaćamo šteure, taše i vraga i njigovu mater, pak da sebi napravljaju ča im drago, a za naše potrebe ih ne boli glava. Boga mi, imaju pravo, kad nam reču, da smo šćavi. Da nismo šćavi, vero ne bi tako s nami postupali i ne bimo plaćali Pazinu 14.000 lir... Ča Vam se para?

— Ustrpite se! — primjetih. — Bog je umro i za robove. Jedamput će morati i u Pazinu uvidjeti, da ovako ne ide dalje.

— Će, — prekine me starac — ali kada? Poglejte! Pazin je rasvetljen kako jedan velegrad, a mi smo vajk va škurem. Imamo 10 svetioniki, a od teh nidan ne sveti. Jednemu fali staklo, drugemu posuda za petrolej itd. Općina daje nagrade užigaču. troši za petrolej, a mi nimamo nikakovi koristi od tega. Pak da ni to žalosno?!

Nato smo prekinuli razgovor. Ja sam se oprostio sa čestitim starcem i krenuo put Pazina. Obećao sam mu, da ću se obratiti na pazinskog načelnika Paladina molbom, da istraži cijelu stvar i da pomogne našim dičnim Lindarcima.

IZ RAČJE VASI.

Nek se čujo i naš glas!

Dugo vam se ne javljamo, pa izgleda kao da smo zaspali, ili nemamo volje, da se s vama malo pogovorimo.

Kod nas okreću stvari na bolje. Ljudi počinju, da uvidjaju kuda su ih par odmetnika vodila a naš «komesar izvan općine» nema kod nas već mnogo pristaša. Otvaramo oči i priznajemo, da su susjedna sela nas po pravici krivo gledala. Ono nekoć oduševljenje za munturu i lumpanje, sve naš više ostavlja, postajemo hladni i odviše. Pa tako i treba, naučila nas bijeda i nepravda.

Pust je prošao medju bez velike buke i to znači, da smo postali pametniji i hladniji. —

IZ MOŠĆENICA.

Učimo djecu!

Onaj poziv u posljednjoj «Istarskoj Riječi», gdje se pozivlju roditelji, braća i prijatelji, da uče našu djecu hrvatski čitati i pisati, obradovao nas je silno.

Treba naime da znate, da mi ovuda već radimo dugo na tom, onako, kako možemo i umijemo. Mi se držimo one stare, po kojoj svaka ptica svome jatu leti. Naša su djeca — naši sokolići, pa hoćemo da nam ostanu sokolići, a da ne postanu crne vrane, koje ne bi bile na diku ni Italijanima ni nama.

Učimo dakle djecu: djeca nas mole!

Franina i Jurina

I Rus na jahte pred Vladivostokom.

Fr.: Lep je porat ovi vaš Vladivostok. Samo je škoda, da se ovako jako zledi. I ne samo on, nego i sve more pred njim, na dugo i na široko, ni drugo nego led, led i led. Je to svako leto tako?

Rus: Svako leto po par meseci, a onput je sopet sve dobro.

Jur.: Franina Martinović govori: led! Ča će ti led, kad j' čovečji razum veći i jači od njega! Tako je posvuda i va svačerem. Sklepaš skupa jedan zakon, i već študiraš maliciju, kako ćeš oplesti i zakon i onega, ki ga j' stenfal. Tako je i tu. Na, ovuda je sve okole sâm led, debel nekoliko unač, a mi ga, brate, z ovim brodom režemo, kako da bi bil naš učkarski sir. Znate vi, Ilija Nikolajević, da je ova vaša invencijon takova, kakvoj nima na svete para! Kako ste vi ovo zmisleli? Povejte mi malo!

Rus: To se još ne sme znat, Jurino Andrejević. To je tako prišlo — skoro ne bim ni sâm znal povedet kako. Prej mane su se ljudi vavek razbijali glavu, kako bi napravili brod, s kem bi se led mogal lomit. No to je šlo jako teško. Ja sam pak promislel: Razbijat led s brodom, ni baš jako pametno, zač kakogod more brod razbit led, mogal bi i led razbit njega — pak ča onput? Nato sam vam ja prišal na misal, da je za svaki brod, ki bi otel da naviguje skroze led, najbolje, ako on sâm ta led stopi. I ja sam se valje dal na delo, i zmislel sam ov brod, ki, kako vidite, sâm topi led i napred leti kako lastavica. Pogledajte ga samo, kako gre, i kako reže ov debeli led!

Fr.: Ma uprav kako da je maslo. Pravo čudo!

Rus: A stvar ni Bog zna kako zamršena! Nekoliko žic od platini okole provi i kolumbi, nutre jedan motor, kega sam ja znašal i ki suva va one žici jednu strahovitu teplinu, da se vas led okole stopi — to je sve.

Jur.: To je puno. Da je to zmislel kakov Španjolac, skakal bi i vrišćal kako nem, da ga svi čuju: — E kabaleros, mi gos inventados unas fregadas, karamba! — ke bruzas toto lo jaco! A vi Rusi samo: Ničevo!

Fr.: A ča su pak ovi jarboli ovako visoki i one mrežice mej njimi?

Rus: To je pak jedan posebni telegraf prez žice, kega sam ja zmislel. Ov moj aparat pobire sve, ča se po svete govori i vapije. Sve ča čuje, to lepo nazad dava.

Fr.: Sve najedanput?

Jur.: To mora bit sakrabojski samanj!

Rus: More i najedanput, a more i malo po malo. Ala, recite, ča bite vi oteli sada čut.

Fr.: Čekajte. Recite malo vi mane, Ilija Nikolajević, more se pul tega aparata čut i ono, ča neki čovek sam sobum govori?

Rus: More, zač ne?

Fr.: Ala, dajte malo da čujemo, ča sada govori sâm sobum Zanella.

Jur.: Ča će nam Zanella! Pokljucajte malo tam va Berlin, da čujemo, ča tamo govore va parlamente.

Rus: Čekajte, da mojmu telegrafište dam zapoved. Ej, Gavrilo Semjonoviću, oprite on čep na desno: — Parlament — Berlin. A vi sada poslušajte. Čujete ča?

Jur.: Kako ne? Sve do jedne besedi! Ki ovo govori: Wir — Tojče — italijanizi-

PODLISTAK

MARK TWAIN:

Kako sam uredjivao jedan poljoprivredni list

(Nastavak i svršetak.)

U sve većoj uzrujanosti stupi slušalac preda me, stisne mi ruku i reče:

— Lijepo, lijepo — to je dosta! Sad znam da sam pri zdravoj pameti, pošto ste to čitali kao i ja — riječ po riječ. Ali, stranče, kad to čitah jutros prvi put, rekoh sebi: «Ni sada ni nikada ne bih bio držao mogućim, da ću poludjeti, ali sada i sam držim da sam poludio.» Pri tome sam zaurlikao, da se je to moralo čuti dvije milje daleko, i utekao sam da koga ubijem. Znao sam da će se to prije ili poslije dogoditi, pa htjedoh da to čim prije izvršim. Pročitah još jedamput jedan od Vaših paragrafa, onda zapalih svoju kuću i krenuh. Nekojim ljudima sam razbio ruke i noge, i jednoga sam čovjeka potjerao na jedno stablo, gdje ga mogu dobiti, kad hoću. Prolazeći ovuda mislih, da se još jedamput kod Vas svrnem. Sad sam se opet uvjerio, da sam pri svijesti, i ja Vam kažem, da je to sreća za onoga momka, koji sjedi na stablu. Na povratku bih ga bio zacijelo smaknuo. Z bogom, z bogom! Riješili ste mi dušu velikog tereta. Pošto je moj razum izdržao Vaš poljoprivredni članak, izdržat će sada svaki udarac. Dragi gospodine, još jedamput z bogom!»

* * *

Zbog onih ozleda i paleža, kojim se onaj čovjek zabavljao, bilo mi je neprijatno pri duši, pošto nisam mogao, da ne priznajem, da sam ja pri tome nekakav sukrivac. Ali dugo nisam mogao na te bavim takovim razmišljanjem, jer je stalni redakter stupio u sobu.

Izgledao je jadno, zabunjen i pokunjen.

Gledao je ono što su bili razorili ona dva mlada poljoprivrednika i onaj stari buntovnik. «To je grdna stvar» — reče — «vrlo grdna stvar! Boca s kolom je razbita, šest stakala, jedan pljuvaonik i dva svijećnjaka u tisuće komada. Ali to nije još najgore. Glas lista trpi — a bojim se za uvijek. Istina je, da ga sada više traže negoli ikada. Još nikada nije bilo prodano toliko ekzemplara, još nikada nije se o listu toliko govorilo kao sada, — ali bogme niko ne će da bude slavan radi suludosti, a nitko ne će da svojom slaboumnošću izazivlje pare. Tako mi poštenja, ja vas uvjeravam prijatelju, dole sjede ljudi na plotima i ceste vrve od njih i svi čekaju, da vas vide, jer vas drže poludjelim. A drže Vas čisto opravdano, pošto su čitali Vaše članke, koji su uprava jedna sramota za svu štampu. Za Boga, kako ste došli na misao, da možete redigovati takav list? Izgleda da Vi nemate pojma niti o najglavnijim početnim principima poljoprivrede. Vi govorite o brazdi i o prijelazu preko jedne rijeke, kao da je to jedna te ista stvar. Vi govorite o mijenjanju perja i preporučujete tvora kao domaću životinju, jer je pun vragovanja i izvrstan lovac parcova. Vaša opaska, da morski puževi ostaju mirno da leže, kad se njima štogod svira, bila je sasvim suvišna. Ništa se puževi u opće ne mogu da uznemiruju, jer oni ostaju uvijek nepomično i napram glazbi su sasvim ravnodušni. Prijatelju, recite mi za Boga miloga, zar je neznanje Vaš zanat? Ako je to tako, onda ste Vi postali danas doktorom sa svim častima. Što slično nije se još nikada dogodilo. Vaša primjedba, da divlji kesten postaje sve omiljelija trgovačka roba, može da nam uništi list. Ja Vas molim, da ostavite uredničtvo i da podjete svojim putem. Ja sam već i predugo bio na praznicima. Praznike ne bih više niti uživao, osobito kad znam da ste Vi na mojem mjestu i kad bih se morao neprestano bojati savjeta, što ćete ih ljudima davati. Kad samo pomislim, kako ste Vi pod rubrikom «Vrtlarstvo» pisali o nasladama oštriga, izašao bih iz kože. — Glejte, da Vas nestane! Ja za nikakvu cijenu ne bih više pošao na dopust. Oh, zašto mi niste rekli da o poljoprivredi ništa ne razumijete!

Nato sam ja skočio: «Što Vi zapravo hoćete, Vi kukuruzni klipane, Vi kupusna glavo, Vi repin izdanak! Sramite se, što tako ludo govorite! Ima četrnaest godina, da radim kao redaktor, a ja Vas uvjeravam, da još nikada nisam čuo, da za uredjivanje jednog lista treba posebnog znanja. Ko piše kazališne kritike za dnevnike drugog reda? Koji učeni postolar ili apotekarski šegrt, koji se u kazalištu umjetnost ne razumije ni više ni manje nego ja

run — Tirol — Mussolini — ča j' ovo? Ki ovo govori?

Rus: To je Streseman, poznam ga po glasu, ministar nemški, vanjski. Odgovara Mussolinu, ki se je neki dan jako razjadil na Nemci i na onu njihovu propagandu proti Italije. Ste ga čuli, ča j' sada rekal? Da će Nemačka poć na Ligu Naroda i da će tamo protestat ciću nepravic, ke da se čine Nemcem va Tirole.

Fr.: Nemci su vavek isti. Menjaju dlaku, ma možjani su vajk oni od prej. Još će svet imet s njimi posla — i kakovega!

Jur.: A kega zlodeja pak govore oni na galerije? Poslušajte malo: Wos?! Olle Tojče to blaiben — cu Haus — niks Italien — ter Tajfel! Warte pissel!... Dosta, dosta — recitė vašemu čoveku, neka zapre ovega vraga; da i mi ne pridemo još va kakovu kumediju.

Rus: Gavrilo Simnjonóviću, zaprite ta čep, a oprite malo onega od celega sveta!... A vi dva sada gledajte, da ne ponemejete! Ala, pazite!

Jur.: Se strele mačje, ki pakal! To ni nego za smutit se! Franino, zapri uši, aš će te zlodej zet! Ki vapaj! Ka konfuzijon! Koliki zajiki! Tu franceski, tu ingleški, tu nemški, tu talijanski... A bormića i hrvatski... Viš kako se lepo čuje! Po svuda govorancije i svi viču: Živio! — a viš tamo negde i pivaju: Mi smo mi, mi smo z lumbera doma — — — a malo dalje: Mi ipak zostanemo kakor smo bli... Bože moj! Bože moj! Ja ma tu se već niš ne razume — svi vapiju kako meni. No, i kineški se čuje i indijanski i svakako, a sve se to križa, lomi i davi. To je vražja makina, a ne Božja. Na, ča je pak ovo? Kanun puca. Pum! Pum! Pum! Dvajset i sedam puti je puknil. Ča bi pak ovo moglo bit. Aha! to Daluncio puca od veselja, ča je ono neki dan Mussolini Nemcem onako zapapril...

Fr.: A ča bi reć, da je puknul dvajset i sedam puti? Za takove stvari puca se navadno samo dvajset i jedan put.

Rus: To je zato, zač Dannunzio ni kako drugi ljudi. Da je kako drugi, ljudi, puknul bi 21 put, ovako pak puca 27 puti.

Jur.: Kade je pak to?

Rus: Ča ne čujete, kako vapiju: Atentatos de ministros Rivera, Karamba! To je va Španje. Oteli su ubit Riveru.

Fr.: A ki je ta Rivera?

Jur.: To ti je ministar predsjednik španjolski. Videla žaba, kako konja potkivaju, pak je otela i ona, da i nju potkuju. Videl je ta Rivera, ča je va Italije učinil Mussolini, pak je to isto otel i on storit va Španje. Ma kako se vidi ni za onega tanekega zvonac...

Rus: Osam puti je esplodiralo. To će reć, da je osam bombi bilo proti njemu.

Fr.: Bog nas očuvaj i sveti križ! Zaprite i tega vraga, prošim vas, da još ča grjega ne čujemo.

Rus: Gavrilo Simonoviću zaprite i ta čep od celega sveta.

Jur.: Vidite, mane se ovo dopada, a i ja se nadam, da ćemo već puti, dok budemo s vami, otpret ov čep da čujemo, kako svet nori. A bimo mogli čut i naše ženi?

Rus: Njih ćete čut večeras, kada se svet malo smiri. Sada je, kako vidite previše konfuziona.

Fr.: Strpimo se dunke do večeras. Bože ti moj dragi, kakova invencijon. Ma baš harašo Ilija Nikolajeviću, baš harašo!

IZ CRESA.

Još o o. Miloševića.

Ima već prilično vremena, a da od nas nema nikakva glasa, jer nevolje i bijeda, koje nas prate ove dvije posljednje godine, stavile su nas u kritički ekonomski i financijski položaj. O kulturnom stanju creskog kopača (seljaka) ne ćemo niti da govorimo, budući je on već odavna pokopan.

Uz sve te nesreće evo nam nove u redu onih, koji su najviše radili na polju prosvjete i osvješćenje creskog kopača u osobi blagopok. o. Josip Miloševića — exprovincijala i guardijana sadašnjih Franjevaca Konventualca u Zagrebu.

Nezaboravni pokojnik bio je rodom iz Dalmacije, ali svu svoju mladost, seminar, kao i glavni dio svog zemaljskog života, proboravio je u Cresu, u društvu creskog kopača, s kojim je djelio dobro i zlo, dok ga nije otela nemila smrt dne 28. prošlog mjeseca u Zagrebu.

Trebala bi nam jedna cijela knjiga, kad bismo htjeli da opišemo njegov rad, požrtvovnost i muke, koje je pretrpio kroz čitavo vrijeme svog boravka u Cresu, a naročito u vrijeme prevrata.

Dne 4. marta 1919. bio je sa svojim drugovima žviždanjem i tuljenjem ispraćen do parobroda, koji je čekao, da ga ponese u novu zemlju — novi svijet — i da se nikad više ne vrati medju creskog kopača, koji ga je toliko volio.

Ovo je samo jedna čaša njegovih patnja, a drugu je imao, da iskapi u zemlji, za koju je živio, kamo otjeran bez sredstava neimajući kamo da sklone svoju glavu. I tu mu poklonio svoju pomoć slovenski veleindustrijalac, davši mu svoju vilu, da se tu sklone sa svojom braćom, dok nadje novi dom, koji je našao u Zagrebu.

Tu je neumorni radnik klonuo, da se zauvijek odmori od teškog križnog puta, pa da se u visini moli za dobrobit creskog kopača. Teško je opisati tugu svakog creskog kopača, koji je i malo poznavao dobru dušu i srce pok. mučenika. — Nek mu dragi Bog kiti glavu rajskim cvijećem, kao što je put njegova života bio okićen samim trnjem. A medju creskim kopačima bit će mu vječna spomena.

Politički pregled

NJEMAČKA.

Odgovor njemačkog ministra inostranih djela gosp. Mussoliniju.

U posljednjem broju «Istarske Riječi» objavili smo interpelaciju Farinacci-ja i drugova, koju su postavili na predsjednika vlade glede italijansko-njemačkih odnošaja, kaošto i Mussolinijev odgovor. Danas pak smatramo svojom dužnošću, da objavimo odgovor njemačkog ministra inostranih djela Stresemanna Mussoliniju.

Njemački je ministar inostranih djela, g. Stresemann, najprije istaknuo, da ne odgovara g. Mussoliniju s istim tonom, kojim je on govorio, jer da takav ton više pristaje skupštini pred masama, nego li razgovorima izmedju naroda. On priznaje italijanski suverenitet nad južnim Tirolom (Alto Adige), ali veli, da ne postoji samo internacijonalno pravo nego i internacijonalni moral. Italijanska je vlada svojedobno dala izjave, da će se prema svojim njemačkim i slavenskim podanicima voditi liberalna politika. Stresemann čita izjavu jednog italijanskog generala iz g. 1919., kojom se njemačkom pučanstvu osigurava «potpuna sloboda škole i jezika». Slično se je izjavio ministar predsjednik Tittoni, pa i sâm kralj u svojoj prijestolnoj besjedi. Italija bi naročito na to morala da pazi, jer i ona ima svojih manjina u tudjim zemljama. Jugoslavija je na pr. njima osigurala potpunu slobodu jezika, saobraćaja i udruživanja.

Zatim Stresemann ističe kako doista italijanska politika ide za tim, da se poitalijanči južni Tirol. Netačne su neke novinske vijesti u tome pogledu, ali njemačka vlada nema ništa zajedničkog s tim vijestima. Medjutim netačnost tih vijesti ne mijenja ništa na faktičnom pravcu italijanske politike u ovom smjeru.

Što se tiče proglašenja bojkota italijanske robe u Njemačkoj, ni centralna vlada ni bavarska nemaju s tim ništa zajedničkog, i to je djelo privatnih ljudi, koji pogrešno misle, da mogu na taj način da vode vanjsku politiku Njemačke. Medjutim na takove mjere privatnih ljudi, odgovorio je g. Mussolini time što je njemačkom poslaniku najavio državni bojkot njemačke robe sa strane Italije. Ja držim, da je to nemoguć odgovor i da se na toj bazi ne može da vodi internacijonalna saradnja.

«O granici na Brenneru — veli Stresemann — ne može da odlučuje Njemačka, jer je to granica izmedju Austrije i Italije, a ne izmedju Njemačke i Italije. Njemačka stoji na principu samoodredjena naroda te bi željela, da u tom principu ni ona ni Austrija ne budu spriječavane. Tvrdnja pak, da bi Njemačka, sada kad je u Locarnu uredila svoje zapadne granice, htjela da prodje na neku ekspanzivnost prema drugim granicama, potpuno je besmiselna. Njemački narod želio je da živi u prijateljskim odnosima naročito prema Italiji. Reakcija proti tome raspoloženju u njemačkom narodu nije nastala uslijed nekog poticanja sa strane vlade, nego uslijed vijesti o promijenjenom stavu italijanskih vlasti u južnom Tirolu. Italijanska vlada traži od nas, da zapriječimo napadaje njemačke štampe protiv Italije. Medjutim moram da naglasim, da su u Italiji drugčiji odnosi prema štampi nego li u Njemačkoj. U jednoj pravnoj državi, kakova je Njemačka, vlada nema takovih sredstava da djeluje na štampu kakva se od nje traže. Mi ne možemo i ne smijemo njemačkoj štampi da zabranimo da osjeća simpatije za narod, koji je od toliko stoljeća bio njemački i koji i dalje pripada njemačkoj kulturnoj zajednici. Ako zbog toga ima da dodje do kakvog poremećenja mirovnih odnosa, otvoren je priziv na Ligu Naroda, a Njemačka je baš jučer zaključila pristup u Društvo Narodov. Medjutim govor Mussolinijev traži ne samo raznjemčenje južnog Tirola, nego je i u čitavom svijetu shvaćen kao jedna ratna prijetnja protiv Njemačke i Austrije. Takove prijetnje ne mogu da se slože sa duhom Saveza Naroda, a s njim se ne slaže ni čitav ton ni pretjeranost ni neumjerenost Mussolinijevih izvadjanja, koja nikako ne mogu biti izrazom nutarnje snage.

G. Mussolini misli, da se može da ruga s njemačkim osjećajem i s njemačkom kulturom. On koji je jednom uživao njemačku gostoljubivost, govori o zlouporabi italijanske gostoljubivosti od strane njemačkih turista, koji da kao primitivno obučeni individui vuku se po divnim gradovima Italije. Medjutim neka znade, da ako broj Nijemaca, koji će u buduće kao turisti pohadjati Italiju, bude vrlo malen, to neće biti posljedica njemačkog bojkota, kojemu njemačka vlada stoji daleko, nego će biti u prvom redu posljedica govora g. Mussolinija.

Uostalom oni, koji su u Njemačkoj od decenija imali osjećaj da u Italiji traže zemlju sunca, bili su baš oni, koji su duševnu kulturu Italije otvorili svijetu. A svakako je jedna nezahvalnost kad se deferencira izmedju ljudi sa društvenom civilizacijom i ljudi sa duševnom kulturom, koji katkada kao ličnosti mnogo su vrijedniji, pa i onda pad su primitivno odjeveni.

Što se tiče govora bavarskog ministra predsjednika dr. Helda, Mussolini je govorio još prije nego je znao za doslovni njegov govor. Dr. Held je samo govorio o kulturnoj slobodi Nijemaca u južnom Tirolu...

G. Mussolini je s velikim ponosom govorio o sadašnjem položaju Italije. Rekao je; da je današnja Italija nešto drugo nego li Italija ranijih političkih epizoda. Ja se ne ću tome da prepirem, što je u italijanskom razvoju jedna epizoda ili jedna epoha. O tome će historija da odluči. Ali baš te izjave o snazi italijanskog naroda najbolji su dokaz nepotrebnosti pritiskivanja jedne male manjine. Baš jako nacijonalno dostojanstvo slaže se najbolje sa podnašanjem kulturnih osebina narodnih manjina.

G. Mussolini je govorio o posljedicama, koje bi mogle na nastanu ako njemačka vlada preuzme odgovornost za ono, što se zbiva u Njemačkoj. U vezi s time rekao je o pomaknuću italijanske zastave preko Brennera, i ako je jednu minutu prije rekao, da je granica na Brenneru odredjena od Boga kao vječna. Ja ne znam što on misli pod odgovornošću njemačke vlade. Ali ako on misli na mjere protiv njemačke štampe, to ja izjavljujem da Njemačka nema namjere da za volju njegovih prijatelja promijeni u ustavu zajamčene ustanove o slobodi štampe. Izjavljivanje takovih prijetnja je ili jedan zločin ili jedna smiješnost.

Mirovnim ugovorima od 1919. milijuni njemačkih gradjana došli su pod tudju vlast. Mi respektujemo takvo stanje, ali ne ćemo nikad dozvoliti, da nàm itko zaniječe pravo da osjećamo s ljudima iste naše krvi, koji žive u jednoj drugoj državi. Svaki korak protiv toga osjećaja, koji potiče iz dubine njemačkoga naroda, ja u ime njemačke vlade najodlučnije odbijam.

Mi nemamo nikakvih protivnosti protiv italijanskog naroda — završava Stresemann —, mi hoćemo da s njim živimo u miru kao što sa svim drugim narodima, ali temelj miru jest poštivanje samoga sebe, bez kojega jedan narod prema sebi samom i prema vani ne može da postoji. Ne imati izvanjske moći, ne znači izgubiti svaku unutrašnju snagu, kad se ona temelji na jednoj zajedničkoj nacijonalnoj volji. Sa tim osjećajima odbijam u ime njemačke vlade najodlučnije sve napadaje uperene protiv Njemačke i odbijam ih, mislim, sa sporazumom čitavoga naroda.»

ITALIJA.

Mussolinijev odgovor Stresemannu.

Stresemannov govor u njemačkom Reichstagu (parlamentu) potaknuo je Mussolinija na to, da u rimskom senatu odgovori njemačkom ministru inostranih djela. Mussolini je odgovorio ovako:

«Ja u cijelosti potvrdjujem moj predjašnji govor, pa i njegov završni pasus glede italijanske zastave na Brenneru. Tu moju tvrdnju Stresemann može da interpretira kako mu drago, a Italijani će interpretirati je tako, da Italija nikada ne će dopustiti, da mirovni ugovori, koji joj garantiraju granice krvlju stečene budu ma čime povrijedjeni.

Stresemann je išao da dokaže, kako su protuitalijansku propagandu vodili samo neki pojedinci, ali njemu je pri tome izbjegla s vida činjenica, da su propagandu vodili skoro svi njemački listovi, pa i službena «Tägliche Rundschau», organ ministarstva vanjskih posala. U toj propagandi su angažirani jedan ministar prosvjete, neki sveučilišni profesori i mnogi državni funkcionari. Propaganda je sprovadjana u školama, na poštama i ulicama i na tržištima. Postojao je takodjer jedan dobro pripremljeni bojkot protiv Italije, koji je imao da započne sa strane njemačkih turista, a po tom sa strane njemačkih trgovaca. Stresemann je očito zaboravio, da je na 29. januara u Pruskom saboru pao predlog, da se protiv Italijana odlučno istupi i da se neke privatne italijanske škole u Pruskoj smjesta zatvore. Stresemann je izbjegao da odgovori, veli Mussolini, na moju tvrdnju o imperijalističkim namjerama Njemačke i Austrije za vrijeme rata. Te njemačke namjere nisu ni danas zaboravljene u širokim masama njemačkog naroda.»

Demantira Stresemannovu tvrdnju, da se prema Nijemcima u južnim Tirolu nasilno postupa. Poziva Njemačku, da se odazove vapajima Danaca u Schleswig-Holsteinu, koji traže, da im se dadu škole za njihovu djecu. Njemačka — veli Mussolini — neka izvadi gredu iz svoga oka, pa onda neka gleda na trn u italijanskom oku. Smatra smješnom Stresemannovu usporedbu o uzajamnom postupku Italije i Jugoslavije, prema narodnim manjinama. Ovo usporedjenje ne može da vrijedi za Austriju i Njemačku, jer Italija nema u Njemačkoj i Austriji svojih manjina, dok su se Jugoslavija i Italija medjusobno nagodile za recipročni postupak sa italijanskim odnosno jugoslovenskim manjinama(?!).

Na koncu svog govora Mussolini ističe, da iz izjave Stresemannove jasno proizlazi da Njemačka namjerava preuzeti unutar i izvan Lige Naroda nadzor nad svim mjestima u svijetu, gdje god ima Nijemaca, pa i nad malobrojnim Nijemcima u južnom Tirolu. Zatim tvrdi da je Stresemann lagao, ustvrdivši da je pučanstvo u južnom Tirolu nezadovoljno sa postupkom italijanskih vlasti, te kao dokaz navodi izjave njemačkih učitelja u južnom Tirolu, koji odlučno tvrde, da je postupak italijanskih vlasti vrlo korektan.

Ponavljam — veli Mussolini — da će Italija ostati na ovom stanovištu: Prvo, da njemačko pučanstvo u južnom Tirolu ne predstavlja one manjine, o kojima je riječ u mirovnim ugovorima, pa se zato za njih ne može tražiti nikakova zaštita na osnovu internacijonalnih ugovora. Drugo, Italija više nikada ne će dopustiti, da se o tome vodi diskusija u bilo kojem internacijonalnom forumu, pa je zato suvišan svaki pokušaj da se ovo pitanje iznese pred Ligu Naroda. Treće, fašistička vlada će energično reagirati na sve slične pokušaje, koji bi išli zatim, da se pitanju južnog Tirola dade neko internacijonalno značenje. Italijani ne će dopustiti, da se za 100.000 Nijemaca, koji su u minulim invazijama došli na italijanski teritorij bude ugrožena sigurnost i mir čitave Italije. Završujući svoj govor Mussolini naglašuje, da Italija ne može zaboraviti na postupak Njemačke od 1866. do 1915., jer je Njemačka za to vrijeme stalno držala Italiji nož pod vratom prijeteći joj, da će sa granice u Trentinu zakoraknuti sve do rijeke Pada i otrgnuti od Italije čitavo područje u sjevernoj Italiji do Gardijskog jezera. Današnje granice — veli Mussolini — svete su za Italiju i po tome su dakle nepovredive. Govoreći o tome, uvjeren sam, da sam tumač volje i želje čitavog italijanskog naroda.

RUMUNJSKA.

Izborna borba. — Krvavi sukobi. — Mrtvi i ranjeni.

U Rumunjskoj se već nekoliko dana vodi užasna izborna borba. Malne u svim većim mjestima došlo je do krvavih sukoba izmedju pristaša udružene opozicije i vladine stranke. U sukobima nastradalo mnogo gradjanskih i vojničkih lica; bilo je mrtvih i ranjenih. Vlada je radila svim silama oko toga, da spriječi opoziciji podnošenje kandidatskih lista za općinske izbore. Na taj način joj je uspjelo, da u 1913 općina proturi samo svoje liste, tako da u tim općinama uopće ne će biti vodjeni nikakvi izbori, nego će kandidati vladine stranke biti proglašeni izabranima bez protukandidata. U 14 općina opoziciji je uspjelo da protura svoje liste bez vladinih protukandidata. Jučer su započeli «izbori» u 1466 općina. Ako svi znaci ne varaju, pobjedu će iznijeti vladina stranka. U Rumunjskoj je naime običaj, da po noći prebace opozicijonalne glasove u vladine žare tako da vladina stranka ni u kojem slučaju ne može da bude poražena. Zamislite: izbornik ima pravo po miloj volji da bira zastupnika i da glasuje za koju stranku hoće, a vlada opet da po noći pokrade njihove glasove i da ih baci u svoje žare. Drugi dan ujutro dodje izborna komisija, koja prebroji sve glasove. Ta komisija ima pravo da ustanovi, da je ogromna većina glasala za vladinu stranku. Tako se je dešavalo kod prošlih izbora u Rumunjskoj, a tako se dešava i kod svih. Sistem je doduše nedemokratičan, ali vrlo praktičan. Sve ide u redu, i nitko ne može da ustvrdi da Rumunjska nije demokratična država!...

---

u poljuprivredu. Ko recenzira knjige? Onaj, koji nije nikada napisao ni jedne knjige. Ko piše najdulje uvodne članke o državnim finansijama? Oni, koji imaju najljepšu priliku, da ništa o tome ne doznaju. Ko piše izvještaje o ratu s Indijancima? Gospoda, koji ne znadu razlike izmedju jednog «vigvama»[1]) i jednog «tamtama»[2]), ljudi, koji nisu nikad imali prilike, da se s «tomahavkom»[3]) natječu, ili da jednom porodičnom članu vade strijele, da s njima zapale oganj u taboru! Ko postavlje ljude, da budu trijezni i jadikuje proti zamamljivoj boci? Momci, koji sami ne će biti trijezni, dok ne legnu u grob! Ko uredjuje poljoprivredne novine — bijela repo? — Ko drugi nego propali redaktor gradskih novina, ili ljudi, koji su kao pjesnici ostali bez sreće, koji sa groznim dramama slabe poslove čine i ne mogu da prodaju svoje žute željezničke romane. Oni se bacaju na poljoprivredu, da još malo vremena izbjegnu ubožnici. Vi hoćete da me podučite o redigovanju? Ja sam sve to prošao od A do Z, i ja Vam mogu reći: Čim manje čovjek zna, tim silnija je njegova vika i tim veća njegova plaća. Za boga — da sam bio barem neznalica, a ne naobražen, da sam bio barem bezobrazan, a ne bojazljiv, bio bih došao do imena na tom sebičnom svijetu! Gospodine, ja se opraštam s Vama. Pošto ste ovako s menom postupali, pripravan sam, da idem. Svojoj dužnosti sam udovoljio i svoj kontrakt sam ispunio, u koliko mi je bilo dopušteno. Obećao sam, da ću Vaš list učiniti interesantnim za sve razrede. — i to sam učinio. Rekao sam, da mogu dotjerati nakladu Vašega lista do 20.000 komada — i to bi se bilo dogodilo, da ste mi dali još četrnaest dana vremena. Osim toga bih Vam bio pribavio najbolji krug čitalaca, nijedan poljoprivrednik ne bi bio medju njima, nijedan čovjek koji bi znao razliku izmedju jednog stabla lubenica i breskvine loze. **Vi** gubite pri tome, **Vi**, kolačino bilje, ne ja. Sluga pokoran!

I nakon toga odoh.

[1]) vigvam = indijanska riječ, znači šator.

[2]) tamtam = indijanska riječ, zove se i gong, muzikalni instrument.

[3]) tomahavk = indijanska riječ, znači sjekira.

JUGOSLAVIJA.

Da li će vlada podnijeti ostavku?

Prošlog tjedna donijeli smo po jugoslovenskim novinama kratku vijest, da je došlo do spora izmedju radikala i Radića i da će radi toga doći do demisije vlade. Napomenuli smo, da je spor nastao uslijed Radićevih zborova u Bosni i Dalmaciji.

Medjutim doznajemo, da je taj spor posvema izgladjen.

Radić je izjavio, da su bile netačne novinske vijesti o njegovim govorima u Dalmaciji i Bosni. On da je svagdje naglasivao potrebu bratskog sporazuma izmedju Srba i Hrvata. Njegovi zborovi da nisu imali svrhu, da se uspiruje mržnja izmedju Srba i Hrvata i da se ruši današnja vladina koalicija, već da se osujeti protudržavna propaganda papinog nuncija u Beogradu, g. Pelegrinettija, koji duševno stoji na čelu klerikalnog pokreta u Jugoslaviji. «U našoj državi — naglasio je g. Radić — mora da se vodi narodna politika, a ne klerikalna. Klerikalni je pokret vodjen iz Rima, a mi ne možemo dozvoliti da se tudje vlasti umješavaju u naše unutarnje prilike. Naš je narod duboko prožet katoličkim osjećajima, ali o klerikalizmu, koji je vodjen iz Rima, ne će ni da čuje.»

Radićeva izjava se je neugodno dojmila g. Korošca, pa je zatražio od predsjedništva Narodne Skupštine stenografski zapisnik. Jugoslovenske novine pišu, da će dr. Korošec u Narodnoj Skupštini reagirati na tu Radićevu izjavu netom za to dobije predhodno odobrenje sa strane papinskog nuncija ili Vatikana.

Osim toga se je Radićeva izjava neugodno dojmila i Vatikana. Kako doznajemo, Vatikan je zatražio od jugoslovenske vlade zadovoljštinu.

Medjutim Radić je sa svojim izjavama prilično ublažio napetost, koja je nastala uslijed njegovih govora u Bosni i Dalmaciji, tako da o demisiji vlade za sada nema ni govora. Štaviše: doskora će biti objavljen sporazum izmedju radikala i radićevaca, iz kojeg proizlazi, da i Radić priznaje vidovdanski ustav i posvemašnje narodno i državno jedinstvo Srba, Hrvata i Slovenaca.

Promjene u jugoslovenskoj diplomatskoj službi.

Kralj je potpisao ukaz ministarstva inostranih djela o razmještaju poslanika i diplomatskih činovnika. Tim ukazom g. Živojin Balugdžić, poslanik u Berlinu, premješten je za poslanika u Rimu. Na njegovo mjesto u Berlin ide g. dr. Josip Smodlaka, dosadanji poslanik pri Vatikanu, za poslanika pri Vatikanu odlazi dosadanji poslanik u Varšavi g. Jevren Simić. G. Vojislav Antonijević, poslanik u Rimu, premješten je za poslanika u Madridu, pošto dosadanji poslanik na španjoiskom dvoru g. Dragomir Janković ostaje u Beogradu na dužnosti ministra dvora. Za poslanika u Varšavi odlazi g. Tihomir Popović, poslanik u Budimpešti.

Općinski izbori u Bugarskoj.

Ovih dana su u Bugarskoj izvršeni općinski izbori. Prema prvim izvještajima, koji su ovamo stigli, nije bilo nikakovih incidenata. Demokratičeski Zgovor dobio je većinu. Rezultati u Sofiji samoj su ovi: Demokratičeski Zgovor 10.462, demokrate 3.288, neutralci 1.099, socijaliste 2.661, zemljoradnici 3.657, Stanbuliste 1.918, narodni liberali 4.683, radikali 978. Kako se vidi, najslabiji su radikali, socijaliste i komuniste. Vladina stranka tvrdi da su mnogi radnici obih frakcija glasali za liberale i za zemljoradnike.

Domaće novosti

Zaigrali 100,000.000 lira.

U malenom italijanskom mjestu, u S. Ferdinandu, žive neki siromašni invalid Toracca. Malena ličnost. Ali unatoč toga on je doživio veliku slavu, kakve možda još nije doživio nijedan invalid iza svjetskog rata. Ovih dana nije bilo jednog gradića, jednog sela, gdje se nije spominjalo njegovo ime.

A zašto? — Čujte samo: Svojedobno mu je umro otac. Taj njegov otac bio je u svojoj mladosti prilično bogat čovjek. Uslijed neprestanog igranja na lutriju umro je kao najveći siromah. Svojemu sinu ostavio je dragocjenu baštinu: ključ, po kojem se već unaprijed može uvidjeti, koji brojevi će biti izvučeni na lutriji. Doduše taj ključ nije donio sreće ni njemu ni njegovom ocu, ali je donio nekoj drugoj dvojici ili trojici.

Kako javljaju italijanske novine, Toracca je pred par sedmica prorokovao, da će narednе subote biti izvučeni nekoji brojevi. I odista: njegovo se proročanstvo ispunilo. Tko je igrao one brojke, za koje je on rekao da će biti izvučeni, dobio je «terno» i «ambo». Toracca, razumije se, nije dobio «terna», jer nije htio da igra na lutriju.

No sada je njegova slava počela da raste. Od malog smrtnika postao je najedamput veliki čovjek: prorok i spasitelj siromašnih ljudi. Razni ljudi molili su invalida, da ih pomogne u teškom momentu. Gospodja, koja treba novaca za glasovir, moli invalida da joj prorokuje brojke, koje će biti izvučene na lutriji; državni činovnik ga moli sretne brojke za spas svoje porodice; grofica radi nabave kreveta za bolnicu itd. itd. Toracca je u svemu dobio 300 kg pisama, u kojima ga mole, da im prorokuje brojke, koje će biti izvučene naredne subote.

Posljedica toga bila je, da je Toracca prošle sedmice držao sakupljenoj masi jedan govor, u kojem ju je pozivao, da igra na lutriju i to ove brojke: 33, 48 za Napulj, a 44, 68, 54, 33 za ostala lutrijska središta.

Naravno, da se je to «čudo» pročulo na daleko i široko. Cijela je Italija bila kao u ludilu radi toga. Svak je htio da igra napomenute brojke, jer je bio uvjeren, da će mu to donijeti sreću i osladiti život. Masa je u takvoj mjeri navalila na lutrijske urede, da su čak i karabinijeri morali držati red.

Svi, koji su igrali nestrpljivo su čekali vijest o rezultatu vučenja lutrijskih brojki.

Konačno je nastalo silno razočaranje, kad se saznalo, da nije izvučena nijedna brojka, koju je prorokovao invalid Toracca.

Prema najnovijim vijestima, prošle sedmice dobila je državna kasa 180 milijuna lira.

Vjenčanja.

Prošlog ponedeljka, dne 15. ov. mj. vjenčali su se naši prijatelji iz Pule: g. Ivan Turak sa g.djicom Josipom Udovičić i g. Antun Radolović sa g.djicom Jorlandom Bertuzzi.

Bilo sretno i berićetno!

Svega po malo

Napredak poljodjelstva u Rusiji

svake je godine bolji i veći. Prije svjetskoga rata bio je veći dio zemlje u rukama velikih bogataša i grofova, a seljak, ruski mužik, bio je u pravom smislu riječi bespravan. Nakon revolucije godine 1917. prilike su se stubokom promijenile, seljak je postao vlasnikom čitave zemlje. U prvo vrijeme poljoprivredna proizvodnja bila je znatno popustila, tako da se nekoliko godina pače nije ni moglo da pomisli na izvoz žita iz Rusije, iz te tako zvane žitnice Evrope. Zadnjih godina vidimo u Rusiji veliki napredak i preokret na bolje. Udruženo rusko seljaštvo u jakim i čvrstim zadružnim savezima uz neograničenu podporu dr. vlasti, ulaže sve svoje sile, da što više plodne zemlje pretvori u kulturno tlo. Najnovije vijesti javljaju iz Amerike, da je ruska vlada naručila kod najvećega amerikanskoga društva za poljodjelske strojeve (kod Fordovoga društva) deset tisuća traktora (to su veliki automobili, kojima se može obradjivati polje) s opremom i plugovima u vrijednosti od šest milijuna dolara ili oko 150 milijuna lira u našem novcu. Svi ovi strojevi prema ugovoru imadu u najkraće vrijeme stići u Rusiju radi proljetnih poslova u polju. U isto vrijeme osnovane su po cijeloj Rusiji škole i večernji tečajevi, gdje se seljaci uče baratanju modernim gospodarskim spravama i gdje se upućuju u sva pitanja seljačkoga gospodarstva.

Dijete u škafu vruće vode.

Način života na selu ne dopušta ne samo da se potpunoma spriječe, već niti da se u većoj mjeri ograniče razni nesretni slučajevi, koji se vrlo često dešavaju sa nevinom seoskom djecom, koja su prepuštena sama sebi. Tako je i seljanka Jelka Kos iz Bosanske Dubice napunila pun škaf vrele vode u kući, hoteći prati rublje, ali kako je morala prigledati marvi, izišla je na čas iz kuće, u kojoj je ostao njezin 5-godišnji sinčić Pero. Neka zla sudbina nagnala je malog Peru, da se stane penjati po ljestvicama, koje vode na tavan, a koje su bile u blizini škafa sa vrelom vodom. Kad se je popeo preko nekoliko stepenica, osklizne mu se noga i on padne u vrelu vodu. Osjetivši grozne boli, a ne znajući si pomoći, stane zapomagati, a na njegovo zapomaganje doleti majka, koja ga izvuče iz vrele vode. Dijete je iste večeri u groznim mukama umrlo.

Crnački «Sin božji» osudjen na smrt.

Pariške novine dobivaju radio vijest iz Rta Dobre Nade, da je crnac Makilesa, koji se nazivao «Sinom Božjim» i krstio svoje vjernike zarinuvši ih u rijeku i držeći ih ispod vode toliko, da bi ovi jadnici umrli, uapšen i osudjen na smrt. On će platiti životom svoju ekscentričnost. Njegov drug i glavni apostol takodjer crnac Shanvilla slijediti će njegovu sudbinu te će biti skupa sa svojim učiteljem smaknut.

125-godišnjica Prešernova rodjendana.

10. ovoga mjeseca bila je u ljubljanskom dramskom gledališču proslava Prešernove uspomene o 125-godišnjici njegova rodjenja. Narodno gledališče i društvo slovenskih književnika priredilo je akademiju, koja je vrlo uspjela. Gledališče je bilo dupkom puno. Pozornica je bila ukrašena pjesnikovim poprsjem jugoslovenskim i slovenačkim trobojnicama i cvijećem. Prva tačka programa bio je prikaz g. Otona Župančiča, u kojem je ocrtao kratko i jezgrovito Prešerna kao pjesnika, čovjeka, borca i mučenika. G. Župančič je osim toga vrlo dobro recitirao i neke njegove pjesme. Ljubljansko «Jutro» donosi tom prigodom faksimile jednog njemačkog pisma Prešernova češkom pjesniku Ladislavu Celakovskomu od 29. aprila 1883. Ovo pismo dokazuje, kako su klerikalci, koji sebi uvijek pa i danas prisvajaju ulogu protektora kulture, postupali i sa Prešernom kao ranije sa Trubarom i kasnije sa Cankarom sasvim nekulturno.

Predebeo za tamnicu.

U Bratislavi je nedavno uapšen rumunjski narodni poslanik, G. Maroscan, koji je osumnjičen, da je u Pragu na štetu nekoga seljaka pronevjerio 20.000 čeških kruna. On je odlučno poricao taj čin, no ipak je do daljnjega zadržan u pritvoru. Medjutim kad su htjeli da ga zatvore u jednu ćeliju, došlo je do tragikomičnih scena. Poslanik Morocsan važe naime 135 kilograma i vanredno je debeo, pa ga nisu mogli ni u jednoj ćeliji zatvoriti, naprosto zato, što je bio suviše krupan, a da bi mogao proći kroz mâ koja vrata tamnice. Prokušavali su različne ulaze, gurali ga amo i tamo, lijevo i desno i konačno je morao biti zatvoren posve odjelito u posebnim prostorijama u gradu.

Proces Matteotti održat će se 16. ožujka u Chietti.

Kako javljaju iz Rima, 8. ožujka počinje redovito zasjedanje porote u Chietti. Izmedju ostalih procesa najavljen je i proces Matteotti, u kojemu su optuženi Amerigo Dumini, Albino Volpi, Vida Giuseppe, Poveromo Amleto, Malacria Augusto, zbog umorstva narodnog poslanika Mateottia; proces će započeti 16. ožujka.

Ubija ženu, jer ga nije na vrijeme probudila.

U Baerodeles-Termode u Belgiji, jedan je radnik bio naredio svojoj ženi, da ga svakog jutra probudi na stalan sat. Prije par dana je žena zaspala i nije probudila na odredjeni sat muža. Kada se muž probudio i vidio, da je zakasnio, razbijesni se kao zvijer. Uhvati veliki kuhinjski nož i ubije jadnu ženu, koja ga je na koljenima molila za milost, a zatim se sam ubije.

Ubio tri ljekara, jer da nisu znali da ga izliječe!

U Moskvi je u tamošnju kliniku došao jedan besposlen radnik Losgačov koji je imao da se podvrgne liječenju. U času kad je dr. Maisel htio da ga pregleda, izvadio je revolver i ubio doktora. Nakon toga je pošao u obližnju dvoranu gdje je našao dr. Meljičarskog koga je takodjer ubio. Kad je nadošao direktor klinike dr. Hirschfeld čuvši detonaciju, Lusgačov je pucao i na njega koga je takodjer ubio. Nakon toga je počinio samoubijstvo. U pismu okje je nadjeno kod njega, napisao je da se je osvetio ljekarima koji nisu znali da ga izliječe.

60° ispod ništice!

U sjevernoj je Švedskoj zavladala tako silna studen da je u okolici Pitea termometar sišao do 60 stupnjeva ispod ništice. To je najveća studen koja je ove godine zabilježena u svijetu.

Neprestano plesati — 22 sata!

U New Yorku se je ovih dana vodilo natjecanje za svjetski rekord u plesu. Plesalo se je najnoviji «crnački ples» koga se nazivlje «charleston». Šesnaest se je parova natjecalo. Do kraja su izdržala samo tri para. Plesala su neprestano 22 i po sata — pocijepavši potpuno cipele. Ovo je svakako rekord u istrajnosti. Ti bi parovi bili još i dalje plesali da nije intervenisala policija «iz humanih razloga».

Darovi

u fond Istarske Riječi.

Darovaše: Dr. Lovro Skaljer 100.— lira Josip Tanković iz Drvara 30.— dinara, Pekišić Matko iz Zagreba 25.— dinara.

Uprava plemenitim darovateljima najlepše zahvaljuje!

Na predlog našeg prijatelja gosp. Mate Vlašića sakupljeno u veselom društvu u Novojvasi kod Poreča 46 lira i 50 cent. za fond «Istarske Riječi» uz poklik «živili naši na vratima Porečkog grada», za razlog, što im nije bilo dopušteno da glasuju kod zadnjih općinskih izbora. Darovali su slijedeći: po 10 lira: Mate Vlašić; po 5 lira: Vlašić Ivan, Košić Ante, Košić Blaž, Grbac Mate, po 3 lire: Pribetić Josip, Pribetić Mate, Vlasić Aleksandar; po 2.50: Pribetić Ante; po 2 lire: Vlašić Miljukov; po 1 liru: Pribetić Vera i Pribetić Erminia.

Plemenitim darovateljima najljepše zahvaljujemo te im i mi kličemo: Živili naši pred vratima Poreča!

Prigodom vjenčanja gosopdina Mićela Dekovića sa gospodjicom Andjelkom Momić u Novojvasi kod Poreča, a na predlog gospodina Petra Fabića, da se znade, da ondje žive Jugosloveni i da će živiti na vjeke, a uz poklic «pomozimo naše jedino političko glasilo u Istri nakupljeno je za fond «Istarske Riječi» lira 104.50. Darovaše po 10 lira: Fabić Petar, Deković Mićel, Deković Ante, Košinožić Ivan, Pauletić Josip; po 5 lira: Fabić Marija, Roša Ivan, Momić Josip, N. N., Deković Ivan, Deković Andjelka, Deković Katarina, Deković Ante; po 4.50: Momić Marko; po 3 lire: Momić Mate; po 2 lire: Fabić Ana, Roša Nadalin; po 1 liru Momić Marija i Deković Ivan.

Svim kićenim svatovima najljepše zahvaljujemo a mladom paru želimo svaku sreću i neprekidnu ljubav u njihovom zajedničkom životu i neka ih Bog poživi u zadovoljstvu do duboke starosti, a rodu svome da odgoje prave sokolove.

DOPISNICA UREDNIŠTVA

Gosp. Mate Vlašić, Novavas. Za 25 komada koledara primili u redu 62.50 lira. Hvala!

DOPIS UPRAVE:

Molimo one naše praplatnike koji ima... brojeve 1, 4, 9, 21, iz godine 1925 Narodn... Gospodara, da nam ih po mogućnosti ... šalju.

Kuhar Josip, Drvar. Primili smo poslanu nam preplatu.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST“ U TRSTU

Josipa Udovičić
Ivan Turak
vjenčani
Pula, dne 15. februara 1926.

✝

Tužnim srcem javljamo rodbini, prijateljima i znancima, da je naša majka

Foška ud. Krajcer

danas, nakon kratke bolesti, blago usnula u Gospodinu.

Pogreb nezaboravne pokojnice obavit će se 17. ov. mj.

U Sv. Petru u Šumi, 16. februara 1926.

SINOVI:
Josip, dr. Ivo, Blaž, Antun i Šime.

Broj 8 Poštanski tekoći račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 25. februara 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ"

izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin". Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I, Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari". — Narodna poslovica.

Dobra riječ jednog fašističkog prvaka

U glavnom gradu Bavarske, Münchenu, izlazi njemački list: «Münchner Neueste Nachrichten». Te su novine mnogo uvažene, pa se čitaju i izvan granica Bavarske i Njemačke. One se živo zauzimlju za njemačku manjinu, koja se nalazi u Italiji, tako da su i za posljednjeg njemačko-italijanskog spora zauzele vrlo odlučno stanovište, dakako u njemačkom smislu.

Prije nekoliko dana poslalo je uredništvo toga lista u Trentin jednoga svoga saradnika, da na licu mjesta izvidi, što se to tamo dogadja. I saradnik «Münchner Neueste Nachrichten» otišao u Trentin, obišao one njemačke krajeve i zabilježio, što je važnije vidio i čuo.

Nas zanima njegov prvi izvještaj, koji je izišao štampan u «Münchner Neueste Nachrichten» dne 4. februara o. g. Saradnik neki g. von Engelhardt, posjetio je tom zgodom i pokrajinskog sekretara fašističke stranke, g. dra G. Stefenellija. Fašistički prvak primio ga je ljubezno, ponudio mu da sjedne i — razgovor započne. Nijemac je odmah zasjekao u stvar i objasnio, pošto je došao. On je medju ostalim rekao, da Nijemci ne bi mogli mirna oka gledati, gdje se njihovoj braći u Italiji silom oduzimlje njihov jezik, a po tome i njihova narodna svijest. Italija i Njemačka nekako da su kao stvorene, da budu prijateljice — no to prijateljstvo bilo bi nemoguće, kad bi se u Italiji Nijemci progonili i kad bi im se otimala njihova nacionalna i kulturna prava.

— U Evangjelju stoji — nastavi Nijemac: Dajte caru, što je carevo, a Bogu, što je Božje! **No upravo Bog je onaj, koji našim srcima govori kroz naš jezik i kroz naše pleme.** To su stvari, rekao je još Nijemac, u koje ne bi nijedna vlada na svijetu smjela nekažnjeno da dira, pa nadodao: — Dajte vi Nijemcima u Tirolu slobodu u jeziku i u njihovom narodnom razvitku, pa ćete od njih učiniti vaše najbolje i najpouzdanije gradjane.

Dr. Stefenelli slušao ga je pažljivo, a kad je svršio, počeo je da ga pobija veleći, da Italija hoće pod svaku cijenu da u Tirolu provodi svoju nacionalnu politiku, ali da nema namjere, da iznarodi Nijemce; što žive u njenim granicama.

Pri tom je dr. Stefeneli pristupio Nijemcu bliže i oštro naglasio ove riječi:

— Mi bismo prezreli svakog tirolskog Nijemca, koji bi k nama došao i rekao: — Ja sam Italijanac! On može mirne duše da ostane Nijemac, ali i dobar italijanski državljanin.»

Dobra, čestita, muška riječ! Ona se na vlas slaže sa svim onim, što mi već nekoliko godina pišemo i govorimo. Mi smo nekim — na sreću vrlo malobrojnim — slabićima, malodušnicima i beznačajnicima više puta u lice doviknuli:

— Vi ste tisuću puta glupi, ako mislite, da ćete Italijana prevariti, ako mu kažete: — Šior, mi smo Italijani! Italijanac ima fini nos: on osjeća na stotine tisuća milja daleko, da vi niste njegovi ni po rodu ni po jeziku, pa kad mu dodjete bliže i njemu kažete, da ste Italijanci, onda on učini ono, što je Dr. Stefenelli rekao onome Nijemcu: on vas šiba svojim prezirom... Pravi, čistokrvni Italijanac, kaošto je i onaj fašistički prvak u Trentu, ne traži od vas drugo, nego da budete dobri italijanski državljani, i kao ono Nijemcima tako kliče vama i svima nama: - Ostanite Jugosloveni!...

I tako je pravo!

Dr. Stefenelli govorio je kao pravi, čistokrvni Italijan. On hoće da bude vjeran svojim djedovima, koji su ipak u prošlosti bili nešto drugo, nego li oni njemački Ergeri i Bergeri ili pak naši Jožine i Franine. On hoće da italijanska rasa ostane čista — a to je ono, što najviše vrijedi. Italijani su velik narod, njima ne treba tudje primjese, zato oni i vele nama i Nijemcima: — Budite Nijemci! Budite Jugosloveni! Samo ostanite dobri italijanski državljani.

A mi odgovaramo: — Bit ćemo dobri italijanski državljani, to bolji, što se bude s nama ljepše i čovječnije postupalo i što se više bude poštovao naš mili, materinji jezik, kroz koji govori i naš dobri, stari Bog...

VIKTOR CAR EMIN:

Družba sv. Ćirila i Metoda za Istru

(Svršetak.)

Sve te i tolike druge stvari i zgode pridonijele su, da je naš narod gledao u Družbu kao u nešto, u čemu su utjelovljene sve njegove težnje, njegove ljubavi i nade. Oko nje bio se stvorio nimbus, koji je osvjetljivao sva naša i najzabitnija sela, sve naše lugove i planine. Tom činjenicom računali su uvelike naši pronicavi vodje i kad je trebalo da narod dade oduška kakvom svom velikom veselju, kao ono iza izbora god. 1907., upriličili bi u zgodnom mjestu glavnu Družbinu skupštinu, i to je dostajalo, da se na utanačeni dan nadju pod Družbinim barjakom hiljade i hiljade razdragana naroda iz svih krajeva Istre i ostrva

Nesamo to, već i onda, kad je trebalo, da se digne snažan protest protiv kakve krupne nepravde, odabirao se dan Družbine glavne skupštine i sakupljen bi narod tu dao oduške svome ogorčenju i ovlastio svoje prvake na odlučne korake... A dešavalo se, da se na skupštini digla i po koja opomena upućena daljnoj a i bližoj braći. Prof. Vjekoslav Spinčić, koji je punih 20 godina bio družbinim predsjednikom i koji je upravo ljubomorno bdio nad narodnom slogom, obratio je u svom lijepom govoru držanom 14. juna 1914. na posljednjoj Družbinoj skupštini u Lignju, kraj Lovrana, pažnju na izvjesnu struju, što se u novije vrijeme stala da uvlači medju narodne redove.

Ideje, kojima se ta struja zanosi, nisu se rodile u Istri, one su importirane izvana, i vrlo zaslužni narodni borac nije mogao da narod ne upozori na tu novu opasnost.

Kao uvijek tako su i onog puta predsjednikove riječi naišle na odobravanje svih dobrih i poštenih, kojima je bilo stalo do narodne sloge.

Od svih narodnih organizacija Družba je bila jedina aktivna i u najteže vrijeme svjetskoga rata, što joj je u narodu podiglo ako moguće još veću ljubav i cijenu. U raznim zapuštenim selima Družbini su učitelji išli narodu u svemu na ruku. Neki su od njih imali u svojim školama otvorene pisarne, gdje su se za naše siromahe besplatno sastavljale molbe i pisala pisma onima na frontu ili u zarobljeništvu. Družba nije zaboravljala ni svoju nesretnu evakuiranu braću u tudjini: a najveće njezino djelo u vrijeme rata jeste skrb o izgladnjeloj djeci, koju je ona slala u Hrvatsku na prehranu. Do tri hiljade onih naših izgladnjelih sirota prošlo je u ono doba kroz naše ruke i o svima se vodio račun u bratskom sporazumu sa Središnjim odborom u Zagrebu.

Svemu tomu pa i drugome, što se ovdje radi nestašice prostora ne može sve navesti, treba tražiti razloga u onoj neizmjernoj ljubavi, kojom je naš Istranin zavolio Družbu. Ta ljubav je još i sada živa u srcima naših ljudi, i danas, pošto je naša sveta institucija prisiljena na nerad, narod još uvijek gleda u nju kao u jedan prelijepi san, u kome još uvijek sijevaju kao sunce zlatni ideali nezaboravnih otaca naših.

Od dana, kad je Družba Sv. Ćirila i Metoda za Istru stupila u život, pa do posljednjeg trenutka, kad je uslijed više sile i zadnja njezina škola zatvorena, «Edinost», naša vrla i junačka «Edinost», pratila ju je na svakom koraku. Imala je ona medju svojim stupcima za nju svoje posebno mjesto rubriku: «Za Družbo sv. Cirila in Metoda za Istru»; i «Edinost» je češće pozivala narod, da se sav okupi oko svoje lijepe ustanove, i njezini su predstavnici dolazili na Družbine sastanke i puštali da na najvidjenije mjesto u listu dolaze govori našeg predsjednika i izvještaji tajnika i blagajnika. Po tome je i «Edinost» pridonijela nemalo Družbinom napretku, i meni je drago, što mi je dana zgoda, i to baš sada, prigodom slavne pedesetgodišnjice toga našega neustrašivog lista, da to istaknem i da mu još jednom zahvalim u ime svojih bivših drugova u Ravnateljstvu i u moje sopstveno na bratskoj pažnji i dobroti.

Roditeljima koji su prvi pozvani da odgajaju svoju djecu

Dječja bol.

Dječija bol je istaknuto pitanje odgoja. I to jako važno o kojem roditelji, obzirom na život svoje djece, moraju da vode računa. Bol opominje dijete i daje mu razumjeti da nije na pravome putu. Bol sili dijete da prekine započeto djelovanje. Roditelji će ove pojave znati da primijene najobičnijim djelima svoje djece: jelu, pići, igri, navikama itd. Svaka poteškoća u dječijem djelovanju je prava bol, koja zgodno upravljana podstiče energiju, privikava naporu i ustrajnosti, čeliči volju te razvija ustrpljivost, odvažnost, blagost, kao i samilost prema tudjim nevoljama. Bol je ovdje bitno odgojna. Naravno da će roditelji, osobito pripaziti na onu djecu koja su naklona na tvrdoću srca, okrutnost. Paziti će oni i na to da ta bol ne prede dopuštenu mjeru, jer je naravno da se ove odlike ne bi postigle. Bol, ako je umjerena i užitkom združena, može da u dječijem životu vrši jednu spasonosnu ulogu. Življenje i nije drugo nego vršenje nekog napora, borba kojom hoćemo da koristimo, da ispunimo zadaću koja nam je namijenjena. Ovu borbu ne podržavaju samo užitci nego i boli koje očeličenoj duši ne smanjuju energiju već, naprotiv, bude na nove djelatnosti. Montaigne je rekao: «Bol je užarena peć u kojoj se duša prekuhava.»

Svi roditelju znadu, da je kazna potrebna hoće li da se dijete popravi, da se dovede na pravi put ako ono ponekad zaluta. Kazna je, s toga što prouzrokuje bol, zaista jedno važno odgojno sredstvo, ali se ona još i danas, nažalost, u mnogim kućama tako primjenjuje da postaje sredstvo kojim se dijete ponizuje, povredjuje u njegovom dostojanstvu i moralno čini nižim od drugoga. Danas kada se u doba demokratije dječije dostojanstvo mora poštovati, nestaje pomalo one nasilne i brutalne discipline koja se ispoljava u tjelesnoj kazni. Danas kada se više ne smiju spriječavati istinske potrebe djetetove, ukidamo ove i slične kazne koje nijesu blagotvorne boli. Danas prevladava nazor po kome kazne imadu da postanu savjetom za auto-popravak. Neka se roditelji čuvaju čestih kazni; neka upamte da navika otupljuje. Kazne nadalje moraju biti u tačnom razmjeru sa učinjenim pogreškama. Ovo je jedna od najslabijih strana kojom griješe, rekao bih, svi roditelji. Ima, naime, slučajeva gdje se upravo za nikakovu dječiju pogrešku znade primijeniti koja teška kazna, dok se preko mnoge teške i ozbiljne pogreške prelazi mukom. Kazna kao nametnuta umjetna bol ima čistu moralnu svrhu: podati djetetu osjećaj ličnog dostojanstva, odgovornosti i pravde.

•

Roditelji su dužni da razmišljaju o važnosti užitka i boli. Neka nastoje da gornja opažanja prisvoje i svojim ih novim popune. Uvidjeti će da se sve stastoji u poštivanju dječije naravi i da živjeti znači djelovati, vršiti napor, trpjeti. Njegovati će dakle i podržavati sve ono što podstiče dječiju energiju, spontanost i polet. Neka roditelji upamte da se u dječijoj naravi nalazi ukorjenjena prirodna potreba fizičke vježbe. Djeca potrebuju više inicijative i sitne odgovornosti, kako bi se navikla da okušavaju posljedice svojih čina. Roditelji će privikavati djecu svoju da se nekih užitaka lišavaju a nekoje boli da snose kako bi se naučila a da pri tome ne jadikuju, i oboružala se proti patnjama koje ih u životu neminovno čekaju. Roditelji će se svakako čuvati neumjesne i pretjerane nježnosti. Valja nastojati u pravom razmjeru odgajati srce i duh. «Osjetljivost je divan dar — veli T'romentin — ... ali jedino uz uvjet da je ne učinimo svojom neprijateljicom.»

DOPISI

IZ RIJEKE.

Jesmo li mi na ovom ili na kojem durgom svijetu? - Jedan italijanski sveti Johanc. Sušmel — komendator. - O maškare o — Sušak!

Ja ću vam sada nešto reći, a vi sudite onako, kako vam to bude zapovijedala vaša nepogrješiva pamet.. Kad ja gledam neke stvari, što se oko mene dogadjaju, pa onda kako su ljudi u nečemu u nečemu strašno prefrigani, a u nečemu neizmjerno glupi, dolazim na misao, da mi nismo više, gdje smo prije bili, na onoj našoj negdašnjoj kugli zemaljskoj, već na nekom drugom svijetu, na nekoj drugoj zvijezdi...

Vi ćete reći: — Ali čovječe Božji, pa kako smo mi dospjeli na taj drugi svijet, na tu drugu zvijezdu?

Ja to ne znam, ali ne bih rekao dva puta, da nije ona repatica Halleyeva iz godine 1910. imala tu svoje prste. — Kako to?

Pa Vi znate, a i djeca i vrapci znadu, da smo mi prije šesnaest godina prešli kroz njezin rep — kroz jednu ogromnu metlu, koja nas je jako lako mogla da povuče sa sobom i da nas ostavi na kakovoj drugoj zvijezdi. Vi ćete reći: — Pa kako je to moguće? Mi bismo to morali znati, kaošto zna i mačka, kad je sluškinja tjera metlom iz kuhinje ili iz koje sobe.

— To je sve lijepo i pametno — odgovaram ja, ali da vaša služavka, ili recimo kakav Kelner Sempioncina, mjesto mačke da tjera napolje kakvog tvrdog pijanca, zar mislite, da bi onaj pijanac znao, kako je dospio na ulicu?

— Ne bi. Tako se je moglo desiti i s nama. Rep one repatice bio krcat svakojakih plinova, pa i takvih, iz kojih se pravi šampanjac i razni drugi «peteši». I tako se moglo dogoditi, da smo se mi napili onih opojnih plinova i došli na drugi svijet ili na drugu zvijezdu u stanju, u kakvom više puta dolaze mnogi naši iz Sempioncina ili kakvog drugog sličnog lokala: niti što znamo, niti se čega sjećamo. A ipak smo na ulici. Jesmo, Boga mi!

— Dobro je — primijetit ćete vi: recimo, da smo mi svi došli u onom stanju na drugi svijet — no, a Rijeka? Zar je i ona s nama došla?

— Zašto ne? Rep one repatice vrlo je krupan i jak, može on sa sobom da odnese kudikamo silnije stvari nego li je ova naša Rijeka. Razumije se, da se na tom dugom putu može koješta i da izgubi. Tako se mi svi sjećamo, da je prije one nesretne repatice bilo u riječkoj luci sva sila brodova. Gdje su danas sve one ladje? Valjda su gdjegod ostale u zraku ili ih je pak kometa sa sobom odnijela. Sve je moguće — pa i to. A to se isto moglo dogoditi i s onim silnim vagunima, kojih je prije mnogo više bilo, pa i sa fabrikama, kojih više — kako vidite — nema. Te nestale, nekuda izgubljene stvari upravo kao da još snažnije potvrdjuju onu moju teoriju. Pa i naš Fijumanac i naš Sušačanin, kad se malo rastrezne, kako će i po čemu će najlakše doznati, da su prvu noć proveli u Sempioncinu? Pa po tome, što su im džepovi ostali totalno prazni. I naši su, fijumanski džepovi danas prazni — pa i to dokazuje, da se je nešto dogodilo s tim džepovima, to će reći s nama.

Ako vam još ni sada, poslije ovog dugog razlaganja nije jasno, da nije isključeno, te se mi nalazimo, na nekom drugom svisvijetu — e, onda ja vam tu više ne mogu pomoći.

Jeste li štogod čitali o onom italijanskom invalidu, koji je nekoliko dana bio na glasu kao nepogrješivi prorok državne lutrije? Čovjek je jednog dana izišao medju narod govoreći:

— Fratelli e sorelle! Ja sam od Boga dobio veliku moć, da vam mogu unaprijed reći, koji će brojevi izaći buduće subote... Evo vam ih: igrajte ih i vidjet ćete: dobit ćete!

I zaista oni, što su mu bili blizu, igrali su — i uistini — dobili.

Nato se glas o tom lutrijskom proroku raširio na sve strane. Ljudi kao ludi dolazili k njemu, da im kaže brojeve, a čovjek se sve znoji, znoji i znoji, ama baš onako kao nekoč sveta Johanca. Znoji se invalid i kazuje brojeve, a ljudi igraju na velike

svote, igraju, igraju — i kad je bilo u nedjelju: nijedan nije dobio ništa, ali je država od toga imala koristi nekih osamdeset milijuna lira. Neki vele, da nije toliko, nego nešto manje. Kako bilo da bilo — mi smo u ovom našem dvedesetom stoljeću doživjeli i to. Pa da nemamo katkada pravo, da se pitamo: ama ljudi Božji, gdje živimo: na ovom ili pak na kojem drugom svijetu?

Još jedna novost. Šusmel je postao komendator. Baš mi je drago, to više, što sam se neko vrijeme iskreno bojao, da naš Eduardo ne će tako lako do komende. Vi se sjećate onih članaka, što ih je pisao u «Piccolo» i u kojima je iznosio svu riječku nevolju, a sve pod naslovom: «Una città che muore». Tom zgodom bilo je protiv njega došlo do oštrih ispada, tako da se može otvoreno reći, da je on tada prošao mnogo gorkih. Svi su mislili, da je likvidiran za sve vijeke vijekova! No evo, hvala Bogu, i ta je bura prošla, i kako vidimo, došlo oproštenje, a i komenda. Sad je sve u redu. I neka je!

A sada još nešto, što takodjer nije bez vraga — to jest — bez one repatice.

Kako već znate, mesopusna sezona bila je ove godine na Rijeci vrlo mršava. Kavalkine ispod kritike, pokladni utorak bez «Korza»; da crkneš od melanholije! Pitam ovoga, pitam onoga: što je to? — i svak odgovara kao po dogovoru: — E, što ćete, u prošlim se je godinama Rijeka napirovala dosta, pa je i vrijeme, da malo otpočine.

— Hoće Rijeka da otpočine, ali ne će Riječani. Koliko ih je Bog dao svi su ti čestiti moji sugradjani bez razlike spola i političkog mišljenja otišli na dan mesopusta na Sušak, da gledaju «Korzo», što su ga priredili naši simpatični susjedi. Bilo je vrlo živo, pa su svi bili vrlo zadovoljni. Ovo je najbolji znak, da izmedju nas i naših susjeda ne treba nikakvih pisanih konvencija: mi možemo i sami da se sporazumimo, em smo i jedni i drugi sinovi onih negdašnjih mrkih senjskih Uskoka, kako nam je to lijepo dokazao Italijan Caprin. Tako smo mi bez ikakvih konvencija dali našim Sušačanima naš Sempioncino, a oni nama na uzvrat svoj sušački «Korzo» —. Bilo u sto najboljih časova!

Negdje u isto vrijeme slavio je u Gardone D'Annunzio godišnjicu svoje bakarske «Beffe».

Ima i još jedna «beffa», koju negdje slavi naš Zanella: «la beffa della stupida politica...»

Rokac.

IZ POREŠTINE.

Naši osjećaji, jadi i nevolje. - Che bel sludaco!

Naša slatka riječ razlijega sve do zapadne obale Istre. Pa i ovdje po selima oko Poreča imade još mnogo ljudi, koji su ostali vjerni svojim narodnim idealima i koji će i svoju djecu u tom istom duhu da odgoje. Na naše čestite narodnjake ne može nitko prstom da pokaže, jer su se uvijek odlikovali svojim postojanim karakterom. A svakom se prigodom znadu pokazati, što su i kako osjećaju. Ta vidili ste, kako ne zaboravljaju ni naše «Istarske Riječi». A i više bismo se sjećali, da su kod nas druge prilike.

Poznato je svima, da je naš glavni produkt vino. Ono je ove godine slabo, ako ne baš nikako urodilo. Siromaštvo je radi toga posvuda. Potrebe su velike, pa se u bijedi ne znamo kome da obratimo. Uz sâm zapadni dio nemamo nigdje nikakve posujilnice. Najbliža nam je ona u Baderni, koja nam ne može pomoći. Hoćeš nećeš moraš se obratiti gospodi u grad. Pa nije dovoljno što im moramo plaćati visoke kamate, ali što je najglavnije imaju nas uvijek u šakama. Pa radi tih obzira mnogi naš čovjek mora šutjeti i ne pokazivati ono, što osjeća, a što bi svakome rado u lice kazao. Znademo da postoje u Trstu i nekoje naše gospodarske organizacije, pa bi morale malo više pažnje posvetiti i našim krajevima.

Kad su se pred par mjeseci vršili općinski izbori, nitko nije u «Istarskoj Riječi» ni pisnuo o tome. I ovdje su krive gospodarske prilike s jedne strane, a i sadašnji gospodin načelnik s druge strane, da se mi uopće nismo ni istakli kod izbora. Zagrozio se je, da njegova stranka mora dobiti 90% glasova. Pa nije mu bilo ni teško. Sjetite se samo zadnjih državnih izbora! Njihova stranka je dobila oko 93% glasova od svih uopće upisanih izbornika, iako nitko iz okolice nije imao prilike da glasuje, jer svima nam je još u pameti, kako smo ono pridolazili gradu i kako su nas tamo dočekali.

IZ MEDULINA.

Pusni dani. - Naš vodovod.

Budući da nas sa svih strana bije teška bijeda, tako je i Pust bio ove godine bijedan. Negda bi se za pusnih dana veselilo staro i mlado: od malog djeteta pa do starog «dida» — sve bi se okrabuljalo (omaškaralo) i hrlilo na placu, da zapleše pod mišnjicami, da zapjeva i da vidi, kako će se na svečani način spaliti Pusta (Narodni običaj: načinilo bi se iz slame spodobu čovjeka i to bi bio Pust, koji bi se naveče uz sviranje i plesanje spalio).

Ove godine naše seljačke kuće nisu imale svoga Pusta, dotično imale su ga u toliko, u koliko su sad jedni sad drugi dolazili, da im se dade kakvo jaje ili štogod drugo na «slavu Pusta». Nitko ne može reći, da nismo dali, samo ako smo štogod imali. Ali nam je vrlo žao, da se «neki ter neki» na nas sjećaju samo onda, kad sakupljaju jaja i slaninu, a zaboravljaju, kad se ima da pjeva, pleše i pali Pusta. Pošteno bi bilo, da se je svima dozvolilo plesanje i pjevanje onako, kako je koga majka naučila, pa bi se bio i koji «did» na slavu Pusta zavrtio na placi.

Ali svejedno je na dan Pusta došlo nekoliko znatiželjnika na placu, da vide što će biti. Kad ti tamo poznati Mate «Brajda» dovuče vreću slame (Pusta bez glave, ruku i nogu), da je spali. Začudili smo se, kad smo vidjeli, da ta slama nije htjela da gori, pa smo pomislili, da valjda i ona znade, da ne predstavlja predratnog i dobropoznatog «Jakomo Klinca de grande Balunca».

Slijedeći dan bio je zapaljen drugi Pust, te kao da i ovom nije bilo po volji, jer nije samo gorio nego i pucao.

Dakle Pust je prošao, a ostale su samo uspomene.

Medjutim sada se moramo potužiti na naše oblasti glede jedne ozbiljnije stvari.

Kako je poznato, na Vrčevanu imademo svoj vodovod. Taj vodovod je u posljednje vrijeme posvema zapušten — u velikom neredu. Djeca i pastiri, koji po obližnjim brežuljcima pasu svoja stada, bacaju po miloj volji i naravski bez ičijeg straha u taj otvoreni vodovod razne nečiste predmete: kamenje, a kadkada i po kojeg crknutog psa ili mačku. Pitamo medulinske kompetentne faktore: Zar se ne bi već jednom moglo stati na put tom neredu, koji bi jednog dana mogao da donese i zle posljedice (razne bolesti)? Zar se ne bi mogle držati redovito otvorene «špine» u selu, a ne samo nekoliko sati? Žalosno je s jedne a s druge strane smiješno. Kada se dočuje u selu da je «špina» otvorena, ne čuje se drugo nego kričanje žena i štropot lata, a za nekoliko minuta moramo da gledamo na placi dugu kolonu žena, koje čekaju na vodu kao za vrijeme rata sa izkaznicama crni kruh. Tko to promatra može koješta da vidi: psovke, guranja, vučenje za vlasi i sličnih komičnih scena. Zar je to lijepo? Na to neka odgovore naši kompetentni faktori.

IZ ŠTRPEDA kod Buzeta.

Nova taksa.

Svaki dan nam ide gore i gore. Svako par mjeseca dolaze ljudi, ako su ljudi, koje šalju razni uredi iz Buzeta, uredi koji samo tjeraju od nas novac, da im platimo sada ovu taksu, tada drugu, onda treću, pak porez; koji ovog će znati za sva plaćila. Zadnja taksa je ova: Naše općinsko glavarstvo rabi mnogo, mnogo novaca; mnogo novaca dolazi sa strane nas općinara u općinsku blagajnu, i još su ti naši ključari i upravitelji načinili u zadnjih pet godina strašan dug; kako naime se barem govori u gradu. Govori se još, da je naša općina primila od države zajam (posudu) više hiljada za umanjenje općinskog duga. Nije sve to dosta. Sada su općinski upravitelji nametnuli taksu na ognjište. Da bude ta «ognjarina» sladja (za nas ne, možda za koga drugoga), morati ćemo ju platiti za dvije godine. Topla porcija. — I sada hodte napred, ako morete, à!?

IZ CRESA.

Mizerija. - Mršavi karneval. - Posjeta ratne ladje.

Prošao je i kod nas kao i svuda karneval bez običnog sjaja i maškera, kojima smo bili navikli osobito u dva posljednja dana. Bilo je i ove godine nešto — ali to nije bila niti prilika prošlih godina. Osjeća se kod nas nestašica novca kao nikad do sada. Ljudi gledaju očaju u budućnost. Prijašnjih godina nije bilo kraja pjevanju, zviždanju, urlikanju i oplakivanju karnevala. A ove godine? Čini nam se, da Cres nije nikad vidio u mirno vrijeme tako mršavog i kukavnog karnevala. — Istina — bio je uz svu mizeriju alkoholičar — pa je i morao, da pod nožem operatera ostavi svoje drage.

Takva je bila slika creskog karnevala.

Inače bio je ples u jednoj samoj dvorani (ima ih tri), u kojoj je vladala takva stiska, da čovjeku nije bilo moguće okrenuti se. A što je s našom dvoranom? Ona stoji, jer mora da stoji, premda ju je komisija «di collaudo» pronašla za prihladnu. Bit će valjda taj uzrok, što je vladala neka prilijepčiva bolest «homo na naše», pa da se pučanstvo ne okuži, zabranilo se u njoj priredivati zabave bilo kome.

Mi se samo čudimo tome, da uz sve pohvale komisije i da — nije bilo moguće upotrebiti dvoranu u svrhu, za koju je učinjena. Iz svega izlazi, da smo dužnostima prvi, a pravima zadnji na svakom mjestu i u svakom pogledu.

Na sam karneval doplovila je u našu luku ratna ladja «San Marco», čiji su mornari, kako su sami govorili, došli da zabavljaju Cresane. I bilo je tako. Donijeli su sobom jedan bubanj i još neki drugi nam nepoznati istrument i plesali neki ples slični «tarantelli» ili, kako bi naši rekli, «s mesta». Vidilo se, da su bili i oni iznenadjeni, jer se često čulo — «mi sento sperduto». Mi njim verujemo — jer to isto bilo je i s nama.

Tako je kod nas karneval završio svoju misiju bez uspjeha — pa mu je mnogi zaželio sretan put i sretan povratak, ali nikad više u ovakvim prilikama.

Oci, majke, braćo, prijatelji i znanci!

DJECA VAS MOLE,

da im pokažete, kako se srpsko-hrvatski čitaju i pišu slova. Svi Vi, koji to umijete, pročitajte s njima svaki dan po koje štivo, i protumačite im ga, kako sami najbolje znate.

DJECA VAS MOLE!

Luca i Mara.

Mara: I još ih ni!

Luca: Nete tako brzo ni prit. Sada naviguju z onem Rusom. Ki zna, kamo će ih zanest z onem svojem čudnem brodom!

Mara: Ne znam ja ne, ma svejedin, ja ne znam kega zlodeja delaju toliko vremena po svete. Čekale smo ih za Božić — nisu prišli. Mislele smo, da te morda za pust doma prit — ma ja! — našla si ih!

Luca: Pusti ih, neka hlude. Da su doma, imeli bi se svaki dan jadit za ča to. Ovako ne vide niš i ne znaju niš, pak njim je laglje i lepše.

Mara: Već sam pred mesec dan naručila kožice za olita, da te prit, pak da ćemo se malo poveselit. Pak nà — morala sam ih sama pojist.

Luca: Sam i ja — ma su mi presele.

Mara: A za ča — ako se sme znat?

Luca: Za puno stvari, tako da sam najzada od jada zaprla kuću i odlučila, da grem kamo je — je.

Mara: A kade si bila?

Luca: Ča ja znam! Svagdere malo.

Mara: Si bila v Reke?

Luca: Nisam.

Mara: A kako moreš onputa reć, da si bila svagdere?

Luca: Bila sam na Kastavšćine.

Mara: Ča valje tamo! A po kega zlomara si šla tamo?

Luca: Da se malo utešim i okrepim.

Mara: Pak si se okrepila?

Luca: Sam po sakrabojsku! Sto Tir bimdala, da nisam bila tamo.

Mara: Ča su ti se tako zamerili?

Luca: Su i nisu.

Mara: Ja, ma govori malo šćeteje, da te razumem. Si videla zvončari?

Luca: Sam. Da ti pravo rečem, one crne sotinini nisu mi se nikada jako dopadale, ma pokle sam ovega pusta videla njih i neke druge rožice tamo blizu kunfina, tako ja vraj, ako mi nisu najedanput bliže srcu prišli.

Mara: Ča zvončari? A zač pak to?

Luca: Zač zvončarini iako su crni, naši su — posemsega naši.

Mara: Su, koliko su!

Luca: Muč. Stari, nekadajni, ma naši. Njih ni nikakova kultura pokvarila, ni nemška ni franceska: nikakova.

Mara: A oni drugi?

Luca: Ča ćeš da ti rečem? S manum je bil jedan Talijan, ki hojeva okole po svete, da študira muziku od sveh nacijoni. Čul

PODLISTAK

Gjuro Gjuranec:

Andjeo mira, sreće i zadovoljstva

Nema ga!

— Nema ga! A koga?... — upitat ćeš, dragi čitatelju.

Ali polako, molim te, ustrpi se malko, čas, dva... Dobri smo znanci i prijatelji, pa ćemo se malko pozabaviti, i time u prijateljskom razgovoru skratiti vrijeme.

Za nama, dragi čitatelji, ostaje sve dalje i dalje naša prošlost, puna i prepuna tužnih časova. Oni nam se usjekoše duboko i preduboko u patničke grudi naše. Tako je barem kod mene. U susret nam juri munjevitom brzinom naša budućnost! Zastrta je crnom koprenom, da joj niti najbistrije oko ni jedne sjenke male ne može da otkrije. Zato nam je naša budućnost posvema nepoznata. Samo nam je to svima, baš svima dobro poznato, da nas čeka neumoljiva smrt. Na nju ipak — hoćeš nećeš — moraš da misliš, jer ona ne štedi ni stara ni mlada, ni bogataša ni siromaha...

— Oho, prijatelju!...

Kako vidim, ti si mi se već malko uplašio. Nekako mi blijediš u obrazu od moje pripovjetke. Ali ne boj se! Ta ljudi smo. A ja ću te ipak malko pozabaviti. I to ugodno. Pričat ću ti nešto o proljeću čovječanstva. Slušaj samo:

Davno je to bilo, davno. Još u prastaro doba, kad je svijetom vladalo zadovoljstvo... Sunašce Božje obasjavaše blagim svojim tracima zemlju biser-rosicom nakvašenu. Rosa se preljevala u tisuće i tisuće sitnih, nježnih, kristalnih kapljica, koje se cakliše po sitnoj travici. Kao da je djevojka svoj djerdan rasula. Zemljica pak odavaše neki svoj tajinstveni dah, od kojega bujno rastijaše bilinsko carstvo svom svojom čarobnom divotom.

Kud ti je oko dopiralo, posvud si vidio kristalna jezerca, iz kojih poskakivaše bezbroj kao srebro i zlato nježnih ribica. One se blistahu na sunčanom žaru kao zlato i kamenje drago. Širom tih divnih jezera, njihovom površinom, ljuljahu se bijeli labudovi, snježne bjeline. A plove ponosno, visoko uzvinutih vratova kao lake ladjice.

Jezera obrubljivahu čarobne šumice, iz kojih ti k uhu dopiraše na tisuće i tisuće sitnih, nježnih glasića pernatih i veselih šumskih stanovnika. Brdom i dolinom razlijegaše se neki preugodni zvuk, kao glas nebeske lire.

Šumice bijahu prepune slatkoga i mirisnoga voća svake vrsti. Jedno je cvalo, drugo procvijetalo, a treće je već zrelo bilo. I bilo ga je uvijek u obilju. Ta kako i ne bi kad crna zemljica nije nikad oćutila niti sunčane pripeke, a niti hladne zime. Zime pogotovo nije nikad ni bilo.

Još kada bi svu tu divotu blijedi mjesec sa svojim čarobnim bljedilom polio, a tisuće i milijuni sitnih zvjezdica se pojavilo na plavetnom svodu nebeskomu, koje su se ogledale u nebrojena kristalna jezerca kao mlada i ponosna djevojka u ogledalo sijajno, nema pera, koje je kadro opisati svu tu divotu, koju je oko čovječje viditi moglo. Nema zlatnog kista niti ruke umjetnika, koja bi svu tu divotu naslikati u stanju bila.

Gajevi i šume, brda i doline, kojima se vijugahu bistre rjeke; gore i planine, po kojima je žuborilo bezbroj sitnih potočića, koji se vijugahu poput srebrne niti dolinom i gudurom, od bistrog i kristalnog izvora, koji napajaše bezbroj svakojake mirne i krotke zvjeradi, bistrom i svježom vodicom — sve je to služilo čovjeku. Ribom u vodi pticom u zraku, i zvjerkom u gaju ljudi se okorišćavahu. Sa svim tim ljudi bijahu zadovoljni i presretni. Nije tu bilo raje, ni silnika... Nije bilo oholica i bogataša. Nije se tu znalo za nikakve medje, gradove, i pokrajine. Nije se pitalo kojega si roda i plemena... Jednom riječju, sviju je bilo sve. I svatko je imao sve, što mu je bilo od potrebe.

Nije ljude znanost vukla na bezpuće. Samo ljubav je bila vodjom njihova dnevnoga života. Ljudi bijahu jedno društvo, kojim je vladala sreća, mir i zadovoljstvo...

Ali nažalost, to ne potraja za dugo. Ljudi se u svome obilju pokvariše i uzoholiše.

Svjetom zavlada oholost. Oholosti pridruži se lakomost. Na sve strane pojaviše se silnici i tirani. Nestade sa svjeta zadovoljstva. Ljudi se stadoše jedni drugima nametati za gospodare. Istu zemlju raskomadaše na razne pokrajine, te je okrstiše raznim imenima. Tako medju ljudima nastaše razni jezici, i tim se razdijeliše na razna plemena. Svako pleme zagospodova svojom pokrajinom. Tirani se osiliše te stade pleme na pleme udarati i jedni druge iz njihove vlastite pokrajine izgoniti.

Nasta prjeka nužda, te svako pleme izabere iz svoje sredine svoga poglavicu, kojega okrstiše kraljem ili carem. Svako pleme učini to u svom jeziku za one, koji će se za svoje pleme brinuti, i od neprijateljskoga ga plemena štititi i braniti. Tako sve malo po malo nastadoše silna carstva. Svakomu se carstvu pričini, da mu je njegov obsežni okvir premalen. Zato nastojaše susjedno pleme ili carstvo potisnuti, ili pod svoj jaram skučiti. Tako se ljudi zavadiše, te nastadoše grozni i krvavi ratovi.

Čitavu zemlju pokriše mrtva ljudska tjelesa. Sva zemlja bijaše kao jedno isparujuće se more krvi, koje pretvori predjašnji raj zemaljski, pun svakog obilja, u pakao prevršen od ljuske bjede i nevolje, kojim neprestano urliču grozni i strahoviti vjetrovi, uz silan prasak gromova i strašnu pljuštavicu grozne kiše i leda.

To do onda ljudi još ne vidješe. Silne bujice i nagle vode naplaviše i nanesoše čitave naslage krvi i ljudskih tjelesa, te mjestimice stvoriše grozne i gadne baruštine.

Iste zvjeri zemaljske, ptice u zraku i ribe u vodi, kao da se pomamiše na ljudske opačine. Stadoše se medju sobom proganjati i mrcvariti, dapače i iste ljude napadati. Ljudi oćutješe groznu i strašnu studen. Nebo zastrše crni i tmasti oblaci. Iste šume se preobraziše. Mjesto onog slatkog voća naraste trnje i gloginje. Izmedju njega, mjestimice proviravaše divlja i opora jabuka, kruška, trešnja i šljiva, puna bodljikava trnja, kao tužna uspomena propale sreće i zadovoljstva ljudskoga.

No ljudi se ipak to sve nije kosnulo. Niti se tim svim opametiše.

Silnici zemljom neprestano urlikahu uz izum svakojakih ratnih paklenih strojeva. Pomoću njihovom proljevahu sve više i više ljudske krvi, koja se izparivaše, a njezinim zadahom silnici se nasladjivahu kao stade i zadnjega trunka milosrdja.

Čitavom zemljom zavlada okrutnost, himba, prevara, zloba, lakomost, lukavost, nezadovoljstvo. Jednom riječju svaka zloća

e, da će se na pust po Kastavšćine pivat sost same domaće pisme i domaći anci, pak je šal i on gore, da malo čuje u našu muziku, osobito onu starinsku. Pride ti on gore i ne čuje drugo nego nekakovo gun! — gun! — gun!... Posluša, stavlja ruku na uho, stoji, čeka, pak još posluša: — Ke dijavulo že kvešto! — zabrunda ti on najedanput. To su nekakovi Nemčini — rekal je. Koša ge par a lei, sijora Lucijeta? — pital je on mane, a ja sam mu rekla, da neka me valje strel ubije, ako ja znam, va kem zajike ono organaju. Ja da znam samo toliko, da ono ni hrvatski.

Mara: Ala Bog s nami i s ljudi! Kakovu sramot nam delaju! Ma ča zaspravlje nisi niš razumela?

Luca: Nisam, tako mi zdravlja! Pitala sam jednu malu: ča to sopu oni bajsi? Kako to pivate?

Mara: Pak ča ti je rekla?

Luca: Rekla mi je: Mi ne znamo, ča oni gundjaju ni ono ča mi pivamo. I obrnula se j' i šla je ća. Moj Talijan se je počel jadit i krištat, da je toliko puta storil, da more čut jedno par slavenskeh pesmic, pak na — mesto slavenske muziki moral je poslušat nemšku i svaku drugu, samo ne hrvatsku. Malo je zaklel i šal je ća. A ja sam ostala tužna i sramotna.

Mara: To je zato, zač si se uprav namerila na one neke taneke, ma ima na Kastavšćine ljudi, ki trdo drže naše stare pismice. Ja ih poznam na tisuće takoveh...

Luca: Poznam ih i ja, ma neka mi ne zamere, ja mislim, da bi morali malo bolje pripazit na one, ki sramote naše i njihovo ime. Kada j' ovuda Austrija bila, nise po Kastavšćine nikada trubilo nemški, a sada — da si ih samo čula: vlasti bi ti bili prišli vrh glavi.

Mara: Ma je pak ono bilo nemški? Si sigurna?

Luca: Vej si ga vrag! Neč su po Matuljah tulili, ča ni nijedan razumel. Da ni bilo nemški, bi se zlodeju volj kako razumelo.

Mara: Bi i ne bi — kako se zame! Neki dan su negdere i na Leprinašćine pivali neč, ča ni vrag ti razumel, pak svejedin ni bilo nemški. A i ono ča danaska moderni popi va crekvah hundertaju, ni nemški, pak svejedin ono mi ne razumemo.

Luca: Ja ne znam, je l ovako, je l onako — ma da ti pravo rečem, mane j' bilo jako teško.

Mara: A si pak koliko prišla va se?

Luca: Sam, za sreću. Već sam se spravljala, da grem ća, kada ti najedanput čujem neku drugu muziku. Već sam htela zataknut uši, da ne čujem i ne vidim niš, a kada ti temu ne beše — to su ti bili naši — sopci.

Mara: Tororo?

Luca: Kakov tororo! Naše stare sopeli. Dva sopca, dragi i srdačni, lepo su navijali po našu starinsku i marćali kako pravi junaki. Za njimi je bilo nekoliko mladić i divojak, i Mare, da ne bi moja duša nikada raja videla, ako to ni bila jedina moja lepa uteha, s kum sam se ja doma vratila. Ja oni dva sopca ne poznam, ma ako ih kada trefim, ja ću im lepo zahvalit i pozvat ću ih, da pridu k nam, kada nam se naši dva starca vrate. Onputa ćemo sost, po našu i pivat, da se bude čulo valje do Premanture i ja sam sigurna, da nam ne će preset ni olita ni presnac, kako su mane preseli neki dan — preselo da bi i onem, ki su krivi... Amen, da bi!

Mara: Ne kljani Luce. Mi ćemo, kada nam se naši starci vrnu, pozvat i naši sopci i naše armoniki i bajsi, zač i armonika je lepa i bajs je tulikajše lep, kada j' va dobreh i pametneh rukah.

IZ BAZGALJI (Lindarština).

Školska posla.

Naše selo sa svojom okolicom leži u sredini seoskih škola: Lindar, Heki, Zabrežani i Milotić-breg, a od svih ovih škola odaljeno je 1 sat i 15 minuta, tako da mi i druga okolišna sela nismo mogli pošiljati svoju djecu u nijednu gore spomenutu školu.

U velikoj brizi za budućnost naših mališana stali smo moljakati na sve strane, da nam se u Bazgaljima otvori pučka škola. To je bilo negdje pod strahovladom glasovitog kotarskog upravitelja u Pazinu, poznatog tirana Lukovića. Nismo mirovali sve dotle, dok nismo dobili školu.

Škola se otvorila je jednoj seoskoj spavaćoj sobi, koja ni najmanje nije odgovarala školskim prostorijama. U nutra su se metnule neke stare klupine valjda iz doba carice Marije Terezije. No mi smo svejedno bili zadovoljni, jer smo dobili dobre učiteljske sile. Najprije smo imali dvije učiteljice, a zatim učitelja Mavera.

Od nove godine 1926. namještena je ovdje jedna dobra i mirna učiteljica iz Ancone. Ali s njome nemamo nikakve koristi, jer ona ne pozna našeg jezika, kao ni naša djeca njezinog.

U vrijeme svjetskog rata i poslije rata u onom uzburkanom metežu nejasnih prilika i raznog tumačenja pojedinih nazora, nismo mogli usuditi se da dignemo muški glas te moliti i zahtjevati od nadležnih oblasti gradnju nove školske zgrade.

Sada kad su se prilike umirile te strasti popustile, molimo ovim putem školske oblasti u Pazinu i u Puli, i molimo vruće da nam podignu na lepom i prikladnom mjestu pristojnu školsku zgradu, gdje će naša djeca nauživati se svežog i čistog zraka, te će i radje polaziti u lepu školsku sobu, negoli današnju nezdravu-nečistu školsku sobu, koja sliči više kakvoj tamnici, negoli školi.

Politički pregled

MADŽARSKA.

Pred apšenjem bivšeg ministra predsjednika Telekia.

U Budimpešti se politička nervoza u toku posljednjih dana znatno povečala, pošto su u madžarskoj falsifikatorskoj aferi učinjena neka veoma važna otkrića. Kao što je poznato, postojala je već od samog početka sumnja, da je u aferu upleten i bivši ministar predsjednik grof Teleki. Ma da su madžarski mjerodavni faktori ove vijesti iz početka veoma energično pobijali, ipak tok istrage i njezine podrobnosti daju slutiti, da je grof Teleki jedan od direktnih učesnika madžarske falsifikatorske afere. Grof Teleki bio je već saslušan od strane policije, a vjerovatno će morati da odgovara takodjer i pred parlamentarnim istražnim odborom. Već odmah pri prvom saslušanju kod policije dne 17. ov. mj. priznao je grof Teleki, da mu je Windischgraetz pred nekoliko godina saopćio, da je iz rodoljubivih motiva dao štampati falične francuske novčanice i pitao ga, šta o tome misli. Teleki medjutim tvrdi, da o izvršenju toga plana kasnije više nije ništa znao. U dobro informisanim krugovima se medjutim tvrdi, da su iskazi grofa Telekia bili mnogo dalekosežniji. Upozorava se naime na to, da je Teleki upozorio Windischgraetza i L. Geröa na kartografski institut i da je u cijelom poduzeću sam neposredno učestvovao. To dokazuje takodjer i senzacionalno otkriće, prilikom kućevnog protresa kod majora L. Geröa, koji je izvršen na pritisak francuskih policijskih činovnika. U majorovom stanu nadjena je na ogromno iznenadjenje tabakera sa zanimljivim riječima: «Sveznajućem Geröu u znak iskrenog prijateljstva, grof Pavle Teleki.» O ovom kompromitujućem otkriću javnost dosada nije bila obavještena. Misli se medjutim da se apšen grofa Telekija ne može više odlagati. Cim dalje tim više prevladjuje mišljenje, da je pozicija Behlenove vlade neodržljiva. Koliko je u Budimpešti kritična situacija vidi se najbolje iz toga, što je na opozicionog poslanika Vaszonyia izvršen pokušaj atentata od strane dvojice članova udruženja «Probudjenih Madžara», kojom se prilikom Vaszonyi sretno spasio. Vijest o ovom napadu izazvala je u parlamentu veliku buru, a Bethlen je bio obasut oštrim izrazima negodovanja. Situacija izmedju vladinog tabora i opozicije se ovim dagadjajem samo još više pogoršala.

KRIZA U DRUŠTVU NARODA.

Sa ulaskom Njemačke u Društvo Naroda ušla je i nesloga, koja prijeti da će Društvo Naroda dovesti u ozbiljnu krizu. Prama utanačenjima u Locarnu, Njemačkoj pripada stalno mjesto u Vijeću Društva Naroda, netom bude primljena, ali s time se poremećuje dosadašnja politička ravnoteža u Vijeću, jer Francuska gubi dosadašnji dominantan položaj u njemu. Za to je postavljeno na dnevni red pitanje da se ulazak Njemačke neutralizira sa proširenjem Vijeća, tako da se jednoj frankofilskoj državi dodijeli stalno mjesto kao protuteža njemačkomu. Na čelu ovog pokreta nalazi se Francuska, koja sa svim silama nastoji da Poljskoj izvojuje to mjesto, ali istodobno ustaju Španjolska i Brazil, koji traže za sebe jednako mjesto.

Proti ovom pokretu u Društvu Naroda ustaje odlučno Engleska, koja hoće da učini kraj francuskoj hegemoniji u Vijeću, dok Njemačka daje razumjeti, da će povući notu za ulazak u Društvo Naroda, ako se Poljskoj dade stalno mjesto. Položaj postaje sve teži i zapleteniji, jer uz bok Francuske stoji čvrsto Čehoslovačka a u zadnje doba i Italija. One se iz shvatljivih razloga boje upliva što će ga Njemačka, uz potporu Engleske, razvit u krilu Društva Naroda.

Značajne su u ovom pitanju zadnje vijesti iz Engleske, da je čitava tamošnja štampa jednodušna protiv proširenja Vijeća te se odlučno podupire njemačka teza, da u smislu locarnskih obećanja ne smije nijednoj drugoj državi biti udjeljeno stalno mjesto u Vijeću.

«Daily Telegraph» kaže, da ova jednodušnost štampe bez razlike stranačke pripadnosti, a rijetka u pitanjima vanjske politike, ojačava položaj engleske vlade, da užmogne sa uspjehom braniti integralnost lokarnskog ugovora. Isti list piše da uz Englesku stoje Švicarska, Nizozemska, skandinavske države, baltičke države i engleski dominioni, i po tomu da je u stanju da se opre frankofilskoj politici u Društvu Naroda.

«Daily Express» misli da Društvo Naroda u ovom času proživljuje naajtežu unutaršnju krizu, te da je Engleska dužna da je bez oklijevanja riješi na korist Njemačke.

«Daily News» pak piše, da prije nego li se jedna država primi kao stalni član u Vijeće valja dobro promisliti na sve posljedice, koje će taj korak donijeti, te kako će težak dojam učiniti u Udruženim Državama, ako se Poljska i Španjolska izjednače sa velikim državama.

Osim političkih razloga, engleska štampa navadja i tehničke razloge, koji govore protiv proširenja Vijeća, ističući, da se za sve važnije zaključke hoće jednoglasnost, a da za to postoji sve manje mogućnost, što je broj država veći, a pogotovo ako se nadju skupa Njemačka i Poljska, medju kojima imade još toliko neriješenih spornih pitanja.

BUGARSKA.

Rezultat općinskih izbora.

Pretprošle nedjelje vršili su se u Bugarskoj općinski izbori. Vladina stranka bila je potučena u svim gradovima. Od 180.000 ljudi, koji su glasali u svim gradovima, bugarska je vlada dobila tek 70.000 glasova, a opozicija 110.000 t. j. 38 posto prema 62 posto. Dosada je glavna vladina snaga bila u gradovima, pomoću kojih je i napravljen prevrat i krvavo oboren režim Stambolijskoga. Sada su se medjutim ti isti gradovi iznevjerili vladi. Pored sve novčane kazne, koju plaća svaki, tko ne vrši svoje gradjanske dužnosti, učešće je na ovim izborima bilo vrlo maleno. Birači su voljeli da uopće ne glasuju, nego da glasuju za vladu, koja je noćnim prevratom došla na vlast. U samoj prijestolnici, u Sofiji, gdje je za vrijeme vlade pok. Stambolijskoga glasalo 50 tisuća glasača, kod ovih je izbora glasalo tek 35.000. Ako uvažimo i falzifikovanje, koje je učinila vlada, ona je dobila tek 13.000 glasova, a opozicija 22.000 glasova. Od opozicijonih su stranaka porasli u prvom redu nacijonalni liberali (pristaše dra. Radoslavova, bivšeg vodje germanofilske politike i glavnog pomoćnika ekskralja Ferdinanda) i zemljodjelci. Stranka dra. Radoslavova nije sudjelovala u vladi Demokratičkog zgovora, osim odmah na početku poslije obaranja Stambolijskoga. No ona je već ranije bila najjača stranka medju gradjanskim opozicionim strankama. Komunisti su najvećim dijelom glasali za Demokratičeski zgovor, dakle za vladu. U najvećim varošima, kao u Sofiji, Plovdivu, Ruščuku, Varni, Burgasu, Staroj Zagori, Novoj Zagori, Pazardžiku, Jambolu, Šumenu, Slivenu, Vidinu itd., vlada je tučena a pobijedila je u 14 varošica koje su uglavnom naseljene emigrantima iz Grčke i Turcima. U Varni, Slivenu i drugim većim varošicama većinu su glasova dobili zemljodjelci, a u Plevni, Vidinu, Ruščuku i Lomu vlasti zemljodjelcima niso dopustile isticanje lista. Karakteristično je, da su dosta glasova i mandata dobile disidentske skupine, koje su se odlučile od svojih prvotnih stranaka, kad su ove sastavile vladinu izbornu koaliciju Demokratičeskoga zgovora. To je u prvom redu demokratska stranka pod vodstvom Malinova, koja dosljedno napadala režim Cankova i ustrajala na zahtjevu da se vlada u Bugarskoj mora postaviti na druge temelje, nego dosada, kad su za nju mjerodavne metode Demokratičeskog zgovora. Demokrati su iz izbora izašli vrlo jaki. Za radikale, koji su isto tako disidenti svoje stranke i čiji se glavni dio priključio Demokratičeskom zgovoru, izborni je rezultat manje povoljan. Radikali su najviše na lijevo orijentirana gradjanska stranka, pa je razumljivo u današnjoj situaciji da šanse nisu baš povoljne. Iz rezultata izbora se vidi, da su zemljodjelci unatoč nesnosnom teroru od posljednje tri godine pokazali odlučno svoju snagu. Iz vijesti, koje smo primili, ne vidi se kojoj od zemljoradničkih frakcija treba pripisati postignute uspjehe, da li desnomu krilu Dragijeva, koji se već davno obratio protiv oficielne stranke Stambolijskoga i njegovih političkih nasljednika pravoj zemljodjelskoj stranci, koja je zadržala prvotni smjer, premda se u zadnje vrijeme morala odreći svojih vodja koji živu u emigraciji u Jugoslaviji i Češkoslovačkoj. Što se tiče socijalnih demokrata, njihovi uspjesi nisu veliki i jasno se vidi, da slom komunizma u Bugarskoj nije mase natjerao medju desničarske socijaliste, nego prije medju zemljoradnike ili u pasivnost.

AMERIKA

Uredjenje ratnih dugova.

Amerikanska je vlada predložila senatu ratifikaciju italijansko- američkog spora-

---

i opačina, a dobro posvema iščeznu. Carevi, kraljevi i mogućnici, svladane svoje neprijatelje i protivnike privezali bi uz svoje zlatne kočije, te bi ih bez svakog milosrdja povlačili sa najvećom okrutnošću po ulicama gradskima, dok ne bi u najvećim mukama izdahnuli. Tad bi ih bacili psima za hranu, a njihovo blago zarobiše i u svojim riznicama nagomilaše silne hrpe srebra, zlata, dragoga kamenja. Njihovi bi im podanici sve to povladjivali, i u zvjezde ih kovali uz povik: «Živio naš mogući i slavni car!» Tolika je bila zasljepljenost i zloća naroda.

Vijekovi naglo odmicahu u nepovrat. Ljudi pod silnim pritiskom uzdisahu i stenjahu sve očekajući sretnija vremena. Od usta do usta išla je predaja, da je nekada na svijetu dobro bilo, dok je svijetom vladalo zadovoljstvo. Tad se je na zemlji nalazio divni raj zemaljski. Zato siromasi uzdisahu za izgubljenim rajem. Dok odjednom u grudima njihovima prevlada želja, a u glavama rodi se misao, da potraže carstvo zadovoljstva.

Zato se neka malica ljudi odluče, da ga potraže. Ta mora da se negdje nalazi to divno carstvo zadovoljstva na zemaljskoj površini! Samo se medjusobno ta malica pitaše: Gdje bi se moglo to carstvo zadovoljstva da nalazi? Možda u carskim, kraljevskim i kneževskim dvoranama, kraj njihovih sjajnih prijestolja?

Zato potražimo ga tamo.

Potražiše ga, ali se i prevariše. Jer ne nadjoše tu ni mali trunak zadovoljstva, a kamo li cijelo carstvo zadovoljstva.

Carska i kraljevska su prijestolja uzka i premalena. Trebalo bi ih pretegnuti i na susjedne pokrajine.

— Gdje bi se dakle moglo nalaziti? — pitaše se zabrinuto ta malica ljudi, kad ga tu nema. — Možda u carskim, kraljevskima i bogataškim riznicama? Kod onog nagomilanog srebra, zlata, dragog kamenja i ostalog bogatstva?

Zato potražimo ga i tamo!

Potražiše, ali se i tu prevariše.

Carske, kraljevske i bogataške riznice su pretjesne, a hrpe srebra, zlata i dragoga kamenja premalene. Ah! Da je tu još makar i susjedovo blago, onda hajde, neka bi i bilo!

I tako ljudi ni tu carstvo zadovoljstva ne nadjoše, već uzdahnuše i tugaljivo poviknuše:

— Nema ga!

Obidjoše redom sve gradove, sela i siromašne kolibice. Ali zadovoljstva nigdje. Svakomu nešto fali, nitko sretan i zadovoljan nije.

Sad se vinuše u neprohodne šume i prastare, da se nije tu skrilo. Obidjoše sve redom brdine i doline. I skoro od umora, glada, bijede i nevolje, da ne popadaše.

Kad od jednom iz bližnje šumice stade im do ušiju dopirati neki tajinstveni glas zamamljivog i preugodnoga pjevanja.

Tim časom kao da se preporodiše. Tim časom nestade bijede, nestade umora, nestade glada, oćutješe se lagani, krepki, sretni i zadovoljni. Pohitiše za tim zamamljivim glasom u šumicu, da vide, kakvo je to čudo, kakva je to blagodat, da su odjednom tako sretni postali.

Kad se približiše šumici, u svom zadivljenju onako usupnuti u jedan mah poviknuše: — Evo ga! Evo ga! Evo carstva zadovoljstva! Evo raja zemaljskoga! Ipak ga sretno nadjosmo! Nismo ga badava željno tražili.

Jedan upita drugoga: — Vidiš li ona čarobna jezerca? Kako li se divno bliskaju na sunašcu žarkom! Vidi opet, kako po njima mirno, lagano i veličanstveno plove kao snijeg bjeli labudovi?

Gledaj one divne šumice kraj jezerca! Vidi, vidi pune su i prepune sladkog i mirisnog voća svake vrsti. Čuj divnih li glasova! Rajske ptice pjevaju u njima. Kako se ljepo cakli sitna biser-rosica po onoj nježnoj travici, obasjana suncem Božjim! Gledaj opet one divne ruže, kako se preljevaju u tisuće raznih boja, da je milina! A ima opet posvuda, gledaj, krasnoga cvjeća, kakvog još nikad ne vidjesmo. Sve izgleda divno, sve prekrasno. Zaista, divan li je taj raj zemaljski! Sve je u njemu, divno, sve prekrasno, da se opisati ne može. Sretnih li i presretnih nas u tom divnom carstvu zadovoljstva!

Najednom neki upita: — Gle, šta je ono:

Svi se obazreše i opaziše pustinjačku kolibicu, na jednom povišem mjestancu u šumici, kraj jezerca, svu obavitu zelenim bršljanom, a pred njom mladića u odjelu bijelom kao snijeg.

Lice njegovo bijaše preugodne vanjštine. On stajaše nepomično i promatraše ljude blagim primamljivim smiješkom. Ljudi stajahu kao zapanjeni i prestrašeni nepomično promatrajući kolibicu i njenog gospodara, dok ih blagi i dostojanstveni primamljivi smješak mladića ne ohrabri. Ohrabreni ljudi pristupiše bliže k mladiću te ga upitaše: — Tko si ti dobri čovječe? Mladić im odgovori: — Ja sam andjeo mira, sreće i zadovoljstva.

Ljudi uzkliknuše u jedan glas: Ah! dobri andjele! Mi te silno trebamo. Ta tražismo te po cijelom svijetu, pa nadjosmo te u ovoj zabiti. Ah tu je krasno! Tu je ugodno!

Andjeo uzdahnu lice mu se preobrazi. Od njegova uzdaha kao da ptičice zamukoše, sitna travica žalovito prignu se crnoj zemljici. Andjelu uz njegovo andjeosko tugaljivo lice sklizne se krupna suza, na što svima progovori:

— Da, tražiste me po vasionom svijetu. I nadjoste me u ovoj zabiti. Ljudska zloba, opačina i pokvarenost potisnu me u ovo zabitno mjestance. Silnici i tirani osiliše se i pretvoriše divni raj zemaljski u suznu dolinu, punu bijede i nevolje. (Tu andjelu zapnu riječi u grlu, grudi mu se stadoše nadimati, dok u neke opet tugaljivo kao kroz plač progovori): Zdvojni plač i lelek sirotinje dopire do samoga prijestolja Božjega! Zadah prolivene krvi ljudske pred prijestoljem Božjim vapije za vječnim mirom. Zato naumih posve ostaviti ljude kao čedo dobrote božje. Nada će ih tješiti i bodriti kroz sav život, od zibke pa do groba. Ona će pratiti cara na njegovom sjajnom prijestolju i siromaha u njegovoj siromašnoj kolibici. Nada će uzniku sladiti njegov gorki krušac, da siromašak ne zdvoji.

Nada će tješiti sijedog i slabog starca, kojeg je pritislo breme godina, da ih laglje podnosi. Ljudi će u nadi tražiti zadovoljstvo. Ali ga naći ne će. Jer ovo je zadnje mjestance, ova zabit i samoća, gdje za uvijek ostavljam ljude. I odovud se dižem put nebeskoga prijestolja.

Dok je andjeo govorio, ljudi poniknuše turobno glavom. Blage i tugaljive andjeoske riječi kao da ih uspavaše.

(Svršit će se.)

zuma glede uredjenja duga. Opozicija je digla kuku i motiku protiv tog sporazuma, tako da je morao ustati na obranu sporazuma glavom sâm predsjednik republike Coolidge. On je izjavio, da bi otklanjanje sporazuma sa strane senata značilo riješiti Italiju svake obveze za pregovore o postignuću sporazuma. Pošto mnogi, ne samo u senatu, smatraju sporazum i suviše povoljan za Italiju, predsjednik upozoruje na slučaj Austrije, neprijateljice Amerike za vrijeme rata, kojoj je dan moratorij od 20 godina prije nego uopće počne otplaćivati dug, a Italija ima sve uslove, i kao bivša saveznica Amerike u ratu, za povoljnije uslove. Osim toga treba imati pred očima i pitanje ekonomske obnove čitavog svijeta. Uredjenje internacionalnih dugova može donijeti samo koristi trgovini Amerike i velikom eksportu. Sporazum s Italijom zaključila je komisija sastavljena od predsjednika svih političkih stranaka i ratifikovala ga je komora poslanika, a kakva bi bila — pita predsjednik — pozicija Amerike ako ovaj sporazum senat otkloni?

Uza sve to, opozicija je snažna. Zato je opće raspoloženje uopće protiv svih sporazuma za uredjenje duga, jer bi to donijelo, prema izjavi sen. Howella, opterećenje američkih poreznika sa preko 100 milijuna dolara godišnje, zbog redukcija dugova raznih država, kod čega je Amerika izgubila više od osam milijarda dolara od suma, koje joj razne države duguju.

Domaće novosti

Zar se ne sramite?

Naš seljački narod u Istri proživljuje teške dane. Taru ga svakojake nevolje. Muče ga slabe ljetine, nesnosni porezi i druge nepravde. Pomoći nema nigdje, a pravica je već davno umrla. Vlasti pak, crkvene i svjetovne, idu za tim, da ga odnarode. Danas smo došli tako daleko, da se naš jezik tjera čak iz same crkve. Na sve to naš čovjek ne smije ni da pisne. Jao si ga onome, koji se usudi, da javi kakvu nepravdu «Istarskoj Riječi». Svi tragaju za njegovim imenom: i politički i crkveni funkcionari. Najbolji primjer nam je Sv. Vičenština. Zamislite: Pred par sedmica izišao je u našem listu jedan dopis iz Sv. Vičenštine, u kojem se tamošnji seljaci pritužuju na svojeg italijanizatora crkve, popa Zustovicha. Taj dopis je uznemirio cijeli Sv. Vičenat. Najedamput su počeli nekoji karabinijeri i fašisti ispitivati, tko je ono napisao. Čitavo je istraživanje bilo uzaludno. Nato je izišla u «Pučkom Prijatelju» izjava svećenika Pavića, u kojoj se brani italijanski pop Zustovich, napada «Istarska Riječ» i nudja dvomjesečna plaća onome, tko dokaže istinitost našeg dopisa. Tendenca je prozirna. Ima naime ljudi, kojima nije stalo do toga, da se dokaže istinitost napomenutog dopisa, jer su i sami uvjereni da je istinit, već da otkriju dopisnika. No mi im ne ćemo poći na lijepak, pa makar g. Pavić izgubio zlatnu medalju i potrošio svih dvanestmjesečnih plaća. Radi jednoga Pavića ne ćemo nikoga da izvrgavamo novim šikanacijama i opasnostima. Danas je život našega seljaka skupocjen. Seljak nosi teški križ na svojim ledjima. Mi svi smo dužni, da mu olakšamo taj teret, a ne da ga izvrgavamo novim progonima. Napokon to bi morao da uvidi i g. Pavić. Ta valjda ne kani doći u policijsku službu?...

«Lega Nazionale» i «Dante Alighieri».

Kako je poznato, danas nemamo nijedne srpsko-hrvatske ili slovenačke škole u Istri. Naša djeca nemaju niti u dodatnim satovima pouke u materinskom jeziku. Sve nam je oduzeto. Ali usprkos toga društva «Lega Nazionale» i «Dante Alighieri» i nadalje otvaraju u našim krajevima škole i dječja zabavišta. «Lega Nazionale» u Julskoj Krajini uzdržava 64 zabavišta sa 3372 učenika (u Istri 58). Osim toga uzdržava 9 odmarališta (rikreatora) i poslije-školskih zaposlovaonica, koje posjećuje 1877 učenika. Ali i ti brojevi danomice rastu, tako da će se već ovih dana otvoriti samo u Istri 13 novih dječjih zabavišta i 5 poslovaonica. Sve se to otvara u našim selima u cilju italijanizacije. Svrha je svakom poznata. Zato je upravo žalosno, da naša mladež posjećuje plesove, koji su upriređeni za «Legu». Mladići i djevojke, kad ćete se opametit?

† Attilio Hortis.

Prekjučer je umro u Trstu senator Attilio Hortis, poznati tršćanski povjesničar i političar. Napisao je nekoliko znanstvenih djela. Bio je veliki italijanski rodoljub. Netom je nastao svjetski rat išao je u Rim, gdje agitirao za rat protiv Austrije. S njime iščezava jedna izmedju najmarkantnijih italijanskih ličnosti Trsta.

Pozdrav naših vojnika iz italijanskog vojništva.

Potpisani vojnici, koji služimo u italijanskom vojništvu u Cividale šaljemo srdačne pozdrave svojim roditeljima, braći, sestrama, prijateljima i čitateljima «Istarske Riječi» uz poklik: Živila Istra! — Matko Domijanić iz Gračišća, Franjo Maretić iz Pazina, Jakov Šugar iz Svetivanca, Josip Klanjac iz Lupoglave, Miro Opašić iz Pazina, Josip Stojšić iz Gologorice, Matko Bešić iz Juršići, Ivan Ritoša iz Višnjana i Martin Štifanić iz Baderne.

Novac u pismima.

Upozorujemo naše čitatelje, osobito one u Americi i prekomorskim krajevima, da je zakonom zabranjeno stavljati u obična ili preporučena pisma banknote (papirnati novac). Tko na taj način šalje novac, izlaže se pogibelji, da ga izgubi, jer su ovakve kradje danas vrlo česte, a država za njih ne jamči. Dogodilo se je nedavno u jednom selu u Kastavštini, da je jednoj ženi poslao muž iz Amerike 100 dolara u pismu, ali dolari nisu stigli u njezine ruke, jer je netko odnosnu banknotu ukrao.

Svega po malo

Nakon 12 godina vraća se iz Rusije.

Grad Varaždin doživio je ovih dana jednu senzaciju. Nenadano se je vratio iz ruskoga ropstva tesarski majstor Milan Rogina. Dvanaest je godina bio u Rusiji. Čitavo ovo vrijeme nije se nikomu javio, pa ni svojoj ženi nije za vrijeme od 12 godina pisao ni jedno slovo. Ona ga je oplakivala, kao da je davno mrtav, a od ovdašnjega financijalnoga ravnateljstva je dizala u to vrijeme i udovničku penziju. Sada joj je najednom osvanuo muž živ i zdrav! Za nju je to doista bilo veliko iznenadjenje.

Rogina je došao iz Sibirije, te pripovijeda, da tamo imade još kojih deset hiljada Hrvata. Nekoliko Varaždinaca je ostalo i u Taškendu. Oni javljaju, da su se ondje udomili i poženili, pa da se ne kane više povratiti u domovinu.

Jezero sa zlatnim dnom.

U Kolumbijskim Andama nalazi se jedno jezero 3000 m. visoko nad morem. To je jezero po mišljenju stručnjaka u doslovnom smislu riječi popločeno sa čistim zlatom. Jedan engleski inžinir je nedavno iz dubine jezera izvadio stare zlatne šljemove, dragocjene naušnice i ostale predmete, koji su bili nekada svojina prastanovnika onih krajeva, koje je uništila španjolska invazija. To je jezero jedno od onih pet svetih voda, u kojima, po mišljenju Indijanaca, živu zli duhovi. Da se ublaži srdžba tih demona, žrtvovali su svećenici razne zlatne predmete bacajući ih u vodu. Kad su kasnije Španjolci prodrli u zemlju, sakrili su knezovi pojedinih plemena svoje blago na dno jezera. Okupatori su uzalud pokušavali da se domognu toga blaga. Naročito je španjolski kralj nastojao da se domogne tog blaga, pa je jednom svom vojskovodji naredio, da ispusti vodu iz jezera. To je poduzeće imalo velik uspjeh, iako nije uspjelo da se sve blago spasi. Španjolske ladje odnijele su u domovinu predmete od neizmjerne vrijednosti. U novije vrijeme povratili su se na te pokušaje, pa su god. 1904. pokušali američki inženjeri da jezero potpuno isuše i našli su na dnu mnogobrojne dijamante i zlatne predmete. Stručnjaci tvrde, da bi se moralo još mnogo dublje kopati, jer da se pod muljem nalazi tekar pravo blago. Prvi pokusi u tome smislu prilično su uspjeli. Kako je za cijelu stvar potrebni veliki kapital, osnovano je posebno društvo s jakim kapitalom, koje nastoji, da na dan svijetlo iznese ove mrtve dragocjenosti.

Da se Kristof Kolumbo proglasi svecem.

U Mexiku se povela velika kampanja sa strane kat. organizacije t. zv. Kolumbovih Vitezova, koje su rasprostranjene po cijeloj Americi. Te organizacije traže da se Kristof Kolumb kanonizira. I u Španiji se takav pokret širi, te izgleda da će doći do ozbiljnoga predloga sv. Stolici da se posveti Kristof Kolomb kao otkrivač Južne Amerike, jer je otvorio put španjolskim katoličkim misionerima u pogansku zemlju.

Strahote požara u australskim šumama.

Jedan golemi kompleks šuma u Australiji postao je žrtvom požara. Vijesti, koje jedna za drugom stižu, sve više povećavaju broj žrtava. Računa se da je više od 1000 porodica ostalo bez ognjišta. — Lord Mayor iz Melbournea sazvao je sastanak, da bi se organizirala akcija za pomoć nastradalima. Najveći dio žrtava ima jedno selo kod Warburtom. Prema vijestima, bili su to grozni prizori gdje su ljudi u masama izgarali u plamenu, koji ih je sa svih strana okruživao. Stotina stanovnika sela Nooje su uspjeli da se spase tako, da su se sklonili u jednu kuću od opeka, koja je odoljela vatri, dok su sve druge kuće izgorjele. Bilo je to jedno svratište, koje je za sreću imalo dovoljno vode, koja je omogućila tim ljudima da se obrane od strašne vrućine. Čekali smo konac — govorili su — sazivali smo čudo i čudo je došlo: svijež južni vjetar utišao je oganj.

Turska protiv velikih svečanosti prigodom ženidbe.

Guverner carigradske provincije zabranio je svaki luksus prigodom svečanosti sklapanja brakova. Odsada unapred ne će novi bračni drugovi primati ikakova dara. Pir će trajati samo jedan dan, mjesto osam kako se je dosada običavalo često u Turskoj. Napokon će samo roditelji mladenaca i oficijelno pozvane osobe moći sudjelovati kod vjenčane gozbe.

U Crnom moru — proljeće.

Kako javljaju iz Moskve, u republici abhaskoj na kavkaskoj obali Crnoga mora započelo je pravo proljeće, s veoma toplim danima. Drveće je već u punome cvatu.

To je plata!

Amerika, koja želi da u svemu ima prvenstvo, ovih je dana lansirala vijest, da u Sjedinjenim Državama živi jedna žena, koja ima najveću platu od svih žena na svijetu. U New-Yorku živi neka miss Doris Reid, glasovita crtačica modnih slika, koja radi u jednoj velikoj newyorškoj krojačnici za mjesečnu platu od 100.000 dolara (oko 3 milijona lira.)

Engleski parlamenat za gradnju čeličnih kuća.

Pred engleskim parlamentom se ovih dana raspravljalo pitanje kuća od čelika. Borba izmedju predstavnika kuća iz opeka i onih od čelika završena je pobjedom ovih potonjih. Trade Unions su upotrijebili sav svoj politički utjecaj protiv ovog projekta, koji m se teško pogadja zasluzba zidarskih radnika, iako se vlada brani, da će na taj način moći zaposliti brojne nezaposlene, jer za dizanje čeličnih kuća nisu potrebni specijalizirani radnici. Bivši laburistički ministar Weatley i pristaša laburističke skrajne ljevice, upotrijebio je sav svoj profesionalni autoritet pri organiziranju bojkota protiv ove vladine osnove. Ali šef stranke Macdonald, videći, da bi ipak time bila nanešena velika šteta narodu zbog stambene krize, koja vlada i u Engleskoj, izjavio je napokon u komori poslije burne sjednice laburističkih poslanika, da će glasovati u korist vladinog projekta, iako je uvjeren, da niko ne voli više čelične kuće od onih od opeka i istaknuvši, da se ipak ne može posumnjati, da vlada ovom odredbom hoće da zadade udarac i radničkim sindikatima. Na koncu je predlog o podizanju velikog broja čeličnih kuća primljen te će se u najskorije vrijeme i tome pristupiti.

Književnost i umjetnost

Letopis Matice Srpske.

Izašao je iz štampe Letopis Matice Srpske knj. 307, sv. I—II sa ovom sadržinom: Kriza naše knjige Dr. Svetislav Predić; Ka suncu Trivun Dukić; Kroz vasionu i vekove Dr. Milutin Milanković; O savremenoj naučnoj psihologiji Vladimir Vujić; Državna kultura Rusije Dr. Feodor V. Taranovski; Finansiska kriza u Francuskoj Dr. Dragoljub Jovanović; Samouprava Dr. Fedor Nikić; Obavezni i fakultativni gradjanski brak S. Troicki; Intelektualizam Pola Valeria Dr. Nikola Banašević; Hida na vodama Hanza Humo; Poslednjoj Grga Bogić; Ljubavni sastanak Dr. J. Hlapec-Djordjević; Epilog Gustav Krklec. Pregled: Dragutin-Medenjak Inkiostri Nikola T. Petrović; Pozorišno pismo Veljko Petrović Poslednje književne nagrade u Francuskoj Dr. Nikola Banašević; Socijalno-politička ideologija ruske emigracije Occidentalis; Privredni poslovi u Vojvodini 1925. g. Dr. Mirko M. Kosić. Beleške. Knjige i listovi: Dr. V. Stanojević; Ludilo i kultura Dr. G. Bogić; H. Barbusse: Les enchainemens Dr. N. Banašević. H. Wendel: Der Kampf der Südslawen um Freiheit und Einheit Dr. M. T. Selesković. Dr. B. S. Marković: Državne finansije i novčana kriza Dj. Nikolić. Beleške. Strani listovi. Bibliografija. Prilozi.

«Uzgajatelj».

Izašao je novi broj «Uzgajatelja», časopisa za moralno i etičko poboljšanje društva za mjesec januar i februar (broj 1—2) 1926., sa ovim sadržajem: Miljenko Vidović: Crkva u radu za duhovni napredak čovječanstva. Emil Petrović: Dve vrednosti. Salih Ljubunčić: Pedagogija kulturne ličnosti. Dr. philos. Isak Altarac: Razvoj stvaralačke volje. Marijan Jurković: Vera u sebe. Kamilo Brössler: Ljepota značaja. Dr. Dane Trbojević: Privatna inicijativa u narodnoj prosvjeti i njezina kulturno-socijalna važnost. Kamilo Brössler: O ljepoti duše. Davorin Trstenjak: Nezakonita djeca. Radovan Mrdenović: O eudemonističkim moralnim sustavima. A. Jagatić: Pravi čovjek. Stj. Ilijić: Veliki ljudi i velike misli. Prof. Antun Odić: Dječje laži. Mato Lovrak: Iz škole lijepšega. Jovan Udicki: Mladost i trezvenost. N. Vidaković: Nacionalna priprema. Salih Ljubunčić: Školsko štivo u sveskama. Prof. Kosta Kulišić: Uzgajanje obzirom na kulturno jedinstvo južnih Slovena. Emil Petrović: Uspavano carstvo. Lazar M. Drinjak: Analfabetizem. Dr. Paja R. Radosavljević: Esperanti u radnom prosvjećivanju. Stanislav Županić: Tri socijalna zločinstva. Tugomil Ujčić: Odnošaj uzgajatelja prema detetu. Josip Rukavina: Seljačka moda. Ante Cvitković: Kolaboracija muškarca i žene. Inž. Petar Tumim: Glavni stimul morala. Arsen Wenzelides: Vrhovna mudrost. Pregled. Godišnja pretplata Din. 100. Uredništvo i uprava Sarajevo, Aleksandrova ulica br. 113.

Darovi

u fond «Istarske Riječi»:

Sakupilo se medju boćarskim «Kampi; natima» na Zorin — vrhu dne 14. februa. L 91.50. Živili boćaduri!

Buždon Grgo iz Pule 10 lira.

Na rastanku sa bučnim ali simpatičn. «Pustom» — plesno društvo kod «Guća Mihotićima, sjeća se zajedno sa nekih muževima i svoje «Istarske Riječi» dar. jući u njezin fond 40 lira.

Na znamenitoj bakalaradi u «Zori» .. Pepelnicu, sakupljene su za naše vrijed. i majstorske kuhare, Pepića i France. 104 lire i 20 cent., više 2 lire i 30 cent. inoj valuti, što ukupno čini 106 L i 50 c. T svotu su naši majstori i rodoljubi pokl. nili našoj «Riječi», na čemu neka im je s. dačna hvala!

Uprava plemenitim darovateljima n. ljepše zahvaljuje.

u fond ist. «Prosvete»:

Mačkare iz Hlaja darovaše 6.50 lira.

DOPISNICA UPRAVE.

Molimo onoga pretplatnika ili darovat. lja koji je poslao preko «First Nation. Bank-Portland» 25 lira, da nam se javi.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

ZAHVALA.

Svim prijateljima, rodbini i znancima, koji su ispratili našu nezaboravnu majku

Fošku ud. Krajcer

do vječnog počinka, ovime izričemo svoju najsrdačniju hvalu.

Bog platio svima!

U Sv. Petru u Šumi, dne 17./II. 1926.

Sinovi:
Josip, dr. Ivo, Blaž, Antun i Šime.

Broj 9 | Poštanski troškovi plaćeni. (Conto corrente colla posta.) | U Trstu, 4. marta 1926. | Pojedini broj 25 cent. | God. IV.

„Istarska Riječ“ izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

„Mačka dâ - mačka zame!“

Ovo je jedna naša stara istarska poslovica. Svi znamo, što ona znači. Ako vi meni danas darujete jednu knjigu, sliku ili što drugo, pa dodjete sjutra, veleći da ste se predomislili i tražite od mene, da vam to, što ste mi darovali vratim — ja ću vama s pravom reći, da ste mačka, koja dâ i koja uzme.

Mi istarski Jugosloveni imamo tu nesreću, da nam se često nešto dâ, pa da nam se onda odmah natrag uzme.

Tako je na priliku bilo i s našim staroslavenskim, crkvenim jezikom. Naši stari oci tražili su, da se mogu Bogu moliti u tome svome jeziku. Oni, koji misle, da imaju takodjer vlast i nad jezicima, što ih je Bog dao pojedinim narodima, rekli su: — Pa dobro, kad već hoćete, dat ćemo vam tu povlasticu, da možete i u crkvama moliti se Bogu u jeziku svojemu. I dali su nam tu povlasticu. Ali kao da su se malo zatim predomislili, sad nam evo oduzimlju ono, što su nam prije dali.

Baš kao i mačka, koja dâ, pa uzme.

Bilo je i drugih, koji su nam davali i takovih stvari, koje nisu bile njihove, pa su nam ih kasnije oduzimali. Tako su eto otišle u nepovrat i mnoge naše stare pravice.

Mačka je i njih dala i — uzela.

Onda je došao Gentile, o kome nije do tada u nas niko ništa znao. Taj je čovjek jednoga dana sastavio nekakvu školsku reformu, kojom je — može se reći — jednim potezom pera ukinuo sve naše hrvatske i slovenske škole. Uzeo nam je mnogo — ali treba reći — nešto nam je i dao. Dao nam je tako zvane — dodatne satove. To će reći: Gentile je nama oduzeo sve naše škole, ali je našoj djeci dao prilike, da makar i u izvanškolskim satovima uče svoj materinji jezik.

To je on dao našoj djeci od prilike prije dvije godine i pô. Onda dao, a ovih dana — oduzeo. On ili njegov duh — to je za nas svejedno.

Mačka dala — mačka i uzela!

Da smijemo pitati, pitali bismo; zašto su nam uopće i dali one dodatne ure?

Usudit ćemo se, da na to pitanje odgovorimo mi sami:

Gentile je mislio, kako još to mnogi naši novi gospodari misle, da je naš narod u ovim stranama slabić, šeprtlja, kukavac, nehajnik, koji uopće ne će ni tražiti, da mu se djeca zadržavaju u školi preko običnih školskih sati. Hrvati i Slovenci u većini su seljaci; oni trebaju svoju djecu u polju, na paši kod posla. Njima je teško slati svoju djecu i u redovitu školu, nekmo li da će ih puštati, da ostaju u školi još i preko običnog vremena. Tako su sudila gospoda i zaključila: Zamažimo, dakle, malo svijetu i njima oči, dajmo im te dodatne satove, to više, kad znamo, da se oni tim pravom ne će da posluže.

No gospoda su se prevarila. Naš seljak niti je slabić ni šeprtlja, ni kukavac ni nehajnik. On je odmah i najodlučnije protestovao protiv ukinuća svojih škola i danas protestuje, ali je odmah prihvatio i slamčicu, što mu ju Gentilov zakon pružao: uzeo je na[illegible] odlučno da zahtjeva, da se njegova djeca obučavaju u njihovu materinjem jeziku mâ i u izvanškolsko vrijeme.

To je naše nove gospodare usupnulo veoma.

Što će nato školske vlasti? Izdale su ferman, da se u dodatnim satovima ne smiju upotrebljavati nikakve hrvatske ni slovenske čitanke. Obuka u dodatnim satovima mora po tome da bude neka vrsta «ćakula» izmedju učitelja i učenika. Mi smo odmah vidjeli za čim se ide. Mi smo odmah vidjeli, da je mačka pružila svoju šapu, da uzme, što je dala...

No narod se ne dade smesti: on svedjer uporno tražio, da mu se djeca u dodatnim satovima uče hrvatski ili slovenski. Videći toliku ustrajnost i odlučnost školske su vlasti posegle za perom i jednim potezom ukinule, što su prije dale. Dodatnih satova nema više.

Ali je ostalo jedno: ona uporna odlučnost naših ljudi, koji će sami ispuniti ono, što im krati škola. Prava borba za očuvanje naše materinje riječi počinje tek sada. Ona se ne će voditi ni uz kakvu buku ni halabuku, već s tihom gorljivošću i nepokolebivom voljom. Ne će se voditi ni po cestama ni na satalištima, već na domaćim ognjištima pod zaštitnim duhom naših slavnih otaca...

LJUDSKA BOL

Ljudi se tuže na život, prilike i društvo.

Ima u životu, vele, odveć boli, stradanja i patnje, a malo ili nimalo radosti i sreće.

I te jadikovke izriče baš on, čovjek, kruna života, osvajač i pobjednik prirode.

A kada je, uza sve napore da se otkloni zlo, ono ipak ne samo i dalje postojalo, već se nažalost umnažalo i raslo, onda su ljudi, neuki jednako kao učeni, a često i veliki geniji (Buda, Salomun, Schoppenhauer) optuživali samu suštinu života. Život je sam po sebi i u sebi zlo. I sve što je život nužno uključuje bol.

Valja, zaista, priznati da su ljudi, na putu života, ostavili premnoge tragove krvi, znoja i muke, samo da bi život dobio na ljepoti, svjetlosti i sreći.

Poljodjelstvo i ekonomija, pravo i politika, umjetnost, nauka, filozofija i religija — to su one glavne oblasti unutar kojih su ljudi trošili sve svoje snage iščekujući priželjkovanu blagotu i sreću.

No zlo je ipak raslo. I bol se umnažala u strahovitim razmjerima.

Uspjevalo se da zemlja rodi obilnim plodom, i da se nagomila velika bogatstva — no zlo i stradanja ljudska nisu time ustuknuli. Šta više, čitave države, carstva i narodi propadoše, razoreni u snaži, istrošeni u jadu i boli, baš onda, kada su dostigli najviši stepen svog prevrednog i novčanog bogatstva.

Ljudska su društva, kroz ustanke, borbu i krv, oživotvorili svoje neodoljive težnje za slobodom, no život je, poslije kao i prije slobode, stradao u zlu i boli.

Ostvarivali su ljudi, u raznim epohama i pojedinim zajednicama, princip raspodijele materijalnih dobara, no život nije time ni malo izlazio iz tamnog kruga poroka i jada.

Sve je oko ljudi nekada poprimalo biljeg raskošnog estetskog čara, kada su nagomilana blaga omogućavala pojedincima umjetnička stvaranja (Rim za doba careva), a zlo je u to klasično doba bilo zapravo u najvišem razvoju i ono je pripremilo rasulo naroda.

Svi dakle napori u zatiranju zla i stvaranju ljudske sreće, ostadoše do danas posve jalovi. To priznaju svi viši umovi u prošlosti, a to osjećamo i mi, u savremenom životu.

Nije li, onda imao pravo nazor da je život bol i da će biti više boli nego radosti dogod bude života?

Zlo je u čovjeku. I tu ga treba liječiti. A ona zla što se javljaju u socijalnom, privrednom i političkom životu nose na sebi bjelodano biljeg ljudskih radnja — i čovjek je doista njihov začetnik i faktor.

Za to su do danas u pitanju prave sreće, ostali bezuspješni svi napori ljudski, usprkos velikih pobjeda u oblasti tehnike i industrije, slobode i politike, jer je zlo, koje je u dušama ljudskim, ostalo i nadalje zlo, pa má kako izmijenjeni zakoni, preudešena prevozna sredstva i povećani spoljašnji komforti.

Dogod u svojoj neutaživoj težnji za blagotom ne uočimo izvor nad izvorima i uzrok svih uzroka, naime da nam je najprije liječiti čovjeka i oplemeniti ga i usavršavati ga, ako hoćemo da život bude svjetliji, radosniji i ljepši, ljudi će bezuslovno i nadalje samo umnažati bol i biti najjadniji i najtužniji izmedju svih vrsta živućih bića.

Miljenko Vidović.

† Dr. IVAN LORKOVIĆ

Prošlog četvrtka preminuo je u Zagrebu jedan odlični i iskreni patriot, jedan od prvih pionira one politike, koja je razbudila svijest narodnoga jedinstva i spremila za veliko djelo jugoslovenskoga narodnog oslobodjenja i ujedinjenja. I doista paradoksalno izgleda, da je nekada oduševljeni ideolog politike narodnog jedinstva i začetnik političkog realizma, morao umrijeti kao predsjednik stranke, koja se vratila uskogrudnim koncepcijama plemenske isključivosti i starog državopravnog teoretiziranja nekadašnjeg pravaštva.

Rodjen g. 1876., sin uglednog naučnika i pisca dr. Blaža Lorkovića, oduševljenog Strossmayerovca, Ivan Lorković je, može se reći, u očevoj kući usisao duh jugoslovenstva. I nikakvo čudo što se je — poslije spaljenja madžarske zastave u Zagrebu g. 1895., kad se u omladini javio elementaran otpor protiv ondašnje pravaške politike — medju prvima isticao baš on. On je, na čelu hrvatskih omladinaca, prisustvovao zajedničkom sastanku srpske i hrvatske omladine prigodom slavlja sedamdesetgodišnjice dr. Svetozara Miletića; on je sudjelovao u prvoj manifestaciji ujedinjene omladine, objelodanivši u knjizi-manifestu, koja je nosila naslov «Narodna Misao», (g. 1897.) veliku i duboku studiju o Račkome, završivši je riječima da Jugoslovenima jedino misao narodnog jedinstva može osigurati budućnost.

Ujedinjena srpska i hrvatska omladina — u kojoj su onda bili zajedno, medju prvima, Lorković, Radić i Pribićević! — nadovezala je svoj rad na slavne tradicije ilirizma i Strossmayerova jugoslovenstva. Medju njima je Lorković bio glavni ideolog, pisac nebrojenih članaka u omladinskim revijama, zagrebačkoj «Hrvatskoj Misli» i praškom «Našem Doba». U Pragu, učenik Masarykov, ideju jugoslovenstva popunio je i učinio je djelotvornijom — teorijom «sitnoga rada», politikom t. zv. realizma. I na povratku iz Praga osnovana je ondašnja t. zv. naprednjačka stranka, koja je propovijedala, uz obnovu jugoslovenske tradicije, realizam u politici, što je značilo računanje sa pozitivnim činjenicama i učestvovanje dnevnim sitnim radom u socijalnom, ekonomskom i prosvjetnom životu naroda. Dr. Lorković bio je glavni ideolog nove stranke, on je napisao opširan program.

Poslije riječke rezolucije, koju je dr. Lorković bio prigrlio svom dušom, kad se srušila khuenovština, dr. Lorković je bio medju prvim vodjama hrvatsko-srpske koalicije, te je sudjelovao radu i borbama u hrvatskom saboru i u zajedničkom parlamentu u Budimpešti. Kroz vrijeme rata, naročito poslije živog istupa Slavena u bečkom parlamentu poslije maja 1917., Lorković je bio nezadovoljan popustljivim držanjem koalicije, tako da je došlo do istupa njegova i dr. Šurmina.

U slobodnu i ujedinjenu domovinu Lorković je, očito, ušao sa mnogo razočaranja sa svojim drugovima i sa mnogo skepse, te ga je to deprimirano duševno raspoloženje, pojačano nepoželjnim razvitkom javnih prilika i upravnim haosom, sve to više odalećivalo ne samo od njegovih dojučerašnjih drugova nego i od svojih — od svoga načela. Malo po malo, zahvatio je i njega vrtlog plemenskih razmirica, osjetio je pak pritisak svoje okoline, te se jednoga dana našao — na drugoj strani obale, u društvu onih, koje je nekada najživlje pobijao, i poprimio je stare teorije protiv kojih se, u svojoj mladosti, najodušeljenije borio.

Zadnjih izbora, u februaru pr. god., bio je kandidovan na Radićevskoj listi u splitskom izbornom okrugu, i biran je u Narodnu Skupštinu kao narodni poslanik splitskoga sreza. Poslije 27. marta, rastao se, zajedno s dr. Trumbićem, od Radića.

Stvorili su Hrvatsku Federativnu Stranku, kojoj je pokojnik napisao ponovo opširan program, kao ono, pred dvadeset godina, dem.-naprednjačkoj. On je bio i ostao uvijek ideolog, teoretičar, sa vrlo malo smisla za praktičan život i realnu politiku, ma da je on bio medju prvima, koji su taj zdravi princip bili donijeli sobom iz bratskog Praga.

Ma koliko se ne mogli složiti sa zadnjom političkom evolucijom pok. dr. Lorkovića, mora mu se priznati velika zasluga za njegov politički rad od 1896. do oslobodjenja — rad, koji je bio stvaranje temelja za jugosl. oslobodjenje; mora mu se odati zaslužena pošta kao velikom narodnom borcu, koji je sav svoj život provep u predanoj službi svome narodu i njegovim idealima.

Slava mu!

DOPISI

IZ RIJEKE.

Most na Riječini. - Domaći poduzetnici uvrijedjeni. - Rijeka još dalje u čekanju. - Slabi izgledi. - Manevri. - Rajčević i Ninetta.

Bilo je Badnjeg dana, godine Gospodnje 1920. Rijeka je bila Italiji navijestila rat i spremala se na odlučnu bitku. Već je bilo sve gotovo: trebalo je još samo baciti u zrak most, što je holokaustu vezao sa Sušakom. To se izvršilo uveče, uoči Božića. Jedan užasni, paklenski prasak i most poletio kao razlomljeno krilo u zrak. I nesamo onaj, po kome su išli pješaci, nego i željeznički, pa i oni manji mostovi sve je to odnijela d'Annunzijeva strategija.

Vojni stručnjaci vele, da je to bilo nepotrebno i sasvim suvišno. Italijanska vojska, koja je u ono vrijeme bila na Sušaku i protiv koje su poduzete te strašne mjere, bila je prije par godina prešla jednu drugu, kudikamo širu rijeku: Piave, pa bi bila, kad bi htjela, lako pregazila i onaj uski potočić — našu Riječinu. Ali u vojnim knjigama stoji, da se mostovi moraju rušiti, i d'Annunzio ih je srušio, pa nikome ništa.

Željeznički su se mostovi odmah zatim popravili, dok se za pješače i za kola napravilo nekakav grubi, provizoran prelaz. Već je vrijeme, da se ona nakaza odstrani — i ja mogu s veseljem da konštatujem, kako se već gradi novi most, o kome vele, da će biti grandiozan, upravo monumentalan.

Gradnja mosta predana je jednom milanskom poduzeću, što je u velike ogorčilo riječke gradjevne krugove i u jednom članku oštro prigovara, što su se ti krugovi mimoišli. A ljuti se i na postupak vlasti: riječki su naime inženiri bili pozvani, da podnesu svoje ponude, što su oni i učinili, no na te svoje podneske nisu dobili nikakva odgovora. Zamislite njihovo čudo, kad su jednog dana vidjeli, kako se najednom, gotovo iz potaje, počeo da gradi most. Svi su naši fijumanski inženiri i poduzetnici skočili kao jedan i zatražili razjašnjenja. Znate li, što su im odgovorili? — Pa — rekoše im — vi dobivate dosta novaca na Kantridi kod radnje oko proširenja ceste i produljenja mola San Marko. I drugi moraju da živu. I sve tako. I još im se reklo: — Za ovakovu radnju, kaošto je gradnja mosta, vi nemate ni dovoljno pomoćnih sredstava.

Mi na Rijeci da nemamo dovoljno pomoćnih sredstava! Imamo ih, vele naši inženiri, kudikamo više nego li oni iz Milana. Pogledajte malo sve one armadure oko budućeg mosta! Čije je ono? Naše. Sve smo im to mi posudili.

Čini se, da će se i na mulu Cagni izvesti neke radnje, i sad se naša riječka poduzeća s pravom boje, da će i tu ostati kratkih rukava.

Sve je ovo vrlo neugodno, ali je i vrlo mučno slušati ovakove prigovore iz ustiju ljudi, koji su prije vrlo kratkog vremena iz punih grudi i iz svega grla vikali: «O Italia o morte!» Zar nije žalosno, da moram ja, Rokac, tu gospodu da podsjećujem na njihov patriotizam?

Treba medjutim reći, da svi nisu takovi. Ima na Rijeci i strpljivih ljudi, koji samo čekaju i još uvijek čekaju. Ima ih i koji još uvijek grade zlatne kule u zraku — a ima ih i takovih, koji iz svakog, pa i najmanjeg, dogadjaja «rikamuju» sjajne snove za budućnost. Podje li prefekt g. Vivorio u Rim — eno ih gdje važno jedan drugome šapuću: — Ovo nije za ništa.

Udalji li se za koji dan naš straordinario, g. Piva, eno ih gdje sebi taru ruke govoreći: — Chi sa cossa ne portarà el sior Piva in sacco!

Na glas, da jugoslovenski ministar Ninčić kreće u Rim, opet se svi ti dobrijani uzbunili izvodeći Bog zna kakove sjajne posljedice, što će ih taj Ninčićev put dovući u korist Rijeke.

Jer holokausti amo, holokausti tamo — mi Fijumanci gledamo na cijeli svijet samo kroz riječke naočare. Inače za sve stvari, što se dogadjaju po svijetu, pa bile one i Bog zna kako znamenite, mi ne damo ni pipe tabaka, dašto ako nisu u neposrednoj vezi s našim ekonomskim stanjem.

Sezona je još uvijek mrtva. Opatija plače, da nema dosta gosti, a kad Opatija plače, to sam već nekoliko puta kazao — ni Rijeka nema čemu da se smije.

Ipak se u luci ovih dana opazilo nešto života. Vratila se naime ratna ladja «San Marco» i ispunila jedan dobar dio one goleme praznine, što inače uvijek zja na molu Cagni.

I na kraju je predprošle nedjelje bilo dosta živo. Milicija Nazionale imala je svoje manevre, i to u predjelu izmedju Veprinca i Preluka. Vojnici su bili podijeljeni u dvije grupe: crvenu i modru. Crvena grupa imala je da brani granicu, a modra, da napada s istoka. Modra grupa otišla je krajem put Kastavštine, a crvena krenula je parobrodićem «Coštiere» u opatiju. Otuda krenuli su Crveni, kojima su se pridružili i odredi iz Lovrana i Voloskoga, put Veprinca. I tada je započelo puškaranje, koje je potrajalo sve do večera.

Ne znam, koja je grupa odnijela pobjedu, ali ti manevri mora da su vrlo lijepo uspjeli, jer je o njima «Vedetta» donijela dva zanosna članka. Jedan je članak napisao neki Bruno Vučko — poznati stručnjak u stvarima strateškim.

Na Rijeci bio je ovih dana i atlet Rajčević. Došao je i neki Nijemac, takodjer atlet, da se s njime tuče. Rajčević je vrlo jak čovjek, možda najjači na svijetu. «Vedetta» piše, da je prije par godina digao sa zemlje jedan teret od 207 tisuća i 800 kilograma. Ja mislim, da je pretjerano. Bit će valjda samo 207 kilograma. I on je komendator. Vele, da «Vedetta», s razloga do sada nepoznatih, nije tačno opisala onu tučnjavu izmedju Rajčevića i Nijemaca. Pitao sam Ninettu, koja je bila na licu mjesta — u teatru Verdi — da mi ona objasni, kako je bilo. Ona će meni:

— Ja nisam nis ni cula ni videla, ja sam samo gledala va oni njigovi muskoli! Ono si da su branzoli — ono, altroke te vase koscini! — Čujem, da je Rajčević pozdravio publiku «a la romana». Pa to je sasvim u redu: kad mogu da tako pozdravljaju razni Hosti i Grošići, zašto da ne pozdravlja i jedan Rajčević! — Em — sumus Latinorum...

Rokac.

IZ ČABRONIĆI.

Tajanstveno umorstvo u šumi.

Pred nekoliko dana čuvao je starac Petar Smoljan svoje stado kraj našeg sela. U ponedeljak, dne 22. februara, vratile su se same ovce kući. Smoljančeva porodica ostala je ujedared zaprepaštena. Nekoji su odmah išli tražiti starca. Nekom kratkog traženja našli su ga ubijenoga u jednoj šumi. Dogadjaj je bio prijavljen karabinijerima. Medjutim do danas nije se moglo ustanoviti, tko je izvršio to tajanstveno umorstvo u šumi. Računa se, da je starac umoren zbog kakve osvete. — Bože moj, kad ćemo živjeti u slozi i ljubavi?!

IZ SV. VIČENŠTINE.

I opet plaćila!

Moramo da se opet potužimo na nesnosne poreze. Nema skoro jedne sednice u godini, a da ne idu po našim selima «fanti» sa platežnim nalozima. Narod nema novaca, pa se tuži na sve strane, ali uvijek uzalud. Na sve pritužbe i moljakanja dobiva odgovor: «Ščavo, taži e paga!» Inače imamo i drugih jada i nevolja. U zadnje vrijeme pojavila se ovdje nekakva bolest. Skoro svaki dan netko umre. A to nas sve stoji novaca. Otkud pa plaćumo tako goleme svote za pogrebe? Ah, kad bi barem naš župnik imao malo više milosrdja do jadne raje!

IZ GOLOGORICE.

Malo odgovora našim lažnjivcima. - Van s imenima!

«Pučki Prijatelj» u svom broju od 18. februara te god. donaša dopis nekog «seljaka» iz naše župe. U tom dopisu čita se inim i ovo:

«Ovdje kod nas imali smo lanjske godine prilično dobru ljetinu. Samo vina je bilo malo. Nekoji nijesu imali ništa, a nekoji vrlo malo. Čuje se, da su uza sve to neke konobe pune vina, valjda krštenog. Kažu, da se to isplati, jer su cijene vina visoke. I sada neki Labinjani piju kiselu vodu. Nekoji kažu, da prijašnje velike grijehe treba plaćati, jer Bog ne plaća svake subote.»

Mi seljaci-vinogradari najodlučnije protestiramo proti takvom zlobnom pisanju, da si ne bi nekoji širom Istre mislili, da je naša župa kakva velika francuska fabrika krštenog ili patvorenog vina. Taj siromašni klevetnik i sam ne zna, da takvim pisanjem zatvara sebi i svojoj konobi vrata pred trgovcima. On zna i sam, da oni seljaci, koji su rano škropili i sumporali svoje vinograde, da su imali vina malo manje od drugih godinu, a kojigod i više. To je odvisilo od rada i dobrih položaja vinograda. Za prošlu godinu najbolje vrijedi ona poslovica: «Tko rano rani, dvije sreće grabi». To znači za prošlu godinu: tko je na vrijeme uništio peronosporu (šarka) i lug ili plijesan groždja, taj ima vina i novaca, a tko je zakasnio, kao naš crnitelj, mora piti vodu sa praznim žepom. Njemu preporučamo onu iz Sv. Pisma: «Sa znojem lica svojega jesti ćeš svoj svagdanji kruh.» Dakle u radu je spas, a ne u klevetanju i sumničenju. Za naša vina znaju svi vinski trgovci, da spadaju medju najbolja vina srednje Istre, a to potvrdjuju i drugi pametni ljudi, koji piju naša vina. Kad bi naša vina bila patvorena, davno bi se bilo već znalo, jer kupci imadu bolja usta, nego naš klevetnik, koji ove godine mora piti vodu. Ako pak on znade za kakvog fabrikanta, drago bi nam bilo, da i mi doznajemo za njegovo slavno ime, pa de ga i mi preporučimo u svojoj novini javnosti, da svijet znade da i kod nas ima vodotržaca. Dakle zavidniče, klevetniče, navidjelo sa našim fabrikantima, jer ćemo te inače smatrati crniteljem nesamo pojedinaca nego i cijele župe. Pritištu nas razni porezi i nameti, te imademo mnogo dužnosti, ali prava nikakvih, pa nas još i ti svojim lažima hoće pred svijetom da ocrni. Ali znaj, da će prije ili kasnije pobijediti pravda i istina, jer Bog više može od demona ili djavola. — Gologoričani-vinogradari.

IZ BUZEŠTINE.

Ala se je nakišilo u ono 15—20 dana! Već smo počeli zdvajati govoreći: Neće biti dobra ni u ovoj novoj godini. Nismo dašto radili u polju: nismo kopali, ni orali, a ni krumpira posadili. Kriva je — kiša. Dan za danom smo promatrali oblake, da li se počimaju gibati prema jugu. I ta bura se nije pojavila. Ali ju doveo — gospodin grof Pust. Taj raspikuća, lump i pijanica, taj pokvarenjak i šaljivdžija — doneo, namamio tu buru našu. Ma otkada tomu Pustu ta moć, da tu silnu gospodju Buru, mogao prevariti, namamiti k nama, da nam razvedri nebo, a staze i ceste osuši, a njemu, grofu Pustu, da omogući tri dana veseliti se i lumpati dan i noć. Bilo kako bilo, ipak pust smo imali lijep, vedar, sunčan i topao. To je naše djevojke i mladiće osobito podražilo i obradovalo. Sva sela naokolo odlučiše: držimo se starine, pak idemo svi u krabulje! — I išlo sve. Svako selo napose imalo je svoju pusnu družinu: bele i crne maškare, glazbu i svirce, pa i one grde naše stare — zvončare! Svaka družina imala svoga vodju, pametnog župana ili koju drugu bolju osobu, koja prima darove: jaja najveć, pa i novac. Mlunske štrpedske i svetomartinske maškare vodili domaća glazba (muzika): a druga sela imali su svoje opet domaće svirce (gusle, klarinet, bas, trublja). Svako selo, svaka krabuljna družina nastojala da se istakne, pa da bude smješna i da se ljudi smiju. Zvončari vrše svoju tešku službu savjesno: prave komedije da moraš pucati od smijeha. Družina ima i lijepo na žensku odjevene maškare, koje plešu, pak: prodavače sladoleda, popravljače kišobrana, trgovce platna, pak — cigansku družbu. Evo ti koje, krade; ali eto tu ti suca, koji sudi, a karabinijere ga vode u zatvor. Da ih vidiš! Moraš se smijati. Neka sela i maškare imali su i presvjetlog biskupa. Da ga vidiš, reko bi: eto ga pravoga pravcatoga biskupa. On je ljude — blagosljivljao — Oko njega dva kapucina. A tih maškara bilo ove godine dosti, pak dosti bilo i zabave u svim našim selima. Ove godine odlikova se u tom naš Mlun, Sv. Martin, pa i Štrped, a osobito Sv. Ivan. Mlunci posjetiše ove godine buzetsku okolicu, Sv. Martin i druga sela. Bilo nam drago.

IZ SREDNJE ISTRE.

Ljudi, pamet u glavi!

Po našim selima klati se nekakav agent fotografske firme «Adolfo Marchetti - Udine». Nagovara ljude, neka si dadu načiniti, (po običnoj fotografiji) dosta veliku sliku za «pokušaj» od više imenovane firme. Ovu sliku da će dobit badava. Platit će samo 6 lira za troškove. Ako im se bude svidjala prva slika, moći će, **ako budu htjeli,** naručiti drugu u naravnoj veličini za 56 lira.

Na pitanje, da li će se poslije morati naručiti i drugu sliku, odgovara — **ne,** samo uz njegov potpis neka potpišu i oni «potvrdu», da su mu izručili 6 lira, i tu potvrdu daje njima.

Ljudi, pazite! Ako ste potpisali onu tobožnju potvrdu, tim ste se obvezali, da ćete naručiti i sliku za 56 lira. U kratko: Tko uzme prvu sliku za «pokušaj», mora uzeti i drugu za 56 lira.

Nemamo ništa proti tomu, da razne firme šire svoju «umetnost» medju nas, ali ovaki postupak nije baš najbolji.

Toliko za danas, a drugom zgodm malo više. — **Osa.**

IZ PRODANI KOD BUZETA.

Bit će bolje — mičimo se samo!»

Da vam pravu istinu rečemo, mi smo ovuda nekako mrzli i ledeni. S one strane Buzeta, u Sv. Martinu, Sv. Ivanu, Štrpedu još znaju naši ljudi biti živi, veseli, korajžni u svakom obziru, ali naš kraj, to jest: Prodani, Svi Sveti, Podkuk nekako je omrtvio. Mrtvi smo bili za pravo reći i za pust. Zapuštamo starinu i starinske navade. Ovo su zla znamenja. Nama se čini, kao da smo svi ovuda mrtvi, i kao da se nešto ruši kod nas. No, to nije istina, pak zato pozivljem svoje susjede i seljane, da se i mi ovuda malo maknemo od sna i spavanja. Budimo veseli — i kuražni, a budimo i složni. Bog nas očuvaj od «disperije», a i od «mizerije». Sve drugo će samo doći. Složimo se, pak nešto učinimo, da svijet naokolo vidi, da smo i mi ovuda živi. Naručimo našu «Istarsku Riječ», da nas probudi, ojunači i raskuraži. Pokažimo svima, da još mi nismo propali, a ni prodani. — Ima u našim žilama krvi, samo ugrijmo je s prijateljstvom, slošćinom i djelom za svoj jezik i narod! «Bit će bolje — mičimo se samo!» — Domaći sin.

IZ SOVINJAKA.

Kao pusnu šalu ćemo vam ovo javiti, da su naši šinjori u Buzetu na dan svetoga Pusta izdali dekret našem poštenjaku Antuna Vivodi iz Pračane, kojim ga rešavaju časti sudbenog procjenitelja ili perita. Pa što je sagriješio? Što je koga pokrao, ranio, ubio ili prevario? Dali se je on ogriješio o zakone? Da li je on griješio kao vještakprocjenitelj? — Od svega toga, brate, ništa! — On je čist i poštenjak, pa ipak bi — kažnjen. Pa za što? Zato što je on naš narodni slavenski čovjek, koji se ne srami i ne boji biti to i takav; a ovo je dosti za današnje vlastodršce, da ga proglasuju — agitatore antinazionale. Nego ova kazna malo ili ništa škodi našem narodnjaku Ant. Vivodi. Njega hrani njegova zemlja i goveda. Ali mi se još nečemu čudimo. Čudimo se, kako oblasti vjeruju njegovu susjedu županu, koji je ovuda na slabu glasu. Ali gušti su gušti!

Franina i Jurina

s Rusom va jakte.

Fr.: Ovo je jedan jako čudnovati brod. N. jedno nevreme mu ne naudi.

Jur.: A još je čudnovateja ova telegrafija na njemu. Čujte Ilija Nikolajeviću, recite onemu vašemu čoveku, neka malo zname čepić od Podgrada.

Rus: A ča je to Podgrad?

Jur.: To vam je jedno mesto va Istre, kad su sami Slovenci, naši dobri i trdni ljudi.

Fr.: Od tamo je bil i jedan naš zastupnik, ki se je zval Jenko. On se je puno let, sve do svoje smrti, lepo boril s našem Spinčićem i Mandićem.

Jur.: Već je puno vremena, da ne znamo niš, kako je tamo, pak bim rad da malo pitam oni ljudi, ako su još živi.

Rus.: Ej, Gavrilo Stjepanoviću, znamite Podgradu čep.

Gavrilo: Harašo, Ilija Nikolajević!

Rus.: Ala — čep je vane. Jurino Andrejević, govorite!

Jur.: Oj, Podgrad! — Je li tamo?

Glas s Podgrada? A je — je, da bi tako ne! Gdo je tam?

Jur.: Ja, Jurina. Kako vam je?

Glas s Podgrada: Če Bog ne pomore, bo jako hudo!

Jur.: A kako općina?

Glas: Katera občina? Mi nimamo več občine. Naše županstvo je šlo rakom žvižgat.

Jur.: S kakovim vražjim rakom?

Glas: Županstvo j' razpuščeno. Tam ni več nobenega našega. Kmalu dobimo poteštata.

Jur.: A kega?

Glas: Buh ve katerega.

Jur.: A će pak to bit ki domaći?

Glas: Ni to ne vem. Morda bo, a morda tudi ne bo. Poteštat bo tisti, katerega ministri semkaj pošljejo. Če bo Sicilijan — bo Sicilijan, a če bo pa Napoletan — bo Napoletan. Bo ta ali oni, to bo za nas vse eno, V županstvu ne bomo imeli mi več svoje besede. Bug žegnaj.

Jur.: Bug klonaj! Ala Gavrilo, zataknite ta čep, da ne bi još ča vanka steklo.

Fr.: Ja pak mislim, da te oblasti same videt, da su najbolje one općini, s kemi upravljaju domaći ljudi, pak će bit sopet, kako je i jedamput bilo.

Jur.: I ja bim rekal, da će to tako bit. Sve se pomalo menja. Na — komać su dve leta, da su napravili oni školski zakon, i već su ga speta promenili.

Fr.: A ki ti j' to rekal?

Jur.: Čital sam va jednem kineškem foje. Baš dobro da sam se spametil! Čekaj, da malo pitamo, ča j' s tem zakonom! Ilija Nikolajević, recite vašemu čoveku, neka zname malo čep onemu nekadajnemu ministru Jentile, ki je negdere va Rime.

Rus.: Gavrilo Stjepanoviću, znamite nekadajnemu Gentile — čep. — Ná! već je učinjeno. Ala, Jurino Andrejević, govorite!

Jur.: Eja, šijor Jentile, eja!

Gentile: A, to ste vi, Jurina. Ča bi oteli?

Jur.: Bim otel malo znat, ako je istina, da ste već promenili oni vaš prezlameniti zakon od školi?

P·O·D·L·I·S·T·A·K

Gjuro Gjuranec:

Andjeo mira, sreće i zadovoljstva

(Nastavak i svršetak.)

Kad je andjeo dovršio svoj govor, ljudi se od svog snatrenja i promišljivanja prenuše. Podigoše glave i pogledaše se. Ali na svoju golemu žalost opaziše, da su sami. Nestade angjela, nema kolibice, samo opaziše jezerce, nekako mirno i turobno. A kraj njega šumicu, obraslu mjestimice trnjem, dračem i korovom, iz kojega viri trnata, divlja i opora jabuka, kruška, trešnja i šljiva nudeći putnike sa svojim trpkim i kiselim plodom, da se u nuždi njime okrijepe. I to je jedina tužna uspomena, koja podsjeća ljude na izgubljeni raj zemaljski, gdje je nekoć vladalo carstvo zadovoljstva. Glas ptica posve umuknu, samo na jednoj grani kraj jezera opaziše kako turobno sjedi orao ribič, buljeći u jezerce, ne bi li kako ulovio koju ribicu. A negdje, u nutrini šumice, odzvanjaše tugaljiva melodija kukavice, sa svojih žalovitim i tužnim glasom: ku-ku! ku-ku! Sve tako dalje i dalje ponavljajući kao da opominje i podsjeća ljude, na njihov tužni i kukavni život.

* * *

Ona nekolicina ljudi, što potražiše carstvo zadovoljstva, kad sve to vidješe, razidjoše se tužni i žalostni, na sve strane širokog i prostranog svijeta. Oborene glave, onako tužno zamišljeni, nastaviše svakidanju borbu za život.

Od onoga vremena vijekovi prohujiše kao lagano perce, kad ga uzvitla zrakom silna bura i oluja, a da se više nikada povratiti ne će. Ljudi nastaviše svoj dosadanji zao i pokvareni život sve dalje i dalje.

Bojna trublja odzvanjaše ratnim poljanama, a otrovne strijelice siktahu zrakom kao ljute guje. Ljudska krv na potoke se lijevaše zemljom. Plač i jauk nevinih ljudi razlijegaše se zrakom, a duboki i tužni uzdasi umirućih pravednika dizahu se put prijestolja Božjega tako, da je i samomu dragomu Bogu sve to previše bilo. I tko bi znao, kako bi se ta bojna igra svršila, da se nije Bog smilovao ljudima, i poslao im Spasitelja.

Na jednom kao sa prijestolja Božjega, zaori onaj blagi glas cijelom zemljom «Mir Vam!» — «Ljubite se medju sobom.»

«Ljubi Gospoda Boga svoga nada sve, a bližnjega svoga kao samoga sebe!» Na te blage riječi kao da zamukoše bojne trublje. Kod ljudi se stade sve malo po malo javljati milosrdje. Sve malo po malo, kao glas ptice pjevice, kad se otvara blago proljeće. Ona se iz početka javlja tiho i lagano, dok malo po malo ne ožive dubrave i gajevi od divne i ugodne pjesmice. Malo po malo ljudi spoznaše, da su pogriješili. Zato stadoše misliti, kako bi te svoje pogreške izravnali, i izgubljeni raj zadovoljstva medjusobnom slogom i ljubavlju našli. Ljudi se latiše svakojakih izuma. Čitavu zemlju opletoše i iskrižaše ljudski izumi, brzojavi, telefoni, paravozi. Sve to leti strjelovitom brzinom, ne bi li kako dostignuli zadovoljstvo. Morem, jezerima i rijekama jure parobrodi. Istim zrakom lijeću zrakoplovi. Ali zadovoljstva nikada, Ljudi, reć bi, da su dostigli vrhunac svojih izuma, jer pronadjoše i u svoju korist upotrijebiše sve prirodne sile. Ali opet zadovoljstva nikako.

Učenjaci ispitaše čitave gore debelih knjižurina, zakonodavci cijele kupove složiše zakona i naredaba, sa zakučastima i kvakastima paragrafima, da se svačiji život, poštenje i imetak zaštiti i čuva, na sreću, mir i zadovoljstvo ljudi i pojedinaca. Ali zadovoljstva opet nema! Nema ga! Što se jedan put izgubi, to se teško ili nikako više dostignut ne može.

* * *

Devetnaest stotina godina od došašća Isusova je već u nepovrat minulo, pa evo nas, dragi štioče i u dvadesetom vijeku. Ljudi se bore raznima izumima. I u toj borbi, kad misle, da su na vrhuncu slave, danas nestaje jednoga, a sutra drugoga, kao nevidom. Jednih nestaje, a drugi dolaze na svijet. I tako na ovom svijetu stalna samo mijena jest.

Ljudi nenadano iščezavaju, a kuda, kamo, zamisli se prijatelju! To je teško reći. Samo vidiš mjestimice po crnoj zemlji nekakove humke, koje narod krsti raznima imenima, svaka narodnost dakako u svom jeziku. Ali ipak svi se narodi u jednom slažu. Taj humak naime nitko ne krsti lijepim i zvučnom, već nekako tugaljivim i žalobnim imenom. A kraj tih humaka nalaze se spomenici, koji makar kako fino izradjeni i ukrašeni bili, nikomu ipak mili i lijepi nisu, niti bi ga itko poželio. A niti je tko zavidan sa divote spomenika onomu, tko pod njim vječni sanak sniva.

Na spomenicima, nalaze se nadpisi: Ovdje počiva taj i taj, preminuo godine i dne toga i toga. Prolaznici, kad tuda idu, kadkada govore: Ovdje leži silnik! Tiran! Sad mu je pravo. Bog neka mu sudi, ne će više guliti sirotinje!

Ili opet: Ovdje počiva vječni sanak, taj i taj. Bog mu milostiv bio. Dobar čovjek bješe, pravi prijatelj naroda, a vjeran sinak domovine. A uz duboki uzdah vinule se tugaljive riječi: Šteta samo, što nam leže prerano u hladan grob. I to je sve, što ljudi dostigoše od carstva zadovoljstva do dana današnjega.

Da li će dvadeseti vijek podpuno probuditi kod ljudi milosrdje? I da li će nestati silnika i tirana, koji već stadoše i isti svoj jezik miroljubivim ljudima nametati? Bog

ent.: Je — ovi dni su ga već malo promenili. Zneli su vanka one žuntane uri.
...: To se dunke na huje obrnul on vaš famozi zakon.
ent.: Ma ča ćete, da vam rečem! Ja se ...dim vam, ki ste jedan prefrigan čovek, ...ako ste vraga mogli ni mislet, da su ...ne žuntane uri — jedna stvar šerija. To je bilo onako, da se maló svetu v oče ...pela hiti — i da vam Hrvatom ona ...oja gorka pilula bude nekoliko sladja. ...a sam već va onem momente, kada sam ...isal oni moj zakon, znal, da one žuntane ...ri nisu od duradi. Mislel sam, da će se ...im poć napred jedno desetak let, pak ...puta — finis! Invece komać su dve ...a prošla i već je vrag zel i one žunta... uri. Nego neka vam ne bude žal: pravo ... pravo ja mislim, da ni bilo ni deset ...kol. va koh bi se ta zakon držal. Ono ... bilo samo na harte. Nego ja moram ...oć. Alalà, Jurino!
Jur.: Puknul da biš, ter da biš. Ilija Nikolajeviću, začepite i tega.
...: Gavrilo Stjepanoviću, zatučite Jen...ju čep!
...: Pa ča sada?
Jur.: Niš!
Fr.: Kako niš?
Jur.: Onako! Kad sam ja bil mlad, nisam imel ni žuntaneh ni nežuntaneh ur. Gla...a sam va ono vreme imel dosta trdu, ...ak sam se svejedin naučil i čitat i pisat. ...ako će i naša deca: slova su malo manj ...dnaka i hrvatska i talijanska, pak malo dobre volje, i naši te svi znat našu besedu i čitat i pisat, kako da su bili va škole. Mane ni strah!
...s.: Tako je, a sada pustite, da ja zibe...n jedan čep, ki će vam morda koliko ...liko ugodit. Gavrilo Stjepanoviću, opri...e oni čep od votki i prnesite nam na stol nekoliko žmuji, da se kucnemo. Tako, a vi, Jurino Andrejević, i vi, Franino Martinović, znajte, da otkada ima sveta i veka, još ni nikada nijedan narod propal sporadi žuntaneh ur, pak ne ćete i vi. Tu je votka: Ala, zdravstvujte! Na zdarovje!
Jurina i Franina: Harašo! Harašo!
Fr.: Ma svejedin ja bim malo rad znat, ča ...no govore oni dva ministra va Rime: on jugoslovenski i on talijanski. Ilija Nikolajević, ča ne bite mogli malo ponaknut i ta dva čepa?
...s: Ej, Gavrilo, znamite oni dva čepa, da čujemo ča oni ministri govore va Rime.
Gavrilo: Žal mi je, ma ne morem nikako ...net oni čepi, zač mi je uprav sada tirabucon puknul.
Fr.: No vrag zel i delo!

IZ POMERA

Svega po malo.

Vrijeme gradi, vrijeme razgradjuje, pa opet gradi i opet razgradjuje. I naši su ljudi gradili prosvjetna društva, a došli su nekoji, i razgradili ih. Iza rata prestadoše naša društva funkcijonisati, pa su naša društva po selima zamijenila fašija. Tako i u Pomeru. Osnovali su bili fašjo, koje je pred par godina prestalo funkcijonisati. U to su vrijeme pojedini naši ljudi ...ladež zagazili bili istom stazom, jer ...sleći, da će u tome društvu naći neku korist. Veoma su se prevarili, jer su u tome društvu bili pojedinci, koji su samo iskorištavali naše ljude. Iza propadnutog fašija, osnovali su opet novo. Da li će im ...o novo fašijo donijeti korist, to se ne ...na. Dok je egzistiralo staro fašijo, nala...o se u Pomeru neki gospodin, koji je ...davao strah čitavome selu. Još se ga dobro sjećamo, a i naši potomci sjećat će ...e ga. On je u nekim krugovima govorio, ...a će se u Pomeru govoriti samo italijanski. On je opazio da narod govorio s njime ...njegovom okusu, pa se sav uzbijen ža...o, da je pobjednik. Po njegovoj zapovjedi ...mijemila je bila i naša pjesma. U toj ...muklosti naše pjesme je on uživao. Pa...rska ga je frula jednoga dana u polju ...iku uznemirila, da je pristupio pastiru ...azbio mu frulu. Htio je, da i frula za...jemi. Kakova naredjenja neumnih ljudi! On ne zna, ako bi se naš jezik i ugušio, u gori bi uz frulu odzvanjala naša pjesma. Još ovo: uz istu frulu njegovi su predji pjevali i veselili se, pa je time htio ugušiti pjesmu svojih predja. Već je prošlo nekoliko godina od njegovog odlaska, a u Pomeru se još uvijek govori naš jezik.

Kako smo čuli, u Pomeru misle otvoriti dječje zabavište. To zabavište polazilo bi do dvadeset djece. To znači: naša bi se djeca počela odnarodjivati već u trećoj godini.

Ove je godine došla u Pomer za učiteljicu gospodjica Emica Dobrovich. Nitko od nas se ne može na nju potužiti, jer tačno vrši svoju službu. Vrlo je odana svojoj djeci, koju veoma voli. Njezinoj dobroti odgovaraju i djeca, jer često hvale kod kuće svoju dobru učiteljicu. Vidi se kod djece vrlo dobar uspjeh, akoprem je kod nas škola čisto italijanska. To je zasluga samo g.ce Dobrovich. U nje se vidi volja za rad, a naše djevojke, koje su zaplovile strujom pokvarenosti, trebale bi, da slijede njene stope. Znamo da nam je takova sudbina, a i teško nam je, da se naša djeca uzgajaju u tudjem jeziku, ali uz sve to ćemo ipak nastojati, da našu djecu naučimo čitati i pisati naš jezik.

IZ PIĆANŠTINE.

Draga «Istarska Riječ»!

Koncem prošlog mjeseca prošlo je godinu dana, da sam morao radi prehrane mnogobrojne obitelji u svijet. Težak je danas život!

U tudjini zaslužilo bi se kakav franak, ali radi lošeg vremena, radi punih dana neradnje i raznih nezgoda, malo se može prištediti, da bi se moglo kakav franak otposlati kući.

Vrativši se u rodni zavičaj, u pelušku kaporaliju, sa par franaka u džepu, mislio sam, da ću i kod kuće sve u redu i zadovoljstvu dobiti, ali prevarih se: samo plač i ogorčenje i teški uzdisaji zovu me u kuću. Djeca crna kao čadje i žena uslijed pomanjkanja potrebne hrane.

Onu lijepu kravicu morala žena prodati, da plati općinske i državne taše i sopratašе. Poreze se povišava, a prihoda od nijedne strane. Žalost dakle i sama žalost odjeka se po svuda.

Za dva tri mjeseca bit će mi obitelj opskrbljena sa onim par franaka, što sam donio sa sobom, a ja ću morat opet u svijet, da se gladom i oskudicom opet štogod zaslužim za opskrbu obitelji.

Drugog dana bila nedjelja, pa kao pravi kršćanin išao sam sa obitelju k sv. misi u grad Pićan, da prisustvujem kod iste i da čujem opet nakon godinu dana u jeziku materinjskom propovijed. Kod sv. mise bilo veoma malo naroda, crkva napolu prazna, novo pjevanje, naše staro pjevanje odstranjeno, orgulje kao i prije malovrijedne i nepristojne za našu biskupsku crkvu. Sve ovo malo me pretreslo i uzbunilo, ali najviše me razljutilo i pomutilo mi pamet, kad sam vidio poslije sv. evandjelija i čuo kako veleč. g. župeupravitelj čita iz malog papirića propovijed; čujte čitatelji i porumenite — u italijanskom jeziku, u jednom Pićnu, gdje nema jedne duše, koja ne poznade hrvatski jezik, a devetdesetidevet po sto ne razumije niti jedne italijanske riječi. Velika novotarija! Videći i čujući ovo neapostolsko djelo u crkvi, da ne trpim daljnji sablazan škandal, izašao sam iz crkve.

Kod gradskih vrata zadržao me prijatelj i popitavši se za moje zdravlje i sreću, počeo mi pričati, kako je veleč. gosp. župeupravitelj Ciril Podržaj, rodom iz Ljubljane, meni nič tebi nič, uveo italijansku propovijed i druge pobožnosti u crkvi, samo da ugodi šačici Pićanaca, na žalost i sablazan izvanjskih vjernika, da gradjanom ugodi radi svojih osobnih koristi za budućnost. Kazati moram, da se ne će tako lako ispuniti one lijepe želje velečasnog župeupravitelja.

Narod buči na tiho, ali pod pritiskom sadašnjosti mora šutiti, ovo šutenje preporučam ja i drugim našim dobrim seljakom; doći će vrijeme i mora doći — da će se opet u našoj crkvi obavljati obrede, kakovi su bili pod pokojnim blagouspomenom Ivanom Bersenda.

Ako hoće gosp. župeupravitelj propovijedati italijanski, neka načini to poslije sv. mise pak će viditi i moći prebrojiti na prste slušatelje svoje propovijedi. Nipošto pako nije zgodno naš narod mučiti pod misom, da mora slušati propovijed u nepoznatom jeziku. Ovo neka si primi k srcu vel. g. upravitelj, pa neka ovu nepravicu, koja se godi pićanskom puku, neka prouči i istu odstrani p. n. g. dekanu u Lindaru i biskupu u Trstu.

Uz lijepe pozdrave dragoj «Istarskoj Riječi» — **Pretplatnik.**

IZ NOVAKI.

Smrt plemenite supruge i majke.

Dne 20. pr. mjeseca, providjena Sv. Otajstvi za umiriće, nakon dvomjesečne teške bolesti, ispustila je svoju plemenitu dušu gospodja Josipa Čus, rodjena Dušan, supruga g. Antuna Čus iz sela Čusi kod Novaki.

Kad je pokojnica došla, kao nevjesta, u Čusov dom, našla je tamo druge svoje roditelje, oca i majku, uz ove četiri svaka i dvije svakinje. Nekoliko godina iza njezinog dolaska umrla njoj svekrva. Tada je sva kućna briga pala na njezina jaka pleća. Usprkos čestim porodima i silnim brigama ona nije nikada smalaksala: bila je uvijek desna ruka svome suprugu u vanjskoj upravi opširnog imanja. Svojom je marljivosti i umnim gospodarenjem mnogo doprinijela, da se je u mnogo čemu povećalo njihovo imanje i kućno blagostanje. Iz svoje kuće nije pustila ni siromaka ni bogataša praznih ruku, već je svakomu znala ugoditi. Za svakoga je imala lijepu riječ i mudri savjet,

Pokojnica je osim dobre gospodarice, bila i dobra uzgajateljica. Svoju djecu uzgojila u pravom nacijonalnom duhu, da se svi mi možemo njima da ponosimo.

Pokojnica je ostavila iza sebe supruga Antuna, četiri sina, šest kćeri, od kojih četiri udate, nevu Mariju i više unučića.

Mrtvi ostanci pokojnice bili su pokopani u ponedjeljak, dne 22. pr. mjeseca na groblju u Novacima. Opijelo je vodio domaći župnik, g. Hradek, uz asistenciju veleč. g. Prav. Filiplića, umirovljenog žminjskog župnika. Sprovod je bio veličanstven, kakvog se rijetko vidi, jer je uz ino imao i narodni značaj..

Mir njezinom prahu! **Očividac.**

IZ RAČICA.

Gdje iščezava «Istarska Riječ»?

Ni ovdje nije najbolje. Muče nas svakojake brige i nevolje. Uz to nismo zadovoljni ni s vremenom. Uvijek kiši. To je zlo, jer ne možemo raditi na polju. A što da kažemo o našoj pošti? Ništa dobra. Ona je posve neuredna. Zamislite: «Istarsku Riječ» primamo svaki treći ili četvrti broj; štaviše, neki nisu primili već 4 mjeseca. Pitanje je samo: gdje iščezava? Nato neka odgovori ravnateljstvo kr. pošte. Mi ćemo napomenuti samo to, da nema smisla da nam je uskraćuju. Sve što nam je više uskraćuju — više ćemo je voliti. Eto, vidite, takvi smo mi Račani!

IZ BUZEŠTINE.

Crkavanje krmčadi. - Naši jadi i nevolje.

Imamo vam se potužiti, da ovuda crkavaju prasci, mali i veliki; sada ovdje, sutra ondje, što je na našu veliku škodu i žalost. Štaviše — poginulo i nekoliko teladi. — Vina nemamo, a ovoj nevolji pridružilo se i pogin prasaca. K tomu pojeftinila goveda i prasci, a mlijeku cijena pala. — Svi naši seljački proizvodi padaju, dok se trgovački i tvornički — dižu. A porezi i takse iste, dapače više. Sada živi, brate, ako možeš!

IZ DRAŠĆIĆI KOD BUZETA.

Jedan mali incident.

Jedan mali slučaj da vam priopćimo. Slušajte i čudite se! Na 18. ov. mjes. bila su na prolazu kroz naše selo tri četiri mladića. Vraćali su se iz Buzeta da otidju vlakom. — U selu sretiše nekoliko djeće i dječaka. Na njihovo pitanje odgovorili dječaci, da se ovo selo zove Sv. Martin. Odgovor nije im bio po ćudi. — Jeste li sada u Austriji ili Italiji? — U Italiji! — Benj, vičite: Viva l'Italia! Budući da su bili nepoznati mladići vrlo napiti i goropadni, djeca pobjegoše. Na to jedan razljućeni nepoznanac udari šakom po staklenim vratima krčme našeg Žamarića, te ode staklo na stotinu komada, ali i ruka mladićeva bi ranjena. Zagrabi tada fenjer (feral) i s njim tresnu o tla. Tada krenuše mladići svojim putem prema stanici, ali nešto hitrije. Par se dječaka ojunačiše da odu na staciju javiti slučaj oružniku. Ovaj doduše izpita nešto mladiće, ali ipak — otputovaše vlakom put Pule. Još iz vlaka se prijetio dječacima ako ih tuže. Štaviše — reče, da ga mi ranismo. Tako je cijela stvar prošla lijepo i glatko. Naš Žamarić trpi škodu. Je li ovo pravo?

Tudja valuta.

Jučer se je u Trstu moglo kupiti ili prodati 100 dinara za 43.50 do 44 ital. lire; 1 dolar 24.75 do 24.90 ital. lira; 1 engleska lira šterlina za 120 do 121 ital. lira. 100 austrijskih šilinga za 347 do 352 ital. lire. 100 francuskih franaka za 91 do 91.75 ital lira; 100 švicarskih franaka 479 do 482 ital. lire, 100 zlatnih njemačkih maraka za 590 do 595 ital. lira; 100 čeških kruna za 73.70 do 74 ital. lira 1000 madžarskih kruna za 34 do 35 ital. centežima.

Politički pregled

NJEMAČKA.

Manifestacije za pridruženje Austrije Njemačkoj.

U Hamburgu je održan veliki zbor «Udruženja Zastavnika Republike». U nedjelju je prodefilovalo Hamburgom oko 130.000 predstavnika tog udruženja sa 4000 zastava. Medju ostalim govorima, koji su izrečeni tom prilikom, osobito je značajan govor gradonačelnika, jednog od najistaknutijih predstavnika demokratskih njemačkih snaga, dr. Petersena. On je kazao: «Izabrali smo u Weimaru crno-crvenu-zlatnu zastavu, u nadi da će ta republikanska zastava okupiti oko sebe sva plemena našega naroda. Njemačka jedna jedinstvena mora biti i bit će. To je naša vjera, te moramo da je predamo u amanet našim mladim naraštajima.» Ostali govornici su oštro ustali protiv bivših njemačkih dinastija. Predsjednik Landstaga Loebe rekao je da republikanci moraju izaći iz defanzive, te krenuti se u ofanzivu za republikansku ideju, u ofenzivu, koja se ima da vodi duhovnim oružjem. U manifestacijama su učestvovale brojne čete pristaša, koje su stigle iz Austrije. Bile su naročito pozdravljene s velikim aplavzom za vrijeme cijele povorke. Ti su izaslanici nosili velike natpise kojima se traži ujedinjenje izmedju Njemačke i Austrije.

Demokratske novine daju veliku važnost ovoj manifestaciji, koja je upriličena povodom druge godišnjice osnutka udruženja, a koje udruženje danas broji više od 3 i po milijona pristaša.

ITALIJA I JUGOSLAVIJA.

Sastanak dra. Ninčića i Mussolinija. linija.

Ovih dana sastali su se u Rimu jugoslovenski ministar inostranih djela i italijanski ministar-predsjednik Mussolini. Tom sastanku pripisuje se velika važnost. Računa se, da je na tom sastanku došlo do posvemašnjeg sporazuma izmedju obiju državnika glede njemačke opasnosti, koja prijeti u slučaju pripojenja Austrije Njemačkoj. Jugoslovenske novine pišu, da se u tom pitanju, iako postaje izvjesne diferencije izmedju Jugoslavije i Italije na drugom terenu, kraljevina SHS nalazi u potpunom suglasju interesa s interesima kraljevine Italije. Zato se u dobro obavještenim krugovima drži, da će u najskorije vrijeme doći do nekog proširenja ugovora o prijateljstvu Italije i Jugoslavije i to na bazi preciziranog ugovora o obrambenom savezu protiv njemačke opasnosti.

GRČKA.

Diktatura generala Pangalosa.

General Pangalos stao je da tjera u zatočenje svoje političke protivnike. Poslao je u progonstvo generala Plastirasa, generala Cordilisa zatim bivše ministarske predsjednike Papanastassiu i Caphandarisa. Ustanovio je izvanredno ratno vijeće, koje ima da sudi onima, koji uvrijede vladu. Raspisao je nutarnji prisilni zajam od 1250 milijuna drahma i to na taj način, što svi oni koji imaju banknote, moraju ih kod banke zamijeniti novim, kod čega će im se oduzeti 25%. Tko ne zamijeni, taj će izgubiti sav novac.

ENGLESKA.

Savez baltičkih država.

Engleska diplomacija vrlo je aktivna u planu oko zaokruženja Rusije. Po engleskom nacrtu snuju Letonska, Estonska i Litva da sklope gosopdarsku i političku konfederaciju. Svaka bi država sačuvala svoju samostalnost, samo bi sve skupa imale zajedničke diplomatske, finansijske i trgvačke poslove, koje bi medjusobnim ugovorom uredile. Značajno je da istodobno prijeti oružani konflikt izmedju Litve i Poljske. Poljska se bori, potpomognuta od francuske diplomacije da dobije stalno mjesto u Vijeću Društva Naroda. Upravo je Engleska najveći protivnik da Poljska dobije to važno mjesto u Društvu naroda.

TURSKA.

Tursko-francuski ugovor.

Francuski guverner Sirije Jouvenel potpisao je u Angori ugovor s turskom vladom glede odnošaja izmedju Turske i Sirije. To je ugovor o prijateljstvu i o dobrom sušjedstvu. Njime se imaju dokrajčiti sve nesuglasice izmedju Turske i Francuske zbog granica Sirije, na čiji sjeverni dio Turska je do nedavno aspirirala. U Londonu je pobudio taj ugovor negodovanje. Engleska je još uvijek u sukobu s Turskom zbog Mosula. Engleska nastoji, da dobije što više saveznika proti Turskoj. Neko je vrijeme i Francuska vodila potivuturksku politiku, ali sada je ona naglo promijenila frontu, sklopivši savez s Turskom i ostavivši samu Englesku. Vjerojatno je da će to uplivati na držanje Engleske u

---

...i znao. — Sve to leži zastrto debelom, cr...m koprenom budućnosti dvadesetog vi...ka. Bojati se je, da će i poslije kroz vijekove odzvanjati ljudskim društvom: Nema augjela mira, sreće i zadovoljstva! Nema ga!!!

...NEST RADETIĆ:

Mati

...in je je bija u Rovinju u unoj dugoj žu...oj hiži z raštelami na okni. Mlad ragač, ...njen, potriban beči, a stija je fumati i ... kakov kot u oštariju, ukreje je nike ... i bija osužen na lito dan u Rovinju. ...ni ni bija toliko kriv on sam, koliko ...ova slaba volja i una bolest, ča je ...la u krvi svin našin ljuden bogzna od ...da, a koju njin škole i kultura nisu mo...zličiti, ki njim hi gosopdari nisu napo...stili dati...

Mati mu, stara i pogurena, z surima ... ča su je padali spod faccola, došla bi ...n svaki misec jedanbot i to valje potle ...ga, da je napišen leteru sinu. Ja san ...oš mlad školan i bilo mi je drago, da ... znadu za me, pak bin je ispisa punu ...n na sve četiri stranice. Nju je to ve...lo. «Će makor imati ča štiti do drugoga ...sera,» je gorila. (U pržun mu je mogla ...sati samo jedanpot na misec, a tako i on ...ini.)

Svaki misec je hodila jedanbot h njemu. Na noge, priko Grada i Lima do Šošići, a od Šošići s feraton. Ni bilo te sile, koja bi je bila mogla zadržati doma. Po zimi i snigu, kad se je sve ledilo, po daždu, kad je sve plivalo i po litu, kad je sve puškalo od tepline, ona je hodila na put, samo da ga vidi i propredika š njin kroz raštele na vrati unih par menuti, pred gvardijani.

Brižna mati! Ljudi su je kleli. «To je mati od unega ladra», bi gorili. «Zaslužila bi, da je tri bote na dan tuče, zašto ga ni vadila pameti, dokle je bija mali.» I pripovidali bi unu štoriju, kako je jedan, koji je bija osužen na obišenje, prije smrti zaželija, da vidi mater. A kad su je puštili i ona je došla, da se š njin za zadnji bot poljubi, on je je odgrizao zubi nos i reka: To ti je zato, ča me nisi znala zgojiti za poštenoga čovika!

Ljudi, ljudi! Kako znadu lako kleti i osuživati brižne matere. A ne znadu, da sve ča mati učini, ko je i največe zlo, da je učinila samo iz privelike ljubavi do svoga diteta, koje je u mukah rodila, za koje je mučenica kroz cilo svoje življenje i za koje je u svakon hipu pripravna, da dade svoj život.

I kad cili svit gleda u ton njejen ditetu zločinca, ona ga ne more viditi, prike njeje oči vide u njemu samo svoga kralja, svoga boga.

Ni ga, ča je mati...

pitanju popunjenja Vijeća Društva Naroda. Čini se da je ovaj ugovor odgovor Franceske na odveč veliko podupiranje njemačkih zahtjeva sa strane Engleske.

IMENOVANJA NOVIH KARDINALA.

U vatikanskim krugovima uporno se tvrdi, da će još prije Uskrsa biti sazvan tajni konzistorij, na kojem će papa podijeliti kardinalske šešire nekim nadbiskupima. Smrću kardinala Merciera, Talbora, Benlocha, Vima i Sile upražnjeno je pet kardinalskih mjesta, koje će na ovom konzistoriju biti popunjeno, a vjerovatno će biti podijeljeni kardinalski šeširi i nekim stranim prelatima, pri čemu u prvom redu dolaze u obzir jedan irski i jedan jugoslovenski crkveni dostojanstvenik. Računa se, da će jugosl. kardinalom postati i zagrebački nadbiskup, g. dr. Ante Bauer.

Domaće novosti

† Slavoj Makarović.

Prošlog ponedjeljka preminuo je u Rižani mladi učitelj, g. Slavoj Makarović.

Pokojnik se je rodio u Materiji. Službovao je kao učitelj u Pasjaku i Rižani. Bio je na daleko poznat kao dobar radenik na kulturnom polju. U Pasjaku je ustanovio i izučio tamburački zbor. Sve svoje sile posvetio je svojemu narodu, kojega je ljubio svim žarom svoje duše. Bio je narodnjak od glave do pete. Za vrijeme rata borio se kao dobrovoljac na srpskoj fronti protiv Austrije i Njemačke.

Jučer je bio pokopan u Črnom kalu. Sprovod bio vrlo lijep. Političko društvo «Edinost» i naše uredništvo zastupao je g. Stari, a istarsku «Prosvjetu» g. Miroslav Zmak.

Ucviljenoj porodici naše iskreno saučešće, a pokojniku neka je vječna uspomena!

† Marijan Perković.

Iz Sv. Vičentine stiže nam žalosna vijest, da je tamo 20. febrara te godine preminuo brat našeg prijatelja g. Ivana Perkovića, Marijan Perković. Pokojnik je bio naše gore list: pošten i značajan Jugoslaven. Neka mu je laka jugoslavenska gruda, koju je svim žarom ljubio, a ožalošćenoj porodici naše iskreno saučešće!

Zaključna rasprava protiv narodnog poslanika dra Wilfana, dra Vrtovića i dra Stangera.

Prošle subote vršila se u Pazinu druga i posljednja rasprava protiv naših narodnih vodjā, gg. dra Wilfana, dra Vratovića i dra Stangera, koji su bili optuženi, da su 2. augusta 1925. priredili skupštinu na Učki i da su tamo držali buntovne govore.

Optužba je bila sastavljena na temelju prijave, koju je — po «informacijama karabinijerskog marešijala Mammina — uložio policijski komesar Chizzola iz Pazina.

Prva rasprava se je vršila 29. decembra prošle godine. Na predlog državnog odvjetnika, koji je predlagao, da se zasluša i karabinijerski marešijal Mammino, rasprava je bila taj dan odložena.

Na novu raspravu, koja se je vršila prošle subote, bili su pozvani optuženici i svi svjedoci prve rasprave. Marešijal Mammino je bio takodjer pozvan. On je izjavio, «da je podnio izvještaj na temelju informacija», dobivenih od osoba, koje ne smije da spomene.» Sam pak nije mogao ništa da kaže.

U subotu su svi svjedoci potvrdili ranije izjave, koje su iznijeli na prvoj raspravi. Policijski je komesar ponovno izjavio, da je učinio prijavu na temelju izvještaja marešijala Mammina, a ovaj kotonji, da je, par dana prije izleta čuo, da će se vršiti na Učki iridentistički zbor. U nedjelju 2. avgusta išao je na buzetsku stanicu, gdje je vidio, da se dosta ljudi voze vlakom. I tada da je bio uvjeren, da će se zaista vršiti napomenuti zbor. Radi toga je odmah telefonirao oružničkoj postaji. Kasnije je saznao, da se je zbilja obdržavao na Učki nekakav zbor. Ali ipak nije mogao navesti niti jednog informatora. On opet nije mogao ništa da svjedoči, jer nije znao ništa.

Nakon toga je državni odvjetnik predložio, da se svi optuženci riješe optužbe, to više, kad nije dokazano, da su počinili kakav prekršaj. Sudac se je na to okrenuo prema braniteljima, veleći, da se sigurno i oni pridružuju predlogu državnog odvjetnika. Dr. Slavik je naglasio, da se optuženi moraju riješiti optužbe nesamo za to, što im se ne može dokazati nikakvo kažnjivo djelo, nego i za to, što se dokazalo da su nevini. Izvadjanjima g. dra Slavika se je pridružio i službeni branitelj, gosp. dr. Borovich. Nakon toga je sudac sve optuženike riješio od optužbe.

Rasprava je potekla bez ikakvih incidenata. Isto tako nije bilo incidenata ni prije ni poslije rasprave. U gradu je bio prilično pojačan policijski aparat.

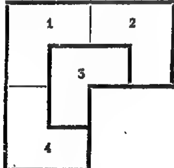
Žrebanje nagrada raspisanih u Narodnom koledaru «Franina i Jurina» za g. 1926.

Za vučenje nagrada raspisanih u Narodnom koledaru «Franina i Jurina» za 1926, dne 2. marta 1926. u 11 sati ujutro u uredništvu «Istarske Riječi» sastala se je komisija, sastavljena od predsjednika: prof. d.ra Lava Čermelja i članova: Ante Iveša, Josipa Juriševića, Dore Maršić i Mira Žmaka. Komisija je pregledala poslana riješenja i konstatirala, da je bilo dostavljeno 108 riješenja, od kojih su bile 103 pravilno riješene. Zatim se je pristupilo vučenju i gospodjica Dora Maršić najprije je izžrebala Milicu Ružić, a zatim Nevenku Skoko. Prema tome dobiva prvu nagradu, sat u vrijednosti od 150 lira **Milica Ružić - Sušak**, Strossmayerova 61, a drugu nagradu - 100 lira **Nevenka Skoko** - Premantura br. 28 kod Pule.

Komisija je o vučenju sastavila i potpisala protokol.

Riješenje zagonetka bilo ovo:

I. zagonetka

II. zagonetka

o	r	o	g	n	j	e	z	d
o	v	r	h	t	i	m	o	r
a	v	i	j	e	j	e	r	s
l	o	b	o	d	e	u	r	a
v	n	i	c	i	u	i	j	e

Oro gnjezdo vrh timora vije
Jer slobode u ravnici nije.

Pravilno su obe zagonetke riješili:

Marko Bležević, Nugla; Marko Nežić, Nugla; David Mikolávčić, Nugla; Marko Nežić pok. Rafaela, Nugla; Dragutin Nemarnik od Ant., Krkuž; Ivan Počekaj, Nugla; Milena Vahtar, Opatija; Mihovil Pikunić, Štinjan; Milica Ružić, Sušak; Olga Turak, Pula; Dušan Rade, Buzet; Marko Matejčić, Bačani; Ivan Tomašić, Sušak; Bassan Andre, Lovran; Marija Rade, Reka; Sava Bunečić, Cres; Vjeko Velčić Antunov, Cres; Ivan Drodje Burburan-Ivanov, Cres; Andrica Dinkova Burburan, Cres; Marko Buničić, Cres; Marija Velčić Antonova, Cres; Bartul Rakić, Pomer; Lucija Trošt, Trošti; Anton Guštin, Trošti; Gašparina Buničić, Markova, Cres; Ante Bastijančić od Franje, Avelino Valčić Beršeć; Marija Veljak, Pazin; Zora Velan, Brežani; Jakov Ilijašić, Oproč; Cvjetko Premuš, Beršeč; Ivan Družetić, Altura; Danica Pilepić, od Antuna, Zamet; Nadislav Mrakvočić, Mošćenice - Draga; Vladislav Premate, Premantura; Zorka Peruško Petrova, Premantura; Milivoj B. Rogutić, Kraljevica; Jovan Dorčić, Dubravica-Dorčići Pazin; Radovan Zuccon od Mate, Medulin; Milka Rubinić, Draga Mošćenice; Pravdoslav Peteh, Žminj; Gervazij Bačić, pok. Stjepana, Matulje; Ivan Valan, Trnovo - Bistrica; Branko Ivančić Matijin, Divograd; Milan Skalamera Bersec; Anton Uhač, Mošćenice; Jeletić Josip od Ivana, Bregi; Zdravko Rošić Makso, Škrljevo; Zorka Demarin, Vodice; Ivan Fiamin pok. Ivana, Zamet; Marija Macuka, Štinjan; Ciril Velan, Brežani; Vladimir Nidošić od Antuna, Lovran; Joakin Bertoša, Pazin; Mira Kinkela pok. Vinka, Rukovac; Stjepan Kirac, Pula; Antica Gasparini pok. Ivana, učiteljica Rukavac; Lovorka Brgić pok. Antona, Mihotići; Lorencin Josip od Josipa, Medulin; Boris Brdar od Jakše Juršići; Milan Cerovac - Blažinčić, Buzet; Dragutin Pošćić pok Antuna, Bregi; Milan Skalamera od Franca, Beršeč; Ante Milotić, Matetov, Gračišće-Milotić breg; Petar Milotić, Matetov, Gračišće-Milotić breg; Vitomir Trošt, Dorčići, Pazin; Viktor Pošćić, pok. Antona, Frančići; Josip Iveša, Premantura; Ivan Bonić, pok. Ivana, Draguzetići; Vera Mihovilović, Premantura; Stanka Jačić rod. Turk, Dane, Vodice; Nevenka Skoko, Premantura; Ana Mender, od Antona, Medulin; Ana Jurković od Petra, Vasanska Opatija; Marica Bačić od Frana, Ičići, Marija Tomašić, Ogulin; Štefica Sikić od Vazmoslava, Sikići; Ante Božac od Jure Puh; Andrija Kalčić od Mihovila, Lovran; Marija Kosić, Reka; Marija Kinkela, Klana; Ivan Brumnjak od Petra Bregi Angeli; Viktor Hekić, Opatija; Antica Lukeš, Krnica; Foška Ribarić od Antona, Vodice; Mikula Zuccon od Ivana, Medulin; Mirko Flego, Počekaj; Branko Bačić, Tući; Mate Rakić, Premantura, Ljudmila Crnić od Antona, Rukavac; Vera Sandalj, Lupoglava; Lazarić Luka od Ivana, Medulin; Ana Bastjančić od Franje, Pomer; Aničić Milojko, Antunov, Ičići; Aničić Vitomir od Ivana, Ičići; Jeletić Slavko od Nikole Poljanac; Aničić Josip Androv, Poljane; Stimilović Miho, Marčana; Blažina Bogoljub, Marčana; Olga Turak, Pula.

Sajmovi u Istri.

Svake godine Narodni koledar «Franina i Jurina» objavlja sajmove u Istri. Nekoji nam javljaju, da su nekoji sajmovi pogriješno napisani. Radi toga molimo sve naše čitatelje, koji imadu koledar, da nam jave, ako je za njihovo selo pogriješno objavljen sajam. Ovako ćemo doći do opsolutno točnih podataka o sajmovima, što će i trgovcima i kupcima koristiti. Eventualne pogriješke nek se jave našem uredništvu.

Samoubijstvo u Lupoglavi.

Prošle nedjelje ubio se u Lupoglavi financer Benjamin Veneziano iz Sicilije. Što je potaklo na taj čin, nije poznato. Prama našem narodu ponašao se vrlo korektno.

Športsko društvo «Orljak» u Lanišću.

Redovita glavna skupština športskog društva «Orljak» obdržavat će se dne 19. o. mj. u 1 sat popodne sa ovim dnevnim redom: 1) nagovor predsjednika; 2) izvještaj tajnika; 3) izvještaj blagajnika; 4) biranje novog odbora; b) slučajnosti. — Ako u odredjeni sat ne bude prisutan dostatan broj članova za zaključivanje, održati će se pol sata kasnije bez obzira na broj prisutnih sa istim dnevnim redom. — **Odbor.**

Školska zabava.

Dne 14. februara vršila se je u Lupoglavi školska zabava u korist siromašne djece. Zabava se je sastajala iz govora, igranja, pjevanja i plesa. Uspjeh bio je lijep. Čisti dobitak iznasa 800 lira. Učiteljstvo škole najljepše zahvaljuje svima koji su štogod pridonijeli uspjehu zabave i time pomogli siromašnu djecu.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

Broj 10 . Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta) **U Trstu, 11. marta 1926.** Pojedini broj 25 cent. **God. IV.**

„Istarska Riječ"

izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin". Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I, Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari". — Narodna poslovica.

Zapljena „Istarske Riječi"

Posljednji broj «Istarske Riječi» bio je zaplijenjen. O toj zapljeni primili smo pismeni dekret, koji glasi:

KR. PREFEKTURA TRŠĆANSKE POKRAJINE

U Trstu, dne 4. marta 1926.

Broj 002-3934.

Prefekt tršćanske pokrajine

vidjevši hrvatski tjednik «Istarsku Riječ» br. 9 od 4. marta 1926.;

smatrajući, da članak pod naslovom «Mačka dš — mačka zamel» sadržaje netačne i tendenciozne bilješke, koje su kadre da uzbune duhove uz pogibao za javni red;

obazrevši se na postojeće naredbe o štampi i čl. 3. općinskog i pokrajinskog zakona br. 148 od 4. februara 1915.;

odredjuje:

da se zaplijeni hrvatski tjednik «Istarska Riječ» br. 9 od 4. marta 1926.

Izvršenje ovoga dekreta povjereno je kr. kvesturi u Trstu.

(Pečat) **Podpis: Prefekt: GASTI.**

Lokarno

Lanjske godine sastali su se u Švajcarskoj, u gradu Lokarnu, predstavnici nekih država, da se s Njemačkom nagode. Zna se, kako Njemačka misli na osvetu, to će reći, kako gleda, da bi svojim neprijateljima, osobito Francuzima, vratila milo za drago. Otuda i pogibelj novoga velikoga rata, koja neprestano prijeti.

Da se ta pogibelj ukloni ili barem oslabi, udružile su se razne vlasti, na čelu im Engleska i Francuska, i poslije dugih rasprava i natezanja potpisale su s jedne strane one, a s druge Njemačka, da će granicu na zapadu — uz Rajnu — ostaviti na miru, da ne će napasti ni Njemačka Francuske ni Belgije, a ni Francuska ni Belgija, pa dakako ni Engleska — Njemačku. To je tako zvani garancioni pakt, ili pogodba, kojom sve spomenute države primaju na sebe dužnost, da će garantirati na zapadu mir.

Taj pakt, koji se zove i lokarnski pakt, potpisala je i Italija.

Mi smo o tom paktu progovorili u svoje vrijeme u ovom našem listu i rekli smo, da je jedan od glavnih uvjeta toga pakta taj, da i Njemačka udje u Ligu Naroda. Naknadno smo javili, kako je njemački parlamenat — unatoč velikoj opoziciji njemačkih nacionalaca — potpisao taj ugovor i pristao, da Njemačka udje u Društvo Naroda.

Isti je taj ugovor potpisala i Italija, pa se moglo misliti, da je barem za neko vrijeme osiguran Evropi mir.

No još se nije ni osušilo crnilo na potpisima pod tim lokarnskim ugovorom, i već se digla bura, koja je nemilo zaprijetila tome teško utanačenom ugovoru.

Iznajprije izbio onaj parlamentarni dvoboj izmedju Mussolina i njemačkog ministra Stresemanna. Ima već nekoliko mjeseci, što njemačka štampa vodi silnu propagandu protiv Italije radi Nijemaca, koji su pod italijanskim vlastima. Štaviše, toj se je propagandi pridružio i sâm predsjednik bavarske republike i oštro naglasio, da Nijemci ne će nikada zapustiti svoje braće u Trentu. To je uzrujalo ministra Mussolinija, te je on u svom govoru izrjčito kazao, da se italijanska zastava sa Brennera ne će skinuti, naprotiv, ako bude trebalo, da će se pomaći još dalje.

I njemački ministar Stresemann je odgovorio jako mirnije — ali ni njegov odgovor nije nimalo bio u skladu s miroljubivim intencijama lokarnskog ugovora.

Odmah iza toga nastupilo je i nešto drugo, što bi taj ugovor moglo sasvim da zakopa. Francuska je rado potpisala ugovor, koji nekako garantuje mir na njezinoj istočnoj granici, ali je i teška srca progutala pilulu ulaska Njemačke u Ligu Naroda. Francuska se bojala, a i sada se boji, da bi joj Njemačka u Društvu Naroda mogla da škodi, da joj umanji ugled i moć. Zbog toga je odmah počela da intrigira, kako bi se onaj glas, što će ga Njemačka imati u Društvu Naroda, što prije razbio. Složila se u to ime s Poljskom, koja takodjer traži u glavnome Vijeću toga Društva za sebe jedno mjesto. Da to mjesto dobije Poljska, saveznica i prijateljica Francuske — time bi se razbio, neutralizovao onaj njemački glas i Francuska bi u Ligi imala onaj ugled i onu moć, što je i sada ima.

Čini se, da je za to i Mussolini, a i Ninčićev put u Rim izgleda da je s time u savezu. Ostaje Engleska, koja je na strani Njemačke, ne će nikako, da Poljska dobije u Ligi ono mjesto, koje traži.

Tome se dakako u prvom redu protivi i Njemačka, koja je već izjavila: ako Poljska dobije ono mjesto u Ligi Naroda, ja odlazim. Dogodi li se pak to, izadje li naime Njemačka iz Lige Naroda, e onda već sam po sebi propada i ugovor u Lokarnu — i svjetski će mir i opet ostati viseći na jednom vrlo tankom koncu...

NARODNI PATNICI

Nemila i kruta sudbina vjerna je naša pratilica. Svemogući udarci padaju po našem življu u ovim krajevima, gospodarske i druge nedaće sve to više ga biju i sve što dalje ide, to gore biva. I kao da nije svega toga dosta, kobna bijela žena otima nam najbolje naše ljude, koji su narodu od najpreče potrebe.

U zadnje doba izgubili smo dobrih radenika na narodnom i posvjetnom polju. Teško dapače neprobolivo osjećamo nastale praznine, jer nam prilike ne dozvoljavaju, da ih popunimo. Sve, sve se urotilo protiv nas; ta u razmaku od jedno četrdesetak dana izgubili smo dva izrazita istarska narodna učitelja, prvog iz Hrpelja, a drugog iz susjednog mjesta Materije. Obojicu krije crna i hladna zemlja, a bijedan istarski seljak tuguje za izgubljenim odgojiteljima.

Teška bol uvukla se u naša srca spremajući mile pokojnike na vječni počinak. Svijež je jošte osjećaj boli za gubitkom učitelja Makarovića. Zlokobni usud ugrabio je narodu uzor-učitelja, borca u cvijetu mladosti i u naponu njegovih sposobnosti. Slavoje Makarović bio je izrazito tip istarskog narodnog prosvjetitelja, koji je svim osjećajima svog plemenitog srca ljubio svoj izmučeni narod, koji je svim sposobnostima svoje duše davao narodu sve, što se dati moglo. Za vrijeme svjetskog rata dokazao je svoju pripravnost za borbu time, što je sudjelovao kao dobrovoljac u srpskim legijama, a došavši kući radio je neumorno i požrtvovno na narodnoj njivi. Nije štedio svojih sila, nego je svuda, gdje je kao učitelj službovao osnivao kulturna društva i podizao pučku prosvjetu. Ostavljao je svuda najbolju uspomenu i najveće uspjehe. Dok je bio u Materiji osnovao je tamburaški i pjevački zbor, u Pasjaku i u Jelšanama radio je sa velikim uspjehom na prosvjetnom polju. Sjećamo se kako ga je zahvalni narod jednodušno sa suzama u očima ispratio prigodom njegovog premještenja na zadnje njegovo službeno mjesto. — Radio je i u novome boravištu sve do posljednjih dana života, kao da je osjećao, da će ga nestati i htio je, da sama sebe žrtvuje za svoj narod. Bio je u prvim redovima i u učiteljskim društvima, te je bio i taj rad na Koparštini preuzeo na svoja ledja. — Radi svojeg značajnog i iskrenog istupanja i nesebičnog djelovanja bio je maćuhinski gledan od svojih predpostavljenih, — koji su ga na razne načine proganjali i smetali.

S njime gubi učiteljstvo značajnog i sposobnog druga i pobornika, a narod jednog od najpožrtvovnijih radenika, kojeg nije moguće nadomjestiti.

Spominjajući Slavoja Makarovića, redaju se pred nama imena mnogih njegovih drugova po radu i službi, koji mirno snivaju vječni sanak, a opet istovremeno pomišljamo na sve one učitelje patnike, koji su morali silom prilika da ostave svoju grudu, kao i na one, koji još rade medju narodom ovdje skromno i čestito. Svi su oni najveći narodni dobrotvori i mučenici. Sve se na njih oborilo, kruta sudbina zadavala im je najveće jade, ali oni su ostali nepokolebivo na svojim mjestima vršeći najsvetiji ljudski zadatak, najveću čovječansku i narodnu dužnost. Nema staleža, koji je toliko podnesao, koji je toliko žrtvovao za opće dobro.

Ovi naši patnici bili su već od davnine izloženi svima neugodnostima i neprilikama. Ljudska zajednica nije im nikada bila sklona, sve se od učitelja tražilo, svuda je on morao da bude, za sve je on bio odgovoran, svaki je važni posav morao da izvrši, — a nitko se nije brinuo, da tog idealnog radnika pravedno ocjeni i dostojno nagradi.

Imade jošte medju nama patnika, koji su lišeni sviju ugodnosti, kojima koješta nedostaje, koji duševno i ekonomski stradaju, koji ne prigibaju šija, nego puni samozataje i nadčovječanske volje vrše svoju zadaću pučkog prosvjetitelja. Više nego ikada prije štuje ih i cijeni narod, više nego ikada potrebni su nam i dragi, a i više nego ikada oni trpe ispunjavajući onaj sitni neprocijenjeni rad.

Premda su prilike nadasve teške, opet nije moguće pomisliti, da će oni, kojih se tiče, prezreti ove velike i nesebične narodne dobročinitelje i uzgojitelje, koji vrše najveću i najveličanstveniju odgojnu misiju. — Morat će da dodje spoznaje, kojim će se pravilno i ljudski znati ocijeniti važnost njihovog rada, nadoći će vrijeme, kada će se pučki učitelj smatrati najvećim dobrotnikom ljudskog društva, te će prema tome trebati, da mu se dade jedan dostojan društveni položaj, koji mu od davnine pripada. Budućnost će znati riješiti i ekonomsko stanje učitelja, — pa će tako ovi narodni mučenici prestati duševno i gospodarski da stradaju.

LJUDSKA BOL

Ljudi se tuže na život, prilike i društvo.

Ima u životu, vele, odveć boli, stradanja i patnje, a malo ili nimalo radosti i sreće.

I te jadikovke izriče baš on, čovjek, kruna života, osvajač i pobjednik prirode.

A kada je, uza sve napore da se otkloni zlo, ono ipak ne samo i jako postojalo, već se nažalost umnažalo i raslo, onda su ljudi, neuki jednako kao učeni, a često i veliki geniji (Buda, Salomun, Schoppenhauer) optuživali samu suštinu života. Život je sam po sebi i u sebi zlo. I sve što je život nužno uključuje bol.

Valja, zaista, priznati da su ljudi, na putu života, ostavili premnoge tragove krvi, znoja i muke, samo da bi život dobio na ljepoti, svjetlosti i sreći.

Poljodjelstvo i ekonomija, pravo i politika, umjetnost, nauka, filozofija i religija — to su one glavne oblasti unutar kojih su ljudi trošili sve svoje snage iščekujući priželjkovanu blagotu i sreću.

No zlo je ipak raslo. I bol se umnažala u strahovitim razmjerima.

Uspjevalo se da zemlja rodi obilnim plodom, i da se nagomila velika bogatstva — no zlo i stradanja ljudska nisu time ustuknuli. Šta više, čitave države, carstva i narodi propadoše, razoreni u snazi, istrošeni u jadu i boli, baš onda, kada su dostigli najviši stepen svog prevrednog i novčanog bogatstva.

Ljudska su društva, kroz ustanke, borbu i krv, oživotvorili svoje neodoljive težnje za slobodom, no život je, poslije kao i prije slobode, stradao u zlu i

Ostvarivali su ljudi, u raznim epohama i pojedinim zajednicama, princip raspodijele materijalnih dobara, no život nije time ni malo izlazio iz tamnog kruga poroka i jada.

Sve je oko ljudi nekada poprimalo biljeg raskošnog estetskog čara, kada su nagomilana blaga omogućavala pojedincima umjetnička stvaranja (Rim za doba careva), a zlo je u to klasično doba bilo zapravo u najvišem razvoju i ono je pripremilo rasulo naroda.

Svi dakle napori u zatiranju zla i stvaranju ljudske sreće, ostadoše do danas posve jalovi. To priznaju svi viši umovi u prošlosti, a to osjećamo i mi, u savremenom životu.

Nije li, onda, imao pravo nazor da je život bol i da će biti više boli nego radosti dogod bude života?

Zlo je u čovjeku. I tu ga treba liječiti. A ona zla što se javljaju u socijalnom, privrednom i političkom životu nose na sebi bjelodano biljeg ljudskih radnja — i čovjek je doista njihov začetnik i faktor.

Za to su do danas u pitanju prave sreće, ostali bezuspješni svi napori ljudski, usprkos velikih pobjeda u oblasti tehnike i industrije, slobode i politike, jer je zlo, koje je u dušama ljudskim, ostalo i nadalje zlo, pa ma kako izmijenjeni zakoni, preudešena prevozna sredstva i povećani spoljašnji komforti.

Dogod u svojoj neutaživoj težnji za blagotom ne uočimo izvor nad izvorima i uzrok svih uzroka, naime da nam je najprije liječiti čovjeka i oplemeniti ga i usavršavati ga, ako hoćemo da život bude svjetliji, radosniji i ljepši, ljudi će bezuslovno i nadalje samo umnažati bol i biti najjadniji i najtužniji izmedju svih vrsta živućih bića.

Miljenko Vidović.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Most na Riječini. - Domaći poduzetnici uvrijedjeni. - Rijeka još dalje u čekanju. - Slabi izgledi. - Manevri. - Rajčević i Ninetta.

Bilo je Badnjeg dana, godine Gospodnje 1920. Rijeka je bila Italiji navijestila rat i spremala se na odlučnu bitku. Već je bilo sve gotovo: trebalo je još samo baciti u zrak most, što je holokaustu vezao sa Sušakom. To se izvršilo uveče, uoči Božića. Jedan užasni, paklenski prasak i most poletio kao razlomljeno krilo u zrak. I nesamo onaj, po kome su išli pješaci, nego i željeznički, pa i oni manji mostovi sve je to odnijela d'Annunzijeva strategija.

Vojni stručnjaci vele, da je to bilo nepotrebno i sasvim suvišno. Italijanska vojska, koja je u ono vrijeme bila na Sušaku i protiv koje su poduzete te strašne mjere, bila je prije par godina prešla jednu drugu, kudikamo širu rijeku: Piave, pa bi bila, kad bi htjela, lako pregazila i onaj uski potočić — našu Riječinu. Ali u vojnim knjigama stoji, da se mostovi moraju rušiti, i d'Annunzio ih je srušio, pa nikome ništa.

Željeznički su se mostovi odmah zatim popravili, dok se za pješače i za kola napravilo nekakav grubi, provizoran prelaz. Već je vrijeme, da se ona nakaza odstrani — i ja mogu s veseljem da konštatujem, kako se već gradi novi most, o kome vele, da će biti grandiozan, upravo monumentalan.

Gradnja mosta predana je jednom milanskom poduzeću, što je u velike ogorčilo riječke gradjevne krugove i u jednom članku oštro prigovara, što su se ti krugovi mimoišli. A ljuti se i na postrupak vlasti: riječki su naime inženiri bili pozvani, da podnesu svoje ponude, što su oni i učinili, no na te svoje podneske nisu dobili nikakva odgovora. Zamislite njihovo čudo, kad su jednog dana vidjeli, kako se najednom, gotovo iz potaje, počeo da gradi most. Svi su naši fijumanski inženiri i poduzetnici skočili kao jedan i zatražili razjašnjenja: Znate li, što su im odgovorili? — Pa — rekoše im — vi dobivate dosta novaca na Kantridi kod radnje oko proširenja ceste i produljenja mola San Marko. I drugi moraju da živu. I sve tako. I još im se reklo: — Za ovakovu radnju, kaošto je gradnja mosta, vi nemate ni dovoljno pomoćnih sredstava.

Mi na Rijeci da nemamo dovoljno pomoćnih sredstava! Imamo ih, vele naši inženiri, kudikamo više nego li oni iz Milana. Pogledajte malo sve one armadure

oko budućeg mosta! Čije je ono? Naše. Sve smo im to mi posudili.

Čini se, da će se i na mulu Cagni izvesti neke radnje, i sad se naša riječka poduzeća s pravom boje, da će i tu ostati kratkih rukava.

Sve je ovo vrlo neugodno, ali je i vrlo mučno slušati ovakove prigovore iz ustiju ljudi, koji su prije vrlo kratkog vremena iz punih grudi i iz svega grla vikali: «O Italia o morte!» Zar nije žalosno, da moram ja, Rokac, tu gospodu da podsjećujem na njihov patriotizam?

Treba medjutim reći, da svi nisu takovi. Ima na Rijeci i strpljivih ljudi, koji samo čekaju i još uvijek čekaju. Ima ih i koji još uvijek grade zlatne kule u zraku — a ima ih i takovih, koji iz svakog, pa i najmanjeg, dogadjaja «rikamuju» sjajne snove za budućnost. Podje li prefekt g. Vivorio u Rim — eno ih gdje važno jedan drugome šapuću: — Ovo nije za ništa.

Udalji li se za koji dan naš straordinario, g. Piva, eno ih gdje sebi taru ruke govoreći: — Chi sa cossa ne portarà el sior Piva in sacco!

Na glas, da jugoslovenski ministar Ninčić kreće u Rim, opet se svi ti dobrijani uzbunili izvodeći Bog zna kakove sjajne posljedice, što će ih taj Ninčićev put dovući u korist Rijeke.

Jer holokausti amo, holokausti tamo — mi Fijumanci gledamo na cijeli svijet samo kroz riječke naočare. Inače za sve stvari, što se dogadjaju po svijetu, pa bile one i Bog zna kako znamenite, mi ne damo ni pipe tabaka, dašto ako nisu u neposrednoj vezi s našim ekonomskim stanjem.

Sezona je još uvijek mrtva. Opatija plače, da nema dosta gosti, a kad Opatija plače, to sam već nekoliko puta kazao — ni Rijeka nema čemu da se smije.

Ipak se u luci ovih dana opazilo nešto života. Vratila se naime ratna ladja «San Marco» i ispunila jedan dobar dio one goleme praznine, što inače uvijek zja na molu Cagni.

I na kraju je predprošle nedjelje bilo dosta živo. Milicija Nazionale imala je svoje manevre, i to u predjelu izmedju Veprinca i Preluka. Vojnici su bili podijeljeni u dvije grupe: crvenu i modru. Crvena grupa imala je da brani granicu, a modra, da napada s istoka. Modra grupa otišla je krajem put Kastavštine, a crvena krenula je parobrodićem «Costiere» u opatiju. Otuda krenuli su Crveni, kojima su se pridružili i odredi iz Lovrana i Voloskoga, put Veprinca. I tada je započelo puškaranje, koje je potrajalo sve do večera.

Ne znam, koja je grupa odnijela pobjedu, ali ti manevri mora da su vrlo lijepo uspjeli, jer je o njima «Vedetta» donijela dva zanosna članka. Jedan je članak napisao neki Bruno Vučko — poznati stručnjak u stvarima strateškim.

Na Rijeci bio je ovih dana i atlet Rajčević. Došao je i neki Nijemac, takodjer atlet, da se s njime tuče. Rajčević je vrlo jak čovjek, možda najjači na svijetu. «Vedetta» piše, da je prije par godina digao sa zemlje jedan teret od 207 tisuća i 800 kilograma. Ja mislim, da je pretjerano. Bit će valjda samo 207 kilograma. I on je komendator. Vele, da «Vedetta», s razloga do sada nepoznatih, nije tačno opisala onu tučnjavu izmedju Rajčevića i Nijemaca. Pitao sam Ninettu, koja je bila na licu mjesta — u teatru Verdi — da mi ona objasni, kako je bilo. Ona će meni:

— Ja nisam nis ni cula ni videla, ja sam samo gledala va oni njigovi muskoli! Ono si da su branzoli — ono, altroke te vase koscini! — Čujem, da je Rajčević pozdravio publiku «a la romana». Pa to je sasvim u redu: kad mogu da tako pozdravljaju razni Hosti i Grošići, zašto da ne pozdravlja i jedan Rajčević! — Em — sumus Latinorum... **Rokac.**

IZ GOLOGORICE.

Malo odgovora našim lažnjivcima. - Van s imenima!

«Pučki Prijatelj» u svom broju od 18. februara te god. donaša dopis nekog «seljaka» iz naše župe. U tom dopisu čita se inim i ovo:

«Ovdje kod nas imali smo lanjske godine prilično dobru ljetinu. Samo vina je bilo malo. Nekoji nijesu imali ništa, a nekoji vrlo malo. Čuje se, da su uza sve to neke konobe pune vina, valjda krštenog. Kažu, da se to isplati, jer su cijene vina visoke. I sada neki Labinjani piju kiselu vodu. Nekoji kažu, da prijašnje velike grijehe treba plaćati, jer Bog ne plaća svake subote.»

Mi seljaci-vinogradari najodlučnije protestiramo proti takvom zlobnom pisanju, da si ne bi nekoji širom Istre mislili, da je naša župa kakva velika francuska fabrika krštenog ili patvorenog vina. Taj siromašni klevetnik i sam ne zna, da takvim pisanjem zatvara sebi i svojoj konobi vrata pred trgovcima. On zna i sam, da oni seljaci, koji su rano škropili i sumporali svoje vinograde, da su imali vina malo manje od drugih godina, a kojigod i više. To je odvisilo od rada i dobrih položaja vinograda. Za prošlu godinu najbolje vrijedi ona poslovica: «Tko rano rani, dvije sreće grabi». To znači za prošlu godinu: tko je na vrijeme uništio peronosporu (šarka) i lug ili plijesan groždja, taj ima vina i novaca, a tko je zakasnio, kao naš crnitelj, mora piti vodu sa praznim žepom. Njemu preporučamo onu iz Sv. Pisma: «Sa znojem lica svojega jesti ćeš svoj svagdanji kruh.» Dakle u radu je spas, a ne u klevetanju i sumničenju. Za naša vina znaju svi vinski trgovci, da spadaju medju najbolja vina srednje Istre, a to potvrdjuju i drugi pametni ljudi; koji piju naša vina. Kad bi naša vina bila patvorena, davno bi se bilo već znalo, jer kupci imadu bolja usta, nego naš klevetnik, koji ove godine mora piti vodu. Ako pak on znade za kakvog fabrikanta, drago bi nam bilo, da i mi doznajemo za njegovo slavno ime, pa da ga i mi preporučimo u svojoj novini javnosti, da svijet znade da i kod nas ima vodotržaca. Dakle zavidniče, klevetniče, navidjelo sa našim fabrikantima, jer ćemo te inače smatrati crniteljem nesamo pojedinaca nego i cijele župe. Pritištu naš razni porezi i nameti, te imademo mnogo dužnosti, ali prava nikakvih, pa nas još i ti svojim lažima hoće pred svijetom da ocrni. Ali znaj, da će prije ili kasnije pobijediti pravda i istina, jer Bog više može od demona ili djavola. — Gologoričani-vinogradari.

IZ BUZEŠTINE.

Ala se je nakišilo u ono 15—20 dana! Već smo počeli zdvajati govoreći: Neće biti dobra ni u ovoj novoj godini. Nismo dašto radili u polju: nismo kopali, ni orali, a ni krumpira posadili. Kriva je — kiša. Dan za danom smo promatrali oblake, da li se počimaju gibati prema jugu. I ta bura se nije pojavila. Ali ju doveo — gospodin grof Pust. Taj raspikuća, lump i pijanica, taj pokvarenjak i šaljivdžija — doneo, namamio tu buru našu. Ma otkada tomu Pustu ta moć, da tu silnu gospodju Buru, mogao prevariti, namamiti k nama, da nam razvedri nebo, a staze i ceste osuši, a njemu, grofu Pustu, da omogući tri dana veseliti se i lumpati dan i noć. Bilo kako bilo, ipak pust smo imali lijep, vedar, sunčan i topao. To je naše djevojke i mladiće osobito podražilo i obradovalo. Sva sela naokolo odlučiše: držimo se starine, pak idemo svi u krabulje! — I išlo sve. Svako selo napose imalo je svoju pusnu družinu: bele i crne maškare, glazbu i svirce, pa i one grde naše stare — zvončare! Svaka družina imala svoga vodju, pametnog župana ili koju drugu bolju osobu, koja prima darove: jaja najveć, pa i novac. Mlunske štrpedske i svetomartinske maškare vodili domaća glazba (muzika); a druga sela imali su svoje opet domaće svirce (gusle, klarinet, bas, trublja). Svako selo, svaka krabuljna družina nastojala da se istakne, pa da bude smješna i da se ljudi smiju. Zvončari vrše svoju tešku službu savjesno: prave komedije da moraš pucati od smijeha. Družina ima i lijepo na žensku odjevene maškare, koje plešu, pak: prodavače sladoleda, popravljače kišobrana, trgovce platna, pak — cigansku družbu. Evo ti koje, krade, ali eto tu ti suca, koji sudi, a karabinijere ga vode u zatvor. Da ih vidiš! Moraš se smijati. Neka sela i maškare imali su i presvjetlog biskupa. Da ga vidiš, reko bi: eto ga pravoga pravcatoga biskupa. On je ljude — blagosljivljao — Oko njega dva kapucina. A tih maškara bilo ove godine dosti, pak dosti bilo i zabave u svim našim selima. Ove godine odlikova se u tom naš Mlun, Sv. Martin, pa i Štrped, a osobito Sv. Ivan. Mlunci posjetiše ove godine buzetsku okolicu, Sv. Martin i druga sela. Bilo nam drago.

IZ SREDNJE ISTRE.

Ljudi, pamet u glavi!

Po našim selima klati se nekakav agent fotografske firme «Adolfo Marchetti - Udine». Nagovara ljude, neka si dadu načiniti, (po običnoj fotografiji) dosta veliku sliku za «pokušaj» od više imenovane firme. Ovu sliku da će dobit badava. Platit će samo 6 lira za troškove. Ako im se bude svidjala prva slika, moći će, **ako budu htjeli**, naručiti drugu u naravnoj veličini za 56 lira.

Na pitanje, da li će se poslije morati naručiti i drugu sliku, odgovara — **ne**, samo uz njegov potpis neka potpišu i oni «potvrdu», da su mu izručili 6 lira, i tu potvrdu daje njima.

Ljudi, pazite! Ako ste potpisali onu tobožnju potvrdu, tim ste se obvezali, da ćete naručiti i sliku za 56 lira. U kratko: Tko uzme prvu sliku za «pokušaj», mora uzeti i drugu za 56 lira.

Nemamo ništa proti tomu, da razne firme šire svoju «umetnost» medju nas, ali ovaki postupak nije baš najbolji...

Toliko za danas, a drugom zgodm malo više. — **Osa.**

IZ SOVINJAKA.

Kao pusnu šalu ćemo vam ovo javiti, da su naši šinjori u Buzetu na dan svetoga Pusta izdali dekret našem poštenjaku Antuna Vivodi iz Pračane, kojim ga rešavaju časti sudbenog procjenitelja ili perita. Pa što je sagriješio? Što je koga pokrao, ranio, ubio ili prevario? Dali se je on ogriješio o zakone? Da li je on griješio kao vještak-procjenitelj? — Od svega toga, brate, ništa! — On je čist i poštenjak, pa ipak bi — kažnjen. Pa za što? Zato što je on naš narodni slavenski čovjek, koji se ne srami i ne boji biti to i takav; a ovo je dosti za današnje vlastodršce, da ga proglasuju — agitatore antinazionale. Nego ova kazna malo ili ništa škodi našem narodnjaku Ant. Vivodi. Njega hrani njegova zemlja i goveda. Ali mi se još nečemu čudimo. Čudimo se, kako oblasti vjeruju njegovu susjedu županu, koji je ovuda na slabu glasu. Ali gušti su gušti!

IZ ČABRONIČI.

Tajanstveno umorstvo u šumi.

Pred nekoliko dana čuvao je starac Petar Smoljan svoje stado kraj našeg sela. U ponedeljak, dne 22. februara, vratile su se same ovce kući. Smoljančeva porodica ostala je ujedared zaprepaštena. Nekoji su odmah išli tražiti starca. Nekom kratkog traženja našli su ga ubijenoga u jednoj šumi. Dogadjaj je bio prijavljen karabinijerima. Medjutim do danas nije se moglo ustanoviti, tko je izvršio to tajanstveno umorstvo u šumi. Računa se, da je starac umoren zbog kakve osvete. — Bože moj, kad ćemo živjeti u slozi i ljubavi?!

IZ SV. VIČENŠTINE.

I opet plaćila!

Moramo da se opet potužimo na nesnosne poreze. Nema skoro jedne sedmice u godini, a da ne idu po našim selima «fanti» sa platežnim nalozima. Narod nema novaca, pa se tuži na sve strane, ali uvijek uzalud. Na sve pritužbe i moljakanja dobiva odgovor: «Ščavo, taži e paga!» Inače imamo i drugih jada i nevolja. U zadnje vrijeme pojavila se ovdje nekakva bolest. Skoro svaki dan netko umre. A to nas sve stoji novaca. Otkud pa plaćamo tako goleme svote za pogrebe? Ah, kad bi barem naš župnik imao malo više milosrdja do jadne raje!

Franina i Jurina

s Rusom va jahte.

Fr.: Ovo je jedan jako čudnovati brod. Nijedno nevreme mu ne naudi.

Jur.: A još je čudnovateja ova telegrafija na njemu. Čujte Ilija Nikolajeviću, recite onemu vašemu čoveku, neka malo zname čepić od Podgrada.

Rus: A ča je to Podgrad?

Jur.: To vam je jedno mesto va Istre, kade su sami Slovenci; naši dobri i trdni ljudi.

Fr.: Od tamo je bil i jedan naš zastupnik, ki se je zval Jenko. On se je puno let, sve do svoje smrti, lepo boril s našem Spinčićem i Mandićem.

Jur.: Već je puno vremena, da ne znam niš, kako je tamo, pak bim rad da malo pitam oni ljudi, ako su još živi.

Rus.: Ej, Gavrilo Stjepanoviću, znamite Podgradu čep.

Gavrilo: Harašo, Ilija Nikolajević!

Rus.: Ala — čep je vane. Jurino Andrejević, govorite!

Jur.: Oj, Podgrad! — Je li tamo?

Glas s Podgrada? A je — je, da bi tako ne! Gdo je tam?

Jur.: Ja, Jurina. Kako vam je?

Glas s Podgrada: Če Bog ne pomore, bo jako hudo!

Jur.: A kako općina?

Glas: Katera občina? Mi nimamo več občine. Naše županstvo je šlo rakom žvižgat.

Jur.: S kakovim vražjim rakom?

Glas: Županstvo j' razpuščeno. Tam ni več nobenega našega. Kmalu dobimo poteštata.

Jur.: A kega?

Glas: Buh ve katerega.

Jur.: A će pak to bit ki domaći?

Glas: Ni to ne vem. Morda bo, a morda tudi ne bo. Poteštat bo tisti, katerega ministri semkaj pošljejo. Če bo Sicilijan — bo Sicilijan, a če bo pa Napoletan — bo Napoletan. Bo ta ali oni, to bo za nas vse eno, V županstvu ne bomo imeli mi več svoje besede. Bug žegnaj.

Jur.: Bug klonaj! Ala Gavrilo, zataknite ta čep, da ne bi još ča vanka steklo.

Fr.: Ja pak mislim, da te oblasti same videt, da su najbolje one općini, s kemi upravljaju domaći ljudi, pak će bit sopet, kako je i jedamput bilo.

Jur.: I ja bim rekal, da će to tako bit. Sve se pomalo menja. Na — komać su dve leta, da su napravili oni školski zakon, i već su ga speta promenili.

Fr.: A ki ti j' to rekal?

Jur.: Čital sam va jednem kineškem foje. Baš dobro da sam se spametil! Čekaj, da malo pitamo, ča j' s tem zakonom! Ilija Nikolajević, recite vašemu čoveku, neka zname malo čep onemu nekadajnemu ministru Jentile, ki je negdere va Rime.

Rus.: Gavrilo Stjepanoviću, znamite nekadajnemu Gentile — čep. — Na! već je učinjeno. Ala, Jurino Andrejevič, govorite!

Jur.: Eja, šijor Jentile, eja!

Gentile: A, to ste vi, Jurina. Ča bi oteli?

Jur.: Bim otel malo znat, ako je istina, da ste već promenili oni vaš prezlameniti zakon od školi?

P O D L I S T A K

Gjuro Gjuranec:

Andjeo mira, sreće i zadovoljstva

(Nastavak i svršetak.)

Kad je andjeo dovršio svoj govor, ljudi se od svog snatrenja i promišljivanja prenuše. Podigoše glave i pogledaše se. Ali na svoju golemu žalost opaziše, da su sami. Nestade angjela, nema kolibice, samo opaziše jezerce, nekako mirno i turobno. A kraj njega šumicu, obraslu mjestimice trnjem, dračem i korovom, iz kojega viri trnata, divlja i opora jabuka, kruška, trešnja i šljiva nudeći putnike sa svojim trpkim i kiselim plodom, da se u nuždi njime okrijepe. I to je jedina tužna uspomena, koja podsjeća ljude na izgubljeni raj zemaljski, gdje je nekoć vladalo carstvo zadovoljstva. Glas ptica posve umuknu, samo na jednoj grani kraj jezera opaziše kako turobno sjedi orao ribič, bulječi u jezerce, ne bi li kako ulovio koju ribicu. A negdje u nutrini šumice, odzvanjaše tugaljiva melodija kukavice, sa svojih žalovitim i tužnim glasom: ku-ku! ku-ku! Sve tako dalje i dalje ponavljajući kao da opominje i podsjeća ljude, na njihov tužni i kukavni život.

* * *

Ona nekolicina ljudi, što potražiše carstvo zadovoljstva, kad sve to vidješe, razidjoše se tužni i žalostni, na sve strane širokog i prostranog svijeta. Oborene glave, onako tužno zamišljeni, nastaviše svakidanju borbu za život.

Od onoga vremena vijekovi prohujiše kao lagano perce, kad ga uzvitla zrakom silna bura i oluja, a da se više nikada povratiti ne će. Ljudi nastaviše svoj dosadanji zao i pokvareni život sve dalje i dalje.

Bojna trublja odzvanjaše ratnim poljanama, a otrovne strijelice siktahu zrakom kao ljute guje. Ljudska krv na potoke se lijevaše zemljom. Plač i jauk nevinih ljudi razlijegaše se zrakom, a duboki i tužni uzdasi umirućih pravednika dizahu se put prijestolja Božjega tako, da je i samomu dragomu Bogu sve to previše bilo. I tko bi znao, kako bi se ta bojna igra svršila, da se nije Bog smilovao ljudima, i poslao im Spasitelja.

Na jednom kao sa prijestolja Božjega, zaori onaj blagi glas cijelom zemljom «Mir Vam!» — «Ljubite se medju sobom.»

«Ljubi Gospoda Boga svoga nada sve, a bližnjega svoga kao samoga sebe!» Na te blage riječi kao da zamukoše bojne trublje. Kod ljudi se stade sve malo po malo javljati milosrdje. Sve malo po malo, kao glas ptice pjevice, kad se otvara blago proljeće. Ona se iz početka javlja tiho i lagano, dok malo po malo ne ožive dubrave i gajevi od divne i ugodne pjesmice. Malo po malo ljudi spoznaše, da su pogriješili. Zato stadoše misliti, kako bi te svoje pogreške izravnali, i izgubljeni raj zadovoljstva medjusobnom slogom i ljubavlju našli. Ljudi se latiše svakojakih izuma. Čitavu zemlju opletoše i iskrižaše ljudski izumi, brzojavi, telefoni, paravozi. Sve to leti strjelovitom brzinom, ne bi li kako dostignuli zadovoljstvo. Morem, jezerima i rijekama jure parobrodi. Istim zrakom lijeću zrakoplovi. Ali zadovoljstva nikada. Ljudi, reć bi, da su dostigli vrhunac svojih izuma, jer pronadjoše i u svoju korist upotrijebiše sve prirodne sile. Ali opet zadovoljstva nikako.

Učenjaci ispitaše čitave gore debelih knjižurina, zakonodavci cijele kupove složiše zakona i naredaba, sa zakučastima i kvakastima paragrafima, da se svačiji život, poštenje i imetak zaštiti i čuva, na sreću, mir i zadovoljstvo ljudi i pojedinaca. Ali zadovoljstva opet nema! Nema ga! Što se jedan put izgubi, to se teško ili nikako više dostignut ne može.

* * *

Devetnaest stotina godina od došašća Isusova je već u nepovrat minulo, pa evo nas, dragi štioče i u dvadesetom vijeku. Ljudi se bore raznima izumima. I u toj borbi, kad misle, da su na vrhuncu slave, danas nestaje jednoga, a sutra drugoga. kao nevidom. Jednih nestaje, a drugi dolaze na svijet. I tako na ovom svijetu stalna samo mijena jest.

Ljudi nenadano iščezavaju, a kuda, kamo, zamisli se prijatelju! To je teško reći. Samo vidiš mjestimice po crnoj zemlji nekakove humke, koje narod krsti raznima imenima, svaka narodnost dakako u svom jeziku. Ali ipak svi se narodi u jednom slažu. Taj humak naime nitko ne krsti lijepim i zvučnom, već nekako tugaljivim i žalobnim imenom. A kraj tih humaka nalaze se spomenici, koji makar kako fino izradjeni i ukrašeni bili, nikomu ipak mili i lijepi nisu, niti bi ga itko poželio. A niti je tko zavidan sa divote spomenika onomu, tko pod njim vječni sanak sniva.

Na spomenicima, nalaze se nadpisi: Ovdje počiva taj i taj, preminuo godine i dne toga i toga. Prolaznici, kad tuda idu, kadkada govore: Ovdje leži silnik! Tiran! Sad mu je pravo. Bog neka mu sudi, ne će više guliti sirotinje!

Da li će dvadeseti vijek podpuno probuditi kod ljudi milosrdje? I da li će nestati silnika i tirana, koji već stadoše i isti svoj jezik miroljubivim ljudima nametati? Bog bi znao. — Sve to leži zastrto debelom, crnom koprenom budućnosti dvadesetog vijeka. Bojati se je, da će i poslije kroz vijekove, odzvanjati ljudskim društvom: Nema angjela mira, sreće i zadovoljstva! Nema ga!!!

Gent.: Je — ovi dni su ga već malo promenili. Zneli su vanka one žuntane uri.

Jur.: To se dunke na huje obrnul on vaš famozi zakon.

Gent.: Ma ča ćete, da vam rečem! Ja se čudim vam, ki ste jedan prefrigan čovek, kako ste vraga mogli ni mislet, da su one žuntane uri — jedna stvar šerija. To je bilo onako, da se malo svetu v oče popela hiti — i da vam Hrvatom ona moja gorka pilula bude nekoliko sladja. Ja sam već va onem momente, kada sam pisal oni moj zakon, znal, da one žuntane uri nisu od duradi. Mislel sam, da će se s tim poć napred jedno desetak let, pak onputa — finis! Invece komać su dve leta prošla i već je vrag zel i one žuntane uri. Nego neka vam ne bude žal: pravo za pravo ja mislim, da ni bilo ni deset škol, va keh bi se ta zakon držal. Ono je bilo samo na harte. Nego ja moram poć. Alalà, Jurino!

Jur.: Puknul da biš, ter da biš. Ilija Nikolajeviću, začepite i tega.

Rus.: Gavrilo Stjepanoviću, zatučite Jentilu čep!

Fr.: Pa ča sada?

Jur.: Niš!

Fr.: Kako niš?

Jur.: Onako! Kad sam ja bil mlad, nisam imel ni žuntaneh ni nežuntaneh ur. Glavu sam va ono vreme imel dosta trdu, pak sam se svejedin naučil i čitat i pisat. Tako će i naša deca: slova su malo manj jednaka i hrvatska i talijanska, pak malo dobre volje, i naši te svi znat našu besedu i čitat i pisat, kako da su bili va škole. Mane ni strah!

Rus.: Tako je, a sada pustite, da ja ziberen jedan čep, ki će vam morda koliko toliko ugodit. Gavrilo Stjepanoviću, oprite oni čep od votki i prnesite nam na stol nekoliko žmuji, da se kucnemo. Tako, a vi, Jurino Andrejević, i vi, Franino Martinović, znajte, da otkada ima sveta i veka, još ni nikada nijedan narod propal sporadi žuntaneh ur, pak ne ćete ni vi. Tu je votka: Ala, zdravstvujte! Na zdarovje!

Jurina i Franina: Harašo! Harašo!

Fr.: Ma svejedin ja bim malo rad znat, ča ono govore oni dva ministra va Rime: on jugoslovenski i on talijanski. Ilija Nikolajević, ča ne bite mogli malo pomaknut i ta dva čepa?

Rus: Ej, Gavrilo, znamite oni dva čepa, da čujemo ča oni ministri govore va Rime.

Gavrilo: Žal mi je, ma ne morem nikako znet oni čepi, zač mi je uprav sada tirabucon puknul.

Fr.: No vrag zel i delo!

IZ PRODANI KOD BUZETA.

Bit će bolje — mičimo se samo!»

Da vam pravu istinu rečemo, mi smo ovuda nekako mrzli i ledeni. S one strane Buzeta, u Sv. Martinu, Sv. Ivanu, Štrpedu još znaju naši ljudi biti živi, veseli, korajžni u svakom obziru, ali naš kraj, to jest: Prodani,, Svi Sveti, Podkuk nekako je omrtvio. Mrtvi smo bili za pravo reći i za pust. Zapuštamo starinu i starinske navade. Ovo su zla znamenja. Nama se čini, kao da smo svi ovuda mrtvi, i kao da se nešto ruši kod nas. No, to nije istina, pak zato pozivljem svoje susjede i seljane, da se i mi ovuda malo maknemo od sna i spavanja. Budimo veseli — i kuražni, a budimo i složni. Bog nas očuvaj od «disperije», a i od «mizerije». Sve drugo će samo doći. Složimo se, pak nešto učinimo, da svijet naokolo vidi, da smo i mi ovuda živi. Naručimo našu «Istarsku Riječ», da nas probudi, ojunači i raskuraži. Pokažimo svima, da još mi nismo propali, a ni prodani. — Ima u našim žilama krvi, samo ugrijmo je s prijateljstvom, slošćinom i djelom za svoj jezik i narod! «Bit će bolje — mičimo se samo!» — Domaći sin.

IZ NOVAKI.

Smrt plemenite supruge i majke.

Dne 20. pr. mjeseca, providjena Sv. Otajstvi za umiriće, nakon dvomjesečne teške bolesti, ispustila je svoju plemenitu dušu gospodja Josipa Čus, rodjena Dušen, supruga g. Antuna Čus iz sela Čusi kod Novaki.

Kad je pokojnica došla, kao nevjesta, u Čusov dom, našla je tamo druge svoje roditelje, oca i majku, uz ove četiri svaka i dvije svakinje. Nekoliko godina iza njezinog dolaska umrla njoj svekrva. Tada je sva kućna briga pala na njezina jaka pleća. Usprkos čestim porodima i silnim brigama ona nije nikada smalaksala: bila je uvijek desna ruka svome suprugu u velikoj upravi opširnog imanja. Svojom marljivosti i umnim gospodarenjem mnogo doprinijela, da se je u mnogo čemu povećalo njihovo imanje i kućno blagostanje. Iz svoje kuće nije pustila ni siromaka, ni bogataša praznih ruku, već je svakomu znala ugoditi. Za svakoga je imala lijepu riječ i mudri savjet,

Pokojnica je osim dobre gospodarice, bila i dobra uzgajateljica. Svoju djecu uzgojila je u pravom nacijonalnom duhu, da se svi možemo njima da ponosimo.

Pokojnica je ostavila iza sebe supruga Antuna, četiri sina, šest kćeri, od kojih četiri udate, nevu Mariju i više unučića.

Mrtvi ostanci pokojnice bili su pokopani u ponedjeljak, dne 22. pr. mjeseca na groblju u Novacima. Opijelo je vodio domaći župnik, g. Hradek, uz asistenciju veleč. g. Ivana Filiplića, umirovljenog žminjskog župnika. Sprovod je bio veličanstven, kakav se rijetko vidi, jer je uz ino imao i narodni značaj..

Mir njezinom prahu! **Očividac,**

IZ PIĆANŠTINE.

Draga «Istarska Riječ»!

Koncem prošlog mjeseca prošlo je godinu dana, da sam morao radi prehrane mnogobrojne obitelji u svijet. Težak je danas život!

U tudjini zaslužilo bi se kakav franak, ali radi lošeg vremena, radi punih dana neradnje i raznih nezgoda, malo se može prištediti, da bi se moglo kakav franak otposlati kući.

Vrativši se u rodni zavičaj, u pelušku kaporaliju, sa par franaka u džepu, mislio sam, da ću i kod kuće sve u redu i zadovoljstvu dobiti, ali prevarih se: samo plač i ogorčenje i teški uzdisaji zovu me u kuću. Djeca crna kao čadje i žena usilјed pomanjkanja potrebne hrane.

Onu lijepu kravicu morala žena prodati, da plati općinske i državne taše i sopratašе. Poreze se povišava, a prihoda od nijedne strane. Žalost dakle i sama žalost odjeka se po svuda.

Za dva tri mjeseca bit će mi obitelj opskrbljena sa onim par franaka, što sam donio sa sobom, a ja ću morat opet u svijet, da se gladom i oskudicom opet štogod zaslužim za opskrbu obitelji.

Drugog dana bila nedjelja, pa kao pravi kršćanin išao sam sa obitelju k sv. misi u grad Pićan, da prisustvujem kod iste i da čujem opet nakon godinu dana u jeziku materinjskom propovijed. Kod sv. mise bilo veoma malo naroda, crkva napolu prazna, novo pjevanje, naše staro pjevanje odstranjeno, orgulje kao i prije malovrijedne i nepristojne za našu biskupsku crkvu. Sve ovo malo me pretreslo i uzbunilo, ali najviše me razljutilo i pomutilo mi pamet, kad sam vidio poslije sv. evandjelija i čuo kako veleč. g. župeupravitelj čita iz malog papirića propovijed; čujte čitatelji i porumenite — u italijanskom jeziku, u jednom Pićnu, gdje nema jedne duše, koja ne poznade hrvatski jezik, a devetdesetidevet po sto ne razumije niti jedne italijanske riječi. Velika novotarija! Videći i čujući ovo neapostolsko djelo u crkvi, da ne trpim daljnji sablazan škandal, izašao sam iz crkve.

Kod gradskih vrata zadržao me prijatelj i popitavši se za moje zdravlje i sreću, počeo mi pričati, kako je veleč. gosp. župeupravitelj Ciril Podržaj, rodom iz Ljubljane, meni nič tebi nič, uveo italijansku propovijed i druge pobožnosti u crkvi, samo da ugodi šačici Pićanaca, na žalost i sablazan izvanjskih vjernika, da gradjanom ugodi radi svojih osobnih koristi za budućnost. Kazati moram, da se ne će tako lako ispuniti one lijepe želje velečasnog župeupravitelja.

Narod buči na tiho, ali pod pritiskom sadašnjosti mora šutiti, ovo šutenje preporučam ja i drugim našim dobrim seljakom; doći će vrijeme i mora doći — da će se opet u našoj crkvi obavljati obrede, kakovi su bili pod pokojnim blagouspomenom Ivanom Bersenda.

Ako hoće gosp. župeupravitelj propovijedati italijanski, neka načini to poslije sv. mise pak će viditi i moći prebrojiti na prste slušatelje svoje propovijedi. Nipošto pako nije zgodno naš narod mučiti pod misom, da mora slušati propovijed u nepoznatom jeziku. Ovo neka si primi k srcu vel. g. upravitelj, pa neka ovu nepravicu, koja se godi pićanskom puku, neka proüči i istu odstrani p. n. g. dekanu u Lindaru i biskupu u Trstu.

Uz lijepe pozdrave dragoj «Istarskoj Riječi» — **Pretplatnik.**

IZ POMERA

Svega po malo.

Vrijeme gradi, vrijeme razgradjuje, pa opet gradi i opet razgradjuje. I naši su ljudi gradili prosvjetna društva, a došli su nekoji, i razgradili ih. Iza rata prestadoše naša društva funkcijonisati, pa su naša društva po selima zamijenila fašija. Tako i u Pomeru. Osnovali su bili fašjo, koje je pred par godina prestalo funkcijonisati. U to su vrijeme pojedini naši ljudi i mladež zagazili bili istom stazom, jer misleći, da će u tome društvu naći neku korist. Veoma su se prevarili, jer su u tome društvu bili pojedinci, koji su samo iskorištavali naše ljude. Iza propadnutog fašija, osnovali su opet novo. Da li će im ovo novo fašijo donijeti korist, to se ne zna. Dok je egzistiralo staro fašijo, nalazio se u Pomeru neki gospodin, koji je zadavao strah čitavome selu. Još se ga dobro sjećamo, a i naši potomci sjećat će se ga. On je u nekim krugovima govorio, da će se u Pomeru govoriti samo italijanski. On je opazio da narod govorio s njime po njegovom okusu, pa se sav uzbijen žario, da je pobjednik. Po njegovoj zapovjedi zanijemila je bila i naša pjesma. U toj zamuklosti naše pjesme je on uživao. Pastirska ga je frula jednoga dana u polju toliku uznemirila, da je pristupio pastiru i razbio mu frulu. Htio je, da i frula zanijemi. Kakova naredjenja neumnih ljudi! On ne zna, ako bi se naš jezik i ugušio, u gori bi uz frulu odzvanjala naša pjesma. Još ovo: uz istu frulu njegovi su predji pjevali i veselili se, pa je time htio ugušiti pjesmu svojih predja. Već je prošlo nekoliko godina od njegovog odlaska, a u Pomeru se još uvijek govori naš jezik.

Kako smo čuli, u Pomeru misle otvoriti dječje zabavište. To zabavište polazilo bi do dvadeset djece. To znači: naša bi se djeca počela odnarodjivati već u trećoj godini.

Ove je godine došla u Pomer za učiteljicu gospodjica Emica Dobrovich. Nitko od nas se ne može na nju potužiti, jer tačno vrši svoju službu. Vrlo je odana svojoj djeci, koju veoma voli. Njezinoj dobroti odgovaraju i djeca, jer često hvale kod kuće svoju dobru učiteljicu. Vidi se kod djece vrlo dobar uspjeh, akoprem je kod nas škola čisto italijanska. To je zasluga samo g.ce Dobrovich. U nje se vidi volja za rad, a naše djevojke, koje su zaplovile strujom pokvarenosti, trebale bi, da slijede njene stope. Znamo da nam je takova sudbina, a i teško nam je, da se naša djeca uzgajaju u tudjem jeziku, ali uz sve to ćemo ipak nastojati, da našu djecu naučimo čitati i pisati naš jezik.

Politički pregled

PONOVNO ZASJEDANJE LIGE NARODA

Ozbiljna kriza. - Lokarno u svjetlu engleske politike. - Budući ratni front: od Gdanskoga do Trsta. - Duh Lokarna, duh «zapada» protiv «istoka».

U Ženevi ponovno zasjeda vijeće Lige Naroda. Kakav će rezultat imati to zasjedanje, vidjet ćemo docnije. Svakako dobromu se ne možemo nadati, kad se zna, da ni tamo ne vlada baš najbolja sloga.

Inače Liga Naroda preživljuje ovih dana jednu ozbiljnu krizu. Njemačka ulazi u tu ustanovu i dobiva mjesto u njenom stalnom savjetu. Ali ona ne će da udje obično, kao što cijeli svijet ulazi u jedno otmjeno društvo. Ona upotrebljuje tu priliku da izjavi suviše glasno, kako će u Ženevi voditi jednu novu pangermansku politiku: bit će zaštitnica i advokat svih njemačkih manjina u svim državama našeg kontinenta. Istovremeno ona je u sporu sa Italijom radi tirol. Nijemaca, za koje drži da nisu dovoljno zaštićeni. I najzad Berlin je, izgleda, ovih dana poduzeo jednu živu akciju na prisajedinjenju Austrije Njemačkoj. Sve su to novi dokazi, da se je ponovno bojati nove pangermanske opasnosti. Da se ta bojazan temelji na stvarnoj podlozi, svjedoči nam i pisanje engleske štampe. Za dokaz navest ćemo samo jedan list.

Ovih dana izišao je u najuvaženijoj engleskoj reviji «The aeroplan» članak, u kojem se medju inim čita i ovo:

«Kad je ugovor u Locarnu bio 1. decembra 1925. potpisan, raspisale se novine širom svijeta uobičajenih frazama o učvršćenju svjetskog mira, o prijateljstvu naroda itd. Upravo kao da nas historija već davno nije poučila, da se ugovori prave, kao i glazure na tortama, samo zato da se slome... Vjerovatno će većina naših čitalaca, otprilike na jednake dijelove, biti različnog mišljenja; jedni su ubjedjeni, da ugovor ima veliku, trajnu vrijednost, a drugi gledaju u njemu tek glazuru od torte. Istina medjutim jest, da, iako je ugovor sam po sebi tek krpa hartije, to ipak duhu tog ugovora treba pripisati najveću važnost. On stvarno znači, da su se civilizovani narodi na kraju krajeva udružili u čvrst jedan blok protiv svake moguće mjere od strane Rusa i drugih istočnih naroda.

Taj ugovor znači prije svega, da je Engleska slijedila svoju tradicijonalnu politiku uspostave ravnoteže snage. Mi smo u stvari postigli pravi jedan savez naroda, koji se može osloniti na silu oružja, a ne samo na bezvrijedne rezolucije, kako je to slučaj s teoretskim Savezom Naroda u Ženevi, koji njegove članove stoji toliko mnogo novaca.

U prvim godinama 19. vijeka, kad je Francuska pregazila Evropu, složila se Engleska s Nijemačkom, a posljedica bila je bitka kod Vaterloa. Stotinu godina docnije, kad je prijetilo, da će Njemačka postati jedna pogibelj za Evropu, riješila se Engleska da poveže svoj udes sa Francuskom, a posljedica je bio svjetski rat 1914.—1918.

Ovaj je rat bio u toliko jedno zlo, jer smo se imali da borimo protiv naših najbližih srodnika, Nijemaca; ali to je bila, ma koliko je to za požaliti, jedna politička nužda.

Danas opet nalazimo države Evrope povezane, a to tako kako treba. Nordijski i Sredozemni narodi stoje rame uz rame protiv istočnog barbarizma i istočne megalomanije.

U ranijoj prilici, kad smo govorili o zapadnom frontu idućeg rata, razlagali smo, da će strategija u tom ratu biti odredjena prije svega mjerama Njemaca i Engleza, koji će imati da brane, uz pomoć Skandinavaca i drugih nordijskih naroda, liniju koja teče od Danciga pa do Alpa; u isto će vrijeme narodi Sredozemnoga mora, naročito Francuzi i Italijani, imati da brane liniju od Alpa do Jadrana t. j. stari italijanski bojni front od 1914.—1918. god.

Lokarnski ugovor sada automatski ostvaruje ovake bojne frontove. Poljska i Českoslovačka jesu doduše članovi novog tog ugovora, ali moramo predpostaviti, da će ruske trupe, u slučaju ruske invazije, zaposjesti istočne dijelove Poljske i Českoslovačke prije nego li se bude mogla utvrditi jedna trajna bojna linija. Vjerojatno će se pokušati da se brani Varšava kao glavni grad Poljske, jednako kao i Beč protiv Orijentalaca, košto je nekoč bio spašen od Turaka. Tako će se taktički prostor rata, namjesto same linije šančeva 1914—1918, vjerojatno protezati stotine milja i sezati od zatona dancіškog preko Varšave—Krakova—Beča sve do Trsta i Jadranskog mora...»

ITALIJA I JUGOSLAVIJA.

Sastanak dra. Ninčića i Mussolinija.

linija.

Ovih dana sastali su se u Rimu jugoslovenski ministar inostranih djela i italijanski ministar-predsjednik Mussolini. Tom sastanku pripisuje se velika važnost. Računa se, da je na tom sastanku došlo do posvemašnjeg sporazuma izmedju obiju državnika glede njemačke opasnosti, koja prijeti u slučaju pripojenja Austrije Njemačkoj. Jugoslovenske novine pišu, da se u tom pitanju, iako postaje izvjesne diferencije izmedju Jugoslavije i Italije na drugom terenu, kraljevina SHS nalazi u potpunom suglasju interesa s interesima kraljevine Italije. Zato se u dobro obavještenim krugovima drži, da će u najskorije vrijeme doći do nekog proširenja ugovora o prijateljstvu Italije i Jugoslavije i to na bazi preciziranog ugovora o obrambenom savezu protiv njemačke opasnosti.

Domaće novosti

† Ivan Klunić - «Valič»

Javljaju nam iz Ližnjana, da je tamo 3. ov. mj. preminuo Ivan Klunić — «Valič».

Pokojnik je bio dobar narodnjak i pošten čovjek. Radi toga ga je svak volio i štovao. Protivnika nije imao.

Ožalošćenoj porodjici naše iskreno saučešće, a pokojniku mir i pokoj!

† Dragutin Ilić.

U Beogradu je umro Dragutin Ilić, predstavnik starije srpske književne generacije, član pjesničke porodice, koja je dala znamenitog pjesnika Vojislava Ilića, njegova brata. Čovjek bujne romantične prirode pisao je pjesme, pripovjetke, drame i književne kritike. Kao novinar istakao se u borbi protiv kralja Milana. Poslije rata nije se više javljao u literaturi, a postao je bibliotekar Narodne Skupštine. — Neka mu je laka zemlja!

† Slavoj Makarović.

U ponedjeljak, 1. o. mj. preminuo je u Rižani mladi učitelj, g. Slavoj Makarović.

Pokojnik se je rodio u Materiji. Službovao je kao učitelj u Pasjaku i Rižani. Bio je na daleko poznat kao dobar radenik na kulturnom polju. U Pasjaku je ustanovio i izučio tamburački zbor. Sve svoje sile posvetio je svojemu narodu, kojega je ljubio svim žarom svoje duše. Bio je narodnjak od glave do pete. Za vrijeme rata borio se kao dobrovoljac na srpskoj fronti protiv Austrije i Njemačke.

U srijedu je bio pokopan u Črnom kalu. Sprovod bio vrlo lijep. Političko društvo «Edinost» i naše uredništvo zastupao je g. Stari, a Istarsku «Prosvjetu» g. Miroslav Žmak.

Ucviljenoj porodici naše iskreno saučešće, a pokojniku neka je vječna uspomena!

† Marijan Perković.

Iz Sv. Vičentine stiže nam žalosna vijest, da je tamo 20. febrara te godine preminuo brat našeg prijatelja g. Ivana Perkovića, Marijan Porković. Pokojnik je bio naše gore list: pošten i značajan Jugoslaven. Neka mu je laka jugoslavenska gruda, koju je svim žarom ljubio, a ožalošćenoj porodici naše iskreno saučešće!

Zaključna rasprava protiv narodnog poslanika dra Wilfana, dra Vratovića i dra Stangera.

Predprošle subote vršila se u Pazinu druga i posljednja rasprava protiv naših narodnih vodjâ, gg. dra Wilfana, dra Vratovića i dra Stangera, koji su bili optuženi, da su 2. augusta 1925. priredili skupštinu na Učki i da su tamo držali buntovne govore.

Optužba je bila sastavljena na temelju prijave, koju je — po «informacijama» karabinijerskog marešijala Mammina — uložio policijski komesar Chizzola iz Pazina.

Prva rasprava se je vršila 29. decembra prošle godine. Na predlog državnog odvjetnika, koji je predlagao, da se zasluša i karabinijerski marešijal Mammino, rasprava je bila taj dan odložena.

Na novu raspravu, koja se je vršila 27. pr. mj. bili su pozvani optuženici i svi svjedoci prve rasprave. Marešijal Mammino je bio takodjer pozvan. On je izjavio, «da je podnio izvještaj na temelju informacija», dobivenih od osoba, koje ne smije da spomene.» Sâm pak nije mogao ništa da kaže.

U subotu su svi svjedoci potvrdili ranije izjave, koje su iznijeli na prvoj raspravi. Policijski je komesar ponovno izjavio, da je učinio prijavu na temelju izvještaja marešijala Mammina, a ovaj potonji, da je, par dana prije izleta čuo, da će se vršiti na Učki iz-

dentistički zbor. U nedjelju 2. avgusta išao je na buzetsku stanicu, gdje je vidio, da se dosta ljudi voze vlakom. I tada da je bio uvjeren, da će se zaista vršiti napomenuti zbor. Radi toga je odmah telefonirao oružničkoj postaji. Kasnije je saznao, da se je zbilja obdržavao na Učki nekakav zbor. Ali ipak nije mogao navesti niti jednog informatora. On opet nije mogao ništa da svjedoči, jer nije znao ništa.

Nakon toga je državni odvjetnik predložio, da se svi optuženci riješe optužbe, to više, kad nije dokazano, da su počinili kakav prekršaj. Sudac se je na to okrenuo prema braniteljima, veleći, da se sigurno i oni pridružuju predlogu državnog odvjetnika. Dr. Slavik je naglasio, da se optuženi moraju riješiti optužbe nesamo za to, što im se ne može dokazati nikakvo kažnjivo djelo, nego i za to, što se dokazalo da su nevini. Izvadjanjima g. dra Slavika se je pridružio i službeni branitelj, gosp. dr. Borovich. Nakon toga je sudac sve optuženike riješio od optužbe.

Rasprava je potekla bez ikakvih incidenata. Isto tako nije bilo incidenata ni prije ni poslije rasprave. U gradu je bio prilično pojačan policijski aparat.

Izborni okruzi (kotari) za političke izbore.

Kako smo svojedobno javili, po novom izbornom redu Julska Krajina razdijeljena je u 11 izbornih okruga za političke izbore. Od tih 11 izbornih okruga spada na tršćansku pokrajinu 5, puljsku 4 i riječku 2. Svaki izborni okrug bira po jednog poslanika.

Zvanična «Gazzetta Ufficiale» donosi kr. dekret br. 235 od 24. januara 1926., po kojem je puljska pokrajina ovako razdijeljena:

I. izborni okrug sačinjavaju: Pula, Barban, Vodnjan, Veli Lošinj, Mali Lošinj i Nerezine. — Središte I. izbornog okruga bit će u Puli.

II. izborni okrug: Kopar, Buje, Podgrad, Herpelje-Kozina, Izola, Marezige, Materija, Pomjan, Piran, Umag, Dekani. — Središte u Kopru.

III. izborni okrug: Poreč, Tinjan, Novigrad, Dragué, Grižnjan, Motovun, Vrsar, Buzet, Oprtalj, Roč, Slum, Vrtenigla, Višnjan, Vižinada. — Središte u Poreču.

IV. izborni okrug: Pazin, Labin, Boljun, Kanfanar, Cres, Plomin, Žminj, Rovinj, Sv. Vinčenat, Sušnjevica i Bale. — Središte u Pazinu.

Riječka pokrajina ima dva izborna okruga i to:

I. izborni okrug: grad Rijeka. — Središte na Rijeci.

II. izborni okrug: Volosko-Opatija, Veprinac, Brseč, Bistrica, Jablanica, Jelšane, Lovran, Knežak, Matulji, Mošćenice, Prem, Zagorje i Trnovo. — Središte u Volosko-Opatiji.

Sajmovi u Istri.

Svake godine Narodni koledar «Franina i Jurina» objavlja sajmove u Istri. Nekoji nam javljaju, da su nekoji sajmovi pogriješno napisani. Radi toga molimo sve naše čitatelje, koji imadu koledar, da nam jave, ako je za njihovo selo pogriješno objavljen sajam. Ovako ćemo doći do apsolutno točnih podataka o sajmovima, što će i trgovcima i kupcima koristiti. Eventualne pogriješke nek se jave našem uredništvu.

Športsko društvo «Orljak» u Lanišću.

Redovita glavna skupština športskog društva «Orljak» obdržavat će se dne 19. o. mj. u 1 sat popodne sa ovim dnevnim redom: 1) nagovor predsjednika; 2) izvještaj tajnika; 3) izvještaj blagajnika; 4) biranje novog odbora; b) slučajnosti. — Ako u odredjeni sat ne bude prisutan dostatan broj članova za zaključivanje, održati će se pol sata kasnije bez obzira na broj prisutnih sa istim dnevnim redom. — **Odbor.**

Školska zabava.

Dne 14. februara vršila se je u Lupoglavi školska zabava u korist siromašne djece. Zabava se je sastajala iz govora, igranja, pjevanja i plesa. Uspjeh bio je lijep. Čisti dobitak iznasa 800 lira. Učiteljstvo škole najljepše zahvaljuje svima koji su štogod pridonijeli uspjehu zabave i time pomogli siromašnu djecu.

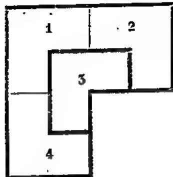
Žrebanje nagrada raspisanih u Narodnom koledaru «Franina i Jurina» za g. 1926.

Za vučenje nagrada raspisanih u Narodnom koledaru «Franina i Jurina» za 1926, dne 2. marta 1926. u 11 sati ujutro u uredništvu «Istarske Riječi» sastala se je komisija, sastavljena od predsjednika: prof. d.ra Lava Čermelja i članova: Ante Iveša, Josipa Juriševića, Dore Maršič i Mira Žmaka. Komisija je pregledala poslana riješenja i konstatirala, da je bilo dostavljeno 108 riješenja, od kojih su bile 103 pravilno riješene. Zatim se je pristupilo vučenju i gospodjica Dora Maršič najprije je izžrebala Milicu Ružić, a zatim Nevenku Skoko. Prema tome dobiva prvu nagradu, sat u vrijednosti od 150 lira **Milica Ružić - Sušak,** Strossmayerova 61, a drugu nagradu - 100 lira **Nevenka Skoko** - Premantura br. 28 kod Pule.

Komisija je o vučenju sastavila i potpisala protokol.

Riješenje zagonetka bilo ovo:

I. zagonetka

II. zagonetka

o	r	o	g	n	j	e	z	d
o	v	r	h	t	i	m	o	r
a	v	i	j	e	j	e	r	s
l	o	b	o	d	e	u	r	a
v	n	i	c	i	u	i	j	e

Oro gnjezdo vrh timora vije
Jer slobode u ravnici nije.

Pravilno su obe zagonetke riješili:

Marko Bležević, Nugla; Marko Nežić, Nugla; David Mikolavčić, Nugla; Marko Nežić pok. Rafaela, Nugla; Dragutin Nemarnik od Ant., Krkuž; Ivan Počekaj, Nugla; Milena Vahtar, Opatija; Mihovil Pikunić, Štinjan; Milica Ružić, Sušak; Olga Turak, Pula; Dušan Rade, Buzet; Marko Matejčić, Bačani; Ivan Tomašić, Sušak; Bassan Andre, Lovran; Marija Rade, Reka; Sava Bunečić, Cres; Vjeko Velčić Antunov, Cres; Ivan Drodje Burburan-Ivanov, Cres; Andrica Dinkova Burburan, Cres; Marko Buničić, Cres; Marija Velčić Antonova, Cres; Bartul Rakić, Pomer; Lucija Trošt, Trošti; Anton Guštin, Trošti; Gašparina Buničić, Markova, Cres; Ante Bastijančić od Franje, Avelino Valčić Beršeć; Marija Veljak, Pazin; Zora Velan, Brežani; Jakov Ilijašić, Oproč; Cvjetko Premuš, Beršeč; Ivan Družetić, Altura; Danica Pilepić, od Antuna, Zamet; Nadislav Mrakvočić, Mošćenice - Draga; Vladislav Premate, Premantura; Zorka Peruško Petrova, Premantura; Milivoj B. Rogutić, Kraljevica; Jovan Dorčić, Dubravica-Dorčići Pazin; Radovan Zuccon od Mate, Medulin; Milka Rubinić, Draga Mošćenice; Pravdoslav Peteh, Žminj; Gervazij Bačić, pok. Stjepana, Matulje; Ivan Valan, Trnovo - Bistrica; Branko Ivančić Matijin, Divograd; Milan Skalamera Berseć; Anton Uhač, Mošćenice; Jeletić Josip od Ivana, Bregi; Zdravko Rošić Makso, Škrljevo; Zorka Demarin, Vodice; Ivan Fiamin pok. Ivana, Zamet; Marija Macuka, Štinjan; Ciril Velan, Brežani; Vladimir Nidošić od Antuna, Lovran; Joakin Bertoša, Pazin; Mira Kinkela pok. Vinka, Rukovac; Stjepan Kirac, Pula; Antica Gasparini pok. Ivana, učiteljica Rukavac; Lovorka Brgić pok. Antona, Mihotići; Lorencin Josip od Josipa, Medulin; Boris Brdar od Jakše Juršići; Milan Cerovac - Blažinčić, Buzet; Dragutin Pošćić pok Antuna, Bregi; Milan Škalamera od Franca, Beršeč; Ante Milotić, Matetov, Gračišće-Milotić breg; Petar Milotić, Matetov, Gračišće-Milotić breg; Vitomir Trošt, Dorčići, Pazin; Viktor Pošćić, pok. Antona, Frančići; Josip Ivеša, Premantura; Ivan Bonić, pok. Ivana, Draguzetići; Vera Mihoviljović, Premantura; Stanka Jačić rod. Turk, Dane, Vodice; Nevenka Skoko, Premantura; Ana Mender, od Antona, Medulin; Ana Jurković od Petra, Vasanska Opatija; Marica Bačić od Frana, Ičići, Marija Tomašić, Ogulin; Štefica Sikić od Vazmoslava, Sikići; Ante Božac od Jure Puh; Andrija Kalčić od Mihovila, Lovran; Marija Kosić, Reka; Marija Kinkela, Klana; Ivan Brumnjak od Petra Bregi Angeli; Viktor Hekić, Opatija; Antica Lukeš, Krnica; Foška Ribarić od Antona, Vodice; Mikula Zuccon od Ivana, Medulin; Mirko Flego, Počekaj; Branko Bačić, Tuči; Mate Rakić, Premantura; Ljudmila Crnić od Antona, Rukavac; Vera Sandalj, Lupoglava; Lazarić Luka od Ivana, Medulin; Ana Bastjančić od Franje, Pomer; Aničić Milojko, Antunov, Ičići; Aničić Vitomir od Ivana, Ičići; Jeletić Slavko od Nikole Poljanac; Aničić Josip Androv, Poljane; Stimilović Miho, Marčana; Blažina Bogoljub, Marčana; Olga Turak, Pula.

Književnost i umjetnost

«Veza».

Primili smo prvi broj «Veza», koji je ovog mjeseca počeo izlaziti u Trstu. List će izlaziti jedan put na mjesec, a namjenjen je našim istarskim ženama. Sadržaj prvog broja «Veza» nam se uvelike dopao. Ima u njemu svakojakog poučnog i zabavnog štiva, a osim toga i praktičnih uputa o vezu. Uredništvo obećava, da će slijedeći brojevi biti još bolji. To nas veseli. Držimo, da ne bi smjelo biti nijedne naprednije djevojke i žene u Istri, koja ne bi čitala ovaj zaista potrebni list. — Naše žene mogu iz njega koješto korisna da nauče. Zato ga svima najtoplije preporučamo. Cijena mu je neznatna. Pretplata za cijelu godinu iznaša: za tuzemstvo 6 lira, a za Jugoslaviju 25 dinara; u obrocima razmjerno. Pojedini broj stoji 70 cent. odnosno 2 dinara. Narudžbe i rukopise prima: Marčela Pahor, Trst - Trieste, via S. Francesco d'Assisi 20, prizemno.

Širite „Istarsku Riječ"!

Darovi

u fond «Istarske Riječi»:

Na predlog g. Dragutina Bordon sabralo se u užem krugu istarskih domoljuba dne 28. I. 1926 na dan sv. Save u gostioni «k Zvonku» u Šiški u fond «Istarske Riječi» Dinara 335, kojima je nadodao gostioničar Zvonko Din. 100.

N. N. iz Ljubljane daruje 15 dinara.

Na predlog gosp. Dušana Barakara iz Mihotića sakupilo se na večeri mladoženja Nikice i Viktora Škrjanca 40 lira za društvo «Domoljub» u Rukavcu i L 15 za fond «Istarske Riječi».

Na predlog gosp. Petra Prekalj sabralo se uz poklik: «Sjetimo se braćo naše dužnosti i dokažimo, da «Istarska Riječ» ima u Fontani dobrih prijatelja», prigodom vjenčanja gosp. Ivana Prekalj iz sela Medvedić sa gospodjicom Zorkom Triškoli, kćerkom našeg rodoljuba Marka, lira 50; i to 25 lira u fond «Istarske Riječi», a 25 lira za «Prosvjetu, odsjek za Istru.»

Darovaše po 5 lira: Ivan Prekalj pok. Jure, Petar Prekalj pok. Martina, Renato Radman od Mihe, Božo Smolica pok. Ivana, Martin Štifanić pok. Mate, Ivan Gulić od Stipe, Marko Triškoli pok. Antuna, Marko Štifanić, pok. Antuna; po 4 lire: Mate Surković od Ivana; po 2 lire Ivan Prekalj pok. Jure, Ivan Prekalj i Šime Fabić.

Na piru gosp. Filipa Perkovića iz Raponji, nećaka Martina Perkovića iz Smoljani i Milice Peršić, kćeri Martina Peršić iz Bričanci, sabralo se u fond «Istarske Riječi» 108 lira. Darovaše: po 10 lira: Perković Martin iz Smoljanci, Perković Filip iz Raponji i Peršić Martin iz Bričanci; po 5 lira: Peršić Mate iz Bričanci, Obrovac Šime iz Smoljani, Paško Matijaš iz Smoljani, Perković Božo iz Raponji, Modrušan Josip iz Smoljani, Pustijanac Vinko iz Radigora, Pustijanac Ivan iz Bokrdići, Mišan Martin iz Bokordići, Peršić Milica iz Raponji i Peršić Foška Martinova iz Bričanci; po 2 lire: Pustijanac Ivan iz Bričanci, Ferlin Gašpar iz Ferlini, Vorić Božo iz Bričanci, Vorić Danica iz Bričanci, Čikada Kandida iz Sv. Vinčenta, Peršić Roža iz Bričanci, Jelenić Tuma iz Šivati, Obrovac Agata iz Smoljani, Vorić Marija iz Bričanci i Perković Anton; po 1 liru: Pustijanac Božo iz Bričanci, Perković Miho iz Raponji, Vorić Anton iz Bričanci, Perković Foška, Perković Marija, Perković Abram, Perković Roža, Perković Karlo.

U nedjelju, 28. februara o. g. odigrala se izmedju članova znamenitog boćarskog kluba «Zorin-vrha» vrlo živahna utakmica. Za jedan «punat» dobio je naš omiljeli Frane, ali je pri tom i pobjeda našeg gornjeg doktora bila više nego li — moralna. Ostali članovi, koji su to gledali, i kojima je najzada svejedno, s koje će strane pasti «janjac», sakupili su tom zgodom L 53.60 za našu vrijednu «Istarsku Riječ». Hvala im!

Za «Prosvjetu», odsjek za Istru:

Da počasti uspomenu na blagopokojnog Slavoja Makarovića, daruje gosp. dr. Mirko Vratović 50 lira.

Za «Djačku Maticu»:

Gosp. dr. Cvetko Babuder iz Bele - Palanke mjesto cvijeća na prerani grob prijatelja pok. Slavoja Makarovića daruje Din. 80.

Uprava «Istarske Riječi» i odbor «Prosvjete» plemenitim darovateljima najljepše zahvaljuje, a mladencima kliče: «Bilo im sretno!»

DOPISNICA UPRAVE.

Molimo onoga pretplatnika iz Nikšića, koji nam je poslao 100·— dinara, da nam se javi.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

POZIV

na

XXX. glavnu skupštinu

Posujilnice u Voloskom

registrane zadruge na ograničeno jamčenje koja će se obdržavati

u nedjelju dne 21. marča 1926. u 9 sati u društvenim prostorijama

DNEVNI RED:

1.) Čitanje zapisnika prošlogodišnje glavne skupštine.
2.) Izvješće ravnateljstva.
3.) Izvješće nadzornog odbora.
4.) Izvješće revizora Zadružne zveze.
5.) Zaključak o uporabi čistoga dobitka.
6.) Izbor ravnateljstva, nadzornog odbora i društvenog suda.
7.) Zaključak o promjeni § 1. društvenih pravila.
8.) Slučajni predlozi.

RAVNATELJSTVO.

Ne bude u 9 sati zastupan propisani broj zadružnih dijelova, obdržavati će se ista u 9½ sati bez obzira na zastupani broj zadružnih dijelova.

JAVNA ZAHVALA.

Svim onim plemenitim dušama, koje se za nas zanimale prigodom dvomjesečne preteške bolesti i same smrti, premile nam pokojnice, supruge i majke

Josipe Ćus rođene Dušan

budi ovime izrečena najsrdačnija hvala.

Osobita hvala velečasnoj gg. svećenicima V. Hradeku, P. Filipliću iz Lindara i B. Opašiću iz Cerovlja, koji su se pobrinuli, da žalobne svečanosti budu u najboljem redu i narodnom duhu izvršene.

Neizreciva hvala svim onim plemenitim dušama, koji nastojaše da svojom blagom riječi ili drugim milosrdnim činima našu prešešku bol ublaže.

Najsrdačnija hvala budi izrečena svim prijateljima, znancima, rodbini, a tako i svima onima, koji su dohrlili iz Pazina, Lindara, Zarecja, Novaki, Cerovlja, Gologorice, Pule i Trsta, da uveličaju žalobnu povorku, počaste i sprovode mile ostanke do hladnog groba.

Bog platio svima!

U NOVACIMA, dne 22. veljače 1926.

Tugujuća obitelj.

Broj 11 Poštarski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 18. marta 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“
izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

Oglasi stoje 4 lire
za svaki centimetar visine e širini jednoga stupca. Za višekratno uvrštenje daje se znatan popust prema pogodbi. Plaća se i utužuje u Trstu. Dopisi se šalju uredništvu, a novac upravi. Nefrankirana se pisma ne primaju, a rukopisi se ne vraćaju ni u kojem slučaju.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Dvokratna zapljena „Istarske Riječi“

«Istarska Riječ» bila je dva puta uzastopce zaplijenjena. Predzadnji broj bio je zaplijenjen radi uvodnika «Mačka dà — mačka zame!», a posljednji radi razgovora izmedju Franine i Jurine i članka «Narodni patnici». O obim zapljenama dobili smo pismene dekrete

Dekret o prvoj zapljeni glasi:

KR. PREFEKTURA TRŠĆANSKE POKRAJINE

U Trstu, dne 4. marta 1926.

Broj 082-3934.

Prefekt tršćanske pokrajine

vidjevši hrvatski tjednik «Istarsku Riječ» br. 9 od 4. marta 1926.;

smatrajući, da članak pod naslovom «Mačka dà — mačka zame!» sadržaje netačne i tendenciozne bilješke, koje su kadre da uzbune duhove uz pogibao za javni red;

obazrevši se na postojeće naredbe o štampi i čl. 3. općinskog i pokrajinskog zakona br. 148 od 4. februara 1915.;

naredjuje:

da se zaplijeni hrvatski tjednik «Istarska Riječ» br. 9 od 4. marta 1926.

Izvršenje ovoga dekreta povjereno je kr. kvesturi u Trstu.

(Pečat) **Podpis: Prefekt: GASTI.**

Dekret o drugoj zapljeni pak glasi ovako:

KR. PREFEKTURA TRŠĆANSKE POKRAJINE

U Trstu, dne 11. marta 1926.

Broj 82-4046.

Prefekt tršćanske pokrajine

vidjevši hrvatski tjednik «Istarsku Riječ» br. 10 od 11. marta 1926.;

smatrajući, da članak pod naslovom «Narodni patnici» i razgovor izmedju Franine i Jurine sadržavaju netačne i tendenciozne bilješke, koje su kadre da uzbune duhove uz pogibao za javni red;

obazrevši se na postojeće naredbe o štampi i čl. 3. općinskog i pokrajinskog zakona br. 148 od 4. februara 1915.;

naredjuje:

da se zaplijeni hrvatski tjednik «Istarska Riječ» br. 10 od 11. marta 1926.

Izvršenje ovoga dekreta povjereno je kr. kvesturi u Trstu.

(Pečat) **Podpis: Prefekt: GASTI.**

Tisuću lira potpore za učenje stranih jezika!

Ima u Italiji neko društvo, što se zove «Enit». Svrha je tome društvu promicanje planinarstva i uopće putovanja po kraju i po moru.

Taj «Enit» ima i u Opatiji jednu svoju poslovnicu. U toj poslovnici možete vi dobiti upute za sva moguća putovanja po svijetu, razne prospekte, vozne karte itd. itd. Ljudi dakle oko toga društva u neprestanoj su vezi s dalekim zemljama i s raznim narodima, pa nije čudo, što oni — izim svoga rodjenoga, italijanskoga — cijene uvelike i razne druge jezike — naročito jezike onih naroda, s kojima Italijani dolaze češće u dodir i saobraćaj.

U Opatiji ima i jedna šegrtska škola, u kojoj se uči takodjer i njemački jezik. I mi ovih dana čitasmo u riječkoj «Vedetti», da je opatijski «Enit» darovao toj šegrtskoj školi lijepu svotu od 1000 lira. U pismu, kojime je «Enit» popratio taj svoj doprinos, stoji, da se ta svota daje za to, što se u spomenutoj školi uči i njemački jezik. K tomu isto društvo obećaje toj školi i dalnju potporu, budu li se u njoj učili i strani jezici, što je — veli «Enit» — od velike koristi i potrebe. «Vedetta» hvali uvelike to «Enitovo» lijepo djelo i dodaje, da je učenje tudjih jezika potrebno i za to, da se Italijani oslobode ropstva, u kojem se nalaze dok ne znaju nego samo svoj jezik. (Ora a poco a poco ci liberiamo da questa schiavitù... itd. «Vedetta» od 11. III. 1926).

«Enit» — čisto italijansko društvo, preporučuje dakle ono, što su naši poslanici u parlamentu, a i mi u ovim našim novinama već nebrojeno puta zagovarali.

Učenje jezika bilo je oduvijek potrebno, ali nikada kao sada, gdje svaki pojedinac ima i kod kuće da izdrži upravo strašnu konkurenciju.

Evropa je prenapučena. Unatoč strahotama rata njezino je pučanstvo u nekoliko posljednjih godina poraslo za desetke milijuna duša. Najveći porast osjeća se — kako smo to nedavno istakli — upravo ovdje u Italiji, zato je i u toj zemlji borba za opstanak nemalo teška. Vrlo pametno čini italijanska vlada, kada svojim Italijanima i drugim narodima, što žive u Italiji, traži nove puteve u svijet, ali bi još pametnije bilo, kad bi se trudila, da njeni ljudi nauče i jezike onih naroda, medju koje će morati da zadju.

I nesamo to, već ima i nešto drugo, na što bi italijanska vlada morala osobito da pazi. Ima naime italijanskih državljana — a to smo mi Jugosloveni — što govorimo jedan lijepi jezik, kojim možeš bez ikakve poteškoće da ideš od Triglava do Carigrada, od Carigrada do Kamčatke i od Kamčatke pa sve do najzapadnije granice Čehoslovačke republike. To je mnogo — od prilike pola svijeta!

I eto — već sama državnička pamet upućuje italijansku vladu, da uznastoji iz svih sila, kako ne bismo ni mi Jugosloveni ni naša djeca došli u priliku, da zaboravimo taj vrlo znameniti srpsko-hrvatski jezik. Zato mi držimo, da nisu nimalo bile ozbiljne one neke izjave o nekoj zamišljenoj asimilaciji našega naroda, i da nije dugo dan, kad će italijanska vlada, slušajući glas pameti i razbora, uspostaviti ne samo one mizerne, nedavno ukinute satove, već da će na novo otvoriti i sve hrvatske i slovenske škole, što ih je u ovo osam godina pozatvarala.

Dok se to ne zbude, dužnost je naših ljudi, da svoju djecu uče čitati i pisati u našem jeziku. Ne će biti to ni Bog zna kako teško. Ima već od prilike oko šezdeset godina, što se u nas u Istri živo radi na nacionalnom i kulturnom polju. Ako su nam ukinuli škole, što smo ih u to vrijeme bili zadobili, nisu nam otkinuli glave, u kojima se kroz to vrijeme nakupilo dosta znanja. To znanje mi smo svi dužni, da dajemo u amanet našoj djeci. U prvom redu znanje našega miloga i vrlo važnoga jezika, koji je danas u svijetu cijenjen, kaošto još nije nikada bio.

Ako Italijani darivaju po tisuću lira za učenje tudjih jezika, što nismo pak dužni da učinimo mi, da naša djeca ne zaborave jezik svoje majke i djedova svojih?

Ako je koji naš čovjek bio do sada slijep, ako je u svojoj ludoj pameti mogao misliti, da njegovo dijete može biti i bez poznavanja svoga staroga jezika — «Enit» je evo otvorio oči i njemu.

Na posao dakle! Učimo našu djecu naš jezik, da ne budu jednom udarali po nama prokletstvom.

Oci, majke, braćo, prijatelji i znanci,

DJECA VAS MOLE,

da im pokažete, kako se hrvatski čitaju i pišu slova! Svi vi, koji to umijete, pročitajte s njima svaki dan po koje štivo, i protumačite im ga, kako sami najbolje znate.

DJECA VAS MOLE!

Naša iskrena riječ

Nedavno je izišla u našoj posestrimi «Edinosti» jedna poslanica g. A. Gabrščeka. Ta Gabrščekova poslanica je uistini vjerni odraz iskrenog rodoljublja i vatrene želje, da se jednom — u interesu jedinstva, sloge i rada — svrši sa raskoličkom hajkom, koja samo truje i razara naše ionako izmučene redove.

Naša posestrima «Edinost» posvećuje tome žalosnom poglavlju naše najnovije dobe onu pažnju, koja je posve opravdana. Velikodušno i nesebično pozivlje one, kojih se tiče, da se okane rdjave rabote i da pristupe u opće narodno i jedinstveno kolo. Preduboko se je strujarska zaraza zagrebla svojim pandžama, suviše je otrova ulivěno u strujarske vrste, pa je nažalost malo nade, da se krene na pravi put.

Ne diramo rado u ovo bolno pitanje, jer «Istarska Riječ» uopće mimoilazi mnoge stvari i ne će da se upušta u blatna i nedostojna prepiranja, koja su samo na štetu naše opće narodne zajednice. Mnogo smo gorkih pilula progutali, ali mi smo ne obazirajući se na izazovna i neosnovana predbacivanja krečili svojom ravno usmjerenom narodnom stazom, osudjujući tu i tamo neljudsko djelovanje raskolnika. Šta se svega nije izbljuvalo i izreklo protiv naših najčestitijih narodnih prvaka, šta se sve nije poduzelo, da se unese strančarstvo i raskol medju narod. U zadnjih šest mjeseci postigla su strujarska glasila u našim krajevima pravi rekord ogovaranja i lažnih predbacivanja. Za vrijeme predbacivanja o framasunstvu i o svemu, što je slijedilo, siktali su na nas kao ljute zmije, tako da se čitava jugoslovenska štampa susjedne države osim jednog dijela slovenske, dostojno i oštro oborila na raskolničko pisanje i najstrože osudjila taj nelijepi postupak.

Mi bismo i ovog puta prešli mimo toga, ali pomisao na teške dane, koje preživljuje naš narod, nuka nas, da ovo pitanje pretresemo u suglasju sa požrtvovnim i velikim narodnim borcem, A. Gabrščekom i drugim prvacima, kojima leži na srcu narodno jedinstvo, narodni opstanak i razvitak.

Kad se govori o novostrujarstvu i strančarenju u ovim krajevima onda se misli u prvom redu na braću Slovence, osobito u Goričkoj. Naš narod u Istri nije mogao sebi toga da prisušti, kako to takodjer naglašuje u svojoj spomenici i g. Gabrščak. — Odviše smo bili pritisnuti u predratno doba, a pokret narodnog istarskog probudjenja i osvješćivanja bio je jedinstven, čist i borben, bez primjese bilokojeg strujarstva. Tek nešto tik pred ratom i za vrijeme rata htjelo se silom da narod dijeli u dva tabora, a narod nije bio i nije mogao biti za takvo cijepanje. To je raskolničko gibanje umjetno k nama doneseno, nije niklo iz narodnih redova, zato nije niti imalo dubokih korijena, osim nešto na Pazinštini. Najbolji istarski narodni vodje bili su protiv strančarstva, mnogo čestitih i borbenih svećenika bilo je samo za slogu i zajednički rad u narodu. Budući da je uopće naš istarski seljak bio protivnik neprirodnog strančarstva i pose mu je neshvatljivo bilo neko cijepanje, — jasno je, da u ovim za njega teškim vremenima otklanja svako strujarstvo i neslogu, jer je to jedan narodni grijeh, a i nešto njemu sasvim tudjeg i nepoznatog.

Kada spominjemo ovo za narod pogubno mešetarenje, onda nam se nehotice pada u mislima tok jedne skupštine istarskog političkog društva, gdje se je raskol imao da izazove. I kad je jedan od strujara počeo da tvrdi: — Narod hoće, da se odijelimo od zajedničke tršćanske slovenske organizacije, narod želi da se dijeli, onda mu je jedan uzor-svećenik i istaknuti narodni borac dostojanstvenim i umnim dovikom uzvratio: «Tople i ušijane glave hoće da se dijele, ali ne narod!» — Pa kad se zbilja zamislimo u tu našu veliku nesreću, onda doista imademo da se upitamo: **Koga je narod ovlastio, da ruši slogu i jedinstvo? Zar narod hoće to nesretno cijepanje?! — Tudje je sve to narodu, ne zalazi on u sporove, ne trpi nikakvih predbacivanja ni svadja bilo sa koje strane.**

Raskolnička hajka ima da prestane. Svi čestiti sinovi našeg bijednog življa osjećaju to u svojim srcima. Mi smo pripravni, da poradimo sve, da dodje do jedinstva i sloge, jer je to naš program, jer mi dosljedno na tome radimo, pa nismo uopće unašali u narod strančarstvo. Dosta je već narodnih svećenika, koji žele ono isto, što i mi želimo. Premda stoje blizu strujarskim redovima, opet počinju uvidjati, da tako ne može dalje da ide. Vjerujemo, da će do jedinstvenog rada i sloge doći, jer to zahtjeva položaj, sâm narod i njegovi interesi.

Pismo iz Argentine

Naši Istrani u Ersenadi. - Dolazak španjolskog avijatičara. - Naši iseljenici i klerikalizam u Istri. - Poruka našim majkama.

Ersenada, dne 12. februara 1926.

Dne 10. februara o. g. prispio je odvažni španjolski vazduhoplovac iz Španjolske u Buenos Aires (Argentina). U Buenos Airesu, a tako i u ostalim provincijalnim mjestima bio mu je priredjen sjajan doček uz sudjelovanje službenih vlasti. Kod tih manifestacija prisustvovali su takodjer sa velikim oduševljenjem i članovi jugoslovenske kolonije. Naročito su se istakli Jugosloveni u Ersenadi Puerto La Plata, kojima smo se pridružili i mi Istrani sa našim starim borcem i organizatorom Jug. Narodne Obrane, g. Petrom Kebelićem. U povorci klicalo se je Argentini, Španjolskoj i Jugoslaviji. Isto tako i na rastanku.

Mi se Istrani svagdje ističemo sa našom braćom Srbima, Hrvatima i Slovencima. S njima se borimo rame uz rame za prava našega naroda.

Inače vruće želimo, da biste i vi u rodnom kraju živjeli u bratskoj slozi. Zato zaklinjemo naše klerikalne vodje u Istri, da napuste svoju partizansku politiku, koja je samo na uštrb naše narodne stvari u Istri, i da se postave uz bok našim **narodnim** vodjama u Istri. Neka zaboga prestanu sa svojim lažnim klevetama u svojem «Pučkom Prijatelju», jer naša stara poslovica kaže, da gdje se dva pravdaju, da se tamo treći vesele. Braćo, ne valja tako! Prestanite sa svojim strančastvom i nemojte slušati one ljude, koji vas vode u napast, pa bili to i sami biskupi. Složite se radije i nemojte se djeliti, ako imate i malo ljubavi do našeg naroda. To vas mole i zaklinju vaša braća u tudjini. —

A sada riječ dvije našim majkama.

Prije nego li majke privole, da im se kćerke bez ičijeg nadzora sele u tudjinu, a naročito u Argentinu, treba da dobro pomisle, kamo i kako ih šalju, i hoće li doći u dobre ruke. Svaka majka, koja šalje ne svoju kćer, ovako skrbi za njenu budućnost, nema ljubavi za svoje dijete, jer ga baca u veliki jaz. Čovjek ne može da vjeruje svojim očima, kada vidi, da ponašanje naših djevojaka u tudjini gazi našu čast, ime, pleme i narodnost, te osramoćuje svakoga poštenoga Istrana, koji malo drži do sebe.

Ti, majko, koja si slala svoju kćerku sa molitvenikom u ruci u crkvu, zapuštaš sada svoje dijete i prepuštaš ga najvećim tjelesnim i duševnim propastima.

Apeliram u ime poštenih i čestitih Istrana na istarske roditelje, da ne šalje svoje djevojke same u ovu zemlju ili pak ako šalju, da znadu kome ih šalju i hoće li ih dotični uzeti u zaštitu odnosno zastupati im roditelje. Ako to ne bude pomoglo, morat ću navesti nekoliko imena dotičnih raspuštenica i žigosati ih sa žigom sramote, koja će ih pratiti za cijeli vijek.

Preporučam i Istranima u Argentini, da se ne upuštaju u pijančevanje i u zla nemoralna društva, koja ih bacaju u vječitu propast. Propadaju duševno i tjelesno. Bolje bi bilo, da svoj krvavo zasluženi novac upotrebljava u bolje svrhe, nego da ga bacaju u ludorije, igre itd. Treba da i svoje doma pomognu, koji moguće žele i komadić kruha. Zato, dragi Istrani, čuvajte bijele novce za crne dane.

Još jednom preporučujući majkama, da skrenu veću pažnju na svoje kćerke, da ih poduče i da ne sramote našu siroticu-Istru, pozdravljamo mi Istrani sve naše drage kod kuće želeći im dobro zdravlje i sretan sastanak.

Josip M. Jakus
rodom iz Butori kod Tinjana.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Napoleon — car Vilim II. i — Zanella. Što se na Rijeci — jede. - Nino o nama, «alojenima». - Opet izložba.

Historija je u ovoj posljednjoj stotini godina zabilježila ova tri sjajna i slavna imena: Napoleon, njemački car Vilim II. i — Zanella. Tri gorostasa različitih mozgova, ali vrlo slične, gotovo jednake sudbine.

Prvi je, Napoleon, zabezeknuo cijeli svijet svojim znamenitim, upravo čudesnim djelima. Od neznatnog korzikanskog kaprala postao čovjek u naponu svoje mladosti general, pa Prvi Konzul, pa napošljetku i Česar, samodržac svih Francuza. On je kao od šale bacao kraljeve s njihovih prijestolja i kao od šale namještao druge, svoje ljude i rodjake, i pretvorio cijelu Evropu u jedno golemo ratište. I Bog zna, šta ne bi taj čudesni čovjek bio još sve napravio, da ga nisu uhvatili, prevezli na samostan otok Sv. Jelene, gdje je malo zatim i umro.

Napoleona je u svemu htio da nasljeduje car Vilim II., pa je izazvao jedan strahoviti rat, koji je po veličini svojoj i strahoti kudikamo veći i strahovitiji od svih napoleonskih ratova. Kopao je i on jamu pod tolikim drugim kraljevima i narodima, ali je najzada, kako se to često dogadja — i sam pao u nju. Nisu ga uhvatili, nisu ga prevezli na koji samotni otok: on je sam pobjegao u Holandiju. Nije umro, ali se oženio po drugi put, što dakako, nije baš sasvim jedno te isto.

Treći je veliki čovjek u tome društvu: Zanella. On nije u svojem životu vodio nikakvih ratova, ali je zato kopao jame. Najprije je iskopao jednu pod nama, Jugoslavenima. Kopao ju je sve do godine 1919. to će reći do dana, kad je on opazio, da su se najednom pojavile neke druge lopate, i počele i pod njime nešto da kopaju. Nato je on ostavio onu jugoslavensku jamu i stao da kopa drugu, koja je imala da proždere sve njegove «istokrvne» neprijatelje. I Zanella kopa i kopa, i gle! — jednog se dana nadje i on na dnu te svoje vlastite jame. On i cijela njegova samostalna, nezavisna i «in perpetuo» nepovrijedjena **riječka država**.

Nije svršio kao Napoleon, jer nije umro na pustom i samotnom otoku. Nije svršio ni kao njemački car Vilim II., jer se nije oženio. On je danas, na dan 3. marta 1926. negdje u Jugoslaviji, gdje se možda kaje, što je onolike godine bez smisla i bez svrhe kopao jamu pod svojim sadašnjim mirnim gostoprimcima i ne misleći pri tom da ono što vrijedi za ono poznato «kolo sreće», vrijedi prečesto i za jame: ko je gori, pada doli, a ko je doli, gori ustaje.

Ove i ovakove misli motaju se u mojoj glavi danas na četvrtu godišnjicu velike riječke revolucije, koja je na jedan čudan način otpuhnula negdašnjeg riječkog Napuliona — Zanellu. I dok presvitli Sain drobi tom svečanom zgodom u svojoj katedrali svoje latinske psalme, ja sve mislim i mislim, kako još nije nikada nikome donijelo sreće ovakovo kopanje jama. To neka vrijedi i za one, koji takove i slične jame hoće još sada da kopaju pod Hrvatima ili Slovencima...

Manite se jalova i opasna posla, bolni ne bili!

Jedna vesela vijest: sve se sjećamo koliko je prašine u svoje vrijeme uzvitlao bio krah poznate «Banke di Sconto». Tu su bili nestali ogromni milijuni i ulagateljima nanesena velika šteta. Ovih dana vodio se proces protiv onih, koji su tu Banku doveli na rub propasti — i kako čitamo — oni su svi proglašeni nedužnima. Oni, koji su pak doveli na rub propasti Jadransku banku, čini se, da još nisu ni došli pred sud. Bog zna, kako će pak oni proći, ako budu uopće kada pozvani na odgovornost.

Malo prije bila je kod mene Ninetta i pričala mi, kako se u gradu i ne govori o drugome nego o onom pismu, što ga je neki Tizio pisal «Vedetti», gdje pripovijeda, kako je ovih dana otišao u neki dućan i kupio nešto papra u zrncima. Dodje čovjek kući, prospe papar na sto — i ima što i vidjeti! Papar blatan, sav natrunjen — da je prava strahota! Tu pijeska, tu male, sitne bobice iz zemlje i crnoga kruha, a ma svega, samo pravoga papra vrlo malo. Uze čovjek da broji zrnca od papra — pa ona druga, a to razlika upravo užasna. Baci sve u vodu — a to zrnca papra — inače dosta rijetka — ostaše na površini, a sve ono drugo — poleglo na dno. Izvadi čovjek zrnca — prebroji ih, prebroji i one kuglice od blata što su na dnu ležale — i nadje, da je dobio samo 40 od sto pravoga papra — sve ostalo, da je bila prava — «porkarija».

Ninetta se je smijala — ja nisam, a ne smijte se ni vi, već promišljajte malo, što ubogi čovjek mora sve da pojede ne samo u papru, već i u kavi, i u fažolu i u svim drugim jestivnama.

Promišljajte o tom i slijedite primjer onoga čovjeka od papra: izračunajte tačno koliko ste % porkarija našli u raznim «škartocima» i nesite sve to u redakciju «Vedette», pa neka o tome piše, kad je ionako sva prazna. Možda će joj to koliko pomoći!

Naš Nino držao je krajem prošloga mjeseca jedan veliki govor, u kome je spomenuo i nas «alojene». Problemu «alojena» (Hrvata i Slovenaca) — rekao je naš Nino, — dajemo onu važnost, što je i zavrijedjuje. Mi nismo nikada imali namjere, da slijepo pucamo u taj problem, već smo ga prikazali certimine vlastima u smislu, da odnosi i saradnja «alojena» pokornih vlastima, institucijama i zakonima fašističkim, bude takova, da budu mogli osjetiti svoje blagostanje u granicama velike italijanske familije.»

Priznat moram, da mi ovo nije sasvim jasno, ali ništa zato: napredak je tu, jer se više ne spominje ni ricinus ni manganello.

Još nešto: u augustu imat ćemo na Rijeci opet jednu veliku izložbu iliti «fieru». Lani nam je izložba donijela bila onaj famozni mirakulozni nož. Ove godine će nam možda donijeti kakovu mirakuloznu mašinu, koja cekine... taneči. To bi nam trebalo — to!

Rokac.

IZ OPATIJE.

Naše prilike.

Prošlo je i po korizme, a gosti su još daleko. Ima ih nešto, ali ni izdaleka onoliko, koliko bi trebalo, da se ispune silne praznine, što žijevaju po hotelima i penzionima. Razlika izmedju lanjske i ovogodišnje sezone upravo je ogromna. Kako je došlo do toga?

Ima ih, koji vele, da je tome najviše pridonio bojkot Nijemaca. U Beču da su — kako znano — izdali zapovijest, da nijedan Nijemac ne smije u Italiju, i ta zapovijest, da se eto i vrši.

Ne znamo, vrši li se ili ne vrši — jedno je stalno i to, da Nijemaca u Opatiji nema ni za lijek.

Drugi vele, da je krivnja u tome, što je u Nici sve mnogo jeftinije, pa da svijet onamo grne.

Treći vele, da gosti dolaze, ali da odmah i bježe čim vide onu nakazu na Slatini, koja je zaista strašna, i što dalje sve strašnija.

Četrti pak vele, da gosti ne dolaze jedino za to, što nemaju novaca. Kriza novca da je po čitavom svijetu i zato da su ljudi primorani da se kod kuće stišću.

Bit će da je i tu koliko istine, jer sam i ja već više puta mjesto «primavera di bellezza» čuo pjevati: «Senza un sold morettina tu mi lasci — tiri me la gamba...

IZ MARČANE.

Naša omladina.

Kod nas se opaža danomice nekakvo zadovoljstvo i oduševljenje, naročito se to primijetilo za pokladnih dana. Naši ljudi vele, da su sada posve mirni, otkad su se otresli nekih smutljivaca, koji su škandalizirali selo.

To je nažalost istinita stvar. Naša su gospoda slobodna i rade, kako oni vole kazati, «alto e basso». No pustimo to i osvrnimo se radje na mladju generaciju.

Naša omladina danomice malakše i nazaduje. Našim je selim uistinu bila prohujala neka struja samosvijesti. Lijepo se napredovalo i zaboravljalo stare rane. Ali eto, danas se u Marčani opaža nešto sasma protivno.

Naši mladići su izgubili svoje ideale, te su se ponovno počeli upisivati u kojekakve njima nedolične organizacije. Što više, U našem mjestu imademo i dječji vrt (asilo infantile), čiji su blagdan ti naši mladići proslavili najvećim oduševljenjem. Tom se prigodom galamilo i pjevalo pjesme, koje ne ću ovdje da navadjam, a konačno se birala najljepša dama.

Grijeh ne valja pripisivati posve nesvijesnoj mladeži, jer mladost je ludost, nego i roditeljima, koji nisu u stanju da obuzdaju strasti svoje djece. Toga radi, očevi i majke, pazite i mjerite strože korake svoje djece, a vi mladići, osvijestite se već jednom i ne slijedite trag propasti. Okrenite putem i sjetite se riječi našeg pjesnika:

«Tudj tudjinu, tebi tvoj doliči,
Tudje poštuj, a svojim se diči!»

IZ PRODANI KOD BUZETA.

Bit će bolje — mučimo se samo!

Da vam pravu istinu rečemo, mi smo ovuda nekako mrzli i ledeni. S one strane Buzeta, u Sv. Martinu, Sv. Ivanu, Štrpedu još znaju naši ljudi biti živi, veseli, kuražni u svakom obziru, ali naš kraj, to jest: Prodani, Svi Sveti, Podkuk nekako je omrtvio. Mrtvi smo bili za pravo reći i za pust. Zapuštamo starinu i starinske navade. Ovo su zla znamenja. Nama se čini, kao da smo svi ovuda mrtvi, i kao da se nešto ruši kod nas. No, to nije istina, pak zato pozivljem svoje susjede i seljane, da se i mi ovuda malo maknemo od sna i spavanja. Budimo veseli — i kuražni, a budimo i složni. Bog nas očuvaj od «disperije», a i od «mizerije». Sve drugo će samo doći. Složimo se, pak nešto učinimo, da svijet naokolo vidi, da smo i mi ovuda živi. Naručimo našu «Istarsku Riječ», da nas probudi, ojunači i raskuraži. Pokažimo svima, da još mi nismo propali, a ni prodani. — Ima u našim žilama krvi, samo ugrijmo je s prijateljstvom, slošćinom i djelom za svoj jezik i narod! «Bit će bolje — mučimo se samo!» — Domaći sin.

IZ RAČJE VASI.

Svećenik trgovac, a liječnik gulikoža.

Opet Vam se, gospodine uredniče, nešto javljamo. Često se puta tužimo na teško stanje, ali smo donekle i sami krivi. Ovaj put malo i o našoj školi, u kojoj nikada, ni od samog početka, naša djeca ne slušaju svoje materinske riječi. Govorilo nam se često, da ćemo imati na našoj školi više učiteljskih sila, no kako izgleda našeg učitelja-svećenika smatraju «neki te neki» vrlo sposobnim, — pa nam dadoše samo njega. — Ali kao što nije na svome mjestu, kao svećnik, tako isto nije bolji kao učitelj. — Uspjeha ne može puno imati, jer se više zanima za trgovinu i ono što mu nosi. — Lijepo je njemu medju nama! Osnovao je mljekarnu i dućan. Mi nosimo mlijeko, a za onaj novac, što nam pripada za mlijeko, dava nam robu iz dućana, tako da sve ostane kod njega i u njegovom žepu. Dovukao je sobom čitavu svojtu i sve je to zaposleno. — Alaj, joh si ga nama, kada vlastitim žuljevima hranimo ljude, koji nam ne žele dobro.

Inače moramo se potužiti i na našeg novog općinskog liječnika iz Buzeta. Otišao je bivši liječnik Smareglia i ostao nam je u najboljoj uspomeni. Ovaj novajlija upravo oderuški guli narod. Ljudi su s njime vrlo nezadovoljni, jer za jedan posjet na Krasu zahtjeva groznu svotu od 500 do 600 lira. — Je li to čovječje?! — Ljudi su prisiljeni, da se liječe sami odnosno da prepuste svoje bolesnike sudbini. Nije dosta, da nas gule naši općinski poglavari, nego eto i novih oderuha.

Iz svega toga razabiremo, da idemo od zla na gore. Sada vidimo, da su imali pravo naši stariji, kad su nam govorili, da će biti zlo za nas, kad se pojave «popi trgovci, suci golobradci i puti razderavci.» To se, uostalom, već i dogodilo: Zato nam ne preostaje drugo, nego da ponovimo one Kristove riječi na križu: «Eli, eli lama sabaktani!...»

Franina i Jurina

S RUSOM NA JAHTE.

Fr.: Ka je ona zemlja tamo na strane od sunca?

Rus: Ono je Japan.

Fr.: A ona tamo na drugoj strane?

Rus: Ono je Koreja. Tu su te dve zemlji jedna drugoj najbliže, zato je onde i more najuže.

Fr.: A ka je pak ona zemlja put ke hodimo?

Rus: Ono je otok Čusima...

Jur.: Nesrećni otok i još nesrećneje more! Koliko je brižneh ruskeh materi proplakalo šporadi njega!

Rus: Malo fali, da ni i moja proplakala!

Fr.: Ča ste se i vi, Ilija Nikolajević, ovde tukli?

Rus: Ja sam bil na onem brode, ki je jedini mogal da pobegne va Vladivostok. Bilo je strašno!

Jur.: Ma je bilo i silno veliko — sve ono... Mane se čini, kako da je čera bilo, a već su danas upravo dvajset i dve leta, da je počela ona vojska mej vami Rusi i Japonezi. Japonezom je bilo lahko, zač su bili doma. Vi ste pak bili dugo, zato vam je i hodilo onako slabo.

Rus: Je, tako, je — ma mi bimo sa svem tem bili dobili, da je doma, va Rusije, bilo više reda i da su naši upravitelji bili pošteneji. Za nas Ruse puno je bolje, da smo onputa zgubili. Da smo kakogod dobili, mi bimo još danas bili va verugah.

Jur.: Ja ne znam bite ni ne — i bolje da od tega i ne govorimo, vi već benj znate zač... Nego zaludo! Govorite vi ča ćete, ona vojska je bila neč strašno velikega. Mi smo onputa bili dugo, ma verujte nam, da smo vam bili i srcem i z dušom jako blizu. Mi smo v Istre bili od vavek veli i trdi Slavjani, zato smo i od vavek bili s vami i za vas.

Fr.: I ča su Inglezi, Nemčini i Majeri više bili proti vas, mi smo vas raje imeli.

Jur.: Otkada je ono 15. oktobra leta 1904. prva vaša skvadra pod kumandom od armiraja Roždestvenskega odjadrila z Libave, ja nisam već imel mira ni počinka. Kuća mi je bila puna harat od mori, ča ih je Bog dal i svaki sam Božji dan zabadal va njih iglice z bandericami i sve računal, kako kakav kapitan. Ke bi mogli već bit oni dragi vaši brodi.

Fr.: Tako sam i ja delal. I ja još ni danas ne morem oprostit onem Inglezićinom, ki su sve moguće delali, da stanu na put onoj silnoj slavjanskoj floti. Se spameće čujete one noći, kada se je ruska flota najedampunt našla pred silom većeh i manjeh brodi? Inglezi su govorili pokle, da su to bili njihovi bragoci, ki da su ribu lovili. Bilo je i bragoc, ma je mej njimi bila i volj ka japaneška torpedinijera — i Rusi su pravo storili, da su pucali.

Jur.: Bože moj, kada čovek pomisli, kolik put je morala napravit ona flota, dok je prišla na franceski Madagaskar! Francezi su od vavek bili poštenjaki, oni su već i tu Rusom pomogli. Kako je dugo bilo ono vreme, dokle se je čekalo one dve druge skvadri, ke su imele prit kroz kanal odi Suecal Dugo se je to vuklo, jako dugo! Komać 12. maja leta 1905. su se sve tri škvadri združile i

P O D L I S T A K

ERNEST RADETIĆ:

Mati

Sin je je bija u Rovinju u unoj dugoj žutoj hiži z raštelami na okni. Mlad ragač, munjen, potriban beči, a stija je fumati i pojti kakov kot u oštariju, ukreje je nike sveće i bija osužen na lito dan u Rovinju. Forši ni bi bija toliko kriv on sam, koliko njigova slaba volja i una bolest, ča je ustala u krvi svih našin ljuden bogzna od kada, a koju njin škole i kultura nisu mogle izlićiti, ki njim hi gosopdari nisu napošću stili dati...

Mati mu, stara i pogurena, z surima lasi, ča su je padali spod facola, došla bi h nan svaki misec jedanbot i to valje potle prvoga, da je napišen leteru sinu. Ja san bija još mlad škulan i bilo mi je drago, da ljudi znadu za me, pak bin je teplo pisa hartu na sve četiri stranice. Nju je to veselilo. «Če makor imati ča štiti do drugoga miseca,» je gorila. (U prćun mu je mogla pisati samo jedanpot na misec, a ja njoj.)

Svaki misec je hodila jedanbot h njemu. Na noge, priko Grada i Lima do Sošići, a od Sošići s feraton. Ni bilo te sile, koja bi je bila mogla zadržati doma. Po zimi i snigu, kad se je sve ledilo, po daždu, kad je sve plivalo i po litu, kad je sve puškalo od topline, ona je hodila na put, samo da ga vidi i propredika š njin kroz raštole na vrati unih par menuti, pred gvardijani.

Brižna mati! Ljudi su je kleli. «To je mati od unega ladra», bi gorili. «Zaslužila bi, da je tri bote na dan tuče, zašto ga ni vadila pameti, dokle je bija mali.» I pripovidali bi unu štoriju, kako je jedan, koji je bija osužen na obišenje, prije smrti zaželija, da vidi mater. A kad su je puštili i ona je došla, da se š njin za zadnji bot pozdravi, on je je odgrizao zubi nos i reka: To ti je zato, ča me nisi znala zgojiti za poštenoga čovika!

Ljudi, ljudi! Kako znadu lako kleti i osuživati brižne matere. A ne znadu, da sve ča mati učini, ko je i najveće zlo, da je učinila samo iz prevelike ljubavi do svoga diteta, koje je u mukah rodila, za koje je mučenica kroz cilo svoje življenje i za koje je s vakon hipu pripravna, da dade svoj život.

I kad cili svit gleda u ton njejen ditetu zločinca, ona ga ne more viditi, prike njeje oćiti vide u njemu samo svoga kralja, svoga boga.

Ni ga, ča je mati...

IVAN MAŽURANIĆ:

Plaća

U duhu vidim pustu, siromašnu ulicu radničkog predgradja.

Kad pogledaš mršava lica njezinih stanovnika, kad vidiš to uboge radnike upalih trudnih očiju, kad vidiš tu sitnu dječicu, kako se po ulici — u istrošenih opravicah — igraju — — ne bi rekao da si u Parizu.

Dakako, to nije raskošni i rastrošni Pariz, — neko gladno radničko predgradje.

Pogledaj malo onu dječicu, kako se veselo igraju, cvrkutajući i poskakujuć kano mali vrepci. — Ta vrebac i jest gamin medju pticami!

Ta dječica još ne ćute i ne slute bijede, koja ih čeka. Kako su sretna!

Majčica ih s prozora gleda, ljuljajuć djetešce na ruci, — te je i ona sretna, bar za časak!

Kako mi je onaj mali veseli deran, koji nasred ulice stojeć, — «bebici» dobacaje poljupce!

— — — Iznenada štropot kočije, — konji lete — poplašili se!

Kočijaš viče, majka vrisne, — dijete stoji sred ulice, kano kamen. Izgubljeno je! — —

Taj tren skoči k djetetu i baci ga na stran. Njega gurne konj, pade i kolo mu prijedje preko ruke. Slomljena je.

Susjedi se slete. Majka dijete ogleda. — Čitavo je!

A oslobodiltelj?

Siromašni radnik, ide u bolnicu — — Radnici ga sažaljuju. «A šta će mi ruke?» — osmjehnu se trpko, — «tjedan dana sam već bez posla — dva dana bez jela» — —

— — — U romanih se takova šta uvijek sretnije svršava. Oslobodjeno dijete je ili grofovsko, ili bar izgubljeni sin onoga bogataša, komu su se konji poplašili. — Oslobodiltelj bude opskrbljen za cijeli vijek.

A u životu? Čim da ga sirota plati, koja samo gladuje, da djecu nahrani? — Plaću mu se zahvaljuje. I suze su plaća...

ERNEST RADETIĆ:

Veliki i mali

Ne domišljan se drugo po kakoven poslu san jedan dan hodija u Rabovce. Poli Močilja san se stavi na barba Ivanu Šipra-

24. maja zadimile put Vladivostoka.

Fr.: Ja ne ću nikada pozabit oneh dnevi! To su se brojili ne samo dnevi nego i minuti, kada će flota probit japonešku liniju i prit pred Vladivostok.

Rus: Na dan 27. maja prišlo smo ovamo i tu smo se na dve ure zapolne našli pred japoneškemi brodi, kem je zapovedal armiraj Togo. Tu smo se mešali, dok se nismo pomešali. Japonci su imeli premoć i naša je flota skoro sva potopljena, ale pak zarobljena. Samo par brodi je pobeglo va Manilu i — kako sam već rekal — oni moj va Vladivostok. Bilo je strašno!

Fr.: Verujem!

Jur.: Istina, bilo je strašno, ali je svet mogal videt, da se Slavjan na svete ničesa ne boji. A to je ono glavno!

Rus: To je istina! To su pokazali i vaši Istrani. Ja sam bil va vreme od velikega rata, prej nego su me Nemci zarobili, va Odese. Jedan dan grem ja na stacijon i čujem govorit jedan zajik, ki je jako blizu ruskemu. Pitam oni ljudi: otkuda ste vi? A oni mane: — Mi smo z Istri. — A kamo to — ako se sme znat? — pitam ja njih. A oni mane: — Gremo va Vladivostok, da se ukrcamo za Solun. — A ča ćete va Solune? — Tuć ćemo se proti neprijatelom Slavjana — rekli su moji Istrani, i ukrcali su se va vagun i već ih nisam nikada videl, ma sam čul, da su pokle puno velikeh muka i trpljenja prišli va Vladivostok i da su nakon dugega i teškega putovanja okole pol sveta prišli na Solun kade su se tukli kako i lavi.

Jur.: Svi smo mi Slavjani sokoli, da nas je lepo čut i videt! Ča to delaš, Franino!

Fr.: Molim jedan «Oče naš» za duše oneh Rusi, ki su prej 21 leto ovde poginuli.

Jur.: Tako i treba! Ala Ilija Nikolajević, molimo i mi...

IZ PAZINŠTINE.

Pazinski načelnik i uništavanje šuma.

Ovih je dana otposlao naš općinski načelnik, poštovani g. Paladin, na sva županstva nekakve okružnice, u kojim opširno obrazlaže važnost šumarstva za Istru. U tim okružnicima g. načelnik posve ispravno tvrdi, da će za Istru nastupiti vrlo teški dani, ako nestanu šume sa površja zemlje. Sada da se vidi u našim stranama dosta goljeti, neplodne i kamenite zemlje, a kasnije, kad se posječe i posljednja šumica, da će cijela Istra postati jedan golemi Kras — prava goljet.

Da se izbjegne tim teškim, žalosnim danima, gospodin načelnik preporuča nama seljacima, da sadimo borove i druge šume; štaviše: preporučuje nam, da se već jednom okanimo sječenja do korijena oraha, trešnja, dubova itd. Istra da je već djelomično posjekla takva stabla, te da je žalosno gledati, kako narod danomice vozi na pazinsku stanicu na stotinu vozova dubova razne debljine i veličine. Bude li se to vozarenje i nadalje vršilo, Istra će, veli g. načelnik, ostati i bez posljednjeg duba.

Vrlo dobro. Sve što veli g. vitez Paladin, to je prava pravcata istina. A i njegova preporuka je svake hvale vrijedna. Samo ćemo napomenuti, da kad bi on malko zavirio u naše siromašne kuće, kad bi osjetio našu nevolju i kukavno gospodarsko stanje, da bi sigurno drukčije govorio. Uvjereni smo, da bi tada i on kazao: Narod je prisiljen da sječe i prodaje svoje drevne dubove, to zadnje svoje uporište, koje potječe još iz dobe Velog Jože, jer drukčije ne može da plaća nesnosne poreze i previsoke općinske namete.

Mi bi ovim putem ponizno zamolili gospodina viteza Paladina, da bude tako dobar, pa da se kao općinski glavar zauzme, da nam se barem općinski porezi snize, koji nisu ništa manji od državnih i koji nas ništa manje ne pritišću od državnih.

Nalazimo se na rubu ekonomske propasti. Zato pomozite nam, gospodine načelniče. Ta svi moramo da štedimo, i mi seljaci i vi gospoda na općini. Općinska je uprava u prvom redu dužna da štedi. Vi nam prvi pokažite put u štednji, pa ćete vidjeti da ćemo svi poći za vama. — Jedan siromašni seljak.

IZ VELOG BRGUDA.

Naše gospodarsko stanje i mladež. - Narodno selo bez narodnog svećenika i učitelja. - Osnutak tamburaškog društva.

Stari Grci bili su mudri ljudi. Oni su često puta govorili: «Kad Šparta plače, Atena se ne smije». Nešto sličnoga morali bismo kazati i mi Brgučani. Kad se ustinu cijela Istra tuži, ni mi ne možemo da se hvalimo. Ima i u nas dosta zla i nevolja. Svakim danom opažamo, da strijelovitom brzinom jurimo na rub gospodarske propasti. Mnogo je tomu kriv i luksus naše mladeži. Svak hoće da se odijeva gospodski, nitko seljački, a to je zlo. Krajnje je vrijeme, da se opametimo i da se opet vratimo svojoj staroj, narodnoj nošnji.

Lanjske godine imali smo u svojoj sredini učitelja Zvonimira Jurdanu i svećenika Aničića. S njima smo bili uvelike zadovljni. To valjda nije bilo po ćudi našim vlastima, pa su im brzo poslali «maršrutu». Veleč. g. župnik Aničić je bio premješten u Vodice, a g. učitelj Jurdana ispušten iz službe. I tako smo najedamput ostali bez narodnog svećenika i učitelja.

Školske vlasti su doduše poslale ovamo tri nove učiteljske sile, ali time nas nisu ni najmanje zadovoljile. Nije čudo. Od svih ovih učiteljskih sila niti jedna ne pozna našeg jezika. Radi toga moramo zbilja sumnjati u uspjeh njihove pouke, to više, kad ni naša djeca ne poznaju njihovog jezika.

Inače nema nikakvih novosti. Jedino što bismo vam mogli javiti, bilo bi to, da smo ustanovili u svojem selu Tamburaško društvo i da je to izazvalo opće odobravanje u cijelom selu. Mi se nadamo, da će novo društvo i uspjeti, jer se svi za nj zanimaju.

IZ PIĆANŠTINE.

Draga «Istarska Riječ»!

Koncem prošlog mjeseca prošlo je godinu dana, da sam morao radi prehrane mnogobrojne obitelji u svijet. Težak je danas život!

U tudjini zaslužilo bi se kakav franak, ali radi lošeg vremena, radi punih dana neradnje i raznih nezgoda, malo se može prištediti, da bi se moglo kakav franak otposlati kući.

Vrativši se u rodni zavičaj, u pelušku kaporaliju, sa par franaka u džepu, mislio sam, da ću i kod kuće sve u redu i zadovoljstvu dobiti, ali prevarih se: samo plač i ogorčenje i teški uzdisaji zovu me u kuću. Djeca crna kao čadje i žena uslijed pomanjkanja potrebne hrane.

Onu lijepu kravicu morala žena prodati, da plati općinske i državne taše i sopratašе. Poreze se povišava, a prihoda od nijedne strane. Žalost dakle i sama žalost odjeka se po svuda.

Za dva tri mjeseca bit će mi obitelj opskrbljena sa onim par franaka, što sam donio sa sobom, a ja ću morat opet u svijet, da se gladom i oskudicom opet štogod zaslužim za opskrbu obitelji.

Drugog dana bila nedjelja, pa kao pravi kršćanin išao sam sa obitelju k sv. misi u grad Pićan, da prisustvujem kod iste i da čujem opet nakon godinu dana u jeziku materinjskom propovijed. Kod sv. mise bilo veoma malo naroda, crkva napolu prazna, novo pjevanje, naše staro pjevanje odstranjeno, orgulje kao i prije malovrijedne i nepristojne za našu biskupsku crkvu. Sve ovo malo me pretreslo i uzbunilo, ali najviše me razljutilo i pomutilo mi pamet, kad sam vidio poslije sv. evandjelija i čuo kako veleč. g. župeupravitelj čita iz malog papirića propovijed; čujte čitatelji i porumenite — u italijanskom jeziku, u jednom Pićnu, gdje nema jedne duše, koja ne poznade hrvatski jezik, a devetdesetidevet po sto ne razumije niti jedne italijanske riječi. Velika novotarija! Videći i čujući ovo neapostolsko djelo u crkvi, da ne trpim daljnji sablazan škandal, izašao sam iz crkve.

Kod gradskih vrata zadržao me prijatelj i popitavši se za moje zdravlje i sreću, počeo mi pričati, kako je veleč. gosp. župeupravitelj Ciril Podržaj, rodom iz Ljubljane, meni nič tebi nič, uveo italijansku propovijed i druge pobožnosti u crkvi, samo da ugodi šačici Pićanaca, na žalost i sablazan izvanjskih vjernika, da gradjanom ugodi radi svojih osobnih koristi za budućnost. Kazati moram, da se ne će tako lako ispuniti one lijepe želje velečasnog župeupravitelja.

Narod buči na tiho, ali pod pritiskom sadašnjosti mora šutiti, ovo šutenje preporučam ja i drugim našim dobrim seljakom; doći će vrijeme i mora doći — da će se opet u našoj crkvi obavljati obrede, kakovi su bili pod pokojnim blagouspomenom Ivanom Bersenda.

Ako hoće gosp. župeupravitelj propovijedati italijanski, neka načini to poslije sv. mise pak će viditi i moći prebrojiti na prste slušatelje svoje propovijedi. Nipošto pako nije zgodno naš narod mučiti pod misom, da mora slušati propovijed u nepoznatom jeziku. Ovo neka si primi k srcu vel. g. upravitelj, pa neka ovu nepravicu, koja se godi pićanskom puku, neka proući i istu odstrani p. n. g. dekanu u Lindaru i biskupu u Trstu.

Uz lijepe pozdrave dragoj «Istarskoj Riječi» — **Pretplatnik.**

IZ ŠTINJANA.

«Karakterni» ljudi.

Rijetko vam se mi Štinjanci javljamo, a i onda, kada se javimo, javljamo vam uvijek slabe i žalosne vijesti. Tako ni ovaj put nije najveselija.

Više se je vremena po našem selu govorilo, da se «netko» zauzeo, da se na bilokoji način otvori kod nas dječje zabavište (asilo), jer da je neobhodno potrebno. Mi oci smo dašto odmah razumijeli o čemu se radi, pa smo, videći da se kuće preuredjuju za školske dvorane, osjetili bol radi sudbine one male, nevine dječice, koja će ga pohadjati. Napokom je sve ono, što se je govorilo, pokazalo istinitim. Dne 8. ovog mjeseca bili smo obdareni tim novim darom. Nekoji su se ljudi, navodno željni da postanu «delegati», dali na posao, te se natjecali, koji će više uraditi, da ta velika svečanost što bolje uspije. I zbilja malo milom, malom silom — selo se okitilo, te su u 4 sata popodne došli ovamo predstavnici nekojih državnih oblasti i institucija, legina fanfara i nekoliko gradjana na čelu, da svojim sa milim sugradjanom svećenikom Šestanom otvore napomenuti «asilo».

Poslije pregleda zgrade zabavišta (pardon! — one zgrade, u kojoj su nas starije podučavali naši narodni učitelji), prešlo se na govore. Govorili su nekoji od gostiju i dakako učitelj Privileggi, koji je privilegirao našega dičnog Grgu Mihaljevića, da se zahvali prisutnim gostima. Pitalo se, kako i zašto. Ta on nije delegato — govorili su naši. — Mi ga nismo ovlastili, da govori u ime nas otaca, koji imamo djece, jer smo znali što može Gergo reći. I on, na čudo svih Štinjanaca, izjavljuje, «da je ovlašten od cijelog sela(!), da se zahvali svim onima, koji su doprinijesli da se je napokom to zabavište otvorilo. Ja doduše neznam italijanski, ali su mi moji prijatelji rekli, «da je govorio, da nam je baš to trebalo kao i žednom vode(!!).» Jedan od gostiju da mu je obećao i pečenku. Vidjet ćemo, kada će i ta pečenka s neba da padne. Poslije govora pozvani su bili gosti od našega Gerge na čašu «refoška», a onda su otišli od kuda i došli. Svi smo mi oci ogorčeni, jer mi tražimo naše škole i naša zabavišta za milu nam djecu, a oni nam daju kojekakve Privileggice, koje ne znaju ni riječi našeg jezika.

Ali neka svi znaju, pa i oni ala Gergo, da će naša djeca i bez naših škola ostati vjerna rodu svome, jer na nama, ocevima i majkama, stoji sav njihov uzgoj. Stoga, braćo Štinjanci, metnite ruku na srce i promislite što radite, da vas nekoje ne bi vaša djeca jednom proklinjala, da ste ih slali u školu samo radi toga, da im kod kuće uskratite komadić hljeba, a tebi presvitli Gergo preporučamo, da i dalje radiš kao što si do sada radio, pa ćeš imati više prijatelja. Samo ne zaboravi, da se na djema stolicama ne može da sjedi. — Jedan otac.

IZ SOVINJAKA.

Kao pusnu šalu ćemo vam ovo javiti, da su naši šinjori u Buzetu na dan svetoga Pušta izdali dekret našem poštenjaku Antuna Vivodi iz Pračane, kojim ga rešavaju časti sudbenog procjenitelja ili perita. Pa što je sagriješio? Što je koga pokrao, ranio, ubio ili prevario? Dali se je on ogriješio o zakone? Da li je on griješio kao vještak-procjenitelj? — Od svega toga, brate, ništa! — On je čist i poštenjak, pa ipak bi — kažnjen. Pa za što? Zato što je on naš narodni slavenski čovjek, koji se ne srami i ne boji biti to i takav; a ovo je dosti za današnje vlastodršce, da ga proglasuju — agitatore antinazionale. Nego ova kazna malo ili ništa škodi našem narodnjaku Ant. Vivodi. Njega hrani njegova zemlja i goveda. Ali mi se još nečemu čudimo. Čudimo se, kako oblasti vjeruju njegovu susjedu županu, koji je ovuda na slabu glasu. Ali gušti su gušti!

IZ BUZEŠTINE.

Crkavanje krmčadi. - Naši jadi i nevolje.

Imamo vam se potužiti, da ovuda crkavaju prasci, mali i veliki; sada ovdje, sutra ondje, što je na našu veliku škodu i žalost. Štaviše — poginulo i nekoliko teladi. — Vina nemamo, a ovoj nevolji pridružilo se i pogin prasaca. K tomu pojeftinila goveda i prasci, a mlijeku cijena pala. — Svi naši seljački proizvodi padaju, dok se trgovački i tvornički — dižu. A porezi i takse iste, dapače više. Sada živi, brate, ako možeš!

Politički pregled

KRITIČNI DANI U ŽENEVI

Liga Naroda prolazi ovih dana krizu, o čijem riješenju zavisi sama njezina egzistencija. Nakon Locarna činilo se, da je položaj veoma povoljan, jer se smatralo, da je definitivno nestalo interesnih grupa, koje je stvorio rat, pa da će Njemačka stupiti sa svojim nekadašnjim neprijateljima u mirnu saradnju. U pristup Njemačke u Ligu Naroda cijela je Evropa polagala najveće nade. Medjutim još prije nego što je započelo sadanje izvanredno zasjedanje Ligine skupštine, u čijem toku Njemačka ima da bude primljena za člana, pojavile su se ozbiljne poteškoće.

Poljska, Španija i Brazilija istaknule su zahtjeve, da zajedno s Njemačkom dobiju stalna mjesta u Liginom savjetu. Nasuprot tome Nijemci ističu, da bi to značilo jednu preventivnu mjeru protiv njih, pa da onda ne bi ni trebalo da ulaze u Ligu. Njemačko gledište zastupa u savjetu Švedska, koja se iz načelnih razloga odlučno opire raspravljanju pitanja proširenja Liginog savjeta pred drugim forumom nego što je redovna skupština, koja se sastaje svake godine u jeseni. Pravi razlog švedskoj nepopustljivosti je želja, da i ona kao predstavnica nordijskih država dobije stalno mjesto. No kako ta švedska želja nema izgleda da bude ostvarena, to švedska vlada ne dopušta, da bi to mjesto dobila Poljska ili koja druga vlast.

Čitava diplomatska borba u Ženevi, u kojoj kao glavni akteri sudjeluju predstavnici Engleske, Francuske i Njemačke, a kao sporedni delegati svih ostalih država, kreće se oko toga, da se nadje neko kompromisno riješenje, koje bi zadovoljilo obe protivne teze. Nastoji se dakle, da se svakako uvede Njemačka u Ligu, ali da se istodobno ne odbiju zahtjevi Poljske, Brazilije i Španije, da ne bi ove države napustile Ligu Naroda. Kako je francuski ministar Briand uslijed vladine krize bio zadržan u Parizu, bila je čitava akcija izmirenja koncentrirana u Chamberlainovim rukama. Engleski državnik nije imao uspjeha, jer su Nijemci, Luther i Stresemann, neumorno i energično ponavljali svoj zahtjev, da mjesto u savjetu dobije samo Njemačka. Kad se Briand povratio, dobile su suprotne teze više elastičnosti. Veliki majstor kompromisa Briand je odmah nastojao, da formuliranjem posredovnih riješenja nadje neku bazu za zbliženje. Njegov predlog išao je zatim, da se na sadanjem zasjedanju dade stalno mjesto u savjetu samo Njemačkoj, no Poljska bi u isti mah dobila nestalno, dok bi se pitanje definitivnog popunjenja savjeta odgodilo do jeseni, tako da i Njemačka bude u mogućnosti da kao član Lige u njemu sudjeluje.

Ali Nijemci su isprva i to odbili, prijeteći ujedno, da ne će čekati u Ženevi dulje od ponedjeljka. Time su postavili u neugodan položaj i Francuze i Engleze. Zato su ovi uložili sve svoje sile, da dodje do pompromisa, jer su znali, da bi u protivnom slučaju moglo opet doći do svjetskog klanja. I konačno je ipak došlo do nekakvog kompromisa, po kojem se ulazak Njemačke i Brazilije odgodio do jeseni.

ITALIJA.

Početak procesa Matteotti. - Golemi interes u italijanskoj javnosti. - Jedinstvenost obrane. - Saslušanje Duminija.

Dne 15. o. mj. okupiše se u Chietti svi branitelji optuženih u Matteottijevom procesu. Farinacci je već na prvom sastanku upozorio svoje kolege, da se mora obrazovati jedinstvena obrana za sve optužene. Svoj predlog je obrazložio time, što se u optužnici ne može točno da precizira u kolikoj mjeri na kojega optuženika pada krivnja, jer je Matteotti ubijen u času, kad su sva petorica optuženih—Dumini, Viola, Poveromo, Malacria i Volpi — skupno nastojali, da otetog Matteottija sakriju. Taj Farinaccijev predlog bio je i od ostalih branitelja usvojen.

U utorak je započeo proces. Prvi je bio saslušan Dumini. Dumini je izjavio, da je svojedobno po nalogu fašističke stranke otputovao u Francusku. Tamo je — veli — otkrio italijansku protufašističku organizaciju, koja je stajala u tijesnim odnošajima italijanskom unitarskom strankom, koju je vodio ubijeni poslanik Matteotti. Radi toga je odlučio, da vrši nadzor nad poslanikom Matteottijem. Misao na umorenog fašističkog novinara Bonservizia porodila je u meni nacrt za odstranjenje Matteottija iz Rima u svrhu, da saznamo iz njega potankosti o protufašističkoj akciji. Tekom prevoza — nastavlja Dumini — Matteotti je umro zbog navale krvi. Ta okolnost me je uvelike uznemirila. Nakon što je automobil prekoračio 250 km puta naredio sam, da se Matteottijev lješ pokopa, a odijelo spali. Inicijativu za uhvaćenje Matteottija — zaključuje Dumini — dao sam ja, Dumini.

Predsjednik je Tribunala pobijao Duminijeve riječi, veleći: «Kad bi odgovarale Duminijeve tvrdnje, da je Matteotti umro uslijed velike navale krvi, onda ne bi bio sav naslonjač u automobilu poškropljen krvlju...»

Zatim su bili saslušani ostali optuženici, koji nisu izjavili ništa važnoga. Volpi je priznao da je bio nekoliko dana sa Duminijem u Francuskoj, dok su ostali tvrdili, da su posvema nevini.

Proces, za koji vlada veliko zanimanje u cijeloj italijanskoj javnosti, trajat će više dana, pa ćemo ponovno osvrnuti na nj.

-kovega, pak smo pošli skupa.

Hodeči tako po putu zapazimo najedanbot na srid puta, a na mistu, di se puti križaju za u Juriče, Banke i Štifanjiče, veliku vojsku: Črni guž, dug makor dva metra, zgrabija je jenega, dosta debulega zelenca. Vrtili su se i mlatili ko sebe z repi, da se je sve prašilo, grizli se i ujidali, di bi ki kega ćepa. Jedan je gleda, kako bi drugon rinuja zube u vrat i finija ga...

Mi smo stali i čokali, kako če se ta čudna vojska zvršiti. Barba Zvane je drža pronat rankun, da zasiče unega, koji bude dobija, a ko bi stili ujti, i oba dva.

Najedanbot se je črni zgransac zapleja z repon ko maloga zelenca i stisa ga kako s klišti, da se ni moga ni maknuti. Usta je opra, da mu se vidila sve nika bila mrina ko njih i zahlapnuja cilu glavu zelenčevu. Zelenac se je uvija i rita z nogami, ma si ni moga pomoči. Guž ga je sve bolje stiska i unako na cilo ga guta, kako žabu.

Mi smo se lipo križali. Takovoga ništo nismo nikada još vidili.

Ni pasalo janka deset menuti, a u guževih rasprečenih usti nestalo je i zadnjeza bokuniča zelenčevega repa...

Čekali smo ča če biti. Gužu se je trbuh jako naprega, pak ni moga bižati, nego je usta ležati.

«Sve je finjeno,» san reka.

«A čekaj, da vidimo, dokle če sad le-

žati,» je reka barba Zvane.

Ni dugo leža. Naglo se je počeja uvijati i ubračati ko sebe, ziha je i nadima se, kako da ga je ćepa grč u trbuhu.

I znate, ča se je zgodalo? Na zdolinjoj kožici od trbuha pokazale su se najprije zelenčevi zubi, pak čunka, pak cila glava i najzad zelenac živ i zdrav, samo ča su mu se na vratu i na hrptu poznale nike krvave rige od guževih zubi.

Kad nas je zapazija zmaka se je zmriž grot priko puta u gražu, a guža je ustavija nasrid puta s prigriženima črivi, krepanega.

«Vrajže blago zelenac,» je reka barba Zvane Šipraka, «ne reče se za niš, da je i Majki Božjoj kolare ukreja...»

«Benj je živi vrag u njemu,» san reka ja i pošli smo dalje...

* * *

I danas vidimo čuda takovih vojsk, ko pogledamo ko sebe. Vidimo velike ribe, kako gutaju male, jake i bogate, kako piju krv siromahon i debulijim od sebe.

Za danas ćemo napomenuti samo ovo: Obrana će — kako sude nekoje italijanske novine — insistirati na tome, da se za umorstvo ne može dati kvalifikacija, da je počinjeno sa predomišljanjem, jer ako optuženici ne učine kakovo novo priznanje, sud ne će moći doći do konstatacije, u kolikoj je mjeri svaki optuženik kriv. Štaviše — branitelji će na procesu istaknuti činjenicu, da optuženici nisu namjeravali umoriti Matteottija za to, da ga spriječe u vršenju njegovih dužnosti, kao narodnog poslanika, nego da su htjeli učiniti bezopasnim kao svog političkog protivnika.

Domaće novosti

Važno za novake godišta 1906.

Zapovjedništvo tršćanskog vojničkog okružja saopćuje, da će se 8. aprila ove godine početi pozivati u vojničku službu svi oni momci, koji su rodjeni godine 1906.

Poziv će se izvršiti putem posebne pozivnice, koja će biti dostavljena svakom pojedinom novaku. Na toj pozivnici bit će odredjen dan, kad će se novak morati da predstavi vojničkom okružju (Distretto militare). Čak i oni novaci, koji pogrešno ne dobiju pozivnice, bit će primorani da se predstave napomenutom okružju tekom dana, koji će biti označen u posebnom pozivom proglasu.

Svi oni novaci, koji se ne prestave na odredjeni dan kod vojničkog okružja, bit će — ako zakašnjenje ne bude opravdano sa izjavom kr. oružnika — podvrgnuti disciplinarnoj istragi te će se metnuti pod optužbu radi disertacije.

Momci, koji posjeduju propisanu študijsku svjedodžbu (ispit zrelosti kakve srednje škole) mogu uložiti molbu za pristup u oficirsku školu, koja će se otvoriti tekom ove godine. Takovi novaci ne će biti pozvani pod oružje sve dotle, dok se ne otvore oficirski tečaji. Unatoč toga pak moraju odaslati najkasnije do 23. marta o. g. molbu na zapovjedništvo pripadajućeg vojničkog okružja. Ta molba mora biti napisana na biljegovanom papiru (carta bollata) od 2 lire.

Toj molbi treba priložiti kazneni list, školsku svjedodžbu i svjedodžbu dobrog ponašanja (koju izdaje općinski načelnik, a potvrdjuje prefekt ili potprefekt).

Novaci, koji se moraju sada odazvati pozivu i koji nisu oženjeni ili su udovci bez djece, mogu da podnesu molbu za pristup u podoficirsku školu. Samo moraju podati pismenu izjavu, da će — kad postanu kaprali — ostati dvije godine u vojničkoj službi.

Za odgodjenje polaska u vojničku službu mogu da mole:

a) oni, koji već imaju jednog brata pod oružjem;

b) oni, koji su upisani na kakvoj kr. univerzi ili kojoj drugoj kr. visokoj školi, koja će biti navedena u pozivnim proglasima;

c) djaci, koji posjećuju posljednji razred kakve više srednje škole, kaošto i oni, koji moraju polagati ispit zrelosti;

d) djaci, koji su upisani u posljednjem godištu kakve više srednje škole u novim pokrajinama, ako osim drugih propisanih dokumenata predlože uverenje (ovjerovljeno od preture), da su zbog rata morali prekinuti študije;

e) oni, koji su upisani na kakvoj univerzi ili visokoj školi u inozemstvu, ako su te škole jednake onima u kraljevini;

f) oni, koji študiraju kirurgiju i bogoslovi zadnjih dvaju godišta, koji se spremaju za katoličko svećeničko zvanje.

Svi ovi moraju podnijeti molbu na biljegovanom papiru (carta bollata) od 3 lire i to najkasnije do 23. o. mj. Izuzetak važi samo za one, čiji se brat već nalazi pod oružjem. Ovi mogu da podnesu molbu i na običnom papiru.

Potanje informacije mogu se dobiti kod vojničkog okružja (Distretto militare) i kod oružničkih postaja.

Glavna skupština «Domoljuba» u Rukavcu

Pripomoćno i poučno društvo «Domoljub» u Rukavcu obdržavat će u nedjelju, dne 21. marta 1926. točno u 3. sata po podne u dvorani A. Kučić u Mihotićima svoju redovitu glavnu skupštinu sa slijedećim dnevnim redom:

1. Pozdrav predsjednika;
2. Izvještaj tajnika;
3. Izvještaj blagajnika;
4. Odstup starog odbora;
5. Izbor novog odbora;
6. Eventualije.

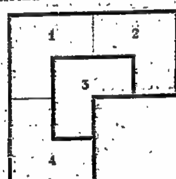
Žrebanje nagrada raspisanih u Narodnom koledaru «Franina i Jurina» za g. 1926.

Za vučenje nagrada raspisanih u Narodnom koledaru «Franina i Jurina» za 1926, dne 2. marta 1926. u 11 sati ujutro u uredništvu «Istarske Riječi» sastala se je komisija, sastavljena od predsjednika: prof. d.ra Lava Čermelja i članova: Ante Iveša, Josipa Juriševića, Dore Maršić i Mira Žmaka. Komisija je pregledala poslana riješenja i konstatirala, da je bilo dostavljeno 108 riješenja, od kojih su bile 103 pravilno riješene. Zatim se je pristupilo vučenju i gospodjica Dora Maršić najprije je izžrebala Milicu Ružić, a zatim Nevenku Skoko. Prema tome dobiva prvu nagradu, sat u vrijednosti od 150 lira **Milica Ružić - Sušak**, Strossmayerova 61, a drugu nagradu - 100 lira **Nevenka Skoko** - Premantura br. 28 kod Pule.

Komisija je o vučenju sastavila i potpisala protokol.

Riješenje zagonetka bilo ovo:

I. zagonetka

II. zagonetka

o	r	o	g	n	j	e	z	d
o	v	r	h	t	i	m	o	r
a	v	i	j	e	j	e	r	s
l	o	b	o	d	e	u	r	a
v	n	i	c	i	u	i	j	e

Oro gnjezdo vrh timora vije
Jer slobode u ravnici nije.

Pravilno su obe zagonetke riješili:

Imena odgonetača, koji su pravilno riješili zagonetke, bit će objavljena u budućem koledaru «Jurina i Franina».

Izborni okruzi (kotari) za političke izbore.

Kako smo svojedobno javili, po novom izbornom redu Julska Krajina razdijeljena je u 11 izbornih okruga za političke izbore. Od tih 11 izbornih okruga spada na tršćansku pokrajinu 5, puljsku 4 i riječku 2. Svaki izborni okrug bira po jednog poslanika.

Zvanična «Gazzetta Ufficiale» donosi kr. dekret br. 235 od 24. januara 1926., po kojem je puljska pokrajina ovako razdijeljena:

I. izborni okrug sačinjavaju: Pula, Barban, Vodnjan, Veli Lošinj, Mali Lošinj i Nerezine. — Središte I. izbornog okruga bit će u Puli.

II. izborni okrug: Kopar, Buje, Podgrad, Herpelje-Kozina, Izola, Marezige, Materija, Pomjan, Piran, Umag, Dekani. — Središte u Kopru.

III. izborni okrug: Poreč, Tinjan, Novigrad, Draguć, Grižnjan, Motovun, Vrsar, Buzet, Oprtalj, Roč, Slum, Vrtenigla, Višnjan, Vižinada. — Središte u Poreču.

IV. izborni okrug: Pazin, Labin, Boljun, Kanfanar, Cres, Plomin, Žminj, Rovinj, Sv. Vinčenat, Sušnjevica i Bale. — Središte u Pazinu.

Riječka pokrajina ima dva izborna okruga i to:

I. izborni okrug: grad Rijeka. — Središte na Riječi.

II. izborni okrug: Volosko-Opatija, Veprinac, Brseč, Bistrica, Jablanica, Jelšane, Lovran, Knežak, Matulji, Mošćenice, Prem, Zagorje i Trnovo. — Središte u Volosko-Opatiji.

Sajmovi u Istri.

Svake godine Narodni koledar «Franina i Jurina» objavlja sajmove u Istri. Nekoji nam javljaju, da su nekoji sajmovi pogriješno napisani. Radi toga molimo sve naše čitatelje, koji imadu koledar, da nam jave, ako je za njihovo selo pogriješno objavljen sajam. Ovako ćemo doći do apsolutno točnih podataka o sajmovima, što će i trgovcima i kupcima koristiti. Eventualne pogriješke nek se jave našem uredništvu.

Književnost i umjetnost

«Veza».

Primili smo prvi broj «Veza», koji je ovog mjeseca počeo izlaziti u Trstu. List će izlaziti jedan put na mjesec, a namjenjen je našim istarskim ženama. Sadržaj prvog broja «Vega» nam se uvelike dopao. Ima u njemu svakojakog poučnog i zabavnog štiva, a osim toga i praktičnih uputa o vezu. Uredništvo obećava, da će slijedeći brojevi biti još bolji. To nas veseli. Držimo, da ne bi smjelo biti nijedne naprednije djevojke i žene u Istri, koja ne bi čitala ovaj zaista potrebni list. — Naše žene mogu iz njega koješta korisna da nauče. Zato ga svima najtoplije preporučamo. Cijena mu je neznatna. Pretplata za cijelu godinu iznaša: za tuzemstvo 6 lira, a za Jugoslaviju 25 dinara; u obrocima razmjerno. Pojedini broj stoji 70 cent. odnosno 2 dinara. Narudžbe i rukopise prima: Marčela Pahor, Trst - Trieste, via S. Francesco d'Assisi 20, prizemno.

Svega po malo

Koliko Evropa duguje Americi.

Belgija 175.430.809 dolara.
Finska 8.281.926 dolara.
Engleska 4 miljarde 600 milijuna dolara.
Italija 1 miljardu 448 milijuna dolara.
Poljska 159.666.972 dolara.
Rumunija 36.123.494 dolara.
Čehoslovačka 83.472.162 dolara.
Madjarska 1.688.536.
Francuska 3 miljarde 340 milij. dolara.
Grčka 15 milijuna dolara.
Austrija 24 milijuna dolara.
Rusija 192.601.297 milijuna dolara.
Jugoslavija 51.037.886 milijuna dolara.

Po zadnjim vijestima izgleda, da će Amerika pristati da Jugoslavija isplati dug u 60 godina uz tri posto kamata.

Darovi

u fond «Istarske Riječi»!

Na predlog g. Dragutina Bordon sabralo se u užem krugu istarskih domoljuba dne 28. I. 1926 na dan sv. Save u gostioni «k Zvonku» u Šiški u fond «Istarske Riječi» Dinara 335, kojima je nadodao gostioničar Zvonko Din. 100.

N. N. iz Ljubljane daruje 15 dinara.

Na predlog gosp. Dušana Barakara iz Mihotića sakupilo se na večeri mladoženja Nikice i Viktora Škrjanca 40 lira za društvo «Domoljub» u Rukavcu i L 15 za fond «Istarske Riječi».

Na predlog gosp. Petra Prekalj sabralo se uz poklik: «Sjetimo se braćo naše dužnosti i dokažimo, da «Istarska Riječ» ima u Fontani dobrih prijatelja», prigodom vjenčanja gosp. Ivana Prekalj iz sela Medvedić sa gospodjicom Zorkom Triškoli, kćerkom našeg rodoljuba Marka, lira 50; i to 25 lira u fond «Istarske Riječi», a 25 lira za «Prosvjetu, odsjek za Istru.»

Darovaše po 5 lira: Ivan Prekalj pok. Jure, Petar Prekalj pok. Martina, Renato Radman od Mihe, Božo Smolica pok. Ivana, Martin Štifanić pok. Mate, Ivan Gulić od Stipe, Marko Triškoli pok. Antuna, Marko Štifanić, pok. Antuna; po 4 lire: Mate Surković od Ivana; po 2 lire Ivan Prekalj pok. Jure, Ivan Prekalj i Šime Fabić.

Na piru gosp. Filipa Perkovića iz Raponji, nećaka Martina Perkovića iz Smoljani i Milice Peršić, kćeri Martina Peršić iz Bričanci, sabralo se u fond «Istarske Riječi» 108 lira. Darovaše: po 10 lira: Perković Martin iz Smoljanci, Perković Filip iz Raponji i Peršić Martin iz Bričanci; po 5 lira: Peršić Mate iz Bričanci, Obrovac Šime iz Smoljani, Paško Matijaš iz Smoljani, Perković Božo iz Raponji, Modrušan Josip iz Smoljani, Pustijanac Vinko iz Radigora, Pustijanac Ivan iz Bokrdići, Mišan Martin iz Bokordići, Peršić Milica iz Raponji i Peršić Foška Martinova iz Bričanci; po 2 lire: Pustijanac Ivan iz Bričanci, Ferlin Gašpar iz Ferlini, Vorić Božo iz Bričanci, Vorić Danica iz Bričanci, Čikada Kandida iz Sv. Vinčenta, Peršić Roža iz Bričanci, Jelenić Tuma iz Šivati, Obrovac Agata iz Smoljani, Vorić Marija iz Bričanci i Perković Anton; po 1 liru: Pustijanac Božo iz Bričanci, Perković Miho iz Raponji, Vorić Anton iz Bričanci, Perković Foška, Perković Marija, Perković Abram, Perković Roža, Perković Karlo.

U nedjelju, 28. februara o. g. odigrala se izmedju članova znamenitog boćarskog kluba «Zorin-vrha» vrlo živahna utakmica. Za jedan «punat» dobio je naš omiljeli Franc, ali je pri tom i pobjeda našeg gornjeg doktora bila više nego li — moralna. Ostali članovi, koji su to gledali, i kojima je najzada svejedno, s koje će strane pasti «janjac», sakupili su tom zgodom L 53.60 za našu vrijednu «Istarsku Riječ». Hvala im!

Prigodom rekrutovanja na Krku g. Ante N. Barbalić sada u Nikšiću sakupio je medju tamošnjim mladićima 43.50 lire, te je time preplatio «Narodnu Čitaonicu», Dobrinj, na našu novinu a ostatak od 18.50 lira darovao u fond «Istarske Riječi».

Analić Dinko, Pretoria, Afrika, daruje 23 lire, a Ljubomir Martinac Božin iz Zadra 7.50 lira.

Famozna bakalarada u Zori u Opatiji daljnjih lira 31.

Dne 7. marta, na južini, koju su pobijedjeni boćaduri «Zorin-vrha» priredili u čast gostima-pobjednicima iz Ike, sakupljeno lira 1222.—

Za «Prosvjetu», odsjek za Istru:

Da počasti uspomenu na blagopokojnog Slavoja Makarovića, daruje gosp. dr. Mirko Vratović 50 lira.

Za «Djačku Maticu»:

Gosp. dr. Cvetko Babuder iz Bele - Palanke mjesto cvijeća na prerani grob prijatelja pok. Slavoja Makarovića daruje Din. 80.

Srdačna hvala svim sabiračima i darovateljima! Ugledali se i drugi!

Tudja valuta na tršćanskoj burzi.

Juče moglo se prodati odnosno kupiti jedna engleska lira šterlina za 121.45 ital. lira, 1 amerikanski dolar za 25 ital. lira, 100 švajcarskih franaka za 482 ital lire, 100 francuskih franaka za 90.50 ital. lira, 100 čehoslovačkih kruna za 74.50 ital. lira, 100 jugoslovenskih dinara za 44.25 ital lira, 100 rumunjskih leja za 10.75 ital. lira, 1000 madžarskih kruna za 35 ital. centezima.

Širite „Istarsku Riječ"!

Broj 12 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 25. marta 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“
Izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Naši mladi

Svakome čestitome ocu i svakoj plemenitoj majci najveća je i najpreča briga: misao oko budućnosti njihove djece.

Tako je bivalo u sva vremena, ali ta briga nije nikada bila tako važna, a i tako teška, kao u ovo današnje doba.

Šta više: ta briga nije i nigdje bila tako važna i tako teška kaošto je to u ovim našim krajevima.

To je lako razumljivo. Mlad čovjek, naše gore list, ne može više u ovoj zemlji da dobije mâ ni koje bolje mjesto. Njemu su zatvorena sva bolja mjesta: on ne može da bude ovdje ni učitelj ni činovnik, a i kod raznih drugih zvanja naići će često na nemale zapreke i poteškoće.

A živjeti treba. Živjeti čestito i pošteno, onako, kako to nama Jugoslovenima zapovijeda naša prastara narodna čast. Naš narod nije nikada bio lupež. O njemu nije niko na svijetu kazao, da je stara varalica ili što takovo. Pošten je bio naš narod od pamtivijeka, i pošten hoće i da ostane. Ako se i medju njime nadje po gdjekoja hrdja, to je otuda, što se ta hrdja miješala s tudjim hrdjama, pa je i sama postala takova.

Naši oci ostavili su nama u zapis svoje zlatno poštenje. Ostavili su nam ujedno i dužnost, da to poštenje ucijepljujemo u srca i duše naših mladjih. Teška je to dužnost, jer su napasti, što nas odasvuda salijeću, upravo strašne, tako da nije treba i jedno i drugo: treba naći mogućnosti življenja, ali da kod toga i poštenje ostane kao kristal čisto.

Kako već napomenusmo na roditelje pada danas silna odgovornost. U prvom redu moraju nastojati, da im djeca ostanu vjerna majčinome mlijeku. I u tome kao i u svačem drugom napasti su velike i strašne. Ništa zato: treba imati snage, da im se opremo. Svaki naš čovjek, koji osjeća u sebi dostojanstvo čovjeka, ima od Boga i od prirode dano pravo da kaže: — Moje dijete — moja je krv, krv slavenska — i ta mora da ostane slavenska, pa puklo kud puklo. I još će reći: Moje dijete listak je s jugoslovenskog stabla, i ono će takovo i ostati.

Moj se je sin rodio Jugosloven — Jugosloven će i umrijeti.

Moja se je kći rodila Jugoslovenka — Jugoslovenka će i ostati.

Inače neka budu prokleti i u grobu!

Druga je dužnost naših otaca i matera ta, da svoju djecu nauče čitati i pisati srpsko-hrvatski. Ako ne umiju sami, neka zamole koga, da im pomogne. Ima u nas u Istri ljudi, koji znadu u našem jeziku i čitati i pisati. Šezdeset godina su naši vrijedni učitelji radili, da nas tome nauče!...

Treća i u sadašnjim prilikama vrlo teška dužnost naših roditelja jeste ta, da svojoj djeci za vremena nadju prikladno zvanje, zanat kakvi, po kome će oni moći kasnije da sami sebe opasu svojom snagom.

Većina naših mladjih privezat će se za rodjenu zemlju, i na polju ili kod ovaca ili u vinogradu tražiti način, kako će se što bolje pripraviti za tešku životnu borbu, koja ih čeka. I tu treba nove nauke i nove vještine, jer še dan današnji napreduje žurno na svim granama ljudskoga umjeća, tako da je i tu donekle opravdana ona naša: ne pleti kotac kao i otač. Trebat će dakle našega najmladjega seljačića upućivati da uči, uči i uči.

Neko će i u zanat. Što bude više takovih, tim bolje. Pri tom neka i roditelji i djeca upamte ovo: Bilo je vrijeme, kad se mislilo, da ima zanata viših i nižih, časnih i nečasnih. Današnja je doba pokazala, da su oni, koji su tako mislili, imali sasvim krivo. Svi su zanati jednako časni, ako su časni i čestiti oni, koji ih vrše. Mehaničar, koji misli, da je viši od postolara — krivo čini. A krivo čini i postolar, koji misli, da je manji i niži od drugih zanatlija.

Glavno je, da se ne kasni, već čim dijete dospije do izvjesnih godina, odmah ... na posao. Tu treba nad njime da bdije i roditeljsko i majstorovo oko. I jedni i drugi neka paze, da od mladoga naučnika stvore — čovjeka. Čim se dečko izuči, neka odmah potraži zarade. Ako je ne može naći kod kuće, naći će je u svijetu, dakako, ako je pri tom ostao vjeran sin svoga naroda.

O onima, što su po školama, progovorit ćemo kojom drugom zgodom.

Starom stazom - novom snagom!

Na razmišljanje onima, kojih se tiče

Istarski Jugosloveni preživljeli su dosta teških momenata. Nikada nisu imali jednog svjetlog dana. Gospoda su ih uvijek smatrali robovima. Osim toga su ih držali u tmini neznanja, samo da im lakše zapovijedaju. U Istri je oduvijek carevala nepravda. Seljak je morao da šuti i plaća danak u krvi i novcu. Svaki njegov otpor bio je nagradjen okovima i dugogodišnjom robijom.

Vječito zapomaganje nevine raje konačno je doprlo i do samog neba. Providnost božja dala je Istri čovjeka, koji je stao na put tiraniji i svim gulikožama. Svima je doviknuo: dosta! Taj sveti čovjek bio je naš neumrli biskup dr. Juraj Dobrila.

Pokojni Dobrila bio je plemenit čovjek, sin ove kršne Istre. Tirane je mrzio, a svoj narod branio. Nije bio sluga ni Beča ni Rima. Njemu je bilo glavno, da svoj vlastiti narod nacionalno osvjesti, kulturno izobrazi i ekonomski podigne. Tom cilju je posvetio sve svoje sile. Za vlastiti narod je živio i umirao.

Njegov rad bio je upravo blagoslovljen. U toku nekoliko godina uzgojio i okupio je oko sebe lijepu četicu narodnih radenika. Svi su ti narodni radenici radili u duhu svojega Velikog Učitelja. Bilo je medju njima advokata i profesora, svećenika i učitelja, ali nikada nije došlo do svadje, jer nisu poznavali tudjinskog tutorstva, lične ambicije i mržnje. Tada je svima lebdila pred očima samo opća, narodna korist.

Blagodareći njihovom složnom, požrtvovnom i nesebičnom radu, Istra se u dvadesetak godina posvema preporodila: narod se je nacionalno osvjestio, a ropstvo je ujedared počelo da jenjava. Vlada je uvidjela, da jugoslovenski narod u Istri nije obično krdo, kojim može svak da radi štogod hoće, pa je počela drukčije s njime da postupa. Malo po malo stao se uvažavati i naš glas, otvarati škole, namještavati po uredima naše činovnike itd. itd.

Naši su narodni protivnici odmah uvidjeli, da narodni preporod u Istri za njih znači posvemašnju propast, pa su pod svaku cijenu htjeli razbiti naše složne narodne redove. Služili su se svih sredstava, ali nijedno im nije ništa pomoglo. Konačno su — pomoću dalmatinskog izroda Krstića — počeli izdavati «Pravu Našu Slogu», misleći, da će tim listom zavaditi naš narod i odvratiti ga od svojih vodja. Ali naš narod nije htio da im ide na lijepak, nego još odvažnije išao onim putem, koji su mu zacrtali njegovi požrtvovni prvaci. Zbog toga je morala i ona njihova novina da propadne.

Medjutim dok se je naš narod u Istri borio za svoja nacionalna prava, dotle su Slovenci u Gorici i Kranjskoj vodili medju sobom žestoki kulturni boj, koji im nije donio baš najboljih plodova. Zatim su odlučili, da taj boj prošire i na Istru. Prvi se dao na posao pokojni biskup Mahnič i još jedan slovenački svećenik. Ali unatoč svih nastojanja klerikalni pokret u Istri nije mogao da zahvati jači korijen. Naš divni narod bio je još onda uvjeren, da je svako cijepanje njegovih narodnih redova štetno i smrtonosno, pa je energično otklonio klerikalni pokret, koji je i onako suvišan, kad se zna, da je u svakom Istraninu duboko uvriježen katolički osjećaj. Kako je mislio narod, tako je mislilo i naše narodno svećenstvo.

I tako je Istra bila poštedjena od glupog i štetnog kulturnog boja.

Napokon došao je svjetski rat, koji promjenio geografsku kartu Evrope. Naše pokrajine, Istra, Trst i Gorička, bile su dodijeljene kraljevini Italiji. Hrvati i Slovenci su se najedamput našli u novom položaju, pa su godine 1919. stranke ujedinile u političkom društvu «Edinost» i stvorile sebi zajednički program.

Naš narod se je našao u teškom položaju. Najedamput su se počeli proganjati njegovi najbolji sinovi, tjerati učitelji, svećenici i drugi činovnici, zabranjivati jezik u uredima, oduzimati škole itd. itd. Istra je to najviše osjetila. Sve je to bilo udešeno u cilju, da se asimilira naš narod.

Svak je očekivao, da će naš narod u ovoj teškoj kušnji biti poštedjen od predratnih trzavica. Ali gorički klerikalci nisu. Oni su u najgorem momentu, kad su najveći udarci padali po našem narodu, učinili raškol u jedinstvenoj političkoj organizaciji i stali da šuruju sa italijanskim klerikalcima. Neupućeni su svijet varali, navodno da opsjene prostotu, da su to učinili iz vjerskih razloga, što apsolutno ne odgovara istini. Oni su to crno djelo učinili samo zato, da se priljube novim gospodarima i da se lično okoriste! Da je to tražilo «ljudstvo», to je bajka.

Kasnije su pomoću par usijanih glava unijeli taj spor i u našu Istru.

Od tada neprestano blate naše najbolje ljude po svojim novinama i šire otrov medju narodom. Služe se svakojakim sredstvima, dozvoljenim i nedozvoljenim. U svojoj crnoj raboti nemaju ni malo poštenja. Laž im je glavno orudje, kojim operiraju. Ulagivaju se i samim protivnicima našega naroda. A svoje nepošteno i protunarodno djelo pokrivaju sa plaštem vjere, samo da lakše zavaraju našu jadnu sirotinju!

Ali naš narod u Istri je odmah opazio njihovu golotinju. Uvidio je naš čestiti narod, da tu nisu po srijedi katolička načela, koje on duboko nosi u svojoj duši, već lične koristi pojedinih usijanih glava i njihove političke špekulacije, pa nije htio da ih slijedi. Kaošto ih nisu htjeli da slijede istarski Jugosloveni, tako nije ni njegova malobrojna inteligencija: naše narodno učiteljstvo i svećenstvo, koje je osijedilo u borbi za dobrobit našega naroda. I tako cijeli naš narod u Istri — osim malene iznimke — slijedi svoju «Istarsku Riječ» i svoje narodne prvake, koji idu stopama njegovih preporoditelja i dobročinitelja.

U posljednje vrijeme opažaju se isti znaci i u Goričkoj. I tamo je narod uvidio, da je prevaren, pa se opet vraća svojoj jedinstvenoj političkoj organizaciji, koju vodi naš narodni poslanik g. dr. Josip Wilfan. To ne mogu da zapriječe ni najbjesniji napadaji klerikalne štampe. «Tempo è galantomo!»

Konačno su i sami klerikalci uvidjeli, da im narod okreće ledja i da je šit njihovih laži, pa su izmislili drugu taktiku. Počeli su naime zagovarati ideju, da su osnuje Narodno vijeće za sve Slavene u Italiji. Po njihovom mišljenju, Narodno vijeće imalo bi zadaću da se zajednički raspravlja o svim narodnim pitanjem.

Da li je moguće osnovati Narodno vijeće za sve Slavene u Italiji? — Nije. Razloga ima više. Za danas ćemo spomenuti samo jednoga. — U Nar. vijeću morali bi biti zastupani — po njihovom mnijenju — svi Slaveni u Italiji. Dakle, po logičnom zaključku, tu bi morali biti zastupani slavenski nacionalisti, slavenski klerikalci, slavenski komunisti, slavenski socijalisti i slavenski — fašisti. Sve te grupe imaju posebne i različite programe. Uslijed toga bi uvijek došlo u Narodnom vijeću do konflikata, jer bi svaka grupa zastupala naročitu tendencu i dolazila na dan sa posebnim zahijevima. Sloge ne bi bilo. A, što je glavno, ni duh narodan. U kratko: pravi balast. Zato mi energično otklanjamo osnutak takvoga Narodnoga vijeća.

Ako gospoda strujari ne misle osnivati jednu zajedničku organizaciju sa ostalim grupama, koje ne spadaju k nama, i ako im je zbilja stalo do naših nacionalnih koristi, onda neka se mane strančarstva, otresu tudjeg upliva i definitivno zabace oružje. Neka ne zaborave, da svojom dosadašnjom borbom i napadajima samo štete našoj nacijonalnoj stvari i otešćavaju našu narodnu egzistencu.

Braćo! Nemojte biti grobari vlastitog naroda! Naš spas ne leži u Narodnom vijeću, već u poštenom i nesebičnom radu. Takav rad je moguć samo u jednoj jedinstvenoj organizaciji. Zato krenite na pravi put!

Jedan korak natrag

Prošlog četvrtka imala je Liga Naroda svoju završnu sjednicu, na kojoj su predstavnici pojedinih država izrazili žaljenje zbog toga, što se nije postigao sporazum i što Njemačka — suprotno očekivanja — nije primljena u Ligu. Nakon raznih govora bio je usvojen predlog Francuza Brianda, da se prijem Njemačke u Ligu Naroda odloži za septembar. Zatim je predsjedatelj De Costa kratkim govorom zaključio sjednicu ovog vanrednog zasjedanja.

I tako se konferenca u Ženevi razišla — neobavljena posla! Ova kobna vijest teško se je dojmila cijelog svijeta zbog teških posljedica, koje bi mogla da imade ne samo u Ligi Naroda, već i u izravnim odnosima medju državama. I čudnovato je, da se ova katastrofa u Ligi Naroda dešava upravo u času, kad su je najveće nade pratile i kad je izgledalo, da se je znatno približilo svojim ciljevima. Glavna točka ovog nesretnog izvanrednog zasijedanja bila je primitak Njemačke u Ligu Naroda, a s time i učvršćenje njegovo i konačno priključenje Njemačke politici ostale Evrope. Za to je razočaranje tim veće nakon neuspjeha. Ne samo što njemačka nije primljena u Ligu Naroda, već sukob što ga je izazvala u Ženevi, pogoršao je njezine odnose prema saveznicima, stavivši na kocku već postignute uspjehe u Londonu i Lokarnu. Najgore pak od svega jest poremećenje harmonije i sloge medju državama u Ženevi, koje su istupile u grupama sa specifično nacionalnim zahtijevima, skoro bez ikakova obzira na politiku i ciljeve Lige Naroda. Skupština zastupnika mira i bratstva medju narodima, počela je da se pretvara u babilonsku kulu, pa je valjda učinjeno najbolje što su se primitak Njemačke i s time skopčani sukobi odgodili za jesen, prije nego li se sve kompromituje.

Ipak, dok su predstavnici većine država, a naročito Briand i Chamberlain, pokazali mnogo gibivosti i koncilijantnosti, u nastojanju da približe i izglade suprotnosti, dotle su njemački delegati ostali nepopustljivi i tvrdokorni do skrajnosti, unijevši u mirnu atmosferu ženevskih vijećanja duh neprijaznosti i nepopustljivosti. Na njima je krivica što nije mogla da prodre nijedna kompromisna formula, te što se u zadnji čas i Brazil postavio na nepopustljivo stanovište. Da se spasi Liga Naroda od teškog udarca, koji joj se pripremao, Švedska, Čehoslovačka i Belgija stavile su u zadnji čas na raspoloženje svoja mjesta u Savjetu. Jedno od tih mjesta imalo se dati Poljskoj i tako je ova mogla ući u Savjet bez potrebe njegove reorganizacije, kojoj su se Nijemci odlučno opirali. Ali ni to nije bilo dovoljno, jer je duh nesloge i tvrdoglavosti toliko prevladao, da je preostajao još jedini izlazak, da se delegati razidju svojim kućama i da se prepusti vremenu neka ono izgladi opreke.

Najveću krivicu za neuspjeh nosi Njemačka. Njezini su delegati pokazali, da im je mnogo više stalo do nacijonalističkog raspoloženja u zemlji nego do sudbine Lige Naroda. Shvatljivo je i naravno što Njemačka hoće da popravi svoj politički položaj i da zadobije natrag barem znatan dio izgubljene političke moći. A to je moguće jedino promjenom položaja odredjenog joj mirovnim ugovorima. Ali jednako je shvatljivo i naravno, da i saveznici, koji koji su sa tolikim žrtvama izvojevali prošli rat, osiguraju postignute prednosti, i ne dozvole brzo i jako političko ojačanje pobjedjenog neprijatelja, koji i suviše jasno pokazuje, da se ne bi mnogo žacao da zagazi u novo krvoproliće, kad bi samo imao izgleda u uspjeh. U ovomu je jezgra sukoba u Ženevi, jer saveznici dozvoljavaju Njemačkoj ojačanje njezina položaja, ali uvijek u stanovitim granicama, stavljajući joj protutežu u svakom pogibeljnijem istupu. I ovog puta, u očekivanju da će Njemačka u Ligi Naroda poduzeti korake, kako da popravi granice na račun Poljske.

htjelo se dati mogućnost ovoj zadnjoj, da se u samom Savjetu Lige Naroda mogne braniti i križati njemačke puteve. Njemačka, naprotiv, hoće da ubrzanim koracima ide svojim ciljevima, bez obzira na interese cjeline. A posljedica je svega toga bila — zastoj i korak natrag.

Ovu nedaću Lige Naroda pozdravljaju sa veseljem svi ultranacijonalistički i protudemokratski elementi u svim zemljama, a najviše u Njemačkoj, gdje će ponovno podići glavu i pokušati da skrenu Njemačku potpuno sa puta, kojim je zadnje dvije godine udarila. Ulazak Njemačke u Ligu Naroda prvi je preduvjet lokarnskog sporazuma, te ako u Njemačkoj ne dodje do potpunog otrežnjenja, tako da se u jesenskom zasijedanju Lige Naroda mognu popraviti počinjene pogriješke, Evropa će se podijeliti u grupe neprijateljskih država sa svim kobnim posljedicama, koje odatle izviru.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Riječki Madžari. — Kriza i — kriza. — Još ne znamo pravo italijanski. — Nijemci i d'Annunzio. — O' Brien.

«Vedetta» je uvijek dobre volje. Ona vidi bijelo i ondje, gdje je sve crno, i vidi svijetlo, gdje je sve tamno. A znate li, što poručuje onima, koji ne vide sve onako ružičisto kao ona? Veli: vi ste svi, kao onaj, što je u pô bijela dana mjesto prozora svoje sobe, otvorio — ormar. Neka razumije ko može!

Ovih dana uhvatila se «Vedetta» s nekim Madžarom, nekim Pasztorom, koji je u madžarskim novinama, «Az Estu», napisao članak pun žalosnih konštatacija o stanju grada Rijeke. Na lijepi je način nabrojila «Vedetta» tome Pasztoru sve nevolje i mizerije, u kojima mora sada da se davi madžarski narod u Madžarskoj, pa mu fino i u rukvicama dobacuje, neka on mete iznajprije pred svojim pragom.

Nego onome se jadnome Madžaru u onom članku izmakla i jedna lijepa. — Riječki Madžari, piše taj Pasztor, na ulicama se priznavaju Italijanima, u dućanima — Židovima, a u svojem Klubu — Madžarima....

«Vedetta» nadovezuje na to: Lijepi su to ljudi, ti riječki Madžari, baš lijepi!

«Vedetta» se ruga — i pravo ima. Medjutim bojim se, da to ne će koristiti mnogo. Ja bih dao glavu svoju, da će «Vedettini» ljudi i u buduće više voljeti Madžare, koji su na ulicama Italijani, u dućanima Čifuti, a u Klubu Madžari nego li nas Jugoslovene koji smo na ulicama Jugosloveni, u dućanima Jugosloveni i u Klubovima, kojih nemamo, takodjer Jugosloveni...

Em smo mi svi skupa, oni od pakta prijateljstva...

Inače na Rijeci kamogod zadjete, ne čujete drugo nego li: Kriza! Kriza! O toj krizi govori se toliko, i toliko je se spominje, da ima ljudi, koji pravo ne znaju, dali je to nešto što se jede ili pije. Ovo nije vic, već šušta istina. Mi na Rijeci imamo jednu kulturu, koja već nema ni zubi, tako je stara, no sa svim tim još ne znamo pravo govoriti ni — italijanski. Tako mi je na priliku Ninetta pripovijedala danas ujutro ovu:

— Poznate Jorjinu z Marseći? Ben! Ovi dni je zenila hćer, pak je šla va pasticeriju, da kupi Vermuta.

— Dajte mi najbolju firmu — rekla je ona Pasticieru.

— Ćete Cinzano?

— Ne, jednu bolju.

— Zamite — «Kora».

— Jos bolju.

— Ma nimamo bolje.

— Kako nimate? Dajte mi jedan vermut — d'Onore,...

Ninetta se je smijala — ja nisam, jer je meni još moj pokojni djed govorio, da smo mi Riječani zato na svijetu, da uzimljemo često kandiljer za kanciljer i rog za sveću...

Tako je i ovih dana «Vedetta» pisala, da je naš Nino «investito di una missione di fiducia» — i pola Rijeke je bilo uvjereno, da je našega Nina... investil — automobil. A kad tamo on je bio imenovan Straordinarnim komesarom za markgrofoviju Istru.

Ljudi: učimo gramatiku!

Nijemci postaju sve bezobrazniji. Oni, koji dolaze iz Austrije pripovijedaju, da su onuda po svim zidovima prilijepljeni plakati, kojima se svijet pozivlje, neka ne putuje u Italiju. I još pripovijedaju, da u svakom mjestu ima i po jedno Narodno Vijeće, u koga mora da se prijavi svak, koji drži da mora zbog bilo čega otići u Italiju. Narodno vijeće ispituje svaki takav slučaj, pa ako neko zbog bolesti ili zbog kakvog drugog prešnog posla, baš mora u Italiju, onda mu dopuste, da ide, inače: mora da ostane kod kuće. I Švabe slušaju kao janjci. Šta više: to Narodno Vijeće ide od dućana do dućana i teško onom trgovcu, u koga se nadje naranača ili limuna iz Italije!

Ti Nijemci su zaista poludjeli! I što su još izmislile one njihove novine? Izmislele su, da je d'Annunzio, naš d'Annunzio pod liječničkom paskom, jer da mu u glavi sve «vidi» ne drže.

Medjutim d'Annunzio je ovih dana pokazao Nijemcima i cijelomu svijetu, da je još uvijek čil i zdrav. Otišao u Milan i baš ravno u teater, gdje se je predstavljala jedna njegova komedija. Kad su ga Milanezi vidjeli u loži, počeli su pljeskati kao ludi. On učini, da će govoriti. Najednom nastala tišina.

I reče d'Annunzio: — Ide li ta pljesak mene?

— Da, Vas! — zavapiše svi. — Hvala vam, reče d'Annunzio, ali meni je najmilije bilo, kad su me stari Milanezi u njihovu dijalektu zvali — not' Gabriel. Sada pitam ja vas: kako se ja zovem? — Gabriele! — odgovori jedan glas. — Ne tako! Recite: Not' Gabriel! — I svi su rekli: Not' Gabriel...

Još jedan veliki dogadjaj: 28. ovoga mjeseca dolazi na Rijeku onaj filozof Gentile, koji je ukinuo sve naše hrvatske škole. Vele, da će držati jednu konferencu. Ja ne slušam rado konference, ali ću svejedno onog dana otići u teater Verdi, ne da ga slušam, već da ga vidim, kako izgleda.

I još jednu znamenitu ličnost imali smo ovih dana na Rijeci. Nije k nama došao, kako se ono kaže «in persona», već samo u kinematografu. To vam je neki O' Brien. Silan čovjek, a tako fanjski, da su po cijelome svijetu sve žene za njime poludjele. U Parizu, da su ga neke zaljubljene uhvatile, i svilenim čarapama, da su mu začepile usta i vezale mu ruke i noge. I od tada da je postao još slavniji. Ovo mi je pričala Ninetta, čini se, da je onaj lijepi atlet i njoj zavrtio glavom, jer je nekoliko dana neprestano govorila: O' Brien o morte!

Rokac.

IZ SEMIĆA KOD LUPOGLAVE.

Javna zahvala.

Kako je već svojedobno bilo javljeno u «Istarskoj Riječi, naše je selo prilično odaljeno od škole. Mi seljaci uložili sve svoje sile oko toga, da nam se sagradi školska zgrada u Semiću. Zatražili smo i novčanu pripomoć sa strane naših iseljenika u Americi. Netom su naši iseljenici uvidjeli, da je naše nastojanje posve opravdano, dali su se odmah na sabiranje milodara. Do sada se je sakupilo 1220 lira. Milodare je sakupljao naš zemljak Antun Krajcer, a obdarili su nas ovi iseljenici: po 5 dolara: Antun Krajcer, Augustin Staraj, Ante Uljanić, Ivan Uljanić, A. Uljanić, Josip Krajcer, Josip Gulja i Petar Krajcer; po 3 dol.: Ivan Krajcer, Lovro Macarol i Ivan Sergo; po 1.50 dolara: Škender sa gospodjom. Svim darovateljima neka je ovime izrečena naša najsrdačnija hvala! — Jedan mladić.

IZ ŽEJANA.

Barbarski čin. - Sporazum dvaju zločinca. Sjekirom ubio rodjenog brata i bacio ga u lokvu. - Aretacija zločinaca. - Crna budućnost.

U subotu, dne 5. o. mj., izvršeno je u našem selu jedno bratoubijstvo in to na jedan barbarski i nečovječki način, tako da svak mora da zgrozi pri samoj pomisli na taj slučaj.

U Marmilovićevoj porodici, koju inače zovemo i «Mučkarovom», nije već odavna bilo sloge i ljubavi. Mladji brat i sestra mrzili su svog starijeg brata, a nedavno im se pridružio i otac.

Stariji brat bio je mirne i blage ćudi, pa je kao takav bio obljubljen u cijelom selu. Mladji brat pak nije bio takav. On je bio silno pohlepan i zavidan čovjek. Uvijek je bio uznemiren mišlju, da će stariji brat jednog dana postati gospodar cijelog imanja. Ta bojazan mu nije dala mira ni po danu ni po noći, pa je konačno odlučio, da ubije svog rodjenog brata, eda se na taj način dočepa cjelokupnog imanja. Izgleda, da se toj njegovoj odluci nisu protivili ni otac ni majka.

Stariji je brat slutio, da mu se radi o koži, pa nije htio da ide nikuda sâm sa bratom. To je mladji opazio, pa je nagovorio jednog svog prijatelja i pajdaša, da mu bude pri ruci kod ostvarenja grdnog zločina.

Dvadesetak je dana mudrovao, mišljao i pomišljao, kako će svoju namjeru da izvede. Napokon je — kako spomenusmo — dobio pomoćnika, nekog mladića Rankovića Radetovog, koji je opet za uzdarje tražio, da mu mladi Marmilović iza prvog pomogne izvršiti drugi zločin. Ranković je naime volio jednu djevojku, ali mu je bio na putu, da je predobije, jedan drugi mladić. Zato je odlučio, da ga ubije i time makne s puta. U tom barbarskom činu imao mu je pomoći mladji Marmilović.

Medjutim se je stariji Marmilović spremao na ženidbu. U subotu, dne 5. o. mj., išao je k zaručnici. Tu je ostao do 9 sati uveče. Zatim se je oprostio izišao iz kuće. Pred kućom su ga čekali mladji brat i Ranković. Ovi su ga nagovorili, da ide s njima u jednu šumu kraj sela i da im pomogne odsjeći neka drva za konjiće, koji će im kasnije trebati za krov. «Dobro», reče stariji brat, «idimo». I otputili su se prama šumi.

Stariji brat — ne sluteći nikakva zla — hodao po sredini; pred njim Ranković, a za njim mladji brat sa jednom velikom sjekirom na ramenima.

Kad su došli do jedne lokve, najedamput mladji Marmilović udari sjekirom starijeg brata po glavi i prvim ga udarcem ubije. No zločinac se nije time zadovoljio. Bojeći se valjda da bi mogao ostati živ, udari ga još šest puta sjekirom po glavi. Zatim su ga bratoubica i Ranković bacili u lokvu. Za klobuk, koji je ostao na jednom kamenu kraj lokve, utakli su jedan papirić. Na tom papiriću su napisali, da se stariji brat oprašta od svoje porodice i samovoljno utaplja u lokvi.

Taj se grdni zločin otkrio slijedećeg jutra. Ruka od mrtvog trupla virila je iz vode, pa je to opazila jedna žena i javila ljudima u selu. Zatim su ljudi izvadili iz lokve mrtvo truplo i odveli ga u selo, gdje je bilo i sahranjeno.

Karabinijeri su učinili strogu istragu i uapsili zločince. Zločinci su iznajprije tajili svoj čin, ali zatim su izdali jedan drugoga i sve otkrili. Sada se nalaze u rukama pravice, pa se nadamo, da će biti najstrožje kažnjeni.

Bratoubici je 23 godine, a ubijenom bratu 26.

Zgražamo se nad tim ubijstvom i sa grozom gledamo u budućnost, jer je zaista današnji svijet podivljao i izgubio pamet.

Širite „Istarsku Riječ“!

Franina i Jurina

s Rusom na jahte.

Jur.: Ovo ni fortunal. Ovo kot da je n... još grje od ragana.
Rus: Ovo je pravi japoneški tajfun. Pog... dajte malo, kako vre!
Jur.: Kót i vruja. Ovde se pak more slob... no reć, da je kako da se vrag ženi i n... gova mat. Ki šum! Ki vetar! Ki vali! ... vražja muzika!
Rus: A kako vi, Franina Martinović?
Fr.: Pustite me, lepo vas prosim! A le... moja Učka, nikada te više ne ću vid... ranice moja!
Jur.: Ala, ne organaj tu, i ne boj se! Još ... špagi u more!
Fr.: Smo i mi već z obemi nogami i do gr... va njem. Na — ljudi Božji, kade smo ... Na dne smo, na dne!
Jur.: Muči! Sada smo speta prišli gor... Ala, korajo!
Fr.: Jure, druže, prosim te lepo: preporuči mi dušu!
Jur.: Bim ja to rado storil, ale kako? Latinski ne znam, a otkada su nam s crekv... stirali naš zajik, pozabil sam već i hrvatski molit.
Fr.: Ako ne znaš drugo, a ti mi moli onu pismu od svetega Martina.
Jur.: Ma ona je jako duga. Prvo neg ju zvršim, ale ćemo bit na dne, ale ćemo bit na sigurnem.
Fr.: Svejedno, moli mi ju.
Jur.: Neka bude na tvoju:

Blaženi sveti Martin,
Ter nas žive znamenuj,
Naše mrtve Bog pomiluj!
Povij mane dite,
Ća je jedan?
Jena vira, jedan Bog,
Budi nami na pomoć.
Tri imena, jedan sam
Pomozi nas Isus sam.
Blaženi sveti Martin....

Rus: Čekajte jedan čas! Gavrilo Stepanović mi neč vapije.
Jur.: Ća vam vapije?
Rus: Da jedan kineski brod, ki je pet sto milj dugo od nas, moli za pomoć. Grem dat zapoved, da obrnu provu na onu stran.
Fr.: A jumane! Mi se sami topimo, i još bimo oteli pomoć drugem.
Jur.: Mora se, Franino! Svi smo braća.
Fr.: Sada vidim, da je zvršeno! Ala, Jurino, moli napred. Prosim te!
Jurina:

Blaženi sveti Martin,
Ter nas žive znamenuj,
Naše mrtve Bog pomiluj!
Povij mane dite,
Ća su dva?
Dva su stabla — — —

Rus: Jurina Andrejević! Naši telegrafi nam povedaju, da je on brod šal na dno, sp... sil da se je samo jedan Kinez, ki pro... za pomoć! Na i vam jedan kanoćal. Gledajmo na sve bandi, ako ga kade vidimo.

PODLISTAK

LAV NIKOLAJEVIĆ TOLSTOJ:

Car, koji je htjeo da vidi boga

Ovo je priča o caru, što je htio da vidi Boga.

Jedan se pastir ponudio, da će udovoljiti toj želji carevoj.

I poveo pastir cara na trg, pokazao na blještavo sunce i rekao:

— Gledaj!

Car podigne glavu i htio da gleda, ali sjaj sunca udari mu u oči i on obori glavu i zatvori zjenice.

— Što to radiš? — reče on pastiru. — Hoćeš li da izgubim vid?

— Gospodaru, — reče mu tada pastir, — ta to je tek jedno od stvorenja Gospodinovih. Samo maleno svijetlo veličanstva Njegova, neznatan ugljenčić goruće lomače Božje. Kako bi ti htio da pridješ k Njemu i da gledaš slabim suzljivim očima? Nastoj da Boga vidiš drugim očima.

To se svidjelo caru i on reče pastiru:

— Vidim tvoj um i cijenim razum duše tvoje. Odgovori mi sada još na ovo pitanje:

— Što je bilo prije Boga?

Pastir razmisli i odgovori:

— Molim te, gospodaru, nemoj se srditi: počni brojiti.

Car počne:

— Jedan, dva...

— Ne, ne, — upade mu u riječ pastir, — ne tako! Počni prije «jedan».

— Kako se može početi prije «jedan», kad nema ništa?

— Mudru si riječ rekao, gospodaru. I prije Boga nije takodjer ničesa bilo.

To se caru još više svidjelo.

I on reče pastiru:

— Nadarit ću te bogatim darovima. Ali mi odgovori još na treće pitanje: «Što radi Bog?

Pastir primjeti, da se smekšalo srce carevo, pa reče:

— Dobro, ja ću na to odgovoriti, ali mi ispuni ovu molbu: Zamijenimo na čas odijelo.

I skine sa sebe car odijelo carsko i obuče u nj pastira, a sam metne na sebe kaftan i torbicu pastirovu.

I uzidje pastir na prijestolje i uze žezlo u ruke i pokaza na cara sa torbicom pri podnožju:

— Evo, to čini Gospod: jedne uzdiže na prijestolje, a druge skida.

I opet je obukao svoje odijelo.

Zamisli se car, duboko se usječe u dušu ta riječ i najednom, kao da je zasjao od velike radosti, usklikne:

— Eto, sada vidim Boga!

SILVIJE STR. KRANJČEVIĆ:

Žena

Bilo je to davno, davno vrijeme, kad su daleko tamo negdje u pustinji stanovale dvije sestre.

Tiho i pusto bilo je sve oko njih, a taj gluhi, tihi mir kao da je počivao i na njihovim usnama. One se mučke gledahu, a sve, što je taj pogled mogao označiti, bilo je kao da pita: Kada?

I opet nasta mir, ali grozniji, no što je vrisak pakla. Takovim mirom miruje — zgaženo srce.

Teška suza izvi se iz oči sestara.

— Idem, — šapnu prva i ode tamo, odakle se ozvao jecaj...

Tiho predvečerje spuštalo se nad kraj. Zadnji zraci sunca drhtnuše joj na čelu, a ona se stvori pred čovjekom, koji je svoje lice hranio nad parom krvi. Okolo njega ležala su trupla, mirna, ko da spavaju.

— Tko si ti? — prodre se na nju okrvavljeni stvor.

— Ja sam Ljubav, a ti?

— Ja sam Silnik! Što mi nosiš?

— Oprost grijeha tvojih.

— Što, oprost! Oprost robova — milost?! Nosi se, ne trebam ga. Ja ga prezirem.

I baci za njom nož, ali pogodi u grb svoje vlastite moći.

Bojnim korakom srnula je Ljubav dalje; umorna sjede pod pećinu i zaplače. —

I gledala ju je ta tvrda stijena, pod kojom je tražila pokoja, gledala ju je i htjela saznati, kakvi li je jadi muče.

— Što plačeš? — pitao je kamen.

— Plačem zbog ljudi.

— Zbog ljudi, a zašto?

— Plačem zbog ljudi za to, jer nadjoh medju njima takovih, koji ne znaju, što je dužnost. Oni ne poznaju ljubavi, smiju se žrtvama, kojih i ne razumiju. Ponavljam: Ljude oplakujem, kamene moj!

I teška suza pade iz oka Ljubavi na tvrdu pećinu, koja se odmah stresla kao na potresu sudnjega dana.

I ganu se kamen, pa zapita:

— Mogu li ja koristiti?

— Možeš. Proteci vodom! Napajaj one koji ždjaju.

— Da napajam...

— Da, ali pamti, da će te tada vlastiti izvor izjedati!

— Nek me izjeda, samo da koristim! odgovori kamen. —

Koliko li je suza proteklo one noći, ki su se obe sestre opet našle u zagrljaju!

— Što si učinila u svijetu? — pita Poezija sestru Ljubav.

— Ništa, ništa! — zajeca Ljubav. Kamen sam ganula, a čovjeka nisam mogla da ganem!

* * *

Napokon odoše obje, ali zajedno. Prva zora budila se nad svijetom, a one dodjoše u divan perivoj. Tuj pod lovorom spavao je angjeo, premilo stvorenje, snom nedužnosti.

— Tko je to? — pita Ljubav.

— To je duša čovječanstva, to je zalog njegove budućnosti, to je — žena! Sada djevojkom, da zanosi; bit će dragom, da oplemenjuje; suprugom, da tješi; majkom da uzgaja; staricom, da savjetuje. Želiš li koristiti čovječanstvu, oplemeni mu ženu!

Klikom radosti pade Ljubav na grudi djevojčine, a prva zraka sunca zasja pobjedonosno nad zemljom.

Jur.: Ala, gledajmo!
Rus: Vidite ča? Jurino Andrejević?
Jur.: Vidim pasju nogu! Ter ni okole nas drugo nego pena.
Rus: A vidite sada ča?
Jur.: Niš! A vi, Ilija Nikolajević?
Rus: Ni ja.
Jur.: Ej! Ilija Nikolajević?
Rus: Ča je?
Jur.: Mane se čini, da neč vidim?
Rus: A ča?
Jur.: Pogledajte tamo pod vetar. Ča ni ono nekakova bačva? Aj pobognji je — i jedan čovjek na njoj. Da ni to on Kinez?
Rus: Počekajte, da vidim, ako ima kosicu. Ima brate, ima i kosicu.
Fr.: Ljudi Božji! olita mi gredu vanka...
Jur.: Ala zaorcajte vi tamo! Makina na svu silu! Udri! Živo! Ala, Franino, ne cvenji se tu! Digni se malo i pogledaj onega čovoka na bačve, pak ćeš videt, da je njemu sto puti grje nego tebi. Na, već smo mu blizu. Jej, kako se drži bačvi. A ja! teško je umreti, kad ništa ne boli. Ki će ga išat gore?
Rus: Vi, Jurino Andrejević, vi imate najveće ruki. Dignite ga vi. Ma z manijerum.
Jur.: Ja da bim umel. Ala, koštajte ta brod malo bliže one bačvi. Ej, Kinez! dajte mi ruku! Ča čekate! Kega zlodeja! Bormića, ni ča čuje, ni vidi, a drži se bačvi, kako pijan steni. Ej, Kinez! Ne čuje. Bit će najbolje, ako ga ćapam za kosicu, pak ga tako stegnem gore.
Rus: Storite tako, ma kako sam vam rekal, z manijerum.
Jur.: Ćemo provat, ako se more. Na — v ruke si mi, Ala — iša! Ma j' lagak! kako i pero! A ča, ovo ne ji nego riži, pak je suho kako i moja ricchezza mobile. Na, tu vam je! Ala sada ga sterimo malo, da va se pride.
Rus: Samo ako je još živ?
Jur.: Još je dubat. Na, vidite kako diše! Sad je malo i zanjavkal. I pregovoril je: čin-čan-čon.... Ja, sinko moj, ki vrag te razume. Aj Bog, da znamo malo hrvatski! Puli nas bi oteli, da i to pozabimo.
Rus: Mučite malo, Jurino Andrejević. Pari mi se, da je već prišal va se. Neč bi otel. Neč govori...
Jur.: I ja čujem, da govori, ma ča koristi, kada ga ne razumem.
Kinez: Dajte mi ča teplega pokusit — vas lepo prosim....
Jur.: On govori po našu! Ste ga čuli? Sakraboljski Kinez! Govori, kako da j' z Leprinca. Dajte mu brzo kakove kamamili ale pak kakovega drugega zlodeja. Čujete, gospodin Kinez, kade ste se vi navadili govorit naš hrvatski zajik?
Kinez: Ću vam benj povedat, kada se malo okrepim.
Jur.: Svi vrazi va karoce! Temu se nisam nadal.
Rus: A otkuda ste?
Kinez: Zi Šangaja...
Rus: Gavrilo Stepanović, obrnite provu put Šangaja, a ja grem po ča teplega.
Fran.: Jurino, sad biš mogal napred molit onu pismicu.
Jur.: Pustimo to za pokle. Viš da zbonacuje.

IZ PIĆNa.

Bijeda i porezi. - Kradja. - Naš župe-upravitelj i crkvene klupe.

Žalosno je, g. uredniče, što Vam nikada, pa ni sada, ne možemo jednu veseliju vijest da javimo. No to Vas ne će ni najmanje začuditi, kad i sami znate, da nas već duže godina bije teška sudbina.

Sada se je i na Pićanštini pojavila velika bijeda. Težak je danas seljački život. Izdaci su veliki, a primici nikakvi. Čovjek mora sve da kupuje, a novaca nema. Uz to nas tište veliki i nesnosni porezi, tako da će u kratko vrijeme morati prodavati i posljednju kravu za isplatu istog. A kako ćemo kasnije živjeti? Dobro svakako ne ćemo.

Najveću nadu polažemo mi seljaci u blago. Ali sada nam nije ni ovo sigurno. Nedavno su nepoznati tatovi provalili u staju Antuna Smokovića i odveli mu jednog vola. Siromah je odmah prijavio kradju kr. oružnicima. Ovi su se odmah dali na posao, ali još im nije uspjelo da pronadju lopove. Smoković trpi štetu od 3300 lira.

Naposljetku moramo se potužiti i na našeg župe-upravitelja. On nam je ujedared polatinio i poitalijančio crkvu, a sada hoće da nametne i nekakav porez za one, koji za vrijeme mise sjede u crkvenim klupama. Jedne je nedjelje proglasio u crkvi, da će odsele morati svi oni starci, koji sjede u crkvenim klupama, plaćati 32 lire godišnje takse. Taj proglas g. župe-upravitelja nas je uvelike iznenadio i ogorčio, jer je to jedno nečuveno naredjenje, koje sigurno nije došlo od biskupije. Mi smo i do sada plaćali dosta taksa, a od sada ćemo možda još i više, ali nikada nam nije palo ni na kraj pameti, da će jednog dana biti taksiran i naš boravak u crkvi. To je zbilja nešto nečuvenoga! Bože moj, kamo smo došli? — Nekoji Pićonci.

IZ OPATIJE.

Što rade gosti?

Ima ih nešto, ali ni izdaleka onoliko, koliko se očekivalo. Proširile se ulice, otvorili se tri četiri nova hotela, sagradilo se sva sila dućana i sve uzalud! Sve su nade usredjene u ove dvije posljednje sedmice. Ako ove izdadu — e onda zlo i naopako.

Ljudi ne znaju, što će s dućanima, kojih ima sva sila. Jedan moj prijatelj kazao mi je danas: — Podje li ovako naprijed, trebat će sagraditi još jednu «butigu», u kojoj će se prodavati druge «butige...»

IZ ALTURE.

Naše gospodarske prilike. - Ludo razbacavanje novaca. - Raskalašenost mladeži. Velika nemarnost.

I naše selo proživljuje teške dane. Muče nas nesnosni porezi i golema bijeda. Svakim danom ide nam gore. Ako se u kratko vrijeme ne poboljšaju naše gospodarske prilike, za nekoliko godina doći ćemo i na rub gospodarske propasti. Usprkos toga ima u nas ljudi, starih i mladih, koji redovito zalaze u gostione, gdje igraju i piju sve u šesnaest. Iznimku ne čine ni žene, a dakako ni djeca.

U zadnje vrijeme opaza se u našem selu velika raskalašenost muške i ženske mladeži. Toj su raskalašenosti krivi i sâmi roditelji, napose majke. Bezbroj se puta razljutim, kad čujem, kako nekoje majke hvale ludoriju svojih kćeri. Čujte i divite se: — Moja kći imade samo 12 godina. Ali da biste je Vi kuma vidjela, kako divno pleše «Tango» i «fox-trot», srce bi Vam zaigralo od radosti! — Druga se opet hvali, da joj kći kasno dolazi kući, jer da je maine svi vole itd. itd. Žalosno je, tako su to osamljeni slučajevi. Nažalost ima više takovih osamljenih slučajeva. Ali mi smo uvjereni, da će doći dan, kad će jedna ili druga majka biti prisiljena da prolije suze radi tragičnog svršetka svoje kćeri, ako se brzo ne opamete.

No najžalosnije je to, što moramo uz put da napomenemo, da je naime današnjoj pokvarenost uvelike doprinio i naš bivši župe-upravitelj, inače organizator skrahiranog klerikalnog pokreta u Alturi, koji je neprestano stajao u ljubavnim odnošajima sa nekojim ženskinjama.

Inače se kod nas opaža i veliki nehaj glede općinskih poslova. Svak misli, da mu nije potrebno, da se miješa u općinske poslove, jer da će se već naći netko drugi. Uslijed toga nije ni čudo, što smo došli tako daleko, da sav općinski posao prepuštamo ljudima, koji često puta zanemaruju naše općinske potrebe. Tako ne ide dalje Opametimo se jednom i nemojmo sa svojom nemarnošću upropaštavati sebe i svoje selo!

IZ KRNICE.

Leginc zabavište. - Naši seoski pametnjakovići.

Krnica se takodjer ubraja medju ona sretna sela, koja su obdarena Leginim zabavištem ili «asilom». Isprva je zabavište bilo skoro svaki dan prazno, ali kasnije je znatno porastao broj polaznika. Ali ipak većeg uspjeha nije imalo do ove godine. Pa ni ove godine ne bi bilo imalo većeg uspjeha, da se nisu nekoji naši ljudi posve omlitavili. Jednom su se rugali onima, koji su šiljali svoju djecu u «asilo», a sada ih šalju i oni! Pitamo ih: gdje vam je obraz?

IZ BARBANA.

Općinska posla. - Rad općinskog komesara.

Barbanska općina je bila kroz dugi niz godina u slabim rukama. Najnesretniju je je upravu imala za vrijeme pašovanja famoznog načelnika Malaboticha. On ju je zadužio za 400.000 lira. Kontrole nad računima nije nam dozvolio. Ponašao se kao vladar. Mi smo ga bili do grla siti. Uvijek smo se morali tužiti radi njega. Konačno su i vlasti uvidjele, da je on prava nesreća za općinu, pa su ga izbacili iz općine. Za općinskog komesara poslaše nam g. dra. Bruna Brainovicha. To vam je pravi Italijanac, ali inače pošten čovjek. Mi se protiv njega ne možemo potužiti. Naprotiv moramo priznati, da je u kratko vrijeme isplatio 150.000 lira općinskog duga. Zato nema pravo ona lažitorba, kad ga napada. Ako je izbacio iz općinskog ureda onu gospodjicu, za kojom ona roni krokodilske suze, imao je i razloga. Time ga dakako ne mislimo braniti radi toga što je on doveo u red jednog činovnika iz južnih krajeva Italije. No svakako moramo naglasiti, da se ovaj činovnik možda bolje ponaša s našim ljudima u općinskom uredu nego nekoji naši domaći, zagriženi Italijani iz ovih strana u drugim općinskim uredima.

Toliko istine radi.

IZ VARLJENI.

Krsna slava.

Naš vrli g. Pepić Osojnak jedan je od onih naših dobrih rodoljuba, koji su medju prvima prigrlili i u svoj čestiti dom uveli svoju krsnu slavu. Tako su se i ove godine na Josipovo pod njegovim gostoljubivim krovom sastajali prijatelji i znanci, koji su dolazili, da mu od srca čestitaju njegovo krsnu ime i da se časak s njime povesele. Bilo je baš lijepo i srdačno. Dakako da se kod te mile svečanosti nije zaboravila ni naša draga «Istarska Riječ» za koju se sakupilo L 120.—.

Našemu vrlomu Pepiću, njegovoj gospodji i svima njegovima naše najsrdačnije čestitke!

IZ MOŠĆENICA.

Što bje gore, to je dole...

Otkada se zna za grad Mošćenice, uvijek je u njemu bio općinski ured. Sad su ga prenijeli dolje, u Dragu. Zdravoga razloga za takav premještaj nema. Mi smo već to u svoje vrijeme istakli u ovom našem listu. Medjutim čini se, da se danas baš i ne pita za zdrave razloge, već se radi onako, kako nekim pojedincima sunę u glavu. Našim ljudima, koji su time u jednome svome starom pravu vrlo teško povrijedjeni, ne ostaje drugo, već da se tješe onom našom starom: ko bje doli — gori ustaje...

IZ BRSEČA.

Dva župnika.

Osim župne kuće imamo mi u Brseču i jednu lijepu zgradu, koja je u davno vrijeme ostavljena crkvi. To je takozvani beneficij Mavrović. Taj beneficij posjeduje i mnogo zemlje, koja u rodnim godinama izbacuje mnogo vina i ulja. Taj beneficij uživali su do sada brsečki župnici, ali ima u odnosnoj ostavinskoj ispravi jedna klauzula, koja veli, da se taj beneficij daje u prvom redu na uživanje svećeniku rodom Brsečaninu.

Ima već više godina, što je za svećenika zaredjen jedan Brsečanin: veleč. g. Kuzma Jedretić. On je sada kod kuće i čujemo, da će domalo biti instaliran. I tako ćemo mi u Brseču imati dva župnika, što uostalom nije nikakvo čudo, jer je, može se reći, do jučer i na Rijeci bio jedan župnik, a sada ih ima hvala Bogu, pet!

IZ GOLOGORICE.

Malo odgovora našim lažnjivcima. - Van s imenima!

«Pučki Prijatelj» u svom broju od 18. februara te god. donaša dopis nekog «seljaka» iz naše župe. U tom dopisu čita se inim i ovo:

«Ovdje kod nas imali smo lanjske godine prilično dobru ljetinu. Samo vina je bilo malo. Nekoji nijesu imali ništa, a nekoji vrlo malo. Čuje se, da su uza sve to neke konobe pune vina, valjda krštenog. Kažu, da se to isplati, jer su cijene vina visoke. I sada neki Labinjani piju kiselu vodu. Nekoji kažu, da prijašnje velike grijehe treba plaćati, jer Bog ne plaća svake subote.»

Mi seljaci-vinogradari najodlučnije protestiramo proti takvom zlobnom pisanju, da si ne bi nekoji širom Istre mislili, da je naša župa kakva velika francuska fabrika krštenog ili patvorenog vina. Taj siromašni klevetnik i sam ne zna, da takvim pisanjem zatvara sebi i svojoj konobi vrata pred trgovcima. On zna i sam, da oni seljaci, koji su rano škropili i sumporali svoje vinograde, da su imali vina malo manje od drugih godina, a kojigod i više. To je odvisilo od rada i dobrih položaja vinograda. Za prošlu godinu najbolje vrijedi ona poslovica: «Tko rano rani, dvije sreće grabi». To znači za prošlu godinu: tko je na vrijeme uništio peronosporu (šarka) i lug ili plijesan grozdja, taj ima vina i novaca, a tko je zakasnio, kao naš crnitelj, mora piti vodu sa praznim žepom. Njemu preporučamo onu iz Sv. Pisma: «Sa znojem lica svojega jesti ćeš svoj svagdanji kruh.» Dakle u radu je spas, a ne u klevetanju i sumničenju. Za naša vina znaju svi vinski trgovci, da spadaju medju najbolja vina srednje Istre, a to potvrdjuju i drugi pametni ljudi, koji piju naša vina. Kad bi naša vina bila patvorena, davno bi se bilo već znalo, jer kupci imadu bolja usta, nego naš klevetnik, koji ove godine mora piti vodu. Ako pak on znade za kakvog fabrikanta, drago bi nam bilo, da i mi doznajemo za njegovo slavno ime, pa da ga i mi preporučimo u svojoj novini javnosti, da svijet znade da i kod nas ima vodotržaca. Dakle zavidniče, klevetniče, navidjelo sa našim fabrikantima, jer ćemo te inače smatrati crniteljem nesamo pojedinaca nego i cijele župe. Pritištu nas razni porezi i nameti, te imademo mnogo dužnosti, ali prava nikakvih, pa nas još i ti svojim lažima hoće pred svijetom da ocrni. Ali znaj, da će prije ili kasnije pobijediti pravda i istina, jer Bog više može od demona ili djavola. — Gologoričani-vinogradari.

IZ SREDNJE ISTRE.

Ljudi, pamet u glavi!

Po našim selima klati se nekakav agent fotografske firme «Adolfo Marchetti - Udine». Nagovara ljude, neka si dadu načiniti, (po običnoj fotografiji) dosta veliku sliku za «pokušaj» od više imenovane firme. Ovu sliku da će dobit badava. Platit će samo 6 lira za troškove. Ako im se bude svidjala prva slika, moći će, **ako budu htjeli,** naručiti drugu u naravnoj veličini za 56 lira.

Na pitanje, da li će se poslije morati naručiti i drugu sliku, odgovara — **ne,** samo uz njegov potpis neka potpišu i oni «potvrdu», da su mu izručili 6 lira, i tu potvrdu daje njima.

Ljudi, pazite! Ako ste potpisali onu tobožnju potvrdu, tim ste se obvezali, da ćete naručiti i sliku za 56 lira. U kratko: Tko uzme prvu sliku za «pokušaj», mora uzeti i drugu za 56 lira.

Nemamo ništa proti tomu, da razne firme šire svoju «umetnost» medju nas, ali ovaki postupak nije baš najbolji.

Toliko za danas, a drugom zgodm malo više. — **Osa.**

IZ RAČICA.

Gdje iščezava «Istarska Riječ»?

Ni ovdje nije najbolje. Muče nas svakojake brige i nevolje. Zadovoljni smo samo s vremenom. Uvijek je lijepo. To je dobro jer danomice radimo na polju. A što da kažemo o našoj pošti? Ništa dobra. Ona je posve neuredna. Zamislite: «Istarsku Riječ» primamo svaki treći ili četvrti broj; štaviše, neki nisu primili već 4 mjeseca. Pitanje je samo: gdje iščezava? Nato neka odgovori ravnateljstvo kr. pošte. Mi ćemo napomenuti samo to, da nema smisla da nam je uskraćuju. Sve što nam je više uskraćuju — više ćemo je voliti. Eto, vidite, takvi smo mi Račani!

PISMO IZ ZAGREBA

Marčevo vrijeme. - Plesovi. - Privredna kriza. - Lopovluk i kradje. - Gradnja novih palača. - Politika.

U Zagrebu, 7. III. 1926.

Eto nas u ožujku. «Marač — vrtoglavac», veli naš narod, pa gotovo, da je to istina. Pred 3—4 dana kiša, pa onda lijepo, krasno vrijeme. Prekjuče opet kiša, a juče gotovo potpun proljetni dan. Danas pak kiša, prilična studen, a i znakovi snijega do pred večer, a na izmaku dana opet sunce. Moglo bi se kazati, da je mart nekakva uporedbena fotografija današnjeg ljudskog društva, ljudskog života.

I doista, život uopće, a gradski napose, nadasve je kompliciran i isprepleten, prevrtljiv i pun najrazličnijih, gotovo bi kazao, vrtoglavosti. Dok jedni uza svu kišu, blato i zimu čitave satove prisustvuju nogometnoj utakmici, drugi od podne do večera sjede u zadimljenim i bezračnim kavanama, barovima i plesovima.

Ples, to je, vele, u Zagrebu postala velika, strašna manija. Sve pleše, sve se vrti! I mlado i staro, i muško i žensko! Da bi itko pomišljao na korizmu, o tome ni govora! Žalost je samo za one, kojima su džepovi «čisti» ili bolje, prazni, jer mogu biti zamazani, a puni, pa i obrnuto.

Naš privredni život proživljava krizu, i to u dosta velikom stilu. To dokazuje i nedavna anketa o ekonomskom stanju u privredi uopće, što su je imale ovdješnje «Novosti». Iz više članaka raznih stručnjaka, koji su o tome dali svoje mišljenje može se doista razabrat dosta porazna slika našeg privrednog života, ali i opet nije katastrofalna, jer bogastvo naših prirodnina tako je veliko, da nikako ne smijemo zdvajati ni očajavati. Glavno je, što vele svi stručnjaci : više producirati, a manje izdavati; više štediti, a manje rasipavati. Stare i poznate istine: u radiše svega biše, u štediše još i više.

Lopovluk i kradje počele su u Zagrebu dobivati neku novu formu. U zadnje se vrijeme počelo provaljivati i u javne zgrade, javne urede. Tako je jučer u noći jedna specijalizirana družba provalila u blagajnu tehničkog fakulteta i odnijela izvjesnu svotu novaca. Provala je bila upravo amerikanski organizirana.

Inače se ovdje u Zagrebu radi, napreduje. Grad se veoma proširio i, kako izgleda, ove će godine biti sagradjeno desetak palača i brojno manjih kuća na periferiji grada. Izmedju ostalih imalo bi se početi i sa gradnjom centralnog katoličkog sjemeništa. Predvidja se, da će ovo biti najveća gradnja u stilu teološkog instituta u Bologni s troškom od 50 milijuna dinara.

A o dnevnoj politici, — što da kažem? Toliko je toga svakovrsnog materijala, pa ne znam gdje bi počeo. Ja bi, kako znate, o tome najvolio šutiti. Jedino ću kazati, da je sada cijeli rad koncentrisan oko izglasanja budžeta, za koji se veli, da je veći nego ikada. Jedni ga brane, drugi najoštrije kritikuju, pa drukčije i ne može da bude. Koliko ljudi, toliko ćudi.

Politički pregled

NAKON RAZLAZA U ŽENEVI.

Neuspjeh u Ženevi zaokuplja još uvijek interes svijeta. Štampa jednodušno konstatuje, da je Društvo Naroda pretrpjelo težak udarac, od kojega će se kasno oporaviti. Ni pomirljiva izjava potpisnika lokarnskog ugovora kao ni «srdačni» rastanak njemačkih delegata od francuskih i engleskih kolega ne može da ikoga zavara i smanji teškoću položaja. Brazil je država jedva drugog reda, bez političke snage i upliva, pa je nemoguće vjerovati, da bi takva država bila u stanju da se opre pritisku svih drugih država bez potanje potpore koje velevlasti. Tim sumnjivija prikazuje se čitava stvar, što se Brazil nije pokazivao intransigentnim, a niti sa osobitim žarom vodio borbu da mu se udijeli stalno mjesto u Savjetu Društva Naroda. Tek u zadnji čas, kada njemačka delegacija nije mogla da se opre da na mjesto Švedske stupi Poljska u Savjet, istupa napred brazilijanski delegat De Mello Franco te izjavlja odlučno, da se opire stupanju Njemačke u Društvo Naroda, ako njegova zemlja ne dobije mjesto u Savjetu. Ostali delegati razumjeli su odmah pravo značenje toga što se Brazil usudjuje na tako sudbonosan korak u času kada je sporazum bio već gotov. Za to su ispravno zaključili, da je najbolje — razlaz svojim kućama prije još gore bruke za Društvo Naroda.

Do novog zasjedanja u septembru nema nikakova lijeka, a i tada zavisiti će sve o raspoloženju, sa kakovim će Njemačka istupiti. Njemački nacijonalisti najavljuju već otvorenu borbu da zapriječe uopće svaki novi polazak njemačke delegacije u Ženevu. Desničarski «Tag» piše o «komediji u Ženevi», Nijemci se vraćaju — piše taj list — jer su to Brazil i francuska politika htjeli. Pozvali su nas u Ženevu da nas prime u Društvo Naroda, a kada smo došli, onda su nam zatvorili vrata u lice i poslali kući kao učenike. Ovo sve ide na račun Brianda i Chamberlaina, jer ne će nikako vjerovati da je njihov upliv tako slab u svijetu, da ne bi bili mogli pozvati na red malene države, koje su se počele buniti. Stresemann i Luther vraćaju se u Berlin, ali i oni koji su im do sada povladjivali ogorčeni su na njih, jer njihovom krivicom pada sramota na njemačko ime u Ženevi.»

Slično pišu i druge desničarske novine tražeći nove izbore i poništenje lokarnskog

ugovora. Sigurno je, da će Stresemann i Luther morati izdržati buru, koja će ipak biti više prividna nego istinska jer Stresemann i Luther u suštini idu za istim političkim ciljem kao i nacijonalisti, samo zaobilaznim putevima, što su najbolje pokazali sada u Ženevi.

OSUDJENI MADJARSKI FALSIFIKATORI

Ovih dana završena je pred haaškim sudom u Holandiji rasprava protiv tamo pohapšenih madjarskih falsifikatora, koji su uhvaćeni na holandijskom teritoriju sa lažnim francuskim hiljadarkama i zato i sudjeni, iako strani državljani, pred holandskim sudom po tamošnjim zakonima. Osudjeni su: Aristid Jankovics na tri godine robije, a ostala dvojica na po dvije godine robije. Državni odvjetnik je uložio priziv protiv preblago dosudjene kazne, dok su se osudjeni zadovoljili presudom po savjetu svojih branitelja, jer je to zaista najmanja moguća kazna po zakonu.

U Madjarskoj su također nakon dovršene istrage falsifikatori predani sudu, ali je pobudilo senzaciju što je biskup Zadravec pušten na slobodu, jer ga senat ne smatra krivim. Kako se tvrdi, on će se povući u neki samostan, a potom će kao misionar otputovati u Afriku.

RUSIJA.

U Moskvi je na jednom radničkom kongresu govorio Trocki o vanjskoj politici Rusije. On je dokazivao, kako nastupa borba izmedju Azije i Evrope. Na čelu je Evrope Engleska, dok je uz Aziju i Rusija a neizravno i Amerika. Trocki proriče katastrofu svih evropskih velikih vlasti.

GRČKA.

Grčki diktator Pangalos došao je na misao, da bi najbolje bilo, da on postane predsjednik grčke republike, ali onakve, kakve je sjevero-američka Unija, u kojoj predsjednik ima vrlo široke ovlasti. Zato Pangalos predlaže novi ustav Grčke, a za nj bi se glasovalo u svibnju tako, da bi izbor Pangalosa za predsjednika ujedno bio i glasovanje za novi ustav.

RUMUNJSKA.

Bratianova liberalna vlada nalazi se po svim znacima u agoniji. Ona se grčevitije nastoji da sebi osigura vodstvo izbora, koji će biti naskoro, pomoću promjene izbornog reda, po kojem bi relativno najjača stranka dobila dvije trećine mandata, kao što je to u Italiji. Medjutim jedan od velikih razloga, što su liberalci na vladi jest taj, što opozicijske stranke nijesu sporazumne u programu, po kojem bi one vladale. Seljačka stranka energično zahtijeva, da buduća koalicijska vlada riješi medju ostalim i besarapsko pitanje, i da se urede redoviti odnošaji s Rusijom. Nacijonalistička stranka nije tome sklona, a pogotovo dvor ne može pristati na takvu politiku. Značajno je da je rumunjski kralj nedavno brzojavno pozvao k sebi vodju seljačke stranke dra. Lupu. To je znak, da se kralj ozbiljno bavi mišlju promjene režima.

Domaće novosti

Jugoslovenski ministar inostranih djela na prolazu kroz Trst.

Prošlog ponedjeljka prošao je kroz Trst jugoslovenski ministar inostranih djela, g. dr. Momčilo Ninčić, koji se vratio iz Pariza u Beograd. Na putovanju su ga pratili njegova gospodja sa dvijema kćerkama, njegov lični tajnik g. Vukčević, savjetnik Antić i urednik beogradske «Politike» g. Andra Milosavljević.

Na tršćanskoj je stanici g. ministar istupio iz vlaka te primio pozdrave sa strane ovdješnjeg jugoslovenskog Generalnog konzula g. Dušana Stepanovića, vicekonzula g. Smiljanića, tršćanskog kvestora i drugih ličnosti.

G. ministar je vrlo ljubazno primio novinare, ali glede svojeg rada u Rimu, Parizu i Ženevi bio posve rezerviran.

† Jovanka ud. Janković.

U ponedjeljak, dne 22. o. mj. preminula je u 98. godini života u Trstu gospodja Jovanka Janković, majka i baba jedne velike i ugledne obitelji ovdješnje jugoslovenske kolonije. Pogreb pokojnice obavio se jučer. Bio je upravo imposantan. Osobito su nam upali u oči mnogobrojni vijenci, medju kojima i vijnac jugoslovenskog Generalnog konzulata sa jugoslovenskom trobojnicom.

Ucviljenoj porodici naše iskreno saučešće!

Doseljenička straža Sjedinjenih država.

Jedan od glavnih dogadjaja u doseljeničkoj službi u prošloj fiskalnoj godini bio je ustanovljenje nove doseljeničke straže na kopnenoj granici Sjedinjenih Država, tako zvana «land border patrol». Za njezino uzdržavanje Kongres je odobrio jedan milijun dolara. Pogranična straža nadzire kanadsku i meksikansku granicu i priječi krijumčarenje protuzakonitih doseljenika. Prema izvještaju tajnika za rad, pogranična straža je lani odvratila, a da ih nije aretirala, 14.669 osoba, koje su htjele da se protuzakonito uvuku u teritorij Sjedinjenih Država, i privela je 13.550 osoba lokalnim doseljeničkim inspektorima u svrhu dalnje istrage. Na temelju naloga straža je aretirala 2718 inozemaca i uhvatila 325 lica, koja se bave krijumčarenjem doseljenika i 4.633 prokrijumčarenih inozemaca. Kroz godinu dana straža je pregledala preko sto tisuća osobnih i teretnih vlakova i ispitala preko milijun i po putnika. Ustavila je i pregledala preko sto tisuća automobila i preko 30.000 ladja i drugih prevozila. Osim doseljeničke službe u pravom smislu riječi, pogranična straža je pomagala i carinarskim, poreznim prohibicijskim činovnicima.

Svega po malo

U smrt radi četiri koca.

U selu Novoselci poginuo je ovih dana Jure Ćurić radi jedne sitnice tako, da se čovjek čudi, kako je taj ljudski život postao malo vrijedan. Jure se je vraćao iz Bos. Dubice svojoj kući, a kad je prolazio mimo kuće Peje Ćurića, vidi ovoga, kako nešto radi pred kućom. Nazove mu Boga, ali ne proslijedi svoj put, već se zaustavi i zapita Peju, zašto mu je iz ograde izvadio tri kolca i četvrtog sjekirom sasjekao. Pejo mu na to odvrati, da mu je drago bilo. Neki zao duh Juri nije dao mira, te je izazvao Peju da mu pridje pa da će obračunati. Pejo nije bio lijen, te uzeo sjekiru i tako oboružan pošao prema Juri. Ovaj nije računao, da će se Pejo oboružati, pak je sad uvidio opasnost, koja mu prijeti. Za to poviče: «Udri me brate Pejo kud hoćeš, samo nemoj po glavi!» — A držeći da ga ne će smrtno ozlijediti, ako ga udari bilo gdje po tijelu, samo se je bojao udarca po glavi. Pejo mu je učinio po volji te ga nije udario po glavi, ali zato nemilosrdno posiječe oštricom sjekire po trbuhu tako, da se Jure srušio onesviješten na zemlju. Kroz pet časaka bio je već mrtav.

Mirosavljevo evandjelje.

Čuveno Mirosavljevo evandjelje, jedno od najstarijih spomenika srpske sredovječne kulture, nakon je više od 10 godina, što je čuvano u glavnoj državnoj blagajni, pred posebnim povjerenstvom otpečaćeno, te je dopušteno profesoru Vojislavu Štefanoviću, da ornamente i inicijale iz evandjelja kopira. Nakon toga će isto biti ponovno zapečaćeno i spremljeno u tresore glavne državne blagajne. Ovo je evandjelje napisano oko godine 1198. za kneza Miroslava, brata Stevana Nemanje, a čuvano je u samostanu Hilandaru, u Svetoj Gori. Kad je srpski kralj Aleksandar god. 1903. bio ubijen, nestalo je evandjelje netragom. Kad je 1915. godine srpska vojska bila na uzmaku, pokazao je tadašnjem prijestolonasljedniku Aleksandru to evandjelje neki čovjek, koji ga je prijestolonasljedniku i dao, a on ga je dao na čuvanje u glavnu državnu blagajnu, u kojoj je dosada i bilo.

Umoreni, za kojega se poslije šesnaest godina konstatiralo, da nije mrtav.

Javljaju iz Madrida, da je u selu Taranca pronadjen neki pastir, čije nenadano iščeznuće godine 1910. iz Osavege prouzrokovalo je osudu dvaju pastira na šesnaest godina teške tamnice. Sud je bio mišljenja, da su ova dvojica umorili nestalog pastira. Pastir se bio jednostavno preselio iz jednog sela u drugo. Oba nevino osudjena bit će odmah pušteni na slobodu i rehabilitirani. Oni su medjutim skoro potpuno izvršili svoju kaznu.

Otklanja oceve milijune da može i nadalje ostati slobodnom ciganom.

Romantični temperamenat i čeznja za slobodnim životom nagnalo je lijepu dvadesetgodišnju kćer jednog milijunera iz Munkacsa, malog grada u Karpatima, da otkloni udobnosti, što joj je pružilo bogatstvo ostavljeno od oca. Nedeljka Stegemann bila je sedamnaestgodišnja djevojka, kada su je neki cigani oteli. Ona je s njima putovala kroz mnoge krajeve zavolivši najprije slobodni život, a zatim crnog mladog ciganina. Godine 1923. prolazeći slučajno kroz Mumkacs, djevojka je prepoznata po roditeljima, ali nekoliko mjeseci proživivši u obiteljskoj kući pobjegne ponovno ciganima, koji su se nalazili preko granice. Ona se ovih dana ponovno povratila u Mumkacs i tamošnji rabin je upotrijebio svu svoju rječitost, da bi je nagovorio, da se vrati ocu. Molbe prijatelja i manifestacije naroda — čak je morala intervenirati policija, da umiri pučanstvo, koje je htjelo, da navali na ciganske šatore — bile su beskorisne: lijepa ciganka je odgovorila, da otklanja zauvijek pravo na očevo nasljedstvo, jer ništa na svijetu ne može da nadoknadi čar ciganskog života.

Čudnovati testamenat jedne stare djevojke

Iz Turina javljaju, da je u svoj testamenat unijela odredbe o tome, kako treba da bude sahranjena. Ovo su veoma čudnovate odredbe. Stara djevojka, bez sumnje zaslijepljena značajnim otkopavanjima u Egiptu, o kojima je toliko govoreno po sljednjih godina, tražila je, da ju njeni nasljednici odmah poslije njene smrti obuku u jednu crnu haljinu od svile, haljinu, koja je naročito za to napravljena po mjeri. Mrtvački sanduk mora da bude od prave orahovine i prostran. Pokraj lješine moraju da se stave svi nakiti pokojnice kao i izvjesna količina novca. Napokon sljetku, «na doseg njene ruke» dobra stara je željna da ima nekoliko butelja najboljega vina, čaše, kobasica, pečenog pileta, raznih slatkiša, čokolade, tanjura i nekoliko servijeta

Sjekirom ubio sina.

U selu Velika Ves, nedaleko Krapine, dogodio se ovih dana strašan zločin.

Nikola Sinković je prije dugi niz godina oženio ženu dobre kuće, s kojom je živio u dobru i u sreći, te je s njom imao i od srca poroda. Sin Stjepan poodraste, a ovih je posljednjih godina pomagao u gospodarstvu, te skoro vodio glavnu brigu oko kuće.

Medjutim ovoj obitelji umre ženska glava. Poslije ovog tužnog gubitka, kućedomaćin Nikola Sinković podade se pijanstvu i raspokućstvu. Poslije smrti svoje žene živio je u divljem braku.

Zbog toga je izmedju nove žene i sina Stjepana dolazilo često do sukoba, a uslijed ovog i do riječkanja te svadje izmedju oca i sina. Sukobi su se u porodici često dešavali, što je bez sumnje ogorčavalo život svoj trojici.

Sin Stjepan je tako posljednjih dana ponovo došao u sukob sa ocem, prigovarajući mu zbog priležnice, pijanstva i raspikućstva. Otac nije nikako mogao progutati, da mu sin toliko prigovara u njegovoj kući, i zbog toga se riješi, da počini zločin, da bi se tako riješio nepoćudnog sina.

Tako jedne noći Nikola ode tobože da spava. Sin mu Stjepan također legne i zaspi, a kad se otac uvjerio da mu sin spava, uzme sjekiru, približi se krevetu i oštricom ove zamahne po glavi nesretnog sina, koji odmah izdahne.

Iste noći nastane uzbuna. Seljaci dočuju krik i zapomaganje priležnice Nikoline, sjati se selo i pojedinci uhvate Nikolu i predadu ga žandarima.

15-godišnji majkoubojica.

U Reggio Calabria u Italiji dogodila se strašna drama. Petnaestgodišnje dijete, Dominik Anastasi, dočekao je majku kad je izlazila iz crkve, navalio na nju i izbio je nekoliko puta nožem. Ona je odmah izdahnula. Dijete se prijavilo policiji i izjavilo, da je osvetilo svoga oca. Majka nije bila vjerna ocu, koji od više godina živi u Americi i nije htio da se vrati u domovinu upravo radi nje. To je dijete tako ogorčilo, da je odlučilo da osveti očevu čast.

Rat muhama.

«Bojadišite kuhinje u svjetlo-plavoj boji»! Tako savjetuje dr. Nepos u reviji «Zdravlje i higijena u obitelji», jer je ta boja bolja od bijele u borbi protiv muha. Dva francuska prirodoslovca konstatirala su da muhe bježe od plave boje. Već su mnoge bolnice bojadisale svoje kuhinje u toj boji, a nedavno je u Argentini izdan zakon, koji sili tvornice maslaca i sira, da u plavoj boji imaju bojadisati sve prostorije u kojim se radi sa mlijekom.

Šala i razbibriga

Plovan je na selu spovida dicu. Na rašteļe je došao i mali Perić i počeja je povidati, ča je di učinija, koliko nidri grojza i svakov ukreja, koliko munještin petá i sve tako.

Kad je povida sve ča je zna, zapita ga je još plovan: «Drugo, mali, ne znaš niš?»

«Aj znan; ma tega ne ću povidati ni Van ni nenom!»

«Ča ne znaš, da na spovidi moraš reči sve. Šu, reci i to, da te morem odrišiti.»

«Benj, kad mora biti, reči ću Van i to, ma mi morate ubećati, da ne ćete nenon, nenom tega reči.»

«Budi zato siguran,» ga je mirlja plovan. «Uno ča ja čujen na spovidi, ne smim nikad nenon reči. Ča vas nisam toliko boti vadija to i na duntrini... Donke povidaj!»

«Dobro, ma bogoćoj, da komu rečete: ja znan jenu gnjizdu svrak na kaciji i Rimoljinah...»

— — — — — — — — —

Plovan ga ni stija sad vaditi, prike je bilo još čuda druge dice, ma iz toga je najbolje vidija, kako slabu pouku daju materi svojoj dici u virskih stvari. I zato je valje drugu nedilju održa z oltara starijin jenu propovid, kako nela rastumače dici ča je to grih, zašto se gre na spovid i kako valja da se spovidaju.

«Da mi se drugo ne zgoda, kako sad niki dan, di mi je jedan mali, kad san ga na spovidi pita, ča još zna, odgovorija, da zna još jenu gnjizdu svrak...»

Mali Perić je bija u crikvi i kad je čuja, ča to plovan povida, zavika je na glas, lipo plačući od jada:

«Ča nis ja valje reka, da ćete hi povidati. Joh, je meni, brižne moje svrake, sad hi sve selo zna...»

Se razumi, da se je sva crikva počela smijati kako munjena.

Dopis Uprave.

Molimo onog našeg preplatnika iz Rovinja, koji nam je je pisao 15. ov. mj., da nam se ponovno javi uz oznaku imena, jer na primljenoj dopisnici nijesmo mogli razabrati koji pišće.

Berseč 82. Uredjeno kako ste nam pisali.

Anton Sazanić Cres. Preplatu smo primili.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

POZIV
na
glavnu skupštinu
Veprinačkog društva za štednju i zajmove
koja će se obdržavati
dne 11. aprila 1926. u 10 sati prije podne u kući br. 1.

DNEVNI RED:

1. Čitanje zapisnika posljedne glavne skupštine;
2. Izvješće upravnog i nadzornog odbora;
3. Čitanje izvješća revizora Zadružne Zveze;
4. Zaključak glede uporabe čistog dobitka;
5. Izbor upravnog, nadzornog odbora i pomirbenog suda;
6. Slučajni predlozi.

U Lovranu, dne 19. marta 1926.
RAVNATELJSTVO.

POZIV
na
XXII. glavnu skupštinu
Lovranskog društva za štednju i zajmove
registr. zadruga na ograničeno jamčenje
koja će se obdržavati
dne 28. marča tek. god. u 16 sati, u kući gosp. Ivana Blagara u Veprincu.

DNEVNI RED:

1.) Čitanje zapisnika prošlogod. glavne skupštine;
2.) Izvešće upravnog odbora o djelovanju zadruge u god. 1925.;
3.) Izvešće nadzornog odbora o računu za god. 1925.;
4.) Čitanje revizijskog izvešća;
5.) Odobrenje zaključnog računa za god. 1925.;
6.) Izbor upravnog i nadzornog odbora, te pomirbenog suda;
7.) Slučajnosti.

U Veprincu, dne 16/3. 1926.
ODBOR.

Opaska: U slučaju, da ne bude dostatan broj prisutnih članova u gori označeno doba, glavna će se skuština obdržavati isti dan po sata kasnije, bez obzira na broj prisutnih članova u smislu § 50. društvenih pravila i § 32. zadr. zakona.

Broj 13 | Poštarski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) | U Trstu, 1. aprila 1926. | Pojedini broj 25 cent. | God. IV.

„Istarska Riječ“
izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za nauku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Zapljena „Istarske Riječi“

Posljednji broj «Istarske Riječi» bio je zaplijenjen. O toj zapljeni dobili smo pismeni dekret, koji glasi ovako:

KR. PREFEKTURA TRŠĆANSKE POKRAJINE

U Trstu, dne 25. marta 1926.

Broj 82-4298.

Prefekt tršćanske pokrajine

vidjevši hrvatski tjednik «Istarsku Riječ» br. 12 od 25. marta 1926.;

smatrajući, da članci «Naši mladji» i «Starom stazom — novom snagom!» sadržavaju tendenciozne bilješke, koje su kadre da uzbune duhove uz pogibao za javni red;

obazrevši se na postojeće naredbe o štampi i čl. 3. općinskog i pokrajinskog zakona br. 148 od 4. februara 1915.;

naredjuje:

da se zaplijeni hrvatski tjednik «Istarska Riječ» br. 12 od 25. marta 1926.

Izvršenje ovoga dekreta povjereno je kr. kvesturi u Trstu.

(Pečat) **Podpis: Prefekt: GASTI.**

Muka Gospodina našega Isukrsta...

Velika Nedjelja!

Tužni dani...

Dolaze nam u pamet ona prošla vremena, kad smo u svim našim crkvama nesamo slušali nego i razumijevali, što se o Isusovoj muci i smrti pjevalo i propovijedalo. Svi oltari zastrti, crkva sva u tmici, samo u jednom kutiću bilo je nešto svijetla: Sveti Grob.

Na propovijedaonici kakav dobri narodni svećenik govori o krvavoj Kalvariji.

Crkva puna svijeta. Svi slušaju sabrano i skrušeno. Mnogi plaču.

Počeo bi sa Svetom Večerom, na kojoj je pala teška riječ o izdajstvu Jude Iškariota.

— Koji umoči sa mnom ruku u zdjelu, onaj će me izdati — rekao je onda Isus.

I uistinu: malo zatim ode Juda, da izda svoga Božanskoga Učitelja. Svijet je i prije onog časa prezirao izdajice. Otkad je pak Juda počinio ono užasno zločinstvo, svi su Bogu mili ljudi na svakoga izdajnika udarali — prokletstvo. I otada je proket i onaj, koji izda brata svoga i onaj koji izda prijatelja svoga i onaj koji izda narod svoj!

I dobri bi narodni svećenik nastavio da priča, kako je Isus otišao zatim sa svojim učenicima u selo Getsemani. I reče najmilijim učenicima svojim: — Žalosna je duša moja do smrti; počekajte ovdje i stražite sa mnom. I otišavši malo, pade na lice svoje moleći i govoreći: — Oče moj, ako me ne može ova čaša mimoići, neka bude volja Tvoja!

I dok je molio znojio se, znoj pak njegov bijaše kao kaplje krvi, što padahu na zemlju. To je bila prva krv, što ju je Božanski Učitelj dao za spasenje ljudi. Evo tu, na Gori Maslinskoj počinje muka i trpljenje Sina Božjega. Tu počinje njegov žalosni križni put, koji će se završiti njegovom smrću na drvu križa.

I dobri narodni svećenik govorio je dalje, i pričao, kako se sada umiješala i rulja Isusovih dušmana, prosta, zaslijepljena svjetina, ona ista, koja je nekoliko dana prije po ulicama Jerusalimskim klicala: Hozana sinu Davidovu!

Otkad je Juda svojim izdajničkim poljupcem dao vojnicima znak, da Isusa uhvate, svjetina je uvijek uza nj. Ona ga okružuje i u času, kad Isus stoji pred Pilatom i kad je pita, hoće li da joj pusti utamničenoga Barabu ili Isusa, svjetina, zavedena i zasljepljena od Isusovih protivnika, poče vikati: — Neka Baraba izadje na slobodu, a Isus nek se raspne!

Poncije Pilat, kukavni sudac, od straha, da se drugima ne zamjeri, pusti Barabu slobodna, a Isusa odsudi, da se raspne.

Ime toga kukavnog suca ostat će za sve vijekove mrsko i prezreno kao i uspomena svakoga čovjeka, koji kroji pravdu ne po zakonu ni po najboljoj savjesti svojoj, nego po zapovijedi drugih.

Nato zlotvori svukoše Pravednika i obukoše mu za porugu skerletnu kabanicu. I opleli su vijenac od trnja i metnuli mu ga na glavu i dali mu u ruku trstiku. Onda počeše skakati oko njega, rugati mu se, pljuvati na nj, a da ga većma izmuče, udarali su ga trstikom po trnovu vijencu, tako da mu je sa čela krv curila.

A Isus je sve to strpljivo podnosio. I cijeli onaj Njegov put na Krvavu goru Kalvariju najuzvišeniji je dokaz silne strpljivosti i dobrote. Kao da je tom svojom božanskom strpljivosti Isus htio da dade ljudima primjer, kako se moraju i oni vladati, kad dodju u tužnu zgodu, da ih drugi muče, tlače i na križ razapinju.

Onda navališe na nj težak križ, na kome će da ga raspnu. Težak križ: Isus pada tri puta pod njime... Šimun Cirenejac pomogao mu, da ga ponese i Bog ga je zacijelo blagoslovio, kako će blagosloviti i svakoga, koji pomaže one, što stradaju.

I došavši na vrh Kalvarije, pribiše ga na križ, a onda razdijeliše haljine njegove. Još je Isus i na križu našao snage, da obrati Bogu jednoga od one dvojice razbojnika, da se pomoli za one, koji ne znadu, što čine i da ljubimcu Ivanu preporuči ono, što mu je na zemlji najmilije bilo: Majku svoju.

U neke, kad se osjetio sâm i kao od svih ostavljen izusti: — Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio? — ali to ne potraja dugo: Isus je kod svih onih svojih strašnih patnja vidio svoje skoro uskrsnuće i on je, znajući to, mirno i bez žalbe pretrpio i najposljedniju, najgrozniju muku. Preporučivši Bogu Ocu svoju Božansku dušu, nagne glavu, povika iza glasa i izdahne.

I dobri, narodni svećenik nije htio da tu završi svoju propovijed. On je tražio i našao riječi, kojima je razvedrio lica svojih ražalošćenih slušaoca. Uzeo je da im govori, kako su sve one Isusove muke bile potrebne, da se izvrši veliko od Boga obećano djelo Spasenja. I govorio je dobri narodni pastir, da su više puta i najveće muke i najveće žrtve potrebite, da ljudi dodju do svoje bolje sreće, zato da se niko ne smije plašiti ni patnja ni stradanja, jer za olujom dolazi Sunce, a za grdnim mrakom svijetli dani Uskrsnuća.

U to ime želimo i mi našemu narodu, da po mogućnosti veselo i zadovoljno sprovede ove vazmene blagdane!

Razapeti Hrist

Proleće je u zraku, u travama i na vodama. Budjenje je u životu, a život je u budjenju, mlad nov i svež. Uskrs je u prirodi, u snagama i u krvi. U bojama i u suncu. Na rumenim brazdama, na obesnim valovima i u proletnom vetru.

Svugde je proleće i Uskrs.

Samo ga nema na staroj i večnoj cesti, kojom svet gazi iz danas u sutra, iz veka u vek, iz naraštaja u naraštaj. Na toj izgaženoj cesti nema proleća ni Uskrsa.

Svaka je zlatna zraka mladoga sunca, koja na nju pane oskrvnuta. Tvrda je i mrska. Na njezinim rubovima ne cvatu živice, na koje bi sele proletne ptice.

Ide čovek tom cestom i nosi grubu misao i gradi grubu odluku. Tako je išao i pred stotinu godina, a tako će ići i do stotinu godina.

Putuju tom cestom zlo srce i stisnuta pesnica. Kletva i mržnja. Čovek, koji nije uspeo, da u sebi nadje vrednost, zbog koje je Veliki Hrist razapeo sebe, ganja pred sobom brata i čoveka.

Tera se tom cestom narod s narodom u bratoubilačkoj nakani.

Ta je cesta beskonačni križni put. Po njem ganja još uvek svet Hrista, da ga razapne stotinu puta na dan, na veliki večni križ.

I dok proleće, kao velika svetla ptica, peva Uskrsnuće nema Uskrsa u srcu čoveka, u dušama ljudiju, u savesti sveta...

Ivo Mihovilović.

NARODNO VIJEĆE

Tako bi se imala nazivati ona organizacija, u kojoj bi se okupljali predstavnici svih slavenskih grupa u Italiji. Samo je pitanje, da li ima ta ustanova praktične valjanosti i da li je mi istarski Jugosloveni uopće možemo zagovarati i nastojati da se oživotvori.

Istarski Hrvati preživjeli su u prošlosti dosta crnih momenata. Njihovi svjetli dani bili su rijetki.

Konačno je Providnost Božja dala Istri biskupa Dobrilu, plemenitog čovjeka i sina ove kršne Istre. Nije bio sluga ni Beča ni Rima. Njemu je bilo glavno, da svoj narod osvijesti, kulturno izobrazi i ekonomski podigne. Tom cilju je posvetio sve svoje sile. U toku nekoliko godina uzgojio i okupio je oko sebe lijepu četu narodnih radenika, koji su radili u njegovom duhu. Bilo je medju njima advokata i profesora, svećenika i učitelja, ali nikada nije došlo do svadje, jer nisu poznavali tudjinskog tutorstva, lične ambicije i mržnje. Svima je lebdila pred očima samo opća, narodna korist, a ne korist vlastitih džepova.

Blagodareći njihovom radu, Istra se u dvadesetak godina sasvim preporodila. Jugoslovenski narod u Istri prestao je biti ono obično krdo, kojim može svak da radi što hoće.

Naši protivnici odmah su uvidjeli, da narodni preporod u Istri za njih znači posvemašnja propast, pa su pod svaku cijenu htjeli razbiti naše narodne redove. Ali nijedno im sredstvo nije ništa pomoglo. Konačno su — pomoću izroda Krstića — počeli izdavati «Pravu Našu Slogu», misleći da će tim listom zavaditi naš narod i odvratiti ga od svojih vodja. Ali narod im nije išao na lijepak, nego je još odvažnije išao onim putem, koji su mu zacrtali njegovi narodni prvaci: Dobrila, Vitezić, Mandić, Spinčić, Laginja, Trinajstić, Zuccon i dr.

Medjutim dok se je naš narod u Istri borio za svoja nacijonalna prava, dotle su Slovenci u Gorici i Kranjskoj vodili medju sobom žestoki kulturni boj, koji im nije donio baš najboljih plodova. Zatim su odlučili, da taj boj prošire i na Istru. Ali unatoč svih nastojanja klerikalni pokret u nas nije mogao da zahvati jači korijen. Naš divni narod bio je još onda uvjeren, da je svako cijepanje njegovih narodnih redova štetno i smrtonosno, pa je energično otklanjao klerikalni pokret, koji je i onako suvišan, kad se zna, da je u svakom Istraninu duboko uvriježen kršćanski osjećaj. Kako je mislio narod, tako je mislilo i njegovo narodno svećenstvo.

I tako je Istra bila poštedjena od glupog i štetnog kulturnog boja.

Napokon je došao svjetski rat, koji je promjenio geografsku kartu Evrope. Naše pokrajine, Istra, Trst i Goričke, bile su dodijeljene kraljevini Italiji. Hrvati i Slovenci su se najedamput našli u novom položaju, pa su se godine 1919. ujedinili u političkom društvu «Edinost».

Svak je očekivao, da će naš narod u ovoj teškoj kušnji biti poštedjen od predratnih trzavica i da će ga njegova malobrojna inteligencija voditi u bratskoj slozi i ljubavi. Ali čovjek obično snuje, a Bog odredjuje. Tako je bilo i ovoga puta. Idealisti su mislili jedno, a klerikalni smušenjaci — drugo.

Gorički su klerikalci pod pokroviteljstvom Don Sturza u najtežem momentu, kad su najveći udarci padali po našem narodu učinili raskol. Neupućeni su svijet varali i varaju, navodno da opsjene prostotu, da su to uradili zbog «vjere i crkve». Medjutim tko je i malo informiran o njihovom radu, taj zna, **da su kod raskola igrali veću ulogu drugi osobni interesi.** Farizeji su bili prije, Farizeji su i danas. Inače kako da tumačimo pisanje «Goriške Straže», koja se izrugava Edinjašima zbog njihove pobožnosti!?

Kasnije su pomoću par usijanih glava unijeli taj spor i u našu Istru.

Od tada neprestano blate naše najbolje ljude po svojim novinama i šire otrov medju narodom. Naš nacionalizam ili narodnost nazivlju vraškim djelom («Mali list»). Služe se svakojakim sredstvima, dozvoljenim i nedozvoljenim. U svojoj crnoj raboti nemaju ni malo poštenja. Laž im je glavno orudje, kojim operiraju. Ulagivaju se i samim protivnicima našega naroda. A svoje nepošteno i protunarodno djelo pokrivaju sa plaštem vjere, samo da lakše zavaraju naše jadnu sirotinju!

Ali naš je narod u Istri odmah opazio njihovu golotinju. Uvidio je naš čestiti narod, da tu nisu po srijedi kršćanska načela, koja on duboko nosi u svojoj duši i kojim se svi mi klanjamo, već lične koristi pojedinih usijanih glava i njihove političke špekulacije, pa nije htio da ih slijedi. Kaošto ih nisu htjeli da slijede istarski Jugosloveni, tako nije ni njegova malobrojna inteligencija: narodno svećenstvo i učiteljstvo. I tako cijeli naš narod u Istri — osim malene iznimke — slijedi svoju «Istarsku Riječ» i svoje narodne vodje, koji idu stopama njegovih prvih preporoditelja i dobročinitelja.

U posljednje vrijeme opažaju se isti znaci i u Goričkoj. I tamo je narod uvidio, da je prevaren, pa ih ostavlja. To ne mogu da zapriječe ni najbjesniji napadaji klerikalne štampe. «Il tempo è galantuomo!»

Konačno su i sami klerikalci uvidjeli, da im narod okreće ledja i da je sit njihovih laži, pa su odabrali drugu **taktiku.** Počeli su naime zagovarati ideju, da se osnuje Narodno Vijeće za sve Slavene u Italiji. Svoj predlog su opravdavali time, da je to jedina instanca gdje mogu da se nadju svi Slaveni na zajedničkom radu.

Da li je pak moguće ustanoviti Narodno Vijeće kao vrhovnu instancu za sve Slovene u Italiji? — Ne, nije! A nije moguće zato, što imademo medju Slavenima u Italiji i slavenskih komunista, slavenskih socijalista, slovenskih klerikalaca i slovenačkih fašista. (Ovih posljednjih ima u hrvatskom djelu Istre vrlo malo, dok ih u slovenačkim krajevima ima prilično veliki broj.) Svi ti, iako su Slaveni, imaju posebne i različite programe. **Duša i svijest nije svima jugoslovenska.** U ekonomskim stvarima jedino bi sudjelovanje bilo moguće do stanovite granice, t. j. dotle, **dok ekonomska organizacija ne bi služila kao baza za politički rad.** Preko te granice je sudar neizbježiv.

Da li je moguće ustanoviti Narodno Vijeće specijalno sa klerikalnom strankom? — Sudeći po dosadašnjim iskustvima, a prošlost je škola za budućnost, moramo nažalost reći, da nije moguće ni snjima ustanoviti jedne takove vrhovne instance, koja bi imala i ozbiljna pitanja da riješava. Ta stranka se je posvema diskvalifikovala u našem javnom životu radi dvoličnosti svojih vodja. Osim toga je i suvišna, jer nije nastala iz nikakvih narodnih potreba, nego samo iz ličnih potreba i ambicija nekoje gospode. A to vrijedi osobito za Istru. Zar možda nije tako?

Uostalom njima i onako nije stalo do složnog narodnog rada, kao ni do naše nacijonalne stvari. O tome smo se već odavna uvjerili prigodom jednog razgovora sa jednim gospodinom, koji ne stoji daleko od njihovog stranačkog «oberkomanda» i koji nema tamo zadnju riječ. Taj gospodin nam je rekao: «...Mi radimo sistematski. Hoćemo da zauzmemo jednu poziciju za drugom. Sada moramo isiliti ustanovljenje Narodnog Vijeća, da dodjemo na... vlast, a zatim ćemo nastojati da odstranimo iz političkog života sve nacionalne elemente!»

Obrazovati s takovim ljudima Narodno Vijeće znači legitimirati jedan pokret bez narodnog temelja, priznati im jedan položaj, što ga nemaju i koji njima ne pripada, te otvoriti širom vrata klerikalnoj kuzi, koja je već toliko slavenskih sinova i ovdje i drugdje otudjila Slavenstvu i metnula ih pod kuratelu antinacionalne ideje. Štaviše — Narodno Vijeće je moguće samo sa karakternim i ispravnim ljudima, koji ne misle da je u politici dozvoljen svaki lopovluk. Takove ljude bi trebalo prije

svega izbaciti, a tekar onda bi se dalo raspravljati o jednom sudjelovanju, iz kojega bi se — kako već spomenusmo — morala isključiti pitanja najozbilnije naravi, jer prošlost je škola za budućnost.

Što se pak specijalno tiče istarskih klerikalaca, moramo napomenuti, da ta grupa u Istri — iako ima tu i tamo kakvog pristaša iz specijalnih interesa — nije takova, da bi se mogla smatrati ikakvim faktorom. Jer ako neko za svoju zabavu i za svoju ambiciju izdava svoj list, to još ne znači, da ima narod za sobom. I Krstić je izdavao svoju «Pravu Našu Slogu», a nikoga nije imao za sobom. Naš narod je jedinstven i složan, pa se ne da varati od nikoga, već slijedi svoju «Istarsku Riječ» i njezinu politiku. Za narodom treba da se povedu i gospoda. Samo treba da prije polože oružje, da se otresu tudjeg upliva, kaošto i upliva goričke gospode. Dok to ne učine, nema ni govora o zajedničkom radu. Na dvjem stolicama nije moguće sjediti. Treba se odlučiti na lijevo ili na desno. Ili — ili! To neka dobro zapamte oni, kojih se tiče. Istrani nemaju ništa da traže u Gorici, a niti Goričani u Istri. Istra — Istranima!

Jedan korak natrag

Pred '20. dana imala je Liga Naroda svoju završnu sjednicu, na kojoj su predstavnici pojedinih država izrazili žaljenje zbog toga, što se nije postigao sporazum.

I tako se konferenca u Ženevi razišla — neobavljena posla! Ova kobna vijest teško se je dojmila cijelog svijeta zbog teških posljedica, koje bi mogla da imade ne samo u Ligi Naroda, već i u izravnim odnosima medju državama. I čudnovato je, da se ova katastrofa u Ligi Naroda dešava upravo u času, kad su je najveće nade pratile i kad je izgledalo, da se je znatno približilo svojim ciljevima. Glavna točka ovog nesretnog izvanrednog zasijedanja bila je primitak Njemačke u Ligu Naroda, a s time i učvršćenje njegovo i konačno priključenje Njemačke politici ostale Evrope. Za to je razočaranje tim veće nakon neuspjeha. Ne samo što njemačka nije primljena u Ligu Naroda, već sukob što ga je izazvala u Ženevi, pogoršao je njezine odnose prema saveznicima, stavivši na kocku već postignute uspjehe u Londonu i Lokarnu. Najgore pak od svega jest poremećenje harmonije i sloge medju državama u Ženevi, koje su istupile u grupama sa specifično nacijonalnim zahtijevima, skoro bez ikakova obzira na politiku i ciljeve Lige Naroda. Skupština zastupnika mira i bratstva medju narodima, počela je da se pretvara u babilonsku kulu, pa je valjda učinjeno najbolje što su se primitak Njemačke i s time skopčani sukobi odgodili za jesen, prije nego li se sve kompromituje.

Ipak, dok su predstavnici većine država, a naročito Briand i Chamberlain, pokazali mnogo gibivosti i koncilijantnosti, u nastojanju da približe i izglade suprotnosti, dotle su njemački delegati ostali nepopustljivi i tvrdokorni do skrajnosti, unijevši u mirnu atmosferu ženevskih vijećanja duh neprijaznosti i nepopustljivosti. Na njima je krivica što nije mogla da prodre nijedna kompromisna formula, te što se u zadnji čas i Brazil postavio na nepopustljivo stanovište. Da se spasi Liga Naroda od teškog udarca, koji joj se pripremao, Švedska, Čehoslovačka i Belgija stavile su u zadnji čas na raspoloženje svoja mjesta u Savjetu. Jedno od tih mjesta imalo se dati Poljskoj i tako je ova mogla ući u Savjet bez potrebe njegove reorganizacije, kojoj su se Nijemci odlučno opirali. Ali ni to nije bilo dovoljno, jer je duh nesloge i tvrdoglavosti toliko prevladao, da je preostajao još jedini izlazak, da se delegati razidju svojim kućama i da se prepusti vremenu neka ono izgladi opreke.

Najveću krivicu za neuspjeh nosi Njemačka. Njezini su delegati pokazali, da im je mnogo više stalo do nacijonalističkog raspoloženja u zemlji nego do sudbine Lige Naroda. Shvatljivo je i naravno što Njemačka hoće da popravi svoj politički položaj i da zadobije natrag barem znatan dio izgubljene političke moći. A to je moguće jedino promjenom položaja odredjenog joj mirovnim ugovorima. Ali jednako je shvatljivo i naravno, da i saveznici, koji koji su sa tolikim žrtvama izvojevali prošli rat, osiguraju postignute prednosti, i ne dozvole brzo i jako političko ojačanje pobjedjenog neprijatelja, koji i suviše jasno pokazuje, da se ne bi mnogo žacao da zagazi u novo krvoprolića, kad bi samo imao izgleda u uspjeh. U ovomu je jezgra sukoba u Ženevi, jer saveznici dozvoljavaju Njemačkoj ojačanje njezina položaja, ali uvijek u stanovitim granicama, stavljajući joj protutežu u svakom pogibeljnijem istupu. I ovog puta, u očekivanju da će Njemačka u Ligi Naroda poduzeti korake, kako da popravi granice na račun Poljske, htjelo se dati mogućnost ovoj zadnjoj, da se u samom Savjetu Lige Naroda mogne braniti i križati njemačke puteve. Njemačka, naprotiv, hoće da ubrzanim korakom ide svojim ciljevima, bez obzira na interese cjeline. A posljedica je svega toga bila — zastoj i korak natrag.

Skrižaljka o dušobrižništvu

u Porečko-Puljskoj biskupiji.

Dekanat	Dušobrižničko mjesto	U predratno doba: Broj duša	Propovijed i nauk kršćanski vršio se je: talijanski	hrvatski	mješovito	Broj dušobrižnika: talijana	hrvata	Pozna hrvatski: dostatno	nedostatno	Služba: popunjena	nezauzeto	Apsolutna potreba hrvatskog jezika	U posljeratno doba: Broj duša	Propovijed i kršćanski nauk vrši se: talijanski	hrvatski	mješovito	Broj dušobrižnika: talijana	hrvata	Pozna hrvatski: dostatno	nedostatno	Služba: popunjena	Služba: [illegible]
Poreč	Poreč	4277			1	5			5	1		1	4565	1			5			5	1	
	okolica	1447									1	1	1567									
	Tar	2125		1		1			1	1		1	2280	1			1			1	1	
	Sv. Lovreč Pazenatički	2302			1	1	1	1	1	1		1	2446			1	1		1		1	
	Novaves	1574		1		1		1		1		1	1723	1			1			1	1	
	Žbandaj	1266		1		1			1	1		1	1250		1		1		1		1	
	Fuškulin	980		1			1			1		1	1309		1				1			
	Funtane	780		1		1		1		1		1	776	1			1		1		1	
	Geroldija	650		1							1	1	665		1							1
	Baderna	1207		1			1			1		1	1341									
	Vrsar (Orsera)	1729	1			1				1			1900	1			1				1	
	Ukupno	18337	1	7	2	11	3				2		19552	5	3	1	11					3
Rovinj	Rovinj	13578	1			9				1			10335	1			9				1	
	Balje (Valle) sa okolicom	2275	1			2							2517	1			2					
	Krmed i Golaš	442							1			1	442							1		1
	Ukupno	16295	2			11						1	13294				11					1
Kanfanar	Kanfanar	2714		1		1	1	1	1	1		1	3038			1	1		1		1	
	Barat	523		1							1		602									1
	Svetvinčenat	3414		1		1		1		1			3232	1			1		1		1	
	Rovinjsko selo	910		1		1		1		1			800	1						1		1
	Ukupno	7561		4		3	1				1		7672	2		1	2					2
Motovun	Motovun	1762	1			4				1		1	1762	1			2				1	
	okolica i Sv. Bartul	807		1							1	1	807							1		1
	Berkač	464			1	1			1	1		1	515	1			1			1	1	
	Kaldir	726		1			1			1		1	801		1		1		1		1	
	Karojba	628		1			1			1		1	650		1			1			1	
	Novaki	885		1			1			1		1	955		1			1			1	
	Rokotule	360		1			1			1		1	401		1			1			1	
	Sv. Vital	881		1			1			1		1	985									1
	Montrilj	585		1		1		1		1		1	483		1			1			1	
	Sv. Ivan	1660		1			1			1		1	1637		1			1			1	
	Višnjan	2611		1		2		1	1	1		1	2722	1			2		1	1	1	
	Bačva	918		1		1			1	1		1	947	1						1		1
	Sv. Nedilja	754		1		1		1		1		1	704	1			1			1	1	
	Vižinada	978			1	3		1	2	1		1	978	1			2		1	1	1	
	okolica	1492											1519									
	Kaštelir	1451		1			1			1		1		1			1			1	1	
	Ukupno	16962	1	12	1	13	7				1		17353	7	6		10	5				3
Pula	Pula	41000			1	4	1	1	4	1		1	40000	1			5			5	1	
	Altura (Gorica)	838		1			1			1		1	948		1			1			1	
	Premantura	2259		1		1		1		1		1	2300	1			1		1		1	
	Pomer	623		1			1			1		1	627	1			1			1	1	
	Medulin	1420		1			1			1		1	1288	1								1
	Ližnjan	915		1			1			1		1	838			1	1		1		1	
	Šišan	1494			1	1			1	1		1	1341	1			1			1	1	
	Štinjan	724		1			1			1		1	712	1						1		1
	Loborika	243		1			1			1		1	220		1			1			1	
	Montić	216		1							1	1	252								1	1
	Galežana i	1651	1			2			2	1		1	1218	1			2			2	1	
	Veliki Vrh	910											910									
	Fasana i	1148	1			1			1	1		1	1210	1			1			1	1	
	Brioni i Peroj																					
	Ukupno	53441	2	8	2	9	7				1		51864	8	2	1	12	2				3
Vodnjan	Vodnjan	6785	1			5		1	4	1			7201	1			5		1	4	1	
	Juršići	1126		1			1			1		1	1211		1							1
	Barban	729		1			1			1		1	755		1			1			1	
	Šajini	585		1			1			1		1	619		1							1
	Porajana	1646		1			1			1		1	1692		1							1
	Majka Božja od Zdravlja	592		1			1			1		1	625		1							1
	Filipana	1103		1			1			1		1	1132		1			1			1	
	Rakalj	957		1			1			1		1	1135		1			1			1	
	Mormoran	1646		1			1			1		1	1769		1			1			1	
	Marčana	1122		1			1			1		1	1223		1		1		1		1	
	Kavran	275		1			1			1		1	301		1							1
	Ukupno	16566	1	10		5	10						17663	1	10		6	4				5
Labin	Labin	1840			1	3			3	1		1	1410	1			2			2	1	
	okolica	606											1156									
	Plomin	1914		1		1		1		1		1	1995		1		1		1		1	
	Sv. Nedelja	2887		1		1		1		1		1	3596			1	1		1		1	
	Sv. Martin	3224		1			1			1		1	4125		1		1		1		1	
	Sv. Lovreč-Predubac	1680		1			1			1		1	1760		1							1
	Skitača	1572		1			1			1		1	1880		1			1			1	
	Ukupno	13723		5	1	5	3	2					15922	1	4	1	5	1				1

Sveukupno stanje:

Dekanat	I. prije rata – Propovijed i kršćanski nauk: samo talij. – koliko mjesta	samo talij. – broj duša	samo hrvat. – koliko mjesta	samo hrvat. – broj duša	mješovito – koliko mjesta	mješovito – broj duša	nikako – koliko mjesta	nikako – broj duša	Broj duša ukupno
Poreč	1	1729	7	8582	2	8026			18337
Rovinj	2	16295							16295
Kanfanar			4	7561					7561
Motovun	1	1762	12	12266	2	2934			16962
Pula	2	3709	8	7288	2	42494			53441
Vodnjan	1	6785	10	9781					16566
Labin			5	11277	1	2446			13723
Ukupno	7	30280	46	56705	7	55900			142885

Dekanat	II. poslije rata – Propovijed i kršćanski nauk: samo talij. – koliko mjesta	samo talij. – broj duša	samo hrvat. – koliko mjesta	samo hrvat. – broj duša	mješovito – koliko mjesta	mješovito – broj duša	nikako – koliko mjesta	nikako – broj duša	Broj duša ukupno
Poreč	5	12341	3	3424	1	2446	1	1341	19552
Rovinj	2	13294							13294
Kanfanar	2	4032			1	3038	1	602	7672
Motovun	7	10634	6	4927			2	1792	17353
Pula	7	48318	2	1168	1	835	2	1540	51864
Vodnjan	1	7201	10	10462					17663
Labin	1	2566	4	9760	1	3596			15922
Ukupno	25	98356	25	29741	4	9918	6	6260	143320

Ljubavlju k istini!

Od Velikog Petka do Uskrsnuća

Danas je kao što je bilo nekada. Život na je borba ostala ista. Samo s drugim sredstvima. I danas se poradja život da se ne bi pretrgnula nit ljudskog napretka. Kao i nekada. Borba se vodi, da bi se uljepšao život i pospješio napredak.

Ali, u životu, ono što je od pamtivijeka bilo najviše ljudsko i što je čovjeku najviše vijekovječilo, bila je bol. Bol ljudska, koja nema granice, kojoj se često podleže i s kojom se triumfuje. Bol, koja poradja i stvara najveća djela, produzuje život i uljepšava ljudsku borbu. To je, oduvijek, bilo ono što čovjeka spasava od samog sebe, od svih njegovih svirepih, primitivnih nagnuća i diže višim osjećanjem, poletima. Čovjek bolom spasava svoje najljepše duševne vrijednosti, jer preko nje upoznaje sebe, otkriva vlastitom sebi svoju ljepšu unutrašnjost. I on, duboko, zaviruje u svoju ljepotu i u njoj crpi snagu, ne samo za život, za životnu borbu, nego za nešto još veće, uzvišenije: bol ga preporadja za plemenita djela, kojima dariva svoju dušu. I on upoznaje uzvišenost samoprijegora, čovječnosti, te postaje, tako, sve vidovitiji, jer sve dublje upoznaje onu pravu medalju života: istinsku sliku, krvavu sliku gorčina, patnja i muka.

I kroz to svoje životno čistilište penje se na više, diže se svojim osjećanjem, sve dubljim i grozničavijim. I za njega svaki kucaj života postaje sudbonosan, jer u njemu prepoznaje sebe, svoga bližnjega, prirodu samu, vječnost života.

Tako se, eto, otkrilo najveće čovječje blago, koju zovemo ljubavlju i čime se povezala ljudska zajednica, i tako sebe uzdigla na viši stepen duševne zajednice, ljudskog oduhovljavanja, sretnog obogaćivanja vječnim dobrima duha.

Danas kao i nekada. Ljudima je potreban, najpotrebniji Veliki Petak, da bi osjetili, u svojoj poniznosti, ta svoja i naslijedjena i otkupljena dobra preskupim žrtvama i bolima. Nikad u godini čovjek ne obilazi crkvu sa toliko ganuća i vrlo tople osjećajnosti, koliko na dan smrti Najvećeg Čovjeka. Sve se, tada, slaže u jedan bezgraničan vez suza, molitve, skrušenosti, bogobojaznosti i preduboke vjere. Zašto baš toliko osjećaja pred grobom Spasitelja, kome se poklanja toliko bogatstva duševnih rana ljudskih, najintimnijih ispovijedi ljudskih? Jer u Njegovom je bolu simbolizovan najljepše sam ljudski lik, s najizrazitijim upečatkom životne krute borbe, jer je u Kristovom mučeništvu najistinskije ovjekovječeno samo bivstvo ljudsko, samo bivstvo života. U prvim se trzajima radja ljepota sunca. U prvim se mukama stvara najzanosniji potez ljudskog djela: kad se smješi zora, kad rudi dan — zvone zvona Božjeg pozdravljenja svakoj ljudskoj duši. Ima li čega ljepšeg od tog svitanja? Kad čovjek osjeća svoj preporod i svoje oduhovljavanje, uzdizanje svoje životnosti nečim vrhunaravnim, višim što natkriljuje naše moći, daje nam time šireg vidjela što dušu liječi i spasava? Ima li veličanstvenije duhovne svečanosti od Kristovog uskrsnuća?

Tako se gomilaju mase žena, djece, staraca, ljudi pred grobom da se pomole svome unutrašnjem spasenju, da ishode snage za ljubav, za usrećivanje ljubavlju sebe i drugih, za novo ispaštanje i razapinjanje. Jer najveći križ Boga križ je naš svagdanji, kome prinosimo svoj najljepši dar, svoje duboko poklonstvo. I vidimo tek tu, u svojoj skrušenosti ovu istinu, duboku kao što je vječnost: Bolom se osvjetljava ljudska pomrčina, tama života. U toj tami zasjaju luči otkrivenja, duševnog saznanja, otkupljenja. I ta pojedina luč pojedan je vrlo spasonosan putokaz ka ljubavi neiscrpnoj ljubavi ljudskoj. I opet, bolom se u sjaju i šarenilu života ukažu vrlo crne mrlje, one strahotne aveti, one neke usudne opomene: i preobražava se sve to u osjećanje, odjednom vrlo živo, najšire, jer se kroz te crne katastrofe duše skida veo prolaznosti, ispraznosti sa Križa Svijeta.

To su naši dnevni snovi za boljim životom, koga svi naslućujemo, a ne možemo da doživimo, kome se najstrasnije svetimo, makar samo časovitim doživljavanjem vlastite unutrašnjosti, najponiznije predajemo. Svi se nadamo spasu. Svi tražimo nov put. Svi čeznemo za višim. I to je ta neumrla ljudska duša, koja hlepi k ljepšem životu, svojemu sve višem usponu, nekud u Vječnost, u Božanstvo. To su naše jutarnje sanje, naše najdragocjenije sanje. To je naš znak uskrsavanja, koga svi svojom vrijednosti sebi pečatimo na dušu i s njim obogaćeni, u svijetlu mučeničkog križa, letimo pod zvijezde i nad njih, do vrhunaca svojih plemenitosti i nadahnuća. Mnogi je od nas otišao od Kristovog groba, kome se predani kršćani tako pobožno mole, smireniji, bogatiji, ljepši. I sa koliko li je unutrašnjeg veselja, snage duševne i svijesti životne dočekao Uskrs! Jer je makar u samom jednome času, osjetio i svoj vlastiti uskrs. Pronašao svoje jutro, svoju zoru. Osjetio svoju melodiju. Izrekao svoje vječno slovo. Pobijedio svojom snagom svoju ljudsku pakost, niskost, rdjavost. I uzdigao se, raspećem, do neba svoje vjere i svoje bogodanosti. I proživio svoje izmirenje, svoje uzašašće, tek skromno, ali tako svečano i veličanstveno. A sve to, u pobjedi ljubavi svoje, kojom je čovjek obuhvatio cio život, cio svijet, cijelo čovječanstvo. I postigao, pobjedom svoje ljubavi, put jedino spasonosan, koji pravo, svijetlo i radosno vodi Istini. Onoj istini, koja je vječna, radi koje živimo, bitišemo, smješimo se, kličemo od radosti, trudimo i umiremo. Jer je duša tim svojim sanjama dostigla svoju najljepšu svečanost: svoje izmirenje, svoje uljepšanje, izdignuće. Onim svagdanjim, preteškim trnovitim putem suza i boli. A za blagoslovljenu svoju i opću Aliluju. Jer je duša, koja voli, koja suzama bogati život, ugledala napokon vlastito sunce, božje vječno sunce koje nam sanjom objavljuje Uskrs, uskrs vječnog dobra, životne poezije koja sve usrećuje, istinske dobrote, kojom se naša srca ispunjuju za divna i tiha djela u životnoj ovoj borbi, u ovome biještavom nadmetanju, u ovome krutome održavanju: da bismo svi mi, ljudi, bili braća, spasitelji jednih drugih, drugovi iste vjerne zajedničke staze.

Pismo iz Jugoslavije

Marčevo vrijeme. - Plesovi. - Privredna kriza. - Lopovluk i kradje. - Gradnja novih palača. - Politika.

U Zagrebu, 7. III. 1926.

Eto nas u ožujku. «Marač — vrtoglavac», veli naš narod, pa gotovo, da je to istina. Pred 3—4 dana kiša, pa onda lijepo, krasno vrijeme. Prekjuče opet kiša, a juče gotovo potpun proljetni dan. Danas pak kiša, prilična studen, a i znakovi snijega do pred večer, a na izmaku dana opet sunce. Moglo bi se kazati, da je mart nekakva upoređbena fotografija današnjeg ljudskog društva, ljudskog života.

I doista, život uopće, a gradski napose, nadasve je kompliciran i isprepleten, prevrtljiv i pun najrazličnijih, gotovo bi kazao, vrtoglavosti. Dok jedni uza svu kišu, blato i zimu čitave satove prisustvuju nogometnoj utakmici, drugi od podne do večera sjede u zadimljenim i bezračnim kavanama, barovima i plesovima.

Ples, to je, vele, u Zagrebu postala velika, strašna manija. Sve pleše, sve se vrti! I mlado i staro, i muško i žensko! Da bi itko pomišljao na korizmu, o tome ni govora! Žalost je samo za one, kojima su džepovi «čisti» ili bolje, prazni, jer mogu biti zamazani, a puni, pa i obrnuto.

Naš privredni život proživljava krizu, i to u dosta velikom stilu. To dokazuje i nedavna anketa o ekonomskom stanju u privredi uopće, što su je imale ovdješnje «Novosti». Iz više članaka raznih stručnjaka, koji su o tome dali svoje mišljenje može se doista razabrat dosta porazna slika našeg privrednog života, ali i opet nije katastrofalna, jer bogastvo naših prirodnina tako je veliko, da nikako ne smijemo zdvajati ni očajavati. Glavno je, što vele svi stručnjaci : više producirati, a manje izdavati; više štediti, a manje rasipavati. Stare i poznate istine: u radiše svega biše, u štediše još i više.

Lopovluk i kradje počele su u Zagrebu dobivati neku novu formu. U zadnje se vrijeme počelo provaljivati i u javne zgrade, javne urede. Take je jučer u noći jedna specijalizirana družba provalila u blagajnu tehničkog fakulteta i odnijela izvjesnu svotu novaca. Provala je bila upravo amerikanski organizirana.

Inače se ovdje u Zagrebu radi, napreduje. Grad se veoma proširio i, kako izgleda, ove će godine biti sagradjeno desetak palača i brojno manjih kuća na periferiji grada. Izmedju ostalih imalo bi se početi i sa gradnjom centralnog katoličkog sjemeništa. Predvidja se, da će ovo biti najveća gradnja u stilu teološkog instituta u Bologni s troškom od 50 milijuna dinara.

A o dnevnoj politici, — što da kažem? Toliko je toga svakovrsnog materijala, pa ne znam gdje bi počeo. Ja bi, kako znate, o tome najvolio šutiti. Jedino ću kazati, da je sada cijeli rad koncentrisan oko izglasanja budžeta, za koji se veli, da je veći nego ikada. Jedni ga brane, drugi najoštrije kritikuju, pa drukčije i ne može da bude. Koliko ljudi, toliko ćudi.

DOPISI

IZ PODGRADA.

Zabrana jedne kulturne predstave. — Uvrijedjena «veličina». — Podgradske priče o nekoj sudbeni aferi.

Mi vam se, gospodine uredniče, vrlo rijetko javljamo, premda ima u nas toliko novosti, da bismo s njima mogli da ispunimo cijeli broj naše mile «Istarske Riječi». Ali budite uvjereni, da tome nije kriva naša nemarnost, već prilike, u kojima živimo.

Nedavno ste sigurno čitali u tršćanskoj «Edinosti», kako je naša podružnica «Prosvjete» htjela prirediti u Podgradu jednu kulturnu predstavu i kako su je ovdješnji snopari zabranili dotično onemogućili. Radi toga držim, da će biti najbolje, da predjem preko tog dogadjaja i da Vam javim jedan noviji dogadjaj, koji će sigurno zanimati ako ne Vas, a ono barem neke čitatelje iz naše okolice.

Pred nekoliko vremena uložili su fašisti dr. Balbo, Šestan i poštar molbe, da ih naše prosvjetno društvo primi kao članove. Odbor je povoljno riješio molbe dra Balbe i Šestana, a odbio onu poštarovu zbog nepoznavanja našeg jezika. Nato se je najedamput uzvrpoljio mjesni poštar i stao ljutit, «da mu je nanesena velika nepravda». Posljedica te njegove ljutine bila je, da su dr. Balbo i Šestan povukli svoje molbe. I time je svršio trik.

Sada pak doznajemo, da je onaj gospodin, koji inače vrši vrlo delikatnu službu, do nosa zadužen. Vjerovnici pak da nemaju niti toliko kuraže, da bi tražili podmirenje duga, jer da se boje većeg zla. Šta više: ovih dana se općenito priča čak i to, da je duže vremena imao jednu interesantnu aferu sa nekim krčmarom i da ju je konačno morao riješiti bistrički sud. Što je tu na stvari, može se doznati jedino kod nas u Podgradu.

IZ VEPRINCA.

Jedna strašna nesreća. - Dvanaestgodišnji dečko ubio majku.

U utorak, 23. pr. mj. dogodila se u gostioni Katice Franović u Zatki jedna strašna nesreća. Bilo je oko dva sata poslije podne, kad su u krčmu unišla dva lugara. Odložili su svoje puške i zatražili vina.

Dok su lugari pili, sin gostioničarke, dvanaestgodišnji dječak, uze u ruke jednu od onih pušaka i stade, da je razgleda i da se s njome igra. Jedan od lugara — misleći valjda, da on drži njegovu pušku, reče mu, neka se slobodno igra s njome, jer da je prazna. Dječak onda u šali uperi pušku protiv majke, odapne i — puška puče.

Bila je krcata. Majka pogodjena sruši se na tle i na mjestu ostade mrtva.

Kad je dječak vidio, što je nehotice učinio, sav se kao obezumi. Vele, da je htio skočiti u zdenac, a da su ga jedva pridržali. Nije moguće opisati ni užas, što je zahvatio oba lugara i sve, koji su dolazili, da vide, što se desilo.

Osim onoga dvanaestgodišnjeg dečka ostavlja pokojnica i jedno trogodišnje dijete. Muž joj je u Americi. Što će jadan čovjek, kad uzazna za tešku nesreću!

Mi smo već više puta u našem listu preporučili ljudima, neka paze na oružje. To činimo i ovom užasnom zgodom i stavljamo svima na srce, da budu oprezni i da osobito paze, da drže djecu daleko od puške i od raznih eksplozivnih stvari. Nesreća je već ionako bilo već i do sada suviše. Vrijeme je, da već jednom prestanu svih.

IZ POREČA.

Uspomene na posljednje općinske izbore. — Comm. Albanese i naši izbornici. — Rezultat izbora. — Nezadovoljstvo gradjana. — Demisija gradskog «sindaka». — Mladenačka «allegria».

Još su nam u živoj uspomeni posljednji općinski izbori. Mi smo tada htjeli izaći sa svojom vlastitom listom, ali bilo nam je nemoguće. Comm. Albanese nam je rekao, da pazimo što radimo, jer da ćemo mi Slaveni nositi veliku odgovornost, ako on ne dobije 90% svih glasova. Mi smo učinili svoju dužnost. Unatoč toga pobjedu su iznijeli fašisti. Općinskim načelnikom bio je izabran comm. Albanese. Gradjani su bili u prvom momentu zadovoljni s njegovim izborima. Ali to zadovoljstvo je malo trajalo. Albanese se je najedamput počeo ponašati kao nekakav diktator u općini. To je pobudilo veliko nezadovoljstvo u gradu i okolici. To nezadovoljstvo dovelo je do toga, da su se našli zajedno Italijani i Slaveni u borbi protiv njegovog ponašanja. Posljedica toga bila je, da je «sindaco» comm. Albanese morao ovih dana podnijeti demisiju. Općinske poslove preuzeo komesar. Sada su naši mlitavci kao izvan sebe, jer im se svijet smije njihovoj najivnosti i njihovom slijepom odobravanju sindakovog rada.

Dno 25. pr. mj. bili smo kod sv. mise u Poreču. Kad je pobožni narod izlazio iz crkve pojavili su se na trgu nekoji mladići, koji su počeli streljati sa revolverima u zrak. No puk je bez obzira na to išao mirno svojim kućama. Na naše pitanje, zašto streljaju, gradjani su nam odgovorili: «Questo ci sono ragazzi giovani e ci vole un po' di pazienza!» A što ćemo im mi?! Nek se samo divertiraju!...

P O D L I S T A K

ERNEST RADETIĆ:

Kako su stari Ročan i niki Miho Križanac kopali beče na križini

(Pripovijest u zapadno-istarskom narječju)

Stari Ročan doša je u Badernu, kako ča mu i samo ime kaže, iz Ćićarije, iz mista Roča. Po pridivku se je zapravo zva Brljavac, ma di si pita kakovega Baderljana, di stava stari Brljavac, bi te bija bilo pogleda. Koji ter koji, ča se je u pridivke jeno malo bolje razumija, bi te bija posla u Dance, di je služija niki hlapac, za i on iz Ćićarije, ča se je zva stešo Brljavac, kako i stari Ročan, ma uni ča su to znali su bili jako ritki. Forši fante i po koji Krnjeja...

Stari Ročan doša je, kako smo jur rekli, u Badernu iz Roča, kako mlad ragač, uženija se valje na vlaštu i dobija po ženi dosta veliku kmeštinu. Una fila hiže, di su sada Bejzakovi i Gobiči bila je njigova, a s hižon ćepa je i čuda drugih njiv i brajad. I bija bi lipo živija, da ni ima jenu viciju, koja ga je vreda upropastila. Od jenega Božiča do drugega živija je u smrtnom grihu, koji je po redu sedmi, a zovu ga linost, eli kako bi moj ujac reka: linobija. A kako se brajde nete upraviti same, ni njiva ne će da se sama zavore, tako mu je sva kampanja za malo vrimena bila sva u baredi i ni mu bila od nikakove koristi. Za hižu se je kupovalo sve na dug. Tolazzi iz Pirana davali su beče na intereš, dokle su znali, da je kampanja vridna. A kad se je nakupilo čuda intereša, počeli su delati petacijone i stari Brljavac je mora prodavati kus za kuson najlipče kampanje, da začepi po kakovu škulju. Tako je jedan bokun kampanje i to unu njivu z dvami vrgnji brajad poli lokvu Grgljevku kupija od njega i niki Miho Križanac, ča si je unega lita bija uzida hižu priko puta od zadruge.

I s tin Mihon Križancem, ko je i bija komoč mladi ragač, se je stari Ročan jako spreteljija. Miho je zna pismo, bija je fante, pak mu je deleva vajk nikakove kuntrate (forši kakov bot i na svoju korist) i tako je stari Ročan hoževa na gusto h njemu. Kad mu je pak još umrla žena ni je bilo večeri, a da se ne bi doša grijati h Mihi. Sili bi na gnjište poli oganj natočili bukaletu terana iz brajad, jedanbot Ročanovih, a danas Mihinih, i ćakulali. Tako bi znali prosiditi po cilu zimu poli oganj.

Jenu večer doša je stari Ročan h Mihi jeno malo kasnije.

«A di ste bili do tako kasnega ter je makor deset ur?», je pita Miho, a stari Ročan mu je odgovorija svi zapuhan:

«Velike stvari, Miho moj! Nikad takovih!»

«Za pet ran bojžih, ča se je to moglo zgodati,» se je štupija Miho. «Ni valja niš slabega?»

«Ni, pretelju moj! Daj bukaletu, da gucnem, pak ču ti povidati sve od početka do kraja.»

I kad je par boti napro potega počeja je pripovidati:

«Bija san u Gradu. Jeno malo san forši i pija, ma pijan nis bija. Kad se je zaškurilo poša san pomalo doma. Na putu san se sta na dvi štrolige, koje su mi za deset šoldi počele ganati na harte. Uno ča su mi rekle tako me je razbadrilo, da san se vred rastriznija, kako da nis ni kaplje vina ukusija. Do doma san zajno pensa od njihovih besid i kad san poša spati nis moga spati, nego san se usta i doša h tebi, da ti povin. Mora san najti nikega komu da otkrijem dušu. To ča san čuja tako je u meni kuhalo, da bin se bija zagušija, da nis doša h tebi...»

«Ben, bojžu, ćete mi povidat, ali ne ćete?» je najzad reka Miho, ki ga je počelo interešati sve već to pripovidanje Ročanovo. Miho je jeno malo natiza na križansku i nikad se ni moga navaditi predikati dreto po baderljansku. I kako svaki Križanac uža je i on zakleti: bojžu!

«Pomalo, pretelju moj, pomalo. Najprvo mi ti reci, eli si mi ti pravi i viran preteja!»

«Ko to niste do sada i sami mogli upaziti ni potribno, da van ja to još gorin,» je reka Miho.

«Dobro si reka. Ne morem reči, da se dosad nis ponija kako moj preteja. Nikad me nisi prislipija. Učinija si vajk sve ča san te molija...»

«Ćete početi jur jedanbot eli ne? Ča bamena rastižete to svoje pripovidanje kako kakovu kobasicu s dvajset mureli?»

«Reči ču ti donke! Znaš uni križ doli spod moje hiže, di se križaju ceste? Znaš! Benj, tamo leži, na unen komunalu, janka pedeset korki od križa, zakopanih kvarnar miljari — si me čuja, Miho — kvarnar miljari beči. Ki hi iskopa njigovi te biti...»

«To van je rekla ciganka?!»

«Da, to mi je uganala iz harat.»

«Lipo! A ča je niste moga pitati, zašto si hi ne gre sama iskopati, namisto ča gre okolo pekijati koricu kruha, bosa i rasprikidana?»

«Nis munjen. Reka san je ja to valje. A znaš, ča mi je ona na to odgovorila? Nismo mi cigani, je rekla, zato, da delamo. Ki bi stija une beče uživati valja,

IZ BARBANA.

Općinska posla. - Rad općinskog komesara. Naša radost — župnikova žalost.

Barbanska općina je bila kroz dugi niz godina u slabim rukama. Najnesretniju je je upravu imala za vrijeme pašovanja famoznog načelnika Malabotícha. On ju je zadužio za 400.000 lira. Kontrole nad računima nije nam dozvelio. Ponašao se kao vladar. Mi smo ga bili do grla siti. Uvijek smo se morali tužiti radi njega. Konačno su i vlasti uvidjele, da je on prava nesreća za općinu, pa su ga izbacili iz općine. Za općinskog komesara poslaše nam g. dra. Bruna Brainovicha. To vam je pravi Italijanac, ali inače pošten čovjek. Mi se protiv njega ne možemo potužiti. Naprotiv moramo priznati, da je u kratko vrijeme isplatio 150.000 lira općinskog duga. Zato nema pravo ona lažitorba, kad ga napada. Ako je izbacio iz općinskog ureda onu gospodjicu, za kojom ona roni krokodilske suze, imao je i razloga. Time ga dakako ne mislimo braniti radi toga što je on doveo u red jednog činovnika iz južnih krajeva Italije. No svakako moramo naglasiti, da se ovaj činovnik možda bolje ponaša s našim ljudima u općinskom uredu nego nekoji naši domaći, zagriženi Italijani iz ovih strana u drugim općinskim uredima.

Toliko istine radi.

U posljednje je vrijeme broj pretplatnika «Istarske Riječi» na Barbanštini silno porastao. Sa brojem pretplatnika porastao je i njezin ugled. «Istarska Riječ» je pravi odjek naše narodne duše. Zato je svi volimo. O onoj drugoj zakutnoj biskupskoj novini koja se nudja badava, naš seljački svijet ne će ni da čuje, jer je uvjeren, da ga samo vara i vuče za nos. Župniku Cecinoviću to nije pravo, pa se ljuti na sve one, koji čitaju i šire «Istarsku Riječ». Sve mrzi! Ali ta njegova mržnja ni najmanje ne djeluje na nas, jer znamo da smo na pravom putu. Zato mi ćemo i nadalje kročiti onom stazom, stazom ljubavi i bratstva, kojom nas vodi naša obljubljena «Istarska Riječ». A naši raskolnici neka znaju, da mi seljaci ne ćemo biti grobari svojega vlastitog naroda radi njihovih nezasitnih gospodskih džepova.

Barbanci.

IZ VARLJENI.

Krsna slava.

Naš vrli g. Pepić Osojnak jedan je od onih naših dobrih rodoljuba, koji su medju prvima prigrlili i u svoj čestiti dom uveli svoju krsnu slavu. Tako su se i ove godine na Josipovo pod njegovim gostoljubivim krovom sastajali prijatelji i znanci, koji su dolazili, da mu od srca čestitaju njegovo krsnu ime i da se časak s njime povesele. Bilo je baš lijepo i srdačno. Dakako da se kod te mile svečanosti nije zaboravila ni naša draga «Istarska Riječ» za koju se sakupilo L 120.—.

Našemu vrlomu Pepiću, njegovoj gospodji i svima njegovima naše najsrdačnije čestitke!

IZ OPATIJE.

Što rade gosti?

Ima ih nešto, ali ni izdaleka onoliko, koliko se očekivalo. Proširile se ulice, otvorili se tri četiri nova hotela, sagradilo se sva sila dućana i sve uzalud! Sve su nade usredjene u ove dvije posljednje sedmice. Ako ove izdadu — e onda zlo i naopako.

Ljudi ne znaju, što će s dućanima, kojih ima sva sila. Jedan moj prijatelj kazao mi je danas: — Podje li ovako naprijed, trebat će sagraditi još jednu «butigu», u kojoj će se prodavati druge «butige...»

IZ KRNICE.

Legino zabavište. - Naši seoski pametnjakovići.

Krnica se takodjer ubraja medju ona sretna sela, koja su obdarena Leginim zabavištem ili «asilom». Isprva je zabavište bilo skoro svaki dan prazno, ali kasnije je znatno porastao broj polaznika. Ali ipak većeg uspjeha nije imalo do ove godine. Pa ni ove godine ne bi bilo imalo većeg uspjeha, da se nisu nekoji naši ljudi posve omlitavili. Jednom su se rugali onima, koji su šiljali svoju djecu u «asilo», a sada ih šalju i oni! Što ćemo im?! Vremena se mjenjaju ljudi slabijeg karaktera s njima...

IZ PIĆNa.

Bijeda i porezi. - Kradja. - Naš župe-upravitelj i crkvene klupe.

Žalosno je, g. uredniče, što Vam nikada, pa ni sada, ne možemo jednu veseliju vijest da javimo. No to Vas ne će ni najmanje začuditi, kad i sami znate, da nas već duže godina bije teška sudbina.

Sada se je i na Pićanštini pojavila velika bijeda. Težak je danas seljački život. Izdaci su veliki, a primici nikakvi. Čovjek mora sve da kupuje, a novaca nema. Uz to nas tište veliki i nesnosni porezi, tako da će u kratko vrijeme morati prodavati i posljednju kravu za isplatu istog. A kako ćemo kasnije živjeti? Dobro svakako ne ćemo.

Najveću nadu polažemo mi seljaci u blago. Ali sada nam nije ni ovo sigurno. Nedavno su nepoznati tatovi provalili u staju Antuna Smokovića i odveli mu jednog vola. Siromah je odmah prijavio kradju kr. oružnicima. Ovi su se odmah dali na posao, ali još im nije uspjelo da pronadju lopove. Smoković trpi štetu od 3300 lira.

Naposljetku moramo se potužiti i na našeg župe-upravitelja. On nam je ujedared polatinio i poitalijančio crkvu, a sada hoće da nametne i nekakav porez za one, koji za vrijeme mise sjede u crkvenim klupama. Jedne je nedjelje proglasio u crkvi, da će odsele morati svi oni starci, koji sjede u crkvenim klupama, plaćati 32 lire godišnje takse. Taj proglas g. župe-upravitelja nas je uvelike iznenadio i ogorčio, jer je to jedno nečuveno naredjenje, koje sigurno nije došlo od biskupije. Mi smo i do sada plaćali dosta taksa, a od sada ćemo možda još i više, ali nikada nam nije palo ni na kraj pameti, da će jednog dana biti taksiran i naš boravak u crkvi. To je zbilja nešto nečuvenoga! Bože moj, kamo smo došli? — Nekoji Pićonci.

IZ ŠTINJANA.

Nek se čuje i drugo zvono!

Pročitao sam dopis iz Štinjana, koji je bio objavljen u «Istarskoj Riječi» od 18. marta 1926., i nažalost moram reći, da nije odgovarao istini, osim onog stavka, u kojem je dopisnik ustvrdio, da ne pozna italijanskog jezika.

Nije istina, da sam ja u svojem govoru prigodom otvorenja «Asila» ustvrdio, da nam je on trebao kao žednom voda; naprotiv je istina, da sam se izrazio ovako: «... Škola je potrebita čovjeku kao voda. Ali buduci ca čovjek ne može živjeti samo od vode, treba mu dati i druge hrane. Tako da se ni gospoda ne smiju zaustaviti **samo na otvorenju «asila», da nam moraju dati i druge stvari, koje naše selo treba».**

Dopisnik veli, da ima ovdje ljudi, koji navodno žele postati općinskim «delegatima». Tim riječima je ciljao na mene. Zato držim, da ne će biti na odmet, ako ga posjetim na moje ranije «delegatstvo».

Kako je poznato, svojedobno bio sam općinski delegat. Tu službu sam savjesno vršio 4 mjeseca. I sa ponosom mogu ustvrditi, da sam u to kratko vrijeme učinio Štinjanu više dobra nego drugi delegati, koji su bili prije i poslije mene, u 40 godina! Ja sam, na primjer, dao očistiti općinsku čisternu, popraviti trg i urediti druge potrebite stvari. Bio bih još dosta dobra učinio općini, kad me ne bi bili izbacili iz tog mjesta. A zašto su mi oduzeli delegatstvo, to znade **svaki pametan** Štinjanac.

Na dvjema stolicama nisam u svom životu nikada sjedio, a tako ne ću ni u buduće.

Grga Mihaljević.

IZ RAČICA.

Gdje iščezava «Istarska Riječ»?

Ni ovdje nije najbolje. Muče nas svakojako brige i nevolje. Zadovoljni smo samo s vremenom. Uvijek je lijepo. To je dobro jer danomice radimo na polju. A što da kažemo o našoj pošti? Ništa dobra. Ona je posve neuredna. Zamislite: «Istarsku Riječ» primamo svaki treći ili četvrti broj; štaviše, neki nisu primili već 4 mjeseca. Pitanje je samo: gdje iščezava? Nato neka odgovori ravnateljstvo kr. pošte. Mi ćemo napomenuti samo to, da nema smisla da nam je uskraćuju. Sve što nam je više uskraćuju — više ćemo je voliti. Eto, vidite, takvi smo mi Račani!

IZ LINDARA.

Gospodarska predavanja u italijanskom jeziku. — Zanimanje pučanstva. — Jedna ponizna molba na ravnateljstvo poljodjelske škole u Pazinu.

Kroz više sedmica dolazio je k nama u Lindar svake večeri jedan učitelj iz pokrajinske strukovne škole u Pazinu, iz one škole, koju je ranije vodio naš nezaboravni dobrotvor g. Fran Trampuž i koja je bila vlasništvo našeg Gospodarskog društva.

Ne znamo kako se taj učitelj zove, ali moram priznati, da posjeduje priličnu sposobnost u svojoj gospodarskoj struci. O tome smo se najbolje uvjerili, kad nam je praktično pokazivao ono, što je u italijanskom jeziku predavao.

Svi mi, stariji i mladji, nismo ga razumjeli, jer je predavao u italijanskom jeziku, koji općinari ne razumiju.

Kod ovih predavanja mnogo nam je pomogao naš vrijedni nadučitelj, g. Stihović koji nam je cijelo predavanje rastumačio u srpsko-hrvatskom jeziku, na čemu mu se ovim putem najljepše zahvaljujemo.

Spomenuti učitelj poljodelstva nam uzorno pokazivao i ilustrirao umjetne sjenokoše, dobro pognojene oranice, krasno uredjene vrtove. itd. itd.

To nas je vanredno zanimalo, a mnogo smo iz onoga i naučili, pa se najljepše zahvaljujemo g. predavatelju na njegovom trudu i požrtvovnosti.

Naposljetku ipak držimo, da ne će biti na odmet, da ovime preporučimo ravnateljstvu poljodjelske škole u Pazinu, da nam u buduće ne šalje amo učitelja, koji znade samo uzorno prikazivati poljodjelske predmete nego onoga, koji te predmete znade i tumačiti u našem jeziku!

IZ PAZINA.

Kada ćemo se opametiti?

U zadnje vrijeme redovito ide po našim selima neki agent, koji nagovara naše ljude, da po običnoj fotografiji naruče «za pokušaj» veliku sliku, koju će im on dati izraditi u jednoj videmskoj fotografskoj tvrtci. Našim ljudima veli, da će tu sliku dobiti badava i da će platiti samo 6 lira za poštanske troškove. Ako im se prva slika bude svidjala, onda da će moći — **ako budu htjeli** — naručiti drugu u naravnoj veličini za 56 lira.

Na pitanje, da li će poslije morati naručiti i drugu sliku, odgovara, da o tome nema ni govora. Samo draži, da mu naši ljudi potpišu uz njegov potpis nekakvu «potvrdu», eda se vidi, da su mu uistinu izručili 6 lira. I tu «potvrdu» daje njima, t. j. našim ljudima, koji se dadu zavesti.

Ljudi, pazite što radite! Netom potpišete onu tobožnju potvrdu, «da ste isplatili 6 lira», vi onim svojim potpisom činite obvezu, da ćete naručiti i drugu sliku te platiti za nju 56 lira. U kratko: Tko uzme prvu sliku za «pokušaj», taj mora da uzme i drugu za 56 lira.

Inače mi nemamo ništa protiv toga, da nekoje firme šire svoju «umjetnost» i medju našim narodom, ali ipak ne možemo odobravati postupak.

Osa.

IZ BUZETA.

Civilno krštenje djece. — Naša općina protiv srpsko-hrvatskih imena. — Jedan mali incidenat.

Kako je poznato, po italijanskom civilnom zakonu dužni su svi roditelji krštati svoju djecu u općinskom uredu. Konačno su se i naši ljudi tomu priučili, pa redovito krštaju djecu najprije u opć. uredu, a zatim u crkvi. Samo se redovito tuže, da im općina čini velike poteškoće glede imena djece. Naši ljudi bi htjeli dati svojoj djeci naša narodna imena, a općina ne dozvoljava. Uslijed toga često puta dodje i do prepirka izmedju roditelja i općinskog činovnika. Ta prepirka je nastala ovako: Jedan naš seljak iz Pregare došao je na općinu sa dva svjedoka, da obavi civilno krštenje. Na pitanje općinskog činovnika, koje ime želi dati svom novorodjenom sinu, seljak odgovori: — Oskar Miroljub. — «No, signore! —odvrati općinski činovnik. — Ora siamo sotto l'Italia e più non si lascia scrivere i nomi stranieri!...» Naš čovjek je na to planuo i stao se ljutiti, da je on gospodar svoje djece itd. itd. Bilo je sve uzalud. Općinski činovnik nije htio da ga sluša. U općinski registar je u... žio ime Oskar, a Miroljub je uopće ... stio. —

IZ SEMIĆA KOD LUPOGLAVE.

Javna zahvala.

Kako je već svojedobno bilo javlje... «Istarskoj Riječi, naše je selo prilično ...ljeno od škole. Mi seljaci uložili sve ... sile oko toga, da nam se sagradi šk... zgrada u Semiću. Zatražili smo i nov... pripomoć sa strane naših iseljeni... Americi. Netom su naši iseljenici uvid... da je naše nastojanje posve opravdan... dali su se odmah na sabiranje milod... Do sada se je sakupilo 1220 lira. Milo... je sakupljao naš zemljak Antun Kraj... a obdarili su nas ovi iseljenici: po 5 do... ra: Antun Krajcer, Augustin Staraj, An... Uljanić, Ivan Uljanić, A. Uljanić, Jo... Krajcer, Josip Gulja i Petar Krajcer; ... 3 dol.; Ivan Krajcer, Lovro Macarol i I... Sergo; po 1.50 dolara: Škender sa go... djom. Svim darovateljima neka je ovi... izrečena naša najsrdačnija hvala! — ... dan mladić.

IZ BRSEČA.

Dva župnika.

Osim župne kuće imamo mi u Brseču ... jednu lijepu zgradu, koja je u davno v... jeme ostavljena crkvi. To je takozvani be... neficij Mavrović. Taj beneficij posjeduje ... mnogo zemlje, koja u rodnim godina... izbacuje mnogo vina i ulja. Taj benefi... uživali su do sada brsečki župnici, ali im... u odnosnoj ostavinskoj ispravi jedna kla... zula, koja veli, da se taj beneficij daje u prvom redu na uživanje svećeniku rodom Brsečaninu.

Ima već više godina, što je za svećenika zaredjen jedan Brsečanin: veleč. g. Kuzma Jedretić. On je sada kod kuće i čujemo, da će domalo biti instaliran. I tako ćemo mi u Brseču imati dva župnika, što uostalom nije nikakvo čudo, jer je, može se reći, do jučer i na Rijeci bio jedan župnik, a sada ih ima hvala Bogu, pet!

IZ RAČJE VASI.

Da li se Don Branca bavi politikom?

G. Elvio Branca poslao nam je jedno pismo, u kojem nas obzirom na naš dopis iz Račje Vasi od 18. marta 1926. moli, da objavimo ovo nekoliko redaka:

«Što se tiče svećenika Don Luigi Branca izjavlja se, da se on osim škole i crkve ne... pača u nikakove druge stvari. To mogu ustvrditi crkvene i školske oblasti. Dućan i mljekarnu vodi samo njegov brat. Postupak je svećenikovog brata s narodom uljudan. U Račjoj Vasi su ljudi zadovoljni, št... mogu da zamijene mljeko sa drugimi po... trepštinama.»

Gornje navode potvrdjuju iz Račje Vasi ova gospoda: Giovanni Cernaz, Clobas Antonio, Cerin Antonio, Cernaz Carlo i Gher... baz Antonio.

IZ ROČA.

Kradje.

Kod nas se rijetko kada dogodi sluča... veće kradje, pače možemo kazati da na ta... kove slučajeve nismo naučeni, pa ako s... desi kakva kradja, ona ostavi duboki uti... sak kod nas. Nije se prijašnjih godina ... tome čulo ali kao da se svijet izopačio, p... je ovo zlo prodrlo i do nas. Tako se ev... dogodio slučaj i ove nedjelje. Nepoznat... tatovi prodrli su u noći od subote na ne... djelju u dućan gosp. Gambardele te m... odnesli nekoliko zavoja platna, sukna ... duhana. Tatove nije nitko opazio te s... nesmetano mogli izvršiti svoj posao. Te... kar ujutro su opazili, da je bila učinjen... kradja i da je gospodar oštećen za ok... dvije hiljade lira.

Drugog dana čulo se opet za pokuša... jedne veće kradje na Humštini. Seljak... Kalcu Lukinčiću iz sela Rkovčići izve... su po noći iz štale dva vola. Gospodar ... opazio i dignuo cijelo selo. Svi su istrča... i išli u smjeru, kojim su tatovi odveli vol... Ipak je ljudima uspjelo, da spase volov... Kad su naime tati vidjeli da im se lju... približuju, ostavili su volove, a sami p... bjegli brez traga.

Radi ovog pokušaja naši ljudi moraj... sada stajati na oprezu, da im ne bi prek... noći nestalo najjače opore u njihovo... radu.

---

da se napro namuči. Cuda poti če mu se s tila sciditi prije nego hi skopa. A mi cigani nismo za to delo. Nan smrdi matika. Naša krv je takova, da ne moremo ustati na jenem mistu, uzidati si hižicu i delati bokunič kampanje. Nan je suženo, da klatimo i zato gremo od sela do sela, od grada do grada i svu svoju kmeštinu nosimo na unen voziču, ča gre s nami. A stešo živimo. Tako nam je i Bog sudija, pak se još nider ni čulo, da bi kakov cigan umra od glada...»

«I napro je predikala...», je reka Miho.

«A ča goriš ti, Miho, sada na to, a?» je pita stari Ročan. «Bimo se jeno malo zmučili?»

«To su munještine! U libri san štija, da su stari ljudi, kad su bižali sprid kakove vojske, zakapali svoje beče u zemlju, ma to ni nedan zna, prike nisu nenon povidali, a najmanje kakovin cigankan.»

«Eko, eko! A ni forši Bog tako stija, da pomore nan siromahon, namisto, da beči u zemlji zaplisnjive?»

Miho ni niš odgovorija. Taka je pensati. Kvarnar miljari ni mala stvar. I ko hi zaspravlje najdu i razdile svaki na po, sigurni su za cilo svoje življenje. A ko hi ne najdu, e, u ime Boga. Čovik tako i tako čuda toga učini u sojen življenju od česa nima nedan koristi, pak ko i oni sada budu jeno malo kopali za niš, neče nenon biti škoda od tega, ko i ne bude koristi.

Dvajset miljari, da hi razdile! Čuda beči je to. Čovik bi si moga uzidati hižu na pavijun z dvami baladuri s šternon, štalu, konja, lipu gospodsku karetu... Bija bi gospodin, dokle je živ, ne bi niš dela, nogo se šeta po lovu s puškon na ramenu. I moga bi valje dati pet stotin za baderljanski zvonik, da se uzida i da se vrže na nj tabela, da ga je on sojima beči uzida... A ljudi bi hodili, gledali ga iz daljine i gorili: Vidiš uni zvonik na vrhu? Uno je Baderna, a uni zvonik je uzida Miho Križanac sam, priz pomoči od komuna...

Posla je doma starega Ročana i reka mu neka gre spati. To da su munještine...

Ma ni on ni moga spati. Dvajset miljari suhih beči ni mu dalo tako lako spati.

I kad je sutra večer doša nazad stari Ročan, da se poli njigovo gnjište grije, Miho mu je valje reka:

«Pripravija san dvi štrpače, pak gremo kopati! Cemo provati sriču!»

«Ma ča sada? Po noči?», se je zaštupija stari Ročan.

«Sada, eli bolje da rečen potle ponoči, pak dokle se ne razdani. Ne ču da mi se ljudi smiju ko niš ne najden. I nedan ne smi znati, da kopan. Ko ča najdemo, ču povidati. Ko pak ne najdemo niš ne če nedan znati, pak mi se almeno ne če nedan smijati.»

«Pametan si ti, Miho!»

I tako su cilu večer predikali, a Miho je pripovida, da je čuda boti štija, kako su ljudi, kada su bižali sprid Turki, zakopali beče, a kad bi tornali nazad, su hi hodili raskopati. Tako je i niki Gramatikopulo iz Grada, did eli pradid od uvega ča je sada živ, biža iz Grčke, a prvo nego je uša je spravija beče na niko misto, di ni nedan zna. Kad je potle doša mir, on je torna nazad u Grčku iskopa sve zlato, donesa ga ovamo i sada njigovi imaju beči koliko te.

A bogzna koliko hi je, ča su zakopali beče, a nisu dočekali da se nikad drugo povrnu nazad doma, ki su poumirali na putu, eli u tujoj zemlji prvo nego je doša mir...

Potle ponoči su vrgli na rame svaki svoju štrpaču i pošli su na uni komuna poli križa.

Vrgli su se na delo i kopali na več kraji sve do zore. Ma nideri niš. Svuda sama grota, trda, da sve iskre skaču od nje, kad se udre po njoj z štrpačon. Potili su se za niš, ma nisu frmali.

I sutradan su pošli. Za niš! I još su kopali makor osan dan provivali su na več kraji: na sridi, poli samu cestu, odzgor, odzdol, ma svaku noč priz koristi. Beči ... bilo.

Ljudi su se po danu frmivali i štopi... se kakovo blago to raskapa komunà, m... nisu mogli se domisliti. Najzad su niko... rekli da se na križinah sastaju štrigi i ... su valja oni plešuči po ton komuna... svojima kopiti raskopali zemlju. I ljudi s... gledali, da po noči ne pasivaju unu blizu...

Kad su Miho i stari Ročan tako prik... osan dan za niš kopali štufali su se nazad i puštili to s vragon.

— — — — — — —

To je bilo prid tridesetipet lit.

Od tega dana su bila pasala tri lita. Sta... Ročan se je bija jako postarija i ni drug... pensa na to, da bi hodija iskati beče. Mihi Križancu je bilo to zdavna pasalo ... glave. On je ima drugega dela, ča mu ... bolje rendilo, nego da gre kopati...

Ma jenega dana se je zaštupija i Mi... i Ročan, a i sva druga Baderna, kad s... došle dvi karoce z nikon gospodon o... zgora i takale miriti komunà poli križ... Ma ... se je doznalo, ča je to. Jedan ... te gospode je pita za župana, a kako ž... pana ... ki je stava u Katunu, to ... doša ... Mihi. I povida mu je, da ... on iz Zmin... da ima beči i da bi sti... volje u Baderni i to jušto na unen mis...

IZ BATLUGA KOD GRAČIŠĆA

Velika siromaština. — Naša djeca i uskrsni blagdani. — Porezi. — Mladež i moda.

U nas se opaža sve to veća siromaština. Svi se tužimo na bijedu i nevolju. Zadovoljan nije nitko. I ne može da bude! Jer ak ima sva sila izdataka, nikakovih primitaka. A gdje da uzme novac?!

Bližaju se uskrsni praznici. Djeca pitaju roditelje nove odjeće, cipele i drugo. Uz to se — naravski — zanimaju i za pogače. Pitaju: — Mamice, koliko ćeš pogača umijesiti za Vazam? — A majke ni same ne znaju, što bi im odgovorile. Teško je u ovo vrijeme nešto kupovati, ako nema sredstava. A dug se opet lako čini, ali teško plaća.

Pred nekoliko dana posjetio nas je porezni eksekutor. Došao je k nama da utjera zaostale poreze i druge takse. Bio je posve strog, čovjek bez pardona. Iz njegovih ustiju nisu izašle druge riječi osim ovih: «Page e taže!» Uslijed toga je najedamput nastao u cijelom selu pravi metež. Svi smo trčali jedan do drugoga, da isposudimo «za osam dana» novaca, ali rijetki su ih imali. I tako su neki morali dozvoliti, da im se i marva istjera iz staje. Žalosni su to prizori, da je samom Bogu za proplakati.

Koliko nas ubija siromaština, toliko i nesretna moda. Naša mladež, muška i ženska, previše se povadja za gradom. Djevojke počinju da nose tijesne i kratke suknje, svilnate čarape, fine cipele itd. Naše domaće sukno i platno kao da ništa više ne valja. To je prava naša rak-rana, koja uvelike pospješuje našu gospodarsku propast.

Seljaci, opametite se! Ne dozvoljavajte, da vam djeca zapovijedaju i da rade što hoće! Bolje je, da danas sama djeca plaču, nego da jednog dana, kad budu vaše kmeštine išle na bubanj, budete morali i vi plakati s njima!

Batlužan.

IZ VODICA.

Uoči Uskrsa. — Pošumljenje golijeti. — «Vez».

Eto nam Uskrsa pred vratima. Očekujemo ga zadovoljno, jer ćemo ga svečano proslaviti sa lijepim svojim crkvenim pjevanjem i svojim dobrim svećenikom.

Inače kod nas ima svega po malo. Neki su već otišli u goru, da zasluže komad kruha, a drugi će iza Uskrsa, kada nastanu bolja i zgodnija vremena. Ove zime učinili smo jedan koristan posao. Posadili smo na svoje gole bregove sigurno preko pedeset tisuća borovine. Dobili smo putem šumara i dosta smrekava, pa smo učinili mnogo za svoju budućnost.

Opažamo, napokon, na opće zadovoljstvo, da se počinje popravljati i naša cesta. Jedan vrijedan i marljiv stariji naš čovjek radi neumorno kao cestar a i cestovni odbor počeo se time da zanima.

Dobili smo i novi ženski list «Vez», koji izlazi na našem jeziku. Naše djevojke i žene vrlo se zato zanimaju i rado ga čitaju. Raširen je gotovo već kao naša obljubljena «Istarska Riječ», koja zalazi gotovo u svaku kuću. Izgleda, da nekome to nije baš po ćudi, ali njemu poručujemo, neka se malo više skrbi za red u selu.

IZ SLUMA.

Rad u polju. — Školska posla. — Naša pošta.

Mi se odavle rijetko javljamo, ali ipak smo živi i naši.

Posadili smo krumpir i obavili neke početne radnje. Imademo par novosti. Čekali smo učiteljsku silu našeg roda, koja će razumjeti naš jezik, jer naša od nekad tako uzorna škola hira i nazaduje. Čitave ove školske godine nemaju naša djeca pouka u svojem materinskom jeziku. Školske oblasti obećavale su nam našeg učitelja, ali kad tamo poslali jednu učiteljicu, koja ne razumije ni riječi hrvatski, tako da se naša škola prije vremena potpuno potalijančila.

Naši ljudi su molili didaktičnog ravnatelja, da im pošalje jednog našeg učitelja, koji bi rado k nama došao, ali nije uspjelo.

Naša pošta je u redu. Iza smrti bivšeg poštara bojali smo se za sudbinu naše pošte, ali preuzeo je domaći čovjek i mi smo s time zadovoljni.

IZ ALTURE.

Naše gospodarske prilike. - Ludo razbacavanje novaca. - Raskalašenost mladeži. Velika nemarnost.

I naše selo proživljuje teške dane. Muče nas nesnosni porezi i golema bijeda. Svakim danom ide nam gore. Ako se u kratko vrijeme ne poboljšaju naše gospodarske prilike, za nekoliko godina doći ćemo i na rub gospodarske propasti. Usprkos toga ima u nas ljudi, starih i mladih, koji redovito zalaze u gostione, gdje igraju i piju sve u šesnaest. Iznimku ne čine ni žene, a dakako ni djeca.

U zadnje vrijeme opaza se u našem selu velika raskalašenost muške i ženske mladeži. Toj su raskalašenosti krivi i sâmi roditelji, napose majke. Bezbroj se puta razljutim, kad čujem, kako nekoje majke hvale ludoriju svojih kćeri. Čujte i divite se: — Moja kći imade samo 12 godina. Ali da biste je Vi kuma vidjela, kako divno pleše «Tango» i «fox-trot», srce bi Vam zaigralo od radosti! — Druga se opet hvali, da joj kći kasno dolazi kući, jer da je malne svi vole itd. itd. Žalosno je, iako su to osamljeni slučajevi. Nažalost ima više takovih osamljenih slučajeva. Ali mi smo uvjereni, da će doći dan, kad će jedna ili druga majka biti prisiljena da prolije suze radi tragičnog svršetka svoje kćeri, ako se brzo ne opamete.

No najžalosnije je to, što moramo uz put da napomenemo, da je naime današnjoj pokvarenost uvelike doprinio i naš bivši župe-upravitelj, inače organizator skrahiranog klerikalnog pokreta u Alturi, koji je neprestano stajao u ljubavnim odnošajima sa nekojim ženskinjama.

Inače se kod nas opaža i veliki nehaj glede općinskih poslova. Svak misli, da mu nije potrebno, da se miješa u općinske poslove, jer da će se već naći netko drugi. Uslijed toga nije ni čudo, što smo došli tako daleko, da sav općinski posao prepuštamo ljudima, koji često puta zanemaruju naše općinske potrebe. Tako ne ide dalje Opametimo se jednom i nemojmo sa svojom nemarnošću upropaštavati sebe i svoje selo!

IZ KANFANARŠTINE.

Velika siromaština i bijeda. - Mnogo plaćila, a malo zasluška. - Užasna nesreća u šumi. - Hrast zgnječio čovjeka. - Kanfanarska crkva. - Uskrsne čestitke «Istarskoj Riječi».

Iz ovoga nesretnoga kraja rijetko se koja čita, a rado bi se čitalo, da je štogod dobra, a da i nije. Barem bi se znalo, da smo živi i da se mučimo, da ne propadamo. A to bogme i činimo, jer se nalazimo u velikom siromaštvu i bijedi. Svaki dan se mučimo od rane zore do samog mraka, samo da produžimo svoj teški život.

Inače kuburimo onako, kako nam prilike dozvoljavaju. Zemlja nam je loša, a zarade nigdje. Pa još ta silna plaćila, da im ne znamo ni kraja ni konca. «Ako ne platite — vele nam — danas toliko i toliko, platit ćete sutra dvostruko.» Osim toga prijete, da će nam oduzeti ovo i ono. Što ćete nam oduzeti, kad ništa nemamo? Nek nam se radije smiluju i smanje općinske takse, koje su i onako previsoke, pa ćemo im biti do groba zahvalni. —

Ovih dana dogodila se na Kanfanarštini jedna užasna naesreća. Jednog jutra išao je Martin Maružin-Žliga pok Mata u Mrlinovce kod Okreti, da tamo pomogne svojim prijateljima sjeći drva. Netom su došli u šumu, dali se na posao. Kad su dub dobrano potsjekli, nenadano se strovali na zemlju prije nego li je jadni Marožin mogao da izbjegne, tako da ga je vrh duba zahvatio i zgnječio. Sutra dan je došla tamo sudbena komisija i ustanovila žalosni svršetak života našeg Marožina.

Pogreb se je izvršio u ponedjeljak. Njegova smrt je izazvala opću žalost, jer je bio dobar čovjek i narodnjak od glave do pete.

Konačno se moramo potužiti i na našeg župnika Andretticha. On nikako ne može razumjeti, da naši ljudi na Kanfanarštini ne poznaju italijanskog i latinskog jezika, pa neprestano zanemaruje naš jezik u crkvi. Isukrst je govorio svojim učenicima, da idu po cijelom svijetu i da uče narode u svim njihovim jezicima, a naš župnik radi protiv tog nauka. Uslijed toga ima ljudi, koji niti u nedjelje ne zalaze u crkve. To nije u redu, jer time šteti samoj vjeri i crkvi. Čudimo se biskupskom Ordinarijatu u Poreču, koji mu dozvoljava da radi što hoće.

Jedina nam je utjeha naša mila «Istarska Riječ». Sa radošću pročitamo svaki nejzin broj, svaku njezinu riječ, jer znamo da izlazi iz narodne duše. Želimo joj sretne uskrsne praznike i dugi život! Živila naša «Istarska Riječ»! — Nekoliko seljaka iz Kanfanarštine.

IZ MOŠĆENICA.

Premještenje opć. ureda iz Mošćenica u Dragu. - Prosvjed općinara. - Zatvorenje crkve i zastraženje zvonika. - Veselje nekojih draških «gescheftsmana».

Ne bi nam dostojao čitavi broj naše mile «Istarske Riječi», kad bismo htjeli, da iznesemo u javnost sve jade i nevolje, koje nas tištu. Ali čemu da se tužimo?!

Sjedište našog opć. ureda bilo je oduvijek u Mošćenicama i to u opć. zgradi u tkzv. «Kaštelu»». Pred neko vrijeme nekolicina od njih iz Mošćeničke Drage — velimo «nekolicina», jer ih uistinu nije bilo 10% od svih općinara — podneslo je molbu (poduprtu, naravski, od opć. komesara, koji je oženjen u Dragi), da se opć. ured premjesti u Dragu. Naš prosvjed, potpisan od preko tri četvrtine svih odraslih općinara, upravljen na kr. Sottoprefetturu ostao je bez uspjeha, jer kraljevskim dekretom od dne 4/2. 1926. broj 277 dozvoljen je prenos opć. ureda iz Mošćenica u Dragu. Na naš ponovni prosvjed odgovoreno nam je, da je to volja tri četvrtine općinara.

Medjutim u srijedu, dne 17. marta, kad se pročulo, da će se provesti kr. dekret, sakupilo se u Mošćenicama preko dvije stotine izbornika, da protestiraju proti napomenutoj nepravdi. Samo trijeznosti i discipliniranosti naših ljudi imade se zahvaliti, da nije došlo do zla.

U subotu, dne 20. pr. mj., kad su se imale prenijeti opć. stvari na novo sjedište, karabinijerska straža u Mošćenicama bila je pojačana. O podne zatvorili su nam crkvu, a pred ulaz u zvonik postavili stražu. Valjda da se zvonom ne alarmira pučanstvo. Da je stari i novi ured kao i put iz Mošćenica u Dragu bio zastražen po karabinijerima, o tome je suvišno i govoriti.

U Mošćenicama nalazi se župni ured, crkva, karabinijerska postaja itd., pa kad se promisli kako su danas crkva i općina usko svezane medjusobno u svakidanjem životu (krštenje, ženidba, smrt), bit će svakome jasno, koliko će nam to prouzročiti nepotrebnog i suvišnog troška, truda i dangube. To najviše osjećamo mi, seljaci, koji nemamo ni sredstava ni vremena, da ih u ludo gubimo. Osim toga u Mošćenicama imali smo za ured zgodnu općinsku zgradu, dočim u Dragi moralo se je uzeti u najam. A prevoz i drugi troškovi? — To su nekim ljudima sitnice, ali nama nisu, jer te «sitnice» svaki dan teže opterećuju našu i onako dosti već opterećenu općinsku bilancu.

Čuje se, da se u Dragi radi toga vesele. Ne svi, Bože sačuvaj, jer imade i medju njima pametnih ljudi. Nekoji trgovci i krčmari, da taru sebi ruke od veselja: Doći će ljudi po poslu na općinu; neko će popiti «kvartin», drugi će platiti po koju litricu svjedocima, kad ih bude trebao; neko će kupiti ovo, drugi ono itd. — pak onda neka Amerika slobodno stvara još strože zakone za emigraciju.

Mi ne ćemo da nikome kvarimo veselje. Velimo samo čisto otvoreno, kao što čist i otvoren jest naš rad, da ako nas se i drži za bedaste i priproste «vanjšćake» toliko pameti i ponosa imademo ipak, da ne ćemo ići puniti džepove onome, koji radi proti našim životnim interesima! — Nekoliko Mošćeničana.

IZ DANA.

Naš poljski rad. — Prosvjeta. — Žene i «Vez».

Hladni su i neugodni dani. Raditi nismo još niti započeli, osim da smo izvezli na polje dosta gnoja.

Naši «fanti» i djevojke marljivo se uče pjevanje, pa su na veliko veselje čitavog sela već jedamput lijepo u crkvi zapjevali.

Uopće kod nas kreće na bolje i počeli smo se zanimati za knjigu. Ženske naše naručile su u lijepom broju novi ženski list. Čudno nam je, da pak muški malo čitaju novine te samo par od njih dobivaju našu milu «Istarsku Riječ». Nadamo se, da će i muški se ugledati u ženske.

IZ ŽEJANA.

Barbarski čin. - Sporazum dvaju zločinca. Sjekirom ubio rodjenog brata i bacio ga u lokvu. - Aretacija zločinaca. - Crna budućnost.

U subotu, dne 5. o. mj., izvršeno je u našem selu jedno bratoubijstvo i to na jedan barbarski i nečovječki način, tako da svak mora da zgrozi pri samoj pomisli na taj slučaj.

U Marmilovićevoj porodici, koju inače zovemo i «Mučkarovom», nije već odavna bilo sloge i ljubavi. Mladji brat i sestra mrzili su svog starijeg brata, a nedavno im se pridružio i otac.

Stariji brat bio je mirne i blage ćudi, pa je kao takav bio obljubljen u cijelom selu. Mladji brat pak nije bio takav. On je bio silno pohlepan i zavidan čovjek. Uvijek je bio uznemiren mišlju, da će stariji brat jednog dana postati gospodar cijelog imanja. Ta bojazan mu nije dala mira ni po danu ni po noći, pa je konačno odlučio, da ubije svog rodjenog brata, eda se na taj način dočepa cjelokupnog imanja. Izgleda, da se toj njegovoj odluci nisu protivili ni otac ni majka.

Stariji je brat slutio, da mu se radi o koži, pa nije htio da ide nikuda sâm sa bratom. To je mladji opazio, pa je nagovorio jednog svog prijatelja i pajdaša, da mu bude pri ruci kod ostvarenja grdnog zločina.

Dvadesetak je dana mudrovao, mišljao i pomišljao, kako će svoju namjeru da izvede. Napokon je — kako spomenusmo — dobio pomoćnika, nekog mladića Rankovića Radetovog, koji je opet za uzdarje tražio, da mu mladi Marmilović iza prvog pomogne izvršiti drugi zločin. Ranković je naime volio jednu djevojku, ali mu je bio na putu, da je predobije. jedan drugi mladić. Zato je odlučio, da ga ubije i time makne s puta. U tom barbarskom činu imao mu je pomoći mladji Marmilović.

Medjutim se je stariji Marmilović spremao na ženidbu. U subotu, dne 5. o. mj., išao je k zaručnici. Tu je ostao do 9 sati uveče. Zatim se je oprostio izišao iz kuće. Pred kućom su ga čekali mladji brat i Ranković. Ovi su ga nagovorili, da ide s njima u jednu šumu kraj sela i da im pomogne odsjeći neka drva za konjiće, koji će im kasnije trebati za krov. «Dobro», reče stariji brat, «idimo». I otputili su se prama šumi.

Stariji brat — ne sluteći nikakva zla — hodao po sredini; pred njim Ranković. a za njim mladji brat sa jednom velikom sjekirom na ramenima.

Kad su došli do jedne lokve, najedamput mladji Marmilović udari sjekirom starijeg brata po glavi i prvim ga udarcem ubije. No zločinac se nije time zadovoljio. Bojeći se valjda da bi mogao ostati živ, udari ga još šest puta sjekirom po glavi. Zatim su ga bratoubica i Ranković bacili u lokvu. Za klobuk, koji je ostao na jednom kamenu kraj lokve, utakli su jedan papirić. Na tom papiriću su napisali, da se stariji brat oprašta od svoje porodice i samovoljno utaplja u lokvi.

Taj se grdni zločin otkrio slijedećeg jutra. Ruka od mrtvog trupla virila je iz vode, pa je to opazila jedna žena i javila ljudima u selu. Zatim su ljudi izvadili iz lokve mrtvo truplo i odveli ga u selo, gdje je bilo i sahranjeno.

Karabinijeri su učinili strogu istragu i uapsili zločince. Zločinci su iznajprije tajili svoj čin, ali zatim su izdali jedan drugoga i sve otkrili. Sada se nalaze u rukama pravice, pa se nadamo, da će biti najstrožje kažnjeni.

Bratoubici je 23 godine, a ubijenom bratu 26.

Zgražamo se nad tim ubijstvom i sa grozom gledamo u budućnost, jer je zaista današnji svijet podivljao i izgubio pamet.

---

poli križa uzidati jedan veliki malin, kamo bi boževali mliti ljudi od unud okolo. Malin u Poreču i Višnjanu je pridaleko, a uni od vode na Pazinštini slabo melju. On će vode uzidati malin, kakovega ne će bili u ciloj Istri...

Ljudi su se križali, ma ne za dugo. Došli su za spravlje meštri, kopači i zidari. Delali su cile dane, minali, badiljali i vadili grote i za malo su se počeli dizati zidi. Ni čuda pasalo, a na unen komunalu, po kojem su priz koristi iskali beče Miho i stari Ročan, diga se je malin, da ga ni bilo nideri unakovega. Ima je visoki dimnjak, kako najveća fabrika i svaki dan u podne bi tulija, da ga se je čulo ne samo po Dolištini, nego i zgoru sve do Tinjaštine...

Čuda ljudi se je namučilo dokle su ga uzidali; čuda kopači se je spotilo, čuda japna i grot špendalo, ma najzad se je uzida. I kako ča je uni mali debeli gospodin iz Žminja reka, tako je i bilo. Od svih kraji su ljudi vozili žito u malin, koji je tulija dan i noč, a ljudi su čekali dokle dojdu na red. Blago je ležalo već boti po dva dana u kolarici, a ljudi su čekali i spali na vričah na vozi. I malin je hodija, da ni moga bolje.

Kad je sve bilo gotovo učinija je uni gospodin, ča se je zva Karlo Peteh, jedan račun, da vidi koliko je beči špenda. I izaša mu je račun, da je špenda juštih kvarnar miljari...

To su bili uni beči, ča su bi za niš iskali Miho Križanac i stari Ročan.

Te beče je ukurilo najprije u trudu i muki posijati tamo, a potle hi poj požeti. A posija hi je stari Karlo Peteh i požeja hi potle ne kvarnar, nego stoikvarnar.

SILVIJE STR. KRANJČEVIĆ:

Žena

Bilo je to davno, davno vrijeme, kad su daleko tamo negdje u pustinji stanovale dvije sestre.

Tiho i pusto bilo je sve oko njih, a taj gluhi, tihi mir kao da je počivao i na njihovim usnama. One se mučke gledahu, a sve, što je taj pogled mogao označiti, bilo je kao da pita: Kada?

I opet nasta mir, ali grozniji, no što je vrisak pakla. Takovim mirom miruje — zgaženo srce.

Teška suza izvi se iz oči sestara.

— Idem, — šapnu prva i ode tamo, odakle se ozvao jecaj...

Tiho predvečerje spuštalo se nad kraj. Zadnji zraci sunca drhtnuše joj na čelu, a ona se stvori pred čovjekom, koji je svoje lice branio nad parom krvi. Okolo njega ležala su trupla, mirna, ko da spavaju.

— Tko si ti? — prodre se na nju okrvavljeni stvor.

— Ja sam Ljubav, a ti?

— Ja sam Silnik! Što mi nosiš?

— Oprost grijeha tvojih.

— Što, oprost! Oprost robova — milost?! Nosi se, ne trebam ga. Ja ga prezirem.

I baci za njom nož, ali pogodi u grb svoje vlastite moći.

Bojnim korakom srnula je Ljubav dalje; umorna sjede pod pećinu i zaplače

I gledala ju je ta tvrda stijena, pod kojom je tražila pokoja, gledala ju je i htjela saznati, kakvi li je jadi muče.

— Što plačeš? — pitao je kamen.

— Plačem zbog ljudi.

— Zbog ljudi, a zašto?

— Plačem zbog ljudi za to, jer nadjoh medju njima takovih, koji ne znaju, što je dužnost. Oni ne poznaju ljubavi, smiju se žrtvama, kojih i ne razumiju. Ponavljám: Ljude oplakujem, kamene moj!

I teška suza pade iz oka Ljubavi na tvrdu pećinu, koja se odmah stresla kao na potresu sudnjega dana.

I ganu se kamen, pa zapita:

— Mogu li ja koristiti?

— Možeš. Proteci vodom! Napajaj one, koji žedjaju.

— Da napajam...

— Da, ali pamti, da će te tada vlastiti izvor izjedati!

— Nek me izjeda, samo da koristim! — odgovori kamen. —

Koliko li je suza proteklo one noći, kad su se obe sestre opet našle u zagrljaju!

— Što si učinila u svijetu? — pita Poezija sestru Ljubav.

— Ništa, ništa! — zajeca Ljubav. — Kamen sam ganula, a čovjeka nisam mogla da ganem!

* * *

Napokon odoše obje, ali zajedno. Prva zora budila se nad svijetom, a one dodjoše u divan perivoj. Tuj pod lovorom spavao je angjeo, premilo stvorenje, snom nedužnosti.

— Tko je to? — pita Ljubav.

— To je duša čovječanstva, to je zalog njegove budućnosti, to je — žena! Sada je djevojkom, da zanosi; bit će dragom, da oplemenjuje; suprugom, da tješi; majkom, da uzgaja; staricom, da savjetuje. Želiš li koristiti čovječanstvu, oplemeni mu — ženu!

Klikom radosti pade Ljubav na grudi djevojčine, a prva zraka sunca zasja pobjedonosno nad zemljom.

Franina i Jurina

s Rusom na jahte.

Jur.: Ovo ni fortunal. Ovo kot da je neč još grje od ragana.
Rus: Ovo je pravi japoneški tajfun. Pogledajte malo, kako vre!
Jur.: Kot i vruja. Ovde se pak more slobodno reć, da je kako da se vrag ženi i njegova mat. Ki šum! Ki vetar! Ki vali! Ka vražja muzika!
Rus: A kako vi, Franina Martinović?
Fr.: Pustite me, lepo vas prosim! A lepa moja Učka, nikada te više ne ću videt, ranice moja!
Jur.: Ala, ne organaj tu, i ne boj se! Još su špagi u more!
Fr.: Smo i mi več z obemi nogami i do grla va njem. Na — ljudi Božji, kade smo to! Na dne smo, na dne!
Jur.: Muči! Sada smo speta prišli gore! Ala, korajo!
Fr.: Jure, druže, prosim te lepo: preporuči mi dušu!
Jur.: Bim ja to rado storil, ale kako? Latinski ne znam, a otkada su nam s crekvi stirali naš zajik, pozabil sam več i hrvatski molit.
Fr.: Ako ne znaš drugo, a ti mi moli onu pismu od svetega Martina.
Jur.: Ma ona je jako duga. Prvo neg ju zvršim, ale ćemo bit na dne, ale ćemo bit na sigurnem.
Fr.: Svejedno, moli mi ju.
Jur.: Neka bude na tvoju:

Blaženi sveti Martin,
Ter nas žive znamenuj,
Naše mrtve Bog pomiluj!
Povij mane dite,
Ča je jedan?
Jena vira, jedan Bog,
Budi nami na pomoć.
Tri imena, jedan sam
Pomozi nas Isus sam.
Blaženi sveti Martin....

Rus: Čekajte jedan čas. Gavrilo Stepanović mi neč vapije.
Jur.: Ča vam vapije?
Rus: Da jedan kineski brod, ki je pet sto milj dugo od nas, moli za pomoć. Grem dat zapoved, da obrnu provu na onu stran.
Fr.: A jumane! Mi se sami topimo, i još bimo oteli pomoć drugem.
Jur.: Mora se, Franino! Svi smo braća.
Fr.: Sada vidim, da je zvršeno! Ala, Jurino, moli napred. Prosim te!
Jurina:

Blaženi sveti Martin,
Ter nas žive znamenuj,
Naše mrtve Bog pomiluj!
Povij mane dite,
Ča su dva?
Dva su stabla — — —

Rus: Jurina Andrejević! Naši telegrafi nam povedaju, da je on brod šal na dno, spasil da se je samo jedan Kinez, ki prosi za pomoć! Na i vam jedan kanoćal. Gledajmo na sve bandi, ako ga kade vidimo.
Jur.: Ala, gledajmo!
Rus: Vidite ča? Jurino Andrejević?
Jur.: Vidim pasju nogu! Ter ni okole nas drugo nego pena.
Rus: A vidite sada ča?
Jur.: Niš! A vi, Ilija Nikolajević?
Rus: Ni ja.
Jur.: Ej! Ilija Nikolajević?
Rus: Ča je?
Jur.: Mane se čini, da neč vidim?
Rus: A ča?
Jur.: Pogledajte tamo pod vetar. Ča ni ono nekakova bačva? Aj pobognji je — i jedan čovjek na njoj. Da ni to on Kinez?
Rus: Počekajte, da vidim, ako ima kosicu. Ima brate, ima i kosicu.
Fr.: Ljudi Božji! olita mi gredu vanka...
Jur.: Ala zaorcajte vi tamo! Makina na svu silu! Udri! Živo! Ala, Franino, ne cvenji se tu! Digni se malo i pogledaj onega čoveka na bačve, pak ćeš videt, da je njemu sto puti grje nego tebi. Na, već smo mu blizu. Jej, kako se drži bačvi. A ja! teško je umreti, kad ništa ne boli. Ki će ga išat gore?
Rus: Vi, Jurino Andrejević, vi imate najveće ruki. Dignite ga vi. Ma z manijerum.
Jur.: Ja da bim umel. Ala, koštajte ta brod malo bliže one bačvi. Ej, Kinez! dajte mi ruku! Ča čekate! Kega zlodeja! Bormića, ni ča čuje, ni vidi, a drži se bačvi, kako pijan steni. Ej, Kinez! Ne čuje. Bit će najbolje, ako ga ćapam za kosicu, pak ga tako stegnem gore.
Rus: Storite tako, ma kako sam vam rekal z manijerum.
Jur.: Ćemo provat, ako se more. Na — v ruke si mi, Ala — iša! Ma j' lagak! kako i pero! A ča, ovo ne ji nego riži, pak je suho kako i moja ricchezza mobile. Na, tu vam je! Ala sada ga sterimo malo, da va se pride.
Rus: Samo ako je još živ?
Jur.: Još je duhat. Na, vidite kako diše! Sad je malo i zanjavkal. I pregovoril je: čin-čan-čon.... Ja, sinko moj, ki vrag te razume. Aj Bog, da znamo malo hrvatski! puli nas bi oteli, da i to pozabimo.
Rus: Mučite malo, Jurino Andrejević. Pari mi se, da je već prišal va se. Neč bi otel. Neč govori...
Jur.: I ja čujem, da govori, ma ča koristi, kada ga ne razumem.
Kinez: Dajte mi ča teplega pokusit — vas lepo prosim....
Jur.: On govori po našu! Ste ga čuli? Sakraboljski Kinez! Govori, kako da j' z Leprinca. Dajte mu brzo kakove kamamili ale pak kakovega drugega zlodeja. Cujete, gospodin Kinez, kade ste se vi navadili govorit naš hrvatski zajik?
Kinez: Ću vam benj povedat, kada se malo okrepim.
Jur.: Svi vrazi va karoce! Temu se nisam nadal.
Rus: A otkuda ste?
Kinez: Zi Šangaja...
Rus: Gavrilo Stepanović, obrnite provu put Šangaja, a ja grem po ča teplega.
Fran.: Jurino, sad biš mogal napred molit onu pismicu.
Jur.: Pustimo to za pokle. Viš da zbonacuje.
Jur.: Ej, Ilija Nikolajeviću?
Rus: Ča bi te oteli?
Jur.: Navijte malo oni vaš telegraf prez žice. Radi bimo navestili našem Istranom dobri vazmeni blagdani.
Rus: Gavrilo Stipanoviću, znamite Istranom čep i zaželite njim dobra jaja i još bolju pogaču!
Gavrilo: Harašo!

IZ RIJEKE.

Riječki Madžari. — Kriza i — kriza. — Još ne znamo pravo italijanski. — Nijemci i d'Annunzio. — O' Brien.

«Vedetta» je uvijek dobre volje. Ona vidi bijelo i ondje, gdje je sve crno, i vidi svijetlo, gdje je sve tamno. A znate li, što poručuje onima, koji ne vide sve onako ružičisto kao ona? Veli: vi ste svi, kao onaj, što je u pô bijela dana mjesto prozora svoje sobe, otvorio — ormar. Neka razumije ko može!

Ovih dana uhvatila se «Vedetta» s nekim Madžarom, nekim Pasztorom, koji je u madžarskim novinama, «Az Estu», napisao članak pun žalosnih konštatacija o stanju grada Rijeke. Na lijepi je način nabrojila «Vedetta» tome Pasztoru sve nevolje i mizerije, u kojima mora sada da se davi madžarski narod u Madžarskoj, pa mu fino i u rukvicama dobacuje, neka on mete iznajprije pred svojim pragom.

Nego onome se jadnome Madžaru u onom članku izmakla i jedna lijepa. — Riječki Madžari, piše taj Pasztor, na ulicama se priznavaju Italijanima, u dućanima — Židovima, a u svojem Klubu — Madžarima....

«Vedetta» nadovezuje na to: Lijepi su to ljudi, ti riječki Madžari, baš lijepi!

«Vedetta» se ruga — i pravo ima. Medjutim bojim se, da to ne će koristiti mnogo. Ja bih dao glavu svoju, da će «Vedettini» ljudi i u buduće više voljeti Madžare, koji su na ulicama Italijani, u dućanima Čifuti, a u Klubu Madžari nego li nas Jugoslovene koji smo na ulicama Jugosloveni; u dućanima Jugosloveni i u Klubovima, kojih nemamo, takodjer Jugosloveni...

Em smo mi svi skupa, oni od pakta prijateljstva...

Inače na Rijeci kamogod zadjete, ne čujete drugo nego li: Kriza! Kriza! O toj krizi govori se toliko, i toliko je se spominje, da ima ljudi, koji pravo ne znaju, dali je to nešto što se jede ili pije. Ovo nije vic, već šušta istina. Mi na Rijeci imamo jednu kulturu, koja već nema ni zubi, tako je stara, no sa svim tim još ne znamo pravo govoriti ni — italijanski. Tako mi je na priliku Ninetta pripovijedala danas ujutro ovu:

— Poznate Jorjinu z Marseći? Ben! Ovi dni je zenila hćer, pak je šla va pasticeriju, da kupi Vermuta.

— Dajte mi najbolju firmu — rekla je ona Pasticieru.

— Ćete Cinzano?

— Ne, jednu bolju.

— Zamite — «Kora».

— Jos bolju.

— Ma nimamo bolje.

— Kako nimate? Dajte mi jedan vermut — d'Onore....

Ninetta se je smijala — ja nisam, jer je meni još moj pokojni djed govorio, da smo mi Riječani zato na svijetu, da uzimljemo često kandiljer za kanciljer i rog za sveću...

Tako je i ovih dana «Vedetta» pisala, da je naš Nino «investito di una missione di fiducia» — i pola Rijeke je bilo uvjereno, da je našega Nina... investil — automobil. A kad tamo on je bio imenovan Straordinarnim komesarom za markgrofoviju Istru.

Ljudi: učimo gramatiku!

Nijemci postaju sve bezobrazniji. Oni, koji dolaze iz Austrije pripovijedaju, da su onuda po svim zidovima prilijepljeni plakati, kojima se svijet pozivlje, neka ne putuje u Italiju. I još pripovijedaju, da u svakom mjestu ima i po jedno Narodno Vijeće, u koga mora da se prijavi svak, koji drži da mora zbog bilo čega otići u Italiju. Narodno vijeće ispituje svaki takav slučaj, pa ako neko zbog bolesti ili zbog kakvog drugog prešnog posla, baš mora u Italiju, onda mu dopuste, da ide, inače: mora da ostane kod kuće. I Švabe slušaju kao janjci. Šta više: to Narodno Vijeće ide od dućana do dućana i teško onom trgovcu, u koga se nadje naranača ili limuna iz Italije!

Ti Nijemci su zaista poludjeli! I što su još izmislile one njihove novine? Izmislele su, da je d'Annunzio, naš d'Annunzio pod liječničkom paskom, jer da mu u glavi sve «vidi» ne drže.

Medjutim d'Annunzio je ovih dana pokazao Nijemcima i cijelomu svijetu, da je još uvijek čil i zdrav. Otišao u Milan i baš ravno u teater, gdje se je predstavljala jedna njegova komedija. Kad su ga Milanezi vidjeli u loži, počeli su pljeskati kao ludi. On učini, da će govoriti. Najednom nastala tišina.

I reče d'Annunzio: — Ide li ta pljesak mene?

— Da, Vas! — zavapiše svi. — Hvala vam, reče d'Annunzio, ali meni je najmilije bilo, kad su me stari Milanezi u njihovu dijalektu zvali — not' Gabriel. Sada pitam ja vas: kako se ja zovem? — Gabriele! — odgovori jedan glas. — Ne tako! Recite: Not' Gabriel! — I svi su rekli: Not' Gabriel...

Jednu znamenitu ličnost imali smo ovih dana na Rijeci. Nije k nama došao, kako se ono kaže «in persona», već samo u kinematografu. To vam je neki O' Brien. Silan čovjek, a tako fanjski, da su po cijelome svijetu sve žene za njime poludjele. U Parizu, da su ga neke zaljubljene uhvatile, i svilenim čarapama, da su mu začepile usta i vezale mu ruke i noge. I od tada da je postao još slavniji. Ovo mi je pričala Ninetta, čini se, da je onaj lijepi atlet i njoj zavrtio glavom!

Rokac.

IZ ROVINJA.

Svadja medju tatovima. — «Zaklela se zemlja raju...» — Nakon tri godine otkrili svoj lopovluk. — Što su govorili Rovinjci prije, a što govore danas. — «I slavi sono galantuomini».

Pred tri godine provalili su nepoznati lopovi u crkvu sv. Eufemije i odnijeli čitavo zlato, koje su tamo našli. Osim toga bile su izvršene u našem gradu i druge kradje, a da vlasti nisu mogle ući u trag lopovima. Naši gradjani su bili uvjereni, da su sva zločinstva izvršili naši ljudi — «i slavi della campagna». Konačno se ustanovilo, da su te objede bile posve neutemeljene i neopravdane. Pred nekoliko dana su se naime posvadili lopovi i otkrili bezbroj lopovština, koje su ovdje počinili. Čujte i divite se: Nicolò Bose i Nino Polesano bili su vodje lopovske bande u Rovinju. U ovo nekoliko godina izvršili su bezbroj lopovština. Oni su krali, a njihove su žene nosile ukradene stvari prodavati u Trst. Svaka im je kradja, koju su zasnovali, uspjela. Nicolò Bose bio je blagajnik lopovske bande, a Nino Polesan — organizator. Medjutim sada je Nino ostao bez para, pa je zatražio od Bosi-a, da mu dade jedan veći iznos. Bosi nije htio, da mu udovolji želji, jer se bojao, da bi mogao i on ostati bez para. Zbog toga je došao na ideju, da ubije Nina. Uzeo je nož i rinuo ga u svog druga te ga izlupao kamenom po glavi. Nino je pao u nesvjest, a Bosi je pobjegao netragom. Nato su došli tamo oružnici stali istraživati cijelu stvar. A Nino, bojeći se smrti, ispričao je karabinijerima sve ono, što je znao, odnosno sve lopovštine, koje je počinio sa svojim drugovima. Karabinijeri su uapsili cijelu lopovsku bandu i strpali je u zatvor, gdje se i danas nalaze. Taj dogodjaj je pobudio veliko zanimanje u cijelom gradu. Svi se vesele, da su lopovi došli u ruke pravde, a nekoji žale, što su bacali sumnju na poštene ljude, pa vele: «Ora vediamo che i slavi sono galantuomini e gente onesta». I tako smo konačno i mi došli do jedne zadovoljštine. Finalmente!

IZ ŽMINJA.

Lijepo vrijeme. — Poljske radnje. — Posjet poreznog eksekutora. — Incident u Krajcerbregu.

Mjeseca marta imali lijepo vrijeme. Obično se kaže, da je svaki marač vrtoglavac, ali ove godine nije bio. Stariji ljudi vele, da ovakovog marta, kao što je bio ovaj, nisu već više godina videli.

Blagodareći lijepom marčenom vremenu, naši ljudi stoje dobro sa poljskim radom. Mnogi su već povezali vinograde, zasadili krumpir i počeli orati za kukuruz. Ako bude lijepo vrijeme u aprilu kao i u martu, onda će svi dovršiti sa sjetvom kukuruza prije konca mjeseca.

Dok radimo na polju osjećamo, da nekako bezbrižnije živimo. Barem ne mislimo na porezne eksekutore, poreze i druge nevolje, koje nas tište. Ali netom se uveče umoreni vratimo svojim kućama poprimi nas nekakva žalost, kad čujemo, kako se tuže naše majke na porezne eksekutore i njihov način utjeravanja poreznih zaostataka. Mi zbilja ne znamo, što će biti s nama, ako se brzo ne poboljša naš uistinu žalosni gospodarski položaj.

Neki dan je išao po našim selima porezni eksekutor i utjeravao porezne zaostatke. Tko nije imao para, da ih plati, uzeo mu je kravu ovcu itd. Tako se dogodilo i u Krajcerbregu. Tamo je zatražio od neke Foške Vitulić, da mu isplati dug, ali pošto nije imala novaca, to je htio da joj istjera kravu iz staje. Vitulićka se je tome oduprla, uzela ključe i pokušala da zatvori staju. No pri tom joj je eksekutor oduzeo ključ i stao je — kako čujemo — njime udarati po glavi dok nije jadnica pala u nesvjest. Z... je eksekutor otišao u Žminj, a su... onesvještenu i okrvavljenu ženu ... jeli u krevet.

IZ GRAČIŠĆA.

Negdašnje komisije. — Naše gospodarske prilike. — Jedno lijepo predavanje, a još ljepša preporuka. — Dajte nam iskreni odgovor!

Mi se opet nalazimo u onim starim ... nim ili nesretnim vremenima, kad su p... starom Austrijom dolazile u naše kraje... razne komisije iz Poreča, Trsta i Beča, ... nas pripravljaju na intenzivno gospodar... nje, na racionalno gojenje stoke i vinogradarstva. Tada su nam obećivali, da će nam isušiti rijeke (Mirnu i Rašu), probušiti Učku-goru itd. itd., a od svih tih obećanja nije se ništa izvelo. Sve je ostalo pri onoj staroj: «Stresla se gora — rodio se miš.»

Kod nas je bila i ovih dana jedna komisija, u kojoj su bile zastupane dvije poljodjelske škole, pazinska općina te dva povjerenika: jedan iz Lindara, a drugi iz Gračišća. Kod sastanka bilo nas je više. Onaj učitelj, koji je govorio srpsko-hrvatski, nam je vrlo lijepo rastumačio način gnojenja oranica, sjenokoša, vinograda itd. Uz to nam je dao praktične upute glede marvogojstva.

Mi seljaci smo vrlo dobro razumjeli gg. predavatelje, samo ne znamo, gdje ćemo dobiti potrebiti novac za nabavu modernog gospodarskog orudja i umjetnog gnoja. Isto tako ne znamo, gdje ćemo uzeti toliko radničkih sila, kad nam se mladež svakim danom mora seliti «trbuhom za kruhom».

Inače nam je bilo vrlo ugodno pri duši, kad su nam rekli, da bi bilo dobro, da nabavimo od vlade plemenite rimske pasmine (race) krava i to na vjeresiju (na poček).

Mi siromašni seljaci bi vrlo rado nabavili takve krave, kakve nam gospoda preporučuju, ali se bojimo, da nam ovdje ne bi uspjevala radi podnebja, hrane, loše paše, pitke vode i nevaljanih staja. Osim toga se bojimo i vjeresije, jer ne znamo što bi nam se moglo desiti, ako ne bismo mogli redovito plaćati uglavljene obroke i drugo. Ta misao nas dosta tišti, pa se bojimo zlih posljedica. Zar ne bismo lako došli u pogibelj, da izgubimo krave i isplaćene obroke?

Molimo komisiju i one, koji nad njome vedre i oblače, da nam iskreno kažu, kako bi s nama postupali kad ne bismo mogli odgovarati sa isplatama. Mi smo iskreni ljudi, pa kao takovi očekujemo i od komisije iskreni odgovor! — Jedan seljak u ime

IZ ROVERIJE.

Seljaci i «Istarska Riječ». — Gospodarski jadi i nevolje. — Naš svećenik. — Lopovština.

Draga «Istarska Riječ»! Ovog posljednjeg mjeseca primili smo te samo jedan put. Čujemo, da si bila zaplijenjena. Ta vijest nas je uvelike ožalostila. Teško nam je pri duši, kad te nema. Nije ni čudo. Ti si prava i jedina naša utjeha, melem našim ranama. Zato te teško čekamo kao ozebao sunce.

Inače nemamo nijedne ugodne vijesti, koja bi te mogla da obraduje. Radi toga smo prisiljeni, da ti se opet izjadamo radi svojih starih nevolja.

Živimo u teškim gospodarskim prilikama. Zarade nema nigdje, a živjeti se mora do same smrti. Svaki dan zalazimo u nove dugove i u veliko siromaštvo. Uz to nas muče i velika plaćila, kojima ne znamo ni kraja ni konca. Zlo će biti, ako nam vlada brzo ne smanji poreze ili na koji drugi način priskoči u pomoć.

Veseli nas, da imamo svetu misu u srpsko-hrvatskom jeziku. Samo nam je žao, što naš svećenik Pavić tjera politiku u crkvi i što se previše zauzimlje za italijanizatora crkve u Sv. Vičentu, a nas seljake mrzi. Neprestano se ljuti, da primamo «Istarsku Riječ». Nagovara nas, da se pretplatimo na neku drugu novinu, koja obično sije mržnju i kleveće naše čestite narodnjake, jer «da je «Istarska Riječ» — čujte i čudite se — framasunska i bezvjerska novina»! Ali njegov glas ostaje «glas, što vapi u pustinji». Mi seljaci ne ćemo da slušamo one, koji nas misle zavesti i koji lažu. Gosp. Pavić i sâm znade, da laže, kad blati «Istarsku Riječ», jer nema sedmice, a da ne moli nekoje ljude, da mu je posude. Kad bi «Istarska Riječ» bila onakva, kakovom on prikazuje, onda je sigurno ne bi kao svećenik onako pomno čitao!... Ajte, ajte, g. Paviću, ne mojte nam davati rog za svijeću! Vi slobodno čitajte svoj «P. Pr.» a mi ćemo onaj list, koji se nama dopada, t. j. «Istarsku Riječ».

Još nešto: Pred nekoliko su dana nepoznati lopovi posjekli udovi Contarutti, koja ima mesarnu u Juršići, jedan vinograd. Gospodja Contarutti trpi veliku štetu. Lopovi nisu pronadjeni.

Tudja valuta na tršćanskoj burzi.

Juče moglo se prodati dotično kupiti jednu englesku liru šterlinu za 121 ital. liru; 1 amerikanski dolar za 24.85 ital lira; 100 švajcarskih franaka za 479 ital. lira; 100 francuskih franaka za 85.25 ital. lira; 100 čehoslovačkih kruna za 73.80 ital. lira; 100 jugoslovenskih dinara za 43.80 ital. lira; 100 rumunjskih leja za 10.50 ital. lira; 1000 njemačko-austrijskih kruna za 35 ital. centezima; 1000 madžarskih kruna za 34½ ital. centezima.

Politički pregled

NAKON RAZLAZA U ŽENEVI.

Neuspjeh u Ženevi zaokuplja još uvijek interes svijeta. Štampa jednodušno konstatuje, da je Društvo Naroda pretrpjelo težak udarac, od kojega će se kasno oporaviti. Ni pomirljiva izjava potpisnika lokarnskog ugovora kao ni «srdačni» rastanak njemačkih delegata od francuskih i engleskih kolega ne može da ikoga zavara i smanji teškoću položaja. Brazil je država jedva drugog reda, bez političke snage i upliva, pa je nemoguće vjerovati, da bi takva država bila u stanju da se opre pritisku svih drugih država bez potanje potpore koje velevlasti. Tim sumnjivija prikazuje se čitava stvar, što se Brazil nije pokazivao intransigentnim, a niti sa osobitim žarom vodio borbu da mu se udijeli stalno mjesto u Savjetu Društva Naroda. Tek u zadnji čas, kada njemačka delegacija nije mogla da se opre da na mjesto Švedske stupi Poljska u Savjet, istupa napred brazilijanski delegat De Mello Franco te izjavlja odlučno, da se opire stupanju Njemačke u Društvo Naroda, ako njegova zemlja ne dobije mjesto u Savjetu. Ostali delegati razumjeli su odmah pravo značenje toga što se Brazil usudjuje na tako sudbonosan korak u času kada je sporazum bio već gotov. Za to su ispravno zaključili, da je najbolje — razlaz svojim kućama prije još gore bruke za Društvo Naroda.

Do novog zasjedanja u septembru nema nikakova lijeka, a i tada zavisiti će sve o raspoloženju, sa kakovim će Njemačka istupiti. Njemački nacijonalisti najavljuju već otvorenu borbu da zapriječe uopće svaki novi polazak njemačke delegacije u Ženevu. Desničarski «Tag» piše o «komediji u Ženevi», Nijemci se vraćaju — piše taj list — jer su to Brazil i francuska politika htjeli. Pozvali su nas u Ženevu da nas prime u Društvo Naroda, a kada smo došli, onda su nam zatvorili vrata u lice i poslali kući kao učenike. Ovo sve ide na račun Brianda i Chamberlaina, jer ne će nikako vjerovati da je njihov upliv tako slab u svijetu, da ne bi bili mogli pozvati na red malene države, koje su se počele buniti. Stresemann i Luther vraćaju se u Berlin, ali i oni koji su im do sada povladjivali ogorčeni su na njih, jer njihovom krivicom pada sramota na njemačko ime u Ženevi.»

Slično pišu i druge desničarske novine tražeći nove izbore i poništenje lokarnskog ugovora. Sigurno je, da će Stresemann i Luther morati izdržati buru, koja će ipak biti više prividna nego istinska jer Stresemann i Luther u suštini idu za istim političkim ciljem kao i nacionalisti, samo zaobilaznim putevima, što su najbolje pokazali sada u Ženevi.

ITALIJA.

Svršetak Matteottijevog procesa. - Demisija glavnog sekretara fašističke stranke Farinaccija.

Matteottijev proces, koji se vodio u mirnom abruškom gradu Chietti, ovih je dana dovršen. Civilna stranka — udovica pok. Matteottija — nije prisustvovala tom procesu, a glavni branitelj optuženih bio je sekretar fašističke stranke on. Farinacci. Pri svršetku procesa sud je postavio porotnicima pitanje, na koje su imali da odgovore, da li su optuženi izvršili unaprijed smišljeno umorstvo ili nenamjeravano ubijstvo. No pošto je jedini Dumini priznao da je učestvovao pri ubijstvu Matteottija, a drugove nije htio da ovade, i pošto je ustvrdio da je on vodio automobil te da ne zna što se je dogadjalo u automobilu, porotnici su potvrdili učestvovavanje u ubojstvu za trojicu: Duminija, Poveroma i Malacriu, ali uz ogradu da ne mogu utvrditi, koji je faktično usmrtio Matteottija. Uslijed ove konstatacije porotnika kazna od 12 godina, koja je po zakonu odredjena za zločine ubojstva, snižena je na 7 godina; a pošto su porotnici utvrdili da postoje za svu trojicu znatne olakojuće okolnosti, to je kazna od 7 godina snižena po zakonu još za jednu šestinu, tako da su bili osudjeni svaki samo na 5 godina, 11 mjeseci i 20 dana. Nego kraljevskom amnestijom trebalo je odbiti od te kazne još 4 godine, jer je zločinu bio politički motiv, na način, da je konačno svaki od njih osudjen na 1 godinu, 11 mjeseci i 20 dana. U ovu kaznu uračunan je i istražni zatvor, tako da će sva trojica do mjesec i pô biti pušteni na slobodu. — I tako je dokrajčan i ovaj proces, za koji je vladalo u Italiji toliko zanimanja.

Tiskovni ured fašističke stranke u Rimu javlja, da se je prošlog ponedjeljka sastao fašistički direktorijum i da je imao pod Farinaccijevim predsjedanjem jednu važnu sjednicu. Na toj sjednici da je Farinacci imao duži govor, u kojem je izjavio, da odstupa od glavnog tajništva fašističke stranke. U znak posvemašnje solidarnosti sa Farinaccijem odstupio je i fašistički direktorij.

RUSIJA.

Rusija u očima zapadnog svijeta.

Danas se svakako ni o kome toliko ne piše u svjetskoj javnosti, koliko o Rusiji. Naročito se Rusijom bavi Engleska štampa, jer je Rusija za Englesku jedna stalna opasnost, usprkos sviju miroljubivih izjava, koje od vremena do vremena daju upravitelji Rusije.

Što danas sjedi u Kremljinu komunistička partija, mjesto predjašnje carske, to ne mijenja ni najmanje ciljeve Ruske spoljne politike. Ruska spoljna politika uzela je danas drugačiju metodu i oblik, nego što je imala za vrijeme zlatnih carskih vremena, ali je u suštini ona i danas samo izraz velike slavenske nacije.

Ogromna Rusija sa svojim neizmjernim izvorima prirodnog bogastva i sirovina, nema svoga izlaska na otvoreno more.

Morske luke, kroz koje Rusija dolazi u doticaj sa svjetskim trgom, veliki dio godine su pod ledom i nepristupačne.

Ta činjenica je bila glavna sila, koja je Rusija pokretala u borbi za Carigradom za vrijeme careva i u borbi za izlaskom na toplo more na daljnjem istoku.

Svaki napredak Rusije u tome pravcu ide na štetu engleskih interesa i Engleske nadmoći u Aziji i Evropi. Radi toga i radi Engleska protiv Rusije.

Radi te ugroženosti engleskih interesa od strane Rusije ide i povika štampe širom svijeta o ruskoj opasnosti i osiguranju svijeta za Englo-Saxonsku kulturu.

Dogadjaji, koji se ovih zadnjih mjeseci odigravaju u Mandžuriji jasno ocrtavaju stare sile, gdje se radi istih razloga, sukobljavaju. Japan zatvara sovjetskog upravitelja Istočno-Kitajske željeznice, i dozvoljava svome mameluku Mandžurskom dahiji Čang-So-Lin, da nasilno i bez pristanka, i zabadava, upotrebljava rusku željeznicu.

Japan očito traži rat sa Rusijom, a bez ikakovih stvarnih i vodnih prednosti po se. Iz Engleske štampe po čitavom svijetu može se da vidi, da je Japanu za ledjima ista ona sila, koja je bila 1904. god., za vrijeme, rusko-japanskog rata.

Medjutim izgleda, da ovom prilikom ne će doći do rata, jer sovjetski državnici kakovi su da su, ipak su pametniji od nekadanjih, i ne će da počinju nešto, što ne mogu da uspješno svrše. Rusija mora da ima strpljenja pred licem najgrubljih uvreda i povreda njenih interesa.

A kad dodje dan obračuna, a taj će doći prije nego ova naša generacija izumre, onda će sa simpatijama gledati na Rusiju i ostali svijet.

GRČKA.

Izbori za predsjedništvo republike.

Dosadašnji predsjednik republike Grčke, admiral Konduriotis, prvi nakon proglašenja republike u Grčkoj, odstupio je i izbor novog predsjednika republike zakazan je za 4. aprila. Demisija predsjednika Konduriotisa tumači se s jedne strane tako, da Konduriotis nije više htio da snosi odgovornost za režim generala Pangalosa, pod čijom se diktaturom Grčka nalazi u teškom stanju, dok se s druge strane tvrdi, da je ovu demisiju izazvao sam general Pangalos, koji i sam kandiduje za predsjednika republike i vjeruje da će biti izabran.

Obzirom na kratkoću vremena do novog izbora, započela je već u punom opsegu izborna kampanja, pa se javlja već nekoliko kandidata. Generala Pangalosa kandiduju vojnički krugovi i on ima svakako najpovoljnije izglede za uspjeh obzirom na stanje u kojem se nalazi današnja Grčka pod njegovom diktaturom. Venizelističke frakcije kandidovat će, po odluci šefova, Politisa, bivšeg predsjednika vlade i bivšeg grčkog poslanika u Parizu, a tako isto spominje se i bivši predsjednik vlade Kafandaris kao kandidat ovih frakcija, koje će se vjerovatno složiti u kandidaturi jednoga od ove dvojice. Stranke opozicije podupirat će kandidaturom generala Gusmanisa, a spominje se i kandidatura admirala Hadžikinakosa.

Ovim izborima Grčkoj je pružena mogućnost za izlaz iz sadašnjeg stanja i povratak u normalni parlamentarni režim narušen uzimanjem vlasti po generalu Pangalosu, pa će ovaj, kao vjerovatni novi predsjednik republike, provesti sredjivanje prilika i uspostaviti parlamentarnu vladu.
biti i simpatije i interesi svih Slavena.

RUMUNJSKA.

Razdor u rumunjskoj opoziciji.

Pregovori izmedju agrarne stranke (caranista) i narodne stranke, su ovih dana definitivno prekinuti. Iduća vladina koalicija ovih dviju stranaka, koje su pregovarale preko dvije godine, ne može se ostvariti. Programske nesuglasice bile su već prividno otklonjene, govorilo se već i o raspodjeli mandata u budućoj vladi, ali su posljednji dani pokazali, da se sporazum ne može postići. Nije od malog značaja u cijelom pregovaranju bila i ta okolnost, da ni ministar predsjednik Bratianu, koji može predložiti svoga nasljednika, niti dvor, nemaju u caraniste povjerenje, jer se boje, da bi agrarna stranka, čim bi došla na vladu, popustila uzde svome radikalizmu. Sadašnji vladini krugovi i dvor misle, da caraniste nemaju dosada dovoljno političkog iskustva, da bi mogli preuzeti vladu u svoje ruke i dobro riješiti sva državna pitanja. Zato su liberali i upotrebili sva sredstva, da spajanje agrarne stranke sa narodnom strankom onemoguće i da posljednju približe umjerenom Averescovom taboru. Za najvjerovatniju kombinaciju smatra se kabinet sastavljen od pristalica gen. Averescua i od pristalica narodne stranke. Najprije bi možda na neko vrijeme obrazovao kabinet gen. Averescu, koji bi izvršio izbore, a poslije bi ustupio mjesto novoj vladi, koja bi se obrazovala na temelju rezultata novih izbora.

Domaće novosti

Христос воскресе!

Uredništvo i uprava «ISTARSKE RIJEČI» žele svim svojim suradnicama, dopisnicima, pretplatnicima, čitateljima, prijateljima i cijelom jugoslovenskom narodu:

SRETAN USKRS!

Roditelji, skrbite se za budućnost svoje djece!

Svakome čestitome ocu i svakoj plemenitoj majci najveća je i najpreča briga: misao oko budućnosti njihove djece.

Medjutim ima u nas nažalost dosta očeva i majka, koji se ni najmanje ne staraju oko budućnosti svoje djece. Ako idete po našim selima, imat ćete priliku da čujete i ovakovo mudrovanje: «Sada su nam djeca malko poodrasla, pa neka nas hrane. Mi smo se dosta mučili oko njihovog uzgoja, a sada je red na njima, da nam vrate milo za drago...» I tu ostaju. Da li će im pak sva djeca moći živjeti na očinskoj grudi, na to niti ne misle. A to je zlo.

Svaki pametan otac i svaka pametna majka moraju nastojati, da svojoj djeci, koja ne mogu ostati na očevoj grudi, za vremena nadju prikladno zvanje, zanat kakvi, po kome će oni moći kasnije da sami sebe spasu svojom snagom.

Što više naših sinova bude išlo u zanat, tim bolje. Pri tom neka roditelji i djeca upamte ovo: Bilo je vrijeme, kad se mislilo, da ima zanata viših i nižih, časnih i nečasnih. Današnja je doba pokazala, da su oni, koji su tako mislili, imali sasvim krivo. Svi su zanati jednako časni, ako su časni i čestiti oni, koji ih vrše. Mehaničar, koji misli, da viši od postolara — krivo čini i postolar koji misli, da je manji i niži od drugih zanatlija.

Glavno je, da se ne kasni, već čim dijete dospije do izvjesnih godina, odmah s njime na posao. Samo neka tu nad njime bdije i roditeljsko i majstorovo oko. I jedni i drugi neka paze, da od mladoga naučnika stvore — čovjeka. Čim se dečko izuči, neka odmah potraži zarade. Ako je ne može naći kod kuće, naći će je u svijetu, dakako, ako je pošten i valjan.

Što se pak tiče onih sinova, koji imaju da ostanu na očinskoj grudi, neka roditelji nastoje, da ih pošalju barem par godina u kakvu poljodjelsku školu, da se tamo gospodarski izobraze. Bez gospodarske izobrazbe ne može da bude naprednog gospodarstva, kakvo iziskuje današnje doba. Prošla su ona vremena, kad je naš čovjek mogao da pleše kotac ko i njegov otac, i ne će se nikada više vratiti.

Očevi i majke, uvažite našu preporuku i ravnajte se po njoj!

Mi i općinski liječnik u Račjoj Vasi.

U «Istarskoj Riječi» od 18. marta 1926. objavili smo dopis iz Račje Vasi, u kojem naš tamošnji dopisnik prikazuje općinskog liječnika kao čovjeka, koji traži od naših ljudi na Krasu pretjerane sume za svoje vizite.

G. dr. Ermanno Rocco, općinski liječnik u Račjoj Vasi, poslao nam je jedno pismo, u kojem nas moli, da objavimo slijedeće:

«Najprostija je laž, da ovdješnji općinski liječnik pita za jednu vizitu na Krasu 500—600 lira i da je gulikoža. Ovdješnji liječnik pita dapače manje od prijašnjeg. On je imao samo jednu vizitu na Krasu. I to u Račjoj Vasi. Črnac Jure prerezao si vrat i pozvali najhitrije liječnika. Liječnik — da brzo dodje — morao si je uzeti automobil, jer bi inače bio morao hodati tri ure. Liječio ga i odveo automobilom u Buzet, da ide vlakom u Pulu u bolnicu, gdje se i sada nalazi. Za cijeli ta svoj stručni rad pitao je samo 50 lira, dok je prijašnji liječnik za običnu vizitu tražio 100 lira, što mogu da potvrde svi ljudi u selu.»

Netom smo dobili to pismo obratili smo se na nekoje naše ljude molbom, da nam jave, što je na stvari. I moramo lojalno priznati, da smo dobili povoljne informacije o ponašanju općinskog liječnika u Račjoj Vasi. Radi toga nam je žao, da smo ranije objavili onaj dopis. Uvjereni smo, da ni naš tamošnji izvjestitelj nije imao namjere da čini g. dru. Rocco-u nepravdu, već da je i on nasjeo krivim informacijama.

† Jovanka ud. Janković.

U ponedjeljak, dne 22. o. mj. preminula je u 98. godini života u Trstu gospodja Jovanka Janković, majka i baba jedne velike i ugledne obitelji ovdješnje jugoslovenske kolonije. Pogreb pokojnice obavio se srijedu dne 24. ov. mjes. Bio je upravo impozantan. Osobito su nam upali u oči mnogobrojni vijenci, medju kojima i vijenac jugoslovenskog Generalnog konzulata sa jugoslovenskom trobojnicom.

Ucviljenoj porodici naše iskreno suučešće!

Doseljenička straža Sjedinjenih država.

Jedan od glavnih dogadjaja u doseljeničkoj službi u prošloj fiskalnoj godini bio je ustanovljenje nove doseljeničke straže na kopnenoj granici Sjedinjenih Država, tako zvana «land border patrol». Za njezino uzdržavanje Kongres je odobrio jedan milijun dolara. Pogranična straža nadzire kanadsku i meksikansku granicu i priječi kriumčarenje protuzakonitih doseljenika. Prema izvještaju tajnika za rad, pogranična straža je lani odvratila, a da ih nije aretirala, 14.669 osoba, koje su htjele da se protuzakonito ušuljaju u teritorij Sjedinjenih Država, i privela je 13.550 osoba lokalnim doseljeničkim inspektorima u svrhu dalnje istrage. Na temelju naloga straža je aretirala 2718 inozemaca i uhvatila 325 lica, koja se bave kriumčarenjem doseljenika i 4.633 prokriumčarenih inozemaca. Kroz godinu dana straža je pregledala preko sto tisuća osobnih i teretnih vlakova i ispitala preko milijun i po putnika. Ustavila je i pregledala preko sto tisuća automobila i preko 30.000 ladja i drugih prevozila. Osim doseljeničke službe u pravom smislu riječi, pogranična straža je pomagala i carinarskim, poreznimi prohibicijskim činovnicima.

Svega po malo

AMERIKA.

Odgodjenje rasprave o uredjenju italijanskih dugova u američkom senatu.

Kako smo svojedobno javili, Italija je sklopila sa američkom vladom povoljni ugovor glede otplate svojih dugova. Taj je ugovor odobrio i amerikanski parlamenat. Zatim je bio poslat na odobrenje i amerikanskom senatu, koji se ovih dana bavio tim ugovorom. No tu je italijansko-američki ugovor doživio oštru kritiku sa strane nekojih američkih senatora. Neki su tražili, da senat ne odobri sklopljeni ugovor, jer da Italija može platiti veću svotu duga nego što je predvidjena u napomenutom dogovoru. Sada je senat odložio raspravu o tom predmetu do drugog zasjedanja.

Doktor prava — pekar.

Ratna i poslijeratna je psihologija (duševnost) koješta izmijenila. Prije rata je otac govorio svom sinu, koji je učio školu: — Sinko, ako ne budeš dobar, dat ću te u šegrte (za grzuna u kakav obrt). — Poslije rata se to izmijenilo gotovo u toliko, da je gazda govorio svom šegrtu: — Ako ne budeš dobar, reći ću ocu, da te šalje u gimnaziju. To je nekako zahtijevalo vrijeme, novo pojmovanje na svijet, prevladavanje materijalističkog gledišta i omalovažavanje nauke. Medjutim se i u tom pravcu koješta izmijenilo i ljudi pomalo uvidjaju, da je potrebno spojiti materijalno s duševnim, inteligenciju s ručnim zanimanjima. U novije vrijeme počelo se to opažati i u Jugoslaviji, pa ima više takovih, koji su se nakon svršenih nauka posvetili obrtu, koji je isto toliko cijenjen, ako ne i više, nego kakva druga služba. No rekord ili najljepši primjer u tom pogledu dao je prije nekoliko dana sin uglednog zagrebačkog pekarskog obrtnika Milana Draganca. Njegov sin, doktor prava, posvetio se je još god. 1924. pekarskom zanatu, i ovih se dana podvrgao izpitu. Mladi je naučnik, doktor prava, pokazao osobitu vještinu u svojoj struci, da ga je strukovno ispitno povjerenstvo ocjenilo izvrsno sposobnim za obavljanje pekarskog zanata. Nakon toga čestitao mu je srdačno pročelnik stručne ispitne komisije maloobrtni zborni tajnik P. Gašparović i zaželio mladom pekarskom pomoćniku da bude na ponos i diku jugoslovenskom obrtničkom stališu, uz želju, da ovaj slučaj nadje što više nasljedovatelja.

Veliki imetak jedne vračare.

Kod jednog procesa, koji se je pred nekoliko dana vodio pred vrhovnim engleskim sudištem ispostavilo se, da je optužena mis Mary Seales kao vračarka stekla za svog života ogroman imetak. Predmetom je procesa bilo 50.000 lira sterlina, dakle oko 6,250.000 lira, koja svota predstavlja imetak optužene. Ona je uz svoj poziv proročice bila i specijalistkinja u ljepoti, ali ujedno tvrdi, da te svote otječu od ljudi, kojima je u pravom času unapred prorekla njihove poslove ili im povratila narušeno i izgubljeno zdravlje. Ona je svoj dobitak ukapala u vrtu i priča, da je jednom iskopala ništa manje nego 12.000 lira sterlina u zlatu u ukupnoj težini od dva kvintala i da ih je dala svome mužu u poslovne svrhe.

Otklanja oceve milijune da može i nadalje ostati slobodnom ciganlom.

Romantični temperamenat i čeznja za slobodnim životom nagnalo je lijepu dvadesetgodišnju kćer jednog milijunera iz Munkacsa, malog grada u Karpatima, da otkloni udobnosti, što joj je pružilo bogastvo ostavljeno od oca. Nedeljka Stegemann bila je sedamnaestgodišnja djevojka, kada su je neki cigani oteli. Ona je s njima putovala kroz mnoge krajeve zavolivši najprije slobodni život, a zatim crnog mladog ciganina. Godine 1923. prolazeći slučajno kroz Mumkacs, djevojka je prepoznata po roditeljima, ali nekoliko mjeseci proživivši u obiteljskoj kući pobjegne ponovno ciganima, koji su se nalazili preko granice. Ona se ovih dana ponovno povratila u Mumkacs i tamošnji rabin je upotrijebio svu svoju rječitost, da bi je nagovorio, da se vrati ocu. Molbe prijatelja i manifestacije naroda — čak je morala intervenirati policija, da umiri pučanstvo, koje je htjelo, da navali na ciganske šatore — bile su beskorisne: lijepa ciganka je odgovorila, da otklanja zauvijek pravo na očevo nasljedstvo, jer ništa na svijetu ne može da nadoknadi čar ciganskog života.

Kakve je boje naša zemaljska kugla?

Kako izgleda naša zemaljska kugla stanovnicima drugih planeta? To pitanje je već duže vrijeme izazivalo radoznalost naučenjaka, koji za njegovo riješenje upotrebljavaju spektroskop, kojim ispitivaju ono slabo svjetlo, koje baca Zemlja na neosvijetljene dijelove Mjeseca. Tim ispitivanjem se saznaje, da je to svijetlo mnogo plavije, nego refleks sunčanog svjetla, čijim se plavim tonovima divimo. Astronomi misle prema tome faktu, da naša zemlja u svemiru zrači plavim svjetlom, a izgleda da iskustva našeg svakodnevnog života to tvrdjenje takodjer donekle potpomažu. Pogledamo li jasnoga dana na nebo, ono nam izgleda pronicljivo plavo, što je prouzrokovano molekulama gazova i vodenom parom, koja se nalazi u atmosferi. Istu pojavu možemo opaziti pri pogledu na udaljene gore. Isto tako kao što je planeta Venus bijela, Mars crvenkašt, tako je i naša zemlja vjerojatno najviše plava od sviju planeta.

15-godišnji majkoubojica.

U Reggio Calabria u Italiji dogodila se strašna drama. Petnaestgodišnje dijete, Dominik Anastasi dočekao je majku kad je izlazila iz crkve, navalio na nju i izbio je nekoliko puta nožem. Ona je odmah izdahnula. Dijete se prijavilo policiji i izjavilo, da je osvetilo svoga oca. Majka nije bila vjerna ocu, koji od više godina živi u Americi i nije htio da se vrati u domovinu upravo radi nje. To je dijete tako ogorčilo, da je odlučilo da osveti očevu čast.

Rat muhama.

«Bojadišite kuhinje u svjetlo-plavoj boji»! Tako savjetuje dr. Nepos u reviji «Zdravlje i higijena u obitelji», jer je ta boja bolja od bijele u borbi protiv muha. Dva francuška prirodoslovca konstatirala su da muhe bježe od plave boje. Već su mnoge bolnice bojadisale svoje kuhinje u toj boji, a nedavno je u Argentini izdan zakon, koji sili tvornice maslaca i sira, da u plavoj boji imaju bojadisati sve prostorije u kojim se radi sa mlijekom.

Šala i razbibriga

Jedno pitanje.

— Kad čovjeku teže ide: kad su mu džepovi puni ili prazni?

— Razumije se: teže ide, kad su mu džepovi prazni.

Neobično iznenadjenje.

Neki je gospodin putovao vlakom u Trst. Sjedio je u kolima prvoga razreda. Njemu nasuprot sjedela je jedna gospodja z gustom koprenom na licu. Bili su sami, te nakon nekoliko vremena progovori onaj gospodin:

— Zašto nosite taj gusti veo?

— Da se sačuvam od bezobraznih muških pogleda, — odgovori gospodja dosta ujedljivo.

— Ja mislim, da muškarci imaju ipak pravo, da se dive lijepome ženskom licu.

— To pravo nemaju oženjeni ljudi.

— Pa ja nisam oženjen.

— Zbilja?

— Nisam. Još sam mladić, premda već u godinama. No sa švim tim imam, kako sam već rekao, pravo, da se divim ljepoti...

— E pa dobro, a vi se divite — odgovori gospodja i skine s lica svoj veo. Možete sebi zamisliti, kako se je onaj gospodin zaprepastio, kad je u onoj gospodji prepoznao svoju — punicu.

Najteža uvrijeda.

Bila dva prijatelja, obojica veliki pijanci. Jednog dana napili se oni kao bačve, pa onda riječ po riječ, dok se ne posvadiše. Izmišljavali su uvrijedu za uvrijedom i bacali ih jedan drugome u lice.

Najzada se jedan podiže sa stola, podje, ali se još jednom okrene i prijezirno reče:

— Ja te prezirem kao i čašu vode!

To je bila njegova najteža uvrijeda!

Škrtac.

Nekakav škrtac ležao na smrtnoj postelji. Kada je bilo pod veče, sluga upali voštanicu i namjesti je pored bolesnika.

— Ah, uzdahnu škrtac, šteta je, da ovakva svijeća gori.

Podigne glavu, puhne u svijeću i ugasi je. I s posljednjim onim njegovim dahom, otišla je Bogu na račun i njegova škrta duša...

U gostioni.

Gost: Ej, konobaru, dodjite ovamo, da vam platim. Posrkao sam juhu, pojeo grušak, malo pečenja i jednu jabuku. Popio sam samo čašu vina. Koliko imam da platim?

— Četrdeset i pet lira...

Gostu se to učini mnogo, ali plati i podje. Konobar poleti zanjim i reče:

— A za konobara?

— Konobara nisam pojeo! — reče gost ljutito i ode.

Na stavnji u vrijeme rata.

Prvi obvezanik vojničkom liječniku, koji ga je pregledao i proglasio sposobnim: Ali gospodine doktore, ja nemam nego jedno samo oko.

Liječnik: Dosta je i to, odgovori liječnik. Vojniku je potrebno samo jedno oko. Dva su oka — luksuz.

Drugi obvezanik: — Go-go-go-gosssspodinne do-do-doktore — ja pppentam...

— Ništa zato, odgovori doktor, vi ionako ne ćete komandirati...

Kada?

Stariji ljudi obično kažu: — Ja sam već prestar, da se popravim.

A mladji vele:

— Mi smo premladi, da se popravimo...

Sad kažite vi, kad je najzgodnije vrijeme, da se čovjek popravi?

Po modi.

Danas je sve poludjelo za modom. Svak hoće da radi i ne radi po modi, da se odjeva i obuva po modi i da živi po modi.

Došao jedan niškoristi nekome postolaru pa će mu: — Ej, majstore, napravite vi meni jedan par postola po najnovijoj modi. Kakva je sada ta najnovija moda?

Postolar odgovori: — Gospodine, najnovija moda jeste ova: čim su postoli gotovi, treba ih odmah platiti.

— Kad je tako, reče onaj niškoristi, a vi meni napravite postole po staroj modi.

— Ajde, brate, vi fićfirić, što plešete tango i nekakovo šimi, pa da idete po staroj modi! Ta nemojte, brate!

Nepopravljivi pijanica.

Neki pijančina otišao, da sluša nekakvo predavanje protiv alkohola. U neke reći će predavač: — Jest, narode, u ovoj zemlji ne će biti nikada sreće, dok se bude u njoj rakija prodavala. — Tako je! — odobri pijančina — zato je već krajnje vrijeme, da je davaju zabadava.

Na plesu.

Pitali jednoga: — Zar vi ne plešete?

— Ja sam oženjen — odgovori on.

— Pa svejedno. Mogli biste malo da zaplešete.

— Pa mogao bih, ali ne ovdje. Ja plešem samo kod kuće.

— Kako?

— Kako žena svira...

Što je želio, to je i postigao.

Žena mužu: Nekada si govorio, da bi radije živio sa mnom u paklu, nego li bez mene u raju.

Muž ženi: E pa eto: želja mi se ispunila. Otkad smo se vjenčali, ja sam s tobom u paklu.

Pokupio barba Šime.

Plovan je na selu spovida dicu. Na raštele je došao i mali Perič i počeja je povidati, ča je di učinija, koliko nidri grojza i smokav ukreja, koliko munještin petá i sve tako.

Kad je povida sve ča je zna, zapita ga je još plovan: «Drugo, mali, ne znaš niš?»

«Aj znan; ma tega ne ču povidati ni Van ni nenom!»

«Ča ne znaš, da na spovidi moraš reči sve. Šu, reci i to, da te morem odrišiti.»

«Benj, kad mora biti, reči ču Van i to, ma mi morate ubečati, da ne čete nenon, nenom tega reči.»

«Budi zato siguran,» ga je mirlja plovan. «Uno ča ja čujen na spovidi, ne smim nikad nenon reči. Ča vas nisam toliko boti vadija to i na duntrini... Donke povidaj!»

«Dobro, ma bogočoj, da komu rečete: ja znan jenu gnjizdu svrak na kaciji u Rimoljinah...»

— — — — — — — — — —

Plovan ga ni stija sad vaditi, prike je bilo još čuda druge dice, ma iz toga je najbolje vidija, kako slabu pouku daju matere svojoj dici u virskih stvari. I zato je valje drugu nedilju održa z oltara starijin jenu propovid, kako neka rastumače dici ča je to grih, zašto se gre na spovid i kako valja da se spovidaju.

«Da mi se drugo ne zgoda, kako sad niki dan, di mi je jedan mali, kad san ga na spovidi pita, ča još zna, odgovorija, da zna još jenu gnjizdu svrak...»

Mali Perič je bija u crikvi i kad je čuja, ča to plovan povida, zavika je na glas, lipo plačući od jada:

«Ča nis ja valje reka, da čete hi povidati. Joh je meni, brižne moje svrake, sad hi sve selo zna...»

Se razumi, da se je sva crikva počela smijati kako munjena.

DAROVI

u fond «Istarske Riječi».

Seljačke djevojke na Pazinštini sabrale su u veselom društvu za fond 23 lire.

Sanković Anton iz Žejane daruje 5 lira a Rojac Martin iz Kaštelira 50 cent.

Za Prosvetu (odsjek za Istru)

Dujanić Benjamin iz Lupoglave darovao 5 lira.

DOPIS UPRAVE.

Molimo onog našeg preplatnika iz Rovinja, koji nam je je pisao 15. ov. mj., da nam se ponovno javi uz oznaku imena, jer na primljenoj dopisnici nijesmo mogli razabrati koji piše.

Berseč 82. Uredjeno kako ste nam pisali.

Anton Sazanić Cres. Preplatu smo primili.

Kiss Emil — New-York.

Primili smo 43 lire poslane nam putem Banke komerciale Italiane. Budući ne znamo za čiji račun i u koju svrhu, molimo Vas da nas obavijestite.

Ivan Žic, učitelj, Vrbnik.

Primili smo 105 dinara za pretplatu za godinu 1925 i 1926.

Perović Šime iz Arbanasi kod Zadra.

Primili smo poslanih nam 15 lira, budući da nijeste označio točan naslov molimo Vas da istog pošaljete.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

POZIV

na

XXII. glavnu skupštinu

Lovranskog društva za štednju i zajmove

registr. zadruga na ograničeno jamčenje

koja će se obdržavati

dne 11. aprila 1926. u 10 sati prije podne u kući br. 1.

DNEVNI RED:

1. Čitanje zapisnika posljedne glavne skupštine;
2. Izvješće upravnog i nadzornog odbora;
3. Čitanje izvješća revizora Zadružne Zveze;
4. Zaključak glede uporabe čistog dobitka;
5. Izbor upravnog, nadzornog odbora i pomirbenog suda;
6. Slučajni predlozi.

U Lovranu, dne 19. marta 1926.

RAVNATELJSTVO.

POZIV

na

XXII. glavnu redovitu skupštinu

Bersečkog društva za štednju i zajmove

reg. zadruga na ogran. jamčenje

koja će se obdržavati

u uskršnji ponedjeljak, dne 5. aprila u 9 sati u općinskom uredu u Berseču

DNEVNI RED:

1.) Čitanje zapisnika prošlogodišnje glavne skupštine;
2.) Izvješće upravnog odbora;
3.) Izvješće nadzornog odbora;
4.) Izvješće revizora Zadružne Zveze;
5.) Potvrda računskog zaključka za upravnu godinu 1925.;
6.) Izbor upravnog odbora;
7.) Izbor nadzornog odbora i pomirbenog suda;
8.) Slučajnosti.

ODBOR.

Broj 14 | Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) | U Trstu, 8. aprila 1926. | Pojedini broj 25 cent. | God. IV.

„Istarska Riječ“
izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Mirno proljeće

Obično se svake godine pod jesen ili pod zimu čuju glasovi: — Obzorje je mutno, nešto se miješa — vidjet ćete, da će se u proljeće nešto skuhati.

Ono «nešto» imalo bi, dakako, da bude — rat.

Takva su se zloguka proročanstva već do sada po nekoliko puta i obistinila, pa nije čudo, što su se i za ovo proljeće očekivali dogodjaji, koji bi imali da prodrmaju ovim našim, malo odviše uspaljivim svijetom.

Medjutim do sada od svega toga ništa. Proljeće je već tu. Zemlja se probudila, sokovi potjerali, pokazali se pupoljci, cvijeće se rascvalo, još malo i svanut će Gjurgjev — danak, sunce će jaće pripeći, ptice slobodnije zapjevati — proljeće bit će u svome jeku.

Zemlja, a i sve drugo na njoj, budi se do sada, hvala budi Bogu, u najljepšem miru. To ne znači, da nije bilo na obzorju i po koji crni oblak, koji nije na dobro slutio. Bilo je više takovih oblaka, ali su jedan za drugim svi pomalo uklonjeni.

Tako na primjer pitanje Mosula u Aziji malo što nije zaplelo u rat i Tursku i Englesku. A kako se pak ni Rusija ne gleda s Engleskom najljepše, moglo se lako desiti, da bi se i ona bila uplela u svadju, a onda neka gata, ko umije, što se iz toga moglo da izlegne. Zna se, kako ratovi započinju, ali se nikad i nikako ne zmože znati, kako će da svrše. Tko bi godine 1914. u času, kad je Vilim onako strašno mahao sabljom prijeteći se čitavome svijetu, bio rekao, da će četiri godina zatim taj isti Vilim morati da bježi u Holandiju i da se ondje sakriva kao kakav zločinac — taj bi zacijelo bio proglašen ludim i zatvoren u ludnicu. Slično bi bio prošao i onaj, koji bi one iste godine bio prorokovao Franc Jožefu, što će se domala dogoditi njemu i njegovoj familiji. Premda sve ono, što se je dogodilo nije ni tako veliko čudo, kad se promisli, da je već naš božanski Spasitelj kazao: — Ko mačem maše, od mača će i poginuti.

Hoće li kada doći vrijeme, gdje će se razni Vilimi i Franc Jožefi malo dublje zamisliti u te božanske i premudre riječi?

Kako bilo da bilo, ono pitanje Mosula se ipak nekako uredilo i time se uklonila — ne znamo do kada! — opasnost jednog velikog rata.

Onda je izbio još jedan oblak. Predsjednik bavarske vlade ustao jednog dana u svom parlamentu i izjavio, da Nijemci ne će mirovati, dok ne budu njihova braća u Poadižju, to će reći u južnom italijanskom Tirolu, slobodna... Protiv toga govora ustao je u italijanskom Parlamentu Mussolini i odgovorio, da će se italijanska zastava na Breneru pomaknuti, ako bude ustrebalo, još dalje. Ta oštra prijetnja uskomešala je Nijemce i cijeli svijet, ali treba u prvom redu da se zahvali dalekovidnom državničkom talentu italijanskoga ministra predsjednika, da je domalo i taj oblak raspršen.

Kad se lani sklopio onaj čuveni sporazum u Lokarnu, uglavilo se, da će Njemačka ući u Ligu naroda i ondje zadobiti jedno dolično mjesto. Došlo vrijeme, da se to ispuni. Liga se Naroda sastala, da primi u svoje krilo Njemačku, kad tamo, izbile neke nove poteškoće, i Njemačka nije ušla u Ligu, već se sve odgodilo do jeseni.

Kako se vidi i tome se našlo lijeka, a imade nade, da će se tako postupati i u drugim pitanjima, što će još izbiti i za čas pomutiti mir naroda i svijeta.

Taj mir imao bi još da utvrde i novi ugovori, što se spremaju izmedju Italije i Jugoslavije, i Italije i Grčke. Čini se, da će tim sporazumima biti blizu i Francuska, a protivna da im ne će biti ni Engleska, što je vrlo dobro i korisno, jer će se time za dugo vrijeme osjegurati svjetski mir.

Tako nam se eto pokazuje ovo proljeće sasvim mirno i blago.

I mi istarski Jugosloveni polažemo u nj naše najveće i najljepše nade. Držimo naime, da će pod blagim ovim suncem proklijati sjeme, što ga je naš marni seljak posijao u zemlju i da će mu donijeti blagoslova. Nerodnih i loših godina bilo je i premnogo. Vrijeme je, da se pokaže i jedna dobra i tusta, da naš vrijedni i mukotrpni Istranin može već jednom malo i odahnuti.

Siromaštvo

Ljudi su odijeljeni jedni od drugih. Svih nas dijeli duboki ponor, i mi se izmedju se ne razumijemo. Što zna onaj, koji dušu i tijelo prodaje za nasušnu koricu hljeba o onome, koji je zatvorio vrata svoje kuće, da ne čuje onog drugog? Oni se ne razumiju. Bogataš se odriče rodjenog brata siromaha, sin milijoner odriče se svoje majke pralje. Razdijelili smo se u dva tabora: one koji banče i one koji tavore.

Gdje nas je više na okupu, opreka je jasnija. Štogod je grad veći, sjajniji i bogatiji, bijeda je u njemu veća. Ona se poput presićenog taloga, hvata rubova, krajeva. I štogod su palače u središtu grada raskošnije, potleušice na njegovom rubu su jadnije, čemernije. Tu se istovaruje smeće velikog grada i na njemu se naseljuju izopćeni, siromašni.

U njihovim ispijenim očima nema sjaja, u upalim grudima grize crv, u opalom mišičju nestalo je snage. To je svijet, u kojemu je umrla svaka radost, svijet, u kojem živi veliki problem ljudskoga društva. U svim pismenim spomenicima nalazimo mu tragova, tamo od biblije do revolucijonarnih djela današnjega doba. A biblija veli, da siromaštva ne će nikada nestati na kugli zemaljskoj...

Vjere su siromaštvu saplele oreol. Neimaštini obećano je nebo. Stvorene su vjere, koje su po cijeloj svojoj biti, vjere siromaha, izopćenih, paćenika. Oni trebaju mirno da snose gorku sudbinu, za kojom se otvaraju svjetli vidici. Otuda i onaj krijes, koji se zacakli u oku siromahovom, u času velikog razmišljanja, razgovora sa samim sobom, ili molitve Najvišemu. Pa ono tiho povinjavanje svima nepravdama, koje je najpotresnije kod siromaštva. Ta izgubljena vjera u dušu čovjeka brata zuri iz njegovog pogleda, kao iz tajanstvenih očiju sfinge, hvata nas suhim prstima za srce, zadahnjuje hladnom jezom straha. Pa podvostručenom snagom osjećamo dubinu jaza: provalije, nepravde i nerazumijevanja, koja nas dijeli...

Zar nije cijela čovječanska kultura stvarana za bogataše i u njihovom duhu? Zar cijela umjetnost ne odiše luksusom, rasipnošću, raskošom, do kakvog se nikada ne može da dovine siromah? Jer ta kultura nije opće čovječanska, nije namijenjena svakome. Ona nije za siromahe; premalo je toga, što je stvarano iz čistog čovječanskog osjećanja. Skupite sve knjige, koje su napisane za svakoga, sa dubokim razumijevanjem sveljudske duše, i vi ćete jedva sastaviti malu biblioteku. Tolstoj, Dostojevski, Gorki, Strindberg, Rolland i još po koje djelo drugih pisaca — to je sve. Biblija, velika antička djela, takodjer odišu ovim duhom. Na tim stranicam odštampano je sve što je pisano pravom, velikom ozbiljnošću, čovječanskim osjećanjem. Tu je svijet, gdje se svi možemo da nadjemo: i bogati i siromasi...

Čovjek ne će više da se pati, ne će da ćuti. Siromaštvo koje je obuzelo njegovo tijelo obuzelo mu je i dušu, pa kako hoće da se otrese jednog, hoće da ukloni i drugo.

Oci, majke, braćo, prijatelji i znanci!

DJECA VAS MOLE,

da im pokažete, kako se srpsko-hrvatski čitaju i pišu slova. Svi Vi, koji to umijete, pročitajte s njima svaki dan po koje štivo, i protumačite im ga, kako sami najbolje znate.

DJECA VAS MOLE!

DOPISI

IZ RIJEKE.

«Vedetta» i pokojni «Popolo». - «Bilancia» i — «Ertesito».

Ima već više vremena, što se na Rijeci uvelike prigovara «Vedetti», da ne valja, da nema u njoj nikada ništa, da je prazna. «Vedetta» je neko vrijeme smatrala ispod časti, da se na takva zabadanja ozre. — Osalska trumbesa ne idu u nebesa! — govorili su «Vedettini» direktori i prelazili preko svih tih prigovora kraljevskim prijezirom.

Ali ona zabadanja nisu time prestala. Štaviše: u posljednje su vrijeme još i učestala. — Prva strana lista — govorilo se na sva usta — donosi stvari, u kojima se mlati uvijek jedna te ista prazna slama. Druga strana nakrcana je raznim pozivima na razne sjednice i na kinematografe. Treća strana: Sempioncino i opet kinematograf, koncerto Borsa i koncerti u Rivi del Carnaro pa oglasi. Četvrta strana: par telegrama, «vita del porto», Borsa i oglasi.

Ja sam ljude mirio i lijepo ih upućivao: — Nemojte, tako, braćo! Nemojte suditi jedino po onome, što vi vidite! Bilo je vrijeme, kad smo mi za ovu našu Rijeku mislili, da je to jedan sasvim običan grad kao i svaki drugi i da smo mi Riječani sasvim obični ljudi, bonkulovići i spužvice, kao i toliki drugi, što-su. Pa što se pokazalo? — Pokazalo se, da smo sasvim krivo sudili, jer se najedamput ispostavilo, da je naša Rijeka ni više ni manje nego jedna prava i živa holokausta, a mi Fijumanci — sve sami fervidi, vibranti, intrepidi holokausti. Pa kad je tome tako, ko nam kaže, da se možda i u onim naoko sasvim suhoparnim i dosadnim člancima «Vedittinim» ne kriju i takove žestoke misli, do kojih ne može naša pamet nikako da prodre?

Sve to nije koristilo: zabadanja su se nastavila kroz dane i mjesece, dok nije najzada i «Vedetti» dogorjelo, kako se ono kaže, do nokata, te ona jednog dana izišla s jednom svojom «bolom de sapone», kojem je po svih sedam zakona «bulala» nesamo nas savremene Fijumance, već štaviše i naše ćaće i noniće sve tamo natrag do petoga ili šestoga koljena.

Da vidimo dakle, kako nas je ono «Vedetta» bulala!

Veli: bilo je vrijeme, kad je na Rijeci izlazio listić, koji se zvaše: «Il Popolo». «Vedetta» nadodaje, da taj listić mora da je još živ u pameti starijim Fijumancima...

A ja velim, da se njega vrlo dobro sjećaju i mladji, ta jedva je minulo pet godina, što je prestao izlaziti.

«Vedetta» nastavlja: Taj listić čitali su Riječani vrlo skrušeno, i nikada nisu govorili: «non ghe se niente de lejer» — kako govore sada za nju — «Vedettu». Taj listić «Il Popolo» da su osobito mnogo voljeli mesari, koji da su u njega zamatali meso i druge mesarske proizvode.

I tako «Vedetta» nastavlja, da se ruga pokojnome «Popolu». Ja ne ću da ga branim. Ja sam uvijek govorio, da svaki narod, a i svaki grad ima onu štampu, kakovu i zaslužuje. Mi na Rijeci nismo imali samo jedan organ. Imali smo ih više. Imali smo na primjer i «Avvenire» i Battarin «Giornale» i «Varietà» molto interessaaaaante, chi la comaaaanda...» imali smo i «Tabachinu» i «Jenerala Bum» — sve same novine, koje nisu bile ni bolje ni gore od «Popola». Jedini riječki list, koji su često citirale njemačke, engleske, franceske, italijanske i razne druge svjetske novine bio je pisan — hrvatski. To je bio Supilov «Novi list». Sve drugo svršavalo je kod mesara ili gdjegod drugdje... U tome se savim slažemo s «Vedettom», premda sam ja — i to ne jedamput — imao prilike, da konštatujem, kako naposljetku i ona sama svršava djelomice kod mesara a dijelom i kod nekih drugih vrlo važnih poduzeća...

No «Vedetta» zaboravlja, da smo mi na Rijeci imali i jedan službeni list: «Bilanciu», i da je ta «Bilancia» svakoga dana donosila na trećoj stranici jedan dugi podlistak pod naslovom: «Ertesito» ossia «Avvisatore»... U tom podlistku bili su naznačeni svi brodovi, što su odilazili i dolazili krcati svakojake robe. To su vam bili razni «Halifaxi», «Karpatie», «Baroni Kemeny» «Bulleri», «Panonie», «Manfredonie», «Bremeni», «Kaledonie» itd. itd. sa bezbrojem tona za domaću trgovinu, industriju i tranzit. To su bile pjesmice, što su ih ono doba naši Fijumanci s nasladom čitali i neka mi «Vedetta» vjeruje, kad dodje dan, pa kad bude njezina rubrika «La vita del Porto» onako bujna i živa, kaošto je to bilo ono «Bilancijono» Ertesito, da će se naši Fijumanci kao ludi trgati i otimati za njom, i svi će govoriti: — «La Vedetta» la ze più meja del Novajork Herald!»

Rokac.

IZ OPATIJE.

Naš čovjek odlikovan.

Naš prijatelj, g. Niko Marčenić, ima u Opatiji svoje skladište vina, koje je on svojom marljivošću i pronicavošću podigao na lijepi glas. Tako je on nedavno izložio neke vrste svojih istarskih vina u internacionalnoj izložbi u Milanu: «Arte, Industria e Lavoro». Ta su vina u spomenutoj izložbi pobudila veliku pozornost. Ovih dana primio je g. Marčenić iz Milana krasan, vrlo lijepo izradjen krst i krupnu, veliku zlatnu kolajnu uz diplom, u kome stoji, da je na spomenutoj izložbi zadobio veliku nagradu.

Našemu marnomu i vrijednome prijatelju naše najsrdačnije čestitke!

IZ PAZINA.

Crkvena posla.

Italijanski se svećenici u Pazinu tuže, da ovdješnji Italijani i Italijanke vrlo rijetko zalaze u crkvu i da skoro nikada ne dolaze na ispovjed. No najžalosnije je, vele oni, što ih u tom pogledu počinju da oponašaju i Sloveni iz grada i okolice.

Ako dakle njihovi ljudi, koji uživaju sve povlastice i privilegije u crkvi i u školi, ne mare za svoje svećenstvo i svoju crkvu, što da kažemo mi Sloveni, koji smo zanemareni u svakom pogledu? Što da kažemo mi, koji ne vidimo u njihovim svećenicima svoje dobrotvore i prijatelje? Što da nas privuče u crkvu, kad tamo nema ništa naškoga?!

Mi smo od svećenika posvema zapostavljeni, zapušteni i prezreni; mi stojimo pred njima kao malovrijedna bića, bez prava, bez zaštite i bez utjehe. O tome smo se najbolje uvjerili i ovih posljednjih dana.

Apstrahirajući od odstranjenja hrvatskog vjeronauka spomenut ćemo, da ove godine nismo imali niti propovjedi u Velikom tjednu u našem jeziku. Ljudi su pitali jedan drugoga: «Gdje su one naše starinske propovjedi u proštijskoj crkvi i kod fratra u kloštru? Gdje negdašnje hrvatske ispovjedi u Kloštru prigodom pobožnosti «četrdeset sata»? Gdje su?»

Pa i ove smo godine mi Sloveni došli u velikom broju k sv. ispovjedi u proštiju i Kloštar, ali smo ostali brzo razočarani. Nije ni čudo. Iz proštije su nas šiljali fratrima u Kloštru, a odavle opet u proštiju. Napokon je nama dosadilo to glupo šiljanje od Irude do Pilata, pa smo neobavljena posla otišli svojim kućama.

Ovdje mi prestaje svaka sila i jakost da dalje opisujem tužno i bolno osjećanje.

Negdašnji Kloštar bio je utočište pokornog naroda, danas kada nema u Kloštru Patra Zbarlina, nemaš komu da otkriješ teškoće tvoje bolne duše. Imade istina drugih Patra — ali šta ćeš kod njih, kad ih ne razumiješ; ako hoćeš snjima općiti, — moraš se njihov jezik naučiti

To je novi način sv. poslanja. Teško i preteško je za nas ovo postupanje sa strane crkvenih dostojanstvenika.

IZ BUZEŠTINE.

Bolest.

K nama u zadnje vrijeme došla neka čudna bolest, kojoj ne znamo imena. Neki vele, da je neka vrst «španjole» ili influence, koja je već kod nas harala i priličan broj ljudi bacila u prerani grob god. 1919. No, sada baš ne kosi glave, ali ih baca u krevet: koga za desetak, a druge za dvije ili tri sedmice. Bolest počima sa glavobolju; tada počima bolest ušiju i čitave lubanje, a želudac ne podnaša hrane. Često bolesnicima krvari jedno ili oba uha bolesna, a drugima lako krvari nos. Bolesnici su u nevolji, pa ni sami ne znaju kamo da polože bolesnu glavu u krevetu, jer i kosti glave obole. U ušima im neprestano zuji, šumi, a glava kao — rešeto: smućena i teška. Nekoje ta bolest silno oslabi. — Smrtnih slučajeva nema.

IZ MEDULINA.

Smrtna kosa.

Provodimo dane u bijedi i žalosti, pa smo nekako željno očekivali dan Uskrsnuća, misleći, da ćemo barem taj dan sprovesti u nekom zadovoljstvu. Ipak nam je i taj željno očekivani dan osvanuo tužan i žalostan, jer smo na Veliku Subotu izgubili našeg hvalevrijednog rodoljuba, g. Peru Lazarića. Nemila ga je smrt pokosila u 39. godini života.

Pokojnik je ostavio ženu i dvoje nejake djece. Nagla je smrt zavila mladu udovu u crninu, a mi smo ostali pod dojmom žalosti, jer smo izgubili našeg čovjeka, koji nam je bio mio i drag.

Ne samo da se pokojnik brinuo za svoju vlastitu obitelj, nego se brinuo i za svoj rod, koji je nada sve ljubio, a osobito svoju rodjenu grudu, koju je uz valjan poljski rad obradjivao. Radi svog iskrenog značaja imao je dosti neprilika, ali se naš nezaboravni Pero nije toga bojao. On je uvijek išao svojim putem i to otvorenim čelom, sa svom iskrenošću govorio je ono, što mu je ležalo na srcu.

Mrtvi ostatci pokojnika bili su zakopani u ponedjeljak u jutro na medulinskom groblju, koje ostatke otpratismo na vječni počinak. Bila mu laka domaća gruda, koju je nada sve ljubio, a njegovoj obitelji naše najiskrenije saučešće.

Franina i Jurina

na jahte pred Šangajom.

Fr.: No, sada sam hvala Bogu i ja malo va se prišal, pak bim i ja malo rad videt onega Kineza.
Rus: Čekajte malo: grem po njega.
Jur.: Ni trebe, ne, zač gre već sam. Dobro jutro, gospodin Kinez! Ste ča dobro spali?
Kinez: Sam, sam, hvala na pitanju. Ki je ta gospodin s vami?
Jur.: Ovo je moj prijatelj Franina, jornalista, kako i ja.
Kinez: Kako i vi?
Jur.: Da ča ste mislel, da je on za Bogom kamene hital? Nego povedite malo mane, kade ste se pak vi navadil govorit ta naš istarski dijalekt?
Kinez: Va Šangaje.
Fran.: Kega zlodeja? Ča se i va Šangaje govori naš zajik?
Jur.: Ča to pitaš? Ja bim malo otel znat, kade se ne govori naš zajik.
Kinez: Tamo vam žive jedan Kastavac, neki Jožina. Mi smo već preko dvajset i pet let dobri prijatelji i s njim sam se ja navadil po kastavski govorit.
Fr.: Sakrabojski Kastavci, sagdere ih ima!
Jur.: A ćemo mi moć videt tega Jožinu?
Kinez: To se zna, da ćete! Njemu će bit jako drago. To vam je jedan jako fanjski čovek. Morda vam se s početka ne će dopast...
Fr.: A zač ne?
Jur.: Zač ima jednu velu falingu.
Fr.: A ka je ta falinga?
Kinez: Ta, da će vam najprvo počet govorit za boći, zač on vam je boćar, kakovega još trebe da ni majka porodila.
Jur.: Pak to je mane drago čut. Mi Istrani smo svi boćari. Boće su nam još jedina utjeha, jedini lek, s kem mi lečimo svaki svrab, ki nas srbi.
Fr.: Zač vi, gospodin Kinez, morate znat, da je Istra jako zdrava zemlja. Ma, kako ni oltarića prez križica, tako i puli nas: ako nas srbi, ne znamo brižni, kako da se češemo. Dunke on Jožina dole va Šangaje je boćar. A je ipak i zbijač?
Kinez: Ćete ga benj videt! Otkada ga ja poznam, još ni nijedne falil. On govori, da boćar, ki ni zbijač, je kako i jedan plesniv starčina, kraj jedne mlade divojki.
Jur.: Dobro je! Ćemo malo videt i to čudo! Nego, da vas ja malo pitam, kamo ste se vi bili uputili z onem brodom, ki je šal na dno?
Kin.: I to mi je napekal oni vaš Kastavac.
Fr.: Kako to?
Kin.: Čul je, da va Ižulah, ke se zovu Filipine, raste neko čudno drvo, nekakova posebna japonska smrika, od ke da se delaju najbolje boći, ča ih ima na svete. Jedan dan me je pozval k sebe i rekal mi je: — Čuješ ti, Čin-čin; va porte je brod, ki će večeras odjadrit put Filipini. Skoči malo do tamo — ću ti ja put platit — pak mi prnesi nekoliko drva od one japoneške smriki, da morem od nje napravit nekoliko boć.
Jur.: I vi ste šli i skoro život zgubili?
Kin.: A da ča ću? Otkada su nam oni prokleti beli vrazi seli na vrat, mi Kinezi ne znamo smo l' muški ale ženske.
Jur.: A ki su ti beli vrazi?
Kin.: Vi drugi Evropejci. Vi ne znate nego zapovedat i zimat. Kadegod ča vidite, sve bite zeli. Zeli ste Afriku, zeli ste Indiju, zeli ste Australiju, a sada bite još oteli i Kinu.
Jur.: Si čul Franino, ča nam govori? Da smo mi Istrani zeli. Afriku i Australiju...
Fr.: A smo baš mi! Mi nismo bili kapaci ni sami sebe zet, pak da ćemo drugeh.
Kin.: Ne vi, ma oni vaši Inglezi, Francezi i Španjoli. Te vražje mrzotini neme vavek nam razbijaju timpani s nekakovom njihovom prokletom kulturom, a ne znaju oni, da smo mi imeli svoju kulturu, kad su još njihovi dedi po šumah kački i gljisti jidali. Bilo je vreme, kada su svi drugi ljudi na svete bili blaga, samo smo mi Kinezi bili civilizirani, i da tu svoju kulturu obranimo od barbari, mi smo napravili jedan dugi, široki visoki zid, kega ni mogal nijedan na svete preskočit.
Jur.: Je — samo je škoda da ste ta zid napravili zada i tako ste zaprli samo vaše poneštri. Vrata j' bilo zapret, vrata, a nesamo poneštri.
Kinez: Ka vrata?
Jur.: More. Tu ste vi morali dignut vele škorjeri, da vam nijedan brod ne more blizu. Dobro, a sad nam povedite, ča vam smetaju beli ljudi?
Kinez: Ča nam smetaju! Ma božji čoviče, ča ne vidite, da kamo pride beli čovek, da je svejedno, kako daje prišal rejiment čamac, ki samo sišu, sišu i sišu, dokle ti svu krv ne isišu. Iako pojde ovako napred, mi ćemo postat jedna narodna manjina i mi ćemo se morat pritužit na Ligu Naroda.
Jur.: Ja ma i tamo zapovedaju Inglezi. Nego recite vi mane: koliko vas ima, vas Kinezi?
Kinez: Ča ja znam? Neki govori, da nas je tristo a neki da nas je četiristo milijuni.
Jur.: Kakova vražja narodna manjina ste vi, kada vas ima okole četiri sto milijuni. Nas ima va Venecije Julije komać pol milijuna i još nismo narodna manjina.
Kinez: Nego ča ste vi?
Jur.: Ča ja znam? Ej, ki je on grad tamo.
Rus: Ono je Šangaj.
Jur.: Harašo! A la Franino, pripravi valižI, zač smo brzo na kraje.
Fr.: Lahko za naše valiži!

IZ ŠTRPEDA.

Naše gospodarske prilike.

Ove godine smo imali dosti lijepih, ali i dosti mrzlih dana. Imali smo dosti kiše prošlog meseca, tako da se nije moglo u polju raditi. Opet u marču nastali lijepi, suhi dani, koje smo upotrebili te radili u polju i vinogradu. Orali smo i kopali; posadili smo krumpir koliko ga više mogosmo, jer to je naša dnevna — hrana. Za vinograde ne znamo što će biti i kako. Lanjske godine nam je peronospora uništila skoro sve vinograde, tako da nismo uopće ni trgali. Ne znam ako ćemo moći sve loze spasiti. Ali mi smo došli do osvjedočenja, da nije vino sve. Danas nas ono ne može već držati gospodarski na nogama. Mi ćemo se zato dati na gojenje goveda, osobito krava, kao što smo to činili prije rata.

Politički pregled

JUGOSLAVIJA.

Vladina kriza.

Ovih dana je došlo u Jugoslaviji do vladine krize. G. Nikola Pašić je podnio ostavku cijelog ministarstva. Kruna je prihvatila Pašićevu ostavku. Sada se vrše konsultovanja raznih političara u dvoru. Kralj još nije nikomu povjerio sastav nove vlade. Računa se, da će ova kriza potrajati više vremena.

Domaće novosti

ATENTAT NA PRVOG MINISTRA MUSSOLINIJA

U srijedu u 11 sati prije podne na trgu Campidoglio u Rimu, kad je prvi ministar Mussolini izlazio sa internacionalnog kirurgijskog kongresa da kroz mnoštvo naroda sjedne u svoj automobil, približila mu se je jedna starica i odapela u njega jedan hitac iz revolvera te ga je lako ranila na licu probušivši mu nos. Prvi je ministar izdržao ovaj prepad hladnokrvno i odmah je naredio, da ne smije biti radi toga nikakvog nereda. — Starica koja je počinila atentat odvedena je u zatvor Mantellate. — (Stefani)

Zločinački napadaj na željezničku stanicu u Prestraneku kod Postojne.

Prošle subote odigrao se u Prestraneku ružan i neobičan prizor. Oko 5 sati poslije podne došlo je na tamošnju željezničku stanicu 5 oboružanih razbojnika. Ti razbojnici su najedamput provalili u ured, pokrali i odnijeli 240.000 lira. Dvojica su ostala kraj same stanice, da zapriječe progon ostalih razbojnika, koji su odnijeli napomenuti iznos. Nato se je razvila izmedju ove dvojice razbojnika i finance prava bitka. Borba je trajala više časaka. U toj očajnoj borbi ostali su 4 mrtvi i ranjeni. Medju mrtvima nalaze se željeznički činovnik Ugo Del Fiume i financer Domenico Tempesta te napadači Stanislav Molk iz Planine i Alojzij Vilhar iz Postojne. Nato su vlasti izvele strogu istragu. Uapšeno je više osoba, medju kojima navodno i neki Samsa. Kako doznajemo, taj Samsa nije član poznate i ugledne obitelj iz Ilirske Bistrice. Medjutim istraga još nije dovršena. Ministarstvo unutranjih djela raspisalo je nagradu od 10.000 lira onomu, koji pomogne islijediti sve krivce. Konačno moramo napomenuti i to, da je taj dogodjaj izazvao medju našim življem u Prestraneku opće negodovanje i zgražanje.

Ne igrajte se s našim narodom!

Piše nam prijatelj iz Lanišća: — Naši pradjedovi su bili pravoslavne vjere. Kasnije su njihovi sinovi prešli na rimo-katoličku vjeru i preuredili unutarnjost svoje crkve. Ovu posljednju vjeru smo pridržali i mi, koji danas živemo u Lanišću. No netom smo opazili, da crkva ne odgovara današnjim zahtjevima, počeli smo sakupljati milodare za gradnju nove katoličke crkve. Sakupili smo 75.000 lira. Tim novcem smo mislili sada graditi novu crkvu. Ali eto ti jada iznenada! Sada nam stiže vijest, **da biskupija misli tim našim milodarima pokriti ratni zajam, koji je za vrijeme rata ovdješnja crkva dala Austriji!** Što je na to potaklo biskupiju. ne znamo. A niti ne ćemo da ispitujemo. To nije naša dužnost. Mi ćemo radije napomenuti ovo: Naša crkva je potpisala austrijski ratni zajam protiv naše volje i bez našeg znanja. Zato mi ga niti priznajemo, **a niti ćemo ikada dozvoliti, da se s našim milodarima pokriva u ludo bačeni novac.** Preporučamo biskupiji, da se dobro zamisli u ove naše riječi i da ne radi o nama bez nas. Sapienti sat!

Zabavno veče u Trstu.

Na uskrsni ponedeljak priredio je g. Ivan Vovk koncerat uz sudjelovanje pjevačkog zbora «Učiteljske Zveze». Koncerat je uspio u svim točkama. Pjevački je zbor otpjevao više krasnih pjesama pod vodstvom priznatog zborovodje g. Srećka Kumara. Cijeli se je raspored izvršio u najboljem redu. Ipak su se publici, koja je zapremila i posljednji kutić prostrana sobe i hodnika, najviše dopale ove pjesme: Adamićeva «Kresevale tri devojke» i Mokranjčeva «Biljana». Pod pritiskom sveopćeg zahtjeva, te su se pjesme morale ponoviti.

Svega po malo

U smrt radi četiri koca.

U selu Novoselci poginuo je ovih dana Jure Curić radi jedne sitnice tako, da se čovjek čudi, kako je taj ljudski život postao malo vrijedan. Jure se je vraćao iz Bos. Dubice svojoj kući, a kad je prolazio mimo kuće Peje Ćurića, vidi ovoga, kako nešto radi pred kućom. Nazove mu Boga, ali ne proslijedi svoj put, već se zaustavi i zapita Peju, zašto mu je iz ograde izvadio tri kolca i četvrtog sjekirom sasjekao. Pejo mu na to odvrati, da mu je drago bilo. Neki zao duh Juri nije dao mira, te je izazvao Peju da mu pridje pa da će obračunati. Pejo nije bio lijen, te uzeo sjekiru i tako oboružan pošao prema Juri. Ovaj nije računao, da će se Pejo oboružati, pak je sad uvidio opasnost, koja mu prijeti. Za to poviče: «Udri me brate Pejo kud hoćeš, samo nemoj po glavi!» — A držeći da ga ne će smrtno ozlijediti, ako ga udari bilo gdje po tijelu, samo se je bojao udarca po glavi. Pejo mu je učinio po volji te ga nije udario po glavi, ali zato nemilosrdno posiječe oštricom sjekire po trbuhu tako, da se Jure srušio onesviješten na zemlju. Kroz pet časaka bio je već mrtav.

Prenapučenost Japana.

Prema japanskim se statistikama povećava broj stanovnika u Japanu godišnje za 754,000 osoba. Emigracije nema skoro nikakve. Cjelokupni broj stanovništva iznosi prema popisu od novembra prošle godine u samom Japanu 59,736.704 duša. Priračunamo li Koreju, koja broji 18 milijuna stanovnika dobit ćemo za cijelu japansku državu broj od nekih 80 milijuna duša. Japan spada medju najnapučenije zemlje svijeta. Godine 1924. se u samom Japanu rodilo 1,998.520 djece t. j. jedno dijete svakih 15 minuta. Smrtnih slučajeva bilo je oko 1,200.000. Broj Korejaca se takodjer znatno povećava. Japan zajedno sa Korejom zauzima 682.750 kv. km. (117 stanovnika na kv. km.). Japan sam mjeri 382.415 kv. km., a na kv. km. spada 156 stanovnika. Broj stanovništva je donekle smanjen uslijed velikog zemljotresa iz 1923. godine. Tom je prilikom sam grad Tokio izgubio do 200.000 stanovnika, tako, da njegovo stanovništvo broji samo 1 milijun 995.000 stanovnika. Najveći grad u Japanu je Osaka sa 2,114.809 stanovnika.

Zbog jednog «punta» pobilo se selo.

U Istri, Primorju i Dalmaciji nema valjda nijednog čovjeka, koji ne bi poznao jednu igru, s kojom se ljudi obično zabavljaju u dokolici. To je tako zvana «mora». Pri igri se dakako pije vino, koje će platiti pobjedjeni. «Mora» je za one, koji ne znaju igrati na karte, najmilija igra. Naime igrači iz sklopljene šake ispruže koliko hoće prsta i pri tom izgovaraju brojke. Ko od njih pogodi broj svojih ispruženih prsta i onih protivnikovih dobije jedan «punat». I zbog jednog jedinog takvog «punta» pobilo se jedno čitavo selo: Konjsko. U krčmi toga sela igrali su Marin Čaktaš i Ante Brkljača. Oko njih se sakupilo nekoliko seljaka — kibica. Kibici su se podijelili u dva tabora, naročito zbog pića. Ele, igrači su se posvadili oko jednog «punta». Brkljača je tvrdio, da ima 16, a Čaktaš i njegovi drugovi osporili su mu. Iz svadje se izrodila tuča. Kad im je krčma bila uska izišli su napolje. U času je bilo alarmirano cijelo selo, koje se podijelilo u dva tabora, i nastala je sveopća tučnjava. Rezultat te tučnjave bio je: dva teško ranjena, a mnogo lako ranjenih...

Običaj Habeške crkve.

Kao što je poznato Habeš (Abesinija) je jedina samostalna kršćanska država u Africi. Stanovnici Habeša su hamitskog plemena, a bili su poznati već starim kulturnim narodima Orijenta. Prema najstarijim poznatim izvorima bila su u Etiopiji dva kulta, poganski i jevrejski, posljednji je u zemlju došao, svakako početkom prve hiljadugodišnjice prije Krista. Kršćanstvo je doprlo u Habeš u IV. stoljeću kratko pred svojim proglašenjem za oficijelnu vjeroispovjest zemlje. Habeška crkva spada medju istočne crkve, ali priznaje rimskog papu za crkvenog poglavara. Tako se na pr. krst, daje tek poslije izvršenog obrezanja, a katolički misijonari taj običaj svojim vjernicima ni ne zabranjuju, jer se već toliko uživio. Dalje je zabranjeno upotrebljavati meso izvjesnih životinja, koje su smatrane za nečiste. Stotinama su godina Habešani svetkovali subotu, ali sada taj običaj nestaje i održava se nedjeljni mir mnogo strože nego u Evropi. Ali i u drugim pogledima, koji se odnose naročito na posmrtni život, razlikuje se habeško kršćanstvo od katoliške nauke. Naročito je zanimljivo, da Habešani istina smatraju isto tako, kao i katolici crkveni brak za nerazdvojiv, ali daju prednost civilnom braku, koji mogu ma kada raskinuti. Veliku ulogu u životu Habešana igraju pustovi. Ima ih veliki broj i veoma su strogi. Posti se dva put nedjeljno stanoviti dio dana u srijedu (navodni dan Judine izdaje) i petak. Pored toga je u godini još 4 do 5 perijoda postova, koji traju čak i 45 dana, tako, da pravovjerni Habešani poste skoro čitavu polovinu godine. Postovi se potpuno održavaju, a istaknute ličnosti i stariji ljudi prednjače svojim primjerom.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

Broj 15 — Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) — U Trstu, 15. aprila 1926. — Pojedini broj 25 cent. — God. IV.

„Istarska Riječ“ izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57.

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Nema novaca...

Kako je poznato, u Italiju dolazi svake godine mnogo stranaca. Jedni dolaze, da u raznim kupalištima potraže mir i izgubljeno zdravlje, a drugi da posjete spomenike, slike i gradjevine, kakovih ima u Italiji mnogo.

Ove godine ima takovih putnika malo. Nešto je tome pridonio i njemački bojkot, ali ne sve. Ima osim Nijemaca i drugih stranaca, koji su ove godine ostali kod kuće.

Zašto? — Zato što nemaju novaca...

Ozrite se kudgod hoćete po svijetu i vidjet ćete, kako posvuda vlada nestašica novaca. Veliki je rat mnogošto prevrnuo, a u prvom redu novac i njegovu vrijednost. Najpotrebitije stvari, kao kruh, mlijeko, jaja i druga jela danas su deset do petnaest puta skuplja nego što su prije bila. Tako i obuća i odijelo tako i drvo i ugljen, ulje i mast — sve stvari bez kojih čovjek ne bi mogao da živi.

No ako seljak za jedan par postola mora da plati 100 lira, on je prisiljen, da digne cijenu i onim stvarima, što ih on dobiva iz zemlje: pšenici, kukuruzu, ulju, vinu itd.

Ako pak radnik mora da plaća velike novce za kruh i druge potrebite stvari, primoran je i on, da svoje nadnice povisi.

Isto tako i činovnik. Ako on mora danas da za najpotrebije stvari plaća deset puta više nego li je plaćao prije rata, onda je razumljivo, da mora i primati najmanje deset puta više nego što je primao u ono vrijeme.

Medjutim ima i takovih, koji primaju tek četiri ili pet puta onoliko, koliko su primali prije i moraju da živu.

Takovima je teško, ali osobito lako nije ni onima, što primaju danas i deset puta više no što su primali prije. I oni moraju da se stiskaju, hoće li kraj s krajem da privežu.

Tako je nekako i s državama. I one su prije mogle da uzdržavaju vojsku i sve svoje mnogobrojne činovnike s nekoliko godišnjih stotina milijuna. Danas moraju za to da troše desetke milijarda... Reći će kogod: pa države mogu da tiskaju novac kadgod hoće i kolikogod hoće. Mogle bi, istina, ali koja im korist od toga? Što koja država više novca tiska, to se većma smanjuje vrijednost njegova. Pa što onda? Onda će država biti primorana, da činovniku, koji danas uživa recimo mjesečnih 200 lira ili dinara ili franaka da izplačuje na mjesec 4000 lira, dinara ili franaka. Kako vidite, time se ne bi dobilo ništa.

Što dakle?

Dužnost je pojedinih vlada, da uznastoje, kako bi se ove teške prilike što prije uredile. Njihova prva skrb morala bi da bude: što oštrije pobijanje skupoće. Pri tome trebalo bi postupati što pravednije. Ako hoćete da vam danas seljak proda pšenicu ili vino ili ulje jeftinije nego li vam je to prodavao do danas. Ima po svijetu državnika, koji vrlo mnogo govore. Bilo bi vrijeme, da malo više rade, i da se već jednom ozbiljno prime posla oko pobijanja skupoće.

Medjutim, kako svi znaci kažu, to se pitanje ne će riješiti ni danas ni sutra. Proteći će još dosta vremena, dok se sve svede na negdašnju kolotečinu, da svijet uzmogne živjeti, kao što je jednom živio.

A dotle?

Najlakše bilo bi reći: dušu u se, pa stiskuj i otkidaj, kako najbolje možeš!... Ali gdje nemaš što da stiskuješ ni da otkidaš?

Odgovor je i na to pitanje to teži, što su i prilike, u kojima živimo zamršene kakošto još nisu nikada bile. Kamogod pokucate za pomoć, bilo kod vlade ili kod privatnika — svi odgovaraju: nema novaca... I tako je svak primoran, da se nada u se i u svoje kljuse, da sâm mozga i izmišlja, kako će se iskoprcati iz ove kaljužine, da uzmogne i opet započeti živjeti onim životom, koji mu kao čovjeku dolikuje.

Mnogi pitaju: — Hoće li pak jednom biti to blaženo vrijeme?

Hoće! — odgovaramo mi.

Uzgoj mladeži u roditeljskoj kući

Dandanas se svuda govori o pokvarenosti mladeži. Svi su složni u tome, da je mladež upravo izrodjena, da ne mari za nikakve ideale, da se valja u kalu najgore nemoralnosti, da se prema svemu ponaša bezobzirno i da za najsvetija čuvstva i stvari ne mari ništa. Mladež se nastoji što bolje odijevati, mnogo i previše pazi na spoljašnost, nastoji da se što više okiti, zalazi u krčme, opija se, a pri tom trati i utaman baca i rasipa novce, koji se s teškom mukom stiču.

Roditelji s nepovjerenjem gledaju na budućnost mladeži

Sve su te činjenice učenjake zabrinule, ali oni se nisu zaustavili samo na toj činjenici, već su tražili, koji je uzrok tome.

I svu su krivnju bacili na **uzgoj u roditeljskoj kući,** a nisu toliku važnost davali zlim sklonostima djece. Kažu da je pokvarenost mladeži od roditelja i da oni nose glavnu odgovornost za svoju djecu.

Roditelji paze i obraćaju pozornost na sve prije nego na djecu. Najnemarniji su prema duši djeteta. U kući se pazi, da se ne bi pokvarilo pokućstvo, pazi se da ostanu čitave čaše i boce, da se ne podere rublje, da bude čitavo odijelo; ali se ne pazi da ostane čitava i nedirnuta nevinost dječije duše. Više se pazi na to, da ne bi dijete vikalo, da mu ne bi bilo pod nosom umazano, nego što se pazi, da ne bi bila djetinja duša umazana nemilosrdnim povredama i ožalošćivanjima. Ni ne pomisle, da je djetinja duša osjetljiva i da se u njoj kao u kakvom zrcalu odrazuju izvanji utisci. Roditelji su zauzeti poslom i različitim zabavama, a za djecu se ne brinu. Puštaju ih da se razvijaju slobodno, da se njihovih nevinih duša dirne sva gadost i niskost ulice, sva nemoralnost niskog života.

Mladež je onakva, kakvu su je odgojili

A kako su odgajali mladež? — Nikako! Ne može se doduše reći, da se ne brinu roditelji za to, kako bi valjano odijevali i hranili djecu, ne može se reći, da ne paze na njihovo zdravlje, ali to se može reći, da se jako malo brinu i paze kako bi odgojili um i dušu dječiju, **kako bi stvorili karakter,** kako bi podali djeci zdravlje i čistoću uma i duše.

Svi žale djecu sirotane, žale što su bez okrilja, a niko ne pomisli, da **ima u kući sirote;** ali ne sirote, koje nemaju roditelja, već koje nemaju onoga, koji bi znao s njima postupati kako dolikuje, da se postupa sa djecom, kako dolikuje, da postupaju duševni roditelji. Ma koliko imala djeca u kući stričeva, ma koliko imala rodjaka, ona

ostaju sirote, jer niko ne pazi na njihov razvitak

Upravo se treba čuditi, kako se malo posvećuje brige djeci.

Kad bi roditelji pomislili i zadubili se u to, koliko posljedica za daljnji život vuče dijete iz roditeljskog ognjišta, kad bi pomislili, šta vrijedi zlaćani san djetinstva, ne bi onako nemarno i surovo postupali sa djecom. Kakve utiske i pojmove o životu, vjeri, kriieposti i čovjeku ponese dijete iz roditeljske kuće, onakve ima uglavnom i u svom životu.

Roditeljska kuća je kovačnica, u kojoj se kuje karakter i duša djeteta

Pred roditeljima stoji kao i pred kiparom surovi materijal. Do njih stoji, da li će od toga drva, surovog materijala istesati lopova ili poštenjaka.

Ali promotrimo kakva je roditeljska kuća i kakve utiske prima dijete u njoj. Uvijek čuju djeca ukore i opomene: «Ne kuni! Ne varaj! Ne laži! Govori istinu! Budi čedan! Ne nanašaj nikom uvrede!» Roditelji to govore, a sami su tako neoprezni, da pred djecom i kunu i lažu i vredjaju.

Jedno dakle govore, a drugo čine.

Dječji um nije tako tup, da ne bi taj nesklad izmedju riječi i djela opazio. Čudno im se čini, da njihovi roditelji rade ono, za što sami vele, da je ružno i gadno, njihovi roditelji, koji su za njih vrhovna dobrota, zakon i mudrost. Oni to opaze i ne mogu a da ne posumnjaju u dobrotu i poštenje svojih roditelja. Oni tada shvate, da njihovi roditelji su ljudi, koji jedno govore a drugo čine. Čine ono, što sami govore da je zlo. Počinje se u djeci tada javljati

sumnja o dobroti njihovih roditelja

i djeca počinju sve manje i manje poštovati roditelje. Vide kako roditelji malo drže do svojih riječi i oni ih počinju omalovažavati, postaju neposlušna i rade što ih volja. Riječi njihove o tome, šta valja a šta ne valja činiti drže nepotrebnim i suvišnim i dosadnim.

Kada još djeca čuju i vide svadju medju roditeljima, kada otac vredja majku, a ona opet njega, kad se nabacuju psovkama i kada još dolazi do tučnjave, zar onda mogu djeca gledati u roditeljima roditelje, zar ih mogu držati dobrima? Zar ne izgleda smiješno da ovakvi roditelji traže od djece ljubavi i poštovanja?!

Poštovanje i ljubav se ne postiže kod djece pretnjama i kaznama

Treba se prema djeci ponašati tako, da djeca poštuju roditelje ne radi straha već radi vrline njihove. Tuže se, što je sadašnja mladež bez poleta i plemenitih čuvstava.

Zašto? — Kada se djecu daje u zanate i službe, oni roditelji traže za njih unosne službe, gde će moći dijete bez truda da dobro živi. Ne gleda se na dječiju sposobnost. **Korist i korist,** to su prve i zadnje, koje se dječaku nastoji utaviti u mozag. Svagdje korist i to direktnu. A djevojkama se ne traži vjerenik prema njihovoj ljubavi, već prema blagu.

Ovakvu mudrost ucjepljuju roditelji djeci samo drukčijim riječima: «Budite sebičnjaci! Gdjegod možete, izrabite druge za vlastitu korist! Svagdje hinite i pretvarajte se i dobro ćete proći u životu, jer su ljudi vuci, koji će vas nastojati izrabiti!!

I tako mora da odraste sebična mladež, koja radi isključivo za sebe. Nastaju ljudi uskogrudni, bez višeg poleta. Ljudi sitne i bjedne duše, bez ljubavi do bližnjega. Postanu lakomi na tudje, lijeni da rade, nastoje druge izrabiti. Pohotljivi i raspušteni.

Njima moraju zatim da prevladjuju najgadnija čuvstva, a najmanje vlada njima ljubav. Poštovanja nestaje. Ne poštuju niti ljube domovinu, ni ljude ni rad, a ni same roditelje, a konačno dodju do toga, da tako

sebe ponizuju, da se dadu okovati lancima strasti i grijeha

Kako siješ, onako ćeš i žeti. — Roditelji siju u dječije duše sjeme korova zla, drugo ne mogu ni da žanju do zla.

Svi koji to čitaju, misle: «A ma, šta ti, čovječe, što nas kriviš, nadji tome lijeka!» E pa eto ga. Učenjaci kažu, da ne može biti djak odgojen, ako nisu odgajatelji uzgojeni. To možemo i mi reći.

Ne mogu djeca biti dobra, ako su roditelji zli

Roditelji moraju sebe popravljati, moraju se liječiti od grubijanstva, kletve i drugih ružnih djela.

U ime djece mole roditelje svi valjani ljudi, da **ne bi smjelo biti ni psovke, ni tučnjave, gdje ima djece, već bi morala sijati ljubav, koja bi imala ravnati njihova djela.**

Roditelji! Budućnost jednog naroda sastoji se u tome, kako se odgaja mladež, jer je ona baštinik sanja i želja otaca, jer ona stupa za njima. Ako bude ona neugojena, bit će zlo.

Budućnost leži u vašim rukama.

Ne valja reći: «Ko se je brinuo za naš uzgoj, pak smo mi ipak živi!» Djeca vaša ne smiju biti gora od vas, a niti kao vi, već bolja, puno bolja. Moraju biti pametnija, obrazovanija, vrednija, plemenitija, više mora ljubav da ravna njihovim djelima. Mladež mora da stvara bolji život.

Stoga popravite obiteljski život, unesite i rasvetlite suncem ljubavi vaš obiteljski život, jer se u obitelji odgaja naša mladež — naša budućnost.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Mršav Uskrs! - Naše nade. - Kućevlasnici i stanari. - Sirene. - Nove zračne linije. Kako se jednom pjevalo.

Čekali smo Uskrs i dočekali ga u nadi, da ćemo i mi malo uskrsnuti, a kad tamo: sve je ostalo pri starom. Stranci su, istina, došli, ali ih je bilo malo i brzo su otišli. A što je najglavnije: ostavili su malo pinezi, jer, izgleda, da ih ni sami nemaju dosta. Ninetta je već to prije prorekla. Svaki dan prolazila je ona na kolodvor i kad bi se vratila, rekla bi: — Mizerija! Svi prihajaju z Ungarije, voze se va trećoj klase, a imaju nekakovu ariju, kako da i njim fali devedeset i devet do sto, bas kako i nam...

Medjutim tješimo se, kako najbolje znamo. Najzada nije ni Uskrs jedini blagdan u godini, pa što nije on donio, mogu donijeti Duhovi, a ako ni oni ne pomognu, pomoći će koji drugi svetac. Imamo mi na Rijeci mnogo više sreće nego li pameti...

Što je do budućnosti Rijeke, ja se za nju ni najmanje ne bojim. Nema na svijetu grada, gdje bi se razni — kadšto i vrlo oštri konflikti — riješavali ovako lako i glatko, kao u nas. Tako se i nedavno činilo, da će vlasnici kuće i stanari jedni drugima iskopati oči, a kad tamo sve se svršilo tiho i u potpunom skladu. Iz Rima je došlo, da Poglavica vlade ne da kućevlasnicima, da iskoriste zakon, po kome oni mogu svojim stanarima po volji da povіše najamninu ili da ih kadgod ushtiju bace na ulicu. Sad se i to riješilo u potpunom redu i uz sveopće mrmljanje i nezadovoljstvo, kaošto se to obično dešava u gradovima, koji su u jutro ljuti na sebe, a poslije podne na cijeli svijet.

U četvrtak, 8. o. mj. zbilo se nešto, što vrlo lijepo ilustrira odnose prijateljstva izmedju oba naroda: italijanskoga i jugoslovenskoga. Da se iskaže velika radost, nad neuspjelim atentatom one Irlandeškinje, sve su italijanske ladje u luci dobile zapovijest, da se okite zastavama i da o podne svi zviżde punih pet minuta. I eto — tomu su se slavlju pridružile i sve jugoslovenske ladje, što su se u onaj čas nalazile u luci. I nesamo što su se okitile zastavama, već su i njihove sirene zajedno sa sirenama italijanskih ladja tulile punih pet minuta, što je uvelike razveselilo sve one, koji iskreno odobravaju onaj pakt prijateljstva. Isto su tako ujedinjene italijanske i jugoslovenske sirene tulile i sjutradan o podne. «Vedetta» je s pravom pisala, da je taj prizor bio zaista dirljiv.

Jedna osobita novost za Rijeku.

Čitamo u novinama, da je već odredjeno, da se na Rijeci osnuje jedna stacija za aeroplane, koji će letjeti redovito izmedju Rijeke i Venecije i Rijeke i Jakina. To je jedan veliki dobitak, jer putnici, koji su do sada htjeli da idu u Jakin ili Veneciju parobrodom, morali su da potrate do dvanaest, četrnaest sati, dok će aeroplanom stići onamo za jedan cigli sat. Nema sumnje, da će te dvije zračne linije privabiti na Rijeku čitav hinterlad, kome se bude prohtjelo da leti preko mora i dolina.

Bože dragi, što li smo sve doživjeli? Gdje su ona vremena, kad se na Rijeci pjevalo:

Jedan brod mi jadri,
Na četira jadra —
Va njim je moj dragi —
Kega bin ja rada...

Svi vetri pušite,
Najveć staro jugo
Pak mi dopušite
Drago, aš je dugo.

Svi vetri pušite,
Najveć od Levanta,
Pak mi dopušite
Mojga dijamanta.

Danas bi se to pjevalo sasvim drukčije:

Aeroplan mi jadri — na dva bila krila,
Ča će njemu jugo, ni od bure sila,
Kad on ima krila i dobre bencini
Doletet će brzo svojoj bijondini.

U to ime neka su pozdravljene i te dvije nove linije...

Rokac.

IZ OPATIJE.

Kip Majke Božje na Puntici.

Gotovo svaki stranac, što dolazi u Opatiju, pita: kako je onaj kip Majke Božje došao na Punticu, na one klisure, o koje se u jeseni i zimi jugovina kao pomamna lomi i razbija? Evo što je o tome pisala naša nezaboravna «Naša Sloga» od 2. aprila 1891. godine:

Nesreća na moru. Na Veliki Petak (27. marta) poslije podne dogodila se nedaleko obale naše krasne Opatije velika nesreća. Oko tri sata poslije podne odvezoše dva mornara tri opatijska gosta: jednu gospodju i dva mladića u ladjici na šetnju. More bijaše jugovinom uzburkano. Čim se više odalečivahu od kraja, tim je više ladjica skakala na pjenećem moru. Odalečivši se od kraja za kojih 10 do 15 minuta vožnje htjedoše se vratiti u luku, jer je more sve više bjesnilo. Dok se ladjica okretala, zahvati je veliki val, te je prevrne sa svim putnicima. Mornari se uhvatiše za okrenutu ladjicu, to isto učini i jedan od onih mladića, koji je onu gospodju, svoju majku, držao za kosu. Drugi mladić, dobar plivač, htio je, da se plivanjem spase, no na njegovu nesreću udario je glavom o veslo ili o koju dasku tako silno, da se je valjda onesvijestio i utopio. Neko je s kraja vidio veliku pogibelj, u kojoj se nalazili oni nesretnici, i dvije ladjice krenuše im iz luke u pomoć. Teškom mukom i velikim naporom doveslaše do prevrnute ladjice. Primivši mornare u čamac izvukoše iz mora onoga mladića, koji je držao za kose majku, već žalibože mrtvu. I njega dozvaše s trudom k životu, jer je već i on bio kao mrtav. Onoga drugoga mladića nisu mogli da nadju. Tražili su ga i narednih dana čozotske ladje i parobrodići, ali uzalud. Gospodji bilo je istom oko 35 godina. Bila je grofoskoga roda i vrlo bogata.»

Dovle «Naša Sloga».

Utopljenik bio je grof Kesselstadt, sin vrlo ugledne aristokratske obitelji, koja je do nedavna imala u Opatiji svoju vilu. Pošto mu nisu nikako mogli da nadju truplo, digoše mu na Puntici lijep spomenik, «Madonu», koja svojom veličinom svakome pada u oko.

Od dana, kad je mladoga grofa zamelo more, proteklo je prošlog Velikog Petka ravno trideset i pet godina. Svake godine na taj dan i na dan Sviju Sveti pale se na podnožju «Madone» svijeće za pokoj duše mladoga utopljenika.

Nešto o tom tragičnom dogadjaju ima i u «Kontesi Nini», noveli, što ju je napisao naš odlični književnik g. Viktor Car Emin.

Čudan slučaj htjede, da se je devetnaest godina zatim, ravno na Veliki Petak i u onoj istoj ladjici prevrnuo i utopio jedan naš vrli mladić, pokojni Ukmar...

IZ SVETVINČENŠTINE.

Bolest, siromaštvo i «multe».

Živimo toliko da ne umiremo. Kroz nekoliko mjeseci harala je ovuda neka vrsta influence, dakako tjelesna, jer duševna influenca već je odavna medju nama. Osobito su djeca u velikom broju dugo trpila na groznici. Sada to hvala Bogu prestaje, jer proljeće i sunce grije i naše studene duše.

Bijeda je inače u nas velika, a sada eto vam još jedna nova pojava u Smoljanima.

Na školi u Smoljanima posluju dvije učiteljice. Ne treba ni govoriti, da ne znaju ni riječi hrvatski, pa stoga djeca nemaju volje ni veselja do škole, te često izostaju i zanemaraju školu, a ove učiteljice za svake izostatke nemilosrdno globe. Narod je tako siromašan, a ove «multe» tako su česte, da je nemoguće doći s time na kraj. Mi priznajemo, da se djecu mora često i siliti na polazak škole, ali ovako to ne ide pa ne ide. Dok je škola bila naša, djeca nisu gotovo htjela za marvom na pašu ni u najnužnijim slučajevima, jer su u školu hrlila kao pčele u košnicu, a sada je eto drukčije.

Tko je tome kriv? Mi svakako nismo!

IZ MOŠĆENICA.

Još o prenosu općine.

Kako smo već javili, općinski ured, koji je od pamtivijeka bio u gradu, prenesen je u Dragu. Narod, povrijedjen u svome starom pravu, prosvjedovao je, dakako, bez uspjeha. Ali kao dao to nekima ne dostaje, poslali su u riječku «Vedettu» jedan dopis, u kome hoće da prikažu, kako je onaj protest djelo ovdješnjih Hrvata; osobito dvojice naših poznatijih. Dopis se svršava s obligatnim prijetnjama s ricinusom i manganellom... jer da je akcija one dvojice naših ljudi tobože uperena protiv Italije.

Svakome, iole pametnome čovjeku mora da stane pamet, kad čita ovakve stvari. U Italiji nalaze se oba mjesta: i grad Mošćenice i Draga. Prema tome Italiji mora da je svejedno, nalazi li se općinski ured u gradu ili u Dragi. Radi se samo o tome, dali to odgovara interesima naroda. I evo: bez obzira na ricinus i na manganello mi se još jednom usudjujemo reći, da onaj prenos ureda ne odgovara interesima naroda ove prostrane općine. Ima na priliku sva sila seljana, kojima je kudikamo bliže doći u Mošćenice negoli u Dragu. Izim toga u gradu je i župna crkva, tako da je narod imao do sada lijepu priliku, da u nedjelju u gradu daje Bogu, što je Božje, a ujedno vlastima, što je njihovo. Od sada biti će to drukčije, jer će biti skopčano s puno većim gubitkom vremena.

Da se ovdje ne radi ni o kojoj političkoj akciji, najbolji dokaz je tome to, što su i naši Dražani zgoljni Hrvati i to veoma dobri i vatreni Hrvati, pa evo mi se ne bojimo otvoreno izjaviti, da bi bolje, puno bolje bilo, da je općinski ured ostao u gradu. A kako mi vrlo dobro poznamo naše vrijedne draške Hrvate, uvjereni smo, da su oni i u tome na našoj strani.

Svakako najgluplja je tvrdnja riječkoga lista ona, gdje veli, da su protiv prenosa ureda u Dragu samo dvije osobe: gg. Ivanušić i Rubinić. Svi smo protiv onog prenosa: i ja i moj brat i moga brata brat i sudac Kinkela i svi do vragu tega, samo što imamo smolu, da nam sve to ne koristi...

IZ DANA.

Naša šuma. - Naše muke.

Kako već skoro svi znate, razdijelili smo našu šumu, što smo je prije svi zajednički uživali. Potrošili smo mnogo novca i truda.

Kao kod svake stvari, tako i tu nismo svi zadovoljni sa svojim partima. Nekoji mogu da učine po par vaguna karbuna, a nekoji niti jednoga. Ali sada se ne da više pomoći. Mogli smo bolje klasirati parte. To jest, onaj koji dobije tust i masan dio, neka bi bio nešto otstupio makar u novcu svome susjedu, koji je dobio premršavu porciju.

No, čovjek se ne može sve domisliti. Lijepo je vidjeti, kako su nekoji naši razumni gospodari pročistili i prokrčili svoj «parat». Nisu žalili truda ni troška. Ali će im zato mnogo koristiti. — E, znade naš Danac, znade. Samo tako naprijed. — Jedan pametan gospodar.

IZ MEDULINA.

Suša. - Ribarska posla.

Čekamo kišu kao ozebao sunce. Uopće svi ovi naši krajevi trpe od neprestane suše. Mi inače imademo dosta oranica i kad bi nam se samo nekada sreća nasmijala, da nas obdari kišom, onda bismo nekako izašli. Ove je dane ipak nekoliko kišilo i za pašu to je veoma dobro došlo. Malo je, ali bolje išta, nego ništa.

Jedan dio našeg naroda bavi se ribarstvom i to je jedini izvor za uzdržavanje mnogih obitelji. To je mučan i težak mornarski posao, tvrda kora, koja se na moru zaslužuje, pa ipak, kako čujemo, traži se od naših ribara, da stupe u nekakve organizacije, jer u protivnom slučaju, ne će smjeti ribariti. Članarina na godinu iznosi 60 L, a kako će siromašni ribar smoći niti ovu, na prvi pogled, malenu svotu, to je pitanje, na koje bi morali misliti oni, koji sile ljude na takve stvari.

IZ POMERA.

Važnost uzgoja. — Što rade naše majke? Crna budućnost.

Nema pjesnika, koji bi ispjevao majku, jer je majka uzgajateljica, od kojeg uzgoja ovisi budućnost njezine djece. Valjanim uzgojem i dobrim primjerom postaju djeca valjana, a nevaljanim nitkovi. Čim dodje dijete na razum, materinja je dužnost da uči dijete ljubiti bližnjega, ljubiti svoj rod i jezik, koji mu mora biti najmiliji i koji mora čuvati kao svetinju, jer mu je majka, dok je ono bilo još u kolijevci tim jezikom prozborila. Takova majka dolazi do te vrline, da njezino djelo nije kadar ispjevati pjesnik.

Neke pomerske matere nisu takove. Njima nije stalo do budućnosti svoje djece. Sa svojim hćerima hrle u propast, šalju svoje hćeri na zakvarene plesove, da tamo nadju bilo kakovog pokvarenog kavalira ili plesača, koji će se zanijeti za ljepotom njihovih hćeri. Da bi mladići u Pomeru stupali stazom pokvarenosti kao djevojke, u Pomeru bi se dogadjala svaka sramotna djela. Više su vremena pomerski mladići nastojali, da upute djevojke na valjan rad, znali su okićivati djevojačko poštenje, ali je njihovo nastojanje bilo uzaludno, dobre upute nisu koristile. Ne zamjeravamo toliko djevojkama, jer uzimljemo u obzir njihovu nezrelost, ali zamjeravamo njihovim materama, koje šalju svoje hćeri u najljepšim djevojačkim godinama na vašar. Neke od rečenih djevojaka su još nevine žrtve, koje su tekar lanjske ili predlanjske godine svršile osnovnu školu, ali pod materinju zapovijed moraju se doužiti sa takovim mladićima. Kakova će budućnost biti tim djevojkama, ne pitaju pojedine matere. A ni ovo ne pitaju: kakova će biti mladja generacija njihovih hćeri. Takovim uzgojem dolazi naš narod na rub propasti, sa kog se puta ne može više oslododiti. Svakome je našemu čovjeku proplakati na tako nemile prizore.

Na vlastitim očima vidimo, da pojedine matere, iza plesne zabave zovu nepoznate vojnike kavalire svojih hćeri u svoje stanove. Ali neka pamte, da će se prije ili kasnije dogoditi kakova nesreća, pa će te matere plakati i proklinjati sudbinu. Zato je bolje, da za vremena takovim budućim nesrećama stanu na put.

A naš seoski mladić požrtvovno radi za daljnu borbu i opstanak, ne traži luksus, ne traži zabave; samo gleda, kako bi uz taj požrtvovan rad koristio svome mukotrpnome narodu. U tome radu morala bi ga slijediti naša seoska djevojka, djevojka naše krvi, pa će tim valjanim i zajedničkim radom postati naš narod sretan.

IZ ILIRSKE BISTRICE.

Obupne razmere na naši sodniji.

Žalostne, da naravnost obupne razmere, ki vladajo na naši preturi so znane čitateljem «Istarske Riječi», ker se je večkrat o njih pisalo. Naj navedemo samo nekaj številk zastankov: 1200 zemljeknjižnih spisov, 800 pravd, 400 zapuščinskih razprav itd. Da pa bo kupa gorja polna, nas je zapustil 31. marca civilni in zapuščinski sodnik dr. Angelini, ki je na svojo prošnjo izstopil iz sodne službe, tako da ostanemo z enim samim sodnikom, ki vodi kazenski oddelek.

Ker je pa tudi ta odšel na velikonočne počitnice, se je dogodil prvega aprila prav mičen dogodek. Na vse zgodaj je prišel iz Brkinov kmetič na preturo, da potoži sodniku svoje gorje. Vprašal je slugo po sodniku, toda ta mu je odgovoril, da sodnika ni nobenega. Kmetič pa je bil kunšten, spomnil se je na lepo navado prvega aprila in ko je ta odgovor čul, se je pritajeno smejal ter vprašal po kancelistu. Toda ko mu je tudi ta potrdil, da sodnika sploh ni, se je moral prepričati, da ne gre za aprilsko šalo, marveč za pravo, sicer neverjetno resnico.

Pripomb, ki jih je razočarani kmetič napravil, Vam ne sporočamo, ker so bile precej ostre.

Luca i Mara.

Mara: Već je i vazanj pasal, a oneh naših dveh rožic još ni doma.
Luca: Morda je i bolje da su dugo. Da su doma, ki zna ča bi zablandali, pak bimo imeli kumedije mi i oni. Lahko da bi znali držat zajik mej zubi!
Mara: A ter ga brižni drže. I još kako!...
Luca: Ja sada — pokle sam ih va onem liste neki dan osapunala i zapretila njim, da neka gledaju ča delaju i ča govore, zač ako ne budu pametni, da ćemo ih mi dve zatajit, kako je ono jedanput zatajil i sveti Petar Isusa, hvala mu budi!
Mara: Dobro si storila, da si njim to žboknula. Najzada, da je Bog otel, da čovek počampa sve ča mu pride na pamet, bi mu bil zajik nabol kamogod vane, kako nos i uši, a ne bi ga bil složil nutra va onu škatulicu od zubi.
Luca: To bi već jedanput morali zapametit i oni dva naši filozofi dole va Kine, i više mučat, a manje frfljat.
Mara: To je pravo, posensega pravo, ma i ta naš zajik iako je složen va ovoj škatulice od zubi, mora imet i on neko delo. Zajik ni sardela ni golčić, da ćeš ga stavit va salamuru. To mi je čera rekal i Jože Grižina.
Luca: Si mu mogla reć, da bi i on sada najbolje storil, da muči.
Mara: A zač?
Luca: Zato, zač kada se j'moglo govorit, on je vavek mučal, kako trubilo. Lepo se spamećujem, kako je on još prej dvajset let brundal proti našem mužem, da ča ono vavek va «Sloge» čakulaju, da ča ne bi bolje storili da muče, da ča misle, da su oni kakovi milordi i da se jušto haje nekemu za ono ča oni bloboću i sve tako.
Mara: Ja, a sada govori, da bi dal ne znam ča, da mu je strest samo malo onega, ča mu je na srcu.
Luca: Vidiš, takovi su ti neki naši ljudi! Dokle imaju prigodu, da moru neč reč i ćut i videt ale storit, oni će samo mahnut z rukami i reć: — A ča će nam to! A kad pride drugo vreme, da ne moreš ni reć ni čut ni videt ni storit ono, ča biš prej bil mogal — onput ćeš ćut samo narekovanje za onem ča j'bilo, a česa ni već.
Mara: Dala bim tri šoldi, da mi je kakogod razumet, ča si to sada nabrojila.
Luca: To je lahko razumet. Bilo je vreme, kada smo imeli naše lepe školi, va keh su se naša deca učila va našem milem, materinskem zajike. Pak ča? Ja poznam ne jednega nego deset otac i deset mater, ki su raje pošiljali svoju decu ovce past nego va školu. A danaska te iste materi i ti isti oci uzdišu: — Ah, da nam je imet naše nekadajne lepe školi! Sad znaš, ča će to reć: imet lepu prigodu a ne znat ale ne htet se okoristit s njum.

P O D L I S T A K

MARK TWAIN:

U raj ili u pakao?

I.

Ti si kazala laž?!

Spoznaješ li to i priznaješ li? Priznaješ li zaista? Uvidjaš li, da si kazala laž?

II.

Porodica se sastojaše od četiri lica: Margarete Lester, udove od 36 godina, Jelene Lesterove, njezine kćeri od 16 godina, i od dviju starih tetaka. Sve ove tri ženske živjele su samo u misli i brizi za mladu djevojku. One su pazile na svaki njezin korak i na svaki kret, jer bi im se bez nje svijet činio pustinjom bez i jedne žive duše.

Od prirode su obje starice tetke bile dobre duše, koje su se rado odazivale na svako dobro, no po uzgoju i dugim navikama bile su neumitne u svemu, što se ticalo ćudorednosti i vjere. Njihov se upliv u tom pogledu i pravcu jasno pokazivao na udovici i njezinoj kćeri; one su cijenile starice i načela njihova, te su se dale voditi njihovim mnijenjem i u najmanjim sitnicama, pa je stoga u kući vladao mir, jer se nitko nije srdio, nitko se nije svadjao, niti je bilo nesporazumljenja ni tužaba ni ukoravanja.

U toj se kući nije nikada kazala laž. Laž se u njih nije dala ni pomisliti, a istina se cijenila nada sve, bilo joj ma kakove posljedice.

Ali najedanput je kumir cijele porodice oskvrnio sebe lažju: djevojka plačući i naričući priznade sama, da je lagala. Teško si je pomisliti duševno stanje obiju starica tetaka, kada su to doznale. Činilo se, kao da se nebo svalilo na njih, a zemlja da je propala pod njima. Obje su sjedile jedna do druge blijede i nijeme, a k njihovim nogama spustila se mlada grješnica i hvatala sad jednu sad drugu tetku za ruku, sa suznim očima naričući i moleći ih za oproštenje. Tetka Ana pitala je dva puta, jer nije mogla sama sebi vjerovati: «Zar si ti kazala laž?» A tetka Estera opetovala je dva puta za njom: «Zar ti uvidjaš, zar u istinu priznaješ, da si kazala laž?»

I više nisu mogle ništa kazati, jer je to njima bilo novo, nečuveno i nedoumno. One su se izgubile i nisu znale, što da rade. No napokon odlučiše, Jelena neka podje k materi svojoj, koja je ležala bolesna u postelji, pa neka joj sama kaže, što se dogodilo. Jelena ih je molila, da ju oslobode toga stida i te sramote i da bi joj mater poštedjele, jer joj je bolesna; no sve bijaše uzalud. Dužnost je nalagala, da to učini, a kada dužnost to nalaže, ne može biti ni govora o čem drugom. Djeca odgovaraju za grijehe svojih roditelja, ali zato i roditelji moraju iskusiti na sebi sve posljedice grijeha djece svoje; drugačije to i ne može biti. I one sve tri odoše u sobu k bolesnici.

No u taj čas približi se liječnik kući. To bijaše vanredno dobar čovjek i vješt liječnik; ali njega je trebalo poznavati barem godinu dana, da se svlada prvo neprijatno čuvstvo prema njemu. Još bi trebalo tri godine, da privikneš njemu, i još četiri godine, da se privežeš uz njega, i napokon pet godina, da ga zavoliš svom dušom; no zato je trud bio potpunoma nagradjen. Po vanjštini sudeć bijaše vrlo prost i oštra jezika, a u duši bješe dobričina, kakvih malo ima. On bi svagda izravno i otvoreno kazao bez okolišanja svoje mnijenje u lice. U kući Margarete Lesterke bijaše kao kod svoje kuće. Svi su ga članovi porodice ljubili i cijenili, premda se nisu slagali s njim u nazorima u pogledu vjere i uzgoja.

On se dakle približio kući baš onda, kada su se tetke s nećakinjom svečano spremale, da podju u sobu k bolesnici.

III.

Sve su tri stojaie uz postelju: neumitne sudinje tetke — ne mičući se s mjesta i ne govoreći ni riječi, a bijedna prestupnica puna suza.

Kad je bolesnica ugledala kćer svoju, zasja joj lice od radosti i pruži ruke svoje, da si kćer zagrli.

— Počekaj! — sustavi ju tetka Ana i gurne nećakinju malo dalje.

— Jeleno! — progovori druga tetka, — kaži sve materi; nemoj joj ništa zatajiti i olakšaj si dušu skrušenim priznanjem!

Bijedna grješnica sa suznim očima i naričući ispripovjedi sve, te poviče:

— O mama! možeš li mi oprostiti? Ja sam tako nesretna; oprosti mi!

— Tebi da oprostim, drago dijete moje? Ta, kako možeš o tom i sumnjati? Dodji k meni! Ja ću te zagrliti, pa da si i sto puta slagala.

Na vratima je netko zakašljao. Tetke se ogledaše i onijemiše od iznenadjenja: na pragu stojaše liječnik skroz mrka lica. On ne progovori ni riječi, kimne glavom staricama, da dodju k njemu.

— Zar vas nijesam ja upozorio, da ne smijete bolesnice uznemirivati? — progovori on oštrim šaptanjem. — Što ste sada tu radile? Otidjite odmah odavle!

One mu se, ni pisnuvši, odmah pokoriše.

Nakon pol sata dodje liječnik s Jelenom ispod ruke u primaću sobu. Lice mu sijaše od radosti i nježnosti. On potrepta djevojku po ramenu i reče:

...: Znam, znam, da bi tako ne! Ni za ...ravlje ne znaš, koliko valja, dokle ga ne zgubiš...

...: A tako sam ovi dni čula od jednega našega čoveka i ovo: — E, kako je bilo lepo, kada smo mi va našem sele imeli čitalnicu i tamburaše i sokole. Kade j' sada to? Ja se nisam mogla strpet, nego sam ti mu valje v nos žboknula: Istina je, imeli smo mi sve to: i čitalnicu i tamburaši i sokoli — svega smo imeli samo vas ni nikada bilo blizu. I kada bi vam rekli : zač niste bili čera na zabave — vi bite odgovorili: — A ča će mane one fanbonije, ja volim poć spat nego ono poslušat. ja se čudim vam drugem, ki hojevate tamo i noći gubite va veselicah — i sve tako. Tako ste onput govorili, a recite malo mane: ča bite sada dali, da vam je opet videt vašu čitalnicu i opet čut vaši tamburaši?

...ara: Dobro si mu rekla! Pak ča misliš, da nima i sada takovch ljudi?

...ica: Kako nima! Neki dan sam čul, kako je jedan naš čovek s Trsta ošpotal jednega svojega pojdaša, ki ni bil na jednoj narodnoj veselice. Rekal mu je: Još imamo stenj, ki nam malo gori. Mi ga čuvamo i polevamo ga z uljem, da nam se ne ugasi. A vi, gadino jedan, ni blizu! Ma ako nam se jedanput ugasi, pak ako nam pridete njavkat. Kako je ono jedanput lepo bilo, pak kada smo se mogli veselit va našem narodnem zajike — mi ćemo koliko nas god bude, dignut nogu i vi ćete letet od nas brže nego nijedan aeroplan. Sram vas bilo!

...ara: Dobro mu j' odbrusil. Nego ja grem doma, a ti?

...ica: Kamo ćeš da grem?! —

IZ RAČJE VASI.

Pop politikant. - Laž ima kratke noge.

Našlo se je pet **junaka**, što su se usudili braniti našega popa, da nije politikant. Ali on se ustinu bavi mnogo politikom. To će vam reči i svaki dječak, a i koja stara baba kod **nas**. Oni Črnci, Klobasi, Grbci i Cerini, **što ga brane i skrivaju**, — oni su kao i on. **To su vam pravi njegovi** pajdaši. — **I sada vam je jasno, da vrana** vrani ne će **iskopati oči.**

Sva Čićarija **dobro** znade, **kako** je on klatio i vikao **naokolo** samo na 25. marča 1924. godine. A druge pute znane i neznane, kada je **branio svoje kumpanje**, kada su učinili **kakovu glupost**. Ti njegovi zagovorniki nisu **baš** na najlepšem glasu. I zato drugi put, **ako** se budu javljali, otkrit ćemo sve njihove golotinje, a i sve grijehe **njihovog vojvode** — popa. To ćemo znati **potvrditi sa stotinu potpisa**. I vrapci će **potpisati**. — **U laži su kratke** noge.

Račan.

IZ PREMANTURE.

Mižerija kao stari gost. - Prijašnji i sadašnji plovan. - Crkvena pobožnost u Velikom Tjednu i na Uskrs. - Naša nadobudna mladež.

Pjeva se u Premanturi: «Premantura crna kaj pršura». U novije se vrijeme ništa novoga u **toj** «pršuri» ne friga. I mižerija je **kod** nas stari gost. Zato se malo i javljamo. **Da Vam nabrajamo** sve ono, što nas **već toliko godina** bije, nema smisla. Još **dok je bio** Don **kavalijer** Matić živ bilo je **materijala** za kakav zanimiv dopis. **On je bio sam po sebi mate**rijal (150 kg). **I onda se je kod nas uvijek** nešto frigalo. **Njegove bi večere zahtje**vale najmanje 3 do 4 kg ribe i toliko mesa. I kad bi iz plovanije išao u crkvu tresla se je zemlja (to jest škriljo). Kad bi odzdravljao «Hvaljen Isus» zadrhtao bi naš suri turanj. **Bio je kao** rodjen da zapovijeda, pa i ako je bio izrod, i ako je bacio naš jezik iz crkve, ipak je u toj crkvi zapovijedao.

Današnji je naš plovan takav dobričina, da će se koji dan dogoditi, da će mu djeca, ništa manje nego hlače na placi svući.

Pokazao se **baš takav**. On je naime mogao dozvoliti, da se ove godine barem o Uskrsu u našoj crkvi pjeva u srpsko-hrvatskom jeziku, **kad** je sav narod bio zato. Svi su to čekali, svi su se spremali, i oni, koji već godine u crkvu ne idu, da na Uskrs u svojim dušama obnove ono svojo staro i čisto vjersko osjećanje. Ali su ostali razočarani. Kroz cijelu Veliku Sedmicu pjevao je naš dični plovan samo italijanski — odgovarao mu je nekim mumljanjem jedan sam čovjek iz kora, a tako isto i na Uskrs. Crkva je bila skoro prazna.

Sve je to uradio samo za to, da udovolji onima, koji su zatajili svoje majčino mlijeko i koji se zapravo ne znaju ni prekrižiti u italijanskom jeziku.

Naša je nadobudna mladost osnovala u selu «fašijo». Ko zna koliko se je puta kod nas do sada osnovao i zatvorio «fašijo». Ovaj put izgleda da će se održati. Sve je to sam cvijet Premanture u njemu. Nije se zato ove godine moglo na Veliki Petak naći djece za «škrgetalnicu» — baš onda, kad je trebalo, bila je «šeduta u fašiju», pa su morali svi tamo. Spremalo se je naime ples. Plešu, plešu naša djeca.

Ali što da vam još pišemo? Ovo će vam dosaditi, a drugo što bismo vam pisali?

O šijori Mižeriji u svilenim bječvama, o delegatu s 12 «mišćeri», o našoj ženskoj mladosti — no o tome drugom zgodom.

IZ ČIĆARIJE.

Dioba općinskih imanja. - Slabi agenti. Budimo razumni!

I kod nas ovdje na ovoj našoj goloj Čićariji, na ovoj našoj najsiromašnijoj zemlji od cijele Istre, i ovdje, gdje ne raste ni vinova loza, ni uljika ni kukuruz, — počelo se u više sela raditi na tome, da nam se razdijeli naša šuma, a i pašnjaci, što smo od pamtivijeka uživali svako selo za sebe.

I kod nas kolaju razni glasovi naokolo. Ti glasovi nas samo uznemiruju i razdražuju. Neki nam govore, da nam se ne će dati dozvola za diobu, doklegod ne postanemo kao ono par Račana. Drugi govore, da treba kola mazati, ako će hodati. To jest, da treba dati zato bogate darove. Treći govore da nesamo zajednički užitci, već i ono, što je razdijeljeno, da će spasti pod općinu itd.

Nekoji naši brižni ljudi, što ne vide nego ispred nosa, dadu se namutiti i misle, da je «šepo» u Račjoj Vasi kakav šumski agent. I k njemu hodaju za savjet i upute. Dakako, da mu nose zato i masne plaće. Upozorujemo tu naše ljude, da idu k «šepotu» samo onda, kad imaju koje stare postoline za popraviti i pokrpati. Dalje upozorujemo naše ljude, da pravi i svijesni činovnici ne uzimlju ni pršuta, ni sira. To i zakon zabranjuje. Stoga opametite se i budite razumni!

Složite se svi jusari, kao drugdje, obratite se na naše političko društvo «Edinost» ili na uredništvo naše «Istarske Riječi». I tu ćete dobiti prave upute i savjete, pa ćete tako moći svi zajedno s vašom ostalom braćom tražiti **zakonitim putem** vaše stare i nove pravice.

Narode moj, otvori oči i pregledaj, jer je zakon jednak za sve!

IZ BUZEŠTINE.

Dva liječnika. - Konkurenca.

Hvala Bogu i daru Božjemu! Sada imamo dva liječnika. Ima nas barem za silu tko da liječi.

Jedan je općinski liječnik, a drugi je privatno otvorio vizite. **Oba su prava liječnika.** Samo općinskome delaju veliku reklamu. Općina Slum je poslala na sva sela poziv, da se ljudi, Čići, smiju da posluže samo kod općinskog liječnika. A Tone Čić je meni rekao, da on može poći svojim novcem, kome mu drago. Pravo ima.

Sada svaki od tih doktora nastoji, da čim manje računa i čim bolje liječi. To je dobro za nas. Narod već dobro znade i bez reklame, koji je bolji i jeftiniji liječnik.

Šteta, da nije došao već od prvoga početka k nama u Buzet i **još jedan** veterinar. Naši kmetovi i trgovci bi bili imali koju liru više u džepu. — No, lako, da nam ga Bog i njega otkud donese.

IZ JELOVICE.

Bez škole se učimo! - Lijepi primjer.

Mi ovdje nismo još nikada imali učitelja ni škole. Naša djeca, a i mi stariji nismo nikada nikamo hodali u škole.

Ali ipak danas znamo čitati i pisati. Možemo da pišemo makar u Rim bratu, koji se nalazi u vojništvu. Pišemo i u Nord Ameriku. A znamo bome pisati i u Argentinu i Australiju, a i u Rusiju i po cijelome svijetu.

Sve to smo se naučili doma i po svijetu, sami samcati. Sada nam je velika briga, da i naše mladje naučimo čitati i pisati. E, pa znaju oni već i čitati ovu našu dragu «Istarsku Riječ». Mi nastojimo, da se učimo, jer znamo, da je svak, ko ne zna čitati i pisati, slijep, a slijepac ne može po svijetu trbuhom za kruhom, kao što moramo mi poći, jer nam je naša zemlja siromašna.

Politički pregled

Italija.

Atentat na Mussolini-a. - Ličnost atentatorice. - Velika radost zbog neuspjeha atentata. - Mussolinijevo putovanje u Tripolis i italijanska štampa.

Kako smo u posljednjem broju «Istarske Riječi» u kratko javili, 7. o. mj. počinjen je u Rimu atentat revolverom na italijanskoga ministra predsjednika Mussolinija. Atentatorka je imela namjeru, da ubije Mussolinija, ali nije uspjela u svojoj zločinskoj namjeri. Mussolini je sretno uzmakao atentatu, ostavši lakše ranjen na nosu.

Atentatorku je policija teškom mukom istrgala iz ruku ogorčene mase. Na policiji je atentatorka odmah preslušana, pa je ustanovljeno, da je ona engleska aristokratkinja. Zove se Violette Albine Gibson, i treća je kći pok. baruna Ashbournea, bivšega engleskog kancelara u Irskoj. Rodjena je u Irskoj, u jednom mjestu kraj Dublina god. 1876. Na preslušavanju je činila prilično smušen dojam. Kasnije se je ustanovilo, da nije normalna. Ona je nedavno pokušala samoubijstvo, koje medjutim nije uspjelo. Glava Gibsonove ne pokazuje ništa naročitoga. To je obični tip nordijske žene, svijetle kose i jasnih očiju. Na licu zapaža se lagana asimetrija, koja bi se mogla tumačiti kao antropološki znak degeneracije.

Vijest o neuspjehu atentata izazvala je opću radost po cijeloj Italiji. Po svuda su bili gradovi okićeni italijanskim trobojnicama, a u mnogim su se mjestima odslužile i mise zahvalnice u znak radosti. Tom prigodom je Mussolini primio bezbroj čestitki od uglednih tuzemskih i inostranih ličnosti. Do većih incidenata nije došlo, jer je to Mussolini pravodobno zapriječio. Jedino što možemo da zabilježimo bilo bi to, da su nekoji nepoznati individui provalili u redakcijske prostorije opozicionalnog lista «Il Mondo» i opustošili ih. U našim krajevima — blagodareći energičnim mjerama ovdješnjih vlasti — nije došlo do nikakvog incidenata osim u Gorici, gdje je trojica nepoznatih ljudi provalila u «Zadružnu tiskarnu» i razbila dva pisača stola, tako da čitava šteta ne iznaša niti 1000 lira.

Nakon sretno izbjegnulog atentata Mussolini je otputovao admiralskom ladjom «Cavour» u Tripolis. Svjetska štampa najraznolikije komentariše taj Mussolinijev put u Tripolis. Engleski i francuski listovi vide u tome predznak italijanske ekspanzije. Medjutim «Giornale d'Italia» pobija takvo pisanje inostrane štampe i veli, da Italija, čiji višak pučanstva iznosi godišnje 470 hiljada ljudi, koje ne može da emigrira, apsolutno treba da u svoje kolonije prenosi suvišak svoje radne snage. Dalje piše, da svaka zemlja mora braniti svoju budućnost. Zato osudjuje sva ona neraspoloženja, s kojima se u inostranstvu gleda na italijanske planove u pogledu kolonijalne politike. List tvrdi, da Italija nije još posve uskrsnula, ali da se nalazi na dobrom putu svoga preporoda i završuje pohvalama ministru predsjedniku, koji je kolonijalnom pitanju dao onu važnost, koju ono zaslužuje. — Glavni fišistički organ «Popolo d'Italia» u svojem članku piše, da Italija ima 42 milijuna stanovnika, koji su osudjeni da žive na teritoriju, koji je za polovinu manji od Francuske. Italijansko pučanstvo raste godišnje za pola milijuna, a njezinoj emigraciji zatvoren je put. Italija mora da uvozi jednu trećinu sirovina i životnih namirnica, pa je zato njezina trgovačka bilanca uvijek pasivna usprkos pojačanja domaće produkcije. Italija je danas država, u kojoj ima najviše raspoloživog ljudstva i najviše energije. Zbog toga treba da se isprave nepravde, koje su Italiji nanešene u Versaillesu. Na koncu «Popolo d'Italia» pledira zato, da se Italiji dade mandat nad kolonijalnim područjem Afrike i poziva Mussolinija da u tom pravcu sa svim silama poradi.

JUGOSLAVIJA.

Nova vlada. — Ličnost novoga ministra predsjednika. — Produženje politike sporazuma.

Vladina je kriza u Jugoslaviji riješena. Novu je vladu sastavio g. Nikola Uzunović, ugledni član radikalne stranke. Vlada je sastavljena ovako:

Ministar predsjednik i zamjenik ministra financija: Nikola Uzunović (novi). Ministar pravde: Marko Gjuričić, Ministar vanjskih posala: dr. Momčilo Ninčić, Ministar unutrašnjih djela: Boža Maksimović, Ministar financija: nepopunjeno, Ministar trgovine: dr. Ivan Krajač, Ministar prosvjete: Stjepan Radić, Ministar za izjednačenje zakona: dr. Milan Srškić, Ministar gradjevina: Milorad Vujičić (novi), Ministar vjera: Miša Trifunović, Ministar socijalne politike: Milan Simonović, Ministar šuma i ruda: dr. Nikola Nikić, Ministar zdravlja: dr. Slavko Miletić, Ministar vojni: general Dušan Trifunović.

Prema tome u novoj vladi ima 12 radikala i 5 radićevaca.

Nakon potpisa ukaza o novoj vladi, uputili su se ministri u dvor i položili zakletvu.

Osim ukaza ministara potpisao je kralj i ukaz o državnim podsekretarima. Podsekretari ostaju isti:

U ministarstvu socijalne politike dr. Juraj Krnjević, u ministarstvu prosvjete Josip Pasarić, u ministarstvu financija Mirko Neudorfer, Andra Petrović (radikal), u ministarstvu šuma in ruda dr. Bogoljub Kujundžić, u ministarstvu agrarne reforme dr. Vlada Andrić, Bora Milovanović, Laza Šuvaković, radikali.

Za ispražnjeno mjesto ministra financija spominje se g. Ninko Perić. Ličnost g. Gjurića se takodjer uzima u obzir, ali obzirom na njegovo važno posланičko mjesto u Londonu, izgleda, da će on biti tamo zadržan.

O ličnosti novoga ministra predsjednika g. Nikole Uzunovića doznaje se ovo:

G. Uzunović rodjen je 3. maja 1873. u Nišu. Sin je Save Uzunovića, nacionalnog borca, poznatog iz borbe protiv Turaka. Svršio je u Nišu sve škole do mature Pravni fakultet svršio je s odličnim uspjehom g. 1897. u Beogradu. Službena mu je karijera sudska. Dotjerao je svojim vrlinama do predsjednika prvostepenog suda u Nišu. Godine 1904. stupio je prvi put u politički život, te je bio i predsjednik općine u Nišu. G. 1905. biran je prvi puta za narodnog poslanika. U niškom je okrugu stalno biran kao poslanik. Za vrijeme rata, pošto nije bio poslanik, sudjelovao je u vojsci kao rezervni kapetan, te je prošao Albaniju i dospio u Afriku. Prvi puta bio je ministrom 1. januara 1921. i bio stalno u svim kabinetima, u kojima su sudjelovali radikali, s prekidom g. 1922. kad je bio potpredsjednik skupštine. Bio je ministar u različitim resorima, kao ministar agrarne reforme, ministar socijalne politike, ministar gradjevina itd. Poznat je u parlamentarnim krugovima kao vladin eksponent u čisto političkim pitanjima, koja brani s velikim uvjerenjem.

— Idi sada u svoju sobu, moje dijete i legni malo, a ja ću se ovdje s tvojim tetkama razgovarati.... U ostalom, počekaj malo: pokaži mi jezik! Dobro; sve je u redu; idi sada!

Ona ode, a lice se njegovo najedamput ozbilji. Izravno pristupi k tetkama i reče im oštro:

— Vi ste obadvije zlo uradile. Dobre ste, bez prigovora. Premda ste mi ponešto i pomogle, jer ja dosada nisam mogao odrediti bolesti, no sada nakon vašega ludoga postupka razjasnilo se, da je to tifus.

Obje starice skočiše sa svojih mjesta.

— Sjedite! kamo ćete? što hoćete da uradite?

— Mi? Mi ćemo poći k njoj, mi...

— Nemate zašto? Ona je sada zaspala i nemojte je ni za Boga uznemirivati. A sada mi radije kažite, što se to dogodilo, da ste protiv moje odredbe uznemirile bolesnicu!

Estera pogleda neodlučno u Anu, a Ana u Esteru. Nijedna se nije usudila kazati istinu. Napokon se ojunači Estera:

— Mi se ne bismo nikada usudile uznemirivati bolesnicu radi sitnice, ali dužnost nalagala nam je, da materi kažemo istinu, da je kći njezina slagala.

Liječnik ih promatraše i ne znajući, što bi kazao, te se nastojaše postaviti na njihovo gledište i u njihove nazore.

— Zar je ona kazala laž? — ponovi on.

— Bože moj! ta, ja tisuću puta na dan slažem! Svaki doktor laže; jeste, svaki od nas laže, i vi takodjer lažete... I radi toga ste se vi usudile uznemiriti bolesnicu? Ja nikada ne mogu vjerovati, da bi Jelena mogla slagati sa zlom namjerom.

— Mi to i nismo rekle; — odgovoriše u jedan glas obje sestre; — no ona je ipak slagala.

— A zar vi ne shvaćate, da se nedužna laž ne smije sporedjivati s prestupkom?

— Svaka je laž sama po sebi prestupak i grijeh.

— A zar vi ne bi govorile neistinu, ako bi time mogle spasiti prijatelja od nezaslužene sramote?

— Ne.

— A ako bi to bio vaš najbolji prijatelj?

— Ne.

— Zar ni onda, ako bi ga čekao prosjački štap i nesreća?

— Ne.

— A da ga vi možete time spasti od smrti?

— I pače tada ne.

— A za spas duše njegove?

Sestre se na čas zamisliše, a zatim jednoglasno odgovoriše:

— Ako slažemo, mi pogubismo svoju dušu, jer je svaka laž grijeh; a mi možemo iznenada umrijeti bez pokajanja.

— Čudnovato i nepojmljivo, — promrmlja doktor za sebe, — kako one to sve u jedno trpaju?! — A za tim progovori gromko: — Umjesto da se brinete za spas svojih malih dušica, bolje biste uradile, da ih žrtvujete na korist svojih bližnjih! Vjerujte mi, to je bolje sredstvo, da se dodje u raj!... No ja ću još pogledati bolesnicu.

Sestre ostadoše na samu, poražene i uništene. Riječi su ih doktorove ujele za srce, i one su se silno našle uvrijedjene. No jer su to bile žene jako dobra srca, zatomiše svoja lična čuvstva, te sve misli svoje obratiše na bijednu bolesnicu.

— Čuješ, Anko! — reče joj sestra Estera; — ja mislim, da tomu prostomu čovjeku ne će pasti ni na um, da se uzme tko sa strane, da bi dvorio našu bolesnicu.

— Dakako da ne! jer on zna, da to ne može nitko bolje od nas raditi, ma da smo i stare i da same možemo umrijeti od te zarazne bolesti. Ali zato ćemo mi umrijeti po dužnosti svojoj na pravom mjestu, koje ne ćemo ostaviti. No, zašto on tako dugo ne ide?

Za vratima se čuše koraci i doktor udje u sobu.

— Margareti je vrlo zlo; — reče on kratko. — na nju se mora vrlo dobro paziti dan i noć; koja će od vas to preuzeti?

— Mi obadvije.

— To je vrlo lijepo; ja sam znao, da vi osim vaših glupih predrasuda imate zlatna srca. Ali vi ste obadvije stare, pa to će vam biti nemoguće. Ja ću vam poslati na pomoć svoju staru Naniku, a glavno je, čuvajte Jelenu, jer je i ona bolesna, a doskora će joj biti još gore.

Starice se pogledaše. Jedna se od njih usudi ponizno zapitati:

— Ta, prije pol sata kazali ste, da je sve u redu i da je ona zdrava.

— Ja sam kazao laž.

Sestre to rasrdi.

— Kako možete šale zbijati, gospodine doktore, s takvim stvarima? — reče jedna od njih srdito. — Ta, vi znate, kako mi mrzimo svaku laž!

— Jest; vi mrzite laž, a medjutim same lažete bez prestanka, ako ne riječima, a ono postupanjem i mislima. Počekajte, ne uznemirujte se! Ja ću vam dokazati, da ja imam pravo. Sjetite se Vi, Estero, da su Vas prošle nedjelje bili pozvali na objed gospodjici Forsterovoj; no Vi se ondje niste htjeli sresti s nesimpatičnim vam Jibasima, pa ste pisali, da vrlo žalite, što se ne možete odazvati prijateljskomu pozivu. Zar to nije bila laž, Estero?!

Starica ponikne glavom i mučaše.

— Nu što? — pitaše neumorno doktor.

— Jest, to je bila laž; no toga više ne će biti; dapače, ako se toga radi bude moralo neugodnosti činiti drugima.

— No, to ćemo jošte vidjeti; nemojte proricati! — odvrati doktor i ustane.

Novi je predsjednik ministarskog savjeta g. Nikola Uzunović izjavio, da će politika nove vlade ići istim pravcem, kojim je išla prijašnja vlada g. Pašića, a to će reći, da će se voditi u duhu narodnog sporazuma izmedju Srba, Hrvata i Slovenaca. Radni je program nove vlade ovaj: Rad na izvodjenju ustava, izjednačenju i donošenju zakona i konsolidaciji zemlje u svim pravcima.

GRČKA

Izbor novog predsjednika grčke republike. — Pobuna vojske protiv novog predsjednika. — Mrtvi i ranjeni. — Borba se nastavlja.

Pred nekoliko dana obavljali su se po čitavoj Grčkoj izbori za novoga predsjednika grčke republike, pošto je dosadanji odstupio, ne mogavši na podnosi sve ono, što je činio diktator Pangalos. Pa što se dogodilo? Na izborima je iznio ogromnu pobjedu sam Pangalos, koji je tako iz diktatora postao predsjednikom grčke republike. Premda su opozicijone stanke pozvale svoje pristaše, da se suzdrže od glasanja, oni su u većini glasali i to pretežno za Pangalosa.

Medjutim u noći od četvrtka na petak došlo je u Solunu do pobune grčkih četa. Oficiri su se koncentrisali sa četama kod vile Alatini (u kojoj je stanovao negdašnji turski sultan Abdul-Hamid, kad su ga Mladoturci svrgnuli, prognali i internirali u Solunu). Oficiri su sa dvjem revolverskim hicima dali znak za uzbunu. Nato se oko njih okupilo 5000 buntovnih momaka. Interesantno je, da su oficiri, Karakufas, Bakirdis i Zafejos, koji su organizovali pobunu, dosada važili kao najodaniji Pangalosovi pristaše. Karakufas je bio komandant trećeg bataljuna republikanske garde i bivši šef generalnog štaba u Solunu. Bakirdis je bio komandant trećeg artiljerijskog puka. Vodje pobunjenika upravile su komandantu trećega korpusa (koji je pristao uz pobunjenike i izišao u potpunoj ratnoj spremi s bombama) generalu Zarjkidesu ove uslove:

1. general Pangalos ima se odmah povući;
2. ima se odmah obrazovati neutralna vlada;
3. imadu se raspisati slobodni izbori za predsjednika republike, a za vrijeme do izbora ima biti predsjednik Konduriotis;
4. odmah se ima dati štampi sloboda;
5. odmah se imadu pustiti na slobodu svi političari i oficiri, deportirani prilikom posljednjih izbora u Ateni.

Medjutim vladine je vojska zauzela pozicije protiv pobunjenika i komandant vladi vjernih četa predao je pobunjenicima ultimatum, da se predadu i da polože oružje. Po vijestima iz Atene pobuna je već ugušena, jer su se pobunjenici predali bez ikakvih uslova vladinoj vojsci. Vodje pobune bit će predani ratnom sudu.

To je eto kratki prikaz dogadjaja, kojima službeni grčki izvještaj poriče svako veće značenje. Nesumnjivo je, da je ova pobuna, pa ma bila i ugušena, ozbiljan znak za veliko nezadovoljstvo u Grčkoj, koje vlada protiv neparlamentarnoga i diktatorskog sistema vladavine generala g. Pangalosa. On ne može nikomu zablještiti oči uvjeravanjem, da ga je narod izabrao ili da će ga izabrati predsjednikom republike. Jer i ta vojska, koja se pobunila protiv njega, spada medju narod. Pobuna dokazuje, da su odnošaji u Grčkoj truli i da će za ozdravljenje grčkih prilika trebati drugih sredstava, nego ili su svakodnevne promjene ustava. Ta revolucija nije uostalom posljednja u Grčkoj.

KINA.

Gradjanski rat. - Nacionalni pokret. - Užasna bijeda.

U Kini još uvijek traje gradjanski rat. Vijesti o tamošnjim dogadjajima toliko su različite i protuslovne, da sebi i poznavači prilika u Kini jedva mogu stvoriti pravu sliku. Dok se jedan dan javlja da je gospodar Mandžurije Cang-Tso-Lin, saveznik Japana, udružio sa svim ostalim protivnicima grupa, prijateljskih sovjetskoj Rusiji, da osvoji Peking, već se slijedeći dan javlja da je situacija posve drugačija. Iznenada je Cang-Tso-Lin izoliran, a tako zvana «narodna vojska», koja se imala otpremiti iz Pekinga, nalazi se u savezu sa svojim dosadanjim protivnicima. Slika je tih dogadjaja prilično slična dogadjajima za vrijeme trideset godišnjeg rata, dakako u daleko većem opsegu. Kao što je onda u Evropi vladao kaos, tako je po prilici sada u Kini.

Široka masa pučanstva nikako nije sklona raznim maršalima, imali oni bilo kakove programe, borili se oni bilo za tudje bilo za svoje interese. No ipak pokraj svih tih grupa, koje se bore i kod toga nastoje da proliju čim manje krvi, postoji u Kini jedan pravi narodni pokret sa socijalnim i nacionalnim ciljevima. Ekstremne grupe ovoga pokreta zavele su u Kantonu neke vrsti poluboljševički režim.

Izmedju tih maršala i narodnog pokreta stoji bezpomoćno kao jedini nosilac državne jedinstva centralna vlada u Pekingu. Ta vlada — ugrožena u vlastitoj zemlji — nastoji, da laviranjem izmedju suprotnih interesa pojedinih velevlasti korak po korak opet uspostavi nezavisnost Kine.

Medjutim, dok se razni maršali i gospodari pojedinih provincija bore medjusobno, a centralna vlada bavi jednim jalovim poslom oko konsolidacije prilika i odnosa prema inostranstvu, iz dana u dan gospodarska kriza u Kini postaje sve veća, broj nezaposlenih neprestano raste, i situacija postaje sve bezizglednija i očajnija. Nije isključeno, da će proći i stotinu godina prije nego li iz ovog komešanja i sukobljavanja stranih interesa nastane jedna nova nacijonalna Kina. Na istoku ima vremena. Medjutim moguće ipak mudrim kineskim političarima uspije, da nadju put, kojim će se brže, s manje krvi doći do cilja: narodnog samoodredjenja Kine.

Domaće novosti

Siromaštvo i plaćila.

Piše nam prijatelj iz Zrenja kod Oprtlja: — Siromaštvo je u nas veliko. Živimo vrlo kukavno. Novaca nemamo od nikuda. Usprkos toga redovito idu po našim kućama «fanti» sa platežnim nalozima. Sada su nam donikli i opomene, kojima nas pozivaju, da platimo globe zbog toga, što ne šaljemo djecu u školu. Medjutim cijela stvar stoji ovako: Mi smo redovito šiljali svoju djecu u školu, ali često puta se je dogodilo, da su ih sami učitelji poslali kući. Osim toga naša djeca nisu ništa razumjela u toj školi, pa su radije ostali kod kuće. I tako je došlo do toga, da nije htio skoro nijedan u školu. A što smo ih mi roditelji htjeli za to ubiti? Školske vlasti bi morale uvidjeti naš položaj i odustati od globe. To bi bilo najpametnije riješenje, to više, kad nismo ništa skrivili. Lanjske godine tražili smo na temelju zakona, da nam se djeca podučavaju u dodatnim satovima u srpsko-hrvatskom jeziku. Našim molbama nije bilo udovoljeno, jer se učitelji nisu htjeli držati zakonskog propisa. Unatoč toga učitelji nisu bili kažnjeni, iako su se ogriješili o zakon. Pa zar da budemo sada kažnjeni mi, koji smo nevini? Zar nije zakon za sve jednak? Zar nije g. Mussolini toliko puta rekao: «Eguali doveri — eguali diritti!?»

Ispravak.

U broju 13. «Istarske Riječi» od 1. aprila ov. god. u skrižaljci o dušobrižništvu u Porečko-Puljskoj biskupiji i to u drugom dijelu skrižaljke dolnje skrižaljke pogriješno je u predzadnjoj koloni napisan ukupni broj duša. U predzadnjoj koloni u broju mora da bude **5275**, a ne 6260. Molimo čitatelje da to uvaže.

† Ivan Defar.

Iz Bosanskog Broda stiže nam žalosna vijest, da je tamo u 68. godini života preminuo naš poznati rodoljub i prijatelj g. Ivan Defar, bivši posjednik i gostioničar u Tinjanu.

Pokojnik je bio rodoljub od glave do pete. Kroz dugi niz godina stajao je u prvim redovima naše nacionalne borbe na Tinjanštini. Osobito se je isticao za vrijeme narodnog preporoda. Tada je neprekidno radio sa svojim pokojnim bratom Šimom oko našeg nacionalnog probudjivanja i osvješćivanja. Našem narodu bio je uvijek pri ruci. Radi toga je uživao opće povjerenje i dobar glas.

Koncem svjetskog rata doživio je dosta neugodnih dana, pa se je konačno morao preseliti sa svojom djecom i nećacima u Jugoslaviju. Njegov odlazak se je neugodno dojmio svih poštenih Tinjanaca, a i drugih okolišnjih sela. Mnogi su i proplakali.

U zadnje vrijeme živio je prilično mirno i zadovoljno. Ali i to je malo trajalo. Najedamput se je tako obolio, da je morao u krevet, gdje mu je smrtna kosa prerezala nit života.

Smrtni ostanci nezaboravnog pokojnika bili su sahranjeni na uskrsni Ponedjeljak, dne 5. aprila o. g., i to na katoličkom groblju sv. Šimuna i Jude Tadea u Bosanskom Brodu (Jugoslavija).

Rasviljenoj porodici, naročito njegovim sinovima Janku i Antunu, naše iskreno saučešće, a pokojniku mir i pokoj vječni!

Svega po malo

Veseli pogreb jedne udovice.

Italijanska «Gazzetta del Popolo» prima iz Madrida: U Castelli je jedna teško bolesna osamdesetgodišnja udovica prije smrti pozvala brojne mladiće te ih zamolila, da ju na sprovodu prate na što veselija načina. Ona je dalje naručila posebnu glasbu i naredila, koje se koračnice moraju svirati na sprovodu. Kraj groblja je organiziran javni ples. Na povratku sa groblja scoski mladići ušli su u udovičinu kuću i ispili svu zalihu vina, koja se nalazila u podrumima.

Ovogodišnji ljubljanski velesajam.

Do sada su se obdržavali ljubljanski velesajmovi svake jeseni. Mjesec septembar nikako nije najzgodniji za izložbu automobila. Radi toga se ove godine priredjuje VI. medjunarodni sajam uzoraca u Ljubljani od 26. junija do 5. julija.

Užasan požar u Egiptu.

Iz Kaira javljaju, da je prošle subote buknuo užasan požar u srezu Tantah. 612 domova je izgorjelo. Preko 4000 osoba ostalo je bez krova, a u vatri je zaglavilo trideset žrtava.

Amerikanci hoće da sagrade babilonski toranj.

Amerika hoće pod silu da sagradi babilonski toranj. Njoj nije dosta što ima 230 metara visokog kralja svih američkih oblakodera, Wolworth-Building, u New-Yorku. Sada bi imao na Broadway-u, izmedju 122. i 123 ulice uskrsnuti div.

Oskar Kokle je graditelj, a s radnjama je već započeto. Novi oblakoder bit će 250 metara visok i prema tome najviša gradjevina svijeta. Imat će ništa manje do 65 katova, a pod krovom nalazit će se ogromna crkva za sve konfesije, hotel banka, bolnica, kao i neizbrojivi stanovi. Hotel sastojati će se iz 4500 soba, koje će se iznamljivati uz najnižu cijenu. Deset postotaka čistoga dobitka dodijelit će se kršćanskim misionarskim svrhama, a sama zgrada zvat će se «Kršćanska misionarska kuća».

Troškovi iznose oko 14 milijuna dolara. Crkva nalazit će se u prizemlju, — bolnica u 65 katu. U planu je ništa manje do 12 ogromnih vrtova, koji se nalaze smješteni po krovovima i u raznim visinama. Velika blagovaonica moći će primiti 1000 gostiju. Pušiti i piti alkoholna pića, bit će najstrožije zabranjeno, — a isto tako se nedjeljom ne će smjeti čitati novine. U podrumskim prostorijama uspostavit će se spoj s podzemnom željeznicom. A da oblakoder bude potpun, svakako će se tamo ustrojiti još i kino.

Potopljenje engleskog parobroda.

Iz Sidneya javljaju, da je tamo ovih dana bijesnila silna oluja, u kojoj je postradao engleski parobrod «Dorrigo» od 715 tona. Kapetan i njegov sin spašeni su. Za 34 sata borili su se na jednoj «catari» sa smrću. Od ostale posade, koja je brojila 22 momka, nije se spasio nitko. Svi su iščezli u morskim valovima.

Progledala nakon 50 godina sljepoće.

Pred 50 godina izgubila je neka Amerikanka, gospodja Lefler iz Montane, očinji vid. Saznala je, da se u San Francisku nalaze dva stručnjaka očna liječnika. Dodje u San Francisko. Liječnici su je pregledali i napravili operaciju. Poslije operacije je progledala. Sad joj je 73 godine i 50 godina je bila slijepa. Iznenadila se je, kad je opazila automobile i tolike druge izume, koji su pronadjeni dok nije ništa vidjela.

Tudja valuta na tršćanskoj burzi.

Juče moglo se kupiti odnosno prodati 1 engleska lira sterlina za 120.50 ital. lira; 1 amerikanski dolar za 24.80 ital. lira; 100 švicarskih franaka za 480 ital. lira; 100 franceskih franaka za 86 ital. lira; 100 čehoslovaških kruna za 73.60 ital. lira; 100 jugoslovenskih dinara za 44.31 ital. lira; 100 rumunjskih leja za 10.25 ital. lira; 1000 njemačko-austrijskih kruna za 35 ital. centezima.

DAROVI

u fond «Istarske Riječi»:

Na predlog g. Josipa Jurišević sabralo se u veselom društvu u Vodicama lira 14.50. Darovaše: po 5 lira: Kinkela Zorica; po 2 lire: Brajković Božidar; po L 1.50: Hrvatin Franica; po 1 liru Ribarić Josip, Poropat Cvjetko, Ribarić Josip, Ribarić Anton i Miljević Franjo; po 50 cent.: Ribarić Ivan i Poropat Ivan.

Gosp. Niko Marčenić, trgovac vinom u Opatiji daruje lira 25.—.

Gosp. Josip Dobrec iz Chicaga 1 dolar.

Adem O. Husković, Vernate daruje 2.50 L. Srdačna hvala! Naprijed za «Istarsku Riječ»!

Za «Prosvetu» (odsjek za Istru).

Čitaonica «Gorska Vila» iz Lanišća daruje 10.— lira.

DOPISNICA UREDNIŠTVA.

Gospodinu Matku C. u G.: — Vaše pismo primismo. Onaj dopis nažalost ne možemo objaviti, jer ne odgovara našim nacionalnim i gospodarskim interesima. Varate se, ako mislite, da je ona pasmina, za koju se zauzimate, prikladna za naše krajeve, gdje nema žive vode. Drukčija je stvar sa tirolskom pasminom. Tu pasminu i mi preporučamo. Inače nemamo ništa protiv toga, da se naši seljaci udružuju u gospodarskim društvima ili zadrugama. Naprotiv: to ćemo uvijek pozdraviti i poduprijeti. Samo moramo napomenuti, da smo protiv toga, da naši seljaci stupaju u takove organizacije ili društva, **gdje glavnu i odlučnu riječ vode — gospoda.** Mi smo uvijek našim seljacima preporučivali u «Istarskoj Riječi» i «Narodnom Gospodaru», da se organiziraju i da po mogućnosti u svakom selu ustanove **svoje** seljačke zadruge. Još to nismo nikada preporučivali osnivanje gospodskih zadruga sa seljačkim imenom, koje ne bi radile u prilog našega seljaka, tako ne ćemo ni danas, jer nije svejedno kako se neka zadruga zove, već kako se upravlja i komu služi. Ako se hoće organizovati, organizujmo se u **svojim** drugama. Ne zaboravimo, da svim onim, koji s gospodom zoblju trešnje, ostaju repovi!

DOPISNICA UPRAVE

Gg. Antunu Sugaru u Filipani i Antunu Dukiću na Sušaku javljamo, da smo du primili njihove predplate.

G. Antunu Sazaniću u Cresu molimo nam javi tačniji naslov, jer će se u protivnom slučaju i nadalje vraćati njegov natrag.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

ZAHVALA.

Svoj rodbini, prijateljima i znancima, koji su našeg nezaboravnog sina, odnosno brata

ANTU ŠKABIĆ

preminulog nakon duge i teške bolesti, dne 6. t. m. u 28. godini njegovog života, sproveli do hladnog groba i time ublažili naše boli, budi ovime izrečena naša hvala.

Napose zahvaljujemo Monsignoru župniku Čurkoviću, koji je neprestano tješio bolesnika i pratio ga svetim molitvama do posljednjeg uzdaha, te napokon sproveo smrtne ostanke na vječni počinak na najsvečaniji način.

Bog platio svima!

KRNICA, 8. aprila 1926.

Obitelj Škabić.

Broj 16 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 22. aprila 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ"
izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin". Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari". — Narodna poslovica.

U znaku Rima

Juče, 21. aprila u čitavoj se je Italiji najvećim sjajem proslavio takozvani «Natale di Roma». To je uspomena na onaj dan, kad je Romul postavio temelje novom gradu Rimu.

Nova poslijeratna Italija, koju predstavlja mlada fašistička stranka, odlučila je, da ide stopama staroga Rima. To pokazuju razni vanjski znaci, kao na primjer onaj snop palica sa sjekirom, pa «rimski pozdrav» itd. Još većma pokazuju to riječi i čini vrhovnoga Vodje, Mussolinia, koji ne propušta zgode, da Italijane ne sjeti na staru rimsku slavu i silu, koju će današnja Italija, jedina izravna nasljednica Rima, imati u najkraće vrijeme da obnovi.

Tako se i ovaj Mussolinijev put u Tripolis izvršio sav u znaku Rima. Tripolis je jednom bio rimski, danas je italijanski, to će reći opet je postao rimski, kaošto će — po najnovijim fašističkim izjavama postati italijanske i mnoge druge zemlje, koje su u davnini bile rimske.

U znaku Rima razmahao se u posljednje vrijeme i takozvani kolonijalni pokret. Podsekretar ministarstva za kolonije, Cantalupo, izjavio je ovih dana, da Italija treba kolonijâ, gdje će Italijani moći u svako doba da nadju zarade bez straha, da će ih odanle iko da otjera.

Fašistički prvaci govore danas otvoreno o Sredozemnom moru i o Balkanu, koji su takodjer bili negda rimski, i gdje hoće današnji Italijani već i zbog toga, da imadu svoje mjesto. Pri tome ne će oni pitati ni Francuze ni Engleze, dali im je to pravo ili ne.

Kako se vidi, današnja Mussolinijeva politika gleda na daleko, gleda preko granica Italije.

U tome je podupire sve, što u Italiji patriotski odnosno fašistički misli i osjeća. Štaviše — podupire je i sama katolička crkva u Italiji. Za dokaz navest ćemo samo jedan primjer.

Kako je poznato, dosada izmedju svih ranijih vlada i crkva bio prekinut svaki i najmanji odnošaj. Papa se je uvijek smatrao zarobljenim. Službenog sudjelovanja izmedju italijanske temporalne i vatikanske spiritualne vlasti nije bilo.

Gospodin Mussolini je polučio veliki uspjeh, kad je za svoje ciljeve predobio i visoke crkvene dostojanstvenike.

Otkada je stvorena Italija, nijedan njezin ministar nije imao sreće, da kod crkvenih i najviših vlasti, uživa toliki ugled, kaošto ga uživa g. Mussolini. I sada, prigodom onoga ludoga atentata, najviši su se italijanski crkveni dostojanstvenici upravo natjecali, ko će da ljepše i dirljivije govori o italijanskom prvom ministru. Noročite mise zahvalnice služili su po većim gradovima sami biskupi i kardinali. Mnogi su od njih držali i prigodne propovijedi, gdje su najblistavijim riječima govorili o prvom fašističkom državniku i najbiranijim riječima hvalili Bogu, što je i ovaj put zaštitio život g. Benita Mussolinija, koji je tako dragocjen za čitavu domovinu Italiju. Bog je i ovaj put pokazao — kazali su biskupi — da štiti Italiju.

Vanredno dirljiv je u tom pogledu govor mantovanskoga biskupa, a što da kažemo pak o propovijedi, što ju je prigodom iste mise zahvalnice izrekao biskup u Livornu? To nije više obična propovijed, to je jedan pravi pravcati programni govor. U tom svom govoru nazvao je livornski biskup Mussolinija «il Duce latino.» Uvelike je pohvalio i njegovu politiku, koja da ima i jedan viši, svakome pravom Italijanu veoma drag cilj: proširenje italijanskog suvereniteta na zemlje, koje su i prije bile rimske. Livornski biskup pozdravlja zanosno začetnika jedne takove politike i obećava mu potporu cijele italijanske katoličke crkve, koja će mu u tome biti od pomoći. — Evo — nastavlja — biskup, zar je to možda slučaj, što upravao danas, u času, kad i sâm prvi Ministar polazi u Afriku, odlazi onamo i moj drug, nadbiskup genoveški, Dalmaciji Moretti? On nosi onamo kip Majke Božje Milosti, no glavni smisao njegova putovanja u Libiju jeste taj, da svijet vidi, kako obje italijanske vlasti, i državna i crkvena, idu uporedo prema ciljevima, što ih je jednoć udario stari i slavni Rim.

Slično su govorili i drugi biskupi. Nisu to tek kojekakve hinjene, za ovu prigodu udešene riječi. To su izjave programa, koji se i izvodi.

Bilo kako da bilo — jedno stoji, naime, da je jedan od najvećih uspjeha Mussolinijeve politike i taj, da je danas i Vatikan (Sveta Stolica) saglasan s njegovom politikom i da je podupire.

Dvije velike mane

Da li bi svijet mogao biti dobar i plemenit?

Bi, kad bi se moglo taj svijet na neki način riješiti sebičnosti i pretjeranih želja za uživanjem.

I sebičnost i želja za uživanjem su donekle čovjeku prirodjene. Ipak je sebičnost naravnija nego što je želja za uživanjem. Želja za uživanjem se razvija, kao što se razvijaju stvari, koje čovjeku mogu pribaviti užitak.

Jedna količina sebičnosti je opravdana, da se osoba održi na životu. To bi se moglo slobodno nazvati vrlinom. Ali kad sebičnost prelazi u otimačinu, onda se to mora nazvati zločinom.

Nagon za uživanjem je opravdan, kao i sloboda. I samo uživanje svih tečevina, kao i naravnih darova je dozvoljeno, opravdano i moralno, ali samo onda, ako se time ne škodi svome bližnjemu. Svako uživanje, koje se stječe na račun muka i stradanja nekoga drugoga ili više njih je — zločin.

Isto je tako sa slobodom. Za slobodom ljudi teže otkako postoje. Za slobodu su prolivene rijeke krvi. Sloboda je sveta i možda nema danas odrasle osobe, koja nije čula nešto o slobodi, o nagonu i želji za slobodom, o borbi za slobodu itd. Ali i sloboda mora imati granice. Sloboda je opravdana sve dotle, dok ne ugrožava slobodu druge osobe ili ne čini zlo drugoj osobi. Ako je netko slobodan da radi što hoće, a nema plemenštine i savjesti, on će počiniti bezbroj zločina.

Dok svijet nije znao stvarati predmete za uživanje, uživanja su bila ograničena. Prije toga mi smo se znali zadovoljiti s malim. Dok je čovjek bio jednostavniji, on je u jednostavnim stvarima uživao. Civilizacija i kultura je otvorila čovjeku oči, da vidi mnogo toga, u čemu može uživati, ali one nisu mogle dovoljno oplemeniti čovjeka.

Čim neplemenit čovjek, a takovih je danas najviše, — vidi i zna što više načina, kako će uživati, on će pokušati da sve to ima i uživa. Ni najmanje se takav čovjek ne obazire na svoje bližnje. Njega ne boli srce, ne peče savjest, što će — posegnuvši za svime, što mu se prohtije — prouzročiti nekomu patnje, muke i žalost.

Ništa na svijetu nije tako gadno, kao što je pretjerana sebičnost. Ona od čovjeka, koji može inače naokolo izgledati divno Božje stvorenje — pravi strašnu i okrutnu životinju, divlju zvijer, koja se ne će ničega žacati.

Od svih sebičnjaka je najgori onaj, kod kojega je još i pretjerano razvijen nagon za uživanjem. Ovakova osoba će, ako je odvažna, ukrasti, pa makar time prouzročila nekolicini svojih bližnjih, da pomru od glada.

Kad su ove dvije mane — sebičnost i jaka želja za uživanjem — kod jedne te iste osobe, nje se treba čuvati. Takovoj osobi će pasti žrtvom onaj, koji bi trebao biti ljubljen: žena, muž, djeca, majka, otac, brat, sestra ili netko drugi od rodbine. Na račun nekoga ili više njih, sebičnjak će se nasladjivati i gdjekad uživati.

Sebičan muž, kome nikada nije dosta, uvijek je nezadovoljan. Ma koliko on imao, mâ što on uživao, bila njegova žena pravi angjeo — on je svejedno nezadovoljan i neprestano misli, da bi s drugom ženom bio sretniji i zadovoljniji.

Ta užasna bolest je zarazila žene više nego muškarce. Današnja «moderna» žena je postala upravo mahnita za uživanjem. Ni najbistriji um ne bi bio u stanju predvidjeti granice, gdje bi se sebična žena mogla zaustaviti.

Veliki sebičnjaki su okrutni, oni se rugaju plemenitima i iskorišćuju njihovu dobrotu. A ako plemenita žrtva pita sebičnjaka, otkud mu pravo, da ponizuje dobre ljude i da im krv siše, okrutni sebičnjak se ironično smije i kaže svojoj žrtvi: Ti si svemu sama kriva.

Ipak plemeniti ljudi ne treba da zavidjaju sebičnjacima. Sebičnjaci i okrutnici konačno plate za sva svoja nedjela. Ako koji od sebičnjaka ostari, pa se u njemu probudi ono malo savjesti, ona ga jako peče i muči.

Nadje se mnogo sebičnjaka, koji su još i škrti, pa im je sve uživanje u zgrćanju. Njih se ni najmanje ne tiče, kako žive, nego koliko imaju i koliko će nateći svojoj djeci. Oni od brige za stjecanjem postaju jako nervozni, nikada s ničim zadovoljni, oni često stavljaju na kocku sve, samo da što više nagrabe.

A zar nije ogromna ludost biti sebični škrtac? Sve njegovo uživanje se sastoji u brizi za gomilanje. Svu svoju kratku mladost utroši u brigama, da bude imao dosta kad ostari, a tko mu jamči, da će ostariti?!

Sebični škrtac se briga da steče nešto. Kad je došao do toga, onda nastaje briga, kako će doći do većeg bogatstva. Dodje li i do toga, onda on bijesno juri za još većim bogatstvom; i u toj jurnjavi ruši sve oko sebe, posvuda se čuje jauk lelek. Pa da bar gadni sebični škrtac ima od svega toga nešto, ni pô jada!

Ljudi, ne isplati se biti pretjerano sebičan, pretjerano škrt, kao ni imati pretjeran nagon za uživanjem! Umjerenost je u svemu potrebna i poželjna. Ne težite za tudjom mukom, da dodjete do sreće! Zadovoljite se s onim, što je vaše i što ste svojom mukom i trudom stekli!

Moral i karakter

Mnogi vele, da čovjek mora da bude dobar i vrijedan, ali ne znaju, u čemu se zapravo sastoji dobrota i vrijednost jednog čovjeka. Zato držimo da ne će biti na odmet, ako i tome progovorimo nekoliko riječi.

Dobrota jednoga čovjeka sastoji se iz moralnih, karakternih i intelektualnih osobina pojedinca.

Čovjek treba da se uvijek u svom životu drži morala. Covječji moral treba da je uvijek jak, tvrd i nepokolebljiv. Čovjek bez morala gotov je riješiti se na sve; takav čovjek je kadar da počini i najveće zlo. Osim toga on ne ide k sreći, već stramputicom, koja vodi u ponor.

I karakter (značaj) je jedna osobina, kojoj treba posvetiti naročitu pažnju. Jer, u svakoj čovječjoj duši, postoji jedna nevidljiva klica u vidu sićušnog mikroba, koja se postepeno razvija u dva različita pravca. Jedan od njih — koji je plemenit — izadje na površinu i ispoljava se u duši i riječi čovjeka u vidu dobrote i plemenitosti. Onaj drugi pravac takodjer izadje ná površinu čovječjeg tijela, ali ne kao onaj prvi, već se on ispoljava u grubosti i nemilosrdan je kao vjetar, koji nosi bujicu kiše. Ova dva različna pravca imaju jednu medjusobnu borbu, težeći svaki da bude pobjedilac.

I zbilja koji od ovih dvaju pravaca bude jači i pobjedi u unutrašnjosti čovječje duše, taj pod sugestijom svoje moći primi k sebi i onaj drugi pravac i potčini ga sebi. Tako na površinu izadje samo jedan od njih. Oba ne mogu izaći ni u jednom slučaju. Da bi uvijek izašao pobjedilac onaj pravac, koji je naklonjen plemenitosti i dobru, treba mu obratiti naročitu pažnju, njegovati ga i davati mu potstreka i volje. A to se postiže ugledajući se na primjere dobrih ljudi i svojim ličnim vaspitanjem.

Pošto svaki roditelj želi da mu dijete bude karakterno i dobro, oni još od mladosti ulijevaju u dijete duh dobrote.

U koliko roditelji nisu uspjeli da ga do maksimuma uliju u dječju dušu, dužnost je nas — njihove djece — da nastavimo dalje taj započeti rad i da što brižljivije vaspitavamo sebe. A to ćemo postići vrlo lako, samo ako se predhodno nastojimo kloniti od svega onoga, što je rdjavo, a raditi sve ono, što je dobro.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Kinematograf. - Ninettini nazori. - I opet «fiti od kući». - Jedna — pače dvije dobre vijesti.

Došlo je vrijeme, gdje na Rijeci politika šuti, a kinematografi govore. Ja sam u svojoj mladosti imao jednog profesora iz botanike, koji nam je često govorio, da čovjek ne bi mogao bez salate da živi. Nešto slično moglo bi se reći i o današnjim Riječanima: oduzmite im kinematograf, i vi ste im otkinuli glavu. A to bogme nije mala stvar! Vrijeme je pokazalo, da Rijeka može da živi i bez Baroša, može da prosperira bez slobodne luke, bez Statuta, bez Zanelle, ali kušajte joj oduzeti kinematograf, pa da vidite čuda i belaja: od živoga i bučnoga grada napraviti ćete — mrtvo groblje.

Ninetta je u kinematografu pečena i frigana. Ja sam je nedavno pitao: zašto to? — a ona meni onako fino, po svoju:

— Imate vi vasu smrjivu pipu — zac ne bim i ja imela moj kinematograf?!...

U daljnjem tijeku razgovora ona je meni objasnila, zašto su riječki kinematografi uvijek puni. To da je ljudima jedino veselje, jedina utjeha.

— Malo gledate, malo poćakulate, malo pokritikate, malo poplačete, malo se ponasmejete — ca će te vise va ovaj mizerije? A kadagod pride va kinematografe, da se malo namigne... Ja poznam divojku, ka je va kinu i frajara nasla.

— Poznam ih ja — rekoh — i takovih, koje su u kinu našle i ono, što bi bile voljele da su izgubile... Da sam ja divojka, ja bim voljela naći frajara u crkvi nego li u kinu.

— A ca vi — vi ne znate nego predikat. Skoda da niste za popa! A ca ste pak delali vi, kada ste bili mlad?

— Ja nisam obilazio kinematografe...

— Ne, zac ih onput ni bilo. Ma ako nisu bili kinematografi, bile su druge zabavi...

— Što smo mi onda imali? Kadgod kakav Cirkus Zavata u Fenice ili marjonete ili pak kakovu komediju bufu. To je bilo sve. I to samo po lijepom vremenu, jer Fenice u ono vrijeme nije imao krova, pak bi se dogadjalo, da bi za vrijeme predstave počelo unutra da kiši i ko nije imao kišobrana, morao bi da bježi...

— A ki bi imel ombrelu, potekal bi za kakovum divojčicum, zel bi ju abraceto, pak ala po Korse s njum gore i dole. Mucite! niste ni vi bili nis bolji nego smo mi sadahna.

U takovim slučajevima meni ne ostaje drugo, nego da promijenim razgovor. Ili još bolje: potražiti koje drugo, solidnije lice, da možeš izmijeniti dvije tri pametnije.

Ali gdje da nadješ te dvije tri pametnije? Počneš govoriti o grčkoj revoluciji ili o kakovom atentatu — a razgovor ti sâm, i da ne znaš kako, padne na domaću glavobolju. Ili na trgovačku krizu ili na poreze ili pak na «fit od kući»...

Ah, ti blaženi «fiti od kući!» Još nije ni danas svršena ta pokora izmedju vlasnika kuća i stanara! Ne čini se, da će se i to pitanje riješiti u najkraće vrijeme, i to — kako ono «Vedetta» veli — fascisticamente, te će reći, da će kućevlasnici dobiti oštar ferman, da ne smiju dizati stanarima najamnine, niti će im biti dopušteno, da im otkazuju stanove. Kućevlasnici će se braniti koliko budu mogli i kako budu znali, ali najzada će ipak morati da popuste i da uvide, da je dan današnji najidealnije ne imati ni kuće ni kućišta. Jest. Boga mi!

Jedna dobra vijest. Javljaju, da će domalo početi da izlazi jedna nova «Enciklopedija», to će reći knjiga, u kojoj može čovjek da nadje sve i sva. Medju saradnicima bit će i četiri Fiumanca, a medju ovima su i naši Burić i Sušmel. čestitamo!

Ovih dana držao je direktorij ovdješnje fašističke stranke svoju sjednicu, na ko-

joj je takodjer pretresao i pitanje milijuna, što ih vlada daje Rijeci i zaključio, da će se najbudnije paziti, da ne bi taj novac dospio izravno ili neizravno u ruke tudjinaca. Vladini milijuni moraju da dodju u ruke jedino Italijanima. U to ime osnovat će se na Rijeci jedna mala fašistička banka, koja će svojim ljudima podijeljivati zajmove. **Rokac.**

IZ OPATIJE.

Tko će biti podeštat?

Na dan «Rimskoga Božića» proglasit će se imena od nekoliko hiljada općinskih načelnika (podestà) što ih je vlada sama imenovala. Po novom zakonu općine, koje nemaju preko 5000 stanovnika, ne će više birati načelnika; njega će im sama vlada imenovati. Isto će tako vlada imenovati i načelnike kupališta bez obzira na to, koliko stanovnika imadu dotična kupališta. Prema tome će i naša Opatija dobiti svoga, od vlade imenovanog podestà, ako ne već sada, a ono sigurno u skoro vrijeme. Neko kaže, da će biti potvrdjen sadašnji sindaco dr. Percich, premda ima medju Italijanima struja, koja bi na onome mjestu voljela vidjeti drugoga čovjeka, a nama se čini, da po zakonu mora podestà biti iz druge općine, kako je to bilo i u srednjem vijeku. Govori se, da će se učiniti repulisti i na kurkomisiji. Nas se, dakako, nije pitalo, pa nam je zato prilično svejedno, ko će biti podestà.

Najveća je nevolja u tome, što je ova proljetna sezona bila dosta slaba, i ne znamo u koliko će se prilike popraviti idućih ljetnih mjeseci.

IZ MONTRILJA.

Smrt hrvatskog svećenika.

Josip Baštijanić, župnik u porečko-puljskoj biskupiji, umro je naglo dne 15. o. mj. u Montrilju na Poreštini. Rodio se je 13. marta 1875. u Cerovici kod Labina. Srednjoškolske nauke polazio je na italijanskoj gimnaziji u Kopru, a bogoslovne u sjemeništu goričkom središnjem sjemeništu. Zaredjen je bio svećenikom 18. oktobra 1898. Službovao je medju našim narodom u Kanfanaru, Sv. Mariji od Zdravlja i Pornjani na Barbanštini, u Rovinjskom Selu i Sv. Ivanu na Poreštini kao župnik krog 13 godina. U ovoj prostranoj i teškoj župi, revan kako je bio u dušobrižništvu, oboli od diabete, koja je podgrizala njegovo zdravlje, tako da je bio primoran nastupiti u stanje mira. Zaklonio se je u manju bližnju župu Montrilj, gdje je sasvim time vršio dušobrižničku službu, dok prošlog četvrtka ne podlegne kao žrtva svojeg zvanja.

Akoprem odgojen u nematerinskom jeziku i u nenarodnom ambijentu, osta nepokolebiv sin svoga naroda. Što mu škole ne dadoše, osobitom marljivošću izobrazio se je u materinskom jeziku, i u proučavanju književnosti i povjesti. Sabrao je, ako i skromnu, ali odabranu knjižnicu. Medju ostalim knjigama, naći će budući čitatelji takodjer Klaićevu «Povjest Hrvata», a na stranici 45 od pokojnika podcrtane one riječi: «Samo s jednoga zazebe Ljudevita (Posavskog) na dno srca: najbliži brat njegov bjelohrvatski knez Borna ne htjede čuti o tome, da bi ga pomagao, nego nasuprot združi se s Francima na propast i zator njegov. **Tužne li braće, kad jedan gradi sreću svoju na propast drugoga.»**

Vjeran narodnoj slozi, mnogo je trpio poradi nesloge i cijepanja narodnih sila.

Pogreb pokojnika za jučerašnje nedjelje bio je izvanredno veličanstven, komu prisustvovaše petorica okolišnih svećenika i sila harnog naroda sa bližnjih i odaljenijih hrvatskih sela.

Mrtvi ostanci pokojnika bijahu odvezeni u rodnu Labinštinu.

Ostanci hrvatskog svećenstva u porečko-puljskoj biskupiji spali su od 1[illegible] svećenika.

Rastuženoj braći i svojti pokojnika izrazujemo duboko osjećano i iskreno saučešće.

IZ LINDARSKOG POLJA.

Poštanska posla.

Lindarska porezna općina, kao i crkvena općina, medjaši u smjeru jugozapadno sa poreznom općinom Žminj, tako da bi nekoja sela prama Žminju više težila prama istom negoli prama Lindaru. Od Katuna na primjer ima pol sata do Žminja, a do Lindara 1½ sata hoda, pa ipak spadamo pod poštanski ured u Lindaru, što svakako ne odgovara za naše prometne potrebe.

U predmetu poslovanja poštanskog ureda u Lindaru svratiti hoćemo se malo kasnije; danas hoćemo samo iznjeti u javnost poslovanje ladanjske pošte naime našeg listonoša.

Ladanjsku poštu opravlja listonoša iz Lindara, ovaj morao bi svake sedmice raznašati i razdijeljivati poštu po lindarskom polju i to od sela do sela, za koju službu vuče prilično mastnu plaću iz poštanskog ureda u Lindaru.

Taj listonoša veoma malo mari za svoju službu, pošto bez nadzora.

Više puta dogodi se, da ne polazi sa pismima u razna sela, nego ista predaje drugim osobama — bilo i nepouzdanim, da ista izruče naslovnicima. A šta se dogodi? Pisma i novine i drugo, ne dobivamo **redovito** — nekoja od ovih se izgube te izginu za uvijek — a nekoja pisma i novine osobito dobivamo po dva tri broja zajedno nakon sedmica i mjeseca.

Ovo poslovanje ne odgovara današnjim prilikama, pa smo se pritužili kod listonoša i same poštarice, ali bez svakog uspjeha. Na pritužbe kod posljednje dobivamo odgovor, da ona — kad izdade iz ureda pisma, novine listonoši — nema više nikakve odgovornosti za iste predmete.

Budući, da naše pritužbe, kod Petra i kod Pavla — jesu glas vapijućega u zrak — obraćamo se ovim putem na slavno kr. ravnateljstvo pošta u Trstu, da stane na put ovom neredu i nemaru listonoše te mu strogo naloži točno izvršivanje svoje preuzete službe i odgovornosti.

Mi poreznici plaćamo činovnike pak imamo i pravo biti služeni po njima.

Jeda poljan u ime više njih.

IZ MEDULINA.

Mesarima se slaba piše!

Bilo je to sedmoga aprila u večer.

Već su Ližnjanci spavali umorni od tek minulog Uskrsa, mlade jančevine i «domaćega», kad sam se uputio kući preko Medulina u Premanturu. I Don Lira je već počeo da drem ucka, umoran od brojenja limozine, — počeo je da se uljuljava u neki lep san. Sanja: mekani krevet od samih mekanih hiljadarka (mesto kukuruzne slame) oko njega pevaju neki slavulji u obliku šarenih hiljadarka, i sve šusti, peva, zvoni, (ko obilata uskrsna limozina).

Po koji se je pas zaletio za mnom, najuušivši da sam Premanturac. Premanturci su naime na slaboj nozi s Ližnjancima — no ja sam ovaj put imao dobre noge, zagrabio sam cestom brže i ravno, (u koliko sam bio sposoban da ravno idem. Mesec mi se je naime smešio) kao neka sjajna lepa bukaleta).

Već sam se približavao medulinskim psima. Išao sam polaganije i sve mislio, kako je pravedna taša na pse. Kad li čujem neki šum, glasove, buku. Medulin ne spava. Medulin bući. Medulin je večeras Medulin. On ne bi niti bio pravi kad ne bi bučio. Čujem: Viva, Abasso, Eja, itd. Mojo je srce postalo malo, a moje su se kose naježile nebu pod oblake. Sve si slim: korajo Nane! A u meni nešto odgovara: korajo da, ma ferce ni.

No — ipak sam se nekako dovukao. Ne ću da Vam pišem koji su bili, što su sve vikali i kako su pitomo izgledali. To možete da zamislite. Čuo sam hrvatski: Bombe van, da prestrašimo Slavene. Onda prasak, bežanje i komešanje. Feralić, koji im je svetio ugasio se je i nisam više ništa video.

Demonstracija! Da bude potpuna i savremena demonstracija mora se mnogo vikajti: Abasso! I vikalo se je abasso ovaj, abasso onaj. (Moje je srce bilo već dosti abasso, u samim gaćama).

Izlomili su si dični Medulinci jezik vičući one razne abasso. I već im je bilo grlo hrapavo i izderano, kad su došli u ulicu, u kojoj imaju svoje kuće medulinski mesari. Pa dobri su to ljudi — ne bi ni muhu ubili.

I ne znam zašto, najedamput se zrakom zaori gromko i strašno: «Abasso Macelleria!» — Mesari su u svojim kućama problediii i zadrhtali ko nevine i bezazlene ovčice. Nisu bili na čistom o čemu se radi. Šta su oni krivi? I nisu imali vremena da misle na to.

Ni ja nisam imao za to vremena.

Tek danas, snalazim se malo. Došao je k meni prijatelj iz Medulina, pa mi kaže: Ti još ne znaš što je ono bilo mesarima? Onaj prvi, koji je vodio gangu, htio je zaviknuti nešto ekstra, što se kod nas ne čuje tako često, pa je zavikao: Abasso Massoneria!

Ko iz kora su mu odgovorili na to oni, koji su ga sledili misleći da tako treba: Abasso Macelleria!

Vraga oni znadu što je «massoneria»!

Ja se sada smijem. Sve me smeh škaklje u grlu, da mi botuni na košulji pucaju. Tražim po italijanskim novinama, da nadjem nešto o toj veličanstvenoj manifestaciji. Nigde ništa. Što je tome krivo?

IZ FREDUBCA KOD LABINJA.

Jednoć i danas. - Ples u školi. - Učitelj kao krčmar. - Što će biti iz naše mladeži.

Cijenjeni gospodine uredniče,

Vrlo bi nam drago bilo, kad bismo mogli da Vam javimo štogod veseloga iz naših krajeva, ali nažalost pohvaliti se ne možemo ničim.

Čujte i sudite. U nedelju, 11. o. mj. (na Mali Vazam), priredio je naš učitelj g. Guerra, zajedno sa g.djicama učiteljicama ples u školi. Našim se ljudima preporučilo, da posjete taj ples u što većem broju.

I zaista — na našu sramotu — moglo se vidjeti, iza sv. mise, kako mnogi naši mladići i djevojke hrle u školu kao muhe na med. Da ples bude što veseliji, došli su i svirači iz Labina, a učitelj prodavao je u školi vino i druga alkoholna pića.

Premda se u školi ne pristoji plesati i točiti alkoholna pića, mogli bismo ipak, obzirom na današnje prilike to i prešutjeti. No naša učiteljska je to, što je i školskoj djeci, pa i onoj najmanjoj, bio slobodan pristup u ples. To je upravo skandalozno. U pamen nam je, kako su naši bivši učitelji kožnjavali onu djecu, za koju se doznalo, da su bila gdjegod u plesu. Ali zato bilo je i napretka u školi. A sada? Kakav da bude napredak, kad učitelj pretvara školu — hram prosvjete — u plesaonicu i krčmu, — a sam učitelj pretvara se u krčmara, i još k tome nagovara djecu, da polaze plesove, i pusti ih da u njegovoj prisutnosti piju, puše i igraju! Šta će pak biti od tih madiša, kad odrastu, kad im se sada dopušta da rade šta ih volja?

Preporučili bismo stoga najtoplije našim roditeljima, da malo bolje pripaze na svoju djecu i da ih drže što dalje od plesova i krčme, gdje se samo kvare. Moramo podvostručenim marom ustanojati oko uzgoja naše djece, kad im ga škola ne pruža u dovoljnoj ili boljoj reči u nikakvoj mjeri.

A vi mladići i djevojke, ako imate i malo soli u glavi, razumjet ćete, da nije ni najmanje lijepo od vas, da pohadjate onakve plesove, koji su samo na vašu štetu, duševnu i tjelesnu.

Franina i Jurina

s Kinezom i s Kastavcem va Šangaje.

Kastavac: Kade j' on vaš Jurina?

Fr.: Šal je s Kinezom do porta, da još pedampuť pozdravi onega Rusa, Iliju Nikolajevića, ki će je danas povratiti va Vladivostok. Nego recite vi mane malo, kako ste pak vi ovamo prikampanali? I s kim?

Kastavac: Z Marijum Terezum.

Fr.: S kakovum Marijum Terezum?

Kastavac: Z onum od gveri.

Fr.: Z brodom od gveri?

Kastavac: Nego s čem! To je bilo leta tisuće devetstotega. Kineški Bokseri su bili ubili nemškega ambašiadura, i nato se j' celi svet zdignul, da pedepsi Kinu i Kinezi. Amerika je poslala soldati, Franceska, Italija, Rusija, Ingleska, Nemačka i Austrija — svi su poslali ovamo soldati, da pomlate Kinu i Kinezi.

Fr.: I vas su poslali.

Kastavac: Ja — i mane su poslali. Kada sam prišal ovamo, storil sam jedan mali račun. I promislel sam: — Po čo sam ja semo prišal? Da ubijem nekoliko Kinezi. A za ča? Ča zato, ča su neki njihovi Bokseri ubili nemškega ambašiadura!

Fr.: Ja — ma Kinezi su bili ubili i neke misijonarije, pa je trebalo, da ih se i zato podepsa.

Kastavac: Pravo je, ma Franc Jožef je va ono vreme imel va Ljubljane Šusteršića — zač ni njega poslal, da gre ubitaj Kinezi Imel je on i drugeh svojeh nemškeh klerikali va Beče i va Tirole. Zač ni njih poslal da gredu oni ubijat Kinezi? Zač sam baš ja moral tamo poć, ki nisam nikada bil ni Nemac ni klerikal? Najprvo nam govore, da smo framasuni, da ne poznamo ljubavi ni do Boga ni do bližnjega svojega, a sami nas pošilju ubijat Kinezi, da Kinezi nisu naši iskrnji. I ja sam nato storil moj mali račun i rekal sam: — Kega je volja, da ubija Kinezi — neka ih ubija — ja ne ću. Skrcal sam se, i ostal sam ovde va Šangaje.

Fr.: Ako je tako — vi ste vendar jedan mali izdajica.

Kastavac: Ako sam ja izdajica, onputa ste vendar izdajice i svi vi, ki ste po Ratkesbrugeh i po Fožbergeh vaveč govorili, da imate Lungespic, samo da vam ni poć na frontu. Kako i vi, tako sam i ja prej vas imel moj Lungenspic i zostal sam tu va Šangaje, kade sam ga posega zlečil.

Fr.: A kako se nahajate tu?

Kastavac: Dosta dobro. Najhuje mi je bilo s početka, zač nisam nijednega razumel. Sada mi je pesemsega dobro.

Fr.: Znate dobro kineški?

Kastavac: Jako malo. Sve ča dalje — manje.

Fr.: Kako to?

Kastavac: A lepo! Spočetka sam se mučil, ma kada sam videl, da ću prej umret, nego naučit ov njihov zajik, počel sam ja malo po malo Kineze učit hrvatski.

Fr.: A su se nekoliko navadili?

PODLISTAK

Zmaj Jovan Jovanović:

Đurđev dan

Isprosio momak nevu,
— Oh vilinski san, —
Svatove će svatovati
Baš na Gjurgjev dan.

U sobici mlade neve
Ikona je stara,
Kako Gjorgje, mučeniče,
Aždaju obara.

Crna j' stara ikonica,
Crn je na njoj Gjorgje,
A kroz avet još nikako
Da probije gvožđje.

Taka slika mučenika
Srbu mnogo vredi — — —
U nju često mlada neva,
Često momak gledi.

Sveto čelo mučenika
Svete misli krase,
K'o da veli: Blago onom,
Ko patnike spase!

***

Osvanuo Gjurgjev danak
Kao da se sniva.
Stoje svati kao soko
Do sokola siva.

Njih mi gleda jarko sunce
I visina plava,
Okićeni, oružani, —
Srbadija prava.

Primiče se siromak nevi,
— Aoj, Bože blagi! —
Ona desnu ruku diže:
Stani malo, dragi!

«Ne mogu ti ljuba biti, —
Aždaja je živa,
A sve čujem, k'o da neko
Robove okiva».

Osmehnu se mladoženja:
«Dobro, moje velje,
Nisu ovo tvoji svati!
Rano j' za veselje!

«Ne mogu ti vojno biti, —
Aždaja je živa —
Dok je krvi, nek se srpska
Suza ne proliva!

Verenik ti veso ide,
Da ti bere cveće,
Bez najlepše, bez slobode,
Bratiti se ne će.

«Mi idemo na poljanu,
Gde se pletu venci,
Na koje će počekati
Svi srpski mladenci.»

Rastaše se verenici,
— Britka sablja zveči, —
Osta neva pred ikonom
Bogu se moleći:

A da budu k'o njen vojno
Taki Srbi svi!
A ja velim, nek je taka
Svaka srpska kći!

M. STOJANOVIĆ:

Narodni običaji na Đurđev dan

Gjurgjev danak — hajdučki sastanak! Poljane, koje su nedavno bile zastrte bijelim pokrivačem od snijega kao mrtvačkim pokrovom, pokrila majka priroda zelenim ponjavcem cvjetnih livada. Gajevi i šume uzlistali, voćnjaci blistaju u cvijetnom proljetnom uresu. Ptice pjevačice opet pjevaju mile pjesme svoje u domaćim dubravama. Mirisni cvjetak gjurgjic cvjeta po medjama i širi svoj slatki miris po livadama i gajevima ispod grmlja i šikarja. Pčele zuje, živad se leže, teoci i jagnjići trčkaju po pašnjacima, gjurgjevsko blago sunašce toplo grije. Uzdub je čist kao djecije oko, kad se zakrijesi u nevinoj radosti pri igri miloj. Povjetarce tiho i blago njiše cvijetne hvojama stabala, kao blaga i dobrohotna majka njiše u naručaju milo čedo, da ga uljulja u slatki sanak. Mirisne gjurgjevske gljive rastu. Krt je zasijan, stanarica bere svakojaku travu za krave muzare; babe travarice beru bilje i trave za svakojake lijekove ljudske i marvene. Gjurgjevske blage kiše natapaju i oplodjuju njive i vrtove. Čobani se raduju i s obilne paše za svoju marvu i s miloga godišnjega doba, u koje se počinje veseli pastirski život u polju. Djevojke viju vijence poljskoga cvijeća, u koje upleću mili gjurgjic. Ore se po poljima i lugovima, po livadama i vrtovima, po gajevima i dubravama vesele pjesme mladeži, igra se kolo na ledini; umivaju se lica gjurgjevskom rosom s cvijeća do sunca osobito na Gjurgjev dan. Svatko se živo raduje tom danu kao ozebao jarkomu suncu.

Sjutradan po Gjurgjevu, na Markovo, biva po nekojim krajevima i blagoslivljanje poljskih usjeva. Izidje svećenik s mnoštvom pobožnoga puka pod crkvenim zastavama s krstom, svetom vodom i kadionicom taman u polje na zasijane njive, škropi usjev svetom vodom i kada tamjanom. Djevojke spletu vijence od vlaća žita i nakite krst i zastave.

Na Gjurgjev dan škropi stanarice vodom ... krsnom vodom stan, marvu, vrt, pčelinjak i sve staje, a domaćice to isto tako svijeće kuće i tad upale svetomarinjsku svijeću na svijećnjaku, koja je bila blagoslovljena ... Isti dan naberu stanarice ... drugih trava u kitu, koju metnu u burzlicu, posudu u koju krave ... Kad počnu muzi krave ... stanari krave zinsku

Kastavac: Nego ča? Ne mislite pak vi, da su Kinezi toliki tovari! Imaju oni kulturu, ka je stareja od vseh vašeh tamo preko, a narodi ki imaju jako staru kulturu, uče zajiiki, kako niš. Njim je to kako igra.

Fr.: A koliko Kinezi već govore naš zajik?

Kastavac: Onoliko, koliko j' manje, to bolje. Ča imate više poznateh, to imate i više intrigi.

Fr.: Tu imate i vi pravo. Nego recite vi malo mane, je l' istina ono, ča se govori, da se vaši Kinezi spravljaju, proti nam?

Kastavac: Proti kemu?

Fr.: Proti svem nam, ki smo va Europe.

Kastavac: I to se more dogodit, ako ne budete pametneji. Mi ki vas z duga gledamo, moremo reć, da još niste nikada bili tako nemi i nori, kako ste sada.

Fr.: Ki?

Kastavac: Svi vi skupa. Ča je jedanput bila kuga sada je politika. Čovek se mora z obemi rukami križat, kada čita, ča se va onoj vašoj nesrećnoj Europe dogaja. Je istina, da su tamo već i neki popi počeli bit jornališti?

Fr.: Ima ih već uneštahno, ki su se i va to hitili.

Kastavac: E — to je zlo, velo zlo. Ja se spamećujem, kako su već naši stari pivali:

Joh će biti čljenu, ki bude dočekal,
Kada budu popi jornališti,
I suci golobraci,
I kada kokoš po podne jaje znese,
puti i kuti te se raskopati,
Joh će biti čljenu ki to dočeka —
To smo ti mi, brate, već sada....

I zato se ni najmanje ne čudite, ako se jedan dan na vas skompiri tristo milijuni Kinezi, ki te bit morda još i koliko huji od onega divega Atili, kega su već naši stari zvali: Bič Božji!

Fr.: Neka nas Bog od tega očuva i sveti križ! A viš — Jurina gre. Nekako brzo hodi. Na nose mu poznam, da je neć novega čul.

Jur.: Ste čuli najnoveju?

Fr.: Sam ja rekal!

Kastavac: Ala, govorite!

Jur.: Prišal je glas, da je nekakova babetina pucala na ministra Mussolina.

Kastavac: Pak ča?

Jur.: Za sreću, balota je šla samo malo skroze nosa, tako da se ministru — more se reć — ni niš dogodilo.

Kastavac: No, pak da ni nema cela ta vaša Europa! Misle ljudi, da ako ubiju čoveka, da te valje ubit i njegovo delo! Trubasti svet! Ne znaju oni, da nima ni kolca ni puške ni bombi ni granati, ka bi mogla ubit ono, ča je va jednem narode ovega sveta. Vreme je danas takovo, da moreš udrit i pastira, ma stado ne će za svem tem vrag zet. Jurino!

Jur.: Ča zapovedate?

Kastavac: Ja bim otel, da se mi dva pripravimo na jednu utaknicu na boća.

Jur.: A za ča? Za janjca?

Kastavac: To ćemo pokle odlučit.

Jur.: Mane j' pravo! Odlučite zajedno i dan, pak da vidimo, ki će od nas dveh bit kampijun.

IZ SVETVIČENŠTINE.

Lijepo vrijeme i poljski rad. - Gospodarska predavanja. - «Attenti al treno!» - Školska posla. - Poruka g. Don Paviću. - Mi i misionar. - Velika lopovština.

Ove godine imali smo dosta lijepih, ali i dosta mrzlih dana. Mjeseca februara smo imali sva sila kiša, tako da nismo mogli ništa raditi u polju. No kasnije je došlo lijepo vrijeme, što nas je vanredno obradovalo. Marčeno i aprilsko vrijeme nam je omogućilo, da smo već dovršili sve poljske proljetne sadnje.

Skoro svake godine dolaze u Sv. Vičenat talijanski gospodarski stručnjaci, da nam drže predavanja o gospodarstvu. Nama je vrlo drago, da italijanski gospodarski stručnjaci dolaze amo držati gospodarska predavanja, samo nam je žao, što ta predavanja drže u jeziku, koji mi ne razumijemo. Ako im je zbilja stalo do toga, da crpimo pouku iz njihovih predavanja, onda neka nam gospoda predavaju u srpsko-hrvatskom jeziku.

Prošlog mjeseca bile su ukinute sve pregrade («rampe») na željezničkoj stražarnici broj 63. Mjesto tih pregrada postavljeni su natpisi: «Attenti al treno!» To nije dosta. Ovdje prolaze preko željezničkih tračnica sami Slaveni, koji ne poznaju italijanskog jezika, pa bi bilo potrebno, da se uz italijanski natpis metne i srpsko-hrvatski. Inače ne će biti nikada isključena nesreća.

Sada imamo u Sv. Vičentu 9 učiteljskih sila. Školska obuka vrši se kao i drugdje — u izključivo italijanskom jeziku. Rezultat obuke nije baš najbolji. Prijeti nam posvemašnji analfabetizam.

Sa ovdješnjim župnikom još uvijek nismo zadovoljni, iako se svojski zauzimlje za njega Don Pavić. Zustovich je pravi italijanizator naše crkve i takav će ostati, jer mu je prečija politika od vjere. Zbog toga bismo preporučili Don Paviću, da ga ne zagovara i da se ne miješa u naše poslove. On će učiniti mnogo bolje, ako mete ispred svojih vratiju, jer nama ne treba prikazivati rog za svijeću.

Pred nekoliko sedmica imali smo ovdje jednog misionara. S njime smo bili zadovoljni. Držao je propovjedi i molitve u našem jeziku.

Još nešto! Nedavno su nepoznati zlikovci posjekli 1700 trsa vinove loze našem čovjeku, g. Grgi Peršiću. Nesretni Peršić trpi ogromnu štetu, a da nepoznati lopovi nemaju od toga nikakve koristi. Ljudi, gdje vam srce? Opametite se jednom i nemojte činiti drugima, što ne želite da vama netko čini!

IZ BRESTA.

Školska posla. - Bijeda i nevolje. - Loši putevi. - Naše djevojke i «Vez».

Naša škola ne pokazuje nikakvog napretka. Tomu je mnogo kriva i učiteljeva nemarnost. On obično u školi spava, jer valjda ide kasno spavati. Djeca se samo igraju. Dužnost bi bila nadležnih faktora, da malko provire u našu školu.

Bijeda je ovdje velika. Živimo vrlo kukavno. Muče nas porezi i druge nevolje.

Putevi su ovdje ispod svake kritike. Nitko ih ne popravlja, a niti se skrbi za to. To je prava sramota. Ako ova nemarnost potraje dalje, onda ćemo u kratko vrijeme ostati saobraćajno odrezani od cijelog svijeta.

Ovdje su sve djevojke sa neobičnom radošću primile ženski list «Vez». Rijetke su one, koje ga ne čitaju. Kad ga jedna pročita, ustupi ga drugoj. No najinteresantnije je to, da se za «Vez» zanimaju i starije ženske.

Toliko za danas, a druom zgodom više.

Jedan za sve.

Politički pregled

ENGLESKA

Pred velikim štrajkom rudara. — Oko likvidacije liberalne stranke

Sa 1. maja svršava dosadašnji ugovor izmedju rudara i vlasnika, kao i pripomoć, što ju je engleska vlada davala vlasnicima, da uzmognu provizorno podržavati uspješnu konkurencu engleskog ugljena na svjetskim tržištima. Za Englesku radi se o jednom od najživotnijih ekonomskih pitanja, pa je shvatljivo što mu čitava javnost podaje veliku važnost i što sa zebnjom prati razvoj novih pregovora.

Rudari stoje na intransigentnom stanovištu, da ne može biti govora ni o smanjenju plaća ni o produljenju dnevnog rada, dok vlasnici sa brojkama dokazuju da uz takove uvjete prijeti propast ugljenskoj industriji. Rudari bacaju na tapet pitanje o nacijonalizaciji te industrije i o njezinom tehničkom usavršenju, što bi moglo da joj popravi položaj, ali to je uz sadašnje prilike nemoguće provesti, a u tom slučaju zahtjevalo bi prilično dugo vrijeme.

Predvidja se, da pregovori ne će donijeti uspjeha te rudari drže da je neizbježiv štrajk, na koji se oni već pripremaju. Njihov savez stavio se u doticaj sa savezima amerikanskih i njemačkih rudara, da se za vrijeme štrajka zapriječi svaki uvoz ugljena u Englesku iz tih zemalja. Ako do ovoga dodje, Engleska bi se 1. maja našla od jednom bez gasa, elektricitete i željeznica, što bi značilo paralizu i propast čitavog ekonomskog života. Pošto je vjerojatno, da bi ovakove prilike dovele do općeg štrajka, došlo bi na dnevni red pitanje ishrane u Engleskoj.

Lord Jack Ellicoe, glasoviti admiral iz bitke kod Jutlanda, držao je veliki govor, u kojem je označio položaj zemlje kao veoma težak i naglasio da se London može u malo dana izgladniti. Ali sa gledišta medjunarodnog položaja se po njemu ukazuje ozbiljan, jer elimiravši za neko vrijeme engleski ugljen sa svjetskih tržišta, njegovo bi mjesto zauzeo francuski, njemački i amerikanski ugljen, što bi kasnje bilo nemoguće popraviti.

Uporedo sa pitanjem ugljenske krize, engleska javnost bavi se uporno da odredjenjem položaja triju velikih političkih partija. Ogromna većina Engleza još uvijek zagovara razdiobu zemlje na samo dvije velike partije, te pošto liberalna stranka gubi danomice na snazi i važnosti, vodi se u javnosti, a najviše u samoj liberalnoj partiji, polemika o njezinoj likvidaciji. Sadašnja liberalna partija podijeljena je u više grupa, od kojih se ljevica pod vodstvom Lloyd Georgea sve više približava laburističkoj stranci, dok se desnica pretapa po malo u konzervativnu stranku. Radi se sada o tomu, da bi se taj proces uskorio te doveo ponovo do dvije velike stranke, koje bi se borile i izmjenjivale na vlasti: na konzervativnu i laburističku (radničku).

ČEHOSLOVAČKA I POLJSKA

Prijateljstvo izmedju jedne i druge slavenske države

U utorak, dne 13. aprila u podne prispjeo je u Prag poljski ministar predsjednik i ministar inostranih djela grof Al. Skrzynski. Poljski premijer je dočekan vrlo srdačno od cjelokupne čehoslovačke javnosti, i to raspoloženje došlo je do vidnog izraza u cijeloj čehoslovačkoj štampi.

U političkoj javnosti postoji jednomišljeno uvjerenje, da posjeta poljskog ministra predsjednika i njegov boravak u glavnom gradu Čehoslovačke ima veliki značaj za razvoj prijateljskih veza izmedju obiju država. Radi se stvarno o prvoj posjeti šefa poljske vlade na praškom Hradu poslije izgradnje samostalnosti obiju država. Ma da je posjeta poljskog ministra predsjednika neka vrsta učtivog odgovora na prošlogodišnju posjetu čehoslovačkog ministra inostranih djela dr. Beneša u Varšavi, ipak je ona mnogo dalekosežnija. To je uostalom dobilo spoljni izraz i time, što je poljski ministar predsjednik bio lično prisutan izmjeni ratifikacionih listina nekoliko ugovora, koji su bili zaključen izmedju Čehoslovačke i Poljske. Raspoloženje, govori i izjave prilikom boravka poljskog ministra predsjednika takodjer dobro pokazuju u koliko se izmijenio na bolje odnos izmedju Poljske i Čehoslovačke u toku posljednjih godina. Prvih poslijeratnih godina vladala je izmedju obiju država izvjesna nervoza, ali se sada opće konstatuje, da je poljsko-čehoslovačko zbliženje i sistematska prijateljska saradnja na političkom i kulturnom polju životno pitanje obiju država.

Računa se, da će se u najskorije vrijeme pridružiti ovoj prijateljskoj suradnji izmedju Čehoslovačke i Poljske i sama Rusija.

JUGOSLAVIJA

Rekonstrukcija jugoslovenske vlade

Prošle sedmice došlo je opet do krize jugoslovenske vlade. No ovaj put je kriza vrlo malo trajala. Za par sata bila je izvršena demisija i obrazovana nova vlada. U toj novoj vladi se nalaze skoro svi prijašnji ministri osim gg. Stjepana Radića, Pavle Radića i dra Krajača. Njihova mjesta su ostala nepopunjena. Ta mjesta stajat će na raspolaganju onoj stranci, koja se izjavi za kolaboraciju sa današnjom vladom.

Pregovori za mir u Maroku.

Do nekoliko dana imaju otpočeti u Oudjidi službeni pregovori sa Abd-El-Krimom za klopljenje trajnog mira. U tu svrhu drži se ovih dana u Madridu konferencija francuskih delegata sa članovima španjolske vlade, da se utvrde uvjeti koji će se postaviti riffanskom vodji. Po poluslužbenim vijestima uvjeti će biti teški, jer će se zatražiti od Abd-El-Krima, da priznade vrhovnu vlast marokanskog sultana, zatim razoružanje njegovih plemena i uvedenje jake francusko-španjolske vojničke policije, koja će držati u svojim rukama glavne strateške točke Riffa. Pod tim uvjetima Riffu će biti dana široka administrativna i ekonomska autonomija.

Službeni francuski komunikat o naravi pregovora kaže: «Ne radi se o tomu da sklopi bilokakav mir, već takav koji će dati tačno odredjene i potpune garancije protiv mogućnosti novog riffanskog ustanka. Pregovori ne će prekinuti priprime za ofenzivu, koja će biti poduzeta netom Abd-El-Krim odbije francusko-španjolske uvjete».

Po ovom bi izgledalo, da je Abd-El-Krim faktično pri kraju svoje moći, te da mu jedini izlazak preostaje u povoljnom miru, ali uvjeti saveznika ipak su tako teški da postoji velika vjerojatnost, da se on ne će usuditi da ih prihvati.

Domaće novosti

† Zvonimir Pužar.

Pišu nam iz Zagreba, da je tamo pred nekoliko dana preminuo naglom smrću od kljenuti srca g. Zvonimir Pužar, tajnik «Narodne Zaštite» i oblasni sekretar socijalne skrbi.

Već prvih godina rata, kad je osnovan oblasni odbor za zaštitu porodica mobilizovanih i u ratu poginulih vojnika pokojni je Pužar stupio u taj odbor kao tajnik i od tada se sasvim posvetio socijalno-karitativnom radu. Kao takav nedavno je odlikovan za svoj rad ordenom sv. Save. U tim karitativnim institucijama bio je desna ruka našeg prijatelja, g. prof. dra. Josipa Šilovića.

Inače je pokojni Pužar bio veliki prijatelj Istrana. Za vrijeme rata, kad je u Istri nastao veliki glad, on je mnogo doprineo tome, da su se naša istarska djeca razvrštavala po Hrvatskoj, e da ne poginu od gladi.

Neka mu je vječna uspomena medju nama!

† Vladimir Krišković.

Piše nam prijatelj iz Rijeke: — Nakon sedmogodišnjeg «blagog i zasluženog» odmaranja riječke Čitaonice i njezinog odbora, kad se napokon pred dva mjeseca održavala glavna skupština za obnovu iste, spomenuo je predsjednik niz članovâ, koji su tekom ovih godina umrli. Mnogi su nas ostavili i preselili se u vječnost baš u vrijeme kad su bili najpotrebniji za naš narod. Jedan je za drugim nestao, ugasio se... kao zvijezde na nebeskim stolu pri svitanju zore i dolasku bijeloga dana.

---

osta mlijeka. «Carala uveče baba, da ne bude mraza, a kad sutra — osvane snijeg!» veli pučka bajka. Nego lijepo je, što i pri tom neke naše jugoslavenske starice zazivaju Boga u pomoć i sv. Gjurja i sv. Marka, da im ostane marva zdrava i napredna, sačuvana od svake kužne bolesti.

MARK TWAIN:

U raj ili u pakao?

(Nastavak)

IV.

Dvanaest dana kasnije mati i kći bile su obje na umoru, da bi ozdravile, nije bilo gotovo nikakve nade. Obje su starice poblijedjele i omršavile, no vjerno su dvorile bolesnice.

Kada je Margareta doznala, da ima tifus, prva joj misao bijaše, nije li se od nje zarazila i kći joj Jelena. No Estera ju sasvim mirne duše uvjeravaše, da joj je kći zdrava. Starice nisu vjerovale riječima doktorovim, da je i Jelena bolesna. Ali drugi se dan na večer vidjelo, da on ima pravo, jer je djevojka zaista oboljela od tifusa.

U jutro bijaše prvo materino pitanje:

— Ona je zdrava.

Bolesna se mati nato odmah umiri i nije znala, kako bi se nahvalila sestri na te riječi.

Estera to sve ispripovjedi sestri Ani, ali ta je kimala glavom i hladno reče:

— Sestro moja, zašto si ti slagala?

Usta Esterina zadrhtaše i ona sa suznim očima reče:

— Ja znam, da je to bila laž i da je to grijeh, ali ipak nisam mogla, a da ne lažem, samo da ju umirim.

— Sutra u jutro ti ostani kod Jelene, a ja ću poći k Margareti i kazat ću joj istinu.

Estera nato skoči k sestri moleći ju, da poštedi bolesnicu; no ta Ana se ne dade umoliti.

Sutradan u jutro se Ana pripravila, koliko se mogla, da kaže materi strašnu vijest, i krenu smjelo k bolesnici u sobu.

Kada je odlazila od nje, Estera je stojala za vratima blijeda i drhćući.

— Kako je primila vijest o bolesti Jeleninoj? — zapita je šapćući.

Oči su u Ane bile vlažne od suza.

— Neka mi Bog oprosti! — odvrati ona; — ja sam joj kazala, da joj je kći zdrava.

Estera ju čvrsto zagrli, i obje starice proplakaše. Poslije toga su se pomirile sestre s neizbježnim zlom, pak su svako jutro opetovale istu laž, a večerom su se molile Bogu, kajući se za grijeh; no drugo su jutro opet lagale.

Jeleni je bivalo sve gore i gore, a medjutim su starice govorile materi njezinoj, da je vesela i zdrava, te su potanko opisivale njezin zdravi pogled, a u duši su stradale, kada ih je bolesnica blagoslivljala za dobre vijesti o kćeri.

Na početku bolesti, dok je još djevojka bila dosta jaka, pisala bi olovkom materi, skrivajući od nje bolest svoju, a nesretna mati doslovce je vjerovala tim slovima od ljubljene kćeri svoje. Ali nastupi u Jelene veći stupanj bolesti, te nije više raspoznavala oko sebe nikoga i stala je buncati. Sad nije imao tko da materi piše. Starice nisu znale, što bi radile. Bolesna mati uznemirivala se i svaki bi čas pitala, da li joj je kći zdrava i zašto joj ništa ne piše. Estera zatomi u sebi čuvstvo, te je izmislila čitavu pripovijest o tom, kako je djevojka otišla u goste k poznatima na nekoliko dana, da se malo rastrese. Bolesnu je mater to umirilo i obradovalo, što joj je kći kao i prije vesela i bezbrižna.

V.

Prošlo jošte nekoliko nedjelja, i starice su se odlučile na novu varku. Ustrpljivo su i ozbiljno izučavale pismo Jelenino, te im je napokon poslije uzaludnih pokušaja pošlo za rukom, da pišu djevojčinim pismom. Ana napiše nježno pisamce, u kojem kći materi svojoj kaže mnogo milih riječi želeći joj, da što prije ozdravi i da bi se što prije vidjele. Bolesnica nije ni slutila varke i dugo nije mogla pustiti iz ruke milo joj pismo, čitajući ga svakih pet minuta i pitajući za svakojake sitnice, koje su ustrajno izmišljavale bijedne starice tetke. Mati im uz to svašta nalagala, da kažu kćeri, jer da samo na nju misli i živi u misli, da ću ju skoro vidjeti.

Sestre su je mučke slušale, te roneći suze odoše u Jeleninu sobu, koja nije prestala buncati, nego je, ne poznajući nikoga oko sebe, dan i noć dozivala mater svoju. Bijedne su joj starice mijenjale obloge, davale joj piti i šaptale joj riječi ljubavi i utjehe, blagodareći Bogu, što je nesretna mati sretna — ne sluteći istine.

VI.

Jelena je gasla dan na dan, a tetke su kao i prije podjednako govorile Margareti, da joj je kći zdrava, vesela i bezbrižna, a sirota mati na umoru s pohlepom je hvatala svaku riječ njihovu i blagoslivljala ih za dobrotu njihovu. I one su svaki dan krivotvorile pismo Jelenino, a srce ih je boljelo, videći radost nesretne matere.

Djevojka je s početka nepomično ležala; zatim su joj ruke stale nešto tražiti, a konac bijaše već blizu.

Estera ju obujmi i poviče:

— Dijete moje! radosti moja! — te ju privine na grudi svoje. Radosni posmjeh rasvijetli lice umirućoj, jer je mislila, da joj je mati, te usnu mirno vječnim snom na njezinim rukama, šapćući nešto:

— O, mama! ja sam znala, da ćeš ti doći; zato sada mirno umirem.

Dva sata poslije toga na obično pitanje matere, da li joj je kći zdrava, odgovoriše tetke:

— Ona je zdrava.

I ovih smo dana zakopali jednoga: dra. Vladimira Krišković-a, zubara.

Dr. Vladimir Krišković rodio se u Senju god. 1860. od ugledne senjske porodice i nakon dovršenih svoiih medicinskih nauka, naselio se na Rijeci, gdje je ostao do svoje smrti. I kao liječnik po svojem odličnom stručnom znanju i kao čovjek, naše gore list, bio je općenito cijenjen i poštivan u svim krugovima ne samo na Rijeci, već i u okolici i po čitavom našem Pirmorju. — Prije rata je učestovao živo u nacionalnom radu naših krugova na Rijeci i isticao se nad sve svojim patriotizmom i učestvovao je u svim akcijama, koje su polazile iz kruga naše riječke Čitaonice. Podlegao je teškoj bolesti ostavivši u srcima svih, koji su ga poznali, duboku sućut.

Mir pepelu njegovu!

Spomenik palim činovnicima u Prestraneku.

Pišu nam iz Postojne: — Kako ste već javili, nedavno se je izvršio na željezničkoj stanici u Prestraneku grozni zločin. Nekoji su zločinci provalili u kolodvorsku zgradu, pokrali kasu i ubili dva činovnika. Tršćanski prefekt, gosp. Gasti, preuzeo je sam istragu i ustanovio, da se radi o običnom banditskom činu. Izrazio je pri tom i želju, da se činovnicima, palim u vršenju svoje dužnosti, podigne jedan spomenik. Pošto su se svejedno širili glasovi, da cijeli dogodjaj ima političko zaledje, odlučili su mjerodajni faktori u Postojni i to župnik-dekan Franc Krhne, bivši nar. poslanik Josip Lavrenčič i nar. poslanik dr. Josip Wilfan, da se činom dokaže, da narod ne odobrava nego osudjuje onaj banditski napadaj i da nema ništa zajedničkoga s onim zločinom, pa su izdali poziv, što ga ovdje donašamo. Taj poziv glasi:

Kod sprovoda željezničkog činovnika Uga del Fiume i financijalnog stražara Domenica Tempesta, žrtava banditskog napadaja u Prestraneku, g. prefekt tršćanske pokrajine izrazio je želju, da se ubivenim postavi spomenik i da se takodjer medju našim narodom sabiraju doprinosi u tu svrhu.

Misao g. prefekta ne treba nikakvih preporučujućih riječi, nego samo čina, da se plemenita ideja i ostvari. Već se sakupljaju doprinosi i pripravlja potrebno, da se na dostojan način ovjekovječi uspomena palih mladića.

Pozivljemo sunarodnjake u postojnskom okružju, kaošto i po cijeloj Julskoj Krajini, da po svojim silama doprinašaju u napomenutu svrhu. Tako će biti spomenik nijemi dokaz mišljenja našega naroda, njegove blage čovječnosti, discipline i želje, da u ovoj zemlji zavlada mir i red te da se pod zaštitom zakona sve više podiže moralno i materijalno blagostanje.

Doprinosi, koji se sakupe u tu svrhu, neka se šalju župnom uredu u Postojni,

U **Postojni**, dne 16. aprila 1926.

Franc Krhne, dekan; **Josip Lavrenčič,** bivši nar. poslanik; **dr. Josip Wilfan,** nar. poslanik.

Savez posjednika općinskih užitaka.

Pretprošle nedjelje ustanovio se je u Trstu savez posjednika općinskih užitaka («Zveza upravičenih posesnikov»). Iz naših članaka o općinskim užicima naši će čitatenji razumjeti, koju zadaću imade to društvo. U kratko rečeno: «Zveza upravičenih posestnikov» ima nakanu da nesebično pomaže našem narodu u svim stvarima, koje se odnose na takozvane općinske užitke. Velika važnost povoljnog riješenja pitanja o općinskim užicima zahtjeva, da se zajednički poduzme potrebite i zgodne korake, e da naši ljudi ne budu oštećeni novim zakonom. Zajedničkim nastupom može se nešto postići, a samostalnim teško da što učinimo. Imade i drugih razloga, zašto se je ustanovila Zveza. Da spomenemo samo to, da mnogi bezdušnici misle da im je sada nadošao zgodan moment, da zasluže lijepog novca kod prijava prava na zajedničke užitke.

6. junija ov. god. ističe rok za ulaganje prijava glede pirznanja i uredjenja prava općinskih užitaka. Premda je još malo vremena, nemojte izgubiti glavu i ne dajte masne pare samozvancima već se lijepo organizirajte i pripravite potrebite dokumente za prijavu. Pretresite kod kuće stare škrinje, moguće ćete naći kakvi dokumenat, iz koga će biti razvidno, da su ono zemljište, kojim se vi sada služite, kupili nekada vaši pretki, premda je sada uknjižena općina ili podopćina.

Članom Zveze su:

a) društva posjednika općinskih užitaka; b) druga društva i organizacije, koje imadu istu svrhu kao i Zveza.

Da bude postupanje jednoliko pozivlju se svi, koji imadu pravo na općinske užitke, da preko svojih organizacija pristupe Zvezi.

U onim mještima gdje je već društvo ili zadruga posjednika općinskih užitaka, nek pošalju Zvezi ovakovu prijavu:

Općina . . . . . . Selo . . . . . .
Pošta . . . . Dne . . . . . .

Prijava

Potpisani izjavljujemo u imenu zadruge posjednika općinskih užitaka, da pristupamo «Zvezi društev upravičenih posestnikov u Julskoj Krajini.»

Za zadrugu posjednika opć. užitaka
Načelnik: Tajnik:

U onim krajevima, gdje još ne postoje društva posjednika općinskih užitaka, moraju se organizirati u društvo, koje zatim stupi Zvezi kao član. Za osnivanje društva nije potrebno ništa drugo nego da se sakupe posjednici općinskih užitaka i da izraze želju da se udruže u društvo, koje ima svrhu da štiti ona prava, koja članovi imadu na zajedničkom zemljištu. Pravila ne treba nikakovih i bilo bi teško razaslati jednolika pravila, jer u svakom selu u pogledu zajedničkog zemljišta vlada poseban običaj. Društvo neka dakle posluje kaošto je bio običaj i dosada u selu samo što su posjednici organizirani u društvu. Izabrali su si svog načelnika i tajnika, koji će te posjednike raprezentirati i skrbiti se za opće koristi svih članova. Prijava za «Zvezu upravičenih posestnikov» nek oni ovako učine:

Općina . . . . . . Selo . . . . . .
Pošta . . . . Dne . . . . . .

Prijava

Podpisani posjednici općinskih užitaka iz sela . . . . se na temelju dosadašnjih navada i običaja udružujemo u društvo za očuvanje i zastupanje svojih prava na zajedničko zemljište, pristupamo ovim društvom «Zvezi društev upravičenih posestnikov u Julskoj Krajini» i imenujemo gosp. . . . . za načelnika i gosp. . . . . . za tajnika, koji imadu u Zvezi da zastupaju društvo.

Ovu izjavu nek potpišu svi posjednici općinskih užitaka i nek je pošalju Zvezi.

Uzorak prijava, koje treba predložiti oblastima, bit će tiskan u «Istarskoj Riječi» i bit će tako jednostavan, da će ga moći svatko ispuniti.

Za sve informacije treba se obratiti na društvenog tajnika gosp. dr. Jožu Dekleva, Trst, via Carducci 8, II. kat.

Omladinska društva «Balilla».

Inicijativom sadašnje italijanske vlade imadu se širom cijele Italije ustanoviti omladinska društva pod imenom «Balilla». Školski pomladak bit će takodjer pritegnut u ta društva. Svrha tih društava bit će ta, da se odgoji mladež u nacijonalnom, tjelesnom i vojničkom smjeru. Radi toga će ta društva gojiti uz tjelovježbu vojničke tendencije takodjer pouku i odgoj u strogo nacionalnom duhu prema kriteriju sadašnjeg političko-društvenog kursa.

A što zapravo znači riječ «Balilla»?

Balilla je prezime nekog italjanskog dječaka, koji je zbog svojega junačkog otpora i duboke nacionalne svijesti ušao u italijansku povjest. Taj dječak pokazao je svoje junaštvo i svoju nacionalnu svijest prigodom austrijsko-njemačke invazije u sjevernoj Italiji. Bilo je to godine 1746. Te godine su austrijski vojnici vozili u neko ital. selo jedan teški top, pod kojim se je na jednom mjestu srušila cesta. Pošto sami vojnici nisu mogli izvaditi voz iz blata, pozali su cijelo selo u pomoć. No italijanski seljaci nisu htjeli da se pokore svojim tlačiteljima. To je uvelike uznemirilo njemačke vojnike. Uzeli su batine i njima stali tući seljake, e da ih time prisile na pokornost. Taj postupak je silno ogorčio narod, a naročito dječaka Balillu. U mladom je dječaku najedamput uzavrela krv, pa je uzeo kamen i bacio ga na jednog vojnika, kričući: «Udarimo na tudjinca!» I zaista — za mladim Balillom poveli su se svi seljaci, tako da je na vojništvo padalo kamenje kao tuča. Posljedica toga bila je, da se je vojništvo moralo povući iz onoga sela, a da se više nije ni vratilo.

Evo, tako je taj neznatni dečko ušao u povjest junačke borbe italijanskog naroda protiv mrskog tudjinskog tlačitelja i njegove soldateske.

Italijanska vlada hoće da odgoji današnji pomladak u duhu tog divnog mladog junaka. Radi toga će se i osnivati po cijeloj državi omladinska društva pod imenom «Balilla».

Zahvala.

Primamo: — U velikoj nesreći, koja nas je zadesila, bila nam je pružena od milosrdnih ljudi pripomoć i živežom i novcem i radom za zidanje i pokrivanje naše kuće. Do smrti ćemo se sjećati tih naših dobrotvora, kojima ovime izrazujemo našu najdublju zahvalu. Hvala darovateljima iz Rovinja iz Slavenima od rovinjske okolice, Rovinjskog Sela, iz Sošići, Šorići Matohanci, Golaža, Kontrade, Kanfanara, Marići, Burići, onima iz preko Drage: iz Selina, Krunčića, Gradine i Morasi, a napose onima, koji su nam svojim radom pomogli.

Ugodno nas je iznenadio i lijepi dar, koji su nam poslali naši ljudi iz Amerike. U Chicagu je gosp. Martin Jekić, Danac, sakupio 31 dolar. Darovali su: po 5 dolara: Mate Brkež, John Poropat Serulić; po 2 dolara: Martin Jekić, Ivan Tumac, Roko Arjavac, Jos. Peloza, Šime Bubnić; po 1 dolar: Josip Peloza Jureta, Anton Cuculić, Grgo Šarulić, Šime Peloza Tonče, Ivan Vodopija, Vodice, Josip Kosić, Grgo Ribarić, Vodičan, Toni Ribarić, Josip Poropat, Josip Miklavčić i Rudolf Poropat.

U Seattle sabrao je gosp. Mate Poropat Hreljin iznos od dolara 38½. Darovali su: po 5 dolara: Mate Poropat Hreljin, Ivan Poropat Hreljin, Anton Poropat Jurica, Grgo Poropat Matetov. Dinko Finderle Slumac; po 2 dolara: Anton Poropat Vodičan, Anton Ribarić, Martin Poropat Bošljeta, Poropat Anton Skutar; po 1 dolar: Ivan Peloza Munac, Ivan Milić, Miko Zatković, Ivan Jurišević, Jelovičan, Ante Finderle Slumac, Lui Okideran, Ivan Stanec Malomunac; po 50 centima Stanly Sopenis Rus. Ukupno u Chicagu i Seattle 69 dolara i 50 cent., što čini u lirama 1650.

Ponovno se najsrdačnije zahvaljujemo svim darovateljima. Nek primu ovu našu hvala, a Bog nek im naplati!

U Rovinjskom Selu, 20. aprila 1926.

Obitelj Brajković Mate.

Svega po malo

Samoubijstvo japanskih djevojaka zbog praznovjerja.

Zbog praznovjernosti, koja je poznata pod imenom «Hinuma», počinilo je samoubijstvo tri stotine japanskih djevojaka. «Hinuma» se pojavljuje redovito iza svake dvadeset i prve godine i legenda o tome kaže, da će žene, koje su rodjene u toj godini, biti uzrokom smrti svojih muževa. Posljednji «Hinuma» bio je godine 1905. i djevojke, koje su rodjene u toj godini, nisu mogle da sada nadju muža. Mnoge djevojke, koje su bile već zaručene, nisu se mogle udati, jer njihovi praznovjerni zaručnici, čim su saznali da su rodjene u toj godini, prekinuli su sa njima svaku vezu. Zbog toga je oko 300 djevojaka počinilo samoubojstvo, jer su shvatile, da im u Japanu ne će moći poći za rukom da nadju sebi muža, koji ne bi vjerovao u staru legendu.

Riječ «Hinuma» znači «znak konja» i stara legenda priča, da je pred više stoljeća jedna lijepa i vatrena kobila ubila kopitima svakog pastuha, koga su joj doveli. Sada se ženska liga u Japnu služi tom legendom, da dokaže slaboću muškarčevog mozga, a japanska štampa takodjer podupire to nastojanje, jer želi da se već jednom posvema izbrišu tragovi srednjeg vijeka u jednoj naciji, koja je inače na visokom kulturnom stepenu. Medjutim, prije nego što je ovime pošlo za rukom da dokažu neistinitost stare legente, mnoge su i mnoge žene oduzele sebi svoj mladi život iz očaja što ih nijedan japanski mladić ne će da uzme.

Književnost i umjetnost

Jedna knjiga o hrvatskoj kulturi Istre.

Dotiskana je knjiga pod naslovom «Crtice iz hrvatske književne kulture Istre, što ju je napisao naš bivši istarski narodni poslanik g. prof. Vjekoslav Spinčić. U toj je knjizi u kratko pobilježeno sve ono, što spada na hrvatsku književnost u Istri od najstarijih vremena do u novije doba. Knjizi je dodan i zemljevid Istre i 38 sličica istarskih Hrvata. koji su se više [illegible] vili knjigom. Knjiga ima u svemu [illegible] nica i stoji 20 dinara bez poštar[illegible] rudžbe prima i naša uprava uz [illegible] 12 lira.

Upozorujemo na ovaj novi rad [illegible] noga i prezaslužnog prof. Vjek. S[illegible] sve one, koji se interesuju za štivo [illegible] sadržaja, a to moraju biti svi oni, k[illegible] u materijalnoj mogućnosti da ovu k[illegible] nabave. Naći će u njoj dokumentar[illegible] pisanih spomenika crpeni prikaz o r[illegible] ku hrvatske kulture u Istri počevši o[illegible] starijih pa do najnovijih vremena.

Darovi

Prigodom rodjendana gosp. [illegible] Korića sakupilo se u Oaklandu ([illegible] fornia) 4 dolara u fond «Istarske Ri[illegible] či».

Plemenitim darovateljima najl[illegible] zahvaljujemo, a gospodinu Koriću [illegible] mo, da bi još mnogo i mnogo go[illegible] proživio na čast i ponos našega na[illegible] u dalekom svijetu!

Na svadbi Smoljana Josipa i Kat[illegible] Ulike iz sela Paradiž iz Roverije sak[illegible] pio je u veselom društvu stari sv[illegible] Smoljan Jure iznos od 65 lira i to 33 [illegible] fond «Istarske Riječi», a 32 za «Pros[illegible] tu za Istru». Darovali su: 25 lira st[illegible] svat Smoljan Jure; 10 lira Lovrenc V[illegible] likanje; po 5 lira: diver Radovan Bla[illegible] Kuftić Marko, Kalčić Mate, A. V., Kal[illegible] čić Mate; po 2 lire Smoljan Josip; po [illegible] liru: Božac Maria, Kuftić Mario in Smo[illegible] ljan Miho.

Plemenitim darovateljima najljep[illegible] hvala, a našim mladencima želim[illegible] mnogo sreće i liubavi u novom zaje[illegible] inčkom životu.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

ZAHVALA.

Ovim putem zahvaljujemo najsrdačnije svima, koji su nam na kojigod način stali na strani prigodom gubitka naše nezaboravne majke, odnosno bake

Karle ud. Žigante rođ. Bačić

Svima hvala i od Boga plaća!

IČIĆI, dne 15. aprila 1926.

Rastužene obitelji:
Ivo i Josip Žigante, pom. kap. i Štiglić.

Broj 17 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 29. aprila 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“ izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

Oglasi stoje 4 lira za svaki centimetar visine u širini jednoga stupca. Za višekratno uvrštenje daje se znatan popust prema pogodbi. Plaća se i utužuje u Trstu. Dopisi se šalju uredništvu, a novac upravi. Nefrankirana se pisma ne primaju, a rukopisi se ne vraćaju ni u kojem slučaju.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Nova riječ

U nas se danas najviše piše i govori o — kolonijama. To je nova riječ, koja prožimlje čitavu fašističku Italiju: od ...ina Sicilije pa do Alpi. Agitacija u tome smislu raste i jača se iz dana u dan, jer tako hoće preporoditelj nove Italije: g. Mussolini. On je više puta kazao, da nesamo što je Italija premalena, da bi mogla hraniti tolike milijune Italijana, već da u njenom tlu nema ni ugljena ni želježa ni drugih surovina potrebitih jednoj zemlji, koja hoće da podigne svoju industriju. Tih, tako potrebitih surovina ima pak u drugim zemljama na pretek, i Mussolini hoće, da Italijani idu u te zemlje. ali ne kao sluge već, kao gospodari.

Italija se je ujedinila kasno: tek prije šezdesetak godina, Engleska i Franceska imale su već davno prije svoje jake mornarice, pa im nije bilo teško da sebi osvoje neke bogate zemlje u Aziji, Africi i Australiji. Što je boljega ostalo iza njih, to je kasnije uzela Njemačka, tako da je Italiji ostalo vrlo malo da bira. Prije četrdeset godina ušla je u Abisiniju, ali se je deset godina poslije, nakon krvave bitke kod Adue, gdje je palo do 4000 mrtvih Italijana, morala da povuče gotovo do samoga mora.

God. 1911. osvojila je Tripolis, ali i u toj zemlji imala je toliko okapanja, da se nije moglo ni pomišljati na pravu i nešto življu kolonizaciju.

Čini se, da će se na tome raditi od sada, jer je to osobita želja predsjednika g. Mussolinija. On hoće, da se što više Italijana odseli u Tripolis i da ondje obradjuju zemlju i time da koriste i sebi i materi zemlji.

Ali to sve ne dostaje. Italijana, koji su prisiljeni da traže svoj kruh u svijetu, ima mnogo više nego li bi ih mogla primiti Tripolitanija i Abisinija. Treba naime znati, da pučanstvo Italije naraste svake godine za pola milijuna duša, pa je od prijeke potrebe, da se i za sav taj svijet nadje jedno mjesto pod suncem.

Držalo se, da će poslije rata i Italija dobiti koju od onih njemačkih kolonija u Aziji ili u Africi, no te se nade izjalovile: njemačke su kolonije prešle u engleske ruke, a Italija nije dobila ništa.

Ali sad dolazi g. Mussolini i traži za Italiju nove kolonije. Koje? — to se još sada ne zna, ali svakako on hoće da ih ima.

Pri tom se mnogo pozivlje na Rim i na nekadašnji posjed Rima, naročito na zemlje oko Sredozemnoga mora. Taj nenadani preokret u italijanskoj politici uvelike uznemiruje Francuze, koji imadu na Sredozemnom moru velikih interesa. Maroko, Alžir, Tunis — u tim su zemljama oni sada gazde, pa se boje, da ih ne bi kogod od onuda gurnuo. Najviše se boje zbog Tunisa, gdje ima već sada vrlo mnogo Italijana.

Zabrinutost Francuske izbila je i ovih dana na vidjelo. Već se od nekoliko vremena šire glasine o diobi Albanije i Austrije. Albanija imala bi se podijeliti izmedju Italije i Jugoslavije, a Austrija izmedju Italije, Jugoslavije i Čehoslovačke. Medjutim izgleda, da su sve te glasine pretjerane, jer Italija nema onih namjera, koje joj pripisuju Francuzi. Još se ne misli ni na kakvu diobu Albanije ni Austrije, i već je najednom iskrsla druga glasina: da Italija i Engleska hoće da izmedju sebe podijele carstvo negdašnjega abisinskoga cara Menelika. Francuzi vele, da oni imadu u Abisiniji svojih velikih interesa, pa su se u svojim novinama na daleko i na široko raspisali o toj stvari i zatražili, da se kod Lige naroda uloži protiv takova pokušaja prosvjed. Medjutim su se odmah požurili Englezi, da Francuskoj vladi dokažu, kako se tu ne radi ni o kakvoj diobi Abisinije, već samo o jednom italo-engleskom ugovoru o zaštiti interesa obaju naroda u onoj zemlji.

Ima oblačića na ovom našem evropskom nebu, i niko ne zna, što ti oblačići u sebi kriju.

Kako da se naš seljak izvuče iz sadašnje nevolje?

Naši seoski gospodari, siromašniji i bogatiji, upravo zdvajaju nad svojom budućnosti, otkad ne mogu doći do novca, koji im je neophodno potreban u gospodarstvu. Nije ni čudo. Gospodar mora da podmiri bezbrojne poreze, nabavi razna sjemenja, umjetni gnoj, kupi ovo i ono za kuću i gospodarstvo. Sve što on nabavlja je preskupo prema onom, što prodaje. Naš istarski

seljak mora sve svoje produkte dati ispod cijene,

ako ih uopće može prodati. Vino, blago, perad, jaja itd. — sve je to danas (prema cijenama u dućanu!) vrlo jeftino, pa ne bi moglo pokriti ni predratne potrebe našeg seljaka, a kamo li današnje.

Seljak se je ranije ipak naučio na sredjeniji, sigurniji život. Ako se u proljeće zadužio, u jesen bio se odužio. Onda je mogao sve unovčiti, mogao je dobiti i zarade. Ono, što je seljak trebao, nije bilo tako razmjerno skupo kao danas.

Kako je poznato,

Istra je bila oduvijek siromašna, pasivna zemlja.

Istra nije nikada mogla prehraniti svoje pučanstvo. Ali unatoč toga naš seljak je rado živio na svojoj pradjedskoj grudi i nekako sastavljao kraj s krajem.

Za vrijeme svjetskog rata seljak je imao vanrednu priliku, da po visokim cijenama proda svoje produkte, naročito marvu. Tada su se mnoga naša sela riješila dugova. To je jedino dobro uza sva ona teška i mnogobrojna zla. Ali ipak

rat je do temelja uzdrmao naša seoska gospodarstva.

Poslije rata mnogi nisu mogli da se odmah snadju, jer se iz temelja izmijenila gospodarska situacija. Sasvim su druge bile gospodarske smjernice u novoj državi kao i u Evropi. Što je još najgore, svaka je poratna godina imala sasvim svoje posebne hirove i iznenadjenja, pa još ni danas naši gospodari ne mogu da kažu, da su se snašli, da su sredili svoje gospodarstvo. Ne vide, kako će da pokriju svoje potrebe i izdatke, a još manje vide, kakva će da bude druga, slijedeća godina. Jedino znadu, da bi ovo teško stanje još dugo mogla da potraje. Inače sva je sreća u tome, da je naš narod strpljiv i nažalost mučaljiv preko mjere. Bespomoćan je i čeka, da ga drugi s križa skine. A Bog je rekao: «Pomozi si sam, pa ću ti i ja pomoći.»

Jedna od najvećih nesreća, koja nas tišti sve od početka rata do danas, jeste ta, da se nismo odučili od rasipnosti i prevelikih troškova. Mi svi trošimo i danas kao i onda, kada smo imali pune džepove novaca. Ima nažalost i sada lijepi broj naših seljaka, koji

svake nedjelje i sajmenog dana idu u gostione

na objed i piće, kao i prije nekoliko godina, kad su imali u džepu toliko hiljadarka gotovog novca, koliko dana duga. Tako razuman gospodar ne radi.

Osim rasipnosti uvelike upropašćuje naše seljačke domove i luksus (gizda).

Danas nitko ne će da se odijeva onako, kako su se odijevali naši stariji,

a to je zlo. Dok su se naši stariji odijevali domaćim suknom i platnom, bilo je više jakih kmeština, a manje siromaštine. Sa «modernom» gradskom robom uvukla se u naše seoske domove i teta bijeda. Uslijed toga nije ni čudo, što danomice propadaju naša seljačka imanja.

Naš je seljak proživio u ovih sedam godina mnogo abnormalnih pojava. Kad je bilo novaca više, onda su bili i njemu manji porezi, a kad je nestalo novca, onda su narasli porezi, a da bude zlo veće, u mnogim se krajevima tako

nemilosrdno utjeravaju porezi, da se seljaku oduzimlje iz staje i posljednja kravica,

ta jedina seljačka nada, mjesto da mu se produži rok isplate.

Mogli bismo nabrojiti više takvih slučaja, koji su našeg seoskog gospodara ubijali i zatirali, ali to nije potrebno, jer to svak zna. Zadržat ćemo se na drugom pitanju, kako da se izadje iz poratnog zla. Ako se ni naš seljak nije dovoljno naučio iz ratnih i poratnih prilika, to još ne znači, da i nadalje treba da stoji prekrštenih ruku i da uzaludno čeka nekakvu pomoć.

Treba uvažiti, da je danas naše seljaštvo zaduženo preko glave, da mu se gospodarstvo ne isplaćuje i da iz gospodarstva ne može da pokrije ni najnužnije svoje potrebe. Seoska gospodarstva nazaduju i zato, što nemaju ljudi novaca da nabave ono najnužnije za obradjivanje zemlje.

Seljak kuša da probije taj željezni obruč, kojim je okovan, pa

traži spas u tudjem svijetu,

u Kanadi i Braziliji, ali nažalost tamo su mnogi stradali i rijetki su oni, koji su našli spas.

Radi toga našim ljudima **ne preostaje drugo, nego da se pouzdaju u se i u svoje kljuse,** pa da u svojoj zemlji traže spas i Ameriku. Ako do sada nisu bili toliko mudri i oprezni, da bi bili za vremena stvorili gospodarsku organizaciju, koja bi sadržavala sve vrsti potrošačkih, nabavnih i prodajnih zadruga, to još ni danas nije prekasno. Usprkos toga moramo napomenuti, da je krajnji čas da naš seljak počne raditi sam za sebe i to

na zadružnim temeljima.

U Istri imade još dosta neiscrpivih vrela prihoda i zarade. Samo treba da ih potražimo i da se latimo svega, iz čega možemo da izvadimo koju liricu. **Osim toga moramo i svoje izdatke da smanjimo.** Ako to učinimo, **onda će nam i manji prihod biti dobra okrpa.** Nemojmo

u ludo juriti i propast i skrštenih ruku čekati „bolja vremena“.

Ona zlatna, predratna vremena, kad je naš čovjek sve svoje izdatke pokrivao sa vinskim proizvodima, daleko su za nama, i ona ne će više da se vrate. Zato treba da krenemo na bolji, spasonosniji put, koji nas vodi k gospodarskom ozdravljenju i podignuću. A do toga može da nas dovede **samo intenzivno i razumno gospodarstvo.**

Što dakle da činimo?

Ako hoćemo da se gospodarski barem donekle ojačamo, mi ne smijemo više glavnu brigu posvećivati vinogradarstvu, **jer naša vina ne će više nikada imati predratne prodaje** i to zbog konkurencije italijanskih vina. Zato nam ne preostaje drugo, **nego da što veću pažnju posvetimo onim gospodarskim granama i kulturama, koje će nam se bolje isplaćivati i za koje ćemo uvijek naći dobra tržišta u bližnjim gradovima.** Te gospodarske grane i kulture, koje bi se kod nas u Istri isplaćivale, jesu: govedarstvo, svinjogojstvo, ovčarstvo, mljekarstvo, peradarstvo, svilogojstvo i pčelarstvo; zatim voćarstvo, povrćarstvo, proizvodnja maslinovog ulja, buhač, duhan, ljekovito bilje itd.

Mogli bismo još nabrojiti koju korisnu gospodarsku granu i kulturu, koja bi u današnje vrijeme mogla biti od koristi našem seljaku, ali za sada to nije potrebno. Dosta je i ovo, da pokažemo, kako ima u nas još dosta neobradjena polja, koje nije izloženo svim nepogodama krize i za koje ne treba velikog kapitala. Treba samo malko dobre volje, smisla i poduzetnosti, i ništa više. Sve se može, samo htjeti!

Na posao dakle junak tko je!

Ružan običaj

Taru nas razne brige i skrbi, prate nas svakojake nedaće, pa u tako lošem položaju niti ne pomišljamo, da smo mnogočemu i sami krivi. Vremena su teška i ozbiljna, zapadamo danomice u sve veću bijedu, trebalo bi da započnemo ispravljati razne pogreške, koje uvelike pogoršavaju naše stanje.

Vodi nas najiskrenije nastojanje i najvruća želja, da pomognemo narodu liječiti rane, prouzročene raznim pogreškama i zlim navikama, koje i mi ovdje izlažemo i u dobroj namjeri žigošemo.

Već smo u više navrata iznijeli mnoge društvene bolesti, koje truju naše narodno življenje. A i danas ćemo to učiniti, da pokažemo na jednu grdu naviku kod našeg naroda, koja ga materijalno i duševno upropašćuje.

Stari je običaj, da se mladići vesele i pjevaju pri odlasku na novačenje i u vojništvo. To nije nikakvo zlo, kad bi sve išlo umjerenim i kratkim korakom. Ali dok se kod mnogih naroda taj običaj, obavi u dva sama dana, i to trijezno i bez buke, kod nas prelazi u ludovanje i nerazborito trošenje novaca. Osam dana pred novačenjem planduje se i bećari. Po našim selima čuje se neprestana vika i buka. Čitave procesije pretjerano veselih i napitih mladića obilazi jednu gostionu za drugom. U svaku treba ući, svagdje treba ispiti nekoliko dupljaka bez ikvakve potrebe i smisla. Napaja se pri tome rodjake, prijatelje i znance. Naručuje se gdjegod i zajednički objedi, gdje se takodjer i neumjereno jede. To pijančevanje i plandovanje prekoračuje svaku mjeru. — Pije se i po danu i po noći, pleše se i u ludo razbacuje novac usprkos najveće nevolje i bijede u obitelji.

«Ali tako su radili naši stariji. Zato se — vele naši mladići — stari običaj ne smije da zatre». Roditelji nemaju ni prebijene pare, u kući se oskudijeva, a negdje i gladuje, — ali sin, koji ide na novačenje, treba da troši i razbacuje; — on mora doći do novaca, zato se u tu svrhu novac čak i pozajmljuje. Pijančevanje i razbacavanje traje do novačenja, a produljuje se iza toga još nekoliko dana. Isto rashitavanje i lumpanje bez ikakvog razloga i nužde ponavlja se nekoliko dana pred odlaskom u vojništvo. Budući svi mladići iz sela ne odlaze istoga dana zajedno u vojništvo, nego postepeno prema vrsti oružja i mjestu, kuda je vojnik naznačen, — ajde Jovo, nanovo! Svakog se pojedinca ispraćuje, za svakoga se posebice troši i razbacuje; to ispraćivanje i ludo trošenje u piće i jelo nikako ne će da prestaje.

Strašna je to i ružna ljaga kod nas. Mladež se pri tome tjelesno i duševno kvari, a čitave obitelji zalaze u dugove, pa gospodarski potpuno propadaju. Poznato nam je, da je jedan otac, koji je ispratio sina u vojništvo, potrošio par dana pred njegovim odlaskom samo za piće i jelo preko petstotina lira! Pri tome uopće nije ni imao novaca, nego ih je pozajmio.

Oj mladeži, kuda brodiš, — roditelji; radi čega upropašćujete sebe i svoje obitelji trošeći bez smisla i potrebe?! Zar ne bi bolje i pametnije bilo, kad bi onaj novac, što se u ludo potroši uzeo mladić sobom, te bi mu dostajalo za vrijeme dok je u vojništvu za eventualne potrebe?

Naposljetku treba da napomenemo, da imade kod nas vrijednih i čestitih mladića, koji se ozbiljno ponašaju, te se ne opijaju, a niti ludo razbacuju novac kad postaju vojnici. — Ali ovih je malo. Štaviše: gdjegod se dogadja, tu se ostali mladići ovakvima rugaju, jer se ne će da upuštaju u pijančevanje i buku. To je žalosna i nadasve ružna činjenica! Ugledajmo se radje u pametne naše mladiće, zatim u druge narode, kod kojih taj običaj ne prelazi granice umjerenosti i pristojnosti. — Opametimo se i ne trošimo u ludo novac! Ne plandujmo bez potrebe, te se okanimo ružnih navika i štetnih običaja! To nikako nije na čast, nego na sramotu!

DOPISI

IZ RIJEKE

Trebamo još novina. - Kako se je negda pisalo? - Komunikati. - Jezik za zubel Nekim se dućanima ružna piše.

Rijeka čezne za jednim svojim listom. Imamo «Vedettu», ali to nije ono, što bi Riječani htjeli. «Vedetta» je neka vrsta «Bilancie» i — kako mnogi sude — još dosadnija od one. Kako se valjda sjećate, «Vedettu» je to upeklo, pak je u onoj famoznoj «bolli de sapone» dala Riječanima pod nos onaj njihov nekadašnji «Popolo». Nato su Riječani odgovorili: Mi nismo imali samo «Il Popolo», nego takodjer «La Voce del Popolo» —; ono je zapravo i bio naš pravi, fijumanski list.

Jest, zaista, «Voce del Popolo» — to je bio pravi fijumanski list. Izdavao ga je Chiuzzelin, a pisao je u nj i Zanella. No oni su njegovi članci bili politički, pa ih nisu svi ni čitali. Ono, što je u «Voce del Popolo» najviše privlačilo, bile su domaće — čakule.

To se čitalo, komentiralo, raznosilo — u tome se uživalo, jer je u list mogao svak da piše. Štaviše: dok još nije bilo na Rijeci «Novog lista», vi ste mogli u «Voce» objavljivati pozive na zabave, sjednice i sastanke čak i na hrvatskom jeziku...

To spominjem samo mimogrede: glavno je dakako ono, što je u listu bilo pisano onim nekim posebnim italijanskim dijalektom, koji se već nigdje na svijetu ne govori, nego samo na Rijeci.

Niko ne žali za onom «Voce Popela», koliko Ninetta.

— Imeli smo najmanje dva puta na setimanu one famoze «Čačere», ča ih je pisal «Diavolo Zoppo». Tu je bilo svega i svacesa, a kadagod je covek moral i trbuh drzat od smeha. I nesamo to, nego ako bi imel kakovu tuzbu, stavil bi ju va «Voce». To se je citalo kako manu i komać se je cekalo, ca te oni drugi odgovorit, i tako beseda na besedu, prisli bi vanka takovi maruni, da bi cela Reka krepevala od smeha.

«Voce» je u istini bila jako zabavna. Kad bi ujutro izišla, najprije bi se potražila treća stranica, jer su se tu štampali takozvani «Comunicati». To su ona «priposlana», gdje bi Petar pod svojim imenom i prezimenom «izrigao na Pavla sve, što mu je bilo na srcu. Tako bi na primjer kakavgod Smokvina dao u «Voce» ovakvo jedno pisamce:

Gp. G. T.

Ako mi u osam dana ne isplatite, što mi dugujete, iznijet ću potpuno vaše ime i prezime.

A bilo je i oštrijih. Tako je jednom neki Pavičić, krčmar «Pod Pinjolom», nekome Depolu, svome konkurentu, napisao otvoreno pismo, gdje mu veli:

«Pozivljem vas javno, da se ne miješate u moje poslove i da me ne klevećete uokolo, jer morate znati, da neće imati posla s kojekakvim «sempliciotom».

Nato je pak oni Depolo odgovorio:

«Imao sam prilike čuti, da ste više puta pokazali, što može vaša «erculea forza», zato se ja u vas ne pačam, ni u vas ni u vaše poslove. Samo vam toliko velim, da ne ću više odgovarati.»

Pa bi došli na red protokoli raznih dvoboja, pa kritike, bockanja, zabadanja — jednom riječi, čovjek je na Rijeci znao, da je živ, dok danas gotovo i ne znamo jedan za drugoga.

Zato se i osjeća potreba jednog lista, koji bi barem donekle nadomjestao negdašnju «Voce del Popolo» i davao ljudima onu duševnu hranu, koja je svakom pravom Fijumancu potrebita.

Inače smo prisiljeni da se neprestano gušimo vječitim pitanjima o stanovima i stanarini. Čini se, da se i to pitanje barem donekle riješilo. Kućevlasnici da su pristali na zahtjev stanara, da im otkažu stan ili u slučaju, kad ne bi plaćali redovito stanarinu ili pak kada bi se vladali nemoralno.

Ja sam s tom odlukom sasvim zadovoljan. To sam danas rekao i Ninetti, našto će ona meni:

— To je sve lepo i dobro, ma sada bi nam morali malo stumacit, ca je to moralno i nemoralno, zac «dopo el quaranta-otto» se ne razume vrag stvari ni ca je moralno, specialmente puli nas v Rike.

Da se na Rijeci kadgod ne zna, što se smije i što se ne smije, pokazao je i onaj neki malo šuknjeni Riječanin: Angelo Adam, koji se je prigodom atentata na Mussolinia izrazio nekako nedostojno o Predsjedniku vlade. To se je dogodilo na kolodvoru pred jednim redarom, koji je to čuo i onoga Adama odmah prijavio sudu.

U jednom svom govoru kazao je naš Nino, da na Rijeci ima odviše dućana, osobito onih, u kojima se prodaju jestiva. Trebat će ih prorediti, to će reći, oduzeti koncesiju pojedinim trgovcima i to — kako je napomenuo isti Nino — samo onima, koji nisu riječki gradjani ni dobri Italijani. **Rokac.**

IZ OPATIJE

Kradje.

Opet su u nas na dnevnom redu kradje. Ovih dana odnijeli su nepoznati zlikovci jednome našemu vrijednomu krojaču u Voloskom robe u vrijednosti kojih 8000 L. Sličnih je slučajeva bilo u posljednje vrijeme i na Matuljima i drugdje u okolici. Za nesreću gotovo nikada se ne ulazi u trag lupežima, koji mora da su u tom poslu majstorski rafinirani. Dobro bi bilo, da se koga šćepa i kako treba kazni, inače će nam ta kuga naškoditi lijepom glasu, što su ga ova mjesta do sada uživala.

IZ BUZETA

Svećenik, koji mrzi.

Dne 18. aprila imalo je čitavo učiteljstvo iz okolice i Krasa nekakvu učiteljsku konferencu. Došlo je prilično učiteljstva. Predavanje im je držao jedan profesor iz Trsta, radi kojega se je učiteljstvo rado odazvalo, da ih štogod poduči.

Svima je bilo pravo i gg. direktorima i predavatelju i svim učiteljima i učiteljicama. Svi su se lijepo medju sobom porazgovorili, pozdravili, rekli koju ozbiljnu i kadšto se i našalili.

No, bilo je pred predavanjem. Kišilo je, a učiteljstvo je čekalo u školskoj sobi i tiho se razgovaralo. Doklati pop — učitelj Branca, ugrijen i zapuhan. Odmah je glasno počeo protestirati, jer je čuo slavensko učiteljstvo, da medju sobom govore svoj slatki materinski jezik. To da ne smije da bude, jer da smo u italijanskoj školi itd. itd. I samo pošteno italijansko učiteljstvo se je mučke zgražalo.

— Kako se vidi, taj nesretni pop nema mira; ne će «konvivence». Previše ima ugrijane moždane. Tko zna, da li ga je pak sram?! Smiješan je dosta.

IZ ŠTRPEDA

Smrt vrijednog mladića.

Ovih dana umro je naš susjed, dobri mladić Antun Flego. Bilo mu je jedva 19 godina. Baš u času kad morade u vojništvo, ode tako mlad u prerani grob. Ubi ga hitra plućnica. Radeći spoti se, a on počivajući i pijući vodu naprti si tu tešku bolest. Bio glazbar. Zato ga otprati do groblja u Buzet naša cjelokupna glazba. Ovako ona, praveći čast našim pokojnicima, čini čast sebi, selu i našem narodu. Pokoj vječni mladom pokojniku, a glazbi hvala i čast!

— Ovuda imademo lijepe sunčane dane. Noći vedre ali hladne, skoro ledene. Ta prošlog tjedna opazismo snijeg na Planiku i Orljaku. Ove hladne noći škode lozama i voćkama. Tako opazismo da su mladi pupovi na lozama pocrnili. Ovo lozama svakako ne koristi.

Ovo je početak tek, a šta će još biti? No, mi ne ćemo zaboraviti na lanjsku nesreću, da smo naime ostali i bez kapi vina za to, što nismo pravodobno i zarana škropili i sumporali svoje loze. Sada ćemo na to dobro paziti, jer nevolja gola, najbolja škola.

Ove sadašnje hladne noći, večeri i jutra, a topli dani škode i ljudima. Mnogi si naši obukoše već na lako, na ljetno, pak ne pazeći nakopaju si prehlade, plućnice i influencu, koja još ima svoju moć. Mi ćemo reći: u aprilu nemoj se na ljetno preodjenuti. Trudan i potan — pazi se!

IZ BUZEŠTINE

Eppur si muove!

Moramo reći, da mi svuda napredujemo u gospodarstvu. Istina, mi smo ovuda i prije rata u tom bili prilično na dobrom, ali sada nas tjera glad i siromaštvo i visoki porezi i takse da bolje obradjujemo i pametnije svoja zemljišta. Prekopavamo već jeseni i zimi polja i njive što dublje možemo. Gnoj je za naše njive glavna stvar, a imamo ga premalo. Premalo zato, što imamo premalo goveda. Zato je sada naša skrb, da nabavimo i uzdržavamo što nam više moguće goveda, osobito krava. Za ovo opet se hoće krme, a krmu nam daju sjenokoše i livade. Sada smo počeli i ove gnojiti. Neki gnojimo i stajskim gnojem. Znamo i ovo nije slabo, ali bolje gnojiti umjetnim gnojem (prahom). I to već mnogi čine i pravo imadu: trud i trošak će im naplatiti. U zadnje doba dosti se ovuda kupi i porabi umjetnog gnoja, okolo desetak i više vagona; a ovoliko se nije nikada do sada. Ovo je lijepi, vidljivi napredak u gospodarstvu. — I mi svi moramo rabiti i domaći i umjetni gnoj, jer ga nije nikada dosti našoj zemlji, koja je već mršava, izrabljena, iscrpljena — jalova. Već nam može dati malo, ništa bez gnoja. Krava se muze na golicu — veli se, to će reći: ona daje toliko mlijeka, koliko joj ga dajemo putem krme. Tako i zemlja: dat će nam toliko, koliko joj dajemo putem gnoja. Prazna bačva ne da vina; ni željeznica (lokomotiva) ne će da se makne bez vode, pare i ognja. — Gnojem, trudom i potom gnojimo svoja zemljišta, a ona će nam biti zahvalna, te nam vratiti milo za drago.

IZ SV. MARTINA

Dva liječnika. - Smrtna kosa kosi...

Imamo u gradu dva liječnika. Ovo je napredak, pa nam je to drago. A i potrebna su u nas dva liječnika, jer je naša buzetska općina vrlo prostrana, a naš sadašnji opć. liječnik dr. Rocco ujedno je liječnik općine Račjavas (Ćićarija). Dogadjalo se često do sada, da su došli ljudi iz daleka po liječnika, a njega nema. pošto je vani gdje. A morate opet znati, da je nama najbliži liječnik u Motovunu, Pazinu i Trstu. Sada dolaskom privatnog liječnika dr.a Cucchiara bit će nama pomoženo, jer će nam biti na ruku jedan ili drugi liječnik u bolestima, a s druge strane, birati ćemo jednog ili drugog, po sposobnosti i jeftinoći vizite. Mi smo spoznali, da je zadnji, novi liječnik uljudan, obziran i zauzet napram našim slavenskim bolesnicima, a k tomu zahtjeva umjerene, čovječje diete za posjete.

— Prošle nedjelje zakopasmo najstarijeg svog suseljana, starca Draščić — Belo Mate. Bilo mu 94 godine. Je li koji stariji živući čovjek u Istri? To nek jave «Istar. Riječi» njeni prijatelji širom Istre.

Slijedećeg dana opet zakopasmo 67-god. našeg čovjeka Draščić Jakóva — Folju kod Nar. Doma. Jednog i drugog otpratismo do zadnjeg počitka ove naše pokojne gospodare.

Mrtvima mir pepelu, a njihovim narodnim obiteljima utjeha i saučešće.

IZ PIFARI KOD ŽMINJA

Razbojnički napadaj.

Prošlog je tjedna žminjski mesar Lovrinović odveo nekoliko komada janjaca u Trst i tamo ih prodao. Odanle se je vratio večernjim vlakom. Na malenoj željezničkoj stanici u Pifarima dočekao ga je Rugero Rovis sa svojom kočijom. Lovrinović je sa nekim seljakom stupio na kočiju. Nato su se otputili prama Žminju. Na putu su bili napadnuti od nepoznatih razbojnika. Razbojnici su otvorili na njih veliku puščanu paljbu u namjeri, da ih ubiju i pokradu. Pri tom je Lovrinović ostao lakše ranjen, a Rovis teže. Unatoč toga im je uspjelo, da su sretno uzmakli razbojnicima i došli do Žminja. Sada se Rovis nalazi u puljskoj bolnici, a Lovrinović kod kuće. Seljak, koji se je s njima vozio, takodjer je lakše ranjen. Taj seljak je iz Žgombi kraj Cera, a zove se Ivan Gregorović. Žminjski karabinijeri vode strogo istragu. Razbojnici još nisu pronadjeni.

Franina i Jurina

kod Kastavca u Šangaju.

Jur.: Ča j z onum našum boćarijum? Kada ćemo na delo?

Kastavac: Ne bojte se! Sve va svoje vreme. Nego kada smo već tu — povejte vi mane malo: ča vas je to natentalo na ovo putovanje okole sveta?

Jur.: Tako! Da se beštije čude!

Kastavac: Ma neki uzrok mora bit — le mora!

Fr.: Znate... škotelo nam se je, da malo vidimo sveta... da ne pilimo vavek jednu i istu stvar.

Kastavac: Ja se lepo spamećujem vaših čakul, ča ste ih još prej trejset i četrdeset let štampevali va nekadanjoj «Našoj Sloge». Zač ne pišete i sada onako?

Jur.: Pustimo to... Raje recite mane: mislite pak vi zavavek zóstat va ovoj vražjoj Kine?

Kastavac: Ne obrnjujte branžolu. Ča biste vi, da vam ja rečem, da ja znam još današnji neke od oneh nekadanjeh vaših čakul? Se spamećujete, kada ste se jedanput ovako razgovarali; — Pur, pur — purica — nå! — Ča ti je, Franino, da toliko puričaš? — Vero mi se je potužil jedan veliki gospodin va Matovune, da mu kmeti već ne nose ni kopuna ni kokoši ni pitura ni janjca ni purice ni masla ni jaj, pak me je prosil za vazmene blagdane jednu puricu. — Tako ste vi, Jurina, rekal: — Aj po svetega Kirina, ne bi pojia — Boh mi grihe prosti! — djavla va njoj, da bi mu ja dal. — A vi Franina: Joh, ne će ni moju jist, ne ako ju slano ne plati. — Zač ne pišete danaska tako?

Jur.: Ma ja svejedne mislim, da ovuda ne mora bit jako zdravo.

Kastavac: Kamo to navijate? A spamećujem se još i oveh vaših čakul: Vi ste, Jurino, pital tega vašega pajdaša: Otkuda i kamo goniš tolike tovare? — Kupia sam ih, Jurino, u Sanvičenti, a gonim ih u Kanfanar šarenjaku, jer će brzo držat «krmine». — Ča mu je ki umra, da drži krmine? — Koliko znam, ne, ma sam ga čuja neki dan kantat «de profundis» za Hrvati zač da su svi mrtvi, otkada je on «poglavica, i zato mi je naručia, da mu dopeljem najboljega blaga, da budu «krmine» fine za mrtve Hrvati. A vi, Jurino, rekli ste nato: Ma pur se bojim, da će kemu ostat kakov bokun va gutu. A vi Franino: — Ja se ufam, da će svakemu, a onem, ki nam grob kopaju — najveći. — Vidite, ja sam se ovakovem vašem čakulam onput najviše smel; zač ne pišete i sada onako?

Jur.: Ja mislim, da bim umrl, kada bim moral svaki dan jist riži, kako ih vi jidate.

Kastavac: Vi samo obraćete, a ne ćete da odgovorite, ča vas se pita. Jedanput ste vi, Franino, ovako pitali: Kumpoare, ti ki znaš neč peštat i talijanski, bîš mi znal morda reć, ča mi ovo odgovaraju z Lošinja od kapitanata? Zač sada ovako ne pitate?

Fr.: Govore, da ovuda zna bit i jako velevi neverini. Je to istina?

Kastavac: Ma zač ne odgovarate, na ono ča vas ja pitam?

Jur.: A zač pak vi ne odgovarate na ono, ča vas mi pitamo?

PODLISTAK

MARK TWAIN:

U raj ili u pakao?

(Svršetak.)

VII.

Sutradan u jutro bilo je sve gotovo za žalosni obred. Pokojnica, odjevena i nakićena, ležala je u lijesu, a s obje strane sjedile su stara Nanika i tetka Ana, duboko zamišljene i rastužene. Estera udje s licem duboke žalosti i muke. I reče:

— Ona, to jest mati, pitala je za pismo od kćeri.

Ana problijedi, jer joj se činilo, da se sa smrću djevojčinom sve svršilo; no pokazalo se, da se varka mora nastaviti kao i dosada.

— Šta ćemo? — primijeti Ana; — mora se pismo napisati: inače će ona sve doznati.

— Ona bez sumnje nagadja.

— Jest, ali to će ju ubiti. Ja ću napisati pismo; — dometne Ana, sva potištena gledajući pokojnici u lice.

Estera odnese pismo, u kojim je na koncu stojalo:

— Draga, mila majko! mi ćemo se doskora opet vidjeti. Tako svi kažu, a zar to nije velika sreća?

— Bijedna djevojčica! — prošapne bolesnica; — ona i ne sluti, da se više nikada vidjeti ne ćemo... ta, vi joj valjda niste govorile istinu?

— Ona misli, da ćeš ti skoro ozdraviti.

— Ala si ti dobra, draga Estero, jer ništo je ne može zaraziti!

— Dakako da ne, jer mi s njom govorimo samo izdaleka.

— E, pa to je dobro, jer ja znam, da se mogu pouzdati u vas, i zato sam posve mirna; drugi bi me jamačno stali varati i lagali bi.

Estera obori oči, a usta joj zadrhću.

— Daj da te poljubim, draga Estero! a kada ja umrem, predaj moj cjelov miloj kćerci kao moj posljednji pozdrav na zemlji!

Jedan sat kasnije Estera, roneći suze, ispuni točno tu poruku.

VIII.

Drugi dan donese tetka Ana nekoliko redaka siromašnoj materi. U njima se opet govorilo, da će se doskora vidjeti. U taj čas zazvoni zvono na bližnjoj crkvi, a bolesnica uzdahne i reče:

— Čija je to bijedna duša ostavila ovaj svijet? I ja ću skoro za njom. Ti ćeš to napominjati mojoj kćeri, draga Ano; jelde?

— Budi uvjerena, ona te ne će zaboraviti.

— Kakov je to strašni štropot dolje? kao da hoda mnogo ljudi.

— Mi smo mislile, moja mila, da ti to ne ćeš čuti. Tamo se sakupilo nekoliko ljudi, da se Jelena malo rastrese, i oni sviraju. Mi smo mislile, da to tebe ne će smetati.

— Naprotiv, ja šam vam tako zahvalna, što se brinete za nju kao i za me. Bog vas blagoslovio obadvije!

I prodje nekoliko minuta.

— Što je to? Orgulje? Zar ona sama svira? Drago dijete moje, ja poznam njezinu svirku. Evo, oni pjevaju! Zar je to himna? I to najsvetija i najveličanstvenija!... Ja osjećam, da se otvoraju vrata raja... O da mi je sada umrijeti!

I ta joj se želja brzo ispunila, jer je s posljednjim zvucima himne odletjela i druga duša.

Mati i kći sastadoše se da se više nikada ne rastanu: a sestre u jedan glas tiho uskliknuše:

— Ala je lijepo, što ona nije ništa znala!

IX.

U pol noći još su sjedile zajedno i oplakivale svoj gubitak, kad najedanput stane pred njih sablasan andjeo govoreći:

— Za lašće je pripravljeno mjesto. Oni se muče u vječnom ognju. Kajite se!

Starice padoše na koljena i oboriše svoje glave, no usta im ostaše zatvorena — one mučahu.

— Govorite! ja mogu bolje odnijeti vaše riječi na nebo i zatim vam reći odluku, koja se već mijenjati ne će.

One još niže ponikoše glavama svojim i rekoše:

— Grijeh je naš velik i mi ga se stidimo, no kajemo se; jer mi bijedne grješne duše znamo, da bismo opet, ako ustreba, slagale. Zato neka se spase jaki duhom!

One podigoše glavu, a andjela nestade.

Dok su one još plakale i stenjale, on se povrati i naklonivši se prema njima, priopći im riješenje Božje.

XI.

Je [illegible] u pakao!

Kastavac: Vi govorite samo za riži i za severini, za sve drugo ste kako omutaveli. Ki zlodej vam je? Najbrže ste se i vi zbrsili. Jedanput ste va svakega vraga nos zabadali: va općini, va pošti, va školi, va uredi, va trgovini — ma svakamo, a sada — niš. Trebeda vam gre nekako jako dobro.

Jur.: Ter gre, hvala Bogu! Mi ne jidamo, kako vi drugi, sami riži i riži, nego i paštu šutu. Nam niš ne fali.

Kastavac: A smete pak i pisat sve ča je volja?

Jur: Smemo.

Kastavac: Ča své?

Jur.: Sve — samo ne smemo ono, ča ne smemo. A sada obrnimo branžotu.

Kastavac: A obrnimo ju.

Jur.: Ste odlučil: za ča ćemo se boćat?

Kastavac: Sam. Ako ja zgubim, vi ćete dobit jednega lepega elefanta.

Jur.: Kega zlodeja?

Kastavac: Elefanta! Da ča ste mislel, da se puli nas va Kine igra za pol litri vina, kako puli vas?

Jur.: A je pak ta elefant živ?

Kastavac: Nego ča? A da ga vidite, kako j' lep! Ni car Salamun ni imel onakovega.

Jur.: Dobro je to, ma ako pak ja zgubim, ča ću pak ja vam?

Kastavac: To ćemo pokle videt.

Jur.: A kada?

Kastavac: Malo prej, nego budemo počeli boćat. A sada dosta tega. Homo na obed! Zovu nas.

Fr.: Jurino?

Jur.: Ča biš?

Fr.: Bim ti neč rekal, da on ne čuje!

Jur.: Reci!

Fr.: Mane se sve čini, da se on s tobum ruga.

Jur.: To ćemo pokle videt.

IZ LANIŠĆA

Hoćemo li kupiti medalju ili ne?

Općinski činovnik g. Elio pozvao je pred jedno sedmice neke župane u ured. Želio je, da se posavjetuju, da bi Čići kupili općinskome komesaru medalju, jer da će poći brzo ća od nas. (Op. ur.: Sada je imenovan u istoj općini podeštatom.) Ta medalja da će stojati okolo 600 lira. To da neka svi damo, jer da nam je bio komesar dobar.

No, još do danas se nismo složili za ti medaljon. Mnogi i mnogi pitaju: Zašto? I ja, koji ovo pišem, isto pitam: Zašto? I dok ne budemo znali zašto, najbrže da se ne ćemo složiti za jedan takav «dekoracijon». — Nas ovdje muče druge brige: Ona naša put do Lupoglave još nam nije cesta. Plaćamo mnogo i mnogo takse. Gospodin komesar nam nije nikako htio braniti našu pravednu Andjelku Prašel. I tako je mnogo škodio našoj djeci, koja su i danas žalosna, kao da su izgubila svoju majku. I još, još, još neke druge stvari. I zato mi Laniščani ne damo ni ficka za tu medalju.

IZ SLUMA

Prije komesar, a sada «podeštat»

Naš dosadašnji komesar postao je na našoj općini za «podeštata». Već je dakle kod nas skoro tri godine. Kako se vidi, drago mu je biti ovdje u Čićariji, odnosno u Buzetu. Učinio je dakako molbu, da bude «podeštat». I molba mu je bila uslišena.

«Mi, Čići, mu čestitamo, te ga pozdravljamo opet u novoj časti. Kod te prilike mu preporučamo, da nam bude pravedan; da ne mrzi naš rod i jezik, kao što to čini pop Branca. Savjetujemo našemu podeštatu, da nikako ne sluša postolara — «cotota», jer toga čovjeka valjda sve, što ga pozna, mrzi. Naš je «podeštat» dosta inteligentan, pa mu ne treba ovakovih savjetnika.

Naš «podeštat» mogao se je uvjeriti, da su sva sela mirna i poštena i dobri državljani. Samo nije Račja Vas. Jedino u tom selu su se usudili dignuti protiv čuvara zakona. U svim selima mogao bi naš «podeštat» spavati pod šatorom, dok to ne znamo za Račju Vas. Preporučamo g. «podeštatu», da pouči popa, da širi ljubav i bratstvo, kao što to zahtjeva kršćanska vjera.

Mi želimo samo mir i ljubav.

Općinari.

IZ ČIĆARIJE

Noćni «klači». - Lopovi.

Skoro nikada ne čujemo iz ovih krajeva o kakovoj lopovštini i kradji. No, sada se je i ovdje pojavilo nekakvo zlo.

U večernjem mraku (pred Malim Vazmom) izmedju sela Račje Vasi i Rašpora teklo je nekoliko lopova za jednim našim trgovcem. Sigurno su htjeli navaliti na njega silom, te ga pokrasti. Srećom im je utekao u selo Rašpor.

Već dok je bio trgovac u selu Račjoj Vasi neka mlada lica su ga pazili i nekako na njega vrebali. Došlo tamnije, trgovac odlazi, a ti lopovi za njime. Govori se, da su kadri takovi ljudi učiniti i najgrše lopovštine. Sada nemaju radnje, a niti novaca. Nekoji vele, da imaju i revolvere. Zbilja je opravdano, da se ljudi boje i po danu poći u okolicu Račje Vasi. Mnogi se boje poći i na općinski ured za poslom.

Molimo općinske oblasti i gospodu kr. karabinijere, da položaj dobro prouče, jer ima mnogo gnjiloga. Tko bi se usudio tvrditi, da to nije istina, njega bi trebalo najprije uhvatiti.

IZ JURDANI.

Divna požrtvovnost naše braće u Americi.

U našem mjestu snasla je teška nevolja Antuna Brajana. Budući da i sami živimo u jadnim prilikama, obratili smo se na našu braću u Americi, da mu oni pomognu u koliko mogu.

Pismo, koje smo pisali u Ameriku potaknulo je niže spomenuto gospodu, tako da su sakupili lijepu svotu od Dol. 71.95 ili 1740 L i time spasili našeg čovjeka od neminovne bijede, koja mu je hrlila u susret.

Evo imena plemenitih darovatelja: Po 2 dolara: Brajan Frank, Brajan Ivan, Brajan Mate, Valentin Frank, Kosturin Ivan; po 1.50 dol.: Grgurić Josip, Slavić Antun; po 1 dol.: Andretić Josip, Slavić Frank, Kožul Angelo, Jeletić Zvonimir, Jatković Antun, Ovčarić Mitro, Burlović Ivan, Jatković Antun, Sanković Antun, Ujčić Ivan, Dujmović Josip, Zatković Mate, Peloza Martin, Danijel Jurdana, Andreja Jurdana, Balić Franjo, Balić Eugen, Jurdana Eugen, Ciković Vjekoslav, Rubeša Antun, Puž Viktor, Spinčić Frank, Krešević Josip, Kršul Frank, Hrvatin Antun, Kršul Šime, Petek Josip, Kinkela Miro, Ružić Ivan; Ružić Josip, Kinkela Ivan, Frlan Milan, Kućet Antun, Vlah Vjekoslav, Vlah Josip, Stanić Ivan, Slavić Ivan, Rubeša Josip, Mohorovičić Ivan, Sušanj Vjekoslav, Cetina Mate, Grgurina Vjekoslav, Vjekoslav Valentin, Puž Antun, Crnčić Ivan; po 50 cen.: Sušanj Ivan, Vogrič mate, Milić Ivan, Puž Kuzma, Sanković Antun, Zatković Antun, Zatković Miho, Samsa Antun, Piskalin Ivan, Rubeša Frank, Radan Ivan, Kršul Mate, Grgurić Mate, Marmelić Ivan, Spinčić Frank, Milih Ludvik, Katić Betina, Luksetić Frank, Kinkela Andre, Jardas Antun, Vlah Kuzma, Bešić Drago, Brkić Frank, Lenac Ivan, Kozul Rumun, Skuta Lijo; po 40 cent.: Stanić Josip; po 25 cent.: Stanbulić Josip, Katić Antun, Rubeša Antun.

Svim ovim darovateljima najtoplija zahvala, a napose se zahvaljujemo sabiračima gosp. Brajan Franju i Valentin Franju, koji su sakupili tu svotu.

IZ GRADINE.

Dolazak italijanskog svećenika.

Naše je selo daleko od svijeta, pa bi svak, ko iole pozna ovdješnji teren, mislio, da ovamo ne će ikada stupiti gospodska noga. Ali ipak nije tako. Lanjske su godine došle ovamo dvije italijanske učiteljice, a ove italijanski pop, tako da će sada i učiteljice imati s kojim da se zabavljaju. Uostalom svatko ima pravo da se zabavlja, a tako i italijanske učiteljice sa svojim popom. Zato mi nemamo ništa protiv njihove zabave. Žao nam je samo to, što naša djeca ni najmanje ne razumiju učiteljice, kao ni one njih. Isto tako nam je žao, što je i novi svećenik uveo u crkvu italijansku propovjed, koju ovdje nitko ne razumije. Kad on drži propovjed, mi stojimo pred njim kao tele pred novim vratima. A što ćemo drugo, kad ništa ne razumijemo! Čudimo se biskupiji, da nam šalje ovamo takove tipove, koji ne poznaju našeg jezika kao ni mi njihovog, kad i sama znade, da ne odgovaraju našim potrebama. Ili možda misli graditi u ovim krajevima kulu Babilonsku?

Politički pregled

Liga Naroda i njezin rad.

Dne 10. maja sastaje se u Ženevi (Švicarska) komisija, koja ima zadaću, da prouči i pripremi reformu Vijeća Društva Naroda, radi čega je prošlog mjeseca došlo do poznatog razlaza konferencije. Glavni zadatak ove komisije ima biti da se odredi koliki će biti broj stalnih a koliki broj nestalnih mjesta u Vijeću. U savezu s ovim imade se proučiti i pitanje organizacije Vijeća uopće, kako bi buduće jesen bio olakšan rad Društva Naroda, kada ponovno dodje na dnevni red pitanje primitka Njemačke u Društvo Naroda.

Na 18. maja otpočet će rad pripremne komisije za konferenciju razoružanja, ali jer je Rusija odbila sudjelovanje, to čitavi posao gubi na vrejednosti, pošto će se moći urediti samo na polju teorija i planova bez mogućnosti faktične primjene.

Kao što je pred Božić 1925. godine došao Lokarno, tako će na Duhove 1926. donijeti konferenciju — za razoružanje, od koje ratom izmučena Evropa očekuje ostvarenje onoga, o čemu se raspravljalo — u Lokarnu.

I baš nekako oko Duhova imao bi Duh Sveti da sidje na apostole zapadnog realizma, a s njim i mir dugotrajni. I kraj svih pobožnih miroljubavnih želja nade su izgledi vrlo slabi, jer nijednoj se državi, koja vojnički dolazi u obzir, ne razoružava. Svi vide oko sebe same neprijatelje. Svi složno govore, da se tu radi o čistoj defenzivi. Postoji tvrdo uvjerenje, da na pr. Francuska ne će razoružati, sve dotle, dok Njemačka bude imala makar samo jedan aeroplan, jednu kemičku fabriku. Tu ne pomaže ni «lokarnski duh».

Izgledi su slabi već radi toga, što na pr. glavni inicijator konferncije za razoružanje, Engleska, ne dozvoljava, da se na samoj konferenciji pretresa i pitanje razoružanja na moru. Ona ne želi, da se o njenoj floti raspravlja.

I kao za inat stižu upravo pred konferenciju sa svih strana svijeta mnogobrojne vijesti o kopnenom i morskom naoružanju.

Evo kako su naoružane nekoje «miroljubive» države:

Engleska, čiji delegat u Ligi Naroda lord Cecil je glavni inicijator same konferencije, ima stajaće vojske svega 445.000 ljudi, rasporedjenih u 7 divizija; ima 82 lake i 30 teških baterija, 6.000 mašinskih pušaka, 30 tankova i 1200 vojnih aeroplana. Flota njezina broji 600.000 tona velikih bojnih jedinica, 500.000 tona krstarica i samo 63 podmornice. Vojni budžet iznosi nešto preko 14 posto cjelokupnog budžeta. Opaža se tendenca za pojačanje zračne flote. Tako su od 1. kolovoza do 1. studenoga 1925. god. formirana 4 odjeljenja bacača bombi (svako odjel. po 12 aeroplana), a početkom ove godine dobila je zračna flota dvije nove eskadrile lovaca, svaka po 9 aeroplana. Kod flote opaža se pojačanje krstarica, dok je broj velikih jedinica prema Washingtonskoj konferenciji strogo ograničen. — Francuska. Stajaća joj vojska iznosi 738.000 (od toga 200.000 kolonijalaca) ljudi, rasporedjenih u 32 bijele i 8 šarenih divizija; ima 367 laganih i 408 teških baterija, zatim 39.000 mašinskih pušaka. Broj tankova iznosi 5.800, a broj aeroplana 1500. Flota imade 195.000 tona u velikim jedinicama, a podmornice dosižu broj 46. Od cjelokupnog budžeta vojni budžet sačinjava 18 posto. Snižavanje roka službe na 1 god. i pol po zakonu od 1. travnja 1923., osjetljivo padanje žiteljstva, koje dolazi u obzir kao vojnik prouzročilo je, da se vojska pojačala kolonijalnim trupama, teškom artiljerijom, velikim brojem tankova i da je počela sistematska obuka mladeži u pucanju i rukovodstvu tankovima. Velike smetnje čini reorganizacija francuske vojske marokanski rat i sirijski nemiri. — Čehoslovačka ima vojnu snagu, koja varira izmedju 90.000 i 170.000 ljudi u 12 divizija. Imade nadalje 192 lake 114 teških baterija, 4.000 mašinskih pušaka, 60 tankova i 400 aeroplana. Vojni budžet guta 10 posto od cjelokupnog zadnjeg budžeta. Prema članu 1. ustava češkog svu bi regularnu vojsku imala da zamjeni milicija, ali do toga se još nije došlo. Aktivno službovanje imalo bi da traje 14, a traje 18 mjeseci. Čehoslovačka imade svoju fabriku topova, tankova i aeroplana. Vojnička izobrazba mladeži takodjer postoji. — Poljska ima bez pograničnih trupa 291.000 vojnika, rasporedjenih u 34 divizije, imade 321 laku i 96 teških baterija, 9.600 mašinskih pušaka, i 160 tankova i 360 aeroplana. Od cjelokupnog budžeta uzima se za potrebe vojske 33 posto. Vojničku obuku mladeži vodi posebni visoki savjet kod ministarstva prosvjete. Rok službe kane skratiti na polovicu. — Rusija, koja na konferenciji za razoružanje ne će učestvovati tobože zbog spora sa Švicarskom i koja će po svoj prilici primiti na se odijum zbog neuspjeha konferencije, ima oko 560.000 vojnika u 62 divizije, od kojih je 10 kavalerijskih divizija. Brojno stanje artiljerije iznosi 580 lakih i 121 tešku bateriju. Imade nadalje 15.000 mašinskih pušaka, 100 tankova i 500 aeroplana. Flota joj ima 70.000 tona u velikim jedinicama, 28 podmornica. 18 posto budžeta sovjetske republike dovoljno je da pokrije sve izdatke za vojsku. Sovjeti se bave mišlju, da skrate stajaću vojsku na jednu trećinu, a zatim da je pretvore sasvim u miliciju. Mladež se od 12 do 21 godine u tri periode obučava u vojničkim vještinama. — Japan. Stajaća mu vojska iznosi 235.000 u 17 divizija i 4 kavalerijske brigade. Artiljerija broji 182 lake i nešto manji broj teških baterija, imade nadalje 13.000 što lakših što težih mašinskih pušaka, 40 tankova i 550 aeroplana. Flota ima 300.000 tona u velikim bojnim jedinicama i 51 podmornica. Vojni budžet prekoračuje jednu četvrtinu cjelokupnog budžeta. — Sjedinjene Države. Stajaća vojska 137.000, nacijonalna garda 161 hiljadu, organizovana rezerva 77.000 ljudi u 14 divizija. Dosadašnjih 1100 aeroplana kane prema zadnjim depešama dići na 2.200. Vojni budžet njihov iznaša 16.8 po sto od cjelokupnog budžeta. Prema utanačenju Washintonske konferencije od 1924. god. smije Amerika da imade flotu jednaku Engleskoj, dok Japan smije da ima tri petine a Francuska i Italija jednu trećinu anglosaskog standarta. — Njemačka imade 100.000 vojnika u 7 pješačkih i 3 kavalerijske divizije. Broj mašinskih pušaka iznaša 1926, dok od artiljerije ima 72 lake baterije. Teške artiljerije, tankova, vojnih aeroplana, velikih flotnih jedinica i podmornica nemaju ali ih svaki čas mogu producirati više nego ikoja država. Vojni budžet iznosi 9.3 posto cjelokupnog budžeta.

Iz svega se ovoga vidi, da većina država, ovdje navedenih, ne samo da ne pomišlja na razoružanje, već se bez iznimke kod svih opaža tendencija ka naoružanju. Ukoliko financijalne prilike pojedinih zemalja ne dopuštaju držanje velikih kontigenata vojske, u toliko države odgojem mladeži u vojničkom duhu i disciplini opet nalaze svoj račun. A razoružanje, pravo razoružanje postaje utopijom današnjice.

Engleske brige i nevolje.

Engleska industrija stoji pred ponorom. Sva nastojanja vlade da izgladi spor izmedju rudara i vlasnika, i da omogući normalni rad, ostala su bez uspjeha. Po zadnjim vijestima izgleda, da je na 1. maja neizbježiv i najsudbonosniji štrajk, što ga svijet poznaje. Engleska bi preko noći mogla ostati bez ugljena, dakle bez željeznica, parobroda i svijetla. Dobava izvana nemoguća je, jer je medjunarodni Savez rudara zaključio, da će zapriječiti svaki uvoz ugljena u Englesku. To znači za Englesku potpuna paraliza industrije i trgovine. Već sada, dok je još moguće da u zadnji čas dodje do nekog povoljnijeg riješenja, počinju se ćutiti posljedice ovog nesigurnog položaja engleske industrije. Klijenti engleske ugljenske industrije, u nesigurnosti da li će poslije 1. maja moći dobivati potrebite količine ugljena iz Engleske, obratile su se sa narudžbama na druge krajeve. Tvornice plina u Bordeauxu naručile su ugljen u Šleskoj. To su isto učinile i tvornice gasa u Palermu i Ateni, a italijanska vlada naručila je u Poljskoj pol milijuna tona ugljena godišnje utanačivši rok za više godina.

Ovo je teška pojava za Englesku, jer prijeti da bi ona, za vrijeme štrajka, mogla izgubiti skoro sva medjunarodna tržišta, što bi značilo ne samo propast vlasnika, ali i potpuno materijalno uništenje rudara, koji bi trajno ostali bez zarade. Računa se, da bi možda ovaj momenat mogao uplivisati na držanje obiju stranaka i u zadnji čas omogućiti sporazum. Inače ne preostaje drugo, nego ili da se podje u susret propasti engleske industrije i teškim nemirima u zemlji, ili da vlada ponovno troši iz budgeta silne svote za podržanje ugljenske industrije, što se prije ili poslije mora grdno osvetiti državnim finansijama.

Francuski unutarnji položaj i Maroko.

I u Francuskoj je unutarnji položaj neobično težak. Bezobzirna špekulacija sa valutom upotrebljuje sva sredstva, da do kroja utuče francuski franak. Pri tomu služi se sa svačim: sa političkim dogadjajima, alarmantnim vijestima i psihološkim raspoloženjem pučanstva, a posljedica je neprestani pad franka i rastuća panika medju pučanstvom. Svi napori vlade ostali su bez uspjeha da se opru toj medjunarodnoj pošasti špekulacije.

Doista finansijski zakoni su izglasani i na papiru postignuto je uravnoteženje državnih finansija, ali izgubljeno povjerenje pučanstva u parlamenat nije uspostavljeno. Pomanjkanje jedine većine sa odredjenim programom nutarnje politike dovelo je Francusku do današnjeg stanja općeg nepouzdanja u bilo koju vladu. O ovovomu ne sumnja više nitko u Francuskoj, i za to su opći politički izbori smatrani jedinim normalnim izlaskom iz permanentne krize. To će i uslijediti netom se riješi pitanje izborne reforme. Po dosadašnjem izbornom zakonu vladao je u Francuskoj majoritetni sistem, po kojemu su se zastupnici birali po departimentima i to pogodovanjem jakih lista, što je nužno izazivalo grupaciju stranaka, koje bi se koalirale za vrijeme izbora i onda svaka pošla svojim putem. Tako se je dogodilo sa kartelom ljevice, koji je na ovakav način pobjedio, ali nije postigao jednu homogenu većinu. Sada Briand, uz potporu većine zemlje, namjerava predložiti i reformu izbornog zakona.

Za nutarnje smirenje u zemlji i ozdravljenje francuske valute igrat će veliku ulogu rezultat mirovnih pregovora u Maroku. Riffanski delegati, povrativši se iz Riffa sa novim instrukcijama, nastavili su pregovore, ali sa velikom sustezljivošću izjavivši da su postavljeni im uvjeti dobrim dijelom neprihvatljivi, ali da će ipak nastaviti pregovore doklegod bude moguće. Ipak ni nastavak nije doveo do zitivnih rezultata tako da su se francuski i španjolski delegati našli u neprilici neznajući kuda Riffanci smjeraju, jer glavne uvjete ne će da prihvate a ipak traže da se pregovara dalje i nadju nove formule. Za sada su pregovori obustavljeni, ali će kroz malo dana biti ponovno preuzeti.

Razvoj polit. dogadjaja u Jugoslaviji.

Dne 22. ov. mjeseca imao je Radićev Hrvatski Seljački poslanički klub svoju sjednicu. Na toj sjednici raspravljalo se o novom političkom položaju, koji je nastao nakon obrazovanja druge Uzunovićeve vlade i to sa Radićevim desidentima (dr. Nikićem i dr. Šuperinom). Svi su poslanici izjavili, da imaju neograničeno povjerenje u gospodina Stjepana Radića i da žele sačuvati jedinstvenost Hrvatskog Seljačkog kluba i stranke. Sa sjednice bio je odaslat Nj. V. kralju Aleksandru brzojavni pozdrav. Gospodin je Radić nakon sjednice dao novinarima izjavu, iz koje proizlazi, da je Hrvatska Seljačka Stranka kao i njezin poslanički klub protiv kidanja koalicije sa narodnom radikalnom strankom, a za produženje politike narodnog sporazuma. Drugi dan iza toga otišao je g. dr. Krnjević u Beograd, da se tamo sporazumi sa radikalnim prvacima o ponovnom obrazovanju radikalno-radićevske vlade. Novine javljaju, da je već došlo do sporazuma izmedju radikala i dra. Krnjevića glede ponovnog obrazovanja RR vlade.

U nedjelju, dne 25 o. mj. imao je i glavni odbor narodno-radikalne stranke svoju sjednicu. Na toj sjednici raspravljalo se o najnovijem sporu izmedju g. Nikole Pašića i g. Ljuba Jovanovića. Taj spor je nastao uslijed novinske polemike izmedju Pašićevog sina Rade i Jovanovićevog zeta Dragiše Stojadinovića. Posljedica toga bila je, da je glavni odbor radikalne stranke na svojoj nedjeljnoj sjednici isključio iz stranke g. Ljubu Jovanovića, 40-godišnjeg prvaka iste stranke. Radi toga nije isključena mogućnost, da će biti odgodjena i sjednica Narodne Skupštine, koja je bila sazvana za 5. maja, jer svaki čas mogu da izbiju na dan nova iznenadjenja.

Domaće novosti

Христос воскресе!

Уредништво и управа „Истарске Ријечи" желе свим својим претплатницима, читатељима и пријатељима православне вјере сретан Ускрс и сретне ускрсне Благдане!

† Marija Puhalj.

U petak, dne 23. aprila 1926. umrla je u Lanišću u visokoj starosti od 92 godine Marija Puhalj rodj. Šverko, majka našeg uglednog narodnjaka gosp. Josipa Puhalja.

Pogreb se je vršio u nedjelju uz ogromno sudjelovanje naroda. Bila je najstarija žena u Lanišću, a njezin sprovod je pokazao, da su je svi poštovali, jer je svoju djecu odgojila lijepo i u narodnom duhu.

Počivala u miru!

† Dr. Franko Dorčić.

Iz Ljubljane javljaju nam žalosnu vijest, da je tamo nakon duge i teške bolesti preminuo dr. Franko Dorčić, financijalni nadsavjetnik. Pokojnik se je rodio u Baški. Bio je čestit i plemenit čovjek. Uživao je veliki ugled. Svi su ga štovali i cijenili. To se je opazilo i prigodom jučerašnjeg pogreba.

Neka mu je laka zemlja, a porodici naše iskreno saučešće!

Upute za prijave općinskih užitaka.

Na «Zvezu društev upravičenih posestnikov» dolaze vrlo česta pitanja, kako treba sastaviti prijave uživanje općinskih i zajedničkih zemljišta, što treba učiniti najkasnije do 6. junija ove godine. Zveza nije još sastavila uzorke prijava, jer će se to riješevati od slučaja do slučaja prema raznim okolnostima. Radi tih okolnosti ne može se sastaviti jedinstven uzorak prijava. Zveza će ipak držati, stalnih smjerova koje ćemo ovdje navesti, da bude bistriji pojam o pitanju uživanja zajedničkog zemljišta. A kad zainteresirani naši ljudi budu stvar dobro shvatili znat će pravilno javiti Zvezi svoje prilike i Zveza će time lakše ispuniti svoju zadaću.

Prije svega moramo da znamo pojam općinskih užitaka i prema tome što spada pod novi zakon. Kako smo u našem listu već pisali, općinski užici su prava, koja pripadaju stanovnicima općine ili podopćine prema njihovoj prinadležnosti općini ili podopćini, da u stanovitoj mjeri uživaju zemljišta, koja nisu njihova, već je to vlast države, općine, podopćine ili kakvog velikog posjednika.

Prema tome spadaju pod novi zakon samo takova prava, koja pripadaju **stanovnicima** općine ili podopćine, koji su ondje prinadležni (zavičajni). Čim dakle postigneš pripadnost dotičnoj općini ili podopćini, dobivaš i pravo na općinske užitke, odnosno to pravo gubiš, kad nisi tamo više prinadležan. Iz toga izlazi da pravo vlasništva ne može biti predmet regulacije u smislu novoga zakona. Tko je dakle vlasnik ne treba da čini prijave, da imali pravo vlasništvo svi zajedno. Osim toga općinski su užitci na **tudjem** zemljištu pa samo ako se služiš tudjim zemljištem moraš uložiti prijavu.

U našim krajevima imademo dvije vrste općinskih užitaka: gdje su oni koji, koji uživaju zajedničko zemljište **vlasnici**, a druga vrsta je je **vlasnica općina.** Po ovoj razpoređbi samo ova druga vrsta, t. j. u slučajevima gdje je općina vlasnica, spada pod novi zakon. Gdje su oni, koji uživaju zajedničko zemljište istodobno i vlasnici zemljišta, ti ne treba da čine prijave u smislu novog zakona. Moraju svakako biti na čistom sa dokazima o svome vlasništvu, t. j. da su pravilno uknjiženi, da so u redu sa gruntovnicom. Gdje je privatno vlasništvo sporno pitanje ili ako nije sporno, gdje nije u redu trebat će ipak učiniti posebne vrsti prijava.

Sve prijave morat će učiniti pojedinci svaki za sebe, a ne seoski starješina u ime svijuh. Primjere pojedinih prijava javit ćemo u našem listu.

25-godišnjica opstanka pjevačkog društva «Mladost» u Zagrebu.

Piše nam prijatelj iz Zagreba: Prošle sedmice slavilo je Jugoslovensko akad. pjevačko društvo «Mladost» svoju 25. godišnjicu. Tom prigodom održalo je koncerat. Na programu su bili isključivo narodni motivi, između kojih i 3 pjesme našeg Istranina Matelića, koje su naše Istrane prenijele u krilo uže domaje.

Osnutak Prosvjetnog društva «Učka» u Splitu.

Primamo: Jugošloveni, gornjeg Jadrana, koji su nastanjeni u Splitu, osnovali su svoje prosvjetno društvo «Učka». Na Uskrsni ponedjeljak održana je konstituirajuća skupština, na kojoj je izabrana prva redovna društvena uprava.

U smislu društvenog pravilnika redovnim članom može postati svaki Jugosloven, ili Jugoslovenka, koji je navršio 18 godina, to je poreklom ili udomaćenjem iz Istre, Trsta, Goričke ili Rijeke. Članom podupirateljem može postati svaki Sloven, koga uprava primi.

Promjena na jugoslovenskom generalnom konzulatu u Trstu.

Dosadašnji jugoslovenski generalni konzul u Trstu, g. Dušan Stepanović, premješten je iz Trsta u Graz. Na njegovo mjesto došao je g. Vlajko Savić, dosadašnji generalni konzul kraljevine SHS u Münchenu.

Unifikacija emisijonih banaka u Italiji.

Kako nam javljaju iz Rima, na prvom zasjedanju italijanskog Parlamenta bit će podnešen na prihvat zakonski projekat (nacrt) o unifikaciji emisijonih banaka u Italiji. Prema tom zakonskom nacrtu odsele će u čijeloj kraljevini imati samo jedna banka pravo da izdaje novčanice, a to je Banca d'Italia. Banca di Napoli i Banca di Sicilia, koje su do sada imale takodjer pravo emisije, to pravo gube. Umjesto toga one postaju veliki kreditni zavodi, koji će uz državnu potporu davati kredite za poljoprivrednu industriju.

Lična vijest.

Dne 14. ov. mj. položio je g. Marijan Tomašić iz Opatije politički rigoroz na zagrebačkom sveučilištu.

Čestitamo!

Svega po malo

Ljudski glas preko oceana.

Najnovije je znanstveno čudo telefonski razgovor preko oceana. Pokušaji, koji su pravljeni na 8. marca između Newyorka i Londona, tako su uspjeli, kao da su se razgovori vodili između dva dijela istog grada Newyorka. Razgovori su vodjeni između telefonskog ureda u Newyorku i glavnog poštanskog ureda u Londonu. Ljudski glas je išao preko 3500 milja daljine (a svaka je milja 1852 metara) sredstvom žice i radia, a bio je tako jasan i razgovijetan kao da dolazi iz kojeg ureda preko ulice. Stručnjaci kažu, da će doskora između Evrope i Amerike biti uspostavljena redovita telefonska služba te će se iz Amerike moći govoriti sa Evropom kao da si u istom gradu.

Promjena kalendara.

Liga Naroda pokrenula je akciju za uvadjanje jedinstvenog kalendara za sve narode svijeta. U tu svrhu sazvat će veliki zbor predstavnika svih velikih vjera, oko 150 njih, da se raspravi ovo važno pitanje, te će iznijeti predlog, da godina bude razdijeljena u 13 mjeseca po 28 dana. Na koncu zadnje sedmice mjeseca prosinca dodao bi se još jedan dan, a svake četvrte godine dodao bi se još jedan prestupni dan na koncu mjeseca aprila. Promjenjeni kalendar mogao bi da počme već 1. januara 1928., jer će tog dana biti nedjelja. Ovako preuredjen kalendar bio bi od velike koristi za poljodjelstvo, školstvo, trgovinu itd. Svaki mjesec bi bio jednak, a svaki nadnevak bi padao u isti dan sedmice. Sadanji kalendar uzrokuje mnoge poteškoće u modernom životu naroda, pa je stoga i nikla misao, da ga se preudesi prama sadašnjim potrebama.

Rusija treba 8.000 inženjera.

Nagli razvitak elektrifikacije u Rusiji, što ga osobito forsira sovjetska vlada, doveo je do toga, da se osjeća silna nestašica inženjera elektrotehničara. Prema službenim sovjetskim podatcima, za sadašnji razvoj elektrifikacije u Rusiji potrebno je oko 8.000 inženjera elektrotehnike, a u Rusiji ih ima samo oko 3.000. Sovjetske su vlasti odlučile, da se uskori učenje u elektrotehničkim zavodima, da se tako dobije potreban broj novih inženjera, a osim toga da se pozovu inženjeri i iz inostranstva.

Novi zrakoplov u Americi i nova ladja u Engleskoj.

U Americi grade novi zrakoplov, koji će biti toliko brz, da će u dva dana preploviti preko cijelog Atlantskog oceana, to znači od Amerike do Evrope. Bit će za 60 metara duži nego najveći dosadašnji zrakoplov, a sadržati će u sebi prostora tri puta toliko.

Englezi će pak sagraditi ladju na motor, koja će imati 60.000 tona. što neg bi dosada najveća ladja na svijetu.

DOPISNICA UPRAVE.

Vladimir Šepić, Eureka — California. — Primili smo poslani iznos. Pretplata Vam je podmirena do 31. decembra 1926.

Žic Anka, Krk. — Primili smo 25 lira poslanih nam iz Rijeke. Budući neznamo u koju svrhu i čiji račun, molimo Vas, da nam se javite.

Ana Picinić, Susak. — Primili smo sve u redu i učinit ćemo kako ste nas zamolila.

Strologo Petar, Berseč. — Primili smo novce. Vaša pretplata je podmirena do 30./9. 1927.

DAROVI
u fond «Istarske Riječi»:

Valentin Ivan iz Jurdani daruje 5 lira.

Naša dva poznata apstinenta, Jože i Tone, odigrali su 18. o. mj. jednu partiju na karte, ali ne, kako to drugi čine, za vino, već za 10 lira, i to u korist fonda «Istarske Riječi». Tu svotu nam je u redu izručio naš dobri barba Župan, ali kako je poslije nekoliko dana nato zaboravio, donio nam je drugih 10 lira, koje smo mi mučke primili i pridodali onim prvim. Dne 21. o. mj. Jože je se ponovno prosilavio, ovaj put sa Janom, i platio za «Ist. Riječ» 5 lira; ukupno je dakle darovao 25 lira. — Neka Bog poživi igravce i pozabljivce!

Za «Prosvetu»:

Mjesto cvijeća na grob svojoj pokojnoj babi Mariji Puhalj, daruje gosp. Joso Puhalj lira 50 za «Prosvetu», odsjek za Istru.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

POZIV
na
glavnu skupštinu

Istarskog društva za promet pokretnina i nekretnina i za gradnju kuća na prodaju

društvo na ograničeno jamčenje u Voloskom-Opatiji

koja će se obdržavati

u nedjelju dne 16. maja 1926 u 10 sati u prostorijama D. D. Quarnero u Opatiji

DNEVNI RED:

1. Izvještaj upravnog i nadzornog odbora;
2. Odobrenje zaključnog računa;
3. Zaključak o razdiobi dobitka.
4. Izbor upravnog i nadzornog odbora;
5. Eventualija.

Opatija, dne 28. aprila 1926.

ODBOR.

ZAHVALA.

Potpisani, duboko ganuti, zahvaljuju ovim putem veleč. g. Tomu Banku, župe-upravitelju u Sv. Ivanu od Šterne, za njegove mnogobrojne i izvanredne zasluge iskazane dragom pokojniku, veleč. gospodinu

JOSIPU BASTIJANIĆU

Napose se zahvaljuju velečasnoj gospodi svećenicima iz Rakotola, Karojbe, Sv. Lovreča Pazenatičkoga i Žbandaja, kaošto i cijelom pučanstvu iz Muntrilja, Sv. Ivana od Šterne i drugih bližnjih sela, koje je tronutim srcem prisustvovalo sprovodnoj svečanosti i iskazalo posljednju počast svojem uzor-svećeniku.

Bog platio svima!

LABINJ-MUNTRILJ, dne 19. aprila 1926.

OBITELJI:
Bastijanić, Diminić, Negri, Fabac.

Broj 18 · Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta) · U Trstu, 6. maja 1926. · Pojedini broj 25 cent. · God. IV.

„Istarska Riječ"
Izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin". Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

Oglasi stoje 4 lira
za svaki centimetar visine u širini jednoga stupca. Za višekratno uvrštenje daje se znatan popust prema pogodbi. Plaća se i utužuje u Trstu. Dopisi se šalju uredništvu, a novac upravi. Nefrankirana se pisma ne primaju, a rukopisi se ne vraćaju ni u kojem slučaju.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari". — Narodna poslovica.

Sve u svoje vrijeme

Pošto se ono Italija prije neko šezdeset godina ujedinila, uskliknuo je jedan veliki Italijanac: «Italija je stvorena — sada treba da stvaramo Italijane!»

Ta je velika riječ bila sašvim opravdana. Italijani, što su prije ujedinjenja živjeli na apeninskom poluotoku, bili su rascijepani, rastrgani, podijeljeni u više država, i koliko je bilo tih italijanskih državica, toliko je bilo — ako smijemo tako da se izrazimo — i italijanskih ćudi. Prema tome je Sicilijanac bio sasvim drukčije odgojen od Lombardijca, što je bio pod austrijskim žezlom; ovaj je sasvim drukčije mislio od Romanjolca, koji je bio pod papinskom kapom, a svi su opet drukčije i mislili i osjećali od Venecijanca, Piemonteza, Toskanca itd. Učiniti, da cjelokupni narod Italije, od Alpi, pa do najjužnijeg kraja Sicilije misli, radi i osjeća politički i nacionalno jednako, to je bio ogroman posao, što su ga na sebe preuzeli vodeći umovi treće Italije. To je evo i djelo, što se istom sada svršava pod jakom rukom prvog ministra Mussolinija.

Nekako je slično bilo, a još je i danas s Jugoslovenima u Jugoslaviji. Do godine 1918. Hrvatska je u mnogome bila podložena Pešti, Vojvodina je bila sastavni dio Madžarske, Slovenija je ujedno s Dalmacijom bila podložna Beču, Crna Gora bila je nezavisna (ali svi znamo, u kakvim je prilikama živjela). Bosna je do 1878. bila pod Turskom, a otada pa do sloma pod Nijemcima i Madžarima, Sandžak je bio i Turski i svačiji, a i Stara Srbija sve do g. 1912. Turska. Srbija je jedina imala svoju pravu slobodu, svoj ustav, svoj red, svoju nacionalnu, nezavisnu državu, ali i ona je bila puna četiri vijeka pod turskim kopitom, pa je i ona, iako preko volje, primila na sebe neke utiecaje, što su dolazili iz Carigrada.

Razumije se, da kod svih tih prilika nije narodna duša ni Srba ni Hrvata ni Slovenaca mogla da ostane sasvim čista i netaknuta. Kaošto su u Italiji njemački, francuski, španjolski i drugi utiecaji raznoliko, a često puta i nepovoljno djelovali na italijansku narodnu dušu, tako su isto nepovoljno, a po gdjegdje i štetno djelovali i na jugoslovensku dušu uticaji Madžara, Nijemaca, Turaka, Venecijanaca i raznih drugih naroda. Zato nije ni čudo, što se i u Jugoslaviji odmah poslije ujedinjenja digao glas: — Jugoslavija je stvorena — sada treba stvarati Jugoslovene!

I sada se evo i radi na tome stvaranju.

Nije to lak posao! Mnogo je lakše od raznih vina: refoška, terana, malvasije, muškata stvoriti jednu dobru i čistu vrstu vina, nego li učiniti da djelovi naroda, koji su živjeli pod tako raznim prilikama i uticajima, u svemu jednako misle, rade i osjećaju. Nisu Srbi — refoško ni Hrvati — malvasija ni Slovenci — muškat, da će se tako brzo i tako lako sliti u ono nešto pravo «domaće», da može čovjek reći: evo prave i čiste kapljice! Za to treba vremena — i više nego se misli; zbog toga neka se niko ne čudi, što se katkada i iz Zagreba i iz Beograda i iz Ljubljane — osobito iz Ljubljane — čuju i takove izjave, koje ne bi, kako se ono u nas veli, jedna naša, inače vrlo vjerna životinjica ni na maslu pojela.

Jugoslovensko vino još vrije, pustite vi njega da dovrije, pa će biti sve u redu.

Do sada se učinilo mnogo. Došli su gotovo nenadano pod isti krov ljudi, koji se u najviše slučajeva nisu ni poznavali pravo. I bilo je vrijeme, kad nekima to nije bilo ni pravo, pa je svak počeo da mahnita veleći: ja ću tu da budem gospodar, ili pak da se dijelimo. Prvi su počeli komunisti i zakriještali: Živio Lenjin! Došli drugi i rekli: Živjela republika! Došli treći i viknuli: Živio papa! I tako je svak našao nekoga, kome je viknuo: Živio!

No onaj dobri, zdravi i snažni slavenski nagon, inštinkt, koji je i Srbe i Hrvate i Slovence vodio u najtamnijim vijekovima njihove historije i nije dao da propadnu, štaviše, dizao ih je i poticao na što veći odpor i samoobranu, taj zdravi narodni osjećaj digao se i ovog puta i rekao: — Ne, djeco, vi ćete se još dugo motati, mahnitati i mijenjati vlade i ministre, grdit ćete se u novinama i u skupštinama, ali vi ćete i mimo vaše volje, a ustreba li i preko vaše volje, neprestano jedriti prema cilju, što vam ga je vaš stari Bog odredio.

„BOG DAJ SREĆU!"

Da! Dao Bog sreću našemu seljačkomu narodu, koji je upravo sada, u ovom mjesecu, u najvećem poljskom poslu! Sad se ore, sije i obavlja svaki poljski posao, pa i prijatelj prijatelju, a osobito svaki prolaznik težaku dovikuje: «Bog daj sreću!»

I pravo dovikuje. Ako itko zna, a to pogotovo znade poljodjelac, da zemlji nije gospodar ni onaj, koji je ore, ni onaj, koji sije, ni onaj, koji je znojem natapa, — nego Onaj, koji daje rast, Bog.

E, mnogome je težak i mučan ovaj jadni život, ali nikomu tako, kao poljodjelcu, težaku. Istina je: teško je i onomu jadnom sirotanu, koji se guši i davi u zatvorenoj tvornici, jer nema ni čistoga zraka, a osim toga rijedko i vidi sjajnu zvijezdu, milo sunce, — milo osobito sada u proljeće. Ali ipak mislimo, da je najteže poljodjelcu.

A zašto je poljodjelcu teže? — Evo, zašto: Radnik u tvornici teško radi, to je istina. Ali on stalno zna, da će mu njegov rad i muka biti naplaćena po pogodbi. On za to nema brige. A gledajte poljodjelca: Sve je u cvijetu, da je milina gledati: rascvale se jabuke, kruške, šljive i drugo voće, tako da se ne bi mogao nagledati ljepote onaj, komu je samo do gledanja. Ali poljodjelcu često nije do ljepote i gledanja. On sve misli: A hoće li to ostati, hoće li obroditi? Njemu nije do cvijeća i proljeća. On gleda na svaki oblačić, okreće se na sve strane: ne će li biti mraza, ili gràda, ili štetna vjetra, ili prevelike kiše i poplave, ili pak žege i suše. I da je vidjeti onomu, tko vidio nije: kako je poljodjelcu, kad se navuku na pr. oblaci, kad iz njih navali tuča grad, i on vidi na svoje oči, kako mu muka propada i sad će eto za čas ili dva da propadne, — a on ne može ništa proti tomu!

«Može!» — kažu. — «Ne znate li, da su ljudi izmislili već i topove (kanone), pa pucaju na oblake, da rastjeraju tuču?»

Znamo, i to ne samo to, nego i još više. Znamo, da je već gotovo proti svakoj Božjoj uši izmislili posebnu mast ili prašak, i posebnu mašinu ili mijeh, pa mažu, štrcaju, škrope, praše, — i gle: pomaže! Ako i ne pomogne svagda i svagdje, ali ipak pomože, i čovjek spasi i sačuva nešto svoje muke od propasti. Pa život čovječji, život pravoga čovjeka, koji živi od svojih žuljeva i svoje muke, taj život i nije drugo, nego neprestani boj sa zemljom i zrakom. Kolike su šume, koliko je grmlje iskrčeno, da dodješ do kore kruha! Koliko je drača i korova uništeno i su pitomoga polja protjerano! Kolike su divlje životinje uništene, kojim se danas ni za ime ne zna, nego im kosti u kamenu svjedoče, da su nekod živjele i čovjeku život otešćavale! Koliko je kamenje polomljeno, gore izravnane, vode navrnute! Koliko je željeza zemlji iz utrobe povadjeno, da dodješ do oružja i orudja! Koliko je drvlja posječeno, koliko kamenja naslagano, koliko kožâ zvjeradi oderano, — da se čovjek obrani od zime i vrućine!

Sve je to učinio čovjek, — i još će više da učini. Znate, da je već prorovao gore i žicom svezao zemlje preko mora, a mnogi se hvale, da ne vide kraja ljudskoj pameti. Sve je to dobro i potrebno. Ali jedno treba imati na misli, a to je, kako je ono rekao jedan naš pjesnik: — i ne će ga biti.» «Na zemlji nema raja Eto, što koriste sve masti i mašine, kojima čovjek ubija jednu uš na vinovoj lozi, — kad se sutra rode tri nove uši, jedna gora od druge? Ni topovi na oblake ne će sa zemlje da protjeraju tuče. Štogod čovjek učinio, zraku i zemlji ne će postati gospodar.

Zato imaju krivo oni, koji v svojoj nadutosti vele, da je čovjek pokorio i savladao naravske sile, pa da mu to sad služi i robuje. Nije tako. Sve naravske sile jesu za to tu, da čovjeku služe, pa zato čovjek i ima razum, da se služi svačim na tom Božjem svijetu. Nije to od jučer, što čovjek sebi na suncu suši na pr. hranu za blago; nije od jučer, što čovjek znade izdubsti drvo i u njem se pustiti po moru, da ga nosi. I tako dalje. A što danas oganj tjera kola po željeznoj cesti; što strijela ili munja leti po napetoj žici i javlja čovječje misli po svijetu; što na staklo možeš vidjeti u najdalju daljinu — pa i još koješta —: to sve i pristaje čovječjoj pameti. Ali je ludo i pomisliti, da je čovjek već zajašio ovaj Božji svijet i da mu gospodari. E, nije tako — ne će. Istina, čovjek prevrće svakojako pamet, da sebi olakša jadni život, pa je već i koješta izmislio. Ali koliku je štetu učinila suša, voda, tuča, grmljavina! Tko bi to nabrojio?! Od svega toga još čovjek strada i trpi.

A najviše trpi poljodjelac. Njemu, ako mu ne dade nebo i zemlja, drugi ne će, već će svak nastojati da mu još i oduzme. A nebu je i zemlji gospodar samo Bog. Zato i mi dovikujemo svojim čitateljima i drugim poljodjelcima u njihovom teškom radu, u brizi i nadi:

«Bog daj sreću!»

Kako siromaha šišaju bez noža i nožica

Kad se netko sprema na kakav veći posao, kad na primjer hoće da gradi kuću ili počne na zemljištu nešto da radi — odmah ga prijatelji pitaju: A imaš li ti, brate, kapitala? Bez kapitala ti nema ništa!

I obično se misli, da ta glavnica, taj kapital, — da su to novci. A to nije istina, za čas će vam biti jasno, kao sunce. Čujte samo:

Ljudi su prošlog vijeka našli tamo daleko preko mora jednu zemlju, za koju se prije nije znalo, a to je Australija. Danas se tamo sele ljudi iz naše strane svijeta, kao i u Ameriku. Sada zamislite, da tamo ide deset ili sto ljudi i to svaki s punom vrećom dukata (cekina), — svi bi ti ljudi za kratko vrijeme ili poginuli, ili podivljali, premda imade svaki punu vreću dukata. Zemlja je plodna, ali oni — ne mogu ništa: nemaju ni pluga, ni motike, ni pile, ni sjekire, ni noža, ni kola, ni konja, ni vola — ništa, nego gole ruke.

Ali recimo, da su i to donesli sa sobom: i plug, i motiku itd., ali da nisu donesli hrane. Oni će orati onu novu zemlju dan dva, — ali će onda morati ostaviti oranje, pa tražiti, ne bi li ubili kakovu zvijer, ne bi li nakopali korjenja ili našli kakvoga drugoga bilja, da se najedu — sve bez kruha i soli, jer dok njihov kruh nikne, izraste, dozrije, — proći će dugo vremena. Znam, da i sami vidite, da od njihova oranja nema ništa, jer ne možeš orati i lov loviti.

I tako vidite, da novci nisu kapital, nego da je pravi kapital: brana i orudje ili sprave. Samo ondje, gdje toga ima, tu je pravo bogatstvo.

Čovjeku, koji hoće da radi, a nema čime da se prehrani, dok što zaradi, ili koji hoće raditi, a nema čime, — tomu treba pomoći. Kako? Tako, da mu se dade hrane, dok zasluži, ili sprava, s kojom će raditi, ili oboje; ili pak da mu se dadu novci, da to nabavi, da mu se dade kapital. Kad ovaj čovjek nešto zasluži, ima dobročinitelj vjeru u siromaha, da će mu pošteno vratiti, dobročinitelj je vjerovnik. A za dužnika se kaže, da ima kredit.

Tko ovako vjeruje siromahu, taj mu pomaže i dobro mu čini. Ali neki ljudi traže vjere ili kredita, a ne zaslužuju ga. Čovjek na priliku, koji traži od drugoga, da mu dade na vjeru vina ili mesa za blagdane ili svetkovine — taj ne zaslužuje vjere, da će vratiti, što je primio, jer će se vino ili meso popiti ili pojesti, a tim se ne će ništa zaslužiti, čime bi se vjerovniku mogao dug vratiti.

Otkad je svijeta, bilo je čovječjih gulikoža, i mora se priznati, da su svagda bili mudri. To se najbolje vidi po tom, kako su se naučili računati kamate ili interes.

Jeste li čuli kada pripovijedku o komadiću kruha, koji nikad manje nije bilo, jeo ga, koliko ti drago?

Takav komadić kruha — to je seljak za gulikožu. Seljak je kao vrba, kojoj se svake godine odsjeku grane, pa opet narastu, no nikad se ne mogu razrasti. Tako vrba i istrune, a iz njezina korijena nikad više mladice. Sreća je to, što je dosta u zemlju utaknuti vrbovu šibu i vrba se množi i raste, pa opet ima što odsjecati. Upravo je tako i neprovjećeni seljak. A to su od njega učinile gulikože.

Pa i danas to čine. Idite kamogod hoćete, u selo ili gradić, i svagdje ćete naići i na takove ljude, koji ne misle drugo nego kako će seljaka oguliti i ošišati bez noža i nožica.

Danas svi gulikože našega seljaka vide, da je po svim našim selima zavladala užasna bijeda i veliko siromaštvo, pa nastoje da što više moguće iskoriste ovo stanje sebi u prilog. Jedni davaju seljacima zajmove uz 10—20% kamate, drugi dućansku robu uz još veći kamatnjak, komu se zapravo ne zna ni visina, treći marvu na tako zvanu «polovinu» i slično, tako da seljak mora da propadne.

Da li je to pošteno? — Nije. Ali proti tom nepoštenju postoji jedini lijek, da naš čovjek bježi od dugova i gulikoža kao djavo od tamjana. Zato i danas preporučamo našim ljudima, da se što manje zdužuju, jer dug je zao drug.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Neptunske konvencije. - Novinarske bombe. - Opereta «Marica». - Ninetta tanca. Nova rubrika. - Zamet.

Riječka politika šuti. Šuti kao i one famozne konvencije u Neptunu, koje već gotovo cijelu godinu čekaju, da budu ratificirane i stavljene na snagu. Kad tamo — nema ni ratifikacije, a ni snage... I svi se s pravom pitaju: — Gdje je ta ratifikacija? Gdje ta snaga? Nema je, pa nema!

Ja ne znam, koliko će zbog toga da trpe interesi našega grada. Mene zabrinjuje samo — fantazija, koja se osobito na našem Jadranu lako uspaljuje. Kako ste mogli čitati, ta fantazija i sada radi. Radi punom parom. Neko je, valjda za šalu, nabacio, da konvencije nisu još ratificirane, zato što u njima ima jedna tajna klauzola, za koju još nije vrijeme, da bude objavljena. Medjutim neki novinari, ili bolje reći neki novinarski nosi, nanjušili su, što se u onoj klauzoli krije i odmah sa svojim otkrićem u svijet, neka se bestije čude. Inače ta klauzola je vrlo kratka. Samo par riječi, ali debelih: Sušak će se pripojiti Rijeci odnosno Italiji, a Zadar — Jugoslaviji. Bum!

Uostalom, što ja znam, nijedan pametan ni mjerodavan nije izjavio, da ova vijest ne odgovara istini. Jest, ali pitam vas ja, što bi i kamo bi pametni i mjerodavni, kad bi morali da demantuju svaku nemotariju, što izlazi iz lubanje nas, novinara, tih vječitih i nepopravljivih zvrndala? Ta molim vas, zar nije ovih dana nekakav uvaženi engleski list donio nekakav razgovor s bratom Mussolinijevim, urednikom milanskog «Popolo d'Italia», koji da mu je rekao, da Italija hoće da ima Albaniju zbog petroleja, koga Arnauti imadu, a Italijani nemaju? I još da hoće Adaliju u Maloj Aziji i to radi željeza, kojega tamo ima dosta? I Smirne hoće tobože Italija da ima, i što ja znam, što nije onaj Englez sve postavio u usta Mussolinijevom bratu, koji je dakako sve to demantirao.

A nisu li prije par dana neke vanjske, osobito njemačke, gradačke novine donijele na dugo i široko opisane neke dogadjaje, o kojima mi ovdje u Italiji ništa ne znamo? Tu se govori o Trstu, o Farinacci-ju, koji da se nešto vrpolji, o nemirima i jednom riječi o stvarima, koje niti su bile niti će biti, jer narod naš pravo kaže, kad veli, da što se govori, ili nije bilo ili ne će biti. Ovo pišemo zato, da naše čitatelje upozorimo, neka dobro paze, kad čitaju novine, da ne bi uzeli merlin za kukumar ili rog za svijeću. Zato ako gdjegod uščitaju, da je madžarska ili švajcarska flota zauzela Filadelfiju ili

Floridu, neka ne vjeruju, ali neka se i ne čude, već neka uvijek drže pred očima, da ovaj naš bijeli svijet nije ništa drugo nego jedna pusta opereta.

I na Rijeci je opereta. Zove se «Marica». Nekakva madžarska komedija. Ninetta ju je vidjela i čula. Pjevala mi je i neke arije: prava madžarska muzika. No najviše da se je pljeskalo onima, koji su plesali. Ali kako su plesali?

— Ono si da su tanci, altroke one vase nekadajne molferine — rekla je Ninetta, i počela je da se vrti, kako je vidjela one u teatru, da se vrte. Dok se ona vrtjela, razumije se, da su se i suknje — vrtjele, i ja gledajući je i misleći na onu publiku u teatru, nisam mogao a da ne uzdahnem:

— Zaludu je: Rijeka ne može da živi bez hinterlanda!... Sad imamo na Rijeci i jedno novo društvo: «Associazione Adriatici Irredenti». To su sami Dalmatinci, koji same sebe nazivlju — nespašenima. Svrha je njihovu društvu, da rade na tom, kako bi se i oni spasli. Brzojavili su Mussoliniju, pozdravljajuć ga «romanamente», a tako i Federzonija, koga proglasuju apostolom «delle rivendicazioni dei sacri diritti della patria». Brzojavili su i d'Annunzi-ju, ali «Vedetta» nije donijela taj pozdrav, koji mora da je ipak od svih bio najsrdačniji.

«Vedetta» je uvela jednu novu rubriku: Razgovor sa svojim čitateljima. Tako ju je ovih dana neko pitao, neka mu kaže, da li ona, «Vedetta» drži, da bi se lako mogao dobiti na lutriji — terno. «Vedetta» odgovara na to prepametno pitanje ovako:

«Uzmite 32241 crna crnoga fažola, pa to strpajte sve u jednu vreću. Onda uzmite tri bijela fažola, i dobro ih pomiješajte medju ona 32241 zrna crnog fažola. Zatim zatvorite oči, turite ruku u vreću i onom istom lakoćom, kojom budete izvadili najednom ona tri bijela fažola, dobit ćete i terno na lutriji bilo u kojem od onih osam gradova slavnih.

Koristan savjet, i ja ga evo vrlo rado prosljedjujem i onim mnogobrojnim našim ženicama, koje na lutriji traže svoju srećicu.

Mnogi me pitaju, da se izjavim i o onima, što svoju sreću traže u igračnici u Zametu. Pustite najprije, da umočim pero, pa da se do crne zemlje poklonim svima onima, koji su najviše pridonijeli, te se je na samoj granici opet otvorio onaj veličanstveni Hram crne pameti i kulturne svinjarije. A sada evo mojeg odgovora:

Impressario one Gulikožnice zove se Cucco, a onaj, ko mu nosi pare, zove se — ciucco, to će reći — magarac. Ko ne vjeruje, neka uzme vreću, u kojoj su tri bijela fažola ispremiješana sa 32424 crna fažola, pa neka pokuša jednim mahom izvući van ona tri bijela. Ako je imao sreće, to jest, ako je jednim mahom izvukao ona tri bijela fažola, onda može donekle, da ide u Zamet. Svako drugi, koji onamo ode, neka prije zapjeva latinski, da ga može razumjeti i sam gospodin Cucco:

— Ave, Zamet, rovinaduri, te saludo!...

Medjutim najbolji posao će uz gospodina Cucca učiniti onaj, koji u blizini Zameta otvori jednu veliku prodaju čvrstih konopa.

Rokac.

IZ GOLCA.

Siromaština. - Tatovi.

Iz ovog našeg kraja rijetko Vam se javljamo. Ta nemamo nikada da što dobrog napišemo, jer nas taru svakojake brige i jadi.

Siromašni smo, a u selu počeli se javljati lopovi, koji nisu sigurno svi stranci, — domaćin mora imati svoje prste. Nedavno ukrali su župniku janje, pet kokoši, — isto odnesli i nekim drugima obiteljima po nekoliko kokoši. — To je žalosno i sramotno, ali istinito. — Nije dosta bijede u selu, — nego i tatova nam treba. — Kuda brodimo, i što mislimo?

Naše su učiteljice premještene, a dobili smo dva učitelja, jednog za slovenske, a drugog za italijanske razrede. — Dakle škola ne bi zlo stajala, — kad bismo redovito slali svoju djecu u školu, — ali smo u tome nemarni.

IZ PAZINA

Seljaci, škropimo loze!

Prošla godina bila je strašna za nas seljake vinogradare. Peronospora i lug (pepel, Oidium) uništili su mnogima svo grožđje, a nekojima i loze. Malo je bilo onih, koji su nas upozoravali na pogibelj. Nekoja su gospoda doduše držala i predavanja, kako treba škropiti itd., ali — prekasno, t. j. kada nam je već bilo propalo skoro čitavo grožđje.

A kakova nam se kaže ova godina?

Vrlo slaba, možda još gora, nego lanjska. Evo zašto: Svi znamo, da gljive (gube, gobice) ne rastu ni za velike zime, ni za ljetne suše i vrućice, nego rastu i proljeću i jeseni, kada je dosta vlage (kiša, rosa, magla) i topline. Peronospora pako nije ništa drugo, nego male gljivice, koje ne vidimo prostim okom, ali ih možemo vidjeti kroz povećalo. I one se, kao i ostale gljive, vrlo brzo množe i rastu, kada je vrijeme vlažno i toplo. Ovo proljeće pak tako je vlažno, da ako bude ovako i unapred, teško da ćemo spasiti grožđje i loze, jer su pupovi i loze pune sjemena peronospore još od prošle godine. Tko bude zakasnio sumporanjem i škropljenjem, bogme ne će trgati ni ove godine!

Kada da sumporamo, a kada da škropimo? — O sumporanju javljeno je u zadnjem broju «Nar. Gospodara». Onom bi ja dodao samo to, da treba i ranije sumporati, t. j. netom se pupovi otvaraju i da se već za prvo sumporanje uzme sumpor sa 3% modre galice, te da se kod prvog sumporanja ne smije štediti sa sumporom.

Škropljenjem treba da počmemo ove godine kada budu mladice na lozama duge oko 10 cm. Tko zakasni, neka se dobru ne nada!

Tekućinu za škropljenje loza pripravljamo mi seljaci uopće — dobro. (Pročitajte uvodnik u današnjem «Narodnom Gospodaru»! Tamo ćete naći dosta zgodnih uputa. - Op. ur.). Ipak znam nekoliko slučajeva, gdje se pr. god. škropljenjem sasvim oparilo i uništilo lišće i grožđje. Sudim, da je onom bila kriva «nečista modra galica».

Seljaci, kupujmo dakle «vidrijol» samo kod naših društava i kod onih poštenih trgovaca, koji nam jamče za njegovu čistoću!

Za sada dodat ću još samo ovo: Za prvo škropljenje treba da uzmemo najmanje 1 kg modre galice na sto litara vode, a da točno izmjerimo i vodu, a ne da je uzmemo samo onako — na oko, kako se je radilo prvašnjih godina. — **Stari vinogradar.**

Iz IČIĆA

Interesantan izum našega pomorskog kapetana.

Čitamo u «Jugoslovenskom Pomorcu», što izlazi u Zagrebu, da je naš zemljak, g. Kosta Tomašić, pomorski kapetan duge plovidbe, izumio jedan vrlo važan aparat, kojim se nalazi tačna tačka broda, a ujedno i aeroplana u zraku, ako se ovaj aparat primijeni na njega. Kako je ovaj aparat tehnički dotjeran, vidi se po tome, što može praktično služiti na moru i u zraku, a osim toga daje uvijek tačne rezultate, pa i onda, ako se dotično nebesko tijelo i ne vidi tačno. Ovaj aparat kontroliše i kompas, — pa je uz to i praktičan za uporabu, a što je glavno i vrlo jednostavan. Struja i zanos (deriva) ne utječu na tačnost dobivene tačke broda; dakle ova je tačka uvijek i u svakom slučaju sasvim tačna bez obzira na visinu oka.

Kako čujem, g. Tomašić je svoj izum ponudio Englezima i Amerikancima, pa se nadamo, da će naš prijatelj uspjeti, što mu od srca želimo. Uspije li naš prijatelj, to će njegovo ime odjeknuti u svoj svjetskoj mornarici.

Mi se iskreno pridružujemo željama «Jug. Pomorca» i u koliko smo se na pravom mjestu obavijestili, ne može biti sumnje o uspjehu. Čestitamo i mi našemu prijatelju, koji će — kako se pouzdano nadamo — svojim lijepim izumom i kao sinove naše Istre prodičiti i naše istarsko ime.

IZ BUZEŠTINE

Gdje im je stid?

Doznali smo, premda kasno, da je onaj raskolnik u Trstu pisao proti ovdješnjemu krojaču g. Volkmanu. Je li pisao ili nije — to mu ne škodi, a ni koristi. Mi znamo naime, da svaki svojim radom i svojom sposobnošću stvara sebi položaj, poziciju i dobar glas. Piše proti njemu, dočim veli: da ljudi k njemu hrle i da guli narod. A mi ćemo naprotiv reći, da ne bi narod k njemu hrlio glede šivanja i nabave odijela kad bi on gulio narod pri tom. Ali to ostavimo. To pitanje ne bi nas zanimalo kad ne bi dopisnik i «P. P.» sa spomenutim dopisom pokazali svoju crnu dušu. Ovi navaljuju naime na sina bratskog češkog naroda, koji se takovim i danas priznaje. No, on se u nas udomaćio oženivši domaću našu kćer, pak je on — naš. Dopisnik dakle udara po našem čovjeku, a to je danas vrlo laka i zahvalna rabota, koja se isplaćuje; no dopisnik ne će da kritikuje **druge** trgovce i zanatlije, koji borave u gradu. Ovo mu se pak — ne bi isplatilo; ne bilo bi to sada umjesno ni praktično. Svršit ćemo: Kakova beseda, takav čovjek!

IZ PODGRADA

Šolska prireditev.

Velecenjeni gospod urednik! Prosim Vas, bodite tako prijazni, da mi uvrstite v naši dragi «Istarski Riječi» sledeče vrstice:

Dne 25. aprila smo imeli zopet priliko videti naše malčke na igralskem odru. Toda topot niso bili oni navihani in nagajivi «Škrati» — ampak ponosni in samozavestni palčki — in odločni nasprotniki alkohola. — To nasprotstvo je v veliki meri okusil tudi ubogi «Potep», ki je radi svojega bakrenega in višnjevega nosa, motnih oči itd. moral iti v ječo in čuti marsikatero grenko. In že so bile pripravljene tudi vislice, a mogočni kralj palčkov ga je rešil. Kako so bili palčki razburjeni in razježeni nad «Potepom», ker si je ta vinski bratec predrznil zaprositi državljanstvo palčkov. Kraljestva abstinentov! No pa so ga vendar sprejeli po dolgem zaslišavanju. Priti mu je moral seveda zdravnik «Por» na pomoč. Čuvaj «Huj» pa ni zaslužil kraljeve pohvale, ker je med straženjem zaspal in celo pete pokazal. Drugačen je bil «Nuj», ki je šel kar nasproti strahu pa celo z obrnjeno puško. Maršal, tajnik in kuhar, ti-le so bili pa preveč sitni in razdraženi — posebno pa kuhar «Cmok», ta se je za najmanjši šum drl med palčki. Čarodej «Lom» ta je pa zaslužil smrt — prav mu stoji, saj je vedel in znal, da palčki ne pijejo vina. A «Soj» — poglavar palčkov, ta je bil pa res imeniten. Vse mu je pristojalo in vse prilegalo, kakor da bi bil pravi poglavar. Edini kralj ga je še presegal. — Dobro sta se odrezali, vi palčki, in čudil sem se, ko sem spoznal, da se v teh hlačkah in bradah skrivajo bojazljivi in sramežljivi obrazi deklic. — Naj omenim tudi «Kmeta v kavarni», ki je vzbudil smeh še poprej, ko je odprl usta. Ko se je pa nalival s kafetom in prepiral s fotografom — so se ljudem zalivale oči od smeha. — Slišali smo nato še veliko lepega in smešnega. Ločili smo se od teh malčkov z željo, da bi oni tudi v poznejšem življenju ostali vedno tako vljudni in samozavestni ter se zavedali svoje narodnosti.

IZ VELIH MUNA.

Općinski užici. - Smrtna kosa.

I kod nas mnogi smućuju narod glede diobe zajedničkog zemljišta. Opozoravamo ovim putem naše ljude da ne vjeruju nikome od postranskih lica, koji im koješta savjetuju. Jedan naš odbornik informirao se je u toj stvari u Trstu kod Zveze i uredništva «Istarske Riječi», pa treba se držati savjeta onih, koji te stvari razumiju.

Javljamo vam žalosnu vijest, da je dne 29. aprila umro nakon duge i teške bolesti naš čovjek Antun Juračić «Blažak» u 42 godini života. Iza rata bio otišao u Ameriku i tamo ostao dok nije obolio i bolestan se kući vratio i ovdje umro. Počivao u miru.

Franina i Jurina

s Kinezom i s Kastavcem na igrišću va Šangaje.

Kastavac: Tu su vam, Jurino, boći. Zberite tri, a tri ke ostaiu, bit će za me. I neka vam bude i bulin: stareji ste od mane.

Jur.: Na, ovo su moje tri boći. Nego ja još ne znam: za ča ćemo se tuć?

Kast.: Ja sam vam već rekal: ako vi dobijete, ja ću vam dat onega mojga lepega elefanta, ča ste ga čera videli.

Jur.: A ako pak vi dobijete? ča ću pak ja vam?

Kast.: Ako ja dobijem, vi ćete mane pustit tega vašega — Franinu...

Fr.: Ča? Ča? Ča?

Jur.: Kega zlodeja?

Kast.: Vi ćete mane pustit — Franinu!

Fr.: Bravo, po moju puru! Ča mislite vi, da sam ja kako on vaš elefant, ale pak kako kakova šimija, da morete z mane delat ča vas je volja.

Kast.: Mane je ovde teško samemu, a vi bite mi bil fina kumpanija.

Fr.: I ta je lepa! Otel bi kumpaniju! Iščite ju, kade vas je god volja i drago, a mane pustite po bande. Imate tuda dosta Kinezi i Kineskinj! Distrigujte se s njimi!

Kast.: Pul mane vam ne će niš falit.

Fr.: Mane ni doma niš ne fali!

Kast.: Imet ćete svega i svačesa!

Fr.: Mane je draži jedan kus mojga domaćega istarskega luka, nego svi ti vaši kineški riži. Nego ča ja tu s vami vreme gubim! A i tebe se čudim, Jurino, ča mu ne odgovoriš po seh sedam zakoni. Zač mučiš?

Jur.: Ja promišljam...

Fr.: Ča promišljaš?

Jur.: Mislim, da imaš krivo.

Fr.: Kako krivo?

Jur.: Pak tako! Kega se vraga jadiš?

Fr.: Kako da se ne jadim? Ča ne čuješ, ča bi on otel? On bi otel, da ja ostanem njemu, ako ti gubiš.

Jur.: Pak ki ti govori, da ću ja zgubit?

Fr.: Sreća je ćorava.

Jur.: Neka je, samo da nisam ja. Budi s mirom i ne jadi se. Neka sam ja drugi, ako on njegov lionfant ne bude naš, i to još danas.

Fr.: Pak ča će nam on njegov lionfant, iako ga dobiješ?

Jur.: Nemo, ča ne vidiš, kako se teško žive. Slabe letine, suša, plaćila, kamo se obrneš — sama nevoja. Još najbolje živu oni, ki imaju kakovega medveda ale kakovu drugu beštiju, pak gredu s njom okole po svete, da ju kažu i da ča dobiju. Tako ćemo i mi z onem lionfantom. Napravit ćemo jednu drvenu kućicu, stavit ćemo ju na kola, upreć ćemo lionfanta, pak neka vuče. Svi te prihajat, da vide onu čudnu živinu i bitat te nam va klobuki talari i cekini, i va par let mi ćemo postat pravi bogataši. Promisli, Franino, i videt ćeš da imam pravo, i da se ovako već va istinu ne more napred. Kada jedna živa voda presahne, treba drugu iskat.

Fr.: Ti govoriš, kako da ti je oni lionfant već va žepe.

Jur.: Strpi se malo, pak ćeš videt!

P O D L I S T A K

MIJO STUPARIĆ, seljak:

Nečovječnost

I.

Muk goveda odjekuje zrakom, lanci zveče o vratu volova, bičevi pucketaju i kola škripe, čuje se mumljanje bikova i blejanje mlade teladi.

Goveda, kola, konji i ljudi — sve se slegio i poredalo na ravnici pokrivši dobar komad polja. Narod još uvijek pridolazi, kola i dalje škripe, bičevi pucketaju i lanci zveče...

Sunce je već poskočilo i zagrijalo, svoju zlatnu toplinu prosulo na ravnicu i gomilu blaga, kola i ljudi, koji su se tu micali, smještavali i vrpoljili...

Znanci se rukovali i pozdravljali...

— Što misliš, hoće li ovaj sajam valjati?

— Hoće vraga, — ne će! Vidiš da nema stranih kupaca, a ovo nekoliko domaćih mesara udara cijene, kakove hoće...

— Istina. Oni su — što no riječ — gospodari situacije. — Sjekira im pala u med. Ja već na trećem sajmu za moje volove nemam ni polovice od onoga, što sam lani dao za njih.

— Pa to je i kod mene. Svi mi bolujemo od iste bolesti. A to je neprilika.

— Neprilika brate. I još gore od neprilike.

Na zapadnoj strani licitari udarili svoje šatore. — Tu se skupilo nekoliko djevojaka u slikovitoj seljačkoj nošnji pa kupuju srce, zvijezdu ili štogod drugo — svaka prema svome srcu. Nedaleko od njih stoje njihove majke i mamice i nešto tajno šapuću — ogledavajuć se na svoje kćeri.

Podalje ponapeli gostioničari svoje bijele, platnene krovove, da bude hlad. Postavili stolove i klupe, nabili pipe, da bude sve priredjeno za narod, kad ožedni. Njima sučelice postaviše se kobasičari, pekari, sitari i mnogi sitni trgovci i trgovčići... Sve je to stajalo kao bez života mrtvo i mlitavo, sve je okretalo glave na ono veliko mnoštvo — blaga i ljudi. Odavle eto, iz ovoga mnoštva imalo bi — poput rijeke kad provali iz korita — poteći gibanje, život, trgovina...

Gostioničari u bijelim pregačama stoje pod svojim krovovima i razgovaraju...

— Danas će i opet biti slabo. Eto, već je skoro deset sati — pa ništa...

— Tako je cijelo proljeće. Sve stoji zatvoreno kao pod ključem...

— Nije ni čudo, da stoji — — uplete se «fritularka». Kad «muži» ne trguju, ne možemo ni mi. Kad muž, seljak ima, odmah i mi imamo, jer od njega dobivamo... Ja nisam seljanka, već nekakva gradjanka, ali što je pravo, pravo je...

Podalje na dnu ravnice mladi drotar razmješta po ledini svoju limenu robu. Pod njegovim prstima zveče dojače, lonci, cjedila, pekači... sirnice itd. Čini se, da on ne vodi mnogo brige o pazarenju, jer veselo i bezbrižno fićuka uz svoju robu...

Na istočnoj strani utaboriše se opet obrtnici, opančari, cipelari, užari itd.

Neki su već porazmjestili svoju robu. Neki još oklijevaju.

— Ne isplati se skoro ni vaditi robu iz ladica. I onako ne će biti ništa.

— Tako nekako izgleda... A to je žalostno... Ja sam zadnji puta na sajmu prodao jedva jedne cipele. Od toga plati vozara, podmiri trošak i tu ti račun izlazi grbav kao kozji rog. Naopako, ako ovako dalje potraje...

Samo da se ovdje, medju seljacima gane — odmah bi odlanulo...

— Eh, da se gane!

— A što ste počeli naricati kao babe na karminama, uplete se medju cipelare mladi užar.

Još danas bit će trgovine. — Ja sam eto odmah rano izvjesio svoju trgovinu. Vidite li one mesare, kako obilaze sa svojim gonićima i mešetarima oko marve i oko seljaka kao neprijatelj oko tvrdjave. Juriš ovamo, juriš onamo i tvrdja će popustiti. Pa i što će drugo kad se već cijelo proljeće opsijeda.

Seljaci će popustiti, poprodati, pa će kupovati užeta za junad, ulare za konje a mesari štrange za bikove. Ej sitna roba uvijek dobra! Za sitnu robu svak ima novaca i svak je kupuje.

II.

Doskora se opazilo, da je mladi užar imao pravo. — Mesari, sa svojim mešetarima i gonićima iz početka prolazili sajmom, hladno i nehajno, kao da ne kane kupovati i kao da ih se cijeli sajam ne tiče. — Gospodari situacije, kao da su navlaš pustili, da se marvogojci porazgovore i da cijelu stvar promisle. A onda pred podne udariše kao na juriš. Na sajmu nastala živahnost, gibanje i žamor koji je gdjegod prelazio u glasnu viku kao da je nastala tučnjava. Mešetari, na zadovoljstvo svojih gospodara, majstorski igraju svoju ulogu. Dlan udara o dlan da odjekuje okolo, ruka trgnu ruku, po srijedi je interes, muka — privreda i prehrana. Mešetarima izobličiše se lica, oči grozničavo zažariše u seljaka marvogojca, dokazajući mu, da mu ne vrijedi

Fr.: Ti si nem, ako misliš, da ćeš njemu dobit. Ča ne znaš, da je on Kastavac. A je kada na svete ki kemu Kastavcu dobil na boće?

Jur.: I moja nona je bila Kastavka — zato se ti niš ne boj!

Kast.: Ja mislim, da bi moglo već dost bit teh ćakul, pak da već jedanput počnemo.

Jur.: Ala počnimo.

Fr.: Čujete: ja protestiram!

Jur.: Si se dosta naprotestal svoji dni — pak protestaj i sada! Će ti puno koristit! Na — pogledaj, kako sam dično koštal. Onde će ih bit šest, Franino!

Kast.: To ćemo pokle videt!

Fr.: Ma su ovi ljudi nemi! Ma ča govorite vi, Kinez?

Kinez: Ja se perem ruke. Vidi vraga, kako mu je oni vaš Jurina žatukal onde šest. Vražji čovek je ono!

Fr.: Ča će mane ni šest ni dvanajst. Ja ne ne znam, ča sam ja jedanput Bogu zagrešil, da me ovako kara! I još mi govore: imaš slobodnu volju! Kakovu vražju slobodnu volju, Bog mi teški grehi prostil — kada me sada jedan, sada drugi hita tamo, pak ovamo, pak onamo uprav kako i mačka va vreće.

Kinez: Oho, ča j' pak to! Sad je i Kastavac storil šest. Već ima osam, a Jurina šest. Slaba vam se piše, Franino!

Fr.: Ter ja sam to zna! I tako vam je vavek s manum bilo. Pak još će mi neki reć, da je franceska revolucija prej sto i toliko let učinila, da su svi ljudi postali jednaki, kao braća. Lepa jednakost je to, kada dva od njih igraju za tvoju kožu, a ti ne moreš niš! Čujete, Kinez! Ča govore vaši zakoni, ću ja morat ovde ostat, ako me Kastavac dobije?

Kinez: To se zna, da ćete. Kineški su zakoni va teh stvarah jako strogi. Ma iako ostanete, ja mislim, da vam se ne će niš slabega dogodit. Kastavac je dobar čovečina — on je vaš brat!

Fr.: Je, je — ma brat semo, brat tamo, mane su i moja rojena braća tužili fašistom, da sam framasun. Ča ovo vapije?

Kinez: U, slabo, jako slabo! Kastavac već ima dvajset.

Fr.: A on drugi?

Kinez: Jurina ima samo dvanajst.

Fr.: Zel me je vrag! Jurino, ča si to storil, puška te ne ubila!

Jur.: Muči nemo, još su špagi va more!

Kastavac: Malo već!

Jur.: Ćemo videt. Na, storite onde vi jednu bolju, ako morete!

Fr.: Ja, ja, moj dragi Kinez! Tako ti je to s manum odvavek bilo. Z jedne vreći va drugu, kako i mačak. Nikada me ni nijedan pital: ćeš ovako? ale ćeš onako? nego vavek: kuš Krobot! Tako je bilo va Ratkezburge i svagdere. Ča pak ono sada Jurina mahnita?

Kinez: Nö, nö — ste videli malo!

Fr.: Ne vidim niš. Ne morem tamo gledat!

Kinez: Storil je šest. Sada ima i on dvajset. Bože moj, ki će napravit zadnjega? Homo malo bliže!

Fr.: Ne grem od ovde i ne ću niš da vidim.

Kinez: Ajajaj! Jurina je bil lepo koštal, pak nä — on drugi mu j' sve razvrgal I sada sve tri Kastavčeve boći su okole bulina, a Jurina nima već nego jednu boću. Viš vraga! Pum! Zbil je — sve su se buću razletele — ostala je samo njegova i bulin. Hura! Jurina je dobil!

Fr.: Hvala Bogu!

Jur.: No ča sam ti ja rekal! Sada si moj i ti iliofant. A kade j' Kastavac? Kamo je to najedanput zginil?

Kinez: Pustite ga na mire! On je sada šal doma, i od žalosti će tri dni spat. Potem će bit opet dobar! Čestitamo Vam, Jurino!

Jurina: Hvala! Imate i na čem! Lionfant je moj! Hura!

IZ SV. IVANA ISPOD BUZETA

Opametimo se jednom!

I doždilo je i doždilo noć i dan kroz cijelih 20 dana; više noćju no danu. Bili smo i mokri i blatni i srditi i žalosni kroz čitavo to vrijeme. Vlaga (mokrina) bila vani na polju i u našim kućama; blato na cesti i na putevima, kao da smo u ravnoj Slavoniji. Mi neke dane nismo mogli do susjeda radi silnog blata i vode. Ne samo jednom palo nam pamet, da — nismo pametni, jer trpimo te lokve i kaljuže i blato usred naših sela. Tá imademo kamenja ovuda više nego ima cijela Slavonija, pa ipak — gazimo blato i blato. I još se hvalimo, da smo — napredni. Ja kažem — lijeni smo za ove stvari i nemarni. Ipak jedan se našao tako pametan, da nasuo šljunkom (kamenjem) svoju stazu do kuće i do kućnih vratiju. Susjed ga gleda čudno, gleda srdito, pak će: posipaj pjesak (kamenje) i na ovaj kraj puta! Htjeo naime, da taj pametni susjed uredi (pošljunči) i stazu do vratiju kuće njegova susjeda. Pametni mu reče: Vi dajte svoj kraj, a ja svoj popraviti, pak će biti tako cijela staza popravljena. Ali susjed ne će toga da razumije, pak ti uze grablje da grabi kamenje na svoju stranu. Ali onaj drugi to ne dopusti, i eto — svadje — grabljama. Grabeći kamen skoči susjedu - starcu na ruku i rani ga malo. Onaj nepametnjaković potrči u grad k liječniku, da mu poveže ruku, pa da tako — misli on — naprti troškove svomu pametnijemu susjedu. No, ako on nema pameti, imat će ju sudac. Eto, takovi su neki naši ljudi glede svojih puteva: nemarni. Traže samo da im netko drugi popravlja seoske staze. Pa kako imade u nas više zlobe a manje ljubavi, mi se ne možemo složiti, da složno skupno popravljamo svoje puteve u selima.

IZ POJARI KOD SV. LOVREČA PAZENAČKOG.

Općinska posla.

Kod nas se punom parom radi oko premještenja općine iz Vrsara u Sv. Lovreč. Radi toga što je općina u Vrsaru mi Sv. Lovrečani gubimo mnogo i novca i vremena. Mi iz Pojari, Heraki i drugih sela smo se svi potpisali da se općina prenese. Ali već imademo i takovih koji su počeli smetati nam u tom nastojanju. Išli su u Vrsar potpisati se naš dragi Sosich iz Sv. Lovreča i Martin Medvidich. S njima je išao i naš bioši kandidat Tomo Herak. Tamo da su od njih tražili nekakvu izjavu i morali su potpisati da su nacionalni uzroci, koji su ih doveli do njihove odluke. Sosicha i Martina Medvidich su odmah primili, jer oni su njihovi, ali da je te uzroke potpisao i naš Tomić i to zbog ulagivanja. Radi toga naši ljudi nemaju u gorinavedene najbolje mnijenje. Moguće smo mi njegovi susjedi na krivom putu, ali ipak nas još oči ne varaju, a i čujemo dobro. Slušali smo Heraka kako je prije govorio, a sada vidimo što radi. — On se rastaje s nama: Kupio si je kuću u Sv. Lovreču od Karla Romana iz Kanfanara. Mi ostajemo na svome i vjerni svome rodu.

Ovo je samo napomenuto, ali imamo punu vreću tužba.

Politički pregled

Ponovna promjena vlade u Jugoslaviji.

U Jugoslaviji je ponovno došlo do rekonstrukcije vlade. Nakon dvodnevnih pregovora izmedju gg. Uzunovića i Stjepana Radića došlo je opet do koalicije izmedju radikala i radićevaca, s tom razlikom, da je g. Stjepan Radić ostao izvan vlade, dok je mjesto jednog Hrvata došao jedan Slovenac u vladu i to g. Pucelj.

Broj portfelja je HSS zadržala, ali mjesto ministra prosvjete, dobila je jedan portfeljom prvog reda), dobila je jedan privredni portfelj: poljoprivredu. Za nadoknadu ovog osim dosadanjih podsekretara u ministarstvu financija (Neudorfer) te prosvjete (Pasarić), dobila je HSS podsekretara u ministarstvu unutrašnjih poslova (dr.a Ivana Prenara) i u saobraćaju (ing. Aug. Košlutića), dok je podsekretar iz socijalne politike (dr. Krnjević) — ispao.

Prema tome HSS sada u vladi ima ova ministarstva: Ministarstvo trgovine: dr. I. Krajač; min. šuma i rudnika: dr. N. Nikić; min. pošta i brzojava: dr. Benj. Šuperina; min. agrarne reforme: Pavle Radić; min. poljoprivrede: Ivan Pucelj. Ministri Narodno-radikalne stranke ostali su nepromjenjeni. — Poslije zakletve je predsjednik vlade izjavio novinarima ovo:

«Mi smo nju imali. Govorilo se je, da je naša većina osnovana na pretpostavkama. Ali to nije stvarno. Kada nismo mijenjali politike, onda smo mogli vjerovati, da se kombinacije ne će razbiti na ličnim pitanjima. Ako većina ne bude plodna za rad, nema ona značenja. Važno je to, što je stvorena ovakova kombinacija, za koju se može vjerovati, da će biti stvarna osnova za rad. Ako ne uspijemo ništa drugo nego da dobijemo narodnosnu, radnu, ne ću da kažem i pravednu vladu u svim pitanjima političkog i privrednog života, imali smo se radišta mučiti ovih dana, koji su za mene bili najteži. Malim da mi i vi to lično priznate».

Prema tome je bar za sada riješena kriza vlade.

Razoružanje Danske.

U Danskoj je na vladi ministarstvo, koje se sastoji od socijalista. To ministarstvo, koje imade i većinu u narodnoj skupštini, ima zadaću, da provede u državi razoružanje. U dokaz, da ova država ne misli riješavati medjunarodne sporove oružjem, eto kao primjer prva provadja razoružanja. Nacrt, po kojem se Danska razoružava, već je primljen u tako zvanoj donjoj kući, a sada još treba, da ga primi senat, pa će stupiti na snagu. Razoružanje Danske provest će se na ovaj način: Danska će vojska od sada brojiti samo 25 hiljada vojnika, na mjesto dosadanjih 100 hiljada Ne će se već zvati vojska, već «sigurnosni zbor». Na čelu ne će više biti general ili pukovnik, već «ravnatelj». Ove tako zvane stražarske čete imat će skromno oružje, samo sablje i revolver. Kako vojska na kopnu, smanjit će se i ratna mornarica, koja će se od sada po novom zvati «državna mornarica». Njezino stanje ne će premašiti pet hiljada osoba. Ladje će od sada vršiti samo sigurnosnu službu u danskim vodama. Jednako će se odstraniti sve utvrde. Raspustit će se sva streljačka društva. Francuzi baš time nisu zadovoljni, pa u razoružanju Danske vide pobjedu Njemačke, jer dodje li opet do evropskog sukoba, nekoliko njemačkih bataljuna bit će kadro da već prvi dan zagospoduju Danskom, pa će tako Njemačka moći prekinuti vezu izmedju Francuske i Poljske.

Što se sprema u Rumunjskoj?

Rumunjska kraljevska kuća slavi ovih dana šezdesetgodišnjicu svojeg vladanja nad Rumunjskom. Naime god. 1866. izabran je princ Karlo Hohenzollern općim narodnim glasovanjem pod imenom Carl I. za kneza Rumunjske i u maju mjesecu iste godine stigao je u Bukarešt da zasjedne na kneževski prijesto. U Bukareštu se već duže vremena pronose vijesti, da će se u savezu sa ovom proslavom Rumunjska proglasiti carevinom, a sada i kralj Ferdinand carem Velike Rumunjske. General Avarescu da je tome veoma naklonjen, samo se još uvijek pita, kako bi to bilo prihvaćemo u inozemstvu, gdje su vladari mnogo većih država zadovoljni sa naslovom kralja.

Madžarska falsifikatorska afera.

U madžarskom parlamentu došlo je prošlih dana do velikih škandala radi poznate falsifikatorske afere. Ove burne prizore izazvali su napadaji narodnog zastupnika Pallavicinija na madžarsku vladu. On je podigao optužbu protiv ministra unutrašnjih poslova Rakovskoga, jer da je i on sudjelovao kod falsificiranja stranog novca. Ujedno se oborio na razna tajna društva, protiv kojih vlada ne poduzima ništa, jer su i sami ministri njihovi članovi. Predsjednik parlamenta i vladina većina silno su se uzrujali, dok im opozicija dobacivala, da su falsifikatori. I dok se tako u madžarskom parlamentu otkriva pomalo smrdež madžarske falsifikatorske afere, novine javljaju, da je u Pariz doputovao predstavnik francuske banke sa važnim dokumentima, koje će iznijeti na glavnoj raspravi o falsificiranju francuskih banknota.

Savez izmedju Rusije i Njemačke

Najvažniji dogadjaj u svjetskoj politici zadnjih dana jest ugovor, koji je potpisan u Berlinu izmedju predstavnika Njemačke i Rusije. Do tog je ugovora došlo na ovaj način: Već g. 1922. na poznatoj genovskoj konferenciji objavljen je na veliko začudjenje svijeta njemačko-ruski ugovor o medjusobnim gospodarskim koncesijama. Taj ugovor je bio potpisan u Rapallu. Lloyd George je naime bio aranžirao genovsku konferenciju zato, da privuče Rusiju u okvir engleske politike i da dobije njezino tržište za engleski kapital. Pokušaj nije uspio, jer je francuska vlada bila nepopustljiva spram Njemačke u pitanju plaćanja reparacija, a uredjenje toga pitanja i izmirenje izmedju Francuske i Njemačke bilo je preduvjet za politiku Engleske spram Rusije. Njemačka i Rusija, izlučene iz kruga svjetske politike, sporazumjele su se u Rapallu i u znak protesta proti zapadnim vlastima i obzirom na to što su se i njihovi ne samo vanjsko-politički interesi slagali, nego i gospodarski.

Medjutim do ispunjenja i većih rezultata rapallskog ugovora nije došlo zbog kasnijeg gospodarskog sloma Njemačke, koja nije mogla ni Rusiji pomoći i zbog toga, što se Njemačka nije sama mogla oporaviti bez pomoći anglosanskog kapitala, a taj je ljubomorno pazio na odnošaje Njemačke prema Rusiji.

Njemačka je dugo kolebala izmedju t. zv. zapadne i istočne orijentacije u svojoj vanjskoj politici. Pošto se oporavila od gospodarske katastrofe i pošto je Engleska dolaskom konservativaca na vladu jače zasegla u prilike na evropskom kontinentu, uzevši za zadaću, da umjesto jednim općenitim ugovorom (ženevski pakt) posebnim i pojedinačnim ugovorima sredi evropske prilike, da tako oduzme sovjetskoj diplomaciji uporište u Evropi, vodja njemačke vanjske politike Stresemann priklonio se zapadnoj orijentaciji, t. j. sporazumu sa zapadnim državama. Chamberlain je uz pomoć Brianda spremio sastanak u Lokarnu, gdje je konačno došlo do likvidacije njemačko-francuskog spora na taj način, što se Njemačka odrekla svojih aspiracija na zapadu i što je pristala na t. zv. rajnski pakt, po kojem Engleska i Italija garantiraju nepovredivost ranjskih granica i ustanovljuju arbitražni ugovor u slučaju sporova. Do sličnih je ugovora došlo izmedju Njemačke s jedne strane, a Čehoslovačke i Poljske s druge strane, ali bez garancije velikih vlasti.

Ti ugovori imali su stupiti na snagu, kad Njemačka pristupi u Ligu Naroda, a za taj slučaj obećale su potpisnice lokarnskog ugovora Njemačkoj pomoć, da dobije stalno mjesto u vijeću Lige Naroda.

Rezultat posljednje izvanredne skupštine ne Lige Naroda poznat je. Stalno mjesto u vijeću Lige Naroda zatražile su uz Njemačku Brazilija, Poljska i Španjolska. Njemačka nije htjela pristati, da se vijeće proširi sa zastupnikom malih država napose ne Poljske i zbog toga je Brazilija kao nestalni član vijeća uložila «veto» proti davanju stalnog mjesta Njemačkoj. Zbog toga Njemačka nije pristupila u Ligu Naroda, već je to pitanje odgodjeno na jesen.

U Njemačkoj je na to nastala reakcija. Zapadna orijentacija pretrpjela je udarac. Isto onako kao što se nakon neuspjeha u Genovi Njemačka orijentirala prema Rusiji, pošto se nije mogla sporazumjeti sa zapadnim vlastima, napose sa Francuskom, tako je ona to učinila i ovih dana. Ruska diplomacija bila je osobito budna. Čičerin je prije sastanka u Lokarnu uzalud pokušavao odvratiti Stresemanna od zapadnih vlasti i privezati ga uz sporazum s Rusijom. Čičerin je naime dokazivao, da je politika Lokarna politika izolacije Rusije i da tu politiku vodi Engleska. Stresemann je obećavao, da Njemačka ne će biti oružje protiv Rusije. Medjutim nakon neuspjeha u Ženevi Čičerin je izrabio priliku, da se okoristi neraspoloženjem u Njemačkoj i da sklopi ugovor s Njemačkom. To mu je potpuno i uspjelo, i ovih je dana potpisan u Berlinu taj ugovor.

---

tvrdoglava nepopustljivost, jer da će cijene blagu još niže pasti, pa da je bolje, da proda danas nego sutra. A on, seljak kao uvijek u nepogodnim časovima stoji miran, hladan i tvrd. — No i njemu već dozlogrdila ta igra. Na svakom sajmu sve niža cijena. — Pohranio je već sve suho i zeleno. Neki su tovili i sa žitom, pa je i toga ponestalo. — Što sad? Nema druge nego popustiti. — I doskora je bilo prodano mnogo marve uz polovicu lanjske cijene...

Mladi užar veselo se uspalio pod svojim šatorićem. Njegova nada u dobru trgovinu podpuno se ispunila. — Na njegovoj uzici sve manje užeta, a u žepu novaca sve više i više. Nije se on prevario u računu. Mesari i seljaci kupuju, da sprovedu i svježu marvu...

III.

Visok mesar, crvenog lica prolazi sajmom, po zraku vitla svojim debelim štapom i poziva ljude, koji su njemu prodali, da gone marvu na kolodvor, gdje će je tovariti u vagone i onda tek novac primiti. — Preko ramena mu čitav snop jakih užeta. Kraj njega stoji gonić, visok i krupan čovjek, u licu žut, bez kaputa, sa razgaljenom košuljom i golim prsima. Hlače poderane, cipele trošne, navučene na golu nogu. Na prvi pogled opazilo se, da je siromah.

Crveni mesar okrene se k njemu, baci užeta na njegove rame, batinu prinese mu do ustiju i osornim glasom poviče:

— Ova užeta ponesi na stanicu, dobro ih čuvaj i čekaj dok ja dodjem. Jesi li razumio?

Čovjek je nešto teškom mukom promucao. Vidjelo se, da mu je uzeta riječ. Zatim se okrenuo i pošao s užetima na ramenu prema kolodvoru...

Popodnevno sunce ustrmilo svoje žarke zrake po kamenu i pjesku razastrtom kraj stanice. — Rekao bi: zemlja gori. Tu se je opet načinio čitavi sajam: telad bleji, tovljeni bikovi stenju isplazivši jezike. Hranjeni u hladovitoj štali, teško podnašaju nesnosnu žegu.

Ljudi povezaše bikove za stupove, neki ih drže i na brnjicama... Volovi stoje mirno kraj svojih gospodara, vični kao i oni zraku i polju, suncu i žegi. Sve nestrpljivo očekuju kad će doći kupci, da odpočne tovarenje. Još uvijek pridolazi blago, kola, ljudi...

Na užarenom prostoru nastaje gužva, nemir, nestrpljivost..... Napokon medju mnoštvom zašumi, zafićuka signal sa auta. To je bio znak, da dolaze kupci... I u istinu dodjoše u velikom automobilu... Sobom dovezoše i oružanog stražara «za svaki slučaj».

Za čas nastala žurba. Prazna željeznička kola miču se po tračnicama i smještavaju. Počelo tovarenje. Znoj curi sa čela ljudi, prašina se diže, bikovi još uvijek stenju vodjeni na brnjicama i jakim užetima.

Crveni mesar drži batinu u zraku povrh gomile blaga i ljudi i — traži nešto očima. Tada dodje do onoga čovjeka sa razgaljenom košuljom i golim prsima i poviče:

— Gdje su moja užeta? Čovjek, siromah, htio je nešto promucati i rukom protumačiti, no nije imao vremena. Mesar ga pograbi za ruku i njegova teška batina pala je tri, četiri puta na ledja siromaka. Bio bi ga i dalje udarao, da nije došao njegov drug i istrgnuo mu batinu iz ruke.

Siromah čovjek ruknu kao marvinče, baci se na užareni pijesak, tijelo mu potresu strašni, grčevi, na usta mu navali pjena, stane se grčiti i bacati po zemlji u najvećim mukama.

Jedan gonić usudi se primijetiti mesaru:

— Zašto ste ga tukli kad znate, da ima padavicu.

A mesarov drug — onaj što mu je istrgnuo batinu iz ruke — pokaže mu prstom na nesretnika, koji se svijao u grčevima:

— Gledaj što si uradio...

— Neka crkne — pljune on na tle, razvalivši od srdžbe oči. Zašto mi je užeta izgubio? Ja sam ih skupo platio, mora i on.

— Evo Vam ih — oglasi se drugi gonič i baci mu snop užeta pod noge. Znate li, da ste mi još o podne zapovijedili, da užeta uzmem od njega i da ih povežem u željeznička kola. Tri sam svezao, a ovi su vam ostali.

Nesretnik se medjutim još uvijek bacao po zemlji, pjenio od muke i rukama razderao i onako slabu košulju, a nogama iskopao rupu u pjesku.

Ljudi se zgrnuli, zgražala, škripali zubima, rogoborili proti surovosti crvenog mesara, no nitko se nije odlučio, da za siromaha traži zadovoljštinu po zakonu i pravici... Oružani stražar stajao je tu, kao da se to njega ništa ne tiče. Pa tko bi se i zauzimao za svakog bijednika i nesretnika izbatinjanog u prašini...

Ljudi, promatrajući muke nevoljnika mrmljahu:

— Surovost!... Divljaštvo!...

A jedan starac izvlačeći se iz mnoštva zakiima glavom i duboko uzdahne:

Nečovječnost!...

Sadržaj je ugovora objelodanjen, a sastoji se od četiri tačke i od dvije note. Prvi članak govori o tome, da će se odnošaji izmedju obiju država temeljiti na rapalskom ugovoru. U drugom članku medjusobno sebi obećavaju neutralnost, ako treća država napadne koju od njih. U drugom članku medjusobno si obećavaju neutralnost, ako treća država napadne koju od njih. U članku trećem obvezuju se, da ne će sudjelovati u ekonomskom i financijskom bojkotu trećih vlasti proti jednoj od njih. U zadnjem se članku odredjuje, da se ugovor sklapa za 5 godina. Zatim ugovor sadržava notu ruskog poslanika u Berlinu Krestinskoga, u kojoj ovaj izjavljuje, da se ugovor sklapa u svrhu održanja općenitog mira, da Rusija uzimlje na znanje ulazak Njemačke u Ligu Naroda i da će se odmah stupiti u pregovore za obrazovanje suda, u slučaju kakvih medjusobnih konflikata. Nota Stresemannova izjavljuje, da će Njemačka svim sredstvima pobijati tendencije, koje bi se mogle unutar Lige Naroda pojaviti protiv Rusije, i da ona smatra, da se ovom ugovoru ne protive obveze, koje će za Njemačku izvirati iz 16. članka pravila Lige Naroda.

Medju državama potpisnicima nastalo je nezadovoljstvo protiv Njemačke zbog potpisa ovog ugovora, osobito u Engleskoj, Francuskoj, Čehoslovačkoj i Poljskoj. Za politiku Engleske taj je ugovor veliki udarac. Sva njezina politika bila je uperena na to, da izolira Rusiju i da je uskratom kapitala prisili na političku i gospodarsku kapitulaciju. Lokarnski i ostali ugovori u tom duhu imali su ponajviše taj cilj.

Sada je Čičerin prekrižio račune Chamberlainu. Rusija je dobila njemački kapital i tehniku i Nijemci će moći eksploatirati agrarnu Rusiju. Osim toga Rusija će imati u Ligi Naroda svoga eksponenta. Francuskoj je krivo, što je Njemačka dobila rusku pomoć, a ne ona. Njemačka prema Francuskoj ima jako zaledje u Rusiji. Iz istih je razloga bojazan i u Čehoslovačkoj, dok se Poljska boji koncentrične navale rusko-njemačke.

Njemački je korak sudbonosan. U budućnosti se zacrtava njemačko-ruski savez. Industrijalna se Njemačka i agrarna Rusija ujedinjuju. Politički se stvara zapravo veliki istočni blok, pogibeljan za sve male susjedne države. Rusija hoće da pomoću njega tuče Englesku, a Njemačka da se osveti Francuzima, koje je pretekla, Poljacima i Česima. Rusko-francuski lok je spriječen. Medjutim iz nedavne povijesti znamo, daje Njemačka Vilima II. stradala, kad je protiv Engleske htjela stvarati ratnu mornaricu i kolonijalno carstvo. Njemačka je zapravo stupila u sovjetski protuengleski blok. Ne će li joj Engleska ponovno spremiti katastrofu? Doduše ova je orijentacija u duhu Bismarkove politike, ali bi mogla biti po Njemačku katastrofalna.

Domaće novosti

† Josip Pribetić.

Pišu nam iz Nove Vasi kod Poreča: Javljamo Vam žalosnu vijest, da je u utorak dne 4. maja u 5 sati ujutro ispustio svoju plemenitu dušu naš vrli rodoljub Josip Pribetić tekar u 33. godini života. Svi naši ljudi žale za pokojnim Josipom, jer se uvijek i svakom prigodom isticao kao pravi narodnjak i sa ljubavlju je primao na sebe svaki narodni posao. Premda je bio veliki siromah, ništa ga nije moglo odvratiti od narodne stranke. Godine 1924. je pohadjao zadružni tečaj u Trstu za vodjenje posujilnice. Pokojnik ostavlja u velikoj tuzi udovicu sa troje nejake djece: Olgu, Veru i Josipa.

Njegovoj obitelji i rodbini naše najiskrenije saučešće. Ti, dragi Josipe, počivaj u miru u domaćoj zemlji, koju si tako žarko ljubio, jer ona te je rodila i ona te sada prima.

† Anka Brnobić.

Prošle sedmice preminula je u Pazinu učiteljica Anka Brnobić. Pokojnica je službovala u raznim istarskim mjestima, a najviše u Sv. Petru u Šumi. Bila je dobra učiteljica i uzgajateljica naših mališa.

Neka počiva u miru!

Samoubojstvo jednog starca.

Pišu nam iz Tinjana: Ovih dana uzeo je naš bivši dugogodišnji općinski tajnik Antonio Depiera brijački nož i njime zadao sebi smrtne rane. Zatim je bio odveden u puljsku bolnicu, gdje je u najvećim mukama dočekao smrt. Što ga je navelo na taj čin, nije nam poznato.

Bez naslova i bez komentara.

Početkom ovoga mjeseca došao je Ivan Pavletić iz Barata kod Kanfanara na rovinjsku općinu u svrhu, da prijavi rodjenje svoje kćeri. Pavletić je htio nadjenuti svojoj kćeri ime Milka, ali mu je bilo to zabranjeno. Zabranu su motivirali time, da se sada nalazimo u Italiji i da radi toga ne mogu krštati djecu sa slavenskim imenima.

Temeljni kamen nove crkve u Lanišću.

Kako nam javljaju iz Lanišća, u nedjelju dne 9. ov. mj. u 12 sati bit će položen temeljni kamen nove crkve u Lanišću.

Novi zakon o novačenju italijanskih državljana, koji se nalaze u inozemstvu.

Ovih dana stupio je u krijepost novi zakon o novačenju italijanskih državljana, koji se nalaze u inozemstvu.

Prema odredbama tog zakona, potvrdjuju se svi italijanski državljani (vojni obvezanici, koji se nalaze u inozemstvu, vojnicima i to bez pregledbe. Vojni obvezanici imaju da predlože kr. diplomatskim ili konzularnim vlastima propisani prijavni akt (atto di sottomissione). Taj akt moraju predložiti u vrijeme, kad se u Italiji vrše vojnička novačenja. Vojni obvezanici imaju pravo, da se, na vlastite troškove, dadu pregledati kod italijanskih diplomatskih ili konzularnih zastupstva u inozemstvu.

Svi su vojni obvezanici u mirno doba oprošteni od vojničke službe sve dotle, dok se nalaze u inozemstvu. Jedino u slučaju mobilizacije moraju se vratiti u domovinu.

Medjutim oni vojni obvezanici, koji se vrate u domovinu prije nego li navrše 32. godinu života, morat će stupiti u vojničku službu sa prvim godištem, pozvanim pod oružje. Svi oni pak, koji se vrate iza napomenute starosti bit će oprošteni od vojničke službe, ako ne budu naknadno pozvana pod oružje njihova godišta.

Italijanska diplomatska konzularna zastupstva u inozemstvu mogu izdati svim onim vojnim obvezanicima, koji dokažu, da idu u Italiju na študije ili na liječenje, dozvolu povratka u inozemstvo, a da nisu primorani da stupe u vojničku službu. Takva dozvola vrijedi samo za vrijeme školovanja ili liječenja.

Svim udovicama i sirotama radnika bivše a.-u. mornarice.

Iza dugog zauzimanja našeg narodnog poslanika, g. dr. a Wilfana, za pojedine slučajeve udovica i sirota bivših arsenalskih radnika u Puli, javljaju nam sada iz Rima, da je dovršeno penzioniranje. Dotični su dekreti potvrdjeni od računskog dvora i računovodstvo je obavijestilo o tome delegacije riznice (delegazione del tesoro), koje mogu već isplaćivati penzije. Ujedno je o tome obaviješten i pomorska baza u Puli.

Svega po malo

Svjetska željeznička mreža.

Istom sada je konačno završena cjelokupna statistika željezničke mreže na cijelom svijetu, koja iznosi ukupno 1,206.504 kilometra. Taj je broj upravo trideset puta veći od zemaljskog ekvatora. Trećina cjelokupne mreže otpada samo na jednu državu, a to su Sjevero-ameriške Ujedinjene Države. Njemačka, koja je prije rata bila u pogledu železničke mreže na drugome mjestu, sada je došla na peto mjesto, uslijed velikih gubitaka svoje zemlje. Interesantno je to, da dvije vanevropske zemlje Kanada i Indija, koja još pred dva decenija nijesu uopće u obzir dolazile, danas stoje na drugom i trećem mjestu tako da se Rusija mora da zadovolji sa četvrtim mjestom. Polovina cjelokupne azijske mreže nalazi se u samoj Indiji. Amerika imade željezničke mreže 425.230 km, Kanada 64.150, Indija 60.590, Rusija 58.239, Njemačka 58.41, Francuska 38.181, Argentinija 35.291, Brazilija 29.484, Meksiko 25.344, Italija 20.118, Južna Afrika 18.626, Poljska 18.411, Japan 13.144, Kina 11.345. Željeznička mreža pojedinih kontinenata rasporedjena je ovako: Amerika 613.782 kilometra, Evropa 361.065, Azija 123.986, Afrika 60.654 i Australija 47.017.

Škare u želudcu.

Pred nekoliko je dana u Varšavi (u Poljskoj) pobudila najveću senzaciju nenadana smrt žene jednog poznatog kirurga, koji je prije imao svoju ordinaciju u Kijevu. Njoj je naime nenadano pozlilo i liječnici su ustanovili otrovanje krvi negdje u okolini želudca, koje se naglo širilo. Prijetila je katastrofa, pa se odmah pristupilo operaciji. Možemo da zamislimo kakvo je bilo iznenadjenje liječnika, kada su u želudcu našli — škare, kakve upotrebljavaju kirurgi. Makar je pomoć bila brza, pacijentkinja je za dva dana umrla od otrovanja krvi. Istragom, koja je provedena, ustanovilo se, da je pokojnica prije nekih dvanaest godina u Kijevu operirao svoju ženu i tada po rastresenosti zaboravio škare u želudcu. Dok je na škarama nikelirana strana bila cijela, pacijentkinja nije osjećala ništa, ali čim su škare počele rdjati, kod nje se pojavilo otrovanje, gdje je pomalo raslo, dok nije dovelo do katastrofe.

Kineskinje na normalnim stopalama

U «probudjenoj» Kini vodi se sada jaka agitacija protiv starog kineskog barbarskog običaja, da se umjetnim načinom spriječava da ženske noge rastu, jer je za stare Kineze najljepša žena ona, koja ima najmanje noge. Pekinska republikanska vlada izdala je strogi dekret, kojim se zabranjuje ova teška i mučna moda, a kršćanski general Feng prije svog pada, na teritoriji, gdje je on vladao, uveo je posebni porez na žene sa stisnutim nogama. Porez je iznašao mjesečno 3 dolara. Feng je znao, da za škrte Kitajce ovaj porez znači više od svih ma kako strogih dekreta.

Broj automobila u svijetu.

Koncem godine 1924. bilo je na svijetu ukupno 18,241.477 automobila, a koncem godine 1925. bilo ih je sve 25 milijuna. Od ovih pripadalo je u godini 1924. — pa onda u godini 1925.: Sjedinjenim Državama Amerike: 15,222.658—19,843.900. Velikoj Britaniji i Irskoj: 656.000—906.600. Francuskoj: 460.000—763.500. Kanadi: 643.000 do 719.700. Australiji u god. 1925. 297.300. Njemačkoj: 291.900. Belgiji: 119.600. Italiji: 108.700. U Italiji je koncem 1924. bilo u sve 82.357 automobila.

U Sjedinjenim Državama dolazi na pr. po jedan automobil na svako 6 osoba; u Kanadi na 14; u Engleskoj na 70; u Francuskoj na 80; u Italiji na 444.

Najbrža ratna ladja.

U Francuskoj se izradjuje nova eskadra velikih razarača i oni će biti pravo remekdjelo moderne brodogradnje. Prvi je dovršen i dobio je ime «Tigar». Bit će ih ukupno šest. Moći će da prevale preko 65 kilometara na sat.

Starici niknuli novi zubi.

V Vašingtonu živi starica Anita Lois Karei. Zadnjih dana osjetila je neobične bolove u čeljusti. Kad ju je pregledao liječnik ustanovio je da su joj počeli rasti novi zubi. Već ih ima šest, a 4 druga također su počela probijati. Starici je sad 74 godine.

DAROVI u fond «Istarske Riječi».

Gospodin Max Spazzafumo iz Philadelphie (Amerika) posla onam je 21 dolar za podmirenje pretplate za 1 godinu za niže navedene preplatnike, a višak kao dar Franini i Jurini.

Poslali su: po 3.50 dolara: Max Spazzafumo; po 2.50 dolara: Paul Basić, Kuzma Dobrila, E. Vidović, Antun Tominić; po 2 dolara: Nik. Mrak; po 1.50 dolar: Jos. Vidović, Andro Kožul, Janko Kršanac, Antun Mišćenić; po 1 dolar: Dinko Lusina; po 50 cent.: Frank Mrak.

Svim plemenitim darovateljima uprava najljepše zahvaljuje.

DOPISNICA UREDNIŠTVA.

Prijatelju iz Bresta: Onaj dopis, koji je izišao u predzadnjem broju «Istarske Riječi», odnosi se na Brest ispod Učke. Toliko znanja radi. Da ste nam zdravo!

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST“ U TRSTU

POZIV
na
glavnu skupštinu
Posujilnice u Lanišću
reg. zadruge s neogran. jamstvom
koja će se obdržavati
u ponedeljak, dne 24. maja 1926., u jedan sat poslije podne u kući br. 19

DNEVNI RED:

1. Čitanje zapisnika posljednje glavne skupštine;
2. Izvješće upravnog odbora;
3. Izvješće nadzornog odbora;
4. Odobrenje računskog zaključka za god. 1925;
5. Slučajnosti.

ODBOR.

OPASKA: U slučaju, da u rečeni sat ne bude dovoljan broj članova za zaključivanje, držat će se ista po pravilima ½ sata kasnije u istom mjestu te uz isti dnevni red, bez obzira na prisutni broj članova.

POZIV
na
XXIV. redovitu glavnu skupštinu
Ročkog društva za štednju i zajmove
registr. zadruga na neograničeno jamčenje
koja će se obdržavati
24. maja 1926. u društvenoj pisarni u 10 sati pr. podne

DNEVNI RED:

1. Čitanje zapisnika prošlogodišnje glavne skupštine;
2. Izvješće upravnog odbora;
3. Izvješće nadzornog odbora;
4. Potvrda obračuna za godinu 1925;
5. Promjena društvenih pravila § 5.;
6. Slučajnosti.

U slučaju, da u spomenuti sat ne bude prisutan dovoljan broj članova držat će ista ½ sat kasnije bez obzira na prisutan broj članova. —

U ROČU, 4. maja 1926.

Upravni odbor.

Širite „Istarsku Riječ“!

Broj 19 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) **U Trstu, 13. maja 1926.** Pojedini broj 25 cent. **God. IV.**

„Istarska Riječ“ izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

RUSIJA

O Rusiji se mnogo govori i piše. Jedni vele, da onamo vlada najveći nered i metež, da svi zapovjedaju, a niko da ne sluša.

Drugi opet pričaju, da je tamo sve u najboljem redu, da se živi slobodno i lijepo, kaošto se u Rusiji nije nikada živjelo.

Niti je ovako kaošto to ovi propovijedaju, niti je onako, kaošto to oni prvi tvrde. Kao svagdje ima i tamo uz svjetlo i dosta sjene, gdješto i prilično krupne sjene, no krivo bi činio, ko bi po tim sjenama sudio ovu današnju sovjetsku Rusiju.

Današnja sovjetska Rusija nije raj, kako to jedni hoće, ali nije ni pakao, kako bi drugi htjeli, da je prikažu. Rusija je zemlja u vrijenju, kao i Jugoslavija i kao i mlado vino, i sve izgleda, da kad jednom to vino dovrije, da ne će biti rdjavo.

Vino će to biti boljševičko, istina, no razni su Čičerini i drugi ruski ministri i prvaci ulili u nj toliko vode, da više nije onako ljuto, kaošto je to bilo prije osam ili šest godina. U Rusiji se mnogo radi i mnogo se napreduje — to je istina, o kojoj se više ne smije da sumnja. Prije desetak godina, dok se još tamo nekako držalo na nogama carstvo, nejednakost je medju ljudima bila upravo strašna. Ko je bio u ono vrijeme u Rusiji, mogao je to na svoje oči da vidi, ko nije bio tamo — mogao je o tom da se uvjeri iz knjiga prvih ruskih umnika.

Nijedna Isusova nauka nije ruskoj duši tako bliska kao ona, što veli, da su svi ljudi jednaki, ravnopravni. I sve što se je u ovo posljednje doba tamo uradilo, i dobra i zla, sve se je vršilo pod zastavom te ravnopravnosti. U prvi čas se je u tome mnogo pretjeralo, htjelo se, da se na sve glave naturi jedna te ista kapa — no to nije išlo. Vidjelo se odmah, da svi mozgovi nisu jednaki, ni da ne rade i ne misle jednako. Jedan je podesniji za ovo, drugi za ovo. I tako se i opet rad podijelio prema sposobnostima pojedinaca. Pala je bila i riječ, da niko ne smije reći: ovo je moje! tu sam ja gazda! I zemlja i kuće i sve šta je u njima, sve je to imalo da bude svačije.

No, umni su Rusi odmah vidjeli, da to ne vodi dobru, pa su se na vrijeme popravili i rekli: — Može biti nečija i kuća i njiva i šuma i trgovina i fabrika. U Rusiji može svak da ima i novaca, samo što ne damo i ne ćemo dati, da se zgrću strašna bogatstva, ogromni milijuni. Do neke, dosta visoke granice moći će svak da ide, ali ne preko.

Ova pametna uredba imala je velikog uspjeha. Svijet, čim je vidio, da ne radi samo za druge nego i za sebe, dao se na rad, i od toga ima danas Rusija velike koristi. Ona je danas gospodarski tako jaka, kaošto nije nikada pod carskom zapovijedi. Ona je i inače dobro organizovana, tako, da več davno okreće svoje poglede ne samo na svoje unutrašnje stvari već i na one vanjske. Rusija naime ne vodi danas samo jednu svoju unutrašnju politiku, već vodi i svoju vanjsku politiku, i to ne onako, kaošto bi to htjeli Englezi ili Francuzi ili Nijemci, već onako, kako to najviše odgovara ruskim interesima.

Ona nije u Ligi Naroda, nije potpisala ugovora u Lokarnu, ali zato sklapa ugovore s Njemačkom i s Turskom i time otvara kliješta, da njima zahvati čitavu zapadnu Evropu. Njezin uticaj nije jak samo u Kitaju već se osjeća i u drugim azijskim zemljama, osobito u engleskim kolonijama, što Englezima zadaje vrlo mnogo glavobolje, pa nije čudo, što su oni zbog toga vrlo zabrinuti.

Ta zabrinutost je to veća, što je današnjoj, sovjetskoj Rusiji uspjelo, da se kod svih svojih istočnih susjeda učvrsti i da se u njima njezina misao ukorjeni. Svoje uspjehe u tom pogledu imadu Rusi da zahvale u prvom redu svojoj mirnoj propagandi, koja u inorodnika ni u kakvom slučaju ne posiže za nasilnim sredstvima.

Svoj jezik oni ne namiću nikome, jer znadu da niko rad ne prima pa ni najljepše i najkorisnije nauke, ako mu ih neko naturava silom i u jeziku njemu ne razumljivom. I Hristovi apoštoli i učenici, dok su bili u Palestini, govorili su židovski, no čim su došli u Atenu okrenuli su na grčki a u Rimu na latinski itd.

Tako rade od prilike i Rusi, i u tome je njihov velik uspjeh.

A da uza sve to još nije tamo sve samo suho zlato — to smo već i prije napomenuli.

No što nije danas, moglo bi biti u buduće — bude li pameti.

Slavenska širokogrudnost

Naše pleme imade svojih mana, ali ima i svojih vrlina, kojima se mnogi narodi ne mogu da diče. Slaven ne zna i ne može da mrzi, a kome je mržnja tudja, taj je sklon plemenitim i dobrim djelima. Mi volimo poštenje i pravdu. Zato osudjujemo svako nasilje i nepravdu, posvuda i u svakom obliku. Naš je čovjek do skrajnosti gostoljubiv i milosrdna srca, rado prima i gosti tudjinca, priskače u pomoć bijedniku i nesretniku. Njegova ljubav prema bližnjemu ne poznaje granica ni plemenskih ni vjerskih, — jer se on osjeća prije svega čovjekom u pravome smislu riječi.

Temeljna je odlika slavenskih naroda: duševna mekoća, čuvstvenost srca i sklonost pravednome rasudjivanju i poštivanju tudjih dobrina i pravica. Prirodjeno nam je, da promatramo svaki dogodjaja sa šireg čovječanskog gledišta, zato preziremo ono sićušno mešetarenje i uzko shvatanje stanja stvari. Ta izrazito slavenska širokogrudnost odrazuje se u privatnom i javnom životu našeg plemena, to nas nekako u tome pravcu odlikuje od drugih naroda.

Dolazi stranac, bogalj, cigan, gospodin, tko bio da bio, naš ga čovjek susreće bratskim gostoljubljem, kojemu nema para drugdje. Ne pita ga za porijeklo ni položaj, dvori ga i štiti od raznih neprilika.

Mimo naše slovenske širokogrudnosti privatnog značaja. Tu mislimo na uredjaj i odnose u nekojim slavenskim državama i o miroljubivom i pravednom djelovanje njihovih političara. Masaryk i Beneš ljudi su širokih vidika, njihov je rad za procvat naroda i države proniknut dubokim čovjekoljubljem i pravicoljubljem. U Čehoslovačkoj je društveni život postavljen na dostojnoj osnovi, radništvo je u dobrom položaju, a narodne manjine uživaju sve pravice. U Poljskoj i Jugoslaviji uredjen je takodjer položaj inorodnih skupina, koje nisu prikraćene u svojim potrebama. Rusija prednjači u čovječanskom i bratskom postupanju sa manjinama. Provedjen je pravedno princip samoodredjenja nacija, čemu se ima pripisati napredak i jačanje države.

Širokogrudnost i osjećaj pravednosti nuka slavenske države, da kroče putem čovječnosti, snošljivosti i bratskog pomirenja. Prirodjeno nagnuće k istini i pravdi struji Slavenstvom, koje će bezuvjetno igrati važnu ulogu u svijetu.

Slavenstvo je miroljubivo, mlado dušom i napretkom. Ono će preporoditi čovječanstvo u smislu bratstva i medjusobne ljubavi, uliti će u današnju kulturu nov život i svjež duh čovještva. Na tome treba, da svi radimo i svojim silama doprinašamo. Nema plemenitije i važnije zadaće od nastojanja, da medju ljudima zavladava, mir, ljubav i pravda.

Dobar primjer zlata vrijedi

Nauka o uzgoju mladeži otkriva svakim danom nove načine, sredstva i metode, kako da pomladak svoj podignemo na onu visinu, na kojoj ne bijasmo ni mi sami niti naši stari. Modernoj i naprednoj školi nije više svrhom, da djecu nauči samo čitati, pisati i računati, jer su to vrlo lako vještine, u kojima može da podučava i onaj, koji nije uzgajatelj po zvanju. Modernoj i naprednoj školi postavlja se danas veći zadatak: razviti u mladeži sve klice čovječnosti, ojačati ih i dovesti do nekog uzora. To je majstorija veća, i zato se hoće znanja, takta, ljubavi i prirodjenoga dara. Nije svatko pozvan, da vrši tako uzvišenu zadaću.

Mladi naraštaj je najveće dobro svakoga naroda; jer «na mladjima svijet ostaje». Zato je dobar uzgoj najbolja baština, koja se može da ostavi novom pokoljenju. Valjano uzgojen čovjek, zagrijan za sve, što je istinito, uzvišeno, lijepo, dobro i plemenito, jeste ujedno značajnik, vrijedan ugledanja i nasljedovanja. — Takva čovjeka hoće da uzgoji nova škola. Ona preuzima vodstvo mladeži u svoje ruke, pa nije bez razloga nova jedna pojava, što se opaža u svijetu: Videći roditelji rad i zasluge moderne škole, prepuštaju joj djecu svoju sasvim predano, i tako roditeljski dom gubi ono značenje u uzgoju, što ga je nekada imao.

Lijepo je to i dobro tamo, gdje škola imade i gdje su one zaista na savremenoj visini. Ali Istra naša proživljava u tom pogledu teško doba. Škola je naših nestalo, a kako «Istarska Riječ» počešće javlja, u nekima se održavaju plesovi i terevenke. Takova škola ne će isklesati novoga čovjeka, borca za svijetle i visoke čovječanske ideale!

Roditelji, zaključak ovih naših razlaganja je jasan: vratimo se starijem načinu, kojim se vaspitala mladež u doba, dok još ne bijaše škola. Dom roditeljski neka iznova postane žarištem i rasadnikom sviju naših svetinja, školom i uzgajalištem uzdanice naše. Ne trebaju se zato udešavati posebni satovi, nego svakom zgodom, koja se pruži, neka se u mlade i nježne dječje duše posije po koja dobra sjemenka. Štogod spoznaš, da je korisno, dobro, lijepo i pošteno, poduči i svoju djecu. Dječjih se duša sve lako prima, ne prave tome poteškoća, već izlaze svakom uzgojnom nastojanju ususret. Nada sve nastaj, da prednjačiš dobrim primjerom. Ništa u uzgoju toliko ne vrijedi, koliko primjer. U djece je jak nagon za oponašanjem. Što od drugoga vidi, to i samo čini. Prema tomu istina je tu vrlo blizu: nastoj, da ti djeca samo dobro vide, pa će samo dobro i činiti.

Nauka je — kako rekosmo — pronašla mnoga uzgojna sredstva i načine, ali dobar primjer ostaje i danas jedno od najboljih sredstava. Riječ ne postizava uvijek svoju svrhu, ali primjer skoro svagda. Zato opomene, savjeti, ukori, pouke, kazne i nagrade, psovke i batine vrijede manje ili nimalo. Činom pokaži što hoćeš, — «dobar je pastir samo onaj, koji kaže inom, što i sam svojim potvrdjuje činom». Budu li roditelji i stariji uvijek mislili na to, imat će i djecu dobro uzgojenu i valjanu. A to njima ne će ni biti teško, jer nitko nema više srca i osjećaja od njih. Posao, koji se srcem i ljubavlju vrši, postizava najljepši uspjeh. Što od srca ide, k srcu i stiže. A što za srce prione, iščupati se ne da.

Srca, mnogo srca uložite i oko uzgoja djece svoje. Blagoslivljat će vas žive i mrtve. Roditelji su više nego hranitelji, pa osim tjelesne hrane dužni su dati i hranu duševnu. Bistra glava, čisto srce i poštena duša jesu velik kapital. Poklonite ga djeci svojoj, donijet će obilne kamate i blagoslova. U našim teškim prilikama blagoslivljat će vas i cio jedan narod, koji ćete tako održati u životu. — Bilo vam sretno i blagoslovljeno!

Nikola Zec.

Pismo iz Jugoslavije

U ZAGREBU, dne 9. V. 1926.

Malo je čudno, ali istinito, da nije ovaj današnji majski Zagreb i topli Zagreb, već upravo božićni i zimski. Na Sljemenu se, bogme, pokazaše i bijele pahuljuce. Sva predskazivanja stoljetnih koledara i drugih mudraca kao da će se ove godine zbilja obistiniti; te doista ne će biti onog pravog ljeta, one silne žege, koja toliko umara i ubija ionako već rasklimane živce. E, pa vidjet ćemo!

Jučer i danas gostuje u Zagrebu torinska športska momčad kluba «Juventus», gdje drži utakmicu sa «Haškim» i «Gradjanskim», ovdješnjim klubovima. Interes publike za ovu utakmicu veoma je velik i s obzirom na to, što je «Juventus» u Italiji prvenstveni klub. Na igralištu je danas hiljade i hiljade svijeta, bačeno je hiljade i hiljade dinara, i naš bi seljak rekao: Zašto? Radi one gumene lopte, radi onog nogometa! Ali uzalud, tako je, i to je — kao što se obično veli — duh vremena.

Lijepi naš Zagreb dobit će skoro prilike, da svakom strancu (a i našem čovjeku), koje dodje amo, pokaže umjetninu prvog ranga, koja predstavlja našeg velikana, biskupa, slavnog rodoljuba i velikog dobročinitelja Strossmayera. Već se sprema i svršava njegov spomenik, koji ima ogromne dimenzije, silan je po koncepciji i po masivnosti. Spomenik je težak 3000 kg, a saliven iz bronce srbijanskih topova, što ih je u tu svrhu darovalo ministarstvo vojske i mornarice. To je veličanstveno djelo stvorio naš veliki umjetnik Meštrović, koji upravo triumfira sada po Americi. Zagreb će se tim kolos-spomenikom moći s pravom ponositi, a s njime i čitava naša država.

U Zagrebu se radi, Zagreb se širi i diže. Uza sve krize, uza sva kritična stanja, eto vam posvuda novih zgrada, kod kolodvora, kod igrališta i po periferiji grada. To je znak napredka, i u tome leži naš optimizam. I ja bi gradio, ali para nema, pa nema. U ostalom jučer je započelo vučenje državne lutrije, iako dobijem — ah! koliko njih čeka ovakovu večeru sa sela — eto vam i kod mene nove — hiže. Moj gazda ne čeka na lutriju. Ima drugi izvor, jer l'argent fait la guerre. Blago njemu! No i mi moramo živit, pa makar bez — hiže. Komu išta, komu ništa, a ovaj put od «pulitike» vama ništa.

DOPISI

IZ RIJEKE

Vrijeme. - Ninettine tužbe. - Tancurini. - Hohštapleri. - Privatna «berma». - Sensova.

U ove tmurne dane, kad ove užasne kiše ne će nikako da prestanu, ja sam dvostruki mučenik: prvo i prvo — ova vječita jugovina ide i meni samome u nerve, u kosti, u žigericu, pa mi dušu baca u zlovolju, u melanholiju i hipohondriju. Drugo je, što mi svaki čas na vratu Ninetta, koja je s istoga razloga još razdražljivija, čangrižljivija i žučljivija negoli obično. Nigdje ne može da nadje mira, ništa joj nije pravo, sve hoće da ruši, kao da je — Bog budi s nama! — sam nečastivi ušao u nju.

Tako je ona i jutros banula u moju sobu, gdje sam ja pušio moju cigaru od šolda i pol, što sada stoji liru i pol.

— Ja — poče ona hodajući amo tamo po sobi — vi ste muski svi jednaki. Najprvo gledate, kako bite se bogato ozenili, pak ako vam to «skroká», onputa delate konkurencu nam zenskem.

— Kakvu vražju konkurenciju! — pogledah je ja nemalo začudjen.

— Ca delate fintu da ne razumete!

— Ja vas ne razumijem, Ninetta, rekoh pokorno bojeći se kakvog žestokog uragama. Ja vas zaista ne razumijem.

— Onputa ste slep ale trubast! Ca ste pozabil, kako je jedanput bilo? Kada bi v Reku prišla kakova «Varietè» ale kakov «Kafè šantant» ali «cirkus» — vavek se je govorilo da je prisla ali kakova balerina ale kakova kantanta — lepa kako bombon — — i sve je hitilo onamo kako noro, da vidi tu novu zvezdu iliti stelu! I svi su ju gledali i smeli njoj se i kumplimenteli su ju, i bili su namurani va nju i... sve ca j' kade. A sada? Ki mari već za balarinki za kantanti ali za kakove druge takove steli! Sada sve tece kako nemo z jednega bara va drugi, kade se tancaju oni tangi i fokstroti; ma se ne hodi tamo, kako se je jedanput hojevalo, da se vidi kakova lepa ženska, nego se gre, da se vidi kakovega zmuzenega tancurina. Ja, ja — kako su se prej gjedale balarinki i kantanti, tako se sada gjedaju ti vasi tancurini: njim se svi posmehuju, njim namiguju, i kako su jedanput muski davali svakakoveh dari, va zlate i va srebre, balarinkam i kantantam, tako sada ženske davaju svačesa tem tancurinom. Lepi ste vi muski, ki se davate i prodavate zenskem za beci — proprio bela jeeeeente!

Ja sam joj htio odgovoriti, da bih ja htio vidjeti onu ženu, koja bi mene platila ili meni što darovala, no Ninetta se je medju tim izgubila i ja sam ostao i opet sâm.

Ipak ako se malo dobro zamisli, nema ni ona sasvim krivo. Svijet se je zaista okrenuo naopako. Ima ovuda mladića — za mnoge se i ne zna otkuda su «prikampanali», — kojima je ono paralitično hopanje po barovima i raznim drugim još javnijim lokalima — postao pravi zanat. Vajni zanat.

Mlad čovjek, koji bi uz malo jaču volju i ustrajnost mogao da čestito zaradjuje svoj kruh, ponizuje se, da se po cijele večeri i noći svija i previja s kakovom ocvalom matronom, a sve za ono nekoliko kukavnih lira! Ne vide oni, kako ono njihovo tancurinstvo ponizuje nesamo njih nego i čitav naš ponosni muški rod!

Ima, ima i Ninetta kadgod pravo!

Tancurinstvo ili kako bi se njemački reklo «Vortanzertum» — tijesno je skopčano i takozvanim — hohštaplerstvom. Ko je hohštapler? Hohštapler nije samo obični «škrokon», koji vam se u svakoj zgodi namiče i prilijepljuje kao stjenica, da može štogod od vas da izmuze. Nije samo muktaš, koji bi htio, da ga svuda zovete k sebi, da ga za badava tovite i opajate i da sve za njega plaćate. Hohštapler uz te krijeposti ima i još jednu drugu: on je prevarant prvoga reda. Neprestano priča o sebi, o svojim vezama, šta ih ima kod najvećih ljudi, o svome visokom rodu, o svojoj mogućnosti, o svojim titulima (hohštapler se obično nazivlje doktorom ili kakvim visokim činovnikom itd.), a sve to on nabraja zato, da vas namami, da vas zavara, da vam izmuze novaca, kćer, ženu, jednom reči, da vas nasamari po svim sedam zakona. Čuvajte se hohštaplera! A čuvajte se i onih profesionalnih tancurina, koji nisu ništa bolji. I oni će da vas kakogod zapletu, jer osjećaju, da će doći brzo vrijeme, kad će drugi, ljepši i okretniji od njih doći na njihovo mjesto i potisnuti ih u kut, gdje će im se moći da zapjeva ona naša stara:

— Tancaj, glade, va velade!

Ninetta je bila i danas poslije podne kod mene.

— Ste cul onu od biskupa? — upita ona ulazeći u moju sobu.

— Nisan čuo ništa i ne znam ništa — odgovorio sam ja.

— Cekajte, da vam ja povem. Ovi dni bila je berma, pak ja ne znam, je l' biskup bil već trudan, ale ni imel sobum dosta posvećenega ulja ale j' pak imel ki drugi uzrok — bilo kako bilo, on je rekal nekem cetirem divojcicam, neka pridu jutra k njemu va kuću, da će ih tamo bermat. I male — ne znajuć ni ca bi, ni ca ne bi — su rekle, da te prit. I kad je bilo drugi dan, one su sve cetire sle k biskupu. To su već neke vele frajle od cetrnajst, petnajst let, a lepe kako rozice, najlepse od sveh ke su se bermale. Po ceste su ih ljudi pitali, da kamo gredu.

— Gremo se bermat — odgovarale su male, a oni za njimi. Kad one pred biskupovu kuću, a to je bilo s njimi već pol rejimenta ljudi, najvise dece. Pride ta procesion pred biskupova vrata. Kuharica otpre i malo se začudi, ma ca će, ca ne će, najzada je sveh pustila nutar. Svi znamo, da jedan biskup ima puno stvari po glave, pa ni cudo, ako kadagod i on ca pozabi. Pari se, da je pozabil, da je onem lepem divojcicam rekal, neka danas k njemu pridu, da ih more bermat. Sad ca će on, ca ne će, ljudi su tu — konfuzion je tu — ni druge nego one male bermat i poslat ih, neka gredu z Bogom! Ma ca će sada? Blizu ni ni popa ni meznjara — ki će mu odgovarat, kada bude cital one svoje molitvi? Ni bilo drugo, nego zvat kuharicu i molit ju, da ona otpeva. I otpevala je. Kako je sve to prenaglo prislo, biskup ni imel vremena ni da se malo uredi. Bil je va kućneh cavatah... — svakako malo cudna cerimonija, ca ne? Ca vam se pari? Govorite, Bog vas sentaj!

Kako sam ja još uvijek šutio i razmišljao o onom, što mi je pričala, reći će ona meni: Vidi se, da je blizu Sensova — vas god!

Rokac.

IZ PODBREGA

Svega po malo.

Odavle se nikada ne javljamo u našoj dragoj «Istarskoj Riječi», pak sam se ja danas na to teško delo ojunačio. Znam doduše čitati i pisati, ali ipak se bojim pisati, da ne pogriješim. No u zadnje doba više ovuda čitamo novine i knjige, pak sam i ja malo napredovao. I lijepi broj mladića mojih susjeda s menom čitaju marljivo knjige i novine u našoj Čitaonici, pak moramo sami sebe pohvaliti. Još će početi i drugi marljivije dati se na čitanje, jer smo svi osvjedočeni, da je sramota ne znati čitati i pisati. Neki su mladići već nešto zaboravili čitati, ali sada počeli su učiti. Ovo je lijepo!

Još ću vam i to javiti, da ovuda daždi već preko petnaest dana. Zapravo ne kiši, nego samo kad i kad pada na pljusak. Kiši, a još nije zemlja dosti mokra. Polja naša i njive sada lijepo uspijevaju. Sve raste — kao iz vode. Ali ipak pšenica je još premalena. Za Jurjevo je morala biti već u klasju, a kad tamo ne će još biti 15—20 dana. Ovo zato, jer su dani, a još većma noći, prehladne. Slana prošlog mjeseca nije naškodila našim vinogradima; ali je više u dolini naše rijeke Mirne, ispod Buzeta, gdje je hladnije i vlažnija zemlja. Ove godine smo počeli zarana loze škropiti i sumporivati. Lanjska nas godina opekla. Svršavam. Ruka mi je trudna. Da ste mi zdravi! — **Seljak.**

IZ PREGARE

Smrt našeg dušobrižnika.

Pred nekoliko dana preminuo je naš dušobrižnik vlč. g. Folta, što vam nažalost nismo mogli prije javiti radi preobilnog posla u polju. Velečasni gospodin Folta kao penzionirani župnik dodje k nama iza kako je službovao na raznim mjestima na Pazinštini; dodje k nama, gdje i umre. Još kao mlad dodje iz Češke u Istru radi pomanjkanja hrvatskog svećenstva. Istru odabra za svoju drugu domovinu, i tu kod nas, u našem pustom, zapuštenom kraju, u našem malom selu zateče ga smrt. Umrije medju svojom braćom. On nas, a mi njega zavoljesmo. Bijaše miran, tih, ali nikada nije zatajio svoju krv i svoje slavensko srce i govor. Umro kao Čeh i kao Hrvat — kao Slaven. Mi za njim žalimo. Na pogrebu bilo nas lijepi broj i osam svećenika. Nagrobno slovo držao mu je vlč. g. Iv. Flego iz Črnice.

Pokoj vječni daruj mu Gospodine!

IZ KRNIČKE PROŠTINE.

Kamo nas vode novodobni proroci?

Naša Proština bila je uvijek odana našoj narodnoj stranci, našem političkom društvu «Edinosti», a tako će biti i u buduće. Po pojedinim zalutancima čovjek ne smije suditi cijelu Proštinu. Svagdje ima nevaljanaca, a tako ima i kod nas. Ali sve što je pošteno i narodno, to je ostalo vjerno «Istarskoj Riječi» i našim narodnim prvacima. Iznimku čine samo dvojica naših kukavica, koji su prionuli uz dra. Besednjaka dotično onaj biskupski list, koji zavadja naš neuki svijet, a to su Jakov i Martin Zuccon. To su vam danas pravi klerikalci, iako mnogo ne mare za kršćanski nauk. Glavno im je džep, kao i njihovim vodjama. U toj težnji ne poznaju granica. Sada su došli tako daleko, da su zamolili vodnjansku gospodu, da im otvore u Mutvoranu italijansku školu. Vodnjanska gospoda su im odmah išla na ruku i otvorila spomenutu školu. Svojedobno je pisao «Pučki Prijatelj», da se je poslanik Besednjak zauzeo u Rimu, da nam se otvore škole. Sada pak ne znamo, kakve je škole tražio — italijanske ili hrvatske. Pa to nije ni važno da znamo. Nama je glavno da znamo, da su njegovi miljenici tražili italijansku školu i da su je dobili. Štaviše: dobro je da znamo i to, da je kaleb Zuccon dobro pogostio one, koji su nam otvorili napomenutu školu. Iz svega se toga jasno proizlazi, da su naši klerikalci posvema zaplivali u tudje vode. Neka im Bog oprosti, kad mi ne možemo!

IZ BARBANA.

Hajka protiv «Istarske Riječi».

Naš se župnik u zadnje vrijeme pokazuje kao nekakav paša. Radi što ga je volja i kako mu se prohtije. S nama postupa upravo maćuhinski. Pred Italijanima se pokazuje kao pravi, rodjeni Italijanac. Iz crkve je posvema istrijebio naš jezik. Ukinuo je križni put, hrvatsku propovjed, evangjelje itd. Tko danas dodje u našu crkvu dobiva dojam da je u Calabriji. Sve se crkvene funkcije vrše u nehrvatskom jeziku. Pa i izvan crkve se ponaša kao Italijanac. Ako nešto progovori u našem jeziku, to je opet sam otrov. Osobito mu je na želucu naša draga «Istarska Riječ». Nju mrzi iz dna svoje duše. Ljude nagovara, da je otkažu. Unatoč toga bi htio, da ga smatramo svojim čovjekom. Valjda misli, da smo ludjaci. On se jadan uvelike vara, ako misli, da će nas uloviti u svoje mreže i da će nas nagovoriti, da se pretplatimo na onu njegovu lažitorbu. Znamo mi što radimo! Nismo mi oni, koji se okreću prama vjetru. Mi znamo misliti i svojom glavom. Radi toga bismo preporučili našem župniku, da se jednom opameti. Ako vidi, da je tako sapet, da mora plesati kako drugi sviraju, neka pleše, ali nas neka pusti na miru, jer ćemo inače, ako bude zanovjetao, iznesti nešto, što mu ne će biti drago ni ugodno. Sapienti sat!

IZ ĆIĆARIJE.

Čovjek, koji zaboravlja na zabavu.

Doznali smo nešto od nekog Buzećana o našem «šepotu» u Račjoj Vasi. I on ti bio 21. aprila u Buzetu da slavu slavi sa šinjorima. Taj dan Buzet je imao feštu, a tu ne smije proći bez našeg lipog i dobrog kampijona. Oh, kako je bilo ono milo gledati, kako su ga vodili po gradu dva šinjora, dva «podeštada», buzetski i račjevaški. S jedne strane ga primio pod ruku g. sindako Rigo, a s druge strane dr. Ciapeta. I on, šeponja, bio je taj dan u Buzetu «šinjor». Gledali su taj prizor neki ljudi, i — smijali se, smijali od srca. A bi se i krave smijale! «Šepo» je bio i na plesu. Bravo! Italijanski je govorio. Samo se je zaboravio, kad je izašao iz «sale» na «ariju», pak ti je lipo po naški govorija sa svojim pajdašom iz Račjevasi! Navada je navada i krv je krv! Mjesec (luna) se menja, pak tako i vremena!

IZ SV. VIČENTA.

Prošlogodišnja bolest na vinogradima Tuča (grâd). - Nesreća na putu. - Novi «podestà».

Prošla godina bila je za nas vrlo žalosna. Peronospora i oidium uništiše nam čitavo grožđje, a nekima i loze.

Ova godina, izgleda, bit će takodjer loša. Uslijed neprestane kiše ne možemo ništa raditi u poljima. zadnjih dana imali smo i tuču (grâd). Najviše štete nanijela je dvjem selima: Bokordićima i Rezancima. Tamo su uništeni svi vinogradi i drugi poljski usjevi.

Prošle sedmice vozio se svetvičentski mesar Giuseppe Percovich iz Sv. Vičenta u Vodnjan. Na putu je naletio automobil na njegovu kočiju. Konj je ostao izmrcvaren, kočija uništena a Percovich ranjen.

Kako čujemo, ovih dana bio je naš bivši «sindaco» Corva imenovan za svetvičentskog «podestà» Kao sindako nije se loše ponašao s našim življem, pa se nadamo da ne će ni sada kao «podestà».

IZ LANIŠĆA.

Blagoslov temeljnog kamena nove crkve.

Prošle nedjelje blagoslovio se u našem mjestu temeljni kamen, na kojem će se sagraditi nova crkva. Blagoslov je izvršio jedan viši crkveni dostojanstvenik iz Trsta. Svečanosti je prisustvovalo mnogo naroda iz Lanišća i drugih okolišnih sela. Cijela je svečanost prošla u najboljem redu. Jedino pri koncu je došlo do jednog neugodnog incidenta, koji je pokvario cijelu svečanost. Netom je došao amo opć. načelnik (podestà) dr. Ciapetta odmah je dao otstraniti iz slavoluka natpis: «dobro došli!» To je uvelike ogorčilo narod. Ljudi su se medjusobno pitali: «Zašto tako radi? Zar ga toliko bode jedan srpsko-hrvatski natpis? Zar ne bi bilo bolje, da se više briga za Ćićariju, koja je zapuštena u svakom pogledu?»

Čić.

Franina i Jurina

va Šangaje.

Fr.: Znaš pak ti, Jurino, koliko smo mi dva već ca od kući?
Jur.: Znam.
Fr.: Blizu leto dan.
Jur.: Upravo toliko. Zač to spominješ?
Fr.: Zač mislim, da bi već bilo doba, da gremo nazad.
Jur.: Kako se zame!
Fr.: Kakovo vražjo — kako se zame! Ča ti morda još ni dosta? A ča će bit pak, ako nam svi ovi Kinezi, Japonezi i Indijanci jedan dan zapivaju: Va fori stranijero!...
Jur.: Neka pivaju! A ja ću im otpivat: - Tu sam i tu ću i ostat! — pak magari, da se i nebo zrušilo. Ja sam se tu rodil!
Fr.: Kade si se rodil? Tu, va Kine?...
Jur.: Ja sam se rodil pod suncem, i kade sunce svetli, tamo je i moje mjesto. Pod suncem! Si me razumel?
Fr.: Ne ja.
Jur.: Svi narodi svega sveta pivaju danas jednu pismu: — Mi smo mi — i imamo pravicu na jedno mesto pod suncem i mi oćemo da to mesto i imamo i sve tako.
Fr.: Ki su ti — mi?
Jur.: Svi, pak i ja i ti. I mi smo mi — i mi imamo pravicu da imamo jedno mesto pod suncem. I imet ćemo ga!
Fr.: Ča tu va Kine?
Jur.: Kade nas bude volja i drago.
Fr.: Ma mi već imamo naše mesto — tamo spod Učki, pak bimo dobro storili, da se već jedanput i vratimo tamo, dokle nam ga ki ne zame.
Jur.: Ne boj se ti! Mi stojimo tamo postojano kano klisurine.
Fr.: Klisurine ale ne klisurine, ja bim rad da sam već jedanput doma.
Jur.: Pak ča biš tamo? Jil i pil, ako je s čem, i plaćal franjki i ako ni s čem.
Fr.: Ja bim rad malo videl mojga novega poteštatu. To mi najviše premi.
Jur.: Svaka škuža, našla muža. Pak ča će ti potešta?
Fr.: Rekal sam ti: rad bim ga videl, kako zgleda.
Jur.: Imet ćeš benj vremena i za to. Ja mislim, da će bit i za te i za me bolje. da skoćimo malo — kada smo već tu — do Australije, da vidimo, kako živu oni divi ljudi; je njim koliko bolje ale huje nego nam.
Fr.: Rekal je miš, da ne bude niš! Nit ćemo mi videt Australije, ni Australija nas. Kade su nam beči za tako dug put?!
Jur.: Muči nemo, i to je već priskrbljeno. Do malo dan otputit će se za tamo jedan veli vapor s petsto kineškeh jornalisti, ki gredu va Australiju za zabavu. Oni te nas sobum zet.
Fr.: Mo te, sve teču!
Jur.: Ja sam već sve uredil. Oni znaju, da smo i mi dva jornalisti, zato i komać čekaju, da nas vide. Na, već imam i harti za put. Pogledaj!
Fr.: A ono blago?
Jur.: Ko blago?
Fr.: On — lionfant! Kamo ćeš s njim?
Jur.: Sobum ćemo ga zet. Već imam i za njega hartu.
Fr.: Ča j' i on jornalista?
Jur.: E, da biš ti znal, koliko ih ima trubastejeh od njega! Lionfant je pametna

P O D L I S T A K

ERNEST RADETIĆ:

Očeva suza

(Crtica iz narodnog života u zap.-istarskom dijalektu).

Hiža, u kojoj su stavali, bila je iznutra i zvan sva črna od dima i starine. Kamare nisu imali, a u kužinu se je hodilo kroz konobu zgoru po škalah, koje su škripale od brša. U jenon kutu je bilo nisko gnjište, na njen rasklimani jedan banak, a nad njin napa priz platna naokolo, puna šaž, koje su se lipo svitlile. U drugon kutu, nasproti gnjišta bila je postelja na trinog, napunjena z lišćen od turkinje. Stara i ona bogzna koliko lit, da je mogla propredikati, čuda bi tega bila povidala. To je bila jena od unih starinskih postelj, ča hi didi ustavljaju unukon, a unuki svojin praunukon...

Na utoj postelji je danas umiralo dite... Vani je pada daž, nebo je bilo mutno, a oblaki na njen, kako od olova.

Na bršljivoj skrinji poli postelju sidija je čovik, sridnjih lit. Jenu ruku je drža pod glavon diteta, a z drugon mu je svako to malo dodava mižo s cukranon vodon.

Bili su tac i sin: Marko Blek i jedini sin mu Markič. Marko ni bija nikad sričan. Rožen u velikoj siromaštini ni moga nikad da se pomore. U staroj starini, goru da je hiža bolje stala, ma kako ni bilo delavci sve je već propadala, dokle ni najzad ustala na samih zidi, priz janka jenega kuša zemlje i tako je Marko deleva na spolovinu tuju robu.

Niko vrime mu se je peralo, da će biti sričan. Naša je ženu lipu i mladu, štima je je i gleda, kako oko u glavi. Mučili su se oba i delali i počelo njin je bilo hodit na bolje. Ma za kratko je vrime i to pasalo. Umrla je u porodu i ostavila mu, kako jedini spomin na se to jadno dite, s kojin se je čuda namučija, dokle ga je zgojija. A ča je dite već reslo, to je veču žalost ima š njin. Bilo je naruženo. Na desnom ramenu resla mu je goba, najprvo kako šaka, pak sve veča i veča, a glava mu je, forši zaradi tega, pošla sva na livi kraj. Na tankih nogicah kolembalo se je tiho, kako kruška na tankoj grani...

I to mu je tilo ustavila na misto sebe una njigova lipa žena, bila je crlena kako rožica, koju mu je Bog tako vred uzeja, a da je ni zapravo ni uživa.

A brižno dite, mali Markić, koliko hi je pritrpija priz matere! Koliko žukih hi je čuja od druge selske dice za svoju rugobu. Rugali su mu se i vikali za njin, da nosi na ramenu gude, da sviri na violin i da ima cuku namisto glave. On pak je biža sprid dice doma ma ne u teplo krilo materino, nego u kut, di je bila starinska postelja, na kojoj je ona umrla, nagnuja se na nju i plaka. A kad bi plaka još bi gržlji bija. Iz nosa bi mu se procidili šmrklji, kako dvi svirale, a on bi hi z rukicon razmaza po licu, da bi mu od svakega ustala svitla kora, kako za špužon. Jadno dite ni imalo meke materine ruke, koja bi ga bila utrla, umila i učešljala, oprla i zakrpala. Nikad u svojem življenju ni ućutija slatkog tepanja i milovanja materinog, nikad ni čuja teple beside majkine ljubavi...

Tac se je mučija i prikida po tujoj robi, da se prehrani, uvečer je kuheva grah za sutradan, pak su čuda boti jidevali po tri dane jenu maneštru. A tac je uvečer bija trudan. Nesričan i žalosan i sam ni ima ni lazno ni volje, da tiši i miluje tu naruženu sirotu od svoga diteta...

Markič je vračeva vole od gospodara, poli kojega je njigov tac dela na po, i bija je najsričniji, kad hi je moga zajati daleko kamo usrid boške, di ga nedan ne bi vidija ni čuja, kone tiči, ča su po granah kantali. Tamo bi u hladu pod kakovim dubon pleja spone i s kosiričen dilka pašture, dela od barabošak pipe i fuma lišće od duba, kako da je velik. Kako kakova mala šimija deleva bi uno, ča bi vidija od velikih. A brižan bija je mali: ni ima kone samih devet lit. I morebit ne bi ni toliko ćutija une praznine ko sebe, da ni jedan dan doživija ništo, ča je sve u njemu potreslo. Vidija je ljubav materinu. suze. kakove more proliti samo oko matere, puno tepline...

Šći od gospodara, poli kega je deleva njigov tac, mala Mija od šest lit, zašla je jenega zimskega dana, bosa van na snig. Dva dana potle toga ležala je jur u bilih bičvicah na skrinji mrtva. Cila hiža je utihnula, dica su bila žalosna, susede su plakale i šmrcale poli oganj. Vidilo se. svim je bilo ža za njon.

Skupa z drugon dicon poša je i on, da je vidi, poškropi je z blagoslovnom vodom i pomoli se za njeju dušu. Bilo je čuda ljudi, svi su bili žalosni i tužni ko skrinje.. A njeja mati, stara teta Luca, plakala je na glas: zazivala je po imenu. Nikad još ni vidija takove tuge, takovih suz, takovega plača. Uno plakanje brižne matere rizalo mu je srce i paralo njigovu malu dušu u prsi, da je proplaka i poša vred doma. A kad je u večer lega na blatne ponjave poli svoga oca ni moga nikako zaspati. Jena misao mu je hodila zajno

živina! Videt ćeš ti, ku sreću ćemo mi s njim steć, kada doma pridemo.

Fr.: Ki zna koliko ćemo na ńjega plaćat! Ki zna koliko ćeš morat dat za medaju i za tašu! A jist? Ovde mu davaju riži, a ča ćemo mu pak mi davat?

Jur.: Paštu šutu, ako ju budemo imeli.

Fr.: A ako je ne budemo ni mi imeli?

Jur.: Onputa neka posti. Ter smo i mi dosta napostili, i još ćemo da bi tako ne! Ala dosta je teh ćakuli! Homo se spravit za našo putovanje!

IZ MLUNA.

Hoćemo ili ne ćemo?

Došao nam je upit, sa strane naše općine u Buzetu, da li smo zadovoljni da nam se otvori u Mlunu neki «asilo». Mi smo raskolačili oči i otvorili široko usta čuvši tu nepoznatu riječ «azilo». Nismo znali što je to. Ali šinjor je počeo dalje da govori: Sada vaša mala djeca samo planduju po selu, gube vrijeme naokolo; a kad biste imali «azilo», poslali biste svu svoju djecu od 4. do 6. godine života u školu u «azilo». Poslali bismo vam jednu učiteljicu, koja bi lijepo, lijepo učila i pozabavila vašu djecu; tako bi vam se civilizovala. Tako šinjor. Kapio! Sada znamo što je taj «azilo», naški: dječje zabavište... Mi smo rekli tomu šinjoru z grada, da naša djeca sva rade ili pomažu u kući, ili pasu kravicu ili ovce.

IZ BUZETA.

Ceste. - Sajam i - još jedna sitnica.

Naše ceste, jedamput tako lijepe, nisu se popravljale kako treba već desetak godina, pak su danas u vrlo slabom stanju, tako da se na nje srdi i seljak, i vozar, i automobilista, a i putnik-pješak. A slabe ceste su na veliku škodu siromašnog ljudstva. Sada, na primjer, ne mogu naši mljekari voziti svoje mlijeko kamijonom baš radi slabih cesta. Kamijonom se kušalo odvažati mlijeko u Trst iz Besta (Ćerarije), ali se to moralo opustiti radi neprovozne ceste Buzet-Brest. I sada se čuje odasvuda, da je prva briga sadašnjih oblasti gospodarsko pouzdignuće Istre, ali — još toga ne vidimo. Ipak, u zadnje doba počele se ceste pošljunčivati i popravljati, pak se nadamo boljemu.

Zadnji marvinski sajam prošao slabo. Bilo doduše dovedeno na sajam mnogo svakovrsna blaga, goveda i praščića, ali, što je glavno, nije bilo prodaje. Trgovaca nije bilo. Bila bi dužnost naše općine, da se pobrine na sve načine, da privabi trgovce k nama. Jer drugačije mi posjednici ćemo prestati dovadjati na sajam goveda. Jer gubiti dan, platiti sajmisku taksu, a ovo bez ikoje koristi, **nije** pravo, a **ni** moderno.

Ovih dana je neki putujući trgovac platnom «slučajno» premalo odmjerio platšinjorini Kekini, ali kad ga počela sama mjeriti, letila za njim, a lijepi ti trgovac morade nadodati još nekoliko metara.

Politički pregled

Štrajk rudara u Engleskoj

Vlasnici ugljenokopa u Engleskoj htjeli su sniziti rudarskim radnicima plaće, jer je već nekoliko godina smanjena potrošnja ugljena, a cijene su mu tako pale, da se prodaje sa znatnim gubitkom. Te gubitke nadoplaćivala je vlada, ali danas ona to više ne može činiti, jer ti izdaci strašno terete državnu kasu.

Već duže vremena vodjeni su pregovori izmedju rudarskih radničkih organizacija i vlasnika ugljenokopa, da se spor mirno riješi. Posredovala je i vlada, ali bez uspjeha. Pregovori su prekinuti i u štrajk je stupilo jedan milijun rudara. Pomažu ih radnici saobraćajni, gradjevinski, tipografski itd., tako da će već sada broj štrajkaša iznositi pet milijuna. Komunisti nastoje ovo stanje iskoristiti u svoje svrhe i pozivaju u borbu protiv kapitalizma.

Da se spriječi veće zlo, kralj je potpisao ukaz, kojim se nad Engleskom proglašuje iznimno stanje. — Vojska je u pripravnosti i već je otposlata u sva veća rudarska područja. Položaj je vrlo težak i ne može se predvidjeti, kako će se ovaj pokret svršiti i kakove će imati posljedice.

Ujedinjenje Austrije i Njemačke.

Mi smo već više puta pisali o tome, kako Njemačka i Austrija nastoje da se ujedine. Francuskoj to ne ide u račun, a ni ostalim saveznicima, koji su se u prošlom ratu borili protiv Njemačke i Austrije, jer bi se time Njemačka silno ojačala. I u Austriji postoji jaka težnja da se spoji sa Njemačkom, se čuje i po koji umjeren glas. Tako je neki dan u Beču držao govor bivši austrijski ministar financija Kienbech, koji je rekao, da zapadne vlasti ne će pristati na sjedinjenje sve dotle, dok francuski narod bude smatrao povećanje Njemačke za svoju opasnost. Ovaj strah u Francuskoj je danas općenit. Šta više, on je u svom govoru priznao, da mu je rekao jedan francuski senator, da će sjedinjenje Njemačke i Austrije prouzročiti novi svjetski rat. Dakle, prije nego se o toj cijeloj stvari počne ozbiljno da raspravlja, treba sačekati na umirenje duhova u Francuskoj i u Evropi.

Rusija i Turska.

Velike svjetske novine javljaju, da je ruska sovjetska vlada predložila Turskoj, da stupi u savez sovjetskih republika kao samostalan i neočvisan član. U slučaju, da Turska stupi u savez, Rusija joj zajamčuje svaku vojničku pomoć u slučaju ma kakvog napadaja. Novine dodaju, da Kemal paša i veliki dio turske javnosti nisu protivni ovom prijedlogu.

Kako se razoružava?

U novinama čitamo neprestano izjave svjetskih državnika o potrebi mira i razoružanja. Već dvije godine sastaju se i rastaju konferencije za razoružanje, ali unatoč toga sve se države punom parom naoružavaju. Razoružavalo se jedino za budući rat suvišne i nepotrebne stvari. I Amerika, za koju se očekivalo, da će u razoružavanju svima prednjačiti, odlučila je sada, da se osobito naoruža sa aeroplanima, za koje veli, da će u budućem velikom ratu igrati glavnu ulogu. Ona naime kani da sagradi hiljadu novih aeroplana i upravljivih zrakoplova, zašto će se utrošiti svota od 85 milijuna dolara. Posebnim zakonom odredjeno je, da nijedan aeroplan ne može biti razoružan, ako nije bar tri godine vršio službu.

Krvav Uskrs u Strumici.

U Strumicu se na pravoslavnu veliku subotu, 1. maja, prokrao jedan komitski bandit iz Bugarske. U 8½ sati u veče bacio je bombu kroz prozor kavane hotela «Srpski Kralj». Drugu je bombu bacio pred hotelom da izazove paniku medju prolaznicima. U općoj zabuni je pobjegao, i još u bježanju ubio iz revolvera jednog vojnika, koji ga je slučajno sreo. Kao žrtva ovog zločina pala su dva života, a ranjeno je osam ljudi. Srećom je u to doba u kavani bilo malo svijeta. Odmah drugi dan, na pravoslavni Uskrs, održan je u Strumici veliki meeting, na kom je poslije oštrih govora donesena rezolucija kojom se traži da vlada preduzeme energične korake kod mjerodavnih faktora u Sofiji, i da zahtijeva punu zadovoljštinu i naknadu za pale žrtve. Jugoslovenska je vlada uputila u Sofiju oštru notu, kojom traži, da se učini kraj ovim zločinačkim upadima.

Likvidacija ustanka Druza u Siriji.

Ustanak Druza u Siriji, koji je zadao Francuzima teških jada, primiče se svršetku. Dvije francuske kolone, u snazi od 11 bataljuna, praćene od jakog konjaništva i velikog broja aviona, a pod zapovjedništvom generala Ndré, zauzele su nakon ogorčene borbe Sueidu, glavni grad Druza.

Kako je poznato, netaktična politika generala Seraille i njegovih pomagača, izazvala je u Siriji veliko nezadovoljstvo urodjenika. U julu prošle godine digao se oružani ustanak ratobornog plemena Druza, koji obitava goroviti i kameniti jugoistočni dio Sirije. Ustanak je bio tako jak i nenadan, da su ustašek roz malo dana osvojili čitavo područje Gabel-Druza, Haurnana i Ledje sve do vratiju samog Damaska. Sve manje posade izginule su ili bile zarobljene, a jedino jača francuska posada u glavnom gradu Sueidi uspjela je da odbije ustaše, ali je za to bila opkoljena i odjeljena od ostalog svijeta. Francuzi, ne shvativši u prvi čas ozbiljnost položaja, pokušali su da sa manjim rakpoloživim kolonama svladaju ustaše i oslobode Sueidu, ali su sa velikim gubicima bili potisnuti, a neke su kolone bile potpuno uništene. Tako je u septembru jaka kolona generala Michauda, koja je iz Damaska prodirala prama Sueidu, zapala u težak položaj.

Tek generalu Gamolinu uspjelo je početkom jeseni da iz pravca Tiberijanskog jezera sa šest hiljada ljudi, tehnički dobro opskrbljenih, prodre do Sueide i oslobodi iznemoglu posadu. Ali jetaj uspjeh bio izlišan, jer je radi nemogućih veza sa ostalom zemljom i radi nestašice vode bilo nemoguće održanje Sueide. Zato je bila odmah napuštena, a general Gamolin povukao se, uz neprestane borbe, natrag u polazne položaje. Sueida je bila odmah posejdnuta i zapaljuna od ustaša. Nakon ovog francuskog neuspjeha, ustanak se je strjelovito proširio obuhvativši čitavu Siriju, osim najsevernijeg dijela. Ustaše su provalili čak i u sami Damask, gdje je dne 18. oktobra pr. god. buknuo opći ustanak. General Seraill, ne znajući kako da svlada ustaše i ne htijući izložiti svoje čete teškoj uličnoj borbi, uništio je topničkom vatrom dobar dio arapskog grada. Ustanak je ovako radikalnom mjerom bio svladan, ali se je proti Seraillu digla u svjetskoj javnosti bura negodovanja, tako da je morao biti opozvan. Ipak Damask je još za dugo vremena ostao opkoljen od ustaša, skoro bez ikakovih veza sa Beirntom, u neprestanoj pogibli da padne u ruke ustaša. Tek sada bile su odaslane u Siriju jače čete, koje su pred dva mjeseca počele da čiste zemlju doprijevši pred par dana do Sueide, gdje su skršile zadnji otpor Druza. Ovoga puta zauzeće Sueide je, izgleda, trajno i čvrsto, jer je prije toga pročišćen i uredjen kraj, koji se spaja sa Damaskom. Ustaše su se povukle u brda, ali decimirani i deprimirani, te se očekuje, da će njihove poglavice, medju kojima je nastala nesloga, poslati izaslanike za poružja i konačno pokorenje.

Madžarski škandal pred sudom.

Interes javnosti i štampe cijeloga svijeta upravljen je osim engleskoga rudarskoga štrajka, na Budimpeštu i na proces protiv falzifikatora franaka, koji se ondje vodi. Optužnica obasiže preko 80 stranica, pisanih strojem, a optuženo je 26 ljudi i to: 1. zbog falzifikovanja francuskih franaka kao zločinstva falzifikovanja novca; 2. zbog zločinstva raširivanja lažnog novca; 3. zbog zločinstva krivotvorenja isprava.

Interesantno je, da se od svih dosada preslušanih lica, jedini Nadossy osjeća krivim. Prema dosadašnjem stanju izlazi, da su Windischgraetz i još neke druge, nepoznate, tajne ličnosti, finansirale pothvat. Što se pak tiče inicijatora, izgleda da je to bio Nijemac Schultze i još neki drugi Nijemci, ali to je samo pretpostavka, koja je formulirana u pitanju, upravljenom na Windischgraetza, na koje je, kao i na tolika druga, uskratio odgovor.

Interesantni su iskazi činovnika madžarskoga kartografskog zavoda, preslušanih što prvi, a što drugi dan rasprave. Svaki od ovih ljudi iskazuje, kako se ispočetka opirao tome činu, ali da ga se ipak prihvatio, kad je saznao, da ima moćno zaledje, Nadossyja, šefa zemaljske policije, koji je u cijelu stvar upućen. General Haits izjavljuje, da je na čin pristao, kad se uvjerio, da je akcija pozvana, da uspostavi integritet Madžarske, i naročito kad je saznao, da iza te akcije stoje visoki zvanični krugovi, koji su sve sa zadovoljstvom pratili. Tada se dao na posao, i to kako kaže, s veseljem i velikim oduševljenjem. Uostalom, Haits je u decembru 1924. otišao u penziju, a na njegovo je mjesto došao Kurtz.

I Kurtz, preslušan, izjavljuje, da se ne osjeća krivim. On je u stvar upućen u februaru ili martu 1924. Predobili su ga za akciju, rekavši, da se radi o patriotskom djelu. U stvar ga je uputio Haits, rekavši, da stvar potakle ozbiljne osobe. Kurtzu se ta stvar medjutim nije svidjala, i on je rekao, da će je izdati vlastima. Na to su Haits, Windischgraetz i Görö održal konferenciju, iza koje je Windischgraetz saopćio, da s falzikovanjem franaka nesamo simpatizuju, nego je i podupiru visoke ličnosti, koje stoje blizu vladi i znaju za falzifikate, a izmedju ostalih mu je spomenuto i ime šefa zemaljske konferencije, Nadossyja. Ove su konferencije bile već u doba, kad je Kurtz, poslije penzijonisanja generala Haitsa, preuzeo upravu kartografskog zavoda. Kad je Kurtz čuo, što sve stoji iza falzifikatorske afere, odustao je od tužbe.

Konačno se je ustanovilo i to, da i ministarski predsjednik nosi veliku odgovornost zbog falsifikovanja. O drugim otkrićima progovorit ćemo u narednom broju.

Domaće novosti

Sramotni napadaj na naše narodno svećenstvo u Istri.

Jedan ugledni istarski svećenik, koji je osijedio u našoj nacijonalnoj borbi, moli nas, da objavimo na obranu istine ovo nekoliko redaka:

U posljednjem broju «Zbornika» (glasila nekolicine slovenačkih i «hrvatskih» svećenika u Italiji) od 1. maja o. g. izišao je pod naslovom «Propter Sion non tacebo» jedan pamflet, što ga je napisao neki subrat J. G. (g. Josip Grašić!?). U tom žučljivom pamfletu, koji je naperen protiv našega narodnog svećenstva u Istri, čita se medju inim i ovo:

«Uspješnom razvoju katoličke akcije medju Slovencima i Hrvatima u Italiji velika su zapreka nekoja zlo orijentirana (!) naša subraća. Ima naime svećenika, koji čitaju ponajviše «Istarsku Riječ», jer se list tura badava (!!). Nekoji se služe «Edinošću», koja umije lukavo sakrivati svoje nacrte.»

Zatim veli, da uredništvo naše mile «Istarske Riječi», kaošto i uredništvo «Edinosti», ne pružaju nikakve garancije za korektno pisanje glede crkvenih i vjersko-moralnih pitanja, pa nastavlja:

«Uza sve to ima svećenika, koji po rečenim novinama sude Papu i daju si ad usum delphini tumačiti njegove alukucije. Te novine na isti način bez ikakvog poznavanja stvari ocenjuju biskupe i svećenstvo, koje nije u liberalnom (čitaj: narodnom. Op. ur.) taboru.

Zar nije to testimonium paupertatis? **Da, to je već degeneracija u duševnom pogledu** (Potcrtao pisac).»

Nakon toga g. G. se tuži u «Zborniku», da mi narodni svećenici sudjelujemo u «Istarskoj Riječi» i «Edinosti» i da na svaku njihovu kritiku odgovaramo, da su ovi naši narodni listovi bolji od njihovih, koji samo siju mržnju i zavadjaju neuki svijet, pa nam predbacuje, da škodimo katoličkoj stvari, da nemamo smisla za katolički pomladak itd. itd.

Tako svećenički «Zbornik» o nama, svećenicima, koji smo osijedili u borbi za nacionalno osvještenje i ekonomsko podignuće našega naroda u Istri.

Ne znam, kako bih okrstio takvo pisanje. Kad bih rekao, da je zlobno, bilo bi preblago rečeno, a opet s druge strane ne ću da se poslužujem psovki, jer to nije moj običaj. To mogu mirne duše da prepustim našim mladim mutikašima, koji posjeduju najbolji riječnik nekulturnih izraza. Zato držim da će biti najbolje, da iznesem par činjenica, koje će osvjetlati cijelo pitanje, tako da će i naš čestiti narod moći da uvidi: a) zašto je nastala protiv nas ta hajka; b) na kojoj je strani pravica, a na kojoj krivica.

Kad je pokojni Dobrila postao biskup, bilo je u Istri vrlo malo narodnih svećenika i učitelja. Mala, vrlo mala šačica ljudi. Ta mala šačica ljudi stvorila je prava čudesa u Istri. S jedne strane dizala je narodnu svijest, a s druge nastojala, da podigne narod. U tu svrhu slala je inteligentnije seljačke mladiće na više nauke, e da naš narod dodje do svojih svećenika, učitelja, advokata, profesora i činovnika. I tako je naš narod nekoliko godina došao do svoje narodne inteligencije, koja mu je uvijek bila i otac i majka.

Istarska inteligencija radila je uvijek složno i nesebično. Zato nije ni čudo, što je narod vodila iz jednog uspjeha u drugi. Medjusobnih trzavica i kulturnog boja nismo poznavali. Jedino par godina prije rata pojavio se na Pazinštini nekakav novi pokret, koji je išao za tim, da nas politički razdvoji, ali je brzo skrahirao kao i Austrija, koja ga je podupirala. Narod je ostao složan i jedinstven.

Danas se Istra opet nalazi bez velikog djela prijašnje inteligencije. Mnogi su umrli, a mnogi morali da odu. Nego svi nisu otišli. Ima još nekoliko naših čestitih narodnih radenika. To su ostaci naše negdašnje inteligencije. Naši ljudi upravo «trepe rad svakoga našega narodnoga radenika od straha, da im ga nestane, jer znaju, da se gubitak takovih ljudi danas nadoknaditi ne da.

Tako naši, koji iskreno i od srca vole ovu zemlju. Zato i treba najodlučnije osuditi ono par usijanih glava, koje redovito napadaju naše najbolje ljude, medju kojima i nas starije svećenike, koji nikako ne možemo da odobravamo njihovo sramotno rušenje narodnih redova.

Naš čestiti narod ne će bratske borbe, ne će gospodskog razdora, jer je uvjeren, da je to najveća nesreća. To bi morali imati pred očima svi, a naročito subrat M. Njemu je to nebrojeno puta naglasio jedan naš subrat. Štaviše — zamolio ga, da prestane sa svojim «P. Pr.» trovati bijedni narod. Ali sve naše molbe ostale su glas što vapi u pustinji.

Svoje nezadovoljstvo sa pisanjem «P. Pr.» nismo nigdje sakrivali. Posljedica toga bila je, **da je nekoliko subrata dobilo od jednog subrata (svećenika) pismo iz Trsta, u kojem im se prijeti, da će biti prijavljeni vlastima, ako ne suradjuju u «P. Pr.» i ako čitaju našu milu «Istarsku Riječ» ili «Edinost»!** Zar se i ovo smatra rad za narod? Sud prepuštam našoj javnosti.

«Pučki Prijatelj» se uvijek pozivlje na zasluge našeg svećenstva za narod. To je dobro da spominje. Samo je šteta, što nikada ne spominje, da su te zasluge stekli baš oni svećenici, koji se danas okupljaju oko «Istarske Riječi», kao što i oni, koji su

---

po glavi: eli bi ki za njin plaka... I najedanbot se je u škuron naglo ubrnuja h ocu, prija ga z rukami ko vrata i zapita ga živo:

«Ćako moj, eli biš ti plaka, da ti ja umrem?»

Ma tac trudan i pospan samo se je ubrnuja i reka mu: «kakove ti to munještine gredu po glavi. Pokri se napro i spi!»

Niga razumija. Ni vidija njegove svitle oči, kako su se žalosno zapirale. — I mali je od unega dana bija još tužniji, još žalosniji...

A danas je na toj starinskoj postelji umira mali Markič. Lice mu je gorilo od febre, suhi jazik se je ćepiva za nebo. Na čelu su probijale kapljice poti. Jur treti dan ni zna za sobon. Tac ga je zva, dava mu limunadu i gasija mu š njon žežu, ma mali ga ni pozna. Strašno je bilo ocu na duši. Sve mu propada, sve ga ustavlja, sam če ustati na ton svitu. I to brižno dite, koje je u svojen življenju tako malo dobrega ukusilo, sad če umriti. Ništo ga je u grlu gušilo, ma suz ni bilo. Zdavna ni plaka. Trud mu je i suze posušija.

Vani je daž frmiva... Mali Markič je nadalo doša h sebi, gleda je črne zide, ugljenje na gnjištu i oca poli dase. Ni moga mitati ni z glavon, ni z rukami. Smrtna muka ga je ćepivala. Samo su mu se oči micale. Zagleda se je u oca i naglo ga je zapita mučeći se da prošapće:

«Ćako, dobri moj ćako, reci mi, eli biš plaka, da ti ja umrem?»

U njigovih oči je bilo jeno veliko pitanje, koje je zdavno, zdavno čekalo na odgovor.

Stari Marko se ustane s skrinje, nagne se nad ditetovo lice, koje je bilo crleno od ognja, i počne ga ljubiti, a iz oči mu se prospu po licu ščetinaste muštace, debele suze.

Mali Markič je široko opra oči i štupija se. Suze nisu pristajale kapati... To mu je bija najlipči hip u življenju. U unih suzah je vidija toliko miline, toliko ljubavi, nježnosti i tepline, kako nikad još. To su bile suze, kakove je vidija u crlenih oči teta Luce, kad je je bila umrla mala Mija...

Malo zatim pasala je i smrtna muka. Mali Markič se je smirija, lice mu je nazad bilo kako i prije samo čuda, čuda blidije; drugo ni zdisa: bija je mrtav...

Na ditinjskon licu mu je svitija blaženi smih sričnega i kuntentega diteta. U očevih je suzah u zadnjen hipu učutija teplinu roditeljske ljubavi i zadovoljan je zatisnuja očice...

preminuli ili koji su morali da zapuste ove krajeve.

Konačno moram spomenuti još i to, da se mi stariji svećenici ne možemo slagati s «P. Pr.» radi njegovog farizejskog pisanja. Neukom svijetu trubi u glavu, da je i on za slogu i jedinstvo, a u stvari radi protiv sloge i jedinstva. Neprestani napadaji su nam najbolji svjedok. Kad bi im uistinu stalo do složnoga rada, onda ne bi nikoga crnili i napadali. Samo pozivanje na osnutak Narodnoga vijeća ne znači ništa, to više, kad znamo, da tu vrhovnu istancu propagiraju samo za to, da sebe rehabilitiraju.

«Zbornik» se nažalost već duže vremena povadja za «P. Pr.» Čitam redovito i jedan i drugi list, ali konstatiram, da se u jednom i u drugom redovito napadaju **samo i isključivo naši ljudi.** To je činjenica, koja se ne smije metnuti s uma.

Razumije se, da mi stariji svećenici ne možemo odobravati takvoga pisanja. Zato evo i osudjujemo gornju štampu. I zato nam vele, da se je kod nas pojavila duševna dekadenca! Medjutim meni se čini, da se duševna dekadenca nalazi baš u onim glavama, koje na ovaj način truju i zavadjaju narod.

Svećenik.

Osnivajmo seoske čitaonice!

Kaošto su jednom bile seoske čitaonice u Istri pravo prosvjetno ognjište, tako bi morale biti i danas. Pogledajmo našu seosku mladež, a i starije, u onim selima, gdje, iako postoji škola, nema nikakovih drugih pobuda za daljnji moralno-intelektualni razvitak. To su poluanalfabete, koji, osim što znaju da postave svoj potpis na obveznicu ili mjenicu, nemaju nikakve druge koristi od škole, iako su u njoj proslijedili, dobrim djelom, punih šest godina. To su bijednici, koji, pored zdravih očiju, nisu vinuli svoj pogled nikad dalje od svoje sjene, te ni ne slute, koliko bujnih ljepota krije taj za njih nevidljivi svijet. Zato je od prijeke potrebe, da se ponovno počinju u svim našim selima obnavljati dotično osnivati takovi hramovi prosvjete, gdje će naša mladež kao na čudotvornom izvoru crpiti znanje. Neka se nitko ne boji zapreka. Zapreka oko osnivanja bilo je i bit će, ali to ne smije da nas plaši. I mrav stoput padne pod bremenom i stoput se digne. Ugledajmo se u njega!

Naši u Americi.

Primamo i dragovoljno uvrštavamo: — Dne 24. pr. mj., na Gjurgjev-dan, imali su naši Istrani u Hobokenu svoju zabavu, koju je priredilo Dobrotvorno i zabavno društvo «Franina i Jurina». Zabava je bila vanredno dobro posjećena, a dvorana ukrašena sa amerikanskim zastavama i slikom dvaju znamenitih Istrana: Franine i Jurine. Cijeli program bio je majstorski izveden. Proslov je držao Antun Šlibar, a Katalinićevu pjesmu «Učka» deklamovao je Mario Vidošić. Pjevale su se ove pjesme: «Milkina kuća», «Djevojka je ružu brala», «Jedno momče crna oka», «Na te mislim», «Za jedan časak radosti», «Njega ni» i mnoge druge. Na glasoviru je svirao Ljubomir Vidošić, na guslama E. Latcovich. Na koncu zabave bio je ples uz svirku Jugoslovenskog radničkog tamburaškog zbora. Zabava je uspjela iznad svakog očekivanja.

Istranin.

Snijeg i tuča u sjevernoj Italiji.

U sjevernoj je Italiji ovih dana zameo snijeg. U nekojim je krajevima padala i tuča (grȁd), koja je uništila malne sve poljske usjeve. Posvuda se opaža hladno, zimsko vrijeme.

Amerika časti našeg naučenjaka.

Kalifornisko sveučilište pozva u Americi stalno naseljenog srpskog učenjaka profesora dra. Miju Pupina, da drži u dan njegove godišnjice ostanka svečani govor. Naš učenjak se odazva časnom pozivu rektora sveučilišta, koji ga predstavi otmenoj publici ovim rečima: «Sretan sam i velika mi je čast, da vam mogu predstaviti čovjeka, koji je došao u našu zemlju iz Srbije, kad mu je bilo tek 15 godina. Iskrcao se u New-Yorku sa 15 centima u džepu, ali se je polagano i svojim vlastitim trudom popeo do svojega današnjega položaja. Danas ga vidimo kao elektromehanika na sveučilištu Columbia u New-Yorku, te kao predsednika udruženja inženira Sedinjenih država Amerike i obresnika (pronalazača, izumitelja) dalekosežne telefonije i drugih izuma. To vam je muž, koji je postao od 15-godišnjega srpskoga seljačkoga dečaka izumitelj svetskoga glasa. To je profesor Miho Pupin!»

Iza govora našeg učenjaka (fizičara) izruči mu sveučilište diplomu časnog doktora ovim rečima: «Ovo sveučilište je ponosno, da Vas može ubrojiti medju svoje odlikovane članove.»

Eto, uz našeg glasovitog fizičara i izumitelja Tesle Amerika časti i prof. Pupina, koji se popeo tako visoko jedino radom, energijom i talentom.

Š.

Svega po malo

Zvjerinjska tragedija na moru.

Engleski teretni parobrod «Manchester Producer» nedavno je na otvorenom moru snašlo veliko nevrijeme, koje je za žrtvu tražilo sav njegov tovar od 300 volova, iskrcanih za prevoz iz Halifaxa u neko sjeverno englesko pristanište. Nevrijeme je snašlo ladju malo poslije, kako je izašla iz luke. Valovi su se njome poigravali kao orahovom ljuskom. Posadi, kojoj je prijetila smrtna opasnost, nije preostalo drugo, nego da baci u more sav tovar, 300 glava živih volova. Kapetan broda je sam pričao: «Bura je žviždala kao izgubljena duša i valovi su se dizali kao brda. Bilo je nemoguće izaći na krov ladje. Životinje, koje su bile gladne i žedne, tužno su mukale. Htjeli smo se vratiti, ali nam se slomilo kormilo. Tada smo odlučili riješiti se tovara. Počeli smo volove goniti na krov broda. No životinje kao da su slutile svoju sudbinu, jer su se uporno branile pohoda u smrt — i bježali su natrag, premda smo ih boli vilama. Konačno smo ih istjerali na krov, od kuda su ih valovi odnašali, a mi smo tužno gledali, kako se uboge životinje bore sa smrću.»

Priprenie za sveslavenski sokolski slet u Pragu.

Od 27. juna do 7. jula otvorena će biti na novoj praškoj izložbi uzoraka Prag VII. ulica Belskog izložba sviju sokolskih potreba, orudja, jednom rječju svega, što sokolstvo treba za svoje vježbe, igrališta, sportska preduzeća, turistiku, umjetnost i gradjenje. Ova izložba bit će prvo poduzeće ove vrste, velika narodna kulturna i gimnastička manifestacija.

Za sokolsko sletište upotrebljeno je 7500 kubičnih metara drvne gradje; to bi bilo približno 12.000 lijepih velikih debla. Za zabijanje ovih drveta upotrebljeno je 1,650.000 čavala. Gvoždja je upotrebljeno 3 velikih vagona.

Za one, koji ne mogu doći u Prag na sokolski slet, postojat će mogućnost, da putem radija čuju muziku, koncerte, a lako i šum narodnih masa sa vježbališta, pljeskanje, uzvike itd. i pohod sokolstva bit će na taj način reprodukovan, šum ulica, sviranje kapela, pozdravni uzvici, fanfare narodnog pozorišta, govori na Staromesnom namesti itd.

Češke sokolske župe kupile su dosada 57.359 ulaznica za 2,663.704 čeških kruna. Najviše je kupila praška župa, i to za 428.959 kruna.

Odbor za stanove ima mnogo posla sa ukonačenjem sviju učesnika na sletu. Stanovi će biti ili zajednički ili privatni. U zajedničke stanove nečlanovi se ne primaju. Ako sa članom dodje nečlan, na pr. žena, ne može sa njim u zajednički stan, nego mora dobiti privatni stan ili sam ili putem kancelarije za stanove, Prag II., Vaclavske namesti. Svakoj prijavi za stan treba priložiti 5 čeških kruna.

Eksplozija dvaju brodova u Americi.

Na rijeci Missisippi, u luci New-Orleansa bilo je oko 200 ljudi zaposleno na petrolejskom brodu «Warring». Iznenada je nastala strašna eksplozija, koja je bacila u zrak oko 100 ljudi. Petorica su ostala na mjestu mrtva, a 40 ih je ranjeno, od tih 20 teško. Od upaljenog petroleja zapalio se i drugi engleski brod u blizini, pa se je njegova posada spasila tako, što su svi poskakali u rijeku.

Druga eksplozija dogodila se u New-Orleansa. Engleska petrolejska ladja «Silvanus», sa teretom benzina na putu za London, sudarila se sa drugom petrolejskom ladjom, pa je gotovo prepolovljena. Benzin je eksplodirao i upalio se, a požar je zahvatio sav brod. Pokušalo se dohvatiti obalu, ali je mašina prestala da radi, pa je brod izgorio i potonuo. Od 50 ljudi posade 35 ih ih je nestalo i smatraju se izgubljenima, dok su ostali zadobili teže ozlijede od upaljenog benzina.

Tudja valuta na tršćanskoj burzi.

Juče moglo se prodati dotično kupiti: 1 engleska lira šterlina za 121.85—121.91 ital. lira; 1 amerikanski dolar za 25.07 do 25.15 ital lira; 100 švicarskih franaka za 485—487 ital. lira; 100 francuskih franaka za 78.50—79 ital lira; 100 njemačkih maraka za 595—600 ital. lira; 100 čehoslovačkih kruna za 74.10—74.50 ital. lira; 100 jugoslovenskih dinara za 44.30—44.60 ital. lira; 100 rumunjskih leja za 9—9.50 ital. lira; 1000 njemačko-austrijskih kruna za 35 ital. centezima.

DAROVI
u fond «Istarske Riječi»:

Naš zemljak g. Josip Jakus iz Tinjana, koji se sada nalazi u Argentini, sakupio je medju našim iseljenicima u Ensenadi 95 lira u fond «Istarske Riječi». — Darovali su: po 19 lira: Josip M. Jakus iz Tinjana i Ivan Brajković iz Trabe kod Berma; po 9.50 lira: Srećko Božiković iz Tinjana, Iv. M. Jakus iz Tinjana, Drago Viljenik iz Viljeniki, Marko Čehić iz Sv. Lovreča Pazenatičkog i Franjo Primuž iz Pazinštine; po 92.5 cent.: Ivan i Josip Ujčić.

Naši Liburnjani, Jožo i Tone, igrali su dne 5 maja revanš-match-briškulu, razumije se, za «Istarsku Riječ». Izgubio Jože i platio 10 lira.

Darovali su: po 15 lira: Vjekoslav Mandić, Bessemer; po 10 lira: Stule Anton, Pregara i Kozlović Oktavijan, Materada; po 5 lira: N. N. iz Materade.

Svim darovateljima izričemo ovim putem najsrdačniju hvalu, a od Boga platu. Ugledali se i drugi u ove svijetle primjere naših požrtvovnih ljudi!

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

Antonija Kajapić
i
Bogdan Šestan
danas vjenčani

Draguč - Novaki, 8. svibnja 1926.

POZIV
na
glavnu skupštinu
Baderskog društva za štednju i zajmove u Baderni

koja će se obdržavati

u društvenim prostorijama u Baderni, dne 30. maja 1926., u 10 sati ujutro.

DNEVNI RED:
1. Čitanje zapisnika posljednje glavne skupštine;
2. Odobrenje godišnjeg računa;
3. Izvješće upravnog odbora;
4. Izvješće nadzornog odbora;
5. Izbor upravnog i nadzornog odbora;
6. Slučajnosti.

U Baderni, dne 8. maja 1926.

ODBOR.

POZIV
na
XXII. redovitu glavnu skupštinu
Buzetskog društva za štednju i zajmove
registr. zadruga na neograničeno jamčenje

koja će se obdržavati

u nedjelju, dne 30. maja 1926., u 10 sati prije podne u kući br. 65

DNEVNI RED:
1. Čitanje zapisnika posljednje glavne skupštine;
2. Izvješće upravnog odbora;
3. Izvješće nadzornog odbora;
4. Čitanje i odobrenje obračuna za godinu 1925;
5. Promjena društvenih pravila;
6. Slučajnosti.

OPASKA: U slučaju, da u spomenuti sat ne bude prisutan dovoljan broj članova za zaključivanje, držat će se ista 1/2 sata kasnije, bez obzira na prisutni broj članova.

ODBOR.

Ljetni vozni red za korijere
(Vrijedi od 1. maja 1926. do odoziva).

Pazin - Labin - Sv. Andrej

Cene	I. vožnja	II. vožnja	Postaje	I. vožnja	II. vožnja	Cene
—.—	9.—	18.—	Pazin (posl.)	6.40	17.45	14.80
—.—	9.10	18.15	Pazin (mesto)	6.35	17.35	—.—
—.—	9.25	18.25	Lindar	6.25	17.25	—.—
4.55	9.40	18.40	Gračišče	6.15	17.10	11.60
5.80	9.53	19.—	Pićan	5.55	16.50	10.45
9.50	10.35	19.40	Kršan	5.20	16.05	6.60
11.10	10.55	19.55	Sv. Nedelja	5.05	15.50	5.20
—.—	11.05	20.05	Vineš	4.55	15.40	—.—
13.20	11.25	20.20	Labin	4.45	15.30	2.45
14.80	12.—	—.—	Sv. Andrej	—.—	15.—	—.—

Trst - Opatija - Reka

Cene	vožnja	Postaje	vožnja	Cene
—.—	6.30	Trst	11.30	29.—
5.—	7.10	Bazovica	10.55	25.50
7.80	7.40	Kozina-Herpelje	10.30	22.50
8.70	7.45	Tublje	10.20	22.—
9.70	7.55	Materija	10.10	20.50
11.20	8.05	Markovščina	10.—	19.10
11.80	8.15	Gradišče	9.50	18.30
12.50	8.20	Obrovo	9.40	17.70
13.60	8.30	Hrušica	9.35	16.70
14.60	8.40	Podgrad	9.30	15.70
14.90	8.45	Račice	9.25	14.40
16.—	9.—	Starad	9.15	13.90
18.—	9.15	Pasjak	8.45	12.10
18.50	9.20	Šapljane	8.35	11.80
19.80	9.30	Rupa	8.20	10.50
22.50	9.50	Permani	8.—	8.10
23.50	10.—	Jurdani	7.50	6.60
24.—	10.05	Jušići	7.35	6.50
25.—	10.15	Matulje	7.30	5.50
26.50	10.30	Volosko-Opatija	7.—	3.—
29.—	11.15	Reka	6.30	—.—

Gospodarsko društvo u Pazinu

pozivlje svoje članove na redovnu glavnu skupštinu, koja će se obdržavati u ponedjeljak 24. t. mj. na 10 sati prije podne u prostorijama Posujilnice u Pazinu sa dnevnim redom:

1. Izvješće o reviziji zadruge.
2. Izvješće odbora o poslovanju društva u god. 1925.
3. Odobrenje zaglavnog računa za god. 1925.
4. Izbor upravnog odbora, nadzorništva i obraničkog suda.
5. Slučajnosti.

Zaključni račun izložen je zadrugarima na uvid u Posujilnici.

U Pazinu, 10. svibnja 1926.

UPRAVNI ODBOR.

Broj 20 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 20. maja 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“ izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I, Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za nauku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

S Jadranskog kongresa u Milanu

U srijedu, 12. o. mj. bilo je u Milanu svečano otvorenje Jadranskog kongresa, koji se u prvom redu bavi oko promicanja italijanskih interesa na Jadranu. Na dnevni red toga kongresa došlo je i pitanje Rijeke. Tom zgodom uzeo je riječ i profesor Eduard Šušmel, jedan od vidjenih riječkih Italijana.

U svom dugom govoru profesor je Šušmel prikazao stanje Rijeke u vrlo tamnoj slici. On je medju ostalim kazao, da je Rijeka još uvijek — problem, koji treba riješiti. Već je dugo, što se traži riješenje toga teškoga pitanja, i još ga se nije našlo. Malo prije rata Rijeka je po svojoj važnosti bila na glasu kao deseta luka u Evropi. Na prvom mjestu dolazila Anversa (Antverpen), na petom Genova, na osmom Trst a na desetom Rijeka. Godine 1921. trgovina je na Rijeci bila gotovo jednaka ništici. Lani je uvoz i izvoz postigao trećinu onoga, što ga je Rijeka imala prije rata. Ove godine 1926. riječka luka počinje opet da nazaduje, i tako sve ostaje pri starome: zlo i zlo.

Bude li se Rijeka oslanjala na samu izvanjsku trgovinu, ona se ne će više dići — kazao je Šušmel. Tome su krive željezničke tarife Njemačke i Jugoslavije, kao i napredak Jugoslavije na moru. Jugoslavija je svoju najveću trgovačku snagu usredotočila u Splitu. Sve je to na štetu Rijeke, koja ne može da konkurira ni italijanskim jadranskim lukama ni onim jugoslovenskim.

Jasno je, da Jugoslavija namjerava da sa Splita zavlada Jadranom. Ali Split nije samo prva jugoslovenska luka, nije samo važna tačka, u kojoj se stječu željezničke pruge iz unutrašnjosti zemlje, već je Split takodjer i industrijalan grad, i toj industriji ima Split u prvom redu da zahvali proširenje svoje luke..

Medjutim Jugoslavija ne radi samo na tom, da jedino u Splitu podigne svoju pomorsku trgovinu. Ona posvećuje veliku pažnju i drugim svojim lukama: Sušaku, Šibeniku, Dubrovniku, Kotoru itd.

Uporedno s lukama napreduje takodjer i jugoslovensko pomorstvo. Jugoslavija je u dvije godine uredila na divan (mirabile) način svoju jadransku plovidbu, tako da danas imamo na Jadranu pored 31 italijansku — 59 jugoslovenskih parobrodarskih pruga. U kratko vrijeme Jugoslavija je uvelike pomnožila broj svojih ladja, koje ukupno obuhvaćaju dvjesta hiljada tona.

No jugoslovenska mornarica ne ograničuje se samo na Jadran. Ona ide i dalje, u Sredozemno more, u Južnu Ameriku. Iz svega toga vidi se, veli prof. Šušmel, da postoji neki plan jugoslovenske ekspanzije. No najvažnije je to, što Jugoslavija hoće svu svoju trgovinu da skrene s Trsta i Rijeke u Split.

Šušmel nadovezuje na to, da bi Italija morala na sve to budno da pazi. Da se predusretne budućemu zlu, on predlaže u prvom redu, neka se uznastoji, da se ožive sve riječke tvornice, da se od Rijeke stvori industrijalan grad, koji ne će trebati da čeka na tranzit izvana, već će sam po sebi moći da postane središtem trgovačkim. Treba podignuti industriju do velike visine i to nesamo na riječkom teritoriju, već i na bližnjem istarskom, gdje ima ugljena i raznih drugih sirovina, koje se mogu uspješno da izrabe. Osim toga za procvat Rijeke potrebita je i jedna izravna željeznička pruga, koja bi vezala Rijeku s Trstom. Jedan tunel kroz Učku skratio bi silno daljinu, koja dijeli oba grada, što bi bilo od velike njihove koristi.

Pored toga treba učiniti sve moguće da se sporazum postignut prije godinu dana u Neptunu što prije ratificira i postavi na snagu. To je od velike znamenitosti za Rijeku, koja se danas nalazi u vrlo jadnom stanju.

Članovi kongresa saslušali su sa mnogo pažnje razlaganje prof. Šušmela i prihvatili rezoluciju, kojom se pozivlje vlada, da što prije ispuni sve želje, što ih je u svom govoru iznio riječki prvak, prof. Eduard Šušmel.

Da li će se vlada tim željama odazvati i u kolikoj mjeri, pokazat će najskorija budućnost.

Mi seljaci i „Narodno vijeće“

Draga braćo seljaci,

Svima nam je još u pameti, kako smo mi istarski Hrvati i Slovenci u Istri imali svoja poučna, zabavna i gospodarska društva, kako smo pomoću vlastite Družbe sv. Ćirila i Metoda dizali škole i u najzabitnijim selima, kako smo iz svojih redova odgojili lijepi broj narodne inteligencije sviju struka, kako je svim tim ravnalo jedno političko društvo. Strašan

rat nam je sve oduzeo.

Nestalo je svih društava, nestalo je škola, nestalo je inteligencije, nestalo je i političkog društva. Ostasmo kao djeca bez oca i majke, a potrebe dobrog savjeta i pripomoći bile su svakojake i goleme.

Unatoč ratnog vihora ostalo je neskršeno jedino političko društvo «Edinost» i dnevnik istog imena u Trstu.

Bez poziva i dogovora, mi se Istrani odmah nekim nutarnjim nagonom utekosmo

pod krov prokušanog društva «Edinosti»,

a ono nas je bezuvjetno i bratski primilo u svoj zagrljaj; ne samo nas, nego i našu braću iz Goričke. Odolili smo, protrli oči, snašli se, i donekle sredili.

Došle su Duhove godine 1921., i našle nas sve složne i ujedinjene kao nikad prije; došle su one žalosne Duhove sa plamenim jezicima vrhu naših glava, ali ipak poslasmo 5 poslanika u Rim.

Išli smo u izbore

bez obične priprave i agitacije. Mi Istrani imali smo samo jedan sastanak u Kozini. Na tom sastanku imali su glavnu riječ kapelan Milanović i jedan drugi svećenik, koji su najoduševljenije pozdravili g. dra Wilfana kao predsjednika naše političke organizacije, te ga prozvali našim vodjom, prvakom, i još više. Meni se pričinio onaj pozdrav neiskren. Rekoh u sebi: hvaliti čovjeka na njegove oči onolikom pohvalom nije dobar znak.

Naši narodni poslanici podjoše

prvi put u Rim.

Tamo, kao prvak naše petorice, dade g. dr. Wilfan dostojanstvenu programnu izjavu u ime nas Jugoslovena, koji smo ostali pod Italijom. Svim nama je govorio kao iz srca, ona izjava ostaje našim političkim programom. Onoj izjavi, onom prilikom, nije bilo zgodno ni za stvar korisno niti što dodati, niti što oduzeti. No g. Ščeku, tadanjem poslaniku, nije bila dostatna ona izjava, pa je i izrekao svoju: da polaže veliku važnost obećanjima, da se nada tomu i onomu, premda je znao onu staru poslovicu, koja veli:

«obećanje — ludom radovanje».

I time je pokvario onaj prvi ozbiljni programni nastup naših narodnih poslanika. Ja sam u onom prvom nastupu kapelana Ščeka uvidio istočni grijeh naše narodne nesloge.

Medjutim došao je iz Kranjske na uredništvo lista «Edinost», za nas nov čovjek, g. dr. Engelbert Besednjak. On je drugi dan svoga dolaska izjavio, da nije došao u Trst da uredjuje «Edinost», nego da stvara posebnu stranku.

Mi Istrani imali smo u političkom društvu «Edinosti» svoj vlastiti pododbor, a predsjednikom mu je bio g. kapelan Milanović. Uza sve to, snovala se urota.

proti jedinstvu naše stranke.

Došlo je do istarskog sastanka u Kozini, na kojem je skoro jednoglasno bilo zaključeno, da mi Jugosloveni Istre ostajemo i dalje združeni u političkom društvu «Edinost». Tri četiri osobe nisu se htjele pokoriti ovoj volji nas Istrana, niti jedinstvu svih naših sila, već osnovaše posebno političko društvo. Nismo dakle mi istarski seljaci osnovali novu stranku, ili kakovu novu struju, već su je osnovale i nametnule samo neke častihlepne osobe putem «Pučkog Prijatelja», koji se je nakon rata oživio na poticaj političkog društva «Edinost» i koji im je ostao u rukama.

Kad su tako razbili našu narodnu slogu,

traže pečat, koji bi imao kod kuće i vani da opošteni njihov sramotni čin,

a taj pečat sada traže u «Narodnom vijeću» od trih ili pet lica (ljudi). Zato mi istarski seljaci ne ćemo to «Narodno vijeće» sa dvim strankama i dvim novinama, **već hoćemo jednu političku stranku sa jednim političkim društvom i sa jednom stranačkom novinom.**

Nedaleka prošlost nas uči, da «Narodna vijeća» nad dvim strankama ne vrijede ništa. Za posljednje izbore, koji su se obavili 6. aprila 1924., bilo je osnovano nekakvo

«Narodno vijeće» od četiri osobe

vrhu nas složne i nesložne braće. To «Narodno vijeće» bilo je izdalo izborni proglas i označilo kandidate. Medju ostalim, obvezalo se za jednu i drugu stranku, da će u svojim novinama i na izbornim sastancima preporučivati, da svi glasuju za predložene kandidate i da preferenčne glasove dadu brojevima 1, 2, 3 (Wilfanu, Besednjaku i Stangeru).

Pa što se je dogadjalo?

Imao sam prigodu slušati jedan izborni sastanak g. dra Wilfana. On je pošteno kazao: «Za ove izbore združili smo se i jedni i drugi t. j. obe stranke; po ugovoru moramo svi glasovati za predložene kandidate, a preferenčne glasove moramo dati brojevima: 1, 2, 3. Isto tako prisustvovao sam jednom sastanku dra Besednjaka, ali na tom sastanku nijedan od govornika nije preporučio, da se preferenčne glasove dade Wilfanu, Besednjaku i Stangeru, kako je to bilo uglavljeno, iako su na tom sastanku govorili baš ona dvojica doktora, koji su potpisali izborni ugovor, dočim su njihovi teklići ovaj sastanak upotrebili za to, da

krše sklopljeni ugovor

i da nagovaraju ljude, da daju preferenčne glasove: 2, 4, 6. — A novine? «Edinost» i «Istarska Riječ» pisale su posvema u duhu sporazuma, dok se to ne može reći za raskolničku štampu. «Pučki Prijatelj» i «Mali list» pisali su onako, kako je to konveniralo njihovoj strančici, a ne cijelom narodu. Štaviše: «Mali list» je u najvećoj izbornoj borbi ocrnjivao naše narodne kandidate, e da ih omrazi pred narodom. Posljedica tog nepoštenog postupka bila je, da smo

izgubili jednoga našega poslanika

i to g. dra Stangera. I raskolnici su se veselili nad ovim narodnim gubitkom! Evo što su ta «Narodna vijeća», i koliko drže do njih naši raskolnici.

Mi istarski seljaci smo protivni predlaganom «Narodnom vijeću» i zato, što se najglavnija kompetenca potilička ne daje nikakvom vijeću. Onako predlagano vijeće ne bi bilo čisto vino, već neka bevanda, i to plijesniva.

Mi svi dakle želimo jednu jedinstvenu stranku od Zadra do Nadiže;

ne ćemo dvije stranke pod «Narodnim vijećem»,

koje bi se klale kao do sada, a možda još i više.

U jedinstvenoj stranci ima za sve mjesta, a za one, koji imadu srca, uma i dobre volje, i prva mjesta.

Mi sami seljaci uvidjamo na licu mjesta, da voditelji nove struje nisu slobodni, već su im ruke svezane, moraju imati sto obzira pred svojim višima, a ovi pred višima od njih; drugi moraju strepiti za svoje gradjanstvo, tako da

njihova politika mora biti sužanjska.

Poradi toga je tu i tamo kakovo mjesto, jednom vatreno, počelo mlitaviti; danas je šior Giorgio quà, šior Giorgio là, kojeg su se jučer klonuli kao narodnog zla. Tom politikom dodjoše tako nisko, **da moraju braniti i one, koji protiv starog običaja i prava tjeraju naš jezik iz crkve, a ovi za uzdarje preporučuju «Pučki Prijatelj».** Kad bi naše svećenstvo, akoprem grozno prorijedjeno, bilo sve okupljeno okolo jedinstvene naše političke organizacije, ono bi daleko više koristilo i vjeri i narodu, nego li brodeći postranskom strujom.

Evo, to je moja poruka bratu seljaku predzadnjeg «Pučkog Prijatelja».

Seljak iz srednje Istre.

Svoja kućica - svoja voljica

Naši siromašni krajevi svake godine šalju u svijet nekoliko stotina najzdravijih sinova, da tamo traže koru hljeba. Tih bijednika još bi bilo i više, ali im iseljeničke kvote ne dozvoljavaju. Ostavljaju svoj kraj poradi bijede i siromaštva, u kojem ne mogu živjeti, jer zarade nema, a prema tome ni mogućnosti za život.

Polaze od svojih kuća veselo, misleći u sebi, da će naći u svijetu zarade i prehrane, ne samo za sebe, nego i za svoju obitelj. U tome se mnogi prevare! Sjedinjene države primaju ih vrlo maleni broj prema njihovoj kvoti. U Kanadu ih polazi znatno veći broj, ali ne s tom namjerom, da u njoj ostanu nego da se na bilo koji način proturaju u Sj. Države Amerike. To im vrlo slabo uspijeva. Strogi nadzor tamošnjih vlasti odmah ih pronadju, još prije nego su pravo niti odahnuli i otpreme ih natrag kući.

Oni, koji ostaju u Kanadi vrlo malo mogu naći zarade, premda se odmah pridružuju našim kolonijama, koje ih neko vrijeme uzdržavaju, dok im nadju kakva posla. Teškom ih mukom zaposle tek dva tri dana u tjednu. Ovo malo što zasluže jedva im, uz pripomoć ostalih, dostaje za vlastito uzdržavanje.

Jadan iseljenik pošao je u svijet, da tamo traži zarade, da prehrani sebe i svoju obitelj. Zadužio se za put, da dodje do željene zemlje, — a sada mjesto da pošalje nešto novaca ženi i djeci, koja čekaju bijedna na prvu zaslugu svojega oca, preživljava sam teške dane u tudjini. Treba nešto vratiti onome, koji mu je uzajmio novaca za put, pa eto neprilike potpune. Pun je volje za rad, ali mogućnosti rada nema.

Teške i crne misli obuzimaju ga, kada pomisli na svoju obitelj, na svoj kraj, na vjerovnika, koji čeka. Bijeda kod kuće, bijeda u svijetu čovjeku, koji je prvi put došao u nepoznati kraj, nepoznavajući jezika ni naroda.

Ovako se dogadja u najboljim kolonijama naših iseljenika, koji već nisu od prije stalno zaposleni i to: u Sjed. Državama i u Kanadi. Što bi bilo kada bismo iznijeli nevolje naših iseljenika, koji su po ostalim krajevima Južne Amerike! Koliko ih je tamo otišlo, većina bi se povratili, kad bi samo mogli. Nekoji, kojima je uspjelo, da dodju natrag kući, pripovjedaju strahovite patnje naših ljudi.

Sada se nameće pitanje: da li mogu kod ovakvih prilika naši ljudi ostati zdravi i svježi? Hrane se slabo, jer i od onog malog što bi trebalo njima, šalju svojim porodicama, da ne skapaju od gladi. Teški dnevni poslovi, koji ih muče kroz cijeli dan da zasluže koru hljeba u crnom i zagušljivom zraku najnezdravijih tvornica iscrpljuju ih potpuno. Svuda rade negledajući da jeftino uništuju svoj život, ne misleći da će jednog dana njihova snaga malaksati i onemogućiti im svaki daljni rad.

Njihovo je geslo: «radi da zaslužiš, što prije to više». Pri tome ne štede ni sebe ni svoje zdravlje, rade najteže radove, samo da koji novčić više zasluže. Ne čuvaju svoje zdravlje, ne štede ga, da bi se zdravi mogli opet povratiti kući. Kada se vraćaju kući, idu kao i vojnici poslije najoštrije bitke, izmoreni, izmučeni, pognutih glava, ali ipak veseli što se vraćaju u svoj kraj. Dola-

ze medju stijene i pustoš da umiru, da tu ostave u rodjenoj grudi svoje tijelo. tu ostave na rodjenoj grudi svoje tijelo. lazili u Sjevernu Ameriku. Osnivali su pojedina društva i udruženja, pomoću kojih i danas ne zaboravljaju svoj jezik i domovinu. Ti ljudi su većinom radnici po raznim tvornicama. Mnogo ih posjeduje i svoje kuće, gdje žive sa svojim obiteljima. Većinom tima ljudima ništa ne manjka, jer pomoću zdravih ruku već mnogo godina zaslužuju svoj kruh.

No to su samo izmimke, to su oni, koji su se ranije iselili u te krajeve. Danas su i tamo nastale sasma drugačije prilike. Zato bi bilo uistinu najbolje, da se naši ljudi, koji nemaju preduslova za bolji život u tudjini, nikamo ne iseljuju, već da se dadu na intenzivno gospodarenje na rodnoj grudi. Ako ovdje i manje rade nego u američkim tvornicama, živjet će doduše siromaški, ali još uvjek mnogo bolje nego u Južnoj Americi.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Rijeka i Sjeverni Pol. - Kako o tome sudi Ninetta? - Smrt jedne čarobnice.

Naša Rijeka je u prvom redu sportski grad. Kad se u nas ne govori o stanovima, najamninama, mizeriji, krizi i o kakvom dobrom zalogaju, onda se raspravlja i debatira gotovo o samom sportu: — «Fiume» tako redom.

Ali riječko oko ne seže samo do Kantride, gdje se vrše domaća sportska natjecanja, već ono ide dalje i prati takodjer i velike svjetske utakmice, kaošto je bila ona boćarska izmedju vaših Franine i Jurine, i ona još znamenitija — na Sjevernom Polu.

Što je Sjeverni Pol — to na Rijeci znadu najbolje oni, koji tamo nisu nikada bili. Svak od njih nosi sa sobom kakvu polarnu kartu i tu se po kavanama ne čuje drugo nego Grenlandija, Spicberg, Spickatar — sve sama konfuzija imena i stvari. Čuje se i po gdjekoja pametna, ali vrlo rijetko. Tako je danas banula u moju sobu Ninetta pa ne rekavši mi ni «dobro jutro!» — upita:

— Vi, Rokac, od cesa je storen ta Polo Nord?

— Od česa? — u čudu ću ja.

— Ma ja —, je ta Pol kakov breg ale izula od leda?

Nije bilo druge: morao sam joj tumačiti, što je i kako je. I rekao sam joj: — Vi znate, Ninetta, da je naša zemlja kao jabuka. Uzmite iglu i zabodite je u onu škuljicu, što je ostala, kad se je jabuka otkinula sa svoje grane, pa je provucite van, na protivnu stranu. To bi bila os one jabuke. Zamislite, da je jedna takova gromna igla provučena i kroj našu zemlju, i to bi bila os, oko koje se naša zemlja vrti, a oba kraja te osi — to su vam dva pola — jedan nord, drugi sud, jedan sjeverni, a drugi južni.

— Dunke Polo Nord je jedan bukunić one igli. A bi se covek pak nabol na nju?

— Na što?

— Na onu iglu.

— — Ali ona igla je samo imaginarna, pomišljena, ona je samo u našoj glavi...

— Mane se pari, da su va vasoj glavi bakuli... Ca vraga mi tu ćampate za nekakove igli, pak pokle govorite, da to nisu igli — i tako ja ni sada ne znam, ca j' Polo Nord ni ca j' Polo sud.

I otišla je kao furija.

Ne čudite joj se. Ima na Rijeci jedan gospodin, koji je god. 1918. i 1919. igrao ovdje jednu veliku političku ulogu, pa kad je jednom na nekom tranzatlantiku prolazio preko Ekvatora, išao je sye od jednoga do drugoga na parobrodu propitkivajući se: Dove'el ze? Mi no lo vedo sto benedeto ekvator!

Kako ste u novinama čitali, dva dana prije, nego što je Italijanac Nobile krenuo sa svojim aeroplanom put Pola, odletio je onamo neki Amerikanac Byrd. Na taj glas sva se je Amerika kao pomamila od silne radosti. Italijanske novine pisale su pri tom, da taj dogadjaj u Norveškoj smatraju kao nekom narodnom žalošću, što nije njihovemu čovjeku, poznatemu Amundsenu, ta sreća u dio pala, da bude on prvi. I odmah se porodile sumnje, da li je taj Amerikanac uistini bio na Polu. On doduše tvrdi, da je na tačku, koju je on držao Polom, bacio amerikansku zastavu, ali to bi trebalo tek ustanoviti, dokazati! Koliko bi okom trenuo, svijet se je odmah svrstao u dva tabora: jedan za Byrda — drugi protiv njega. Baš kao i prije nekih petnaest godina, kad je ono neki Amerikanac Cook rastrubio po čitavom svijetu, da je on otkrio sjeverni Pol, a kad tamo malo zatim osvanuo drugi Amerikanac, Peary, koji je na osnovu svjedočanstva dokazao, da Cook nije bio ni blizu Pola, već da sva slava otkrića Sjevernog Pola ide njega, Pearya. I onda su kao i danas nastale silne prepirke: neki su bili za Cooka a neki za Pearya.

Kako i onda, tako se prepirka prenijela i danas na naše fijumansko tlo. I danas ima ih na Rijeci, koji ne će ni da čuju, da je onaj Amerikanac Byrd preletio Pol, dok opet drugi bi stavili štono riječ ruku u u vatru, da je to živa istina.

Ja se držim neutralno.

U času, dok je čitavi pametni svijet imao oči uperene prema sjevernome Polu, ovdje su se na Rijeci u mukloj tišini zbivale neke tragične i tragikomične stvari.

Vrlo je tužan slučaj onog Dalmatinca, koji nije htio da živi u Dalmaciji pod jugoslovenskom zastavom, pa je prebjegao na Rijeku i tu neko vrijeme bio pod komandom d'Annunzia. I poslije je ostao na Rijeci, ali u vrlo mizernim prilikama: siromah nije mogao da dobije posla. Prijatelji ga ostavili, a neprijatelji kopali pod njime, kopali, dok ga nisu naposljetku svladali. On, neimajući kome da se uteče, otišao je jedan od ovih dana na groblje i tu je ispio nekoliko otrova. Za sreću on je za ta svoj očajni čin odabrao vrijeme, kad su se još nalazili na groblju grobari, koji su mu pružili prvu pomoć i odnijeli ga u bolnicu, gdje će ga, nadamo se — spasti. Medju ovdješnjim dalmatinskim iredentašima proizveo je ovaj dogadjaj duboki dojam. Ima nade, da će čovjek, ako ostane živ, doći do zarade. I ako do toga dodje, moći će da zahvali jedino onome otrovu. Mučno je to!

A sada evo i drugi slučaj, koji da nije žalostan bio donekle smiješan. Doleti k meni Ninetta:

— Ste culi?

— Što to?

— Ona Majerica Roza je umrla.

— Zar ona osamdesetgodišnja starica iz ulice Trieste? Pa Bog je pomiluj! Nije već tako mlada!

— Ma ca ne znate, da je ona hitala karti i povedala sreću i sila janjusići i stavljala va njih fotografije muske i zenske, da ih tako veze za vaveki vekom amen.

— Pa što zato?

— Ja ma mej onemi zenskemi ima i ozenjeneh i to od najboljeh familijah!

— Bit će, rekoh, ali ja sam čitao, da su oblasti sve one fotografije spalile, da ne bude bruke i sramote.

— Oh hvala ti Boze! — uzdahne Ninetta i zapleše oko mene sva vesela.

Zacijelo je i njezina fotografija bila u kakvom od onih janjušića. Ali ko je bio s njom? Opet jedno riječko pitanje, koje me muči. **Rokac.**

IZ PULE.

Kaznena rasprava protiv jednog besavjesnog mladića iz Gologorice. — Nabio, ranio i ostetio vlastitog oca, i još veli da su to malenkosti! — Očinsko srce. — Osuda.

Ovih dana vodila se pred ovdješnjim tribunalom kaznena rasprava protiv jednog besavjesnog mladića iz Gologorice, poljodjelca Ivana Želesko. Taj mladić je optužen, da je prošle godine nabio i revolverom ranio svojeg vlastitog oca, a zatim da mu je istočio napolje 40 hl vina. Na raspravi se je držao vrlo čudno. Svoj sramotni čin je opravdavao time, da je u kući vladala velika nečistoća i nered. «Istina je veli —, da sam porazbijao sve u kući i istočio napolje 40 hl vina. Ali to sam učinio samo radi dobrobiti cijele porodice. Svaki dan su se kod nas opijali ljudi, da je bilo i Bogu za proplakati. Tomu sam konačno učinio kraj...» Dobro, — prekine ga predsjednik — ali zašto ste pucali protiv vlastitog oca? «Moj otac ima — odvrati besavjesni sin — tvrdu glavu, pa sam htio da ga samo «sanjam». Uostalom to su malenkosti, na koje nije vrijedno niti da se obazirate.» — Zar se tako postupa s ocem? — upita ga predsjednik. «Postupa ili ne postupa — odvrati sin — ja sam tako uradio». — Dobro, dobro; — reče predsjednik — Sud će vas već naučiti pameti! «Nije potrebno, gospodine presjedniče; ja sam već učinio pamet. Otkad sam se izmirio sa ocem, ja sam miran i krotak kao kakav jančić». — Nato predsjednik upita oca, šta ima da primjeti na te sinove riječi. Otac se je iznajprije počeo tužiti, da mora piti vodu, a zatim je počeo da hvali svoju ženu. Na cijeloj Pazinštini — veli otac — nema tako uzorne žene, kao što je moja. Moj sin je uradio jedno sramotno djelo, kakvo ne bi smio da izvrši nijedan sin. Usprkos toga molim, da se riješi optužbe i da se nekažnjen pusti kući.» — Zatim je sud izrekao osudu, po kojoj se optuženi osudjuje na 1 godinu, 4 mjeseci i sedam dana zatvora.

IZ LANIŠĆA

Uzgoj naše mladeži.

Dični pesnik Sundečić peva:

Odgojmo je — pa ne bojmo se
Odgoj će nas u nebesa vinut
S odgojem će budućnost nam sinut.

Ovi bi se stihovi morali provadjati danas, kada je već opća tužba, da su deca raspuštena. Ako se sastanu i sama tri čoveka čuti ćeš, kako se tuže, da su današnja deca opaka, neposlušna, kradljiva, osvetljiva itd. Pitaš li ih za uzrok, najlakše se svako ispriča kriveći učitelja, napadajući svećenika, škol. sustav i sve, samo da sa sebe odvali odgovornost i ne misleći na onu našu: «Tko se izgovara — sam se ogovara». — Niko ne priznaje, da odgoj počinje u zibci a dočimlje u grobu prema poslovici: «Što kolevka zaljuljala ono motika zakopala». Ne će da se uveri, da obitelj postavlja temelj ljudskome odgoju, te da je obitelj prva i glavna škola svakom čoveku, da ona pomaže ili preči uspeh škole i da o njoj zavisi dobra i zla sreća svakog čoveka. Stariji samo jauču za starim vremenima: «Nije tako bilo za naše mladosti. Blažena stara vremena!» I ne miču se.

Dok hvale stara vremena imaju donekle i pravo; jer su naši stari odgajali svoju decu u strahu božjem, učili ih štovati i slušati starije i poticali ih na pošten rad. Naravno je da su i deca bila prema tome bolja. A kako se sada postupa s decom?

Mnogi odgajaju svoju decu u bezverstvu. Istina, u kršćansko su kolo upisani, ali jao njima, da se počne govoriti o njihovom životu i delima! A pa kad su roditelji kojekakvi, kakva moraju biti istom deca, koja se odgajaju u neposlušnosti, neštovanju i lenosti. Svako govori: «Ja želim i nastojim da odgojim što bolje svoju decu, jer su roditelji dužni činiti sve što mogu za dobro svojeg poroda.» Medjutim pred decom govore ružne reči, ne vrše zakon božji ni svetovni, kradu, opijaju se, lažu, psuju da je strahota, ogovaraju i napadaju onoga, koji im slučajno pokara dete. U stara su vremena roditelji, onome, koji im je pokarao dete, zahvaljivali, a danas, pokaraš li im dete ili ga opomeneš malom kaznom, potegnuvši ga malo za uši, straše ti odmah vlastima.

Promatrajući u kratko ovo današnje postupanje u odgoju naše dece u velikoj smo brizi za našu budućnost, znajući dobro, da na mladjima svet ostaje.

Krajnje je vreme, da se maknemo s mrtve točke i da se malko više posvetimo dobrom odgoju naše mladeži, jer će nas u protivnom slučaju vlastiti sinovi proklinjati u grobovima. — **Čić.**

Franina i Jurina

gredu s lionfantom na brod. S njimi ... Kastavac.

Fr.: Svejedin, da je na moju, ja bim v... danas najraji obrnul put domi.

Jur.: Pak ako ti j' toliko stalo — a ti i... di! Srećan ti put! Ni vetra ni v... moja dušo draga!

Kast.: Ala, ne prehtajte se! Složna bra... svaki dan meso jidu, a nesložna ni ... delju ne moru! A vi, Franino, ne srd... Boga, već mu lepo zahvalite, da ste ž... i zdrav, i da vam niš ne fali. Vi zna... da i va oneh vaših krajeh ne cvatu B... zna kakove lepe rožice. Va Ingleskoj ... natežu karbuneri s guvernom, va Polj... nije — revolucija; vojska puca na vo... sku; mrtvi, ranjeni, strah i trepet! V... Maroke još je huje. Oni crni Moroti, k... su se digli proti Francezom, ne šparaj... ni decu a ni ženi: ubijaju ih kako mačk... Ni jednega ne šparaju, ni starce ni ne... moćne. A sada je crni njih kralj, kak... čujem, navestil i svetu vojsku. To ... reć, on je pozval sve one, ki veruju kak... i on, da se dignu na Franceza i na Špa... njola.

Jur.: I Franina bi otel, da mi gremo va sv... onu barafuzu.

Kast.: Bolje ćete storit, da greste va Au... straliju, verujte vi mane.

Fr.: Ja ako pak i oni divi ljudi v Austra... lije naveste kakovu svetu vojsku, ča ćemo pak onput?

Kast.: Vi se niš ne bojte! Ako bi oni div... jaki i navestili kakovu svetu vojsku vi imate tega elefanta— on će vas čuvat...

Jur.: To se zna, da će.

Fr.: A kako?

Kast.: Vi morate znat, da Indijanci i mno... gi drugi divi ljudi časte elefanta kak... boga. Oni mu se klanjaju i mole mu se... kako kakovemu pravemu bogu..

Fr.: Ja — ma ako je tako, ti ljudi su ve... nego trubasti!

Kast.: Trubasti semo, trubasti tamo — isti... na je prava, da indijanci časte elefanta kako boga, i teško onemu, ki bi samo malo proval, da mu ča zla učini: valj... bi kožu z njega zidrli i na kolac bi g... nabili. Niš dalje nego čera prijel sam s... Kalkuti... Znate vi pak ča j' Kalkuta?

Jur.: To je jedan veli grad va Indije.

Kast.: Ja sam, dakle, kako sam vam već spomenul, prijel čera s Kalkuti jedan list, kade mole, neka njim ešpres poša... ljem jednega elefanta, zač da je njiho... vega španjola pobrala. Nujali su mi za njega stotinu šterlini, ma ja sam njim odgovoril, da sam ga zaigral, i da ga sada vi peljete doma.

Jur.: Nego vi ćete se lahko pomoć, zač vam se va stale mladi goje.

Kast.: Ni mane strah zato — ne, nego vi samo čuvajte tega, kako oko va glave. To je pametno blago! Ni čudo, da mu se divi ljudi klanjaju, zač je elefant jako razuman. Puno razumneji nego i ki ... ki čovek. Ako ti s njim grdo postupa... ne misli, da će on to pozabit. I pokle de... set i dvajset let on će ti se osvetit i t... upravo strašno.

Jur.: I pravo je tako! Ja ne štimam onega čoveka, ki na lahku ruku pozabi svaku uvredu i svako poniženje. Čovek mora

PODLISTAK

ERNEST RADETIĆ:

SLOBODA

(Pripovijest u zapadno-istarskom narječju)

Mladi košići su se bili razletili. Stara je skakala z grane na granu, zvala hi, pivkala njin i švikala, a oni su skakali za njom. Svako to malo ulovila bi na litu kakovu muhu, gusinu eli pauka na grani i donesla bi kojen od mladih. A mladi bi zaplehuta s kreli, zihnuje ča bi bolje moga i proguta, škičeči od veselja, hranu. Letiti niso još pravo mogli; morali su se komoč vaditi na veče daljine. Ni jisti nisu još znali sami; i to hi je još stara vadila.

Mi, dica, hodili smo po cile dane po bošak, beruči najprvo ljubice, pak jagode, pak šparoge i najzad zdrinjule, nu največ smo iskali gnjizde mladih tiči. I kad smo vidili te mlade košiče, ča su se bili komoč rasprhali, kako još nenavadni skakljaju z grane na granu, bižali smo za njima od grma do grma, od graže do graže, priko zidi i trnja, dokle nismo najzad jenega čepali. Zapleja se je brižan u gusti drin i doša u naše šake.

Veseli, kako da smo našli bogzna ča, upravili smo se doma. Mali košič je drhta u našem nidru i čivka od straha zovuči mater. Ona mu se je jeno par boti ujavila z nikega brista, ma vred je zamukla od straha prid nami i gledala da spasi une druge, ča su je ustali, a uvega je ustavila.

Doma smo ga spravili u malu, ma čistu gajbu. Dali smo mu valje vode, zrilih čerišanj i zelenega lišća mladega radiča z mekinjami, a kako sam ni zna još jisti, vrgli bimo mu svaki bot, kad bi zihnuja, hranu u njigov žuti kljunič. I gledali smo ga kako oko u glavi. Svega smo mu nosili, ča smo čuli, da košiči jidu. Lovili smo štrige po polju i muhe po okni, čepivali gusine po lišću i špuže po salati, mlade čerišnje i komoč uzrijale murve. Sve smo mu davali, da ga zgojimo i navadimo ga kantati, ma za niš.

Vrgli bimo ga prid špegalj neka se gleda i neka perá, da je tamo njigov drugi brat, pak smo švikali i ciukali na sve načine, ma za niš. On je švika i ciuka za nami, ma tako žalosno, tako milo i plačljivo, da nam se je smilija. Brižan tičl Samo je jedan hip ućutija, ča će reči sloboda, samo je kratko vrime letija po ariji i skaka z grane na granu i tako mu je to ustalo živo u njigovoj maloj glavici, da tega ni moga nikako zabiti.

Spočetka je skaka po gajbi z brstine na brstinu, ča su mu bile vržene u nju, iščući kuda bi zaša. Ni moga! I kad je vidija, da su zbice sve naokolo, počeja hi je šćofati s kljunom, da si ga je raskrvavija, razlija je vodu iz škudelice i svi se zmočija rastresa je mekinje i sve hi zablatija. Najzad kako da se je smirija. Zavuka se je u jedan kut, šćućurija se i nakostrušija perlje, zapra oči i mirova. Za hranon ni ziha, pak smo mu je morali na silu davati i s prsti mu utpirati kljun.

Smilija nan se je. Vani je bilo lipo vedro nebo, sunce je sijalo, a iz vrtli ko hiž čulo se je kako kantaju mladi tiči slobodni. A on je brižan bija zaprt u toj maloj gajbi. On, kojemu je sama priroda dosudila da gospodari prostornosti i da ga niš ne sapinje. Ima nikih vrsti tiči, ča se moru i pomiriti z ropstvom, a ima hi i ča ne. Kad smo vidili, da je rožen za slobodu uti mali košič i da bi moga priž nje poginuti, oprli smo mu gajbu. Kroz mala vratajca poskaklja je van, skočija najprvo na zid, pak na jenu granu pak na drugu i sve se ubazira ko sebe, ki ni moga još pravo verovati, da je slobodan. Ni se ufa poletiti daleko. Unih par dan robovanja kako da mu je nevidljivo sapelo krila. Ma kad je zaša do vrha murve i vidija okolo sebe široki prostor, slobodnu ariju i modro nebo, a nideri zbice ko sebe, zašvika je veselo i zaletija se, ča je dalje moga u daljinu. Zapiva je pjesmu slobodi...

I. BRLIĆ-MAŽURANIĆ:

Pas i vuk

Živio u nekom dalekomu gradu
— Ime toga grada ljudi i ne znadu —
Jedan velevrijedni, nešto stari pas.
Živio on lijepo, ustrajno i vjerno,
Lizao gosparu desnu ruku smjerno.
Lajao po želji i u pravi čas.

Gospar ovo pseto veoma ljublja še:
— «Gledaj kako krasno vjernim repom [maše
«Hajde da mu dadem dobar zalogaj» —
Pas i gospar tako živjeli u sreći,
Gospar po gosparski, a moj pas po pseći —
Jednome i drugom bio život raj.

Jednog vrućeg dana — bilo naime ljeto —
Pusti gospar s lanca ovo dobro pseto:
— «Hajde šeći malo — traži šumski hlad!»
Poslušalo pseto, pošlo da se šeće,
Premda mu se danas šetati baš ne će —
Al on milost prima
Bilo makar kad.

Tako šećuć stigne u zelenu šumu,
Što se iza grada dizala na humu,
Pa ga tamo sretne jedan stari vuk.
Pas i vuk su braća: bilo kako bilo.

gjedat vajer, muški i prez straha. Ni trebe da je ohol, ma ni nizak kako crv.
Kast.: To je ono! Elefant ni čovek, ma svejedno je pametan i ne pusti se za nos vuć od nijednega. On misli va onoj svojoj veloj glave ovako: ako sam ja elefant — neka sam elefant. Kakov sam da sam, ja ću ostat veran mojmu rodu i plemenu. Elefant sam se rodil, elefant ću i umret. Ki bi od mane otel napravit vola, taj mi ni prijatel, a temu nisam ni ja prijatel, i neka se čuva od mane, zač ni ja ne plaćam svake sobote, a kada plaćam — trdo plaćam. I neka ne misli on, ki bi od mane otel vola storit, da će ča s tim opravit. Ne, ja sam kako i guma: ča me više ki pritišće, ja više i jače skačem vajer. Tako misli svaki pravi elefant, a tako bi moral mislet i svaki pravi čovek.
Jur.: No, Franino, je ti sada žal, da sam se neki dan bočal z ovem srdačnem Kastavcom, kemu sam onako lepo dobil ovega dragega elefanta?
Fr.: Mane ni ni žal ni drago. Ja samo govorim, da mi je već dosta tega hlandranja po svete i da bim najvolel već jedanput doma poć.
Jur.: Ka grinta!
Kast.: Nemojte tako, Franino! Mi živemo va jednem vremene, kade svaki čovek oće da pokaže ča zna i ča more. Ako se kade nađu skupa dva futbalista, još se pravo ni ne pozdrave i već jedan drugega zovu na sfidu. Tako vam je i s boćari, tresetisti i sa šahisti, ki su još morda najmemeji od sveh. A tako vam je i s onemi, ki će da pokažu, ki je jači. Čapaju se, boksaju se, hitaju jedan drugega pod nogi, maste se, metaju — i kada jedan drugega nadjače, onputa sve gazeti ovega sveta nose njegovo ime i njegovu fotografiju i po celem svete se ne govori nego o jednom takovem barufante. Danas se već niš ne dela prez sfidi. Neki dan su se dva od njih sfidali, ki će pojist više pasti šuti. Tako se sfidaju i automobili i aeroplani i oni, ki gredu na Nordpol. Tako morate i vi dva. Kada ste na tance — tancajte kako i drugi, pak će sve novini ovega sveta pisat, kako ste vi fanjski. Već su i počele. Na, uprav danaska piše za vas novina: «Čin-čančin», ka se štampa va Šangaju i govori, da dva istarski jornalisti «Jurina i Franina» gredu s jednim elefantom va Australiju, da proštudijaju onu zemlju, da vide kakove školske reformi imaju oni ljudi tako i tako napreda.
Jur.: Viš vraga! A ki njim je to povedel?
Kast.: Ča to pitate? Ter znate, da jornalisti znaju sve, i ono ča je i ono ča ni. I još su napisali, da te va svakem broje svojga lista štampevat telegrami, ki njim budu prihajali od teh dveh jako valoroznih Istrani. I tako ćemo do dva tri dni čitat: — Honkong: Danas su z vaporom prošli ovuda oni dva slavni Istrani «Jurina i Franina» s njihovim elefantom. Svi tri su zdravi. Moral jako visok, a dobra volja upravo izvrsna. Takovi te bit i telegrami iz Singapura, iz Bornea, Batavie — zi svih mest, kraj keh ćete proć. To će bit gloria kakove ni bilo ni dugo ni blizu. Neka Bog da! A sada budite mi zdravi i veseli i hote da se ukrcate, zač kineski vapori nijednega ne čekaju. Bog s vami!
Kast.: Tulikajše ni vi!

IZ BUZETSKE KOTLINE.

Stara pjesma: sami napadaji protiv naših ljudi.

Molit ću našu lijepu «Istarsku Riječ», da mi tiska ovo mojih par crta. Ja nisam advokat ni sudac, da koga i nešto sudim i odsudim, ali ipak imam zdravu pamet, koja mi kaže, da nije ni pravo ni narodno, da je ona raskolnička novina u Trstu udarila nemilice po ovdješnjem trgovcu g. Dinku Sirotiću i to radi italijanskog vina. Mi posjednici-vinogradari, razumije se, bismo rado da nitko u Istri ne prodava tudje, neistarsko vino, ali mi to ne moženo zabraniti, jer sva ta vina su iz ove države. Drugo je to, da je Istra prošle godine imala premalo vina i to ne dobra vina radi nezrelog grožđja. Istra, pa ni Buzeština ne može se zatvoriti kao njoke u loncu. I moramo reći, da trgovci kupuju i trgovci prodavaju vino. Ali ako krčmari vole kupovati tudje nego li naše domaće vino? Ne samo krčmari nego i mnogi privatni ljudi. Što da učini trgovac u ovom slučaju? Dakle — ne smijemo sasma osuditi vinare, koji prodavaju uz naše domaće i italijansko vino. Mi vinogradari u Istri se možemo boriti proti tudjem vinu jedino dobrom vrsti svojih domaćih vina. Zato mi moramo priredjivati dobra vina za prodaju prema želji i ukusu kupaca (krčmara).

Uostalom «Istarska Riječ» se je također više puta oborila protiv uvažanja u Istru italijanskog vina, ali ona je uvijek govorila općenito, protiv svih onih, koji otešćavaju prodaju naših domaćih vina, **dok «P. Pr.» napada samo i isključivo naše ljude!** Zašto se ne obara na Cerovza i druge naše otpadnike, koji više raspačavaju italijanskih vina nego li naš Sirotić? E, ne će on da napada te trgovce, jer zna da će mu oni uvijek stajati uz bok u borbi protiv našeg življa!

IZ SVISVETI.

Zadnji snijeg i prve trešnje.

Ovogodišnji maj nije — onaj stari, lijepi, topli maj. Kiši svaki dan, a prema tomu imamo prehladne dane i noći. Ali osobito 7. i 8. maja bijaše neobično hladno. Rekosmo: negdje je stalno zapao snijeg. I zbilja visoko na uzvisini, pak smo lako opazili, da nije samo Učka nego i Planik i neki drugi brijegovi pokriti — proljetnim snijegom. Bijel je i ovaj, ali nas začudi. Mi se bojimo da ne dodju vedre, hladne noći, koje bi nam uništile vinograde. Mi smo već prvi i drugi put škropili vinograde, jer ne ćemo da nas bolest peronospora prevari kao lani. Mi smo čuli i čitali, da treba da škropljenjem sumporanjem loza zapriječimo bolest, jer kad je tu, teško ju je već odstraniti, kao vojnika osloboditi od vojništva, kad je već pod puškom. Kad se bolest ukući, «imposesa» — teško ju je već potjerati. Toga se mi držimo, pak tjeramo bolest iz naših vinograda prije nego se pokaže.

Eto, dani su hladni, snijeg na našem Krasu, a prve domaće trešnje već se prodavale u Buzetu u nedjelju 9. maja i to po 2 lire. I ljudi su ih kupovali. Dobro, neka ih kupuju trgovci, činovnici i advokati, ali je začudo da su ih kupovali tako drago plaćali i naši seljaci, samo da ugode ustima i grlu. To je zlo. Zato se zaista skrušeno imamo moliti: daj nam, Bože, kruha i polente, a oslobodi nas duga i od ludog razbacavanja novca!

IZ GRAČAŠTINE.

Crkvena posla.

U posljednje vrijeme došao je naš župe-upravitelj Mavrovich na ideju, da skine iz oltara crkvice u Sv. Križu kip presv. Srca Isusova i kip Srca Marijina i da ih smjesti u sredini napomenute crkvice. Ti kipovi se stajati u sredini crkvice, svaki na svojoj strani, tako da će izgledati kao kakvi maleni oltarići. Na oltar, gdje su stajali ti kipovi, metnut će druga dva malena kipa i to kip sv. Ivana i kip sv. Pavla. Ta namisao g. Mavrovicha prihvaćena je sa svestranim odobravanjem. Da je tomu zbilja tako, svjedoče nam i mnogobrojni milodari, koji su se u tu svrhu sakupili na Gračaštini. Jedino što ljudi ne mogu razumjeti je to, što se crkvica ukrašuje u nutrašnjosti, dok se posvema zanemaruje u spoljašnjosti. Ako se doskora ne popravi izvana, onda ćemo doživjeti i to iznenadjenje, koje zapravo za nas ne će biti nikakvo iznenadjenje, da će se jednog dana strovaliti na zemlju i krov i jedan ugao crkvice. Pitamo: što će nam onda koristiti crkvice. Pitamo: što će nam onda koristiti unutrašnje ukrasivanje crkve? G. Mavrovich bi se morao postarati, da iznajprije popravi crkvicu izvana, a tekar onda da se metne na unutrašnje ukrasivanje! Hoće li to učiniti? Idimo, da vidimo.

Gračišćan.

IZ PASJAKA.

Nek se jednom čuje i naš glas!

Mi Pasjačani se rijetko javljamo, iako se naše selo nalazi na dosta prometnoj točki. Tome je uzrok što nemamo u svojoj sredini vještijih pera, koja bi mogla da opišu sve naše prilike i neprilike.

Kad je došao k nama učitelj (sada pokojni) Slavoj Makarović vidio je, da nijesmo tako siromašni duhom, te se je dao odmah na posao. Zavolili smo ga, a također i on nas. Mnogo truda je uložio osnovavši prosvjetno društvo «Danica». Sam nas je poučavao tamburanju, pisanju, čitanju, pjevanju, jednom riječi u svemu što je lijepo i dobro, te što će nam u životu koristiti. Bio je zadovoljan, jer je doskora vidio lijep plod njegovog truda. Ali na žalost premjestiše nam ga brzo, što je dandanas posve razumljivo. Svi smo proplakali za njim, kad nas je zapustio.

Njega nema više, ali njegova uspomena bit će kod nas trajna.

Najljepše se zahvaljujemo g.djici Vilmi Mohović i gosp. Josipu Iskra, koji su našom prošnjom sakupili lijepu svoticu za naše društvo od naših narodnjaka u Americi. Darovali su: po 5 dolara: Lovre Zmajila; po 2 dolara: Ivan Surina, Josip Zmajila, obitelj Mohović; po 1 dol.: Franjo Klarić, Josip Iskra, Josip Klerić, Ivan Kalčić, Rozi Klarić, Cosmo M., Krez, Klinger, Stjepan, A. Rubinić; po pol dolara: obitelj Antonijević, Vjekoslav Čop, Marija Maršić, Josip Dugančić, Ivan Bister, Vjekoslav Grabrovac, Marij Vidošić; po četvrt dolara: Patricij Lazarić, Viktor Krena, Franjo Krnetić, Roko Babačić, Ivan Valentić, Ivan Rošović, Ema Suplina, Marija Suplina, Franjo Rubinić, Josip Vidošić, Ermita Rumbold, Anton Šlibar, Ivka Turković, Amelia Vialić.

Svim darovateljima najsrdačnija hvala!

IZ OPATIJE.

Automobilska nesreća.

Mladi Bruno Kopani, iz Opatije, ima svoj automobil, pa rado pozivlje prijatelje, da se s njime malo provezu. Tako je i ovih dana uzeo sa sobom trojicu, nekoga kavanara, pa nekoga trgovca Jovice i mladoga Zdrahala, rodjenog Čeha. Provezli su se do Milana; do tamo išlo sve lijepo i dobro. No na povratku zadesila ih je velika nesreća. Auto jurio velikom brzinom, pa kako je u to jedna guma pukla, kola se prevalila u bližnju močvaru. Kopani i kavanar ostali su za čudo živi, dok su ona dvojica: Jovice i Zdrahal ostali na mjestu mrtvi.

Glas o toj nesreći izazvao je u Opatiji, naročito u fašističkim redovima, veliku žalost. Ovih dana se je vršio pogreb nesretnih žrtava. Tom pogrebu je prisustvovao i veliki broj «squadrista», u čijim se redovima nalazio i pokjni Zdrahac.

IZ PREGARE.

«Enkrat je luštno b'lo...»

Jedamput je uistinu bilo kod nas lijepo. Naš život bio je vrlo lijep. Živjeli smo doduše siromaški, ali pošteno. Svak nas volio i štovao. Imao je i zašto. U našem selu nisi skoro nikada čuo kletve. To je bila posljedica dobrog uzgoja. Danas, otkad nemamo škole i otkad je nestalo i posljednjeg traga našem jeziku u crkvi — sve je drugačije. Škola se je poitalijančila, crkva polatinila, a mladež pokvarila. Odgovornost nose zato crkvene i školske vlasti, kojima je preča politika od dobrog uzgoja. Danas i vrapci na krovu znadu, da te institucije ne pružaju danas našemu narodu one prosvjetne i duševne utjehe, koje su negda pružale. Unatoč toga ima ljudi, koji se čude, da nije polazak škole i crkve onakav, kakav je negda bio. Medjutim mi se tomu ne čudimo, jer znamo, da danas, u dvadesetom vijeku, naš čovjek ne može da lakovjerno uzima za dobro sve ono, što mu se namiće. Zato pozivamo crkvene i školske vlasti, da se malko dublje zamisle u zadaću crkve i škole, a tako i na potrebe pučanstva. Naš narod poštuje sve zakone, ali hoće da se poštuju i njegova prava.

IZ SOVINJŠTINE.

Svećenik, koji neopravdano tjera naše ljude po sudovima.

Mi Sovinjčani imamo u Sovinjaku jednog svećenika, s kojim nismo ni najmanje zadovoljni. Taj čovjek nam zadaje dosta briga. Ponaša se kao nekakav turski paša. Naš živalj ne može da ga trpi. Šikanira nas svuda i svagdje, samo da se što više prijubi buzetskim «šijorima». Sada je čak počeo i neopravdano tjerati naše ljude po sudovima. Za dokaz navest ću vam samo jedan slučaj. Svojedobno su nekoji naši ljudi dignuli kod njega krsne listove radi izbornih reklamacija. Te krsnice mu nisu platili, jer nije bilo ni potrebno. Sam zakon veli, da su krsnice, koje se rabe za izborne reklamacije, proste svakog biljega i taksa. Unatoč toga naš svećenik je tražio od nekih naših ljudi, da mu ih naknadno plate. Ali pošto su naši ljudi to otklonili, on ih je za to izručio sudu. Doskora će se vršiti rasprava, pa ćemo vidjeti ko će dobiti. Mi čvrsto vjerujemo u pobjedu naših Sovinjčana, to više, kad je na njihovoj strani pravica i zakon.

Politički pregled

SLOM GENERALNOG ŠTRAJKA U ENGLESKOJ

Generalni štrajk u Engleskoj, koji je zaključen 1. maja, a otpočeo u po noći 3. maja, završen je u srijedu 12. maja potpunom kapitulacijom. Generalno vijeće kongresa sindikata povuklo je bezuslovno naredbu o generalnom štrajku. Jedino još rudari štrajkuju do odluke konferencije njihovih delegata. Obustava generalnog štrajka izazvala je silnu radost u Londonu i cijeloj Engleskoj.

Pretprošle srijede oko podne došlo je u ime generalnog vijeća kongresa sindikata posebno izaslanstvo ministru predsjedniku Baldwinu da moli pravednost za rudare i ponovno uzimanje u posao svih štrajkaša. Baldwin je izjavio, da se prije svega mora bezuslovno obustaviti štrajk. Poslije toga će se vlada založiti za obnovu pregovora između rudara i vlasnika ugljenokopa. I štrajk je odmah obustavljen. Engleski je ministarski predsjednik već poslije podne mogao u parlamentu da objavi veliki dogadjaj. A kralj je izdao proglas, u kojem poziva sve na saradnju i mir, a da se zaboravi svaka gorčina prošlih dana.

Traže se i nalaze mnogi uzroci slomu ovog gigantskog štrajka: slaba solidarnost radnika, nedovoljna novčana sredstva, velik broj neuposlenih radnika, od kojih su mnogi jedva dočekali da nadju posla. Ali glavni uzrok treba tražiti u otpornoj snazi engleske države i nacije. Vlada je umjela uvjeriti narod, da se ovdje radi o revolucijonarnom napadaju na ustav i parlamenat, na politička i gradjanska prava. I vlada je za sve najpotrebnije poslove odmah našla desetine hiljada dobrovoljaca. Štrajk nije mogao zaustaviti promet ni na kopnu ni na moru, niti onemogućiti prehranu naroda. Čitavo gradjansko društvo stajalo je čvrsto iza vlade, a velik broj radnika postepeno se vraćao na posao. I slom je bio neizbježiv.

Baldwin je odman izjavio, da je pobijedio zdrav ljudski razum. Ne radi se o pobjedi reakcije. Pobijedila je država i nacija, a vlada i parlamenat će sad tek učiniti sve, da se zadovolje pravedni zahtjevi radništva. Nije poraženo radništvo, nego jedna nerazumna politika, koja se igra s vatrom. A nema sumnje da će poslije ovog sloma i radnička stranka pročistiti se od ekstremnih elemenata u svojim redovima, koji stalno gone na ekstremne metode borbe.

Krvavi prevrat v Poljskoj.

Ovih dana došlo je u Poljskoj do vojničke pobune. Tu pobunu je izveo maršal Pilsudski. On je navalio na Varšavu i prisilio vladu na odstup. Pri navali bilo mrtvih i ranjenih. Sada je ponovno uspostavljen mir i red. Predsjednik republike se je odrekao u pulog Pilsudskog. Pilsudski je već dao obrazovati novu vladu.

Ponovna rekonstrukcija vlade u Jugoslaviji.

Prošle sedmice vodila se u jugoslovenskoj Narodnoj Skupštini rasprava o korupciji. Govorilo je više narodnih poslanika. Rasprava je bila vrlo burna. Nakon te rasprave Davidovićeva je demokratska stranka stavila svoj predlog za prelaz na dnevni red. Zatim je dan odmor, da se vladine stranke, radikali i radićevci sporazume o prelazu na dnevni red. No do sporazuma nije došlo. U ime radikala je poslanik Radonjić stavio predlog, da se u roku od 6 mjeseci ispitaju stvari iz raznolikih interpelacija i ostali slučajevi korupcije. Anketa da se sastoji od 25 članova. Radićevski je nar. poslanik dr. Šibenik stavio predlog, da se u roku od mjesec dana podnese zakon protiv korupcije i da se oslobode kazne lica, koja su davala mito. Za 2 mjeseca da anketa od 9 radikala, 4 radićevca i 8 od opozicije ispitju slučajeve Rade Pašića, a u roku od 6 mjeseci ostale korupcije. Krivcima da mora suditi sud po novom zakonu o korupciji. Sličan predlog je u ime Pribićevićevaca podnio posl. Demetrović. Vlada, osim Radićevskih ministara, pristala je na predlog posl. Radonjića. Opozicija je pristala uz predlog Radićevaca. I za predlog su glasovali 127 poslanika, a za predlog Radićevaca 150 poslanika opozicionog bloka, Radićevaca i Jovanovićevaca, pa je vlada ostala u manjini i time je poražena, pa je g. Uzunović podao ostavku. Medjutim Nj. V. kralj nije prihvatio Uzunovićeve ostavke, već mu je dao nalog, da preobnovi vladu. Zatim je Uzunović ponovno sastavio vladu između radikala i radićevaca. Sada je vlada sastavljena bez Stjepana i Pavla Radića. U novoj vladi su inače ostali svi prijašnji ministri osim Pavle Radića, koji je zamjenjen sa radićevcem dr. Šibenikom.

Jedan s drugim često razgovara milo,
Samo ih zavadi uvijek slučaj pûk!

«Zdravo, brate vučel» pa mu šapu pruži
«A što mi ga radiš? Kako zdravlje služi?»
««Hvala»» vuk će nato ««zdrav sam kano [ris»».

— «Zdrav si možda, brate, al si mršav jako,
Mora da se hraniš, bolan, svakojako.»
— Pa on digne njušku ponosno u vis.

««Nije tako loše»», vuk se izvinjava,
Al na rebra viri istina mu prava!
Zato pas zapođne govor lijep i dug:
«Nemoj tako, vuče, brini se na vrijeme»
«Kud češ preko zime sklonit staro tjeme»
«Zima loša duga, a glad loši drug».

«Gledaj samo mene, moje stegno primi,»
«I sam tust i gojan ljeti kano zimi,»
«A na meni dlaka kano svila sja.»
«Možeš i ti, brate, tako pretil biti!»
«Ja ću te kod svoga meštra namjestiti,»
«Živjet ćeš divno, ko što živim ja.»

«Posla skoro ništa, samo lajat treba,»
«Pa ti za to nose mesa, sala, hljeba,»
«A nad glavom uvijek blagotvorni krov!»
«A još ljubav meštra, pa još ponešto [hvale.»

«Pa još nagradice, velike i male,»
«Zar to nije bolje nego glad i lov?»
Vuk poklikne na to: ««Hajdmo, brate [mili»»,

««Hajdmo, da se ne bi tako okasnili,»»
««Ti spomenu nieso, koli krasan zvuk!»»
««Zbogom, šumo kitna, a vi srne mile»»
««U koliko do sad ostadoste čile,»»
««Sada ste bez brige — ode stari vuk!»»

Oni da će poći — pokasali malo,
Al je u to vuku nešto na um palo
Gledajući svoga pobratima vrat.
««Što je ovo, brate, oko vrata tvoga?»»
««Jošte za života ja ne vidjeh toga!»»
««Što je ovo? reci, ako si mi brat!»»

«Ah to nije ništa! to je kolut samo,»
«Tuj se lanac kopča, da ne odem kamo» —
«To ne boli ništa i ne muti san!»
««Tebe lancem vežu?!»» vuk razvali ralje,
««E oprosti, pseto, onda ne ću dalje»»
««Jer se vuk ne rodi, da je okovan!»»

Pa okrenu ledja svom nazovi-drugu,
I uhvati odma stazu posve drugu;
Stazu, gdje ga čeka opet stari jad:
Al on strese dlaku i zaurla smjelo:
«Vuk slobodu svoju ne dade za jelo —
«Pseto bira lanac — vuk će birat glad!»

Što se dogadja u Njemačkoj?

Nacijonalistička i šovinistička reakcija u Njemačkoj diže sve više glavu. Ona otkriva i svoje zadnje ciljeve. Prilikom nedavne rasprave o otkupu imanja bivših njemačkih vladara, grof Westarp je u parlamentu otpjevao pravu himnu Hohenzollernima. Pod uticajem nacionalista izradila je Lutherova vlada naredbu o zastavama, kojom je izazvala silnu uzbunu u svim republikanskim i demokratskim redovima. Po toj naredbi ima da bude na svim njemačkim ambasadama, poslanstvima i konzulatima uz državnu crveno-bijelo-zlatnu zastavu još i trgovačka crveno-bijelo-crna zastava, koja je identična sa starom carskom državnom zastavom. Na ogorčene proteste javnosti izmijenjena je naredba u toliko, da važi samo za diplomatska predstavništva u prekomorskim zemljama, a u Evropi za pomorske luke. Ova promjena nije ublažila uzbunjenost protiv naredbe, kojoj je tendencija očigledna. Kako vlada nije nipošto htjela povući naredbe, demokratska stranka istupila je iz vladine koalicije, i predložila u parlamentu votum nepovjerenja vladi dra. Luthera. Predlog je primljen i dr. Luther morao je da preda ostavku.

Uz te javne nasrtaje reakcije, otkrila je policija u Berlinu da su u vojničkim i nacijonalističkim krugovima učinjene sve pripreme za potpun državni udar, koji je imao cilj da ukine ustav i proglasi diktaturu. Otkrivanjem je opasnost državnog udara spriječena. Dokazano je, da je bivši car Wilhelm bio u vezi sa spremanim udarom. Sada je ta opasnost za nekoliko mjeseci odgodjena. Kasnije će se opet pojaviti na površju. Da li će pak imati većeg uspjeha, to se još ne može da prorokuje. Strpimo se malko, pa ćemo i to da vidimo.

Rasprava protiv falsifikatora tudjih novčanica u Madžarskoj.

U posljednjem smo broju «Istarske Riječi» javili, da se u Madžarskoj vodi rasprava protiv krivotvoritelja francuskih novčanica. Danas pak možemo obavijestiti svoje čitatelje, da je dosta stvari na toj raspravi razjašnjeno, ali da još mnoge tajne pokriva tama. Knez Windischgraetz, koji najviše zna, na mnoga osjetljiva pitanja izbjegava odgovor. On priznaje, da je najvećim dijelom financirao poduzeće, ali ne odaje «izvjesne krugove», iz kojih je potekla misao. Ipak se danas pouzdano znade, da je sam predsjednik vlade grof Bethlen znao za svu akciju falsifikatora. Grof Pavao Teleki bio je veza izmedju grofa Bethlena i falsifikatorske bande. Državni kartografski zavod radio je sasvim službeno ovaj posao, i sve je u njemu radjeno po višoj zapovijedi.

Čudan duh vlada na ovoj raspravi. Jedini Nadossy, šef zemaljske policije, priznaje, da je kriv, samo veli, da je radio iz čisto patriotskih motiva. Ali šta je napokon on kriv? Malenkost. On je imao samo da zabašuruje i prikriva stvar, i da izdaje krive pasoše, «koliko je trebalo». Sitnica, zar ne, za — šefa zemaljske policije! Knez Windischgraetz i svi ostali potpuno su dakako nevini, jer ih je vodio patriotski interes. Htjeli su naći sredstva u borbi za «integritet» madžarske domovine, a napose za iredentističku propagandu u Čehoslovačkoj. Šef kartografskog zavoda, general Haits, i njegovi pomoćnici pukovnik Kurtz i potpukovnik Gerö traže za sebe još i to opravdanje, da su radili u službenoj dužnosti, znajući, da se to hoće na visokim mjestima.

Iskazi kneza Windischgraetza svjedoče, da u ovoj mračnoj aferi nije još ni iz daleka sve otkriveno. Istraga je vodjena tako, da se što manje dozna. Rasprava se vodi tako, da se što više prikrije. Ne će se iznijeti na javu sve zločinačke veze, i čini se, da bi glavni krivci imali ostati nekažnjeni. Za dokaz navest ćemo samo jednu činjenicu.

Poznati biskup Zadravecz zaklinjao (zaprisegao) je madžarske falsifikatore francuskog novca i njihove pomagače, da će savjesno ispuniti svoj zadatak i da ne će nikoga odati. I, taj biskup danas ne sjedi na optuženičkoj klupi u senzacijonalnom procesu, koji se sada vodi u Budimpešti, nego čeka da bude preslušan kao svjedok. Grof je Pavao Teleki, bivši ministar-predsjednik, jedan od glavnih intelektualnih krivaca zločina, takodjer pozvan kao svjedok. To su znacajni simptomi (pojavi) u ovom misterioznom procesu izbezumljenog madžarskog šovinizma. Sam proces vodi se od strane suda u vrlo benevolentnom tonu, kao da se radi o kakvoj džentlmenskoj aferi. Nije ni čudo, kad su i predsjednik suda Töreky i državni tužitelj Strache članovi istih «patriotskih» društava kao i falsifikatori.

Bilo kako da bilo, jedno stoji, naime, da ova rasprava ne može da zadovolji ni savjest ni javnog mnijenja prosvijećenog svijeta, a tako ni interese Francuske, koja je u prvom redu i najteže pogodjena. I teško je zamisliti, da bi se Francuska zadovoljila rezultatom ovakovog procesa. Sam je današnji režim u Madžarskoj tjera, da traži drugi forum, koji će naći istinu.

Darovi

Dne 9. o. mj. odigrana je konačna utakmica za pehar «Zorin-vrha». Pobjednik je ostao g. dr. Janko Mavrović iz Mihotići. Tom zgodom sabralo se je L 150. Od toga lira 75 za «Ist. Riječ», a lira 75 za društvo «Prosvjeta», odsjek za Istru.

Na predlog g. Josipa Pužara sabralo se na Pićanštini 12 lira u fond «Prosvete». Srdačna hvala svim darovateljima!

Domaće novosti

Pitanje pučkoškolske obuke pred Parlamentom.

Prigodom rasprave o proračunu ministra pravde, koja se ovih dana vodila u rimskom Parlamentu, uzeli su riječ i manjinski zastupnici: njemački narodni poslanik Tinzl i gorički kršćansko-socijalistički poslanik dr. Besednjak.

Njemački je narodni poslanik Tinzl predložio Parlamentu rezoluciju, u kojoj se poziva vlada, da uvede u svim inorodnim osnovnim školama materinski jezik kao naukovni jezik. Tinzl je naglasivao, da inorodci — Jugosloveni u Julskoj Krajini i Nijemci u Poadižu — imaju sveto pravo do uporabe vlastitog jezika u svojim školama. Toga se prava ne će nikada da odreku. Uporaba je materinskog jezika u osnovnim školama životno pitanje za inorodne manjine u Italiji. Pučkoškolska je obuka u Julskoj Krajini i Poadižu u posvemašnjim suprotstvu sa uzgojnim načelima. Tinzl je zahtijevao, da se i prama inorodcima izvadja zakon glede slobode pouka i ustanovljenja privatnih škola. Svoj govor je zaključio ovim riječima: «Mirni život sa italijanskom većinom bit će omogućen samo onda, kad prestane raznarodjivalačka politika prama narodnim manjinama!»

Gorički se je kršćansko-socijalistički poslanik dr. Besednjak izrazio u istom smislu kao i njemački narodni poslanik Tinzl. U svojem govoru je spomenuo i to, da je Gentile-ova školska reforma uništila sav kulturni život ovdašnjih Jugoslovena. Osim toga da je bio ukinut i pouk u našem materinskom jeziku. Ministar prosvjete ukinuo je i nadodane satove za poučavanje slavenskog jezika. Time je — veli dr. Besednjak — jasno pokazao, da hoće da odnarodi slavenski živalj u Julskoj Krajini. Oblasti nisu htjele izdati niti potrebite dozvole za otvorenje slovenskih privatnih škola i dječijih zabavišta, samo da prije dodju do napomenutog cilja. Nato se je dr. Besednjak pritužio, da slavensko učiteljstvo mora da trpi nečuvena progonstva, da se slavenskim učiteljima prijeti sa materijalnom štetom itd. Slavensko pučanstvo u Julskoj Krajini — naglasuje govornik — sa plaćanjem poreza mnogo doprinaša za uzdržavanje škola. Medjutim taj novac, koji plaćaju Slaveni, danas služi vladi za odnarodjivalačku politiku u Julskoj Krajini. Slaveni bi se zadovoljili — veli dr. Besednjak — sa istim školskim sistemom, koji vlada u kolonijama, samo kad bi bila zaštićena njihova narodnost i njihov jezik. Konačno je tražio naročitu kulturnu i jezikovnu slobodu za Slavene. Slovenci su — zaključuje govornik — pripravni da se pokore zakonima i italijanskim vlastima, ali svoje narodnosti ne će dozvoliti da im nitko oduzme.

Na subotnjoj sjednici Parlamenta došlo je do jednog malenog incidenta izmedju ministra prosvjete Fedele-a i dra Besednjaka. Taj incident je nastao radi zapisnika petkove sjednice, na kojoj je dr. Besednjak iznesao gornje pritužbe.

Govor goričkog poslanika dra. Besednjaka smatramo jednim od najboljih njegovih govora, što ih je dosada držao u Parlamentu. Mi se s njim posvema slažemo. To su naši stari jadi, koji su svakomu poznati. Ima već godine i godine, da bez prestanka ponavljamo uvijek onu istu stvar: «Dajte nam škole u našem jeziku!» Ponavljali smo to u svojim novinama, pred oblastima, u Parlamentu i izvan njega. Naš bivši, neumorni narodni poslanik g. dr. Stanger iznesao je to pitanje još pred više godina u jednom lijepom govoru u Parlamentu. Narodni poslanik g. dr. Wilfan pritužio se nebrojeno puta u Parlamentu i izvan njega zbog te pogrešne, oficijelne školske politike. Sve je ostalo bez učinka. Sad se je dru. Stangeru i dru. Wilfanu pridružio svojim govorom i g. dr. Besednjak. Mi nemamo nikakve nade, da će sve to imati praktičnih uspjeha. Nemamo nade već i radi toga, što je ministar prosvjete na Besednjakov govor naznačio ovo pitanje kao «glupost». Za njega je možda glupost, ali za nas je ozbiljni problem. Nadamo se barem tome, da će g. Besednjak ustrajati na svom putu i barem u toj stvari stajati uz bok našim narodnim prvacima.

Smrt jednog Istrana u Zagrebu.

Iz Zagreba stiže nam žalosna vijest, da je tamo dne 4. ov. mj., u cvijetu svoje mladosti, preminuo Ante Peruško iz Peruški.

Pokojnik je bio uzoran mladić. Svoj jugoslovenski narod ljubio je iznad svega. U Jugoslovenstvu je vidio svoj najveći ideal. Radi njegovog čvrstog značaja svak ga je volio i štovao.

Smrtni ostanci nezaboravnog pokojnika bili su sahranjeni na Mirogoju, tom divnom zagrebačkom groblju. Pokopan je na trošak ugledne zagrebačke Lakovčeve porodice, koja je gajila najveće simpatije do pokojnog Peruška. Do vječnog počinka ispratio ga je lijepi broj Istrana, koji danas stanuju u Zagrebu.

Razviljenoj pokojnikovoj majci i rodbini naše iskreno saučešće, a pokojniku mir i pokoj vječni!

Studenti, koji su rodjeni u Julskoj Krajini i koji polaze tršćansku trgovačku univerzu — oprošteni od školskih taksa.

Kako javlja rektorat kr. trgovačke univerze u Trstu, bit će svi studenti, koji polaze tršćansku trgovačku univerzu i koji su rodjeni u Julskoj Krajini, oprošteni od školskih taksa.

Zaštita mladeži u Italiji.

Ovih dana stupio je u Italiji na snagu novi zakon o materinstvu i zaštiti. Prema tome zakonu zabranjeno je djeci ispod 15. godina da budu kod izradbe filmova kao sudjelujući glumci. Dalje je zabranjeno davati mladeži alkoholna pića. Javni lokali ne će od sada djeci smjeti davati nikakova alkoholna pića. U javnim lokalima takodjer se ne smiju upotrebljavati namještenici ispod 18. godina, izuzevši da su članovi porodice vlasnika lokala. Konačno se strogo zabranjuje trgovinama duhana da prodaju djeci ispod 15 godina duhan. Pušači ispod 15. godina bit će kažnjeni novčanim globama.

Velika svečanost u postojnskoj jami.

Na Duhovo uprizorit će se u postojnskoj jami velika svečanost. Toga dana će se naime otvoriti podzemna koncertna dvorana, koja će biti opskrbljena sa električnom rasvjetom. U toj podzemnoj dvorani, u kojoj može da stoji 8000 ljudi, svirat će gorička glazba. Posjetioci postojnske jame imat će 50%-tni popus na svim željeznicama, od 13.—23. ov. mjeseca. Radi toga se drži, da će u nedjelju — na Duhovo — doći sva sila ljudi u Postojnu.

Herman Wendel u — Trstu.

Prošlog ponedjelka uveče stigao je u Trst g. Hermann Wendel, poznati njemački političko-historički pisac i prijatelj Jugoslavena. Ovdje se je zaustavio jedan dan. Zatim je krenuo u Grčku, da prouči vanredno teški položaj tamošnje jugoslovenske manjine, koja stenje pod grčkim jarmom.

Koliko je donijela Italiji sveta godina?

Italijanske novine javljaju, da je ministar financija conte Volpi konstatovao, da su hodočasnici iz cijeloga svijeta prošle svete godine ostavili 3,500.000.000 (slovom: trihiljadepetstomilijuna) lira u Italiji.

Svega po malo

Meštrović izvadja u Americi spomenike Washingtonu i Lincolnu.

Proslavljeni jugoslovenski kipar Ivan Meštrović potpisao je 9. maja ugovor, kojim mu je povjerena u Chicagu izvedba spomenika dvojici najvećih amerikanskih državnika Washingtona i Lincolna. Majstorov model bio je usvojen bez konkurza. Obje statue naručene su na konjima u veličini Verrochijevoga Colleonija u Mlecima. Rad imade biti predan u roku od dvije godine. Svi radovi bit će izvršeni u Zagrebu. Medju uvjetima ugovora ističemo onaj da umjetnik označuje najpodesnije mjesto za spomenik.

Pojeo svoju nogu.

U belgijskom Kongu vodjen je od ovih dana jedan doista rijedak i čudan proces. Nekom crnačkom kralju dogodila se nesreća, pa su ga odveli na najbližu belgijsku kliniku, gdje mu je odrezana noga. Poslije operacije zahtijevao je kralj od liječnika, da mu izruči nogu, jer da je dobio vruću želju da svoju nogu pojede. Uprava bolnice ustručavala se da udovolji ovoj kraljevoj želji, jer je ljudožderstvo zakonom zabranjeno. No, kralj je medjutim tužio upravu bolnice da mu izruči nogu i sud je doista dao kralju pravo i odsudio upravu bolnice na globu i na izručenje kraljevske noge njenom pravom vlasniku.

Tudja valuta na tršćanskoj burzi.

Jučer moglo se prodati dotično kupiti jedna engleska lira šterlina za 132.25—133.75 ital. lira; 1 amerikanski dolar za 27.20—27.40 ital. lira; 100 švicarskih franaka za 526—532 ital. lira; 100 francuskih franaka za 79.75—80.50 it. lira; 100 njemačkih maraka za 635—655 it. lira; 100 čehoslov. kruna za 80.25—81 it. lira; 100 jugoslov. dinara za 48—48.50 it. lira; 1000 njemačko-avstrijskih kruna za 37—39 it. centezima; 1000 madžarskih kruna za 35—36 ital. centezima. — Italijanska je lira ovih dana pala na vrijednosti.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

Broj 21 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 27. maja 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“
izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57.

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Što se to opet iza brda valja?

Prije rata imali smo u Evropi dva velika protivna tabora: na jednoj strani bio je takozvani Trojni savez: Njemačka, Austrija i Italija, a na drugoj Rusija i Franceska. Trojni savez vodio je Nijemac, a dvojni — Francuz. I tako je u prvom redu stajala germanska protiv romanske rase.

Kad je pak mala Srbija stala na svoje noge i uzela da vodi svoju, jugoslovensku politiku, uz pristanak i protekciju velike slavenske Rusije, onda su Nijemci i Madžari okrenuli batinu i protiv Slavenstva. Štaviše, od doba aneksije Bosne, a naročito od vremena balkanskoga rata glavni je dušmanin i za Nijemce i za Madžare bio — Slaven.

Tako je to bilo prije rata, koji je sve to pobrkao.

Austro-ugarska monarhija propala, Njemačka skučena, Italija po strani, jednom riječju: trojni savez sasvim rastepen.

S druge se je pak strane Rusija odvojila od Franceske, a to znači, da više nema ni dvojnog saveza. U metežu, što je nakon toga užasnoga raspada nastao, nisu se vlasti mogle odmah da snadju. Diplomacija pojedinih država popipala bi čas ovdje, čas ondje, namignula sad ovamo sad onamo nagovještajući o savezima, koji su medjutim ostali na vrbi svirala. Svak gleda svoju korist, svoje najbliže interese i traži ortaka, koji će mu pomoći da zaštiti te interese. Dok potreba traje, traje i to namješteno prijateljstvo, kad posebne potrebe nema — onda nema ni veza ni saveza.

Nešto krupnije, a sva je prilika i trajnije sklapa se, regbi sada na istoku Evrope. Mi smo o tome već na ovom mjestu nekom zgodom natuknuli nešto, a danas se vraćamo na to donekle i zbog toga, što se o toj istoj stvari nedavno raspravljalo i u rimskom parlamentu.

Govoreći o vanjskoj politici poslanik Barduzzi dotakao se i Njemačke i njezine težnje, da i opet zavlada Evropom. Iz svega se vidi, napomenuo je Barduzzi, da se opet sprema stara igra: borba izmedju dva tabora: germanskog i latinskog. Njemačka je nedavno sklopila s Rusijom ugovor, kome nije samo svrha, da osjegura njemačke granice, već je to pravi savez, kome se pridružio i muslimanski svijet: Turska.

Rusija je već otvorila Njemačkoj vrata neizmjernim bogatstvima, što ih krije na svome silnome tlu, što pokazuje, da je izmedju oba naroda utanačen program i politički i ekonomski. Na dobro ne sluti ni to, što se Rusija nije odazvala pozivu na konferencu, na kojoj bi se raspravljalo o razoružanju. Jednom riječi: Rusija je danas imperijalističkija nego što je bila u prošlosti. Njezina vanjska i unutrašnja politika sasvim je drukčija nego li su boljševističke teorije, što ih ispovijeda.

S druge strane Njemačka radi na tom, kako bi na zapadu omela onaj latinski savez, koji bi jedini mogao da se suprostavi njemačko-slavenskom bloku. Ona gleda, kako bi u svoje kolo privukla Španjolsku, premda je očito, da se ta zemlja sve više priklanja Italiji. A Italiji bi se morala prikloniti i Franceska i pridonijeti, da se iz Rima diktira buduća politika Evrope.

To je kratki izvadak iz govora poslanika Barduzzia. Iz toga govora izvija velika zabrinutost. Ta je zabrinutost sasvim opravdana. Vuk mijenja dlaku, ali ne ćud. Tako i evropski narodi: možeš ih za čas oboriti, ali oni će nabrzo opet da ustanu na noge i da zaigraju staro kolo. Očito je, da se Njemačka sprema. Sprema se kod kuće, a kako nam poslanik Barduzzi veli - i vani, u Rusiji, gdje joj ne može da smeta ni jedan ugovor, što su joj ga diktovali pobjednici. Njezini inžiniri dižu u golemoj Rusiji goleme fabrike i skladišta, koja će joj poslužiti u skorašnjem ratu.

Kad će novi požar da plane? — to ne zna danas niko, ali cijeli bi svijet dobro učinio, da malo više misli na tu užasnu opasnost i da malo manje trese i lomata sabljom, kad se zna, da ko mačem maše, od mača će i poginuti.

„Masa više ne vjeruje!“

Tako govore u posljednje vrijeme neka naša gospoda, koja su pripremala svoje bolje pozicije na zaslijepljivanju našega siromašnoga naroda.

A sada hajde, da vidimo, što je to masa.

Nekoja naša gospoda, a ima ih hvala Bogu vrlo mali broj, tako nazivaju naš narod t. j. siromašne seljake i radnike. Inače riječ «masa» znači ono, što mi razumijevamo pod imenom smjesa ili mnoštvo.

U toj smjesi i u tom mnoštvu svi su jedan kao drugi, jednoga ne razpoznaješ od drugoga, kao što ne raspoznaješ u mravinjaku jednoga mrava od drugoga, ili kao što medju hrpom ili gomilom kamenja ne raspoznaješ jednoga kamena od drugoga. U masi, u tome mnoštvu, nitko ne misli svojom glavom, svi jedno znadu ili bolje: nijedan ništa ne zna, — kažu. Tu nitko ništa ne će sâm za sebe, ali kad toj masi puhne štogod u glavu, onda navali kao bez pameti, lomi i krši sve oko sebe, kao kad navali voda noseći drvlje i kamenje.

Takova je, kažu, masa, takovo je neškolovano, «prosto» mnoštvo naroda.

Odkad ima svijeta, svagda je bilo ljudi, koji su htjeli biti nješto više i bolje od drugih. Svagda je bilo ljudi, koij nisu htjeli da budu u masi, gdje ih nitko ne vidi i ne raspoznaje.

Ali sad malo pazite: Kad je čovjek medju mnoštvom, pak hoće, da ga vide bolje nego koga drugoga, ili kad hoće, da iz množtva više vidi nego drugi, ne može to nikako drugačije biti nego ovako: Taj se čovjek mora dignuti. A kako ćeš se dignuti, kamo ćeš se dignuti u masi, u mnoštvu? Tu nema druge, nego da bez straha i obzira skoči na ramena onima, koji su oko njega. A može se dogoditi i to, da ga masa sama digne na svoja ramena. I eto vam velikoga čovjeka! Svi će ga vidjeti, i on će sve vidjeti — sjedeći ili stojeći lijepo na ramenima mnoštva.

Tako vam je u svijetu. Tako postaju «veliki» ljudi, o kojima ide glas čak u deveto carstvo.

Ovo su ljudi već odavna opazili. I dobro su ljudi spoznali, da kukavac pojedinac čovjek ne može biti ni velik, ni jak, ni glasovit bez mnoštva, bez mase, bez naroda. I zato ljudi, odkad to znadu, od onda izmišljaju svakakve načine: kako čovjek može najlakše zaskočiti mnoštvu na ramena, ili kako se najlakše dade mnoštvo na to navesti, da ono samo koga digne na svoja ramena. — Gledajte trgovčića, što dodje s torbom na ledjima u selo. Mnoštvo će mu donašati novčić po novčić i učinit će od njega bogataša. Čuli ste za Napoleona, velikoga francuskoga cara. A postao je car od običnog oficira, jer se je znao dignuti na ramena francuskoj vojsci, a onda čitavomu francuskomu narodu. — A bilo je u staro vrijeme, a i sada ima ljudi, koji mnoštvo hrane i napajaju — i mnoštvo ih digne na svoja ramena. A ima ih, koji znadu mnoštvu obećati goleme nagrade, i mnoštvo im vjeruje i opet ih digne na svoja ramena.

Dandanas otvorio se upravo promet s mnoštvom. Ne znam, jeste li čuli ili čitali riječ «agitacija», ali mnogi ste, to znam, čuli riječ «kortešacija». Može se kazati, da je danas čitav prosvijećeni sviet — jedna «agitacija», jedna «kortešacija». Gdje danas nema agitacije i kortešacije, tu nema, kažu, ni života ni prosvijećenja.

A ta «agitacija» i «kortešacija» — to vam nije ništa drugo, nego naganjanje i mamljenje. Idu ljudi od sela do sela, od kuće do kuće, nagovaraju, nagone i mame masu naroda, — da ih digne na ramena.

Kad bi svi ti agitatori, koji idu po selima, bili pošteni ljudi, onda ne bi od toga bilo nikakva zla. Ali u nekim našim selima idu od kuće do kuće nekakvi politički agenti, koji na najpodliji način blate naše najbolje ljude, misleći, da će na taj način podignuti svoj ugled i da će ih neuka masa podignuti na zlatnu stolicu. No najžalosnije je to, da se ti politički špekulanti služe svih nedozvoljenih sredstava. **Naše najbolje ljude, koji sve svoje sile posvećuju dobrobit našega naroda, prikazuju masi kao fašiste, a fašistima kao opasne Jugoslovene, dok se sami bore rame o rame protiv našega življa!** «Pučkom Prijatelju» su najbolje poznati svi ti politički špekulanti, jer ne stoje daleko od njega.

U par naših sela išli su im nekoji naši seljaci na lijepak, ali sada, kad vide da su prevareni, najedamput počinju da im okreću ledja.

Ta pojava bi ih konačno morala opametiti i odvratiti od crne, protunarodne rabote. Al' da! Mjesto toga oni se samo pritužuju, da masa više neće da vjeruje. Naravski da im ne može više vjerovati, kad vidi, da su je vukli za nos i varali samo radi svojih nezasitnih džepova. Zato nije ni čudo, što se približujemo slomu klerikalne demagogije i laži u Istri. Narod je pravodobno uvidio, kamo ga vodi njihova politika, pa im dovikuje: **Ruke sebi!**

Čekaonica Života

Mnogi vele, da je jedino, što ih veže za ovaj život, nada. Oni se nadaju i vjeruju da će im se ispuniti nada, a to im ispunja cijelu dušu. Oni i ne očajavaju radi toga, što im nada neprestano dočarava pred oči zamamne slike ispunjenih njihovih čežnja, ostvarenih njihovih misli. Onda raspredu niti svoje fantazije, niti, koje su često šarene i zamamne, a rijedje tamne i sitne.

Ima ih, čija su srca puna optimizma, koji vedro gledaju u svijet, pa im je nada živa i radosna, a ima ih turobnih, koji vjeruju da su rodjeni nesretnici, pa da im ništa ne može da podje za rukom. Prvima polazi sve za rukom, što hoće, uspijevaju sa lakoćom, a drugi ništa ne mogu, povlače se od svijeta i umiru razočarani. U životnoj borbi prvi kao da imaju neka naročita preimućstva i sposobnosti, a drugi kao da ničeg nemaju, kao da nemaju ni tračak sunca da im obasja komadić životne staze.

Ali svi nešto čekaju i očekuju.

Kada čovjek pogleda oko sebe, ma kojom prilikom, ma na kojem mjestu, uskrsavaju mu pred očima legije očekivanja. Jedni čekaju ustavljena daha, nepomično i vjerno, a drugi nestrpljivo i nervozno. Jedni čekaju duboka uvjerenja da neće nikada dočekati, a drugi zadovoljno, vjerujući da će sretan čas ipak doći, ma kada.

Svaki je sebi izgradio svoju obećanu zemlju. Jedan misli da će on tamo biti neprikosnoveni vladar i gospodar, o čijoj će volji ovisiti sve, kojemu će se svi klanjati, služiti ga i kovati u zvijezde, drugi da neće nikoga biti oko njega, nego da će on sam po njoj kročiti u dubokoj prašumi, okružen pjesmom ptica, treći da će to biti zemlja opće sreće i blagostanja, gdje će teći med i mlijeko, a gdje neće biti nikakvih boli i razočaranja.

Ona obećana zemlja, veli Tolstoj, u koju je vodjeno čovječanstvo ili u koju je bar djelomično stupila, je neminovni zakon života. Jer čovjek gleda preko granica kratkog zemaljskog bivstvovanja, pa su sve vjere ovog svijeta ostavile pojedincu naročitu obećanu zemlju, gdje će naći konačno zadovoljenje. Tamo treba da mu je upravljen pogled, to treba da mu je vrhovna nada. I čovjek čeka...

Težak grijeh vrši na čovjeku onaj, koji poriče opstojanje zemlje njegovih sanja i nadanja. Sudbonosno može da postane za svakoga, ako mu se otme najveće utješenje: nada, ako mu se dokaže da toga, što on želi i traži, ne može nikada da bude. Djelo pravog života je tim veće, što su udaljenije njegove posljedice, pa svako vjeruju da će njegovo djelo donijeti posljedica u njegovom duhu, po njegovoj nadi i njegovim očekivanjima. Jer svaki čovjek, pa i onaj koji najrealnije misli, je manje više sanjar.

A što da čovjek čini u ovom životu, koji toliko liči velikoj čekaonici? Da gleda i razmatra, da pušta one kraj sebe i oko sebe u nadama i očekivanjima, koja su toliko žustra i britka, da ostvarenje jedne znači uništenje druge, da sreća jednog znači nesreću drugog? Ne! Treba uputiti sve nade, sva očekivanja jednim pravcem, sva nastojanja i stremljenja skupiti u jedan snažan snop koordiniranih snaga.

Preporoditi čovjeka znači dati mu nade i očekivanja, koja se razlikuju od njegovih sadašnjih i uputiti ga pravcem, kojim se dolazi do jedne općenite sreće. Zašto da se toliko razlikujemo u našim nadama, zašto da se krivimo i unesrećujemo izmedju sebe radi ostvarenja naših nada? Pogledajmo oko sebe i ubrzo ćemo otkriti u kojem pravcu trebamo da upravimo naša nastojanja, što nam treba da bude nada i očekivanje u ovom životu.

Zar da ovu silnu bijedu, koja ledi srce, još povećavamo? Zar da duševnu zaostalost i nemoć još podupiremo? Zar da bol pojačamo, a očaj razvijemo još više, još teže, još gore? Svi mi vidimo koliko se razmimoilaze nade pojedinaca. Iz toga moramo neminovno zaključiti da ima samo jedan put, koji vodi spasavanju:

Upravimo sve poglede u jednom pravcu, ulijmo svi u naša srca jednu veliku, najveću nadu: nadu u preporodjenje čovjekovo stvaranjem snošljivih odnosa u ljudskom društvu i uskrisenjem etičke misli. Napojmo sve duše vedrinom i radošću, svjetlom i toplinom ove naše velike nade, ovog našeg velikog očekivanja i ove naše snažne vjere.

Život ne smije da vječno bude čekaonica, u kojoj bogalji čekaju na zalogaj hleba.

Maksim Svara.

DOPISI

IZ RIJEKE

Tko je najveći živući Fijumanac? - Konvencija. - Kiša. - Nova Noemova arka. Nema gosti. - Sveti Vid. - Nekoć i sada. Ninetta i — Zente refada.

Ni danas se još pravo ne zna, tko je od svih Fijumanaca, što sada živu, najveći. Ja bih rekao, da je Šušmel, jer dok drugi deklamuju i pjevaju, on govori u prozi, sasvim otvoreno, kuražno, kadšto i malo tvrdo. Vidi se, da je naše gore list.

On je, kako znate, na onom znamenitom kongresu u Milanu, prije nekoliko dana, rekao čisto i bistro, da je trgovina na Rijeci od lanjske godine još niže pala, što je, dakako, istina. Obični deklamatori zasladili bi pilulu s nekoliko riječi nade i optimizma, rekli bi na primjer, da kaošto je na svijetu sve privremeno i prolazno, tako da je privremena i prolazna takodjer i ova riječka sadašnja smola. No Šušmel, kad govori o riječkoj trgovini, ne pozna optimizma: on meće na ljutu ranu ljuti «cerot» i traži, da se ide ravno prvome Ministru, da pomogne, ako Boga zna. Što je tražio, to je eto i našao. Novine javljaju, da će jedna posebna komisija (Živila komisija!) predati Prvome Ministru rezoluciju, koja se tiče Rijeke. Svi mi pravi Fijumanci gledamo u tu komisiju kao u sunce, koje nam se od nekoliko vremena vrlo slabo pokazuje.

Oj sunce jarko, ne sijaš jednako!...

I ne sije, zaista ne sije. A što je još čudnovatije — ni kiša već ne kiši jednako. Ako kiši na Rijeci, ne kiši u Opatiji, ne kiši na otocima i sve tako. A što je najčudnovatije u ovo nekoliko sedmica desilo se najedamput, da je kišilo na Rijeci, dok je na primjer na Sušaku sjalo sunce — pa i obratno.

To je možda jedini slučaj, koji ne može biti predmetom nikakvih konvencija. pa ni onih, koje bi se mjesto Neptunske zvale čak i Jupiterske.

Danas se u peškariji govorilo, da će one Neptunske biti ratificirane.

— A će nam pak bit ca boje? — zagrajale oko nas žene.

— Morda će — morda ne će — rekao bi d'Annunzio, a ni ja ne bih umio drugo da kažem.

Mnogo se na Rijeci govori i o kiši, koja nas već dugo progoni.

— Zašto je ovo ovako? — pitamo se svi, a odgovora pravoga ne zna nitko. Ima ih, koji vele, da su svim ovim strašnim poplavama u Italiji i drugdje kriva nova iznašašća, kao radijo, brzojav bez žica — sve stvari, koje da nekako neobično škaklju

oblake, pa koji onda čine ovu strašno pokoru. Drugi drže — a ovi se možda i ne varaju — da je ovo početak drugoga potopa. Svijet da je tako nišćetan i pokvaren, da je već i Bogu dodijao, pa hoće da ga i opet kazni.

Ako je uistini tako i ako je već nadjen novi patrijarha Noè, onda bismo mi tome plemenitome starcu preporučili ovo: neka on svoju Arku počne graditi na našem Danubiusu, da se ovaj naš nezaposleni svijet nekako zaposli, a za uzdarje mi ćemo mu Fijumanci — kada se budu opet spustile vode — pokazati gdje se na Kastavšćini toči najbolje «domaće».

Opatija je izdala Rijeku. Ne šalje nam gosti, koji bi trošili u našim dućanima svoj novac. Šalje nam Madžare, ali mi moramo tri puta da u ruci okrenemo njihove pare, od straha, da nisu krive. Nijemaca nema. Ove godine otišli su u Dubrovnik i tamo se kao djeca zabavljaju onim svojim bojkotom. Pripovijedaju oni, što dolaze iz Dubrovnika, da za svaku narančů, prije nego li je kupe — pitaju, otkuda je, — pa ako trgovac kaže, da je iz Italije, onda ne će da je kupe. Troteli!

Izmedju stotine tužnih — jedna vesela. Na Rijeci se je obrazovao odbor za upriličenje velikih svečanosti na dan Svetoga Vida. To da će biti nešto velekrasno! A i pravo je tako! Dosta je, veli «Vedetta» od prošloga petka, sjetiti se, kako se je prije rata slavio na Rijeci dan Sv. Vida «per far risorgere memorie care a tutti»....

I ja se spominjem, kako je ono bilo, kad sam ja još bio dijete! Onda smo pivali i ovako:

Jedan brod mi jadri
Na četire jadra,
Nutre mi je dragi,
Kega bim ja rada...

Na Rečicama sople su u ono vrijeme sopile — tororó — skakalo se i plesalo po starinsku — pod nogi — hrvatski — pjevalo se u sav glas:

Ti si mi Rešćica,
A ja sam Lovranac,
Ki prvi samanj bu —
Kupit ću ti tanac...

A večer, po Starem grade, kada bi se šlo od oštarije do oštarije, od Mićelini do Pepi lajave, pjevala bi se ova:

Od kraja do kraja
Reku sam profrajal,
Samo nisam mogal
Te ričke divice,
Ke su mi hitale
S poneštar rožice,
Ke su mi davale
Z nedar jabučice.

A na mješečini, uz harmoniku, najviše na brodovima usidrenim u luci ili u Rječini, pjevala se i ova:

Mažuranu moja,
Ča si povenula?
— Moram povenuti,
Kad me ne zalivaš!

Tako se je jedanput slavio sveti Vid na Rijeci. To je bilo u ono vrijeme, kad su žene u Starem gradu prodavajući kuhan kukuruz, vikale:

Ala tulci, tulci, ženeeee!

Kasnije, kad se pomalo počela da uvlači italijanština, onda bi prodavačice umetale:

.. Ala tulci, tulci kaaaldi, ženeee...

Bilo, sad se spominjalo!

Ninetta mi je rekla, da je juče bila u teatru. Prikazivala se komedija: «Zente refada». Ljudi da je bilo jako malo. Pitao sam za razlog, a Ninetta meni: Ca cete da vam recem! Od praveh Recani hojevaju va teatar samo oni, ki imaju beci, a to su «Zente refada». I racunaju: Po kega vraga da gremo va Teater gjedat «jente refada», kada j' dosta, da jedan drugemu pogledamo va obraz i komedija je već tu.

Tako je govorila Ninetta, dok je meni u ušima brujilo:

— Tulci, tulci kaaaldi, zeneee!...

Rokac.

IZ BUZETA.

Jovo na novo.

Kako doznajemo, svi učitelji ovdje na Buzeštini plaćaju mjesečno neku malenkost za knjižnicu za učitelje. To je lijepo i pravo, da se učiteljstvo izobrazuje, te da proširiva svoju knjižnicu, jer će tako moći lakše da uzgaja našu djecu.

No baš sada se sjećamo, kako su bile neke ugrijane glave izgorile školske i učiteljske knjige pred tri godine i ovdje u Buzetu. Tu je bilo na stotine i stotine korisnih i dragih knjiga.

Oko 3 dana je gorilo i pucketalo. Naravno da su se tada sve srpsko-hrvatske i slovenske knjige uništile. A sada kupuj i zidaj na novo, što se prije rušilo i palilo!...

Tako su Nijemci i Turci palili i uništavali svako srpsko slovo, gdje su ga našli za vrijeme strašne kalvarije srpskoga naroda.

No, što danas vidimo? — Srpski je narod danas slavniji i spoštovaniji nego je ikada prije bio.

IZ LANIŠĆA.

«Dobro došli!»

Te dvije riječi su veoma razljutile našega opć. načelnika. Svi smo se onaj dan zgražali, kada smo blagoslovili temeljni kamen naše crkve.

Nikome nisu smetale te dvije slavenske riječi. I sam gospodin brigadir se nije protivio našemu jeziku. Evala mu! On dobro poznaje red i pravdu. I zato dopušta drage volje, što je dozvoljeno po kraljevskom Štatutu.

Ali izgleda da gospodin načelnik, koji je dao skinuti «Dobro došli», ne pozna dobro načine i zakone u svojoj općini.

Izjavljamo mu, da će naša djeca i unuci i danas tisuć godina još uvijek pozdravljati sa srpsko-hrvatskim lijepim jezikom.

Čudan je taj naš načelnik! Naš jezik mrzi, a naše lire, što mu ih velikom mukom davamo jako voli.

I sami prijatelji iz Amerike nam pišu, da naš načelnik nije lijepo, a niti uljudno postupao.

I još su mu neki «medalju» dali!... Kako su mu je kupili i tko mu ju je dao, javiti ćemo drugi put. — Zdravo!

IZ BORUTA.

Tatovi ukrali 1500 L. i 2 vola.

Blagorodni gospodine uredniče! Vi ćete se čuditi, kada čujete naš glas odavle, pošto Vam se skoro nikada ne javljamo. Ako se tužimo za svaku malenkost, moglo bi nam se predbacivati, da smo politikanti i propagandisti, kako je tu danas u modi. Zato radije šutimo, nego vičemo, kako je kod nas teško stanje.

Razumije se, da je i kod nas svakih i teških neprilika, kako i drugdje, ali se svemu čovjek malo po malo priuči. I zato se mi Borućani radije sami na tiho medju sobom pogovorimo i potužimo.

Sada ćemo Vam samo javiti najteže i grdnije stvari. Pred 4 je godine bio i naš list pisao, da su bili ukrali Dinku Grabar par vola. To se donekle i zaboravilo.

Pred mjesec dana ukrali su nepoznati lopovi Ivanu Budak iz Budaki po noći 1500 L. On je spavao u staji, da čuva blago, a neki zlikovci otvoriše mu po noći vrata od stana, dok su mu djeca bila na plesu. **Oh, taj nesretni ples, koliko zla donosi siromašnome narodu!**

Šada druga, još gora: U utorak u noći od 18. na 19. maja ukradoše nepoznati tatovi g. Franu Kuharić iz Grdinići par volova. Ujutro ih je po običaju htio da nakrmi, ali na veliko začudjenje ne nadje svoga blaga. Sakupilo se cijelo selo i išlo po tragu sve do Pazina. Javiše i oružnicima, da i oni marljivo traže, ali volova ni tatova nema i nema.

Sve nam je teško i svi smo zaduženi, ali nas još više boli grozna kradja, koja je zadesila našega čovjeka i oškodila ga za 7000 lira.

Gospodine uredniče! Za sada ćemo svršit, a drugi put ćemo Vam opisati naše druge jade i nevolje, o kojima već toliko vremena šutimo.

Najiskrenije Vas pozdravljamo u imenu svih Borućana. — Seljaci iz Boruta.

IZ KAŠĆERGE.

Sa svih strana Istre, gdje još obitava naš siromašni narod, čuje se neprestano jadikovanje radi nesnosnih poreza i nepravda u pogledu škole. Tako eto i mi Kašćergani spadamo medju ostalu našu istarsku braću, kojoj nije sudjeno da uživa barem ona prava, koja mu po Božjem i naravnom zakonu pripadaju. Kad nas sile na vršenje dužnosti, onda neka se bar pravici za volju drže i zakona, koji dozovoljava, da se u našoj školi 4., 5. i 6. razred poučava u materinjem jeziku. Ta naglasilo se jednom: «Jednake dužnosti — jednaka prava!»

Svi se mi kmeti upravo zgražamo, kad nam djeca, to jedino ufanje naše, dolaze iz škole kući, i tuže se da ne razumiju oni učitelje, kao ni učitelji njih. Zašto ne šilju k nama učitelje, koji su bar po zvanju učitelji. Školske nam oblasti daju takve učitelje, koji se ne posvećuju samo odgajanju i naobrazbi naše djece, nego popunjavaju učiteljska mjesta, da se uzmognu pripravljati za svoje daljnje nauke. Toga radi, nema ni govora o uspjehu u školi. Današnja je naša škola — škola nereda i neznanja. Svi mi, seljani, koji želimo da nam djeca ne trate u ludo ono skupocjeno vrijeme u školi, molimo nadležne oblasti: Ako vam je stalo do dobrih gradjana, koji su temelj svake države, dajte nam sposobne i vrijedne učitelje, i vratiti materinji jezik u škole — kad vas i djeca mole! — Kašćergani.

IZ ZAMASKA.

Mi Zamošljani, koji stanujemo na jednom brežuljku tik uz motovunsku šumu, rijetko se kada javljamo. No, neka znadu oni, koji misle da nas ni nema, da smo ovdje na svojem domaćem ognjištu. Ne možemo da se čime pohvalimo, jer nam ide sve naopako. Drugi komučani mogu bar da se pohvale sa školom, a mi nažalost mučno podnašamo, kako naši otročići gube vrijeme, jer nemamo ni škole, a ni učitelja. Oni, koji danas vedre i oblače, uživaju valjda u tome, kako se kod nas širi neznanje. Jedino je naše veselje još što dobivamo «Istarsku Riječ», koja donaša mnogo lijepih i poučnih stvari. Mučimo se inače iz dana u dan i žuljavim svojim rukama obradjujemo koricu hljeba, da prehranimo svoju obitelj. Bojimo se, da će ovogodišnja ljetina slabo uspjeti, jer nas je već i tuča posjetila, i koja nam je još sa jakim vjetrom nanesla mnogo štete. No mi ne očajavamo uza sve to. Radimo i radit ćemo ustrajno, znajući da je jedino u tome naš spas. Ta i poslovica veli: «Bog sirote ne zapušta».

IZ PULE.

Fašistički kongres. - Govor kapetana Host-Venturi-a. - Učitelji i svećenici. - Biranje novog direktoriuma.

Na Duhovo imali su istarski fašisti svoj kongres u Puli. Kongres je bio dobro posjećen. Vijećanje je otvorio dosadašnji fašistički pokrajinski komesar, kapetan Host-Venturi. Govorilo je više govornika. No najzanimiviji je bio onaj, što ga je izrekao kapetan Host-Venturi. On je medju inim rekao i ovo: «...Učitelj u Istri mora biti Italijan i fašista. Slavenske učitelje treba zamijeniti sa italijanskima. Jedino italijanski učitelj može da vrši u ovim pograničnim krajevima svoju svetu patriotsku dužnost.» Prelazeći na svećeničko pitanje veli, da više nije nikakva tajna, da fašistička država postavlja velike nade na kršćanski odgoj pučanstva, koji mora biti štićen i respektovan od svih dobrih gradjana. **«Fašizam je** — veli govornik — **posvema religiozan, pravi branitelj vjere, jer katolička crkva u Italiji, osim drugoga, ima jednu veliku historičko-italijansku misiju. Unatoč toga ima i takovih svećenika, koji — ili nisu Italijani ili pak ne znaju kakvi bi morali da budu — tvrdokorno ustrajaju na tvrdnji, da bi bilo dobro, da se crkvene funkcije vrše u slavenskom jeziku. Dobro! A mi konstatujemo, da se u Italiji moli italijanski. Svećenik u ovim krajevima mora biti italijanske narodnosti, jer ni sada, nakon što smo oborili popularsku stranku, ne možemo dozvoliti, da se pod svećeničkom haljinom čini jedna pogrešna i opasna politika, koja se protivi duhu Italije, vlade i fašizma. Zato moramo strogo kontrolirati svećenički rad.»** Nakon toga govora bilo prihvaćeno više rezolucija, a na to je uslijedio izbor novoga direktorijuma. Fašistički poslanik Giovanni Mrach izabran je političkim sekretarom cjelokupnog istarskog fašizma, a advokat Petris podsekretarom.

Franina i Jurina

na vapore.

Fr.: Kade smo to?
Jur.: Va Kineškem moru.
Fr.: Ča još?
Fr.: Da ča si mislel, da je kineško mo. kakov naš kalić spod Učki?
Fr.: Ne spominji mi Učku, zač mi svaki put teško pride, kad se na nju domisli:.. Ča su te ono zvali?
Jur.: Ki? Ča? Kade?
Fr.: Oni Kinezi — jornalisti. Celu si uru s njimi neč komplotal.
Jur.: Jedan njihov je povedal za neki otok, ki da je malo niže od Australije, a zove se Tazmanija. Na tem otoke su prej bivali neki domaći ljudi, divjaki, ki da su Inglezom bili na pute. Bili su veli junaki, pak njim Inglezi nisu puno vremena mogli niš učinit. Najzada su se Inglezi spametili jednoj trapule, ka njim je pomogla. Skrcali su na otok nekoliko bačav rakije i drugeh žestokeh špirit i sve su to porazdelili mej Tazmance, neka se opijaju do mile volje. Kako je sve bilo za niš, za badava, Tazmanci su pili, koliko su više mogli. I ča su oni više pili, to su njim Inglezi više davali. Pak ča se je dogodilo? Ovi divljaki, vavek pijani, počeli su se mej sobum svadjat i klat, tako da ih je svaki dan manje bivalo. Oni, ki su ostali, pokle nekoliko let su izumrli od strahoviteh boli, ke pridu na čoveka, ki previše pije, i tako ti danas već nima na onem otoke nijednega pravega Tazmanca, tako da Inglezi na njem delaju, ča ih je volja. A znaš ča bi sada oteli oni Kinezi tamo?
Fr.: Reci mi, pak ću znat.
Jur.: Oteli bi, da gremo od otoka do otoka, da povedamo svem divjakom, ča su Inglezi napravili od oneh Tazmanci, pak da ih našuntamo na njih, da njim se osvete.
Fr.: A ča si njim ti na to odgovoril?
Jur.: Rekal sam njim ovo: Čujte lepi moji Kinezi! Kad smo mi Istrani bili pod Austrijom i kada su puli nas bivali izbori, prihajali su k našem kmetom neki ljudi, ki su njim nujali za niš i gulaš i vina, kolikogod su oteli, samo neka za njih glasuju. Naši siromašni Istrani odbijali su i gulaš i vino govoreći da se oni ne prodavaju kako živina. Kigod bi se vendar našal, pak bi pojil gulaš i napil bi se vina, ma prave sreći ni nikada bilo od njega. Ki se tudjincu za vino prodava, on ni čovek, on je živina, i pravo je, da i crkne kako živina. Oni Tazmanci su mogli videt, da je ono piće, ča njim ga Inglezi nose, pravi otrov, pa zač su ga sa svem tem pili? Pili su ga pili, dok nisu šli po vragu. Huje njim budi!
Jur.: I stari Grci su govorili: Čuvajmo se oneh tudjinac, ki nose dari, zač to ni za niš! Čuvajmo se ješki, ku nam drugi hitaju! Tazmanci su to morali znat i potem se ravnat, pak bi još i danas bili živi, a ja nisam nem, da ću poć delat propagandu proti Inglezom za kakove takove pijandure! A z druge strani, mi z Inglezi živemo va prijateljstve, pak ne ćemo da im se zameramo.
Fr.: I to si dobro rekal. Mi smo z Inglezi prijatelji iako samo do pol zdeli, a od pol zdeli — vragu mrvi.
Jur.: Znam ja, da su Inglezi veći prijatelji svojoj sterline nego nam. Pred dve leta moga si jednu sterlinu dobit za devede-

---

P O D L I S T A K

NIKOLA ŠIMATOVIĆ:

Vatra, voda i poštenje

Združili se nekoć skupa
Vatra, voda i poštenje,
Da pomažu u nevolji,
B'jedno ljudsko pokoljenje.
Pa će tako širom sv'jeta
Putovati svi u slogu.
A ako bi razišli se,
Pa da opet nać se mogu:
Znakove si neke dali,
Da bi laglje trag si znali.

«Desi li se,» reče vatra,
«Da odemo svaki sebi,
Pa da gdjegod ja zalutam,
A vi nać me mogli ne bi:
Paz'te gdje se dima oblak
Poput crne diže sjene,
Tamo ajte u potragu,
Tamo ćete naći mene!»

«Desi li se,» reče voda,
«Da odemo svaki sebi,
Pa da gdjegod ja zalutam,
A vi nać me mogli ne bi:
Paz'te gdje su johe, vrbe
I livade još zelene,
Tamo mi je stanak mili
Tamo ćete naći mene!»

A poštenje reče na to:
«Oj pazite tisuć puta
I drugara čuvajte me,
Da vam gdjegod ne zaluta.
Jer, ako me izgubite,
Pamtite si riječ otu
Ne nadjoste mene borme
Nikad više u životu!»

NIKOLA ZEC:

Uspomene iz mojih mladih dana

Kad već mnogi ljudi pričaju o sebi, i ono što je istina i što nije, hajde da vam i ja ispričam jedan istiniti dogadjaj iz svoga djetinjstva.

Bilo je kakih jedanaest godina, kada me roditelji dadoše u italijansku školu u gradu Krku, da naučim i taj jezik. U prvom početku znao sam italijanski samo jesti i piti, pa su me moji drugovi zvali obligatnim imenom «ščavo». Ali ja nisam htio ostati «ščavo», nego sam marljivo učio, i na koncu godine odnio sam odliku. Jednom zgodom zadana je bila neka odulja pjesma napamet. Kad je učitelj ispitivao, znao sam je jedini ja. Ako je stari g. Tribusson još gdje u životu, možda se toga sjeća. Zatvorio je cio razred u «reštu», a mene pustio kući. Od onda me moji drugovi još jače zamrziše. Osobito je jedan dječak nevjerovatnom jetkošću sipao na mene žuč i prijetio mi se. Možda je bila posrijedi i borba za prvenstvo, ne znam. Naši su odnošaji bili vrlo napeti i svaki čas moglo je doći do obračuna.

I došlo je. U jednom kortilu. Bijaše to dječak živ, vatren, prkosan i neustrašiv, pomalo i rabijatan. Vječno je tražio zgodu od negdana, i tu je konačno nadje. Samoća, iza kuća, vruće popodne, nikoga nigdje. I mi se tu sreli. Sad će da puknu obruči. Mene prodju srsi i teška slutnja. Nije bio ni velik ni stariji od mene, ali neustrašiv i pun samoga sebe. Toga sam se bojao. Škrine zubima i navalio bi na lava, tako je bio srčan. Zato sam se ga klonio, a od svadja i nemira zazirao sam uopće. No tada nije bilo moguće ukloniti se. Netom me ugleda, klikne: «Finalmente te go becado!» — Bilo mi je jasno, da ili se moram svom odvažnosti boriti, ili izvući teških batina. Bježati je sramota, a nije bilo ni kuda.

I zametnu se borba. Čupale se kose, padali su «matafuni», pucali su i krvarili nosovi, svijala se rebra, dizale se noge i udarale kuda bilo, boksalo se po «engleski» i kojekako. Oblila nas pjena bijela i krvava, ali se ne znaše čiji megdan bješe. Borba se nastavljaše do istrage, borba na život i smrt. Bijasmo obojica bez svijesti kao mahniti. Niti se tko uklanja niti se poklanja. Onda se uhvatismo popojaske i nosi se po kortilu ljetni dan popodne. Mahni, potegni, previjaj — ne ide. Nit ja njega nit on mene oboriti može. Kao Kraljević Marko i Musa Arbanasa. Konačno skupim ja svu svoju snagu, zavitlam i oborim protivnika na tlo. Koljenima stupim mu na prsa i pograbim ga za gušu. Ali sada su nastupili najteži momenti za mene. Zadati mu jače ozlijede ne smijem, ubiti još manje, što ću s njim? Ako ga pustim, ustat će i utući mene. Znoj curkom curi. Tražim od njega, da se preda, da se pokori, da obeća biti miran pa da ću ga pustiti. Ali da! On ne obećaje ništa, nego prijeti užasno: «Porco ščavo, te mazo come un gato» Previja se, stenje, koprca i na-

...et lir, a ovi dni si moral plaćat za nju to sto i pedeset lir. Tići su Inglezi — škrabojski tići! Ma ča ćemo no! Ki more — i konj mu more. A znaš, ča su ... još rekli?

Fr.: Kako ćeš da znam, kada mi još nisi povedel?

Jur.: Rekli su mi, da je na brode jedan mrtvi jurnalist. Ni otac ni mat nisu mu bili Kinezi, ali je zato on i z dušom i s telom Kinez i dokle je bil živ, on da je va kineškeh fojeh najveć napadal na rojake svojga oca i materi. On da je bil vaistinu veli patriot kineški. Zapolne, prej nego ga spuste va more, bit će veli funerali i silne fešti, pak da neka i mi pridemo to videt. Ja sam njim rekal ovo: Puli nas, va Evrope, svaki, ki piše ale dela proti ljudem svoje krvi — zove se izdajica. Takovemu niškoristi ne delaju se ni fešti ni funerali, nego se ga lepo pusti, da se, kako i Juda Iškarijot, obesi na smokvu. Zato vam mi ne ćemo prit zapolne na tu vašu feštu.

Fr.: Tako je! A kamo greš sada?

Jur.: Grem malo do lionfanta, da vidim, ako mu ča fali.

Fr.: Hodi, hodi!

Narodno gospodarstvo

Posljednje močvarne godine vanredno su povoljno djelovale na širenje plijesni (peronospore) na krumpiru, pa je uslijed toga bio znatno šmanjen njegov prirod. Ova bolest, koja se pojavljuje tako, da lišće krumpira prije vremena požuti i posuši se, prouzrokuje, da se gomolje u zemlji ne može povoljno razvijati i prije vremena dozori. Posljedica svega toga jest slabi prirod. Osim toga gomolj dobije nedozorela oka, i kasnije se ne može upotrijebiti za sjeme. Bolest redovno najjače nastupa baš onda kad bi krumpir trebao najviše krupnjati i dozrijeti. U to vrijeme krumpirište izgleda kao da je vatrom opaljeno.

Proti peronospori na krumpiru pomaže jedino škropljenje lišća modrom galicom, kao i u vinogradu. Škropiti treba prvi puta prije cvjetanja, da se bolest odmah u začetku uništi. Ako se ipak kasnije jave znaci ove bolesti, treba opet škropiti, ali sa dvostrukom količinom modre galice. Za prvo škropljenje uzima se tri četvrtine kilograma galice i jedan i pol kilograma vapna. Za drugo škropljenje uzima se jedan i pol kilograma galice i tri kilograma vapna na 100 l vode. Ovakvo uništavanje peronospore na krumpiru je danas jedino sredstvo, da se povisi prirod krumpira i dobije zdravo gomolje.

Zdravstvo

Voda je jedna od najvažnijih i najnužnijih potreba našeg zdravlja i života. Bez vode ne bi uopće bilo života na zemlji. I naše tijelo sastoji se iz velikog dijela od vode. Kakogod nam je voda korisna, tako ona može biti i opasnom po naše zdravlje. Voda naime može biti nositeljicom klica raznih zaraznih bolesti. Zarazne crijevne bolesti, kao griža, tifus i kolera mogu biti prenešene vodom. To su bolesti prouzročene sitnim bakterijama, koje možemo vidjeti samo pomoću sitnozora. Pošto se te bolesti razvijaju u glavnom u našim crijevima, u kojima se bakterije mogu blatom iz zahoda dospjeti u našu zemlju. Iz zemlje onda već nije daleko do vode u bunaru, ako se isti nalazi blizu zahoda.

Nehigijenski zahodi u blizini bunara radi toga najviše škode našem zdravlju. Sadržina nehigijenskih zahoda, gnojišta i staja prodire pomalo zemljom sve do nezaštićenih bunara. Na taj način mogu klice zaraznih bolesti preći izravno iz zahoda kroz zemlju u bunarsku vodu, koju pijemo.

Tako često nastaju zaraze tifusa i griže. Stoga treba čuvati bunare pred onečišćenjem. Naročito valja paziti, da bunar ne stoji previše blizu zahoda i staja.

Za vrijeme haranja zaraznih bolesti treba piti samo prekuhano vodu. Vodu za umivanje ruku i lica, kao i vodu za ispla-hivanje i pranje sadja treba prije prekuhati. Na taj ćemo način sačuvati ne samo svoje zdravlje i život nego ćemo time uštedjeti i mnogo novaca, jer svaka bolest dolje skupo bolesnika.

Politički pregled

Konac Abd-el-Krimove moći

Vijesti, koje stižu o vojničkim operacijama u Maroku, pokazuje da je udruženim Francuzima i Španjolcima pošlo za rukom, da uspješno likvidiraju marokansko pitanje. Poznato je, da je tek nedavno bila prekinuta konferencija u Udždi, na kojoj su rifanski delegati kroz nekoliko tjedana klasičnom orijentalnom vještinom izigravali sve francuske i španjolske zahtjeve. Nitko nije očekivao, a najmanje sam Abd-el-Krim, da će tek dvanaest dana nakon početka francuske španjolske ofenzive biti slomljen čitav otpor Rifanaca. Na fronti od 160 km dosada je Francuzom pošlo za rukom da napreduju u duljini od dvadeset do trideset kilometara. Na taj način uz pomoć domaćih plemena, koja su otpala od Abd-el-Krima, bilo je moguć osvojiti Targuist, gdje je rifanski vodja imao svoj glavni stan i provesti sjedinjenje sa Španjolcima, koji su kretali sa sjevera prema jugu.

Prema posljednjim vijestima Abd-el-Krim je dao plemenima slobodu da se pokore, a sam je pokušao da stupi u nove pregovore sa francuskim guvernerom Steegom, koji je već po svom stranačkom uvjerenju pacifista i čijom zaslugom je uopće došlo do mirovnih pregovora, kojima su se vojnički krugovi protivili. Jasno je da njegov poraz, koji je čini se potpun, ne dopušta više stavljanje bilo kakvih uvjeta. Dok je pred dvije nedjelje bilo još govora o autonomiji Rifa i časnom povlačenju Abd-el-Krima, danas je rifanski vodja, koji nije htio vjerovati u konačnu francusku pobjedu prisiljen da primi svaki uvjet. Pitanje je medjutim da li će Francuzi sada uopće htjeli pregovarati i ne će li ga opet tretirati kao buntovnika. Tako je Abd-el-Krim nehotice poslužio Francuskoj. Prekinuvši pregovore za mir on je Francuzima dao povoda da nastave ofenzivu koju su i onako prekinuli samo iz razloga nutarnje politike.

Sada je Francuzima ponudio mir, no ovi su ga otklonili.

Kako se razvija falsifikatorski proces u Madžarskoj?

Madžarski falsifikatorski proces još uvijek je u mnogim vrlo važnim i vrlo osjetljivim pitanjima obavijen neprozirnom tamom. Princ Windischgraetz ne daje odgovora na cijeli niz pitanja, koja bi imala da razjasne sve tajne veze i skrivene začetnike ove ogromne kriminalne afere. Zna se jedino to, da je jedna visoka ličnost naložila šefu državnog kartografskog zavoda generalu Haithsu, da primi posao falsifikata, ali niko ne otkriva tu ličnost, a sud i ne ustraje na tom pitanju. Ali kraj sve misterioznosti ovaj je proces u punoj mjeri osvijetlio strahovitu moralnu poremećenost političkog društva, koje danas upravlja sudbinom Madžarske. O tom bolesnom raspoloženju najbolje svjedoči šovinistička mahnitost, koju je na raspravi pokazao madžarski biskup Zadravecz. A saznalo se i to, da je ministar predsjednik grof Bethlen, koji teškom mukom dokazuje da nema veze s aferom, član nekih tajnih «patriotskih» društava, i da u svojim rukama drži konce iredentističke akcije

Bivši ministar predsjednik grof Teleky priznaje, da ga je Windischgraetz već s proljeća 1922. ili 1923. upoznao s namjerom da pravi lažne franke «u patriotske svrhe». Na njega se obratio radi toga, što je vodio kontrolu nad propagandom i imao veze s kartografskim zavodom. A on ga je uputio na Gerö-a samo radi — kontrole! Grof Antun Sigray iskazuje, da mu je Windischgraetz izjavio, da grof Bethlen zna za posao, ali da mu je protivan. Samo ministar Rakovszki da je za to. Biskup grof Mikes iskazuje, da mu je biskup Zadravecz rekao, da ne će biti nikakva zla, jer «patron Stjepan» (Bethlen) sve zna.

Biskup Zadravecz izjavljuje, da je franak bio samo sredstvo za «uzvišene» ciljeve madžarske iredente, koja će i poslije procesa postojati. Sve će oni — veli Zadravecz — i dalje držati položene zakletve. Dok Francuzi i drugi ne poprave Trianon, dok se ne povrate Madžarskoj otete zemlje, ponavljat će se slični slučajevi, i bila bi nesreća kad se ne bi ponavljali. To je po božjem i ljudskom pravu, i to će raditi prinčevi, biskupi, grofovi i obični Madžari. — Predsjednik je s mukom zabašurivao šovinistički bijes ovog pokvarenog biskupa, a publika je odobravala aplauzom.

Bivši ministar predsjednik St. Friedrich iznosi, da su falsifikatori imali «salvus conductus» od vlade. A Windischgraetz na to očituje, da se iredenti i osvojenju izgubljenih zemalja može samo onda da koristi, ako se u ovim pitanjima ne govori. Marko grof Pallavicini potvrdjuje, da je grof Bethlen znao za ovaj mračni posao. Windischgraetz opet odgovora šovinističkom tiradom, da je glavno da najsvetije dobro madžarskog naroda, iredentizam, ostane na životu.

Senzaciju je izazvalo preslušavanje poslanika Hira, koji je u početku i sam bio umješan u aferu. On potvrdjuje, da je postojao «salvus conductus» za falsifikatore od grofa Bethlena, koji je obećao i pomoć u visini jedne milijarde. Priznao je, da su falsifikatori u Njemačkoj kupili cijelu jednu veliku štampariju za svoj rad.

Vrhunac napetosti donijelo je preslušavanje ministra predsjednika grofa Bethlena. On priznaje, da je od početka 1923. znao za planove princa Windischgraetza. Sve drugo odlučno odbija i negira. A predsjednik suda pomaže mu najizdašnije u tom nastojanju. Bethlen ne brani samo sebe, nego prestiž cijele službene Madžarske, jer na optuženičkoj klupi sjedi madžarski šovinizam sa svima svojim inspiratorima. A medju njima se nalazi i grof Bethlen.

I Windischgraetz i Nadossy i general Haits i Bethlen i sam sud kriju jednu veliku tajnu. Procesualno se ona ne može potpuno da osvjetli. Ali ipak se osjeća i vidi, u čemu je tajna. Falsifikatorski zločin djelo je službene Madžarske, a Windischgraetz, Nadossy i dr. samo su izvršioci njene volje. Grofovi, prinčevi, biskupi, svećenici i drugi velikaši, koji danas vode Madžarsku, teško boluju na ludilu šovinizma. U tom svojem ludilu ići će tako daleko, da će danas ili sutra izazvati oružani konflikt u srednjoj Evropi, ako im saveznici pravodobno ne stanu na put.

Što se pak dogadja u Poljskoj?

U posljednjem smo broju «Istarske Riječi» u kratko izvjestili svoje čitatelje, da je u Poljskoj došlo do državnog udara i do obrazovanja nove revolucijonarne vlade. Danas pak možemo javiti, da rad nove poljske vlade ima već pozitivne rezultate i da je pacifikacija unutrašnjih prilika znatno napredovala. Poznanj je doduše još teren desničarskih demonstracija protiv sadašnjeg režima, ali je unatoč toga najveće djelo pacifikacije već izvršeno. Pitanje, o kojeg se kreću sada sve rasprave i nagadjanja je pitanje parlamenta i izbori predsjednik republike. Vlada nastoji da stvori povoljnu atmosferu i izvrši izbor predsjednika republike na potpuno normalan način. Ali je, medjutim, čitav niz stranaka i političkih organizacija zauzelo negativno stanovište prema konstitucionom postupku. Suprotno tome može se opaziti pritisak na maršala Pilsudskog, da izbore odgodi na kasnije vrijeme i da u ovom ili onom obliku objavi svoju diktaturu. U političkim krugovima prevladjuje, da se ne treba zaustaviti na polovini puta i da se sanacija izvrši sasvim odlučnim postupkom. Oficijelno je protiv saziva parlamenta takodjer i veliki dio desnice i u svojim izjavama veli, da su ostavka predsjednika i demisija vlade izvršeni pod pritiskom, pri čemu tvrdi takodjer, da je maršal Rataj pod moralnim pritiskom. U stranci Piasta i Narodnoj Radničkoj Stranci je niz faktora povoljno naklonjen situaciji, kako se ona danas razvija. U najbližim danima će se vjerovatno dovršiti konsolidovanje ljevičarskih stranaka na temelju zajedničkoga programa.

Predsjednik Wojciechowski se je nastanio u Varšavi, gdje namjerava stalno da ostane. Isplaćivati će mu se penzija, koja se daje ministru predsjedniku, i to do kraja života. Sličnu penziju imao je i maršal Pilsudski, kao bivši predsjednik poljske države.

Konferencija za razoružanje.

Dne 18. ov. mj. otpočela je u Ženevi svoj rad pripravama komisija za konferenciju razoružanja. Na njoj sudjeluje deset država, medju kojima Njemačka i Udružene Sjevero-američke Države, dok je Rusija demonstrativno izostala. Predsjednikom imenovan je holandeski delegat Laudon.

Poslije pozdravnog govora prvi je uzeo riječ lord Robert Cecil, koji je prikazao posebne prilike Velike Britanije, naglasivši, da ona potrebuje znatnu vojsku za nutarnju sigurnost, dominione i zemlje pod njezinim mandatom, dok u pogledu mornarice da je već Washingtonskim ugovorom postignut zadovoljavajući sporazum u duhu ideje razoružanja. Njemački delegat Bernstorff izjavio je, da je čitava vanjska politika Njemačke zadahnuta Locarnskim duhom, pa da taj isti duh treba da dade pravac i u riješenju pitanja razoružanja. Američki delegat Gibson donio je pozdrav Amerike i njezinu želju da sudjeluje pri svakoj mjeri, koja će se zaključiti u cilju da se što više ograniči naoružanje.

Napokon su delegati Francuske, Belgije i Italije složno istakli gledište, da treba najprije ustanoviti tačno ratnu silu pojedinih zemalja, pa tek onda iznijeti konkretne predloge za razoružanje. Na temelju ovih izlaganja, stvoren je privremeni program rada, koji imade zadaću: 1. da se utvrdi ratna snaga država u vrijeme mira; 2. da se ustanovi mogućnost mobilizacije ovih ratnih sila; 3. da se utvrdi mogućnost industrijalnih ograničenja. U tu svrhu predložene su dvije podkomisije, koje bi, uz sudjelovanje stručnjaka, imale da sve ovo utvrde, te da rezultate donesu pripremnoj komisiji, koja bi onda nastavila otpočeti rad.

Domaće novosti

Nek se bistri!

Primamo iz svećeničkih redova: — Štovani gospodine uredniče! U predzadnjem broju naše drage «Istarske Riječi» izašao je pod naslovom «Sramotni napadaj na naše narodno svećenstvo u Istri» člančić, koji je napisao jedan moj subrat, istarski narodni radenik. Taj člančič uvelike je obradovao mene i moje subrate, istarske narodne svećenike, koji nikako ne možemo odobravati farizejsko i protunarodno pisanje «Zbornika» i «Pučkog Prijatelja», te ga objeručke potpisujemo.

Razumije se, da to nije pravo onim smušenjacima oko «Pučkog Prijatelja», koji grade svoju budućnost na ruševinama našega naroda, pa ctvaraju u posljednjem broju svog leib-journala oštru paljbu protiv «Istarske Riječi» i nekojih naših viđjenijih narodnih svećenika. U tim neopravdanim napadajima, kojima misle zavarati neuki svijet, služe se samim lažima i klevetama, tako da je to nama poštenim svećenicima postalo već dosadno i odvratno. Tako pošteni ljudi ne rade, jer to nije u skladu sa našim kršćanskim naucima, a niti sa predavanjima, koje su nam profesori držali u katoličkim sjemeništima.

Naša mlada gospoda više puta tvrde u svojem «Pučkom Prijatelju», da tu sramotnu borbu hoće narod i njegovo svećenstvo. Medjutim to je najpodlija laž, što je uopće mogu da izlanu. Naš siromašni narod sa svojim narodnim svećenstvom želi živijeti u miru i bratskoj slozi, a ne u svadji. Svadju i nemir hoće oni, koji vode «Pučki Prijatelj» i nitko drugi. Da je tome zbilja tako, svjedoče nam pisma, što smo ih ovih dana primili od faktotuma «Pučkog Prijatelja», g. kapelana Milanovića.

Evo što nam piše taj svjetski mudrac:

«U Trstu, dne 17. V. 1926.
(Trieste - S. Giovanni di Guardiella 629).

Velečasni gospodine!

Da pokažemo svoju stalešku solidarnost sa preč. gospodinom župnikom Josipom Grašićem i sa svojim staleškim glasilom «Zbornik», umoljavam Vas, da priloženu izjavu, ako se s njome slažete, potpišete i da je pošaljete na moj naslov, po mogućnosti kretom pošte — ili na «Ufficio parrocchiale, San Giovanni di Guardiella 629, Trieste.

Uz bratski pozdrav
Božo Milanović.»

Ovim je pismima g. kapelan Milanović priložio izjave slijedećeg sadržaja:

«IZJAVA

U «Istarskoj Riječi» od 13. o. mj. izašao je članak pod naslovom «Sramotni napadaj na naše narodno svećenstvo u Istri» sa potpisom «Svećenik». U tom članku se predočuje, kao da je starije hrv. svećenstvo u Istri u taboru «Istarske Riječi» i kao da je naše mladje svećenstvo u Istri protunarodno. Nepoznati mi pisac spomenutog članka napada ujedno mojega subrata preč. g. Josipa Grašića i naše staleško glasilo «Zbornik». Ovime izrazujem svoju solidarnost sa preč. g. Josipom Grašićem i sa svojim stalešk. glasilom «Zbornikom». Ujedno izjavljujem, da se sa spomenutim člankom ne slažem.

U . . . . , dne . . . svibnja 1926.
. . . . »

Izjava je, kako se vidi, posve licumjerno sastavljena, valjda zato, da s njome zavarava neupućeni svijet. Inače ne mogu pojmiti zašto je sastavljač gornje izjave napisao, da je naša «Istarska Riječ» napala preč. subrata Grašića, kad cijeli svijet znade, da se je dogodilo baš obratno. Ili nas možda misli g. kapelan Milanović varati kao nekoje naše seljake? Ako ide za tim, onda neka zna, da čini račune bez krčmara, jer su u laži kratke noge.

Usprkos toga bit će svećenika, koji će potpisati Milanovićevu izjavu, iako se s njome ne slažu. Učinit će to zato, **da izbjegnu većem zlu...** Sila Boga ne moli! G. Milanović me sigurno razumije.

Medjutim subrat Milanović učinit će najbolje, da se okani ćorava posla. Prošao je već odavna 30. godinu svog života, pa bi konačno morao i sam uvidjeti, da ovako ne ide dalje. Njegovo vječito napadanje na **samo i isključivo naše ljude** već je svima dosadilo, napose nama svećenicima. Nije nam pravo, što neprestano puca u ledja onim našim ljudima, koji stoje na braniku naših narodnih prava, iako je naš subrat. Lako se je danas boriti s našim ljudima,

...stoji iskopati se, da me onda smlavi. Što ću? Ja se strašno bojim te njegove sile, nesalomljivosti i odvažnosti. Pobjednik sam, a bojim se užasno onoga, koji poda mnom leži u prahu. Još se jače bojim, kad vidim, da se on ne boji i ne predaje. Vidim, da s vragom nije moguće na kraj. Sunca mu, da ubiti ga ipak ne smijem, niti mi duša da je, ali ako ga pustim, on će meni uzvratiti kojekako. Od muke i nemoći ja sam proplakao, sveudilj držeći ga za gušu. Neki strah i veliki rešpekt pred tim fakinčem uvukao mi se u kosti. Ponestajalo mi snage i srčanosti, a nastupalo malodušje. A on se upirao, i bilo mi jasno, da će mi se oteti. U velikom strahu ja ga još jednom pritisnem na tlo i mahnitim, divljim bijegom odletim kući. Jurio je za mnom, ali me nije sustigao. — Od onda klonio sam se ga kao vraga, a i danas imam osjećaj, da sam ja onaj megdan uistinu izgubio. Izlazi mi uvijek pred oči kao pobjednik on, a ne ja.

Mnogo je godina prošlo, ali toga se dogadjaja sjećam, kao da se jučer desio. Čitajući docnije Nazorove pjesme, naišao sam na pjesmu «Borba». Kadgod je čitam, uskrsne mi ova uspomena iz djetinjstva u svijesti. Evo što veli Nazor:

«Jači si od mene! Gvozden — rukom [svojom
Za grlo me hvataš, lomiš me i šoraš.
Kad ja kliknuh: ne ću! ti mi grmnu: [moraš!
Sad u prahu ležim, a pod petom tvojom.

Gledamo se... Znadeš, popustiš li za tren,
Da ću jači skočit, i da uprav sada,
Kad na prsa moja koljeno ti pada,
Kroz žile mi mlade teče potok vatren...»

Vidimo dakle, da ni položaj jačega i pobjednika nije uvijek tako ugodan, kao što nije ni moj bio. Mnogo mnogo bolja je nagodba i prijateljsko izravnanje odnošaja medju ljudima i narodima. Ta prije ili kasnije do toga i dolazi, jer je to često jedini izlaz.

«Upri! Još se hoće i vjetra i vira;
Još na stablu gnjije mnoga suha grana...
— Doškora pod njime, jednog vedrog dana
Lomit ćemo skupa slatki hljebac mira.»

Dá, — lomit slatki hljebac mira, pa ga u zadovoljstvu i poštenju blagovati, to je ipak najbolje. Ali ima mnogo takovih, koji toga ne razumiju, pa rade drukčije. Oprosti im Bože, jer ne znaju što čine!...

kad svi iznemogli leže na polju. Ali, tko hoće da bude heroj, neka se pokaže dobar orač na njivi narodnoj i tamo neka bude ustrajan i neumoran, pa će ga sav narod blagoslivljati i kovati u zvijezde!

Svećenik, u ime više njih.

Popravak pokrajinskih cesta u Julskoj Krajini.

Ovih je dana italijanski ministar gradjevina, Giuriati, doznačio za popravak i uredjenja pokrajinskih cesta u kvarnerskoj provinciji (čije je sijelo Rijeka) svotu od 700 hiljada lira. Povrh toga, ministar Giuriati je u slijedećoj budžetskoj godini (koja počinje 1. jula) predvidio svotu od 800.000 lira za konačnu sistemaciju pokrajinskih cesta u napomenutoj pokrajini. No ni to nije sve. Na osnovu zakona o izdržavanju cesta, kvarnerska pokrajina imala je državi da plati doprinos od 400.000 lira za tekuću (1925.-26.) budžetsku godinu, ali je ministar saobraćaja pokrajinu oslobodio od plaćanja tog prinosa.

Dakle, u roku od dvije proračunske godine (1925.-26.) i (1926.-27.) vlada je dala svotu od 1,900.000 lira za izdržanje i uredjenje riječkih, pokrajinskih cesta. Pored toga ministarstvo gradjevina o svom trošku izdržava i državne ceste, koje se nalaze na teritoriju kvarnerske pokrajine. Osim toga daje i znatne doprinose za proširenje i uredjivanje općinskih cesta u napomenutoj pokrajini.

Ta najnovija odluka vlade svakako je vrlo lijepa i hvalevrijedna. Samo bismo željeli, da bi se nešto sličnoga učinilo i glede drugih cesta, koje se nalaze na teritoriju puljske pokrajine t. j. ostale Istre.

† Dr. Karel Triler.

Ovih je dana preminuo u Ljubljani, udaren od srčne kapi, advokat i predsjednik Ljubljanske Kreditne Banke dr. Karel Triler. Bio je jedan od vodja slovenačke narodne stranke, intiman prijatelj i saradnik pok. Ivana Tavčara. Za više godina bio je podnačelnikom Ljubljane. Poslije oslobodjenja bio je članom provizorne narodne vlade za Sloveniju. U finansijskom svijetu uživao je velik ugled te je bio predsjednik mnogih ekonomskih preduzeća. Laka mu bila zemlja, a harna spomen u narodu!

Svega po malo

Samo jedan ženidbeni dan u godini.

U francuskom mjestancu Plougastel (u Bretagni) vlada čudan običaj. U tom mjestancu naime vlada već od pradavnih vremena običaj, da je dozvoljeno ženiti se samo u jednom danu godine. Premda su u cijeloj Francuskoj zakoni isti, to se ipak ljudi provadjaju za pradavnom crkvenom uredbom, da se svi žene odjednom. Taj je dan — dan sv. Franciske, koja je patron mjesta. Tog je dana najveća mjesna svečanost. Kroz čitavu se godinu vesele stanovnici tom danu, iščekujući ga velikom nestrpljivošću. Već se rano ujutro sakuplja svijet na trgu. Čim su se skupili svi zaručeni parovi, prolazi se u velikoj procesiji, kojoj se priključe svi mešćani, na civilno vjenčanje. Kad je dovršeno, slijedi trokratna ophodnja oko mjesta. Na čelu stupa mjesna glazba. Ophodnja završava u crkvi, u kojoj župnik obavlja crkveno vjenčanje sviju parova. Nakon obavljenog i crkvenog ceremonijala ručaju svi zajedno na trgu pod vedrim nebom.

Koliko jezika može čovjek da nauči.

Govoreći o pitanju, da li je nadošlo vrijeme da se za čitavo čovječanstvo stvori jedan znanstveni jezik, da bi tako lakše došlo do općeg sporazuma na svijetu, «Daily Cronicle» donaša nekoliko primjera ljudi, koji su neobičnom brzinom mogli da nauče brojne i teške jezike. U prošlom vijeku jedan od najpoznatijih poliglota (poznavaoca mnogo jezika) bio je Englez Buritt, po zanimaju kovač, koji je bez učitelja sam naučio šezdeset jezika. On je sve te jezike naučio za vrijeme slobodnih satova. Zatim je dolazio italijanski kardinal Mezzofanti, vatikanski knjižničar, koji je možda slavniji od spomenutog Engleza jer osim neobičnog dara pamćenja bio je duboko naobražen, te je ne samo govorio nego i pisao u više od pedeset jezika osim poznavanja svih italijanskih dijalekata. Kardinal Mezzofanti se dičio time, što je mogao govoriti u materinskom jeziku skoro svih naroda na svijetu. U našem vijeku jedan od prvih poliglota bio je Amerikanac prof. Arnell, koji je nedavno umro, a koji nije ni najmanje zaostajao za spomenutim poliglotima iz XIX. stoljeća, budući da je pisao novinske članke u pedeset jezika. Na koncu dolazi italijanski profesor Trombetti, koji osim toga što poznaje brojne žive jezike, poznaje takodjer skoro sve mrtve jezike najstarijih naroda.

Borba za sjeverni pol.

Nekoliko ekspedicija čekalo je već duže na povoljno vrijeme, da krenu na sjeverni pol. Prvo je poslužila sreća amerikanskom avijatičaru kapetanu Rikardu Byrdu. On se 9. maja digao sa svojim pilotom Bennettom na aeroplanu sa tri motora iz Kingsbay na Spitzbergima i za 15 i po sati odletio do sjevernog pola i vratio se natrag. U Americi je taj glas primljen s velikim oduševljenjem, ali kongres i stručnjaci traže od Byrda dokaze, da je doista bio nad sjevernim polom.

Ekspedicija Roalda Amundsena na zrakoplovu «Norge» krenula je iz Kingsbaya 11. maja, i 12. maja u 1 sat u noći preletila preko sjevernog pola. Nad sjevernim polom bacio je najprije Amundsen norvešku zastavu, Ellsworth amerikansku, a pukovnik Nobile italijansku. Amundsen je otplovio dalje, da se spusti na protivnoj strani u Barrowu na Alaski. Po izjavama Byrda i Amundsena, nema na polu kopna. Treća važnija ekspedicija australskog kapetana Wilkinsa čeka u Barrowu na Alaski, da odande preleti na Spitzberge.

Krava sa drvenom nogom.

Gotovo se danomice čuje i piše o uspjesima liječnika, koji izradjuju prava čudesa sa svojim ljudskim bolesnicima. Oni šiju srce kao kakve haljine. A liječe operacijama i sami sebe. Vade pojedine dijelove zdravima, da njima izliječe bolesne itd. No to je sve na ljudima, pa je i to kako spomena vrijedan slučaj, koji se nedavno desio u jednom škotskom selu. Tako se cijeli imetak jednog siromašnog posjednika sastojao iz krave i konja. Jednog mu dana posrne krava i prebije nogu. Svi su bili uvjereni, da je treba zaklati. Siromašni seljak podje veterinaru, koji je na kravi izveo vrlo uspjelu operaciju. On je odrezao slomljenu nogu i istu tako vješto nadomjestio drvenom, da se krava mogla kretati kao prije. Nitko veseliji od siromašnog posjednika.

Pedesetgodišnjica rodjenja Ivana Cankara

Ovih dana proslavila je sva kulturna Slovenija 50-godišnjicu rodjenja jednoga od svojih najvećih i najmarkantnijih sinova, pjesnika i književnika Ivana Cankara. U modernoj slovenačkoj književnosti dokumentuje Cankar jednu rijetku umjetničku dubinu i snagu duha, te je njegovo mjesto na zavidnoj visini: pokraj Prešerna smatra se najčišćim vijesnikom slovenačke narodne duše. I kao pobornik za slobodu umjetničkog stvaranja u Sloveniji zavrijedio je sve simpatije i hvale. — Rodio se 10. maja 1876. na Vrhniki u Sloveniji. Poslije svršene pučke škole u rodnom mjestu poslaše ga kao darovitog dečka u ljubljansku realku. Zadnjih se godina svojih nauka u Ljubljani upozna sa svojim kasnijim literarnim drugovima Kete-om, Murn (Aleksandrov) i Otonom Župančičem (ovaj još jedini živi). U ljubljanskom «Zvonu» izadje godine 1896. prva Cankarjeva pjesma pod vidnim utjecajem tada proslavljenog Aškerca. Poslije mature, godine 1896., ode u Beč, da študira tehniku, koju posve napusti godine 1898. predavši se sav nacijonalnoj književnošti. Godine 1909. ostavi Beč i putuje po svojoj domovini, te se tako mnogi lijepi slovenski predjeli našli svoj spomenik u Cankarovim djelima. Gradju za svoju umjetnost uzimao je neposredno iz svog vlastitog, bujnog života. Zadnje je dane sproveo u ljubljanskoj bolnici, gdje ga posjeti i smrtna kosa dne. 11. decembra 1918. u 42 godini života.

Zbog crvenih kosa šest mjeseci zatvora.

Medju mnogim slučajevima madžarskog divljaštva, koja se slučajno doznadu, ovaj slijedeći slučaj spada očitno medju najredje. Neki mlinar Hofmann, u Burgenlandu, koji je onda bio još madžarski, sjedio je s nekim prijateljima u gostioni. Govorilo se o komunizmu i o njegovom slomu. Hofmann, koji ima jasnu crvenu kosu, našalio se rekavši dvosmisleno: «Ja sam crven i ostat ću crven». Kratko vrijeme nakon toga uapšen je na prijavu nekog konfidenta. Sva njegova uvjeravanja, da se njegova izjava odnosila samo na njegovu crvenu kosu i da je to u šali mišljeno, nisu mu pomogla. Hofmann je poslan u tabor interniraca u Zala Egersegu, o čijim strahotama se već dosta pisalo. Tek nakon šest mjeseci uspjelo je njegovoj ženi da ga uz velike žrtve oslobodi iz strašnog tabora. On je upropašten ne samo fizički, nego i ekonomski, pa je od nekadanjeg bogatog mlinara postao sada obični radnik.

Rijetke biljke.

Neki engleski istraživaoc nedavno je u sjevernoj Indiji našao drvo, koje je, kada ga se taknulo, davalo snažne električne udarce. U Kanadi raste slično drvo, koje imade ali i tu posebnost, da točno naznačuje sjeverni i južni smjer. U Arizonama raste drvo, koje se na značajan način brani od dodira znatiželjnih ljudi. Ako ga se tko dotakne, izlučuje neku tekućinu, koja imade tako gnjusan zadah, da nikome ne pada na um, da bi ga se još jednom dotaknuo. U Nubiji imade opet drvo, koje pušta od sebe glasove, kao da bi tko svirao frulu. Listovi toga drveta imadu oblik zvona. Neki crvići u listovima provrtaju rupice, pa kada zapuše vjetar, to zrak prolazi kroz ove rupice i prouzrokuje glasove, koji su slični glasovima na našim frulama.

DOPISNICA UPRAVE.

A. Vidošić, Filadelfija: — Primili smo 2 dolara za pretplatu, koja Vam je podmirena do 31./12./1926.

Matija Raspor, — Cleveland Ohio: — Primili smo Vaš ček na lira 100.— za pretplatu i poslane koledare.

Petar Krulčić, Fort Bragg: — Pretplata Vam je podmirena do 31./XII./26. Prema tome je naše prvo pismo bespredmetno.

Tudja valuta na tršćanskoj burzi

Jučer moglo se prodati dotično kupiti 1 angleska lira šterlina 126.04 it. lira; 1 amerikanski dolar 25.60 it. lira; 100 njemačkih maraka 605 it. lira; 100 švicarskih franaka 502 it. lire; 100 francuskih franaka 87.15 it. lira; 100 čehoslovačkih kruna 87.15 it. lira; 100 jugoslovenskih dinara 46 it. lira; 1000 njemačko-austrijskih kruna 36½ it. cent.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik:
IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

RED VOŽNJE

(Važi od 15. maja 1926. do opoziva)

Željeznička pruga Trieste-Campomarzio—Pola (Trst—Pula i obratno)

VLAK putnički	VLAK brzi	VLAK putnički	odlazak	STANICE	dolazak	VLAK putnički	VLAK brzi	VLAK putnički
5.20	12.30	19.05	↓	Trieste-Campomarzio (Trst-S. Andrea)	↑	9.50	16.04	21.32
5.32	—	19.17	↓	S. Anne di Trieste (Sv. Ana)	↑	9.37	15.50	21.19
5.52	—	19.37	↓	S. Antonio-Moccò (Boršt)	↑	9.21	15.36	21.03
6.37	13.30	20.23	↓	Erpelle-Cosina (Herpelje-Kozina)	↑	8.55	15.11	20.38
6.53	13.42	20.39	↓	Piedimonte del Taiano (Podgorje)	↑	8.25	14.44	20.08
7.27	14.09	21.09	↓	Pinguente (Buzet)	↑	7.47	14.08	19.29
7.37	14.18	21.17	↓	Rozzo (Roč)	↑	7.38	13.58	19.18
7.53	14.31	21.31	↓	Castel Lupogliano (Lupoglava)	↑	7.26	13.47	19.06
8.23	14.55	22.03	↓	Cerreto Istriano (Cerovlje)	↑	6.53	13.21	18.34
8.37	15.06	22.19	↓	Pisino (Pazin)	↑	6.35	13.06	18.16
8.59	15.25	22.42	↓	S. Pietro in Selve (Sv. Petar u Šumi)	↑	6.14	12.50	17.55
9.18	15.39	23.01	↓	Canfanaro (Kanfanar)	↑	5.55	12.35	17.36
9.38	—	23.22	↓	Zabroni-Roveria (Čabronići)	↑	5.32	—	17.12
9.50	16.04	23.34	↓	Dignano (Vodnjan)	↑	5.18	12.10	16.58
10.10	16.21	23.54	↓	Pola (Pula)	↑	4.55	11.50	16.35

Željeznička pruga Canfanaro—Rovigno (Kanfanar—Rovinj)

Putnički vlaki				odlazak	STANICE	dolazak	Putnički vlaki			
9.20	12.38	19.45	23.05	↓	Canfanaro (Kanfanar)	↑	5.48	12.12	17.27	22.42
9.39	13.01	20.04	23.25	↓	Sossi (Sošići)	↑	5.30	11.50	17.05	22.20
9.46	13.09	20.11	23.32	↓	Villa di Rovigno (Rovinjsko Selo)	↑	5.21	11.40	16.55	22.10
9.05	13.30	20.30	23.50	↓	Rovigno (Rovinj)	↑	5.—	11.15	16.30	21.45

Željeznička pruga Trieste—Parenzo (Trst—Poreč)

Putnički vlaki					odlazak	STANICE	dolazak	Putnički vlaki				
	5.00	10.00	13.55	18.25	↓	Trieste-Campomarzio (Trst-Sv. Andreja)	↑	7.50	12.15	18.10	21.15	
	5.46	10.47	14.41	19.11	↓	Muggia (Milje)	↑	7.02	11.28	17.22	20.28	
	6.05	11.16	15.01	19.31	↓	Villa Decani (Dekani)	↑	6.43	11.09	17.00	20.09	
	6.28	12.05	15.24	19.55	↓	Capodistria (Kopar)	↑	6.25	10.51	16.40	19.51	
	6.49	12.55	15.45	20.16	↓	Isola d' Istria (Izula)	↑	5.51	10.25	16.05	19.18	
	7.13	13.24	16.09	20.40	↓	Portorose-Pirano	↑	5.27	10.00	15.09	18.54	
	7.54	14.31	16.51	21.23	↓	Salvore (Savudrija)	↑	4.46	9.19	13.51	18.13	
5.05	8.37	15.03	17.33	21.56	↓	Buie (Buje)	↑	4.15	8.48	13.20	17.42	20.30
5.38	8.58		17.54		↓	Grisignana (Grožnjan)	↑		8.16		17.12	20.15
6.22	9.36		18.31		↓	Portole (Oprtalj)	↑		7.34		16.30	19.32
7.35	10.15		19.11		↓	Montona (Motovun)	↑		6.53		15.52	18.40
8.20	10.53		19.49		↓	Visinada (Vižinada)	↑		6.13		15.15	17.54
8.55	11.19		20.15		↓	Visignano (Višnjan)	↑		5.48		14.48	17.05
9.25	11.50		20.46		↓	Parenzo (Poreč)	↑		5.15		14.14	16.35

Željeznička pruga Trieste—Fiume (Trst—Rijeka)

Putnički vlaki					odlazak	STANICE	dolazak	Putnički vlaki				
1.00	7.00	9.25	14.45	18.40	↓	Trieste Centrale (Trst južna stanica)	↑	9.15	12.35	16.42	18.43	23.10
1.40	7.35	10.13	15.30	19.27	↓	Aurisina (Nabrežina)	↑	8.53	12.13	16.21	18.22	22.42
2.41	8.27	11.09	16.30	20.26	↓	Divaccia (Divača)	↑	8.18	11.36	15.47	17.45	22.01
5.30	9.16	11.56	17.15	21.30	↓	S. Pietro del Carso (Sv. Petar na Krasu)	↑	7.42	11.00	15.10	17.09	21.33
6.15	9.41	12.21	17.46	22.21	↓	Torrenova-Bisterza (Trnovo-Il. Bistrica)	↑	7.09	10.29	14.25	16.39	20.50
7.25	10.22	12.57	18.25	22.58	↓	Giordani (Jurdani)	↑	6.24	9.44	13.34	15.54	20.05
7.45	10.32	13.08	18.35	23.12	↓	Abbazia-Mattuglie (Opatija-Matulji)	↑	6.07	9.28	13.09	15.38	19.45
8.05	10.45	13.20	18.45	23.25	↓	Fiume (Rijeka)	↑	5.40	9.05	12.30	15.15	19.2[illegible]

Željeznička pruga Divaccia—Erpelle—Cosina

Putnički vlaki			odlazak	STANICE	dolazak	Putnički vlaki		
5.57	12.10	19.15	↓	Divaccia S. Canziano (Divača)	↑	9.55	15.35	20.55
6.16	12.32	19.37	↓	Roditti (Rodik)	↑	9.35	15.15	20.45
6.28	12.47	19.50	↓	Erpelle-Cosina (Herpelje-Kozina)	↑	9.20	15.01	20.35

Broj 22 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta) U Trstu, 3. junija 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“
Izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Svaki dan na manje...

Kako i travčica,
Ka se srpom žanje, —

tako iz dana u dan otpada pomalo jedno po jedno sve, što smo negda imali. Škole, društva, jezik u uredima, u crkvama, pravo općije, školske čitanke, dodatni satovi, općine, razne koncesije i tako dalje, i tako dalje — sve se to malo po malo otkinulo sa stabla naših starih ionako mršavih pravica.

Danas je to stablo naše već sasvim okljaštreno, gotovo golo.

Još gdje gdje drhturi kakova zaboravljena hvojica; kao da preplašena čeka, kako će naskoro dunuti malo jači vjetrić i odnijeti i nju.

Imamo naime u Julskoj Krajini još nekoliko jugoslovenskih športskih društava: nogomet, hazena, pa čujemo, da postoji namjera, da nam se oduzmu i ti ostaci ostanaka. Odlučeno još nije ništa, ali prijedlog je već tu.

Hoće li biti prihvaćen?

Ništa nije nemoguće sudeći po onome, što smo već do sada doživljeli, no ipak ima još nešto, u što se još malo nadamo. Držimo naime, da će barem u ovoj čisto športskoj stvari prevladati zdrav razum, i da će naši mladići i naše djevojčice moći nesmetano i unaprijed da bacaju lopte, ko rukama ko nogama, sve na diku i na slavu naših gospodara.

U tome je, kako rekosmo, sva naša nada. Skorašnje će vrijeme pokazati, dali je opravdana.

Medjutim još se nije crnilo na onom prijedlogu o raspustu naših športskih društava pravo ni osušilo, i već nam iz Pule dolaze novi, crni glasi. Na godišnjicu ulaska Italije u rat držali su u Puli fašisti svoju skupštinu i to pod predsjedanjem pokrajinskog fašističkog komesara Hosta-Venturi. Kapetan Host kazao je čisto i bistro, da svaki učitelj u ovim našim krajevima mora da bude fašist, a to će reći: zgoljni Italijan.

Isti se je gospodin dotakao i crkve. Treba, veli Host, budno paziti na prste onih svećenika, koji pod zaštitom svoje mantije hoće u našoj pokrajini da tjeraju antifašističku propagandu.

U tome je dakako sve rečeno, kada se zna, da se u nas smatra protivnikom fašizma svakoga, ko samo kaže, da naš narod ima pravo recimo na svoj jezik u crkvi i u školi.

Pozivajući se na Hostov izvještaj, poslanik dr. Mrach predložio je rezoluciju, kojom se poziva vlada, neka u svim krajevima Julske Krajine sve jugoslovenske učitelje, Hrvate i Slovence, zamijeni s rodjenim Italijanima, koji će umjeti da dušu tih Hrvata i Slovenaca prometnu u čisto italijansku.

Pa kao da ni to nije dosta, ustao je odvjetnik Petris i pročitao rezoluciju, kojom se traži, da vlada što prije riješi problem Jugoslovena u Julskoj Krajini tako, da se na novo pretresu sva pitanja što zasjecaju u jezik, kulturu, crkvu i ekonomiju Slavena na istočnoj granici države.

Suvišno je i napomenuti, da su sve te rezolucije bile jednoglasno prihvaćene.

Slični se glasovi čuli ovih dana i u rimskom senatu. Neki je senator zatražio, da se svi učitelji nefašisti otpuste, našto je ministar Prosvjete Fedele odgovorio, da će se zakon primijeniti najstrože. I još je nadodao, da Italiji ne može niko poreći prava, da se gradjani anektiranih krajeva odgajaju u italijanskom jeziku. Pače on ne dopušta ni da se o tome raspravlja...

Ministar Fedele govori tako, jer se drži one naše poslovice, koja veli, da ko može i konj mu može. No ako naš konj ima u ustima takovu uzdu, a mi sami takovu brnjicu, da ne možemo ni pisnuti, ipak se usudjujemo napomenuti gospodinu ministru, da će Hrvati i Slovenci u Istri, Trstu i Gorici ostati i unatoč tome dobri italijanski državljani, koji će do skrajnosti čuvati ono sveto pravo, što im ga je dao Bog i mati priroda, a to je, da će do vijeka ostati vjerni svome slavenskome rodu i plemenu.

Naš poznati stari jal

Što je to jal?

Jal je zavist, nenavidnost, zloba (invidia).

Grješni prastari jal — to je naša poznata osobina. Ne može se reći, da ga nema i u drugih naroda, ali on je u tolikoj mjeri naš, da se govori kao o poznatoj stvari o tom — hrvatskom jalu. Jal dospijeva svuda. Podmukao, namrgodjen, stisnutih vjedja i usnica koraca pognute glave, dok mu mlaz krvi šika u lica. Tu i tamo podigne vjedje, rastvori oči, zvjevne desno i lijevo, pa opet prigne grješnu glavu. To je jal, to je on. A u srcu i duši vampir, móra,

crv grize i grize.

I ne da mira, ne da počinka duši ni tijelu. Što jače da se pritaji i sakrije, to jače izbija. Na oči on izlazi i u zjenicama se cakli poput oceana, u koji bi nas htio utopiti.

Jal — to je životinjski nagon u čovjeku, to je zaularena zvijer, tigar na lancu, hijena u kavezu. Evo: Kad se jalan čovjek, zavidnik, ne bi bojao kazne, počinio bi najokrutnija djela, da uništi bližnjega svoga. Njega sapinju samo društvene uredbe, vlasti, zakon, sud, ali da toga nema, on bi se i djelom pokazao jednak zvijeri. Te uredbe njega drže na uzdama, zato škrguće zubima i... guta. Ipak ne miruje.

Kopa, ruje i kleveće.

Zašto? — Zato naprosto, što netko ima ono, čega on nema; ili zato, što netko može ono, što on ne može; ili zato, što netko zna ono, čega on ne zna; ili zato, što se nekome sreća nasmješila, a njemu jadnome ne će.

Rekosmo: jal dospijeva svuda. Tako je. Možda će tko pomisliti, da njega ima samo tamo, gdje se zlo i siromašno živi. Ne, gdje se u bogatstvu živi, ima ga takodjer. Možda se on ugnijezdio samo medju neukim svijetom? Sve prije toga, nije tako; ima ga i medju učenim ljudima, pače i medju visoko učenim u jednakoj mjeri. On dakle pripada višima i nižima. Ali

tko je «viši», a tko «niži»,

to su druge pripovijesti. Nije «viši» onaj, koji je u višemu rangu; takav je često najniži, kukavelj Božji.

Jal dakle ne pada ni sa porastom bogatstva, ni sa porastom vlasti, ni znanja. Od najpriprostijih kolibica do palača svjetskih mogućnika širi se njegov dom. Kad je tako, onda će netko reći: jal je dakle usko vezan sa čovjekom, i ne može biti čovjeka bez jala, bez zavisti. Mi ne mislimo tako. Tvrdimo pače, da je jal nešto najniže, što je u njemu; nešto, što je u njemu preostalo još iz pradavnih vremena, kada je u poludivljem stanju basao po ovoj kori zemaljskoj. Onda je njegov jal ujedao zubima, danas ujeda jezikom. Onda je grizao u bjesnoći drugoga, danas grize sam sebe. Onda je otrovom trovao druge, danas

guta svoju vlastitu žuč.

Vidio sam ljude, kojima je jal izobličio lice, stvoreno na sliku i priliku... ne znam čiju. Jal može da predje u pravu pravcatu duševnu bolest. Zavist je žuta, t. j. zavidan čovjek požuti. Za takove naš narod veli, da su zmije; ili: ako te ujede, umrijet ćeš.

Jalan čovjek je kukavica. Kukavica zato, što se grize zbog tudjega uspjeha, a svoje nemoći. Nezadovoljan sa samim sobom, htio bi i drugomu otrovati radost života. Zaboravlja na onu: svatko je svoje sreće kovač. Neka i on kuje, pa će je iskovati. Istina, često puta čovjek lijepo i pošteno kuje, pa ne iskuje ništa. Dodje nesreća,

ode bat i nakovanj;

i zaludu cijela muka. U takvom slučaju: ili Jovo nanovo, ili povuci se u svom kutu, i pregovori tugu ljutu. Ali drugomu zlobiti, ne ide. Konačno, nije svatko ni sposoban, da sebi nešto bolje skuje. Nije svatko rodjen od istih roditelja, ni pod istom zvijezdom, ni u jednakoj zipci, ni sa istim zdravljem, ni količinom mozga u glavi. Ima bogatijih i siromašnijih i duhom i tijelom. Ni jednaki putovi u životu nas ne čekaju, ni jednaka sudbina nas ne prati. Nekomu ona dijeli šakom, a nekomu kapom. Nema dakle razloga, razum nam kaže, da netko bude zavidan drugome.

Za zavidnika je jal ipak, možemo reći, na neki način pravičan grijeh; zato, jer ne muči onoga, na koga se odnosi, nego samoga onoga, tko ga nosi. Tako zavidnik sam sebe muči, grize i izjeda, a da onaj drugi, koga se tiče, to ni ne zna, ili se još i slatko smije muči zavidnika.

Mnogo zla donosi jal; a i onda, kada baš ne nosi sobom zlo, jal je

ružna slika čovjeka.

No jer ga imade u svim slojevima naroda, medju siromašnim i bogatim, neukim i visoko učenim, pitajmo se: gdje mu je razlog, i kako bi se ga moglo izliječiti? Bogatstvo ga ne odstranjuje, kada ga ima medju bogatima; nauka ga ne odstranjuje, kada ga ima medju učenima. Odgovor moramo tražiti u životu i u prošlosti. Ima li plemenitih ljudi, koji ne znaju za jal? Jeli takvih uzora bilo u prošlosti? Ima ih i bilo ih je. Proučimo li život njihov, osvjedočit ćemo se, da je u tih ljudi jako razvit osjećajni svijet, čuvstvo, srce. To su ljudi tanke osjećajnosti, plemenite ćudi, dobra srca, jednom riječi:

čuvstveni ljudi.

Naročito je u njih razvito jedno čuvstvo, jedan osjećaj, a to je **sućut** (sučuvstvo). U njih je probudjen smisao za tudju radost i žalost, za tudju sreću i nesreću. S veselim se vesele, sa žalosnim se žaloste; nevoljnika pomažu, ljube bližnjega svoga. Kadgod se o drugima radi, oni zamišljaju u sličnom položaju sami sebe. Prene se srce, a ruka, ustreba li, pruža pomoć. — Takvi ljudi ne zavidjaju, oni ne znaju za jal. Prema tomu: ni bogatstvom ni znanjem, nego jedino dobrim **uzgojem** očuvat se može od jala; jer on ide na račun **srca**, a ne džepa ni glave.

Jal čovjeka **ponizuje**, jer izlazi iz sebeljublja, a **sućut** čovjeka uzvisuje, jer izlazi iz čovjekoljublja. I najveći Čovjekoljub je rekao:

ne želi i ne čini drugome, što bi tebi žao bilo, da ti on učini;

a čini bližnjemu sve, što bi i tebe veselilo, da tebi on čini. Koje li velike istine u ovim riječima! Kako duboke mudrosti! Kako li je to strašno daleko od jala, a kako blizu sućuti!

Uzgojem treba odstranjivati **jal**, taj životinjski preostatak u čovjeku, a razvijati **sućut**, tu iskru božanstva u čovječanstvu.

Kako jal zahvata sve slojeve bez razlike, tako napada i cijele narode. Kako rekosmo, našem se narodu pripisuje to ružno svojstvo, premda dosad nije naučno psihološki istraženo. Možda ga i nema u tolikoj mjeri. Da ga ipak imade u velikoj mjeri, to stoji. Jedino pravi i zdravi uzgoj, moralna civilizacija i kultura moći će da izbrišu to ružno svojstvo: naš stari pradjedovski jal.

Nikola Zec.

Pokvarena inteligencija

Kao što je bilo za vrijeme Krista, tako je i danas. Najviše se traži lažljivca i lupeža. Bez takovih ne bi mogao da postoji jedan maleni broj današnje pokvarene, lažne inteligencije. Ima više takovih pojedinaca, koji žive od laži, a na ledjima velike mase naroda, iskorišćujući je neosjetno!

Kadgod se je pojavio veliki duh, koji je ljubio čovjeka i ljudstvo uopće, duh, koji je radio na obnovi i preporodu narodnom, tada bi se pojavila takva inteligencija, koja bi se našla na poslu, da spriječi umove i velike duhove na radu, za preporod narodni i obnovu ljudstva. Takova je inteligencija narod varala i obmanjivala i tražila kriva svjedočanstva, da bi lakše živjela na račun mnogih ljudi i cijelog naroda, koji je što više zaglupljivala, kao da svi ljudi nemaju ista prava. Ona je to činila i s toga, što nije imala srca za čovjeka, brata svoga. Dakle sama ta inteligencija nije bila uzgojena u duhu čovječjem. Takova inteligencija raspela je i pribila Krista na križ, jer je on propovjedao pravdu, istinu, ljubav. To ondašnjoj inteligenciji nije išlo u volju. Bojeći se za svoje laži, ona je znala, da ako se i Kristu dopusti živjeti, propovijedati i narod učiti dobroti i ljubavi, prestaje važnost njenih varanja, obmanjivanja i iskorišćavanja naroda. Pokvarena je inteligencija i onda znala, da će izgubiti slavu, koju nije zaslužila.

«Oče, oprosti im, jer ne znaju što čine!» bile su posljednje riječi Kristove, jer je u stvari znao, da nije narod kriv, da je obmanjivan krivnjom inteligencije.

Narod je padao redovno u zamke pokvarene inteligencije, jer je bio neuk, da bi mogao razlikovati, što je istina, a što laž. Zato je narod vjerovao pokvarenoj inteligenciji. Inteligencija je propovijedala, kako dolazi zlo od ovakovih spasioca narodnih, ubijedila u svoje laži raznim obećanjima, tako da je narod svoje prave izbavitelje vješao, palio na lomači, pribijao na križ i progonio.

Takove inteligencije ima i danas, iako je u neznatnom broju. Takva inteligencija i danas huška narod protiv njegovih dobrotina i pravih dobročinitelja lažnim spletkama. Šta više: ona i danas iskorišćuje narodno neznanje i neprosvijećenost, želeći, da ovaj i dalje ostane u mraku neznanja.

Zato moramo da okrenemo takovoj inteligenciji ledja i da idemo samo i isključivo za onim nesebičnim i požrtvovnim ljudima, koji će se boriti jedino zdravim razumom i ljubavlju, protiv svakog iskorišćavanja naroda. Hoćemo da privedemo zalutale duhove oltaru dobrote, ljepote, istine i ljubavi, bez čega se ne može da zamišlja čestit život medju ljudima na zemlji, a napose u našoj sirotici Istri.

Laskavac i prijatelj

Laskavac mnogo govori, a prijatelj te motri. Laskavac će te dovesti ako ga slušaš, u propast; prijatelj ti savjetuje, da budeš bolji. Laskavac se raduje, kad vidi, da postaješ gori; prijatelj nastoji, da se popraviš. Kada te laskavac hvali, to može biti istina, ali je većinom laž; a prijatelj se stidi, da u lice prijatelju laže. Laskavac nastoji tvoje pogreške opravdati, dočim ti prijatelj iskreno kaže, da se popraviš. Laskavac nastoji tvoje pogreške i mane sakriti, on ne će o njima da govori, dočim prijatelj nastoji, da uvidiš svoje pogreške, pa da se ih čuvaš. Kad pogriješiš, onda se laskavac raduje, a prijatelj te žali. Laskavac te u nesreći ostavlja, ugiblje ti se, dočim te prijatelj upravo onda ostaviti ne će. Laskavac nastoji da budeš nepravedan, a prijatelj te vazda opominje, da budeš pravedan.

Čuvaj se dakle laskavca, pa ga izbjegavaj, a iskrena prijatelja štuj, slušaj njegove opomene i nastoj da ostaneš vrijedan njegova prijateljstva. Tvoja sreća njegova je sreća, on s tobom dijeli radost i žalost. Kao što se pozna zlato u vatri, tako ćeš poznati iskrena prijatelja u nevolji.

Okani se laskanja, zbori uvijek istinu, makar te s nje ko i ukorio. Laskavca svak prezire, dočim se prijatelja svak štuje, a on drugo i ne želi. Njegova ljubav, poštenje i iskrenost druge plaće i ne traže.

Čitatelji, pozor!

U posljednjem broju «Istarske Riječi» donijeli smo novi red željezničke vožnje u Istri, da se naši ljudi ravnaju po njemu. Taj red donašamo još i danas, molbom, da ga čitatelji sačuvaju. Nismo doduše unesli u red vožnje neke manje stanice, ali će unatoč toga mnogima dobro doći. Ponavljamo: **sačuvajte** ovaj red vožnje!

Pismo iz Jugoslavije

Karlovac, koncem maja 1926.

Gospodine uredniče! Rad sam da Vam u kratkim crtama javim za čitatelje «Ist. Riječi» nešto o prosvjetnim i školskim prilikama ove oblasti.

Kako je poznato, kraljevina Jugoslavija podijeljena je na 33 upravna područja ili provincije, koje se nazivaju «Oblasti». Svaka ima svoje posebno ime, a ova najbliža Istri i Italiji zove se primorsko-krajiška oblast. Glavni joj je grad Karlovac, a u nju spada zemljište od Jadran. mora do Save s jedne strane. Prema tomu primorsko-krajiška oblast zahvata hrvatski Kras. Na čelu oblasti stoji veliki župan, koji pod svojom upravom ima pojedina odjeljenja raznih ministarstva, a tiče se dotičnog područja (oblasti.) Tako se u sklopu te upravne jedinice nalazi i prosvjetno odjeljenje, koje vodi brigu o prosvjeti i školstvu u cijeloj oblasti. To prosvjetno odjeljenje ima dva ogranka. Jedno vodi brigu o pučkim školama, a drugo o višim školama (gimnazijama, učiteljištima itd.) ili kako se one drukčije nazivaju: srednje škole.

Prosvjetno odjeljenje za srednje škole primorsko-krajiške oblasti namjerava sada koncem školske godine prirediti u Karlovcu izložbu sviju srednjih škola ove oblasti. Na toj će izložbi dakle izložiti sve srednje škole spomenutoga područja svoje radove. Izložba će trajati više tjedana, a ima da iznese jednom riječi: sve što u naučnom i umjetničkom pogledu rade učenici i profesori. Kako se vidi, tu se ne radi o pučkim školama. One na izložbi ne će biti zastupane već samo srednje škole. Izložit će se učeničke slike, reljefi, modeli, crteži, ručni radovi, pisanke, zbirke prirodnina itd. Izložba ima da pokaže stanje srednjih škola u oblasti, način i metode obučavanja u pojedinim predmetima i tako dalje.

O izložbi vode se pripreme. Izradjujući u tu svrhu statistiku srednjih škola ove oblasti, prikazat ću ukratko njihovo stanje. S obzirom na jadne istarske prilike u tom pogledu, to me je baš i potaklo, da Vam ovo pišem. Ponajprije spomenut ću dvoje: prvo, broj pučanstva primorsko-krajiške oblasti manje je nego Istre i Trsta zajedno; to treba imati na umu, da se mogne dobro uočiti razmjer. Drugo: kako već rekosmo, ne radi se o pučkim školama (kojih ima velik broj), pa se one i ne spominju.

Primorsko-krajiška oblast ima danas 13 gimnazija sa ukupno 86 razreda, nadalje 3 učiteljišta, 1 trgovačku akademiju, 1 pomorsku akademiju (nautiku), 2 trgovačke škole i 14 gradjanskih škola; ukupno dakle: 34 škole (iznad pučkih) sa 159 razreda, ne računajući brojne paralelke. — Broj polaznika je ovaj: gimnazije polazi 4647 učenika i učenica, učiteljišta polazi 442, trgovačku akademiju 356, pomorsku akademiju 57, trgovačke škole 70, gradjanske škole 1625 učenika i učenica, dakle ukupno do 7200 polaznika. — Na srednjim i stručnim školama obučava 275 profesora, a na trgovačkim i gradjanskim 111 njih, dakle zajedno 386 nastavničkih lica. Iz toga slijedi, da na jednoga nastavnika otpada poprječno 18 učenika.

Stanje srednjega školstva u oblasti je dakle vrlo povoljno. U takvim prilikama može narod lijepo napredovati u kulturi. Istra sa Trstom ima za 20 tisuća stanovnika više od ove oblasti, pa bi trebala imati i škola barem toliko, koliko ih imade ovaj komadić Krasa. Medjutim stvari drukčije stoje. Eh, šta ćemo?!...

Pozdravljam Vas, a preko Vas sve... sve...

—a—c.

DOPISI

IZ RIJEKE

Jedna čudnovata knjižica. - Ban Jelačić otac Franje Josipa I. - Ča mi ga je to?

Jednoga dana, u augustu 1830. stiže na Rijeku vijest, da je nadvojvotkinja — ili kako se u ono vrijeme na Rijeci govorilo — arcikudesa Sofija, rodila muško dijete, i da će to dijete, ako ga Bog poživi, jednoga dana biti okrunjeno krunom austrijskih careva.

Rijeka je bila sada ovako, sada onako, no uvijek patriotična. Ma glas, da se je rodio nasljednik carstva, cijeli grad zapliva u radosti. Zastavama, kortejima, klicanjima ni kraja ni konca. Onda je došla vijest, da je novorodjeni princ dobio na krstu ime Franjo Josip. I opet zastave, korteji i klicanja.

I Riječani, dakako, fedelissimi, slali su u Beč čestitku za čestitkom: starome caru Franji I., sretnoj majci Sofiji i — sretnome ocu Franji Karlu.

Jest naši su ćaće čestitali onom zgodom i Franji Karlu, ali kako su se ti naši ćaće više puta u svome političkom životu prevarili, tako je bilo i onog puta: Oni su slavili nadvojvodu Karla Franju, a nadvojvoda Karlo Franjo nije imao ama nikakvih zasluga, što je neki princ Franjo Josip došao na ovaj bijeli svijet.

Čija je dakle bila ta zasluga?

Idimo redom. Hapzburški vladari nosili su izmedju ostalih naslova i naslov apoštolskih kraljeva. No na njima nije bilo ništa apostolskoga. Niti su bili dobri ni milostivi, a što je pak do morala, o tom se upravo u sadašnje dane mnogo piše pa se može reći, da su i na tome vrlo mnogo griješili.

U Poljskoj se tom stranom privatnog života starih Hapzburgovaca bavi osobito Adam Nowicki, urednik jednog velikog varšavskog lista. Nedavno je izdao knjigu: «Tajna o porijeklu Franje Josipa I., Ta knjiga prevedena je i na hrvatski. Ja sam je čitao, i znate li, što sam našao u njoj? Našao sam, da je pravi otac Franje Josipa I. bio hrvatski ban — Jelačić.

Nadvojvotkinja Sofija bila je žena čila i jedra, dok je njezin muž, mladji sin cara Franje I. bio tako nemoćan, da je svak znao, da ne može imati djece. Unatoč tome ona je obdarila Austriju sa četiri sina. Dala joj je dva buduća cara: (Franju Josipa i Maksimiljana) i dva nadvojvode.

U času, kad se nadvojvotkinja Sofija udavala, car Franjo, otac njena muža, bio je već star. Imao je da ga naslijedi njegov stariji sin Ferdinand, čovjek idiot i padavičav. Bio je bez djece, pa je njega imao da naslijedi Sofijin muž, Franjo Karlo, no kako je i on bio jadan i mljohav, trebalo je pobrinuti se na vrijeme za nasljednika prijestolja. Nadvojvotkinja Sofija bila je vrlo ambiciozna, htjela je po što po to da bude jednom barem carica mati, kad već ne može da bude prava carica, zato je ona stala da se ozire oko sebe, ne bi li se namjerila na kakvog sretnika, koji bi mogao da je obdari jednim zdravim i jedrim sinčićem.

U ono vrijeme živio je u bečkom carskom dvoru lijep časnik, Hrvat Jelačić. Mladi grof bio je snažan i impozantan muškarac, blondin, s pravilnim crtama lica kao velika većina drevnoga hrvatskoga plemstva. Osim toga bio je Jelačić čovjek plemenitog karaktera, velike odvažnosti, smjelih misli, bio je odan ideji Ilirskoj, to jest misli ujedinjenja svih južnih Slavena u jednoj državi.

Povjesničari prve polovice XIX. vijeka slažu se u tome, da je nadvojvotkinja Sofija bila pod vrlo snažnim uticajem grofa Jelačića. Da je to dvoje živjelo i u drugom, nesamo u prijateljskom odnošu, svjedoči i slučaj s madžarskim magnatom, Ljudevitom Batianijem. Taj madžarski grof Batiani služio je takodjer u carskom dvoru kad i Jelačić, pa je imao prilike da vidi, kako je jednom nadvojvotkinja Sofija ljubila Jelačića i od njega s velikim ushitom primala poljupce. A to je bilo malo prije, nego što se rodio njezin prvi sin Franjo Josip. Batiani je o tome dugo šutio, ali kad je god 1848. Jelačić počeo da tuče Madžare, on se više nije mogao uzdržati, pa je odao ono, što je vidio i dokazivao je, da sin nadvojvotkinje Sofije nije Hapzburgovac, nego Jelačićev sin, koji da je nepravom zasio na prijestolje madžarskih kraljeva.

Kad je za to čula nadvojvotkinja Sofija, odlučila je, da se madžarskome grofu osveti tako, da mu više ne bude moguće iznositi ono, što je vidio. Učinila je sve moguće, da se Batiani uhvati i zatvori. Zatim su ga na njen poticaj suci osudili na vješala. Batiani bio je spreman na smrt. Ne bojeći se više nikoga ponavljao je glasno, da nadvojvotkinja Sofija hoće zato da ga makne, što je bio svjedok onomu prizoru izmedju nje i Jelačića. Nije se bojao smrti, ali je smrt na vješalima smatrao velikom sramotom. Što je nato učinio? Komadićem razbijena vrča izbode sebi vrat na taj način, da je držao, da ga ne će vješati nego ustrijeliti. No to mu nije pomoglo: njega su jednako objesili, i tako se nadvojvotkinja riješila opasnog svjedoka.

Medjutim sad se i ja sjećam, da sam u djetinjstvu više puta slušao, da je Franc Jožef po rodu naše gore list, pa da vam pravo kažem, ja se nisam tome nikada mnogo čudio. Ta ima i nas Fijumanaca, ne na desetke već na stotine, koji mislimo, da su nam ćaće bili razni Romuli i Nume Pompiliusi, a kad tamo prije četrnaest godina nam je poznati italijanski pisac, Giulio Caprin, u svom čuvenom «Memoriale d'un Uscocco» dokazao čisto i bistro, da su naši nonići bili gotovo sami senjski Uskoci.

A ja, da vam pravo kažem, rekao sam već onda, da mi to nije baš ni žao...

Rokac.

IZ SOVINJAKA.

Denuncijacije se nastavljaju.

Imamo svećenika, koji znade govoriti i naš jezik, što ga je naučio u Dalmaciji. Govori ga kad hoće da nas na nešto navede, nagovori; vjerom služi naš slovinski jezik kao ribaru udica sa mekom (mesom). Već smo javili, da župana Jermana iz naših Brda tužilo na sud za to, što mu nije palio krsnice u svrhu izbornih utoka. Drugi slučaj: Tužilo svojedobno neku majku što mu prigovorila na njegov govor koji je sve nas uznemirio. Treće: tužio i svoju — kuharicu na sud, da mu odnesla ubrus. Na sudu se opravda tako, da izjavi da joj ga darova njezin gospodar i naš sluga Božji. Zna ona kako stvari stoji! — I bi oproštena. A je li, ovako hoće naš velečasni da časti sebe?...

IZ SV. IVANA KOD BUZETA.

Naš život.

Na Duhovo bilo je opet ovdje trčanja i traženja po kućama. Oružnici pretražiše kuću Ane Marijon, presjednice ovdješnjeg ženskog udruženja. Nisu našli što tražili, te mjesto živog stvorenja odnesoše nekoliko knjiga. Tražiše dalje nešto ili nekoga — uzalud. Sjetiše se kuće g. naučitelja Šepića. Dodjoše k njemu, čujte! u 10 i pol sati u noći. Šepićeva obitelj je spavala. Probudi ih lupanje na vratima. Vrata im se otvore; a oružnici — pretražiše stan obavivši premetačinu. Kasnije doznasmo, da ih bi svrha otkriti neku osobu, koja amo došla iz Opatije ili iz Trsta.

IZ POREŠTINE.

Ide vrijeme, koje nosi breme.

Evo me da se javim s ovih strana našoj dičnoj «Istarskoj Riječi». Nama je jako žao, svi naši ljudi ne čitaju ovu našu pravu seljačku novinu — pravu seljačku i narodnu. — Kamo sreće, kad bi svi znali i vidili. Kad bi se oči otvorile bolje našem seljaku, on bi je zaista naučio i čitao u svoju korist. — Ali ovo ostavimo, pak ću vam još javiti, da je na Poreštini dobrahno suho. Dolazo k nama ljudi koji vele, da ostala Istra, Čićarija, Buzet, Trst imadu dosti i previše kiše, a kod nas nije tako. Tamo kiši, a u nas se naoblači. Kako da nije Istra pod istim nebom! Sada vjerujte i nevjerujte u razne koledare! Oni prorokuju kišu, i kiši zaista, ali ne posvuda; napovijedaju lijepo vrijeme, i jest lijepo, ali ne po cijeloj Istri. Drugačije vinogradi i polja i njive naše stoje dosti dobro. Mi ovuda se mnogo bavimo vinogradarstvom, jer imamo za to zgodne zemlje; pak dobro pazimo na vinograde. Škropimo i sumporivamo ih svaki tjedan, jer bez vina — nismo živi.

Luca i Mara.

Mara: Si ča čula?
Luca: Ni glasa. Cel dan naslišam na onoj vratnjoj makini od telegrafa prez z... — i sve zaludo.
Mara: Nijedan se ne javija?
Luca: Aj se javljaju, ma drugi, samo ... oni.
Mara: Mane j' već strah, da njim se ni ći dogodilo. Po svete se dogajaju upra strahovite stvari. Va Indijah da j' ... jedan takov strašan uragan, da se j' mislelo, da je već prišal sudnji dan. A ... mora bit negde blizu, kade su oni pasal z vaporom.
Luca: A si pak čula malo, ča se j' va Japone dogodilo. Tamo se je najedanput zbudila jedna gora, ka je stotin let mirovala i počela rigat oganj na sve bandi. Tu da ni ostalo žive duši va svem onem kraje.
Mara: Bog nas očuvaj i obrani! Ča bi pak bilo, da se, ne daj Bog, i ova naša Učka najedanput zbudi, pak da i ona počne rigat oganj! Brizna ona Vela i Mala Učka! Briznj oni Brumnjaki i svi oni drugi tamo!
Luca: A ča misliš, da bi onem va Pazine i va Buzete bilo bolje? Svi bimo pomalo tancali. Po sakrabojsku!
Mara: To ti govoriš, kako da te ni ni mrvi strah.
Luca: Ča će me bit strah! Ter sam jih već i videla i doživela svakakoveh. Još mi i sada v ušijah grme bombi i granati i livolveri i tolike druge pasje vrazi. Nego mane gredu sada najviše po glave oni dva naši jornalisti. Ča njim je ono skočilo na pamet, da gredu va onu nesrećnu Auštraliju! Pak još z onem lionfantom!
Mara: Ah, ta lionfant! Mane febra strese, kada samo pomislim, kamo ćemo mi z onem blagom, ako nam se jedanput vrate doma! Zač, kako čujem, to je jedno veliko blago, kako gora veliko. Kamo ćemo s njim?
Luca: Kamo ćemo? Morat ćemo zet na ...t jednu kuću za njega.
Mara: A kade su te kući? Vidiš, da ih ni.
Luca: Ima ih va Pule, ke komać čekaju fitovala. A i druguda po Istre bi se našla ka ta. Najviše tamo v Opatije. Tamo ti je i jedna kafetarija velika kako pol našega sela, a va njoj ni nikada štrel čoveka. Ja sam valje promislela, da kad sam ju videla, da je kako napravna za našega lionfanta. A ima tamo i drugeh kuć. Ljudi ti počnu gradit, pak, još pravo ne moraju ni do prveh gredi, i onput fermaju, zač ni beči. Pak i takove mirini bile bi dobre za našega lionfanta.
Mara: Bože moj dragi, kamo su šli ti beči, da ih nigdere ni?
Luca: Stopili su se, kako i nekem ter nekem — pamet. Sreća da je na svet prišla ova «rikeca mobile», zač ja ne znam.

P O D L I S T A K

ANTE JUKIĆ:

Ima ljudi...

Ima svakojake boje,
Svi opanke jednako ne kroje,
Nekom trnjem obrasli su puti,
Drugim cv'jećem šarnim obasuti,
Jedan drugog dostignut želi,
Tudjoj smrti drugi se veseli;
I ta borba traje do v'jekova,
Od ukletog gr'jeha Kajinova
I u borbi nejednake želje
Raznom cilju puteve im svele.
Jedan teži da dostigne časti,
Drugi hoće gospodstva i vlasti,
Treći radi za komadić hljeba —
Svaki želi ono, što mu treba!
A ti, sinko, uči samo za to,
Već naukom da ti duša blista,
Poput zlata i alemlja čista,
Da uzgojiš sebe za čovjeka
Zdrava srca — poštenoga reka,
Pa ćeš sretan po bespuću tome
Cvjetnom stazom dospjet cilju svome!
Uči, sinko, knjiga kćer je neba,
Svakom treba ko komadić hljeba,
Tko s naukom mladu dušu grije
I budućnost taj si lijepše vije.

PROF. STJ. ROCA:

Junačke majke

Teško je naći u povijesti ma kojeg naroda, većih, svetijih i junačkijih majka, no što nalazimo u povijesti srpskog plemena tog najrasnijeg dijela ujedinjenog jugoslavenskog naroda.

Svu svoju veličinu, ponos, ljepotu i junaštvo treba da srpski narod zahvali domaćem ognjištu i u tom ognjištu najvećoj odgojiteljici srpskoj majci. Pa zato je u pravu pjesnik kad kaže, da su gusle, krsna slava i majke sačuvale i spasile srpski narod od propasti. Gusle, krsna slava i majke sačuvale su ime i jezik, žarile su ljubav prama domu, oranici, vôku hraniocu, planini, rijeci i izvoru, prama slavnoj prošlosti vjerujući da dan vaskresenja mora doći. I vaskresenje je došlo jer je pred ikonom krsne slave nije nikada kandilo ugasilo.

Poslušajte najveću sveticu i najveću mučenicu Majku Jugovića, pa se poklonite pred tom najslavnijom majkom sviju vjekova i sviju naroda:

«Djeco moja devet Jugovića
Izginuste mladi na Kosovu,
Ja ne žalim moja djeco draga,
Ja ne žalim što ste izginuli
Braneć zemlju od dušmanske ruke.
Pleme svoje vi ste proslavili,»
Pa tješila svoje nevjestice:
«Ne ludujte moje nevjestice
Bogu hvala na njegovu daru.
Pa ih mlada ni rodila nisam
Da mi leže na meku dušeku.
Već da brane zemlju od dušmana.
Ne plačite moje kćeri drage
Ak' i jesu odletjeli ždrali
Ostali su ptići ždralović
Hranit ćemo ptiće ždr...oviće.
Naše pleme izginuti neće
Naši dvori pusti ostat neće!»

Kakva je srpska majka bila onda, takva je bila i u nedavnoj prošlosti, takova je i danas: čuvarica narodnih običaja, koja priča djeci i unučićim o Dušanu Silnom i Svetitelju Savi, o kralju Osloboditelju i Vojvodi Mišiću, o mukama i patnjama, o slavi i pobjedi.

Vidov-dan na Kosovu g. 1389. dao je Majku Jugovića, Caricu Milicu, Kosovku Djevojku. Osveta Kosova 1913. g. stvorila je nove majke dostojne nasljednice onih junakinja koje je guslar opjevao.

Čim je bila oglašena mobilizacija i vojska se prikupljala sa svih strana da poleti na Kosovo, majke i sestre pratile su svoje sinove, muževe i braću do najbliže komande. Jedna Beogradjanka imala je sina jedinca, koji je kao radnik radio u nekoj fabrici u Madžarskoj i nije dolazio dugo vremena kući u Beograd. Neznajući da je i njen sin pozvat kao i ostali obvezanici na strani, telegrafiše mu ovako:

«Milane! Odmah polazi ovamo, jer je sva vojska na okupu. Rat je oglašen Turcima. Sramota bi bilo da ti jedan izostaneš. Žuri!»

Sin je došao i mati ga je sa suzama u očima ali ipak radosno ispratila komandi njegovoj u Požarevac.

Vojska polazi. Izašle majke, sestre braća i ljube da isprate svoje mile i drage. Tri djevojke ispraćaju jedinca brata. Najmladja sestra objesila se bratu oko vrata kao nekad carica Milica Boška Jugovića, pa samo jeca, a on blago otura joj ruke pa joj veli:

— Idem u Kosovo ravno za krst časni krvcu prolijevati.

Sestre za milo pogledaše pa rekoše:

— Idi brate, Zbogom pošo! Da Bog da nam se vratiš živ i zdrav, a ako bude sudbina da pogineš — gledaj bar da svoju glavu dobro zamjeniš. —

Kad je jedan prijatelj artiljerijskog kapetana, koji je poginuo na Kumanovu, došao kući njegove majke da je tješi, reče mu bolna starica jedva dišući: «nemoj me tješiti gospodine, zato sam ga i rodila da umre za svoju otadžbinu, kad bude trebalo.

...ko bimo, da ni nje.

...: Joh s njum, kataloh prez nje! A ...se za lionfanta plaćat kakove reš...i?

...: Ja mislim, da ne će. Njemu te, kako ...svakemu pasu, obesit jednu medaju ...iku kako dno od bačvi i nato će se ...at, ča se bude moralo.

...: To će bit sve lepo i dobro, samo ...nam se naši živi vrnu. Ča j' on šu...tamo va kute?

...: To mi makina od talagrafa sope. ...vidět ča je.

...: Vidi, ako je ča dobro. Uh! Bog budi ...vani! No — ča govore?

...: Ne govore oni...

...: Nego ki?

...: Ja ne znam ki... Isuse, Bože!

...: Ča je? Ča je?

...: A niš dobro, ranice moja! Povedaju, ...je jedan brod našal nasred mora ...zapečačenu butiju, a va njoj jednu ...rtu, na kojoj je napisano: Mi smo va ...snem uragane. Naš vapor dela vodu ...još malo pak će poć na dno. Svi Ki...su od straha poskakali va more, ...mi smo još z našim lionfantom na ...je. Bože u ruke tvoje! «Jurina i Fra...». — Ljudi Božji, ča se je to travi...glo! Plačimo, Mare moja, plačimo, zač ...za čem! Druže moj, srdačna gla...moja!

...: Ah, kruta i neboga ja vaša sirota, ...moj!

...: Druže moj, kamo ću se ja uteći, ...moj! Va svojeh potribah, druže ...moj!

...: Sirotica ja prez vas, dragi i mili Franino moj!

...: Lepi moj pogovoru i razgovoru, Ju...moj! I tako dalje.

IZ HUMA.

Što se sprema?

...ko nam je na srcu. Čujemo, vidimo, ...mnoge stvari ovde koje nas ras...tužuju, a mi samo gledajući, i ...mučno gledajući. Reklo bi se, da smo kamenje ili željezni kipovi. Ali nismo baš takovi, jer dosti ima na Humšćini toplih ...i vrućih srca što ljube sebe, svoj je...zik i narod. Ali nismo još dosti ni pametni, da se udružimo i da skupno mi seljaci radimo i postupamo.

Čujemo da se neke nedomaće osobe tuže na našeg župnika veleč. M. Kurelića radi ono malo našeg jezika što ga još imamo u crkvi. Ovi mu sporućuju, da u Humu ima osoba, koji ne razumiju slavenski. Jest, ne razumiju, kažemo mi, ona tri naša učitelja i učiteljice. Radi njih i još par osoba sada bi se moralo sasma izbaciti naš jezik iz crkve, da se ga nadomjesti italijanskim. Za 5—6 osoba morao bi gosp. župnik predikati italijanski, a za nas hiljadu i više ljudi ne treba slavenski, koji samo taj jezik govorimo i razumijemo. No, ...reći: ako se naš jezik tjera iz crkve, tjera se tim i sve nas Slovince. Kad bude prazna crkva, komu će služiti i mise i predike!? — Šta će raditi ona buzetska gospoda s našim učiteljstvom na tom, da presvijet. biskup zabrani porabu našeg jezika u crkvi. Sve to može se dogoditi, ali ta vjerska politika vjerne kršćane otudjuje i vjeri. — Seljaci.

IZ PIĆANŠTINE.

Što će biti s našim župe-upraviteljem?

...vjedobno smo se pritužili u «Istarskoj Riječi», da je naš župe-upravitelj veleč. g. Podržaj, inače Slovenac, izbacio naš jezik iz crkve i stao da propovijeda u italijanskom jeziku. Ta naša pritužba imala je taj uspjeh, da je sklonula g. župe-upravitelja, da ponovno uvede naš jezik u crkvu. No to nije bilo po ćeiu nekojim elementima, pa su digli kuku i motiku protiv njega. I tako sada nastoje, da ga maknu odavle, jer da je jugoslovenski državljanin i da pohrvaćuje crkvu i crkveno pjevanje. Prigovaraju mu, da nije držao ...pobožnost u italijanskom i latinskom jeziku.

Mi znamo, da novi ljudi hoće da i zadnji slavenski svećenik ostavi Istru; znamo da to čine jedino radi — **politike**, koju ti novi ljudi pripisivaju u zlo slavenskom svećenstvu; eto zbog politike oni hoće da i naš svećenik otidje kamo daleko, daleko. Za njim bi morao k nama doći koji svećenik, koji ne bude znao ni besedice našeg srpsko-hrvatskog jezika. I taj budući naš svećenik bit će «dobar duševni pastir» (buon pastore d'anime), on se ne će pačati u politiku; zato će on sasma izbaciti naš slavenski jezik iz crkve, jer u Pićnu žive samo Italijani.

A mi ćemo na ovo reći: katolički misionari prije nego će poći u daleki svijet da šire kršćanstvo, nauče jezik dotičnog inovjerskog naroda, da ga putem materinskog jezika privuku ka kršćanstvu. Jer jezik je kao puška dvocjevka: materinski jezik se razumije i materinskim jezikom se pridobivaju srca. A **srce čini** vjeru, dakle i katoličstvo. Tudjim nepoznatim jezikom ne čini se vjera. Tko dakle naš hrvatski jezik tjera iz naše crkve — taj ne mari da li smo mi vjernici ili nevjernici, samo, da smo Italijani. A ovo je politika. Naše neke u Pićnu vodi politika kada tjeraju iz naše crkve naš jezik i svećenike Slovene iz naše župe. Ovi neki u Pićnu nek ne zaborave, da Slovenci isključivo prebivaju na cijeloj Pićanštini. Ovo mora znati i znade presvj. biskup.

Narodno gospodarstvo

Kako i po čemu se može da spozna starost konja?

Starost konja može se po zubima prilično tačno da ustanovi. Konj imade zube u gornjoj i donjoj čeljusti, i u obadvjema po 6 sjekutića. Sjekutići se dijele po mjestu: unutarnje i vanjske. Sjekutići gornji i donji imadu na površini gornjih sjekutića dublje, a na donjim pliće. Površine sjekutića, uslijed neprekidnog trenja, dobivaju razne oblike. — U obadjema čeljustima, sa svake strane imade 6 kutnjaka. Prva 3 kutnjaka se mijenjaju, a druga 3 su stalna. U prvoj godini pojavljuje se četvrti kutnjak, u dobi od 1½—2 godine peti, a šesti izmedju 4.—5. godine Osim sjekutića i kutnjaka imadu uvijek konji i pastusi, kobile kadkada, još jedan zub t. zv. kljevak. Ovaj zub se nalazi izmedju sjekutića i kutnjaka. Kod pastuha i konja izrastu gornji kljevaci izmedju 3—5 godine, a dolnji izmedju 4—6. Ždrebe dolazi na svijet sa nutarnjim parom sjekutića. Kad je ždrebe staro 3 mjeseca, pojavi se srednji par sjekutića; u 6. mjesecu je srednji par sjekutića — jednako velik kao nutarnji par. U 9. mj. se pojavi vanjski par sjekutića; u 12. mjesecu je ovaj par sjekutića jednako visok kao ostali sjekutići. U to doba iščezavaju udubine na nutarnjem paru sjekutića. Kad je ždrebe staro 1½ godine, iščezavaju udubine na prednjem paru, a sa 2 godine na vanjskom. Ždrebetu sa 2½ godine je nutarnji trajni par sjekutića jednako visok sa ostalim mliječnjacima. Sa 3½ godine ispada srednji par sjekutića, a sa 4 je srednji par jednako visok kao nutarnji par. Sa 4½ godine ispada vanjski par. Izmedju 5—6 godina je vanjski par sjekutića jednako velik kao i ostali sjekutići. Sa 6 godina gubi udubine na nutarnjem paru sjekutića u donjoj čeljusti; u 7. godini nestaje udubina na ovom paru sjekutića, u 8. godini gubi udubine na vanjskom paru sjekutića u gornjoj čeljusti, a u 9. godini nestaju udubine na nutarnjem paru sjekutića u gornjoj čeljusti. U 10. godini nestaju udubine na srednjem paru sjekutića u gornjoj čeljusti, a u 11. istroše se udubine na vanjskom paru sjekutića u gornjoj čeljusti. Sa 12 godina gube se udubine na nutarnjem paru sjekutića u dolnjoj čeljusti, sa 13 godina nestaje udubina na srednjem paru donje čeljusti, a sa 14 godina su istrošene udubine na vanjskom paru donje čeljusti. Sa 15 godina nestaje udubina na nutarnjem paru, u gornjoj čeljusti, a sa 16. godina izlizane su udubine na srednjem paru sjekutića u gornjoj čeljusti. Sa 17 godina nestaje udubine na vajskom paru sjekutića, u gornjoj čeljusti.

...vaj zadnji rat, u kojem je mala Srbija uzela teški križ i ponijela ga na Golgotu za jugoslavensko oslobodjenje i ujedinjenje, pokazala je čitavom svijetu, kako se umire za čast, slobodu i slavu bratstva.

U najvećem kreševu, od kada je svijeta ...a, srpske majke dale su nove Jugoviće, nove mučenice i svetice.

Majka Slobodana Jovanovića izdala je ...smrtnicu:

«Slobodan Jovanović, pješački potporučnik ... kumpanije, 4. bataljona, I. pukovnije moravske divizije, ranjen 30. studenoga pred Beogradom, umro 1. prosinca ...hranjen kod crkve u Malom Požarevcu.

...ko moj! Spasila sam te sedam puta ...bolesti i od smrti. Čuvala sam te, ...sam te od 19. godine, da te vidim ...rvorodjenče, gdje daješ život za domovinu. Da je tvoj otac do danas poživio, bio prestar, da sudjeluje u ovom svetom ratu. Ti si ga zamjenio. Ti si izvršio dužnost. Ti si dao svoj život da ...naša ognjišta i svu našu zemlju, ...toliko prepatila. Tvoj mladji brat, ...tvoje tri sestre te oplakuju. No ...nama no svoga oca i svoga ljubljenog ...tata Milutina Petrovića, koji je ubijen tebe. Znamo, da si poginuo kao ...veličinu Srbije. Molimo se Boga, neka te on nagradi i neka ti bude laka ova djedovska zemlja, koju si ljubio.

Tvoja bijedna mati Vasilija.»

Pa kao što je Jugovića Majka dala zemlji i narodu, časti i imenu devet sinova, devet sokolova, tako je u svjetskom ratu Petkovića majka žrtvovala na oltar domovine petero sinova, koji su poginuli kao oficiri u srpskoj vojsci.

Dok su samoj majci dolazile vijesti o smrti pojedinih sinova, stisla bi dušu i srce:

«Strahevala ostarjela majka
Strahovala, suze ne puštala.»

Ali kada su joj došli glasi, da joj je najmladji i najposljednji sin poginuo u Skadru:

Stade majka pa se okameni;
Za tren stade, na koljena pade,
Da poljubi onu zemlju crnu.
U oku joj sunce potamnijelo,
U dvore je tudji unesoše.
Dvore puste, dvore utrnule
Što nikoga više ne čekaju,
Što se više nikom ne nadaju.

Ovakove su vam srpske majke i srpske sestre. Jedino su one bile kadre odgojiti junake Kumanova, Rudnika i Kajmakčalana.

Hosana velike majke! (Iz «Veza».)

Politički pregled

Rezultat izbora u Rumunjskoj

Vodji rumunjske pučke stranke, generalu Avarescu, uspjelo je da sebi osigura većinu u parlamentu, kako se to moglo i predvidjati. Poznata je naime stvar, da u Rumunjskoj pobjedjuje uvijek onaj, koji provodi izbore. Avarescu, kojem je kralj pred nekoliko mjeseci povjerio izbornu vladu, bio je siguran, da će u izborima uspjeti. Zahvaljujući proporcijalnom izbornom sistemu, vlada, kojoj je uspjelo da dobije preko 40 procenata svih glasova, dobiva od 387 mandata, koliko iznaša ukupni broj 288 mandata. Dakle ogromnu većinu. U 54 županije dobila je većinu vlada, a u 8 županija opozicija. Avarescu je uspio da dobije i većinu glasova narodnih manjina. U oči izbora Avarescu je sklopio pakt s erdeljskim Madžarima, kojima je obećao 13 mandata. U zadnjim izborima dobili su bili tek 5 mandata. Izbore je provodio ministar unutrašnjih djela Gogu. Oktavijan Gogu je Erdeljac, bivši član narodne stranke, iz koje je već davno istupio. U kabinetu generala Avarascu-a nalazi se u svemu pet ministara iz Erdelja.

Avarescu uzeo je ove erdeljske političare u vladu iz čistog političkog računa. Izmedju erdeljskih Rumunja i Rumunja iz Kraljevine u starim granicama postoji oštar spor. Erdeljski Rumunji tuže se na ekonomsko i političko zapostavljanje sa strane Bukarešta, pa u njihovim zahtjevima često dolaze do izražaja i autonomističke tendencije. Gotovo svi ti nezadovoljni erdeljski Rumunji bili su se sabrali u narodnoj stranci. Avarescu, sastavljajući izbornu vladu, našao je način da sklone gore navedene erdeljske političare, članove narodne stranke, da stupe u njegovu vladu. Račun Avarescu-a bio je tačan. Dakako da je tu uz pet erdeljskih ministra učinila svoje i državna vlast kojom se u dobroj mjeri zna da posluži svaka izborna vlada u Rumunjskoj. Koalicija agrarne i narodne stranke dobila je tek u Bukareštu više glasova od vladine partije. Putem erdeljskih ministara Avarescu je sklopio sporazumi erdeljskim Madžarima i s narodnim manjinama u Dobrudži.

Novi rumunjski izborni sistem, koji je u ovim izborima prvi puta praktično iskušan, donio je malim grupama potpuni poraz. Od sedam listina, koje su u ovim izborima postavljene, doći će jedva četiri u parlamenat. I to vladina stranka, koalicija narodne i agrarne stranke, liberalne stranke i antisemite. Ostale stranke ne će po svoj prilici dobiti ni jednog mandata. Možda bi još kod konačnog obračunavanja mogli socijalni demokrate dobiti koji mandat.

Konačni je rezultat izbora ovaj: U staroj Rumunjskoj dobio je Avarescu 623.425, liberali 119.397, narodna i agrarna stranka 343.167, Cuca (antisemite) 38.418, socijaliste 4017, komuniste 2254 i činovnička stranka 2952 glasa. U Besarabiji: Avarescu 180.668, liberali 21.943, narodna i agrarna stranka 93.307, Cuca 3624, činovnici 273. Erdelj i Banat: Avarescu 385.515, liberali 28.109, narodna i agrarna stranka 341.541, Cuca 41.834, socijaliste 17.291, komuniste 25.908. U Bukovini: Avarescu 26.285, liberali 7783, agrarna narodna stranka 29.834, Cuca 14.083, socijaliste 14.202. Ukupni je rezultat slijedeći:

Avarescu 1,243.909, liberali 176.763, narodna i agrarna stranka 707,263, Cuca 100.889, socijaliste 35.570, činovnici 32.080 i komuniste 28.168.

Prema tome predbježno se može zaključiti slijedeća podjela mandata: Avarescu 288, narodna i agrarna stranka 82, liberali 15 i Cuca 8 ili 9 mandata. Ostale stranke ostale bi bez mandata.

Pobjeda je Avarescua apsolutna. Dobivena većina osigurava potpunu stabilnost njegovoj vladi. Sad će Avarescu morati da pristupi ostvarivanju svog programa. U prvom redu trebat će pristupiti riješenju problema unutarnje politike, reformi poreznog sistema, carinske politike, izjednačenju zakonodavstva itd. Zatim dolaze problemi vanjske politike. Avarescu je poznat kao prijatelj Italije. U koliko li će njegovo italofilsko raspoloženje imati utecaja na vanjsku politiku Rumunjske vidjet će se domala.

Vojnička revolucija u Portugalu.

U Lisabonu, glavnom gradu Portugala je buknula ovih dana nova vojnička revolucija. Vlada je dala uapsiti mnogo ljudi. Guverner Lisabona je objavio, da je red i mir uspostavljen izuzevši u Bragi, gdje se posada odupria pod vodstvom generala Coste. Sa ministarskog je savjeta objavljen komunike, u kojem se kaže, da su u Bragu odaslana dva odjeljenja vojnika da uguše pobunu. Više avijatičkih časnika iz vladi vjernih četa preletjeli su po nalogu vlade buntovno zemljište i vrativši se u Lisabon s izjavom, da nisu opazili nikakvih većih gibanja četa. Sve brzojavne veze su u redu, izuzevši onih, koje vode u Bragu. Medjutim se sa privatnih strana javlja, da se vojnički ustnak u Portugalu proširio sada i na Oporto, gdje se tamošnja divizija pripremila za pohod na Lisabon ...stupa protiv Lisabona.

Proslava 50-godišnjice smrti Františeka Palacky-a u Čehoslovačkoj.

Cijela Čehoslovačka slavila je ovih dana petdesetgodišnjicu smrti (26. maja 1876.) velikog historičara, narodnog vodje i učitelja, Františeka Palackog, koji je češkoj politici 19. vijeka dao misao i program. Pisac monumentalnog djela o češkoj historiji postao je vodja narodni. Vjerovao je dugo, osobito 1848. god., da se historija može da preradi u duhu slobode i ravnopravnosti. Poslije je sve više gubio tu vjeru. Njegov put u Rusiju 1867. značio je veliki preokret. U predvečerje rata francusko-pruskog g. 1870. njegov zet Rieger predaje Napoleonu III. memorandum o zahtjevima Čeha. U mnogim člancima on je proročki predvidjao, da će doći dan kad će protiv njemačko-austrijske ekspanzije ustati sav evropski svijet. Vjerujući u budućnost Palacky je stvorio čuvenu krilaticu: «Bilo nas je prije Austrije, bit ćemo i poslije nje! Nijedno ropstvo nije vječno, a nit će ikada da bude!»

Osuda falsifikatora francuskih novčanica u Madžarskoj.

U Pešti je završen proces protiv falsifikatora stranih novčanica. Glavni krivci Windischgraetz i Nadossy osudjeni su svaki na 4 godine tamnice, 10.000.000 kruna novčane globe i tri godine gubitka službenih i političkih prava. Kurtz, Görö, Raba i drugi sudionici osudjeni su na tri do tično dvije, i jednu godinu. Krivci su blago sudjeni ali je osuda važna zato, što je i madžarski sud priznao, da su u Madžarskoj najuglednije ličnosti vršile iz «patriotskih» razloga zločinačke poslove.

Domaće novosti

Tko sije vjetar — žanje buru!

Naši draženi prijatelji kod «Pučkog Prijatelja», «Malog lista» i «Zbornika», koje de facto uredjuju sami svećenici, već dvije godine trube u svijet najpodliju laž, da se naime naš list badava razašilje po cijeloj Istri. Mi na to podlo i neistinito pisanje nismo nikada reagirali, a ne ćemo ni danas, jer je suvišno. Naši čestiti pretplatnici najbolje znadu, koliko ima tu istine. Isto tako nismo htjeli da gospodi klevetnicima uzvraćamo milo za drago, jer smo znali, da to nije dostojno jednog ozbiljnog lista. Pustili smo ih radije da pišu, što hoće. Znali smo, da će se već pokajati radi toga. I nismo se prevarili. Na posljednjem fašističkom kongresu u Puli pao je sa strana adv. De Petrisa predlog, da se stane na put cjelokupnoj hrvat. i sloven. štampi u Julskoj Krajini, koja da se po cijeloj Istri razašilje badava zbog slavenske propagande. Sve je to posljedica lažnog i neutemeljenog denuncijantskog pisanja napomenutih listova. Oni su nas htjeli ocrniti pred italijanskom javnosti, samo da sebe podignu. Pa što su postigli? Sijali su vjetar, a sada žanju buru! Bilo im na čast!

Smrtna kosa.

U petak, dne 28. maja 1926. preminula je nakon duge i teške bolesti u Ližnjanu kod Pule Manda Fedel, žena našega čestitoga i neustrašivoga g. Josipa Fedela.

Pokojnica je bila dobra majka i čestita žena. Svoju djecu uzgojila je u narodnom duhu. U Ližnjanu je bila od svih štovana i ljubljena.

Sprovod smrtnih ostanaka nezaboravne pokojnice vršio se u nedjelju. Na sprovod je došlo mnogo štovatelja i prijatelja pokojne Mande i to ne samo iz Ližnjana, nego i iz okolišnjih sela: Medulina, Pomera, Premanture, Alture i drugih mjesta.

Pokojnica ostavlja: muža Josipa i sinove Martina i Josipa.

Rascviljenoj porodici naše iskreno saučešće, a pokojnici mir i pokoj vječni!

«Queste son brutte orel...»

Piše nam prijatelj iz Pule: — Prošle nedjelje umrla je u Monte Serpo (Šijana) Luca ud. Ivančić. Pokojnica je oko 10 u jutro zamolila svog sina Ivana, da joj dovede jednog svećenika. Sin je odmah išao k fratrima, koji se nalaze u crkvi Majke Božje, te ih zamolio, da idu pomazati njegovu majku svetim uljem. Fratri nisu htjeli da se odazovu tom pozivu. Štaviše — jedan je odvratio: Queste son brutte ore!...» I tako je jadna starica umrla bez svećeničke asistence.

Pokojnica je bila rodom iz Lanišća. Bila je plemenita žena i majka. Ostavlja sina Ivana, kćerku Mariju (koja se nalazi u Americi), pastorka Juru i unuka Savu Brajkovića, našega poznatoga rodoljuba iz Brgudca.

Djeci, pastorku, unuku i rodbini naše sažaljenje, a pokojnici pokoj duši!

50-godišnjica Vladimira Nazora.

Prošle nedjelje, dne 30. maja 1926. navršio je 50 godina svoga života jedan od najboljih jugoslovenskih pjesnika, naš prijatelj g. Vladimir Nazor.

G. Vladimir Nazor rodio se 30. maja 1876. u Postirima na otoku Braču (Dalmacija). Još kao djak u Splitu počeo je da piše pjesme, koje su onda izlazile u zadarskoj «Istri», pod pseudonimom «Vladimir Primorski». Istodobno se javio i Milan Begović, Nazorov drug i prijatelj, koji je pisao pod pseudonimom «Tugomir Cetinski». Odmah su u početku Nazor i Begović skre-

nuli pažnju na sebe. Kasnije je, kao univerzitski djak, Nazor saradjivao u svim boljim našim književnim listovima.

Svršivši sveučilišne nauke i usposobivši se za profesora, počeo je sve to revnije da radi na književnom polju. Slijedile su zbirke jedna za drugom: «Slavenske Legende», «Živana», «Pjesma o narodu hrvatskome», «Knjiga o kraljevima hrvatskim», «Krvava košulja», «Lirika», «Zbirka pjesama», itd.

Za vrijeme svoga učiteljevanja na preparandiji u Kastvu, napisao je i značajnu istarsku priču «Veli Jože», u kojoj je simbolizovao borbu istarskog hrvatskog seljaka protiv feudalne gospode.

Nazorove pjesme isticale su se uvijek jedrinom stila i bogatstvom riječi, te nekom rasnom snagom, koja se izdizala visoko nad običnim frazerstvom t. zv. rodoljubnog pjesništva. Njegovi su stihovi bili klesani, govorili su stibijskim govorom i duboko prodirali u dušu omladine. Revolucionarna nacionalistička omladina pred svjetskim ratom gledala je u Nazoru svoga barda, a Italijani ga i danas nazivaju jugoslovenskim Carduccijem.

Poslije rata Nazor je neko vrijeme živio u Zagrebu, a zatim se povukao u Crikvenicu (kao direktor «Djač. Doma») i tu je, na pogled svome moru, pjevao i dalje dajući pjesme sve to nježnije i savršenije forme. Danas je, bez sumnje, ako ne prvi jugoslovenski liričar, svakako medju najboljima. Javlja se redovito u zagrebačkim i u beogradskim literarnim revijama, javlja se nesamo pjesmom već i prozom. U «Srpskom Književnom Glasniku» izišlo je nekoliko vrlo uspjelih novela, od kojih neke iz našeg života na ostrvima. Vrlo su zanimljive i njegove uspomene, koje su izišle u posebnoj knjizi. Iz svake pjesme, kao i sa svake stranice njegove proze, Nazor se ispoljava kao velik umjetnik, koji služi samo idealima umjetnosti, daleko od dnevne buke političkog vašara, sav predan svome unutarnjem životu.

Prigodom ove obljetnice, šalje mu uredništvo «Istarske Riječi» u ime svoje i brojnih prijatelja i poštovalaca u Istri najsrdačnije čestitke uz želju, da nam još dugo bogati našu pjesmu i pronosi časno ime svog zavičaja. Na mnogaja!

Šesti medjunarodni velesajam uzoraka u Ljubljani.

Primamo od kr. jugosl. generalnog konzulata u Trstu: — Od 26. junija do 5. julija 1926. vrši se u Ljubljani VI. medjunarodni velesajam uzoraka. Na tom velesajmu bit će izloženo cjelokupno gospodarstvo mlade jugoslovenske države, koja kroči put napretka. Ljubljanski velesajam uzoraka posjeti svake godine preko 100.000 osoba. Posjetoci sajma, koji imaju sajamsku iskaznicu, plaćaju samo 10 lira za vizu, a uz to uživaju i popust na željeznicama: u Jugoslaviji, Čehoslovačkoj i Madžarskoj 50%, u Italiji 30%, a u Austriji 25%. Snižena željeznička tarifa važi za sve vlakove osim «S. Orient Express»-voza. Po sniženoj cijeni mogu se voziti i oni putnici, koji se ukrcaju na jugoslovenskim parobrodima.

Legitimacije za ljubljanski velesajam uzoraka može se dobiti i kod kr. jugoslovenskog generalnog konzulata u Trstu (Piazza Venezia br. 1). Te legitimacije stoje 30 dinara, a dobivaju se u pasoškom odjeljenju konzulata u redovnim satovima: od 9—12.30 i od 18—18.30 (Ulaz Riva Grumula).

Tko hoće, nakon pregleda velesajma može da produži putovanje prama jugu, kamo ga primamljuje sinje Jadransko more, ili prama Bledu — ljetnoj rezidenci Nj. V. kralja Aleksandra —, da se naužije prirodnih krasota Slovenije.

Potanje informacije daje J. Čehovin u Trstu (Viale XX. Settembre 65/I.)

Svega po malo

KATASTROFALNE NESREĆE ŠIROM SVIJETA

U Sao Paolo je eksplodirao magazin eksploziva, pri tom su ubijena dva oficira i dvadesetak vojnika. — U rudn
cita u Chrantonu u Penslyvaniji nastaje požar, uslijed kojega je blizu sto radnika odrezano od svijeta, i njihova sudbina nepoznata. — U švedskoj tvornici dinamita u Graensbergu nastala je eksplozija, kojom je prilikom ubijeno šest osoba, a dvanaest ih je ranjeno. — U rudniku Pernik u Bugarskoj otkinuo se jedan vagonet pun ugljena, i pao na grupu radnika, od kojih je dvojicu ubio, a sedan teško ranio. — Na britanskom parobrodu «Essequobo» u Georgetownu u Britskoj Guvani puknula je glavna parna cijev, uslijed čega je ubijeno 7 osoba, a 25 ih je ranjeno. — Mjesto Kotelnič u guberniji Vjatka u Rusiji uništeno je požarom, te je oko 7.000 ljudi ostalo bez krova. — U Argentini su vladali silni prolomi oblaka, koji su uništili usjeve i prouzročili poplave rijeka na velikim kompleksima. — Vezuv je pojačao svoju djelatnost, te sipa u obilnoj mjeri užareni materijal. Ipak momentano ne postoji još direktna pogibao. — Na berlinskom se aerodromu srušio vojnički školski aeroplan iz visine od 500 metara. Pilot je ostao na mjestu mrtav.

DAROVI

Za fond «Istarske Riječi» platio je Tone u dva navrata po 10 lira (ukupno 20 lira) za izgubljene partije briškule protiv nepobjedivog Jožeta.

Živili jedan i drugi!

Gospodin kapetan R. Zloković iz Gruža daruje 10 lira, a gg. Josip i Franjo Primuž iz južne Amerike 3 lire u fond «Istarske Riječi».

Tudja valuta na tršćanskoj burzi.

Jučer moglo se kupiti dotično prodati: jedna engleska lira šterlina 129 ital. lira; 1 amerikanski dolar 26.55 ital. lira; 100 njemačkih maraka 630 ital. lira; 100 švicarskih franaka 510.30 ital. lira; 100 francuskih franaka 85 ital. lira; 100 čehoslovačkih kruna 78.95 ital. lira; 100 jugoslovenskih dinara 46.95 ital. lira; 100 rumunjskih leja 10.50 ital. lira.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST“ U TRSTU

POZIV
na
XXIX. redovitu glavnu skupštinu
Istarske Posujilnice u Puli
registr. zadruga na ograničeno jamčenje
sa svojom Podružnicom u Pazinu
koja će se obdržavati
u subotu, dne 12. svibnja u 16 sati u zadružnim prostorijama Matice, u Puli, via Badoglio 9 (ex San Martino)

DNEVNI RED:

1. Čitanje zapisnika poslijednje glavne skupštine;
2. Čitanje revizijskog izvješća Zadružne Zveze u Trstu;
3. Izvještaj upravnog odbora;
4. Izvještaj nadzornog odbora;
5. Odobrenje zaglavnog računa za godinu 1925.
6. Izbor triju članova pomirbenog suda;
7. Eventualije.

STAREŠINSTVO.

Opaska: U slučaju, da ne bude na odredjeno vrijeme dovoljan broj prisutnih zadrugara obdržavati će se skupština pol sata kasnije sa istim dnevnim redom, koja će u smislu § 47. zadružnih pravila, stvoriti pravovaljane zaključke bez obzira na broj prisutnih zadrugara.

RED VOŽNJE

(Važi od 15. maja 1926. do opoziva)

Željeznička pruga Trieste-Campomarzio—Pola (Trst—Pula i obratno)

VLAK putnički	brzi	putnički	od-lazak	STANICE	do-lazak	VLAK putnički	brzi	putnički
5.20	12.30	19.05	↓	Trieste-Campomarzio (Trst-S. Andrea)	↑	9.50	16.04	[illegible]
5.32	—	19.17		S. Anna di Trieste (Sv. Ana)		9.37	15.50	[illegible]
5.52	—	19.37		S. Antonio-Moccò (Boršt)		9.21	15.36	[illegible]
6.37	13.30	20.23		Erpelle-Cosina (Herpelje-Kozina)		8.55	15.11	[illegible]
6.53	13.42	20.39		Piedimonte del Taiano (Podgorje)		8.25	14.44	[illegible]
7.27	14.09	21.09		Pinguente (Buzet)		7.47	14.08	[illegible]
7.37	14.18	21,17		Rozzo (Roč)		7.38	13.58	[illegible]
7.53	14.31	21.31		Castel Lupogliano (Lupoglava)		7.26	13.47	[illegible]
8.23	14.55	22.03		Cerreto Istriano (Cerovlje)		6.53	13.21	[illegible]
8.37	15.06	22.19		Pisino (Pazin)		6.35	13.06	[illegible]
8.59	15.25	22.42		S. Pietro in Selve (Sv. Petar u Šumi)		6.14	12.50	[illegible]
9.18	15.39	23.01		Canfanaro (Kanfanar)		5.55	12.55	[illegible]
9.38	—	23.22		Zabroni-Roveria (Čabronići)		5.32	—	[illegible]
9.50	16,04	23.34		Dignano (Vodnjan)		5.18	12.10	[illegible]
10.10	16.21	23.54	↓	Pola (Pula)	↑	4.55	11.50	[illegible]

Željeznička pruga Canfanaro—Rovigno (Kanfanar—Rovinj)

Putnički vlakovi				od-lazak	STANICE	do-lazak	Putnički vlakovi			
9.20	12.38	19.45	23.05	↓	Canfanaro (Kanfanar)	↑	5.48	12.12	17.27	[illegible]
9.39	13.01	20.04	23.25		Sossi (Sošići)		5.30	11.50	17.05	[illegible]
9.46	13.09	20.11	23.32		Villa di Rovigno (Rovinjsko Selo)		5.21	11.40	16.55	[illegible]
9.05	13.30	20.30	23.50	↓	Rovigno (Rovinj)	↑	5,—	11.15	16.50	[illegible]

Željeznička pruga Trieste—Parenzo (Trst—Poreč)

Putnički vlakovi					od-lazak	STANICE	do-lazak	Putnički vlakovi				
	5.00	10.00	13.55	18.25	↓	Trieste-Campomarzio (Trst-Sv. Andreja)	↑	7.50	12.15	18.10	21.15	
	5.46	10.47	14.41	19.11		Muggia (Milje)		7.02	11.28	17.22	20.28	
	6.05	11.16	15.01	19.31		Villa Decani (Dekani)		6.43	11.09	17.00	20.09	
	6.28	12.05	15.24	19.55		Capodistria (Kopar)		6.25	10.51	16.40	19.51	
	6.49	12.55	15.45	20.16		Isola d' Istria (Izula)		5.51	10.25	16.05	19.18	
	7.13	13.24	16.09	20.40		Portorose-Pirano		5.27	10.00	15.09	18.54	
	7.54	14.31	16.51	21.23		Salvore (Savudrija)		4.46	9.19	13.51	18.13	
5.05	8.37	15.03	17.33	21.56		Buie (Buje)		4.15	8.48	13.20	17.42	[illegible]
5.38	8.58		17.54			Orisignana (Grožnjan)			8.16		17.12	[illegible]
6.22	9.36		18.31			Portole (Oprtalj)			7.34		16.30	[illegible]
7.35	10.15		19.11			Montona (Motovun)			6.53		15.52	[illegible]
8.20	10.53		19.49			Visinada (Vižinada)			6.13		15.15	[illegible]
8.55	11.19		20.15			Visignano (Višnjan)			5.48		14.48	[illegible]
9.25	11.50		20.46		↓	Parenzo (Poreč)	↑		5.15		14.14	[illegible]

Željeznička pruga Trieste—Fiume (Trst—Rijeka)

Putnički vlakovi					od-lazak	STANICE	do-lazak	Putnički vlakovi				
1.00	7.00	9.25	14.45	18.40	↓	Trieste Centrale (Trst južna stanica)	↑	9.15	12.35	16.42	18.45	[illegible]
1.40	7.35	10.13	15.30	19.27		Aurisina (Nabrežina)		8.53	12.13	16.21	18.22	[illegible]
2.41	8.27	11.09	16.30	20.26		Divaccia (Divača)		8.18	11.36	15.47	17.45	[illegible]
5.30	9.10	11.36	17.15	21.50		S. Pietro del Carso (Sv. Petar na Krasu)		7.42	11.00	15.10	17.09	[illegible]
6.15	9.41	12.21	17.46	22.21		Torrenova-Bisterza (Trnovo-Il. Bistrica)		7.09	10.29	14.25	16.39	[illegible]
7.25	10.22	12.57	18.23	22.58		Giordani (Jurdani)		6.24	9.44	13.34	15.54	[illegible]
7.45	10.32	13.08	18.33	23.12		Abbazia-Mattuglie (Opatija-Matulji)		6.07	9.28	13.09	15.38	[illegible]
8.05	10.45	13.20	18.45	23.25	↓	Fiume (Rijeka)	↑	5.40	9.05	12.30	15.15	[illegible]

Željeznička pruga Divaccia—Erpelle—Cosina

Putnički vlakovi			od-lazak	STANICE	do-lazak	Putnički vlakovi		
5.57	12.10	19.15	↓	Divaccia S. Canziano (Divača)	↑	9.55	15.55	[illegible]
6.16	12.32	19.37		Roditti (Rodik)		9.35	15.15	[illegible]
6.28	12.47	19.50	↓	Erpelle-Cosina (Herpelje-Kozina)	↑	9.20	15.01	[illegible]

Broj 23 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 10. junija 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ"
izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin". Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarske i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari". — Narodna poslovica.

Oglasi stoje 4 lira
za svaki centimetar visine u širini jednoga stupca. Za višekratno uvrštenje daje se znatan popust prema pogodbi. Plaća se i utužuje u Trstu. Dopisi se šalju uredništvu, a novac upravi. Nefrankirana se pisma ne primaju, a rukopisi se ne vraćaju ni u kojem slučaju.

Zapljena „Istarske Riječi"

Posljednji broj «Istarske Riječi» bio je zaplijenjen. O toj zapljeni dobili smo pismeni dekret, koji glasi:

KR. PREFEKTURA TRŠĆANSKE POKRAJINE.

Broj 082—5609.

PREFEKT TRŠĆANSKE POKRAJINE

vidivši hrvatski tjednik «Istarsku Riječ» br. 22 od 3. juna 1926.;

uzevši u obzir, da članak pod naslovom «Svaki dan na manje...» sadržaje netačne i tendencijozne bilješke, koje su kadre da uzbune duhove uz pogibao za javni red;

vidivši postojeće naredbe o štampi i čl. 3. općinskog i pokrajinskog zakona od 4. februara 1915;

naredjuje:

da se zaplijeni «Istarska Riječ» br. 22. od 3. junija 1926.

Izvršenje ovog dekreta povjereno je kr. kvesturi u Trstu.

U Trstu, 3. junija 1926.

Pečat). **Za prefekta:**
(potpis nečitljiv).

Natrag k starom poštenju!

Svjetski rat i njegove posljedice odrazuju se pogubno kod širokih narodnih slojeva. Svjedoci smo općeg gospodarskog nazadovanja i propadanja. Bijeda i siromaštvo vjerni su pratioci kod svih siromašnjih naroda i nema nikakve nade, da će tako brzo stvari okrenuti na bolje. Mimo ovog velikog gospodarskog zla, koje šiba svuda naokolo, donijelo nam je svjetsko klanje i prilike iza njega još veće duševno zlo, koje razjeda ljudsko društvo.

To duševno zlo, koje razara medjusobne odnošaje pojedinaca, čitavih naroda i država, jeste pokvarenost i klonulost duše čovječje. Otupilo je srce, podivljala su u čovjeka loša nagnuća. Ozračje je prepuno medjusobnog nepovjerenja. Ljudi se takme u tome, tko će koga da prevari ili nadmudri. Svatko bi htio da lagodno živi bez truda i muke. Laž i himba vladaju ljudima. Ponestaje poštenja i stida. Čovjek je pun zavisti i mržnje. Njegove duševne vrline ustupaju mjesto samim manama i pogreškama.

Izgleda, kao da je čovječanstvo udareno proklestvom, jer varanje i nepravda slavi pobjedu. Sa grozom u srcu pitamo se: kamo i kuda to vodi? Zlo je i naopako. Pokvarenost duše i srca zašla je i u sela. U obiteljima nema mira ni ljubavi, nema sklada ni suglasja. Jedan grdi drugoga, a smisao sloge i čestitosti kao da posve iščezava.

I kao što je privatni život zaražen ovom društvenom bolešću, tako je i javni život grub, bez duše i spoznanja pravde. Kamo je dovelo ovo zlo u državnom razmjeru, pokazuje nam slučaj madžarske falsifikatorske afere. Tu nam se zrcali sva ona duševna kaljuža, u kojoj gazi madžarska vladina klika uz odobravanje dobrog djela javnog mnijenja u državi. U tom škandalu ispoljava se ona gnjusoba i krajna iskvarenost čovjeka. Čitavom istragom tog lopovluka svjetskog značaja struji himba, laž, prevara i zatajivanje svakog poštenja. Iza toga morao bi čovjek da posumnja uopće u karakternost ljudi. Opažamo kako čovjek gazi po svemu onomu, što čovjeka čini ljudskim, izdaje ljudsko dostojanstvo i počinje da naliči zvjeri u svojoj podobi.

A sama osuda krivaca jedna je ironija pravde, suda i zakona. Glavni krivci osudjuju se na prisilnu rabotu, a to znamo šta znači. Cijeli je tamošnji režim gnjio i iskvaren u svim stupnjima državne uprave. Ovo je jedno od velikih pojava u društvenom životu, gdje se jasno ističe ono duševno izrodivanje, ona pogubna zaraza u ljudskoj zajednici.

Na dnevnom su redu ponevjerenja i samotna rasipavanja ljudskog dobra. Novine nam često donašaju vijesti sa svih strana, kako se razbacuje državni imetak, a to znači imovina širokih narodnih slojeva. Sve je to posljedica onog zla, koji kvari čovječju narav u poslijeratnom razdoblju. Ponestaje osjećaja dužnosti, smisla poštenja i poštivanja tudjega. A to znači, da postajemo svakim danom gori, postajemo sve manje ljudi, a radi toga ljudski rod nazaduje i propada.

Premda sve nam naokolo šapuće, da se čovjek ne će svratiti sa loše staze, kojom kroči, opet mi ćemo ustvrditi, da će biti bolje, jer mora da bude bolje. Nije sve propalo, niti je sve iskvareno. Kod svakog naroda ostalo je dobre srčike, ostalo je još neiskvarenih redova. Čestitost i poštenje, smisao za pravdu i ljubav klije u onima, kojima ne cvatu ruže. Dobro i značajno pokoljenje priprostog seljaka i radnika svake struke ulit će u današnje otrovano ozračje nov duh i nov život. Počet će da se liječe društvene bolesti, a čovječanstvo će krenuti na pravu stazu života i napretka i duševnog oplemenjivanja.

Pokvarena inteligencija

Kao što je bilo za vrijeme Krista, tako je i danas. Najviše se traži lažljivca i lupeža. Bez takovih ne bi mogao da postoji jedan maleni broj današnje pokvarene, lažne inteligencije. Ima više takovih pojedinaca, koji žive od laži, a na ledjima velike mase naroda, iskorišćujući je neosjetno!

Kadgod se je pojavio veliki duh, koji je ljubio čovjeka i ljudstvo uopće, duh, koji je radio na obnovi i preporodu narodnom, tada bi se pojavila takva inteligencija, koja bi se našla na poslu, da spriječi umove i velike duhove na radu, za preporod narodni i obnovu ljudstva. Takova je inteligencija narod varala i obmanjivala i tražila kriva svjedočanstva, da bi lakše živjela na račun mnogih ljudi i cijelog naroda, kojeg je što više zaglupljivala, kao da svi ljudi nemaju ista prava. Ona je to činila i s toga, što nije imala srca za čovjeka, brata svoga. Dakle sama ta inteligencija nije bila uzgojena u duhu čovječjem. Takova inteligencija raspela je i pribila Krista na križ, jer je on propovjedao pravdu, istinu, ljubav. To ondašnjoj inteligenciji nije išlo u volju. Bojeći se za svoje laži, ona je znala, da ako se i Kristu dopusti živjeti, propovijedati i narod učiti dobroti i ljubavi, prestaje važnost njenih varanja, obmanjivanja i iskorišćavanja naroda. Pokvarena je inteligencija i onda znala, da će izgubiti slavu, koju nije zaslužila.

«Oče, oprosti im, jer ne znaju što čine!» bile su posljednje riječi Kristove, jer je u stvari znao, da nije narod kriv, da je obmanjivan krivnjom inteligencije.

Narod je padao redovno u zamke pokvarene inteligencije, jer je bio neuk, da bi mogao razlikovati, što je istina, a što laž. Zato je narod vjerovao pokvarenoj inteligenciji. Inteligencija je propovijedala, kako dolazi zlo od ovakovih spasioca narodnih, ubijedila u svoje laži raznim obećanjima, tako da je narod svoje prave izbavitelje vješao, palio na lomači, pribijao na križ i progonio.

Takove inteligencije ima i danas, iako je u neznatnom broju. Takva inteligencija i danas huška narod protiv njegovih dobrotina i pravih dobročinitelja lažnim spletkama. Šta više: ona i danas iskorišćuje narodno neznanje i neprosvijećenost, želeći, da ovaj i dalje ostane u mraku neznanja.

Zato moramo da okrenemo takovoj *inteligenciji ledja* i da idemo samo i isključivo za onim nesebičnim i požrtvovnim ljudima, koji će se boriti jedino zdravim razumom i ljubavlju, protiv svakog iskorišćavanja naroda. Hoćemo da privedemo zalutale duhove oltaru dobrote, ljepote, istine i ljubavi, bez čega se ne može da zamišlja čestit život medju ljudima na zemlji, a napose u našoj sirotici Istri.

Naš poznati stari jal

Što je to jal?

Jal je zavist, nenavidnost, zloba (invidia).

Griješni prastari jal — to je naša poznata osobina. Ne može se reći, da ga nema i u drugih naroda, ali on je u tolikoj mjeri naš, da se govori kao o poznatoj stvari o tom — hrvatskom jalu. Jal dospijeva svuda. Podmukao, namrgodjen, stisnutih vjedja i usnica koraca pognute glave, dok mu mlaz krvi šika u lica. Tu i tamo podigne vjedje, rastvori oči, zvjevne desno i lijevo, pa opet prigne griješnu glavu. To je jal, to je on. A u srcu i duši vampir, mòra,

crv grize i grize.

I ne da mira, ne da počinka duši ni tijelu. Što jače da se pritaji i sakrije, to jače izbija. Na oči on izlazi i u zjenicama se cakli poput oceana, u koji bi nas htio utopiti.

Jal — to je životinjski nagon u čovjeku, to je zaularena zvijer, tigar na lancu, hijena u kavezu. Evo: Kad se jalan čovjek, zavidnik, ne bi bojao kazne, počinio bi najokrutnija djela, da uništi bližnjega svoga. Njega sapinju samo društvene uredbe, vlasti, zakon, sud, ali da toga nema, on bi se i djelom pokazao jednak zvijeri. Te uredbe njega drže na uzdama, zato škrguće zubima i... guta. Ipak ne miruje.

Kopa, ruje i kleveće.

Zašto? — Zato naprosto, što netko ima ono, čega on nema; ili zato, što netko može ono, što on ne može; ili zato, što netko zna ono, čega on ne zna; ili zato, što se nekome sreća nasmješila, a njemu jadnome ne će.

Rekosmo: jal dospijeva svuda. Tako je. Možda će tko pomisliti. da njega ima samo tamo, gdje se zlo i siromašno živi. Ne, gdje se u bogatstvu živi, ima ga takodjer. Možda se on ugnijezdio samo medju neukim svijetom? Sve prije toga, nije tako; ima ga i medju učenim ljudima, pače i medju visoko učenim u jednakoj mjeri. On dakle pripada višima i nižima. Ali

tko je «viši», a tko «niži»,

to su druge pripovijesti. Nije «viši» onaj, koji je u višemu rangu; takav je često najniži, kukavelj Božji.

Jal dakle ne pada ni sa porastom bogatstva, ni sa porastom vlasti, ni znanja. Od najpriprostijih kolibica do palača svjetskih mogućnika širi se njegov dom. Kad je tako, onda će netko reći: jal je dakle usko vezan sa čovjekom, i ne može biti čovjeka bez jala, bez zavisti. Mi ne mislimo tako. Tvrdimo pače, da je jal nešto najniže, što je u njemu; nešto, što je u njemu preostalo još iz pradavnih vremena, kada je u poludivljem stanju basao po ovoj kori zemaljskoj. Onda je njegov jal ujedao zubima, danas ujeda jezikom. Onda je grizao u bjesnoći drugoga, danas grize sam sebe. Onda je otrovom trovao druge, danas

guta svoju vlastitu žuč.

Vidio sam ljude, kojima je jal izobličio lice, stvoreno na sliku i priliku... ne znam čiju. Jal može da predje u pravu pravcatu duševnu bolest. Zavist je žuta, t. j. zavidan čovjek požuti. Za takove naš narod veli, da su zmije; ili: ako te ujede, umrijet ćeš.

Jalan čovjek je kukavica. Kukavica zato, što se grize zbog tudjega uspjeha, a svoje nemoći. Nezadovoljan sa samim sobom, htio bi i drugomu otrovati radost života. Zaboravlja na onu: svatko je svoje sreće kovač. Neka i on kuje, pa će je iskovati. Istina, često puta čovjek lijepo i pošteno kuje, pa ne iskuje ništa. Dodje nesreća,

ode bat i nakovanj;

i zaludu cijela muka. U takvom slučaju: ili Jovo nanovo, ili povuci se u svom kutu, i pregovori tugu ljutu. Ali drugomu zlobiti, ne ide. Konačno, nije svatko ni sposoban, da sebi nešto bolje skuje. Nije svatko rodjen od istih roditelja, ni pod istom zvijezdom, ni u jednakoj zipci, ni sa istim zdravljem, ni količinom mozga u glavi. Ima bogatijih i siromašnijih i duhom i tijelom. Ni jednaki putovi u životu nas ne čekaju, ni jednaka sudbina nas ne prati. Nekomu ona dijeli šakom, a nekomu kapom. Nema dakle razloga, razum nam kaže, da netko bude zavidan drugome.

Za zavidnika je jal ipak, možemo reći, na neki način pravičan grijeh; zato, jer ne muči onoga, na koga se odnosi, nego samoga onoga, tko ga nosi. Tako zavidnik sam sebe muči, grize i izjeda, a da onaj drugi, koga se tiče, to ni ne zna, ili se još i slatko smije muci zavidnika.

Mnogo zla donosi jal; a i onda, kada baš ne nosi sobom zlo, jal je

ružna slika čovjeka.

No jer ga imade u svim slojevima naroda, medju siromašnim i bogatim, neukim i visoko učenim, pitajmo se: gdje mu je razlog, i kako bi se ga moglo izliječiti? Bogatstvo ga ne odstranjuje, kada ga ima medju bogatima; nauka ga ne odstranjuje, kada ga ima medju učenima. Odgovor moramo tražiti u životu i u prošlosti. Ima li plemenitih ljudi, koji ne znaju za jal? Jeli takvih uzora bilo u prošlosti? Ima ih i bilo ih je. Proučimo li život njihov, osvjedočit ćemo se, da je u tih ljudi jako razvit osjećajni svijet, čuvstvo, srce. To su ljudi tanke osjećajnosti, plemenite ćudi, dobra srca, jednom riječi:

čuvstveni ljudi.

Naročito je u njih razvito jedno čuvstvo, jedan osjećaj, a to je **sućut** (sučuvstvo). U njih je probudjen smisao za tudju radost i žalost, za tudju sreću i nesreću. S veselim se veseie, sa žalosnim se žaloste; nevoljnika pomažu, ljube bližnjega svoga. Kadgod se o drugima radi, oni zamišljaju u sličnom položaju sami sebe. Prene se srce, a ruka, ustreba li, pruža pomoć. — Takvi ljudi ne zavidjaju, oni ne znaju za jal. Prema tomu: ni bogatstvom ni znanjem, nego jedino dobrim **uzgojem** očuvat se može od jala; jer on ide na račun **srca,** a ne džepa ni glave.

Jal čovjeka ponizuje, jer izlazi iz sebeljublja, a **sućut** čovjeka uzvisuje, jer izlazi iz čovjekoljublja. I najveći Čovjekoljub je rekao:

ne želi i ne čini drugome, što bi tebi žao bilo, da ti on učini;

a čini bližnjemu sve, što bi i tebe veselilo, da tebi on čini. Koje li velike istine u ovim riječima! Kako duboke mudrosti! Kako li je to strašno daleko od jala, a kako blizu sućuti!

Uzgojem treba odstranjivati **jal,** taj životinjski preostatak u čovjeku, a razvijati **sućut,** tu iskru božanstva u čovječanstvu.

Kako jal zahvata sve slojeve bez razlike, tako napada i cijele narode. Kako rekosmo, našem se narodu pripisuje to ružno svojstvo, premda dosad nije naučno psihološki istraženo. Možda ga i nema u tolikoj mjeri. Da ga ipak imade u velikoj mjeri, to stoji. Jedino pravi i zdravi uzgoj, moralna civilizacija i kultura moći će da izbrišu to ružno svojstvo: naš stari pradjedovski jal.

Nikola Zec.

Laskavac i prijatelj

Laskavac mnogo govori, a prijatelj te motri. Laskavac će te dovesti ako ga slušaš, u propast; prijatelj ti savjetuje, da budeš bolji. Laskavac se raduje, kad vidi, da postaješ gori; prijatelj nastoji, da se popraviš. Kada te laskavac hvali, to može biti istina, ali je većinom laž; a prijatelj se stidi, da u lice prijatelju laže. Laskavac nastoji tvoje pogreške opravdati, dočim ti prijatelj iskreno kaže, da se popraviš. Laskavac nastoji tvoje pogreške i mane sakriti, on ne će o njima da govori, dočim prijatelj nastoji, da uvidiš svoje pogreške, pa da se ih čuvaš. Kad pogriješiš, onda se laskavac raduje, a prijatelj te žali. Laskavac te u nesreći ostavlja, ugiblje ti se, dočim te prijatelj upravo onda ostaviti ne će. Laskavac nastoji da budeš nepravedan, a prijatelj te vazda opominje, da budeš pravedan.

Čuvaj se dakle laskavca, pa ga izbjegavaj, a iskrena prijatelja štuj, slušaj njegove opomene i nastoj da ostaneš vrijedan njegova prijateljstva. Tvoja sreća njegova je sreća, on s tobom dijeli radost i žalost. Kao što se pozna zlato u vatri, tako ćeš poznati iskrena prijatelja u nevolji.

Okani se laskanja, zbori uvijek istinu, makar te s nje ko i ukorio. Laskavca svak prezire, dočim prijatelja svak štuje, a on drugo i ne želi. Njegova ljubav, poštenje i iskrenost druge plaće i ne traže.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Protiv psovke i kletve. — Učimo hrvatski! Muka sa stanovima. — Palente! palente! gospodaru!

Jedna dobra stvar! Sve pametne vlade — medju njima i italijanska, nastoje, kako bi medju ljudima iskorijenile onaj vrlo ružni običaj psovanja. Psovke i kletve na sramotu su naprednog čovječanstva, zato se ja posve slažem s onim Ministrom u Rimu, koji hoće, da se i kletva i psovka uvrsti medju paragrafe kaznenog zakona ne kao prestupak ili kontravenkcija već kao pravi zločin. Tko psuje ili kune Boga, majku ili oca i tako dalje, neka plaća, kao i svaki drugi, što počini bilo koje drugo zločinstvo.

Dovle je sve u redu. Ali sad dolazi jedno, ali... Onaj gospodinMinistar pravde u Rimu morao bi znati i to, da naši Fijumanci, pa i oni najpatriotičniji ne psuju i ne kunu samo italijanski, već kad ustreba i hrvatski. To im je ostalo od njihovih ćaća, koji su — kako svi znamo — bili svi — Romani. Trebat će dakle dobro pripaziti, da se ne bi i tu ispunila ona stara: «fata la leje stùdiada la malizia.» To će reći: da ne bi moji Fijumanci mjesto italijanski, psovali i kleli hrvatski, sve u misli, da ih ne će niko razumijeti. O tome smo danas dugo razgovarali ja i Ninetta. Ona je rekla:

— Neka se kakov brizan Sicilijan ćapa s kakovem nasem Fiumanom, pak neka mu najedanput nas Fiuman pocne hrvatski kresat bogi i mariji — ca će on razumet.

Ova je opaska po mojem mišljenju vrlo umjesna, i ja je predajem javnosti, da se na vrijeme providi. Ali kako da se providi. Nikako drukčije, nego da svi počnemo učiti hrvatski, tako da bude mogao svaki i znati i razumjeti, što mu drugi govori. Ta za volju Božju, imamo mi na Rijeci nemalo popova, koji ne znaju ni jedne riječi hrvatske, a kamo li da će znati i razumijeti one rafinirane kletve, koje se ne čuju samo u ustima naših ljudi već — kako već napomenuh — i u ustima naših najholokausnijih sugradjana!

Neka se dakle providi!

Tih i vrlo pristojan boj izmedju kućevlasnika i stanara traje još uvijek, i ne zna se kad će ni kako će da se svrši. I jedni i drugi se natežu, i jedni i drugi gledaju, kako će jedan drugoga da nadmudri. Tako je ovih dana jedan kućevlasnik podnio oblasti molbu, da mu se dopusti otpremiti stanare iz njegovih dviju kuća, koje da su vrlo stare, prave ruševine, pa hoće da ih dogradi, pregradi itd. Vlasti su mu to dopustile, te on otkaza svim svojim stanarima, pa kad više nije u kući bilo nikoga, započe s radnjama ali ih je brzo i prekinuo, jer da nije mogao da ishodi popust na porezu. Medjutim, on je svoje kuće lijepo uredio i pobijelio i onda ih je iznajmio onima, kojima je sâm htio. «Vedetta» je nato planula, ja sam ostao neutralan, no Ninetta pak nije mogla da šuti:

— Ako su gospodari od kući vrazi pakleni, nisu ni fitovali svi anjeli. Koliki se lepo nameste va kuće, pak nete da plate ni feniga fita!. A neki dan je ovde blizu jedna famija zela tri kamari nemobiljane. Gospodar od kući raspalankal je vrata od kući sve ceka i ceka, kada će njim prit mobilija, da mu ne bi fakini zidi rovinali. Ceka i ceka — ma mobilije ni i ni. Najzada se je stufal cekat i sal je k svojem novem fitovalom i pita ih: — Kada će vam prit ta mobilija? A Oni njemu: — Mobilija je već tu! — I pokazu mu pol čila caval. — To ćemo zabit na zidi i obesit nasu robu; ovde bragese, onde kombinè, tamo kolet, klobuki i sve tako.

I tako se kriza stanova sve većma zaoštruje. Ima ih, koji vele: neka se grade nove kuće! Tako je i ovih dana neko u «Vedetti» pozivao razne «Konsorcije», «Kooperative» «Unione» itd., neka se već jednom maknu i neka dadu ljudima prilike, da mogu što prije doći do tako željno iščekivanih zračnih stanova itd. No niko se ne miče. Svakoga je strah, jer na Rijeci osim krize stanova ima još i drugih kriza, kudikamo oštrijih. Svijet misli, a možda nema sasvim ni krivo: — Ako mi gradimo, past će ovamo još više naroda, a kako nema zarade, past ćemo u novu krizu: u jaču nezaposlenost.

Neki pak računaju, da ima već danas na Rijeci i previše ljudi, i da je skrajnje vrijeme, da se i te ljude zaposli. Kad bude Rijeka i opet procvala, onda će se graditi nove kuće sve prema onoj našoj staroj, preokrenutoj poslovici: «Najprije kravicu, onda stalicu.»

Sve je to lijepo i dobro, ali sirômah, koji nemä ni stalice ni kravice, ne može puno da čeka: trebalo bi providjeti i to što prije. Trebali bismo već jedamput zapamtiti, da se ne živi samo o velikem riječima nego i o palenti, a tu palentu treba priskrbiti. Mi na Rijeci imamo vrlo mnogo talenta za stvaranje raznih Odbora. Medju ostalima imamo odbore «Per la festa del Fiore», «per la festa di San Vito» i za razne druge «fešte», zašto ne bismo imali i jedan Odbor «Per la polenta?»

Bilo je vrijeme, kada se je u nas pjevalo:

Preko lani va Pešte šam bil
Svake šorti bomboni šam jil.
Joj, joj, joj! Kapuš i fažol,
Šlana riba i palenta, to je sve dobro!

No s time ne ću da kažem, da smo mi danas lačni. Što više, mi ćemo još i danas, ako nas uhvati «morbin», zapivati onu našu staru, nezaboravnu:

Ki to tapa, ki to gre?
Ca ste vi, suseda?
Ca ste tako brzo
Stali od obeda?
— Lahko smo pojili
Dve zlice fazola,
Jos nam je na grle,
Ne da nam se zdola...

Baš kako da nam je nebogem neč preselo....

Rokac.

IZ POREŠTINE.

Ide vrijeme, koje nosi breme.

Evo me da se javim s ovih strana našoj dičnoj «Istarskoj Riječi». Nama je jako žao, svi naši ljudi ne čitaju ovu našu pravu seljačku novinu — pravu seljačku i narodnu. — Kamo sreće, kad bi svi znali i uvidili. Kad bi se oči otvorile bolje našem seljaku, on bi je zaista naučio i čitao u svoju korist. — Ali ovo ostavimo, pak ću vam još javiti, da je na Poreštini dobrahno suho. Dolaze k nama ljudi koji vele, da ostala Istra, Ćićarija, Buzet, Trst imadu dosti i previše kiše, a kod nas nije tako. Tamo kiši, a u nas se naoblači. Kako da nije Istra pod istim nebom! Sada vjerujte i nevjerujte u razne koledare! Oni prorokuju kišu, i kiši zaista, ali ne posvuda; napovijedaju lijepo vrijeme, i jest lijepo, ali ne po cijeloj Istri. Drugačije vinogradi i polja i njive naše stoje dosti dobro. Mi ovuda se mnogo bavimo vinogradarstvom, jer imamo za to zgodne zemlje; pak dobro pazimo na vinograde. Škropimo i sumporivamo ih svaki tjedan, jer bez vina — nismo živi.

IZ PULE.

Kradje pred puljskim Tribunalom.

U ulici Filiberto di Savoia br. 45 u Puli, provalili su bili nekoji Školja Josip i Božac Ivan u dućan gosp. Josipa Maraspina iz Pule, odnijevši mu oko 10 kg sira, 10 komada «mortadelle», 25 kg papra, 2 kaputa i jednu dvokolicu, sve u vrijednosti od 2300 Lira. Zlikovci su provalili najprije u radionicu nekog Rumor Arhimeda, odnijevši mu 3 komada željeza; zatim u radionicu Baldassi Pittoria, uzevši jedan par kliješta, u svrhu, da mogu lakše provaliti u dućan Maraspina. Provala je bila učinjena u noći 31 oktobra lanjske godine. Kada su zlikovci pobrali ukradjene stvari, ukrcali su na jedan maleni voz, koji su našli v dvorištu i uputili se prama stanu nekog Pavichievtza, kojemu su predali ukradjene stvari, i koje je on sakrio na tavan. Još su mu rekli, da mu daju na dar voz. On je zlikovcima još prije bio obećao, da će robu prodati uz dobru cijenu.

Nakon par dana došla je puljska kvestura zlikovcima u trag, te ih zatvorila. Kada je doznao Pavichiavatz, da je Školji i Božcu ušla kvestura u trag, išao je odmah kvesturi da im i on javi, tobož da ne zna, da im je kvestura u trag ušla, i da on tom prilikom radi sporazumno sa kvesturom. Kvestura mu je to povjerovala i pustila na slobodi.

25. maja o. g. vršila se u Tribunalu rasprava o ovoj oferi. Školja i Božac su se branili, da su besposelni i bili prisiljeni na taj čin; dočim se je Pavichievatz još sada branio, da je radio sporazumno sa kvesturom. Ta dva prva optuženika su i sada izjavili, da je on dragovoljno primio ukradjenu robu u svoj stan, i koju je robu htio prodati u vlastitu i njihovu korist. Optuženike je branio advokat dr. Cerlenizza.

Nakon rasprave pročitao je presjednik Tribunala optuženicima osudu, gdje kažnjava Školju na 2 godine i 11 mjeseci, a Pavichievtza na 1 godinu i 2 mjeseca zatvora.

IZ BUZETSKE DOLINE

Razvitak svilogojstva.

Ima u nas u ovoj našoj lijepoj dolini lijepi broj svilogojaca. Ima nas svake godine nekoliko, koji zaslužimo par lirica u kratko doba gojenjem svilenog prelca. U tu svrhu sadimo murve (dud) gdjegod se dade. Vadimo nekorisno drveće, da sadimo korisno, a to su zaista murve. Ako bude dosti pameti, za malo godina hodat ćemo cestama i stazama u hladu murvina drveća. Svilce gojiti osvjedočili smo se, unosno je i korisno. Postolari i krojači, pametni dašto, imadu uvijek posla i zaslužka; pa tako i svilogojci će lako prodati svoje zapretke (čahure) dok bude bogatih ljudi i oholih ženskinja. Pa, napokon, i u crkvi vidimo svilu. Za to je sigurno, da će naša «galeta» uvijek naći kupaca. Ali pazimo: valja da već sada potražimo svoje kupce i nekako pogodimo već sada svilene čahurice. Ovo za to, da ne gubimo na cijeni prodavajući čahure ne trgovcu nego posrednicima (mešetarima, sansalima). Mi moramo zato izravno trgovcu ili tvornici prodati svoj svileni proizvod. A ovdje pazimo i na ovo: Kada svilac dozori, on će probušiti (proškuljati) čahuricu da izleti kao leptir ili metulj, a proškuljane čahure nisu za prodaju. Radi toga mi svilogojci ne smijemo čekati na prodaju i na trgovce do toga časa, jer trgovac znade da ćemo morati za svaku cijenu prodati čahure, da nam ih metulj ne probuši. Tomu bismo mogli i drugačije otpomoći, da naime Buzeština nabavi parni kotao za umorenje metulja u čahuri. U ovom slučaju bismo mogli držati doma čahuriće čekajući na bolju prodaju. — Sve se može pameću znanjem i slogom!

Jedan svilogojac.

Franina i Jurina

(On vapor, va kem su bili naši Franina i Jurina, šal je na dno. Svi kineški jornališti su poskakali va more i utopili se. Propali bi bili i Franina i Jurina, da se nisu ćapali elefanta, ki na svem onem strahovitem more plava, kako još ni nikada plaval nijedan elefant na svete. Jurina jaše na njem spreda, a Franina se od zada drži i elefanta i Jurini!)

Fr.: Ovo je za siguro naša zadnja ura.
Jur.: Moja još ni.
Fr.: Ma ča ne vidiš kade smo?
Jur.: Aj vidim. Kada nas val gore digne ontrat smo mej nebom i morem, kako dva tića.
Fr.: A nigdere ni kraja ni broda.
Jur.: Će benj prit. Samo se ti dobro drži, da ne padeš i da ne poješ, kamo su šli i oni kineški jornališti.
Fr.: Bog ih pomiluj! Već ih za siguro ribe jidu. Ča će sada brižna Kina prez onolikeh jornališti!
Jur.: Počinut će, kako bi počinula i naša Europa, da se za nekoliko vremena zataru svi njiji jornališti. Koliko laži manje! Koliko mira više!
Fr.: Ma, Jurino, i mi dva smo jornalisti!
Jur.: Smo, ma samo za nevolju, da prebijamo tuje laži, da otpiramo oče onem ljudem, ki još ne vide, da nosimo svetlo kade j'škurina — si me razumel?
Fr.: A sam — sam... Nego pogledaj malo on strahoviti val, ki gre proti nam! A koliko ih je još za njem! Jurino, preporučimo Bogu dušu — ovo je za siguro naša zadnja ura.
Jur.: Ja svaki dan preporučim Bogu dušu. Preporučil sam mu ju i danas, ma ne zato, zač mislim, da ću valje umret. Ov lionfant je bolji nego nijedan brod. Ča bimo, da ga nimamo! Pak ne igraj na boči!
Fr.: Sve me je strah, da ne će ni on dugo: čuj ga kako hropće!
Jur.: Mora puhat, kada ima nos tri metri dug. Češ ga videt sada, kada pridu na nas oni vali, kako će ih on preskakat. Kako kozlić steni na rebarce.
Fr.: Je je, ma vidi, kako se skosa. Zaludo je, Jurino, ja vidim, da već ne ću dugo. Svaki put mi neč prihaja v ruki i v nogi kako da bi grč. Jurino, ja vidim, Bog me k sebe zove, a ti, ki si jači, ako kada prideš doma, pozdravi mi moju Maru i svu moju decu i prijatele i poznate. Reci njim, neka mi oproste, ako sam kada ča njim zavredil, kako i ja praščam njim za sve ono, ča su mi kada opravili.
Jur.: A si napravil tištament prej nego či si šal z domi?
Fr.: Nisam.
Jur.: Slabo si učinil. Svaki pametan čovek moral bi da dokle je još na vreme napravi sve, ča mu je trebe, da ne bude kasneje kumedije.
Fr.: Ću tebe reć, pak ako ti Bog pomore i ako ti jedanput prideš doma živ i zdrav, hodi k mojem, pak njim reci moju zad-

P O D L I S T A K

ANTE JUKIĆ:

Ima ljudi...

Ima svakojake boje,
Svi opanke jednako ne kroje,
Nekom trnjem obrasli su puti,
Drugim cv'jećem šarnim obasuti,
Jedan drugog dostignut želi,
Tudjoj smrti drugi se veseli;
I ta borba traje do v'jekova,
Od ukletog gr'jeha Kajinova
I u borbi nejednake želje
Raznom cilju puteve im svele.
Jedan teži da dostigne časti,
Drugi hoće gospodstva i vlasti,
Treći radi za komadić hljeba —
Svaki želi ono, što mu treba!
A ti, sinko, uči samo za to,
Već naukom da ti duša blista,
Poput zlata i alemlja čista,
Da uzgojiš sebe za čovjeka
Zdrava srca — poštenoga reka,
Pa ćeš sretan po bespuću tome
Cvjetnom stazom dospjet cilju svome!
Uči, sinko, knjiga kćer je neba,
Svakom treba ko komadić hljeba,
Tko s naukom mladu dušu grije
I budućnost taj si lijepše vije.

Tri zelene grančice

(Ruska narodna pripovjest).

Davno je bilo. U šumi, daleko od ljudi, živio je pustinjak. Sve je vrijeme provodio u molitvi i ugodio Bogu svojim pobožnim životom tako, da mu se svaki dan ukazivao andjeo čuvar i s njim govorio.

Tako provodeći dane, živio je dugo pogureni pustinjak i već počeo misliti na skoru smrt. Ali kad ga jednom posjete ljudi, opazi, gdje vojnici vode jednog krivca, da se kazni. Opaziv pustinjak krivca, pomisli:

«Taj je čovjek zaslužio kaznu za svoje grijehe.»

Istog dana, kad je u mislima osudio svoga bližnjega, ne javi mu se andjeo. Pustinjak se prepane i stane u sebi da razmišljava, kakav je on to grijeh učinio, kad ga Gospod tako kara. I nikako se ne mogaše dosjetiti, što je on tako zla učinio. Pade zato licem zemlji; niti je jeo niti je pio; tri dana i tri noći proveo je u molitvi, obliven suzama.

Tada mu se istom javi andjeo.

— Kaži mi. — reče mu starac, sav zaplakan, — kakav sam to grijeh učinio, kojim sam Gospoda razgnjevio, da bih kajanjem mogao zadovoljiti za svoj grijeh i da bi se duši mojoj opet povratio mir i veselje!

— Ti si tim sagriješio, — odgovori mu andjeo, — što si u mislima osudio jadnika, koga su na sud vodili. Eto uzroka, zašto se Gospod na tebe razgnjevio. «Jedini on svima sudi». No ako se iskreno pokaješ i nastojiš grijeh okajati, otpustit će ti se grijesi i dobit ćeš oproštenje.

I andjeo dade starcu suh čvor, koji držaše u ruci, i reče:

— Eto ti suh čvor, nemoj se s njim razdvajati; kad ideš spavati, uzmi ga mjesto jastuka. Sada ostavi to pusto mjesto, idi medju ljude: hrani se kruhom, koji isprôsiš pod prozorima; primi li te tko da prenoćiš, u svakoj kući samo jednu noć ostani. Tako živi sve donde, dok ne učiniš djelo Bogu ugodno. Eto kazne, koju ti Gospod nalaže. Kad vidiš, da na tom čvoru izrastu tri zelene grančice, znaj, da je Gospod oprostio.

Pustinjak primi suh čvor i povrativ se iz šume, dodje medju svijet, koji je već davno ostavio. U to se vrijeme hranio samo onim, što bi mu dali dobri ljudi i što bi pod prozorima naprosio. No kako mu često ne bi ništa dali! Kako su ga rijetko primali na konak! Često bi bez zalogaja kruha cijele dane provodio gladan, a noćivao bi ili u polju ili u šumi.

Ali jednom mu se dogodi, da je kasno idući šumom gladan i umoran, opazio spilju i u njoj vatru, a kraj vatre staricu gdje sjedi.

Starac joj pristupi i reče:

— Pusti me Isusa radi tu, da prenoćim!

— Rado bih te primila, — odgovori starica, ali ne mogu. Vidiš, u mene su tri sina, i sva su trojica razbojnici. Kad se vrate noću, da te ovdje opaze, ne bi ni mene ni tebe poštedjeli.

— Ne boj se; primi me! — reče joj starac. — Tvoji sinovi ne će nam ništa zla učiniti.

Starica bijaše sažaljiva srca i pusti starca u spilju. Starac leže u zakutak i metne suh čvor pod glavu. Starica se začudi i zapila ga, zašto to čini? Nato joj starac pripovijedaše, kako je sagriješio i kako ga je Gospod kaznio. Kad to začu starica, zalama rukama.

— Oh, Gospode! — naricaše, sva oblivena suzama. — Ako ti tako strogo kazniš za jednu samo griješnu misao, kako ćeš tek kazniti sinove moje, kad dodju na tvoj sud.

U ponoć dodjoše braća razbojnici. Opaze starca u zakutku i stanu vikati na mater:

— Otkud ovaj čovjek? Ta, koliko smo ti govorili, da nikoga k nama ne smiješ primiti...?!

— Kako bi mi bilo, kad ga ne bih primila??! — odgovori starica. — Ta, to je velik griješnik i trpi tešku kaznu za svoje grijehe!

Razbojnicima se učini vrijedno čuti, kakov je to strašni grijeh mogao da učini ta starac. Smijući se pristupe starcu i probude ga.

— Starče! — vikahu. — Kaži nam svoje grijehe!

Usta starac i ispriča im svoje grijehe. Razbojnici se prestaše smijati, sa strahom pomisliše na svoj život i pokajaše se za svoje grijehe.

Te noći svi u spilji razbojničkoj kasno zaspaše.

Kad su zorom braća ustala, htjedoše starca probuditi, ali nisu mogli — umro je. A na suhom čvoru, koji mu je bio pod glavom, izrasle su tri zelene grančice.

...nju volju. Užofruto od svega neka uživa moja žena. Ona ne sme niš prodat, ako njoj ni baš vela potreba.

Jur.: To ti ne valja niš, zač ja te pitam: je ki puli nas, kemu ne bi bila vela potreba ča prodat? Pusti ti tu potrebu po bande. Neka ona zemlju čuva, i neka ju ne prodava ni za potrebu ni za nepotrebu, zač ...reči gredu kako niš, pak najzada ne bude ni zemlji ni beči.

Fr.: Dobro, neka je, kako ćeš ti. Kuća neka je obedvem sinom. Neka ju dele, kako ih je volja i drago.

Jur.: Nemoj tako, zač te ti se deca svadjat, dokle budu živi. Tištament valja vavek napravit tako, da se posle smrti očeve ale materine deca ne svadjaju. Uredi ovako: Prvi pod Jožetu, a drugi Tonetu. Sofit i konoba imaju se pretinit točno na srede, i neka sreća odluči, čigova će bit ka polovica.

Fr.: Dobro, neka bude tako! Veli umejak pod Kukom neka bude hćere, ma s tum pogodbum, da budu i brati imali pravicu past va njem.

Jur.: To bi bila najveća bedastoća. Ale će bit hći gospodarica onega umejka, ale ne će! Ako ćeš da bude gospodarica, pusti njoj i travu, a ne da se drugi meša va njini poses. Tu bi svaki dan bilo i svadji i svega i svačesa.

Fr.: Dobro, neka dunke bude gospodarica od svega umejka. Najzada sam mogal pustit, da ti storiš celi tištament, kako trebe volja. Nego, pustimo ča: homo napred! Mojoj vnuke Marije, bćere mojga pokojnega najstarijega sina, puščam senokošu na Visočah, ma pod pogodbum, da sako leto da svojem barbom Jožetu i Tonetu po tri siri, svaki najmanje od dva kila i pol i još...

Jur.: i još kosić suheh smokav, ča ne? To ne valja tako! Tištament mora bit čar. Ako misliš kemu ča pustit, pusti mu, kako trebe, da bude od onega pravi gospodar, ale pak ne pusti mu niš. Ča će ni Jožetu ni Tonetu ono malo sira, a baš onakove malenkosti su već puti krive, da se ljudi po leta i leta vuku po sude. Pravo za pravo tega tištamenta ne će bit trebe.

Fr.: A zač ne?

Jur.: Pogledaj malo tamo dugo, preko onega crnega vala, ki gre k nam. Vidiš ča?

Fr.: Vidim! Neč, kako da bi oblak.

Jur.: A ja bim pak rekal, da je ono zemlja. Je pobognji — na! Pogledaj bolje, pak ćeš videt.

Fr.: Imaš pravo! Bože, hvala ti budi! Samo ako je na njoj ljudi!

Jur.: Bolje da ih i ni, nego da su poredni.

Fr.: Ča morda misliš, da bi moglo tamo bit i onakoveh, ki ljudi jidu?

Jur.: Vej si ga! Ono mora bit tamo nekaki otok, a po oveh otokeh blizu Australije bivaju navadno svakakovi divjaki, a forme i takovi, ki i ljudi jidu.

Fr.: Z jedne pogibeji va drugu. Bože v ruki tvoje!

Jur.: Amen!

IZ BUZETA

Konačna prodaja bivšeg Narodnog doma. Instalacija novog župnika.

Znalo se odavna, da mora ovdješnji bivši Narodni dom na bubanj. Svojedobno kupili ga od naše Posujilnice braća Rožac iz Rakitovca — za 200 hiljada lira. Ovi imadu u ovoj velikoj zgradi krčmu, koja nije uspijevala radi neukosti njezinih gospodara, i drugo ništa; sobe i stan se odavalo privatnicima. Taj naš bivši Narodni dom bio prvi i drugi put na dražbi, ali — zbog previsoke procjene nije nitko pristupio dražbi. No 18. pr. mjeseca bila urečena treća i zadnja dražba, kada konačno morade biti prodana zgrada na zahtjev vjerovnika. Ovaj put pristupi k dražbi ovdješnji trgovac, prvi susjed Nar. doma, g. Dinko Sirotić, skupno sa veletršcem u Trstu gosp. Primcom, trgovcem Šverkom iz Klenovšćaka i sa ovdješnjom Posujilnicom. Ponudiše za kuću nešto više od 110 hiljada lira. Drugih natjecatelja ne bijaše. No zakonom je dopušteno, da se u roku od 14 dana može druga stranka natjecati, ako povisi dražbenu svotu za jednu četvrtinu; u našem slučaju, ako druga stranka ponudi više 27 hiljada okruglo, što bi značilo, ako ponudi stranka 137 hiljada. Ovim pravom se poslužiše sada desetorica, najveć naših grajana - trgovaca, koji skupno ponudiše za Narodni dom 140 hiljada. Ali u tri dana imadu očitovati svoju misao prvi dražbaši ili kupci. — Ovi ponudiše istu svotu kao i drugi dražbaši. Tako je sada bivši Narodni dom svojina prvih dražbaša, t. j. Dinka Sirotića, Primca i drugova. —

Imali smo ovdje opet jednu svečanost. U gradu bile su izvješene zastave, zvona zvonila svečano. Šta je nova? mišljasmo, jer prosto nismo znali o čemu se radi. Doznamo jedva u crkvi, što je na stvari. Jedan nepoznati svećenik stao prije sv. mise prekidati najprije italijanski, a sada u čistom srpsko-hrvatskom jeziku, iz čijeg govora doznasmo napokom da se danas, 30. maja, obavlja inštalacija novog župnika-dekana, a to bi bio dosadašnji g. Vascotti.

Uz oltar bile su zastupane sve mjesne oblasti i italijanska gradska društva, dakako i politička — fašistovska. Vršila se svečana misa uz asistenciju dviju svećenika. Novi inštalirani župnik - dekan opasao se ljubičastim pojasom (pasom). — Nakon mise otprati gradska «banda» svečara do njegova stana.

Sada imamo stalno namještenog župnika, za kojeg svojedobno bijasmo pozvani da glasujemo. Bio je samo jedan kandidat; današnji svečar - župnik. Mi Slaveni nismo pristupili glasovanju. Čemu? Ta Buzet će i bez naših glasova imati uvijek svojeg župnika. Mi znamo gdje smo i šta smo.

IZ BUZETSKOG BRESTA.

Naše ceste.

Pred mjesec dana smo se bili putužili na vrlo loše stanje naše jedine ceste što ju ima naša Čićarija. Mi smo tom prilikom rekli, da nam slabo stanje naše ceste jako škodi. Za primjer smo naveli, da kamijon ne može do Bresta da nam uzme mlijeko u Trst putem našeg mljekara. Ovako mi moramo cjenije prodavati svoje mlijeko. Škodi nam slaba cesta i na sve druge načine. Zato se je pritužio mljekar g. Antun Draščić iz Sv. Ivana glede te naše ceste gosp. inžiniru, te našem općinskom načelniku (podestatu) dru Chiappeti-ju te prefekturi u Puli. Njegov trud je urodio dobrim plodom. Sada se je naime već počelo sa popravkom naše ceste Počekaj-Brest. Radi na njoj dnevno okolo 50 radnika, pak će biti doskoro radnja gotova, o nama uvelike pomoženo. Hvala zato onima, koji su tim zavrijedili našu zahvalu. Samo još nešto ćemo napomenuti. Kad je spomenuti mljekar i predsjednik nove Mljekarske Zadruge u Buzetu, g. Draščić, dao nama Brešljanima na potpis molbu za popravak naše ceste, mi mu nismo te molbe potpisali, držeći da će nam biti udačena nova taksa (plaćilo) na cestu. Mi se nismo domislili, da mi putem naše **Općine plaćamo redovito svake godine** takse za uzdržavanje cesta, **da li se one popravljaju ili ne.** Tako je bivalo do sada, da su se i pomoću našeg novca drugdje druge ceste popravljale. Ovo dobro zapamtimo. A još i ovo držimo na pameti tko išće — nadje; tko kuca — otvara mu se! Mi moramo za to moliti odnosno zahtijevati kao mala djeca, da nam se dade što se mora dati.

IZ MOTOVUNŠTINE

Neukost našega naroda.

Prigodom svakoga mjesečnoga sajma dolaze u Motovun nepoznati trgovci manifakturne robe. Tu robu nose na ramenima i nudjaju našim ljudima. Uza sebe imadu uvijek jednoga pomagača. Trgovac obično veli: «Sva ova četiri komada dajem za 200 lira». Njegov mešetar mu odmah ponudi taj iznos, a trgovac mu odgovori: «Vama je ne dam, jer nemate novaca». Nato se trgovac približi našemu čovjeku. — Ne, ja ne ću da kupim, — odvrati naš čovjek na prvu ponudu — jer mi ne treba vaša roba. — «Treba vam, treba», primjeti lukavi trgovac, « samo nemate čime da je kupite». — Što, ja da nemam novaca!» — srdito će naš čovjek. — Evo, ovdje su pare, a sad mi izručite robu! — I tako naš čovjek kupi lošu robu, i to samo za to, da mu ne kaže trgovac, da nema novaca.

Na ovako lijepi način mnogi naši ljudi i protiv svoje prve želje konačno kupe od tih trgovčića nudjenu robu. Ali za čas, dva pododju k pameti. Počimaju ogledavati pozornije kupljeno sukno, pak koji prosmjeh sa strane drugih, i — eto ti kajanja. Zašto sam kupio? Gdje mi je bila glava? Šta će mi doma kazati? Svjedok sam, da sam vidio, kako je naš čovjek molio, tražio i zahtijevao od trgovčića da mu uzme natrag kupljeno. — I tu bilo riječi i rječetina i prepiranja i smijeha — ali trgovčić ne će da uzme već prodano.

IZ ZRENJA.

Velika plaćila. - Tuča (gràd).

Kaošto se tuže i ostala naša braća po drugim selima na visoke poreze, tako moramo i mi Zrenjani. I ovdje plaćamo toliko poreza i taksa, da im mi sami ne znamo broja. Uz to nas biju i druge nevolje. Početkom ovog mjeseca potukao je gràd malne sve naše vinograde. Šteta je ogromna. Dužnost bi bila vlade, da nam priskoči u pomoć ili da nam barem izbriše poreze. Hoće li nam se smilovati? Idimo, da vidimo.

Politički pregled

Rezultat izbora u Rumunjskoj

Vodji rumunjske pučke stranke, generalu Avarescu, uspjelo je da sebi osigura većinu u parlamentu, kako se to moglo i predvidjati. Poznata je naime stvar, da u Rumunjskoj pobjedjuje uvijek onaj, koji provodi izbore. Avarescu, kojem je kralj pred nekoliko mjeseci povjerio izbornu vladu, bio je siguran, da će u izborima uspjeti. Zahvaljujući proporcijonalnom izbornom sistemu, vlada, kojoj je uspjelo da dobije preko 40 procenata svih glasova, udobiva od 387 mandata, koliko iznaša ukupni broj 288 mandata. Dakle ogromnu većinu. U 54 županije dobila je većinu vlada, a u 8 županija opozicija. Avarescu je uspio da dobije i većinu glasova narodnih manjina. U oči izbora Avarescu je sklopio pakt s erdeljskim Madžarima, kojima je obećao 13 mandata. U zadnjim izborima dobili su bili tek 5 mandata. Izbore je provodio ministar unutrašnjih djela Gogu. Oktavijan Gogu je Erdeljac, bivši član narodne stranke, iz koje je već davno istupio. U kabinetu generala Avarescu-a nalazi se u svemu pet ministara iz Erdelja.

Avarescu uzeo je ove erdeljske političare u vladu iz čistog političkog računa. Izmedju erdeljskih Rumunja i Rumunja iz Kraljevine u starim granicama postoji oštar spor. Erdeljski Rumunji tuže se na ekonomsko i političko zapostavljanje sa strane Bukarešta, pa u njihovim zahtjevima često dolaze do izražaja i autonomističke tendencije. Gotovo svi ti nezadovoljni erdeljski Rumunji bili su se sabrali u narodnoj stranci. Avarescu, sastavljajući izbornu vladu, našao je način da sklone gore navedene erdeljske političare, članove narodne stranke, da stupe u njegovu vladu. Račun Avarescu-a bio je tačan. Dakako da je tu uz pet erdeljska ministra učinila svoje i državna vlast kojom se u dobroj mjeri zna da posluži svaka izborna vlada u Rumunjskoj. Koalicija agrarne i narodne stranke dobila je tek u Bukareštu više glasova od vladine partije. Putem erdeljskih ministara Avarescu je sklopio sporazum s erdeljskim Madžarima i s narodnim manjinama u Dobrudži.

Novi rumunjski izborni sistem, koji je u ovim izborima prvi puta praktično iskušan, donio je malim grupama potpuni poraz. Od sedam listina, koje su u ovim izborima postavljene, doći će jedva četiri u parlamenat. I to vladina stranka, koalicija narodne i agrarne stranke, liberalne stranke i antisemite. Ostale stranke ne će po svoj prilici dobiti ni jednog mandata. Možda bi još kod konačnog obračunavanja mogli socijalni demokrate dobiti koji mandat.

Konačni je rezultat izbora ovaj: U staroj Rumunjskoj dobio je Avarescu 623.425, liberali 119.397, narodna i agrarna straka 343.167, Cuca (antisemite) 38.418, socijaliste 4017, komuniste 2254 i činovnička stranka 2952 glasa. U Besarabiji: Avarescu 180.668, liberali 21.943, narodna i agrarna stranka 93.307. Cuca 3624, činovnici 273. Erdelj i Banat: Avarescu 385.515, liberali 28.109, narodna i agrarna stranka 341.541, Cuca 41.834, socijaliste 17.291, komuniste 25.908. U Bukovini: Avarescu 26.285, liberali 7783, agrarna narodna stranka 29.834, Cuca 14.083, socijaliste 14.202. Ukupni je rezultat slijedeći:

Avarescu 1,243909, liberali 176.763, narodna i agrarna stranka 707,263, Cuca 100.889, socijaliste 35.570, činovnici 32.080 i komuniste 28.168.

Prema tome predbježno se može zaključiti slijedeća podjela mandata: Avarescu 288, narodna i agrarna stranka 82, liberali 15 i Cuca 8 ili 9 mandata. Ostale stranke ostale bi bez mandata.

Pobjeda je Avarescu-a apsolutna. Dobivena večina osigurava potpunu stabilnost njegovoj vladi. Sad će Avarescu morati da pristupi ostvarivanju svog programa. U prvom redu trebat će pristupiti riješenju problema unutarnje politike, reformi poreznog sistema, carinske politike, izjednačenju zakonodavstva itd. Zatim dolaze problemi vanjske politike. Avarescu je poznat kao prijatelj Italije. U koliko li će njegovo italofilsko raspoloženje imati utecaja na vanjsku politiku Rumunjske vidjet će se domala.

Vojnička revolucija u Portugalu.

U Lisabonu, glavnom gradu Portugala je buknula ovih dana nova vojnička revolucija. Vlada je dala uapsiti mnogo ljudi. Guverner Lisabona je objavio, da je red i mir uspostavljen izuzevši u Bragi, gdje se posada oduprla pod vodstvom generala Coste. Sa ministarskog je savjeta objavljen komunike, u kojem se kaže, da su u Bragu odaslana dva odjeljenja vojnika da uguše pobunu. Više avijatičkih časnika iz vladi vjernih četa preletjeli su po nalogu vlade buntovno zemljišče i vrativši se u Lisabon s izjavom, da nisu opazili nikakvih većih gibanja četa. Sve brzojavne veze su u redu, izuzemši onih, koje vode u Bragu. Medjutim se sa privatnih strana javlja, da se vojnički ustanak u Portugalu proširio sada i na Oporto, gdje se tamošnja divizija pridružila buntovnicima i nastupa protiv Lisabona.

Osuda falsifikatora francuskih novčanica u Madžarskoj.

U Pešti je završen proces protiv falsifikatora stranih novčanica. Glavni krivci Windischgraetz i Nadossy osudjeni su svaki na 4 godine tamnice, 10,000.000 kruna novčane globe i tri godine gubitka službenih i političkih prava. Kurtz, Görö, Raba i drugi sudionici osudjeni su na tri dotično dvije, i jednu godinu. Krivci su blago sudjeni ali je osuda važna zato, što je i madžarski sud priznao, da su u Madžarskoj najuglednije ličnosti vršile iz «patriotskih» razloga zločinačke poslove.

Domaće novosti

Vjenčanje.

Dne 5. ov. mjeseca vjenčao se u Brestu ispod Učke g. Lino Belašić sa gospodjicom Maricom Rumac.

Bilo sretno i berićetno!

Pomozimo sebi sami!

Ima nas u Istri na desetke hiljada, koji umijemo čitati i pisati. To će reći, da nas ima na tisuće i tisuće, koji možemo, ako samo hoćemo, da postanemo u jedan mah učitelji one naše djece, koja će inače biti osudjena, da ostanu i dalje u tmini neznanja. Pomozimo im! Okanimo se nadmetanja, nadmudrivanja, filozofiranja i sličnog mlaćenja prazne slame. Uzmimo radije svaki po jedno dijete i naučimo ga čitati i pisati, pa ćemo uraditi više, nego li da bačvu crnila potrošimo u razne klobasarije, koje niko ne čita. Danas ne može niko reći, da mu iko brani saditi. Polje je otvoreno — treba samo prionuti. A mi prionimo! Svi, koliko nas ima!...

Tko sije vjetar — žanje buru!

Naši dražesni prijatelji kod «Pučkog Prijatelja», «Malog lista» i «Zbornika», koje de facto uredjuju sami svećenici, već dvije godine trube u svijet najpodliju laž, da se naime naš list badava razašilje po cijeloj Istri. Mi na to podlo i neistinito pisanje nismo nikada reagirali, a ne ćemo ni danas, jer je suvišno. Naši čestiti pretplatnici najbolje znadu. koliko ima tu istine. Isto tako nismo htjeli da gospodi klevetnicima uzvraćamo milo za drago, jer smo znali, da to nije dostojno jednog ozbiljnog lista. Pustili smo ih radije da pišu, što hoće. Znali smo, da će se već pokajati radi toga. I nismo se prevarili. Na posljednjem fašističkom kongresu u Puli pao je sa strana adv. De Petrisa predlog, da se stane na put cjelokupnoj hrvat. i sloven. štampi u Julskoj Krajini, koja da se po cijeloj Istri razašilje badava zbog slavenske propagande. Sve je to posljedica lažnog i neutemeljenog denuncijantskog pisanja napomenutih listova. Oni su nas htjeli ocrniti pred italijanskom javnosti, samo da sebe podignu. Pa što su postigli? Sijali su vjetar, a sada žanju buru! Bilo im na čast!

Smrtna kosa.

U petak, dne 28. maja 1926. preminula je nakon duge i teške bolesti u Ližnjanu kod Pule Manda Fedel, žena našega čestitoga i neustrašivoga g. Josipa Fedela.

Pokojnica je bila dobra majka i čestita žena. Svoju djecu uzgojila je u narodnom duhu. U Ližnjanu je bila od svih štovana i ljubljena.

Sprovod smrtnih ostanaka nezaboravne pokojnice vršio se u nedjelju. Na sprovod je došlo mnogo štovatelja i prijatelja pokojne Mande i to nesamo iz Ližnjana, nego i iz okolišnjih sela: Medulina, Pomera, Premanture, Alture, Pule i drugih mjesta.

Pokojnica ostavlja: muža Josipa i sinove Martina i Josipa.

Rascviljenoj porodici naše iskreno saučešće, a pokojnici mir i pokoj vječni!

«Queste son brutte ore!...»

Piše nam prijatelj iz Pule: — Prošle nedjelje umrla je u Monte Serpo (Šijana) Luca ud. Ivančić. Pokojnica je oko 10 u jutro zamolila svog sina Ivana, da joj dovede jednog svećenika. Sin je odmah išao k fratrima, koji se nalaze u crkvi Majke Božje, te ih zamolio, da idu pomazati njegovu majku svetim uljem. Fratri nisu htjeli da se odazovu tom pozivu. Štaviše — jedan je odvratio: Queste son brutte ore...» I tako je jadna starica umrla bez svećeničke asistence.

Pokojnica je bila rodom iz Lanišća. Bila je plemenita žena i majka. Ostavlja sina Ivana, kćerku Mariju (koja se nalazi u Americi), pastorka Juru i unuka Savu Brajkovića, našega poznatoga rodoljuba iz Brgudca.

Djeci, pastorku, unuku i rodbini naše sažaljenje, a pokojnici pokoj duši!

Šesti medjunarodni velesajam uzoraka u Ljubljani.

Primamo od kr. jugosl. generalnog konzulata u Trstu: — Od 26. junija do 5. julija 1926. vrši se u Ljubljani VI. medjunarodni velesajam uzoraka. Na tom velesajmu bit će izloženo cjelokupno gospodarstvo mlade jugoslovenske države, koja kroči put napretka. Ljubljanski velesajam uzoraka posjeti svake godine preko 100.000 osoba. Posjetoci sajma, koji imaju sajamsku iskaznicu, plaćaju samo 10 lira za vizu, a uz to uživaju i popust na željeznicama: u Jugoslaviji, Čehoslovačkoj i Madžarskoj 50%, u Italiji 30%, a u Austriji 25%. Snižena željeznička tarifa važi za sve vlakove osim «S. Orient Express»-voza. Po sniženoj cijeni mogu se voziti i oni putnici, koji se ukrcaju na jugoslovenskim parobrodima.

Legitimacije za ljubljanski velesajam uzoraka može se dobiti i kod kr. jugoslovenskog generalnog konzulata u Trstu (Piazza Venezia br. 1). Te legitimacije stoje 30 dinara, a dobivaju se u pasoškom odjeljenju konzulata u redovnim satovima: od 9—12.30 i od 18—18.30 (Ulaz Riva Grumula).

Tko hoće, nakon pregleda velesajma može da produži putovanje prama jugu, kamo ga primamljuje sinje Jadransko more, ili prama Bledu — ljetnoj rezidenci Nj. V. kralja Aleksandra —, da se naužije prirodnih krasota Slovenije.

Potanje informacije daje J. Čehovin u Trstu (Viale XX. Settembre 65/I.)

«Materinstvo»

Pod tim naslovom izišla je u Gorici jedna vrlo lijepa knjiga. Knjiga je od neprocijenjive važnosti za zreliji ženski spol. Ima u njoj svakojakih savjeta i uputa. Potrebna je nesamo rodiljama, nego i zrelijim djevojkama, koje se spremaju na udaju. Svima će dobro doći. Knjiga se prodaje u «Narodnoj knjigarni» u Gorici (Gorizia, Carducci 7), a cijena joj je 10 lira. Pisana je na slovenačkom jeziku.

Čitatelji, pozor!

U posljednjem broju «Istarske Riječi» donijeli smo novi red željezničke vožnje u Istri, da se naši ljudi ravnaju po njemu. Taj red donašamo još i danas, molbom, da ga čitatelji sačuvaju. Nismo doduše unesli u red vožnje neke manje stanice, ali će unatoč toga mnogima dobro doći. Ponavljamo: **sačuvajte** ovaj red vožnje!

Darovi

Za «Prosvetu»

Da počaste uspomenu na blagopokojnu suprugu našega narodnjaka Josipa Fedela iz Ližnjana, darovali su rodjaci i prijatelji iz Ližnjana 50 lira za Djačku Maticu, 50 lira za Prosvetu, a gg. Matko Crljenica i Ivan Stari 20 lira (svaki po deset).

Dr. Jože D. daruje «Prosveti» 10 lira.

u fond «Istarski Riječi»:

Josip i Mirko Geletić iz Poljana darovali su 10 lira (svaki po 5).

Na piru g. Lina Belašić i Marice Rumac iz Bresta ispod Učke sakupilo se 36 lira u fond «Istarske Riječi». — Darovali su: po 5 lira: kumovi Matko Mečulj i Rudi Rumac; po 3 lire: Franičić Josip i Mečulj Josip; po 2 lire: Antica Baf, Ćiro Sandalj, Ante Rumac, Fran Belašić i Ivo Belašić; po 1 liru: Antica Rumac, Mimi Sandalj, Srdoč Antica, Srdoč Martin, Marica Klanjac, Belašić Matko, Ivanka Belašić Pašjeva i Branko Baričević iz Vranje.

Za fond «Istarske Riječi» platio je Tone u dva navrata po 10 lira (ukupno 20 lira) za izgubljene partije briškule protiv nepobjedivog Jožeta.

Gospodin kapetan R. Zloković iz Gruža daruje 10 lira, a gg. Josip i Franjo Primuž iz južne Amerike 3 lire u fond «Istarske Riječi».

Živjeli darovatelji i sabirači!

DOPISNICA UPRAVE

M. Sušanj - Zvoneća: Primili smo Vaše pismo i preplatu.

Demark Blaž - Dolenja Vas: Preplata Vam je podmirena do 31. XII. 1926.

Škerij Anton - Gorenja Vas: Novac smo primili. Preplata je podmirena do 31. 12. 1926.

Tudja valuta na tršćanskoj burzi.

Jučer moglo se kupiti dotično prodati: jedna engleska lira šterlina za 133 ital. lire; 1 amerikanski dolar za 27.35 ital. lira; 100 njemačkih maraka za 653 ital. lire; 100 švicarskih franaka za 527.50 ital. lira; 100 francuskih franaka za 79.70 ital. lira; 100 čehoslovačkih kruna za 80.90 ital. lira; 100 jugoslovenskih dinara za 48.25 ital. lira; 100 rumunjskih leja za 10.85 ital. lira.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

RED VOŽNJE

(Važi od 15. maja 1926. do opoziva)

Željeznička pruga Trieste-Campomarzio—Pola (Trst—Pula i obratno)

VLAK putnički	VLAK brzi	VLAK putnički	odlazak	STANICE	dolazak	VLAK putnički	VLAK brzi	VLAK putnički
5.20	12.30	19.05	↓	Trieste-Campomarzio (Trst-S. Andrea)	↑	9.50	16.04	21.32
5.32	—	19.17	↓	S. Anna di Trieste (Sv. Ana)	↑	9.37	15.50	21.19
5.52	—	19.37	↓	S. Antonio-Moccò (Boršl)	↑	9.21	15.36	21.05
6.37	13.30	20.23	↓	Erpelle-Cosina (Herpelje-Kozina)	↑	8.55	15.11	20.3[illegible]
6.55	13.42	20.39	↓	Piedimonte del Taiano (Podgorje)	↑	8.25	14.44	20.08
7.27	14.09	21.09	↓	Pinguente (Buzet)	↑	7.47	14.08	19.2[illegible]
7.37	14.18	21.17	↓	Rozzo (Roč)	↑	7.38	13.58	19.15
7.53	14.31	21.31	↓	Castel Lupogliano (Lupoglava)	↑	7.26	13.47	19.04
8.23	14.55	22.03	↓	Cerreto Istriano (Cerovlje)	↑	6.55	13.21	18.54
8.37	15.06	22.19	↓	Pisino (Pazin)	↑	6.35	13.06	18.1[illegible]
8.59	15.25	22.42	↓	S. Pietro in Selve (Sv. Petar u Šumi)	↑	6.14	12.50	17.55
9.18	15.39	23.01	↓	Canfanaro (Kanfanar)	↑	5.55	12.35	17.36
9.38	—	23.22	↓	Zabroni-Roveria (Čabronići)	↑	5.32	—	17.12
9.50	16.04	23.34	↓	Dignano (Vodnjan)	↑	5.18	12.10	16.58
10.10	16.21	23.54	↓	Pola (Pula)	↑	4.55	11.50	16.35

Željeznička pruga Canfanaro—Rovigno (Kanfanar—Rovinj)

Putnički vlakovi				odlazak	STANICE	dolazak	Putnički vlakovi			
9.20	12.38	19.45	23.05	↓	Canfanaro (Kanfanar)	↑	5.48	12.12	17.27	22.42
9.39	13.01	20.04	23.25	↓	Sossi (Sošići)	↑	5.30	11.50	17.05	22.20
9.46	13.09	20.11	23.32	↓	Villa di Rovigno (Rovinjsko Selo)	↑	5.21	11.40	16.55	22.10
10.05	13.30	20.30	23.50	↓	Rovigno (Rovinj)	↑	5.—	11.15	16.30	21.4[illegible]

Željeznička pruga Trieste—Parenzo (Trst—Poreč)

Putnički vlakovi					odlazak	STANICE	dolazak	Putnički vlakovi				
	5.00	10.00	13.55	18.25	↓	Trieste-Campomarzio (Trst-Sv. Andreja)	↑	7.50	12.15	18.10	21.15	
	5.46	10.47	14.41	19.11	↓	Muggia (Milje)	↑	7.02	11.28	17.22	20.28	
	6.05	11.16	15.01	19.31	↓	Villa Decani (Dekani)	↑	6.43	11.09	17.00	20.09	
	6.28	12.05	15.24	19.55	↓	Capodistria (Kopar)	↑	6.25	10.51	16.40	19.51	
	6.49	12.55	15.45	20.16	↓	Isola d' Istria (Izula)	↑	5.51	10.25	16.05	19.18	
	7.13	13.24	16.09	20.40	↓	Portorose-Pirano	↑	5.27	10.00	15.09	18.54	
	7.54	14.31	16.51	21.23	↓	Salvore (Savudrija)	↑	4.46	9.19	13.51	18.15	
5.05	8.37	15.05	17.33	21.56	↓	Buie (Buje)	↑	4.15	8.48	13.20	17.42	20.[illegible]
5.38	8.58		17.54		↓	Grisignana (Grožnjan)	↑		8.16		17.12	20.[illegible]
6.22	9.36		18.31		↓	Portole (Oprtalj)	↑		7.34		16.30	19.[illegible]
7.35	10.15		19.11		↓	Montona (Motovun)	↑		6.53		15.52	[illegible]
8.20	10.53		19.49		↓	Visinada (Vižinada)	↑		6.13		15.15	[illegible]
8.55	11.19		20.15		↓	Visignano (Višnjan)	↑		5.48		14.46	[illegible]
9.25	11.50		20.46		↓	Parenzo (Poreč)	↑		5.15		14.14	[illegible]

Željeznička pruga Trieste—Fiume (Trst—Rijeka)

Putnički vlakovi					odlazak	STANICE	dolazak	Putnički vlakovi				
1.00	7.00	9.25	14.45	18.40	↓	Trieste Centrale (Trst južna stanica)	↑	9.15	12.35	16.42	18.43	23.[illegible]
1.40	7.35	10.13	15.30	19.27	↓	Aurisina (Nabrežina)	↑	8.53	12.13	16.21	18.22	22.[illegible]
2.41	8.27	11.09	16.30	20.26	↓	Divaccia (Divača)	↑	8.18	11.36	15.47	17.45	22.[illegible]
5.30	9.16	11.56	17.15	21.50	↓	S. Pietro del Carso (Sv. Petar na Krasu)	↑	7.42	11.00	15.10	17.09	21.[illegible]
6.15	9.41	12.21	17.46	22.21	↓	Torrenova-Bisterza (Trnovo-Il. Bistrica)	↑	7.09	10.29	14.23	16.39	20.[illegible]
7.25	10.22	12.57	18.23	22.58	↓	Giordani (Jurdani)	↑	6.24	9.44	13.54	15.54	20.[illegible]
7.45	10.32	13.08	18.33	23.12	↓	Abbazia-Mattuglie (Opatija-Matulji)	↑	6.07	9.28	13.09	15.38	19.[illegible]
8.05	10.45	13.20	18.45	23.25	↓	Fiume (Rijeka)	↑	5.40	9.05	12.30	15.15	19.[illegible]

Željeznička pruga Divaccia—Erpelie—Cosina

Putnički vlakovi			odlazak	STANICE	dolazak	Putnički vlakovi		
5.57	12.10	19.15	↓	Divaccia S. Canziano (Divača)	↑	9.55	15.55	20.5[illegible]
6.16	12.32	19.37	↓	Rodilli (Rodik)	↑	9.35	15.15	20.4[illegible]
6.28	12.47	19.50	↓	Erpelle-Cosina (Herpelje-Kozina)	↑	9.20	15.01	20.3[illegible]

Broj 24 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 17. junija 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“ izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaše literarni prilog „Mladi Istranin“. Preplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

Oglasi stoje 4 lira za svaki centimetar visine u širini jednoga stupca. Za višekratno uvrštenje daje se znatan popust prema pogodbi. Plaća se i utužuje u Trstu. Dopisi se šalju uredništvu, a novci upravi. Nefrankirana se pisma ne primaju, a rukopisi se ne vraćaju ni u kojem slučaju.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

MAROKO

U sjevernoj Africi ima pet velikih zemalja: Egipat, Tripolis, Tunis, Alžir i Maroko. Egipat je najistočnija od tih zemalja. Maroko najzapadnija i najveća. Brod, koji ide kroz Gibraltarsko tijesno u Ameriku, ima tu zemlju na lijevo. Obalu joj moči Sredozemno more i duboko niže Atlantski ocean.

Neko su vrijeme u davnini vladali u Maroku Rimljani, a kasnije Arapi. Još i danas ima Maroko svoga sultana Arapina, no taj vlada samo po imenu.

Marokanci su većinom Berberi i Mauri. Berberi se opet dijele u više plemena, od kojih su stanovnici gorja Rif — Rifanci — najratoborniji. Mnogi izmedju njih živu od razbojstva i grabeža; vrlo su divlji. Do nedavna napadali su i brodove.

Mauri su potomci Arapa, koji su bili protjerani iz Španije u vrijeme Kristofa Kolumba.

Najpoznatiji gradovi jesu: Fez, Maroko, Kasablanka i osobito Tanger, lijepi i bogati grad na moru.

Zemlja je u dolinama, kojima protječu rijeke, vrlo plodna. U samoj zemlji ima vrlo mnogo željeza i bakra. Može se reći, da je Maroko u glavnome dosta bogat.

Od Evropejaca prvi su susjedi Maroku — Španjolci. Već je davno tome, što su Španjolci zauzeli primorski, marokanski grad Ceutu i utvrdili ga. Otada su neprestano prodirali u unutrašnjost zemlje u namjeri, da osvoje cijeli Maroko, ali su naišli na tvrdu kost: Marokanci, osobito Rifanci, branili su se kao lavovi, tako da su Španjolci ono zemlje, što su je osvojili, morali da plate potocima krvi.

Iza Španjolaca došli su u Maroko Francuzi, koji s njime graniče u Alžiru. Oni su imali puno više uspjeha, tako da su naposljetku odlučili, da sa-svim zagospodare onom zemljom.

No na putu im je bila Njemačka. Ona je kazala: ako se u Maroku prizna Francezima štogod, mora nešto i Njemačka da dobije. Da se ta stvar nekako uredi, sazvana je god. 1906. u španjolskom gradiću Algesirasu konferencija. Tu su se za jednim stolom našli predstavnici Franceske, Engleske, Rusije, Italije, Austrije, Njemačke i Španjolske. Definitivno nije se ništa učinilo, ali se barem za neko vrijeme duhovi umirili.

No Franceska je po što po to htjela, da što prije zadobije protektorat nad Marokom. Na tome se mnogo radilo. God. 1911. već je bilo blizu, da se to izvrši, kadli jednoga dana u srpnju iste godine 1911. pukne kao iz vedra neba glas, da se pred Agadirom, malim marokanskim gradićem na Atlantskom oceanu, usidrala jedna njemačka ratna ladja. To je bila očita opomena Franceskoj: ako Njemačka ne dobije nešto, od franceskog protektorata u Maroku ne će biti ništa. Ako bi pak Francuska sa svim tim htjela, da se učvrsti u Maroku, imat će posla s njemačkom vojskom.

To su bili dani, kad je mir u Evropi visio na jednome vlasu. Došlo je opet do pregovora izmedju Franceske i Njemačke. Ti su se pregovori svršili time, da je Francuska dala Njemačkoj jedan veliki komad svoje afričke kolonije Kongo, dok je ona sama zagospodarila u Maroku. Medjutim za vrijeme velikoga rata Francuska je opet zadobila svoj stari Kongo, i tako se mislilo, da je stvar Maroka već definitivno uredjena. Španjolska je imala svoj manji dio na istoku Maroka, dok je sve drugo imala u svojoj vlasti Franceska.

No dok su te dvije države uredjivale u Maroku svoj posjed, digli su se prije neko dvije godine Rifanci pod svojim hrabrim vodjom Abd el Krimom i udarili najprije na Španjolce a poslije i na Francuze u namjeri, da ih protjeraju iz Maroka. Borba je trajala dugo vremena. Svršila se tek ovih dana: Abd el Krim predao se Francuzima, koji će sada s njime da urede svoje marokanske poslove.

No čini se, da im to ne će ići tako lako. Sad se najednom javila i Italija, da hoće i ona da ima tamo svoj dio. Francuzi prigovaraju veleći da su oni Maroko zadobili uz velike žrtve na novcu i na ljudima, našto Italija odgovara, da ona ima vrlo mnogo ljudi, koji u Italiji ne mogu da dodju do kruha, i da mora za njih naći jedan kutić po svijetu. Francuzi pak odgovaraju, da to njih nije briga, i tako se ta natezanja nastavljaju, dakako u novinama. Kako će se sve to da svrši — vidjet ćemo u najkraće vrijeme.

O kućnom uzgoju

Možda više no ikada osjeća se potreba da se govori o kućnom uzgoju, tim više što u našim krajevima kućni uzgoj mora da nadomješćava uzgoj u školi. Čovjek polovinu svoga života proboravi u kući, a u djetinje doba dobre dvije trećine. Prirodno je dakle, da su svi učeni ljudi, pedagozi (uzgojitelji) svih naroda, posvećivali kući osobitu pažnju. Kuća je jedan od najjačih faktora, koji utječu na malena čovjeka (na dijete). Ona je središte iz kojega se usadjuje u dušu djeteta mnogo dobra i mnogo zla. U kući se dijete u krugu najbližih osjeća slobodno, a jer je u djeteta vrlo velik nagon za oponašanjem, ono oponaša i dobro i zlo.

Oponašajući ili čineći dobro dijete je radost roditeljima, a čineći zlo, pitaju se i čude, odakle i kako to. Zlo izvire iz roditeljskog neznanja. Mogu li uvijek naši ljudi znati, kako se postupa sa djecom? Na ovo se obično odgovara, da nisu oni učili škole, da to znadu. To je istina, ali je i istina, da svaki otac, svaka majka, svaki stariji brat ili sestra zna što je dobro, a što je zlo, pa ipak naši ljudi u tome mnogo griješe. Kad im djeca poodrastu, više su im puta neposlušna, neućtiva, drska, prkosé im, a dešava se i težih slučajeva. Roditelji se na to zgražavaju. U nje su roditelji polagali sve nadc, gledali su, da im budu što bolji. Dok su bili maleni, roditelji su bili veseli, a poslije kakova žalost i očajanje.

Isus je rekao: «Pustite k meni malene!» Pustite ih, da ih poučim, da im pokažem primjer. Roditelji dakle moraju djeci prednjačiti. Ne daj djetetu predmet, da se igra s njime, a znadeš da će ga razbiti, pa ako ga razbije da ćeš ga kazniti. Ne izgovaraj pred djecom ružne riječi i kletve. Danas i gradjanski zakon zabranjuje psovku, a tim manje smiješ to činiti pred djecom. Imao sam prilike da vidim baš medju našim Vlasima, da se otac raduje, kad mu sinčić od par godina opsuje majku ili izgovara psovke, koje je kao papiga naučio. Ta se gadna mana postepeno ukorijeni u djetetu, pak će se sve više približavati onima, koji psuju kao i on i koji misle u svojoj opakosti, da su im mrke riječi još neki ponos.

Djeci se ne smije davati ono što ih razmazuje, a njihovim potrebama u glavnom udovoljiti, bilo u hrani, odijelu ili igračkama. Davati im samo ono što je potrebno, a da ne opaze neki suvišak i preveliko ugadjanje. Starija se braća pred mladjom ne smiju svadjati. Dijete dobro upamti, što otac govori majci, pa kad mu mama u čemu ne udovolji, ono će joj reći one riječi, kakve joj je i otac rekao. Ima nažalost otaca, koji se time ponose, kako su im djeca odvažna te vele za njih: «Ovo će biti zec!» Na taj način griješe roditelji prema mladjima, a grijeh osvete ne mimoilazi ni roditelje. Pred djecom ne valja govoriti laž ni u šali ni u zbilji, a ne smije se ogovarati ni susjede ni znance. Mnoga se zla radjaju iz klevete kao osveta, kradja itd. Kad se dijeli milostinja neka djeca sama to učine, jer se time goji čuvstvo do bližnjega.

Do izvjesnog vremena postupa se u glavnom jednako sa muškom i ženskom djecom, no kasnije valja naposeb lijepim primjerom gajiti čednost i stidljivost kod djevojaka, a hrabrost, odvažnost i muževnost kod dječaka. Najvažnost i toga može postići primjerom. Činiti što više dobrih djela, ne zato da budemo pohvaljeni, ne farizejski već s istinskim osjećajem. Činiti dobro radi samoga dobra.

Ne uzgajaj mekanu i razmaženu djecu! Ne postupaj s njima surovo već blago i pravedno, a u potrebi energično.

Pored ovoga što sam naveo dužni su roditelji da u duše svojih mališana ulivaju i nacionalnog ponosa, da ne odbacuju svoje, da se svojim diče, a tudje da poštuju.

Možda će mi mnogi otac ili majka reći, da je ovo nemoguće, ali naveo sam samo ono, što se može. Seljačko sam dijete, pa se mnogih nogriješaka sjećam iz svoje djetinje dobe.

U teškim prilikama živimo, pa nastojmo barem da našoj djeci dademo dobar uzgoj u kući, da jednom postanu karakterni i čestiti ljudi.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Konvencije. - Mlijeko i razni drugi pazdroći. - Jedna mati, koja bježi u Trst a djeca u smrt. - Jedan otac, koji se baca s četvrtoga kata. - Inglezi dolaze.

Rijeka nije više, što je negda bila. Prije dvije tri godine Riječani su bili krcati svakojakih nada. Svaka i najmanja vijest, koja se ticala luke, željeznica trgovine, gutala se kao najbolji bomboni od čokolade. A gdje su oni zlatni kašteli, što su ih mnogi Riječani u zraku gradili? Otišli, ishlapili kao i mjehurići od sapuna.

Danas se na Rijeci ne gradi ništa, pa ni oni kašteli u zraku. Danas se na Rijeci čeka ništa, pa ni one Neptunske konvencije, što će ih ovih dana Skupština u Beogradu ratificirati, kaošto je to već ratificirala tolike druge stvari.

Moji Fijumanci sude ovako: — Konvencije de kvà, konvencije de là mi ga imamo na lakat ovako ali onako....

Moj prijatelj Francele tumačio je meni ovih dana ovako položaj Rijeke.

— Ova Reka vam je kako i jedno dete, kemu su otac i mat storili divorcij. Mat, kako i svaka prava, dobra mat, muči se i skrbi ca vise more za svoje dete: To je Italija. A ćaća, lump i niskoristi, on grdi Talović, ne će ni da zna za nju. Vi ćete reć: ma nadahna ćemo imet konvencije. Dobro! pak ca će nam bit bolje s njimi? Ca su ala fin te konvencije? Karta — a ca će vam karta, kada ju ne morete ni pojist ni popit. Ja sam se nato od srca nasmijao i rekao:

— E, moj dragi Francele, koliko smo mi ovdje na Rijeci popili i pojeli stvari, koje ne bi na pas na maslu pojeo;...

— Ma su nam i presele.

— Te one još! — rekao sam ja i time se naš razgovor svršio.

«Vedetta» se tuži na naše mljekarice, da ima u njihovu mlijeku više vode nego li mlijeka. Ja sam otišao odmah na izvor, da se propitam, što je na stvari. Mljekarice su meni kazale ovo: — Gospodine, ne vjerujte! Ako se ikada najde ki kap vodi na vašem mleke, to je od oveh silneh dažji. Ter i sami vidite, da se ni cresnji ne moru jist, zac su sve vodene. Ma ona gospoda vide slamicu va tujem oke, ma ne vide gredu va svojem. A pitajte mado vajih, je l'on cukar, kega nam prodavaju, gol cukar? Je l'ona mast — gola mast, a vino — čisto vino? A zac mi, kada kupimo liru papra, najdemo va njem više kamičići i praha nego papra? I jos je tega; zato ja mislim, da bi ona gospoda, ki se tuze na nase mleko bolje storili, da prej malo pomeli pred svojim pragom...

I zaista, kad se bolje razmisli, mislim, da nema na svijetu «porkarije», što je čovjek u gradu, kaošto je Rijeka, ne pojede. A svi govore, da je čistoća zdravlje, a zdravlje, da je najveće bogatstvo.

Medjutim na Rijeci se dogadjaju i strašne stvari, od kojih se čovjeku uištini koža ježi. Mnogo se na Rijeci govori o onoj materi, koja je jednog dana pobjegla iz kuće i sa mužem otišla u Trst, jer — kako je ona izjavila — čovjek, s kojim je živjela, postupao je s njome upravo ružno. Kad je bila u Trstu, pošla je jednog dana na trg, gdje je glasba svirala. Najedanput se djeca nekuda udaljila. Ona ih je posvuda tražila ali naći ih nije mogla. Poslije nekoliko vremena našli su joj sinčića mrtva u moru, a djevojčice je sasvim nestalo, i još se ne zna, kamo je dospjela.

Još jedan strašniji slučaj. Neki Talijan iz Brindisi, imenom Marinacci, po zanatu postolar, došao je god. 1919. na Rijeku, zajedno s d'Annunziom, i tu ostao i oženio se s nekom Marijom Runkom iz Čepića. Malo su živjeli zajedno — dok im se nije rodilo jedno muško dijete. Žena našla drugoga, a i on drugu. Dijete je bilo kod njega, a mati, koja je živjela u Trstu, htjela je, da to po to, da joj se to dijete vrati. No Marinacci nije dao, a kako je bio bolestan, i nezaposlen, on je jednog dana uzeo dijete i bacio se s njime s četvrtoga poda na zemlju. On je ostao na mjestu mrtav, a dijete, se čudom spasio.

Malo nas je obrabrila preugodna vijest, da nam dolaze u posjete Inglezi. Gdje se Inglez valja, tu ostane po koja dlaka — vele naši ljudi. Kako bilo da bilo — Ninetta već uči ingleški:

Olrajt! veri vel.

Tri barili — jedan karatel! **Rokac.**

IZ BORUTA.

Uvijek kišovito vrijeme. Neispunjena obećanja.

Oprostite, dragi uredniče, što Vas moguće previše sekiramo. Pred nekoliko dana javili smo Vam gorku nepriliku, što nam se je dogodila ovdje, pa bojimo se, da mislite, da nam u drugome ide dobro, te Vam se radi toga baš i javljamo. No ne ćemo se ni sada na sve potužiti, jer kad bismo htjeli sve opisati, bila bi to preduga kobasica.

Kod nas ima mnogo mizerije, nego dosada nas je najviše mučila ova neprestana kiša. Po našim je putevima blato do vrh glave. U dolnjoj Istre se tuže da imaju odviše suho, a kod nas smo imali skoro svaki dan kišu, tako da su nam plivale i njive i sjenokoše i putevi tako da se nije moglo ništa raditi na polju. Vode ćemo imati i za ljetno dobu, ali ako ćemo do nje doći treba do koljena po blatu gaziti za doseći je i crpsti je onako mutnu.

Pred zadnjim izborima dolazili su k nama gospoda i obećivali su nam da će svršiti graditi cestu od Cerovlja kroz Borut do Lupoglave i da će nam načiniti druge puteve, da će nam urediti vodu i da će nam čak i crkvu prenesti iz hriba u ravnicu. Naši više vremena ispod ruke gledaju, kad će započeti ova gradnja, ali mjesto ovih gradnja, imademo poreza i taksa, koje teško isplaćujemo. Ako molimo ovu ili onu stvar sve uzalud. Ako molimo ples, za to dobijemo dozvolu, pa makar plesali i u korizmi na korist krčmara, a na nesreću našu i naše mladeži.

Drugom prigodom javit ćemo Vam se i o drugim stvarima, a sada Vas iskreno pozdravljamo. **Borućani.**

IZ ROVINJSKOG SELA.

Bez svećenika. Kanfanarski dekan i krštenje. Potreba našeg svećenika.

Naše selo imade skoro 900 duša... Selo je dakle prilično veliko, svi smo Jugoslaveni, pa ipak se rijetko u našoj novini javljamo. Evo nas, barem sada, pa i ovaj put, kao odasvuda sa svojim tužbama.

Selo je, kako rekoh veliko, a već toliko vremena nemamo svećenika. Zadnji je bio don Blaž Vatovaz. On nije u narodu ostavio mile uspomene. Prvi je, koji je ukinuo naš jezik u crkvi, sakupio je sve hrvatske knjige, što ih je našao u crkvi i zapalio ih. Od onog vremena je u našoj crkvi samo latinski. — Poslije nam je dolazio misiti iz Rovinja kanonik, monsinjor Muggia. Službu je božju vršio na opće zadovoljstvo. Sada nam dolazi iz Kanfanara gosp. dekan Andretich, a više puta i kapelan isto iz Kanfanara. Gospodin Luigi Andretich pozna dobro naš jezik, ali ne će da tim jezikom govori. Za prvu pričest uči djecu vjeronauk talijanski i naravski da je to djeci teško, kad ne razumiju. Nama je potrebit i za čudoredno vladanje i za učvršćivanje u vjeri, da bude svećenik, koji će nam tumačiti božje riječi u našem jeziku, a vršiti svoju uzvišenu službu zdušno i na opće zadovoljstvo.

Nekoja djela gosp. Luigia Andreticha nisu nam baš mila. Pred nekoliko dana rodilo se dijete Ivanu Barbaru. Dijete je bilo nemoćno i Barbaro pošalje odmah u Kanfanar gosp. Andretiću, da dodje dijete krstiti. Gospodin dekan je kazao, da će doći, i neka budu pripravni u crkvi — Barbaro je bio pripravan, ali dekana nije bilo, kao što je kazao. Neznamo, moguće nije ni mogao, spriječen kojom većom dužnošću. Medjutim je dijete umrlo bez krsta. Barbaro je pozvao dekana, nek dodje dijete pokopati, ali dekan nije htio doći, jer da dijete nije bilo kršteno. Tako je Barbaro morao pokopati dijete bez krsta i svećenika.

Do malo dana rodilo se dijete Antonu Iskri. I ovo je dijete bilo slabo i nemoćno te je umrlo bez krsta. Gosp. dekan je došao da ga pokopa, ali se je silno ljutio. Iz oltara je u nedjelju najavio, nek mu se odmah telegrafira u Kanfanar da dodje dijete krstit, ako je slabo. Čudno je pak Barbaro, kad ga je pozvao Barbaro.

Veli se pače za gosp. dekana, da je on naredio prijašnjem svećeniku gosp. Vatovazu, da ima u crkvi upotrebljavati samo talijanski i latinski jezik. U Rovinjskom Selu živi najviše narodâ našeg jezika. Ta i prezimena nam kažu, otkuda smo: Bagović, Zović, Ružić, Popović, Čupić, Dobrović, Laginja, Iskra, Ugrin, Pahranjac.

Molimo našega biskupa, da bi obratio pažnju na našu župu i poslao nam svećenika, koji će se držati običaja i time koristi i vjeri i narodu i državi.

IZ VODICA.

Vjenčanje gdjice Hrvatin-Slavenski natpis — Naš pjev. zbor.

U ova žalostna doba, gdje proživljavamo dane pune kušnja čemera i boli, ipak će nam dan Tijelova 3/VI. ostati u uspomeni. Silna je kiša toga dana upravo nemilo pljuštila, kad dojure automobili sa gospodom pred kuću trgovca Hrvatina, koji je toga dana slavio vjenčanje, svoje kćerke Micike sa veletrg. gosp. Fachini. U znak izvanrednog dočeka, priredilo se svatima usred ceste slavoluk okićen tal. trobojnicom, a sa natpisom: «Dobro došli — sretno pošli!» Srca nam zaigraše od veselja, čitajući te riječi slatkog našeg jezika. Šta će pak gosp. Fachini? Smiruje se sa sudbinom! Ta i zaručnica njegova, koju vodi na vjenčanje, odgojena je milim slav. jezikom pa ako osjeća do nje ljubavi, mora da poštuje i njezin rod i jezik!

Mnogo je selajka sa svatovima unišlo u malenu, ali čednu našu crkvicu, da prisustvuje sv. misi. Istom su orgljice naše zastrujile, ostadosmo zadivljeni, čuvši akorde milozvučnih glasova domaćih djevojaka i mladića, zatim milo i božanstveno cilikanje violina, koji se razlijegahu hramom. Molitva naša, praćena pjevanjem i sviranjem, dizala se u nebeske visine k Svevišnjemu, da bi olakšao naš mukotrpni život i da bi nam nakon burnih dana sinulo sunce mira sreće i zadovoljstva, za čim toli čeznemo i uzdišemo.

A oni, koji su toga dana banuli u seoce kršne, puste ali ponosne naše Ćićarije, neka znadu, da nismo mi seljaci «ščavoni i lazanjeroni» kako nas možda nazivlju, nego smo ljudi iskreni, pošteni i radini. Ne bojimo se pred cijelim svijetom izjaviti da smo sinovi slavenske naše majke, iskazujući svakome čast, koji znade cijeniti i poštivati naš rod i jezik!

Mladom paru želimo obilno sreće i nek budu primjerom ljubavi medju ljudima.

IZ KRBUNA.

Silna kiša učinila velike štete. Uništenje svih usjeva. Potrebna je hitna pomoć.

Kao da se obistinjuje ono, što je negdje početkom sve godine donijela «Ist. Riječ», da će naime ova godina biti bez pravog ljeta. Ako to i ne vrijedi za cijelu Istru, kod nas se to proročanstvo dosada pokazalo istinitim. Kiša, kiša i opet kiša! Pokaže se doduše sunce na časak dva, al onda opet.... kiša! I ta je nesretna kiša uzrokom, da nam sve nekud hiri. Osobito opažamo na vinogradima. Oslabljeni od prošlogodišne peronospore trebaju ove godine još više lijepa vremena i sunca.

U očekivanju ovog, doživjesmo ponedjeljak 7. ov. mj. nesreću, kakve ni stari ljudi ne pamte. Nešto iza podne nebo se naoblačilo, sjevne dva do tri puta, pa udri kiša. Isprva doduše lagano, te se činilo da se ne trebamo bojati ničesa. No stalo je naskoro padati sve jače tako, da su u tren oka sve staze i putovi postali potoci. Sva ova količina naglo pale vode salila se u potok, što je i tako bio prepun. Voda se iz potoka razlila i preplavila cijeli Lug. Čovjeka je obuzela grozna slutnja videći trud i muku čitavog skoro sela pokriven vodom, koja je šumeći kopala i orala polja i njive. Njive krumpira pšenice sjenokose, sve je bilo jednako. Kako ćemo mi, a kako će naše dosta brojna goveda? Uništena nam je sva ljetina osim onog malo, što je po brežuljcima ostalo. Zaboravismo navesti, da je na nekim mjestima i tuča učinila svoje.

Jedva je voda malko otekla, započe iznova te smo uz bljesak munje i tutnjava gromova i po drugi put vidjeli kako nam voda odnaša zemlju skupa sa krumpirom i pšenicom te je ostavlja po sjenokošama.

Sutradan već ranom zorom stigoše na lice mjesta kr. karabinijeri iz Pićna. Pobilježili su imena oštećenika, te će ih — vele — poslati na Ministarstvo. Ovim putem izričemo im hvalu na tom koraku, a ujedno umoljavamo gosp. poslanika Dr. Wilfana da i on poduzme shodne korake, da se narod oprosti poreza i raznih taksa, te da se mu pruži čim izdašnja potpora.

Franina i Jurina

Fr.: Sada mi malo povej, kako je ono bilo!

Jur.: Ter si bil blizu, pak si mogal sve i čut i videt.

Fr.: Bil sam kako omamljen, pak se niš ne spamećujem.

Jur.: To ti je bilo ovako: Kada smo prišli bliže ovemu otoku, si mogal videt, kako se je najedanput celi pesak zacrnel od oveh divljaki.

Fr.: To sam i ja videl.

Jur.: Čim su nas videli, jedni su ostali stoječ, a drugi su valje svi popadali na tla.

Fr.: I to sam videl. Ma onput mi se j' neč zablešćilo, i ja već nisam videl niš. Zač su popadali na tla?

Jur.: Zač su misleli, da smo mi nekakovi čudotvorci. Ovi Indijanci drže odvavek lionfanta kako boga, njemu se klanjaju i svakako ga časte.

Fr.: A ča su storili, kada smo prišli na kraj?

Jur.: Oni, ki su bili popadali na tla, jokali su, kako od straha, da njim je prišla zadnja ura. A oni ki su ostali stoječ, gjedali su nas, kako da te nas probost onemi svojemi strašnemi očijami.

Fr.: A zač?

Jur.: Zač nisu onoliko trubasti, kako i oni drugi. Trebe da su nam na nose videli, da mi nismo nikakovi čudotvorci.

Fr.: Pak — su se ča puntali?

Jur.: Već su bili počeli pokazevat zubi kako i pas, ki će ugrist; ma onputa se je zaspravje dogodilo jedno malo čudo.

Fr.: Ko čudo?

Jur.: Ov naš lionfant, ki je bil polokal morda jednu šternu mora, počel je skroze onega velega nosa da štrca vodu sve okole i okole. Kada su to videli oni ribelionisti, popadali su i oni na zemlju, kako i oni prvi.

Fr.: Je — to sam i ja videl. Pravi povodanj! Sada pak trebe da i oni misle, da smo mi nekakovi čudotvorci.

Jur.: Misle oni, misle, ma njihov poglavica, on s onem velem rečinom na nose, ne misli, kako oni. Šegavac je ono, kako vrag!

Fr.: Malo prej si s njim govoril. Ča ti j' ono rekal?

Jur.: Ni pet ni šest, on mi je rekal ovo: — Čujete! ovaj moj narod vas drži za čudotvorce. I ja ću to verovat, ako storite jedno delo.

Fr.: Oho!

Jur.: A ko bi moralo bit to delo? — pital sam ga ja. A on mane: — Pogledajte tamo oni otok! Tamo vam žive nekakov vražji narod, ki se nikako ne da civilizat i nikako ne će da govori drugačeje nego onako, kako ga je mat navadila. Mi smo već sve provali: i korbač i salamar i sve ča j' kade — i sve za vražju korist! Da vidimo sada, ča morete vi dva. Hote tamo na oni otok, obrnite one divjake na našu stran, pak ću i ja verovat, da ste pravi čudotvorci. Ako pak to ne učinite, to će reć, da ste vi oba fanfaroni i čarlatani, i ja ću vaje zapovedet, da vas moji ljudi stave na gradeli i da vas pojidu, kako su neki dan proždrli onega Ingleza.

Fr.: Kega Ingleza?

Jur.: Nekega Ingleza, ki je neki dan prikampanal ovamo na aeroplane. Čim se je spustil na tla, oni su ti ga šćapili, zaklali, malo poteplili i pojili.

Fr.: Ma to su pravi ljudožderi!

Jur.: Nego ča si mislel?

Fr.: I još se drže, da su civilizirani!

Jur.: To j' stara stvar, da se najveć drže civilizirani oni, ki po navadi nisu. Nego ča ćemo mi sada?

Fr.: Tu ni druge, nego poć na oni otok s ovem našem lionfantom, pak neka i njih malo poštrca, morda te se onputa prestrašit i civilizat!

Jur.: Moj sinko, kade ni pomogal bič ni salamar, ne će ni štrcanje ovega našega lionfanta. Ono moraju bit pametni ljudi, a ne kakove takove šeprtlji, keh moreš obrnut, kako i svaki vetrić trstiku. Pusti me sada malo, da razmišljam, kako ćemo mi vanka z ove prokleti kaši.

Fr.: A bilo bi već i doba, da već gremo jedanput i doma, zač našem ne more bit pravo, da smo toliko vremena vane.

Jur.: Ako njim ni pravo, neka se zuju!

IZ BUZETSKE KOTLINE.

U nedjelju, 30. prošl. maja, držala se u plesnoj dvorani bivšeg «N. Doma» glavna godišnja skupština ovdješnje «Posujilnice». Predsjednik Ant. Vivoda iz Pračane, otvori zborovanje. Društveni činovnik tada pročita blagajničko izvješće. Sa radošću razabrasmo da posujilnica napreduje. Dočim je otrag 4—5 godina imala prometa polak milijuna i manje; ali iz godine u godinu dizao se njeni promet, tako da je sada postigao visinu od dva i četvrt milijuna lira. Ovo je već zaista napredak. Posujilnica ne bavi se samo novčanim prometom, nego je raširila svoj djelokrug odavanjem modre galice i umjetnog gnojiva, te posudjivanjem škropilnica i sumporača za svoje članove. Posujilnica je ovako preuzela sve poslove još opstojeće Gospodarske zadruge.

Skupština prihvati blagajničko, a onda i revizijsko izvješće Mihe Drašćića iz Sv. Martina. Kod točke slučajnosti odbornici su tumačili skupštinarima, zašto se kamatnjak na zajmove povisio. Sve bi išlo bolje i ljepše i po narod korisnije — reklo se — kad bi naš narod ulagao sav svoj novac u posujilnicu makar i za kraće doba. Time bi se pomoglo posujilnicu, a preko nje onim našim ljudima, koji traže od nje zajmove; a ulagači bi bili na koristi, jer bi primali na uloženi svoj novac kamate (interese). Posujilnica će samo onda moći biti prava posujilnica, kad bude imala svoj vlastiti novac uložen od domaćih ljudi. Kad bi sav naš seljački novac došao u našu ovu seljačku posujilnicu, moglo bi se zadovoljiti svima, koji traže od nje kredit i to uz niži kamatnjak (interes). Sada se posujilnica mora uteći za kapital na ostale zavode, koji traže visoke interese, a posujilnica mora, nažalost, davati novac uz visoke interese. Ali drugačije ne može da bude. Sve drugačije bi bilo, naime bolje, kad bi naši ljudi ulagali u ovu našu posujilnicu, a ne u druge banke. Ovo je znamenje, da naše ljudstvo nema još povjerenja u ovaj naš gospodarsko-novčani zavod. Nema još povjerenja, jer su ljudi mnogo čuli, vidjeli i doživili u zadnjih desetak godina. Ali to nepovjerenje do posujilnice sada škodi samo seljacima i nije već opravdano. Nema... ljudi razloga da dvoje o poštenju... brom poslovanju naše posujilnice. ... bilo jednom (u vrijeme rata), to se ... bit smije opetovati. To je sigurno! Koliko brodova se je potopilo na moru, pak ... isto svakidan plove brodovi preko ... u Ameriku. Jedna nesreća ne smije ... diti druge nesreće; a radi jedne žalosti ... smijemo se ubiti. Ali ako mi bježimo ... posujilnice i od naših domaćih gospodarskih društava, tim škodimo, i to kako samo sebi i našem seljačkom narodu. Zapamtimo ovo dobro!

Ova skupština je lijepo prošla. Prisustvovalo joj oko 60 članova, više no ... u zadnjim godinama. No, mi se nadamo, da će buduće godine doći na skupštine ne 60 ljudi, nego stotine. — Bože daj!

Seljaci! Složimo se srcem i pameću!

Jedan gospodar.

PISMO IZ ZAGREBA

Tko ne pozna dobro naše političke prilike, taj bi sa sigurnošću ustvrdio, da se naša zemlja nalazi gotovo u potpunoj izbornoj borbi. Izbori doista nisu sada, a sva je prilika, da će naskoro morati doći. A eto po čemu izgleda — da smo već sada u izbornoj periodi! Neprestano po cijeloj državi održavaju se sastanci i skupštine. To čine sve stranke bez razlike: radikali na jednoj a grupa g. Jovanovića na drugoj strani, Davidovićeva demokratska stranka takodjer, a napose žilavu agitaciju pokazuju samostalni demokrati. Gospodin Pribićević je sam lično (uz svoje drugove) u vreme od nekoliko mjeseci držao 93 politička zbora. Gosp. St. Radić i sada, premda je na odmoru u Dalmaciji, održava sastanke. Dakako i ostale stranke rade isto tako, štono se veli, samo malo drukčije. Dakle izbori i drugo za sada ništa. Pitanje je medjutim, kad će zapravo do njih doći, te osobito opozicijonalne grupe ističu neminovnu potrebu da do njih dodje. Medjutim ko zna što će biti. Ta mi imamo vladu, koja raspolaže sa dvotrećinskom većinom u skupštini. Pa zar nije ova sposobna za rad, za uspešan i progresivan rad? Neko veli, jest drugi: nije, i tako idemo dalje, a samo vrijeme i razvitak prilika pokazat će nam što je istina, a što su priče. Čekajmo dakle — ta mi uvijek čekamo, — samo da bi tako htio i brzonogi zec...

Ovdješnje prosvjetno i potporno društvo «Istra» proslavilo je 50 godišnjicu našega pjesnika vladimira Nazora. Tom je prilikom, poznati naš književnik Katalinić držao prigodno predavanje o Nazoru, prikazavši njegov književni rad s osobitim obzirom na naše primorske krajeve. Predavanje bilo je iscrpljivo, podano sa puno osjećaja i dojam je na publiku bio velik i ganutljiv. Iza toga su slijedile druge točke programa: šaloigra, deklamacija i pjevanje. To je — kako mi je jedan naš radnik rekao — bila zaista familijarna i ugodna zabava, gdje su ljudi u veselom raspoloženju i velikom oduševljenju, za velikog pisca «Velog Jože» «Istarskih priča» «Hrvatskih kraljeva» i svu silu drugih djela sprovelo jedno rijetko i prijatno zabavno veče. Na vodstvu je ovog društva, da ovakve kulturno-zabavne večeri priredjuje što češće, da onaj žuljeviti radnik doista vidi da še netko skrbi i za njegovu duševnu hranu, koje je on toliko potreban i koju sam upravo traži i iziskuje. Da nije društvo «Istra» proslavilo ovu znamenitu 50. godišnjicu, u Zagrebu se valjda ne bi na istu bio niko osvrnuo. Možda i bi, a možda i ne bi, barem po novinskoj šutnji, izgleda ovo poslijednje vjerojatnije.

Burza.

Jučer je u Trstu cijena tudjem novcu bila ova: za 100 jugoslovanskih dinara 49 lira, za 1 amer. dolar 28 lira, za 1 englesku liru štrlinu 137 lira, za 100 austrijskih šilinga 380 do 400 lira, za 100 franc. franaka 78 lira, za 100 njemačkih rentnih marka 660 do 680 lira, za 100 švicarskih franaka 550 lira.

P O D L I S T A K

STANA

Napisala **Milena S. Pokupska.**

Uz Koranu bila kućica, rekao bi, vilinji je stan, čista i naredna. — U njoj stanovala udovica Jela sa svojom jedinicom Stanom.

Bila je Stana djevojka kao malo koja u selu; jedra, zdrava i čila kao onaj kamen, na kom se rodila i odrasla; — a lica kao krv i mlijeko. Crna dva oka, kao dvije zvijezde sjajne, tako su ljupko, tako milo zirkala u svijet, u njima si čitao svu čistoću nevine duše.

Nije bilo čudo, što su se pomamile za njom mnoge oči i što je mnogi mladić poželio, da je privede u kuću kao zakonitu ženu. — Al ona mari i ne mari za to. Kad je u kolu, vesela je, pjeva i igra, ali njoj jedan momak kao drugi, — i ne bi jednoga više voljela nego drugoga.

Da, al tako bilo i nije potrajalo za uvijek!

Dodje jednom doba, kad i njoj srce brže zakucalo i kad se je njoj dogodilo nešto čudno, a ipak tako ugodno. Zapelo joj naime oko na Mironu, stasitom momku. Zavoljela ona njega, a on opet nju, pa odlučili, da će se uzeti. No to zapazio Stojan, koji se je već odavna vrtio oko Stane, a ova o njom ni čuj, pak se zavjerio, ne bude li Stana njegova, da će uništiti i nju i Mirona.

Kad je jednom Stana u sumračju crpala vodu iz vrela, saleti je Stojan, pak će joj:

— Stano, usliši me, budi mi ženom! Gle, nijesam ja siromah, imam kuću i kućište, a i dvor mi nije pust. Imam svega u obilju, budi dakle moja!

— Idi, Stojane, koliko li ti puta rekoh, da te ne volim, pa neću nikad biti tvoja! Traži si ženu, koja će biti sretna uza tvoje bogatstvo, ja ga ne tražim. Nije sreća u zveketu novca, — moja je sreća u srcu.

— Znam, Stano, da me ne voliš, al priučit ćeš se!

— Nikada!

— Stano, čuj me! Ti tako zboriš, jer voliš Mirona. No jesi li ikad pomišljala, da je Miron siromah, pa da ćeš se naužiti bijede. Od teška će rada i brige uvenuti doskora tvoja rumena lica, kojima še toliko ponosiš; ugasnut će ove crne oči, kojima sada pališ mladenačka srca.

— Neka! No kad si već dirnuo u to, da ja Mirona volim, znaj dakle, — da ja nikad od njega odustati ne ću; da ga volim više no svoj život i da ću prije smrti u naručje pasti no se odreći Mirona. — Znam, nije Miron bogatun, sirota je kako sam i sama; nu dok je u nas krepkih ruku i žilava zdravlja, iskresat ćemo tomu kamenu toliko, koliko nam treba, da nas sačuva od gladi. — A sad, Stojane, idi, zaboravi Stanu i potraži sebi medju mojim vršnjakinjama ženu.

— Da te zaboravim, Stano? — Ne, nikada! — Al kad ne ćeš moja da budeš, uništit ću ponajprije Mirona, a onda tebe, — tebe, ljuta gujo, što si mi se omotala oko srca. Ne ćeš uživati umišljene sreće, bit ćeš bijedna i kukavna, al mi srce na samilost ne ćeš ganuti. — Stano!

— Šta je, Stojane? — Misliš li, da ćeš me prijetnjama skloniti? — Ne, varaš se! — Nijesam li ja krajiškinja; nije li me krajiškinja svojim mlijekom zadojila, da se bojim kukavnijeh prijetnja? — Uništi nas, pa šta za to! — Evo, kad si tako krvi žedan, evo ti je, ispij, iscrpi je sve do kapi, al znaj, da će, i umirući, posljednja moja misao biti kod njega, pa da će posljednji moj dah biti, posljednji pozdrav mojemu Mironu. — Idi, ne bojim se ja tebe!

— Čekaj, gujo kleta, zahvatit će te moja osveta! — to reče i u crnoj ga nestade noći.

Sirota Stana rado bi bila odagnala crne misli, koje joj se uvukle u srce, al ne može. Odbjegla njezina vesela ćud. Da reče Mironu? Ne može! Zna ona, da bi mu zavrijela krv i da bi srnuo u pogibao. Al kad bilo dan pred vjenčanje i došao Miron do Stane, da kao obično kod njih sprovede večer, opazi, da je Stana sjetna i tužna.

— Što ti je, Stano? Što si poniknula glavom, kao mrazom oparen cvijet?

— Ne znam ni sama, Mirone. Teška slutnja svalila mi se na srce. Sve odganjam te crne misli, al ne će da iščeznu. Sve mi se čini, kao da ću te izgubiti, al... skoro izgubiti, a ti znaš, dušo, da mi je bez tebe pust ovaj svijet.

— Alaj si djetinjasta! Čuj ševu, kako u visoku zraku hvali Boga: podigni i ti, Stano, svoju misao k Onomu, čije oko u gluhoj noći brižno nad nama bdi, i potraži u Njega snage i okrepe.

— Ej, kušala sam i to! Započnem molitvu, al je ne dokrajčujem, sve mi se vrzi po glavi, kao da nam pogibao prijeti. Mirone, čuvaj se Stojana!

— Zašto da se njega čuvam? — Znam da je on tebe volio, a mene prijekim okom gledao; al kad vidje, da nije druge, sada je i meni prijazniji. Baš malo prije sastao ja njega, a on mi zaželio dobru sreću; da pače obrekao, da će sutra u svatove.

Gospod nas sahranio!

Pribrali se drugog jutra svatovi i odveli mladence u crkvu. Stana sve na silu vesela, pa ljupko i milo pogleda na Mirona kao da ga očima želi upiti. Miron joj reče

Politički pregled

ITALIJA.

Državni proračun.

...red deset dana svršile su rasprave u ...lamentu i iza kako je proračun poje...ih ministara za godinu 1926/1927 ... prihvaćen, parlament se je razišao. ...da je proračun na dnevnom redu u se...tu, gdje pojedini ministri daju tako...r svoja obrazloženja. Najinteresantnije ...izjave ministra financija conte Volpi-a, ...ji je govorio o financijalnom stanju i ...ći Italije i kakve je sve poteškoće ...ala Italija iza rata. Spominje valutno ...anje i navadja, da je u Italiji u prometu ...anje novca nego u drugim državama. ...svakog stanovnika u Italiji dolazi ...0 lira, dok u Belgiji dolazi 1030, a u ...rancuskoj 1350. Medjunarodna vrijednost ...vca zavisi od mnogih činjenica, a je u ...esnoj vezi sa trgovačkom bilancom. Ko...ačno izjavljuje, da je u aprilu ove godine ...io 608 milijuna primitaka više nego iz...taka, a u maju već 811, tako da će kon...m junija, t. j. u jednoj proračunskoj go...ni 1925/26 država imati suviška više od ...ijarde. To je najbolji obračun iza kako ...stoji Italija.

Senatori su oduševljenjem primili na...nje izvještaj ministra financija te mu ...stitali, da tako uspješno i uzorno vodi ...žavne finance.

Ovom će se raspravom zaključiti i zasje...anje senata, te će nastupiti ljetni od...or i za parlament i za senat. Tekar pre...a jeseni će se opet otvoriti parlament ...a svoja zasjedanja.

JUGOSLAVIJA.

Odlazak Pašića.

Predsjednik radikalne stranke, stari ministar predsjednik Pašić otišao je u Karlove Vari u Češku na liječenje. Naumio je, da se za neko vrijeme ustegne od političkog rada i da iz daljine promatra političke prilike u Jugoslaviji. Njegovim odlaskom je donekle na jasnijem položaj sadašnje radikalsko-radićevske vlade, kojoj je na čelu Uzunović.

Beogradske konvencije.

Takozvane beogradske i neptunske konvencije, koje su nekakav dodatak sporazuma izmedju Italije i Jugoslavije, imale su doći pred skupštinu. Novine su mnogo o tim konvencijama pisale, da one ponižavaju ugled Jugoslavije, pa da ih narodna skupština ne bi smjela primiti. Opozicija je bila protiv odobrenja konvencija, a i radićevci, Osobito je protivan bio sam radićev ministar trgovine i industrije Ivan Krajač. Al konačno ih je potpisao dne 7. ov. mj. U srijedu su bile predložene narodnoj skupštini beogradske konvencije. Krajač kao ministar trgovine ih je branio. Za konvencije su glasovale vladine stranke (radikali i radićevci) i nekoji demokrati (davidovićevci. Davidovćevci su glasovali za konvencije iz razloga, što je tadašnji njihov ministar inostranih djela radio na tim konvencijama i tada ih potpisao. Bilo bi smiješno, da sada glasuju proti onomu što su prije stvorili. Kod glasovanja su bile te konvencije primljene sa 149 glasova protiv 28. Time su dakle — kako se politički kaže — ratificirane beogradske konvencije sa Italijom iz godine 1924. U tim su konvencijama regulirana pitanja plovidbe, saobraćaja, nastanjivanja i drugi gospodarski i trgovački odnosi izmedju dviju država, a sadržavaju trgovački ugovor sa Italijom, veterinarnu konvenciju, konzularnu konvenciju, pograničn promet i drugo.

Neptunske konvencije.

Neptunskih konvencija ima 27 i su čisto administrativne prirode, jer su već u beogradskim konvencijama odredjeni pravi odnošaji izmedju Jugoslavije i Italije. Neptunske konvencije sadržavaju sporazum o dopuni rimskog sporazuma o Rijeci u pogledu prometa. Obradjena su pitanja saobraćajne službe i tarifna pitanja, o položaju jugoslovenskih državljana na Rijeci i talijanskih u Dalmaciji, o riječkoj imovinskoj općini, o davanju vode i elektrike jugoslovenskim općinama okolo Rijeke. Važan je sporazum o riječkoj bolnici. Tim se sporazumom zajamčuje jugoslovenskim općinama u političkim srezovima Sušak, Crkvenica, Novi, Senj, Kastav i Krk stalan broj krevetu u riječkoj bolnici. Nadalje obuhvataju te konvencije sporazum o arhivama, o državljanstvu, o penzijama, o porezima, o carinskom nadzoru i ribolovu u sušačkim i riječkim vodama, sporazum o privatno pravnim ugovorima, o radnicima, dva sporazuma o srpsko-pravoslavnim crkvenim općinama u Italiji t. j. u Trstu, na Rijeci, u Zadru i Peroju (kod Pule), o putničkom pograničnom saobraćaju i najzad sporazum o razdjelenju bivših austrijskih podmorskih telegrafskih spojeva.

O ovim se konvencijama sada raspravlja u ministarskom savjetu i dolaze doskora na odobrenje pred skupštinu.

Jugoslovenski novi poslanik u Rimu.

Dne 7. ov. mj. talijanski kralj primio je u svečanu audijencu novog jugoslovenskog državnog poslanika u Rimu gosp. Živojina Balugdžića, te je kralju predao isprave, kojima je imenovan na tu dužnost.

Novi zagrebački veliki župan.

Velikim županom zagrebačke oblasti imenovan je Mile Kramarić, podžupan u penziji i gradski načelnik u Bjelovaru. Zagreb je bio već 7 mjeseci bez imenovanog velikog župana. Zadnji veliki župan bio je Vladimir Treščec Branjski, koji je morao odstupiti od te dužnosti radi demonstracija u Zagrebu zbog navale na tiskaru «Edinost». Poslije njega je vršio dužnost najstariji činovnik Grabarić. Novi veliki župan je radićevac.

NJEMAČKA.

Hindenburg ne će da ošteti carsku obitelj.

Svi do sada članovi carskih porodica u Njemačkoj uživaju svoje velike posjede. Država nije im ih oduzela i parlamenat je zaključio, da narod sam to odluči plebiscitom. Izgleda, da će kod plebiscita većina glasovati, da ti posjedi pripadnu državi. Hindenburg vjeran bivšem svom caru napisao je pismo, da će odstupiti od časti predsjednika njemačke republike, ako narodnim glasovanjem pobijedi predlog, da se posjedi carskim obiteljima oduzmu. Time je on u jednu ruku htio učiniti pritisak na narod, da glasuju protiv oduzimanja carskih imanja. Hindenburg je počinio time jedan protiustavan korak, jer predsjednik republike ne smije imati nikakvog upliva pri stvaranju odredaba i zakona za pobjedu jednog ili drugog zakonskog predloga. Vlada bi morala prema tome da zauzme protiv Hindenburga oštro stanovište, ali za sada se vlada drži toga, da je Hindenburgovo pismo privatne naravi, gdje on piše samo, kao osoba. Svakako će želja Hindenburga imati veliki utjecaj na rezultat plebiscita, pa ne će biti ni čudo, da Nijemci budu glasovali, da svi članovi carskih porodica sačuvaju svoja imanja..

Ovim se činom Hindenburg pokazao kao nekakvi čudan predsjednik republike, kome je ipak njegov Vilhelm više svega. I državni kancler je u parlamentu zauzeo stanovište, da se članovima bivših vladalaca imade dati otšteta za njihova imanja. Naglasio je, da je Hindenburgovo pismo privatno, jer da je on to pisao jednom bivšem ministru. Parlamenat je sada odgodjen do 21. ov. mj. Narodno glasovanje (plebiscit) će biti ove nedjelje. Vidjet ćemo, kako Nijemci vole svoje bivše vladaoce.

FRANCUSKA.

Ograničenja u Francuskoj.

Uslijed slabog stanja francuskog franka vlada raspravlja o programu ograničenja nekojih namirnica. Ograničenja bi se ticala pšenice, brašna, šećera, ugljena i benzine. Po vijestima iz novina izgleda, da će moguće vlada uvesti sistem karata za opskrbivanje kruhom. Da se što manje troši, vlada misli, da jedan put na sedmicu moraju biti pekarne zatvorene, a mesarne dva puta na sedmicu. Naravski da će takodjer voditi nadzor kot pečenje i prodaje kruha i nastojati, da se spriječi poskupivanje namirnica uopće.

Sudbina Abd-el-Krima.

Španjolska nije zadovoljna, što vodja rifanaca nije dospio u njihove ruke. Ona traži od Francuske, da joj izruči Abd-el-Krima, da mu ona sudi radi ubijanja i mrcvarenja španjolskih zarobljenika u Maroku. Medjutim Francuzi nijesu voljni da izruče svoga zarobljenika. Oni sada misle, gdje će ga internirati i kakvu će mu davati penziju. Njegova sudbina nije još odlučena. Razumljivo je, da se Abd-el-Krim predao na milost i nemilost francuskoj vojsci, jer je računao na fracusko kavalirstvo i jer je znao, da bi mu koža išla na pazar, ako bi se bio predao Španjolcima.

MADŽARSKA.

Predsjednik madžarske vlade očuškan

U četvrtak prije sjednice Savjeta Društva Naroda dogodio se u hodniku palače Društva Naroda u Ženevi (Švicarskoj) incident, koji je pobudio veliku senzaciju. Jedan madžarski novinar opalio je grofu Bethlenu, madžarskom ministar. predsjedniku, jaku ćušku, sa riječima: «Eto to je u ime madžarskoga naroda». Istovremeno je bacio više letaka po hodniku, pa je onda mirno dopustio da ga poslužitelji predvedu policiji. Na policiji je izjavio, da je sekretar madžarske republikan. stranke u Parizu i da se zove Ivan Juszt, rodjak bivšeg predsjednika nezavisne madžarske stranke Julija Juszta. On je zapisan kod Društva Naroda u listu novinara, koji su mu dodijeljeni, i to kao dopisnik pariškog lista «Ere Nouvelle». U letacima, koje je rasturio, izjavljuje, da je madžarska vlada podjarmila madžarski narod. On je htio, da se osveti za sva nedjela, koja je učinila Bethlenova vlada prema madžarskom narodu. Kod njega je nadjeno i jedno pismo upućeno generaln. sekretaru Društva Naroda, u kojem izjavljuje, da je pobjegao iz madžarskog zatvora za to što su ga mučili. Zbog ovog incidenta sjednica je zakasnila. Predsjednik Savjeta izjavio je žaljenje grofu Bethlenu.

Svi budimpeštanski listovi osudjuju napadaj na Bethlena i pokušavaju da Juszta predstave kao nekog varalicu.

ENGLESKA.

Englezi prigovaraju Rusima.

Engleska vlada je naredila svome poslaniku u Rusiji, da uloži blagi formalni protest kod sovjetske vlade, jer da je sovjetska vlada šiljala rudarima u Engleskoj, što štrajkuju, novčanu pomoć. Poslanik je predao taj blagi protest, u kome se kaže, da su se obe države trgovačkim ugovorom iz godine 1923 obavezale, da ne će širiti propagandu u drugoj državi. Istodobno je ruski poslanik u Londonu objavio u novinama, da ruska vlada nije slala nikakve pomoći rudarima.

Sakupljali su pomoć za rudare koji štrajkuju, ruski radnici medjusobno. Sada su ruski radnici poslali svojim engleskim drugovima po peti put pripomoć, i to iznos od 300.000 rubalja. Ukupno su Rusi pripomogli engleskim radnicima pripomoćju od 3 milijuna 637 hiljada rubalja.

SJEVERNA AMERIKA.

Amerika se «razoružava».

Američki je senat bez ikakvog prigovora prihvatio zakonski predlog o izgradnji američke zračne flote. U tu svrhu je odobrio kredit od 9 milijuna dolara. U nacrtu se predvidja, da će se izgraditi 1950 aeroplana.

Ovakav je način «razoružavanja», o kome se na svemogućim konferencijama govori.

ČEHOSLOVAČKA.

Tučnjava u Pragu.

U subotu su komunisti imali javni sastanak proti vladinom predlogu o carini na poljodjelske proizvode. Za taj sastanak imali su dozvolu. Iza sastanka htjeli su demonstrirati po gradu. Policija ih je zaustavljala i došlo je do žestoke borbe izmedju komunista i policije. Demonstranti su udarali po policiji kamenjem i crijepovima, a policija štapovima i revolverima. Iza duge borbe i dolaskom rezerve policija je rastjerala komuniste. Ranjeno je 56 stražara, od kojih 4 vrlo teško. Za komuniste se ne zna, koliko ih je bilo ranjenih, ali svakako nad stotinom. Aretirano je bilo 70 demonstranata.

U ponedjeljak je u parlamentu bio na dnevnom redu zakon o carini poljskih proizvoda, odnosno o zaštiti carine. Zakon je bio primljen sa 146 glasova proti 113. No sjednica je bila vrlo burna i nastala je tučnjava. Komunisti su pograbili stolice i navalili na klupe, gdje je vlada i kaže se, da su razbili vladina sjedala. Bilo je ko u nekakvom cinganskom taboru. Zakon je naime dobro došao za one, koji hoće da se seljacima prikažu kao njihovi zaštitnici, pa se zato i obaraju na zakon.

DRUŠTVO NARODA.

Kriza u Društvu Naroda.

Društvo Naroda nalazi se faktično u teškoj krizi. Neuspjeh u mjesecu martu sa primitkom Njemačke nije bio prolazni dogadjaj, već početak pripremljenog i sistematski izvadjanog napadaja sa ciljem, da se ozbiljno ugrozi opstanak samog Društva. Ovo potvrdjuju dogodjaji, koji su se dogodili pri otvorenju zasjedanja Savjeta Društva Naroda, što se ovih dana obdržavao u Ženevi. Argentinski delegat ovog puta nije ni došao, a Brazilija najavljuje, da na drugo zasjedanje ne će više doći. Američke novine iznijele su predlog, da bi bilo najbolje, da američke države uopće ne sudjeluju u Društvu Naroda i neka Amerika za sebe, a Evropa za sebe vodi brigu o sačuvanju mira.

Osim toga se i evropske države bore, da dobiju uplivno, odnosno časno mjesto u Društvu Naroda.

Otkaz Brazilije nije Savjet prihvatio, a odložio je na jesenje zasjedanje u septembru. Savjet se je razišao ne baš pod dobrim utiskom.

MALA ANTANTA.

Konferenca Male Antante na Bledu.

Danas se vrši na Bledu u Sloveniji konferenca Male Antante (Jugoslavije, Čeoslovačke i Rumunije) koju tvore ministri inostranih djela dotičnih država. Govorit će o medjunarodnom položaju u Evropi i o svim političkim pitanjima, koja interesiraju Malu Antantu kao cjelinu. Ministri će se sporazumiti o miroljubivoj akciji za saniranje izaratnih prilika. Raspravljat će i o budućem sastanku Društva Naroda i njihovom držanju i odnošajima prima susjednim državama.

Za konferencu Male Antante vlada veliko zanimanje kod drugih država, jer je Mala Antanta danas faktor, s kojim Evropa računa. Radi toga su poslanici raznih država u Beogradu posjetili jugoslovenskog ministra inostranih djela Momčila Ninčića prije nego je otišao na Bled. Konferenca će trajati tri dana i na koncu će biti izdano službeno izvješće.

Istodobno se na Bledu drži i kongres novinara Male Antante.

Domaće novosti

NAŠI PRILOZI.

Današnjim brojem šaljemo posebice naš djetski list «Mladi Istranin». Tako će se i «Narodni Gospodar» slati posebice, ali ostaju i nadalje kao prilozi «Istarske Riječi». To smo morali učiniti, na zahtjev poštanskog ravnateljstva, jer da u novini ne smiju biti nikakvi drugi listovi, koji nemaju isti format i isti naziv kao list.

Naši će pretplatnici dakle primati posebice list, a posebice priloge, no pretplatiti se može samo na sve zajedno. Pretplata naravski ostaje nepromijenjena.

Prijava uživanja skupnog zemljišta produžena

Kr. dekretom od 22. maja 1924 br. 751 bilo je odredjeno, da se imadu prijaviti svoja prava na skupno zemljište (šume, pašnjake, oranice) naročitom komesaru u Trstu (Commissariato per gli usi civici) najkasnije do 6. ov. mj. U službenim novinama «Gazzetta Ufficiale» od 5. junija 1926 je objelodanjen kr. dekret br. 895, kojim se rok za prijave produljuje, t. j. do 6. junija 1927.

Upozorujemo sve naše ljude, koji imadu skupno zemljište, i koji nisu prijavili ta svoja prava uživanja, da na vrijeme poduzme potrebite korake, da ne ostanu kratkih rukava. U tim se pitanjima obraćajte na «Zvezu upravičenih posestnikov» u Trstu, via Carducci br. 8, II. kat.

Cijene šećera i kruha rastu

Pred nekoliko dana povisila se cijena šećera za 7 lira na kvintal, a sada opet za daljnih 5 lira za kvintal. To se tumači time, što su povisili cijenu proizvadjači, pa moraju i trgovci, premda su proizvadjači u decembru mjesecu bili dali obavezu vladi da ne će mijenjati cijenu. Dosada su povisili cijenu za 44 lira na pvintal. — U Trstu se sada šećer prodaje na sitno po 7.40.

Pred mjesec dana kruh je poskupio za 10 cent. po kilogramu. Sada je u Trstu poskupio opet za 10 cent. po kilogramu.

Ženski list «Vez»

Broj 4. ženskog lista «Vez» za juni mjesec bio je sekvestiran radi nekih formalnosti. Uredništvo nam javlja, da će taj manjak nadoknaditi u 5. broju, koji će izaći početkom drugog mjeseca.

Istrani u Zagrebu proslavili 50-godišnjicu Nazora

Naši Istrani, koji se nalaze u Zagrebu, proslavili su pretprošle subote u svom društvu «Istri» skromno ali toplo jubilej velikog našeg pjesnika Vladimira Nazora. Tom je prigodom naš pjesnik Rikard Katalinić Jeretov držao govor o Nazoru i isticao njegovu ljubav za Istru te je pročitao nekoliko Nazorovih pjesama u istarskom dialektu. Sa proslave poslali su Nazoru u Crikvenicu ovaj telegram: «Velikom pjesniku, rodjenom na dalmatinskim žalima, koji zavoli našu Istru i perom je prodiči šalju sa skromne proslave

---

— Gle, golubice bijela, sad nas nikoja ...la više ne rastavi!

— Ipak, smrt; Mirone, — smrt!

— Ajde, ne muti današnjeg veselja tim ...nim mislima.

— Ne ću, bit ću vesela, ta sad sam tvoja. Mirone, ta sreća čini, da zaboravljam slut...ju, što mi se uvriježila u srcu. Gle Sto...ana — kako nam se smiješi; al mi se ...čini, kao da to nije smiješak poštena čovjeka!

— Budi hrabra, ta graničarka si!

Prošao dan i nastala večer. Još bili svatovi na okupu, kad najednom izadje Miron iz sobe. Kao da je Stanu ljuta ujela ...ija kad opazi, da joj Mirona nema medju svatovima. Pohiti na dvor; pogleda lijevo, pogleda desno i pričini joj se, kao da je ...ešto zajauknulo. Pohrli onamo, odakle je glas dopirao. — Jao i pomagaj! — zavapi bolna i pade na koljena uz Mirona ...to je izdisao. Blijed mjesec razmakao oblake i obasjao krvlju obliveno tijelo. Lijedna se Stana lijevom zahvatila svoga ...ra, da joj kucanjem ne probije grudi, a ...desnom trže oštricu iz Mironovih grudi.

Bol ju on jemila, kao da je obamrla, al ...na čas. Tad se sagne niže, — niže, ...grivne mrtvo tijelo k svome srcu i stade ...ljubiti ono drago lice i zaklopljene oči. ...ona grlila tijelo, kad je najednom netko ...hvati za ruku i reče:

— Ha, Stano, ti svetice nedužna, jesi li ovršila kleto djelo? Baš u horu dodjoh, da te još zatečem!

— Stojane, tako ti Boga, šuti, nijesam ja! — Kako bih ga ja usmrtila, kako bih probola ove grudi, ovo srce, kad ga toliko voljeh. Oj Mirone, Mirone, reci, tko te je ubio! — Reci, da te svetim!

— Umiri se, Stano, Miron šuti, onijemio on za uvijek, ne će on odati tvoje tajne. Al evo, taji, ako možeš, uza mrtva te nadjoh, oštrica ti u ruci, a krvlju si oblivena. — Ha - ha, sad se neka znade, da je lijepa i ohola Stana ubila — svoga Mirona!

— Šuti, djavole, u čovječjem liku! Ti si ga ubio, to je tvoja osveta!

Na tu viku pribrali se ljudi, a nadošli i na priziv Stojanov oružnici i odveli Stanu. Našlo ih se u selu, koji su vjerovali nevinosti Stane, al bila ih većina, koji su bili kao uvjereni, da je ona ubojica.

Pukao sud, al je ne zahvati, jer joj tuga potamnjela um, i ona kao luda prolazila selom i vikala:

— Mirone, Mirone!

A kad su joj bili bistri časi, kad joj je duh prozirao u gustu tamu, što joj je dušu okružila, onda bi uskliknula:

— Stojane, kleto li mi se osveti; ta rekao si: Najprije ću uništiti Mirona, a onda tebe! Održao si riječ!

njegovog pedesetog rodjendana svoje najljepše želje i čestitke Istrani, okupljeni u zagrebačkoj «Istri». U ime svih dr. Ivo Zuccon, Katalinić Jeretov, dr. Fran Brnčić, Ante Marčac, Mandić Ivan.

Križ se opet uvadja na sudove

Našim je ljudima bilo nekako čudno, da na mjestu, gdje se prisiže i kroji pravda nema raspela. Ovih je dana izašao kraljev dekret, koji naredjuje, da se u sve sudnice postave raspela povrh kraljeve slike, jer da uvadjanje krstova u državne urede je u skladu sa osjećajima ogromne većine gradjana.

Istranin upravnik arheološkog muzeja u Splitu.

Poznati jugoslovenski arheolog (istraživač starina) naš zemljak i prijatelj gosp. dr. Mihovil Abramić postavljen je definitivno za upravnika arheološkog muzeja u Splitu. Ovaj je muzej jedan od najbolje uredjenih muzeja ove vrsti u srednjoj Evropi.

Gosp. dru. Abramiću iskreno čestitamo na ovom zasluženom imenovanju i veselimo se, da se na polju znanosti daje tako visoko priznanje jednom Istraninu.

Likvidacija penzijskog zavoda za privatne činovnike.

Kr. odredbom-zakonom od 16. V. 1926 br. 908 uredjeno je pitanje likvidacije penzijskog zavoda. Ta je zavod u likvidaciji od 1. marta ove godine. Novom odredbom sve obaveze tog zavoda preuzima na sebe državna blagajna za socijalno osiguranje. Tko je do 1. marta primao, ili tko bi 1. marta imao pravo na penziju, plaćat će mu spomenuta blagajna. Ta će blagajna plaćati takodjer i onim nasljednicima koji imadu pravo na potporu, ako onaj, koji je plaćao umre za vrijeme od 6 mjeseci iza obavljenja ove odredbe.

Za one koji su bili osigurani kod penzijskog fonda nova odredba odredjuje ovaj položaj: a) osigurani imadu pravo da traže od državne blagajne za socijalno osiguranje da im vrati sve što su platili penzijskom zavodu. Taj zahtjev treba poslati državnoj blagajni u roku od 6 mjeseci; b) oni, koji po talijanskom zakonu moraju biti osigurani za starost i nesposobnost, ne će moći da traže sav iznos, već će im se oduzeti onoliko, koliko bi morali plaćati po talij. zakonu. Ono vrijeme, što su bili osigurani kod penzijskog fonda uračunat će im se, kao da su osigurani po talijanskom zakonu; c) one osobe, koje nisu plaćale za penzijski fond 6 mjeseci prije 21. marta 1926, a nisu tražile da im se novac povrati, mogu to sada tražiti; d) svaki može da i nadalje plaća za penzijski fond, ali to je dobrovojno osiguranje i mora to javiti državnoj blagajni za socijalno osiguranje u 6 mjeseci; e) tko ne će tražiti ni povratak novca ni dobrovoljno osiguranje smatrat će se da je osiguran kod državne blagajne za socijalno osiguranje od 1. marta 1926.

50-godišnjica Vladimira Nazora.

Dne 30. maja ove godine, navršio je 50 godina svoga života jedan od najboljih jugoslovenskih pjesnika, naš prijatelj g. Vladimir Nazor.

G. Vladimir Nazor rodio se 30. maja 1876. u Postirima na otoku Braču (Dalmacija). Još kao djak u Splitu počeo je da piše pjesme, koje su onda izlazile u zadarskoj «Istri», pod pseudonimom «Vladimir Primorski». Istodobno se javio i Milan Begović. Nazorov drug i prijatelj, koji je pisao pod pseudonimom «Tugomir Cetinski». Odmah su u početku Nazor i Begović skrenuli pažnju na sebe. Kasnije je, kao univerzitski djak, Nazor saradjivao u svim boljim našim književnim listovima.

Svršivši sveučilišne nauke i usposobivši se za profesora, počeo je sve to revnije da radi na književnom polju. Slijedile su zbirke jedna za drugom: «Slavenske Legende», «Živana», «Pjesma o narodu hrvatskome», «Knjiga o kraljevima hrvatskim», «Krvava košulja», «Lirika», «Zbirka pjesama», itd.

Za vrijeme svoga učiteljevanja na preparandiji u Kastvu, napisao je i značajnu istarsku priču «Veli Jože», u kojoj je simbolizovao borbu istarskog hrvatskog seljaka protiv feudalne gospode.

Nazorove pjesme isticale su se uvijek jedrinom stila i bogatstvom riječi, te nekom rasnom snagom, koja se izdizala visoko nad običnim frazerstvom t. zv. rodoljubnog pjesništva. Njegovi su stihovi bili klesani, govorili su stihijskim govorom i duboko prodirali u dušu omladine. Revolucionarna nacionalistička omladina pred svjetskim ratom gledala je u Nazoru svoga barda, a Italijani ga i danas nazivaju jugoslovenskim Carduccijem.

Poslije rata Nazor je neko vrijeme živio u Zagrebu, a zatim se povukao u Crikvenicu (kao direktor «Djač. Doma») i tu je, na pogled svome moru, pjevao i dalje dajući pjesme sve to nježnije i savršenije forme. Danas je, bez sumnje, ako ne prvi jugoslovenski liričar, svakako medju najboljima. Javlja se redovito u zagrebačkim i u beogradskim literarnim revijama, javlja se nesamo pjesmom već i prozom. U «Srpskom Književnom Glasniku» izišlo je nekoliko vrlo uspjelih novela, od kojih neke iz našeg života na ostrvima. Vrlo su zanimljive i njegove uspomene, koje su izišle u posebnoj knjizi. Iz svake pjesme, kao i sa svake stranice njegove proze, Nazor se ispoljava kao velik umjetnik, koji služi samo idealima umjetnosti, daleko od dnevne buke političkog vašara, sav predan svome unutarnjem životu.

Prigodom ove obljetnice, šalje mu uredništvo «Istarske Riječi» u ime svoje i brojnih prijatelja i poštovalaca u Istri najsrdačnije čestitke uz želju, da nam još dugo bogati našu pjesmu i pronosi časno ime svog zavičaja. Na mnogaja!

Svega po malo

Ubila muža, polila ga petrolejem i zapalila.

U slovenskom selu Zagorje (Slovenija) odigrala se ovih dana krvava tragedija. Stolar Lovro Trebušak, 43 godine star, otac petero djece, često se opijao, a kad se pijan vraćao, zlostavljao je svoju ženu i često ju je isprebijao do krvi. To se dogadjalo vrlo često. Prošle sedmice se je opet vratio pijan kući, pa je bučio i navalio šakama na ženu. Taj put je ona reagirala sa sjekirom i udrila njome muža po glavi tako, da se je srušio na zemlju, po svoj prilici mrtav. Videći što je uradila, žena je dohvatila bočicu sa petrolejem, polila truplo i zapalila ga. Na krik preplašene djece, pritrčali su susjedi. Prizor, koji su vidjeli, bio je grozan: Trebušak je gorio poput baklje, a žena je to gledala ludjačkim pogledom. Susjedi su gasili vatru, ali za Trebušaka je svaka pomoć bila prekasna, jer je on već mrtav. Zatim je zločinka sama pošla do oružničke postaje i prijavila se vlastima.

Evropa pod oružjem.

Sekcija za razoružanje sekretarijata Lige Naroda publikovala je novo izdanje vojnog godišnjaka sa vojničkim statistikama pedeset zemalja. Iz publiciranih cifra se vidi, da je svijet poslije rata manje naoružan nego 1913. godine uoči svjetskog rata. Evropa je uvijek najnaoružanija, ali ipak danas ima manje 1,500.000 vojnika nego 1913. god., t. j. sad ima 2,630.000 vojnika, dok je 1913. g. imala 4,160.000 vojnika. Gotovo sve evropske zemlje su smanjile svoje efektive. Francuska ima 562.000 vojnika, Italija 230.000, Rusija 562.000, Njemačka 95.000, Mala Antanta 450 hiljada, Engleska i Sjedinjene Države su povećale svoju vojsku, ali u vrlo malim razmjerama.

Strogost tiskovnog zakona u Jugoslaviji.

Neka kapetanica Simeunović otišla je iz Prizrena od svog muža jednom albaneskom begu. — Prešla je granicu odjevena ko turska žena. — Tom prigodom je ugledna beogradska novina «Vreme» pisala o tom dogodjaju i završila ovim riječima: «Mlada kapetanica Simeunović je istog dana pokupila sve svoje stvari i s Albancima pobegla iz Prizrena. Tog istog dana javila se iz Krume svom suprugu. Na kraju pisma kazala je, da se više nikada neće vratiti u zemlju.» Nekoliko dana iza tog dogodjaja ona se vratila i tužila je odgovornog urednika za klevetanje. Ovih je dana bila rasprava. Sud je priznao da je ona pobjegla u Albaniju, jer je radi toga i njezin muž degradiran, ali sud je priznao, da je u riječima «ona se više u zemlju nikada vratiti neće» čin klevetanja, pa je stoga kaznio odgovornog urednika zatvorom od mjesec dana i plaćanje troškova 1000 Dinara.

Da je ovako strogi zakon kod nas, alaj bi se mnogima crna zloba primirila, i promislili bi dobro prije nego bi dirali u intimni obiteljski život i ocrnjivali uvjereni da nije istina ono što pišu.

Pala sa trešnje.

Djevojka Marija Gregorić iz Dekani u Istri popela se u petak na stablo da pobire trešnje. Najednom je izgubila ravnotežje i strovalila se sa trešnje. Zvala je napomoć i došli su po nju. Budući da je trešnja bila visoka, prebila si je noge i morala u bolnicu u Trst. Njezino je stanje teško.

Sraštení blizanci.

U Americi kod jedne automobilske firme zaposlen je Jugosloven Nikola Medić. Njegova žena, stara 24 godine, rodila je ovih dana blizance, dvije male djevojčice, koje su srašćene zajedno na trbuhu tako, da su licem okrenute jedna prema drugoj. Ove dvije blizanke, ako ostanu u životu, po svoj prilici neće moći nikada sjediti niti hodati. Sa Rentgenovim zrakama dokazano je, da svaka od njih ima srce i želudac.

Skupo krštenje.

Engleskom kraljevom sinu vojvodi od Jorka rodila se prva kći. Za krštenje te kraljeve unučice donesena je voda iz Palastine sa Jordana. Vodu je donio iz Jordana jedan engleski činovnik, koji je specijalno u ovom cilju otputovao za Palestinu aeroplanom. Dragocjena voda čuva se u jednoj od naskupocjenijih vaza. Maloj vojvodkinji dati će imena: Elizabeta, Aleksandra i Marija.

Mazzinijeva kuća.

Rodna kuća velikog pobornika slobode i pravde Mazzinija u Genovi kupljena je od talijanske vlade kao nacionalni spomenik. U njoj će biti muzej i arhiv za proučavanje djela i života Giuseppe Mazzinija.

Muhe ne podnose modru boju.

U ljetno doba mnogo nam smetaju muhe, a najgore je, što one nose razne zaraze, pa su često krive muhe, da čovjek ide prije vremena u grob. Svim se načinima nastoji da se riješimo muha. Sada jedan talijanski liječnik daje domačicama vrlo praktičan savjet. On naime veli, da su dva francuska prirodoslovca učinili razne pokuse i došli do toga, da muhe vole bijelu boju, a modre boje da se klone, pače se je boje. Taj su pokus učinili ovako: Oni su na prozore jedne sobe metnuli modra stakla, tako da je soba izgledala potpuno modra. Ostavili su samo usku prugu, na koju je ulazila zraka bijeloga svijetla. U sobu su tada pustili nekoliko muha. One su bile vrlo nemirne, letile su kao da se boje i konačno su sve poletile na mjesto, odakle je dolazilo bijelo svijetlo. Radi toga istraživači drže, da prostorije, koje želimo imati proste od muha, obojimo modrom bojom, a to bi osobito bilo dobro za kuhinje. Taj su savjet poslušale mnoge bolnice, koje imadu kuhinje modro bojadisane. U Argentini je zakonom odredjeno, da moraju biti modrom bojom bojadisane sve dvorane u tvornicama, gdje se proizvodi sir i maslac.

Tuča u Odesi.

U Odesi (u Rusiji) je prošle sedmice padala silna kiša pomiješana tučom (gradom). Službeni brzojavi javljaju, da su zrna tuče bila velika kao jaja. Budući da je padala po noći, bilo je malo ljudi na ulici, pa ni bilo žrtava. Grâd je razbio sva stakla na prozorima, raztrgnute su sve telegrafske i telefonske žice, a ceste su na više mjesta poderane od vode. Voda je učinila mnogo štete dućanima u prizemlju. Najveću štetu imadu skladišta pšenice i šećera.

Bogati prosjaci.

U velikim gradovima imade ljudi koji se prosjačenjem obogate. Oni stoje na uglovima, gdje prolaze najviše ljudi. Svako malo vremena dobiju 5, 10 ili 20 centezima, pa tekom dana zasluže lijepu nadnicu. Ovih su dana našli kod prosjaka Cesare Mainero u Torinu preko jednog kvintala metalnog novca u vrijednosti od 10.000 lira. Koliko je pak imao sakrivenog papirnatog novca, to se ne zna, jer mu ga nisu našli. I u Trstu, govore, da imade prosjaka, koji imadu bolju nadnicu od svakog državnog ili privatnog činovnika. Pred nekoliko godina jedna je prosjakinja u Trstu ostavila svojoj kćerki miraz od 30.000 lira. To su zaista bogati prosjaci.

Velike poplave u Rumunjskoj i Poljskoj.

U noći od srijede na četvrtak je u Rumunjskoj padala silna kiša i sa transilvanskih gora navalila je voda u ravnice prouzročivši velike štete. Svi potoci rijeke Dunava su se razlili.

I u Poljskoj radi velikih kiša zadnjih dana razlile su se rijeke i poplavljene su ravnice, koje izgledaju kao nepregledno more. Voda je odnesla mnogo mostova. Uzduž rijeke Visle mnoge su kuće porušene. Budući da je poplava nastala po noći, ljudi su bili nepripravni, pa su se u svojim kućama utopili. U četvrtak ujutro su po Visli vidili mnogo lješina, koje je nosila bujica.

Žrtve automobila u Londonu.

U srijedu je u Londonu pogažen automobilom general Plunkett. Dok je izlazio iz jednog automobila, nasrnuo je na nj drugi automobil i pogazio ga. General je umro na putu do bolnice. Taj je general učestvovao u nilskom ratu god. 1898., u balkanskom 1912. i konačno u svjetskom. Bio je više puta ranjen, a smrt ga je evo stigla u svom bučnom gradu. Uslijed ogromnog prometa u gradu, automobili u Londonu pogaze svakim danom nekoliko ljudi. Ministar unutarnjih djela izjavio je, da su automobili u god. 1925. pogazili 14.300 ljudi, od kojih je platilo životom 3400.

Darovi

u fond «Istarske Riječi»

Hurban Ludmila, iz Stare Pazove darovala Dinara 100.— i Prukar Josip Kenosha Wis. lira 20.—

Darovateljima uprava najljepše zahvaljuje.

«Prosveti» odsjek za Istru

Klarić Ivan iz Buzeta darovao je 4 lire.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

Broj 25 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 24. junija 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“
izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša besplatni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša ... lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57.

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Zapljena „Istarske Riječi“

Posljednji broj «Istarske Riječi» bio je zaplijenjen. O toj zapljeni dobili smo pismeni dekret, koji glasi:

KR. PREFEKTURA TRŠĆANSKE POKRAJINE.

Broj 082—5943.

PREFEKT TRŠĆANSKE POKRAJINE

vidivši hrvatski tjednik «Istarsku Riječ» od 17. junija 1926. br. 24;

uzevši u obzir, da dopis iz Rijeke sadrže tendencijozne vijesti, koje su kadre da uzbune duhove uz pogibao za javni red;

vidivši postojeće naredbe o štampi i čl. 3. općinskog i pokrajinskog zakona od ... februara 1915;

naredjuje:

da se zaplijeni hrvatski tjednik «Istarska Riječ» od 17. junija 1926 br. 24.

Izvršenje ovog dekreta povjereno je kr. Kvesturi u Trstu.

U Trstu, **17. junija 1926.**

(Pečat). **Za prefekta:**
(potpis nečitljiv).

Živio naš seljak!

Nekoj gospodi ne ide nikako u glavu, da je i seljak čovjek, i to čovjek, koji je svakoga poštovanja vrijedan. Najsmiješniji su u tome neki naduveni «gradjani», koji zaista misle, da su puno viši i vredniji od seljaka. Jer što je najzada seljak za te naduvence? Stvor, koji je samo zato na svijetu, da može hraniti i napajati kojekakve gospodske lijenčine i gladuhe i ništa drugo.

Svi, koji o seljaku tako sude, varaju se puno. Seljak, koji ima dosta zemlje i koji tu svoju zemlju marljivo obradjuje, najslobodniji je gradjanin u zemlji. On ne zavisi ni od koga. Ni od poglavara, ni od principala ni od kapetana. Dok radi, niko mu ne zapovijeda, što će i kako će da radi. Niko ga ne tjera, da nešto započne ili da svrši. Nezavisan je i samostalan — sâm svoj. I baš u tome, što je seljak sâm svoj, uživa i neku posebnu slast slobode.

Seljak je hranitelj svoj i hranitelj svih drugih ljudi. On to osjeća, i to ga čini zadovoljnim u njegovom teškom radu. Istina, za ljude je potreban i drugi rad. Ali žito, kukuruz, živina, krumpir, vino, ulje itd. važnije je i potrebitije od svega na svijetu, a to može samo seljak da dade.

Kaošto se sunce radja izjutra a zalazi u veče, svaki dan jednako i pravilno, isto tako i ratarski rad teče pravilno, po stalnom redu, u odredjenim godišnjim vremenima. Svako doba u godini ima svoj posao, svaka biljka i svaka životinja ima svoje dane radjanja, mladosti i zrelosti. Seljak ne može u svome radu ništa učiniti preko reda. Seljaka uči njegov rad i redu i zakonitosti i svim lijepim krijepostima. Zato je seljak i u državi temelj reda i zakona. Zato on mrzi nepravdu i nasilje. I tako je seljak ne samo hranitelj ljudi, već je on i čuvar njihova reda i mira.

Sve što seljak proizvodi, lijepo je i živo, bila to biljka ili životinja. Zato i niko i ne osjeća onoliko veselja, koliko seljak, kad mu na polju lijepo uspijevaju usjevi, a u štali njegovi ljubimci — dobre i korisne domaće životinje. Istina je, da trgovac i fabrikant mogu više i brže zasluživati negoli seljak, no trgovina i fabrika mogu lako da propadnu, i seljak, koji ima dosta zemlja nema što da zavidi ni trgovcu ni fabrikantu.

Seljak ne daje samo hranu drugim ljudima: gradjanima, radnicima, činovnicima itd. Često njegova djeca sele u gradove; tu se ožene i svojom zdravom krvi pomladjuju svijet, koji bi, da nema toga, osušio i sasvim zakržljavio.

Seljački je posao vrlo raznovrstan. On ne ubija tijelo i duh, kao mnogi drugi poslovi. Život na suncu i zraku djeluje dobro na dušu i na tijelo seljakovo, zato je on redovito uvijek zdrav i jak. A takva su mu i djeca. Selo je zdravije od grada, i duševno i tjelesno. Selo je i zadovoljnije.

Kad seljak stane obradjivati svoju zemlju onako, kako mu to nauka kaže, kad bude počeo upotrebljavati za svoj rad potrebite mašine, kad se bude udružio u zdrave organizacije i gospodarske zadruge, njegov rad ne će više biti tako težak, kaošto je još danas.

Medjutim on je, kako rekosmo, svoj na svome, a to će reći: on je — gospodin. Seljak ne smije da se stidi svoga seljačkog imena. On mora da bude ponosan, što zapovijeda zemlji, i zato treba i sâm sebe što više da cijeni.

I oni, koji u pokrajinskim i općinskim uredima vedre i oblače morali bi seljaka da cijene i da mu pomažu, jer kad su zadovoljni seljaci i sela, bit će to korisno i zdravo i za gradove kao i za sve stališe ljudske. Pa i za državu.

Ovo postavljamo na srce i na dušu u prvom redu vlastima, a u drugom i našoj inteligenciji, ako je još gdje ima. Naši školovani ljudi gotovo svi su seljački sinovi, pa im je zato i dvostruka dužnost, da svojim ljudima, seljacima, budu što više na ruku, da budu u ovim teškim prilikama mogli što više podići sebe, svoju djecu i zemlju svoju rodjenu.

O kućnom uzgoju

Možda više no ikada osjeća se potreba da se govori o kućnom uzgoju, tim više što u našim krajevima kućni uzgoj mora da nadomještava uzgoj u školi. Čovjek polovinu svoga života proboravi u kući, a u djetinje doba dobre dvije trećine. Prirodno je dakle, da su svi učeni ljudi, pedagozi (uzgojitelji) svih naroda, posvećivali kući osobitu pažnju. Kuća je jedan od najjačih faktora, koji utječu na malena čovjeka (na dijete). Ona je središte iz kojega se usadjuje u dušu djeteta mnogo dobra i mnogo zla. U kući se dijete u krugu najbližih osjeća slobodno, a jer je u djeteta vrlo velik nagon za oponašanjem, ono oponaša i dobro i zlo.

Oponašajući ili čineći dobro dijete je radost roditeljima, a čineći zlo, pitaju se i čude, odakle i kako to. Zlo izvire iz roditeljskog neznanja. Mogu li uvijek naši ljudi znati, kako se postupa sa djecom? Na ovo se obično odgovara, da nisu oni učili škole, da to znadu. To je istina, ali je i istina, da svaki otac, svaka majka, svaki stariji brat ili sestra zna što je dobro, a što je zlo, pa ipak naši ljudi u tome mnogo griješe. Kad im djeca poodrastu, više su im puta neposlušna, neučtiva, drska, prkose im, a dešava se i težih slučajeva. Roditelji se na to zgražavaju. U nje su roditelji polagali sve nade, gledali su, da im budu što bolji. Dok su bili maleni, roditelji su bili veseli, a poslije kakova žalost i očajanje.

Isus je rekao: «Pustite k meni malene!» Pustite ih, da ih podučim, da im pokažem primjer. Roditelji dakle moraju djeci prednjačiti. Ne daj djetetu predmet, da se igra s njime, a znadeš da će ga razbiti, pa ako ga razbije da ćeš ga kazniti. Ne izgovaraj pred djecom ružne riječi i kletve. Danas i gradjanski zakon zabranjuje psovku, a tim manje smiješ to činiti pred djecom. Imao sam prilike da vidim baš medju našim Vlasima, da se otac raduje, kad mu sinčić od par godina opsuje majku ili izgovara psovke, koje je kao papiga naučio. Ta se gadna mana postepeno ukorijeni u djetetu, pak će se sve više približavati onima, koji psuju kao i on i koji misle u svojoj opakosti, da su im mrke riječi još neki ponos.

Djeci se ne smije davati ono što ih razmazuje, a njihovim potrebama u glavnom udovoljiti, bilo u hrani, odijelu ili igračkama. Davati im samo ono što je potrebno, a da ne opaze neki suvišak i preveliko ugadjanje. Starija se braća pred mladjom ne smiju svadjati. Dijete dobro upamti, što otac govori majci, pa kad mu mama u čemu ne udovolji, ono će joj reći one riječi, kakve joj je i otac rekao. Ima nažalost otaca, koji se time ponose, kako su im djeca odvažna te vele za njih: «Ovo će biti zec!» Na taj način griješe roditelji prema mladjima, a grijeh osvete ne mimoilazi ni roditelje. Pred djecom ne valja govoriti laž ni u šali ni u zbilji, a ne smije se ogovarati ni susjede ni znance. Mnoga se zla radjaju iz klevete kao osveta, kradja itd. Kad se dijeli milostinja neka djeca sama to učine, jer se time goji čuvstvo do bližnjega.

Do izvjesnog vremena postupa se u glavnom jednako sa muškom i ženskom djecom, no kasnije valja napose lijepim primjerom gajiti čednost i stidljivost kod djevojaka, a hrabrost, odvažnost i muževnost kod dječaka. Najviše se toga može postići primjerom. Činiti što više dobrih djela, ne zato da budemo pohvaljeni, ne farizejski već s istinskim osjećajem. Činiti dobro radi samoga dobra.

Ne uzgajaj mekanu i razmaženu djecu! Ne postupaj s njima surovo već blago i pravedno, a u potrebi energično.

Pored ovoga što sam naveo dužni su roditelji da u duše svojih mališana ulivaju i nacionalnog ponosa, da ne odbacuju svoje, da se svojim diče, a tudje da poštuju.

Možda će mi mnogi otac ili majka reći, da je ovo nemoguće, ali naveo sam samo ono, što se može. Seljačko sam dijete, pa se mnogih pogriješaka sjećam iz svoje djetinje dobe.

U teškim prilikama živimo, pa nastojmo barem da našoj djeci dademo dobar uzgoj u kući, da jednom postanu karakterni i čestiti ljudi.

DOPISI

IZ KRBUNA.

Silna kiša učinila velike štete. Uništenje svih usjeva. Potrebna je hitna pomoć.

Kao da se obistinjuje ono, što je negdje početkom ove godine donijela «Ist. Riječ», da će naime ova godina biti bez pravog ljeta. Ako to i ne vrijedi za cijelu Istru, kod nas se to proročanstvo dosada pokazalo istinitim. Kiša, kiša i opet kiša! Pokaže se doduše sunce na časak dva, al onda opet.... kiša! I ta je nesretna kiša uzrokom, da nam sve nekud hiri. Osobito opažamo na vinogradima. Oslabljeni od prošlogodišne peronospore trebaju ove godine još više lijepa vremena i sunca.

U očekivanju ovog, doživjesmo ponedjeljak 7. ov. mj. nesreću, kakve ni stari ljudi ne pamte. Nešto iza podne nebo se naoblačilo, sjevne dva do tri puta, pa udri kiša. Isprva doduše lagano, te se činilo da se ne trebamo bojati ničesa. No stalo je naskoro padati sve jače tako, da su u tren oka sve staze i putovi postali potoci. Sva ova količina naglo pale vode salila se u potok, što je i tako bio prepun. Voda se iz potoka razlila i preplavila cijeli Lug. Čovjeka je obuzela grozna slutnja videći trud i muku čitavog skoro sela pokriven vodom, koja je šumeći kopala i orala polja i njive. Njive krumpira pšenice sjenokose, sve je bilo jednako. Kako ćemo mi, a kako će naše dosta brojna goveda? Uništena nam je sva ljetina osim onog malo, što je po brežuljcima ostalo. Zaboravismo navesti, da je na nekim mjestima i tuča učinila svoje.

Jedva je voda malko otekla, započe iznova te smo uz bljesak munje i tutnjava gromova i po drugi put vidjeli kako nam voda odnaša zemlju skupa sa krumpirom i pšenicom te je ostavlja po sjenokošama.

Sutradan već ranom zorom stigoše na lice mjesta kr. karabinijeri iz Pićna. Pobilježili su imena oštećenika, te će ih — vele — poslati na Ministarstvo. Ovim putem izričemo im hvalu na tom koraku, a ujedno umoljavamo gosp. poslanika Dr. Wilfana da i on poduzme shodne korake, da se narod oprosti poreza i raznih taksa, te da se mu pruži čim izdašnja potpora.

IZ BUZETSKE KOTLINE.

U nedjelju, 30. prošl. maja, držala se u plesnoj dvorani bivšeg «N. Doma» glavna godišnja skupština ovdješnje «Posujilnice». Predsjednik Ant. Vivoda iz Pračane, otvori zborovanje. Društveni činovnik tada pročita blagajničko izvješće. Sa radošću razabrasmo da posujilnica napreduje. Dočim je otrag 4—5 godina imala prometa polak milijuna i manje; ali iz godine u godinu dizao se njeni promet, tako da je sada postigao visinu od dva i četvrt milijuna lira. Ovo je već zaista napredak. Posujilnica ne bavi se samo novčanim prometom, nego je raširila svoj djelokrug odavanjem modre galice i umjetnog gnojiva, te posudjivanjem škropilnica i sumporača za svoje članove. Posujilnica je ovako preuzela sve poslove još opstojeće Gospodarske zadruge.

Skupština prihvati blagajničko, a onda i revizijsko izvješće Mihe Drašćića iz Sv. Martina. Kod točke slučajnosti odbornici su tumačili skupštinarima, zašto se kamatnjak na zajmove povisio. Sve bi išlo bolje i ljepše i po narod korisnije — reklo se — kad bi naš narod ulagao sav svoj novac u posujilnicu makar i za kraće doba. Time bi se pomoglo posujilnicu, a preko nje onim našim ljudima, koji traže od nje zajmove; a ulagači bi bili na koristi, jer bi primali na uloženi svoj novac kamate (interese). Posujilnica će samo onda moći biti prava posujilnica, kad bude imala svoj vlastiti novac uložen od domaćih ljudi. Kad bi sav naš seljački novac došao u našu ovu seljačku posujilnicu, moglo bi se zadovoljiti svima, koji traže od nje kredit i to uz niži kamatnjak (interes). Sada se posujilnica mora uteći za kapital na ostale zavode, koji traže visoke interese, a posujilnica mora, nažalost, davati novac uz visoke interese. Ali drugačije ne može da bude. Sve drugačije bi bilo, naime bolje, kad bi naši ljudi ulagali u ovu našu posujilnicu, a ne u druge banke. Ovo je znamenje, da naše ljudstvo nema još povjerenja u ovaj naš gospodarsko-novčani zavod. Nema još povjerenja, jer su ljudi mnogo čuli, vidjeli i doživili u zadnjih desetak godina. Ali to nepovjerenje do posujilnice sada škodi samim seljacima i nije već opravdano. Nemaju naši ljudi razloga da dvoje o poštenju i dobrom poslovanju naše posujilnice. Što je bilo jednom (u vrijeme rata), to se ne će, nit smije opetovati. To je sigurno! Koliko brodova se je potopilo na moru, pak svejedno svakidan plove brodovi preko oceana u Ameriku. Jedna nesreća ne smije poroditi druge nesreće; a radi jedne žalosti ne smijemo se ubiti. Ali ako mi bježimo od posujilnice i od naših domaćih gospodarskih društava, tim škodimo, i te kako! samo sebi i našem seljačkom narodu. — Zapamtimo ovo dobro!

Ova skupština je lijepo prošla. Prisustvovalo joj oko 60 članova, više no ikada u zadnjim godinama. No, mi se nadamo, da će buduće godine doći na skupštinu ne 60 ljudi, nego stotine. — Bože daj!

Seljaci! Složimo se srcem i pameću!

Jedan gospodar.

IZ GOLOGORICE.

Kod nas sunce štrajka. Državnim zakonom je to zabranjeno. Ali ništa zato, ono tog ne sluša. Kad bi svi htjeli raditi, ono ne će da radi već ti se mirno nasmjehne, zatim namrgodi i pokrije svojom bijelom, sivom i mrkom koprenom. Htjeli smo ga tužiti zbog kršenja zakona, ali uzalud. I sunce ima svoje liječnike i branitelje, a to su astronomi ili zvijezdoznanci. Oni kažu, da sunce ima nekakve pjege, a te da su uzrok zračnim promjenama, t. j. da na nekojim mjestima nastaju silne poplave, oluje, tuča, a na drugima da je suša i žega. Dakle i sunce ima nekakav pjegavi tifus. One pjege su njegovi mikrobi. Zato ima valjda i ono svoju groznicu i vatru. Ako je tako, onda imadu i astronomi pravo braniti sunce, a mi bi imali krivo tužiti ga. Mi mu želimo, da bi što prije oporavilo. Dakle zbog sunčane bolesti pohodila nas je ove godine silna kiša. Poplavale su naše livade u lugovima već po par puta; šteta je neprocijenjiva. Veliku štetu je učinila tuča u našemu Dolu i ostalim selima Gologorice, a još veću poplava, koja je uništila ljetinu i razorala njive i vinograde.

Peronospora se pojavila i ove godine na nekojim trsima, akoprem smo škrofili već po treći put. Opaža se ta nesreća i na krumpiru. I njega treba škrofiti, jer inače zlo.

Ako su takva vremena, trsje će se morati i dalje škrofiti svakih 15—20 dana. Druga ljetina zlo ide: pasulj je blijed i pužljiv, kukuruz isto, pšenica puna korova, a na mjestima je polegla zbog silnih kiša i vjetra. Sa radom ne možemo dalje, jer sunčani štrajk mnogo škodi. Ali samo porezni vijak, taj ne štrajka, taj radi sa svom parom. Ako ne možeš ti do poreznog činovnika i banke zbog praznih džepova i pokvarenih puteva, dodje on «udvorno» k tebi sa par oružnika. Ti mu kažeš: «Gospodine, ne mogu platiti danas, platit ću sutra ili do par dana.» Ali on toga ne čuje, nego ti kaže: «Plati sada! Ako ne ćeš, platit će štala!» Tako su pred nekoliko dana trojici uzeli po jednog vola, a jednom kravu i odagnali u Cerovlje do drugog dana, da tamo plati štalu, stražara i hranu za životinju. Naši su ljudi morali platiti velike svote povrh poreza zbog ovrhe. Ovih dana došli su nam drugi pozivi za prve dvije «rate». Tko ne plati do pet dana, doći će do njega.

Naši psi moraju biti zakovani u lance ili pa moraju nositi jaku i gustu nosnicu ili brnjicu, da ih ne bi zeci poklali, jer bi onda tatovi i lisice bili odviše slobodni. Ali to je naredba, a tko ju je prekršio taj je platio 20 L.

IZ VODICA.

Vjenčanje gdjice Hrvatin-Slavenski natpis — Naš pjev. zbor.

U ova žalostna doba, gdje proživljavamo dane pune kušnja čemera i boli, ipak će nam dan Tijelova 3/VI. ostati u uspomeni. Silna je kiša toga dana upravo nemilo pljuštila, kad dojure automobili sa gospodom pred kuću trgovca Hrvatina, koji je toga dana slavio vjenčanje, svoje kćerke Micike sa veletrg. gosp. Fachini. U znak izvanrednog dočeka, priredilo se svatima usred ceste slavoluk okićen tal. trobojnicom, a sa natpisom: «Dobro došli — sretno pošli!» Srca nam zaigraše od veselja, čitajući te riječi slatkog našeg jezika. Šta će pak gosp. Fachini? Smiruje se sa sudbinom! Ta i zaručnica njegova, koju vodi na vjenčanje, odgojena je milim slav. jezikom pa ako osjeća do nje ljubavi, mora da poštuje i njezin rod i jezik!

Mnogo je selajka sa svatovima unišlo u malenu, ali čednu našu crkvicu, da prisustvuje sv. misi. Istom su orgljice naše zastrujile, ostadosmo zadivljeni, čuvši akorde milozvučnih glasova domaćih djevojaka i mladića, zatim milo i božanstveno cilikanje violina, koji se razlijegahu hramom. Molitva naša, praćena pjevanjem i sviranjem, dizala se u nebeske visine k Svevišnjemu, da bi olakšao naš mukotrpni život i da bi nam nakon burnih dana sinulo sunce mira sreće i zadovoljstva, za čim toli čeznemo i uzdišemo.

A oni, koji su toga dana banuli u seoce kršne, puste ali ponosne naše Čićarije, neka znadu, da nismo mi seljaci «ščavoni i lazanjeroni» kako nas možda nazivlju, nego smo ljudi iskreni, pošteni i radini. Ne bojimo se pred cijelim svijetom izjaviti da smo sinovi slavenske naše majke, iskazujući svakome čast, koji znade cijeniti i poštivati naš rod i jezik!

Mladom paru želimo obilno sreće i nek budu primjerom ljubavi medju ljudima.

IZ LIBURNIJE.

Novi načelnici. - Kiša.

Veprincu sindake, pa onda komesare. Sad nemamo više ni sindaka ni komesara, već — načelnike — poteštė, kao i prije, samo, što ove i ovakove potešta ne bira narod, nego ih imenuje vlada.

Tako je u Lovranu imenovan načelnikom g. Bruno Peršić, sin g. Emilija Peršića, pranećak onoga znamenitoga kanonika Frana Nikole Peršića, kog slavni Safaržik u svojoj «Geschichte der südslavisch. Lit. III. str. 83.» ubraja medju hrvatske pisce. Taj kanonik Peršić izdao je god. 1789. u Gracu dva katekizma za istarske Hrvate.

O g. Palčiću ne znamo ništa osobito da kažemo. Znamo da na Lovranštini, negdje visoko, ima obitelji s tim prezimenom. Inače to ime moglo bi da dolazi od maloga palca ili pak od one male ptičice, palčića, što ju je naći po živicama s repom uzdignutim u vis. (Talijanski zove se ona ptica: scricciolo).

I jedan i drugi gospodin, iako su naše gore listi, ne misle kao i mi. Ali to ne smeta: mi se jednako nadamo, da će oni biti blagi i prema nama, koji na svijetu nemamo druge mane, nego što neizmjerno ljubimo ovaj naš mili, hrvatski jezik, u kome je slavni lovranski kanonik Fran Nikola Peršić prije sto i trideset godina napisao za naše djedove dva hrvatska katekizma.

Dok ovo pišemo, kiši i kiši — i mi ne znamo, što će biti.

IZ OPATIJE.

Naši vrijedni djaci.

Dne 12. o. mj. promovirani su na kr. tehničkoj visokoj školi u Zagrebu na čast inžinira brodogradnje naši mladi prijatelji: gg. Milan Stanger s odličnim a A. Armanda iz Mošćeničke Drage s dobrim uspjehom.

Kaošto se mi iskreno veselimo svakom lijepom uspjehu naših mladjih, tako evo i sada od svega srca čestitamo našim mladim inžinirima i želimo im, da bi im sreća što ljepše poslužila u životu, da budu nesamo na radost sebi i svojim vrijednim roditeljima, već i na diku naroda iz kojega su potekli i zemlje, koja ih je rodila. Živjeli!

PISMO IZ ZAGREBA

Ovdješnje prosvjetno i potporno društvo «Istra» proslavilo je 50 godišnjicu našega pjesnika vladimira Nazora. Tom je prilikom, poznati naš književnik Katalinić držao prigodno predavanje o Nazoru, prikazavši njegov književni rad s osobitim obzirom na naše primorske krajeve. Predavanje bilo je iscrpljivo, podano sa puno osjećaja i dojam je na publiku bio velik i ganutljiv. Iza toga su slijedile druge točke programa: šaloigra, — u kojoj su se kod izvadjanja naročito istakle gospodjice: Slavica Tončić i Hermina Macuka, — deklamacija i pjevanje. To je — kako mi je jedan naš radnik rekao — bila zaista familijarna i ugodna zabava, gdje su ljudi u veselom raspoloženju i velikom oduševljenju, za velikog pisca «Velog Jože» «Istarskih priča» «Hrvatskih kraljeva» i svu silu drugih djela — sprovelo jednorijetko i prijatnozabavno veče. Na vodstvu je ovog društva, da ovakve kulturno-zabavne večeri priredjuje što češće, da onaj žuljeviti radnik doista vidi, da še netko skrbi i za njegovu duševnu hranu, koje je on toliko potreban i koju sam upravo traži i izziskuje. Da nije društvo «Istra» proslavilo ovu znamenitu 50. godišnjicu, u Zagrebu se valjda ne bi na istu bio niko osvrnuo. Možda i bi, a možda i ne bi, barem po novinskoj šutnji, izgleda ovo poslijednje vjerojatnije.

Franina i Jurina

Fr.: Sada mi malo povej, kako je ono bilo!

Jur.: Ter si bil blizu, pak si mogal sve i čut i videt.

Fr.: Bil sam kako omamljen, pak se niš ne spamećujem.

Jur.: To ti je bilo ovako: Kada smo prišli bliže ovemu otoku, si mogal videt, kako se je najedanput celi pesak zacrnel od oveh divljaki.

Fr.: To sam i ja videl.

Jur.: Čim su nas videli, jedni su ostali stojeć, a drugi su valje svi popadali na tla.

Fr.: I to sam videl. Ma onput mi se j' neč zablešćilo, i ja već nisam videl niš. Zač su popadali na tla?

Jur.: Zač su misleli, da smo mi nekakovi čudotvorci. Ovi Indijanci drže odvavek lionfanta kako boga, njemu se klanjaju i svakako ga časte.

Fr.: A ča su storili, kada smo prišli na kraj?

Jur.: Oni, ki su bili popadali na tla, jokali su, kako od straha, da njim je prišla zadnja ura. A oni ki su ostali stojeć, gjedali su nas, kako da te nas probost onemi svojemi strašnemi očijami.

Fr.: A zač?

Jur.: Zač nisu onoliko trubasti, kako i oni drugi. Trebe da su nam na nose videli, da mi nismo nikakovi čudotvorci.

Fr.: Pak — su se ča puntali?

Jur.: Već su bili počeli pokazevat zubi kako i pas, ki će ugrist, ma onputa se je zaspravje dogodilo jedno malo čudo.

Fr.: Ko čudo?

Jur.: Ov naš lionfant, ki je bil polokal morda jednu šternu mora, počel je skroze onega velega nosa da štrca vodu sve okole i okole. Kada su to videli oni ribelionisti, popadali su i oni na zemlju, kako i oni prvi.

Fr.: Je — to sam i ja videl. Pravi povodanj! Sada pak trebe da i oni misle, da smo mi nekakovi čudotvorci.

Jur.: Misle oni, misle, ma njihov poglavica, on s onem velem rećinom na nose, ne misli, kako oni. Šegavac je ono, kako vrag!

Fr.: Malo prej si s njim govoril. Ča ti j' ono rekal?

Jur.: Ni pet ni šest, on mi je rekal ovo: — Čujete! ovaj moj narod vas drži za čudotvorce. I ja ću to verovat, ako storite jedno delo.

Fr.: Oho!

Jur.: A ko bi moralo bit to delo? — pital sam ga ja. A on mane: — Pogledajte tamo oni otok! Tamo vam žive nekakov vražji narod, ki se nikako ne da civilizat i nikako ne će da govori drugačeje nego onako, kako ga je mat navadila. Mi smo već sve provali: i korbač i salamar i sve ča j' kade — i sve za vražju korist! Da vidimo sada, ča morete vi dva. Hote tamo na oni otok, obrnite one divjake na našu stran, pak ću i ja verovat, da ste pravi čudotvorci. Ako pak to ne učinite, to će reć, da ste vi oba fanfaroni i čarlatani, i ja ću vaje zapovedet, da vas moji ljudi stave na gradeli i da vas pojidu, kako su neki dan proždrli onega Ingleza.

Fr.: Kega Ingleza?

Jur.: Nekega Ingleza, ki je neki dan prikampanal ovamo na aeroplane. Čim se je spustil na tla, oni su ti ga šćapili, zaklali, malo poteplili i pojili.

Fr.: Ma to su pravi ljudožderi!

Jur.: Nego ča si mislel?

Fr.: I još se drže, da su civilizirani!

Jur.: To j' stara stvar, da se največ drže civilizirani oni, ki po navadi nisu. Nego ča ćemo mi sada?

Fr.: Tu ni druge, nego poć na oni otok s ovem našem lionfantom, pak neka i njih malo poštrca, morda te se onputa prestrašit i civilizat!

Jur.: Moj sinko, kade ni pomogal bič ni salamar, ne će ni štrcanje ovega našega lionfanta. Ono moraju bit pametni ljudi, a ne kakove takove šeprtlji, keh moreš obrnut, kako i svaki vetrić trstiku. Pusti me sada malo, da razmišljam, kako ćemo mi vanka z ove prokleti kaši.

Fr.: A bilo bi već i doba, da već gremo jedanput i doma, zač našem ne more bit pravo, da smo toliko vremena vane.

Jur.: Ako njim ni pravo, neka se zuju!

IZ SREDNJE ISTRE.

Nek trgovci kupuju naše naravno vino.

Širom cijele Istre jošte imade vina na prodaju. Nije jako i dobro, kao što je bilo u prošlim godinama, ali je ipak to naš proizvod, naša je kapljica. To je naravno vino, što ga je Bog dao. Svaki čovjek, kad dodje u gostionu, želi čašu naravskog vina, pa makar bilo i slabije, samo da je zdravo i nepatvoreno. Ali na žalost toga rijetko dobiješ. Zašto, jer gostioničari radje kupuju patvoreno ili fabricirano vino kod raznih trgovaca po većim gradovima, nego naše domaće istarsko vino. Gostioničari dobivaju to vino ispod današnjih cijena, a to je po 1.50—1.80 L. a naše je za njih preskupo, jer ga držimo 2 do 2.80 L. Jeftinije ga ne možemo prodati, jer nam ne isplati ni polovicu rada. Kad pitaš gostioničara, otkuda je to njegovo vino, malo ih je tko će ti istinu kazati, već tvrde, da je domaće vino. Prodaju ga za domaće vino od 4 do 5 L. Ljudi misle, da je svaki gostioničar «muž beseda», pa mu vjeruju, ali vino se samo odaje, jer počne u želucu paliti, a glava boli. Drugi dan treba purgovat, da se ispere želudac. Tako imade čovjek tri štete: jednu na žepu, drugu na zdravlju i treću na radu. Zato, ljudi, budite na oprezu. Tražite uvijek svoje domaće vino. Ako vidite, da vas gostioničar vara, ne idete više k njemu. Fabricirano vino nije ni za ljude ni za životinje već samo za gnoj. Čuvajte se takvog vina, a i drugih sličnih opojnih pića ... Gostioničarima preporučam... svome». Od nas seljaka i ... zato kupujte i prodavajte na... ravska vina, pa će biti bolje ... nas.

IZ BORUTA.

Uvijek kišovito vrijeme. Neispuni... ćanja.

Oprostite, dragi uredniče, ... guće previše sekiramo Pred ... na javili smo Vam gorku ne... nam se je dogodila ovdje, pa ... mislite, da nam u drugome ... Vam se radi toga baš i javljamo. ... mo se ni sada na sve potužiti, ... smo htjeli sve opisati. bila ... kobasica.

Kod nas ima mnogo mizerije, ... da nas je najviše mučila ova ... kiša. Po našim je putevima bla... glave. U dolnjoj Istre se tuže da ... više suho, a kod nas smo imali s... d...n kišu, tako da su nam plivale sjenokoše i putevi tako da se n... ništa raditi na polju. Vode ćemo ... ljetno dobu, ali ako ćemo do nje ... do koljena po blatu gaziti za ... crpsti je onako mutnu.

Pred zadnjim izborima dolazili ... ma gospoda i obečivali su nam ... šiti graditi cestu od Cerovlja kro... do Lupoglave i da će nam načini... puteve, da će nam urediti vodu i da ... čak i crkvu prenesti iz hriba u ... Naši više vremena ispod ruke gledaju ... će započeti ova gradnja, ali mjesto ... gradnja, imademo poreza i taksa, ... ško isplaćujemo. Ako molimo ov... stvar sve uzalud. Ako molimo ple... dobijemo dozvolu, pa makar plesali ... rizmi na korist krčmara, a na ... šu i naše mladeži.

Drugom prigodom javit ćemo Vam ... drugim stvarim, a sada Vas iskreno ... zdravljamo.

Borućani.

Politički pregled

ITALIJA.

Državni proračun.

Pred dvadeset dana svršile su rasprave u parlamentu i iza kako je proračun pojedinih ministara za godinu 1926/1927 bio prihvaćen, parlament se je razišao. Bio je proračun na dnevnom redu i u senatu, gdje pojedini ministri daju takodjer svoja obrazloženja. Najinteresantnije su izjave ministra financija conte Volpi-a, koji je govorio o financijalnom stanju i moći Italije i kakve je sve poteškoće imala Italija iza rata. Spominjao valutno stanje i navadjao, da je u Italiji u prometu manje novca nego u drugim državama. Na svakog stanovnika u Italiji dolazi 530 lira, dok u Belgiji dolazi 1030, a u Francuskoj 1350. Medjunarodna vrijednost novca zavisi od mnogih činjenica, a je u tjesnoj vezi sa trgovačkom bilancom. Konačno izjavljuje, da je u aprilu ove godine bilo 668 milijuna primitaka više nego izdataka, a u maju već 811, tako da će koncem junija, t. j. u jednoj proračunskoj godini 1925/26 država imati suviška više od miliarde. To je najbolji obračun iza kako postoji Italija.

Senatori su oduševljenjem primili na znanje izvještaj ministra financija te mu čestitali, da tako uspješno i uzorno vodi državne finance.

Ovom se je raspravom zaključilo zasjedanje senata te je prošle sedmice i senat nastupio ljetni odmor. Tekar na jesen otvorit će se ponovno i parlament i senat.

Žitna kampanja.

Kralj se je u četvrtak u pratnji Mussolinija i ministra narodnog gospodarstva Belluzze, izvezao automobilom u rimsku ravnicu, gdje je pregledao zemljište zasijano žitom. Kako je poznato, vlada je ove godine dala inicijativu, da se sva neobradjena zemljišta zasiju žitaricama, kako bi u nekoliko godina produkcija žitarica u zemlji zadovoljila domaće potrebe. U tu svrhu raspisane su nagrade u iznosu od 25 milijuna lira, za one zemljoradnike, koji najbolje zasiju do sada neobradjena zemljišta.

Novi maršali.

Prigodom desetgodišnjice bitke na Piavi, kralj je imenovao pet novih maršala Italije i to generale: Duca d'Aosta, Pecori-Giraldi, Giardino, Badoglio i Caviglia.

Veliko fašističko vijeće.

Danas se sastaje u Rimu na zborovanje veliko fašističko vijeće. Ministarsko vijeće je odobrilo sindakalni pravilnik, pa će sada i fašističko vijeće raspravljati o tom problemu. Pravilnik o sindakatima će biti objavljen tekar poslije zborovanja fašističkog vijeća.

JUGOSLAVIJA.

Odlazak Pašića.

Predsjednik radikalne stranke, bivši ministar predsjednik Pašić otišao je u Karlove Vari u Česku na liječenje. Naumio je, da se za neko vrijeme ustegne od političkog rada i da iz daleka promatra političke prilike u Jugoslaviji. Njegovim odlaskom je donekle na jasnijem položaj sadašnje radikalsko-radićevske vlade, kojoj je na čelu Uzunović.

Beogradske konvencije.

Takozvane beogradske i neptunske konvencije, koje su nekakav dodatak sporazuma izmedju Italije i Jugoslavije ... su doći pred skupštinu. Novine su ... o tim konvencijama pisale, da one ... žavaju ugled Jugoslavije, pa da ih narodna skupština ne bi smjela primiti. Opozicija je bila protiv odobrenja konvencija, a ... dićevci, Osobito je protivan bio sam ... ćev ministar trgovine i industrije ... Krajač. Al konačno ih je potpisao dne ... mj. Prošle srijede su bile predložene ... noj skupštini beogradske konvencije. ... jač kao ministar trgovine ih je ... Za konvencije su glasovale vladine stranke (radikali i radićevci) i nekoji demokrati davidovićevci. Davidovćevci su glasovali ... konvencije iz razloga, što je tadašnji ... ministar inostranih djela radio na ... konvencijama i tada ih potpisao. Bilo ... smješno, da sada glasuju proti onome ... su prije stvorili. Kod glasovanja su ... te konvencije primljene sa 149 glasova protiv 28. Time su dakle — kako se ... litički kaže — ratificirane beogradske konvencije sa Italijom iz godine 1924. U ... su konvencijama regulirana pitanja ... vidbe, saobraćaja, nastanjivanja i dru... gospodarski i trgovački odnosi izmedju dviju država, a sadržavaju trgovački ugovor sa Italijom, veterinarnu konvenciju, konzularnu konvenciju, pogranični pro... i drugo.

Neptunske konvencije.

Neptunskih konvencija ima 27 i su čisto administrativne prirode, jer su već u beogradskim konvencijama odredjeni pravni odnošaji izmedju Jugoslavije i Italije. Neptunske konvencije sadržavaju sporazum ... dopuni rimskog sporazuma o Rijeci u ... gledu prometa. Obradjena su pitanja saobraćajne službe i tarifna pitanja, o položaju jugoslovenskih državljana na Rijeci ... talijanskih u Dalmaciji, o riječkoj im... skoj općini, o davanju vode i elektrike ... goslovenskim općinama okolo Rijeke. ... žan je sporazum o riječkoj bolnici. Tim ... sporazumom zajamčuje jugosloven... općinama u političkim srezovima Sušak, Crkvenica, Novi, Senj, Kastav i Krk sta... broj krevetu u riječkoj bolnici. Nada... obuhvataju te konvencije sporazum o ... hivama, o državljanstvu, o penzijama, ... porezima, o carinskom nadzoru i ribo... u sušačkim i riječkim vodama, sporazum o privatno pravnim ugovorima, o rad... ma, dva sporazuma o srpsko-pravoslavnim crkvenim općinama u Italiji t. j. u Trstu, na Rijeci, u Zadru i Peroju (kod Pule) ... putničkom pograničnom saobraćaju i n... zad sporazum o razdjelenju bivših aust... skih podmorskih telegrafskih spojeva.

Ministarski savjet je raspravljao o ov... konvencijama te ih prihvatio. Kralj je ... kodjer potpisao, da ih ministar izvanjskih poslova predloži skupštini. Imale bi doći pred skupštinu ovih dana. Proti ovim konvencijama osobito istupaju u Dalmaciji, gdje naglašavaju, da bi talijanski radnici mogli doći na radnju u Dalmaciju i b... tamo zaposleni kod talijanskih poduzeća, a domaće bi otpustili. Radi toga su ... u nekim gradovima u Dalmaciji vršile ma... nifestacije proti neptunskim konvencijama. U nedjelju se i u Zagrebu imala vršiti demonstracija proti odobrenja tih konvencija sa strane narodne skupštine. Poli... je protesnu skupštinu zabranila, ali ... je tekom dana došlo do izražanja nego... vanja proti konvencijama, jer su se d...

pomiješali sa gradjanima i manifestirali neorganizirano svoje osjećaje.

Jugoslovenski novi poslanik u Rimu.

Dne 7. ov. mj. talijanski kralj primio je u svečanu audijencu novog jugoslovenskog državnog poslanika u Rimu gosp. Živojina Balugdžića. Balugdžić je kralju predao isprave, kojima je imenovan na tu dužnost.

Novi zagrebački veliki župan.

Velikim županom zagrebačke oblasti imenovan je Mile Kramarić, podžupan u penziji i gradski načelnik u Bjelovaru. Zagreb je bio već 7 mjeseci bez imenovanog velikog župana. Zadnji veliki župan bio je Vladimir Treščec Branjski, koji je morao odstupiti od te dužnosti radi demonstracija u Zagrebu zbog navale na tiskaru «Edinost». Poslije njega je vršio dužnost najstariji činovnik Grabarić. Novi veliki župan je radićevac.

NJEMAČKA.

Oduzimanje posjeda carskim porodicama.

Svi do sada članovi carskih porodica u Njemačkoj uživaju svoje velike posjede. Država nije im ih oduzela i parlamenat je zaključio, da narod sam to odluči plebiscitom. Hindeburg vjeran bivšem svom caru napisao je pismo, da će odstupiti od časti predsjednika njemačke republike, ako narodnim glasovanjem pobijedi predlog, da se posjedi carskim obiteljima oduzmu. Time je on u jednu ruku htio učiniti pritisak na narod, da glasuju protiv oduzimanja carskih imanja. Hindenburg je počinio time jedan protiustavan korak, jer predsjednik republike ne smije imati nikakvog upliva pri stvaranju odredaba i zakona za pobjedu jednog ili drugog zakonskog predloga. Vlada bi morala prema tome da zauzme protiv Hindenburga oštro stanovište, ali vlada se stavila na stanovište, da je Hindenburgovo pismo privatne naravi, gdje on piše samo, kao osoba.

Ovim se činom Hindenburg pokazao kao nekakvi čudan predsjednik republike, kome je ipak njegov Vilhelm više svega. I državni kancler je u parlamentu zauzeo stanovište, da se članovima bivših vladalaca imade dati otšteta za njihova imanja. Naglasio je, da je Hindenburgovo pismo privatno, jer da je on to pisao jednom bivšem ministru.

Nedjelno narodno glasovanje.

U nedjelju se je vršilo narodno glasovanje, hoće li se porodicama njemačkih vladalačkih kuća dati otšteta ili ne. Već par dana prije izbora bile su silne agitacije sviju stranaka. Rezultat nedjeljnih izbora bio je ovaj: za oduzimanje posjeda bez oštete glasovalo je 14,400.000 izbornika. To čini 36% od svih, koji imadu pravo glasovati. A da predlog pobijedi kod plebiscita moralo bi glasovati za predlog barem 50%. Moralo bi dakle bilo glasovati oko 20 milijuna izbornika. Proti oduzimanju vlasništva bez oštete glasovalo je 583.000 izbornika, a drugi su prema uputama svojih stranaka odavali bijele glasovnice. Dakle prema ovom glasovanju bivše će njemačke vladalačke porodice dobiti novčanu otštetu za svoje posjede. Parlament će imenovati posebni sud, koji će urediti pitanje otštete s osobitim obzirom na gospodarsko stanje njemačkih pokrajina.

FRANCUSKA.

Sudbina Abd-el-Krima.

Španjolska nije zadovoljna, što vodja rifanaca nije dospio u njihove ruke. Ona traži od Francuske, da joj izruči Abd-el-Krima, da mu ona sudi radi ubijanja i mrcvarenja španjolskih zarobljenika u Maroku. Medjutim Francuzi nijesu voljni da izruče svoga zarobljenika. Oni sada misle, gdje će ga internirati i kakvu će mu davati penziju. Razumljivo je, da se Abd-el-Krim predao na milost i nemilost francuskoj vojsci, jer je računao na francusko kavalirstvo i jer je znao, da bi mu koža išla na pazar, ako bi se bio predao Španjolcima.

Pad vlade.

Budući da je vrijednost francuskog franka svakim danom padala, a ministar financija nije bio u stanju da položaj popravi, to je predprošlog utorka podao demisiju. Ministar predsjednik Briand je radi toga predao predsjedniku republike ostavku cijelog kabineta.

Nova vlada.

Predsjednik je povjerio sastav nove vlade opet Briandu. Ovaj je mislio sastaviti novu vladu na širom sporazumu raznih stranaka i privući u vladu ugledne ličnosti lijevice i desnice. Naravski da glavnu ulogu vladine zadaće igra podignuće franka. No njegov sistem ozdravljenja franka nisu prihvatili radikalni socialisti sa Herriotom na čelu. Na to je predsjednik povjerio mandat Herriotu. No ni on nije mogao sastaviti vlado. Ponovno je Briand dobio zadaću da sastavi vladu. To će mu i uspjeti iza kako je većina stranaka izjavila, da mu ne će činiti zapreke, ako ne budu u vladi.

MADŽARSKA.

Predsjednik madžarske vlade očuškan

Predprošlog četvrtka prije sjednice Savj. Društva Naroda dogodio se u hodniku palače Društva Naroda u Ženevi (Švicarskoj) incident, koji je pobudio veliku senzaciju. Jedan madžarski novinar opalio je grofu Bethlenu, madžarskom ministar. predsjedniku, jaku ćušku, sa riječima: «Eto to u ime madžarskoga naroda». Istovremeno je bacio više letaka po hodniku, pa je onda mirno dopustio da ga poslužitelji predvedu policiji. Na policiji je izjavio, da je sekretar madžarske republikan. stranke u Parizu i da se zove Ivan Juszt, rodjak bivšeg predsjednika nezavisne madžarske stranke Julija Juszta. On je zapisan kod Društva Naroda u listu novinara, koji su mu dodijeljeni, i to kao dopisnik pariškog lista «Ere Nouvelle». U letacima, koje je rasturio, izjavljuje, da je madžarska vlada podjarmila madžarski narod. On je htio, da se osveti za sva nedjela, koja je učinila Bethlenova vlada prema madžarskom narodu. Kod njega je nadjeno i jedno pismo upućeno generaln. sekretaru Društva Naroda, u kojem izjavljuje, da je pobjegao iz madžarskog zatvora za to što su ga mučili. Zbog ovog incidenta sjednica je zakasnila. Predsjednik Savjeta izjavio je žaljenje grofu Bethlenu.

Svi budimpeštanski listovi osudjuju napadaj na Bethlena i pokušavaju da Juszta predstave kao nekog varalicu.

ENGLESKA.

Englezi prigovaraju Rusima.

Engleska vlada je naredila svome poslaniku u Rusiji, da uloži blagi formalni protest kod sovjetske vlade, jer da je sovjetska vlada šiljala rudarima u Engleskoj, što štrajkuju, novčanu pomoć. Poslanik je predao taj blagi protest, u komo se kaže, da su se obe države trgovačkim ugovorom iz godine 1923 obavezale, da ne će širiti propagandu u drugoj državi. Istodobno je ruski poslanik u Londonu objavio u novinama, da ruska vlada nije slala nikakve pomoći rudarima.

Sakupljali su pomoć za rudare koji štrajjuku, ruski radnici medjusobno. Sada su ruski radnici poslali svojim engleskim drugovima po peti put pripomoć, i to iznos od 300.000 rubalja. Ukupno su Rusi pripomogli engleskim radnicima pripomoćju od 3 milijuna 637 hiljada rubalja.

RUSIJA.

Odgovor na engleski protest.

Na protest engleskog poslanika u Moskvi, da Rusija šalje novčanu pripomoć engleskim štrajkašima, ruska je sovjetska vlada odgovorila, da ona nije slala nikakve pomoći, a da radnicima ne može braniti, da oni daju svoje doprinose.

Radi engleske protestne note uprizorili su ruski radnici veliku demonstraciju u Moskvi proti Engleskoj. U demonstraciji je učestovalo preko 400 hiljada ljudi, koji su izražavali svoje simpatije za engleske radnike i zaključili da i nadalje potpomažu svoje drugove, koji štrajkaju.

SJEVERNA AMERIKA.

Amerika se «razoružava».

Američki je senat bez ikakvog prigovora prihvatio zakonski predlog o izgradnji američke zračne flote. U tu svrhu je odobrio kredit od 9 milijuna dolara. U nacrtu se predvidja, da će se izgraditi 1950 aeroplana.

Ovakav je način «razoružavanja», o kome se na svemogućim konferencijama govori.

ČEHOSLOVAČKA.

Tučnjave u Pragi.

U Pragi su komunisti imali javni sastanak proti vladinom predlogu o carini na poljodjelske proizvode. Za taj sastanak imali su dozvolu. Iza sastanka htjeli su demonstrirati po gradu. Policija ih je zaustavljala i došlo je do žestoke borbe izmedju komunista i policije. Demonstranti su udarali po policiji kamenjem i crijepovima, a policija štapovima i revolverima. Iza duge borbe i dolaskom rezerve policija je rastjerala komuniste. Ranjeno je 56 stražara, od kojih 4 vrlo teško. Za komuniste se ne zna, koliko ih je bilo ranjenih, ali svakako nad stotinom. Aretirano je bilo 70 demonstranata.

U ponedjeljak je u parlamentu bio na dnevnom redu zakon o carini poljskih proizvoda, odnosno o zaštiti carine. Zakon je bio primljen sa 146 glasova proti 113. No sjednica je bila vrlo burna i nastala je tučnjava. Komunisti su pograbili stolice i navalili na klupe, gdje je vlada i kaže se, da su razbili vladina sjedala. Bilo je kao u nekakvom cinganskom taboru.

Narodna socialistička stranka je poslala ministru inostranih djela dru. Benešu brzojav, da poda ostavku. Beneš je jedini ministar poslanik, dok su drugi ministri činovnici (činovnička vlada). Narodna socialistička stranka ne bi htjela da nosi odgovornost za carine na poljske proizvode radi toga što je jedan njezin poslanik u vladi. Zbog tih dogodjaja mislio je Beneš još u petak da otputuje iz Bleda, gdje je bio na konferenci Male Antante, ali u zadnje vrijeme je primio povoljne vijesti iz Prage, pa je otišao iz Bleda tekar u subotu naveče. Izgleda da će Beneš ipak ostati kao ministar izvanjskih poslova.

GRČKA.

Smrt kraljice Olge.

U subotu je u Rimu umrla bivša grčka kraljica Olga. Pogreb se je vršio u ponedjeljak o polnoći. Mrtvo tijelo su prevezli iz stana u rusku crkvu. U ruskoj je crkvi čitao zadušnice ruski arhamandrit. Na pokojnicu je bacio pregršt zemlje iz Grčke i Rusije. Iz Rima je tijelo prevezeno u Firenze, gdje će biti zakopano u pravoslavnoj crkvi.

Kraljica Olga je bila kćer bivšeg ruskog cara Nikole I. Godine 1867. se je vjenčala s danskim princem Jurijem I., koji je poslije postao grčki kralj i je godine 1913. bio ubijen u Solunu. Pokojna kraljica je imala 75 godina.

DRUŠTVO NARODA.

Kriza u Društvu Naroda.

Društvo Naroda nalazi se faktično u teškoj krizi. Neuspjeh u mjesecu martu sa primitkom Njemačke nije bio prolazni dogadjaj, već početak pripremljenog i sistematski izvadjanog napadaja sa ciljem, da se ozbiljno ugrozi opstanak samog Društva Ovo potvrdjuju dogodjaji, koji su se dogodili pri otvorenju zasjedanja Savjeta Društva Naroda, što se ovih dana obdržavao u Ženevi. Argentinski delegat ovog puta nije ni došao, a Brazilija najavljuje, da na drugo zasjedanje ne će više doći. Amerikanske novine iznijele su predlog, da bi bilo najbolje, da američke države uopće ne sudjeluju u Društvu Naroda i neka Amerika za sebe, a Evropa za sebe vodi brigu o sačuvanju mira.

Osim toga se i evropske države bore, da dobiju uplivno, odnosno časno mjesto u Društvu Naroda.

Otkaz Brazilije nije Savjet prihvatio, a odložio je na jesenje zasjedanje u septembru. Savjet se je razišao ne baš pod dobrim utiskom.

MALA ANTANTA.

Konferenca Male Antante na Bledu.

Prošlog tjedna vršila se je na Bledu u Sloveniji konferenca Male Antante (Jugoslavije, Československe i Rumunije) koju tvore ministri inostranih djela dotičnih država. Govorilo se o medjunarodnom položaju u Evropi i o svim političkim pitanjima, koja interesiraju Malu Antantu kao cjelinu. Ministri su se sporazumili o miroljubivoj akciji za saniranje izaratnih prilika. Raspravljali su i o budućem sastanku Društva Naroda i njihovom držanju i odnošajima prema susjednim državama.

Za konferencu Male Antante vladalo je veliko zanimanje kod drugih država, jer je Mala Antanta danas faktor, s kojim Evropa računa. Radi toga su poslanici raznih država u Beogradu posjetili jugoslovenskog ministra inostranih djela Momčila Ninčića prije nego je otišao na Bled. Konferenca je trajala tri dana i na koncu je bilo izdano službeno izvješće.

Istodobno se na Bledu držao i kongres novinara Male Antante.

Domaće novosti

NAŠI PRILOZI.

Današnjim brojem šaljemo posebice naš gospodarski prilog «Narodni Gospodar». Tako će se i «Mladi Istranin» slati posebicé, ali ostaju i nadalje kao prilozi «Istarske Riječi». To smo morali učiniti, na zahtjev poštanskog ravnateljstva, jer da u novini ne smiju biti nikakvi drugi listovi, koji nemaju isti format i isti naziv kao list.

Naši će pretplatnici dakle primati posebice list, a posebice priloge, no pretplatiti se može samo na sve zajedno. Pretplata naravski ostaje nepromijenjena.

Prijava uživanja skupnog zemljišta produžena

Kr. dekretom od 22. maja 1924 br. 751 bilo je odredjeno, da se imade prijaviti svoja prava na skupno zemljište (šume, pašnjake, oranice) naročitom komesaru u Trstu (Commissariato per gli usi civici) najkasnije do 6. ov. mj. U službenim novinama «Gazzetta Ufficiale» od 5. junija 1926 je objelodanjen kr. dekret br. 895, kojim se rok za prijave produljuje, t. j. do 6. junija 1927.

Upozorujemo sve naše ljude, koji imadu skupno zemljište, i koji nisu prijavili ta svoja prava uživanja, da na vrijeme poduzne po…trebite korake, da ne ostanu kratkih rukava. U tim se pitanjima obraćajte na «Zvezu upravičenih posestnikov» u Trstu, via Carducci br. 8, II. kat.

Cijene šećera i kruha rastu

Pred nekoliko dana povisila se cijena šećera za 7 lira na kvintal, a sada opet za daljnih 5 lira za kvintal. To se tumači time, što su povisili cijenu proizvadjači, pa moraju i trgovci, premda su proizvadjači u decembru mjesecu bili dali obavezu vladi da ne će mijenjati cijenu. Dosada su povisili cijenu za 44 lira na kvintal. — U Trstu se sada šećer prodaje na sitno po 7.40.

Pred mjesec dana kruh je poskupio za 10 cent. po kilogramu. Sada je u Trstu poskupio opet za 10 cent. po kilogramu.

Ženski list «Vez»

Broj 4. ženskog lista «Vez» za juni mjesec bio je sekvestiran radi nekih formalnosti. Uredništvo nam javlja, da će taj manjak nadoknaditi u 5. broju, koji će izaći početkom drugog mjeseca.

Istrani u Zagrebu proslavili 50-godišnjicu Nazora

Naši Istrani, koji se nalaze u Zagrebu, proslavili su pretprošle subote u svom društvu «Istri» skromno ali toplo jubilej velikog našeg pjesnika Vladimira Nazora. Tom je prigodom naš pjesnik Rikard Katalinić Jeretov držao govor o Nazoru i isticao njegovu ljubav za Istru te je pročitao nekoliko Nazorovih pjesama u istarskom dialektu. Sa proslave poslali su Nazoru u Crikvenicu ovaj telegram: «Velikom pjesniku, rodjenom na dalmatinskim žalima, koji zavoli našu Istru i perom je prodiči šalju sa skromne proslave njegovog pedesetog rodjendana svoje najljepše želje i čestitke Istrani, okupljeni u zagrebačkoj «Istri». U ime svih dr. Ivo Zuccon, Katalinić Jeretov, dr. Fran Brnčić, Ante Marčac, Mandić Ivan.

Križ se opet uvadja na sudove

Našim je ljudima bilo nekako čudno, da na mjestu, gdje se prisiže i kroji pravda nema raspela. Ovih je dana izašao kraljev dekret, koji naredjuje, da se u sve sudnice postave raspela povrh kraljeve slike, jer da uvadjanje krstova u državne urede je u skladu sa osjećajima ogromne većine gradjana.

Istranin upravnik arheološkog muzeja u Splitu.

Poznati jugoslovenski arheolog (istraživač starina) naš zemljak i prijatelj gosp. dr. Mihovil Abramić postavljen je definitivno za upravnika arheološkog muzeja u Splitu. Ovaj je muzej jedan od najbolje uredjenih muzeja ove vrsti u srednjoj Evropi.

Gosp. dru. Abramiću iskreno čestitamo na ovom zasluženom imenovanju i veselimo se, da se na polju znanosti daje tako visoko priznanje jednom Istraninu.

Likvidacija penzijskog zavoda za privatne činovnike.

Kr. odredbom-zakonom od 16. V. 1926 br. 908 uredjeno je pitanje likvidacije penzijskog zavoda. Ta je zavod u likvidaciji od 1. marta ove godine. Novom odredbom sve obaveze tog zavoda preuzima na sebe državna blagajna za socijalno osiguranje. Tko je do 1. marta primao, ili tko bi 1. marta imao pravo na penziju, plaćat će mu spomenuta blagajna. Ta će blagajna plaćati takodjer i onim nasljednicima koji imadu pravo na potporu, ako onaj, koji je plaćao umre za vrijeme od 6 mjeseci iza obavljenja ove odredbe.

Za one koji su bili osigurani kod penzijskog fonda nova odredba odredjuje ovaj položaj: a) osigurani imadu pravo da traže od državne blagajne za socijalno osiguranje da im vrati sve što su platili penzijskom zavodu. Taj zahtjev treba poslati državnoj blagajni u roku od 6 mjeseci; b) oni, koji po talijanskom zakonu moraju biti osigurani za starost i nesposobnost, ne će moći da traže sav iznos, već će im se oduzeti onoliko, koliko bi morali plaćati po talij. zakonu. Ono vrijeme, što su bili osigurani kod penzijskog fonda uračunat će im se, kao da su osigurani po talijanskom zakonu; c) one osobe, koje nisu plaćale za penzijski fond 6 mjeseci prije 21. marta 1926, a nisu tražile da im se novac povrati, mogu to sada tražiti; d) svaki može da i nadalje plaća za penzijski fond, ali to je dobrovojno osiguranje i mora to javiti državnoj blagajni za soc…lno osiguranje u 6 mjeseci; e) tko ne će tražiti ni povratak novca ni dobrovoljno osiguranje smatrat će se da je osiguran kod državne blagajne za socijalno osiguranje od 1. marta 1926.

50-godišnjica Vladimira Nazora.

Dne 30. maja ove godine, navršio je 50 godina svoga života jedan od najboljih jugoslovenskih pjesnika, naš prijatelj g. Vladimir Nazor.

G. Vladimir Nazor rodio se 30. maja 1876. u Postirima na otoku Braču (Dalmacija).

Još kao djak u Splitu počeo je da piše pjesme, koje su onda izlazile u zadarskoj «Istri», pod pseudonimom «Vladimir Primorski». Istodobno se javio i Milan Begović. Nazorov drug i prijatelj, koji je pisao pod pseudonimom «Tugomir Cetinski». Odmah su u početku Nazor i Begović skrenuli pažnju na sebe. Kasnije je, kao univerzitski djak, Nazor saradjivao u svim boljim našim književnim listovima.

Svršivši sveučilišne nauke i usposobivši se za profesora, počeo je sve to revnije da radi na književnom polju. Slijedile su zbirke jedna za drugom: «Slavenske Legende», «Živana», «Pjesma o narodu hrvatskome», «Knjiga o kraljevima hrvatskim», «Krvava košulja», «Lirika», «Zbirka pjesama», itd.

Za vrijeme svoga učiteljevanja na preparandiji u Kastvu, napisao je i značajnu

istarsku priču «Veli Jože», u kojoj je simbolizovao borbu istarskog hrvatskog seljaka protiv feudalne gospode.

Nazorove pjesme isticale su se uvijek jedrinom stila i bogatstvom riječi, te nekom rasnom snagom, koja se izdizala visoko nad običnim frazerstvom t. zv. rodoljubnog pjesništva. Njegovi su stihovi bili klesani, govorili su stihijskim govorom i duboko prodirali u dušu omladine. Revolucionarna nacionalistička omladina pred svjetskim ratom gledala je u Nazoru svoga barda, a Italijani ga i danas nazivaju jugoslovenskim Carduccijem.

Poslije rata Nazor je neko vrijeme živio u Zagrebu, a zatim se povukao u Crikvenicu (kao direktor «Djač. Doma») i tu je, na pogled svome moru, pjevao i dalje dajući pjesme sve to nježnije i savršenije forme. Danas je, bez sumnje, ako ne prvi jugoslovenski liričar, svakako medju najboljima. Javlja se redovito u zagrebačkim i u beogradskim literarnim revijama, javlja se nesamo pjesmom već i prozom. U «Srpskom Književnom Glasniku» izišlo je nekoliko vrlo uspjelih novela, od kojih neke iz našeg života na ostrvima. Vrlo su zanimljive i njegove uspomene, koje su izišle u posebnoj knjizi. Iz svake pjesme, kao i sa svake stranice njegove proze, Nazor se ispoljava kao velik umjetnik, koji služi samo idealima umjetnosti, daleko od dnevne buke političkog vašara, sav predan svome unutarnjem životu.

Prigodom ove obljetnice, šalje mu uredništvo «Istarske Riječi» u ime svoje i brojnih prijatelja i poštovalaca u Istri najsrdačnije čestitke uz želju, da nam još dugo bogati našu pjesmu i pronosi časno ime svog zavičaja. Na mnogaja!

Ispravak.

Na prijaznu opomenu jedne naše pretplatnice iz Hobokena u Americi ispravljamo u našem članku tiskanom u 19. broju «I. R.» od 13. maja ov. g. pod naslovom «Naši u Americi» u toliko, da je deklamovala Mary Vidošić, a ne Mario, a na glasoviru da je svirala Ljubica Vidošić, a ne Ljubomir.

Pozdrav naših vojnika.

Naši mladići 1906. godišta, koji služe u 54. pješačkom puku u Novari šalju iskrene pozdrave svojim roditeljima, prijateljima, svojim dragim curicama i svim čitateljima «Istarske Riječi»: Ferlin Petar, Gajana; Peruško Josip, Peruški; Tončić Metod, Oprtalj-Cekini; Blašković Anton, Mosalič; Petrić Anton, Štinjan; Obrovac Petar, Bakorolići; Ljubič Miha, Orehi; Perne Mate, Boljun; Andrević Petar, Lisišćina; Perković Ivan, Raponje; Družetić Ivan iz Batluga kod Gračišća; Laginja Martin, Manjadvorci; Vojnić Ivan, Altura; Čerin Petar, Račjavas; Gojtanić Milan, Lindar; Brajčević Josip, Frankovići; Poropat Ivan, Somlići i I. Eugen.

Morski psi u Jadranskom moru.

U jadranskom moru su se pojavili morski psi, a osobito u Dalmaciji te idu prema sjeveru. U Dalmaciji su počinili mnogo štete ribarima, uništujući im mreže. Razagnali su takodjer sitnu ribu, pa radi toga je ribolov mršav. U Zadru su ovih dana uhvatili jednog velikog morskog psa. Kad su ga rasparali našli su mu u utrobi: jedan par cipela, kišobran, srebrnu kutiju za cigarete i zlatan sat. Sigurno je ta neman na svom putovanju po raznim morima progutala kojeg čovjeka, koji je pao u more ili se je sam utopio, jer inače se ne može razumjeti, kako su te stvari došle u njegovu utrobu.

Nema doduše toplog vremena, ali ako se ove godine uopće bude kupalo, neka djeca paze, da se ne odalečuju previše od kraja.

Glavna skupština djevojačkog društva «Kraška Zora» u Praproću.

Dne 29. ovog mjeseca u 2 sata poslije podne obdržavati će se redovita glavna skupština s ovim dnevnim redom: 1) nagovor predsjednice, 2) izvješće tajnice, 3) izvješće blagajnice, 4) izbor novog odbora, 5) slučajnosti.

Svega po malo

Ubila muža, polila ga petrolejem i zapalila.

U slovenskom selu Zagorje (Slovenija) odigrala se ovih dana krvava tragedija. Stolar Lovro Trebušak, 43 godine star, otac petero djece, često se opijao, a kad se pijan vraćao, zlostavljao je svoju ženu i često ju je isprebijao do krvi. To se dogadjalo vrlo često. Prošle sedmice se je opet vratio pijan kući, pa je bučio i navalio šakama na ženu. Taj put je ona reagirala sa sjekirom i udrila njome muža po glavi tako, da se je srušio na zemlju, po svoj prilici mrtav. Videći što je uradila, žena je dohvatila bočicu sa petrolejem, polila truplo i zapalila ga. Na krik preplašene djece, pritrčali su susjedi. Prizor, koji su vidjeli, bio je grozan: Trebušak je gorio poput baklje, a žena je to gledala ludjačkim pogledom. Susjedi su gasili vatru, ali za Trebušaka je svaka pomoć bila prekasna, jer je on već mrtav. Zatim je zločinka sama pošla do oružničke postaje i prijavila se vlastima

Evropa pod oružjem.

Sekcija za razoružanje sekretarijata Lige Naroda publikovala je novo izdanje vojnog godišnjaka sa vojničkim statistikama pedeset zemalja. Iz publiciranih cifra se vidi, da je svijet poslije rata manje naoružan nego 1913. godine uoči svjetskog rata. Evropa je uvijek najnaoružanija, ali ipak danas ima manje 1,500.000 vojnika nego 1913. god., t. j. sad ima 2,630.000 vojnika, dok je 1913. g. imala 4,160.000 vojnika. Gotovo sve evropske zemlje su smanjile svoje efektive. Francuska ima 562.000 vojnika, Italija 230.000, Rusija 562.000, Njemačka 95.000, Mala Antanta 450 hiljada, Engleska i Sjedinjene Države su povećale svoju vojsku, ali u vrlo malim razmjerama.

Strogost tiskovnog zakona u Jugoslaviji.

Neka kapetanica Simeunović otišla je iz Prizrena od svog muža jednom albaneskom begu. — Prešla je granicu odjevena ko turska žena. — Tom prigodom je ugledna beogradska novina «Vreme» pisala o tom dogodjaju i završila ovim riječima: «Mlada kapetanica Simeunović je istog dana pokupila sve svoje stvari i s Albancima pobegla iz Prizrena. Tog istog dana javila se iz Krume svom suprugu. Na kraju pisma kazala je, da se više nikada neće vratiti u zemlju.» Nekoliko dana iza tog dogodjaja ona se vratila i tužila je odgovornog urednika za klevetanje. Ovih je dana bila rasprava. Sud je priznao da je ona pobjegla u Albaniju, jer je radi toga i njezin muž degradiran, ali sud je priznao, da je u riječima «ona se više u zemlju nikada vratiti neće» čin klevetanja, pa je stoga kaznio odgovornog urednika zatvorom od mjesec dana i plaćanje troškova 1000 Dinara.

Da je ovako strogi zakon kod nas, alaj bi se mnogima crna zloba primirila, i promislili bi dobro prije nego bi dirali u intimni obiteljski život i ocrnjivali uvjereni da nije istina ono što pišu.

Pala sa trešnje.

Djevojka Marija Gregorić iz Dekani u Istri popela se u petak na stablo da pobire trešnje. Najednom je izgubila ravnotežje i strovalila se sa trešnje. Zvala je napomoć i došli su po nju. Budući da je trešnja bila visoka, prebila si je noge i morala u bolnicu u Trst. Njezino je stanje teško.

Srašteni blizanci.

U Americi kod jedne automobilske firme zaposlen je Jugosloven Nikola Medić. Njegova žena, stara 24 godine, rodila je ovih dana blizance, dvije male djevojčice, koje su sraštene zajedno na trbuhu tako, da su licem okrenute jedna prema drugoj. Ove dvije blizanke, ako ostanu u životu, po svoj prilici neće moći nikada sjediti niti hodati. Sa Rentgenovim zrakama dokazano je, da svaka od njih ima srce i želudac.

Skupo krštenje.

Engleskom kraljevom sinu vojvodi od Jorka rodila se prva kći. Za krštenje te kraljeve unučice donesena je voda iz Palestine sa Jordana. Vodu je donio iz Jordana jedan engleski činovnik, koji je specijalno u ovom cilju otputovao za Palestinu aeroplanom. Dragocjena voda čuva se u jednoj od naskupocjenijih vaza. Maloj vojvodkinji dati će imena: Elizabeta, Aleksandra i Marija.

Muhe ne podnose modru boju.

U ljetno doba mnogo nam smetaju muhe, a najgore je, što one nose razne zaraze, pa su često krive muhe, da čovjek ide prije vremena u grob. Svim se načinima nastoji da se riješimo muha. Sada jedan talijanski liječnik daje domaćicama vrlo praktičan savjet. On naime veli, da su dva francuska prirodoslovca učinili razne pokuse i došli do toga, da muhe vole bijelu boju, a modre boje da se klone, pače se je boje. Taj su pokus učinili ovako: Oni su na prozore jedne sobe metnuli modra stakla, tako da je soba izgledala potpuno modra. Ostavili su samo usku prugu, na koju je ulazila zraka bijeloga svijetla. U sobu su tada pustili nekoliko muha. One su bile vrlo nemirne, letile su kao da se boje i konačno su sve poletile na mjesto, odakle je dolazilo bijelo svijetlo. Radi toga istraživači drže, da prostorije, koje želimo imati proste od muha, obojimo modrom bojom, a to bi osobito bilo dobro za kuhinje. Taj su savjet poslušale mnoge bolnice, koje imadu kuhinje modro bojadisane. U Argentini je zakonom odredjeno, da moraju biti modrom bojom bojadisane sve dvorane u tvornicama, gdje se proizvodi sir i maslac.

Tuča u Odesi.

U Odesi (u Rusiji) je prošle sedmice padala silna kiša pomiješana tučom (gradom). Službeni brzojavi javljaju, da su zrna tuče bila velika kao jaja. Budući da je padala po noći, bilo je malo ljudi na ulici, pa ni bilo žrtava. Grad je razbio sva stakla na prozorima, raztrgnute su sve telegrafske i telefonske žice, a ceste su na više mjesta poderane od vode. Voda je učinila mnogo štete dućanima u prizemlju. Najveću štetu imadu skladišta pšenice i šećera.

Bogati prosjaci.

U velikim gradovima imade ljudi koji se prosjačenjem obogate. Oni stoje na uglovima, gdje prolaze najviše ljudi. Svako malo vremena dobiju 5, 10 ili 20 centezima, pa tekom dana zasluže lijepu nadnicu. Ovih su dana našli kod prosjaka Cesare Mainero u Torinu preko jednog kvintala metalnog novca u vrijednosti od 10.000 lira. Koliko je pak imao sakrivenog papirnatog novca, to se ne zna, jer mu ga nisu našli. I u Trstu, govore, da imade prosjaka, koji imadu bolju nadnicu od svakog državnog ili privatnog činovnika. Pred nekoliko godina jedna je prosjakinja u Trstu ostavila svojoj kćerki miraz od 30.000 lira. To su zaista bogati prosjaci.

Mazzinijeva kuća.

Rodna kuća velikog pobornika slobode i pravde Mazzinija u Genovi kupljena je od talijanske vlade kao nacionalni spomenik. U njoj će biti muzej i arhiv za proučavanje djela i života Giuseppe Mazzinija.

Velike poplave u Rumunjskoj i Poljskoj.

U noći od srijede na četvrtak je u Rumunjskoj padala silna kiša i sa transilvalnskih gora navalila je voda u ravnice prouzročivši velike štete. Svi potoci rijeke Dunava su se razlili.

I u Poljskoj radi velikih kiša zadnjih dana razlile su se rijeke i poplavljene su ravnice, koje izgledaju kao nepregledno more. Voda je odnesla mnogo mostova. Uzduž rijeke Visle mnoge su kuće porušene. Budući da je poplava nastala po noći, ljudi su bili nepripravni, pa su se u svojim kućama utopili. U četvrtak ujutro su po Visli vidili mnogo lješina, koje je nosila bujica.

Žrtve automobila u Londonu.

U srijedu je u Londonu pogažen automobilom general Plunkett. Dok je izlazio iz jednog automobila, nasrnuo je na nj drugi automobil i pogazio ga. General je umro na putu do bolnice. Taj je general učestvovao u nilskom ratu god. 1898., u balkanskom 1912. i konačno u svjetskom. Bio je više puta ranjen, a smrt ga je evo stigla u svom bučnom gradu. Uslijed ogromnog prometa u gradu, automobili u Londonu pogaze svakim danom nekoliko ljudi. Ministar unutarnjih djela izjavio je, da su automobili u god. 1925. pogazili 14.309 ljudi, od kojih je platilo životom 3400.

BURZA.

Jučer je u Trstu cijena novca bila: 100 jugoslov. dinara za 49 lira; 100 francuskih franaka za 78.60 lira; 100 švicarskih franaka za 538 lira; 1 merikanski dolar za 27.75 lira; 1 engleska lira šterlina 135 lira; 100 austrijskih šilinga za 394.50 lira, 100 českih kruna za 82.40 lira.

Darovi

u fond «Istarske Riječi»

Hurban Ludmila, iz Stare Pazove darovala Dinara 100.— i Prukar Josip Kenoska Wis. lira 20.—

Darovateljima uprava najljepše zahvaljuje.

«Prosveti» odsjek za Istru

Klarić Ivan iz Buzeta darovao je 4 lire. I. Z. iz Gologorice 1.50 l.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

Širite „Istarsku Riječ"!

Broj 26 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 1. julija 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ"

Izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin". Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

Oglasi stoje 4 lira za svaki centimetar visine u širini jednoga stupca. Za višekratno uvrštenje daje se znatan popust prema pogodbi. Plaća se i utužuje u Trstu. Dopisi se šalju uredništvu, a novac upravi. Nefrankirana se pisma ne primaju, a rukopisi se ne vraćaju ni u kojem slučaju.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari". — Narodna poslovica.

Vidovdan

U prošli ponedjeljak proslavila je cijela Jugoslavija svoj Vidovdan. Tom zgodom čitale su se u crkvama i molitve za mrtve, i to za duše onih junaka, koji su pali braneći svoju zemlju od Turaka. Mnogo ih je palo godine 1389. 15. juna — na sâm dan sv. Vida. Medju onim junacima bio je i srpski car Lazar, pa veliki junak Miloš Obilić, pa Jug Bogdan sa devet njegovih sinova, devet Jugovića i mnogi drugi, koji su svoj život dali za slobodu plemenitog srpskog naroda. Srbi su i u ropstvu umirali za svoju domovinu. Bunili su se protiv svojih gospodara, Turaka, ali su Turci bili silniji, zato su i mnogi od tih srpskih junaka popadali ko od mača ko od puške a mnogi i na vješalima.

I za te vrle junake molile su se u ponedjeljak molitve širom čitave Jugoslavije.

Negdje prije 120 godina digao se pradjed današnjega jugoslovenskoga kralja, Karagjorgje, da svoju zemlju oslobodi od Turaka. I tom su zgodom pale mnoge srpske glave, i za te narodne borce u ponedjeljak se je u Jugoslaviji molilo.

Ali onaj strašni, onaj krvavi Vidovdan od god. 1389. još nije bio osvećen, jer je još mnogo Srba bilo pod neprijateljskim turskim jarmom. Ti su se Srbi oslobodili tek god. 1912. i 1913. Slavno Kosovo, što je punih pet stotina godina čamilo u turskom ropstvu vratilo se pod svoje stare gospodare, Srbe. A tako i slavni gradovi Skoplje, Prilip, Bitolj i Prizren. Ali i tu je palo mnogo mrtvih junaka. I za njihove su se duše u ponedjeljak čitale mise i zadušnice.

Srbi su god. 1913. proslavili svoj Vidovdan kao još nikada do tada. Stari krajevi osvojeni, Turci pobijeni, Vidovdan, onaj stari, kosovski — osvećen.

Osvećen — ali ne sasvim. Još je bilo zemalja i hrvatskih i srpskih i slovenskih, što su stenjale pod neprijateljem. Taj neprijatelj nije bio Turčin, ali mu je bio brat: Nijemac i Madžar — dvije aždaje, što su vijekove i vijekove gušile i davile naš narod u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Dalmaciji, Vojvodini i drugud.

Što je jugoslovenski narod u tim zemljama sve prepatio, ne da se ispisati. Trpio je i podnosio, dok je išlo, no kada se gorka čaša prenapunila i prelila, onda se i taj narod počeo da buni. Hrvati, sto puta prevareni od negdašnjih austrijskih careva, dizali se na noge i tražili oduške svojoj ogorčenosti raznim pobunama i atentatima. Kad su vidjeli, da se sami ne će moći odhrvati Beču i Budimpešti, prislonili su se uza svoju najbližu braću: Srbe i Slovence. Tako se je rodilo Jugoslovenstvo, što je davno prije velikoga rata oduševljavalo sve čestite domorodce.

Cesar i njegov pokvareni carski dom u Beču vidio je odmah kamo to vodi, pa je svu svoju politiku okrenuo na to, da oslabi, i ako moguće i uništi Srbe i time da već u zametku uguši lijepu jugoslovensku misao. Taj posao preuzeo je na sebe glavom sam prijestolonasljednik Franc Ferdinand. No to mu se je grdno osvetilo. Ona ista Providnost Božja, koja je negda upravljala rukom svete Judite, kad je ono odsjecala opakom Holofernu glavu, vodila je i ruku mladoga i zanosnoga Principa, kad je ono na Vidovdan, prije dvanaest godina pucao na austrijskoga nadvojvodu i jednim hicem oslobodio jugoslovenski svijet od svoga najvećega zatornika.

Taj vidovdanski hitac iz revolvera izazvao je najveći rat, što ga je ikada bilo na svijetu. Strašan, grozan rat, ali je napokon ipak pobjedila misao vidovdanska. Tu divnu pobjedu platilo je glavom na stotine hiljada Srba i drugih Jugoslovena, pa i za te slavne junake čitale su se molitve u ponedjeljak, na dan ovogodišnjeg Vidovdana.

Molilo se Boga i za žive i za mrtve, kao i za prošlu i za buduću slavu i veličinu.

Gospodarsko stanje seljaka

Biju nas sve moguće nevolje i nedaće i na gospodarskom polju, jer o drugima ne ćemo da govorimo. Naš je seljak teškom mukom i ustrainim radom došao do svoje zemlje, koja nije baš najbolje kakvoće. Kad je i najbolja godina jedva li priredi ono što mu je najpotrebnije, jer je i zemlje malo. Na prste bismo mogli da nabrojimo rodne godine sa obilnom ljetinom. Seljak je zadovoljan ako mu je prirod srednji, jer je vrlo često niži od srednjega.

Naši su krajevi izloženi raznim nepogodama, a zbog slabe kakvoće i omedjene količine zemljišta, naš je čovjek obično loše sreće u obradjivanju. Suša, bura i drugi vjetrovi nanašaju ogromnu štetu poljoprivredi. Gdje su pak krajevi od ovih nedaća slobodni, tamo opet prečesta kiša obično donaša tuču, koja sve uništi i utuče. — Ne dodje li tuča eto ti neprestana kiša zaustavlja rast i zrijanje, te plodovi ispod zemlje gnjiju, a nad zemljom ne dozrijevaju.

To se dogadja svake godine redom, tako, da se naš seljak sa zebnjom u srcu pita, kada će biti bolje. Prošle je godine česta kiša i vlaga uništila pomoću peronospore vinograde, jedini prihod dobrog dijela našeg naroda. U nekim primorskim krajevima zavladala kasnije suša, te ne samo da je bio zakržljao poljski prihod, nego je narod oskudijevao i vodom.

Što se dogadja ove godine? Opet Jovo nanovo! Same nesreće i nedaće obaraju se na nas, na naša polja, na naše livade, na naše vinograde! Početkom proljeća bila je velika suša, pa zbog toga u južnim krajevima nema dosta trave i sijena. Zatim je počelo da neprestano kiši i to punom parom, radi čega su ljudi u Čićariji i sjevernije zaostali sa sadjenjem i obradjivanjem krumpira, pasulja i drugih stvari; nevrijeme nije ljudima dozvolilo, da vrše pravodobno poljske radnje. I kano da sve to nije dosta, eto još većeg zla, prave more i kuge našim njivama i bilju i vinogradima. Nemamo uopće lijepih dana, kiši kao za inat; a kišom osipa se tu i tamo tuča, koja uništava sve gdje i kuda pada. Na Buzeštini je većim dijelom utukla sve što je raslo na polju, a nije štedila ni vinograde. Iste vijesti dolaze nam iz svih krajeva. Tužne žalosne i kobne vijesti! U Brdima, gdje naša braća Slovenci marljivo i uzorno goje vinovu lozu, četiri ih je puta ove godine tuča posjetila i učinila svoje crno djelo. —

Izgleda kano da se je i priroda urotila protiv nas, pa sve ide zlo i naopako. Što će i kako će naš bijedni istarski patnik?! Ne može, da se on tješi dejsivom, što su ove godine i drugdje po svijetu neobična zla i čudna nevremena; — jer je to u drugim stranama iznimni slučaj i rijetkost. Kod nas je to trajna nesreća, koja nas dosljedno prati. Mi nijesmo tako sretni kao u drugim zemljama, da nam dobra ljetina dostaje i za dvije i više godina. Nas biju isti jadi, nama priroda sprema svake godine gotovo iste udarce.

Mi ne smijemo malaksati, mi ne ćemo očajati, jer smo privikli više na zlo nego na dobro, a opet tu smo na svojoj rodjenoj grudi, pa moramo i da živimo. Nije u redu, da nar. gospodarstvo gojimo u jednom pravcu. Budući da su naše zemlje izložene utjecajima slabih vremena, te mi to i dobro znademo, onda ne smijemo sve naše trude i troškove uložiti ili samo u vinograde, ili samo u poljedjelstvo, — jer zla godina može da nam sve uništi. Treba uz to gojiti onu granu gospodarstva, koja će i mimo svih vremenskih nedaća, donašati seljaku koristi. — Treba da se više bavimo stočarstvom i ovčarstvom, a tamo gdje uslovi pogoduju, treba se dati na pošumljivanje golih kraških brijegova, na ovčarstvo, pčelarstvo i sviiogojstvo. — Sve su ove grane gospodarstva unosne, a ne mogu ni biti puno oštećene slabim godinama i ljetinama. — Siromasi smo, prilike su teške, pa ne očekujemo velikih poboljšica, ali treba da nastojimo učiniti sa voljom, ustrajnošću i razborom sve ono, što se dade.

Misli o Vidovdanu

Vanredno lijepo uredjeni i ugledni splitski dnevnik «Novo Doba» u broju od ove nedjelje donaša jaki članak Iva Delalle pod gornjim naslovom. U članku je izrazito prikazano stanje iza Kosova pa do osve- ćenja. Iako članak nije pisan pučkim sti- lom, mi ga ovdje — skoro čitavog — pre- štampavamo, da i naši istarski seljaci uvi- de ljepotu žrtve naše braće, njihovo stra- danje i pobjedu pravde; «pravde Boga ve- likoga». Nek i naši čitaoci bolje upoznaju značenje Vidovdana i zašto je to narodna sveta uspomena.

Pisac iza uvoda kaže:

«Zašto je baš Vidovdan od tolikih naših dana postao najveći dan? Uzalud ćete pre- traživati svu historiju, ne ćete saznati. Ni historičari nisu u tom složni, jer je i njima, koji pozitivno promatraju prošle dogadja- je, duša Vidovdana nepoznata. Na Kosovu je srpska vojska bila slomljena, car posje- čen, vojvode izginule. Nekoliko carskih slugu vratilo se kući sa praznim konjima svojih gospodara. Oni su šapatom pričali, da ih Turčin ne čuje, o pogibiji i junaštvu srpske vojske. To je jednostavna historija. Tko je onda oko Vidovdana stvorio aureo- lu, neko božanstvo i proročantvo? Tko je u strašnoj noći Vidovdana vidio svjetlost i nadu u jedan svijetliji dan? Narod, koji se zvao srpsko roblje. Robovi su stvorili Vidovdan, a slijepci su ga opjevali; Vidov- dan je označivao domovinu, koju su izgu- bili. «Lijepo je umrijeti za domovinu», go- vore pjesnici. Ovdje je bila realnost.

Robovi nisu psovali niti kleli nikoga iza kosovske tragedije, već pjevali:

Sve je sveto i čestito bilo
I milome Bogu pristupačno.

Svete su boli i žrtve. Čak i tragično se kod njih na neki način dobro i čestito svr- šavalo. Što su trpnje zemaljske i svo blago na svijetu prema carstvu nebeskome, koje je «uvek i do veka». Nije li to ista misao, koju nalazimo u poslanici sv. Pavla, koja se čita u četvrtoj nedjelji po Duhovima. A sv. Pavao bio je čovjek, koji je najviše trpio i najljepše pisao. Narod je poput apo- stola Pavla gledao put neba, na više. Po- stoji pravda i istina i sve to preko nesreća i trpnja na kraju krajeva pobjedjuje. Tre- ba uvijek gledati kraj, jer je on najglavniji i najsadržajniji. Nisu Rimljani osvajači svijeta uzalud kazali «Respice finem».

Carstvo je propalo. Ostao je narod. A narod može svoje carstvo uskrsnuti čim svoje muško srce stegne, kako čitamo u žiću sv. Gjorgja iz Kratovca u Šumadiji poslije toliko godina od onoga tragičnoga dana, kada je

Čestiti Car na Kosovu pao
Radi blaga nebeskoga carstva.

Robovi su šutljivo obradjivali polja, livade i oranice. Nitko nije od tuge počinio samoubijstvo, niti je za brata oči izvadio, ni za djevera lice nagrdio. Nikome ne sude, jer je Bog samo pravedni sudac. Oni su gostoljubivi. Svakome nazivlju «sretno vidjenje, sretan sastanak i dugu ljubav». Časno se sjeda i pošteno ustaje. U kuću prima svakog brata kršćanina, a guslar je prvo čeljade u kući domaćine. Mrtve osobito štuju, jer tko ne osjeća smrt, ne može osjetiti život. Ne teže za zlatom, to su volili njegovi gospodari na jastucima. Ostavlja pšenicu i za ptice nebeske i grozd u vinogradu za namjernika, koji bi mogao biti gladan. Ovako robovi bijahu vedri i veseli, uvjereni

Da će srpsko vaskrsnuti carstvo.
A po volji Boga istinoga

Njihovi azijatski gospodari živjeli su u vlasti i slasti, u fanatizmu i fatalizmu. Pobirali harač, oštrili kolce, djelali ražnjeve, palili kuće, pljuvali ikone i psovali «sveto ime Isusovo».

Ovo je prava historija zemlje Srdje Zlopogledje, Boška Jugovića, onog Kosovskog krstaša i Banović Strahinje. Ništa više! Historija spiritualizma, knjiga martirologija sa pečatom: bijeli krst na crvenom štitu i četiri ognjila.

No polumjesec je bdio u teškim noćima i drugih jugoslovenskih zemalja Crnegore, Bosne i Hercegovine, jednog dijela Hrvatske i Dalmacije. Kako smo strašnog gospodara imali! Nije ga se vidjelo, jer je bio daleko na Bosporu, ali ga se teško osjećalo. I kruna sv. Stjepana sa onim zlaćanim resama i nakrivljenim križićem smatrala je, da joj ove zemlje pripadaju po nekom božanskom pravu. U Budimu «gradu bijelome» stanovao je madžarski kralj, apoštolski kralj. Napokon je došao i crni dvoglavi orao. Ovaj čudni orao, kojega se ne nalazi u nijednoj tiskanoj zoološkoj knjizi imao je dvije glave. U jednoj pandži držao je kruglju zemaljsku, što znači: Austria erit in orbe ultima (Austrija će vječna biti). A u drugoj mač, tobože mač pravde: Justitia regnorum fundamentum (Pravda je temelj kraljevstva). Četiri crna oka bdila su budno, a dva crvena jezika plazila su svaki čas na sve strane i zemlje, da kljuju i grizu. Glavni i prijestoljni grad bio je Beč, stara Vendobona. Dinastija Habsburg-Lotharingien. Ime malih knezova u istoimenoj kuli gorske Švice, i ime francuske provincije Lorene. Austrija je zapravo istočna Marka. Služila je kao bedem protiv Huna i drugih varvara za Karla Velikoga. Ona je i kasnije služila svijetu i civilizaciji. Branila je Evropu od Turaka. S tim je njezina misija na svijetu bila svršena. Jedna je stvar sigurna, da je nestala. Naše uskrsnuće bila je njezina osuda. Osudila se onaj isti čas, kad je krivim okom gledala mlade slovenske narode na jugu, da se oslobadjaju od Turaka, dakle za ono isto zašto se ona prije borila.

Godine 1804. seljaci, pastiri i hajduci iz Šumadije, dakle sama raja sa zastavom na kojoj je bio crveni križ, blagoslovljen od kaludjera crne kape kamilavke, diže se na vojnu protiv Turaka. Oslobodjenje ide naprijed! A Karagjorgjevići što bijahu seljaci, pa mali gospari, pa knezovi, postadoše kraljevi. I jednoga dana osvane Srbija u kraljevskom plaštu sa krunom na glavi. Austrija i velike vlasti vide još nevidjenu stvar: Srbija, koja je bila samo ime literarno i pjesničko postade djelo! Oj, bijeli orlovi, stari slavni, kraljevski naši orlovi! Oj, javore, drvo ponajbolje! Javor-gusle budile su slobodu i volile pobjedi.

Hrvati pod carskim orlom čeznuli su za slobodom, bili su progonjeni i vješani. Moćni carski samotnik u Schönbrunnu, koji je shvaćao načelo «Austria delenda», vidio je kako se monarhija ljulja kao stari brod na valovima mora. Mrmljao je: «Sve umire oko mene, a ja ne mogu umrijeti» Baštinik Karla V. obnavljao je sprovod, što ga je sebi za života spremio Karlo peti u mračnom Eskurialu. On je znao, da će iza njegove smrti carstvo na Dunavu propasti. Ali kao stari kavalir, posljednji car ceremonijala i militarizma, htio je umrijeti dostojanstveno. Felix Austria!

Godine 1912. ovječana glava sijedoga kralja Petra ulazi u Dušanovo Skoplje, u carski Prizren, onamo — amo za brda ona!

Orlovi cara sada s nova lete
Po zavičaju Jevrosime majke.

Nakostrušio se Schönbrunn, a i Postdam. «Jedan rat protiv Srbije je jedna vojnička šetnja», govorio je nadvojvoda Franz Ferdinand D'Este. «Treba ukrotiti Srbe, te noćne pse, koji laju», govorio je Kaizer Vilim. Na koncu konca Njemačka je povrh svega! Slaveni moraju platiti, neka plate! Na Vidovdan 1914. poginuo je Franz Ferdinand, pogodjen metkom iz revolvera. Taj hitac javljao je kao u starim grčkim tragedijama početak drame. Konac te drame je oslobodjenje i ujedinjenje Južnih Slavena, Srba, Hrvata i Slovenaca.

Stari car leži u kapucinskoj grobnici. Monarhije je nestalo. Svijet zaboravlja i suviše brzo svoje rane, više no što se misli. Schönbrunn je postao muzej nove republike, na kojemu nova vlada zaslužuje dosta para od turista. Mi smo mislili, jer živimo dosta često u društvu pjesnika, da Beč plače nad izgubljenim carstvom. Varamo se, on je i dalje grad Walzera, grad Vesele Udovice. Sav se Beč okupao u rijeci Lete.

Kad sam prošao mimo Doorna, mislio sam da će Vilimova vila biti jedan pokajnički samostan, a on pokornik. Medjutim se on po drugi put oženio u poodmakloj dobi kao najobičniji buržuj, a piše memoare kao prosti novinar. Njemački narod kaže javno, da je Vilim odnio sobom u Holandiju mnogo para, ali vjerni djeneral Hindenburg to ne vjeruje i traži da mu se još nešto dade, da car ne izgine u progonstvu od glada. Mundus vult decipi! Ovako je svršio protagonista velike i strašne drame i epopeje bez Homera, Kaizer, koji je na početku rata kazao: «Što više neprijatelja, to više časti».

* * *

Dok se ostvarilo Vidovdansko proročanstvo tri su poginula carstva. Osnaženi robovi otjerali su svoje oslabljene gospodare i ujedinili se kao braća. Netko će reći, to je učinio politički položaj Evrope iza rata, to je historijski zakon, volja diplomacije, četrnaest Wilsonovih tačaka, itd. Naša domovina je čudo za onoga koji ne vjeruje u snagu Vidovdanske duše i u volju Apsolutnoga. Taj ne može shvatiti cijelu našu historiju. Tko ne vjeruje u «pravdu Boga velikoga», tome je teško razumijeti čistu i apsolutnu etiku, koja je vodila naš narod od Vidovdana do Ujedinjenja «Pravda i volja božja» je jedini historijski zakon. Po pravdi ljudskoj mi bi i danas bili tudje roblje.

DOPISI

IZ KRŠANA.

Smrt župnika Ante Zidarića.

Prošlo je više vremena, odkad nemate iz ovih pustih, kršnih krajeva, nikakove vijesti. Ali i sada moram vam ovime javiti pretužnu i bolnu vijest, da nema više medju nama našeg velezaslužnog župnika, dekana, prečasnog Ante Zidarića.

Pokojnik rodio se u Lindaru kod Pazina. Došao je u našu župu, kao duhovni pastir, kad sam kao dijete počeo pohadjati pučku školu, te sam ga već u svojim mladim danima zavolio radi njegovog tihog i blagog postupanja u školi i izvan škole. Mnogo sam toga naučio od njega, što mi danas koristi u mojem staležu, a harno se sjećam svih onih velikih dobrota i koristi što ih je neumornim radom i naprezanjem učinio koliko meni, toliko seljaštvu ožalošćenog Kršana i cijele okolice Čepićskog jezera.

Čim je počeo kod nas župnikovati dao se na mukotrpni rad. Njegovom inicijativom ustanovilo se u Kršanu društvo za štednju i zajmove, koje je u velike doprineslo, da se je mnogi, ubogi Kršanac lišio spona, koje su ga do sada vezale uz raznu gospodu. Pomoću tog društva počelo se dizati i cvasti narodno blagostanje.

Njegovo zaslugom ustanovila se još i podružnica Družbe Sv. Ćirila i Metoda u Kršanu, te se naskoro moglo viditi spasonosan rad ove ustanove, jer je bilo brzo otvoreno u cijeloj okolici više družbinih pučkih škola.

Zbog svoje velike duševne sposobnosti, ljubavi i harnosti do svog naroda bio je uz bok dr. Trinajstića i dr. Kurelića, izabran zastupnikom u Poreču.

Osim toga bio je preč. Ante racijonalan gospodar, uzor pčelar, dobar vinogradar, a vrtlarstvo i voćarstvo poznavao je vrlo dobro. Izumio je dapače i poseban tip košnica za pčele, a napisao je i krasnu knjigu o gojenju amerikanske loze.

Svojom muzikalnom naobrazbom nadmašivao je mnoge naše učitelje i svećenike. Kupio nam je krasne orgulje, na koje je znao kod raznih crkvenih svečanosti baš majstorski zaigrati. A one divne pjesme, bilo crkvene, bile narodne, koje je skomponirao, ostati će nam u trajnoj uspomeni i uvijek nas sjećati na nezaboravnog dekana Zidarića.

U službi svojoj bio je uzoran i uslužan u svakom pogledu. Upravljao je svojom župom na opće zadovoljstvo kroz više godina, a ekskurendo upravljao je i župama: Kozljak, Čepić, Brdo-Šušnjevica i nekoliko vremena Šumberg. Tu je službu vršio savjesno a više je puta, pohadjajući obližnje župe došao i u opasnost života, što je sve dakako pospješilo preranu smrt. Bio je prava žrtva zvanja. Dne 6. lipnja, vraćajući se iz Brda-Šušnjevice, pod bremenom silne tuče i nevidjenog pljuska, vratio se kući, iza par dana legao u krevet, iz koga se već nije dignuo. Zadobio je upalu pluća, te uz svu podvorbu i njegu sestre — žalosne Jelice i liječnika podlegao je bolesti, te u krugu svoje sestre, brata Ivana i bolesne nećakinje Zore izdahnuo dne 17. t. m. u 1 sat ujutro, providjen sa svetim otajstvima za umirajuće, svoju plemenitu, blagu i svetu dušu. Pogreb našeg mučenika vršio se dne 18. t. m. u 4½ sata popodne uz sudjelovanje bližnjih svećenika, crkvenih dostojanstvenika, civilnih i vojničkih oblasti, pobožnog naroda iz Brda, Šušnjevice, Čepića, Kozljaka, Plomina, Sv. Nedelje, Šumberga, a napose njegovih župljana — Kršanaca. Smrtni ostanci dobrog pastira bili su položeni u rakvu na groblju.

Dragi župniče — mučeniče! Bila Ti naša kršanska zemlja lahka, počivao u miru i naužívao se nebeskog veselja. Moli se Bogu za nas, da nam da bolje dane.

Ovu tužnu vijest šalje u svijet jedan od Tvojih zahvalnih učenika u ime svoje i naroda, koji je Tvoje smrtne ostanke pratio do groblja.

IZ VRSARA

Razbojnički napadaj na jedno imanje. Tatovi oteli šest krava.

U noći 25. lipnja navali jedna rulja dobro naoružanih i maskiranih lopova na imanje gosp. Jugovca, koje se nalazi u neposrednoj blizini Vrsara. Šestorica njih, koji su bili obučeni u vojničko odijelo, provale u staju, gdje se nalazilo osam krava; razvežu ih i odvedu na polje. Netom je sluga, koji je krave čuvao, začuo to komešanje, pograbi pušku u namjeri da probudi kolone, koji stanovahu u bližnim kućama i da tako spriječi otimačinu. No, nesreća htjede, da su tatovi brzo naskočili na slugu, tako da mu je bila nemoguća obrana. Čim su izašli iz staje, počeli su strijeljati, da zastraše kolone. Odmah iza toga odalečili su se otevši samo šest krava, jer im ostale dvije krave nijesu htjele slijediti put, buduć su imale mlade telčiće, pa su ove srećom nekako zaostale, koje su kokoloni odveli natrag u staju. Da pak mogu i ostale krave spasiti, odmah su obavijestili kr. stražare u Vrsaru, koji su se dali odmah u potjeru za lopovima, opkolivši šumu «grofovije Lima», znano stjecište zločinaca, misleći da će ih tako uhapsiti. No, tatovi, kako im služi dobar sluh, začuli su, da im stražari i milicija udjoše u trag, nijesu otišli u šumu, već presjekli put Vrsar - Sv. Lovreč i išli su proti Žbandaju, a sumnja se, da su se odatle valjda otputili u Višnjan u namjeri, da se riješe volova, jer je toga dana bio tamo marvinski sajam.

Do sada nijesu još nijednog uhvatili, akoprem su dva mladića zidara, koji su putovali u Prodanje, vidjeli, gdje su dvojica, jedan oboružan pištoljom, a drugi karabinkom, prešli preko puta i grozili se mladićima. Ovi su trkom na pola mrtvi pobjegli u Vrsar i javili to karabinijerima. Kako se mnogo i vojnika i karabinijera dalo u potjeru za njima, možda će im ipak uspjeti, da nadju krave, koje se cijene na približno 20.000 lira. To je ogromna šteta za jadnog čovjeka, koju će teškom mukom i trudom moći da nadoknadi.

IZ RAČJE VASI.

Općinski poslovi.

Naša susjedna sela, osobito ona odaljena se ljute na tu našu općinsku upravu.

Dodje Brgučan na općinu nekoliko sati hoda i pita neke stvari, ali općinski činovnik mu ne može ništa učiniti, i veli, da je lista ili što drugo u Buzetu. Sada opet hodaj drugih 6—7 sati u Buzet. To prodju cijeli dnevi. Pol općine je u Račjoj Vasi, a pol u Buzetu.

To je dobro samo za ono par gospode u Račjoj Vasi, jer si tako zaslužu mjesečnu platu. Da nema toga ne bi mogli u Račjoj Vasi živjeti. No, nama općinarima nije to pravo, jer mi plaćamo poreze za činovnike, da nas znaju poslužiti, a ne da nas šalju u Buzet.

Stavite općinu kamo ćete, ali stavite svu skupa, a ne jednu stran na sjeveru a jednu na jugu. Nije pravo da nam prouzročujete toliko puta i gubitka i vremena i novca. Popravite to! — Općinar.

IZ BUZETA.

I mi smo protiv kletvi.

Lijepo je i hvalevrijedno, da i sam zakon kažnjava ljude koji proklinju.

Kod nas se ljudi prilično uzdržavaju od kletve, jer su razumni i pametni.

No, capurion iz Račje Vasi izgleda da nije ni pametan, a još manje razuman. Taj junak nad junacima proklinje i proklinje. Osobito to čini kada je ljut i napit. Gnjusilo se je čovjeku, kada smo ga gledali i čuli pred nekoliko vremena na dan božje nedjelje kako je proklinjao u gostioni na «Funtani». I sama gospoda iz Buzeta su ga upozorivala, da ne kune, jer da nije lijepo, a i pravi patrijot da isto ne bi smio kleti. Ali on kao da haje i ne haje. Vidi se, da nema uzgoja. I baš zato se čudimo, što ga imaju neka gospoda za glavnog «fiducijarija». Štoviše, pop Branca ga skoro nikada ne upozori, da ne kune. Ni pop ni fratar ga ne može opametiti. Sram ga bilo. — Očividac.

IZ TRABE KRAJ BERMA

Ljetina, vremenske neprilike, porezi.

Cijenjeni uredniče! Dolazim k Vama sa molbom, da i meni uvrstite par riječi u našu milu «Istarsku Riječ».

Dugo vremena nema od nas glasa, tako da bi tkogod mislio e nam ide dobro. No nažalost moramo izjaviti baš obratno. Mnoga nas zla opkoljavaju, razne brige i skrbi i tuge nas pritištu, kao i ostale naše istarske supatnike. Poljske smo radnje, hvala Bogu, ipak nekako obavili i ljetina ne bi bila tako loša, kad bi zaista nadošlo ono pravo ljetno doba, gdje nebesko sunce sve živo i neživo krijepi i jača. No, uslijed neprestanih kiša i nevremena, rijetko se kada pokaže sunce. Toga radi je ovogodišnji kukuruz veoma zaostao i bojimo se, da nam ne će uroditi obilatim plodom. A šta da započnemo sa travom, koja je tako bujna i obilna? Moramo je kositi. A ako nam ne bude Bog poslao sunca, onda će biti zlo i naopako, jer se jedino toplotom sunca može valjano da isuši i u staje spremi

Svi se istarski kmeti bez obzira na narodnost tuže i jadikuju na poreze, koje moraju da plaćaju. Medju te nesretnike spadamo i mi Trabljani. Pa dobro, neka i dodju eksekutori i zahtijevaju od nas novac, samo kad bi imali bar malo «manjere» i srca. No to su Vam ljudi nemilosrdni, koji na nelijepi način utjeravaju poreze. A ti, seljače bijedni, moraš da platiš u novcu inače ide vô ili krava na pazar. Evo žalosnog slučaja, koji se desio ovih dana kod nas: Dodje k nama eksekutor, čovjek od kakvih 35 god., praćen, ili bolje rekuć, zastražen kr. stražarima i sa našim županom na čelu, da utjera porez. Razumljivo samo po sebi, da koji kmet nema ni za sô novaca, a kamo li za namirenje poreza. No, to njih ne briga! Oni traže novac, a ako novca nema, onda te, brate moj, ne čeka ni jedan dan, nego u staju i odvedu životinju, koju kasnije prodaju samo da si namire poreze. No, kod nas se dogodilo nešto drugačije. Da ljude prestraše, oni kad su vidili, da nema novaca, otišli su u kuću neke naše udové, pretraživali ormare i škrinje ne bi li gdje našli novac. Kad su se osvjedočili, da nema ni pola prebijene pare, onda su slučajno našli zlatnu ogrlicu i rekli, da će je uzet, ne bude li našla udova novac.

A eksekutore molimo na lijep način, neka budu s nama ipak malo obzirniji. Ta mi ne govorimo, da ne ćemo platit. Mi uljudno pitamo, da nam se rok produlji za isplatu bar dok si priskrbimo novac. Podsjećujemo vas na onu poslovicu: «Sve što je na silu učinjeno, ne vrijedi ni pola pišljiva boba.»

Zgodom javit ćemo se još.

Jedan za sve.

IZ BUZEŠTINE.

Tuča. Potreba čitanja.

Nedavno sam čitao u «Istarskoj Riječi» dopis iz Podbrega. Veseli me da ste se dali na čitanje ali morate nastojati, da još više čitate, a da zapustite plesove u Buzetu i razne igre. To je za nerazborite mladiće i koji imadu pun žep. Mi se držimo knjige, jer ona će nam koristiti.

Nekog sam se dana uputio u Roč. Prolazeći mimo Strane opazio sam da su puti razoreni od prevelike kiše i da je godišnji prihod na poljima i vinogradima uništen od tuče. Srce me je zabolilo, kad sam pomislio na muku i trud ovih ljudi, a još više na njihov život. Kako li će proživjeti bez poljskih proizvoda.

Pokraj sela susreo sam nekoliko mladića jednog do drugoga. Svaki me je lijepo i ponosno pozdravio narodnim pozdravom. Razmišljao sam, kako su ovi mladići u kratko vrijeme postali napredniji. Prolazeći mimo nekojih djevojaka, uljudno sam ih pozdravio. Ove mi nijesu znale ni odvratiti. Kad sam prošao tri koraka, čujem iza sebe kihotanje. Odmah sam se sjetio, što mi je pričao jedan čovjek o jednoj ženi i nekoliko djevojaka, koje su uvijek proti čitanju i pisanju, jednom riječju proti izobrazbi. Poslije sam doznao, da su to bile one i sada ih dobro poznam, kad ne znadu ni odzdravljati. Kad ih drugi put susretnem, pozdravit ću ih iz daleka.

Franina i Jurina

Fr.: Kako mu je?

Jur.: Šal je!

Fr.: Brizan lionfant! Ma ča mu j' bilo?

Jur.: Ča mu j' bilo? Va vode je bil preveć više vremena, dobil je plućnicu i stegnul papki. Brizno blago! Nego ča ćemo mi sada? Ovi divjaki ovuda drže nas još za nekakove čudotvorce samo zato, ča imamo onakovega lionfanta. Kada pak budu videli, da je lionfant šal rakom zvižgat — šla je s njim i naša čudotvorna moć.

Fr.: Tužni mi! Ja već vidim tebe i sebe kako cvrčimo na gradelah. Kada sam malo prej sedel tamo pod onem velem stablom, prišli su k mane tri četiri od njih i sve su neč mej sobum govorili.

Jur.: Znam ja, ča su govorili.

Fr.: Ča ti razumeš i ov njihov zajik?

Jur.: Kako ne? Va Foizberge bilo je svakakoveh ljudi od sveh bandi sveta, a bilo je mej njimi i nekoliko zarobljeneh z Australije. Ja sam se s njimi svaki dan razgovaral i tako sam naučil i njihov zajik. Dobro je sve znat, a ne samo kantat. Čovek nikada ne zna, ča mu more jedanput koristit. Na, ča bi z nas bilo, da ja ne znam zajika oveh divjaki? Bil bim kako i mačak va vreće.

Fr.: No pak ča su ono govorili za me?

Jur.: Da nisi nego kost i koža, i da se jako čude, kako si tako jako suh.

Fr.: Si njim mogal reć, da su puli nas letine jako slabe, mast draga, puti nikakovi a i franjki i tasi tako su vevelike, da najzada čovek nima niš ča za va se hitit. Pak ča in to briga, sam ja suh ale debel?

Jur.: To ti je tako: puli nas se gre samo za tem, da čovek bude koliko pametneji, da može laglje proživet. Ovde pak gre se za tem, da čovek bude koliko moguće više debel, da ga bude ča više na gradelah. Si me razumel?

Fr.: Ma ča dunke ovi zaspravje misle s nami na gradeli?

Jur.: Ja mislim, da nam to ni dugo, ako njim na vreme ne šmignemo.

Fr.: Čemo njim pak moć šmignut?

Jur.: Videt ćemo.

Fr.: Neč si mi govoril za nekakov aeroplan od nekega Ingleza. Će bit ča z onega?

Jur.: Će, ako bude! Aeroplan ni nikakov opanak, da ćeš ga obut i s njim ća pobeć. Ono je vražja makina!

Fr.: A biš ti znal s njum manovrat?

Jur.: Jezero milijun vrazi, da bim! Ča misliš, da sam se ja malo naletel, kada sam bil va Foizberge? Svega se čovek navadi pul soldatije! Tamo se puno trpi, ma se puno i vidi. I mi smo puno trpeli, ma smo puno i vi-

---

P O D L I S T A K

STANA

Napisala **Milena S. Pokupska.**

Uz Koranu bila kućica, rekao bi, vilinji je stan, čista i naredna. — U njoj stanovala udovica Jela sa svojom jedinicom Stanom.

Bila je Stana djevojka kao malo koja u selu; jedra, zdrava i čila kao onaj kamen, na kom se rodila i odrasla; — a lica kao krv i mlijeko. Crna dva oka, kao dvije zvijezde sjajne, tako su ljupko, tako milo zirkala u svijet, u njima si čitao svu čistoću nevine duše.

Nije bilo čudo, što su se pomamile za njom mnoge oči i što je mnogi mladić poželio, da je privede u kuću kao zakonitu ženu. — Al ona mari i ne mari za to. Kad je u kolu, vesela je, pjeva i igra, ali njoj jedan momak kao drugi, — i ne bi jednoga više voljela nego drugoga.

Pa tako bilo i njoj suđeno za uvijek!

Dodje jednom doba, kad i njoj srce brže zakucalo i kad se je njoj dogodilo nešto čudno, a ipak tako ugodno. Zapelo joj naime oko na Mironu, stasitom momku. Zavoljela ona njega, a on opet nju, pa odlučili, da će se uzeti. No to zapazio Stojan, koji se je već odavna vrtio oko Stane, a ova o njom ni čuj, pak se zavjerio, ne bude li Stana njegova, da će uništiti i nju i Mirona.

Kad je jednom Stana u sumračju crpala vodu iz vrela,, saleti je Stojan, pak će joj:

— Stano, usliši me, budi mi ženom! Gle, nijesam ja siromah, imam kuću i kućište, a i dvor mi nije pust. Imam svega u obilju, budi dakle moja!

— Idi,Stojane, koliko li ti puta rekoh, da te ne volim, pa neću nikad biti tvoja! Traži si ženu, koja će biti sretna uza tvoje bogatstvo, ja ga ne tražim. Nije sreća u zveketu novca, — moja je sreća u srcu.

— Znam, Stano, da me ne voliš, al priučit ćeš se!

— Nikada!

— Stano, čuj me! Ti tako zboriš, jer voliš Mirona. No jesi li ikad pomišljala, da je Miron siromah, pa da ćeš se naužiti bijede. Od teška će rada i brige uvenuti doskora tvoja rumena lica, kojima se toliko ponosiš; ugasnut će ove crne oči, kojima sada pališ mladenačka srca.

— Neka! No kad si već dirnuo u to, da ja Mirona volim, znaj dakle, — da ja nikad od njega odustati ne ću; da ga volim više no svoj život i da ću prije smrti u naručje pasti no se odreći Mirona. — Znam, nije Miron bogatun, sirota je kako sam i sama; nu dok je u nas krepkih ruku i žilava zdravlja, iskresat ćemo tomu kamenu toliko, koliko nam treba, da nas sačuva od gladi. — A sad, Stojane, idi, zaboravi Stanu i potraži sebi medju mojim vršnjakinjama ženu.

— Da te zaboravim, Stano? — Ne, nikada! — Al kad ne ćeš moja da budeš, uništit ću ponajprije Mirona, a onda tebe, — tebe, ljuta gujo, što si mi se omotala oko srca. Ne ćeš uživati umišljene sreće, bit ćeš bijedna i kukavna, al mi srce na samilost ne ćeš ganuti. — Stano!

— Šta je, Stojane? — Misliš li, da ćeš me prijetnjama sklonuti? — Ne, varaš se! — Nijesam li ja krajiškinja: nije li me krajiškinja svojim mlijekom zadojila, da se bojim kukavnijeh prijetnja? — Uništi nas, pa šta za to! — Evo, kad si i tako krvi žedan, evo ti je, ispij, iscrpi je sve do kapi, al znaj, da će, i umirući, posljednja moja misao biti kod njega, pa da će posljednji moj dah biti, posljednji pozdrav mojemu Mironu. — Idi, ne bojim se ja tebe!

— Čekaj, gujo kleta, zahvatit će te moja osveta! — to reče i u crnoj ga nestade noći.

Sirota Stana rado bi bila odagnala crne misli, koje joj se uvukle u srce, al ne reče Mironu? Ne može! Zna ona, da bi mu zavrijela krv i da bi srnuo u pogibao.

Al kad bilo dan pred vjenčanje i došao Miron do Stane, da kao obično kod njih sprovede večer, opazi, da je Stana sjetna i tužna.

— Što ti je, Stano? Što si poniknula glavom, kao mrazom oparen cvijet?

— Ne znam ni sama, Mirone. Teška slutnja svalila mi se na srce. Sve odganjam te crne misli, al ne će da iščeznu. Sve mi se čini, kao da ću te izgubiti, skoro izgubiti, a ti znaš, dušo, da mi je bez tebe pust ovaj svijet.

— Alaj si djetinjasta! Čuj ševu, kako u visoku zraku hvali Boga; podigni i ti, Stano, svoju misao k Onomu, čije oko u gluhoj noći brižno nad nama bdi, i potraži u Njega snage i okrepe.

— Ej, kušala sam i to! Započnem molitvu, al je ne dokrajčujem, sve mi se vrze po glavi, kao da nam pogibao prijeti. Mirone, čuvaj se Stojana!

— Zašto da se njega čuvam? — Znam, da je on tebe volio, a mene prijekim okom gledao; al kad vidje, da nije druge, sad je i meni prijateljski. Baš malo prije sasta se s njega, a on mi zaželio dobru sreću; drage obrekao, da će sutra u svatove.

Gospod nas sabranio!

Pribrali se drugog jutra svatovi i odveli mladence u crkvu. Stana sve na silu veselo, pa ljupko i milo pogleda na Mirona kao da ga očima želi upiti. Miron joj reče

deli. A ki puno vidi, puno se i navali, zato se jako varaju oni neki ter neki, ki misle, da mi niš ne znamo i niš ne razumemo.

[illegible]: Više imamo mi istarski kmeti va malem prstiće, nego ki ter ki milordo va glave.

Jur.: To je zato, zač su naši ljudi odvavek rado hojevali po svete, a i danas hojevaju, a ima ih već nosvuda toliko, da se more reć, da je celi svet jedna vela Istra.

Fr.: A ča je najlepše, svi se najraje spominju svoje stare Učki, i da ti pravo rečem, ja već komać želim, da mi ju je videt.

Jur.: Bit će i to, samo treba malo strpljenja.

Fr.: Ja ne znam kamo više, nego ga ja imam. Samo da ti se posreći z onem aeroplanom!...

Jur.: Ne boj se niš! Svaki čovek na svete mora se znat inžinjat, a najviše mi Istrani. Nego sada pusti me na mire, da malo pošpikulam, ča ćemo i kako ćemo.

Fr.: Ala dunke, špikulaj, špikulaj — samo gdjedaj, da ča više našpikulaš. Zač da ti pravo rečem, mane one njihove gradeli ne gredu nikako z glavi.

Jur.: Ne gredu ni mane!

IZ PULJŠTINE.

Ples u Pomeru. - Blagoslov crkvice u Banjolama. - Samoubijstvo u Vintijanu.

Dok je u Pomeru eksistirao ples na dvije strane, u tom se selu čulo raznih protesta, kritika i sličnih stvari; čim su se tamo obustavili plesovi, kao da je tamo nastala neka grobna tišina. Nemojte opet misliti, da su ti plesovi obustavljeni sa strane vlasti. Ne plesove obustavlja financijalna kriza. Nije rečeno, da ne mogu pomerski mladići plaćati nedjeljom 2 i po lire za ulazninu u ples, nego oni znadu tu svoticu, akoprem malenu, upotrijebiti za potrebitije svrhe. Njima ipak nije mnogo stalo do plesa, ali se tu ženski spol mnogo grije. Tamošnje «šinjorine» se veoma tuže, da ne mogu nedjeljom plesati, tuže se gospodarima plesa, koji odgovaraju, da ne mogu radi troškova držati ples.

One su sada došle na jednu lijepu ideju, jer misle osnovati neko milosrdno društvo, koje bi pokrivalo plesne troškove. To su pametne glavice!

Još lanjske godine bili su u Banjoloma blagoslovili kip «Majke Božje Morske», koji su kip kupili za tamošnju crkvicu, koju su pred par godina sagradili. Dne 13. juna prošlog mj. t. j. u nedjelju kupili su i blagoslovili kipove Sv. Ante i sv. Petra za tu crkvicu. Taj dan bio je veliki blagdan u Banjolama, pa su one bile taj dan okićene državnim zastavama. Na toj je fešti bilo dosta svijeta iz okolice. Iz crkve je krenula procesija na mjesto, gdje su bili kipovi, koje je blagoslovio puljski kanonik. Iza blagoslova kipova, krenula je procesija u crkvu.

Dok opstoje Banjole, one su pripadale pod premantursku župu; takodjer, Valdebek, Vintijan i Vinkuran. Sada misle banjolci sagraditi i svoje groblje, pa se tom prilikom odcijepiti od Premanture. I još misle, da će se i sva ostala sela s njima združiti. Kako se čuje, ostala sela nisu zadovoljna za združenje, nego da će oni i nadalje ostati sa Premanturom. Oni govore, da bi radje sa Pomerom nego sa Banjolama.

U subotu 12. juna oženio se sin Mihe Škabića iz Vintijana, te je doveo mladu ženu u kuću svoga oca. Sa svatovima ostao je sve do rana jutra u kući. I otac se prije s njima veselio. Kada se je njegov otac opio rastjerao je sa prijetnjom sina i sve ostale iz kuće. Kada se je Miho raztrijeznio, uzeo konop, pa se je u nedjelju u jutro u vlastitoj kući objesio. Neki govore, da se je stari objesio radi sramote.

Mrtvi ostatci pokojnika bili su preneseni utorak popodne na prematursko groblje.

IZ TINJANA.

Naš listonoša.

Opet i opet moramo se potužiti na našega listonošu Šimeta Sagar. Jer nismo dobili zadnju «Istarsku Riječ» posumnjali smo da je zaplijenjena, ali zato doznali smo da je došao prilog isti «Mladi Istranin». Nu naš listonoša nije smatrao vrijedno da ih raznese po kućama kako je njegova dužnost, nego prošle nedjelje izručio je sve «Mlade Istranine», od prilike četrdeset, Ivanu Antolović pok. Marka neka radi s njima što hoće. Ovaj je bio toliko savjestan i pobrinuo se da su ga dobili barem nekoji pretplatnici. O našem listonošu smo se već puno puta potužili. Znamo da su njegovom zaslugom i od drugih novine rabile za galetu. Ne ćemo o njemu na dugo pisati, samo kažemo, da smo uvijek u sumnji da ne dobijemo sva pisma i novine na nas naslovljene. Moguće je i sumnja neopravdana?! Skrajni je čas, da bi oni, do kojih stoji, jednom ga dobro potegli za uši.

IZ GRIMALDE.

Molba za pomoć u nevolji.

Naši ljudi moraju da idu trbuhom za kruhom. Nekoji idu u Ameriku, da tako preživu i da koju paru pošalju svojim kući. Tako je i naš čovjek Frane Juričić poslao sina Ernesta u Argentinu, da će za nj skrbiti. Napomenuti moramo da je njegov otac ratni invalid, nesposoban da prehrani sebe i obitelj. Mladi Ernest bio je vrlo dobar i marljiv kao mrav. Otputovao je u Argentinu 19. septembra 1925 i tamo bio zaposlen kao tehničar. Nije imao ni dovršenih 17 godina, kad je morao podleći krutoj sudbini. Dne 24. maja ove godine na 8½ sati naveče bio je zasipan 16 metara u dubinu morsku i tekar 28. su ga izvadili iz vode.

Otac se njegov uslijed smrti sina nalazi u skrajnoj bijedi, jer nije kadar da radi. Ovim se putem obraćamo na čitatelje «Istarske Riječi» dobrog srca da bi siromašnom ocu poslali koji darak bilo putem «Istarske Riječi» ili izravno na naslov: Juričić Frane, Grimalda, Podmeja 26 p. Cerreto Istriano.

IZ NOVE VASI KOD POREČA.

Grozno umorstvo. - Sumnja na sina.

Dne 7. pr. mj. išla je majka starica od 80 godina u svoje polje 4 kilometra daleko od Novevasi prama Labincima, gdje je na njezinu veliku tugu i žalost našla vlastitog sina Matu Orihovca starog 44 godina, u potoku krvi, sa glavom razmečkanom, te stigla kući da prijavi žalosni dogodjaj. Kasnije je bila stvar prijavljena kr. sudu u Poreču, te je sudbena komisija stigla na lice mjesta, ali pošto zemlja gdje se desilo umorstvo pripada motovunskoj preturi, morali su javiti neka dodje motovunska komisija. Tako se je stvar oterala te su tekar u srijedu dne 9. pr. mj. dignuli mrtvo tijelo Mate Orihovca, tn ga dali pokopati. Sudbene oblasti provele su istragu, te su zatvorili sina mu Ivana Orihovca. Stvar nije jošte na čistome pa treba još počekati dok oblasti budu pronašle tko je krivac, ovog ubijstva.

IZ ĆIĆARIJe.

Naše ceste i pútovi.

Kako smo već javili, oblasti nam lijepo popravljaju cestu što vodi od Počekaja, preko Bresta, Dana, Vodica, Golac na Obrov. Veoma smo zahvalni, da su se i nas siromašnih Ćića sjetili. To je lijepo i dobro. I svima je pravo, samo nije nekome postólaru Črncu u Račjoj Vasi. On se ljuti na sve to, jer je uvijek dokazivao ljudima, da će najprije popravlajti put, što vodi preko Račje Vasi, i to radi sela Račje Vasi i valjda radi njega. Ljudi ga pitaju zašto nije tako, a on sam ne zna kako bi lagao. Izgleda da mu malo koji već goni vodu na njegov mlin. Jedano još onih par «mlinara», što snjime rade i rade, ali rade samo zato, jer im rendi. Ta tako je rekao i sam «šef» postolar, da ima on dobitak s politikom. Neka mu bude blagoslovljeno!

IZ PRNJANE.

Popravak crkve.

Primamo dopis prijatelja iz Prnjane, koji želi da ga odmah iznesemo u javnost.

Nedaleko Barbana nalazi se naše toli drago seoce Prnjana. Imamo crkvicu Sv. Marije, koja se valjda nemarom nekih ljudi u takovom stanju nalazi, da bi čovjek i zaplakati morao. Krov i strop su tako slabi, da će ase jednoga dana sve to srušiti. No, da se toj nesreći predusretne, eto vrijednog našeg Vazmoslava Kršula, koji nagovara naše seljane, neka sabiru doprinose za popravak božjeg hrama. Svi su se kmeti odazvali tom plemenitom pozivu i sabrali 4000 lira. Da pokaže dobar primjer, sam je naš dični Kršul, koji već duže vremena vrši službu crkvenjaka, darovao 1000 lira.

Kako vidite, neku smo svoticu već sabrali, ali ta je premalena, da bi mogla pokriti sve stroške. Braćo! Pozivljem svih, da doprinesu svoj dar, pa da se naskoro može započeti sa radnjom. Kako će naša srca biti vesela, kada se nedjeljom i blagdane budu sastala u popravljenom božjem našem hramu, koji nam je jedino utočište u žalosnim danima.

Prnjanac.

IZ MATULJI.

Blagoslov crkvice Sv. Mihovila.

Milodarima, sabranim u našoj općini mogli smo popraviti ovdašnju staru crkvicu Sv. Mihovila, koja je bila jako oštećena od groma, i u kojoj se nije misilo već 13 godina. — Ta crkvica je sada na novo popravljena te je odbor odločio da se buduću nedjelju dne 4/7 ista crkvica blagoslovi i da se održi velika sv. Misa u 10 sati.

Budući da je radnja izvedena, a troškovi nisu svi pokriti, odlučio je odbor da se priredi jedna zabava isti dan u Matuljima na otvorenom, od koje će čisti dobitak biti za pokriće ostalih još troškova.

Radi toga se sl. općinstvo najuljudnije pozivlje, da u čim većem broju dodje na tu zabavu.

Dobrovoljni milodari primati će se sa zahvalnošću. — Odbor.

Politički pregled

ITALIJA.

Završena istraga protiv Zannibonija.

Istraga protiv Zannibonija i drugova je završena. Kako se naši čitaoci sjećaju, Zanniboni je spremao atentat na Mussolinija i htio na njega pucati, kad se Mussolini imao pokazati na balkonu palače ministra predsjednika. Do subote su Zannibonijevi branitelji mogli da podnesu žalbe. Proces će se voditi pred rimskim porotnim sudištem u početku augusta. Novina «Giornale d'Italia» ističe, da je Zanniboni priznao krivnju i da je konačno točno iznio pred sucem istražiteljem cio plan zavjere, koju su on i njegovi drugovi spremali protiv Mussolinija i današnjeg fašističkog režima.

Masaryk i Mussolini.

Čehoslovački vojni predstavnik u Rimu Buneš predao je Mussoliniju knjigu: «Čehoslovačka», koja je ovih dana štampana u Pragu na italijanskom jeziku. Tu je knjigu Masaryk sa posebnom posvetom poklonio Mussoliniju. Mussolini se na toj pažnji telegrafski zahvalio Masariku.

Pitanje sindakalnog pravilnika.

Veliko fašističko vijeće je u subotu pod predsjedanjem Mussolinija zaključilo raspravu o sindakalnom pravilniku te je pravilnik odobrilo time, da se mjesto 15 sindakalnih konfederacija ustanovi samo 13. Izostale su naime: konfederacija umjetnika i konfederacija obrtnika. Pripadnici tih profesija biti će dodijeljeni drugim konfederacijama.

Ministarsko vijeće odobrilo pravilnik o sindakalizmu.

Ministarsko vijeće je na sjednici u ponedjeljak odobrilo pravilnik za provadjanje, sindakalnog zakona s onim promjenama, koje je učinilo na svojim sjednicama veliko fašističko vijeće. «Gazzetta Ufficiale» je objavila taj pravilnik.

JUGOSLAVIJA.

Konvencije s Italijom pred Skupštinom.

Najvažniji dan bio je svakako petak — U Narodnoj Skuštini su došle na dnevni red beogradske konvencije s Italijom. Ministar inostranih djela predložio ih je Narodnoj Skupštini da ih odobri. Govorio je o važnosti tih konvencija, za koje veli, da ih nije stvarao ni on ni njegova stranka, već Davidovićevci i slov. klerikalci, ali ipak moli, da ih skupština primi, jer da to zahtjevaju interesi države. U zadnje vrijeme bilo je silno nezadovoljstvo u narodu radi tih konvencija. On je sa svih strana od raznih gradjanskih i trgovačkih korporacija (društava i udruženja) primio mnogo telegrama, kojima ga upozoruju na štetnost konvencija sa Italijom. Po gradovima su se priredjivale demonstracije i on ih je zabranio. Protivan je tome, da se ulica umješava u vanjsku politiku države. Radi se samo o stručnom pitanju, pa je zamolio dra. Ribářa, da dade stručni izvještaj. Dr. Ribař je u glavnom kazao: Po ugovorima o miru, koje se odnose na bivšu Austro-Ugarsku monarhiju, ostala su neriješena mnoga pitanja, koja se osobito tiču t. zv. nasljednih država. Medju tim ugovorima o miru je predvidjeno, da će i posebne konvencije izmedju nasljednih država da riješe ta pitanja. Neka pitanja nisu u opće riješena, a za neka su postavljena izvjesna načela. Na osnovu tih odredaba je već godine 1921 bio sazvan jedan kongres, odnosno konferencija u Rimu, t. zv. prva rimska konferencija. Ona je imala da riješi ta pitanja, koja se tiču nasljednih država i koja mirovnim ugovorima nisu bila riješena. Ta konferencija utvrdila je neke nacrte konvencija i ugovora, koji ipak onda nisu bili potpisani. G. 1922 bila je sazvana druga konferencija u Rimu i tu su bile utvrdjene neke konvencije pa čak i potpisane, od kojih su neke već stupile i na snagu i u parlamentima u pojedinih država odobrene ali u mnogim pitanjima učesnici ove konferencije nisu se mogli složiti. Tako su onda počele pojedine države, koje su interesirane medjusobno, da raspravljaju o tim pitanjima i da sklapaju medjusobne konvencije. Tako su sklopljeni prošle godine trgovački ugovori izmedju Jugoslavije i Italije. Tako su bile sklopljene i ove konvencije, o kojima referišem. Ovdje se radi o pitanjima, koja su dala povoda u praksi i mnogim sporovima i koja su radi toga zahtjevala brzo riješenje. Dr. Rybař pominje za tim, o kojima se konvencijama radi, pa onda jednu po jednu stručno obrazlaže. Iza obrazloženja prešlo se na debatu. Te su konvencije kritizirali razni poslanici opozicije. Debata se vodila dva dana. Oštro je napao Italiju federalista dr. Buć, te je radi neparlamentarnih izraza na račun italijanskog naroda bio opomenut od predsjednika skupštine. Govorio je dr. Trumbić, koji je branio svoj rapallski ugovor, a osudjivao konvencije. Stvarnu su debatu vodili Jovan Jovanović (Pižon), vodja zemljoradnika i dr. Grisogono, samostalni demokrata, ali u ime cijele opozicije. Osobito su izvadjanja Grisogono učinila najbolji utisak na skupštinu. Njegov je govor trajao preko dva sata. Poslije govora dra. Grisogona su zastupnici demokrata, muslimana i slovenskih klerikalaca podali izjavu, da su suglasni sa izvadjanjim dra. Grisogona.

Tima je svršila debata i prešlo se na glasovanje. U znak protesta je opozicija izašla iz dvorane. Za konvencije su glasovali kompaktno radikali i radićevci.

Pašić opet bolestan.

Mislilo se, da će se Pašić brzo vratiti iz Karlovih Vary, ali sada javljaju, da je opet obolio. Iza kako je učinio posjet češkom predsjedniku republike, legao je u krevet i dobio vrućicu. Pašić nije primio niti odaslanika iz Beograda, koji je došao, da mu referira o stanju u njegovoj stranci i opći položaj u Jugoslaviji. Radi te činjenice novine prepisuju bolesti Pašića veću važnost, jer da se po tome može zaključiti, da je njegovo stanje slabo.

Zakon o nestalnosti činovnika.

Narodna je Skupština izglasala zakon, kojim se nestalnost činovnika produljuje za tri godine. Dakle još tri godine biti će državni činovnici nestalno namješteni. Činovnici su naravski time nezadovoljni. Rektor beogradskog universiteta je radi toga podao ostavku. Vlada utemeljuje ovaj zaključak uredjenjem državne uprave i namještenjem dobrih i korisnih činovnika.

RUSIJA.

Dolazak Čičerina u Pariz.

Na obavještenim mjestima se tvrdi, da će skoro doći u Pariz narodni komesar (ministar) spoljnih poslova Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika (to je službeni naziv sovjetske Rusije) Čičerin. Dolazak Čičerina dovodi se u vezu sa eventualnim pregovorima izmedju Franc. i Rusije, koji bi imali da se povedu ovog ljeta. Još se smatra, da će se raspravljati i pitanja starih carskih ruskih dugova prema Francuskoj, o čemu jedna mješovita francusko-ruska komisija vodi pregovore još od ove zime. — Boravak sovjetskog ministra u Parizu će izazvati kod Engleza i političkih krugova u Londonu malo zaprepašćenje i negodovanje, jer su poznati slabi odnošaji izmedju Rusije i Velike Britanije, koji ne izgleda, da će se uskoro popraviti.

Atentat na generala Ospylko.

Pred mjesec dana ubio je jedan židov u Parizu bivšeg predsjednika Ukrajine hetmana (vojskovodju) Petljuru, jer da je Petljura, dok je on vladao u Ukrajini, poubijao mnogo nedužnih židova okrivljujući ih da su boljševici. Prošle pak sedmice ubijen je u Varšavi u svom stanu revolverskim metkom ispaljenim kroz prozor komandant Petljurine armije i sadašnji urednik jednog lista general Ospylko. Računa se, da je ovo jedan politički atentat. Desničarske novine pišu, da je atentat naručen iz Rusije, dočim radničke stranke pripisuju uzrok atentata sličan Petljurinom, t. j. da je tko pucao na generala radi nasilja nad boljševicima u Rusiji.

Ruska pomoć svojim sunarodnjacima.

Pod Poljskom živi lijepi broj Rusa, osobito Ukrajinca (Malorusa). Ovima je sovjetska vlada poslala 30 vagona pšenice. Poljska je vlada zaplijenila taj transport, jer da time Rusija čini propagandu medju poljskim gradjanima druge narodnosti. Rusija je na taj postupak Poljske odgovorila, da ne će propustiti niti jedan vagon nikakve robe u Poljsku, ako ne preda tih trideset vagona pšenice. Naravski, da je ovaj energični korak Rusije povoljno uplivao na rusku manjinu u Poljskoj.

— Gle, golubice bijela, sad nas nikoja sila više ne rastavi!

— Ipak, smrt; Mirone, — smrt!

— Ajde, ne muti današnjeg veselja tim [illegible] mislima.

— Ne ću, bit ću vesela, ta sad sam tvoja, Mirone, ta sreća čini, da zaboravljam slutnju, što mi se uvriježila u srcu. Gle Stojana — kako nam se smiješi; al mi se sve čini, kao da to nije smiješak poštena čovjeka!

— Budi hrabra, ta graničarka si!

Prošao dan i nastala večer. Još bili svatovi na okupu, kad najednom izadje Miron iz sobe. Kao da je Stanu ljuta ujela guja kad opazi, da joj Mirona nema medju svatovima. Pohiti na dvor; pogleda lijevo, pogleda desno i pričini joj se, kao da je nešto zajauknulo. Pohrli onamo, odakle je glas dopirao. — Jao i pomagaj! — zavapi bolna i pade na koljena uz Mirona što je izdisao. Blijed mjesec razmakao [illegible] i obasjao krvlju obliveno tijelo. Bolna se Stana lijevom zahvatila svoga srca, da joj kucanjem ne probije grudi, a [illegible] trže oštricu iz Mironovih grudi. [illegible] onijemila, kao da je obamrla, al [illegible] na čas. Tad se sagne niže, — niže, [illegible] mrtvo tijelo k svome srcu i stade [illegible] ono drago lice i zaklopljene oči. [illegible] ona grlila tijelo, kad je najednom netko [illegible] za ruku i reče:

— Ha, Stano, ti svetice nedužna, jesi li ovršila kleto djelo? Baš u horu dodjoh, da te još zatečem!

— Stojane, tako ti Boga, šuti, nijesam ja! — Kako bih ga ja usmrtila, kako bih probola ove grudi, ovo srce, kad ga toliko voljeh. Oj Mirone, Mirone, reci, tko te je ubio! — Reci, da te svetim!

— Umiri se, Stano, Miron šuti, onijemio on za uvijek, ne će on odati tvoje tajne. Al ovo, taji, ako možeš, uza mrtva te nadjoh, oštrica ti u ruci, a krvlju si oblivena. — Ha - ha, sad se neka znade, da je lijepa i ohola Stana ubila — svoga Mirona!

— Šuti, djavole, u čovječjem liku! Ti si ga ubio, to je tvoja osveta!

Na tu viku pribrali se ljudi, a nadošli i na priziv Stojanov oružnici i odveli Stanu. Našlo ih se u selu, koji su vjerovali nevinosti Stane, al bila ih većina, koji su bili kao uvjereni, da je ona ubojica.

Pukao sud, al je ne zahvati, jer joj tuga potamnjela um, i ona kao luda prolazila selom i vikala:

— Mirone, Mirone!

A kad su joj bili bistri časi, kad joj je duh prozirao u gustu tamu, što joj je dušu okružila, onda bi uskliknula:

— Stojane, kleto li mi se osveti; ta rekao si: Najprije ću uništiti Mirona, a onda tebe! Održao si riječ!

POLJSKA.

Ostavka maršala Rataja.

Maršal Sejma (predsjednik parlamenta) Rataj podao je ostavku. On je ostavku motivirao zdravstvenim razlozima i napadajima desničarske stranke. Ti su se napadaji odnosili u prvom redu protiv njegovog pomirljivog držanja za vrijeme državnog udara. Kad je u Sejmu pročitana ostavka, zamjenik maršala socijalista Daszinsky stavio je na glasovanje. Nijemci su prije glasovanja ostavili dvoranu, jer je Rataj nekoliko dana prije toga potpisao jedan proglas protiv Nijemaca. I Ukrajinci i Bjelorusi su ostavili dvoranu. Kod glasovanja je samo načijonalna radnička partija, zatim socijalistička Pias-partija glasovala za Rataja. Predsjedatelj je izjavio time, da je Rataj dobio povjerenje sa strane većine. Medjutim nekoliko sati kasnije Rataj je izjavio, da on ostaje kod ostavke, jer da mu ova većina nije dostatna.

Drugi dan bio je opet na dnevnom redu izbor predsjednika Sejma. Ponovno je izabran Rataj sa 186 glasova protiv 128, koje je dobio vodja nacionalnih demokrata Glombinsky. Rataj je primio položaj predsjednika, dok se ne nadje kandidat, koji će uživati povjerenje cijelog parlamenta.

Reforma ustava.

Po današnjem poljskom ustavu Sejm imade apsolutnu vlast (ministri) nema skoro nikakve moći. To je velika demokratska tekovina, ali se u Poljskoj loše odrazuje na državni život, jer velika pocijepanost i političko strankarstvo ne dopušta normalni razvoj prilika. Radi toga je Pilsudski sastavio projekt o reformi ustava. Ta reforma ima svrhu, da pojača vlast predsjednika republike i utvrdi nova načela za političke izbore. Prema novoj reformi predsjednik republike ima pravo da raspusti Sejm, da postavi «veto» izglasanim zakonima i da za vrijeme raspusta i nezasjedanja Sejma imade pravo izdavanja zakona. Osim toga u novom izbornom zakonu ograničeno je pravo izbora. Vidit ćemo, da li će biti moguće provesti te reforme, jer je ljevica u Sejmu odlučno proti svakoj reformi.

ČEHOSLOVAČKA.

Mararyk proti demisiji dr.a Beneša

Centralni odbor nacijonalno-socijalističke stranke i klubi parlamenta i senata te stranke raspravljali su o pitanju demisije ministra izvanjskih poslova dr.a Beneša. Kako smo zadnji put javili, dok je Beneš bio na Bledu na konferenci Male Antante, primio je bio od svoje stranke brzojav, da poda demisiju, jer njegova stranka nije htjela nositi odgovornosti radi zakona o carini na poljske proizvode. Beneš je jedini ministar kao narodni poslanik, dočim su drugi ministri činovnici. Iza kako se je Beneš vratio u Pragu, htio je da to pitanje uredi: da dade ili demisiju kao ministar, ili da dade demisiju kao narodni poslanik. Objavljeno je sada od vodstva Benešove stranke, da se je dr. Beneš htio lojalno podvrgnuti zaključku stranke, ali da je predsjednik republike dr. Masaryk izjavio, da o demisiji dr.a Beneša ne može biti ni govora. Tu je izjavu izvršni odbor narodno-socijalističke stranke primio na znanje. Dr. Beneš je izjavio, da će poslušati želju predsjednika republike, pa da ne će položiti demisiju ministra, ali da će položiti svoj poslanički mandat. Konačno je vodstvo stranke primilo rezoluciju, u kojoj se Benešu izražava povjerenje i odobrava njegova politika, naročito politika Male Antante, te konstatuje, da zaključak o demisiji nije bio upravljen protiv ličnosti dr.a Beneša, nego da je potekao iz teškog položaja, u kojem se stranka nalazila. Kako se unutarnje političko stanje sve više zaoštruje, zaključeno je, da se odašalju delegati predsjedniku Masaryku i da s njim rasprave položaj dr.a Beneša u stranci. Definitivni će zaključak donijeti u ovoj stvari prošireni izvršni odbor narodno-socijalističke stranke.

FRANCUSKA.

Sastav nove vlade

Kaošto smo u zadnjem broju napomenuli, Briandu nije pošlo za rukom, da sastavi vladu na širokoj bazi, to jest, da u vladi suradjuje što više stranaka. Nije mu to uspjelo iz razloga, jer su mu smetali ljevičarski političari. On je mnogo računao na bivšeg predsjednika republike Poincarea (Poenkaré), kome je bio ponudio ministarstvo financija. No Poincare nije se prihvatio tog teškog posla, jer su ljevičarske grupe smatrale, da su preoštre mjere, koje je on htio uvesti za poboljšanje franka. Briand je morao ponuditi ministarstvo financija Caillaux-u (čitaj Kajò). On je primio ali pod uvjetom, da ministarstvo rata, mornarice, unutrašnjih poslova i trgovine bude u rukama političara iz najbliže njegove okoline. On je to zahtjevao zato, jer misli, da će se morati radi poboljšanja kurza franaka latiti takovih mjera, koje će po svoj vjerojatnosti izazvati u Francuskoj nemire i štrajkove. A da ima vojništvo uza se, tražio je da ministrom rata bude jedan odvažni general, te je za tu dužnost predložio Guillaumata (čitaj Gijomá). Briand je na to pristao i sastavio svoj deseti kabinet; drugim riječima po deseti put je on ministar predsjednik. Kako smo zadnji put govorili u svoj ovoj krizi igralo je glavnu i jedinu ulogu stanje franka, pa za to je trebalo tražiti i načina i čovjeka, koji bi što uspješnije i što brže sanirao (ozdravio) državne financije. Da može tu zadaću izvršiti je Caillaux tražio takove punomoći.

TURSKA.

Spriječen atentat na Kemal-pašu

Prošle subote je predsjednik turske republike posjetio Smirnu (grad u Maloj Aziji). Iza kako se je vratio u Angoru, glavni grad Turske, službene su novine javile, da se je na Kemal-pašu spremao atentat, i to baš za vrijeme njegovog dolaska u Smirnu. Nu zarotnici bili su na vrijeme uhvaćeni, i to u Smirni i Carigradu. Medju uhapšenima imade nekoliko narodnih poslanika. Sada je povedena sudbena istraga. Predsjednik republike imade protivnike stare Turke, jer je on svojim reformama preokrenuo lice Turske i zagriženi muslimani ne mogu mu oprostiti što je on ukinuo njihove običaje i tradicije, koje oni stavljaju u vezu s vjerom. Ipak narod mu je zahvalan, jer uslijed Kemal-pašinih reforma se Turska danas silno kulturno razvija i približava ostalim naprednim narodima. — Atentat nema nikakve važnosti, jer Kemal-paša drži sav narod u svojim rukama. Narod njega sluša i skoro obožava.

Domaće novosti

Nove novčanice od 100 lira

Banca d'Italia je ovlaštena da izda nove novčanice od 100 lira. Te će novčanice biti slične sadašnjim, ali će biti drukčiji papir i tisak. Te će novčanice biti provizorne, je će poslije biti tiskane nove, pa će se uzeti iz prometa ove koje sada tiskaju i koje su dosada bile u uporabi. Naravski da još uvijek vrijede stare novčanice od 100 lira.

Stare marke ekspres izvan uporabe

Kr. dekretom od 16. maja 1926 br. 978 dignute su iz uporabe poštanske marke «espresso» od 60 cent., a na kojima je natisnuto 70. Rabiti ih se više ne smije od 1. ovog mjeseca, a zamjenit se ih može do 31. maja 1927.

† Amalija Zampieri.

U noći od subote na nedjelju umrla je u Trstu gospodja Amalia Zampieri, žena predsjednika julijskog novinarskog udruženja Rikarda Zampiera. Pokojnica bila je vjerna pobornica svog supruga, pružajući mu najjači oslon u njegovim borbama protiv ugnjetavača njegovog naroda. Doživila je ovjenčan trud svog supruga i konačno ostavila ga na vijeke.

Dičnom kolegi komendatoru Zampieri i njegovoj rastuženoj porodici uredništvo «Istarske Riječi» izražava najtoplije saučešće, a pokojnici pokoj vječni.

Padanje prometa u tršćanskoj luci

Poznati publicista H. Wendel objelodanio je u njemačk. dnevniku «Frankf. Zeitung» članak, u kojem govori o stanju Trsta prije rata i sada te o njegovoj važnosti za Italiju i susiedne države. O stanju trgovine kaže ovo:

«Druge ratne posljedice doprinijele su tome, da je tršćanska luka g. 1919. imala samo 43 procenta saobraćaja što ga je imala posljednje normalne godine, t. j. 1913. God. 1920. narastao je saobraćaj od 50 posto, ali več dvije slijedeće godine ponovno je pao, a ako se godine 1923. ponovo podigao, te je god. 1924. dopro čak do 94 posto saobraćaja iz god. 1913., god. 1925. opet je osjetio jaki pad od 6 posto, a izgledi za 1926. takodjer su rdjavi.

Srednja Evropa postaje sve to više nezavisnom od Trsta. Poljska ima svoju slobodnu luku u Gdanskom, Čehoslovačka u Hamburgu. Njemačka tarifna politika dotjerala je dotle da je čehoslovački saobraćaj u Trstu godine 1925. pao za čitavu četvrtinu prema prošloj godini. I u austrijskom saobraćaju pokazalo se sniženje za 8 posto, a u jugoslovenskom za 15 posto. Jugoslovensko žito ide opet sve više niz Dunav prema Braili, a izvoz drva iz jugoslovenskih krajeva, koji je prije mnogo išao preko Trsta, sada teži za tim da ide preko samih jugoslovenskih luka na svijetsko tržište. Dok saobraćaj u tršćanskoj luci u najboljoj poratnoj godini nije niti dostigao predratne cifre. Šibenik, Gruž, Kotor, u prvom redu Split, buduća luka čitave Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, daleko su nadmašili god. 1913. i u brodovima i u tonaži.»

Moguće da će se ipak promet u tršćanskoj luci podići, barem u odnošaju iza beogradskih i neptunskih konvencija.

O prijavljenim rekvizicijama napram austro-ugar. eraru

Doznaje se, da je tehnički ured u Trstu odredio, da se počne za konstatiranjem (ustanovljenjem) štete, koju su oštećenici prijavili prošle godine u aprilu mjesecu, a kao rekviziciju od strane a. u. vojske. Sve prijavljene štete će se sada po kotarima kontrolirati. Za one rekvizicije, koje su dobro dokumentirane (gdje su priložene potvrde o rekviziciji životinja i pokretnina) je financijska intendanca poslala spise u Rim i već se je jedan dio tih spisa vratio u Trst. Ima nade, da će se za ove rekvizicije doskora isplatiti najavljeni 70% predujam. —

Djaci oprošteni od školskih pristojbina za prijavni ispit.

Ministarstvo prosvjete je ovih dana poslalo okružnicu ravnateljima srednjih škola, da u smislu zakona od 7. januara 1926 oprošteni su takse za prijavni ispit ne samo vojne sirote, već i oni djaci, čija porodica stanuje u pokrajini Istri, Rijeci i Zadru te u kotarima: Gorica, Gradiška, Idrija i Postojna. Ako je tko već platio taksu za prijavni ispit (60 lira) nek odmah pošalje ravnateljstvu svoje škole svjedodžbu o boravku porodice (certificato di residenza della famiglia).

Za penzionirce.

Penzionirci koji stanuju u puljskoj, riječkoj i anektiranim krajevima furlanske pokrajine primat će od 1. ovog mjeseca penziju od zakladne delegacije (Delegazione del Tesoro) u Puli, Rijeci i Vidmu. Za sva eventualna razjašnjenja treba se obraćati na dotične delegacije. Općine moraju zakladnoj delegaciji javljati sve informacije, osobito u pogledu smrti, vjenčanja i punoljetnosti.

Novi općinski komesar u Puli

U Pulu je došao novi općinski komesar dr. Merizzi. Bivši općinski komesar dr. Lodovico Rizzi je podao ostavku (demisionirao) na toj dužnosti.

Proslava Ivana Cankara u Sv. Jakovu u Trstu.

U subotu dne 3. julija proslavit će «Čitaonica u Sv. Jakovu» petdesetgodišnjicu rodjenja Cankara uprizoriv tom prigodom njegovo jako djelo «Kralja na Betajnovi».

Cankar je najveći slovenski spisatelj, koga možemo mirne duše da ubrojimo medju najveće evropske pisce posljednje dobe.

Igru režira K. Terčič. U glavnoj ulozi nastupa poznati slovenski umjetnik Sila. U većim ulogama nastupaju Terčič, Širok, Gvardjančič, Cesar, Silova, Kreševičeva, Hervatinova i Stepančičeva. Predstavu inscenira vrlo originalno moderni slikar A. Černigoj. Predstava se vrši u 8.30 naveče u dvorani D. K. D. u Sv. Jakovu (Campo S. Giacomo 5).

Jaki potres u Grčkoj.

U subotu naveče očutio se je u Grčkoj jaki potres. Središte potresa bilo je izmedju otoka Krete i Ciklada (skupina otoka). Potres je trajao 50 sekunda i prouzročio velike štete na otoku Rodu. Porušenih je u svemu oko dvije hiljade kuća. Više je osoba ranjenih, a ubijeno je samo jedno dijete. Ljudi su se većinom nalazili na ulici. Mjesto Arkangelo je sasma porušeno. Potres se je osjetio i u južnoj Italiji, ali tamo nije prouzročio nikakve štete.

Darovi

Za fond «Istarske Riječi» darovali su boćari Zorin-vrha prigodom izjavljene utakmice u Bregima, dne 13. juna L 23.40. Istom prigodom — Pepić i Danijel za izgubljenu briškulu L 10, Sinčić Grgo, Portland Oregon L 18, Ljudevit Tomičić iz Trsta darovao je L 10.

Darovateljima uprava najljepše zahvaljuje.

«Prosvjeti» - odsjek za Istru.

F. Malalan 20 lira, Puž Jos... iz Liburnije 5 lira, gosp. J. R. iz Piranšćine 50 lira.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

Poziv
na
redovitu glavnu skupštinu
Višnjanskog društva za štednju i zajmove u Višnjanu,
koja će se obdržavati
... ...švenim prostorijama dne 4. julija 1926. u 10. sati prije podne

DNEVNI RED:
1. Čitanje zapisnika zadnje glavne skupštine
2. Izvješće upravnog odbora;
3. Izvješće nadzornog odbora;
4. Čitanje revizijskog izvješća;
5. Odobrenje računskog zaključka za godinu 1925.;
6. Izbor upravnog i nadzornog odbora;
7. Promjena zadružnih pravila;
8. Slučajnosti.

U Višnjanu, dne 6. junija 1926.

ODBOR.

Opaska: U slučaju, da u odredjeni sat ne dodje na skupštinu dovoljno članova, to će se ista držati pol sata kasnije bez obzira na broj prisutnika.

Broj 27 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 8. julija 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“ izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. - Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

Oglasi stoje 4 lira za svaki centimetar visine u širini jednoga stupca. Za višekratno uvršćenje daje se znatan popust prema pogodbi. Plaća se i utužuje u Trstu. Dopisi se šalju uredništvu, a naruči upravi. Nefrankirana se pisma ne primaju, a rukopisi se ne vraćaju ni u kojem slučaju.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

„Bolje živjeti jedan dan kao lav negoli stotinu godina kao ovca“

Prije nekoliko dana bila je u Rimu jedna vojnička svečanost. Na tu svečanost došao je i glavom sâm Ministar Benito Mussolini. Pošto je pregledao vojsku držao je časnicima jedan značni govor. Medju ostalim rekao je prvi Ministar i ovo:

— Dobro je, što je ovih dana neko opet podsjetio na one riječi, što ih je neki nepoznati čovjek uoči bitke na Piavi napisao na jednoj daščari:

— Bolje je živjeti jedan dan kao lav, negoli stotinu godina kao ovca.»

Ko je dosada imao prilike, da pročita sve govore Prvoga Ministra, mora priznati, da je taj državnik takodjer i prvoga reda govornik. U Poslanici, što ju je nedavno posvetio mladim Japancima, on je medju ostalim kazao, da je veličina Japanaca i u tome, što oni rado uče i od drugih naroda.

On ih je za to pohvalio. I s pravom.

Mi smo u ovom našem listu već više puta preporučivali našim ljudima, neka dobar nauk prime, gdje god ga nadju.

Ako čuješ, da je tvoj prijatelj izrekao ili učinio nešto dobra — primi to i nasleduj to, gdje možeš i kako možeš!

Ako čuješ, da je i drugi koji čovjek pa mâ i tvoj protivnik, izrekao ili učinio nešto lijepo i veliko, a ti primi i to i nasleduj!

Ministar Mussolini ima u svom programu vrlo mnogo dobrih stvari. No ima on prema nama i takovih, s kojima se mi sasvim ne slažemo. Mi to uvelike žalimo, ali to ne znači, da mi moramo biti gluhi i nijemi za sve ono, što Prvi Ministar govori i čini. Naprotiv: mi moramo da pokupimo sve njegove lijepe a nama korisne riječi, sve nama poćudne poletne krilatice i sve dobre nauke, što su razasute u bezbroju njegovih znamenitih govora i predavanja. Mi moramo o tim lijepim naukama i razmišljati i učiniti sve moguće, da ih dobro začavlimo u svojoj pameti, da nam više nikada od onud ne izbjegnu.

Tako ćemo učiniti i s onom divnom riječi, što ju je ovih dana Mussolini izrekao pred svojim časnicima u Rimu:

— Bolje je živjeti jedan dan kao lav, negoli stotinu godina kao ovca.

Te velike riječi iako su bile onom zgodom namijenjene italijanskim, hrabrim časnicima, imaju svoje lijepo značenje i za svakoga gradjanina ove zemlje: Hrvata ili Italijana. Svi mi, Hrvati i Italijani moramo da nastojimo, da budemo što većma slični lavu, a što manje ovci. Ovca je korisna životinja, ali ona je odviše umiljna, od svega se plaši, boji, i ako jedna izgubi glavu, izgube je sve za njom.

Pogledajte je samo, dok je muzu i strižu! Kako je tiha, kako je krotka!

No takav ne smije da bude čovjek, koji u sebi osjeća nekoliko svjesti i ponosa! Čovjek, koji zna, da je ispunio dužnosti, što mu ih nalaže zakon, ne smije još i da legne i da pušta, da ga drugi muze i striže. On mora da drži svoju glavu visoko i da kaže otvoreno i odlučno:

Volim živjeti jedan dan kao lav, negoli stotinu godina kao ovca!

Kao lav!

Lava svak poštuje, a na ovcu će svaki vuk da udari. Budimo dakle lavovi, a ne ovce, da nas vuci ne pojedu.

Zemlja, u kojoj su ljudi kao ovce, siromašna je i nevoljna. Nje niko ne poštuje, nje niko ne cijeni.

Prvi Ministar Mussolini ne će da u Italiji budu ljudi kao ovce. On hoće da budu kao lavovi. I to svi: i Italijani i Jugosloveni, jer smo svi pred zakonom jednaki.

Gledajmo dakle i mi, Jugosloveni, da otresemo sa sebe ovčju narav, ako je još imamo, i budimo lavovi.

Ponosni i svijesni!

I Bog neka bude s nama!

DOPISI

IZ OPATIJE.

Prva pričest. - Pokušana samoubivstva.

Po jednom lijepom, starom običaju naše bi vrijedno Žensko Udruženje Opatija-Volosko svake godine počastilo onu našu djecu, koja bi pristupila prvoj svetoj pričesti. Tako bijaše i lani, a i ove godine bilo je odlučeno, da se tako učini. Već je bilo sve spremno: mnoge rodoljubne gospodje već su bile priugotovile raznih slatkiša za naše male prvopričesnike, kadli je nenadano stigla zapovijed, da se djeca ne će pričestiti kao po običaju u Opatiji, već u Voloskom, gdje će ih u samostanu koludrice počastiti.

Razumije se, da se je ta odredba naše djece vrlo mučno dojmila, osobito kad su uporedjivala onu mršavu ručnjicu kod koludrica s onom lanjskom uistini gospodskom gozbom u našoj «Zori».

I tako se sve svršilo, da je našoj djeci dan, koji bi za njih morao da bude najljepši i najsvetiji, prošao dosta tužno i mrtvo.

Ima li to smisla?

U Opatiji ima židovska sinagoga, gdje se Židovi mogu nesmetano da sastaju i da vrše svoje vjerske obrede i cerimonije, dok evo naše majke ne mogu svojoj djeci da ponude ni žličicu kave na dan najveće dječje slave — na dan prve pričesti njihove! Pa još će neko doći i reći, da liberalci ubijaju vjeru u narodu!

Ovih dana dva su mlada čovjeka pokušala, da se ovdje ubiju. Obojica Italijani. Jedan iz Bologne, drugi iz Napulja. Onaj prvi nekakav je radnik, čovjek padavičav, pa kako nije mogao da nadje zarade, povukao se u opatijski park i tu je popio nešto otrova. Čim je osjetio prve boli počeo čovjek, da stenje i vapi u pomoć. Pritrčali ljudi, isprali mu želudac, i sad je opet sve dobro. Vele, da mu je ovo već drugi put, što taj nesretnik hoće da učini kraj svome životu.

Drugi, onaj Napoletanac, do ušiju je zaljubljen u neku curu. Cura kao cura — čini se, da mu je davala razloga, da bude ljubomoran, te on zasliepljen od te strašne bolesti uzeo revolver, povukao se i on u park, uperio cijev prema glavi i odapeo. No ili nije dobro gadjao ili je lubanja odviše tvrda bila — stoji, da se čovjek samo malo ogrebao.

Medjutim, kad je za to doznala njegova Dulcinea, odmah je pohitala k njegovu uzglavlju i tu su se oni lijepo pomirili. Sada šetaju ispod ruke po Opatiji sretni i veseli, kao da se nije ništa dogodilo.

Ova dva pokušana samoubivstva proizvela su u mjestu neugodan dojam. Gostiju ima ove godine nažalost ionako vrlo malo, pa ako i ovo malo, što ih ima, bude počelo da se ubija — što onda?

IZ DRAGE MOŠĆENIČKE.

Naša djeca.

Ove godine ima u nas prilično gostiju unatoč rdjavom vremenu, koje dosta smeta. Naši gosti u velikoj su većini Jugosloveni i Česi.

Dogadja se kadgod, da se koje naše dijete približi kome stranome gostu, pa mu nudja cvijeće ili voće u — njemačkom jeziku.

Gosti — kako rekoh — većinom Slověni, vrlo se tuže na taj nelijepi običaj, što nam je ostao još od Austrije. Danas su druga vremena, zato treba da se i djeci svakom zgodom preporuči neka uvijek i u svakoj zgodi govore našim i svojim materinjim jezikom.

Znamo mi, da ogromna većina djece tako i čini, no mi bismo željeli da barem u tome ne bude nikakvih iznimaka.

Tudje poštuj, a svojim se diči! — riječi su našeg velikog pjesnika Petra Preradovića.

Držimo ih uvijek u srcu i na umu!

IZ BORUTA.

I grad nas tuče.

Pred nekoliko dana javili smo se i potužili o našim prilikama samo u kratko jer imamo žalibože odviše toga da se tužimo. Nego opet kada bi se najednom sve istužili, reklo bi nam se da ni toliko istine nije. Pa radi toga spravit ćemo u vrlću za drugi put. Sad imamo da vam javimo veliku nesreću što nas je pohodila. Iza toliko dugih kiša, što su nam nanesle prevelikih šteta i poplivale sjenokoše i njive, nadošla je dne 16. junija nesrećna tuča, koja je vrlo velika, da nam je po nekojim mestima uzela polovicu grožđja i žita, a po nekojim skoro sve. I ovako sve zlo na zlo i neznam, kako ćemo preživjeti. U našim pogovaranjima medju sobom Ive je rekao, da bi se trebalo pritužiti za takovu tuču, pak da bi nam se što popustilo na porezima, a Jože odgovori: Komu se pritužiti?

O drugim stvarima ćemo vam drugi put pisati, kad odahnemo, jer sada smo tako zlovoljni radi tolikih nesreća da nam se neda pisati.

IZ PULE.

Pred porotom. - Požar na Brionima.

Prošlu subotu, dne 26. junija vodio se proces na porotnom sudu u Puli proti Martinu Matkoviću iz Fontana kod Poreča, da je na badnji dan lanjske godine ubio Martina Krajcara iz Fontana. Krajcar i Matković nisu nekoje vrijeme živjeli u najboljim odnošajima, pa su radi toga optužili Matkovića, da je on počinio ubivstvo nad Krajcarom. Sve dane procesa bila je sudska dvorana puna, te se je prve dane mislilo, da je Matković ubojica. Radi toga ubivstva bilo je pozvano preko 40 svjedoka, ali se iz svih tih nije moglo konstatovati, da li je Matković počinio ubivstvo, ili nije. Samo je neki Šime Tomac tri puta uz prisegu, založivši svoju dušu, rekao, da je oko 9 sati i po vidio unići Matkovića u kuću.

Ta rasprava je bila tako zamršena, da ni porotnici nisu znali, što da rade. Nije bilo dokaza, da je Matković počinio ubivstvo, pa su odlučili, da idu na lice mjesta, da će moguće tamo što naći, ali i na licu mjesta nije bilo dokazano; samo su se uvjerili, da je Tomac pravo govorio.

Optuženika su branili dr. Robba i dr. De Berti, a povrijedjenu stranku dr. Devescovi i dr. Cerlenizza. Nakon njihovog dugog dokazivanja ispraznila je publika sudsku dvoranu, a porotnici odgovarali su na tačke koje im je čitao presjednik porotnog suda. Mislilo se, da će t. zv. «verdetto» trajati više vremena, ali su se nakon 20 minuta otvorila vrata dvorane, koja je u isti čas bila dupkom puna.

Oko devet sati na veče pročitao je presjednik osudu, kojom proglasuje Matkovića nevinim.

U subotu 3. o. mj. oko 4 sata u jutro javilo se telefonski vatrogascima u Puli, da je požar na Brionima. Vatrogasci nisu bili pripravni sa svim spravama, pa su im išli na ruku vatrogasci iz arsenala. Oni su se odmah opskrbili svim sisaljkama, te su silovitom brzinom jednim «tenderom» došli na Brione. Dok su ovi stigli, narod na brionima branio je da se požar dalje razvije. Tu je gorjela neka krojačnica u Hotel «Neptun», koja je bila opskrbljena skupim platnom, mašinama i raznim spremama. Šteta iznaša oko 200.000 lira, ali izgorjeno mjesto bilo je osigurano.

IZ POJARI KOD SV. LOVREČA PAZENATIČKOG

Mjesne zadjevice radi općine.

U jednom broju «Pučkog Prijatelja» bio je na neki besramni način napadnut i naš poštenjak Gašpar Herak. U tom dopisu je naš bivši kandidat napisao, da se nitko nije potpisivao za premještenje općine u Sv. Lovreč. Mi smo se potpisali svi, ali trojica su htjela zauzeti topla mjesta. No ta trojica nemaju potrebne naobrazbe; pa nisu mogli postati ni komesari, ni sekretar ni podsekretar. I badava su dakle učinili svoj put u Vrsar. Tomiću kažemo samo to, da je njegov kišobran obrnjen na zapad, što mi osudjujemo. On nas vrijedja i lako može pisati dopise svojom počinutom rukom, koja nije nikad radila u svojoj kampanji. On bi se htio nekako popraviti, ali kasno je, kad bolesnik umire da mu se vodi liječnika. On kaže, da nije potpisao nikakve izjave, koja bi bila na našu štetu. Veli, da nas se je odvraćalo od općinskih izbora. On je nama davao viru i besidu, da će na izbornom biralištu biti naš povjerenik, ali kad smo došli na biralište, Tomića nije bilo blizu. Besramno tvrdi, da je naš Gašpar Herak išao se pogovarati s nama kako ćemo glasovati i koga poslati u općinsko zastupstvo, a poslije da je išao u Sv. Lovreč kazati, da mi seljaci radimo proti guvernu. Mi znademo vrlo dobro tko je Gašpar Herak, a tko Toma Herak. Preselio se je bio u Sv. Lovreč, a sada se opet vratio natrag. Mi mu savjetujemo samo jedno: neka pusti na miru nas siromašne seljake, jer ako je on sit, mi smo lačni. Neka nas ne štiplje kao cilikuš, jer mi smo dosti tužni. Mi ne činimo nikakvu politiku, ali svoj materinji jezik ne ćemo nikad zatajit, već ćemo ga ljubiti do smrti. U toj ljubavi nek nas Tomić ne smeta, već neka nas slijedi i podupire, bez ikakvog obzira, što smo mi siromasi i goli. Tužnoga ne kuri žaliti, a gladnom ne kuri kruh kazati, ako mu ga ne daděš. Dakle to zapamti!

IZ BUZETA

Mjesečni sajam.

U četvrtak 17. tek. mjes. držao se uobičajni mjesečni marvinski sajam. Veliki broj svakovrsna blaga, krupna i sitna, došlo je iz sviju strana Buzetštine, pa čak iz Roštine i Krasa. Ali eto nesreće. Odmah iza podna naoblači se naglo nebo, poče kišiti sa tučom. Ljudi sa sajmišta razbježaše se kojekuda, a da nisu ni jedne glave prodali. Pa i ovako ne bi, kada nije bilo trgovaca inostranaca. Mi ovudа ovako trošimo, dangubimo bez koristi. Ima barem korist općina od uplaćenih ulaznica.

IZ CRESA.

Gospodarske prilike.

Grad Cres vidio je za vrijeme rata mnogo bijede i nestašice, ali kakova danas u njem cvate, nitko ne pamti. Dok je u ratno doba bilo novaca — a manjkalo robe — danas sve je obrnuto.

Novac je, pogotovo iz kopaških kuća, sasvim dezertirao. Najskromnija, najštedljivija i najradinija klasa ostala je bez novaca, golih ruku, i van porezne agencije nitko da se za njih brine. Prošle je godine tuča uništila sav poljski prirod, a vlast niti da se makne, a kamo da oprosti jedan dio poreza. Pogledamo li svijetom, opažamo, da i najsiromašnije države priskaču u pomoć unesrećenim predjelima, a ne da bi im još povisivale terete.

Svaka nam godina donosi novih poreza pod najraznovrsnijim nazivom, kao taksa na travu, taksa proti filokseri itd. Tko pozna naš kraj, samo će se smijat, da plaćamo i na travu kraj samog kamenja, a da ne govorimo, koliku nam korist nosi to blaženo trsje. Bit ćemo na kraju prisiljeni, da i ono par oslići, što ih imamo, bacimo u mrašku jamu, pa da lome vratove niz pećinu.

Kod ovakvog stanja kako nas diraju glasovi, da je bidžet, t. j. državni proračun aktivan za 1 milijardu lira, da je naime državna uprava uspjela, da dobije od svojih državljana toliku svotu, da je pokrila sve svoje troškove i još joj ostala 1 milijarda! Možemo se dakle kraj tog obilja u državnoj kasi nadati, da će krenuti i porezi na manje, a tako bome spasit ćemo i naše tovare, kad za travu ne budu već tražili pare.

IZ VRSARA.

Zatvoreni zbog kradje volova. - Potreba prosvjete.

U zadnjem broju «Istarske Riječi» javili ste o kradji volova Jugovcu u Prodanima kod Vrsara. Premda su karabinijeri uz pomoć milicije išli u potjeru za lopovima, ipak ih nisu mogli nigdje uhvatiti. Kad su karabinijeri vidjeli, da im je posao uzaludan, dali su se na drugi način istraživanja tatova. Njima je bilo donekle sumljivo, da su koloni pustili da tako lopovi odvedu volove. Tatovi su naime izveli svoj posao nekakvom sigurnošću i morali su biti dobro upoznati sa položajem i stanjem. Radi toga su karabinijeri zatvorili kolona Juru Brečevića. On je naravski govorio da nema nikakve veze sa tom kradjom, ali izgleda da je Brečević ipak nešto otkrio karabinijerima, jer je drugi dan bilo dovedeno u zatvor deset drugih, na koje se sumnja da su uzeli učešća u ovom grabežu. Do sada nezna se još ništa stalnoga, jer vlasti šute, dok ne dovedu čisto svu stvar.

Naša najveća želja je ta, da bismo mogli mirno uživati plodove svoga rada i da bi naše imanje i život bio siguran. Peče nas i ljaga, da se u našim krajevima dogadja najviše otimačina i ubijstva i da naših ljudi dolazi mnogo pred porotu. Evo blagorodnog polja za prosvjetu — taj najbolji lijek da se iskorijeni zlo. Tko je pozvan da oplemenjuje narod, nek ne brani, da zrake prosvjete prodru i u ona okorjela srca pojedinaca.

IZ RAČICA

Vremenske nezgode.

Kiši, daždi; dažđi i kiši skoro svaki dan, kod nas i u svim našim krajevima. Kosimo, a ne možeš da posušiš sijeno. To škodi i kvari krmu. Mi u polje da radimo, a ne možemo: otjera nas kiša. Mi rasprostremo pokošenu travu, ali naglo naoblačenje prisili nas da je zgrnemo u kupove (lomnice). Ako smo u vinogradu da škropimo ili da sumporamo — eto nas mokrih kao puži. — Tako je ove godine. Ali ako bude ova godina slaba kao lanjska, bit će tuge, nevolje i žalosti. I svi znaci kažu, da ne će biti bolja. Molim vas, već nas posjeti nebeski led, on strašilo od tuče. Dne 17. pr. mjes. padala je nemilice krupna (debela) kao orasi. Neki su roge kazivali proti «štrigama», drugi stolice prevrnuli, treći zvonili, četvrti ovako, peti onako plašili tuču — ali ona je padala i neke vinograde i ostale poljske plodove sasma uništila. Srećom nije svu okolicu, nego samo neka sela. Najviše trpe škodu Oslići, Račice, Krušvari i pa druga sela od nas do Draguća. Ovako tuče nas nebo, biju nas prekomjerni porezi i takse, a mi gledamo crno u zimu. Ali Bog se skrbi za ptice nebeske u zraku i crva na zemlji, pa ne će valjda ni nas ostaviti. Nemoj da se prevraniti.

IZ LASTOVA.

Imenovanje općinskog podeštata. - Konac zloupotrabama.

Koliko puta rekosmo da na ovom «estremo lembo», otoku Lastovu, zbivaju se događaji a i nepravedna postupanja, ne sa strane vlasti i ovdašnjih renjikola, nego domaćih «patriota», poznatih po njihovoj nedalekoj prošlosti. Oni se uvijek na nas ljute i dignu kuku i motiku na nas, kad

umočimo pero, da javimo o našim prilikama i potužimo se na domaću upravu. Al eto i vlada je opazila da uprava nije bila dobra i na mjestu, pa nam je postavila za općinskog načelnika gospodina Romancini-a. Ako itko drugi, to mi, prozvani «vlasi» sa ushitom i veseljem dočekasmo ovo spasonosno imenovanje. U Lastovu je svakako bio potreban ovaj sveti lijek i vlada nam je poslala čovjeka, koji će brzo uviditi sve griješke naših dosadanjih upravitelja.

Zadnjih trideset godina općinsko je korito bilo, kao nigdje drugdje u Dalmaciji izvorom mnogih zla i domaćih intriga i šikaniranja jednih proti drugima. Penjahu se na vlast u općini sad jedan skup boljaša, sada drugi, da se medjusobno taru a da općina od toga nije imala nikakove koristi. Austrijski namjesnici u Zadru i c. k. poglavari gledahu samo da bi na Lastovu sve udaralo crno-žutim mirisom, a nepravde su bile njima na vrbi svirala. Domaćih pak upravitelja je vrhunac dobrog upravljanja bilo klizanje i puzanje okolo c. k. poglavara Korčule. Od toga imadjasmo famoznu ratnu aprovizaciju, još famozniju nasukanu Seosku Blagajnu, imadjasmo (teribile dictu) brzojav općine Lastova u ime solidarnosti ministarstva u Beču, a protiv jedanaest dalmatiskih zastupnika, koji glasovaše austrijskoj vladi nepovjerenje. Jedina u Dalmaciji našla se općina Lastovo, koja je skrušeno i ulizički ustala proti istupa zastupnika Biankinija i drugova. Bilo je naravski za vrijeme trideset godina i obljubljenih općinskih liječnika, tajnika i prisjednika, koji su morali otići baš radi oligarhije i diktatorstva nekojih Lastovskih patricija a koji su istodobno bili i ekspozitura austrijskih vlasti iz Zadra. Najviše su trpili tu baš «vlasi», koji su poštenom i nesebičnom radu najviše doprinijeli i žrtvovali, te bili uvijek došlijedni i karakterni ljudi.

Sve se ovo čini sićušno, ali za nas je to važno jer smo na svojim ledjima osjetili prijašnja i kasnija djelovanja bivših c. k. ljudi. Moramo priznati, da nama na Lastovu ne čine slabo ni fašizam ni renjikoli, nego prevejani ljudi, njihove prirepine, ratni aprovizijonaši i uzročnici progona i pogibije Petra Susovića i sina Nikole, koji pogiboše u mariborskoj tamnici.

Ne možemo nego javno ovdje izraziti našu zahvalnost za pronicavost vlade, što je našla shodnim, da postavi načelnika g. Romancini-a. Uvjereni smo da će on postaviti pravicu za svakoga te da će prestati privilegovano taksiranje poreza, boljševičko sječenje drva za gorivo i zadirkivanje poštenih Lastovljana vedra čela i poštene savjesti. Gojimo nadu, da će poslije trideset godina iza kako je ovo udaljeno ostrvo bilo pod papučama, procvasti sada i moralno i ekonomski, što želimo osobito mi «vlasi».

Gospodinu načelniku želimo dobrodošlicu i sretno i pošteno upravljanje našom općinom.

IZ SV. MARTINA

I kod nas tuča

Ljudi kažu, mi svi to dobro znamo, da je čovjeku lakše na duši kada se potuži ili naplače. Samo iz ovoga razloga ćemo vam se potužiti, da nas je posjetio nemili i strah zadavajući gost — tuča. Dva puta, 15. i 17. ov. mj. ovršila je ona svoju grdu dužnost: ona je tukla i potukla sve poljske plodine kamogod je došla. Odatle joj ime tuča. Ali ovaj put padala je krupna kao lješnjaci, ćak i kao oresi. Za sreću ovaj put nije bila posvuda. Potukla je samo sjeverni kraj našeg sela, pa sela Stranu, Pobreg, pak tamo dalje na Ročštini Krkuš. Neke vinograde naše tako je otuklo, da na lozama nije ostalo ni mladica. Negdje je žito tako smlatila, da će ga gospodari sada jednostavno požeti za krmu. — Što da duljimo, teško nam je pri duši. A tko da čuje naše uzdisanje, uzdahe?

IZ ROČA

Darovi za spomenik učitelja Licula

Na poziv učitelja, da se sakupe milodari za podignuće nadgrobnog spomenika našem pokojnom učitelju, stigli su skromni darovi, koje ovdje navadjamo. Osobito nas je dirnuo doprinos istarskih srednjoškolaca iz Zagreba. Svoj su doprinos popratili ovim plemenitim pismom:

«U znak štovanja sene blagopokojnog narodnog borca i prosvetitelja Gaše Licula, kao i u znak priznanja za zasluge, što ih je Pokojnik na prosvetnom polju stekao, doprinose istarski djaci u Zagrebu skromni dar za podizanje nadgrobnog spomenika, da mu se na taj način odužimo harnom uspomenom, da mu odamo vidljivim znakom trajnu počast, da se uspomena u našim mladim dušama osveži na onom kamenu, što je podignut kao simbol večnog mira.» Darovali su:

Po 10 dinara: Sirotić Dante, Škoflić Ante, Lorencin Ante; po 5 dinara: Cerovac Ante, Jakac Dušan, Rojnić Ante, Petrcol Franjo, Antonac Marijan, Sirotić Ljubo, Posedel Ante, Dorčić Ivan, Grakalić Josip; po 4 din.: Cukon Blaž; po 3 din.: Primuž Vjeko, Jurman Josip, Sirotić Miloš, Posedel Ivan; po 2.50 din.: Trtanj Vladimir; po 2 din.: Dobrila Srećko, Vidović Maks, Fable Božidar, Križanac Matko, Šverko Josip, Kadun Gaetan, Benažić Rikard, Pribetić Stjepan, Ivanušlić Milutin, Dušan Petar, Rakić Blaž, Klenovar Dušan, Vlašić Rade, Milotić, Crnobori Josip, Radetić Nikola, Božac Tomo, Božić Marko, Flego Dušan, Sepić Drago, Zlatić Milovan, Opašić Josip, Grzetić Milan, Lenković, Demarin Viktor, Ujčić Vitomir, Sandalj Josip, Ribarić Josip; po 1.50 din.: Milotić Ante; po 1 din.: Vilenik Ivan, Dodić, Šverko Zorko, Brako Marko, Vlah Stanko, Rad. Stanišić, Vrbanac, Mrakovčić Nadan, Matika Ivan, Zaharija Ivan, Pučić Ivan, Bertoša Vl., Radoslović Ante, Bratulić, Stepančić, Karčić, Dujanić, Ribarić Danilo; po 50 para: Curko Petar, Zec Ivan. — Ukupno 176 din.

U Roču su darovali:

Po 25 lira: Djevojačko društvo «Učka»; po 15 lira: Ivesa Ante; po 10 lira: Sandalj Josip, Lupoglava, jedna ćićka, Gržinić Ivo, jedna ćićka; po 5 lira: Kos Ivan, Klarić Ivan, Ročan; po 3 lire: N. N., Roč, Krulčić Jure; po 2.50 lira: Markosić Henrik, Krulčić Marija; po 2 lire: Benčić Antica, Blažević Marko, Nemarnik Ivan, Krulčić Mate, Krulčić Pave, Pernić Franica, Krulčić Ante, Pernić Karolina, Slavić Ante, Krulčić Marija, Grabar Ivan, Grabar Grgur, Mohorović Milka; po 1.40 lira: Počekaj Josip; po 1 liru: Krbavac Ante, Nemarnik Ivo, Klobas Petar, Klobas Josip, Klobas Ante, Pernić Ante, Pernić Josipa, Pernić Ana, Krulčić Ante, Krulčić Ivan, Krulčić Ante, Krulčić Ivan, Kos Frane, Pavletić Stjepan, Bjasal Ante, Greblo Ana, Grabar Marija, Pernić Aneta, Grabar Josipa, Pernić Marija, Pernić Marija, Kos Marija, Nemarnik Marija, Grobar Pavica, Hlaj Franica, Hlaj Olga, Hlaj Ante, Pavletić Petar, Greblo Milka, Hlaj Ana, Grobar Joso, Smak Blaž, Saina Ivan, Grobar Ante; po 70 cent.: Krulčić Ivan; po 50 cent: Pernić Mate, Krbavac Petar, Kos Ante, Počekaj Ana, Nemarnik Slavica, Mikolavčić Marija. Ukupno lira 171. Nadodao Sandalj Josip, Lupoglava, lira 10.

Novac sabran u Roču uložen je kod «Ročkog društva za štednju i zajmove» pod brojem 303.

IZ JUŠIĆI

Milodari iz Amerike za Ivana Matulja

Ovdješnjeg općinara Ivana Matulja zadesila je teška nesreća, jer mu crknuo konj. Tom prilikom mu sabraše nekoji dobrotvori u Americi lijepu svotu od Dolara 54.25, a darovaše:

Po 5 Dol.: Josip Rubeša Ulijin; po 2 Dol.: Andrija Rubeša, Andre Puharić; po 1 Dol.: Anton Jakšetić, Kuzma Puž, Viktor Puž, Kuzma Vlah, Ivan Jeletić, Ivan Milić, Josip Kinkela, Josip Vlah, Ivan Slavić, Franjo Spinčić, Franjo Stanić, Andjelo Kožul, Anton Puž, Anton Katich, Jenko Jurdana, Rudolf Marotti, Andre Sinčić, Vinko Kalčić, Ernest Sušanj, Vjekoslav Grgurina, Ivan Puharić, Josip Puharić, Josip Skrlj, Franjo Rubeša, Viko Lukić, Ivan Brajan, Anton Rubeša, Leo Karnelutu; po pol Dol.: Josip Katarinčić, Josip Kožul, Josip Slavić, Karlo Naček, Ludevik Milig, Francika Puž, Marija Slavić, Andrija Mandić, Jenko Babić, Franjo Babić, Mate Brajan, Ivan Kinkela, Josip Jardas, Lojzo Vlah, Ema Holić, Franjo Ćiković, Josip Baćić, Josip Saršon, Miho Ribarić, Ivan Šepić, Andrija Kinkela, Anton Puž, Ivan Ružić, Anton Perčić, Josip Slocar, Beto Kinkela, Paškval Šaltić, Vinko Perman, Mate Šepić, Frane Črnić, Vinko Kučel, Josip Andretić, Ivan Baćić; po četvrt Dol.: Andre Rubeša, Nik Janković, Ludoviko Baćić.

Oštećenik se svim darovateljima kao i sabiračima gg. Antonu Jakšetić i Ivanu Milić najljepše zahvaljuje. Ujedno se zahvaljuje najljepše i općinarima matuljske općine, koji mu priskočiše u pomoć.

Burza.

Cijeno tudjem novcu na tršćanskoj burzi: jedna engleska lira šterlina 142 talijanske lire; 1 amer. dolar 29 talij. lira; 100 austrijsikh šilinga 410 talijansih lira; 100 jugoslovenskih dinara 51 talij. lira; 100 českih kruna 87 talij. lira; 100 franc. franaka 78 talij. lira i 100 švicarskih franaka 570 talij. lira.

Franina i Jurina

Fr.: Već sam mislel, da te ni. Kade si toliko vremena zaštental?

Jur.: Na pute me j' trefil oni njihov harambaša i moral sam s njim poć.

Fr.: Ča ti j' ča rekal?

Jur.: Navestil mi je jedno fino «dobro jutro!»

Fr.: Ča j'ča slabega?

Jur.: Dobrega ni vrag mrvi! Strpi se malo, pak ćeš čut!

Fr.: Mane već febra trese.

Jur.: Bormića ima i zač!

Fr.: Ala, govori dunke!

Jru.: Najprvo mi j' rekal: Vi ste nas oteli prevarit z onem vašem lionfantom. Misleli ste, da ćemo mi pred njim na onu taneku padat. Pak nà — otegnul je papki, kako i svako drugo blago. Vi, Jurina i oni vaš Franina, obadva, ste pravi fufići. Ča ste misleli, s kem imate posla?

Fr.: Si mu mogal reć, da j' on lionfant kudlak, i da ako nam budu ča slabega storili, da će ih prit po noće za nogi potezat.

Jur.: Nafloćal sam ja njemu i drugeh stvari, ma ni on miga bedast, da bi to veroval. To još samo neke naše babi veruju va neme štroligariji — pametan čovek — nijedan! A ona hudoba od harambaši šegaveja je od vraga. Baš smo se na pravega namerili!

Fr.: Ja, ma reci već jedanput: če će ta čovek s nami?

Jur.: Ča će s nami? Na gradeli će s nami. To je već odlučeno.

Fr.: Odlučeno? A si mu ti ča rekal? Si mu rekal, da je to strašno, da to ne bi smelo bit, da smo mi ljudi i da imamo jednu dušu i pravice naše... Si mu to rekal?

Jur.: Rekal sam ja njemu to i drugo, ma za vražju korist! Svaka druga njegova bila je: gradeli! gradeli!

Fr.: Si mu mogal reć, da će vraga videt, ako se va Europe dozna, da su nas na gradelah spekli.

Jur.: Rekal sam mu i to, da te ih prit bombardat i okupirat.

Fr.: A on?

Jur.: On mi je odbrusil čisto i bistro: Ča će mane Europa? Na — ovo neka bude vam i njoj! I udril se je z rukum po — skine.

Fr.: Po skine se je udril?

Jur.: Nego po čem! I još je rekal: — Haje se mane za Europu! Pak najzada znate, ča vam je! Sve zlo, ko je na svete, prišlo ja z Europi vanka. I sve fufinjariji, ča ih mi znamo, navadili smo se od ljudi, ki prihajaju k nam z te vaše Europi. Zato i puli nas, kako i puli vas najviše plaćaju oni, ki su najslabeji.

Fr.: A si ga pital zač?

Jur.: Sam, a on mi je rekal: zato, ča su slabi i ča se ne moru branit. Mi nikada ne bimo storili zla on... se more branit. Nikada! P... plaćaju samo slabi. Ma plać... sakrabojski. Mi smo kako ... Najvolimo napadat na ovce. A ... lepi nauk dobili smo od vas d... Europejci. Dunke znajte, ča vas č...

Fr.: Gradeli! A ča si ti nato?

Jur.: Ja sam stavil jednu nogu nap... jednu nazad, ruki sam prekrižil prseh, glavu sam stegnul ča sam v... mogal i rekal sam: — Ja sam, zna... vi, bil va Foizberge i videl sam d... gačejeh galantomini nego ste vi. J... vas se ne bojim.

Fr.: To si mu rekal! Namesto da si za lepo molil! A, Jurino, Jurino! Ja s... čudim, da te ni od jada preškujal!

Jur.: Ni me preškujal sfedrićem. ... me je probol z očijami i rekal: A tako! Vi ćete da budete junak? — T... se zna — rekal sam mu ja oštro. Ja sam unuk Kraljevića Marka! — A on mane: Neka ste, ma pobeć mi ne ćete.

Fr.: Jurino, ne gubimo vreme! Ako moreš već noćas, armaj onu vražju makinu s kum se leti, da gremo već jedanput ća od ovuda.

Jur.: Nemoguće!

Fr.: A zač?

Jur.: Zač je on harambašina stavil stražu, ka po dnevu i po noći čuva oni aeroplan.

Fr.: Dunke, to nam ni spasenja!

Jur.: Ne, ako nam Bog ne pomore!

Fr.: O, brižni mi nebogi!

PISMO IZ NOVOG SADA

Veza sa rodjenim krajem. Prilike u Novom Sadu.

Jedan naš radnik, koji se je iselio u Jugoslaviju, šalje nam jedno dugo pismo, iz kojeg izbija njegovo nepretrgano zanimanje za sve prilike u ovim krajevima. I on osjeća naše boli i njega vesele naše radosti. Potiče nas da u interesu našeg življa slijedimo stope naših pradjedova, i idemo ovom stazom, kojom ide i naša novina. Opisuje nam prilike u Novom Sadu i kaže ovo:

Ne putuju samo Franina i Jurina po svijetu, već putuje na tisuće i tisuće naših iz Istre i Goričke. Tako nas je nekoliko i u Bački, u Subotici i Novom Sadu. Nekoji su se već lijepo udomili i dobro im ide. Našeg čovjeka svuda rado primaju, jer je marljiv i radišan. Ima ih doduše i medju nama, koji se malo previše odaju piću, ali takovi zanemare i posao i porodicu, pa im mora ići slabo.

U nacionalnom pogledu je ovdje kao u Švici. Kamogod ideš, svuda znadu i govore srpski, madžarski i njemački i svatko te u kojemgod jeziku posluži. Natpisi izloženih stvari su u tri jezika, a i u kinu je dvojezično. Zabave se priredjuju na kojemgod jeziku i nema nikakve mržnje radi toga.

Na Djurdjev dan smo ovdje slavili stogodišnjicu Svetozara Miletića, nezaboravnog boritelja za srpstvo, jugoslovenstvo i slavenstvo uopće.

U maju mjesecu dogodile su se dvije zrakoplovne nesreće. U prvom se je slučaju otrgalo krilo od aeroplana, pa je aparat pao na zemlju. Naravski da se je sav zdrobio i piloti su ostali mrtvi. Drugi slučaj je sa jednim novim tipom zrakoplova, koji je izradjen ovdje. Zrakoplov je drven, nosi 4000 kg. Na pokusnom letu iz visine od 100 metara pao je u Dunav. I tu su postradala dva života. Kapetana (rodom Korošca) našli su tekar iza osam dana. Žrtvama je učinjen veličansten pogreb.

Izgledi na ovogodišnju žetvu su veoma dobri, samo je previše kiše.

PODLISTAK

ERNEST RADETIĆ:

Na Ivanjdan

(Uspomene iz Drage mošćeničke).

Nad Osorom, creskim starcem na istoku, pomolilo se jutarnje sunce i obasjalo sjajnim svojim zrakama drevne Mošćenice na brijegu, ponosnu Učku u pozadini i bijela pitoma seoca u ubavim morskim uvalicama.

Poviše Drage, nasred ceste pred kapelicom Svetoga Ivana, sakupljali se vjernici, nekoji se spustili s okolnih planina, drugi se uspeli strmim stazama i puteljcima iz dolina. Malena je kapela, jedna od onih na kakove nailazimo po cestama diljem Istre na svakom drugom kilometru i koje su vidljivi znak žive vjere i djetinjske i iskrene ljubavi napaćenog našeg naroda, koji se kroz vjekove nije imao kome da potuži i izjada do Bogu velikome. I ne nalazeći prave topline u prostranim i bogatim crkvama u gradu, on si gradi siromašne kapelice kraj svojih seoca, često s jednom jedinom svetom slikom u njima, diže ih uz ceste i puteve, kojima prolazi i tu se u svako doba dana pod vedrim nebom, najveličanstvenijim hramom Gospodnjim, iskreno pomoli, prosi i zazivlje nebeske svoje zaštitnike — moli im se onako kako zna i umije u čistoći srca, priprosto, ali iskreno i s dubokom vjerom, da ga svemoćni Gospodar svemira čuje i razumije i u njegovom jeziku — —

I ova je kapela mala, u njoj će jedva da stane misnik s poslužiteljem. Uvijek nove i nove kite mirisnog cvijeća poljskog, koje kanda preko noći donose nevidljive ruke, živi su dokaz djetinje ljubavi i pouzdanja u moć nebeskog zaštitnika, preteče i krstitelja Boga-čovjeka — —

Iz Mošćenica je stigao župnik s crkovnjakom, sijedim starcem, duge bijele brade i mališem, koji će da dvori kod mise, krepkim dječakom svježih ko pupoljak rumenih obraza. Svijet se na cesti gane. Sijedi se starci digoše s «čunova» kraj ceste i odaše poštu sluzi Božjem. Mladih se muževa ne vidja, same su žene, djeca i starci. Muževi im, očevi i sinovi lutaju u vječnoj životnoj pogibli po dalekim morima, i bijuć se s bijesnim valovima, služe crni mornarski hljebac sa devet kora — —

Svećenik udje u kapelicu i stane napaljivati svijeće, ali ga predusretne starac crkovnjak, veleć:

«Ću ih ja važgat, a oni neka se dotle obuku,» i župnik se povuče opet na cestu i počne oblačiti trošne misne haljine. Vezujući oko vrata bijelu naramicu, koja se od starine stala već raspadati, okrene se djevojkama i reče s otužnim smiješkom:

«A kada ćete mi kupit novu?», no ne dočeka odgovora, a vidjelo se, da ga ni ne očekuje. Znade on sirotinju oko sebe, Bog, da si jednom u godini košulju kupi.

I započe služba Božja. Prignuše se staračke glave na čunovima, bijele se brade dotakoše koljena, poguriše se staračka ledja mornarskih majka, sklopiše se nedužne djetinje ručice i zavlada tišina, prekidana samo poluglasnim šapatom misnika, koji je u kapeli stao da prikazuje žrtvu. I on je pognuo glavu da ne udari njome o kandilo u kom je gorjelo vječno svjetlo u počast Čovjeka-Boga, koji će ne obazirući se na siromašni oltar, na požućele trošne misne haljine svoga službenika, sići da se ponova žrtvuje iz ljubavi do ovih siromaka, čija je vjera toli živa, a ljubav toli iskrena.

Tiho, tihano oglasi se pjesma, isprva slaba, jedva čujna, a zatim sve jača i snažnija. Zapjevale djevojke iz Mošćenica, a vjernici polagano prihvatiše, i ne znajuć riječi gundjahu, dajući tim čarobni utisak nekih dalekih nebeskih korova, da konačno gromko završe svaku kiticu zanosnim refrenom: «Zdravo, zdravo, zdravo Marijo!»

Politički pregled

ITALIJA.

Ministarstvo korporacija.

Kako smo u zadnjem broju javili ministarsko vijeće prihvatilo je pravilnik o sindakatima (korporacijama), kako ga je spravilo veliko fašističko vijeće. U subotu je kralj primio u svom ljetnikovcu San Rossore ministra pravde, te je tom zgodom potpisao dekret o ustrojstvu novoga ministarstva stručnih korporacija. Ministarstvo stručnih korporacija preuzimlje prvi ministar Mussolini, a za državnog podsekretara u tom ministarstvu bit će imenovan dosadašnji podsekretar u predsjedništvu vlade Suardo.

Sporazum sa Engleskom glede Abesinije.

Ovih se dana u Rimu održala konferencija engleskog i francuskog poslanika, te talijanskog ministra vanjskih poslova Mussolinija. Na toj je konferenciji uklonjeno neraspoloženje Francuske zbog talijansko-engleskog sporazuma o ekonomskim interesima u Abesiniji. U notama engleskog poslanika u Rimu i Mussolinija predvidja se, da Engleska izgradi na jezeru Tana jedno pristanište, a Italija, da sagradi željeznicu, koja će vezati Eritreju sa Somalijom. Engleska je vlada spremna, da Italiji prizna jedan isključivi ekonomski utjecaj u zapadnoj Abesiniji. Francuska, kao jedna od triju ugovornih strana od 1906. zatražila je objašnjenja o talijanskim aspiracijama i ta su joj objašnjenja dana i ona se s njima zadovoljila. Dala je odmah svom predstavniku instrukcije, prem kojima ima raditi u potpunom suglasju sa svojim drugovima. Taj je talijansko-engleski sporazum najavljen tajništvu Društva Naroda.

Zajam Rumunjskoj.

Rumunjski državni podtajnik Malalescu boravio je u Italiji i ovdje zaključio zajam od 200 milijuna lira. Zajam ima biti isplaćen u 10 godina uz sedam posto kamata. Osim toga talijanskim kapitalistima pružena je mogućnost da ulažu svoj novac u rumunjsku petrolejsku industriju. Rumunjska je dužna Italiji 157 milijuna lira ratnog duga. Obje su se države sporazumile, da će Rumunjska isplatiti taj dug u 50 godišnjih obroka uz kamate od jedan i pol posto. Ovim je Rumunjska ekonomski vezana s Italijom.

Optužnica protiv Zanibonija i drugova

Državno odvjetništvo je konačno publiciralo optužnicu protiv atentatora na Mussolinija Zanibonia i drugova. Pored već iznešenog optužnog materijala državno odvjetništvo optužuje Zanibonia i drugove, da su spremali zavjeru sporazumno sa članovima udruženja «Italia Libera». Oni su namjeravali, da nakon izvršenog atentata na Mussolinija presvučeni u vojničke uniforme prodru u predsjedništvo vlade i u sve javne urede u Rimu. Zaposjednuvši javne zgrade zavjerenici su imali namjeru objelodaniti proglas, u kome se poziva narod, da im pruži potporu. Isti dan imao je biti obrazovan posebni vojnički direktorium, koji bi preuzeo svu vlast u svoje ruke. Sa zavjerenicima saradjivali su i slobodni zidari. Državni odvjetnik traži, da se pored zatvorenih lica zatvore još neka, koja su u inostranstvu. U dobro upućenim krugovima se tvrdi, da će rasprava protiv Zanibonija biti provedena u mjesecu augustu.

Propast zemljoradničke banke

Velika zemljoradnička banka u Parmi (Banca agricola) je bankrotirala radi velikih zlouporaba članova upravn. odbora. Aretirano je preko 20 najvidjenijih gradjana Parme. Najveće začudjenje je proizvelo aretiranje grofa Lussignania, koji je već preko 20 godina kao gospodar Parme. Njegovo aretiranje pozdravljeno je crkvenim zvonovima.

JUGOSLAVIJA.

Sukob Orjune sa policijom.

Dne 29. pr. mj. otkrili su Orjunaši (organizacija jugoslovenskih nacionalista) spomen-ploče svojim poginulim drugovima u Trbovlju. Poslije podne vratili su se u Ljubljanu i htjeli manifestirati gradom. Policija se bojala, da će Orjunaši činiti demonstracije pred talijanskim konsulatom proti Italiji, pa je zabranila prolaz kroz ulice, koje vode talijanskom konsulatu. Orjunaši su se vratili na svoje zborno mjesto. Poslije je jedna skupina od 100 Orjunaša iz Beograda i Vojvodine ne poznavajući dobro grad htjela doći glavnoj pošti. Policija im je zapriječila put. Nastala je pucnjava i ostalo je oko 60 ranjenih. Većinom su ranjeni policajci, ali ima i orjunaša. — Radi ovog krvavog dogodjaja vlada je bila naumila da raspusti Orjunu u Sloveniji, ali je za sada ministar unutrašnjih dela povukao tu odluku.

Zdravlje Nikole Pašića.

Mnoge inostrane novine javile su, da je Pašićevo zdravlje poslabilo, nu izgleda da nema nikakve opasnosti. On će ostati u Karlovim Varyma do 15 ovog mjeseca, t. j. da prodje čitavu kuru tamošnjom ljekovitom vodom. — Inostranstvo nije znalo, da je proslava Pašićeve osamdesetgodišnjice odgodjena do jeseni, pa je iz svih krajova svijeta od mnogih političara, znanstvenika i državnika primio preko hiljadu čestitaka. Grad Krlove Vary primio ga je svojim počasnim gradjaninom i općinski načelnik sa općinskim zastupstvom donio mu je u njegov stan diplomu.

Odgoda Narodne Skupštine.

Vladine su se stranke sporazumile, da se Narodna Skupština odgodi, t. j. da stupi na duži odmor. Ova je odluka došla iznenada pa se na razne načine tumači tim više što je predsjednik iste bio izjvio, da će Narodna Skupština raditi do 10 ovog mjeseca. Sada se Skupština ne će sastajati do 15 septembra, osim ako ne dodje štogod izvanredno hitnog.

Hadži Popović ubijen.

U petak je u Bitolju ubijen urednik «Južne Zvijezde» Hadži Popović. On je šetao uveče oko 8 sati po glavnoj ulici, kad mu se neopaženo približio nepoznati atentator, ispalio na njega 5 revolverskih metaka i ubio ga na mjestu. Pored Hadži Popovića ranjen je jedan vojnik i jedna žena, koji su se slučajno tamo nalazili. Nepoznati atentator, poslije izvršenog atentata uspio je da se probije kroz masu svijeta u tamnu ulicu, gdje mu se izgubio trag.

Pokojni Hadži Popović kao urednik «Južne Zvijezde» borio se je za nacionalna prava Jugoslovena pod Grčkom. Napadao je naravski i unutrašnje makedonske organizacije. Radi toga se pretpostavlja, da je ubistvo izvršeno po nalogu grčke «pesnice» ili po nalogu makedonstvujuščih. Pokojnik je u svome listu često pisao o našim prilikama i interesirao se našim stanjem. Lanjske godine priposlao nam je svoju sliku, koju smo donesli u ovogodišnjem našem koledaru.

Engleski ratni brod u Splitu.

U Split je stigao jedan engleski ratni brod da poduzme tehničke priprave za skori posjet sredozemne engleske flote u Dalmaciji. Kako smo mi već javili sredinom ovog mjeseca dolazi engleska eskadra u Dalmaciju i u neka prištaništa u Italiji.

Nikola Tesla, počasni doktor.

Veliki izumitelj i naučenjak na polju elektrotehnike, Jugosloven Nikola Tesla, koji živi u Americi proglašen je u utorak na zagrebačkom sveučilištu počasnim doktorom tehničkih nauka zagrebačkog sveučilišta. Taj mu je doktorat podijeljen u počast zasluga, što ih je Tesla učinio za cijelo čovječanstvo. Tesla je sada slavio svoju sedamdesetgodišnjicu.

Ogromne štete od poplave.

Uslijed velikih i neprekidnih kiša u cijeloj istočnoj polovici države narasle su rijeke visoko nad normalom i na mnogim se mjestima razlile, prouzročivši ogromne štete. Mnogo sela oko Dunava nalazi se pod vodom. Sava se naročito izlila pri svome utoku u Dunav. Jedan dio stanovnika najnižih predjela Beograda noćio je izvan kuća. Kod Osijeka je voda prodrla na nasipima. Radi se noć i dan, ali radi prevelikog blata nije moguće dovažati materijalom. Čamcima se spasavaju stanovnici. U Podravlju je srušena škola i 8 kuća. U Bačkoj su ogromne ravnice zrelim žitom sada poplavljene vodom. Preko 12 hiljada ljudj radi na nasipima. Svi pritoci Dunava u Banatu su narasli. U Novom Sadu je porasla voda za 620 cm. U Srbiji su takodjer velike štete od poplava. Rijeka Nišava je narasla za 5 metara iznad normale. Skoro čitav grad Niš bio je pod vodom. Slično je i sa Pirotom i Bijelom Palankom i ostalim mjestima s obje strane Nišave. U južnoj Srbiji je bjesnilo užasno nevrijeme. Rijeka Bregalnica se razlila, mostovi su uništeni, saobraćaj prekinut, a ima i ljudskih žrtava. I Hercegovina je nastradala. Popovo Polje i Mostarsko Blato opustošeno je poplavom.

Kralj u poplavljenim krajevima.

Kralj je iz Bleda preko Ljubljane otišao da obidje poplavljene krajeve. Najprije je posjetio Osijek, zatim postradale krajeve u Vojvodini. U Sombor došao je kralj neočekivano te saslušavši izvještaje o poplavi dao se je motornim čamcem izvesti u sve poplavljene krajeve. Narod je bio dirnut pažnjom, koju mu je iskazao vladar te se nada, da će i kralj pridonijeti k tome, da vlada postradalima okaže hitnu novčanu pripomoć.

RUSIJA.

Lloyd George putuje u Rusiju.

Bivši engleski ministar predsjednik i vodja engleskih liberala Lloyd George (Žorž) namjerava otputovati u Rusiju, da proučava prilike u zemlji. Premda je Lloyd George jedan od najljućih protivnika sovjeta, ipak će mu sovjetska vlada staviti sve na raspolaganje, da bolje upozna stanje u sovjetskoj Rusiji.

Rusija kupuje fabriku vagona.

Sovjetska vlada namjerava, da kupi u Njemačkoj veliku tvornicu lokomotiva i vagona, koja je poznata pod imenom Reinenthal. Svi strojevi i materijal ove tvornice imao bi biti prevežen u Rusiju i smješten u Harkovu. Njemački inženjeri i ostalo tehničko osoblje tvornice prešlo bi takodjer u Rusiju. Kako se tvrdi kupovina iznosi 60 milijuna zlatnih rubalja.

Izgradnja zračne flote.

Prema vijestima iz Moskve sovjetska je vlada odobrila predloge vijeća za obranu glede izgradnje uporišta za sovjetsku zračnu flotu na istojnoj obali. Ta flota imala bi se sastojati približno iz sto i dvadeset zrakoplova.

POLJSKA.

Unutrašnja situacija (položaj).

Vlada nastoji da izmjeni ustav, kako smo u zadnjem broju našeg lista pisali. Sejm (parlament) se tome protivi. Ne pristane li Sejm na taj zahtjev vlade, sigurno će doći do raspusta parlamenta. Interesantno je, kojim će tada pravcem krenuti borba. Nekoji misle, da će se poduzeti nove vojničke mjere, ali većina u to ne vjeruje. Po vijestima njemačkih novina nacionalni demokrati pozvali su putem manifesta sve patriote da stvore jaku organizaciju u svrhu pobijanja komunista i anarhista. Ide se dakle za stvaranje jedne fašističke organizacije, koju bi potpomagali i klerikalci.

Sa druge strane i socijalisti ne miruju. I oni nisu zadovoljni sadanjim stanjem stvari. Oni su, kako je poznato, silno išli na ruku Pilsudskome u zauzimanju vlasti i njihova pomoć nije bila neznatna, a to sve u nadi, da će Pilsudski barem neke od njihovih zahtjeva ispuniti. To se medjutim nije dogodilo, i njihovo držanje prema vladi i prema predsjedniku države nije prijateljsko. U borbi protiv vlade oni su u čitavoj zemlji održali brojne demonstracije prigodom kojih su govornici zahtijevali raspuštanje Sejma i Senata. Sama se stranka odlučno protivi bilo kakvim promjenama ustava.

ČEHOSLOVAČKA.

Sokolski slet.

Dne 4., 5. i 6. ovog mjeseca vršio se je u Pragi VIII. svesokolski slet. Na zadnji dan sleta je 35 tisuća sokola i 10 tisuća sokolica svih slavenskih naroda išlo povorkom po gradu. Na čelu povorke stupalo je odjeljenje jugoslavenske vojske i češki legioneri. Za njima je išlo 6 tisuća jugoslovenskih sokola. Pred parlamentom su sokoli defilirali pred predsjednikom republike Masarikom. U narednom broju našeg lista donijet ćemo opširniji izvještaj o toj sveslavenskoj manifestaciji.

FRANCUSKA.

Deklaracija nove vlade

U utorak je francuski parlament izrazio povjerenje novoj Briandovoj vladi sa 292 glasa proti 130. Sjednicu parlamenta je otvorio Herriot. Ministar predsjednik Briand je odmah dao izjavu nove vlade, u kojoj najviše mjesta zauzimlje financijski plan. On je detaljno govorio o financijskim nacrtima i istaknuo, da će novom poreznom reformom ući veliki dohodak u državnu kasu. Sve poteškoće, koje danas pritištu francuske financije, moraju da se uklone. Prije svega mora da se učvrsti francuska valuta i to na osnovi jednog novog ali pravog izjednačenja, koji će moći da obnovi privredni život Francuske. Vlada, se nada da će pomoću Franc. Banke moći da ukloni sve poteškoce. Vlada će i nadalje voditi računa o tome, da Francuska Banka bude nezavisna i strogo će razlikovati kredite, koji dolaze od nje od onih, koji dolaze od države. Neobično važna stvar za učvršćenje valute je nadalje uredjenje medjusavezničkih dugova.

Što se tiče političkih izjava, Briand je kazao, da je medjunarodni položaj Francuske dobar. U svome govoru je konačno zagovarao, da se ugovori, koji su sklopljeni sa raznim evropskim državama, prošire.

Vladina deklaracija je bila u parlamentu i u senatu primljena dosta toplo.

Riješena sudbina Abd-El-Krima

Francusko-španjolska konfederacija je završila ispitivanje o sudbini onih Rifanaca, koji su kapitulirali. Podijeljeni na više grupa, postupat će se s njima i na neobične načine. Abd-el-Krim će vjerojatno biti deportiran u jednu afričku francusku koloniju, ali Madagaskar još definitivno nije odabran.

NJEMAČKA.

Pripojenje Austrije Njemačkoj

Više ste puta čitali, da postoji namisao, da se Austrija pripoji Njemačkoj. To pripojenje zovu «Anschluss» (Anšluss). No u smislu versaillskog ugovora o miru Austrija mora opstojati kao samostalna država. Usprkos tome opstoji i u Njemačkoj i u Austriji društvo, koje ima za zadaću, da utire put i da propagandom pripravi teren za pripojenje Austrije Njemačkoj, drugim riječima, da Nijemci budu u jednoj, a ne u dvije države. To se društvo zove Narodni Savez i ima u Austriji 200 hiljada, a u Njemačkoj 800 hiljada članova. Predsjednik društva je predsjednik njemačkog parlamenta dr. Loebe. Ovih je dana bila u Frankfurtu na Majni godišnja glavna skupština, gdje su načelnici pojedinih odsjeka, a koji su istodobno i istaknute ličnosti javnog života, podali izvještaj o radu. Jedan profesor berlinske univerze izvjestio je, da se u Njemačkoj i Austriji vodi propaganda medju školskom mladeži pomoću predavanja i brošura, da se u mlada djačka srca ukorijeni ideja o sjedinjenju tih dviju država. Jedan bivši njemački ministar referirao je o ekonomskom stanju i naglasio, da se radi najprije na tome, da se ukine granica svih uvoznih i izvoznih carina i da se povede zajednička trgovačka politika. Jedini spas Austrije je sada u ekonomskom pripojenju Njemačkoj. Kad budu u gospodarskom pogledu sjedinjeni, ne će biti teško to izvršiti i politički. Za sada Njemačka ne može prekršiti versajski ugovor o miru, jer je slaba, ali kad bude gospodarski nezavisna, još bi se moglo desiti, da istupi javno sa zahtjevom, da se Njemačkoj prizna sjedinjenje s Austrijom. Sada joj to ne bi išlo ni iz uzroka, što na to pitanje budno pazi Francuska, Italija i Mala Antanta —, koje u sjedinjenju ovih dviju njemačkih država vide, da su ugrožene same.

Vladin poraz u parlamentu.

Budući da su se konačno socialisti i konservativci izrazili proti otšteti bivšim vladalačkim porodicama, predsjednik Reichstaga (parlamenta) je povukao zakon o otšteti. Parlament je odklonio taj zakon sa 33 glasa proti 17 glasova. Suzdržala se od glasanja 97 poslanika. Prema ovom glasanju vlada je riješila da odmah podade demisiju. Hindenburg je poslao pismo predsjedniku vlade, u kome ga moli, neka ne daje demisiju, jer on kao predsjednik republike ne misli raspustiti parlament. Parlament će sada nastupiti na dopust. Marx se nada, da će za vrijeme parlamentarnih ferija doći do sporazuma za riješenje otštete vladalačkim porodicama.

ŠPANJOLSKA.

Nameravani vojnički prevrat.

Španjolcima je dodijala diktatura Primo de Rivera, a s njim su bili u prvu ruku nezadovoljni oficiri, koji su u unapredjenju bili zapostavljeni. Zato su se generali i oficiri pobunili. Generali Weyler i Aquilera upravili su na narod, vojsku i mornaricu proglas, u kojem se veli, da je diktatura Primo de Rivera postavljena ne samo protiv volje naroda, već i bez sudjelovanja vojske kao takove. Vojska i narod da su šutili dosada samo zato, što su bili uvjereni, da iznimni režim ne će dugo trajati i da će ustav domala opet biti stavljen na snagu. Sada, nakon tri godine, vojnička je diktatura maskirana kao civilna diktatura i ona traži izlike, da može i dalje vladati. Uprava zemlje predana je nesposobnosti i besavjesnosti diktature. U Maroku pobijedila je hrabrost vojske. Svi drugi problemi ne samo da nisu riješeni, nego su učinjeni još težim i zapletenijima. Španja je na sigurnom putu do demoralizacije. Vojska ne može više trpjeti, da se njena zastava zloupotrebljuje za otimanje slobode vlastitom narodu i podupiranje najopasnije samovlade. Španjolska se vojska uvijek borila protiv apsolutizma, i za slobodu. Sadanjim prevratom, koji se ima smatrati zakonito opravdanim, bit će nakon kratkotrajnog iznimnog stanja, uspostavljena ustavna vlada i parlamenat.

No taj prevrat nije uspio, jer je vlada pozatvarala urotnike. Aquilera je uapšen u Taragoni i otpremljen u Madrid (glavni grad Španjolske) u vojnički zatvor. General Weyler odlučno se je odupro uapšenju. On ima 87 godina, pa su ipak imali

---

Čim je zaciliknulo zvonce dajuć znak posvećenja i pretvorbe spustiše se vjernici skrušeno na koljena nasred ceste, ni ne osvrćući se na kamenje i prašinu. I nemoćni starci, koji su do tada sjedili na čunovima klekoše. Nije se čulo ni glaska, do kakvog prigušenog uzdaha, koji se vinuo iz staračkih grudi po koje osamljene materc. A kad se podigla u vis prebijela hostija, obasjana zlaćanim rumenilom jutarnjeg sunca još se jače prignuše glave i poguriše ledja, a uvele su, namreškane ruke udarile o upala prsa.

Iza mise kleknuo je župnik na pragu kapelice, posudio si od jedne vjernice stari istrošeni molitvenik i predmolio litanije, upotrebljajući iz novih molitvenika davno već izbačene stare nazive kao: djevice nepotlačena, ružo otajna itd., a nakon toga izmoli dvije molitvice: za naše mornare na dalekim morima i za tvrdokorne griješnike...

Polako se misnik i opet na sred ceste svlačio. Skidao je jedan po jedan komadić misnih haljina, izlizani paramenat, pa trošnu štolu, požutjeli od starine cingulum, pa pokrpanu misnu košulju s čipkama, kojih su očice sasvim popustile. Starac je crkovnjak sve to pomno složio preko ruke, dupro se štapom i otkoracao polagano niz cestu, a za njime maljušni ministrant, jedva noseći tešku misnu knjigu.

Jutarnje se sunce na istoku bilo već dobrano diglo i prigrijalo. Sijedi se starci digoše s kamenih sjedala i svi se vjernici razidjoše domovima. Nebo je bilo vedro, nigdje ni oblačka, kukci izmiljiše i razletješe se po šarenom cvijeću, a visoko gore na nebu, nevidljiv negdje u beskonačnim visinama smiješio se sretan svemogući i vječni Otac promatrajući priproste ove ljude u čijim je nevinim dušama bilo sakupljeno u isti mah svih osam blaženstava.

Mošćenička Draga, na dan Sv. Ivana Krstitelja 1926.

malo rešpekta pred njim, te su ga zatvorili u njegov stan.

Kralj u Parizu i Londonu.

Dok se to dogadja u zemlji, kralj je posjetio Pariz i London. U Parizu su ga svečano dočekali. U znanstvenoj akademiji, čiji je on član, održao je jedno predavanje. Govori se da je njegov dolazak u Pariz imao i politički karakter i to u pogledu odnošaja glede Maroka i rifanskih zarobljenika.

Domaće novosti

Nemoralna sredstva.

Rimska je Tribuna od 24. juna objavila članak iz Trsta pod naslovom «Mi i Slaveni». U tom je članku bilo raznih optužbi proti Jugoslavenima u Italiji. Medju inim se je čak i ustvrdilo da su poznate neke protutalijanske propagandistične okružnice, što ih je neki propagandni odbor poslao župniku u Sv. Ivanu.

Tršćanski je «Piccolo» preštampao taj članak.

Veleč. g. Sila, župnik u Sv. Ivanu, je sasvim opravdano poslao «Piccolu» ispravak, kojim je energično od sebe odbio sve optužbe i tumačio, da se on nikada nije bavio politikom, nego jedino i isključivo uvijek samo svojim uzvišenim zvanjem dušobrižništva. Zaprijetio je konačno da će stvar podnijeti sudu.

«Piccolo» je taj ispravak doduše objavio, ali ujedno nadodao dvije okružnice, potpisane i razaslane tobože od veleč. g. Milanovića, kapelana dodijeljenog župnom uredu u Sv. Ivanu. Iz jedne bi okružnice proizlazilo, kako je g. Milanović kušao da zlorabi crkvu i sakrestiju u posebnu protutalijansku propagandu poručujući svećenicima kako se imaju vladati napram Italijanima, i davajući im druge instrukcije. Spomenut je i g. Fogar, sadašnji tršćanski biskup, koji da ništa ne zna o tom rovarenju. — Drugom je okružnicom tražio potpise, koji bi se imali poslije na zgodni način poslati prijateljima u Berlinu, u Beču i u Ljubljani u predmetu jezika u našim školama.

Razumije se da je senzacija bila velika. Svatko, koji je imao iole malo pameti u glavi, morao je da posumnja u autentičnost tih dokumenata, zbog njihovog sadržaja.

Zaista je g. Milanović poslao «Piccolu» ispravak, tvrdeći, da on za te okružnice ništa ne zna, da ih nikada potpisao nije i da je pripravan, da sve to potvrdi svojom prisegom pred biskupom i pred prefektom.

«Piccolo» je taj ispravak donesao, ali opet nadodao, da njega nije briga, jesu li potpisi autentični ili nisu, nego da je za njega glavno to, da te okružnice postoje.

Uvjereni smo, da g. Milanović tih okružnica nije niti napisao niti potpisao niti razaslao, pa da nije to učinio ni putem drugih. Samo ludjak bi mogao da takova šta učini. Sadržaj tih okružnica je takav, da bi kompromitirao sve svećenike i škodio našem narodu u Italiji i da bi bilo po njega najtežih posljedica, kad bi se ispostavilo, da su okružnice u istini bile razaslane, jer time bi se udarilo izravno i naše vrijedno svećenstvo, a indirektno u opće sav naš elemenat. G. Milanović, nit je, toliko lud, nit je toliko nerazborit, da istupi u ovoj formi.

Cijelu je ovu aferu sada kvestura uzela u ruke te se ozbiljno i temeljito dala na raščišćenje tog slučaja, da se krivac pronadje.

Tom prilikom ćemo istaknuti da i u politici treba da bude morala. Nije dozvoljeno, kako valjda nekoji misle i kako su opetovano izjavili, pa i po tome i radili, da je u politici svako sredstvo dozvoljeno, pa da se može i denuncirati i objediti. Opetovano smo bili sa stanovite strane objedjeni, da smo iredentisti. Zgražali smo se tada zbog takvoga postupanja, a još se više zgražamo sada, gdje se sa takvim falsifikatima hoće pogoditi sav naš narod u Italiji i onemogućiti poštenu njegovu borbu.

Što se danas dogodilo g. kapelanu Milanoviću, to se može dogoditi sutra i drugima i nama i svima.

Vladine odredbe ekonomske naravi.

Na svojoj sjednici od prošlog utorka ministarsko je vijeće prihvatilo nekoliko odredaba vrlo važnih i korisnih za ekonomsko stanje države i većine državljana. Tako su zaključili, da se povisi nekoje talijanske proizvode, a da se snizi njihova cijena i da se provedu neka ograničenja. Na predlog ministra predsjednika prihvaćen je nacrt kr. dekreta, koji odredjuje: da se od 1. julija ove godine do 30. junija 1927 ne smiju graditi raskošne kuće a naročito vile i pojedinačne gospodske kuće, a imadu se graditi samo pučke ekonomske i seoske kuće, zatim one, za koje se dokaže, da se zidaju privatnom prištednjom. U glavnom zgrade za stanove radnika, zanatlija i poljodjelaca. Od većih zgrada mogu se graditi samo one, koje su namijenjene za državnu ili javnu uporabu. Od 1. julija se zabranjuje otvaranje novih javnih lokala (gostiona, kavana, bara, slastičarna). Od 1. julija ne mogu dnevne novine imati više od 6 stranica, ne smiju povisiti format a niti umetnuti prilog osim onih tehničkog značenja.

Nadalje su poslodavci ovlašteni da produže radno vrijeme jedan sat na dan t. j. devet sati dnevnog rada. Ministarsko vijeće je povjerilo Ministru nacionalne ekonomije, da na temelju podataka o ovogodišnjoj žetvi naredi velikim mlinima, da melju i prodaju samo mješano brašno.

Molbe za Djačku Maticu.

Djačka Matica u Trstu javlja da molbe za školsku godinu 1926/27 prima uključivo do 31. augusta ov. god. Sve bez iznimke molbe moraju biti napisane na formularu izdanom od društva, koji se dobije u svim djačkim društvima Julijske Krajine i u uredu Djačke Matice u Trstu, via Coroneo br. 17, III. Tko želi imati formular direktno od ureda Djačke Matice, nek pošalje točan naslov i nek priloži, marku od 60 cent. Upozorujemo da će biti uvažene samo molbe onih djaka, koji će sakupiti nekoliko članova za Dj. M. Pristupnice za nove članove se mogu dobiti u uredu Dj. M. i kod svih djačkih društava. Dj. M. ujedno napominje, da su djaci iza dovršene 17. godine i sami članovi. U protivnom slučaju su članovi roditelji.

Svakoj molbi, u kojoj moraju biti navedeni razlozi, radi kojih se moli potpora, treba priložiti ove dokumente: 1. siromašni list, 2. dokaz da molilac pohadja školu, 3. ako nije početnik, dokaz da je s uspjehom dovršio prijašnje godište; visokoškolci da su položili pretpisane ispite odnosno kolokvije, 4. domovnicu (potvrda o državljanstvu). U molbi treba da je navedeno sve što bi činilo podlogu za njezino pravilno riješenje.

Djačka Matica u Trstu.

Podignuće nadgrobnog spomenika nadučitelju pok. Gaši Liculu u Roču.

Zahvalni narod i svijesno učiteljstvo odlučilo je da podigne na ročkom groblju u nedelju 18. t. mj. nadgrobni spomen-kamen, u znak iskrene odanosti i dubokog poštovanja sjene, neprežaljenog i blagopokojnog svog učitelja i druga Gaše Licula. Odbor.

Pučka škola u Vodicama

priredjuje školsku zabavu u nedelju dne 11. julija o. g. Program je lijep, zanimiv i raznolik: deklamacija, šalo-igra, zborovo pjevanje i sviranje. Čisti dobitak biti će za siromašnu školsku djecu i druge školske potrebe. Početak u 3 (tri) sata popodne. Učiteljstvo škole pozivlje općinstvo, da dodje na zabavu u lijepom broju.

Promocija.

Naš prijatelj gosp. Hrvoje Mežulić iz Pule promoviran je dne 30. junija na zagrebačkom sveučilištu na čast doktora prava. Želimo mu od srca svaki uspjeh u životu, a u njegovom djelovanju nek ne ugasne ona iskra plemenite ljubavi, koju on goji za svoju Istru.

Zašto je ove godine mnogo kiše.

Ovogodišnje ljeto sliči više jeseni nego ljetu. Kiše i dani s malo sunca ne daju da uzriju zemaljski plodovi, a mnogim su prouzročile poplave uništile bogatu ljetinu. Ovu čudnovatu pojavu prirode nastoje tumačiti raznim uzrocima. Neki učenjaci vele, da u odnošaju vremena na zemlji igraju veliku ulogu pjege (mrlje, mače) na suncu. Čim je više pjega, to da je na zemlji vlažnije, kišovitije. Na suncu da je se ove godine pojavilo mnogo pjega, pa se tome eto i pripisuje uzrok ovogodišnjeg slabog ljeta i isnimno kiše a ovo neobično doba.

Žestok potres u Egiptu.

U srijedu se je u Kairu osjetio katastrofalan potres, koji je počinio silnu štetu. Ima golem broj ljudskih žrtava.

Željeznička nesreća kod Pariza.

Dvadesetipet kilometara od Pariza dogodila se je u subotu naveče velika željeznička nesreća. Brzi vlak, koji je išao za Pariz, je na kolodvoru Acheres (Ašer) naskočio na teretni vlak. Bilo je 108 žrtava, od kojih 18 mrtvih i 90 ranjenih. Za pravi uzrok nesreće još se nezna, ali izgleda, da vlakovodja nije vidio signala, jer je baš u ono doba bijesnilo strašno nevrijeme oko Pariza.

✝

Tužnim srcem javljamo svoj rodbini, prijateljima i znancima, da je ... žena i majka

Katica Fabijančić

u nedjelju dne 4. srpnja u 45 godini života, blago u Gospodinu usnula.

Mrtvi ostanci mile pokojnice predani su majci zemlji u Buzetu dne 5. srp...

SV. IVAN KOD BUZETA, dne 5. srpnja. 1926.

Ozalošćeni:

Frane Fabijančić, muž; **Antun, Ratko** i **Josip**, sinovi; **Marija, Verica, Smiljana** i **Bosiljka**, kćeri.

Rudarska katastrofa u Južnoj Americi.

Iz Antofogasta u Čile javljaju o strahovitoj rudarskoj nesreći, koja je nastala uslijed eksplozije zadušljivih plinova. Do sada je izvučeno preko 50 mrtvih rudara.

Darovi

za fond «Istarske Riječi»

Za fond «Istarske Riječi» sabrali su dne 27. juna boćaduri «Zorin-vrha» kod Sinčića L 53.

Dne 29. juna pobijedio je Jože slavnog boćadura Franeta, a dne 2. jula grdno je polukao prvaka na briškuli Toneta, koji je u korist «Istarske Riječi» platio tom prigodom 10 lira. Javljamo to našim prijateljima, «da se znade, što Učka valjade».

Za bolesnog Istranina u Americi

Naš zemljak gosp. Grgo Sinčić iz Prapoć, koji se nalazi u Portland Oregonu sakupio je od naših ljudi u Portlandu za bolesnog zemljaka, koji se nalazi u bolnici u Južnoj Americi, Republika Peru, 84 dolara, koje su dobrovoljno darovali slijedeći:

Po 10 dolara: Grgo Sinčić iz Prapoć i Mate Krajcar iz Brgudca; po 5 dolara: Blaž Klobas iz Račjevasi, Anton Grbac iz Prapoć, Roža Sinčić iz Prapoć, Ivan Šverko iz Prapoć i Marko Pavletić iz Blatnevasi; po 3 dolara: Marija Lijavić iz Dalmacije i Stjepan Medica iz Podgača; po 2 dolara i 50 centi: Jakov Grbac iz Prapoć, Ivan Grbac iz Prapoć i Mate Medica iz Prapoć; po 2 dolara: Blaž Zlatić iz Sluma i Mate Šverko iz Prapoć; po 1 dolar i 50 cent.: Grgo Božić iz Rašpora; po 1 dolar: Ivan Ribarić iz Lupoglave, Petar Mikolavčić iz Nugle, Petar i Josip Benčić iz Blatnevasi, Ivan Strožnik iz Kranja (Jugoslavija), Ivan Klobas iz Račjevasi, Anton Črnac iz Račjevasi, Jakov Sinčić iz Prapoć, Ivan Flego iz Sv. Ivana, Frane Mrzlić iz Lupoglave, Mate Črneka iz Sv. Martina, Jakov Blažević iz Strane, Josip Pavletić iz Čiriteža, Ivan Vidonić iz Kaštela, Grgo Vrvola iz Dalmacije, Anton Božić iz Rašpora; po 50 centi: Petar Medica iz Podgać, Anton Habetić iz Sv. Martina, Miho Eleksander iz Macedonije, Ivan Mikolavčić iz Nugle, Anton Drašćić iz Sv. Martina, Lazar Ozet iz Dalmacije; po 25 centi: Mate Pavletić iz Čiriteža. — Svim plemenitim darovateljima iskrena hvala.

DOPISNICA UPRAVE.

Umoljava se dotični, koji je poslao L 7.50 sa pošte Ičići, da javi svoju adresu.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

Broj 28 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta) U Trstu, 15. julija 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“
Izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57.

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Još ima junaka!

(Uspomeni Spasoja Hadži-Popovića).

Kad se kaže: junak; misli se obično čovjeka jaka, odvažna i srčana. Takav se čovjek ne plaši smrti. Štaviše: on je uvijek pripravan, da na zapovijed krene na neprijatelja, da se s njime bori i ako treba u toj borbi da žrtvuje i život svoj.

Domovina takove junake časti.

I pravo čini, što ih časti i što im diže spomenike.

No ima ljudi, koji svoje junaštvo ne pokazuju samo pred neprijateljem na bojnom polju. Ne pokazuju ga samo u času velike, smrtne opasnosti, kad stoje pred neprijateljem. Ne žadovoljavaju se samo time, da budu junaci jednog trenutka, jednog dana, jednog vremena; oni su pripravni, da svoje junaštvo produže kroz cijeli svoj život, da ostanu na straži i onda, kad se drugi slatko odmaraju.

Jedan lijepi primjer:

Prije osam dana donio je ovaj naš list tužnu vijest, da je u Bitolju ubijen Spasoje Hadži-Popović.

Ko je Spasoje Hadži-Popović?

Hadži-Popović je Srbin. Rodio se u jednom srpskom selu, što je iza velikog rata pripalo Grčkoj. Prije četrnaest godina njegovo je selo pripadalo Turcima. Hadži-Popovićev otac, Vasilij, bio je vrlo ugledan čovjek. On je puno na tome radio, da onome narodu ublaži rane, što su mu ih zadavali okrutni Turci. A takav mu je bio i sin Spasoje, koga je poslao u Srbiju, da uči za učitelja. Svu svoju mladost posvetio je Spasoje lijepoj misli oslobodjenja. I borio se za tu misao, ali je zla sudbina htjela, da njegov mnogogodišnji rad nije bio okrunjen uspjehom. Njegov dragi i mili zavičaj nije pao — kako se nadao — pod Srbiju, već pod Grčku.

Oni, što su prije šest godina u Parizu dijelili svijet, predali su nekoliko stotina tisuća Srba Grcima. To je kao da su dali vuku da pase janjce. Ne da se opisati, koliko oni jadni ljudi trpe od Grka. Nesamo što su im njihovi gospodari oduzeli sve škole i sva narodna prava, oni im štaviše brane čak i govoriti srpski.

Vrli rodoljub, Hadži-Popović nije mogao mirna oka da gleda te strahote. Zato se je on, poslije svršena rata, u času, kod su se mnogi njegovi vršnjaci otimali za častima i bogatstvom, odselio u grad Bitolj, nedaleko grčke granice, da može izbliza raditi za svoju zarobljenu braću, tješiti je i čuvati, da u njoj ne utrne njena narodna svijest.

U tu svrhu počeo je izdavati i list «Južnu Zvezdu». U tom listu iznosio je taj vrli rodoljub sve one teške i odurne nepravde, što ih Grci počinjaju na Srbima, koji su u njihovoj vlasti. Njegova «Južna Zvezda» bila je živi protest protiv svih onih krvavih nepravda grčkih. Po tim novinama doznavali su za grčka nasilja nesamo Srbi u Jugoslaviji nego i drugi narodi u svijetu, a to je Grcima smetalo, pa su odlučili, da toga odličnoga borca za prava potlačenih Srba ubiju.

Već su nekoliko puta pucali na njega, ali je svaki put nekom čudnom srećom ostao neozledjen. I pred nekoliko dana poručiše mu «neka uredi svoje stvari, jer da ne će još dugo živjeti.»

No Spasoje nije se obazirao na te prijetnije. On im je bio navikao pa je junački gledao samo u budućnosti svoje zarobljene braće.

I nije se ni čuvao — čitamo u nekim beogradskim novinama. I — pao je. Bez riječi. Sa osmijehom na usnama. Uvjeren do posljednjega časa, da njegova smrt nije smrt ideje o slobodi onih Srba, što su još pod Grcima.»

«Sve se plaća. Platili su i drugi, platit će i Grci.» I to poručuju Grcima iz Beograda.

Nema pravog Jugoslovena, koji bi ikada mogao da zaboravi dično ime Spasoja Hadži-Popovića. Svi, koji se dive pravom i istinskom rodoljublju, klanjat će se uspomeni toga čovjeka, dok bude svijeta. Spasoje Hadži-Popović nije samo rodoljub nad rodoljubima, on je i velik narodni junak. Ne junak časa i jednog dana i slučaja, već junak, koji se je dugo mučio i svojevoljno dao svoj život za jednu veliku misao.

Spasoje Hadži-Popović je i mučenik naroda svoga. On je svojim životom i smrću svojom dokazao, da se i u ovom blatnom vremenu može naći ljudi, koji istinski vole narod svoj i zemlju svoju.

Spasoje bio je naš prijatelj. U 7. broju lanjskog «Mladog Istranina» ima jedno divno pismo, što ga je upravio našoj Istarskoj djeci. Pročitajte to pismo i vidjet ćete, kako je onaj čovjek snažno i duboko osjećao nesamo za svoje bliže, nego i za sve, koji stradaju.

-Slava junaku-mučeniku, Spasoju Hadži-Popoviću!

Sokolsko slavlje u Pragu

Dne 4. 5.-i 6. ovog mjeseca vršio se je u Pragu VIII. svesokolski slet, odnosno su to bila samo tri dana glavnog nastupa, jer je sam slet traja više dana. Nikad sokolska misao nije se toliko veličanstveno ispoljila kao u ova tri dana u Pragu. Nikad se nisu osjećanje i volja sokolstva i cijelog naroda slili u takó uzvišeni sklad srdaca i duša kao na osmom svesokolskom sletu. Ovaj je slet bio slavenska manifestacija snage, volje, pregnuća i misli. Tu se polazalo, da je u sokolstvu narod pružio najsjajniji dokaz svoga patriotizma svog poleta, svoje solidarnosti i svoje disscipline.

Tih je dana dohrlilo na slet preko pol milijuna ljudi iz Češke, 150,000 sokola i sokolica, sokoli iz svih slavenskih država (osim Bugarske) i predstavnici svih narodnosti, koje su se borile za vrijeme svjetskog rata za pobjedu pravde i ostvarenje slavenskih težnja i novih slavenskih država. Najbrojnije su bili zastupani Jugóslaveni. Došlo je na slet 6000 jugoslovenskih sokola, odjelenje vojske i mornarice, mnogo generala i oficira, četiri ministra, mnogo narodnih poslanika i kraljev izaslanik admiral Prica. Poljsku delegaciju vodio je grof Zamoyski, englesku delegaciju sam gradonačelnik Londona: lord-mayor Newton, parisku delegaciju zamjenik načelnika Pariza, a slavni grad Verdün zastupao je opć. načelnik Schleiter. Varšavu načelnik Ilsky, Atenu načelnik Patis. Svi ti veliki gradovi došli su sa nekoliko općinskih vijećnika. Italija nije prisustvovala sletu iz svojih posebnih razloga. Sto i petdeset svjetskih velikih listova poslalo je svoje posebne dopisnike. Tko je samo malo mogućnosti imao, pohrlio je da vidi tu svečanost. I naših je Istrana htjelo nekoliko da ide u Prag, ali im nisu oblasti dali potrebite dokumente. Mnogi se naši čitaoci zanimaju potekom ovih sokolskih svečanosti pa eto donašamo prema novinskim izveštajima opis tih svečanosti, koje se uopće ne vidi nigdje u svijetu.

Uoči glavnih sletskih dana.

Već u predvečer glavnih sletskih dana Prag je pružao nevidjenu sliku prenapučenoga grada, koji se odjenuo u svečanu ruhu. Zgrade značajnijih državnih i narodnih ustanova iluminirane su sa desetinama hiljada sijalica. Nije bilo kuće, koja ne bi bila ukrašena zelenilom, te zastavama kako čehoslovačkim, tako i svih država, koje su stekle zasluge oko ponovnog uspostavljanja čehoslovačke samostalnosti. Gradjanstvo je pak skoro na svim prozorima izvjesilo male zastavice, kojih je bilo na stotine hiljada. Na praškim željezničkim stanicama je u subotu dne 3. jula izjutra i popoldne i kasno u noć dolazio vlak za vlakom iz najraznijih krajeva. A nije bilo drukčije još i u nedjelju prije podne, kada su nepregledni redovi gledalaca odlazili već iza Praga na ogromni sokolski stadijon da prisustvuju sokolskim probama, koje su se još prije podne održavale za popodnevno istupanje. Karte na sva tri sletska dana su odmah bile rasprodate, ma da stadion može da primi pri jednom vježbanju 135.000 gledalaca. Zato svi oni, koji glavnim vježbama nisu mogli prisustvovati, žurili su na probe. Kakvo je interesovanje vladalo za VIII. svesokolski slet, može da se utvrdi baš iz tog ogromnog učešća publike na sokolskim svečanostima. Pošto su priredjene dvije probe, to je u toku od tri dana sokolskim vježbama prisustvovalo 675.000 gledalaca. Probe koje su se održavale prije podne završene su vrlo uspješno oko 11 sati, dok je zato vrijeme preko 100.000 gledalaca dolazilo u dugačkim redovima prepunjenih automobila, tramvajskih kola i nepreglednog broja veselih pješaka u Prag. Svim mogućim komunikacionim sredstvima hrlile su već na sletište nove desetine hiljada praških posjetioca, koji su žurili da zauzmu najbolja mjesta.

Prvi nastup.

Već davno prije dva sata bio je stadion na Petrinu popunjen do posljednjeg mjesta. Dolje na široko slobodnom prostoru izmedju vježbališta i okolnih tribina stojali su gusti redovi publike, kroz koje ni jabuka ne bi mogla da propadne. Nad njima su na sve četiri strane sletišta na podignutim visokim tribinama bile nove desetine hiljada a gore su na svim stranama sjedili domaći i inostrani gosti. Pogled na to more glava bio je već sam za sebe jedinstven a pogotovo na sokolskoj tribini, koja se šarenila od sokolskih crvenih košulja i bijelih Sokolica. Živost medju sakupljenom publikom je neobična. Na svim licima opaža se nesavladivo prijatno uzbudjenje, zadovoljstvo i sreća, jer se večina prisutnih raduje na dane Svesokolskog sleta kao na najljepši trenutak svog života poslije dugih godina. Tačno u dva i po sata začuje se iznenada neopisivo kličanje 135.000 gledalaca, sa svIju tribina sletišta. Na svim stranama mašu desetine hiljada zastava, a kroz nekoliko minuta grme sokolskim stadijonom burni pozdravi: to je stupio u svoju ložu predsjednik Masaryk, koga pozdravljaju kao istaknutog dugogodišneg člana sokolske organizacije i tvorca samostalne čehoslovačke države. Sa predsjednikom ulazi u ložu ministar pred. Černy, skoro čitav ministarski savjet, diplomatski predstavnici stranih država, predsjednici zakonodavnih zborova, generalitet, senatori, poslanici i konačno istaknuti prvaci Čehoslovenské Obec Sokolské na čelu sa starješinom drom. Scheinerom. Gosti su dočekivani državnim himnama, koje publika rijetko kad sluša sa takvim oduševljenjem, kao tu, gdje se cijelom svijetu dokumentuje manifestacija narodne snage i sposobnosti. Poslije je još nekoliko minuta tišina, kad medjutim kroz glavna vrata vježbališta nastupaju na sletište sokoli i sokolice istočno-češkog kraja, čije istupanje prethodi glavnim tačkama programa. U publici se oduševljenje postepeno povećava, svaka izvedena tačka programa je burno pozdravljena, a to oduševljeno pozdravljanje vježbača ne prestaje ni pri njihovom odlasku, mada je nebo iznad Praga bilo jako oblačno i nagovještavalo brz i jak pljusak. Stari, većinom sijedi sokoli nastupili su na vježbalište baš u največem pljusku, jer je program vježbanja dugačak i ne može da se zadržava. Na vježbalištu se pojavljuje 5000 sijedih pobornika sokolske ideje od kojih je većina bila osloncem prošlih sletova. Zato se klicanje publike pretvara u beskrajne ovacije, koja ponovo i ponovo izbija prilikom prostih vježbi starih sokola. Poslije sjajnog nastupanja obrazovali su sokoli idealni kvadrat žive boje. 5000 tijela u idealnoj harmoniji izvodi razne pokrete sa štapovima, cijelo to more je u stalnom živopisnom pokretu, koji se ne može uhvatiti ni slikarskim kiston ni riječima. Predsjednik republike sa suznim pogledom posmatra vježbanje a sam načelnik čehoslovačkog sokolstva J. Vaniček, koji je upravljao već 6 svesokolskih sletova a stoji sada najviše od svih prisutnih na svom načelničkom mostu, briše odjednom suze iz očiju. Kiša ne prestaje ni na trenutak. Vježbanje starije braće je završeno. Pojedini lanci vježbača spajaju se uz krepke zvukove marševa u jedan stup, koji izlazi kroz glavna vrata, a sa sviju strana sletišta neprestano odjekuje sokolski «nazdar», koji u pojedinim trenucima liči na burni organ. Dok se u pozadini vježbačice stavljaju u redove, mada kiša neprestano dalje još pada, iz stadijona je odjednom izpušteno 2000 poštanskih golubova, koji trenutno oblete vježbalište i nose vijest u sve krajeve Čehoslovačke republike, da je na Strahovskom stadijonu uz učešće predsjednika republike i bezbrojnih gledalaca uspješno otpočeo VIII. svesokolskih slet, čije je oficijelno geslo kratak sokolski pozdrav: Vlasti zdar.

Bura je medjutim prešla, padaju već samo rijetke kaplje, oblaci se dosta razišli, a s vremena na vrijeme prosija kroz njih sunce. Uz takvo raspoloženje ulazi na sletište isto tako u velikom broju sokolice. Za razliku od muškaraca idu lakim skoro igrajućim korakom, a na znak dat sa načelnikog mosta zastaju na trenutak i pod upravljanjem načelnice Malé, koja je zamjenila načelnika Vaničká, obrazuju nove i nove lance a nakon nekoliko minuta nezaboravljivog pozorišta stoji na vježbalištu u savršeno tačnom četverokutu 14.400 čehoslovačkih žena iz cijele republike, da svojim vježbama manifestuju svoju ljubav i odanost prema čehoslovačkoj republici i slavnoj Tyršavoj sokolskoj ideji. Čuju se zvuci muzike i odjednom se to more vježbačica krene i podigne lakim pokretom 29.000 bijelih ruku, i tako se pojedine faze vježbanja nastavljaju, a ljepota i tačnost njihovog izvodenja postepeno sve više oduševljava i zadivljuje gledaoce. Vrhunac tog oduševljenja nastaje pri kraju njihovog vježbanja, kada žene stilizovanim igračkim korakom polaze napred i ponovo se vraćaju, dok 29.000 bijelih ruku pjeva najljepšu simfoniju sokolske discipline i sokolskog zdravlja. Kada odlaze sa vježbališta pozdravljane su kao junakinje dana, jer je njihovo vježbanje oduševilo čitavu publiku. Još nije ni prestalo dugotrajno pozdravljanje i klicanje publike, namijenjeno sokolicama, a već se ponovo zagrmljuju izlazna vrata, a na vježbalište ulaze u odredima od 80 redova muški vježbači, čije je istupanje bilo vrhunac svih prošlih sokolskih sletova. Ovog puta je vježbanje sokola takodjer nadmašilo svako očekivanje i bilo najlepšom manifestacijom sokolskog uspjeha. Kada je muzika zasvirala uvodne fanfare za proste sletske vježbe, tada je napetost svih gledalaca dostigla vrhunac. 14.400 desnih ruku se digne u vis i stadijom zabruji gromki pozdrav svih vježbača «Vlasti zdar». Slika, koja se gledaocu za vrijeme tih vježbi pruža, daje utisak mora sa bijelo-plavim talasima. A kada se Sokoli poredjaju u 32 reda, vidi gledaoc hiljade tijela, koja su uzajamno spojena, kao da bi bili jednim organizmom, pak ponovno u borbenim muškim pokretima vježbači pokrivaju čitav prostor vježbališta, koji je čas bijel kao snijeg a čas daje izgled tamno-plavog mora i ponovno se ponosno uzdiže k nebu 29.000 ruku, odmah nato taj nepregledni niz muškaraca pada na koljeno, simbolizuje bacanje granate i konačno zvršava svoje lijepe vježbe uz zaključno trostruko «zdar, zdar, zdar». Tek u tom trenutku se priberu prisutni gledaoci iz tog nikad nevidjenog pozorišta, tribine se u temeljima zatresu od gromkog klicanja svih prisutnih, a ta bura traje tako dugo, dogod i posljednji redovi vježbača u veličanstvenoj struji ne zadju kroz triumfalna vrata. Na gledalištu ne prestaje oduševljenje, publika maše maramicama, na sokolskoj tribini ponovo odjekuju radosni razgovori nepoznate braće sa nepoznatim, jer su teške proste vježbe VIII. svesokolskog sleta o kojima se već nekoliko mjeseci govorilo kao o malom vježbačkom remenkdjelu uspjele su opet najbolje od cijelog sokolskog sleta. Davno je već prestala napetost sletskih gostiju kad počinje posledpja scena, koja simbolizuje grad Plzenj kao «grad sunca», koji je kao malo koji drugi kraj proživio historiju češke slave i češke patnje a koji je u znatnoj mjeri doprinio oslobodjenju otadžbine. Na sletištu se ponovo nalaze hiljade vježbača u šarenim krojevima ponovo hiljade djevojaka u crvenim, plavo-narančastim, bijelim i zelenim suknjicama, okreću se po vježbalištu i stvaraju divne, nezaboravne slike. Zaključak scene gimnastički simbolizuje trenutak, kada je narod vlastitom snagom zbacio austrijski jaram a u sredini vježbališta na uzvišenom podijumu nestaje crno-žute zastave a pobjedonosno zaleprša čehoslov. zastava. Novo klicanje, ali u tom odjekne topovski pucanj, koji javlja kraj prvog sletskog dana, a u tom trenutku svi gledaoci okreću svoje poglede prema predsjednikovoj loži. Tada nastaje novo klicanje i nepregledni redovi prisutnih pozdravljaju u njemu pri njegovom odlasku sokolsku ideju i tako u duhu obećavaju odanu službu otadžbini u duhu sokolskih ideja. Dugo do kasnog večera odlazilo je iz stadijona nepregledno more osoba, odlaze u gostljubivi Prag, da se dive njegovoj sjajnoj iluminaciji i nevidjenoj živosti njegovih ulica.

Naveče je bilo bezbroj zabava u svim kazalištima, dvoranama i sastajalištima. Jugosloveni se naročito srdačno dočekuju svuda. U t. zv. španjolskoj dvorani bila je svečana akademija u počast Jugoslovena. Goste je pozdravio češki ministar inostranih djela dr. Beneš.

Drugi dan sleta.

Drugi dan sleta prošao je veličanstveno kao i prvi. Na stadijonu je opet bilo oko 140 hiljada gledalaca i oko 50.000 sokola i sokolica. Nastupili su i gosti Rusi, Francuzi i Jugosloveni, natječujući se tko će bolje da se iskaže. Najveće su ovacije odnijeli jugoslovenski sokoli i sokolice, kad su pod vodstvom saveznog načelnika dra. Murnika nastupili i precizno izveli sve vježbe. Na tisuće gledalaca su udarili u nevidjene manifestacije za Jugoslaviju i njezinog kralja, kad su nastupili jugoslovenski vojnici i mornari iz Gjenovića i izveli majstorski svoje vježbe. Naročito je dopadanje izazvala vojnička simbolička vježba «Boj za oslobodjenje». Kad su svršile ove vježbe posebno je odaslanstvo českoslovačkog sokolstva odvelo jugoslovenske vojnike i mornare na počasna mjesta stadijona. Jugoslovenski generali i kraljev zastupnik admiral Prica bili su

naročito oduševljeno pozdravljeni. Drugi dan bio je završen sokolskim prikazivanjem u živim slikama češke himne «Gde domov muj». Slika je bila upravo vilinska. Najprije jedna masa praških sokolića u zelenim bojama, što predstavlja travu, prekrije zemljište na stadionu. Kroz njih je protekao jedan talas sokolica u modrom, što je izobražavalo rijeku. Pojaviše se medju zelenim sokolicama sokolice u raznim bojama što je označivalo raznobrojne cvijetove i leptire. Tada dodje praotac Čeh sa svojom pratnjom na konju, a pred njim vila. Zaustavi se na tom zemljištu i sjaši s konja. Tu zabode koplje u zemlju i to postane njegova domovina. Niče žuto klasje, izrodiše se djeca. Zaigra kolo, ali navališe crni ljudi. Tu se odigrao jedan prizor iz borbe češke povijesti. Publika je bila oduševljena tom vilinskom igrom, jer nigdje na svijetu nema takove predstave, gdje bi igrali najednom 15.000 igrača. Time su svršili nastupi drugog dana.

Nastup trećega dana.

Treći dan sleta bio je na vježbalištu posvećen pojedinim istupanjima. Nastupale su pojedine češke župe. Zaključni broj programa bile su vježbe sokolske konjice.

Jedva su posljednji redovi sokolstva napustili vježbalište, istupila je na stadijonu pred publikom čehoslovačka vojska, da tako potvrdi vezu sokolske ideje sa službom obrane domovine. Pojedini vojni odredi su izveli tipičan primjer modernih ratnih sukoba, pri kojima je vježbalište u trenutku bilo opkoljeno morem dima i treslo se od pucnjave topova, koji su stajali iza stadijona, od mašinskih pušaka, signalnih raketa i pucnjave iz aeroplana, koji su u broju od nekih 70 aparata letjeli nad vježbalištem. Kada je vježbanje bilo završeno, vojni odredi se povukli u pozadinu odakle su ponovo ušli na vježbalište i to zajedno sa jugoslovenskim vojskom, koja je zauzela počasno mjesto u sredini čehoslovačke vojske, baš pred ložom predsjednika Masaryka, koji je skoro sa cijelim ministarskim savjetom i sa zastupnicima stranih država oba posljednja dana prisustvovao svim sokolskim vježbama. Vojska je obiju država odala predsjedniku počast, defilovala je pred njim i obišla vježbalište. Kada je odjeknuo topovski pucanj, koji je označio kraj vježbanja, oduševljenje gledalaca nije prestalo, nego se na protiv povećalo, jer su se svi prisutni odjednom obratili predsjednikovoj loži i nekoliko minuta se gledištem prolamalo: «Neka živi predsjednik Masaryk»!

To neopisivo oduševljenje i radosno klicanje prenijelo se i na praške ulice, gdje su burno bili pozdravljani Jugosloveni, koji su odlazili sa sletišta u automobilima, a većina stanovništva nije spavala cijelu noć, jer je uz neprekidno pjevanje i gromoglasno klicanje ispraćala sokole, koji su odlazili noćnim ili jutarnjim vlakovima. Naročito se opažalo, da se za vrijeme svesokolskog sleta pored mnogobrojnih sokolskih marševa i narodnih pjesama na sve strane i u svim prilikama skoro najviše pjevala pjesma «U boj».

Veličanstvena povorka kroz grad.

Trećeg dana je svesokolski slet postigao vrhunac veličanstvenom povorkom kroz grad. U povorci je sudjelovalo 35.000 sokola i 16.000 sokolica u odorama. Predsjednik Masaryk posmatrao je povorku sa balkona vijećnice sa rumunjskim princem Nikolom, članovima vlade, diplomatima, jugoslovenskim ministrima i predstavnicima velikih evropskih gradova. U povorci su najprije stupali u narodnim češkim nošnjama, zatim odredi: belgijski, francuski, engleski, rumunjski litvanski, jugoslovenska vojska, češki legionari, jugoslovenski pa ostali sokoli. Preko dva sata prolaze ispred predsjednika republike sve novi i novi sokoli dok se konačno ne pokažu žene sokolice. Sve su u novim uniformama. Kolona je duga. One prolaze, gledaju gore u tribinu u oči predsjednika Masaryka i kliču mu:

«Da živi, tatica Masaryk!»

Bacaju mu cvijeće. Hoće da ga uhvati, ali ne može. Suze mu navrnu na oči. Predsjednik republike plače. Plače od ganuća i veselja. Prodje još sokolska konjica i sokoli u narodnoj noši. To defiliranje je trajalo preko tri sata. Predsjednik svih sokola dr. Šajner pozdravio je predsjednika, a češki husitski kor otpjevao je narodnu himnu. Pred Husovim spomenikom bila je podignuta lomača, gdje su sokoli predstavljali zapaljenje na lomači češkog nacionalnog borca Jana Husa. Predsjednik republike i vlada bili su daleko od spomenika. Kako je poznato lanjske je godine bilo došlo do napetih odnošaja izmedju Čehoslovačke i Vatikana radi proslave Husa. Ovog je puta proslava Husa imala čisto nacionalni karakter bez ikakvog obzira što je Hus bio za katoličku crkvu otpadnik.

Time je svršilo ovo velebno sokolsko slavlje, koje će ostati u trajnoj uspomeni svakome, tko je imao sreću da mu prisustvuje. Stranci, ne — Slaveni, bili su upravo iznenadjeni nad veličanstvenošću sokolske misli, koja Slavene ovako ujedinjuje. Sokolstvo je pokazalo svoju izražajnu moć pokazalo svoj zamah, svoju snagu, izraslu iz naroda, naroda drevnoga i jakoga — slavenskoga. Trodnevna smotra slavenstva začudila je čitavi svijet i pokazala slavensku ljepotu, snagu i ljubav.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Bakarska pravica. - Grobari pred sudom. Prolom oblaka. - Englezi ne dolaze.

Prije nego li sjednem za stô, da pišem, svaki se put pomolim Bogu svemogućemu, da me ne uvede u napast — to će reći, da me očuva, da ne bih napisao kakovu budalaštinu; Ja sam najsretniji, onda, kad nikoga ne taknem i ne ranim, i kad mogu svakome da dadem... pravo. Tako, ako neko dodje k meni, pak počne da mi se tuži, recimo, na daciju, ja mu odmah kažem:

— Imate pravo, dacija je ustini malo previsoka.

A ako on meni: — E, ali mi smo tako htjeli...

Ja odmah njemu: — E, imate pravo! Mi smo tako htjeli.

A ako on meni: — Ja, ali tako se ne će moći «naprijed».

I ja njemu: — I ja bih rekao, da se tako ne će moći naprijed.

A ako on meni: — Ja ma neki mora da plaća.

Pa ja onda odmah njemu: — To se zna, da mora.

A ako on meni: — Neka plaćaju gospoda!

Ja odmah za njim: — Neka plaćaju!

A ako on meni: Ja ma i siromahu svijetli «letrika»,za njega se prolijevaju ceste.

A ja brzo, kako i vjetar: To se zna, da se polijevaju.

I to vam ide tako ure i ure. Vele, da su ovako negda u Bakru sudili, i da se od onoga doba svakoj uri, koja ne pokazuje pravo vrijeme, kaže: — Ide kao i bakarska pravica.

Kad smo već na «pravici», vrijedno je da spomenemo, kako su naši stari govorili, da je pravica na... cimitere. Možda i jest možda i nije. Ja sam u tome mnogo razmišljao ovih dana, kad se ono na našem tribunalu vodio proces zbog onih famoznih nereda, što su se prije nekoliko mjeseci otkrili na našem groblju i o kojima sam i ja već nekoliko puta pisao. Taj se je proces svršio tako, da su grobar i njegov sin odsudjeni, prvi na sedam mjeseci a drugi na trideset i pet dana zatvora. Dr. Jelovšek, koji je imao da pazi, što se na groblju radi, riješen je.

Medjutim taj proces imat će i svoj rep. Kad se naime vodila istraga o onim neredima neki je svjedok Benussi izjavio u zapisnik, da on zna za neke strahovite stvari, što su se na groblju dogadjale. Njegovo svjedočanstvo bilo je najstrašnije. Po tom svjedočanstvu mnoga su mrtva tjelesa bila obeščašćena, iznakažena i ko bi znao što još. Pozvan na raspravu da svjedoči, taj Benussi uzeo da baca krivnju na drugoga opravdajući se, da on nije kazao ono, što je u zapisniku, niti da je ono potpisao.

Na taj način htio je utjerati u laž susa istražitelja, ali predsjednik je tribunala brzo učinio kraj onom njegovom koprcanju i dao nalog, da ga odmah zatvore. Odgovarat će za krivo svjedočanstvo.

Ljudi, ne pačajte se ni va žive ni va mrtve, zač ćete slabo pasat! — kazao je ovih dana meni neki Drenovčanin, koji se u te stvari dobro razumije.

U tom slučaju govorilo se na Rijeci punà tri dana.

Inače se ovdje i ne govori o drugome van o kiši, i to o onoj, koja je u ove dane padala gotovo bez prestanka, a i o onoj, koja će, ako vrijeme ne okrene, još padati.

Neke večeri imali smo i mi na Rijeci jedan strahoviti prolom oblaka. Ulica, u kojoj ja stanujem, malo je strma, pa je trebalo vidjeti, kako se voda onuda rušila. Kao potok. Mislio sam, da će sve raznijeti i da od negdašnjega slavnoga i slobodnoga grada cesarice Marije Terezije ne će ostati ni kamena na kamenu. Medjutim je ipak ostao kamen na kamenu.

Dugo sam gledao u onu strašnu bujicu, što se je onako pjenila pod mojim prozorom i slušao Ninettu, gdje mi sa susjednog prozora naklapa o moralu sadašnjem i negdašnjem.

— Vi vavek predikate, da su nekada zenske bile moralnije, zac da su imele dugi brhani. Ja bim otela, da malo vidite ca bi jedna od onih vaseh nekadajneh zen storila, da njoj je pasat po ovoj vode.

— Pa što bi učinila?

— Ca bi storila? Dignula bi brhani tri metri vajer. A bi to bilo lepo? A poglejte ove nase moderne? Njim ne treba nis digat. Vidite ih, kako strcu po vode. Kako da to ni njihov posal.

— Strču, strču, da bi tako ne — govorio sam i ja u sebi i gledao onamo sve dok nije ona strahota prestala.

Vi ćete reći: Zar zbilja nemaš, čoviče, drugoga posla nego gledati žene, kako se praćkaju po vodi?

Vjerujte mi, da ovdje čovjek drugoga, boljega posla nema.

Nema, pa nema!

Englezi ne dolaze!... Smola prvoga reda! Najprije je «Vedetta» pisala, da će njihova flota stići u Opatiju, poslije da će doći na Rijeku — a sada najednom — ništa. Razočaranje je veliko, upravo strašno. A nitko ne zna uzroka, zašto ne dolazi.

Ima ih, koji vele, da zbog štrajka nemaju Englezi dosta ugljena... No uto ne može niko pametan da vjeruje. Znamo mi, da je u Engleskoj nestašica ugljena, ali to ne bi smjelo da smeta. U najgorem slučaju, našlo bi ga se u nas. Ima na Rijeci dosta fabrika, koje ne rade, pa bi lako mogle da ustupe svoj ugljen Englezima... Mora dakle, da je neki drugi razlog tome, što oni ne dolaze.

Kako bilo da bilo, Ninetta, koja kako znate, bila je već počela da uči engleski, napisala je Lojd Jorju jedno vrlo oštro pismo, gdje mu čisto i bistro veli, «da se to tako ne dela i da ca on misli, da smo mi Recani... tovari i sve tako. Pravi ultimatum!

Rokac.

IZ ABANA.

Opažanja u toplicama.

Eto i mene, istarskog siromaha prisilila je bolest da posjetim ovo znamenito kupalište vrućih voda. Vlak iz Trsta košta 35 lira, a iz Padove tranvajom 2 lire. Svaku jutra u 3 ili 4 sata idemo u toplice, kojih ovdje ima mnogo. U Abanu je vrlo lijepo. Okolica je divna sa krasnim poljima i vinogradima. No sve to pripada gospodi, a koloni obradjuju. Svakome se Abano dopada, jer je zaista lijepo. Gori rojevi pčela. Čistoća nikakva. Tomu sam dana išao i u taj grad svetog Antuna. Razgledao sam si grad i konačno otišao u jednu prostu gostionu da popijem četvrt vina. Na mene su navalile muhe kao rojevi pčela. Čistoća nikakva. Tomu sam se čudio u ovako velikom gradu. Uopće mi se Padova nije svidjala. Ceste su pretijesne, zidovi u suho gradjeni i sve nekako zanemareno. Kad sam više puta kod nas slušao od kakovih željezničara iz unutrašnjih kraljevine, da je kod njih cijenije, sada sam se uvjerio, da je svuda jednako, samo mi ipak smo naučeni na nekakav drugi red. Inače mi nije žao, što sam posjetio ovaj kraj, barem ću kod kuće pripovijedat, kako je ovdje. Ima ovdje nešto Slavena i Nijemaca, ali s ovim posljednjim se ne možemo razumjeti. Želim ipak da dodjem svojoj kući, gdje se medju svojima se čovjek osjeća svoj.

J. P.

IZ RIJEČKE BISKUPIJE.

Duh, koji vlada u novoustroje... koj kuriji, nije nama Jugoslaven... jazan. Na Rijeci ima pet župa, i ... rukama župnika, koji ne poznaju ... zik, premda ima u gradu i okoli... ko desetaka hiljada našega jug... skoga življa.

U tom smislu radi se i dalje, po... koja je već izradjena za cijelu bi...

Tako će — kako čujemo — i u ... voloskoj župi doskora doći do vrlo ... promjena. Te promjene su već ... stvar, samo se čeka zgoda, da ih ... glasi.

O čemu se dakle radi? O tome ... sadašnja župa podijeli u dvije: u v... i opatijsku. Narod se — dakako — n... a kako neki vele, ni sadašnji ž... Brumen, za koga pričaju, da je kao ... i on izvršio svoju. Dobro mu stoji!

Budući opatijski župnik imao ... bude jedan fratar, koji ne pozna ni ... našega jezika.

Za danas ovoliko bez tumača. A... sada napominjeno, da je svak lu... misli, da će naše pučanstvo i preko ... preći, kao da se to njega ne tiče.

IZ OPATIJE.

Tako i treba!

Ovih dana obilazili su karabinieri ... kupalištima i odredjivali teške kaz... one gade, koji se gotovo goli producira... u moru i duž obale. Taj ogavni šport ... je lani dosegao vrhunac, tako da više ... nismo znali, dali se nalazimo u jedn... svjetskom lječilištu ili u najprostijem ... kocu.

Ono već nije bio ni nemoral, već ... niže, čisto živinsko.

Onaj ološ, ono najpokvarenije, što je bi... palo ovamo iz nekih gnjilih gradova sr... nje Evrope, već se nije ni odjevalo. Ogrt... preko ramena, pa nek se vozi! U takovi... kostimima bi plesali, skakali, valjali se ... a ma živine i živine!

Ove godine su redarstvene vlasti toj ... dariji učinile kraj. I dobro je tako!

Ko će da živi medju ljudima, neka ... vlada kao čovjek, a ko ne će — tamo m... je kotac, pa nek se u njemu valja do mi... volje!

IZ KRBUNA.

Položaj našeg sela. Potreba uredjenja potoka.

Već smo se i mi odavle par puta oglasil... a zaboravili smo označiti položaj naše... sela i opisati ga. Možemo pisati i ovo i on... o sebi, nitko nas ne će moći da shvati, d... razumije tužbe naše, dok ne pozna naš p... ložaj i prilike naše.

I na zadnji naš dopis mogao bi kogo da nam predbaci: «E pa i druge je krajeve zatekla nesreća zbog nevremena, p... opet ne nariču toliko». Nažalost iz novina saznajemo da imamo mnogo plaćidruga, no to nam nevolju našu ne umanjuje. Dapače, povećava našu već izraženu bojazan: «Što će od nas biti?»

Selo je naše već od naravi siromašn... Vrst zemlje je veoma teška za obradjivanje, a usto dosta neplodna. Mnogo znoja i dobrog gnojenja treba, želimo li, da nam bar nešto urodi. U Lugu ima i dobre zemlje, ovdje suša ne gospodari, nu ovdje s... u većini sjenokoše. Otkako je pala sijen... cijena, počeli smo mnogo da oremo i ... Lugu. No uvijek smo u pogibli, da na... sav trud bude odnesen od vode. Lug j... prostrana dolina, kakvih nema po naš... Istri, a proteže se od Gologorice do Raš... i Čepića. Po Lugu teče Veli potok, prito... Raše. Korito mu je na mnogim mjestim... sasvim ispunjeno muljem i kamenjem. Obale niske te se za svake nagle kiše vod... prelije. Ljudi zbog toga čine «mlake», koj... uzimlju vodu dok je ima malo. Bude li j... pak više, to ide kuda ju je volja i čini veliku štetu. Kad bi se spriječilo ovu nevolju svemu bi selu bilo bolje. Postiglo bi se t... kad bi se na više mjesta uredilo potok, očistilo korito i podiglo nasipe. Isto tak... treba očistiti «mlaku», koja je išla posre... Luga, i u koju se sakupljala voda iz sveg... Luga. Rad bi ovaj zahtjevao mnogo truda, ali isplatio bi se. Trebalo bi samo sloge, one sloge, što je uvijek preporuča Ist. Riječ, a možda bi se — moleći i lijevo i desn... — postiglo kakvu pomoć i potporu.

Drugom ćemo zgodom nešto i o naši... putovima, o toj ponajvećoj nevolji ili ... ako hoćete — sramoti.

P O D L I S T A K

Pod Mošćenicama drevnim

Draga Mošćenička, koncem lipnja 1926.

Sasvim sam si drukčije zamišljao ove krajeve, kojih sam žitelje poznavao jedino po njihovim «lukarima», štono su u predratno doba zalazili k nama na Poreštinu s kolima punim luka crljenca, pa se — uprtiv po nekoliko vreća na mazge — razišli po bogatijim našim selima, izmjenjujući, kao u prastarim vremenima, robu za robu, odnosno u ovom slučaju luk za žito. Starić luka za starić žita! Pa kako su u ono doba bila bolja vremena, godine bolje rodile i bilo vina i pšenice u izobilju, vraćali bi se ti mošćenički lukari kući sa nekoliko kvintala žita i s punim barilama crvenoga terana.

Poznavajući dakle Mošćenice samo po lukarima zamišljao sam si ih kao nekakovo mjesto, okruženo škaljavim poljanama luka, koji na kilometre uokrug zaudara, škakljajući svojim oštrim mirisom nosnice putnika. — A kad tamo, kolike li razlike! Na strmom brijegu koči se gradić, okružen pravim Semiramidinim visećim vrtovima, maslinicima i lovorovim šumicama, nalik na čarobne krajeve u carstvima snja, i bdije poput budnog stražara nad širokim obzorjem plavoga svog mora, čuvajuć u to na brižljiva kvočka sitnu pilad pod svojim okriljem: pitoma bijela seoca po okolnim brežuljcima i ubavim dolinama — —

A divni su ti zakuci, te tamnomodre uvalice, štono se nižu od Berseča do Lovrana! U jedan sam se od tih kutića — u Dragu — sklonuo na čas i ja, da se smirim i otpočinem, puštajući da me miluje laki morski povjetarac, ljube me topli valovi sinjeg našeg mora i poigrava mi se kosom svježi lahorak, što piri za bajnih večeri s ponosne Učke gore — —

Pravi kutić zemaljskoga raja!

S jedne ti strane šume i žubore valovi, udarajući o obalu, čas lijeno, nehajno i nekud smireno, čas bijesno, zapjenjeno i grozno, da te sve srsi prolaze, kad gledaš, kako razljućeni elemenat baca po nekoliko metara u vis bijelu pjenu u milijunima sitnih kapljica. A tek nekoliko koraka od mora, sve s druge strane kuće, u lugovima, kojim se postriješe daleko preko silnih planina sve u nedogled, bilješe slavulj, a velebna ljubavna mu pjesma grgolji, cvili, žamori, plače, smije se i kliktaje se u jedan mah, kanda se takmi s valovima uzburkanog mora, da ih nadviče i nadglasa, da opojnom svojom pjesmom ublaži avetni noćne tame — —

U jutro, nakon što sam na večer spokojno usnuo, uljuljan u san žamorom morskih valića pred kućom i slatkom slavuljevom pjesmom iza nj..., dižem se i polazim na obalu. Ribari ispiru mreže, slažu ih na prostrte vreće i čavrljaju, odbacujuć iz lulica dimove i pljuckajuć se more. Slaba lovina, je slabija prodja. Ljudi ne kupuju, jer nemaju novaca. Uopće vlada velika oskudica novaca, kojeg se teško zaradjuje. Sva im je zarada od stranaca koji kroz tri ljetna mjeseca nagrnu, da se ovdje odmore i u ta tri mjeseca valja ljudi da steknu toliko, da se kroz drugih devet uzmognu proturati, jer zemlja je kršna i kamenita, pa rodi jedva za najveću nuždu.

Kad se sunce ispne nešto jače na obzorju izmilje iz kuća i djeca. Sitna, živahna, glagoljiva i vesela, skaču po obali, nagone se, vrište i nabacuju kamenčićima u more ili trče njih po deset, petnaest (čovjek je i sam u čudu odakle ih se toliko narodilo!) za obručima, znatiželjno promatrajuć svako-

Franina i Jurina

Fr.: No, sada reci ti malo mane, ča si videl na onem otoke tamo?
Jur.: Videl sam ljudi, ki govore jedan posemsega drugi zajik nego ovi ovůda. Čudan svet! A trdoglav! Govori: Sve ćemo vam dat, samo ne ov naš zajik, ča smo ga dobili od naših mater.
Fr.: A ki ih je pak navadil tako ljubit svoj materin zajik?
Jur.: To sam ih i ja pital
Fr.: Pak ča su ti rekli?
Jur.: Rekli su mi, da ih je to navadila narav. I još su mi rekli: — Da ne bimo mi ovudnji ljubili naš materin zajik, mi bimo bili proti naravi, a ki dela proti naravi, njega će brzo vrag zet.
Fr.: Pametno govore oni divjaki. A imaju kakove novini?
Jur.: Imaju. To su ti nekakove čudne novini: va njih je više belega nego štampanega. I najviše ljudi gjeda va ono belo, kade ni strel jednega slova.
Fr.: A kega zlodeja će njim ono belo?
Jur.: Oni govore, da su ono njihovi najlepji dopisi i članki.
Fr.: Ma kako moru bit najlepji dopisi i članki, kada nisu ni štampani?
Jur.: Ja — ma oni su šegavi, pak računaju ovako: Onde, kade j' ono belo, imelo je za sigurno prit neč finega. Ča bi to moglo bit? Pak sve misle i misle, dokle najzada sami ne zmisle takove stvari, kakoveh ni još nikada nijedan naštampal.
Fr.: To je dunke, kako da bi ki va našoj «Istarskoj Reče» napisal: «Iz Pazina» ale pak «Iz Buzeta», i sve drugo pustil belo, pak neka svaki misli, ča je onamo imelo prit. Bormića, to su praktične novini!
Jur.: Najpraktičnije ke su na svete. Ako se jedanput vrnemo doma, ja ću počet takove novini pisat. Malo bele harti, pak neka svaki štroliga, ča bi onde moralo bit napisano.
Fr.: A imaju te njihove novini kakovega Jurinu i Franinu?
Jur.: To se zna, da imaju, samo da se puli njih te dve rožice zovu drugačeje: jedan se zove **Kik**, a drugi **Kok.**
Fr.: A ča povedaju pak ti dva Kika i Koka?
Jur.: Tuže se, kako i mi dva.
Fr.: A na ča se tuže?
Jur.: A na sve, kako bimo i mi, da moremo.
Fr.: Blaže njim! Ki more — i konj mu more.
Jur.: Ne moru ni oni vavek. Svaki čas dobiju i oni brižni po prsteh, zato najvole govorit onako «na belo».
Fr.: Kako «na belo»?
Jur.: Na — ovako! Namesto razgovora, ne vidiš niš drugo nego sama njihovo imena:
Kik:
Kok:
Kik:
Kok:
I tako ti gre to napred na celoj stranice.
Fr.: Ma ter oni dunke niš ne govore?
Jur.: Govore, kako sam ti rekal: «na belo», na neštampano.
Fr.: Ma ki ih razume?
Jur.: Svi ih razumeju. Sam ti već rekal, da oni ki čitaju, stavljaju sami ono ča bi moral reć Kik i ono ča bi moral odgovorit Kok.
Fr.: Ma trebe da vavek ne štampuju tako «na belo»?
Jur.: Ne, zač više puti su štampani i celi njihovi razgovori. Sve — od besedi do besedi.
Fr.: A kakovi su ti razgovori?
Jur.: Ti razgovori su ti već puti takovi, da ih ne bi ni pas na masle pojal. Kako ni ovega našega današnjega... Kadagod govore o limunadi, o grdem vremenu, a kadagod govore tako trubasto, da ne znaš imaš posla s pametnimi ale z nememi ljudi.
Fr.: Pak kako ih razumeju?
Jur.: Lepo! Sve ča oni dva nemeje i trubasteje govore, to ih oni njihovi ljudi lepje razumeju. Da bi Bog dal, pak da bi i nas tako naši!
Fr.: Te morat, ako te al' nete. Sila kola lomi! Nego reci malo ti mane, kada ćemo pak doma?
Jur.: Ja sam ti rekal, budi pripravan. Ja se ufam, da ne će proć ni osam dan, da ćemo mi ća poć z ove divjarije.
Fr.: Da bi te samo dobri Bog uslišal! Amen!

IZ MEDULINA.

Slabo ribarenje — slab zaslužak.

Mila naša novino! Doba je da se i mi Medulinci javimo i iskažemo naše poteškoće.

U prvom redu moramo da napomenemo naše ribare. Stara poslovica veli: «U ribara mokre hlače, za večeru nezna šta će». To bogme i stoji. Očekivali smo lijepa vremena ko ozebao sunce, da će nam ipak Bog pomoći, ali naše očekivanje i nada sve je uzalud. Ništa se ne lovi i ništa se ne zaslužuje. Kuda ćemo, to se nezna. Da bi se barem moglo dobiti za komad hleba još bismo bili zadovoljni, ali ovako nema zadovoljstva ni volje za rad. Čim jesen nastane moći ćemo svi ribari zajedno izvući brode na kraj pak variti palentu ako je budemo imali.

To je vrlo žalosno a žalosnije je i ovo, da nas muče i bremeniti porezi, koje ne možemo plaćati. Lahko bi bilo, kad bi čovjek mogao da zasluži, ali na ovaj način, vrlo je teško niti pomisliti na takav život.

Velika je sreća da je nešto ove godine urodilo na polju, jer inače jao si ga nama. Sad bi nam se pak od sve sile htjela kiša za kukuruz, jer inače ove godine ne će biti palente.

Bože! zar ne vidiš u kakvim smo mukama. Pomozi nam, jer drukčije teško nama i djeci našoj.

Ima još ipak bogme nekojih, koji se ni najmanje ne boje, već se drže u velikom kuraju. Blago njima i onima, tko im vjeruje.

IZ LANIŠĆA.

Majka, kćer i sin aretirani.

Naše selo stoji pod teškim dojmom. Nešto slično se na Čićariji još nije dogodilo. Neznamo zašto došao je jedan kr. karabinijer djevojci Ani Sosić, koja je baš bacala sijeno iz voza u stalu i pozvao ju je, nek dodje u karabinijersku kasarnu. Ona mu je odgovorila, da s njim ne će poći. Malo zatim došla su tri karabinijera i odveli je u kasarnu, proglasivši je aretiranom. Kad je za to dočula njezina majka, uputila se u kasarnu da vidi, što je s njezinom kćerkom. No i nju su tamo pridržali. Navečе je išao i brat od Ane Sosić Anton, da pita; radi kojih prekršaja su aretirali njegovu sestru i majku, ali i on je bio proglašen aretiranim. Ova su trojica bila pridržana dva dana na karabinijerskoj postaji u Lanišću, a zatim okovani odvedeni u Lupoglavu i vlakom u Buzet. Nitko još nezna ništa stalnoga zašto su aretirani, ali duboko nas je zabolilo, kad smo vidili slabu i staru majku Mariju Sosić, kako je vode iz Lanišća. Nadamo se da će biti ispušteni, dok ovaj dopis izadje u «Istarskoj Riječi» Bit će u Buzetu službeno saslušane i urečena će biti rasprava, pa ćemo Vam poslije javiti, radi kojeg zločina su bile aretirane ove dvije žene i njihov brat, odnosno sin.

Našoj pekarici Grbac su oduzeli patentu za pečenje kruha, jer da kruh nije bio dobro pečen. Nekoji stavljaju ovaj korak u vezu sa aretiranjem Ane Sosić, koja je sestra naše pekarice.

IZ NUGLE (OPĆINA ROČ).

Tuča nas bije, ali nade ne gubimo.

Rijetko se mi javljamo u predragoj nam «Ist. Riječi» ali zato, neka nitko ne misli, da i mi nismo uz nju. Uzeli smo si danas par časaka vremena, da se javimo i mi, sa nekoliko redaka. Čujemo teške glasove iz naših susjednih sela. Svi se tuže, na svakojake nevolje, pa i mi spadamo medju njih. I mi imademo mnogo jada i nevolja, ali nećemo da Vam o tome govorimo, jer bi onda naš dopis bio predug. Samo ćemo Vam u kratko kazati, da imademo uvijek kišu u gostima ove godine, a s njome nas pohodila i tuča, koja nam je mnogo štete nanesla. Istina, dolazi nam koji put i koji ljepši dan, sunce nam se za čas pokaže, pa se odmah naše nade podignu. Ali eto opet oluje nad našim glavama, da nas nemilostno bije! Gledamo sve to, šutimo, ali nade ne gubimo. Naše oči gledaju u bolju budućnost. Ta iza svakog velikog petka dolazi Uskrs, iza svake i najoštrije zime, blago proljeće. Teško je čekati. da se vrijeme razjasni, da nestane tih oblačina, da opet zasja sunce. Porezi su veliki a novaca nema.

U našem selu dobivamo svi našu obljubljenu novinu «Ist. R.» koju volimo kao majku našu. Pa moramo je voliti, jer nam je ona jedina prava, istinita novina, koja nam kaže pravi put. Čitamo ju vrlo radi; ta ima u njoj toli lijepih i korisnih stvari. Osobito smo sada zaposleni teškim poslom, mi sve ostavimo kad nam stigne «Ist. R» i stanemo čitati, ne čitati već gutati, svaku riječ, sve do kraja, a tek onda vraćamo se poslu. Kad nam ne stigne, teško nam je, sve nam onda fali. Svršiti ćemo time, da Vam kažemo, da smo mi uvijek oni stari kremenjaci, da smo kroz sve bure i oluje ostali vjerni svome rodu, da je u nama čvrsta vjera naših pradjedova, pa da će ovo biti, dok nam bude srce u grudima kucalo.

Sabrali smo maleni darak za fond naše «Ist. R.» te Vam ga ovom zgodom šaljemo. — Za sve ostale **Stevo i Pere.**

Politički pregled

ITALIJA.

Mussolini o privrednoj obnovi Italije.

Prvi ministar Mussolini dao engleskom novinaru Ward Priceu izjavu o privrednoj obnovi. Mussolini kaže: «Sada započinje borba za ekonomsku obnovu Italije. Poznato je da se u svim dosadašnjim borbama i pri uklanjanju svih opasnosti fašizam odlično držao, i uvijek pobijedjivao. Pobijedili smo buntovnu parlamentarnu opoziciju; uspjeli smo da sredimo i okupimo sve produktivne snage u zemlji i da na jednoj savremenoj osnovi preuredimo državu; konačno iznijeli smo pobjedu na financijskom polju, uklonivši deficit i postignuvši suvišak od gotovo dvije milijarde lira u državnom proračunu. Sada je došlo na red, da svu svoju pažnju posvetimo uredjenju trgovačke bilance i o učvršćenju valute.

Dosadašnje uspjehe polučili smo, jer smo svim opasnostima smjelo gledali u lice i što smo odlučno prionuli radu na izgradnji jednog savremenog poretka. Zato će, uvjeren sam, sve mjere za privrednu obnovu zemlje biti ne samo nesmetano, nego s oduševljenjem, provadjane. Prije nego smo uveli oštre mjere za disciplinovanje privrede, ispitao sam sve stavke našeg uvoza i pri tome sam konstatovao da se u Italiju uvozi mnogo više nego to dopuštaju interesi narodne privrede. Nove mjere ograničenja preporučene su mi od stručnjaka i one će bez sumnje imati uspjeha. One mogu biti štetne za izvjesne slojeve pučanstva, ali bolje je da interesi jedne klase budu oštećeni, nego da cio narod trpi. Pri tome mislim na one koji su trgovali s luksusnim artiklima i koji su svojim obrtom povećali potrošnju. Danas je talijanski narod tako disciplinovan da bi me svi gradjani poslušali kad bi ih pozvao da rade ne devet, nego deset sati dnevno. Talijani shvaćaju da ta mjera nije kaprica vlade, nego nacionalna potreba. Oni znadu da sam im ja lično dao dobar primjer radeći 14—18 sati dnevno. Predstavnici fašističkog radničkog saveza izjavili su mi da su svi radnici spremni da dnevno rade jedan sat više, jer je u općem interesu da se proizvodnja unapredi i poveća.

Talijansko radništvo je osvjedočeno da se za njega vlada stara i da će novoustrojeno ministarstvo stručnih korporacija pravedno uravnoteživati odnos izmedju kapitala i rada, ne dopuštajući da jedna strana protegne i iskorišćuje drugu. Pad francuskog franka — veli Mussolini — djelovao je na tečaj talijanske lire s razloga, što mnoge surovine moramo da uvozimo; i uslijed deficita trgovačke bilance prinudjeni smo da u inostranstvu ostavljamo veće količine naših novčanica. Namjeravam ograničiti na minimum naš uvoz, pa ću u tu svrhu uvesti cio niz novih mjera ograničenja. Primjeniti sve te mjere ne bi bilo moguće u zemlji gdje je na snazi socijalistički i demokratski režim, jer samo jedna pametna, odlučna i dobronamjerna državna vlast može da ih provede. U Italiji je to olakšano, jer danas fašistička država ujedinjuje u sebi sve snage kapitala i rada te ih vješto iskorišćuje za opće dobro. Mi smo u Italiji ostvarili ono što ruski boljševici uzaman pokušavaju postići. Oni su uništili kapital, a mi ga naprotiv iskorišćujemo za opće dobro i pomoću njega dodju do vrijednosti sve snage nacije.»

Pažnja na gospodarski položaj.

Prigodom otvorenja instituta za izvanju trgovinu prvi ministar Mussolini držao je govor u kome je naglasio važnost problema vanjske trgovine, osobito izvoza. Tu zadaću ima da riješi sav narod savjestno. Treba podići narodno gospodarstvo i pokazati čitavom svijetu snagu, volju i sposobnost rata nove Italije. Novine su tom prigodom donijele članke, u kojima prikazuju pravi gospodarski položaj u Italiji i opominju čitaoce, nek se otkažu od predmeta, koji se uvažaju iz drugih zemalja tako engleske štofe, francuskih miomiriskih predmeta, njemačkih igračka i drugih raskošnih predmeta. Sav narod mora uložiti sve sile za ekonomsko podignuće i to povišenjem proizvodnje, većom štenjom a manjim trošenjem.

Kralj u Bolzanu.

U Bolzanu (Poadižje), glavnom centrumu Njemaca pod Italijom, svečanim je načinom položen uz prisustvo kralja temeljni kamen spomenika pobjedi. Sav je narod oduševljeno i svečano dočekao kralja i članove vlade.

JUGOSLAVIJA.

Ministar Nikić izključen iz Radićeve stranke.

U četvrtak je poslanički klub Radićeve stranke imao klubsku sjednicu u Zagrebu. Neočekivano sjednica je zaključila, da se ministar šuma i ruda dr. Nikić izbaci iz kluba, a time je izbačen i iz stranke. Ovo je po drugi put, da mu se to dogadja. Ovaj je zaključak iznenadio i radikale u Beogradu. Sada se očekuje, kakove će posljedice biti od toga. Radićevci će tražiti, da im se dade na raspolaganje ministarstvo šuma i ruda te da na mjesto Nikića postave jednog drugog svog čovjeka. S druge strane je sadašnjoj radikalskoj vladi ministar Nikić dosti mio, da bi ga jednostavno bacili iz vlade. Radić ide i dalje i kaže, da on nema ništa proti tome, da Nikić ostane u vladi, ali ne kao Radićev već kao radikalski ministar.

---

novog stranca s nekim počitanjem i uljudnošću, kao da i sami slute, e su oni jedan od glavnih uslova njihovog životnog opstanka. Nagovaraju te nekom mješavinom svih mogućih jezika, hoteć ti biti svagdje na usluzi. I kad sam pošao, da bacim pisma u poštansku škrinjicu, skupi se njih petero — šestero oko mene, pa — razumjevši moju namjeru — upozore me s nekoliko njemačko-češko-talijanskih riječi, da je pošta već odnesena, pa nek nosim pismo gore u poštanski ured. Koliko je bilo njihovo začudjenje, kad sam im pružio u zahvalu za upozorenje nešto sitniša i rekao:

«Na van liru i drugiput govorite onakò, kakò vas je mat navadila!» —

Čim sunce malo jače pripeče izlaze iz svojih soba stranci, većinom hladni Sjevernjaci — Nijemci, koji se nijesu ustručavali po nekoliko noći lupati glavama ko bundevama po tvrdim vagonskim sjedalima, samo da uzmognu nekoliko dana naužiti se topline našeg žarkog sunca i milovanja toplog našeg mora, s kojeg će odnijeti okrjepu i ugodno uspomenu u svoju hladnu domovinu. — Lijegaju na pijesak, sunčaju se, koža im puca i ljušti ko zmijama, no oni ne mare. Žrtvuju mnogo, ne štede novaca, da samo dobiju od gorućeg sunca i užarenog pijeska snage za dalnji rad kroz hladnu zimu...

A dotle vani, nešto poviše od ovih uvalica, u selima, koja ne mogu da crpu korist od stranaca i mora, cvate bijeda i nevolja. Išetao sam cestom do Medveje. Na cesti sjede djeca i po koji slabašnji muškarac, koji zbog tjelesne slabosti nije mogao da krene u svijet, na more, da zasluži krušac svagdanji, — sjede po vazdan i udaraju čekićem po tvrdom kamenju. U Krajima susreh dvoje djece, dva brata blizanca iz gornjih sela, kako po cijele dane tuku kamenje, a «muć» se jedva vidljivo diže. Trebaju punih osam dana, da ga natuku, a onda istom valja da čekaju po nekoliko mjeseci na onih mizernih četrdeset lira, dok im ih isplate.

«Kako je deca?» upitam ih.

«Slabo, gospodine, slabo», odgovaraju nekud začudjeno, nenavikli, da ih tko nagovara, najmanje pak u materinjem njihovom jeziku.

«Tvrd je kamen, ne?»

«A trd, trd», i nakon što mi ispričaše, kako teško natuku muć i još teže dodju do novaca za nj, uzdahnu skoro u isti mah:

«Mizerija, gospodine, mizerija! Nevoji kuliko ćete!»

«A kako škola? Rete va školu?»

«Ne remo ne! Iz sela ne re nedan! Škola je daleko, ća va Drage, a i talijanska je, pak nimamo voji!»

«Dakle ne znate ni čitat ni pisat?»

«Aj znamo, ač se vadimo doma. Skupimo se na večer va kojoj kuće i tamo nas vade stareji, ki znaju. Vade nas po hrvacku!»

«A poznate Franinu i Jurinu?» upitam dalje.

«Kako ne!» odgovaraju smiječke, «ma sada ih ni doma; su šli na vijaj po svetu.»

«Tako, tako, deca, vadite se i napred dobro! A sad na van dve liri zato ča san vas zaštental.»

Djeca se pogledaše, uzeše i zahvališe. Malo se nasmiješiše i nastaviše udarati čekićima po tvrdom stancu kamenu, po kom će doskora gaziti gospodski automobili — — —

A dotle su u obližnjim kupalištima izlazila u svilenim pijamama gospoda da se «odmaraju». — —

Iza koji ću dan dan odavle, da se vratim u grad, u more prašine i milijune bakcila. Ostavljam Dragu, da se možda nikad više u životu u nju ne navratim. Medjutim: zbogom zemljo sunca i dao Bog do vidova, ubavi kutiću zemaljskoga raja — — —.

Ernest Radetić.

Uzunović i Radić kod kralja.

Ministar predsjednik Uzunović je u četvrtak bio u audijenciji kod kralja na Bledu. Mislilo se, da će tom prilikom Uzunović predati kralju demisiju vlade, jer je u zadnje vrijeme Radić nekako oštro nastupao proti vladi, a izgledalo je da se i Pašić sprema na povratak iz Karlovih Vary u Beograd. Političari su iz toga zaključivali, da su se Radić i Pašić sporazumili, da opet preuzmu vladu. Ali medjutim Uzunović nije predao demisiju, već je izjavio, da je vlada stalna. Kralju je referirao o poplavama i o eventualnom sazivu Skupštine za raspravljanje o pomoći postradalim od poplave.

Stjepan Radić bio je u audijenciji kod kralja na Bledu u subotu od 11. do 1. Kralj ga je pridržao na ručku. I on je kralju referirao o poplavama i kazao, da oni koncem augusta traže saziv Narodne Skupštine, da bi se raspravljalo o agrarnom pitanju u Dalmaciji. Ako vlada primi taj njihov zahtjev, tada će vlada biti ojačana, a ako ne, onda sama slabi. Novinarima nije Radić htio da kaže ništa, što je govorio o vanjskoj politici.

Iza ubistva Hadži Popovića.

Poznati nacionalni radenik i urednik «Južne Zvezde» u Bitolju Spasoje Hadži Popović ubijen iznenada pretprošlesubote, bio je svečano pokopan u ponedjeljak. Ne samo južni krajevi Srbije, već svi koji su poznali njegov požrtvovalni rad, oplakuju njegovu preranu smrt.

Policija se odmah dala na istraživanje atentatora te je istraga dala naočekivane rezultate.

Utvrdjeno je da je atentat djelo Makedonske revolucionarne organizacije. Otkrivena je banda, organizovana po uputstvima iz Sofije. Uhapšeno je do sada devetero lica. Bilo ih je u ovoj zavjereničkoj organizaciji svega 12. Dvojica uhapšenih priznaju sve. Iz njihovih iskaza doznalo se, da su bili u neprekidnoj prepisci sa Makedonskim komitetom. Prepiska je sačuvana i nalazi se u rukama policije.

Saslušavanjem okrivljenih doznalo se i to, da su zavjerenici namjeravali ubiti, pored Hadži Popovića, i druge istaknutije nacionalne radenike u južnim krajevima, a naročito Jovana Ćirkovića, Jovana Altiparmakovića i velikog župana Borisavljevića.

U atentat, koliko je istraga mogla do sada da utvrdi, nije umiješana ni jedna politička i uopće ozbiljnija ličnost.

Rezultat istrage iznenadio je neobično sve gradjane. Opće je uvjerenje bilo, da je atentat djelo grčke ilegalne organizacije.

«Dom» na ćirilici?

Dopisnik «Obzora» doznao je od radićevskih poslanika, da će Radićeva stranka najdalje na jesen pokrenuti u Beogradu svoj list «Dom» na ćirilici. Sam Radić još nije o tome ništa kazao, ali iz ovoga se zaključuje, da Radić misli da prenese svoju akciju i medju srpske seljake.

FRANCUSKA.

Marokanski sultan u Parizu.

Marokanski sultan došao je u Pariz. Dočekao ga je predsjednik republike. Iskazane so mu sve počasti, koje imade jedan vladalac. Jučer je prisustvovao paradi vojske, koja se borila u Maroku.

Španjolski diktator u Parizu.

Španjolski ministar predsjednik Primo de Rivera došao je u Pariz da potpiše sporazum o Maroku izmedju Francuske i Španjolske. Na kolodvoru su ga dočekali vlasti i mnogo naroda. Komunisti su ga izviždali.

Financijska kriza.

U parlamentu je završena debata o financijskoj krizi. Ministar financija dobio je ovlaštenje da može u sporazumu s vladom poduzimati i provoditi sve potrebno za ozdravljenje franka. Time se je parlament odrekao mnogih svojih dosadašnjih prava, ali to pokazuje da je položaj težak. A da je stanje teško pokazuju i brojke, koje je ministar financija iznio. Od godine 1915. državni je proračun uvijek u deficitu. Tekar u godini 1926. je izjednačen. Novi izdatci ne mogu se pokriti nego novim porezima. Treba jednu milijardu za povišenje plaća činovnicima, 500 milijuna za kratkoročne dugove i 500 milijuna za operaciju oko ozdravljenja franka. Vanjski dugovi iznašaju 18 milijarda i 945 milijuna, za koje treba plaćati oko 4 milijarde franaka godišnjih kamata. Izvući se može iz tog stanja povišenjem vanjskih kredita.

Ministar financija otišao je aeroplanom u London da uredi francuski ratni dug sa Engleskom.

BUGARSKA.

Kralj Boris nije pobjegao.

Raširile su se bile vijesti, da se je kralj Boris odrekao prijestolja i da je Bugarska pred novom revolucijom. To ne odgovara istini, jer je kralj otišao u Pariz, o čemu je bilo već i prije javljeno.

BURZA.

Cijene tudjem novcu na tršćanskoj burzi: jedna engleska lira šterlina 144 talijanske lire; 1 amer. dolar 29.50 tal. lire; 100 austrijskih šilinga 410—425 tal. lira; 100 jugosl. dinara 52 tal. lire; 100 čeških kruna 88 tal. lira; 100 francuskih franaka 76 talij. lira i 100 švicarskih franaka 571 talij. lire.

Domaće novosti

Molbe za Djačku Maticu.

Djačka Matica u Trstu javlja da molbe za školsku godinu 1926/27 prima uključivu do 31. augusta ov. god. Sve bez iznimke molbe moraju biti napisane na formularu izdanom od društva, koji se dobije u svim djačkim društvima Julijske Krajine i u uredu Djačke Matice u Trstu, via Coroneo br. 17, III. Tko želi imati formular direktno od ureda Djačke Matice, neka pošalje točan naslov i nek priloži, marku od 60 cent. Upozorujemo da će biti uvažene samo molbe onih djaka, koji će sakupiti nekoliko članova za Dj. M. Pristupnice za nove članove se mogu dobiti u uredu Dj. M. i kod svih djačkih društava. Dj. M. ujedno napominje, da su djaci iza dovršene 17. godine i sami članovi. U protivnom slučaju su članovi roditelji.

Svakoj molbi, u kojoj moraju biti navedeni razlozi, radi kojih se moli potpora, treba priložiti ove dokumente: 1. siromašni list, 2. dokaz da molilac pohadja školu, 3. ako nije početnik, dokaz da je s uspjehom dovršio prijašnje godište; visokoškolci da su položili pretpisane ispite odnosno kolokvije, 4. domovnicu (potvrdu o državljanstvu). U molbi treba da je navedeno sve što bi činilo podlogu za njezino pravilno riješenje.

Djačka Matica u Trstu.

Upute za sakupljanje članova za Djačku Maticu

Redoviti članovi su lica sa navršenom 17. godinom. Članom utemeljiteljem postane svaki pojedinac, koji plati jedamput za uvijek 100 lira; društva, ustanove i t. d., koje plaćaju za vrijeme od 5 godina 100 lira. Redovita članarina za društvenu godinu, koja traje od 1. augusta do 31. julija naredne godine, iznaša 6 lira; upisnina 2 lire. Svaki novi član mora ispuniti pristupnicu. Iznos od 6 lira se plaća kretom čekovne uplatnice Zadružne Zveze u Trstu. Kad društveni ured primi ispunjenu pristupnicu i putem Zadružne Zveze iznos od 8 lira, pošalje novom članu iskaznicu. Uz naplatu od 1 lire, novi članovi mogu primiti i društvena pravila.

Šesterostruki ministar.

Prvi ministar Mussolini je sada ministar šest ministarstava i to: prvi ministar (ministar predsjednik) ministar rata, mornarice, aeronautike, izvanjskih poslova i sada je postao ministar korporacija (sindakata).

Pozdrav naših vojnika iz Modene.

Nalazimo se u Modeni kod teškog poljskog topništva, daleko od mile Istre i rodnog mjesta. Šaljemo najsrdačnije pozdrave roditeljima, braći, prijateljima i svim čitateljima «Istarske Riječi», a naročito malicam. — Šepić Vitomir iz Veprinca i Luksetić Dragutin iz Rukavca.

Svega po malo

Najduži most na svijetu.

U Camden (u Sjevernoj Americi) je 1. julija otvoren uz velike svečanosti i uz prisustvovanje vlasti najveći most na svijetu. Taj most vodi preko rijeke Delaware i spaja Camden sa Filadelfijom. Duljina je 3.700 m. Najduži luk mjeri 600 m. Most je gradjen 4½ godine. Troškovi oko njegove izgradnje su 30 milijuna dolara (blizu 900 milijuna lira). Most smatraju čudom američke tehnike. Osim tračnica za tramvaje i željeznicu u predgradje, most može primati u svakom smjeru tri vozila, tako da svaki sat može mostom preći 6000 automobila. Osim toga ima širokih i povišenih prostora za promet pješaka.

Sovjetska vlada u borbi protiv vukova.

Sovjetski komesar za poljoprivredu zabrinut zbog neprestanih invazija i šteta nanešenih od gladnih vukova izdao je naredbu, da se u čitavoj Rusiji podigne organizirana hajka, koja bi imala da uništi mnoge tako opasne i štetne zvijeri. Prema nedavnim statistikama u samoj Rusiji isključivši ostale sovjet. republike Ukrajinsku, Bijelu Rusiju i Kavkaz, ima više od sto hiljada vukova. Prošle zime gladni vukovi izvršili su pravi pokolj medju seoskim stanovništvom i stokom prisilivši seljake na izvanredne i neobične mjere. Vukovi su tako ubili i pojeli oko sto hiljada komada stoke. Nedavno je smionost vukova dotle došla, da su provalili čak u sela i manje gradove. Vojne vlasti su takodjer odlučile, da priteknu svim sredstvima u pomoć ugroženom narodu.

Najveći aeroplan svijeta.

U Friedrichshafenu grade Nijemci po narudžbi japanske vlade najveći aeroplan na svijetu. Ogromni zrakoplov, čim bude dovršen, biti će prevezen u Japan. Aeroplan nosi šuplja krila sa rasponom od 70 metara. Ovaj ogromni aparat moći će da služi u mirnodobske i ratne svrhe. U trupini (u utrobi) aparata moći će biti smješteno stotinu osoba. U slučaju rata moći će aparat da prenosi velike mnoćine bomba. Pokretnu snagu daje 12 motora u ukupnoj snazi od 5400 konjskih sila, uslijed čega će aparat moći da ide sa velikom brzinom.

Poplave u Jugoslaviji.

Još uvijek voda prouzročuje silne štete. Iako nekoje rijeke su za nešto pale, opet na mnogim mjestima je voda odnijela sav ovogodišnji usjev. Odasvuda stižu glasi o prolomima oblaka. I nad Zagrebom se u subotu prelomio oblak. Bilo je strašno nevrijeme. Ulice su bile poplavljene, a gromovi su udarali. Grom je udario u jednu kućicu iz dasaka i tamo izmrcvario šestoricu članova obitelji siromašnog tramvajskog vozara Ivana Ancela, dok su svi skupa u jednoj sobici spavali. Iz raznih mjesta javljaju o milijunskim štetama.

Navala skakavaca u Rusiji.

U Dagestanu kod Kaspijskog jezera pojavili su se oblaci skakavaca, koje se mora uništavati pomoću aeroplana, koji na skakavce bacaju otrovne plinove. Na taj način očišćeno je već nekoliko hiljada hektara zemlje. Skakavci pokrivaju 40 hiljada hektara oranice i vrtove, na kojima su pojeli sve do zadnje travke. U Ukrajini kod mjesta Zaporog uzletio je jedan oblak skakavaca dug preko jedan kilometar i uputio se prema zapadu.

Užasna eksplozija u Poljskoj.

Javljaju iz Varšave o nesreći koja se desila dne 29. pr. mj. na jednom vojnom vježbalištu kod Kovela. Dok je jedna satnija bila u maršu, eksplodirao je metak teške artiljerije. Uslijed toga ostalo je na mjestu mrtvo 37 vojnika, 30 teško a 11 lako ranjenih. Eksplozija se ima pripisati pukom slučaju.

Papa odlikuje svog brata.

Papa je podijelio svome bratu Hermannu Rattiu naslov grofa prigodom vjenčanja njegove kćerke, a svoje nećakinje za markiza Cercichetti. Tako je papina nećaka kao grofica ušla u brak sa markizom. Od vremena Leona XIII. nisu pape za svoju porodicu upotrebljavali pravo da joj dijele plemićke naslove. Pio X. makar je bio iz sirotinjske porodice otklanjao je najodlučnije, da je proizvede medju plemiće.

Požar u tršćanskoj luci.

U magazinu špediterske firme «Adriatica» u slobodnoj carinskoj zoni u Trstu izbio je velik požar. Uništeno je 5 vagona razne skupe robe. Izmedju ostaloga 620 centi čaja i 250 centi kolonijalne robe. Šteta se cijeni na nekoliko milijuna lira.

Zaruke sina Franje Ferdinanda.

U Wolffsegu, Würtembergu u Njemačkoj zaručio se dvadesetpetgodišnji sin bivšeg austrijskog prijestonasljednika Franje Ferdinanda vojvoda i doktor juris Max Hohenberg sa groficom Elizabetom von Waldburg.

Nezaposlenost u Njemačkoj

Ministar rada Braun računa, da je u Njemačkoj 1,400.000 nezaposlenih, t. j. 28 nezaposlenih na svakih 100 gradjana. Dvije trećine potpore za nezaposlene daje država, a jednu trećinu poslodavci.

U Francuskoj zatvaraju crkve.

Biskup u Mansu je dao zatvoriti dvije crkve i to u selu Prij i selu Bejé. Prvu je biskup dao zatvoriti, jer je općina protjerala župnika, a drugu, jer je općina prodala crkvu na javnoj dražbi. To su nečuveni slučajevi, kakvih nema u povijesti kršćanstva u Evropi.

Rusi ne mogu prodati carske dragulje.

Dragulje, koji su bili na carskoj kruni i druge, koji su bili kao vlasništvo cara, sovjetska je vlada odlučila da ih proda. Tu je bila vrijednost od sedam in pol milijarda lira. Naravski da su te dragulje htjeli kupiti u inozemstvu. No ni evropski ni američki draguljari nisu se osudili da ih kupe, jer su se bojali, da bi ih morali posilje natrag vratiti. Stvar je u tome, da je veliki knez Ciril Vladimirović, koji se je proglasio ruskim carem opozorio svjetske draguljare, da oni ne mogu kupiti te dragulje, jer da sovjetska vlada nema pravo da ih prodaje. Ako sovjetska vlada smatra te dragulje kao vlasništvo carske obitelji, to baštinici zahtjevaju za sebe te dragulje. Ako pak ne smatraju te dragulje osobnim carskim vlasništvom, ne smiju si prisvajati ni kao državnu imovinu, jer sovjetska se je vlast otkazala od svega što je bilo carsko. Sovjetska vlada ne prizna dugove, koje je Rusija učinila za vrijeme careva, pa prema tome ne smije da si prisvaja ni ono, što predstavlja neku vrijednost. Zbog ovakovog obrazloženja nisu carski dragulji mogli biti prodani i vratili su se natrag u Moskvu.

Darovi

Za fond «Istarske Riječi»:

Jože je platio 5 lira, jer mu boca nije hvatala, a on se kladio, da hvata. — Iz istog razloga platio je Ujlnić 1 liru. Ja, za njeni su drugi tići!

Za «Prosvjetu», odsjek za Istru:

Gdjica Dodić iz Obrova L. 10.—.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

Broj 29 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 22. julija 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ"
Izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin". Preplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari". — Narodna poslovica.

Pomoć našemu seljaku

Vrlo je pohvalno, što je Prvi Ministar Mussolini navijestio takozvanu «borbu za žito». Tu borbu on nije samo navijestio, već je i provodi. Kako će se naši čitaoci sjećati, on je zajedno s kraljem otišao nedavno u polje, da na svoje oči vidi, kako su usjevi uznapredovali. Novine su o tome onda mnogo pisale. Neke su pače donosile i slike, na kojima se vidi, kako se kralj i njegov prvi ministar probijaju izmedju klasja.

Sve je ovo vrlo lijepo i pohvalno.

Čitamo, da je prvi Ministar odredio i nagrade onim seljacima, koji budu mogli iskazati, da su sami najviše zemlje nasijali.

I to je vrlo lijepo i pohvalno. A bilo bi dobro, kad bi se pri tom uzimala u račun nesamo površina obradjene zemlje, već i **muka** onog siromašnijeg seljaka, koji na svome kamenitom posjedu ne može upotrebljavati ni mašine ni druge gospodarske sprave, već je primoran, da u znoju lica svoga motikom i strpačom krči svoju suhu, tvrdu, kršovitu zemlju u namjeri, da iz nje izbije, što se najviše izbiti dade. Premda je taj posao neizmjerno težak i najviše puta i nezahvalan, naš ga seljak postojano vrši i ne nalazi sebi mira, dok svoju strpaču ili motiku ne zabije u zadnju grudicu uporne zemlje.

Istina naši su seljaci radili tako i prije ove borbe za žito, radili su oni tako već u pradavnim vremenima, ali evo, sretan slučaj hoće, da se taj njihov rad lijepo slaže i podudara s onom vrlo pohvalnom misli Prvoga Ministra. Mi idemo još dalje i tvrdimo, da bi Prvi Ministar baš u onom najtežem radu našega seljaka mogao naći i dosta prelijepih primjera za svoju žitnu propagandu. Ima naime u Istri kamenitih krajeva, gdje naš seljak u vrećama nanosi zemlju, prosiplje je medju kamenje, gnoji i zasije. Takvi su primjeri upravo divni, a u Istri dosta česti, pa bi vrlo dobro bilo, kad bi se i o njima vodilo računa.

Medjutim naš seljak nije nikada hlepio ni za pohvalama ni za odlikovanjima; on je jedino tražio od svojih vlasti, da ga u njegovu mučnom radu podupru. Ne bi on tražio ni potpore, kad ne bi njegova muka nailazila na zapreke, koje stoje izvan njegove volje i sila njegovih.

Tu su u prvom redu takozvane elementarne nezgode- nevolje, što nam ih šalje čas sunce sa svojom prežarkom pripekom, čas oblaci, sa svojim preobilnim kišama i tučama. Te su se nesreće nekako kao srasle s ovom našom zemljom, i što je u njih najtrašnije, one su u jedan jedini čas kadre da unište sav trud i svu neizrecivu muku od jedne cijele godine dana.

Tako će biti i ove godine. I to nesamo u Istri već i po čitavoj Evropi. Silne poplave načinile su već do danas štete, koja se nikako ne bi mogla da procijeni, a što nas još čeka, to je u rukama Božjim.

Jedno stoji: dobra ne će biti! Zima se već sada prikazuje, kao jedna ružna sablast. Naš seljak je već sada uvelike zabrinut: kako će sa svojom porodicom? Kako će se ono par govećeta, ako mu i njih nepogoda ne odnese? Kako će u jesen, kad bude trebalo sijati, a sjemenja ne će biti?

A porezi i druga plaćila? Otkuda će to siromašni seljak da smogne?

A ima i sila drugih takovih pitanja, koja traže odgovora i sile svaku dobru dušu, da se u njih zamisli.

Sva ova pitanja postavljamo na srce vlastima u zemlji, da ih što prije dadu do znanja. Prvome Ministru. Neka znadu oni i svi, kojih se tiče, da je naš seljak učinio sve moguće, da u dovolji pozivu pokretača one žitne borbe; ako nije uspio, krivnja nije na njemu, već na nevremenu. To treba da se uvaži i uradi sve moguće, da se seljaku u ovom teškom času što više pomogne, da mu se olakša plaćanje poreza i da mu se novčanom potporom omogući nabava sjemena i potrebitog orudja. U takovom slučaju, seljak će opet u jeseni pun pouzdanja zagrepsti u zemlju i na novo započeti svojom svakidanjom žitnom borbom.

U protivnom slučaju morat će dakako da klone; ali to ne će biti ni na korist ni na diku one toliko razglašene, a uistini vrlo važne žitne propagande.

Ozdravljenje evropskih financija

Američki ministar financija W. Mellon dolazi u Evropu, da prouči financijelni položaj pojedinih većih država. Velika bečka novina «Neue Freie Presse» donosi razgovor s tim američkim ministrom, u kojem Mellon izjavljuje, da financijska obnova Evrope sliči obnovi jedne velike industrije, koju je zahvatila kriza, pa se zato moraju da urede sve prilike, dugovi unište i novi kapitali za pogon da pribave. Evropa je prisiljena da straži inozemne kapitale kojih u Sjedinjenim Državama Američkim imade dosta. Medjutim vlada Sjedinjenih Država odlučila je prošle godine, da ni jedna evropska država ne može dobiti američkih kredita, ako neće da plaća i reguliše svoje dugove. Da se ovo može provesti njegovo je mišljenje da ni jedna država ne treba da plati više dugova nego što ih platiti može. Svaki Amerikanac imade veliko interesa, da dodje do financijske stabilizacije u Evropi. Zato je uredjenje evropskih dugova u direktnom interesu američkih proizvadjača, koji moraju imati i koje traže vanjska tržišta za svoju robu. Američki dolar nije toliko vrijedan za Amerikanca, ako Evropa tako ne uspjeva, da može kupovati njegove proizvode. Iako Amerika ima 110 milijuna stanovnika, ipak iz godine u godinu imade takve prestotke na raznovrsnim produktima, da mora izvoziti van. U god. 1925. eksportirala je Amerika u Evropu za 2 i pol milijarde dolara. Najvažniji izvozni artikli su bile živežne namirnice, pamuk, mineralna ulja, bakar i automobili. Jasno je da narodi u Evropi ne mogu trajno biti tako dobre mušterije američkih produkata, ako financijski ne ozdrave. Radi toga je u interesu Amerikanaca da životni zahtjevi Evropljana postanu veći kao što su u Americi. Amerikanac n. pr. treba u godini dana toliko mesa koliko jedan Talijan za čitav život. Izdaci za odijelo, rublje i ostale odjevne predmete za svakog Talijana mnogo su manji u godini dana, nego što jedan Amerikanac godišnje treba svile. U Sjedinjenim Državama američkim otpao je u god. 1925 jedan automobil na pet stanovnika, u Engleskoj 1 : 68, u Njemačkoj 1 : 272, u Americi automobil nije više luksus nego životna potreba. U Americi treba istom vidjeti kako sveopći napredak ovisi o povišenoj kupovnoj snazi naroda.

Amerika imade vanjskih tržišta u Kanadi, Aziji, Južnoj Americi, ali Evropa je za njezine surovine i gotove fabrikate najveći potrošač. I kada Evropa ne bi kupovala američke preostatke na pamuku, žitu, duhanu, svinjskom mesu i automobilima to bi značilo katastrofu za američke fabrikante i farmere (farmer je kao kod nas vlasnik štancije, gdje goji mnogo živine i bavi se proizvodima od životinja t. j. meso, sir, maslo, mlijeko itd.) Mellon navodi primjer Engleske i Njemačke. U god. 1925. iznosio je americki izvoz u Englesku vrijednost od 1032 milijuna dolara, gotovo 50 procenata više nego li god. 1923., dok je engleski uvoz u Ameriku iznosio samo 432 milijuna dolara. Slično je i sa Njemačkom. U god. 1923. kad se je marka stabilizirala uvezla je Njemačka za 150 milijuna dolara američkog pamuka. God. 1925. taj izvoz narastao na 223 milijuna, a prošle godine već na 246 milijuna dolara. Iz ovoga je lako vidjeti, da američki farmer imade živoga interesa na stabilizaciji Evrope. U Evropi se opaža da ljudi imadu male dohotke. U Italiji imade prosječno svaki čovjek godišnji dohodak od 40 dolara, u Belgiji 225 dolara, u Francuskoj 650 dolara, u Engleskoj 1115, u Americi 3500 dolara. Medjutim oženjeni Amerikanac sa dohotkom od 4000 dolara godišnje plaća poreza na dohodarinu 5.65 dolara, Englez plaća 569.40 a Talijan 812.18 dolara. Zbog toga je moralna dužnost Amerike da evropskim narodima svim snagama pomogne, ne bi li dospjeli makar do predratnoga blagostanja. No Amerika može najbolje da posluži Evropi, ako njena financijska politika ne bude sentimentalna, već se bude bazirala na praktičnom razboru.

Evo kako ozbiljni Amerikanac misli o gospodarskom stanju u Evropi. Iz ove izjave američkog ministra vidi se ljubav Amerike za blagostanje Evrope, a ta ljubav se osniva na proračunanom dobitku.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Recimo koju o — nevremenu! - Gulf Štrim. Sveopći potop. - Strah od smrti. - Strah od života.

Ja ne volim pisati o politici, a najmanje o onoj fijumanskoj. Vi ćete reći: — Kiselo grožđe!

Nije kiselo grožđe, već je upravo to, što ja ne volim politiku. Meni je milije zabavljati se s metereologijom. To vam je nauka, koja nas uči, kako se gone vjetrovi, šta rade oblaci, zašto je vrijeme lijepo, kad ne kiši, i zašto kiši kad nije lijepo i sve takove stvari, koje su u ovim našim današnjim danima poplava i katastrofa kudikamo važnije nego li je ono vječno natezanje gospode političara i raznih drugih njima sličnih «granparola».

Sve velike svjetske novine bave se danas meteorologijom, to će reći kišom i lijepim vremenom, i to ne možda radi toga, što su — dok se bave ovakovim stvarima — više manje sigurne, da ne će biti plijenjene, već zbog toga, što je ovo pitanje kiše i lijepog vremena postalo vrlo važno, puno važnije od pada franceskog franka, od engleskog štrajka, od portugalske revolucije; jednom riječi pitanje oblaka je danas najvažnije na svijetu. I da bi, «dato e non concesso», još postajalo, recimo, i ovo naše riječko pitanje — ono bi moralo da se sakrije pred kolosalnim pitanjem ove vječite nebeske kapavice.

Danas svi učeni ljudi razbijaju sebi glavu, otkuda ovo neprestano curketanje vode? Neki vele, da je tome krivo to, što se ona velika, neizmjerno silna, podmorska, oceanska rijeka, poznata pod imenom **Gulf Štrim** skrenula sa svoga dosadašnjega korita i okrenula drugim pravcem.

Ima već koji desetak godina, što ja nisam vidio toga blaženoga Gulf Štrima, zato ne bih mogao baš ni priseći, da je okrenuo drugamo. Ali kako je danas na svijetu sve moguće, moguće je i to, da je i taj Gulf Štrim otišao malo stranputice. Jedan amerikanski liječnik dokazivao je ovih dana, da je već kod mnogih ljudi i mozak promijenio položaj. Osobito kod žena, i to kod onih, koje su obrezale svoje kose. Taj amerikanac veli: —

— Priroda je ženama dala dugu kosu. Zašto? Da im čuva mozak. Neka tu kosu otkinu, i mozak će najednom ostati bez bušole, šeврdat će u glavi kao i barčica bez kormila.

Žene, koje ovo uščitaju, reći će, da još malo, pa će njihove obrezane kose biti krive, što ovoliko kiši. — A zašto pak krajevi gdje je je Venecija negda posjekla sve šume, trpe još i danas toliko od šuše? — pitaju žene.

To se i ja pitam, i zato držim, da bi trebalo negdje drugdje tražiti uzroke ovim povodnjama — ali gdje?

Nego mjesto da mi lomimo sebi glavu o uzrocima ovih prečestih proloma oblaka, ne bi bolje bilo, da nastojimo, kako bismo za vremena našli najzgodniji način, da se u **slučaju jednog novog potopa spasimo**? Tu bi nam opet vrlo dobro došla jedna konvencija s kakovom šumskom državom, koja bi nam u najkraće vrijeme — dakako mukte — nalifrala toliko lesa, da bismo s njime mogli napraviti jednu ogromnu «arku», u koju bismo u slučaju novog sveopćeg potopa mogli da se stisnemo. Budući da sam ja najstariji i najčistokrvniji od svih Riječana, mislim, da se ne bi pogriješilo, da mi se kaže: Ti budi naš patrijarha Noë! Ti nas vodi ili k smrti il' k slobodi!

E, da do toga dodje, vjerujte mi, mila braćo moja, da bih ja vrlo dobro pazio, koga da uzmem u arku. Jest, i ja već sada znam, koga bih uzeo, a koga bih pustio, da se zabavlja s ribama!

Napominjem već unaprijed, da bi arka bila za nepušače (Nictraucher), a u njoj ne bi **nikako** mogle da nadju mjesta žene, koje puše. Da se razumemo.

I tako bismo mi dočekali novi potop. Pa onda bismo jednog dana pustili golubicu, da nam u kljunu donese grančicu masline, pa kad bi nam donijela grančicu masline, onda bismo izišli i svrstali bismo se svi u jedan lijepi, dugi korteo, (da se naša stara fijumanska navada ne zatare!) i krenuli bismo put Kantride, gdje bismo, u blizini naše Marije, zasadili lozu, uzavrijeli vino, pa se opili, da nam se i ta navada stara ne zatare... i onda bismo i opet počeli govoriti sve moguće jezike i vući neki ovamo, neki onamo, dok bi ovdje i opet nastao stari turanj babilonski, gdje se i opet ne bi znalo, ni ko pije ni ko plaća.

— Reći će kogod: kakova fantazija- A ja pak velim, da ovo još nije ništa. Kad bih vam ja ispričao sve, što se iz dana u dan u mojoj glavi kopa i mota, vi biste zinuli od čuda. U ostalom to je najzada i sve što imam, i hvalim Bogu, da mogu u nestašici čega boljega ovako fantasticirati, sretan, što živim u kraju, gdje se za ovakovu duševnu rabotu ne plaćaju nikakve takse ni obertakse.

Rijeka pada iz jednoga straha u drugi. To joj je sve ostalo od strašnih dana, što ih je provela sred neprestane grmljavine bomba i granata. Prije nekoliko mjeseci nije niko htio da prodje kraj groblja, jer da se ondje vidjevaju, čuju i dogadjaju neke strahovite stvari. Prošlo je i to, a onda se sugradjanima zabio u kosti strah: da će se prije ili kasnije udaviti u kakvom prolomu oblaka. Još se nisu pravo oslobodili toga straha, kad im evo nešto dalo u glavu, da bi mogli jednog dana biti... živi zakopani. Oni se naime boje, da liječnik, koji ima dužnost, da pregledava mrtvace, ne čini to savjesno, nego površno, pa da se može lako dogoditi, da čovjek, pošto je već zakopan, opet dodje k sebi, a onda jao i pomagaj!

Da pravo kažem, ja se toga ne plašim nimalo, jer mi se ionako čini, kao da sam već dávno živ zakopan, no oni nesretni plašivci obratili su se već nekoliko puta na «Vedettu», da im ona kaže, dali postoji opasnost, da bi čovjek zbog neznanja ili nemarnosti liječnika mogao biti živ pokopan. «Vedetta», koja vidi i čuje i zna i može sve, odgovorila je u jednom dugom članku, da te opasnosti nema i da čovjek, koji jedamput umre, može u svome grobu mirno da počiva, bez straha, da će se više probuditi.

Na ovo zaista pametno objašnjenje cijela je Rijeka osjetila neku veliku olakšicu i sad bi opet bilo sve u redu, da su Englezi došli.

I tako ovdje na Rijeci ne može čovjek nikada da bude potpuno zadovoljan.

Rokac.

IZ ROČA.

Posvećenje spomen kamena narodnom učitelju Gaši Liculu na našem groblju.

U nedjelju dne 18. ov. mj. velečasni gosp. Kurelić blagoslovio je spomen kamen na preranom grobu narodnog učitelja Gaše **Licula, koji je umro pred 3 godine.** Spomenik su mu podigli drugovi i zahvalni narod sabranim milodarima. — Vrijeme je bilo lijepo, pa je na ročko groblje nagrnulo mnogo ljudiju da dadu još jednoć izraz svog poštivanja seni obljubljenog učitelja. Iza izvršenog blagoslova u lijepom je i odužem govoru veteran našeg rastepenog učiteljstva gosp. Vinko Šepić iz Buzeta orisao sve lijepe vrline i svu vrijednost pokojnikovu. Narod je bio duboko dirnut dirljivim riječima pokojnikovog druga, koji mu je bio drug u radu u učiteljskoj organizaciji kroz dugi niz godina.

Iza njega odao je poštu prabu pok. Gaše Licula, u ime svih naših istarskih narodnih ustanova gosp. Ivo Mihovilović iz Trsta jednim spomen - slovom.

U ime Saveza učiteljskih društava lijepim se riječima pozdravlja od pokojnog druga gosp. Matko Mogorović, izrazivši još jednoć iskreno saučešće sviju, prisutnoj tužnoj pokojnikovoj gospodji i kćerki

Iskrena i duboka tuga izražavala se je na svim licima prisutnih. Dugo još poslije iza obavljenih počasti stizavali su ljudi, da posjete grob pok. Licula. Bilo je prisutno više naših učitelja i učiteljica, te djaka i mladeži iz dalje okolice. — Briga je odbora za postavljenje spomenika imala doista lijep uspjeh. Neka ovaj skroman spomenik održi vječno živu uspomenu na pok. Gašu Licula. Počivao u miru!

IZ PULE I OKOLICE.

Engleska flota. - Šterline. - Ljetina. - Suša Radje jedem nego plaćam.

Naš inače mrtvi grad poprimio je ovih dana živahno i veselo lice uslijed dolaska jednog dijela engleske flote. Vojnici po naravi svojoj ćute se uvijek, kad su na slobodi, neobično veseli, nevezani i pustopašni. Zafrkavaju i zabadaju čitavi svijet. To je shvatljivo i razumljivo. Uniforma ima svoju veliku, gotovo magičnu moć, a koliko je ona do bezgraničnosti privlačiva za nježni spol. to najbolje znadu malice,

curice, sinjorinice i koliko se ove sve još nazivaju.

U ovaj pasivni grad engleski su vojnici veoma dobro došli, jer prije svega, priča se, da su oni puni para i šterlina, a drugo, ove godine još uopće nema stranaca, a kod nas domaćih nije velike bubane. I da čovjek ne zna da je u trećem i zadnjem kutu istarskog trokuta pomislio bi ove dane, da je negdje u Londonu ili barem blizu njega, jer čujte i čudite se: kao poplava niknulo je stotine natpisa na engleskom jeziku po gradskim ulicama, izlazima i trgovinama. To je za naše prilike doista čudno. Jezik domorodaca, istarskih Hrvata, posve je istisnut i odasvuda izagnan, a sada eto vam tolerantnosti. Da, ali Englezi su Englezi.

Kako rekoh Englezi imaju lira na vreće, pa je neko pričao, da je jedan engleski vojnik malo pijan, htio zaviti duhan u komad od 5 lira, da si napravi cigaretu. Neka to vjeruje koga je volja, ja ne ću i ne mogu, jer da imam ja 5 lira, ja bi kupio ½ kg mesa pa bi ga najedamput u trbuh stresa.

Svuda pada kiša, kako čujemo i čitamo, ali kod nas je nema. Pobrali smo žito i pšenicu i bilo je, hvala Bogu, dosta po cijeloj puljskoj okolici. Sada vadimo krumpir, ali njega nije mnogo, jer su ove godine navalile neke životinjice, koje su ga izgrizle i djelomično uništile. Narod ih ovdje zove: božje kokošice. Čekamo kišu, jer inače palente ne će biti, a kad nje nema i kad nema slanih srdjela, zima je onda kod nas duža od gladne godine.

Negdje smo čitali, da je neki njemački oficir, kad je htio preći granicu, morao platiti veliku taksu za 42 jaja, što ih nosio sobom. Da to ne plati, on je ispio sva jaja i onda badava prošao dalje. Tako su učinili i neki naši seljaci kao su im na «žici» tražili da plate za jednu skutu više takse možda nego je ova vrijedila, oni su sjeli u hlad, pojeli skutu i onda proslijedili put. Vi valjda ne ćete ni ovo vjerovati, ali kad vam kažem, da sam to vidio na obadva moja zdrava oka, onda morate iako ne ćete vjerovati.

IZ KRBUNA.

Još u našem selu. - Popravak putova.

Rijetki su stranci, koji u naše selo dođu. Nekada su dolazili trgovci tražeći goveda i telad. Sada ni toga nema. Nešto življe je o «bendimi», kad riječki gostioničari dolaze po «slatko».

A nije kod nas ružno. Dapače, rijedak je stranac, kojemu se već kod prvog posjeta ne bi svidjalo naše selo i naši krajevi. Selo na brežuljku, posred sela bijeli se crkva, a uza nju škola. Na trgu kraj crkve granata ladonja. Na podnožju prema jugozapadu sve tamo do jugoistoka prostire se naš Lug, što no u ljetno doba naliči zelenom moru. Preko Luga brežuljci, navrh kojih vidiš izdaleka Gračišće i Skopljak a nešto prema jugu Pićan sa mnogim seocima. U zdravstvenom pogledu nema valjda širom Istre boljeg kraja, i toli blage klime. Nedaleko, nama jugoistočno leži malarični kraj oko Čepića, nu k nama ne dolaze komarci. Nema im kod nas mjesta, jer nema močvara.

Uzrok da je naše selo osamljeno, leži u lošem putu, što do nas vodi. Jedini put što prolazi kroz selo jest onaj Cerovlje-Krbune-Tupljak-Čepić. No put se ovaj nalazi u upravo jadnom stanju, pa zbog toga mnogo sijena ostaje neprodano. Nije moguće voziti ga do Cerovlja osim uz razmjerno vrlo veliki trošak tako, da se to ne isplaća. Ali štetu zbog lošeg puta ne trpi samo naše selo, već sav jugoistočni dio Istre. Znale su nekadanje oblasti, od kolike bi važnosti bila jedna cesta, koja bi se uz razmjerno malene troškove mogla ovuda sagraditi te tako vezati ove krajeve sa željezničkom prugom-Pula-Trst, te je već bilo sve učinjeno za gradnju iste. Baš kad se imalo radom započeti, dodje nečiji «veto», te posao bje odložen. Svjetski rat je pokopao sve: i nacrte i svote za ovu cestu. Nadamo se da će i sadanje vlasti uvidjeti važnost ove ceste, te potražiti stare nacrte. Naše prijatelje — valjda ih još imamo — molimo pak, da bi na to kojom zgodom potsjetili nadležne.

Mjesni naši putovi nalaze se u jadnom stanju. Služe nam na sramotu našu, jer smo tome sami krivi. Nije pravo, kako neki govore, da je župan kriv. Župan ne će, a i ne može sam da putove popravlja. On nas opominje i pozivlje dosta na popravljanje, nu fali sloga. Trebalo bi da više radimo, a manje govorimo. Neka nam bude uvijek na pameti ona: «Uzdaj se u se i svoje kljuse!»

Nitko nam putove popraviti ne će, ne učinimo li to sami.

PISMO IZ ARGENTINIJE.

Teško stanje, malena zarada.

Čitamo razne dopise u «Istarskoj Riječi» o teškom stanju ne samo u pojedinim selima nego uopće o nevolji, pa smo se eto nas nekoliko Istrana sastali i dogovorili se, da vam se javimo i opišemo ovdašnji život, a vas, gospodine uredniče, zamolimo, da ovo par redaka tiskate, jer je pisano iz srca, koje ima osjećaja do rodjenog kraja i do svoje braće. A neka naša braća uvide i teško stanje naših ljudi, koji se sele trbuhom za kruhom.

Mi ovdje radimo danju i noću kao životinje uz vrlo malenu plaću. Ima ljudi, koji uz teški svoj posao nisu niti klobuk promijenili, premda su nekoliko godina u ovoj zemlji. Još uvijek rade u klobuku, što su ga donijeli iz svoga zavičaja. Neki to ne mogu da učine, jer se koji put moraju odazvati neprestanim molbama svojih tužnih roditelja, koji mole svoje iseljenike, da ih podupru. Drugi pak ne mogu da si što promijene radi nemarnog rada, dok uživaju preko mjere alkohola pića. U ovoj tudjoj zemlji moramo se danomice trudom i velikim naporom upirati, ako hoćemo na koncu mjeseca da vidimo 50 pesosa ostatka i ovi moraju biti odlučeni do pojedinosti, kako se ih ima potrošiti. I dok je čovjek u dobrom zdravlju mora se zakleti da će ovu svoticu prištediti, jer tko zna crnu budućnost. A i te kako bismo trebali taj novac da hranom okrijepimo naše izmoreno tijelo. O kakvom novom odijelu nema ni govora. Evo ja, koji pišem ovo pismo, već tri godine sam u Americi, ali vjere mi, nisam kupio cipela. A nisam sam.

Mnogi ne će ni vjerovati da je ovdje tako teško stanje. Ne vjeruju više puta ni naši rodjaci ni braća pa ni roditelji, jer misle da ovdje vise kolači u drači i da se psi kobasicama vežu, ali ovim im putem javljamo, da smo goli i čisti od novca kao Bog od grijeha. Tko ne će da vjeruje, neka sam dodje ovamo, pa će viditi, što to znači Južna Amerika. Naučit će se danomice u papučama da radi, a u nedjelje ne poznamo razlike od drugih dana ni u jelu ni u odijelu. I mi smo mislili, kad smo se ovamo selili, da ovdje teče med i mlijeko, ali smo se gorko prevarili. Ima na tisuće naših ljudi, koji bi se sutra drage volje vratili kući, ali nemaju novca za putni trošak. Najteže nam je pak, kad dobijemo pisma iz starog kraja od svojih roditelja, nek im pošaljemo novaca. Kad bi oni zaista znali, koliko mi imamo novca i kako do njega dolazimo, ne bi nikad uzeli pero u ruke, da nam o novcu pišu. A što će biti s nama u slučaju bolesti. I na ovo treba misliti.

Konačno upozorujemo istarske majke, nek ne dolaze one, koje nemaju koga od svojih. A ako koja i ima ovdje brata, nek ne šalju svoje kćerke ovamo, a osobito nek ne dolaze one, koje namaju koga od svojih. A ako koja i ima ovdje brata, nek ne misli, da će po gradu u kapelinu šetati. Morat će raditi samo za hranu. Radi toga opetujemo našim majkama i našim sestrama, nek dobro promisle prije nek se upute u tudji i kruti svijet.

Šaljemo tople pozdrave našim roditeljima, braći i sestrama, prijateljima i znancima te svim čitaocima Istarske Riječi i kličemo: Bog nas živi!

Praporci, Bršljani.

IZ JUŽNE AMERIKE.

Velika nesreća. - Naš Istranin izgubio život.

Dne 24. maja o. g. dogodila se je velika nesreća kod njemačke kumpanije «Siemens Bau Union» u Ensenadi Puerto La Plata. (Rep. Argentina).

Imenovana kumpanija poduzela je kontrakt za popravljanje porušene luke (mola), koja se je pred nekoliko godina srušila u reku La Plata. Za popraviti porušeni komad moralo se je graditi sa barikadama i želj. pilonima, i vodu ispumpati za moći postaviti temelj od armiranog cementa.

Istoga dana oko 8 sati na veče besnila je velika oluja i vetar, kao da će se nebo na zemlju srušiti. Oko 8 i četvrt postigla je oluja svoj vrhunac. Voda u reki je narasla i jedan veliki val izlio se je preko ograde u ispumpani prostor, gde su radnici obavljali svoj posao, a zatim sledio je užasan štropot ograde koja se je usled velikog vetra i pritiska vode strovalila u ispumpani prostor i poklopila više radnika, od kojih su se spasili samo oni koji su radili na višim mestima na gradnji, a oni, koji su bili duboko do 20 metara, ostali su pod vodom i gradjevinskim materijalom. Osim jednog Španjolca, ostali su pod vodom još i tri Slavena i to 1 Čehoslovak, 1 Jugoslaven i 1 istarski Jugoslaven imenom Ernest Juričić, star 17 godina, rodom iz Podmeje kod Cerovlja — Pazin. Ostalu dvojicu i španjolca izvadili su nakon 4 dana, a Istranina koji je radio najdublje izvadili su ga na 8. juna o. g.

9. juna beše mu sprovod i bi pokopan na groblju u La Plata, uz sudelovanje mnogobrojne braće Čeha i Jugoslavena a osobito Istrana, koji su izgubili svoga miloga člana istarske kolonije.

Mladi je Istranin u najlepšem cvetu svoje mladosti u borbi za svakidanji kruh, i da pomogne svoju siromašnu obitelj, ostao žrtva svojeg plemenitog cilja.

Stoga cela jugoslavenska istarska kolonija izrazuje iskrenu sućut obitelji pokojnika, a njemu neka bude laka zemlja u tudjini daleko od svojih milih roditelja i tužne Istre, koju je još mladjan nada sve ljubio.

Istrani! Svaki dan lebdimo u pogibelji i nesreći, a još nam je teže, jer nemamo kome da se obratimo. Mi smo isto kao izgubljene ovce bez pastira, stoga se organizirajmo, da se barem medjusobno pomažemo, kada nam ne će nitko, da pomogne. Proučimo dobro naš položaj u tudjini i počnimo raditi. — **Istranin.**

BURZA

Cijene tudjem novcu na tršćanskoj burzi: jedna engleska lira šterlina 147 talijanskih lira; 1 amer. dolar 30 talijanskih lira; 100 jugoslov. dinara 53.— talij. lira; 100 austrijskih šilinga 415—430 talijanskih lira; 100 čeških kruna 90 talijanskih lira; 100 francuskih franaka 63 talijanske lire; 100 švicarskih franaka 585—595 tal. lira.

Franina i Jurina

Fr.: Ča ovo dela ov harambaša?
Jur.: Ter vidiš ča dela? Vezuje nas.
Fr.: A za kega zlodeja?
Jur.: Da mu ne pobegnemo. Ter si ga mogal razumet, ča j' rekal! Govori: tu je aeroplan od onega Ingleza. Ja bim rad poć malo vajer s njim, ma ne znam manovrat z onom vražjom makinom. Vi, Jurino, govorite da znate. Ala pogodimo se: Ja ću poć va aeroplan, ma s jednom pogodbom: ja ću vas obadveh dobro vezat za aeroplan, da mi ne pobegnete i da me ne zanesete kamo.
Fr.: Šegav je, kako vrag. A ča mu nisi mogal reć: — A kako ću manovrat i timunit, ako budem vezan?
Jur.: Rekal sam ja njemu to, a on mane: Vašega kolegu Franinu ćemo posensega vezat, da se ne će moć ni mahnut, ni nogi zdienut, a kamo pak ruki. Vam Jurino, ćemo pak pustit slobodne ruki, da morete timunat.
Fr.: I tako mi ne ćemo moć niš storit?
Jur.: Ča ja znam? Videt ćemo! A sada muči. On je tu. Na sada će se i on ukrcat.
Harambaša: Ste već pripravni?
Jur: Orajt, gospodine!
Harambaša: Dunke, ala. Goni!
Jur.: Na zapoved, gospodine! Držite se dobro! Je već sve va rede? — Dobro — a sada —rrrrrrrr! Viš, kako lepo jedrimo!
Haramb.: To je neč lepega! Vi Europejci ste grde gnjidi, ma imate i puno lepeh stvari. Joj, kako je to lepo! Vidiš malo ono more pod nami!
Jur.: A gospodine, znate vi dobro plavat?
Haramb.: Kako riba! Ja morem bit va more kolikogod-ću.
Jur.: To mi je jako drago čut!
Haramb.: A zač?
Jur.: Sada ćete videt! Franino, zapri oći! Si ih zaprl?
Fr.: Sam. A za ča to?
Jur.: Ne boj se! — Ala, orca!
Fr.: Na, Bože u ruke tvoje! Ča si to Jurino?
Jur.: Muč i ne boj se!
Fr.: Na, Bože u ruke tvoje! Ča si to storil?
Jur.: Tombul smo storili va zrake. Obrnuli smo se sa svem aeroplanom. To je delo! I kakovo delo!
Fr.: A kade j' on harambaša?
Jur.: Va moru! Mi smo vezani, pak smo ostali, o on je bil slobodan, pak je zletel dole. Viš ga, kako plava. Ne će mu niš bit, ne boj se! Kako smo se mi lepo oslobodili one hudobi! Kada nas je ono vezal za aeroplan, mislel je, da je s tem napravil ki zna kakovu mudrost, pak na: E, pravo su govorili naši stari, da više puti i čarlatana kačka uji.
Fr.: Ujila ga je po sakrabojsku. Nego ča trebe govorit: ti si, Jurino, čovek, kakovega ni blizu ni dugo, pak Bog!
Jur.: Va tem ga ni, kako ni va fundaćah. Glavno je, ad se čovek zna inžinjat. To je ono, ča ja svakemu našemu čoveku predikam već otkada sam živ. Valja se znat inžinjat!
Fr.: Ma trebe imet i tvoju glavu za to!
Jur.: Moja glava ni niš bolja od tvoje, samo da se va mojeh možjaneh ona kolca vavek vrte i špikuluju, da bi se moglo storit, da se čovek kakogod živuće z novoji. Ja ne morem ni naštampanega videt onega čoveka, kemu za svaku malu pade srce va brageše, pak počne zdihovat: — Na, zvršeno je — već ni pomoći! — i sve tako! Ča zvršeno! Kako zvršeno! Kade zvršeno! Dok su špagi more, čovek mora vavek da se drži, kako i bolnik, dok je duša va tele. Ni huje stvari na svete, nego je čovek, ki vaje kuraj zgubi.
Fr.: To imaš pravo ti! I Bog govori: pomoži si sam, pomoć ću i ti i ja, a to je, kako da bi mu rekal: Čoviče, juj se, kako najbolje znaš i u... Tako je bilo i va vojske, tan... Ratkerburge. Ki se je znal inži... ta ni fronti ni videl, a ki je vaje z... kako kanj, ta je trpel za drevo ... kamik.
Jur.: Tako je! A i današnji živo... drugo nego vojska, i svaki pam... mora gjedat, da se inžinja, kako ... Na, on trubasti harambaša je ot... prevarit, pak smo mi njega. Ta... budi: ki pod drugem jamu k... neka se sâm va nju zvali. Ipak ... sada letimo lepo kako lastavice, a ... se dole kuplje, da se sve okole ... peni. Viš kako lepo jedrimo!
Fr.: Aha baš lepo! Da bimo samo o... do domi.

IZ VODICA.

U nedelju 4. o. m. priredila se je kod ... u Vodicama jedna lijepo uspjela školska zabava, za koju su osim školske djece, ...radjivali i odrasli, te su svojim marom ... prinijeli, da je zabava onako lijepo i ...dačno provedena. Osobita zasluga za ...pjeh ove zabave pripada učiteljstvu škol... a naročito g. Josipu Demarinu, koji je ... velikom požrtvovnošću vježbao glumce za šaloigre i pjevače za zborove. Kaže se da su sve točke uspjele iznad svakog očekivanja no mi smo Vodičani bili još prije uvjereni, da će ono što g. Demarin vodi sigurno uspjeti.

Djeca su igrala vrlo dobro i samostalno. Ljudi su upravo uživali slušajući male glumce i pokazivali su svoje zadovoljstvo čestim pljeskanjem. Roditelji školske djece bili su zapanjeni uspjehom svojih mališa, kao da nijesu htjeli vjerovati, da su to njihova djeca na pozornici. Ne samo je što su djeca bolje izvela: da li «Razgovor pod lipama», gdje seljak i drugi zanatlija na izmjence hvale svaki svoj zanat ili pak lijepu veselu igru: «Kad tate i mame nema kod kuće.» Ovu igru su izvela baš sjajno. Slušaoci su se do sita nasmijali i lijepo zabavili. — Dječje pjevanje je bilo dobro izvadjano. Pjevački zbor odraslih vrlo se lijepo pokazao te je baš umjetnički otpjevao dvije pjesme. Osobito se svidjela pjesma: «Svraćanje» («Misli moje...»), koju je narod slušao oduševljeno. — Pri koncu predstave odigralo je pet raznih lica odličnu šaloigru: «Ne zovi vraga». Smisao je igre poučan, zabavan i upravo prikladan za selo. Gospodja Zlatić igrala je upravo majstorski, a vrlo dobro odigrali su uloge i druga lica.

Ova će školska zabava ostati trajno u uspomeni Vodičanima i ostalim gostima, koji su u lijepom broju došli sa više strana na predstavu.

Ovakove su zabave vrlo rijetke a služe na čast učiteljstvu i djeci, a na diku roditeljima i selu.

Gojenje svilaca.

Ove godine bijaše nas svilogojaca više nega prejašnjih godina. Pa ovo je naravno. Slabe su godine da gore ne mogu biti, a plaćila su velika, pak nijesmo tako zapućeni, tako nazadni da se ne znamo okrenuti, da zasluižmo koju paru za pokriće svakidanjih troškova. Doduše nije pogodovala dnevna kiša svilcima; neobična osobito noćna hladnoća zlo upliva na razvoj svilaca, ali ipak znali smo tomu otpomoći, pak nam bijahu čahurice, ako ne prvovrsne, ipak srednje. Ovaj put većina od nas nije se uteklo za prodaju posrednicama (sensalima), nego smo ravno sa robom u Goricu i Udine. Jedan za više od njih. Prodasmo čahurice (svila) po 31.50 L kilogram. Za dvospolne (dvostruke) čahure primismo trećinu od ostalih, dakle po 10 L. Oni, koji su prodali trgovcu Maksimilijanu, prodaše po 24—26 lira. Mi ćemo i danas reći onu našu staru: Uzdaj se u se i u svoje kljuse.

Nego mi ćemo se svilogojci druge godine udružiti, kupiti parni kotao za svilce, te skupno raditi uz manji trošak, a veći dobitak. Dogovorom, sporazumom i slogom — mi želimo sebi pomoći.

Svilogojac.

IZ SV. IVANA.

† Katarina Fabijančić.

U svetu nedjeljicu, 4. ov. mj. preminu našem dragom Frani Fabijančiću na Mostu vrlo vrijedna njegova supruga Katarina. Tri mjeseca ležala je; tri puna mjeseca tešku bol bolovala i trpjela, a s njom naš dobri Frane i njegova veća i manja dječica. Noć i dan bili su uz bolesnu dobru majčicu i gospodaricu sve misleći da će ozdraviti. Ali mi svi susjedi znasmo da će je teška bolest baciti u preranı grob. I baci je. A jedva bilo joj 46 godina. Nismo veće i dublje tuge vidjeli u našoj rastuženoj kući! Ta ona bijaše u kući — sve, i obitelj izgubi s njome sve. Takova pogreba kakova je imala ta vrijedna gospodarica i naša domorotkinja nije odavna vidio naš kraj. A kakav je bio rastanak na dan pogreba? Ona bol i naricanje muža i djece, duboko je ganulo sve prisutne. Sve plakalo, žensko i muško, malo i veliko, u kući, pred kućom i na cesti. Nismo vidili još takove opće žalosti. S njom ode predobra majka, uzorna gospodarica i žena. Naša domaća glazba pratila pokojnicu do zadnjeg počitka. Tužni glasovi glazbe miješali se sa plačem i uzdasima mnogobroj-

og ljudstva. To je bilo najbolje znamenje, ako je bila priljubljena dobra pokojnica. vo sveopće saučešće donekle je ublažilo ol i tugu cijeloj prežalosnoj obitelji. Mi, njezini susjedi i prijatelji, želimo obitelji utjehu u velikoj žalosti, a nezaboravnoj pokojnici kličemo: Pokoj vječni daruj joj Gospode!

Politički pregled

ITALIJA.

Miroljubivost spoljne politike.

Jedno službeno izvješće protestuje pro- iv toga, što se u inozemstvu šire tenden- iozne vijesti kao da bi današnja fašistič- a vlada imala zavojevačke namjere rotiv Turske, Abesinije i drugih država. Time bi htjeli u inostranstvu škoditi i metati Italiji baš u momentu, kad sadaš- ja vlada posvećuje najviše pažnje svo- im gospodarskim i financijskim pitanji- ma. Talijanska spoljna politika je miro- jubiva i drži se postojećih ugovora. Ita- ija ima dobre odnose s balkanskim dr- žavama, a isto tako s Turskom. U Abesi- iju su otišli vidjeniji prvaci Italije, a to e odgovor na posjet abesinskog vladaoca u Rimu.

Kongres invalida u Bolzanu.

U subotu je u Bolzanu završen kongres udruženja ratnih invalida. Za predsjed- nika udruženja ponovno je jednoglasno izabran teški invalid Delcroix, narodni poslanik i veliki nacionalni radenik nove Italije.

Pokrajinski fašistički zborovi.

U nedjelju dne 25. ovog mjeseca će se vršiti po cijeloj Italiji pokrajinski faši- stički zborovi, na kojima će govoriti vo- dje fašističke stranke. Glavni tajnik stranke Turati govorit će u Rimu, a u Trstu će govoriti strankin komesar Ricci.

Kraljičin dar crkvi u Assisi.

Kao dar prigodom 700-godišnjice reda sv. Franje kraljica je darovala crkvi u Assisi četiri vanredno skupocjena pokrivala za oltar.

Nesreća aeronautičara de Pinedo.

Jučer u 5-sati ujutro se je na otvorenom moru dogodila nesreća hidroplanu poznatog svjetskog aeronautičara komendatora de Pinedo. Izgleda da se je radi velikih valova taj pomorski zrakoplov preokrenuo. Pri tome se je utopio major aeronautičkog štaba Luigi Fonti. Ranjeni su pukovnik de Pinedo, komadant dal Prete, poručnik Bianchino i pilot poručnik Crosio.

Edmondo Rossoni u Puli.

U Pulu dolazi u subotu predsjednik konfederacije sindakalnih fašističkih korporacija, Edmondo Rossoni.

Saučešće jugoslavenskoj vladi radi poplave.

Prvi ministar B. Mussolini preko talijanskog poslanika u Beogradu uputio je predsjedniku jugoslovenske vlade brzojav, kojim izražava osjećaje i solidarnost vlade i naroda kraljevine Italije u nesreći, koja je zadesila narod u Jugoslaviji.

Ograničenje i štednja.

U duhu vladinog programa za čim veću štednju i da se izjednače proračuni u općinskim i pokrajinskim upravama, čije terete mora više puta da snaša država, vlada je zaključila, da mjesne javne uprave ne smiju više primati nijedno novo lice u službu, a dosadašnjim namještenicima ne smiju da daju kakvu ekonomsku poboljšicu.

JUGOSLAVIJA

Položaj u vladi

Iza kako je Radić isključio ministra šuma i ruda dr.a Nikića iz svoje stranke promjenio se je položaj vladine koalicije. Radićevci ne smatraju više Nikića svojim predstavnikom, pa su zahtjevali, da im se dade na raspolaganje još jedno ministarstvo. Nikić da može ostati u vladi, ali kao radikalni ministar. Dr. Nikić je medjutim obrazovao svoj posebni parlamentarni klub hrvatske seljačke stranke. Uz Nikića je pristalo osam Radićevih poslanika. Radi toga je predsjednik vlade Uzunović dao do znanja Radićevcima, da im radikali ne mogu dati koje ministarsko mjesto, jer ih je sada manje. Radićevci pak su na stanovištu, da je današnja vlada sastavljena sporazumom izmedju njih i radikala, pa radi toga ne može da bude u vladi jedan ministar, koji nije u nijednoj od ovih dviju stranaka. No ovo stanje se i dalje vuče i Nikić je u vladi. Svakako ne će biti većih promjena, dok se ne sazove narodna skupština koncem augusta.

Stranačke agitacije

U Beogradu se medju radikalima vodi borba radi predstojećih općinskih izbora. Jednu (srednju) grupu vodi ministar unutrašnjih djela Boža Maksimović, a drugu (radikalniju) grupu vodi bivši vršilac dužnosti Bobić. Za izbore će se ipak morati složiti, jer bi im inače demokrati (Davidovićevci) uzeli općinu iz ruku.

U nedjelju je Stjepan Radić održao skupštinu na Rabu, na kojoj je govorio o stanju u državi, o radikalima i o budućoj Jugoslaviji, kojoj imadu da pridju i Bugari. Istog je dana u Glini držao velik zbor vodja samostalnih demokrata Svetozar Pribičević, gdje je prisustvovalo oko deset hiljada ljudi. To je bio stoti po redu zbor, što ih je Pribičević držao u narodu iza kako postoji sadašnja vlada radikala i Radićevaca.

Strašna poplava

Silne vode su još uvijek strah i trepet stanovnicima u nizinama oko rijeka. Najveća šteta je učinjena u Baranji i Bačkoj Kod Apatina je Dunav provalio nasip i 50.000 jutara obradjenog zemljišta došlo je najednom pod vodu. U subotu je bilo užasno stanje. U poplavljene krajeve došli su ministri i čitavi pukovi vojske, da popravljaju nasipe i spasavaju ljude. I kralj je ponovno iz Bleda došao u Novi Sad, da se informira o veličini štete od poplava. Kralj je obišao nasipe i kod jednog se nasipa namjerio na jednog narednika iz Istre. Kralj ga je upitao iz kojeg je mjesta, a ovaj mu je odgovorio, da je iz Pazina, i kralj mu je pružio ruku. — I kod Siska je voda provalila nasip i nanijela veliku štetu. Kod Krškoga je poplavljeno jedno selo. U Zagrebu nasipi nisu popustili. Sava u gornjem tijeku opada, pa ako ne bude kišilo, doći će moguće još koji val, ali ne će biti više pogibelji. Svakako je voda ovog ljeta počinila u Jugoslaviji ogromne štete.

RUSIJA.

Stvaranje važnog garancijskog pakta.

U Revalu je održan sastanak ministara vanjskih poslova iz Finske i Letonske, kojemu se daje velika politička važnost. Radi se o sklapanju garancijskog pakta izmedju baltijskih država i sovjetske Rusije, do kojega će doći u najskorije vrijeme. Zaključeno je, da sve baltijske države uprave sovjetskoj vladi jednaki odgovor u ovom pitanju. Njima će se priključiti i Poljska. Upalo je u oči, da na ovom sastanku nije bila zastupana Litva.

ČEHOSLOVAČKA.

Beneš se otkazao kao poslanik.

Budući da je sadašnji ministar inostranih djela Beneš bio jedini ministar u ovom činovničkom ministarstvu, to je radi ugleda svoje stranke istupio iz stranke i ostao nadalje ministar. Naravski da je to učinio u potpunom sporazumu sa vodstvom svoje stranke, da može raditi na korist svoje države.

FRANCUSKA.

Pad vlade i sastav nove.

Vlada Brianda je u petak pala. Pala je radi toga, što parlamentarni odbor nije htio da prihvati sve uslove, koje je zahtjevao ministar financija za ozdravljenje franka. Parlament nije htio da dade velike punomoći ministru Caillaux (Kajó), jer bi se time ogriješio o ustav i odrekao svojih prava. Proti Briandovoj vladi je nastupio u nedjelju u parlamentu sam predsjednik parlamenta Herriot. Vladin predlog o punomoći ministra financija do novembra je propao, pa je Briand podao demisiju svoje desete vlade. Predsjednik vlade predao je mandat predsjedniku parlamenta Herriotu, koji je sastavio novu vladu. Ovaj nagli pad Briandove vlade imao je veliki odraz na vrijednosti francuskog franka. U inozemstvu je franak pao za prilično mnogo tako da je položaj u Francuskoj zaista vrlo težak.

Abd-El-Krim interniran na otoku La Reunion.

Iz Pariza se službeno saopćuje da je vodja Rifanaca Abd-el-Krim koji se, kako je poznato, predao Francuzima, interniran na otoku La Reunion. Otok La Reunion, koji se ranije zvao Isle de Bourbon, leži u Indijskom okeanu, sjeverno od Madagaskara te je od 1643 francuskom kolonijom. Otok nije velik, ali je gusto naseljen. Evropljani su uspjeli da se na tom otoku priviknu tropskoj klimi, ali uprkos velikoj plodnosti, otok je vrlo siromašan.

RUMUNJSKA.

Ugovor sa Grčkom.

Ministar vanjskih poslova Mitilineu primio je od grčke vlade formalni prijedlog, da se sklopi ugovor o prijateljstvu, vojničke konvencije i ugovor o mirovnom sudištu. Rumunjski je ministarski savjet u principu primio grčki prijedlog no ministar predsjednik Avarescu stavio se na gledište da sada ne bi bilo zgodno započinjati takove pregovore. Stoga će rumunjski odgovor Grčkoj biti negativan. Ministar predsjednik Avarescu putuje krajem ovog mjeseca u Italiju gdje će pregovarati s Mussolinijem o mogućnosti jednoga ugovora o novoj balkanskoj politici na novoj osnovi.

Domaće novosti

Molbe za Djačku Maticu

Djačka Matica u Trstu javlja da molbe za školsku godinu 1926/27 prima uključivu do 31. augusta ov. god. Sve bez iznimke molbe moraju biti napisane na formularu izdanom od društva, koji se dobije u svim djačkim društvima Julijske Krajine i u uredu Djačke Matice u Trstu, via Coroneo br. 17, III. Tko želi imati formular direktno od ureda Djačke Matice, nek pošalje točan naslov i nek priloži, marku od 60 cent. Upozorujemo da će biti uvažene samo molbe onih djaka, koji će sakupiti nekoliko članova za Dj. M. Pristupnice za nove članove se mogu dobiti u uredu Dj. M. i kod svih djačkih društava. Dj. M. ujedno napominje, da su djaci iza dovršene 17. godine i sami članovi. U protivnom slučiju su članovi roditelji.

Svakoj molbi, u kojoj moraju biti navedeni razlozi, radi kojih se moli potpora, treba priložiti ove dokumente: 1. siromašni list, 2. dokaz da molilac pohadja školu, 3. ako nije početnik, dokaz da je s uspjehom dovršio prijašnje godište; visokoškolci da su položili propisane ispite odnosno kolokvije, 4. domovnicu (potvrdu o državljanstvu). U molbi treba da je navedeno sve što bi činilo podlogu za njezino pravilno riješenje.

Djačka Matica u Trstu.

Upute za sakupljanje članova za Djačku Maticu

Redoviti članovi su lica sa navršenom 17. godinom. Članom utemeljiteljem postane svaki pojedinac, koji plati jedamput za uvijek 100 lira; društva, ustanove i t. d., koje plaćaju za vrijeme od 5 godina 100 lira. Redovita članarina za društvenu godinu, koja traje od 1. augusta do 31. julija naredne godine, iznaša 6 lira; upisnina 2 lire. Svaki novi član mora ispuniti pristupnicu. Iznos od 6 lira se plaća kretom čekovne uplatnice Zadružne Zveze u Trstu. Kad društveni ured primi ispunjenu pristupnicu i putem Zadružne Zveze iznos od 8 lira, pošalje novom članu iskaznicu. Uz naplatu od 1 lire, novi članovi mogu primiti i društvena pravila.

Odlikovanje općinskog komesara u Puli.

Novi općinski komesar u Puli Dr. Ivan Anton Merizzi, penzionirani prefekt prve klase, odlikovan je visokim odličjem Grande Ufficiale dell'Ordine di S. Maurizio e Lazzaro kao priznanje za vjerno službovanje u državnoj službi.

Demisija općinskog vijeća u Vodnjanu.

Na poziv fašističkog direktorija fašistički općinski zastupnici u Vodnjanu podali su demisiju. Imenovan je općinskim komesarom dr. Petar Filiputti.

Talijanske škole u Tunisu.

U Tunisu ima državnih talijanskih pučkih škola i škola društva «Dante» samo 20 sa 8000 djece. Stanovništva pak ima Talijana 100.000. Francuzi čine velike poteškoće u otvaranju talijanskih škola. Talijani su prisiljeni da pohadjaju francuske škole. Prema vijestima rimske «Tribune» 10.694 talijanske djece pohadja francusku školu. Novine punim pravom osudjuju ovo postupanje francuske, jer da oni imadu pravo da pružaju svojoj djeci izobrazbu u svom jeziku.

Poštanske marke izvan uporabe.

Ponovno upozorujemo naše čitaoce da su izvan uporabe poštanske marke ekspres od 60 cent., a na kojima je poslije tiskano 70. Isto su tako izvan uporabe i marke od 30 cent. sivo-narančaste boje. Izvan uporabe su već od 1. junija ov. god. Nemojte ih dakle priljepljivati na pisma, jer će onaj, koji primi pismo morati platiti globu, kao da marka na pismu nije ni bila. Ako imate takove marke, možete ih promjeniti u poštanskom uredu i to one od 30 cent. do 31. decembra 1926, a eksprese od 60 cent. sa natisnutim 70 do 31 maja 1927.

Prelaz emigranata u Francusku.

Emigranti, koji preko Ventimiglia (pogranične štacije izmedju Francuske i Italije) putuju u Francusku i dodju u Ventimiglia u subotu poslije podne ili nedjelju, moraju tamo čekati do ponedjeljka ujutro. Radi toga se upozoravaju emigranti da ne bi u subotu poslije podne ili u nedjelju došli na granicu, jer bi morali tamo čekati na francuske činovnike do ponedjeljka.

P O D L I S T A K

Ivo Mihovilović:

Na jednom lepom grobu

Svetloj uspomeni Gaše Licula.

Ostavio je iza sebe 45 godina života, dvadesetak godina učiteljske službe, udovicu, decu i — spomen. Proživeo je ceo svoj život mirno i nezapaženo. Malo je živeo, zato, jer nije živeo dva puta četrdeset i pet godina. No, ono što je živeo — živeo je potencirano.

Bio je malen i bio je velik.

Malen je bio zato, jer je bio istarski učitelj, a velik je bio opet zato, jer je bio istarski učitelj. I nije bio ništa više nego učitelj. Ne, nije bio genije ni fenomen. Bio je samo učitelj, ali dobar. A osim toga istarski učitelj.

Lomio se je kroz ceo život i razapinjao je svoje življenje na vlastitu ljubav. Sa zanosom se je lomio. A sva mu radost bio jednostavan, ali duboko iskren osmeh na grubom, burom išibanom licu istarskog čoveka, kojega je ljubio, za kojega je radio, za kojega je trpeo, čiju je sudbinu imao upisanu u krvi.

Decu je toga čoveka odgajao i dao u život, pa mu je i opet najdraža hvala bila radost na mladim licima novog pokolenja.

Proneo se je mirno i nezapaženo. Goreo je kroz sve svoje vreme kano sitan žižak pred ikonom svog velikog i teškog zaveta. Dok nije ugasnuo. — —

Otišao je u proleće, kada je u prirodi zamirisio novi život, kada je zrak jače zazvonio od glasova dece. Nestao je. I poneo je sa sobom sve svoje nedosanje sne, jaku čežnju za suncem i skromnu misao o svojoj zasluženoj, tihoj žetvi....

Poneo je osim toga i svoj večno trpki osmeh. Skrućen. Ali osmeh. Onaj osmeh, koji je uvek imao u sebi uz trpkost i neku vedrinu. Ni tamo nije poneo izraz kletve. Njegovim je usnama lebdela sena neke zadnje duboke molitve: «Bože, ako je si (a ti jesi), morao bi znati za bol, koja moju pravednu braću muči, morao bi čuti vapaj i molitvu.»

Umro je pred tri godine. U Roču. Tamo je toliko radio, odgojio je pokolenje i — umro. Danas su mu drugovi, koji su ga ljubili i narod na grob postavili spomen kamen. Na grobu Gaše Licula danas je posvećen taj običan isklesani kamen. Običniji nego li život jednog našeg učitelja.

Taj je kamen spomenik od onih, koji se kupuju iskrenim sitnim milodarima i doprinosima siromašnih drugova. No, zato i je taj spomenik drag, lep, iskren i — spomenik.

Sa spomenika nas gleda slika Gaše Licula. Ja sam i pre nego li sam njegovu sliku video o Gašu Licula zamišljao onakvim.

Fizionomija: istarskog učitelja. Jedno lice iz grupe onih, koji rano umiru. Oni se, baš zato, jer slute tu rano smrt, muče da svoje dane što potpunije i lepše nanižu u djerdan, koji daruju, koji daju domovini, kao što se Majci Božjoj daje srebrno srce za zavet.

U licu ima dve crte i oci koje zrcale finu i suptilnu dušu.

A smrt zna naslutiti takve duše. Sledi ih, prati ih i vodi.

Negde sam čitao o toj smrti, koja te duše kao dobra i lepa devica voli. Možda ih baš i sama njezina prisutnost čini lepima. Njezini su miljenici od kada se rode. Ona njihovu psihu i celu njihovu dušcvnu i telesnu fizionomiju ohoji nekom tihom melanholijom, nekom toplom melodijom, koja izrazuje lepotu i dobrotu, ljubav i zanos.

I ovakve duše u ovakvom zanosu nižu i nižu svoje dane u lep i oholi djerdan, koji daruju. Želc da svega sebe dadu. I daju se potpuno i lepo. Živu intenzivno.

Takva je duša bio i Gašo Licul. Onaj Licul, kojemu smo danas odali poštu. On ju je i zavredio.

Bili smo tihi, tihi. Sa suzom u oku i s nekom težinom na grudima, pred njegovim ranim grobom. A bilo nas je mnogo. Mnogo i od onog pokolenja, koje je on odgojio.

Bilo je i mnogo lica od onih, koja su mu na sustretaju pružali tihu radost. Onih lica, koja izrazuju samo dva jasnaduševna stanja: ljubav ili mržnju, a koja su njemu izražavala zahvalnu ljubav. I svako je imao po svoju težinu u grudima.

Sunce je peklo. Gorelo je travu po zaraštenim a jarilo je rumenu zemlju po svež'm grobovima. (Zaraštene i sveže rane...) Žarilo je i kamen, koji Gaši Liculu, danas drugovi podigoše. Kamen, na kojemu je samo par zlatnih slova. Samo ime i četiri brojke, jer je više nedozvoljeno. Kamen, koji duboko šuti i koji mnogo govori. A slova se na suncu sjaje, kano i sjajni «galoni» na mundiru ukočenog karabinjera u službi kod ove naše tihe počasti.

Iza mračnog i hladnog crkvenog blagoslova, iza posvećene vode, zagrcale

Zahvala.

Učiteljstvo škole u Vodicama smatra svojom dužnošću da se zahvali svima, koji su svojim trudom pridonijeli da je školska zabava lijepo uspjela. Napose se zahvaljuje odraslim glumcima šaloigre, posujilnici u Podgradu za posudjene kulise, pjevačkom zboru, gosp. župniku, stolaru i seoskim mladićima, koji su se trudili oko postavljanja pozornice, gosp. Hrvatinu za ustupljenu dvoranu, svima onima, koji su dali dobrovoljne doprinose i svima onima, koji su posjetili zabavu i tako razveselili mlade glumce.

Josip Demarin, upr. škole.

Kradja volova.

Opet javljaju o novoj kradji, koja se ovih dana dogodila blizu Sv. Lovreča Pazenatičkog u Dodićima. Trinaestgodišnja djevojčica Marija Radešić išla je na pašu sa četvero goveda. Oko 4 sata poslije podne približila su joj se četiri čovjeka svaki oboružan puškom. Naredili su joj nek legne na zemlju uz jedan grm i da ne smije vikati, jer da će je inače ubiti. Medjutim su joj otjerali volove u pravcu prema Kringi. Djevojčica je iza nekoliko vremena otišla u Sv. Lovreč i prijavila stvar karabinijerima, koji su se odmah dali u potjeru za tatovima. Još neznamo, da li su ih uhvatili.

Ograničenje točenja alkohola.

Kr. zakonska odluka od 7. oktobra 1923. je sada postala zakonom. Taj je zakon objavljen u službenom listu br. 133 od 10. junija 1926, a u glavnom ima ovaj sadržaj:

Na svakih 1000 stanovnika može biti samo jedna gostiona, kavana i slično, gdje se toči vino, pivo, rakija ili koja druga alkoholna pića.

Vlasti mogu izdati dozvolu za gostionu i za manje od 1000 stanovnika, ali nikada ne manje od 500 stanovnika.

Zabranjeno je izdavanje provizornih dozvola (licenza).

Točenje alkoholnih pića ne smije započeti prije 10 sati u radne dane, a prije 11 sati u nedjelje. Od 15. maja do 31 oktobra se ne smiju točiti alkoholna pića iza 11 sati naveče, a od 1. novembra do 14. maja iza 10 sati naveče.

U protialkoholnu komisiju imenuje prefekt i jednog prodavača alkoholnih pića.

Kako rekosmo ovo je sada zakon, ali i dosada je bila u krijeposti kr. zakonska odluka, nu poznato nam je, da su gradovi (osobito veći) činili nekakav izuzetak. Dobro bi bilo, da se ovaj zakon primijeni bez ikakvih izuzetaka, jer je alkohol najveći neprijatelj čovječanstva i danomice opažamo, da ljudi koji se odaju alkoholu ne samo da zanemaruju sebe i svoju porodicu, već postanu pravo blago, bez ikakvih osjećaja dužnosti i odgovornosti.

Svega po malo

Mussolini i kazališni honorari

Talijanski kazališni pisci i komponisti morati će izabrati Mussolinija za počasnog člana. Naime njegovom inicijativom izdana je naredba, da se u Italiji autorski honorari isplaćuju na taj način, da se odmah ubiru na kasi prilikom prodaje karata, uporedo sa porezom državi, koji se mora plaćati. Kako kazališne poreze ubiru državni činovnici, to će oni ubirati i kazališne honorare, pa je tako honoriranje autora stavljeno pod državnu zaštitu. Nedavno u Parizu održana sjednica medjunarodnog udruženja autora povesti će akciju, da se ovaj sistem plaćanja honorara uvede i u svim državama.

Nema vjenčanja bez liječničke svjedodžbe

U Meksiku je stupio na snagu zakon, po kojemu ženidbeni uredi nemaju vjenčavati zaručnike, ako nemaju liječničke svjedodžbe, da su pregledani od liječnika i nadjeni zdravi i sposobni da stupe u bračni život. Na ovaj je korak potakla Meksikance činjenica, što je svake godine izumirao sve veći postotak novorodjene djece, a to iz uzroka, jer su im bili roditelji bolesni. Lanjske je godine smrtnost djece dosegla 83 postotka. — Narod je sa oduševljenjem primio ovu pametnu naredbu.

Civilno vjenčanje Izidora Cankara

Poznati slovenski pisac i jedan od najboljih ideologa slovenske pučke stranke, dr. Izidor Cankar istupio je iz katoličke crkve i iz klerikalne stranke, jer je već dugo zaručen sa kćerkom veleindustrijalca Dragutina Hribara. Dne 17. jula obavilo se civilno vjenčanje. Treba spomenuti da su svi organi slovenske pučke stranke ovaj dogodjaj oprezno nastojali zašutiti.

Azija Azijatima

Na 1. augusta o. g. otvorit će se u Nagasaku (Japan) sveazijska konferencija, koja će raspravljati o raznim pitanjima odnosa azijskih naroda medju sobom i prema narodima s ostalih kontinenata. Na konferenciju, koja nije službenog karaktera, ali je ipak podupiru neke zainteresovane azijske države, doći će delegati iz Kine, Japana, Indije, Perzije, Sijama, Turske i sa Filipina. Kina će sama poslati 30 delegata, koji će zastupati razne provincije. Na ovoj konferenciji će se osnovati sveazijski savez, koji će raditi pod devizom: Azija Azijcima.

Najviša kuća na svijetu

Istraživači su konstatovali da je najviša kuća, u kojoj stanuju ljudi, nekakova stražarnica u području Himalaje (u največim gorama u Aziji), koja je sagradjena u visini od 5486 metara. To je obična kamena kućica, u kojoj cijelu godinu stanuje straža od pet ljudi, koja čuva ulaz u klanac. U tolikoj visini u zraku se nalazi samo polovina toliko kisika, koliko u zraku neposredno kod samog mora. Usprkos toga nije čovjeku teško, da se privikne na takav rijedak zrak. Mnoge visoravni u Tibetu, koje su dobro napučene, imadu nadmorsku visinu oko 4 i pol hiljade metara. Začudno je samo, da stanovnici koji živu na tako velikim visinama, redovno dožive veliku starost.

Besposlica u Austriji i Njemačkoj

Dvije najjače industrijske države u Evropi: Engleska i Njemačka jesu ujedno i dvije države, koje su najjače pogodjene besposlicom. U Engleskoj je svršetkom aprila ove godine bilo 997.000 besposlenih, a dana 28 juna nabrojeno ih je 1,639.000, dakle 335.000 više. U Njemačkoj je u augustu 1925 bilo oko 200.000 nezaposlenih, ali je njihov broj prvih mjeseci ove godine narastao na 1,486.000, te se zadnjih mjeseci, usljed štrajka u Engleskoj, nešto snizio.

Ovo su ogromne brojke, koje se teško odrazuju na ekonomski položaj obiju zemalja, a osobito na finansijsko stanje držav. blagajna. U Engleskoj većina nezaposlenih pada na teret države, koja troši upravo goleme svote za njihove uzdržavanje. Ako se prilike ne poboljšaju ministar riznice bit će prisiljen da uprkos svečanom obećanju povisi poreze. U Njemačkoj vlada nije u stanju da u tolikoj mjeri izravno pomaže, ali namjerava sklopiti oveći nutarnji zajam, sa kojim bi izvela razne javne radnje i tako zaposlila dio nezaposlenih.

U obim zemljama stručnjaci razbijaju glavu kako da doskoče ovoj neprestano rastućoj nevolji, te po malo dolaze do zaključka da je to neobično težak zadatak, čije riješenje ovisi o riješenju industrijske krize u Evropi uopće.

Kako se putuje u Americi

Kad unidjete u jako osvijetljene američke vagone, dobijete utisak, kao da ste ušli u koji lijep i raskošan hotel sa svima udobnostima. Voz kreće, ali kretanje vagona jedva da se osjeti. Tu je i luksuzni vagon-klub, gdje u jednom uglu tog luksuznog vagona sjede daktilografi, koji stoje na raspoloženju onim licima, koji u interesu svoga posla, ne smiju da zapostave svoju trgovačku korespondenciju. Na susjednom stolu je telefon. Pisaće mašine su najnovijeg sistema — rade sasvim bez šuma. Amerikanci nerado prave poznanstva pri putovanju. Takav luksuzni vagon je obično na kraju voza. Ima platformu, odakle putnik može da posmatra razne predjele, kao sa kakve verande. Amerikanci obično na tim platformama posmatrajući, vode kratke razgovore.

Kuhinja je bez ikakve mane, posluga odlična, svaka dva stola služi jedan kelner, samo jedno nedostaje: vino i liker! Ali u zamjenu za to, svaki vagon je snabdjeven hladnom vodom. Na svakoj stanici vozovi se snabdjevaju svježom hranom i novinama. Vozovi se na stanicama vrlo malo zadržavaju. Američki ekspres-vozovi imaju frizerske salone, koju su snabdjeveni sa svim modernim priborima, za šišanje, brijanje, masažu lica i dr. Tamo mogu da se kupe četke za zube, sapun, puder. Od 8 i po do 12 časova noću, naročita posluga pere, čisti i pegla haljine putnicima. Dotjerivanje u red jednog muškog odjela košta jedan dolar.

No ovim se ne završavaju sve udobnosti. Vagoni su snabdjeveni i veoma velikim umivaonicima, tuševima i slavinama s toplom i hladnom vodom. Na sjedištima u kupeu pozadi, gdje putnici naslanjaju glave, postavljaju se svakog dana lanena platna. Spavači vagoni su takodjer veoma udobni i lijepi. To je sve naravski u brzim vozovima, u kojima putuju samo veliki pešekani.

S tim udobnostima se putuje danju i noću u velikoj američkoj zemlji, kroz gore i pustinje, gdje su prije nekoliko vjekova prvi naseljenici Novog Svijeta umirali od žedje, u predjelima bez vode, gdje crvenokošci branjahu svoj kraj i prava i bacahu se smjelo protiv prvih vozova.

Aparat za pravljenje alkohola iz kruha

Na izložbi u Filadelfiji (u Americi) u njemačkom paviljonu izložen je aparat koji istodobno peče kruh i proizvadja 98 postotni alkohol. Spomenuti aparat, koji je izumio jedan Berlinčanin, odvodi plinove koji se razvijaju u peći prigodom pečenja kruha u jednu cijev za hladjenje i tu se cijedi skoro čisti alkohol. Od stotinu hljebova dobiva se oko jednog litra čistog alkohola.

Darovi

DAROVI

za fond «Istarske Riječi»:

Sakupili su boćari Zorin vrha: «Da Jože ne bude s njim» — daruje Frane 5 lira; Niko, Ivan i Doktor za izgubljenu partiju 9 lira; «Jer su se Frane i Jože poljubili» — svi skupa: 50 lira; Rukavački duhtor za izgubljenu utakmicu sa Jožetom, koji je na to bio dekoriran za hrabrost 10 lira. Ukupno lira 74.—.

Za «Prosvetu», odsjek za Istru:

Ivan Kos, Roč lira 5.—.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST“ U TRSTU

su mnoge grudi, a na mnogim se je licima otegnula neka opora linija. Linija života, koji je u blizom dodiru sa smrću. Linija života, koji je tako duboku dirnut onim hladnim «Počivaj u miru!»

Evo i u toj se oporoj liniji manifestuje otpor «miru» i želja za životom. I ako je mir večan i lep, zašto je naša želja za nemirnim, ovakvim našim životom toliko velika i jaka? Ne volimo umirati. Razapeti makar i na križ neverovatno želimo živeti, pa i razapeti na križu — — —

I u tu želju za životom ja verujem. Jer želeti živeti — znači živeti. I ako smo žrtveno pokolenje — želimo proživeti žrtvu.

Jedna lepa i nezaboravna manifestacija našega bola i naše tuge za učiteljem i narodnim čovekom, Gašom Liculom — bila je danas ujedno i jedna jaka manifestacija našega života, naše želje za životom i naše ljubavi do života. Našega životnoga ponosa.

Onoga ponosa, kojega su nam Licul i drugi njemu slični cepili u krv, u duše i u srca.

Evo i zato ima Licul svoju zaslugu. I kao što verujem u ljubav i želju našu do života, kao što verujem u dušu našega naroda i sok naše zemlje, kao što verujem u blagoslovljene utrobe naših majka i u zipke koje njišu budućnost— isto toliko čvrsto verujem i u grobove naše.

U one grobove, koji u nama pobudju ponos i život.

U ovakve grobove.

Nije dugo, čuo sam od jednog našeg čoveka, da je danas još jedini izraz našeg života i jedina naša narodna manifestacija moguća samo na grobovima.

Tako i jest. Možemo da izrazimo život samo na grobovima. Mi danas. I dok bi nekome, koji ne pozna naše prilike ovo izgledalo nepojmljivo i bedno (Izražavanje života na grobovima!) meni se čini da nalazim u ovim našim **žalosnim** manifestacijama neku jaču bazu našem **vedrijem** životu.

Neko bi mogao pitati: A što nam daju grobovi?

Zar nije hleb i vino, svih narodnih pirova i slava, rodilo iz praha kostiju onih, koji časno prodjoše i odoše?

Zar nismo i jutros osetili u sebi život?

Zar nas nije i jutros suza našeg jada okrepila (kao što cveće krepi jutarnja rosa) za strpljivo čekanje i lakše snašanje? — — —

Roč-Trst, 18. julija 1926.

Broj 30 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta) U Trstu, 29. julija 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“ izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Preplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Zaplijenjenje „Istarske Riječi“

Zadnji broj «Istarske Riječi» bio je zaplijenjen. O zaplijenjenju dobili smo u ponedjeljak pismeni dekret, koji glasi:

KR. PREFEKTURA TRŠĆANSKE POKRAJINE

Br. 682-6828.

PREFEKT TRŠĆANSKE POKRAJINE

vidivši hrvatski tjednik «Istarsku Riječ» od 22. julija 1926, br. 29;

uzevši u obzir da dopis iz Pule i okolice sadržaje lažne i tendenciozne vijesti, koje su kadre da poremete internacionalne odnošaje;

vidivši postojeće naredbe o štampi i čl. 3. općinskog i pokrajinskog zakona od 4. februara 1926. br. 148;

naredjuje:

da se **zaplijeni hrvatski tjednik «Istarska Riječ» od 22. julija 1926. br. 29. radi dopisa iz Pule i okolice.**

Izvršenje ovog dekreta povjereno je kr. kvesturi u Trstu.

U Trstu, dne 21. julija 1926.

Prefekt: Gasti s. r.

Prije dvanaest godina

Godine 1914., dana 23. jula u 6 sati na večer austrijski poslanik u Beogradu predao je srpskoj vladi ultimatum, na koji nije Srbija mogla da pristane već radi časti svoje.

Četrdeset i osam sati zatim, u isti sat, otišao je austrijski ministar po odgovor. Srpska je vlada odvratila, da prihvaća ultimatum u svim tačkama, samo o dvjema najtežima neka odluče velevlasti.

Taj odgovor nije udovoljio bečku vladu, i tako se je dne 25. jula u šest sati uveče našla Srbija s Austrijom u ratnom stanju.

Nato se javila Rusija i izjavila, da ne može dopustiti Austriji, da ona smrvi slavensku Srbiju. I tako se i ona uplela u rat. Njemačka je stala uz Austriju, Franceska i Engleska a nešto kasnije i Italija uz Rusiju i u malo dana zaigralo se tako krvavo kolo, kakova još svijet nije vidio.

Srca austrijskih Slavena, dakle i Hrvata i Slovenaca, bila su dakako na strani Italije, Francuske, Engleske, Srbije i Rusije.

Na strani tih istih saveznika bili su i Rusi u Galiciji Francuzi u Alzaciji i Loreni. Kako je poznato, godine 1871. istrgli su Nijemci te dvije pokrajine Francuzima i malo ne punih pedeset godina radili su na tom, da one Francuze u Alzaciji i Loreni ponijemče. Ali u tome nisu uspjeli. Alzačani ostali su u ogromnoj većini vjerni svome rodu i franceskom jeziku. Bilo im je teško, jer su ih Nijemci nemilosrdno progonili, ali unatoč tome oni nisu gubili vjere, već su ustrajali držeći se one, da Bog ne plaća svake subote.

Najviše su stradali u vrijeme rata. Pred nama je jedna debela knjiga od kakvih 800 stranica. Naslov je toj knjizi: «Alzacija u vrijeme rata.» U toj knjizi zabilježeno je dan po dan sve, što se je dogadjalo u Alzaciji u danima onoga strašnog pokolja. To su uspomene jednoga Alzačanina, slikara Karla Spindlera.

Počinju s dvadeset i petim julom 1914. s danom, kad je Austrija stupila sa Srbijom u ratno stanje.

Alzacija je od nas vrlo daleko, a i Alzačani je od nas uvelike razlikuju i po krvi i po jeziku. No dok čitamo, što su oni morali sve da pretrpe u one duge četiri godine, čini nam se, da su nam vrlo blizu, budući da su i oni trpjeli od Nijemaca isto muke kao i mi.

Čim je proglašeno ratno stanje, u svakom je alzačkom mjestu sastavljena tako zvana «crna lista», to jest popis «sumnjivih i opasnih» lica. Ti su sumnjivci bili odmah internirani ili otpremljeni na ruski front, i kao p. u. (politisch unverlässlich) ostali su pod tom policijskom paskom. Ta policijska paska bila je upravo strašna. Svaki je čestiti franceski domoljub bio pripravan na najgore, jer je znao, da se nalazi u rukama denuncijanata. S internircima postupali su na najbarbarskiji način. Razbješnjeni njemački vojnici mučili su ih, što su više mogli, tukli i morili gladju, tako da su mnogi i podlegli tim neizrecivim patnjama.

Zlo je i onima kod kuće. Iz svakog kutića vreba pruski žandar ili detektiv. Svaka se riječ hvata, mjeri, istražuje, da se vidi, što bi mogla u sebi da krije. — Strašan život!

Niko, ko ne osjeća njemački, nije siguran ni zaštićen. Za alzačke Francuze nema zakona...

Sve je tako bilo u ono vrijeme i u nas u Istri i u drugim zemljama, gdje žive Jugosloveni. Kao i u Alzaciji, tako su Nijemci i u ovim našim krajevima bacili riječ. da treba sve Slavene uništiti, upravo utamaniti kaošto se tamane skakavci. Prema tome su austrijske i madžarske vlasti postupale i u kasarnama i u logorima i na fronti, dok je ostalom civilnom, slavenskom pučanstvu bilo dosudjeno, da pogine od gladi.

Zvjerske želje njemačkih krvopija nisu se ispunile. Naš je narod doduše mnogo pretrpio, ali je iz onoga krvavoga kola izišao živ i čil i snažan.

Pomoć našemu seljaku

Vrlo je pohvalno, što je Prvi Ministar Mussolini navijestio takozvanu «borbu za žito». Tu borbu on nije samo navijestio, već je i provodi. Kako će se naši čitaoci sjećati, on je zajedno s kraljem otišao nedavno u polje, da na svoje oči vidi, kako su usjevi uznapredovali. Novine su o tome onda mnogo pisale. Neke su pače donosile i slike, na kojima se vidi, kako se kralj i njegov prvi ministar probijaju izmedju klasja.

Sve je ovo vrlo lijepo i pohvalno.

Čitamo, da je prvi Ministar odredio i nagrade onim seljacima, koji budu mogli iskazati, da su sami najviše zemlje nasijali.

I to je vrlo lijepo i pohvalno. A bilo bi dobro, kad bi se pri tom uzimala u račun nesamo površina obradjene zemlje, već i **muka** onog siromašnijeg seljaka, koji na svome kamenitom posjedu ne može upotrebljavati ni mašine ni druge gospodarske sprave, već je primoran, da u znoju lica svoga motikom i strpačom krči svoju suhu, tvrdu, kršovitu zemlju u namjeri, da iz nje izbije, što se najviše izbiti dade. Premda je taj posao neizmjerno težak i najviše puta i nezahvalan, naš ga seljak postojano vrši i ne nalazi sebi mira, dok svoju strpaču ili motiku ne zabije u zadnju grudicu uporne zemlje.

Istina naši su seljaci radili tako i prije ove borbe za žito, radili su oni tako već u pradavnim vremenima, ali evo, sretan slučaj hoće, da se taj njihov rad lijepo slaže i podudara s onom vrlo pohvalnom misli Prvoga Ministra. Mi idemo još dalje i tvrdimo, da bi Prvi Ministar baš u onom najtežem radu našega seljaka mogao naći i dosta prelijepih primjera za svoju žitnu propagandu. Ima naime u Istri kamenitih krajeva, gdje naš seljak u vrećama nanosi zemlju, prosiplje je medju kamenje, gnoji i zasije. Takvi su primjeri upravo divni, a u Istri dosta česti, pa bi vrlo dobro bilo, kad bi se i o njima vodilo računa.

Medjutim naš seljak nije nikada hlepio ni za pohvalama ni za odlikovanjima; on je jedino tražio od svojih vlasti, da ga u njegovu mučnom radu podupru. Ne bi on tražio ni potpore, kad ne bi njegova muka nailazila na zapreke, koje stoje izvan njegove volje i sila njegovih.

Tu su u prvom redu takozvane elementarne nezgode- nevolje, što nam ih šalje čas sunce sa svojom prežarkom pripekom, čas oblaci, sa svojim preobilnim kišama i tučama. Te su se nesreće nekako kao srasle s ovom našom zemljom, i što je u njih najtrašnije, one su u jedan jedini čas kadre da unište sav trud i sav neizrecivu muku od jedne cijele godine dana.

Tako će biti i ove godine. I to nesamo u Istri već i po čitavoj Evropi. Silne poplave načinile su već do danas štete, koja se nikako ne bi mogla da procijeni, a što nas još čeka, to je u rukama Božjim.

Jedno stoji: dobra ne će biti! Zima se već sada prikazuje, kao jedna ružna sablast. Naš seljak je već sada uvelike zabrinut: kako će sa svojom porodicom? Kako će se ono par goveceta, ako ih nije nepogoda ne odnese? Kako će u jesen, kad bude trebalo sijati, a sjemena ne će biti?

A porezi i druga plaćila? Otkuda će to siromašni seljak da smogne?

A ima i sila drugih takovih pitanja, koja traže odgovora i sile svaku dobru dušu, da se u njih zamisli.

Sva ova pitanja postavljamo na srce vlastima u zemlji, da ih što prije dadu do znanja Prvome Ministru. Neka znadu oni i svi, kojih se tiče, da je naš seljak učinio sve moguće, da udovolji pozivu pokretača one žitne borbe; ako nije uspio, krivnja nije na njemu, već na nevremenu. To treba da se uvaži i uradi sve moguće, da se seljaku u ovom teškom času što više pomogne, da mu se olakša plaćanje poreza i da mu se novčanom potporom omogući nabava sjemena i potrebitog orudja. U takovom slučaju, seljak će opet u jeseni pun pouzdanja zagrepsti u zemlju i na novo započeti svojom svakidanjom žitnom borbom.

U protivnom slučaju morat će dakako da klone, ali to ne će biti ni na korist ni na diku one toliko razglašene, a uistini vrlo važne žitne propagande.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Recimo koju o — nevremenu! - Gulf Štrim. Sysopći potop. - Strah od smrti. - Strah od — života.

Ja ne volim pisati o politici, a najmanje o onoj fijumanskoj. Vi ćete reći: — Kiselo grožđe!

Nije kiselo grožđje, već je upravo to, što ja ne volim politiku. Meni je milije zabavljati se s metereologijom. To vam je nauka, koja nas uči, kako se gone vjetrovi, šta rade oblaci, zašto je vrijeme lijepo, kad ne kiši, i zašto kiši kad nije lijepo i sve takove stvari, koje su u ovim našim današnjim danima poplava i katastrofa kudikamo važnije nego li je ono vječno natezanje gospode političara i raznih drugih njima sličnih «granparola».

Sve velike svjetske novine bave se danas meteorologijom, to će reći kišom i lijepim vremenom, i to ne možda radi toga, što su — dok se bave ovakovim stvarima — više manje sigurne, da ne će biti plijenjene, već zbog toga, što je ovo pitanje kiše i lijepog vremena postalo vrlo važno, puno važnije od pada franceskog franka, od engleskog štrajka, od portugalske revolucije; jednom riječi pitanje oblaka je danas najvažnije na svijetu. I da bi, «dato e non concesso», još postajalo, recimo, i ovo naše riječko pitanje — ono bi moralo da se sakrije pred kolosalnim pitanjem ovo vječite nebeske kapavice.

Danas svi učeni ljudi razbijaju sebi glavu, otkuda ovo neprestano curketanje vode! Neki vele, da je tome krivo to, što se ona velika, neizmjerno silna, podmorska, oceanska rijeka, poznata pod imenom **Gulf Štrim** skrenula sa svoga dosadašnjega korita i okrenula drugim pravcem.

Inia več koji desetak godina, što ja nisam vidio toga blaženoga Gulf Štrima, zato ne bih mogao baš ni priseći, da je okrenuo drugamo. Ali kako je danas na svijetu sve moguće, moguće je i to, da je i taj Gulf Štrim otišao malo stranputice. Jedan amerikanski liječnik dokazivao je ovih dana, da je već kod mnogih ljudi i mozak promijenio položaj. Osobito kod žena, i to kod onih, koje su obrezale svoje kose. Taj amerikanac veli: —

— Priroda je ženama dala dugu kosu. Zašto? Da im čuva mozak. Neka tu kosu otme, i mozak će nadjeno je ići do busole, ševrdat će u glavi kao i barčica bez kormila.

Žene, koje ovo uščitaju, reći će, da još malo, pa će njihove obrezane kose biti krive, što ovoliko kiši. — A zašto pak krajevi gdje je je Venecija negda posjekla sve šume, trpe još i danas toliko od šuše? — pitaju žene.

To se-i ja pitam, i zato držim, da bi trebalo negdje drugdje tražiti uzroke ovim povodnjama — ali gdje?

Nego mjesto da mi lomimo sebi glavu o uzroku ovih prečestih proloma oblaka, ne bi bolje bilo, da nastojimo, kako bismo za vremena našli najzgodniji način, da se u slučaju jednog novog potopa spasimo?

Tu bi nam opet vrlo dobro došla jedna koncijencija s kakovom šumskom državom, koja bi nam u najkraće vrijeme — dakako mukte — nalifrala toliko lesa, da bismo s njime mogli napraviti jednu ogromnu «arku», u koju bismo u slučaju novog sveopćeg potopa mogli da se stisnemo. Budući da sam ja najstariji i najčistokrvniji od svih Riječana, mislim, da se ne bi pogriješilo, da mi se kaže: Ti budi naš patrijarha Noë! Ti nas vodi ili k smrti il' k slobodi!

E, da do toga dodje, vjerujte mi, mila braćo moja, da bih ja vrlo dobro pazio, koga da uzmem u arku. Jest, i ja već sada znam, koga bih uzeo, a koga bih pustio, da se zabavlja s ribama!

Napominjem već unaprijed, da bi arka bila za nepušače (Nictraucher), pa u njoj ne bi nikako mogle da nadju mjesta žene, koje puše. Da se razumemo.

I tako bismo mi dočekali novi potop. Pa onda bismo jednog dana pustili golubicu, da nam u kljunu donese grančicu masline, pa kad bi nam donijela grančicu masline, onda bismo izišli i svršali bismo se svi u jedan lijepi, dugi korteo, (da se naša stara fijumanska navada ne zatare!) i krenuli bismo put Kantride, gdje bismo, u blizini naše Marije, zasadili lozu, uzavrijeli vino, pa se opili, da nam se i ta navada stara ne zatare... i onda bismo i opet počeli govoriti sve moguće jezike i vući neki ovamo, neki onamo, dok bi ovdje i opet nastao stari turanj babilonski, gdje se i opet ne bi znalo, ni ko pije ni ko plaća.

— Reći će kogod: kakova fantazija- A ja pak velim, da ovo još nije ništa. Kad bih vam ja ispričao sve, što se iz dana u dan u mojoj glavi kopa i mota, vi biste zinuli od čuda. U ostalom to je najzada i sve što imam, i hvalim Bogu, da mogu u nestašici čega boljega ovako fantasticirati, sretan, što živim u kraju, gdje se za ovakovu duševnu rabotu ne plaćaju nikakve takse ni obertakse.

Rijeka pada iz jednoga straha u drugi. To joj je sve ostalo od strašnih dana, što ih je provela sred neprestane grmljavine bomba i granata. Prije nekoliko mjeseci nije niko htio da prodje kraj groblja, jer da se ondje vidjevaju, čuju i dogadjaju neke strahovite stvari. Prošlo je i to, a mjesto njega se sugradjanima zabio u kosti strah: da će se prije ili kasnije udaviti u kakvom prolomu oblaka. Još se nisu pravo oslobodili toga straha, kad im evo nešto dalo u glavu, da bi mogli jednog dana biti... živi zakopani. Oni se naime boje, da liječnik, koji ima dužnost, da pregledava mrtvace, ne čini to savjesno, nego površno, pa da se može lako dogoditi, da čovjek, pošto je već zakopan, opet dodje k sebi, a onda jao i pomagaj!

Da pravo kažem, ja se toga ne plašim nimalo, jer mi se ionako čini, kao da sam već davno živ zakopan, no oni nesretni plašivci obratili su se već nekoliko puta na «Vedettu», da im ona kaže, dali postoji opasnost, da bi čovjek zbog neznanja ili nemarnosti liječnika mogao biti živ pokopan. «Vedetta», koja vidi i čuje i zna i može sve, odgovorila je u jednom dugom članku, da te opasnosti nema i da čovjek, koji jedamput umre, može u svome grobu mirno da počiva, bez straha, da će se više probuditi.

Na ovo zaista pametno objašnjenje cijela je Rijeka osjetila neku veliku olakšicu i sad bi opet bilo sve u redu, da su Englezi došli.

I tako ovdje na Rijeci ne može čovječ nikada da bude potpuno zadovoljan.

Rokac.

IZ SV. IVANA.

† Katarina Fabijančić.

U svetu nedjeljicu, 4. ov. mj. preminu našem dragom Frani Fabijančiću na Mostu vrlo vrijedna njegova supruga Katarina. Tri mjeseca ležala je; tri puna mjeseca tešku bol bolovala i trpjela, a s njom naš dobri Frane i njegova veća i manja dječica. Noć i dan bili su uz svoju dobru majčicu i gospodaricu sve misleći da će ozdraviti. Ali mi svi susjedi znasmo da će je teška bolest baciti u prerani grob. I baci je. A jedva bilo joj 46 godina. Nismo već i dublje tuge vidili nego li smo u rastuženoj kući! To ona bijaše u kući — sve, i obitelj izgubi s njome sve. Takova pogreba kakova je imala ta vrijedna govidio naš kraj. A kakav je bio rastanak spodarica i naša domorotkinja nije odavna je sa cijelom obitelji, s mužem, s rodbinom i djece, duboko je ganulo sve prisutne. Sve plakalo, žensko i muško, malo i veliko, u kući, pred kućom i na cesti. Nismo vidili još takove opće žalosti. S njom ode predobra majka, uzorna gospodarica i žena. Naša domaća glazba pratila pokojnicu do zadnjeg počitka. Tužni glasovi glazbe miješali se sa plačem i uzdasima mnogobrojnog ljudstva. To bilo najbolje znamenje, kako je bila priljubljena dobra pokojnica. Svojeće sveopće saučešće donekle je ublažilo bol i tugu cijeloj prežalosnoj obitelji. Mi, njezini susjedi i prijatelji, želimo obitelji njezinoj u velikoj žalosti, a nezaboravnoj pokojnici kličemo: Pokoj vječni daruj joj Gospode!

IZ ROČA.

Posvećenje spomen kamena narodnom učitelju Gaši Liculu na našem groblju.

U nedjelju dne 18. ov. mj. velečasni gosp. Kurelić blagoslovio je spomen kamen na preranom grobu narodnog učitelja Gaše Licula, koji je umro pred 3 godine. Spomenik su mu podigli drugovi i zahvalni narod sabranim milodarima. — Vrijeme je bilo lijepo, pa je na ročko groblje nagrnulo mnogo ljudiju da dadu još jednoć izraz svog poštivanja seni obljubljenog učitelja. Iza izvršenog blagošlova u lijepom je i odužem govoru veteran našeg rastepenog učiteljstva gosp. Vinko Šepić iz Buzeta orisao sve lijepe vrline i svu vrijednost pokojnikovu. Narod je bio duboko dirnut dirljivim riječima pokojnikovog druga, koji mu je bio drug u radu u učiteljskoj organizaciji kroz dugi niz godina.

Iza njega odao je poštu prahu pok. Gaše Licula, u ime svih naših istarskih narodnih ustanova gosp. Ivo Mihovilović iz Trsta jednim spomen - slovom.

U ime Saveza učiteljskih društava lijepim se riječima pozdravlja od pokojnog druga gosp. Matko Mogorović, izrazivši još jednoć iskreno saučešće sviju, prisutnoj tužnoj pokojnikovoj gospodji i kćerki

Iskrena i duboka tuga izražavala se je na svim licima prisutnih. Dugo još poslije iza obavljenih počasti stizavali su ljudi, da posjete grob pok. Licula. Bilo je prisutno više naših učitelja i učiteljica, te djaka i mladeži iz dalje okolice. — Briga je odbora za postavljenje spomenika imala doista lijep uspjeh. Neka ovaj skroman spomenik održi vječno živu uspomenu na pok. Gašu Licula. Počivao u miru!

IZ KRBUNA.

Još u našem selu. - Popravak putova.

Rijetki su stranci, koji u naše selo dodju. Nekada su dolazili trgovci tražeći goveda i telad. Sada ni toga nema. Nešto življe je o «bendimi», kad riječki gostioničari dolaze po «slatko».

A nije kod nas ružno. Dapače, rijedak je stranac, kojemu se već kod prvog posjeta ne bi svidjalo naše selo i naši krajevi. Selo na brežuljku, posred sela bijeli se crkva, a uza nju škola. Na trgu kraj crkve granata ladonja. Na podnožju prema jugozapadu sve tamo do jugoistoka prostire se naš Lug, štono u ljetno doba naliči zelenom moru. Preko Luga brežuljci, navrh kojih vidiš izdaleka Gračišće i Skopljak a nešto prema jugu Pićan sa mnogim seocima. U zdravstvenom pogledu nema valjda širom Istre boljeg kraja, i toli blage klime. Nedaleko, nama jugoistočno leži malarični kraj oko Čepića, nu k nama ne dolaze komarci. Nema im kod nas mjesta, jer nema močvara.

Uzrok da je naše selo osamljeno, leži u lošem putu, što do nas vodi. Jedini put što prolazi kroz selo jest onaj Cerovlje-Krbune-Tupljak-Čepić. No put se ovaj nalazi u upravo jadnom stanju, pa zbog toga mnogo sijena ostaje neprodano. Nije moguće voziti ga do Cerovlja osim uz razmjerno vrlo veliki trošak tako, da se to ne isplaća. Ali štetu zbog lošeg puta ne trpi samo naše selo, već sav jugoistočni dio Istre. Znale su nekadanje oblasti, od kolike bi važnosti bila jedna cesta, koja bi se uz razmjerno malene troškove mogla ovuda sagraditi te tako vezati ove krajeve sa željezničkom prugom-Pula-Trst, te je već bilo sve učinjeno za gradnju iste. Baš kad se imalo radom započeti, dodje nečiji «veto», te posao bje odložen. Svjetski rat je pokopao sve: i nacrte i svote za ovu cestu. Nadamo se da će i sadanje vlasti uvidjeti važnost ove ceste, te potražiti stare nacrte. Naše prijatelje — valjda ih još imamo — molimo pak, da bi na to kojom zgodom potsjetili nadležne.

Mjesni naši putovi nalaze se u jadnom stanju. Služe nam na sramotu našu, jer smo tome sami krivi. Nije pravo, kako neki govore, da je župan kriv. Župan ne će, a i ne može sam da putove popravlja. On nas opominje i pozivlje dosta na popravljanje, nu fali sloga. Trebalo bi da više radimo, a manje govorimo. Neka nam bude uvijek na pameti ona: «Uzdaj se u se i svoje kljuse!»

Nitko nam putove popraviti ne će, ne učinimo li to sami.

IZ VODICA.

U nedelju 4. o. m. priredila se je kod nas u Vodicama jedna lijepo uspjela školska zabava, za koju su osim školske djece, saradjivali i odrasli, te su svojim marom doprinijeli, da je zabava onako lijepo i srdačno provedena. Osobita zasluga za uspjeh ove zabave pripada učiteljstvu škole, a naročito g. Josipu Demarinu, koji je s velikom požrtvovnošću vježbao glumce za šaloigre i pjevače za zborove. Kaže se da su sve točke uspjele iznad svakog očekivanja no mi smo Vodičani bili još prije uvjereni, da će ono što g. Demarin vodi sigurno uspjeti.

Djeca su igrala vrlo dobro i samostalno. Ljudi su upravo uživali slušajući male glumce i pokazivali su svoje zadovoljstvo čestim pljeskanjem. Roditelji školske djece bili su zapanjeni uspjehom svojih mališa, kao da nijesu htjeli vjerovati, da su to njihova djeca na pozornici. Ne zna se što su djeca bolje izvela: da li «Razgovor pod lipama», gdje seljak i drugi zanatlija na izmjence hvale svaki svoj zanat ili pak lijepu veselu igru: «Kad tate i mame nema kod kuće.» Ovu igru su izvela baš sjajno. Slušaoci su se do sita nasmijali i lijepo zabavili. — Dječje pjevanje je bilo dobro izvadjano. Pjevački zbor odraslih vrlo se lijepo pokazao te je baš umjetnički otpjevao dvije pjesme. Osobito se svidjela pjesma: «Svraćanje» («Misli moje...»), koju je narod slušao oduševljeno. — Pri koncu predstave odigralo je pet raznih lica odličnu šaloigru: «Ne zovi vraga». Smisao je igre poučan, zabavan i upravo prikladan za selo. Gospodja Zlatić igrala je upravo majstorski, a vrlo dobro odigrali su uloge i druga lica.

Ova će školska zabava ostati trajno u uspomeni Vodičanima i ostalim gostima, koji su u lijepom broju došli sa više strana na predstavu.

Ovakove su zabave vrlo rijetke a služe na čast učiteljstvu i djeci, a na diku roditeljima i selu.

Gojenje svilaca.

Ove godine bijaše nas svilogojaca više nega predjašnjih godina. Pa ovo je naravno. Slabe su godine da gore ne mogu biti, a plaćila su velika, pak nijesmo tako zapućeni, tako nazadni da se ne znamo okrenuti, da zaslužimo koju paru za pokriće svakidanjih troškova. Doduše nije pogodovala dnevna kiša svilcima; neobična osobito noćna hladnoća zlo upliva na razvoj svilaca, ali ipak znali smo tomu otpomoći, pak nam bijahu čahurice, ako ne prvovrsne, ipak srednje. Ovaj put većina od nas nije se uteklo za prodaju posrednicama (sensalima), nego smo ravno sa robom u Goricu i Udine. Jedan za više od njih. Prodasmo čahurice (svila) po 31.50 L kilogram. Za dvospolne (dvostruke) čahure primismo trećinu od ostalih, dakle po 10 L. Oni, koji su prodali trgovcu Maksimilijanu, prodaše po 24—26 lira. Mi ćemo i danas reći onu našu staru: Uzdaj se u se i u svoje kljuse.

Nego mi ćemo se svilogojci druge godine udružiti, kupiti parni kotao za svilce, te skupno raditi uz manji trošak, a veći dobitak. Dogovorom, sporazumom i slogom — mi želimo sebi pomoći.

Svilogojac.

PISMO IZ ARGENTINIJE.

Teško stanje, malena zarada.

Čitamo razne dopise u «Istarskoj Riječi» o teškom stanju ne samo u pojedinim selima nego uopće o nevolji, pa smo se eto nas nekoliko Istrana sastali i dogovorili se, da vam se javimo i opišemo ovdašnji život, a vas, gospodine uredniče, zamolimo, da ovo par redaka tiskate, jer je pisano iz srca, koje ima osjećaja do rodjenog kraja i do svoje braće. A neka naša braća uvide i teško stanje naših ljudi, koji se sele trbuhom za kruhom.

Mi ovdje radimo danju i noću kao životinje uz vrlo malenu plaću. Ima ljudi, koji uz teški svoj posao nisu niti klobuk promijenili, premda su nekoliko godina u ovoj zemlji. Još uvijek rade u klobuku, što su ga donijeli iz svoga zavičaja. Neki to ne mogu da učine, jer se koji put moraju odazvati neprestanim molbama svojih tužnih roditelja, koji mole svoje iseljenike, da ih podupru. Drugi pak ne mogu da si što promijene radi nemarnog rada, dok uživaju preko mjere alkoholna pića. U ovoj tudjoj zemlji moramo se danomice trudom i velikim naporom upirati, ako hoćemo na koncu mjeseca da vidimo 50 pesosa ostatka i ovi moraju biti odlučeni do pojedinosti, kako se ih ima potrošiti. I dok je čovjek u dobrom zdravlju mora se zakleti da će ovu svoticu prištediti, jer tko zna crnu budućnost. A i te kako bismo trebali taj novac da hranom okrijepimo naše izmoreno tijelo. O kakvom novom odijelu nema ni govora. Evo ja, koji pišem ovo pismo, već tri godine sam u Americi, ali vjere mi, nisam kupio cipela. A nisam sam.

Mnogi ne će ni vjerovati da je ovdje tako teško stanje. Ne vjeruju više puta ni naši rodjaci ni braća pa ni roditelji, jer misle da ovdje vise kolači u drači i da se psi kobasicama vežu, ali ovim im putem javljamo, da smo goli i čisti od novca kao Bog od grijeha. Tko ne će da vjeruje, neka sam dodje ovamo, pa će viditi, što to znači Južna Amerika. Naučit će se danomice u papučama da radi, a u nedjelje ne poznamo razlike od drugih dana ni u jelu ni u odijelu. I mi smo mislili, kad smo se ovamo selili, da ovdje teče med i mlijeko, ali smo se gorko prevarili. Ima na tisuće naših ljudi, koji bi se sutra drage volje vratili kući, ali nemaju novca za putni trošak. Najteže nam je pak, kad dobijemo pisma iz starog kraja od svojih roditelja, nek im pošaljemo novaca. Kad bi oni zaista znali, koliko mi imamo novca i kako do njega dolazimo, ne bi nikad uzeli pero u ruke, da nam o novcu pišu. A što će biti s nama u slučaju bolesti. I na ovo treba misliti.

Konačno upozorujemo istarske majke, nek ne šalju svoje kćerke ovamo, a osobito nek ne dolaze one, koje nemaju koga od svojih. A ako koja i ima ovdje brata, nek ne misli, da će po gradu u kapelinu šetati. Morat će raditi samo za hranu. Radi toga opetujemo našim majkama i našim sestrama, nek dobro promisle prije nek se upute u tudji i kruti svijet.

Šaljemo tople pozdrave našim roditeljima, braći i sestrama, prijateljima i znancima te svim čitaocima Istarske Riječi i kličemo: Bog nas živi!

Praporci, Bršljani.

BURZA

Cijene tudjem novcu na tršćanskoj burzi: jedna engleska lira šterlina 148—149 talij. lira; 1 amer. dolar 30 talij. lira; 100 jugoslovenskih dinara 54 talij. lire; 100 austrijskih šilinga 410—430 talij. lira; 100 českih kruna 90 talij. lira; 100 francuskih franaka 75 talij. lira; 100 švicarskih franaka 595 talij. lira.

Franina i Jurina

Fr.: Ča ovo dela ov harambaša?

Jur.: Ter vidiš ča dela? Vezuje nas.

Fr.: A za kega zlodeja?

Jur.: Da mu ne pobegnemo. Ter si ga mogal razumet, ča j' rekal! Govori: tu je aeroplan od onega Ingleza. Ja bim rad poć malo vajer s njim, ma ne znam manovrat z onom vražjom makinom. Vi, Jurino, govorite da znate. Ala pogodimo se: Ja ću poć va aeroplan, ma s jednom pogodbom: ja ću vas obadveh dobro vezat za aeroplan, da mi ne pobegnete i da me ne zanesete kamo.

Fr.: Šegav je, kako vrag. A ča mu nisi mogal reć: — A kako ću manovrat i timunit, ako budem vezan?

Jur.: Rekal sam ja njemu to, a on mane: Vašega kolegu Franinu ćemo posensega vezat, da se ne će moć ni mahnut, ni nogi zdignut, a kamo pak ruki. Vam Jurino, ćemo pak pustit slobodne ruki, da morete timunat.

Fr.: I tako mi ne ćemo moć niš storit?

Jur.: Ča ja znam? Videt ćemo! A sada muči. On je tu. Na sada će se i on ukrcat.

Harambaša: Ste već pripravni?

Jur: Orajt, gospodine!

Harambaša: Dunke, ala. Goni!

Jur.: Na zapoved, gospodine! Držite se dobro! Je već sve va rede? — Dobro — a sada —rrrrrrrr! Viš, kako lepo jedrimo!

Haramb.: To je neč lepega! Vi Europejci ste grde gnjidi, ma imate i puno lepeh stvari. Joj, kako je to lepo! Vidiš malo ono more pod nami!

Jur.: A gospodine, znate vi dobro plavat?

Haramb.: Kako riba! Ja morem bit va more kolikogod ću.

Jur.: To mi je jako drago čut!

Haramb.: A zač?

Jur.: Sada ćete videt! Franino, zapri oči! Si ih zaprl?

Fr.: Sam. A za ča to?

Jur.: Ne boj se! — Ala, orca!

Fr.: Na, Bože u ruke tvoje! Ča si to Jurino?

Jur.: Muč i ne boj se!

Fr.: Na, Bože u ruke trvoje! Ča si to storil?

Jur.: Tombul smo storili va zrake. Obrnuli smo se sa svem aeroplanom. To je delo! I kakovo delo!

Fr.: A kade j' on harambaša?

Jur.: Va moru! Mi smo vezani, pak smo ostali, o on je bil slobodan, pak je zletel dole. Viš ga, kako plava. Ne će mu niš bit, ne boj se! Kako smo se mi lepo oslobodili one hudobi! Kada nas je ono vezal za aeroplan, mislel je, da je s tem napravil ki zna kakovu mudrost, pak na: E, pravo su govorili naši stari, da više puti i čarlatana kačka uji.

Fr.: Ujila ga je po sakrabojsku. Nego ča trebe govorit: ti si, Jurino, čovek, kakovega ni blizu ni dugo, pak Bog!

Jur.: Va tem ga ni, kako ni va fundaćah. Glavno je, ad se čovek zna inžinjat. To je ono, ča ja svakemu našemu čoveku predikam već otkada sam živ. Valja se znat inžinjat!

Fr.: Ma trebe imet i tvoju glavu za to!

Jur.: Moja glava ni niš bolja od tvoje, samo da se va mojeh možjaneh ona kolca vavek vrte i špikuluju, ča bi se moglo storit, da se čovek kakogod živuče z novoji. Ja ne morem ni naštampanega videt onega čoveka, kemu za svaku malu pade srce va brageše, pak počne zdihovat: — Na, zvršeno je — već ni pomoći! — i sve tako! Ča zvršeno! Kako zvršeno! Kade zvršeno! Dok su špagi more, čovek mora vavek da se drži, kako i bolnik, dok je duša va tele. Ni huje stvari na svete, nego je čovek, ki vaje kuraj zgubi.

Fr.: To imaš pravo ti! I Bog govori: pomozi si sam, pomoć ću i ti i ja, a to je, kako da bi mu rekal: Čoviče, inžinjuj se, kako najbolje znaš i umeš! Tako je bilo i va vojsk... Ratkerburge. Ki se je zna... ta ni fronti ni videl, a ki ... kako kanj, ta je trpel za ... kamik.

Jur.: Tako je! A i današnji ž... drugo nego vojska, i svaki p... mora gjedat, da se inžinja, kak... Na, on trubasti harambaša je ... prevarit, pak smo mi njega. ... budi: ki pod drugem jam... neka se sâm va nju zvali. ... sada letimo lepo kako lastavic... se dole kuplje, da se sve okol... peni. Viš kako lepo jedrimo!

Fr.: Aha baš lepo! Da bimo samo ... do domi.

IZ JUŽNE AMERIKE.

Velika nesreća. - Naš Istranin izgubio život.

Dne 24. maja o. g. dogodila se je v... nesreća kod njemačke kumpanije «...mens Bau Union» u Ensenadi Puert... Plata. (Rep. Argentina).

Imenovana kumpanija poduzela je ... trakt za popravljanje porušene ... (mola), koja se je pred nekoliko go... srušila u reku La Plata. Za popravit... rušeni komad moralo se je graditi sa b... kadama i želj. pilonima, i vodu ispump... za moći postaviti temelj od armirano... menta.

Istoga dana oko 8 sati na veče bes... je velika oluja i vetar, kao da će se n... na zemlju srušiti. Oko 8 i četvrt post... je oluja svoj vrhunac. Voda u reki je ... rasla i jedan veliki val izlio se je pre... ograde u ispumpani prostor, gde su r... nici obavljali svoj posao, a zatim sle... je užasan štropot ograde koja se je us... velikog vetra i pritiska vode strovalila ... ispumpani prostor i poklopila više rad... ka, od kojih su se spasili samo oni k... su radili na višim mestima na grad..., a oni, koji su bili duboko do 20 metar... ostali su pod vodom i gradjevinskim ma... terijalom. Osim jednog španjolca, ostali ... pod vodom još i tri Slavena i to 1 Čehos... vak, 1 Jugoslaven i 1 istarski Jugoslave... imenom Ernest Juričić, star 17 godin... rodom iz Podmeje kod Cerovlja — Paz... Ostalu dvojicu i španjolca izvadili su n... kon 4 dana, a Istranina koji je radio na... dublje izvadili su ga na 8. juna o. g.

9. juna beše mu sprovod i bi pokopan n... groblju u La Plata, uz sudelovanje mn... gobrojne braće Čeha i Jugoslavena a o... bito Istrana, koji su izgubili svoga mil... člana istarske kolonije.

Mladi je Istranin u najlepšem cvetu sv... je mladosti u borbi za svakidanji kruh, ... da pomogne svoju siromašnu obitel... ostao žrtva svojeg plemenitog cilja.

Stoga cela jugoslavenska istarska kol... nija izrazuje iskrenu sućut obitelji poko... nika, a njemu neka bude laka zemlja ... tudjini, daleko od svojih milih roditelja ... tužne Istre, koju je još mladjan nada sv... ljubio.

Istrani! Svaki dan lebdimo u pogibel... i nesreći, a još nam je teže, jer nema... kome da se obratimo. Mi smo isto kao iz... gubljene ovce bez pastira, stoga se orga... nizirajmo, da se barem medjusobno poma... žemo, kada nam ne će nitko, da pomogne. Proučimo dobro naš položaj u tudjini ... počnimo raditi. — **Istranin.**

Politički pregled

ITALIJA.

Miroljubivost spoljne politike.

Jedno službeno izvješće protestuje pr... tiv toga, što se u inozemstvu šire tende... ciozne vijesti kao da bi današnja fašist... ka vlada imala zavojevačke namj... protiv Turske, Abesinije i drugih drža... Time bi htjeli u inostranstvu škoditi ... smetati Italiji baš u momentu, kad sada... nja vlada posvećuje najviše pažnje sv... jim gospodarskim i financijskim pitan... ma. Talijanska spoljna politika je mir... ljubiva i drži se postojećih ugovora. It... lija ima dobre odnose s balkanskim d... žavama, a isto tako s Turskom. U Abes... niju su otišli vidjeniji prvaci Italije, a t... je odgovor na posjet abesinskog vlada... u Rimu.

Edmondo Rossoni u Puli i Trstu.

Predsjednik fašističkih sindikalnih kor... poracija Edmondo Rossoni došao je u su... botu u Pulu. Tamo je pred predstavnicama svih istarskih fašističkih sindikalnih or... ganizacija držao govor u kome je nagla... sio važnost sindikalne organizacije i ruku i mozga za dobrobit domovine. Ne smije se živiti individualno, već životom drža... ve. Njemu su poznate potrebe istarske po... krajine, ali svaki problem treba riješavati u okviru nacionalnog života i naciona... nih potreba. Po čitavom svjetu nalazimo tragove latinskih i talijanskih umotvori... na. Nas ima 45 milijuna, a u Italiji može živjeti samo 25 do 30 milijuna. Zar će se drugi Talijani skitati po svijetu i dati se iskorištavati za druge. On kaže, da je de... set godina živio u inozemstvu i da je v... dio gdje se sve Talijani muče za drugo... Ne radi se v napadnom imperializmu, v... o pravu na opstanak jednog naroda.

U nedjelju je Rossoni govorio u Tr... prigodom III. glavne skupštine sindik... nih organizacija. Ogromna maša članov... radničkih i intelektualnih sindikal...

organizacija saslušala je ozbiljan govor Rossonija, kome su priredjene i u Trstu i u Puli velike počasti. Velika je pažnja posvećena ovim gradovima dolaskom tako visoke ličnosti.

Ograničenje i štednja.

U duhu vladinog programa za čim veću štednju i da se izjednače proračuni u općinskim i pokrajinskim upravama, čije terete mora više puta da snaša država, vlada je zaključila, da mjesne javne uprave ne smiju više primati nijedno novo lice u službu, a dosadašnjim namješteničima ne smiju da daju kakvu ekonomsku poboljšicu.

Saučešće jugoslavenskoj vladi radi poplave.

Prvi ministar B. Mussolini preko talijanskog poslanika u Beogradu uputio je predsjedniku jugoslovenske vlade brzojav, kojim izražava osjećaje i solidarnost vlade i naroda kraljevine Italije u nesreći, koja je zadesila narod u Jugoslaviji.

Nesreća aeronautičara de Pinedo.

Prošle srijede ujutro se je na otvorenom moru dogodila nesreća hidroplanu poznatog svjetskog aeronautičara komendatora de Pinedo. Izgleda da se je radi velikih valova taj pomorski zrakoplov preokrenuo. Pri tome se je utopio major aeronautičkog štaba Luigi Fonti. Ranjeni su pukovnik de Pinedo, komadant dal Prete, poručnik Bianchino i pilot poručnik Crosio.

Kraljičin dar crkvi u Assisi.

Kao dar prigodom 700-godišnjice reda sv. Franje kraljica je darovala crkvi u Assisi četiri vanredno skupocjena pokrivala za oltar.

JUGOSLAVIJA

Položaj u vladi

Iza kako je Radić isključio ministra šuma i ruda dr.a Nikića iz svoje stranke promjenio se je položaj vladine koalicije. Radićevci ne smatraju više Nikića svojim predstavnikom, pa su zahtjevali, da im se dade na raspolaganje još jedno ministarstvo. Nikić da može ostati u vladi, ali kao radikalni ministar. Dr. Nikić je medjutim obrazovao svoj posebni parlamentarni klub hrvatske seljačke stranke. Uz Nikića je pristalo osam Radićevih poslanika. Radi toga je predsjednik vlade Uzunović dao do znanja Radićevcima, da im radikali ne mogu dati koje ministarsko mjesto, jer ih je sada manje. Radićevci pak su na stanovištu, da je današnja vlada sastavljena sporazumom izmedju njih i radikala, pa radi toga ne može da bude u vladi jedan ministar, koji nije u nijednoj od ovih dviju stranaka. No ovo stanje se i dalje vuče i Nikić je u vladi. Svakako ne će biti većih promjena, dok se ne sazove narodna skupština koncem augusta.

Strašna poplava.

Silne vode ovih zadnjih 15 dana iza kako naši čitaoci nisu imali novine u rukama, nanijele su ogromne štete. Najveće štete su u Baranji i Bačkoj, a i posvuda u nizinama oko rijeka. Kod Apatina je Dunav provalio nasip i 50.000 jutara zemlje došlo je najednom pod vodu. U poplavljene krajeve došli su ministri i narodni poslanici. Za čuvanje nasipa i spasavanje ljudi pomogli su najviše vojnici. Čitavi su pukovi neumorno radili. Uslijed velike oluje, jaki val Dunava rušio je ono, što bi vojnici gradili. Prošlog petka i subote poplavio je grad Vukovar i dio Novog sada. Čitava Baranja i Bačka i uopće krajevi oko rijeka izgledali su kao nepregledna jezera. Ljudi su se spasavali na stablima. Kuće je voda rušila. Sa čamcima su vojnici spasavali ljude. U selu Vajska je porušeno oko 300 kuća.

Zadnje su dane rijeke opale, pa je nade, da neće biti više poplava. Prigodom ovih teških nesreća jugoslovenska je vlada primila od mnogih država brzojavna saučešća. Vlada okazuje prve novčane pomoćima onima, kojima je sve uništeno. I crveni krst uzeo si je zadaću da prikuplja doprinose za žrtve od poplave. Kralj je darovao jedan milijun i 200 hiljada dinara.

Sniženje činovničke plaće.

Da vlada izdašnije pomogne onima, koji su postradali od poplave, prošle je sedmice ministarsko vijeće zaključilo, da se snize skuparinski dodatci na plaće državnim činovnicama. Ministrima i državnim podtajnicima će se sniziti za 30%, višim činovnicima i generalima 15%, činovnicima i oficirima 10%, nižim činovnicima i podoficirima 6%, a pomoćnom osoblju 3%. Ovo će sniženje plaće trajati valjda samo 3 mjeseca. Time će država prištediti 100 milijuna dinara, što će barem donekle ublažiti onu veliku nevolju, što ju je voda počinila.

Uredjenje agrarnih odnosa u Dalmaciji.

Ministar za agrarnu reformu dr. Šibenik sproveo je kroz ministarsko vijeće projekt zakona o uredjenju agrarnih odnosa u Dalmaciji. Zakon predvidja otkup zemlje za najviše 10.000 Dinara po hektaru. Ministarsko vijeće je u glavnom prihvatilo nacrt, pa će biti podastrt narodnoj skupštini, čim se ova otvori.

RUSIJA.

Djeržinski umro.

Ovih je dana umro od srčne kapi u 49 godini života predsjednik vrhovnog privrednog savjeta sovjetske Rusije, pučki komesar Feliks Djeržinski. Ovo ime dobro je poznato u cijeloj Evropi, jer je dugo vremena bio na čelu sveruske komisije za suzbijanje proturevolucije i spekulacije — skraćeno nazvane «Čeka». Preuzeo je tu dužnost odmah po dolasku boljševika na vlast i kroz pune 4 godine tako bezobzirno upotrebljavao nasilne metode, da je bio smatran najokrutnijim čovjekom na području Sovjetske Unije. I sada je bio na čelu «glavnog političkog upravlenja», koje je nadomjestilo «Čeku».

Stvaranje važnog garancijskog pakta.

U Revalu je održan sastanak ministara vanjskih poslova iz Finske i Letonske, kojemu se daje velika politička važnost. Radi se o sklapanju garancijskog pakta izmedju baltijskih država i sovjetske Rusije, do kojega će doći u najskorije vrijeme. Zaključeno je, da sve baltijske države uprave sovjetskoj vladi jednaki odgovor u ovom pitanju. Njima će se priključiti i Poljska. Upalo je u oči, da na ovom sastanku nije bila zastupana Litva.

ČEHOSLOVAČKA.

Beneš se otkazao kao poslanik.

Budući da je sadašnji ministar inostranih djela Beneš bio jedini ministar u ovom činovničkom ministarstvu, to je radi ugleda svoje stranke istupio iz stranke i ostao nadalje ministar. Naravski da je to učinio u potpunom sporazumu sa vodstvom svoje stranke, da može raditi na korist svoje države.

FRANCUSKA.

Pad vlade i sastav nove.

Vlada Brianda je pretprošlog petka radi toga, što parlamentarni odbor nije htio da prihvati sve uslove, koje je zahtjevao ministar financija za ozdravljenje franka. Parlament nije htio da dade velike punomoći ministru Caillaux (Kajó), jer bi se time ogriješio o ustav i odrekao svojih prava. Proti Briandovoj vladi je nastupio u nedjelju u parlamentu sam predsjednik parlamenta Herriot. Vladin predlog o punomoći ministra financija do novembra je propao, pa je Briand podao demisiju svoje desete vlade. Predsjednik vlade predao je mandat predsjedniku parlamenta Herriotu, koji je sastavio novu vladu. Ovaj nagli pad Briandove vlade imao je veliki odraz na vrijednosti francuskog franka. U inozemstvu je franak pao za prilično mnogo tako da je položaj u Francuskoj bio zaista vrlo težak.

Poincareova vlada.

Herriotova vlada nije se uzdržala ni 48 sati. Nitko nije ni vjerovao u opstanak te vlade. Čim se doznalo, da je predsjednik republike predao mandat za sastav nove vlade Herriotu, frank je silno pao. U zemlji je zavladala panika. Pa nikoga nije ni iznenadilo, da je prvoga dana, kad se vlada pretstavila parlamentu, propala. Veliki broj narodnih poslanika predao je pismo predsjedniku republike, nek imenuje vladu spasenja Francuske. Čim je Herriotu izglasano nepovjerenje, on je odmah podao demisiju. Predsjednik republike je predao mandat bivšem predsjedniku republike Poincareu (Poenkarè), da sastavi vladu narodnog sporazuma. Poincarè je sastavio vladu, u kojoj su sve stranke osim komunista i lijevih radikalnih socialista. Predsjedništvo, financije i oslobodjene krajeve uzeo je sam Poincarè. Ministar spoljnih poslova je Briand, Herriot drži ministarstvo prosvjete. U Poincareovom ministarstvu imade šest bivših ministara — predsjednika. Osim jednoga podtajnika, svi su ministri i podtajnici bili barem jedamput prije u vladi.

Na vijest o obrazovanju vlade sa Poincareom na čelu, kurs se je francuskog franka mnogo popravio. No faktično stanje franka je vrlo slabo, pa ga ne može ozdraviti samo dobar glas jedne vlade. I nova vlada stupa pred narod sa vrlo teškom zadaćom. Mnogi vidi da će Poincarè voditi Francusku na desno, kažu pače k fašizmu. Ako Poincareu ne podje za rukom da popravi položaj u Francuskoj, mogle bi se dogoditi velike promjene. U rimskoj «Tribuni» je slika Francuske, pa list je pita: «Kamo? U Moskvu ili u Rim?». Prema ovome se vidi, kakovi su pogledali na sadašnji politički položaj u Francuskoj.

Abd-El-Krim interniran na otoku La Reunion.

Iz Pariza se službeno saopćuje da je vodja Rifanaca Abd-el-Krim koji se, kako je poznato, predao Francuzima, interniran na otoku La Reunion. Otok La Reunion, koji se ranije zvao Isle de Bourbon, leži u Indijskom okeanu, sjeverno od Madagaskara te je od 1643 francuskom kolonijom. Otok nije velik, ali je gusto naseljen. Evropljani su uspjeli da se na tom otoku priviknu tropskoj klimi, ali uprkos velikoj plodnosti, otok je vrlo siromašan.

RUMUNJSKA.

Ugovor sa Grčkom.

Ministar vanjskih poslova Mitilineu primio je od grčke vlade formalni prijedlog, da se sklopi ugovor o prijateljstvu, vojničke konvencije i ugovor o mirovnom sudištu. Rumunjski je ministarski savjet u principu primio grčki prijedlog no ministar predsjednik Avarescu stavio se na gledište da sada ne bi bilo zgodno započinjati takove pregovore. Stoga će rumunjski odgovor Grčkoj biti negativan. Ministar predsjednik Avarescu putuje krajem ovog mjeseca u Italiju gdje će pregovarati s Mussolinijem o mogućnosti jednoga ugovora o novoj balkanskoj politici na novoj osnovi.

MEKSIKO.

Proganjanje katolika.

Prema vijestima, koje stižu iz New-Yorka u Meksiku vlada vodi oštru borbu proti katoličkom pokretu. Ovih je dana zatvoreno 40 najuglednijih meksikanaca katolika, medju njima dva biskupa. U školama je zabranjena poduka vjeronauka.

Domaće novosti

Opomenuti

Prošle sedmice primili smo od tršćanske prefekture ovaj dekret:

Br. 082/6542.

PREFEKT TRŠĆANSKE POKRAJINE

uzevši u obzir da slavenski tjednik «Istarska Riječ», koju tiska tiskara Edinost i čiji je odgovorni ravnatelj gospodin Stari Ivan, češćo puta objavljuje neistinite vijesti i tendenciozna tumačenja, koja su takova da mogu uzbuditi duhove uz pogibelj za javni red te ide smjerom, koji nije u skladu sa načelom nacionalne discipline, koje se mora u prvoj vrsti držati javna štampa;

vidivši da je spomenuti tjednik radi takovih uzroka bio zaplijenjen već šesnaest puta (i to pet u ovoj godini);

saslušavši mišljenje komisije, o kojoj je govora u čl. 2. kr. dekreta od 15. julija 1923. br. 3288 (promjenjenog u zakon 31. decembra 1925. br. 2309;

opominje

odgovornog ravnatelja slavenskog tjednika «Istarska Riječ» u osobi gosp. Ivana Staroga u smislu i prema posljedicama čl. 2 i 3 kr. dekreta 15. julija 1923. br. 3288. (promjenjenog u zakon 31. decembra 1925. br. 2309.)

U Trstu, dne 17. julija.

Za prefekta:
(potpis)

Naš je dakle urednik primio opomenu (diffida). To je najstroži postupak, što ga predvidja novi tiskovni zakon o disciplinranju javnih glasila. Ako odgovorni urednik u toku od jedne godine dobije dva puta opomenu, ne može više biti odgovorni urednik i list mora moliti, da bude priznan koji drugi odgovorni urednik. Zakon pak daje prefektu pravo, da ne prizna novog odgovornog urednika. Ako odgovorni urednik nije od prefekta priznan, ne može list više da izlazi.

Naše se glasilo uslijed ove opomene nalazi u vrlo teškom položaju. Stavljamo na srce opstanak našega lista svim našim suradnicima, dopisnicima i čitaocima. Svojim pisanjem hoćemo da koristimo našim istarskim seljacima, pa hoćemo ovaj naš list da sačuvamo. Naši će ljudi shvatiti naš položaj i znat će se ravnati. Čuvajmo «Istarsku Riječ» kao zjenicu oka svoga! To nek bude naša lozinka.

Molbe za Djačku Maticu

Djačka Matica u Trstu javlja da molbe za školsku godinu 1926/27 prima uključivu do 31. augusta ov. god. Sve bez iznimke molbe moraju biti napisane na formularu izdanom od društva, koji se dobije u svim djačkim društvima Julijske Krajine i u uredu Djačke Matice u Trstu, via Fabio Filzi 10, I. Tko želi imati formular direktno od ureda Djačke Matice, nek pošalje točan naslov i nek priloži, marku od 60 cent. Upozorujemo da će biti uvažene samo molbe onih djaka, koji će sakupiti nekoliko članova za Dj. M. Pristupnice za nove članove se mogu dobiti u uredu Dj. M. i kod svih djačkih društava. Dj. M. ujedno napominje, da su djaci iza dovršene 17. godine i sami članovi. U protivnom slučiju su članovi roditelji.

Svakoj molbi, u kojoj moraju biti navedeni razlozi, radi kojih se moli potpora, treba priložiti ove dokumente: 1. siromašni list, 2. dokaz da molilac pohadja školu, 3. ako nije početnik, dokaz da je s uspjehom dovršio prijašnje godište; visokoškolci da su položili propisane ispite odnosno kolokvije, 4. domovnicu (potvrdu o državljanstvu). U molbi treba da je navedeno sve što bi činilo podlogu za njezino pravilno riješenje.

Djačka Matica u Trstu.

Upute za sakupljanje članova za Djačku Maticu

Redoviti članovi su lica sa navršenom 17. godinom. Članom utemeljiteljem postane svaki pojedinac, koji plati jedamput za uvijek 100 lira; društva, ustanove i t. d., koje plaćaju za vrijeme od 5 godina 100 lira. Redovita članarina za društvenu godinu, koja traje od 1. augusta do 31. julija naredne godine, iznaša 6 lira; upisnina 2 lire. Svaki novi član mora ispuniti pristupnicu. Iznos od 6 lira se plaća kretom čekovne uplatnice Zadružne Zveze u Trstu. Kad društveni ured primi ispunjenu pristupnicu i putem Zadružne Zveze iznos od 8 lira, pošalje novom članu iskaznicu. Uz naplatu od 1 lire, novi članovi mogu primiti i društvena pravila.

Preselenje ureda Djačke Matice.

Djačka Matica je preselila svoj ured iz ulice Coroneo 17 u ulicu Fabio Filzi 10, I. Trst (2). Upozaravamo da sva pisma i molbe moraju biti naslovljene na novi naslov.

Djačka Matica u Trstu.

Zahvala.

Učiteljstvo škole u Vodicama smatra svojom dužnošću da se zahvali svima, koji su svojim trudom pridonijeli da je školska zabava lijepo uspjela. Napose se zahvaljuje odraslim glumcima šaloigre, posujilnici u Podgradu za posudjene kulise, pjevačkom zboru, gosp. župniku, stolaru i seoskim mladićima, koji su se trudili oko postavljanja pozornice, gosp. Hrvatinu za ustupljenu dvoranu, svima onima, koji su dali dobrovoljne doprinose i svima onima, koji su posjetili zabavu i tako razveselili mlade glumce.

Josip Demarin, upr. škole.

Odlikovanje općinskog komesara u Puli.

Novi općinski komesar u Puli Dr. Ivan Anton Merizzi, penzionirani prefekt prve klase, odlikovan je visokim odličjem Grande Ufficiale dell'Ordine di S. Maurizio e Lazzaro kao priznanje za vjerno službovanje u državnoj službi.

Demisija općinskog vijeća u Vodnjanu.

Na poziv fašističkog direktorija fašistički općinski zastupnici u Vodnjanu podali su demisiju. Imenovan je općinskim komesarom dr. Petar Filiputti.

Poštanske marke izvan uporabe.

Ponovno upozorujemo naše čitaoce da su izvan uporabe poštanske marke ekspres od 60 cent., a na kojima je poslije tiskano 70. Isto su tako izvan uporabe i marke od 30 cent. sivo-narančaste boje. Izvan uporabe su već od 1. junija ov. god. Nemojte ih dakle priljepljivati na pisma, jer će onaj, koji primi pismo morati platiti globu, kao da marka na pismu nije ni bila. Ako imate takove marke, možete ih promjeniti u poštanskom uredu i to one od 30 cent. do 31. decembra 1926, a ekspresе od 60 cent. sa natisnutim 70 do 31 maja 1927.

Prelaz emigranata u Francusku.

Emigranti, koji preko Ventimiglia (pogranične štacije izmedju Francuske i Italije) putuju u Francusku i dodju u Ventimiglia u subotu poslije podne ili nedjelju, moraju tamo čekati do ponedjeljka ujutro. Radi toga se upozoravaju emigranti da ne bi u subotu poslije podne ili u nedjelju došli na granicu, jer bi morali tamo čekati na francuske činovnike do ponedjeljka.

Ograničenje točenja alkohola.

Kr. zakonska odluka od 7. oktobra 1923. je sada postala zakonom. Taj je zakon objavljen u službenom listu br. 133 od 10. junija 1926, a u glavnom ima ovaj sadržaj:

Na svakih 1000 stanovnika može biti samo jedna gostiona, kavana i slično, gdje se toči vino, pivo, rakija ili koja druga alkoholna pića.

Vlasti mogu izdati dozvolu za gostionu i za manje od 1000 stanovnika, ali nikada ne manje od 500 stanovnika.

Zabranjeno je izdavanje provizornih dozvola (licenza).

Točenje alkoholnih pića ne smije započeti prije 10 sati u radne dane, a prije 11 sati u nedjelje. Od 15. maja do 31 oktobra se ne smiju točiti alkoholna pića iza 11 sati naveče, a od 1. novembra do 14. maja iza 10 sati naveče.

U protialkoholnu komisiju imenuje prefekt i jednog prodavača alkoholnih pića.

Kako rekosmo ovo je sada zakon, ali i dosada je bila u krijeposti kr. zakonska odluka, nu poznato nam je, da su gradovi (osobito veći) činili nekakav izuzetak. Dobro bi bilo, da se ovaj zakon primijeni bez ikakvih izuzetaka, jer je alkohol najveći neprijatelj čovječanstva i danomice opažamo, da ljudi koji se odaju alkoholu ne samo da zanemaruju sebe i svoju porodicu, već postanu pravo blago, bez ikakvih osjećaja dužnosti i odgovornosti.

Kradja volova.

Opet javljaju o novoj kradji, koja se ovih dana dogodila blizu Sv. Lovreča Pazenatičkog u Dodićima. Trinaestgodišnja djevojčica Marija Radešić išla je na pašu sa četvero goveda. Oko 4 sata poslije podne približila su joj se četiri čovjeka svaki oboružan puškom. Naredili su joj nek legne na zemlju uz jedan grm i da ne smije vikati, jer da će je inače ubiti. Medjutim su joj otjerali volove u pravcu prema Kringi. Djevojčica je iza nekoliko vremena otišla u Sv. Lovreč i prijavila stvar karabinijerima, koji su se odmah dali u potjeru za tatovima. Još neznamo, da li su ih uhvatili.

Talijanske škole u Tunisu.

U Tunisu ima državnih talijanskih pučkih škola i škola društva «Dante» samo 20 sa 8000 djece. Stanovništva pak ima Talijana 100.000. Francuzi čine velike poteškoće u otvaranju talijanskih škola. Talijani su prisiljeni da pohadjaju francuske škole. Prema vijestima rimske «Tribune» 10.694 talijanske djece pohadja francusku školu. Novine punim pravom osudjuju ovo postupanje francuske, jer da oni imadu pravo da pružaju svojoj djeci izobrazbu u svom jeziku.

Nevrijeme u Istri.

U četvrtak od 2 do 4 sata poslije podne proletili su Istrom od sjevera prama jugu crni oblaci, gonjeni velikim vjetrom. Vjetar je došao iznenada, nije imao odredjenog smjera, već je vijao i vitlao kao vrtlog. Padala je silna, jaka kiša. Izgleda da nije nigdje štete.

Tuča kod Pirana.

U noći od utorka na srijedu badala je u Piranu i okolici grupna tuča. Premda je padala samo 5 minuta, ipak je uništila svu ljetinu u općini piranskoj. Bilo je zrna teških 300—400 grama. Loza je sasma ofurena. Tuča je porazbijala čak i tikve (cuke) u polju.

Svega po malo

Smrt Oskara Cosulicha.

U ponedjeljak utopio se je u Portorosama tršćanski brodograditelj Oskar Cosulich, direktor parobrodarskog društva Cosulich. Ploveći u malenoj ladji po luci u Portorose, njegov sin od četiri godine pao je u more iz ladje. Otac je skočio za njim da ga spasi. Jedan ribar skočio je na pomoć, izvadio je najprije sina, a zatim oca. Sin se držao oca. Otac je bio medjutim mrtav. Računa se, da je Cosulicha udarila srčana kap u momentu kad se bacio u vodu i kad je opazio da mu se utaplja sin. Truplo je prevezeno iz Portorose u Trst, gdje je jučer bilo pokopano.

Velika vrućina u Americi.

U Sjevernoj Americi je zavladala velika vrućina. Kroz državu New-York je prošao vrući val zraka. Od vrućine je umrlo 20 osoba, a mnogo je slučajeva sunčanice.

Navala skakavaca u Rusiji.

Stanovnici grada Stavropolja na podnožju Kavkaza opazili su da se nebo iznenada zatamnilo. Zrak je bio sparan. Činilo se, da je nad gradom olovna kapa, a ne oblak. Ljudi su bili prestrašeni, jer nisu nikada vidili takovog oblaka. Svi su se posakrili u kuće. Najedampul je počela padati kiša. Ali kakova kiša. Tlo je bilo pokriveno nečim zelenim, što se micalo. Kad je ta kiša prestala, opazili su, da su to skakavci. I drugog dana je došao jedan oblak skakavaca. Naravski da ti skakavci u jedamput unište svu ljetinu, gdje se spuste. Sovjetska vlada je mobilizirala vojsku proti skakavcima. Puštaju na njih otrovne plinove, koji ljudima ni životinjama ne škode, a ubijaju skakavce. I tako uništavaju silne gomile skakavaca. Seljaci ih vozovima sakupljaju i upotrebljavaju za gnojenje.

Starac se bacio u bunar.

Neki 60 godišnji starac Domenico Giraldi iz Vodnjana počinio je iz bijede samoubijstvo, bacivši se u bunar. Lješinu su našle dvije djevojke, kad su išle da crpe vodu.

Nema vjenčanja bez liječničke svjedodžbe

U Meksiku je stupio na snagu zakon, po kojemu ženidbeni uredi nemaju vjenčavati zaručnike, ako nemaju liječničke svjedodžbe, da su pregledani od liječnika i nadjeni zdravi i sposobni da stupe u bračni život. Na ovaj je korak potakla Meksikance činjenica, što je svake godine izumirao sve veći postotak novorodjene djece, a to iz uzroka, jer su im bili roditelji bolesni. Lanjske je godine smrtnost djece dosegla 83 postotka. — Narod je sa oduševljenjem primio ovu pametnu naredbu.

Civilno vjenčanje Izidora Cankara

Poznati slovenski pisac i jedan od najboljih ideologa slovenske pučke stranke, dr. Izidor Cankar istupio je iz katoličke crkve i iz klerikalne stranke, jer je već dugo zaručen sa kćerkom veleindustrijalca Dragutina Hribara. Dne 17. jula obavilo se civilno vjenčanje. Treba spomenuti da su svi organi slovenske pučke stranke ovaj dogodjaj oprezno nastojali zašutiti.

Azija Azijatima

Na 1. augusta o. g. otvorit će se u Nagasaku (Japan) sveazijska konferencija, koja će raspravljati o raznim pitanjima odnosa azijskih naroda medju sobom i prema narodima s ostalih kontinenata. Na konferenciju, koja nije službenog karaktera, ali je ipak podupiru neke zainteresovane azijske države, doći će delegati iz Kine, Japana, Indije, Perzije, Sijama, Turske i sa Filipina. Kina će sama poslati 30 delegata, koji će zastupati razne provincije. Na ovoj konferenciji će se osnovati sveazijski savez, koji će raditi pod devizom: Azija Azijcima.

Besposlica u Austriji i Njemačkoj

Dvije najjače industrijske države u Evropi: Engleska i Njemačka jesu ujedno i dvije države, koje su najjače pogodjene besposlicom. U Engleskoj je svršetkom aprila ove godine bilo 997.000 besposlenih, a dana 28 juna nabrojeno ih je 1,639.000, dakle 335.000 više. U Njemačkoj je u augustu 1925 bilo oko 200.000 nezaposlenih, ali je njihov broj prvih mjeseci ove godine narastao na 1,486.000, te se zadnjih mjeseci, usljed štrajka u Engleskoj, nešto snizio.

Ovo su ogromne brojke, koje se teško odrazuju na ekonomski položaj obiju zemalja, a osobito na finansijsko stanje držav. blagajna. U Engleskoj većina nezaposlenih pada na teret države, koja troši upravo goleme svote za njihovo uzdržavanje. Ako se prilike ne poboljšaju ministar riznice bit će prisiljen da uprkos svečanom obećanju povisi poreze. U Njemačkoj vlada nije u stanju da u tolikoj mjeri izravno pomaže, ali namjerava sklopiti oveći nutarnji zajam, sa kojim bi izvela razne javne radnje i tako zaposlila dio nezaposlenih.

U obim zemljama stručnjaci razbijaju glavu kako da doskoče ovoj neprestano rastućoj nevolji, te po malo dolaze do zaključka da je to neobično težak zadatak, čije riješenje ovisi o riješenju industrijske krize u Evropi uopće.

Kako se putuje u Americi

Kad unidjete u jako osvijetljene američke vagone, dobijete utisak, kao da ste ušli u koji lijep i raskošan hotel sa svima udobnostima. Voz kreće, ali kretanje vagona jedva da se osjeti. Tu je i luksuzni vagon-klub, gdje u jednom uglu tog luksuznog vagona sjede daktilografi, koji stoje na raspoloženju onim licima, koji u interesu svoga posla, ne smiju da zapostave svoju trgovačku korespondenciju. Na susjednom stolu je telefon. Pisaće mašine su najnovijeg sistema — rade sasvim bez šuma. Amerikanci nerado prave poznanstva pri putovanju. Takav luksuzni vagon je obično na kraju voza. Ima platformu, odakle putnik može da posmatra razne predjele, kao sa kakve verande. Amerikanci obično na tim platformama posmatrajući, vode kratke razgovore.

Kuhinja je bez ikakve mane, posluga odlična, svaka dva stola služi jedan kelner, samo jedno nedostaje: vino i liker! Ali u zamjenu za to, svaki vagon je snabdjeven hladnom vodom. Na svakoj stanici vozovi se snabdjeavju svježom hranom i novinama. Vozovi se na stanicama vrlo malo zadržavaju. Američki ekspres-vozovi imaju frizerske salone, koju su snabdjeveni sa svim modernim priborima, za šišanje, brijanje, masažu lica i dr. Tamo mogu da se kupe četka za zube, sapun, puder. Od 8 i po do 12 časova noću, naročita posluga pere, čisti i pegla haljine putnicima. Dotjerivanje u red jednog muškog odjela košta jedan dolar.

No ovim se ne završavaju sva udobnosti. Vagoni su snabdjeveni i veoma velikim umivaonicima, tuševima i slavinama s toplom i hladnom vodom. Na sjedištima u kupeu pozadi, gdje putnici naslanjaju glave, postavljaju se svakog dana lanena platna. Spavaći vagoni su takodjer veoma udobni i lijepi. To je sve naravski u brzim vozovima, u kojima putuju samo veliki pešekani.

S tim udobnostima se putuje danju i noću u velikoj američkoj zemlji, kroz gore i pustinje, gdje su prije nekoliko vjekova prvi naseljenici Novog Svijeta umirali od žedje, u predjelima bez vode, gdje crvenokošci branjahu svoj kraj i prava i bacahu se smjelo protiv prvih vozova.

Najviša kuća na svijetu

Istraživači su konstatovali da je najviša kuća, u kojoj stanuju ljudi, nekakova stražarnica u području Himalaje (u najvećim gorama u Aziji), koja je sagradjena u visini od 5486 metara. To je obična kamena kućica, u kojoj cijelu godinu stanuje straža od pet ljudi, koja čuva ulaz u klanac. U tolikoj visini u zraku se nalazi samo polovina toliko kisika, koliko u zraku neposredno kod samog mora. Usprkos toga nije čovjeku teško, da se privikne na takav rijedak zrak. Mnoge visoravni u Tibetu, koje su dobro napučene, imadu nadmorsku visinu oko 4 i pol hiljade metara. Začudno je samo, da stanovnici koji živu na tako velikim visinama, redovno dožive veliku starost.

Aparat za pravljenje alkohola iz kruha

Na izložbi u Filadelfiji (u Americi) u njemačkom paviljonu izložen je aparat koji istodobno peče kruh i proizvadja 98 postotni alkohol. Spomenuti aparat, koji je izumio jedan Berlinčanin, odvodi plinove koji se razvijaju u peći prigodom pečenja kruha u jednu cijev za hladjenje i tu se cijedi skoro čisti alkohol. Od stotinu hljebova dobiva se oko jednog litra čistog alkohola.

Ishrana radništva.

U ministarstvu korporacija u Rimu izradjen je opsežan projekat, po kome će se budućeg mjeseca u svim tvornicama ustanoviti posebne korporacije za ishranu radnika i radničkih porodica. Pored ovih korporacija biti će otvorene i radničke menze (zajedničke kuhinje).

Plebiscit u Španjolskoj.

Španjolska vlada uvest će na dan treće godišnjice sadašnjeg režima opće glasovanje o povjerenju prema njoj. General Weyler, koji je bio zatvoren radi urote proti diktatoru Primo de Riviera pušten je na slobodu.

Popis stanovništva u Čehoslovačkoj.

Prema službenom popisu stanovništva ima u Čehoslovačkoj 14,244.000 žitelja. Ima dakle 630.000 više, nego što je bilo pred 5 godina.

Protuboljševička propaganda u Rusiji.

Sovjetsko povjerenstvo za vojsku uputilo je vijeću pučkih komesara izvještaj, u kome upozorava na opasnost od antiboljševičke propagande. Vojnička odjeljenja, koja nadziru pojedine tvornice dolaze u kontakt sa agentima kapitalista, koji medju njima agitiraju. U tom se izvještaju iznašaju potankosti o djelovanju nekih odjelenja crvene armije u južnoj Rusiji. Generalu Ivanovu, zapovjedniku čete u Odesi dana su izninna ovlaštenja, da uguši svaku pobunu u vojsci.

Darovi

za fond «Istarske Riječi»:

Sakupili su boćari Zorin vrha: «Da Jože ne bude s njim» — daruje Frane 5 lira; Niko, Ivan i Doktor za izgubljenu partiju 9 lira; «Jer su se Frane i Jože poljubili» — svi skupa: 50 lira; Rukavački duhtor za izgubljenu utakmicu sa Jožetom, koji je na to bio dekoriran za hrabrost 10 lira. Ukupno lira 74.—.

Na piru sestara Milke i Danice Žužić kćeri našeg narodnjaka Petra Žužića sa Markom Legović i Joabinom Smolica sabrano se na predlog svata Petra Burića svotu od lira 24.60 u fond «Istarske Riječi» u Žužićima (Montrilj), 17. 7. 1926. — Dobrim darovateljima najljepša hvala, a mladim parovima cvale ruže kroz cijeli život!

Župan 5 lira, jer je Jože imao pravo i punat-je bio njegov; Pepić 5 lira, jer je sve partije redom dobio. Stari boćaduri «Zorin-vrha» 25 lira u proslavu svoje pobjede nad «dijakima», koji su ih izazvali, a ostali su popareni.

Za Djačku Maticu:

Ivan Brajković i Matko Ivančić San Rafael — California darovaše po 5 lira. — Darovateljima najljepša hvala!

Za «Prosvetu», odsjek za Istru:

Ivan Kos, Roč lira 5.—.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

Broj 31 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 5. augusta 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“
Izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I, Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

Oglasi stoje 4 lire
na svaki centimetar visine u širini jednoga stupca. Za višekratno uvršćenje daje se znatan popust prema pogodbi. Plaća se i utužuje u Trstu. Dopise valja uredništvu, a oglase upravi. Nefrankirana se pisma ne primaju, a rukopisi se ne vraćaju ni u kojem slučaju.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Preporod Rusije

Rusija je neizmjerno velika zemlja. Prije g. 1918. bila je još veća. Svu vlast nad tolikom zemljom i nad tolikim narodom imao je u ono vrijeme car u Petrogradu. Njegovo oko, mâ koliko bilo oštro i bistro, nije moglo sve da vidi. Njegova ruka, ma kako dobra bila, nije mogla svuda da pomogne. Njegovi činovnici, koji su u dalekim gradovima i selima krojili narodu pravdu u ime carevo, nisu uvijek bili tako čestiti, vrijedni i pravedni, kako bi trebalo. U mnogim krajevima bili su pače ti činovnici vrlo nevrijedni, rdjavi, nikakvi, pa je narod i od njih mnogo stradao.

I tako se dogadjalo, da zapušteni svijet nije imao nigdje nikoga, komu da se obrati, sve po onoj našoj staroj: Car daleko, a Bog visoko.

Ali Rus je Slaven, to će reći čovjek bistar i vanredno darovit. On je trpio, ali je vidio, da ovako dalje ne može. Što nije sam vidio i spoznao, to su mu prikazali njegovi slavni pisci — osobito onaj gorostas: Tolstoj. Taj narodni prorok, a s njime i toliki drugi veliki pjesnici i pisci, otkrili su narodu njegove teške rane i poticali ga, da im traži lijeka.

Kad je za vrijeme velikoga rata buknula u Rusiji revolucija, narod se je odmah postavio na stranu onih, koji su željeli i htjeli njegovo dobro.

Ali što je jedna velika revolucija? To je poplava, koja bez reda dere i nosi sve sa sobom. Tako je i ona ruska revolucija uništila mnogo dobrih, lijepih i po narod korisnih stvari, to lakše, što su ljudi, koji su do tada vodili narod, bili pravi slabići. I dogodilo se ono, što se obično kod revolucija dogadja: slabi su bili odstranjeni, a jaki došli na njihovo mjesto, uzeli u ruke uzde i teško onome, koji nije u onim časovima mislio i radio kao i oni.

Tako su došli na vlast boljševici i donijeli jednu novu nauku, nove ljude, nov život. Sve se to izvelo silom i nečuvenim krvoprolićem.

Kad su boljševici na taj način odstranili svoje protivnike, počeli su da provode ono, što je bilo u njihovim knjigama i u njihovim glavama. Tu se opet pokazalo, da su i najljepše sanje samo sanje, dok kruta praksa ostaje ipak praksa. Više puta je teško to dvoje složiti, kako treba.

Tako je bilo, a i još je i danas u Rusiji. I mi vidjamo svaki dan, kako na mjesta pretjeranih i zasukanih komesara dolaze pomalo umjereniji ljudi, koji polako vode ruskoga čovjeka onamo, kamo ga vuče njegovo široko, slavensko srce. U Rusiji se mnogo radi i mnogo se uči, pa se već obzirom na to može sa stalnošću ustvrditi, da se ono negdašnje stanje ne će više povratiti.

Može Rusija i opet dobiti svoga cara — u životu naroda nije ništa nemoguće, — ali je više nego li stalno, da taj car ne bi mogao vladati onako, kaošto su ono vladali prvašnji carevi.

A tako ne bi ni činovnici mogli da tjeraju kao nekada narod u očaj, jer je u ovo nekoliko godina i posljednji Rus progledao, i on danas zna, da nije on tu radi činovnika, već da je tu činovnik radi njega.

Rusija se vraća brzim korakom na put, što su ga čovječanstvu u prošlim vijekovima prokrčili toliki svijetli umovi. Ona se vraća i nacionalizmu, kako je to vrlo lijepo ovih dana zabilježio «Il Popolo di Trieste», vraća se svojoj nacionalnoj svijesti i onom starom, neizmjerno velikom pozivu, što ga je jednoć imala u kolu slavenskih naroda.

Ozdravljenje evropskih financija

Američki ministar financija Mellon došao je u Evropu, da prouči financijalni položaj pojedinih većih država. Velika bečka novina «Neue Freie Presse», donosi razgovor s tim američkim ministrom, u kojem Mellon izjavljuje, da financijska obnova Evrope sliči obnovi jedne velike industrije, koju je zahvatila kriza, pa se zato moraju da urede sve prilike, dugovi unište i novi kapitali za pogon da pribave. Evropa je prisiljena da straži inozemne kapitale kojih u Sjedinjenim Država Američkim imade dosta. Medjutim vlada Sjedinjenih Država odlučila je prošle godine, da ni jedna evropska država ne može dobiti američkih kredita, ako neće da plaća i reguliše svoje dugove. Da se ovo može provesti njegovo je mišljenje da ni jedna država ne treba da plati više dugova nego što ih platiti može. Svaki Amerikanac imade velikog interesa, da dodje do financijske stabilizacije u Evropi. Zato je uredjenje evropskih dugova u direktnom interesu američkih proizvadjača, koji moraju imati i koje traže vanjska tržišta za svoju robu. Američki dolar nije toliko vrijedan za Amerikanca, ako Evropa tako ne uspjeva, da može kupovati njegove proizvode. Iako Amerika ima 110 milijuna stanovnika, ipak iz godine u godinu imade takve preostatke na raznovrsnim produktima, da mora izvoziti van. U god. 1925. eksportirala je Amerika u Evropu za 2 i pol milijarde dolara. Najvažniji izvozni artikli su bile živežne namirnice, pamuk, mineralna ulja, bakar i automobili. Jasno je da narodi u Evropi ne mogu trajno biti tako dobre mušterije američkih produkata, ako financijski ne ozdrave. Radi toga je u interesu Amerikanaca da životni zahtjevi Evropljana postanu veći kao što su u Americi. Amerikanac n. pr. treba u godini dana toliko mesa koliko jedan Talijan za čitav život. Izdaci za odijelo, rublje i ostale odjevne predmete za svakog Talijana mnogo su manji u godini dana, nego što jedan Amerikanac.

godišnje treba svile. U Sjedinjenim Državama američkim otpao je u god. 1925 jedan automobil na pet stanovnika, u Engleskoj 1 : 68, u Njemačkoj 1 : 272, u Americi automobil nije više luksus nego životna potreba. U Americi treba istom vidjeti kako sveopći napredak ovisi o povišenoj kupovnoj snazi naroda.

Amerika imade vanjskih tržišta u Kanadi, Aziji, Južnoj Americi, ali Evropa je za njezine surovine i gotove fabrikate najveći potrošač. I kada Evropa ne bi kupovala američke preostatke na pamuku, žitu, duhanu, svinjskom mesu i automobilima to bi značilo katastrofu za američke fabrikante i farmere (farmer je kao kod nas vlasnik štancije, gdje goji mnogo živine i bavi se proizvodima od životinja t. j. meso, sir, maslo, mlijeko itd.) Mellon navodi primjer Engleske i Njemačke. U god. 1925. iznosio je američki izvoz u Englesku vrijednost od 1032 milijuna dolara, gotovo 50 procenata više nego li god. 1923., dok je engleski uvoz u Ameriku iznosio samo 432 milijuna dolara. Slično je i sa Njemačkom. U god. 1923. kad se je marka stabilizirala uvezla je Njemačka za 150 milijuna dolara američkog pamuka. God. 1925. taj izvoz narastao na 223 milijuna, a prošle godine već na 246 milijuna dolara. Iz ovoga je lako vidjeti, da američki farmer imade živoga interesa na stabilizaciji Evrope. U Evropi se opaža da ljudi imadu male dohotke. U Italiji imade prosječno svaki čovjek godišnji dohodak od 40 dolara, u Belgiji 225 dolara, u Francuskoj 650 dolara, u Engleskoj 1115, u Americi 3500 dolara. Medjutim oženjeni Amerikanac sa dohotkom od 4000 dolara godišnje plaća poreza na dohodarinu 5.65 dolara, Englez plaća 569.40 a Talijan 812.18 dolara. Zbog toga je moralna dužnost Amerike da evropskim narodima svim snagama pomogne, ne bi li dospjeli makar do predratnoga blagostanja. No Amerika može najbolje da posluži Evropi, ako njena financijska politika ne bude sentimentalna, već se bude bazirala na praktičnom razboru.

Evo kako ozbiljni Amerikanac misli o gospodarskom stanju u Evropi. Iz ove izjave američkog ministra vidi se ljubav Amerike za blagostanje Evrope, a ta ljubav se osniva na proračunanom dobitku.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Imena i prezimena. - Prazna slama. - Prevaranti na djelu! - Pozor!

Tria baba lan, da joj prodje dan.

Tako se i mi na Rijeci bavimo svim i svačim, samo da nekako ubijemo dosadu, što nas muči i mori. Da Rijeka radi, posluje, trguje, mi bismo govorili o radu, o poslu, o trgovini. Ovako moramo da govorime o onome, što nam po ovoj žestokoj vrućini najprije u glavu pada.

Ima i neki gospodin doktor Dario Pragu, koji u ovom «ćaru de luna» nije mogao da nadje nikakve uzvišenije rabote, pa se bacio na naša, riječka... prezimena.

I to je jedno djelo, kao i svako drugo!

Što veli dakle taj gospodin Praga o našim riječkim prezimenima?

Veli, da je velika množina tih prezimena u davnini bila — italijanska. Kako on to dokazuje?

Praga iznosi jedan ovakov primjer:

'Došao na Rijeku iz Italije trgovac, koji se zvao, recimo, Biasini. U svom trgovačkom poslu poslu otišao bi u kakvo hrvatsko mjesto, gdje bi mu kakav pop ili pisar na ispravama promijenio ime Biasini u — Blažinić.

Recimo, da je to sve tako bilo, no ja pitam, šta je taj Biasini učinio, kad se vratio na Rijeku, koja je po svjedočanstvu najnovijih riječkih historičara, bila od uvijek, latinska, odnosno italijanska? Zar je moguće, da bi taj Biasini puštao, da ga zovu Blažinić i na Rijeci, gdje je po spomenutom svjedočanstvu bilo sve italijansko barem kao u Veneciji? A i kad bi on to puštao, bi li se s time bili zadovoljili Kanceliri, koji su gotovo svi bili rekrutovani iz Italije?

Ne bi ni za živu glavu!

Što dakle? Evo što: ili se je onaj čovjek zvao uistini Biasini, pa su to ime pretvorili u Blažinić sami Riječani, ili se je taj Blažinić jedamput zvao Blažina, pa onda nikome ništa. Ako se je jednom zvao Blažina, mora da je već onda bio naše gore list. Ako su mu pak to ime dali ovdje na Rijeci, a u tom slučaju riječki novovijeki historičari nemaju pravo, kad govore, da je Rijeka i u prošlosti bila tako italijanska kao barem Venecija.

Za Grošića, i Belašića veli taj Praga, da su to potomci dviju lombardskih porodica: Grossi i Bellasi.

Što je do Grošića, i vrapči znadu, da je on iz Draguća i da ga tamo cijeli onaj narod zove — Grozić, a to je od — «groziti» se.

Što je pak do Belašića, zna se, da ima sva sila naših ljudi, koji nose to ime. A selo Belašići ima na podnožju Učke. Ima i jedna planina u Hercegovini, koja se zove Belasica, a imamo i riječ belaš i t. d. A gdje su naša prezimena Bjeladin, Belošević itd.?

Ako ima u Lombardiji ljudi, koji se zovu Grossi i Bellasi, ima i u Lici cijelo jedno selo, koje se zove Mušulin, pa nikome od nas ne pada na um, da bi od toga stvarao kojekave zaključke.

Da pak Hrvati u Hrvatskoj nemaju te manije — što im je pripisuje dr. Praga — da italijanskim imenima pridavaju hrvatske nastavke, dokaz je tome i ime Gagliardi, koje se tamo do dana današnjega sačuvalo netaknuto. A tako i Strozzi, Coronelli, Crivellari, Celebrini, Manzoni, Donadini, Capponi, Monti, Accurti, Scarpa, Battagliarini, Polessi itd. Sva su ta imena ostala, kakva su i prije bila. A i sam Giulio Caprin u onom svom «Memorialu d'un Uscocco,» veli, da se je neki Riječanin, koji se prije zvao Danišić najednom nazvao — Danisi, što je opet vrlo lijep dokaz, kako bi svaki čovjek morao prije da pometa pred svojim pragom...

Da zbijemo sve u jedno: nije isključeno, da je koji italijanski došljak od Papetti postao Papetić, ali to je samo zato, što je Rijeka bila nastavana ljudima, kojima su se imena sva svršavala na **ić**. Ta i onaj nesretnik, koji je na mjestu gdje je danas crkva sv. Vida, bacio u Raspelo kamen, nije se zvao drugačije, nego upravo — Lončarić.

A sada dvije riječi svima i svakome: ne budite kao kanji, koje hoće na sve da zajedu! Kad vam se koji strani prikaže, pa vam počne pripovijedati i ovo i ono — ne vjerujte mu! Znajte, da je zemlja a po tome i Rijeka krcata takozvanih hohštaplera. Što će to reći hohštapler? Hohštapler reći će — «hinibeč». To vam je dakle čovjek, koji ne gleda nego kako bi od vas «ishinio beči» to jest — novaca. Čuvajte se takovih galantoma — to vam poručuje riječka «Vedetta», a ne ja. Ja sam domaći čovjek, dakle vaš prijatelj i brat, pak se razume, da vi ćete svakoga prije slušati nego mene, vašega sunarodnjaka. Tako je to i drugdje na svijetu, pa i tu, kod nas.

Evo što vam poručuje «Vedetta»:

— Rijeka je, veli, u nevolji. Svaki ko ovamo dodje, zeraža se, kako je ovdje sve tako strašno, po koga djavla ste došli ovamo, i zašto niste ostali kod kuće, gdje se — kako vi velite, živi tako dobro i sjajno!

Ne, veli «Vedetta», to ne će niko da kaže, već svi gledaju u te Alberine i Monguide kao u nekakve proroke, povjeravaju im se, slušaju ih, dok se najzada ne opeku.

Tako je bilo ovih dana. Onaj Alberini i drug mu Monguidi, čim su došli na Rijeku, odmah su pokazali prstom na jednu veliku riječku prazninu. — Rijeci trebaju jedne novine, rekli su oni, gdje će se pucati desno i lijevo, da se bude sve prašilo. Mi smo došli ovamo, da tu prazninu ispunimo, to će reći da ovdje osnujemo list, koji će se zvati «L'Araldo di Fiume».

I išli od jednoga do drugoga i pokupili nekoliko hiljada lira za oglase. Već su se spremali, da odmagle, kad eto — ščepali ih i odveli u zatvor, gdje će sada imati vremena da razmišljaju o «Araldu di Fiume» i — dakako — o lakovjernosti riječkih gradjana, koji su već stotinu puta bili nasamareni i još će, ako će Bog, da budu! —

* * *

Instalacija biskupa. - Otvorenje izložbe. - Svečanosti u Klani. - Sportaške nevolje. - Grašica.

Tijekom mjeseca augusta imat ćemo mi na Rijeci dvije velike svečanosti. Tako će već u nedjelju, 8. spomenutoga mjeseca biti u našoj novoimenovanoj katedrali Svetoga Vida ustoličenje prvoga riječkoga biskupa, Izidora Saina. Italijanske novine spominju često sve ono veliko dobro, što ga je novoimenovani biskup pridonio italijanskoj, nacionalnoj stvari, pa je stoga posve razumljivo, što će ta svečanost ustoličenja uz crkveni imati takodjer i nacionalni karakter.

U tu svrhu sastavio se i odbor, koji već nekoliko vremena sabire prinose za nekakav dar biskupu. Prinosi, što ih marljivo objelodanjuje «Vedetta» nisu Bog zna kako izdašni ni krupni, ali što ćemo, prilike u nas nisu baš najružičastije, i tako ljudi čim imaju tim klimaju.

Ja, na primjer, već i ne klimam...

Drugi vanredni dogadjaj 5. o. m. otvorenje riječkog velesajma. Medjutim, kako svi znaci kažu, to ne će biti obični velesajam, već prava pravcata: Fiera — Esposizione, a to će reći — izložba.

I to nesamo kojekakva izložba, već Esposizione Internazionale — internacionalna izložba, što će opet reći ,da tu ne će biti izloženi sami domaći proizvodi, već i stvari iz drugih država. «Vedetta» je već pozdravila te države. U prvom redu Jugoslaviju, pa Madžarsku, Poljsku, Čehoslovačku i Grčku. Posebice pak pozdravlja Rusiju, s kojom dalekovidni Mussolini radi u najboljem sporazumu i skladu.

Danas mi je Ninetta kazala, da će i ona izložiti nešto. Bilo srečno i beričetno!

Uporedo s izložbom priredit će se i niz drugih velikih svečanosti. Natjecat će se aeroplani, automobili, motori, — bit će vrlo živo. A to i treba, jer već dugo nismo imali nijedne prave konference, nijednog obilatijeg korteja, nijedne veće manifestacije, gdje bi naši osjećaji mogli da nadju nešto veće oduške.

Na dan svetoga Jakova, u nedjelju, 25. ovog mjeseca, bio je naš prefekt, g. Vivorio u Klani, da prisustvuje otvorenju one općine. Klana je naime pripadala do sada općini matuljskoj, ali u zadnje se vrijeme odcijepila i tako je dobila svoga posebnog načelnika. Tu zgodu trebalo je proslaviti, i zato je otišao onamo g. prefekt uz dosta brojnu pratnju vidjenijih i uglednijih Riječana. Prvobitno bilo je odlučeno, da će se istom zgodom vršiti u Klani i krizma, pa da bi glavom sâm biskup blagoslovio i zgradu, u kojoj je smješteno novoustrojeno dječije zabavište. No — ne znamo zbog čega, krizma se najednom napustila, a i biskup je ostao kod kuće, bit će valjda radi priprema za svoje ustoličenje. I tako se eto dogodilo, da je mjesto biskupa blagoslovio zgradu zabavišta klanjski župnik, g. Koruza. Zabavište je, dakako, čisto italijansko.

«Vedetta», iz koje ovo vadimo, veli, da je svečanosti prisustvovalo dosta naroda. I svi ti ljudi, svi ti «boni Clanesi», da su bili obučeni «na blagdanjsku», što da pravo kažem, nije baš mi toliko čudo, uzme li se u obzir, da je bila nedjelja i da naši Klanjci rado daju Bogu što je Božje, a drugima — već kako kome.

Bilo je i govorancija. Općinski komesar, gosp. Benussi pozdravio je g. prefekta, našto je ovaj lijepo zahvalio i obrativši se narodu, našim dobrim Klanjcima, kazao je medju ostalim, da vlada hoće, da se sa susjedima preko granice živi u dobrim i prijateljskim odnosima i da se italijanski jezik uči u školama samo zato, da po njemu i neitalijani upoznadu veliku italijansku kulturu, i nadoda, da se tu dakle ne radi o iznarodjivanju, kako bi to htio po gdjekoji mutikaša (mestatore). I još je kazao, kako je nedavno bio u Rimu i vidio neke mlade klanjske rekrute i slušao, kako im njihov oficir u najčišćem italijanskom jeziku tumači neke slavne rimske

ruševine, a oni, Kianjci, da su ga slušali pozorno i s najvećim zanimanjem. Pa je zaključio:

Da živi Kralj i Kraljica, koja je vaše krvi i koja govori vaš jezik!

Ne znamo, dali je ove lijepe riječi g. prefekta kogod protumačio narodu u našem jeziku. Ako nije — šteta!

Sad ima na Rijeci i u Opatiji i svuda uokolo na moru dosta svijeta. Čovjek bi mislio, da će barem sada biti naši trgovci zadovoljni. Ni govora o kakvom zadovoljstvu. Ima doduše stranaca na hiljade i hiljade, ali koja korist od njih, kad ne kupuju ništa i kad idu većinom uokolo bosi, bez čarapa, bez šešira, a neki čak i bez gaća i bez gaćica.

Malo što nisu naši riječki športaši ovih dana nastradali u Pordenonu. Nesamo pordenonski nogometaši, već i pordenonska publika bila im je vrlo protivna i to već od prvog časa, kad je započela utakmica. Kad su pak naši Fijumanci pokazali što mogu, onda se je ona protivnost i protivnih igrača i publike pretvorila u otvoreno neprijateljstvo, tako da su moji Fijumanci morali onako polugoli da bježe. S njima je pobjegao i sudac. Fijumanci bježe, a za njima Pordenonci, dok nisu najzad karabinijeri učinili reda.

«Vedetta» traži zadovoljštinu. I s pravom. Ili smo braća ili nismo. Ako jesmo — e onda poštujmo se, kako treba. Mi Fijumanci poštujemo svakoga, ali tražimo, da i nas drugi poštuju. Sve se nekako čini, kao da je svijet zaboravio, da smo mi holokausti.

Prije nekoliko dana imali smo ovdje jednu strahovitu oluju, još žešću on one, o kojoj sam vam već pričao. «Šijun» provalio tolikom žeštinom, da je dizao u zrak automobile kao da su od papira. Grmljavina bila je strašna, kakove niko ne pamti. A onda, kao da se otvorilo nebo, pa se prosula silna tuča, kakove takodjer niko ne pamti.

Sva sreća, što ovdje nema više što da pobije.

Rekac.

IZ TOPOLOVCA

Neprestane kiše. - Tuča.

Prvi put vam se javljamo, draga braćo i to vrlo žalosnom viješću. U utorak na noć, 20. prošlog mjeseca, pobila nas je jaka tuča. Uništila je sve vinograde i polja, na kojima je bila još pšenica i zeleni kukuruz. Na našim sirotinjskim lozama nije ostalo ni lista zelenog i loze su oštećene za tri godine. U srijedu ujutro žalosnim smo srcem išli da obadjemo naša polja. Našli smo nekoliko onih prokletih zrna. Nekoji su iz znatiželjnosti odnesli ih u dućan Josipu Markežiću, da ih važu. A zrna su bila krupna i teška, jer su negdje raskrila i potukla crijepove na krovovima kuća.

Radi ove nesreće išli smo se potužiti našem općinskom komesaru u Oprtalj. Ako bude potrebno, ići ćemo i na prefekturu u Pulu, da iznesemo svoj položaj, jer još znademo brojiti do 24, a ne samo do 12. Naš nas je delegat Šema Anton dobro zagovarao i ovim mu se putem lijepo zahvaljujemo.

Svakim danom pada pak i kiša. Pokosili smo malo sijena, ali nikakve koristi od njega, jer nam je skoro sve pognjilo. Nije bilo zgodnog vremena i nije lijepo vrijeme trajalo tako dugo, da bi se moglo sijeno posušiti. Kraj svih tih nevolja u užasu smo od pomisli, kako ćemo plaćati sve poreze i takse. Barem da bi nam ove godine smanjili poreznu mjeru.

IZ SAN RAFAELA

Evo i nas, istarskih Jugoslovena iz San Rafaelu u Kaliforniji, da se javimo iz ovih dalekih krajeva našoj miloj «Istarskoj Riječi». Nismo ni mi zaboravili svoje drage Istre i budnim okom pratimo sve prilike, koje se tamo dogadjaju. I nas taru mnoge brige i skrbi radi prehrane naših siromašnih obitelji u starom kraju. Ipak mi ovdje prilično dobro životarimo. Srce nam ne prestaje kucati za rodjenim krajem, svojom milom domovinom. «Istarsku Riječ» pozdravljamo toliko puta, koliko je odavle do nje minuta. — **Jedan Brgučan.**

IZ KRBUNA.

Naši gosti. - Kletva.

Akoprem su rijetki u nas gosti, u zadnje smo vrijeme imali par posjeta, koji nas nisu baš razveselili. Prvi je od tih bio «fanat», koji je došao da kod nas pobere poreze. Novaca u nas nema, no pomogli smo se kako je koji znao i mogao, te smo platili svi. I sam se «fanat» tome čudio. Nadao se — veli — u nama naći vukove, a na svoje čudo, našao je nedužne ovce. Stvar je naime ova. Kad smo sami te medjusobno raspravljamo o našim nevoljama, o porezima i raznim taksama, vičemo i psujemo tako, da će onaj, koji nas iz podaljega sluša pomisliti: to su pravi hajduci! Nu poznata je ona, da pas, koji mnogo laje ne ujeda! Tako, eto, i mi.

Nekoliko dana iza ovog imali smo drugi posjet. Ovaj put bio je to «šintar». Našao je nekoliko pseta razvezanih pa su gospodari dobili pozive da plate po 20 L globe. Žao nam je za ovim lirama, jer nam ih fali a ne znamo zašto baš sada moraju psi da budu vezani.

Mi bismo naučili da radje dodju drugi «šintari» i druge multe i to za one, koji proklinju. I to ne samo za one koji proklinju bez potrebe, nego za sve proklinjavce. Ima u nas toga zla na pretek te se — štono riječ — i nebo trese, kad nekoji zbog kojekakvih gluposti psuju. Mnogo ima i takovih, kojima to tako običajno, da im svaka druga riječ kletva. Pa se tužimo na pokvarenost, na neposluh, na neštovanje roditelja: braće i uopće. Kako pak učimo djecu našu? Zar nije Bog otac sviju, pa ipak ga psujemo mjesto da ga častimo. Djeca će naša pomisliti: Kad otac i mati moja, ne vrše zapovijedi božjih, kad ga ne časte, nego psuju, to nisam dužan ni ja slušati i štovati njih. To je sasma naravno, jer: kako radiš tako imaš. Kletva ne samo najveća je sramota za ljude, koji je izgovaraju, nego ona je jedno od najvećih zla u uzgoju mladeži.

IZ POMERA.

Specijaliste za «moru». - Naše stanje.

Kada se dijete rodi, dobije ono posebni prirodjeni dar. Na taj dar oslanja mu se njegova vještina, kojom postane viješt nekoj struci. Mnogo smo puta čuli, da su Česi vješti muzici, Nijemci da su tehničari, Madžari plesači itd.

Ako rečemo, da i mi Pomerci imamo jedan prirodjeni dar za neku struku, mnogi će se nam nasmijati. Reči ćete: Kakovu vještinu mogu imati oni ljudi u onom zabitnom seocu, koje leži u maloj uvalici južne Istre? Ne samo da se mi hvalimo, nego i drugi priznaju, da imamo u našoj «šćuzi» dobru ribu, kakove se teško može uhvatiti na drugim mjestima mora. Kako su mirne one naše ribice u «šćuzi», onako smo baš i mi mirni. Samo imamo i mi po koju glasnu pogriješku, a to je da znamo nekome drugome šaptati u uho neke stvari, koje bi mogle dotičnoj osobi škoditi.

Povratimo se našoj vještini. Mi smo stručnjaci zbrajanja na pamet. U tren oka znamo zbrojiti prste na ruci, a to vješto zbrajanje zove se «mora». Obično ćete čuti u Puli i okolici, da su Pomerci specijaliste za «moru». To je naša najveća vještina. Ta je igra zabranjena, pa bi organi javne sigurnosti bez razlike na prijateljstvo svakome tu igru zabranili, jer zakon ne poznaje protekcije.

Mnogi ne znamo što će reći karakter, a da i znamo, morali bimo sami priznati, da nismo stalni karakteri. Mi stupamo iz jednog društva u drugo, a program ni jedne stranke ne poznamo, pa se tako medjusobno koljemo. A koljenje i nasilje nije u skladu s programom nijedne stranke.

Pomer ne napreduje ni gospodarski ni kulturno. Njemu treba kulturnih i gospodarskih društava. Bolje bi bilo da Pomerci puste politiku višim ljudima, koji su je kadri voditi, a mjesto toga, da osnuju kakovo kulturno i gospodarsko društvo, pa će se time poboljšati njihove gospodarske prilike.

IZ LABINŠTINE.

Mladi tat. - Nejednaka ljubav. - Ples

Skoro nikada se ne javljamo u našu dragu «Istarsku Riječ», jer zaista nemamo što da se tužimo ni hvalimo. Ljetina nije baš slaba. Pšenice je bilo prilično, ali grožđje ide slabo. Do sada, hvala Bogu, kiša pada u najboljoj mjeri, ali ne znamo, kako će dalje.

Nu javiti vam moramo, da se je u našim krajevima pojavio jedan mali Kolarić, neki Martinčić Lovrenco. Više se puta čulo, da je krao kokoše, sir i jaja, a svojemu barbi je bio ukrao i biciklu i prodao je za jednu uru i 2 lire, ali je barba ipak došao do svoje bicikle. No sada mu nije pošlo za rukom da nekažnjeno uživa plod nedozvoljenog i nepoštenog zanimanja. Stvar je bila ovako: Nekoji seljaci su na sjenokoši kosili. Svoju su robu i hranu postavili u hlad. Ovaj nesretnik im se je približio, lijepo se najeo, vizitirao žepove od haljina i u jednom je žepu našao jednu uru i lanac i nekoliko novaca. Sve mu se to uhvatilo za ruku te odnio sobom. Tekar na večer je seljak opazio, da mu fali ura. Nekoji su Martinčića opazili, da se je šuljao oko njihove robe, pa su odmah na njega i posumnjali. Onaj, čiji je bio sat, otišao je da javi karabinijerima. Oni su drugi dan išli u kuću od Martinčića, ali on nije se htio priznati krivim. Konačno je ipak priznao, da je njegova majka išla u Labin da proda uru. Kad se je vratila, nije ni ona htjela priznati stvar karabinijerima. Karabinijeri su učinili kućnu premetačinu, ali ure nisu našli, pa su svezali majku i sina i odveli ih u kazarmu Sv. Martina. Stariji brat tog malog znao je, gdje je sat, uzeo ga i odnio karabinijerima, da mu puste majku, ali oni su je i nadalje pridržali. Drugi dan je došao tenente od karabinijera, naredio da budu ispušteni, a da će za svoj prekršaj sudbeno odgovarati. Ura je predana vlasniku.

Nu sada vam javljam i jednu ljubavnu sličicu. Pred mjesec dana došao je kući iz Amerike neki Golja Jakov od Mateta. Nije bio kod kuće već 17 godina i sada je došao kao na dopust za 20 dana. Donio je sobom dosta novaca. To je valjda bilo i uzrokom, da se u njega zaljubila 17-godišnja djevojčica Marija Atemberger od Iveta Mrziljana blizu Vinesa. Tu poštenu djevojčicu je naš Amerikanac svaki dan vozio naokola automobilom i obećivao joj, da će je odvesti sobom u Ameriku. Ali nekog dana on je otišao natrag u Ameriku, a nju ostavio na cjedilu. Dao joj je jednu kolajnu od 500 lira i ostavio nekoliko slika, gdje su se zajedno slikali. Time je valjda i svršio ovaj žar vatrene ljubavi, jer on se sada već nalazi kod svoje žene i djece u Americi; a ona bi morala dugo čekati, da s njim vjenča.

Sada je ovdje u Goljima svake nedjelje i blagdana ples pod vedrim nebom «pod grm», a i druga sela imaju takove plesove na tavolacima. Za nas starije je to čudno, da se tako nerazborito pleše. A naša mladež kvari sebi time zdravlje i troši teško zasluženi novac. Tako su se na sajmu u Sv. Martinu na sv. Anu nekoji mladići vrtili cijeli dan na gondolama i tamo ostavili po 30 i više lira. Trebalo bi imati više razbora i misliti malo na svoju obitelj, svoje zdravlje i budućnost, jer nevolja redom ide.

IZ ZAREČJA

Tuča. - Ovogodišnja ljetina.

Dne 30. jula posjetila nas je nemila tuča. Padala je od 14 do 14 sata i 40 minuta. Dakle celih 40 minuta! Uništila je nekojima polovicu, nekojima tri četvrtine, a nekojima skoro sve grožđje.

Žetva ispala slabo, jer nam gotovo polovicu pšenice uništila uš (grinta na žilama). Krumpire uništila peronospora. Kukuruz razvija se slabo, jer nema topline, a sada propade nam i grožđje. Propade nam sve, osim raznih taksa i vjere u Boga. Ostaše nam naši žulji, za koje ne možeš ništa kupiti, i uzdasi, koje nitko ne čuje. Ostaje nam još i nada, koja nas je uvijek do sada pošteno nasamarila. A ipak ne zdvajamo.

Franina i Jurina

va aeroplane

Fr.: Pod nami je jedna vela zemlja.
Jur.: Vidim.
Fr.: A znaš ka je ta zemlja?
Jur.: Kako ćeš da znam, kada nimam busuli.
Fr.: Nimaš busuli?
Jur.: Ča nisi videl, kako j' zletela va more, kada smo se ono obrnuli z aeroplanom? Ja mislim, da je onem harambaše pala ravno na škinu. Nego ni mane za busulu, nego za ne drugo.
Fr.: A za ča drugo?
Jur.: Makina mi nekako škriplje. Morat ćemo se spustit, da vidim, ča njoj fali.
Fr.: A kamo ćeš da se spustimo! Ja ne vidim drugo nego lehu do lehi broskvu do broskvi, kavul do kavula i pomidor do pomidora.
Jur.: Pomidori ale ne pomidori, ja se moram spustit.
Fr.: Ča na tuje?
Jur.: A ki danaska pita ča j' čigovo! Ov čas je, na jedno rečene, Carigrad turški, a jutra more već bit ingleski ale ruski. Tako je i Kina danas kineska, a već jutra more bit — franceska. Danas ima celi svet dugi prsti.
Fr.: Ja ma ako su drugi ljudi nori, ne budimo mi. Mislim, da ni ni lepo ni pravo, da delamo drugem škodu.
Jur.: Škoda al ne škoda, mane su je drugi dosta storili, i još mi ju delaju. Pak najzada ja nisam nikada nijednemu storil škodi ni od obijesti, ni od zlega srca, nego ako me je nevolja na to prisilila. Drugi pak delaju škodu i dišpeti samo za svoju zabavu, da se siromahu moru smet i rugat. I za tu škodu oni ne plate nikada ni feniga, nego ki ga bù, ga bù, a ja sve plaćam, i ča moram i ča ne moram. Tako ću i sada; ako mi aeroplan čepne na pomidori, platit ću ča bude za platit. — Sve ča bude pravo! I to ne do pet ale do deset let, nego vaje. Prez periti. Prez kumišijoni!
Fr.: Po kumišjoneh bi čovek tanki pu hi pasal. Znam ja, kako gredu ti posli! Nego — ča j' ta muzika?
Jur.: To nam makina škriplje. Sada već ni ča čekat, nego čepnut na zemlju, dokle smo na vreme i dokle se kakova nesrića ne dogodi. Viš, kako gremo z dolu! Kot i streli! Na — sad ćemo na tla...
Fr.: Ča j' to zavrčelo?
Jur.: To su pomidori, ča smo ih strli. Ava manè, ka konserva!
Fr.: Ma ja čujem još nekakovu drugu muziku! Ča j' ta vapaj?
Jur.: E. sada ćemo vraga videt! Z vi

P O D L I S T A K

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskoga narodnog života u porečkom dijalektu).

Na desnoj strani ceste, ča gre iz Pazina u Poreč, malo prid Badernon, mriž škaljen, finidon i nikima dolčiči, vidi se malo selajce, komoč od četiri pet hiž. I, prvo nego čovik pita, skin ga samo pogleda, zna da u ten selu ne more biti velike bogatije. Do prid par lit sve su hiže bile pozemuljke, samo su se jeno dvi ništo prid vojskon malo zamogle i digle krov i uzidale si baladur. Zemlja crlena i škaljiva slabo ča rodi. Ljudi su dobri delavci, da njin je triba para iskati i kmeti hi veselo zovu na žurnade. Una dva tri doca, ča imaju ko svojih hiž napro su upravili, ma koja korist od toga, kad na groti kumpiri nete resti.

To se selo zove Rupeni.

Kad su se prvi ljudi tamo nastanili, kako se je zva prvi kmet u njima i po čemu su se prozvali jušto Rupeni teško je reči. U starih libri ni to nideri notano, a stari ljudi, koji bi se forši još ča domislili zdavna su umrli. Nikoji goru, da se je u zdavnoj davnini tamo doselija niki Rupena, ča da je bija doša iz Kranjske, ma temu ne smimo čuda verovati. To su počeli pripovidati mlajži ljudi, koji su, hodeči po svitu, vidili, da je u Kranjskoj jeno selo, koje se zove Rupeni, pak su valje složili štoriju, da je u davnini niki Rupena doša od onuda u Badernu i tamo se naselija, di su sada Rupeni baderljanski.

Kako bilo da bilo za sigurno znamo to, da su lita miljar osansto šezdeset i prvoga, donke prid šezdesetipet lit, kad se uva štorija zgodivala, Rupeni jur bili tamo, di su i danas i da su imena nikojih od njih notana u starih libri, ča hi imamo prid sobon.

U uno vrime, Rupeni su, kako i još dan današnji, spadali pod plovaniju baderljansku; tamo su se krstili, tamo ženili, a tamo, bome, na Benič vrhu, i zakapali.

Lita, donke, miljar osansto šezdeset i prvoga, a na dvanajstega žetvenjaka, je bilo jako lipo vrime. Dan je bija tepa, kako ča samo more biti u ten misecu, pak su se ljudi na njivah, žanjući z zubatima srpi škandeja, piro i šenicu, napro potili. U libri piše, da je niki stari Nadalin, koji da je bija gospodar deboto od svega komuna baderljanskoga, na uti dan ima već od trideset težaki iz svih seli ko Baderne i da su želi od ranoga jutra do kasne večeri po najžešćen suncu, samo da bi sve finili, ki je bijo straha, da bi moglo nevrime umlatiti žito na njivah namisto na gumnu, a svejeno, da nisu mogli sve požeti.

Okolo dvih ur potle podne, donke, kad je vručina bila največa, želi su na njivi, ča je bila na livo od crikvenoga, kad se gre zdolu, a spod hiže, ča je je bija jušto unega lita ženidbon dobija niki mladi ragač iz Roča, kojega su zato i zvali Ročan.

Dokle su se težaki i težakinje potili na Nadalinovoj njivi hodila je po cesti iz Poreča zgoru jena starija ženska. Na rukah je nosila niki fagotič i svako to malo se frmivala, da si stare z rukavon debele prtene košulje pot z lica.

Kad se je pokazala na zavijali zgor križine, a na mistu di si je čuda lit potle niki gospodin iz Žminja bija uzida malin, koji je tamo još danas, zapazili su je težaki i veselo su je pozdravili. Svi su je poznali. Ter ki ne bi pozna tetu Jelenu iz Rupeni. (Mi bimo je mogli u ovoj štoriji zvati stara Srna prike tako je poli njeje pravo ime zapisano i u libri, ma to nećemo učiniti prike je ni u njeje vrime ljudi nisu tako zvali, kone kad hi ona ne bi čula. To će reči da je je to bilo ime od poruga i da je ni bilo drago, kad bi je ki tako nazva).

Pod dubi poli cestu, kojih danas drugo na unen mistu od zdavna ni, sila je počinula.

«Ste ča brumni?» je zaviknula težakon priko graže.

«A smo pomalo, teto, smo! Samo da sunce tako jako ne peče,» su odgovorili težaki z njive.

«A deštin ga uzeja, da! Kad bi g' čovik moga spraviti jeno malo za Božič, napro bi mu stalo.»

«To pak bi,» su se nasmijali težak

«A skolde grete vi, teta Jeleno? Poreča? Ste hodila na ribu?», su počele pitati kurijože žene, ča su veza snope i nosile hi na kraj.

lami gredu proti nam! Joj, koliko ih je! Kako mravi!

Fr.: A ča ono vapiju? Mane se čini, kako da nas proklinju.

Jur.: Muči malo! Najbrže nas blagoslivlju va našem zajike!

Fr.: Ma je to moguće?

Jur.: Je uprav tako! Na, kako se lepo čuje: **Vrag vam je kape, ste ši ča od tuda! Mrcine nemel Ala van, prokjete hudobi!** Lepo nas pozdravjajo.

Fr.: Ma to su naši! Viš kako kjanu! Kako svaki pravi naš čovek — sram ga bilo!

Jur.: Neka ih samo Talijani čuju, pak te benj vraga platit za ove njihove kletvi!

Fr.: A ča pak ovo sada vapiju?

Jur.: Još kjanu! Da kega vraga delamo, da ne gremo vanka odovde, kapja nam srdačna pala — i sve tako!

Fr.: Zavapij njim ča, da vide, da smo naši.

Jur.: Predugo se drže, da ne zgaze broskvi i pomidori.

Fr.: Ter imaš jak glasinu — zavapij njim koliko više moreš.

Jur.: Provajmo, pak ča bu — bu! — Ej, čujte malo poštovani ljudi! Za škodu se ne bojte — mi ćemo vam ju platit prez kumišijoni! Samo nam malo vi povedite: kade smo mi to? Zgubili smo busulu, pak nikako ne znamo, kamo smo zašli!

Fr.: Muči malo! Ča ovo govore?

Jur.: Govore, da smo va Australije.

Fr.: Kade zlodeja? Kamo smo to sopet zašli?

Jur.: Muč! Viš sada pitaju oni nas, otkuda smo...

Fr.: Povedi njim sve po istine.

Jur.: Čujte malo, poštovani ljudi! Mi smo z Učki. Ja — ja z Istri smo mi! Ča? Ča govorite? Je — tako je: mi smo brati, pravi brati!

Fr.: A ča ono delaju?

Jur.: Tancaju od veselja, da smo naši. Najbrže su i oni z Istri.

Fr.: Hodi ti tamo k njim, pak njim lepo sve stumači. Ma viš malo ka sreća! Ja — zaludo je, krv ni voda! Kako je ovo lepo bit Hrvat i Jugoslaven. **Kamo** god greš, posvuda ćeš nać kega svojga. Ala, Bože, hvala ti budi! No, Jurino, hodi, da ljudi ne čekaju!

Jur.: Grem, a ti čuvaj tu makinu!

Fr.: Dobro, a ti se ne zaštentaj preveše, zač je več vreme, da obrnemo put domi.

Jur.: Bit će i to, samo da kupim busulu i popravim makinu.

Fr.: Ala — hodi. Viš, kako te zjapaju.

IZ JUŽNE AMERIKE

Opomena onima, koji se sele. - Pozdrav rodnom kraju.

Velecijenjeni gosp. uredniče! Molim vas da budete tako prijazni, pa mi uvrstite u našu dragu «Istarsku Riječ» ove riječi:

Nalazimo se ovdje u Malagueni (Bejo) Cordoba nekoliko mladića iz Ćićarije iz sela Bresta i Prajoć, i trojica iz Alture blizu Pule.

Dajemo na znanje našoj braći širom Istre, da se nitko ne seli u Čile i Argentinu, ako nije prije dobro informiran komu i kamo ide. Naročito majke, koje šalju svoje kćeri, neka dobro paze, komu ih šalju.

Mi ovdje radimo marljivo. Malo imademo zasluška, ali uza sve tu trpimo nadalje, jer siromak se znade s malim zadovoljiti. Primamo nekoliko izvoda «Istarske Riječi» i vrlo rado je čitamo. Vrlo nas bolí kad čitamo o slabom stanju u Istri. Draga braćo, širimo našu «Istarsku Riječ» i ne zaboravljajmo naš mili jezik. Gdjegod se tko nalazi, ako je moguće, neka se pretplati na našu novinu.

Konačno vas upozorujemo, da se načite štediti što bolje možete, jer se nalazimo u teškom položaju. Današnji je dan teško doći do novca. Krvavo ga treba zaslužiti.

Pozdravite nam roditelje, braću, sestre i sve u našim selima i svoj braći širom Istre želimo svako dobro. — **Mladić iz Bresta pod Žbevnicom.**

Politički pregled

ITALIJA.

Godišnjica smrti Umberta I.

Dne 29. jula vršila se je u Rimu u Panteonu svečana misa zadušnica na spomen 26. godišnjice smrti kralja Umberta I. nazvanog «Rè Buono». Misi je prisustvovao kralj sa svojom pratnjom. Pokojni Umberto je sahranjen u Panteonu pa je kralj pohodio njegov grob, a takodjer grob kraljice Margarite.

U 10 sati je guverner Rima senator Cremonesi položio na grob kralja Umberta prekrasan vijenac. Kasnije su u Panteon došla razna zastupstva, medju kojima i zastupstvo senata i parlamenta.

General Nobile u Rimu.

General Nobile, koji je sa Amundsenom preletio preko sjevernog pola, povratio se je sa svojom pratnjom iz Amerike u Italiju. Iskrcao se je u Napulju, gdje su ga svečano dočekali. Sinoć je došao u Rim. Grad je bio okićen zastavama. Na kolodvoru ga je dočekala vlada i skoro sav Rim, jer su prigodom njegovog dolaska bili zatvoreni svi uredi i dućani. Iz kolodvora je otišao u palaču Chigi (predsjedništvo vlade). Mussolini ga je izveo na balkon i predstavio narodu kao junaka sjevernog pola. General Nobile je sada odlikovan najvećim vojničkim ordenom savojskim vojničkom krstom.

Optužba proti Zanibonija

Optužnička sekcija rimskog suda definitivno je sastavila optužbu proti Zanibonija i drugovima. Prema optužbi Zaniboni i njegovi drugovi okrivljeni su, da su spremali atentat protiv Mussolinija. Za ova kažnjiva djela predvidja se tamnica. — Proces se ne će voditi pred sudom u Rimu, već gdjegod u pokrajini, u unutrašnjosti, a započinje 5. oktobra.

Abesinski protest protiv talijansko-engleskog sporazuma.

Abesinski prijestolonasljednik regent Ras Tafari uložio je protest na Ligu Naroda proti englesko-talijanskom sporazumu o podjeli ekonomskih sfera u Abesiniji. Abesiniju nisu ni obavijestili o tom sporazumu, a ona kao članica Lige Naroda tvrdi da ima pravo da brani svoju nezavisnost. Ovom se incidentu u Engleskoj i Italiji podava velika pažnja, ali ne toliko radi protesta, već radi sumnje, otkuda dolazi taj protest, odnosno tko je dao poticaj. Talijanske novine pišu da abesinska nota ima više formalni karakter i da Italija je uvijek s abesinskom vladom u prijateljskim odnošajima. Liga Naroda da nema pravo, da intervenira u tom pitanju, a abensinska vlada neka se direktno sporazumi s Engleskom i Italijom, koje zaštićujući svoje interese u Abesiniji rade istovremeno na gospodarskom i kulturnom podizanju ove zemlje. Glavnije talijanske novine vide u ovome abesinskom protestu prste francuske vlade, ali vele, da će i Italija i Engleska znati razbiti sve francuske intrige. Svakako je ova nota učinila nepovoljan dojam.

Gradski načelnik u Brestu vrijedja talijansku mornaricu.

Jedno odjeljenje talijanske ratne mornarice poduzelo je ovih dana put uzduž francuske obale te je posjetilo i francusku luku Brest. Floti je priredjen službeni doček, ali se pri tome desio jedan krupan incidenat. Načelnik grada Bresta i članovi gradskog zastupstva, koji su većinom socijalisti, nijesu učestvovali pri svečanom dočeku talijanske flote. Kada su talijanski pomorski oficiri sa ratne ladje «Pisa» i «Peruggia» otišli da posjete gradskog načelnika, on ih nije primio, nego im je poručio, da se ne može sastati sa oficirima one zemlje u kojoj vlada Benito Mussolini.

Taj incidenat proizveo je u čitavoj Italiji vrlo neugodan dojam. Svi listovi oštro kritiziraju držanje načelnika Bresta i pozivaju francusku vladu, nek nauči pristojnosti ovog neugladjenog i neotesanog načelnika, koji nema osjećaja o pristojnosti. «Impero» spočitava francuskoj vladi što trpi takovog načelnika. «Roma fascista» piše, nek si Francuska zapamti, da će pitomci, koji su se nalazili na onim brodovima dobro zapamtiti ovu uvredu i da će ti pitomci u nedalekoj budućnosti postati oficirima talijanske flote na Sredozemnom moru, gdje će biti uvreda oprana.

JUGOSLAVIJA.

Nove kombinacije.

U posljednje se vrijeme govori i piše, da se u političkim krugovima priprávlja teren za formiranje nove vlade. Tu u prvu ruku ulaze u obzir demokrati, koji su opet u vezi sa muslimanima. No to bi se imalo provesti iza kako budu obavljeni općinski izbori u Srbiji. Sada bi to bilo neuputno, jer se u Srbiji vodi žestoka agitacija i borba izmedju radikala i demokrata. Dolazi čak i do teških incidenata. Poslije izbora dakle imali bi sastaviti novu vladu radikali, demokrati, muslimani i hrvatska seljačka stranka (HSS). Sadašnji ministar unutrašnjih djela Boža Maksimović pristaša je toga plana, ali neki vele, da on radi na tome, da od H. S. S. ostane u vladi samo Nikićeva grupa, dok maticu H. S. S. t. j. Radićevu stranku hoće da gurne u opoziciju.

Da se o toj kombinaciji govori dalo je povod i to, što dr. Voja Marinković stoji na stanovištu, da su dugo stajali u opoziciji, pa time izgubili mnogo pristalica, a prema tome se snizio i njihov broj poslanika. Ako su na vladi koriste stranci i pojedincima.

Sve je ovo samo nagadjanje, ali svakako bilo bi dobro, da bi došlo do nešto slićnoga, jer bi prestala stranačka trvenja, a vlada bi uspješnije radila u ovom teškom stanju, koje je nastalo iza tolikih poplava.

O otvorenju Narodne Skupštine.

Mnogi zahtjevaju, da se sazove Narodna Skupština i da se raspravlja o potrebama za nastradale od kiše. Ministar predsjed. Uzunović je izjavio, da nema smisla, da se sada hitro otvori Skupština, koja će votirati kredite za poplave. Ali nije dovoljno samo odobriti kredite, već treba naći načina, kako će se doći do para. Vlada medjutim može u tom obziru da poduzme razne mjere, koje će sigurno Skupština naknadno odobriti. U ovo doba godine radi rijetko koji parlament, pa hoće i jugoslovenski narodni poslanici, da se malo odmore, pa da novim silama nastave svoj rad.

Napadaj komitaša.

Kod Krive Palanke bande makedonstvujuščih upali su na jugoslavensko tlo i otvorili živahnu vatru na pogranične straže. Jugoslovenska vojska morala je upotrebiti i artileriju da rasprši komitaše. Radi ovog upada vlada u zemlji silno ogorčenje. Jugoslavenska vlada predati će bugarskoj vladi notu, u kojoj će zahtjevati, da raspusti komitske čete, inače da će bugarska vlada biti smatrana krivom za ove napadaje. Ako Bugarska ne stane na put ovim razbojstvima, morat će nositi svu odgovornost za posljedice.

Umro ministar pravde.

U noći dne 3 ov. mj. umro je u Karlovim Varyma ministar pravde Marko Djuričić. Tamo se nalazio na liječenju. Umro je od upale bubrega. Prevezen je u Jugoslaviju.

RUSIJA.

Zinovjev maknut.

Širi odbor (plenum) centralnog sovjeta komunističke stranke bavio se je važnim pitanjima državnog i gospodarskog života. Nastalo je iznenadjenje, što je odbor smijenio Zinovjeva kao člana političkog biroa centralnog odbora, jer da se ogriješio u partijsku disciplinu. Ista tako je smjenjen i kandidat za centralni komitet Lačević. Na mjesto Zinovjeva postavljen je Rudzutak za člana političkog biroa. Sada je politički biro sastavljen od ovih članova: Stalin, Rikov, Buharin, Tomskij, Kalinjin, Molotov, Rudzutak i Trockij.

Sovjetska Rusija treba kvalifikovane stručnjake.

Na svesaveznom je kongresu sekcije za reorganizaciju rada, šef odjeljenja za stručno tehničko obrazovanje, Kamenski, podnio opširan referat. Upozorio je na to da će se Rusija naći u velikoj industrijskoj krizi, ako se ne posveti veća pažnja sredujem i visokoškolskom obrazovanju. Sadašnji ruski inžinjeri nijesu za svoj poziv dovoljno pripremljeni. Njihovo obrazovanje nije dovoljno stručno. Kamenski je rekao doslovno: «Mi imamo za sada samo inžinjere, ali nikako inžinjere za tekstilnu, rudarsku ili strojevnu industriju. Rusija treba sada što više stručnjaka. Potrebno je da naši studenti studiraju nesamo na predavanjima, nego i u tvornicama».

BUGARSKA.

Kralj Boris u Švicarskoj.

Putu kralja Borisa u inozemstvo davala se velika važnost. Nekoji su htjeli predočiti kao da on bježi pred nekom revolucijom, ali nema za to nikakvog povoda. Drugi su opet govorili, da je otišao u inozemstvo, da se zaruči sa kakvom princesom. Vlada ga kani prisiliti na vjenčanje da bude osigurano prijestolje, ili pak neka se otkaže. On medjutim čini izlete po Švicarskoj i ne mari za nikakvu ženidbu, pače izbjegava žensko društvo.

Ruski izbjeglice.

Sovjetski komesar Čičerin je protestirao, što Bugarska otpravlja ruske izbjeglice u Rusiju bez privole sovjetske vlasti. Bugarska je odgovorila, da ona je te ljude otpravljala, jer su žudili za svojimi kućama i porodicama. Prigovara Rusiji, da ni Rusija nije pitala Bugarsku, kad je u bugarske luke sovjetska vlada slala ljude, snabdjevene oružjem i eksplozivnim materijalom, a sa nakanom da prouzroče gradjanski rat.

FRANCUSKA.

Ogromna većina uz novu vladu.

Prošle sedmice je novi ministar predsjednik Poincaré predstavio parlamentu i senatu svoj kabinet. Pročitao je deklaraciju nove vlade. U vladinoj se deklaraciji konstatira, da je nova vlada sastavljena u duhu narodnog izmirenja, a u cilju, da otkloni financijsku opasnost. Vlada je osvjedočena u mogućnost, da se brzo poboljša financijsko stanje i podigne kurs franka. Nedovoljna novčana sredstva nadoknadit će financijski predlozi, koji će biti podneseni parlamentu, a novim prihodima i velikom štednjom biti će uklonjena nova opasnost padanja franka. Nije samo u interesu Francuske, da bude njezina valuta dobra, već je to u interesu i onih država, kojima Francuska duguje. Ona ima čvrstu namjeru, da te dugove isplati, kad se riješi njezina novčana kriza. Danas se opet Francuska spasava energičnom slogom, kao što je ona već učinila u mnogo težim i bolnijim časovima.

Dok je Poincaré govorio, komunisti su ga prekidali. Iza kako je pročitao deklaraciju, zahtjevao je, da se odgode interpelacije i odgovori i tražio da hitno budu riješeni financijski predlozi. Time je bilo stavljeno na glasovanje pitanje povjerenja novoj vladi. Parlament je izglasao povjerenje vladi sa 358 glasova protiv 131.

Mijenjanje poslovnika u parlamentu.

Kako spomenušmo sve su stranke osim komunista i socijalista izglasale povjerenje Poincaréu. Vladini financijski projekti imaju biti u parlamentu prihvaćeni u roku od 48 sati. Da se pak u parlamentu skrati raspravljanje, odobrenje, poslije kratke ali oštre debate, predlog, da se u poslovnik unese jedan iznimni propis, po kome se zabranjuje podnošenje dodataka u vladin financijski projekat. Socijalisti oštro kritiziraju ovu izmjenu poslovnika, kojom se poslanicima onemogućuje diskusija u parlamentu. Ne isključuje se mogućnost, da socijalisti i komunisti napuste parlament.

ŠPANJOLSKA.

Neuspjeli atentat na Primo de Rivera.

Španjolski diktator, predsjednik vlade, general Primo de Rivera vozio se je u Barcelloni automobilom na štaciju, da se vrati u Madrid, glavni grad Španjolske. Kad je generalov automobil prošao mimo nekog anarhista, ovaj je bacio bodež u automobil no nije nikoga pogodio. Policija, koja se vozila u drugom automobilu odmah iza generala, navalila je na atentatora, bacila ga na zemlju, slomila mu nogu aretirala ga. Atentator ima 34 godine. Kad je general opazio, da je atentator aretiran, zaustavio je automobil i pregledao nož. Proslijedio je pod većom pasnom put Madrida.

SJEVERNA AMERIKA.

Položaj predsjednika pred izborima.

Dne 2. decembra vršit će se u Sjedinjenim Državama Sjeverne Amerike izbori za djelomično obnovu kongresa (zajedničkog vijećanja parlamenta i senata). Računa se da će republikanska stranka sadašnjeg predsjednika Sjedinjenih Država Sjeverne Amerike Coolidge biti slabije zastupana. Coolidge je mnogo izgubio, što su na izborima propala četiri njemu najodanija senatora. Konstatiralo se, da u Pensilvaniji je njegova stranka potrošila kod izbora u maju mjesecu mnogo milijuna, pa ipak nije uspjela. To se smatra kupovanjem glasova, pa zato pada i ugled stranke. Osim toga je Coolidgeova vlada obećivala poljoprivredne kredite farmerima (posjednicima seljacima), ali je odnosni zakon bio u senatu odbijen. Coolidge je i ovdje pretrpio poraz. Konačno je veliki udarac za Coolidgea i izjava istaknutog člana republikanske stranke, predsjednika univerze Columbia, Muraya Butllera, da Amerika iza smrti Wilsona nema više vanjske politike.

Prema svemu ovome dakle, položaj predsjednika Coolidgea pred izborima nije baš ružičast, premda s druge strane nije opasan ili takav, da bi se moglo očekivati većih promjena.

«Z dalekih puti, vero! Sad gren na noge iz Poreča. Ma još pridućer san bila nutra u Trstu!»

«Nutra u Trstu?! Ma vi nas držite za munjene, teto! Kad je koji Baderljan bija u Trstu? Pa šjor Nadalin ali šjor Santuja — — —»

« — — eli ja, Jelena Rupena», je rekla teta Jelena i valje je nastavila: «Da, da, nutra u Trstu. Još san prid osan dan pošla na put. Tamo na noge, pomalo, pomalo, po cesti priko Vižinade i Buj pak sve do Trsta, a za nazad z barkon po moru...»

«Z barkon??» su se sve već štupile žene, «a ča vas ni bilo strah na unoj silnoj vodi, da se ne utopite, eli da vas kakova velika riba ne poji?»

«I je i ni! Valje s početka mi je bilo grdo i štumig mi se je ubraća, ma potle san se navadila i lipo san gledala lancune nad sobon, kako se nadimlju od vitra i gone batelić naprid. U jutro san pošla iz Trsta, a u večer san bila jur u Poreču — — »

«Benj i to je kuraj — —» je rekla jena.

«A za tamo? Ča vas ni bilo strah na noge samu? Goru, da je na unih kraji čuda dezerturi, koji bi čovika sprikidali za par patakuni».

«Nis bila miga sama! Bilo je makor pet šest Šavrinak s namon, a to su kurajne žene. Ni njih strah ne, ni dezerturi ni ladri — — »

«Benj, vi ste, teto Jeleno, valje vranič. A pošto ste to hodija u Trst? Ča to nosite u naručlju?»

Teti Jeleni ni bilo potriba da odgovori. Iz fagotića se je ujavilo ditajce, ča su ga čakule probudile i ono je zaplakalo.

To je bilo samlja, kad su težakinje čule, da u fašah i krpah plače dite.

«Ma ča je to, kumimo vas Bogon, teta Jeleno? Di ste našla to dite?», zaviknuše su i takale bižati kroz laz, pod dube h teti Jeleni u hlad.

«Grete vamo, žene!» su počeli vikati težaki. «Neka vas vidi stara Goričanka, pak ćete spiesati. Tote snovi stoje nepovezani na filu, a one gredu ćakulati u hlad — —»

«Teta Jelena ima dite», su vikale žene i skupile se ko stare žene, da vide ne...

(Slijedi).

MEKSIKO.

Stupanje na snagu vjerskog zakona.

Kako smo zadnji put javili sa 1. augusta stupio je u Meksiku na snagu zakon, koji predvidja potpunu rastavu crkve od države. Meksikanski episkopat u znak protesta jednim pastirskim pismom naredio je svećenstvu, da od 1. augusta ove godine prestane sa svim religioznim djelovanjem. Crkve ostaju za općinstvo i dalje otvorene, ali se ne čitaju mise, niti će se održavati nikakva služba božja. Nekoje su crkve bile zatvorene. Vlada je oružanom silom rastjeravala vjernike te je mnogo ljudi, osobito žena ranjeno u crkvi. Nekoji biskupi i vodje katoličkog pokreta su u zatvoru. Po svoj prilici crkva će ekskomunicirati (isključiti iz crkve) predsjednika Meksika Callesa i sve činovnike, koji će provoditi taj zakon.

Domaće novosti

Naš podlistak.

Današnjim brojem počinljemo donašati u našem podlistku vrlo interesantnu pripovijest od g. Ernesta Radetića u porečkom dijalektu. Pripovijesti je naslov «Dite ljubavi». Izlaziti će kroz više brojeva. Samo ime Radetića jamči nam, da je podlistak lijep, jer svi naši čtatelji vrlo rado i sa nasladom čitaju njegove pripovijesti u porečkom dijalektu. «Pokora Jive kapelana», «Naša maještrovica», «Kad se užge mlada krv» i mnogo drugih, koje su bile objavljene u «Istarskoj Riječi» najbolje nam jamče da će i «Dite ljubavi» biti majstorski napisano i «lipo povidano». Ta čak i u dalekoj Americi preštampavali su Radetićeve pripovijesti iz «Istarske Riječi». Prionite, dakle, uz čitanje našeg podlistka, čuvajte svaki broj, jer ćete sigurno imati nekoliko časova ugodne zabave.

Jedinstveni kruh u cijeloj državi.

U smislu gospodarskog programa ministarsko je vijeće u ponedjeljak zaključilo, da se u cijeloj Italiji imade prodavati jedinstveni kruh sa 80 do 85 postotaka čistoga brašna. Zabranjeno je prodavati i mljeti bijelo brašno. Zabranjeno je takodjer pečenje kolača i slatkiša iz bjelog pšeničnog brašna. Ova će odredba stupiti na snagu čim bude objavljena u službenim novinama.

Ukinuće potprefektura.

Na predlog ministra unutrašnjih djela vlada je ukinula 95 potprefektura. Do sada je u Italiji bilo 167 potprefektura tako da je ukinutih 57%. Medju ukinutim su i potprefekture u Monfalconu, Sežani i Voloskom.

Važno za obitelji nestalih a. u. vojnika.

Već je osam godina da je svršio rat, pa još imade roditelja, udovica, sirota ili druge rodbine bivših a. u. vojnika, kojih je nestalo u ratu, a još dosada nisu uložili molbe za penziju. Ovime upozoravamo sve naše čitaoce, da se molbe mogu uložiti još samo do 1. oktobra 1926. Radi toga svaki onaj, koji ima pravo na penziju radi smrti a. u. vojnika, koga je nestalo u ratu, neka pripravi sve spise i blagovremeno pošalje molbu u Rim. Glede sastavljanja molbe drage ćemo volje našim ljudima ići na ruku.

Nek nitko ne propusti ovaj rok, jer poslije ne će biti nikakve pomoći.

Svi Slovenski tjednici u Trstu opomenuti.

Slijedeće novine, koje izlaze u Trstu u slovenskom i hrvatskom jeziku dobile su poput «Istarske Riječi» opomenu (diffidu): «Novice», «Mali List» i «Pučki Prijatelj».

Zveza slovenskih učiteljskih društava raspuštena.

Gosp. Ant. Germeku, predsjedniku Zveze slavenskih učiteljskih društava javile su policijske vlasti da je dekretom od 2. augusta 1926 raspuštena Zveza učiteljskih društava i sve njezine podružnice, jer da po novim zakonima nema više nikakvog smisla.

Ova je Zveza bila ustanovljena godine 1920. Ove je godine brojila 500 članova učitelja Jugoslovena iz Julijske Krajine. Bila je svakako najjača i najuredjenija naša staleška organizacija. Izdavala je svoj list «Učiteljski List».

BURZA.

Cijene tudjem novcu na tršćanskoj burzi: jedna engleska lira šterlina 150 talijanskih lira; 1 amer. dolar 30.50 talijanskih lira; 100 jugoslovenskih dinara 54—55 tal. lira; 100 austrijskih šilinga 430—440 tal. lira; 100 čeških kruna 91—92 tal. lire; 100 francuskih franaka 81—82 tal. lire; 100 švicarskih franaka 595—600 tal. lira.

Svega po malo

Tko je bio Djeržinski.

U zadnjem smo broju javili o nagloj smrti tog najstrašnijeg čovjeka ruske revolucije. Umro je 20. jula u 4 sata poslije podne. Tri sata prije toga bio je još potpuno zdrav, te je govorio na sjednici moskovskog komiteta komunističke stranke.

Životopis tog čovjeka do revolucije nije baš bio osobit. Bio je članom socijalno-demokratske stranke u Poljskoj i Litvi, zatim politički prognanik, ali nije uživao velike popularnosti kod svojih prognanih drugova. Zatvor, progonstvo, bijeg iz progonstva, novo uhapšenje, novi bijeg, no ovaj puta preko granice. Emigracija, povratak u Rusiju i opet progonstvo. Posljednji je puta bio osudjen na prisilan rad godine 1916. Februarska mu je revolucija dala — zajedno sa ostalima — političku slobodu. Njegova uloga oko Lenjina u godini 1917. bila je poznata samo nekolicini odabranih. Ali zato odmah poslije oktobra njegovo ime biva poznato po cijeloj Rusiji. Djeržinski je — prvi i nesmjenljivi predsjednik Čeke, i od nje nastalog G. P. U. (glavnog političkog upravljanja). Osim toga bio je i gospodarski diktator.

Interesantno kako piše protusovjetska štampa o ovoj izrazitoj ličnosti ruske revolucije, kojim se boljševici ponose, kao svojim ozbiljnim, strogim neusmiljivim i nepotkupljivim revolucijonerom. — Tako londonski «Times» dajući kratki životopis Djeržinskoga piše: «Jedna izmedju najznatnijih i najopakih figura one nevelike bande, koja upravlja Sovjetskom Rusijom, sašla je sada sa pozornice... Njegove organizacione sposobnosti, lična nepodmitljivost i fantastična odlučnost, da uništi svakoga koji bi bio sumnjiv kao neprijatelj revolucije, dopustili su mu da načini najužasniju mašinu terora, koja je ubijala tisuće i tisuće, često nakon teškog mučenja, te koja je bila prožeta podkupljivanjem, špionažom i iznenadnim navalama, paralizujući strah u naseljenje Rusije. Ovaj je strah davao sovjetskoj bandi mogućnost, da utvrdi i očuva svoju vlast u najtežim godinama.»

Poznati ruski novinar A. Jablanovski, karakterizirajući Djeržinskog medju ostalim veli: «Sve ubojice ovoga svijeta u posljednjih 25 godina, nisu prolili toliko krvi, koliko ovaj suhonjavi, šuplji inteligenat, sa licem Henrika Sienkiewicza. Bila je to grmeća zmija revolucije, puna otrova, puna strašne zlobe. Francuska je gillotina, za vrijeme terora, odrubila 2.831 glavu, a ovaj inteligenat brojio je svoje žrtve na tisuće i desetke tisuća. Nero, Kaligula, Ivan Grozni, Artakserks — djeca su spram njega...»

«Dnji», list Kerenskog, bivšeg ministra predsjednika pred boljševičkom revolucijom povodom smrti Djeržinskog piše: «Umro je Djeržinski. Lenjinova gillotina, čovjek mašina, bez duše i srca, koja je davila ljudske glave, kao što preša gnječi grožd je... Ostvarujući Dostojevskove «bjesove» zamisliše oni strijeljanjem i svakojakim «proletarskim prisiljavanjem» da iz čovječjeg materijala kapitalističke epohe, načine komunističkog čovjeka... Kukavice, koji su protiv svog vlastitog naroda pustili valjak terora, nikada se iz njega izvući neće.»

Po ovome se vidi kakav je Djeržinski bio za protivnike boljševizma. Umro je naglo kao i mnogi drugi revolucioneri, istrošeni po sibirskim zatvorima i živčno bolesni radi svog revolucionog djelovanja.

Pad aeroplana.

Jučer ujutro se je u Milanu sa visine od 300 metara srušio na zemlju jedan vojnički aeroplan tipa «Ansaldo». Pod ruševinama aeroplana su našli razmrcvareno tijelo rezervnog kapetana Aleksandra Grassija. Po svoj prilici je zaglavio i promatrač. Taj je dogodjaj učinio u narodu duboki utisak.

Užasna eksplozija kod Napulja.

Prekjučer u noći nastala je eksplozija u jednoj tvornici umjetne vatre u Castelfranko kod Napulja. Tvornica umjetnog ognja nalazila se u kući nekog Zummo. Policija za to nije ni znala. Uslijed velike količije eksplozivnog materijala čitava se srušila i sravnila s zemljom. Iz ruševina je izvadjeno 30 teško ranjenih i 13 mrtvih. No mrtvih je najmanje dvadesetak. Tko je naime bio u samoj zgradi, taj je ostao mrtav. Nestala je čitava obitelj vlasnika Zummo.

Izum za tuberkuloze i sifilis.

Francuski liječnik Artur Veru izumio je aparat, koji bilježi stupnjeve sifilistične i tuberkulozne (sušične) zaraze, odnosno u kojem se stanju te bolesti nalaze. Kad se znade točan razvitak bolesti, moći će se lakše odrediti način liječenja.

Preselenje poljske tekstilne tvornice u Jugoslaviju.

Tekstilna tvornica Chorak u Lodzu, jedna od najuvaženijih firma tamošnjeg industrijskog okruga, kani prinijeti svoj cjelokupni pogon u Jugoslaviju. Različiti strojevi i aparati bit će u Lodzu demontirani i u jednoj novoj tvornici u Beogradu, Zagrebu ili Vel. Bečkereku montirani.

Stanje državnih dugova u Italiji.

Objelodanjen je službeni izvještaj iz kojega se razabire, da se unutrašnji dug smanjio za 1 milijardu 449 milijuna. Svekupni dug iznosio je 30. juna 1925. 90 milijardi 847 milijuna, a u februaru 1926 porastao je na 92 milijarde, te je konačno 30 juna 1926. smanjen na 89 milijardi 682 milijuna.

Poplave u Japanu.

Iz Tokija javljaju, da je u pokrajini Kano, na jugo-istočnom dijelu Japana, nova poplava prouzročila u noći od petka na subotu i po danu u sobotu veliko štete. Voda je razrušila 750 kuća, a 8000 kuća je pod vodom i 400 ljudi nastradalo životom. U mjestu Kashinova se porušila škola te je pod ruševinama ostao učitelj i 60 djece.

Izgradnja željezničke pruge Beograd-Split i luke u Splitu.

Jedna skupina jugoslovenskih i engleskih financijera iz Južne Amerike stavila je ponudu jugoslovenskoj vladi za izgradnju velike pruge Beograd — Split. Ta bi pruga išla iz Splita na Omiš, Imotski, preko Ivanplanine, djelomično dolinom Neretve, na Sarajevo, Olovo, Kladanj do Sopotnika. Ovaj dio imao bi dvostruke tračnice. Od Sopotnika dijelila bi se pruga u dva pravca. Jedan na ušće Drine, Irig, Šid do Bačke Palanke, a drugi na Valjevo, Beograd pa preko Dunava na Pančevo.

Pruga Beograd — Split bila bi duga 604 kilometra. Iz Beograda u Split došlo bi se brzim vozom za 8 sati, a iz Sarajeva u Split za 3 i pol sata. Gradnja pruge je predvidjena na način, kako se u Americi grade pruge. Skoro u ravnoj liniji išla bi kroz gorovite krajeve Bosne. Umjesto skretanja, zaobilaženja strmih predjela i traženja dolina, utrošit će se više novaca i provesti prugu na način, da ona zadrži što više ravan pravac. U tome će i biti njezina velika važnost, jer će biti najkraća.

Financijska grupa, koja je napravila ponudu, ne nudi zajam za izgradnju ove pruge, nego ona predlaže, da se njoj povjeri radnja i u naknadu za to traži iskorištavanje (eksploataciju) pruge za stanoviti broj godina. Osim željezničke pruge grupa bi izgradila i modernu luku u Splitu, sa svim napravama, potrebnim jednoj velikoj modernoj izvoznoj luci. Luku bi izgradila u sjevernoj luci (Solin-Vranjic), gdje je predvidjeno podizanje trgovačke luke. Za gradnju željezničke pruge i luke potrošilo bi se 100 milijuna dolara. Gradnja bi trajala 5 godina, a otpočela bi odmah poslije prihvata ponude.

Sama se ponuda nalazi pred ministarskim savjetom, koji ima da o tom donese riješenje. Kako bi se pak pospješilo što prije i što povoljnije riješenje u tome pitanju, to je pokrenuta sa strane splitske općine akcija, da se dne 20. augusta o. g. održi u Beogradu sastanak predstavnika svih onih gradova, kroz koje bi išla ta pruga, kao i onih, koji bi imali od te pruge koristi, a i uz učešće predstavnika interesovanih trgovačko-obrtničkih komora.

Savjeti da postaneš milijoner.

Ljudima koje žele da postanu milijoneri dao je Ford ova upustva za taj teški posao:

— Hoćete da postanete bogati kao ja? Ništa lakše. U petnaestoj godini zaradjivao sam pet dolara nedjeljno i živio kao svaki siromašni trgovački pomoćnik. Evo vam sada savjeta, kako da i vi to postanete:

1. Ne kupujte ništa što je nepotrebno.
2. Štedite svaku paru.
3. Budite tačni kao sat.
4. Trudite se da steknete lijepe navike.
5. Pojedite svaki komadić hljeba.
6. Ne bacajte mrvice.
7. Oglodjite dobro svaku koščicu.
8. Budite uvijek učtivi.

Koliko se zlata svake godine pokapa u Americi.

Jedne sjevero-amerikanske novine poslije brižljivo skupljenih podataka kod brojnih pogrebnih društava ustanovile su, da se na svakom mrtvacu, koji se u Americi pokapa, nalazi zlata razmjerno u vrijednosti od 10 dolara. Kako u Sjedinjenim Državama umire godišnje oko dva milijuna ljudi, to se svake godine polaže u grobove dvadeset milijuna dolara. Novine primjećuju, kako ta svota u nekoliko godina dostiže bajoslovne cifre. Priznavajući ljepotu osjećaja koji je razlogom ove činjenice, pita se, da li ne bi bilo bolje iskazati svoju ljubav prema pokojniku darovavši one predmete u dobrotvorne svrhe, i ograničiti se na ostavljanje bračnog prstena. Nije potrebno istaknuti da pitanje postavljeno od američkih novina može biti postavljeno i od novina svih naroda na svijetu svojim čitateljima.

Darovi

za fond «Istarske Riječi»:

Vice iz Bregi, da se zaboravi sramota, koju je doživio, da ga je Pave grdno pobjedio kod prve partije na njegovom igralištu (ostavio ga je na 1), lira 5.—.

DOPISNICA UPRAVE.

Poljane: Vaša je pretplata podmirena do 31. 12. 1925.

Atilijo F. Žbandaj: Novac primili u redu, te je time Vaša pretplata podmirena do 14. 6. 27. a ne za godinu dana jer godišnja je pretplata L 15.—.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST“ U TRSTU

SVI U MATULJE. U nedjelju poslije podne 15. augusta biti će slobodna zabava u vrtu i dvorani restauranta Grge Škoda, Matulje br. 54.

Broj 32 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 12. augusta 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ"
Izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin". Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari". — Narodna poslovica.

Klonimo se ružnih običaja

Naše je gospodarsko stanje vrlo slabo i danomice se pogoršava. Prilike, slabe ljetine, visoki porezi i loša kakvoća zemlje — to nam sve sprema tamnu i neizvjesnu budućnost. Ali mimo ovih prirodnih i shvatljivih razloga, radi kojih gospodarski nazadujemo sami smo često puta krivi, da još gore prolazimo. Imade kod našeg naroda dosta ružnih običaja, radi kojih se troši i razbacuje u ludo bez smisla i potrebe.

Mi smo na ovome mjestu iznijeli neke štetne i nelijepe običaje. Naglasili smo da naš seljak držeći se tih običaja upropašćuje sebe i svoje gospodarstvo. — Danas ćemo takodjer da istaknemo jedan vrlo ružan običaj, koji sudbonosno i uništavajući djeluje na i onako loše gospodarsko stanje našeg naroda. To je neumjerenost i suvišno trošenje prigodom velikih blagdana, krsnih slava, sajmova, crkvenih patrona, ženidbe i drugih velikih prigoda. Općenita je to pogriješka i slaba strana u svim krajevima, gdje živi naš troimeni narod. U danima rabote i teškog posla živi se u oskudici i kojekako, ali u spomenutim i sličnim prigodama treba da je svega u izobilju, sve treba da se za te zgode žrtvuje, pa makar se iza toga stradalo i oskudijevalo u svemu. Nedavno me je prijatelj, koji živi sada u Banatu, izvjestio i prilikama tamošnjih seljaka, pa izmedju ostalog napominje i ovo: — «Zemlja je plodna i lako se obradjuje.—Iz našeg šela se izvaža prosječno sto vagona kukuruza i žita godišnje. Inače imade stoke i živine vrlo mnogo, pa bi po svemu izgledalo, da seljak, dobro prolazi. No čudit ćeš se, kad ti kažem, da je sve zaduženo. Najviše taru seljake njegove slave i svadbe, a u velikoj mjeri i odjelo. Ovde nije nikakva retkost, da se za svadbu troši od 20—30 hiljada dinara, a za krsnu slavu i crkvenu (t. j. patrona) po 5—10 tisuća dinara». — Tako u krajevima gdje je svega dosta i seljak mjesto da dobro stoji, propada i zalazi u dugove samo zato, jer se čvrsto drži ružnog običaja — ludog trošenja u izvjesnim danima.

Ništa bolje nije ni u drugim stranama, a isto je loše u tome pogledu i kod nas. Premda nas je bijeda i nevolja naučila, da budemo malo skromniji i pametniji, — opet se kod nas u blagdanima i za raznih svečanosti troši i rasipava nerasudno i nesmisleno. Nijesu nas puno opametila slaba vremena, — jer mi i dalje ostajemo robovi ružnih navika i teških mana. Naši ljudi na krasu kubure više od pola godine po šumama da štogod zasluže, pa mnogi od njih kad dodju svojim kućama u nekoliko blagdana zapiju i profućkaju sve, što su teškom mukom i stradanjem zaradili. Istarski seljak jedva čeka, kada će da proda koje tele ili janje, — pa mjesto da novac pametno upotrebi, potroši ga na kakvoj ženitbi ili za blagdane. — Vinogradar je u znoju lica svoga i u lošoj hrani obradjivao svoj vinograd, a kad proda vino, — novac ne biva primjenjen u dobre svrhe, nego razbačan za luksusna odijela prigodom seoskog sajma.

Mogli bismo tako da nabrojimo dosta slučajeva i svi bi nam pokazivali, kako se gospodarski sami uništavamo držeći se slijepo i vjerno ružnih i štetnih običaja. Koliko bi naših ljudi moglo, da se i u obične dane dobro hrane i skromno odijevaju, kad bi manje trošili u blagdanima. Po nedjeljama toči se razlijeva vino, u svečanim prigodama prigotavljaju se suvišna i prekomjerna jela, — a u rabotni dan kad bi težaku dobro došla čaša vina i dobra hrana, — vidimo ga, gdje kopa i radi na polju u samoj palenti i vodi. —

Metnimo ruke na prsa i priznajmo, da je tako! Dakle više treba umjerenosti i rasudnosti, jer tako ne može da ide dalje. Ljudi su tu i tamo postali skromniji, ali ne zato, jer su običaji ružni i škodljivi, nego zato, što su nastale slabe prilike. Premda nas i bijeda uči pametnije živjeti, opet bi narod bez toga morao, da zaboravi na štetne običaje. Klonuti bi se morao zlih i kvarnih navika, jer nas to vodi u gospodarsku propast. — Unatoč slabog stanja u mnogim stranama se jošte planduje, troši i razbacuje. To će morati da prestane, jer tako se dalje ne može. Budimo skromni i umjereni u jelu i pilu, u odijevanju i zabavi, jer ćemo na taj način zapriječiti raspadanje našeg gospodarstva te izliječiti mnoge već otvorene rane u našim domovima. Skromnost i umjerenost lijepe su čovječje vrline, a mi ćemo da postanemo i u tome pogledu ljudi na svome mjestu.

Pismo iz Jugoslavije

Zagreb, augusta 1926.

Sva je jugoslovenska javnost u zadnje dane usredotočila svoje zanimanje i svu svoju pažnju u najnovije dogadjaje, koji zaoštriše spor izmedju Jugoslavije i Bugarske. Česti upadi bugarskih komita i banditskih četa u posljednje vrijeme na teritorij Jugoslavije, prešli su svaku mjeru, a posljednja ubojstva, izvršena od lica, koja su poslana iz Bugarske od Macedonskog revolucijonarnog komiteta, ogorčila su sve jugoslovenske krugove.

I dosada je bilo čestih napadaja sa strane komita. Na proteste jugoslovenske i rumunjske vlade, bugarska je vlada tobože čuvala granice i suzdržavala komitsku akciju, ali s kojim uspjehom, pokazale su činjenice. Izmjenom vlade u Sofiji, dolaskom Ljapčeva i Burova stvar se nije ni najmanje izmijenila. U zadnje doba još je i pojačana. Sofijska vlada, vidi se po svemu, nije u stanju da faktično zaustavi razbojničko djelovanje makedonskog komiteta.

Najnovija i najgroznija djela bila ovo, tek u blijedoj slici: U Strumici su komite ubili jednoga vojnika, jednog gradjana Srbina i 8 ranili, a u Bitolju su ubili g. Popovića, direktora lista «Južne Zvijezde». Krvav je agresivni napad jedne jake bugarske komitske bande, koja je prešla granicu sa dozvolom i znanjem bugarske vlade na teritorij Jugoslavije u okrugu Krive Palanke 28. pr. mj. Ovoj bandi je vodja Jankul Milček iz bugarskog gradića Kazunlik, a u njoj je izmedju ostalih bio i tako zvani Stojanče Stamenković, sadanji bugarski žandar. Bandi je uspjelo da pod zaštitom mraka pobjegne na bugarski teritorij izmedju granične medje Velikog i Malog Rujana poslije jedne bitke i puškaranja sa žandarima i milicijom, neposredno blizu bugarske granice, koje je trajalo čitavi dan. U toku bitke su ubijena dva vojnika, dva seljaka Srbina, a dvojica su ranjeni.

Sva se ova nedjela dogadjaju pred očima bugarske vlade, koja, uza sva obećanja, ne poduzimlje ništa, da daljnje grozote spriječi. Jugoslovenska vlada, koja je toga komitskoga zuluma već sita, učiniti će sve potrebne korake, da Bugarsku prisili, jedanput za uvijek, provesti oštre mjere protiv bandita, koji uznemiruju jugoslovensko zemljište i ubijaju na najkrvoločniji način mirne državljane. Zato je vlada spremila u suglasju s savezničkim vladama oštru notu, kojom zahtjeva svu garanciju od Bugarske, da će dalnji upadi uistinu prestati. Naravno je, da su simpatije kulturnoga svijeta u tom pogledu na strani Jugoslavije, jer je u slučaju, da se banditska nedjela nastave, bez sumnje ugrožen i opći evropski mir.

Bugarska je baš ovim banditskim nedjelima postala nemiran susjed Jugoslavije i Rumunjske. Makedonska Revolucijonarna Organizacija vrši već mnogo godina silan uticaj na unutarnju i na spoljnu politiku Bugarske. Ta je organizacija bila kriva, da je još u davnini dolazilo često do zakrvavljenih odnosa izmedju Bugarske i Srbije. Pa evo i danas postavlja se ta organizacija na put prijateljstvu i miru Jugoslavije i Bugarske. Ovi zloglasni «makedonstvujušći» krivi su, da danas na Balkanu nema mira i sloge, koja je toliko potrebna ovim malim državicama.

Često se puta u posljednje vrijeme govori o tome, kako je potrebno, da Bugarska udje u sastav Jugoslavije. Osobito se g. Stjepan Radić zalaže i propagira ovu misao. On čak govori, da Jugoslavija nije potpuna, ako je ne sačinjava i Bugarska. Nema sumnje, da je ovo dobra misao i da se mora nastojati ne samo s izmirenjem nego i što tješnjim zbliženjem izmedju Jugoslavije i Bugarske. Bio se je i u Bugarskoj jedanput digao, da širi tu ideju, jedan divan čovjek, a to je bio jedan od najumnijih ljudiju, koji su Bugarskom vladali, glasoviti Stambolijski. No, on je svoju ideju platio glavom. Danas Bugarskom vladaju ljudi, koji su Bugarsku uveli u rat protiv Srbije — i evo, oni su jedini krivi, da se do ostvarenja prijateljstva i sjedinjenja ne dolazi. Oni, ne samo da ne brane, nego šalju preko granice zločince, da vrše krvava djela.

Sadašnja vlada i sadašnje prilike u Bugarskoj ne odgovaraju onoj lijepoj ideji velike Jugoslavije. Bugarska ima i danas ljude, koji su za vrijeme rata tvrdili da nisu nit Sloveni. — Ti ljudi izazivlju krvave sukobe na granici. No — niko ne može poreći, da ima i u Bugarskoj jedna velika većina poštenih Bugara, kojima je ideja Stambolijskoga sveta i koji će raditi na tome da se ta ideja ostvari. Osobite se nade polažu u mladji naraštaj, koji se sada odgaja i koji je zadojen mržnjom protiv tudjinštini i germanizmu, što Bugarskom vlada i koju tjera u propast.

Ne bude li sadanja bugarska vlada htjela upotrebiti svu silu, da rasturi komitadžije, moglo bi doći i do ozbiljnijeg razračunavanja. Jugoslovenska i rumunjska vlada podučene su već dovoljno iskustvom. Sami protestni koraci u Sofiji, izgleda, neće koristiti. Morati će prema tome, da oružanom silom osiguraju granice i da, u koliko bude potrebno, razgone razbojničke bande. Dakako, prije toga Jugoslavija i Rumunjska smatraju potrebnim, da obavjeste Velike Sile, da tako otklone od sebe odgovornost za posljedice. Poslanici Francuske, Engleske i Italije, koji se u Sofiji nalaze, upozorili su bugarskog ministra spoljnih poslova, pozvavši ga, da poduzme sve mjere za spriječavanje daljnih upada. Bugarska je obećala.

No — poznato je, koliko je današnja bugarska vlada slaba prema onim bandama. — Komite imaju svu vlast u svojim rukama.

Jedno je samo jasno: jugoslovenska granica mora biti osigurana, a napadaji se ne smiju nastaviti.

DOPISI

IZ RIJEKE

Posvećenje biskupa Izidorusa. — Izložba. — Dolazak novinara. — Kako je urednik «Vedette» pozdravio svoje jugoslovenske kolege. — Novi kruh. — Ninetta pripojeda...

Ovih dana odigrala su se na Rijeci dva velika dogadjaja: ustoličen je prvi riječki biskup i otvorena druga riječka izložba.

Što je od ovoga dvoga važnije?

Komu da se dâ prednost? Biskupu ili izložbi?

Evo vam još jednog dokaza, kako čovjek može da dodje u neugodan položaj, bez svoje krivnje.

U toj neprilici pozvao sam Ninettu, i pošto sam se s njome debelo posavjetovao, odlučio sam, da dadem prednost biskupu. Ninetta je bila kod svake svečanosti, pa mi je na dugo i na široko opisala sve one uistini sjajne cerimonije. Iznajprije mi je pokazala jedno pismo, što su ga prije nekoliko vremena «diverse donne cattoliche» poslale «Vedetti», da ga štampa, što je «Vedetta» i učinila. U tom pismu upozorava se (ne znamo ko!) na veliku nečistoću ulice, što vodi iz crkve Svetoga Vida u župnu crkvu. Onaj gad — stoji u onom pismu — trebalo bi odstraniti to prije, što će onuda na dan ustoličenja proći procešija. I inače — veli se dalje u istom pismu — ona ulica morala bi biti što ljepša i čišća, otkad imamo našega biskupa.»

— Pak ca mislite, da su ca storili? — planula Ninetta. Ni kamicića nisu zneli. Sve je onako, kako j' bilo. Ki «sconcio!» ki «sconcio!» — čupala se ona za kose.

Inače je cerimonija ustoličenja prošla po propisima i po programu. Sve je to izvršio mletački Patriarh, kardinal Lafontaine. Presvitli Sain otišao je po njega i u subotu u veče stigli su s još jednim kardinalom i s nekoliko opata na riječki kolodvor, gdje ih je dočekala muzika s fašističkom himnom: «Giovinezza...» Druga glazba bila je na Adamićevu trgu, a treća na trgu pred općinom. U nedjelju u jutro izvršilo se posvećenje novoga biskupa u katedrali sv. Vida. U crkvi su se našli predstavnici svih vlasti, a i mnogo općinstva, koje je nagrnulo, da vidi tu zaista vrlo rijetku cerimoniju.

Premda je u novoustrojenoj biskupiji ogromna većina najčišćeg hrvatskog pučanstva, ipak se prigodom čitave te svečanosti nije izgovorila sa oltara nijedna hrvatska riječ. Ad majorem Dei gloriam!...

Izložba.

Počelo se s novinarima. Došlo ih je na Rijeku vrlo mnogo — čitava karavana. Najviše ih je iz Italije, ali ima i pogdjekoji Jugosloven, Grk, Francuz, Nijemac itd. Dočekao ih je redaktor «Vedette» dr. Micelli. U općinskom domu ili Municipiu, pozdravio je on svoje novinarske kolege odugačkim govorom, u kome se je posebice obratio na prisutne jugoslovenske novinare veleći: «Prisutnost jugoslovenskih kolega budi u nama uspomena na davne veze, što su nas u prošlosti vezale sa Srbima. Ako je danas jedna srpska kneginja veoma dostojna kraljica Italije, to su u srednjem vijeku i razne napuljske princeze Anžuvinske kuće sjedile na prijestolu Velikoga carstva srpskoga. I već od god. 1860. naš veliki pjesnik Carducci prorokovao je jugoslovenski preporod ovim stihovima:

Serbo attendi! Sul pian di Kosovo
Grande l'ombra di Lazzaro s'alza.

(Čekaj, Srbine! Na Kosovom Polju velika se diže Lazareva sjena!)

Mimogrede pitam skrušeno i ponizno:

Zašto nije nešto slično na dan svoga ustoličenja kazao i predstavnik crkve onoga Isusa, koji je svojim božanskim srcem obuhvaćao sve narode, mâ kojim jezikom govorili?

U petak, u 9. sati i pô ujutro stigao je iz Jakina na jednoj ratnoj ladji Ministar narodnog gospodarstva, Belluzzo i poslije običnih pozdrava otišao je na Mlaku, gdje je u prisutnosti predstavnika raznih ureda i raznih konzula otvorio izložbu. Napomenuo je, da će se svake godine u augustu držati jedna ovakva izložba, od čega da će imati koristi i grad i narod i svi bliži i daljnji susjedi.

Dobit ćemo kruh od jednoga jedinoga tipa, i to zbog štednje. I muka bit će od jednoga tipa, tako da se više ne će govoriti ni «zero» ni «dopio zero» ni «grifić» ni «griz» — nego samo: muka i ništa drugo. Kruh i muka bit će za sve jednako: i za bogate i za siromahe. Meni je i to pravo, jer se sjećam, kad sam bio mladji, i kad sam ono mlatio more, da sam jeo mornarski kruh, koji je imao devet kora. Neka dakle dodje i kruh jedinoga tipa i zahvalimo Bogu, ako ga bude.

Cesta, što se sada popravlja kod Kantride, bit će upravo monumentalna. Samo ne znam, kad će biti gotova.

Monumentalna je i Ninetta, koja mi je danas pripovijedala, da u Africi, kod rijeke Konga, živi nekakav crni kralj, koga je ugrizla nekakva zmija. Onome je kralju noga nato tako natekla, da su morali odmah da dodju liječnici i da mu je otpile. Pošto su ga uspavali, otpilili su mu nogu, a on kad se probudio upita, gdje mu je noga, što su mu je otpilili.

— Pa dali smo je vašim ljudima, da je zakopaju — rekoše liječnici.

Kralj se silno razsrdi i stao se tako prijetiti liječnicima, dok nisu oni svi u strahu poslali po odsječenu nogu i pružili je kralju. Kralj je nato uze i poče da je pomalo jede...

— Oni crni Moroti dole va Afrike su segaveji od nas drugeh, reče Ninetta, pošto je svršila onu svoju interesantnu pripovijest. Mi se razbijamo glavu, ca ćemo za obed ile za veceru, a òni lepo zamu samo nož, pak odrežu na sebe kus mesa, kada ovde, kada onde, samo da j' ca jist. Ca se vam pari?

— Ako je to istina, rekoh, onda se može reći, da je onaj crni Moro lijepo riješio poratno ekonomsko pitanje i Evropa bi dobro učinila, da ide njemu u školu.

Rokac.

IZ SV. PETRA U ŠUMI.

Nesretna smrt. — Lopovštine.

Javljamo vam uvijek samo svoje nevolje i teškoće. Nikada nešto veseloga. Pa evo i danas moramo da vam javimo jedan uistinu vrlo tužan slučaj smrti. Pred mjesec dana prevažao je mladić Banovac Josip (star 26 godina) sijeno. Nesreća je htjela, da je Banovac na neki način pao pod voz, tako, da mu je sva težina voza prešla preko tijela. Dva puna sata borio se je u smrtnim mukama, dok nije podlegao. — Smrt nije nikada lijepa, ali je ovaj slučaj upravo grozan, tako da je ostavio dubok utisak kod svih po cijeloj našoj okolici.

Još nešto nelijepoga. Počeli su opet, da se čuju glasovi o kradjama iz raznih krajeva Istre. Pa se evo i kod nas pojaviše nepoznate delije. Pred 15 dana ukrali su Jurmanu Ivanu Dolčanu iz Dolčani 2 vola. Lopovi još nisu pronadjeni. Bilo bi potrebno, da se malo više briga uloži u to, da se naši krajevi očiste od ove noćne gamadi i da se zato ovakvi slučaji, što temeljitije istraže.

IZ BADERNE.

Ove je godine ljetina u našem kraju vrlo slaba. Sjena ima malo, pšenice je takodjer malo, jer ju je uništila palj, a krumpira je isto tako malo. Još se ne zna kako će poći kukuruz. Svu nadu, koju je imao naš seljak, pojela je tuča, koja je bila dne 28. i 31. jula. Za našega seljaka gotova propast i glad pred vratima.

Ko tvrdi da je ljetina dobra ili čak bogata, taj govori neistinu ili ima pri tome svoj posebni interes ili pliva u novcima ili nije bio u ovim krajevima. Radi toga onaj dopisnik, koji u nekom listiću objavlja svoje dopise, morao bi da dobro promatra prije nego se baci na sastavljanje dopisa.

Franina i Jurina

Fr.: Otkuda je ta telegraf?
Jur.: Z domi.
Fr.: Pak ča bi oteli?
Jur.: Zovu nas.
Fr.: Kamo?
Jur.: Doma.
Fr.: Oho! Da se ni ča kemu travinjalo?
Jur.: Bi reć, da ni neč pravo, kada zovu.
Fr.: I mane se pari. Da ni kakova nesreća? Smrt, ale tako ča.
Jur.: Ča smrt! Kakova smrt! Pak — recimo, da je i ki umrl, za ča bi nas zvali? Na funeral ne bimo mogli prit na dobu, a za tištament ćemo bit vavek na vreme, samo ako nam je ki ča pustil.
Fr.: Ja ma neč mora bit prešnega. I teplega. Ne bim otel, da mi se moja noćašnja sanja zbije.
Jur.: Ka sanja?
Fr.: Nebore, sanjal sam ti, da sam va Narodnem Dome va Pule, va kavane. Okole mane je sve, kako je bilo jedanput: svi oni, ča sam ih od prej poznaval sedeli su okole po stoleh, i neki čita, neki se pravda, neki pije, neki igra na karti — sve kako je i jedanput bilo. I ja sedim, i uprav da ću platit moj račun, kada ti mi se najedanpu prikaže — znaš ki?
Jur.: Kako ćeš, da ja znam!
Fr.: Baš ti, Jurino, si mi se prikazal. I rekal si mi oštro i kratko, kako pravi feldbebel: — Franino, hodi valje s manum!... Mislim: posluh je sveta stvar — i ča sam prej mogal, šal sam s tebum vanka. Hodimo i hodimo; ja sve čekam, da ćeš mi ti ča reć, ma zaludo: od tebe ni besedi. — Jurino, kamo me to peješ? — pitam najzada. A ta s nekakvem debelem glasinum odgovaraš: Počekaj malo, pak ćeš benj videt! Hodimo i hodimo, i ja ne znam kako ni ča, mi smo se najedanput našli va štamparije, va koj se je štampevala stara «Naša Sloga». Nutre ni bilo ni Laginji ni Druga, ni slagari ni makiništ, ma nijedne žive dušice. Bilo je samo jedno desetak nekakoveh strahoviteh makin, crneh i grdeh, kako toliki zmaji i sve u strašno roštale i klopotale: klo! klo! klo!
Jur.: No — a onput?
Fr.: Onput si ti prišal k mane i rekal si mi ove besedi: — Franino, već se ne će štampevat «Naša Sloga». — Ja sam nato skočil, kako da me je neki ubol i rekal sam: — A zač ne? — Zato, rekal si ti mane, zač to ni već od modi. Ljudi su izmisleli neke nove makini i sada će se drugačeje štampevat novini. — A kako? — pital sam ja. Nato si mi ti rekal, neka se legnem na makinu, ka mi je bila najbliže. Mislim: posluh je sveta stvar, i polegal sam se. Kako sam se polegal, a to ti brate moj ona makina zaklokotala, kako da ju — Bog budi s nami! — vrazi vrste, i koliko bim jaje spekal, ona ti me je svega popeglala.
Jur.: A su ti ča škripale kosti?
Fr.: Nisu, ma baš ni mrve. Onputa si me zvukal vanka, pak si šal ti nutar va onu makinu. Kada je pak i tebe onako speglala, zivukal si se vanka, i da ne bim ja nikada više videl moje lepe konobi, ako nisam na tebe lepo pročital sve najnoveje vesti i pesmice i sve ča j' kade lanjskega i znamenitega na svete.
Jur.: A si pak ti ča na mane čital?
Fr.: Ti si bil pun svakakoveh novic, kako i oni veli foji z Beča. Na skine su ti bili štampani oglasi, kade se ča prodava i kupuje, a malo niže pisalo je po čem su dolari, šterlini i fiorini. Onputa si mi rekal: — Ala, sada homo mej svet, da nas čitaju. I onputa smo ti nebore šli va Narodni Dom. Tu ti je bilo svakakoveh ljudi: od kraja i od mora. Koliko očij, toliko kanoćali: svi nas kanoćalaju, kanoćalaju, a mi stojimo — na prezentir. Kad su pročitali, ča nam je bilo s s preda štampano, onda su nam zapovedeli: — Kert ajh! Pak kada su pročitali, ča nam je od zada bilo štampano, onput su komandirali: — Dopelraje, marširen marš! I čitali su ča nam je bilo na bokeh napisano.
Jur: A onputa?
Fr. Onputa sam se zbudil.
Jur.: I dobro si storil, zač ja nimam više vremena, da ga gubim s tvojemi sanjami. Naši nas zovu, i mi moramo valje na put. Si pripravan?
Fr. Sam. Nego svejedin ja bim malo rad znat, ča j' ta i tolika preša!
Jur.: Ja mislim, da će to bit sporadi oneh veleh povodnji. Si čital, kako nam se naši tuže, da vavek dažji, da njim je voda već do grl; da sami ne znaju se pomoć i da bi najbolje, da pridemo doma, da njim damo potrebitoga sveta.
Fr.: A pak homo! Nego ča te pak reć ovi dobri ljudi ovuda, ki su nam oprli srce i dušu svoju.
Jur.: Ne skrbi se ti za njih. Mi ćemo njim lepo zahvalit, i kada budemo doma još ćemo ih se lepše spominjat. A sad homo ih pozdravit, pak ala neka se jadri!
Fr.: I doba je već, zač mislim, da smo se već dosta natepuzili po svete va svo ovo vreme.
Jur.: Neka smo, ma smo zato videli i sveta i naučili tolike stvari, ke te jedan dan, ako će Bog koristit ne samo nam, nego i svem našem ljudem.
Fr.: Neka Bog da! Homo, dunke!

IZ VEPRINCA.
Šuma se dijeli.

Hvala Bogu! Već je i vrijeme da jednom čitamo tako vesele vijesti —, uskliknut će mnogi od zabrinutih čitatelja «I. R.», koji su već priučeni na one žalosne dopise, što obično počinju sadržajem: naši jadi, slaba ljetina, sprema se crna zima itd.

Kako već i vrapci na veprinačkim krovovima znadu, mi smo molili, da nam se naša šuma razdijeli. Nema takoreći Veprinčana, izuzevši «časne» izuzetke (rekoh «časne», da ne upotrebim kakvu drugu, što bi bolje pristajala), koji ne bi bio neko vrijeme uvjeren, da će se šuma podijeliti medju njezine pravé posjednike, kojih djedovi i pradjedovi mnogo žrtvovaše, da je za nas spase. Istinabog, naši su pradjedovi bili tako složni i reć bi mudri, pa su pustili, da se cijela šuma uknjiži na naše četiri podopćine, misleći, da će se ona tako lakše uzdržati, te da ne će biti moguće, da rasipni nasljednici i nikakvi gospodari raskomadaju i poprodaju svoje dijelove. Ali ovi današnji unučići uvidješe, da je doista skrajnje vrijeme, da se šuma podijeli. Ta uz današnju mnogo puta neograničenu moć i nerazumno gospodarstvo pojedinaca, koji po svojoj miloj volji razbacuju naše imanje, — šuma će se lahko da podijeli i uništi, ali ne u particele za prave posjednike, već onako po «modernu», da samo nekoji od toga uživaju. Pa unatoč svim našim popisima, svim našim protestima i kontraprotestima, šuma se ne dijeli onako, kako smo to svi željeli, već onako po «kumparski»: netko voz, netko i dva, pa možda i deset pa još i više. Netko pio, drugi jeo; tkogod i jedno i drugo, pa još i više — možda i kesu punio. Sada je to, kako izgleda, malko prestalo, jer su vlasti valjda uvidjele da na našoj općini nije sve u potpunom redu, pa nam postavili najprije komesara, a u zadnje vrijeme «podeštata». Za danas ovoliko, a ako Bog da, o tome i o drugome.

IZ POMERA.

Ako se povratimo našim mislima samo za par godina natrag, i kad pomislimo na dane nekih teških kušnja, opazit cemo da je danas nekako bolje. Doduše ne možemo ni danas govoriti o dobrim prilikama i lijepim danima, ali je velika razlika. Kod nas su bili razni ljudi čak i zaboravili da su njihovi predji nosili «krožet ...» te osramotili djela svojih predja što s... k!i u borbi za svoju nacijonalnu i ... doduše još i danas takovih, koji su ... slabom stazom, i po kojoj još i danas ... ali njihova djeca — reć bi, da su ... pametnija, jer ne idu onom sta... njihovi očevi

I grad danas vidi, da smo mi ... iskreni ljudi, ali samo nekoji «naš... zivlju nas izdajicama. Na taj naziv o... ramo: Mi smo ljudi koji tudje poštu..., a svojim se dičimo. Po našim žilama ... ona prava slavenska krv, a slavenski ... rakter uvjek je iskren. U nas slavena ... ma himbenosti. Mi nismo kadri preva... raš rod ni jezik, jer nam to naš slaven... karakter ne dozvoljava, a kao takovi ni... kadri prevariti ni državu. Samo znamo, ... su ti «naši» prevarili više stranaka, a i ... narod, pa bi za svoju vlastitu korist ... prevariti i državu. Akoprem seljaci, ... smo svijesni ljudi, koji znamo poštova... zakone kao talijanski državljani.

Kako smo već prije rekli, u našemu selu zavladao mir, jer su i ti «naši» opazi... da smo mi miroljubivi. I vrijeme je to... izmirenja, jer samo tim putem može naš selo gospodarski i kulturno napredova...

Politički pregled

ITALIJA.

Prijateljska pogodba izmedju Italije i Španjolske.

Dne 7. t. mj. podpisana je bila u Madridu pogodba o prijateljstvu te riješavanju sporova izmedju Italije i Španjolske.

Sa italijanske strane je istu podpisao markiz Paolucci de Calboli a španjolske izvanjski ministar Yanguas Messia.

Princeza Mafalda — majka.

Dne 6. augusta u 9 sati i pol, princeza Mafalda, vojvodkinja hesenska, dala je na svijet zdravo muško dijete. Dne 10 ov. mjes. bilo je krštenje na kojemu su kumovali princ Humbert i princesa Ivana. Ovim cerimonijam prisustvovahu Nj. Vel. kralj; kraljica, princesa Marija i otac princ Hessenski. Novorodjenac dobio je ime Mavricij, Fridrik, Karlo i Humbert.

Jubilej Sv. Franje Asiškoga.

Asisi u Italiji, mjesto je, u koje ove dane navaljuju ogromna mnoštva hodočasnika «pelegrina» sa svih strana Italije i iz vanjskoga svijeta. U svim proslavama uz crkvu učestvuje i država i nastoji da u punoj mjeri odade svu slavu i da pokaže koliko se ponosi ovim divnim svecem, kojega je Mussolini proglasio najitalijanskijim svecem.

No, nije taj jubilej vezan samo na Italiju. Sv. Franju Asiškoga slave cijeli kulturni svijet. O sv. Franju pišu sa zanosom ne samo katolici nego i protestanti a pravoslavni Rus veliki književnik Merežkovski proslavio je na dostojan način Sv. Franju. Jugoslovenski pravoslavni episkop Nikolaj Velimirović i još mnogi drugi véliki duhovi slave ga i uzdižu. U Italji izlaze cijele knjižnice o Sv. Franji, a novine osobito u poslednje dane pišu čitave stranice o njegovoj proslavi. Sv. Franjo Asiški bio je uzor ponižnosti, pa sva ova proslava ne izgleda skladna s njegovim nazorima, no ove će manifestacije baš ovom svojom veličinom imati širega utjecaja. Sjećanje na ovoga velikoga sveca prignuti će mnogo koljeno i mnogi duh. Uroditi će dobrim plodom ljubavi i bratstva medju ljudima, onoga bratstva, koje je Sv. Franjo propovjedao.

Atentatorica na g. Mussolinija riješena odgovornosti.

Gibsonova, ona žena koja je počinila atentat na g. Mussolinija, bila je pregledana od jedne liječničke komisije. Ta je komisija zaključila, da je ona neodgovorna za ovaj čin, zato jer je duševno bolesna. Gibsonova ima bistru savjest, ali ima paraliziranu svijest o vlastitim činovima. Kada je počinila atentat, ona nije bila svjesna onoga što čini. No, ona svejedno ne će biti puštena na slobodu, jer bi u tom slučaju mogla škoditi sebi i drugima.

Proslava desetgodišnjice smrti Nazaria Saura.

Utorak dne 10. o. m. proslavio je Kopar na dostojan način desetgodišnjicu smrti narodnog junaka Nazaria Saura, koji je od Austrije bio u Puli vješan. Toga je dana postavljen prvi kamen za njegov spomenik.

JUGOSLAVIJA.

Ovogodišnja žitna žetva.

Može se sa sigurnošću tvrditi, da će u Jugoslaviji ove godine prinos žetve biti dosta dobar. U svim krajevima države, osim onima, koji su silne štete pretrpjeli od groznih poplava, žetva će s obzirom na količinu žita dati dobar uspjeh. Poplave u Vojvodini nisu na cjelokupnu žetvu toga kraja mnogo utjecale. Naravno, da je zbog poplave nešto zakasnila žetva. A i u drugim je krajevima ružno vrijeme spriječilo seljacima, koji imaju velika žitna polja, da na vrijeme površu. Dok se je kod nas u Istri već gotovo i površilo u Jugoslaviji se sada počinje.

Američki Crveni križ za poplavljene u Jugoslaviji.

Ovih je dana predsjednik američkoga Crvenoga križa telegrafski, preko američkog poslanstva, poslao jugoslovenskom Crvenom križu 5000 dolara za pomoć nastradalima od poplava. Američki je narod u raznim zgodama i dosada pokazao svoje simpatije do jugoslovenskog naroda, a i ovaj je čin lijepi izraz tih simpatija.

Zakon proti skupcći.

U vladi se sprema novi zakon protiv skupoće s oštrim mjerama protiv trgovaca — špekulanata.

Bolest Ljube Jovanovića.

Jedan od prvaka radikalske stranke Ljuba Jovanović teško je obolio. Udarila ga je djelomična kap u lijevu stranu. U radikalskim krugovima vlada zbog toga velika zabrinutost.

Radić i Franjevci.

Povodom 700 godišnjice smrti Sv. Franje Asiškoga, Radićev list «Dom» piše: «Kod ove sedamstogodišnjice naš će se narod iskreno pomoliti ponajvećemu dobrotvoru čovječanstva svih vjekova Sv. Franji Asiškome, da izmoli kod Boga, da se našim Franjevcima opet razsvijetli njihova pamet i njihov um, da ne pljuju na svoje hrvatsko seljačko stado, bez kojega bi sve naše crkve bile prazne, a još bi prazni bili franjevački samostani.»

P O D L I S T A K

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovjest iz istarskoga narodnog života u porečkom dijalektu).

(Nastavak).

Težaki su se počeli gledati. Nisu znali, ča če to reči. Teta Jelena da ima dite? Stara teta Jelena, od šezdeset lit, ča bi to moglo biti? To je bilo vridno, da se gre pogledati. I ki je brže moga podrča je proti kraju, puštija i srp i snope, da vidi te mirakule.

Ko tete Jelene se je skupilo priko trideset težaki i zihalo u nju. A ona je stala u sridi i zibala na rukah jeno malo ditajce, koje je gledalo svojima bistrima okicami ko sebe ljude, ča hi još nikad ni vidilo. I sigurno se je ditetu sve to skupa zaperalo jako smišno prike se je počelo smijati i migati z oči i mahati z rukicami i z nogami.

«Ah!!!» su zdahnuli težaki; kad su vidili, ča je zapravo na stvari, ma kurijoži i oni, počeli su pitati: čigovo je dite — skolde je — eli jur predika — koliko vrimena ima i sve tako, a teta Jelena njim je, ča je bolje mogla odgovarala:

«Čigovo je? — Bog sam zna!

«Skolde je? — Za sada iz Trsta, a di se je rodilo- ki mu je tac, a ki mati, to ne zna nedan kone oni i Bog.

«Eli predika? — Još ne, prike nima još ni lito dan, a predikati ču ga ja navaditi po našu.

I tako je s par hesid odgovorila svima i povidala sve.

Najedambot se jena domisli i zapita.

«A ča je? Muško eli žensko?»

I svi su se nasmijali, ča su bili tako munjeni, da nisu valje pitali to ča je najprvo.

«Divojčinica je — —»

«Joh, brižna!» su uzdahnuli svi i počeli je milovati.

«A ča, je je ime?», se je najzad ujavila nika Štifanjička.

«Na — na —, čekaj ne morem se bržlje domisliti, niko drugače ime, nego naša — — Na—na——a da: Nada! Tako su mi rekli u Trstu. Da, da: Nada, da!. Čuda su mi toga pripovidali od te brižne male Nade i to valja da van povin,» je rekla teta Jelena Rupenova, sila se nazad na travu pod dubon i počela je pripovidati.

Težaki su se stisnuli ko nje i slušali. To je bilo i vridno da se sluša. Takovega se ča u Baderni ni čulo svaki dan.

«U Trstu je jedan špita, kamo žene gredu roditi. Tamo su i medigi i babe, koji su vajk poli ženu, gledaju je i nastoje kroz sve vrime dokle je bona i dokle se ne ustane. I zato se tamo deboto nikada ne zgoda, da bi koja žena umrla u porodu eli se od tega ubolila i potle bivala boljihava. Dite valje vižitaju i ko je zdravo ga dadu materi, da ga nosi sobom doma, a ko ni oni ga gledaju i liče dokle ne uzdravi.

Na uten špitalu,» pripovidala je teta Jelena težakon i težakinjan, «je izvan na vrati jeno zvono i kad je kemu po noči slabo, samo pozvoni na to zvono i medigi se valje ustanu opru mu i liča ga.

Jenu noč je tako zvono na vrati od špitala počelo jušto u ponoči jako zvoniti. I kad su se ustali i pošli otpriti vrata nisu našli prid vrati nikakove bone žene, nego samo u lipoj sprtici jeno malo dite, komoč prid par dan roženo. Ča su drugo mogli, nego uzet dite gori i vižitati sprticu i dite.

I znate ča su našli? Jeno pismo na kojen je bilo napisano, da dite još ni kršteno, pak neka ga u špitalu krste i zdiju mu ime: Nada, a mater neka mu ne išću, prike da je nete nikad najti.

A znate ča je još bilo? Jena lipa kadinica od zlata i na njoj medaljica. Eko vidite uva.» je rekla stara teta Jelena i izvadila iz nidra faco u kojen je bila zamotana, jena mala zlatna kadinica z medaljicon i pokazala je težakon.

«Joh je nan, to mora biti gospodsko dite», su zdahnuli svi i slušali dalje.

«Gospodsko, nego ča, kone gospod-

Vladina pomoć nastradalima od poplave.

Pored toliko svakojakih jada što biju ... varenu poratnu Evropu, posebno su ... elementarne nesreće, a napose ... poplave što svom žestinom haraše ... cijelom kontinentu. — To je osjetila Jugoslavija tim više, jer je isprekrštena velikim rijekama, koje iz Srednje Evrope protiču njezinim teritorijem te se izlijevaju ... u Crno More. Ova se godina bilježi uopće kao najgroznija, otkad postoji ... mlada država. Silne slavonske i vojvodjanske ravnice, pune već skoro dozrelog žita, bile su za tren oka pod vodom, a da i ne spominjemo stoku, perad i ljudske žrtve, koje su nastradale za posljednjih katastrofalnih riječnih provala.

Još se nije bila ni stišala prva panika, kad nam i opet dolaze vijesti o novim nesrećama, koje je prouzročila silna kiša i nevrijeme, koje je divlje vijorilo gotovo cijelom državom. Osobito je ovog puta pogodjena krasna Slovenija, čiji su najbogatiji dolinski krajevi vrlo teško stradali. Promet je svuda vrlo otešćan, a dogodilo se i nekoliko željezničkih nesreća.

Štete se računaju na milijarde, a cijeli je narod pod teškim dojmom ovih nesreća.

Odmah se počelo misliti kako da se nesretnicima pruži čim skorija pomoć. To se provadja i s privatne i sa vladine inicijative; osobito se Crveni krst požrtvovno trsi, da se teške nesreće bar djelomice ublaže. Vlada se dala odmah na posao, te se odlučila štediti u svim granama državnoga života. Vlada ima neprestane sjednice, pa je povodom ovih posljednjih nepogoda imenovana komisija sastavljena iz članova finansijsko-gospodarskog odbora, Crvenoga krsta i Narodnog odbora za pomoć poplavljenima, koja ima da prouči način za izgradnju i popravak novih kuća, jer je u samom Banatu preko hiljadu porušenih zgrada.

Ovu će gradnju finansirati dijelom država dijelom bogatiji poplavljenici, koji će zato dobiti duže državne zajmove. Tako će se bar donekle popraviti teško zlo, koje je prouzročeno ovim izvanljudskim silama.

Otvorenje nove italijanske pučke škole u Dubrovniku.

Doznaje se, da će ove jeseni u Dubrovniku biti otvorena ital. pučka škola. Potrebiti spisi sa školskim redom i osnovom, na italijanskom i hrvatskom jeziku, već su upućeni Ministarstvu Prosvjete.

Svečani pogreb pok. ministra Gjuričića.

Prigodom pokopa pok. ministra pravde prisustvovali su sprovodu i pogrebu sve ugledni je osobe: kao članovi vlade, poslanici i diplomate uz ogromnu množinu općinstva, te su tako iskazali zadnju čast pokojniku.

POLJSKA.

Promjene u ustavu.

Došlo je do sporazuma izmedju poljskih stranaka za izvršenje nekih promjena u državnom ustavu. Dosadašnji ustav nije bio podesan za dobar državni život. Čitava je državna vlast bila ovisna od Narodne Skupštine, a budući su u Poljskoj stranke bile preraspojasane, bio je onemogućen svaki ozbiljan državni rad. Za to je jedan od glavnih ciljeva Pilsudskog državnog udara bila promjena ustava. Po tim će se promjenama predsjedniku republike dati veća vlast, a on će na taj način moći bolje da upravlja zemljom i da nastoji oko narodnog napredka.

FRANCUSKA.

Nova vlada pod predsjednišvom gosp. Poincarea dala se je odmah na posao, da stabilizira franak i da zapriječi devalorizaciju franka. U tu svrhu poduzela je razne mjere.

Nova konvencija izmedju Francuske banke i države, koja je već podnesena parlamentu, predvidja povećanje opticaja novčanica u svrhu kupnje deviza za potrebe trgovine i industrije, kao i zato, da se stvori masa, potrebna za manevriranje. Tako će banka moći pojačati stanje svoje zlatne zalihe i zalihe deviza, a s time povećati pokriće novčanica koje su u opticaju. Novčanice, koje će biti stavljene u opticaj, ne mogu se smatrati kao inflacija, jer su pokrivene zlatom i dobrim devizama sa 100 posto. Finansijska komisija parlamenta prihvatila je zakonsku osnovu o amortizacijonoj kasi i o novom ugovoru sa Francuskom bankom, koji joj daje pravo da kupuje inozemne devize i da u tom razmjeru štampa nove novčanice. Socijalisti su prigovarali da to znači pritajenu inflaciju, dok je Poicare odgovarao da, zbog potpunog pokrića, to ne znači nikakvu inflaciju, s tim manje, što rezolucija koju je komora primila, izričito naglašava da Francuska banka nikako nije ovlaštena prekoračiti odredjenu množinu novih novčanica.

Medjusaveznički dugovi.

Pismo, koje je Clemenceau poslao predsjedniku Udruženih država Coolidgeu, svratilo je pozornost u političkim krugovima, radi toga što je u tom pismu Clemenceau javio, da je medjusavezničkim državama radi pitanja ratnih dugova došlo do nesporazuma, koji ogrožava budućnost civilizovanog svijeta.

Veli nadalje u pismu dali je treba smatrati pitanje dugova kao trgovačko pitanje, te nastavlja, da svi zahtjevaju od njih, da namire dug počinjen u ratno doba akoprem je drugima upravo tako znano kao nama, da je naša blagajna prazna, toga radi neobhodno je potrebita hipoteka na našu zemlju.

Piše nadalje, da Francuska ne će na to nikada pristati, te ni podati svojim prijateljima, kad bi već morala, da izgine pod udarcima svojih «prijatelja» i neprijatelja, sjećao bi se je uvijek kao zemlju značaja i srčanosti.

Clemenceau pa je još uvijek uvjeren, da je narod Udruženih država zvan, da prednjači pred svijetom uzorom idealnosti i čovječanstva, pa neka taj narod izreče svoje mnenje sam.

Politika ministra inostranih djela — Brianda.

U novo sastavljenoj vladi kojoj je Poincaré predsjednik, bivši je predsjed. Briand zauzeo mjesto ministra izvanjih poslova. On je izjavio, da će njegova politika biti politika Locarna, a to znači, da će nastojati oko sporazumjevanja s Njemačkom. Njegovo je uvjerenje, da bez zbližanja Njemačke i Francuske ne može doći do reda u Evropi. Ima zato namjeru, da ove jeseni podje u Ženevu i da tamo prisustvuje kod primanja Njemačke u Ligu naroda. Imati će tada priliku, da povede razgovore s njemačkim vodećim krugovima.

MEHIKO.

Prigodom borbe, koja se razmahala u Mehiku izmedju crkve i države, hoćemo da se osvrnemo malo na mehičku državu i na historijat tog konflikta.

Nešto o geografiji Mehika.

Mehiko je federalna republika u srednjoj Americi, ima površinu od 1,969.147 kvadratnih kilometara te je prema tome šest puta veća od Italije. Napučena je malo, jer na toj površini živi samo 14 milijuna 500.000 duša, tako da na jedan kvadratni kilometar dolazi sedam žitelja. Glavni grad Mehiko broji 615.000 stanovnika. Kao valutna mjera služi pezo ili dolar, koji vrijedi 25 lira. Zemlja kao takva je bogata, jer ima srebra, petroleja, platina, olova, živog srebra, kakao, kavu, duhan, voće, drva, kože itd. Od 1. 12. 1924 je predsjednik gospodin Plutarh Calles.

Nešto o historiji ove borbe.

Borba izmedju crkve i države u Mehiku nije najnovijeg datuma, nego može se reći, da se ona vodi već od godine 1850.

Do godine 1850. vladala je u zemlji katolička crkva skoro neograničeno. Katolički misijonari su bili prvi, koji su onoj zemlji donijeli evropsku kršćansku kulturu. I sva politika je bila u rukama crkve dotično crkvenih funkcijonara. Druge vjere ili konfesije osim katoličke nisu bile trpljene. Židovi i protestanti, koji su se ipak kadkad doseljavali, nisu mogli kupiti zemljišta, a pogodba nije bila valjana, kad kupac nije bio katolik. Zbog toga je Mehiko izgubio i sjevernu Kalifornija i Texas, koje su zemlje volile, da se pridruže Sjedinjenim državama Sjeverne Amerike, gdje uživaju svi jednaka prava.

Prvi pokušaji liberalaca.

Pod predsjedništvom predsjednika Jaureza je okolo polovice 19. vijeka liberalna stranka odnijela potpunom političku pobjedu nad klerikalnim, ali ova je ostala još uvijek tako jaka, da joj je uspjelo da prouzroči intervenciju jedne strane države, t. j. Francuske, i da nametne zemlji stranog vladara u osobi Maksimilijana, koji je malo za tim bio ustreljen. Godine 1859 pod uplivom liberalaca bila je odredjena rastava crkve od države, ali baš zbog otpora još uvijek jake klerikalne stranke zakon nije proveden, nego je ostao samo na papiru.

Ofenziva liberalaca.

Unatoč zakona od 1859 ostale su prilike u zemlji nepromijenjene u korist crkve i klerikalne stranke sve do godine 1910. Stranačka zagriženost s jedne i druge strane nije mogla da nadje jedan modus vivendi. A taj bi se bio lahko postigao. Jer na koncu konca dvije trećine cijelog narodnog imetka i bogatstva nalazile su se u rukama crkve i svećenstva, dočim je jedna trećina bila u rukama nesvećenika. Dohoci crkve iz državnih sredstava nisu bili osobito veliki obzirom na velike zadaće, koje ima da vrši crkva na kulturnom i političkom polju. Godine 1910 bilo je u zemlji 1073 župa sa 22.300 svećenika, 264 samostana sa 8000 laičnih svećenika, 19 muških i 22 ženska reda. Na svakih 80 žitelja dolazi jedan svećenik. Narod, pobožan i vjeran, rado se odazvao pozivu svojih prosvjetitelja, te je sa svojim vlastitim sredstvima sagradio sjajnu crkvu u Puebli, koja je koštala 1,500.000 pezos. Svoju odanost katoličkoj crkvi mehički narod pokazuje time što svake godine šalje Sv. Ocu u Rimu 10 milijuna pezos (t. j. 250.000.000 lira). Škole su u rukama svećenstva, koje je marljivo radilo na prosvjetnom polju, i ako nije bilo zaželjenih uspjeha, jer je još danas ogromna većina analfabetska. Ali tome je uzrok, što je pučanstvo obzirom na površinu zemlje previše raštrkano, što smo već prije istaknuli. Uz takove prilike je skoro nemoguće podučavati narod, pa makar bile škole i u rukama požrtvovnog svećenstva. Kako je težak taj kulturni rad, vidi se i po tome, što seljaci izvan glavnih centara ne samo da su analfabeti, nego živu još uvijek u divljem braku. Liberalci tvrde, sasma pogriješno naravski, da su tome krive velike crkvene takse.

Godine 1910 dali su se liberalci, koji su tada imali vladu u rukama, na socijalnu revoluciju, namjerom, da za sve, i u pogledu vjere i kulture i prosvjete postignu jednakopravnost. Konjukture uslijed svjetskog rata bile su takove, da je vlada mogla uspješno da se bori proti katoličkoj crkvi i njezinim funkcijonarima. Godine 1917 je liberalna stranka, koja je vladala, odlučila da provede rastavu crkve od države, rastavu, koja je bila odlučena već godine 1859. Proglasili su zbog toga slijedeća načela, koja su, kako se vidi, u glavnom naperena proti katoličkoj crkvi:

«Sve su vjere i konfesije uroglašene jednakopravnim. Konfesija je privatna stvar. Nijedna crkva ne smije da uloži svoj novac u trgovačka i industrijska poduzeća. Svi samostani su ukinuti, sve škole prelaze u ruke države. Nijedna crkva ne smije držati škole ili internate. Svećenici moraju biti mehički državljani».

Ali vlada nije ostala kod tih načela, nego ih je počela i praktički provadjati. Primila je u zemlju 6000 židovskih obitelji, namjestila je i 50.000 muslimana, koji su bili pobjegli iz Azije (Sirije), pa je primila unutar svojih granica i bezbroj Japanaca, koji su po svojoj vjeri beznabošci, i ako nisu bezvjerci. Predsjednik Calles je sada ovih zadnjih dana počeo da primjenjuje već gore pomenute zakone, time se sudario sa katoličkom crkvom, koja brani svoje interese.

Iz toga ona borba koja se sada vodi u Mehiku. Izgleda da će sila pobjediti nad crkvom, koja nema na raspolaganje onih moći, s kojimi se vlada bori.

Pobjeda vlade?

Iza burnih dana vlada sada po cijelom Mehiku priličan mir. Vlada je uspjela da zauzme 50 postotaka crkvenih zgrada. Položaj vlade tim je ojačan.

U svim borbama u Mehiku ima 28 mrtvih i oko 100 ranjenih lica.

Mehikanska vojska je u toku zadnjih dana isključila preko 1000 oficira, na koje je pala sumnja da su spremali zavjeru protiv predsjednika republike Callesa.

Pod papinskim prokletstvom.

U nedjelju dne 1. augusta je papa bacio na republiku Mehiko papinsko prokletstvo, papinski interdikt. U crkvama nema nikakvih ceremonija, vjernicima se ne podjeljuju nikakvi sakramenti osim zadnje pomasti. Od god. 1606. u vrijeme papovanja Pavla V., koji je bacio prokletstvo na republiku Veneciju, pape se ovim duhovnim oružjem nisu služile, bar ne protiv katoličkog naroda, kakav je u Mehiku. U vatikanskim se krugovima razlog konfliktu izmedju crkve i države u Mehiku vidi u navodnoj pohlepi predsjednika Callesa, koji hoće dobiti za državu nada sve velika i bogata crkvena dobra. Postoji u Vatikanu nada, da će se ipak naći još izlaz. Govori se o diplomatskom posredovanju, ako bi još bilo moguće.

Vatikan u žalosti.

U upućenim se krugovima govori o dubokoj depresiji zbog antikatoličkog postupka mehičke vlade. Kad je ovih dana papa išao k misi izgledao je kao da nije spavao. Jedan je komornik potvrdio, da je njegov krevet bio netaknut. «Dok se u cijelom svijetu slavi svečanost sv. Franje Asiškoga — rekao je papa potkomandantu počasne garde — vjernicima se u Mehiku onemogućuje da nesmetano slave Spasitelja. No crkvu ne će nadvladati paklena vrata».

Medjutim se u vatikanskim krugovima govori, da ne stoji, da se u Mehiku sprečava da vjernici zadovoljavaju svojim vjerskim obvezama i da slave Spasitelja i svoje svece, nego se nasuprot prepušta crkvi, da ima svu duhovnu vlast, samo se zemaljska vlast svojata za državu.

Predsjednik Calles gospodar situacije.

Bivši mehički predsjednik Obregon potpuno je sporazuman s politikom predsjednika Callesa i tvrdi, da su crkveni dostojanstvenici provocirali konflikat. Predsjednik Calles je otklonio primirje, koje su ponudili biskupi, no u toku su neoficijelni pregovori za sporazum. Predsjednik Calles je potpuno gospodar situacije.

Calles odbija sve pregovore.

Predsjednik Calles je odbio predlog nadbiskupa, da se provede plebiscit o mjerama vlade. Ujedno je Calles odbio svako posredovanje.

TURSKA.

Potraga za atentatorima na Kemal pašu.

Na Kemal pašu bio je u svoje vrijeme učinjen atentat. Poslije otkrivene zavjere mnogi su učesnici bili pohvatani, osudjeni i povješani. No dvojica od vodja, Kara-Kemal i Abdul-Kadel, nisu bili pronadjeni. Za njima je raspisana tjeralica i ucjena od 10.000 turskih lira (oko 1.5 milijuna talijanskih lira) na glavu. Za ubojicama tragalo se je dugo, no poslije se je bio pronio glas, da su već u Rumunjskoj. Ali napokon se je ipak ušlo u trag Kara-Kemalu koji je bio sakriven u Carigradu. Policija je opkolila kuću, u kojoj se je nalazio, ali kada su ušli nadjoše samo leš Kara-Kemala. On se je ubio, jer je čuo, da je policija pred vratima, da tako ne mora izdati svojega druga, kojega se još nije pronašlo.

RUMUNJSKA

Avarescu u Rimu.

Dne 4. augusta stigao je u Rim predsjednik rumunjske vlade general Avarescu. On će se u Italiji zadržati 3 sedmice. Prvih 20 dana provesti će u jednome mjestu Riviere a zatim će u pratnji podsekretara rumunjskog ministarstva financija Manuilescua povesti pregovore sa ministrom financija Volpijem za uredjenje rumunjskog duga Italiji, koji iznosi 200 milijuna lira.

---

sko. I košuljica i faše u koje je mala bila zamotana, sve da je to bilo od same svile, su mi povidali — —

Dite su držali u špitalu deboto lito dan i pisali su na sve kraje, jiščući mu mater, ma ona, kako da je je zemlja pojila. Mala je resla i valjalo je je dati nikamo, pak kako su mene uputile Savrinke neka gren tamo i pitan ko bi mi stili dati kakovo dite, ki da za nj plačaju, dali su mi juštu utu malu.»

A kamo čete medalju, teto?» su pitale žene.

E, medaljicu i kadinicu valja da dan šjoršantulu, a on će je spraviti dokle mala ne ureste. Tako su mi rekli u Trstu i još su mi dali jeno pismo za nj. Tamo ga svi poznadu. Ehej, štuta glava je naš šjoršantuja.»

Bog zna ne bi li bila zatekla težake pod dubon ko diteta i tete Jelene Rupenove i noč, da ni niki zavika: «Žižiš staroga Nadalina.»

I kako kad se piljuh zaleti mriž repce, a oni se razlete kud koji, tako su se i sad u jenom hipu razletili težaki po njivi. Srpi su takali vred škripati, divojčine su držale z snopi, vezale bi i nosile na jedan kup na kraju, skolde te hi potle vozi povesti ća.

Stari Nadalin je hodija pomalo po cesti zdolu kunući ništo po talijanski težake.

Teta Jelena se je ustala uzela dite i pošla zgoru, ma ne po cesti, nego po putu poli crikveno, pak zgoru proti plovaniji, di se je morala javiti z ditetom šjoršantulu. Mala Nada, sada je moremo jur tako zvati, kad smo čuli da je tako i krštena, ni razumila ča se to ko nje zgodiva. Sigurno je je bilo lipo, kad ni plakala. Svojima lipima modrima oči gledala je ko sebe graže, pute, njive i lipo vedro nebo i smijuckala se cikajući si prste.

Tako je jenega lipega, teplega dana, na dvanajstega žetvenjaka lita mitjar osanstošezdeset i prvoga bila donešena bogzna skolde jena mala divojčinica u Badernu, da se najzad frma u Rupeni, di je imala da proživi još čuda i čuda lit — — —

Pomalo, pomalo, kako šegajući se, došla je teta Jelena do plovanije na placi prid crikvon. Kad je došla pod drugu ladonju se je jedan hip frmala i poslunhula, ki se je je bilo zaperalo kako da niki u plovaniji viče — Potle je učinila još jeno malo korki i pasala spod kacij sve do škal i pošla je z gorn po njima — Ma na baladuriču se je naglo frmala, kako da su je noge udrvenile. Iz plovanije se je čuja jaki glas šjoršantula pre Martina Talića, koji je stupa po kamari, vika i jadija se, ma tako jako, da su se tresla stakla na okni— Jelena se ni ufala učiniti korka dalje — Poznala je ona napro pre Martina i znala je da ni fari poj mu prid oči, kad se jadi — Bija je ma rušpit, kako i svaki naš Istrijan, naga kako oganj, ma na sriću uti jad bi mu vred pasa i u hip bi bija nazad miran i pravi kako kruh ča se ji —

Danas se je bija za spraveje razjadija — Glasi, ča mu hi je donija niki Bože Korenićev, tako su ga užgali, da je biža po plovaniji delajući korke veče od metra i svako to malo bi udrija šakon po stolici, da se ga je čulo ča u Krnjele. Bože Korenić se je stisa u jenon kutu i lipo je drhta od straha, kako će se to zvršiti. Da je on brižan zna, da će se pre Martin tako razjaditi ne bi se bija doša k njemu tužiti, nego bi bija veselije usta doma u svojih Zečini —

«To ni čovik, to je Židov, ladro, šašin», je grmija po plovaniji. «Kožu dere z tih bižnih ljudi — Ni ga Boga strah — Ni mu dosta da pobere siromašnim kmeton svu intradu, nego hi čini, da mu dadu po cile dane na žurnadu lačni» —

«Ne jadite se šjoršantule, ni on tako slab, ja san forši jeno malo povida», se je prova ujaviti iz kuta Bože, ma ni moga povidati do kraja, ča je stija, prije ga je pre Martin vred prisika:

«Da se ne jadin? Nego ča da kantan, da se smijen, giedajući tu nepravicu? Bin mora imati srce od grote, a ne od krvi i mesa — Ma, ja ču mu pokazati —

Domaće novosti

Poziv svim funkcijonarima bivših učiteljskih društava, učlanjenih u bivšem učiteljskom savezu.

Pošto je današnjim danom počela gospodarska likvidacija učiteljskog Saveza (učiteljske Zveze) i njegovih učlanjenih društava, pozivljem sve funkcijonare istih, da pošalju u roku od 3 dana sve knjige, spise i eventuelni imetak u Trst na naslov: Kr. nadzornik Vaselli, Scuola Ruggero Manna.

Anton Germek
bivši predsjednik Zveze

Trst, dne 7. augusta 1926.

Raspušteno društvo «Jadran» u Dekanima.

Svojom odlukom od 30. jula je puljški prefekt gosp. Cassini rapustio omladinsko društvo «Jadran» u Dekanima. U riješenju se gosp. prefekt pozivlje na izvještaje koparskog podprefekta, po kojim je rad tog društva bio protidržavan, osim toga da je dne 13. maja veliki broj članova pošao u Škofije pjevajući slovenske narodne himne. Djelovanje tog društva kaže se dalje u riješenju, je ugrožavalo javni red i mir, tako da su oblasti samo teškom mukom mogle zapriječiti, da «zdravi dio» pučanstva ne počini izgrede.

Preselio se

Čehoslovenski Generalni Konsulat u Trstu dne 9. ov. mjeseca u svoje nove prostorije Via Coroneo br. 21. Broj telefona ostaje nepromjenjen 21-68.

Odredjena likvidacija zavoda za osjeguranje proti nezgodam na radnji.

Gazzetta Ufficiale od 5. augusta objavlja ministarsko riješenje od 30. decembra 1925, kojim se odredjuje likvidacija osjeguravajućeg zavoda proti nezgodama na radnji u Trstu.

Agrarni kredit.

Zadružni Savez (Zadružna Zveza) u Trstu dava seljacima agrarni kredit po 6.25%-nom kamatnjaku:

1. za vrijeme jedne godine u svrhu nabave sjemenja, umjetnog gnoja, itd.
2. za vrijeme od tri godine za nabavu marve, strojeva, alata itd.
3. za vrijeme od godina za melijoracije dotično za promjenjivanje kulture.

Ko hoće da zatraži kredit, mora da podnese molbu direktno kod Zadružne Zveze u Trstu. Molbe moraju biti napisane na posebnim formularima, koji se mogu dobiti kod Zadružne Zveze u Trstu.

Svega po malo

Današnja Rusija.

Na 16 septembra 1917 Rusija je proglašena republikom i od toga dana ona se nalazi u rukama Sovjeta. Zvanični joj je naziv Ruska Socijalistička Federalna Sovjetska Republika (RSFSR), glavni joj je grad Moskva. Sastoji se od Bijele Rusije (RSSR) glavni grad Minsk, Ukrajine (USSR) glavni grad Karkov te Transkavkaza sa glavnim gradom Tiflisom. Cijelokupna Ruska republika obuhvaća u Evropi 4,226.163 četv. kilometara sa 68.602.300 stanovnika, u Aziji 7.305.264 kilm. sa 9.254.000 stanovnika. Osim toga sklopu Sovjetske Federalne Rusije pripada u Evropi: sedam nezavisnih republika i devet autonomnih zemalja, a u Aziji četiri republike i jedna nezavisna zemlja sa površinom od 3,000.000 kilm. i preko 17 milijuna stanovnika. Transkavkaz obuhvaća tri sovjetske republike t. j. Armeniju, Georgiju i Aserbeidžan, ukupno 189.948 četv. kilometara sa oko 6 milijuna stanovnika. Napokon njoj su pridruženi ugovorima azijske države: Kiva, Bohkara i Urga. Ukupno Savez Socijalističkih Sovjetskih Republika (SSSR) obuhvaća 21,280.000 četv. kilometara sa po prilici 139 milijuna stanovnika. Vrhovna legislativna moć povjerena je Federalnom Savjetu Sovjeta, koji je sastavljen od članova izabranih od Sovjeta raznih država, a koji se sastaje svake godine u jednom od glavnih gradova koje Republike. Od godine 1924. A. J. Rikov predsjednik je SSSR.

Žena preplivala kanal La Manche.

Američka plivačica Gertrud Ederle preplivala je ovih dana kanal La Manche. Pošla je sa Kap Grisneza u 10 sati 30, a prispjela je na žal od Kingstowna nakon 15 sati 34 minuta. Ona je prva žena koja je preplivala taj kanal. Uspjeh je bio omogućen i favorizovan vanredno povoljnim vremenom. Teškoće su nastale istom tik pred ciljem uslijed jakoga mlata valova. Za posljednjih 2000 yarda trebala je plivačica jedan sat. Gertrud Ederle je poznata američka športašica. Ovim je plivanjem kanala ne samo postigla prvenstvo ove ture za dame, nego je postigla i svjetski rekord brzine. Kad se sutradan pojavila na žalu bila je prepoznata i burno pozdravljena od prisutne publike.

Rodjen u grobu.

Malo kome je poznato, iza kakovih je strašnih okolnosti došao na svijet slavni engleski romanopisac Walter Scott. Njegova je mati umrla i položiše je u lijes i poslije toga u obiteljsku grobnicu. U gluho doba noći pošao je grobar u grobnicu, otvorio lijes i stao da skida dragocjenosti sa pokopane žene. Žena je imala na ruci prstenje, koje je on htio da skine s prstiju, ali mu to nije pošlo za rukom. Surovi je čovjek na to jednostavno uzeo nož i htio odsjeći prste. No u času kada je zarezao u meso, začuo se strašan vrisak. Žena naime nije bila mrtva, nego samo zamrla i žestoka ju je bol trgnula iz njenoga samrtnog sna. Grobar je dakako dao petama vjetra, ali je krik probudio ljude, koji su, prebrodivši prvi strah, spasili nesretnu ženu iz njezinoga nimalo zavidnog položaja. Poslije nekoga vremena je posve ozdravila, a da strašan grobarev čin nije ostavio nikakova utjecaja na njenu ćud. Živjela je još dugo u krugu svoje obitelji i pet godina poslije svoga «pogreba» rodio joj se sin, slavni Walter Scott. I tako je uslijed nečovječnih čuvstava surovoga grobara engleska literatura silno obogatila....

Molitva stabla.

U Španjolskoj prijatelji prirode ožalošćeni zbog vandalskog ponašanja prolaznika koji oštećuju po javnim perivojima stabla postaviše na ulazu svih takvih perivoja jednu tablicu u obliku stabla sa slijedećim natpisom koji se slobodno može nazvati «molitvom stabla»: Vi koji prolazite i koji ste napastovani željom da dignete ruku protiv mene, poslušajte me prije nego me ranite. Ja donosim za dugih zimskih večeri toplinu u vaše domove, moj prijateljski hlad zaštićuje vas ljeti od žarkih sunčanih zraka, moji vas plodovi osnažuju kad putujete. Ja sam deblo, koje podržava krov vaše kuće, ja sam vaš stol i vaš krevet na kojemu počivate i drvo vaših ladja. Držak sam vaše lopate drvo kolijevke vaše djece. Ja sam kruh dobrote i cvijet ljepote. Vi koji prolazite uslišajte moju molitvu, nemojte mi štetovati.» Trebalo bi to, da se i kod nas uvede.

Mjesto muža zoološki vrt.

Neki pariški advokat podnio je tužbu za rastavu braka, iz razloga koji su vjerojatno jedinstveni na svijetu. Muž prigovara ženi, da je u stanu uredila cijeli zoološki vrt. Psi, mačke, kornjače, morske svinje, ribe, majmuni i ptice lete po svim njegovim sobama i onemogućuju mu vršenje prakse, jer klijenti ne mogu da podnose jaku duhu raznih životinja. Osim toga žena se uopće ne brine za njegovo blagostanje, nego je svu brigu i srce posvetila svom zoološkom vrtu. Kad je nedavno htjela da nabavi ježa i medvjeda, mužu je dodijalo i potražio je zaštitu kod suda.

Kinez kod sv. Oca pape.

Ovih dana je papa Pio XI. primio u Vatikanu g. Lo Pa Honga u privatnoj audijenciji. Kineski posjetnik, koji je inače katolik, pripada jednoj od najbogatijih i najuglednijih porodica kineskog carstva. On je došao na glas zbog velikih dobročinstava, koja je do sada učinio. Na svojim ogromnim posjedima uredio je mnoge institucije za obrazovanje, bolnice i sirotišta što sve izdržava vlastitim sredstvima. U audijenciju došao je bogati Kinez u sjajnom svečanom odijelu odličnih Kineza i predao je papi jednu prekrasnu kutiju iz sedefa, a drugu je predao državnom sekretaru.

Staroslavensko bogoslužje u jugoslavenskoj vojsci.

Katolički vojni svećenici u Jugoslaviji zatražili su preko svojih vojnih vlasti, da se u konkordat unese i odredba, da vojnički katolički svećenici vrše svoje obrede na staroslovenskom jeziku. Svoj zahtjev motiviraju time, da su i u Austriji neki svećenici vršili obrede staroslovenskim jezikom. Dalje traže, da se i njima dozvoli da sijeku kolač kod pukovskih krsnih slava jer je krsna slava sada opća slava za pukove (regimente), bez razlike vjera, a ima i u južnoj Dalmaciji i u Hercegovini i katoličkih biskupija, koje imaju krsnu slavu (na pr. crkva u Konavljima).

Izgledi u ovogodišnju svjetsku žetvu.

Prema najnovijim podatcima «Medjunarodnog Agrarnog Instituta» u Rimu izgledi su za ovogodišnju svjetsku žetvu ovakovi:

Pšenica: Prema podatcima iz 11 država, iznosit će ovogodišnja žetva 540 milijuna met. centi prema 532 lani. Spomenute države daju 55 posto svjetske žetve. — Raž: Ovogodišnji prirod cijeni se s 89 milijuna met. centi prema lanjskim 109. — Te države daju 25 posto od cjelokupne svjetske žetve. — Ječam: Prema podatcima iz 17 država ovogodišnji prirod očekuje se s 153 met. centi naprama 164 lani. — Zob: U 14 država dat će ove godine oko 333 mil. met. centi prema 363 lani. Izgledi su u ovogodišnji prirod krumpira slabi radi velike vlage. Prema statističkim podatcima iz Moskve cijeni se ovogodišnji prirod žitarica s 78 milijuna tona naprama 71 milijun tona u prošloj godini.

Panazijatski kongres.

Prvih dana ovoga mjeseca, kako javljaju iz Tokija, otvoren je u Nagasakiju kongres, na kome je prisustvovalo 50 predstavnika iz Kine, Japana, Indije i Filipina. Na kongresu se raspravljalo o nacrtu za osnivanje jedne Azijatske Lige Naroda.

Uvoz i izvoz iz Italije.

Prema statističkim podatcima agencije Volta o talijanskom uvozu i izvozu u I. polugodištu o. g., od sveukupnog talijanskog izvoza otpada na Francusku 13 posto, na Veliku Britaniju 10 posto, Sjedinjene države američke 9 posto, Njemačku 9 posto, Švicarsku 8.5 posto, Argentinu 6 posto, Austriju 3 posto, Jugoslaviju 2 posto, Britansku Indiju 2 i Češkoslovačku 1 posto. Pri uvozu u Italiju na prvo mjesto dolaze Sjedinjene države Amerike sa 22 posto, Njemačka 14 posto, Velika Britanija 10, Francuska 8, Britanska Indija 7, Argentina 5, Jugoslavija 4.5, Austrija 2.5, Švicarska 2 i Čehoslovačka 1 posto.

Ministar financija američkih sjedinjenih država Mellon i Mussolini.

Engleske novine pišu, kako je Mellon u svom razgovoru s g. Mussolinijem raspravljao o današnjoj financijskoj općoj krizi. Tom su zgodom govorili u sasma privatnoj formi bez ikakovih službenih obaveza, i o tome kako bi se moglo sazvati jednu veliku internacijonalnu konferencu za rešavanje evropskih financijskih pitanja.

Opet dužnost plivanja u Švedskoj.

Cijela Švedska je jedna jedinstvena beskonačna obala. Švedjani zato svi plivaju sa oduševljenjem. Dokaz je tome, što je ove godine našlo 340 ljudi smrt prilikom plivanja i kupanja. Da se ovome pomogne uvedeno je u sve škole plivanje kao obvezatan predmet. Ova akcija proširit će se i na sve odrasle. Tako će svi državni činovnici dobiti naredjenje, da unutar izvjesnog roka nauče plivati, inače će izgubiti pravo na penziju.

Papinski ordeni.

Prvi ministar i predsjednik vlade Benito Mussolini dozvolio je, da talijanski državljani nose javno ordene Sv. Stolice i to: Hristov orden, orden «Zlatne Mamuze», orden pape Pija, orden Grgura Velikog, orden pape Silvestra i orden «Svetog Groba.»

Jaki potres u Japanu.

Iz Tokija javljaju, da se je predprošlog utorka u čitavom gradu osjetio težak potres. Gradjani su pobježali u okolicu, no potres se je osjetio i u čitavoj okolici. Porušeni su razni mostovi, željezničke pruge, a na nekojim mjestima bilo je raznih provalija zemlje.

DAROVI
za fond «Istarske Riječi»

Darovaše po 75 lira Antelić Josip, Cleveland, po 50 lira A. Andrijančić, Cleveland, po 25 lira Žigante Josip, Cleveland i Josip Veljak, Cleveland, po 20 lira Dr. Hugo Werk, Zagreb.

U veselom društvu sabrali su mladići iz Nugle 16 lira za fond Istarske Riječi.

Uprava plemenitim darovateljima najljepše zahvaljuje. Ugledali se i drugi!

za «Prosvjetu» odsek za Istru

Andrej Rožac, Cleveland, darovao 1 dolar te po 5 lira Ivančić Ivan, Maran Martin, Višković Anton, Persiklas Josip i Ivančić Josip, svi iz Argentine.

Mlada «flegmatična» generacija sa «Zorin-Vrha» daruje Prosveti 25 lira, da slavnim «boćadurima» pobednicima veselje bude još veće, premda su onako lako zamenili svoga igrača i druga. Svesni svoga poraza mi smo ipak profitirali, jer smo se od pobednika naučili ovu vrlo izgladjenu metodu. Toliko za sada, a da i ne spominjemo raprezentacijone igre u četvero, za koju pobednici znadu vrlo dobro kako se po nje svršila.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST“ U TRSTU

Broj 33 Poštanski troškovi plaćeni. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 19. augusta 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“ izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I, Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Budući rat

Govorilo se, da više ne će biti ratova. Onaj veliki, da će biti i posljednji.

Tako smo svi mislili, ali je već najbliže vrijeme pokazalo, da smo se u tome prevarili. Još nije pravo u Galiciji bila ohladnjela puška, i već je planuo teški, krvavi rat izmedju Poljaka i ruskih boljševika. Ne potraja dugo i eno Turske, gdje se hvata u koštac s Grčkom, pa Francuske s marokanskim plemenima itd. A koliko ima danas ljudi u Njemačkoj, Madžarskoj i Bugarskoj, koji jedva čekaju, da dodje opet do rata?

A ipak taj rat, što bi ga ti narodi htjeli i što ga već nekako i traže, bit će strašan, kudikamo strašniji od onog velikog, što je prije malo vremena zahvatio bio cijeli svijet!

Prije nekoliko dana posjetio je neki engleski novinar slavnoga francuskoga vojskovodju Focha — onog znamenitog generala sada maršala — koji je svojim velikim umjećem najviše pridonio, da je Njemačka potučena i polomljena. Novinar je u razgovoru upitao velikog generala, da mu kaže, odakle bi mogao doći novi rat — našto Foch odgovorio, da rat može neočekivano doći sa svake strane.

— Taj rat, rekao je general, bit će najstrašniji, mnogo strašniji od onoga posljednjega, premda niko ne može reći, što nam nosi budućnost. Vidimo ipak, kako je oružje iz godine u godinu sve mnogobrojnije i savršenije. A da će se i oni vrlo otrovni plinovi još većma usavršiti, to je takodjer vrlo vjerojatno.

Sad se poveo razgovor o nekakvoj tajinstvenoj zraci, pomoću koje moći će se ubijati ljudi i iz veće daljine. Svakako, bitke će u budućnosti biti upravo užasne. Kiše eksplozivnih materija zasipavat će šančeve, dok će novi otrovni plinovi prodirati i kroz maske i ubijati vojnike za nekoliko minuta. Hiljade «tankova» valjat će se protiv neprijatelja, a milijone taneta izbacivat će mašinske puške u jednom času. I dok se to bude dogadjalo, nebo će potamnjeti od silnih jata aeroplana i drugih raznovrsnih zrakoplova.

— To su — nadodao je general, samo oružja, za koja mi danas znamo. Ali upotrebljavat će se bez obzira na čovječnost. Nijedan rat nije čovječan. Do dvadeset godina bit će još nečovječniji, jer će se izumiti nove stvari, koje će biti udešene, da do kraja istrebe neprijateljsku vojsku. Već se govori o aeroplanima, koji će sipati vatru, a ne će ih voditi piloti već će se upravljati pomoću radija. Isto će se tako upravljati i topovi iz neke odaljene bezične štacije. Ljudi će padati mrtvi pod pritiskom vazduha, koji će biti nakrcan elektrikom ili kakvim novim tajinstvenim zrakama. Iz takve jedne bitke ne bi živ izišao nijedan borac, a pobjedila bi ona država, koja bi u svojim šancima imala još nekoliko živih ljudi i sposobnih, da zauzmu mrtva razbojišta. Prema tome će pobjeda biti na onoj strani, gdje budu nesamo najsavršenije mašine već i najhrabriji i najvrsniji ljudi, koji će umjeti da upravljaju tim mašinama.

Ovo su glavne misli iz razgovora maršala Focha s onim engleskim novinarom.

Slika zaista strašna!

No najstrašnije je to, što mnogi odgovorni ljudi u svjetu zveckaju mačem, kao da se s njime igraju. Liga Naroda, kojoj je svrha, da pomirbeno djeluje izmedju država i država i naroda i naroda — čini se, da nema više prave moći i da je svakim danom sve više gubi. A ipak bi neko morao narušiteljima mira da dovikne:

— Pamet u glavu, ljudi!

Visokoškolski zbor - Djačke Matice

Djačka Matica u Trstu javlja, da će se visokoškolski zbor vršiti dne 29. t. mj. u 10 sati prije podne u društvenim prostorijama akad. društva «Balkan» u Trstu.

Djačka Matica u Trstu.

Poštuj starce, uči mladost!

Lijepo je, a pravim ljudima ugodno vidjeti mladje, kako su poslušni, te štuju i nastoje, da u svačem ugode starijim svojima.

One, koji starije štuju i ljube, prati svaka dobra sreća. Sveta nam je dužnost štovati i častiti starost, jer u njoj se zrcali naš put, naša budućnost, koju ćemo kao i oni morati da prebrodimo.

A i starcima je drago i milo, kad se mladji za njih brižno zauzimlju, kad ih tješe i pomažu.

Naš je narod vazda prema starijima bio uslužan i ljubezan, znajući dobro, kako tko starijima zajmi, onako će mu njegovi mladji odvraćati, te je odatle nikla i ona naša poznata riječ: «Poštuj brata starijega i tebe će mladji tvoji!»

Ne samo da je naša dužnost da častimo svoje starije, nego moramo štovati svakoga od sebe starijega, pa makar ne bio s nama u rodu, jer to od nas iziskuje svijet i naša čast.

Od starijih mi možemo i dosta dobra i pametna da naučimo, pošto su oni prošli trnovitu stazu zemaljskog života, po kojoj smo se mi nevješti tek zapustili, te imaju uzase silno iskustvo, pa će nas oni naputiti, kako nam se je vladati, kako boriti. Savjeti njihovi bit će obično dobri i trijezni.

Ima krajeva, gdje djeca ne slušaju starije i rugaju im se. Zato i napisasmo ovo.

No dok je s jedne strane sveta dužnost naša, da častimo, slušamo i dvorimo starije, s druge moramo i svoje mladje na dobro upućivati.

Svijet ostaje na mladjima, pa mladji moraju biti dobri i čestiti. Pod starost ih na pravi put obraćati, bilo bi prekasno, jer se šibica, dok je mladja, savijati može, a kad izraste staro i debelo stablo, nemože nikako.

Učimo mladje! Mi smo pred Bogom i ljudima za njih odgovorni... Ne budemo li ih na dobro napućivali, mi ćemo, roditelji njihovi, najprvi od njih neugodnosti dočekati.

Koliko roditelja proklinje svoju djecu a sami su krivi, da im se djeca izrodila i pokvarila. A koliko djece proklinje roditelje svoje, sve radi zla i slaba uzgoja.

Najbolji i najznamenitiji odgoj je roditeljski odgoj. Zaludu je sve nastojanje i zauzimanje škole, ako dijete u svojoj obitelji ne primi dobre i valjane poduke.

Jadni su i prokleti oni roditelji, koji misle, da su dužnosti svojoj udovoljili, kad su dijete na svijet dali i odhranili ga, a za odgoj duše i srca njegova malo ili ništa se pobrinuli.

Velika je, jedna od najvećih znanosti umjeti dijete pravo odgojiti. Da roditelji valjano uzgoje porod svoj, moraju prije svega oni sami dobro odgojeni biti, jer, kakav otac, takav sin, kakva mati, takva kći!

Primjer roditeljski djeluje na djecu. Budno pazite na djecu svoju, šta rade, kud idu, s kim se druže i šta govore!

Jugosloveni u Burgenlandu i Moravskoj

Od Bratislave do jugoslovenske granice u Prekmurju stvorena je nova savezna država republike Austrije, koja se zove Burgenland. Od 240 hiljada stanovnika u Burgenlandu ima 70 hiljada samih čistih Hrvata. Četiri stoljeća žive ovi Hrvati na stranom tlu, ali svejedno sačuvaše potpuno svoj jezik, svoj čakavski dijalekt, svoje plemenske značajke, mirnu jugoslavensku ćud i gostoljublje. Bore se junački protiv asimilacije već četiri stoljeća. Naselili su se u one krajeve u 16 vijeku, kad je kralj Rudolf poslije bitke na Mohačkom polju poslao Hrvate, Primorce i Slavonce da nasele one krajeve, puste i neobradjene, bez žita i vina, bez stoke i ljudi. No, nije prošao ni jedan vijek, a ispod žuljevitih je ruku procvala zemlja i rodila svakim bogatstvom. Do sloma Austrije nije se o ovim Hrvatima mnogo govorilo ni znalo u svijetu. Jugosloveni, razdijeljeni još, nisu imali dovoljnog zanimanja za ove Hrvate. No, oni su se održali i bez pomoći i ako su bili uvijek pritiskavani od Austrije ili Ugarske, kojoj su prije pripadali. Plebiscitom su iza rata pripali Austriji. Burgenlandski Hrvati naseljeni su u 35 medjusobno razdijeljenih parohija, pomješani s Njemcima. Uza sve nevjerojatno teške prosvjetne i političke prilike uspjelo im je sasma održati svoj jezik. Kako im je jezik čist najbolje se vidi u ovom odlomku iz njihovih novina, koje izdaju u hrvatskom jeziku i koje se zovu «Novi Glasi»: «Nas Hrvatov je 70.000, tretji del stanovnika vse države. Ako smo vsi jednake volje i čudi kad je od nas Hrvatov rič, onda moramo vse drugo na stran verč i neg na ono misliti, da moramo čvrsto skupa držat u naših narodnih pravicah.»

Osim ovih Hrvata u Burgelandu ima Na čehoslovač- Jugoslovena u Moravskoj. koj-austrijskoj granici uz rijeku Dijn imaju ovi Jugosloveni tri svoja sela. Opkoljeni sa svih strana njemačkim življem, tako reći pod udarom samog Beča, ti su Jugosloveni kroz 200 godina sačuvali svoje narodne osobine, svoju narodnu nošnju i jezik. Uza sav napor stare Austrije, da silom asimiliše i proguta ove Jugoslovene, oni se održaše žilavi do današnjega dana.

To je znak njihove jake otporne snage. Kroz stoljeća su se znali održati u silnom germanskom moru. O njihovom doseljenju ima više mišljenja. No drži se da su se doselili iz Hrvatske sa obala rijeke Slunjčice i Morave. Sve do danas su zadržali iste pjesme i dijalekt, kojim govore tamošnji Hrvati. U njihovo novo obitavalište, kažu, da ih je odveo neki grof, koji je tamo imao imanja.

Narod se ovaj ponosi svojim jugoslovenstvom, a često i da prezirom govore o Njemcima, koji ga na svaki način nastoje asimilirati. Moravski Hrvat znade «hrvacki, po nemšku i čečki» pa, kažu oni s ponosom, vrijedi više od svog susjeda Njemca. Mnogo cijene svoju narodnu nošnju «haline», koja je vrlo bogata i šarolika. Osobito se vole žene odijevati «po hrvacki» kako oni kažu.

Jezik im je veoma zvučan, sličan jeziku burgenlandskih Hrvata. Austrijska je vlada silom zatirala njihov «hrvacki» jezik. Škole su bile samo njemačke, a u crkvi su se pjevale samo njemačke molitve. Ako je koje dijete u školi govorilo «hrvacki» bilo je kažnjeno. No, silne one batine za hrvatski jezik urodile su protivnim plodom. Od one okrvavljene djece razvijali su se dobri značajevi, koji su znali što je jezik i kako ga treba braniti. Zato jer se je jezik zabranjivao u školi, u crkvi i na ulici, mogao se je čuvati samo na domaćem ognjištu. I dobro se je čuvao, pa se je i sačuvao. Glupo je samo i nerazumno od onih, koji troše uzalud snagu i vrijeme oko odnarodjivanja ovih Hrvata; koji se niti ne sjećaju koliko su godina već tamo naseljeni.

Burgenlandski i moravski Hrvati tvore živ most izmedju Jugoslavije i Čehoslovačke. Čehoslovačko društvo «Narodni Jednoti» koje ekonomski i kulturno pomaže češke manjine brine se za održanje slovenskoga duha i kod moravskih Jugoslovena.

I burgenlandski i moravski Hrvati pokazuju mnogo otpornosti, odgajaju svoju djecu u hrvatskom duhu, pa se i u školskim njihovim početnicama može naći ovakvih stihova: «Moj otac i mati, oni su Hervati. — I ja hipac svaki ću Hervat ostat. —» Lijepa je i ova njihova narodna pjesma: «Da bi prestala krivica — presvitlila pravica. — Nagni, Bože, oči k nam — Pomoć ne uskrati nam.»

Tako oni mole Boga, da ih pomogne, ali i rade i nastoje da ih tudjin ne zatare — pa se zato i drže u životu.

DOPISI

Iz Buzeštine.

Javljamo vam radosnu vijest, da smo ovdje ustanovili Mljekarsku Zadrugu sa sjedištem u Sv. Martinu.

Smjestila se mljekarna tamo, gdje je voda. A vode Sv. Martin ima i to jake, bistre vode. Već godinu dana radi se na ustanovljenju ove Mljekarske Zadruge; a pred nekoliko dana jedva Zadruga dodje do svojih potvrdjenih pravila. Zadruga počela djelovati 1. augusta. Teško ide, ali dobra volja i pošteno srce — sve će prilike i neprilike odstraniti. Mljekarna ima dosti protivnika, ali će ona ipak — napredovati. Uvjereni smo, da će današnji njeni protivnici i neki nevjerni Tome biti doskora dobri prijatelji ove naše nove Mljekarske Zadruge. Samo kuražno naprijed!

IZ RIJEKE.

Jedno novo iznašašće. - Cukar od mramora. - Roman stare žene i mladoga muža. Svak bi htio da bude Riječanin. - Kiša.

Ninetta je posjetila izložbu i uvelike je hvali. Ima tamo, veli, svega i svašta, i sve je baš kako treba.

— A znate, ca pak ljudi kupuju, kako nemi? Nekakovu makinicu, nekaki «skaldin», a s kem se postcja stepli va jedan hipic. Kupite i vi jednoga — vi niste ozenjen... pak će vam dobro prit!

I kupio sam ga. Dobar je taj «Škaldin». Došao mi je kao naručen u ovom dosta hladnom mesecu augustu. To vam je, kao da postelja pod vama gori. Baš ugodno!

I tako mi na Rijeci imamo svake godine po kakvo novo čudo. Lani smo imali onaj famozni, mirakulozni nož, a ove godine imamo jedan isto tako čudotvoran «škaldin».

Čim se je počelo govoriti, da će mnoge stvari poskupiti, neki su trgovci, — («Vedetta» veli: svi) — posakrili onaj lijepi i dobri šećer, što smo ga do sada uživali, i postavili su u promet nekakav drugi cukar, u malim kockicama, a tako tvrd, da ga ni najveći mlinski kamen ne bi mogao da smrvi. U nedjelju, na dan 8. ovoga mjeseca, kad su biskupa krunili i kad je bio ovdje onaj strašan povodanj, ja sam uzeo pola kilograma onih tvrdih kockica i postavio sam ih na kišu i pustio sam ih na kiši puna dvadeset i četiri sata, pa što se dogodilo? Dogodilo se to, da se je zdjelica, u kojoj je bio šećer, sasvim stopila, dok su one kockice ostale tvrde kao i mramor.

Gospodo trgovci, imajte malo smilovanja prema ubogome narodu, kome je život i onako gorak i žuhak!

Jedan od cvih dana doleti k meni Ninetta sva uzbudjena.

— St cul, ca se je dogodilo?

— Nisam, odgovorih.

— To vam je jedan pravi romanc...

I počela da priča. Evo, što mi je ispripovijedila:

Ima u gradu nekakva ulica, koja se zove via Simonetti. U toj je ulici kuća, a u kući na drugom katu živjeli su muž i žena. Žena je imala novaca, ali je bila deset godina starija od muža. A to nije dobro. Muškarci su obično veliki «niščeti», pa ih i puno mladje žene teško drže na uzdi, a kamoli da će stare! U kratko dakle: Stara žena — mlad muž: gotov ljubomor — gotova — jeložija» — gotov pakao.

I tako je bilo i u onom drugom katu u ulici Simonetti.

Ima medjutim ženâ, koje ne može ni sam gjavô da razumije.

Takova je bila i ona Marija na drugom katu. Čini se, — ali to će se tek poslije vidjeti — da bi i ona kadgod zabrazdila, samo da može učiniti muža ljubomornim, držeći se one: «Ako ga učinim ljubomornim, učinit ću i da me više ljubi.» No čini se, da nije uspjela, da ga učini ljubomornim, i to ju je još jače razdražilo, — i sad je u kući nastao još veći pakao. Ona je svakim danom postajala sve ljubomornijom i čovjek nije više imao pred njom ni mira ni počinka.

Jedne večeri dodje muž kući. Žena ga dočeka sva bijesna i žučljiva. I počela da prigovara, da objedjuje, da pili, da grize, dok nije najzada čovjeku dodijalo, pa on dohvati tanjur i baci ga na nju.

Ona ni pet ni šest, već podje k stolu, uze revolver i pukne. Nije ga pogodila. Pukne po drugi put, i rani ga u rebra.

On navali na nju, da će joj istrgnuti revolver. To mu i uspije, te on onda pukne u nju, i malo je rani. Htio je još da odapne, ali ga izdade snaga, sruši se bez svijesti na tle i ne znam, da li će ostati živ.

Na onu pucnjavu i na silni onaj vapaj stekli se susjedi, pa neki redari, koji su ženu zatvorili, a muža odnijeli u bolnicu.

Nauk: Ženi se, ali gledaj dobro, da žena ne bude starija od tebe!

Ninetta mi je pričala još jedan slučaj. No to se nije dogodilo na Rijeci, već u Milanu.

Jedna frajla došla je u nekakav veliki dućan i izabrala razne robe. Trgovac učini račun — i svega je bilo oko 3000 lira vrijednosti. Frajla otvori svoju torbicu i reče, da je zaboravila novac u hotelu, već neka joj pošalju onamo robu po jednom dečku, kome će ona tamo isplatiti račun. — Ja sam Riječanka — Fijumanka, nadodala je ona sa smiješkom. Kad je trgovac čuo da je ona Riječanka, pozove jednog dečka od šesnaest godina, dade mu onaj omot i reče mu:

— Podji s gospodjicom i pričekaj, dok ti isplati račun.

Gospodjica i onaj momčić odoše. Ko zna, što je ona putem govorila onom dečku o Rijeci, o čudesima i nečudesima i ko zna, kako ga je pri tom gledala, kako mu se smješkala — (umije žena, ne bojte se!) — te jadan momčić, neiskusan i prostodušan, dao se zamamiti, zaluditi, zaglupiti, pa da nisam nije znao kako ni zašto, na-

jednom je frajli predao onaj omot i vratio se u dućan, dakako bez novaca.

Trgovac ga upita: gdje je novac? Pa kako momčić nije znao, što da reče, gazda je stvar predao kvesturi i stvar se svršila tako, da su frajlu uhvatili na Lidu u Veneciji i sada će morati da odgovara za ono, što je počinila.

Što je pak najinteresantnije, ispostavilo se, da ona frajla i nije Fijumanka, već se samo izdavala za našu sugradjanku i to za to, da sebi učini malo reklame. Zna se, naime, kako je ime Fijumanac i Fijumanka vrlo popularno. Mâ kamo podjete, i ako samo kažete, da ste Fijuman — imat ćete sve što vam srce zaželi.

Nauk: Nije sve zlato, što se sja, niti je svaki ko kaže, da je Fijumanac — Fijuman.

Splendidni program svečanosti, koje su se imale upriličiti prigodom biskupova ustoličenja, pokvarila je užasna kiša.

Rokac.

IZ SVETVINČENŠTINE.

Ljetina. - Nesreća. - Kradje. - Općina.

Umoran od napornog rada, kojega nam u ovo doba godine ne fali, uzimam pero u žuljavu desnicu, da Vam se javim i da Vam opišem naše jade i nevolje. Mogao bi netko misliti, da smo zaspali ili da nam je predobro, kad šutimo, već se dosta dugo nismo javili u «Istarskoj Riječi». U ova zadnja tri mjeseca imali smo pune ruke poljskog posla. Pšenicu smo već poželi i pomlatili, pa Vam se možemo pohvaliti, da smo je imali u izobilju, a i drugi nam usjevi na polju dosada veoma lijepo uspjevaju. Groždje je po našim vinogradima lijepo, pa se nadamo, da ćemo imati dobru kapljicu, ako nam kakva nepogoda ne razruši nadu.

Pred nekoliko dana bila je pritisla suša, ali nas Bog još nije zaboravio, pa je od 7. na 8. ovoga mjeseca pala obilna kiša. Može se reći i preobilna, a donijela je sobom i nesreću. Munje su sijevale i gromovi pucali, tako da je jedan udario u kuću našega Grge Modrušana iz Smoljani. Vatra je zahvatila odmah i jako, tako da je kuća posve izgorjela. Naš prijatelj Grgo trpi ogromnu štetu, jer mu kuća nije bila uopće osigurana.

U zadnje vrijeme posjećuju nas noćne ptičice, lopovi, te su i prošle sedmice ukrali Ivanu Bulessichu jednog vola i jednu kravu. Stvar je prijavljena odmah kr. karabinjerima u Sv. Vinčentu. Karabinjeri su se dali odmah u potjeru za lupežima, ali bez ikakvog uspjeha. Aretiran je neki Ivan Perković, na kojega se samo sumnja, da je počinio kradju.

Odkad vam se nismo javili, naše je općinsko zastupstvo raspušteno, te imamo sada komesara, koji upravlja općinom. — Za sada dosta, drugi put više.

IZ BOČIŠČINE.

Jedna pričica.

Malo se ko iz ovih krajeva javlja u našu novinu, pa je to uistinu čudno, uzmemo li obzir, da imamo priličan broj ljudi, kojima pero nije tako teško.

Ima mnogo toga, što bi se moglo o ovim našim krajevima pisati. No, za sada vam šaljem samo jednu pričicu, neka bude za pouku onima, koji su slični onome, koji je išao u «Salvore».

Išao je jednom neki bazgor u Savudriju na košnju. Negde blizu Motovuna sretne ga jedan tamošnji domaćin, pa videći da je putnik dobre volje, zapita bazgona: «Kuda prijatelju?» — Bazgon ga na to pogleda po strani te mu kratko odvrati: «In Salvore». — Desilo se je, da su se ova dva srela i poslije kada se je bazgonja vraćao kući. Vidjevši Motovunčan njega na neko pedeset koraka prepozna ga, i pomisli kako je u Salvore išao veseo, a sad se vraća pokunjeno i drži se za trbuh. Kad su bili blizu upita ga dobrodušno gdje je bio, a bazgon mu na to odgovori otegnuto: «U Savudriji.» Bolio ga je naime trbuh, pa je za to znao samo svoj materinji jezik. — Tako se dogadja i našim nekojim prijateljima, koji u grad idu veselo «in Rozzo» a vraćaju se ili izgladjenih ledja ili praznih žepova «iz Roča».

Naš pjesnik Mate Baštijan pjevao je:

— Najveća je slava, najveća je dika,
Materinji ljubit, slatki glas jezika. —

IZ BADERNŠTINE.

Otkriće užasnog zločina. — Mrtvo truplo u jami.

Prije nekoliko dana dva su se mladića Viktor Malusà i Edvard Madricich pod vodstvom gop. Antuna Berlama spustili u jamu (fojbu), koja se nalazi blizu Sv. Ivana od Šterne izmedju Baderne i Višnjana. Sto metara duboko ispod zemlje našli su čovječju lješinu, sa razbitim kostima i razbitom lubanjom. Pokrivena je bila kamenjem i životinjskim kostima.

Na lješini nije bilo više odijela, nego tu i tamo visile su još nekoje krpe. Na nogama ubivenog su bile žute cipele. U onom se kraju dogadjaju često kradje domaćih životinja, pa lopovi imaju običaj da kosti bacaju u razne jame, kojih ima tamo sijaset. Tako se dogodilo, da je tekom vremena lješina bila pokrivena s kostima raznih životinja.

Gosp. Berlam je odmah obavijestio karabinijere u Baderni. Brigadir Luigi Palmieri informirao je sud u Motovunu, kojem pripada onaj kraj. Sudska je komisija zajedno sa brigadirom pošla na lice mjesta, i liječnik je konstatovao, da je čovjek bio zadavljen, a onda bačen u jamu. Pri tome mu se lubanja razbila.

Nestalo ga prije četiri godine.

Radilo se dakle o umorstvo. Umoreni je 26-godišnji Josip Gašparini pok. Mata iz Fabaca. U noći od 11. do 12. aug. god. 1922. nestalo ga je bilo tajanstveni način, a da mu traga nije više bilo.

Kratki rezultat istrage, koja se je sada započela, je ovaj:

Godine 1920 mladi je Josip Gašparini, po zanatu postolar, oženio mladu Anu Bratović. Žena mu se već u prvom mjesecu nije pokazala uzornom ženom. Nije mu bila vjerna drugarica. Dolazilo je zbog toga do čestih svadja, prouzročenih uvijek neobuzdanim ponašanjem žene Ane. Muž je radio kao seoski postolar i mučio se, da sebe i ženu hrani na pošteni način. Ona je medjutim lutala okolo i plandovala po cestama i poljima sad s ovim sad s onim mladićem. Često puta njoj je muž prigovarao i susjedi su mnogo puta čuli, kako je psuje i kako on viče. Ali sve uzalud. Ona se nije dala sa svog griješnog puta.

Nestalo ga.

Bilo je u noći od 11. augusta do 12. augusta 1922. Nad zemljom su se bili nagomilali teški i gusti oblaci. Josip Gašparini je spavao, spavao je svoj nemirni san, jer otkad je čast svoga imena izručio bio razbludnoj ženi, nije više mogao mirno da spava. U to su se pojavili pred njegovom kućom nekoja lica, koja su zvala Gašparinija, da sidje. On se digao iz postelje, obukao se i izišao napolje. Nitko ga više nije vidio. Nestalo ga.

Nekoji su susjedi više puta pitali ženu, gdje njoj se muž nalazi, a ona je redovito odgovarala, da nezna i da je po svoj prilici otišao u Jugoslaviju. Ali rodjaci njegovi nisu u to vjerovali. Oni su držali za sigurno, da je Josip Gašparini umoren, i ako nisu o tome ništa govorili. Opasno je u onim krajevima optužiti lopova, da je ukrao, optužiti zločinca, da je zločin počinio. Ali kako su bili već uvjereni, da je Gašparini mrtav, dali su čitati misu za pokoj njegove duše.

I počeli su kolati glasovi, da je Gašparini umoren.

Prvi izvidi bezuspješni.

Ovi su glasovi ponukali karabinijere, da istraže, što je na stvari, ali istraga je ostala bez uspjeha. Gašparini je nestao bio bez traga.

Osobito su se zanimali za ovu stvar zvonar Ante Tripar i veleč. Don Toma Banko, župnik u Sv. Ivanu od Šterne. Pokojni Josip Gašparini, kad je kao dijete ostao bez oca i bez majke, bio je primljen od strica Anta Tripara, koji ga je uzgojio kao svoga sina. A Ante Tripar, kad mu je Gašparini saopćio se hoće oženiti sa Anom Bratović, nastojao je da ga od toga odvrati. Ali uzalud. Gašparini hrlio je u svoju nesreću. Don Toma Banko opet već od prvoga početka posumnjao je bio, da je Gašparini otišao, i pomno je pratio što se govori. On sam je bio istražio nekoje jame, da vidi je li u njima lješina Gašparinijeva.

Nekoliko dana poslije dala se je žena opet na svoj stari neobuzdani život, dapače njezino je ponašanje postalo još više prikorno.

Zadušnice.

Malo vremena zatim pošla je ona da živi u zajedničkom kućanstvu sa nekim seljakom, ali ni njemu nije bila vjerna, a kad bi je on korio, znala bi mu odgovoriti: «Pazi, da ne svršiš kako onaj drugi».

Godine su prolazile. Rodjaci nestalog Gašparinija svake su godine na 12. augusta dali čitati zadušnice za pokoj duše Josipa Gašparinia.

I prije nekoliko dana, opet na 12. augusta je župnik u Baderni čitao zadušnice za Josipa Gašparinija.

Ali baš onog dana htjela je božja pravda, da su se gore navedeni mladići spustili u onu jamu i pronašli truplo pokojnoga.

Ona priznaje.

Malo poslije mise već su svi u selu znali, da je truplo nadjeno. Narod je sada otvoreno optuživao ženu Anu, da je ona dala ubiti muža po svojim ljubavnicima.

Poveli su Anu Bratović pred lješinu njezinog muža. Ona je njekala, da je počinila zločin ili da ga je dala počiniti po drugima. Ali prisutni seljaci su je sada otvoreno optuživali.

I odveli su je u uze Motovunskog sudišta. Po putu, smijući se, pozdravljala je rukom svoje prijatelje.

Aretirana su i druga lica.

IZ PULE.

Iz Tribunala.

Kako se na Pazinštini i Poreštini počinjaju u zadnje vrijeme u velikoj mjeri kradje, došli su 9. tek. mj. pred puljski Tribunal Moffardin-Franković Pavao i Luca Moffardin, obojica iz Kringe, Moffardin je optužen, da je u noći 19. junija sa još dvojicom nepoznatih provalio u staju neke Kristine Radetić u selu Frankovići, a majka mu je bila optužena, jer je prisiljavala Marka Radetića, da joj ne tuži sina, prijeteći mu, ako bi ga tužio, da bi ga ubila. Njezin je sin bio osim toga optužen, i zato jer je tu noć pucao na Marka Radetića.

Tatovima je uspjelo, da predju preko zida u staju, ali im nije uspjelo da počine kradju, jer su ih čuli gospodari, koji su tom prilikom zapriječili namjereni čin.

Predsjednik Tribunala ispitao je najprije povrijedjenu stranku, a za tim optuženike. Optuženi se Pavao neprestano branio, da nije ni bio blizu, a kamo li htio počiniti kradju, a majka optuženika se opet branila, da nije ona prisiljavala Marka Radetića da joj ne tuži sina, a ni grozila se nije proti rečenomu, da će ga ubiti, nego je rekla, ako bi njezin sin počinio taj čin, da bi ga ubila. Na raspravi nije bio dovoljan broj pozvanih svjedoka, pa je predsjednik Tribunala odgodio rapravi.

Luca Moffardin bila je riješena, a za njezinog sina nastaviti će se na budućoj raspravi.

IZ VODICA.

Ljetina. - Bolesti.

Javljamo se našoj dragoj novini sa malim novostima: Ljetina kod nas ne bi kazala baš loše, kad bi malo manje kišilo, ali mi ne možemo ništa da mijenjamo. Sijena i trave imamo baš puno, već davno nijesmo toliko krme imali. Krumpir isto kaže dobro, ali se bojimo, da već počinje gnjijati radi velike mokrine.

Naše inače zdravo selo imade ove godine dosta bolesnika. Žalosno je ali istinito, da hara kod nas difterija u malo lakšem obliku; a bilo je slučajeva škrlatine, tako da su dvije djevojčice umrle. Nitko se ne stara, da bi što učinio, da se bolest ne širi. Mislimo, da bi općina morala da se za to brine, jer bolest je zarazna i mnogi već boluju.

K nama dolaze vojnici, premda mislimo, da se u našem selu ne će zadržati radi toga, jer imademo malo vode, a i radi bolesti.

Luca i Mara.

Luca: Mare!
Mara: Tu sam.
Luca: Poglej ov talagraf.
Mara: Je od njih?
Luca: Nego od kega!
Mara: Brzo mi ga pročitaj!
Luca: Nisu neg dve besedi. Na poglodaj! «— Va balune smo. Jadrimo put domi kako streli.»
Mara: Hvala Bogu i svetemu Antonu! Ča misliš? Kada bi mogli doma bit?
Luca: A brzo. Oni lete — ja mislim, da te to jedno petnajst dan bit tu.
Mara: To nam je kuću pripravit, da najdu sve va rede.
Luca: Lahko za red! Nego ča će ti ni red, kada sve drugo fali.
Mara: A fali, fali — da bi tako ne! Tako ja u raj, ako mi se ne pari, kako da je već sud sveta blizu. Si videla neki dan on silni daž? On strašni grmavac — ono strahovito miganje! Ma ča j' ono bilo? Neki govore, da je to sve za to, ča je svet znorel. Si čitala, ča se soe dogaja tamo, va onem Mesike — va Amerike?
Luca: Sam.
Mara: Je pak istina, da va tem Mesike ne daju ljudem ni va crekve mira?
Luca: Istina je. Pak ča? Ter je tega bilo i drugdere, pak ni da bi ki s prstom maknul.
Mara: A kako ćemo ovu zimu?
Luca: Kako smo i onu lanjsku i predlanjsku. Nikako!
Mara: Samo da nam oni naši dva stari zdravi doma pridu, pak ćemo volj nekako. A ćemo storit kakovu feštu, kada pridu doma?
Luca: Kakovu feštu? Ča nisi čula za oni novi zakon?
Mara: Ki zakon?
Luca: Da će se od sada napred za svaku veselicu morat pitat dopušćenje mesec dan prej.
Mara: Toliko!
Luca: Nego ča si mislela?
Mara: Dunke, da se oni jutra spuste z onim svojim balunom na Učku ale na Plaunik ča bi oni morali onde čekat mesec dan, dokle bi došla dozvola za veselicu?
Luca: To se zna, da bi, zato će bit najbolje, da pridu ravno doma prez fešti i prez pijači. Pak da ti pravo rećem, sve te fešti i pijači koštaju beči, a sada je već jedan novi zakon vane, da se mora šparat.

P O D L I S T A K

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovjest iz istarskoga narodnog života u porečkom dijalektu).

(Nastavak).

Niš mu neču ustaviti, janka šolda, sve ču puštiti crikvi i širomahon, da se mole za moju dušu — A on neka si sam škrbi, ko bi stija ča imati. Ja ču ga navaditi — Valje ču ga ča stirati, valje, valje» — je vika, pak najzad je poša z rukon u žep, izvadija malu mošnjicu od kože i izvadija iz nje jedan svitli srebrni fijorin i da ga Boži —

«Na ti», je reka, «i sada hodi doma — A ja ču moga lipoga nećaka ćepati za uha i povidati mu, da ljudi nisu blago, da i oni imaju dušu, kako i mi — ti ne ukuri da greš na žurnadu, delaj svoje polje, žanji svoj škandeja i svoje piro, a on te neče zvati — Si me razumija, Bože —?»

Boži su se zasvitlile oči, kad je vidija svitli fijorin; zgrabija je vred ruku ki prsten na njoj, uzeja fijorin, vrga klabuk na glavu i zaša kroz vrata na baladur —

Valje za njin pokaza se je na vrati i plovan i zavika, ča je bolje moga:

«Nadalin! O, Nadalin!!»

Nedan mu se ni ujavija. Njigov nećak, «stari» Nadalin, kako su ga ljudi zvali zaradi njigove duge brade, ča je je puštija resti do pasa, ko i ni bija star, se je bija još prije zmaka iz hiše, s kin je vidija Božu Koreniča na vrati od plovanije...

Kad mu se ni ujavija nećak, zazva je šjoršantuja njigovu ženu.

«Katina, o Katina, valje da si mi došla vamo!»

Ma ni Katine se ni čulo. I ona se je zmakla gori u kamaru i delala se, kako da ne čuje. Imala je strah od šjoršantula i ona, ne toliko zaradi drugega česa, koliko zaradi tega, da ga ne bi u unen jadu ćepa koljpo, pak da ne bi u zadnjem hipu učinija kakov munjeni teštamenat.

U ten hipu je zapazija na baladuriču, kako za niku dežgraciju, nagrišpanu glavu tete Jelene iz Rupeni, koja je držala na rukah ufašano ditajce. To je bilo, kako da si zbislon baku pokaza crlenu krpu. Jadan ča su mu svi ušli, zagrmija je na nju:

«Još si mi samo ti falila, da me ćepa koljpo», je zagrmija i početa iskati kakov liber, da ga hiti za njon, ma ona, ko je i bila stara, je imala još vajk mlade noge, pak se je vred shuznula po škalah zdolu i upravila se proti crikvi, dokle šjoršantula jeno malo pasa jad.

Stara teta Roža, ča je u kužini ništo frigala za užancu, kad je vidila, da njigov jad ne moliva, zašla je na portig i počela ga miriti:

«Reverendo», je rekla, «čuvajte si zdravlje. Vi ste odveč debeja i pun krvi, a na takove ljude dojde ča slaboga, ko se malo razjade. Ste me razumili? Popijte mižo ledene vode, da se jeno malo temperate.» Pošla je vred u kužinu, zagrabila s paljen frišku vode, nalila je u veliki politreni mižo i donesla mu ga.

Pre Martin se je vred umirija. Kako mu je jad naglo doša, tako mu je i vred pasa i bilo mu je jako ža, ča je unu brižnu Jelenu tako stira.

Zaša je vred na baladur i zazva lipo. «Ne jadite se, teto, ja san se jeno malo odveč užga, ma je jur sve pasalo. Dojdite, dojdite bliže i povite mi svoji potribe.»

Teta Jelena je bila pošla siditi pod kaciju na škrilu; zibala je na rukah malu Nadu, kojoj su zraki od sunca blištili u oči kroz zeleno lišće od kacije i ona hi je stila z rukicami ćepivati.

«A niš zato, niš,» je odgovorila teta Jelena, kuntenta da je tako vred pasalo to nevrime. «Svi smo mi takovi, da se vreda užgemo.»

«A smo, smo, tako ne, kako smo!» je gorija plovan i pomoga je je po škalah zgoru. «Ma to je slabo za nas. U tih hipi mi smo kapaci učiniti našen iskrujet svako slabo a potle nam je ža i ne moremo se dosta nakajati.»

I tako goreči opra je vrata od kancelarije, di je bila plovanija, poša unutra, a teta Jelena z ditajcen u naručiju za njin...

(Slijedi)

Mara: A ter ja sam šparala i do sada, i još bim bila i više, da sam imela ča. Ova letina nas je po sakrabojsku opekla. Sve j' propalo, a ča j' ostalo, ale je gnjilo ale puno vodi. Črešnji su bile pune vodi, krušvi pune vodi, sada su i smokvi pune vodi, a i grozje će bit vodeno...

Luca: A i ove su naše ćakuli navodjene, kako najreja bivanda.

A ča ćeš, kada čovek ni sâm ne zna ča bi govoril!

Luca: A bi znal čovek, bi — — nego — mučite usta — ću vam dat cukara.

Mara: Ako i on ne podražeje. Nego noć je. Ala Luce, daj da se pozdravimo onako lepo po našu — domaću: Dobar večer!

Luca: Lahka noć!

IZ VEPRINCA.

Naši jadi.

Susjedna volosko-opatijska općina došla je na misao da našim mirnim i nemoćnim Veprinčanima oduzme onaj lijepi i unosni dio njihove općine od Slatine do Ičića, i da — ako moguće — protegne svoje gosposke prstiće sve gore do blizu crkve sv. Marka. Veprinčani, misle naši susjedi, imaju dosta i previše; uostalom oni se mogu i s manjim zadovoljiti. Mi ćemo tada imati punije blagajne; imat ćemo i drva, te kad se budemo udostojali uzeti ih u naše gospodsko krilo, imat ćemo pravo i na najbolji dio njihove šume. Moći ćemo onda lakše dobiti kredita za uljepšavanje naših kupališta, perivoja, cesta, groblja, crkvâ itd. Tada, ah tada, cto za nas blagostanja!!!...

Smišljeno, predloženo, a kako mnogi misle već gotovo i učinjeno. Pa to se samo po sebi razumije, jer tko ima poznanstva i prijatelja, taj danas vrlo lako uspjeva! Poznato je nadalje i to, da mi brižnićini Veprinčani nemamo nikoga, tko bi se za nas zauzimao. Općina ne može, jer ili ne će, ili su joj vezane ruke, to više, što se pripovijeda, da su nekoji kumovali navedenom predlogu Vološćaka. Nije preostalo drugo, već «da se češe koga svrbi», a to smo mi «bogati» veprinaški općinari. I ovi nešto poduzeli: učinili protest i poslali deputaciju u Rim. No pošto za to treba novaca, sakupljaju se prinosi; otkida se iz gladnih ustiju, da oslobode svoje, kaošto su ono i njihovi predji nekoč oslobodjali šumu. Historija se ponavlja. I nadaju se naši dobri i miroljubivi Veprinčani... Nadaju se, jer ne vjeruju, da bi mudra, najviša oblast dopustila, da se tako bezobzirno oduzimlje jednome, da se obogati drugi. Neka znade, da i ako je naša šuma još nešto vrijedna, i ako je naše primorje donekle unosno, da smo mi ipak siromasi, jer nemamo cesta, nemamo zarade, pa se moramo mučiti poput marve, da uzmognemo preživjeti. A kako ćemo živjeti onda, kad nam se oduzme najunosniji dio, pa budemo morali plaćati možda desceterostruko veće takse? Ta od čega će naša općina podmirivati onda sve potrebe, negoli od taksa, što će pasti na naša izmučena ledja? Ne čudite se, dakle, Vi, koji toliko želite raskomadati naše dobro i bacili nas u ekonomsku propast, ne čudite se, što smo tako ozlojedjeni na Vas. Metnite ruke na prsa, pa recite, da imamo pravo!

A Vi, Veprinčani moji, ne sustanite u započetom poslu na obranu svoje starine, svojeg zajedničkog dobra. Budete li uspjeli, blagoslivljat će Vas naraštaj, kaošto Vi blagosivljete svoje predje, koji Vam namriješe, što danas zajednički posjedujete. Ako li ne uspijete, moći ćete bar mirno reći, da ste učinili dužnost, koja se zahtjeva od skrbnog i razumnog gospodara, te da nijeste krivci, što vam unatoč tome «razdijeliše haljine Vaše i vrhu njih baciše kocku!» — Leprinčan.

IZ LIŽNJANA.

Ribar Ante Lazarić ima osobitu sreću kod ribolova. Sada je već po drugi put ulovio morskog psa, ili, kako mi kažemo, pešekana. I to se dogodilo ovako. Prije par dana u noćno vrijeme izišao je Lazarić sa svojim čamcem na more, da ribe lovi. Imao je sobom svoju lanternu, koja je bacala u more svoje jako svijetlo, i time je mamijo male i velike ribe. Kod toga se pojavio jedan morski pas, koji je bio u potjeri za malim ribama, koje su se bile sakupile ispod lanterne. Ali kad je došao u svijetlo lanterne, ostao je kao zaslijepljen i skoro nepomično tik do same površine mora. Ante Lazarić nije se prestrašio, nego golom je rukom uhvatio morskoga psa za rep te ga jakim mahom bacio u svoj čamac. Drugi dan u jutro pošao je u Pulu i izložio tog opasnog morskog psa na ribljem trgu u Puli. Nadodati još moramo, da je taj morski pas sasvim mlad i mjeri u duljini metar i po.

Kako smo gore rekli, nije to prvi put, da je Lazarić ulovio na ovaj način pešekana. Već prije mu se jedamput posrečilo bilo, da na isti način ulovi morskog psa.

IZ OPATIJE.

Kubelik svira u Opatiji na svatovima svoje kćerke.

U romantičnoj crkvici Kubelikove vile, ukrašene raznovrsnim mirisavim cvijećem, vršilo se 16. o. mj. vjenčanje Marije kćerke glasovitog violinista Jana Kubelik s gosp. Franjom Klinz iz Rijeke. Kumovali su gg. Gotfrid Klinz i kap. Josip Velics. Za vrijeme crkvenog obreda svirali su nabožnu glazbu g. Kubelik prvi violin, a violin drugi g. Lhotsky, koji je iza Kubelika najbolji violinista Čehoslovačke; harmonij je igrao glasoviti glasovirač Hajek. Iza toga su svirali žalnu sonatu od Haendela, Svetu Mariju od Schuberta, andante za gusle i vijolu od Mozarta i nešto od Bacha. Svi su svirali kao pravi i veliki umjetnici, kao što i sami jesu; ali Kubelik je nadkrilio, ako je moguće samoga sebe; povrh svoga neusporednog komada svirao je svoj velik umjetnički duh.

IZ PIRANŠTINE.

Strahovita tuča.

U noći izmedju 19. i 20. pr. mjes. padala je silna tuča u okolici sela: Coste d'Isola, Pedena, Sv. Peter, Nova Vas, Medoši, Vuki, Stara Vas, Nožet i Morgani. Tuča je trajala pol sata, pojedina zrna bila su teška ¼ kg i više. Izaslata komisija sa strane vlasti konstatovala je da je sav prirod, koji se nalazio na polju potpuno uništen, dok su voćke i vinova loza strahovito oštećeni i za buduću godinu.

PISMO IZ JUGOSLAVIJE.

Ovogodišnje poplave u Jugoslaviji. — Ogromne štete. — Uzorno držanje stanovništva i vojske. — Prolomi oblaka u Zagrebu i drugdje. — Kakvo je to ljeto?

Nebo je Istru blagoslovilo s mnogo i premnogo zala, ali ona barem ne zna za poplavu. I neka za tim ne žali. Pobjesnjela i nabujala voda je mnogo strašnija sila nego li bi se u prvi mah to moglo misliti. Ona se širi lakše od požara, dolazi katkada podmuklo zaobilaznim putem, obično naraste naglo i onda pomoć stiže gotovo uvijek prekasno, a često je i uzaludna.

Nijedna država u Evropi nije ljetos toliko pretrpjela od kiša i povodnja koliko Jugoslavija. Već preko mjesec dana bogate zemlje oko Dunava i Tise, krajevi uz Savu i Dravu, tako rekavši svi krajevi uz ma koju rijeku poprištem su jedne teške ogorčene borbe nzmedju očajnog stanovništva i grabežljivih mutnih valova. Osobito su teško postradala plodna polja uz Dunav, kod Bogojeva, kot Apatina, kod Darde. Baranja je s ogromnim svojim dijelom dospjela pod vodu. No nijesu onesrećeni samo krajevi kroz koje protječu rijeke, koje i onako svakog proljeća uslijed prirodnih zakona moraju nabujati. Crn udes je stizavao kraj za krajem i grad za gradom radi gotovo neprestanih daždeva, proloma oblaka i nesmiljene tuče. U nekim predjelima Južne Srbije i Crne Gore postradao je od grada i od groma stotinjak ljudi. Uopće su ljudske žrtve bile ovaj put brojne, a da o stoci i ne govorimo. Šteta pak počinjena od svih tih elementarnih nesreća je tako velika, da ona za državu pretstavlja jedno doista ozbiljno pitanje. Ona je službeno procjenjena na 2 milijarde. Sasvim je siguno da je ta cifra odveć visoka, ali i onda, ako ona iznosi samo polovinu od toga, t. j. 1 milijardu dinara, ona je još uvijek tolika da je vrlo teško sasvim je nadoknaditi.

Vrijeme je još uvijek nestalno, no glavna je opasnost svagdje već minula. Ali prošli mjesec dana bio je jezovit, pun neugodnih vijesti i crnih slutnja. Stanje u ugroženim krajevima bilo je svakome na pameti i napetost s kojom su se svakog jutra i svake večeri iščekivale vijesti s Drave, sa Dunava, iz Slovenije i iz Bačke, sliči onoj nervozi koja zaokupi sav narod u vrijeme rata. Svačije misli su bile upravljene na Dunav i zacijelo već 50 godina (od 1876) nije se, kao sada vodilo računa o tome, kako je visoka voda kod Pačava, (gdje Dunav ulazi u Austriju), kako kod Bratislave (Čehoslovačka), kod Beča itd. I kad je glavni talas kao sablast nadolazio, one hiljade seljaka i vojnika što su dan i noć težačile na nasipima, još su grčevitije pregnule na posao, dižući begdeme, zatrpavajući zemljom, pijeskom i čementom svaku rupu, ojačavajući svako opasno mjesto. Pa ipak, uza sve nadljudske napore, nasipi nisu svagdje mogli da izdrže strahoviti pritisak vode. Obrambeni nasip kod Bogojeva je popustio, razdrobljen je na nekoliko stotina metara i hiljade i hiljade zlata vrijednih oranica ubrzo su se našle u bujici, koja je rušila sve prepone, davila ljude i stoku i raznosila kao trjeske ljudske domove. Samo u tom kraju uništeno je oko stotinu kuća. Osobito je ljuto postradalo ogromno državno imanje Belje. Da samo prikažemo svu strahotu podivljalih voda, navest ćemo jedan jedini primjer: Od 2000 jelena, koji su pasli po beljanskim šumama, njih preko 1500 — a jeleni su mahom odlični plivači — zaglavilo je nakon očajnog davljenja u vrtlozima vode.

Kako je mučna bila obrana od valovâ, shvatit ćemo, ako navedemo, uz koje je sve poteškoće ovo hrvanje vršeno. Dunav je kod Apatina, kad je bio na vrhuncu, stajao 7 metara i 74 cm iznad normale (22. jula). Kod Dugog Sela je, na pr., prošle nedjelje Sava bila narasla na punih 9 m iznad običnoga vodostaja. Usto je gotovo besprekidno lijevala kiša, a hiljade radnika i vojnika ostajalo je po cijele dane bez jela, jer je voda na više mjesta spriječila svako dovažanje kolima. Osim toga zamislite s koliko samoprijegora i požrtvovnosti su morali na nasipima da rade oni seljaci, kojima je dozrela žetva stajala u poljima i koji bi, na koncu, ipak najvoljeli da svoje žito spreme na sigurno mjesto, pa onda ako voda provali, neka bude što Bog dade. I doista, kraj svih grozota od kojih može pamet da stane, narod i vojska držali su se odlično, radeći sve što su vlasti od njih tražile, pa i više.

Hoće li se isto tako ponijeti prema narodu koji je toliko izgubio i oni koji su u prvom redu pozvani da mu pomognu, to ćemo još vidjeti. Bojim se da baš ne ćemo biti očarani. Država je dosad dala nekoliko milijuna, a odlučeno je da se šteti na svim područjima što je većma moguće. Dosad je učinjeno to, da su državnim činovnicima, počevši od prvoga augusta, snižene plate, u iznosu od 3—30 postotaka, već prema tome, kako je tko bolje plaćen. Osim poplavljenih stradali su, dakle, još i činovnici. Istina, Crveni križ poveo je akciju oko toga da se u čitavoj državi skupljaju doprinosi za poplavljene krajeve i odaziv nije baš loš, ali sve to može da bude tek kaplja u more bijede i nevolje.

Zagreb leži takodjer na vodi. I ta voda, Sava, od vajkada se zvala najvećim neprijateljem Zagreba, koja mu je prijašnjih godina nanosila velikog kvara. No ovog proljeća grad je podigao novi jaki nasip, samo, kad je rijeka počela nadolaziti, bilo se bojati, da ti bedemi, jer su novi, ne će moći da izdrže. U stvari su oni svoju zadaću skoro potpuno izvršili. Bilo je nekoliko tjeskobnih noći u Zagrebu, ispunjenih strahom da će se voda, koja je u svom maksimum došla na 4.38 (ovdje nezapamćena visina) preko nasipa jednostavno preliti. Ali sve je prošlo u redu. Tek je nevolja došla s druge jedne strane. Zagreb se je odbranio od Save, ali su ga na mnogo mjesta poharali brojni mali potoci koji teku iz Zagrebačke Gore, a kroz grad protječu većinom u podzemnim kanalima. Ti su kanali dva puta od proloma oblaka tolika nabujali da su tu i tamo prolomili svoj betonski oklop, uzdigli utiêni pločnik kao da je od kartona i razlili se po ulicama koje se doskora pretvoriše u pravu Veneciju. Prošle nedjelje daždilo je čitavu noć i vazdrugi bogovetni dan, tako gusto i ustrajno da se u gradu moglo ploviti — a i plovilo se je — u čamcima. Mnogo starih stabala se je srušilo, a u stotine podrumskih stanova prodrle su grdne mase vode. Kako su ponajviše stradali niže položeni stanovi, posve je razumljivo da su najgore prošli siromašniji redovi gradjanstva. U jedan jedini dan palo je u Zagrebu 12 cm vode! Šteta u samoj zagrebačkoj oblasti (uključivši onu od tuče i poplave) iznosi oko 40 milijona dinara.

I tako nam ljeto prolazi bez ljeta, bez kupanja, bez znojenja i čuvenih pasjih dana, a i bez potrebe da se bilo kuda ide na ljetovanje. Prolazi nam ljeto u znaku poplave i sijevanja munja, a baš danas se u svim beogradskim crkvama vrše molitve za prestanak kiše, dok se to dosad obično radilo u protivnu svrhu. Ali taj razgovor o vodi moram već jednom da prekinem, jer će se inače ovaj članak i suviše — razvodniti. — **Hrvoje M.**

Politički pregled

ITALIJA.

Prijateljske pogodbe izmedju Italije i Španjolske.

U Madridu, glavnom gradu Španjolske potpisale su Italija i Španjolska prijateljsku pogodbu, koja se sastoji iz 15 točaka, a tim se uredjuje način za riješevanje svih sporova.

Svaki eventualni spor, što bi nastao izmedju Italije i Španjolske riješila bi miješana i zato odredjena komisija držeći se kod rasudbe onih 15 članaka navedenih u pogodbi.

Pogodba vrijedi za dobu od 10 godina od dana ratifikacije. Ako koja od pogodbenih stranaka ne opozove šest mjeseci prije konačnog roka, onda traje pogodba dalje još 5 godna i tako redom.

Politika fašizma.

Politika fašizma t. j. fašističke stranke, koja danas vodi Italiju, počela je ovo zadnje vrijeme da se kreće osobito u smjeru ekonomske sanacije cijele države. Imali smo žitnu bitku, kojoj je bila svrha, da se što intenzivnije i racijonalnije iskoristi zemlju, e da može što bolje hraniti 40 milijuna ljudi, koji napučuju zemlju, i da zemlja postane u tom pogledu što više neodvisna od uvoza iz inozemstva. Imali smo bitku za liru, da se stabilizira kurz lire i da se onemoguće špekulacije na štetu lire. Imamo odredbe, kojima se uvoz luksuznih predmeta iz inozemstva otešćava. Od prvoga septembra naprijed ne će se smijeti peći kruh iz samog čistog bijelog brašna. Drugim riječima ekonomska politika Italije ide za tim, da postavi italijanski narod na njegove noge.

Usporedo s time ide i organizacija i discipliniranje rada, dakle s jedne strane posloprimaoca, t. j. radnika, i s druge strane poslodavaca. Ta se organizacija provadja putem sindakata i korporacija. Svaki italijanski državljanin treba da bude organiziran u jednom sindakatu, u koji spada po svojem zanimanju ili po svojem zanatu, a ti su sindakati opet spojeni u pojedinim korporacijama, koje su vodjene direktno od države po državnim funkcijonerima. Svaki državljanin dakle u suštini ima da vrši svoju profesiju kao nekakvu državnu funkciju pod posrednom ili neposrednom kontrolom države.

Biti će time onemogućeni oni vječni štrajkovi, koji su se svakom prigodom uprizorili u bog zna kakve političke i protidržavne svrhe, bit će u opće regulirana sva disciplina rada. Individuum kao takav ili individualnost ekonomska ima polagano da izčezne, kako je izčeznula već i politič. individualnost. Personalizam nije više moguć. Najstrožija disciplina se provadja od glave do noge. Svaki čovjek je hijerarhičnim putem podvržen višim faktorima. Osoba ne broji više nego samo kao organ jednog organizma. To je suština fašizma. A cilj je tome dobrobit italijanskog naroda i veličina i jakost države.

Nije lahka stvar da se provede taj program, jer treba kod toga obračunati i sa starim mentalitetom. Ova je sada najteža zadaća fašizma.

Italija traži mjesto u Tangeru.

Gosp. Mussolini nedavno je poslao engleskoj vladi memorandum u kojem traži za Italiju pravo sudjelovanja u upravi Tangera na temelju ravnopravnosti sa Francuskom, Španjolskom i Engleskom. S druge strane španjolski diktator Primo de Rivera izjavio je da uprava Tangerske zone mora biti povjerena Španjolskoj.

Nalaz bakrene rudače u južni Italiji.

Poslije dužih istraživanja koja su poduzeta od jedne grupe inženjera na inicijativu predsjednika vlade Mussolinija, u južnoj Italiji nadjena je veća naslaga bakrene rudače u području oko Etne. Talijanska vlada namjerava da smjesta započne eksploataciju ovih rudnika i da u isto vrijeme pojača iskoriščavanje željeznih rudnika na otoku Elbi.

Prvi ministar g. Mussolini u S. Marinu.

Na 17. ovog mjeseca došao je g. Mussolini sasvim inkognito u malu republiku S. Marino. Regent republike ga je prepoznao, pa su ga primili na svečani način. U pratni g. Mussolinia je bila i njegova supruga Rachele i njegova kći Edda.

Sastanak direktorija fašističke stranke.

Novinski ured fašističke stranke javlja: Sestanak direktorija koji se je imao obdržavati u srijedu 18. ov. mj. u 16 sati u palati Chigi pod predsjedanjem prvog ministra g. Mussolini-ja, odgodjen je na petak 20. ov. mjeseca.

Naredba o jedinstvenom kruhu stupiti će na snagu 1. septembra.

Dekret o mješanom brašnu za kruh ne će se moći objaviti javnosti prije 4 ili 5 dana buduć još nije potpisan od kralja. Tvrdi se, da će odredbe sadržane u tom dekretu ući u život istom prvoga septembra.

Medjutim zakonska odredba o discipliniranju ribolova i konserviranja riba kao što i konsumiranje iste odobrena sa strane ministarskog savjeta, na putu je da se primjeni kod kompetentnih faktora.

Glavna direkcija ribarstva bavi se ozbiljno mišlju kako bi se umjetno napunila slatka voda ribama, uvjerena da je takvu ribu moguće prodavati uz cijene pristupačne i siromašnijim slojevima naroda.

JUGOSLAVIJA.

Spor sa Bugarskom.

Iza dogadjaja o kojima smo posljedni put pisali, i koji su zaoštrili odnošaje izmedju Jugoslavije i Bugarske, cjela je jugoslovenska javnost očekivala riješenje jugoslovenske, rumunjske i grčke vlade u pogledu note, koja se ima uputiti bugarskoj vladi. Napokon se je ta nota sastavila i poslala, a sadržaje slijedeća tri zahtjeva:

1. da bugarska vlada pozove svoje pogranične vlasti, da vrše svoju dužnost onako, kako to zahtjevaju ne samo dobri susjedski odnosi, već i pisani sporazumi, postignuti po pitanju gonjenja komitskih banda.
2. da bugarska vlada, znajući dobro gdje se nalazi izvor zlu i krugove, koji vrše ovakova zločinstva, preduzme najozbiljnije mjere, da se njihova aktivnost onemogući;
3. očekuje se da bugarska vlada brzim ispunjavanjem ovih zahteva, dade dokaza o svojoj želji za održavanje dobrih odnosa sa susjednim državama.

Bila bi i doba da Bugarska poduzme sve moguće, da zaustavi jednom za uvijek

banditske komitaške čete, koje su već u više navrata zgrozile javnost svojim ubijstvima i pljačkama po jugoslovenskom zemljištu.

ČEHOSLOVAČKA.

Broj stanovništva Čehoslovačke.

Po službenoj statistici iznosio je broj stanovništva u Čehoslovačkoj republici 1. januara o. g. 14 milijuna i 244 hiljade. Prema tome narastao je broj stanovništva od godine 1921. za 600 hiljada.

Žetva u Čehoslovačkoj.

Ovogodišnje vremenske nepogode štetile su veoma i čehoslovačkom poljodjelstvu. Kako se računa žitna je žetva za 15 posto manja a sladorna repa za 30 posto manja nego lani. To znači, da će ove godine samo u ovim granama poljodjelstva Čehoslovačka imati 5 milijuna kvintala manje priroda nego lanjske. Osim toga treba uvažiti, da se ovogodišnja žetva vrši najmanje 3 sedmice kasnije, nego obično. Najviše je oštećena Južna Moravska.

FRANCUSKA.

Ugovor s Rumunjskom.

Izmedju Francuske i Rumunjske sklopljen je savezničkl ugovor. Valjanost toga ugovora zaključena je na 10 godina, a poslije toga roka bit će ugovor obnovljen. Ugovorom se obje ugovarajuće strane obavezuju na uzajamnu pomoć u slučaju napada s neke treće strane. U slučaju, da bi izmedju Francuske i Rumunjske došlo do nesporazuma, riješavati će taj nesporazum predsjednik Švicarske republike.

Izjava ministra inostranih djela g. Mitilineua koja potvrdjuje zadovoljstvo zbog zaključenja francusko-rumunjskog ugovora, koji je samo posvećen stvarnoj politici mira i osniva se na poštovanju sadašnjih granica. Ugovor je zaključen u duhu Društva Naroda i Lokarna. Ministar Mitilineu je izrazio svoju radost što je naišao na prijateljstvo predsjednika francuske vlade g. Poincarea, koji je uvijek i kao predsjednik Republike i kao predsjednik vlade iskorišćivao svaku priliku da iskaže svoje iskreno prijateljstvo prema Rumunjskoj. Naposljetku Mitilineu je izrazio svoje veliko zadovoljstvo, što će kao ministar vanjskih poslova predsjedati registriranju ugovora, o kome je bilo pregovarano još za vrijeme ranije vlade preko Diamandie, rumunjskog opunomoćenog ministra u Parizu. G. Mitilineu podvlači solidarnost politike, koja sjedinjuje sve činioce zainteresovane u održanju mira i postojećih ugovora. Ugovor će svakako naići na potpuno priznanje svake zemlje u kojoj vlada iskreni duh evropske konsolidacije, kao što će biti i sa svima ostalim ugovorima, koji će u buduće podržavati istu politiku, kao što će biti za Rumunjsku ugovor sa Italijom dokaz novoga progresa k garanciji općeg mira.

Nezadovoljstvo u Abesiniji radi pomanjkane pomoći Francuske proti englesko-talijanskom ugovoru.

Pitanje englesko-talijanskog ugovora predano je Društvu Naroda. Abesinski narod strpljivo čeka razvitak dogodjaja te se mirno drži.

S druge se strane doznaje, da je negodovanje naroda proti Italiji bilo veoma živo. Budući da željeznička pruga iz Addis-Abeba do Gibuti pripada Francuskoj, mislilo se, da će se ova odupirjeti talijanskom projektu iz jednostavnog razloga što su njeni interesi najviše u pogibelji. Ali kada se raširila vijest, da je francuski poslanik primio upute sa strane svoje vlade da radi zajedno sa Talijanima i Englezima u smislu ugovora, pojavilo se je kod naroda veliko nezadovoljstvo.

MAROKO.

Novi bojevi u Maroku.

Iz Feza stizavaju vijesti, da je ponovno na sjevernoj granici došlo do žestokih bojeva.

ENGLESKA.

Pred kapitulacijom engleskih rudara.

U svim rudokopima pokrajine West-Middlandoper je započeo rad i to većinom na temelju osamsatnog radnog dana, unatoč tomu, što je od toga odvraćao Cook, koji je posjetio tu pokrajinu. Kako se tvrdi, svi će rudari još ove nedjelje početi s radom. Broj radnika, koji u glavnim rudokopima, sjevernog Kalesa dolaze ovdje na rad pod starim uslovima sve je veći pa najnovije vijesti javljaju čak i to, da je rudarski vodja Cook pripravan dovršiti svoju borbu. Danas ima u West-Middlandu već 70 posto radnika u poslu. Ovih se dana u Londonu održavala konferencija rudarskih delegata, na kojoj je Cook savjetovao radništvu, da se vrati na posao. Neke vijesti kažu, da će taj savjet biti vezan uz neke uslove. Cook želi intervenciju vlade, osim toga hoće da dobije obećanje od Baldwina, da je vlada u principu protiv produženja radnoga vremena i da ima na umu revizilu čitavog položaja industrije ugljena. Medjutim će, kako se čuje, on dati svoj savjet, ako i ne dobije ta obećanja. Može se dakle reći, da je došlo do potpunog sloma štrajka, koji je englesku industriju stajao vrlo skupu. Vlada je bila neposustljiva u svakom pogledu. Trgovina je Velike Britanije štrajkom u ugljenicima mnogo trpjela. U julu je import ugljena iznosio 2,319.157 tona u vrijednosti od 4.157.955 funti, dok je u julu prošle godine uvoz iznosio jedva 360 tona ugljena u vrijednosti od 418 funti. Eksport se nasuprot umanjio. U julu o. g. moglo je biti izvezeno samo 3780 tona ugljena, dok je u julu prošle godine izvoz ugljena iznosio 4.442.256 tona (vrijednost 4.465.092 funti). Cjelokupni izvoz ugljena kroz prvih sedam mjeseci o. g. iznosio je 18.977.000 (vrijednost 17 milijuna funti), a prošle godine je za prvih mjeseci izvoz ugljena iznosio 30 milijuna tona u vrijednosti od okruglo 31 milijuna funti. Kao što je bilanca ugljena, tako je loša i opće trgovačka bilanca prvih sedam mjeseci o. g. Ona svršava i velikim gubitkom, naročito u industriji vune.

GRČKA.

Kafandaris i visoki oficiri aretirani uslijed nemira na otoku Kreti.

Uslijed zadnjih nemira, koji su nastali na otoku Kreti, vlada je naredila istragu, uslijed koje je danas aretiran Kafandaris, vodja liberalaca. On je optužen, da je organizirao ustanak na otoku Kreti i radi toga, što je izdao proglase protiv vlade medju oficirima raznih garnizona.

Osim Kafandarisa, bili su uapšeni i drugi viši oficiri i načelnik grada Pireja.

Kafandaris biti će po svoj prilici interniran na kakvom otoku.

RUMUNJSKA.

Aneksija Besarabije.

Engleske novine pišu, da su pregovori, koji su vršeni izmedju Italije i Rumunjske za zaključenje italijansko-rumunjskog pakta o prijateljstvu zapeli na pitanju priznanja aneksije Besarabije. Predsjednik rumunjske vlade Avarescu stavio je kao glavni uslov za zaključenje ovog ugovora o prijateljstvu, da Italija ratifikuje ugovor od 1920. god., kojim su sve savezničke vlasti priznale pravo Rumunjskoj na aneksiju Besarabije. Prvi ministar Mussolini je odbio taj Avarescov zahtjev. Zbog Mussolinijevog otklona drži se nevjerovatnim da će ugovor prijateljstva izmedju Italije i Rumunjske moći da bude zaključen.

MEHIKO.

Nastavlja se borba izmedju države i katoličke crkve.

Polagano se doznaje, da su mnoge alarmantne vijesti, koje su stanovite novine širile po svijetu, većinoma pretjerane i netačne, osobito vijesti o mnogim žrtvama i okrutnostima proti katolicima.

Tako je n. pr. nadbiskup Leopoldo Ruiz i Flores po svoj prilici i on krivo informiran ili u dobroj vjeri, izvjestio bio svoje pretpostavljene, da su vladini pristaše ubili bili nekolicinu svećenika i mnogo laika u Zahauru i Trafuatu. Sad se pokazalo, da su te vijesti bile sasvim izmišljene. Vlasti su po zakonu imale pravo, da potjapuju sudbeno protiv nadbiskupa radi širenja krivih vijesti i radi toga, što se je nadbiskup bavio politikom, i ako mehički zakoni zabranjuju, da se svećenstvo bavi politikom. Ali predsjednik Calles tražio je, da se obustavi sudbeni postupak protiv nadbiskupa.

Sa druge strane i bojkot, proglašen sa strane crkvenih funkcijonera proti vladinim pristašama, nije imao željenog uspjeha, te našao je samo malo odziva u narodu samom. Ljudi idu tamo kupovati, gdje im to najviše konvenira. I u ovom smjeru su vijesti silno pretjerane. Tako se je razglasilo bilo, da je došlo izmedju vladinih trupa i katoličkog naroda, do krvavih sukoba prouzročenih od prisilnog provadjanja proglašenog bojkota. Tom prilikom da je bilo uapšeno više od 400 osoba. Vlada demantuje sada i ove vijesti kao sasvim neistinite.

Predsjednik Calles je ponovno izjavio, da on neće drugo nego da se primijeni zakon, pred kojim su svi jednaki, i da se zakoni moraju poštivati, i da za nikoga nema izuzetaka. Četrnaest svećenika je izjavilo, da se pokoravaju zakonu. Vlada im je nato dozvolila, da se opet bave svojim zanimanjem, da čitaju misu i da po crkvama propovjedaju. Ali biskupi su ih zato odmah izopćili iz katoličke crkve.

Na predsjednika Sjedinjenih Država Sjeverne Amerike čini se sa raznih strana pritisak, da intervenira u ovaj čisto interni mehički konflikt. Ali on je to odbio i dao intervenirati jedino radi aretacije jednog državljanina sjevernih američkih država.

Kako je Mehiko klasična zemlja domaćih revolucija, i kako već svake godine jedan ili drugi general kuša da se dočepa diktature, razumljivo je, da i ovom prigodom nije izostao pokušaj, da se izrabe nemiri i da se uprizori mala revolucija. Tako je baš poslijednih dana otkrivena zavrota, koja je išla za tim, da se obori današnja vlada. Urotnici su imali svoje sastajalište u Kaliforniji, ali na vrijeme su pronadjeni i 150 njih je svršilo u apsu.

Sv. Otac je još uvijek potišten te se uvijek Bogu moli, da bi protukatolički progoni prestali. On je ovih dana primio u audijenciju 150 hodočasnika iz Argeitinije, koji su prigodom franjevačke godine došli u Italiju, pa je s njima govorio i o protukatoličkim izgredima u Mehiku. Rekao je medju inim: «Proganjanja u Mehiku nisu samo nepravedna, ona su upravo divlja, bezbožna i okrutna i direktno su naperena proti interesima crkve.» Hodočasnici su bili duboko ganuti.

Djačka Matica u Trstu.

Redovita glavna skupština «Djačke Matice» u Trstu, vršiti će se dne 12. septembra o. god. u dvorani D. K. D. u Sv. Jakovu. Odbor.

Domaće novosti

Zašto «Istarska Riječ» ne stizava pretplatnicima?

Više puta dobivamo od raznih naših pretplatnika pritužbe, da im list stizava neredovito ili da im dapače nikako ne stizava, i ako su pretplate platili i ako lista nisu odbili. Mi list ne zaustavljamo onome, koji je redoviti pretplatnik, i ako to ne zahtjeva izričito. Osobito nam se tuže pretplatnici iz Buzetštine, Pazina, Medulina i iz drugih nekih krajeva. Zanimivo je, da nam se najčešće iz tih krajeva vraća list s opaskom «rifiutato» (što znači odbijeno) i ako naslovljenik nije ni vidio poslane mu «Istarske Riječi» a kamo li, da ju je odbio.

Tako nam n. pr. nas prijatelj iz Pazina, piše već drugo pismo, u kojemu se tuži, da mu list ne stizava. Pismo glasi: «Pazin, dne 12. 8. 1926. Štovani g. upravitelju! Ovime Vas obavješćavam, da sam primio jučer Vaše pismo u kojemu mi odgovarate na moje pismo, da mi Vi list redovito šaljete, ali da ga ja uvijek vraćam natrag. No, moram Vam javiti, da nisam ni zadnjeg broja dobio, te bi to prema tome bio već četvrti broj, koji meni nije stigao. Nerazumljivo mi je samo to, ko u moje ime vraća novinu natrag. Ja uvijek čekam listonošu, kada stizava «Istarska Riječ», ali mi on uvijek kaže, da je za mene nema. — Molim Vas, stoga, da mi pošaljete sve zaostale brojeve i da mi list i dalje redovito šaljete, možda da ipak doznam, kako se sa pazinske pošte moja novina vraća u Trst s napisom «odbijena». — Pozdravljam Vas s poštovanjem itd.»

Iz ovoga pisma potpuno je jasno, kako se s našim listom postupa na poštama po Istri, jer nije moguće, da bi neko drugi negoli poštanski činovnik mogao vraćati bez znanja naslovljenika «Istarsku Riječ» na upravu. Molimo naše pretplatnike, da se ustrpe, mi ćemo im i dalje list slati, a mi ćemo se medjutim pobrinuti, da se stvar ispita i riješi, te da se pronadju, oni, koji čine ovakve uredovne prekršaje.

Maršal Cadorna u Trstu.

U ponedjeljak prijepodne stigao je u Trst maršal Luigi Cadorna, bivši vrhovni zapovjednik italijanske vojske u svjetskom ratu. Već si je i njegov otac general Raffaele Cadorna stekao velikih zasluga na bojnom polju. Raffaele Cadorna je 11. septembra 1870 ušao sa italijanskom armadom u papinsku državu, i dne 20. septembra već bio pred Rimom te opkolio grad, u kojem se nalazio vladar papinske državе, papa Pio IX. Zauzećem Rima položen je bio prvi kamen za sjedinjenu modernu Italiju.

I Luigi Cadorna, i ako nije imao u svjetskom ratu, vidljivih uspjeha, ipak je pripravio teren za druge, koji su poslije njega došli. Radi toga mu je italijanski narod zahvalan. Gosp. Mussolini mu je dao ono priznanje, koje mu ide.

Luigi Cadorna je stanovao u Trstu u vili senatora grofa Segrè-Sartoria. Tamo ga je primio i u ime tršćanske općine pozdravio komesar gosp. Perez. Prisustvovali su primanju prefekt g. Gasti, razni vojnički i civilni dostojanstvenici, pa i biskup gosp. Fogar. Na 13 sat priredjeno je bio maršalu intiman ručak u krugu oficira. Prisutni su bili komandant armade general Montanari, divizijski general Pugliese, prefekt gosp. Gasti, općinski komesar Perez, biskup gosp. Fogar i direktor tršćanskog salezijanskog zavoda gosp. don Rubino. Poslije podne je maršal prisustvovao velikom pregledu fašističke milicije, koji se je vršio na trgu Unità. Bili su s njime opet gore napomenuti dostojanstvenici.

Uveče je maršal bio gost salezijanskog zavoda, gdje su mu don Rubino i biskup Fogar priredili sjajan doček. Mnogi su gradjani izvjesili zastave i plakatima su bili pokriveni pozdravnim zidovima.

Darovi

Za fond Istarske Riječi.

Na objedu poslije vršnje žita naših kmeta Ivana i Antona Brajnovića iz Rovinjskog sela, sakupilo se je medju prisutnima na predlog Lino Dobrovića za fond «Istarske Riječi» 27.50 lira i to darovaše po 5 lira Šime Dobrović, Ivan Brajnović, Ivan Brajnović pok. Antona, po 2 lire Anton Brajnović od Petra, Anton Brajnović pok. Šime, J. M., po 1 lira Vjekoslav Dobrović, Luka Brajnović, Zajc Anton, Anton Brajnović pok. Jure, Šime Brajnović pok. Šime, Ivan Brajnović pok. Šime, Vjekoslav Brajnović po 50 cent. ... Udovičić od Šime.

Uprava se svima najljepše zahv...

Za Prosvjetu, odsek za Istru

Darovao je Mate Švik iz Chicaga ... lira.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST“ U TRSTU

ZAHVALA.

Potpisani smatra svojom dužnosti, da se svojim dobročiniteljima iz svoga sela najljepše zahvaljuje.

Za vrijeme moga boravka od 42 dana u buzetskima zatvorima, svi su mladići i djevojke priskočili u pomoć mojoj obitelji, te mi pokosili sjenokoše, pospravili sjeno, poželi žito, njegovali vinograd i mnogo drugoga. A i naši vrijedni muževi i žene pomogli su moju obitelj u poljskim radnjama. Svi ste mi tješili dječicu moju i hrabrili majku njihovu.

Mnogo ste mi dobra, draga braćo, učinili. Veseo sam, kada gledam tu lijepu našu slogu i bratsku ljubav.

Od srca Vam se svima najljepše zahvaljujem. Da ste mi zdravi i veseli!

U Nugli, dne 18. apr. 1926.

Vaš zahvalni Marko Cerovac.

Širite „Istarsku Riječ“!

Broj 34 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 26. augusta 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ"
izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin". Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I, Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari". — Narodna poslovica.

Naša dva starca

Franina i Jurina!

Bili su dugo vani, u svijetu, no sad se ovo vraćaju. U nedjelju, o Zdravoj Mariji, stupit će oni opet na svoje rodjeno tlo.

Prošla je godina i neki mjesec, otkad su oni jednog dana krenuli u tudjinu. U sve ovo vrijeme oni su mnogošto vidjeli, mnogo čuli i naučili. Nešto od toga su nam već ispričali u svojim razgovorima, ali samo jedan dio, sasvim maleni djelak. Ostalo će oni nama nadrobiti malo po malo, kako se bude pružala zgoda.

Sve će oni nama reći — već po svojoj staroj navadi.

Prije nekoliko dana prošlo je pedeset i pet godina, što se njihovi razgovori slušaju. Katkad veseli, katkad tužni, katkad papreni, katkad gorki — ma kakvi bili ti njihovi razgovori, uvijek je u njima bilo ponešto, što je narodu silazilo do dna srca. Zato ih je naš narod u Istri ubrzo i zavolio, jer je duboko osjećao, da su mu onadva starca odani i dobri prijatelji, iskreni i pravi učitelji.

Jest — i učitelji!

Što su starci znali, nisu držali za sebe, već su to u svako doba, kao kakav slatki krušac drobili narodu, neka i on uživa. Nisu oni činili to ni za hvalu ni za platu, već što su osjećali i što i danas osjećaju, da im je to dužnost.

Sveta, narodna dužnost!

Znadu oni, da nesamo što su i oni sami potekli od naroda, već da je i sve što ih okružuje djelo toga naroda, djelo otaca iz duboke davnine.

Ko je prokrčio ove naše njive, polja i vinograde?

Ko je zasadio ona krupna drveta tamo, što nam ljeti pružaju tako ugodan hlad i sjenu?

Ko je sazidao naše kuće, naša ognjišta?

Ko udario staze i putove?

Narod! Naš narod!

A one crkve po brežuljcima i dolinama našim? Ko ih je podigao?

A škole?... Ko je samo malo zavirio u našu prošlost, zna, koliko je bilo borbe, dok se u kojem našem selu digla mâ i sama jedna malena školica. A ko nam je izvojevao tu školu? Naši prvaci — reći će gdjekoji. Jest — i nek im je zato čast, ali što bi ni oni, što bi ni ti naši prvaci, da ih nije narod, noseći kadšto glavu u torbi, uzdigao na mjesto, gdje su mogli da se za nj zauzimlju i bore?

Sve što imamo — od naroda je. I što znamo i što umijemo. I što jesmo — po narodu smo. Njemu samom imamo za sve da zahvalimo.

Mi smo njegovi dužnici, a kaošto pošten dužnik mora da vraća svoj dug, tako smo i mi dužni da vraćamo narodu, što mu dugujemo.

Ima ih nažalost, koji ovako ne misle. Ima ih, koji bi morali jedino narodu da zahvale, što su otišli u više škole i ondje postali ljudi, pa mjesto da narodu vrate, što su po njemu dobili, oni se stavljaju u neke smiješne poze i trabunjaju uokolo nekakve gluposti, šepireći se kao da od njih počinje ovaj svijet i sve što je na njemu. Pitajte ih, zašto se tako drže, i oni će vam reći, da su to nabučili iz tih i tih knjiga. A zaboravljaju jadnici, da su oni, ne znajući što čine, uzeli iz onih knjiga baš ono, što je u njima bilo najnevaljatije i najbolesnije.

Naši starci, Franina i Jurina, idu drugim, zdravim putem. Iz onoga, što vide ili čuju, zadrže najbolje i to najbolje prosipliju medju narod. Danas malo utjehe, sjutra mrvu nade, pa po malo svega onoga, što može jedan narod da uzdrži na nogama — eto u tome i je usluga, što je čine narodu našemu.

Oni će tako nastaviti i u buduće. Mâ što se dogodilo, naš će ih narod imati uvijek uza se, pa i onda, kad ih ne bude vidio. Naša dva starca imadu veliku moć i mi smo sretni, što ih imamo, i još smo sretniji, što nam se evo vraćaju.

Dobro nam došli!

Štednja na svim stranama

Ovo zadnje vrijeme vidimo, da sve države, nastoje, da ustale svoju valutu i da zgodnim mjerama štednje snize uvoz hrane, da prema tome poboljšaju svoju trgovinsku bilancu.

Narodno državno gospodarstvo je kao svako drugo gospodarstvo pojedinog lica. Seljački gospodar, koji ima toliko proizvodnje, da može time namiriti ne samo svoje potrebe, (i to direktno ili indirektno na način, da proda i da za utržak kupuje ono što on sam ne producira) nego da može još drugim da proda od onog, što mu preostaje, taj ima jedan suvišak i njegovo se bogatstvo povećava. Nasuprot pak mora da zapada u dugove, kad ono što on producira, nije dostatno da pokrije sve njegove potrebe, nego mora on od drugih da kupi, a da nema otkuda da namiri dugove. On će morat u takovom slučaju da snizi svoje izdatke i da poveća svoje dohotke. To je bez dvojbe svakom jasno.

Slično je i s pojedinim državama dotično sa njihovom narodnom gospodarstvu. Trgovinska je bilanca jedne države aktivna, kad se iz zemlje više izvaža u inozemstvo, nego što se iz inozemstva uváža u zemlju. U tom slučaju mora inozemstvo više da plati zemlji, nego zemlja inozemstvu, jer ono više prima. Trgovinska je bilanca pasivna, kad se obratno dešava, t. j. kad se u zemlju više uvaža nego što se iz nje izvaža. U tom slučaju mora tuzemstvo više da plati inozemstvu, a takovo je stanje nepovoljno za narodnu ekonomiju i za valutu.

Radi toga je sasvim razumljivo, da pojedine države gledaju na to, da ne budu pasivne sa trgovinskom bilancom, a kad su već pasivne, da svoju bilancu popravljaju u smjeru, da što više ograničuju uvoz inostrane robe i da što više uvećaju izvoz svoje robe. Uz ostale mjere može da to bude samo štednjom.

Italija bavila se je već pitanjem ratnih krušnih karata, ali fašistička vlada, znajući, kako su te karte još iz ratnih vremena svakome u neugodnoj uspomeni, zabacila je uvodjenje tih krušnih karata. Tako isto zabacila je vlada i načelo mješanja pšeničkog brašna sa drugim vrstama brašna (ječmenovim i kukuruznim), ali se je ipak riješila, da uvede jedinstven tip hljeba od 80—85 postotno samljevenog brašna. Kod nas dakle ne će biti više bijelog hljeba.

Pored toga zabranjuje Italija i prodaju luksusnog hljeba, te izradjivanje slatkiša od pšeničkog brašna, a pojedini krušni hljeb ne smije da prelazi 200 grama, jer se veći hljeb teže prepeče te ima u sebi više vode. Od zabrane slatkiša bit će izuzeti jedino poznati italijanski biskviti — kolači osobito podesni za malu djecu i bolesnike.

Na ovaj će se način ograničiti nekako uvoz bijelog brašna iz inozemstva, jer kako je poznato, Italija nema toliko pšenice, da bi imala dosta, da pokrije svoje potrebe u tom smjeru. Ovim mjerama nada se italijanska vlada, da će prištediti 8 milijuna kvintala pšenice. Italija naime sa svojih 40 milijuna duša troši godišnje po glavi 200 kgr. pšenice te prema tome znači uštednja od 8 milijuna kvintala uštednju od 20 kgr. na glavu. Kako je u Italiji urodilo ove godine po najnovijoj službenoj statistici 56 milijuna kvintala, a godišnja potreba iznosi 80 milijuna kvintala, trebat će dakle za 8 milijuna manje pšenice uvesti.

Pitanje je samo ovo, dali će te mjere imati zaželjeni uspjeh. Čovječe tijelo treba svoju stanovitu kolicinu hrane i to ne samo po kvantiteti, nego i po kvaliteti. Uslijed toga, što se tijelu dade manje hranivog hljeba, tijelo će trebat drugih vrsta hrane, jesti će se nešto više mesa, ili više povrća ili voća. Prema tome morat će se da se uvozi nešto više mesa dotično manje će se moći izvažati povrća i voća. I suvišak, koji se kani postići ovom mjerom, ne će ispasti tako velikim, kako se to proračunalo. Ali nešto će se svakako prištediti. I to je najglavnije.

S druge strane nastoji se, da se što više forsira domaću proizvodnju i izvoz u opće, a da se otežava uvoz skupih proizvoda, koji se mogu u zemlji proizvesti ili koji se već danas proizvode, naročito nepotrebnih i skupnih luksuznih predmeta. Na ove će biti udaren takav porez, da će svakoga proći volja, da ih kupi.

Na povećanje dohodaka jedne zemlje znatno upliva i promet stranaca. Radi toga se u Italiji sve moguće radi, da se promet stranaca sve to više usavrši. Efektivno ima Italija od stranaca velikih dohodaka. Ali to nije dosta. Vlada je baš u ovoj godini i to sasvim opravdano i onim domaćim ljudima, koji su kanili da u inozemstvo idu na ladanje, ograničila na minimum izdavanja putnica ili čak i onemogućila odlazak, da time zapriječi, da ide onaj njihov novac u inozemstvo. Mnogim će se sve to pričiniti sitnicom, ali nije to tako, kad se drži na umu, da cijeli kompleks takovih i sličnih mjera može da ima lijepi uspjeh.

Kako vladajući političari u ostalom ozbiljno misle na štednju u državnom gospodarstvu, vidi se po tome, što su od 167 prefektura (kotarskih ili sreskih) ukinili 95 i što će pristupiti daljnoj oštroj redukciji činovništva, sve to u želji, da uravnoteže državni bilans i da snize poreze, koji su najvećom zaprijekom, da život pojeftini i da vrijednost domaće valute poraste.

Francezi, da spriječe pošto pôto padanja svoga franka poduzimlju osim čitavog niza financijskih mjera i velike mjere štednje, te idu u tome još dalje od Italijana. Oni posebnim zakonom o snabdijevanju hljebom osnovaše posebni središnji žitarički ured, koji će voditi točnu statistiku (popis) domaće proizvodnje žitaričke. Ministarstvo poljoprivrede ovlašteno je, da u sporazumu sa žitaričkim uredom propiše uslove za uvoz stranih žita, da utvrdi način, na koji će pojedine općine moći da stvore sporazum sa pekarima i mlinarima o cijeni hljeba i brašna. Ministar može da zabrani upotrebu žita za proizvodnju slatkiša. Žitarički ured ima da izvjesti vladu o množini domaćeg uroda žita i o potrebi, da se u slučaju nerodice može žito na vrijeme izvana nabaviti, kako bi se time spriječio kasniji porast cijena. Ovlaštenjima, što ih ovim zakonima dobiva ministar poljoprivrede i žitarički ured, idu Francezi očito još dalje od Italijana.

Belgija je propisala za hljeb jednolično brašno samljeveno do 82 postotaka.

Poljska je ukinila izvoznu carinu na stoku, te je osnovala posebnu veliku banku za podupiranje izvoza i kreditiranje izvoznika, a čini se i za regulisanje i centralizaciju izvoza.

Rumunjska je znatno snizila, ali još nije posve ukinila izvoznu carinu na stočne proizvode. Čuje se, da nabavlja banatsku pšenicu za miješanje sa svojom lošom pšenicom.

DOPISI

IZ ROVERIJE.

Ljetina. - Naše neprilike.

S teškim srcem slušamo iz ostale Istre glasove o silnim tučama, koje su uništile ljetinu. Tuče kod nas još nije bilo, a uzdajmo se u Boga, da će nas poštediti i dalje. S ljetinom se doduše ne možemo osobito pohvaliti, ali se nemamo mnogo ni tužiti. Žetvu smo obavili, pomlatili smo, pa opažamo, da imamo prilično dobru pšenicu. Kukuruz nam do sada daje dobru nadu, a takodjer i grožđje ne bi imalo biti slabo. Nadamo se, da nam ne će Bog kakvu nesreću poslati.

Dva puta na tjedan podučuje u našoj školi vjeronauk svećenik gospodin Pavić, propovjeda nam i misi svaku drugu nedjelju dvije mise kod Majke Božje od trih Kunfini. Šteta samo, da se često tuži i obara na našu dragu «Istarsku Riječ»; kad bi se pustio toga posla mi bismo bili zadovoljni s njime. Režanci, Čabrunci i Štokovci preskrbili su nam Majku Božju, pa im se zato zahvaljujemo, no još nam fale zvona, koja bi trebalo da nam se povrate. Nadamo se da će i nama biti bolje, samo da smo složni.

IZ RIJEKE.

Moje muke. - Lijepo vrijeme. - Prašak protiv kukaca. - Brus. - Cirkus. - Ringelšpil. Jedan grintavac. - Ko ima novaca, neka ih čuva!

Sve će jednoga dana na ovome bijelome svijetu izići na vidjelo — jedno samo ostat će nedokučivom tajnom: muka, što je ja, siromah, moram da mučim s ovim mojim **rakacijadama.** Vara se, ko misli, da je to možda zbog toga, što mi ponestaje materijala! Nije to — imam ja, brate, materijala na lopate, tek što ne znam, gdje da zagrabim — a to je baš ono, što me mori: izbor, ljudi, izbor!...

Iznajprije: lijepo vrijeme. Hvala Bogu i Majci Božjoj s Trsata, što je blago sunašce i opet steklo svoje staro tradicionalno pravo, da može u ljetnim mjesecima paliti i peći po svih sedamdeset i sedam zakona! Dok ovo pišem, čini se, da je spomenuto blago sunašce počelo malo i da zlorabljuje to svoje pravo, pa čujem, da se već mnogi naši Riječani ozbiljno tuže, da im je «teplo» pod nogama.

O izložbi smo već i prije govorili. Ko može, neka podje, da je pogleda. Ima tamo svega i svašta — od raznih motora i lokomotive, pa do kanarinca od mesinga, koji pjeva, da se sve ori. Ima tu i jedno jugoslovensko odijeljenje. Medju raznim, izloženim stvarima ima u tom odijeljenju i nekakav izum — neki prašak, kojime se u čas ubijaju svi kukci, što ih je dragi Bog dao, počevši od hrušta ili kebera pa do dosadne buhe. Onim praškom uništavaju se i «bakuli», svi, osim onih, što ih pojedinci imaju u svojim više manje pametnim glavama.

Nego da vam pravo kažem, ja bih volio, da je onaj Jugoslaven mjesto praška za kukce izmislio kakav prašak, od kojega se prave dolari ili cekini, jer čovjeku, kad ima dolara i cekina, ne smetaju više ni stjenice ni škorpijuni: on se od njih lako i sam brani. Medjutim ovaj izum i ovakav kakav jeste, zaslužuje svako priznanje: jer ćemo na koncu konca imati u prvom redu njemu da zahvalimo, ako nam kuće naše budu čiste od nečisti.

Toga mišljenja je i Ninetta. Danas je donijela kući jedan malen brus.

— Što je to? upitah.

— Ter vidite, ca je! Brus za nozi. Sedam lir — ni puno — ca ne da ni? Lane sam kupila on mirakulozni noz, ovo leto pak ov mirakulozni brus; sad mi ne fali još nego jedan mirakulozni ementaler, pak da se napucam, kako se već nisam celeh deset let.

Imamo i cirkus Zavatta. Zavatta je riječki idol, zato naš dobri i štedljivi Fijumanac, kad nije u kinematografu, on je zacijelo kod Zavatte. Veli, da tamo zaboravlja na sve što je bilo i što već ne će biti.

Na Škojiće imamo i Ringelšpil. Više puta se dogodi, da u isto vrijeme zviždi na mostu željeznica, trube automobili, štropoće tranvaj, i tuli organet pod Ringelšpilom, pa od toga nastaje takova buka i halabuka, kakove nema ni u paklu. Ništa zato: naši Fijumanci, veliki i mali, jednako se vrte, i vele, da im je vrlo lijepo. Osobito žene. Ninetta mi je i danas rekla, «da on vrag od Ringelspila sve ca više dura, sve da vise godi.»

Kako vidite, nije nam baš ni tako rgjavo. Ima dakako i vječitih grintavaca, kojima nije ništa pravo. Danas me je jedan od takovih nesretnika povukao na mul od Marije Tereze i kazao mi je:

— Eno, tu vam je pred očima luka — i sve ladje u njoj. Pobrojite ih, da vidimo koliko ih ima. Ja ću nato:

— Vi ste, moj prijatelju dragi, velika grinta. Vi brojite u luci ladje, ali ne zbrajate njihov «tonelaj». Vidite tamo ona tri parobroda: oni će sami nositi ukupno oko dvadeset tisuća tona, a to je od prilike toliko, koliko bi bilo nosilo dvadeset i pet onih negdašnjih «brika», «barka» i brigantina. A znate li vi, što je to dvadeset i pet jedrenjača? To vam je čitava šuma. Da su tu usidreni, luka bi bila malone prepuna. Zašto, brundate, dakle?

Na to nije odgovorio ništa, ali čini se, da ga nisam razuvjerio u njegovoj fiksnoj ideji.

Teško je razuvjeriti Fijumanca, kad on sebi nešto upilji u glavu!

Ovih dana desio se ovdje jedan vrlo neugodan slučaj. Neki kapetan Grassi utjerao je 22 hiljade lira. Te dvadeset i dvije hiljadarke metnuo je u džep svojih hlača i otišao u kavanu.

Vraćajući se kući, turi ruku u džep — i eto užasnog čuda! Od svih onih hiljadarki nije više našao — ni jedne!

Braćo i prijatelji! Kad budete imali 22000 lira, ne mećite ih u džep hlača, već ih pomno čuvajte, da vam se ne dogodi onako, kaošto i onom jadnome kapetanu Grassi!

Najneugodnije je to, što novac nije bio njegov.

Nešto slično dogodilo se prije par dana i nekome starome gospodinu iz Beča, koji

stanuje u Opatiji. Kad je izišao iz Hotela, popipao se u njedra, i osjetio, da je sve u redu, to će reći, da mu je u džepu lisnica. Kad se malo zatim ukrca na parobrod, što ide za Rijeku, popipa se opet na istom mjestu, ali na svoje užasno zaprepašćenje oćuti, da lisnice ondje više nema. Neko mu ju je ukrao. U njoj je bilo vrijednosti oko 15.000 lira.

Nauk: nije dosta, da se novac tek spremi u unutrašnje džepove. Treba činiti, kaošto i ja činim, kad imam u njedrima po trideset ili pedeset tisuća lira. Ja se, naime, da znate, neprestano pipam i tučem po njedrima, kao da govorim: — Moj grijeh, moj preveliki grijeh! **Rokac.**

IZ KLANE.

Bilo je Rokovo! Sjajan i topao dan činio se još privlačivijim, kad se iza tolikih plačljivih i tmurnih razlegao nad umornom prirodom. Te je baš tako nasmejano vreme mnogo doprinešlo, da je ovo Rokovo bilo tako ugodno i da je naše selo posetilo više sveta nego svih ostalih poratnih godina. Koliko se naš seljački svet — izmoren teškim poslom na polju, u šumi i na livadi — veseli tome ugodnom prazniku, može da razume tek onaj koji s njime živi, koji s njime deli i sreću i nesreću. Ali kad se približava ovaj drevni praznik, sve hoće da oživi i da zaboravi tegobe i jade što ga danomice terete i biju; jer ne možemo da prešutimo prizor onog siromašnog čoveka iz Breze, gde je u najboljim godinama života, ispijen teškom bolesti, gledao vesele prolaznike i sećao se ugodnije i sretnije prošlosti.

I njega je vukao na polje oštri žar letnjega sunca, da tamo na jastucima uživa ono, što mu kruta sudbina nije dozvolila. A nešto iznad njega vukla se kola za kolima, tako da je cela cesta od Permani do Klane izgledala nekoj karavanskoj povorci. A tek onda kad se stiglo u selo, osetio se čovek vrlo prijazno, jer se na svakom koraku srelo po kojega znanca i prijatelja.

Ali bilo je i više. Klana je u ponedeljak izgledala svečano naša, narodna i svesna jer se svuda razlegala naša pesma i naš jezik; a baš ta nedužna naša pesma svedočila je da smo još ovde, stari i neizmenivi. Bilo je i plesova, čak i preko običaja, a kad ne bi poznavali domaće okolnosti ne bi ni tome mogli prigovoriti; medjutim se baš kod plesova dešavalo nešto neobično, jer je jedan ples bio isključivi privilegij nekolicine odabranih. A što je još lepše sve se to dogadjalo protiv volje samih odabranih. Ali je bolje da se tome ne govori te da se radije osvrne na ugodniju strunu klanjskih uspomena. Ovaj je dan bio za Klanu i finansijski vrlo darežljiv, jer se kod onolikih posetilaca moglo ipak nešto zaslužiti. To vredi u prvom redu za gostione, kojih je kod nas ipak nešto preobilno. Vrhunac vreve bio je u staroj kući gosp. Marčelje gde je iz svih soba ozvanjala ugodna reč slavenske pesme; a kad se spomenemo veselog društva iz Kastavštine, sine nam pred očima ugodni prizor vragoljaste i objesne mladosti, koja ne može — a da ne da oduška svojoj neobuzdanoj prirodi.

Ipak je sve to bilo tako lepo i ugodno! Lepo i ugodno jer je bilo naše i domaće. U svestranom raspoloženju padala je nečujno večer i noć, a taka se počelo lagano prazniti selo, da nas poseteoci ostave same, kretajući svatko svojemu domu. Danas kad se obazremo nekoliko sati unatrag mi sve to gledamo u još lepšim crtama te se već sada veselimo drugoj godini i drugoj Rokovi.

Ali već nas danas čeka obični život rada i muke, uz koji treba da prionemo svim silama ako hoćemo da se obranimo u teškoj žučnoj životnoj borbi. Zato sada na rastanku sa Rokovom, toplo zahvaljujemo svim posetnicima našega sela, jer nam je njihova prisutnost oživela i razveselila selo — te im svima iskreno kličemo «Dobro nam došli!»

Širite „Istarsku Riječ"!

IZ POREČŠTINE.

Žrtve zbog trinaest brenata zlata, kojega nema. - Priče i praznovjerje. - Strašna smrt dvojice istraživača.

Nevjerojatno je, ali istinito, da ima još i danas po nekim našim selima, a naročito na porečštini, ljudi, koji čvrsto vjeruju u razne izmišljene priče o nekim silnim bogatstvima, koja su zakopana na nekim mjestima, začaranim od vjestica ili vukodlaka. Za čudo je, da često i u dosta prosvetljenim selima ljudi još i danas vječno sanjaju o nekom nepronadjenom zlatu u dubokim «zaštriganim» jamama i ruševinama, nadajući se, da će jednoga dana obogatiti nabasavši na kakav trag ovog blaga, pa se u tu svrhu često čine neka vraćanja i neki tajanstveni blagoslovi, pomoću kojih bi se moglo pronaći neka tajna vrata za to bogato podzemno carstvo puno dragog kamenja, zlatnih napoleona, žutih cekina i druge «gracije božje» što je ljudska ugrijana misao samo zamisliti može.

Jedna lijepo izmišljena priča o tom zakopanom blagu dugo je kolala i prelazila iz pokoljenja na pokoljenje. Trebalo je, da se rode oni, koji bi bili toliko hrabri, da se dadu na djelo i nadju blago.

13 brenata zlata.

Po pričanju starih, u okolici San Michele di Leme u nekoj jami dubokoj po prilici 20 metara, moralo bi se sakrivati, ništa manje nego 13 brenata suhoga, žutoga zlata, dragulja i bisera. To je blago u tu jamu sakriveno u doba kad je silni Atila, onaj glasoviti «božji bič», kako ga u povjesti zovu, sa svojim divljim četama zauzimao Istru.

Ne zna se kako, došli su nekoji tamošnji stanovnici do jednoga plana, do jedne karte, na kojoj je bilo točno označeno mjesto, gdje se jama nalazi, što treba

Zadovoljni smo, da još imamo našu školu i učitelje našega jezika, da ih barem djeca razumiju i da se nešto nauče. Dva učiniti, da se do blaga dodje, koliko je toga blaga i koje je vrsti.

Bili su praznovjerni — i nisu bili praznovjerni.

Bili su praznovjerni jer su odmah povjerovali toj priči i ovom lijepo izmišljenom planu, no nisu se pobojali broja 13. Bilo bi bolje da su i pogledu nesretnoga broja 13 bili praznovjerni i da se nisu dali na istraživanje. Ne bi ona lijepa priča o Atilinom zlatu imala ovako žalostan svršetak. No njima je pred očima lebdjelo samo zlato, zlato, zlato...

Bilo ih je šest.

Svi su bili u poslu i brizi dok se nisu spremili. Dne 19. ovog mjeseca, oboružani svim potrebnim orudjem, motikama, pikunima i batima — odoše s planom u ruci i s velikim očekivanjem i nadama o zlatu u duši i u zamišljenoj glavi. Odoše, bez da ikome išta kazaše. Niti ženę im nisu znale tajnu, a kad su kroz šumu išli šaptali su, da ih stabla ne čuju i ne izdadu.

Na raskršću su se prekrižili, izgovorili su neke tajne riječi i nastavili put do — zlata.

Nesreća.

I tako su oni prve noći došli do jame i započeli na tajnom mjestu u jami kopati. Poslije su nastavili svake noći kopanjem kopali su već par mjeseci. Bilo im je potrebno, zato jer je kamen bio tvrd, upotrebiti i mine. Ujutro oko 11 sati 19. o. mj. prije nego napustiše kopanje podmetnuše minu, izidjoše iz jame, zapališe i vratiše se umorni kući.

U večer su se opet vratili i odoše u jamu, da vide učinak zapaljene mine, dvojica njih. Kako je jama bila duboka i uska sav plin (gas), koji se je eksplozivom razvio, ostao je u jami onako gust i stalożen. Ova dvojica, i to Marko Šegon i Anton Čus, opaze taj plin pa i osjete odmah, da ih guši te odlučiše valjda, da se povrate iz jame, no nesreća je htjela, da su bili već preduboko sišli, plin ih je počeo daviti, oni izgube snagu, pa se strovaljuju na dno jame.

Oni ostali, vidjoše nesreću, htjedoše odmah potražiti u jami unosrećene, no jedva su uspjeli pronaći u najžalosnijem stanju mrtvo tijelo Antona Čusa. Nije bilo moguće naći drugoga, a bilo je opasno to traženje zbog plina, koji je prijetio smrću.

Morali su pozvati pomoć. Došli su karabinjeri iz Vrsara, a iz Poreča stigla je na lice mjesta jedna četa vatrogasaca, no niti oni, zbog opasnosti, nisu mogli naći druge lješine.

Glas se je o ovoj nesreći raširio brzo po cijelom kraju. Jamu čuvaju karabinjeri, a posjećuju je i stanovnici okolnih sela, slušaju priču o zlatu, kimaju glavama i šapuću. A sigurno mnogi misle: «Ni ova nesrića kapitala samo tako. Je zlato nutar, ma je zaštrigano.»

Kada će već jedamput nestati ovoga praznovjerja u našem narodu? I da li će ova nesreća biti koristan nauk ikome?

IZ BUZETA.

Nova mljekarska zadruga.

Sa 1. augusta započe svoje djelovanje ova naša nova mljekarna. Dugo je trebalo dok se ustanovila i dok su joj bila potvrdjena njezina pravila. Pravila biše poslana na puljski Tribunal već septembra mjes. pr. godine, a početkom maja ipak dajbudi jednom bi ova naša Mljekarska zadruga registrovana. Sada zakonito postoji i već radi onako skromno kako se može od 1. augusta. U tu svrhu Zadruga otkupi sav mljekarski namještaj i sprave od dosadanjih ovdješnjih mljekara: Antuna Drašćić i Lovre Drašćić iz Sv. Martina. Samo na ovaj način mogosmo doći do zadružne mljekarne. Nismo mnijenja, da bi bilo bolje, najprije potrošiti silan novac za gradnju nove mljekarske zgrade i za nakup novih sprava i namještaja. To bi sve prestrašilo i odvratilo naše ljude od same Zadruge. Imamo za to preveć iskustva iz domaćeg života ovdje.

Palagano — dalje i naprijed!

Mljekarna smjestila se tamo gdje je voda, jaka i čista, izvor voda. Ovakovu ima Sv. Martin. Mljekarna i voda tekućica idu zajedno kano svjetlo i sunce. Glede mjesta i sjedišta nove mljekarske zadruge dakle nema tu rasprave, a ni zamjere. Svaku stvar na svoje mjesto, pak će poći dobro.

I ići će dobro bude li samo pameti i poštenja, ne samo sa strane odbora nego i sa strane seljaka mljekodavalaca. Jer naše mlijeko ide u Trst i uživa ga Trst; naše mlijeko nije za nas doma. Dobrim mljekom moramo sebi i našoj mljekarni stvoriti tako potrebiti kredit i dobar glas. A glede novca, prevarstva, čega se naše ljudstvo boji, jer je mnogo zla čulo, vidjelo i doživjelo, moramo reći: toga ne će biti u novoj našoj mljekarni, i ne može doći do neurednosti. To isključuje samo unutrašnje poslovanje mljekarne, pak kontrola, a onda poštenje na čelu osoba.

Mnogo stojalo truda i rada dok se došlo konačno do ove mljekarske zadruge. Ovo pamtimo, pak da svi naši seljaci poduprų mljekarnu, u koju valja da se upišu i davaju svoje mlijeko ovakovo, kakovo ga je dala krava i Bog. Zadruga je tu da koristi seljaku, a ne da mu škodi. Zadruga ima svojih protivnika. Naravno i toga se ne bojimo. Imamo protiv naše zadruge dva — tri dosadašnja privatna mljekara. Zapamtite svi: Zadruga ne će propasti, drugo: dobro ćemo zapamtiti naše prijatelje i neprijatelje. Zapamtimo i ovo: sramiti će se do par godina svi oni naši, koji grdim okom gledaju u našu Zadružnu mljekarnu. Zadruga je ustanovljena za seljake naše; oni **ju moraju svakako podupirati u svoju vlastitu korist i u svoju vlastitu seljačku čast.**

DAROVI
za **«Istarsku Riječ»:**

Sakupljeno dne 19. augusta 1926. na Zorin-vrhu prigodom gostovanja «balincarja» iz Slovenija lira 64.—.

Dragica Milohnić iz Milja daruje lira 5.—.

Franina i Jurina
va aeroplane.

Fr.: Kade smo sada?
Jur.: Još vavek nad Crjenim morem.
Fr.: Ma ja ne vidim, da je crjeno.
Jur.: Ter ni ni vino belo, pak ljudi svejedno govore, da je belo.
Fr.: Ter je tako! I za karbun govore ljudi, da je sladak, pak ako ga staviš va kafé, ono ti je jednako žuhko, kako je i prej bilo. A ki je on breg tamo pred nami?
Jur.: Ono je gora Sinaj, na koj je Bog — slava mu budi! — dal ljudem deset zapovedi Božjeh.
Fr.: Va ime oca, sina i Duha svetega — amen! Pusti me, da se malo nagledam one svete Gori.
Jur.: A dobro bi storili i drugi, da se kadagod spamete oneh lepeh nauki, ča ih je Bog dal ljudem, i to baš z onega brega tamo.
Fr.: Da bi tako delali, bilo bi manje zla na svete. A ovako već malo ki poštuje Boga i iskrnjega svojga; zato i smo ovako lepi i fanjski.
Jur.: Bog je na onoj Gore rekal: Poštuj oca i mater i svakega starejega od sebe! Koliki su danas, ki poštuju tu Božju zapoved? Na prsti biš ih pobrojil!
Fr.: A rekal je Bog čoveku i neka ne ubija, neka ne laže, neka ne greši bludno, neka ne svedoči krivo, neka ne želi ni tuje ženi ni nikakove tuje štvari, pak nå! Kamo se obrneš, ne vidiš drugo nego laž, ubojstvo, prevaru i svakakovu porkariju. Kamo ćemo prit, ako se svet ne opameti, i to brzo?
Jur.: Čovek je smrad, više je naklonjen na zlo nego na dobro, mâ Bog je dobar — on ne će smrti grešnika, i ja se nadam, da već ni dugo vreme, kad će ljudi sprogledat i videt, da se ovako napred ne more i nesme.
Fr.: Da bi te samo Bog uslišal. A ča j' ona zemlja tamo?
Jur.: Ono je Egipat. To ti je jedna stara zemlja, va koj su jedanput vladali kralji, ki su se zvali Faraoni. Ti Faraoni su bili zločesti i mučili su i proganjali su one nesrećne Izraelce, iliti Židove, ki su bili pod njihovum komandum. Onda je Bog rekal Mojsiju: — Hodi, i peljaj ča ov nebogi svet! Popelji ga ravno va njegovu staru domovinu — Palestinu.» I Mojsija je skupil sve Izraelce, koliko ih je god bilo, i uputil se je s njimi, kamo mu je Bog rekal. Kad su prišli ovamo dole, more se je s jedne i s druge strani nazad potegnulo, tako da su Izraelci mogli po suhem projti. Za njimi je onput šal Faraon i vela vojska egipatska, ma kada su prišli

---

P O D L I S T A K

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskoga narodnog života u porečkom dijalektu).

(Nastavak.)

«Povite mi sad teto, po kojen poslu ste došli, ča je to š vami i čigovo je to dite, ča sobon nosite?»

«Oprite uno pismo,» je rekla Jelena, zvadila je nidra sve nagrišpano, blatno od poti i sprstičano pismo, i dala mu ga; «iz njega ćete sve bolje razumiti, nego da van ja po ure pripovidan. Bila san u Trstu u špitalu i da se na sriću nis imbatila na jenega medika, unega ča van je pisa i to pismo, ne bi mi bili dali to lipo dite. Ma tako, kad san došla i rekla, da san iz Baderne iz sela Rupeni, valje me je pita, eli poznam Vas. I pita me je, kakov ste, koliko lit ste vode, ki van je nećak i sve tako, a ja san mu dreto povidala. Kad je sve razumija, me je pofalija i je reka da ne lažen, prike da Vas i on pozna, ki da ste hodili skupa u školu. I zato je reka da će mi se dati jeno dite, da ga zgojin i da će mi plaćati svako lito tridesęt fijorini, eli ko ću dva i po na misec. Ja san volila da mi daju svaki misec, ki mi hi je potriba, ne samo za novo lito, nego svaki dan...»

Dokle je teta Jelena uvako na široko pripovidala sve kako i ča se je je zgodalo, šjoršantuja je bija opra pismo; i pomalo štija. Z desnon rukon si je gladija ubrano lice, i svako to malo bi si jeno malo pocuknuja poli uho brkaste sure bafe.

Kad je proštija pismo do kraja, ubrnuja se je h teti Jeleni i prija malo dite u njejen naručlju za bradicu:

«A ti si to, mala nesrećnica?», je reka. «Rano si se počela mučiti po svitu. Di ti je mati, di otac, Bog sam zna. Da bi oni brižni znali, da češ se za koji dan valjati u starih krpah, i da te te pokrivati starima jaketami i kotulami i zibati te u kakovoj kašeti, tebe, koja si se rodila u silnon kakovon palacu i bila zamotana u najtiniju svilu, kako bi tužno zaplakali...»

Mala Nada svega tega ni razumila. Kako je ona gladija s prston po bradici, nju je to počelo kadičkati, pak se je počela smijati na vas glas i trepati z rukami i z nogami dižući hi u viške, tako, da je teta Jelena zajno bila u strahu, da će je učiniti tombulu iz naručija na pod.

«A di van je kadinica, ča mi vode moj preteja medig piše, da van je je da?», je pita šjoršantuja, a Jelena ča je bila jur zabila na nju, domisli se sad, da je je vrgla i nju u nidro, pak je vred izvadi i dade je pre Martinu skupa z nikima drugima hartami, koje su bile skupa u paketiću —

Plovan je sve to pogleda, vidija je da je tote i krsnica i kadinica i medaljica i sve drugo, ča je pisalo u lcteri da mora biti i vrga je je sve to na stolicu, da potle još jedanbot napro prigleda, nota u svoje libro i zapre u kašetin — «Tako, a sad morete poj doma, da nahranite malu i vržete je spati, prike je ze za napro strudila od Poreča dovolde zajno na Vašin mršavih i košćatih rukah — Eli čekajte», je reka i zazva:

«Roža, Roža —»,

a kad se je Roža kuharica pokazala na vrati od kužine je je da urdin:

«Daj vode teti Jeleni to ča za užancu, a za to ditajce teplega mlika z riži — Za, u Rupeni će bi malo jisti —»

Teta Jelena se je lipo zafalila i sprignula se da mu poljubi prsten na ruki — Moramo povidati, da je pre Martin nosija vajk na livoj ruki zlatni prsten z velikin okon za znak da se je za ciia život zakonija s crikvon — To je bila njigova vitica — — —

Toliko smo tega do sad pripovidali od te božje baderljanske plovanije, dobrega plovana pre Martina i njigovega nećaka Nadalina, čuli smo i kako se je jadija na nj, a još svejeno ne znamo di je uni bot bila plovanija, ča je deleva plovanov nećak Nadalin, a ča njigova žena Katina i eli je pre Martin ima račun, da se jadi na nje —

Valja donke da sve to na tanko i od beside do beside rastumačimo, tako da more sve razumiti svaki, pa i uni, koji ni još tako star da bi se moga domisliti na ute ljude, ki su živili prije žezdeset i toliko lit. Nan, koji imamo pri sobon stare libre i harte i litrate pr

tu dole, more se je speta složilo, i Faraon i svi njegovi ljudi ostali su pod vodum.

Fr.: Dobro njim stoji! Ovo je jedan lepi primer, kako Bog čuva pravednike.

Jur.: Ja — ja! Četrdeset let su oni Izraelci hodili po pustinje, ma su vendar jedan put doma prišli. Samo Mojsija ni prišal i to zato, ča je bil zgubil veru, to će reći, va jednem hipe mu je prišlo, kako da već nima nadi, da bi mogal njegov narod prit va svoju domovinu. I samo zato, ča j' posumnjal, Bog ga je, kako znaš — pedepsal i rekal: — Ti ćeš, Mojsija, videt obećanu zemlju, ale ne ćeš va nju prit!

Fr.: A ča j' on kanal tamo?

Jur.: To ti je kanal od Sueca. Ono je bilo prej jedno šezdeset let sve tvrda zemlja; onputa su počeli kopat i kopat, dokle nisu sve raskopali i napravili jedan lepi kanal, po kem dan i noć naviguju vapori. I tu su se najveć skazali naši ljudi: Istrani i Dalmatinci. Na tisuće ih je tu bilo, i Francuzi su govorili, da takoveh delavca ni po celem svete.

Fr.: A kamo si to sada zavrnul?

Jur.: Sada gremo ravno va Lešandriju, kade ćemo zručit Inglezom ov aeroplan, ki je po pravice njihov, a onput ćemo s kakovem vaporom put Trsta.

Fr.: A kada misliš, da ćemo doma?

Jur.: To se ne poveda. Da naši ljudi doznaju, kada ćemo doma, svi bi se zgrnuli, da nas vide. A to bi bil za njih veli trošak, a vreme je takovo, da treba šparat — jako šparat. Zato — tiho!

Fr.: Mane j' i tako pravo!

PISMO IZ JUGOSLAVIJE.

Poplava. - Borba za kraljev pehar. - Zagrebački zbor.

Zagreb, 15. kolovoza.

Ove nas lude godine neprestance progoni voda i voda. Najljepše su i najplodnije pokrajine Vojvodine i Podravine od poplave ljuto postradale, a i sam je Zagreb, evo već po drugiput u ovoj godini poplavljen. Istina, šteta je ovog puta — hvala mudroj gradskoj upravi — bila daleko manja, nego li prije tri godine, kada je u glavnom nastradala sirotinja u južnom i zapadnom dijelu grada, no uza sve to iznosi oko pedeset milijuna dinara. Gradska je uprava, poučena žalosnim iskustvom iz 1923. godine dala uz pomoć države sagraditi sve uz Savu 4 m i 80 cm visoki nasip, preko kojega voda nije mogla da se prelije, pa su tako oni dijelovi grada, koji su zadnjiput postradali bili osigurani. Na zap. dijelu grada, gdje još nije nasip dogotovljen provalila je voda u carinska skladišta i uništila par vagona kave, koja se tamo nalazila, te svu silu pamučne robe. Isto je tako dopria voda i do prostorija Franckove tvornice cikorija, gdje je takodjer nanijela prilično štete.

Druga je novost, koja je već nekoliko sedmica držala u napetosti čitav grad, a možemo reći i državu, nogometna utakmica za kraljev pokal. Kralj Aleksandar darovao je — ima tome tri godine — prekrasan zlatni vrč, za koji su se takmili svi klubovi u državi, da ga osvoje. Bilo je odredjeno, da će pehar dobiti u trajno vlasništvo ona momčad, koja ga triput redom osvoji. Danas se je u Ljubljani odigrala odlučna utakmica i zagrebačkoj je momčadi pošlo za rukom, da pobjedi momčad beogradsku i po treći puta osvoji pehar, koji je sada za uvijek njezin. Kako nam upravo telefonom iz Ljubljane javljaju kralj je s kralijcom osobno prisustvovao utakmici i na koncu vlastnoručno predao pobjednicima svoj skupocijeni dar, za koji su se zagrebčani tako požrtvovno borili. Možete si zamisliti oduševljenje, kojim je popraćen taj čin obljubljenog vladara. Interes je za utakmicu bio silan. Iz samoga Zagreba pošlo je u Ljubljanu posebnim vlakom preko 2500 osoba. Uopće je zanimanje za šport ovdje vrlo veliko, a to je dobar znak. Šport je izvrsno sredstvo za uščuvanje zdravlja, a stara je riječ, da samo u zdravom tijelu može da živi zdrav duh.

Danas je ovdje otvoren VI. zagrebački zbor. Sav je domaći obrt, sva trgovina i industrija ovdje zastupana. Isto su tako izložile u prostranim prostorijama zbora brojne strane tvornice svoje najljepše i najbolje produkte. Tako Francuska, Belgija, Čehoslovačka, Engleska, Italija, pa čak i Amerika. Čovjek se prosto ne može dosta da nadivi, što sve nijesu te tvornice u stanju da proizvedu. Od domaće industrije najbolje je zastupana industrija koža, pa pokućstvo i drvena roba, a onda redom košaraštvo, konopljarstvo, četkarstvo, staklarstvo, draguljarstvo i rezbarstvo i bezbroj drugih.

Svakako se u ovoj novoj državi pokazuje gorostasan napredak na svim linijama. A država opstoji tek osam godina. A što bi tek bilo, da postoji pedeset, sto i više godina, poput mnogih drugih evropskih država.

Zdravi će ovaj i svježi narod u budućnosti stvoriti čudesa. **E. R—ć.**

IZ PAZINŠTINE.

Nepošten način trgovanja.

Kažu, da je trgovina gadan posao i da je u trgovini sve moguće, no ovo što se kod nas dogadja uistinu je nepošteno. Poznato je da pazinska okolica obiluje šljivama i da u te šljive, uzevši u obzir siromaštvo, naš seljak, polaže nadu u ovo doba godine. Ako se šljive dobro prodaju pokrpaju se donekle kućne nevolje. Ove su godine šljive dobro uspjele, pa su naši seljaci čekali trgovce iz vana. Bolje je naime prodati izravno njima nego pazinskim trgovcima, jer ih i oni moraju prodati nekamo, pa nastoje, da ih što jeftinije kupe i da što više zasluže.

Pred par dana stiglo je u Pazin nekoliko slovenskih trgovaca, koji su imali namjeru u pazinskoj okolici kupiti više vagona šljiva (kreka). Popitali su se, da li ima u okolici šljiva, a pazinski trgovci, kada su ih nanjušili, pozvaše ih k sebi, da im oni dadu informacije o šljivama u okolici. Dakako, išlo im je u prilog, da ove trgovce iz vana odstrane iz pazinštine bez šljiva, pa su ih zato nasamarili, rekavši im, da u okolici šljiva nema ni za lijek jer su sve prodane i jer ih je malo bilo.

Slovenski su trgovci otišli bez da su dalje tražili šljive — a naše su šljive ostale, da ih prodamo pazincima, koji na ovaj način štete našega seljaka.

Onu koricu kruha, koju smo mislili zaslužiti, morali bismo prepustiti njima. No, nastojati ćemo, na bilo koji način, da im naše šljive ne prodamo, kada u svoje svrhe upotrebljuju ovakve metode. Pobrinuti ćemo se, da svoju robu prodamo onako kako mi želimo.

U tu svrhu javljamo i ovim putem svima, koji se zanimaju, da u pazinskoj okolici ima još mnogo šljiva na prodaju po veoma povoljnim cijenama.

Više šljivara.

Politički pregled

ITALIJA.

Političko zatišje.

Na političkom polju vlada sada veliko zatišje. Svi političari su odsutni na ladanju. Samo ministar predsjednik gospodin Mussolini radi neumorno. On se je vratio na 20. augusta u Rim, nakon velike inspekcije manevara u različitim djelovima sjeverne Italije. A isti je dan stigao gosp. Fedele ministar prosvjete u Gardone u goste d'Annunzia, koji je tom prilikom ispalio nekoliko hitaca iz topa svoga broda.

21. augusta odmah poslije svog povratka je gosp. Mussolini primio Dr. Ferragutia, predsjednika stalnog odbora za žitnu bitku. Sjednica tog stalnog odbora urečena je za dan 15. septembra.

Medjutim će se ovih dana objaviti zakon o pospješivanju ribolova i o trgovini s ribama. Italija, i ako opkoljena sa svih strana od mora, nema mnogo koristi od ribolova, jer obale nisu prikladne za ribolov. Tim zakonom nastoji se, da se intensificira ribolov, ne samo, nego i rasplodjivanje riba po kopnenim vodama i po moru. Osim toga disciplinira se i trgovina, tako, da će biti izlučeni razni prepodavaoci, kroz kojih se je dosada obavila trgovina i zbog kojih je riba tako poskupljala. Razvijati će se i akcija, da se započme s ribolovom i po dalekim morima.

Ponuda zajma Poljskoj.

Jedan italijanski financijski konsorcij ponudio je poljskoj vladi kredit u visini od 10 milijuna dolara, u svrhu izvršenja javnih radnja u Poljskoj. Predlog italijanskog konsorcija povoljniji je od svih ostalih, jer se konsorcij obvezuje, da će javne radnje provesti s poljskim radnicima i inžinirima.

Prijestolonasljednik boravio je ovih dana u videmskoj pokrajini, gdje je od oblasti i od naroda bio oduševljeno primljen.

Trgovački promet izmedju Italije i Čehoslovačke.

Interesantne su cifre, koje označuju visinu trgovačkog prometa izmedju Italije i Čehoslovačke u prva četiri mjeseca ove godine.

U prva četiri mjeseca tekuće godine Čehoslovačka je prodala Italiji robe u vrijednosti od 108 milijuna lira. Od toga je samoga stakla i kristala preko 12,650.000 lira, željeznarija i čelične robe preko 18 milijuna, šećera 10 milij. i pol, strojeva i raznih aparata 5 milijuna i pol lira.

Dok je toliko eksportirala u Italiju, Čehoslovačka je iz Italije importirala robe u vrijednosti od 54 mil. lira. Od toga: povrća 17 milijuna, konoplje i kučina od konoplje 7 mil.; južnog suhog voća 4 i pol mil. te automobila 2,400.000 lira.

G. Mussolini i obrana lire.

U Pesaro je ovih dana g. Mussolini održao veliku skupštinu na prolazu za ljetovanje. U govoru se je dotaknuo i financijskog položaja u državi, pa je govorio i o liri. Rekao je medju ostalim: «Govorim vama, ali govorim u isto vrijeme svima Talijanima a moj glas treba, da ima odjeka preko Alpa i preko Oceana. Hoću da Vam kažem, da ću braniti liru do posljednjega daha, do posljednje kapi krvi. Neću nikada dozvoliti, da veliki talijanski narod, koji već četiri godine radi sa puno discipline i koji je spremam za daljnje žrtve, zadesi ekonomska katastrofa padanjem lire.»

Potresi.

U Siciliji se opet javljaju udarci potresa. Pred nekoliko dana uzdrmao je otoke Eolije jedan malo jači potres, tako da su se porušile i nekoje kuće. U mjestu Malfa srušeno je oko 400 kuća, u mjestu Polare oko 40. Pučanstvo boravi pod vedrim nebom. Ima dosta ranjenih, ali mrtvih srećom za sada nema. Odmah je pokrenuta akcija za pomoć nastradalima.

Otkriće spomenika na Rijeci.

12. septembra otkriti će se na Rijeci na gatu pred Piazza Dante Alighieri jedan spomenik i to jedan lav. Vladu zastupat će gosp. ministar Federzoni, a tom će prigodom držati važan govor.

Novi novac.

28. oktobra prigodom godišnjice rimskog marša stavit će se u opticaj novi novac od 5 lira, iz nikela. Na jednoj strani bit će kraljeva slika, na drugoj rimski orao sa litorskim fašijem.

Posjeta kod g. Mussolinija.

Ovih je dana ministar inostranih djela kubanske republike posjetio g. Mussolinija, a poslije je na kubanskoj legaciji izjavio, da se čudi upravo ogromnom napredovanju, što ga je Italija u ovo zadnje vrijeme doživjela.

Škole u inozemstvu.

U školskoj godini 1926—1927 otvoriti će se u inozemstvu nove italijanske škole, toliko u Evropi, koliko u Americi. U svemu ima dandanas 1110 italijanskih škola u inozemstvu, a prima poduku u njima 131.513 učenika. Profesori morat će da izmedju 1. i 15. septembra idu na odredjena im mjesta. Ministarstvo inostranih djela već je odaslalo školske knjige, koje su tim školama potrebne.

JUGOSLAVIJA.

Otvorenje direktne telefonske veze Zagreb-Split.

Nedjelju ujutro otvorena i predana je prometu nova telefonska veza Zagreba sa Splitom. Otvorenju je prisustvovao ministar pošte g. dr. Superina. Ova je pruga duga 449 km i koštala je 4½ milijuna dinara, ista spaja Zagreb sa Splitom, Šibenikom, Dubrovnikom i Cetinjem. Nova će linija silno ojačati vezu izmedju jadranskoga mora i unutrašnjosti i još više koristiti razvoju cijelokupne privrede.

Izgradnja jadranske željeznice.

Interesi jugoslovenske privrede bezuslovno traže, da se izgrade i učvrste luke na Jadranu, no osim toga treba, da se ove luke vežu s unutrašnjom zemljom dobrim željezničkim prugama. Jedino će tako moći Jugoslavija podići svoju trgovinu i cijelo državno gospodarstvo.

S obzirom na to u zamisli je izgradnja željezničke mreže Pančevo-Beograd-Split odnosno Bačka Palanka-Sarajevo-Split. Ta bi mreža omogućila, da se u razmjerno kratko vrijeme jugosl. trgovina podigne. U tu se je svrhu sastala konferencija, koju je otvorio splitski gradonačelnik g. Tartaglia. Raspravljalo se je o projektu, koji je u tu svrhu sastavljen, a takodjer i o ponudi, koja je za izgradnju te željeznice predložena.

Konferencija je zamolila vladu, da se zauzme za stvar i da se riješi gradnja ove željeznice, koja je za Jugoslaviju toliko potrebna.

RUSIJA.

Trgovački saobraćaj izmedju Italije i Rusije.

Ruske novine javljaju o trgovačkom saobraćaju izmedju Italije i sovjetske Rusije slijedeće: Prema statističkim podatcima u proračunskoj godini 1925.-1926. izvezeno je iz sovjetske Rusije u Italiju razne robe u vrijednosti od 70 milijuna zlatnih lira a uvoz iz Italije u istom je razdoblju iznosio 80 milijuna zlatnih lira, premašivši time predratni uvoz za čitavih 30 milijuna zl. lira.

FRANCUSKA.

Otkriven plan atentata na Mussolinija. Francuski anarhisti htjeli okrasti riznicu crkve Notre Dame.

Pariška policija ušla je u trag bandi, koja se je spremala da pokrade riznicu crkve Notre Dame. Policija je poslije dužega traganja uspjela, da pohapsi članove te bande, koji su većim dijelom anarhisti. Kako se tvrdi, oni su namjeravali da okradu blagajnu i da sa novcem izvrše atentat na Mussolinija. Pojedinosti o toj zavjeri policija ne daje u javnost. Talijanski poslanik u Parizu je izjavio, da mu o tome nije ništa poznato. Medjutim izgleda, da se lopovi predstavljaju kao anarhisti, da bi svojim namjerama dali neku političku boju.

Kongres za mir.

Ovih se dana u Boisy la Riviere u Francuskoj obdržao jedan kongres za mir. Predsjedovao mu je Marko Saugnier. Na tom kongresu našli su se skupa katolici, protestanti, framasuni, svećenici i svjetovnjaci, ljudi reda i nereda, pripadajućih raznim narodnostima, ali više ili manje svi malo istaknute ličnosti, ako hoćemo da abstrahiramo od gosp. Fr. S. Nitti. Rimski kardinal Gasparrri, tajnik sv. oca, poslao im je u ime pape pozdravni brzojav, u kojem je pozdravljao njihov rad. Zbog toga su se nekoje novine prilično uzrujale.

NJEMAČKA.

Sporazum Francuske i Njemačke. - Potreban uvjet za definitivno pacifikaciju Evrope.

U svom govoru u Breslavi na jednom kongresu, državni kancelar dr. Marx je izjavio, da je sporazum izmedju Francuske i Njemačke potreban uvjet za potpuni mir Evrope. Dr Marx je nadalje izjavio, da je Locarno za Njemačku značio dobitak u mnogim pitanjima i on se nada, da će njemačkoj vladi uspjeti, da povoljno završi pitanje o daljnjem snizivanju broju vojske na Rajni. Da se izbjegne svim eventualnim trzavicama i nepoželjnim dogadjajima, Njemačka će poći u Ženevu tek onda, kada će dobiti čvrste garancije, da pitanje njezinog ulaska u Ligu Naroda ne će više naići ni na kakve poteškoće.

GRČKA.

Revolucija u Grčkoj. - Uapšenje presjednika republike gosp. Pangalosa.

U Grčkoj nikad mira. Evo i sada je opet buknula u nedjelju 22. ov. mjes. ujutro nova revolucija. Na čelu revolucije je general Kondilis. Revolucioneri su svrgnuli diktatora generala Pangalosa i uapsili ga zajedno sa njegovim najbližim prijateljima. General Kondilis je odmah obrazovao novu vladu i pozvao za predsjednika re-

Martina, staroga Nadalina i njigove žene Katine iz Gologorice, ne će to biti teško —

Baderna, donke, u uno vrime ni bila niga uno ča je danas — Čuda hiž je bilo uni bot u njoj, koje su se potle zatrle, da njin se danas ni za fundamente ne zna, a čuda hi je danas, za koje se uni bot ni nenon janka senjivalo, da bi se mogle uzidati na unih misti, di su danas — Di je u uno vrime bila kapelica Majke Bojže, di zadruga, di škola?! Unuda su u hladu pod starim kacijami počivali pastiri, eli se frmivali Ćići svojima ćapi ovac, ča su hi gonili doli bliže moru na Vrsarštinu —

Gori na placi je bilo jeno malo drugače nego danas. Farožа ni bilo, a ni unega lipega vrtla ko njega — Sve je uno bila kako nika gola glavica puna grot, graže i dimbljih orihi, po kakove kacije eli bile murve — Okolo crikve, koja je uni bot još imala niki zvonik s trima zvoni je bija cimiter — Malo spod crikve na najlipčen mistu je bija palac plovana Martina Taliča — Nideri okolo ni bilo unakovega kraljestva, kakovo je bilo u njigovoj hiži. Tamo mu je bija i farož —

Fameja Taličeva zapravo ni bila iz Baderne, nego nidi iz Funtane — Nego kad je pre Martin doša za plovana u Badernu, a tega če biti makor sto lit, valje se je složija z ljudi, prike je bija pravega srca, a Istrijan i sam, zna je ča je potriba njigovin ljuden — Poženija si je sestre za baderljanske kmete, jenu u Matuline, drugu u Štifanjiče, a tretu u Boljpine — I kad je počeja jeno malo stariti, a sam kako je bija, ćutija je ko sebe veliku prazninu, odlučija je, da si uzida jenu lipu hižu i da uzme h sebi kega od parente — I uzida si je je, da je ni bilo lipče nideri naokolo, i poša je stavati u nju, a prvašnju plovaniju, ča je je bija uzida pokojni pre Marko Pastorčič, koji je bija plovan prid njin, ustavija je njigovoj rodbini. On se je pak priselija u svoj novi palac i uzeja sobon jenega nećaka, sina od svoje sestre, ča mu je bila uženjena u Boljpine — Nego, kako se ni moga napro š njin slagati zatira ga je ća, pak je uzeja h sebi nećaka od druge sestre, Nadalina iz Štifanjiči —

(Slijedi.)

publike admirala Konduriotisa. General Kondilis, bivši vodja vojne lige i sadašnji prvak republikanske stranke najveći je pristaša Venizelosa, poznatog prijatelja, za cijelog rata, velike antante. Uzroci i svrha ovoga prevrata nisu još sasvim jasni. Iz proklamacije Kondilisa, razabire se, da je ona u glavnom uperena protiv dosadašnje tiranije te da se narodu vrati sloboda i spasi država od sigurne propasti.

Revolucionarci su potpuno gospodari položaja. Atenska je garnisona zaposjela sva ministarstva, poštu, policiju i sve javne zgrade. Cijelokupna se bivša vlada nalazi pod jakom stražom u zgradi predsjedništva vlade dok se mornarica nalazi pred Atenom u Pireju i Faleronu.

Karakteristično je da je ustanak buknuo, dok je Pangalos boravio na ljetovanju, a njegov ministar rata gosp. Celuris uapšen je u kasarni republikanske garde u času kad je sluteći, da se nešto sprema, došao, da se uvjeri o raspoloženju gardista, koje je vlada smatrala najvernijim četama.

Najinteresantnije je, da je i ovaj prevrat digao general Otonaios, onaj isti koji je utvrdio i posljedni prevrat Pangalosov. Čini se, da se general Otonaios osjeća vrlo dobro pod svim režimima. Izgleda da su prema grčkim prilikama, svi režimi kuće od papira.

Sve se te revolucije vrše bez sudjelovanja naroda, a uz interes nekoliko pojedinaca. Kao što je posljedna Pangalosova revolucija prošla bez krvi, tako ni ovom prevratu nije protekla ni kap krvi.

MEHIKO.

Borba izmedju države i crkve.

Valovi, koji su se u predmetu provadjanja zakona o rastavi crkve i države tako uzburkano talasali, polagano se stišaju.

Predsjednik Calles je mnijenja, da se zakon mora da provede, i da on ne može da popusti niti za dlaku, jer bi inače i on kršio zakon. Prigodom jednog razgovora sa izaslanicima mehičkog episkopata, koji su od njega tražili ublaženje zakona i sporazum u tom pitanju, on se u ovom smislu i izjavio, pa prama tome izgleda, da je sporazum nemoguć, dok se zakoni ne promijene. U skladu s idejom, g. Callesa, kane biskupi da putem svojih političkih eksponenata podnesu mehičkom kongresu dne 1. sept. predlog za ublaženje mehičkih crkvenih zakona. Plebiscit po zakonu nije predvidjen u formi, kako su ga htjeli imati biskupi. Gosp. Calles je odaslanicima još izjavio, da zahtjev registracije svećenika nije naperen protiv svećenika, nego da ima čisto administrativni karakter. Uslijed toga izgleda da bi znali biskupi da savjetuju Vatikanu, da za sada priznaje (?) zakone.

Utisak je, da biskupi traže sada formu, pod kojom bi se podvrgli zakonima, t. j. pod kojom bi mogli otstupiti od svog radikalnog stanovišta, a da ne trpi ugled katoličke crkve. U suštini bi to popuštanje mehičkih biskupa imalo samo karakter nekakvog primirja, da proteče nekoliko vremena i da se može medjutim organizovati i disciplinovati nova ofenziva. Za crkvu je to pitanje od osobite važnosti, jer su po sredi golemi materijelni interesi katoličke crkve.

Njujorška «Associated Press» javlja iz Mehika, da katolici rade na stvaranju jedne velike političke stranke. Mehički je nadbiskup izjavio, da episkopat želi jedino da privremeno ne upotrebljava vladine naredbe i to sve dotle, dok ne bude jasno držanje naroda. Izjava podcrtava potrebu rastave države i crkve, medju kojima mora da postoji uzajamni sklad, i naglašava da umije da cijeni pomirljivi duh predsjednika Callesa, izražen u odgovoru na nadbiskupe. Na kraju izražava želju, da bi predsjedniku Callesu bila odredjena slava, što je za Mehiko stvorio vrijeme, kad će u ime prave demokratije u prijateljstvu zajedno živjeti socijalisti, liberalci i klerikalci.

Domaće novosti

Smrtna kosa.

Stiže nam žalosna vjest, da je u Bermu kod Pazina usnula vječni sanak Milka Zlatić rodjena Flego supruga gosp. učitelja Marka Zlatića i hćerka našeg dugogodišnjeg narodnog zastupnika i bivšeg općinskog načelnika u Buzetu gosp. Frana Flego. Nemila sudbina ugrabila je plemenitu majku i uzornu ženu u najljepšem dobu života. Ostavlja supruga sa šestero djece, od kojih je najstarijem jedva 16 godina a najmladjem tek 14 mjeseci. U svim selima gdje je dosada bivala ostavila je najljepšu uspomenu. Bila je mila i umna žena, krotka kao janje, dobra kao dobar dan, a čestita i značajna kao njezin otac. Svoju djecu odgajala je lijepo i uzorno, a otidje Bogu na istinu kad je nejakoj siročadi veoma potrebna bila. Zlokobna bolest pretrgnula joj nit življenja rano i prerano. Žrtvovala je sve za dobro svoje obitelji, dala joj je samu sebe.

Kako je obljubljena bila kod naroda dokazao je krasan sprovod na koji je mnoštvo ljudi dohrlilo.

Kondukt je vodio da je otprati na vječni počinak župnik u Bermu uz asistenciju triju svećenika.

Miloj pokojnici neka je laka naša istarska gruda, a ožalošćenom suprugu, djeci, dičnom starini našem Franu Flego i obitelji te ostalim rodjacima naše duboko saučešće!

Ispiti usposobljenja za inorodne učitelje.

Kr. Školski Proveditorijat za Julijsku Krajinu i Zadar, javlja, da je Ministarstvo Prosvjete smatralo potrebnim odgoditi do druge polovice septembra ispite drugorodnih učitelja za usposobljenje u podučavanju na italijanskom jeziku, o čemu govori kr. zakon od 22. novembra 1925. br. 2121. Osim toga je produžen i rok za ulaganje odnosnih molba do 31. o. mj. —

VAŽNO ZA TRGOVCE ŠLJIVAMA.

Upozorujemo trgovce šljivama na današnji dopis iz Pazinštine.

Književnost i umjetnost

Konzerviranje maslina.

«Konservirane masline», zove se knjižica, koja je izašla — nakladom Zadružnog Saveza u Splitu, a koju je sastavio stručni referent za maslinarstvo i uljarstvo u Splitu g. S. Bulić. Ta je knjiga prva ovoga sadržaja u jugoslovenskoj privrednoj literaturi, a obradjuje način kojim se crne i zelene masline pripremaju za trgovinu i kućanstvo.

Cijena je knjižici Din. 5.—. Pošto se već ovoga mjeseca masline pripravljaju u konservu preporučamo našim zadrugama, primorskim domaćicam i trgovcima jestiva i smoka, da je naruče što prije.

Svjetski rat u slikama.

Ovih se dana nalazi u Trstu jugoslovenski slikar iz Novoga Sada g. A. Bocarić. On već 10 godina sprema materijal za jednu ogromnu panoramu, koji bi prikazivala početak rata, napadaj na Srbiju, te cijeli tijek rata i ratnih grozota. Gosp. Bocarić radi uz pomoć vlade, pa je sada na putu po Evropi s namjerom, da u svim većim gradovima održi predavanja i da pobudi zanimanje kod svih naroda za ovo svoje djelo. Slike će učiniti po zidovima jedne okrugle zgrade, koja će biti kao neki toranj i koju će se sagraditi u Beogradu. Platno će biti po prilici 1500 kvadratnih metara veliko. Sva će lica na toj panorami biti u naravnoj veličini. Posao je to vrlo velik, tako da će svi troškovi iznašati oko 4 do 5 milijona dinara.

Ova će panorama biti ne samo za uspomenu na prošli veliki rat, nego će biti i kao neki spomenik palima u ratu za jugoslovensko oslobodjenje.

ZDRAVLJE

Pšenična juha za slabašnu djecu.

Vrlo hraniva čorba za slabašnu djecu može se prirediti na ovaj način: Izabere se dobrog pšeničnog zrnja, koje se usuši; ali ne sprži u peći, pa se to samelje u mlincu za kavu. To se brašno sa posijami polije vrućom vodom. Šećer se ne dodaje, već nekoliko kapljica soka od malina. Kako se ovo piće može lahko ukiseliti, mora se svaki dan svježe priredjivati. Tek kad bude jača probava, smije se tomu dodavati trećina mlijeka, dakle dva dijela čorbe, a jedan dijel mlijeka. Na jednu osminu litre brašna dolazi litra vode, kad se juha priredjuje.

Najbolji kruh.

Najhraniviji i najbolji kruh nije onaj, koji se pravi od finoga bijeloga brašna, već crni kruh, koji se pravi od brašna, pomiješana sa posijami. Upravo oni dijelovi žita, koji su za hranu moždjanom i živcima, izlučuju se kad se odstrane posije. U zemljama, gdje se ponajviše jede crni kruh, ne ima toliko maloumnika, kano ondje, gdje se jede samo bijeli kruh. Dobar hraniv kruh više upliva na zdravlje i jakost naroda, nego bi tko u prvi mah pomislio.

Zdravo mlijeko.

Je li mlijeko dobro najjednostavnije se kuša, ako se turi u nj iglu za pletivo i ponovo ispusti van izvuče. Ako ostane što mlijeka na igli, onda je zdravo i nepomiješano vodom ili čim drugim.

Svega po malo

Kiša i praznovjerje.

Od vajkada ima kiša u praznovjerju veliku ulogu. Po keltskom vjerovanju, moglo se je za velikih suša proizvesti kišu tako, da bi se izlila voda ili da bi se bacile igle u zdenac. Obratno vidimo takodjer raznih običaja i formula, koje idu za tim, da veliku i neprekidne kiše prestanu. Tako su prije običavali na otvorenom polju uz svećane zakletve upaliti velike vatre, koje bi trebale da progutaju kišu. U Španiji i Italiji smatra se kiša na prvog siječnja kao nesretni znak, jer godina koja počima «plačući» ne može biti sretna. Uskrsne i korizmene kiše škode žetvi, a isto tako kiše, koje padaju na Duhove ili Tijelovo. Obratno smatra se kiša u stanovito doba godine kao vrlo dobro i sretno znamenje. Tako na dan sv. Urbana, sv. Vinka, u svibnju, na Mihajlovo i u rujnu. Kiša rano u jutro znači, da će kišiti tokom čitavog dana u kraćim razmacima.

✝

Tužnim srcem javljamo svim rodjacima, prijateljima i znancima, da je naša preljubljena

Milka Zlatić rodj. Flego

preminula u Gospodinu u 38. godini života dne 17. augusta u 5 sati ujutro. Pokopana je dne 18. augusta u 4 sata poslije podne na groblju u Bermu kod Pazina.

Ožalošćene obitelji Zlatić, Flego i ostali rodjaci.

ZAHVALA.

Duboko ganuti nad tolikim izrazima saučešća i sućuti prigodom smrti naše nezaboravne

Milke

najtoplije zahvaljujemo svima, koji su bilo kojim načinom nastojali ublažiti našu bol.

Posebna hvala svima, koji su u tako velikom broju ispratili milu pokojnicu na zadnji boravak.

Ožalošćene obitelji Zlatić, Flego i ostali rodjaci.

19.308 ljudi umrlo od ujeda otrovnih zmija.

Po statistici engleskih vlasti, prošle godine nastradalo životom 21.840 ljudi od divljih životinja. Od tog broja poginulo ih je od ujeda zmija 19.308. Tigrovi su zaklali 974 ljudi. Nedaleko Madrasa bio je nedavno usmrćen jedan veliki tigar koji je nekoliko godina navaljivao na susjedna sela i zaklao 125 ljudi.

Demonstracija bosonogih.

Fabrike cipela u Filadelfiji povisile su neki dan jedinstveno cijene svojih proizvoda za jedno 30 posto. Pošto sve pripadaju jednom te istom trustu, nisu se bojale nikakove konkurencije. Publika je bila drugog mišljenja te priredi veliku demonstraciju, i to bosa. Jedno 200—300.000 ljudi podje kroz varoš sa tablama na kojima je bilo svakakvih napisa na pr. Idite bosi — Dolje cipela, živjela sandala itd. Ova je demonstracija urodila željenim uspjehom. Već drugi dan su mnogi ljudi nosili mjesto cipela nove novcate sandale. Poslije nedjelje dana okani se trust borbe pa povuče povišenje cijena. Najbolje su pri tome prošli maloprodavci koji su, kaže se, prodali ništa manje nego osamdeset hiljada pari sandala.

Vršaći stroj smrvio glavu.

U svetom Petru kod Maribora desila se neobična teška nesreća. Kod seljaka Pola vršili su žito strojevima. 18. godišnja domaća kćerka seljaka ulagala je snopove u stroj. Kako je imala raspletene kose stroj joj je zahvatio vlasi i silnom brzinom povukao glavu, koju je mašina smrvila.

Udavio se mekinjama.

U jednom mlinu u Bihaću pao je sa prvog sprata u veliku količinu mekinja jedan radnik tako nesrećno, da se je u njima udavio, jer je duboko zaronio pa se nije već mogao izvući van.

Novi let generala Nobile.

Zrakoplovu «Norge» promjeniti će naslov, jer se opet sprema jedno još veće putovanje. I tome će putovanju zapovjedati general Nobile, koji se je svojim letom na sjeverni pol proslavio.

Ime zrakoplovu mjenjaju zato, jer ime «Norge» nije talijansko. Ovaj je zrakoplov izradjen od dobrog materijala. Norveški Aero-klub je ovaj zrakoplov prodao Italiji za 150 tisuća norveških kruna, što iznaša oko 750 tisuća lira.

General Wrangel,

vrhovni komandant carističke ruske vojske, koja je rastrkana Evropom, napustio je svoje mjesto. Iz Srijemskih Karlovaca, gdje se je dosada nalazio otići će u Bruxelles, gdje će primiti službu inžinjera rudnika. General Wrangel položio je u svojoj mladosti inženjerski ispit u Petrogradu.

DOPISNICA UPRAVE.

Brumić Antun — Lindar: Primili smo poslanu preplatu za Vas i Vašeg druga.

Antun Banko — Žbandaj: Preplatu primili u redu.

Antun Šajina — Matulji: Novac primili u redu.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

Broj 35 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 2. septembra 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ"
izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin". Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari". — Narodna poslovica.

Grčka revolucija

Grci nemaju mira. Neprestano se svadjaju. Čas zajaše jedna stranka drugu, čas druga onu treću, i tako vam u onoj blaženoj zemlji slijedi revolucija za revolucijom.

Do nedavno imali su Grci svoje kralje. Jednoga su ubili, drugoga protjerali, trećega priznali, a četvrtoga takodjer protjerali. Tako je to išlo, dok nisu jednoga dana proglasili — republiku.

Pod republikom ista igra. Jedan predsjednik republike baca sa stolice drugoga, drugi trećega i tako redom.

Slično se je dogodilo i 22. augusta o. g. General Kondilis digao je pobunjene čete na predsjednika Pangalosa, skinuo ga sa predsjedničke stolice i na nju posadio prvog predsjednika, admirala Konduriotisa. I sad je Pangalos u tamnici, a njegov suparnik na vlasti. Do kada? To neka Bog zna!

Uzroka tim nemirima bit će više, no, držimo, da je jedan glavni: Grci su nezadovoljni, pa otuda i ove njihove vječite svadje.

Složni nisu nikada bili. U prošlosti, nekoliko stotina godina prije nego što se rodio Isus, bili su najmudriji narod na svijetu, imali su kulturu i civilizaciju, koja je i danas još uzorom svim narodima na zemlji, imali su svega blaga Božjega, ali sloge nisu imali. A mi znamo, da slogom rastu male stvari, a nesloga da sve pokvari.

Tako je i njima nesloga pokvarila sve. Svaki gradić htio je sobom sâm da upravlja, nije htio da sluša ničije zapovijedi, zato i je Grčka već u ono vrijeme bila podijeljena u vrlo mnogo sasvim malih državica, od kojih neke nisu bile velike ni kao što je naša Klana, ali ništa zato: htjele su da budu same svoje, pa mâ i sve propalo.

Pa što se dogodilo? Došao je najprije Maćedonac Aleksandar Veliki, a za njim došli Rimljani, i sve su one male državice morale da saviju rep medju noge i da pruže vrat pod tudjinski jaram. Tada su proklinjali svoju neslogu, ali bilo je prekasno.

Kad se je prije jedno tisuće i pet stotina godina ojačao Carigrad i osnovalo se takozvano bizantinsko carstvo, Grci su opet došli do vlasti. No otrovni crv nesloge nije im ni tada dao mira. Mjesto da se svi slože protiv Turčina, koji je neprestano prijetio svojom strašnom silom, oni su se u Carigradu još uvijek svadjali. I u času, kad im je prijetila najveća pogibelj od Turaka, u Carigradu su se najvidjeniji Grci prepirali o tome, «dali Duh sveti izlazi samo od Oca ili od Oca i Sina...»

I opet propadoše, i opet su morali prignuti glavu pod jedan novi jaram — jaram turski.

Pod tim jarmom ostali su nekoliko stotina godina. Prije jedne stotine godina opet su se oslobodili, no čim su postali svoji, uskrsnu stara mržnja, uskrsnuše stare svadje.

I te svadje traju.

Unatoč svemu tomu Grci su dobri rodoljubi. Oni bi htjeli, da im domovina bude slavna, kaošto je bila u staro vrijeme prije Isusa, kad se je njihovoj mudrosti klanjao cijeli ondašnji svijet. Grci bi htjeli, da im domovina bude velika, kaošto je bila prije tisuću godina, kad je grčki Carigrad vladao nad mnogim zemljama i nad dobrim dijelom Balkana. U ono vrijeme bila je u njihovim rukama gotovo cijela Mala Azija s gradom Smirne, i ta uspomena nije im dala mira, dok nisu u svoje ruke dobili taj grad, koji su, kako znamo morali brzo opet da napuste. Okrenuli su svoje oči i na Maćedoniju veleći da je i ta zemlja bila u prošlosti sva njihova. Pred očima im je prošla veličina, a zaboravljaju — kako lijepo veli dr. Micelli u «Vedetti d'Italia» — da su se od onoga staroga doba do danas u onim zemljama dogodile velike promjene i da su se u njima uselili drugi narodi, koji one zemlje drže sada svojom domovinom. Tako su eto Grci vječito nezadovoljni. Htjeli bi svoj stari san, da ostvare, a ne će da vide, da je to nemoguće.

Seljaci, u vašim je žuljevim rukama bogatstvo vaše!

Na Poreštini se ovih dana desio slučaj, koji doduše nije tako rijedak, ali koji karakterizuje duh našeg vremena. Nekoji su seljaci htjeli da iskopaju nekakvo blago, sakriveno i zakopano po predaji prije mnogo stotina godina. Više od tisuće godina, iz pokoljenja u pokoljenje, kolala je ta priča o tom neizmernom bogatstvu. Trebalo je imati samo sreće, da se blago nadje, a srca, da se iskopa. Razumije se, da su to blago čuvali i zli duhovi, koji se posvuda nalaze, gdje ima blaga ispod zemlje. Glupost neznanja! — Tih priča ima mnogo po Istri i drugdje.

Oni su seljaci zaglavili i ostavili u velikoj bijedi svoje obitelji.

Siromasi duhom! Tražili su zakopano zlato, a nisu znali, da ima drugog blaga u zemlji, ali da nije to blago ni zlato ni bogatstvo, nego ono blago, što ga možemo iz zemlje vaditi jedino mučnim svojim radom. A dvostruko je to blago, jer nas hrani, a ujedno dava nam mirnu savjest, da smo obavili svoju dužnost i da smo se vladali, kako to Bog od nas zahtjeva.

Razumljivo je, da sve i mlado i staro, i muško i žensko, pojedinac i cijelo društvo gramzi za blagom i za bogatstvom. Svatko hoće da steče što više blaga i da živi što udobnije i ugodnije.

Ljubi rad!

Ali zato je prvi uslov ovaj: Ljubi rad! Radom se gradi vlastita sudbina. Čovjek je rodjen, da radi kao što muha, da leti. Dosudjeno je bilo praocu našem, da u znoju lica svoga jede svoj kruh.

Tko misli, da će drukčije doći do imovine, a ne čestitim i napornim radom, taj krivo misli i osjetiti će to teško. Samo neukost i neznanje mogu da omalovažuju, mrze ili pače preziru rad. Radom se stvara temelj našoj gospodarskoj eksistenci i našoj samostalnosti. Radom se diže uzdanje u samoga sebe. Pravi radiša, vičan od svojih žuljeva da živi, sam misli, smišlja i stvara.

Nemojmo čekati, da nam drugi pomognu, da nas podupiraju, da za nas misle. Gdjegod za ljude mnogo misli vlada, gdje ona sve odmjeruje, to je ponje najgore, pa lahko da ljudi priviknu mlohavosti i nevrijednosti. Imam zato jedan klasičan primjer, jedan strašan primjer u takozvanim «paraguajskim redukcijama», koje su uništile jedan cijeli narod i slomili vrat jednom cijelom sistemu.

Svaki da je čovjek na svom mjestu, radin, trijezan i proniknut osjećajem dužnosti napram samom sebi, svome zvanju, svome rodu i narodu. To vrijedi za pojedinca, to vrijedi za narode.

Tražiti zakopano, umišljeno blago, da tako bez rada dodješ do bogatstva, da se dakle obogatiš na jeftini način, jednako je nemoralno kao i krasti, varati, hazardirati, igrati onaj glupi veliki i mali lotto itd. Razlika je samo u tome, što jedno spada pod kazneni zakon, drugo ne, treće je čak i dozvoljeno i uredjeno po zakonima, ali ostaje svejedno nemoralno.

Štedljivost.

Ali nije dosta, da ljubiš rad. Ako želiš odvratiti od sebe bijedu i stradanje, radu svome moraš pridružiti štedljivost. Što si trudom i mukom stekao, valja razumno rabiti, a kaniti se svake neumjerenosti. Štedljivost je zamjerna krijepost, ali vrlo nužna. Bez nje nema nigdje blagostanja. Što si u dobrim vremenima stekao, čuvaj za crne dane, jer ne znaš što će doći. To je vrlo jednostavno pravilo, a opet, koliko se griješi proti njemu?

Ali naša štednja ima da se razlikuje od rada i štednje mrava. Mrav ljeti sabira i na jedan kup snaša zrnje, da se kroz zimu prehrani. Štednja kod čovjeka, kod seljaka mora druga da bude. Kad poljodjelac dobro proda svoje žito i vino, mogao bi od toga nešto i potrošiti; nu kad on toga ne čini, nego nabavi vrsniji plug, ili vola bolje pasmine, ili ponovi staju svoju, on štedi u višem, racijonalnijem smislu, jer je ta štednja ujedno vrelo novoga ili većega dohotka. Valjana poraba plodova dosadašnjega rada diže snagu buduće privrede. Što pojedini i svi zajedno većma ljube rad, red i štednju, to će svake godine većma rasti mnoštvo vrijednih stvari, kojih pomanjkanje čini nevolju i bijedu.

Pa mnogi će nam sada prigovarati: Kako je moguća štednja, kad ono, što mi priradjujemo, nije ni dostatno da nekako prokuburimo: Zemlja slaba, elementarne nesreće svake godine jedna za drugom, sad kiša, koja sve uništava, onda suša i bolesti stoke i žita i loza itd. Zar je moguće štediti? U mnogim slučajevima taj je prigovor i opravdan. Ali povirio sam u mnoge seljačke kuće, koje su bile siromašne, a ipak vidio sam, kako se djevojke nose više po gradski, nose fine čarape, čak i svilene, nose odjela, koja ne pristaju više seljačkim djevojkama i koja su odmah razderana, čim se a ma bilo koje poljsko djelo obavi. Naših lijepih narodnih nošnji sve više i više nestaje. A naša, tako lijepa narodna nošnja, i ona je jedan dio našeg narodnog života i duha, a što je glavno, narodno odijelo je jeftinije jer traje sto puta više. Oni, koji žive po gradovima, oni neka nose gradska odijela i svilene čarape i fine cipele. Oni se ne bave poljskim radnjama. Svatko po svojem zvanju: pop svoju mantiju, gradski čovjek svoje gradsko odijelo, seljak svoje ruho. Što se u nekim krajevima naš mladi naraštaj tako lakoumno podaje uplivu grada, je upravo besmisleno i nemoralno. A po gostionama koliko se troši! Troši se dvostruko, jer se trati novac, a ujedno kvari i zdravlje. A pokvareno guta toliko novca, opet dvostruko, jer dotični da ozdravi, mora da troši, a opet kad je bolestan, ne može da radi i da zaradi. Koliki gubitak za dotično gospodarstvo, koliko gubitka uslijed toga za narod!

Neka se dakle ne kaže, da se nigdje na nijednoj strani ne može da štedi.

Ali treba i zabave, reći će nekoji, treba i razonode, jer kad se je čovjek mučio cijeli tjedan, ima i pravo, da uživa. A zabava košta! Moralnom čovjeku je i točno vršenje njegovog zvanja užitak. Najveći užitak, kad vidi, kako mu je lijepim plodom urodio rad njegov! A za drugu razonodu, zar nema toliko tih zabava, koje ništa ili malo koštaju a ipak su najplemenitije? Dobra knjiga i dobra novina najbolja je zabava. A kad ne znaš čitati, neka jedan koji znade, drugima pročita, a poslije raspravljajte o onom što ste čitali. A onaj, koji zna čitati, ne bi li mogao da druge, koji ne znadu čitati i pisati, podučava u čitanju? Koliko užitka u tome, i za jednoga i za drugog, kad vidi uspjehe i napredovanje, a koliko koristi od toga.

Zabava, koja malo košta i mnogo koristi!

Udruživanje.

Rad ljudski donosi obilnijega ploda, ako se više ljudi sporazumije i dogovori što treba za proizvodnju. A isti novac će se više uživati, ako se više ljudi udruži, t. j. zajedno radi i troši. Udruživanje spada medju najpouzdanije zaštite od nevolje. Udruživanja nema bez medjusobnog poštovanja i povjerenja. Kad jedan ne veruje drugom, kad opaki sudi o drugom po samom sebi, tad ne može biti udruživanja. Divljaci se ne udružuju. Zamjenito poštovanje i simpatije jednog prama drugom nisu sami izvori udruženja nego i drugih krijeposnih djela. Da stečeš ovo poštovanje, treba da se i prama tome vladaš: Ne čini drugom, što ne ćeš da drugi tebi čini. To je onaj veliki, prvi zakon, koji se u ljudskom društvu mora da provede posvuda.

Seljaci, bogatstvo vaše je u žuljevim vašim rukama! U njima je i budućnost našega naroda, jer zemlja je izvor svega, i vi tu zemlju obradujete, vi s njome vladate. Ovo je vaše bogatstvo neizmjerno, jer vi ste neodvisni, a radom će te postati i samostalni, a samostalnost vaša bit će još jača i potpunija u udruživanju.

DOPISI

PISMO IZ JUGOSLAVIJE.

Jedan Veliki Sajam i jedno narodno veselje.

Ovo je pismo trebalo da bude gotovo za broj od prošle sedmice. No pošto je u posljednji čas ponestalo vremena šaljem ga tekar danas. U velikom gradu zakasniti za nedjelju dana nije malenkost. Ali u Istri se to lako oprašta. I blago si ga takovoj zemlji! Čovjek se, na koncu, nije rodio za to da živi s urom u ruci. Rodio se da živi kako može i da umre kada mora, a sve će to biti i ako ne znamo koji je sat na uri i koji svetac u kalendaru.

Kako je «Istarska Riječ» javila u zadnjem pismu iz Jugoslavije, 15. o. m. otvoren je u Zagrebu VI. velesajam, poznat pod imenom «Zagrebački Zbor», koji je trajao devet dana, a održao se na običajnom svom ogromnom prostoru na Sajmištu, gdje su u tu svrhu trajno podignuti ukusni drveni i zidani paviljoni od kojih je ponajveća t. zv. industrijska palača. Izlagača je bilo ovaj put oko 880. Protiv očekivanja poslovi su bili dobri. Osobito je dobro bio ove godine zastupan tekstil, t. j. tkalački i prelački proizvodi, i to većinom domaća roba. Teška industrija (željezo, mašine) izvanredna, ali većinom inostrana. Mnogo su se kupovali poljodjelski strojevi i umjetna gnojiva. Isto je tako brojno i valjano zastupana bila stolarska industrija i umjetni obrt. Na polju proizvoda elektrotehnike mogla se zapaziti ogromna konkurencija. Najbolji potrošač bila je južna Srbija. Čitav je zbor prošao na zadovoljstvo ponudjivača. Razumije se da su na svoj račun došli i posjetioci, ma da golema većina njih nije došla da kupuje i pravi poslove. Oni su došli da gledaju i da se pozabave. Da vide sve moguće predmete koje baca na tržište domaća i strana industrija, da se naslušaju muzike (osobito one kroz radio) i provedu nekoliko sati u raznim drugim razbibrigama. Ali to ne biva samo u Zagrebu, to je pojava sa svih takovih privrednih priredaba.

* * *

Za vrijeme trajanja zagrebačkog zbora otvoreno je, prilično daleko od centra grada, novo sajmište za stoku i krmu. Staro, naime, našlo se, skoro preko noći, usred gradskih ulica i trgova. Gdje su pred desetak godina pasle krave danas se dižu četverospratne zgrade, pa je bilo potrebno da se uredi novo tržište za dogon blaga. Tu je održan ovogodišnji kraljevski sajam, ukratko nazvan: Kraljevo. Taj historijski sajam koji je u svoje vrijeme trajao po osam dana, a sada samo 2 ili 3. Kraljevo je poznato ne samo u Zagrebu nego u čitavoj Hrvatskoj i susjednim pokrajinama. Na tom se sajmu danju trgovalo, a danju i noću jelo, pilo i plesalo. Sve naokolo oko sajmenoga prostora podizale bi se barake i šatori, a nijesu rijetki bili trgovci koji bi u tim šatorima u nekoliko noći prosuli sve ono, što su danju mukom utržili. Danas Kraljevo nema više onoga značenja, što ga je ono imalo, dok još nije bilo željeznica, niti burze, niti ošišane ženske kose. Ali je ipak sačuvalo svoje tradicije, kao mjesto, gdje se čovjek uz tamburice, vino, pečene janjce, medene kolače i ples, do zore može lako i sigurno dobro raspoložiti.

Hrvoje M.

IZ OPATIJE.

Odlazak podprefekta. - Novi načelnik.

Kako je već poznato u Voloskom je podprefektura ukinuta. I tako će svi oni, koji budu htjeli da obave posao, što su ga obavljali do sada u podprefekturi u Voloskom, morati na Rijeku.

Voloski kapetanat — ili po sadašnju: podprefektura, ima svoju malu historiju. U starije vrijeme taj je kapetanat bio u Kastvu, pa je — čini mi se — negdje god. 1828. prenesen u Volosko. Kastavci da se pomame. Pošto im svi protesti nisu ništa pomogli, počeše režati na Vološćake. A Vološćaci, da im ne ostaju dužni, uzvraćali im sa kamatama. I tako je bilo došlo do žestokog antagonizma izmedju ta dva bratska mjesta. Spominje se čak i nekakav drveni top, iz kojega da su Kastavci pucali na Volosko, pa kad se top rasprsnuo i pogodio par gradjana, udariše ostali u pljesak govoreći: — Ako su se toliki ovde zrušili, ča će bit pak tamo dole?

Medjutim ja držim, da je to priča, a što je glavno, na onaj se je stari, negdašnji antagonizam već davno zaboravilo, tako da bi danas i Kastavci i Vološćaci mogli složno da zabugare: — Stalna na tom svijetu... mijena kapetanata jest!

U ponedjeljak, 23. o. mj. ostavio nas je posljednji voloski podprefekt, g. Anzà. Bio je odlučni fašist, stoga se je svih nekako čudno dojmilo, što nisu domaći fašisti, a ni predstavnici općine prisustvovali komersu, što su ga ostali krugovi u Opatiji i Voloskom priredili g. Anzà. Podprefekt je premješten u Goricu.

IZ RIJEKE.

S bogom bomboni! - Ninettine namjere. - Protiv skupoće. - Karavanu automobila. - Velike «fešte» na vidiku. - Čuvajte novac.

Novi zakon o sivom kruhu ima i oštrih odredaba glede slatkiša.

Naša «Vedetta d'Italia» veli da su te odredbe ozlovoljile samo dvije vrste ljudi: slastičare i lakomce.

U samom gradu Milanu ima — veli «Vedetta» — oko dvije hiljade i pet stotina ljudi zaposlenih u raznim «pasticerijama». Sada će gotovo svi ti ljudi ostati bez službe. Medjutim mene ne boli glava za njih. Ko je providio za tolike druge stvari, providjet će i za njih.

Mnogo interesantniji su lakomci. Njima se «Vedetta» ruga i napominje, neka već slobodno sada kažu s Bogom i «fritulama» i «krapfenima» i «kuglofima» i «kremšnitima» i «tortama» i «štrudelima» i svim drugim paštama i pašticama. A vazmene pogače i šišorići? I tom čisto riječkom specijalitetu treba takodjer reći s Bogom!

U ime ogromne većine rodjenih Riječana izjavljam, da se nas ta zabrana slabo tiče, jer otkada su sve te lakomije i djakonije silno poskupile, mi ih prosto ne kupujemo i ne jedemo. Kada i kada po gdjekoja karubica ili mrva pilindreka na kruhu to vam je sve ono slatko, što ga mi od slučaja do slučaja uživamo. Sve drugo je za gospodu, koja imaju krajcara, pa mogu da troše na razne turte i krokante, a i na liječnike i lijekove, kad im poslatice naude želucu i crijevima.

Dakako da je toj gospodi žao za onim lakomijama, a najviše Ninetti. Ima već punà tri dana, što od jutra do mraka ne čini drugo nego pjeva:

> Prekolane va Peste šam bil
> Švake šorti bomboni šam jil...

Pitam je, zašto pjeva tu glupu pjesmu, a ona meni kao nožem:

— Za despet!

Više nisam pitao, ali je zato ona nastavila:

— Pak ca vi mislite, da se nete v Rike peć i pasti i torti pod kutraband?

— Ne će — rekao sam ja, jer će se na to paziti vrlo strogo. I globe bit će velike. Pa i ko bi htio, ne bi to mogao da sakrije.

Kod nas na Rijeci zna svaka kuća, što se u susjednim loncima kuha, a tako bi se lahko doznalo i ono, što se pod raznim črepnjicama ili «furnelićima» peče.

— Dobro, a ja ću poć na Susak, pak ću se tamo napucat krafeni i torti — pak ki će mi ca?

— Pokušajte, pa da vidite!

Ca mislite, da ne ću?

— A ako se dozna? Na mostu te pazit — i kako!

— Ja ma ca j'va trbuhe, to se ne vidi!

— Ne vidi? A one takozvane zrake Röntgen, ke vide i ono, ča niedno oko ne vidi? E, dara moja, neka samo postave ona aparat na mjesto, gdje se u čovječjem tijelu skupljaju pojedene torte — i vi ste onda frigani.

— Bim vam nec rekla, ma boie da mucim.

«Vedetta» piše, da se napakon ipak ušlo u trag uzrocima ove strašne skupoće. Što je dakle krivo, da je život svakim danom sve teži i skuplji? Kriv je preveliki, upravo pretjeran broj malih dućančića. U svim gradovima, a dakako i na Rijeci, naći ćete na svakom koraku po je nu malu «butižicu», u kojoj se prodaje brašno, šećer, fažol, bakalar, kafa i druge slične stvari. Čovjek bi mislio: gdje je veća konkurencija, tu moraju da su i cijene niže. No u tome je ona zabluda, o kojoj spomenuti list govori na dugo i na široko. «Vedetta» veli: što je više dućančića, to imaju pojedini trgovci manje zgode, da prodavaju svoje stvari. Pa kad ne mogu dosta da prodaju, hoće silom na onom malom da zasluže, što više mogu. I u tome su svi složni, jer ih sve jednako tišti. Eto razloga, s kojega se stvari potrebite za život plaćaju svakim danom sve skuplje!

Što dakle? T— prema tome nema drugo, nego da se smanji broj malih trgovinica. Vlada to hoće, a «Vedetta» poziv je općinstvo, da bude u tome vladi na ruku. Pa budimo joj na ruku!

Prošle subote imali smo sreću da vidimo jednu čitavu karavanu automobila, što su k nama dojurili iz raznih italijanskih gradova. Lijepi automobili, da ne mogu biti ljepši, šteta, što nisu providjeni i jednim aparatom, koji bi gutao prašinu, što je ti automobili dižu.

Ovako moramo da mi sami gutamo onu prašinu. Nego što ćemo? Čovjek mora u životu i onako dosta toga da proguta, pa zašto ne bi progutao i malo prašine!

Izložba se zatvara u nedjelju, 12. septembra, na sedmu godišnjicu znamenite d'Annunzijeve Marće di Ronki. Toga dana imat ćemo na Rijeci velike svečanosti, jer će na zaključenje izložbe stići ovamo mnogo uglednih ljudi, kao na primjer general Nobile, koji je preletio Sjeverni Pol, pa neki ministri, a što je najvažnije — i sam d'Annunzio. D'Annunzio je predsjednik Avijatičkog Udruženja, pa dolazi, da na svoje oči vidi, kako će njegovi avijatičari letjeti onih dana povrh Kvarnera.

Putiti ljude i opominjati ih — to je kao da bacaš bob o zid. U posljednjem broju naše «Istarske Riječi» ja sam bratski upozorio naše čitatelje, neka čuvaju novac, ako ga imaju, pa evo — kao da nisam ništa rekao. Ovih dana sreo je jedan opatijski šofer na Rijeci nekoga svoga znanca, koji je htio da ide u Opatiju. Dobričina šofer ponudi mu jedno mjesto u svom autu, znanac primi ponudu, sjedne, i auto odjuri. U Opatiji se rastadoše.

Šofer je bio složio svoj kaput otraga iza sjedala, i kad ga je opet navukao na sebe, opazi, da mu u njemu nema — lisnice, u kojoj je bilo novaca. Posumnja na onoga svoga prijatelja i pođe odmah da ga potraži. Hoće li ga naći — vidjet ćemo. Nauk: 1) Čuvaj bijele novce od crnih džepova! 2) Od neprijatelja čuvaj se sâm, a od prijatelja neka te čuva Bog! **Rokac.**

IZ ČRNICE.

Rokovo.

Svake godine prodje naš godišnji «samanj» Rokovo mirno, onako po našu starinsku, ali ove godine nije. Naše Rokovo i naš sajam malo znači mi idemo k sv. misi, a onda domaći na objed, a tada mladež ide na ples. Stariji se ljudi razgovaraju onako stojećke, a drugi sjedeći uz čašicu vina. K nama dolaze ljudi iz cijele Buzetštine. Na plesu je svirala naša domaća glazba iz Štrpeda. Nudjali su nam «grajani» svoju «bandu», ali bliža je košulja (stomanja) od kapota, pak smo uzeli domaću glazbu. — Ples i sva «svetkovina» svršila u redu i miru. U večer pak nastale u krčmi Bužan teške stvari. Mi ne ćemo i ne smijemo ispitivati, tko je prouzrokovao nemir, i kako je nastalo rječkanje i tučnjava. Jedan oružnik dok je tučnjava još trajala potrča za pomoć u Buzet. Dodje ih pun kamijon, u naše malo zabitno selo. Čitavu noć je oružnički tenente (poručnik) sa pratnjom ispitivao, istraživao pozivajući ljude k sebi. Čulo se medjutim pucanje iz pušaka i samokresa. Kamenje padalo u župni stan. Cijelo selo u strahu probdilo tu tešku noć. Ujutro u 4 sati, u zoru trojica su bili povedeni u buzetsku kasarnu, a odavle u zatvor. — Tako prodje kod nas naše Rokovo, žalosno Rokovo.

IZ VRANJE.

Naša novina. - Uspjeh usjeva.

Nikad se iz naše Vranje ne javljamo u «Istarskoj Riječi». Izgleda, kao da kod nas naša draga novina ne bi imala čitatelja — no baš je protivno. Rado je čitamo i širimo, jer nam je ona svima jedina utjeha.

Kako je kod nas — svakako će vas zanimati. Našu će seljačku, istarsku braću zanimati kako nam je ove godine zemlja rodila. Možemo javiti, da smo krumpira imali malo, uništila ga je naime peronospera u mjesecu julu, a ono što je bilo, zbog čestih i velikih kiša, gnjije.

Kukuruz nam prilično uspjeva. Sada u augustu nije bilo mnogo kiše, ali su silni vjetrovi trajali više puta i po tri dana.

Žita ima malo. Grožđja ima takodjer malo. Otukla ga je naime dva puta nesretna tuča, a ono što je ostalo crno je i slabo. Trebalo bi, da je malo toplije. Sijena smo imali obilno, ali zbog slabog vremena nije nam uspjelo u redu spremiti ga.

Za sada javljamo samo ovoliko, a u budućo javiti ćemo se opet, da se ne bi mislilo, da je Vranje nestalo iz istre.

Luca i Mara.

Luca: O Mare!

Mara: Malo tiše, Luce, tiše!

Luca: A zač?

Mara: Zač moj Franina još spi.

Luca: Ča još?

Mara: Na sve uši. Hrnje kako i automobil, kada od zadi puca.

Luca: Ma Bog budi s nami i sveti kriz — ovo je več treći dan, da su doma prišli, a on još spi.

Mara: Spi, sestro moja, i sve skroze san govori: — Ah! kako je lepo doma! Jihuhu! A ča dela tvoj Jurina?

Luca: Ča on? I da bi sve oteli malo počinut, ne bi imeli kada. Od jutra pak do noći, tu ti ni nego jedan prišišijeni. Svaki hip neki putuče na vrateh — a sve neki ljudi, keh nisam nikada videla. S Poreča, s Puljština, s Pazinšćini, s Ćićarije — z jedne i s druge strani Učki — ma govorim ti: nikada mira ni počinka.

Mara: Tako je i puli mane, ali ja svem govorim: ljudi moji dragi, mane je jako žal, ma ja ga ne morem zbudit. Ne da mi srce. Spi kako pušić, pak mislim, da bi me Bog, da ga stresem ali zovem. Neka još malo pospi, a vi dobri ljudi, počekajte malo, ali pak pridite kasneje. Sada vam več ne će pobeć — ne bojte se!

Luca: To se zna, da ne če. I kada bi baš i oteli poć, kamo vanka, ne bi mogli, zač sada oblasti ne davaju puthice za preko kunfina.

Mara: A zač ne?

Luca: Vej si ga! Ja mislim, da je i to radi šparanja. Ki hodi po svetu — troši. Kamo pride — troši. Ča ne biti va se, liti na se — i več putr kupi, ča mu ni nì za potrebu — i kada prido doma, nima ni strel šolda. Sve su liri ostale va Beče, va Grace ali pak va Parije. A to je škoda, nesamo za onega, ki je onoliki beči ča hitil, nego i za državu, za Italiju.

Mara: Razumem! I tako te ovi naši dva landrovca morat bit kuči — doma. I neka budu — ter njim je i dobro!

Luca: A i kada bi sve oteli, ne bi več imeli ni lasno poć nikamo. To ti ih čeka strahoviti posal. Svi bi ih oteli imet. Svi ih zovu. Najprvi naši Krašani.

Mara: Krašani su odvavek bili prvi — i va dobrem i va zlem.

Luca: A da si čula oni Medulinci! Zastrašili su se, kako ono oni umreju, da ako njim brzo ne pridu dole, da te prnest civeri, i da te ih n le nest.

Luca: Civeri? A da si pak Višnjanci, ki su jutros bili Sobum su dovukli voz i oteli, da zanesu našeh tan reščinu. Ja sam njim rekl ljudi Božji, krstijani, im strpljenja! Nisu ni oni od Pustite ih, da najprej ma nebogi!

Mara: Dobro si rekla, kako d pitala.

Luca: Ja — ma da si onput ga...

Mara: Kega?

Luca: Jurinu. Počel je rošćat na me: — Ča počivat, kad kako počivat! — ja sam bil i videl sam, da se posvud nigdere da se ne počiva. Čov mo samo oni, ki dela, a ki ne on gnjileje i svaki dan po veća mrcina. Dajte mi čovek — ja ću ga deset puti busni ću mu: ti si moj brat! Evala mi čoveka, ki ne će da dela ću na njega dvajset puti pij reć ću: Mare ča od mane, kug moj neprijatelj!

Mara: To je tvoj Jurina po oštreji neg je bil. A ča to sada

Luca: Ča delewa? Sestro moja več ne zna, kade mu je glava mara mu je puna svega i sv i on ti sve prebire, gleda, štr pak sve neč piše, piše i piše.

Mara: A ča to?

Luca: Ma za kalendarij! Sad n zadnju ruku. To da će bi, ča bilo!

Mara: Verujem. Neka stave va ka darij samo jedan mali deli ča su po svete čuli i videli — p njim prit vanka knjiga, kakove j Istra vidla.

Luca: Staviš te oni, stavit. Nego i j' poć nastavit za pamentu, da se b o polne brondanja.

Mara: Ter je tako! Bog, Luce!

IZ PULE.

Zapaljena šuma u okolici Pule.

Dne 29. augusta u jutro zapalila se je šuma blizu Valbandona između Fažane i Galežane. Dok su došli vatrogasci zahtio je plamen zamaha tako, da je uništio oko 4000 četvornih metara šume. Vatrogasci i stanovnici iz blizine dali su se težak posao, pa im je napokon uspjelo prijetiti daljnju opasnost. Šume o dobe godine gore ko uljem polivene bi se plamen bio raširio i uništio cijelu šumu, da se nije još začetka usmrti gasiti ga.

IZ VODICA.

Nevolja za nevoljom. - Što će od nas biti?

U zadnjem broju naše mile «Istarske Riječi» u dopisu iz Vodica javili smo, da se u našem selu pojavila grlena bolest difterija. Nije nam bilo valjda dovoljno, sada nam je Bog poslao i skrlatincu. Zabrinjuju nas prva četiri slučaja smrti, jer je u selu još preko 25 bolesnih od škrlatine.

Ali ne samo na ljude nego i na našu romašnu stoku udarila je ove godine bolest. Svinjska kuga pomoćila nam je 40 komada svinja.

Što će ove godine od našega sela biti to nam je strašno zamisliti. Uz velike poreze i siromaštvo, još i bolest prati ljudi i životinje, a da za sada ne brojimo i ne nevolje.

DOPISNIČKI UREDI.

Petar Radoslavov — Rokotole. Primili smo poštanskom naputnicom ... lira za podmirenje preplate.

Petar Raspović — San Francisco. Vaša je preplata podmirena do 30. 6. 1926.

PODLISTAK

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskoga narodnog života u poreškom dijalektu).

(Nastavak.)

Veliko bogatstvo mu je priškrbija. Sve brajde od Baderne do svetoga Ivana, sve vinje, sve boške, Liskovac, Jadra i Finida, sve je to bilo njigovo. Drugi ljudi su bili siromahi, i malo je ki ima ča svoga, nego su se deboto svi prihranjivali od tega, ča su hoževali gospodi na žurnadu. Tako je bilo u uno vrime posvuda u Istriji, pak i u Baderni.

Kad je pre Martinov nećak Nadalin uresa valjalo ga je uženiti. I uženili su ga najprije za županovu šćer, veliku dotaricu, iz Boljpini. Nego ni ima sriće š njon. Par lit po zakonu umrla je. Uženija se je po drugi bot za niku Portulanku. Š njon je ima dvi šćere, od kojih mu je jena umrla, a druga se je uženila u Radovane i ponesla sobon osan miljari dote. Nego i Portulanka mu je umrla, pak se je poša i po treti put uženiti. Treti bot se je uženija za niku Goričanku to će reći iz Gologorice, divojčinu od trideset lit, a po imenu Katinu De Franceschi. Š njon je bija srićniji, to će reći ne da bi se bili bogzna kako štimali, nego ki mu ni umrla vred.

Nego, ča Van se ne pera, da smo počeli jeno malo priveć na široko pripovidati te starinske stvari. Ča će nan stari Nadalin, ča će nam stara Goričanka? Da čujemo ča je bilo z unon malon Nadon, ki ona nas najveć interesa. Čekajte jedan hipac. Samo još dvi beside od stare Goričanke, pak ćemo poj u Rupene i potle još jeno malo zgoru, ča priko Učko, pak i priko Rike... Rekli smo, da je bila silna bogatija poli Taliči. A odkad je došla još stara Goričanka još se je to bogastvo povećalo. Čovik ši danas ne more ni zamisliti, česa je sve u unoj hiži bilo. Odzad hiže sve na okolo bila je uzidana korta, po kojoj se je šetalo priko dvisto kokoš, rac, gusak i perina pauni. U tora je blejalo osandeset glav ovac, u dvoru dvi krave na mliku i šesnaest voli, ča junci ča za delo. U štali se je na koritu rivalo po trideset svinj.

Svega je tote bilo, ča si čovik poželi. I kad bi došli ovamo gosti s Poreča ali iz Pazina i Gologorice uživali bi po cile šetemane i gostili se, kako poli kakovega principa. A sve je to priškrbija pre Martin svojen nećaku Nadalinu i njegovoj fameji. I bija bi veselo umra, da ni vidija, kako njigovi nećaki ne štimaju mižeriju i siromaštinu. Na uten se nisu mogli nikada složiti. Stari pre Martin je bija srca pridobrega, tako ča jedan pravi pop je iz naroda i mora biti i pomoga je siromaha svaderi, di je moga. Lačnoga bi najija, žednoga napojija i gologa ubuka i vajk bi nim toboże kako na šakreto utisa po kakov šoldo u ruku. Zato su ga i ovi siromahi štimali, kako i oca. Nego neta mu, žena Nadalinova, po rodu nika Talijanka iz Gologorice, imala je srca od grote. Prije bi siromaši umra od glada, neg bi mu bila dala mrvu kruha. Ljudi, siromaši, morali su ajin hoditi delati na žurnadu, ko su stili da ne umru od glada. A kako ih je hranila! Kad bi u jutro, došli na delo, dobili bi jedan mali lušpić kruha od samoga pira i podne nikoga jaje. U podne niku neštrn od graha ali boben, kako se je onzvala mundula i to njim je bilo jišti.

I zato se je pre Martin strahovito jadija. Ni moga vidit, kako se u njigovoj hiži u njigovoj kmestini tako po stupa z brižnima ljudi, su od njegovega naroda. Kad bi se razjadija bi gorija, da će hi stirati ća, dok ... njima ne će niš ustaviti, ma ča ja bržno ... Bija je star i mera je imati ... ke ... od svojih blizu. Pod za ... je ... me je počeja zidati novi faroż, uni ... ga vidimo još dandanašnji, ki je stat ... u miru Božjem završi svoj život.

Tako je bilo lita miljarosanšto i ... seti prvega u Baderni, u mistu. A sa ... je jur jedanbor maknimo iz nje i ho ... jeno malo zgoru do Rupeni, šamo ja ...

IZ BERMA.

Iskorištavanje naših radnika.

Poznata vam je općenita nezaposlenost, koja po Istri vlada. Od te nevolje nije ni naš kraj poštedjen. Volimo mi Beramci rad, pa ga i primamo samo da nam ga neko ponudi. Svaki nam zaslužak dobro dolazi u ovo vrijeme velike skupoće, ali ne znači to opet, da ne bismo znali svoj rad ocjeniti. Za pošteni rad tražimo i poštenu plaću. Nerazumljivo nam je samo, što o nama misle nekoji poslodavci, koji dolaze da nas mame na posao s mnogo obećanja, koja ne izvršuju. Mi smo Beramci razumni ljudi, pa ne ćemo više dozvoljavati, da nas se i dalje iskorištava i nasamaruje na način, kojim je nekoje naše seljane nasamarila neka «Associazione» iz Trsta.

To je društvo poslalo u Pazinštinu jednog svog čovjeka, koji je imao sakupiti zidare i radnike za izgradnju ceste Monfalcon-Trst. Dakako, obećavao je pristojnu plaću i to zidarima najmanje 3 lire i 30 c. a težacima 2 lire i 30 c. na sat, povrh toga obećavao je svima besplatno prenoćište. Namamljeni ovim obećanjima, uputila su se iz Berma i Pazinskog polja 4 zidara i 16 težaka, a kad su došli u Grignano, blizu Miramara, na posao bilo je sve drugačije nego li je onaj agent obećavao. — U prvom redu nije bilo besplatnog spavanja, a to znači radnici su bili prikraćeni dnevno za 2 lire. Osim toga je hrana bila mnogo skuplja, a plaća mnogo niža, nego li se je obećavalo. Na pritužbe radnika nije se uopće obaziralo.

Razumljivo je, da je ovaj nepošten postupak ogorčio naše radnike. Ko hoće radnu snagu neka je i plaća. Ovaj nam je slučaj za dobru školu, znat ćemo se ravnati u budućnosti. Kaže se, da ko ne radi, neka ni ne jede, ali ko radi mora jesti — no ne samo da radnik mora jesti, on ima i obitelj, koju treba pomoći i za koju radi.

IZ PULJŠTINE.

Suša. - Bolest svinja.

I još uvijek nema kiše. Dok drugdje upravo haraju poplave kod nas nema kiše niti za potrebu. Jednog se jutra nebo dobro naoblačilo, pa smo stalno držali eto kiše, mjesto toga uzdigla se silna prašina, zaduhnuo veliki vjetar, koji je učinio doduše neznatne štete, ali je ipak pokvario štošta na polju.

U nekim selima na puljštini pojavila se neka bolest na svinjama, pa je osobito u Ližnjanu, a u nekoliko slučajeva i u Medulinu uništila veliki broj svinja. Skoro svim seljacima u Ližnjanu crknule su uslijed te bolesti svinje, a kako je to strašna i velika šteta i nesreća za naš siromašni narod, to ne treba tek dokazivati. Ta bolest izgleda kao neke pjege, neke kozice, što se pojave po tijelu, pa neki vele, da bi se tome bilo doskočilo cijepanjem. Da li bi to bilo uspjelo ne zna se, ali za svaki slučaj, to bi se moralo činiti, no naš je narod doista spor u primanju pravilnog i razumnog gospodarstva.

Stoga je sada više nego ikada nužno, da naš narod što više čita naš «Narodni Gospodar» iz kojeg će naučiti svu silu dobrih savjeta za gospodarstvo i to razumno i pravilno gospodarstvo.

Politički pregled

ITALIJA.

Podeštati po svim općinama

Dosada sve su obćine, koje imaju manje od 5000 duša, dobile općinske načelnike t. zv. podestà imenovane od vlade. Ova će se mjera sada rastegnuti i na one općine, koje imaju više od 5000 duša. Razlika bit će jedino u naslovu, što će ga ti podestà imati. U većim mjestima n. pr. zvati će se «velikim komesarima» ili «guvernerima.» Dakle i Trst i Pula i Rijeka i Zadar neće više birati svoga načelnika, nego imenovat će ih vlada. U većim gradovima oni će imati kraj sebe konsultu, to jest nekakvo vijeće sa savjetujućim glasom, a te će vijećnike opet imenovati vlada. Time je autonomija i općina i pokrajina definitivno pokopana. Tom reformom padaju i pokrajinski i općinski izbori, a žensko izborno pravo, koje je bilo priznato prije malo vremena izvjesnim ženskim razredima, postaje iluzorno.

Tom mjerom prištedit će se svakako mnogo novca. Drži se s druge strane, da je ova reforma preludij za ukinuće parlamentarnih izbora. Parlamenat po ustvaranju sindikalnih i korporativnih organizacija postat će samo jedan skupni organ svih korporacija. Današnji ustroj države izgleda da će se tekom vremena promijeniti u čisto korporativni ustroj sa stručnim zadaćama.

Udruženje opozicijonalnih sindikalnih organizacija»

«Informatore della Stampa» javlja, da se u očigled narednog kongresa generalno radničke konfederacije u Italiji vrše marljivi pregovori izmedju popolarnih (klerikalnih) sindikata i eksponenata socijalističkih sindikalnih organizacija u svrhu da se udruže sve sindikalne sile opozicijskog karaktera. Popolarske sindikalne organizacije traže samo, da se socijalističke odreknu antiklerikalnog i antikatoličkog mjera i duha, a pripravne su onda, da pristupe i one internacijonalnoj sindikalnoj radničkoj organizaciji. Ti pregovori vrše se tobože pod vodstvom poslanika Migliola, koji u popolarskoj stranci zastupa ekstremnu komunističku struju.

Oficijelni podaci o italijanskim radnim silama u inozemstvu

Generalni komesarijat za emigraciju sabrao je podatke o italijanskim radnicima, koji se izvan Italije nalaze u Europi, i o mogućnostima opstanka, koje se otvaraju radnim silama iz Italije u dotičnim zemljama. Podaci se odnose na prvo polugodište 1926.

U Albaniji u djelokrugu konsulata u Valoni nalazi se 150 radnika i cirka 100 drugih italijanaca, od kojih su 40 svećenici i fratri. — U djelokrugu konsulata u Škadru počela se je gradnja mosta preko rijeke Mati. Gradnja je povjerena tvrci Mazzorana iz Trsta, koja namještava samo italijanske radnike.

U Austriji su prilike za radnike vrlo teške. Ima mnogo nezaposlenih radnika. Italijanci nadju zarade većinoma kao kopači, sladoledari, poslastičari, brusari. Mogućnost da se nadje posla, nije nikakva.

U Belgiji ima cirka 8000 italijanaca. — Izgledi za radnike nisu osobito ružičasti osim za zidarske nadničare, koji rade po rudnicima.

U Bugarskoj ima 1500 talijanaca, a svi su trgovci i privatni namještenici osim 50 radnika.

U Francuskoj živi 800.000 italijanaca.

U Njemačkoj traje još uvijek nezaposlenost.

U Štokardi ima 1800 italijanaca, kojim ide dobro.

U Engleskoj je nezaposlenost velika, a oštra je i zabrana da se namjeste tudje sile.

U Grčkoj su prilike vrlo slabe.

U Jugoslaviji italijanska imigracija je nemoguća. U djelokrugu italijanskog konsulata u Beogradu živi 100 italijanaca.

U Luksemburgu ima 11.000 talijanskih državljana, na Malti 1000.

Imigracija u Norvešku i Holandiju je nemoguća, ko što i u Poljsku, gdje je nezaposlenost velika.

U Rumunjskoj u djelokrugu konsulata u Bukureštu ima 8000 italijanaca. I tamo su mjere proti imigraciji stranih radnika oštre i osobito teške.

U Rusiji kod konsulata u Leningradu, u Moskvi i u Odesi ima 1100 registriranih italijanskih radnika, a u djelokrugu konsulata u Tiflisu 100 italijanskih obitelji.

U Španjolskoj, a to u Barceloni i u Valenciji, ima 3300 italijanaca. Za tudje radne sile su prilike teške.

U Švedskoj mogu naći namještenja i zarade štukari, taraseri i hotelski konobari.

U Švicarskoj ima italijanaca u gradjevnim poduzećima i u tvornicama za tkanine i prediva. U Lozani ima 20.000, u Lucerni 30.000, u Šentgallenu 9000 i u Cirihu 25.000 radnika.

U Turskoj vlada teška ekonomska kriza. U svemu ima cirka 15.000 radnika.

Imigracija u Madjarsku je skoro isključena.

JUGOSLAVIJA.

Bugarski odgovor.

Napokon je iza tolikog otezanja Bugarska dala odgovor na notu, koju su joj zajedno bile uputile Jugoslavija, Rumunjska i Grčka zbog napadaja i krvavih nedjela bandita na jugoslovenskom zemljištu. U posljednje je dane sva jugoslovenska štampa zauzeta ovim odgovorom. Ministri su se sastali na konferencu da raspravljaju o tom odgovoru.

Bugarski ministar inostranih djela, koji odgovara u ime svoje vlade, naglasuje, da je vlada s najvećim zanimanjem pretresla zajedničku notu, te je sa zadovoljstvom uzela na znanje želju Jugoslavije, Rumunjske i Grčke da s Bugarskom živu u miru i prijateljstvu.

Bugarska takodjer želi lijepi mir i potpuno prijateljstvo sa susjednim državama

U svom odgovoru Bugarska nastoji, da se na neki način riješi krivnje za nerede, koji su nastali. Naglašava, da nije bilo onoliko napadaja, koliko se piše, i da je baš ove godine bilo manje napadaja nego lanjske. Dok je bilo prošle godine 45 komitaških napadaja, ove ih je godine bilo desetak.

Nadalje kaže Bugarska u odgovoru, da nije istina, da bi banditske čete bile štićene od pograničenih bugarskih straža. Za cijelu granicu od 2200 km može Bugarska, da raspolaže samo sa 3000 stražara.

Ovi su napadaji — kaže Bugarska — povjesnog značaja, pa je nemoguće obustaviti ih najedamput. Bit će zato potrebna saradnja svih država, koje su u sporu. Mnogo će doprinjeti dobrom riješenju ovoga spora takodjer i zajam, koji je Liga Naroda odobrila za Makedonske emigrante. Ovim zajmom moći će Bugarska namjestiti mnogo nezadovoljnika, medju kojima je revolucijonarni, komitaški pokret imao vrlo mnogo pristaša i širitelja.

Osim toga obećava Bugarska, da će svojim vlastima naložiti što strože vršenje dužnosti. Strogo će postupati protiv organizacija, koje s terorom upadaju u susjedne države. Bugarska ne želi, da bi njezin odgovor bio nezadovoljiv. U tom slučaju Bugarska je sporazumna, da se spor iznese pred Ligu Naroda. Voljna je izvršiti sve, što bude ta medjunarodna ustanova od nje zahtjevala.

Šteta od poplava.

Posebna komisija izračunala je, da cjelokupna šteta od posljednih poplava samo u Bačkoj i Baranji iznosi ukupno 146 milijuna i 750 hiljada dinara. Kako se vidi ovo je svota ogromna, no uzevši u obzir bogastvo zemlje sigurno je, da će tamošnje žiteljstvo ipak preživjeti i zaboraviti ovu nesreću.

Prestolonasljednik Petar u Dalmaciji.

Mali jugoslovenski nasljednik prestolja princ Petar nalazi se na ljetovanju u Kambelovcu kod Splita. Tamo će se zadržati dulje vremena. Za boravak mu je odabran jedan od najljepših predjela na Jadranu, divan kaštelanski zaljev. Narod je u tom kraju oduševljen malim princom. Manifestacije su na dnevnom redu. Nježna i mila pojava učinila je ugodan dojam na sve dalmatince. To je doista jedno milo dijete, s nekim dobrim očicama i prijaznim lišcem.

Svečani doček, koji mu je bio priredjen, bio je najbolji izražaj velike odanosti, koja na obali Jadrana vlada prema kraljevskom domu.

Ljubljanska izložba.

Za novu ljubljansku izložbu, koja počinje 4. septembra već su zaposjednuta sva mjesta. Drži se da će to biti najveća priredba, koju je do sada Ljubljana vidjela.

RUSIJA.

Optužbe jednog komunističkog radnika.

Jedan komunistički radnik, Badjan, koji je imao naslov počasnog crvenog vojnika i koji je zauzimao čitav niz visokih položaja, održao je ovih dana u Berlinu u Schubertovoj sali senzaciono predavanje o rascjepu u komunističkoj partiji i o stanju u sovjetskoj republici.

«Ja, kao radnik, izjavljujem,» rekao je Badjan, «da u svjetskoj istoriji nema sličnog primjera obmanjivanja naroda od strane vlade. Ni deseti dio ruskog radništva, seljaka i inteligencije nemaju ni pojma o makinacijama koje vlada vrši iza njihovih ledja. Ti ljudi žive pod nečuvenim pritiskom i u najbjednijim okolnostima. Srednja zarada jednog radnika kreće se oko 28 rubalja mjesečno, ali to je samo prividno, jer dok se obustavi za pomoć engleskim štrajkašima, za Komintern, za avijaciju itd. radniku ne ostaje više od 8 rubalja mjesečno (16 dolara).

U posljednje vrijeme se osjeća jako porasla akcija radničke opozicije a takodjer i protivrežimsko držanje radnika komunista, koji zauzimaju odgovorne položaje.

U Moskvi je našlo pribježišta preko sto hiljada zlikovaca, koji su se tamo skupili iz cijelog svijeta, i primljeni su pod firmom inostranih komunista, koji su pobjegli od progonjenja iz svojih zemalja.

Ja, kao radnik, možda u principu ne bih imao ništa protiv čisto revolucionarnog rada Kominterna, ali kad taj rad postane zločinački, i kad se Komintern izdržava jedino od posljednje sirotinje bjedne i do prosjačkog štapa dovedene Rusije, onda ja moram da vičem da je već vrijeme da se jednom prestane sa tim potkradanjem Rusije u korist bande internacionalnih neradnika. Iscrpljena i siromašna Rusija ne može da igra ulogu skloništa za zločince i neradnike svih naroda...»

Po izjavama ovoga radnika od augusta prošle godine, pa do danas streljano je bez suda i sudjenja preko dvije hiljade lica, a po sovjetskim tamnicama trune 4228 radnika koji su nekad zauzimali odgovorne položaje. Radnička opozicija postaje svakim danom sve opasnija za Staljina i kompaniju. Partija je pocjepana i nema više te sile koja će obnoviti njeno jedinstvo.

AUSTRIJA.

Naoružana vojska jedne stranke.

U jednom žučnom članku protiv austrijskih radničkih organizacija, madjarski list «Madjarorsag» tvrdi, da organizacija austrijskih radnika raspolaže sa 250.000 pušaka, koje potječu od stare austrijske vojske. To se oružje čuva u 154 magazina, od kojih su 42 u Beču, a 112 vani. Isto tako posjeduje ta organizacija mnogo municije i ručnih granata.

Bez sumnje (piše «Madjarorsag») austrijska socijalistička organizacija može, da mobilizira za nekoliko sati jednu jaku i dobro oružanu vojsku. Austrijska vlada dokazuje svoju slabost, kada dozvoljava opstanak takvoj vojsci, i ako znade da postoji. Lanjske godine imala je ova «civilna vojska» održati neke manevre uz madjarsku granicu. Te manevre bila je vlada zabranila, no više od te zabrane nije poduzimala ništa.

ŠPANJOLSKA.

Sukob izmedju kralja i Primo de Rivere.

Izmedju diktatora Primo de Rivere i kralja Alfonza izbio je ozbiljan sukob. Povod tome sukobu jest predstavka, koju su uputili kralju nekoji oficiri. U toj predstavci oni traže od kralja da bi otpustio diktatora i njegove drugove i da bi se drugome predala vlada. Izgleda, da je kralj na strani ovih oficira, jer nije iza toga htio niti u audijenciju više primiti de Riveru.

Krvava bitka u Maroku.

Marokanci su u okolici Šešuana ponovno napali španjolske čete. Došlo je do krvavog boja. Španjolci su imali teške gubitke i mnogo muke za obranu grada.

KINA.

Opasan sukob s Rusijom.

Iznedju Pekinga i Moskve izbio je novi teški konflikt, koji se odnosi na istočno kitajsku željeznicu. Čang Tso Lin, kitajski maršal, tvrdi, da su Rusi neovlašteno prisvojili lučke uredjaje kitajske istočne željeznice. Kako pregovori s Moskvom nisu doveli do nikakvog rezultata, kitajski je maršal zaplijenio čitavu rusku flotu u Sungariu, glavnom rukavu Amura. Time su do skrajnosti zaoštreni rusko-kineski odnosi. Osim toga je kitajski maršal počeo da vrši pritisak na pekingsku vladu u pitanju ruskog poslanika Karakana. Kitajski je kabinet dao Karakanu ruskom poslanku, rok od samo tri dana da ostavi kitajsko područje.

Gradjanski rat u Kini.

Iz Kantona stizavaju vijesti, da je u Kini buknuo gradjanski rat. Boljševička crvena vojska zauzima mjesto za mjestom, a cijela je zemlja uznemirena.

Domaće novosti

Drugi kongres narodnih manjina u Ženevi.

Dne 25. augusta je kongres narodnih manjina u Ženevi otvorio svoje drugo zasjedanje. Na kongresu je bilo 70 delegata, koji zastupaju 38 grupa narodnih manjina po svim evropskim državama. Ovim grupama pripada 40 milijuna duša. Ukrajinci i litvanci nisu poslali svoje delegate nego samo posmatrače, zbog toga, što se oni ne slažu sa principom, prihvaćenim od kongresa, da se naime ne priznaje iredentistički pokret, koji ide za tim, da se narodne manjine odcijepe od zemlje, kojoj politički pripadaju i da se prisajedine sa materom zemljom.

Predsjednikom kongresa opet je bio imenovan dr. Josip Wilfan, slovenački poslanik u rimskom parlamentu, koji svojim vrlinama, svojim radom i svojim dosadašnjim nastupom u pitanju narodnih manjina uživa najveću autoritetu i najveći ugled. Dr. Wilfan je otvorio kongres i držao nastupni govor.

U niz govora, koji su se zatim redali jedan za drugim, najveću je pozornost pobudio govor prof. Šimana. On se oborio na Društvo naroda te ga oštro kritizirao, tvrdeći, da Društvo naroda ima da izgladi samo probleme izmedju pojedinih država kao takovih, ali ne može da riješi problem manjina. Njegov je govor bio burno pozdravljen.

---

dvanajstega žetvenjaka potle podne donesla teta Jelena malu Nadu u naručju...

Teta Jelena Rupenova živila je u velikoj mižeriji. Lita su bila slaba, zemlje ni imala kone niki mali škaljivi vrtlič za hižon, u kojen je slabo ča rodilo, a i to samo za največu potribu. Sve ča je valjalo je bila una mala pozemuljica, u kojoj su živili još njeji didi i babe i koju su je ustavili kako svu dotu i bogatiju. Ni bila lipa, mala, vajk zadimljena i niska, da si moga z rukon doseći grede i krov nad glavon. U jenon kutu je bilo gnjište od grot i pokrijeno z glatkima škrilami, da se liplje peče kruh. Nad gnjišton ni bilo nape, ni dimljaka, nego su samo na krovu dvi škrile bile jeno malo dignute, da pasiva spod njih laglje dim van. U drugon kutu je bila postelja. Na drivenom trinogu je bilo par dasak, a na njima pajarica od lišća pokrijena z nikakima panjavami. Poli same postelje je bila jena skrinja, bršljiva od starine, u kojoj je teta Jelena držala eno malo fešne robe, dva, tri bila facola, jene škrpniče za h maši i još kakove prčkarije, ča su ženan od potribe. Kad još spomenemo jenu stolicu u treton kutu pozemuljske i banak poli danju, nabrojili smo jur svu mubiliju, ča je je imala teta Jelena u hiži. A dugega je ni ni bilo potriba. Jedan bruncin i jedan zemljeni lonac su stali u jenon kutu na gnjištu, niki gograni i pasi su visili na klinu na zidu pak ča će je niš drugo. Veće bogatije ni vidila ni kad se je rodila, pak je ni tribala ni kad bude umirala.

Kad je došla donke teta Jelena doma prvo je je bilo, da vrže malu Nadu spati, da se otpočine. Kako ni imala zikve u hiži vrgla jo je na svoju postelju, ma prije je je na rukah pozibala.

«A ki će sada lipo naniti, a?», je gorila, smijala se i nosila malu po hiži.

«Si ti moja šći, a? A ja san tvoja majkica, ne? Ala reci: majka... majkica — šu, reci, reci!»

Mala je je gledala svojima bizerima oči i dizala rukice. (Slijedi).

Kongres se je dao na rad u četiri podijeljene komisije: jedna za kulturna, druga za juridička, treća za ekonomska i četvrta za organizaciona pitanja.

Stavnja (leva) 1907. godišta.

Mladići rodjeni 1907. godine i svi oni, koji su upisani u listu stavnje 1907. godišta t. j. oni, koji imaju da zajedno s ovim godištem dodju na ponovnu pregledbu, zato jer nisu bili prije sposobni ili im je stavnja iz drugih razloga prenešena na ovu godinu — imaju se prijaviti na stavnju. Dan stavnje odredjen je posebnim redom, koji ovdje donašamo.

Svi oni, koji su obvezani moraju se prijaviti u odredjen dan i sat i na odredjenom mjestu. Ako se ne prijave, pa ne dokažu, da su bili zapriječeni tako, da im se zakašnjenje po zakonu priznaje, bit će proglašeni dezerteri i kao takvi bit će hapšeni i predani vlasti. Ako budu sposobni bit će unovačeni. U svakom slučaju (i sposobni ili nesposobni) bit će izručeni sudbenim vlastima, da se sude, zato jer su htjeli izbjeći vojnoj dužnosti.

Oni, koji imaju uslove za mornaricu, moraju, najkasnije do 7. septembra 1926. moliti lučki kapetanat (Capitaneria di Porto) kojemu pripadaju, da bi se izbrisali iz liste za stavnju kopnene vojske.

Vojni obveznici, koji se nalaze u Italiji, ali izvan provincije kojoj pripadaju mogu moliti, da ih pregleda i unovači vijeće ili komisija onog vojnog okruga gdje obitavaju. Molba mora biti napisana na biljegovanom papiru (carta bollata) od 2 lire, a mora se predložiti na ured za stavnju one provincije u kojoj se vojni obveznik nalazi.

Oni mladići, koji se nalaze u Istri, ali ne u mjestu gdje su upisani u listu za stavnju, mogu biti pregledani u mjestu gdje se nalaze s tamošnjim vojnim obveznicima, ali moraju zato predložiti molbu na biljegovanom papiru od 2 lire, 10 dana prije stavnje, uredu za stavnju (ufficio di leva). Ovaj će ured molbu uzeti u pretres i javiti molitelju, da se prijavi.

Stavnja će se vršiti u pojedim mjestima slijedićim redom:

U Buzetu: za Roč 10. septembra; — Slum i Draguć 11. septembra; — Buzet 13., 14., i 15. septembra; — Herpelje-Kozina 17. septembra; — Materija 19. septembra; — Podgrad 21. i 22. septembra.

U Motovunu: za Oprtalj 28. i 29. septembra; — Vižinada 30. septembra; — Motovun 1. i 2. oktobra.

U Bujama: za Brtoniglu 5. oktobra; — Grožnjan 6. oktobra; — Buje 7. i 8. oktobra; Umago 9. i 11. oktobra.

U Pazinu: za Tinjan 15. oktobra; — Boljun 16. oktobra; — Žminj 18. i 19. oktobra; — Sušnjevica 20. oktobra; — Pazin 21., 22., 23., 25. oktobra.

U Labinu: za Plomin 27. oktobra; — Labin 28., 29. i 30. oktobra.

U Piranu: za Izolu 6. novembra; — Piran 8., 9. i 10. novembra.

U Kopru: za Marezige 13. novembra; — Dekane 15. i 16. novembra; — Pomjan 17. novembra; — Kopar 18. i 19. novembra.

U Malom Lošinju: za Mali, Veliki Lošinj i Nerezine 25. novembra.

U Cresu: za Cres i Osor 29. novembra.

U Poreču: za Novigrad 4. decembra; — Vrsar 6. decembra; — Poreč 7., 9. i 10. decembra; — Višnjan 11. novembra.

U Rovinju: za Kanfanar 13. decembra; — Bale 14. decembra; — Rovinj 15. i 16. decembra.

U Vodnjanu: za Barban 13. decembra; — Svetvičenti 20. decembra; — Vodnjan 21., 22. i 23. decembra.

U Puli: 15. januara neka se prijave «Capi lista» po abecedi od **A** do **O**; — 17. januara od **P** dalje svi ostali.

18. januara: po abecedi od **A** do **Br**; — 19. januara: od **Br.** do **Col**; — 20. januara od **Col** do **Dre**; — 21. januara od **Dre** do **Gin**; — 22. januara od **Gin** do **Lis**; — 24. januara od **Lis** do **Mog**; 25. januara od **Mog** do **Pol**; — 26. januara od **Pol** do **Sar**; — 27. januara od **Sar** do **Tam**. — 28. januara od **Tam** do **Zan**. — 29. januara od **Zan** dalje svi ostali.

Naša slavenska prezimena zabilježena su u liste, u talijanskom pravopisu, stoga se svako mora i ravnati tako, da se prijavi onoga dana, kada dolazi na red njegovo prezime po talijanskom pravopisu.

Sinovi poljodjelaca,

koji se nalaze u vojsci, mogu lako dobiti oduži dopust, ako njihova obitelj napravi molbu na zapovjedništvo korpusa, (Comando del Corpo) kojemu pripadaju. Toj molbi mora se priložiti obiteljski list (Stato di famiglia) i jedna potvrda podeštata ili karabinjerskog brigadira. Tom potvrdom potvrdjuje se, da je taj dopust molitelju u istinu potreban. Ova potvrda mora biti osim toga ovjerovljena od putujućeg poljedjelskog učitelja (Cattedra ambulante di agricoltura). Može se u slučaju molbi priložiti; svjedožba, da je otac vojnika star preko 65 godina i da je nesposoban za poljski rad.

Pozdrav naših vojnika.

Naši mladići godišta 1905, koji služe u II. poljskom artiljerijskom puku u Modeni, šalju iskrene pozdrave svojim roditeljima, prijateljima, svojim dragim curicama i svim čitateljima «Istarske Rječi» u nadi, da će se naskoro povratiti u milu Istru: Lušetić Karlo iz Rukavca, Benigar Ludvik iz Trnova, Simčić Josip iz Lisca i Mudrijačić Andre iz Grgara.

Svega po malo

Uspjeh ovogodišnje žetve.

Prema službenim američkim podatcima ovogodišnja je žetva pšenice u Americi dobra, te se računa, da je pšenice ove godine dapače i više nego li lanjske. Žetva raži, zobi i kukuruza bit će slabija, pa su zato cijene počele skakati.

U Njemačkoj je žetva pšenice slabija nego lani.

U Madjarskoj nije loša, ali svakako slabija nego lani.

U Austriji bit će dobar prinos pšenice, raži nešto slabiji, dok najbolje stoji zob.

U Rumunjskoj neće žetva zaostati za prošlogodišnjom i ako su štetile velike kiše. Pšenica nije baš osobite vrsti ove godine, pa su poljodjelci zabrinuti.

U Poljskoj se stanje računa nešto slabije nego li prošle godine. Zadnje česte kiše nanijele su usjevima znatne štete. Pšenice i raži bit će manje nego li lanjske godine, dok je zobi i ječma više.

U Bugarskoj izgleda žetva dosta povoljna i po množini i po vrsti.

Odkad se govori talijanski.

Pronadjen je od mala u nekom arhivu na brdu Kasine jedan interesantan dokumenat, koji će biti doskora publikovan. Ovim se dokumentom dokazuje, da je talijanski jezik još stariji nego li se je dosad mislilo. Rukopis je iz 819. godine. Nije pisan najčistijim talijanskim jezikom, nego se opaža, da je izmješan latinštinom. To bi bio najstariji italijanski rukopis.

Skupe fotografije

U Veneciji se je neki dan održavala zabava u dobrohotne svrhe. Zabava je uspjela, tako da se je od čistog dobitka moglo podijeliti raznim zavodima preko 300 tisuća lira. Na toj su zabavi bogati ljudi trošili zato da se lijepa svrha postigne. Jedna fotografija g. Mussolinija s njegovom vlastoručnim potpisom prodana je na toj zabavi za 11 tisuća, a jedna d'Annunzijeva za 6 tisuća lira.

Kuća sagradjena u 4 dana.

U Londonu je neki dan prikazivana gradjanstvu jedna nova kuća, koja je sagradjena u samo 4 dana. Radilo je samo 35 radnika po 8 sati na dan. Kuća ima 10 prostorija a izgradjena je od cementa.

Engleske željeznice.

Po statistici, koju je napravilo englesko ministarstvo saobraćaja opaža se, da je u 1925. godini samo jedan čovjek nastradao od željeznice. Tako su danas dobro uredjene engleske željeznice i željeznički promet, da se gotovo ni ne sanja o željezničkim nesrećama.

Škola mira.

Francuski su učitelji imali nedavno jedan sastanak, na kojem se je naglašavalo, da je svrha škole odgajati kod mladeži, duh mira i poštivanja tudjih narodnosti. Francuski učitelji kažu: «Učitelji se moraju truditi, da nauče svoje učenike na dužnost ne samo prama svojoj vlastitoj obitelji i domovini. Moraju naučiti svoje učenike ljubiti i poštivati i druge narode, jer je budućnost i kultura budućnosti djelo svih, pa i onih, koji su do sada živili u svadjama.»

Bogata prosjakinja.

Živjela je samo od prosjačenja, a i umrla je u Mančesteru kao prosjakinja 60 godina stara žena. U kući je imala malo namještaja. Njezina dva rodjaka došla su, da pokupe taj namještaj i da ga prodaju. Kad su iznašali krevet našli su pod jastukom ništa manje nego 1 milijun i 700 hiljada franaka.

Novo doba.

I muško i žensko sve se je u zadnje vrijeme dalo na modu. Zanimivo je samo, da je načelo današnje mode stvoriti od žene muškarca, a od muškarca — ženu. Žena striže kosu i brije vrat, a muškarac se pudra, žena jaši konja a muškarac nosi steznik (bušt). Lijepa je ova šala, koja karakterizira današnju modu.

Gospodin, koji je došao u posjete jednoj obitelji pita sluškinju na vratima:

«Zar me gospoda uistinu ne mogu primiti danas?» Sluškinja mu na to odgovara: «Ne mogu nikako. Milostivi gospodin baš sada mjeri novi steznik, a milostiva se upravo brije!»

Mreža i rupe na njoj.

Povodom manije sklapanja prijateljskih ugovora medju evropskim državama «Times» piše, da se ovi ugovori redovito sklapaju izmedju država, koje izmedju sebe nemaju nikakva krupna pitanja. Nad evropom rasprostrta je mreža ugovora. Medjutim u toj mreži ima mnogo rupa i to baš ondje, gdje je ratna opasnost najveća.

Zanimiv dodatak kaznenom zakonu.

Ruska je vlada izdala dodatak kaznenom zakonu po kojem se osudjuje na prisilni rad svaka osoba, koja drugu osobu izloži opasnosti da dobije spolnu bolest.

Nalaz bakrene rudače u južnoj Italiji.

Poslije dužih istraživanja, koja su poduzeta od jedne grupe inženjera na inicijativu presjednika vlade gosp. Mussolinija, u južnoj Italiji nadjena je veća naslaga bakrene rudače u području oko Etne. Vlada namjerava da smjesta započne eksploataciju ovih rudnika i da u isto vrijeme pojača iskoriščavanje željeznih rudnika na otoku Elbi.

Plivačica Gertrud Ederle.

Ova junakinja, kako smo već javili, preplivala je kanal La Manche, mnogo je slavljena po cijelom svijetu i mnoge novine donose slike i potankosti iz njenoga života. Sad se javlja iz Čikaga (Amerika). da joj je amerikanski bogataš Wriglei ponudio svotu od 5000 dolara (oko 150.000 lira), ako prepliva pacifički kanal, koji se nalazi izmedju Kalifornije i Katalina-Islanda, koji iznosi 23 morske milje (40 kilometara), pa je samo nešto dulji od kanala La Manche.

Umjetno reguliranje djelatnosti vulkana.

Kako se javlja iz Manague u Nicarugi, farmer Yasaye trpio je velike štete uslijed toga, što se njegova farma nalazi na vulkanskom terenu, pa plinovi, koji izlaze kroz pukotine u zemlji, čine velike štete. Sada se jedan njemački inž. ponudio, da će naročitim ventilima regulirati delovanje vulkanskih plinova, te će ih odvoditi i farmerov posjed više ne će od njih stradati. Naučenjaci s radoznalošću očekuju, kako će i hoće li uspjeti ovo ispravljanje prirode.

DAROVI.

Veselo društvo u Žminju na predlog g. M. Pužar sabrala dne 29. 8. 1926. medjusobno za istarsku «Prosvetu» lira 28.—. Darovaše po lira 5.— Mate Peteh, Dragutin Zaharija i N. N.; po lira 4.— Hrelja Josip; po lira 2.— Jure za Vršeni, Mate Pužar, zet Barba Jakova i J. C.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

Broj 36 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 9. septembra 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ"

Izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin". Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I, Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari". — Narodna poslovica.

Večernji razgovori

Još koji dan, i ući ćemo u jesen, a iza jeseni — ako se medjutim što ne promijeni — u zimu.

Dani će postajati sve kraći, a noći sve duže: već o Zdravoj Mariji grnut će djeca i starci k ognjištu, jer je oko ognjišta najsvjetlije i najtoplije.

Iza večere zametat će se na njemu razgovori. Tako su običavali činiti i djedovi i pradjedovi i svi naši u ono prastaro vrijeme.

Tako će i naši po svim istarskim selima našim. Za dugih i beskrajnih jesenjih i zimnjih mjeseci vodit će se na našim domaćim ognjištima razgovori.

Kakvi razgovori?

Svakojaki. Svaka kuća ima svoje brige, svoje radosti i žalosti, pa će se — razumije se — u tim razgovorima u prvom redu povesti o njima riječ. Majka će s ocem, otac s djedom da izmijeni nekoliko misli o tim kućnim stvarima, i razgovor će okrenuti na drugo. Tu su djeca, koja hoće da kažu svoju, tu mladež: a ponekad i po koji susjed, prijatelj, znanac, koji je došao, da se na prijateljskom ognjištu malo rastrese, pozabavi.

Tijekom takvih razgovora past će i po koja šala — o tome nema sumnje. I to je dobro. Vrijeme, u kome živimo, nije dobro, — mutno je i čemerno — pa je sasvim u redu, pače i svaki je blagoslovljen, koji u taj čemer, u tu čamu unese malo svjetla, malo smijeha, malo šale. Kakve šale? Zar svakojake? Ne — šala mora da je zdrava, dobra, dopuštena, da se njome ne kvari ničija duša, ničije srce. Šala neka bude takva, da je može čuti svako dijete, i svaka najnedužnija djevojčica. Prostote neka su daleko od naših ognjišta: blato je za buništa, za štale; samo ono, što je čisto i zdravo, može da ima pristupa u poštenu kuću. Samo čestitost i čistoća moći će da održi kuće naše: gad, smrad, blato udušit će ih, opoganiti, uništiti.

Doći će na red i druge, ozbiljnije stvari. Neko od ukućana pročitao je kakovu vijest, čuo štogod o kakvom dogadjaju po svijetu, pa će to sada ispričati, a onda će tome i drugi pridodati štogod, i razgovor će poteći kao bistri potočić.

U gdjekoji dan doći će i kakvo pismo iz daljine. Javit će se ocu i majci sin ili kći. Evo lijepe zgode, da se govori i o dragom dalekom djetetu i o zemlji, u kojoj je našlo utočište i o stotinama i stotinama sitnih stvari, što su u vezi s milim odsutnim licem.

U selu ili gdjegod u blizini umro je poznat čovjek. Svak hoće o njemu nešto da kaže, pa nesamo o njemu, nego i o drugim mrtvima.

Mnogo mi dugujemo našim pokojnicima, pa je dobro, da ih se češće sjećamo, i da se pitamo, dali još uvijek idemo putevima, što su nam ih oni prvi utrli. Razgovori o našim vidjenijim pokojnicima bit će od velike koristi mladjima, da znadu, gdje imadu da traže svoj korjen, da ne bi i oni, kao i neki njihovi vršnjaci mislili, da svijet počinje s njima.

Mladjima će mnogo koristiti, bude li se na tim večernjim razgovorima spominjalo i prošlo vrijeme, prošle muke i borbe, što ih je osobito naš seljak imao da izdrži, dok je izišao iz one svoje stoljetne tmice neznanja i nesvijesti. Tu će stariji, iskusniji imati mnogo šta da pripovijedaju. Ne treba im zaći vrlo duboko; dosta je da segnu do Dobrile, pa sve ovamo, do nas. U prošlom vremenu imalo je svako selo, svaka općina, svaki kraj svoje lijepe dogadjaje, u kojima je sudjelovao narod naš svim žarom svojeg pomladjenog srca i duše. Ko ono ne zna, ne će moći da razumije ni ono doba. Ko ne razumije ono doba, ne će moći da razumije ni ono, što mu se svakim danom pred očima dogadja.

Ima još sila drugih lijepih i zgodnih stvari, oko kojih se mogu kretati večernji razgovori naših ljudi, a lijepo će i dobro biti, da se svaki takav razgovor začini i kakvom našom narodnom pjesmom. Imamo ih, hvala Bogu, na hiljade!

Nemar mladeži

Ako uočimo gospodarske prilike po svijetu, onda nailazimo posvuda na bijedu i nezadovoljstvo. Svatko se tuži, sve uzdiše pod pritiskom teških nevolja i slabih ljetina. U našim je krajevima gospodarsko stanje daleko gore, jer se ono pogoršava ograničenom količinom i slabom kakvoćom zemlje. Naš je narod skroman u zahtjevima, pa nekako prolazi i vuče se iz dana u dan. Moglo bi i bolje biti, kad bi se razumnije gospodarilo, savjesno pripravljalo i uvadjalo mladež u vodjenje gospodarskih poslova.

Muški naraštaj ne voli polje.

Kod mladjeg svijeta opažamo neki osobiti nemar za gospodarenje. Ponestaje smisla za čuvanjem i obradjivanjem djedovine. Mladež se ne zanima za poljoprivredu, ona radi na silu bez veselja i volje. Neko lijeno i mlitavo raspoloženje vlada medju seoskom mladjarijom, koja kano da nije seljačkog pokoljenja. Ovo je žalosna i pogubna činjenica, koja se štetno odrazuje u našim seljačkim obiteljima. Teško je čovjeku pri srcu kad promatra životne odnošaje u seljačkoj kući. Tu nema ljubavi do kućnog i poljskog rada. Sin, koji imade da naslijedi imanje, nema nikakve vlastite volje i smisla za težački posao nego ne marno i prisilno prati oca na polje i pušta da starac izvrši najveći i najteži dio posla. Ako nije tako, onda nailazimo na slučaje, gdje jedini sin sposoban za posao, prepušta ocu poljski rad, a on se gubi kojekuda u traženju i obavljanju drugih manjevažnih posala izvan kuća ne brinući se za napredak u obitelji i ne donašajući joj nikakve koristi. A koliko je primjera, gdje otac u naponu snage i moći, pase ovce i krave, jer mu se djeca stide biti pastirima?! Imamo slučajeva, gdje seljak mora da traži i plaća pastira, jer se žena protivi, da bi kćerka polazila za stadom.

A ženski...

Ništa nije bolje ni kod kućnog gospodarenja. Na majci leži čitav posao. Ona obavlja najteže kućne radnje, a kćerka se samo kicoši i dotjerava!

Majka štedi svuda svoju miljenicu i tako je kvari i krivo uzgaja. Čitavu sedmicu domaćica radi kao sužnja, pa bi barem nedeljom imala da počiva. Ali to se ne dogadja. Dok u blagdane majka kuha objed i redi kuću, djevojka se oblači i cifra, a popodne mjesto, da majci pomogne pomiti i spremiti posudje, te urediti kuhinju, — ostavlja majku kod posla pa odlazi da se selom šeće da planduje i dangubi, te se vraća kasno na večeru. — I tako bismo redom mogli da iznesemo još mnogo švih mogućih zgoda i primjera, kako mladež kroči stramputicom i pripravlja nam teške i žalosne buduće dane.

Odgoj mladeži.

Takvo kukavno i žalosno stanje očituje se kod dobrog dijela našega seoskog življa, a daleko gore je i u gradovima. Da su roditelji u glavnom uzročnici tih obiteljskih jadâ i neprilika, to je svakome jasno. Ne ćemo da ustvrdimo da je položaj posvuda jednak, jer znamo, da imademo na selu dobrih i čestitih obitelji, koje nijesu pak nikako u većini. — Ali kazati ćemo i to, da će se naći mnogi roditelji, koji će sakrivati mane i pogrješke svoje djece i da će u svakoj zgodi isticati njihovu vrijednost unatoč toga, da su im djeca zločesta i nevaljala. Majka će na sva usta galamiti, da joj je kćerka najbolja, najčestitija i najradinija, premda cijelo selo znade, da je baš obratno. Takvi su roditelji rušitelji vlastite svoje sreće i budućnosti svojeg pomlatka.

Nije dosta da nas taru i tuku svakojake brige i nevolje, već si i sami stanje pogoršavamo. Roditeljima je jedna od najsvetijih dužnosti da uklone nemar i nezanimanje mladeži za posao, jer je ovo jedna od najvećih bolesti na selu. Do oca stoji mnogo da od sina učini valjana gospodara, a do majke da joj kćerka postane štedljiva i pametna domaćica. Od toga zavisi boljitak obitelji i napredak našeg naroda. Mladež neka ne planduje i dangubi, jer su vrlo ozbiljna vremena. Omladina bi trebala da shvati tužno gospodarsko stanje, u kojemu se nalazimo, te da se posveti sa svom ljubavlju zemlji i radu i da vjerno slijedi stope svojih otaca. Roditelji uzgajajte mladež u radinosti i ustrajnosti, jer vas inače čeka crna budućnost! —

DOPISI

PISMO IZ JUGOSLAVIJE.

Split, septembra 1926.

Split, taj jadranski biser, proživljava u ove dane sve radost za radošću. Već je dolazak maloga princa bila za dalmatince radost i slavlje, a poslije su toga posjetili ovaj kraj i sam kralj i kraljica. U nedjelju, dne 5. o. mj. imala je opet sokolska splitska župa svoj župski slet. Očekuje se i vrše se pripreme za Mornarički dan, što će opet biti jedna radost za Dalmaciju a za Split napose.

Mali princ Petar nalazi se na ljetovanju u ovom našem lijepom kraju. Za njegovo ljetovanje nije se ni moglo izabrati ljepšega mjesta nego li je Kaštel Kambelovac u neposrednoj blizini Splita. On se tamo zabavlja i uživa pod južnim plavim nebom i kraj još plavijeg mora. Kralj i kraljica, u pratnji princa Pavla i princeze Olge, došli su da ga posjete. Dolazak njihov nije bio najavljen, no pučanstvo ih je prepoznalo, pa im je priredilo oduševljene manifestacije, kada su prolazili kroz Split.

Ovaj nenadani dolazak kraljev sjeća na one dane lanjskog oktobra, kad je Split s onoliko iskrenosti i oduševljenja iskazao svoje osjećaje kraljevskom jugoslovenskom dvoru. Ovoga je puta bilo izvršeno ono isto no u manjem opsegu, jer je bilo sve nenadano.

Kraljevski posjetioci iz Splita odoše da posjete i Trogir. Kad su lanjske godine bili u Dalmaciji Trogir nisu mogli posjetiti, pa su to ovoga puta učinili. Onako iznenada. Pa često je i miliji nenadani i nečekani posjet. Najedamput se Trogirom pronio glas o njihovom dolasku. Tijesne su se ulice prolamale od klicanja i oduševljenja.

Osim Trogira kralj je posjetio i drugu okolicu Splita. S velikim je interesom sve pregledao. Ovaj je kraljevski posjet u Dalmaciji ostavio duboki dojam.

Dne 5. o. mj. priredili su splitski sokoli svoju veliku slavu — župski slet. No, nije to bio tek obični župski slet. Na tome sletu razvio se je novi sokolski barjak, koji je splitskoj župi poklonio sam kralj. Toga je dana Split osvanuo sav okićen narodnim zastavama i cvijećem. Na više mjesta bili su veliki i lijepi sokolski natpisi. Ulice su bile dupkom pune domaćega gradjanstva i gostiju sa svih strana Jugoslavije. Sokolska je svečanost privukla mnogo ljudi iz cijele zemlje, pa su kao krv rumene sokolske košulje bile guste.

Već rano u 7 sati odali su sokolovi počast narodnim borcima, koji su pali u ratu za oslobodjenje. U Splitu se je toga dana izrazilo sve iskreno oduševljenje i sve nacijonalno osjećanje.

Svečanostima je, u ime kralja koji je kum novome barjaku, prisustvovao admiral Prica. U Narodnom pozorištu održana je svečana akademija, a na sletištu su izvršene veoma lijepe javne vježbe.

Prigodom ove slave izdalo je Starješinstvo župe jedan krasan proglas, a isto tako i načelnik je grada pozdravio posebnim lijepim proglasom sokole domaće i gostove.

Mornarički dan, to je jedna proslava jugoslovenske mornarice. Svi odbori, koji rade na organizaciji ovogodišnjeg mornaričkog dana privode kraju svoj rad. Izgleda, da će ove godine proslava biti prava revija pomorskog života. Odborima idu na ruku svi privrednici i trgovci u svakom pogledu. Ističu se požrtvovnošću u radu osobito žene, a najviše one iz Narodne Ženske Zadruge.

Za taj se dan spremaju mnoge priredbe. Ispred vile u kojoj stanuje kraljević prodefilovati će parobrodi i motorni čamci svi osvijetljeni i okićeni cvijećem. Bit će i raznih športnih priredaba kao n. pr. plivačka natjecanja, veslačke utakmice itd.

Kako vidite Split proživljava slavu za slavom. Dalmatinci daleko od politike i puni narodnog oduševljenja izrazuju svoje lijepe osjećaje, vesele se i raduju razvitku mlade njihove države. **P.**

IZ PREMANTURE.

Svega po malo.

Kako je kod nas? Svakako i nikako. Da se tužimo ili ne tužimo svejedno nam je. Premanturci su već počeli, da se snalaze i da strpljivo snašaju današnje teško gospodarsko stanje.

Rada nema. Zemlja je jalova. More je jalovo. Blaga imamo malo, a Premantura je velika. Premanturci su jedanput bili naučeni na dobro, bili su neka polugospoda. Arsenal je bio krava muzara, arsenal je bio najplodnija njiva i najbogatije more. Iza kako su radnici otpušteni prošlo je i sve to. Ono, što se nije izselilo, dalo se je na poljski rad i na ribarenje.

Ovogodišnja žitna žetva prilično je uspjela. Da, ali sav je prihod i kod ovako dobre žetve tek za pol godine. Druge pol godine Premantura se uvijek hrani u dućanu. Kukuruz bi uspjevao, kad bi bilo kišilo. Već mnogo godina nije bilo u južnoj Istri ovakove suše. Kiše ni kapljice. Sve je izgoreno. Sijena je bilo malo baš zbog te suše, a i trava je izgorena, pa je i ono par ovaca presušilo. Vimena su mršava, a mlijeko je tanko.

Zato jer nema sijena, a i zato jer novcu nema ni odakle traga, goni se blago često u Vodnjan na sajam. U večer pred sajam sa svih se strana sela goni marva. To nam pruža žalosnu pojavu. Blago se kod nas ne kupuju, a i ono što se doma odgoji prodaje se, jer je nevolja velika, jesti treba, a dugovi rastu.

Nije se nikada to dogadjalo, ali se danas dogadja: ima kuća, u kojima se kruh ne mjesi, u kojima se kava već godinu dana ne pije, u kojima se, sada u ovo doba, jedu u jutro, o podne i u večer same smokve. Ali i smokve su ove godine slabo uspjele. Suša i na njih djeluje.

Gotovo svi muškarci ribare. No, ribariti ove godine kod nas znači gubiti noći, izmoriti se i vratiti se u jutro kući bez ribe. To je za čudjenje, ali tako je. Ribe nema. Ovoga raia lovila se je dosta negospodarski i nerazumno — dinamitom. To je krivo, da je riba pustila ove krajeve mora. Ono malo, što se nalovi mora se dati u bescijenu trgovcima u Puli. Kažu nekoji stari ribari, da još nije nikada bilo ovako slabog lova, kao ove godine. Žalosno je, ali istinito: vraća se u jutro s mora cijela četa izmorenih ljudi s mokrim gaćama i jednom kasetom od 300 srdjela. Kad razdjele, nije im dovoljno niti za ručak. I tako je redovito — svaki dan.

Premantura je inače mrtvo selo. Bez ikakvih zanimljivih dogadjaja. Zanimljivo je samo to, da malo ko umire i da se već dugo, dugo niko ne ženi. A kako da se i ženi? Našto?

Možda je baš ta činjenica nagnala naši neku žensku mladež, da se je u zadnje vrijeme dala jače na nelijep život. Osobito je za vrijeme vojničkih manevra bilo svačesa. A onda još nešto. Premantura ne daje strancima pravog utiska njezine mizerije. Čovjek, koji dodje u selo misli, da je Premantura dobro stojeća. Djevojke se u selu nose birano, luksuzno. Svilene čarape «kolor karne» nose se dnevno. No, to je već tako stara «štorija», pa neću da duljim.

To izgleda skoro i nevjerojatno iza sve one epistule o mizeriji. Ali tako je. Do kada će tako biti? Trebalo bi već jedanput krenuti putem razuma i krijeposti. Svakoga dobroga premanturca duša zaboli, kada čuje, kako se daleko spominje slabo ponašanje naše mladeži.

IZ GRAČIŠĆANSKOG POLJA.

Ljetina. — Manevri. — Moral.

Rijetko se kod nas kada nadje koji, da se lati pera i da opiše naše teško stanje, kao da smo u samome dobru, ili da smo na zlo već zaboravili. Moramo šutjeti i gutati svakakve zalogaje.

Ljetina nam je dosada prilično dobra. Uspjela nam je pšenica i drugo žito. No, grožđje izgleda, da nam neće platiti ni ono što smo potrošili. Kiše smo prije imali i previše, ali je sada, kad nam treba, uopće nema.

U ovim su se krajevima vršile u zadnje vrijeme vojničke vježbe. Blizu Batluga pucali su vojnici na vrh, koji se zove Savinjavica. U ono vrijeme, dok se je pucanje vršilo, morali su batlužani, kao i stanovnici drugih okolnih sela, isprazniti sela i otići u Hrvate ispod Milotić-brijega.

Jednoga dana zabasao sam i ja medju taj svijet, pa sam se malo porazgovorio s našim ljudima. Medju ostalim čuo sam i nelijepih stvari u pogledu ponašanja nekih naših djevojaka. Bilo je takvih, koje su se s vojnicima upravo škandalozno ponašale. Bilo bi skoro potrebno koju od ovih i javno ožigosati. Baš dok sam i ja bio medju svim sakupljenim ljudima vidjela se je jedna na školskom prozoru u «ugodnom razgovoru» s nekim vojnikom. Tamo je ostala puna dva sata.

Bilo bi potrebno, da se naše istarske majke malo bolje brinu za svoje kćeri, da paze na njihovo ponašanje. Žalosno je ovakve stvari iznašati, ali je još žalosnije sve ovo gledati i osjećati, da se naša mladost gubi i propada svakim danom u sve veću pokvarenost. Bilo bi skrajnje vrijeme, da se progleda. **Gračišćan.**

IZ RIJEKE.

Špekulanti. - Mala gospoja. - Španjolci. Ministar Federzoni. - Španjolski poslanik. Ninetta i kanarin.

Ovih dana bilo je na Rijeci mnogo žalosti i smijeha. Evo što se dogodilo: Kako svi znamo, ima već nekoliko vremena, što je lira po malo padala i nikako da se oporavi. Mussolini je sâm izjavio u jednom svom govoru, da je lira bolesna i da je svaki Talijanac dužan, da joj pomogne. I vlasti i mnogi privatnici činili su sve moguće, da se lira digne, ali kako to ne može da ide od danas do sjutra, to su neki, osobito oni, koji se bave špekulacijama, mislili, da će lira još padati. Te oni — što će što ne će — počeli, brate, špekulirati na nadaljnjem padu lire. Neki od njih uložili su u tu rabotu ogromne svote novaca i sve čekali, kako će na račun lire postati preko noći silni milijunaši.

Pa što se dogodilo? Dogodilo se je, da se lira nenadano digla, uslijed čega su sve osnove onih špekulanata pale u vodu. Trebalo je ovih dana biti ovdje na Rijeci i gledati ona blijeda lica, one krvave, izbuljene oči, dok su gledale u buletin burze, gdje je stajalo crno na bijelom, da su se sve one njihove lijepe nade slomile pred onim naglim porastom lire.

Ima špekulanata, koji su danas posvema ruinirani. I dobro im stoji, i njima i svakome, koji na gadnoj špekulaciji hoće da stiče velika ili malena bogatstva. Mjesto da radom svojih ruku zaslužuju svoj kruh, špekulanti svake vrste hoće da grade svoju sreću na nesreći tudjoj. No to im se više puta ljuto osvećuje. I sada im se je osvetilo. I pravo im budi! Kad moram ja da se mučim, neka se muči i drugi — o corpo dela veća Marica!

Svi znaci kažu, da će ovaj mjesec septembar biti na Rijeci vrlo živ. Tako su već 8. o. mj. Rijeku poplavile hiljade vjernika, koji su na dan Male Gospe nagrnuli na Trsat, da se pomole onoj čudotvornoj Majci Božjoj. Razumije se, da će od toga imati i Rijeka neke koristi.

Koristi ima naša Rijeka i od španjolskih vojnika i oficira, što su došli ovamo s ona dva svoja ratna broda, što su u luci. Španjolci su posvuda lijepo primljeni, a to oni i zavrijedjuju, i kao ljudi i kao saveznici.

Na Rijeci se, otkad su oni ovdje, vije po nekoliko španjolskih zastava. Mislim, da nema na svijetu zastave, koja se nije bilo kada vijala u našem gradu.

U nedjelju, 12. o. mj. dolazi na Rijeku ministar za unutaršnje poslove, Federzoni. Kad se kaže, da je Federzoni, iza Mussolinija u Italiji prva ličnost — onda je sve rečeno, i svakome će biti jasno, kakav li će biti dogodjaj za ovu našu Rijeku dolazak jedne takove ličnosti.

Osim automobilske karavane imali smo i raznih drugih karavana. Radnici i neki drugi posjetioci iz starih pokrajina počastili su nas ovih dana svojim dolaskom. Kako se iz ovoga vidi, osobni promet je na Rijeci priličan, a nadamo se, i teretni.

Posjetila nas je i Njeg. Ekscelencija, španjolski poslanik u Rimu, markiz de la Vinaza i tom zgodom priredjene su mu velike i srdačne počasti. Pa i uopće Španjolci su ovdje na Rijeci susretani sa simpatijom. «Vedetta» piše o njima upravo zanosno. Spominje njihovu slavnu prošlost. Njihov kralj Filip II., praunuk austrijskoga cara Maksimilijana, imao je jednu silnu flotu, Nepobjedivu Armadu. Tu Nepobjedivu Armadu poslao je Filip II. god. 1588. protiv Engleza, ali ju je na putu zatekla jedna tako strašna oluja, da je more u malo časaka progutala veći dio te Nepobjedive Armade, dok su ostatke rastepli Englezi. Da nije bilo one oluje, to će reći da je Nepobjediva Armada pobjedila, danas bi karta Evrope možda izgledala sasvim drukčije.

Dok ovo pišem, dolazi mi Ninetta sva tužna i žalosna.

— Što je? — upitah.

— Ca niste culi? Ča su sli?

— Ko to?

— Oni — Spanjoli. Ki lepi ljudi! Kakovi kabalerosi! Altroke vi!

No kod Ninette vrijedi uvijek ona: daleko od očiju, daleko od srca. I tako se ona ovaj put brzo utješila i počela mi smiješeći se da pripovijeda, kako je malo prije čula dvije gospodje, gdje se jedna drugoj tuže, da im kanarini ne pjevaju. I rekla je druga gospodja prvoj:

— Nanka el mio non canta. El fa solo — piiić...

Opet jedan dokaz, da Rijeka ne može biti bez «ića» i — pića»... **Rokac.**

IZ SVETVINČENŠTINE.

U zadnjem dopisu, kojeg smo bili poslali našoj miloj «I. R.» obećasmo na svršetku dopisa, javiti se drugom zgodom, pa evo nas danas da vam se javimo. Pred mjesec dana, daždilo je ovdje kao iz kabla, pa smo već mislili da barem ove godine, ne bude suše ni jače toplote, ali se kruto prevarismo. Pritisla nas je suša, sve je izgorjelo, da ćemo morati ako za nekoliko dana ovako potraje i marvu u štalama držati i krmiti ju kao usred ljute zime, jer uopće trave više na našim livadama skoro nema. I groždje je na više mjesta počelo da suši.

Ovdje u Svetvinčentu, otvorio je neki dr. Filippi privatnu kliniku na kojoj se liječe, koji boluju od reumatizma i kostne bolesti. Pokusi uspjevaju te dolaze ovamo i ljudi iz dalekih krajeva.

U Smoljanima nalazi se malena crkvica sv. Marije od zdravlja, pa u ovoj crkvi misi sv. mise skoro svake sedmice vel. g. župnik iz Svetvinčenta. Imala je ova crkvica prije rata svoja dva lijepa zvona, koje nam je još pok. Austrija otela, pa se sada ćutimo, kad je sveta misa kao gluhi. Molimo vel. g. Žustovića, koji nam je bio obećao, da je sigurno da će nam se natrag zvona povratiti, ali još ih nema, nek se svojski zauzme za zvonove ove naše crkve na kompetentnom mjestu.

Ovuda nas taru svakojake brige i nevolje, osobito porezi, kojih ima i nešto previše, ove nam godine naprtiše i obiteljsku taksu koja nije baš mala. Uza sve što nas biju taše i soprataše naš neuki narod neprestano hrli u Svetvinčenske gostione, da si ondje gasi žedju i truje s kakvim krštenim alkoholom tijelo. Ne čudimo se, da je takav naš prosti puk, ali se dogadja, da se neki naš ex narodnjak zaboravi, pa često posjećuje gostionu čiji vlasnik nema nikakvog poštovanja do nas. Postupa tako mjesto, da pokazuje dobar primjer ostalima. Bilo bi doba, da promjeni ovo ponašanje i da ne sablažnjuje narod, koji zapamćuje ovakove tipove, koji zaboravljaju ono, što su jedanput propovjedali.

F. Č-ić.

ISPOD UČKE.

Sablažnjiva kuća.

Svi se narodi tuže, da im je mladež, što ju je rat rodio i odgojio, većim dijelom, nikakva, prazna, odana svim mogućim porocima, lijena i nesposobna za malo ustrajniji rad. Mladež je to, vele, koja bi samo spavala ili zabavljala se, po mogućnosti najviše na račun drugih.

Slika crna, ali kako čitamo u svim stranim novinama, sasvim istinita.

Svagdašnje nas iskustvo uči, da u tom obziru nije ni u nas sve samo suho zlato. Pokvarenost, želja za nasladama, koje ubijaju dušu i tijelo, zahvatila je u nas maha — i previše, pa je dužnost svakog poštenog čovjeka, da na takove gadarije pokaže prstom i da učini sve, da se tome gadu stane već jednom na kraj.

Ima u jednom prilično pustom kraju, u osami jednoj, na cesti, jedna kuća, u kojoj se noću skuplja mladež, da u društvu nekakvih zloglasnih babetina istroši i izgubi još ono malo mozga, što joj je još ostalo. Na ovu nespodobu upućujemo sve uvidjavne ljude, i zaklinjemo ih, da svojim uplivom spriječe tu gadnu i štetonosnu sablazan.

DAROVI.

Stojan Brajković, Sava Brajković, Ivan Ivančić, Ivan Ivančić drugi, Ante Ivančić i Ivan Klobas iz Brguca, dali su svaki po 5 lira, te su poslali za fond «Istarske Riječi» lira 15.— i za Djačku Maticu lira 15.

Marijon Josip od Ivana, Buzet, daruje u fond «Istarske Riječi» lira 5.—.

Prošavši kroz Trst odlični i poznati rodoljub g. Dr. Aleksandar Sendjerdji, direktor na Sušaku, darovao je za fond «Istarske Riječi» 100.— dinara. Plemenitim darovateljima najiskrenije zahvaljujemo.

Franina i Jurina

Fr.: Ma, Jurino, reci malo ti mane: smo ovo mi doma?

Jur.: To se zna, da smo. A zač pitaš?

Fr.: Zato, zač mane još ne moru nikako s glavi one silne Ameriki, one Auštraliji, one Afriki, ona strahovita mora, one gorini, celi on veli, široki svet, tako da kadagod ne znam, ako sam doma, ale pak mej onemi Kinezi ale mej onemi, ki su mane i tebe oteli na gradelah speć.

Jur.: Ti si sada doma, i zahvali Bogu, da je tako.

Fr.: Hvalim mu ja svaki dan. Nego da te pitam Jurino: ča misliš, ča mi je sada tu — doma, najdraže?

Jur.: Žena.

Fr.: Pustimo ća ženu. Žena je — žena, pak se samo po sebe razume, da je ona čoveku najdraža. Ma ja te pitam, da ugoniš, ka stvar je mane puli domi najdraža?

Jur.: Ka stvar? Čekaj, da malo promislim. Morda — kuća?

Fr.: Kuća mi je draga, ma ono ča ja mislim — još mi je draže.

Jur.: Ča bi to moglo bit? Morda ognjišće?

Fr.: Ognjišće je sveta stvar i svakemu je milo i drago, pak i mane. Ma još je neč, ča mi se još više dopada!

Jur.: Morda puška, s kun si hojeval na lov?

Fr.: Puška ni slaba, ma ima stvari, ke su vredneje od nje.

Jur.: Da ni to ona ura kukavica, ku ti je pustil tvoj pokojni ded, Bog ga pomiluj?

Fr.: Ajbo!

Jur.: Ale pak ona britva brijatelna, ku toliko hvališ?

Fr.: Ča britva? Kakova britva?

Jur.: Ja već ne znam ča, nego mi ti to lepo povej, da se ja već ne razbijam glavu.

Fr.: To ti je...

Jur.: No — ča?

Fr.: To ti je moja lepa i mehka posteljica. Jurino, ti znaš na kakoveh postejah smo mi spali va Parije, va Novajorke i drugdere po svete. To su bile posteje, ke su bile spravne samo za milordi i za konti i baroni, i to se razume — za nas jornališti, ki smo veći i od lordi i konti i baroni. Ja, ma ja ću ti reć čisto i po duše: čast svem onem postejam, ma mane je najsladja i najmeča ova moja z onemi našemi domaćeni lancuni, ki diše kako vijolice. Imam pravo?

Jur.: Imaš. A znaš ti, ka je stvar pak mane puli domi najdraža?

Fr.: Konoba?

Jur.: Nisi ugonil.

Fr.: Ona roba, ku si bil onputa kupil va Beče?

Jur.: Ni to.

Fr.: On tvoj stari, stoletni kalendarij?

Jur.: Aj bo!

Fr.: Stara murva pred vrati, ka ti lete dela hlad, a po zime te čuva od buri?

Jur.: Ne!

Fr.: Da me ubiješ, ne bim znal ugonit, ka je ta tvoja najdraža stvar.

Jur.: Misli malo, pak ćeš nać.

Fr.: Ne ću. Ala povedi, ča je to, da ne razbijam glavinu.

Jur.: To ti je — moja matika.

Fr.: Kega zlodeja?

Jur.: Ja matika! Ona moja stara, ku vavek čuvam va konobe. Tamo sam ju pustil, a tamo sam ju i našal. Bila je malo ružinava, ali sam ju lepo zičistil, pak kada sam šal s njum dole va moji vinogradi, ona ti mi se je nebore na sunce sva zasvetlela i zablešćela tako, da sam mislil, da ću oslepet. A kada sam s njum zamahnul, i kada sam ju zarinul va zemlju, prišlo mi je najedanput, kako da se je pred manum otprla jama zlata i srebra. Va tem hipe sam bil malo kako nem i ne znam, kako ni zač, najedanput sam ti se našal na tleh i bušnul sam moju matiku, kako da bi kakovu milu divojčicu i rekal sam njoj od svega srca: — Oj moja matičice, lepa moja hraniteljice!

Fr.: A ja, to ti je, kako je kemu Bog dal. Neki je za kopat, a neki za spat.

IZ GOLCA.

Naše prilike.

Malo se javljamo iz ovoga našega sela. No, još smo živi. Živimo i ako kojekako.

U gospodarskom pogledu stojimo mizerno. Borba je za kruh kod nas teška. Rada je u polju na pretek, no polje ne rodi dovoljno za prehranu stanovništva. Naš seljak mora zato, da u doba, kada je najviše potreban za rad u polju, ide u daleke šume na zaradu. Za kruh i porez potreban je novac, kojega se kod nas ne zaradjuje.

Za podignuće našega narodnega gospodarstva treba našemu seljaku novaca, kojega bi uzajmio uz niske kamate, dok se malo podigne. Ali u današnjim prilikama je to nemoguće. Tako se mora seljak i dalje mučiti te gledati u neizvjesnu budućnost.

U kulturnom pogledu stojimo nisko. Nekolicina od nas čita našu obljubljenu novinu, inače prosvjetno delovanje, čitanje knjiga itd. «snom mrtvijem spava».

Vrijeme je, da se prenemo. Naše valjane novine i knjige u ruke, osobito sada kad nastupe duge zimske večeri.

Prosvjetom k boljemu gospodarskom stanju. — Golčanski.

IZ VIŠNJANA.

Zločinci ranili pastira.

Četiri mladića izišla su nekoga dana da se malo po lijepoj prirodi prošeću. Bilo je to u kraju negdje izmedju Karojbe i Višnjana. Kad su najljepše uživali čisti i svježi večernji zrak u bezbrižnom razgovoru, čuju najedamput očajan i bolan vrisak, koji je dopirao iz guste i duboke šume. Netko je vikao: «Jao, u pomoć, ubit će me!» Ovi su mladići potrčali u šumu, kad li na to čuju 2 hitca iz revolvera. Bace se na zemlju te se počnu po zemlji šuljati prama jednom brežuljku odakle su mogli vidjeti mjesto odakle su hitci dolazili. Odanle su vidjeli, kako su dvije osobe žurno pred sobom tjerale jedno krdo ovaca. Na zemlji u jednoj maloj livadi ležao je mladi pastir Grgo Jugovac, teško ranjen u grudi. Dva zločinca kada opaziše mladiće, koji su se sve više približavali počeše bez glave bježati ostavivši krdo. Mladići su podigli Jugovca, te su ga odnijeli u Višnjan, gdje ga je pregledao dr. Fontana. Njegovo je stanje veoma teško. Karabinjeri vrše strogu istragu ne bi li pronašli zločince. Stanovništvo je sve pod teškim utiskom ovoga groznoga čina.

P O D L I S T A K

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskoga narodnog života u porečkom dijalektu).

(Nastavak.)

«Ljubni majkicu, ljubni!» je nazad počela teta Jelena i poljubila svojima starima usti priz zubi meko kako svila lice male. A malu kako da je to pokadičkalo pod bradom počela se smijati i trepati z rukicami i z nogami. Teta Jelena je od veselja bila lipo zabila da je vrže spati. A kad je još mala počela ništo brčkati, i predikati i zmakla se je besida: «neaka» — ni mankalo kone da gre spameti od veselja.

Nan če se forši perati smišno, da se je teta Jelena toliko veselila ton ditetu. Ma, kad se domislimo, da teta Jelena ni nikad ni bila uženjena, da ni nikad imala dice i da ni nikad ućutila une radosti, ča je ućuti svaka žena, kad je mati, čemo lako razumiti njeje veselje. Žena, ni žena ko ni mati. I komoč kad deventa mati ona je srična. A ko nima svoje dice, ona unu svoju materinsku ljubav prenese na tuju dicu i štima je i fiša se u nju.

Kad je teti Jeleni mala, trudna, zaspala, vrgla je je pomalo, da se ne probudi na svoju postelju, nad glavu je je vrgla jedan orbuč od rešeta, kako ča se meče nad zikve i priko njega prihitila jedan čisti bili tarač, da malu ne trementaju muhe. Kad je sve to finila upravila se je u selo, da pripovi novu. Ne smimo je zamiriti i ona je bila žena, pak bi je bila odviše velika muka, da je morala čekati s ton novon do sutra dan. Cilo selo se je z vrtilo. Svi su se zaštupili to več, ki ni nekon nikad palo na pamet, da bi si teta Jelena sad pod stare dane stila nakopati na glavu još jena usta, koja te stiti jisti, a sama komoč da si je ča zaslužila, pomoruči po tujih hižah, največ i ona poli Nadalinovih u Baderni.

I svi su stili da gredu viditi to dite, a najveć žene i dica. Ma ona hi ni puštila blizu:

«A kamo bižite?» je gorila, «puštite mi dite neka spi. Trudno je, jur tri dane, deboto vajk mi je na rukah. Čete se ga benj nagledati. I još čete ga več nego jedanbot stirati, kad van bude došlo prizirati na prag od hiže.»

«Žene su se smirile, ma s kin je sunce zapalo i teta Jelena pošla doma da naloži vred oganj i stepli ča za večeru sebi i ditetu, puštile su druge žene sve delo i pošle da vide tu novu mirakulu u Rupeni. . .

Nego kako se reče da je svake mirakule za tri dane jur dosta, tako je bilo i te. Ljudi su se navadili na dite i nisu drugo badali za nj. A Jelena ga je vodila sobon, kad je hodila kemu ča pomoči delati, otkidala je sebi od usti, da maloj da i glēdala ga kako zlato u harti. A mala je resla i deventivala svaki dan; sve liplja divojčinica. Za tri četiri lita ni ga bilo lipčega diteta od nje, bizera i pametna predikala je, kako veliki ljudi, na veliko veselje tete Jelene.

I tako je mala Nadica živila prisažena na baderljansku zemlju, kako kakova lipa rožica i resla u velikoj siromaštini, čuda boti i lačna, i slabo obučena i bosa, ma ljubljena od svih, a največ od svoje pomajke stare tete Jelene. Nikad ni čula za svoju pravu mater, nikad ni nenoga mogla zvati čako. Ni znala ki je je rodija, ki je je u mukah da život . . . Nedan je ni iska, nedan se ni ujavljiva ni pita za nju, kako da je sve njeje po krvi, zemlja progutala. Poli šioršantula u plovaniji ležale su njeje harte skupa z zlatnon medaljicon i čekala, čekala.

Di je je otac, di mati? Di je prvi bot zagledala svitlo uvega svita? Bog sam zna. Eli je to bilo u našoj lipoj i dragoj Istriji, eli daleko od nje i to zna samo On.

Ma nas to jako intereša i zato čemo sve to pojti iskati.

***

Daleko tamo, na strani di svakoga jutra sunce ističe, na drugon kraju Ja-

Politički pregled

ITALIJA.

Ekonomska bitka.

Ekonomska bitka se nastavlja. Zauzimlje sve veće mjere i prostire se na sve grane talijanskog gospodarstva. Bitka se propagira danomice i na razne načine. U sve slojeve gradjanstva nastoji se ideja ekonomske bitke raširiti. Na razne se načine goji u svim slojevima smisao za rad oko poboljšanja narodne ekonomije. Ministar Belluzzo dao je objaviti nekoja pravila, kojih se mora držati svaki dobar državljanin, želi li, da se Italija postavi na čvrste noge.

Svaki dobar državljanin mora misliti ovako:

Ako kod kupovanja volim kupiti robu, koja nije talijanska nego je uvezena iz drugih država, štetim državu. To zato, jer dajem stranoj državi zlato i pomažem pad lire, a prema tome lira će sve manje vrijediti i manje će se za nju moći kupiti.

Radim na tome, da se talijanska roba manje prodaje i da se prema tome mora manje proizvadjati. Spriječavam jaču organizaciju talijanske industrije. Slabom organizacijom industrije Italija neće moći konkurirati proizvodima drugih država.

Povećavam nezaposlenost, zato jer spriječavam razvitak industrije, koja daje rad talijanskom radniku.

Poljodjelac mora misliti:

Istina je, da su poljodjelski strojevi, koji dolaze iz strane države, često jeftiniji nego oni, koje proizvadja Italija. Ali, ako ja nastavim obraćati se i dalje u inostranstvo, domaća industrija neće moći nikada proizvadjati u većoj mjeri. Ne bude li mogla proizvadjati mnogo, ne će moći nikada niti prodavati jeftinije. Takodjer i umjetni gnoj moram uzimati domaći, da tako pomažem narodnu industriju i da je jačam. Ako nar. industriji manjka posla razvija se nezaposlenost, a osim toga rastu i cijene svim domaćim produktima.

Industrijalac mora misliti:

Ja tražim i zahtjevam, da bi se kupovali moji proizvodi, šta više tražim, da bi i država štitila moje proizvode, ali se moram zato držati nekoga reda. Ne smijem činiti ja ono, što želim da ne čine drugi meni. Ne ću nikako dobavljati surovine, polufabrikate, motore, strojeve, orudje i druge potrebštine u inozemstvu. Moram koliko mi je više moguće braniti i jačati državno bogatstvo. Moram za svoj rad uzimati domaće proizvode.

A trgovac mora pak misliti:

I ako bi mi interes nalagao da trgujem stranim proizvodima, osjećaj savjest i misao o budućnosti savjetuju me, da razvijam trgovinu talijanskih proizvoda. Ako radim u protivnom smislu prodavajući strane, a ne talijanske proizvode, slabim domaće gospodarstvo, širim nezaposlenost, a prema tome biti će manje kupaca, te će slabiti i trgovina.

Kad bi se svi državljani ravnali po ovim mislima ekonomska bitka uspjela bi sjajno. Svi danas osjećaju, da je potrebna saradnja sviju želi li se u državi blagostanje.

Za obranu lire.

Ministar finansija Volpi sazvao je zastupnike velikih banaka. U prisustvu generalnog direktora ministarstva finansija i generalnog direktora banke Vidalija, rastumačio im je najnovije mjere vlade za jačanje lire. Direktor državne banke izjavio je, da je čvrsta volja gospodina Mussolinija, da lira bude stabilizovana, da se u tom cilju provodi jedan odredjen rad, koji će imati obzira i na privredne i industrijske potrebe države. On je izjavio takodjer, da mu je potrebna pomoć finansijskih institucija. Zastupnici velikih banaka izjavili su potpunu suglasnost i pomoći će vladi u svim mjerama.

Promet izmedju Italije i Sjedinjenih država.

U prvih 5 mjeseci ove godine, prema izvještajima s odgovorne strane, Italija je iz Sjedinjenih država Sjev. Amerike uvezla robe u iznosu od 2 milijarde i 525 milijuna lira, a izvezla je u tu državu robe za 630 milijuna lira. Italija je prema tome uvezla više robe i to za 1 miljardu i 895 milijuna. Ove je godine ipak manje uvezla nego li lanjske i to zato jer joj nije bilo potrebno mnogo žita.

Rumunjski ministarski predsjednik u Italiji.

Rumunjski ministarski predsjednik general Avarescu doći će u Rim oko 14. o. mj. Njegov dolazak u Rim od velike je važnosti ne samo zbog prijateljske veze Rumunjske i Italije, nego i radi toga, što je to prva službena posjeta rumunjskoga vladinoga predsjednika u Rimu.

LIGA NARODA.

Sedmo redovito zborovanje.

U Ženevi su se sastali na sedmo redovito zborovanje zastupnici država, koje tvore Ligu Naroda, da medjusobno riješe nekoja važnija medjunarodna pitanja.

Predsjednik.

Ovom će zasjedanju, kako iz Ženeve javljaju, predsjedati jugoslovenski ministar inostranih djela dr. Ninčić. Zborovanje je otvorio i izrekao je prigodni govor ministar inostranih djela Čehoslovačke dr. Beneš.

Prilike u Ligi Naroda.

Ovo je zasjedanje Lige Naroda započeto u prilično zamršenim prilikama.

Španjolska se je postavila na stanovište, da želi dobiti stalno mjesto u vijeću ili da joj se dade Tanger. Španjolska neće da čuje o kakvom sporazumu. Zaprijetila se je, da neće sudjelovati u radu te nije poslala niti svojih zastupnika u Ženevu.

Najvažnije pitanje je osim toga i ulazak Njemačke u Ligu. No, izgleda, da je ipak došlo do sporazuma. Pristupu Njemačke ne stoji više ništa na putu. Njemačka delegacija već je upućena u Ženevu, a predsjedati će joj ministar vanjskih poslova Stresseman.

Engleska i Francuska, inače vrlo različitog mišljenja u Ženevi, ovoga će se puta po prvi put naći sporazumne.

Italija, Francuska i Engleska nastoje utjecati na Španjolsku, da popusti i da saradjuje.

Vatikan je takodjer preko svog nuncija zamolio Španjolsku vladu, da prema Ligi zauzme pomirljivije držanje.

Brazilija nije sporazumna, da se Njemačkoj daje stalno mjesto u vijeću, pa zahtjeva i za sebe takvo mjesto. Protiv toga su ustale velevlasti, a Brazilija je izjavila, da prestaje sudjelovati u Ligi Naroda.

Svakako će se na ovom zasjedanju imati da riješe važna pitanja. Sav će svijet ove dane sa zanimanjem čekati vijesti iz Ženeve, koje će javiti da li je stanje riješeno na bolje ili je pogoršano. Bila bi potrebna iskrena suradnja svih prijatelja mira, da se prilike u Evropi što bolje urede.

JUGOSLAVIJA.

Proslava 10. godišnjice borbe v Dobrudži.

U Medjidiji u Dobrudži vrše se ove dane tužne svečanosti. Diže se spomenik i odaje se počast borcima, koji su za oslobodjenje pali. Tim svečanostima prisustvuju mnogi izaslanici iz cijele države, mnoge odlične ličnosti, a kralja zastupa general Hadžić. Najljepše će osjetiti značenje ove svečanosti i najiskrenije će se pokloniti sjenama palih drugova jugoslovenski dobrovoljci i ostali borci, koji su dočekali iza toliko borbe slobodu i — Jugoslaviju.

Vatikan i Jugoslavija.

Jugoslovenski poslanik kod Vatikana Ješa Stanić sastao se sa papinskim državnim podsekretarom kardinalom Gasparrijem da nastavi pregovore oko sklapanja konkordata izmedju Jugoslavije i Vatikana.

Vatikan je odlučan, da ne popusti zahtjevu jugoslovenskog episkopata za uvodjenje staroslovenske liturgije u crkve, a tako isto odlučno Vatikan traži da mu se bezuslovno i potpuno prepusti u vlasnost zavod sv. Jeronima u Rimu. U ovim dvjema tačkama Vatikan nikako neće da popusti. Izgleda, da će jedino, ako Jugoslavija popusti, Vatikan popustiti u pitanju imenovanja kardinala u Jugoslaviji. Istom pošto jugoslovenska vlada pristane da se Vatikanu preda u potpuno vlasnost zavod sv. Jeronima izjavio je kardinal Gasparri moći će da se govori o eventualnosti jugoslovenskog kardinala na Vatikanu.

U ostalim pitanjima (imenovanje biskupa, uredjenje nadbiskupije beogradske itd.) postignut je potpun sporazum.

Prva jugoslovenska krstarica.

Dne 3. o. mj. stigla je u Tivat prva jugoslovenska krstarica «Dalmacija». Na obali je bila postrojena momčad ratne mornarice i mnoštvo naroda. Prvi je veći ratni brod primljen s neopisivim oduševljenjem. Dosada je Jugoslavija imala samo manje brodove. Krstarica je gradjena u Njemačkoj, a u Tivtu će se naoružati.

Pošto Njemačka ne smije graditi ratne brodove, krstarica dolazi kao trgovački brod. Krstarica je teška 3000 tona, brzine 38 milja na sat, dakle približno jednaka najbržim krstaricama evropske flote. Kad bude naoružana, a to će po svoj prilici biti polovicom oktobra, njenom spuštanju u more prisustvovati će i sam kralj.

O grčko-jugoslavenskim odnosima.

Grčki ministar spoljnih poslova Argyropulos u jednoj izjavi novinarima je rekao da je nova grčka vlada kratka vijeka, zbog toga što će uskoro da se provedu parlamentarni izbori, pa da ona neće imati vremena da ratifikuje i iznese pred parlamenat grčko-jugoslavenski ugovor o savezu i konvencije. To će, veli, biti posao nove vlade, koja će izići iz novog parlamenta. Kao i, Kondilis, i Argrypulos je naglasio, da, revolucijom otvorena, ustavna situacija ne bi dozvolila da se grčko-jugoslavenski ugovor o savezu i konvencije ratifikuju ukazom.

Da bi ublažio utisak koji mora da proizvede u Jugoslaviji suspendovanje istom zaključenog ugovora o savezu i konvencija o solunskoj zoni, i Argyropulos se jednako kao prije njega Kondilis požurio da se pozove na staro prijateljstvo koje je gojio prema Srbiji, još iz onoga vremena, kada je, za prvog Venicelosovog ministarstva, veli, radio na tome da se izmedju Grčke i Jugoslavije riješi pitanje Soluna, tvrdeći da će on i od sada raditi svim silama na tome da odnosi izmedju Grčke i Jugoslavije budu što čvršći i odredjeniji.

U Grčkoj sada nema ni jedne političke partije, veli Argyropulos, koja ne bi gojila najprijateljskije osjećaje prema Jugoslaviji i ma koja vlada bila u Grčkoj svaka će, veli on, biti pristalica prijateljstva sa Jugoslavenima, koje je dragocjeno.

Radić otputovao u Ženevu.

Kako se u jugoslovenskim novinama čita, Radić je imenovan delegatom Jugoslavije u Ženevi, pa je već tamo otputovao i ako je dugo prijetio da u Ženevu nikako ne ide.

FRANCUSKA.

Jedno vječno pitanje.

Alsace-Lorraine došla je ponovno na dnevni red. U posljednje vrijeme zadaje pitanje ove glasovite zemlje ozbiljnu brigu francuskoj javnosti i službenim faktorima. Pokret za samostalnost Alsace-Lorraine dobiva sve većeg zamaha. Taj pokret proglasuje narod ove pokrajine narodnom manjinom i traži političku samostalnost.

Kad je svršio rat, narod je u ovim krajevima dočekao francusku vojsku s nevjerojatnim zanosom. Razumljivo je, ako se uzmu u obzir sve one nevolje, što ih je tamošnje stanovništvo proživjelo pod njemačkim gospodstvom. Ali već nekoliko mjeseci zatim počeli su se javljati znakovi nezadovoljstva.

Francuske su vlasti morale poduzeti sve, da umire nezadovoljstvo. Ublažilo se je donekle način u izjednačivanju zakona, uvedjanju nove administracije i nove politike. No, poslije se je opet nastavilo onim prvašnjim bezobzirnim postupkom.

Ta je politika urodila evo ovim novim i jakim pokretom. Razumije se, da je nezadovoljstvo jako osobito kod Njemaca, kojih ima tamo lijep broj. Od dužeg vremena izlazi nedjeljni list «Zukunft» kao glasilo toga pokreta. Organizacija se ovih pokretača zove «Heimatbund». Po svojem programu traže autonomiju u okviru francuske države. Ta bi autonomija imala biti zakonska i administrativna s predstavništvom u Strasburgu. Izvršnu vlast imali bi voditi sami Alsašani. Preko francuskog parlamenta imala bi ta vlast dodir s francuskom državom.

Pokretači su izdali jedan manifest, koji proglasuje njemački jezik kao materinski jezik naroda alsaško-lorenskog. Proglas ima 102 potpisa.

Ovaj je proglas izazvao uzbudjenost u svim političkim krugovima. Ministarstvo je izdalo stroge naredbe proti svima, koji su proglas potpisali. Francuska štampa bavi se živo ovim pokretom. Svakako se tumači, no veći dio štampe priznaje pogrešnu politiku, koja se je u Alsace-Lorraine vodila.

Političke stranke zastupaju razna stanovištva. Nekoje prikazuju ovaj pokret, kao neku novu opasnost za opći mir. Traže potpuno preustrojstvo francuske administracije. Naglasuju, da asimilacija ne smije biti stroga, nagla i jednostrana.

Generalni tajnik Lige za prava čovjeka izvršio je u pogledu ovog pokreta anketu, pa je dao i neka svoja opažanja.

On dolazi do zaključka, da je pokret germanofila poduprt nekim strankama i pojačan nezadovoljstvom. Misao je onih, koji su bili nezadovoljni dok je zemlja bila pod Njemačkom bila: «Nijemac neću da budem, Francuz ne mogu biti, Alsašanin sam.» Današnji pokretači drugačije su od onih prije rata, oni kažu: «Francuz neću da budem, Nijemac nisam, Alsašanin sam.»

Alsašani po rasi, jeziku i kulturi pripadaju velikoj germanskoj porodici, ali su u toku vremena primili francuski utjecaj. Oni nisu više pravi Nijemci, ali još nisu postali Francuzi. Hoće, da ostanu Alsašani. Ističe, dalje, velike pogreške francuske politike, koja izazivlje nezadovoljstvo. Nerazumjevanje potreba tamošnjeg naroda, uvodjenje isključivo francuskog jezika ostavilo je slab utisak i stvorilo od stanovništva elemenat, koji je veoma nezadovoljan s prilikama i s postupkom.

ŠPANIJA.

Nemiri.

Sukob izmedju diktatora Primo de Rivere i artiljerijskih oficira poprimio je veoma ozbiljnu narav. Primo de Rivera je izdao naredbu prema kojoj se unapredenja u vojsci imaju da vrše ne prema godinama službe već prema volji vlade. Artiljerijski oficiri najodlučnije su protiv toga protestovali i prijetili silom — a šta to znači za režim koji se jedino i oslanja na vojsku, jasno je samo po sebi. Primo de Rivera je pokušao da preduzme mjere protiv artiljerijskih oficira, ali se kralj Alfons tome odlučno usprotivio, uvidjajući opasnost koja bi otuda mogla da nastane.

Saopštava se da je Primo de Rivera poslije ovoga podnio kralju svoju ostavku

---

dranskega mora, usrid junačke Hrvacke, u lipon jenon kutiću pod visokin brigon zagrebačke gore živila je u malon jenon gospockon palacu, mlada divojčina. Po njejih je žilah tekla gospocka krv hrvackih plemenitaši. Zvala se je Andjelka, a imala je u sebi ništo andjelskoga. Lipa i s čiston dušon, kako malo dite, gledala je na uti svit z drugačima oči, nego drugi ljudi, a njeje modre oči, u kojih kako da je bila sva lipota i modrina morskih dimbočin, tako su bile bistre i mile kako oči od andjeli, od kojih nan se je senjivalo, dokle smo bili mali, da nan se na svojima lakima krili kalivaju nad zikon.

Kako svaka divojčina u njejima liti, tako je i ona željno čekala kada če doj po nju mladi junak, koji će je ponesti iz njejega doma na ognjenon konju h sebi, pritisnuti je na svoja junačka prsa i braniti je i čuvati svojon jakon rukon od svakega zla.

Ma lita su pasivala, finila je i sedavnajsto, pasalo je i osavnajsto, a mladega junaka, kojega je tako željno čekala, još ni bilo. Istina, na njejih je vrati potrckalo čuda prosci, ma od svih tih nedan ni bija uni pravi. Več nego jedan mladi grof i plemić poša je žalosan iz njeje hiže. Nedan ni moga razumiti njejega ponašanja. Imala je dva starija brata, koji su se stešo počeli štupiti, ča bi da njihova lipa sestrica neče da se ženi za nenoga. A virne dekle u hiži samo su se križale. Ča njihova mlada gospodarica, tako mila i tako lipa, da če za vajk ustati neuženjena, stara divojčina. Ča bi da sve prosce šalje od hiže i to prosce, za kojima bi se več nego jena prste ublizala. Kega čeka?

Stara njeja mati, pobožna i mirna, nikad je ni prigovarala. Ža je je bilo, da je je šći takova, ma nikad je ni rekla jene beside, zašto sve šalje ća. Počela je još več moliti dragega Boga, priporučila je dobroj majki Božjoj, neka ne pušti, da je njeja ljubljena jedinica, friška i lipa kako rosna kaplja, ne propade...

Andjelka je bila plemička šći. Njihova je fameja imala veliko bogastvo. Na stotine vrgnji zemlje, sinokoš i bošak, brajad i vočnjaki je bilo njihovih. U starinskoj hiži, u kojoj su stavali, bilo je u teških skrinjah od trdega duba udilanih, na miljare zlatnih cekini još iz starih vrimeni, ča su hi stariji ustavljali svojoj dici, a uta dica jopet svojim unukom. Njihova gospocka i plemenita krv je poticala još od unega vrimena kad je jedan od njejih pradidi spasija kralja Belu, kad je biža prid bisnima konji divljih Tatari. A njeji didi su z oštron sabljon u junačkoj desnici na stotine boti stirali Turke iz Hrvacke i na stotine turskih glav odsikli i pune kasune zlata njin zaplinili.

Njihovi susedi, mladi plemići, koji su znali za slavnu njihovu povist, kad su vidili, da ona neče nenoga od njih, počli su pensati, da ona čeka mladega, koji če biti od kraljevske krvi, kakov svitli princip.

I uti njeji princip, na kojega je toliko čekala, najzad je doša...

Ni doša po lipu vrimenu, kad je sunce teplilo, nego jenega dana, kad su se oblaki gonili po nebu i pada daž. Ni doša u svili i zlatu, ni na bizeron konju jašuči, nego je doša siromah, mokar od dažda do kože, kmetov sin...

A to je bilo ovako:

Bila je pasala zima, snig se je po vrhi rastopija i samo se je kadi ter kadi vidila po kakova bila krpa na zemlji, ma i uta se je pomalo fuzala pozdolu proti brzon potoku, koji je protica po srid sride kmeštine Andjelkine fameje. Arija je bila friška i sva je vonjala po proliću, koje se je bližalo. Gušta boškica okolo palaca Andjelkinega se je zazelenila i uživila od tiči...

Jenu večer sidila je Andjelka poli okno u svojoj kamarici i gledala u sunce, koje se je kalivalo tamo zad Plješivice. Po nebu su se tirali oblaki, jedan hip su se svi skupili u jeno veliko klupko i puštili iz sebe jaki daž, a par menuti potle jur su se razbižali i puštili nazad sunce da prigrije. Pravi prolitni dan.

(Slijedi).

ali da je kralj nije htio da primi. Po svemu izgleda da će dati ostavku ministar vojni, koga ima da zamijeni general Sarro.

Zbog svega toga nastali su u Španiji ozbiljni nemiri. U cijeloj je Španiji proglašeno opsadno stanje. Provedene su mnoge aretacije.

Primo de Rivera izdao je proglas na narod. U tom manifestu poziva se na sve ono, što je učinio za dobro Španije, zove narod na mir i red i obećava uložiti sve svoje sile posvetiti preuredjenju raznih državnih pitanja a osobito vojske.

U vojski se je pojavilijo komešanje. Discipline nema nikakve i sve je bez glave. Hapšeni su i degradirani mnogi oficiri.

Radi svega toga vlada je pozvala kralja Alfonza neka se vrati u Madrid. Kralj se je vratio te je primio Prima de Rivera. On mu je referirao o položaju. Kralj je dao povjerenje Primu de Rivera, koji ima nalog, da ove nemire i nerede uredi.

Domaće novosti

Sastanak zastupnika narodnih manjina u Ženevi.

Kako smo već javili održao se je u Ženevi sastanak zastupnika raznih evropskih narodnih manjina. Tome je sastanku predsjedao naš poslanik g. dr. Wilfan.

Na zaključnoj sjednici, koja se je vršila dne 27. augusta bili su primijeni razni skupni zaključci. U tim je zaključcima sadržan u glavnom rezultat raspravljanja ovoga važnoga kongresa.

Za pitanje narodnih manjina zanima se danas javnost cijeloga svijeta, pa su na zborovanju bili prisutni dopisnici evropskih i američkih novina. Krugovi Lige Naroda jače su se ove godine zanimali za ovogodišnje zborovanje. Time raste važnost samoga pitanja narodnih manjina.

Svi su zaključci ovog zborovanja zanimivi i vrijedni. Tako se je na primjer u pogledu jezikovnog pitanja, na prijedlog jednog njemačkog zastupnika naglasilo, da svaka narodnost u državi ima pravicu do škole, u kojoj je jezik narodnosti učevni i ispitni predmet. Isto tako ima svaka narodnost pravicu do uporabe svojeg jezika u vjerskim stvarima. Prezime je osobna vlasnost državljana, pa se zato ne smije dirati. Na onim mjestima, gdje u državi živi jedan drugi narod sam, stupa na mjesto državnoga jezika, jezik dotičnog naroda. Na pojedinim mjestima, u unutarnjosti države neka bi se u uredima dozvoljavala usmena i pismena upotreba jezika, kojim govore stanovnici dotičnog kraja. Suci i činovnici neka bi u tu svrhu rabili jezik, koji im je potreban.

Druga se rezolucija odnosi na postupanje u slučaju sporova izmedju narodnih manjina i vlade. To se odnosi samo na one manjine, koje uživaju medjunarodnu pravnu zaštitu, kao u Jugoslaviji, Austriji, Čehoslovačkoj, Ugarskoj, Poljskoj itd. Takve se manjine imaju parvicu potužiti na Društvo Naroda, ako im se čini krivica. Medju te manjine ne spadaju ni Slaveni ni Njemci u Italiji. Postupanje je Društva Naroda u tom pogledu veoma slabo. Prilično je jednostrano, bez da bi se saslušalo manjinu, koja se je pritužila, a osim toga je i sporo. Kako sporo rješava Društvo Naroda pitanja manjina jasno je po činjenici, da je od dosadanjih 200 pritužaba riješilo 3 do 4 slučaja.

Zaključak, koji se odnosi na to pitanje, sastavio je član čehoslovačkog senata dr. Medinger. Ovaj je zaključak prilično opširan, a sadrži novu formu rješavanja sporava izmedju vlada i onih manjina, koje su pod medjunarodnom pravnom zaštitom.

Treći zaključak odnosi se na organizaciju budućega sastanka, koji će se vršiti godine 1927. Izabran je zato odbor, kojemu je predsjednik dr. Wilfan. Generalni tajnik dr. Ammende ostaje i nadalje tajnikom. Predlagalo se je, da se budući sastanak upriliči u Beču, Budimpešti ili Pragu. No, o tome će odlučiti odbor. Izgleda, da će i budući sastanak biti u Ženevi, i ako su mnogi protivni.

Iza kako se je primio i ovaj zaključak o budućem zborovanju dr. Wilfan je zaključio sastanak lijepim govorom o pravicama naroda do svog jezika i svoje kulture.

PRIZNANJA DR. WILFANU.

Razni veliki evropski listovi donijeli su lijepe prikaze o sastanku narodnih majina u Ženevi a napose su s pohvalom pisali o g. dr. Wilfanu, koji, kažu, ima mnogo finoga načina i diplomatske spretnosti u izboru sredstava, s kojima je znao izgladiti razne nesuglasice, riješiti duboke razlike u naziranju, te uspostaviti slogu medju svim zastupnicima raznih nar. manjina.

To je bez dvojbe teško postići uzme li se u obzir, da su na kongresu bile zastupane razne narodnosti i da su zastupnici imali najraznija stanovišta u pogledu pitanja narodnih manjina. Uza sve to g. dr. Wilfan znao si je, vršeći odlično svoju presjedničku dužnost, pridobiti simpatije svih prisutnih i svih onih, koji su poslali svoje zastupnike na kongres.

To se je izrazilo već na samom kongresu, a i poslije u raznim novinama. Zastupnik Katalonaca, (narodne manjine u Španiji, koja broji 4½ milijuna duša) izrazio je u ime svojih zemljaka priznanje dr. Wilfanu ovako: «Naš slavni predsjednik dr. Wilfan iznio je na značajan način točke, u kojima se svi slažemo. Treba priznati takt, kojim je iznašao stvari, koje se odnašaju na naše pitanje. Takt, u kojem je spojen fini praktični smisao s najuzvišenijim idealizmom.»

«Kölnische Zeitung» od 28. augusta, donaša izvještaj o zaključnoj sjednici kongresa. O g. dr. Wilfanu kaže, da se je iskazao kao izvrstan kormilar u raznim raspravama te kao nepristrani i dubokouman vodja velikoga gibanja evropskih manjina.

Povišenje vojnih penzija bivšim austro-ugarskim državljanima.

Kr. odlukom od 27. maja bile su odredjene povišice raznim razredima vojnih umirovljenika. Povišice bi se imale računati od 1. julija ove godine. No, financijske intendance u ovim pokrajinama nisu uspjele sav posao urediti, pa je zato zaostalo isplaćivanje tih povišica.

Umirovljeni invalidi i to oni, koji su teško oštećeni, takozvani superinvalidi dobivati će slijedeće penzije:

Oni koji spadaju u kategoriju A L 9600.—; B L 8000.—; C L 6400.—; D L 5600.—; E L 4800.—; F L 3200.—; G L 1400.—.

Ministarstvo je poslalo svim financijskim intendencama izračunane obroke zajedno s dodatcima. Oni, koje zanima mogu lako kontrolirati, ono što će dobivati, pa zato donašamo ovaj pregled:

Iznos:	Povišica	Na godinu: od 1. 7. 1926:
8000.—	1600.—	9600.—
6666.65	1333.35	8000.—
5333.33	1066.67	6400.—
4666.65	933.35	5600.—
4000.—	800.—	4800.—
2666.65	533.35	3200.—
1066.65	333.35	1400.—
540.—	300.—	840.—

Dodatak za tuberkulozne povišuje se od prvašnjih 540 lira na 840. To vrijedi i za one, koji osim toga imaju još koji drugi dodatak.

Kada intendence urede svoje poslove početi će isplaćivati redovite i zaostale penzije po novim odredbama.

Prijava štete od tuče.

Po austrijskom zakonu, koji djelomice u ovim pokrajinama još vrijedi, svatko, tko želi, da mu se zbog štete od tuče (grada) snizi ili ukine porez, mora prijaviti štetu uzrokovanu tučom najkasnije 3 sedmice iza kako je usjev oštećen ili uništen.

Dogadjalo se je, da nisu nekoji uredi o tim povlasticima htjeli uopće čuti, ispričavajući se, da u tom pogledu ne postoji nikakva naredba u talij. zakonu i da oštećeni nema prava na odštetu.

No, poslije se je ustanovilo, da zakon postoji, zato jer nije bio ukinut i prema tome imaju oni, kojima je usjev oštećen, pravo da ulažu prijavu i da mole snizenje ili ukinuće poreza.

Ne lijepite poštanske marke na stražnju stranu kuverte.

Poštansko ravnateljstvo opominje ponovno, da se marke na pisma lijepe na prednju stranu kuverte i to u desnom gornjem kutu, kako je odredjeno posebnim redom.

Marke se ne smiju lijepiti na stražnju stranu zato, jer to prouzrokuje neprilike poštanskoj službi.

«Piccolo della Sera» o jugoslovenskom pjesniku Svetislavu Stefanoviću.

«Piccolo della Sera» donaša često lijepe prikaze o jugoslovenskim književnicima. Dosada je pisao g. Urbanaz-Urbani o Radičeviću, Krleži, Vilroviću, Njegošu, Dučiću, Andriću i mnogim drugima. U broju od 7. o. mj. prikazuje isti pisac talijanskoj publici pjesnika Svetislava Stefanovića, u odužem članku.

Nove odredbe za izdavanje putnica.

Policijske oblasti dobile su nove naloge u pogledu izdavanja putnih listova. U trgovačke svrhe moći će se lako dobiti putnica, no potrebno je, da se molbi priloži dokumenat iz države, u koju se putuje. Taj dokumenat može biti trgovačko pismo, kojim se poživlje, ali mora biti potvrdjeno od talijanskog konzulata u dotičnoj državi. Može konzul izdati i jednu posebnu izjavu, u kojoj kaže, da je stranki potreban putni list.

Za ovogodišnju jesensku izložbu u Ljubljani izdavati će se putnice jedino u trgovačke svrhe.

Isto vrijedi i za iseljenike. Talijanski konzul mora potvrditi, da je stranka uistinu kupila u inozemstvu neki posjed i da se hoće tamo naseliti.

Putnice za zdravstvene i obiteljske potrebe izdavati će se samo u teškim slučajevima. U zabavne svrhe ne će se uopće izdavati.

Djaci i putnice.

I ako bi mnogi naši djaci željeli ostati na školama u ovim krajevima nije im to moguće zbog raznih teških okolnosti. Prisiljeni su zato pohadjati srednje i više škole u inozemstvu.

Policijske su oblasti u pogledu izdavanja putnica ovim djacima prihvatile neka nova načela. Od sada će se izdavati putnice samo onim djacima, koji su upisani u drugi ili viši koji razred srednje škole. Oni će si morati zato preskrbiti potvrdu zavoda, na kojem su upisani. Ta potvrda mora biti ovjerovljena od talijanskog konzula.

Djacima, koji su istom upisani, i onima, koji se žele upisati u srednju školu u inozemstvu (u prvom redu u Jugoslaviji) putnice se uopće ne će izdavati.

Povišenje poštanskih pristojbina.

Od 1. septembra o. g. povisuje se u Italiji i kolonijama pristojba za poštanske ekspresne i preporučene pošiljke. Ekspresna pristojba povisuje se od 70 cent. na L 1.25. Pristojba za preporučena pisma povisuje se takodjer od 70 cent. na L 1.25. Radi toga biti će i odšteta, u slučaju da se pismo izgubi od sada L 25.— a ne više L 15.—.

Nove ekspresne marke od L 1.25 ići će u promet istom oko polovice septembra. Do tada se lijepi na pisma stara ekspresna marka s dodatkom od 55 cent. obične marke.

Svega po malo

Od štamparskog slagara do predsjednika parlamenta.

Imamo mnogo primjeraka, kako su pojedini ljudi, svojim vlastitim radom, samouzgojem i ustrajnošću popeli se do slave, časti i znanja. Od siromaštva dodjoše do bogastva. Nekoč gladni, bosi i odrpani, postadoše slavni. Siromaštvo im je kumovalo u mladosti a s lovorovim vjencima kitiše ih u muževnim godinama i u starosti.

Predsjednik Ujedinjenih Američkih Država Garfied počeo je kao pokućar. Predsjednik Čehoslovačke Republike Masarik počeo je kao kovački šegrt. Pronalazač Edison počeo je kao prodavač novina. Stifnson izumitelj željeznice počeo je kao pastir. Tomaš Bata vlasnik najvećih tvornica obuća v Evropi, počeo je kao obični obućarski radnik i tako dalje. Mogli bismo nabrojiti još hiljadu znamenitih imena, koja nam potvrdjuju englesku poslovicu: sve se može kad se hoće.

Prvi predsjednik Njemačke republike Ebert bio je sin jednog krojača a i sam je bio sedlarski radnik.

Današnji predsjednik njemačkog parlamenta (Narodne Skupštine) je Pavle Lebe, koji je u mladosti bio štamparski slagar. Kao slagar obašao je čitavu Evropu. Kasnije postao je novinar i urednik največeg socijalističkog lista u Njemačkoj. Državno odvjetništvo ga je progonilo, bio je zatvaran i osudjen. Godine 1905. izadje iz tamnice i bude biran za općinskog vijećnika u Breslavi. Kad se srušilo carstvo god. 1918. postao je član Narodne Skupštine u Berlinu i odmah pri prvom zasjedanju izabran je za predsjednika. Na tom mjestu ostao je do danas. Sami protivnici priznaju mu nepristranost i neobičnu okretnost u najtežim časovima. On je više puta isključio iz parlamenta članove svoje vlastite stranke i više puta pozvao policiju da izbaci kojeg nemirnog i buntovnog poslanika.

Pavle Lebe smišlja i nastoji kako da preuredi njemački parlament. On hoće da primjeni sve što je boljega u engleskom i francuskom parlamentu na njemački parlament. Govori ne smiju trajati više od po sata. Manje govora a više rada. Glavna mu je zadaća da spriječi bijesan lov i pohlepu za ministarskim stolicama, jer da je samo ta pohlepa za ministarskim stolicama kriva dugim i teškim vladinim krizama i promjenama. Svak hoće da bude ministar. Još želi da parlament pomladi da u nj dodju mladji ljudi puni spreme, znanja i shvaćanja današnjih potreba.

Projekt za ugušenje vulkana

Imanja farmera u okolici ... Yasaye, uslijed velike količine pl... ji u posljednje vrijeme iz krate... trpe velike štete. Sva polja u ok... kana uništena su. Neki njemački ... ponudiše farmerima, da će uguš... i postaviti ventile, kroz koje će b... puštani, da se tako zapriječi njihov djelovanje.

Tunel izmedju Evrope i Afrike.

Plan za izgradnju tunela izmedju ... pe i Afrike izradjen je već 1918. a ... nji pregovori Španije i Francuske ... ku su opet izvukli ovu stvar na ... red. Tunel bi na evropskoj strani ... Tarife, a na afričkoj obali još nij... djena tačka, gdje bi svršavao. Dug ... 25 kilometara, a željeznica bi pr... udaljenost za 25 minuta. Kolosjek ... imao širinu španjolskoga (1.676m ... malni zapadnoevropski (1.5 m). Tro... proračunan na 10 milijuna franaka ... tu po 1 km, dakle ukupno 250 milijuna ... naka u zlatu. Tako bi se putovalo iz ... za u Saint Louis u Alžiru tri dana b... laza u drugi vlak.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

Broj 37 Poštanski fakući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 16. septembra 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“ izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I, Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tiednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Pred novim vremenom

Mnogi vele, da je svijet bolestan i da će teško ozdraviti. No ni oni, koji tako misle, nisu sasvim zdravi. Njihove oči kanda su zalivene nečim crnim, pa i oni, kada gledaju, vide sve crno.

Pravi crnogledje!

Jedno je ipak istina, i to da svijet još nije dobio svoj pravi mir. Nije ga dobila ni Evropa, štaviše, neki njezini narodi kao da uživaju u tome, da mogu još uvijek da se igraju puške i noža. Baš kao djeca. I više puta se ti, narodi vladaju kao miševi, kad nema kod kuće mačke.

Tako čine mnogi naši Evropljani, osobito od vremena, otkad su se u pepeo svojih garišta povukle njihove dvije krupne mačke, dva grdna strašila: Njemačka i Rusija.

Rusiju su unutrašnje borbe i revolucije spriječavale, da zahvaća i da se miješa u stvari evropske politike. Izim toga te su je borbe i oslabile, tako da joj ne bi bilo moguće, da ostalom svijetu već sada nameće svoju volju kaošto je to u prvašnje vrijeme često činila. To je i razlog, što su se mnoge sudbonosne odluke, mimo nje a više puta i protiv njene volje vršile.

Druga mačka: Njemačka.

Znamo, kako je ona prije rata bila jaka i strašna. Gdje bi samo malo ispružila svoje užasne čaporke, tu bi ogrebla i teško onome, koga bi pogodila.

Ali kaošto često lija dolija, tako se može desiti i najkrupnijoj mački, da dobije po nosu pa da joj pade snaga. To se u velikoj mjeri dogodilo i Njemačkoj. Pravda je Božja htjela, da se u zgodan čas protiv nje okrenula batina i da je Njemačka svinuvši rep medju noge morala da se zavuče u pepeo, što ga je sama prosula. Pobjednici su je tako stisli, da nije mogla više ni disati. Potopili su joj nekada vrlo moćnu bojnu mornaricu, udarili su na nju vrlo teška plaćanja, raspustili su joj vojsku, otkinuli nekoliko pokrajina, porazgrabili sve njene kolonije, uništili novac, prikratili je u svemu i svačemu, i još su joj zaposjeli njenu teritoriju svojim vojskama — jednom riječi, učinili su sve, da je onemoguće i onesposobe za život.

I kad je tako privezaše uz pepeo, onda su i oni digli glave i svi osim Italije, počeli skakati, cičati, gristi, mahnitati kao poludjeli miševi. Mačka ih je sa svog pepela gledala. Ej, da joj je bilo nasrnuti medju njih i na njima izvršiti novo čudo, novi pokolj! Ali ne može: snaga joj ne da! I tako je ona morala da guši svoj gnjev i predući svoju staru pjesmu da traje svoje mučne dane u pepelu.Medjutim dugo nije moglo ostati tako. Mačka je počela da pomalo diže iz pepela glavu, pokadšto bi malo i zamijaukala, da Evropa čuje, e je još živa.

Malo poslije pokušala je i da se digne na noge, pružila glavu, naježila brčetine, nagrbila se i dala razumjeti narodima Evrope, da i ona hoće da ima u njihovu društvu svoj glas.

S protivne strane nisu ispočetka htjeli o tome ni da čuju, ali malo su po malo uvidjeli, da sedamdeset i više milijuna Njemaca nije tek mačji kašalj, nego jedna velika sila, kojoj se oni ne će moći dugo da odupiru, i tako su jako protiv svoje volje dopustili Njemačkoj da udje u Ligu Naroda, gdje će ona imati svoj glas, kao i svaka druga velevlast.

To se desilo na svečanoj sjednici društva Naroda u Ženevi dne 12. o. mj. Sjednici je predsjedao dr. Ninčić, predstavnik one države, koju su Nijemci htjeli, da do kraja unište.

Pa da nisu putevi Gospodnji nedokučivi!

Za Njemačkom će zacijelo ući u Ligu Naroda i Rusija, i tako će se malo po malo ovaj sadašnji darmar da stiša. Očito je, da mi stojimo pred nekim novim vremenom. Hoće li to vrijeme biti bolje ili gore od ovoga dosadašnjega — to će pokazati skora budućnost. Jedno je stalno: miševi ne će moći onako da trče kao do sada, jer će im blizu biti — mačke.

Iz govora dra. Wilfana
na kongresu narodnih manjina u Ženevi

Dne 29. augusta o. g. otvorio se je u Ženevi kongres narodnih manjina o kojemu smo već pisali. Predsjednik kongresa, naš poslanik dr. Wilfan jednim odužim i značajnim govorom započeo je rad kongresa.

Odbor je našemu poslaniku dr. Wilfanu povjerio da otvori kongres i da u svom prvom govoru iznese one točke, koje imaju za uspjeh rada kongresa posebnu važnost. Mi iz toga govora donašamo samo nekoje odlomke. Iza opširnoga uvoda o važnim pitanjima i odnosima pojedinih zastupanih skupina prama Ligi Naroda itd. dr. Wilfan govorio je ovako:

«Dozvolite mi sada nekoliko riječi o dužnostima našega zborovanja i o značenju našega rada.

Organizirane skupine Evrope nisu ovamo (u Ženevu) poslale svoje zastupnike, da bi dizali bučne proteste, nego, da bi u granicama, koje smo zacrtali, našem zajedničkom radu dali pozitivnu i stvarnu pomoć.

S ovim smo radom započeli već lani, kada smo naše zajedničke nazore i želje formulirali u oblik nekih temeljnih članaka i kada smo tako stvorili ishodište našem zajedničkom postupanju. A sada se mora naprijed. Pojedina pitanja, koja zahvaća naš problem, moramo zajednički proučiti, razjasniti te skupno izraditi najvažnija riješenja.

Dali ćemo poslije raširiti opseg našega skupnoga rada takodjer direktno na sudjelovanje za prava priznatih riješenja, to moramo prepustiti budućnosti.

Na rasporedu rada našega kongresa stoji na prvom mjestu jamstvo za slobodu kulturnoga razvoja. To je pitanje jezgra našega problema. Pa i u rezolucijama lanjske konference razglasili smo zahtjev za narodno-kulturnu slobodu na prvom mjestu. Kako da se osigura narodnim skupinama u raznim državama razvoj, i kako da se sačuva njihova vlaštita narodna kultura, to je pitanje u kojemu se mora osobito naše zanimanje usredočiti. Različiti interesi i velike razlike u položaju raznih narodnih skupina otešćavati će, razumje se, raspravu o tom pitanju, ali nam opet bogato vaše iskustvo obećaje na drugoj strani važne rezultate, baš u pogledu prve točke našega programa.

Daljnje točke našega programa su jezikovno pitanje, gospodarska jednakopravnost, osiguranje pravica za državljanstvo i jednakopravnost u izbornoj pravici. Sve se ove točke odnašaju na pitanja, koja su za narodne skupine od životne važnosti. Riješenje ovih pitanja bi značilo otvaranje glavnih uvjeta, koji su potrebni za zajednički život u državama na podlozi čovječjeg dostojanstva i jednake državljanske vrijednosti.»

«Konačno ćemo zauzeti stajalište glede pitanja, koja se sredstva mogu uzeti u obzir za uredjenje konkretnih sporova po državama (izmedju manjina i država) koji se razvijaju iz našeg problema.

Gospodo! Veoma se lako može dogoditi, da se ne dodje odmah do sporazuma naših mnijenja u pogledu pitanja, koja sadrži naš program. To nas neće mutiti, a ne smije opet varati naše prijatelje i naše kritičare. Na našu skupštinu došli su zastupnici mnogobrojnih različnih skupina, koje se razlikuju ne samo po jeziku, kulturi, običajima i povjesti, nego su, — i ako imaju jednaku sudbinu — takodjer u najraznijim položajima. Naravno, će prema tome biti, ako se pojave na skupštini kakve razlike u mnijenju, koje bi mogle priječiti sporazumno riješenje pitanja.»

(Kako smo vidjeli iz vijesti o uspjehu ovoga kongresa, do nesuglasica nije došlo. zato jer je dr. Wilfan znao da razumno kormilari kongres, a pridošli zastupnici shvatili su svoju dužnosi, pa su svi složno zaključivali one korisne rezolucije i izjave.)

Dalje kaže dr. Wilfan u svom govoru: «Rečene razlike medju raznim zastupanim narodnim skupinama ne mogu izbrisati nutarnje jednakosti u bitstvu našega položaja, niti mogu sakriti ono najdublje korijenje iz kojega za sve nas raste jednaki zahtjev pravica. U svojem govoru punom misli, na našoj lanjskoj konferenci, dr. Pavao Schiemann izrabio je za razumjevanje naše borbe za narodno-kulturnu slobodu spomen na borbu evropskog čovjeka za vjersku slobodu. Ta se je borba svršila pred 300 godina.»

«Polako su ljudi došli do toga, da su priznali vrijednost i potrebu zaštite, idealnih dobara. A još polaganije će evropska javnost doći do stupnja, da će, ne samo napadaj na život pojedinca, nego takodjer i namjerno raznarodjivanje cjelih naroda ili njihovih djelova, smatrati grijehom.

Ali, — tako kažu protivnici — raznarodjivanje, asimilacija, amalgamacija, ili kako se sve još ne zove ta kulturi protivna pojava — potrebna je i naravna u evropskom razvoju. Skoro nijedan narod u Europi, kažu, da se nije razvio čist. Skoro svaki je rezultat združenja raznih naroda i djelova naroda. Protivnici se pozivlju na vrijeme, kada se pripadnost k narodu kao naravnoj ljudskoj skupnosti nije osjećala, kao jedna izmedju najviših životnih vrednota, kada, dakle, nije bilo svega ovoga stanja i reakcije, koja danas muči milijone Europejaca, te ih, kako se vidi na ovom našem zborovanju, veže preko svih razlika u jednom čuvstvovanju i jednoj težnji.

U reakciji proti ugrožavanju, ograničavanju ili dapače potpunom oduzimanju narodno-kulturne slobode, ćute se narodne skupine Evrope jedno bez razlike na položaj. Sve su te skupine jedno, one, koje zbog svoje vlastite moći ili bolje uvidjavnosti naroda, s kojim su u jednoj državi živu, tako, da im se ne treba bojati za svoju narodnost i kulturu, — a takodjer i one, koje su — kako se to u ovoj lijepoj Evropi dogadja — izručene bez moći i zapuštene brutalnom naskoku politike raznarodjivanja, koja očito nastupa sa svim sredstvima rafinirane taktike.

Uzajamnost, koja združuje sve narodne skupine Evrope, diže te skupine i preko njihove vlastite sudbine k većoj težnji negoli je samoodržanje. Možemo priznati, da pojedine skupine sudjeluju na kongresu u prvom redu iz vlastitog interesa. Taj bi interes bio dovoljan za naš rad. Ali naše gibanje služi i skupnom općem evropskom interesu, koji je veći nego interes pojedinih skupina.

Nama samima, ili mnogima izmedju nas došlo je to pred oči već kada smo se ovdje prvi put sastali. Solidarnost narodnih manjina Evrope tvori početak ili bolje prvo ustvarenje solidarnosti evropskih naroda kao naravnih i kulturnih skupnosti.»

«Zato se usudjujem kazati, da će naš rad imati simpatija i pomoći svih onih, koji teže za jedinstvenom i sjedinjenom Evropom.»

Važno za obitelji u ratu palih vojnika

Oni, koji u 8 godina iza rata nisu još uložili molbu za vojnu penziju, i to: oci ili matere za sinove, žene za muževe, sirote za oceve pale u ratu, mogu još uložiti molbu za penziju i to do 1. oktobra 1926.

Još je malo dana do toga datuma a tim datumom istječe rok za ulaganje molba za penziju.

Molbi se ima priložiti svjedožba o smrti paloga vojnika. Svjedožbu izdaje župni ured, ali mora imati i vizum načelnika.

One obitelji, koje ne mogu dobiti ove svjedožbe, neka molbi prilože svjedožbu, koju će im sastaviti notar ili sudac na podlozi svjedočanstva.

Moraju svjedočiti smrt 4 osobe, koje su služili u vojsci s izgubljenim vojnikom.

Osim toga upozoravamo one, koji su već uložili molbu za tu penziju, pa im ista nije još riješena, da ne smiju ulagati nove molbe. S tim bi sami sebi škodili, jer bi s istoimenim molbama nastala smetnja.

Dobruča

Dobruča je riječ, koja je u zadnje dane u srcima Jugoslovena po svoj zemlji potaknula neko posebno pobožno raspoloženje. U junačkim srcima starih boraca pogotovo je Dobruča u ove dane uzbudila onaj plamen, koji je ta srca izgarao pred deset godina, u dobručanskim borbama; dok je domovina stenjala u teškom jarmu čekajući junačke sinove, koji su na Dobruči s zavjetom u duši jurišali i padali za slobodu.

U srijedu dne 8. o. mj. na vrlo je svečan način otkriven u Medžidiji u Dobruči spomenik jugoslovenskim dobrovoljcima, koji su tamo pali. Kosti su njihove smještene u kosturnicu na mjestu gdje su se pred 10 godina najljuće borbe bile. Nad kosturnicom je spomenik, koji je podigla Jugoslavija u spomen svojoj herojskoj djeci. Svojim herojima i lavovima, koji su polagali živote, kada je trebalo, da se žrtvuju. Koji nijesu mislili na život, kada se radilo o propasti domovine, pa su dobrovoljno stavljali na kocku svoju mladost i prolijevali svoju junačku krv.

Dobruča je zemlja na Crnom Moru, na jugozapadu velikoga ruskoga grada Odese. Tamo su se godine 1916. odigrali veliki dogodjaji. Kako je poznato Rumunjska je u augustu iste godine navijestila Austriji rat. Odmah zatim provalili su Rumunji u ondašnju Ugarsku. U početku su imali tu velikih uspjeha, ali su ih Njemci poslije nadmudrili. Potjerali su ih iz Ugarske. Tom je prilikom Njemačka provalila sa 100.000 vojske sve do Dobruče. I dobro je, da su Rumunjima došli u pomoć Rusi i — jugoslovenska legija.

Da, i jugoslovenska legija imala je na Dobruči svoju tešku borbu. — A što je to jugoslovenska legija? — mogao bi se tkogod pitati.

Već u samom početku rata, a i kasnije prigodom pada Pržemisla u ruske ruke, a osobito za ofenzive generala Brusilova mnogo je Slavena zarobljeno i prešlo u Rusiju. Medju ovima bio je veliki broj Hrvata, Srba i Slovenaca iz svih krajeva bivše Austrije. Velika većina tih zarobljenih Jugoslovena plamtila je mržnjom protiv austrijskih krvnika. Ta je mržnja bila velika, a u njihovim je srcima bila žarka želja, da se sav jugoslovenski rod oslobodi mrskoga tudjinskoga ropstva. To je bila težnja i najmilija misao ovih Jugoslovena, koju je trebalo provesti u djelo.

Ovi su krasni ljudi, koji zaslužuju udivljenja, napokon odlučili, da će se do zadnjega daha boriti protiv Njemaca i Austrijanaca i da neće mirovati, dok ne vide svu jugoslovensku braću oslobodjenu.

Odmah su se ti jugoslovenski rodoljubi prijavili, da će s oružjem u ruci na svoje krvnike. I tako se je u najkraće vrijeme obrazovala poznata jugoslovenska legija, koja je u povijesti velikoga rata za oslobodjenje zapisana sjajnim slovima, velikim djelima i divnom krvlju. Ta je legija na Dobruči, a i poslije na solunskom frontu počinila junaštva, da je zadivila cijeli svijet.

U toj je divnoj legiji bilo i mnogo naših Istrana. Bilo je u njoj oko dvadeset i šest istarskih časnika i sva sila drugih junaka.

Istra je od uvijek teško osjećala ropstvo, u kojem je Austrija sve jače i jače gušila naš narod. Pred svjetskim je ratom to ropstvo postalo nepodnosivo. No, sve težim pritiskom Austrije, mržnja je i odvratnost u našem narodu rasla sve više i više. U ratu prima sasma jasan oblik. I kada su Jugosloveni počeli dezertirati u savezničke države, da se iz njih bore proti Austriji — Istrani su bili uvijek medju prvima, a i poslije su u borbama bili u prvim redovima.

Ovdje se ispoljuju dva neoboriva i vrlo važna dejstva, koja bi morala jedamput za uvijek da začepe usta onima, koji nas prikazuju austrijakantima, — ako imade kod njih samo malo savjesti i nepristranog rasudjivanja. — Dok su austrijske tamnice pune vodja-

ma i najpoštenijim ljudima našeg naroda, — dotle najbolji i najsvesniji njegovi sinovi, — prelaze kao austrijski vojnici namjerno frontove i na strani saveznika organizuju se u dobrovoljačke jedinice, da se oružjem u ruci tuku protiv zajedničkog dušmanina — habsburškog orla. Ove dvije svjetle tačke na obzorju naše narodne borbe služe i služiti će trajno kao nepobitni dokazi, da su i Istrani nacijonalno zreli i da su za dobro naroda uložili svoj dio žrtve.

Legijonara iz ovih naših krajeva bilo je na stotine, a borili su se kao dobrovoljci na više strana rame iz rame s vojnicima zavezničkih armada. Najviše ih je bilo u Jugoslovenskom korpusu u Odesi, zatim u drugim vojničkim dobrovoljačkim jedinicama u Rusiji. (Bilo je dosta naših dobrovoljaca iz Julijske Krajine i u dobrovoljačkom odredu u Italiji, koji su se borili uz bok talijanskog vojnika na frontu protiv Austrije).

Iz ovih se dobrovoljačkih legija svi nisu vratili. Ima ih, koji danas sniju svoj lijepi vječni san daleko od domovine na poljanama časti i slave. Osobito ih je na Dobruči mnogo palo.

Istarski su grobovi na Dobruči neznani. No svejedno je Istra zadovoljna, da je u teškom momentu dala i ona svoj obol krvi na oltar slobode i narodnog prava.

Oni su nam grobovi živi dokaz, da smo i mi Istrani dostojni nositi slovensko ime, jer su i Istrani na Dobruči krstili to ime krvlju i junaštvom.

Kod posvećenja spomenika palim junacima dne 8. o. mj. u Dobruči su uz svete kosti palih bojovnika, deset godina iza najkrvavijih bojeva, bile slavljene i kosti istarskih neznanih junaka. Uz ostala srca, koja su se velikim njihovim sjenama poklonila bila su i naša istarska srca. Naša je misao na njih vječna, zato, jer se djela, koja su dobručanski junaci počinili ne mogu zaboraviti, jer se ne smiju zaboraviti: bojne su poljane najveličanstveniji narodni oltari. —

DOPISI

IZ KRBUNA.

Jedna uvrijeda našem narodu.

Više puta čitamo u «Ist. R.» gdje dopisnik iz Pule donaša tok i rezultat pojedinih rasprava na Tribunalu. Stoga smo sa svom stalnošću i željom očekivali, da će naša novina donijeti nešto i o raspravi, što se vodila protiv ubojica našeg mladića Liberata Teučića. Nu želja nam se nije ispunila. I tako skoro još ni sada nitko ne zna kako je sve to svršilo, pošto drugih novina ne čitamo.

Doznali smo pak, da je puljska «Azione» donijela svu raspravu pa i govor jednog branitelja optuženih, u kome izriče baš porazni sud o nama. Drži nas pijanicama, koje tobož ne razumiju i ne vide dalje od rogova svojih volova. Na to nije nitko ništa prigovorio, jer je bila počinjena velika pogreška. Naši mladići, a ni otac pokojnog nisu imali odvjetnika, dok su ih krivci imali 4—5.

Nije ovdje mjesto, a niti smo mi pozvani za opravdavanje. Ali ipak nam dolazi na pamet ona narodna: «Što se babi htilo, to se babi snilo». Žele naši protivnici, da budemo pijanci, jer dobro znadu, da kao takovi zaista nećemo ni čuti ni vidjeti, što se s nama i oko nas radi, pa će tako s nama da obračunaju

Nu mi nemamo nikakve volje, da njihovim željama udovoljimo. Najočitiji je tome dokaz taj, što broj pretplatnika «Istarske Riječi» neprestano raste i rasti će.

IZ RIJEKE.

Cesta nad cestama. - Naši trgovci. - Jedan žalostan slučaj. - Ronki.

Treba se uistini pokloniti cesti, što se sada proširuje izmedju Kantride i Preluka. Široka, masivna, kolosalna — ta će cesta nemalo pridonijeti napretku Rijeke. Ta svi znamo, da su dobre ceste prave žile kucavice gradova i zemalja, kojima prolaze. Jedna takova žila kucavica eto je i ova cesta. Rijeka je sretna, što će imati tu žilu kucavicu, koja ju veže s kontinentom; Rijeka je sretna, što ima luku, koja ju veže s najodaljenijim zemljama i morima; Rijeka je sretna, što ima redovitu mirnu atmosferu, koja čini, da će ona po vremenu postati i jedan od najsnažnijih aeroplanskih «hangara», koji će je vezati sa čitavim svijetom.

Ima ih, koji govore, da će se, kad bude ova cesta gotova, dogadjati više automobilskih nesreća nego sada. Oni objašnjuju ovako: — Cesta je sada jako uska i nikakva, pa šoferi paze, da im se ne bi što dogodilo. Kada pak bude cesta široka i komotna, šoferi će manje paziti a brže letjeti, tako da će onuda biti plača i škripanja zubi.

Bit će, da ima i u tome nešto istine. Statistički je naime dokazano, da automobili većma stradavaju na mjestima manje opasnim, što bi se donekle moglo odbiti i na manju pažnju gospode šofera. Medjutim statistika bi morala da nam dade odgovor još na jedno pitanje i to, koji putnici stradavaju više od automobila, dali oni, što se u njima voze ili oni, što idu pješke?.

Kad nemam o čemu pametnijem da mislim ili pišem, ja se evo bavim i ovakvim pitanjima. Ko zna bolje, široko mu polje!

Nego zaludo nam svi ovi naši morski, zračni i kontinentalni putevi, ako naši fijumanski trgovci ne budu jedni prema drugima malo obzirniji. Jedno moram sa žalošću da konstatiram: Riječki se trgovci medju sobom ne vole. I nesamo što se ne vole, već se i ne poštuju. Podjite vi k nekom trgovcu, da kupite kakvu makinicu, spravu ili bilo kakvu drugu stvar, i budite sigurni, da će onaj trgovac nesamo do neba hvaliti svoju robu, već da će ako treba i bez potrebe udarati na druge trgovce ističući kakovi su to nikogojići i kako im roba ne valja pišljiva boba i kako nisu solidni i kako bi na pravdi Boga prevarili i sve tako.

Ko bi njih slušao, mogao bi pomisliti, da na Rijeci nema ni jednoga poštenoga trgovca, a kad tamo ima ih, koliko i pjeska u moru, samo što su, kako vidite, malo odviše bujni. Zato im ja i s ovog mjesta kličem: Gospodo, ne budite Fijumanci! Čuvajte prestiž riječkog trgovca — te najsvetlije perle od Kvarnera!

Jeste li kada vidjeli mačka, kako obilazi oko vruće kaše? Tako evo obilazim i ja oko nečega — dakako nepolitičkoga — što bih vam rad izbrbljao, a opet mi se ne da. Ostavimo to za koji drugi put. Ima više dana, nego li kobasa, veli naš dobri narod, koji se razumije i u kobase.

Jedan žalostan slučaj dogodio se je prošlog četvrtka u našem Starom Gradu. Jedan mladi Riječanin, neki Benedetti, nezaposlen i bez kuće i kućišta upoznao se s jednom djevojkom, koja ga je zavoljela najviše zbog toga, što je bio onako bijedan. Ona je već prije imala jednu svoju ljubav. Kad su naime bili na Rijeci Francuzi, upoznala se s jednim njihovim podčasnikom, pa Francuz kao Francuz, a žena kao žena, desilo se, te je iza njegova odlaska porodila jedno muško dijete. Ona je radila i hranila sebe i dijete i svoga nezaposlenoga druga, Benedettia.

Kadšto imala je i ponešto više novaca. Njoj se je naime od vremena do vremena javljao onaj podčasnik i slao joj franaka, što bi ih ona takodjer podijelila sa svojim ljubavnikom. No taj ljubavnik postajao iz dana u dana sve bezobzirniji i tražio od nje sve više novaca. Kad bi ponudila prst, on bi zatražio ruku i sve tako. Njoj je to dodijalo i tako se nad njihovim glavama počelo nebo pomalo da oblači.

Prije par dana dobila je djevojka od Francuza novaca i jedno pismo, kojim je otac njenog dijeteta poziva, neka proda sve svoje i neka dodje k njemu u Francesku, da će se tamo vjenčati. Čim je Benedetti nanjušio novac, otišao je odmah k njoj i tražio svoj dio. Ona se s pravom razljutila na njega, kazala mu je, da će ona u Francusku i pokazala mu vrata. Benedetti je nato otišao pred jednu gostionu, sio za stô, popio čašu mlijeka, a onda progutao pola flašice nekakvog otrova i malo zatim umro.

Pripovijest tužna, ali vrlo poučna za mladiće, koji ne će da traže rada već bi htjeli da žive na račun drugih. Kad će neki mladi ljudi uvidjeti, da nije ni lijepo ni dostojno živjeti od žuljeva ičijih, a kamo li ženskih ruka? A ima još nešto čemu nas uči ovaj nesretni dogadjaj. Tu vidimo Francuza vojnika, koji se nakon punih sedam godina sjeća svoje ljubovce i svoga djeteta, pa hoće iako malo kasno, da izvrši svoju dužnost. To dokazuje, da ima još ljudi, koji nisu i ne će da budu životinje.

Moram da svršim, jer hoću da vidim pripreme, što su sada u svom jeku za doček ministra Federzonia i nekih drugih znamenitih ličnosti. Svi znaci kažu, da će sjutrašnja nedjelja, 12. o. m. biti jedna od najbučnijih, što ih je u ovo nekoliko posljednjih godina doživjela Rijeka. Toga dana, kako sam već javio, zatvara se izložba, a otkriva se lijun Svetoga Marka.

Dok ovo pišem moj termometar bilježi 50 Celsiusa. Pasja vrućina! **Rokac.**

IZ VODNJANŠTINE.

Pet lopova navalilo u noći u seljačku kuću i isprebijali gospodara.

Ne prodje ni dvadesetak dana, a da se ne čuje o kakvoj novoj većoj kradji i razbojstvu po Istri. Dogadja se to obično i možemo kazati skoro samo u onim krajevima, gdje nije bilo nikada društvenog kulturnog života, pa su osjećaji tih zapuštenih ljudi surovi. Svi ovi dogodjaji potvrdjuju naše opetovano naglašivanje o potrebi širenja prosvjete u narodu. To bi nastojanje morale oblasti široko podupirati pa bi organi javne sigurnosti imali mnogo lakši posao za suzbijanje grabeža i otimačina, a samo bi pučanstvo bilo zadovoljnije, jer bi uvidili, da im je i život i imanje sigurno.

Slučaj, koji vam sada javljam desio se prošle sedmice u selu Orlići na Vodnjanštini. Bilo je oko 10 sati naveče. Seljaci su već spavali. U to doba netko pokuca na vrata seljaka Ivana Orlića. Orlićeva žena je ustala i upitala, tko je pred vratima. Sasvim prijatnim i veselim glasom odgovorili su, da su prijatelji. Žena, ne sluteći ništa slabo, odmah je otvorila, ali je ostala zaprepašćena, kad je mjesto prijatelja opazila tri maskirana (zakrabuljana) čovjeka. Upitali su je gdje joj je muž, a ona im je odgovorila, da ga nema kod kuće. Oni su je pograbili, bacili na tlo i išli u sobu. Tamo je ležao u krevetu gospodar Ivan Orlić od 65 godina. Navalili su na njega riječima: «ili novac ili život». Orlić im je odgovorio da on novca nema, a života da ne da. Nastala je borba: jedan starac proti trojici razbojnika. Orlić je razbojnike dugo vremena vitlao po sobi, odbacio im pušku i zubima ih grizao. No konačno je jedan razbojnik debelim drvetom udario tako žestopo Orlića po glavi, da mu je razbio lubanju i Orlić se je bez svijesti strovalio na tlo. U isto vrijeme su se i susjedi probudili od buke i udaraca te se uputili u kuću Orliću. Na uglu kuće bila su na straži dva razbojnika, koji su upozorili onu trojicu u kući, da dolaze ljudi, te su sva petorica pobjegla iz sela. Malo iza toga prošli su onuda karabinijeri, pregledali isprebijenog Orlića i dali se u potjeru za razbojnicima, ali ih nisu dostigli. Sada karabinijeri vode dalnju istragu.

Ponavljamo da se treba latiti i prosvjetnih sredstava, da se ovo istarsko zlo iskorijeni.

Širite „Istarsku Riječ"!

Franina i Jurina

Fr.: Ča žbališ celo vreme va tu gajbicu?

Jur.: Ne žbalim ja va gajbicu, nego va tići, ki su va njoj.

Fr.: Pak ča te ti tići?

Jur.: Tako!... Pride mi... Kada mi dodijaju ljudi, onputa se malo nagnem k blagu, i nekako mi je laglje. Čini mi se, kako da me blago nekako bolje razume, nego ljudi.

Fr.: A su te pak ča razumeli ti dva tića tu?

Jur.: Nisu.

Fr.: A zač ne?

Jur.: Zač nimaju vremena, da me razumeju. Pogledaj ih samo, kako se kosmaju!

Fr.: To su i tići kako i ljudi.

Jur.: Su kadagod — ma ja njim opraščam, zač oni nisu krivi.

Fr.: Nego ki je kriv?

Jur.: Gajbica.

Fr.: Gajbica?

Jur.: Ja — baš gajbica. Ča kimaš s glavum? Ča mi morda ne veruješ?

Fr.: Aj verujem, ma još mi nisi rekal, ki je tebe povedel, da je temu gajbica kriva?

Jur.: Da si malo prej prišal, biš bil videl, kako su s kljunom tukli po žice i provevali, da ju skrive i da ju previnu, pak kada ni šlo, onputa su od jada jedan drugega grdo pogjedali i počeli su se kosmat, kako ponoreli petehi. Pogjedaj ih, kako se gone, kako se kjucaju, kako njim pera lete na sve mile strani. I svemu je temu kriva gajbica.

Fr.: Ma zač gajbica, Bog ju videl!

Jur.: Zato, zač je gajbica. Gajbica je vrag. Ona promeni blagu srce i mozak — i blago postane zločesto, zato se i reče, da se nikada pravo ne zna, ako tić va gajbice piva od veselja ale pak od jada.

Fr.: A ča misliš, ča bi pak od nas dveh bilo, da nas ki stavi va kakovu velu kapuneričinu?

Jur.: Slabo bi bilo.

Fr.: No bi!

Jur.: S početka još nekako. Malo bimo se gjedali, malo bimo se tešili — i tako bimo nekako ubijali vreme. A onputa, sve ča dalje, malo bi po malo sve više počeli kapat otrov...

Fr.: Otkuda?

Jur.: Vej si ga! Počel bi malo po malo kapat otrov, i jedan kapić bi se zlel va srce, jedan va možjani i hudić bi počel delat svoje delo: mi bimo malo po malo postali takovi neprijateli, da bimo se po vas dan kosmali, kako i ona dva tića tamo.

Fr.: Ma ča je to zaspravem tako?

Jur.: Baš tako!

P O D L I S T A K

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskog života u porečkom dijalektu.)

(Nastavak.)

Nazad se je spuštija gusti daž, uvi bot jeno malo veči i dulje je dura. Nebo se je zaškurilo i sunce je moralo zapasti zad oblaki; debele kaplje su se cidile po gustih granah male boškice, a kad bi vitar jeno malo jače puhnija ponija bi hi sve do palaca i razbijahi na miljare malih kapljic u okna od hiže...

Andjelka je gledala i veselila se, slušajuči to trckanje po stakli i kršenje gran pod oknon. Oprla je oči, kako malo dite i gledala u vrta, po kojen su se počeli delati mali kanali.

Najedambot se prene. Zvono na vrati od vrtla se je uglasilo. Pogleda ki je to doša i zaštupi se, kad je vidila nikega fureštoga mladiča, koji je z nikolde dodrča i vrtija se prid vrati od vrtla. Jena dekla je podrčala i oprla mu vred vrata, a on se je zmaka sprid dažda vred u hižu.

«Ki je to, uti dežgracijani mladič?» je popensala i kalala se po škalah iz svoje kamarice. Na portigu je našla ragača, koji si je trepa jaketu, koja mu je bila sva mokra. On je je pogleda, poklonija se, jeno malo se je i nasmija i zamolija je, neka mu uprosti, ča je doša dešturbati. Na njigov dom, da je daleko, a po ten daždu, da se ni stija pojti močiti, nego če čekati dokle frma. I počeja se je smijati, gledajuči je u lice i tresuči z sebe kaplje, crlen u ubrazu i pokaza je filu svojih lipih bilih zubi.

Ona je zadrhtala. Nikad se još ni zasramila prid ragačon, ma danas se je i to zgodilo. Kad je vidila, kako je on gleda svojima lipima i velikima črnima oči, zacrlenila se je u licu, a po cilon tilu, kako da su se je razlazili mravi.

«Čete. da užgen oganj, pak da se usušite?» je rekla samo da ništo reče, ma se ni janka movila.

«Da užgete oganj?» se je zaštupija on. «Ča če mi oganj, ter to če vred pasati; za deset menuti če me jur sunce usušiti,» je reka.

Učinija je par korki do okna i pogleda van. Daš je još pada, ma ne drugo unako naglo i unako gusto, kako prije. Na zapadu se je oblak bija sprikida, a zad njega se je pokaza jedan bokunič vedroga neba.

Mladič je potega spod jakete jeno par mokrih libri i udrija par boti po njih z rukom, da strese kapljice dažda.

«Ja gren!» je reka najedanbot naglo.

«Kamo grete tako vred, ter ča ne vidite, da još zajno daždi,» mu je rekla ona.

«Tote na portigu mi je grdo», je reka on priz straha i veselo se nasmija.

«Hote s namon u kamaru!» Prijala ga je za rukav od jakete i potela ga u veliku kamaru, di se je jilo.

Ona je stala poli okna i gledala mokru zemlju vani, a on je dovuka k sebi jenu kantrigu i sija prida nju. Gleda je njeje milo lice i tanko tilo.

«Andjeja», je reka, «pravi andjeja stoji sada prid namon. Blagoslivljen uti daž, koji me je vamo doveja.» I nazad se nasmije, da je zazvonilo po kamari, i po drugi bot se pokažu dvi lipe file njigovih zdravih bilih zubi.

Andjelku je bilo kako jeno malo sram i ni znala, kako bi se držala i ča bi rekla ten fureštom, koji komoč ča je jedanbot u svu življenju vidija, jur predika š njon tako oprto i veselo. A največ je je mučilo, ki ni znala, ki je i ča i skolde je. Janka jenu besidu ni reka o sebi.

«A molim Vas, ki ste Vi?» je sprogovorila naglo kako da je je strah, da neče moči do kraja reči, da bi stila.

«Ki san, ča san, skolde san? Studente san, ma kmetski sin. Tac mi vero svaki dan kopa, kosi i grablja. Ime mi je Miljenko Pracajić. A ki ste vi, nebeska lipoto, k kojoj me je sam Bog zanesa?»

«Gran je priz krijance», je pomislila ona u sebi. Nikad još si ni nedan plemić, nedan grof ni veliki gospodin podufa predikati š njon uvako oprto, kako da su — ča se uža reči — skupa blago pasli. Vidi se valje, da je kmetski sin. Ma na dnu njeje duše je je bilo drago da je takov i to njigovo ponašanje je pježalo. Ni bija kako niki gospočkini, koji dojdu u trdon koletu i z inkolanima prsi od košulje, pak se ubračaju trdo, kako da su pogutnuli kolac.

(Slijedi.)

...Ma to je strašno! Čovek bi mislel, ...kada su dva od njih va gajbe, da ...gledat, da budu i da ostanu prija-...

...Tako bi moralo bit.

...da pomažu jedan drugega, a ne ...kjucaju i mlate kako i oni dva...

...E, da je tako! — ma gajba ne da ...ni jednemu ni drugemu. Ona jih ...i čini zločestim...

...da ih je više va gajbe?

...oni bi postali zločesti, grintavi, ...dan bi drugemu zlo želeli kao i ...huije beštije.

...Dunke, neka nam Bog ne dâ nika-...prit va gajbu.

...i neka ne dâ! Mi Slaveni imamo ...jednu falingu: teško se slaže-... i onda kada nismo va gajbe. A ...pak bilo, da smo nutre? Ni dla-...bi na nami ostalo, kako ne će ...ni pera na oneh dveh tićeh. Po-...daj ih samo, kako ono prhutaju! ...hranu su rastresli. Ni zrna njim ...ostalo. O neslogo nigde te ne bilo! ...Ter te ne bilo! Amen!

IZ PULJŠTINE.

...arstvo je u okolici Pule onako srednje ...jeno. Najbolja sredstva za ribolov ...u Medulinu. U glavnom ove je go-...ribarenje išlo do sada veoma slabo. ...hvala Bogu prošla je sedmica bila do-...sretna u tom pogledu, osobito za Liž-...i Medulince. Najviše se dakako ulo-...srdjela, jer sada zapravo i jeste doba ...vaj lov. Koliko su zadovoljni ribari ...ulove ribe, toliko je drago i seljacima ...adnicama, budući da je tada riba jefti-...pa je to za siromaha velika dobit. Kukuruz smo već sav pobrali. I da ...kome pričamo, da je na pr. u Liž-...anu i Medulinu kukuruz urodio gotovo ...ez kiše, ne bi sigurno vjerovao. A ipak je ...Nije dakako bilo Bog zna koliko ...kukuruza, ali ipak uzmemo li u obzir, da ...kišilo već preko dva mjeseca, onda je ...čudo, kako je i toliko urodilo. I te ...žene kiše još uvijek nema, a vrućina je ...nego u srpnju i kolovozu. Što će biti ...marvom, s ovcama? Jesenske paše, ne ...li u najskorije vrijeme kiša, ne će ...a sijena je takodjer bilo malo. Za na-...seljaka sprema se slaba zima. Smiluj ...dobri Bože, i pošalji nam kišu, inače ...ga našem blagu i nama.

IZ LOVRANA.

I mi smo imali kapetanat.

...dopisu iz Opatije, u posljedjem broju ...starske Riječi», čitali smo medju osta-...da je kapetanat najprije bio Kastvu, ...ta je prenesen u Volosko. Mislim, da ne ...biti na odmet, nadodam li onome, da je ...naš Lovran imao u prošlosti svoj kape-...anat, tako da su u Liburniji bila dva: ...u Kastvu i naš u Lovranu. Onda su ...inuli oba i stvorili onoga u Voloskom. ...mi se, da se je baš onom prilikom po-...kojni Minak bio obvezao, da će sagraditi ...u kojoj je sve do prije malo vremena ...bio i kapetanat.

Koga je volja, mogao bi još danas da ...vidi na Polčićevoj kući u zidu jednog orla. To je ostalo od vremena, kad je ondje bila ...prefektura. Gdje su sada dućani, u ono vri-...eme imali smo svoju kavanu, s biljarom. ...su se do danas sačuvali žoravnici, na ...kojima se je pekla kava.

Kao i Kastavci imali smo naše «suce». ...imenom nazivali su se osobito «vanj-...» općinski zastupnici sve do prije tride-...set godina, kad su ih na jednom pretvo-...rili u «raprižintante». Ti «raprižintanti» ...nisu imali ni zdaleka onaj ugled, što su ga ...uživali negdašnji «suci».

Sjećamo se, kad je jednog dana otišao ...jedan takav «raprižintant» u Medveju k ...kome već davno pokojnome penzioniircu Ferbegi. Našao ga je gdje sjedi u sobi i ...«Wiener Tagblatt».

— Ča bite? — upita Ferbega čovjeka.

— Gospodine prišal sam malo ciću onda...

...treba naime znati, da je pokojni Fer-...bio strastven lovac ptica. Imao je on ...pedeset gajba većih i manjih, pa ...batula, a «vrguna» — da im se ni bro-...ne zna. U šumici gdjegod napravio bi ...su bi se sakrio i mamio ptice: sje-...gardelce, faganole itd.

Ciću ken tići — upita ga Ferbega.

To da vi, gospodine, imate nayadbicu ...tići na komunjsken, a to ne gre...

— Kako ne gre?

— Ne gre — pak Bog!

A ki ste vi?

Ja sam raprižintant...

Vi ste jedan dr...

...mi jadni raprižintant morao je da ...u džep, što mu je rečeno bilo i da ...de.

...to na što su već bili spali neki lovran-...raprižintanti pod kraj vladanja Franje ...a I.

IZ RAŠKE DOLINE.

Uspjeh sajma kod Sv. Bartula.

...kasnili smo ponešto s ovim dopisom. ...tome jest, što smo promišljali: Bi ...li dobro bilo objaviti dogadjaj. ...to je to običaj po čitavoj Istri, tako ...kod nas, da na «samanj» dolaze ljudi ...njih i daljnih sela. I ove godine naš ...samanj bio vrlo dobar. Ljudi sva sila: ...Čepića, Kršana, Šumbera, Pićna, Kr-...a čak iz Gologorice i Cerovlja bilo ih ...Robe na prodaju skoro nikakve.

Nijesu zato falile krčme. Bilo ih je samo pet. I sve su uspješno radile. Neki je prodao 3 hl, a kaže još bi bio da je imao bar 1 hl. Drugi možda nisu bili tako sretni nu nijedan se nije tužio na «pegolu». I tako se onog dana prodalo 10 do 12 hl vina.

Pomislite braćo. Deset hl vina u jednom danu, a to će reći četiri do pet tisuća lira! Dodamo li k tome jelo, ples, gondolu i druge bedastoće, svota što se ovog dana «bacila u vodu», prekoračuje 10.000 L (deset tisuća lira).

Vi, dragi čitatelji, pomislit ćete: «Ala, blaze njim, kad mogu tako!»

Možemo da! Dodjite samo u naša sela, pa da vidite bogatstvo naše.

Kuće su naše na pol porušene, **jer je sve drago, pa ne možemo da ih popravljamo.** Djeca su naša gola i u zimsko doba bosonoga, **jer je sve drago, pa ne možemo da ih odjevamo.** Sve, sve je drago, što je potrebito, samo vino nam nije nikada drago, iako je litra po 4 L.

«Ki pije vino,nepije vodu». Tako je bilo i ovdje. Neki su junaci i to mladi, čujete, mladi junaci, već pred podne ležali «zgorum nogami». A znamo svi, da je pijanac bedastiji i gori od svake životinje, pa su se takvima pokazali naši junaci i ovdje.

Osobito se to vidjelo uveče, kad su ono kušali čija je glava tvrdja.

IZ BADERNE.

Sv. Marija Mala utvrdjuje slavenski značaj.

Ja mislim, da je dostojno, da novine iznesu na vidjelo sve ono, što se dogadjalo na 8. septembra u Baderni. Toga je dana naime naša ferija, naša fešta i jedina u Baderni. Tog se dana skupljaju ljudi iz raznih strana u našem selu, da se malo pozabave, naplešu, nabugare onako po domaću.

Pred malo vremena su se nekoja gospoda u Baderni sjetila, da bi mogli nešto dobivati priredjivanjem plesa na račun naših lakoumnih mladića, pa su načinili neku malu salu.

Pitali su ples, a toga im nijesu htjeli dati, pa što će oni? Najlakše će to postići ako onako malo namlate kojeg našeg čovjeka, eto imati će, mislili su, blagodat, tu sreću, da se napleše. Ali koji su to, pitati će te me? To su Goči iz Žbandaja, koji su na našu žalost i nesreću doselili se u Badernu i kupili mlin. Oni se hrane našim žuljevima, našu hranu jedu, a hoće na silu da «pljunu» rekavši onako «na pjat, iz koga jedu». Četiri su to složna brata u delu i pameti i počeli prijetiti batinama, uljem ricinom, ubijanjem i što ja znam. Jedan je pače rekao, da je njemu malo dva ubiti, jer on nema ni žene ni djece. Sirota tužan! Jadna te mati rodila!

I eto oblasti ih i one na naše veselje volile malo — ma ne jako malo — za nos. Pripravili oni salu, pribavili muziku, bandiric ni falilo — ma plesa ni i ni.

A naši mladići svi do jednoga, ponosni i dostojni svog imena, zakleli se, da ne idu u otrovni ples, pa govorili su jedan drugom, da neće umrijeti, ako za jedan dan ne plešu.

Goči pobijesnili, došli u gostionu gdje su htjeli zabraniti «canto schiavo»! Počeo jedan tući po stolovima — ali bio je slabe sreće. Pače, dobre sreće. Našao se jedan marešal od karabinijera, koji je vidio, da se grda pašta sprema tom nametniku, zgrabio ga za prsa i bacio iz gostione. Čini go stati onako — «apt-ak» i tu mu je približno rekao ovo: Ja vas poznam, što ste, jer sam bio tri godine ovdje, a ovi ljudi vas poznaju još bolje. Vi nijeste fašisti, jer prije nego postanete fašisti treba, da vi sami pijete šest mjeseci ulje ricino, a ne da ga drugima dajete, a onda kad to uzmete, treba da još kroz tri mjesece uzimljete koji drugi «purgantę», da se dobro, dobro iščistite, pa ćete jedva onda postati «un niente»!

Došli su i fašisti iz Poreča s autom. I njima su se oni pritužili i rekli, da oni neće, da se više pjeva per «šćavo» — a fašisti su im odgovorili: «Kad oni pjevajući ne vredjaju državu ni zastavu, mogu pjevati kako hoće, a «šćavi» ste i vi.»

Eto — ljepšega kolača nijeste mogli dobiti, a još ljepši vas čeka. Bojali ste se drugih, da delaju propagandu proti vašem malinu, a vi sami je delate. I doista onaj dan svi ljudi molili su nerodicu svakom, koji melje u Baderni. Sva Baderna se je pokazala složnom proti njima i nikoga uza sebe nijesu imali, to im je najljepši dokaz koliko vaIjaju. Imali su i Slavene i Talijane sve protivne, svi su im svašta vikali, kamo su se okrenuli, svi su ih vrijedjali, već toliko vremena. A sala — ta sala, koja je htjela da se po njoj pleše — stoji i čeka je otvorenih vrata drugu — još bolju Sv. Mariju. Mi smo Slaveni, kličemo vam, a ne šćavi! Šćavi su samo oni, koji se prodaju, a to ste vi! Ali Baderna će vas otkupiti bez šoldi — spavajte mirno! Drugi put još!

IZ OPATIJE.

Krsna Slava.

I ove kako i svake godine proslavilo je naše velevrijedno Žensko Udruženje svoju Krsnu Slavu na Malu Gospodju. U jutro, iza kratke dirljive svečanosti otvorena je izložba ručnih radova, što su ih izradile neke marljive članice Udruženja. Uspjeh izložbe bio je vrlo dobar.

Uveče istoga dana bila je zabava s predstavom, pjevanjem i glazbom. I tako se eto ta lijepa, tradicionalna svečanost i ove godine proslavila često ali vrlo dostojno.

Politički pregled

ITALIJA

Novi neuspjeli atentat na g. Mussolinija

U subotu dne 11. o. mj. u 10 sati u jutro na g. Mussolinija izvršen je ponovno atentat. Kada je automobil ministarskog predsjednika prolazio iz vile Torlonia proti palači Chigi, približio mu se je jedan mladić, te je u tom trenutku bacio na automobil jednu bombu. Bomba je udarila u staklo automobila, pala je na zemlju i eksplodirala. Automobil, u kojemu se je nalazio on. Mussolini, nastavio je vožnju naprama palači Chigi. Komadi rasprsnute bombe lako su ranili 7 osoba, koje su se na mjestu nalazile.

Atentatora su policijski agenti odmah aretirali. Na kvesturi je izjavio, da se zove Ermete Giovannini, rodjen je godine 1900 u Castelnuovo di Carfagna. Poslije se je ustanovilo, da se tako ne zove nego, da mu je ime Gino Lucetti iz Avanza.

Atentator je izjavio na kvesturi, da je već više vremena pristasa anarhističke stranke. Došao je u Rim pred nekoliko dana. Kazao je, da je došao iz Marsilije, gdje je u augustu mjesecu s drugim Talijanima prisustvovao nekom protufašističkom kongresu.

Po izvršenom atentatu mladić je pobjegao u neku vežu. Kad je vidio, da ga hoće uloviti, pustio je na zemlju još jednu bombu, koju je imao, zamotanu u papir.

On je u ratu služio kao ardit. Iz Francuske je došao u Italiju s namjerom da ubije Mussolinija. Po zanimanju je klesar.

Ministarski predsjednik je i ovom atentatu izbjegao. Odmah po atentatu otišao je u svoj kabinet, da obavlja svoje poslove.

Mussolini je odmah po izvršenom atentatu izdao okružnicu u kojoj naredjuje, da se ne smije rušiti demonstracijama javni red i da se ne smiju vršiti nikakve represalije. Ujedno naglasuje neka se ne vrše nikakve civilne ni vjerske ceremonije zbog ovog sretno izbjeglog atentata.

Odmah su iza atentata došli u palaču Chigi svi ministri i mnoge druge visoke ličnosti, da g. Mussoliniju čestitaju, jer je srećom ostao neozlijeđen. Svi su gradovi u državi, odmah iza kako je vijest o atentatu raširena, izvjesili zastave, a u večer su se vršile zanosne manifestacije odanosti Mussoliniju, koji je već po treći put bio napadnut, no Bog ga je očuvao narodu i Italiji.

Istrage iza atentata.

Policija provadja opširna i stroga istraživanja iza počinjenog atentata. Atentator je ispitan, pa su se doznale mnoge potankosti.

Osobe koje su bile blizu mjesta, na kojem se je dogodio atentat, pomogle su policiji u istraživanju za drugovima atentatorima. U Rimu je bilo aretirano više osoba. Bili su dovedeni u kvesturu, a odatle u zatvore. U raznim drugim mjestima Italije bile su takodjer hapšene razne osobe. Tako je uhapšen i neki Malatesta, anarhista i ravnatelj lista «Umanità Nuova». Neki listovi pišu, da je aretirana sva družba, kojoj je pripadao atentator.

Uvedba smrtne kazne za atentatore.

Iz talijanskih se političkih krugova doznaje, da se priprema zakonski nacrt o uvadjanju smrtne kazne za atentatore na ministarskoga predsjednika i na sigurnost režima. Taj će se zakon odnositi i na eventualne zločine, koji bi bili u savezu s oružanim nasiljem. Smrtna kazna će biti izvršena i za zločine, koji budu izazvali posebno ogorčenje.

Izjave g. Mussolinija.

Nekoji su amerikanski novinari bili kod g. Mussolinija odmah iza izvršenoga atentata. On im je dao ovakvu izjavu:

«U zadnjih 10 mjeseci izvršen je na moju osobu već treći atentat. Ali niti ovaj me nije uznemirio. Moja je dužnost da radim svim silama za blagostanje talijanskoga naroda. Recite Američanima, da me ne će ni revolveri ni bombe, ni drugo smrtonosno oružje odvrnuti od započetoga rada.»

Zastupniku jedne novinske agencije izjavio je g. Mussolini ovo:

«Kao ni predjašnji, tako me nije ni ovaj atentat nimalo prestrašio. Par minuta po eksploziji bombe, ja sam bio već kod svog pisaćeg stola, te sam razašiljao na sve strane Italije potrebna naredjenja. Svi su slojevi talijanskog naroda bili veoma ogorčeni radi atentata, ali javni red nije nigdje poremećen. Recite Američanima, koji se zanimaju za moju osobu, te Talijanima u Americi, da Mussolini ostaje usprkos eksploziji bomba mirno na svojem mjestu.»

LIGA NARODA.

Kad je Liga Naroda započela svoje sedmo zasjedanje mnogi su se pobojali, da je ovo sedmo ujedno i zadnje zasjedanje. Mislilo se je, da će se Liga raspasti. No, Liga je potrebna, da služi velikom ostvarenju svjetskoga mira, pa je uspjela ispljivati iz prvašnjih nejasnih i zamršenih prilika. Bile su mnoge vlade, koje su htjele, da bi se ova ustanova podminirala, pa su na tome i radile, ali su već iza prve sjednice zavladale u Ligi bolje prilike, a svi su se mračni planovi srušili.

Rad je Lige započeo pod predsjedanjem jugoslovenskog ministra Ninčića. Liga Naroda dala je izborom Ninčića jedno priznanje Jugoslaviji. Ninčić je izabran sa 42 od 48 glasova. On je u svom prvom govoru naglasio, da je počast iskazana više njegovoj zemlji negoli njemu. To je dokaz, da su u svim drugim država mišljenja o Jugoslaviji veoma povoljna.

Interesantno je samo, kako je delegate Njemačke primio u kolo Lige Naroda jedan delegat Jugoslavije. U tom historijskom činu ima mnogo značenja. Pangermanski imperijalizam Vilima II. spremao je zavjeru proti svjetskog mira godine 1914. a na provadjanju svojih pangermanskih mračnih namisli uzeo je na nišan najprije Srbiju. Danas delegat Jugoslavije prima delegate posleratne Njemačke u Društvo Naroda. Pravda je progovorila svoju moćnu riječ.

Najveće djelo ove skupštine, po kom se ona uzdiže svojim značajem iznad svih prvašnjih nesumnjivo je primanje Njemačke u Ligu Naroda. Ja to potpisivanja svjetskog mira najveći povjesni dan u posljeratno doba. Za uredjenje Evrope ovaj je dan od velike važnosti.

Liga Naroda primila je s oduševljenjem Njemačku u svoje kolo. Svi su narodi zaboravili prošle strahote rata, pa su prijateljski pružili Njemačkoj ruku. Ako Njemačka iskreno i prijateljski primi pruženu ruku — onda će se uistinu brzo prilike u Evropi moći urediti.

Važnost Lige Naroda je ovim činom izvanredna. Dobiva više auktoriteta; postaje najviša ustanova u Evropi. Ko se ogriješi o tu ustanovu, taj snaša odgovornost za sve ono što bi moglo škoditi evropskom miru, koji Liga brani i propagira.

Slavenske države imaju u Ligi dovoljno utjecaja, no svejedno suradnja Slavenstva nije potpuna, nego je silno malena prema onome što bi mogla biti, kada bi i Rusija sudjelovala u Ligi. Preko 200 milijuna Slavena ne sudjeluje u Ligi. Tek punom saradnjom cjelokupnog Slavenstva mogao bi se položaj evropskih država bolje urediti a mir osigurati.

JUGOSLAVIJA.

Englezi o Jugoslaviji.

Najglavniji financijski list u Engleskoj «Financial News» donio je pred nekoliko dana opširan članak o jugoslavenskim prilikama u privredi i financijama. Pisac je jedan ugledan londonski privrednik. Donašamo par redaka iz toga zanimivoga članka:

«Od svih država Srednje Evrope i Balkana — Jugoslavija je možda najnepoznatija u Engleskoj. Mi ne moramo ulaziti u razloge ovakog stanja. Svi Englezi, ili dobra većina njih, vrlo malo poznaju poslijeratnu geografiju. Jugosloveni, narod ponosan i dičan sami su malo uradili, opet, da nas upoznaju njihovom zemljom i njenim prilikama. Mi ne želimo, da nas pretrpaju raznim amerikanskim reklamama, ali tražimo, da nas bar malo obavjeste o sebi. Taj nedostatak veza između nas i Jugoslavije štetan je po obe države. Štetan je po Jugoslaviju, kojoj treba kapitala, a nema veza sa londonskim tržištem, pa to stvara teškoće za davanje zajma. Isto tako štete britanski financijski i trgovački interesi, jer od svih poslijeratnih država, koje su naslijedile Austro-Ugarsku, Jugoslavija je najedinstvenija i najjača. Danas još mnogi Englezi gledaju u Jugoslaviji malu predratnu Srbiju, a zaboravljaju, da je ona danas jedna velika država s velikim prirodnim bogatstvom.

Jugosloveni, koji bi željeli bliže veze s Engleskom, osjećaju tu malu pažnju sa strane Engleza. Gledajući velike kapitale koje Engleska pozamljuje drugim centralnim državama, s punim pravom pitaju, da li je saveznica Engleska zaboravila velike žrtve, koje je Jugoslavija podnijela u velikom ratu.

I pored krize, kako Jugoslavija koji put preživljuje, ne treba niko da strahuje za njezinu budućnost. Jugoslavija čini velike napore, da krizu ukloni.

T..ko je u posljednje dve godine godišnji proračun bio dobro uredjen, izvoz je dobar u razmjeru s uvozom.

Svi su Jugosloveni svjesni razloga njihovih teškoća, pa ozbiljno pokušavaju, da sprovedu što veću štednju. Onoga dana, kada se dinar bude stabilizirao, Jugoslavija će imati slobodne ruke, da počne riješavati ozbiljnija ekonomska pitanja.

Jednoga dana kada razne teškoće budu odklonjene, u cijeloj srednjoj Evropi neće se naći država, koja će moći sa većim pouzdanjem gledati u budućnost, od Jugoslavije. Ne preuveličavam stvar, kada kažem da je Jugoslavija najjača, najbogatija i ima najveću budućnost od sviju nasljedica bivše Austr-Ugarske.»

Domaće novosti

ATENTAT NA GOSP. MUSSOLINIJA.

U kratko vrijeme već po treći put moramo u našem listu donijeti vijest o strašnom neuspjelom činu. Opet se je jedna luda ruka digla, da bombom prekine život onoga, koji je danas — Italija. Bog je velik, pa je i ovaj put učinio, da grozan atentat nije uspio. Očuvao je Mussolinija, da još dugo uzmogne voditi Italiju zacrtanim putem k novoj talijanskoj budućnosti.

Svim ostalim čestitkama pridružujemo se i mi iskreno, hvaleći Bogu, koji je obranio g. Mussolinija i očuvao Italiji vodju, koji je samo jedan.

Trojanove kozje uši

Tršćanski list «Sera» od 10. o. mj. donaša u uvodnom članku jedno pismo, u kojem je ocrtana prava slika našeg gospodarskog stanja u Istri. Istra je u najbjednijem položaju, ubijena sušom i besposlicom, tako, da se stanovništvo seli odasvud. Ovo su pismo pisali na uredništvo lista nekoji Istrani, pa pozivaju list, da se na licu mjesta informira o svim grožnim činjenicama, za koje malo ko zna, jer neće da zna, da se uvjeri, da je u Istri zavladao skrajnji očaj. Donašamo par izvadaka iz toga interesantnog pisma, da se vidi iz ovih par originalnih i zbijenih rečenica prava i nepobitna zbilja:

«U Istri se već godinu dana ne radi u rudnicima boksita. Zašto? Niko o tome ništa nezna, zato jer se o tome vlada nije izjavila.

Zna se, ali, da su se u Istri, koja je inače siromašna, sušna i bez vode, ekonomske prilike pogoršale toliko, da se danas Istrani lišeni i one korice kruha, koju su u rudnicima zasluživali, izseljuju odasvud, jer se osjećaju prepušteni bez oslona i pomoći.

Tražite samo informacije o ovoj zemlji, ali od osoba, koje imaju odvažnosti, da kažu istinu i koje nemaju ličnih interesa, pa ćete vidjeti na koju je točku dospjela istarska ekonomija. Ima u Istri najcrnje bijede, ima gladi i bolesti, zapuštenosti, skepticizma i beznadja.»

«Što da dakle radimo, kako da prehranimo naše obitelji? Nismo ove godine imali priroda zbog suše, zbog nevremena ili zbog nesreća. Zima se bliža užasna i ružna. Očajni smo, a niko se za nas ne brine, vidimo i konstatiramo dnevno. No, imamo zato poreze, a ezatorije ne zaborave, da nam za neplaćene poreze pokupe iz kuće sve što nadju.

Pogledajte malo dublje u istarske prilike, pa da vidite koliko ima muke i očaja.

Pa ipak za mnoge, koji bi morali imati osjećaja odgovornosti, sve teče «a biondo Dio» a Istra stupa svojom produkcijom uz bok.... Lombardije.

Dajte se naprijed vi koji imate odvažnosti, da branite i uzdržite ono što se zove «zajedničko dobro». Naprijed s jednom kampanjom, kojom bi se otkrilo ranu, kojoj je potrebna duboka operacija, da se zapriječi rak-rana.»

Iza ovoga pisma piše glavni urednik «Sere» gospodin Piero Belli par odriješitih i značajnih riječi. Pisac kaže, da je ovim pismom iznesena jedna istina, koju svi znaju. On tvrdi, da je vladi sav istarski položaj poznat i da se ne radi o kakvom nemaru sa strane vlade za ove krajeve. Vrše se pripreme, da se poduzmu sve potrebne mjere, a kada bude sve spremno, onda će započeti podjeljivanje raznih povlastica i pomoći.

Danas je sav položaj u svijetu jasno i točno prikazan o novinama, svaki se dogodjaj tumači novinama, cijeli se poredak oslanja na novine, koje propagiraju ili obaraju neku činjenicu. Novine su danas jedna velevlast, koja ravna i vodi svijet.

No, ovdašnji talijanski listovi, koji su najprvi pozvani, da dignu glas radili se o interesu ovih krajeva, prešućivili su dosada svečano i svijesno najtežu našu činjenicu, a ta je istarska gospodarska nevolja. No, ne samo da prešućuju, nego se često dogadja, da donašaju sjajne i pompozne prikaze o dobrom stanju u ovim krajevima. Nije ni za čudjenje onda, da se širi i dalji krugovi ne zanimaju za poboljšanje gospodarskog stanja u Istri.

Valjda je već bilo i vrijeme, pa se ipak našao jedan list, koji je iznašanjem onog pisma svratio pozornost javnosti na Istru. Jamačno bi ono pismo u svakoj drugoj redakciji bilo svršilo u koš.

Naše je gospodarsko stanje slično kozjim ušima cara Trojana iz one stare priče. Počela je napokon da svira sviralica ubrana na istarskoj zemlji — tajnu, koju nije lijepo iznašati — istarsku ekonomsku nevolju.

Samo da i obećanja o kojima govori «Sera» ne bi bila sviralica — — na vrbi.

Nadamo se svejedno, da će vlada poduzeti sve, da se Istri pomogne; samo je trebalo i dosada dizati glas i tražiti pomoć, pa bi stvar bila pospješena.

«Vez» je izišao.

Izišao je iz tiska sedmi broj ovoga uistinu lijepoga ženskoga lista. «Vez» je u kratko vrijeme svog opstanka uspio pridobiti simpatiju svih naših ženskinja. Zašao je skoro u sva naša sela, a dnevno se sve više širi. Širi se zato, jer je našim ženama koristan. Donaša i u ovom broju lijepe risarije za ženske ručne radove, mnogo korisnoga štiva, upute iz kućanstva, materinstva itd. «Vez» je list, koji zaslužuje pažnju, pak ga zato preporučamo svim našim ženama.

Smrtna kosa.

Iz Zadra nam javljaju, da je 8. o. mj. preminuo vrli rodoljub, trgovac Božo Martinac, iz Sukošana. U svim narodnim pokretima bio je mediu prvima. Bio je takodjer urednik «Dalmatinskog Hrvata», koji je izlazio u Zadru pred 30 godina. Za naš se je list uvijek osobito zanimao, pratio je narodni rad u Istri sve do svoje smrti. Laka mu bila zemlja, koju je od srca volio, a rodbini naše iskreno saučešće.

Trgovačka univerza u Trstu.

Upisivanje za akademsku godinu 1926-27 na trgovačkoj univerzi u Trstu traje od 1. augusta do 5. novembra.

Studije do doktorata gospodarskih ili trgovačkih znanosti traju 4 godine, a razdjeljene su na 4 tečaja.

Na trgovačku univerzu mogu se upisati oni djaci, koji su maturirali na klasičnom ili znanstvenom liceju a takodjer i oni, koji imaju ispit usposobljenja kakvog tehničkog ili trgovačkog zavoda, ili imaju otpusnicu kakve nautičke škole.

Žalosna vijest.

Pred zaključkom lista stiže nam vijest, da je u subotu, dne 11. o.mj. preminuo u Voloskom Viktor Tomičić. Naše iskreno saučešće porodici.

Pok. Tomičić bio je jedna od najizrazitijih ličnosti u našoj narodnoj borbi. Mi ćemo se u narednom broju odužiti njegovoj uspomeni.

Svega po malo

Rijetke zaruke.

Bivši poljski ministar predsjednik grof Skrzynski ovih se je dana zaručio sa kćerkom američkog milijardera Forda. Ford je vlasnik znamenite istoimene tvornice automobila u Americi i njegovi su automobili poplavili čitav svijet. Mlada zaručnica Ford donaša svome mužu miraz od 300 milijuna dolara, što iznaša preko osam milijarda talijanskih lira. Novine napominju, kako bi ova svota bila dovoljna da popravi valutno stanje čitave Poljske.

Zita i samostan.

Listovi javljaju, da je bivša austrijska carica Zita zatražila od engleskog kralja ovlaštenje, da sa diecom može stupiti u jedan samostan u Engleskoj.

Grom iz vedra neba.

Koji put se ova rečenica rabi, da se izrazi nešto što je nenadano došlo. No, ovaj se put radi o pravom pravcatom gromu iz vedra neba. Pred 3 dana je blizu Graca u jednu kuću, u po bijela, vedra i sunčana dana, udario grom, tako da je odmah sa svim okolnim stajama izgorila do temelja. Grom je bio pravi i nepatvoreni, a něho je bilo vedro, da je pucalo od vedrine.

Aeroplan i njegova uporaba.

U Americi su u posljednje vrijeme počeli upotrebljavati za čuvanje šuma od vatre aeroplane. U tamošnjim se šumama često pojavljuju požari, pa je šteta od tih požara svake godine bila velika. Da se požarima na vrijeme doskoči upotrebljuju se sada za čuvanje šuma aeroplani, koji lete i paze, da se negdje požar ne bi pojavio. U zadnje dve godine štete su se tako smanjile za 32 milijuna dolara.

✝

Potrti neutješ'jivom tugom javljamo rodjacima, prijateljima i z... da je danas u 13 sati blago preminuo u Gospodinu u devedes... godini radina života

Viktor Tomičić

pomorski kapetan, posjednik zlatnoga križa sa krunom za zasluge i zlatnoga križa Pro Ecclesia et Pontefice itd. itd.

Pogreb neprežaljivog pokojnika biti će u ponedeljak 13. o. mj. u ... iz kuće br. 7 u crkvu Sv. Ane pa u obiteljsku grobnicu.

VOLOSKO, 11. septembra 1926.

Obitelji:

Tomičić, Dr. Trinajstić i Kurelić.

Aeroplan i širenje vjere.

Amerikanci u svemu hoće da budu originalni, pa i u vjerskim stvarima.

Newyorške novine iznose opširne članke o nekoj novoj proročici, koja aeroplanom obilazi sve veće gradove Sjedinjenih Država i drži vjerske predavanja svrhom da obrati griješnike na pravu stazu. Ta nova proročica je desetgodišnja djevojčica Betty Weeklard, koja je nedavno u New-Yorku i Washingtonu održala propovijed pred nekoliko hiljada naroda.

Moral na selu.

Općinsko vijeće sela Blatten u Švicarskoj izdalo je slijedeće odredbe: 1. Čitavo pučanstvo, stranci, turisti, izletnici i domaći obojeg spola, koji borave u ovoj općini, moraju uvijek biti dostojno obučeni. 2. Grudi, ramena i noge imadu biti prokrivene neprozirnom tkaninom, a nikako kakvim velom. 3. Jedni i drugi, naime muško i žensko imade nositi tako dugu odjeću, da se ne uzbudjuje u ljudi sram. Tko se o ove odredbe ogreši plaća globu od 5 do 10 franaka.

Izgledi za izvoz žita iz Rumunjske.

Nepovoljne vremenske prilike pogoršale su rumunjske žetvene izglede za nekih 10 postotaka, ali se još uvijek računa sa znatnim pretičkom za izvoz. Nadaju se, da će iza zadovoljenja domaće potrebe, ostati još uvijek oko 150.000 vagona pšenice, 100.000 vagona ječma i 25.000 vagona zobi, te 25.000 vagona ostalih vrsti žita za izvoz. Ostane li vrijeme sklono kukuruzu, to bi žetva kukuruza mogla da donese pretičak od 250.000 vagona. Cjelokupna vrijednost izvoznoga pretička cijeni se na 5.5 milijuna tona.

Izvoz jaja iz Poljske.

Broj kokoši koje nose iznosi u cijeloj Poljskoj oko 30,000.000. Godišnja produkcija jaja je 15 haljada vagona. Dvije trećine ove produkcije potroši se u zemlji i godišnje na jednu glavu pada otprilike 50 jaja, dok na pr. u Engleskoj prosječno 240 komada jaja. Godine 1919. Poljska je izvezla 250 vagona, godine 1921. 666, a lani 2707 vagona jaja. Za prvo polugodište ove godine izvezlo se iz Poljske jaja u ukupnoj vrijednosti 42 milijuna zlotija. U Poljskom izvozu jaja zauzimaju peto mjesto.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

Broj 38 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 23. septembra 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“ izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

† Viktor Tomičić

Jedno ime, a koliko uspomena, što padaju s njime u grob!

Bio je momče od petnaest godina, kad je ono četrdeset i osme orkan revolucije žestoko prodrmao temeljima austrijskoga carstva. Krimski rat, Solferino, veliki američki rat za slobodu, pa ratovi šezdeset i šeste i sedamdesete, i Plevna i Bosna — sve se to odigralo u vrijeme njegovih najljepših godina.

Te i tolike druge dogadjaje nije pokojni Tomičić gledao iz daleka, s kućnog prozora, već zbliza: u neku ruku bio je on u njih i umiješan.

Još kao dijete otišao na more, da u vječitoj borbi s njegovim valovima zaradjuje svoj teški mornarski krušac. Mnogo je prepatio, ali i mnogo vidio i naučio. A što je najglavnije, on je ono naučeno primijenio u život, na korist svoju i društva.

Jest, jer samo onaj, koji je vrijedan nešto za sebe da uradi moći će da uradi i za druge. Ovo su nas učili naši stari vodje i prvaci, a ovo bi morali da zapamte i naši mladji. Na pjesku se ništa stalno ne gradi!

Viktor Tomičić bio je utjelovljeni rad. Već od rane mladosti. I onda, pošto je položio zapovjed na brodu i povukao se u svoje rodjeno Volosko on je nastavio svoj rad. Ako je moguće još u većoj mjeri. Ocrtati taj njegov rad mâ i u najkrupnijim potezima, bilo bi ovdje gotovo nemoguće. Bio je čovjek mora, pa se — a to je jasno — ni na suhu nije mogao od njega da otkine. Tako je on, već god. 1883. čim se je Opatija počela da diže, uzeo da smišlja, kako bi se sastavilo parobrodarsko društvo, koje bi mjesto dotadašnjih malenih i nezgodnih trgeta postavilo parobrode, da vrše saobraćaj izmedju Rijeke, Opatije i drugih mjesta na Kvarneru. U ono vrijeme dolazilo je na Rijeku u nedjelju po par Loydovih parobroda. Jedan je od njih ticao Iku — i to je bilo sve. Zamislite, kako su naši ljudi široko gledali, kad im je kapetan Tomičić izišao s predlogom, da se izmedju Rijeke i kvarnerskih lučica uvedu parobrodi, koji će svaki drugi dan ticati razna mjesta na našoj obali. Rijetki su ga razumjeli, a još su rjedji bili oni, koji su ga u njegovu nastojanju poduprli. No unatoč tome je uspio, i mi možemo reći, da je ondašnje društvo «Švrljuga i drug», a kasnije «Ugarsko-hrvatsko parobrodarsko društvo», pa i današnja «Jadranska plovidba» u glavnome njegovo djelo.

Otkad se nastanio kod kuće, on je posvećivao osobitu pažnju svojoj rodjenoj općini. Isprva nije mogao za nju mnogo da radi, i to s razloga, što su onda na općini zapovijedali drugi. No kad je god. 1894. općina Volosko-Opatija pala u ruke naših ljudi, onda se započeo i onaj silni, upravo neumorni njegov rad u korist svoga rodjenoga kraja. On je uvelike volio svoje mjesto, pa je želio a i radio na tom, da u njemu bude sve lijepo, čisto i uredno, pa i prema duhu vremena, da se ne kaže za nas, da još uvijek pletemo kotac kô i otac. Gdje nije bilo puta, tu bi on došao s prijedlogom, da se put napravi, gdje je trebalo, da iznikne kakvo stablo, to ga je on zasadio, da služi potomstvu. Općinski je načelnik u ono vrijeme bio naš vrlo zaslužni g. dr. A. Stanger, kome je i samome njegovo rodno mjesto srcu priraslo, pa je pokojni Tomičić mogao s njime da radi u najboljem redu i skladu. A tako je i bilo.

Ali kruna života pokojnoga Viktora Tomičića bila je i ostat će njegovo duboko, iskreno rodoljublje. On je bio naš čovjek. U pravom i najljepšem smislu te riječi. Naš čovjek! Gdjegod se štogod stvaralo u korist naše narodne misli — tu ste u prvim redovima mogli da vidite Viktora Tomičića. Otkad se u Voloskom ustrojila Čitaonica «Bratimstvo», on joj je bio blagajnikom. Čim se osnovala Družba sv. Ćirila i Metoda za Istru, on joj je bio odbornikom, i naši će se ljudi po Istri milo i dugo sjećati onoga starca s lijepom, bijelom bradom, što su ga svake godine vidjali na družbinim skupštinama. Treba naime znati, da nije u Istri bilo nijedne narodne skupštine ni manifestacije, kojoj nije prisustvovao, kaošto nije u Voloskom, Opatiji i u okolici bilo malo poznatijeg pokojnika, koga ne bi Tomičić ispratio do groba.

Jedna je lijepa crta naših pomoraca, da ma koliko voljeli more, oni uveljike uživaju i u zemlji, baš u onoj, što nam daje naš kruh svakidašnji. Tako je i naš Tomičić s neobičnom ljubavi obradjivao svoje vrtove, čuvao ih i pazio koristeći se mnogim iznašašćima na polju gospodarstvenom. Pa da ne bude on sâm imao od toga koristi, on je kao predsjednik gospodarske zadruge za sudbeni kotar Volosko poradio mnogo, da je narod u našim krajevima počeo takodjer, da se okorišćuje tim novovjekim iznašašćima.

Pokojnik je bio vrlo darežljiv osobito u narodne svrhe. On je ulagao svoj novac i u poduzeća, za koja je već unaprijed znao, da ne će «nositi», no ta su poduzeća bila narodna — i to je njemu dostajalo. Tako je on postao dioničarom raznih tiskara i društava, od kojih je imao samo štete, ali se je tješio, kad bi vidio, da su narodu na korist.

Pokojni Tomičić bio je naš — kaošto je naš bio i pokojni mu zet dr. Kurelić i kaošto je naš drugi njegov zet g. dr. Matko Trinajstić. I svi njegovi su naši — i to je bila jedna od njegovih najljepših dika.

S mnogo ljubavi sjećamo se prijatelja, koga smo za navijek izgubili.

Neka mu je slava! Vječna Slava!

Čehoslovačka i manjine

Jedna lijepa država, koja pobudjuje zanimanje ne samo svojih susjeda, nego i svih ostalih država, — Češkoslovenska republika ponos je novoga, posljeratnoga Slovenstva.

Za čudjenje je, kako je iza rata, kada je cijeli svijet u jednom nevjerojatnom kaosu, iz kojega se polagano izvlači, mogla jedna država podignuta iza propale Austrije doći u ovako kratko vrijeme do jednog zavidnog stepena u razvitku. Čehoslovačka se je naglo digla i razvila do lijepog stepena, zaslugom Čeha, koji je ljube i nekim posebnim načinom izrazuju svoju sinovsku privrženost do nje. Češki je narod oduvijek gojio svoju domovinsku ljubav, ali ne, da je on tu ljubav razapinjao na zastave i bučio samo po svečanostima. Čeh je za svoju zemlju uvijek radio, te je tim radom, pa makar i sitnim izražavao sve ono što do zemlje osjeća.

Divnim narodnim radom i lijepo razvijenom kulturom češki je narod uspio sa sebe skinuti stoljetno ropstvo omražene Austro-Ugarske.

Česi su si iza rata stvorili svoju državu, koju uredjuju, tako, da mogu služiti za uzor i mnogim narodima, koji se ponose starim svojim državama.

Čehoslovačka je država slavenska, a čehoslovački se narod odlikuje i u svakom pogledu pokazuje potpuno slavenskim, ali ne samo u riječima nego nastoji, da stvarno u svojoj državi provadja sve one odlike, koje rese slavenske narode i slavenske države.

Najdivnija slavenska odlika jest bez sumnje — poštivanje pravica. I evo ovom se odlikom ponosi Čehoslovačka.

Čehoslovačka poštuje svačiju pravicu u punoj mjeri. Pa i za svoje narodno geslo Česi su si uzeli divnu rečenicu apostola i osloboditelja njihovoga, Masaryka: Istina pobjedjuje. — Jest, istina i pravda uvijek pobjedjuju. To je dokazala već hiljadu puta povjest a napose je dokazala povjest onih naroda, koji su stenjali pod dvoglavim austrijskim orlom.

Koliko Česi poštuju i provadjaju pravicu možemo se uvjeriti iz njihovog postupanja s narodnim manjinama.

U granicama Čehoslovačke republike ima i narodnih manjina, i to Njemaca, Madžara, Rumunja, Jevreja, Poljaka i Malorusa. Ne ćemo na dugo pričati o tom kako Česi postupaju s tim nar. manjinama. Istaknuti ćemo samo po koju točku njihovog postupanja u pogledu škole. Škola je uvijek glavna u odnosima države i manjina, koje u državi žive. To mi najbolje znamo. Uništiti školu, znači najjače i po najosjetljivijem djelu udariti narod. Znači oduzeti mu mogućnost za slobodan kulturni razvitak.

Čehoslovačka to shvaća, nastoji zato, da svoje manjine ne ošteti. Čehoslovačko ministarstvo prosvjete izradilo je u tu svrhu zakon, po kojem su osigurane pravice narodnih manjina u pogledu škole.

Po tome zakonu može jedan stanoviti broj državljana zahtjevati školu za svoju djecu, ako je broj njihove djece dovoljan za otvorenje škole. I to bez obzira na narodnost. Stanovnici jednoga sela, n. pr. Njemci, mogu od ministarstva dogovorno zatražiti pučku školu, ako u tom selu ima dovoljan broj njemačke djece.

Po zakonu je ustanovljeno, da može, kao nastavni jezik na školama u Čehoslovačkoj biti: čehoslovački, poljski, maloruski, njemački, rumunjski, madžarski, a dapače i jevrejski jezik. Svaki jezik narodne manjine može biti nastavni jezik u pučkoj školi, koju polaze djeca druge narodnosti. Osnivaju se u tu svrhu samostojne škole a pogoduje se manjinama i tako, da se na českim školama otvaraju prema potrebi posebni razredi za djecu druge narodnosti.

Narodnost se djeteta, koje mora polaziti školu odredjuje prema želji i izjavi roditelja djeteta.

Sve ovo, što je zakonom iznešeno uistinu se i provadja, i to veoma pravedno. Ovim českim zakonom iznešena je jedna važna točka, koja zabrinjuje i koja je glavno pitanje narodnih manjina. Načelno iznaša pravicu manjina do svoje škole i do podúke u materinjem jeziku. No, nije tek u zakonu napisano i načelno izneseno onako pro forma. To možemo i vjerovati, uzmemo li u obzir ono posebno shvaćanje točnosti, poštivanje i izvršavanje pravde.

Ovo je postupanje Čehoslovačke s narodnim manjinama uzorno. I više se je puta naše novinstvo pozivalo i upozoravalo je odgovorne na češki primjer postupanja s njemačkim i drugim manjinama. No, dobilo se je nato odgovor, da se naša manjina ne može nikako mjeriti recimo s njemačkom manjinom u Čehoslovačkoj, jer je Njemaca tamo blizu 3 milijuna — a osim toga Njemci su pripadnici jednog velikog kulturnog naroda.

Taj izgovor nije na mjestu, jer Čehoslovačka postupa na lijep i kulturan način ne samo s Njemcima, nego i s najmanjim manjinama, o tome se možemo uvjeriti po onome što kaže zakon o školama, koji je za sve jednak. Nastavni jezik u Čehoslovačkim pučkim školama može biti njemački, poljski, rumunjski, madjarski, maloruski i jevrejski. Sve te manjine imaju jednaku pravicu do svoje škole i to bez obzira na broj, narodnost i kulturu onoga naroda, kojemu pripadaju.

Postupanje Čehoslovačke s nar. manjinama u pogledu škole odgovara potpuno načelu pravice i istinskom značenju, koje škola ima u razvoju kulture naroda i države.

No, ne samo u školskom pogledu nego i u svakom drugom manjine su u Čehoslovačkoj poštovane. Država im štiti jezične, gospodarske i kulturne interese.

Time si Čehoslovačka stiče ugled i simpatije kulturnog svijeta, dokazuje, da je napredna i da je — slavenska.

Zadrugarstvo

Zadrugarstvo je danas velevlast. Ima po cijelom svijetu preko 250 tisuća zadruga, a u tim je zadrugama upisano oko 150 milijuna članova.

U razvoju zadrugarstva opažamo prije svega dvije osobitosti i to: brzinu, kojom se u zadnjih deset godina širi po svem svijetu zadrugarska misao i kojom se zadruge osnivaju, a zatim lakoću, kojom se ta zadrugarska misao prilagodjuje različitim prilikama pojedinih djelova svijeta.

Od 28 evropskih država nema osim Turske nijedne, u kojoj se ne bi zadružna misao pojavila i lijepo učvrstila u ovom ili onom obliku. Razmjer izmedju stanovništva, koje je udruženo u zadrugama i cijelokupnog broja stanovništva u raznim državama različit je.

U Španjolskoj zadrugari sačinjavaju jedva jedan postotak svega stanovništva, dok istodobno u Danskoj i Finskoj ima u zadrugama učlanjeno 45 postotaka stanovništva, dakle skoro polovicu cjelokupnog pučanstva.

Kod romanskih naroda, kod Francuza i Talijana jest poprečno 13 postotaka pučanstva udruženo u zadrugama.

Kod Slavena 25 postotaka, a kod Germana 30 postotaka od svega pučanstva.

Izvan Evrope takodjer se zadrugarstvo nalazi u brzom razvoju. Od 22 države Sjeverne i Južne Amerike zadružna je organizacija potpuno provedena u 6 država.

U Aziji stoji na prvom mjestu Japan sa 14 tisuća zadruga. Nedavno se u Indiji, ogromnoj zemlji u Aziji pod engleskim gospodstvom, zadrugarstvo počelo silno razvijati, te je dosada tamo osnovano oko 60 tisuća zadruga, a od tih 50 tisuća kreditnih. Bogataši u Indiji dugo su tlačili tamošnjeg seljaka dajući mu novce u zajam uz velike kamate. Indijski seljak vraćao je dug obično u naravi i to u žitu, koje je svojem vjerovniku morao davati uz nisku cijenu, tako, da je u stvari plaćao na svoj dug oko 60 posto kamata. Napokon se indijski seljak počeo sakupljati u zadruge, zadruge su se lijepo raširile, seljak se je oslobodio svojih gulikoža, te sada plaća za zajmove od zadruge najviše 12 postotaka kamata, što je razmjerno malo.

U Rusiji se je počelo zadrugarstvo poslije svjetskoga rata izvanredno jako razvijati. Osobito se razvijaju konzumne (potrošačke) zadruge. Ove zadruge vlada posvuda podupire. Broj tih konzumnih zadruga raste sve više i više i prošle je godine iznosio 28 tisuća i 821 zadrugu sa približno 8 milijuna članova.

I u Africi se je počelo da razvija zadrugarstvo i to na sjeveru, u francuskom Alžiru, i na skrajnjem jugu, u engleskoj Africi.

Opaža se početak zadružnog pokreta i u Australiji i u Novoj Zelandiji. Čak je u najnovije doba zadružna misao prodrla i medju Eskime na dalekom ledenom sjeveru, na Aljaški. U toj dalekoj sjevernoj zemlji imaju na godinu samo jednu noć, koja im traje šest mjeseci, i jedan dan, koji takodjer traje šest mjeseci. Eskimi se hrane ponajviše mesom morskih pasa. Dok im traje dan dug šest mjeseci, nabavljaju preko svojih zadruga sve potrebštine, a kad nastupi noć, duga opet šest mjeseci, tada drže glavne skupštine i raspravljaju o bilanci.

Kako vidimo, zadružna se je ideja proširila po svem svijetu i medju sve narode. Kod nekih je našla plodnog tla, pa se je razvila u moćnu zadružnu obitelj, a kod drugih je tek u početku svog razvoja.

No, zadrugarstvo će se svuda razviti, jer je zadružna ideja razumna, pa mora pobijediti.

***

Kod nas u Istri ima priličan broj ustanovljenih zadruga. I ne možemo reći da i kod nas zadružna misao ne bi imala plodnog i dobrog tla. Naš je seljak shvatio zadružnu misao, pa već dugo vremena nastoji, da je na nekim mjestima provadja. No, istarske su gospodarske i druge prilike takve, da je siromašnom seljaku uz najbolju volju nemoguće provesti u djelo ono što znade, da bi mu bilo korisno.

Osobito se sada u vrijeme jake gospodarske krize po našim krajevima osjeća pomanjkanje zadružnih ustanova, koje bi mogle spasiti seljaka od propasti, kojoj se dnevno približuje. Seljak se istarski dnevno sve više i više zadužuje, pada dnevno sve više u vlast lihvara i gradskih banaka, koje ne poznaju njegovu nevolju, nego rade za svoj vlastiti interes, s najvećom bezobzirnošću za siromaštvo i propast seljaka.

Ova je pogubna činjenica u našim zadrugarskim krugovima već dugo zapažena. No, naši su istarski krajevi toliko siromašni, da je nemoguće dignuti pojedine zadruge, koje bi mogle novčanim zajmovima priskočiti seljaku u pomoć. Trebalo bi poduzeti jednu jaču i temeljitiju akciju, jer je krajnje vrijeme.

Zadrugar.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Na dan atentata. - Otkazana svečanost. Vrućina. - Skupoća. - Englezi u Opatiji.

Rijetke, vrlo rijetke su zgode, gdje se može reći, da je Rijeka složna i jednodušna. Mi Fijumanci naličimo malo na onaj kranjski voz napunjen kapuzom, što se ono na vrhu brda prevalio, a glavice se raskutarale na sve mile strane, svaka svojim putem. To je i krivo, što u nas mnoge stvari ne idu onako, kako bi trebale, tako da nam se više puta dogadja kao i onom vozu, da ostanemo prazni i bez glave.

Ali u onu subotu, kad se je ovdje pročulo za onaj zločinački atentat u Rimu — sve je na Rijeci bilo jedne misli: svi su s ogorčenjem odsudili onaj odvratni pokušaj, da se oduzme život čovjeku, koji danas upravlja sudbinom Italije. U tome su u onaj dan bili složni svi ljudi dobre volje i dobroga srca, pa i mi gradjani ovoga slobodnoga grada.

Istoga onoga dana imao je da dodje na Rijeku i ministar unutrašnjih posala, Federzoni, da prisustvuje velikim svečanostima, što su imale da budu sjutradan u nedjelju, na godišnjicu one čuvene Marće de Ronki. Ministar Federzoni bio je već stigao u Ankonu i bio gotov, da se ukrca na ladju i da otplovi put Rijeke, kadli mu na putu stiže kao iz vedra neba grom, vijest o onom nedjelu, te on ni pet ni šest — već mahom okrenuo natrag u Rim, da poduzme one mjere, što su ih iziskivale nenadano nastale prilike.

I tako su svečanosti na godišnjicu one spomenute «Marće» prošle vrlo čedno. S nekoliko govora zatvorila se izložba i otvorio jedan korteo, ali više nego li spomen na D'Annunzijev prepada isticala se u onim govorima — kaošto je i pravo — radost, što je evo već po treći put Poglavar Vlade izbjegao atentatu i iznio živu glavu.

Najglavnija tačka programa: otkriće Lava Svetoga Marka na Adamićevu trgu — nije se izvršil. Ta je svečanost, čini se, odgodjena do 30. oktobra (dan čuvenog plebišita!) kad bi napokon imao da dodje na Rijeku željno iščekivani ministar Federzoni.

Medjutim ovi atentati na ministra Mussolina pokazuju očito, da je čovječanstvo bolesno i da se na lijepe ne može s njime ništa da učini. Zato će se — kako čujemo — u Italiji opet uspostaviti smrtna kazan i to nesamo za ovakove atentatore, nego i za zločinstva kaošto je ocoubojstvo, čedomorstvo i razne druge strahote, od kojih se boljem dijelu naroda koža ježi.

Inače, dok ovo pišem, traje vrućina. Pa i kakva vrućina! Ni da smo u Africi!

Kad su ono u julu i augustu lijevale one silne kiše i vladala čiča zima, novine su pisale, da to dolazi od nekih mrlja na suncu. Sad je sve protivno nego je bilo u ljetnim mjesecima. U jeseni smo, a živimo u pravim pasjim danima. Što je pak tome uzrok? Opet kakve mrlje? Ali gdje? U našoj pameti? Neka se s ovim stvarima razbijaju glavu zvijezdo — i pismoznanci — ja ne ću.

Juče mi je Francele rekao, da bi Rijeka bila vrlo lijep grad, kad bi se u njemu moglo da živi bez — želuca.

— Ako vam odrezu apendicite, morete zivet i sto let. Zac se ne bi naslo i to, da se coveku odreze i stumih, pak da more svejedno živet, a nis ne jist?

Još mi je rekao, da ga je na ovu žalosnu misao potakla «Vedetta» s njezinim tužakanjem protiv skupoće. I zaista «Vedetta» ima pravo, kada veli, da je na Rijeci čovjek prepušten na milost i nemilost trgovcu, koji najpotrebitijim živežnim namirnicama diže cijenu po svojoj volji. U koji god grad Italije dodjete vi plaćate za kilogram masla 22 ili 23 lire. A to je maslo sasvim čisto, od samoga škorupa, dok ga vi na Rijeci plaćate po 30 lira i to patvoreno, od margarine. Sir Parmezan plaća se drugdje po 26 lira, a u nas po 30. Paštu dobivate u svim drugim mjestima po 3.65, a ovdje po 4.60 a i po 4.80. I tako dalje i tako dalje!

Prošlog četvrtka usidrio se pred Opatijom jedan engleski parobrod «Araguaya» sa neko 300 izletnika — sterlinaša. Kako čujem, ti su se izletnici ukrcali u neko četrdeset automobila i krenuli u Postojnu, da razgledaju onu jamu.

To je sve lijepo i dobro, ali Rijeka je Rijeka, pa mislimo da bi onaj izletnički parobrod bio učinio jedno dobro djelo, da se je usidrio ovdje na Rijeci, dok bi izletnicima bilo po volji, da prave manje izlete u Opatiju i druguda. Tako bi bilo i u nas ostalo nekoliko «šelina».

Oni u Opatiji — koko čujem — protivnog su mišljenja, ali vele, neka se odviše ne grizemo, jer «šelini» — ako ih je uopće bilo, pali su svi u jamu postojnjsku.

Nikada sreće! **Rokac.**

IZ STRANE KRAJ BUZETA.

Pjevanje i glazba. - Zatvaranje.

Malo vam se javljamo. Izgleda, kao da bi «Istarska Riječ» imala malo čitatelja u našem selu. No, baš je obratno. Svi je mi volimo i čitamo veoma rado, jer je naša i jer nam je ona jedina utjeha.

Naša mladost u ovim krajevima iza toškog i mučnog rada kroz sedmicu, voli u nedjelju malo zapjevati, ali nam se je i pred kratko vrijeme dogodilo, da se je na nas navalilo zbog slavenskog pjevanja. No, to je već stara priča, koja se u Istri ponavlja dnevno. Ali čudno nam je, kako nekoju gospodu smeta i glazba, koja je bez riječi i koja ne može prema tome ništa slaboga da učini. Ona naša siromašna glazbala, moraju više puta da zašute jedino zato, jer se nalaze u slavenskim rukama.

I nisu to samo izmišljotine, kako izgledaju. Cijela stvar izgleda baš nevjerojatna, jer što bi mogla zapravo glazbala da smetju, ali to se dogadja.

Tako je i zadnje Rokove, koju je naša mladjarija čekala, da malo zaboravi dnevnu muku i da se poveseli, bilo zabranjeno sviranje našoj glazbi. Ples, koji u nam je bio iz Kopra dozvoljen nismo mogli držati kako smo htjeli, zato jer je glazba kriva. Nismo naime htjeli uzeti glazbu iz grada, pa nam je to krivo.

Kako je poznato našim čitateljima u našem smo selu bili osnovali Čitaonicu. To nam je društvo bilo potrebno i jedino smo ga zato osnovali. Osjetili smo potrebu izobrazbe, željeli smo u društvu zajednički pregnuti, da knjigom i drugim dobrim štivom steknemo bar ono malo izobrazbe, koja je običnom seljaku potrebna u današnjem kulturnom vijeku.

Lijepa je ta namisao, no teško provediva u današnji dan, kada se u svakom našem koraku vidi nešto zlonamjernoga. Evo, zbog društva predsjednik i podpredsjednik morali su u zatvor. I u zatvoru su odsjedili 5 punih i teških dana.

Žalosno, ali istinito.

Ovo je zatvaranje nekim našim susjedima bilo ugodno, pak su s veseljem vikali, da im dobro stoji, jer su dobili ono što su tražili s osnivanjem društva. Naša im je izobrazba trn u oku. No, bolje bi učinili, da ne crne svoje lice, već, da se opamete.

IZ ALTURE

Kradje.

Uz ostale nove lopovštine po Istri moramo i mi da zabilježimo jednu. Posjetili su i naše krajeve lopovi, koji se po Istri u zadnje vrijeme češće javljaju.

Dne 18. o. mj. u noći provalili su na štanciju Degengi blizu Alture. U jutro je, iza kradje ništa ne sluteći, Anton Žmak, koji tamo stanuje, otišao u staju da nakrmi blago, s kojim je imao da preváža neka drva. Možete si i zamisliti, kako je ostao začudjen, kada je staju našao sasma praznu. Lopovi su mu naime u noći odveli dva vola i jednu kravu, a to znači, da su mu nanijeli štetu od «samih» 12 tisuća lira.

Žmak se je odmah otputio bližnjoj karabinjerskoj stanici, da prijavi slučaj. Karabinjeri su se doduše odmah dali u potjeru, ali lopovi su uzeli put pod noge, pa su na vrijeme zaštićeni noću odmakli.

Trebalo bi uistinu poduzeti neku malo jaču i temeljitiju potjeru za svim ovim tipovima, koji ne samo šteto narod, nego i osim toga, svojim nepoštenim činovima, koji se po novinama raznašaju grde i ponizuju čast cijeloga naroda.

PISMO IZ JUGOSLAVIJE.

Ljubljana, 18. septembra 1926.

Pretplatnici obljubljene istarske novine rado čitaju pisma odavle, ali većinom ona opisuju Zagreb i tamošnje prilike. Mi pak želimo, da ovaj put čitaoci doznadu nešto i o Sloveniji, u kojoj živi slovenački dio našeg naroda. Slovenija je krasna, bogata i lijepo uredjena zemlja, pa ti se srce napunja milinom, kada se po njoj voziš i promatraš lijepa i uredna sela, dobro i razumno seljačko gospodarenje.

Bijela i razvita Ljubljana kulturno je središte, ovog kraja, a uporedo s njome lijepo napreduju Maribor i Celje. Ovaj je mjesec u Ljubljani sve puno života i rada. Odbor velesajma priredio je prekrasnu pokrajinsku izložbu, koja je imala veliki uspjeh, te je to od ujedinjenja ovamo jedna od najboljih pokrajinskih izložba u našoj državi. Ne može se reći da li je umjetnička izložba bila bolje organizovana od gospodarske ili obratno. Obe su izložbe bile na dostojnoj visini i ispunile svoj veliki zadatak. Osobito je istaknut, da je odijel poljodjelske izložbe izvanredno dobro bio uredjen i da je veoma lijepo uspio.

U Ljubljani je u prvoj polovici ovog mjeseca zasjedao kongres pravnika iz cijele države. Dohrlili su suci, odvjetnici i pravni stručnjaci iz sviju krajeve naše velike domovine da se bratski upoznaju i porade oko izjednačenje zakona za cijelu kraljevinu. Kongres je stvarno i temeljito pretresao najvažnije zakonske uredbe i primio razne resolucije u čisto naprednom i modernom duhu. Ljubljana je pravnike najljepše primila u svoje okrilje i nudila im svoje prirodjeno slovensko gostoljublje.

U nedjelju 12. o. mj. posjetili su pravnici Celje, Maribor i Rogašku Slatinu. Razvila se je po tim gradovima ono pravo jugoslavensko bratimljenje i manifestacijama nije bilo kraja ni konca. Govori su bili prožeti iskrenom bratskom ljubavlju i slovenački dio našeg naroda dokazao je na lijepi način, kako voli svoju braću iz juga i istoka države. Sve je bilo jedno krasno, otvoreno i neprisiljeno narodno slavlje, a takvi kongresi zbižuju naš troimeni narod i mnogo pridonašaju k narodnom jedinstvu.

Desio se jošte u Sloveniji jedan neugodni dogadjaj, koji bi mogao bio da se teško odrazi na gospodarskom polju čitave pokrajine. Privatni rudnici obustavili su na nekoliko dana rad i dobavu ugljena željeznici. Prijetila je dulja obustava posla, što bi osobito bilo pogodilo i onako slabi materijalni položaj radnika. Vlasnici su pristali na zahtjeve države, da snize cijenu dobavi ugljena za 15% i rad je opet započeo. Nadamo se, da se to ne će osjetiti na ledjima rudara, a oblasti će nastojati da im ne uskrate vlasnici njihove pravice.

Inače Slovenija napreduje uskorenim korakom i u kulturnom i u gospodarskom pogledu i može da bude putokazom ostalim krajevima u državi. **D.**

IZ SV. IVANA KOD BUZETA.

Suša. - Vinogradi. - Voćke. - Bolest.

Već nije zapravo kod nas kišilo od 8. augusta. Imali smo dotad 3—4 mjeseca neprestano kišu, a sada je okrenulo na suho. Polja i njive, osobito sjenokoše trpe. Paše ima malo. Vinogradi lijepo napreduju; grozdje sazrijeva. Bit će vina više nego lani, ako nas do trgatve ne posjeti tuča, kako je već i do sada ovuda pala. Ali ipak ćemo imati dosta slaba grozdja. Biti ćemo pametni, pak ne ćemo trgati ga dok dobro ne dozori. A trgajući, morati ćemo paziti, kako ćemo ga trgati. Dobro, zdravo i zrelo grozdje odabirati ćemo i mastiti posebno od nezdravega i nezreloga. Ovako ćemo doći do dobra, fina vina za prodaju. Da ne bude kiselo, ne ćemo ga kuhati nego samo jedan dan. Najbolje bi bilo gnječiti samo jagode.

Imamo se pohvaliti, da su voćke, naime kruške, jabuke i šljive vrlo dobro ove godine urodile, te su nekoji lijepog novca utržili. Neki, osobito u Vrhu i Marčenigli, su primili za voće više hiljada lira. Tko je pametan, neka svagdje sadi voćke. — Sve naokolo pojavila se na govedima bolest slinavka. Da se ne raširi ta bolest, nije se ovaj mjesec držao ispod Buzeta mjesečni marvinski sajam.

Franina i Jurina

Fr.: Čekaj, Jurino! Najprej ti mane ... stumači ča mi ga je ta Ženeva?

Jur.: To je on grad va Švajcarije, va kem je prej jedno dvajset i osam let ... cheni ubil kraljicu Jelisavu.

Fr.: A — vidim, vidim. To je dunke ta grad, va kem se skuplja i ona Wilsonova Liga naroda?

Jur.: A da kade će drugde! Švajcarija je bila odvavek zemlja, ka je bila van od političkih intrigi, zač nima interesa, da gjeda ni desno ni levo. Zato njoj je svaki dobro došal i svaki, ki do nje pride lepo je primljen, onako kako bimo po pravu našu hrvatsku rekli: iskreno. A to i će se, kada se više puti mora računat ... ljudi, ki su mej sobum neprijatelji. Tu mora domaćima ale gospodar dobro da pazi ča dela: zač ako bi se stavil na stran jednega, bi se mogal zameriti drugemu, ako pak bi se stavil na stran drugega, mogal bi se zamerit prvemu i sve tako.

Fr.: Z jednum besedum, to će reć, da covek, ki prijimlje va svoju kuću ljudi, ki su mej sobum neprijatelji, mora bit kot neutral.

Jur.: Baš tako! Neutral — ni semo ... tamo. A Švajcari to umeju, zato se pul njih vavek drže neki razgovori, ki se drugdere ne bi mogli držat. Češ jedan primer? Na: Bungari i Grci — za sada su si veći neprijatelji nego prijatelji. Kad je tako — Bungar ne more reć Grku: Čuj, Gregó, ala pridi k mane va Šofiju, pak ćemo se malo pogajat od naših stvari: Od stvari od kunfini i tako napred. Grk će reć: pridi ti k mane va Solunić ale pak va Korfu, pak ćemo se tamo pogodit. Zaludo je i to — zač nijedan ne gre rado va neprijateljsku kuću ni va mesto, kade ga svi škuro gjedaju. Zato je i dobro, da je Bog dal onu blaženu Švajcariju, kade moru skupa prit i prijatelji i neprijatelji i iskreni i falši i dobri i zločesti a bormića i pametni i nemi.

Fr.: Zato je uprav lepo, da su tu zemlju zibrali i oni, ki se skrbe za narodne manjine, kako smo ovo i mi.

Jur.: To se razume!

Fr.: A ča pak ti misliš od teh skupšćin za narodne manjine? Će nam ča z oneh bolje bit?

Jur.: Ča bolje? A znaš pak ti, ča će to reć bolje?

Fr.: Bože moj — onako...

Jur.: — No reci: kako?

Fr.: Ter sam već rekal: onako. Bože moj!...

Jur.: Vidiš, da ni sam ne znaš, ča biš otel!

Fr.: Aj bim, zlodeju, znal, koliko — toliko...

Jur.: Morda biš otel, da se jedna onaka skupšćina digne na nogi i da reče: — Tu va Švajcarije dela se puno sira. Zamite jedan veli rodul jementalera, pak ga nesite dole v Istru, Franine, neka se z nagnjoca, da bude sve na njemu pucalo.

Fr.: Ma Jurino, ki ni misli na to...!

Jur.: Onputa zač pitaš: ako će nam ča bolje bit!

Fr.: Ma ljudi Božji krstijani, ja sam to samo onako rekal... Ja te pitam jedno, a ti mi prihajaš van s jementalerom. Ja sam samo otel pitat, ako te one skupšćin...

P O D L I S T A K

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskog života u porečkom dijalektu.)

(Nastavak.)

«A ja san Andjelka Jambrekovićeva», je odgovorila ona i dala mu ruku. Ma sad se je ona zaštupila. On je skočija s kantrige, poklonija se i stisa je ruku, kako da je cilo svoje življenje proživija mriž samon najvećon gospodon.

«Bilo bi jur jedanbot vrime, da se maknem zvolde», je reka on, uzeja je libre z stolice, poklonija se još jedanbot i poša proti vratan.

«A kamo bižite, kumin Vas Bogon, ter čete se i po drugi bot svi zmočiti, a komoč ste se jeno malo usušija. Ča ne vidite, kako pada, kako iz golede. Čekajte jedan hip, ču Van donesti lumbriju moga brata.

Zmakne se vred van iz kamare i u hip je bila jur nazad, noseči u ruki lumbriju.

«Fala van, lipa moja gospodična! Sutra u jutro ču van je donesti nazad.»

Pozdravija je je i poša priko vrtla van. Kad je doša na vrata od vrtla ubrne se, pogleda na okno, nasmije se i mahne z rukon i zgubi se u boškici.

Ni ga mogla zabiti. Cilu večer je je bija prid oči. Ni bija grd. Janci, kad se je nasmija i pokaza une file svojih pribilih zubi, a črne oči mu se zasvitlile, kako da gore, je bija jako lip. Ma čudan je bija. Morala se je nasmijati kad se je domislila kako je bija jeno malo priz krijance i kako se je ponaša. Spočetka bi čovih reka, da ni nikad zaša iz svoje blatne kmetske hiže van, a par menuti potle jur se je fino naklanja, kako da se je rodija u palacu kakovoga grofa.

I drago je je bilo, da če sutra dan tornati z lumbrijon, ča mu je je posudila. Kakov če biti sutra? Komoč je čekala uru, da ga nazad vidi. Gran ko bude sunce, če bit smišan z lumbrijon pod pazuhon.

Sutradan ni doša rano u jutro, kako ča je bija ubeča, ne go u večer, svejenu uru, kako dan prije. U desnoj ruki je drža lumbriju, a u naručlju live ruke veliku kitu rož crlenih kako krv.

«Van hi smin ponuditi?» je reka.

«Joh, kako su lipe», zavikla je ona, prijala hi vred i rinula cilo svoje lice u kitu mriž crleno lišće. Sve je ko njih vonjalo. Odor friških rož je je upijanija.

Miljenko se je smija, ma počeja se je i on crleniti. Prvi bot u svojem življenju ni zna ča da je reče. Najzad se je naklonija i reka vred:

«Fala lipa za lumbriju.»

«I van za uve lipe rože.»

Poša do vrati opra hi i zaša van. Ona je gledala za njim štupeči se. Ča bi da je uvako nagla uša. Danas ni bija tako veseja, oprt i nasmijan kako učer. A ona ga je želila viditi unakovega, stila ga je čuti, da predika, da je reče još kakovu besidu, magari smišnu, ma samo neka predika. Ma on drugo ni reka niš.

Od tega dana je pasiva svaku večer poli njej palac, pogleda hi na okno, pozdravija je i poklonija se, jeno malo bi se nasmija i poša dalje —

A njoj je bivalo sve teže ko srca. Ni sama ni znala, ča je je, ma ćutila je da je ništo fali i znala je da uto ništo ni nedan drugi, nego uni mladi študent, koji drugo ni hodija blizu — A njoj je to bilo ža, teško je je bilo, da bi najveselije bila rasplakala — Ćutila je želju, da gre, da špašiža po kampanji i po boškah — I vajk se je šperala, da će ga to di najti da će doletiti skolda prida nju kršeči grane, unako veseja, kuntenat i nasmijan —

Jedan dan ga je za spravlje našla. Bija je jopeta veseja kako i prvi dan, živ kako mladi rebac i pripovida je svega i svačesa — Študija je u Zagrebu, ma na gusto je hoževa doma — Jušt sad je bila na študente došla nika slaba bolest, pak su hi puštili sve doma. Ni stava u kaštelu kako i ona, bija je velika sirota i stava je u drvenoj hiži — A pur je bija kuntenat i bija je na veliko veselje svojoj fameji i svim susedom —

(Slijedi).

od narodneh manjini imet kakove sreći, kakovega uspeha — to sam ja pital, a ne jementaler.

Jur.: Uspeh! Ča će pak to reć: Uspeh? Ne moru oni od skupšćini zapovedet: ovo neka se stori ovako, a ono onako. Oni se svako toliko skupe, da svet, ki lahko pozabljuje, spamete, da ima tu i nekih manjina, ke imaju kako i veli istu pravicu, da živu i da se razvijaju. Pametni muži, ki imaju tamo, kako i naš Wilfan prvu besedu, tumače na lepi i mirni način, kako čovek, ako spada i malemu narodu, ni nimalo manji od onega, ki spada velemu narodu. Zato bi trebalo, da se ni male ne zapušća. Jedna zemlja, va koj se poštuju i mali narodići, bit će za sigurno od Boga blagoslovljena, kako je blagoslovljena i Švajcarija, kade jedan do drugega mirno i složno živu tri narodi: Talijan, Nemac i Francez. Od takoveh stvari se govori na onih skupšćina, a mi ki verujemo va pamet ljudsku, uvereni smo, da će to jedan dan prnest blagoslova.

Fr.: No, tako se govori, a ne vavek ono: jementaler! jementaler!

IZ PULE I OKOLICE

Kriza. - Požar. - Ceste i poljski putevi.

Mnogo smo puta naglasili, da se naš grad nalazi u ekonomskoj krizi. To se svuda osjeća, jer ima tome i vidljivih znakova. Zaposlenih radnika imade malo, a jedan dio ovih preselio se kojekuda: neko u inozemstvo, neko u Trst, Monfalkon itd.

Prošle sedmice buknula je vatra u ulici Abbazzia 28 u trgovini jestvina gosp. Olge Rizzo ud. Nilder. Dva prolaznika opaziše oganj i pozvaše pomoć. Brzo stigoše općinski vatrogasci, koji su u dvosatnom naporu uspjeli udušiti vatru. Prouzročena šteta računa se preko 8000 lira.

Kad čovjek putuje po selima u okolici grada, upadaju mu odmah u oči silno šlabi putevi i pokvarene ceste. To je jedna važna stvar, kojoj treba što prije pomoći. Govori se, da kane oblasti ove zime popravljati glavne prometne ceste. To je zaista od velike nužde. Ali je takodjer potrebno, da se i po selima razni poljski i drugi putevi poprave. I za to treba naći vremena i načina. Čovjek se upravo prestraši kad gdjegdje vidi kakav strašni poljski put, po kojem se jadan seljak sa vozom toliko muči. Bilo na «rabotu», bilo da se dade podopćinama kakva pripomoć u tu svrhu ili kako mu drago, ali i tome treba što prije doskočiti.

Medjutim kiše još uvijek nema...

Šume u plamenu.

Već smo neki dan javili o požaru neke šume u okolici Pule. Sada opet javljamo o novom požaru, koji se je pojavio u jednoj šumi blizu Peroja. Iz Pule su odmah odjurili na mjesto požara vatrogasci. Već je bio požar zahvatio oko dvije tisuće četvornih metara šume, no vatrogasci su ipak, i ako teškom mukom, uspjeli zapriječiti daljnje haranje groznoga požara.

Vraćali su se iza obavljenoga posla natrag u Pulu, ali su na putu opazili stup dima, koji se je dizao iz jedne šume. U blizini je gorjela jedna druga šuma, već prilično jakim plamenom. Požar je bio zahvatio već par stotina četvornih metara ove hrastove šume. Vatrogascima je uspjelo i ovaj požar pogasiti.

IZ SV. MARTINA KRAJ BUZETA.

Mljekarna.

Mi smo našu zadružnu mljekarnu, koju smo pred kratkim osnovali smjestili niže ispod seoskog vrela, pa će se sada moći bolje manipulirati s mlijekom; a domala ćemo imati nove strojeve (aparate). Naša mljekarna pridobiva svakidan sve više članova, a s njima i mlijeka. Odsada trebat će Trst više mlijeka, pak će mljekarna rado primati više mlijeka. Doskora će se početi odvažati mlijeko u Trst kamijonom. Onda će sve ići bolje.

Veseli nas, da se neka gospoda u Puli, koja stoje na čelu gospodarskih ustanova, zanimaju za našu mljekarnu. Obećaše nam svaku pomoć. Ovo je lijepo i hvalevrijedno. Bili su kod nas da vide na licu mjesta mljekarnu i naše potrebe. Obećaše nam medju ostalim posredovati u nabavi najboljih krava muzara, te priskrbiti nam neke poljske strojeve. Mi u njihova obećanja rado vjerujemo. A sada je glavno, da se naši gospodari učlanjuju u mljekarnu, pa da davaju čisto, dobro i zdravo mlijeko. Samo na ovaj način ćemo podignuti ugled našoj mljekarni i steći pouzdanje i kredit doma i u svijetu.

IZ POLJANA KOD PODGRADA

Naše prilike ili bolje — neprilike.

Rijetko glasa o nama. Mogao bi tko pomisliti, da nemamo o čemu da pišemo. Imamo da pišemo ne samo o čemu, nego o mnogo čemu.

Život je kod nas mukotrpan. Mnogo treba rada i napora, da se dodje do kruha. Dosad nas drva spasavaju. Ali doći će i njima kraj, onda nam preostane jedino kraški krš.

Poljski prinos kod nas je mizeran. Treba da dućan pomaže.

U kulturnom pogledu smo poljanci u srodstvu s Albancima.. Videći, da je narod bez škole narod bez budućnosti, nastojali smo, da dobijemo školu, ali na sve molbe dobili smo obećanje i ništa više. Gospoda, i naročito ona u Podgradu, bila su uvjerena, da je dosta seljaku, da znade učiniti krst na papiru u znak, da je primio platežni nalog ili što drugo takve vrste.

Lanjske godine dobili smo ipak učiteljicu, koja je doduše iz Rijeke, ali je zaboravila hrvatski. Dobili smo učiteljicu, ali školske zgrade nemamo. Ono malo prostora što imademo za spremanje usjeva, orudja i drugih stvari, ne može služiti za školu.

Misu imademo svaki mjesec dva puta, kad nas posjeti golački župnik. Inače idemo k misi u daleki Golac.

Trebalo bi mnogo toga poduzeti, da se iz svih nevolja podigne ovaj naš kraj.

Politički pregled

ITALIJA.

Ugovor o prijateljstvu s Rumunjskom.

Pred par dana sklopljen je izmedju Italije i Rumunjske jedan važan ugovor o prijateljstvu. U tu je svrhu ministar predsjednik Rumunjske došao u Rim, da se sa g. Mussolinijem dogovara.

Ugovor je sklopljen te glasi po prilici ovako:

Želeći, da ojačaju veze prijateljstva dviju zemalja, starajući se, da osiguraju opći mir i sigurnost svojih naroda i da urede svoju politiku, što je potrebno za moralno i ekonomsko podizanje Evrope, odlučni, da podržavaju pravni i politički medjunarodni poredak, želeći, da svojim narodima pruže potpune garancije u okviru pakta Lige Naroda — dva vladaoca Njeg. Vel. kralj talijanski i Njeg. Vel. kralj Rumunjske primaju preko svojih opunomoćenika slijedeće članke ugovora o prijateljstvu izmedju Rumunjske i Italije:

1. da se uzajamno pomažu i srdačno saradjaju u održavanju medjunarodnog poretka, kao i u cilju poštovanja i izvršavanja obaveza u ugovorima, koje su potpisali.

2. u slučaju medjunarodnih zapletaja i ako su ugovaračke strane složne i sporazumne, da su njihovi zajednički interesi ugroženi ili mogu da budu ugroženi, obvezuju se, da će se sporazumjeti u mjerama, koje će preduzeti zajednički, da se zaštite.

3. U slučaju, da su sigurnost ili interesi jedne od dviju ugovornica ugroženi zbog silovitih napadaja, koji dolaze sa strane, druga je strana obvezana, da joj svojim dobrohotnim pristajanjem pruži svoju pomoć političku i diplomatsku u svrhu da suzbije vanjski uzrok ove grožnje.

4. Ugovornice se obavezuju, da će naročitom brigom i susretljivošću podnijeti na raspravljanje ona pitanja, koja bi ih mogla dijeliti i koja se ne bi mogla običnim postupkom riješiti.

5. Ugovor će trajat 5 godina, a može se produžiti.

6. Ugovor će se ratificirati u Rimu. Odmah iza, ratifikacije stupa u krepost. Opunomoćeni su ovaj ugovor potpisati za Italiju g. Mussolini a za rumunjsku ministar predsjednik rumunjske vlade general Avarescu.

Trgovački ugovor s Rumunjskom.

General Avarescu sastao se je takodjer i s ministrom za narodno gospodarstvo on. Beluzzom, dne 20. o. mj. Raspravljali su o pripremama za trgovački ugovor izmedju Italije i Rumunjske, koji će po svoj prilici biti skopljen.

Trgovačka pogodba izmedju Italije i Grčke.

Talijanska i grčka vlada zaključile su, da se što prije počnu pogadjanja za jednu trajnu trgovačku i pomorsku pogodbu izmedju Italije i Grčke.

Premještavanje prefekta.

Doskora će se izvršiti mnogo premještavanja prefekta po svoj Italiji. Službeno se potvrdjuje, da će takodjer i tršćanski prefekt biti premješten. Osim prefekta premještavati će se i kvestori.

«Venti settembre».

Dne 20. septembra proslavljena je po svoj Italiji obljetnica zauzeća Rima. Rimski guverner sen. Cremonesi tom je prilikom izdao na pučanstvo grada Rima proglas u kojem ih opominje na povjesno značenje XX. septembra, a kralju je poslao brzojavku, kojom mu izriče hvalu za rad, koji on ulaže oko podignuća Italije.

Po svim su gradovima toga dana bile izvješene zastave, a u večer su javne zgrade bile razsvjetljene.

JUGOSLAVIJA.

Kajmakčalan.

U Jugoslaviji je oslobodjen i ujedinjen narod slavio 15. o. mj. jednu lijepu desetgodišnjicu. Obnavljao je zahvalnu uspomenu na one junake, koji su na Kajmakčalanu pali, koji su s velikim žrtvama izvojevali slobodu i koji su svoje živote, kao najčvršći beton, položili u temelje Jugoslavije.

Sav se je narod toga dana sjećao jedne divne točke svoje historije, slavne pobjede na Kajmakčalanu.

Pobjeda na Kajmakčalanu bila je silan početak onoga prodora solunskog fronta, koji je srpskim junacima i sprskom narodu otvorio dolet od Dobrog polja u četrdeset dana do Beograda, preko pregaženog neprijatelja, preko rasturenih i uništenih austro-ugarskih regimenta, koji su nosili maloj Srbiji osvetu.

Srpska je vojska borbom i pobjedom na Kajmakčalanu odškrinula vrata na južnoj granici pregažene i zarobljene domovine, kroz koja je vrata tačno poslije dvije godine 1918. sinula sloboda današnjoj Jugoslavij od Triglava do Kajmakčalana od Timoka do Jadrana.

Ime Kajmakčalan znači jedan od najslavnijih, najznamenitijih i najvažnijih momenata u povjesti jugoslovenskoga naroda.

Tom je imenu bilo sudjeno da u svjetskoj povjesti nosi uspomene na vrhunac jugoslovenske narodne svijesti, narodnoga samoprijegora, kojim se osobinama obaraju sve narodne teškoće i pobedjuje, jer su jedina garancija za pobjedu.

Jugoslovensko-poljski ugovor.

Izmedju Jugoslavije i Poljske došlo je do jednog ugovora o prijateljstvu. Taj je ugovor potpisan u Ženevi od ministra Ninčića i Zaleskoga.

Ugovor priajteljstva i srdačne saradnje ima 6 članaka. Čl. 1. potvrdjuje svečano nastavak iskrenog prijateljstva i stalnoga dobroga sporazuma izmedju obiju država, koji je tako sretno do sada postojao. Čl. 2. predvidja obavezu obiju vlada, da se sporazumljuju u pitanjima spoljne politike koja itntercsuje obje zemlje. Članak 3. veli, da se obje ugovorene stranke obvezuju, u drugim spoljnim pitanjima za slučaj teškoća postupati medjusobno u duhu najveće dobrohotnosti. U čl. 4. obvezuju se obje zemlje sklopiti ugovor o arbitraži (koji je istovremeno i sklopljen). Čl. 5. odredjuje valjanost sadanjega ugovora na tri godine od dana kada je sploplјen. Čl. 6. odredjuje da će se ratifikacijski dokumenti čim je prije moguće u Beogradu predati.

Madžarska i Jugoslavija.

Sedam godina nisu Madžari htjeli ni čuti da se mire sa stanjem koje je nastalo u Evropi poslije velikog rata. Uvijek su sanjali kako će povratiti izgubljene zemlje pod okrilje svete krune madžarske. Naročito su režali na Jugoslovene i na Čehe. Sada, medjutim, izgleda da su se počeli po malo miriti. Neki dan je, na jednoj proslavi, madžarski regent Horti izjavio da Madžari žele da ispostave dobre susjedne odnose sa Jugoslavijom. To bi trebalo da znači da su i madžarski vlastodršci odlučili da promjene svoje držanje prema Jugoslaviji. Jugoslaviji će biti drago, ako se Madžari opamete i smire, jer i sama želi najbolje odnose sa svim susjedima.

Javlja se iz Ženeve, da su se madžarski delegati češće puta sastali na posebne konferencije sa jugoslovenskim ministrom vanjskih poslova Ninčićem i da se na tim sastancima počelo sklapanje jednog ugovora o prijateljstvu izmedju Jugoslavije i Madžarske.

Jugoslavija i Bugarska.

Kao što je poznato Bugarska je zatražila i dobila u Engleskoj zajam za smještanje svojih izbjeglica iz Macedonije. Jugoslavija je tražila od Lige Naroda da se i njoj dozvoli kontrola nad upotrebom toga zajma, jer stalno postoji opravdana bojazan, da bi se veliki dio toga zajma mogao upotrijebiti na oružanje bugarskih komita, koji uznemiruju južne krajeve Jugoslavije. Tome zahtjevu pridružila se Grčka i Rumunjska. O tome zahtjevu raspravljano je na sjednici Lige Naroda, pa je zaključeno i omogućeno da Jugoslavija, Grčka i Rumunjska kontrolišu kako će Bugarska trošiti odobreni zajam. Osim toga uvažen je zahtjev Jugoslavije da se izbjeglice u Bugarskoj mogu smještati tek 50 kilometara daleko od granice. Isto tako mora Bugarska obustaviti gradnju vojničke željeznice od Nevrokopa prema jugoslovenskoj granici.

Kongres Narodne Obrane.

Dne 17. o. mj. održavao se u Beogradu u prostorijama Kola Srpskih Sestara kongres Narodne Obrane. Narodna Obrana jaka je jugoslovenska organizacija, koja je doprinijela svojim dugogodišnjim radom veoma mnogo izgradnji Jugoslavije i oslobodjenju Jugoslovena.

Na kongresu prisustvovao je proslavljeni i junački vojvoda Stepa Stepanović, predsjednik organizacije, svi članovi odbora i 58 zastupnika iz cijele Jugoslavije. Izabran je doživotnim predsjednikom vojvoda Stepa Stepanović a podpredsjednikom g. Ivan Ribarž.

Trgovački ugovor Belgije i Jugoslavije.

Novine pišu, da nije samo liječenje uzrok polasku kralja Aleksandra u Pariz, već da ima i političkih razloga. U vezi s time ističe se što će i ministar Ninčić poslije Ženeve poći u Pariz. Radilo bi se o uglavljenju jednog obrambenog ugovora izmedju Francuske i Jugoslavije.

Razne političke vijesti

I opet nemiri u Grčkoj.

Jedva da je u Grčkoj poslije Pangalosa zasjela jedna vlada, već izgleda da i ova ne će biti dugog vijeka. Sada se diže general Plastiras, koji je skupio jake vojne sile i hoće da zbaci vladu. Do sada je postigao taj uspjeh da je pobunio republikansku gardu, ali su ju vladine čete brzo utišale. Dakako da će krivci biti izvedeni pred ratni sud, dok je sama garda raspuštena. Ovo opće vrijenje u državi Grčkoj hoće sada da izrabe komunisti, pa su na nekoliko mjesta izazvali nerede, koji su bili brzo ugušeni. I tako sada još uvijek vlada gospodari položajem. Ali kako se naknadno saznaje došlo je u samoj Ateni i do ulične borbe u kojoj imade do četrdeset ranjenih, a stotinu mrtvih. Drži se, da je ova najnovija pobuna spremjena od monarhista, koji bi htjeli da povrate bivšeg kralja na prijestolje.

Rusija, Perzija i Turska.

Engleske novine javljaju da se izmedju ruske sovjetske vlade, Perzije i Turske, vode ozbiljni pregovori o sklapanju ugovora izmedju te tri države. Govori se, da je taj ugovor već sklopljen, samo se drži u tajnosti. Engleska pažljivo prati šta se dogadja u Aziji, jer osjeća da bi takvim jednim ugovorom bili silno ugroženi njezini interesi u Aziji i Indiji.

Trgovački ugovor izmedju Čehoslovačke i Belgije.

Dne 19. o. mj. izmjenjeni su dokumenti o trgovačkom ugovoru izmedju Čehoslovačke i Belgije.

Protiv Prima de Rivere.

Francuske novine donašaju vijesti iz Madrida po kojima španjolska vojska sva dogovorno traži od Primo de Rivere da pusti vladu.

Španjolska nota o Tangeru.

Iz Londona stižu vijesti, da je Španjolska poslala notu o Tangeru. Ona traži, da se Tanger pripoji Španjolskoj, i da se u tu svrhu što prije povedu pregovori izmedju nje, Francuske i Engleske.

Nema mira ni u Portugalu.

Portugalska vlada naredila je, da se uhapsi pukovnika Almeidu, višeg činovnika u ministrstvu vojske, koji je upravio vojsci proglas, u kojem navaljuje na vladu i traži, da vlada odstupi sa svog položaja.

Madžari za trgovinu sa Jugoslavijom.

Na kongresu madžarskih trgovaca, održavanom u Mohaču, mnogi su govornici isticali, da se madžarska privredna politika mora obazreti prama jugu naročito prema Jugoslaviji, gdje će naći dobra tržišta.

Njemačka i njezino gospodarstvo.

Njujorški list «Times», piše opširno i sa dokazima o današnjem ekonomskom položaju Njemačke, pa zaključuje, da je ta u ratu poražena država u ekonomskom pogledu najzdravija država na evropskom kontinentu.

I kao takova ulazi sada Njemačka u Ligu Naroda. Njezina proizvodnja, koliko na polju, toliko u industriji, raste i napreduje; njezina trgovina, i doma i vani, samo se razvija i dobro teče.

Njemačkoj je danas jedina ozbiljna misao i briga — politički udes. Od svršetka rata dalje išla je Njemačka postojano za tim, da se oslobodi oboružanog pritiska «ratnih pobjeditelja». U to ime opirala se je Fracuzu u Ruhru. Kasnije pošla je u Locarno, a sada evo je u Ligi — jednaka svojim «pobjediteljima».

Pomoć za nepogode.

Savjet Lige Naroda riješio je, da do godine sazove medjunarodnu skupštinu, na kojoj bi se organizirala neka pomoć za one štete, koje razne države imaju od potresa, poplava itd.

Naseljivanje Talijana u Perziji.

Kako javljaju novine perzijska vlada pristala je na molbu Mussolinija da se društvu za kolonizaciju Talijana u Perziji dodijele veći dijelovi zemlje, gdje će biti naseljeni Talijani.

Perzija je uistinu, po mišljenju same perzijske vlade, zemlja, koja će moći primiti stotine hiljada talijanskih radnika.

Francuski poslanik u Rimu kod Mussolinija.

Dne 1. o. mj. Mussolinia je posjetio francuski poslanik te su oba državnika pretresla položaj, koji je nastao u povodu atentata i sporazumili se o načinu, da se uklone svi uzroci smetnja u srdačnim i prijateljskim odnosima izmedju obje nacije.

Crkvena reforma u Poljskoj.

I u Poljskoj se pojavljuje težnja za crkvenom reformom. 18. augusta držana je u pravoslavnoj katedrali u Pragi (predgradje Varšave) jedna služba božja, kojoj do sada nije bilo ravne.

Opat Huzno, prijašnji katolički svećenik, koji je htio da osnuje poljsku narodnu crkvu, ali za nju nije mogao da dobije dozvole, obratio se na pravoslavlje. Pravoslavna crkva mu je dozvolila da može da zadrži sve izvanjske atribucije katoličkog svećenika. Služba božja u pravoslavnoj katedrali Praga držana je dijelom na staroslovenskom, a dijelom na poljskom jeziku. Za opatom Huzno stoje tri do četiri tisuće njegovih sljedbenika, koji stanuju većinom u Dombrovi.

Domaće novosti

Iz uredništva.

Na razne upite javljamo, da g. Srećko Jop iz Sv. Petra u Šumi nije već duže vremena u uredništvu «Istarske Riječi».

Kruh jedne vrsti po svoj Istri od 1. oktobra dalje

Dne 18. o. mj. održala se je u Puli pod predsjedanjem prefekta comm. Cassinija sjednica. Na toj se je sjednici raspravljalo pitanje uvadjanja novoga zakona o kruhu jedne vrsti. Zaključilo se je, da se do 30. o. mj. dozvoli prodavanje kruha kao i dosada, ali od 1. oktobra dalje morati će se po svim istarskim općinama uvesti kruh jedne vrsti, kako je odredila vlada, da se tako smanji domaća potrošnja i da se time pomogne državno gospodarstvo. Cijena ove nove vrsti kruha bit će odredjena od pojedinih istarskih pćina, koje će u tu svrhu sazvati svoje komisije.

Papirnati novac od 25 lira

Ministarstvo financija odlučilo je da povuče iz prometa banknote od 25 lira, pa će se iste moći rabiti samo do 31. decembra 1926. Moći će se mijenjati kod svih sekcija Tesorerie i kod poštanskih ureda.

Augusto Turati u Trstu

16. o. mj. došao je u Trst Augusto Turati, generalni tajnik fašističke stranke, desna ruka Mussolinija. Došao je da na licu mjesta uredi neka fašistička pitanja Trsta.

Pašić i kralj Aleksandar na prolazu kroz Trst

Pred par dana prošao je kroz Trst sijedi predsjednik jugoslovenske vlade Nikola Pašić. On je došao vlakom iz Monte Carla, a otišao je parobrodom u Dubrovnik.

Dne 16. o. mj. prošao je kroz Trst i jugoslovenski kralj Aleksandar. On je sa svojom porodicom, kraljicom Marijom i princom Petrom, proputovao iz Bleda u Pariz. Na stanici ga je dočekalo osoblje jugoslovenskog konzulata u Trstu, Zadržao se je na stanici 1 sat.

Pula i općinske prilike

Tršćanski list «Popolo di Trieste» donaša jedan razgovor svog dopisnika iz Pule s komesarom puljske općine gr. uff. dr. Merizzijem. Iz toga razgovora razabiru se razne potankosti o stanju puljske općine. Po bilanci zaključuje dr. Merizzi, da je stanje puljske općine teško. Danas ima puljska općina duga 16 milijuna lira, a taj dug postepeno uvijek raste. To se najbolje vidi po tome, da je 1919. godine imala samo 3 milijuna lira, a u ovih je sedam godina dug narastao za ništa manje nego 13 milijuna lira. Dr. Merizzi kaže, da bi se morali povećati dohodci. No, to je danas nemoguće uzme li se u obzir ekonomsko stanje grada, koji dnevno sve više i više propada.

Osim općinskih prilika tumačio je dr. Merizzi dopisniku «Popola di Trieste» i druge ekonomske prilike grada. Dopisnik je zapitao dr. Merizzija, da mu kaže što o industriji, koja bi se mogla u Puli razviti. Na to je on odgovorio, da je vlada informirana o namjerama, da se u Puli podigne jedna rafinerija za mineralna ulja, benzinu i naftu, negdje u blizini barutane u Valelungi, ali Ministarstvo ne će odlučiti ništa u tom pogledu prije nego li se ne dadu dovoljne garancije, da će se stvar moći provesti i da će uspjeti.

«Tribuna» i asimilacija.

Rimski list «Tribuna» pobojala se je za Talijane u Tunisu. S punim pravom. Opazila je naime neko nastojanje za asimilaciju tamošnjih Talijana, pa je u jednom lijepom članku oštro iznijela svoja lijepa opažanja i sud o asimilaciji, koja nije nikad čovječna, koja nije kulturna i koja se ne bi smjela dozvoljavati u ovome vijeku.

Neki je novinar iznio svoja mišljenja o toj asimilaciji Talijana u Tunisu, no «Tribuna» mu odlučno kaže, da je apsolutno ludo i sanjati, da će se s Talijanima to moći učiniti. Navadja sve ono, što se je dosada u tom pogledu poduzelo, pa se ipak nije uspjelo, jer je kaže «Tribuna» postupanje za asimilaciju nečovječno, nekulturno itd. a Talijani, koji osjećaju svu ljepotu svoga talijanstva, imaju dovoljno otpora i jakosti, da podnose sva moralna poniženja i sve nepravde, koje im se čine da tako spasu i sačuvaju osjećaj narodnosti, koji su im ocevi namrli. «Tribuna» o Talijanima u Tunisu piše ovako: — Dozvolite, da zapjevamo himnu zahvalnosti onim našim sunarodnjacima, koji se ponizno i bez riječi bore kao Talijani za narodnost. Njihova legija živi u patnji i radu, boreći se s namjerama onih, koji ih žele odnaroditi.

Ne će da se za novac odreknu svoje narodnosti, živu u siromaštvu, ali hoće, da ostanu Talijani. Oni su pravi Talijani i pravi junaci. U srcu nose jasni trag svog talijanstva. S rimskim ponosom idu putem, koji im je udes odredio, a nikakva ih sila ne može odnaroditi.

Trgovački promet u riječkoj luci.

Teškoće, koje čine, da se ekonomsko poboljšanje Rijeke razvija malo brže bile bi, po pisanju raznih talijanskih novina, više internacijonalnog značaja.

Promet je na Rijeci bio prije rata razvit, zato jer je preko Rijeke išla sva prekomorska trgovina Ugarske, Hrvatske i ostalih zemalja. Za dokaz tomu jasne su tabele, u kojima Istituto Federale di Credito per il Risorgimento delle Venezie iznaša promet riječke luke od 1909.—1925.:

(U tonama)

God.:	Uvoz:	Izvoz:	Zajedno:
1909	842.327	771.371	1,613.699
1910	695.587	828.893	1,524.480
1911	775.152	833.765	1,688.917
1912	879.197	1.092.084	1.971.282
1913	922.959	1.173.852	2.096.841
1914	607.597	631.629	1.239.280
1919	—	—	—
1920	—	—	—
1921	70.890	26.800	99.690
1922	74.503	47.624	122.127
1923	129.331	84.903	214.234
1924	229.762	172.361	402.123
1925	411.533	307.411	718.944

Jednim pogledom na ovu tabelu opažamo, da je cjelokupan promet riječke luke lanjske godine postigao tek 40 posto od visine predratnog prometa.

Potpuno je prestao promet preko Rijeke, koji je imala Austrija ili Ugarska s Engleskom, Francuskom, Španjolskom, Portugalom, Belgijom, Turskom, Indijom, Sjev. Amerikom itd. Sjeverne države bivše Austro-Ugarske obraćaju se na druge luke, dok Jugoslavija ima svoje luke na Jadranu.

Industrija na Rijeci.

Poslije rata na Rijeci se nije podigla nijedna nova industrija, osim jedne tvornice cipela i jedne tvornice maja. Stara postojeća industrija smanjila se je, tako da je danas broj radnika na Rijeci za 60% manji nego prije rata.

Takva situacija ne podiže ekonomiju grada, pa se to opaža na trgovini i na svim drugim granama života.

No, izgleda, da će se i za Rijeku poduzeti nešto. Kaže se, da je ovogodišnja izložba početak nečesa, što će s vremenom doći.

Svega po malo

Pregledavanje američkih doseljenika.

U sporazumu sa inozemskim vladama američka doseljenička oblast postavila je svoje činovnike u konzulate nekojih evropskih država u svrhu pregledanja doseljenika u njihovim vlastitim državama. Jako je po zakonu doseljenička vlast u američkim lukama ona, koja pripušta ili odbije doseljenika, ipak tačno pregledavanje doseljenika u inozemstvu skoro odstranjuje opasnost bezuspješnog putovanja u Sjedinjene Države. U inozemstvu pregledani doseljenici moraju da prodju tek površan pregled na svojem dolasku u američku luku i mogu da budu odmah otpušteni ravno sa broda, a ne da ih se vodi na, u tu svrhu ustanovljene, doseljeničke stanice. Prvi ovakav pokušaj bio je učinjen sa doseljenicima iz Engleske i Irske. Kad se ovaj sistem pokazao uspješnim, bio je proširen na Belgiju i Nizozemsku.

U posljednje vrijeme slični sporazumi postignuti su sa Njemačkom, Danskom i Norveškom, a sada takodjer sa Poljskom i Luksenburgom. Poljske doseljenike pregledavaju činovnici u američkom konzulatu u Varšavi. U Njemačkoj i u Luksenburgu novi sistem stupa u krijepost 1. julija, u Danskoj i Norveškoj 15. julija, a u Poljskoj 1. septembra.

Računa se, da će na ovaj način 71 posto svih evropskih doseljenika, koje kvotni zakon dopušta, biti pregledani prije nego se ukrcaju na brod za polazak u Sjedinjene Države.

Radnici, koji su svršili univerzu.

Nedavno su u Jugoslaviji svršili univerzu jedan dnevničar i jedan tipografski radnik.

U školskoj godini 1926—27. imalo bi svršiti univerzitetske nauke još mnogo šegrta, podvornika i dnevničara. Svi su oni učili srednju školu u Sarajevu i u novoj školi gosp. Vidovića, koji uvadja nove metode za študiranje. Ova je škola već dosada pokazala nevjerojatnih uspjeha.

Karakteristično je da svi ti odrasli djaci, koji nijesu učili gimnaziju osam godina, već samo dvije godine, na univerzi su ipak odlični studenti, te svršavaju filozofiju, tehniku, medicinu i pravo u najkraće vrijeme. Vidovićev pokret očekuje od ove nove inteligencije, koja uz školsko znanje ima još i školu života i koja je svršila nauke bez ičije pomoći, izdržavajući sama sebe, početak novog doba, jer da ta nova inteligencija nosi u život Jugoslavije snagu i volju za opći socijalni rad.

Orlovi i aeroplani.

Avijatičarima se u Maloj Aziji veoma često dogadja, da ih u letu napadaju orlovi. Jedan engleski oficir doživio je sam jednu borbu s orlovima. On je letio iz Londona u Kairo. Kad se je zaustavio na grčkoj obali, jedan mu je grčki avijatičar svratio pažnju na orlove, koji su opasni za aeroplane u Maloj Aziji.

Čim se je engleski oficir digao i poletio, nije letio ni pola sata, a dva se velika orla oboriše na aeroplan. Jedan putnik, koji je bio u aeroplanu počeo je da puca na orlove, ali oni su se tako vješto i brzo dizali i spuštali, da nije mogao nikako da ih pogodi. Borba je bila opasna i već se je jedan orao bacio na propeler, kad li ga u to pogodi zrno na sreću avijatičara. Drugi je orao, koji je ostao živ nato pobjegao.

Čovjek kroz život u brojevima.

Jedan engleski učenjak sastavio je iskaz po kojemu se vide razne zanimivosti iz čovječjeg života.

Uzmimo poprečnu starost od 50 godina, pa vidimo što sve čovjek kroz to vrijeme čini. U tih 50 godina čovjek proživi 18.262 dana, od tih prespava 6210. Radi 6348 dana, a za početak i bezposlicu ima 4192 dana. Bolestan je 600 dana. Hrane kroz to vrijeme pojede čitava skladišta i to: 9500 kg kruha, 600 kg mesa, 1600 kg jaja, isto toliko voća. Popije raznih tekućina 35.000 litara i to vode, mlijeka, čaja, a razumije se i — vina.

«Messaggero» o Kraljeviću Marku.

U broju od 18. augusta donio je rimski list «Messaggero» interesantan članak o našem narodnom junaku Marku Kraljeviću iz pera Collinucci-a. Autor prikazuje cijelu historiju ovog heroja, njegovu mističnu i realnu stranu i kaže, da je pjesma o Kraljeviću Marku spremila jedinstvo Jugoslovena. Članak je ukrašen slikom historičkog manastira Arandjelovca u Južnoj Srbiji.

Rat na skakavce.

Skakavci su preplavili jugoistočni dio Rusije. U boj protiv skakavaca bili su poslani aeroplani, koji se spuštaju do 3 metra nad zemljom sipajući prašak kalcijum nitrat. Skakavci se od vapna naduvaju, ali teško je reći da od toga umiru, jer za mrtvim skakavcima dolijeću odmah novi, tako da ih je stalno svugdje puno. Polje poslije odlaska skakavaca pruža tužnu sliku. Njive su mrtve, opustošene, nema ni jedne stabljike, jer skakavci ništa putem sve, gdje padnu. To je pravi bič, koji je došao na jugoistočna polja Rusije, bič, s kojim se ne može uporediti ni jedna poljoprivredna nesreća.

Milo za drago.

Kada je pjesnik Scheffel boravio u Italiji, dobio je od jednog svog prijatelja iz Njemačke nefrankirano pismo, za koje je morao platiti dvostruku poštarinu. Pjesnik ga je primio, otvorio ga i nasmijao se njegovoj sadržini. U pismu su stajale samo ove riječi: «Ide mi dobro». Scheffel je odmah spakovao jedan velik omot i poslao ga istome prijatelju, takodjer nefrankirano. Kada ga je ovaj primio, rado je platio dvostruku poštarinu, koja je bila prilično velika, nadajući se kakvom skupocjenom poklonu iz Italije. Ali njegova se radost doskora pretvorila u srdžbu, kad je na mjesto «skupocjenog poklona» našao u njemu jednu ciglu sa zalijepljenom ceduljicom, na kojoj je stajalo: «Kada sam primio Tvoju vijest da Ti dobro ide, pao mi je ovaj kamen sa srca».

Dijete rodjeno poslije smrti materine.

U francuskom gradu Amiensu donešena je bila u bolnicu žena, koja je imala roditi. Jedva što su ju u bolnici primili, umrla je. To nije liječnika smetalo, da ne poduzme na ženi operaciju, koja je potrajala tridesat minuta. Dijete je izvadjeno, ali je bilo mrtvo. No pomoću umjetnog disanja primijene liječnik dijete živnu i još je i sada živi.

Žene svećenici u Danskoj.

Sve se više opaža nastojanje žena, da udju u svećeničko zvanje. Jače se taj pokret u posljednje vrijeme zapaža u Njemačkoj, a u Danskoj je parlamentu predloženo je, da se ženama povjeri svećenička dužnost. Očekuje se, da će se za vrlo kratko vrijeme zakonom proširiti djelokrug rada žena svećenika u Danskoj.

Velika provala petroleja.

U Steana Romana u Rumunjskoj nenadano se provalilo petrolejsko vrelo, koje na sat baca 40 vagona surovog ulja. Ta provala je tako velika, da je petrolej poplavio okolišna sela. Počelo se i paliti, pa je petrolej gorio na tri kilometara širine. Samo napornom radu radništva i vojske uspjelo je da se požar stegne i da se obustavi daljnje pustošenje, koje je najjače zaprijetilo talijanskoj velikoj kazniomci.

Vrijednost talijanskog životinjstva.

Generalna direkcija statistike dovršila je procjenu talijanskog bogatstva u domaćim životinjama, pa se zaključilo, da u Italiji ima:

1 milijun konja, 952 tisuće magaraca, 503 tisuće mazga (mula), 7 milijuna i 100 tisuća goveda, 2 milijuna i 750 tisuća svinja, 11 milijuna ovaca i 3 milijuna koza.

Vrijednost ovoga blaga procjenjena je na 23 miljarde lira, dok se godišnja proizvodnja cijeni na 11 miljardi lira.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

Broj 39 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta) U Trstu, 30. septembra 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ"
izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin". Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari". — Narodna poslovica.

Zapljena „Istarske Riječi"

Posljednji broj «Istarske Riječi» bio je zaplijenjen. O toj zapljeni dobili smo pismeni dekret, koji glasi:

KR. PREFEKTURA TRŠĆANSKE POKRAJINE.

Broj 682—7660.

PREFEKT TRŠĆANSKE POKRAJINE

vidivši hrvatski tjednik «Istarsku Riječ» od 23. septembra 1926. br. 38.;

uzevši u obzir, da članak s naslovom «Čehoslovačka i manjine» i dopis «Iz Strane kod Buzeta» sadržaju netačne i tendencijozne vijesti, koje su kadre, da uzbune duhove uz pogibao za javni red;

vidivši postojeće naredbe o štampi i čl. 3. općinskog i pokrajinskog zakona od 4. februara 1926. br. 148;

n a r e d j u j e:

da se **zaplijeni hrvatski tjednik «Istarska Riječ» od 23. septembra 1926. br. 24.** zbog **članka «Čehoslovačke i manjine» i dopisa «Iz Strane kod Buzeta».**

Izvršenje ovog dekreta povjereno je kr. **kvesturi u Trstu.**

U T r s t u, 23. septembra 1926.

(Pečat). **Prefekt: Gasti, v. r.**

Sv. Franjo Asiški

U ponedjeljak, 4. oktobra, navršit će se sedam stotina godina, što su lijepu i blagu dušu toga Božjega Ugodnika andjeli primili i ponijeli u nebo. Ležao je Svetac u jednoj prostoj kolibici, usred šume i izdahnuo pjevajući psalam Davidov: **«Glasom svojim ka Gospodinu vičem, glasom svojim Gospodinu se molim...»**

Dok je tako pjevao, u kolibici bivalo je sve tamnije i kod riječi: **«Izvedi iz tamnice dušu moju, da slavim ime tvoje...»** glas mu zamre, usne mu se sklopile za navijek.

Svetac je pjevajući ušao u Vječnost. I u času, kad je njegov glas umukao, Bog je dao, te se zrak nad kolibicom napunio najsladjim i najmiloglasnijim pjevanjem: to su bile ševe, Svečeve vjerne prijateljice, koje su evo doletjele, da svome mrtvome prijatelju otpjevaju posljednji s Bogom!

Bile su mu četrdeset i četiri godine, kad je umro.

Mati mu je bila Francuskinja, a njegovi životopisci kažu, da je i on dobro govorio francuski. Otac mu je bio bogati trgovac — pa je htio da mu i sin to postane.

Sveti Franjo zvao se je najprije Ivan, no otac je poslije htio, da mu se sin zove Franjo, pa mu je promjenio ime.

Bilo je u ono doba u svijetu mnogo pokvarenosti. Mladi su ljudi osobito živjeli razuzdano i u raskalašenosti. U to se je doba rodio Sveti Franjo.

Mladićem živio je kao i ostali njegovi vršnjaci: veselo, a kadšto i raskalašeno. No to nije trajalo dugo: bile su mu dvadeset i dvije godine, kad se jednog dana Franjo poslije duge i teške bolesti digao i prvi put u sebi osjetio, kako je sve na svijetu prolazno i ništetno. To ga je potaknulo, da svoje srce i svoje misli okreće k vječnim stvarima, onima, što ostaju uvijek žive i koje se ne mijenjaju. I što dalje, to se sve većma bližao Isusu i njegovome Evangeliju. I zavolio je on to sveto Evangelje, i malo se po malo uvjerio, da je sve dobro i sva sreća čovječanstva sadržana u onom svetom Isusovom nauku i da najbolje živi onaj, koji živi i radi onako, kaošto je to živio i radio Isus.

I tako je Franjo u evangelju našao svoj put. Našao ga je u riječima Isusovim: razdaj sve svoje siromasima i podji sa mnom! On je to potvrdio i primjerom svojim: što je imao, razdao je siromasima i pošto ga otac zbog toga otjera, navuče na sebe nekakvu prostu halju i ode da propovijeda poniznost i dobročinstvo.

Te velike krijeposti nije on propovijedao samo riječima, već ih je potvrdjivao i činom i životom svojim. Tko bi njega kamenom, on bi njega kruhom, a više puta je i sâm gladovao, samo da mu je bilo pomoći gladnome.

U ono doba bilo je po čitavoj Italiji mnogo gubavaca. Od njih su svi bježali, jer su im rane bile ružne, a i sami su upravo užasno zaudarali. Za te zapuštene nesretnike zauzimao se Franjo uvelike, on im je ispirao rane, njegovao ih, ljubio ih i cjelivao.

Doba, u koje je živio Franjo, bilo je strašno. Svijet je bio upravo ugrezao u grijeh, u opačinu, u surovost i okrutnost. Tko je bio jači, tlačio je jače — sirotinja je bila bez prava, bez slobode, progonjena i bijena. Došao Franjo, i u srcima onih, koji su ga slušali, javilo se svijetlo, iskrsnu tračak utjehe i nade. U malo vrijeme okupilo se oko njega mnogo učenika, «braće», koji su ga u svemu slijedili. Svu tu svoju braću organizovao je on u jedan red, koji se po njemu zove Franjevački red. Kao pravilo postavio im je, da moraju biti goli siromasi, ponizni i čisti i da moraju naukom i primjerom upućivati, svijet, da se obrati k Bogu, to će reći, da živi prema Isusovoj nauci. Taj red živi još i danas. I nauka Svečeva živa je još danas, a kako je ovo sadašnje doba, što se grijeha i opačina tiče, slično onome dobu, u kome je Svetac živio, to je bila vrlo umjesna misao, da se njegova sedamstogodišnjica proslavi što svečanije. Bilo bi dobro, kad bi se zato u ovoj proslavi činilo dobra djela mjesto da se prosipliju lijepe riječi, jer je to po nauci Svečevoj. U njega je dobro djelo imalo kudikamo veću cijenu od najljepše i najzvučnije riječi.

O NARODU

Narodi kao i pojedinci crpe svoju potporu i snagu iz osjećaja da pripadaju jednom uzvišenom plemenu, da su nasljednici jedne veličine i da moraju održati slavu svog plemena.

Od velike je važnosti kad jedan narod ima veliku prošlost, na koju se može osvrnuti.

Ona krijepi život sadašnjosti, uzdiže ga i podržava i svijetli mu, uspomenom na velika djela, u plemenitim patnjama, u hrabrim podvizima.

Život ljudi, kao i život naroda je velika riznica iskustva, koja iskustva ako su mudro primjenjena mogu koristiti. Ljudi kao i narodi jačaju se u iskušenjima. Jedno od najslavnijih poglavlja u historiji naroda je ono, koje sadržaje patnje i muke. Te patnje i te muke razvijaju i usavršuju dobre strane i osobine naroda.

*

Mnogi narodi odlikuju se velikim rodoljubljem. No, veliki dio onoga što se danas naziva rodoljubljem sastoji se u stvari u pretvaranju, u ispoljavanju narodne nadutosti, u izražavanju mržnje i zloće. Rodoljublje se ne pokazuje hvalisavim i lijepim riječima, vikom i udaranjem u grudi, plakanjem i zapomaganjem, pjesmama i tužbama.

Ali kao što postoji takvo rodoljublje, koje je izvještačeno — isto tako postoji i pravo rodoljublje, koje snaži i uzdiže narod. Narod s pravim rodoljubljem odlikuje se plemenitim djelima, ispunjavanjem svoje dužnosti, poštenim i umjerenim životom. Pravo rodoljublje poštuje uspomene i primjere velikih ljudi, koji su patnjama svojim stekli nešto za svoj narod i njegovo dobro.

*

«Kad god se pojavi koji nacijonalni pokret — umrli junaci uskrsavaju u pamćenju naroda, sudjeluju u pokretu, bodre i dive se. Ni jedan narod ne može propasti, ako se osjeća nadgledan od svojih slavnih predaka». Tako kaže jedan znameniti pisac, kada govori o narodu i narodnim vodjama.

Uistinu su narodni vodje i u životu i poslije smrti sô svoje zemlje. Ono, što oni čine za svoj narod živi vječno u narodu i daje dobre osobine narodu. Po njima se donekle sudi jedan narod, jer oni zapravo stvaraju sliku naroda.

*

Ali se ne smije uzimati u obzir samo velike ljude u presudjivanju dobrih osobina jednog naroda. Kada je Vašington, veliki američki državnik posjetio jedno mjesto u Engleskoj, Valter Skot predstavio mu je mnoge odlične gradjane, no medju prvima koje mu je predstavio bila je jedna grupa seljaka. Te mu je seljake predstavio s riječima: «Želim, da vam prikažem nekoliko naših uistinu pravih Skota. Karakter jedne nacije ne može se poznati po finoj gospodi — takve možete svuda naći, oni su svuda jednaki.»

*

Narod ne smijemo mjeriti po prostoru koji zauzima, kao što ni ljude ne smijemo mjeriti po visini ni po tjelesnoj veličini.

Čovjek nije kao drvo — što je više i veće da je bolje. Da jedna nacija bude velika, nije joj potrebna široka zemlja. Jedan narod može biti veoma velik u pogledu zemlje koju obitava — no ipak nije dovoljno velik.

Narod Izraelski bio je malen, ali kako je velikog upliva imao za sudbinu čovječanstva!

Grčka nije bila velika. Atena je imala manje stanovnika od Njujorka, pa ipak, kako je velika u prošlosti bila u znanosti i umjetnosti!I u rodoljublju!

Kad je Luj Četrnaesti pitao svog jednog vojskovodju zašto on, koji vlada jednom tako velikim i naseljenom zemljom nije u stanju pobjediti malu Holandiju, Ovaj mu odgovori: «Zato, gospodaru, jer se veličina jednoga naroda ne cijeni po širini zemlje u kojoj stanuje — nego po karakteru samoga naroda. Vrijednost, umjerenost i rodoljublje Holandjana učinili su, da ih niste mogli pobjediti.»

*

Narod stvara državu. Država mora imati jakog oslona u osobinama naroda. Gomila bezvrijednih pojedinaca stvara bezvrijedan narod i bezvrijednu državu. Takav narod može izgledati silan, ali pri prvom sukobu može propasti. Bez jakih i karakternih pojedinaca nema ni jakog naroda — jer nema zdravoga temelja. Zdrav temelj naroda i države nalazi se u dušama i srcima onih koji sačinjavaju narod. I ako u jednom narodu živi svako za sebe, za svoje uživanje i za svoj opstanak polaže svu svoju brigu, smatrajući, da on nije dužan služiti narodu i zajednici — nego da zajednica mora služiti njemu — takav je narod osudjen na sigurnu propast.

Zadrugarstvo

Zadrugarstvo je danas velevlast. Ima po cijelom svijetu preko 250 tisuća zadruga, a u tim je zadrugama upisano oko 150 milijuna članova.

U razvoju zadrugarstva opažamo prije svega dvije osobitosti i to: brzinu, kojom se u zadnjih deset godina širi po svem svijetu zadrugarska misao i kojom se zadruge osnivaju, a zatim lakoću, kojom se ta zadrugarska misao prilagodjuje različitim prilikama pojedinih djelova svijeta.

Od 28 evropskih država nema osim Turske nijedne, u kojoj se ne bi zadružna misao pojavila i lijepo učvrstila u ovom ili onom obliku. Razmjer izmedju stanovništva, koje je udruženo u zadrugama i cijelokupnog broja stanovništva u raznim državama različit je.

U Španjolskoj zadrugari sačinjavaju jedva jedan postotak svega stanovništva, dok istodobno u Danskoj i Finskoj ima u zadrugama učlanjeno 45 postotaka stanovništva, dakle skoro polovicu cjelokupnog pučanstva.

Kod romanskih naroda. kod Francuza i Talijana jest poprečno 13 postotaka pučanstva udruženo u zadrugama.

Kod Slavena 25 postotaka, a kod Germana 30 postotaka od svega pučanstva.

Izvan Evrope takodjer se zadrugarstvo nalazi u brzom razvoju. Od 22 države Sjeverne i Južne Amerike zadružna je organizacija potpuno provedena u 6 država.

U Aziji stoji na prvom mjestu Japan sa 14 tisuća zadruga. Nedavno se u Indiji, ogromnoj zemlji u Aziji pod engleskim gospodstvom, zadrugarstvo počelo silno razvijati, te je dosada tamo osnovano oko 60 tisuća zadruga, a od tih 50 tisuća kreditnih. Bogataši u Indiji dugo su tlačili tamošnjeg seljaka dajući mu novce u zajam uz velike kamate. Indijski seljak vraćao je dug obično u naravi i to u žitu, koje je svojem vjerovniku morao davati uz nisku cijenu, tako, da je u stvari plaćao na svoj dug oko 60 posto kamata. Napokon se indijski seljak počeo sakupljati u zadruge, zadruge su se lijepo raširile, seljak se je oslobodio svojih gulikoža, te sada plaća za zajmove od zadruge najviše 12 postotaka kamata, što je razmjerno malo.

U Rusiji se je počelo zadrugarstvo poslije svjetskoga rata izvanredno jako razvijati. Osobito se razvijaju konzumne (potrošačke) zadruge. Ove zadruge vlada posvuda podupire. Broj tih konzumnih zadruga raste sve više i više i prošle je godine iznosio 28 tisuća i 821 zadrugu sa približno 8 milijuna članova.

I u Africi se je počelo da razvija zadrugarstvo i to na sjeveru, u francuskom Alžiru, i na skrajnjem jugu, u engleskoj Africi.

Opaža se početak zadružnog pokreta i u Australiji i u Novoj Zelandiji. Čak je u najnovije doba zadružna misao prodrla i medju Eskime na dalekom ledenom sjeveru, na Aljaški. U toj dalekoj sjevernoj zemlji imaju u na godinu samo jednu noć, koja im traje šest mjeseci, i jedan dan, koji takodjer traje šest mjeseci. Eskimi se hrane ponajviše mesom morskih pasa. Dok im traje dan dug šest mjeseci, nabavljaju preko svojih zadruga sve potrebštine, a kad nastupi noć, duga opet šest mjeseci, tada drže glavne skupštine i raspravljaju o bilanci.

Kako vidimo, zadružna se je ideja proširila po svem svijetu i medju sve narode. Kod nekih je našla plodnog tla, pa se je razvila u moćnu zadružnu oblast, a kod drugih je tek u početku svog razvoja.

No, zadrugarstvo će se svuda razviti, jer je zadružna ideja razumna, pa mora pobjediti.

***

Kod nas u Istri ima priličan broj ustanovljenih zadruga. I ne možemo reći da i kod nas zadružna misao ne bi imala plodnog i dobrog tla. Naš je seljak shvatio zadružnu misao, pa već dugo vremena nastoji, da je na nekim mjestima provadja. No, istarske su gospodarske i druge prilike takve, da je siromašnom seljaku uz najbolju volju nemoguće provesti u djelo ono što znade, da bi mu bilo korisno.

Osobito se sada u vrijeme jake gospodarske krize po našim krajevima osjeća pomanjkanje zadružnih ustanova, koje bi mogle spasiti seljaka od propasti, kojoj se dnevno približuje. Seljak se istarski dnevno sve više i više zadužuje, pada dnevno sve više u vlast lihvara i gradskih banaka, koje ne poznaju njegovu nevolju, nego rade za svoj vlastiti interes, s najvećom bezobzirnošću za siromaštvo i propast seljaka.

Ova je pogubna činjenica u našim zadrugarskim krugovima već dugo zapažena. No, naši su istarski krajevi toliko siromašni, da je nemoguće dignuti pojedine zadruge, koje bi mogle novčanim zajmovima priskočiti seljaku u pomoć. Trebalo bi poduzeti jednu jaču i temeljitiju akciju, jer je krajnje vrijeme.

Zadrugar.

Koledar Franina i Jurina za 1927. godinu

Izišao je naš narodni koledar «FRANINA I JURINA ZA GOD. 1927». Sadržava zanimivo štivo najboljih naših pisaca, pripovjetke, pjesme, gospodarske rasprave, poučno gradivo i zagonetke za nagradu.

Narudžbe prima «Tiskara Edinost» i Uprava «Istarske Riječi».

DOPISI

IZ RIJEKE.

Na dan atentata. - Otkazana svečanost. Vrućina. - Skupoća. - Englezi u Opatiji.

Rijetke, vrlo rijetke su zgode, gdje se može reći, da je Rijeka složna i jednodušna. Mi Fijumanci naličimo malo na onaj kranjski voz napunjen kapuzom, što se ono na vrhu brda prevalio, a glavice se raskutarale na sve mile strane, svaka svojim putem. To je i krivo, što u nas mnoge stvari ne idu onako, kako bi trebale, tako da nam se više puta dogadja kao i onom vozu, da ostanemo prazni i bez glave.

Ali u onu subotu, kad se je ovdje pročulo za onaj zločinački atentat u Rimu — sve je na Rijeci bilo jedne misli: svi su s ogorčenjem odsudili onaj odvratni pokušaj, da se oduzme život čovjeku, koji danas upravlja sudbinom Italije. U tome su u onaj dan bili složni svi ljudi dobre volje i dobroga srca, pa i mi gradjani ovoga slobodnoga grada.

Istoga onoga dana imao je da dodje na Rijeku i ministar unutrašnjih posala, Federzoni, da prisustvuje velikim svečanostima, što su imale da budu sjutradan u nedjelju, na godišnjicu one čuvene Marće de Ronki. Ministar Federzoni bio je već stigao u Ankonu i bio gotov, da se ukrca na ladju i da otplovi put Rijeke, kadli mu na putu stiže kao iz vedra neba grom, vijest o onom nedjelu, te on ni pet ni šest — već mahom okrenuo natrag u Rim, da poduzme one mjere, što su ih iziskivale nenadano nastale prilike.

I tako su svečanosti na godišnjicu one spomenute «Marće» prošle vrlo čedno. S nekoliko govora zatvorila se izložba i otvorio jedan korteo, ali više nego li spomen na D'Annunzijev prepada isticala se u onim govorima — kaošto je i pravo — radost, što je evo već po treći put Poglavar Vlade izbjegao atentatu i iznio živu glavu.

Najglavnija tačka programa: otkriće Lava Svetoga Marka na Adamićevu trgu — nije se izvršil. Ta je svečanost, čini se, odgodjena do 30. oktobra (dan čuvenog plebišita!) kad bi napokon imao da dodje na Rijeku željno iščekivani ministar Federzoni.

Medjutim ovi atentati na ministra Mussolina pokazuju očito, da je čovječanstvo bolesno i da se na lijepo ne može s njime ništa da učini. Zato će se — kako čujemo — u Italiji opet uspostaviti smrtna kazan i to nesamo za ovakove atentatore, nego i za zločinstva kaošto je ocoubojstvo, čedomorstvo i razne druge strahote, od kojih se boljem dijelu naroda koža ježi.

Inače, dok ovo pišem, traje vrućina. Pa i kakva vrućina! Ni da smo u Africi!

Kad su ono u julu i augustu lijevale one silne kiše i vladala čiča zima, novine su pisale, da to dolazi od nekih mrlja na suncu. Sad je sve protivno nego je bilo u ljetnim mjesecima. U jeseni smo, a živimo u pravim pasjim danima. Što je pak tome uzrok? Opet kakve mrlje? Ali gdje? U našoj pameti? Neka se s ovim stvarima razbijaju glavu zvijezdo — i pismoznanci — ja ne ću.

Juče mi je Francele rekao, da bi Rijeka bila vrlo lijep grad, kad bi se u njemu moglo da živi bez — želuca.

— Ako vam odrezu apendicite, morete zivet i sto let. Zac se ne bi naslo i to, da se coveku odreze i stumih, pak da more svejedno zivet, a nis ne jist?

Još mi je rekao, da ga je na ovu žalosnu misao potakla «Vedetta» s njezinim tužakanjem protiv skupoće. I zaista «Vedetta» ima pravo, kada veli, da je na Rijeci čovjek prepušten na milost i nemilost trgovcu, koji najpotrebitijim živežnim namirnicama diže cijenu po svojoj volji. U koji god grad Italije dodjete vi plaćate za kilogram masla 22 ili 23 lire. A to je maslo sasvim čisto, od samoga škorupa, dok ga vi na Rijeci plaćate po 30 lira i to patvoreno, od margarine. Sir Parmezan plaća se drugdje po 26 lira, a u nas po 30. Paštu dobivate u svim drugim mjestima po 3.65, a ovdje po 4.60 a i po 4.80. I tako dalje i tako dalje!

Prošlog četvrtka usidrio se pred Opatijom jedan engleski parobrod «Araguaya» sa neko 300 izletnika — sterlinaša. Kako čujem, ti su se izletnici ukrcali u neko četrdeset automobila i krenuli u Postojnu, da razgledaju onu jamu.

To je sve lijepo i dobro, ali Rijeka je Rijeka, pa mislimo da bi onaj izletnički parobrod bio učinio jedno dobro djelo, da se je usidrio ovdje na Rijeci, dok bi izletnicima bilo po volji, da prave manje izlete u Opatiju i druguda. Tako bi bilo i u nas ostalo nekoliko «šelina».

Oni u Opatiji — kako čujem — protivnog su mišljenja, ali vele, neka se odviše ne grizemo, jer «šelini» — ako ih je uopće bilo, pali su svi u jamu postojnjsku.

Nikada sreće! **Rokac.**

IZ ALTURE

Kradje.

Uz ostale nove lopovštine po Istri moramo i mi da zabilježimo jednu. Posjetili su i naše krajeve lopovi, koji se po Istri u zadnje vrijeme češće javljaju.

Dne 18. o. mj. u noći provalili su na štanciju Degengi blizu Alture. U jutro je, iza kradje ništa ne sluteći, Anton Žmak, koji tamo stanuje, otišao u staju da nakrmi blago, s kojim je imao da prevaža neka drva. Možete si i zamisliti, kako je ostao začudjen, kada je staju našao sasma praznu. Lopovi su mu naime u noći odveli dva vola i jednu kravu, a to znači, da su mu nanijeli štetu od «samih» 12 tisuća lira.

Trebalo bi uistinu poduzeti neku malo jaču i temeljitiju potjeru za svim ovim tipovima, koji ne samo štete narod, nego i osim toga, svojim nepoštenim činovima, koji se po novinama raznašaju grde i ponizuju čast cijeloga naroda.

IZ SV. IVANA KOD BUZETA.

Suša. - Vinogradi. - Voćke. - Bolest.

Već nije zapravo kod nas kišilo od 8. augusta. Imali smo dotad 3—4 mjeseca neprestano kišu, a sada je okrenulo na suho. Polja i njive, osobito sjenokoše trpe. Paše ima malo. Vinogradi lijepo napreduju; grožđje sazrijeva. Bit će vina više nego lani, ako nas do trgatve ne posjeti tuča, kako je već i do sada ovuda pala. Ali ipak ćemo imati dosta slaba grožđja. Biti ćemo pametni, pak ne ćemo trgati ga dok dobro ne dozori. A trgajući, morati ćemo paziti, kako ćemo ga trgati. Dobro, zdravo i zrelo grožđje odabirati ćemo i mastiti posebno od nezdravega i nezreloga. Ovako ćemo doći do dobra, fina vina za prodaju. Da ne bude kiselo, ne ćemo ga kuhati nego samo jedan dan. Najbolje bi bilo gnječiti samo jagode.

Imamo se pohvaliti, da su voćke, naime kruške, jabuke i šljive vrlo dobro ove godine urodile, te su nekoji lijepog novca utržili. Neki, osobito u Vrhu i Marčenigli, su primili za voće više hiljada lira. Tko je pametan, neka svagdje sadi voćke. — Sve naokolo pojavila se na govedima bolest slinavka. Da se ne raširi ta bolest, nije se ovaj mjesec držao ispod Buzeta mjesečni marvinski sajam.

IZ SV. MARTINA KRAJ BUZETA.

Mljekarna.

Mi smo našu zadružnu mljekarnu, koju smo pred kratkim osnovali smjestili niže ispod seoskog vrela, pa će se sada moći bolje manipulirati s mlijekom; a domala ćemo imati nove strojeve (aparate). Naša mljekarna pridobiva svakidan sve više članova, a s njima i mlijeka. Odsada trebat će Trst više mlijeka, pak će mljekarna rado primati više mlijeka. Doskora će se početi odvažati mlijeko u Trst kamijonom. Onda će sve ići bolje.

Veseli nas, da se neka gospoda u Puli, koja stoje na čelu gospodarskih ustanova, zanimaju za našu mljekarnu. Obećaše nam svaku pomoć. Ovo je lijepo i hvalevrijedno. Bili su kod nas da vide na licu mjesta mljekarnu i naše potrebe. Obećaše nam medju ostalim posredovati u nabavi najboljih krava muzara, te priskrbiti nam neke poljske strojeve. Mi u njihova obećanja rado vjerujemo. A sada je glavno, da se naši gospodari učlanjuju u mljekarnu, pa da davaju čisto, dobro i zdravo mlijeko. Samo na ovaj način ćemo podignuti ugled našoj mljekarni i steći pouzdanje i kredit doma i u svijetu.

IZ PULE I OKOLICE

Kriza. - Požar. - Ceste i poljski putevi.

Mnogo smo puta naglasili, da se naš grad nalazi u ekonomskoj krizi. To se svuda osjeća, jer ima tome i vidljivih znakova. Zaposlenih radnika imade malo, a jedan dio ovih preselio se kojekuda: neko u inozemstvo, neko u Trst, Monfalkon itd.

Prošle sedmice buknula je vatra u ulici Abbazzia 28 u trgovini jestvina gosp. Olge Rizzo ud. Nilder. Dva prolaznika opaziše oganj i pozvaše pomoć. Brzo stigoše općinski vatrogasci, koji su u dvosatnom naporu uspjeli udušiti vatru. Prouzročena šteta računa se preko 8000 lira.

Kad čovjek putuje po selima u okolici grada, upadaju mu odmah u oči silno slabi putevi i pokvarene ceste. To je jedna važna stvar, kojoj treba što prije pomoći. Govori se, da kane oblasti ove zime popravljati glavne prometne ceste. To je zaista od velike nužde. Ali je takodjer potrebno, da se i po selima razni poljski i drugi putevi poprave. I za to treba naći prevremena i načina. Čovjek se upravo prestraši kad gdjegdje vidi kakav strašni poljski put, po kojem se jadan seljak sa vozom toliko muči. Bilo na «rabotu», bilo da se dade podopćinama kakva pripomoć u tu svrhu ili kako mu drago, ali i tome treba što prije doskočiti.

PISMO IZ JUGOSLAVIJE.

Pretplatnici obljubljene istarske novine rado čitaju pisma odavle, ali većinom ona opisuju Zagreb i tamošnje prilike. Mi pak želimo, da ovaj put čitaoci doznadu nešto i o Sloveniji, u kojoj živi slovenački dio našeg naroda. Slovenija je krasna, bogata i lijepo uredjena zemlja, pa ti se srce napunja milinom, kada se po njoj voziš i promatraš lijepa i uredna sela, dobro i razumno seljačko gospodarenje.

Bijela i razvita Ljubljana kulturno je središte, ovog kraja, a uporedo s njome lijepo napreduju Maribor i Celje. Ovaj je mjesec u Ljubljani sve puno života i rada. Odbor velesajma priredio je prekrasnu pokrajinsku izložbu, koja je imala veliki uspjeh, te je to od ujedinjenja ovamo jedna od najboljih pokrajinskih izložba u našoj državi. Ne može se reći da li je umjetnička izložba bila bolje organizovana od gospodarske ili obratno. Obe su izložbe bile na dostojnoj visini i ispunile svoj veliki zadatak. Osobito je istaknut, da je odijel poljodjelske izložbe izvanredno dobro bio uredjen i da je veoma lijepo uspio.

U Ljubljani je u prvoj polovici ovog mjeseca zasjedao kongres pravnika iz cijele države. Dohrlili su suci, odvjetnici i pravni stručnjaci iz sviju krajeve naše velike domovine da se bratski upoznaju i porade oko izjednačenje zakona za cijelu kraljevinu. Kongres je stvarno i temeljito pretresao najvažnije zakonske uredbe i primio razne resolucije u čisto naprednom i modernom duhu. Ljubljana je pravnike najljepše primila u svoje okrilje i nudila im svoje prirodjeno slovensko gostoljublje.

U nedjelju 12. o. mj. posjetili su pravnici Celje, Maribor i Rogašku Slatinu. Razvila se je po tim gradovima ono pravo jugoslavensko bratimljenje i manifestacijama nije bilo kraja ni konca. Govori su bili prožeti iskrenom bratskom ljubavlju i slovenački dio našeg naroda dokazao je na lijepi način, kako voli svoju braću iz juga i istoka države. Sve je bilo jedno krasno, otvoreno i neprisiljeno narodno slavlje, a takvi kongresi zbižuju naš troimen narod i mnogo pridonašaju k narodnom jedinstvu.

Desio se jošte u Sloveniji jedan neugodni dogadjaj, koji bi mogao bio da se teško odrazi na gospodarskom polju čitave pokrajine. Privatni rudnici obustavili su na nekoliko dana rad i dobavu ugljena željeznici. Prijetila je dulja obustava posla, što bi osobito bilo pogodilo i onako slabi materijalni položaj radnika. Vlasnici su pristali na zahtjeve države, da snize cijenu dobavi ugljena za 15% i rad je opet započeo. Nadamo se, da se to ne će osjetiti na ledjima rudara, a oblasti će nastojati da im ne uskrato vlasnici njihove pravice.

Inače Slovenija napreduje uskorenim korakom i u kulturnom i u gospodarskom pogledu i može da bude putokazom ostalim krajevima u državi. **D.**

Franina i Jurina

Fr.: Čekaj, Jurino! Najprej ti mane mal. stumači ča mi ga je ta Ženeva?

Jur.: To je on grad va Švajcarije, va kem je prej jedno dvajset i ósam let on Luccheni ubil kraljicu Jelisavu.

Fr.: A — vidim, vidim. To je dunke ta grad, va kem se skuplja i ona Wilsonova Liga naroda?

Jur.: A da kade će drugde! Švajcarija je bila odvavek zemlja, ka je bila van od političkih intrigi, zač nima interesa, da gjeda ni desno ni levo. Zato njoj je svak dobro došal i svaki, ki do nje pride lepo je primljen, onako kako bimo po pravu našu hrvatsku rekli: iskreno. A to i će se, kada se više puti mora računat i z ljudi, ki su mej sobum neprijateli. Tu mora domaćima ale gospodar dobro da pazi ča dela: zač ako bi se stavil na stran jednega, bi se mogal zameriti drugemu, ako pak bi se stavil na stran drugega, mogal bi se zamerit prvemu i sve tako.

Fr.: Z jednum besedum, to će reć, da čovek, ki prijimlje va svoju kuću ljudi, ki su mej sobum neprijatelji, mora bit kot neutral.

Jur.: Baš tako! Neutral — ni semo ni tamo. A Švajcari to umeju, zato se pul njih vavek drže neki razgovori, ki se drugdere ne bi mogli držat. Češ jedan primer? Na: Bungari i Grci — za sada su si veći neprijatelji nego prijatelji. Kad je tako — Bungar ne more reć Grku: Čuj, Grego, ala pridi k mane va Šofiju, pak ćemo se malo pogajat od našeh stvari: Od štvari od kunfini i tako napred. Grk će reć: pridi ti k mane va Solunić ale pak va Korfu, pak ćemo se tamo pogodit. Zaludo je i to — zač nijedan ne gre rado va neprijateljsku kuću, ni va mesto, kade ga svi škuro gjedaju. Zato je i dobro, da je Bog dal onu blaženu Švajcariju, kade moru skupa prit i prijatelji i neprijatelji i iskreni i falši i dobri i zločesti a bormića i pametni i nemi.

Fr.: Zato je uprav lepo, da su tu zemlju zibrali i oni, ki se skrbe za narodne manjine, kako smo ovo i mi.

Jur.: To se razume!

Fr.: A ča pak ti misliš od teh skupšćin za narodne manjine? Će nam ča z onem bolje bit?

Jur.: Ča bolje? A znaš pak ti, ča će to reć: bolje?

Fr.: Bože moj — onako...

Jur.: — No reci: kako?

Fr.: Ter sam već rekal: onako, Bože moj!...

Jur.: Vidiš, da ni sam ne znaš, ča biš otel!

Fr.: Aj bim, zlodeju, znal, koliko — toliko...

Jur.: Mordu biš otel, da se jedna onaka skupšćina digne na nogi i da reče: — Tu va Švajcarije dela se puno sira. Zanito jedan veli rodul jementalera, pak ga nesite dole v Istru, Franine, neka se ga nagnjoca, da bude sve na njemu pucalo.

Fr.: Ma Jurino, ki ni misli na to...!

Jur.: Onputa zač pitaš: ako će nam ča bolje bit!

Fr.: Ma ljudi Božji krstijani, ja sam to samo onako rekal... Ja te pitam jedno, a ti mi prihajaš van s jementalerom. Ja sam samo otel pitat, ako te one skupšćin

---

P O D L I S T A K

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskog života u porečkom dijalektu.)

(Nastavak.)

«A ja san Andjelka Jambrekovićeva», je odgovorila ona i dala mu ruku. Ma sad se je ona zaštupila. On je skočija s kantrige, poklonija se i stisa je ruku, kako da je cilo svoje življenje proživija mriž samon največon gospodon.

«Bilo bi jur jedanbot vrime, da se maknem zvolde», je reka on, uzeja je libre z stolice, poklonija se još jedanbot i poša proti vratan.

«A kamo bižite, kumin Vas Bogon, ter čete se i po drugi bot svi zmočiti, a komoč ste se jeno malo usušija. Ča ne vidite, kako pada, kako iz golede. Čekajte jedan hip, ču Van donesti lumbriju moga brata.

Zmakne se vred van iz kamare i u hip je bila jur nazad, noseči u ruki lumbriju.

«Fala van, lipa moja gospodična! Sutra u jutro ču van je donesti nazad.»

Pozdravija je je i poša priko vrtla van. Kad je doša na vrata od vrtla ubrne se, pogleda na okno, nasmije se i mahne z rukon i zgubi se u boškici.

Ni ga mogla zabiti. Cilu večer je je bija prid oči. Ni bija grd. Janci, kad se je nasmija i pokaza une file svojih pribilih zubi, a črne oči mu se zasvitlile, kako da gore, je bija jako lip. Ma čudan je bija. Morala se je nasmijati kad se je domislila kako je bija jeno malo priz krijance i kako se je ponaša. Spočetka bi čovih reka, da ni nikad zaša iz svoje blatne kmetske hiže van, a par menuti potle jur se je fino naklanja, kako da se je rodija u palacu kakovoga grofa.

I drago je je bilo, da če sutra dan tornati z lumbrijon, ča mu je je posudila. Kakov če biti sutra? Komoč je čekala uru, da ga nazad vidi. Gran ko bude sunce, če bit smišan z lumbrijon pod pazuhon

Sutradan ni doša rano u jutro, kako ča je bija ubeča, ne go u večer, svejenu uru, kako dan prije. U desnoj ruki je drža lumbriju, a u naručlju live ruke veliku kitu rož crlenih kako krv.

«Van hi smin ponuditi?» je reka.

«Joh, kako su lipe», zavikla je ona, prijala hi vred i rinula cilo svoje lice u kitu mriž crleno lišće. Sve je ko njih vonjalo. Odor friških rož je je upijanija.

Miljenko se je smija, ma počeja se je i on crleniti. Prvi bot u svojem življenju ni zna ča da je reče. Najzad se je naklonija i reka vred:

«Fala lipa za lumbriju.»

«I van za uve lipe rože.»

Poša do vrati opra hi i zaša van. Ona je gledala za njim štupeči se. Ča bi da je uvako nagla uša. Danas ni bija tako veseja, oprt i nasmijan kako učer. A ona ga je želila viditi unakovega, stila ga je čuti, da predika, da je reče još kakovu besidu, magari smišnu, ma samo neka predika. Ma on drugo ni reka niš.

Od tega dana je pasiva svaku večer poli njej palac, pogleda hi na okno, pozdravija je i poklonija se, jeno malo bi se nasmija i poša dalje —

A njoj je bivalo sve teže ko sr..a Ni sama ni znala, ča je je, ma čutila je da je ništo fali i znala je da uto ništo ni nedan drugi, nego uni mladi študent koji drugo ni hodija blizu — A njoj je to bilo ža, teško je je bilo, da bi se najveselije bila rasplakala — Čutila je želju, da gre, da špašiža po kampanji i po boškah — I vajk se je šperala, da če ga to di najti da če doletiti skoldo prida nju kršeči grane, unako vesela kuntenat i nasmijan —

Jedan dan ga je za spravlje našla. Bija je jopeta veseja kako i prvi dan živ kako mladi rebac i pripovida je svega i svačesa - Študija je u Zagrebu, ma na gusto je hoževa doma — Jušto sad je bila na študente došla nika slaba bolest, pak su hi puštili sve doma. Ni stava u kaštelu kako i ona, bija je velika sirota i stava je u drvenoj hiži ci... A pur je bija kuntenat i bija je na veliko veselje svojoj fameji i svin susedom —

(Slijedi.)

od narodneh manjini imet kakove sreći, kakovega uspeha — to sam ja pital, a ne jementaler.

Jur.: Uspeh! Ča će pak to reć: Uspeh? Ne moru oni od skupšćini zapovedet: ovo neka se stori ovako, a ono onako. Oni se svako toliko skupe, da svet, ki labko pozablјuje, spamete, da ima tu i nekih manjina, ke imaju kako i veli istu pravicu, da živu i da se razvijaju. Pametni muži, ki imaju tamo, kako i naš Wilfan prvu besedu, tumače na lepi i mirni način, kako čovek, ako spada i malemu narodu, ni nimalo manji od onega, ki spada velemu narodu. Zato bi trebalo, da se ni male ne zapušća. Jedna zemlja, va koj se poštuju i mali narodići, bit će za sigurno od Boga blagoslovljena, kako je blagoslovljena i Švajcarija, kade jedan do drugega mirno i složno živu tri narodi: Talijan, Nemac i Francez. Od takoveh stvari se govori na onih skupšćina, a mi ki verujemo va pamet ljudsku, uvereni smo, da će to jedan dan prnest blagoslova.

Fr.: No, tako se govori, a ne vavek ono: jementaler! jementaler!

Politički pregled

ITALIJA.

Ugovor o prijateljstvu s Rumunjskom.

Pred par dana sklopljen je izmédju Italije i Rumunjske jedan važan ugovor o prijateljstvu. U tu je svrhu ministar predsjednik Rumunjske došao u Rim, da se sa g. Mussolinijem dogovara.

Ugovor je sklopljen te glasi po prilici ovako:

Želeći, da ojačaju veze prijateljstva dviju zemalja, starajući se, da osiguraju opći mir i sigurnost svojih naroda i da urede svoju politiku, što je potrebno za moralno i ekonomsko podizanje Evrope, odlučni, da podržavaju pravni i politički medjunarodni poredak, želeći, da svojim narodima pruže potpune garancije u okviru pakta Lige Naroda — dva vladaoca Njeg. Vel. kralj talijanski i Njeg. Vel. kralj Rumunjske primaju preko svojih opunomoćenika slijedeće članke ugovora o prijateljstvu izmedju Rumunjske i Italije:

1. da se uzajamno pomažu i srdačno saradjaju u održavanju medjunarodnog poretka, kao i u cilju poštovanja i izvršavanja obaveza u ugovorima, koje su potpisali.

2. u slučaju medjunarodnih zapletaja i ako su ugovaračke strane složne i sporazumne, da su njihovi zajednički interesi ugroženi ili mogu da budu ugroženi, obvezuju se, da će se sporazumjeti u mjerama, koje će preduzeti zajednički, da se zaštite.

3. U slučaju, da su sigurnost ili interesi jedne od dviju ugovornica ugroženi zbog silovitih napadaja, koji dolaze sa strane, druga je strana obvezana, da joj svojim dobrohotnim pristajanjem pruži svoju pomoć političku i diplomatsku u svrhu da suzbije vanjski uzrok ove grožnje.

4. Ugovornice se obavezuju, da će naročitom brigom i susretljivošću podnijeti na raspravljanje ona pitanja, koja bi ih mogla dijeliti i koja se ne bi mogla običnim postupkom riješiti.

5. Ugovor će trajat 5 godina, a može se produžiti.

6. Ugovor će se ratificirati u Rimu. Odmah iza, ratifikacije stupa u krepost. Opunomoćeni su ovaj ugovor potpisali za Italiju g. Mussolini a za rumunjsku ministar predsjednik rumunjske vlade general Avarescu.

Trgovački ugovor s Rumunjskom.

General Avarescu sastao se je takodjer i s ministrom za narodno gospodarstvo on. Beluzzom, dne 20. o. mj. Raspravljali su o pripremama za trgovački ugovor izmedju Italije i Rumunjske, koji će po svoj prilici biti skopljen.

Trgovačka pogodba izmedju Italije i Grčke.

Talijanska i grčka vlada zaključile su, da se što prije počnu pogadjanja za jednu trajnu trgovačku i pomorsku pogodbu izmedju Italije i Grčke.

Premještavanje prefekta.

Doskora će se izvršiti mnogo premještavanja prefekta po svoj Italiji. Službeno se potvrdjuje, da će takodjer i tršćanski prefekt biti premješten. Osim prefekta premještavati će se i kvestori.

Jugoslovenski kralj Aleksandar doći će idućeg proljeća u Rim.

Izmedju talijanskog poslanstva i Ministarstva inotranih djela u Beogradu došlo je pred par dana do sporazuma za službenu posjetu kralja Aleksandra i takodjer i za posjetu kralja Viktora u Beograd. Na temelju ovih ugovora kralj Aleksandar doći će službeno u Rim u aprilu buduće godine. Kralj Viktor Emanuel III. posjetio bi iza toga kraljevski jugoslovenski dvor u maju mjesecu. Tom bi prilikom kralj produžio svoj put do Bukarešta, pa bi uzvratio posjetu rumunjskom kralju.

Sastanak Chamberlain — Mussolini.

Iz Londona stižu vijesti, da je vjerojatno da će se uskoro engleski ministar Chamberlain sastati sa g. Mussolinijem i da će raspravljati o pitanjima općeg položaja.

LIGA NARODA.

«Ženeva znači miroljubivost, umjerenost i dalekovidnost» napisao je Stjepan Radić u jednom članku iz Ženeve.

U ovome parlamentu cijeloga kulturnoga čovječanstva, koji je veliki Wilson zamislio i ostvario, vlada jedna velika snaga, jedna velika zapovjed, koja kaže: Mir!

To je glas probudjenog javnog mnijenja čitavoga svijeta, koji složno traži, da rata više ne smije biti, i koji tu zadaću, dá spriječava rat, povjerava Ligi Naroda, kao glavni njezin posao. Liga Naroda izvršuje taj svoj glavni zadatak s priličnim uspjehom, ali zato treba toliko truda, mnogo razboritosti, strpljivosti i dalekovidnosti.

Kako svi znamo, ratovi nastaju iz prave ili pak prividne razlike i opreke u mišljenju ili osjećanju. Liga Naroda mora sve te razlike i opreke izgladiti i urediti, tako da spriječi razne oružane sukobe. Evo, to je ta glavna zadaća Lige.

Sav taj teški posao izvršuje Vijeće Lige Naroda, u kojem su dosada sjedili predstavnici pet velevlasti, a sad će tamo biti i predstavnik šeste velevlasti — Njemačke.

Predvidjeno je još i sedmo i osmo mjesto za Rusiju i Ameriku, a nadjen je već način, kako, da i sve ostale države budu s vremenom zastupane u tom Vijeću.

Prijedlog, da se Njemačka primi u ovo Vijeće i uopće u Ligu Naroda, bio je na ovogodišnjem zasjedanju Lige primljen ne samo jednoglasno, nego i s nekim neopisivim oduševljenjem. Tako će danas sutra biti u Ligu primljene Amerika i Rusija i onda će istom Liga moći djelovati onako, kako je to zamišljao Wilson i kako je potrebno danas izmrcvarenom čovječanstvu.

Zanimiv je govor, koji je izrekao francuski ministar Briand na sjednici dne 8. o. mj. kada je u Ligu primljena Njemačka. Najprije je govorio Stresemann, njemački ministar, a onda mu je odgovorio Briand govorom, u kojemu je medju ostalim rekao i ovo:

«Moji drugovi sigurno su razumjeli, da je prisutnost francuskoga delegata na ovoj govornici iza riječi njemačkoga delegata, kojega su upravo saslušali, od osobite važnosti, jer tako se jače ističe znamenovanje današnjega dana i još bolje razumije nada, koja od sada može napunjati narode. Ganutljiv je prizor, da nekoliko godina iza najstrahovitijega rata, koji je ikada pustošio svijet, dok su bojna polja još vlažna od krvi naroda, ti isti narodi u ovom mirovnom-zboru jedan drugomu izriču odluku, da će zajedno raditi na djelu svjetskoga mira.

Mir — to je pravo značenje današnjega dana za Njemačku i za Francusku. To će reći: Kraj je ovomu nizu krvavih sukoba, kojih je puna naša prošlost. Nema više rata medju nama. Nema više duge žalosti radi nezacijeljenih boli. Nema više surovog, nasilnog i krvavog rješavanja sporova, kojih dakako još nije sasvim nestalo. U buduće neka sudac kroji pravo i pravdu. Kao što se ljudi obraćaju na sudca, da izglade svoje medjusobne parbe, tako ćemo i mi u buduće izravnavati mirnim putem. Dolje s puškama, dolje z mašinskim puškama, dolje s topovima! Na njihovo mjesto neka dodje posredovanje mirovnih sudaca, neka dodje mir!

Predjimo preko ružnih napasti, da se dademo jedni protiv drugima dražiti i da se u izjavama i govorima postavljamo jedni proti drugima. Uklonimo te napasti od sebe, jer to je bio put prošlosti, posut mrtvacima, tugom, požarom i opustošenjem. Tim putem mi više ne idemo. Naš put je od sada put mira i napredka. Mi ćemo doprinositi sreći obiju zemalja, ako ih sklonemo, da ne slušaju svoju sebičnost, ako ih sklonemo, da za volju svjetskom miru žrtvuju stanovite želje. Takva žrtva ne će nijednoga od nas poniziti. Kad Evropa opet postigne gospodarsko i ćudoredno ravnotežje, kad narodi budu znali, da su sigurni od napadaja, onda će odbaciti težke terete, koje im nameće strah pred ratom.»

Nezaboravna je ova sjednica, na kojoj su i Briand i Stresemann dali divne i dalekosežne izjave o izmirenju Francuske i Njemačke, ta je sjednica još uvijek predmet živog raspravljanja po svim svjetskim novinama.

Pravo i praktično je znamenovanje što je Briand sa Stresemannom par dana poslije toga najprijateljskije raspravljao o suradnji Francuske i Njemačke. Tom je prilikom Briand izjavio novinarima: «Treba da mi Francuzi razumijemo Njemačku i ona nas. Sav je napredak u tom medjusobnom shvaćanju i u čvrstoj odluci, da izmedju nas više nikada ne bude ono što je bilo.»

Evo, ovo prijateljstvo Francuske i Njemačke — ovo je najljepši uspjeh ovogodišnjeg zasjedanja Lige Naroda.

JUGOSLAVIJA.

Kajmakčalan.

U Jugoslaviji je oslobodjen i ujedinjen narod slavio 15. o. mj. jednu lijepu desetgodišnjicu. Obnavljao je zahvalnu uspomenu na one junake, koji su na Kajmakčalanu pali, koji su s velikim žrtvama izvojevali slobodu i koji su svoje živote, kao najčvršći beton, položili u temelje Jugoslavije.

Sav se je narod toga dana sjećao jedne divne točke svoje historije, slavne pobjede na Kajmakčalanu.

Pobjeda na Kajmakčalanu bila je silan početak onoga prodora solunskog fronta, koji je srpskim junacima i sprskom narodu otvorio dolet od Dobrog polja u četrdeset dana do Beograda, preko pregaženog neprijatelja, preko rasturenih i uništenih austro-ugarskih regimenta, koji su nosili maloj Srbiji osvetu.

Srpska je vojska borbom i pobjedom na Kajmakčalanu odškrinula vrata na južnoj granici pregažene i zarobljene domovine, kroz koja je vrata tačno poslije dvije godine 1918. sinula sloboda današnjoj Jugoslavij od Triglava do Kajmakčalana od Timoka do Jadrana.

Ime Kajmakčalan znači jedan od najslavnijih, najznamenitijih i najvažnijih momenata u povjesti jugoslovenskoga naroda.

Tom je imenu bilo sudjeno da u svjetskoj povjesti nosi uspomene na vrhunac jugoslovenske narodne svijesti, narodnoga samoprijegora, kojim se osobinama obaraju sve narodne teškoće i pobedjuje, jer su jedina garancija za pobjedu.

Jugoslovensko-poljski ugovor.

Izmedju Jugoslavije i Poljske došlo je do jednog ugovora o prijateljstvu. Taj je ugovor potpisan u Ženevi od ministra Ninčića i Zaleskoga

Ugovor priajteljstva i srdačne saradnje ima 6 članaka. Čl. 1. potvrdjuje svečano nastavak iskrenog prijateljstva i stalnoga dobroga sporazuma izmedju obiju država, koji je tako sretno do sada postojao. Čl. 2. predvidja obavezu obiju vlada, da se sporazumljuju u pitanjima spoljne politike koja itnteresuje obje zemlje. Članak 3: veli, da se obje ugovorene stranke obvezuju, u drugim spoljnim pitanjima za slučaj teškoća postupati medjusobno u duhu najveće dobrohotnosti. U čl. 4. obvezuju se obje zemlje sklopiti ugovor o arbitraži (koji je istovremeno i sklopljen). Čl. 5. odredjuje valjanost sadanjega ugovora na tri godine od dana kada je splopljen. Čl. 6. odredjuje da će se ratifikacijski dokumenti čim je prije moguće u Beogradu predati.

Madžarska i Jugoslavija.

Sedam godina nisu Madžari htjeli ni čuti da se mire sa stanjem koje je nastalo u Evropi poslije velikog rata. Uvijek su sanjali kako će povratiti izgubljene zemlje pod okrilje svete krune madžarske. Naročito su režali na Jugoslovene i na Čehe. Sada, medjutim, izgleda da su se počeli po malo miriti. Neki dan je, na jednoj proslavi, madžarski regent Horti izjavio da Madžari žele da ispostave dobre susjedne odnose sa Jugoslavijom. To bi trebalo da znači da su i madžarski vlastodršci odlučili da promjene svoje držanje prema Jugoslaviji. Jugoslaviji će biti drago, ako se Madžari opamete i smire, jer i sama želi najbolje odnose sa svim susjedima.

Javlja se iz Ženeve, da su se madžarski delegati češće puta sastali na posebne konferencije sa jugoslovenskim ministrom vanjskih poslova Ninčićem i da se na tim sastancima počelo sklapanje jednog ugovora o prijateljstvu izmedju Jugoslavije i Madžarske.

Jugoslavija i Bugarska.

Kao što je poznato Bugarska je zatražila i dobila u Engleskoj zajam za smještanje svojih izbjeglica iz Macedonije. Jugoslavija je tražila od Lige Naroda da se i njoj dozvoli kontrola nad upotrebom toga zajma, jer stalno postoji opravdana bojazan, da bi se veliki dio toga zajma mogao upotrijebiti na oružanje bugarskih komita, koji uznemiruju južne krajeve Jugoslavije. Tome zahtjevu pridružila se Grčka i Rumunjska. O tome zahtjevu raspravljano je na sjednici Lige Naroda, pa je zaključeno i omogućeno da Jugoslavija, Grčka i Rumunjska kontrolišu kako će Bugarska trošiti odobreni zajam. Osim toga uvažen je zahtjev Jugoslavije da se izbjeglice u Bugarskoj mogu smještati tek 50 kilometara daleko od granice. Isto tako mora Bugarska obustaviti gradnju vojničke željeznice od Nevrokopa prema jugoslovenskoj granici.

Trgovački ugovor Belgije i Jugoslavije.

Novine pišu, da nije samo liječenje uzrok polasku kralja Aleksandra u Pariz, već da ima i političkih razloga. U vezi s time ističe se što će i ministar Ninčić poslije Ženeve poći u Pariz. Radilo bi se o uglavljenju jednog obrambenog ugovora izmedju Francuske i Jugoslavije.

Trgovački ugovor izmedju Čehoslovačke i Belgije.

Dne 19. o. mj. izmjenjeni su dokumenti o trgovačkom ugovoru izmedju Čehoslovačke i Belgije.

Madžari za trgovinu sa Jugoslavijom.

Na kongresu madžarskih trgovaca, obdržavanom u Mohaču, mnogi su govornici isticali, da se madžarska privredna politika mora obazreti prama jugu naročito prema Jugoslaviji, gdje će naći dobra tržišta.

Njemačka i njezino gospodarstvo.

Njujorški list «Times», piše opširno i sa dokazima o današnjem ekonomskom položaju Njemačke, pa zaključuje, da je ta u ratu poražena država u ekonomskom pogledu najzdravija država na evropskom kontinentu.

I kao takova ulazi sada Njemačka u Ligu Naroda. Njezina proizvodnja, koliko na polju, toliko u industriji, raste i napreduje; njezina trgovina, i doma i vani, samo se razvija i dobro teče.

Njemačkoj je danas jedina ozbiljna misao i briga — politički udes. Od svršetka rata dalje išla je Njemačka postojano za tim, da se oslobodi oboružanog pritiska «ratnih pobjeditelja». U to ime opirala se je Fracuzu u Ruhru Kasnije pošla je u Locarno, a sada evo je u Ligi — jednaka svojim «pobjediteljima».

Naseljivanje Talijana u Perziji.

Kako javljaju novine perzijska vlada pristala je na molbu Mussolinija da se društvu za kolonizaciju Talijana u Perziji dodijele veći dijelovi zemlje, gdje će biti naseljeni Talijani.

Perzija je uistinu, po mišljenju same perzijske vlade, zemlja, koja će moći primiti stotine hiljada talijanskih radnika.

Briand o Poljskoj.

Francuski ministar spoljnih poslova, Briand, dao je poljskim novinarima izjavu, u kojoj je nastojao da prikaže kako je Poljska u Ženevi postigla jedan veliki uspjeh, time što joj je dano jedno nestalno mjesto u savjetu Lige Naroda.

Izjavu je Briand završio napomenom da će mir u Evropi biti istom onda osiguran kad za isti stol sjednu Francuska, Poljska i Njemačka, dodajući da je njemački ministar spoljnih poslova dr. Stresemann uvidio da se sa Poljskom ne samo može već i mora saradjivati.

Kajzer Vilim sanja o prestolju.

Prilikom vojničkog i mornarskog dana, koji je održan u Nürnbergu pred kratko vrijeme bivši njemački car Vilim uputio je slijedeći brzojav:

«Stari borci čija su junaštva na svim bojištima ostala nezaboravljena, pokazati će se opet, to sam uvjeren, kad bude došao čas, da se uspostavi carstvo. Vilim II. imperator.»

Zaruke belgijskog prestolonasljednika.

Iz Stockholma se službeno potvrdjuje vijest, da se belgijski princ prestolonasljednik Leopold zaručio sa princesom Astrid trećom kćerkom princa Karla, brata švedskog kralja, i princese Ingebor sestre danskog kralja. Novine naglašuju da se radi o braku iz ljubavi. Mladi je princ upoznao princesu u inostranstvu i iz toga poznanstva razvila se ljubav.

Madžarska ne priznaje Habsburgovaca.

Pred budimpeštanskim kaznenim sudom bila je održana prva rasprava, u kojoj je primljen zakon o lišenju prestolja Habsburgovaca. Neki djak pravničkog fakulteta izjavio je pred godinu dana u jednoj restauraciji u Budimpešti, da žali što se prilikom povratka ex-kralja Karla u Madžarskoj nije s njime sastao, jer da Karlo u tom slučaju ne bi dobro prošao. Zbog toga je bio optužen, ali je na današnjoj raspravi državno odvjetništvo odustalo od tužbe, pozivajući se na zakon o lišenju prijestolja Habsburgovaca, po kojemu kralj Karlo u momentu, kad se je vratio u Madžarsku, nije više bio madžarski kralj.

Pitanje svjetske gospodarske konference.

Skupština Društva Naroda održana je, nakon odmora od pet dana, u utorak dne 21. o. mj. Na njoj se u prvom redu raspravljalo o pripremanju za svjetsku gospodarsku konferecu.

Francuski delegat Loucheur, tvorac plana o sazivu konferencije, razložio je još jednom njeno veliko značenje. Pripremni radovi trebali bi da se pospješe, kako bi se što prije mogla sastati gospodarska konferencija. — Njemački delegat von Rheinbaben živo je podupro izvode predgovornika naglasivši, da se samo na internacijonalnoj bazi mogu utrti putevi za saniranje nezdravih gospodarskih odnosa mnogih evropskih zemalja.

U Kini bijesni gradjanski rat.

U Kini su kineske crvene čete pobjedile vladine. Ova činjenica uvelike zabrinula je Englesku, a tim više, jer su crvene čete otvorile više puta vatru na engleske brodove usidrene u lukama. Dapače kod jednog takovog napadaja bila su ubijena tri engleska oficira i četiri mornara. Kako su trgovački interesi Engleske u Kini veoma oštećeni ovim borbama, to je ona poduzela oštre mjere za svoju obranu, pa je dapače pozvala je ostale vlade država, koje imadu računa u Kini, da stupe u zajedničku obranu. U samom Pekingu glavnom gradu Kine proglašeno je ratno stanje. No crvene čete sveudilj dalje napredaju prema jugu, pa su dosada osvojile daljnja tri grada.

Razne političke vijesti

Rusija, Perzija i Turska.

Engleske novine javljaju da se izmedju ruske sovjetske vlade, Perzije i Turske, vode ozbiljni pregovori o sklapanju ugovora izmedju te tri države. Govori se, da je taj ugovor već sklopljen, samo se drži u tajnosti. Engleska pažljivo prati šta se dogadja u Aziji, jer osjeća da bi takvim jednim ugovorom bili silno ugroženi njezini interesi u Aziji i Indiji.

Domaće novosti

Iz uredništva.

Na razne upite javljamo, da g. Srećko Jop iz Sv. Petra u Šumi nije već duže vremena u uredništvu «Istarske Riječi».

Kruh jedne vrsti po svoj Istri od 1. oktobra dalje

Dne 18. o. mj. održala se je u Puli pod predsjedanjem prefekta comm. Cassinija sjednica. Na toj se je sjednici raspravljalo pitanje uvadjanja novoga zakona o kruhu jedne vrsti. Zaključilo se je, da se do 30. o. mj. dozvoli prodavanje kruha kao i dosada, ali od 1. oktobra dalje morati će se po svim istarskim općinama uvesti kruh jedne vrsti, kako je odredila vlada, da se tako smanji domaća potrošnja i da se time pomogne državno gospodarstvo. Cijena ove nove vrsti kruha bit će odredjena od pojedinih istarskih pćina, koje će u tu svrhu sazvati svoje komisije.

Papirnati novac od 25 lira

Ministarstvo financija odlučilo je da povuče iz prometa banknote od 25 lira, pa će se iste moći rabiti samo do 31. decembra 1926. Moći će se mijenjati kod svih sekcija Tesorerie i kod poštanskih ureda.

Pula i općinske prilike

Tršćanski list «Popolo di Trieste» donaša jedan razgovor svog dopisnika iz Pule s komesarom puljske općine gr. uff. dr. Merizzijem. Iz toga razgovora razabiru se razne potankosti o stanju puljske općine. Po bilanci zaključuje dr. Merizzi, da je stanje puljske općine teško. Danas ima puljska općina duga 16 milijuna lira, a taj dug postepeno uvijek raste. To se najbolje vidi po tome, da je 1919. godine imala samo 3 milijuna lira, a u ovih je sedam godina dug narastao za ništa manje nego 13 milijuna lira. Dr. Merizzi kaže, da bi se morali povećati dohodci. No, to je danas nemoguće uzme li se u obzir ekonomsko stanje grada, koji dnevno sve više i više propada.

Osim općinskih prilika tumačio je dr. Merizzi dopisniku «Popola di Trieste» i druge ekonomske prilike grada. Dopisnik je zapitao dr. Merizzija, da mu kaže što o industriji, koja bi se mogla u Puli razviti. Na to je on odgovorio, da je vlada informirana o namjerama, da se u Puli podigne jedna rafinerija za mineralna ulja, benzinu i naftu, negdje u blizini barutane u Valelungi, ali Ministarstvo ne će odlučiti ništa u tom pogledu prije nego li se ne dadu dovoljne garancije, da će se stvar moći provesti i da će uspjeti.

Smrtna kosa.

Dne 23. o. mj. umro je u Puli g. Anton Ražem, umirovljeni štabni podčasnik ratne mornarice. Bilo mu je 65 godina. Pokojnik je rodom Slovenac iz Bazovice kod Trsta. Usprkos okolini u kojoj je kroz 50 godina živio ostao je uvijek čvrst narodni značaj.

Najstariji njegov sin, gosp. dr. Ivo Ražem, zet je dra Matka Laginje, a živi u Zagrebu.

Ovim putem izrazujemo njemu i gospodji Jelki rodjenoj Laginja, naše najiskrenije saučešće.

*

Iz Dekani zavljaju, da je tamo dne 25. o. mj. umro g. Ivan Grižon bivši načelnik u Dekanima. Pogreb se je vršio dne 26. o. mj. — Pokojnik je bio na daleko poznat. Pokoj mu vječni!

«Naš Glas».

Izišao je pred par dana iz tiska novi broj «Našega Glasa». Na 48 stranica ovaj lijepi list donaša više dobro pisanih i značajnih članaka, aktuelnih za naše prilike. Osim ovih članaka donaša «Naš Glas» i nekoliko beletrističkih stvari, omladinski i djački listak itd. Sadržaj je ovoga broja slijedeći: Karlo Kocijančić: Uvodnik.—Ivo Mihovilović: «Mi»! — D. P.: Prva smernica za delo med ljudstvom. — Branimir Dobravski: Parktične smernice za delo med ljudstvom. — Z. Ž.: Poročilo o IV. kongresu srednješolcev. — Ivan Slak: Prispevek k zgodovini bivše zveze slov. učiteljskih društev. — K. K.: V nekaj vrsticah. — K. K. O skrivnostnih vplivih mišljenja in volje. — K. T. Škerl: «Il caso Smareglia». — Thea Černigojeva: Ruska nova umetnost. — Dragovan Š. Vinkov: Naš pesnik. — Branko Perović: Požari u vrtlozima. — Ivo Mihovilović: Beskućnikove pesme. — Karlo Kocijančić: Iz zbirke «Večna plamenica». — Igor: Moje potovanje po južni Nemčiji. Slijedi zatim lijep «Vestnik», i to djački, društveni, športni i općeniti. Naslovnu stranu lista naslikao je tršćanski slikar A. Černigoj. Osim toga su u listu tri njegova linoreza.

Preporučamo najtoplije ovaj list, koji ovim brojem lijepo raprezentira našu omladinu. Adresa: Casella postale 348, Trieste.

Trgovački promet u riječkoj luci.

Teškoće, koje čine, da se ekonomsko poboljšanje Rijeke razvija malo brže bile bi, po pisanju raznih talijanskih novina, više internacijonalnog značaja.

Promet je na Rijeci bio prije rata razvit, zato jer je preko Rijeke išla sva prekomorska trgovina Ugarske, Hrvatske i ostalih zemalja. Za dokaz tomu jasne su tabele, u kojima Istituto Federale di Credito per il Risorgimento delle Venezie iznaša promet riječke luke od 1909.—1925.:

(U tonama)

God.:	Uvoz:	Izvoz:	Zajedno:
1909	842.327	771.371	1,613.699
1910	695.587	828.893	1,524.480
1911	775.152	833.765	1,688.917
1912	879.197	1.092.084	1.971.282
1913	922.959	1.173.882	2.096.841
1914	607.597	631.629	1.239.280
1919	—	—	—
1920	—	—	—
1921	70.890	28.800	99.690
1922	74.503	47.624	122.127
1923	129.331	84.903	214.234
1924	229.702	172.361	402.123
1925	411.533	307.411	718.944

Jednim pogledom na ovu tabelu opažamo, da je cjelokupan promet riječke luke lanjske godine postigao tek 40 posto od visine predratnog prometa.

Potpuno je prestao promet preko Rijeke, koji je imala Austrija ili Ugarska s Engleskom, Francuskom, Španjolskom, Portugalom, Belgijom, Turskom, Indijom, Sjev. Amerikom itd. Sjeverne države bivše Austro-Ugarske obraćaju se na druge luke, dok Jugoslavija ima svoje luke na Jadranu.

Strašno nevrijeme nad Trstom i okolicom

Već se je u nedjelju 25. o mj. na večer spremalo nebo da nad Trstom prospe sve ono što je tako dugo uzdržavalo. Naoblačilo se je a munje su sjevale tako da je noć u Trstu, koji je najedamput ostao bez elektrike, bila upravo strašna. Nebeske sile razjarile su se, grmljavina je tutila svoju strašnu pjesmu a munje su šibale na sve strane.

No, toje bila samo predigra onoj strahoti koja se je na Trst bacila u noći od ponedjeljka na utorak. Već u 10 sati na večer počele su ulice da obiluju vodom koja je sve više i više rasla uslijed kiše, koja je padala kao iz kabla.

U kratko su vrijeme ulice bile pretvorene u prave pravcate rijeke, koje su bujale i bujale, šumile i derale pločnik, raznašale kamenje i mulj. Voda je provalila u sve prizemne prostorije kuća, pa je nanijela neopisive štete.

Kiša je i dalje padala. No, najedamput udari silna tuča, krupna i teška, tako da je morala silne štete u okolice nanijeti.

Uslijed vode, koja je padala punih 5 sata i koja je davala gradu strašnu sliku zaustavljen je bio svaki promet, kočije, automobili, tramvaji — sve je moralo stati, jer je bilo opasno i micati se po ulicama. Ljudi su se sklanjali po kavanama i gostionama u kojima je takodjer bilo vode do pasa, ali ipak bilo je ugodnije negoli na ulici.

Tek ujutro je kiša malo stala, voda je sa ulica otekla u more. U utorak je grad pružao bolnu sliku. Ulice su bile sve razrovane, a iz svih su prizemnih prostorija ljudi bacali vodu i iznašali oštećene predmete, robu itd. U raznim su magazinima nastradale veliko količine hrane. U okolici Trsta osobito u Barkoli i Rojanu šteta je takodjer ogromna. Porušeni su zidovi kuća, a bilo je opasno, da se i čitave zgrade ne sruše.

U daljnjoj okolici bilo je ogromnih šteta. Voda je porušila takodjer mnogo zidova, razrovala vrtove i polja, pokidala mnoga stabla i odnijela zemlju.

Isto tako žalosne vijesti stizavaju iz Istre, sa Krasa i iz Goričke.

Poplava i učinci te poplave ne daju se opisati ovako u par redaka. Trebalo bi vidjeti i doživjeti jedno ovako nevrijeme.

Najstariji ljudi iz Trsta i okolice kažu, da se ne sjećaju sličnih grozota. Kaže se, da Trst uopće nikada nije doživio sličnog nevremena.

Svega po malo

Radnici, koji su svršili univerzu.

Nedavno su u Jugoslaviji svršili univerzu jedan dnevničar i jedan tipografski radnik.

U školskoj godini 1926—27. imalo bi svršiti univerzitetske nauke još mnogo šegrta, podvornika i dnevničara. Svi su oni učili srednju školu u Sarajevu u novoj školi gosp. Vidovića, koji uvadja nove metode za studiranje. Ova je škola već dosada pokazala nevjerojatnih uspjeha.

Karakteristično je da svi ti odrasli djaci, koji nijesu učili gimnaziju osam godina, već samo dvije godine, na univerzi su vrlo odlični studenti, te svršavaju filozofiju, tehniku, medicinu i pravo u najkraće vrijeme. Vidovićev pokret očekuje od ove nove inteligencije, koja uz školsko znanje ima još i školu života i koja je svršila nauke bez ičije pomoći, izdržavajući sama sebe, početak novog doba, jer ta radna inteligencija nosi u život Jugoslavije snagu i volju za opći socijalni rad.

Orlovi i aeroplani.

Avijatičarima se u Maloj Aziji veoma često dogadja, da ih u letu napadaju orlovi. Jedan engleski oficir doživio je sam jednu borbu s orlovima. On je letio iz Londona u Kairo. Kad se je zaustavio na grčkoj obali, jedan mu je grčki avijatičar svratio pažnju na orlove, koji su opasni za aeroplane u Maloj Aziji.

Čim se je engleski oficir digao i poletio, nije letio ni pola sata, a dva se velika orla oboriše na aeroplan. Jedan putnik, koji je bio u aeroplanu počeo je da puca na orlove, ali oni su se tako vješto i brzo dižali i spuštali, da nije mogao nikako da ih pogodi. Borba je bila opasna i već se je jedan orao bacio na propeler, kad li ga u to pogodi zrno na sreću avijatičara. Drugi je orao, koji je ostao živ nato pobjegao.

Čovjek kroz život u brojevima.

Jedan engleski učenjak sastavio je iskaz po kojemu se vide razne zanimivosti iz čovječjeg života.

Uzmimo poprečnu starost od 50 godina, pa vidimo što sve čovjek kroz to vrijeme čini. U tih 50 godina čovjek proživi 18.262 dana, od tih prespava 6216. Radi 6348 dana, a za počitak i bezposlicu ima 4192 dana. Bolestan je 600 dana. Hrane kroz to vrijeme pojede čitava skladišta i to: 9500 kg kruha, 600 kg mesa, 1600 kg jaja, isto toliko voća. Popije raznih tekućina 35.000 litara i to vode, mlijeka, čaja, a razumije se i — vina.

«Messaggero» o Kraljeviću Marku.

U broju od 18. augusta donio je rimski list «Messaggero» interesantan članak o našem narodnom junaku Marku Kraljeviću iz pera Collinucci-a. Autor prikazuje cijelu historiju ovog heroja, njegovu mističnu i realnu stranu i kaže, da je pjesma o Kraljeviću Marku spremila jedinstvo Jugoslovena. Članak je ukrašen slikom historičkog manastira Arandjelovca u Južnoj Srbiji.

Vrijednost talijanskog životinjstva.

Generalna direkcija statistike dovršila je procjenu talijanskog bogatstva u domaćim životinjama, pa se zaključilo, da u Italiji ima:

1 milijun konja, 952 tisuće magaraca, 503 tisuće mazga (mula), 7 milijuna i 100 tisuća goveda, 2 milijuna i 750 tisuća svinja, 11 milijuna ovaca i 3 milijuna koza.

Vrijednost ovoga blaga procjenjena je na 23 miljarde lira, dok se godišnja proizvodnja cijeni na 11 miljardi lira.

Milo za drago.

Kada je pjesnik Scheffel boravio u Italiji, dobio je od jednog svog prijatelja iz Njemačke nefrankirano pismo, za koje je morao platiti dvostruku poštarinu. Pjesnik ga je primio, otvorio ga i nasmijao se njegovoj sadržini. U pismu su stajale samo ove riječi: «Ide mi dobro». Scheffel je odmah spakovao jedan velik omot i poslao ga istome prijatelju, takodjer nefrankirano. Kada ga je ovaj primio, rado je platio dvostruku poštarinu, koja je bila prilično velika, nadajući se kakvom skupocjenom poklonu iz Italije. Ali njegova je radost doskora pretvorila u srdžbu, kad je na mjesto «skupocjenog poklona» našao u njemu jednu ciglu sa zalijepljenom ceduljicom, na kojoj je stajalo: «Kada sam primio Tvoju vijest da Ti dobro ide, pao mi je ovaj kamen sa srca».

Dijete rodjeno poslije smrti materine.

U francuskom gradu Amiensu donešena je bila u bolnicu žena, koja je imala roditi. Jedva što su ju u bolnici primili, umrla je. To nije liječnika smetalo, da ne poduzme na ženi operaciju, koja je potrajala trideset minuta. Dijete je izvadjeno, ali je bilo mrtvo. No pomoću umjetnog disanja privede liječnik dijete životu i ono još i sada živi.

Žene svećenici u Danskoj.

Sve se više opaža nastojanje žena, da udju u svećeničko zvanje. Jače se taj pokret u posljednje vrijeme zapaža u Njemačkoj, a u Danskoj u parlamentu predloženo je, da se ženama povjeri svećenička dužnost. Očekuje se, da će se za vrlo kratko vrijeme zakonom proširiti djelokrug rada žena svećenika u Danskoj.

Velika provala petroleja.

U Steana Romana u Rumunjskoj nenadano se provalilo petrolejsko vrelo, koje na sat baca 40 vagona surovog ulja. Ta provala je tako velika, da je petrolej poplavio okolišna sela. Počelo se i paliti, pa je petrolej gorio na tri kilometara širine. Samo naporom radu radništva i vojske uspjelo je da se požar stegne i da se obustavi daljnje pustošenje, koje je najjače zaprijetilo tamošnjoj velikoj kaznionici.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

Broj 40 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 7. oktobra 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“
izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Narodni koledar „Franina i Jurina“ za god. 1927.

«Svet napreduje svaki dan, a ja mislim, da nismo ni mi za Bogom kamene hitali, da bismo morali nazadovat» — tako govori naš starina i naš narodni filozof Jurina razgovarajući s Franinom u uvodniku novoga koledara.

Evo, ova Jurinova divna misao djelovala je na one, koji su koledar sastavili, a djelovati će i na one, koji svake godine kupuju knjigu, koja je znatne važnosti za naš narodni napredak u ovo težko doba naše prosvjete. Danas je već sav naš narod u ovim krajevima shvatio misao napretka, došao je do uvjerenja, da je prosvjeta jedino vrelo istinskoga života, da je s prosvjetom tijesno vezano i narodno blagostanje i da se jedino pomoću prosvjete možemo izvući iz svih naših gospodarskih i drugih nevolja.

Koledar, koji nosi dično ime naših divnih staraca Franine i Jurine, izišao je.

Bila je dovoljna samo jedna ovako kratka vijest, a već nam s raznih strana stizavaju naručbe. Na naslovnoj je strani koledara i ove godine Jurina, koji neumorno s uzdignutom rukom priča Franini, a preko njega svemu našemu narodu ne «ćakule», nego uvijek novije i ljepše stvari, koje zanimaju, koje zabavljaju, koje su poučne. Da, poučne, i to u prvom redu poučne i korisne.

Danas je vrijeme više nego ikada novac. U svim su svojim razgovorima Franina i Jurina ekonomični s vremenom, a to je pravilo provedeno i u ovoj knjizi. Na svakoj se stranici nalazi mnogo toga, što je smišljeno, razumno i korisno. Koledar «Franina i Jurina» jedina je knjiga, koja dolazi u sva naša sela i zato mora da je — knjiga za svakoga, da je korisna svakome i da na neki način upotpunjuje rad, koji u prosvjećivanju našega naroda vrše naši narodni listovi.

Daleko bismo zašli kad bismo htjeli govoriti potanje o ljepoti i vrijednosti ovogodišnjeg koledara. Ovaj koledar i ne može biti nego lijep i vrijedan. Već na prvi pogled, kad se prolista opaža se to.

Razumije se, da je u prvom redu — istarski. Pa već odmah iza uvoda imamo sliku istranina s kojim se Istra ponosi — dragoga Barba Riku, našega pjesnika Rikarda Katalinića-Jeretova, koji je i u koledar napisao više veoma lijepih stvari. Osim toga donaša koledar prikaz nejgovog života i rada. Uz slike dr. Ante Tentora i Gaše Licula donaša takodjer i njihove životopise, a lijepe su Tentorove «Istarske crtice» u kojima opisuje najtipičniji istarski kraj, Roveriju. Posebno se mora istaknuti izvadak iz jednog romana Vladimira Nazora, «U pazinskom kaštelu», te igrokaz «Badnja noć» koji je napisao dični Barba Šime. Iz starih istarskih kronika izvukli su Franina i Jurina slike nekih istarskih mjesta kako su izgledala pred par stotina godina, pa tako imamo u koledaru stare slike Voloskoga, Veprinca, Berma, Boljuna, Berseča, Gračišća, Kršana, Sv. Jakova (Opatija), Lindara i Kringe. Uz slike su i prikazi.

Osim toga ima u koledaru više upravo izabranih narodnih pjesama, raznih pripovjesti, priča i pošalica. Kao svake godine, tako je i ove, koledar ukrašen lijepim slikama. Na prvoj strani ima sliku, na kojoj su prikazane strahote svjetskoga rata. Naslikao je jugoslovenski umjetnik Bocarić, a veoma je umjetnički na onako maloj slici iznešena jedna grozota kao što je rat. Naš najveći, a i na svijetu najveći umjetnik kipar Meštrović, poznat je i slavljen svuda. Treba, da i mi znamo čemu se svijet divi, pa zato imamo u koledaru dvije slike njegovih kipova, osobito je lijepa i značajna slika «Posljednji vjelov». Ima u koledaru slika Paje Jovanovića u kojoj je ilustriran jedan stari narodni običaj «Ples s jataganima». Ima i drugih slika, narodna nošnja, marčanske tutore itd. itd.

Praktična i gospodarska strana koledara uredjena je takodjer lijepo, opširna je i zanimiva. Svaki će naš seljak, domaćica a i svi drugi u koledaru naći nešto što će moći iskoristiti.

Za danas svršavamo o koledaru s riječima, koje Franina govori Jurini u uvodu: «Mane su već toliki i toliki rekli, da ča bi oni i kako bi, da nimaju našega kalendarija «Franinu i Jurinu». Va njem da je svega i svačesa i blaže ti ga onemu, ki ga čita i ki se drži oneh lepeh nauki, ki su va njem.»

A svi ti «toliki i toliki» naručiti će kao i lani opet koledar, a reći će i drugima, da si ga naruče.

Pismo iz Amerike.

Baš u one dane, kad je «Edinost» onako lijepo savjetovala našoj mladeži, kojim bi se naukama i zvanjima imala da posveti, primili smo iz Amerike pismo, u kome smo naišli na vrlo slične misli.

Hoćemo mimogrede da napomenemo, kako ima u Americi dosta Istrana, koji se živo sjećaju svoga staroga kraja, i koji s ljubavi prate sve, što se ovuda dogadja. Tako nam se je nedavno javio i jedan naš prijatelj iz Kastavšćine s opširnim pismom, u kome ima nekoliko misli vrijednih, da ih iznesemo pred našu širu javnost.

«Vi sami vidite, piše nam taj naš prijatelj, kako vam u starom kraju postaje svakim danom sve to tješnje. I ne samo vama, nego i mnogima drugima u Evropi. Pregusti ste, zato vas je teško hraniti, premda da je malo više pameti, možda bi još nekako išlo. Ovako pak ne može da ide, a sami ste krivi, jer biste svi htjeli što manje raditi, a što ljepše živjeti. A to ne ide!»

I mi znamo, da ovako ne ide, i mi to vapimo već više vremena u sav glas, ali što ćemo, kad ne će niko da sluša. Možda bi se kakav pametan otac ili majka i našla, da nas posluša, ali djeca ne će, a roditelji kao da nemaju više ni snage ni volje da zapovijedaju. Dječarac ili djevojčica od desetak, dvanaest godina stupe jednog dana pred njih i jednostavno kažu: — Ja ću u gimnaziju!

— Drugi: — A ja u realku!

Treći: A ja u «trgovačku» itd.

A zašto? Zato, jer u te škole idu neka djeca iz susjednoga sela, ide i Frane Kalčićev i Mate Lovrinov, pa «kad idu oni, zašto da ne idemo i mi?» pitaju se djeca. Roditelji bi mogli da se opru, ali im «srce ne da»: ko zna, možda se i u njihovu djetetu krije kakav veliki um, ili silan talenat, i da mu ne razbiju budućnost, odvedu ga jednog dana u gimnaziju ili u realku ili u «trgovačku», pa neka se tamo «muštra» za kakvog velikog gospodina. A mjesto toga postane nerijetko puta velika pokora nesamo roditeljima nego i društvu, pa i samome sebi.

Bilo je vrijeme, kad su svi htjeli da budu pravnici, suci i advokati, a onda opet inžiniri, pa bankiri. Poslije, iza svršenih nauka, uslijedila bi razočaranja a iza ovih ponekad i štogod gore.

«Ima u starom kraju, — nastavlja onaj naš prijatelj iz Amerike — puno naših mladića, koji kad svrše svoje nauke, misle da su Boga za bradu uhvatili, pak im se je teško snaći u praksi, od koje oni znadu malo ili ništa, to više, što im se i raditi i slušati čini kao nešto što ponizuje, što je ispod časti. Ja sam, veli naš Amerikanac, poznavao u New Yorku jednog Nijemca, koji je bio navršio trgovačku akademiju, pa otišao u dućan da služi najprije kao obični šegrt, a onda kao pomoćnik, dok nije najzada otvorio sam svoju trgovinu, koje je u kratko vrijeme tako proširio i podigao, da je bila svim trgovcima na uzor.

Gdje bi se u nas našao mladić, koji bi iza jednog trgovačkog tečaja počeo da radi kao šegrt, kad je već od ranog djetinjstva mozgao samo o tom, kako će on u banci «u par godina» postati milijunaš ili pak barem «veliki gospodin?»

Naš Amerikanac zaključuje ovako svoje pismo:

«Krivo sude oni, koji misle, da neko može postati «veliki gospodin» samo onda, ako navrši koju višu školu. Nauka nije danas privilegij samo nekolicine sretnika. Nauka je danas na dohvat svakome, ko samo hoće, da se s njom upozna. Šaljimo djecu u obrt i zanat i to po mogućnosti u mjesta, gdje će moći da se izobraze, pa da vidite, kako će se razlika izmedju njih i «gimnazijalnih gospodičića» ubrzo smanjiti. Ovdje u Americi već je davno tako. Dječaci, koji ovuda uče kakav obrt ili zanat, ne žive kao naši naučnici u starom kraju. Naši momčići u starom kraju, kad postanu pomoćnici, ne gledaju nego kako bi se zabavljali i što prije potrošili u vinu ili igri ono, što su u nedjelji zaslužili. U Americi pak, prve se pomoćničke plate troše u knjige i novine, u kojima pomoćnik traži načina, kako će se u svojoj struci što bolje usavršiti. Kako njegova struka napreduje, tako napreduje i on. Sve ga zanima, sve hoće da zna, i malo pomalo on izoštri svoj um i duh tako lijepo, da se i u radu i u razgovoru može da mjeri s «najvećom gospodom».

Ovako naš Amerikanac. Naši roditelji i naši mladići neka o tome malo više razmišljaju, pa će vidjeti, da nema na svijetu zanata, koji ne bi mladoga čovjeka mogao da digne visoko, kudikamo više, negoli što nas dižu gimnazije i realke.

DOPISI

IZ OPATIJE.

Naša djeca. — Opatija se prazni.

Ovih dana prošla je opatijskim ulicama povorka djevojčica, što su došle ovamo iz Rijeke na izlet. Bilo ih je oko 240. «Vedetta» je pisala, da Opatija još nije nikada vidjela na okupu toliko djece.

Ovo hoćemo da ispravimo. Opatija je u prošlosti vidjela kudikamo veće povorke djece. Kad bi se u svečanim danima djeca iz hrvatske škole uputila u crkvu, povorka je bila tako duga, da su prvi redovi bili već kod Depandansa (sadašnje Atlantike) dok su posljednji tek izlazili iz školskog dvorišta. To je bila dječja četa, kakve nije poslije Opatija nikada više vidjela.

Opatija je već prilično opustjela. Još malo, i ostat ćemo i opet sami. Kavana Kvarnero zatvorit će se, a tako i Glacier, a i Palace. Glazba, Milov kvintet, koji je do sada svirao u Petrovićevoj kavani, otišao u Zagreb, u veliki «Hotel Esplanad» gdje će ostati do 15. marta, a onda će se opet ovamo da vrati. Vele, da će i Lokaj otpustiti svoju glazbu i tako se u Opatiji ne će čuti drugo, nego po gdjekoji gramofon ili kakova ručna harmonika. Opatija će ušutjeti kao da ju je nebo posipalo pepelom za grijehe, što su se prošloga ljeta odigrali na njezinom lijepom krilu.

A tih grijeha bilo je, regbi, dosta — Bog da prosti!

IZ JELOVICA.

Ceste. - Ljetina. - Učenje bez škole i učitelja, koje bi mogio biti mnogima za primjer.

Iz naših krajeva se rijetko kada ko javi u našoj nama svima miloj novini «Istarskoj Riječi». Mislit ćete moguće, da živimo kao bubreg u loju. Ne živimo dobro, jer nam nemože da bude. Mi smo Jelovčani u takvom kraju,, da za nas niko nezna. Nemamo ni puta ni ceste koja bi išla kroz naše selo, i ako se izmjerila već odavna naša cesta. Jedan komad te ceste izradio se je dapače ali došao je bio rat a naša je cesta zaspala da neznamo do kada.

Čitamo iz raznih krajeva u našoj nam miloj novini gdje se tuže na razne nesreće i na ljetinu, ali se ne možemo niti mi pohvaliti. Sijena smo imali prilično, dočim su nam drugi usjevi slabi. Krumpira nijesmo izkopali, skoro bih rekao, niti toliko koliko smo posadili. Fažola takodjer nemamo, kupusa nećemo imati niti najmanje jer ga je uništila suša. U proljeću nas je oštetila kiša, a sada pak suša. Ako potraje još koji dan ovako, ostat ćemo posvema bez vode mi i životinje. Pitamo se medjusobno: što će od nas biti ove zime?

Inače u drugim stvarima nekako prolazimo. U Jelovicama nemamo škole od nikada, ali svejedno učimo pisati i čitati. Učimo se jedan drugoga, tako, da u kratko vrijeme imamo lijep napredak. Čitamo rado našu novinu «Istarsku Riječ» a čitamo i razne knjige. Neke naše djevojke naručile su i onaj lijepi list «Vez», to je list, koji bi morala svaka istranka čitati. To je jedna prava ženska škola.

IZ RIJEKE.

Klanjska jama. — Junački Riječani i plašljivi Klanjci. — Klanjski zmaj. — Tajanstvena barka. — Sivi kruh. - Nove sunčane mrlje.

Govorili vi što mu drago, ali ja kanda već nekako počinjem i sâm da vjerujem, da mi, rodjeni Riječani, nismo šeprtlje, kakvima bi nas mnogi htjeli da prikažu. To se bjelodano pokazalo i nedavno, kad su ono neki naši otišli u Klanu, da pregledaju onu duboku, kako oni vele, još neistraženu jamu.

Neko tršćansko planinarsko društvo bilo im je obećalo, da će istoga dana poslati u Klanu jedan svoj odred s potrebitim spravama: užetima, ljestvama itd. Medjutim od svega toga nije bilo ništa. Ta čudna bezobzirnost tršćanskih kolega pobudila je u naših Riječana opradano negodovanje, i kako Oskar Skrobonja u «Vedetti» piše, Riječani ne će više reflektirati ni na čiju pomoć: oni će sami obići jamu, svu, koliku je je Bog dao, i slava će biti njihova, kad budu jednom mogli izići pred svijet s kakvim svojim velikim, strepitoznim otkrićem.

Čim imam, tim klinam, veli jedna klanjska poslovica — pa su tako i naši Riječani pretražili jamu samo donle, dokuda su sezali njihovi konopi i ljestve.

Vele, da su se spustili punih 300 metara u dubinu. Lijepa dubina — nema šta da se kaže! — Po računima istražiocâ izgleda, da joj je dno još mnogo dublje, možda kojih dvjesta metara niže.

Iz jame su se izvukli tek uveče. Pričaju, da su ih s velikim slavljem dočekali mnogi Fijumanci. Tu dodaje «Vedetta» još ovo:

«No najviše su se divili riječkim istražiocima — Klanjci tihi i plašljivi Klanjci (i pacifici e timorosi abitanti di Clana!). Ti mirni i bojažljivi «abitanti di Clana» da su uvjereni, te su oni naši Riječani s Oskarom Skrobonjom, koji (kako sam kaže, teži sa svom svojom lulom jedva šezdeset kilograma,) ubili nekakvog strahovitog zmaja, koji je od pamtivijeka u onoj jami. Strašna zvijer, iz očiju joj se na sve strane prosipa vatra i... sve tako. Pripovijeda se, da su se u staro vrijeme mnogi spustili u jamu, da zmaja ubiju, ali nijedan se od onih junaka nije vratio, jer ih je ona užasna neman sve razderala i pojela. No napokon se ipak našao neko, koji je onomu groznomu zmaju stao na rep, a to su naši Riječani. Njima ima Klana da zahvali, što će odsada unaprijed moći mirno da spava...»

Tako da su od prilike govorili Klanjci one znamenite nedjelje, veli «Vedetta».

Ja joj ne vjerujem. Ne vjerujem joj, jer poznam dobro Klanjce još od vremena, kad sam onamo polazio s našim Rošom u lov. Prije svega Klanjci su bistri ljudi. Nisu oni nama dali samo dra Laginju, o kome su rovinjci toliko puta kazali: «pecà che nol ze nostro» (grjehota što nije naš) već su nam oni dali i mnogo drugih ljudi. Gdje će takovi ljudi danas da vjeruju u zmajeve i slične «trapule»! A nisu Klanjci ni plašljiva čeljad! Kako da budu pljašljivi ni oni ni djeca njihova, kad ne mogu zimi da naprave ni deset koračaja u šumi, a da im ne dodje u susret kakav medvjed ili vuk, s kojim se oni moraju boriti prsa o prsa?

«Pacifici» — to će reći — mirni jesu naši Klanjci, ali ni to ne uvijek. Imaju i oni svoga crvića, koji im kadagod ne da mira, ali to je zato, što su Klanjci naši, Slaveni, pa misle da bi pukli, da se kadgod malo ne pokeckaju. Nego, ča ćemo, kad nismo ni mi od njih puno bolji!

Banula k meni Ninetta sva zadahtana.

— Ca ne znate?

— A što?

— Niste culi? Necigov koter je nasal nasred Kvarnara jednu barku. Nutre se ni nis naslo drugo, nego jedan dugi, dobro nabrusen noz....

Bog zna, kakov strasni romanc se skriva va onoj zapuscenoj barke i va onem noze! Grem vaje malo da vidim i cujem, ca će s tega vanka prit.

Svaki čas bi se vratila i dobacila:

— Ćete videt, caće vanka prit. Nec strasnega — za kinematograf Fenice.

Prema večeru vratila se opet, i evo što mi je ispričala:

— To vam je tako! Povedale su mi zenske ke su sve to same videle.

— No, a što su vidjele?

— Pocekajte! Videle su jednega covika, crnega na obraze, z ricastemi vlasi, a oko mu je bilo belo, kako od japna. Gjedal je tako cudno i samo zenske, da su svem, ke su ga vijevale, vlasi prihajali na vrh glavi. Tri dni i tri noči da se je vukal okole cimitera. Sinoć ga ni već bilo. I jedna divojka odzgora da je najedanput sparila. Sadabna svi govore, da je ono bil neki Barba blù i da je on zel onu divojku va onu barku — i ki zna ca se je kasneje s njom dogodilo. Intanto ja ne grem veceras vanka.

Otišao sam ja i doznao, da se je našao gospodar čamca neki dobričina, koji je ne-

ko vrijeme lovio «pišmoje», a onda se vratio u luku i neka Bog sâm zna zašto? — zaboravio da priveže barku. I ona se je djevojka našla negdje u Opatiji, u zagrljaju nekog mladog plavokosog Madžara...

Sad znamo, što će biti sa sivim kruhom. Kako čitamo u novinama, taj će se kruh dati u promet dne 1. oktobra o. g. Bilo je prije odredjeno, da će se mijesiti samo hljepčići od 200 grama, no po novom naregjenju moći će se peći i veći hljebovi — do 500 gr. jedan. Cijena sivome brašnu ustanovit će se kasnije. Ovo vrijedi za Rijeku, a valjda i za čitavu pokrajinu. Vele, da će taj kruh biti dobar, ako se bude s njime baratalo, kako treba.

Čitam, da su se na suncu pojavile dvije nove mrlje. One prve su nam donijele i kiše i grada i biča i potresa. Šta će nam pak donijeti ove? Počekajmo, pa da vidimo! **Rokac.**

IZ MATULJI.

Popravak crkve Sv. Mihovila. - Zabava. Sajam.

Kako smo već javili u «Istarskoj Riječi», sabirali smo milodare za popravak crkvice Sv. Mihovila. Sada vam javljamo koliko smo imali čistoga dobitka od zabave koja se je održavala dne 4. VII. o. g.

U Matuljima sabralo se je lira 554; u Perenićima lira 127.90; u Jurišićima i Jurdanima lira 210.70; u Bregima lira 56.70; u Rukavcu Gornjem i Dolnjem lira 105.70; u Kućelima lira 60; u Rubešima lira 106.90 te dinara 134.50; u Trinajstićima lira 61 i dinara 40.70. Osim toga su matuljske djevojke sabrale za cvijeće na oltar lira 83.40. Svega skupa sabralo se je lira1365 i 70 cent. te dinara 175 i 20 para. Elemozina se je u crkvi sabralo 175 lira i 20 cent. G. Ivan Sinčić, mehaničar, popustio je u korist crkve 50 lira od svote, koja mu se je imala isplatiti za izvršene radnje.

Milodari, dohodak od zabave, koja se je priredila u svrhu popravka crkve, iznašaju lira 3629 i 85 cent. Ukupni trošak za popravak crkve i pripreme za zabavu iznaša lira 3533 i 30 cent. Prema tome ostaje čistoga lira 96 i 55 cent.

Odbor se ovim putem najljepše zahvaljuje svim darovateljima, a napose gosp. I. Sinčiću na popustu, te matuljskim djevojkama na požrtvovnosti.

Budući, da je bila stara navada, da se svake godine drži sajam kod crkvice Sv. Mihovila, a tek se je u zadnjih 12 godina to propustilo, odlučilo se je, da će se od sada unaprijed obdržavati opet sajam svake godine u Matuljima i to prvu nedjelju iza Miholje. Ove godine obdržava se sajam dne 3. oktobra po prvi put iza 12 godina.

Za odbor: **Božo Valinčić.**

IZ POLJANA KOD PODGRADA

Rjetko glasa o nama. Mogao bi tko pomisliti, da nemamo o čemu da pišemo. Imamo da pišemo ne samo o čemu, nego o mnogo čemu.

Život je kod nas mukotrpan. Mnogo treba rada i napora, da se dodje do kruha. Dosad nas drva spasavaju. Ali doći će i njima kraj, onda nam preostane jedino kraški krš.

Poljski prinos kod nas je mizeran. Treba da dućan pomaže.

U kulturnom pogledu smo poljanci prilično zaostali. Videći, da je narod bez škole narod bez budućnosti, nastojali smo, da dobijemo školu, ali na sve molbe dobili smo obećanje i ništa više. Gospoda, a naročito ona u Podgradu, bila su uvjerena, da je dosta seljaku, da znade učiniti krst na papiru u znak, da je primio platežni nalog ili što drugo takve vrste.

Lanjske godine dobili smo ipak učiteljicu, koja je doduše iz Rijeke, ali je zaboravila hrvatski. Dobili smo učiteljicu, ali školske zgrade nemamo. Ono malo prostora što imademo za spremanje usjeva, orudja i drugih stvari, ne može služiti za školu.

Misu imademo svaki mjesec dva puta, kad nas posjeti golački župnik. Inače idemo k misi u daleki Golac.

Trebalo bi mnogo toga poduzeti, da se iz svih nevolja podigne ovaj naš kraj.

IZ PULJŠTINE.

Sjećanja osam godina iza rata.

Septembar 1918. godine! Tko da se ne sjeća tog mjeseca i te godine. Nakon teškog nesnošljivog života i gorkih patnja za trajanja prošlog svjetskog rata, dodje konačno i septembar 1918. godine. U osmoj obljetnici svršetka svjetskog klanja sjećamo se septembra 1918.

I mi na puljštini dobro se sjećamo i znamo kako je rat bio započeo i kako je svršio. Znamo i to što je svega naš narod u ovom južnom djelu Istre, morao za to vrijeme da pretrpi. Nije dabome ni ovaj naš grad bio ni malo poštedjen. Godine 1914. zvona zazvoniše, a narod proplače. Plakao je jer je unapred znao kako ga zlo čeka. Čekalo ga je mnogo patnje, gladi i kojekakve nevolje. Oci, muževi, sinovi i braća odoše u vojsku. Da, išli su, a kada će se vratiti i dali će se uopće vratiti živi i zdravi? Sada sestugom sjećamo na mnogo njih koje smo tadanje vrijeme vidjeli odilaziti u vojsku, a kojih nema više medju živima. Zapravo kod nas je bio lijepi broj radnika zadržan na poslu u ranijem a-u arsenalu. Sreću je s tim arsenalom imalo mnogo njih, jer su barem donekle bili kod kuće. Sasvim sigurni da su bili, ne smijemo da kažemo, jer su i nad ovim našim gradom lepršali zrakoplovi i padale bombe. Za sigurnost od bomba bile su iskopana podzemna skloništa, u koja je narod u slučaju dolazka zrakoplova bježao da se sakrije. Pojedini bio je obskrbljen sa legitimacijom, te mu je u istoj bilo navedeno u koje od tih skloništa u doba navale zrakoplova, ima pravo sklonuti se. U tome je našemu radniku bilo nekako lakše, jer nije barem bio na pravom frontu. Ali za to mu je već obitelj stradala i bila u težem položaju nego li na frontu. Odmah iza navještenja rata sa strane Italije Austro-ugarskoj u 1915. god., sav je naš narod, koji inače nije bio uposlen kod državnih vlasti, od Rovinja na Kanfanar pa Barban, redom sve ovamo k jugu, bio evakuiran. Ko da ne znade za Leibnitz, Gmünd i sva ta ostala mjesta Austrije i Madžarske, u koje je sav taj evakuirani narod bio smješten. Tadanje boravište naših evakuiraca bile su razne zakužene barake. Tko da opiše sve te grozote i tegobe, koje je naš narod kroz to vrijeme pretrpio. Ponajviše su stradala malena djeca i starci. Koliko je nedužne dječice otrgnuto sa krila majčinog i položeno krilu matere zemlje! Koliko je naših čestitih staraca, od kojih mnogi nije nigda do tada ni bio nigdje u svijetu, pod zadnje dane svoje starosti morao zapustiti svoju rodjenu grudu. Od tuge za svojom kućom, imanjem i živinom, što je sve morao zapustiti kletoj sudbini, mnogi je prije legao u grob. Tudjinska zemlja pokriva mnogo istarskih kosti. Koliki je samo broj mladih djevojaka i žena, koje su morale radi ovakove sudbine, još mlade i svježe prerano leći u grob. Mnoge majke još i danas često suze liju za svojom izgubljenom dječicom i ostalim svojim milima i dragima.

Dok su naši evakuirci bili podvrženi najvećem zlu, mučeni, psovani i grdjeni od Njemaca i Madžara, jer su za njih bili svi Srbi, koji su prouzročili rat, imala je i naša inteligencija svoju muku. Sve tamnice bivše Austro-Ugarske bile su dupkom pune raznih slavenofila. I naših Istrana bilo je medju tima mnogo. Pula se je sa okolicom raprezentirala takodjer sa dostatnim brojem. Poznate su dobro našoj inteligenciji sve ćelije zatvora Pule, Rovinja, Trsta, Ribemberga, Ljubljane, Graca, Salzburga i tako dalje i tako dalje.

Nakon ovog groznog i mukotrpnog života svega našeg življa, nakon ovih nadčovječnih patnja, nakon boli i stradanja došao je septembar 1918 godine. Kako se je u ovim našim krajevima s oduševljenjem primilo glasove o propadanju Austro-ugarske, i kako je svako, ko je samo mogao, pomagao rušiti je! Sve je željelo novoga doba, sve je bilo sito ropstva, rata i patnje. Došlo je bilo vrijeme najtežih muka i svako je želio — zraka, zraka — —

PISMO IZ ZAGREBA

Avijatički dan. - Zlatko Baloković. - Proslava Sv. Franje. - Politika.

Jučer je ovdje održan t. zv. «avijatički dan» — odnosno imale su se izvesti razne vještine sa aeroplanima u Zraku (medju ostalim i spuštanje na zemlju sa padobranom iz visine od 200 i 1500 m). Interes je za ovu priredbu bio ogroman, te se računa da je bilo prisutno oko 25—30000 ljudi. Zbog kiše, koja je u to vrijeme počela padati izostalo je dosta toga iz programa. Interesantno je bilo gledati kako se je spustio sa padobranom na zemlju iz visine od 150 m jedan francuski oficir. Drugi se je opet jugoslavenski poručnik spustio sa padobranom iz visine od 1500 m. Publika ih je oduševljeno pozdravila, kada su već bili na zemlji.

Cilj je ove priredbe bio, da se što jače medju narodom budi smisao za avijatiku. Slične priredbe obdržavane su u Sarajevu i Novom Sadu, a doskora će biti i u Ljubljani.

Pred nekoliko dana — krenula je iz Novog Sada grupa od 5 aeroplana preko Prage, Krakova in Varšavu, da se preko Bukurešta vrati natrag u Novi Sad. Cilj joj je da posjeti države-saveznice (Čehoslovačku, Poljsku i Rumunjsku) i da u vanjskom svijetu reprezentira svoju državu i ovdašnju avijatiku. Nesretnim je slučajem u Pragi došlo do nesreće, gdje je jedan aeroplan jugoslavenski oštećen a dva jugoslavenska časnika ostali su tom zgodom mrtva.

U Zagreb je stigao, nakom višegodišnjeg izbivanja po Engleskoj i Americi, znameniti violinista - umjetnik Zlatko Baloković. Bio mu je priredjen lijep doček, a Baloković, koji je svojom umjetnošću pred Evropom i Amerikom stekao priznanje sebi i svojoj domovini, to i zaslužuje.

Katolički dio Zagreba slavi ove dane jubilej Sv. Franje Asiškog, Ove se godine naime navršilo 700 godina od smrti utemeljitelja reda Sv. Franje, pa se tom zgodom drže svečanosti po cijelom katoličkom svijetu, pa jednako tako i ovdje. Tom prilikom podignuta je u zapadnom dijelu grada jedna velika zgrada za prosvjetne ustanove tog dijela Zagreba. Red Sv. Franje — Franjevci učinili su mnogo dobra svim narodima, a za Hrvate ima taj red osobitih zasluga. Za turskog gospodstva Franjevci su bili uvijek medju našim narodom u Bosni i Dalmaciji, a u njihovim je samostanima bilo središte znanja, oni su pak bili edini širitelji prosvete medju narodom. Andrija Kačić-Miošić, koga naši ljudi poznaju po njegovoj pjesmarici bio je takodjer franjevac.

Inače je ovdje počela prava jesen. Vide se po ulicama već toplija odijela. Donedavna je vrijeme izgledalo nestalno. Upravo kao i politika. No barem se dosada nije čulo puno nova. Ali naskoro — kada nastaju hladniji dani — čut će se opet nešto.

Dosad nije bilo u zemlji Pašića a Radić je bio u Ženevi kao delegat na VII. zasjedanju Skupštine Društva Naroda. Poznato je, da je predsjednikom bio izabran jugosl. ministar vanjskih poslova g. Momčilo Ninčić. Politički će život postati dakle kroz malo vremena puno življi povratkom Pašića i Radića. Parlamenat je još na dopustu; tek se sada sprema da što svečanije dočeka čehoslovačke parlamentarce koji dolaze početkom oktobra na neko vrijeme u Jugoslaviju svojim kolegama u posjete.

Kako je poznato Davidovićev poslanički klub i Muslimanski klub ujedinili su se u novi klub imenom Demokratska Zajednica. Po jakosti su izmedju Radićevaca i Radikala, jer klub čine 51 poslanik. Iza ljetnih poplava dolaze dakle jesen, proslave i — političke kombinacije. **A. R.**

DAROVI.

Za fond «Istarske Riječi» sabrano medju boćarima Zorin-vrha u Bregima, dne 20. sept. L 75. — Bog daj sreću! Hvala!

Za «Prosvjetu», odsjek za Istru.

Darovali su: Franjo Aničić, New York, 1 dolar; društvo «Iseljenička Zora», Ensenada, L 5; dr. Bl. Posedel, Budušin, L 5. — Darovateljima najljepša hvala!

Franina i Juri...

Fr.: Kako se ono zove ono me... Švajcarije, Jurino?

Jur.: Ko mesto?

Fr.: Ono — taneko, o kem smo zadnji put govorili.

Jur.: Ča morda Ženeva?

Fr.: Baš to! Ja-ja kako si ono reka... Jinevra-ja! Dunke, bi reć, da je on tamo zvršilo. A ča misliš, će nam pak bit ča bolje od one... kako se ono zove...

Jur: Ča od Ligi naroda?

Fr.: Od nje-ja.

Jur.: Ako imaš kemu ča dat, pak ako misliš, da će ti to Liga Naroda platit — moreš čekat ako ćeš i do su... njega danka.

Fr.: Ne mislim ja to — nego pitam, ak će svet imet koliko koristi od one skupšćini. To pitam ja.

Jur.: Morda ja, a morda i ne.

Fr.: Sada znam, koliko i prej.

Jur.: Ča ćeš, da ti rečem. Tamo nisam bil, a novini — ča ih se više čita, to se manje zna. Si čital, kako je skupšćina lepo i veselo dočekala Nemce ki su ono prvi put stupili va Ligu?

Fr.: Čital sam — kako da ne! Ki le... pozdravi, ke lepe besedi i z jedne z druge i s treće strani!

Jur.: A oni obedi? One južini? Kam god greš, na ki god stol pogledaš, vidiš Nemca i Franceza, kako lepo bratski razgovaraju.

Fr.: Kako da nisu do čera bili najveći neprijatelji!

Jur.: To ne čuješ drugo nego: «mo... šer», ale pak «majne libe» i «ui» «ui» i «jo! jo!» i sve tako lepo i pristojno i Bogu ugodno. Misliš, da se andjeli mira šeću po ovoj suznoj dolini.

Fr.: I tamo su bili najprvi ljudi. Nemci i Francezi. Sami ministri! čital sam, da su se pul neke južine buševali. A kada se ministri bušu... to će reć puno.

Jur.: Da ti pravo rečem, za onakov bušći ja ne davam puno. I Juda bušnul Isusa i to baš va onem hip... kada ga je prodal onem Kajfešom... Pilatom.

Fr.: I ti misliš, da bi sve one lepe besedi, ke su tamo zrečene, mogle p... va dim?

Jur: Besedi su dim, ako pred njimi a... pak za njimi ne stoje i dela. A zn... ti, ča j jedanput rekal jedan zlam... niti diplomatik?

Fr.: Najprej mi stumači: ča je to diplomatik!

Jur.: Diplomatik ti je čovek, ki jen... misli, drugo govori, a treto dela.

Fr.: Razumem. O a sada reci mi, ča jedanput rékal oni tvoj diploma...

P O D L I S T A K

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskog života u porečkom dijalektu.)

(Nastavak.)

I od unega dana su se svaki dan vidili i vajk bi se dogovorili, di te se sutradan moči najti — Ona je deventala veselija i živeja, smijala se je i kantala po cile dane — Jako na gusto se je hoževala gledati prid starinski špegalj — A kad je u večer bila sama u svojoj kamarici, prvo nego bi pošla spati, pensala bi na sve ča je bivalo po danu. Kad bi se domislila kakove njigove vesele štorijice na vas glas bi se nasmijala; mislila je kako su skakali priko potoka, bižali po hladu pod velikima dubi i bila je jako, jako kuntenta. «O, lipi moj, o slatki moj!», uzdisala bi i slala mu iz svoje lipe kamarice, z svojih mekih kušini i svilenih lancuni ljupce u njigovu drvenu pozemuljku na pajaricu od lišća po kojoj se je i on ubrača, pensajući zajno na nju —

Počeli su živiti novo življenje —

Njihova ljubav resla je naglo kako oganj, kako plamik.

Jedan su se dan doli u boškici na drvenon jenon banku pod starin dubon prvibot poljubili — Oh, ti prvi ljupci, ki vas se ne domišlja — — Nisu rekli jenu besidu, priz silnih ćakul samo su si stiskali ruke, njihove su si glave hodile sve bliže i bliže i najzad su se, na bot i jedan i drugi, poljubili. Najprvo samo jedanbot, pak za tin sve jače i žešće — — U svojen življenju mlada Andjelka nikad ni lipčih dani imala — Kako kad zakuha mladi mošt u bačvah tako je kuhala i njeja zdrava mlada krv — —

Pasivalo je i proliće, a došlo je teplo lito — Kad je u školah pasala bolest mora je poj nazad u grad, ma vred je torna nazad, ki su došle vakance — Uti mali rastanak samo je još poveča njihovu ljubav — I sad su bivali po cile dane skupa —

Nego, o Bože dobri, zašto se je i to moralo zgodati? Grih! Koliko bi bili srični i kuntentiji, da se to ni zgodalo! Ma kad se mladoj krvi, koja kuha kako mlado vino, u proleće, kad sve raste, niče i buji, ne more zapovidati! Zapovi ti živoj vodi neka ne teče proti moru, nego neka se ubrne za nazad! Ne moreš — —

Tako je bilo i tote — — — Jenoga lipoga dana, ona je ućutila, da je mati. Pod njejin srcen počelo je tuckati još jeno malo srce, najprvo pomalo, da ga je komoč čula, pak sve jače i bolje, ča su dani dalje pasivali — —

A da žalost bude još veča zgodalo se je ništo još strašnijega — I to valja da povimo — —

Njeji doma nisu niš znali od te njeje ljubavi — Dva njeji stariji brati nisu bili deboto nikad doma — Živili su več u gradu, nego na svojem imanju, a stara njeja mati, malo je kad zašla van iz kaštela, u kojen su stavali, najdalje bi pošla u vrta ko hiže, pak ni nikad vidila svoju Andjelku, kako gre z kmečkim sinon — Ma i to se je jedan dan doznalo — Njej stariji brat, koji se je štima za velikoga gospodina (kako ča je i bija) je bija tako jadan i bisan, kako da je poša spameti — Njemu se je to vidila silna sramota, da se njigova sestra, čigovi su se didi družili s kralji i cesari, ljubi z jenin kmeton, koji nima ni ... u hiži — A mlade grofe i plemenita... ni stila — —

Pak kada hi je jedan dan zateka va... u hladu di leže na travi i grle se i ljub... lipo mu je nika mrina pala na oči ... jada —

«Andjelka, ustani se i valje hodi ... ma!» je reka —

Ona se je prenula i skočila s tra... na noge — Ni znala ča bi mu reki nego je sva u strahu rekla sam... «Gren» — —

«A ti, kmete», je reka mladon študentu, «ne peštaj po mojoj travi; to je plemenitaška zemlja i tvoje kmetske cokule nisu vridne, da po njoj gredu. Vlaje da si poša zvolde i da nisi nikad drugo torna, ko neš, da te z uvin bičem navadin pameti!» —

Mladi je študente skočija, kako da ga je zmija ujila:

«Ko i san siromah i kmetski sin, nisan ničigov rob i nedan kone sam Bog me ne smi tuči »

«Oho, i kmet bi se stija dignuti na noge — Nego vidiš uvi bič, kupija sam ga za breke i kmete — »

(Slijedi.)

...: Rekal je, da je Bog dal čoveku besedu, da more s njum skrit ono ča misli.

...: A ja pak znam, da je Bog dal čoveku besedu da pravo i istinito govori.

...: I ja govorim, da je tako, ali istina je i to, da su politikaši najveći ...ići na svete i da njim nikada ne ...naš ča misle. Oni su vredni najveću laž prikazat kako istinu, i najveću istinu kako laž. Zato je nisam puno veroval ni onem lepem i slatkem ...i onem besedam bušcem. Na, još ...nisu od oneh njihoveh bušac pravo ...i osušile sline na njihoveh obrazeh i već je prišlo vanka, da je ministar rekal neke besedi, ke pokazuju, ...a mej Nemci i Francezi nima još pravega prijateljstva, i Bog zna, kada ...do njega prit.

...: I tako smo onda, kade smo i prej bili.

...: A kade ćeš da budemo drugde?

...: Inšoma — ja vidim, da ovemu današnjemu svetu ni spasenja. Najbolje bi sest va kakov balun, pak zletet kamo ća — na kakovu drugu zvezdu.

...: Ja — ako ni tamo još i huje nego kade smo i da budemo kakor smo bili — enega srca i ene misli, pak ...ka pride ča ima prit!

IZ ŠTRPEDA.

Smrt od groma.

Nedavno se dogodila kod crkvice Sv. Duha nesreća. Nebo se počelo naglo naoblačiti, približavala se oluja. Svak se bojao tuče. A drago nam je grožđje, jer nam je drago i vino. — Lani nismo ga imali ...korekuć ni kapljice, a ove godine ipak naši vinogradi nosili su nešto grožđja. Bojali smo se tuče. Treba ju odagnati. Kako? Zvonjenjem. I zvonila djeca i zvonila. A eto — udari grom. Djeca sva na zemlji. Jedan se osvijesti i dodje kući, te propovijedi doma što se dogodilo. Ljudi ...trčaše. Svu djecu privedoše k svijesti, samo jedno ne. Ubio ga grom, bolje rečeno, njegova munjina (elektrika) što je prešla s vrha crkve po zvonu i konopu u zemlju. Nauk? Dijete je tu mrtvo, a da nije moglo sa svojim zvonjenjem odstraniti ni preprečiti tuču. Kad bi zvonjenje imalo tu silu, ne bi tuča nama škodila. Znali bismo si tada pomoći. Ali nažalost zvonjenje i zvona ne pomažu, zato nije ni pametno zvoniti za oluje. Kada strijele udaraju, ne idimo pod visoko drveće, ni pod zvonike ili visoke crkve, jer grom udara u najviše. Kad znamo, kakova je i što je strijela, čuvajmo se je. Tko pozna prijatelja, znade se ga i čuvati.

Politički pregled

ITALIJA.

Dne 30. septembra sastali su se u Livornu na palubi talijanske jahte «Giuliana» Mussolini i engleski ministar izvanjih poslova Chamberlain. Ovaj je sastanak veoma važne političke naravi. Ministri su raspravljali o svim većim pitanjima evropske politike. Kaže se, da na tom sastanku nije došlo do nikakvog odredjenog ugovora izmedju Italije i Engleske. Raspravljalo se je osobito o pitanjima, koja zanimaju obe države. Chamberlain je dao novinarima razne izjave, pa je rekao, da se Engleska i Italija u svakom pogledu slažu. Sve svjetske novine pisale su opširno o ovom dogodjaju, pripisujući mu veliko povjesno značenje. «Popolo d'Italia» pisao je o sastanku: Pravac engleske i talijanske politike utvrstio se je u Livornu. On je usmjeren k potpunom evropskom miru.» Nemačke novine kažu, da je naravno ovo približenje Engleske i Italije uzme li se obzir francusko-njemački sporazum.

Na sjednici od 3. o. mj. vlada je prihvatila uspostavu smrtne kazne za atentatore na ministarskog predsjednika ili na režim.

Novine donašaju vijest, da će se Mussolini sastati koncem oktobra u ...nu s ministrom predsjednikom Madjarske, grofom Bethlenom.

Vlada je oduzela talijansko državljanstvo petnaestorici Talijana, koji se nalaze u Franceskoj zato, jer su radili protiv sadanjeg režima.

Dosadanji komandant milicije, general Gonzaga, odstupio je sa svog položaja, pa je sam Mussolini preuzeo komandu milicije. Novine pišu, da će samo Mussolini, kao vodja fašističke revolucije moći pravim putem voditi miliciju, koja ima velike dužnosti u službi naroda i države.

Jugoslavija.

U Jugoslaviju su pred par dana došli čehoslovački parlamentarci, da pohode svoje drugove. Ovome posjetu čehoslovačkih narodnih muževa podaje se u Jugoslavji velika važnost. «Slobodna Tribuna» piše: «Dolazak Čehoslovaka ne će biti samo niz svečanih i srdačnih manifestacija, već samo upoznavanje i zbližavanje jedno je djelo. Ali će čehoslovački i naši parlamentarci ovom prilikom osnovati zajednički privredni i prosvjetni odbor sa zadatkom, da utvrdjuju i razviju što jače privredne i prosvjetne veze. Odnos izmedju Jugoslavije i Čehoslovačke ne smije biti samo medjunarodni i diplomatski. On mora, da je bliži. To nam bezuslovno nalaže i slavenska krv i položaj u Evropi. Oslobodjeni velikim ratom naši su narodi nerazdvojivo vezani sudbinom i samo u punoj slozi mogu sačuvati tekovine slobode.» Čehoslovački parlamentarci imaju posjetiti Beograd, Zagreb, Ljubljanu, Skoplje, Split, Sušak itd. Položiti će vjenac na grob neznanog junaka, kralja Petra, Strosmajera i Prešerna. Ovaj je posjet uzvrat za posjet koji su jugosloveni bili učinili Čehoslovačkoj.

— Jugoslovenski kralj Aleksandar bio je otišao u Pariz u svrhu liječenja. Neke su novine javile, da je taj njegov boravak u vezi sa važnim državničkim poslovima, a u prvom redu sa sklapanjem saveza izmedju Jugoslavije i Francuske. Ovo nagadjanje još je više potvrdjivala činjenica, što je ministar spoljnih poslova dr. Ninčić takodjer stigao iz Ženeve u Pariz. Medjutim u utorak je kralj Aleksandar posjetio predsjednika francuske republike. Ovaj posjet bio je vanredno svečan. Pred predsjednikovom palačom bio je postavljen bataljun vojske sa zastavom i glazbom, a najveći dostojanstvenici države izašli su mu u susret. Sam predsjednik republike izašao je pred kralja sve do vrata od stubišta i ispratio ga u svečanu dvoranu, gdje su obojica ostala u razgovoru. Poslije je predsjednik republike vratio posjetu kralju Aleksandru.

— Francuske i engleske novine pišu, da će do koji dan biti potpisan ugovor izmedju Francuske i Jugoslavije.

— Svetozar Pribićević nalazio se u zadnje vrijeme po zborovima u raznim krajevima države. Pred par dana morao je naglo otputovati u Pariz, gdje mu se nalazila bolesna kćerka Smilja. Medjutim donašaju sve jugoslovenske novine vijest, da je Pribićevićeva kćer preminula.

Francuska i Engleska.

Ministar Chamberlain vraćujući se iz Italije kroz Pariz, sastao se je s ministrom Francuske Briandom. Oni su konferirali, pa su poslije dali ovaj proglas:

«Na sinoćnjem sastanku Briand i Chamberlain konstatovali su i utvrdili, da medju njima vlada potpuna saglasnost u pogledima kao i u zajedničkoj akciji za rješavanje najglavnijih političkih pitanja. Oni su ispitali vanjski položaj a posebno francusko-njemačke odnose. Oba ministra su konstatovala, da sporazum Francuske i Engleske za utvrdjenje mira nije nikada bio tako intiman, srdačan i pouzdan kao danas.»

Završeno zasjedanje Društva Naroda.

Završeno je ovogodišnje zasjedanje Društva Naroda, koje je do sada bilo sedmo po redu. U zaključnoj svojoj riječi predsjednik dr. Ninčić izrazio je radost što su na skupštini narodi, koji su se u strašnom ratu medjusobno pobijali, u najvećem skladu učestovali na skupštini Društva Naroda. Ovaj govor bio je od prisutnih delegata opetovano prekidan živahnim odobravanjem.

Sastanak Male Antante.

Prigodu boravka svih ministra spoljnih poslova Male Antante u Ženevi, upotrijebili su isti, da se sastanu na jednu konferencu i da rasprave stvari, koje su zajedničke. Na vijećanju, kako pišu novine, ustanovljeno je, da sve države imadu jednake poglede na zajedničke probitke. Ujedno je odlučeno da se budući sastanak održi tek do godine i to mjeseca lipnja negdje u Čehoslovačkoj.

Albanija.

Albanija još uvijek pokazuje svojim unutarnjim položajem, da je zemlja viječnih nemira. U posljednje doba došlo je u zemlji do teških i ozbiljnijih nemira. U okolici Skadra pobunilo se pleme Katastrati. Izmedju pobunjenih četa i vladine vojske došlo je do okršaja u kojem je bilo na obe strane mnogo ranjenih i mrtvih. Radi ove pobune došlo je u čitavoj Albaniji do brojnih hapšenja, a bilo je i više političkih umorstva. Stanje u čitavoj Albaniji vrlo je ozbiljno.

Nova poljska vlada.

Dosadanja vlada Poljske republike podnijela je ostavku. Predsjednik je dao maršalu Pilsudskome mandat za sastav nove vlade. Vlada je ustanovljena. Pilsudski je ministar predsjednik i ministar vojske. Unutarnja djela ima takodjer jedan general.

Rumunjski kralj odstupa.

Novine cijelog svijeta pišu o odstupu rumunjskog kralja. Rumunjska štampa to potvrdjuje i uporno tvrdi da je odstup kralja Ferdinanda već gotova stvar, i da se čeka samo na odlazak rumunjske kraljice Marije u Ameriku. Čim ona stigne u Ameriku, prestolonasljednik Karol će se vratiti u Rumuniju i bit će na svečan način izvršena primopredaja prestolja.

Čehoslovačka.

Presjedniku čekoslovačkog senata i vodji narodnih socijalista dru. Vaclavu Klofaču umrla je žena. Zbog toga je gosp. Klofač prekinuo svoje bavljenje u Jugoslaviji, gdje se je nalazio zajedno sa drugim čehoslovačkim parlamentarcima.

Domaće novosti

Ukinuće naših društava.

Prošle nedjelje pozvali su buzetski karabinijeri u Buzet predsjednika čitaonice «Zemljoradnička Prosveta» u Sv. Martinu gosp. Miju Draščića i pročitali mu dekret, kojim se čitaonica ukida radi njezinog protutalijanskog djelovanja.

Odbornicima prosvjetnog društva «Danice» u Strani je rečeno da je njihovo društvo ukinuto dekretom koparske potprefekture, no dekreta primili nisu. Predsjednik Anton Rašpolić i odbornik Joakim Rašpolić bili su radi društva osam dana u zatvoru.

Naši učitelji.

Na temelju zakona od 24. decembra 1925., koji je objavljen u «Gazzetta Ufficiale» od 4. januara 1926., može vlada odpuštati državne namještenike, ako o njima sudi, da ne daju dovoljne garancije za točno izvršavanje svoje dužnosti, ili da su protivni političkim smjernicama vlade. Otpust namještenika iz službe odredjuje se kr. odlukom na prijedlog ministra u čije područje namještenik spada.

U zadnje je vrijeme takvo postupanje poduzeto protiv mnogih učitelja iz naših krajeva. U odnosnim dekretima pojedinom učitelju ministar prosvjete javlja, da je proti njemu započeto otpustno postupanje, navadja optužbe, zbog kojih se to postupanje poduzelo, te daje svakome po 15 dana vremena, da se eventualno ispriča ili obrani, i to pismom na kabinet ministra prosvjete. Do sada je već preko tridesetak hrvatskih i slovenskih učitelja primilo slične dekrete.

† Kapetan Jakov Jurković.

Pišu nam iz Opatije: I opet se sklopio jedan grob nad jednim našim čovjekom — pravim čovjekom. U Jakovu Jurkoviću mi ne gubimo samo vrsnog pomorca, iskusnog kapetana, već i jednog od najstaknutijih članova naše čestite «stare garde», kojoj ima Opatija da zahvali sve ono, što je narodno i naše.

Svu je svoju mladost proveo na moru, u tudjini, uvijek vjeran našemu jeziku i imenu. Kad se je u jeku svoje muževne dobe nastanio u Opatiji, stavio se je dušom i tijelom uz bok naših ondašnjih prvaka i u zajednici s njima borio se za naše pravo u ovome kraju. Više je godina bio zastupnikom na općini, a neko vrijeme i tajnikom i odbornikom Družbe Sv. Ćirila i Metoda za Istru, pa je i time pridonio, koliko je bilo u njegovim silama, jačanju naše narodne svijesti.

Dobar i blag — nije imao neprijatelja. Svak je tražio njegovo društvo, jer je bio vrlo bistar u prosudjivanju, a uzto bio je i pun humora, onog zdravog, našeg, mornarskog humora.

Tako je to išlo u njega do početka rata. No otkad mu je ono god. 1915. pod puškom poginuo njegov srednji sin, Milivoj, on se sav promijenio. Ostavila ga dobra volja, prošao ga smijeh, on se naglo prignuo, oronuo — te više nije bio ni slika ni prilika onoga, što bijaše prije. Par godina iza sloma držao se još nekako, ali je već izgledao kao ruševina. Onda je legao, da se više nikada ne pridigne.

Prošle je srijede preminuo. U sedamdesetoj godini. Sprovod mu je bio u četvrtak. Razumije se, da se ni s njime kao ni s pokojnim Tomičićem nije na njegovu grobu oprostio niko..., ali su naša srca plakala za njime kao i za onim dobrim starcem u Voloskom, jer znamo i osjećamo, što su nam obojica bili.

Cijenjenoj udovi i sinovima naše iskreno saučešće, a našem dobrom Jakovu neka je vječna slava!

Smrt senatora Grossicha

Na Rijeci je dne 1. o. mj. umro senator dr. Anton Grossich. Pokojnik je bio prije rata mnogo godina jedan od prvaka talijanske liberalne stranke na Rijeci. Po aneksiji bio je i on kao i drugi talijanski prvaci iz ovih krajeva, imenovan članom talijanskog senata.

Senator Grossich rodjen je u Draguću u Istri g. 1849. Škole je polazio u Pazinu, Kopru i Gracu. Bio je liječnik.

Sedamstogodišnjica Sv. Franje Asiškoga.

Dne 4. oktobra o. g. slavila se je po svoj Italiji sedamstogodišnjica Sv. Franje Asiškoga i ako je taj dan bio radni.

Novi fašistički komisar u Trstu.

U Trstu već dugo vremena vodi fašizam poseban komesar. Neko je vrijeme bio komesarom podtajnik fašističke stranke onorevole Ricci. Pred kratko vrijeme bio je on. Ricci pozvan u Rim, a na mjesto visokog komesara tršćanskog fašizma postavljen je onorevole Barduzzi.

«Vez».

Izišao je iz tiska 8. broj ženskog lista «Veza». Razumije se, da je i u ovom broju mnogo lijepoga štiva iz svih grana ženskoga života. Slike za ručni rad takodjer su lijepe. Ovaj tako potrebni ženski list postaje jedna prava škola za naše Istranke. Preporučamo ga!

POPLAVE

U zadnjem broju našega lista pisali smo o strašnom nevremenu, koje je bjesnilo prošle sedmice nad Trstom i okolicom. Kiša, kakve se nitko ne sjeća, prouzročila je poplavu, kakve se takodjer nitko ne sjeća. Cijeli je kraj pretrpio nevjerojatne štete. Trst je još sav raskopan, po ulicama su još velike hrpe zemlje i kamenja, koje je voda nanijela. Svakim se danom ustanavljaju sve veće i veće štete, koje je voda nanijela. Iz raznih magazina bacaju van pokvarenu robu. Iz jednog dućana nose mokre tkanine, iz drugog brašno, koje je tijesto, a iz trećeg odvažaju desetak kvintala olupljenih mendula, koje su pokvarene. Ceste su raskopane, asfalt po ulicama treba mjenjati, kanali su zbog silne navale vode svi pokvareni, telefoni i vodovodi takodjer, itd. itd.

No, u pokrajini je nevrijeme imalo još strašnijeg učinka. U Vipavskoj i Goričkoj okolici poplava je bila grozna. Štetu, koju je pretrpjelo tamošnje pučanstvo, nije moguće opisati. Najteže je prošla Idrija. Svi mostovi, koji prelaze rijeku Idrijicu, bili su porušeni. Ceste su bile potpuno neprohodne, jer je voda nanijela na ceste masu zemlje i kamenja, tako da im nije bilo poznati ni traga. Silna je voda prenašala i stabla, te ih je presadjivala na drugi kraj, tako da su na državnoj cesti iza poplave u nanešenoj zemlji rasla i stabla, koja je voda donijela.

Svuda, kud je voda prolazila, rušili su se zidovi. U nekom je kraju voda odnijela pilanu, tri kuće i staje. Kolika je bila moć vode, ne da se opisati. Iza kako je najgore prošlo, bilo je od Gornje Vipavske doline pa do Soče sve jedno veliko more. Mnoga su tamošnja sela doživjela grozote. Valovi, koji su za sobom vukli blato i mulj, na poljima su nanijeli milijunske štete. Željeznička pruga takodjer je od poplave bila oštećena. Na prugu je voda nanijela takodjer mnogo zemlje, pa je željeznički promet bio neko vrijeme zaustavljen. Bilo je u svim krajevima opasno i za ljude i za životinje. Sela su ostala pod vodom. Ljudi su bježali na krovove. Voda je odnašala živinu, pokućstvo, poljske proizvode i razne druge stvari. A potpuno su uništeni oni usjevi, koji su bili na polju.

Sve štete, koje su naši krajevi pretrpjeli, nisu još procjenjene. Može se samo reći, da su ogromne, milijunske — — — Prefekture su o nevremenu i o štetama izvjestile ministarstvo, pa će vlada sigurno priskočiti u pomoć pučanstvu.

No, nije samo u krajevima Julijske krajine haralo nevrijeme, nego je bilo jako i u sjevernoj i južnoj Italiji. Osim toga je poplava nanijela silne štete i u Sloveniji. Da ne opetujemo: učinak vode bio je i tamo grozan i neopisiv.

Pomoć za oštećene od poplave.

Poplave su našim krajevima dale težak udarac. Štete su neopisive, ogromne. Mnoga su imanja uništena, mnoge su obitelji uspjele spasiti samo živote. A bliža se zima, nevolja, glad — za mnoge. Da se bar donekle pomognu oni, koji su teško oštećeni, poduzele su se razne akcije. Potrebna je pomoć, i to brza pomoć. Slovenski dio našega pučanstva osjetio je svu grozotu poplava. Da potakne jednu akciju za pomoć našem pučanstvu, g. dr. Wilfan, naš poslanik, izručio je upravi «Edinosti» kao svoj osobni prinos 1000 lira. Pokazao je time svoju iskrenu sućut za oštećeno pučanstvo. Za njim će se bez sumnje povesti svi oni, koji mogu pridonijeti nešto za pomoć braći, kojoj je pomoć potrebna.

Sastanak komisije za diobu imovine Istre, Krka i Kastva

Dne 30. septembra sastala se je opet komisija za diobu imovine Istre, Krka i Kastva. Ta je komisija bila prekinula svoj rad u maju 1925. u Puli. Sa talijanske strane članovi su komisije gg. dr. Inocente Chersich, senator i predsjednik upravnog pokrajinskog odbora u Puli, koji je ujedno i predsjednik čitave komisije; prof. Luigi Draghicchio i dr. Francesco Farina, zamjenik prefekta u Puli. Zamjenici su gg dr. Giacomo Steffe, državni odvjetnik u Puli, dr. Pietro Molinari, ravnatelj financ. ravnateljstva u Puli, i Ing. Lodovico Bolif, šumski nadzornik u Voloskom-Opatiji.

Lanjske je godine jugoslovenskoj komisiji predsjedao g. dr. Matko Laginja, no koncem prošlog mjeseca morao se je zbog slabog zdravlja na tom položaju zahvaliti. Na njegovo mjesto došao je g. dr. Marijan Cukar, sreski poglavar na Sušaku. Jugoslovensku komisiju sačinjavaju nadalje slijedeći članovi: gg. dr. Vinko Trinajstić, bivši predsjednik zemaljskog odbora, i Ante Andrijčić; zamjenici: gg. dr. Franjo Jelušić, Franjo Barbalić, školski nadzornik, i dr. Emanuel Perčić, član stola sedmorice u miru.

Talijanska komisija odsjela je u Opatiji u hotelu «Atlantica», u vili dra. Gj. Cervara, te svakog dana polazi na Sušak na zajedničke sjednice. Rad ove komisije trajati će 8 dana.

Suđenje g. Kemperlu, odgovornom uredniku «Goriške Straže».

Dne 2. o. mj. vršila se je pred tršćanskim prizivnim sudom rasprava protiv gospod. Polda Kemperle, odgovornog urednika «Goriške Straže», zbog nekoga članka, koji je pred par mjeseci izišao u «Gor. Straži». Njemu se je već sudilo pred goričkim sudom, te je bio riješen, no državni je odvjetnik uložio priziv na tršćanski sud.

Na ovoj se je raspravi i opet riješilo g. Kemperla, jer se ustanovilo, da u članku, zbog kojega je tužen, nije napisano ništa, šta bi bilo kažnjivo. Državni odvjetnik tršćanski govorio je na raspravi pol sata. U tom govoru pobijao je goričkog državnog odvjetnika. Naročito je vrijedan pažnje onaj dio njegovog govora, kada je naglašavao, da pozivanje djece da ljube svoj materinski jezik nije nikakav zločin, jer ne postoji zakon, koji bi takvo djelovanje kažnjavao. Jedino kad bi takav zakon postojao, moglo bi se osuditi optuženoga. U zakonima nije ništa u tom pogledu označena, a on drži, da ne će nikada nijednom talijanskom zakonodavcu pasti u glavu nešto slična u zakon staviti.

O prezimenima u ovim našim krajevima.

Tršćanski «Piccolo» od 2. o. mj. donaša jednu dugu raspravu o italijanizaciji slavenskih prezimena u ovim našim krajevima. Stvar je veoma zanimiva, pa nam je veoma žao, da ne možemo cijeli članak ovamo prenijeti.

«Piccolo» kaže, da su u posljednjih 50, 60 godina austrijskog gospodstva u ovim krajevima slavenski svećenici u svojim maticama sva talijanska prezimena iskvarili, pišući ih slavenskim pravopisom. Taj je pravopis 1835. god. Ljudevit Gaj izumio za hrvatski narod. «Piccolo» kaže, da je to sasma u redu za Slavene preko Snježnika, ali se je, kaže «Piccolo» onaj «famozni» biskup Dobrila, odgojen u nekom hrvatskom konviktu, bio dao na žestoku kampanju slaviziranja i našeg kraja, u kojem latinstvo ima duboki korijen. Pod njegovim vodstvom slavensko je fanatizirano svećenstvo iznakazilo formu prezimena itd. itd.»

Zato, da se povrati sve u svoj stari položaj, kaže «Piccolo», treba svršiti s slavenskim pravopisom u ovim krajevima. Da se to postigne, treba naložiti svim uredima, da u svim svojim knjigama pišu prezimena samo u talijanskom pravopisu, svi dokumenti moći će se izdavati samo s prezimenima u talijanskom pravopisu.

Osim toga, kaže «Piccolo», treba, da se što prije i na Julijsku Krajinu protegne zakon, koji se već od 10. januara provadja u pokrajinama s njemačkim manjinama. Po tome zakonu zamijeniti će se potpuno talijanskim prezimenima ona prezimena, koja su izvrgnuta u slavenska. Na primjer: Andrijančić po tom novom zakonu moralo bi se promjeniti u Andreani, Bonifačić u Bonifaci itd.

Taj zakon, kako rekosmo, već vrijedi u Trentinu. Dne 5. augusta izdalo je ministarstvo jedan dekret, kao dodatak tome zakonu. Po tome dekretu prefekt pojedine pokrajine uz suradnju nekih inštitucija i uz pomoć osoba, koje su upućene u stvar, prevadjati će prezimena u talijanski. Za svako novo prezime napraviti će poseban izkaz svih onih obitelji i osoba, koje to prezime nose. Svaka ova obitelj i osoba dobiti će poseban dekret, po kojemu se mjesto dotadanjega prezimena daje talijansko prezime.

Prema odredbama zakona ovi bi ispravci imali biti kao neko vraćanje starih oblika prezimena te se moraju primiti onako, kako prefektura odredi. Jedan članak zakonskog dekreta od 1. januara glasi: «biti će kažnjen globom od 500 do 5000 lira svako, ko i poslije izvršene promjene bude upotrebljavao tudji oblik prezimena.»

Iza kako prefekt bude riješio, da se razna prezimena promijene, poslati će općinama jedan prepis dekreta, da se u raznim knjigama, na općini, u župnim uredima, izbornim listama, u poreznim uredima itd. — mogu izvršiti promjene.

Ovaj zakon nije dodiše još u krijeposti za naše krajeve, no «Piccolo» zahtjeva da bi se brzo uveo.

Osim svega toga imala bi se provesti i jedna nova uredba. Ima naime, kaže «Piccolo», mnogo veoma dobrih Talijana s prezimenom, koje je izrazito slavensko. To su prezime Talijani naslijedili od svojih djedova (koji su po svoj prilici bili nekakvi Slaveni - Op. ur.), a oni bi htjeli promjeniti ih i prevesti na talijanski. Do sada je to bilo malo teško, jer je trebalo činiti molbe na razne strane, s mnogo biljega, s masom dokumenata, a na riješenje čekalo se je dugo.

Po novim dekretima svih će tih poteškoća nestati. Svaki Talijan, koji bude htio iz svog slavenskog prezimena napraviti talijansko, napisati će pismo prefektu i — stvar je gotova.

Prvih dviju odredaba (o pravopisu i vraćanju talijanskih prezimena) morati će se svi gradjani držati strogo, dok će treća biti stavljena na volju. Svoje prezime može mjenjati ko hoće — ali će opet, kaže «Piccolo», svako, ko bude želio, u Italiji biti «padronissimo», svoje prezime kakvo mu drago bilo, slavensko, njemačko, grčko, pa bilo i tursko.

Ko je počinio posljednja grozna zločinstva po Istri?

Pred neko vrijeme u jednoj gostioni u Sv. Jakobu (Trst) napala su dva Tršćana na gostioničara. Karabinijeri su odmah dotrčali u obranu. Napadači su navalili i na karibinjere. Jednoga od ovih, brigadijera Lanzilotta, uboli su nožem, tako, da je od rane umro. Iza zločina zločinci su pobjegli iz Trsta. Drugovi umorenog karabinjera zakleli su se, da će ih pronaći, prije ili poslije, pa makar kako teško to bilo. Iza mnogo rada i traženja uspjelo im je pred par dana uloviti ih.

Lopovi se sada nalaze u tršćanskim zatvorima. Iz istrage se doznaje, da su oni ne samo ubili brigadijera, nego da su, iza kako su pobjegli iz Trsta, po Istri, gdje su sakrivali, počinjali razna nedjela i zločine.

Poznata su teška nedjela i zločini, koji su u posljednje vrijeme bili na dnevnom redu. Ubojice brigadijera Lanzilotta, dva brata Stemberger, bili su oni, koji su te zločine činili. Živjeli su neko vrijeme u okolici Poreča, pa su tamo činili ono što je zgražalo tamošnje stanovnike. Napadali su pastire, krali su ovce, napadali su noću kuće i krali iz staja blago itd.

Uzaludne su bile sve potjere karabinjera iz Poreča, i ako su poduzimali sve, da udju u trag tada još nepoznatim lopovima. Braća Stemberger znala su si u kratko vrijeme naći prijatelja i ortaka, s kojima su sve ovo radili. Preko mjesec dana uspjeli su izvadjati svoje lopovštine, a da ih vlast nije mogla uloviti. Život je tamošnjeg stanovništva bio kroz to vrijeme u opasnosti. Bilo je i žrtava.

Njihovo divljaštvo nadmašuje divljaštvo mnogih dosadanjih istarskih zločinaca. Navaljivali su na djecu, koja su čuvala ovce. Tako su i ubili pastira Jugovca blizu Višnjana.

O svim njihovim zločinima bilo bi preopširno pisati. Zasluzuju posebnu pohvalu karabinjeri, koji su sve uložili, da im udju u trag i da ih ulove. Izbavili su tako Istru zločinaca, kakvima nema para. Pohvatani su i svi oni, koji su bili u njihovoj bandi. Iz daljnjih istraga izići će na dan mnoge stvari, koje će zanimati, pak ćemo se na njih osvrnuti.

80. rodjendan Don Bulića.

Dne 4. oktobra je Don Frano Bulić, bivši direktor arheološkog muzeja u Splitu i sada njegov počasni direktor, širom cijelog svijeta poznati naučenjak, proslavio svoj 80. rodjendan. U posljednje vrijeme dolaze k njemu deputacije; pojedinci i sva sila pismenih i telegrafskih čestitaka iz svih krajeva svijeta. I mi se pridružujemo čestitkama i želji da živi još dugi niz godina na korist znanosti i na diku našega naroda.

Upisivanje u poljodjelsku školu u Pazinu.

Ravnateljstvo poljodjelske škole u Pazinu poslalo nam je ovaj oglas:

Praktična poljodjelska škola u Pazinu (Pisino) (s osobitim smjerom na voćarstvo, osnovana za mladiće, koji žele naučiti u kratko teoriju sa potrebitom praksom, kako se imaju obradjivati polja), započet će u prvoj polovici budućeg mjeseca novembra sedmu godinu svog opstanka. Ova škola raspolaže sa raširenim novim zgradama i bogatijim sredstvima sa dvije dobro providjene staje, kojima je priključena moderna mljekarna, sa konobom, prostranim lokalom za gojenje svilaca, novim pčelinjakom sa laboratorijem, bogatim kunićnjakom, nasadima za intenzivno gojenje voćaka u svim oblicima, vinogradima rasadnicima, vrtom, murvinjakom u dva posjeda sa preko soba u ravnini i u brdu. Ujedno je ta školska godina treća u novom razdoblju, budući da je ministarstvo za nacijonalnu ekonomiju priznalo njezinu vrijednost za praktično poljodjelstvo Julijske Krajine, te zato odredilo, da pod njegovim visokim pokroviteljstvom postane samostalno juridično tijelo te ga snabdjelo obilnim sredstvima u svrhu, koju ima da postigne.

Redoviti tehnički naučni tečaj, koji vrijedni gojenci mogu, ako hoće, i opetovati, da se usavrše, traje cijelu gospodarsku godinu, od novembra do slijedećeg oktobra s praznicima, koji su ograničeni samo na mjesec august. Koncem školske godine i nakon položenog ispita davat će se svjedodžbe o polasku i uspjehu.

Sa školom spojen je i godišnji pripravni tečaj za mladiće, koji nijesu dostatno naučeni te bi mogli sa uspjehom polaziti redoviti tečaj. Tko želi biti primljen u pripravni tečaj, položit će na početku školske godine usmeni i pismeni ispit iz predmeta zadnjeg razreda pučke škole.

Teoretička predavanja obuhvaćaju 24 prijepodnevna sata na sedmicu, tako porazdijeljena te pitomci primljeni izravno u tehnički tečaj mogu i moraju da upotpune svoje znanje, polaziti nekoje predmete pripravnog tečaja. Teoritička predavanja odnose se na ove predmete:

U pripravnom tečaju: jezik, čudoredni nauk, zemljopis, računstvo, nauk o zemljomjerstvu i crtanju, počela prirodopisnih i naravoslovnih znanosti (bilinstvo, kemija, fizika i životinjstvo) opće ratarstvo, (agronomija i povrćarstvo, pčelarstvo i svilogojstvo, tjelesni uzgoj i vjeronauk); u redovitom tehničkom tečaju: voćarstvo i pomologiju, livadarstvo, vinogradarstvo i vinarstvo, nauk o poljodjelskoj lučbi (kemiji), marvogojstvu i sirarstvu, peradarstvo i kunićarstvo, nauk o gospodarskom knjigovodstvu, šumarstvo, jezik i povijest, ratarsko zdravstvo, tjelesni uzgoj i vjeronauk.

Praktično poučavanje i radnje obavljaju se u posljednjem satovima svijuh težatnih dana po prilikama godišnjih doba.

Primaju se u školu na temelju prijamnog ispita samo seljački sinovi Julijske Krajine, koji su svršili pučku školu i dovršili 16. (šesnaestu) godinu života. Isto vrijedi za izvanjske gojence, za slušatelje i praktikante.

Svi mladići, čije obitelji nijesu iz Pazina, moraju stanovati u zavodu. Oni, koji stanuju kod roditelja, podvrženi su glede školske obuke, rada i učenja istoj disciplini kao i oni, koji stanuju u zavodu.

Za unutarnje učenike ima raspoloživih 30 mjesta, it o:

a) 12 besplatnih,

b) 18, koji plaćaju (120 lira mjesečno unaprijed).

Oni, koji se žele upisati, moraju podnijeti molbu što prije, a nikako poslije 31. oktobra t. g. (radi što to većeg broja molbi savjetuje se, da ih što prije podnose) u preporučenom pismu na «Ravnateljstvo praktične poljodjelske škole u Pazinu (Pisino) — Istra.»

Molba mora biti potpisana od načelnika vlastite općine te mora imati slijedeće priloge:

1) Svjedodžbu otpustnicu iz pučke škole;

2) svjedodžbu pripadnosti kojoj općini Julijske Krajine;

3) krsni list, iz kojega proizlazi, da je molitelj navršio 16. godinu;

4) svjedodžbu o zdravom tjelesnom razvitku, ispostavljenu pred malo vremena u ovoj godini;

5) svjedodžbu dobrog ćudorednog i političkog ponašanja;

6) svjedodžbu siromaštva (samo oni, koji mole za besplatno mjesto).

Oni, koji budu primljeni u školu, morati će uplatiti unaprijed u dva polugodišnja obroka svotu od Lira 100 kao pristojbinu za nabavu vlastitih školskih potrepština te za orudje za cijepljenje i obrezivanje, koje će stvari pripadati učeniku i nakon što bude dovršio školu.

Svaki pitomac imati će stan i hranu u zavodu i mora biti opskrbljen sa potrebitim odjelom i rubljem, a osim toga obvezan je donesti sa sobom barem: dva para plahta (lancuna), dvije ponjave, jedan prošivan pokrivač (koltra), dvije prevlake za jastuke i četiri ručnika.

Oni, koji budu primljeni, dobit će na vrijeme poziv, da dodju u školu.

Tko želi potanjih obavijesti, može se obratiti na školsko upraviteljstvo.

Svaki, pa i malen posjednik zemljišta ne može da bolje obdari svoje sinove, a to još većma, ako ima samo jednoga, koji će ga negda naslijediti u posjedu, nego ako ih pouči u razumnom poljodjelstvu. To će postići, ako budu marljivo posjećivali koju praktičnu poljodjelsku školu; jer osobito u poljodjelstvu imućnost druži se sa znanjem. To je vrijedilo i do sada, vrijedi i danas, a vrijedit će još više u buduće.

Od ravnateljstva praktične poljodjelske škole, Pazin (Pisino) - Istria.

Ravnatelj:
Profesor **Travaini.**

Učiteljski zbor sačinjavaju: Ravnatelj zavoda, zadružni živinar, pazinski šumarski nadzornik, školski liječnik, učitelj predmeta opće izobrazbe, učitelji praktičkih radnja i svećenik za vjeronauk.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik:
IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU.

Priposlano*)

Zahvala i «s Bogom!» Trsteniku i Klenovščaku.

«Draga moja djeco i dobri narode!

Uzalud me čekate u početku ove školske godine, da Vam otvorim Vašu lijepu školu. Sedam punih godina proživjeli smo zajedno. Sedam punih godina povjeravali ste mi Vašu dragu djecicu, Vaše sokoliće, Vašu jedinu nadu. Izručili ste ih meni i pod moje okrilje sa svim srcem i drage volje.

«A Vi, nezaboravna i mila djeco moja, kliktali ste od veselja i radosti, kada smo zajedno bili. Dok smo se učili zajedno, ljubili ste me kao oca svoga. U igri igrali ste sa mnom, kao s bratom svojim.

«Proživjeli smo sedam godina rada, i sedam godina veselja. — Ali, iznenada, morao sam otići, morao sam ostaviti Vas i moj stari dom.

«Uvjeravam Vas, predraga djeco i mili moj narode, da ću se uvijek Vas sjećati, na Vas misliti gdjegod bio i kudagod hodao. —

«Moje najveće veselje biti će, kada budem čuo, da se uvijek držite mojih nauka, da ljubite sve što je naše i da ste još uvijek narodni poštenjaci.

«A sada se svima najljepše zahvaljujem za sva dobročinstva, što ste mi učinili; od srca sam Vam zahvalan za ljubav i štovanje, što ste mi iskazali i povjeravali mi kroz sedam godina Vašu dragu djecicu. Od mene Vam iskrena i srdačna hvala, a od Boga plaća.

«Iz dna duše i iz svega bratskog srca Vam želim svako dobro i junačku sreću na našoj rodjenoj grudi.

«Kličem Vam svima, svima iskreni i dragi s Bogom! — — do milog vidjenja i krepki Zdravo!!

U Dalmaciji 25. septembra 1926.

Vaš učitelj
Martin Ribarić.

*) Za članke pod gornjim naslovom uredništvo ne odgovara.

Broj 41 — Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) — U Trstu, 14. oktobra 1926. — Pojedini broj 25 cent. — God. IV.

„Istarska Riječ“ izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I, Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Iza osam godina...

U oktobru, god. 1918. — dakle ravno prije osam godina — dogadjale su se u svijetu, pa i u samoj našoj blizini, velike stvari. Uslijed nadčovječnih napora i nečuvenog junaštva srpske vojske, Turska i Bugarska bile su jednim mahom postavljene izvan boja; na zapadnom frontu silna se takozvana Hindenburgova linija bila već prelomila, i Nijemci prisiljeni na uzmak, na Piavi pripremao se posljednji udarac staroj austrijskoj monarhiji. Još koji dan, i krvavoj je borbi imao da dodje kraj.

I došao je: prvi dani novembra donijeli su svijetu mir.

Mislilo se, da su mu donijeli i sreću. No sreće mu nisu donijeli. Ni blagostanja. Ni mira. Ničesa...

Narodi, pa neki i od onih, što su se prije rata borili rame o rame za iste misli i iste ciljeve, našli su se neposredno poslije rata jedni prema drugima gotovo kao neprijatelji. Eno vam Francuza i Engleza: neko ih je vrijeme njemačko neprijateljstvo držalo na okupu, ali nije potrajalo dugo i oni se razišli, tako da nema danas gotovo malo krupnijeg pitanja, gdje bi oni postupali složno i u skladu. Ako Francuz učini jedan korak, Englez će odmah da učini dva, da ga preteče i da mu smeta. I tako to ide iz dana u dan, iz godine u godinu.

Evo vam Amerike! U ratu pomagala je Francuze, Engleze i ostale njihove saveznike. Opskrbljivala ih je municijom, hranom — sve za debele novce. Davala im je velike zajmove, i sad ih ima u šakama. Saveznici su mislili, da će im Amerika otpustiti dugove, ali su se prevarili. Amerika traži svoj novac, i saveznici su prisiljeni, da s njome sklapaju ugovore za otplaćivanje toga duga i odnosnih kamata. Posljedica svega toga jeste, da Amerika pliva u dolarima i u zlatu, dok se Evropa guši u mizeriji.

U velikoj mizeriji.

Da ne bi no skupoća, koja postaje iz dana u dan sve veća, tako da niko ne zna, kud će se dospjeti, ako to ovako potraje. Kruh, najmilija i najsladja i najpotrebitija hrana mladome i starome, preskup je i u onim zemljama, koje rode silnim količinama pšenice i drugih žitarica. A što je najgore: ni u kojoj državi nije novac tako stalan i siguran, da bi čovjek mogao reći: eto sjutra će vrijediti toliko... Posvuda sama neizvjesnost, kao i sred uzavrijela mora na brodu, koji je izgubio i jarbole i kormilo.

U takvom slučaju red je, da svaki čovjek čuva svoj život, glavu svoju, kako najbolje zna i umije. Treba da izoštri i oko i uho, da odmah sâm vidi i čuje, otkuda će na nj opasnost, da se za vremena može skloniti, spasti.

I nesamo oko i uho mora da izoštri, već i pamet. I to u prvom redu. Nemojmo se varati. Naš je istarski seljak u ogromnoj većini prepušten samome sebi. Ono nekoliko tiskanih nauka i uputa, što od vremena do vremena do njega dodju, ne dostaju. Vrijeme je neizmjerno teško. Ono traži nesamo znanja i uputa, već i velike spretnosti i sposobnosti, da se čovjek može da probije kroz ovu strašnu magluštinu. Tu bi najviše mogla da pomogne živa riječ, živi primjer. A od koga da poteče ta riječ, od koga taj primjer, kad su se naši narodni redovi silno prorijedili, tako da se na daleko i na široko ne vidi našeg čovjeka, koji bi svojim ličnim nastupom mogao u tome što da pomogne.

Ne ostaje dakle drugo, nego da svaki naš čovjek bude-sam sebi učitelj, vodja i branitelj. Sebi i svojoj djeci, da se i ona, ta djeca, već izrana upute, kako je život težak i kako taj teški život iščekuje od njih da budu kovači sreće svoje. Neka drže uvijek svoje oči otvorene, da vide sve što se oko njih dogadja i sprema, neka neprestano traže načina, kako će se u ovoj strašnoj borbi za život moći da održe i kako će moći da sačuvaju zemlju i ognjište, što su im ga namirili njihovi stariji. Neka niko ne gleda u oblake i ne čeka, da će mu odanle nešto pasti, ali neka i niko ne zaboravi, da će mu — bude li i on sâm sebi umio da pomogne — pomoći i Bog.

Četiri obilne godine rata i osam godina teškog posljeratnog življenja, mora da bude svakome dobra škola za borbe, koje nas još čekaju.

MIR

Danas već ne znamo cijeniti važnost ove riječi, ali se sjećamo što je ona značila za nas za vrijeme velikoga rata. Ta riječ bijaše jedina molitva milijuna ljudi i kad se je govorilo o miru, govorilo se je kao o nečem nevjerojatnome, što je bilo, ali u što se ne vjeruje, da bi se moglo vratiti. Koliko se je onda govorilo: «u vrijeme mira!» Koliko je bilo tu sadržano lijepih uspomena na prijašnji mirni život, koliko želja, da se taj život povrati!

Mir je značio blagostanje, slobodu, život. Seljak je orao svoju njivu, pastir pasao stado, trgovac trgovao. Svaki je nesmetano mogao da obavlja svoj posao, da se brine za svoju porodicu i izvršava svoju životnu zadaću. To je bio mir.

A onda se je prevrnulo sve. Nastao je dugi, krvavi rat. Nestalo je seljaka, trgovaca, radnika. Svi su postali vojnici, koji su se borili u kaljužama blata i krvi, pod urlikom golemih topova, daleko od kuće, od svoga polja, od svoje zemlje.

I dok su se borili za domovinu, njihova su polja opustjela, na njima je raslo šikarje — nije bilo koga da obradjuje zemlju.

Sve ono silno blago, koje se je kroz dugi niz godina nakupljalo u seljačkim kućama, trgovinama, bankama i magazinima, trošilo se je i nestajalo. Ta toliko je radnih snaga bilo na bojištima, toliko je zemlje ležalo neizorane i neplodne.

A rat je bjesnio dalje. Kao lud vihar, kao orkan, istrgao je ljude od zemlje, bacao ih na fronte, ništio ih. Sva je zemlja drhtala od rike topova. I sve je više nestajalo onoga što se je stvorilo, sve je veći bio nerad, nasilje i nepravda.

I ljudi su željeli mir.

Konačno je do njega došlo — do svršetka rata. Seljak, koji se je vratio iz rata, živ i zdrav, prihvatio se je opet plugh i motike. Isto je učinio trgovac, obrtnik, radnik.

Ali svi su našli svoje prilike nesredjene, svi su se borili sa največim zaprekama. Jer dok su na frontama gubili živote, dotle se je njihovo imanje rasipalo ili skupilo u rukama onih pojedinaca, koji su od rata imali samo koristi.

I zato nije svršetak rata značio, da se je povratilo sve ono, što je nekad bilo i da će se nastavit živjeti onako, kako se je živjelo prije rata. Previše je toga porušeno, previše toga pokvareno,da bi se na tim ruševinama dalo dalje graditi. Trebalo je početi, ako ne iz nova, a ono popravljati. I kao što je seljak stao popravljati svoju kućicu i rezati šikarje, tako je isto učinio svaki drugi u svojem zanimanju. Pa kao što to radi pojedini, tako rade i države. Često put drže državnici sastanke i konference, a sve te konference niču za to, da stvore jednu valjanu osnovu, na kojoj bi se mogao razvijati daljnji život pojedinih naroda. A ta valjana osnova je jedino zajamčen i trajan mir. I dokgod su prilike nesredjene, dokgod se ne urede svi ti najrazličitiji gospodarski, financijalni i drugi medjunarodni odnošaji, ne možemo govoriti o pravom miru, ali možemo kazati, da se nastoji na sve načine, da do njega dodje.

I danas, osam godina iza svršetka rata, još se govori o miru kao o nečemu, što nije postignuto, a što želimo svi, svi...

Noćno klatarenje

Naš narod često veli: «Noć ima svoju moć». Jest, veliku ali razornu i pogubnu moć. Tamne noćne sile vrebaju na ljudska bića, omamljuju njihovu svijest, uništavaju im tijelo i kvare dušu. Tmina zagonetnih noći truje mladu djevojku i sakriva crna djela iskvarenih mladića. Noćna crna koprena zastire nelijepe činove izgubljenih ljudi i ne dopušta nam, da zavirimo u one ružne i štetne tajne uličnog života.

— I moć crne noći vrši sve uspješnije svoju crnu rabotu...

Ova moć već od davnine carstvuje medju gradskim zidinama, ona već odavna sakuplja i stvara u gradovima svoje žrtve. Ali opća pokvarenost doprla je i na selo i širi se sve više. Noć, koja je inače u selima bila mirna, tiha i bezazlena postaje i tamo živa, gruba i štetna. Koliko jada i tuge, koliko boli i nesreće zadaju našim seoskim kućama noćna skitanja!

Prošla su ona lijepa i čestita vremena, kada je seoska djevojka, čuvši večernji zvon «Zdrave Marije», ostavljala ples i svaku zabavu, te se žurila, da čim prije dodje svojoj kući. Tada su našu djevojku resile lijepe vrline, tada je ona bila nepokvarena, čestita i dobra. — Dandanas nije tome tako. Malo je naših djevojaka, a još manje mladića, ostalo vjerno starim običajima svojih predja.

Noćno klatarenje uobičajilo se i kod nas na selu. Posljedice su žalosne i pogubne. Mladež se kvari i truje, a roditelji ne će ili ne mogu, da se opru razornom i groznom uplivu noćne moći. Za posljednjih par mjeseci noćno se skitanje ženskog naraštaja osobito istaklo. Vojništvo je u to vrijeme bivalo po selima na svojim vježbama. Vojnik je svuda jednak, vragoljast i žedan zabave i naslade, tome se ne treba da čudimo. Ali čudimo se i zgražamo nad djevojkama, koje su se vucarile i skitale sa nepoznatim ljudima do kasno u noć. To je trajalo i preko mjesec dana, a dogadjalo se dnevno. — Zar je tako nisko pala naša djevojka? Zar nema više stida ni ponosa kod našeg ženskog svijeta?

Javljaju nam, da se to noćno vucarenje zbiravalo u raznim mjestima, ali da je vrhunac iskvarenosti bio u nekim selima na Puljštini. — Poznato nam je, da su mnoge djevojke, koje se drže visoko i koje si utvaraju, da su najbolje, skitale se i ponašale upravo strašno. Premda je ženska narav promjenljiva i lahka, opet ovi žalosni dogodjaju prelaze sve granice i kvare ugled i čast djevojačku.

Brodimo u čemernu i crnu budućnost, jer kod naše mladeži ponestaje smisla za zdravim i čestitim življenjem. Roditelji bi imali, da što više pažnje posvete nadziranju i odgoju svoje djece. Skitanje i klatarenje po večerima i noću najveća je nesreća u našim selima, a znači postepeno propadanje i duševnu klonulost. Mladjarija se kvari duševno, a gubi mnogo i na svojoj tjelesnoj moći i sposobnosti.

Naša mladež treba da ostavi ulicu tamnih noći, treba da se vrati u svoje domove i da krene na pravu i doličnu stazu života i rada. Nije se nadati ničemu dobrome, dok se naš pomladak ne okani noćnog skitanja, ludog trošenja i prekomjernog uživanja.

Pismo iz Jugoslavije

Pred par dana posjetili su Jugoslaviju čehoslovački parlamentarci. Oni su došli u Jugoslaviju, da utvrde bratstvo i da vrate posjetu, koju su Jugoslovenski narodni zastupnici 1922. god. učinili Čehoslovačkoj. Pa kao što je onaj posjet izazvao veliko oduševljenje, i bratimljenje izmedju dvaju bratskih naroda, tako je sada i ovaj uzvrat veze još jače učvrstio. Ovo je vidan znak svakome, da Čehoslovaci i Jugosloveni ostaju braća po osjećaju medjusobnog slavenskog srodstva, vjerni jedni drugima u svako doba, spremni jedni druge pomoći u borbi za očuvanje slobode i neovisnosti, koje su zajedno stekli prebijajući se za vrijeme rata rame uz rame po krvavim poljanama.

Već dulje vremena spremao se je ovaj posjet čehoslovačkih narodnih poslanika Jugoslaviji, pa kao što su oni jedva čekali, da se upoznaju s napretkom i unutarnjim uredjenjem Jugoslavije, Jugosloveni su čekali, da mogu u svojoj kući pozdraviti braću sa sjevera.

Dne 3. o. mj. došli su najprije u Suboticu. Ondje ih je narod dočekao s neopisivim oduševljenjem. Iz Subotice krenuli su u Beograd. Čitavim putem kroz Vojvodinu, na svakoj stanici bili su srdačno dočekivani od razdraganog naroda pjesmom i muzikama, a naročito su bili kao sunarodnjaci pozdravljeni po onim stanicama gdje se nalaze slovačke kolonije. Kod Novog Vrbasa izašla je vlaku u susret eskadrila od devet aeroplana, koji su čitavim putem pratili vlak do Novoga Sada gdje im je opet posebno priredjen svečani doček.

No vrhunac razdraganosti i oduševljenja naroda prema čehoslovačkoj braći izražen je u samom Beogradu, kamo su gosti stigli u osam sati na večer. Ovdje se na stanici skupio silan svijet, te prvi dostojanstvenici Jugoslavije i grada Beograda: ministri, gradonačelnik, generali, admirali, poslanici, pa razna društva. Uz oduševljenje poklike «Živili!» i «Na zdar!», ušli su gosti u dvorsku čekaonicu, gdje ih je pozdravio predsjednik Narodne Skupštine Marko Trifković, koji im je zaželio dobrodošlicu, naglasivši da će se medju Jugoslovenima osjećati kao u svojoj kući, a njihov dolazak da će učvrstiti bratstvo i prijateljstvo. Iza kako je muzika odsvirala čehoslovačku himnu, na toplim riječima pozdrava, zahvalio se čehoslovački narodni poslanik Malypetr, koji je u zahvali spomenuo Jugoslovensko i Čehoslovačko krvne srodstvo, koje se najbolje vidi u tome, da je sreća i žalost jednoga naroda, sreća i žalost drugoga naroda. Pa kako su u vrijeme potlačenosti, tražili zajedničke veze, tako će od sada u zajednici raditi za sreću i napredak obih naroda. Ovako radeć najbolje rade na zajednici slavenstva, koje osirava mir svima narodima u Evropi. Nato je još prihvatio riječ stari borac za slobodu Čehoslovačke, predsjednik senata g. Klofač, koji se sjetio starih uspomena, kada je, još prije trinaest godina dolazio u Beograd i ondje sa Jugoslovenima iz bivše monarhije, pripravljajo djelo oslobodjenja i ujedinjenja. Jugosloveni bili su uvijek od Austrije ganjani i ponižavani, ali evo sada su svi ujedinjeni u moćnoj kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca. Izmedju Jugoslavije i Čehoslovačke nema doduše zemljišnog dodira, ali zato postoji duševna veza, koja je jača od svake suhozemne granice. Razumije se, da su govori čehoslovačkih poslaničkih predstavnika izazvali veliko oduševljenje, koje se još jače podiglo, kada su se izljubili s jugoslovenskim predsjednikom Narodne Skupštine. Ogroman broj naroda koji je čekao pred stanicom i po beogradskim ulicama srdačno je pozdravljao goste, kada su izašli pred stanicu, da se odvezu u svoje nastambe.

U Beograd su u svemu prispjeli 72 čehoslovačka narodna poslanika i senatora, koji zastupaju gotovo sve parlamentarne stranke. Medju poslanicima su i tri žene, jer u Čehoslovačkoj i žene mogu biti birane u parlamenat.

Odmah iza 10 sati ujutro otišli su gosti u Narodnu Skupštinu gdje se je održavala svečana sjednica. Pošto je predsjednik otvorio sjednicu uz obične redovne dužnosti, prešlo se na najsvečaniji momenat, a to je čitanje adrese čehoslovačke Narodne Skupštine jugoslovenskoj. U toj adresi čehoslovačka Narodna Skupština naglašuje trajne veze izmedju obiju država te nastojanje za uščuvanje evropskog mira pomoću uzajamnih veza i rada. Nadalje zajedničke gospodarske probitke, te medjusobnu saradnju na pridignuću medjusobnih ekonomskih, trgovačkih i kulturnih veza. Ova adresa izradjena je vrlo otmjeno. Pisana na pergameni, ukrašena dragim kamenjem, grbovima Jugoslavije i Čehoslovačke, te glavnih gradova jedne i druge zemlje.

Po tome su Čehoslovaci krenuli u beogradsku općinu, gdje ih je svečano dočekao beogradski načelnik sa čitavim zastupstvom u lijepo iskićenoj dvorani. I tom zgodom bilo je srdačnih govora, pozdrava i zahvale, a osim toga čehoslovački narodni poslanici predali su beogradskoj općini skupocjeni pehar od kristala na uspomenu svog boravka u Beogradu.

Po podne istoga dana u Narodnoj Skupštini održana je zajednička sjednica jugoslovenskih i čehoslovačkih narodnih poslanika na kojoj se raspravljalo razna ekonomska i kulturna pitanja, a govorili su razni govornici s jedne i druge strane. Konačno je zaključeno da se odahere komisija od dvadeset lica, koja će se sastati u Pragu da razradi cijeli program uzajamnog rada.

U utorak dne 6. o. mj. su se čehoslovački parlamentarci zaputili na Avalu da

polože vijenac na grob neznanog junaka. Na brdu Avali sakupio se silan narod iz okolice, predstavnici vlade, vojske i mnogi uglednici. Dolazak čehoslovačkih parlamentaraca i ovdje je bio srdačno pozdravljen, a divan govor u kojemu je veličao junačke podvige divne vojske u svjetskom ratu, izrekao je bivši češki legijonar David. On je rekao, da se čehoslovački narod klanja uspomeni svih vojnika, koji su položili svoje živote za slobodu i samostalnost jugoslovenske domovine. Na koncu je pred grobom neznanog junaka, u ime cijelog čehoslovačkog naroda izgovorio riječi zavjeta: «Obećajemo Vam, da ćemo dobro Vašeg i našeg naroda čuvati protiv svakoga i pod svim prilikama. Obećavamo Vam, da ćemo s vašim narodom ići u doba radosti i u doba nesreće i da ćemo raditi za mir i spokojstvo cijele Evrope».

Odavle su onda krenuli na Dedinje, gdje su pregledali kraljevu vilu. Bili su u gostima kod oficira kraljove garde, gdje se i opet u prijateljstvu izreklo mnogo srdačnih riječi u kojima su se naglašavale uzajamne veze i prijateljstvo. U počast njima priređena je ratna vježba, koju su oni gledali s Kalimegdana, a prikazivala je zauzeće Beograda. Konačno za vrijeme njihovog boravka položen je i temeljni kamen za budući čehoslovački dom u Beogradu. Tokom srijede i četvrtka zaputili su se gosti u unutrašnjost Srbije, gdje su posjetili mnoga mjesta, svuda srdačno dočekivani od naroda.

Čehoslovački narodni poslanici, kod dolaska u Jugoslaviju posebnim brzojavom pozdravili su kralja, koji im je iz Bleda srdačno zahvalio na pozdravu.

Uopće čitava ova posjeta čehoslovačkih parlamentaraca Jugoslaviji od velikog je značenja po srdačne odnose izmedju ovih dviju prijateljskih država. Govori, koji su tom zgodom bili izrečeni s jedne i druge strane, duboko će odjeknuti ne samo u srcima Čehoslovaka i Jugoslovena, već i čitavom Evropom, jer ti govori svakome su pokazali jasno i bistro da izmedju Jugoslovena i Čehoslovaka postoji trajna veza, koja se ne može tako lako raskinuti.

Čehoslovački parlamentarci posjetili su Zagreb i Dalmaciju. O tome ću vam drugi put pisati. **P.**

DOPISI

IZ RIJEKE.

Smrt dra. Grošića iz Draguća. - Jedna prikaza. - Pazite na kruh! «Bijela Nedjelja». - Naši grobovi. - Sempioncino.

U ponedjeljak, 4. o. mj. imali smo mi na Rijeci dvije povorke: jednu u počast pokojnome dru. Grošiću, a drugu na čast svetome Franji Asiškome.

Velike i nepregledne povorke.

Na sprovod Grošićev stigli su učenici svih škola i predstavnici svih civilnih i vojničkih vlasti — sve se to našlo onog dana na okupu. I dvije ili tri glazbe.

Na groblju izrečeno je nekoliko govora, no najpotresniji momenat bio je onaj, kad je naš Nino iza svega grla sazvao pokojnika:

Antonio Grošić!

Našto su svi prisutni u jedan glas odgovorili kao u vojsci: — Presente!

Pokojni Grošić bio je starinom naše gore list, ali nam nije bio prijatelj. Mi znamo, da — dok je bio općinskim liječnikom u Kastvu — nismo imali razloga, da se na nj žalimo. Baš naprotiv, on je, kako sam doznao iz najpouzdanijeg izvora, bio duša naše hrvatske Čitaonice u onom gradu, i — kad bi bio ostao tamo, bio bi se — nema sumnje — sasvim prilagodio našim prilikama. Zamamila ga Rijeka, i kad je dobio svoje mjesto zapao je medju naše protivnike. U tome je katkada — Bog ga pomiluj! — i prevršio, sve po onoj poznatoj... ja već ne znam kojoj.

«Vedetta» je donijela nekoliko listova iz životopisa, što ga je Grošić sâm napisao. Medju ostalim priča on, kako mu se jednog dana prije četiri godine ukazao njegov pokojni otac. Bilo je to u sobi, gdje je obično radio. Sjedio je za pisaćim stolom, i najedanput ugleda pred sobom oca. Odjeven je bio u tamno ruho, gologlav, pomicao očima i usnama, a da nije pri tom progovorio ni riječi. Onda ga je najednom nestalo. Iščezao je bez šuma onako, kako se i prikazao...

Ja vjerujem, da je sve tako bilo.

Tek je nekoliko dana, što smo počeli da jedemo sivi kruh, i već se pronašlo, da se od ovog brašna «tipo unico» čine takove mešancije, koje bi mogle nauditi zdravlju, i zato su već — barem ovdje na Rijeci — pozvani mnogi pekari na red. Nekima su dapače i zaplijenjene velike količine sivoga kruha. Dobro je, što vlasti ovako strogo paze na prste gospode pekara. Kruh je prva stvar na svijetu: ako nam taj ne valja, e onda s Bogom diko!

Ko ne zna, što je «Bijela Nedjelja», ne zna ni što je prvo bijelo vino, a ni toliko druge stvari, koje od pamtivijeka gode našemu riječkomu želucu.

«Bijela Nedjelja» prva je nedjelja u oktobru: poznati sajam u Kastvu gradu. Ove godine otišao sam i ja onamo, da oživim neke stare uspomene, koje su se dakako kretale oko čuvenih «fraja», i drugih sličnih podvigа, što sam ih u svoje vrijeme poduzimao pod zidinama onoga drevnoga grada.

Gore sam našao svu silu svijeta. I svi su ti ljudi bili veseli — a bogme i siti — vidjelo im se to na nosu. Pa ni ja nisam zaostao, i pošto nekako smirih svoj fijumanski burag, otišao sam da pregledam staru Crekvinu i lokvu, u koju su naši drevni Kastavci prije par stotina godina bacili jednoga svoga kapetana.

Već je bilo dobro zanočalo, kad sam pjevajući «Vicencice moja» krenuo kući ni tužan ni veseo, već onako, kako čovjek može da bude u ovo naše jadno financijalno doba...

Ima na stotine pravih, rodjenih Riječana, koji još ne znadu, da mi na Rijeci imamo čitava jata golubova, kao da smo u Veneciji. I sad je nastalo pitanje: čiji su ti golubovi? Ubrzo se ispostavilo, da te tice ne pripadaju nikome. Dobro je, da se došlo i do te konštatacije, jer kada nešto pripada nikome — pripada općini, pa po istome pravilu morali bi i ovi golubi da budu svojina grada.

To pravo gradu ne osporuje niko, ali ko ima prava ima i dužnosti, a to će reći: da je dužnost upravitelja općine, da se za one nevoljne životinjice i skrbi. Treba nažalost priznati, da su naši golubovi gladni i žedni, «a to ne bi smjelo da bude», tuži se neki golubji prijatelj u «Vedetti». On veli, da tršćanski golubovi dobivaju na dan po kvintala kukuruza, a ovi riječki ništa. Ni vode nemaju jadni riječki golubovi. Kad prolazi voz, što škropi cestu, čitava se jata otimaju za onom kaljužinom, što je iza sebe ostavlja — a to nije za naš grad ni lijepo ni dolično, zato on predlaže, da se ispred palače Adrija napravi jedna mala lokvica, iz koje bi se napajali riječki golubovi. On bi dakako rad, da se gladnim životinjicama prospe svakoga dana i po kvintala kukuruza, ali ako se to obzirom na sadašnje prilike ne može, neka im se barem daje potrebita voda.

Ja se potpuno slažem s ovim «Vedettinim» čovjekom i izražujem želju, da bi se našlo više ovakovih ljudi tanka srca i milostive duše, pače i takovih, koji bi se brinuli nesamo za golubove i golubice nego i za gladne ljude i bijednu djecu, kojih onda ima nemalo.

Izišla je naredba, da se u inozemstvo smije nositi samo toliko lira, koliko to vlasti dopuštaju. Ko ima lira i ko putuje u inozemstvo neka se zna ravnati!

Čitamo u novinama, da se je po treći ili četvrti put zatvorila igračnica u Zametu, ali da je zato otvorio na novo naš riječki čuveni Sempioncino. Eno lijepe prilike dinarima, da se malo prošetaju do Rijeke. **Rokac.**

IZ PULE

Zadnji dan prošlog mjeseca t. j. 30. septembra tek. god. otvorio je Porotni Sud u Puli treću ovogodišnju sekciju svoga rada. U istoj sekciji fiksirano je 5 rasprava o ubistvu i grabeži, koje će rasprave trajati do 18. tek. mj. U ovoj sekciji bio je prvi doveden nekoji Šime Kalčić iz Tinjanštine, da odgovara pred zakonom. Optužen je bio, da je u nekom mjesecu lanjske godine ubio nekog mladića Oplanića, naime da ga je ranio, a on je od iste rane umro. Ko je bio auktor toga ubojstva nije se moglo odlučiti, pa su se sami istražavači vrtjeli oko same dvije točke: vjerovati svjedocima, koji su tvrdili, da je Kalčić još poslije zapada sunca radio u svome polju, ili pokojniku, koji je još živ tvrdio, da ga je ranio Kalčić. Pokojnik je bio ranjen pola sata prije zapada sunca. Nešto se je govorilo i o preljubu Kalčićeve žene, pa se je došlo do zaključka, da je mogao umirući na zadnjoj uri baciti Oplanić sve samo iz inata na Kalčića. Kalčića je branio adv. Dala Zonca iz Pule, pa je Kalčić nakon dvodnevne rasprave bio nevinim proglašen.

«Istarska Riječ» javila je bila još lanjske godine o grabeži i ubistvu na Montelesso u Puli, gdje je postao nevinom žrtvom pok. Ivančić i njegova žena, koja je od rane, koju su joj zadali razbojnici izgubila nogu. Optuženici, koji su bili dovedeni da odgovaraju pred zakonom, morali su odgovarati i za grabež, koji su počinili na Montegrandu u Puli 1923 god. Kada su u kuću provalili, pobjegla je kćer nekog Župičića, za kojom su se razbojnici dali u potjeru u namjeri da je siluju. Djevojka je kasnije od velikog straha poludjela. Da odgovaraju radi tih zločina bili su dovedeni: Mušković, Živić, Svitić i Benčić. Izmedju istih bio je optužen i nekoji Trezza iz Sišana, koji je u zatvoru umro. Prvu dvojicu branio je adv. Stefani, Svitića adv. Amoroso, a Benčića adv. Cerlenizza.

Nakon preslušanja svjedoka, od kojih nije nijedan tvrdio, a ni povrijedjena stranka, da je razbojnike prepoznala, jer su bili zakrabuljani, preuzeo je riječ generalni Prokurator Cav. Uff. Tosso. On je optužavao prvu trojicu, da su zasista auktori zločinstva, dočim je Benčića sam gen. Prok. predlagao nevinim.

Iza gen. Prokuratora primio je riječ od Presjednika Suda adv. Cerlenizza, koji je iza 5 minuta svršio svoj govor. Iza njega primili su riječ adv. Amoroso i Stefani. Iza njihovog govora ispraznila je publika dvoranu dupkom punu te je četvrti dan rasprave u 8 sati na večer pročitano glasovanje porotnika, koji lišavaju optužene svake kazne radi nedostatka svjedoka.

U petak tek. mj. bili su dovedeni pred sud neki Juliani iz Gajana kod Vodnjana i neki Zović iz Krnice, da odgovaraju radi grabeža počinjenog kod Laborike. Oni su bili navalili na automobil, u kome su išli plaćati neki poslodavci tvrdke radnike. To je bio onaj slučaj kada su bili orobili velečasnoga gospodina Čurkovića. Zović je bio optužen, da je pucao proti karabinijerima. Obojica su se branili, da su nevini.

U 4 sata popodne pročitao je Presjednik odsudu, kojom lišava kazne Zovića, a Juliana kažnjava na 8 godina i 5 mjeseci.

IZ NOVEVASI KOD POREČA.

Smrt mladog čovjeka.

Moramo vam javiti jednu žalosnu vijest. Pred par dana, dne 6. o. mj. umro je jedan naš čovjek Ante Cvitan u cvijetu svoje mladosti. Bilo mu je tek 25 godina. Mladi Cvitan bio je naš čovjek, plemenite duše i dobrog srca. Zanimao se je za našu narodnu stvar, te je ove godine bio jednoglasno izabran u novi odbor Višnjanskog društva za štednju i zajmove. Cvitan je u zajedničkom radu s ostalim odbornicima radio s zanosom zato, da se društvo održi i da se povede novim putem. Osim toga bio je poznat i kao dobar pjevač. Svi koji su ga poznavali žale, jer ga više medju njima nema. Razcviljenoj obitelji izražujemo naše najiskrenije saučešće, a pokojnom Anti Cvitanu mir i pokoj vječni!

Franina i Jurina

Franina i Jurina zaposleni su u zadnje dane uvelike. Trgaju svaki u svojem vinogradu par kilometara jedan od drugoga daleko, pa se zato ne razgovaraju. No ipak nisu zaboravili svoju istarsku braću. Šalju svima pozdrave i žele, da bi berba bila svima sretna i berićetna.

IZ POMERA.

Naše gospodarske prilike i neprilike.

Mi vam još nikada nismo opisali naše gospodarske prilike, pa će si nekoji misliti, da je kod nas sve u potpunom redu. Akoprem nas taru velike brige, akoprem su nam svaki tjedan «taše» na vratima, nismo se nikada osudili opisati naše stanje. Pa zašto, kad bi si nekoji mislili, da se bunimo, ako se tužimo. S druge strane nismo se htjeli tužiti nenapredkom našeg gospodarstva, jer smo si nekoliko i sami krivi. Kod nas bi u selu kud i kamo moglo bolje uspjevati naše gospodarstvo, ali se naš seljak danas više bavi drugim poslovima nego gospodarstvom. Zaista su danas naša polja bolje uredjena nego u predratno doba, ali sve to ne pomaže ništa, jer nam velika «plaćila» uništavaju sav naš rad. Ali uz sve to mogli bismo si drukčije pomoći.

Danas ima naših starijih ljudi i mladića uposlenih kod raznih poslova u gradu ipak više nego pred par godina. Izmedju mladeži se nedjeljom novac rasipa, a kud i kamo bolje bi bilo, da se taj novac štedi kod kakove blagajne, te bi tako našoj mladeži donosio nekakav interes. Ta naša mladež ne vodi ni malo brige o svom trudno zasluženom novcu, nego ga po svirama i krčmama rasiplje.

U našemu selu ima nekoliko trgovčića, koji iskorišćavaju našeg siromašnog seljaka i radnika, prodavajući mu slabu i skupu robu. Naš seljak ne zna kuda da se okrene, jer je već davno kod tih trgovčića zadužen. Samo odlučnom voljom mogao bi si pomoći. U Pomeru je oko 40 umirovljenih radnika, koji poprijećno dobivaju mjesečno 250 lira. To znači, da u Pomer dolazi mjesečno oko 10.000 lira. Skoro polovicu tih umirovljenih radnika a dosta i mladića zaposleno je u gradu, pa se računa, da u Pomer dolazi mjesečno oko 20.000 lira, ne računavši, što seljak zasluži mlijekom i sličnim stvarima. Da bi se u Pomeru osnovala jedna konsumna zadruga, koja bi dobavljala se nekih strana dobru i jeftinu robu, bila bi ona od velike koristi za seljaka i radnika. Koliko bi bolje bilo, da se osnuje takova zadruga, nego da se u Pomeru osnivaju kojekakva nepotrebna društva. U tu bi se zadrugu mogao učlaniti i naš seljak, te bi mu zadruga nabavljala dobar umjetan gnoj, valjano poljodjelsko orudje, pa bi njegov poljski rad mogao bolje napredovati. Ako ne bi seljak mogao da plati odmah zadrugi u gotovom, mogao bi joj dati u zamjenu mjesto novca, krumpir, kukuruz i slično. Zadruga bi te stvari drugamo prodala, pa bi isto došlo do novca. Na takove stvari naš seljak nikada ne misli, nego

---

PODLISTAK

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskog života u porečkom dijalektu.)

(Nastavak.)

«A vidite vi, plemenitaški gospodine, uvo dvi ruke? Meni hi je Bog da, da se š njima branin od bisnih breki i gospode, kako ča ste Vi», se je užga mladi kmetski sin i krv mu je udrila u glavu — Ma plemeniti se je Jambreković na smrt ufendija — Oči su mu planule, stisa je zube i ušinuja rugača z bičen po licu, da mu je koža pukla —

Nego sad je i u kmetskon sinu krv zakuhala — Riknuja je kako kakova ranjena zvirina, zgobija se i skočija na plemića — Ovi se je stija ubraniti z bičen, ma bilo je jur kasno — Kmetski sin ga je s takovon silon tresnuja u trbuh, da mu se je steškalo i on se je zvrnuja kako vrića na zemlju —

Andjelka, kad je vidila kako je brat pa na zemlju, vrisnula je i skočila h njemu plačući i taruči mu ledenu pot s čela — — —

A mladi študente samo je pogleda ko sebe, ki ni moga razumiti, ča je to učinija — Ma kad se je nazad razbadrija i vidija ča je bilo, diga je glavu i pošа dalje, na put — Njigov ponos je bija ranjen — Ko je i bija kmet, je bija zato svejeno čovik, kako i uni, koji se je rodija u kaštelu — Janka pogledati ni drugo stija te plemenitašc.

Drugo ga ni nedan vidija — Poša je nikamo, da se ni znalo za njin, bogzna kamo u svit — —

Čuda miseci potle niki je bija pisa njigovin doma, da ga je vidija nidi u Ameriki — —

Velika je tuga spopala brižnu Andjelku — Ljubljeni njej mladi samo se je zgubija u svit z mržnjon u srcu na njej rod i na nju, koja ni bila niš kriva, — njeji su je brati doma nikako grdo gledali, samo je mati mučala i sve pobožnije molila krunicu za krunicon za sriću svoje jedinice. — Stariji se je brat brzo uzdravija, ma sestru si ni nikad drugo pogleda, nika ne ubrnuja za njon, kako da je ni ni u hiži. — Dekle i hlapci su predikali šapčući, ki se nisu ufali progovoriti. — Cija kašteja je spodoba kakoyon prokleton staron gradu, po kojen se šeču mrtvi — —

Od tega dana Andjelka ni nikad debota zašla van iz hiže. Zavukla se je u svoju kamaricu i plakala, domišljajući se na lipe dane, ča su pasali i na tužne A uti najtužniji su komoč imali dojti — danas, i još tužnije, ča te dojti. —

Čuda se ni moglo zakrivati — U njoj je živija još jedan mali život, ki se ni moga zakriti — Njoj je bilo najstrašnije to, ča ni nenon mogla da se potuži. Njej ljubljeni mladi ni zna, da je on otac ovemu malemu ditetu, ča se je imalo roditi. Naglo je to došlo i prinaglo je on poša, prvo još nego mu je ona ča rekla — Njemu bi bila to mogla reći, ma doma se ni ufala nenon — — Ča da učini?

Ni bilo druge, nego da i ona pojde kamo u svit, di je nedan ne pozna i ne vidi. Ma kako? Kuda će ona sama divojčina po svitu? — A ča će doma svojin reći? —

I tako se je mučila, plakala i tugovala, a nedan ni zna, ča je boli i da je još ništo čuda gorega, nego ča su njeji mislili — Ma ni bilo fari čekati, vrime se je bilo približilo i valjalo je početi ništo —

Jenu večer, kad su svi sidili za večeron i mučali, ona se uglasi prva:

«Majko, ja gren jeno malo na putovanje — —»

«A kamo, zaboga, kako?» prenula se je brižna stara —

«Gren do mora, da se uzdravin i počinen — Ja umiren od tuge i svaki san dan sve debulija od žalosti, koja me izjida — Valja da gren to kamo, da ću zabiti na sve — —»

Mati ni rekla ni da, ni ne. Pogledala je svoja oba sina i čekala, ča te oni reći. Stariji brat, koji je bija, kako gospodar od fameje je samo mignuja z rameni i reka: «Meni je svejeno». Mlajšen je pak bilo drago, da ide kamo, da se je ne mora vajk gledati unako tužnu, s očima vajk punima suz.

A mati, kad je vidila, da je svima pravo, rekla je i ona, da more pojti, samo neka si ume sobon jenoga hlapca, staroga Josipa i deklu, staru Mandicu — Osan dan potle Andjelka je jur bila na putu. Vozila se je u zaprtoj karoci z hlapcon i z deklon proti moru — —

(Slijedi.)

gleda ispred sebe jamu, u koju će pasti i nikada se iz nje neće izvući. je borba za život teška, a u toj treba energije i valjanog rada. U ima nekoliko inteligentnih ljudi, tim putem mogli na dobro navesti seljaka, ali oni baš daju upute u smjeru, upućivajući ga na koje- poslove, koji mu neće u ekonom- pogledu donijeti nikakovu korist -amu štetu. Takove osobe htjele bi seljaku ispiti i zadnju kaplju krvi. bi smio slušati takove osobe, nego ati napredak svog gospodarstva. Naš ak nije tako glup, on se neće, i ne smi- ati navesti od svojih zločinitelja, pa oći do svog cilja.

IZ SUSKA.

ab uspjeh vinograda. — Još slabije ribarenje.

oba je već, da vam se i mi iz ovih kra- javimo. Ne znate ništa o nama, jer niko ništa iz naših krajeva ne piše. mislimo, da vam je i informaciju o grozdju poslao neko, koji nije iz ssa. Sujcani su se naime uvelike za- ili, kada su u «Narodnom Gospodaru» ali, da je kod nas grožđje dobro uro- te da smo ga prilično na tržište po- . Kod nas je u stvari sasma druga- . Ove godine urodilo nam je grožđja tu trećinu od lanjske godine. U mje- maju pohodio nas je dva puta for- nal juga i uništio nam je više od polo- priroda. Nadali smo se ipak nešto ubrati, ali smo se prevarili. No iz- la, da će ovogodišnje vino biti mnogo lje nego prošlih godina. Mjerili smo Opola, pak izgleda, da ćemo ove go- imati vina od 11 gradi i više.

Već su nekoji i prodali mlado vino. Ci- se sada kreće oko lira 150 do 160 po ktolitru.

Ribarenje je kod nas ove godine sasma ašo, da gore ne može biti. Srdjela ima ema malo, a to je uz vino glavno vrelo hrane naših otočana. Ove godine slabo uspjelo vino, a more se je izjalovilo. Sa hom čekamo zimu, koja nam je do dan na pragu. **Sujcanin.**

IZ SPEZIJE.

Pozdrav naših vojnika.

Nas Slavena, vojnika od 1906. godine, u Speziji lijepi broj. Bilo nas je prije više, no svaki nas dan po koji ostavi. azimo se kod osmog teškog topničkog ka. Svi mi koji smo danas ovdje pod vom jedne kasarne šaljemo najsr- čniji pozdrav putem «Istarske Riječi» joj domovini, roditeljima, braći, se- ama, rodbini, prijateljima i znancima, koje uvijek mislimo i koje želimo brzo djeti.

Želimo najbolju zabavu godištu 1907. ovo kratko vrijeme što se nalaze kod e. Želimo, da nas brzo, brzo dodju za- niti. Drugovima godišta 1905. koji su a otpušteni iz vojne službe želimo ako dobro u slobodi.

Slaveni osme topničke regimente: ko Radovan, Opatija; Matulja Stanko, tulje; Ćiković Eugen, Jurdani; Kin- a Ivan, Zvoneće; Kinkela Franjo, Zvo- e; Medvjedić Andrea, Klana; Ružić koslav, Ružići; Ogrin Justin, Bazovica; ne Justi, Kontovel; Hrvatin Franjo, čice; Gregorić Petar, Movraž; Gregorić drik, Prvačina; Gregorič Alojz, Prva- a: Kočevar Anton, Prebeneg; Grlica rlo, Kavčice; Ljubić Josip, Javorje; Ju- vac Mihovil, Gomila; Mezgec Franc, včice; Spacal Jožef, Kostanjevica; Klau- Izidor, Gorica; Tomašić Anton, Ri- če; Potočnik Franc, Novokračine; Udo- Karlo Dolenje; Mohorčič Karlo, Naklo; rmelić Anton, Žejane, Stambulić Ma- . Žejane; Cergol Jožef, Cerenj; Peric žef, Brestovica; Demoizes Ivan, Poljane; k Franc, Černiče; Vrh Anton, Dol. Ze- n: Stopar Anton, Studen. gora; Knafelc jz. Koritnica; Žen Jožef, Orešje.

IZ SV. MARTINA KRAJ BUZETA.

Naše gospodarske prilike.

Iza tromjesečnih kiša nastali lijepi da- pak kiša 27. i 28. prošlog septembra, njom uprav zimska studen, a sada u prve dane oktobra imamo tople, ne dane. Seljačko-poljoprivredna go- a ovo skoro svršava. Mi Draščići već potrgali grožđje. Mraz nas pohodio a, koji je vinogradima puno naškodio, da opetovno tuče. Imali smo malo da ramo, pak smo prerano potrgali, bo- se, da nam nesreće ne odnesu i ono slatkog priroda. Druga okolna sela du ove godine koja više, koja manje žđja nego lani. Ali nitko i nijedno selo ne može pohvaliti s ovogodišnjom ber- . Oni koji sada beru grožđje, u ove dane, a to su Mlunci i Svetoivanci, će barem bolju kapljicu. I jest, ove dine ono vino što ga priredimo, bit će ro. Lani nije moglo grožđje sazrijeti zime, radi toga bilo je kiselo. Ove go- smo dobro pazili svoje vinograde ali no ih mogli očuvati od tuče i mraza, smo to mogli od peronospore. Ni- a nam ne ide po našoj volji i — potre- A potrebe su velike, jer su i troškovi ki. A žita je bilo malo; turkinje bit će o više; krumpir urodio, ali ga dnev- moća (kiša) pokvarila u zemlji; gnjio Povrće, zelje ne ide pravo ni zdravo: a razni kukci (mušice, crvići). Go- je dakle slabo uspjela i ne možemo malo s njom pohvaliti. Ipak — valja živjeti. Dat ćemo se na kravogojstvo ljekarstvo. Imamo u selu mljekarsku drugu.

Politički pregled

ITALIJA.

Žitna bitka.

U nedjelju dne 11. o. mj. vršilo se je u Rimu veliko zborovanje, kojemu je prisustvovao i g. Mussolini. Zborovanju su prisustvovali i mnogi drugi ministri i fašistički prvaci. Mussoliniju su, kada je stupio u dvoranu priredili velike manifestacije, a nato je ministar za gospodarstvo onorevole Belluzzo dao izvještaj o uspjehu ovogodišnje žitne bitke. Po njegovom izvještaju Italija je ove godine imala na 4 milijuna i 915 tisuća hektara približno 60 milijuna kvintala žita. Vlada je sve poduzimala, da žitna bitka bude uspjela. Talijanski poljodjelci su u ove godine posijali 480 tisuća kvintala sjemena više i potrošili su zato 2 i pol milijuna kvintala umjetnog gnojiva više nego lanjske godine. Osim toga ima ove godine više motornih plugova, ustanovilo se je oko 300 novih poljodjelskih škola itd.

Iza on. Belluzza govorio je Mussolini. Njegov su govor donijele mnoge novine, a po svoj zemlji moglo se je taj govor čuti jer je bio prenašan radiom. On je zadovoljan s uspjehom ovogodišnje žitne bitke. Bez te bitke bila bi Italija ove godine dala oko 45 milijuna kvintala, a ovako je dala 60 milijuna. Svaki hektar zemlje koja se obradjuje dao je 15 kvintala žita — no onorevole Mussolini želi, da bi buduća godina dala još jedan kvintal više po hektaru, a to se može postići, samo ako se hoće. Mussolini je rekao: «Ponosan sam, da vodim mobilizaciju talijanskih poljodjelskih sila, jer znadem, da će Italija moći prehraniti svoje žiteljstvo vlastitim žitom, i ako to žiteljstvo raste od godine do godine.» Iza toga govora bila su podjeljena razna odlikovanja poljodjelcima, koji su se osobito iskazali s uspjehom ovogodišnje ljetine.

Dumini osudjen.

Listovi pišu, da se je prošle subote pred rimskim sudom vršila rasprava protiv poznatom fašistu Duminiju, koji je uvrijedio svojim riječima g. Mussolinija. Osudjen je na 14 mjeseci i 20 dana zatvora i 100 lira globe.

Sjednica fašističkog vijeća.

Dne 7. o. mj. održana je u Rimu sjednica fašističkog direktorijuma. Nakon toga se je sastalo veliko fašističko vijeće, koje je ispitalo nacrt za promjenu štatuta fašističke stranke. Štatut je u nekim točkama izmjenjen. Glavnom tajniku stranke biti će od sada dužnost, da imenuje tajnike po svim provincijskim organizacijama, te prema tome od sada više ne će provincijski tajnici biti birani na skupštinama. Zatim je odobren program svečanosti za predstojeću obljetnicu fašističkog pohoda na Rim (Marcia di Roma).

Sastanak Mussolini-Burov.

U Rimu su se pred neko vrijeme sastali Mussolini i bugarski ministar inostranih djela Burov. Poslije njihovog sastanka izdan je ovaj proglas: «U dugačkom i srdačnom razgovoru izmedju dva državnika bila su pretresana sva pitanja, koja su važna za produženje prijateljskih odnosa izmedju Italije i Bugarske. G. Mussolini izjavio je zahvalnost talijanskog naroda za posjetu g. Burova, što on smatra novim dokazom srdačnih odnosa izmedju dvije države.»

Ugovor s Jemenom.

Jemen je država, koja graniči s talijanskom pokrajinom Eritrejom (u Africi). S tom državom sklopila je Italija ugovor prijateljstva i trgovine.

Po atentatu.

Istrage i pripreme za proces protiv atentatora Lucettija biti će brzo svršene. Novine pišu, da će za proces biti sve spremljeno koncem ovog mjeseca.

JUGOSLAVIJA.

Izvanja politika.

Momčilo Ninčić, ministar inostranih djela primio je par dana po svom dolasku iz inostranstva novinare, pa im je dao neke značajne informacije o politici koju Jugoslavija vodi s drugim državama. On je razgovarao s bugarskim ministrom Burovom, pa je došao do zaključka, da Jugoslavija može s Bugarskom biti u dobrim odnosima.

U Grčkoj su, kaže Ninčić, na vladi nekoji ljudi, koji nisu osobito dobro raspoloženi prama Jugoslaviji, no zato je Jugoslavija u dobrim dapače izvrsnim odnosima s Francuskom. S Austrijom je takodjer u dobrim odnosima, a s Njemačkom Jugoslavija želi dobre i prijateljske od- Jugoslavija želi dobre i prijateljske od- nose, a iz razgovora sa Stresemannom u Ženevi Ninčić je opazio, da i Njemačka to želi.

S Madjarskom se odnošaji takodjer povoljno razvijaju. Odnošaji sa Italijom razvijaju se normalno prema ugovoru, koji je zaključen pred dvije godine.

Zanimiva mišljenja o Jugoslaviji.

Čehoslovački poslanici koji su se pred par dana nalazili u Jugoslaviji dobili su o njoj najbolje utiske. Izrazili su svoja mišljenja, od kojih su mnoga veoma zanimiva i važna. Dr. František Soukup potpredsjednik čehoslovačkog senata rekao je: «U Jugoslaviji vidimo, prije svega, veliko prirodno blago, neizmjerno bogatu državu, koja ima sve što treba i koja, s razvojem industrije i racijonalnim, intenzivnim gospodarstvom kroči u susret velikoj budućnosti, da s tečajem vremena izraste u pravu gospodarsku velevlast.»

Šesta godišnjica plebiscita u Koruškoj.

Dne 9. o. mj. priredila su u Mariboru sva narodna društva skupštinu, na kojoj se je govorilo o plebiscitu u Koruškoj. Toga je dana naime navršeno 6 godina iza kako je u Koruškoj bio onaj poznati plebiscit. U drugim su gradovima takodjer priredjene slične skupštine.

Proslava dobrudžanskih borba u Pragu.

Prilikom desetgodišnjice borbe u Dobrudži, priredila je Čehoslovaško-Jugoslavenska Liga pod protektoratom grada Praga svečanu komemoraciju tih dogadjaja. Zemlja sa dobrudžanskih bojišta uzidana je u zidove Vječnice u starom gradu. Svečane govore držali su predsjednik općine G. Baksa, poslanik G. Hodža, ministar vojni general Sirovi i jugoslavenski i rumunjski poslanik.

GRČKA.

Kralj se vraća.

Dok se grčka nova vlada i političke partije spremaju na borbu za iduće izbore, koji su zakazani za 7. novembra, vijesti iz Bukarešta tvrde da će se bivši grčki kralj Djordje vratiti u Atenu kroz nekoliko nedjelja i da će se vratiti na prijestol. Izmedju bivšeg kralja i grčkih legitimista održavaju se, veli se, svakodnevne veze. Svakog dana stižu u Sinaju, gdje kralj Djordje sada boravi, poruke iz grčkih monarhističkih krugova, u kojima se kralj tačno obavještava o položaju u Grčkoj.

POLJSKA.

Slovenski pokret u Poljskoj.

Poslije rata počeo je u Poljskoj življi slovenski pokret i u tom cilju osnovane su razne organizacije. U Varšavi postoji poljsko-čehoslovačko udruženje, Poljsko-jugoslovensko, Poljsko-bugarsko i «društvo prijatelja Lužičkih Srba». Osim toga postoje slovenska udružnja na visokim školama. U Poznanju postoji poljsko-čehoslovačko društvo, koje je najstarije slovenofilsko društvo u obnovljenoj Poljskoj, dalje poljsko-jugoslovensko i poljsko-bugarsko društvo. Živo radi «Akademsko kolo prijatelja Čehoslovaka». U Krakovu slovenofilski pokret nije se još razvio, ma da su učinjeni pokušaji osnivanja društva slovenske uzajamnosti. U Lavovu postoji od 1923. godine «Poljsko-jugoslovenska Liga», koja je najbolje društvo ovog tipa u Poljskoj. Ove godine osnovan je poljsko-čehoslovački klub i reorganizovan je poljsko-bugarski klub. Osim toga postoje sekcije «akademske čitaonice», akademsko kolo prijatelja Čehoslovačke i akademsko kolo prijatelja Jugoslavije. U Varšavi postoje dva društva na široj osnovi: «Društvo slovenske kulture i umjetnosti» i «Društvo mladih Slovena», koja imaju vrlo opsežan plan.

DANSKA.

Seljačka buna.

Medju njemačkim seljacima tako zvanim Frižanima, već se dulje vremena agitira protiv danske vlade. Ovih je dana uhapšen njihov vodja neki Petersen, kojemu je dokazano, da se spremao sa šest hiljada oboružanih seljaka da na dan otvorenja narodne skupštine provali u glavni grad Kopenhagen i proglasi seljačku diktaturu. Vlada drži da je otkrićem ove urote otklonila svaki revolucijonarni pokret u zemlji. No svakako je zanimivo da je Peterson i u samom glavnom gradu imao pomagača za svoj naum, a to je bila neka streljačka družina.

Domaće novosti

Školske vijesti iz Istre.

Slovenske tršćanske novine donašaju često slučajeve otpusnog postupka proti ovomu ili onomu učitelju ili učiteljici slovenske narodnosti. Istra broji već vrlo malo srpsko-hrvatskog učiteljstva. Kad ga je malo, — malo ima i rečenih otpustnih postupaka. U čemu sastoji taj, recimo, disciplinarni postupak? Naučni ministar Fedele šalje iz svog gabineta sa svojim vlastitim potpisom na učitelja (učiteljicu) pismo, kojim mu javlja, da predstoji njegov odpust od službe, a ujedno javlja optužnički materijal, koji je političke naravi. Stranka valja da odgovori i da se opravda u roku od 15 dana.

Upozorujemo interesirane, da ovaj postupak još ne znači njihov službeni otpust. Dotični učitelji dakle valja da nastupe svoje lanjsko službeno mjesto, te da čekaju na rješenje ministrovo iza kako su se pismeno opravdali. Tko se nije odazvao na ministrov poziv, ili nije nastupio 1. oktobra svoju službu, pogriješio je.

Već sama pristojnost zahtjeva, da učitelj odgovori svom prvom predstojniku. Još i drugi, vrlo važni razlozi, osobni, školski i politički zahtijevaju od svakog pojedinog našeg čovjeka (činovnika), protiv kojeg je prosvjetni ministar poveo otpustni postupak, da se opravda iznoseći u svoju obranu sve okolnosti. Možda će ministar Fedele iz opravdanja našeg učiteljstva i ostalog činovništva ipak štošta doznati, što će mu dobro doći, da prosudi naše ljude te naše društvene okolnosti itd.

Prosvjetni ministar Fedele poveo je otpustni postupak proti učiteljici u Buzetu, Vukosavi Finderle, te učitelju Metodu Sironiću u Poljanama. Učiteljica Marija Kinkela u Rukavcu (Matulje) premještena je u Slum na Ćićariji.

Otpust slovenskih profesora.

Pred par dana primili su otpusnicu bez označenog razloga i bez prava na rekurz gg. Hvala Marija i Bekar Milan, profesori na tolminskom učiteljištu.

«Vez» zaplenjen.

Uredništvo ženskog lista «Veza» javlja, da je osmi broj «Veza» bio zaplenjen. Gubitak, koji time imaju pretplatnice, uredništvo će u budućem broju nadoknaditi.

Još o otpustnom postupku.

Proveden je otpustni postupak protiv sudskog kanceliste u Buzetu g. Lovre Draščića. Kako doznajemo istovremeno je premješten u Sardiniju.

100-godišnjica rodjenja Jovana Sundečića.

Dne 10. o. mj. navršilo se je ravno 100 godina kako se je rodio dični jugoslovenski pjesnik i borac za narodnu slobodu pokojni Jovan Sundečić. Da se počasti njegova svjetla figura, gradjani Kotora, gdje se nalaze njegovi smrtni ostanci prisustvovali su paratosu (misi) na grobu Sundečića. Iza toga je bila održana svečana proslava u jednoj gradskoj dvorani. Toj proslavi prisustvovalo je gradjansstvo i vlasti.

Jovan Sundečić poznat je, od starijih i u Istri, a osobito u južnoj. Bio je više vremena u Peroju, kao paroh tamošnje pravoslavne župe. Poznate su mnogima i njegove lijepe pjesme, pune života i rodoljublja. Mi ćemo se još osvrnuti u našem listu na Sundečića — kojemu neka je slava!

Novi zadarski biskup.

Na mjesto pok. biskupa Borzattija je sv. Stolica imenovala zadarskoga kanonika Petra Munzanija do konačnog uredjenja nadbiskupije naslovnim biskupom Sarepte i apostolskim administratorom Zadra i okolice, Cresa Lošinja i Lastova. Novi biskup imade 36 godina, rodom je iz Zadra, te je dosada najmladji biskup.

Povišenje cijena duhanu.

Sa prvim oktobra povišene su cijene nekojim vrstama duhana. Cigarete Sport stoje sada L 1.60 (10 komada), a kg duhana «Trinciato Drama» 100 L mjesto 95 L.

Novi puljski prefekt.

Kr. dekretom odlučeno je, da se promjene mnogi prefekti. Tako će i Pula dobiti novoga prefekta. Dosadanji, g. dr. Cassini Anselmo, bit će na dispoziciju vlade, dok će na njegovo mjesto doći g. dr. Enrico Cavalieri, koji je dosada bio prefekt u Vicenzi.

Govor Mussolinija o žitnoj bitci.

Prošle nedjelje u 6 sati u večer g. Mussolini govorio je u Rimu u jednom kazalištu o žitnoj bitci. Radio je njegov govor raznašao po cijeloj Italiji. «Azione» je pozvala sve gradjane Pule i poljodjelce okolice, da dodju slušati govor Mussolinija, koji se je mogao i u Puli čuti.

Lav Sv. Marka u Pazinu.

Venecija je darovala Pazinu jednog kamenog lava Sv. Marka, kojega su pazinci uzidali u pročelje gimnazije «Gian Rinaldo Carli». U nedjelu dne 10. o. mj. bilo je u Pazinu slavlje pred lavom. Držali su se govori i svirale su muzike. Čekalo se je D'Annunzia — no on nije došao. Talijani iz Pazina su mu poslali jedan telegram, kojim ga pozivlju, a poslije sa svečanosti poslali su mu opet drugi.

Srebrni novac od 5 i 10 lira.

Doskora će ući u promet srebrni novac od 5 i 10 lira, mjesto dosadanjeg papirnatog. Službeni list donaša dekret o tom novcu i iznaša kakav će taj novac biti. Novac od 5 lira biti će težak 10 grama, a onaj od 5 lira 5 grama. Novac od 10 lira imati će na jednoj strani sliku kralja, a na drugoj strani imati će jedna rimska kola s konjima u galopu. Na kolima stoji žena, koja predstavlja Italiju. U jednoj ruci drži uzde a u drugoj jedan fašistički snop. — Novac od 5 lira imati će takodjer na jednoj strani sliku kralja, a na drugoj orla raširenih krila. Orao stoji na jednom fašističkom snopu.

Cijene grožđja u Istri.

Trgovačka komora (Camera di Commercio) javlja, da su cijene grožđja na pojedinim tržištima u Istri u zadnje dane bile ove:

Kopar: (7. oktobra) refošk kg po lira 1.80; mješano grožđje po lira 1.66; (8. oktobra) refošk po lira 1.70; mješano po lira 1.39.

Rovinj: (9. oktobra) teran kg od lira 1.35 do lira 1.60.

Buje: (8. oktobra) fino crno grožđje kg po lira 1.10; refošk po lira 1.70.

Izula- (6. oktobra) fino bijelo grožđje kg po lira 1.80; crno fino po lira 1.90.

Našim ženama.

«Goriška Straža» od 29. septembra donaša: «Patronato Nazionale» u Gorici rasposlalo je nekim općinama okružnice, u kojima poručuje, da neka tvornica-tkaonica u Torinu, prima na rad djevojke. Obećava, da će djevojke, koje dolaze tamo na rad biti dobro opskrbljene. — Mnogo djevojaka iz Vipavskoga (Vrhpolje), Solkana i drugih krajeva kušalo je takodjer sreću u Torinu, što je znak veoma teškog položaja u kojem se iza rata nalazi naše pučanstvo. Mnoge su se odmah povratile jer su vidjele, da obećanja ne odgovaraju istini. Naše djevojke, mame zato u Torino na rad, jer neće tamošnje da rade u toj tvornici radi teških okolnosti. Iz raznih vijesti, koje smo u tom pogledu dobili, razabiremo, da rad u spomenutoj tkaonici ne odgovara zahtjevima naših djevojaka, pa im zato savjetujemo, da ne idu tražiti sreću u Torino.»

Mi prenašamo ovo iz «Goriške Straže» zato, jer znamo, da je spomenuta tvornica i u Istri tražila djevojke za rad, nekoje su dapače i otišle u Torino. Bili smo od raznih zamoljeni za informacije o toj tvornici, no prije nismo mogli nažalost dati ništa, ali držimo, da je ova vijest «Goriške Straže» dovoljna informacija, koju neka, one, koje su naumile u Torino, uvaže.

Gospodarsko stanje Istre.

Gospodarsko stanje Istre jedno je vječno neriješeno pitanje. A trebalo bi početi s riješavanjem, jer je krajnje vrijeme. Veoma je teško i misliti na poboljšanje istarskoga poljodjelstva, jer je isto po prirodi bijedno i siromašno, ali je osim poljodjelstva još mnoga druga strana gospodarstva, na kojoj bi se dalo raditi i po kojoj bi Istra bar donekle uznapredovala.

Prije rata Istra je bila važna točka jednog pomorskog i lučkog života. Trst i Rijeka bili su centrumi za ekspanziju austrijske trgovine, a Pula je bila centrum ratne pomorske obrane. Pučanstvo je Istre u prvom redu imalo vrelo dobitka u pomorstvu, navigaciji i pomorskoj industriji, koja je bila s time u vezi. Iza rata i po aneksiji Istra je, zato jer su to nalagali opći državni interesi, morala donekle trpjeti.

Luke Trst i Rijeka nisu mogle više da budu u onom punom svom predratnom razvitku a Pula je pak posvema izgubila važnost ratne luke. U vezi stime narasla je nezaposlenost radnika, koji su bili namješteni u raznim pomorskim i lučkim poslovima, arsenalima itd.

Veliki broj onih nezaposlenih radnika utječe znatno na narodno gospodarstvo Istre, tako, da je siromaštvo zemlje još više naraslo, pa se pučanstvo mora da seli. Radne je snage već dosada iz Istre, a osobito iz južne, otišlo u svijet vrlo mnogo.

Tršćanski list «Sera» piše u jednom članku o istarskim nevoljama, pa kaže, da je Edmondo Rossoni, predsjednik Sindikalnih korporacija, na skupštini, koju je imao u Puli pred par mjeseci rekao, da u Italiji moraju svi raditi, jer je onaj koji ne radi trut i prema tome izvan svih državnih zakona, to znači, da nema prava uživati one pravice, koje država daje.

«Sera» kaže, da je ovo stanovište dobro, hvale vrijedno i potrebno želi li se, da se u državi dodje do blagostanja, ali je u Istri za sada nemoguće uz svu najbolju volju, zaposliti sve one, koji nemaju posla, a koji bi tako rado radili, i koji bi u Istri mogli raditi.

Istra doduše ne oskudjeva na mogućnostima za gospodarsko ozdravljenje. No, Istru neće gospodarski podignuti neka tajna sila. Treba se maknuti i trebe poraditi, da se mogućnosti upotrebe. Uvijek se govori o tome, kako bi Istru trebalo industrijalizirati. Istarsko je podzemlje bogato rudačom, ali se je do sada malo iskopavalo. I oni rudnici, koji su postojali, malo rade i ne razvijaju se.

Došlo se je do uvjerenja, da se Istra može industrijalizirati. A to treba čim prije provesti. «Sera» kaže:

«A zašto se dakle ne izvrši ono što se vidi da je moguće izvršiti?

Zašto se ljudi, koji su zato pozvani ne zauzmu za stvar da je s kompetencom brzo riješe?»

Komisija za štete od tuče.

Pišu nam iz Piranštine:

Pred nekoliko dana došla je u naše krajeve komisija da ustanovi štete, koje je našim poljima nanijela tuča, koja je pala 21. jula.

Komisija je u samo jedan dan uspjela preći sva naša polja, te je pregledala sva ona mjesta, na kojima je štete od tuče. Ustanovila je, da je ukupna šteta znatna. Osobito su od tuče pretrpjeli veću štetu vinogradi, voćke i oranice, tako, da će se to osjetiti i druge godine.

Ukupna je šteta proračunana od 75 do 100 posto na vinogradima; od 25 do 50 posto na oranicama; od 40 do 100 posto na maslinama. Nadajmo se, da će nam se u ovom razmjeru smanjiti i svi porezi, koje bismo morali platiti, jer ne bi bilo pravo, da plaćamo iza ono što nam uopće nije urodilo. Osim toga trebalo bi, da se, iza kako je ustanovljena ova golema šteta, poduzme nešto za pomoć našem poljodjelcu, koji se nalazi u žalosnom položaju, i koji će teško popraviti ono stanje u koje su ga vremenske nepogode bacile. Trebala bi jedna stvarna, brza i obilnija pomoć.

Poljodjelska škola u Kopru.

Kr. odlukom od 13. augusta 1926. br. 1602, koja je objavljena u službenom listu od 23. septembra, ustanovljena je u Kopru zadružna poljodjelska škola, koju će uzdržavati država, Kopar i susjedne općine s iznosom od 92.800 lira. Škola ima svrhu, da izobrazuje seljačku mladež i odrasle. Djeliti će se u poljodjelsku školu, tromjesečnu školu za domaćice, te večernje i nedjeljne tečajeve za odrasle seljake. U poljodjelsku školu primati će se seljački sinovi, koji su svršili pučku školu, od 16 do 18 godina stari. Nastavni jezik bit će — talijanski.

Smrtna kosa.

Umrla je u Trstu u 81. godini svoga života gospodja Marija udova Mandić. Njezin je pokojni suprug bio pomorski kapetan Ivan Mandić, brat našeg pok. prvoboritelja mnogo zaslužnog prof. Matka Mandića, urednika «Naše Sloge», pa i brat poznatog našeg liječnika dr. Franje Mandića, koji je takodjer već pred tri godina legao u grob. Obiteljima Brnčić-Mandić naše saučešće.

Književnost i umjetnost

NARODNI KOLEDAR ZA ISTRU «JURINA I FRANINA» ZA GOD. 1927.

O našem ovogodišnjem koledaru napisale su već ocjenu nekoje novine. Sve su te ocjene jedino pohvale. I naša posestrima «Edinost» napisala je dulji prikaz, u kojemu sa simpatijom govori o našem koledaru. Mi taj prikaz u cjelosti donašamo. «Edinost» piše:

— Primili smo od naših Istrana na ocjenu ovaj prelijepi koledar. Čitali smo ga s posebnim užitkom. To i nije običan koledar, nego je knjiga s raznovrsnim, ukusno izabranim i sastavljenim gradivom.

Uz narodne pjesme, koje naš istarski narod tako ljubi, te ih za dugih zimskih večeri pjeva za svojim ognjištem, sadržaje koledar izvorne još neobjavljene pjesme Rikarda Katalinića Jeretova, koji je kod nas sviju veoma obljubljen. Barba Šime je napisao igrokaz za djecu u jednom činu, a književnik Rista Odavić, dao je veoma lijepu stvar iz srpskog izagnanstva. Prezanimiva je dalje crtica o potopljenom svijetu Atlantidi, o onoj cjelini, koja se je nekoć — pred 10.000 godina — rasprostirala izmedju Amerike i Afrike, i koja je jedne noći nestala. Zanimivi su takodjer i zemljovidi, koji se odnose na taj članak. Druga osobito zanimiva stvar je crtica iz života životinja, koja mora zanimati svakoga, koji ima posla s životinjama, ili koji ima i malo smisla za prirodu.

Rista Odavić, Vladimir Nazor, Katalinić Jeretov, A. Tentor, Valvazor redaju se jedan za drugim, a čitatelju je teško odložiti knjigu, dok je nije pročitao do konca. Medju životopisima spominjemo onaj u počast pok. Gaše Licula.

Koledar sadržaje takodjer mnoge gospodarske, duže ili kraće stvari, te mnogo praktičnih naputaka za gospodare i domaćice. Ima spis Janka Adamića o alkoholu i njegovim štetnim posljedicama. Članak je pisan u razumljivom i lakom slogu. Nije nam moguće nabrojiti sve što sadržaje ova izvrsna knjiga. Da ne zaboravimo spomenuti, da je — kao i u lanjskom — tako i u ovogodišnjem koledaru nekoliko zagonetaka, a za riješenja je odlučena svota od 250 lira.

Slike su izabrane s posebnim umjetničkim ukusom. Da spomenemo nekoje Ivana Meštrovića, koje predstavljaju unutarnje relijefe u mauzoleju obitelji Račića u Cavtatu, te odlomak velike slike prof. Bocarića, kojega poznamo još iz lanjskoga koledara, u kojem je bila slika njegovoga Kraljevića Marka.

Ova zabavna i poučna knjiga ima, u kratko, za svakoga po nešto. Štaviše: sve što je u njoj, za svakoga je. Slovenci bi takodjer morali kupovati taj koledar, da se upoznaju s nekim hrvatskim piscima, s lijepim hrvatskim pjesmama i da se nauče hrvatski. Pogotovo pak ne će ova knjiga manjkati u kući nijednoga istarskoga Hrvata, bio on seljak, gradjanin, radnik ili inteligenat. Koledar se prodaje veoma jeftino; knjiga, koja ima 200 stranica, stoji samo 3 lire.

JUGOSLOVENSKI PJESNIK KRANJČEVIĆ U TALIJANSKOM SVIJETLU.

Gosp. Umberto Urbanaz-Urbani, poznati talijanski kritičar, piše više puta u talijanskim listovima o jugoslavenskoj književnosti. Pred kratkim se nanovo javlja u rimskom listu «Il Tevere» i piše o našem velikom pjesniku Silviju Strahimiru Kranjčeviću. Naslov je članku «Rim u titanskom pesimizmu hrvatskog pjesnika Silvija Strahimira Kranjčevića.»

Urbanaz piše: I Silvij Strahimir Kranjčević, hrvatski brat Leopardi Giaccoma, predstavnik najekspresivnijeg, najoriginalnijeg i najrevolucijonarnijeg jugoslovenskog pesimizma, može se ubrojiti u pjesnike Rima. Uistinu malo je stihova Kranjčević posvetio Rimu, ali svakako je njegov pesimizam odrastao izmedju ruševina drevnoga Rima, izmedju mraka kršćanskoga Rima.

Ruševine carskoga Rima govore hrvatskom pjesniku ne samo o isprazn osti svega, već i o razornoj snazi vremena.

Urbanaz prikazuje zatim jaku pjesmu Kranjčevićevu «Na rimskom forumu». Osvrće se na njegov sastanak tamo 1884. sa biskupom Strossmayerom, koji ga oslobadja od svećeničkog zvanja, za koje Kranjčević nema poziva i šalje ga u domovinu s preporukom na povjesničara Račkoga. Urbanaz analizuje njegovu pjesmu «Eli, eli, lama azavtaniš» i kaže kako je hrvatski pjesnik odnio sa ruševina rimskoga carstva i iz mraka katakomba dvije same drage vizije: onu Kristovu i onu Garibaldijevu. S. S. Kranjčević je doista postao prvim hrvatskim pjesnikom, koji je bio bard i civilni pjesnik svojeg naroda. Njegov je ideal plavi martir Golgote i Kranjčević ga zamišlja na čelu svjetine u velikoj francuskoj revoluciji.

Urbanaz na kraju hvali uvelike gordu Kranjčevićevu pjesmu «Zadnji Adam», pa veli, da oni slavulji u toj pjesmi, koji za zadnjeg tužnog pijeva čovjeka, što u svom zadnjem hropcu sabire sve zadnje hropce svih agonija, dozivlju i čar mjesečine, žar vena i usnica i tajne misterija i ljepote, — ne mogu biti van slavulji, koje je Kranjčević čuo izmedju granja na «Piazzi del Popolo» ili «Trinità dei Monti» u Rimu.

G. Urbanaz završuje svoj članak žaleći, što mu prostor dnevnika ne dozvoljava, da iznese lik velikog pjesnika, kako bi htio i da progovori potanko o pjesniku «Uskočkih elegija» i progonjene Hrvatske.

Kranjčević nije zabadava, završuje g. Urbanaz, uskliknuo, kad je ostavljao tužan rimske katakombe ispred ploče u Porta Pia, koja pominje pale junake mlade Italije, ove značajne riječi: «Sada znadem, sad nisam više siromah. Ja sam upoznao svoj cilj, o moj stari Rime.»

R. K. J.

DAROVI

u fond «Ist. Riječi»

Mihovilović Andrija, Novi Sad, darovao je 10.— lira.

«Prosvjeti» odsjek za Istru

darovali: Kinkela Mario, Škedenj, 10 lira, Marica Pfeifer 5 lira i Martin Poropat iz Trstenika 2 lire.

Za Djačku Maticu

darovao je Košara Luka iz Pomera 4 lire.

Najlepše se zahvaljujemo plemenitim darovateljima!

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU.

Broj 42 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta) U Trstu, 21. oktobra 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ"
izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin". Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

Oglasi stoje 4 lira za svaki centimetar visine u širini jednoga stupca. Za višekratno uvrštenje daje se znatan popust prema pogodbi. Plaća se i utužuje u Trstu. Dopisi se šalju uredništvu, a novac upravi. Nefrankirana se pisma ne primaju, a rukopisi se ne vraćaju ni u kojem slučaju.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari". — Narodna poslovica.

Naša prezimena

Službeni list rimske vlade donio je nedavno jednu naredbu o promjenama, što bi se imale da izvedu na nekim prezimenima. Budući da slučajeva, kakovi su oni, o kojima govori službeni list, u nas nema, to se ona naredba nas i ne tiče.

Medjutim neke su tršćanske novine prihvatile i ovu zgodu, ne bi li malo zamutile vodu, iz koje moramo svi zajedno da pijemo. Dan po dan, te su novine jedna za drugom iznosile i vladi preporučivale neke svoje prijedloge, koje bi — po njihovu mišljenju — imale da naprave tabula rasa od svih slavenskih imena, kojima se ovaj naš kraj diči već od preko tisuću godina.

Naša posestrima «Edinost» u nekoliko je navrata odgovorila toj gospodi, kako treba i iznijela nekoliko temeljitih dokaza, koji obaraju sve one navode tršćanskih, malo pregorljivih novinara. Što je «Edinost» navela za Slovence u ovim zemljama, to isto vrijedi i za nas istarske Hrvate.

Prezimena, što se danas čuju u našem narodu niti su jednog lijepog dana pala iz oblaka, niti su ih — kako to dosta neozbiljno tvrde oni neki tršćanski listovi — stvorili popovi. Naša prezimena kao i sva ostala naša narodna imena potekla su iz duše našega naroda, po nekim stalnim zakonima, koji ne vrijede samo za nas nego i za druge narode, pa i za Italijane.

O tome, kako su ta prezimena nastala, napisane su čitave knjige. Lijepu je raspravu o našim imena i prezimenima napisao čuveni jugoslovenski učenjak, dr. T. Maretić. Ta je rasprava štampana u «Radu» jugoslavenske Akademije. Iz nje se vrlo lijepo vidi, kako je kod gradnje naših i prezimena sudjelovao sav narod, onamo iz najdubljih vremena, tako da su ta davno stečena, od oca na sina prenesena imena prava svetinja za svakoga, koji zna, što je obraz. Pravo ima «Edinost», kad veli, da Italijani nemaju toliko slova, da bi mogli tačno napisati svako naše ime i prezime. Italijani nemaju slova ni za svaki engleski glas zato su oni — recimo — Sonninovo ime Sidney pisali uvijek Sidney i nikako drukčije, premda je Y Italijanima slovo sasvim tudje. Ni za prezime engleskog ministra Chamberlaina nemaju Italijani dosta slova, pa je vrlo lijepo i pohvalno od njih, što to ime pišu onako kaošto ga pišu i Englezi i neka nam vjeruju, da ne bi ništa izgubili od svoje časti i veličine, kad bi i naše ime Trinajstić ili Kovačić pisali baš onako kako je napisano. Hrvati imadu za svaki glas več odredjeno slovo. Tako se na priliku u Hrvata s čita uvijek kao s, bilo ono izmedju dva vokala ili pred l, pa sa svim tim sve zagrebačke novine pišu Mussolini — što je razumje se pravo — a ne Musolini, kako bi to prema svome pravopisu mogli da čine. Prezimena su — kako smo već rekli — svetinja — a mi ih poštujmo.

Ako Italijani mjesto Žukvarić napišu Sucuarich, oni su od onog prvog imena napravili nešto treće, nešto sasvim različito: oni su naprosto promijenili čitavo prezime, a to ne bi smjelo da bude. Ono Sucuarich kudikamo je gore, nego kad bi Hrvati ime Gioliti pisali: Džioliti. No Hrvati znadu, da Džioliti nije isto što i Giolitti, zato oni, kad spominju toga čovjeka, ne pišu ga Džioliti, nego Giolitti — a tako je i pravo. Šta više: ima velikih Hrvata, koji se zovu Giunio i De Giulli, ali niko ih ne piše Džiunio ni De Džiuli, već onako, kako je jedino pravo: Giunio i De Giulli. Ima u Zagrebu neki gospodin, koji se zove Accurti, i što ja znam niti se je on kada pisao Akurti niti ga je ko drugi tako napisao već uvijek Accurti, kao i Crivellaria — Crivellari, premda bi to ime Hrvat lakše napisao po svom pravopisu — Krivelari.

Ne valja ni ono, što bi spomenuti tršćanski novinari htjeli, da se naime neka prezimena, koja imadu tobože italijansku osnovu ili korijen, sasvim poitalijanče. I to bi bilo uvelike nepravedno, a kadgod i smiješno. Uzmimo samo prezime Belić (u Kastavšćini imamo selo Belići) «Piccolo» će reći, da to ime dolazi od italijanske riječi bel — bello — a naš će čovjek nato odgovoriti, da Belić dolazi od hrvatske riječi bel — bianco. Pa što sada? Pitam: kako bismo mi Hrvati izgledali, kad bismo jednog dana zatražili, da se ime velikog fracuskog filozofa — Voltairea — sasvim pohrvati, budući da ime Voltaire ima u osnovi čisto hrvatsku riječ — vol, što znači — bue. Ili kad bismo htjeli da pohrvatimo ime Dante, jer to ime sadržava u svojoj osnovi čisto hrvatsku riječ — dan: giorno?

Evo do kakvih se apsurda dolazi, kad se pod silu hoće da pretjerava. Sva je sreća, što se ovdje radi tek o nekakvom novinskom naklapanju, ali nije u redu, što se uopće i iznose ovakva pitanja. Jer kad bi pobožne željice tršćanskih novinara postale jednog dana zaista i zakonom, trebalo bi taj zakon primijeniti i na sve ostale italijanske gradjane, a u prvom redu na Arabe u Tripolisu. Svi znamo, da u arapskim imenima dolazi vrlo obično glas h, što ga Italijani ne mogu nikako da izgovore —, pa bi se prema tomu moralo taj h da izbaci iz svih imena i prezimena arapskih, a to ne bi nikako išlo.

Ne bi išlo već ni zato, što su Arapi — kao i mi — narod vrlo konzervativan, pa kad i jedni i drugi jedanput utuvimo u glavu naše pravo ime i prezime, ne bi ni sam gjavo mogao da nam ga odanle izbije.

Ne dirajmo dakle u narodna imena i prezimena, u te stare i od djedova naših naslijedjene svetinje, već držimo na umu, da i Žukvarići i Žabarići mogu sa svim svojim «pipama» biti isto tako dobri italijanski državljani, kaošto je dobar Italijan i vlasnik «Piccola», senator Mayer, koji, kako vidite ima i sâm u svome časnome imenu jedno neitalijansko slovo.

O uzgoju

Nedavno smo pisali u «Istarskoj Riječi» nešto o kućnom uzgoju, pa nam je potrebno napomenuti nešto i o uzgoju van kuće. Istaknuli smo kako je roditeljska kuća (dom) jedan od najjačih uzgojnih faktora sa svim onim što kuću okružuje. Ali kao što ne smijemo prepustili mladu biljku samu sebi, iza kako smo je presadili sa rasadišta na tlo gdje se ima dalje razvijati, tako se ni mladež ne smije ostaviti bez nadzora van kuće. Mladu će biljku, ako ju samu ostavimo, tamo gdje smo ju presadili vremenske nepogode uništiti (mraz, vjetar) a ostane li i u životu, takva biljka ne će nositi valjana ploda, a najviše ih ne će izrasti ni uspravno, već grbavo. Uz biljku se meće kolac da čvršće stoji. Tako se u vinogradu par puta privezuju mladice (glave) da ih vjetar ne polomi i time se osigurava plod za dojduću godinu.

Što je biljci kolac, treba da je roditeljsko oko mladeži. Roditelji ne smiju puštati svoje mladje u takva društva i medju takve ljude, gdje se zlo čini, psuje, izgovara bestidne riječi itd.

Ne budu li roditelji na to pazili, njihova će se djeca razvijati, ali će ostati «grbava», a mnoga prije ili poslije dospjeti će na slabi put. Stari je izgovor: «Reci s kim se družiš, kazati ću ti što si». Osobito je to u nekim našim krajevima vrlo opasno. I baš tamo, gdje su naši ljudi najpriprostiji i najgostoljubiviji dešavaju se grozne stvari, kradje, ubijstva itd. Pa koliki uslijed svojeg slabog uzgoja najljepše godine proborave u tamnici, medju četiri zida, unište sebe i svoje obitelji. Nekome siromahu takvi neodgojenci ukradu vola! Kolika li junaštva! Uzeli su siromahu kruh iz usta. Bacili su ga na prosjački štap radi pohlepe za par stotina lira, što su ih od nekog mesarčića dobili. (Nuzgredno spominjem, javni organi morali bi tražiti od mesara «marvinski list» — pa bi manje kradja bilo). I našravski još se s tim nekoji i ponose. «Ukrali smo bogme jenega vola!» Ta Zar ima veće mizerije od takvih junaka! Najviše se kradje dešavaju iz obijesti i zbog lošeg uzgoja.

Valjda svaki naš čovjek voli svoje dijete više, nego neku mladu biljku. Pa kad biljci meće kolac, neka ima budno oko i nad svojim mladjima.

Malo imade odraslijih medju našom mladeži, koje ne bi znali čitati i pisati.

Mjesto da se zalazi u kojekakva opaka društva, neka se uzme dobru i lijepu knjigu, pa neka se čita i razmišlja. Mnogi će reći da nema knjiga, ali to nije opravdano! Samo Nazorova četvrta čitanka imade toliko lijepa, dobra i korisna i za ljude, koji su dulje polazili školu, a kamo li ne za našu mladež sa sela. A tih se knjiga u našim selima ipak nadje.

Zar nije strašna istina da mnogi naši mladići i djevojke sa dvadesetom godinom postaju poluanalfabeti! A to samo zato što poslije polaska škole nisu nikad primili knjige u ruke.

Ti mladi ljudi ne osjećaju potrebe da hrane i svoju dušu. Neka ne misle da im je dosta ako su polazili četiri ili pet godina školu. To nikako ne valja. Zar kad se čovjek jedanput najbolje hrane najede, da više nikada ne jede?! — Tako je i s dušom. I nju valja hraniti lijepim i dobrim. Svaki je mladić i djevojka dužan da barem 3-4 sati na sedmicu čita, a zimi i više. Tim više to vrijedi u današnje vrijeme, kad i seljaci sami pišu knjige!

Roditelji su dužni da i u tome nadziru svoju mladež i da im za lijepu knjigu ne krate tešku zasluženu liru, jer što se više dušu hrani sa lijepim i dobrim, tim je manje zla medju ljudima, a valjda ljudi nisu zato na svijetu, da jedan drugome zlo čini.

T. M.

Slaveni u sredini Italije

Po cijelome svijetu ima našega naroda, svagdje je moguće sresti se s čovjekom koji govori naš materinski jezik. No to nije samo po sebi zanimivo. Zanimivo je i karakteristično, da naš čovjek, ma gdje bio i gdje se nalazio nosi u sebi jaki biljeg svog porijekla. U njegovoj krvi i svoj njegovoj naturi ima nešto oporoga i jakoga, što ga čini otpornim, da dugo održi u sebi sve odlike svojih otaca. Njegova krv izrazuje na njemu samome nešto, što se ne može izbrisati, a to su plemenska, rasna obilježja, koja preláze od oca na sina i koja su naročito kod Slavena neizbrisiva. To vrijedi za pojedince i za skupine.

Poznata je povjest Gradišćanskih Hrvata, koji su okruženi samim tudjim narodima mogli do sada kroz četiri stotine godina održati svoju nacijonalnu svijest i sva nacijonalna netaknuta obilježja. Njih ima i danas 70 hiljada medju samim Njemcima i Madžarima. Poznata je takodjer i povjest Lužičkih Srba, koji su lijep primjer narodne otpornosti i dokaz onoga, što gore kažemo — neke posebne slavenske rasne jakosti.

Ovaj dokaz učvršćuje još jedna zanimiva pojava, a to je život naše hrvatske braće u Italiji, i to u srcu Italije.

Tri mjesta gdje se govori hrvatski, nalaze se sjeverno od Pulje na dvadeset kilometara zračne duljine od obale Jadranskoga mora, u biskupiji Termoli, a u pokrajini Campobasso, sjeverozapadno u brda Gargano.

Ova tri sela, ili kako ih naši tamo zovu, tri grada, nose ova imena: najveće se zove Živa Voda ili Kruč, drugo Štifilić, a treće najmanje Mundimitar. Sva tri skupa imaju 5000 duša. Stanovnici govore još i danas hrvatski, ikavskim dijalektom, koje se govori u Dalmaciji na Pelješcu, ali s nekim starim rastezanjem i priličnom talijanskom primjesom.

U te su se krajeve Hrvati naselili u više navrata bježeći od Turaka. Posljednja seoba bila je pred 4 stotine godina. Ti su najnoviji doseljenici iz krajeva oko ušća Neretve, a vodja im je bio od plemena Mirko. Ta porodica živa još i danas u onim krajevima, a ima ogranaka i u Dalmaciji, gdje se nalaze i ruševine Mirkova dvora.

Ovaj je iseljeni dio jugoslovenskoga naroda sačuvao još uvijek svoja prezimena kao Mileta Papić, Matijača, Iveta, Marković, Brkić, Smiljani itd. Mnoga su se od ovih prezimena tekom vremena počela pisati talijanskim pravopisom, prevrnuta u talijanski — tako da se ne raspoznaju. Iveta na primjer prevedeno je u Vetta, te izgleda potpuno talijansko.

Proučavanjem i istraživanjem porijekla ovih Hrvata bavio se je dr. Josip Smodlaka, pa je na temelju predaje, koja se sačuvala u toj koloniji i u Dalmaciji, te na temelju govora i prezimena došao do pravilnoga zaključka.

Osim njega proučavao je jezik tamošnjih Hrvata i jezikoslovac dr. Milan Rešetar. Oba ova odlična Jugoslovena imenovala je općina Žive Vode počasnim gradjanima. Osobito su se mnogo pomogli narodnim pjesmama, koje se tamo još uvijek pjevaju i koje narod voli.

U novije doba sve se više širi talijanski jezik i to školom i vojničkom službom. Ipak još svi, osim nekih gospodskih kuća, govore u kući i medju sobom našim jezikom.

Prije je naš jezik bio mnogo više raširen u onim stranama. Njime se je govorilo u više od 20 mjesta. Talijanski susjedi i mjesne vlasti veoma su u dobrim odnošajima s ovim djelom stanovništva. Radilo se je i na tome, da se u nekim mjestima ustanove i pučke škole u našem jeziku.

Dr. Josip Smodlaka posjetio je više puta tamo naseljene Hrvate. On je bio kraljevski poslanik u Rimu, pa je kada je posljednji put posjetio Živu Vodu predao načelniku dru. Josipu Vetta red sv. Save IV. stepena, koji mu je podijelio jugoslovenski kralj Aleksandar. Ovom je prilikom održan (bilo je to lanjske godine) veliki narodni zbor u Gradskoj Hiži (ovako zovu općinsku kuću) u Živoj Vodi. Na tom je zboru dr. Smodlaka izručio tamošnjem narodu pozdrav stare postojbine. S radošću je taj pozdrav narod primio.

Zanimivo je, da se tamošnji i inteligentni ljudi uvijek ponose svojim porijeklom, izrazuju uvijek taj svoj ponos, pa su zato i poštovani od Talijana, koji u njima vide dobre državljane, u miru i ratu. Doista u ratu su ovi talijanski Slaveni pokazali sve svoje junaštvo naslijedjeno od onih starih hajduka odgojenih pod Dinarom. U miru pak pokazuju onu crtu posebne slavenske mekoće i dobrog srca. Govore našim jezikom.

I evo po svemu su tome — Slaveni.

DOPISI

PISMO IZ ZAGREBA.

Čehoslovački parlamentarci. - Poljski liječnici i nizozemski privrednici. - Miljenko Vidović. - Jovan Sundečić.

Kako je «Istarska Riječ» u zadnjem broju pisala, posjetila je grupa od sedamdesetorice čehoslovačkih narodnih poslanika i senatora Beograd a poslije Beograda obišli su i ostala mjesta Jugoslavije. Posjetili su Skoplje u Južnoj Srbiji, a onda su se vratili u Zagreb a odavle su otišli u Split i Šibenik pa preko Ljubljane su gosti otputovali kući. Sva su mjesta koja su obišli i kuda su putovali jednako kao i Beograd bila iskićena zastavama, a narod ih je svagdje oduševljeno pozdravljao. Uopće im je cijeli boravak u Jugoslaviji bio ugodan a topli prijem ih je ushitio. Na lijepi je način pružen još jedan jaki dokaz bratske ljubavi i medjusobne slovenske solidarnosti dvaju naroda, koji su u prošlim časovima sreće i nesreće bili uvijek jedan uz drugoga i koji su si uzajamnim radom i žrtavama stekli krvavo zasluženu slobodu, spremni da ju i u buduće zajednički brane kada bi ustrebalo. Njihov boravak u Zagrebu kao i u Beogradu o tome ih je osvjedočio, i oni su ponijeli u svoju zemlju tople osjećaje, koji vežu Čehoslovake s Jugoslovenima. Korist od ovog putovanja i upoznavanja bit će taj, što će medjusobne veze biti odsada jače, da posluže zajedničkom radu oko ekonomskog i kulturnog razvitka obaju naroda.

Nedavno su bili ovdje i poljski liječnici, da si razgledaju sve zdravstvene institucije, koje je podiglo u poslijeratno vrijeme jugoslovensko ministarstvo narodnog zdravlja. Priznali su, da je Jugoslavija u tom pogledu učinila vrlo mnogo, za što je već stekla sa više strana priznanje za svoj rad oko poboljšanja narodnog zdravlja. I Poljaci su bili lijepo susretani, jer su i oni ponosna grana na slavenskom stablu.

Ovdje su boravili pred nekoliko dana i nizozemski privrednici, da se upoznadu sa stanjem jugoslavenske privrede. Po tome je jasno koliki interes pobudjuje mlada jugoslavenska država u inostranstvu. Nizozemci su malen ali vrlo radin narod. Kaže se za njih, da im je Bog stvorio more, a obalu oni sami. Nizozemska je negda bila gotovo sva pod morem. Oni su na mnogo mjesta morsku vodu isušili i stvorili si zemlju za obradjivanje. Uz nisku morsku obalu podigoše si visoke nasipe. Često i te nasipe voda poruši, no oni onda nanovo grade. Zaista žilav i ustrajan narod.

U Zagrebu je 10. oktobra držao predavanje Miljenko Vidović. Ovo je ime danas već poznato i izvan granica Jugoslavije. On je vodja t. zv. etičkog pokreta, kojemu je zadaća, da čovjeka prosvjetom učini boljim i plemenitijim u duhu Kristovih načela istine i ljubavi. Stoga je u Sarajevu otvorio t. zv. Vidovićevu školu, iz koje je izišlo već mnogo učenika, koji danas rade u smislu Vidovićevih ideja. Počeo je u Sarajevu god. 1920. večernjom školom za radnike. Danas već izdaje uz razno drugo štivo i mjesečni list «Uzgajatelj» uz sedmični list «Novi Čovjek». Njegov pokret broji u državi oko 60.000 članova. Miljenko Vidović putuje po svim većim gradovima Jugoslavije, da držeći predavanja širi svoj pokret u narodu, koji ga vrlo rado sluša.

Dne 10. o. mj. slavila je Jugoslavija, a osobito ponosna Boka Kotorska, stogodišnjicu našega Jovana Sundečića, kojega se je i «Istarska Riječ» u posljednjem broju sjetila. Taj je divni pjesnik donekle i istarski. U Istri je dobio pobude, da napiše mnoge svoje lijepe pjesme, pune neke posebne borbe. Borba to je glavno obilježje njegovih lijepih rodoljubivih pjesama. I u toj je borbi i neizmjernoj ljubavi do domovine i naroda proživio cijeli svoj život. Pokojni Jovan Sundečić bio je pravoslavni svećenik, a rodio se u malenom selu Golinjevu u Bosni. Još kao dijete, morao je pred Turcima bježati u Dalmaciju. Poslije je otišao u školu, a budući je bio darovit, poslaše ga u manastir. Odavle ode na bogosloviju u Zadar, te godine 1848 postane svećenik. Odmah je bio namješten kao kapelan u našu pravoslavnu župu Peroj. U Peroju je bio više godina, a poslije je bio postavljen kao profesor na zadarsku bogosloviju. Iza toga je bio od crnogorskog kralja Nikole pozvan u Cetinje, da mu bude tajnikom. Godine 1867. ode u Beograd, no doskora se je vratio natrag na Cetinje, gdje je ostao dugo vremena, sve do svojeg penzionisanja. Poslije je živio sve do svoje smrti u Kotoru.

Napisao je vrlo mnogo pjesama, a pjesme su mu većinom rodoljubne. Ne samo perom nego i riječju nastojao je uvijek da narod nauči bratskoj slozi. On je mnogo, veoma mnogo doprineo zbliženju Srba i Hrvata. Zato mu je danas ujedinjeni narod blagodaran. Oko skromnog nadgrobnog spomenika u Kotoru se je 10. o. mj. sakupio zahvalan narod, da se sjeti prilikom stogodišnjice njegovog rodjenja Sundečića i da mu oda zasluženo priznanje i čast. Na grob mu je položeno mnogo vijenaca, a ujedinjena braća, Srbi i Hrvati jednaka u ljubavi i slozi, koju je Sundečić propovjedao zahvalno i od srca kliknuli su mu «Slava!» **A. R.**

DAROVI

za «Prosvetu» odsjek za Istru.

Naša «Riječka Omladina» sakupila je na Rijeci za «Prosvetu» 60 lira, te N. N. iz Beograda darovao na prolazu kroz Trst 50 lira na čemu odbor najtoplije zahvaljuje! — Napred za našu «Prosvetu»!

IZ RIJEKE.

Koledar «Jurina i Franina». — Potopljeni svijet. — Barba Rike i Ninetta. — Nekadanji honvedi.

Iza nekoliko vrlo važnih korteja i procesija, na Rijeci je nastupilo bilo pravo mrtvilo. Baš u zgodan čas došao je onaj vaš koledar «Franina i Jurina», da nas malo trgne iz našega običajnoga sna.

Mi na Rijeci, koji ne gledamo u svaku novost kao tele u nova vrata, i koji vidimo i ovdje i na Sušaku u izlozima vrlo mnogo naših knjiga, proglasujemo vaš koledar: pučkom knjigom prvoga reda.

Ja bih skoro tražio, da svaki naš čovjek pročita sve one lijepe stvari o gospodarstvu, o narodnom zdravlju, o alkoholu itd., jer ono nije pisano samo za seljaka, već i za svakoga koji hoće nešto da vrijedi. Vrag ne spi, i čovjek ne može nikada znati u kakve prilike može da pade. Lijepo je živjeti, kao da će se sjutra umrijeti, ali je dobro i nadati se, kao da će se još mnogošta doživjeti. Mogu li se ja, a možete li se i vi zakleti, da ne ćete ako ne danas, a to sjutra postati gospodari, imati kakav lijepi posjed, njivu, vinograd ili recimo kakav lijepi vrtić pun svakoga Božjega blagoslova? Reći ćete zar ne bi bilo bolje da počekamo kao konji, dok trava naraste, to jest, dok se digne naša Rijeka a s njom i naši vinogradi, nego li da se sada mučimo s raznim naukama o gospodarstvu? Na ovo odgovaram:: — Reklo se je, da će Rijeka postati mala Kalifornija, i ja u to vjerujem. Ja vjerujem i u to, da će jednog dana niz naše ulice teći zlato kao i lava s vulkana. Ja vjerujem i u to, da će doći vrijeme, kad mi Fijumanci ne ćemo znati kuda sa pinezima, pa ćemo upravo biti prisiljeni, da kupujemo vile s lijepim vinogradima, šumama i parkovima. No nije nije dosta samo imati vile, parkove i vinograde, već treba i znati, kako da se to vodi, upravlja, obradjuje. Reći će kogod: kad budem ja imao vilu, vinograd i vrt, naći ću vrtlara, pa neka on misli i radi.

Bravo, po moju puru! Vrtlar će raditi onako, kako mu bude gospodar zapovijedao, a ako gospodar ne zna ni što je loza ni što je drijen ni repa ni krumpir, kako će on svome vrtlaru da zapovijeda?

Ali ima nažalost Fijumanaca, koji ne će da budu kao konj, što mirno čeka, dok naraste trava. To su oni naši nesretni pesimišti, koji ne mogu nikako da vjeruju, što nas sve čeka u zlatnoj budućnosti našoj. Oni vele: Ja znam, da mi se ne će nikada nijedan ubiti ni s prvoga poda od moje vili i da ne ću imeti ni jardinà ni vinogradà, pak mi je svejedno hoće li peronospora ili koja druga morija zatrti svijet, kad meni ionako više spasa nema.

Ali za čudo, baš oni ljudi, koji ovako misle, najviše i kupuju koledar «Jurinu i Franinu.»

Ovih dana sreo sam jednoga od njih na Korzu, i vidim, da ima u džepu nekakvu knjigu.

— Kakva je ta knjiga u vašem džepu?

— Pa to je oni istarski kalendar «Franina i Jurina».

Pa vi ste rekli, da vas jako ne interesuju one nauke o gospodarstvu, o narodnom zdravlju itd.

— Ima unutri i drugih stvari. I još kako interesantnih! Da ne bi nego one lepe pismice, pa one pripovijesti! — Ma da bi samo jednoj bilo prigovora!

Pak ona lijepa imena: tu Katalinić, tu Nazor, tu Odavić, tu pokojni Tentor.... Sve izabrane — baš lijepo i zdravo. — Pa oni neki članci — ono o mjesecu, pak ono drugo o jednom potopljenom svijetu. Orko tron, che roba, o potopljenom svijetu, o onoj čudnovatoj Atlantidi! Vidite, onakove su mi stvari jako drage. Jedno što se o takovim stvarima danas puno ne piše, drugo, što su sve te zemlje i svi ti strašni dogadjaji jako daleko od našega vremena, pak čovjeku godi, da se malo izgubi u onu široku daljinu kad mu je doma tako tijesno. Meni se je to tako strašno dopalo, da ću pročitati i one stvari, koje me manje interesuju. A onda one slike iz Valvazorove knjige, koja je napisana prije dvjesta i toliko godina! Dobro su učinili, da su one slike preštampali, neka naši vide, kako su im izgledala njihova mjesta prije nekoliko stotina godina, i neka ne zaborave, da se je i u ono vrijeme u onim mjestima govorilo onako, kaošto i mi danas govorimo — hrvatski. A sada Bog s vama.

Kod kuće me je čekalo jedno iznenadjenje: Ninetta. Čim me je ugledala navalila je na mene kao mačka:

— Cujete, pisite onem va Trst, da su va onem njihovem kalendarije storili jednu falingu.

— Kakvu falingu?

— Napisali su, da je Barba Rike Istran, a ni nego Recan.

— Pa rodio se je u Voloskom...

— Je, ma je jos kako **mulac** prišal v Reku, i da je — kako mi teta poveda, — bil pravi vrag Marko.

— Svi smo više manje bili onakovi, dok smo bili mladi i puni morbina...

— A ca se vi stavljate s njim! Teta poveda, da ste bil vavek nekakov palivac i da bi vas covek bil puno dalje rinul nego poslal. Nego ja sam jedanput imela jednega kujina, ki se je zval Frane z Marseći i moja teta govori, da je Barba Rike temu Franetu z Marseći kako z nosa znet. Jednega skrij, a drugega pokazi... tako da su se spodabljali.

— Da ali to nije razlog, da mi Riječani svojatamo Barba Riku za nas. Najviše možemo da kažemo Istranima: — On nije ni vaš ni naš, nego je vaš i naš. Nego u «Jurini i Franini» ima jedna druga pogrješka, koja će i vas možda interesirati. Ispustili su, da je Barba još mladić, ili bolje reći, da nije oženjen.

— Ter ni ni on Nazor, ki je napisal onega Velega Jozeta. Ja ne znam, ca ti ljudi misle...

Ninetta mi je dozvala u pamet one stare dane, kad smo se mi «mulci» po Rijeci gonili i bučili i halabučili, a samo najviše po naški, hrvatski. U ono vrijeme imali smo u gradu dvije kasarne: jednu kod crkve svetoga Vida, a drugu iza špitala. U onoj iza špitala bili su Jelačićevci, a u onoj kod svetoga Vida — domobranci, koji su se magjarski zvali — honvedi. Oni su se muštrali na Škojiću. Tu bi ih učili marširati sve onako po magjarski: **eć, kete, harum, nić.** Te riječke honvede nazivali su naši ljudi u ono vrijeme «soldati od lešnjaki», i to zbog toga, što je malo dalje kasarne tekla voda, koja se je zvala «Lešnjak.»

Kad bi ti honvedi stupali onako uz bubanj, mi, djecurlija, išli bismo za njima, i kako bi bubanj udarao, mi bismo po istom taktu pjevuckali tiho domaći:

> Soldàti hòte dòmaka,
> Palènta vam je skuhanà,
> Devìca vam se jadi,
> Palènta vam se hladi.

A drugom zgodom, kad bi vojnici odmjereno marširali, a bubanj isto tako odmjereno bubnjao, mi bismo, oponašajući bubanj pjevali:

> Od nedilje do nedilje
> Svagdàn kompir, svagdàn kompir...

A evo još jedne pjesmice, što je u ono doba kolala okolo po Rijeci:

> Kad soldat po cesti gre,
> Čik pobere: dobar je!
> Kad se posuši,
> Ga popuši...

Kako se vidi, spiritozni smo bili i mi već u ono vrijeme, a kamo da ne budu i ova današnja djecica. **Rokac.**

IZ POMERA.

Zapaljeno sijeno.

U noći izmedju nedjelje i ponedjeljka 10. o. mj. zapalio je neko kopu sijena Ivanu Zucconu, općinskom delegatu iz Pomera. Šteta iznaša preko 3000 lira. Vlasti nisu zločincima još našle traga. U Pomeru se dosada nije nikada čulo, da je nekoji svome susjedu zapalio sijeno. To je veoma sramotna i nekulturna pojava. No, razumljivo je, da se slične zle namjere mogu radjati samo u glavi razuzdane i zapuštene mladjarije, koja bi se morala povesti na put razumnijeg i kulturnijeg života.

Franina i Jurina

F.: Ča mi j' ono tvoja Luce povedala, da si bil negdere na Buzešćine?
Jur.: Bil sam.
Fr.: Pak si ča čul ale videl?
Jur.: I čul i videl.
Fr.: Dobrega ale zlega?
Jur.: I dobrega i zlega.
Fr.: Kako svagdere?
Jur.: Kako svagdere.
Fr.: Ja — ma, Jurino, ako se budem ja moral ovoliko mučit, da ti stegnem van ku ter ku besedu, mi ćemo kasno svršit.
Jur.: No a ča biš otel?
Fr.: Da mi povedaš, kako je tamo, kako oni ljudi živu i tako ča!
Jur.: Živu onako, kako najbolje znaju i moru. Kada to znaš, onputa znaš sve, i ne treba ni da pitaš, kako njim je.
Fr.: A kako ćeš, da njim bude, ako ne kako te drugi. Kako te mizerija.
Jur.: Ja ne bim rekal, da je uprav tako.
Fr.: A zač ne biš rekal?
Jur.: Ako pride jedan, ki ima velu moć pa mane zapovede, da ne smem pit kafe nego cikuladu, ja ću prignut glavu i pit ću cikuladu, zač ja sam se navadil poslušat va soldatije, kade su mi vavek govorili, da Befel je Befel. Ako mi jedan, ki ima velu moć stavi strangu na stazu, po koj sam paseval, otkada sam živ, ja ću poć po drugem pute, zač zapoved je zapoved. Ma da mi lepo pride moj pokojni nonić z neba, pak da mi reče: — Ej, Jurino, ja ti nosim befel, da ćeš od sada napred morat mislet uprav onako, kako mi sli i oni fanat gore od Škuljice — ja bim mu rekal: — Moj dragi noniću, čast vam i vašem befelom, ma, dokle ja nosim ove moje brageši, ne ću ni mislet ni govorit ni delat, onako, kako bi otel da mislim oni fanat od Škuljice.
Fr.: A ki je ta fanat?
Jur.: Pancikul. Ča ne vidiš, da je to samo tako jedan primer. I to, nebore, nisu moje besedi, nego od jednega mojga starega prijatelja od Svetega Martina.
Fr.: Ča si bil i tamo?
Jur.: Nego ča. Bil na Buzešćine, a no skočit malo do Svetega Martina, to ti je, kako ki bi šal va Rim, a ne bi videl papu.
Fr.: Čul sam, da se Svetomartinci ne moru već shajat va društve, kako prej.
Jur.: Shajaju se pul ognjišča — i to ne svi.
Fr.: Si bil i ti s njimi puli ognjišća?
Jur.: Bil sam jenu večer malo manj do zori. Baš smo lepo pasali.
Fr.: A ča ste govorili?
Jur.: Svačesa pomalo. Najviše od letini...

PODLISTAK

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskog života u porečkom dijalektu.)

(Nastavak.)

Pojti uni bot iz hrvackega Zagorja na more, bilo je kako da greš na kraj svita. Ferate još ni bilo i ljudi su putovali s karocami po cile šetemane samo ča su ritko kamo hodili, ki je čuda guštalo i ki se je upravija kamo na dalji put, učinija bi prije toga teštamenat.

Andjelka je došla na more u našu Istriju. Na istočnoj strani, tamo zmriž Opatije i Lovrane bila je na saminji jena mala hiža i tamo se je nastanila svojima hlapci — Nideri okolo ni bilo drugih hiž ki uni bot još ni bilo tega ča je danas. To su bila samo dva malo veča selajca, koja su jušto bila počela, da se razvijaju — I u toj hiži na saminji, di je niedan ni vidija, ni čuja, jenega dana rodila je u mukah lipu jenu malu šćer — —

Od sada je bila mati. Ni dobro bila sama — Ča će sada, tužna je sriča, kako će nazad doma, kako će na oči dojti svojin i drugima, koji je poznaju — Gran čakul, gran škandali. — I zaželila je da bi umrla, skupa z utin nesrićnin ditajcen svojin, ma ni mogla. Ustala je zdrava i ona i dite —

Valjalo je da se ništo učini. Dugo vrimena se ni moglo tu sramotu zakrivati — I najzad je učinila uvako: Ležeći još debula u posteji napisala je jenu leteru u kojoj je molila dobre ljude, da gledaju na malu, a mater je neka ne išću. Dite neka krste, ki da ni još kršteno, i zdiju mu ime: «Nada». U pismo je vrgla zlatnu kadinicu z medaljicon žalosne Majke Božje. Tu kadinicu z medaljicon neka je čuvaju, dokle mala ureste, ki to da će maloj biti jedina uspomena na njeju nesrićnu mater —

Kad je napisala leteru lipo je ufašala malu u najfinije faše, teplo je zamotala i ubukla u svilenu dugu košuljicu, koju je bila prije tega jušto za dite ušila; svu je je u plaču izljubila i dala je je svojoj virnoj dekli Mandici, da je ponese ča — Mandica i hlapac Josip su malu uzeli, vrgli je u malu sprticu i jenu večer su pošli š njon na put — Došli su je u Trst i kasno po noći pozvonili prid vrati od jenega špitala, ustavili malu u sprtici prid vrati i ušli, ča su brže mogli. Za par dan jur su bili nazad poli svoje gospodarice, da je tendo, tiše i pomoru je —.

S kin se je Andjelka jeno malo uzdravila pošla je nazad na put i tornala doma u svoje lipo hrvacko Zagorje, di je u največoj tugi i žalosti, plačući po cile dane živila daleko od svega svita — —

Ki je napro štija svu tu štoriju valje od početka sigurno je valje zapazija, da ljubav mlade hrvacke plemićke Andjelke i siromašnega kmeckoga sina, ima niku vezu z Badernon i z Rupeni. I sigurno, još prvo nego je sve čuja, je zna, da samo oni dva moru biti njeji roditelji —

I dobro je mislija. Mala Nada, koju je jenega lipega dana, dvanajstega žetvenjaka, miljarosanstoisezdeset i prvega lita, donesla teta Jelena Rupenova u Badernu, je bila iz Hrvacke. Eli je to ona kada doznala, eli je našla svoga oca, svoju mater i svoj dom — to ćemo komoć viditi —

A sada hojmo nazad u Badernu —

A sada hojmo nazad u našu pustu, nikad nezabljenu Istriju, iz koje smo se bili udaljili i pošli daleko zgoru u srce Hrvacke, iskati oca i mater male Nade. Našli smo hi, a sada da čujemo, ča je dalje bilo.

Od unega dana, kad je ta mala Hrvatica, sad znamo, da je bila prava Hrvatica, bila donešena u Repene, pasalo je osan lit. Mala je bila jur velika i lipa divojčinica, da su se je svi štupili. I predikala je pametno, kako veliki ljudi i bila je velika radost teti Jeleni Rupenovoj.

Tega lita se je imala skupa z drugou dicon u komunu bermati — —

Gori na glavici poli Pilarovu hižu skupilo se na stotine ljudi. Svi su gledali dol pozdolu proti Žbandajon. Ubučeni svi u fešno, ko i ni bila nedilja, čekali su biskupa, koji je ima dojti. Žene su se ubukle u nove gograne, z bilima facoli kako snig, i gledale i one zdol...

(Slijedi.)

Fr.: Sigurno i od otakalnice. Imaju ča vina?

Jur.: Ono ča imaju, dobro njim je.

Fr.: A kamo te s njim?

Jur.: To je ono! Nego oni imaju velo ufanje va Goveran, ki da ih ni dosada pozabil, pak da ne će ni napreda. Oni drže, da te se već nekako opret vrata i našemu istarskemu vinu, pak da ne će kisat kako do sada — po konobah.

Fr.: I neka ne da! Neka govori ča će ki, ale ja držim, da bojega vina nego ča je ovo naše istarsko nima na celem svete, pak je pravo čudo, da to vino ne more nikamo vanka.

Jur.: Bi šlo, bi, da je malo dobre volji. A ta dobra volja bi se već jedan put morala i prikazat, zač kako će svet plaćat porezi i druge stvari, ako ne bude s čem?

Fr.: To se i ja pitam svaki dan. Goveran je jako dobro učinil, kad je navestil onu «bataju» od šenice, a još će bit bolje, kad bude navestil i neč drugo, da bude najme i naše vino moglo vanka. —

Jur.: I to će prit, samo trebe malo strpljenja.

Fr.: Ja ga imam.

Jur.: Kega?

Fr.: Strpljenja.

Jur.: Blaže tebe! Ki žive i se nada, nikada ne strada, ale pak kako ono Talijani govore: Ki vive šperando, more — kalando...

IZ KASTVA.

Jedno pismo poslije duge šutnje.

Netko će sigurno reći: «Evo javljaju se sa onog brežića, oni koji ne znaju nego crkvu «rivat» ili «hitat iz lumbarde». — Da, javljaju se Kastavci iz Kastva, koji je u mnogočem napredovao i koji se pomalo diže i razvija.

Kao i negda, tako je i danas učiteljska škola za Kastav važna. Mnogi su doduše htjeli raditi protiv njoj, no škola je ostala, razvija se i uspjeva, tako, da danas u prvome razredu ima do 40 pripravnika, koji se spremaju za sveto učiteljsko zvanje.

Mnogi je i mnogi protiv Kastavaca i upravo mrzi Kastavce, ali to ne ide. — Tvrd je Kastavac, kao i njegova «Crekvina». Ponosi se svaki Kastavac sa svojim tvrdim gradom, obzidanim debelim zidom s devet kula, čiji se ostaci još danas vide. Sjećaju se oni dobro negdašnjih kapetana i kmetstva. Onog dogadjaja na Lokvini, gdje je jedan kapetan zvao Sv. Trojicu u pomoć, a tvrdi su mu Kastavci vikali: «Ne treba sv. Trojica pomoći, sami ćemo pomoći.» Mnogo bi vam toga stari Kastavac znao da priča.

Vrijeme je kod nas kišljivo i kiselo. Bila nas je čitavu godinu kiša i uvijek kiša, a da nije prestala do mjeseca augusta. Bilo je zatim par lijepih dana, ali samo par.

Nebo sigurno misli, da su Kastavci maleni, pa da ih treba zalijevati, da narastu «štandarini». Ove dane pada opet kiša, do kada to zna sam Bog. Poradi česte kiše nema ništa grožđja, što je velika žalost za naše «boćare» koji se na proljeće, kada prvo sunce grane, zabavljaju kuglama. Smokava isto nema, no nećemo plakati za njima, jer ne spremamo mnogo konzerve od njih niti ih ne sušimo. To oboje prepuštamo Mošćeničanima i Krčanima.

Na 3. ov. mj. bio je kod nas glavni naš godišnji sajam — «Bela Nedeja» kako ga zovu Kastavci.

Na tom se sajmu dobro vidilo, da se vraćaju ona prvašnja vremena, kada je bilo kilo kruha 8 «soldi» itd. Malo po malo popravit će se Kastav dobro. Bilo je na sajmu dovoljno, dapače mnogo bijela kruha, kao sunce čista, da se nije moglo ni prodati sve. Bilo je dovoljno pečenih janjaca odojaka i druge gracije božje. Bilo je mnogo toga, što podsjeća na stara vremena: pjesme, veselja, plesa itd. itd.

Kastavac.

IZ ĆIĆARIJE.

Po nekim selima na našem Krasu pojavila se govedja bolest slinavka. Osobito Lanišće, Račjavas i Raspor bili su zaraženi tom nemilom bolesti. Bolest jenjava, a da nije bilo više slučajeva nesreća. — I nekoliko prasaca nam obolilo. Neki su ih dali cijepiti.

Imamo još nešto lijepa javiti. Mljekarnu u Brestu Lovre Drašćića iz Sv. Martina otkupila je novoustanovljena Buzetska mljekarska zadruga u Sv. Martinu. Sada davamo svoje mlijeko toj zadrugi. Već nam ga je pošteno isplatila za mjesec august. Mi znamo, da je ovu mljekarsku zadrugu podigla ljubav i skrb do nas seljaka i posjednika, pak je naša dužnost, da se mi svi učlanimo i da joj davamo sve svoje mlijeko dobro, čisto i zdravo. Već se skoro sav Brest učlanio, a sada će Dane, Vodice, Slum i sva druga sela na našem Krasu.

Znajmo, ljudi moji i seljačka braćo, da složna braća kuću grade, a nesložna ju ruše. Jedna takova naša seljačka kuća je ova nova Mljekarska zadruga. Ona je naša, ona mora biti jaka u našu korist i čast. Mi već ništa nemamo ili smo već skoro sve izgubili; sada imamo društvenu mljekarnu, koja će nas pomoći u ovim preteškim danima. — Dajmo se na govedarstvo! Gojimo i odgojimo dobre krave za mlijeko i za mljekarnu. Naš Kras nema vinograda, ni voćnjaka, ni maslinika (ulika), da bi nas pomogli novčano. Nas mogu hraniti zdrave ruke, mudra pamet, te goveda i ovce. Muži nek nam trguju budi čim, a ženske i djeca naša da se bave govedarstvom i ovčarstvom. Svi ovako radeći, moći ćemo nekako živiti i preživiti. Naša nova mljekarska zadruga će nam biti u pomoć u svakom obziru. Naša je dužnost, da ju zdravu i jaku odgojimo i podignemo na čvrste noge. Jako će nam i podignemo na čvrste noge. Jaka će nam Kravi davamo krmu, a ona nama mlijeko, sir, maslac, dakle hranu i novac. Dajmo mljekarni svi sve svoje mlijeko, a uz to davajmo joj naše povjerenje i ljubav i skrb, a ona će nam to vratiti dvostruko. Braćo, svi u zadrugu! Budimo i živimo kao pčele i mrav, a ne kao vuci sami za sebe. Jedan po jedan smo nejaki, ali svi mi nejaki udruženi — bit ćemo moćni, silni, jaki. Zato, gdje se počimaju ljudi udružavati, znamenje je to, da im je sreća sjela na rame i da se počimaju dizati, rasti i napredovati. Narod bez društava i udruženja počima padati ili je već propao.

Sve ovo, braćo, zapametimo i jedan drugomu pričajmo, da svi znadu dobre stvari. — Braćo! mi ne smijemo padati i pasti, ne smijemo propasti. Borimo se za koricu kruha, da ga uživamo u miru i sreći bez dugova. Kruhom i dobrostanjem spasiti ćemo i dušu svoju starinsku. Gdje se bratska srca slože, i olovo plivat može.

IZ VODNJANŠTINE.

Gospodarstvo. - Nevolje i nevolje.

Ovogodišnji uspjeh našeg poljskog rada, nije nikakav. Cijelo proljeće i ljeto u ovim je našim krajevima vladala silna suša, tek smo za Duhovo imali malo kiše, koja nas nije bogzna koliko pomogla. Jedino nam je žito nešto uspjelo, dok je drugo sve bijedno. No ne samo da pučanstvo strada zbog slabe ljetine, nego nam ni marva ne može uspjevati dobro. Paša je siromašna a sijena smo ove godine imali veoma malo.

No uza sve to naše siromaštvo volimo ovu našu istarsku tvrdu grudu zemlje i voliti ćemo je dok nas bude. Živjet ćemo kako budemo mogli, pa makar siromaški iz dana u dan, no nećemo zemlju našu dragu napustiti, jer su nam je naši pradjedovi ostavili, da je ljubimo i da je čuvamo.

Osim toga vam moramo javiti i jednu žalosnu vijest. Kod nas naime lopovštine još uvijek slijede. Kradje se dnevno vrše sad na jednoj sad na drugoj strani, što nas veoma peče, jer na naš kraj pada sva sramota, koju lopovi svojim kradjama nanašaju.

Dne 6. o. mj. otišao je Ivan Cetina iz Negrina sa svojom ženom u Vodnjan. Kod kuće je ostavio hlapca i deklu. Kad se je u večer vratio iz Vodnjana, javio mu je hlapac Rudolf Kutić, da su mu na paši nepoznati lopovi ukrali jednoga vola, koji vrijedi oko 3000 lira. Odmah je otišla za lopovima potjera, ali vola nisu još našli. — Ovako ne smije dalje ići. Naš siromašni seljak, koji se cijelu godinu muči i prebija, da preživе, živi u strahu, da mu ono i malo siromaštva lopovi ne odnesu. Trebalo bi poslati jednu jaku četu karabinjera, koji bi strogim i postojanim traženjem očistili ovaj naš kraj od lopova i zločinaca, jer je krajnje vrijeme.

IZ PULE.

Radi krivog svjedočenja pred porotom.

Ne ćemo opširno tumačiti o jednoj grabeži, a kašnje o nasilstvu, koje se je počinilo jedno poslije podne u kući Mate Klarića iz Vasnavari na poreštini, nego ćemo u kratko kazati dogodjaj.

Na dan Sv. Josipa t. j. 19. ožujka god. 1920. došli su u kuću Mato Klarića razbojnici, odjeveni u karabinijerska i financijska odjela, da vrše premetačinu. Ukućani prestrašeni, morali su stati u vrsti, bez da se maknu, jer su im razbojnici zapovijedili. Kad su pobrali zlato, novac i veliku količinu rublja, zapovijedili su nekim od ukućana, da nose stvari na voz, koji ih je u šumi čekao. Oni su morali izvršiti zapovjed. Tako su nosile stvari i dvije kćeri Klarića sa sinom i ocem, a to veče nalazila se kod Klarića i neka Natalina Antolović, i kada su se vraćale, uzeli su trojica razbojnika svaki po jednu djevojku i počinili nasilstvo. Vlasti su došle razbojnicima u trag, te ih je sud kaznio na više godina zatvora. Izmedju istih bio je i sin nekog Štifanića, koji je počinio nasilstvo na Natalini Antolović. Barem je tako ona onomad svjedočila, pa je Štifanić bio na 18 godina zatvora kažnjen.

Nekoliko vremena iza odsude razbojnika, Natalija se izrazila pred nekojim osobama, da je krivo svjedočila, da je Štifanić počinio na njoj nasilstvo, pa da joj radi tog krivog svjedočenja nešto srce grize. To je dočuo i otac od Štifanića, koji ju je uputio, da javi stvar Preturi u Poreču. Zatim je ona išla odvjetniku Amororu u Poreču, koji ju je zbog toga poslao pok. dr. Depieri u Pulu. Dr. Depiera poslao je pismo o stvari na Ministarstvo Pravde u Rim. Antolovićku su tada zatvorili radi krivog svjedočenja, a oca od kažnjenog Štifanića optužili su, da je on obećao Antolovićki 6000 lira, neka potvrdi, da njegov sin nije počinio ni grabež, a ni nasilstvo.

U ponedjeljak 11. tek. mj. počela je rasprava o tome. Antolovićka je neprestano tvrdila, da nije Štifanić počinio ni grabež ni nasilstvo. Ona optužuje sada nekog Milohanovića, koji je bio ovih dana doveden iz zatvora iz Aleksandrije. On još i danas govori, da nije počinio zločin. Stvar je kako se vidi veoma zamršena, pa je tri dana trajala rasprava.

Optuženu Antolovićku branio je odvj. Dala Zonca.

Treći dan rasprave u 8 sati na večer pročitao je predsjednik porotnog suda odsudu, kojom se kažnjava Antolovićku na 6 godina, 4 mjeseca i 15 dana zatvora, a Štifanića na 3 god. zatvora.

IZ GOLOGORICE.

Berba.

Berba ili trgadba svršila je. Grožđja nije bilo baš mnogo, ali je bilo krasno, kakovo se rijetko kada vidi. Dakle i vino mora da bude izvrsno. I uistinu, već su nekoji kušali njegovu moć i držali se čvrsto na nogama — kao jednagodišnja djeca. A kakva čudesa stvara još ovo vino! Tko ga se napije, odmah znade po više jezika, a govori barem za — trojicu.

Gostioničari, trgovci, koji želite kupiti ovog krasnog vina, ne kasnite doći k nama i neće vam biti žao. — Osa.

Politički pregled

ITALIJA

Sastanak Mussolini-Briand

Iz Pariza javljaju, da se u političkim krugovima širi glas o skorom sastanku g. Mussolinija s francuskim ministrom inostranih poslova g. Briandom. Taj sastanak imao bi povoljno uplivati na odnošaje izmedju Francuske i Italije, koji su u zadnje vrijeme bili malo nejasni.

General Nobile govori o letu

General Nobile, koji je silno slavljen iza kako se je vratio sa svog leta na sjeverni pol govorio je dne 18. o. mj. u kazalištu grada Pise o svom putovanju. Njegovo su predavanje slušali Nj. V. kralj, kraljica, prestoljonasljednik i princeze, te mnoge druge ličnosti.

Fašistička organizacija

«Foglio d'Ordini», fašističke stranke donaša iskaz o općenitoj organizaciji. Prema tom iskazu stranka ima danas 9.472 organizacije (Fascio di Combatimento) sa 937.967 članova s legitimacijom; 1185 ženskih organizacija (Fascio femminile) sa 53.391 članica; 211.189 članova naraštaja (Avanguardisti) te 269.166 balila. —

Iz toga iskaza vidi se koliko je organizacija i članova u našim krajevima. U puljskoj, riječkoj, tršćanskoj i zadarskoj pokrajini ima 96 organizacija sa 14.800 članova.

Vijesti o sukobu s Turskom

Štampa u inozemstvu raširila je vijesti o sukobu izmedju Italije i Turske. Talijanska vlada nastoji, da ove vijesti pobije, pa izjavljuje, da su talijansko-turski odnošaji veoma povoljni.

Pomoć ratnim borcima.

Predsjednik vlade g. Mussolini podnio je ministarskom vijeću na prihvat projekt o uredjenju jedne ustanove za pomoć ratnim borcima.

Nesreća s automobilom.

U nedjelju, dne 7. o. mj. vozilo se je više fašista iz Trsta s jednim kamijonom na izlet. Na povratku u Trst, negdje oko Gorice prevrnuo se je kamijon s putnicima te je tom prilikom ranjeno 12 njih, od kojih 2 težko. Ranjeni su preneseni u bolnicu u Goricu.

JUGOSLAVIJA.

Kriza, ostavka i uspostava vlade.

U jugoslovenskim političkim krugovima i po novinama u zadnje vrijeme mnogo se je govorilo o krizi dosadanje vlade. Nekoji su za uzroke krize navadjali ovo, drugi ono. Kriza je uistinu postojala, pa je vlada kojoj je predsjedavao Nikola Uzunović dne 13. o. mj. predala ostavku.

Novine su odmah pisale o raznim novim kombinacijama raznih stranaka, koje bi imale sastaviti novu vladu. No, kao grom iz vedra neba za svu političku javnost, koja je očekivala nešto nova, bila je vijest, da je ostavka vlade povučena, to jest, da vlada ostaje ista kao dosada. Sve nesuglasice, koje su postojale izmedju radićevaca i radikala u posljednje vrijeme, izgleda da ne smetaju, da dosadanja vlada ostane i dalje.

Sve druge stranke na razne načine tumače ovakvo riješenje krize i povlačenje ostavke. Govori se, da će opet doći do krize, pa se stranke spremaju i stvaraju planove i pregovaraju. Uostalom, vidjet ćemo kako će se cijela stvar razviti.

Prenos smrtnih ostataka vojvode Putnika u domovinu.

U Pariz su otputovali general Gjordje Lazić, dr. Ljuba Popović i Ljuba Mihajlović, da prevezu posmrtne ostatke junačkoga vojvode Radomila Putnika i bivšeg predsjednika narodne skupštine Andre Nikolića. Njihovi posmrtni ostatci stići će u Beograd dne 30. o. mj., a dne 31. o. mj. bit će u Beogradu održan svečani pomen i svečana sahrana.

Bodrero kod Ninčića.

Pred par dana bio je talijanski poslanik u Beogradu, general Bodrero, ponovno kod Ninčića. Novine pišu, da je posjetio Ninčića, da po uputi talijanske vlade pospješi pitanje neptunskih konvencija, koje se još imaju u jugoslovenskoj skupštini primiti.

Izvoz i uvoz Jugoslavije.

Prema statističkom pregledu vanjske trgovine, što ga je izdala generalna direkcija carina za prvo polugodište o. g., vidi se, da je jugoslovenski izvoz u prvih šest mjeseci o. g. iznosio D 3.938.129, dok je u istom razmaku vremena uvezenu robe za dinara 3.782,094.549. Trgovinska bilanca bila je aktivna za 156,258.580 dinara.

Najviše robe uvezla je iz Austrije i to za D 786,155.816, zatim iz Čehoslovačke za 691,720.483, pa iz Italije za D 544,910.864, te Njemačke za 455,611.537 dinara.

Jugoslavija je izvezla najviše u ove četiri države: Italiju za D 1.162,393.219, Austriju 680,712.645, Rumunjsku 602,098.799, Njemačku D 318,866.097.

ČEHOSLOVAČKA.

Nova vlada u Čehoslovačkoj.

U utorak je vodja agraraca Švehla sastavio po treći put vladu, u kojoj su jednim dijelom parlamentarci, a drugim stručnjaci. Ministar spoljašnih poslova ostao je Beneš, ministar financija Engliš, ministar unutaršnjih poslova Černy, a ministarstvo prosvjete preuzeo je Hodža. Glavno je obilježje ove vlade što su u njoj prvi put ušla u vladu Čehoslovačke dva Nijemca: ministar za javne radnje agrarac prof. dr. Franz Spina, i ministar pravde kršćanski socijal prof. dr. Robert Mayr-Harting. U gradjanskim strankama primljen je sastav ove vlade dobro kao početak stvarnog zbliženja Čehoslovaka i Nijemaca. Narodni demokrate nisu ušli u vladu, jer misle da je prerano bilo uzeti Nijemce u vladu, ali će prema radu odlučivati hoće li vladu pomagati. Socijalističke stranke su odlučile da učvrste medjusobnu saradnju u parlamentu i da rade s vladom.

Spomenik Masaryku u Locarnu.

Medjunarodna ženska liga poslala je prilikom godišnjice Locarna pozdravni brzojav Briandu, ministru inostranih djela Francuske. Zaključeno je, da se do godine podigne u Locarnu spomenik Masaryku, predsjedniku Čehoslovačke republike.

RUMUNJSKA.

Povratak princa Carola.

Listovi javljaju, da je odgodi zasjedanja parlamenta uzrok povratak prijestolonasljednika Carola u Rumunjsku. U dvorskim krugovima smjesta je sve učinjeno, da se princa Carola uspostavi natrag za prijestolonasljednika. Podaje se velika važnost sastanku izmedju predsjednika Avaresca i bivšeg ministra predsjednika Bratianua. Razgovor izmedju ova dva političara dovodi se u vezu sa povratkom prijestolonasljednika u zemlju.

ŠPANJOLSKA.

Spreman atentat na kralja.

Dne 17. o. mj. bilo je u Barceloni, prije dolaska kralja i Primo de Rivere, uhapšeno pet anarhista, koji su htjeli da izvrše na obojicu atentat. Atentat je spriječen u posljednjoj minuti.

MADŽARSKA.

Snižene kazne falsifikatorima.

Dne 14. o. mj. bila je u Budimpešti proglašena presuda kraljevske kurije u falsifikatorskom procesu. Princu Windischgraetzu promijenjena je kazan od 4 godine tamnice, na 4 godine tamnice, 10 milijona kruna globe i 3 godine gubitka časti. Nadossyu snižena je kazan na tri godine i 6 mjeseci zatvora i jednaku globu i gubitak časti kao i Windischgraetz. General Haits osudjen je na godinu dana tamnice, dva milijuna globe i tri godine gubitka časti, upravitelj vojno-geografskog instituta, Kurz na šest mjeseci tamnice, 2 milijuna kruna globe i tri godine gubitka časti. Ostali dio osude je nepromijenjen

TURSKA.

Novi zakon o ženidbi.

Iz Carigrada javljaju, da je novi zakon o ženidbi stupio na snagu u Turskoj. Prema odredbama ovoga zakona tureke djevojke ne će se moći udavati prije 18. godine. Vjenčanje je jednako kao i u svim ostalim državama.

POLJSKA.

Narodne manjine u Poljskoj

Na konferenciji predstavnika narodnih manjina u Poljskoj zaključeno je, da se osnuje ured u svrhu informiranja inostranstva o položaju narodnih manjina.

Domaće novosti

† Andrej Seneković.

Iz Ljubljane je stigla vijest, da je dne 17. o. mj. preminuo gospodin Andrej Seneković, umirovljeni ravnatelj gimnazije, vladin savjetnik i predsjednik Družbe sv. Ćirila i Metoda u Ljubljani. Bilo mu je 78 godina. Rodjen je 1848. u Ščavnici u Štajerskoj.

Cijelo svoje življenje pokojnik je posvetio radu na narodnom prosvjetnom polju. Za vrijeme dok je on bio predsjednik, Družba sv. Ćirila i Metoda veoma je lijepo napredovala, te je ustanovila mnogo škola u krajevima, koji su bili nacionalno ugroženi. Vijest o njegovoj smrti ožalostila je sve one, koji su ga poznali i cijenili.

Naš poslanik g. dr. Wilfan je prilikom smrti Andreja Senekovića poslao g. bilježniku Aleksandru Hudoverniku u Ljubljanu slijedeći brzojav:

«Prekasno obavješteni molimo, zastupajte na pogrebu Andreja Senekovića njegove ovdješnje poštovatelje, koji se sa zahvalnošću sjećaju njegovih zasluga za prosvjetu našega naroda. — Poslanik Wilfan.»

Vječna slava njegovoj uspomeni!

Princeza Giovanna doći će u Trst.

Dne 24. o. mj. rinuti će se u more iz tršćanskog brodogradilišta S. Marco nova ratna ladja «Trieste». Princeza Giovanna biti će kuma tom brodu, pa će u tu svrhu doći u Trst.

Uredjenje eparhije u Zadru.

U Zadru je započeo pred kratkim rad komisije za uredjenje nekih crkvenih poslova izmedju Italije i Jugoslavije.

Uspjeh duhana u Istri.

Posljednjih godina počelo se je u nekim krajevima Istre sijati duhan. Dok je god. 1925. Gorička dala 235.936 kg a tršćanska pokrajina 73.512 kg — Istra je dala 37.390 duhana. Duhan je u raznim djelovima Istre urodio ovako:

U Pazinštini	Hercegovina	6.536 kg
	Xanti Yakà	141 „
U Poreštini	Hercegovina	2.634 „
	Xanti Yakà	1.993 „
U Rovinjštini	Hercegovina	16.133 „
	Xanti Yakà	2.440 „
U Puljštini	Hercegovina	5.698 „
	Xanti Yakà	1,815 „
	Ukupno . . .	37.390 kg

U Goričkoj i Tršćanskoj okolici goji se Kentucky duhan, za cigare i takozvane trinciate. U Istri se pak goje finije vrsti duhana Hercegovina i Xanti Yakà.

Stanovništvo grada Pule.

Poznata je činjenica, da broj stanovništva Pule vidljivo opada. Razumljivo je, ako se uzme u obzir, da je u Puli industrija sasma mrtva i da se prema tome stanovništvo, koje ostaje bez zarade, seli ako samo može. U arsenalu rada više nema, a tako ni na drugim radnjama, koje su prije uspjevale. I pred kratko vrijeme otpušteno je u Puli ništa manje nego 250 radnika. Osim toga se i vojska iz Pule seli u zadnje vrijeme. — Pula, koja je jedanput imala 70 tisuća stanovnika danas ih ima — 38 tisuća samo.

Odbor za zaštitu malih verovnika Banke i Štedionice za Primorje D. D. na Sušaku.

Primili smo na uvrštenje:

Dne 8. o. mj. održan je u Sokolani na Sušaku javna skupština malih vjerovnika iz tekućeg računa i uložnica Banke i Štedione za Primorje d. d. na Sušaku, pa je za zaštitu vjerovnika izabran odbor sastojeći od slijedećih lica: Grdaković Petar, Maračić Rude, Radej Franjo, Dr. Ferdo Pavelić, Cuculić Tomo, Aleksandar Radimir, Dr. Ivo Orlić, Slavko Wortmann, Dr. Gjuro Červar, Ivan Hero i Josip Lazarić.

Taj odbor izabrao je za pročelnika gosp. Slavka Wortmanna a za tajnika gosp. A. Radimira te posluje u Tomislavovoj ulici br. 51. (ex Uskočka ulica) prizemno, lijevo.

Vjerovnici imadu kod prijave svog potraživanja predočiti uložnicu odnosno izvadak iz tekućeg računa i potpisati ovu izjavu:

«Potpisani vjerovnici iz konto korenta ili uložnica Banke i Štedione za Primorje d. d. na Sušaku ovlaštujemo na bezplatno naše zastupanje Odbor gore navedenih lica.

Isti je ovlašten da za nas sklopi eventualnu nagodbu s tom Bankom ili njezinim jakim vjerovnicima, ali sadržaj nagodbe imade biti ustanovljen na javnoj skupštini, koja ima biti sazvana barem tri dana prije, putem mjesnih novina, Novosti, Jutarnjeg Lista, Riječi, Zag. Tagblatta, Trg. Glasnika Beograd, Istarske Riječi u Trstu i Pučkog Prijatelja u Trstu, te će na toj skupštini stvoreni zaključak biti za nas obvezatan.»

Vjerovnici se pozivaju, da se prijave ovim redom:

I. Kostrena sveta Lucija i sv. Barbara kod g. Petra Grdakovića, pom. kapetana u Čitaonici 17. o. mj. od 10—12 sati prije podne i od 2—5 poslije podne.

II. Draga dolnja i gornja kod g. Franja Radeja, upravitelja osnovne škole dana 17. o. mj. od 10—12 sati prije podne i od 2—5 sati poslije podne.

III. Općina Krasica kod g. Ruda Maračića općinskog načelnika za vrijeme uredovnih sati, počam od 18. o. mj.

IV. Sušak, Trsat, Vežica i sva ostala mjesta u gore navedenoj poslovnici.

Ovdje se mogu javiti svi vjerovnici kojima je to zgodnije nego u podopćinama.

Na Sušaku primaju se prijave za **prezimena**

od slova	A.	do	F.	dana	15.	o. mj.
„ „	G.	„	K.	„	16.	„ „
„ „	L.	„	M.	„	18.	„ „
„ „	N.	„	P.	„	19.	„ „
„ „	R.	„	S. i Š.	„	20.	„ „
„ „	T.	„	Z. i Ž.	„	21.	„ „

od 8 do 12 sati prije podne.

Molimo, da ovu obavijest donesu i druge novine.

Odbor.

Svega po malo

Koliko poreza plaća g. Mussolini.

G. Mussolini plaća razne poreze, kao i svaki drugi talijanski gradjanin. Zbrojivši, sve zajedno g. Mussolini plaća 71.406 lira i 25 cent. poreza i to za zgrade, za industriju, rasprodaju «Popolo d'Italia, za zemljište, cestarinu itd.

Novi kabel izmedju Italije i Južne Amerike.

Dne 6. o. mj. u San Paolo u Braziliji postavljen je u promet novi telefonski kabel, koji spaja Južnu Ameriku s Italijom.

Amerikanci proizvadjaju umjetnu kišu.

Nedaleko od Los Angelosa dovršena je ovih dana čudna gradjevina: jedan četvrdeset metara visoki toranj od željeza. Ako je koji prolaznik slučajno naišao mimo tornja i zapitao kojeg namještenika, što je to, dobio je odgovor: Kišni toranj. Dva profesora i učenjaka Haight i Davies drže da su pronašli metodu, sa kojom mogu po volji zapovjedati oblacima. Oni misle, da mogu, kad hoće, izazivati kišu. I njihov je sistem zaista čudnovat. Kao sve novotarije i taj je toranj za vrijeme gradnje bio predmet šale i smijeha. No, zato je bilo tim veće začudjenje, kad su novine javile, da su prvi pokusi potpuno uspjeli. Četiri dana uzastopce uspjelo je profesoru Haighu da izazivlje kišu od raznog trajanja. U tri slučaja kiša je pala tačno na unapred odredjenu minutu, tek je četvrti dan zakasnila za sat i pol. Ovaj sistem proizvadjanja umjetne kiše počiva na znanstvenoj spoznaji, da padanje kiše ovisi o stepenu napetosti atmosferske elektricitete. Ako uspije na taj zračni elektricitet bilo kojim načinom uplivisati, dana je mogućnost umjetne kiše. Kišni toranj u Los Angelosu je sličan ogromnoj bateriji, koja posebnim načinom pojačava električnu napetost nekoliko kilometara u okrugu. Dinamo strojevi smješteni u tornju proizvode struju neobične napetosti, koja prelazi milijun volta. Električni valovi uzrokuju, da se za kratko vrijeme stvore oblaci, iz kojih pada kiša. Ako je sve to istina, što se iz Amerike javlja, onda stojimo pred jednim neobičnim preokretom svega našega privrednog života.

Bijes vihora ne prestaje...

Kako se vidi iz novinskih vijesti cikloni jure po površini našega planeta. Silan tajfun opustošio je sjeverozapadnu obalu Japana, i prouzročio ogromnu štetu. Kod Sahalina je potopljeno osam parobroda, koji su zatečeni na moru. Nad zalivom Hongkonga u Kini bijesnio je takodjer strašan tajfun, koji je takodjer potopio nekoliko ladja, a teško je oštetio i jednu francusku torpiljarku.

Osim nekidašnjeg ciklona nad Floridom javio se još jedan koji je dolazio od Portorika i teško oštetio Meksiko. — Na zapadnoj obali Meksika i u Kaliforniji osjetio se potres. Pučanstvo se dalo u paničan bijeg.

U istočnoj Škotskoj zavladala je silna zima i padala je tuča sa snijegom. Temperatura je pala na 3 ispod ništice.

Spava 12 meseci.

U engleskoj varoši Notiugamu ima već 12 mjeseci kako spava neprikidnim i mirnim snom sedamnaestgodišnja devojka Doris Kenton. I ako devojka za sve to vrijeme nije ništa okusila, smrt nije nastupila; Doris diše pravilno i normalno. Sada medjutim pokazuje znakove budjenja.

Doris je zaspala 2. oktobra 1925. godine. Roditelji nisu bili kod kuće. Ona je sa bratom slušala radiokoncerat. Iznenada je ispustila slušalicu, ispružila se na otomanu, zaspala i do danas nije se probudila. Nekoliko dana ranije kazala je da osijeća, kako će joj nešto desiti.

Cigani u Rusiji.

Narodnosni savjet sovjetskih republika izdao je riješenje, da se u Ciganskoj republici zavede obavezno pohadjanje ciganske djece u školu. Škole su za tu djecu ustanovljene posebno na ciganskom jeziku.

Zanimivo je, da je i u Čehoslovačkoj odredjeno, da se za cigane kao narodnu manjinu osnuju škole sa ciganskim nastavnim jezikom.

Ženidba princa Walleskoga.

Engleski nasljednik prijestolja imao bi se doskora oženiti. Imao bi uzeti španjolsku princezu Beatricu, najstariju kćerku španjolskog kralja Alfonsa.

General Petar barun Wrangel u Zagrebu.

Pozvan od ruskih društava u Zagrebu, stigao je u Zagreb general Petar barun Wrangel, bivši komandant svih ruskih carističkih četa. Na kolodvoru su ga dočekali predstavnici ruskih udruženja i ruske kolonije. Jugoslovenski divizijski general stavio mu je na raspoloženje svoj auto, pa se on sa svojom pratnjom uputio komandantima armije, divizije i mjesta, da ih pozdravi. Posjeti su trajali od 8 do 11 sati prije podne, a tad je general Wrangel prisustvovao službi božjoj u srpsko-pravoslavnoj crkvi. Cijelo vrijeme njegovog boravka u Zagrebu priredjivane su mu mnoge počasti, bilo je mnogo primanja i posjeta. Rusi su ga oduševljeno i srdačno pozdravljali, kao svog generala. Poslije večere on se vratio u Beograd a odavle će u Belgiju, gdje će u jednom poduzeću u Bruxellesu preuzeti mjesto direktora i inžinjera. Njegov boravak u Zagrebu zapravo je bio oproštaj od svojih bivših oficira i vojnika.

Izgorio aeroplan za lijet preko Oceana.

Čuveni avijatičar Fock u Njujorku u Americi dugo se spremao da aeroplanom preleti iz Njujorka u Paris, u tu svrhu bio je sagradjen naročiti aeroplan i sve se udesilo za put. Neki dan baš u času kada je htio odletiti, da krene na taj smioni put, slomio u se jedan kotač aeroplana. Uslijed toga se aparat nakrenuo, benzin je eksplodirao i za čas je sve bilo u plamenu. Sam Fock ostao je neozlijedjen, ali njegova dva pratioca izgorila su. Radi toga vlada općenita žalost, jer se od ovog lijeta očekivao veliki napredak u upotrebi aeroplana za saobraćaj izmedju Evrope i Amerike te obratno.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU.

Priposlano*)

U nedjelju 10. tek mj. nalazio sam se u gostionici gosp. Ante Rosande u Vinkuranu, u kojoj se je nalazilo dosta veliko društvo mladića. U tome su se društvu mladići medjusobno šalili, pa si odnašali jedan drugome pojedine stvari. Takove šale dovode često i do svadje. Akoprem nisam prisustvovao tome društvu, odneseni su mi nekoji spisi od dosta velike vrijednosti. Ne mogu reći, da su mi ti spisi ukradeni; moguće su mi od kakovog prijatelja u šali odneseni.

Molim dotičnoga, da mi pošalje rečene spise na naslov: Ante Bastijančić — Pola, via Stovagnana 9/II, ili da mi ih osobno preda. Ako dotični ne izvrši svoju dužnost, morati ću prekovoljno dati u ruke vlastima.

Ante Bastijančić.

*) Za članke pod gornjim naslovom uredništvo ne odgovara.

Broj 43 — Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) — U Trstu, 28. oktobra 1926. — Pojedini broj 25 cent. — God. IV.

„Istarska Riječ"
Izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin". Preplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I, Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari". — Narodna poslovica.

NAŠI MRTVI

Bližaju se dani posvećeni spomenu onih, koji danas počivaju pod zemljom. I naša misao hoće u te dane da počine na grobovima naših milih. Nato je ne nuka samo dužnost, već i srce.

I sva naša prošlost, pa i ona najdavnija; jer naši slavenski praoci, otkad se zna za njih, oduvijek su svojim pokojnicima iskazivali najveću čast i slavu.

Stari su Slaveni sahranjivali svoje mrtve pod svojim ognjištima, jer su htjeli, da im budu što bliže, jer su vjerovali, kao i mi što vjerujemo, da duša pokojnika živi i da bdije nad svojim starim domom i nad glavama svoje djece. Jest, naši pradjedovi smatrali su svoje mrtve kao čuvare svoga ognjišta, zato su ih rado spominjali i častili u svojim molitvama i pjesmama.

Kad je naš pjesnik Petar Preradović u nizu soneta opjevao nekoliko svojih mrtvih prijatelja i požrtvovnih narodnih radnika, napomenuo je, da je on to učinio onim

Pokojnikom milim, za življenja
Koji učiniše rodu glas,
A primjerom svojim bodre nas,
Da nam trudnja i napor ne jenja:

Da na putu muke i trpljenja,
Na putu si u budući spas,
Ustrajemo i budemo kras
Mukotrpnog svog pokoljenja...

Lijepo je to kazao pjesnik, kao da nam je govorio iz duše, jer i mi osjećamo upravo živu potrebu, da se ponekad u misli pozabavimo s našim pokojnicima, i nas nešto privlači k njihovu grobu, nesamo da tu crpamo utjehu nego i snagu, koja nam je potrebita, hoćemo li da «ustrajeno i da budemo kras mukotrpnog svog pokoljenja...»

I dok ovako mislimo na njih, oni, naši mili pokojnici prolaze pred našim duševnim okom u nepreglednim povorkama. Mnogo ih ima i svaki je od njih pridonio nešto, da nama, koji smo za njima došli, bude ljepše i bolje. Mnoge su staze, kojima danas mi prolazimo, bile u njihovo vrijeme pune trnja i kamena, lomne i neprokrčene. Oni, ti naši pokojnici, probili su nam ih, odstranili trnje kamenje, izravnali su ih, koliko su mogli, tako da mi možemo danas po njima lakše da idemo. I na kraju i na moru, svuda, kud se god okrenemo, svuda ima tragova njihova rada, njihova mara i ljubavi za ovu zemlju, za nas, koji smo imali za njima da dodjemo.

Mi im za sve, što su oni za života uradili, dugujemo veliku harnost. I evo tu našu harnost mi ne možemo ničim drugim da iskažemo, nego time, da ih se sjećamo spomenom i molitvom, cvijetom ili svjećicom.

Mnogi od njih nemaju ni groba: progutalo ih more, zamelo, i za uvijek ih sakrilo očima našim.

Mnogi su, naročito za velikoga rata, ostavili svoje kosti u tudjim zemljama, gdje im se takodjer za grob ne zna i nikada se ne će ni znati.

Neka nas to ne smeta: misao, koja iz srca potječe, ne pozna ni daljine ni dubljine. Ona će sama naići na sjenu dragoga pokojnika i pokloniti joj se i iskazati joj sve ono, našto je nuka dužnost i harnost prema pokojniku, koji je pao u borbi protiv uzbješnjela mora ili protiv koje druge neprijateljske sile.

A i na našim domaćim grobljima neka ne bude nijedan grob bez svoga tužnoga spomena.

Neka na svakom grobu zamiriše cvijet, zasine svjećica, znak goruće ljubavi naše!

Neka pred svakim i nepoznatim krstom odjekne molitva za mir i pokoj duše, koja je za naše dobro morala na ovom svijetu mnogo da strada i pregara.

A poklonimo se i sjenama onih, koji su nam primjerom pokazali, kako treba čuvati svijest našu divnu, amanet ostavljen nam od djedova naših dičnih.

Častimo mrtve! Štujmo ih, jer ćemo tako moći — kako Pjesnik veli — da na svojoj prošlosti osnujemo i budućnost našu.

Podzemno bogatstvo Istre

Istarsko je poljodelstvo siromašno. Uz sve nastojanje, uz svu muku našeg nevjerojatno marljivog i radinog seljaka ne može poljodjelstvo prehraniti svega pučanstva. Sve pomoći, koje bi država i dala eventualno našem poljedjelstvu ne bi bogzna koliko podigla položaj siromašnog istranina.

Svi oni, koji se zauzimlju i koji rade na tome (tako sve novine pišu da rade) da se Istru gospodarski pomogne morali bi uvažiti i pred svime bi morali imati na umu, da je uz istarsko siromašno poljodjelstvo još jedna veoma važna pospodarska grana, koju treba razviti i propagirati.

Pod siromašnom i kržljavom površinom

koja cijelom kraju daje sliku najljuće nevolje i gospodarske bijede sakriva se golemo bogatstvo. To je bogatstvo sadržano u silnim i skupocjenim količinama rudnoga blaga, koje se iskorištuje tek djelomično. Moralo bi se razviti jedno moćno i razumno rudarstvo, koje bi uz zemljoradnju prehranjivalo veliki dio našega pučanstva, koje je iza rata, iza propasti nekih pomorskih i ratnih industrija bivše Austrije i uslijed neobično slabog ribarstva bačeno na motiku i kamenitu grudu.

Istra može postati mali — Ruhr.

Ruhr je područje zbog kojega je bilo došlo do razmirica izmedju Njemačke i Francuske. To je područje nevjerojatno bogato rudama. Tamo su se razvile sve moguće industrije, koje doprinose mnogo bogatstvu i Francuske i Njemačke. Proučimo li pomnjivo istarsko podzemlje dolazimo do zaključka, da bi Istra mogla postati bogata; da bi mogla ne samo dobro prehranjivati istarsko pučanstvo nego bi i za državu koja nije osobito bogata na rudama, mogla biti unosni izvor.

Istra zapravo sakriva u sebi velike količine ugljena, koji i ako nije najbolje vrste svejedno sačinjava jedno bogatstvo za sebe.

Osim ugljena ima Istra pod svojom korom znatne količine boksita iz kojega se vadi aluminij. Ovaj je istarski boksit jedne specijalno dobre vrsti, obiluje dobrim postotkom aluminija, pa je zbog toga istarski boksit ne samo poznat nego i tražen od raznih tvornica. Drži se, da je istarski boksit medju najboljim vrstama što se dosada uopće iskopavaju.

Osim ugljena i boksita obiluje Istra, jakim količinama raznovrsnog gradjevnog materijala: kamena, nekih slabijih vrsti mramora, granita itd.

No, kao glavni rudarski proizvodi, koji bi se mogli jače iskorištavati mogu se računati ugljen i boksit.

Iskopavanje ugljena.

Ugljenokopi su istarski svi vlasništvo talijanskih društava. Jedno od glavnih i najjačih društava, koje ima u svojim u rukama sve iskopavanje u istočnoj Istri je poznata «Arsa». Poduzeće raspolaže svim modernim pomagalima, ugljen se prevaža brzim i praktičnim načinom pomoću jednog automatskog uredjaja. To društvo raspolaže sa 45 milijuna lira društvenog kapitala i 577 tisuća lira rezerve, a koncem je 1925. godine imalo zaposlenih 1754 radnika. Godišnja je proizvodnja toga društva bila 163.670 tonelata ugljena što znači vrijednost od 22 milijuna i 914 tisuća lira.

Poznat je onaj štrajk radnika iz 1924. godine. Te je godine poduzeće imalo manje proizvoda. Sada se nada, da će u budućim godinama doseći i do 200 hiljada tonelata, jer će provesti neke elektrifikacije u uredjaju a osim toga početi će iskopavati i neka druga još netaknuta nalažišta. Elektrifikacija je u savezu s izgradnjom jedne nove električne centrale, koja bi mogla davati električnu snagu i rasvjetu cijeloj istočnoj Istri. Tehničko uredjenje ovoga poduzeća, kažu, da bi mnogo doprinijelo jačoj proizvodnji istarskog ugljena, koji je na raznim tržištima u posljednje vrijeme bio potisnut. Mnoge države uvažaju u Italiju svoj ugljen, koji daju po prilično niskoj cijeni. Slabo raspačavanje istarskog ugljena krivo je, da se radnici ne mogu baš najbolje zadovoljiti.

U sedam sati rada pod zemljom jedan radnik može da dade oko 600 kg ugljena. Za taj mučni rad zaslužuje da je pristojno i plaćen. U rudnicima rade većinom naši istrani iz tamošnjih krajeva. Svaki napredak poduzeća, koje radi na zdravom temelju poštenja i čovječnosti, osjeća se znatno i u gospodarstvu kraja u kojemu radi. Istočna Istra je siromašan kraj. Napredak tamošnjih ugljenokopa, ako isti budu znali cijeniti izvrsnu radnu snagu, koju, za umjerenu, ali poštenu naplatu, daje naš seljak odraziti će se, razumije se i na prilikama našega pučanstva.

Boksit.

Iza ugljena dolazi na red istarski boksit, koji iskopavaju u znatnim količinama društva osnovana većinom poslije rata. Naš je istarski boksit izvrsne kvalitete, tako da ozbiljno konkurira francuskom, koji je poznat po svojoj kakvoći. Iz ovoga se boksita vadi aluminij, pa se zato izvaža u industrijalnu Njemačku, Švicarsku i Englesku. Najglavnija su nalažišta u Labinštini. Rudnici su spojeni s morem uskotračnom malom željeznicom, jer se materijal morem odvaža.

U rudnicima kod Sv. Nedjelje iskopalo se lanjske godine 1925. oko 60 tisuća tona boksita, a to znači osobiti napredak uzme li se u obzir, da se je godine 1921. iskopalo samo 21 tisuću tona. U tim je rudokopima bilo u posljednje vrijeme zaposleno poprečno 350 radnika. (Ljeti i 800).

Boksit se u Istri kopa u glavnom na Labinštini, Žminjštini i blizu Vižinade. Malo je otešćan rad rudokopima i zato jer su istarske ceste veoma slabe, pa je odvažanje materijala skopčano s teškoćama, a zbog toga je materijal mnogo skuplji nego bi bio, kad bi ceste bile bolje uredjene, pa se slabije prodaje. Da se bar donekle tome zlu doskoči izraditi će ono poduzeće, koje radi na Labinštini, jednu zračnu željeznicu dugu oko 8600 metara, koja će vezati rudokope s Rabcem gdje se boksit ukrcava na brodove. Tim bi novim uredjajem i ova grana rudarstva mogla uznapredovati, mogla bi zaposliti mnogo više radnika, što je jedna od glavnih važnosti za nas. Ovo je poduzeće u godini 1925. imalo u svojim rukama 20 rudokopa, od kojih 12 u Labinštini.

***

Kažu, da su se istarski rudokopi dobro razvijali, da su radili i da je u njima mnogi siromašni seljak zaradjivao da preživе. No, iznenada je pred neko vrijeme vlada zaustavila dalnji rad. Kaže se, da je vlada to učinila zato, jer su rudnici prouzrokovali štetu istarskoj zemljoradnji. Novine nagadjaju i razne druge razloge, pa kažu, da je i neko milansko društvo krivo, da se rad obustavio ili smanjio.

Na svaki je način ovo novo stanje, koje možda neće potrajati, neprilično i nimalo korisno. Nekoji tvrde, da iskopavanje boksita ne škodi nipošto zemljoradnji ni narodnom gospodarstvu. Kako smo već prije spomenuli Istra nije najpoljodjelskija zemlja. U Istri treba nekog jačeg rada, koji ne će biti poljski i koji će zaposliti uz poštenu plaću veći broj naših ljudiju, kojima siromašna zemlja ne može zadovoljiti sve velike potrebe.

Opet naglašujemo, da je pod tvrdom i kržljavom korom u našem istarskom kraju sakriveno jedno pravo blago. Spomenuli smo samo ugljen i boksit, nismo uzeli u obzir druge grane bogatstva, koje svejedno nisu baš neznatne. Vlasti bi morale uvidjeti tu činjenicu. Razumije se, da se na račun rudarstva ne smije zapustiti poljodjelstvo. Poljodjelstvo treba štititi i pomagati. Ali i rudarstvo treba tako urediti da donese vidljivih i većih koristi u prvom redu Istraninu i Istri, koja je bijena svim gospodarskim nevoljama. Kažemo u «prvom redu» — zato jer je samo onaj kapital dobro i pošteno uložen, koji donosi opću vidljivu korist — a zato bi se morali pobrinuti oni, kojima je na srcu dobro ove naše zemlje.

Kazali smo gore: da bi Istra mogla postati — mali Ruhr. A ko može reći, da ne bi Istra, koja nema jačeg poljodjelstva, mogla uistinu u budućnosti postati znatna i bogata svojim odličnim podzemljem?

Pismo iz Jugoslavije

Zagreb, oktobra 1926.

Zagreb se razvija.

Svršetkom velikog svjetskog rata, kad su Jugosloveni konačno rastrgali okove, koji su vjekovno sputavali razvoj ekonomskog i kulturnog života, nastupio je po svim jugoslovenskim zemljama novi i jaki pokret, koji je išao za tim, da počne racijonalno iskorištavati i stavljati u akciju sve narodne sposobnosti, koje su do tada bile skučene.

Zagreb je grad, koji je od ilirskog pokreta dalje podavao hrvatskom djelu naroda uvijek nove snage za političku borbu protiv tudjinaca. Iz Zagreba su dakle vrcale iskre, koje su užigale plamenom duševnog preporoda. Zagreb je ne samo u jugoslovenskoj povjesti važna točka, nego je i iza oslobodjenja ostao središtem jednog novog mirnog narodnog života. U Zagrebu su se usredotočile mnoge umne i materijalne snage, koje u slobodi razvijaju i koje unapredjuju Zagreb za dobro čitave domovine.

Iza rata se Zagreb naglo i lijepo razvio, a razvija se uvijek sve više i ljepše. U prvom redu moram spomenuti trgovački promet, koji je zauzeo silan zamah. Sa svih strana Jugoslavije, a i iz inozemstva, došli su u Zagreb novi ljudi u svrhu trgovačkog poslovanja. i već nakon nekoliko vremena poplavili su čitavo tržište svojom robom, tako, da nije više dostajalo mjesta za spremanje robe, pa su se morali otvoriti mnogi podzemni dućani, da se tako udovolji novim zahtjevima trgovine. Kad već ni to nije dostajalo, gradska je općina došla na misao, da razdjeli veliki prazni prostor na tako zvanom sajmištu u istočnom djelu grada, gdje su se sada podigle velike palače sa više katova. Njihovo prizemlje služi isključivo za spremišta trgovine. Na istom mjestu gradi se i golema palača «Nove Burze» sva od bijeloga kamena, a pročelje sa stupovima podsjeća na stare gradjevine grčkoga stila.

Uz trgovinu stala su se u Zagrebu, razvijati i razna obrtna poduzeća, koja su do oslobodjenja bila u začetku ili u slabom stanju. Tako se je uvelike proširila i razgranala tvornica raznih likera Arko, koja je danas najveća i koja najviše proizvodi u cijeloj Jugoslaviji. Osim toga su se lijepo razvile i mnoge druge tvornice n. pr. tvornica papira, tanina, kože, sode, mnoge tvornice opeka itd. itd.

Naravno da je pri tom znatno narasao i željeznički promet a uz to je bila potreba i većog broja osoblja. No kako nije bilo dovoljno stanova za ukonačenje sve čeljadi, koja je u Zagreb stizavala u službu, mnoge su obitelji morale više vremena stanovati u željezničkim vagonima u neposrednoj blizini glavne stanice. Medjutim je u posljednjih par godina željeznička uprava sagradila više vrlo udobnih zgrada za svoje osoblje. Te su zgrade sa zdravstvene strane vrlo dobro uredjene. No ne samo željezničara, nego i drugih je obitelji u Zagreb mnogo došlo, a osobito iz južnih krajeva. Nastala je oskudica stanova i potreba da se izgrade novi stanovi. Počele su se podizati već postojeće kuće i nadogradjivati novim katovima, priredjivali su se podrumi za stanovanja itd. No, kako nije to sve dostojalo, jer su potrebe uvijek rasle, pokazalo se je uputnim sazidati nove zgrade u gradskom predgradju. I tako su u par godina nastale nove gradske četvrti na Sajmištu, Pešćenici, Borongaju, Lašćini itd. Računa se, da se je kroz dvije, trije godine podiglo manjih i većih kuća od šest do sedam stotina. To je lijep broj i znači velik napredak.

Kako je uopće grad oskudijevao na većim modernijim hotelima za ukonačivanje stranaca, to se je pojavila potreba, da se podigne jedan novi, koji će udovoljavati zahtjevima modernih vremena. Ujedinjene zagrebačke velike banke «Prva hrvatska štedionica», «Espomptna banka», «Jugoslovenska banka» i druge podigoše veličanstvenu zgradu, koja se zove «Esplanada», kod državnog kolodvora. Taj je hotel uredjen kao najveći svjetski hoteli, ima nevjerojatno mnogo soba i sav moderni uredjaj.

Odmah uz hotel «Esplanada» zida «Središnji ured za osiguranje radnika» jednu takodjer golemu zgradu, koja će biti op-

skrbljena svim mogućim sredstvima za potrebe radničkog staleža.

Nastupom novih ekonomskih prilika pojavio se je i naravno povećao u velike i novčani promet, te su se zato podigli i novi novčani zavodi. Tako n. pr. osnovane: «Slavenska banka» koja je zgradila svoju golemu palaču u Vlaškoj ulici, zatim «Kemercijalna», «Diskomptna», «Zanatlijska», «Seljačka banka» uz razne druge manje, kojih ima u svakoj ulici. Naravno, da pritom nisu zaostale nove zgrade za kina, kabarete, barove i slično.

Na školskom i prosvjetnom polju Zagreb se takodjer veoma razvija. Škole su sve prenatrpane djacima. Postoje u Zagrebu mnoge srednje škole. Univerza je takodjer dobro posjećena. Samo medicinu pohadja oko 500 slušatelja. U novije vrijeme zasnovana je viša tehnička škola te viši pedagoški zavod za naobrazbu jugoslovenskih učitelja.

Moglo bi se još o mnogočemu pisati no bilo bi to preopširno. Dosta je da rečemo, da je Zagreb zahvatila struja novoga doba i da ga je potisnula naprijed k ljepšoj i bogatijoj budućnosti.

Razvitak Zagreba najbolje se vidi po prirastu njegovog pučanstva. Pred 35 godina Zagreb je brojio 40.268 duša, godine 1910. imao je 60.802, god. 1920. broj je stanovnika poskočio na 108.338, a na koncu 1925. Zagreb je imao 135 tisuća duša.

S. J.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Sušački most. - I Madžari hoće da se iznevjere Rijeci. - Jedna otrovana obitelj. Mračno raspoloženje. - General di San Marzano. - A cijene živežu?

Juče sam posjetio luku Baroš i vraćajući se preko Sušaka stao sam časak pred mostom, što se sada izgradjuje. Odnosne su radnje već pri kraju, i ne će potrajati dugo, te će biti predan prometu most, koji će spajati dva grada: Rijeku i Sušak, dvije prijateljske države: Italiju i Jugoslaviju, dva velika svijeta: Istok i Zapad.

I tako ćemo na jednoj strani grada imati most, kome će se bez pretjerivanja moći da kaže, da je zaista monumentalan, a na drugoj cestu, koja će kad bude dovršena, biti takodjer monumentalna. Dodamo li k tome, da je i naša luka, i bez onog spomenika, koji će je domala dičiti, isto tako monumentalna, onda možemo reći, da je u nas na Rijeci sve monumentalno. Monumentalna je štalica, što smo je digli, a monumentalni smo i mi, koji nestrpivo čekamo kravicu, da joj zapjevamo: muzi! muzi! muzi!

Ne znam, dali sam vam već ispričao onu najnoviju, po kojoj bi Madžari imali sasvim da napuste Rijeku i svoje trgovačke šatore da razapnu u Splitu gradu. U prvi čas, kad je ta vijest do nas došla, moram reći, da su nas sve, što se još nečemu nadamo, prošli nekakvi mrzli srsi. Ali to nije trajalo dugo. Čim je onaj prvi val silnog prenerađenja minuo, počeli smo i mi o tome malo mirnije da sudimo, i došli smo do zaključka, da je sasvim nemoguće, da bi Madžari mogli ikada dezertirati i napustiti Rijeku, s kojom ih veže i Marija Terezija i tolike druge lijepe tradicije i uspomene. Neka se samo upitaju: Ko ih je u prošlom vijeku u nekoliko navrata zvao da dodju na Rijeku? Riječani. Ko im je najviše klicao: Eljen!? — Riječani. Ko im je ljubio skute i koljena? Ko ih je veličao? Ko im je pjevao himne i slavospjeve? — Riječani. Može li se to zaboraviti? — Ne može! Zato i ja, koji sam se u optimizmu rodio i odgojio, dajem svoju glavu, «che i Ungarezi non i ne farà questa paaaarte», da nas ne će ostaviti, već da će oni svu svoju papriku i sve druge svoje proizvode slati u široki, bijeli svijet kroz Rijeku, a ne kroz Split. U protivnom slučaju ja ni sam ne znam, što bismo mi najzada morali da mislimo o njima!

Pravo je čudo, kako se mi na Rijeci brzo alarmiramo. Prije nekoliko dana raširila se gradom vijest, da se je čitava jedna obitelj otrovala. Koliko bi okom trenuo, već se ulica (XXX. oktobra), gdje je spomenuta obitelj stanovala, napunila svjetinom, i dok su organi javne sigurnosti rušili vrata da vide, što je na stvari, narod je vani dizao pesti kao da se nekome grozi. Ko je bio taj neko? — Ko drugi nego li vlasnik kuće. Ta još se nije pravo ni znalo što se je dogodilo, ni kako dogodilo — i već je pripovijest bila gotova. Evo je u dvije riječi: Vlasnik kuće navijestio je onim jadnicima ili da mu plaćaju veću najamninu ili neka sele. Prilike su na Rijeci teške, zarade nema, sve skupo, nemaš čime kraj s krajem da vezeš, a nekmo li da plaćaš veću najamninu, pa evo siromahu i ne ostaje drugo, nego da sam ide u smrt i da sa sobom povuče i one, koji bi bez njega živjeli još u većoj bijedi i siromaštvu.

Dok ta pripovijest kola uokolo, dotle dolaze bolničari s nosilima, i malo zatim eno ih, gdje opet izlaze noseći — četiri lješine...

Tako se barem u prvi čas držalo, ali se je bilo zatim ispostavilo, da u onaj mah lješine nije bilo nijedne. Svi su još disali i muž i žena i dvoje djece, ali na njihovim licima vidjeli su se znaci otrovanja.

Kako su se otrovali? Čime? Što su ispili.

To su pitanja, što su kružila gradom i držala gotovo čitavo gradjanstvo u velikoj uzbudjenosti. Medjutim je jedno dijete umrlo i odmah se zatim pronio glas, da se ona obitelj otrovala gnjilim mesom. Tek nakon dva ili tri dana ispostavilo se, da je iz pokvarene cijevi izišao plin, gas, i da je to bilo uzrokom, onoj nesreći. Muž, žena i drugo dijete — sve to troje došlo je k sebi i ubrzo se oporavilo. Čovjek je odmah izjavio, da se ono dogodilo po nesreći i da nije ima ni na kraj pameti da bi uzeo život ni sebi ni svojima.

Reći će kogod, da narod na Rijeci ima vrlo bujnu fantaziju, pa da vidi i ono, što inače ne bi niko mogao da vidi. Bit će da mi na Rijeci imamo malo preživu fantaziju; ne velim, da nemamo, no ja držim, da ta fantazija ne bi tako radila, kad ne bi imala nekakve podloge. «Vedetta» ima pravo, kad veli, da je ovo znak duševnog raspoloženja, u kome se nalazi narod, a to duševno raspoloženje tako je mutno i mračno, da Riječanin, čim vidi čovjeka, kome se samo malo smučilo u glavi, već fantazira o sumpornoj ili o kojoj kiselini, što ju je jadnik ispio, jer nije više mogao da podnosi teret života, koji da nije nigdje tako težak i nesnosan kao ovdje na Rijeci.

To mračno raspoloženje treba pobijati svim sredstvima. Život, ma kakav bio, mora da nam bude drag. U časovima, kad nam je najteže, pomišljamo, da ima na svijetu bezbroj ljudi, kojima je kudikamo teže negoli nama.

Razmišljajući o ovim stvarima, dolazim sve više do uvjerenja, da se sa izvjesne strane dobro čini, kad se priredjuju korteji i zabave, jer to unoši u srce i u dušu i svjetla i dobre volje, tako da čovjek barem za neko vrijeme ne misli na svoje nevolje.

Ovih dana bio je na Rijeci onaj general Di San Marzano, koji je 17. novembra 1918. ušao prvi sa svojim četama u grad i osvojio ga. Njegova je vojska, kako je poznato, s više strana ušla u grad, no sve su se bojne operacije izvršile sasvim mirno, bez otpora i stvar se završila u času, kad je general Di San Marzano ušao u Guvernerovu palaču i preuzeo nad gradom svu vlast, dok je dotadašnji komandant Rijeke, veliki župan dr. Lenac, morao ići.

Sa zidova mnogih kuća popadala je «melta», a na mnogim drugima tako je popucala, da prijeti opasnost, te će se jednog dana srušiti na koga mirnoga prolaznika. Dobro je, što su vlasti dale nalog, da se to mora popraviti do 20. novembra, samo ako ne bude i to jedan razlog o novom kakvom povišenju stanarine.

Jer kako vidim, dan današnji cijeli se svijet kreće u nekom takozvanom cirkulu viziozu.

«Vedetta» pita, hoće li sada, pošto se lira digla, pasti i cijene živežnih namirnica? To pitam i ja. To pitamo svi.

A imali bismo da pitamo i tolike druge stvari, ali bit će bolje da to ostavimo za koji drugi put. Ne mutimo vode, koje ionako nisu baš jako bistre. **Rokac.**

IZ TRSTENIKA

Već je petnaest dana prošlo otkada je po drugim selimo započela školska obuka, a kod nas nema jošte učitelja. Dolazi nam na pamet naš bivši učitelj Ribarić, kojega nema doduše već medju nama, ali uspomena na njega ostati će trajna u našim dušama. Čitali smo njegov pozdrav, upravljen nama, i čitajući ronili smo suze, a plakala su s nama i naša djeca. Bio nam je sve išao nam je svuda na ruku, a sjećat ćemo se ga uvijek sa nekim osobitim štovanjem i zahvalnošću. Držati ćemo se njegovih nauka i ostati vjerni uspomenama svojih otaca. Ovom prigodom želimo mu sreću u novom boravištu, a tješit ćemo se uvjerenjem, da nas ne će nikada zaboraviti, kaošto ne ćemo ni mi njega.

IZ BORUTA

Ostavio nas je velečasni gosp. Hradek.

Mi se Borućani rijetko javljamo. I onda kad se javljamo, pišemo Vam samo o našim nevoljama. Tih doduše ne fali ni drugoj našoj istarskoj braći. Sve nas je Bog jednako podario. Ono što Vam možemo pisati mi, mogu Vam pisati i iz svih naših sela. Gospodarstvo — slabo. Prosvjeta — slabo. Sve drugo — gore. I tako redom — samo slabo. No, pustiti ćemo za danas sve te tužbe i jadikovke.

Htjeli smo Vam samo javiti, jer to smatramo svojoj dužnošću, da je naš dosadanji velečasni gospodin župnik Hradek otišao iz Novaki. Dne 10. oktobra odselio se je i vratio u svoj rodni kraj u Čehoslovačku. Izdržao je dosta dugo u ovim našim teškim prilikama. Bio nam je postao brat Istranin i ako je bio rodom Čeh. Živio je u našem kraju kao župnik u Novakima 26 godina, a došao je ovamo s ostalim svojim sunarodnjacima iz Češke. Uistinu su braća Česi svećeničkog zvanja mnogo dobra učinili našem istarskom narodu.

Borut spada pod plovaniju u Novake, kao kapelanija. No može se reći, da smo kapelana osobito u posljednje vrijeme imali i ne imali. Velečasni gospodin Hradek bio nam je uvijek na ruku. Bio nam je dobri prijatelj i dobar pastir svoga stada. Mi Borućani smo mu za sve veoma zahvalni. Nećemo ga nikada zaboraviti, dugo jer je dugo s nama trpio i živio u zlu kao i u dobru bratski. Žao nam je, da je otišao, no mi želimo, da bi u svojoj dragoj i nama bratskoj Čehoslovačkoj, našao sve dobro i svaku sreću. — **Borućani.**

IZ PERUGIE.

Pozdrav naših vojnika.

Nas Hrvata i Slovenaca, vojnika od 1906. godine, ima u Perugi lijepi broj. Bilo nas je više, no svaki nas dan ostavi po koji od godine 1906. (i oni što služe samo šest mjeseci), a godište 1905. ostavilo nas je sasma pred mjesec dana. Nalazimo se kod pedesetiprvog pješačkog puka zvanog «Alpinski lovci». Svi mi, što se sada na okupu, u razgovoru, a i mnogi što nisu prisutni, šaljemo najsrdačniji pozdrav putem «Istarske Riječi» svojoj domovini — miloj Istri, roditeljima, braći, sestrama, prijateljima, znancima i našim krsnim Istrankama, na koje uvijek mislimo i koje želimo brzo vidjeti.

Želimo najbolju zabavu našim zamjenicima godišta 1907. još ovo kratko vrijeme, što se nalaze kod kuće. Želimo, da nas brzo dodju zamjeniti. Drugovima godišta 1905., koji su pred kratko vrijeme otpušteni iz vojničke službe, želimo svako dobro i slobode.

Jugosloveni 51. pješačke pukovnije: Dragutin Božić, Stanislav Mikac - Brest, Antun Božić - Rašpor, Antun Božić - Pirana, Sinčić Ivan - Kaštelir, Ružić Ivan - Vodnjan, Štefančić Ivan - Povirje, Troškan Pavel - Pasja vas, Bordon Mario - Čežarji, Bembič Rudolf - Lopar.

Franina i Jurina

Fr.: Nekako me grdo gledaš, Jurino.

Jur.: Gledam te onako, kako i zaslužuješ.

Fr.: Morda se jadiš, da nisam čera prišal k tebe, kako sam ti bil obećal? Veruj mi, da nisam mogal.

Jur.: Ča nisi mogal? Kako nisi mogal?

Fr.: Ne jadi se. Počekaj malo, da ti stumačim...

Jur.: Ča ćeš mi stumačit! Mane ni treba tvojga tumačenja. Kad si već jedanput rekal, da ćeš prit, bilo ti prit, i bašta!

Fr.: Ma božji čoviče, ter ne gori! Ono ča smo imeli čera napravit, napravit ćemo jedan drugi dan, pak će bit speta sve dobro! Ča bim se ni ripil za jednu tako malu stvarčicu!

Jur.: Kakovu malu stvarčicu? Ča je morda naš kalendar jedna mala stvarčica?

Fr.: Ne govorim ja to, nego samo bim ti otel reć, da ni stvar od preši, to san ja otel reć.

Jur.: Kako da ni od preši?

Fr.: A ma ná: još nam je ov kalendar za leto 1927. tepal, i već biš otel, da se skrbimo za drugega, za onega od leta 1928. A ćemo pak bit do tamo živi?

Jur.: To se ne pita. Ti se moreš moliti Bogu, kako da ćeš jutra umret, ma delat moraš, kako da ćeš živet sto milijuni let. Pak i još neč: ča moreš storit danas, ne pušćaj za jutra. Da si prišal, kako smo se bili dogovorili, jedan del našega posla bil bi zvršen.

Fr.: Ma Jurino, ne pili vavek jednu, ter ne pili! Ako nisam prišal, to će reć, da nisam mogal prit.

Jur.: A zač nisi mogal prit?

Fr.: Zato zač je dažjilo, kako s kabla.

Jur.: Ča te ni sram to reć?

Fr.: Zač bi me bilo sram. I drugi ljudi, kada dažji, ostanu doma, pak ih svejedno ni sram. Brate moj! Ja već ni sam mlad. Koščini mi već malo valjaju, morem lahko dobit ča j niš.

Jur.: E, ako je tako, onputa moremo reć, da nas već ni.

Fr.: Kako?

Jur.: Lepo! Nego neka bude! Kada već toliko vodi bojiš, reci ti mane, ako ti koliko kaplje na šofite?

Fr.: Va kem šofite?

Jur.: Va tvojoj glave. Otel bim naime znat, ako još koliko pametiš?

Fr.: Kako da ne pametim! Još nisam hvala Bogu zvišel!

Jur.: Sada ćemo videt: se spamećuješ ti pokojnega duhtora Dinka Vitezića?

Fr.: Ma ča pitaš; Kako bi to bilo, da ne se ja ne spamećujem onakovega čoveka!

Jur.: Ti znaš, dunke, da je Vitezić pokojni starost bil jako omlohavel, a i vid mu

---

P O D L I S T A K

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskog života u porečkom dijalektu.)

(Nastavak.)

Dica, muška i ženska vrtila su se s crlenima facoli punima rož, ko mater i oci, da i ona pozdrave biškupa.

U Žbandajah su još zvonila sva zvona, to će reči, da je biškup bija još u njihovon komunu. Baderljani su čekali, da frmaju žbandajska zvona, pak da počmu oni svojima klencati. Žbandajcon je bilo lako gledati za biškupon, kad su jur bot imali svoj lipi zvonik, ma Baderljani, koji su imali samo nad vrati od crikvi jedan unjeli zid i u njemu tri zvonajca, morali su bižati doli h Pilaron i znolde napro rastizati vrat da vide, kad te se pokazati spod Bonaci biškupove karoce.

«Ništo se črni zgor Ladrovići na zavijoli», je reka jedan ragač i pokaza s prstom u daljinu.

«Di to, mi ne vidimo», su rekli nikoji.

«Jušto sad je poli Dudoše; ni to nika karota?»

Ljudi su bolje pogledali. Napored Dudoši se je zaspravlja ništa črnilo.

«Ma! Zvona u Žbandajah još zvone, donke mora da je još spod Ladrovići u njihovoj plovaniji,» se je ujavija Matijo iz Srbinjaka, koji je bija doša vidit biškupa, ko i ni bija iz baderljanskega komuna.

«Imaš račun! Žbandajci ga bolje vide nego mi.»

«Gran ste munjeni ljudi,» se je ujavija niki stari Brbela, koji je bija na glasu da napro vidi, i po noći, «ter ča ne vidite, da je ono niki vozić od tovari. Ter ko jeno malo bolje poslušnete čete čuti, kako njin gospodar viče: «eri, eri!»

Ljudi su se počeli smijati.

«Benj je valje deštin uti Brbela.»

«Kakov deštin? Ter svaki pametan čovik zna, da se biškup neće dovesti na tovari. A i našega pre Martina ste vidili kako je poša zdolu svojon karocon z dvami konji, da dočeka na konfinu svoga komuna biškupa, pak bi se, morale vidite almeno dvi karoce,» je gana Brbela, a ljudi su mahali z glavami i dadavali mu račun.

Najedanbot su zvona u Žbandajah pristala zvoniti. Biskup je bija jur u baderljanskom komunu.

«Oj, Stipe, biži zvoniti, biži —» su počeli vikati ljudi Stipi Pastoričićevon, mladon i lipon ragaču od svojih osavnajst, dvajset lit, a on je poletija zgoru proti crikvi kako šajeta, zgrabija je tri konope i taka zvoniti, kako da će zvona porazbijati.

Malo potle se je pokazala zgor Ladrovići, na zavijoli kako nika crna, duga zmija. To je bila fila karoc u kojih se je vozija biskup svojom kumpanijon.

Ljudi su se skupili jedan poli drugega, skidali klabuke i metali hi nad oči, da bolje vide, žene su se štupile i uzdisale zajno: joh je meni, joh karoc, joh gospode i sve tako joh vamo, joh tamo, kako da njin ki pešta po kali na nogah. Dica su se motala zmriž brnavek, gograni i babinih pasi, smijala se, škicala i zibala.

Kad je počelo na placi zvoniti, zaša je na baladur plovanije, sve do na šteriu jedan gospodin, koji ni bija doma iz Baderne. Malo za njin pokaza se je na vrati i stari Nadalin, a ni pasalo ni dva menuta dopuhala je iz kužine i stara Goričanka —

«El vien?» je pitala i vrgla ruku nad oči, da bolje vidi.

«Si che se lo vedi, ma el xe ancora lontan», je reka uni gospodin z očali. Zvadija je tabakeru, zagrabija jenu prežu fermentate i ušmrknuja. Z livon rukon je otkinuja jenu rožu, kojih je bilo na stotine sve ko šterne i ko ciloga baladura i vonja je. Z desnon bi je šmrka tabak od nosa, a z livon bi vonjala rože.

U ti gospodin z očali i z kratkin bucon, ča je tabakeva i vonja rože na bot je bija kunjado staroga Nadalina i brat njihove sadašnje — treće po rednu — žene Katine Goričanke. Zva se je Carlo de Franceschi, a stava je uni bot u Pazinu. Jušto u to vrime mu je ovo ko slabo hodilo, ki su ga bili stirali iz službe iz suda iz Rovinja — on je bija sudac — pak je na gusto hoževa svojoj sestri u Badernu, ki tamo se je napro jilo i pilo.

On je bija Talijan, pak je, kako su čuli, i svojin kunjadon, starin Nadalinon i svima drugima u hiži predika talijanski.

(Slijedi.)

je bil tako oslabel, da već ni mogal ni čitat.

Fr.: Pari mi se, da ga vidim, kako nas je ono dočekal va Vrbnike, kada se je ono tamo otvaral oni «Narodni Dom». Kako je ono govoril! Kako mladić!

Jur.: Ni on samo govoril, nego je i delal — i još kako! Bil je već starac, i kako svi znamo, dosta nemoćan starac, pak je sa svem tem malo prej svoje smrti zel na sebe jedno velo naše delo: Družbu sv. Ćirila i Metoda, koj je on bil nekoliko let predsednik. A znaš kade j.bival?

Fr.: Znam: va Krke.

Jur.: A znaš, kade je Družba držala svakega meseca svoje sednice?

Fr.: Na Voloskem ale pak v Opatije.

Jur.: Ale ja znam još neč: kolikogod je sednic bilo, na svakoj je bil i pokojni Vitezić. Ni da bi jednu zgaral, a ti znaš, da od Krka do Opatije, da ni baš jako mali tekac. Moral si najprej z vaporom v Reku, pak v Opatiju, a onputa — kadegod — još i do Voloskega. I to po najvećoj bure i po najgrjem vremene. Spamećujem se, kako da j' čera bilo. Bil je jedan četrtak. Družba je morala imet svoju sednicu va Zore v Opatije. Vreme je bilo strašno. Celi dan je levalo, kako da je opći potop. Odborniki Družbe, koliko ih je Bog dal, bili su ostali svi doma, zač bi se bili prej smrti nadali, nego da će po onem uragane doć njihov predsednik v Opatiju. No kada ti temu nebeše, čuju ti oni, da je Vitezić već v Opatije, pak ča te, ča nete, zamu brže bolje klobuki, pak svi v Opatiju, kade su na svoje velo čudo našli starca, ki je ostal s njimi sve do noći, a onput po svem onem vremene nazad. Ča govoriš ti na ovo? Ča nisam morda pravo imel, kada sam ti malo prej rekal, da bi te moglo sram bit, da nisi prišal k mane, kako ti je bila dužnost! I sve sporadi malo dažja.

Fr.: Ja ne govorim, da nisi imel pravo, ma ča ćemo no...

IZ VRANJE

Naš list. - Općinski poslovi. - Prosvjetom k sreći!

Hoćemo, da održimo obećanje, pa Vam se opet javljamo jednim malim dopisom. Veseli nas, kada u našoj dragoj novini, koja nas jedina tješi, vidimo glas iz Vranje. Općenito se «Istarska Riječ» kod nas veoma rado čita. Razvedri nas malo, pa je čekamo, te nas žalosti, kad ne dodje, jer je zaplenjena.

Danas Vam javljamo, da se kod nas dijeli naše općinsko imanje. Već su prošle pune tri godine, što je odlučeno, da se ima djeliti. Moglo je već biti sve razdijeljeno, ali je medju nama bilo i takvih, koji nisu znali što hoće. Jedno su govorili a drugo mislili. No toga ne bi smjelo više biti. To nam donaša samo štetu svima. Draga braćo, mi moramo danas više nego ikada biti složni. Iza kako je šteta učinjena kasno je plakati, kao što je kasno poslije podne k misi ići.

Ima kod nas ljudi, koji misle, da su još uvijek ona negdašnja stara vremena. Danas je sve drugačije nego jedanput, pa se treba i drugačije ravnati, želimo li, da ne propanemo potpuno i da se održimo. Otvorimo braćo oči i budimo složni u svakom pogledu, a ne da jedan vuče na jednu, a drugi na drugu stranu — sve na štetu sela i pojedinaca. Vremena su teška. Treba gledati, da se što manje troši u ludo, jer se do novca teško dolazi. A nipošto se ne smije raditi tako, da gubimo mnogo vremena i da trošimo uzalud sada kada se dijeli općinsko imanje. Neka se razumno i pravedno razdijeli, to je glavno.

Htjeli bismo našim Vranjanima reći, da je doba, da se late knjige, osobito bi mladji dobro učinili, kada bi što marljivije posizali za knjigom, inače jao si ga svima. Novo doba traži nove i obrazovane ljude. No, ne samo gospoda, nego i seljaci moraju imati više nego ikada danas znanja, žele li živjeti onako, kako Bog zapovjeda. Opažamo, da su se ipak nekoji dali na čitanje. No, trebalo bi, da mladež sva popreko shvati, da bez knjige i dobrog štiva ne će ništa znati, i da će slijepa tapkati po svijetu i u životu, koji je danas strašno težak. Ko mnogo znade, još i on slabo prolazi, a kako mora prolaziti tek onaj, koji ništa ili vrlo malo znade?!

I u Vranju je već stigao onaj naš dragi koledar «Franina i Jurina», kojega bi morao svaki naš seljak čitati. Ko pročita pomnjivo ovaj koledar — mnogo je naučio, i lijepo se je zabavio. Koristio je sebi. Ali svako mora da koledar širi ili da ga posudjuje svojim prijateljima. Promislite: stoji samo tri lire. A što se obično kupuje u našim selima za tri lire? Tri četvrta litre vina — otrova! Na posao mladeži — knjigu u ruke, a ne čašu!

Za sada dosta, u buduće ćemo se opet javiti. — **Mladići iz Vranje.**

IZ ČIĆARIJE

Mi smo Krašani siromašni zemljom, a bogati kamenjom. Ali na ovom kamenju, koje je nama toli drago i milo, raste ipak trava, pa mi imamo radi velikih kraških vrhunaca, dosta paše za blago. A živina je jedina naša nada u ovim teškim danima gospodarske bijede. Dakle, treba da se dademo na gojenje stoke i ovaca.

Ovih dana bili su po svim selima na Krasu zastupnici mljekarske zadruge iz Sv. Martina, te su došli k nama, da se s nama upoznaju, da nam rastumače smiso zadrugarstva i da nas pozovu, da stupimo ko članovi u mljekarsku zadrugu. Drago nam je, da smo ih upoznali, jer su ljudi pametni i na svome mjestu. Udružimo se, da se gospodarski podignemo, jer nam je to potrebno i korisno!

Politički pregled

ITALIJA.

Pred procesom protiv atentatora na g. Mussolinija

Rimsko državno odvjetništvo završava poslove oko istrage protiv atentatora na g. Mussolinija iz prvog, drugog i trećeg atentata i to protiv Zanibonija, Gibsonove i Lucettija. Predalo je spise sudu, da se što prije ureče rasprava. Za ovu raspravu vlada u javnosti i u političkim krugovima veliko zanimanje.

Trgovačka federacija.

Vlada vodi pregovore s fašističkom federacijom trgovine, kako bi se što prije i što više snizile cijene živežnim namirnicama, koje bi morale biti jeftinije kada lira napreduje.

Zaniboni i «Milizia Fascista».

Brzo će biti proces protiv Zanibonija i njegovih drugova zbog atentata na Mussolinija. Fašistički list «Milizia Fascista» donaša jedan članak s naslovom «A morte!». U tom članku piše jedan uvažen fašista, da bi Zanibonija trebalo osuditi na smrt. Članak svršava ovako: «Neka znaju i preko granice, da će se svako, ko se dotakne Mussolinija osuditi na smrt.»

Ugovor Italije i Njemačke.

Njemačke novine donašaju vijesti, da su u toku već nekoliko dana diplomatski pregovori izmedju Italije i Njemačke, te da će se sklopiti prijateljski ugovor izmedju Italije i Njemačke.

Francuzi se zanimaju za talijanske metode.

Jedne francuske novine pišu: Budući talijanska vlada svu moć ulaže u to da uredi svoje finance i budući kuša, kao i mi u Francuskoj, doseći stabilizaciju vlastite valute, to je francuska vlada smatrala svojom dužnošću poslati u Rim posebnog zastupnika, koji neka bi pratio talijanska gospodarska i financijska pitanja.

Spomenuti list kaže, da će ovo riješenje mnogo doprinijeti prijateljskom zbliženju Francuske i Italije.

Preuredjenje policije.

Ministarski savjet je odlučio, da uz druga neka preuredjenja preuredi takodjer i zakon o javnoj sigurnosti to jest o policajnoj službi. Nove uredbe provesti će se tekom budućeg mjeseca. Osnovati će se i poseban zbor tako zvane političke policije, koja će nadgledati politička kretanja u državi.

JUGOSLAVIJA.

Kralj Aleksandar na Strossmayerovoj proslavi.

Dne 7. novembra otkrit će se u Zagrebu spomenik velikom narodnom dobrotvoru i prvaku vladici Strossmayeru. Spomenik je izradio slavni jugoslovenski kipar Meštrović. Novine javljaju, da će otkrivanju spomenika prisustvovati kralj Aleksandar, koji će dne 7. novembra stići u tu svrhu u Zagreb.

Glasovi o kupovanju belgijske flote.

Novine javljaju da Jugoslavija namjerava kupiti belgijsku flotu. Belgijska ratna flota koja je nedavno ukinuta, sastoji se iz jedne krstarice od 1200 tona, 14 malih torpiljera i 4 podmornice koje su vjerovatno bile njemačke.

Odlikovanje nekih gradova.

Na predlog Ministarstva inostranih djela kralj Aleksandar je potpisao ukaz, kojim odlikuje jugoslovenskom zlatnom medaljom za hrabrost belgijski grad Lijež, a ordenom Svetoga Save petog stepa glavni grad Čehoslovačke Prag i Olomuc.

Kongresi.

Dne 24. o. mj. održan je u Beogradu jedan veliki kongres radničkih komora. Na tom je kongresu prisustovalo 180 zastupnika iz cijele države. Raspravljalo se je o mnogim važnim radničkim i gospodarskim pitanjima zemlje.

— Na 25. ov. mj. održavao se je na Bledu kongres nraodnog ženskog saveza. Na kongresu su bile zastupane sve ženske humanitarne i kulturne organizacije.

— U Zagrebu je završen šumarski kongres. Primljene su rezolucije u kojima se traži reorganizacija ministarstva šuma i ruda. Raspravljalo se o velikoj sjeći šuma.

Otvaranje Narodne skupštine

Novine su u posljednje vrijeme pisale, da će novu sjednicu Narodne skupštine otvoriti sam kralj ili da će se otvoriti kraljivem ukazom. Dne 22. o. mj. otvorena je opet Narodna skupština, ali kralj nije prisustvovao nego je bio pročitan kraljev ukaz, koji glasi:

«Mi, Aleksandar I., po milosti Božjoj i volji narodnoj Kralj Srba, Hrvata i Slovenaca, na predlog predsjednika našeg ministarskog savjeta, a na osnovu člana 92. Ustava i po saslušanju našeg ministarskog savjeta riješili smo i rješavamo, da se sjednice Narodne skupštine, sazvane u redovni saziv 20. oktobra 1926., otvore 22. oktobra 1926. čitanjem ovoga ukaza. Predsjednik našeg ministarskog savjeta neka izvrši ovaj ukaz. Aleksandar.»

Skupština je saslušala čitanje ukaza stojeći, a na kraju su poslanici kliknuli: «Živio kralj!» Poslije toga pročitan zapisnik prošle sjednice, koji je primljen jednoglasno, a skupština je nastavila svoje poslove.

Trgovački ugovor s Njemačkom

Jugoslovedski poslanik u Berlinu Smodlaka posjetio je ministra trgovine dra. Krajača. Ova posjeta je u vezi sa pripremanjem pregovora za sklapanje trgovačkog ugovora izmedju Jugoslavije i Njemačke. Takodjer je bilo govora o privrednoj propagandi u inostranstvu.

BUGARSKA.

Burov o svome boravku u Italiji.

Bugarski ministar inostranih djela Burov, prije odlaska iz Rima, dao je novinarima opširnu izjavu u kojoj je, izmedju ostaloga kazao: «Htio sam da se lično upoznam sa g. Mussolinijem, da mu blagodarim za njegovo veliko zauzimanje za Bugarsku: Razgovarajući sa Mussolinijem, dobio sam utisak, da je on čovjek koji savršeno zna što hoće i koji uspjeva da naturi svakome svoju volju. Bugarska želi samo dvije stvari: da žive u miru i da radi u nezavisnosti na obnovi sopstvene privrede koja je od rata stradala. Talijanska vlada je izjavila da će nas ona u oba ova smjera prijateljski pomagati. Teško je predvidjeti jednu balkansku federaciju, ali mislim da se pomoću Italije može doći do srdačnih odnosa izmedju balkanskih država, jer treba da sačuvaju potpunu i apsolutnu samostalnost. Odnosi sa našim susjedima sada su znatno bolji. Dobro smo uputili rad oko uredjenja naše valute. Smanjili smo opticaj novčanica od 5 milijardi na tri. U izmjeni dobara Italija je na prvom mjestu, jer ona uživa najviše simpatije u cijeloj Bugarskoj.»

POLJSKA.

Važne izjave ministra Zaleskoga.

Ministar vanjskih poslova Zaleski je naglasio da u Njemačkoj usprkos protivnika počinje prevladjivati dobro prosudjivanje njemačko-poljskih pitanja. Da se postigne sporazum izmedju Poljske i Njemačke u prvom je redu potrebno da Njemačka obustavi propagandu protiv Poljske. Poljska vlada nastoji da se u prijateljstvu rasprave sva sporna pitanja. Što se tiče Poljske prama Sovjetskoj Rusiji ministar je izjavio:

Naše stanovište u pitanju jednog pakta sa Rusijom ostaje nepromijenjeno. Pripravni smo saradjivati na djelu mira na istoku Evrope pa smo zbog toga tvrdo uvjereni da mora doći do jednake sigurnosti svih država, koje dolaze u obzir.

NJEMAČKA.

Povratak kajzera.

Sve su novine pune glasinama o povratku ex cara Vilima iz Nizozemske u Njemačku. No, njemačke novine pišu većim djelom protiv toga carevog povratka. Kaže se, da bivši njemački car Vilim nije još dosada uputio nikakove molbe na njemačku vladu, glede njegovog povratka u Njemačku. Samo jednu ovaku molbu bivšeg ekscara, njemačka vlada bi bez obzira odbila. Njemačka je vlada čvrsto odlučila, bivšem caru uskratiti svaki povratak u Njemačku, time da nebi unijela smutnju u jedan dio stanovništva, a ujedno da nebi došla u sukob sa ostalim državama, koje bi bile time osjetijivo pogodjene.

Domaće novosti

Došla je jesen.

Došla je jesen. Doba je to u kojem se obavljaju zadnji važniji poslovi na polju, u vinogradu i u konobi — a onda dolazi neko vrijeme odmaranja. Ne potpunog odmaranja, jer se naš seljak nikad ne odmara. Godine su teške i nesnosne, potrebe su velike a siromaštvo naše zemlje — još je veće. Zato je potrebno i za to mora naš seljak, da radi uvijek i onda kada njegova seljačka braća po svijetu počivaju i sa zadovoljstvom misle na bogat uspjeh ljetine.

No svejedno ima i naš seljak barem donekle više slobodnog vremena u ovo jesensko i zimsko doba. Ako ne kroz dan a ono u večeri, koje su duge i dosadne ima vremena, koje će upotrebiti korisno, koje će provesti lijepo i ugodno.

U duge, dosadne jesenske i zimske večeri moramo bezuvjetno prihvatiti knjigu, koja je jedino vrelo znanja. Istina je, da je danas u prosvjetnom pogledu naše selo bačeno u položaj iz prošlosti. Bez čitaonica i prosvjetnih društava, koje su jedanput veoma lijepo uspjeval, mora da se naš seljak samostalno pomaže, da do knjige dodje. No ako samo želi, još će uvijek naći knjigu.

Osobito preporučamo mladjima, da ne gube vremena. Vrijeme leti, prolazi kao vjetar. Dani, koji prolaze ne vraćaju se više, a nikada podesnijeg doba nego u mladosti sticati znanje, koje nam je na svakom koraku neobhodno potrebno.

Ničiji život, koliko naš u ovim našim istarskim krajevima ne zahtjeva toliko znanja. Moramo, da se borimo u prvom redu sa siromaštvom, koje nas na sve strane tuče i muči, a osim toga su i sve druge naše okolnosti takve, da nam je znanje potrebno.

Malo imamo vremena na raspolaganje — no nastojmo, da i to malo upotrebimo što korisnije. Iza mučnog rada, ne samo da će nam knjiga biti za zabavu nego i na veliku korist. Rad i znanje svijetom vladaju, kaže se. To je jedna velika istina, koju nemojmo nikada zaboraviti, nego neka nam bude za ravnanje kroz život.

Motika i knjiga svijet drže! Ova je činjenica dokazana hiljadu i hiljadu puta. Bez motike bilo bi u svijetu slabo, a isto bi tako i bez knjige. O vrijednosti motike ne ćemo da govorimo. Ona ima svoje dostojno mjesto. Jedan talijanski pjesnik kaže za motiku: «Zajedno sa žezlom kralja, palicom pastira, perom pjesnika i sabljom junaka — ona zasluži, da joj se na koljenima klanjamo i da je častimo».

Ona prevrće zemlju, da iz nje urodi onaj dar božji, koji se zove kruh svakidanji. Najveći vojskovodja svijeta silni Napoleon Bonaparte rekao je jedanput: «Nijedna se bitka ne pobjedjuje, ako je ne predvodi general Kruh». —

Jest, ali ako bitku ne predvodi još jedan general, koji se zove Znanje — svejedno se ne pobjedjuje. A život i životna borba najteža je i najopasnija bitka, u kojoj treba nevjerojatno mnogo znanja, znanja i opet znanja, želimo li prodrijeti k cilju, želimo li živjeti život, koji je dostojan čovjeka.

28. oktobra — praznik.

«Gazzetta Ufficiale» donaša dekret, kojim se proglasuje dan 28. oktobra praznik. Toga će se dana po svoj Italiji slaviti obljetnica pohoda na Rim. (Marcia di Roma). Fašisti će se sakupljati na razne zborove, tako će se i u Trstu sakupiti u kazalište Rossetti, gdje će govoriti poslanik Barduzzi. Istarski fašisti imali su se sastati u Puli, ali je odlučeno da se sastaju na više mjesta, u Puli, Poreču, Kopru itd.

Princeza Giovanna u Trstu.

U nedjelju dne 24. o. mj. bačena je u more iz brodogradilišta S. Marco u Trstu jedna velika nova ratna ladja, koja će nositi ime «Trieste». Tom je prilikom priredjena svečanost. U Trst je stigla princeza Giovanna. Vlak kojim se je dovezla stigao je u Trst u 9 i pol sati ujutro. Automobilom se je princeza odvezla u brodogradilište, da kumuje novoj ratnoj ladji, a iza toga se je odvezla u stolnu crkvu Sv. Justa. Princeza je prisustvovala svečanoj misi. Iza mise je princeza Giovanna otišla na prefekturu. U luci su bile usidrane dve torpiljarke, koje su, u momentu, kad je princeza došla na trg Unità, pucale pozdravne salve. U prefekturi su princezi bile predstavljene razne ličnosti grada Trsta. Odatle se je uputila u gradsko sirotište, gdje je prisustvovala odkriću jednog kipa Njeg. Vel. Kralja.

Iz sirotišta je princeza otišla automo-

bilom na stanicu gdje ju je čekao pripravljen dvorski vlak, da je odveze u Rim. Dvorski vlak se je sa tršćanske stanice maknuo u pol sata iza podne. Princeza Giovanna je 3 sata proboravila u Trstu. Grad je bio sav u zastavama.

Smrt princeze Leticije.

U nedjelju ujutro dne 24. o. mj. umrla je u Moncalieru savojska princeza Leticija Bonaparte. Kada se u Trst stigla vijest o njezinoj smrti bile su izvješene mnoge zastave s crnim trakom. Pokojnici se sprema svečani pogreb. Tršćanski prefekt poslao je prvom adjutantu Njeg. Vel. brzojavku, kojom ga moli, da izrazi vladaru povodom smrti princeze saučešće. Princeza je imala 60 godina. Jednoga je sina izgubila u ratu.

Jedno pismo Frana 'z Marseći.

Primamo ovo pismo iz Rijeke i rado ga uvrštavamo u naš list:

Draga Istarska Riječ! Čital sam va poslednjem broje vašeg lepog foja onu prepirku meju Rokcem i Ninettom, pa neka i ja recen svoju. Rokac je pravo popravil Ninettu, da je **barba Rike** i **naš i vaš**, a ja ću još bolje reć da je on **perlica** od cele Jugoslavije. Rokac je samo falil kad je rekal, da je barba Rike prišal v Reku kako **mulac**. Barba Rike je moj neput, ač, ako je on barba Franetu 'z Bregi i još komu temu **Zvončaru**, ja san puno stareji od njega, pa san ja njemu barba i znan svaki njegov korak od zibeli napred. Barba Rike ni prišal va Reku kako **mulac**, on je kako **mulac** prišal va **Kostajnicu na Uno**. Tamo se je navadil i trdo hrvaski. Spamećujem se još i danas kako su ga va Drage, kadè mu se i mama rodila, naši mornari gledali kako deveto čudo, ač je va govor mešal sve same turske **besedi**. Va Reku je prišal kako mladićac i **ni bil vrag Marko**, leh fini i šešni mladić, a sramežljiv kako i **vijolica**. Tako **da** san ga ja kako njegov pravi **barba Frane** svakemu za uzor kaževal. Ča se **pak** Ninetta čudi da se ni oženil, to vam **ja znan** povedat i zač. Moj neput barba **Rike** ni se oženil, da mu žena od jelo**šiji** oči ne zvadi njegovoj **posestrime vile**. Zato naš barba Rike ima i danas **vilu, kâ dobro vidi**, a ne ćoravu. Toliko san imel i ja povedat da stavim saku stvar na svoje mesto, pa mi ne zamerite **ča**.

V REKE na Margaretinu 1926.

Fran 'z Marseći.

Za narodne manjine.

U Poljskoj se opaža, da vlada nastoji što pravednije postupati sa svojim narodnim manjinama. Napravljen je i jedan nacrt po kojemu bi se imalo ustanoviti i jedno posebno državno podtajništvo za narodne manjine. Nevjerojatno, ali istinito i pravedno.

Školske takse na tršćanskoj univerzi

Ministarstvo za narodno gospodarstvo izdalo je dne 15. o. mj. posebnu odredbu po kojoj se djaci, koji su talijanski državljani a pohadjaju trgovačku univerzu u Trstu i čiji roditelji stanuju u zadarskoj, kvarnerskoj i istarskoj pokrajini ili u goričkom, gradiškom, idrijskom i postojnskom kraju te u Dalmaciji — oproštaju od plaćanja školskih i dodatnih taksa.

Ministar Fedele dolazi u Julijsku Krajinu

U prvim danima novembra doći će, da posjeti Julijsku Krajinu ministar prosvjete Fedele. Posjetiti će nekoje pučke škole. Na tom će ga posjećivanju škola pratiti školski proveditor za Julijsku Krajinu Reina. Biti će bez sumnje primljen s velikim počastima u Trstu, a onda će se uputiti da se na licu mjesta uvjeri o uspjesima u školama po našim selima.

Vjeronauk u pučkim školama.

U 4. razredu pučkih škola u Goričkoj smjeli su do sada duhovnici podučavati vjeronauk u slovenskom jeziku. No, pred kratko su vrijeme dobili nalog, da ne smiju više u slovenskom jeziku podučavati ni u 4. razredu vjeronauk. U pismenim dekretima kaže se katehetima da moraju predavati talijanski, a ako nisu sposobni biti će zamjenjeni.

Uspjeh žita u Julijskoj Krajini.

Prema podatcima posebne komisije za žito vidi se, da je ove godine u tršćanskoj pokrajini urodilo oko 44.500 kvintali žita, po prilici 15 i pol kvintali po hektaru.

U Istri je urodilo na 18.653 hektara oko 227.665 kvintali žita, po prilici 12 kvintali po hektaru.

U Goričkoj i Franliji urodilo je 460 tisuća kvintali žita na 35 tisuća hektara.

Kuhanje rakije.

Rakiju ne može kuhati onaj seljak, koji nema svog kotla, ako si ne posudi kotao od onoga, koji ga ima. Posjednik kotla mora pak na Ufficio Tecnico javiti, da je pozajmio kotao za toliko i toliko dana dotičniku, koji kani kuhati rakiju u njegovom kotlu, ali u njegovoj kući. Prijava se napiše na nebiljegovanom papiru na ovaj način:

Aviso di cessione a nolo o in prestito.

Il sottoscritto . . . . . (ime i prezime) . . . . . possessore di un apparecchio di distillazione N.ro . . . . . . nel Comune di . . . . . frazione . . . . . N.ro . . . : : dichiara che intende cedere a nolo il proprio apparecchio al Signor . . . . . (ime i prezime) . . . . . . Comune di . . . . frazione . . . . . N.ro . . . . . per i giorni . . . . . . La lavorazione avverrà in casa del possessore dell'apparecchio.

. . . . . . li . . . . . 1926.

(Potpis).

Ovu izjavu mora posjednik kotla ili onaj kojemu se kotao posudi izručiti spomenutom uredu, kad od njega zahtjeva dozvolu za kuhanje rakije.

Zračna pošta Trst - Zadar.

Izmedju Trsta i Zadra započeo je pred kratkim poštanski promet aeroplanom. Zračnim putem idu samo obična i ekspresna pisma.

Sajmovi u Motovunu.

U Motovunu će se od sada unaprijed obdržavati marvinski sajmovi svakog trećeg ponedjeljka u mjesecu i svake zadnje subote u mjesecu.

Sajam u Sežani.

Primili smo s molbom da uvrstimo: «Na sajmu dne 12. i 22. oktobra o. g. bilo je u Sežani na prodaju 2477 glava blaga i to: 914 goveda, 281 konja i 1282 glava prašćića.

Cijene su bile za goveda po 350—400 lira kvintal žive vage, za prašćiće od 5 do 8 tjedana 70—100 lira glava.

Na sajmovima u Sežani prodaju se sve gospodarske potrebštine i strojevi, manifakturna roba, odijela itd., željeznarije, drveni materijal itd.

Sajmovi će se obdržavati redovito svakog 12. i 22. dana u mjesecu, te 3. novembra i 3. maja svake godine. Budući je sajam prema tome 3. novembra.»

Nove policijske odredbe.

U zadnje še vrijeme opaža neko strože postupanje policije, pa se provadjaju mnoge premetačine i pregledovanje stranaca, koji stizavaju parobrodima i željeznicama. Osobito se je to opazilo u Puli. Puljska «Azione» informirala se je na kvesturi za razlog tom novom postupanju, pa javlja, da je policija dobila nove naredbe od Ministarstva, da strogo pazi, osobito oko granica na sve, koji dolaze i prolaze jer to zahtjevaju državni interesi.

Izvoz istarskog vina.

Istarsko se vino u posljednje vrijeme uslijed konkurence talijanskog vina, slabo izvaža. Ove godine je doduše prodaja vina bila donekle bolja nego lanjske, ali svejedno ima po istarskim konobama još vina. Od 1. januara o. g. do 1. oktobra izvezlo se iz raznih istarskih luka, koje imaju vinorodno zaledje, u Trst, Rijeku, Pulu itd. 29.818 hektolitara istarskog vina.

Školska posla.

Svi znadete, da osa rado zabada svoj nos kamo treba i kamo netreba. Tako zabola je svoj dugi kljun i u registar jedne pučke škole u srednjoj Istri i pročitala ovo:

Prvi razred: upisane djece: 44. Od tih, svršetkom školske godine 1925.-26. promaknute djecer: 10, nepromaknute djece: 34. — Od nepromaknute imade sa: navršenih 14 godina — 4; u 14. godini — 4; u 13. godini — 2; u 12 godini — 4; u 11 godini 1; u 10. godini — 6; u 8. godini — 10; u 7. godini — 3. — Ko zna zašto je to tako? ova je škola u hrvatskom selu a bila je prije hrvatska. Danas je talijanska.

Osa.

Svega po malo

Umro najstariji čovjek u Jugoslaviji.

Kako novine javljaju, u selu Zubićima umro je za sigurno najstariji čovjek u Jugoslaviji. To je Mato Frančić, koji se rodio točno 1800. godine. On je prema tome umro u 126. godini života. Svega se tri puta ženio. Još do zadnjeg dana svog života bio je potpuno pri svijesti. Prije nekoliko godina narasli su mu i zubi. Na dan svoje smrti dotjerao je kući goveda sa paše, a zatim pričao ljudima o turskim vremenima. Odjedanput je savio glavu i umro.

Izumljen umjetni ugljen.

Bečki inžinjer Majer izumio je umjetni ugalj od raznih otpadaka. Ugalj se izradjuje u raznim kvalitetama od 6900—7400 kalorija. Ovaj ugalj biti će jeftiniji od kamenog uglja za 40 posto, a davati će veću vrućinu. Iz Njemačke su već naručeni strojevi, s kojima će se proizvoditi ovaj ugalj. Izum je patentiran u 92 države.

Provala vulkana u Japanu.

Vulkan Hokkaido u području Tarupayea započeo je sa izbacivanjem pepela i silnih količina dima. Na nekoliko desetaka kilometara unaokolo sve je zasuto pepelom i medju ostalim gradovi Tomakomai i Horobotau. Ljudskih žrtava do sada nema.

Slaba utjeha.

Doktore — upita žena, koja je došla na operaciju nešto uplašeno — hoću li ozdraviti od operacije? — Operacija je potrebita, milostiva gospodjo, ali ja vam unapred kažem, da je vaš slučaj vrlo težak. Općenito uzeto, od pet bolesnika samo mi jedan ostane na životu... Veliki Bože!... No, no, umirite se gospodjo. Četiri su mi upravo umrla.

Kakvi je žena najljepša.

To je pitanje koje se je nametalo svima ljudima još od postanka svijeta. Kakva se žena smatra najljepšom kod nas, to skoro svi znamo. Oni koji neznaju i ne zanimaju se tim pitanjem. Ali mnogi od nas ne znaju da se u nekojim zemljama Oceanije produžuje donja usna tako, da djevojka u svojem najboljem dobu ima čitav tanjur na mjesto donje usne. Kod južno-afričkih crnaca smisao za ljepotu je, ako ne više, a ono isto tako razvijen. Njihove žene ne mogu se nazvati lijepima dok njihove uši nisu ukrašene ogromnim naušnicama... koje su kod nas u Evropi slabo cijenjene, jer su to prazne kutije od konzerve. Kod Kineza najviši aristokratski krugovi imaju puno smisla za ljepote ženske noge, upravo stopala. Zato se ženska djeca aristokratskih kineskih porodica još iz malena pripremaju da bude lijepa. Noge im se utegnu u takvu obuću da se iznakaze i zakržljaju... U koliko je kod djevojke noga manja u toliko je veća njena ljepota. Sada u posljednje vrijeme nekoja oceanska plemena pronalaze nov «chic» za svoje djevojke. Još kod vrlo mladih djevojčica vrat se naročito utegne na taj način da sve više raste. U zrelo doba djevojka kod tih plemena ima strahovito dug vrat. Razumije se da cijena djevojke, jer se tamo djevojke prodaju kao vrlo traženi artikel, raste sa duljinom vrata.

IZ UREDNIŠTVA

Čitatelj - Sv. Ivan od Šterne: Primili smo Vašu kartu. Drago nam je, da se zanimate za našu stvar. Mi smo mišljenja, da dosadanji oblik i veličina «Narodnog Gospodara» odgovara našim potrebama. Dok listovi, koje ste Vi spomenuli, izlaze jedan put mjesečno, naš list izlazi dva puta, pa je prema tome mala razlika u veličini. Uostalom svaki nam je savjet dobro došao. Da ste nam zdravo!

IZ UPRAVE

Franjo Kajapić — Novaki: Preplatu smo Vašu i Vaših drugova u redu primili.

N. N. Berseč: Sve što ste nam pisali primili smo na znanje. Zdravo!

DAROVI

za «Prosvetu», odsjek za Istru.

N. N. daruje 50 lira i Ivo Šepić Voloskg 10 lira. «Prosvjeta» se najljepše zahvaljuje.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik:
IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU.

Broj 44 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta) U Trstu, 4. novembra 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“ izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Dizerteri

Zemlja je dala sve svoje najbolje i najsočnije sokove. Polegla je i pala obnemogla. Jesen je.

Svuda, pa tako i kod nas. Pobrali smo sve što nam je dala, dala nam je sve što je imala, a imala je malo, veoma malo ova naša istarska zemlja ove godine. Kao i svake druge — moglo bi se zapravo reći, jer je kod nas i najbolja godina — slaba.

Dosta je pregledati ovogodišnje brojeve «Istarske Riječi», da se u svakom broju nadje iz pojedinih naših sela one tužne dopise i izvještaje, koji u grubim crtama i u par običnih riječi našeg istarskog seljaka, govore o nekoj pravoj gospodarskoj Golgoti Istre.

Boli, i to veoma boli, čitati sva ona pisma, koja našem listu stizavaju. U svakom je sadržana jedna tužba, jedna muka.

Svako godišnje doba znači za naše gospodarstvo jednu novu nevolju. Kad je suša, onda su čitavi predjeli bez pitke vode. Blago skapava od žedje. Zemlja na njivama puca od sunca. Kad pak zalije zemlju voda, onda sve potapa. U vodi sve gnjije. Voda sve ništi. Pade li još i tuča — stradava sav prirod. Pobije vinograde itd.

Mršava zemlja—slabo rodi. Pristupačna je svim bolestima, koje uništavaju usjeve, loze, blago. Ni čovjek nije na našoj zemlji od raznih bolesti poštedjen.

Sav rad sve muke, sva teška nastojanja, koja umorni i prebiti istarski čovjek ulaže u njivu — rode redovito razočaranjem. Iz godine u godinu. A razočaranje za razočaranjem gradi i stvara u našem seljaku neko mlako i tužno raspoloženje, neko nepovjerenje prama zemlji.

I kada sije gazeći svježom brazdom naš seljak psuje zemlju, kao i onda, kad se na njivama kržljavi usjevi počnu dirati, kao a onda, kad s njive odvaža siromašnu ljetinu. Žali već anticipatno — jer znade, da će mu zemlja uroditi kao i lanjske godine, a to znači — slabo.

Razočaranje za razočaranjem stvara u istarskom seljaku nepovjerenje prama zemlji. On ne vjeruje danas, da će mu sutra bolje biti. On ne će da vjeruje, da bi ga mogla zemlja podignuti. — Znade, da je istarska gruda bleda i pjeskovita. A iz takve grude — što može da nikne? Sama mizerija...

Dok je u našem seljaku uvriježeno samo nepovjerenje do zemlje — i ako se on uz sve to nepovjerenje drži zemlje, dok je obradjuje, i dok se s njom bori svom svojom snagom — može da se i vjeruje, da je naša zemlja u dobrim rukama, da se istarski seljak još drži i da će se održati.

Ali ima jedna veoma nelijepa pojava, koju se ne može mimoići, jer je sve jača i jača, jer je zarazna, pa uzimlje zamaha. To je očajanje — — —

A s tim su očajanjem u vezi mnoge štetne posljedice. Slabiji očajavaju. Ne mogu da snašaju i ne mogu, da se bore s prilikama i teškoćama, sa — zemljom. Padaju, napuštaju zemlju, bacaju motiku, koja je koliko teška, toliko i sveta. I sele iz sela, sa zemlje, iza kako su prodali njivu, vinograde i kuću, onome, koji će znati iz svega izvući koristi.

Naša se sela prazne. Najbolje se snage udaljuju od zemlje, bježe u gradove, da u tvornicama i drugim kakvim poslovima služe kao najgori materijal, koji nije sposoban, nego za teške i najteže poslove, koje gradjani ne obavljaju.

Jure naši seljaci u grad za srećom, koja ih unesrećuje, za dobrom, koje je gorko i teško — teže od motike i zemlje. Da se dobije jedan pojam o ovoj našoj teškoj pojavi — dovoljno je doći na tršćansku stanicu u večer pred praznikom, kada odilazi posljednji vlak. Utrudjeni od teškog posla kroz sedmicu sakupe se tamo čitave stotine naših seljaka, koji rade u gradskim poduzećima. A to i nisu svi oni koji ostaviše selo. To je tek par postotaka onih, koji se isusuše iz istarskih sela po gradovima, što sišu i grabe mladu i zdravu snagu sela, koje očajava i koje više ne vjeruje u zemlju.

Po cijelom svijetu, u svakom kraju, na svakakvom radu, samo ne na polju, nadje se lako našega čovjeka. A taj naš čovjek ne govori nego s prijekorom o istarskoj grudi, koja je jalova i gladna. I laže. Ne će nikada reći, da mu je u svijetu gore, nego doma, u selu. Sam je sebe uvjerio, da je naša zemlja prokleta i da ne može dati nego — mizeriju.

Kod nas je očajanje sve šire i veće. Sve više i više baca se zemlja u šake lihvara i posjednika iz grada — za malo. Za onoliko, koliko je potrebno, da se plate dugovi i put u svijet...

Veoma je teško prema ovoj pojavi zauzeti jedan odvažniji stav. Ko bi i mogao ma samo i riječima braniti nekome, da čini ono što želi, i što on smatra jedino svojim ličnim pitanjem.

Možemo samo zaključiti, ono što smo već i prije rekli, da je pojava štetna, da uništava naša sela, da baca jedino naše narodno blago što imamo — zemlju naših djedova u ruke ljudiju iz grada, koji će iz zemlje izvući svoju korist, na štetu našeg seoskog življa, koji biva sve skučeniji, sve siromašniji i sve jače iskorištavan. U broju je snaga, a jedino zajedničkom, udruženom seljačkom snagom u borbi sa zemljom i sa svim ostalim teškim prilikama, moglo bi se misliti na bolje dane u gospodarskom pogledu.

Onima, koji su nejunački ostavili zemlju, izgledati će možda i krivo sve ovo. No, nalazimo, da njihov očaj nije opravdan i da nije opravdano njihovo zlo mišljenje o zemlji. Zemlja je jedino dobro u svijetu. Samo se treba s njom boriti. Oni su iz borbe pobjegli. Ni malo junački i ne dostojno Slavena, kojima je zemlja od uvijek bila najbolja majka.

Oko jednog spomenika

U nedjelju, 7. o. mj. otkrivaju u Zagrebu spomenik najvećemu Hrvatu i Jugoslavenu: biskupu Josipu Jurju Strosmajeru. No taj dan nije samo dan slave za sve Hrvate i Jugoslavene, već i za čitavo Slavenstvo, da i za čovječanstvo, jer je Strosmajer bio jedan od onih velikana, kojima može da se podiče svi narodi i sve zemlje. On je bio Jugoslaven, a pripadao je svima.

Za njega je znala sva Evropa cio svijet. I to nesamo s toga, što je uživao čast visokog crkvenog dostojanstvenika, već kudikamo više sa svojih divnih umnih sposobnosti i svoje odvažnosti, kojom je zastupao svoja mišljenja.

Evo jednog primjera:

Kad su god. 1870. svi katolički biskupi bili okupljeni u Rimu, da odlučuju o nekim stvarima crkve i vjere, Strosmajer nije tajio svoja negodovanja prema nekim nedobrim pojavama u rimskoj crkvi i u crkvenom saboru. O tom saboru pisao je naš veliki biskup Dobrila 25. januara 1870. pokojnom župniku Karabaiću izmedju ostaloga ovo: «Sabor često saboruje i dosta se muči, ali s malom častju, a još s manjim uspjehom. Rimljani su kako i Rovinjci, koji ne vide izvana svojega starića, u kom bivaju. Njim je stalo do većega rasprostranjenja i povećanja papinskih prava, a ne do iscjeljenja ljutih rana, s kojih uzdišu narodi katolički. Vrijeme se trati u malenkostih, a velika i odlučna pitanja ostavljaju se po strani. Za velike stvari hoće se velikih i premudrih glava, ali takove nema Rim nijedne — barem ne za velika crkovna pitanja. ...Žalosno sam se ovamo uputio, a još žalostnije ću se kući povratiti, ako mi Bog tu milost udijeli. — Jedno sam samo veselje ovdje doživio, i to je, da vas sabor pripoznava, da je naš mili Hrvat (Strosmajer) najizvrstniji govornik: to je izrekao i kardinalski «Collegium», po svojem govorniku, stožerniku Pietro.»

I nesamo najizvrsniji, nego i najodvažniji govornik bio je u onom saboru Strosmajer, jer je bez straba, bez obzira, otvoreno i iskreno pobijao sve ono zlo, što ga naš Dobrila u svojem pismu spominje.

Kad je Strosmajer bio u pravu, nije sagibao glave ni pred kim. Kad su ono Rusi u Kijevu slavili devetstogodišnjicu svoga pokrštenja, odaslao im je biskup svoj zanosni pozdrav i svoje najiskrenije čestitke zadahnute najsrdačnijim izrazima slavenskoga bratstva. Car Franjo Josip — ljuti neprijatelj Rusije — naljutio se na to vrlo žestoko, pa kad je ono bio u Bjelovaru, da prisuvstvuje velikim carskim manevrima, na pozdravne riječi biskupa Strosmajera, koji je takodjer bio došao, da mu se pokloni, odgovorio je dosta grubo ciljajući na onaj brzojav Rusima. A biskup se samo naklonio i kazao: — Veličanstvo, moja je savjest čista! — okrenuo se i otišao u Djakovo.

To su same dvije malene crtice izmedju onih mnogih, po kojima svijet poznaje veličinu biskupa Strosmajera.

A ko pak da nabroji sve one druge crte, po kojima svi Jugoslaveni, a osobito Hrvati poznadu svoga velikoga biskupa? Bio je već u seminaru, kad je god. 1835. Ljudevit Gaj počeo da budi Hrvate prvom pjesmom i prvim novinama u narodnome jeziku. Ono su bili dani velikog oduševljenja i Strosmajer je odrastao u onim velikim danima. On je godine 1848. drugovao s Jelačićem banom, on je kao biskup došao i u Hrvatski sabor, gdje je uvijek nastupao za hrvatska narodna prava.

Ali je i odmah vidio, da Hrvati ne će se nikada pridignuti, ne budu li izišli iz tmice neznanja. Zato je činio sve moguće, da se narodu otvore škole, a sâm je za najviša narodna učilišta izdao silne milijune. On je pokrenuo pitanje, da se u Zagrebu otvori univerza, on je svojim izdašnim potporama podignuo Jugoslovensku Akademiju i učinio, da taj slavni zavod u Zagrebu služi danas svim Jugoslavenima na čast i diku pred čitavim svijetom. A gdje je ona lijepa galerija slika, koja je i danas ponos i dika Zagreba? A stolna crkva u Djakovu, onaj biser umjetnosti, kojom se divi cijeli svijet? A gdje su druga narodna i prosvjetna društva, što ih je darežljiva biskupova ruka podupirala i u život privela?

Velik čovjek! I pravo je imao, kad je ono god. 1900. prigodom pedesetgodišnjice svoga biskupovanja, u propovijedi kazao o sebi: «Ispovijedam se Bogu i narodu svom, da nisam nikada ni jednu misao zamislio ni jedno čuvstvo poćutio, ni jednu riječ izustio ili čin učinio, a da ga ne bih namijenio nesamo za dobro crkve i u slavu Božju, nego i za pravu slavu, veličinu i dobro naroda svoga.»

Naša dva najveća istarska prvaka: Dobrila i Vitezić, bili su njegovi najtješnji drugovi i prijatelji, pa je i njegova uzvišena misao o ljubavi jezika i naroda preko njih prešla i na nas, i mi je danas čuvamo, kaošto će je, ako Bog da, čuvati i naša djeca.

DOPISI

ZAGREBAČKA ŠETNJA.

Gradska općina, njezin načelnik i gradjevna djelatnost. - Pred otkriće Strossmayerova spomenika.

Zagreb, 30. oktobra 1926.

Uza sve teške ekonomske prilike, financijalnu krizu i vrlo osjetljivo porezko opterećenje, u Zagrebu se uvijek nešto gradi, ruši i pregradjuje. U tome učestvuju i država i općina, a u najvećoj mjeri privatni kapital. Ali za samo proširenje, uljepšavanje i uredjivanje grada ima, bez ikakve sumnje, pregolemu zaslugu gradsko poglavarstvo, kome već godinama stoji na čelu graditelj Vjekoslav Heinzel (Hajncl).

Dobro je da na takovim položajima stoji stručnjak i da tu stoji kroz dulje vrijeme. Česte izmjene na glavi uprave mogu samo škoditi interesima dotične upravne grane. Tome se, iz političkih razloga, ne dade izbjeći u vrhovnoj državnoj upravi, naime vladi, ali samouprave, naročito gradovi i općine moraju upravo težiti za tim, da se osobne promjene u vodstvu zbivaju što je manje moguće. Tako je u Pragu već od prije rata načelnikom gosp. Baksa, a jednako i Zagrebom više godina upravlja neumorni Vjekoslav Heinzel.

Nema čovjeka za kojega se ne bi mogla naći zamjena. Ali Zagreb je sa svojim načelnikom zadovoljan, pa se on njime ponosi, a ponosi se i sam sa sobom. I ne može se kazati da za to nema razloga! Jer Zagreb je najljepši grad u državi, a ne znam da bi ikad i koji stranac bio o njemu što ružno spomenuo. Da se u Zagrebu dobije jedna lijepa slika koja će vječno ostati u pameti, dovoljno je iskrcati se na Državnom kolodvoru i zaputiti se prema Jelačićevu trgu. Odmah na izlazu iz stanice zadivit će te jedan krasan pogled: lijevo golema moderna golema zgrada hotela «Esplanada», pred stanicom široki, glatki i čisti trg, pa onda čitav jedan kompleks perivoja i šetališta s brojnim spomenicima i lijepim palačama, a iznad svega toga se nadvisila tamna pozadina orijaša Zagrebačke Gore i, ponad kuće i stabala, dva vitka i visoka toruja prvostolne crkve, koji se prvi zapaze, ma s koje strane se u Zagreb dolazilo. Taj trg pred stanicom, pa Umjetnički Paviljon i borovi na akademičkom trgu, odmah za njim palača Seljačkoga Doma, široki glasoviti Zrinjevac s drevnim krošnjatim platanama i vazda živa Strossmajerova ulica koja će te odvesti do spomenika Jelačića bana, sve to je jedna harmonična cjelina koja je sama po sebi dovoljna da Zagreb bude smatran gradom rijetke ljepote, pa i onda ako se uzmu najstroža evropska mjerila.

Ali tu moram stati, jer mi je namjera da se ograničim na kratak prikaz o gradjevnoj djelatnosti.

Jasno je da se za trajanja rata nije gradilo ništa. Neko kretanje zapaža se istom godine 1919., sasvim polagano i bojažljivo. Novac se je onda vrlo teško vezivao uz nekretnine. Ali je potraga za stanovima bila sve veća i veća. Kako je uporedo s time ulaganje kapitala u druge industrije bilo sve manje rentabilno, gradjevna je djelatnost ipak godimice rasla i konačno došla do svoga vrhunca god. 1923. U toj je godini sazidano 287 kuća, sa 831 stanom i 2008 soba. Od onda volja za podizanje novih zidanica polako opada, ali ukupni rezultat nije baš neznatan: U razdoblju od 1919. do — 1926. god. izgradjeno je u samom gradu 1330 kuća, sa 3994 stana i 8822 sobe. Ali ako se uvaži da je u predgradjima podignuto i prezidano mnogo toga mimo plana i bez gradjevne dozvole, može se ukupni broj kroz spomenuto vrijeme sa sazidanih kuća procijeniti na otprilike 1800, sa 5000 stanova i oko 10.000 soba, a to znači da se okućilo najmanje oko 15.000 ljudi!

U posljednje vrijeme nalaze se u poslu pretežno velike zgrade, kao monumentalna Burza, zgrada Središnjeg ureda za osiguranje radnika, na veliko zasnovan Radišin Dom i palača što ju gradi ovdašnja nadbiskupija odnosno kaptol itd.

No nijesu manjega značenja ni neprestani radovi koji se vrše na gradskim ulicama. Zvuči kao protuslovlje da su tu ulice najurednije, ali, u isto vrijeme, uvijek — raskopane! Polože nove tramvajske tračnice i ubrzo ih opet vade, da na njihovo mjesto dodju druge, jače i trajnije. Taracaju koju ulicu, da je domala pretaracaju na drugi neki moderniji način. Sada se opet u nekoliko glavnih ulica polaže asfalt, a za novu telefonsku centralu iskopani su svagdje 2 m duboki jarci, u koje će polagati za to potrebne podzemne električne vodove (kabel). Sve to košta golemih para, a ipak se novoizabrani načelnik grada Beograda, dr. Kosta Kumanudi, bivši ministar financija, kad je nedavno bio ovdje, nije mogao dovoljno načuditi, kako to Zagreb slaže konac s krajem, kad mu godišnji proračun iznosi tek jednu trećinu budžeta općine beogradske. Na to su se polaskani zagrebački «purgeri» zadovoljno nasmiješili i rekli:

— Je, kaj čete? Mi imamo Hajncla!

Dok se tako radilo ponajviše zato da se zadovolje praktične potrebe, koje je iziskivala velika nestašica stanova, Zagreb ipak nije zaboravio, da se dostojno oduži jednom od najvećih sinova što ga je Hrvatska ikada rodila. Još par dana, pa će biti otkriven spomenik dobrotvoru, prosvjetitelju, političaru i vodji biskupu Josipu Jurju Strossmajeru. Svečanosti su odredjene za 6. i 7. novembar. O njima ćemo, kad prodju, izvjestiti, a sada o tom tek nekoliko riječi.

Za Strossmajerov spomenik se kroz tri godine ustrajno skupljalo u čitavoj Hrvatskoj, a najviše u Zagrebu. Odbor je izradu ovog monumenata povjerio Ivanu Meštroviću. Dotle je sve išlo u redu, ali kod pitanja, kuda da se taj spomenik od 8 metara visine postavi, nastale su rasprave i bure, mudri predlozi i konačno smješne svadje. Čini se, da su najveću ulogu igrala Strossmajerova — ledja!

— Postavimo ga izmedju Narodnog kazališta i sveučilišta, s pogledom na kazalište!

— Pa zar da okrene ledja Sveučilištu, svojoj muci i svom miljeniku? — povikala je opozicija.

— Pa dobro, neka njegov kip gleda na Sveučilište.

Ali eto graje:

— Ne primamo! Slavni biskup volio jednako i kazalište, ne može sad ni njemu da pokazuje ledja — — —

Meštrović (i svi ljudi od ukusa) tražio je, da se vladičina statua podigne iz zgrade Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Ali opet je došao prigovor sa tim nesrećnim ramenima i tako je drvena figura, koja je prikazivala obrise budućega spomenika putovala «na pokus» od jednoga mjesta na drugo, dok je gradsko zastupstvo (odnosno jedan njegov odbor) stvorilo najnemogućiji zaključak, da se naime Strossmajer smjesti ispred Akademije, odijeljen od nje ulicom i tramvajskim šinjama, bez ikakove dolične pozadine. Ali tu se sad našao Hinzel! Vještinom starog praktičara izmajstorio je novi protivni zaključak i divni se spomenik sada diže i slaže iza Akademije, kako je to htio i njegov tvorac Meštrović i kako su predlagali i svi oni, koji u tom pitanju zbilja mogu imati neko mjerodavno mišljenje.

Dr. H. Mezulić.

IZ RIJEKE.

Opet povodanj. - Potres. - Tajanstven zmaj u klanjskoj špilji. - Planet Mars. Meso pojeftinilo za 6%. - Kapucinski teater. - Ninetta i Fran z Marseći.

Sve mi se nekako čini, da u ove tužne dane gospodari svijetom — voda. A ko je medju vama, té ne zna, da je voda dobar sluga, ali loš gospodar? To su već nekoliko puta oćutili i oni u Americi, pa oni drugi u Aziji, i gotovo svi oni treći u Evropi — a i mi s njima.

Jest i ova naša Rijeka imala je jedan grozan čas, kad joj je prijetila poplava. Imala smo mi i naš mali potres, a ja imam uz to i prijatelja, koji je od te male nesreće napravio u jedan čas jednu veliku pripovijest. — Vidite, rekao je on meni, to vam je ovako: Ova kora zemaljska, na kojoj je sagradjena naša Rika, nije tvrda, kako ona na drugim mjestima, već je kao i rešeto. I ta izrešetana kora zemaljska ne drži dobro: svako toliko odvalja se od nje po kakav veliki kamen. I sada se je odvaljala jedna takva pećina i zato se zemija pod nama potresla, i mi smo malo potancali. No — moguće je, da se je dogodilo i nešto gore. Možda se je odvaljao baš onaj kamen, koji brani takvoj podzemnoj vodi, da ne nahrupi na površinu. Ako sada ta voda nahrupi van — brižni mi i brižna naša Rika! Ni miš se ne spase!

Ali ja imam još jednoga prijatelja, koji je cijelu tu stvar meni prikazao drukčije i malo me — moram reći — i umirio. Evo kako on misli o tom potresu:

— Vi se sjećate, počc on meni da priča, kako su pred nekoliko vremena oni neki naši riječki alpiništi otišli u Klanu i spustili se u nekakvu duboku jamu, u kojoj — kako je «Vedetta» pisala — živi jedan strahoviti zmaj. Ista je «Vedetta» pisala, da oni «buoni Klanjani» vjeruju, da su naši alpiništi poput svetoga Jurja probili zmaja i tako oslobodili cijêli onaj kraj od one okrutne zvijeri. Iako je to bilo teško kontrolirati, mi smo ipak vjerovali, da je onome zmaju uistini odzvonilo, to više, što nismo ni u «Vedetti» i ni u kojem drugom listu naišli na ikakvi ispravak, koji bi nas upozorio, da ona «Vedettina» vijest ne stoji. Ali se dogodilo protivno: onaj zmaj, o kome su mi još juče neki Klanjci pripovijedali, da je još uvijek živ i zdrav, da pokaže da uistini živ i zdrav, odvalio jedan kamen na dnu one klanjske jame i učinio, da smo se malo potresli i mi i oni od «Vedette». Sad se samo pita, nije li možda odvalio kakav kamen, koji je u vezi s našom Rječinom, pa da ne bi ona njegova igra nanijela našemu gradu štete?

To sam se ja pitao u one dane, kad je naša pogranična rijeka bila tako narasla, da smo se svi bojali za budućnost ovoga grada. Sva sreća, što su na vrijeme priskočili vatrogasci, koji su svom živom vatrom svojih mladenačkih duša odbili od nas tu opasnost.

I tako smo za ovaj put spaseni, hvala budi Bogu! — a kako ćemo se drugi put izvući — to je u volji Njegovoj. Jer čini se, da ovim i ovakvim nesrećama još ne će biti kraj. I niko ne zna pravo reći, koji i gdje je pravi uzrok ovolikim strahotama. Neko vrijeme govorilo se, da su tome krive nekakve «mače» na suncu. Drugi pak govore, da je takovih mrlja bilo i prije, ali da se na zemlji nije za njih ni znalo niti ih se je ćutilo. Onda je došla druga: neke su novine počele pisati, da su tome kriva ova silna baratanja s Radijom. Neki su seljaci u Furlaniji, ili tamo negdje blizu, o tome nešto čitali, i svi bijesni navalili na stan svoga župnika, koji je imao jedan takav radijo i svaki dan slušao pjevanje iz Rima, Beča i Milana — (stvari, koje da nisu bez vraga — vele ljudi) pa su mu na stotinu komada razbili radijo i sve što je bilo u njemu, a župnika su javno okrivili, da je on kriv poplavama, koje ih svaki čas biju i dave.

No sada se zna, da Radio nije kriv, a niti ne može da bude kriv, pa se tražilo a i našlo drugdje uzrok ovim svjetskim katastrofama. To da je naš bližnji planet Mars, koji da nam je ovih dana vrlo blizu, a kako ima na njemu nekakvih čudnih promjena, vele, da bi te promjene mogle djelovati na naše oblake i činiti, da se ovako lome i kidaju nad našim siromašnim glavama.

I sada, ako je to zaista tako, nama ne bi ostalo drugo, nego da namjestimo nekoliko baterija, i da pucamo na onaj lupeški planet Mars, pa da ga rastreskamo u komade, kaošto su ono oni Furlani učinili s radijom svoga nedužnoga i nekrivoga župnika. Da se takova šta pokuša ovdje na Rijeci, ja se ne bih čudio. Vidio sam ja ovdje i drugačijih — i kudikamo pametnijih stvari!

Lira se diže, a cijene po dućanima još nisu pale. Trgovci se brane i vele, da oni bi snizili cijene, ali da su im na putu razna plaćila. Neki su ipak počeli, da popuštaju. Tako čujem, da mesari već daju šest od sto popusta. To će reći: ako vi kupite deset kilograma mesa po deset lira, mjesto da za to kupljeno meso platite 100 lira, platit ćete samo 94 lire. To je vrlo lijepo, ali pitam ja vas, kad ću ja kupiti najednom deset kilograma mesa?

Jedna velika novost: još malo i Rijeka će imati, što ima malo koji grad. Imat će jedan kapucinski teatar. Dvorana je već gotova i kako čujem upravo prekrasno uredjena. Predstave započet će ovih dana. Ovo javljamo na utjehu onim našim ljudima, koji su za one kapucinske gradnje pridonijeli velikih prinosa. Tek mi se čini, da se u ovom novom kapucinskom teatru ne će prikazivati komedije u našem, hrvatskom jeziku. E pa hvala Bogu!

Jedna utješljiva: naš hrvatski jezik na Rijeci se ne gubi. Štaviše, ima slučajeva, gdje se u nas stvaraju i nove, domaće riječi. Evo vam jedan primjer: Medju raznim bratovštinama i kongregacijama imamo mi na Rijeci i jednu žensku udrugu: «della Santa Giovanna d'Arco». Zamislite moje veliko čudo i moje iskreno veselje, kad sam ovih dana čuo na svoje uši, kako se članice te kongregacije medju sobom nazivlju — **Žvanice,** i to zato, što se Giovanna po našu kaže — Zvanica. Pa neka je i to!

Čitao sam onaj ispravak, što vam ga je poslao moj stari Fran z Marseće. Ja ga u čitavu onu stvar ulazim, koliko i Pilat u «Credo». Po to kupio, po to i prodao: što mi je Ninetta nadrobila, to sam i iznio — a za drugo neka se «distriguju» njih dvoje.

Rokac.

IZ NOVARE.

Pozdrav naših vojnika.

Opet Vam se javljamo i najljepše molimo, da nam blagoizvolite uvrstiti par riječi u našu dragu novinu. Nalazimo se daleko od naše drage domovine, pak želimo ovim putem najljepše pozdraviti sve čitatelje «Istarske Riječi», naše roditelje, braću, sestre, prijatelje, znance, a ne možemo ni ovom prilikom zaboraviti naše lijepe istarske djevojke, koje su nam i u dalekom svijetu uvijek u mislima samo, da ne bi one nas zaboravile. — Sve najljepše pozdravljaju mladići 1906. godine, 54. pješačkog puka u Novari: Ferlin Petar iz Gajane, Peruško Josip iz Peruški, Ljulić Miho iz Orihi, Ribarić Josip iz Lupoglave Semići, Obrovac Petar iz Bakordići, Perković Ivan iz Raponji, Vojnić Ivan iz Alture, Petrić Antun iz Štinjana.

Franina i Jurina

Fr.: Znaš, da je jako lepo ono, ča si mi neki dan povedal!

Jur.: Ča sam ti ja to neki dan povedal?

Fr.: Ča se ne spamećuješ? Ono od pokojnega Vitezića. Za njega se more spravem reć, da je bil čovek od železne dišiplini.

Jur.: Svi su naši prvaki bili od železne dišiplini. Kada j' Spinčić postal profešor, on je mogal poć va Zagreb, ale pak va ki drugi veli grad, ma ni šal ni ovamo ni onamo, nego je zibral jedno najhuje istarsko njazlo, samo da bude našemu svetu bliže, zač je va ono vreme bila takova dišiplina.

Fr.: A kada su ga ono bili penzionirali zaradi onega govora va Zagrebe, on se ni škomponil, nego je rekal: a ter će se nać puli Spinčići i za me ki kumpirić.

Jur.: A takov ti je bil i naš pokojni urednik Mandić. I on je mogal sest na kakovo lepo i dobro mesto, ma je šal va Trst, kamo su ga poslali, da bude urednik od «Naše Slogi».

Fr.: Pak za kakovu plaću!

Jur.: Za nikakovu! Se spamećuješ va kakovoj škujice se je stiskal — tamo va onoj nekadajnoj tiskarne Dolenc?

Fr.: On je lepo mogal govorit kako i Maltezi: mala kućica — ma je srce velo.

Jur.: Svi su oni naši prvaki imali srce velo. Ja mislim, da je Istra rodila malo pametnih ljudi, kako je naš barba Mate Laginja. I on je mogal svojum pamećum poć, kamo bi ga bila volja, ma naši su mu rekli: hodi va Pul! — i on je šal va Pul. A mi znamo, kako mu je tamo bilo, osobito s prvini.

Fr.: I nikad se ni potužil. To je bila dišiplina — to!

Jur.: A pokojni duhtor Dukić — Kastavac?

Fr.: I on — i on — Bog ga pomiluj!

Jur.: Općina Pazin prišla va naše ruki, a mi nimamo tamo jednega čoveka od zakona. Općina velika, protivniki puna vreća, a šegavi, da nas Bog oslobodi! Va takoveh prilikah ni dosta samo potešta, ki će samo potpiševat harti i multevat ljudi za pasi ale pak za kakove druge stvari, nego tu je trebalo čoveka od zakona, ki će va svakem momemte moć reć: bobu bob, a popu — pop. Drugeh ni bilo, pak su naši zapovedeli duhtoru Dukiću: — Ala, hodi va Pazin! Pazinci bi oteli jednega čoveka od zakona za poglavara, a to ćeš bit ti! I šal je.

Fr.: I sve onako bolan. Pluća su mu bila jako slaba, neki njigovi su već bili umrli od jetike, i on je sam znal, ča nosi va sebe, ma je svejedin šal.

Jur.: A ćutil je, da bi mu mor... liko bolje za zdravlje, da je ... dole kade puli mora, a za ... mo, da ni za one, ki imaju ... klicu od jetiki. A znal je to ... je svejedno šal.

Fr.: Bil je čovek lep i fanjski. ... va Pazinšćine spominju se ... još i sada njega i vremena, ... on bil njihov poglavar. Dos... natrpel, Bog ga pomiluj! ... mu dešpet napravili oni neki ...

Jur.: Znali su, da ne će dugo živ... je već onputa krv pljuval, pak ... svejedno jednu noć stavili pred ... križ i mrtvačku kaselu. Ma on ... to ni zel za zlo. On je svejedin ...

Fr.: Ovo bi morali neki naši ljud... još ne znaju, ča je prava dišiplin... za uho napisat.

Jur.: Morali bi oni zapisat i toliko ... Svi su naši prvaki bili jednaki. N... spomenut nego samo oba brata Tr... najstića. Va Buzete ni bilo čoveka ... zakona. Narod ga pita, a naši prva... poslali valje list k duhtoru Ma... Trinajstiću:

— Ala, Mate, zami valižu i hodi ... Buzet i tamo ostani! I šal je i ostal ... tamo skoro petnajs let. Tako je bil... s drugim bratom Dinkom. Samo ... je postal odvetnik, valje s nji... Pazin. A ki bi pak nabrojil svi ... naši popi i učitelji, ki su na zapov... našeh prvaki šli — jedni ovamo, ... drugi onamo — kade je bila veća p... treba. To je bila dišiplina, to, altro... Rakezburg!

Fr.: A za nas dveh niš ne govoriš?

Jur.: Za nas dveh niš ne govorim. ... ne bi lepo bilo, da sam sebe hvali...

Fr.: Ter ni treba, da ti sebe hvališ. ... pohvali mane, a ja ću pak tebe. Ne... znaš ča ti je. Hvalili se mi, ale se ... hvalili, jedno je stalno, a to je, ... smo i mi bili dišiplina. Zami malo ... ruki stare «Naše Slogi», pak ćeš v... det, kade smo mi dva sve bili i k... smo sve svoj nos zabadali.

Jur.: Mor smo, ne budi nam ča.

IZ SV. MARTINA

Konkurenca, koja ne valja.

Kako je poznato, mi u selu imamo Za... družnu mljekarnu. Mi joj se veselimo ... srca. Počela je lijepo napredovati. Kad ... bi bilo zlobe i zlobnika, i kad ne bi ... konkurenata, te nehajnika i nevjernika ... išlo bi s mljekarnom bolje. Imamo u ok... lici tri konkurenta, tri mljekara, koji ... de da ne može i ljepše napredovati na... Zadružna mljekarna.

Pa neka i bi konkurirali, ali ne bi ... lažno crniti našu Zadrugu. To nije ... ni pošteno, a ni najmanje u prilog selu... kog napretka. Jer svaka zadruga ko... uopće narodu, osobito svojim zadrug... ma, dočim privatnici i privatna pod... koriste sami sebi.

Zato smo čvrsto uvjereni, da će se da... nas seljaci, zemljoradnici pomoći je... putem svojih zadruga. Tko protivno go... ri, vara sebe i druge. Naši ljudi zdrav... pameti i poštena srca ne će vjerovati ... žima i lašcima, koji lažu radi — sebe, a ... radi koristi naroda.

Ipak naša Zadružna mljekarna nap... duje, a sada se radi na tom, da se ju ... stavi na još čvršće noge i temelje, da ... tada ne će moći nikakva zlobna konku... renca baciti ni uništiti. Onda će se ... konkurenti i besavjesni zlobnici rastopiti ... kao snijeg i led na suncu. Samo prepo... čamo našim ljudima, da se svi upišu u Za... drugu, da joj davaju dobro i čisto mlijeko, ... a napokon da vjeruju u Zadrugu, koja ... biti danas - sutra na čast i diku, a i ... veliku korist cijeloj Buzeštini i Ćićariji.

PODLISTAK

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskog života u porečkom dijalektu.)

(Nastavak.)

«Čemo pojti i mi tamo do Pilari?», je reka stari Nadalin svomu kunjadu, vajk po talijansku, se zna.

«Hojmo!» je reka on. «Jušto mi je drago da san intiva doj u Badernu te dane, da moren viditi i utega biškupa. Čuda san čuja predikati od tega Dobrile, pak mi je drago, da ču ga viditi».

«Goru da je šćavun i da mu je tac nosija brnaveke», je reka stari Nadalin.

«A je je! Rodija se je gori na Ježenju zgor tinjanske Drage, donke znaš ča more biti».

«Ma pur da je jako štuta glava san čuja!»

«Štut je da! Ma i trdoglav, kako i svi uti naši šćavuni. Zamisli si! goru da je reka, da če sve te naše kampanjole navaditi štiti, da njin je u Poreču drževa predike poli svete Marije u njihovon šćavunskon jaziku i da hi jako pomore».

«Ma ter to donke dela rivolucijon».

«Nego ča je to kone oprta rivolucijon, kad predika šćavunon neka se drže daleko od nas, ki da hi gulimo. A pur mi smo vode od vike gospodari, a oni su hlapci».

«Benj lipo bi pošlo gospodarstvo, da se hlapci vržu na gospodare i da počnu po njihovoj kmeštini komprcirati».

Tako predikajući došli su do ljudi, ča su bili na kupu prid Pilari.

«Uvi brižni ljudi peraju, da gre sam cesar u Badernu», je namignuja stari Nadalin svomu kunjadu.

«Dragi moj, vode biškup čuda valja. Njihova besida čuda more. I škoda da ni drugači, nego ča je. Škoda da mota s tima munjenima šćavuni, ča vonjaju po siru i česnu».

Karoce su se jur napro vidile. Bilo hi je makar šest, a sad su jur bile poli lokvine i dosta vred su hodile po unoj pozgorici.

«Kad dojde vamo lipo ga pozdravite!» se je ubrnija stari Nadalin ljuden.

«Čemo, čemo»...

«Recite mu svi na bot: faljen Isus i Marija, kleknite da vas blagoslovi, ma držite se jeno malo nazad, da ne ćepate od njega „paštekum"», se je pomalo rugа stari Nadalin.

«Čemo, čemo», su gorili ljudi i klimali z glavami.

«Čo, ti, Brte, nemoj zabiti skinuti klabuk z glave».

«Ne ču, šjor Nadai, ne!»

«A vi dica s kin van dojde blizu počmite hitati rože po cesti! Ste me razumili, a? Per Dio santo!»

«Znamo, znamo», su rekla dica i pipala si šare facole nakrgane z rožami, ča su hi nabrala dan prije po stranah i kavadanjah.

«Sutra te i Pilarovi tovari imati feštu» je šapnuja sudac staromu Nadalinu i pokaza mu z moton facole, ča su hi držala dica u rukah —

Karoce su ubrnule zgoru i bile su jur na po puta od ceste do Pilari. Prva je bila pre Martinova z dvama konji, črnima kako ugljen. U njoj je sidija šjoršantuja z jenin popon i pomalo ništo predika. U drugoj karoci, stešo z dvami konji, je bija pop svetilovrečki skupa z nikin gospodinon u civilon. Komoč treta karoca je bila biškupova. Vukli ... je četiri konji bili kako snig. U njoj ... na mekih kušini sidija biškup, gleda ... milo ko sebe i jeno malo se kako ... jucka, gledajuči tolike silne brnave... ko sebe.

Ljudi su vred poklekli na cestu, ... nuli klabuke, žene polidanje i svi ... viknuli: Faljen Bog i Marija!

Biškup se je jeno malo nagnuja va... skinuja svitli šiljar i blagoslovija ... «Vazda budi faljeno njihovo sveto ime» ... njin je odgovorija na pozdrav. Popi ... u svih karocah, (još su tri bile za njigovon) klimali z glavami za njin i ... zdravljali i oni.

Dica su se u prv hip zagledala u ... zere konje, u lipe karoce i u svitle ši... ljare popovske, tako da su zabila hitati rože. Ma kad hi je niki odzad domislija ... zagrabila su punu šaku rož i hitile pri ... karoce.

Stari Nadalin i njigov kunjado ... stali odzad. Nisu znali bi li klekli, kak... drugi ljudi, eli bi ustali na nogah, m... kad su vidili, da sve ko njih kleči, a o... sami da stoje, kako dva koca u braja... hi je bilo kako jeno malo sram, pak s... klekli i oni.

(Slijedi.)

Četvrti atentat na g. Mussolinija

Dne 31. oktobra obdržavala se je u Bologni velika manifestacija fašizma i revija svih fašističkih snaga. Da manifestacija bude savršena i da fašizam u Bologni za svoje uzorno držanje bude odlikovan, prisustvovao je toga dana veličastvenoj skupštini fašističkih redova g. Benito Mussolini.

Sve su svečanosti i manifestacije uspjele tako, da je Mussolini bio vanredno zadovoljan, te je izjavio, da sličnog narodnog oduševljenja nije još doživio.

G. Mussolini se je iza manifestacije i iza kako je obavio pregled raznih fašističkih ustanova u Bologni uputio svojim automobilom na stanicu. Na stanici ga je čekala njegova obitelj, a imao je vlakom da otputuje u Forlì, u svoju vilu, gdje je imao, da se zadrži na kratkom odmoru medju svojima.

Atentat.

Bilo je oko pet sati i pol. Automobil je polagano išao prama stanici izmedju redova naroda, koji ga je oduševljeno pozdravljao. G. Mussolini je odzdravljao narodu, srdačno nasmješen, kad li iznenada iz reda naroda stupi napred jedan mladi čovjek,s revolverom uperenim na g. Mussolinija. Mladić opali jedan hitac u g. Mussolinija, no hitac nije pogodio. Momenat se ne da opisati. Narod je uokolo vrisnuo i u mah navalio na atentatora, koji je htio i dalje pucati. Možda bi i drugi hitac bio opalio, ali ga je u tom momentu jedan marešijal od karabinijera uhvatio za ruku.

Narod kažnjava . . .

Narod se je odmah bacio na atentatora, te ga je u momentu najljućeg ogorčenja linčovao. Atentator je bio odmah kažnjen. Narodni gnjev iskalio se je nad njim, tako da je iza hitca živio tek 1 minutu i pol. Atentator je dobio 14 udaraca nožen, a i inače je bio sav izudaran, tako, da se nije uopće moglo raspoznati ga. Iza kako je atentator umro ogorčeni je narod htio atentatora objesiti na jednu uličnu svjetiljku, da bude za strašilo svima, koji bi još htjeli napadati na g. Mussolinija. No na to su došli on. Balbi i Grandi, da to spriječe.

Poslije atentata.

Masa je navalila na atentatora, a g. Mussolini je otišao napred svojim automobilom, uvijek prama kolodvoru. Bio je sasma miran, kao da se nije ništa dogodilo. Narod, koji još nije ništa znao o atentatu, svuda ga je oduševljeno pozdravljao. Na kolodvoru je pregledao razne čete vojske i milicije, koje su ga tamo čekale. Mussolini je bio sasma miran, no narod je opazio, da mu je haljetak i vrpca reda Svetoga Mauricija, koju nosi preko grudiju, probušena.

Zrno iz revolvera na sreću je probušilo samo haljetak i vrpcu g. Mussolinija. Veoma je malo falilo, da nije g. Mussolini nastradao životom. No uz njega je valjda sam Bog, koji ga čuva.

U istom automobilu s g. Mussolinijem bio je i načelnik Bologne g. Puppini. Zrno, koje je probušilo haljetak g. Mussolinija, probušilo je takodjer i rukav na crnoj košulji načelnikovoj.

Mussolini je na kolodvoru izrekao jedan govor, u kojem nije uopće spomenuo atentat. Pokazao je za vrijeme cijelog svog govora najveći mir i nikakve uzbudjenosti. Iza toga se je još razgovarao s nekim fašističkim ličnostima, veoma srdačno i mirno, sve dok nije vlak otišao.

Atentator

Lješina atentatora bila je prenesena u kvesturu. Atentator je bio iznakažen, da nije bilo moguće u prvi mah prepoznati ga. Odijelo mu je bilo sve u krpe rastrgano. Iz 14 velikih rana od noža tekla je krv u lokvu. Lice mu je bilo upravo grozno. Iz ustiju mu je tekla crna krv. Poslije se je ipak ustanovilo kako se zove i odakle je.

Atentator se zove Anteo Zamboni. Sin je bogatoga industrijalca i vlasnika jedne tiskare u Bologni. Imao je samo 15 godina. Novine kažu, da je mladi Zamboni bio fašist i da nije nikada pokazao ideja protivnih fašizmu. Misli se za to, da je atentat počinio u momentu duševnog poremećenja. Uhapšena je i sva njegova obitelj.

Narodno slavlje.

Ne samo u Bologni, nego i u Rimu; Milanu te po svim gradovima i varošima Italije, narod je s oduševljenjem slavio Mussolinija, koji je već po četvrti put spašen — čim se je vijest o atentatu raširila. Osobito su na Sve Svete po svoj zemlji manifestacije postigle vrhunac. Nije bilo grada, u kojemu ne bi narod izrazio svu svoju odanost g. Mussoliniju i vodji nove i preporodjene Italije.

Fašisti i narod u znak veselja, da je Mussolini ostao neozledjen i da se je izjalovio i četvrti atentat demonstrirao je po svoj zemlji. Do većih nereda nije svejedno došlo, jer su fašistički prvaci nastojali, da uzdrže što veći red i disciplinu, onako kako to uvijek naglašuje i sam Mussolini.

No svejedno su se dogodili neki napadaji. Novine pišu, da su u Rimu uništene prostorije i tiskara lista «Voce Republicana», tiskara lista «Il Mondo» te prostorije raznih stranaka, koje su protufašističke. Nekoje skupine fašista išle su takodjer i u stanove raznih političkih ličnosti, pa takodjer i u stan generala Bencivenga, koji je bio ove dane penzionisan iz političkih razloga. Nekoje osobe, koje pripadaju opozicijonalnim strankama, bile su istučene.

Što pišu novine.

U svim se novinama opaža opravdano ogorčenje zbog atentata, uvodni članci u svim su novinama puni nekog posebnog odlučnog tona, koji govori: «Dosta!» Svi listovi zaključuju, da je potrebno jedanput za uvijek stati na put ovim atentatima, koji su upereni protiv Mussolinija a prema tome protiv Italije, koju danas on vodi i koju je on preporodio. U svim novinama vidi se jedan zahtjev: što prije treba očistiti redove opozicije, od tipova, koji bi htjeli upropastiti Italiju, pa šalju atentatore na Mussolinija.

List «Lavoro d'Italia» zaključuje svoj uvodni članak s sledećim riječima: «Ako bi se za zločinskim oružjem sakrivala ruka jedne tudje države, talijanski je narod pripravan na najstrašniji čin, samo da spase tebe o Duce!»

Osobito je oštar članak u listu «Impero», koji u svojem uvodniku pod naslovom «Sveto linčovanje» proglašuje linčovanje za atentatore najboljim sredstvom za odredjivanje kazne bez dugotrajnih procesa i odvjetnika.

«Popolo d'Italia» piše: «Sumnje, da su atentati, koji se ponavljaju, plod paklenskog nacrta sve su više osnovane. Fašisti su skoro uvjereni, da postoji zavjera.»

Popis fašističkih neprijatelja.

U Ferrari izlazi list «Corriere Padano» koji je prigodom atentata donio poziv na vodstvo tamošnje fašističke zveze, da dodje na sjednicu, na kojoj će se raspravljati o tajnom popisu onih osoba, čije će življenje biti ovisno od življenja g. Mussolinija.

Zabranjeni listovi.

Poslije atentata zabranjeno je izlazenje slijedećim opozicijonalnim listovima: «Il Mondo», «Voce Republicana», «Avanti», «Stampa», «Italia», «Il Risorgimento», «Il Corriere di Torino», «Unità», «Il quarto Stato», «Battaglie Sindacali», «Il pungolo», «L'Ordine nuovo», «Il cittadino di Brescia», «Il Gazzettino», «Il Corriere del Mattino».

U Genovi su demonstranti prodrli u prostorije lista «Il Lavoro», te su oštetili strojeve. Prilikom demonstracije morala je intervenirati i policija, jer je došlo do pucanja, pa su i dvije osobe poginule a više ih je ranjenih.

Političke vijesti

Mussolinijeva poslanica.

Prošlog četvrtka, dne 28. oktobra, navršile su se četiri godine, otkako su fašisti učinili pohod na Rim i preuzeli vlast u svoje ruke. Taj je dan proglašen državnim blagdanom i po cijeloj su se Italiji vršile velike manifestacije za proslavu 4 godišnjice Marcie su Roma. U svim većim gradovima je fašistima i narodu bila pročitana poslanica, koju je tom prigodom uputio Mussolini crnim košuljama. U toj poslanici Mussolini nabraja sve što je sadašnja vlada u roku od jedne godine učinila. Cijelom narodu ovim načinom daje obračun djelovanja fašističkog režima. U poslanici su spomenuti svi važniji zakoni, koji su u bitnosti promjenili prijašnje stanje uprave kao n. pr. ustanovljenje podestata po općinama mjesto izabranih načelnika, uredjenje javne štampe, zaštitu materinstva. Blagodareći razumnim odredbama fašističke vlade u vojci se je podigao moral i disciplina. Popravile su se mnoge pomorske luke, a iz brodogradilišta je izašla ogromna ladja «Roma», a doskora će biti gotov najveći motorni brod na svijetu «Augustus», tako da danas talijanska trgovačka mornarica zauzimlje drugo mjesto medju evropskim silama. U južnim krajevima čistila su se močvarna mjesta. U gospodarskom pogledu su poveli žitnu bitku, pa se je proizvodnja pšenice ove godine povećala. Ograničili su pak upotrebu bijelog brašna i time smanjili uvoz žita iz drugih zemalja. Financijalnim odredbama — kaže se u poslanici — postiglo se to, da se je podigla vrijednost lire, što se baš ove dane opaža.

Najizrazitija revolucionarna pojava fašističkog režima je ustanovljenje ministarstva korporacija, te se sada sav narod udružuje u fašističke sindakate. Talijanima je otešćano iselenje u druge države, kamo su se prije iseljivali, pa je vlada i naselila iseljenike u svoje kolonije: Tripolis, Cirenaiku, Eritreju i Somaliju.

U vanjskoj politici je fašistički režim pokazao plodotvornu svoju djelatnost. Iza kako su uredili svoj dug prema Americi i Engleskoj sklopili su trgovački ugovor sa Njemačkom i Sijamom, ugovor sa Engleskom glede zajedničkih interesa u Abesiniji, politički ugovor o prijateljstvu i neutralnosti sa Španjolskom i politički ugovor sa Rumunjskom te druge političke i ekonomske sporazume sa raznim drugim manjim državama. Nijedna vlada u Italiji nije nikada u roku od jedne godine obavila tako veliki posao.

No ovo je samo početak, a mnogo treba još napora i muke dok se potpuno promjeni u moralnom i fizičkom pogledu lice Italije. Fašistička stranka, milicija i sindakati moraju imati za lozinku: disciplinu, slogu, političku i moralnu nepopustljivost.

Iza kako promjenino zakone — veli Mussolini — promjenit ćemo i običaje. Treba da nestane svojina stare demokratsko-liberalne Italije: egoizma, protekcije, intriga i kleveta, a na njihovo mjesto mora da dodje nesebičnost, odvažnost, smjelost, otvorenost i iskustvo. Konačno zaključuje poslanica, da današnji režim ne drže bajonete milicije i fašista, već čitav talijanski narod i da je fašistička revolucija postala moralnom svojinom svih Talijana, da njome stvore veliku Italiju bilokojim načinom i pod svaku cijenu.

Dva govora Mussolinija u Rimu.

Dne 28. oktobra je Mussolini držao u Rimu dva govora. Najprije je govorio pred 30.000 avangardista u rimskom amfiteatru. Kazao im je, da su oni nada nove Italije, ali neka si zapamte, da se u povijesti nije ništa postiglo bez napora, žrtava i krvi.

Narodu i fašistima je govorio na trgu Colonna, iza kako im je bila pročitana prije spomenuta poslanica. Mussolini je ogromnoj masi naroda napomenuo, kako njegova poslanica obuhvata sve stvarno djelovanje današnjeg režima. Danas pred cijelom Italijom vlada i stranka daju obračun za svoj rad. Dosada su vlade raspravljale samo u parlamentu, a sada govori direktno narodu. O novim odredbama se ne raspravlja, jer oni donašaju zakone, koje život narivava, a disciplina naredjuje da ih prime. To nije stvar jednog diktatora, već osjećaj cijelog naroda.

Kriva je — carina!

U čitavoj Evropi vlada upravo nesnosno gospodarsko stanje. To slabo gospodarsko stanje, nemilo pritište sve države, koliko ih god ima. O tome govore i pišu prvi ljudi na svijetu i razbijaju svoje učene glave, kako da se države toga zla riješe. Ovih su dana donijele novine jednu veoma zanimivu vijest.

Bankiri Evrope i Amerike izdali su jedan proglas, u kojem ozbiljno govore o tome, kako bi se dalo urediti teške gospodarske prilike na svijetu.

Oni su došli do zaključka, da su svemu zlu ponajviše krive — carine. U tom proglasu se doslovno kaže, da se prilike u Evropi ne mogu srediti dotle, dok političari sviju zemalja ne uvide, da trgovina nije rat (a tako nekako izgleda po tom, što se izmedju država dižu na robu razne carine) — već, da je trgovina obična izmjena proizvoda raznih država i naroda, pa je grijehota tu izmjenu spriječavati podržavanjem carine na robu. Tako govore bankiri — koliko će im vrijediti — vidjet ćemo.

Madžarska i Jugoslavija.

Madžarski ministar narodne obrane grof Čaki izjavio je nedavno pred svojim biračima, da su se u madžarskoj vanjskoj politici desile velike promjene. Zemlja je stekla prijatelja koji su joj dali zajam, a onda je dodao, da je Madžarska uspjela da sa Jugoslavijom stupi u bolje odnose. To je i razumljivo — rekao je — jer mi smo se sa Hrvatima i Srbima borili protiv Turaka, a i jugoslovenski narod u pogledu svojih vrlina i svoga domoljublja, sličan je madžarskome. Onda je govorio o tome, kako će Madžarska dobiti slobodnu luku na Jadranu i da će tako prestati osamljenost Madžarske od ostalog svijeta. — Dakle ipak jednom počeli su i Madžari da se malko promjene. Bit će samo za njih bolje, ako se i posve promjene. A možda to sve govore samo za to, jer imaju interesa. Veoma je važno pitanje naime na dnevnom redu. Radi se o slobodnoj luci (punto franco), koju bi Jugoslavija imala dati Madžarskoj. Novine pišu, da bi ta luka imala biti u Splitu. Uostalom pitanje još nije riješeno.

Nova vlada u Čehoslovačkoj

Čehoslovačka nova vlada dobila je u Čehoslovačkom parlamentu povjerenje. Za novu je vladu glasovalo 159 poslanika, a u opoziciji, to jest onih, koji su glasovali protiv nove vlade bilo je 113.

Nova vlada u Austriji.

U Austriji je došlo do nove vlade, koju je opet sastavio dr. Seipel. Ova vlada ima izborni značaj, pa je neki dan stupila i pred austrijsku narodnu skupštinu. Kod glasovanja o povjerenstvu dobila je sve glasove osim socijalističkih. U svom programu nova vlada kaže, da će štititi parlamentarizam.

Domaće novosti

Manifestacije poslije atentata u Trstu.

U ponedjeljak dne 1. o. mj. izišle su jutarnje novine s novim vijestima o atentatu na g. Mussolinija. Pučanstvo je s veseljem primilo vijest, da je Mussolini i opet ostao netaknut i da je izmakao sretno atentatu, koji je bio uperen ne samo na njega, nego na cijelu Italiju, koju on vodi, iza kako ju je podigao i postavio u današnji položaj. Po svim su kućama zavijorile zastave a poslije se je usprkos kiši na trgu Unità održavao veliki zbor, na kojemu je govorio on. Barduzzi. Iza zbora uputio se je narod u crkvu, gdje je biskup Fogar pjevao Tedeum i misu zahvalnicu zato jer je g. Mussolini sretno spašen.

Iz Trsta su g. Mussoliniju poslani mnogi brzojavi, u kojima je izražena sva radost za njegov spas i sve ogorčenje za atentatore, koje osjeća ovdješnje pučanstvo.

Nadamo se, da je ovaj četvrti atentat na g. Mussolinija ujedno i zadnji. I nas je grozan čin duboko potresao, pak pridružujemo ostalim bezbrojnim čestitkama i našu, radosni, da atentat nije uspio te da je g. Mussolini ostao netaknut, da i nadalje vodi državu k ljepšim ciljevima.

Naš poslanik g. dr. Wilfan poslao je g. Mussoliniju ovaj brzojav:

«Njegovoj Ekscelenciji načelniku vlade, prvom ministru — Rim.

Uvjeren, da tumačim mišljenje svega slavenskog pučanstva, koje se zgraža nad ludim atentatom, izrazujem radost, da je V. E. izbjegla opasnosti. — Poslanik Wilfan.»

Proslava 28. oktobra

U historiji talijanskog naroda dan 28. oktobra, dan pohoda na Rim (Marcia su Roma) ima svoje posebno značenje. Ove je godine prošla 4. godina iza kako je Mussolini sa svojim quadriumviratom ušao u Rim. Dne 28. oktobra ove godine proslavljen je taj pohod na Rim po svim gradovima Italije na najsvečaniji način. Novine pišu, da je ovoga dana na svim zborovima, koji su se obdržavali bilo sakupljeno oko 20 milijuna Talijana.

U Trstu, kao i u istarskim gradovima bile su toga dana takodjer održane svečanosti. Toga je dana bio državni praznik, pa su se u Trstu na Trgu Unità sakupile sve čete Milicije i razni sindikati. General milicije obavio je pregled a zatim je u gradskom kazalištu govorio o važnosti dana te je pročitao i poslanicu Mussolinija komesar tršćanske fašističke federacije onorevole Barduzzi.

U Kopru, Piranu, Poreču, Puli itd. vršile su se takodjer svečanotsi, kojima su prisustvovali svi fašisti. Govorili su razni fašistički prvaci, a obavljali su se takodjer i defileji milicije.

Porezi.

Dekretom od 16. septembra o. g. br. 1637. oprašta se onima, koji su dužni da plate poreze zaostale još iz vremena austro-ugarske, 50 posto od dužne svote, ako ta svota ne prelazi 200 lira. Ako je dužna svota veća od 200 lira on da se dužniku oprašta samo 25 posto. U dekretu je kazano, da se ove povlastice daju samo onima, koji plate bez da ih Ufficio Registro tjera esekucijom. Ako netko bude primoran platiti onda nema prava na spomenute povlastice.

Razumije se ovo se tiče onih, koji nisu bili potpuno oprošteni od plaćanja starih austro-ugarskih poreza.

Za snizenje cijena živežnih namirnica.

Dne 29. o. mj. sazvao je općinski komesar Puljske općine sjednicu na kojoj se je raspravljalo o cjenama živežnih namirnica.

Imenovala se je komisija koja se sastoji od više raznih osoba iz grada, a toj je komisije dužnost, da što prije provede snizenje cijena kruha, mesa, masti, slanine, sušenog mesa, ulja, pašte, riže i kave.

Čim se cijene prouče narediti će se trgovinama maksimalne cijene u prvom redu za spomenute namirnice, a poslije će komisija uzeti u pretres i cijene drugih predmeta trgovine.

Naši učitelji.

Mislili smo, da je s otpustnim postupanjem protiv naših učitelja već svršeno. No kako vidimo broj naših učitelja protiv kojih je otpustno postupanje uvedeno sve više raste. I pred par dana dobili su nekoji slovenski učitelji dekret o odpustnom postupku od kabineta ministra prosvjete. A izgleda ni ovi nisu zadnji...

Velika nesreća.

Doznajemo da je nastradao životom sa svoja dva kolege g. Ivan Vivoda, učitelj, rodom iz Sovinjaka (Sergobani) kod Buzeta. Svojedobno bio je učiteljem u Vrhu. No tamošnji «nemirnjaci» su ga u pravom smislu riječi potjerali iz škole i sela. Nije bilo druge, ostavi svoj rodni kraj, svoje selo i školu (tomu je već pet godina), te podje trbuhom za kruhom u Jugoslaviju.

Tamo bi namješten kao učitelj. U zadnje doba službovao je u Ustici kod Jasenovca, u Slavoniji. Išlo mu je dobro i srećno uza svoju dragu i dobru suprugu, Jelisavu, rodjenu Draščić iz Sv. Martina. Jednog dana prošlog tjedna poveze se svojom ladjicom sa svoja dva sudruga preko Save u varoš. Na povratku zateče ih oluja, koja je prebacila ladjicu, a s njom i tri izletnika, koji svi zaglaviše u rijeci. Velika tuga obuze čitavi kraj tamo, svi žale za trima prosvjetiteljima naroda.

Žale za našim pokojnikom Vivodom Vrh, njegova braća i rodjaci; plače za njim nesretna u crno zavita supruga Jelisava i dobra dječica; plače za njim tast i punica mu supruzi Draščić-Brombelovi u Sv. Martinu. Žalimo i mi drugi, koji poznamo vrijednog pokojnika. Pogibe tako tragično jedan naš istarski čovjek. Vrijednom narodnom učitelju i patniku, nastradalom Vivodi naš: Počivaj mirno daleko od rodne grude. Naše saučešće udovi gdji Jelisavi, rodbini i obitelji Draščić. —

Nove školske zgrade u Istri.

Kako službeni list javlja Ministarstvo Prosvjete riješilo je, da se u Istri podignu, po selima, gdje je potrebno, nove zgrade za pučke škole o državnom trošku. Te će zgrade biti predane na čuvanje i uzdržavanje općinama prema postojećim pravilima za školske zgrade. U školskim zgradama mora se urediti i stan za učitelja, koji će biti dužan plaćati mjesečnu stanarinu, kako će to naknadno odrediti Ministarstvo Prosvjete.

Sve troškove za izgradju, zemljište, unutarnji uredjaj itd. snašati će vlada, koja će počevši od škol. godine 1926-27 svake godine, davati Ministarstvu Prosvjete samo za to 1 milijun i 250 tisuća lira na raspolaganje.

Lega Nazionale

Lega Nazionale izdala je svoj godišnji izvještaj. Po tom se izvještaju vidi, da Lega ima po našim selima 70 dječjih zabavišta u koja polazi 3906 djece.

† Tomo Birimiša.

Jugoslovenske novine javljaju, da je u Sarajevu umro naglom smrću od kapi gosp. Tomo Birimiša, delegat ministra financija. Pokojnik je bio poznat i kod nas u Istri. Bio je dugi niz godina u službi u našim krajevima i to u Puli, Opatiji i Trstu kao financijski direktor. Bilo mu je 57 godina, a rodom je iz Dubrovnika. U financijskoj struci bio je spreman i poznat kao odličan stručnjak i radnik, pa je u mnogim jugoslovenskim financijskim pitanjima bio dobar savjetnik.

Poznat je bio kao nacijonalista. U našim je krajevima, naročito u vrijeme rata, kada se je rušila Austrija, radio zajedno s istarskim nacijonalista, pa ga je zato Austrija bila i poslala iz Opatije u malaričnu Albaniju kao vojnika. Iza oslobodjenja nastanio se je u Jugoslaviji, u Ljubljani, a odanle se je preselio u Sarajevo.

Iz Sarajeva bit će mu tijelo preneseno u rodni Dubrovnik.

Počivao u miru!

Osmogodišnjica čehoslovačke slobode.

Dne 28. oktobra navršilo se je osam godina od kako je bratski čehoslovački narod postigao oslobodjenje ispod vjekovnog tudjinskog ropstva i osnovao svoju narodnu državu. Tih osam godina političke slobode proveo je čehoslovački narod u neprekidnom i jakom radu na uredjivanju svoje lijepe države, koja, danas uživa veliki ugled u cijelom svijetu.

Dne 28. oktobra slavi Čehoslovenska republika svoj veliki narodni blagdan. Po svoj zemlji održavale su se toga dana svečanosti. U Trstu ima brojna čehoslovačka kolonija, pa se je i u Trstu dostojno proslavio taj veliki narodni praznik. Svi Čehoslovaci sabrali su se dne 28. oktobra u jedanaest sati u jutro u prostorijama svojeg konzulata (Via Coroneo 21.) Generalni konzul g. E. Machaty i njegova gospodja vršili su čast domaćina. Poslije srdačne dobrodošlice, koju je izrekao generalni konzul — novi profesor za čehoslovački jezik na kr. trgovačkoj univerzi u Trstu gosp. B. Černý govorio je o političkim i povjesnim dogodjajima, koji su čehoslovački narod doveli do oslobodjenja i ostvarenja svoje države. S lijepim i zanosnim riječima prikazao je važnost svečanoga dana 28. oktobra, koji svi Čehoslovaci u domovini i izvan nje slave.

Neka bi čehoslovački narod imao još sjajniju budućnost!

Književnost i umjetnost

Naša knjiga u talijanskim izdanjima.

Jugoslovenska knjiga zauzimlje svoje dostojno mjesto u svijetu. Pojedina bolja djela prevadjaju se na razne jezike, pa su u posljednje vrijeme i Talijani počeli jače, da se zanimaju za jugoslovensku književnost. Osobito se ističe u radu oko upoznavanja talijanske čitalačke javnosti s našom lijepom knjigom izvrsno uredjivana mjesečna revija «Europa Orientale», koja izlazi u Rimu. Prikaze u tom listu pišu razni poznavači jugoslovenske književnosti, medju kojima se ističe gosp. Umberto Urbanaz Urbani. On veoma često piše i u tršćanski «Piccolo» te je već dosada pisao o mnogim našim piscima veoma lijepo i pohvalno. On veoma dobro poznaje naš jezik pak dobro i prevadja naše stvari.

Ima u Trstu jedna tvrdka za izdavanje knjiga, koja se zove «Parnasso». «Parnasso» je u zadnje vrijeme jedna od najboljih izdavalačkih tvrdka u Trstu. Daje samo dobre knjige od dobrih književnika, a kako izgleda sve se više razvija i širi. Ima u rasporedu mnoga lijepa i nova izdanja, koja će doskora dati na tržište.

«Parnasso» si je uzela u zadaću medju ostalim i što bolje upoznati talijansku čitalačku publiku s jugoslovenskom književnošću, pa će doskora, još ove godine izdati 4 jugoslovenske knjige na talijanskom jeziku. Ova je lijepa izdanja započela s knjigom «Hlapec Jernej» od Ivana Cankara, koja je izišla i naišla na dobar prijem kod publike.

Sada bi doskora morala izići iz štampe knjiga univerzitetskog profesora u Beogradu Pavla Popovića «Povjest jugoslovenske književnosti» («Storia della letteratura jugoslava»).

Iza te knjige izdati će knjigu «Jugoslovenski književnici» («Scrittori jugoslavi»), koju je napisao poznati talijanski publicista g. Urbanaz Urbani.

Da upozna Talijane s vrsnim i odličnim jugoslovenskim književnikom gosp. Ivom conte Vojnovićem izdati će «Parnasso» jednu njegovu još ne štampanu dramu, koju je naš veliki pjesnik napisao za vrijeme svog boravka u Italiji.

Četvrto djelo, koje će «Parnasso» pružiti talijanskim čitateljima bit će roman «Nečista krv» («Sangue impuro»). Taj je roman napisao glasoviti jugoslovenski književnik Borisav Stanković, a preveo ga je na talijanski g. Urbanaz Urbani. Ovaj je roman jedan od najboljih što ih uopće u našoj književnosti ima.

Razumije se, da će iza ovih pet djela slijediti i druga iz jugoslovenske književnosti. Ovo je samo predvidjeno za sada a «Parnasso» će i dalje nastaviti u lijepom svom nastojanju. Jugoslovenska književnost ima svojih vrednota, koje su stranome svijetu, a naročito Talijanima bile dosada nepoznate, pa je i zato ova inicijativa hvalevrijedna.

Svega po malo

Strahovit ciklon u Sloveniji.

U noći od petka na subotu izmedju 11 i 1 sat bijesnio je nad Ljubljanom i cijelim Gorenskim orkan. Vjetar je bacao cigle sa krova, čupao je stabla iz zemlje, lomio je prozore. Na sred grada iščupao je nekoliko stabala iz zemlje. U okolini Ljubljane porušeno je dosta gospodarskih zgrada. Grmljavina i bljesak bili su strahoviti tako da se je skoro cijeli grad probudio, zapalio svijetlo i čekao na nogama što će da bude. Iza te oluje počela je jaka kiša. Seljanke, koje su u jutro došle u Ljubljanu pričale su, da je Sava više nabujala nego za prošle poplave.

Inače je po svoj Sloveniji orkan strahovito pustošio. Vijesti, koje stizavaju grozne su. Mnoga su mjesta teško stradala. Mnoge su kuće i mostovi preko Save i drugih rijeka odnešeni. Nabujala je silno i Drava. Uslijed groznog i nevidjenog nevremena prekinut je bio željeznički i telefonski saobraćaj. No i ne samo u Sloveniji nego i u Slavoniji — orkan je bio jak.

Vojska na prodaju.

Jedne kineske novine u Šanghaju donijele su neki dan slijedeći oglas: Gospodin Ši Ši Ho Lo časti se obavijestiti svoje mušterije, da je sada u stanju prodati više tisuća vojnika u dobrom stanju uz cijenu od 25 dolara po komadu. Cijena jednom poručniku udarena je sa 100 dolara, a dvojica se generala nude po 1000 dolara. Cijela organizacija te vojske spremna da odmah zapodjene borbu nudi se za 500.000 dolara. Za te se vojnike pruža prvorazredna garancija. S druge strane prodavač ne jamči, ako vojnici prebjegnu neprijatelju. Treba platiti u gotovom!

Gospodin Ši Ši Ho Lo ne pravi loše poslove uslijed prilika, koje vladaju u nebeskom carstvu. U Kini vojnik i konobar jedan je pojam! A Kinezi misle, da je to sasvim prirodno...

Pobijanje nezaposlenosti u Njemačkoj.

Njemačka je vlada odlučila da čim prije stane na put nezaposlenosti radništva. Stoga će ona u budući proračun staviti svotu od preko pola milijarde maraka za razne poslove u koje će mnoge zaposliti. Vlada je uvjerena, da već budućeg proljeća u Njemačkoj ne će biti uopće više nezaposlenih radnika.

Novi izum Marconija.

Marconi koji je izumio i telefon bez žica saopćio je direktoru pomorske stanice u Rimu potankosti o svom novom izumu, pomoću kojeg je on u Eegleskoj slao kroz sedam dana brzojave svojoj stanici u Kanadi i odande primao odgovore brzinom od 120 riječi u minuti. Kod pokusa koji su trajali svega 168 sati, postignuta je brzina od 130 riječi na minutu u oba pravca.

Viječanja katoličkih biskupa.

U Zagrebu su nedavno dovršila viječanja katoličkih biskupa iz cijele Jugoslavije, koji su raspravljali o vjerskoj nastavi u školi, o agrarnoj reformi, pa o proračunu ministarstva vjera.

Najodlučnije su se izjavili biskupi protiv spaljivanja mrtvaca, a onda su prosvjedovali protiv nećudoredne mode i novih plesova, koje pleše naročito mladež po gradovima.

Nestalo ostrva.

Kako se javlja iz Lisabona, ovih dana je pred Port Aleksandrom u portugijskoj koloniji Angola nestalo u moru jednog ostrva koji je bio 600 metara širok a hiljadu metara dug. Uzrok mora da bude neki potres. Srećom nema ljudskih žrtava, jer ostrvo nije bilo nastanjeno.

Milost da bude strijeljan.

U Napulju stajao je pred sudom razbojnik Dominiko Groppo. Tokom rasprave utvrdjeno je da je počinio četiri umorstva. Osudjen je na doživotnu tamnicu. Kad je medjutim razbojnik čuo da je uvedena smrtna kazna za atentatore na kralja i predsjednika, zamolio je milost, da on, jako je ubijao samo obične gradjane, bude prvi smaknut.

Abd-El-Krim sadi povrće.

Novine pišu, da glasoviti vodja Marokanaca u boju s Francuzima, (koji je ulovljen i odveden na jedan otok) Abd-El-Krim dosta mirno sprovodi svoje dane na tom otoku. On svakoga dana izlazi automobilom na šetnju po otoku, uzgaja vrt i sadi povrće. Adr-el-Krim može slobodno da se kreće po čitavom otoku, a stanuje u jednom lijepom dvorcu Jedna od njegovih žena rodila mu je ovih dana sina, što je Abd-el-Krim svečano proslavio.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST“ U TRSTU.

Broj 45 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 11. novembra 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ"
izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin". Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari". — Narodna poslovica.

Zapljena „Istarske Riječi"

PREFEKT TRŠĆANSKE POKRAJINE

082—8413.

Prefekt tršćanske pokrajine

vidjevši **hrvatski tjednik «Istarsku Riječ» od 4. novembra 1926. br. 44;** uzevši u obzir, **da članak s naslovom «Četvrti atentat na gospodina Mussolinija»** sadrži **neistinite i tendencijozne vijesti, koje su kadre da uzbune duhove s opasnošću za javni red;**

vidjevši postojeće dispozicije o štampi te čl. 3 općinskog i pokrajinskog zakona od 4. februara 1926. br. 148;

odredjuje:

zapljenu **hrvatskog tjednika «Istarske Riječi» od 4. novembra 1926. br. 44 zbog** članka **«Četvrti atentat na gospodina Mussolinija»;**

izvršenje ovog dekreta povjereno je Kr. Kvesturi u Trstu.

Trst, 5. novembra 1926.

(Pečat). **Prefekt GASTI, v. r.**

Ni rat ni mir

Danas, u četvrtak, 11. novembra navršuje se ravno osam godina, da je izmedju Saveznika (Francuza, Italijana, Engleza itd.) i Njemačke zaključeno primirje. U taj, već tako daleki dan, završio se rat, koji je trajao četiri godine i tri puna mjeseca.

U onom ratu bio je upleten čitav svijet, stoga je i čitavom svijetu odlanulo, kad je dne 11. novembra 1918. brzojav pronio na sve strane veselu vijest, da je Njemačka pristala na uvjete, što su joj ih Saveznici nametnuli i da je položila oružje.

I tako je konačno i na onom takozvanom zapadnom frontu zamuknuo top i u šančevima, što su se protezali od Sjevernoga mora do švajcarske granice, nastao je mir.

Onda su započele pripreme za definitivni mir. U Parizu su se sastajali voditelji naroda, da pregovaraju o miru, to će reći da se natežu, da intriiraju, da vuče svak na stvoju stranu, kako bi mu ostao što veći dio plijena.

Glavni se je boj bio izmedju Wilsona, francuskog ministra Clemenceaua, engleskog prvog Ministra Lloyd Georgea i italijanskih ministara Orlanda i Sonina. Mjesece i mjesece donosile su sve novine svijeta njihova imena, iznosile njihove izjave, prijedloge i manifeste. Oko njih bila je čitava vojska njihovih pomagača, a i manje države imale su u Parizu svoje predstavnike, delegate, eksperte, i Bog bi sam znao, kako su se još zvala ona gospoda. Otkad je svijeta i vijeka nije još kod nijednog poroda bilo toliko babica, i otkad je svijeta i vijeka, još se nije rodilo jedno dijete tako — recimo — slabašno, kaošto je onaj mir u Versaillesu i svi oni drugi i treći, što su za njime slijedili.

Od onih, koji sù onaj mir potpisali gotovo su svi danas ili na strani ili pod zemljom. Wilson, i Sonino, da ne spominjemo manje — već su davno, što su otišli Bogu na račun, a Clemenceau, Lloyd George, Orlando, Pašić i Venizelos i Paderewski — žive više manje povučeno.

I Lenjin, koji je ruskome narodu dao neke sasvim nove zakone i zapovijedi, nije više medju živima, dok njegov drug i najglavniji pomagač Trocki, — danas je sasvim potisnut.

Svi su ti ljudi donijeli narodima neki novi red i kao da su im rekli:

— Evo, ovo je vaš novi red, po njemu morate da se vladate. Kako? Što? i kuda? — to je vaša stvar.

I tako su se narodi najednom našli u čisto novim vodama, pred posve novim vjetrovima. Vode nepouzdane, vjetrovi nepovoljni, često i protivni. I tako se eto plovi, da se ne zna ni kuda ni kamo.

Rat je trajao četiri godine, a mir evo ulazi u svoju devetu godinu, i nikako da poravna ono, što je rat iskrivio. Naprotiv, što idemo dalje, čini se. kao da se stvari sve većma komplikuju, mrse. Dogadja se, istina, da se čas ovdje čas ondje pokaže tračak dobre volje, da se narodima barem nekoliko pomogne, ali sve je to — kako bi Italijani rekli — cukar na jagodice. Sazivlju se sastanci ambasadera, financijalne konference, skupštine Lige Naroda — ali sva ona vijećanja ostavljaju prečesto vrijeme, što ga i nadju. Čuje se po koji lijepi govor, padne kakva lijepa nazdravica za vrijeme kakvog obilnog objeda, odjekne i kakav poljubac na usnama ovoga ili onoga ministra — no od svega toga svijetu veće koristi nema. Zlo je u tome, što se odviše politizira, a premalo radi na tom, da se narodi izvuku iz ovog teškog ekonomskog stanja, što u ove naše dane svakoga od nas — izuzevši one, koji se obogaćuju na račun politike — tišti kao mora.

Radnika tuče nestašica rada, seljaka porezi i druge nevolje, činovnika preniske plate, a sve, koliko nas ima — ova užasna skupoća. Čovjek je u ovo doba ni rata ni pravoga mira razapet na stotinu muka. On ne teži danas za velikanima, koji će ga zagušiti ni kakvom velikom pobjedom ni kakvim čudesnim izumom. On je pripravan, da slavi čovjeka, koji će ga izvući iz mizerije, koji će naći načina, da se u svijetu uspostavi red, kakav je bio prije rata, koji će utvrditi stalnost novća, a što je najglavnije, koji će odstraniti uzroke ove lude i pretjerane skupoće, od koje najzada proizvire i sve zlo, što danas bije cijeli svijet.

Novi red

Poslije četvrtog atentata na on. Mussolinija svi su se fašistički politički krugovi Italije digli na obranu države, koja je bila napadnuta, po četvrti put. Četiri puta već nastojali su oni, kojima je današnji režim na putu usmrtiti on. Mussolinija, a to bi značilo teško pogoditi Italiju, koju je on podigao i koju on vodi svojom spretnom i jakom rukom već četiri godine.

Da se što jače udari po političkim krugovima, koji su protivni fašističkoj vladi — jer se drži, da su svi ovi atentati organizirani, vlada se je sastala i sastavila neke nove odredbe, kojima se postavlja neki stroži red u državi.

Dne 5. o. mj. imao je ministarski savjet veoma važnu sjednicu, kojoj je predsjedao on. Mussolini. Ministar unutarnjih poslova predlagao je, a ostali su ministri odmah prihvatili, da se u interesu države i državne sigurnosti uvedu slijedeće nove odredbe:

Prvo: — Revidiranje svih putnih listova za inozemstvo. Počamši od 9. o. mj. ukidaju se svi dosada izdani putni listovi. Sve dakle dosada izdane putnice ne vrijede više. Vrijede iznimno samo za one, koji se nalaze u inozemstvu momentalno.

Ovom će se odredbom onemogućiti sumnjivim političkim osobama ići preko granice, jer se nove putnice neće svakome izdavati.

Drugo: — Odredjuju se stroge kazne za svakoga, koji bi namjeravao otputovati preko granice u inozemstvo bez putnice, a takodjer i za onoga, koji bi nekome pomogao bježati preko granice. Pogranične straže imaju nalog, da se služe oružjem proti svake osobe, koja bi htjela prekoračiti državnu granicu bez putnice.

Treće: — Ravnatelji, odnosno odgovorni urednici svih onih listova, koji su protivni fašistčkom režimu, moraju se za neodredjeno vrijeme promjeniti.

Četvrto: — Moraju se raspustiti sve stranke, udruženja i organizacije, koje razvijaju režimu protivno djelovanje.

Peto: — Uvadja se policijska internacija za one, koji bi radili ili imaju namjeru raditi na tome, da spriječavaju socijalni, gospodarski i državni red u državi, ili da umanjuju sigurnost spriječavajući djelovanje državnih vlasti.

Šesto: — Odredjuju se stroge kazne za svakoga, koji bi nosio bez prava za to znakove ili uniformu režimskih organizacija.

Sedmo: — Uvesti će se tajna policija kod svake legije fašističke milicije. Ta će policija istraživati i imati na oku svako kretanje politički sumnjivih osoba.

Osim ovih odredaba ministarski savjet prihvatio je i zakonski nacrt, koji je predložio ministar pravosudja on. Rocco. Taj zakonski nacrt ima se predložiti dne 9. o. mj. na odobrenje poslaničkoj zbornici. Sadržaje slijedeće točke:

Prvo: — Ko izvrši atentat na kralja ili regenta kažnjava se smrću. Jednaka kazna čeka i onoga, koji bi izvršio atentat na kraljicu, nasljednika prestolja ili pak na vladinog načelnika prvoga ministra.

Drugo: — Smrtna kazna odredjuje se takodjer i za zločine, koji su predvidjeni u članku 104, 107, 108, 120 i 252 kaznenog zakonika!

Biti će prema tome kažnjeni smrću:

Oni koji bi prouzrokovali, da država ili jedan dio države dodje pod tudju vlast, kao i oni koji bi radili na tome da država izgubi samostalnost ili jedinstvo.

Oni koji bi izdavali političke ili vojničke tajne, od kojih zavisi sigurnost države, bilo da javljaju ili publiciraju dokumente, fakta, crteže, planove ili druge kakve informacije, koje se odnose na materijal, oružanje ili vojničke operacije.

Oni, koji bi si na bilo koji način dobavili informacija o gore spomenutim tajnama, koje se odnose na državnu obranu.

Oni, koji bi prouzrokovali, da se stanovnici dignu na oružje protiv državnim vlastima.

Kažniti će se smrću svi oni, koji bi počinili nešto što bi bilo uzrokom, da se digne gradjanski rat, ili kakav drugi sličan nered u bilo kojem djelu države.

Treće: — Ako se dvije ili više osoba dogovori sa izvršenje kakvog izmedju rečenih zločina, kažnjavaju se samo radi takvog dogovora zatvorom od 5 do 15 godina. Glavni organizatori kažnjavaju se zatvorom od 5 do 15 godina.

Četvrto. — Svako, ko obnovi od oblasti raspušteno udruženje, stranku ili organizaciju kažnjava se zatvorom od 3 do 10 godina, te mu se osim toga za uvijek oduzimlje pravica za javnu službu. Ko bi pristupio k takvom udruženju, organizaciji ili stranci kažnjava se samo radi toga zatvorom od 2 do 5 godina, te mu se uzima za uvijek pravica do javne službe. Takva kazna čeka i onoga, koji bi na bilo koji način širio propagandu, programe i način rada takvih udruženja, organizacija ili stranaka.

Peto. — Državljan, koji bi u inozemstvo slao ili tamo širio krive, pretjerane ili tendencijozne vijesti o unutarnjem položaju države tako, da bi time umanjivao kredit i prestiž države u inozemstvu — kao i onaj, koji bi na bilo koji način razvijao djelovanje štetno za državne interese, kažnjava se zatvorom od 5 do 15 godina, a osim toga mu se za uvijek oduzimlje pravica do javne službe.

U slučaju, da je takav državljanin osudjen u kontumaciji, oduzimlje mu se državljanstvo i zaplenjuje imanje.

Šesto. — Sve navedene zločine suditi će posebni sudovi, sastavljeni od predsjednika, koji se izabere izmedju generala kr. vojske, kr. mornarice, kr. areonautike ili pak izmedju konzula fašističke milicije. Ustanovljenje takvih sudova nalaže ministar vojni, koji odredjuje broj, sjedište i sastav istih.

Sudbeno postupanje za gore navedene zločine vrši se po odredbama vojničkog kaznenog zakonika, koji se odnaša na vojničku proceduru za vrijeme rata.

Sedmo: — Ovaj zakon stupa u snagu iza kako ga objavi službeni list «Gazzetta ufficiale» a vrijedi 5 godina.

Osim toga je ministarski savjet zaključio, da će zahtjevati od parlamenta produženje roka glede vrijednosti zakona za otpuštanje državnih namještenika još za četiri godine. Taj će zakon biti u nećem promjenjen.

DOPISI

IZ BRSEĆA.

Grom udario u kuću.

Oluje, što su ovih dana bjesnile u Kvarneru, nanijele su mnogo štete. Masline, koje su ove godine vrlo dobro ponijele, vihor je pokidao i onako nesazrele leže na zemlji, da je Bogu plakati. Što će ovaj ubogi narod, koji je gotovo uza svu drugu ljetinu izgubio evo i svoju posljednju nadu, da se malo okrpi?

I naš Brseč nastradao je prilično mnogo od prošlih vihora. I naše uljike leže zelene na zemlji, ni mi ne znamo, što ćemo ni kako ćemo.

Kao da sva ta zla ne dostaju, udario je ovih dana i grom u kuću br. 61 i sasvim je uništio. Kuća pripada našemu čovjeku, Filipašu. Od udara strijele njegova se žena, inače boležljiva žena, tako preplašila, da se ne zna, hoće li ostati u životu. Dobri ljudi primili su te nesretnike k sebi, a i svi drugi gledaju, kako da im pomognu. Nego kako će sirotinja sirotinji da pomogne?

Riječka «Vedetta» žali, što je podestà, koji sada nastava u Dragi Mošćeničkoj, doznao za tu nesreću tek drugi ili treći dan, budući da u Brseču nema brzojava. «Vedetta» se obraća na vlasti i traži od njih da bi se u Brseču što prije otvorio i brzojavni ured.

Neka se otvori, ali u ovom času bilo bi kudikamo prešnije, da se za one naše unesrećene ljude nešto učini.

IZ PULJŠTINE

Gospodarske prilike

Evo vam, dragi čitatelji, malo novosti iz puljske okolice. Jesen je u punome toku, a približava se i ljuta zima. Po našim krajevima obično vlada velika suša, i ovog puta trajala je mnogo vremena. Bili smo zabrinuti kako ćemo izorati naša polja, a i za pašu bilo je veoma slabo. Ali Bog je dobar i jedini On misli na siromašni seljački narod. I tako je prošle sedmice kišilo nekoliko dana te je dobro namočilo. Ljudi su sada zadovoljni i počeli su orati i sijati razne usjeve. Inače kako smo jednom spomenuli ovdje, još uvijek hara bolest na svinjama. U Medulinu je već više svinja poginulo od te strašne bolesti, a u Ližnjanu gotovo sve. I to je najteži udarac za jadnog seljaka, jer kad mu crkne svinja, onda je izgubljen za čitavu godinu.

Oblasti bi trebale kod ubiranja i opredjelivanja poreza uzeti ove teške prilike u obzir, te nastojati olakotiti veliko breme, koje tereti jadnog težaka.

Sad dolaze zli zimski dani, osobito za ribare, koji će više desetaka dana gledati i čekati, štono se veli, iz sela večeru.

Nesretna smrt mladog čovjeka.

Na štanciji Sansa blizu Marčane umro je nesretnom smrću mladić Vito Radolović, star 24 godine. Iz svoje je kuće otišao u staju, gdje se je nalazilo blago, s puškom, valjda da čuva blago. Iz staje se dugo nije vratio a njegovi su kod kuće bili zbog toga u brizi, pa odoše da ga traže. Kad su došli na vrata od staje njegova majka i brat ostanu zaprepašteni. Pred njima se je pružao grozan prizor. Na slami je ležao mrtav nesretni Vito, pogodjen pušćanim hitcem u grudi.

Očajna majka i brat potrčaše odmah, da o dogodjaju obavjeste karabinjere. Iz početka se je naime mislilo, da ga je neko umorio. Svašta se je nagadjalo, pa su govorili, da ga je neko iz osvete ubio.

No poslije se je ustanovilo, da je Radolović poginuo od vlastite puške, koja je kod njega na slami nadjena. Misli se, da je on one večeri, kada je išao u staju, da čuva blago nosio sobom krcatu pušku. Mjesto, da u staju udje na vrata on je htio ući kroz jedan prozor, da si tako skrati put. Kad je silazio u staju nekako je nespretno uhvatio pušku; tako, da je puška opalila, a kugla je Radolovića pogodila ispod srca, tako, da se je odmah mrtav na slamu srušio.

Smrt mladog Radolovića pobudila je u cijeloj okolici žaljenje.

IZ NUGLE

Popova sirarna.

Nekoliko vremena je već prošlo, što se pop u nekom susjednom selu muči kako će napraviti konkurencu ćićkomu siru. On ga ljepša, gladi i svjetli, ali ne ide, pa ne ide. Kako može biti u isto vrijeme iz istoga mlijeka dobar sir, dobro mlijeko i dobro maslo. Vuk sit i koza cijela ne može da bude. K nama u Nuglu je poslao jednoga Ročana i magarca s «bisagami» punim sira. Nudjao nam i molio nas neka kupimo. Kupili smo par sirova. Razrezali smo taj kamen, što je bio izvana lijep, a iz nutra da te Bog sačuva: gorak, kiseo itd.

Preporučamo toj fabrici, da se ne muči, jer se ne damo prevariti. Mi smo siromašni, ali smo i toliko razumni, da nam ne će nitko moći dati rog za svijeću.

Toliko na znanje i ravnanje.

IZ RIJEKE

Ninetta i holandški «štroligo». - Otkriće lava. - Kiša. - Seminarij. - Ruderi. Martinja. - Jedan maleni roman.

Ninetta se je opet dala u stroligarije. Ja je korim i rugam joj se i sve se čudim, kako se može u ovo veliko doba napretka naći jedna Fijumanka, koja još vjeruje u razne «babarije».

Ne koristi! Na svaku moju primjedbu ona slegne prezirno ramenima, dobaci mi jedno svoje obično: **ca vi znate!** — i punktum! —

Ovih dana došla mi je s nekom tobože velikom novosti. U Holandiji da ima nekakav čovjek, koji da proriče budućnost. Kako sam ja pri tom neprestano kimao glavom, ona se istrese na mene pa će:

— Svi foji pišu od tega, a vi nis ne znate! I tu mi razmota pred nosom jedan beogradski list, gdje piše o proročanstvima onoga Holandeza.

— Pogledajte, pak ćete videt, kako je skoro svem indovinal, ki su ga ca pitali.

— Vidim, rekoh, i jednome mladiću prorekao je, da će ga u oktobru ugristi zmija, i to se uistini i dogodilo: čovjek se u oktobru oženio...

Inače, kako sam mogao čitati u onim novinama, proročanstva onoga Holandeza za god. 1927. vrlo su crna. Nemiri, prevrati, sukobi — evo što taj crnogledja navijesta pomalo svim narodima na zemlji, samo Rijeke ne spominje nigdje. Tješimo se bar time. Unatoč tome Ninetta se sprema da mu piše, i ja sam radoznao, što će joj odgovoriti. Ona se naime nada, da će joj reći, da će je u mjesecu decembru ugristi kakav — buldog, što bi — dakako — značilo ženidbu.

Dok ovo pišem, ne znam hoće li 11. ovog mjeseca doći Federzoni na Rijeku, kako je bio obećao. On je već imao jednom da dodje, pače — kako ćete se sjećati — on se je bio već i uputio i došno do Ankone, ali se morao vratiti u Rim zbog onog ludjačkog atentata s bombama. Onda se je reklo, da će doći 30. oktobra, pa 11. novembra. Medjutim su nastupili novi dogadjaji i Federzoni nije više ministar unutrašnjih poslova nego ministar kolonija, pa ne znam, hoće li imati vremena u ove dane da dodje ovamo. Ako bi i ovaj put bio spriječen, valjda bi se i opet za koji dan odgodilo otkriće Lava sv. Marka na Adamićevu trgu.

I opet kiše. Riječina je dosta visoka, ali se svijet ne boji toliko poplave, koliko potresa. Nevjerojatno je, kako se naši ljudi boje potresa, čim malo više kiši.

Biskup je već otvorio seminar. Već da se je prijavilo deset ili dvanaest djaka iz Rijeke i okolice. To je onaj već dugo naviješteni pomladak...

Ona kuća izmedju Prodanove farmacije i gradskog tornja, što je toliko vremena stajala nedogradjena, sada se dogradjuje. Ima ona i svoju čuvenu historiju. Kad su rušili temelje zgrade, koja je prije ondje bila, našli su duboko u zemlji zakopane nekakve podrtine, u kojima su naši lokalni historičari prepoznali nekakve rimske rudere. I svi su bili veseli, što su se oni ruderi našli. Naš Fran z Marseće napisao je čitavu knjigu pjesama o tim ruderima. To je bilo još prije rata.

Cijene živežu padaju, što je vrlo dobro. Još da je samo novaca, pa eto prilike, da sebi omastiš brk, kako već nisi davno.

Ne znam, kako će ove godine proći Martinja. U prošla vremena bio je taj dan za nas Riječane upravo potpunog značaja. Ja ne znam, dali je u rajonu Rijeka - Kantrida - Volosko - Gornji Rukavac - Permani - Sveti Matej bilo gostione, gdje nije koji od naših i na Kantridi na Martinjicu kušao vrijednost i jakost naše kapljice. Danas se i taj običaj gubi. Ne znam, dali stoga, što smo postali pametniji ili naši džepovi.

I opet kiši, i to sada, kad bismo morali da pivamo:

Bura puše okol kuće,
Pita kruha i obuće.

Sad mi dolazi u pamet i jedna druga pjesmica o nekom istinitom dogodjaju, koji se zbio prije više vremena na Rijeci. Po srijedi je bila dakako ljubav: dvije su kuće bile u velikoj zavadi, a djeca im se — mladić i djevojka — voljeli. To vam je moralo biti nešto kao Romeo i Julijeta. Došlo je i do pucanja iz pištolja, i ranjeni je mladić morao da bježi, a da se spase, sakrio se u župnikov stan. Od toga je nastala pjesmica, koju vam kazujem ovdje, ali skraćenu:

«Pod onum volticum
Malo niže place,
Odi vijolina
Kordi sam navijal,
Pak me pas neverni
S pistole ustrijal...»
I on se popade
Za onu teplu ranu,
I on brzo teče
Na vrata plovanu.
— — — — — —
««Jele plovanova,
Ne klente tako,
Ako vi ga znate,
S krilcem ga zakrite,
Njega bi pravica
Na smrt odsudila,
A moja dušica
Bi još već patila...»»

Ovako su se nekoć ovdje na Rijeci stavljale u hrvatske pismice sve stvari, što su se u gradu dogadjale. **Rokac.**

IZ SVETOG LOVREČA PAZENATIČKOG

Naše nevolje

Previše smo strpljivi, pa vam se zato rijetko javljamo. Snašamo sve, mučimo se i radimo, da preživemo i — šutimo. To je jedino dobro, koje imamo — znamo stisnutim zubima pregorijeti sve naše gospodarske i druge nevolje.

I ove je godine naša ljetina slaba. Ovo je već treća slaba godina za nas. Pregorjeli bismo i sedam slabih, onih, o kojima u sv. pismu piše — samo da znamo, da će poslije toga nastupiti drugih sedam dobrih. Možda će ipak i za nas bolje biti — nemojmo gubiti «šperancu».

Da bi nam ljetina bila dobra bili bismo ipak nekako skucali za poreze, koji su malo preveliki za naše mizerno gospodarstvo. Sada su osim toga iskočile na javu neke restance od godine 1920., 1921. i 1922., koje smo morali platiti. No, nije ni to dosta — probudile su se neke takse za vino i to takodjer za godinu 1921., 1922. i 1923. Narod je mislio, da su nam te takse oproštene, pa nije više ni mislio na nje. Potrošio je novac — koji treba za to platiti — a odakle? Svi se pitamo jedan drugoga i svi jedan drugome znamo odgovoriti samo: A odakle? — —

Loze nam propadaju. Imali smo nešto domaćih, ali ove zadnje tri godine izgubili smo sve, tako, da sada nemamo novaca ni loze, da možemo platiti.

Blago nam je pojeftinilo, no i tako imamo tako malo blaga, pak nemožemo prodavati.

Znate li koliko plaćamo takse općini za naše blago? Ništa manje nego 36 lira za vola ili kravu, 40 lira za konja, 30 lira za svinju i tako dalje i tako dalje.

Nevolja za nevoljom. No, da Vam ne dosadimo — za danas svršavamo.

IZ UNIJE

Da pokažemo da smo živi, javljamo se iz ovog malenog kvarnerskog otočića, da znadete za naše nevolje i nepriiike, koje nas danomice prate.

Preko 15 dana bjesnio je vjetar i more, da smo bili potpunoma izolirani od svijeta. Parobrod, koji vozi poštu dva put sedmično, nije uslijed slabog vremena uopće došao. Vjetar je prekinuo telefonsku žicu a mi ostasmo kao brod usred oceana punih 15 dana. Vjetar nam je istresao masline, da ćemo imati manje od polovice ulja od onoga što smo očekivali.

U crkvi po običaju sve molitve na talijanskom jeziku. Do pred 8 dana čitalo nam se evandjelje i epistola u hrvatskom jeziku, a sad više ni to. Prošle nedjelje naš župnik pročitao je evandjelje na talijanskom jeziku, slijedeći blagdan samo na latinskom, pa onda ove nedjelje opet na talijanskom.

Franina i Jurina

Jur.: Ki je?

Fr.: Ja sam... Opri mi malo!

Jur.: A to si ti, Franino! Ala na — hodi nutar! Kade si to zlodeja bil? Vas si mokar, kako da su te spod gurli stegnuli.

Fr.: Bil sam malo dole puli mora, i uprav da ću proć preko mostića na Potočine, a to ti se je daska pod manum zlomila i ja pljus! va vodu. Do domi mi je još dugo, pak sam prišal h tebe, da se malo steplim i osušim.

Jur.: Žal mi je, da mi ni ženi doma. Ma svejedno — nà, stavi na se ove moje benevreki, dokle se one tvoje osuše.

Fr.: Dobro si se spametil. Ma da vidiš, kako sam ti ono ljusnil va blato! Bože moj, zač ono ne popravimo?

Jur.: Prit će i temu vreme — aj će trebe da!

Fr.: Će, će — ma ne znam kada! Kada mane već ne bude! Ma su mi, Jurino, široke ove tvoje brageši! I duge!

Jur.: Neka su! Nà, a sada hiti na se ovu majičinu, pak homo malo k ognju.

Fr.: A borme homo! Slabi, slabi su ovi naši puti. Ja ne znam, kako su nam još ove naše nogi žive! Viš, kako je tu puli vas lepo teplo. Ti govoriš, da će prit vreme, kad se budu i puli nas ovi mostići popravili. Ča si već morda ča čul?

Jur.: Nisam niš čul, ma nekako suminjam, da će tako bit, prej ale kasneje. Sada se posvuda delaju pijani za velike stvari, pak će sigurno i za ove naše male. Si čul za oni veli most, ča ga misle gradit Amerikani zajedno z Inglezi?

Fr.: Nisam ovi dni niš ni čul ni čital. A ča ćeš no! Dokle sam spravil one dva kablića bivandi i optekeval desno i levo, da najdem ki krajcar za platit neke stvari, to ti mi je zletelo vreme, da ni sâm ne znam kako. A kade misle sagradit ta most?

Jur.: Preko Atlantika.

Fr.: Ča preko onega mora, ča smo ga mi pasali, kad smo šli s Francije va Novajorku?

Jur.: Baš preko njega!

Fr.: Bužarona! A mi smo s brzim vaporom stali malo manj deset dan, dokle smo ga pasali.

Jur.: Je, ma oni nete napravit most onuda, nego tamo, kade je ono velo more nekoliko uže. To ti je tamo od kraja Irlandi, pak ravno na Fundland, zgora Novajorki. Po mojem račune to ti bilo jedno tri ale četiri puti koliko je od ovde do Beča.

Fr.: Svi vrazi va karoce! Ma to ne će bit most nego pravi mostina! A kako te ga napravit?

Jur.: Kako su i tolike drug... se već ničeremu ne čudim.

Fr.: Ja, ma onuda mora biti i ... duboko!

Jur.: To se zna, da je na nek... toliko dubljine, da bi čovek ... složit jednu na drugu tri Učki ... navreć još ki visoki breg i još ... prišlo do vrha.

Fr.: Ja, ma ki će stavjat te i tolike ... da drže vajer most?

Jur.: To znaju benj inžinjeri ameri... ski. Ja sam čital, da kade ne ... mogla stat kolona, stavit te nek... ve strahovite catari, ke te bit tako ... drene, da ih ne će moć nijedna ... mora pomaknut. I na catarah će ... most krepak i širok, zač po nji... moć pasevat i železnice i tomobil...

Fr.: A koliko će železnica stat od je... nega kraja do drugega?

Jur.: Tako neč okole petedesetak ur...

Jur.: Bog s nami, ča tako malo! Ter k... dagod stoji više vremena železnica ... Poreča do Trsta! To je pravo čudo!

Jur.: Si bil dosta po svete, pak si mor... videt, da već na svete nima mirak... A znaš koliko vremena te ga dela...?

Fr.: Koliko?

Jur.: Osamnajst let.

Fr.: A puli nas trebe toliko vremena z... jednu šternu napravit. Ja bim svak... ko rad videt on mostinu prej smrti.

Jur.: Morda ćeš ga i videt!

Fr.: Morda i prej nego onega dole ... Potočine.

Jur.: Za tem se gre!

IZ VIŠNJANA

Berba i drugo.

Više manje od svukuda Vam se javlja... Svi se tuže, svi jadikuju; niti mi nemamo previše da se pohvalimo, ali ipak ćem... Vam reći da nije vrag onako crn kako ga opisuju.

Berba je bila, hvala Bogu, prilična. Grož... dje nam je ostalo zdravo i s toga imam... ove godine izvrsna vina.

Nasuprot, pšenica nam nije dobro uro... dila, i to, zbog prevelike vlage, koja je trajala kroz cijelo ljeto. Vlaga je inače bila od velike pomoći kukuruzu, koji je uspi...

Inače kod nas sve po staru. Porezi na... malo previše gnjave, ali ustrpimo se. Da... mo se na rad, da što više prikoristimo, da podignemo svoja imanja, pa ćemo se v... nekako pomoći.

A osim toga nastojmo, da što bolje u... gojimo svoju djecu. Opaža se, da ... u Višnjanu počelo donekle zanemari... uzgajanje mladjeg naraštaja. To je je... nelijepa i štetna pojava.

Nekoje su majke zaboravile, da je djeci naša budućnost, pa odgajaju dje... tako, da je upravo sramota. Bilo bi p... trebno da svoje uzgajanje upute drug... pravcem, i to što brže. Neka progleda... dok je vrijeme, da se ne budu kajale k... bude kasno.

One, kojih se tiče, znadu zašto smo ov... napisali.

IZ RAČJE VASI

«Skakalo» čita «I. R.». - Munac «Longo».

Reći ću Vam ono, što sam čuo i vidi... I zato znajte i dobro se ravnajte! Pri... je naš politikant Čunac tajno čitao naš... «Istarsku Riječ», jer se je bojao, da ga ... bi koji od gospode vidio. Bojao se, da ... se ne bi zamjerio. No, sada čita sve vi... i više i skoro javno. Prije se je mučio ... nekim ekstra novinama. Ne ide, pa ne i ... Ne će punja u uho. A sada veli: «Ipak ov... sada bolje razumijem.» — A vidiš ti našeg... junačinu! —

K njemu dolazi više puta Tone Muna... «Longo» iz Trstenika, pa mu se tuži, da Trsteničani ne će k njemu u krčmu i sko... da plače u postolariji. — Zašto ne će Trsteničani u gostionu k njemu, reći ću Va... drugi put. — Za sada kličem Trsteničan... ma — zdravi bili!! **Mate Račan.**

PODLISTAK

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskog života u porečkom dijalektu.)

(Nastavak.)

«Čemo pojti i mi tamo do Pilari?», je reka stari Nadalin svomu kunjadu, vajk po talijansku, se zna.

«Hojmo!» je reka on. «Jušto mi je drago da san intiva doj u Badernu te dane, da moren viditi i utega biškupa. Čuda san čuja predikati od tega Dobrile, pak mi je drago, da ga viditi.»

«Goru da je šćavun i da mu je tac nosija brnaveke», je reka stari Nadalin.

«A je je! Rodija se je gori na Ježenju zgor tinjanske Drage, donke znaš ča more biti».

«Ma pur da je jako štuta glava san čuja!»

«Štut je da! Ma i trdoglav, kako i svi uti naši šćavuni. Zamisli si! goru da je reka, da će sve te naše kampanjole navaditi štiti, da njin je u Poreču drževa predike poli svete Marije u njihovon šćavunskon jaziku i da hi jako pomore».

«Ma ter to donke dela rivolucijon».

«Nego ča je to kone oprta rivolucijon, kad predika šćavunom neka se drže daleko od nas, ki da hi gulimo. A onda mi smo vode od vike gospodari, a oni su hlapci».

«Benj lipo bi pošlo gospodarstvo, da se hlapci vržu na gospodare i da počnu po njihovoj kmeštini komprcirati».

Tako, predikajući došli su do ljudi, ča su bili na kupu prid Pilari.

«Uvi brižni ljudi peraju, da gre sam cesar u Badernu», je námignuja stari Nadalin svomu kunjadu.

«Dragi moj, vode biškup čuda valja. Njihova besida čuda more. I škoda da ni drugači, nego ča je. Škoda da mora s tima munjenima šćavuni, ča vonjaju po siru i česnu».

Karoce su se jur napro vidile. Bilo hi je makar šest, a sad su jur bile poli lokvine i dosta vred su hodile po unoj pozgorici.

«Kad dojde vamo lipo ga pozdravite!» se je ubrnija stari Nadalin ljuden.

«Čemo, čemo»...

«Recite mu svi na bot: Faljen Isus i Marija, kleknite da vas blagoslovi, ma držite se jeno malo nazad, da ne čepate od njega škapsekum», se je pomalo ruga stari Nadalin.

«Čemo, čemo», su gorili ljudi i klimali z glavami.

«Čo, ti, Brte, nemoj zabiti skinuti klabuk z glave».

«Ne ču, šjor Nadal, ne!»

«A vi dica s kin van dojde blizu počmite hitati rože po cesti! Ste me razumili, a? Per Dio santo!»

«Znamo, znamo», su rekla dica i pipala si šare facole nakrgane z rožami, ča su hi nabrala dan prije po stranah i kavadanjah.

«Sutra te i Pilarovi tovari imati fеštu», je šapnuja sudac staromu Nadalinu i pokaza mu z moton facole, ča su hi držala dica u rukah. —

Karoce su ubrnule zgoru i bile su jur na po puta od ceste do Pilari. Prva je bila pre Martinova z dvama konji. črnima kako ugljen. U njoj je sidija šjoršantuja z jenin popon i pomalo ništo predika. U drugoj karoci, stešo z dvami konji, je bija pop svetilovrečki skupa z nikin gospodinon u civilen. Komoč treta karoca je bila biškupova. Vukli s... je četiri konji bili kako snig. U njoj je na mekih kušini sidija biškup, gleda je milo ko sebe i jeno malo se kako smijucka, gledajući tolike silne brnaveke ko sebe.

Ljudi su vred poklekli na cestu, skinuli klabuke, žene polidanje i svi ... viknuli: Faljen Bog i Marija!

Biškup se je jeno malo nagnuja van, skinuja svitli šiljar i blagoslovija hi «Vazda budi faljeno njihovo sveto ime!» njin je odgovorija na pozdrav. Popi su u svih karocah, (još su tri bile za njigovon) klimali z glavami za njin i odzdravljali i oni

Dica su se u prv hip zagledala u bizere konje, u lipe karoce i u svitle šiljare popovske, tako da su zabila hitat rože. Ma kad hi je niki odzad domislija zagrabila su punu šaku rož i hitile prid karoce.

Stari Nadalin i njigov kunjado su stali odzad. Nisu znali bi li klekli, kako drugi ljudi, eli bi ustali na nogah, ma kad su vidili, da sve ko njih kleči, a oni sami da stoje, kako dva koca u brajad, hi je bilo kako jeno malo sram, pak su klekli i oni. (Slijedi.)

Odkriće spomenika

DOBROTVORU I APOSTOLU JUŽNOGA SLAVENSTVA J. J. ŠTROSMAJERU.

Zagreb, 7. novembra 1926.

... i danas Zagreb je bio raskošno ... i razdragan kao mlada nevjesta. ... koje se tu ovih dana odigralo, na- ... sigurno sve ono što se je posljednjih ... ovdje zbilo. Po svojoj veličajnosti ... bi se današnjem otkrivanju spome- ... najvećem sinu Slovenskoga Juga sta- ... bok možda jedino svečani prenos ... kostiju Zrinjskoga i Frankopana u ... 1919. Postavljanje neumrloga djela ... Meštrovića je jedan veliki dogodjaj, ... umjetnički, kulturni i nacionalni, ... po važnosti, koja se Štrosmajeru s ... podijeljuje — možemo mirne duše ... — internacionalni. Jer ime ovoga ... velmože uma i velikana kr- ... srca prošlo je nekoliko puta ... kuglom, najprije kao šapat i ... a onda, iza Vatikanskoga sabora, ... s Franjom Josipom i njegove smrti, ... armljavina i pjesma slavopojka. Na ... slavonsku palanku Djakovo, ... prije biskupa «Štroce» i poslije ... smrti sasvim obična točkica na ... karti, gledala je kroz decenije ... kulturna Evropa.

Akcija za dizanje spomenika.

... Juraj Štrosmajer zaklopio je svoje ... pastirske oči, kao devedesetgodišnji ... na dan 8. aprila 1905. Već 14. juna ... godine osnuju zagrebačke gospodje ... sa zadatkom da se narod preminu- ... lučonoši balkanskih ideala dostojno ... Taj pokret je odmah naišao na ... mijevanje, a divni pokojni A. G. Matoš ... ga jednim od svojih nezaboravnih ... u kome za apostolsku pojavu ... vačkoga vladike istakne, da je on ... Svetog Save najveći jugoslovjen- ... nasljednik mudrosti sv. Ćirila i Me- ...

... spomenuta odbora lijepo je napre- ... ali ga prekide svjetsko klanje, i tek ... mogao je on nesmetano da pro- ... započeti posao.

... priinose potrebne za tu veliku izvedbu ... je odbor zagrepčanki najvećim ... priredjivanjem zabava.

Spomenik.

... samoga spomenika povjerena je ... natječaja slavnome Jugoslovenu Ivanu Meštroviću. Genijalni majstor prihvatio se ... i brzinom, s koje je on po svijetu po- ... salio je on iz bronce od pet srpskih ... ogromni biskupov lik. Štrosmajer, ... svojim starim godinama, sjedi na me- ... stolcu bez naslona, lijevom se ru- ... čvrsto naslonio o koljeno, glavu je ... okrenuo na lijevu stranu, a desnica ... je ispružena u karakterističnoj gesti ... živog i ozbiljnog razgovora. Neki ... kret ruke hoće da tumače kao blago- ... ili čak darivanje, ali ja sma- ... da ima značiti samo kako gore ...

... kip biskupov visok je 3 metra i ... a težak 3000 kg. Počiva na mramor- ... sivozelenkastom podnošku, visokom ... m, sagradjenom u obliku žrtvenika. ... zanimljivosti za volju spominjemo, da je ... prijestol uzidano 20 vagona dalma- ... mramora.

Jedan plan, koji se tek ima ostvariti.

... sam u prošlom pismu spomenuo ... je došlo do toga, da se je spomenik ... Štrosmajeru, tom radinom umni- ... junačkom govorniku, postavio iza Ju- ... venske Akademije. Sada bih još htjeo ... to, da po nacrtu Meštrovićevu treba ... trgu još mnogo toga izvesti. Iz- ... akademičkog trga morat će se iz te- ... promijeniti, pa će istom onda zajed- ... akademijom i novim spomenikom ... jednu umjetničku cjelinu. Danas ... akademički trg obrašten drvećem i za- ... cvijećem i tratinom. Kad se na- ... sredstva, taj će se trg očistiti, po- ... mramorom kao florentinska «piaz- ... spomenik velikoga dobrotvora bit će ... vidljiv sa svih strana, pa će još impo- ... djelovati nego li to danas može ... Ovo je doduše plan budućnosti. Na ... stoje veliki troškovi skopčeni sa ru- ... zastarjele zgrade kemijskoga labo- ... rija, koja se diže nasuprot akademije, ... za desetak godina Zagreb moći da ... ovu novost.

Posljednji radovi.

... obično biva, bili su užurbani. Po- ... složen kameni postamenat, digao ... pomoću mehaničkog dizala i teški me- ... kip, a onda se na brzu ruku prešlo ... uredjivanje prostora na kom se obavila ... monija. Posječeno je nekoliko staba- ... vezen je šljunak i podignuto je šest ... nih stupova za barjake. Dvadesetak ... pred spomenikom podignut je ... paviljon za crkvene i svjetovne ... dostojanstvenike. Velik prostor oko spo- ... opasan je niskom drvenom ogra- ... prevučenom platnom i obrubljenom ... borovinom. Čitav dan i cijelu noć ... se iz petnih žila, uz dobrovoljnu ... od mnogo stotina nedoraslih ... koji su sa zadovoljstvom gle- ... kako se uz svjetlo bakalja u jednoj ... noći akademičkom trgu daje sa- ... novi izgled.

U predvečerje proslave.

... mladih pjevača ima iza spomenika ... generalnu probu. Isto se prave po- ... pokusi s aparatom za radiotele- ... koji će sutradan sve govore pred novim spomenikom smjesta kroz zračni prostor baciti u svijet.

U gradskoj vijećnici i na kolodvoru jednaka žurba. Počinju raznim vlakovima stizavati delegacije i uzvanici, seljaci iz svih strana domovine u prekrasnim nošnjama. Opažen je velik broj sijedih biskupovih prijatelja i poštivača iz Češke, Francuske, Bugarske, bivše Srbije itd. Na večer je za goste svečana predstava u Narodnom kazalištu, a u Pučkom sveučilištu predavanje o. J. J. Štrosmajeru. Do večera nabralo se više od stotinu vijenaca, koji će se sjutra položiti na podnožje Meštrovićeva remek-djela, ali mi žurimo naprijed, jer je za nas od najvećeg znamenovanja sam dan, za koji su zakazane glavne svečanosti, a to je

nedjelja 7. novembra.

Bijeli grad Štrosmajerovih snova osvánuo je u blagdanskom ruhu. Već od rana svirale su fanfare, a sa kuća i palata mirno su se njihale narodne zastave. Mnoštvo gradjana, sokola, seljaka i raznih korporacija strujalo je prema Wilsonovom trgu, pred kazalištem i univerzom (isto tvorevinom djakovačkog apostola), gdje je bilo sabiralište za polazak na samu svečanost.

U katedrali.

Oko 8 sati i po prenule su povorke na Kaptol u prvostolnu crkvu, u kojoj je ovdašnji nadbiskup dr. Ante Bauer odslužio svečano bogoslužje uz sudjelovanje čitavog kaptolskog zbora. Dok je u crkvi trajao obred, prostrani kaptolski trg vrvio je od ljudi kao mravinjak. Zatim se je čitava množica u potpunome redu zaputila preko Jelačićevog trga i Strosmajerove ulice na akademički trg.

Pred spomenikom

dugo su se vrstale delegacije, kulturna i prosvjetna udruženja, poslanstva iz raznih, ponajviše slavonskih sela, jedna počasna četa vojske i brojni odličnici te gosti iz premnogih krajeva otadžbine i svijeta. Ogradjeni prostor pred još zastrtim spomenikom urešen je bio zelenilom, dragocjenim ćilimima i cvijećem. Sva se mjesta redom ispunjuju, izvan počasnoga prostora gusto se poredala prerazna društva i kudgod pogledaš — šuma barjaka. Jednako i okolišne kuće krcate su ljudima na svim prozorima i balkonima, pa čak i krovovima. Nastaju časovi nestrpnoga očekivanja. Samo još treba da stigne zastupnik kraljev.

Uto udari muzika poznatu pjesmu «Iz bratskog zagrljaja...» Sa strane gdje je pod čeličnim kacigama stajala vojska zaori gromki «Bog ti pomogao!» To je stigao armijski gjeneral Matić i sada je svečani akt mogao započeti.

Predstavnici najviših naučnih institucija, državne vlasti, vjerskih organizacija, Zagreba i drugih gradova prilaze spomeniku. Kao prvi govornik oglasi se jedna gospodja iz odbora za podignuće ovoga spomenika, a iza nje progovori dr. Bauer. Čim je ovaj završio, uzicom je skinut zastor sa masivnog spomenika, a daleko naokolo zaori zanosno i radosno klicanje «Slava!» Uto prasne iznenada jedna složna salva iz pušaka postrojene čete, a vojna glazba odsvira himnu.

Na to je kratko i vojnički jezgrovito prozborio kraljev izaslanik, poslije čega je iza spomenika počeo da pjeva zbor srednjoškolaca pod ravnanjem mladoga komponiste Rudolfa Matza prigodnu pjesmu «Psalam velikome imenu». Ova pjesma, izvodjena od 350 pjevača, napravila je na prisutne najdublji utisak.

Sad su zaredali brojni, upravo bezbrojni govori. Bilo je doduše odredjeno da niti jedan govor ne smije trajati više od 2 minute, ali se toga niko nije držao. Svi su bili lijepi, zanosni. Čim je koji govornik završio, položio bi na podnožje Velikana vijenac, sve ljepši od ljepšega.

Naročitu pažnju privukli su svojim govorima na se gosti, koji su na ovaj blagdan kulture došli iz udaljenijih slavenskih i neslavenskih strana. Nije nam moguće ni u kratkim crtama navesti čitavu masu lijepih riječi i misli, izgovorenih danas u čast pokojnome zaštitniku svega onoga, što je u ovoj zemlji valjano. Možda će nam se za to desiti prilika u slijedećem našem broju.

Svečana sjednica Jugoslavenske akademije.

Kad je slavlje pred spomenikom Josipu Jurju, od milošte nazvanom «Štroci» završeno, uputili su se uzvanici u zgradu Akademije. Tu je nakon kratkih formalnosti obavljeno otvorenje novo uredjene Štrosmajerove galerije (stalne izložbe) slika.

Poslije podne.

Sasvim ukratko navest ću glavne dogodjaje poslijepodneva i večera. Poslije velikog ručka za mnogobrojne uzvanike u nadbiskupskom dvoru i gradskom podrumu, održana je u narodnom kazalištu seljačka prestava. Prikazivana je Gundulićeva «Dubravka». Upravo neopisiv prizor pružao je pogled na šarene i bogate narodne nošnje ponositih seljaka i seljakinja. Činilo mi se kao da ne gledam u zbilju, nego samo u neku samovoljno izvještačenu sliku. Osobito su udarali u oči seljaci iz kršnog Meštrovićevog dalmatinskoga kraja.

Predvečer je u Sveučilištu bila sakupljena akademska omladina, za koju je Štrosmajer za svoga života učinio vrhunac svojih napora. Na predavanje dra. Ferde Šišića nadovezala su se pjevanja društava «Balkan» i «Mladost».

U pet sati započela je svečanost u Hrvatskom Sokolu, sa biranim programom, a sve je završeno s veselicom do u kasnu noć.

Konačno je odbor zagrebačkih gospodja priredio večeru u raskošnim gradskim dvorima u gornjem gradu. I zdravice i uspomene na Blagopočivšega, koje su tu pale zaslužile bi, da ima prostora, da udju u naš list.

Razlaz gostiju.

bio je srdačan, čitavo večer orile su se glazbe koje su polazile na željezničku stanicu, no mnogi i mnogi, naročito oni iz daleka, ostali su u Zagrebu, da vide kako ovaj grad izgleda, kad skine svečano ruho i kad hitno i nespokojno žuri za svojim poslom.

Završetak.

Mnogo se je prigovaralo načinu kako je čitav rad oko proslavljanja, otkrivanja i posvećivanja Vladičina spomenika vršen. Prigovaralo se je ljudima, koji su ovaj nezahvalni posao uzeli u svoje ruke. I mnogi su prigovori bili i ostaju opravdani. Nije sudjelovao Jugoslavenski Sokol, a odviše su očita padale u oči razna udruženja, organizacije «Orlova», kongregacije i dr. Čudno je bilo gledati kako se oko Štrocinog monumenta vrzu upravo ljudi za koje se baš ne more kazati da su za čitava svoga života prisizali na svaku riječ Biskupa.

Josip Juraj Štrosmajer ostat će vječno za sva vremena nad narodom visoko, kao što visoko iznad nasada Akademičkoga trga stremi tučani njegov spomenik, to metalno ovjekovečenje rodoljuba i čovjekoljuba, koji je čvrstom voljom radio više nego li je mogao, a blagom svojom i gospodskom — u najljepšem smislu — rukom porazdijelio i porazdavao sve što je imao.

Dr. H. Mezulić.

Političke vijesti

Proslava 4. novembra.

Dne 4. novembra proslavljena je po svoj Italji pobjeda talijanskog oružja. Ove se godine navršava 8 godina od dana te pobjede.

Toga je dana u Rimu ministar Giurati održao govor u kom je iznesao zasluge on. Mussolinija i fašističke vlade za obnovu Italije. Poslije toga bili su održani mnogi drugi govori u kojima su bili spominjani herojski dani pobjedničke talijanske armije, u kojoj se je kao prost kaplar bersaljera isticao Benito Mussolini. Sada je vrijeme kada se talijanski narod penje sve više i više k ciljevima, koji su Bogom dani ovom narodu kojeg vodi najbolji sin Italije — on. Mussolini.

U Rimu su u prisustvu princa od Udine kao predstavnika kralja, on. Mussolini, ministri i državni prvaci prisustvovali svečanoj službi božjoj u počast izginulih ratnika. Poslije toga svi su otišli na grob Nepoznatoga Junaka. Pred Palazzo Chigi priredjene su burne ovacije od ogromne mase svijeta, za vrijeme, dok su sve nacionalističke organizacije i fašisti stizali na Foro Romano, gdje je pred cezarskim stupom zvanično posvećena rimska sablja, koju su ratnici poslije toga ponudili on. Mussoliniju. Poslije ceremonije sva udruženja i fašisti prošli su u redovima i odali su počast palim fašistima, a zatim su preko Corso Umberto I. došli na Piazza Colonna, gdje je bila sakupljena ogromna masa svijeta koja je neprestano pozdravljala Duce-a koji se je morao bezbrojno puta pojavljivati na balkonu.

Na trgu Colonna govorio je on. Mussolini ogromnoj sakupljenoj masi naroda i rekao, da će im naglasiti samo tri kratke stvari. 1. Zahvaljuje im na pozdravu; 2. sada nije vrijeme razgovora, i 3. sutra ćete čuti vijest, koju čekate. Ove izjave on. Mussolinija pobudile su najživlji interes. Drži se, da je on s ovom porukom (da će sutra čuti vijest koju čekaju) mislio na smrtnu kazan, koja se je dne 5. o. mj. primila na sjednici ministarskog savjeta. Taj zakon predvidja smrtnu kazan za atentatore na kralja, kraljicu, nasljednika prestolja i predsjednika vlade.

On. Mussolini — ministar unutrašnjih djela.

Na sjednici ministarskog savjeta kojoj je predsjedao on. Mussolini u prisuću ministara i podsekretara, podnio je demisiju ministar unutrašnjih djela Federzoni. Osim njega demisionirao je i podsekretar u ministarstvu unutrašnjih djela on. Teruzzi, a osim njih još deset državnih podsekretara. Ministarstvo unutrašnjih djela dekretom je preuzeo on. Mussolini, dok je bivši ministar unutrašnjih djela on. Federzoni dekretom odmah imenovan za ministra kolonija. On. Federzoni preuzeo je ovo ministarstvo 1924. godine, onda kada su fašisti marširali na Rim. Prije toga on je takodjer vodio ministarstvo za kolonije pa se sada vraća u svoje staro mjesto.

Sastanak velikog fašističkog vijeća.

Dne 5. o. mj. sastalo se je veliko fašističko vijeće, kojemu je predsjedao on. Mussolini. On Mussolini je referirao i izjavio da će zakon o uvadjanju smrtne kazne biti predložen parlamentu na odobrenje. Glavni sekretar stranke on. Turati dao je referat o stanju fašizma i o raspoloženju koje poslije atentata vlada po svoj Italiji, pa je naglasio da je svud uspostavljen red i mir. Fašističko vodstvo se bavi i pitanjem čišćenja svojih redova.

Protufašizam — veleizdajstvo.

U unutarnjoj uredbi države poslije atentata dogodile su se mnoge važne novosti i to sve nekom posebnom brzinom. Sada počinje opet neki mirniji tok državnog života. I novine počinju, da mirnije razmatraju cijelu stvar.

Sve su novine mišljenja, da su nove uredbe, (o kojima u današnjem broju pišemo) za državu neobhodno potrebne i ako su veoma stroge. Potrebne su u prvom redu za obranu režima, koji je istovetan s državom, zato jer fašizam danas predstavlja ogromnu većinu talijanskog naroda.

Fašističke novine pišu, da je prema tome antifašizam veleizdaja. Obrana fašizma glavni je prema tome uvjet za obranu države. «Tribuna» piše, da će odsada država morati braniti fašizam od protufašista, jer time sama sebe brani. Fašizam se je dosada sam branio, no odsada će ga država braniti, a sve ono što država učini za obranu fašizma biti će poštivano kao zakon. Protufašistički rad biti će prema tome protudržavni ili — veleizdajstvo. Govoriti protiv fašizmu — biti će od sada svejedno kao govoriti i protiv države, a to je teško kažnjivo.

Čišćenje u fašističkoj stranci.

Pojedine fašističke federacije primile su nalog, da po svojim sekcijama što prije izvrše čišćenje fašističkih redova, te da izbace iz stranke sve sumnjive elemente u prvom redu one, koji su se u stranku upisali u zadnje vrijeme.

Pokrajinski fašistički tajnici izvršiti će ovaj nalog što točnije, te će o tome izvjestiti glavnoga tajnika u Rimu.

Na taj bi se način mnogi, koji je mislio sakriti se pod crnom košuljom našao opet na prijašnjem svom položaju. Mnogi su naime samo iz vlastitog interesa ušli u stranku. To je vodstvo uvidjelo, pa hoće da stranku očisti, a ne da crna košulja ima braniti one, koji su protufašisti.

Domaće novosti

Atentat na kasarnu milicije u Sv. Petru na Krasu.

U noći od 2. na 3. o. mj. oko 2 i pol sata po ponoći, kada je svako umoran od dnevnog posla spavao, odjeknula je u Sv. Petru strašna eksplozija, koja je digla na noge uznemireno stanovništvo.

Odmah se je doznalo, da se je eksplozija dogodila u prizemlju bivšeg vatrogasnog doma, gdje se sada nalazi kasarna fašističke milicije.

Na mjesto eksplozije došla je odmah komisija, koja je ustanovila, da je na prozor kasarne bil postavljen jak eksplozivni preparat — možda i želatina. Eksplozija je bila veoma jaka, tako, da se je čula jedan sat hoda daleko. Na svim kućama oko kasarne razbita su sva stakla.

U jednoj sobi kasarne spavalo je osam vojnika milicije. Izmedju tih je jedan ostao na mjestu mrtav od komada eksploziva, dok su dva druga teže ranjena. Poginuli fašista zove se Anton Kerševan, star 19 godina, rodom iz Rihemberka. Ranjeni su Franc Kavčič i Emil Kralj. Svi su Slovenci.

Eksplozija je mogla nanijeti i većih nesreća, mogla je imati strašniji učinak, no eksploziv je bio položen na prozor pa nije odmah naišao na otpor. I tako je kasarna oštećena, ali da eksploziv nije bio na praznom prostoru, bio bi raznio i rastreskao mnogo jače, bio bi razrušen krov, a svi oni koji su bili u kasarni ostali bi bili pokriveni pod ruševinama.

Odmah po eksploziji sav je Sv. Petar bio alarmiran. Unesrećene su pregledali i pružili im prvu pomoć, a mrtvog Kerševanija odnesli su u ured milicije, gdje su ga položili na odar. Iz Sv. Petra su ga poslije uz mnoge počasti,

kojima su prisustvovale mnoge visoke ličnosti prenijeli u rodno mjesto Rihemberk, gdje je pokopan. Ranjeni su u bolnici u Postojni.

Grozan atentat učinio je na sve težak utisak. U prvi su momenat preplašeni ljudi mislili, da je potres. No još se je jače narod uznemirio kada je doznao potankosti dogodjaja.

Vlasti istražuju krivce. Već par dana karabinjeri i ostali organi javne sigurnosti neumorno rade na tom, da pronadju prave atentatore. Zatvoreno je mnogo osoba, a medju tima su i nekoji protudržavni elementi iz unutarnjosti države. No potankosti se ne znaju jer vlasti drže cijelu istragu strogo tajno.

Vlada je odredila 10.000 lira onome, koji bi do konca ovoga mjeseca pripomogao aretaciji onih, koji su krivci za atentat na kasarnu u Sv. Petru.

Porezi.

Dekretom od 16. septembra o. g. br. 1637. oprašta se onima, koji su dužni da plate poreze zaostale još iz vremena austro-ugarske, 50 posto od dužne svote, ako ta svota ne prelazi 200 lira. Ako je dužna svota veća od 200 lira onda se dužniku oprašta samo 25 posto. U dekretu je kazano, da se ove povlastice daju samo onima, koji plate bez da ih Ufficio Registro tjera esekucijom. Ako netko bude primoran platiti onda nema prava na spomenute povlastice.

Razumije se ovo se tiče onih, koji nisu bili potpuno oprošteni od plaćanja starih austro-ugarskih poreza.

Za snizenje cijena živežnih namirnica.

Dne 29. o. mj. sazvao je općinski komesar puljske općine sjednicu na kojoj se je raspravljalo o cjenama živežnih namirnica.

Imenovala se je komisija koja se sastoji od više raznih osoba iz grada, a toj je komisije dužnost, da što prije provede snizenje cijena kruha, mesa, masti, slanine, sušenog mesa, ulja, pašte, riže i kave.

Čim se cijene prouče narediti će se trgovinama maksimalne cijene u prvom redu za spomenute namirnice, a poslije će komisija uzeti u pretres i cijene drugih predmeta trgovine.

Velika nesreća.

Doznajemo da je nastradao životom sa svoja dva kolege g. Ivan Vivoda, učitelj, rodom iz Sovinjaka (Sergobani) kod Buzeta. Svojedobno bio je učiteljem u Vrhu. No ostavi svoj rodni kraj, svoje selo i školu (tomu je već pet godina), te podje trbuhom za kruhom u Jugoslaviju.

Tamo bi namješten kao učitelj. U zadnje doba službovao je u Ustici kod Jasenovca, u Slavoniji. Išlo mu je dobro i srećno uza svoju dragu i dobru suprugu, Jelisavu, rodjenu Drašćić iz Sv. Martina. Jednog dana prošlog tjedna poveze se svojom ladjicom sa svoja dva sudruga preko Save u Varoš. Na povratku zateče ih oluja, koja je prebacila ladjicu, a s njom i tri izletnika, koji svi zaglaviše u rijeci. Velika tuga obuze čitavi kraj tamo, svi žale za trima prosvjetiteljima naroda.

Žale za našim pokojnikom Vivodom Vrh, njegova braća i rodjaci; plače za njim nesretna u crno zavita supruga Jelisava i dobra dječica; plače za njim tast i punica mu supruzi Drašćić-Brombelovi u Sv. Martinu. Žalimo i mi drugi, koji poznamo vrijednog pokojnika. Pogibe tako tragično jedan naš istarski čovjek. Vrijednom narodnom učitelju i patniku, nastradalom Vivodi naš: Počivaj mirno daleko od rodne grude. Naše saučešće udovi gdji Jelisavi, rodbini i obitelji Drašćić.

Nove školske zgrade u Istri.

Kako službeni list javlja Ministarstvo Prosvjete riješilo je, da se u Istri podignu, po selima, gdje je potrebno, nove zgrade za pučke škole o državnom trošku. Te će zgrade biti predane na čuvanje i uzdržavanje općinama prema postojećim pravilima za školske zgrade. U školskim zgradama mora se urediti i stan za učitelja, koji će biti dužan plaćati mjesečnu stanarinu, kako će to naknadno odrediti Ministarstvo Prosvjete.

Sve troškove za izgradnju, zemljište, unutarnji uredjaj itd. snašati će vlada, koja će počevši od škol. godine 1926-27 svake godine, davati Ministarstvu Prosvjete svotu za to 1 milijun i 250 tisuća lira na raspolaganje.

Lega Nazionale.

Lega Nazionale izdala je svoj godišnji izvještaj. Po tom se izvještaju vidi, da Lega ima po našim selima 70 dječijih zabavišta u koja polazi 3906 djece.

Putni listovi.

Tršćanska kvestura javlja i upozorava općinstvo, da se od 9. o. mj. na temelju ministarske naredbe oduzimlje vrijednost svim putnim listovima, koji su dosada izdani. Prema tome morati će si putnici iznova činiti, ako bude netko htio putovati u drugu državu.

U slučaju izvanredne potrebe moći će onaj, koji bude htio putovati u inozemstvo dobiti na dosadanju putnicu jedan vizum od kvesture, tako da će mu i stara putnica vrijediti.

Zadružni tečaj u Trstu.

U ponedjeljak dne 8. o. mj. na svečan je način otvoren u prostorijama Zadružne Zveze u Trstu zadružni tečaj, koji Zveza priredjuje.

Otvorenju tečaja prisustvovala su 22 djaka, vodstvo Zadružne Zveze, te zastupnik «Ente Nazionale per la Cooperazione».

Po otvorenju tečaja bio je poslan predsjedniku spomenutog zavoda poslaniku Alfieriju brzojavni pozdrav.

Institut za narodne manjine.

Na pravničkom fakultetu bečkog sveučilišta ustanovljen je institut za proučavanje položaja narodnih manjina.

Studenti, koji budu pohadjali taj institut i koji budu proučavali pitanja narodnih manjina moći će postati doktori.

Obustava listova.

Poslije atentata na g. Mussolinija vlasti su zabranile dalnje izlaženje mnogim listovima opozicijonalnih stranaka.

Osim talijanskih listova, koji su zabranjeni izlaziti i kojih ima dosta na broju, zaustavljeno je, naredbom bocenskog podprefekta, i izlaženje listovima njemačke narodne manjine. Obustavljeni su prema tome «Volksblatt», «Volksbotte», «Burggräffler» i još neki manji njemački listovi.

Svega po malo

Uhvaćen ogroman morski pas.

U Lumbardi u Dalmaciji uhvatili su prošlog tjedna ogromnog morskog psa, koji je bio dug šest metara, a težio je 600 kilograma. Psa su uhvatili ribari. Kada su mu otvorili utrobu, našli su u njoj ljudsku lubanju i komade od odijela.

Vjerna krava

Neki poljodjelac u North Wealdu prodao je svoju kravu na jednom sajmu nekome seljaku iz mjesta, koje je dvije milje daleko od predjašnjeg posjednika. Kravi se medjutim novi gospodar ne dopada, pa se već dva puta vratila natrag svome predjašnjem gospodaru.

16 milijuna oluja godišnje

Znadete li, da se na godinu na zemaljsku kuglju izlije 16 milijuna oluja i da u času, kada vi to čitate, 300 hiljada munja reže teške oblake po svim stranama zemaljske kruglje? Tako bar pripovijeda profesor Talman, koji se bavi vremenskim opažanjima. On je ujedno pronašao da oluje godišnje načine štete u iznosu od 100 milijuna dolara. Ali oluje imadu i svoju dobru stranu, jer one poljodjelstva opskrbljuju vodom. Tako se cijeni da koristi, što je oluje čine u poljodjelstvu Touhinga, iznose 160 hiljada dolara godišnje.

Čovjek sa krilima.

Ovih je dana oproban jedan izum na polju avijacije (letenje po zraku). Izum je to bečkog mehaničara Antuna Lutča i taj izum bi imao da dade čovjeku krila za letenje po zraku. Sav mehanizam i tajna letenja sastoji se kod tih krila u jednom malom šarafu, koji je u vezi sa malim motorom, koji ima da bude pričvršćen na čovječje tijelo. Čim se motor stavi u kretanje, ruke se ispruže u stranu, a na njima su remenima pričvršćena krila. Za nekoliko sekunda nadje se čovjek kao ptica u zraku u visini od 100 do 200 metara. Čitav taj izum biti će razmjerno jeftin. Stajati će oko osam hiljada dinara. Tako će moći svaki malo imućniji čovjek da si nabavi krila. No ostaje veliko pitanje, da li će svatko imati toliko smjelosti, da se utrkuje sa pticama nebeskim?

Čudan sprovod.

Ovih je dana pokopan Kazimir Hafting, najzloglasniji ulični razbojnik u Varšavi. Njega je uhvatila policija, kada je htio izvesti jednu dobro smišljenu provalu. Na njegov sprovod došlo je do tri stotine zlikovaca, koji su se toga dana usudili radi časovite nekrivnje da se pokažu pred očima redarstva. Razumije se, da su oni ubijenom drugu iskazali počast i lijes mu okitili cvijećem. No redarstvo si bude bolje pogledalo žalosnu povorku, pa je pohapsilo nekoliko muškaraca i žena, za kojima već odavna traga zbog starih zločina.

Drugi ječam, šljive i jabuke

Novine pišu, da su u Slavoniji ponijele nekoje jabuke drugi plod, a sada, evo i šljive ponovno cvjetaju. Medjutim, što je za čudo, i ječam je na ječmeništu istjerao drugi plod i dobro isklasao, samo što ne će moći dozrijeti.

Radi!

Prijatelji, porezi su zaista veoma teški, i kad bi oni, što nam ih je nametnula vlada, bili jedini, koje moramo plaćati, lako bismo ih se riješili; ali imamo mnogo drugih, koji su teži: plaćamo dvostruki porez zbog naše dangube, trostruki zbog naše oholosti, a četverostruki zbog naše ludosti. Od tih poreza država nas ne može osloboditi otpisom. Zato poslušajmo dobar savjet: «Bog pomaže težaku a ne ležaku», ili «Pomozi sebi sam, pak će ti i Bog pomoći».

Držali bismo okrutnom onu vladu, koja bi oporezovala narod tako, da deseti dio svoga vremena upotrijebi u njezinoj službi, no lijenost oporezuje mnoge još gore: lijenost donoseći bolesti prikraćuje život. Lijenost poput rdje troši brže, nego li što rad izjeda. Ključ, koji se upotrebljava, uvijek se sjaji. Ljubiš li život, ne trati vremena, jer je to gradja, iz koje je načinjen život. Koliko li više, nego li je potrebito, potrošimo vremena u snu zaboravljajući, da lisica, koja spava, ne lovi živadi, i da ćemo dosta spavati u grobu. Ako je vrijeme od svih stvari najdragocjenije, onda je tratenje vremena najveća rasipnost. Izgubljeno vrijeme ne ćeš nikada naći. Ustanimo dakle i radimo! Tko se kasno diže, mora kasati cijeli dan, pak će jedva i u noći svršiti posao. Lijenost putuje tako lagano, da je siromaštvo brzo stigne. Goni svoj posao, a ne da on goni tebe! Tko rano rani, dvije sreće grabi. O muci grozdovi vise.

Što znači čekati na bolja vremena? Radinost ne treba čekanja. Tko živi od nade, umrijet će od gladi. Nema dobitka bez muke. Tko ima zanat, ima imanje, a tko ima znanje, ima službu, koja mu nosi korist i čast. Tko ima zanat, mora raditi, a tko ima znanje, mora ga dobro upotrebljavati, jer inače ni imanje ni služba ne će nam platiti poreza. Ako smo radini, ne ćemo nikada gladovati. U kuću radišnog čovjeka glad naviruje, ali se ne usudi ući. Radinost plaća dugove, a nemar ih povećava. Marljivost je majka dobre sreće. Bog daje sve stvari radinosti. Ori duboko, dok lijenčine spavaju, pa ćeš imati žita i za sebe i za druge. Radi danas, jer ne znaš, što te može spriječiti sjutra. Jedno danas vrijedi kao dva sjutra. Ne ostavljaj do sjutra, što možeš učiniti danas. Srami se, da lijenčariš, kada imaš toliko toga učiniti za sebe, svoju obitelj i svoju domovinu. Orudje drži bez rukavica. Sjeti se, da mačka u rukavicama ne lovi miševa. Istina, posla je mnogo, a u tebe su možda slabe ruke; ali prihvati se junački, pak ćeš vidjeti sjajnih uspjeha. Česta kaplja kamen dube, a marljivošću i strpljivošću miš je razjeo konop. Od čestog udara dub pada.

Meni se čini, da čujem nekoga koji kaže: «Pa zar čovjek ne smije sebi dopustiti malo dokolice?» Reći ću ti, prijatelju, ovo: upotrijebi dobro svoje vrijeme, ako misliš dobiti dokolicu, a kako nijesi siguran za minute, ne razbacuj se urama. Dokolica je vrijeme, u kojem možeš učiniti štošta korisna. Dokolicu će uživati pametan čovjek, ali lijenčina nikada, jer život u dokolici i život u lijenosti razne su stvari. Radinost daje udobnost, obilje i ugled. U marljive prelje široka je košulja. Kad imam ovcu i kravu, svatko će mi reći, dobro jutro.

U svojoj radinosti moramo biti ustrajni, ustaljeni i brižljivi, pak nadzirati svoje poslove svojim očima, a ne pouzdavati se odviše u druge. Još ne vidjeh da stablo, koje se često presadjuje, ili obitelj, koja se često seli, uspijeva kao ona, koja je ustaljena. Ako hoćeš, da ti se posao svrši, idi sam, ako ne ćeš, pošalji drugoga. Tko hoće da dobro ore, mora sam držati plug ili goniti volove. Gospodarevo će oko više učiniti nego li obje njegove ruke. Tko ne nadzire radnika, pušta im otvorenu svoju kesu. Preveliko pouzdanje u drugoga propast je mnogih. Kad se sam za sebe brineš, nosi ti koristi. Hoćeš li da imaš vjernog slugu, posluži se sam. Malena nemarnost može izleći veliku nesreću. Zbog čavla izgubila se potkova, zbog potkove izgubio se konj, zbog konja izgubio se jahač, — jer ga je svladao i ubio neprijatelj, — a sve to radi toga, što su se malo brinuli za čavao na potkovi.

Književnost i umjetnos[t]

Rabindranath Tagore: «Pripovijesti»

Kralj. povl. knjižara Janko I[...] (Jugoslavija), izdala je u svo[...] knjigu «Pripovijesti» od znamen[...] skog pjesnika i pisca Rabind[ranatha Ta]gore. Knjiga sadržaje 4 pripovije[sti: ...] Vid, Živa ili mrtva, Nekad je [...]. Svaka od ovih pripovijesti je [...] dogadjaj, koji djeluje na dušu i [...] je u pamćenju čitaocu.

Cijena knjizi je 8 Din., za pre[...]rinu valja priložiti 3 Din.

Izdavač, direktor i odgovorni uredni[k]
IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST“ U TRST[U]

Broj 46 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 18. novembra 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“
Izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I, Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za nauku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

ZEMLJA

Kad je prvi Ministar Mussolini navijestio svoj vrlo uspjeli boj za žito, popratio je taj pokret riječima, koje bi morao svaki vlasnik zemlje da čuva dobro u pameti. On je još jedanput dokazao, koliko značenje ima i za pojedinca i za cijelu državu — zemlja, i onaj, koji je savjesno obradjuje.

Zemlja!

Jedan naš prijatelj, dobro poznati pisac, Petar Petrović, Ličanin, napisao je mnogo lijepih stvari o seljacima i o zemlji, onoj širokoj i dragoj zemlji, koja nam daje naš kruh svagdašnji. O tome pisao je on s mnogo srca i ljubavi. I nedavno izišla je iz njegova pera jedna lijepa stvar, koja se je prikazivala u kazalištu u Zagrebu. Naslov joj je „Zemlja“. U tom jakom i čestitom djelu ima nekoliko lijepih misli o zemlji, koje ćemo mi ovdje prenijeti.

Zemlja je, veli naš pisac, kao dobra mati, koja sav svoj rod i sve svoje plodove daje i dariva svima nama, bez razlike i iznimke, ne pitajući, ko je kakav!... Kao da poimlje da nas je rodila... Ta krpica zemlje prva je bila, koja je čovjeka naučila štovati i cijeniti rad svoj i tudji, poštivati zemlju svoju i tudju i voljeti sve one, koji se na njoj muče i koji na njoj rade. Po zemlji su ljudi dobri i zli. Zemlja je prva pokazala čovječanstvu put k općoj slozi i općoj ljubavi...

A evo kako na jednom drugom mjestu kćerka prigovara ocu, što se nije dovoljno brinuo za svoju rodjenu i od djedova baštinjenu zemlju:

„Evo nas!... Pogledaj nas! Gje je naš rad? Gdje je to veliko pregnuće, koje smo morali uložiti da održimo i povećamo naš imetak? Gdje je? Gdje je ta zemlja, po kojoj su se rasipali naši trudi? Omjeri je i pogledaj! Kakvu su ti je tvoji pokojni dali i namrli, takova je i ostala. Svi su se po njoj grbili i mučili, samo mi ne... Gledali smo je, i jeli, štipali i otkidali. Niko se od nas nije nada nju sagnuo, niko je nije prstom dotakao, a da po nešto nije uzeo s nje. A što smo mi njoj dali, oče? Trgao si nas od nje, odveo! Posijao si nas po zagušljivim i pokvarenim gradskim ulicama i prepustio nas našem životu. I dok mi tako, ti si stvarao špekulacije u namjeri da prevariš, ako slučajno ne budeš prevaren. I metao si na kocku sve! I nas i sebe i našu zemlju. A zaboravljao si, da je zemlja svetinja, i da se s njom ne prave špekulacije“.

I kad je jedne strašne olujne noći rijeka izišla iz korita i nastala opasnost da poplavi zemlju i uništi sav prirod u njoj, onda su svi — i oni, koji nisu marili za nju strepili od straha. No kad su čuli, da je pogibelj minula i da je zemlja spasena, onda je svima odlanulo i svi su je slavili i hvalili:

Jedan je govorio! — Nikad ja nisam tako duboko osjećao veličinu komadića ove zemlje kao noćas. I koliko je ona silna, vrijedna i blagoslovljena i koliko je jako i neraskidano vezana s našim životom! A sad? Sad, kad je ostala spasena, netaknuta i naša, čini mi se kao da je na novo uskrsnula, još snažnija i silnija, blagorodnija i spremnija, da nas održi. I ja — ja ne znam kako, tek meni je, da se ovako preporodjen novijem po njoj i da ljubim nju i svaku njezinu vlat...

A drugi odgovara na ovo: — Eto, šta znači vratiti se k zemlji! Znači, vratiti se zdravom poimanju svega, što je oko nas.

A treći dodaje na ovo: — Rad je sve. Rad na zemlji svojoj. Po njoj, po zemlji, treba da se prospu svi naši trudi i sve naše muke, sve naše sposobnosti. Ona treba da upije u se sve sokove snage naše, i s nje treba da iziknu plodovi svega našega rada. Sa naše zemlje. Jer svagdje gdje radiš, i sve, što radiš — to je tvoja zemlja. Na njoj treba da radiš zdušno i svojski na svoju i općú korist i vidjet ćeš, kako ćeš procvasti.

Ima u onom lijepom djelu Petra Petrovića i drugih dubokih misli i hvala o zemlji, no i ovo, što smo iznijeli, dostajat će da pokaže, kako mi svi moramo da volimo zemlju i seljaka, koji na njoj radi. Osobito u ove današnje dane, gdje česta nevremena i teške nepogode prijeće i zemlji i seljaku, da nam daju, što od njih očekujemo, pa je dužnost svih, a najviše onih, koji mogu, da svak prema svojim silama priskočimo u pomoć i zemlji i seljaku, da u ovoj borbi protiv zla vremena izidju pobjednici.

Jedna štetna pojava

Zemlja je dala sve svoje najbolje i najsočnije sokove. Polegla je i pala obnemogla. Jesen je.

Svuda, pa tako i kod nas. Pobrali smo sve što nam je dala, dala nam je sve, što je imala, a imala je malo, veoma malo ova naša istarska zemlja ove godine. Kao i svake druge — moglo bi se zapravo reći, jer je kod nas i najbolja godina — slaba.

Dosta je pregledati ovogodišnje brojeve „Istarske Riječi“, da se u svakom broju nadje iz pojedinih naših sela one tužne dopise i izvještaje, koji u grubim crtama i u par običnih riječi govore o nekoj pravoj gospodarskoj Golgoti Istre.

Boli, i to veoma boli, čitati sva ona pisma, koja našem listu stizavaju. U svakom je sadržana jedna tužba, jedna muka.

Svako godišnje doba znači za naše gospodarstvo jednu novu nevolju. Kad je suša, onda su čitavi predjeli bez pitke vode. Blago skapava od žedje. Zemlja na njivama puca od sunca. Kad pak zalije zemlju voda, onda sve potapa. U vodi sve gnjije. Voda sve ništi. Pade li još i tuča — stradava sav prirod. Pobije vinograde itd.

Mršava zemlja — slabo rodi, Pristupačna je svim bolestima, koje uništavaju usjeve, loze, blago. Ni čovjek nije na našoj zemlji od raznih bolesti poštedjen.

Sav rad sve muke, sva teška nastojanja, koja umorni i prebiti istarski čovjek ulaže u njivu — rode redovito razočaranjem. Iz godine u godinu. A razočaranje za razočaranjem gradi i stvara u našem seljaku neko mlako i tužno raspoloženje, neko nepovjerenje prama zemlji.

I kada sije gazeći svježom brazdom naš seljak psuje zemlju, kao i onda, kad se na njivama kržljavi usjevi počnu dizati, kao a onda, kad s njeve odvaža siromašnu ljetinu. Žali već anticipatno — jer znade, da će mu zemlja uroditi kao i lanjske godine, a to znači — slabo.

Razočaranje za razočaranjem stvara u istarskom seljaku nepovjerenje prama zemlji. On ne vjeruje danas, da će mu sutra bolje biti. On ne će da vjeruje, da bi ga mogla zemlja podignuti. — Znade, da je istarska gruda bleda i pjeskovita. A iz takve grude — što može da nikne? Sama mizerija...

Dok je u našem seljaku uvriježeno samo nepovjerenje do zemlje — i ako se on uz sve to nepovjerenje drži zemlje, dok je obradjuje, i dok se s njom bori svom svojom snagom — može da se i vjeruje, da je naša zemlja u dobrim rukama, da se istarski seljak još drži i da će se održati.

Ali ima jedna veoma nelijepa pojava, koju se ne može mimoići, jer je sve jača i jača, jer je zarazna, zauzimlje zamaha. To je očajanje — — —

A s tim su očjanjem u vezi mnoge štetne posljedice. Slabiji očajavaju. Ne mogu da snašaju i ne mogu, da se bore s prilikama i teškoćama, sa — zemljom. Padaju, napuštaju zemlju, bacaju motiku, koja je koliko teška, toliko i sveta. I sele iz sela, sa zemlje, iza kako su prodali njivu, vinograde i kuću, onome, koji će znati iz svega izvući koristi.

Naša se sela prazne. Najbolje se snage udaljuju od zemlje, bježe u gradove, da u tvornicama i drugim kakvim poslovima služe kao najgori materijal, koji nije sposoban, nego za teške i najteže poslove, koje gradjani ne obavljaju.

Jure naši seljaci u grad za srećom, koja ih unesrećuje, za dobrom, koje je gorko i teško — teže od motike i zemlje. Da se dobije jedan pojam o ovoj našoj teškoj pojavi — dovoljno je doći na tršćansku stanicu u večer pred praznikom, kada odilazi posljednji vlak. Utrudjeni od teškog posla kroz sedmicu sakupe se tamo čitave stotine naših seljaka, koji rade u gradskim poduzećima. A to i nisu svi oni koji ostaviše selo. To je tek par postotaka onih, koji se rasuše iz istarskih sela po gradovima, što sišu i grabe mladu i zdravu snagu sela, koje očajava i koje više ne vjeruje u zemlju.

Po cijelom svijetu, u svakom kraju, na svakavom radu, samo ne na polju, nadje se lako našega čovjeka. A taj naš čovjek ne govori nego s prijekorom o istarskoj grudi, koja je jalova i gladna. I laže. Ne će nikada reći, da mu je u svijetu gore, nego doma, u selu. Sam je sebe uvjerio, da je naša zemlja prokleta i da ne može dati nego — mizeriju.

Kod nas je očajanje sve šire i veće. Sve više i više baca se zemlja u šake lihvara i posjednika iz grada — za malo. Za onoliko, koliko je potrebno, da se plate dugovi i put u svijet...

Veoma je teško prema ovoj pojavi zauzeti jedan odvažniji stav. Ko bi i mogao ma samo i riječima braniti nekome, da čini ono što želi, i što on smatra jedino svojim ličnim pitanjem.

Možemo samo zaključiti, ono što smo već i prije rekli, da je pojava štetna, da uništava naša sela, da baca jedino naše narodno blago što imamo — zemlju naših djedova u ruke ljudiju iz grada, koji će iz zemlje izvući svoju korist, na štetu našeg seoskog življa, koji biva sve skučeniji, sve siromašnji i sve jače iskorištavan. U broju je snaga, a jedino zajedničkom, udruženom seljačkom snagom u borbi sa zemljom i sa svim ostalim teškim prilikama, moglo bi se misliti na bolje dane u gospodarskom pogledu.

Onima, koji su nejunački ostavili zemiju, izgledati će možda i krivo sve ovo. No, nalazimo, da njihov očaj nije opravdan i da nije opravdano njihovo zlo mišljenje o zemlji. Zemlja je jedino dobro u svijetu. Samo se treba s njom boriti. Oni su iz borbe pobjegli. Ni malo junački i ne dostojno Slavena, kojima je zemlja od uvijek najbolja majka.

DOPISI

PISMO IZ ZAGREBA.

Gradska općina i njezin načelnik i gradjevna djelatnost.

Zagreb, novembra 1926.

Uza sve teške ekonomske prilike, financijalnu krizu i vrlo osjetljivo porezko opterećenje, u Zagrebu se uvijek nešto gradi, ruši i pregradjuje. U tome učestvuju i država i općina, a u najvećoj mjeri privatni kapital. Ali za samo proširenje, uljepšavanje i uredjivanje grada ima, bez ikakve sumnje, pregolemu zaslugu gradsko poglavarstvo, kome već godinama stoji na upravlja neumorni Vjekoslav Heinzel.

Dobro je da na takovim položajima stoji stručnjak i da tu stoji kroz dulje vrijeme. Česte izmjene na glavi uprave mogu samo škoditi interesima dotične upravne grane. Tome se, iz političkih razloga, ne dade izbjeći u vrhovnoj državnoj upravi, naime vladi; ali samouprave, naročito gradovi i općine moraju upravo težiti za tim, da se osobne promjene u vodstvu zbivaju što je manje moguće. Tako je u Pragu već od prije rata načelnikom gosp. Baksa, a jednako i Zagrebom više godina upravlja neumorni Vjekoslav Hejnzel.

Nema čovjeka za kojega se ne bi mogla naći zamjena. Ali Zagreb je sa svojim načelnikom zadovoljan, pa se on njime ponosi, a ponosi se i sam sa sobom. I ne može se kazati da za to nema razloga! Jer Zagreb je najljepši grad u državi, a ne znam da bi ikad i koji stranac bio o njemu što ružno spomenuo. Da se o Zagrebu dobije jedna lijepa slika koja će vječno ostati u pameti, dovoljno je iskrcati se na Državnom kolodvoru i zaputiti se prema Jelačićevom trgu. Odmah na izlazu iz stanice zadivit će te jedan krasan pogled; lijevo golema moderna golema zgrada hotela „Esplanada“, pred stanicom široki, glatki i čisti trg, pa onda čitav jedan kompleks perivoja i šetališta s brojnim spomenicima i lijepim palačama, a iznad svega toga se nadvisila tamna pozadina orijaša Zagrebačke Gore i, ponad kuće i stabala, dva vitka i visoka tornja prvostolne crkve, koji se prvi zapaze, ma s koje strane se u Zagreb dolazilo. Taj trg pred stanicom, pa Umjetnički Paviljon i borovi na akademičkom trgu, odmah za njim palača Seljačkoga Doma, široki glasoviti Zrinjevac s drevnim krošnjatim platanama i vazda živa Strossmajerova ulica koja će te odvesti do spomenika Jelačića bana, sve to je jedna harmonična cjelina koja je sama po sebi dvoljna da Zagreb bude smatran gradom rijetke ljepote, pa i onda aka se uzmu najstroža evropska mjerila.

Ali tu moram stati, jer mi je namjera da se ograničim na kratak prikaz o gradjevnoj djelatnosti.

Jasno je da se za trajanja rata nije gradilo ništa. Neko kretanje zapaža se istom godine 1919., sasvim polagano i bojažljivo. Novac se je onda vrlo teško vezivao uz nekretnine. Ali je potraga za stanovima bila sve veća i veća. Kako je uporedo s time ulaganje kapitala u druge industrije bilo sve manje rentabilno, gradjevna je djelatnost ipak godimice rasla i konačno došla do svoga vrhunca god. 1923. U toj je godini sazidano 287 kuća, sa 831 stanom i 2008 soba. Od onda volja za podizanje novih zidanica polako opada, ali ukupni rezultat nije baš neznatan: U razdoblju od 1919. do — 1926. god. izgradjeno je u samom gradu 1330 kuća, sa 3994 stana i 8822 sobe. Ali ako se uvaži da je u predgradjima podignuto i prezidano mnogo toga mimo plana i bez gradjevne dozvole, može se ukupni broj kroz spomenuto vrijeme sa sazidanih kuća procijeniti na otprilike 1800, sa 5000 stanova i oko 10.000 soba, a to znači da se okućilo najmanje oko 15.000 ljudi!

U posljednje vrijeme nalaze se u poslu pretežno velike zgrade, kao monumentalna Burza, zgrada Središnjeg ureda za osiguranje radnika, nav eliko zasnovan Radišin Dom i palača što ju gradi ovdašnja nadbiskupija odnosno kaptol itd.

No nijesu manjega značenja ni neprestani radovi koji se vrše na gradskim ulicama. Zvuči kao protuslovje da su tu ulice najurednije, ali, u isto vrijeme, uvijek — raskopane! Polože nove tramvajske tračnice i ubrzo ih opet vade, da na njihovo mjesto dodju druge, jače i trajnije. Taracaju koju ulicu, da je domala pretaraćaju na drugi neki moderniji način. Sada se opet u nekoliko glavnih ulica polaže asfalt, a za novu telefonsku centralu iskopani su svagdje 2 m duboki jarci, u koje će polagati za to potrebne podzemne električne vodove (kabe). Sve to košta golemih para, a ipak se novoizabrani načelnik grada Beograda, dr. Kosta Kumanudi, bivši ministar financija, kad je nedavno bio ovdje, nije mogao dovoljno načuditi, kako to Zagreb slaže konac s krajem, kad mu godišnji proračun iznosi tek jednu trećinu budžeta općine beogradske. Na to su se polaskani zagrebački „purgeri“ zadovoljno nasmiješili i rekli:

— Je, kaj ćete?

Dr. H. Mezulić.

IZ RIJEKE.

Opet poplava. - Martinjsko ljeto.

U srijedu, 11. o. mj. imali smo opet jedan ružan dan na Rijeci. Uslijed silnih kiša mnoge su ceste, osobito ona kod Kantride i na Mlaki, bile pod vodom. Voda je tuda derala, što Boga mi nije bilo ugodno gledati.

Najviše zabrinutosti i straha zadavala je pak Riječina, koja je već ujutro počela da raste. Nabujala voda prijetila je ozbiljno mostu, kojima još prolaze ljudi i kola, dok se novi ne preda prometu. Bilo je oko četiri sata poslije podne, kad se držalo, da je opasnost blizu, to više, što se i more bilo diglo do visine, do koje se u nas rijetko kada diže. Tada su brže bolje zatvorili most, tako da su mnogi ostali neki s jedne a neki s druge strane. Za te ljude providjelo se tako, da su se preko Baroša i Delte vratili svojim kućama.

Kroz cijelo to vrijeme kiša je na potoke lijevala, i neprestano je grmjelo, kao da će se nebo polomiti. Premda su vatrogasci učinili sve moguće, da grad očuvaju od jače poplave, svi su bili u strahu, što će da se dogodi.

U tom strahu prošla je noć, i hvala Bogu — taj je strah bio suvišan. Sjutradan osvanuo jedan lijep četvrtak, kakvog već nismo dugo imali, da su ljudi govorili, da ko bi se bio objesio u srijedu, u četvrtak bi se pokajao od srca.

I danas, dok ovo pišem, još je lijepo. Pravo martinjsko ljeto. A mi smo držali, da toga martinjskoga ljeta uopće ne će ni biti više. Mislili smo: proljeća nismo imali, ljeta nismo imali, jesen je ispod svake kritike, pa će valjda tako biti i s martinjskim ljetom. No prevarili smo se — i neka smo!

Martinjsko ljeto zove se inače i babje ljeto pa i sirotinjsko ljeto.

Rokac.

IZ PULE.

Gospodarska nevolja. - Valelunga i nova industrija.

Talijanske novine u posljednje su se vrijeme više puta bavile pitanjem ovoga našeg grada, koji je, s punim pravom rečeno, bačen u gospodarskom pogledu na jednu veoma slabu točku, koja sili na očajanje. Iznašaju se u brojkama slike puljske mizerije, koja je uistinu mizerija. Daje se upute i informacije onima, koji bi mogli nešto poduzeti za dobro ovoga grada. Mora se priznati, mnogo se je već nastojalo oko toga, da se Pula pomogne i podigne. Dosada se je nešto postiglo, ali će još mnogo trebati dok se Pula ekonomski podigne tako, da bude mogla dati života za trideset i osam hiljada stanovnika, koji čekaju bolje dana. Ali ne samo stanovnici iz grada nego i okolica, koja je pretežno radnička gleda svoj spas jedino u oporavku Pule. Pula je jedanput i naša sela prehranjivala. Danas je u gospodarskoj krizi ona — i naša sela.

Ovako ne smije ostati. Slabo gospodarsko stanje i nestašica posla, čini da grad opada na stanovništvu, da propada, jer se radnik seli trbuhom za kruhom u daleke krajeve, gdje redovito stradava u još goroj mizeriji, nego li kod kuće.

Argentina je danas krcata radnom snagom, a baš tamo se najviše i seli naše pučanstvo, da traži rada i kruha. Pula i okolica dale su dobar broj radnika u svijet. To nije bio jedanput običaj u ovim našim krajevima. Pula je samo svojim arsenalom davala rada za 5 hiljada radnika, a to znači, da je jedanput moglo u Puli živjeti samo s arsenalskim radom oko 20 hiljada stanovnika više nego danas.

Osim arsenala ukinuta su još i mnogo druga poduzeća, koja su davala ljudima rada a Puli života. Razumije se, da danas Pula ne može više da raprezentira onog značenja koja je imela pod Austrijom, kao ratna luka. Bila je za Austriju važna ratna točka, danas je postala jedna obična lepa luka, ali nije moguće misliti na to, da se sva negdašnja ratna poduzeća ožive. To se bar sada neće ostvariti. Država ne nalazi potrebnim. Ali se misli nešto drugo.

Izgleda, da se radi na tome, tako novine pišu, da se grad Pula u kojem drugom smjeru industrijalizira, da se u Puli ustanove neke nove industrije, koje će dati rada kojoj hiljadi radnika iz grada i okolice, da se tako spriječi daljnja i jača kriza i mizerija.

Opazilo se je u posljednje vrijeme, da se gospodarska nevolja može riješiti, da postoji jedna izlazna točka i da se treba — maknuti s malo više energije i dobre volje.

U neposrednoj blizini Pule nalazi se stara i poznata barutana (polveriera) Valelonga, koja je već od nekog vremena jedino za strah stanovništva. Godine 1921. uzbunila je grad i okolicu jednom jakom eksplozijom, a od onda se uvijek boji novih eksplozija, pa se je zato već mnogo nastojalo, da se barutana premjesti iz Valelunge nekamo drugamo. U augustu ove godine opet se je pojavio požar u Valelungi, no nije bilo težih posljedica. Iza ovoga novoga požara stanovništvo grada Pule uputilo je vladi u Rim jedan apel, kojim moli, da bi se barutana prenesla iz Valelonge, što prije u Malcontentu kod Padove, kako je bilo već prije od vlade riješeno. Ako se ovaj prevoz ne bi mogao brže obaviti onda neka se iz barutane razveze materijal po raznim magazinima daleko od grada i neka se radionice za izradu naboja odstrane. A osim toga molilo se je vladu, da bi se Valelonga predala kakvoj industriji, koja bi se ustanovila u Puli, da se tako riješi pitanje nezaposlenosti i seljenja velikog broja pučanstva.

Sve je pučanstvo jednoglasno zahtjevalo od vlade, da bi što prije riješila gornje pitanje Valelonge, barutane i industrijalizacija. Nakon više intervencija i nastojanja ipak je napokon vlada riješila, da se polako počne s izvažanjem eksplozivnog materijala, kojeg u Valelongi ima oko 15 hiljada tonelata. Taj eksploziv izvesti će se u Malcontentu blizu Padove.

Osim toga kani vlada, da se za sada jedan dio, a poslije i ostala Valelonga preda industrijalcu Castiglioniju. Kada bude ispražnjena sva Valelonga, Castiglioni bi preuzeo sav kompleks zgrade. Castiglioni je Valelongu tražio, zato, da tamo uzmogne uspostaviti jednu jaču industriju.

Svojim kapitalom naumio je on tamo podignuti i razviti tvornicu za preradbu nekog trećeg ostatka iza kako se rafinira nafta. Taj se treći ostatak zove «masut». Kažu, da je u toj materiji sadržana neka sastojina koja se dosada nije iskorištavala. Castiglioni je prvi, koji se je dao na taj posao da i tu sastojinu iskoristi. Novine pišu, da je taj proizvod vrijedan, da se mnogo troši (u Italiji oko 50.000 vagona na godinu) te da je izgleda, da bi se ova industrija mogla lijepo razviti osobito bude li se materijal mogao izvažati i u druge države. Rabi se za tjeranje jedne vrsti motora, a kažu, da je proizvod dobar.

U početku svojega rada može ova industrija u Valelongi, da namjesti oko 500 radnika, no, kako izgleda, nije isključeno, da bi za kratko vrijeme moglo u Valelongi biti namješteno i više hiljada radnika.

Naum nije slab. Nego dapače veoma pohvalan. Svaki je ovakav korak i svaka namjera, da se Puli pomogne dobro došla i srdačno pozdravljena od pučanstva grada Pule i okolice. Izgleda, da bi Castiglioni s mnogo promišljanja uložio svoj kapital u poduzeće. I inače je on smatran sposoban i razuman industrijalac, pak bi po svoj prilici znao voditi industriju dobrim putem razvitka i napretka.

Razumije se, na korist puljskog pučanstva, koje već tako dugo želi rada i koje je sito mizerije. Vlada bi dobro učinila, da bi pružila neke pogodnosti ovom novom poduzeću. Moći će tako bolje uhvatiti korijena, moći će se lijepše razviti — a to je glavno, to želi sve pučanstvo, koje bi inače bilo primorano na daljnje selenje, na daljnje teške dane i na daljnje čekanje.

Kad bi koja nova industrija razvila svoju djelatnost, da uzmogne zaposliti par hiljada radnika, koji su sada dizokupirani uz ostale manje radnje u Puli — moglo bi se doskora vidjeti Pulu življu, napučeniju i na boljim nogama.

Neznamo samo, da li će ova industrija o kojoj gore govorimo uistinu započeti svojim radom. Nekoji sumnjaju u to. Uostalom vidjet ćemo.

IZ MEDULINA.

Novi općinski delegat.

Posijali smo pšenicu, naš najbolji i najveći seljački prirod i sada mirno očekujemo zimu, koja kod nas nije baš najčvršća. Koliko se god ljudi širom Istre i druguda tuže na poplave i velike kiše, mi ne možemo da se tužimo. Dapače ovog ljeta želili smo je kao ozebao sunca, — a i sada nije baš odviše mokro.

Gospodarski ne stojimo dobro, jer je jesenska paša slaba ili nikakva, a opet sijena nijesmo imali. Zato naše blago će teško prezimiti.

Kod nas inače po običaju, samo ćemo da spomenemo jednu promjenu kod uprave sela. — Nedavno predao je dužnost delegata naš poštar i to svome bratu. Naš dosadašnji delegat g. Petar Lorenzin bio je uzoran i pošten u svome radu i svakome je išao na ruku. Svoju službu vršio je na veliko zadovoljstvo sela. Mi smo ljudi pravedni i priznajemo rado istinu. Zato ćemo reći da nijesmo nikada imali tako dobrog, sposobnog i pravednog delegata.

G. Petar Lorenzin služio je kao delegat na čast oblastima i selu. Zato mu željmo svaku sreću u budućnosti.

Nadamo se, da će novi delegat ići po putu svoga brata, ta i on je Medulinac, pa mislimo, da će najbolje biti, ako bude svojim seljanima išao na ruku kao što je i brat mu.

IZ SV. MARTINA

Konkurenca, koja ne valja.

Kako je poznato, mi u selu imamo Zadružnu mljekarnu. Mi joj se veselimo od srca. Počela je lijepo napredovati. Kad ne bi bilo zložbe i zlobnika, i kad ne bi bilo konkurenata, te nehajnika i nevjernika — išlo bi s mljekarnom bolje. Imamo u okolici tri konkurenta, tri mljekara, koji škode da ne može i ljepše napredovati naša Zadružna mljekarna.

Pa neka i bi konkurirali, ali ne bi smjeli lažno crniti našu Zadrugu. To nije lijepo ni pošteno, a ni najmanje u prilog seljačkog napretka. Jer svaka zadruga koristi uopće narodu, osobito svojim zadrugarima, dočim privatnici i privatna poduzeća koriste sami sebi.

Zato smo čvrsto uvjereni, da će se dandanas seljaci, zamljoradnici pomoći jedino putem svojih zadruga. Tko protivno govori, vara sebe i druge. Naši ljudi zdrave pameti i poštena srca ne će vjerovati lažima i lašcima, koji lažu radi — sebe, a ne radi koristi naroda.

Ipak naša Zadružna mijekarna napreduje, a sada se radi na tom, da se ju postavi na još čvršće noge i temelje, da ju tada ne će moći nikakva zlobna konkurenca baciti ni uništiti. Onda će se svi konkurenti i besavjesni zlobnici rastopiti kao snijeg i led na suncu. Samo preporučamo našim ljudima, da se svi upišu u Zadrugu, da joj davaju dobro i čisto mlijeko, a napokon da vjeruju u Zadrugu, koja će biti danas - sutra na čast i diku, a i na veliku korist cijeloj Buzeštini i Čićariji.

IZ ROČA.

Ljetina. - Mladež i prosvjeta. - Sjećanje na pok. učitelja Licula.

Čitamo u «Istarskoj Riječi», kako se sa svih strana naše mile Istre javlja o ovogodišnjoj ljetini, pa tako smo i mi Ročani odlučili da to javimo. Čujemo kako se skoro sa svih strana najviše tuže o ovogodišnjoj ljetini, nu mi se, možemo reći, ne smijemo tužiti ove godine, nemamo svega koliko, bismo željeli imati, jer čovjeku nebi nikad bilo dosta, ali ipak smo svega po nešto nabrali tako da ne možemo ako ne Bogu zahvaliti.

Krumpir nam je obilato urodio, našli smo kod kopanja i ponešto sagnjiloga ali sa svim tim smo sa ostalim zdravim vrlo zadovoljni. Pšenica nije nam uspjela najbolje jer je bilo previše mokro za nju, pa zato je bila ponešto slabija. Sa kukuruzom smo sasvim zadovoljni, isto i grožđje nam je išlo prilično dobro, samo što je po nekojim selima bilo oštećeno od tuče, ali ne sve, a ostalo nam je dobro uspjelo. Sa ostalim prirodom smo isto zadovoljni skoro sa svim.

Možemo vam i to javiti da su naši kmetovi vrlo radini i štedljivi u svim stvarima, rade uvjek marljivo, kao mravi. Pa i mora se uvijek raditi je sa svim tim teškim radom se nalazimo u teškom stanju, a bez njega dobro znamo da bimo išli u propast.

Naši mladići se isto rado hvataju posla, samo je slabo ono, što još radije obilaze naše krčme i što rado troše krvavo zasluženi novac u ono što im nije nikako od koristi, već više puta na štetu. Bilo bi bolje i ljepše da manje plesove posjećuju, nego što su naučeni. Bilo bi mnogo korisnije baviti se čitanjem korisnih knjiga, da što nauče, te kupovati knjige, koje su nam od koristi mjesto da se nosi novac krčmaru, koji se poslije smije za nama. Moramo uvijek, kad idemo što raditi misliti što ćemo od toga imati da ne radimo nikad ono što bi moglo biti na štetu nama i našem narodu.

Na dušni dan posjetili smo naše groblje, kako je običaj svake godine, a našli smo na njemu nešto što se nije vidjelo do ove godine, našli smo na grobu našeg pokojnog učitelja Licula lijep spomenik, okolo kojega su se nakupili njegovi učenici i gledali žalostno u sliku njegovu i kao da bi se željeli još jednom snjim razgovoriti.

Dragi naš učitelju, dajemo ti još jedanput s Bogom. Teško nam je bilo kad si nas ostavio i teško nam je bez tebe, ali ti kad si se odjelio od nas nisi sve svoje ponio sa sobom, nego si mnogo toga ostavio svome narodu, a posebno svojim učenicima, koji ti se za sve one krasne nauke najljepše zahvaljuju i koji će se uvjek sjećati tebe. I ako si ti i umro, djela tvoja i krasne nauke tvoje koje si dao narodu svome, živjeti će na stotine godina.

Liculovi učenici.

Širite „Istarsku Riječ“!

Franina i Jurin

Fr.: Ča si se to zamislel, Jurino?
Jur.: Razmišljam, kako su ljudi v... puti nemi. Mogli bi bit srećni, a ne... da budu.
Fr.: Kako to? Ja sam pak do sa... vavek čul povedat, da čovek na ove... svete ne more bit nikada srećan.
Jur.: To se zna, da ne more, ako ne ć...
Fr.: A je ki kade, ki ne će! Svaki b... otel biti srećan, samo ne zna kak... Ja mislim, da je to najtežja stvar n... svete: — postat srećan.
Jur.: Ja pak mislim, da je najlaglj...
Fr.: Ala — navadi me, kako se na... laglje pride do sreći, pak ću ti b... do smrti zahvalan.
Jur.: Budi kako Dijogen.
Fr.: Kega zlodeja?
Jur.: Budi kako Dijogen.
Fr.: A ki je to za jedan čovek?
Jur.: I mala deca znaju, ki je Dijoge... a ti ne znaš. To ti je jedan mudra... grčki, ki je tamo još prej dve tisuć... i toliko let bil našal sreću.
Fr.: A kade ju je našal?
Jur.: Va bačve.
Fr.: Ča ga j' tako dopadalo pit?
Jur.: On je bil najtrezneji čovek n... svete. Nikada ni pil ni vina ni rakij...
Fr.: A ča j' pak jidal?
Jur.: Ono ča bi mu pod ruki prišl... Nikad ni zibiral. Ča je hrana bi... prosteje i navadneja, to mu je bi... draža. On ni nikada poželel, dokle... bil živ, jednega boljega zalogaja. Za... je i bil srećan.
Fr.: Ne razumem, kako je jedan tol... brižnićina mogal bit srećan.
Jur.: Ja pak razumem. Ki je najve... uzrok, da su ljudi danas ovako n... srećni? Uzrok je ta, da nisu nikad... zadovoljni. Ki danas palentu ji, j...tra bi otel pišćenci, a ki danas p...šćenci ji, jutra bi otel najlepje pa... i bomboni. I ki danas na coke se... jutra bi otel imet katridu, a ki im... katridu, već bi otel kanapè. A tak... i on, ki na slamnice spi, otel bi, ... spi na vune, a ki spi na vune, ot... bi da počiva na svile ale na pere... od tić. I ki je obuven va žokeh a... va opankeh, otel bi postoli fini ... najfineje kože, ale pak skornji. ... gre hodeć, otel bi se vozit na vozić... ki je na vozićo, otel bi bit va karoc... ki je va karoce, otel bi letet va tom...bile, ale pak na areoplane i sve tak...
Fr.: A je tako — je, da bi tako ne! I ... ima sto fijorini, otel bi ih imet dv... sto, a ki ima tisuće, otel bi imet m...lijun, a ki ima milijun, otel bi ime... tisuće milijuni — i tako nikada kraj...
Jur.: I to je krivo, da ljudi ne moru b... nikada srećni, zač njim vavek ne... fali.
Fr.: A on tvoj Dijogen bil je zapravl... srećan?

P O D L I S T A K

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskog života u porečkom dijalektu.)

(Nastavak.)

Kad su zapasale karoce, ljudi su se ustali i pošli za njima do place. Mladi Stipe je još zvonija, ma vidilo se da jur komoč potiže i da se je napro utrudija.

Biškup je poša po škalah u plovaniju, a ljudi su sili okolo ladonje i predikali, kakov je biškup, da je to naš ... vik, da je lip, kako je lipo odgovorija dreto po našu: vazda budi faljeno; i svega tako.

Stari Nadalin je svojim kunjadon poša u hižu i tamo su se i njih dva prikazali biškupu i njigovoj kumpaniji.

I mala Nada iz Rupeni je bila mriž drugon dicon. I ona je imala pun faco rož i hitala hi prid biškupa na put. Njeja pomajka teta Jelena ni bila vani, ona je bila u kužini poli stare Goričanke i pomogla je paričivati za večeru gospodi. Mala je sve te dane bila š njon u Baderni. Spala je z materon skupa z drugima deklami na šufitu. Sobon je donesla i fešnu robu, u koju će se sutradan pribuči, kad bude pošla na bermu u crikvu. Njeja kuma, stara kuharica Roža, je je bila kupila finu kotulu, nove pastole i bilu košuljicu, da je je bila milina pogledati, kako je kumparila, pak se je njeja kuma i mogla veseliti, da ima takovu fijocu.

Kad su gospoda zapasala u hižu i razlazila se po svojih kamarah pošla je i mala Nada kroz vrata od korte pak po škalah odzad u kužinu. Jeno malo se je motala ko gnjišta, ma kako su je dekle svako to malo trknule, koja z nogon, koja z lahton, pošla je van okolo po korti i zašla kroz veliki portun pod šternu i znolde gledala u okna, na kojih se je svako to malo pokaza pop.

Došlo je i vrime večere. Gospoda su bila počinula potle podne po svojih kamarah, umila se i pošla doli u tineja, da večeraju.

U velikom tinelu je bilo makor četiri, pet stolic, sve jena poli sam drugu, pune pijati, butilj i mižoli. Sve okolo jednake kantrige. Po zidi svakove velike kvadre, a najveća mriž njima je bila una pre Martinova, kako sidi na kantrigi s kušini, velik i lipo pituran s koluri, kako da je živ. Na desnoj ruki mu se je vidija veliki prsten z modrin okon, kako da ga vidiš u naravi.

Počela je večera. Na čelu je sidija biškup Jure Dobrila, njemu z desna su vrgli suca De Francesca, a z liva je sidija dekan Žilič nidi iz Motovunštine, a valje poli danj mladi pop Ive Kleva, iz Barbanštine, kojega si je bija biškup uzeja za šekretarija, pak pre Martin, plovan baderljanski, pak pre Pere Prekalj iz Sutlavreča i čuda drugih.

Jena dekla sva u bilon je došla unutra i donesla na velikon jenon plitkon pladnju cija pršut, iz kojega su bile považene sve kosti, a bija je svi rasičen na tanke fetice. Kad si ga gleda si pera, da je cija, kako da je tolič posoljen i usušen, a s kin si ga taka s pirunom, počele bi ti padati fetice na pijat.

Za pršuton je došla juha, pak pul... stri i jarebice i svega ča si čovik mo... samo pomisliti i ča bi bila mogla nabr... jiti samo stara Roža kuharica, koja ... paričivala i drugo nedan, pak ni uni ... su jili.

Nego valje, kad su sili za stolicu, bi...škup se je ubrnija pre Martinu i rek... mu je, dreto i šćeto:

«Čujete, gospodine plovane, vode sm... sve sami naši ljudi, pak ne znan, zašt... ne predikamo u našem materinsk... jeziku.»

Pre Martin se je zacrlenija:

«Da, ma kad smo sve sami študijan... ljudi predikajmo mriž sobon samo tal...janski,» je reka.

«To ča smo študijani, ne će reći, da s... moramo sramiti našega slavinskog... jezika. Svaki narod na svitu: i Nimac... Talijan i Rus i Japunež i France... i T...lijan predikaju po svoju, a samo m... brižni istrijanski Slavinci se ne ufan... predikati po našu, nego se mučimo ... tujen jeziku, ča ga ni ne razumin... napro.»

(Slijedi.)

Jur.: On je bil najsrećneji čovek na svete. On ni imel ni kući ni kućišća, ni krova ni strehi — ničesa.
Fr.: A kade je bival?
Jur.: Va bačve.
Fr.: Va bačve? Ma on je bil malo nem, Jurino!
Jur.: A ja ti govorim, da je ono bil najmudreji čovek na svete. Jedanput je prišal k njemu, samo da ga vidi i čuje, jedan znameniti cesar z Macedonije, Lisandro Veliki. Dijogen je sedel na tleh i čistil onu svoju kuću — to će reć — bačvu. A čistil ju je onput, kada mu j' cesar blizu prišal. — Ja sam cesar Lisandro Veliki — rekal mu je cesar. — A ja sam Dijogen, odgovoril je mudrac, i napred je čistil svoju bačvu. — A ča se ti mane ne bojiš? — pital ga je cesar. — A Dijogen njemu: — Si ti dobar ale zločest? — Cesar odgovori: — Ja sam dobar. — I mudrac će mu nato: — Pak ki da se boji dobrega čoveka!
Fr.: Lepo mu je rekal. Ma ja svejedno mislim, da bi cesar bil dobro storil, da je onega mudrega čoveka zel sobum va svoj palac i da mu je dal svega i svačesa.
Jur.: Cesar mu je vaistinu i rekal, da će mu dat čagod zaželi.
Fr.: Pak ča j' zaželel?
Jur.: Rekal mu je: — Cesare, ja te ne pitam niš drugo, nego da mi greš malo ća od sunca, da mi bude malo topleje i da morem bolje čistit ovu bačvu.
Fr.: I to je sve.
Jur.: Sve.
Fr.: Ako je tako, onputa moram i ja verovat, da je on Dijogen bil vaistinu najsrećneji čovek na svete. On se ni puno razbijal glavu ni ča će jist ni ča će obuć ni kako će pobelit kuću ni kako će ju mobilijat.
Jur.: A ne samo to. Ti moraš znat, da je čovek već puti jako nesrećan i zato, zač nima ono ča imaju drugi. Ale ako ima, misli, da ni onako lepo, kako puli onega drugega. Ja sam poznaval čoveka, ki je bil strašno nesrećan, kad bi naprimer čul, da susedov prasac peže deset ale petnajst funti više od njegovega. A poznaval sam i jednu divojku, ka je obolela zato, zač je njija prijateljica imela jedni rećini malo lepji od njijeg. Nenavidost, brate, to ti je uzrok svoj nesreći tolikeh i tolikeh ljudi.
Fr.: To bi dunke još najbolje bilo, da storimo, kako i on tvoj Dijogen. Da se stisnemo va bačvu, pak Bog teta Jele!
Jur.: Dobro! Provajmo malo! Tu je bačva, ti hodi nutar i budi Dijogen.
Fr.: A ti?
Jur.: Ja ću bit Lisandro Veliki. Ala hodi nutar! Si već?
Fr.: Sam!
Jur.: Dobro! Sada pazi: — Ej, čoviče! Ja sam Lisandro Veliki!
Fr.: A ja sam — Franina!
Jur.: Vidim, da nimaš ni ča jist ni ča pit ni ča obuć i da ti fale tolike i tolike stvari. Ala, reci: ča god zaželiš, dat ću ti.
Fr.: Ja vas, gospodin cesar, niš ne pitam, nego da mi platite ča sam dužan i da mi još ča navržete zgora za moje špendije.
Jur.: Hodi vanka s te bačvi. Nisi dostojan bit va njoj! Lepi Dijogen biš mi ti bil!
Fr.: A ča ćemo no! Kakov Lisandro — takov i Dijogen.

IZ BRGUDA.

Izjava.

Potpisani, kao Vijećnik i Odbornik općine Matulji, pa i kao Delegat za pridruženu općinu Brgud, ovime izjavljujem, da sam s ljubavlju i nesebičnošću u svim prigodama branio specijalne interese Brguda i da sam se u Vijeću i u Odboru vazda zalagao za to, da u pogledu moje županije budu uvedeni i provedeni što umjereniji tereti. Zato proglasujem lažnima sve glasine, okje neki dvolični ljudi u svoje opravdanje šire u narodu protiv mene kao pravog i jedinog krivca uvedenja taksa na blago i na pse, što neupućeni i nahuškani ljudi vjeruju s nepoznanja novih zakona po kojima je općina dužna da sama nadje sredstva za svoje upravljanje. Neka dakle znaju oni, kojih se ovo tiče, da ja sâm, a tako i nijedan vijećnik sâm, nije vlastan da uvede neku taksu, dok to na svoju odgovornost može čitavo vijeće, naravno po slovu i u okviru zakona, i pod uvjetom, da to potvrdi viša oblast, koja opet sa svoje strane imade moć, da općini naloži provedenje ove ili one stvari, kako smo već po nekoji takav slučaj imali glede naše općine. — Ovoliko sam morao reći, jer nije pravo, da kao neki krivac trpim moralnu i materijalnu štetu.

Brgud Veli, dne 3. novembra 1926.

Josip Grgurina.

IZ NOVARE.

Pozdrav naših vojnika.

Opet Vam se javljamo i najljepše molimo, da nam blagoizvolite uvrstiti par riječi u našu dragu novinu. Nalazimo se daleko od naše drage domovine, pak želimo ovim putem najljepše pozdraviti sve čitatelje «Istarske Riječi», naše roditelje braću, sestre, prijatelje, znance, a ne možemo ni ovom prilikom zaboraviti naše lijepe istarske djevojke, koje su nam i u dalekom svijetu uvijek u mislima samo, da ne bi one nas zaboravile. — Sve najljepše pozdravljaju mladići 1906. godine, 54. pješačkog puka u Novari: Ferlin Petar iz Gajane, Peruško Josip iz Peruški, Ljulić Miho iz Orihi, Ribarić Josip iz Lupoglave Semići, Obrovac Petar iz Bakordići, Perković Ivan iz Raponji, Vojnić Ivan iz Alture, Petrić Antun iz Štinjana.

Političke vijesti

Važna sjednica parlamenta

Dne 9. o. mj. sastali su se u skupštinskoj dvorani u Rimu svi poslanici na jednu sjednicu, koja je veoma važna točka novog političkog života u Italiji. Iza dugih ovacija, koje su poslanici priredili ministarskom predsjedniku on. Mussoliniju, iza pozdrava, koji je u ime parlamenta učinio on. Casertano on. Mussoliniju, u dvorani nastaje mir javljaju se dva važna predloga i to, da bi se na toj sjednici riješilo uvadjanje smrtne kazne, a osim toga predlažu poslanici Turati i Farinacci, da se proglase **uništeni mandati opozicijonalnih poslanika takozvanih aventinaca,** zato, jer ne posjećuju već više vremena sjednice te tako krše članak 49. državnog ustava.

Važnost i prešnost obih predloga primljena je. On. Turati razjašnjuje zatim predlog svoj i on. Farinaccija. Njegov je govor bio primljen sa oduševljenjem. Iza kako je predsjednik parlamenta on. Casertano razjasnio s par riječi predlog prelazi se na glasovanje. Za predlog glasuju svi jednoglasno.

Tim je momentom uništen mandat svim poslanicima aventinske opozicije i komunistima. Oni prestaju od onda biti poslanici.

Koliko ima sada poslanika?

Kod svog otvorenja brojio je današnji parlamenat 535 poslanika. Od toga ih je petnaest umrlo ili predalo demisiju.

Na ovoj novoj sjednici na predlog on. Turatija i on. Farinaccija bila su isključena 124 poslanika iz opozicije, to jest od stranaka, koje su protivne fašizmu. Tako današnji parlamenat broji 396 poslanika. Od toga broja pripadaju 368 većini a 28 njih spada liberalnoj opoziciji i narodnim manjinama.

Oni poslanici, koji su bili izbačeni gube sve pravice, koje su kao poslanici imali.

Smrtna kazna

Iza ovog riješenja prelazi se na glasanje za zakonski nacrt o smrtnoj kazni, koja se ima uvesti za atentatore. Iza kako je ministar pravde on. Rocco izrekao svoj izvještaj glasovalo se, a glasovanje je dalo ovaj uspjeh:

za smrtnu kaznu 341 glas — protiv 12 glasova

Kada je on. Mussolini glasovao poslanici mu priredjuju burne ovacije. Istotako i po svršetku sjednice kada izlazi iz parlamenta.

Buduća sjednica biti će sazvana u decembru.

Naš poslanik g. dr. Wilfan bio je takodjer u Rimu.

Zaposjednuta sjedišta protufašističkih stranaka

Na temelju zakona o zaštiti državne policijske su vlasti zaposjele prostorije, u kojima su imale svoja sjedišta razne protufašističke stranke. U nekim su krajevima vršile takodjer kućne premetačine s priličnim uspjehom.

Legitimacije

Novi zakon o javnoj sigurnosti, koji je stupio na snagu 9. o. mj. uvadja mnoge nove mjere. Izmedju ostaloga uvadjaju se po tom zakonu i legitimacije po kojima će se državljanin moći raspoznati. To će biti posebne iskaznice s fotografijom i svim potrebnim podatcima osobe kojoj pripada.

Ove će legitimacije služiti za to da svaki državljanin uzmogne legitimirati organima policije, ako bi se to zahtjevalo. Ove legitimacije ne će biti dužnost ni obvezatno za svakoga. U članku 159. zakona stoji ovako: «Policija može zahtijevati od osobama tešta moraju izdati onim 15 godina, te stanuju u dotičnoj općini osobnu legitimaciju na uzorku od ministarstva predpisanom — ako to dotične osobe zahtjevaju.»

Novi zakon o javnoj sigurnosti sadrži razne važne točke, zbog kojih je dobro, da svaka osoba ima ovakovu legitimaciju, da se može iskazati u svakom momentu policiji. Tako n. pr. članak 158. kaže, da se iz jedne občine može otjerati svaki onaj, ko pobudjuje kakvu sumnju, i ako se nemože iskazati ovakvom legitimacijom, da je politički nesumljiv.

Ako se takva osoba nalazi u jednoj tudjoj općini, policija ispita takvu sumnjivu osobu, te je može lako i izagnati iz općine. U svakom se pak slučaju onoj osobi, koja se ne može legitimirati izvršuju premetačine. Jedino onaj, koji ima čistu legitimaciju može da izbjegne raznim neugodnostima i neprilikama, koje može imati, ako legitimacije nema.

Takodjer i onima, koji idu izvan svoje općine, na primjer iz sela u grad da nešto kupe ili prodaju, dobro će doći, ako si na vrijeme učinu ove legitimacije, jer će se tako moći legitimirati karabinjerima i drugim organima javne sigurnosti, ako bi se to od njih tražilo. Jedino onaj, koji se nikada ne miče iz svoje općine i djeca do 15 godina moći će biti bez legitimacije.

Kako smo kazali ove legitimacije izdavati će potestati i moraju je izdati svakomu.

Pristojba za legitimaciju iznaša samo jednu liru.

Legitimacije će biti iz bjeloga kartona. U njoj će biti svi podatci i fotografija (bez šešira). Ispod fotografije biti će prostor, gdje će vlasnik legitimacije imati otis kažiprsta lijeve ruke. Ovakva će legitimacija vrijediti 3 godine.

Kako smo gore spomenuli ova legitimacija nije obavezna, ali je jasno, da će svakome nužno trebati. Obavezna će biti za one, kojima policija naredi, da si je moraju pribaviti, i da je moraju donesti pokazati na zahtjev činovnika ili agenata javne sigurnosti.

U svim drugim slučajevima početi će se s upotrebljavanjem legitimacija 3 mjeseca iza toga kako stupi na snagu novi zakon t. j. 10. februara 1927. godine. Svi oni, koji žele imati legitimaciju imaju 3 mjeseca vremena, da si je naprave, razumije se ako im policija ne naloži, da je prije pribave.

Jugoslavija.

Počast mrtvim velikanima.

O Štrosmajerovoj proslavi pisala je «Istarska Riječ» posljednji put opširno. Ta je proslava prigodom otkrivanja spomenika velikom Jugoslovenu odjeknula na daleko. Bilo je to jedno lijepo narodno slavlje. A to je veliki Štrosmajer i zaslužio, za sva ona silna dobra što je učinio jugoslovenskom narodu. On je bio onaj koji je najviše pridonio tome, da je Jugoslavija dobila ono mjesto, koje sada ima medju kulturnim državama.

Istoga dana, kad je Zagreb slavio Štrosmajera Beograd je pokazao svu svoju zahvalnost velikim sinovima jugoslovenskog naroda, koji su doprinijeli mnogo ostvarenju narodne slobode, koji su se svojim divnim radom iskazali na političkom i bojnom polju.

U Beograd su preneseni prošle nedjelje na izvanredno svečan način sahranjeni smrtni ostanci vojvode Radomira Putnika, bivšeg predsjednika vlade Stojana Novakovića, bivšeg predsjednika Narodne Skupštine Andre Nikolića i još petorice narodnih poslanika, koji su umrli za vrijeme rata. Na svečanom pokopu bila su kralj i kraljica, sav Beograd i veliko mnoštvo naroda iz pokrajine. Održan je cijeli niz govora, u kojima su dostojno istaknute velike zasluge pokojnika. Priznanje, zahvalnost i duboki pijetet iskazani su na svečani način nad grobovima onih koji živi ne mogoše vidjeti oslobodjenu otadžbinu, ali su životom svojim dali sve što su mogli za ostvarenje velikog djela.

Stojan Novaković, veliki državnik i historičar, Andra Nikolić, jedan od najinteligentnijih osnivača radikalne stranke, odličan parlamentarac i uman književnik, idu bez sumnje u red prvih sinova jugoslovenske nacije. Ujedinjena Jugoslavija, kojoj su posvetili sav svoj život, morala im se odužiti svojim priznanjem. I ostali narodni poslanici zaslužili su da im mrtve ostanke otadžbina primi u svoja njedra.

Sretan udes ili dobar genij nacije htio je da se u velikim ratovima za oslobodjenje na čelu srpske vojske nadje cijeli niz odličnih generala, koji su sa toliko časti vodili vojsku i u pobjedama i u patnjama. Ispred njih blistaju u prvom redu punim sjajem imena vojvode Radomira Putnika i vojvode Živojina Mišića, a medju živima ime vojvode Stepe Stepanovića. Ime i glas vojvode Putnika vezani su na vječna vremena za veliku i slavnu historijsku pobjedu kod Kumanova, koja je jednim udarcem promijenila lice Balkana i otvorila nove vidike borbi za oslobodjenje i ujedinjenje Jugoslavije. Jednako velik bio je u svjetskom ratu sve od Kolubare i Rudnika pa do albanske Golgote, kada je teško bolestan u nosiljci prelazio snježna krševita brda. A historija već danas zna da Putnik i Mišić idu u red prvih vojskovodja velikog rata.

Ime vojvode Putnika zabilježeno je njegovim djelima i zaslugama medju najveća imena cijele jugosl. historije, a ujedno i medju velika imena svjetskog rata.

Bila je želja svega naroda, da se njegove kosti a i ostalih narodnih velikana prenesu iz tudjine u prestolnicu.

Pa tako je i pravo. Zašto da na primjer kosti jednog vojvode Radomira Putnika ostanu u tudjini? Ta on ih je izmorio po svim ratovima za dobro svoje zemlje i svog naroda. On je ratovao na svim bojištima — njega poznaju po svoj junačkoj Srbiji — divili su mu se i volili ga mnogo. Bio je junak i to veliki junak stari vojvoda Putnik.

U Beogradu su toga dana bile pokopane njegove kosti dovežene iz Nice u Francuskoj. On je tamo umro za vrijeme velikog rata. Morao se je tamo sklonuti — kad je Srbija bila okupirana — slab, nemoćan i star.

I tako eto Jugosloveni se čas se vraćaju i sjećaju bliže čas daljnje prošlosti. Slave svoje velikane po onoj Preradovićevoj: «Narod, koj' si mrtve štuje, na prošlosti budućnost si snuje». Pozivaju u svijest djela prošlih velikana da ih jače uzljube i da se krijepe njihovim idejama i njihovim domoljubljem.

Spomenik češkom legijonaru.

Na dan Sviju Svetih posvećen je na zagrebačkom Mirogoju nadgrobni spomenik češkom legijonaru Augustu Kmošeku na vrlo dirljiv način. August Kmošek streljan je u Zagrebu od bivših austrijskih vlasti, što se kao austrijski vojni bjegunac borio protiv Austrijanaca u ruskoj vojsci. Bio je zarobljen, a u Zagrebu je bio odsudjen. Ovo je još jedna spona više na lancu, koji spaja dva slavenska naroda. Nedavno je Prag prozvao svoje tri lijepe ulice imenima jugoslovenskih glavnih gradova Beograda, Zagreba i Ljubljane. To je dokaz da je bratstvo trajno i duboko.

Domaće novosti

Dobrila o Štrosmajeru.

Štrosmajer je bio Jugosloven. Najveći Jugosloven. No on je bio čovjek kojega je poznavao i cijeli svijet.

I to nesamo s toga, što je uživao čast visokog crkvenog dostojanstvenika, već kudikamo više sa svojih divnih umnih sposobnosti i svoje odvažnosti, kojom je zastupao svoja mišljenja.

Evo jednog primjera:

Kad su god. 1870. svi katolički biskupi bili okupljeni u Rimu, da odlučuju o nekim stvarima crkve i vjere, Štrosmajer nije tajio svoja negodovanja prema nekim nedobrim pojavama u rimskoj crkvi i u crkvenom saboru. O tom saboru pisao je naš veliki biskup Dobrila 25. januara 1870. pokojnom župniku Karabaiću izmedju ostaloga ovo: «Sabor često saboruje i dosta se muči, ali s malom čašću, a još s manjim uspjehom. Rimljani su kako i Rovinjci, koji ne vide izvana svojega starića, u kom bivaju. Njim je stalo do većega rasprostranjenja i povećanja papinskih prava, a ne do iscjeljenja ljutih rana, s kojih uzdišu narodi katolički. Vrijeme se trati u malenkostih, a velika i odlučna pitanja ostavljaju se po strani. Za velike stvari hoće se velikih i premudrih glava, ali takove nema Rim nijedne — barem ne za velika crkovna pitanja. ...Žalosno sam se ovamo uputio, a još žalostnije ću se kući povratiti, ako mi Bog tu milost udijeli. — Jedno sam samo veselje ovdje doživio, i to je, da na vas sabor pripoznava, da je naš mili Hrvat (Štrosmajer) najizvrstniji govornik: to je izrekao i kardinalski «Collegium», po svojem govorniku, stožerniku Pietro.».

I nesamo najizvrsniji, nego i najodvažniji govornik bio je u onom saboru Štrosmajer, jer je bez straha, bez obzira, otvoreno i iskreno pobijao sve ono zlo, što ga naš Dobrila u svojem pismu spominje.

Mnogi veliki umovi onoga doba tvrdili su, da je Strosmajer bio najbolji govornik na svijetu.

Našim djevojkama.

Izišao je iz tiska «Vez» za mjesec novembar u lijepoj opremi. Sadržaje mnogo biranog i lijepog štiva, te mnogo upravo krasnih motiva za razne ručne radove. Čujemo, da su naše istarske djevojke veoma zadovoljne s ovim listom. Ovaj broj «Veza» ima šest stranica. Preporučamo našim djevojkama i ženama «Vez» zato, jer je lijep i koristan.

Povratak našeg poslanika gospodina dr. Wilfana.

U nedjelju dne 4. o. mj. povratio se je iz Rima naš poslanik g. dr. Wilfan. U Rimu je bio aretiran, no kako se potvrljuje sa službene strane dogodilo se je to jednom pomutnjom. Čim je prvi ministar on. Mussolini doznao za njegovu aretaciju, odredio je odmah, da se g. dr. Wilfan pusti na slobodu. Aretacija je izvršena uslijed prevelike revnosti u izvadjanju novih odredaba o javnoj sigurnosti, ali je g. dr. Wilfan doskora iza kako se je opazila pomutnja odmah pušten.

Poslije toga ne važe više ni one odredbe, koje su se bile počele provadjati protiv g. dr. Wilfana u Trstu.

Regulacija Mirne.

U sjeverozapadnom dijelu Istre kiši, kiši i kiši. Već skoro 3 sedmice kišovito. Sve je mokro i blatnjavo. Po našim se dolinama razvijaju nove lokve, potoci i — štete.

I to prilično osjetljive štete.

I Mirna se je uznemirila. Kao za svake malo jače kiše, tako je i sada počela komodno, da se prelijeva iz svog korita i da ruši na svom putu. Izrovala je i silno oštetila polja po obali, zašla je u mnoge kuće — ponaša se u opće bezobrazno.

Gospodari se tuže. A imaju i zašto. Svake godine ponavlja se ista nevolja. Svake godine učini Mirna svoju. A komisija, koja si je uzela za zadaću uredjenje ove naše nesretne rijeke — nije postigla još ništa.

Nije dovoljno samo ustanoviti štetu, koju našem poljodjelstvu voda redovito donaša — treba nešto drugo. — Pomoći, Urediti Mirnu. Osigurati polja i kuće od nove štete. Nema uopće smisla, da nekakva komisija postoji — ako za nikakvu akciju nije. Našeg seljaka tuče svaka nevolja. Mizerija, nerodica, tuča, bolesti itd. Mnoge se od ovih nevolja ne mogu tako lako odstraniti. Imaju svoj duboki korijen u našoj zemlji i medju našim narodom. Ali barem ondje, gdje se može — ondje bi se moralo popraviti urediti i poboljšati te tako ublažiti muku našeg seljaka, olakšati mu malo teret zla i mizerije.

Mirna nije tako velika i grozna rijeka, da bi oko nje bilo sto godina posla. S malo volje i smisla, da se sve brzo i dobro urediti. Samo treba malo volje i smisla.

Ne valja sjetiti se zla, samo onda kada se vidi Mirna, izići iz korita. Tako se kod nas dogadja. Kad Mirna počne štetiti onda se svako probudi i misli — zbilja treba se dati na posao. Misli se tako dok voda ne stiša. A onda se sve zaboravi dok se Mirna opet ne digne. I tako vrijeme prolazi. Ali to ne valja.

Jedan energičan korak morala bi poduzeti i naša komisija. A taj korak imao bi biti — započet s radom oko regulacije rijeke Mirne — bez mnogo planova i smišljanja, koje ničemu ne dovodi. Treba započeti — a kad se započne treba nastaviti i svršiti. Brzo, u redu i korisno za naše nevoljno i siromašno pučanstvo, koje strada.

Isušenje močvare na Cresu

Službeni list «Gazzetta Ufficiale» od 12. o. mj. donaša kraljevski dekret od dne 16. septembra 1926. kojim vlada odredjuje isušenje močvare Slatine na otoku Cresu.

Putnice.

Svi oni, koji imaju putnice za inozemstvo izdane prije 9. o. mj. pa žele putovati ako spadaju pod Pulu neka se prijave u ured. Via Arena br. 4, II. kat u Puli, gdje će dobiti potrebne informacije.

«Delo» — obustavljeno.

Medju ostalim listovima, koji su po novim odredbama prestali izlaziti — nalazi se i «Delo» komunistički slovenski list.

«Jelkin bosiljak» na slovenačkom.

Kako Mohorjeva družba iz Gorice javlja izdat će ove godine medju ostalim svojim izdanjima i pripovijest našeg velikog istarskog književnika Eugena Kumičića «Jelkin bosiljak» na slovenačkom jeziku.

Naša knjiga u talijanskim izdanjima.

Jugoslovenska knjiga zauzimlje svoje dostojno mjesto u svijetu. Pojedina bolja djela prevadjaju se na razne jezike, pa su u poslijednje vrijeme i Talijani počeli jače, da se zanimaju za jugoslovensku književnost. Osobito se ističe u radu oko upoznavanja talijanske čitalačke javnosti s našom lijepom knjigom izvrsno uredjivana mjesečna revija «Europa Orientale», koja izlazi u Rimu. Prikaze u tom listu pišu fini poznavaći jugoslovenske književnosti, medju kojima se ističe gosp. Umberto Urbanaz Urbani. On veoma često piše i u tršćanski «Piccolo» te je već dosada pisao o mnogim našim piscima veoma lijepo i pohvalno. On veoma dobro poznaje naš jezik pak dobro i prevadja naše stvari.

Ima u Trstu jedna tvrdka za izdavanje knjiga, koja se zove «Parnasso». «Parnasso» je u zadnje vrijeme jedna od najboljih izdavalačkih tvrdka u Trstu. Daje samo dobre knjige od dobrih književnika, a kako izgleda sve se više razvija i širi. Ima u rasporedu mnoga lijepa i nova izdanja, koja će doskora dati na tržište.

«Parnasso» si je uzela u zadaću medju ostalim i što bolje upoznati talijansku čitalačku publiku s jugoslovenskom književnošću, pa će doskora, još ove godine izdati 4 jugoslovenske knjige na talijanskom jeziku. Ova je lijepa izdanja započela s knjigom «Hlapec Jernej» od Ivana Cankara, koja je izišla i naišla na dobar prijem kod publike.

Sada bi doskora morala izići iz štampe knjiga univerzitetskog profesora u Beogradu Pavla Popovića «Povjest jugoslovenske književnosti» («Storia della letteratura jugoslava»).

Iza te knjige izdati će knjigu «Jugoslovenski književnici» («Scrittori jugoslavi»), koju je napisao poznati talijanski publicista g. Urbanaz Urbani.

Da upozna Talijane s vršnim i odličnim jugoslovenskim književnikom gosp. Ivom conte Vojnovićem izdati će «Parnasso» jednu njegovu još ne štampanu dramu, koju je naš veliki pjesnik napisao za vrijeme svog boravka u Italiji.

Četvrto djelo, koje će «Parnasso» pružiti talijanskim čitateljima bit će roman «Nečista krv» («Sangue impuro»). Taj je roman napisao glasoviti jugoslovenski književnik Borisav Stanković, a preveo ga je na talijanski g. Urbanaz Urbani. Ovaj je roman jedan od najboljih što ih uopće u našoj književnosti ima.

Razumije se, da će iza ovih pet djela slijediti i druga iz jugoslovenske književnosti. Ovo je samo predvidjeno za sada a «Parnasso» će i dalje nastaviti u lijepom svom nastojanju. Jugoslovenska književnost ima svojih vrednota, koje su stranome svijetu, a naročito Talijanima, bile dosada nepoznate, pa je i zato ova inicijativa hvalevrijedna.

Svega po malo

Ko je izumio lutriju.

Nedavno je pisalo u nekom talijanskom listu, da je lutriju u današnjem obliku izumio Talijan Casalbigi iz Livorna u XVII. vijeku. Iz Italije se igra lutrije proširila u Francusku, Englesku, Holandiju i druge zemlje, a danas je hvala bogu po cijelom svijetu imamo možda i previše. Na lutriju su igrali i stari Rimljani ali je ta igra bila osnovana na drugoj osnovi nego danas. Toliko da se zna i da se svaki igrač na svoj način sjeti lukavog Talijana Casalbigia koji je izmislio lutriju.

Rat na skakavce.

Skakavci su preplavili jugoistočni dio Rusije. U boj protiv skakavaca bili su poslani aeroplani, koji se spuštaju do 3 metra nad zemljom sipajući prašak kalcijum nitrat. Skakavci se od vapna naduvaju, ali teško je reći da od toga umiru, jer za poslije odlaska skakavaca pruža tužnu mrtvim skakavcima dolijeću odmah novi, tako da ih je stalno svugdje puno. Polje sliku. Njive su mrtve, opustošene, nema ni jedne stabljike, jer skakavci nište putem sve, gdje padnu. To je pravi bič, koji je došao na jugoistočna polja Rusije, bič, s kojim se ne može usporediti ni jedna poljoprivredna nesreća.

Rijeka Pad — nabujala.

Rijeka Pad uvijek za velikih kiša nabuja i izlazi iz korita, jer je njezino korito veoma visoko. Samo jaki nasipi kadri su osigurati polja i sela, koja su uz obalu Pada. No, ove su godine kiše bile tako velike, da je Pad razrušio nasipe i počinio mnoge štete po poljima i selima, koja je poplavio.

Spavaći vagoni III. razreda u Madjarskoj.

Generalna direkcija madjarskih željeznica staviti će od 1. studenog u promet spavaće vagone III. razreda ne samo kod brzih nego i kod osobnih vlakova.

Prilike u Americi.

U jednom pregledu američkih poslova čita se, da su prilike u zemlji danas dosta dobre, za 50 postotaka bolje, nego li su bile god. 1925.

Zemlja dolara.

Američki biskup Edgar Blake zagovara predlog, da američka vlada izbriše sve ratne dugove i tako otvori put za obnovu i sporazuma u svijetu. A Sj. američke Države to tako mogu, veli biskup, ta danas su — hvala ratu! — za 150 bilijuna dolara bogatije, nego li su bile g. 1914.

Požar uništio 40 automobila.

Neki dan je u Trentu buknuo požar u radionici jednog drvodjelca. Odavle se je proširio do obližnje garaže automobila društva «Atesina», gdje je bilo 40 automobila. Svi su potpuno uništeni.

Današnji dolar.

Kako računa dr. Irving Fisher, profesor ekonomije na jednom američkom sveučilištu, današnji dolar prema onome prije rata vrijedi tek 68 centi.

Koliko se cigareta popuši na svijetu.

Najviše puše Amerikanci. Na svakoga Amerikanca dodje na godinu 628 cigareta, ali moramo znati, da se računa i žene i djecu, koji većinom ne puše. Za Amerikancima dolaze Njemci sa 599 cigareta, Belgijci sa 513, Italijani sa 284 te Francuzi sa 249 cigareta na godinu. Najmanje se puši u Švedskoj, tamo dolazi na svaku osobu po 184 cigareta godišnje.

DAROVI

Bilo im sretno i beričetno!

Jedan lijep običaj, koji je mnogo doprinesao razvitku naše nezaboravne Družbe i mnogih drugih narodnih društava — je sakupljanje doprinosa na vjenčanju, pri krštenju ili u drugom kakvom društvu. Taj lijepi običaj nije još izumro. Još se u veselim društvima po Istri sjećaju naših nar. ustanova, sada recimo «Istarske Riječi», s kakvim darom za fond. To je veoma pohvalno, a bilo bi lijepo, kad bi svi oni koji mogu slijedili lijep običaj.

U Gajanama kod Vodnjana vjenčali su se dne 6. o. mj. Marija Ferlin od Antona, i Ivan Radeka iz Glavice kod Loborike. Za stolom su se sjetili našeg lista, pa su medjusobno sabrali jednu svoticu za fond. Darovali su: Ivan Radeka 5 L, Marija Ferlin nevjesta 5 L, Anton Ferlin, otac nevjeste 5 L, Anton Ferlin od Antona 5 L, Miho Ferlin, djed 5 L, Mate Ferlin 5 L, Anton Ferlin od Mihe 5 L, Anton Radeka 5 L, Fumica Radeka 5 L, Anton Grubešić 3 L, Justica Ferlin 2 L, Dragica Ferlin 2 L, Luca Ferlin, baba 2 L, Mara Ferlin 2 L, Ulika Kalčić 2 L, Marija Kutić 2 L, Ulika Kutić 2 L, Ivan Kutić 2 L, Ulika Macon 1 L, Marija Kutić 1 L.

Svi najljepše pozdravljaju sve čitatelje «Istarske Riječi» — a mi želimo svako dobro i svaku sreću mladencima i ostalima.

U Poljanama na Liburniji vjenčali su se dne 4. o. mj. Vera Peršić i Josip Bačić. Na njihovom piru sabralo se je za fond «Istarske Riječi», lira 55 i 10 cent. Osim toga sakupilo se je na tom piru još lira 55 i 10 cent. za siromašnu obitelj Aničić iz Poljana. Ta je svota predana dotičnoj obitelji.

Mi najiskrenije zahvaljujemo svim darovateljima a mladencima želimo svaku sreću.

u fond «Istarske Riječi»:

Darovali: Šepić Ivo, trgovac Volosko lira 10.— i Uliya Vlakančić iz Martinšćice lire 3.—. Lijepa hvala!

IZ UPRAVE.

Gosp. T. Marasović — Oruro, Bolivijo. Primili smo Vaše cijenj. pismo. Zahvaljujemo ajljepše na poslanim pretplatama. Posebno Vam zahvaljujemo za dar od 17 lira. — Najsrdačnije pozdravljamo.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU.

Broj 47 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 25. novembra 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“

Izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I, Telefon: 11-57.

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Liktorski zajam

Dne 18. ovog mjeseca otvorilo se potpisivanje na veliki zajam, nazvan liktorski zajam. Vlada je raspisala taj zajam u cilju da ojača vrijednost lire i da tako dade mogućnost ljudima da povećaju svoje prištednje, jer ozdravljenjem valute povećava se i vrijednost prištednje. Kad bi vrijednost novca pala, sve one male prištednje, za koje je čovjek toliko radio, bile bi vrijedne malo ili skoro ništa. U interesu je svega naroda, da vrijednost novca njegove zemlje poraste. Liktorski zajam imade tu svrhu, a osim toga on daje onima, koji ga potpisuju, lijepe koristi. Čim više bude potpisano tog zajma, to više će ta akcija ojačati snagu gospodarskog života države.

U službenim je novinama bio objavljen dekret sa odredbama i uslovima, kako se ima provadjati potpisivanje tog zajma. Ovdje donašamo doslovce one člane zakona, koji naše čitatelje interesiraju:

Čl. 1. Od 18. novembra 1926. do 18. januara 1927. otvoreno je kod zavoda Banca d'Italia i kod drugih zavoda, koji će biti objavljeni, javno potpisivanje za državni konsolidirani zajam uz kamatnjak od 5%, dozvoljeno kr. dekretom-zakonom od 6. novembra 1926. br. 1831.

Čl. 2. Potpisivanje će se vršiti po cijeni, koja je odredjena članom 4. spomenutog dekreta-zakona, t. j. po 87.50 lira za svakih 100 lira nominalnoga kapitala sa kamatama od 1. januara 1927. dalje.

Čl. 3. Javno potpisivanje otvorit će se 18. novembra 1926. u državi, u kolonijama, na Sredozemnom moru i na talijanskom teritoriju u Egejskom moru. Potpisivanje traje do 18. januara 1927. U Eritreji i Somaliji pak do 31. marta 1927.

Čl. 4. Talijani u inozemstvu mogu učestvovati u zajmu tako da cijeli iznos, koji misle kupiti t. j. po emisijskoj cijeni 87.50 za svakih 100 lira nominalnoga kapitala uplate kod zavoda i tvrtka, koje će biti odredjene i to: a) do 18. januara 1927. oni, koji žive u Evropi i u državama oko Sredozemnog mora; b) do 31. marta 1927., koji žive u ostalim državama.

Čl. 5. Tko potpiše zajam dobije ličnu privremenu potvrdu s potpisom, ovjerovljenim od javnog činovnika, a te potvrde biti će promjenjene u definitivne vrijednosne papire, čim budu gotovi. Ako tko izgubi potvrdu postupat će se po odredbama kr. dekreta od 8. junija 1913. br. 700.

Čl. 6. Banca d'Italia može primati uplate i u zlatu po službenoj popriječnoj vrijednosti, koja je odredjena za onaj dan, kada se vrši uplata. Tko potpiše može — osim gotovine — da plati i kuponima konsolidiranih državnih dugova, koji dozrijevaju 1. januara 1927., a ti će se kuponi primati kao gotovina. Primati će se takodjer i obveznice otplatnih javnih dugova, koje su bile izžrebane i dospijevaju 1. januara 1927.

Čl. 7. Onome tko potpiše odobrit će se kamati po 6% godišnje za one svote, koje budu uplaćene u godini 1926. i to od dana uplate do 31. decembra 1926.

U čl. 8. je navedeno, da onaj, tko potpiše nad 2000 lira zajma može isplatiti u 3 obroka i to da za svakih 100 lira plati 35 lira kad potpiše, 30 lira 15. aprila 1927. i 22.50 dne 30. junija 1927. Ostali člani tog zakona obuhvataju administrativnu stranu kod provadjanja zajma.

* * *

Već prve dane je potpisivanje dalo neočekivanih uspjeha što opravdava nadu u potpuni uspjeh ovog važnog gospodarskog pothvata. Jače gospodarske ustanove i korporacije potpisuju na milijune. Tako je Banca Popolare u Milanu potpisala 70 milijuna, Monte di Pietà u Milanu 21 milijun, općina Milan 135 milijuna, Opera Nazionale Combattenti 3 milijuna i tako dalje sva sila zavoda i poduzeća, koja nije moguće ovdje navesti. Tekar iza nekoliko vremena znat ćemo koliko se zajma potpisalo.

Nu u ovoj važnoj gospodarskoj bitci nema sudjelovati samo veliki kapital već i mali privrednici i pojedinci. I u našim pokrajinama je veliko zanimanje za tu akciju. Tko razumije koristi ovoga zajma i shvaća njegovu važnost, taj će sigurno učiniti svoju dužnost, taj će sigurno učiniti, što je njemu od koristi.

Naši ljudi po svojim silama nek podupru ovu akciju i dokažu da shvaćaju važnost ovog pothvata. Potpisivanje primaju svi uredi zavoda Banca d'Italia, svi poštanski uredi, svi uredi državnog zavoda za socijalno osiguranje, državne blagajne za osiguranje radnika protiv nezgoda i mnoge veće banke sa svojim podružnicama.

Još jedno društvo naroda

Kad je Sjeverna Amerika ulazila u rat, pokojni je predsjednik Wilson bio nabacio nekih četrnaest točaka, u kojima su bili sadržani neki uvjeti za budući mir. Medju tim uvjetima bio je jedan, koji je miroljubivom predsjedniku bio osobito prirastao srcu. To je bila ona točka o Ligi naroda, o Društvu, gdje bi bili zastupani svi narodi ovoga svijeta. On je za to Društvo bio izradio i nekakav statut, pravilnik neki, i nanizao nekoliko paragrafa, u kojima su bili predvidjeni razni slučajevi, gdje bi Društvo moralo da posreduje.

Zna se naime, da su se u prošlosti više puta vodili veliki i krvavi ratovi i to većinom zbog takovih uzroka, koji bi se bili uz malo dobre volje mogli odstraniti. Dogadjalo se, da su katkada zbog kakvog običnog incidenta na granici nastali veliki zapletaji, koji su se svršili mačem, mjesto da se riješe na koji drugi pravedniji, pomirljiviji način. To je bivalo zato, što nigdje na svijetu nije bilo jedne vlasti, koja bi svojim ugledom, svojom moći i snagom svojom bila mogla da na vrijeme zagrabi medju posvadjene i da ih dovede pameti. Da je jedna takova vrhovna vlast ili jedan vrhovni sud postojao, mnogo bi se bilo zla uštedilo svijetu, mnogo bijede i nevolje. Postojao je doduše i prije nekakav mirovni sud u Haagu, u Holandiji, ali čini se, da taj sud nije niko slušao niti mu je pridavao kakve važnosti.

To je potaklo Wilsona na misao o osnutku Lige naroda, koja danas uistini i postoji. Toj Ligi pristupila je nedavno i Njemačka, i treba priznati, da je to još prilično mlado Društvo pridonijelo nemalo, te se u nekim krajevima Evrope održao mir, u času, kad se držalo, da je rat postao upravo neizbježiv.

Ustanova vrlo dobra, nema sumnje, a bila bi još bolja, kad bi u njenom krilu bile zastupane sve države ovoga svijeta. Njezin ugled bi tada bio kudikamo veći, a i blagodati, što bi ih jedna tako jaka Liga donosila narodima, bile bi kudikamo veće.

Nažalost ova Liga naroda, što zasjeda u švajcarskom gradu Ženevi, nije potpuna. U njoj nema Rusije, to će reći nema u njoj većeg dijela Evrope. Što je u današnjim prilikama još gore, u tu Ligu nije pristupila ni ona država, koja ju je stvorila: Amerika. Već da je Amerika unutri, mnoge bi stvari danas u svijetu išle drukčijim, zdravijim korakom. Ni azijskih država nema u Ligi — što sveukupno znači, da je Liga — krnja.

Ima dakle mnogo zemalja i naroda, koji niti priznavaju a niti će da se pokoravaju Ligi, koja zasjeda u Ženevi. Nesamo to, već ima zemalja i naroda, koji drže, da bi im na jedan ili na drugi način ženevska Liga mogla donijeti i štete. Tu je u prvom redu Rusija, pa Turska, Kina i neke druge države. Te države, što se nalaze sve u Aziji, namjeravaju, kako se čuje, osnovati jednu drugu Ligu naroda. U toj Ligi bili bi zastupani gotovo svi slobodni narodi Azije: Turci, Kitajci, Perzijanci i drugi. Japanu se ta stvar o azijatskoj Ligi naroda svidja, pa ako on ne bi — možda radi Engleske — pristupio odmah, pristupio bi joj poslije — o tome nema sumnje.

Rusija je doduše evropska država, ali ona ima ogromne zemlje i u Aziji, pa je ona nesamo evropska nego u neku ruku i azijatska država. I već se čuje, da bi u tu novu Ligu ušla i ona i to baš kao azijska država.

Stvar možda još i nije zrela. Možda će azijskim rijekama još proteći nekoliko vode prije nego li dodje do te ustanove, ali stvar je vrijedna, da se o njoj već sada promišlja, jer će — bude li kada privedena u život — ta nova Liga imati mnogo utjecaja na razvoj prilika i neprilika u svijetu.

I sad nastaje pitanje: hoće li te dvije Lige raditi uporedo i sporazumno, da se medju svima narodima na svijetu održi potrebiti mir ili će stati kao dva neprijateljska tabora jedna protiv druge?

Na ovo će imati da odgovore budući dani, koji možda i nisu tako daleko.

Gospodarsko ozdravljenje

Gospodarsko stanje našeg istarskog seljaka bilo je već od davnine teško i nesnosno. Borba za zemlju i ekonomsko samoosvojenje bila je tvrda i dugotrajna. Naš seljak izvukao se polagano iz ruku lihvara i gradskih kaputaša i osovio se na svoje noge.

Malo je vremena proživio u tome stanju. Zatekao ga je svjetski rat sa svim teškim posljedicama i turnuo ga opet u bijedu i nevolju. Seljak nije mogao, da se opire svim nedaćama opće gospodarske krize i radi slabe kakvoće i omedjene kolikoće zemlje, ali ponajviše zbog toga, što njegovo gospodarsko pridignuće nije bilo čvrsto i temeljito. Nije bio po svojoj prirodi pristupačan razumnom gospodarenju, već se je tvrdo držao starih običaja i načina obradjivanja. S druge strane mladji je svijet bio zahvaćen vrtlogom opće pokvarenosti, zazirao od zemlje i pluga i podavao se plandovanju i ludom rasipavanju.

Sve ove loše i štetne navike počele su, da pogubno djeluju na gospodarsko stanje našeg življa. Seljak je počeo, da naglo propada zalazeći u sve veće siromaštvo i dugove. Sa strahom smo motrili to gospodarsko nazadovanje i tražili lijeka. I lijek je našao sa one strane, odakle smo ga najmanje očekivali.

Bijeda i kruta zbilja života istrijeznila je naše ljude, koji su već bili klonuli duhom. Ona mudra narodna poslovica — nevolja gola, najboljša škola — počela je da vrijedi i kod nas. Svi savjeti i opomene, sva mudrovanja i uzdisanja stupila su na stranu. Naš seljak počinje da uočuje svoj teški položaj i poprima se ozbiljno rada. Siromaštvo i strah za buduće dane naučilo nas je pameti.

Nema više plandovanja i noćnog pijančevanja kao prije, gostione su svake nedelje gotovo prazne, — ponestaje onog mahnitog nastojanja za plesom i ludim trošenjem, nema više onog kicošenja i rasipavanja za odjela, kao što je bilo pred par godina. — Ljudi postaju skromniji pod silom prilika, a kruto iskustvo rastrijezniti će nas posvema, a to će biti naša sreća i naš spas. Odviše smo se bili pogospodili i razmazili, previše smo bili zašli stramputicom. Teško nam je, da je moralo nastupiti ozdravljenje putem stradanja, zbog praznih kesa i gladnih želudaca.

Priroda je učinila svoje. Bilo kako mu drago, mi krećemo na bolje, a to je glavno. Unatoč svih vremenskih nepogoda i slabe ljetine, opažamo zamjetno poboljšanje barem u nekim krajevima. Posvuda pak zavladao je duh ozdravljenja i nastojanja za razumnim gospodarenjem i napredovanjem. Zemlja se počinje da obradjuje rasudnije i marljivije, prokrčeno je mnogo ledina i do sada neplodnih strana. Narod se dao na stočarstvo i ovčarstvo, odakle će imati bez sumnje velike koristi. — Mnogi seljaci dobavljaju si dobre krave muzare i zaslužívati će lijepe novce prodavanjem mlijeka. Počeli smo da uvidjamo misao i korist zadrugarstva, zato se udružujemo u zadruge, od kojih neke već lijepo napreduju.

Sve je to samo početak, ali ustrajan i temeljit, bolji svakako nego prijašnje gospodarenje. Na Buzeštini nijesmo još imali tako moderne i lijepo uredjene mljekarske zadruge kao danas. Na Krasu u Ćićariji nijesu ljudi još nikada tako cijenili šumarstvo i pošumljivanje golih bregova kao što je to dandanas. Na Puljštini i u Liburniji nije se naš narod tako marljivo i opširno nikada bavio poljodjelstvom i stočarstvom kao što se to dogadja sada. I tako bismo redom mogli da nabrojimo mnogo primjera, koji nam dokazuju, da je gospodarsko ozdravljenje nastupilo i da ono napreduje.

Uspjesi su još maleni i nezamjetni, ali ljudi se miču i rade pametno i ustrajno. Zato mogu mirne duše da gledaju u budućnost, jer tko se muči i radi, taj ne će i ne može, da propane. Naša je istarska gruda siromašna i kršna, ali tko je umno i proračunano obradjuje ne treba da se boji gladi i nevolje. Mnogo je naših ljudi otišlo po svijetu za zaradom, ali mnogi su se takodjer i vratili, jer nije ni drugdje bolje. Prilike su teške, pa će mnogi morati još u tudjinu trbuhom za kruhom, ali dobar dio onih, koji ostavljaju svoju rodjenu zemlju, mogli bi u njoj da žive, kad bi je pametno i razumno obradjivali.

Naš seljak se gospodarski obnavlja, a to mnogo znači.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Prekršteni mul. - Tko su bili Adamići? - Oneh četrnajst na fijumere. - Atentat na Zanellu. - Jedan cijeli roman. - U iščekivanju proljeća.

Ovih dana donijela je «Vedetta» vijest, da se «Adamićev mul» već ne će nazivati — «Molo Adamić — kao i do sada, nego «molo San Marko» budući da će na njemu biti spomenik Lava sv. Marka, pa ne bi pravo bilo, da se ta imena miješaju: Adamić i sveti Marko.

Medjutim u riječkoj luci ima jedan drugi mul, koji su prije malo vremena prozvali «Molo San Marko». I taj mul zvat će se od sada unaprijed «molo Adamić», što je sa svim u redu, jer je Adamić bio čovjek kome Rijeka duguje mnogo.

Za obitelj Adamić nezna ni Kobler otkuda su došli. Za jednoga, Šimuna, Adamića zna se vrlo dobro, da je sagradio jednu trokatnu kuću tik uz stube, što vode na Trsat i da je kupio neko zemljište u Martinšćici, gdje je već onda bila jedna kapelica posvećena svetome Martinu.

Malo iza smrti carice Marije Terezije bio se pronio glas, da je Šimun Adamić popravljajući onu kapelicu bio naišao na kup srebra i zlata. Po zakonu dobar dio nadjenoga blaga pripadao je državi. Zato se je odmah našlo četrnaest svjedoka, koji su posvjedočili, da je Adamić našao i opet sakrio silno srebro i zlato, na što je on bio uhvaćen i zatvoren u kaštelu u Crkvenici. Njegov sin Andre smjesta ode u Beč pred cara Josipa II., koji je odmah izdao zapovijed, da se Adamić pusti iz zatvora. Neki vele, da je na vječnu sramotu onih, koji su proti Adamiću krivo svjedočili, podignuto na Fiumeri pred njegovom kućom, (negdašnjom hrvatskom gimnazijom), četrnaest stupova, s glavama onih lažnih svjedoka, a stari ljudi pričaju, da kad bi se kogod tužio, da mu poslovi idu rdjavo, onda bi se već našao koji, da mu kaže: — A ti hodi na Fiumeru pak, će ti oneh četrnaest pomoć!

Danas onih stupova više nema, i tako je pala u vodu i ona naša stara riječka poslovica.

Onaj Andre Adamić, koji je bio pošao u Beč, da obrani svoga oca, mnogo se je skrbio za Rijeku, sagradio je teatar i može se reći, da je on bio u neku ruku i osnivač riječke industrije, koja se je kasnije vrlo lijepo razvila. Za sve te i druge zasluge zahvalni su Riječani htjeli, da se najznamenitiji riječki trg pred Gorupovom kućom nazove njegovim imenom. I zaista, onaj se

je trg mnogo godina zvao «piazza Adamić», dok nisu to ime skinuli i na mjesto njegovo postavili drugo ime: Dante. Ostao je medjutim još uvijek onaj mul, koji je nosio njegovo ime, no sada je Adamićevo ime preneseno nešto dalje, tamo niže prema Kantridi. Kamo će se još dospjeti — to neka Bog zna!

O Rikardu Zanelli riječka je kronika dugo šutjela. Znalo se, da se nalazi negdje u Jugoslaviji, ali o tome nije niko vodio računa. Tako barem ja mislim, no kako ja nisam Duh sveti, moglo bi se desiti, da se ja i varam. Bilo ovako ili onako, ipak je došao dan, kad se je ova naša, rekao bih, škandalozna kronika malo pozabavila s njime. Neke hrvatske novine donijele su prošle sedmice kratku vijest, da je neko u sred bijelog grada Zagreba pucao iz revolvera na bivšega predsjednika bivše riječke samostalne i nezavisne države.

Sjutradan je o tome «Vedetta» donijela cijeli jedan mali roman. Najprije je napomenula, da Zanella živi većim dijelom u Beogradu, da bude što dalje od onih njegovih ljudi, što su s njime pobjegli i kasnije se nastanili u Zagrebu. Ti ljudi da žive u vrlo slabim vodama, da neprestano navaljuju na svoga vodju, da im dade novaca, a Zanella da ne da. Otuda i nezadovoljstvo onih zagrebačkih Zanelijanaca protiv svoga nesudjenog Predsjednika.

Najveći neprijatelj, da mu je neki Davide de Angeli, negdašnji marešijalo riječke Kvesture. Taj Angeli čini se da nema ništa andjeoskoga u sebi, jer je, čuvši, da je Zanella u nekom poslu stigao u Zagreb, počeo da ga uhodi i zatekavši ga jednog dana u nekoj pustoj ulici opalio u njega ne znam dali jedan ili dva hica iz revolvera.

No ako ima Zanella jednog neprijatelja Angela ima i jednog čuvara — andjela, koji ga je lijepo obranio, tako da mu je ostala i ovaj put na rameňu glava, dok je onaj Angeli uapšen i morat će da odgovara pravdi za ono, što je počinio.

Prema već prije spomenutom vrelu, iz kojega ovo vadim, po srijedi bila bi žena: Francuz bi odmah nato rekao: šeršè la fam! — a to bi se naški moglo reći — (ja bora mi ne znam, kako bi se to po naški reklo — pitat ću Ninettu, možda će ona znati.) Za sada znajte samo toliko, da na svijetu niti je bilo niti će biti palente ni kaše, što je nije zamiješala žena, i ako možemo vjerovati «Vedetti» (a «Vedetta» je takodjer ženskoga roda!) to je i u onoj zagrebačkoj revolveradi» umiješana takodjer jedna žena, i to neka Marija. Ta Marija da je bila Zanellina «frajarica», on da je s njom imao i jedno muško dijete. Toj Mariji da se je dogodilo, kako se u takvim prilikama dogadja i mnogim drugim Marijana: Zanella da joj je jednog dana rekao: sluga pokoran! — i više da joj nije htio blizu. I tako malo povredjen ženski ponos, malo pomanjkanje novaca — sve je to nagnalo Mariju, da u zajednici s onim Angelom zasnuje jedan atentat na Zanellu. I taj atentat je izvršen, ispaljen je hitac iz revolvera, ali čini se, da taj hitac nije odnio ni vlasa sa Zanelline glave.

Ja ne znam koliko bi čovjek mogao da vjeruje ovome romanu. Možda i sve, a možda i ništa. Na Rijeci ima ih mnogo, koji u to ne vjeruju. Pitao sam Ninettu, što ona misli o tome, našto će ona meni:

— Ja još ne verujem, ni da su Masimiljana ubili va Mesike a ni Rodolfa va Majerlinge, pak ćete da verujem, da su pucali va Zanellu!

I zaista mi smo Fijumanci bili oduvijek vrlo konzervativni, tako konzervativni, da bismo zaslužili, da nas se sve zajedno postavi u jednu veliku konservu.

Inače je i ovdje sve po starome. Mi svi čekamo, da što prije prodje ova zima, koja još nije ni počela, pa da nam dodje proljeće, a s njime i gosti sa mnogo novaca. A dotle neka nam pomore oneh četrnajst na Fijumere, da kažemo i mi, kako su jednom govorili naši stariji. **Rokac.**

IZ VODICA.

Naš vodovod.

Budući da marljivo čitam «Istarsku Riječ» moram i ja da počnem kao i drugi. Dugo je naime vremena prošlo, otkad nema vijesti iz našeg sela u dragoj nam «Istarskoj Riječi». Imali bismo se na mnogošta da potužimo, a u prvom redu na naše ekonomsko stanje. Mi Vodičani imamo svog župana ili tako zvanog glavara zadruge, koji se, žalibože, slabo brine za naše gospodarsko stanje. Mi u selu imamo vodovod, kog smo napravili godine 1913. Do pred nekoliko godina išao je vrlo dobro, ali budući da se niko ne brine, da se vodovod popravi, to naravski svakim danom više propada. Na izvoru ove naše slatke vode uzidan je i velik depožit, koji drži 800 hl vode. Dosada je bio pokriven, jer se je zato brigao naš prošli župan, koji je bio dao napraviti kućicu kraj vodovoda. Ovaj ne će ni da popravi tako da nam je sve otvoreno. Kada hoćemo da odanle uzmemo vodu više puta uhvatimo takove stvari u njoj, da ovdje ne mogu ni spomenuti.

Imamo malo niže od ovog vodovoda još jedan veći, ali se ne možemo služiti njime, jer su sve tri pipe (špine) razbijene.

Mnogi će reći da svemu tomu nije kriv župan, jer nismo imali nikada da se na njega potužimo. A ni sada se ne tužimo na njega već ga kao čovjeka i poštujemo. Svi smo krivi radi slabog stanja našeg vodovoda. Nu u jednoj obitelji za sve je odgovoran otac, jer on kao glavar obitelji zapovijeda. Tako isto i jedan župan u selu vodi selo, on ima da upravlja stanjem u selu, jer njega smo izabrali za svog oca. Ovaj nam je župan već 8 godina, ali ne vidimo popravljenih ni puteva, gdje ne može ni čovjek ni marva. Kako rekoh sami smo mnogo tome krivi, jer nemamo dovoljno snage, da nas predvodi po pravome putu.

Još bismo imali da javimo o drugim stvarima, ali učinit ćemo to drugom zgodom.

IZ PULE.

Rasprava radi nesreće u Loboriki.

U četvrtak se je vodila rasprava na ovdašnjem Tribunalu radi nesreće, koja se dogodila dne 20. augusta 1924. u rudokopu bauksita u Loboriki. Tom je prilikom poginuo dvadesetgodišnji mladić Anton Kršan iz Sanvičenti. Nesreća je nastala ovako:

U jednom rovu rudokopa radila su spomenutog dana tri radnika. Jedan radnik, koji je bio zaposlen izvan rova opazio je, da se na jednoj strani rova otvara pukotina i kako će se za čas srušiti sva zemlja na radnike u rovu. Odmah je stao kričati nek se spase. Dvojica su se odmah umaknula i time izbjegli smrti, ali Anton Kršan platio je životom. Tog se je dana Kršan osjećao vrlo slabim, bolila ga je glava i curila mu je krv. Baš onog momenta, kad je onaj radnik kričao nek se spase, Kršanu je tekla krv iz nosa. Podigao je glavu da vidi što je, ali je bilo prekasno da se umakne. Čitava jedna strana rova srušila se na njega i on je ostao zatrpan pod zemljom. Njegovi drugovi, koji su izbjegli smrti stali su odmah odgrćati zemlju i izvadili bijednog Kršana. Bio je još živ, ali čim su ga doveli u Pulu u bolnicu, umro je, jer je od jakog pritiska zemlje i silnog udarca bio pobijen u unutrašnjosti tijela.

Iza ove nesreće vlasti su poslale komisiju u Loboriku, da istraži uzroke, radi kojih se porušila jedna strana rova. Komisija je konstatirala, da je ona stijena rova, koja se srušila, bila previše koso u unutra iskopana, pa su prema tome krivi inžiniri, koji su imali nadzor nad rovom. Pozvani su bili pred sud inžiniri Karlo Becker i Bruno Majer. Pošto se rov iskopao pod nadzorom Beckera, to ga je sud osudio na 5 mjeseca zatvora, 1000 lira globe, na plaćanje parbenih troškova i otštetu ozlijedjenoj stranci t. j. ocu pokojnog Kršana.

Franina i Jurina

Fr.: Je te voja govorit?

Jur.: Je i ni, kako se zame. Zač pitaš?

Fr.: Prej nekoliko vremena sam čital, da su va Amerike bili veli ragani i da je nekakov strahoviti vetar i daž razrušil celi jedan njihov grad va Floride.

Jur.: To sam i ja čital. Malo manj već i pozabil.

Fr.: Ni ja nisam već na to mislel, nego ov jedan dan prišlo mi j' va glavu...

Jur.: Ča ti j' to prišlo va glavu?

Fr.: Prišlo mi j' va glavu, da te malo pitam — tebe, ki znaš ča j' bilo i ča ni bilo — da mi malo poveš, ča store Amerikani, kada njim ovako **nevera** zame ale pak razruši ki grad.

Jur.: Ča store? Zamu batić i drugo zidarsko orudje, pak počnu zidat drugi grad.

Fr.: Na onem istem meste?

Jur.: Na onem istem meste. Da ča si mislel?

Fr.: Ja sam mislel, da pljunu na ono mesto, i da gredu neki semo a drugi tamo.

Jur.: A starinu da puste, neka gre sva skupa k vragu, ča ne? Tako si ti mislel?

Fr.: A da ča ću drugo mislet?

Jur.: Slabo si mislel, i slabo bi delali ljudi, kad bi svi mislei kako ti. Češ da ti povem onu štorijicu od mrava i one njegove trešćice?

Fr.: Je to on mrav, ki je našal jednu trešćicu, i dvajset i devet puti ju zivukal na vrh mravinjaka i svaki put mu se je zivljala dole, dokle ju ni trejseti put sopet ćapal i zivukal gore i srećno ju najzad spustil va onu svoju škujicu. Je to ta štorija?

Jur.: Baš to! I vidiš: uprav onakovi, kako i on mrav, su ti i Amerikani. Da njim sto puti poplava pobere sve ča imaju, ale da njim oganj uništi kuću i kućišće ili da njim ragan, kako ono neki dan va Floride, raznese gradi i sela, oni će svaki put zipeljat ča stari materijal, ki je ostal. i s novem, zdravem materijalom te dignut nove kuće, napravit nove kuntradi, novi gradi. Tako delaju, viš, Amerikani!

Fr.: Zač imaju beči, ma da nimaju beči — ne bi.

Jur.: Japonezi su siromašneji od njih, a ima ih mej njimi i takoveh, ki nimaju ni koliko mi imamo, pak pogledaj ih malo: ne prodje mesec, da im kuću ne zruši ale vulkan ale potres ale oganj ale pak tifun — strahoviti ragan. Pak? Kada Japonez vidi, da mu je kuća na tleh, on se valje stavi na delo, da ju speta digne. I to će on učinit ne trejset puti kako on mrav, nego i petsto puti. ... bilo trebe. Lepi čovek bi bil on ... se prvega maha prestrašil! J... takovemu čoveku, njemu i nj... dece! Bolje bi bilo, da se takov ... rodi!

Fr.: Ma znaš, da i mane pride v... na pamet, da bi morda kadago ... bolje da se čovek ne rodi.

Jur.: Šeprtlja, plašivac, lenčina, ... nijente — takovi bi bolje storili ... se ne rode. Ma zdrav čovek, ... kega je volja delat, ki se ne pres... ako mu sve ne gre, kako bi ... takovega čoveka bi bila grehota ... ga crna zemlja uživa. Svet leži ... na takoveh ljudeh, na ljudeh, ki ... ne boje ni ognja ni biča potresa ... ne gube volju, ako njim voda al ... druga nesreća odnese ono, ča su ... s mukom sagradili.

Fr.: Je tako, je — ma ja sam već ... čul, kako su se naši ljudi tu v Is... prisegovali, da te prodat sve ča i... ju i poć trbuhom za kruhom.

Jur.: Kada j' to bilo?

Fr.: To j' bivalo vavek kada bi n... tuča potukla grožje, ale pak kada ... njim suša pak kakova druga nesreća ... zatrla letinu.

Jur.: I to je duralo dokle je dural ... njihov prvi jad. A kada je jad pasal, oni su ostali kade su i prej bili i kopali su i orali, kako su najbolje mogli i znali. Takov ti je bil i naš mornar: ča se j' više topil po more, to je više hlepel za njim. Ako bi mu more razbilo jedan brod, storil bi drugega, ako bi mu hitilo na dno jednu barku, napravil bi drugu. Naš čovjek je kako i Merikan: ako mu danas neč propade, jutra digne sopet gore, i tako trebe da bude. Svi mi morali bimo bit kako i Amerikani, kako i mravi.

Fr.: Pametno zboriš, brate! I ja bam rad bit i Amerikan i mrav, a ako češ i pčela, ma imam sakrabojsku pegulu, da mi vavek drugi moj med poji.

Jur.: Mane je dosta, ako mi ostane i samo malo voska, da mi svetli.

IZ RAČICA (kod Buzeta).

Naše stanje.

Skoro iz svih krajeva naše mile Istre javljaju se u «Istarskoj Riječi» češće nego mi iz Račica. No po tome ne treba sud... da mi Račičani ne osjećamo kojeg s... roda i krvi. A ne ide nam ni sve glatko. Osobito ove zime, osjećamo jedan dio Račištine — t. j. Urihi, Kortina, Krušvari, Pašutići i jedan dio Brijega — štetu, koju smo pretrpili od grada. Radi toga se nalazimo u vrlo teškim gospodarskim prilikama.

Prema ovogodišnjem rezultatu na polju vinogradarstva i ratarstva, vidi se kako je bolje baviti se sa više grana gospodarstva, nego sa jednom ili dvije. Vrlo bi bilo dobro, što više puta spominje naš «Nar... ni Gospodar» baviti se stočarstvom i ... koliko je više moguće. Osobito bi bila ... na od važnijih grana i pčelarstvo, koje ... kod nas vrlo slabo razvijeno. Baviti se p... lastvom, nebi bilo bog zna kako teško, ... se ono lako obavi onda, kad se radi v... menskih prilika drugo ne može da ra... Tako Bože ne, zla budućnost će nas pr... liti, da dobro progledamo.

Treba nam spomenuti, da poštu u Ra... cama imamo ne baš ispravnu, jer do s... poznato nam je mnogo slučaja o nje... netočnosti.

Svog župnika naše Račice nemaju ... odlaska veleč. g. Ivana Brezavščeka, k... nam je ostao u uspomeni i kojeg se u... rado sjećamo.

P O D L I S T A K

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskog života u porečkom dijalektu.)

(Nastavak.)

Sva su se gospoda pogledala mriž sobon. Takove beside su njim bile ništo novoga i da hi ni reka biškup, koji je štuta glava, nego ki drugi, bi mu se bili nasmijali i narugali. Moramo, na žalost, reči, da se je malo ki od te gospode složija u ten z biškupon. Pre Martin sam je bija pravi čovik, ma ni moga razumiti, da bi i študijan čovek moga predikati unako, kako uni brižni kampanjoli. Ter zašto je donke hodija u školu!? A ni plovan gražanski, stešo domači sin, pre Pere Prekalj, ča je bija nidi iz Medvediči, ni pensa drugače nego pre Martin. I njemu se je perala sramota predikati po šćavunski.

Ne smimo njin zamiriti. Uni bot su bila takova vrimena i ukurilo je da dojde biškup Jure Dobrila, da probudi naše ljude, une študijane i une priz škol, i navadi hi, da je najslajže i najlipljje predikati jazik, ča su nas ga vadile naše matere i da se čovik mora oholiti i ponositi š njim.

«Ko se prisvitlon pera bolje i lipče, pak čemo predikati po istrijansku,» je reka jeno malo sramežljivo pre Martin i ubrnuja se je proti drugoj gospodi, da vidi, ča se njin pera.

Ma sad se je ujavija šjor sudac, brat stare Katine:

«Jazik kulture je talijanski jazik, a kako je uvo jedan parat talijanske zemlje, valja da se u njen ni ne predika drugače nego po talijansku.»

«Uprostite, gospodine suče, ma mene su drugače vadili, a ja i sam drugače vidin. Nas je vode, recimo, petnajst. Doli na placi pak je bilo, kako smo vidili, makar petnajst stotin ljudi. Svi oni predikaju unako, kako smo do prid nikoliko lit, prvo nego smo pošli po školah, i mi sami predikali. A mi sad, kad smo se pomogli, ki z svojon glavon, ki z tujon munjenon pameti, da dižemo nos i sramimo se svoga roda? Ne, to ne bi bilo lipo od nas.»

Sudac se je nasmija nikako porugljivo, mahnuja je z rukon i reka: «Ča spominjete une šćavune z place. Ja peran, da je stešo nika razlika mriž nami i njima. Nego i ti Slavinci, od kojih gorite da i mi potičemo, to ni nisu domači ljudi, nego niki furešti, bogzna skolde, ča smo hi mi pozvali uvamo, da nan delaju kampanju.»

«Jenu besidu, da se razumimo,» je reka na to biškup, koji se je jeno malo kako i razjadija. «Svaka čast budi van, gospodine suče. Vi ste vode jedini Talijan mriž nami. Bila bi laž i sliparija, da Van rečemo, da ste i Vi, koji se zovete De Franceschi, Slavinac. To bi bila prva. A druga je ta, da uvi naši «šćavuni», kako hi Vi zovete, nisu furešti, prike stavaju vode jur niš manje nego trinajst stotin lit. A ja peran, to čete i sami reči da je pravica, da uni ki živi na jenon mistu miljar i tri sto lit, ne more biti u ton mistu furešt. Gorin pravo?»

«Da je istina, ča gorite bite imali pravo, prisvitli,» je odgovorija sudac, «ma žbaljali ste u liti. Vaši Slavinci su došli u Istriju prid osansto lit, a ne prid trinajst sto. Mi Talijani smo bili vode prvo vas i imamo veču pravicu».

«To ne če biti pravo! Vi ste sudac, ma slabo poznate stare libre. Proštijte libre svetoga Grge pape, koji piše č... i bistro, da su Slavinci vode milj... i tristo lit, kako san to ja reka. Nji je vode tri parte, a komoč su četrti ... Latini i zato njin pripada ko ne ... almeno unoliko pravice, koliko i ...

Biškup, naša istrijanska krv, kad j... hodilo za pravdu i pravicu, se je ... i užgati. Zato je i gospodin sudac j... malo stisa roge, pak je pasa priko ... razgovori.

Ma kako je biškup počeja svojin Sekretarijon Klevon, z dekanon Žilič... starin pre Martinon i z drugima popi, koji su svi bili od naše krvi, predikati po slavinsku, ni bilo druge, nego da svi predikaju po našu. I tako se je u... večer u Baderni, prvi bot, otkad svit pameti, mriž gospodon propredikalo po našu. Dekle po hiži i ljudi prid vrati, kad su njin to dekle povidale, samo su se križali.

«Po majkicu! Ni ni naš jezik za ča hititi», su se spominjali sideči pod ladonjon. — —

(Slijedi.)

Naš, osobito ove god. lijepi koledar «Jurina i Franina» počeo se već prilično širiti. Nijedna pametnija kuća ove godine, nadamo se, ne će ostati bez tako lijepe a može se reći i gospodarske knjige, koja stoji samo tri lire.

Za sada dosta. Doskora ćemo još o čemu.

IZ VIŠNJANA.

Dosta je plesanja! Knjigu u ruke.

Zadnji sam Vam se put, dragi čitatelji, tužio na nekoje majke, što ne odgajaju svoju djecu u pravome duhu, a danas ne mogu a da ne svrnem malo pažnju na odrasliju mladež.

Prije svega morate znati da se kod nas previše pleše. Ne prodje nedelje da nije u jednome ili u drugome selu ples, na veliku štetu zdravlja i... džepova naših mladića. Većina ne poznaje granice, te se upaste u tu zabavu, bez pomisli na posljedice koje ih kasnije čekaju, a s njom često i cijelu družinu. — Nu što je najgore, i što apsolutno ne bi smjelo da bude, to je što nekoji znadu prodati što im dodje pod ruke, (jer kod nas dobitka uopće nema) samo da se u onaj dotični dan mogu pokazati junacima. Imade čak i takovih — hvala Bogu ne baš mnogo — koji učine dug, pa ga često puta zaborave i platiti. — To nije niti lijepo nit pošteno!

Ne mislim sada time da prosvjedujem proti zabavama itd., ali hoću reći, da bi pametno bilo, da se to donekle ograniči, i da se ta naša mladež primi knjige. Naravski dobre knjige. Razumno je štivo od potrebe svima. U prvom redu sa čitanjem se čovjek izobrazi, a uz to, osobito kada se jednom priviknemo, nam je ujedno i kao zabava. Eto izišao je Narodni koledar «Franina i Jurina» za god. 1927. To je vrlo ukusna, lijepa i korisna knjiga za svakoga, bez koje nebi smjela da bude ma nijedna naša obitelj. Ja taj koledar preporučam najtoplije, jer sam uvjeren da će i naši mladi crpsti iz njega veliko blago.

Na posao, dakle! — Zmaj.

IZ KANFANARA.

Žrtva ljubomora u Krmedu.

Više se puta čita o užasnim dogodjajima radi ljubomora. Rijedja je to stvar kod nas na selu, jer i muž i žena moraju se trojiti i potiti da proživе od dana u dan. No ako crv ljubomora udje i u naše srce, on ne miruje, dok se ne opametimo i ne uvidimo svoje preveliko sumnjičenje. A često je to i kasno. Skoro se tako dogodilo prošle sedmice u Krmedu.

Seljak Mate Drandić držao je da ga njegova žena vara i da ljubaka sa nekim Martinom Drandićem. Jedne večeri Mate Drandić uzme revolver i stavio se je na stražu na ugao jedne kuće, iz koje je mislio da će izaći njegov suparnik. I zaista u 10 sati izadje iz te kuće jedan čovjek. Bijaše tamna noć, Mati Drandiću sa golemo od ljubomora, pa je bio siguran, da je ono njegov suparnik. Nije ni mislio na drugo već odapne jedan hitac iz revolvera. Onaj koji je izašao iz kuće, pao je ranjen. No Mate Drandić silno se je prevario, jer ono nije bio ljubavnik njegove žene, nego njegov brat 20 godišnji mladić Rudolf Drandić. Ranjenog mladića morali su odvesti u bolnicu u Pulu, a Matu Drandića su zatvorili. U zatvoru će trijeznije razmišljati o svom suparniku, a i njegova žena će se malo zamisliti o tajnom ljubakanju, ako je zbilja kriva.

IZ RODI.

Pozdrav naših vojnika.

Gdje sve nema Slavena. Doprli smo eto na otok Rodi (Rod) u Egejskom moru. Služimo u 9. pješadijskom puku (Reggimento fanteria). Prije nas je bilo 63 Slavena iz Italije, a sada nas je samo 8. Teško nam je kad se sastanemo, pa spominjemo svoje druge kod kuće i svoj rodni kraj. A teško nam bilo kad smo se rastali sa svojim starijim drugovima, koji su svršili svoj rok i pred mjesec dana otišli svojim kućama. Svakim danom odlaze stariji pa nas je radi toga samo 8. Daleko smo od svojih kuća pa iz ove daljine, kad ne možemo usmeno pozdravljamo preko naše novine svoje oce, majke, prijatelje i prijateljice te našu dičnu «Istarsku Riječ», koje se uvijek sjećamo. Potpisali: Posedel Radovan iz Sluma, Zonta Anton iz Buzeta, Činko Ivan iz Huma, Sinožić iz Motovuna, Ferenčić Josip iz Pazina, Hrelja Josip iz Žminja, Tonković Valerije iz Funtane, Črlenko Nino iz Funtane.

Konačno želimo dobru zabavu zamjenicima godišta 1907. da još ovo kratko vrijeme, što se nalaze kod kuće veselo provedu. Nek nas dodju čim prije zamijeniti. Drugovima iz godišta 1905, koji su sad stigli kući, želimo svaku sreću i dobro u gradjanskom životu.

IZ ZAMETA.

Zahvala.

Ovim se putem najtoplije zahvaljujem svim onima, koji su mene, kao ratnog invalida, pomogli. Sjetiše me se braća iz daleke Amerike, koji na predlog našeg Zamećana Antuna Jakšetića i Franje Babića, sakupiše u društvu čestitih Jugoslovena lepu svoticu. Nek to bude primjerom svim rodoljubima i imućnijim ljudima u ljubavi napram onih koji su u ratu nastradali.

Darovali su: po 2 dolara: Anton Jakšetić, Josip Katarinčić, Franjo Babić i Baśte Dukić; po 1 dolar: Dragutin Bručić, Josip Puž, Vinko Jušić, Ivan Kršul, Vinko Valčić, Anton Jardas, Franjo Perčić, Franjo Šušanj, Milan Frlan, Miha Perčić, Ivan Ružić, Josip Kinkela, Franjo Babić, Pavao Jeletić, Franjo Slavić, Andjelo Kršul, Franjo Spinčić, Josip Vlah, Ivan Slavić, Lojze Čiković, Ivan Slavić, Jelica Puž, Josip Jardas, Kuzma Vlah, Eugen Babić, Jenko Jurdana, Ernest Perčić, Franjo Valentin, Henrik Štapničar, Anton Slavić, Anton Perčić, Josip Jardas i Vjekoslav Mandić; po 50 centi: Bankar, Andrija Puž, Vinko Ružić, Josip Saršon, Franjo Mohorić, Josip Butina, Jelica Vlah, Josip Rubeša, Josip Ružić, Viktor Hrgurica, Ivan Kosturin, Toni Šamsa, Ivan Crnić, Marija Rubeša, Ivan Šepić, Lojze Kinkela, Mate Brajan, Sigor Ruski, Anton Kinkela, Franjo Lukšetić, Anton Puž, Marija Slavić, Vinko Kršul, Ivan Bačić, Josip Babić, Franciska Durmanić, Andrija Spinčić, Vinko Kinkela, Franjo Kućel, Matija Jakšić, Josip Gregorić, Škrl Anton, Ribanić Miho, Ivan Matuja, Andrija Sinčić, Rudolf Mostić, Sermo Marić, Franjo Spinčić, Luis Perčić, Andrija Banarić, Ludvik Babić, Francika Ciković, Miho Ludvik, Vinko Jelković, Betina Katić, Josip Sinčić, Josip Kršul, Josip Slоćar, Josip Valenčić, Ignac Juretić, Vik. Ujčić, Lujza Hrenić i Ivan Ružić; po 25 centi: Aleksandar Brentin i Franjo Puž.

Plemenitim se darovateljima potpisani u ime svoje i svoje obitelji najsrdačnije zahvaljuje, želeći im svaku sreću i blagostanje, te sretan povratak u domovinu.

Zamet, dne 15. novembra 1926.

Rudolf Pilepić, ratni invalid.

Važne odredbe novog zakona javne sigurnosti

Prijava na poziv vlasti javne sigurnosti.

Prema članu 14. novog zakona o javnoj sigurnosti svaki onaj, koga pozovu vlasti javne sigurnosti, da im se predstavi, a on to ne učini na vreme bez opravdanog uzroka biva kažnjen zatvorom do mjesec dana i globom do 100 lira. Bez obzira na kazneni postupak vlasti javne sigurnosti mogu odrediti da onaj, koji je bio pozvan, a nije se na vreme prijavio bude sproveden oružanom silom.

Upozorujemo na ovo osobito naše ljude sa sela, koji će eventualno biti kada pozvani od svojih kr. karabinijera.

Iselenje bez dozvole.

Tko ide bez putnice ili kuša ići bez putnice u inozemstvo biva kažnjen zatvorom ne manje od tri godine i globom ne manje od 20.000 lira. Takovim istim kaznama bivaju kažnjene i one osobe, koje bilokojim načinom sudjeluju ili potpomažu ovaj prestupak. Pogranične straže imadu da otvore vatru, ako tko prelazi državnu granicu na mjestima, koja nisu odredjena za prelaz..

Nošenje oružja.

Ne smije se nositi iz stana ili okruga što spada pod kuću: oružje, željezne poluge, štapovi željezni ili sa naoštrenim šiljcima, čime se može raniti. Isto se tako ne smije nositi bez opravdanog uzroka orudje za rezanje i probadanje, kojim se može drugoga ozlijediti.

Zabave i predstave.

Bez naročite dozvole sa strane vlasti javne sigurnosti dotičnog okružja ne smiju se na javnim mjestima, otvorenim, javnosti priredjivati teatralne i kinematografske predstave, svečanosti, plesovi, konjske utrke niti ikoje slične predstave ili zabave a niti se smiju otvoriti klubovi ili škole za ples niti dvorane za javna predavanja. (Čl. 67).

Krabulje.

Prema čl. 83. istog zakona zabranjeno je dolaziti u javna mjesta krabuljan (maškaran). Krivac može biti aretiran i biva kažnjen globom od 100 do 1000 lira. Zabranjeno je nošenje maske u kazalištima i drugim mjestima, koja su otvorena publici, osim u pustu i to prema uputama mjesnih vlasti javne sigurnosti, koje se objelodane. Kršitelji ovih odredaba ili tko ne će da skine masku, iza kako mu se naredi, biva kažnjen spomenutom globom, a može biti i zatvoren.

Gostione, krčme i drugo.

Bez dozvole (licenza) okružnih vlasti javne sigurnosti ne smije se držati gostione, krčme, svratišta, kavane niti druge mjeste u kojima se prodaje na malo ili se ondje pije vino, pivo, likeri ili druga pića iako nisu alkoholna. Isto se ne smije držati javne dvorane za biljard ili za druge dozvoljene igre ni kupališta ni spremišta za automobile i kočije niti lokali za javne štale (štalaj).

Treba imati dozvolu za raspordaju na maleno i točenje vina, piva ili drugog pića i u društvima i privatnim klubovima premda je raspordaja i točenje ograničeno na same članove.

Političke vijesti

ITALIJA.

Zasjedanje senata. - Odobrenje uvadjanja smrtne kazne.

Od prošlog utorka do subote zasjedao je senat. Do subote je raspravljao o zakonskim nacrtima više ili manje nuzgredne važnosti. Sa većim se je interesom očekivala rasprava o zaštiti režima. Ta je bila u subotu. Onog je dana i senat imao da izrazi svoje mišljenje o uvedjenju, iako privremeno, smrtne kazne.

Već se je unaprijed znalo da će zakonski nacrt o uvedjenju smrtne kazne biti odobren s velikom većinom. Pri otvorenju sjednice tog dana bilo je prisutno 250 senatora i svi ministri sa načelnikom vlade na čelu. Prvi govornik bio je senator Pais, koji je navadjao da priznava državi pravo da se brani, ali je zaklinjao on. Mussolinija, koji je izvršio na miran način nekrvavu revoluciju, neka ne zahtjeva odobrenje zakona, koji ima prouzročiti prolivanje krvi. Senator Tomassia je izjavio, da će svjestan fašista glasovati za zakon, ali mu nije drago, da su članovi posebnog tribunala neredoviti suci. Senator Crispolti izjavljuje, da glasuje bez rasprave za zakon, jer taj zakon oduzimlje zločincu nadu, da će revolucija, kojoj on prouzroči i njega osloboditi. Za njim je govorio ministar pravde Rocco, koji je pobijao prigovore, koji su se čuli izvan senata, a osobito u inozemstvu, kao da tobože uvadjanje smrtne kazne dokazuje nestalnost vlade. Iza toga je naveo točan pregled dogodjaja, koji su se desili u zadnje četiri godine i završio je riječima: «Mi dobro znamo, da ti zločinački pokusi nisu uspjeli; sigurni smo da ne će nikada ni uspjeti, jer on. Benito Mussolini je bio i ostat će neraniv odlukom božje providnosti.» Ministar pravde dokazivao je, da je zakon bio nužno potreban radi neprijatnih posljedica što ih u državi prouzrokuju atentati.

Iza govora ministra pravde govorio je senator Garofalo, koji je govorio o smjernicama svog izvještaja. Slijedili su tome govori nekih senatora, koji su protivni predloženom zakonskom nacrtu. Posljednji je govorio načelnik vlade on. Mussolini. U grobnoj tišini, koja je vladala u zbornici progovorio je ove riječi:

«Poštovani senatori! Hoću da kažem samo nekoliko riječi. Ne smjete iskati povode ovom zakonu u atentatima. Što se mene tiče, moram vam kazati, da mene atentati puštaju potpuno mirnim. Ako oni, koji mene s takovom simpatijom biraju za svoju točku, misle i ako se nadaju, da proizvadjaju na mene kakavgod utisak, neka znadu, da se silno varaju. Nešto takova je potpunoma isključeno, vrlo smješno, a u isto vrijeme mrsko. Nek se dogodi što mu drago, ja ću ostati na svom mjestu, jer takovo je moje poslanje. Ali ako takovi dogodjaji puštaju mene hladnokrvnim, ne daju hladnokrvnost talijanskom narodu. Iza pojedinih tih dogodjaja dolaze burni dani u životu naroda i duboka duševna nejednakost (neravnoteža). Narod je tu, koji je na javnim manifestacijama zahtjevao, da se izdadu izvanredne mjere. Dodati hoću još to, da će posebni tribunal, kako to odredjuje zakon biti sastavljen iz osoba, koje ću ja izabrati i koje će biti u svakom pogledu objektivne. Taj sud ne će biti tribunal osvete, već tribunal pravde.»

Iza govora načelnika vlade prešlo se na glasovanje. Glasovala su 232 senatora i to 183 za zakonski predlog, a 49 proti. Predsjednik senata Tittoni zaključuje sjednicu i javlja, da će se senat sastati dne 7. decembra.

Tako je odobren i od senata, kao i prije od parlamenta zakon o zaštiti režima, koji privremeno u talijanski zakonik uvadja smrtnu kaznu.

Zakon o uvadjanju političko-policijne službe.

«Gazzetta Ufficiale» od 19. ov. mjeseca donaša kr. dekret od 6. novembra, koji ustanavlja posebnu političkopolicijnu službu. Dekret glasi: «Na teritoriju kraljevine ustanavlja se posebna političko-policijna služba, koja ima za zadaću da čuva državni poredak. Političko-policijna služba je podredjena ministarstvu unutrašnjih djela. Nadziravaju je prefekti. Za političku policijnu službu ustanovljen je poseban ured kod svake komande legije narodne milicije. Posebni uredi kod pojedinih komanda legije su podredjeni posebnim pokrajinskim uredima, koji će se ustanoviti kod pojedinih prefektura te će biti potčinjeni prefektima. Ministar unutrašnjih djela je ovlašten da izda pretpise za izvršenje ovog dekreta, koji stupa na snagu s danom objavljenja u «Gazzetta Ufficiale».

Konfinacija protivnika.

Prema vijestima rimskih novina su u gradu Lucca bile odredjene prve konfinacije proti 5 osoba, medju kojima je bivši poslanik komunističke stranke odvj. Salvatori i bivši poslanik liberalne stranke inžinir Benedetti. Obojica bit će konfinirana za 5 godina.

U Venecijі je odredjena konfinacija sedmorice osoba, medju kojima je i bivši poslanik Iginio Bori.

Pokrajinska komisija u Veroni je odredila da se konfiniraju: bivši popolarski poslanik i ravnatelj lista «Corriere del Matino» Uberti, bivši maksim. poslanik Conca, povjerenik maksim. stranke dr. Germiniani i još neko 11 drugih komunističkih i maksimalističkih pristaša.

On. Mussolini saslušava prefekte.

Iza kako je on. Mussolini preuzeo ministarstvo unutrašnjih djela, redomice pozivlje k sebi prefekte, koji mu referiraju o stanju u njihovim pokrajinama. Iza kako prime usmene izvještaje od prefekata, pozvat će u Rim komandante vojničkih okruga milicije a konačno valjda i pokrajinske fašističke tajnike. Na taj si način hoće on. Mussolini do stvori jasnu sliku o položaju u pojedinoj pokrajini.

Nadzor i čuvanje granice povjereno miliciji.

Da se postigne jedinstvena organizacija nadzorne službe i da se u toj službi zamijeni kr. karabinijere, načelnik vlade je naredio, da uzduž granice kao i na prelaznim tačkama na granici ima vršiti službu nadzora i čuvaja narodna milicija, koja će imati samostalnu komandu. Uprava političke službe na granici ostaje i nadalje u rukama funkcionera javne sigurnosti.

Procesi proti atentatorima.

Procesi radi atentata na život načelnika vlade započeti će po novom zakonu u januaru. Doskora će biti sastavljen posebni tribunal, pred koji će doći najprije Zaniboni, pa Luccetti i Gibson.

Ravnatelj «Avanti-a» pobjegao.

Bivši ravnatelj «Avanti-a» Pietro Nenni je neopaženo prešao granicu i pobjegao u Francusku. U komunističkom francuskom listu «Quotidien» je napisao o položaju u Italiji i napada fašizam kao medjunarodnu opasnost. No tim pisanjem, vele rimske novine, da on samo povećava važnost i silu fašizma.

On. Turati kod kralja.

Generalni tajnik fašističke stranke on. Turati bio je u subotu primljen u posebnu audijencu od Nj. V. kralja.

Danteov spomenik u Rimu.

Mjerodavne političke ličnosti, znanstvenici i umjetnici zaključili su, da se u Rimu čim prije postavi spomenik Danteu.

JUGOSLAVIJA.

Izmirenje radikala.

U radikalnoj stranci su u zadnje vrijeme opstojala dva krila: pašićevci, koji su okupljeni oko svog starog vodje i sadašnjeg predsjednika stranke Nikole Pašića i centrumaši, koji u glavnom tvore sadašnju vladu ministra Uzunovića. Bilo je bojazni da će pašićevci nastupiti proti sadašnjoj vladi, ali iza svestranog razmatranja oba su se krila te najjače parlamentarne stranke izmirile na zajedničkoj sjednici u kući predsjednika radikalnog kluba Mahajlovića. Zaključili su da se u klubu izreče potpuna predanost predsjedniku stranke Pašiću, za kojim stoji sva radikalna stranka i da se istodobno u vidnom manifestu izrazi povjerenje vladi Nikole Pašića. Tako imadu zadovoljštinu jedna i druga grupa. Položaj Uzunovićeve vlade sada svakako stalniji.

Nedjeljni sastanci.

Stjepan Radić je u nedjelju održao više sastanaka u Hercegovini. Lijep je sastanak bio u Mostaru, gdje je Radić dosta oštro napao radikale. Iz Mostara je otišao u Stolac ali je morao prekinuti sastanak, jer su energično protestira proti njemu. Radić je bio ogorčen pa nije htio ni drugdje da drži govore.

U Banatu su radikali smetali Pribićeviću da održi zborove. Nisu ga pustili da govori u Crepaju pa je održao zbor u zatvorenom lokalu. U ponedjeljak su se u Beogradu sastali šefovi opozicije, koji su zaključili, da pošalju ministru predsjedniku pismo u kojem protestiraju proti razbijanju javnih političkih sastanaka.

Izbori na sveučilištu u Zagrebu.

Svake se godine drži redovita godišnja skupština jugoslovenskog akademskog potpornog društva i bira nova uprava. Izborima za novu upravu podaje i javnost veliku važnost, jer djaci istupaju sa listama prema svojim političkim uvjerenjima. Za ovu školsku godinu vršili su se izbori u nedjelju. Pobijedili su samostalni demokrate i odnili 460 glasova. Radićevci, federaliste i pravaši istupili su zajednički kao hrvatski blok i dobili 408 glasova, dok su klerikalci dobili 195, demokrate (Davidovićevci) 108 i komunisti 56 glasova.

O oduzimanju crkvenih imanja.

Vlada je na svojoj sjednici raspravljala o pitanju oduzimanja zemalja koje pripadaju crkvama pravoslavnim i katoličkim. U ovom pitanju vodjena je u glavnom diskusija izmedju ministra agrarne reforme i ministra vjera. Ministar za agrarnu reformu je zastupao mišljenje da i prema crkvenim zemljama treba doslovno primjeniti zakon o agraru, čime bi crkve ostale bez zemlje. Ministar vjera je zastupao mišljenje da i od crkava treba oduzeti nešto zemlje, ali ni u kojem slučaju sve. Diskusija je vodjena vrlo dugo, ali se nije došlo do rezultata.

Raspis oblasnih izbora.

Vlada je donijela odluku, da se za 23. januara raspišu oblasni izbori.

MADŽARSKA.

Raspust parlamenta.

Dne 16. ovog mjeseca raspušten je nenadano madžarski parlamenat. Novi se parlamenat sastaje 25. januara, iza kako budu provedeni izbori. Izborna agitacija već je započela. Sadašnja vlada hoće da okupi oko sebe sve nacionalne stranke bez obzira na kakve vjerske ili druge razlike, samo da ne dodju do jačeg upliva socijalističke stranke.

Personalna unija izmedju Rumunjske i Madžarske.

Ovih je dana legitimističko glasilo «Magyarorszag» donilo vijest, da će se rumunjska princeza Ileana vjenčati sa Albrehtom Habsburškim. Iz Rumunjske je došao u Budimpešt madžarski plemić grof Banffy, koji imade tu stvar urediti. Madžarska bi imala izabrati Albrechta za svog kralja, a rumunjski parlament bi se pretvorio u ustavotvornu skupštinu, promjenio ustav, gdje se govori o nasljedstvu krune, prema kome, pošto se Carol odrekao bi postala iza smrti Ferdinanda rumunjskom kraljicom njegova kći Ileana. Time bi Rumunjska i Madžarska bile kao prije Austrija i Madžarska. Rumunjski diplomati pristaju na ovu ženidbu uz uvjet, da madžarski regent Horty garantira, da će Albrecht biti izabran madžarskim kraljem. Madžarski legitimistički krugovi se sve više približavaju ovoj kombinaciji i popuštaju od svog legitimističkog stanovišta.

GRČKA.

Rehabilitacija strijeljanih grčkih ministara.

Pred četiri godine izvršio je revolucionarni komitet grčkih oficira, na čelu im Pangalos, Plastiras i Gonatas, kratki sudski proces i kaznu strijeljanja nad petoricom bivših kraljevskih ministara i vrhovnim komandantom vojske. Osuda je bila izrečena motivacijom, da su optuženi doveli Grčku u onakovo jadno stanje i time krivi radi zločinstva veleizdaje. Justifikacija je izvršena dne 15. novembra po starom kalendaru (od 1923. uveden je u Grčku gregorijanski kalendar). Na mjesto izvršenja smrtne kazne doveden je ministar predsjednik Gunaris, u velikoj vrućici, i da bi mogao dočekati po svojoj želji smrt na nogama, dana mu je bila injekcija. Pored njega strijeljan je vrhovni komandant vojske general Hadžianesti, i ministra Stratos, Teotrokis, sedamdesetgodišnji Protopapadokis i mladi Baltazzi, koji je do zadnjeg časa zadržao mir pušeći cigaretu i držeći monokl.

Sada je u Grčkoj javnosti zahvatio mah pokret da im se o skoroj godišnjici njihove smrti oda javna počast. Rojalistički listovi već pripremaju javnost na to, izlazeći sa crnim okvirima i noseći tople članke o pojedincima od njih. I ostali listovi im se pridružuju, pa čak i venizelistička partija nije protivna tomu, makar da je u svoje vrijeme ona bila okrivljena, da je glavna začetnica njihove optužbe.

Domaće novosti

Izmjena austro-ugarskih kruna.

U naše su uredništvo došli više puta mnogi naši ljudi, a mnogi nam i pišu glede uputa za promjenu austro-ugarskih kruna, koje su bile predane Delegazione del Tesoro, a nijesu još izmjenjene. Nekoji su navadjali, da u Trstu opstoje neki ljudi, koji pospješuju tu izmjenu i pozivlju k sebi sve one, koji imadu nepromjenjenih kruna. Baš ovih dana objavila je tršćanska prefektura, da je uhvatila te špekulante, koji su sakupljali potvrde o predaji kruna. Protiv svima, koji sakupljaju te potvrde i varaju ljude, postupat će se po zakonu.

Upozorujemo naše čitaoce, nek budu oprezni pred spekulantima. Čim bude likvidirana austro-ugarska državna banka, preostale krune, predane vlastima 1922 godine promjenit će se u lire. Ministarstvo financija će službeno objaviti, a bit će javljeno i u našem listu.

Promet tršćanske luke u oktobru.

Trgovačka komora u Trstu objelodanila je u svom mjesečnom izvještaju podatke o prometu tršćanske luke kroz mesec oktobar ove godine. Prema tom izvještaju stiglo je željeznicom i morem u oktobru ove godine u tršćansku luku 225.458 tona robe. Uzme li se u obzir da je oktobra 1925. god. u luku stiglo 301.170 tona robe, to je očevidno da oktobar o. g. prema oktobru prošle godine registrira manjak od 75.712 tona robe.

Izvoz robe iz tršćanske luke (morem i kopnom) dosegao je u oktobru o. g. 154.163 tone. Kako je u oktobru 1925. izvoz iznosio 171.023 tone, to oktobar o. g. iskazuje manjak od 16.860 tona robe.

Ukupno je u oktobru o. g. kroz tršćansku luku prometnuto 379.621 tona robe. Budući da je u oktobru 1925. kroz Trst prošlo svega 472.718 tona, **to manjak u oktobru o. g. ukupno iznosi 93.097 tona robe, ili za čitavih 20 posto manje nego li u oktobru 1925.**

No saobraćaj tršćanske luke nije nazadovao samo u oktobru o. g., nego i kroz čitavu 1926.: Prema podacima tršćanske komore, iznosio je promet tršćanske luke kroz prvih deset mjeseci 1925. godine 4,564.696 tona robe, dok je kroz prvih deset mjeseci 1926. dosegao u svemu 3,909.614 tona robe. Prema tome, u 1926. god. iskazuje se dosada manjak (u odnosu prema prošloj godini) za čitavih 655.082 tone robe, ili za 14.4 posto je ljetos manji promet tršćanske luke nego lani.

Novi fašistički znaci.

Buduće godine biti će uvedeni novi fašistički znaci. Ne će biti više jajoliki već četverouglati a boje će ići preko, a ne uzduž.

Podeštati u svim općinama.

U službenim je novinama objavljen kr. dekret, koji odredjuje, da sve općine imadu dobiti podeštate. Do sada su podeštati bili samo u onim općinama, koje su imale ispod 5000 stanovnika.

† Zofka Kveder-Demetrovićeva.

U nedjelju poslije podne umrla je u Zagrebu naglom smrću od kapi poznata hrvatska i slovenska spisateljica Zofka Kvederova, žena narodnog poslanika Jurja Demetrovića.

Pokojnica je rodjena 22. aprila 1878. u Ljubljani. Iza dovršene gradjanske škole služila je kao činovnica u Kočevlju i Ljubljani. Od tog vremena, od 18. godine života nije imala nikada ni časa mira, da stekne oružje, potrebito za dalnji razvoj i borbu. Došla je u Trst kao upraviteljica «Edinosti» i urednica «Slovenke». Na to je otišla u Švicarsku i München da študira. No najviše je nju zanio Prag sa svojem borbom proti Austriji i gdje se počinjala svjetliti zvijezda Masarykova. Kao 20 godišnja djevojka tamo je suradjivala sa istaknutim omladincima, koji su svoje ideje prenesli u Hrvatsku i koji su vodili hrvatski narod kao Lorković, Radić i Heimerl. Njezino najjače djelo «Misterij žene» izašlo je u Pragu. Pisala je vrlo mnogo i kao spisateljica i kao novinarka. Već iz početka suradjivala je u ljubljanskom «Zvonu», zatim u «Domu i Svetu», «Slovenskom Narodu», Slovencu». U Pragu je uredjivala porodični list «Domači prijatelj». Sedam je godina bila suradnica «Agramer Tagblatta» kao kazališni kritičar i vodila žensku rubriku. Pisala je jednako lijepo, toplo i iskreno i hrvatski i slovenski i češki i njemački. Prevadjala je hrvatske, česke, slovenske i srpske romane i drame na njemački jezik i objavljala ih u «Politici» u Pragu, u «Zeitu» u Beču i u «Frankfurter Zeitung». Godine 1917. osnovala je i uredjivala vanredno lijepu žensku reviju «Ženski svijet», koja se poslije prozvala «Jugoslavenska žena». Napisala neke drame, pripovijetke, crtice, dialoge i romane. Silnu je ljubav gojila prema ovim našim krajevima. Godine 1923. izdala je pod pseudonimom drame «Unuk Kraljevića Marka» i «Arditi na otoku Krku».

Zofka Kveder-Demetrović bila je inteligentna, talentovana i energična Jugoslovenka, koja je igrala vidnu ulogu u socijalnom i javnom životu. Vijest o njezinoj smrti duboko je potresla sve narodne krugove.

Vrloj Jugoslovenskoj Zofki Kveder-Demetrović: vječnaja pamjat!

Svega po malo

Židovi u Palestini.

Palestina je pradomovina Židova, koji su se odavle rastepli po cijelom svijetu. Već nekoliko godina spremaju se Židovi, koji nigdje nemaju svoje prave domovine, da se iz svijeta vrate natrag u svoju Palestinu. Mnogi su se već vratili i rade na tome, da tamošnju zemlju urede, da se sakupe i da osnuju svoju židovsku državu.

Glasoviti engleski pisac Henrik Veniuson boravi sada medju tim Židovima u Palestini, pa odanle šalje svjetskim listovima pisma u kojima opisuje život Židova, koji su se vratili u Palestinu.

U Palestini su tri službena jezika: engleski, arapski i židovski. Ali u onom dijelu Palestine, gdje se nastanjuju oni Židovi, koji se vraćaju ratarstvu i koji tu osnovaše uzorne seljačke nascobine, tu je službeni jezik samo židovski.

U Palestini dodjoše Židovi iz Rusije, Njemačke, Poljske i Čehoslovačke i pred njima je stajala težka zadaća, da opet nauče jezik svojih pradjedova, u kojem su se samo molili, da obično nisu ništa razumijeli, jer su inače govorili ili njemački ili jezik dotičnoga naroda, medju kojim su živjeli. I gle, rodoljubije tih Židova je toliko, da su velikom većinom naučili stari židovski jezik, a ljubav njihova k pradjedovskoj zemlji takva je, da su već do sada stvorili prava čudesa u naprednom poljodjelstvu.

Škole za Cigane.

Danas imade po svem svijetu cigana, koji su svršili i najviše škole. Danas nije više inteligentni ciganin bijela vrana.

Pa i mali, neugledni cigani počeli su poraalo da se prosvjetno dižu. Poznavanje pisma širi se ne samo medju ciganima sviračima, nego i medju takozvanim sitnim kovačima i koritarima. U raznim zemljama postoje već i ciganske škole.

Rumunjska, koja imade razmjerno velik broj cigana, sprema se takodjer da osnuje ciganske škole. Rumunjski nastavnici izradjuju posebne čitanke i računice, koje bi se imale upotrebljavati u ovakovim školama, na ciganskom jeziku, da se tako sinovi cigana uzmognu naobražavati mnogo lakše, nego bi na primjer, kad bi škole bile u rumunjskom jeziku, koji cigani govore, ali im nije materinski.

U Rumunjskoj su zabranjeni mladeži moderni plesovi.

Rumunjski ministar unutrašnjih djela izdao je naredbu, u kojoj zabranjuje mladeži muškoj i ženskoj ispod šesnaest godina, da posećuje lokale, gdje se plešu moderni plesovi, što je običaj gotovo u svim bukareškim većim lokalima. Gospodjice od 16 do 20 godina puštati će se u takve javne lokale samo u pratnji roditelja. Što se tiče gospodja i gospodjica od 20 do 40 godina, one će moći da posjećuju javne plesove samo ako dokažu da imaju sredstva za samostalno izdržavanje.

Nevrijeme u gornjoj Italiji.

U gornjoj Italiji, a osobito na obalama ligurskog mora bjesnilo je u nedjelju nevrijeme. Na mnogim je mjestima porušena željeznička pruga, a u Genovi se more razlilo po ulica i prouzrokovalo mnogo štete.

Put oko svijeta.

Pretprošle subote je otplovio iz Southamptona, u Engleskoj, veliki transoceanski parobrod društva «Canadian Picific Reilway» «Express of Scotland», koji će izvršiti put oko svijeta. Parobrod će prevaliti 36 hiljada morskih milja, a zaustavit će se u lukama 22 raznih država. Na parobrodu ima svega 410 putnika, od kojih su 66 milijoneri. Svaki putnik plaća najmanje dnevno 500 franaka. Tko ima na raspolaganje čitav apartement na parobrodu, plaća 300 hiljada franaka za putovanje. Parobrod će o Božiću biti u jednoj luci Palestine, a na Novo ljeto u Aleksandriji. U Southampton vratit će se 23. travnja 1927.

Žena se prijavila za krvnika.

U Hamiltonu, u Sjevernoj Americi, već od prosinca prošle godine očekuje jedan čovjek osudjen na smrt s dana na dan, kad će ga smaknuti. Osuda se naime nije do danas izvršila za to, što se nitko nije htio primiti krvničkog posla. Pred nekoliko dana bila se je ponudila jedna žena, da će ona, uz malu novčanu nagradu, izvršiti osudu. Medjutim su vlasti odbile njezinu ponudu, jer da žena ne može biti krvnik.

Dokinut «suhi» režim u Norveškoj.

Prema rezultatu plebiscita, vlada u Norveškoj izdala je naredbu da sa 1. aprila 1927. prestaje zabrana točenja vina i alkoholnih pića. Ta je zabrana bila na snazi već sedam godina.

Koliko ima emigranata Rusa?

Ruski list «Rul» donosi zanimive podatke o ruskoj emigraciji u svim zemljama, izuzevši Ameriku. Podaci su uzeti iz jednog dokumenta Društva Naroda. Ukupni broj Rusa u emigraciji cijeni se na 1.6 milijona. Najmanje emigranata imade Engleska, naime 40, onda dolazi Danska sa 300, Švicarska sa 2368, Austrija sa 2465. Najviše emigranata živi u Njemačkoj i Francuskoj, u obje zemlje po 400.000. Kina 76.000, Poljska 60.000, Jugoslavija 38 hiljada. Čehoslovačka 30.000. Dosta su jako zastupane i baltičke države. U Bugarskoj ih imade 28.000, u Turskoj 5000.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik:
IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU.

Broj 48 Poštarina plaćena u gotovom. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 2. decembra 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“
Izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I, Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

SKUPOĆA

Mi smo se u ovom našem listu već više puta bavili ovim teškim pitanjem, ovom ljutom rak-ranom, od koje boluje gotovo čitava Evropa, da ne spominjemo ostale dijelove svijeta. Mnoge su vlade i na istoku i na zapadu, i na sjeveru i na jugu kušale, da tome užasnome zlu stanu na kraj, ali do sada na žalost s vrlo malo uspjeha. Na primjer: kruh, ta najpotrebitija i najvažnija čovječja hrana još je danas odviše skup i za srednje, a kamo da ne bude za tanje, većinom prazne džepove.

Sadašnja vlada u Italiji ne pušta to pitanje s vida, i to je posve u redu. Tim se pitanjem najživlje bavi ministar narodnog gospodarstva, Belluzzo. U jednome svome govoru ministar je istakao, da su uzroci skupoće trojaki:

Prvi uzrok: cijene su raznim najpotrebitijim stvarima već otprije odviše poskočile.

Drugi uzrok: Te su se cijene kasnije digle, jer su preprodavači, manji trgovci, htjeli da na najpotrebitijim kućnim stvarima odviše zasluže.

Treći uzrok: Cijene su i opet po nekoliko poskočile, jer su ih digli u isto vrijeme oni, što ih proizvode i oni što ih preprodavaju.

Kako se vidi glavni je uzrok skupoći pretjerani dobitak.

Poskupljivanju živežnih namirnica, prema izjavi ministra, u Italiji nisu krivi ni seljaci ni stočari, već trgovci, a osobito razni posrednici, mešetari, sensali.

U Italiji — kazao je ministar — ima već vrlo malo trgovaca, kaošto bijahu oni u prošlosti, što su cijeli svoj život radili, da steku sebi nešto novca, kao poštenu nagradu za svoj teški rad. Kada trgovac, koji neke stvari prodaje na veliko, snizi tim stvarima cijenu, pravo bi bilo, da tu cijenu snizi u istoj mjeri i mali trgovac. Medjutim to se redovito ne dogadja, ali se zato dogadja obratno, to će reći: kada trgovac na veliko udari svojim proizvodima nešto višu cijenu, mali će se trgovac požuriti, da je i on povisi i to često i više nego li bi trebalo.

Tako je ministar s brojkama u ruci dokazao, da su trgovci na veliko, počevši od jula mjeseca ove godine nekim svojim proizvodima snizili znatno cijene, a mali trgovci mjesto da taj primjer slijede, to će reći, da i oni snize tim stvarima cijene, oni su ih još i povisili.

To je zlo, i tome treba doskočiti. Razumije se — rekao je nadalje ministar — da se svi uzroci skupoće ne mogu ukloniti najednom, ali trebat će nastojati, da se to učini sistematski i onako, kako to bude iskustvo pokazalo, da je najbolje.

U Rimu se već na tome radi i ima opravdane nade, da će to vrlo pohvalno nastojanje donijeti uspjeha. Kad se to zbude, odlanut će svima, osobito seljaku, koji daje svu svoju snagu, da iz zemlje izbije nešto hrane, koju on mora kasnije plaćati vrlo skupo, jer tako hoće oni, koji bi pošto po to htjeli da se na što lakši način i što brže moguće obogate.

Kad dodje dan, da bude mogao na primjer postolar dobivati kruh, brašno, meso i mlijeko za nižu cijenu negoli je ova današnja, on nesamo da će moći, već će i morati, da i svoje postole daje ljudima za manje novaca. A tako će činiti i stolar i kovač pa i onaj što u fabrikama pravi robu za odijela itd. Za sve to treba dakako vremena, ali je vrlo utješljivo da vlada već sada na tome odlučno radi.

Posao je vrlo težak, ali uz malo dobre volje moći će se svladati, to lakše, što će u tome pitanju vlada naići na sveopću potporu i pomoć.

Uzorna seljačka zemlja

Dansku, malenu državu na sjeveru, više smo puta stavljali kao uzor vodjenja narodnog gospodarstva. To uzorno gospodarstvo donaša blagostanje naselenju, koje svojim umnim iskorištavanjem mjesta i vremena može da konkurira svim drugima, koji na to ne računaju. Baš ovih dana vrlo lijepi zagrebački pučki list «Narodno Kolo» donio je članak, u kom navadja primjer, zašto danski seljak može biti imućan i živjeti u blagostanju. Mi ovdje prenašamo opis onog primjera, da i naši seljaci uvide važnost razumnog, poštenog i zadružnog gospodarstva.

Ide ravna cesta, a u nju sa svake strane na sto do dvije stotine metara ulaze s obje strane puti, koji vode do pojedinih seoskih kuća. Kuće su odmaknute od ceste po nekoliko stotina metara i leže usred seoskoga posjeda. Po poljima rade seljaci. Uz cestu i na cesti nikoga dok ne dojuri automobil seoske zadruge. Automobil staje kod svakog kućnog puta. Najprije istovari praznu kantu za mlijeko od juče, onda praznu kotaricu za jaja, ili praznu krletku za živad. Negdje metne i paketić kave, riže, bocu ulja; svagdje novine, negdje koju knjigu itd. Onda uzimlje s puta kantu punu mlijeka, negdje jaja, negdje živad, negdje papir s narudžbom iz zadružnog dućana. Tako na svakom putu. Sabranu robu automobil dovozi u seosku zadrugu. Ta roba odlazi u danske gradove, pa u ogromni grad London i tamo je zadružni poslovodja proda po londonskoj cijeni. Dakle je seljak, radeći na polju, prodao svoju robu po najskupljoj cijeni što je može prodati. Danci ne prodaju ni žito, ni krumpir, ni sijeno, nego mlijeko, meso, jaja, piliće i drugu živad i to po londonskoj cijeni, a da ne gube na tu trgovinu ni časa od svoga posla, a troškovi za prevoz i prodaju tako su maleni, da ih i ne osjete, jer dva tri zadružna službenika izvrše to za stotine gospodarstva.

U tom je tajna danskog bogatstva. Nije ih obogatila toliko ni marljivost, ni vještina u radu nego razumno i na medjusobnom povjerenju osnovano zadružno gospodarstvo. Nitko ne će s ceste ništa ukrasti, ne će iz zlobe, osvete, obijesti načiniti štetu. Ne treba skupih žandara da čuvaju cestu, niti još skupljih sudaca da izravnavaju prevare i kazne varalice. Ni jedan seljak ne će mlijeko navodniti, ne će dati stara jaja, mršavu ili bolesnu živad. Ni jedan službenik zadruge ne će pogrješno upisati, koliko je robe primio u pojedini dan. Nitko ne će u zadružnoj trgovini zatajiti ni jednu paru, ne će učiniti nikakovu prevaru. Zato mogu ispred svoje kuće prodati najskuplju robu po najvećoj cijeni. Da samo na jednom mjestu ima kradja, prevare, utaje, ne bi bilo moguće, nego bi bilo kao i kod nas, da svatko leti na trg u bližnji gradić sa svojom sirotinjom, pa je proda tako, da mu se ne plati ni hrana, koju pojede, dok je prodanu robu izradio, a gdje da mu se isplati odjeća i obuća, što je razdere, dok radi. A gdje je porez i mnoge druge potrebe?! Danac lako namakne taj porez, ali ga troši za valjanu cestu, kojom juri automobil a ne mora za žandare, suce i zatvore.

Pa nije Danac tako pošten i pravedan iz straha pred Bogom, niti radi toga, što ne bi mario za svoju korist. On je pošten baš zato, što mari za svoju korist. A postao je takav na ovaj način: Od svoje sedme ili osme godine ide svaki mladi Danac u školu deset, dvanaest godina. Ali samo zimi, kad nema posla po poljima. Ni zimi ne idu svi svaki dan, nego neke dane djeca, druge dane dječaci, a treće mladići. S njima razuman učitelj računa račune o načinu kako su Danci radili, gospodarili, trgovali kao danas mi, pa i siromašni bili kao mi danas. To je bilo pred pedeset godina i manje. Onda računaju mnoge račune o tom, što se bolje isplati proizvoditi i prodavati: mlijeko, jaja, tovljene volove, svinje itd. Sve to djeca računaju, a dječaci i mladići još više, pa u novinama i u knjigama traže tržišta i zemlje, koje mogu konkurirati na tim tržištima. Kod svakog takovog razmatranja i računa opaze i osjete oni, da najviše vrijedi medjusobno povjerenje izmedju onih, koji moraju skupa raditi. Takav rad i život vide i na svom učitelju, pa nakon deset godina, što s njim živu i računaju, eto ih onakovih, kakovi su.

Vidimo dakle da slabo stanje jednog naroda ne zavisi samo od slabe kakvoće zemlje, već i o načinu života i rada uopće. Uz postojan rad nužno je medjusobno povjerenje. Kad je čovjek siguran da mu ne će nitko u ničemu naškoditi može se mirno posvetiti samo svom poslu, jer znade, da se njegovim trudom nitko okoristiti ne će. A viditi kako se stiče prosvjeta. Godinama se uče u školi, kako će bolje prodati svoje produkte, kako će bolje utoviti svoju marvu.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Štefanija Lonjaj. - Ludvik Viktor i dvije zelene dame. - Sveta Katarina. - Dvije «kunjadi», koje se ljube. - Pokvarena svinjetina.

Čitao sam u novinama, da se od nekoliko vremena nalazi u Lovranu grofica Lonjaj. Propitao sam se bolje i rekli su mi, da je to negdašnja austrijska nadvojvotkinja Štefanija, koja je u svoje vrijeme bila udata za Rudolfa, sina ćesara Franca Jožefa.

I ona je vidjela svakakvih dana: u mladosti malo lijepih, a više ružnih. S prvim mužem, carevićem Rudolfom, nije imala sreće. A rek bi, da ni on s njome. Jedno stoji: ljubavi medju njima nije bilo, a gdje nema ljubavi, nema sloge, gdje nema sloge nema mira, gdje nema mira nema zadovoljstva a gdje nema zadovoljstva nema — sreće.

Dobra joj nije bila ni pokojna carica Elizabeta. Svekrve su katkada malo i čudne. Ako im sin ide po zlu, kriva je nevjesta, jer ga nije znala «držati». Ako ga pak nevjesta umije «držati», to će reći, ako on svoju ženu ljubi, ako je obožava, ako ne može ni časa da bude daleko od njezinog brhana — e onda je opet nevjesta kriva, jer je sina svega zakaparirala za sebe, zamamila ga, općinila, urekla ili — kako bi se po domaće reklo — načinila mu je.

Bilo ovako ili onako, Štefanija se nije sa svojom svekrvom slagala ama ni najmanje. Kadgod bi izmedju njih dvije došlo i do oštrih i tada bi — kako se već onda govorilo — Štefanija morala za kažan u Opatiju.

Franc Jožef je u stvarima discipline bio vrlo strog i to nesamo prema drugim već i prema svojima i najbližima. Tako je i njegov brat Ludvik Viktor morao za neke svoje nelijepe grijehe često u Opatiju za kaznu. S tim Ludvikom Viktorom dogadjalo se nešto čudno. Kad god bi on bio u Opatiji bile su s njime i dvije visoke dame, dvije «stampeli» odjevene uvijek u jednake zelene oprave. Kad bi se one dvije pojavile ovdje na Rijeci ili u Opatiji, bilo je jasno, da će za njima i princ. I tako je i bivalo, sve do njegove smrti. On je naime do smrti svoje griješio, pa je svaku svoju nastranost morao da okaje u Opatiji u društvu onih visokih, zelenih dama.

Kad se pak ono nadvojvotkinja Štefanija udala za madjarskog grofa Lonjaja, oslobodila se je Franc Jožefa i njegove vlasti, postala je slobodna kao ptica i nije više nikada dolazila za kaznu u Opatiju.

Prošla je i sveta Katarina. Mnoga su stabla na novo procvala, negdje čak i loza i podje li ovako naprijed, mi ćemo tamo negdje iza triju Kralja opet trgati grozdje i tamo negdje oko mesopusta piti mlado vino. Ali zato nije isključeno, da ćemo se budućeg augusta cupati snijegom. Dan današnji sve je moguće, i Bog zna, što će još svega biti, ako se već jedanput ne očiste one maće na suncu.

Katarina skrsne van,
Do Božića mesec dan.

Još koji dan i eno nam svetoga Mikule. Djeca čekaju darove. Ja im ne zavidim, ja još nisam na čistu, bili bolje bilo, da sam se rodio negdje puno ranije, pa da me više nema ili pak da sam moje rodjenje odgodio do godine Gospodnje 1985.!

Nego kada smo već tu, u toj suznoj dolini, učinimo sve moguće, da tu u toj dolini i ostanemo, i to što duže moguće. Ja se toga držim, pa mi je upravo mučno i teško svaki put, kad čujem, da je bilo ko sebi dragovoljno oduzeo život, kaošto ga je sebi oduzela ona jadna gospodja Dujmić u ulici Buonarroti. Evo kako je došlo do toga žalosnoga slučaja.

Dvije mlade žene bile su udate za dva brata Dujmića. Muževi su im umrli u augustu god. 1918. I kao udove obje su šurjakinje ostale dobre, upravo nerazdružive prijateljice. Jedna od njih stanovala na Sušaku, druga na Rijeci, ali one su se vidjale svakoga dana, zajedno su polazile na šetnju, više puta dolazile su jedna drugoj na čaj, na razgovor. Ti su njihovi razgovori bili uvijek srdačni, jer su se one medjusobom silno voljele i jer su bile jednakog temperamenta, jedne te iste ćudi i jednih te istih misli.

Tako su one lijepo i mirno živjele u uspomenama na svoje mrtve. Zajedno su nekoliko puta na mjesec polazile na groblje i nosile cvijeće na grob svojih dragih. Bile su: dva srca — jedno srce, dvije duše — jedna duša.

Tu lijepu ljubav poremetio je jedan žalostan slučaj. Gospodja Dujmić, koja je stanovala na Rijeci jednog je dana pometnjom ostavila otvorenu cijev gasa, i prije nego li je mogla sebi da pomogne, plin ju je ugušio. Kad je druga šurjakinja, ona što je stanovala na Sušaku, čula, da joj je njezina najbolja prijateljica umrla, bila je kao izvan sebe. Osjećala je, da bez svoje prijateljice ne bi mogla više da živi, pa se jedne večeri uvukla u stan pokojnice, otvorila je rubinete na cijevima gasa, spustila se na stolicu i tu je mirno dočekala smrt, koja je i došla. Sjutradan nadjoše i nju mrtvu, udavljenu od gasa.

Ovaj dogadjaj, kako je i razumljivo, pobudio je na Rijeci veliko saučešće. I mene se je ono ubojstvo duboko kosnulo, premda sam s druge strane osjetio i neki blagi osjećaj na pomisao, da još ima na svijetu ljudi, koji znadu što je srce.

Ovih dana osudio je riječki Tribunal trgovca Koeniga na šest mjeseci zatvora i na 2000 lira globe, što mu se u dućanu našlo nekoliko kilograma pokvarene svinjetine, koja je bila odredjena, da se proda kao salam. Osim toga dotični će trgovac biti prisiljen, da drži zatvoren svoj dućan pola godine, i to takodjer za kaznu. Dobro mu stoji!

Rokac.

IZ TRSTENIKA.

Nov učitelj. - Preporuka.

Imamo i novoga učitelja. Hvala Bogu! Jedva smo čekali. Od srca pozdravljamo našega mladoga učitelja g. R. Jeletića. Nadamo se, da će biti s nama zadovoljan, da će voljeti nas i ljubiti našu djecu. Mi ćemo mu pomoći u ovim teškim danima. — Iskreno i od srca mu kličemo mi Trsteničani i Klenovci: Dobro nam došao i zdrav nam bio! Toplo i bratski mu preporučamo, da nas bude zadovoljio onako kao što je to činio naš dosadašnji i nezaboravni učitelj Ribarić. Neka dade zakonu, što je zakona, a narodu, što je narodno.

Kod te prilike preporučamo g. ravnatelju u Buzetu, da ne nasjeda svakim klevetama Brankovima, Crnčovih i Toneta Munca, jer ovaj zadnji već ne zna što radi i što govori.

Nije časno ni pošteno nedužne i poštene ljude proganjati. — Trsteničani i Klenovci.

IZ BRESTA.

Naša tri seljaka natučena u Matuljima.

Dne 11. novembra išli su naši seljaci, braća Josip i Ivan Franičić te Anton Spečina s vozom i volovima na Rijeku, da si zasluže koju liru za kruh. U Matuljima im se desio vrlo neprijatan slučaj. Oni su naime u Matuljima prenoćili i stavili volove u stalu. Malo zatim došao je u stalu neki Bulić, rodom iz Kastva i nastanjen u Matuljima. Rekao im je nek mu dadu mjesta za njegovog konja. Oni su mu odgovorili, da tu nema mjesta te neka ide tražiti drugamo. On im se zagrozio, da on će naći načina kako će mu dati mjesta. Prijavio ih je mjesnoj dobrovoljnoj milici. Ili iz nesporazuma i krivog tumačenja stvari ili što naši nisu znali da stvar razjasne, izvukli su tanji kraj, jer su dobili dobrih batina, bili vezani, a Josipu Frančiću je tekla krv iz glave, da je bilo ružno viditi.

Ovakovi primjeri bolno djeluju na ljude, pa bi trebalo u svakom slučaju dobro saslušati okrivljenog i mirnim, ljudskim načinom riješavati medjusobne sporove.

IZ SOVINJAKA.

Pred 30 godina.

Još nam i danas živo lebdi pred očima milo lice mladog učitelja, kad smo prvi put stupili pred njega. A tomu je već 30 godina. Svi smo se kupili oko njega. Nosili smo bršljan u Jermaniju za zabavu prigodom otvorenja podružnice «Družbe». A i odrasliji mladići dolazili su tom našem učitelju. Nisu mogli polaziti redovitu školu, ali zato ih je on večerom učio čitanju i računanju, a svojim znanjem i ljubavlju nosio zraku prosvjete u naše tamne kuće. Bio je to nezaboravni učitelj Josip A. Kraljić. Službovao je po raznim istarskim selima i svuda je u srcima mladeži ostavio najljepše uspomene. Njegovo se je ime često spominjalo, pa smo se mi nekako i ponosili, kao da je naš.

Iza tridesetgodišnjeg mukotrpnog ali ustrajnog i plemenitog rada u školi i u narodu, riječju i djelom, on dobiva priznanje svomu radu. Vlasti ga postaviše za predpostavljenika drugim učiteljima. Čujemo naime, da je gosp. Kraljić imenovan sreskim nadzornikom u Krku. Ovom prigodom ne možemo a da mu iz srca ne pošaljemo najtoplije čestitke prigodom 30 godišnjeg rada i imenovanja nadzornikom. Uvjereni smo, da on nije na nas zaboravio, kao što se i mi njega uvijek sjećamo.

Ovom prigodom ne možemo a da ne spomenemo, kako nam je duboko ostao u pameti jedan lijepi primjer. Grob pokojnog župnika Jelenca bio je sasma zapušten. Kraljić ga je za dušni dan lijepo ukrasio, postavio prvi hrvatski natpis i dao narodu lijep primjer poštovanja svojih mrtvih dobročinitelja. Onog natpisa danas više nema, no kao što se sjećamo onog lijepog primjera, sjećat ćemo se uvijek i našeg bivšeg učitelja Kraljića. — Kraljićevi učenici.

IZ BERSEČA
Naš učitelj Niko Pajalić.

Došao je k nama negdje oko god. 1881., dakle prije četrdeset i pet godina. Došao je kao mladić, jedva svršivši nauke, i otada nas nije nikada ostavio. Bio je uzoran učitelj. To su mu priznale i najviše školske vlasti, a još više narod, kome je on cijelo ovo vrijeme, punih četrdeset i pet godina, bio i u dobru i u zlu prijatelj i savjetnik.

Kad je gotovo prije pola vijeka počeo da nas uči dobromu i korisnomu, imao je medju svojim mališima i matorih učenika, momaka od dvadeset i više godina. To su danas već sami bijeli starci, a on, njihov davni učitelj, još je medju njima čil i zdrav. Ne znam, koliko ima živih Beršečana, što nisu prošli «ispod njegove dobre, učiteljske, očinske ruke». Svi mu dugujemo ponešto, svi, koliko nas ima, pa i oni rijetki, koji su možda već koješta i zaboravili — i oni duguju Pajaliću ponešto...

Naš se Pajalić nije zadovoljavao time, da svojim učenicima daje samo ono, što su naredjivali školske zakoni i propisi. On je njima davao i preko toga mnogo. Ulijevao je on u njihova srca i ono najljepše, ono svima nama tako drago i uzvišeno, čime se mi Beršečani svi ponosimo, i čime će se ponositi i naša djeca. On je bio naš pravi narodni učitelj. Nije on bio čovjek buke i halabuke, već je on bio čovjek mirna, tiha i uspješna rada. Škola mu je bila nada sve. Imao je u razredu do sto i pedeset djece i sva su lijepo napredovala. Htio je, da djeca budu zaposlena i na polju, kod ovaca, pa im je davao knjige za čitanje ili modele iz raznog gospodarskog orudja, da po njima izradjuju plugove, brane itd. Imao je on o tim učeničkim radnjama čitave prelijepe zbirke.

Da se narod u svojim dnevnim potrebama lakše snadje, mnoge je svoje slobodne ure posvetio Posujilnici i ujedno sa svojim čestitim drugovima on je taj korisni zavod podigao do zamjerne visine.

Bio je duša mjesne Čitaonice i svega narodnoga rada i nastojanja u mjestu i okolici.

Prijateljevao je s našim slavnim Eugenom Kumičićem, Jenijom Sisolskim, rodjenim Beršečaninom, pa se je ujedno s njime opajao ljepotama romantične beršečke okolice, ljepotama, što ih je naš nezaboravni pisac iznio osobito u svojim «Začudjenim svatovima», «Jelkinom bosiljku» i u «Preko mora». No najprisniji drug bio mu je naš neprežaljeni Mondo, naš blagopokojni župnik Rajmund Jelušić. Oni su bili zajedno tako tijesno srasli, u radu u školi i medju narodom tako se popunjavali, da je Pajaliću, pošto je izza smrti svoga velikoga prijatelja ostao sâm, bilo kao da mu se porušio oslon i nikada se više nije mogao da snadje.

I tako je naš Pajalić dočekao pomalo ono, što je dočekao.

Njegova je vruća želja bila, da ostavi svoje kosti u mjestu, kome je dao svu svoju mladost, svoju muževnost i svu svoju snagu i dušu. Sudbina htjede drukčije: njegova molba za opciju bila je odbivena, a za njom i odnosni utok, i tako je ovih dana kao tudji državljanin (on je rodom iz Baške na otoku Krku) bio dignut iz službe.

I tako se on sad sprema da nas ostavi. Sa suzom radosnicom smo ga dočekali, sa suzom žalostinkom ćemo ga ispratiti i reći ćemo mu, da ga zaboraviti ne ćemo nikada.

IZ MIHOTIĆI.
Izložba ručnih radova.

U nedjelju 28. ov. m. završio se u lijepoj dvorani g. Andrije Kučića tečaj krojenja, šivanja i vezanja gospojice Ruže Matejčić sa impozantnom i bogatom izložbom. Pred tri mjeseca došla je ova vrlo priznata učiteljica u naše selo, gdje je u najkraće vrijeme otvorila tečaj za podučavanje kroja i šivanja, u koji se upisalo već prvih dana preko 50 učenica. Treba naglasiti da se taj tečaj otvorio u najnezgodnije vrijeme, u doba kad su naše djevojke bile najviše zaposlene i na polju i u Opatiji, gdje je trajala još puna sezona.

Požrtvovanjem nekih domaćih gospodjica, u prvom redu gospodjice Anke Kinkela, tečaj se naglo otvorio, a rad već samih prvih dana bio je dovoljna reklama, da je zanimanje postalo općenito. Kao dokaz savjesnosti i marljivosti naših djevojaka neka služi činjenica, da je na večernjem dvosatnom tečaju od 6 do 8 sati bila velika većina onih učenica, koje su se na povratku iz Opatije zaustavile na Mihotićima, da — premda gladne i umorne — prisustvuju korisnoj poduci. Učiteljica je uživala potpuno priznanje i zahvalu učenica i njihovih roditelja, te je na (njihovu) molbu velikog broja novih učenica produljila tečaj na tri mjesece, premda je u početku zamišljala da ostane tek dva mjeseca, koliko traju njezini obični tečaji. Naravski da je time narastao broj učenica na preko sedamdesetoricu.

Kakav je bio uspjeh ovog lijepog podhvata gospodjice Matejčić, najbolje se opazilo u nedjelju, gdje je izložba upravo iznenadila i brojem izloženih predmeta i otmenim ukusom pojedinih izradaka. Tu se moglo opaziti najraznolikijih ženskih, dječjih i muških oprava, počevši od rublja do haljetaka i kaputa, a da i ne spominjemo bezbroj jastučića, stolnjaka i drugih čipki za kuhinjski i sobni namještaj. Sve to gotovo umjetnički izvezeno i okrašeno, da je na posjetioca načinilo najugodniji dojam.

Držimo da je svega bilo izloženo preko tri stotina komada, iako je mnogo toga ostalo neizloženo. Učenice su bile djevojke iz svih okolnih sela, posebno iz Rukavca, Matulja, Frančići i Mihotići, te je prostrana dvorana bila dupkom puna cijelo poslije podne, gdje se izmjenilo nekoliko stotina posjetilaca. Od tih je posjetilaca bilo mnogo starijih ljudi, nesamo žena nego i muškaraca koji su se svi divili ukusu i ljepoti izradjenih stvari. Svakako je ovolika posjeta najbolji izraz priznanja gospodjici Ruži Matejčić, a našim djevojkama zadovoljština za trud i požrtvovnost.

I gospodjici i učenicama najiskrenije čestitamo! Primjer naših djevojaka, neka bude svjetli uzor ostalim istarskim djevojkama, jer je najljepša vrlina žene da nauči ono, što joj je u životu toliko potrebno. Dobar ukus, ljubav do ljepote, čistoće i urednosti to su u žene one osobine, koje služe kao temelj skladnog i uzornog bračnog života.

IZ LASTOVA.
Još nešto o Smerchinichu. - Naše šume.

U ovoj važnoj osobi za nas Lastovljane javili smo svojevremeno, kakav je bio u Blatu za vrijeme rata, kako je ratne potpore dijelio, taksirao poreze, kako prisizao na jugoslovensku zastavu te kako je iza evakuacije Korčule došao iz Blata u Lastovo, da nas gnjavi. Kad govorimo o Smerchinichu sjećamo se dra. Doimia, koji je ostao na Visu, optirao talijansko državljanstvo i svi ga stanovnici Visa štuju i ljube. A Smerchinich kao bivši austrijski porezni činovnik ostavlja svoja polja i kuću i dolazi nama.

Ali eto nakon tolikog nećkanje ipak ga premjestiše u Veneciju, da tamo probavi lastovske brancine, prepelice, škrpine i jastoge, a i u ono vrijeme, kad nije bio dozvoljen lov. I sve je to bilo prilično gratis. I sada nakon davnog njegovog odlaska doznali smo za nekoje njegove vrline. Kažu da je u Tonte, u Sibe više mjeseca besplatno stanovao. Svi ti njegovi prijatelji danas za njim žalosnim telale zaboravivši njegove usluge. No nema mu prave ni zamjere. Naš je otok daleko od svijeta pa kao stvoren za pustolovine. I danas viču za Smerchinichem ne samo njegovi bivši prijatelji, nego i oni kod kojih nije ni čaše vode popio. Kako i nebi radi njegovog razvrstavanja poreza: onome velika kuća — mali porez, drugome mala ladja — a porez za luksuznu. To isto i sa drugim prihodima. Sada se u Zadru ne mogu opravdavati, jer su znali i imali prilike da doznadu za njegovo postupanje.

Sa mlinom za ulje upravlja Molinan. To je naš «Oleificio comunale». On je za vrijeme rata mnogo pretrpio premda je bio pravedan. Optužili ga bili radi aprovizacije i potpora tamo negdje kod Zadra pa ga bacahu u tamnice, ali — kako rekosmo — nevina. Mi mislimo, da u Zadru imade dosta ljudi, a i u Lastovu, koji znadu, da se u augustu mjesecu ne smije izvažati, a još manje sjeći drvo česvinovo. I u tom pogledu za napredak lastovskih šuma na otoku Sušca (Cazza) neka si uzme zaslugu, kome i ide.

Treba imati božju ili nadčovječnu moć da čovjek ne okalja svoj obraz, karakter i ponos. A poštenje neka je nada sve!

IZ BUENOS-AIRESA.
Bijeda naših iseljenika.

U Argentini ima nas nekoliko stotina iseljenika, koji smo nedavno stigli u ove tudje krajeve. Većina nas je iz Istre, a nešto malo i iz Dalmacije, nu oni su večinom zanatlije: stolari, kovači i trgovci, a naši su Istrani obični težaci ili najviše zidari.

Oni iseljenici, koji su se ovamo doselili još prije svjetskog rata, kako nam pričao, bio je ovdašnji svijet još zaostao, pa su iseljenici našli odmah posao i unosne zarade te su nekoji stekli veliki imetak i ugledni socijalni položaj. Ali priliv doseljenika rastao je sve više, a time i brže obavljanje posla i manje zarade. I k ovim našim iseljenicima dolazili smo i mi kao njihovi znanci i rodjaci iz domovine sa željom da budemo zaposleni u radnjama kod naših zemljaka. No iza rata svijet se okrenuo pa mjesto zarade mi ovdje tražimo samo posla da ne crknemo od gladi. A sešli su se poslije rata ovamo radi neuredjenih političkih i ekonomskih prilika u Evropi. Želja za bogatstvom i novim životom pojačala je evropsku emigraciju, a ograničenjem iseljenja u sjevernu Ameriku, veća je navala u južnu Ameriku.

Veliki dio odgovornosti za trpljenje naših ljudi nose na duši razni agenti, koji obilaze po istarskim selima navadjajući da je u južnoj Americi dosta rada i zarade. I mi nismo pitali, kamo da se selimo. Nekoji su za putni trošak prodali svoj imetak, a danas se nalazimo svi u tudjini, nezaposleni, bez ijedne pare u žepu.

Razne komisije, koje obilaze ove krajeve, da pogledaju, mogu li se talijanski gradjani ovamo iseliti, sastavljaju izvještaje, da je Argentina najglavnija država latinske Amerike i da ima sigurnu budućnost. Naši su se rodoljubi čudili ovom našem naglom iseljenju. I sad smo ovdje. Raštrkani smo po čitavoj Argentini kao i u nekim mjestima u unutrašnjosti. U većim skupinama živimo u Buenos-Aires, Rio Negro i Mendoza. Dobar dio nas je organiziran u «narodnoj obrani», gdje se krijepimo domovinskom ljubavlju. Žudimo za svojim kućama i ako se vratimo u mili zavičaj, siromašnu našu Istru, svoju rodjenu grudu, nikad ostaviti ne ćemo.

Osjećajući svu gorkost ovog života, gledajući još veću bijedu naših suplemenika ja kao sinak mile Istre, pravi gorski Čić, ovo vam poručujem: Ne selite se ovamo! Ovdje nema posla ni zarade, ovdje ima dosta siromaha, razderanih i razdrapanih. Skapavamo od gladi i jadi proklinjajući čas, kad smo se ukrcali na brod i otputovali u južnu Ameriku. Sjetite se ovih riječi! Mi se sada kajemo, ali kasno smo se sjetili da smo prevareni lijepim lažima od bezdušnih ljudi, koji su nas u propast stavili, a sami od toga izvukli materijalnu korist.

Da ste mi zdravo! Pozdravite naš narod! Vaš **Miloš Brajković.**

LISNICA UREDNIŠTVA.

R. Stvar je samo mjesne naravi pa ogromna većina naših čitatelja ne bi je razumjela. Pišete lijepo, birate lijepo izraze ali sadržaj krijete. Jurina ljude podučava. Pošaljite nam radje jasan dopis. Dakle očekujemo!

Franina i Jurina

Fr.: Ma si mi nekako luštar, Jurin...
Jur.: Neka sam.
Fr.: I nekako dobre volje si mi, kako... već nisam puno vremena videl.
Jur.: Ovakov sam ja vavek, kada p... dem od praveh našeh ljudi.
Fr.: Ako se sme znat, ki su ti pra... ljudi, puli keh si bil?
Jur.: To su ti oni naši kremenjaki ... Pićanšćine.
Fr.: A kako si to mej njih zapal?
Jur.: Imel sam dole va Kršane neke posla, pak sam malo celi on k... optepal: gore i dole. I tako sam je... večer prikampanal va jednu ku... kade sam bil primljen kako ... princip.
Fr.: Pak — kako j' bilo?
Jur.: Lepo da ne more lepje. Moral s... ostat na večere, a pokle pul ognjiš... na večernjem razgovore.
Fr.: Je bilo sveta dosti, a?
Jur.: Kako vlasi na glave.
Fr.: A ča ste govorili?
Jur.: Trebalo je puno vremena, dok... smo se pogodili. Oni su na silu ot... da im ja povedam, kako smo ono... dva putovali po svete, a ja sam p... otel, da oni mane malo povedu, ... njim se ča godi i kako živu.
Fr.: Pak kako ste se načinili?
Jur.: Nekako smo se složili, da ću ... njim do pol noći povedat, kako ... nam ono bilo, kad smo po svete ... dili, a od pol noći, da te pak o... mane povedat svoje tugi i nevolj... tako sam ja prvi počel. Ni mi b... teško, zač su oni već znali sve, ka... smo bili, s kim smo bili i kako s... pašali. I tako oni su najviše pit... a ja sam njim pak samo odgovar...
Fr.: A ča su te to pitali?
Jur.: Sto stvari. Najzada mi je jed... rekal, neka mu povem, ča sam ... svete videl najlepšega i najvredn... jega. Ja sam njim rekal, da sam ... celem onem svete videl samo ... stvari, ke su mi se činile najlep... najvredneje.
Fr.: Ke su te tri stvari? Ja sam ih ma... manj pozabil.
Jur.: To je poštenje, delo i koraj. I ka... smo mi naše te tri stvari skupa p... vezane, tu smo, se spamećujes... šli i sreću i zadovoljstvo. Pošten... samo on čovek, ki ne krade i ne ... ja, nego on, ki živi posemsega ... zapovedi Božjoj. A ni delo ni ... pravo, ako ni va njem i pameti. ... i nepametno i nerazumno delo ... pravo delo. Pravo delo trebe d... pošteno, dunke onakovo kakov... Bog. A ki će danas pošteno živ... pošteno delat, trebe da ima i ...

P O D L I S T A K

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskog života u porečkom dijalektu.)

(Nastavak.)

Potle večere zašla su gospoda na šternu i sila u hlad. Spominjali su se svega i svačesa. Biškup, ča je čuda bija u svitu i zna lipo pripovidati, vajk bi ubraja razgovor na pravice naroda i pripovida je, kako je to poli drugih. I svi su mu, pak i uni, ča s početka nisu pensali kako i on, davali u sebi pravo.

Pokle su tako sidili, zamolija je biškup, neka mu se donese jedan mižo vode.

Iz kužine se je vred doneslo na pladnju jenu bocu i mižo. Donesla ga je mala Nada Rupenova. Ona je u kužini bila svojon pomajkon teton Jelenon i kad je čula, da biškup želi vode, vred je rekla, da će mu ona ponesti, da ga napro pogleda.

«Lipo mu se pokloni prvo nego mu daš», su je naputili, a ona je tako i učinila, kad je došla h njemu.

«Fala ti mala!» je reka biškup i zapita je je: «a skolde si ti?»

«Iz Rupeni!»

«Na koji kraj je to?»

«A to je gori proti Tinjanu», je pokazala mala z rukon zgoru.

«A ćeš se i ti sutra bermati?» je pita dalje biškup.

«Ću, ću i ja!»

«Znaš napro moliti?»

«Znan sve!»

«Ki te je vadija?»

«Ništo me je navadila mati, a uno ča ni ona znala nas je navadija šjoršantuja na duntrini».

«Napro, napro mala. Samo budi pravá!» je reka biškup i torna je je mižo, da ga nosi nazad.

Pre Martinu je godilo, kad je čuja, kako ga je mala Nada pofalila, da je je napro navadija moliti i zato je ubrnuja govor na nju.

«Lipa mala i bistra ča ne?»

«Jako lipa i pametna. Vidite ča ja vajk gorin. Naši su ljudi jako bistre glave od naravi, i velika je škoda da nimaju naša dica prilike da se vade škole. Ja san jušto uvo lito da pet stotin, da omogućin i dici naših kmeti, da se vade».

«Da, prisvitli, ma jušto za utu malu ne bin zna reći, da je naše dite?»

«Kako to?», se je zaštupija biškup.

«Ona ni od uvih kraji!»

«Kako ni od uvih kraji, kad je iz Rupeni?»

«A ne da ni! Nju su još malu u fašah donesli u Rupene iz Trsta. Ne zna se za mater je ni za ocal» I pre Martin je počeja pripovidati štoriju od male Nade, kako su je u Trstu našli prid vrati i dali je teti Jeleni Rupenovoj, da je othrani. Nikad se ni moglo doznati, di su njeji stariji».

«Brižna sirotica mala», je reka biškup.

«Benj je dosta brižna, kad ne zna za materon», su rekli drugi i počeli je žaliti.

«Ona je kako i uva naša sirotica Istra. Ni ne zna ona za materon ni mati za njon. Ma ufajmo se, da te se jedanbot spoznati. I ona mater i mati nju».

«Daj njin Bog», je reka biškupov šegretarijo Ive Klieva — — —

Sutradan je bila berma. Ljudi puna crikva, da nisu mogli ni u nju stati, nego su stali sve okolo nje na placi do kacij. Placa se je črnila od ljudi ... je bilo došlo od svih kraji, da ... biškupa, ki da je naš čovek i da ... dika po našu. Svetivanština, M... ština i sva Tinjaština došla je ... dernu da ga vidi. Gražaština ni doš... ki sutradan je ima biškup pojti ... pak su ljudi paričivali i klali.

Na po maše ubrnuje se je biškup ... oltaru, pozdravija je ljude s: «Fal... Isus i Marija» i počeja držati predi...

O Bože, kako lipo je predika. Ni ... ni vika i jadija se, kako je ... uža šjoršantuja, nego je upućiva lju... kako pravi tac. A njigov govor je b... tako lip, tako srdačan i mija, da su ... ljuden počele ciditi suze po licu. A ... je dobri biškup počeja goriti i za ... žeriju, za siromaštinu, u kojoj briz... kmeti žive, i samon mu se je poče... tresti glas, a jena suza mu se je p... svitila u oči — I finija je predik... besidami: «Pomoliti ćemo se za n... bržni narod, da mu se dobri Bog s... luje i da mu bolje življenje na uve... kraljevstvo nebesko na drugon svit... I pridmolija je po našu, a cija naro... perfina i uni na placi, za njin.

(Slijedi.)

kuraja, zatò sam ja i stavil te tri stvari skupa, i mislim, da nima na svete niš lepjega nego je čovek, puli koga se sve ove tri stvari skupa najdu. A takoveh ljudi ima pod suncem, i svaki narod i svaka zemlja neka hvali Bogu, da ih ima koliko više.

Fr.: Viš, tako se govori! A ča su te još pitali?

Jur.: Puno stvari. I za onega čoveka z bradum i za onoga brižnega elefanta.

Fr.: Ča su te pitali za njega?

Jur.: Pitali su me, da ča bim bil s njim delal, da sam ga kakogod v Istru živega pripeljal. Ja sam njim odgovoril: Kad ne bi bilo posla ni va polje ni va luge, Franina i ja hodili bimo s njim okole od mesta do mesta i ono ča bimo dobili, delili bimo zajedno zi siromahi. A kad bi bilo vreme, da se ore i kopa, elefant bi oral i krčil svakomu, kemu bi bila potreba. Zač ni lepje stvari na ovem svete, nego kada nevoja pomaže nevoju — va nevoje.

Fr.: I to si dobro rekal. A je koliko rabila bukaletica?

Jur.: To se zna da je, ma pametno, onako već po navade staroj.

Fr.: A ča su ti pak oni povedali od polnoći napred?

Jur.: Niš! Kad sam ja svršil govorit, onput smo svi skupa lipo zapivali, po našu starinsku. Zvukli smo vanka sve pismice, ča smo ih pivali još pred sto let, i bili smo onako — ni veseli ni tužni. Onputa sam ljudem rekal, da smo već va advente, pak da bi dobro, da kada i kada zapivaju i ku našu Božićnju. I koliko sam ja rekal. već je neki počel oni naš «Poslan bil anjel Gabrijel» — i mi svi za njim. Neka govori ča će ki, Franino, ma mi smo fanjski narod.

Fr.: A ter smo, ne budi nam ča od urok!

IZ VRANJE.

Naša pošta i novina.

Danas hoćemo da vam javimo o našoj pošti, premda ona nema za druge nikakve važnosti, ali se tiče i naše novine, pa je moramo spomenuti. Pošta nam dolazi iz Lupoglave. Pred nekoliko godina bio je u službi jedan iz Rane Brdi i pošta je dolazila redovito svaki dan. Poslije je došao na njegovo mjesto Jože Feranda. On je nekoliko vremena vozio u redu, ali poslije se je stao zabavljati na putu i mjesto o podne došla bi pošta oko 2 ili 3 sata poslije podne. No bolje je bilo onako nego li sada. Od 1. augusta ove godine dobivamo poštu samo tri puta na tjedan i to u ponedjeljak, srijedu i subotu. Poštar dolazi u redu, ali naša novina i njezini prilozi se negdje zaustavljaju. «Mladi Istranin» od 4. novembra nismo dobili, a ni «Istarsku Riječ» br. 46. ni njezinog priloga. Nekoji pretplatnici, koji su dalje od pošte tuže se, da ne primaju u redu novine. Kad ne bi novinu zadržavali, mi bismo je morali primiti u subotu. A to mi i želimo. Ako novinu ne zaplijeni Prefekt, mora da dodje u ruke pretplatnika.

Novi zakon javne sigurnosti

Glava V.

POLICIJSKA KONFINACIJA.

Članak 184.

Kad su opasni za javnu bezbjednost mogu biti konfinirani uz obavezu da rade:

1. opomenuti;

2. oni, koji su počinili ili su pokazali odlučenu nakanu, da počine djela, s kojim hoće da silom popremete nacijonalni, socijalni ili ekonomski poredak u državi, ili da oslabe sigurnost ili da priječe ili da smetaju djelatnost državnih vlasti na način, da bilo kako u vezi s unutarnjim ili vanjskim državnim položajem oštete nacijonalne interese.

Članak 185.

Policijska konfinacija traje jednu do pet godina i izdržava se u jednoj koloniji ili u jednoj općini Kraljevine, a nikako u onoj, u kojoj konfinirani obično živi.

Članak 186.

Provincijalna komisija, o kojoj govori članak 168*), odredjuje policijsku konfinaciju i trajanje iste.

Komisija može odrediti da osoba, predložena za konfinaciju, bude odmah uapšena.

Članak 187.

Odredbe ove komisije dostavljaju se ministarstvu unutarnjih djela, da odredi mjesto konfinacije i da konfinirano odvede na to mjesto.

*) Članak 168. Opomenu izriče komisija, sastavljena od prefekta, od kraljevskog prokuratora i od komandanta karabinijera dotične pokrajine i od jednog višeg oficira dobrovoljne milicije za nacijonalnu sigurnost, koji je za to odredjen od nadležne komande dotične zone. Prefekt sazivlje i predsjeda komisiji.

Članak 188.

Proti odredbi konfinacije dopušten je rekurz na jednu prizivnu komisiju, koja se nalazi kod ministarstva unutarnjih djela. Ona je sastavljena od državnog podsekretara u ministarstvu unutarnjih djela, koji tu komisiju i sazivlje i predsjeda, od glavnog advokata kod prizivnog sudišta u Rimu, od šefa policije, od jednog generala kraljevskih karabinijera i od jednog generala dobrovoljne milicije za nacijonalnu sigurnost. Generali su (za to) odredjeni od svojih generalnih komanda.

Rekurz mora biti podnesen u roku od deset dana otkada je dotičnom saopćena odredba provincijalne komisije. Rekurz ne odgadja izvršivost odredbe.

I odredbe prizivne komisije bit će dostavljene ministru, da ih izvrši.

Članak 189.

Kod konfinacije, bilo u jednoj općini Kraljevine bilo u kolonijama, konfinirani je dužan da se bavi sa stalnim radom, i to na način, kako mu to odredjuje oblast za javnu sigurnost, koja konfinirane nadzirava.

Kad ta oblast nalaže konfiniranom, da se bavi stalnim radom, imat će obzira na lokalne potrebe i na javne radnje, koje se moraju izvršiti po odlukama kompetentnih vlasti.

Osim toga mora konfinirani da se pokori svim drugim propisima, koje mu oblast javne sigurnosti nalaže.

Ovi će propisi biti napisani na jednoj postojnici (carta di permanenza), što će se uručiti konfiniranom. O tome će se sastaviti protokol.

Članak 190.

Konfiniranom se medju inim može naložiti:

1) da ne ostavi stana, što ga je izabrao, a da predhodno ne obavijesti o tome nadziruću oblast;

2) da poslije odredjene ure u večer bude kod kuće ili da prije odredjene ure u jutro ne ostavi stana;

3) da ne drži ili nosi oružje svoje ili od drugih, s kojim može da ozlijedi;

4) da ne polazi bludišta, krčme i druge javne lokale;

5) da ne polazi javne sastanke, predstave i javne zabave;

6) da se dobro vlada i da ne dade povoda da se o njemu sumnja;

7) da se prikaže nadzirućoj oblasti javne sigurnosti u to odredjenim danima i na svak njezin zahtjev;

8) da ima uvijek sa sobom postojnicu i da je kod svakog zahtjeva pokaže činovnicima ili agentima javne sigurnosti.

Članak 191.

Ako se konfinirani dobro vlada, ministarstvo unutarnjih djela može da ga uvjetno oslobodi još prije nego što mu isteče rok, odredjen u konfinacijskoj odredbi.

Članak 192.

Ako se uvjetno oslobodjeni konfiniranac slabo vlada, može ministar unutarnjih djela da ga opet pošalje u konfinaciju do konca odredjenog roka. Pri tome mu se vrijeme, koje je proboravio u uvjetnoj slobodi ili u zatvoru, ne uračunava u vrijeme konfinacije.

Članak 193.

Konfiniranac ne smije da se odalji od kolonije ili od doznačene mu općine.

U slučaju, da se konfiniranac ogriješi o te propise, kaznit će se zatvorom od 3 mjeseca do jedne godine, a vrijeme što on odsjedi u zatvoru, ne ubraja se u vrijeme konfinacije.

Političke vijesti

ITALIJA.

Iza saslušanja prefekata.

Načelnik vlada je dovršio zaslušavanje 76 prefekata. Iz izvještaja svih prefekata je on. Mussolini konstatirao, da se posvuda sa velikim suglasjem i zanimanjem svi slojevi naroda upisuju u fašističke sindakate.

Svi su prefekti jednodušnog mišljenja, da je uvedjenje općinskih podeštata primljeno sa velikim veseljem, jer su narodu bili dodijali česti izbori. Pohvalna je činjenica, da 95 procenata podeštata vrši svoju dužnost sasma bezplatno. Prefekti su počeli izvršavati i nadzor nad podeštatima. Sve važne organizacije, koje su doprinijele današnjem položaju u Italiji potpomažu prefekte. Prestavnici stranke suradjaju posvuda pokorno i dobrom voljom s prefektima, kao što je to dužnost dobrih državljana i pravih fašista. Ima doduše i iznimaka, ali te će biti u najkraće vrijeme iskorjenjene.

Predsjednik vlade je preporučio prefektima, neka energično poduzmu sve korake za pobijanje skupoće i sve druge korake, koji tištu siromašne slojeve, te neka propagiraju liktorski zajam i nek očiste svoje pokrajine od svih nepopravljivih protivnika fašizma i za državu opasnih elemenata.

Iz Napulja u New-York u 5 dana.

Nedavno je načelnik vlade on. Mussolini izjavio jednom američkom korispondentu, da će u najkraćem vremenu biti u talijanskim brodogradilištima sagradjena dva velika parobroda, koji će voziti brzinom od 80 km na sat. Uporabit će se jedan novi izum jednog talijanskog inžinjera, koji će ostati tajnost talijanske mornarice. Ti će se parobrodi zvati «Dux» i «Rex». Stajati će svaki oko 200 miljuna lira. Ta je vijest prouzročila veliko zanimanje medju engleskim brodarskim krugovima, a ujedno i bojazan pred talijanskom pomorskom konkurencom.

Rimski guverner podao ostavku.

Radi nesuglasica administrativne naravi u rimskom magistratu je senator Cremonesi podao ostavku dužnosti guvernera Rima. Osim tih nesuglasica on si je iza 4 godine ustrajnog rada zaželio malo odmora. Ostavku su podali i podguverneri i rektori. Načelnik vlade i nutarnji ministar on. Mussoliniji je sve ostavke primio.

Marconi kod pape.

Slavni izumitelj bežžičnog brzojava senator Marconi bio je primljen u četvrtak u posebnoj audijenciji od sv. oca pape. Marconi je papi rastumačio svoje najnovije izume. Nekoje su novine javile, da je Marconi išao papi s nakanom, da mu papa dozvoli, da se oženi. Marconi je naime rastavljen od svoje žene i dok je ona živa, ne može se vjenčati. Izgleda da ova vijest nije istinita, jer ta stvar spada pod crkveni tribunal. Marconi je samo iskazao papi svoju odanost i — kako rekosmo — rastumačio svoje nove izume.

«Stampa» opet izlazi.

Veliki demokratski list «Stampa» prešao je sada u nove ruke i počeo je ponovno izlaziti. Kupio ga je senator Agnelli za 40 milijuna lira. Politički dio će uredjivati poslanik Andrea Torre. Svim protufašističkim suradnicima je služba otkazana.

Opomena ženskim fašima.

Generalni tajnik fašističke stranke pozvao je ženske fašje da prestanu sa priredjivanjem lutrija, srećolova, plesnih zabava i drugih veselih priredaba, jer da je sada vrijeme ozbiljnosti i požrtvovnosti. Nek ženski fašji posvećuju veću pažnju općim koristima, kao n. pr. propagandi za liktorski zajam.

JUGOSLAVIJA.

Kralj se vratio u Beograd.

U subotu se je kralj iznenada vratio iz Topole u Beograd. Za njegov dolazak nije znala ni vlada, pa ga nije niko ni dočekao.

Interpelacija proti Stjepanu Radiću.

U imenu samostalnih demokrata je poslanik Vilder podnio interpelaciju radi korupcije proti Stjepanu Radiću. Interpelaciju su potpisali svi poslanici samost. dem.. stranke, davidovićevci, klerikalci, spahovci, zemljoradnici i nekoji radikali. Okrivljuju ga, da je kao ministar prosvjete naručio iz svoje knjižare u Zagrebu knjige za 160.000 Dinara i da je davao potpore nekojim društvima.

Ukaz o oblasnim izborima.

U službenim je novinama objavljen ukaz, kojim se odredjuju izbori članova u oblasne skupštine za 23. januara. Jugoslavija je podijeljena u 33 oblasti i to: Hrvatska i Slavonija na 4, Bosna i Hercegovina na 6, Dalmacija na dva, Slovenija na 2, a Srbija, Crnagora, Banat i Bačka zajedno na 19 oblasti.

Zgrade oslobodjene od poreza.

Skupštinski odbor za poresku reformu je riješio, da se oslobode od poreza seoski stanovi kao i zgrade izvan gradske crte, koje služe za stanovanje i druge zemljoradničke svrhe. Poreska stopa nije utvrdjena, nego će se utvrditi svake godine na osnovu katastra i prema valutnim prilikama. Poreska stopa na zgrade biti će utvrdjena na idućoj sjednici odbora i izgleda da će iznašati 16% od čistog prihoda.

Odlučeno je da se nove zgrade u gradovima sa preko 50.000 stanovnika oslobode poreza na 20 godina, a u gradovima ispod 50.000 stanovnika za 10 godina. Zemljišta, koja su meliorizaciovana oslobadjaju se poreza za 15 godina, ako se na tim zemljištima prije meliorizacije nije plaćao nikakav porez. a ako se plaćao onda će se plaćati i dalje u roku za 15 godina isti porez.

RUSIJA.

Sovjetski predstavnik umro.

U Londonu je umro sovjetski predstavnik Leonid Krasin. Iza kratkog bolovanja od mjesec dana umro je u 55 godini života, istrošen radom i naporom. Krasin je vrlo interesantna pojava medju boljševičkim komesarima. Rodjen je u Sibiriji iz vrlo ugledne gradjanske obitelji. Još u mladim danima postao je pristaša socijalističke stranke u Rusiji, a kad se ova rascijepala na boljševike i menjševike pristao je uz Lenjina kao njegov veliki prijatelj. U prvoj ruskoj revoluciji 1905. bio je vrlo aktivan, ali godine 1908. udaljio se je od političkog rada i kao inženjir — tehnolog dao se je samo na nauku. Kao načelnik ruske filijalke ogromne njemačke električne firme «Simens i Halske» postao je vrlo važna ličnost u poslovnom svijetu u Rusiji. Izvrstan organizator, pun trgovačke genijalnosti i spretnosti poslovnih kombinacija pa su ga kao takova i obožavali. Kad je Lenjin preuzeo vlast u Rusiji odmah je pozvao svog prijatelja Krasina na suradnju, ali Krasin nije htio, jer je mislio, da boljševici ne će uspjeti. Kad je pak Lenjin riješio da započne novu politiku, koja bi imala da zamijeni komunizam ratoborni sa stvaralačkim, pozvao je ponovno Krasina. On se odazvao i postao je ministrom vanjske trgovine (komesar «Vnještorga»). Krasin je opazio, da na sva najviša odgovorna mjesta dolaze ne ljudi od struke i znanja već samo partijski istaknute ličnosti. Tko je bolje gálamio, bolje je mjesto zauzeo. Krasin kao poslovan čovjek dovodi na mjesta ljude od struke. On je uveo t. zv. režim «speca» (specialista). Tko znade, taj nek radi i taj nek stvara sovjetsku Rusiju. I nisu boljševici mogli naći boljeg čovjeka, koga bi bili poslali u Englesku, poslovnim Englezima nego li Krasina. U njega su engleski kapitalisti imali povjerenje pa mu je u najteže vrijeme uspjelo da nabavi za sovjetsku Rusiju neobhodne strojeve. Tamo se je on držao cilja poslovnih mogućnosti. Jedno je vrijeme bio imenovan za poslanika u Pariz, ali tu je bio potreban okretni agitator, pa se radi toga vraća u London, a u Pariz dolazi Rakovskij.

Na vrhovima državne sovjetske uprave Krasin je djelovao uvijek u pravcu umjerenosti. U stranci nije igrao nikakvu ulogu, pače ga okrivljavali da nije komunista. Najskrajniji komunista, strahoviti Deržinskij mrzio ga je na smrt, ali zato Lenjin, koji je gledao na činjenice, a ne samo na ideje, branio je Krasina svakom prigodom. A dolazio je u sukob sa svim boljševičkim teoretičarima, dok su realisti cijenili njegov rad. On je svakako najveći poslovni čovjek sovjetske Rusije, koji je mnogo realno (stvarno) pomagao boljševike.

Tijelo pokojnog Krasina je u subotu poslije podne spaljeno u londonskom krematoriju a njegov pepeo prevezen u Moskvu i uzidan uz grobnicu Lenjina na Crvenom trgu.

Boljševička opozicija utišana.

Kad je pred dvadesetak dana održan kongres sovjeta, vodje stranke i države zabranili su razornu agitaciju opozicijonalnih boljševika: Trockog, Kamenjeva, Zinovjeva i drugih. No i ta opozicija ima pristaša medju radnicima, pa hoće da vodje opozicionalaca udalji iz Rusije. Tako je Kamenjev imenovan sovjetskim poslanikom u Rimu, vodja III. internacionale je imenovan članom komisije za ekonomske planove sovjetske Rusije, a za Trockoga vele, da će biti imenovan na mjesto Krasina u London.

Čičerin o sastanku u Odesi.

Pred 20 dana sastali su se u Odesi sovjetski komesar vanjskih poslova Čičerin i turski ministar Rudži-bej. Ovaj sastanak je uznemirio evropske političare i kako smo u zadnjem broju našeg lista u članku «Dva društva naroda» pisali, misle ti političari, da bi mogao nastati azijski front proti evropskim velesilama. Čičerin sada ide na dopust. Prije svog odlaska u Njemačku na liječenje dao je Čičerin novinarima informacije o svom sastanku sa turskim ministrom vanjskih poslova. Put u Odesu, rekao je Čičerin, bio je moj posljednji rad prije odsustva. Kako mi je zbog nedostatka vremena bilo nemoguće odazvati se ljubeznom pozivu turske vlade, da preko Turske potujem u zapadnu Evropu, udesio sam sa turskom vladom da se sa Teofik Rudži-beyom sastanem u Odesi. Ovaj sastanak je bio jedna nužnost. Morao sam sa turskim ministrom spoljnih poslova lično da se porazgovorim i posavjetujem o svima pitanjima koja tangiraju obje države, da produbim i preciziram postojeće odnose i da postavim jasne perspektive za daljnji saglasan politički rad. Sedam godina tijesnog prijateljstva koje veže sovjetsku Rusiju sa Turskom, donijelo je ploda. Naš sastanak u Parizu, prošle godine, doveo je do veoma povoljnih odnosa izmedju dviju zemalja i uskladio njihove političke smjernice. U Parizu, gdje je potpisan ugovor neutralnosti, tako važan za obje zemlje, kretao se naš razgovor u uskim granicama! Otada je prošla gotovo godina dana i ponovo se ukazala potreba jedne, ovaj put iscrpnije konferencije.

Bilo nam je jasno da će ovaj novi sastanak, pod okolnostima koje omogućuju dulje savjetovanje, dovesti do još jačeg zbliženja. Sastankom sa odličnim vodiocem turske politike postigla se izmedju obiju vlada suglasnost veća nego do sada. Bili smo u mogućnosti da potresemo sva

pitanja, koja se tiču obiju naših država, izmijenjali smo gledište o našim odnosima sa drugim državama i odredili smo stav naših vlada u najvažnijim pitanjima sadašnjice. Nismo sklopili nikakav panazijatski, niti ikakav drugi savez, niti uopće ma kakav sporazum, koji bi bio uperen protiv trećih država. Sovjetska Unija i Turska zabavljene su mirnim radom u svojim granicama; ni sovjetska Rusija ni Turska nisu imale namjera, koje bi ma koga ugrozile. Prijateljski odnosi izmedju naših država i sporazuma o političkim smjernicama sasvim su miroljubivog karaktera.

Napustio sam Odesu sa osjećajem najdubljeg zadovoljstva sa rezultatima toga sastanka i sasvim sam siguran, da je i turski ministar vanjskih poslova potpuno zadovoljan sa našim zajedničkim radom u Odesi.

ALBANIJA.

Pobuna u sjevernoj Albaniji.

U Albaniji je podigao bunu proti sadašnjoj vladi jedan fratar don Lovro Šakka. Iza kako je Ahmed beg Zogu svrgnuo Fan Nolija, don Lovro se je odmetnuo i pripremao prevrat. Bio je u vezi sa albanskim emigrantima i od njih dobivao novac i oružje. Najprije mu je uspjelo da izazove djelomične nerede, ali iza kako je ustanak zahvatio čitavo pleme Dukatin, počeli su da nastupaju u pravcu Skadra. K pobunjenicima su se pridružila katolička plemena. Vlada je poslala na pobunjenike vojsku sa mitraljezima i topovima, ali je pobunjenika bilo više, pa je od momenta na moment imao da padne Skadar. Kod Skadra se vodila žestoka borba pa je bilo mnogo mrtvih i ranjenih na obim stranama. U posljednjem momentu, kad su vladine čete bježale od velikog straha, predsjednik republike zamolio je pukovnika Malobega Bušati da preuzme komandu. Taj je pukovnik vrlo ugodna ličnost u sjevernoj Albaniji. On je g. 1924. zauzeo od Fan Nolijevih ljudi Skadar. Sada nije bio u službi, jer se nije slagao sa nekim osobama u današnjoj vladi. On je sada preuzeo komandu i spasio Skadar od pobunjenika. Pobunjenici nisu ušli u Skadar, jer su se bojali, da je tamo mnogo vojske, a ipak u onoj velikoj panici (straku), koja je obuzela vladine čete, mogli su slobodno da zauzmu Skadar. Oni su taj momenat propustili.

Don Lovro je pridobio na svoju stranu i nekoje muslimane a poslao je svoje ljude i jakom katoličkom plemenu Miriditima i Puku, ali ovi su ostali vjerni vladi. Kad su stigla pojačanja iz Tirane (glavnog grada Albanije) pukovnik Malobeg Bušati odmah ih je uputio na front.

RUMUNJSKA.

Borba za nasljedstvo.

Rumunjski kralj Ferdinand opasno je obolio i svakog se časa očekivala njegova smrt. U zemlji pak kipi. Po smrti Ferdinanda nema punoljetnog nasljednika, jer se Carol bio odrekao prijestolja. Kraljica Marija se vraća iz Amerike. General Avarescu i Bratianu hoće da stvore jednu koncentracijsku vladu i da poduzmu sve korake, da ne dodju na površinu pristaše princa Carola. Princ Carol ima veliku podršku medju svećenstvom i sveti sinod je protivan tome, da u regentski savjet dodje kraljica Marija, jer je ona najveća protivnica svoga sina Carola. Borba za nasljedstvo se javno vodi i zemlja je uznemirena, jer može doći do većih potresa.

Domaće novosti

Uspjeh potpisivanja zajma

Dosada je potpisano za liktorski zajam preko milijarde lira. Pula, premda živi u teškim gospodarskim prilikama, potpisala je preko 2 milijuna.

Liktorski zajam.

Zadružna Zveza u Trstu objavila je u «Edinosti» ovaj poziv:

«Nastojeći da se konsolidira nutarnji državni dug i da se pripomogne liri do njezine prave vrijednosti, raspisala je država vlada liktorski zajam. Važnost tog zajma za narodno gospodarstvo je očevidna. Zato je dužnost svih naših zadruga da po svojim silama i u granicama raspoloživih sredstava potpisuje taj zajam. Potpisana Zadružna Zveza u sporazumu s Istituto Nazionale per la Cooperazione u Trstu prima i izvršuje narudžbe svojih članica za potpisivanje. Zato pozivamo sve naše zadruge, da potpišu liktorski zajam putem Zadružne Zveze u Trstu. One pak zadruge, koje bi radi mjesnih prilika htjele da potpišu zajam u svom mjestu, neka nam odmah jave, koji su iznos potpisale. **Zadružna Zveza u Trstu.**»

Konfiskacije.

Naročita komisija, ustanovljena u smislu odredaba novog zakona o javnoj sigurnosti, sastala se je na prefekturi u Trstu i odredila konfiskaciju petnaestorice osoba iz tršćanske pokrajine.

Potpora općini puljskoj

Ministarstvo financija je dozvolilo općini Pula izvanrednu pomoć od 700.000 lira za uredjenje proračuna.

Imena i prezimena

Zakonodavni ured ministarstva pravde je sastavio sadržaj zakonskog nacrta, prema kome će biti izdane naročite upute glede imena i prezimena. Prema tom zakonu onome, koji je rodjen u Italiji i od talijanskih gradjana ne može se dati ime, koje bi vrijedjalo domovinu ili označivalo bunu proti ustanovama. Krsnim imenima se ne smije slaviti osobe i struje, protivne nacionalnom duhu. Ako tko dosada ima takovo ime, moći će ga promijeniti. Zakonski nacrt previdja i uredjenje imena i prezimena nezakonitoj djeci. Glede djece nepoznatih roditelja zakon će odrediti, da im se ne smiju davati prezimena slavnih ljudi, a niti takova prezimena, koja bi označivala, da su oni rodjeni od nepoznatih roditelja, da ne bi u budućnosti njihovi potomci nosili prezime, koje bi ih sjećalo na njihovo proizhodjenje. Biti potomak nezakonitih ili nepoznatih roditelja se dosada smatralo poniženjem pa će to novi zakon da ukine.

Zakonom će biti takodjer odredjeno, da na dokumentima, koji će biti izdani od civilnog stanja djeci nezakonitih i nepoznatih roditelja, ne će smjeti biti unešena običajna oznaka «sin nepoznatih» ili «sin od oca nepoznatog» ili «sin od majke nepoznate».

Stanje pučanstva u Italiji.

Centralni statistički ured u Rimu izdao je prvi svoj izvještaj o brojnom stanju pučanstva, o pismenosti i gospodarskim prilikama u Italiji. Prema tom izvještaju je godine 1921. bilo u Italiji s novim pokrajinama 38,789.827 stanovnika. Dne 31. decembra 1925 je bilo 40,548.583 stanovnika. Prema tome je stanovništvo Italije za četiri godine naraslo za 1,758.656 duša, što iznaša približno godišnji prirast za 440.000 stanovnika.

Iz izvještaja proizlazi da je godine 1872. bilo u Italiji 65%—70% nepismenih, dok je godine 1924 bilo 13%.

Godine 1913—14 se je u Italiji popušilo 186.471 kvintal duhana, a godine 1925—26 se je popušilo 285.014 kvintala. Soli se je godine 1913—14 porabilo 2,518.897 kvintala, a godine 1925—26 pak. 3,490.689 kvintala. Godine 1913 su ulošci u poštanskim štedionicama iznašali 2108 milijuna, a 1926 (do konca oktobra) 10.659 milijuna.

Policajna služba na granici.

Vlada je ustanovila na granici posebnu nadzornu službu nazvanu pogranična policajna služba (servizio di polizia di frontira). Ova je služba za to, da se ne bi neprijatelji sadašnjeg režima vratili u državu i ovdje rovarili i da ne bi unutarnji protivnici pobjegli tajno preko granica. Ovo je čisto policajna služba i nema nikakve veze u pogledu internacionalne politike. Za vršenje službe uzeta je uz financu i karabinijere takodjer i milicija.

Novi divizijski komandant u Puli.

U Pulu je došao u ponedjeljak novi divizijski komandant general Annibale Bonomi.

Uvreda načelnika vlade.

Na sudu u Gorici bio je osudjen na 8 mjeseca zatvora i 850 lira globe bivši načelnik općine Kanal u Goričkoj Angeli, jer je uvrijedio načelnika vlade. Jedan centurij narodne milicije ga je vidio, kad je htio skinuti ili zablatiti sliku Mussolinija, koji je bio naslikan na njegovoj kući.

Don Frane Ivanišević operiran.

Poznati nacionalni radnik u Dalmaciji don Frane Ivanišević podvrgao se je teškoj operaciji u bolnici u Gracu. Operacija je uspjela pa će za koji dan ostaviti bolnicu i vratiti se u Dalmaciju. Neka ga Bog poživi, jer je narodu od koristi njegovo plemenito djelovanje.

Svega po malo

Otkriće spomenika Frederiku Chopinu. (Šopenu).

U nedjelju, 14. studenoga, otkriven je u Varšavi spomenik velikom glazbeniku Fr. Chopinu (1810.-1849.) Spomenik je djelo poljskog kipara Vaclava Szymanowskoga te ima već svoju historiju. Kao što je poznato, carska Rusija nije dozvoljavala nikakvih manifestacija poljskog života te je na pr. spomenik Mickieviczev u Varšavi bio otkriven, a da se nije govorila ni jedna riječ. Ipak je god. 1903. uspjelo primadoni carskog kazališta u Petrogradu, Poljakinji Adelaidi Solskoj, od carskih vlasti dobiti dozvolu za podignuće spomenika Chopinu u Varšavi. Tome se je u velike uzradovao Szymanowski te mu se od sebe u duši počelo da stvara spomenik takav, kakav će stajati sad u Varšavi. Ma da su njegovi prijatelji držali, da se takva misao ne da realizirati, ipak se je latio posla i kad se je sastavio poseban odbor za Chopinov spomenik činilo se, da je stvar već svršena. Medjutim je došla (u posljedicama japanskog rata) ruska revolucija god. 1905. te je pitanje spomenika zapelo. Pokrenulo se je opet 1909., te se je raspisao natječaj sa juryem, u kojemu bijahu uz Poljake i Francuzi i Talijani. Primljen je u natječaju od 70 projekata bio ipak prvotni nacrt Szymanowskoga. Ali sad opet je ruska vlada uskratila dozvolu, ma da je odbor više puta molio. Szymanowski se je odlučio, da ide lično u Petrograd: uz pomoć kneginje Marije Pavlovne i poslanika Zukovskoga dobio je konačno carev potpis, dozvolu za podignuće spomenika (1912.) God. 1914. bila je polovica modela poslata u Pariz u ljevaonu, koju je Szymanowski preporučio, a nekoliko dana kasnije planuo je rat i vagon sa modelom zabasao je u mobilizacionu ropotarnicu, ali se je nekako spasio. Čitavo pitanje maknulo se je s mjesta, naravno istom poslije rata, zapravo istom 1923., kad ga se latio energični i za sve dobro vrlo zauzeti profesor varšavske politehnike, Ant. Ponikowski, bivši ministar predsjednik i dva puta ministar prosvjete. Zainteresirala se je za stvar poljska vlada i sejm (parlamenat) te danas resi poljsku prijestolnicu lijepi kip neumrlog Chopina.

Vezuv riga.

Vulkan Vezuv je počeo rigati. U petak u noći počeli su izlaziti iz ždrijela gusti oblaci dima. Osjetili su se jaki udarci u zemlji. Stanovnici su se u noći ustali, ali nije bilo nikakve uzbune. Tamošnji stanovnici tumače jače drmanje pod zemljom time, što se je u vulkanu uslijed obilne kiše sakupilo mnogo vode pa ne može lava (materijal što ga vulkan izbacuje) odmah napolje. Baš radi toga je vulkan zadnje vrijeme potpuno mirovao, pa će sada silnije rigati.

Silno nevreme u Americi.

U četvrtak je u sjevernoameričkim državama Arkansasu i Massuriju bijesnila silna oluja, koja je prouzročila mnogo štete i zahtjevala pače ljudskih žrtava. Oluja je bijesnila neopisivom silom. U Kleburnu je poginula 29 osoba, a ranjenih je oko 50. Mnogo kuća je porušeno i na mnogim je mjestima buknuo požar, koji se brzo širio. U Arkansasu i Muski je takodjer porušeno više kuća. Ranjenih je 30, a mrtvih 8. U Catchlandu je vjetar porušio zid rezervoara za vodu. Voda se razlila po gradu. Četrnaest osoba se ugušilo.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU.

Priposlano*)

IZJAVA.

Ovime javljam svima, da od danas unapred ne ću priznati ni platiti nikakav dug što ga bude učinila moja supruga **Marija** rodjena **Laginja** i bilo koji član moje obitelji.

Dolnji Rukavac br. 22,
dne 29. XI. 1926.

PAŠKVAL VLAH, postolar.

Uredništvo odgovara samo u toliko, koliko zakon zahtjeva.

Broj 40 Poštarski tekući račun. (Conto corrente colla posta) U Trstu, 9. decembra 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ"
izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin". Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

Oglasi stoje 4 lire
za svaki centimetar visine u širini jednoga stupca. Za višekratno uvršćenje daje se znatan popust prema pogodbi. Plaća se i utužuje u Trstu. Dopisi se šalju uredništvu, a novac upravi. Nefrankirana se pisma ne primaju, a rukopisi se ne vraćaju ni u kojem slučaju.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari". — Narodna poslovica.

Veliki Italijan Cavour o Jelačiću banu

Malo je koja godina u novije vrijeme ostala ljudima tako živa u pameti kao ona 1848. Ona je već nekako ušla i u poslovicu, jer mnogi, kad im nešto nije jasno, kažu, da se od četrdeset i osme godine ovamo više ništa ne razumije.

Burna je ono bila godina! Osobito za Austriju, koja je u ono doba imala mnogo zemalja i u Italiji: Milan, Verona, Udine, Mleci — u svim tim i tolikim gradovima vijala se onda austrijska črno-žuta zastava.

Medjutim Italijanima je austrijsko gospodstvo bilo veoma mrsko. A mrsko je bilo i Češima, Hrvatima, Madžarima, a i samim bečkim Nijemcima. Sve je austrijske narode pritiskala austrijska policija, svi su se osjećali robovi.

Osobito Italijani. Oni su se pod svojom junačkom pijemonteškom braćom prvi digli, da sa sebe stresu mrski bečki jaram, ali su konačno morali podleći nadmoćnoj austrijskoj sili i sklopiti s Austrijom primirje. To je bilo u augustu one ljute godine.

Medjutim se i u Austriji razbuktila vatra, koja je do tada tinjala. Ustali Česi, da se oslobode, ustali i bečki gradjani Nijemci, kojima je već bila dodijala carska policija, a ustali i Madžari, u namjeri, da se otkinu od Habzburga, pa da stvore jednu svoju narodnu, nezavisnu državu.

I tako se čitava stara monarhija potresla do svojih temelja; nju je sa svih strana zahvatio oganj, tako da se držalo, da je ovaj put ne će niko moći da spasi.

Kad eno — 7. septembra puča glas, da je hrvatski ban Jelačić objavio Madžarima rat. I zaista junački je ban četiri dana kasnije prešao Dravu i uputio se protiv Budima. Na tom svojem pohodu on je porazio Madžare i najviše pridonio, da se njihova zemlja svladala i opet povratila pod krunu bečkog ćesara.

Nato su Madžari zavrisnuli i digli čitavu graju protiv Jelačića i njegovih Hrvata. Hrvati i njihov ban Jelačić da nisu drugo nego proste sluge bečkoga ćesara, oni da su puko habzburško orudje, kojime je ugušena sloboda viteškoga madžarskoga naroda.

I svijet im je vjerovao. Madžari, a osobito njihova aristokracija, umjela je da se hvali nekim svojim silnim vrlinama, tako da su i u Parizu i u Londonu, a i u Italiji držali, da nema na svijetu tako divnoga, kavalirskoga naroda kaošto su Madžari. Oni da ljube slobodu nada sve, oni da su njezini najbolji zatočnici, zato je ono, što su Jelačić i Hrvati počinili protiv jednog tako divnog naroda upravo zlo i sramotno.

Tako su u ono vrijeme u Evropi mnogi mislili i govorili, a malo se je ko pobrinuo da pita: zašto su Hrvati sa svojim banom udarili na Madžare u onom odsudnom trenutku?

Ipak se je našao jedan čovjek, velik i uman, kakvih je malo bilo do tada na svijetu, našao se velikan, koji je dobro znao, zašto su Hrvati išli na Madžare. To je bio stvoritelj Italije, veliki ministar Kamilo de Cavour. On je u vrijeme, kad su Hrvati bili u Italiji najomraženiji, imao kuraže da kaže u Parlamentu u Turinu ovo:

«Na teritoriji Austrijske Carevine postoji jedna mnogobrojna, energična odvažna rasa, ali od nekoliko vijekova ugnjetavana: rasa slavenska. Ona hoće da postigne potpunu svoju slobodu, da ponovo osvoji svoju narodnost. Njezina je stvar pravedna i plemenita. Njoj je odredjeno, da u dalekoj budućnosti i pobjedi.

Najumnija grana slavenske familije, Česi, pokušaše, da se oslobode njemačke prevlasti. Ova se plemenita namisao izjalovila. Nesretni grad Prag htjede, da se uteče sili, ali bi poražen, nakon očajne borbe, bombardovan topovima i mitraljezama.

Slavenski pokret, nastavi Cavour, ugušen brutalnom silom na sjeveru Carevine, razvi se snažnije, moćnije, sa jačom prijetnjom na jugu u dunavskim pokrajinama, gdje obitavaju Slavo-Hrvati. Madžari, plemeniti i velikodušni, kad se radilo, da brane svoju narodnost protiv carske samovolje, pokazaše se oholi i tiranski ugnjetači slavenske rase, koja živi po njihovim pokrajinama. Ja nemam namjeru, da branim Hrvate a niti njihova smjelog vodju Jelačića bana. Ali ću samo primijetiti, da je zastava, koju su Hrvati razvili, zastava slavenska, a ne kako neki misle zastava natražnjaštva i despotizma.

Jelačić se je poslužio carevim imenom, i u tome se je pokazao mudar političar. A da bi se dokazalo, da Jelačićev pokret nije kakva jednostavna vojna reakcija, dosta je primijetiti, da kad se je Jelačić približio Beču, slavenski narodni zastupnici, osobito oni iz Češke, ostaviše bečki Parlamenat, sa namjerom, da se povuku u Prag ili u Brno, pa da tamo osnuju slavenski Parlamenat.»

Tako je evo o Hrvatima i Jelačiću banu govorio najveći čovjek onoga vremena, Cavour. On je znao, da je Košut u svojoj bahatosti rekao, da on ne vidi Hrvatske na geografskoj karti, pa mu se činilo sasvim prirodno, da je Jelačić ustao na noge i mačem pokazao oholom Madžaru, da je Hrvatska još uvijek na svom mjestu. Veliki je Cavour to banovo djelo ocijenio po zasluzi i sa svojom silnom i moćnom riječi skinuo i sa bana i sa Hrvata uvrijedu, kao da su oni tobože u ono vrijeme služili samo bečkim, a ne svojim nacionalnim svrhama.

Gledaj svoj račun!

Zadnjeg smo puta pisali o rasporednom radu danskog seljaka, o njegovom zadružnom poslovanju i o neograničenom medjusobnom povjerenju. Blagostanje je njihovo uslijed tih vrlina stavljeno za uzor drugim narodima. I kad su naši čitatelji čitali onaj opis života, sigurno su odgovorili: «Seljak u Istri ne će živiti nikad u onom blagostanju, u kom živi danski seljak. Danska je zemlja plodna, dok je Istra na glasu sa svojim siromaštvom, pa koligod se mi trudili i mučili, kakogod iskorištavali naše plitke njive i malene doce, ne ćemo nikada dobro živiti.»

I taj je odgovor samo donekle opravdan. Istra je zaista siromašna i njezini se zemaljski proizvodi ne će vlakovima i parobrodima izvažati u tudji svijet. Seljak živi u velikom siromaštvu, pa iako se ne može na kamenu stvoriti blagostanja, a ono moramo svakako nastojati, da ublažimo bijedu, da siromašno stanje poboljšamo. U «Narodnom Gospodaru» pružaju nam stručnjaci razne upute, kako ćemo u gospodarstvu izvući što veću korist. Sam seljak kuša sve načine, laća se svakog posla samo da spravi kraj s krajem. Ali često se puta čuje: Pokušao sam ovo ali ne ide. Nije mi se isplatilo. Prevario sam se u računu.

Eto danas hoćemo da se osvrnemo i na važnu činjenicu u našem djelovanju: na račun. U svakom poslu dolazi u obzir račun i to ne samo onaj račun, što se u školi uči, već račun života, gdje se razmišlja i prosudjuje, da li nam jedan posao donosi koristi ili štete. Moramo računati, da nas posao ne prevari, da nam bolje podje za rukom. Samo od proračunanog djelovanja imamo koristi, jer ako nešto poduzmemo, a da prije ne računamo, kako će nam ispasti, može nam se desiti, da sav naš rad bude uzaludan. A ne samo to, već nam može donijeti i štete. Razumljivo je, da ćemo se dati samo na one pothvate, koji nam isplaćuju naš trud. A samo pametnim računanjem možemo doznati o uspjehu pothvata. Račun je tako važan, da o njem zavisi ne samo napredak pojedinca, već čitavih porodica, poduzeća, društava, naroda, jednom riječju svega onoga, čim se ljudi bave. Samo onaj, koji u životu znade dobro računati, koji svaki svoj korak odmjeri, može napredovati. Za Engleze kažu da su najbolji račundžije na svijetu. Englez ne radi ništa bez računa. On ni koraka ne načini, ako nije proračunao, da će mu koristiti. Zato su Englezi prvi trgovci na svijetu. U njihovim je rukama svjetska trgovina. Oni su gospodari mora. A i u politici je njihova riječ odlučna. Oni vode takovu politiku, da uvijek imadu u vidu svoju korist. Oni su velik narod, koji ima svojih mana. Mi ih ne smijemo slijediti u manama, već ugledati se u njihova dobra svojstva: u marljivost i istrajnost pri svakom poslu; u odlučnost, kojom se hvataju posla, kad su proračunali, da će im nositi koristi; u njihovo trezvenost i umjerenost u životu. Nemamo mogućnosti da postignemo blagostanja naprednih naroda, koji žive u boljim okolnostima, ali ipak i naš život može biti bolje, nego što jest, ako razumno i proračunamo radimo i živimo.

Današnji težki život traži, da čovjek mnogo toga zna. Najbolje i najsigurnije je ono znanje, što ga je čovjek stekao sam svojim iskustvom. No svako iskustvo je skupo, tim skuplje, čim ga izvodimo s manje prosudjivanja i manje računa. Svaki posao traži svoj račun, pa ako je račun slab, ni posao ne može ispasti dobro. U svakidanjem životu na svojem djelovanju to osjećamo, a često u svom selu imademo jasnih primjera, kako čitava obitelj propane sve radi neproračunanog pothvata. Navadjati primjere bilo bi suvišno. Iza neuspjeha svaki vidi uzrok nevolje. Zamislite se u pojedine slučajeve, pa ćete opaziti istinitost naše preporuke.

Kod svakog pothvata treba računati sa svim zaprekama i poteškoćama, sa utrošenim trudom i vremenom. «Vrijeme je novac» kaže mudri Englez i on se prema tome i ravna. Njemu ne prodje ni jedan sat, a da ga korisno ne upotrebi. I naša poslovica veli: moli se, kao da ćeš sutra umrjeti, a radi, kao da ćeš još sto godina živiti. Ne puštaj da ti vrijeme uzalud prodje. Ako nemaš posla u polju, naći ćeš ga u kući i oko kuće. Pa i u večer, kad se sakupite oko ognjišta, ne pljujte samo u vatru, već jedan nek uzme knjigu u ruke i nek glasno čita. Od toga ćete imati ili duševne naslade ili dobru poduku u vašem gospodarstvu i o životu u svijetu uopće.

Ne samo u vašem seljačkim radnjama i pothvatima, već i u trgovini morate biti oprezni i znati račune. Glavno pravilo nek ti je ovo: «ne kupuj stvari, bez koje možeš biti» i «ne kupuj jednu stvar samo radi toga jer jer jeftina.» Ako već kupuješ, pazi dobro na vrst i cijenu. Varaju se, koji misle, da će bolje proći, ako kupe jeftiniju, ali slabiju robu. Jeftinija roba je u pravilu slabija i kraće traje; ali i tu treba otvoriti oči i kupovati kod trgovca za koga znaš, da te ne će prevariti. Danas ima svakojakih ljudi, pa i svakojakih trgovaca. Ako prefrigani trgovac opazi, da se komad robe ne kupuje zato, što mu je cijena jeftina, on će odmah donijeti drugi komad iste vrsti, možda u boji drugčiji i udariti će mu cijenu veću, ma da njega stoji jednako.

Ne može se tražiti, da svaki čovjek pozna svaku robu, ali se mora tražiti, da pametan čovjek, koji još nije kupovao izvjesnu robu, propita se kod drugih o cijeni i trajanju, pa da proračuna, da li i koliko može po novcu, što ga je za to odredio, dati za robu.

Kaže se s pravom: tri ugla kuće počivaju na ženi, a tek četvrti na mužu. Ako čovjek mora računati, kako će pokriti sve potrebe u gospodarstvu, žena mora pogotovo, jer svaki dan, prirediujući hranu za čeljad, za svinje, živad, krave, telad itd. ona mora biti na čisto, što će koji dan spremiti i nabaviti, da joj ne ponestane hrane baš onda, kad je najviše treba i kad se teško i skupo može dobaviti.

Svaki čovjek živi baš onako, kako si život sam uredjuje. Ako pusti da drugi to uredjuje ili ako prepušta sve slučaju, neka se ne tuži, već neka ga strpljivo snosi, ali neka bude uvjeren, da mu život ne će biti bolji, dok sam ne bude o svakom poslu, o svakom svom koraku vodio računa i pazio, da ni sebi ni drugima ne čini štete. Ako čini sam sebi štetu, osjeća je on i njegovi u kući. Čini li drugima, to će drugi i njemu, pa će opet trpiti. Nikad nas račun ne smije zavesti, da podjemo putem, kojim zakoni božji i državni zabranjuju. Račun, koji ne počiva na poštenju i moralu, nema blagoslova te nam se može ljuto osvetiti. Bez poštene namisli ni ne pristupaj poslu.

DOPISI

RIJEKA

«Narodna čitaonica» opet otvorena. - Ninetta o negdašnjim plesovima čitaonice. U riječkoj pokrajini nema antifašista. - Lav sv. Marka. - Ninetta nije zadovoljna s novinarima. - Jedna — pa još jedna i još jedna — zadnja.

Poslije stanke od punih sedam godina Narodna Čitaonica na Rijeci opet je oživjela. Kad bi Čitaonice slavile svoj pir, ova riječka mogla bi već da slavi svoj dijamantski pir, jer je, čini mi se, baš ove godine prošlo sedamdeset i pet godina, što se ona ovdje u nas udomila. Nije bilo baš ugodno ono vrijeme, kad je na Rijeci počela da sazrijeva misao, da se ovdje osnuje Narodna Čitaonica. To vam je bilo malo poslije one burne četrdeset i osme godine, kad je mladi car Franc Jožef bio u svoje ruke stegnuo svu državnu vlast i zabio sebi u glavu, da će u malo godina sve austrijske nenjemačke narode pretvoriti u zgoljne Nijemce, što mu se — kako već znate — nije posrećilo. U doba najcrnijeg austrijskog apsolutizma otvorila se dakle ova naša riječka Čitaonica. Svrha joj je bila čisto kulturna, pa ipak je trebalo pet ili šest godina, dok joj je napokon neki c. k. Hofrat odobrio pravila.

Imala je Riječka Čitaonica i dosta lijepih dana, a još ljepših večeri. Čim se rodila, imala je ona svoju vrlo vrijednu dramatsku družinu, koja je negdje prije sedamdeset i tri godine dala u čitaoničkim prostorijama prvu svoju predstavu, lijepu tragediju «Mejrimu», što ju je napisao pokojni Matija Ban. Naroda je bilo mnogo, a Boga mi i pljeskanja i svakojakih zasluženih pohvala. Dramatska družina radila je i u naprijedak: dušom joj je neko vrijeme bio Marijan Derenčin, naša lijepa riječka slava i dika.

Čitaonica je godine 1858. izdavala i svoj zabavni list «Neven», a mnogi njezini članovi napisali su lijepih djela, koja mogu i njoj da služe na čast. Kurelac, Fiamin, Vranicani, Milčetić i stotine drugih umnika odnjihala je ona na svome krilu. Rački joj je bio začasni član, a biskup Strosmajer — pokrovitelj. Kud ćete više? Najljepše su joj bile one prve 23—24 godine. Ali treba reći, da je ona i kasnije vršila svoju zadaću vrlo časno: tako su se na priliku njezine zabave brojile medju najsjajnije od svih što su se priredjivale na Rijeci, tako da su čak i mjesne, italijanske novine bile upravo prepune pohvala i priznanja u čast naše Čitaonice. U «Ljetopisu riječke narodne Čitaonice za god. 1913.» čitam doduše, da su se na onim zabavama čuli svi mogući jezici osim hrvatskoga, ali bez zamjere, tome smo malo krivi bili i mi. Koji nas je djavao tentao, nas rodjene Riječane, da za volju kakvome madžarskom husaru ili švapskom ulanu govorimo njemački? Položimo obje ruke na srce i recimo otvoreno i bez straha, da smo mi Fijumanci ipak kadgod malo čudni. Ali ono, što sam rekao o zabavama, stoji: bile su uistini divne. Sinoć sam ih slučajno spomenuo pred Ninettom, našto je ona mahnula rukom i rekla:

— Je, je, ma ono su bili tanci samo za dami, ke su bile pune diamanti i brilanti. A mi pak, ke smo nosile samo korali od fažola, morale smo se vuć po kasuneh, kako da smo za Bogom kamene hitale.

Ninettu ne valja uzimati ozbiljno, ona uvijek pretjeruje. Bilo je u dalekoj prošlosti doduše par godina, kad je Narodna Čitaonica na Rijeci bila nekako više gospodska negoli pučka, ali to je prošlo, za uvijek prošlo. Sad smo svi više manje jednaki gospodini, pa više nema i ne će ni biti razlike medju nama.

U to ime idem naprijed!

Rimska vlada objavila je ovih dana službeno, da je po novom zakonu o zaštiti države u čitavoj Italiji konfinirano nešto oko 520 lica, i da nije isključeno, da bude nekojima od njih utok uvažen i da uslijed toga budu oslobodjeni te paske. Ako se pak računa, da Italija broji preko četrdeset milijuna stanovnika, to se može reći.

da na svako sto tisuća Italijana pada od prilike jedan protufašist, a to je kao i ništa.

Ima medjutim u Italiji čitavih pokrajina, iz kojih nije nijedan konfiniran. Medju tim pokrajinama nalazi se i Zadar. «Vedetta» drži, da bi se medju te čisto patriotske pokrajine mogla ubrojiti i Riječka, jer da je odavle konfiniran samo jedan individuum, i to ne toliko zbog politike koliko zbog nekih svojih drugih čina, radi kojih je već morao da odgovara pred vlastima. «Pojedinaca, veli «Vedetta», koji bi bili neprijateljski raspoloženi protiv Režima i koji bi sa svoje djelatnosti zavrijedili, da se protivu njih poduzmu strože mjere, nema ni za lijek ni u našem gradu ni u čitavoj pokrajini.»

I dobro je, da je tako! Što je pak do naših ljudi, prebivali oni u riječkoj ili u bilo kojoj drugoj pokrajini, ustvrdit se može jedno, i to, da ti ljudi vole red i poštuju zakon. A tako će ako Bog da i biti.

Onaj lav na glavici mula, koji se sada zove «Molo san Marco», nije još otkriven, i — što ja znam — još nije ni odlučeno, kad će s njega skinuti onu ogradu.

Ninetta se ljuti na mene i na sve novinare sadašnjosti. Veli, da ne umijemo pisati. Ni romanci u podlistku, da ne valjaju već «ni pol solda». — Kade je ono vreme, tuži se Ninetta, kad su recki foji imeli »svaki dan po dva ale po tri lepi skerci, kem bi se bil i mertav nasmel! Jedan skerc se je zval «una al jooooorno», drugi, «ancora una» a treći — «ultima definitiva», to će reć posensega zadnja. Ono si, da su bili jornalisti!

Ovako Ninetta, a ja da njoj ugodim i da joj pokažem, da umijemo i mi da pišemo, donijet ću joj tri šale. Evo prve, koju ćemo zvati: «jedna svakih osam dana«:

Sastala se Pod Turnom dva prijatelja. Jedan će reći drugome:

— Digo, ma onaj tvoj prijatelj Gašpar izgleda jako bedast.

— Više puta lice vara, odgovori drugi;

— Kako to?

— Pa onaj je moj prijatelj stotinu puta bedastiji nego što izgleda.

Još jedna:

Neki doktor jednoj mladoj djevojci:

— Frajlice, ja ne ću reć, da ste baš jako bolni, ma niste ni jako zdravi. Pokašljujete, imate i malo febrice... Morate se jako čuvat. Najprvo ča vam zabranjujem je to, da ne hojevate po tanceh.

— A zač ne?

— Zato zač bite tamo mogli kega vraga ćapat.

— Ma ter ja i hojevam po tanceh najviše zato, da tamo kega tega vraga ćapam.

Ova je pak zadnja:

Tražeći službu jedna služavka dodje k nekoj gospodji.

— Kako vidim iz vaše knjižice, vi ste do sada služili kod gospodje Filumene Čavlić:

— Tako je, reče služavka.

— Pa zašto vas je ona otpravila?

— Za što sam razbila jednu malu zdjelicu.

— Šta? Radi jedne tako malene zdjelice vas je ona otpustila?

— Da, ali ja sam onu malenu zdjelicu razbila na njezinoj glavi... **Roksc.**

IZ LINDARA.

Voz pogazio vojnika.

U subotu ujutro išla su iz Pazina u Lindar četiri vojnika sa vozom, kojim je bila upregnuta mazga. Vozom su imali da dovezu u Pazin cestni šljunak (batudu), što im je trebao za dvorište u kasarni. Kad su vozom došli na raskršće, gdje se od glavne ceste odvaja cesta u Lindar, jedan pas iz obližnje kućice stao je da laje na mazgu. Mazga je počela udarati kopitima i upustila se u trk. Vojnik Enrico Cocci držao je mazgu za uzde i htio je da je zaustavi. No kako je valjda slabo stupio nogom, pao je na tlo i voz ga je pogazio. Odmah se je dignuo da uhvati mazgu, ali čim je učinio par koračaja, pao je opet na tlo. Dok su dvojica ostala vojnika išla da zaustave mazgu, dotle je treći odveo teško ranjena Enrica Cocci u obližnju kućicu. Brzo je bio pozvan iz Pazina liječnik dr. Pesante. On je konstatirao, da je vojnik unutra silno povrijedjen i da mu se po trbušnoj mješini razlila krv. Nije se ni mislilo, da će nastupiti smrt. I dok su sirotu vojnika prevažali u kasarnu, umro je.

Sprovod se obavio u ponedjeljak uz veliko prisustvo vojničkih i civilnih vlasti te mnogo naroda. Gradjani su bili dirnutim ovako žalosnom smrću vojnika, koji je iz pokrajina Marche došao u Istru, da obavi svoju službu kralju i domovini.

IZ MALOG LOŠINJA

Strašna smrt jednog mesara.

Čovjek ni ne misli, gdje ga smrt čeka. I više puta mala neopreznost u poslu prekine nit života. Tako se dogodilo ovih dana i mesaru Aleksandru Tebeševu, koji je bio zaposlen u mesarni Mate Bartole. Aleksander Tebešev rezao je četvrt mesa od vola, i dok je rezao, nekako mu je izmakao iz ruke nož i zabo mu se u desnu stranu trbuha u dubinu od 5 centimetara. Sav okrvavljen siromašni je mladić odmah potrčao u ljekarnu Colombis, ali je tamo pao na tlo. Savijao se je od ljutih bola. Odmah su prisutni opazili, da se radi o teškom slučaju te ga odnili u gradsku bolnicu. Liječnik je nastojao, da mu spasi život, ali sve njegovo nastojanje i znanje nisu siromahu više mogli da pomognu, jer je imao prerezana crijeva i želudac, odkuda je na mlazove izlazila krv. Iza jednog sata neopisivih muka je mesar umro.

Ovaj strašni dogodjaj duboko je potresao sav Lošinj. Još je teže, kad se pomisli, da čovjek mora da plati i životom svoj svakidanji kruh. A eto i kraj posla u sobi, gdje nema ni strojeva, ni visokih armadura, ni dubokih rudokopa, čovjek može da nadje smrt.

IZ SOVINJAKA.

Slabo vrijeme. - Crkva. - Porezi.

Veoma se na rijetko javljamo kao da kod nas ide sve u najljepšem redu. Ne bi ni bilo smisla da se dobrim hvalimo. Da sve iznesemo u javnost ne bi svakome bilo po volji. Ograničit ćemo se na naše gospodarske stvari.

Mi ovdje na ovogodišnju ljetinu nebismo se zapravo mogli tužiti osim nekojih predjela u našoj okolici, koje je tuča potukla. Već od nekoliko vremena muči nas kišovito vrijeme, i eto bujica za bujicom po našim livadama. Radi preobilne kiše malo je tko obavio sjetvu žita.

Gradnja naše crkve je skoro dovršena, što nas veoma veseli. Samo neka naša crkva bude prava kuća Božja. Isus je rekao svojim apostolima: idite po čitavom svijetu, i učite sve narode. Ako se u našoj crkvi ne bude vršila ova Isusova zapovijed, obavljat ćemo svoje kršćanske dužnosti u svojim kućama.

Ovdje su već nekoji svoje vino prodali, ali još ne svi. Dajemo na znanje našoj braći Kraševcima i Notranjcima, koji trguju vinom, da se požure, jer je ove godine kod nas vino veoma dobrog okusa.

Konačno treba da se potužimo, da su stigli nalozi da platimo taksu na vino za godine 1922-23-24. Neznamo čime ćemo je platiti. Dohodak vina spomenutih godina smo potrošili i sasvim tim do grla ostali zaduženi. — Da se vidi u kakvom se stanju nalazi naš puk, trebalo bi se popitati kod onih trgovaca, koji prodavaju kukuruz. Uvijek čekamo bolje godine, ali uvijek slabo: ili presuho ili premokro. Takova je valjda naša sudbina.

IZ PULE

Drska kradja.

Kad tatovi što ukradu, to pobjegnu od onog mjesta, gdje su počinili kradju. Ne žele se ni sastati sa osobama, kojima su nanesli štetu. No u Puli se u petak dogodio baš protivni slučaj, koji dokazuje drzovitost, a ujedno prefriganost jedne djevojke.

Jedna djevojka od 20 godina došla je u dućan krznenih stvari u via Giulia br. 5. Htjela je da kupi jednu kožu od lasice za svoj kaput. Namještenica u dućanu povela ju je u drugo odjelenje, nek si izabere krzno po svom ukusu. Djevojka si je izabrala, ali glede cijene se nije mogla pogoditi. Dok je izlazila iz dućana na spretni je način uhvatila sa bližnjeg stola torbu od namještenice. Namještenica nije to ni opazila, a čim je sjela za stol, vidila je, da nema njezine torbe, u kojoj je bilo 170 lira. Odmah je pomislila na onu djevojku. I iza nekoliko časaka ona se djevojka pokazala na vratima dućana. Namještenica je mislila, da se djevojka pokajala što je počinila kradju, pa da je donesla novac natrag. No djevojka je onako mirno došla namještenici i kazala, da će uzeti krzno po onoj cijeni, koju je prije od nje tražila. Namještenica joj je odgovorila, nek joj dade njezin novac ali je djevojka stala vikati i iskazivati se tako nevinom, da joj je namještenica prodala krzno. No namještenica je odmah otišla na kvesturu i stvar prijavila. Još tekom dana ova je djevojka bila uhvaćena. I pred kvesturom se izkazivala nevinom, ali kad su agenti poveli točnu istragu, ona je priznala, da je novac ukrala u dućanu u via Giulia. Čim je izašla iz dućana, torbicu je bacila u jedno dvorište, a sa ukradenim se je novcem vratila u dućan. Tu je dakle od namještenice sa njezinim novcem kupila krzno. Ona je računala, da namještenica ne će na nju posumnjati, ako se odmah vrati. Sada će u hladu razmišljati o svojoj smjeloj kradji.

Kolarićev drug zatvoren

U procesu proti razbojniku Kolariću bio je osudjen na 3 godine i 2 mjeseca i puljski trgovac Mario De Rossi kao sukrivac u kradji Kolarića na štetu doktora Li Causi. Budući da je De Rossi učinio utok proti njegovoj osudi, to je bio pušten na slobodu. Otišao je iz Pule i nije se znalo kamo. Sada je njegov utok došao odbijen i državno je odvjetništvo odredilo, da se ga uhapsi. Dva je dana bio u Trstu. Tu ga je kvestura uhvatila i otpravila u zatvor da izdrži odredjenu kaznu.

IZ PAZINA.

Drzovita kradja. - Tatovi pokrali potprefekturu i karabinijere.

Drzovitost, koju su tatovi pokazali u Pazinu nadmašuje sve njihove pothvate. Ni u snu ne bi bio čovjek pomislio da će se dati na tako opasnu kradju kao što su to učinili u Pazinu u noći od utorka na srijedu.

Ujutro se raširila po gradu vijest, da su nepoznati lopovi noću provalili u kancelariju potprefekture. Cilj je njihov bila blagajna. Sa instrumentima svog lopovskog zanata provrtali su blagajnu i izvadili iz nje sav novac u iznosu od 8000 lira. I kao da time nisu bili zadovoljni. Mjesto da se čim prije sakriju iza kako im je pothvat nesmetano uspio, uputili su se onamo, koga se oni najviše boje. Noć je bila ružna. Prvi hladni jaki vjetar zavijao je ulicama. Lopovi su se iz potprefekture uputili ništa manje nego u kasarnu kr. karabinijera. Prodrli su u kancelariju. Tu je bio željezni sandučić, koji je služio za blagajnu. Tatovi su ga uzeli sobom i opet «sretno» se udaljili. Kako su tatovi ušli u kasarnu još se ne zna, ali pretpostavlja se, da su išli kroz postranska vrata, a kako je duvao silni vjetar nije se moglo ni zamjetiti o kakovom otvaranju. U sanduku je bilo 2000 lira. Sva je sreća da je maršal baš dan prije metnuo novac na sigurnije mjesto, a u kasi ostavio samo 2000 lira.

Svi su gradjani ostali zapanjeni ovom tatovskom drzovitošću. Svakako mora da su vješti tatovi, koji su se dali na ovaj pothvat. Mora da su drugi «tići», a ne domaći. S druge pak strane tatovi su dobro znali i za položaj blagajna i način, kako će doći do njih. Oni su dakle dugo vrebali na cilj svog «posla» ili su pak imali prijatelje odavle, koji su im dali točne upute.

Organi javne sigurnosti poduzeli su sve mjere, da lopovi budu pronadjeni i odvedeni na mjesto, gdje će uviditi, što znači drzovitost kradje.

Franina i Jurina

Fr.: Ča biš rekal, Jurino, s čem se ja već nekoliko vremena najviše razbijam glavu?

Jur.: Ča ja znam s čem!

Fr.: Ala ugoni, ako si vredan!

Jur.: Morda s politikum?

Fr.: Borme ne dam. Politika ni već v mode, kako ni dugi berhani.

Jur.: S plaćili?

Fr.: Ni s tem! Ča bi mi koristilo misle na plaćila, kada sve moje misli, koliko mi ih je Bog dal, ne bi bile vredne omulit od njih ni stoti del jedn... rati.

Jur.: Morda misliš, kako biš na lo... dobil?

Fr.: I ta me je misal neko vreme ten... tala, ma sam ju brzo hitil preko bandi. Ja sam tako srećan va lote, da i kada bi moj lumer yanka prišal, ve... ga ne bi bilo ni za poznat, kada bi do... mane prišal.

Jur.: E ma ako ni ono ni ovo ni ono treće, onputa ja već ne znam, s čim biš si mogal ti toliko glavu razbijat.

Fr.: Ja ću ti reć, ma mi moraš obećat, da mi se ne ćeš rugat.

Jur.: Ja se nikada nijednemu ne rugam, pak ne ću ni tebe.

Fr.: Dunke čuj! Ja ti nebore već više vremena mislim i mislim, kako bim nekako sopet postal mlad.

Jur.: Kega zlodeja? Ti biš otel sopet postat mlad?

Fr.: Baš tako! Čital sam va novinah da ima negdere neki duhtor, ki starega čoveka lihno malo cepi, i star čovek ti postane na jedanput mlad.

Jur.: I ti biš rad, da on duhtor malo i tebe cepi?

Fr.: To je moja želja. Ja bim se za veli beči otel malo pomladet.

Jur.: A za ku pasju viru?

Fr.: Tako! Otel bim još videt ča.

Jur.: To moreš i prez onega duhtora Zdravega si korena, pak ćeš još pun... živet. Pedeset let, a morda i sto više.

Fr.: Ja ma ja bim otel bit mlad.

Jur.: I star čovek more bit mlad, ak... ima mlado srce. Ja sam poznaval ljudi ki još nisu imeli ni trejset let i već su bili stari, zač nisu imeli mlado srce, a poznaval sam i ljudi od devedeset let, ki su još bili kako mladići, zač njim je srce bilo mlado kako kapljica.

Fr.: To je sve lepo, ma ja bim svejedno otel bit posvuda jak i žilav, da m... svaka prva ne hiti dole. Mi živemo va jednem vremene, kade svaki čovek, i star i mlad, bi moral imet oko sokolovo i pesnicu od mejdana. Zat... bim i ja otel poć onemu duhtoru.

P O D L I S T A K

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskog života u porečkom dijalektu.)

(Nastavak.)

I kad je finija s predikon i otkrija na oltaru kalež i prikaza ga Bogu, domislija se je svega tega naroda, domislija se je zapuštene i pogubljene Istrije i pomolija se za nju. Kako se je domislija na pogubljenu Istriju, tako mu je u ton hipu došla prid oči i una mala Nada, ča je je sinoč usporedija siroticu priz matere, z siroticon Istron i pomolija se je i za nju — — —

Kad je finila maša i biškup zaša iz crikve, ljudi nisu mankali, kone da se popeštaju, samo da bolje vide svoga biškupa. Kako mravi na mravincu su se motali po placi, da nisi niš vidija, kone glavu do glave i ne biš bija moga pasati zmriž njih, janka da si bija mršav i suh, kako trstika.

Ma pur su se morali razmistiti na dva kraja. Na placi se je dovezla lipa karoca, sva svilla od zlatnih rig po njoj, z dvami konji, kako živi oganj, i pošla je dreto proti plovaniji. Prid plovanijon se je frmala, a ljudi su nagrnuli ko nje. Zaštupili su se svi, a največ se je zaštupija sam pre Martin, kad je vidija, kako su zašli iz karoce jedan gospodin i jena lipa gospa, sva u zlatu i svili. «Ki se je to dinja dojti h meni?» je pensa, ma se ni moga domisliti

«Di je tote gospodin plovan?» su pitali na škalah čisto u našon jaziku.

«Ja san!» se je ujavija pre Martin z baladura. Biškup je jušto bija zapasa u hižu i poša s svojin šegretarijon gori u svoje kamare.

«Bi imali jeno dvi beside da predikamo s Vami», su rekla ta furešta gospoda i pošla proti njemu i dala mu ruku.

«Gremo u kancelariju», je reka pre Martin i opra njin vrata od kancelarije i puštija hi unutra, pak je poša za njima i on i zapra je za sobon vrata —

Unutra su sili i počeli predikati. Čuda su predikali makor po ure — Najedambot je zaša van pre Martin, svi potan i z drhtavima rukami, poša je vred u kužinu.

«Malu Nadu Rupenku mi dajte, di je!? je reka i iska je po kužini. «Vred, vred!»

«Ča je, tote san?!» se je uglasila mala Nada, ča je jušto uti hip bila došla iz crikve s kumom teton Rožon, sva u novon ubučena, z lipima postoliči, bilima bičvicami, i u biloj košuljici, naberenoj na rukavi i ko vrata.

«Hodi s namon, a i vi teto Jeleno!»

«Ma san sva zvaljana!» je rekla teta Jelena i počela si trti ruke u travesu, koja je bila još sva blatna od kore od kumpiri, ča hi je uti hip strgala.

«Čete se benj potle umiti i pribuči, a sad hote vred s namon u kancelariju, di vas niki čeka.

Kad hi je doveja u kancelariju se je ubrnuja h unoj fureštoj gospi i reka.

«Gospo, to je vaša šći!» Una gospa je zablidila, zaplakala: zgrabila malu Nadu, pritisla je h sebi na prsa i počela je ljubiti usta, oči i lase, zajno plačuči i zarivajuči: «dite moje. slatka Nadice moja!»

Uni gospodin si je stešo s facoličon trja suze, a i pre Martinu su došle na oči. Teta Jelena je stala u kutu, i gledala u te ljude, kako da je uti hip pala z neba. I razumila je, ča če to reči i ni razumila. I veselila se je i žalostila; ni znala kako da se drži.

A mala Nada se je prenula i počela je plakati i bižati ća od te furešte gospe.

«Mamo, mamo!» je zaviknula i poletila u kut h teti Jeleni u naručaj, a una furešta gospa je još jače zaplakala kad je vidila da mala biži od nje. I unega gospodina je to jako ražalilo.

Najzad se je ujavija pre Martin i reka Jeleni:

«Teto, sad je sve finjeno! Mala ni drugo vaša. Došli su je eko tac i mati i valja da njin je date. Oni imaju največu pravicu na nju».

Sad je teta Jelena zaplakala, kako da je je ki srce raspara. «Nado moja. zaželjena šći moja», je počela bugariti i ljubiti malu.

Žalosno je to bilo za viditi. Dva srca materina su se borila za dite. Oba su ga srca jednako ljubila.

«Vi ste je mati, vi ste je, gospo, pod srcem nosila», je rekla teta Jelena plačući, «i Vaša je po pravu Božjen i ljuckon.

(Slijedi).

Jur.: A ja bim ti lepo svetoval, da ne hodi nikamo.

Fr.: A zač ne?

Jur.: Zač sam ja već tamo bil.

Fr.: Ča puli onega duhtora?

Jur.: Ja.

Fr.: I pustil si, da te cepi?

Jur.: Svega me je zibadal i postrcal s nekakovim miš-mašom.

Fr.: Pak — si ča pomladel?

Jur.: Tako sam jako pomladel, da sam va onoj mladenačkoj furije posemsega pozabil platit račun od tri tisuće liri.

Fr.: Tri tisuće liri! Buzarona! Pak kako je svršilo s tem računom?

Jur.: Poslal mi ga j' po pošte z jednim listom, va kem mi je napisal ovo: «Dragi gospodin Jurina! Pošiljem Vam ov mali računić. Siguran sam, da ćete ga rado platit, zač je ona operacijon jako lepo uspela, i more se reć, da vi danaska nimate niš više od osamnajst let.»

Fr.: A ča si mu ti nato odgovoril?

Jur.: Ja sam mu nato odgovoril ovo: «Dragi gospodin duhtor! Vi imate posensega pravo: ja sam, hvala onemu vašemu operacijonu, danaska mladić od osamnajst let, a to ce reć, da ja još nisam na leteh za plaćat ovoliki računi, zato će bit najbolje, ako se obratite poštom na mojga pokojnoga ćaću, neka ga on plati.»

Fr.: Šegavo si mu odgovoril.

Jur.: A i mora čovek da bude šegav dan današnji i da bude pripravan na svaku prevaru.

IZ PODBREGA-STRANE.

Naš sajam.

Pretprošle nedjelje imali smo ovdje naš običajni «samanj», proštenje. Prošlo sve mirno, lijepo i dobro. Nije bilo drugo na prodaju osim nekoliko kolačića, a u našoj crkvi Majke Božje održala se sv. misa. Plesa nismo imali, jer ga nismo molili, ni tražili, ni željili imati. Mi smo naime štošta vidili na plesu za Martinju u Drašćićima, pak smo za sada voljeli biti bez plesa, dakle bez komedija i nemira; a i bez troškova i bez glavobolje. Prigodom plesova, kako poznato, više se pije, dapače mnogo se pije, a buduć je ove godine vino jako, od 9—11 stupnjeva (gradi) alkohola, po njemu glava se stepli kao peć, a srca ožare kao željezo u ognju, pak eto ti lako grdih riječi, prepiraka; a pijani ljudi nisu za društvo, nego da se ih popelje u hlad u grad. Mi smo zato odlučili: malo piti, što manje plesati, a više raditi, skrbiti i pametno živiti. Radi plesa pak ne želimo se ponizivati i dušu gubiti.

IZ VIŠNJANA.

Sjetva.

Ove godine i kod nas sa sjetvom nije bolje nego drugdje. Zbog slabog vremena i neprestane kiše izostali smo malo nazad sa oranjem, ali ufamo da će doći i bolja vremena, te ćemo i mi na kraj. — Inače to što je već posijano, izniklo je dosta lijepo i ne pokazuje traga bolesti; a to nas osobito veseli. — Zmaj.

Novi zakon javne sigurnosti

NASLOV I.

POLICIJSKE ODREDBE I NJIHOVO IZVRŠIVANJE.

Glava I.

Nadležnosti sigurnosnih vlasti i odredbe zbog hitnosti ili zbog važnih javnih potreba.

Članak 1.

Vlast za javnu sigurnost čuva javni red, sigurnost gradjanu, njihovu bezbjednost i njihovo vlasništvo; ona pazi na to, da se općeniti i posebni zakoni i naredbe i države i pokrajine i općine, kao što i odredbe javnih vlasti vrše; ona pomaže u slučaju javnih i zasebnih nesreća.

Vlast sama, po svojim činovnicima i na zahtjev stranaka, nastoji da na mirni način izravna privatne sporove.

Vlast je za javnu bezbjednost pokrajinska, kotarska ili mjesna.

Članak 2.

U hitnim slučajevima ili radi važnih javnih potreba prefekt je ovlašten da primijeni one mjere, koje su neophodno potrebne za uzdržavanje reda i javne sigurnosti.

Proti odredbama prefekta mogu oni, koih se tiče, da podnesu utok na Ministra unutrašnjih djela.

Članak 3.

Vlast za javnu sigunost može odrediti, da se opasna ili sumnjiva lica, kô i ona, koja ne mogu ili ne će da se legitimiraju, podvrgnu snimanju tjelesnih mjera i znakova (rilievi segnaletici).

Ista vlast ima pravo da naredi opasnim ili sumnjivim licima, da u odredjenom roku dobave sebi iskaznicu i da je na svaki zahtjev pokažu činovnicima i agentima javne sigurnosti.

Glava II.

Izvršivanje policijskih odredbi.

Članak 4.

Policijske se odredbe vrše administrativno, neodvisno od kaznenog postupka, kad ga zakon predvidja.

Ako dotični ne poslušaju, iza predhodne opomene od tri dana (osim u hitnom slučaju), primijenit će se mjere potrebne za uredovno provadjanje.

Može se upotrebiti izravno i javna sila.

Prefekt proglasuje utjerivima odnosne troškove te dostavlja iskaz haračliji, koji će ih utjerati načinom i fiskalnim povlasticama, odredjenim od zakona za utjerivanje direktnih poreza.

Članak 5.

Gdje nije drugačije odredjeno, odredbe sigurnosnih vlasti mogu se pobijati rekurzom, koji treba da se podnese hijerarhičkim putem u roku od deset dana od objave napadnute odredbe.

Rekurz nema odgodne moći.

Zakon odredjuje slučajeve, u kojim je odredba prefektova definitivna (nepobitna).

Definitivnost prefektove odredbe ne isključuje mogućnost, da je Ministar uredovno ne uništi.

Članak 6.

Uslijed mjera, primijenjenih od sigurnosnih vlasti u izvršivanju zakonitih njihovih nadležnosti ne nastaju nikakve tražbe na odštetu.

Glava III.

Policijske ovlasnice.

Članak 7.

Policijske su ovlasnice lične te ne mogu iz nijednog razloga biti prenesene na druga lica, niti je dopušteno da se ovlaštenik dade zastupati po drugima, osim u slučajevima, što ih zakon izričito navodi.

U slučajevima, gdje je dopušteno zastupanje po drugima u izvršivanju jedne policijske ovlasnice, zastupnik mora da ima sve preduslove, koji su potrebni, da se postigne ovlasnica sama, pa mora imati potvrdu sigurnosne oblasti, koja je izdala ovlasnicu.

Članak 8.

Osim uslova odredjenih od zakona, mora posjednik jedne policijske ovlasnice da ispuni i sve one propise, koje mu nalaže sigurnosna oblast u javnom interesu.

Članak 9.

Policijske ovlasnice mogu biti suspendirane ili opozvane u svakom momentu, ako ih posjednik zlorabljuje.

Zloraba jedne policijsko ovlasnice znači svako djelo što ga njen posjednik počini u protimbi bilo sa specijalnim uslovima ovlasnice bilo s javnim interesom.

Članak 10.

Osim u posebnim, po zakonu predvidjenim slučajevima policijske se ovlasnice ne smiju podijeliti

1. onome, koji je bio odsudjen na više od tri godine zatvora, dok nije postigao rehabilitaciju;

2. onome, koji se nalazi u slobodi, ali pod paskom (libertà vigilata) ili je bio opomenut.

Policijske se ovlasnice mogu odbiti onome, koji je bio odsudjen radi zločinstava protiv države kao takove ili proti javnog reda ili radi nasilja protiv lica ili zbog kradje, grabeža, globljenja, ucijene ili radi nasilja i otpora protiv vlasti, pa i onom, koji ne može dokazati, da je dobrog vladanja.

Policijske se ovlasnice moraju opozvati, kad u onome, koji ih posjeduje djelomično ili posvema prestaju oni uslovi, na koje je ovlasnica vezana, a mogu se opozvati i onda, kad nadolaze ili poslije izbijaju na površinu takove okolnosti, koje ne bi bile dopustile, da se ovlasnica njemu podijeli.

Članak 11.

Lica, koja su dužna da skrbe za elementarnu pouku djece u smislu postojećih zakona ne mogu dobiti policijske ovlasnice, dok nisu dokazala, da su ispunila svoju zakonitu dužnost.

Oni, koji su rodjeni poslije godine 1885. mogu kad zakon drukčije ne odredjuje dobiti policijske ovlasnice samo uz uvjet, ako molbu vlastoručno sastave i potpišu i da naznače na kraju molbe svoje stanje i svoje bivalište, sve to u prisutnosti jednog činovnika javne sigurnosti, koji će taj čin potvrditi.

Članak 12.

Kad zakon drukčije ne odredjuje, traju policijske ovlasnice jednu godinu. Godina se računa po običnom koledaru od dana, kad je ovlasnica izdana.

Članak 13.

Policijske su ovlasnice licence (obrtne dozvole), upisi u posebne registre, potvrde, izjave za držanje bludilišta i slični policijski čini.

Glava IV.

Tko ne sluša naredjenja sigurnostnih vlasti. — Prekršaji.

Članak 14.

Tko je pozvan od sigurnosne oblasti, da se kod nje prikaže, a bez opravdanog razloga ne dodje u odredjenom roku, kažnjava se sa zatvorom do mjesec dana ili s globom do 100 lira.

Bez uštrba na kazneni postupak sigurnosna vlast može odrediti, da onaj, koji je pozvan da pristupi, a u odredjenom roku nije pristupio, bude predveden javnom silom.

Članak 15.

Činovnici i agenti javne sigurnosti imaju pravo, da u svako doba udju u lokale odredjene za izvršivanje obrta, ovisnog od policijskih ovlasnica i da se uvjere, da li se ispunjavaju propisi naloženi zakonom, naredbama ili vlastima.

Članak 16.

Prekršaji protiv odredbi ovog jedinog teksta, u koliko nije za njih odredjena posebna kazna ili u koliko ne spadaju pod kazneni zakon, kažnjavaju se zatvorom do tri mjeseca ili globom do 2000 lira.

Istim kaznama kažnjavaju se prekršaji protiv odredbi izrečenim u smislu zakona od prefekata, potprefekata, kvestora, detaširanih činovnika javne sigurnosti i od podestata.

Političke vijesti

ITALIJA.

Sjednica ministarskog savjeta. — Unutrašnji položaj. — Stvorenje novih pokrajina.

U ponedeljak se je sastao ministarski savjet. Načelnik vlade i ministar unutarnjih poslova je izvjestio o unutarnjem položaju. Naveo je, da je iza atentata na njega u Bolonji samo u nekojim provincijama bilo nereda. Demonstracije proti inozemnim konsulatima — veli Mussolini — su zla ostavština stare Italije. Treba osuditi i pojedinačne napadaje na zgrade odredjene za katoličku nauku na svećenike katoličke crkve. Prema njoj je fašizam iskazivao i treba da iskazuje najveće poštovanje. Fašistička vlada nastupa samo proti okorjelim neprijateljima, a dobri gradjani, iako nisu učlanjeni u stranci, da nemaju česa da se boje.

Iza toga je Mussolini predložio i ministarski savjet odobrio da se stvori 17 novih pokrajina. Medju novim pokrajinama je i pokrajina Gorica (dosada je bila samo potprefektura).

Porez na neženjene.

Sa 1. januara 1927. biti će uveden novi progresivni porez na neženjene od 25 do 65 godina. Taj će porez ići na korist zaštite materinstva i djetinstva.

Premještenja prefekata.

Budući da je ustanovljeno 17 novih prefektura t. j. da se broj prefekata u čitavoj Italiji od 76 povećao na 93 nastala su mnoga premještenja. Tršćanski prefekt Gasti stavljen je na raspoloženje ministra unutrašnjih poslova, a u Trst je imenovan comm. dr. Bruno Fornaciari, bivši općinski komesar Venecije. Za prefekta u Gorici je imenovan Anselmo Cassini.

Ugovor sa Albanijom.

Dne 1. decembra službeno je javljeno, da je 27. novembra potpisan u Tirani ugovor izmedju Italije i Albanije o prijateljstvu i sigunosti. Tekst ugovora glasi:

«U cilju jačenja prijateljskih veza i uzajamne sigunosti, obzirom na njihov geografski položaj, Italija i Albanija, potaknute željom da što više doprinesu konsolidaciji mira i da učvrste teritorijalne granice u okviru ugovora, koje su potpisale a koje su u skladu sa paktom saveza naroda pristupili su zaključenju pakta o prijateljstvu i sigurnosti. U tu svrhu imenovali su svoje opunomoćenike. Nj. V. Kralj Italije barona Pompeja Alizi, poslanika kod albanske vlade, a njegova ekselencija predsjednik albanske republike Huseina Vrioni ministra vanjskih poslova albanske republike. Ispitavši svoja punomoćja spomenuti opunomoćeni zaključili su slijedeće:

1. Italija i Albanija priznaju da bi svaki poremećaj uperen protiv političkog teritorijalnog status quoa Albanije bio u protivnosti njihovim recipročnim političkim interesima.

2. Za zaštitu pomenutih interesa obje visoke ugovarujuće stranke obvezuje se, da će se uzajamno podupirati i održavati medjusobno srdačnu saradnju. Podjednako obvezuju se da neće zaključiti sa drugim državama političkih ili vojničkih ugovora, koji bi bili na štetu jedne od ugovarajućih stranaka.

3. Obje visoko ugovarajuće stranke obvezuju se, da će sva pitanja, koja bi dala povoda medjusobnom razmimoilaženju, ako ih ne budu mogli urediti redovnim ili diplomatskim putem, riješavati po jednoj naročitoj arbitražnoj proceduri. Modaliteti te procedure za miroljubivo uredjivanje spomenutih pitanja biti će odredjeni posebnom konvenciom, koja će biti zaključena u najkraće vrijeme.

4. Ovome paktu odredjen je rok na trajanje od 5 godina, a on može da bude otkazan ili obnovljen na godinu dana prije iznimuća odredjenog roka.

5. Ovaj će pakt biti ratificiran poslije toga registrovan kod Društva Naroda. Ratificirani dokumenti bit će izmjenjeni u Rimu.»

Talijanski listovi pozdravljaju zaključenje ugovora o prijateljstvu i sigurnosti. Službena «Tribuna» u uvodnom članku ističe da je ovim ugovorom još jedamput opovrgnuta tvrdnja da Italija nastoji izazivati ratne zapletaje. Sve te neozbiljne tvrdnje da nemaju nikakove podloge, jer da Italija želi da se mir u Evropi konsolidira. Albanija zaključujući ugovor o prijateljstvu sa Italijom dobila je garanciju Italije, kao od jedne susjedne vlasti, da će njezin politički i juridički integritet biti očuvan. Time je Italija poslije doprinijela da ne želi razcijepanje Albanije, nego da joj je namjera da učvrsti albansku nezavisnost i osigura napredak albanskog naroda.

Tudja stampa sudi ovaj korak kao uspjeh talijanske politike na Balkanu.

JUGOSLAVIJA.

Radić o napetosti izmedju radikala i Radićevaca.

Sav se politički položaj vrtio oko anketnog odbora, koji ima da izjavi, opstoje li slučajevi korupcije i tko je kriv. U tom pogledu kazao je Radić:

Naš klub stoji na stanovištu, da se korupcija mora svakako označiti ne samo teoretski da postoji nego da ima krivaca a ne da nitko nije kriv. I sve težište prenosi klub na zakon o suzbijenju korupcije. Mi smo proučavali čitav zadatak što je stavljeno u dužnost anketnom odboru. Njemu je stavljeno u dužnost da označi ima li korupcionističkih čina i da pribere gradju za zakon o suzbijanju korupcije. Po svoj prilici gradja će se upotrebiti.

Sa strane radikala znaju se dvije tendencije. Jedna je tendencija da nema uopće ničije krivice, nego da je kriva administracija. To je jedna nemoguća stvar. Druga je tendencija, da se vladi prepusti, da ona iz izvještaja ustanovi ličnu krivicu i da se sve težište postavi na zakon o suzbijanju korupcije i na tom da se izglasa povjerenje vladi, u kojoj korupcije nema. To se shvatanje približuje našem, tako da je moguće da se sastavi jedna zajednička predstavka, koja prema korupciji ne će biti popustljiva ni u načelu ni što se tiče ličnosti. Jedino što će ta stvar svršiti vladinom rekonstrukcijom po svoj prilici, jer shvatanje koje ne će moći udovoljiti onim prijateljima korupcije, imat će za posljedicu, da se jedan dio radikalnog kluba odvoji, i to aktivno da glasa protiv toga ili pasivno da ne glasa. U jednom i drugom slučaju trebat će izmjene. To ne će biti mnogo, i prema tomu ako otpane 20 radikala, trebat će izmjena u vladi moguće od dva do tri ministara.

Vlada podala ostavku.

Talijansko-albanski ugovor prouzročio je u Beogradu priličnu uzbudjenost. Opozicija je oštro nastupila proti ministru vanjskih poslova dru. Ninčiću, jer da on uopće nije ni znao o pripremi tog ugovora. Novine su zahtjevale nek poda ostavku. U ponedjeljak uveče Ninčić je podao ostavku iz razloga što je jedan dogodjaj, koji se ovih dana dogodio, potresao temelje njegove vanjske politike. Drugog dana je i predsjednik vlade Uzunović podao kralju demisiju cijele vlade. Kralj je ponovno povjerio sastav nove vlade Uzunoviću, koji je dosada pregovarao samo sa Ljubom Davidovićem za sastav vlade demokrata i radikala. Za Radićevce se ne zna, hoće li oni u novu vladu.

Demisija Ninčića bila je povod demisiji vlade i za sada su nesuglasice izmedju radikala i Radićevaca nuzgredne važnosti, jer su nastupili novi momenti.

Dr. Kumanudi ostaje načelnikom Beograda.

Narodni poslanik demokratske Davidovićeve stranke bio je izabran predsjednikom beogradske općine. Verifikacijski odbor narodne skupštine je sastavio izvještaj, a narodna ga je skupština prihvatila, po kome narodni poslanik ne može u isto vrijeme da bude i općinski načelnik. Tako je dru. Kumanudiju predloženo, da se izjavi, koji će mandat zadržati. On je protestirao protiv zaključka narodne skupštine, ali budući da je već stvoren zaključak to je izjavio da zadržava mjesto predsjednika beogradske općine, a odriče se svog poslaničkog mandata.

RUSIJA

Uspostavljenje odnošaja sa Jugoslavijom.

Već nekoliko dana nekoje ruske novine, a medju njima i službene novine «Izvjestja» pišu o potrebi zbliženja Jugoslavije Rusiji. One vele, da je Rusija bila uvijek zaštitnica Srbije i uopće Slavena na Balkanu. Ako se je u Rusiji promijenio način vladanja, to ne znači ništa, jer principi čovječanske solidarnosti se ne kose sa slavenskim osjećajima i srce Rusa nije se promjenilo u odnosu prama svojoj braći. — Polusužbena «Pravda» veli: «Ako su ruske izbjeglice učinile, da se zakasnilo sa približenjem Jugoslavije Rusiji, sada je čas, da se to približenje ostvari.»

Beogradska vlada nije protivna približenju, samo veli, da ona neće da znade o komunizmu. Ako se vlada u Moskvi obaveže, da se ne će miješati u unutrašnje jugoslovenske stvari i da ne će širiti boljševičku propagandu u Jugoslaviji i na Balkanu, to će Jugoslavija obnoviti svoje dobre odnošaje sa Rusijom. Ruske novine odgovaraju na ovo, da je njima najviše stalo do uspostavljenja ekonomskih i trgovačkih odnošaja sa Jugoslavijom, a što se tiče komunizma, to da će se on, ako nadje ugodno tlo, širiti i bez potpore Rusije i proti volji svake vlade. «Trud» veli, nek se Jugoslavija odluči na vrijeme, da se ne bi poslije kajala.

U političkim krugovima u Beogradu misle, da će se u proljeće povesti pregovori o zbliženju Jugoslavije i Rusije. Na to će ih ponukati i političke prilike, koje su nastale u zadnje vrijeme kod njezinih susjeda.

Pred novim izborima

Još samo mjesec dana dijeli Rusiju od novih izbora. Izbori za sovjete u današnjoj Rusiji razlikuju se od izbora za mjesne samouprave u zapadno-evropskim državama već time, što se izbori vrše pod pritiskom centralnih vlasti i pod direktnom kontrolom predstavnika ovih vlasti. Stoga rezultat ne može biti pravi izraz volje stanovništva, ali ipak ovi izbori, iako su jako ograničeni, uporedjujući ih sa predjašnjim izborima, i ako budu sprovedeni na osnovi općeg tajnog prava glasanja, omogućuju nam, da možemo izvesti iz ovoga zaključak o raspoloženju sovjetskog društva i o prilikama u sovjetskom političkom životu.

Sa najvećim interesovanjem se u Sovjetskoj Rusiji prati izborna kampanja. Već sada se sovjetske vlasti spremaju na izbore, koji će se obaviti početkom januara mjeseca iduće godine. Njihov glavni je cilj, da uvuku u sovjet svoje stare privrženike, prije svega komuniste. Za izbornu kampanju izradila je sveruska centralna eksekutiva naročite instrukcije, koje su bile već odobrene od strane sveruskog centralnog izvršnog odbora. Zadatak ovih instrukcija je, da u sovjete udje što manje osoba, koje su neprijateljski raspoložene prema komunizmu.

U ovu svrhu instrukcija je ustanovila prije svega kategorije osoba, koje su lišene biračkog prava. Instrukcije naredjuju da se strogo pazi na osobe, koje su lišene biračkog prava, da ne utiču na tok izborne kampanje.

RUMUNJSKA.

Borba za krunu. - Povratak Karola.

Rumunjska vlada je otkrila zavjeru, kojoj je bila svrha, da se na rumunjsko prijestolje postavi bivši prijestolonasljednik princ Karol, pa makar da to, ako ustreba, provede i silom. Provedena su mnoga hapšenja osoba, za koje se saznalo, da su u vezi s ovom zavjerom. Tvrdi se, da je uapšeno mnogo oficira i gradjana ne samo u Bukareštu, nego i u provinciji. Zavjera je imala svrhu, da prisili kralja Ferdinanda, da se prije povratka kraljice Marije zahvali na prijestolju i da na prijestolje dodje bivši prijestolonasljednik princ Karol.

Predsjednik vlade general Avarescu održao je sjednicu sa vodjom liberala Bratianu-om, te su se sporazumili, da se pod svaku cijenu ima spriječiti dolazak Karola u Rumunjsku. Karol osim svetog sinoda ima vrlo mnogo pristaša u vojsci. Predsjednik vlade je ministru vojnom dao neograničeni dopust i poslao ga u inozemstvo, a sam preuzeo upravu vojnog ministarstva. Prva mu je zadaća bila da ukloni sa većih mjesta generale, koji su poznati pristaše Karola. Vlada je ujedno poslala nekoliko detektiva u Pariz, da nadziru princa Karola i ako ustreba, da spriječe njegov povratak.

Povratak kraljice u Bukarešt.

U subotu se je u Bukarešt povratila rumunjska kraljica Maria, koja je pred neko mjesec dana bila otputovala u Ameriku sa kćerkom Ileanom. Na kolodvoru ju je dočekao kralj, članovi vlade i parlamenta te mnogo znatiželjnog naroda. Za kralja Ferdinanda još uvijek vele da je njegova bolest opasna. U Bukarešt je došao i znameniti francuski hirurg Hermann da pregleda kralja. Do sada se liječnici nisu još odlučili na operaciju, jer nema nade da će uspjeti, a ako bi i uspjela, samo za kratko vrijeme bi produžili život kralju. Na narod je povoljno djelovalo što se je kralj u subotu iz vile u okolici dovezao u Bukarešt i dočekao kraljicu.

Domaće novosti

Liktorski zajam.

Potpisivanje liktorskog zajma u prve tri sedmice nadvisilo je svako očekivanje. Talijanski gradjani i u državi i u inozemstvu sa oduševljenjem su se odazvali pozivu vlade i svakog se dana čita u novinama o velikim svotama, koje potpisuju ustanove i pojedinci. Dok su prvih dana potpisivalo veliko svote jače ustanove, industrijalci i trgovci sada se odazivlju posvuda činovnici, namještenici, zanatlije, radnici i seljaci. Narod shvaća, da je liktorski zajam jako pregnuće za ozdravljenje i poboljšanje vrijednosti lire, a time i poboljšanje općeg stanja u državi. Tko radi za državu, radi za sebe, blagostanje države je i blagostanje pojedinca. Finance su osnova države pa ako su jake i zdrave finance, jaka je i zdrava država, a to znači i pojedinac u državi.

Sadanja je vlada na vrijeme poduzela sve korake, koji su bili potrebni za ojačanje državnih financija. Brojke dosada najbolje govore. U godišnjem proračunu 1921—22 bilo je deficita 15 milijarda, a godine 1925—26 je bio višak od jedne miljarde i pol. Državni dug gd 130 milijarda snižen je na 18 milijarda a imade se isplatiti u 62 godine. Radi toga gradjani mirne duše potpisuju zajam jer potpisujući liktorski zajam ulažu svoj novac uz dobre uvjete u sigurne ruke.

Liktorski zajam no služi državi za pokrivanje gubitka, već ga ona daje narodu da stvara i radi, da se stvori bolje stanje.

I naši ljudi uvidit će važnost i korist ovog zajma pa će se sigurno po svojim silama odazvati pozivu vlade.

Tko potpisuje liktorski zajam ulaže korisno svoj novac.

Liktorski zajam je odlučna i definitivna bitka u borbi za ozdravljenje lire.

Nema više cerimonija.

Načelnik vlade i ministar unutrašnjih poslova uputio je svim prefektima okružnicu, kojom naredjuje, da sve svečanosti i proslave imadu biti odgodjene, jer da narod mora sada mirno raditi i štediti.

Novine na osam stranica.

Dosada dnevne novine nisu smjele imati više od šest stranica. Novom odredbom je dozvoljeno, da novine od 7. decembra dalje mogu izlaziti tri puta na sedmicu na 8 stranica. Time je dana novinama mogućnost da mogu objavljivati imena onih, koji potpisuju liktorski zajam.

Za sačuvanje šuma.

Ministar nacionalne ekonomije on. Belluzzo predat će ministarskom savjetu na odobrenje odredbu, koja zabranjuje nesmotreno sječenje borove i jelove šume naročito u našim krajevima. On je poslao i svim općinama i šumskoj nacionalnoj miliciji okružnicu u tom smislu..

Otpust godišta 1905.

Od 15. do 20. decembra 1926 biti će otpušteni iz službe vojnici godišta 1905, koji su u juliju 1925 bili dodijeljeni aeronautici. Biti će otpušteni i oni, koji su kasnije stupili u vojništvo, ako imadu potvrdu da su sposobni za predvojničku poduku i ako su odslužili punih 14 mjeseca.

Ribni trg u Puli.

Godine 1925 došlo je na ribni trg u Pulu 354.850 kg ribe. Od ovoga je grad potrošio 344.250 kg, a izvezeno je 10.600 kg. Sva ova riba je na trgu bila prodana na veliko za 1,352.826 lira, a općina je za tržnu pristojbinu od toga dobila 42.366 lira. U jedanaest mjeseca ove godine t. j. od 1. januara do 30. novembra došlo je na puljski trg 363.196 kg ribe. Od toga je potrošio sam grad 353.274 kg, i izvezlo se 9922 kg. Sva ova riba bila je prodana na veliko za 1,351.893 lire.

Ribari prodaju ribu samo na veliko ribnim trgovcima i to dražbom. Trgovci dobro plaćaju, ribari prime odmah novac i ne treba da gube vreme ni trošak za prevoz u druga mjesta.

Sniženje cijena u Puli.

Općinski komesar je odredio da se imadu sniziti cijene životnim namirnicama te se ima prodavati: naravna mast 10 lira kg, slanina (špeh) domaća 10.40, slanina dimljena 10.80, slanina amerikanska slana 10; sjemeno ulje 7.80 i 8 za litar, ulje Molfetta 12.20, istarsko i barsko ulje 10.40; pasta obična (tamna) 3.60 kg, napuljska pasta 4.40; riž I. vrste 2.80, II. vrste 2.60; brašno jedinstvenog tipa 2.80, brašno žuto 1.60; kava Santos I. vrste 28, kava Minas 26, kava Portoriko 32.

Nema iselenja u Sjevernu Ameriku.

Našim je ljudima već jasno, da se u Sjevernu Ameriku ne može iseliti. Ipak imade slučajeva, da se nekoji obraćaju preko općina ili direktno molbama na inspektorat za emigraciju, da budu uneseni u red iseljenika za sjeverne američke države. No sve te molbe su uzaludne i uzaludna je svaka nada za Sjevernu Ameriku.

U Sjevernu Ameriku mogu ići samo žene, čiji su muževi već 4 godine u Sjevernoj Americi a one su učinile molbu putem Kvesture ili Potprefekture za vrijeme od 1. julija do 31. augusta 1925. Broj tih žena je toliki, da će one najmanje 8 godina ispuniti broj iseljenika, koji je odredjen za Italiju, pa i one moraju čekati svoj red (turno), premda su učinile redovitu molbu, jer za Italiju je odredjeno samo 170 američkih viza na mjesec.

Glede prednostne kvote (quota di preferenza) — polovicu od broja što je odredjen za Italiju — ne odlučuju talijanske iseljeničke vlasti, već je to predostavljeno isključivo sinovima i roditeljima američkih gradjana, koji čine molbu na vladu u Washington.

Nekoji se nadaju da će ipak doći na red, jer da su činili molbe pred 3—4 godine. Na to se ne smiju oslanjati, jer je zapravo američkim zakonom od maja mjeseca 1924. faktično ukinjeno iselenje osim žena, čiji muževi žive u Sjevernoj Americi.

Ne treba činiti molbe za iselenje u Sjevernu Ameriku, jer će biti bezuspješne.

Nevrijeme u dolnjem Jadranu.

U subotu u noći nastala je silna oluja, koja je počinila mnogo štete uz obalu kod Ankone. Uslijed jakih kiša potoci su se razlili. U malenoj luci Torretta, šest kilometara od Ankone potonulo je 40 ladja na jadra. Nekoji su gati razrušeni. Štete je oko pol milijuna. U Ankoni je bijesnila oluja, ali većih šteta nije počinila osim što je porazbijala nekoliko ladja.

DAROVI

za «Prosvetu» odsjek za Istru.

Darovali su naši mornari sa dalekog istoka iz Tien Siena (Kina) lira 14.—, Antica Ribarić iz Vodica 10 lira, Josip Jurdana, Chester Pa — Amerika 20 lira, dr. Volarić iz Omiša 40 dinara.

Prigodom krštenja Nade Ivančić iz Brgudca darovali su 55 lira za «Istarsku Riječ» i 55 lira za «Prosvetu» i to darovaše po 20 lira Ivančić, otac krštene Nade, po 10 lira Ante Ivančić, Ante Rabak, po 5 lira Marija Ivančić, majka Nadina, Jankov Rabak Ivan Ivančić, Ante Brajković, Joso Kalčić, Ivan Ivančić, Mate Sanković, Stojan Brajković, Sava Brajković, po 3 lira Ivan Ivančić, po 2 lire Ante Ivančić, Ivan Brajković, Mate Ivančić, Mate Brajković, Juro Brajković, Miro Ivančić, Milo Ivančić, Drago Ivančić, po 1 liru Jakov Krajcar, Robak Mate, Anton Sanković, Dragutin Brajković, po 50 cent. Petar Brajković i Ivan Kalčić, Turković Petar.

Najiskrenije zahvaljujemo svim darovateljima!

za «Istarsku Riječ»:

Dne 24. novembra vjenčala se je u Žminju kćerka našeg prijatelja gosp. Mate Peteha gospodjica Milka Peteh sa gospodinom Josipom Jedreičićem. Tom su zgodom veseli svatovi darovali za fond «Istarske Riječi» 120 lira. Mladim svatovima želimo najbolju sreću u novom životu. Ljubav, koja ih je sjedinila, nek ih prati na putu života. Bili na diku roditeljima i narodu. Svatovima najljepša hvala.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik:
IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST“ U TRSTU.

Broj 50 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 16. decembra 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ"
izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin". Preplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari". — Narodna poslovica.

Što misle Madžari

Ovih dana vršili su se u Madžarskoj izbori za Parlamenat. Po svim mjestima držale se skupštine i veliki govori. Socijalisti udarahu u svojim govorima na gospodu, koja da su jedino kriva, što je u svijetu ovolika nevolja. Još jače raspaljivali su mase nacionalisti, koji neprestano raspiruju u narodu mržnju na susjede, jer da su oni krivi nesreći svega madžarskoga svijeta.

— Pogledajte, viču oni, na zemljovidnu kartu, i vidjet ćete, da današnja Madžarska zaprema tek trećinu teritorije, što ju je zapremala prije osam godina. Veći dio naše zemlje odnijeli su nam susjedi naši: Česi, Jugoslaveni i Rumunji. Cijeli Erdelj, Tatre i Karpati, Banat i Bačka, Hrvatska i Slavonija, pa i Rijeka, i more, naš Madjar Tenger — sve je otišlo. Ostalo je malo, i teško nama, ako na tome malome ostanemo i nadalje. Red je, dakle, da nam se ono, što nam je oteto, što prije vrati.

Izbornici su dakako pljeskali i obećavali, da će glasovati za one kandidate, koji pružaju najviše jamstva, da će se najodlučnije boriti za najsvetije madžarske ideale, to će reći za uspostavljenje stare Madžarske države.

Ne smijemo se varati: na tome rade danas svi Madžari, pripadali oni bilo kojoj stranci. Madžarska je danas neka vrsta republike, ali ko dobro razmotri, kako se tamo radi i misli, vidjet će lako, da se pod onom republikom sakriva monarhija.

Naši će se čitaoci sjećati, kako je pokojni car Karlo pokušao dva puta, da udje u Madžarsku i da tamo sjedne na prijesto svojih djedova. I oba puta morao je da ode neobavljena posla, i to ne možda zbog toga, što ga nisu htjeli Madžari, već jedino radi otpora Italije, Jugoslavije, Čehoslovačke i Rumunjske. Zašto su se te države toliko protivile Karlovu povratku u Madžarsku? Zato što nije u njihovom interesu, da Hapsburgovci dodju opet na kormilo bilo u Pešti ili gdje drugdje. Čim bi naime jedan Hapsburg zasio recimo na madžarski prijestô, on bi gledao, da oko sebe milom ili silom okupi i druge zemlje, koje su mu prije pripadale. Jednom riječi, on bi iz svih svojih sila nastojao, da opet uspostavi staru Austro-ugarsku monarhiju, a to bi se moglo da dogodi jedino na štetu Italije, Jugoslavije, Čehoslovačke i Rumunjske. Razumije se, da spomenute države bi se tome oduprle, i mira ne bi bilo. Da se dakle svijetu uštedi jedan novi veliki rat, Karlo je, poslije svoga drugog pokušaja, da udje u Madžarsku, bio uhvaćen i odveden na otok Maderu, gdje je prije četiri godine i umro.

Ali Madžari i svi oni, koji još sanjaju o uspostavi stare monarhije, nisu još izgubili nade. A ni bivša carica Zita, udova iza cara Karla. Ona živi negdje u Španjolskoj okružena čitavim jatom djece, od kojih je najstariji Oton. U toga maloga Otona uprte su mnoge madžarske oči. Ima ih, i koji bi htjeli, da im koji drugi, odrasli član hapzburške kuće kraljuje, no bilo ovako ili onako, Madžari hoće da imadu kralja i to baš Hapzburga. To oni hoće, jer drže, da će tim putem najlakše doći do onih zemalja, što su ih posljednjim velikim ratom izgubili. Hapzburgi su već kao madžarski kraljevi imali pravo i na Erdelj i na Karpatske krajeve. A tako i na Banat i na Vojvodinu. U taj račun ušla bi — po madžarskom mišljenju — i Hrvatska sa Slavonijom, to više što su i te zemlje bile s Madžarskom sve do sloma u najtješnjoj vezi. Madžarima je osim toga bila na srcu i Bosna i Hercegovina, pa i Dalmacija. A još se svi sjećamo, kako su u početku rata bili prekrstili i Beograd, glavni grad Srbije i prozvali ga nekim madžarskim imenom, dok su se njihove novine raspisale dokazujući, kako Madžari imadu pravo i na onaj grad.

Kako se vidi madžarske su želje vrlo obilne, pa valjda i sami osjećaju, da je madžarska republičica premalena, da bi ih mogla sama da ispuni, zato se oni i kriju iza ledja Hapzburga, koji su se kod raznih krunisanja zaklinjali, da će štititi cjelokupnost madžarskih zemalja i nastojati, da se tim zemljama prisajedine još i one, na koje oni imadu pravo.

O svemu tomu bilo je dosta govora i prigodom posljednjih izbora, koji su u glavnome ispali onako, kako je to htjela sadašnja vlada. Toj vladi na čelu je bivši admiral Horthy, koji sa svoje strane ne radi drugo, negoli čeka, da može svoje mjesto da ustupi kakvomu hapzburškomu princu.

Život i rad Nikole Pašića

U petak je umro najveći jugoslovenski državnik Nikola Pašić. Nema na svijetu čovjeka, koji samo malo čita novine, a nema Jugoslovena uopće, koji ne bi znao o spretnom političaru sa dugom sijedom bradom. Kroz pedeset godina drmao je Pašić državom, najprije Srbijom, a poslije rata Jugoslavijom. Sada, prigodom njegove smrti donašamo po drugim novinama i mi njegov životopis, da i naši čitatelji upoznaju jugoslovenskog državnika, koga stavljaju usporedo sa najvećim državnicima svijeta Cavourom i Bismarkom.

Na sam dan sv. Nikole 19. decembra (6. decembra po starom stilu) 1845. godine rodjen je u Zaječaru Nikola sin Pere Pašića, uglednog zaječarskog trgovca. Nikola je išao u školu u Zaječaru, a više razrede gimnazije svršio je u Kragujevcu. Odatle je otišao u Belgiju i upisao se u višu politehničku školu. Godine 1868. je poslan kao državni pitomac u Švicarsku u Zürich. U Švicarskoj nije samo študirao tehniku, nego je proučavao političke institucije, demokratski režim, slobodoumlje i samoupravu. Ta su proučavanja imala važan uticaj na cijeli njegov kasniji život. Zürich je u to doba bio omiljeno utečište evropskih, a naročito ruskih emigranata. Tu je našao Pašić malu srpsku koloniju. Ti mladi ljudi oduševljavali su se marksizmom (komunizmom). Najuži saobraćaj održavali su s Rusima, kojima je na čelu stajao anarhista Bakunjin. Bakunjin i Pašić su se silno sprijateljili, ali poslije su se razišli. Bakunjin je jednom oduševljeno govorio o revoluciji, a Pašić ga je onda dosta ironički upitao: «Šta treba da se radi poslije revolucije?» To ih je pitanje razdvojilo, ali se govori, da je Bakunjin poslije toga rekao, da u Pašiću leži revolucionar veći od svih ostalih. Bakunjin je imao pravo. Pašić je bio praktični revolucioner, čovjek, koji nije volio fantazije i fraze. Njegova uža revolucionarna ideologija sastojala je u ovome: Prvo treba izazvati nacionalnu revoluciju, osloboditi sve Srbe ispod turskog i austrijskog jarma i ujediniti u jednu državu u duhu demokratskom reorganizovati srpsko društvo.

Za Pašićeva djetinstva vladao je Srbijom knez Aleksandar Karadjordjević, otac pokojnog kralja Petra. Po želji narodne skupštine otišao je iz zemlje, a na prijestolje su vraćeni Obrenovići. Najprije je vladao knez Miloš, pa Mihajlo, a po smrti Mihajla knez Milan, kasnije kralj Milan. Za maloljetnosti kralja Milana vladalo je reakcionarno namjesništvo, pa su omladinci bili u stalnom sukobu s tim namjesništvom. Idejni vodja omladinske opozicije bio je Svetozar Marković, drug i prijatelj Nikole Pašića.

Početak političkog djelovanja.

Kad se 1873. godine vratio u Srbiju Pašić je zajedno sa Markovićem ušao u političku borbu. Izabran za profesora tehničkog fakulteta nije mogao da nastupi mjesto, jer se vlada bojala njegove liberalne političke djelatnosti. Tako je pogriješkom kneza Milana, Pašić natjeran na put praktične politike. Nemogući naći mjesta u državnoj službi, otišao je za općinskog inženjera u Požarevac. Od tog vremena započinje konkretni politički rad Nikole Pašića, njegov neposredni dodir sa narodom, koji se politički budi i koji traži da učestvuje u državnom poslovima. Pašić je u to vrijeme uživao glas dobrog novinara i organizatora partije.

Kad je umro Svetozar Marković postao je vodja stranke, jer ga je sam Marković u svom političkom testamentu odredio za to mjesto. To je mjesto naravski bilo puno časti, ali i puno neprijatnosti i teških sukoba sa ondjašnjom svemoćnom policijom.

Prvi put ušao je Nikola Pašić u skupštinu godine 1878. i odmah je došao u sukob s konzervativcima, koji su bili na vladi. U to vrijeme Srbija je i ratovala sa Turcima, a u ratu je Nikola Pašić učestvovao kao obični vojnik, a onda kao inženjerski kapetan. Skupština je bila raspuštena, a u novim izborima dobila je Pašićeva politička grupa 40 mandata. Skupština je sa 134 glasa izabrala Pašića za predsjednika. Knez Milan nije htio da odobri taj izbor, jer je bio lično neraspoložen prema njemu.

Iz Zemuna je Pašić išao u Bugarsku te uza se veliku političku stranku, kojoj je trebalo dati samo i vanjsku formu. Te su godine obrazovani prvi partijski klubovi u skupštini i Pašić postaje predsjednik radikalnog kluba. Partija je dobila svoj list «Samoupravu», a poslije glasovitog zbora u Kragujevcu i svoj politički program, svoje statute i svoj glavni odbor, kome je predsjedao Nikola Pašić.

Pašić osudjen na smrt.

Od godine 1880.-1882. knez je Milan tri puta raspisivao izbore, ali rezultat glasanja je uvijek ostao isti, pače su radikali i napredovali. Zbog nasilja vlasti dodje u rodnom kraju Nikole Pašića do sukoba izmedju naroda i vlasti (zaječarska buna»), gdje je intervenirala vojska. Glavni odbor radikalne stranke je dne 25. oktobra 1883. bio uhapšen, ali je Nikola Pašić tog dana prebjegao u Zemun (Austriju). Članovi glavnog odbora bili su izvedeni pred preki sud i mnogo buntovnika postrijeljano. I Pašić je u otsustvu bio osudjen na smrt.

Iz Zemuna je Pašić išao u Bugarsku te živio u Bugarskoj, Rumunjskoj i Rusiji. No, ako je on bio van zemlje ostale su u zemlji njegove ideje. Kralj Milan uz pomoć Austro-Ugarske nije mogao da stvori položaj kakav je želio, jer je narod slijepo slušao Pašićeve poruke, koji je živio u Bugarskoj, Rumuniji i Rusiji.

Pod teškim dojmom izgubljenog rata sa Bugarskom, kralj Milan, nepovjerljiv i nervozan, počeo je kriviti i samu kraljicu, koja je bila Ruskinja, da je u vezi sa radikalima. Zato je zamrzio Rusiju i zaključio tajnu konvenciju sa Austrijom, predavši skoro svoju zemlju u ruke habsburške monarhije. Ostavši zbog toga bez prijatelja dao je Srbiji slobodouman ustav, samo da izigra slobodoumne radikale. U debati o ustavu sam je kralj učestvovao, a poslije donešenog ustava iznenadio je zemlju donijevši akt o svojoj abdikaciji. Kralj je odredio svome sinu namjesništvo. Jedan od prvih akata namjesništva bilo je pomilovanje Nikole Pašića, koji se godine 1889. u punom triumfu vratio u Srbiju. Ogromne mase svijeta dočekale su svoga vodju. Kad su raspisani novi izbori radikali su dobili većinu kakva se rijetko dobiva. Od ukupno 117 mandata dobili su 108. Pašić je izabran za predsjednika skupštine i tada su doneseni najslobodoumniji zakoni o štampi, o okružnoj i općinskoj samoupravi, o ukidanju smrtne kazne za političke krivice itd.

Prvi put na čelu vlade.

G. 1891. bio je pozvan prvi put na čelo vlade. Tada je sa maloljetnim kraljem posjetio ruski carski dvor gdje je Aleksandar III. uzeo pod svoju zaštitu svoje kumče. Kralju Milanu je bio zabranjen povratak u zemlju, koja je oddahnula i započela novim zakonodavnim radom. Ipak je 9. augusta 1892. kabinet Pašića pao, a nasilno sprovedeni izbori poslije raspusta skupštine donijeli su liberalima većinu od jednoga glasa. Medjutim kralj Aleksandar učinio jedan od prvih svojih neobičnih postupka. Dne 1. aprila 1893. pozvao je kraljevske namjesnike i članove vlade u dvor i prigodom zdravice saopćio im, da ih je sve poapsio, a sebe proglasio prije vremena punoljetnim. Tada je pala glasovita liberalna krilatica o instituciji monarhije: «Jedna predrasuda manje, jedno lukavstvo više». Zaista liberali, koji su 1858. povratili Obrenoviće na prijesto Srbije, 1903. godine, dakle, samo 10 godina poslije ove aprilske zdravice, dali su nekoliko najaktivnijih povjerenika u akciji za uklanjanje Obrenovića. Izbori su bili ponovno raspisani i dali većinu radikalima.

Pašić je u to vrijeme poslan za poslanika Srbije u Petrograd, ali je od te dužnosti razriješen 4. marta 1894. zbog intriga kralja Milana. Kralj Milan se je usprkos zadane riječi vratio u zemlju, koja je tako imala dva kralja. Niko nije znao da objasni odnošaj izmedju kralja oca i kralja sina. U unutrašnjoj i vanjskoj politici bili su teški nemiri. Zemlju je pritiskivao policijski režim. Narod je počeo da mrzi Obrenoviće i u to je vrijeme početkom 1899. godine Aleksandar Obrenović želio da se oslobodi tutorstva svoga oca, te je došlo do poznatoga «ivanjdanskog atentata» na kralja Milana. Milan nije pao žrtvom, ali je iskoristio tu priliku da se osveti. U Beogradu je proglašeno vanredno stanje, a Nikola Pašić koji je upravo izašao iz kaznenog zatvora, gdje je izdržao kaznu od devet mjeseci za uvredu kralju Milanu, bude ponovno uapšen. Na intervenciju Rusije i drugih sila spasen mu je život, a on osudjen na pet godina robije, čemu je slijedila skora amnestija, ali uz uvjet da podje u dobrovoljno izgnanstvo.

Od tog doba dogodjaji su se redali velikom brzinom. Baš kad je Milan mislio, kako će isprositi za svog sina jednu njemačku princezu, stiže mu vijest u Beč, da se kralj vjerio sa Dragom Mašin. Milan se je odrekao Srbije, pa je Pašić mogao da se povrati u zemlju. Kralj Aleksandar, tiran i samovoljan čovjek, ukinuo je slobodouman ustav od 1888. godine i uveo novi ustav sa dvoumnim sistemom. U novim izborima ušao je Pašić u senat, odakle je vršio jak upliv na državne poslove. No, kako je Aleksandar bio nezadovoljan i s ovim ustavom, izvršio je državni udar ukinuvši svoj vlastiti ustav i donijevši novi, koji je trajao samo jednu noć, pa onda treći itd. Kralj se posvadio s majkom, otac mu je u Beču umro, a kraljica Draga učinila je skandal s podmetnutom trudnoćom. To je sve dovelo do toga, da su 29. maja 1903. kralj Aleksandar i kraljica Draga pali kao žrtva zavjere. Revolucionarna vlada vratila je ustav od godine 1888. i izabrala za kralja princa Petra Karadjodjevića, oca sadašnjeg kralja. Od tog vremena mogli su Nikola Pašić i njegova stranka da se svom snagom predadu izvršivanju svog političkog programa.

Drugo doba političkog rada N. Pašića.

Dolaskom na prijestolje Petra I. dunuo je u Srbiji slobodoumni dah i zemlja je upravljana po strogo ustavnim i parlamentarnim principima. Na svim područjima državnog i narodnog života došlo je do preporodjaja, zemlja se finansijski oporavljala, a na upravi njenoj bili su gotovo neprestano radikali pod svojim šefom Nikolom Pašićem kao predsjednikom pojedinih vlada. Taj je svestrani zamah vratio i neobični preporodjaj narodnoga i slobodoumnog duha tako, da je mala i od Austrije prezirana Srbija mogla dapače pomišljati i na carinski rat sa susjednom monarhijom. Zemlja se brzo oružala i reorganizovala svoju vojsku da bude dorasla skorim sudbonosnim danima 1908., kad je došlo do velike aneksijske krize. Srbija je doduše morala primiti izjavu, da se dezinteresuje na Bosnu i Hercegovini, ali je svatko u zemlji znao, da je to izjava iznudjena pod «moraš» i da ne može imati normalne obveze za narod, koji teži svome ujedinjenju. Ubrzo je došlo do saveza balkanskih kraljevina Srbije, Bugarske, Grčke i Crne Gore i do balkanskog rata, u komu je srpska vojska nevidjenim naporom sviju nacijonalnih snaga i velikim talentom svojih vojskovodja izvojevala najslavnije pobjede i osigurala pored tekovina koje su bile zagarantovane medjusavezničkim ugovorom još i lijevu obalu Vardara, pošto je prije toga morala biti izvojevana teška pobjeda na Bregalnici nad Bugarima koji nijesu htjeli da časno izvrše obveze preuzete savezom, pa su čak odbili i arbitražu ruskoga cara, kad je Bugarska osporila Srbiji dolinu Vardara i tražila zajedničku granicu ne samo sa Albanijom već i Crnom Gorom. Slava je srpskog oružja široko odjeknula svijetom, a sav jugoslavenski svijet upirao je s pravom oči u Srbiju kao svoj Piemont i osloboditeljicu od tudjeg ropstva.

I zaista nije prošlo ni dvije godine, dodje bezobrazni ultimatum Austrije Srbiji poslije sarajevskog atentata. Dolazi rat, koji donaša pobjedu Srbiji i ujedinjenje Srba, Hrvata i Slovenaca u jednu državu.

U svim tim dogodjajima igrao je Nikola Pašić prvu ulogu i može se reći svojom sretnom rukom pravilno skretao smjer državne politike. Bio je većinom ministar predsjednik, ali sudjelovao i u drugim vladama.

U prvoj vladi ujedinjenje Jugoslavije on nije bio, jer se kao predsjednik mirovne delegacije nalazio u Parizu. Vrativši se iz Pariza u oktobru 1919 preuzima vladu i pod njegovim predsjedništvom provodi se i Vidovdanski Ustav. U julu 1924. odstupa g. Pašić, da se za nekoliko mjeseci opet vrati na čelu vlade, do 1. kabineta g. Nikole Uzunovića. Dogadjaji su i odviše poznati i nama valja tek istaći fakat, da je i za to vrijeme Nikola Pašić zbog svoje historijske i evropske veličine bio faktički stožer radikalne stranke i da je politikom njenom u velike odlučivao njegov upliv.

Za svoj rad i ogroman uspjeh u vanjskoj politici dobio je Pašić bezbrojna priznanja u vidu visokih domaćih i stranih odlikovanja. Bio je u inostranstvu poštivan, kao diplomata savremenog vijeka. Bio je jedan od onih rijetkih političara predratnog vremena, koji su sačuvali svoj ugled i upliv kroz rat i poslije njega. Može se mirno reći, da je Nikola Pašić bio centralna pokretna snaga ne samo balkanske, nego evropske politike. Njegova smrt odjeknula je čitavim svijetom, a napose posvuda u Jugoslaviji. Iza njegove smrti osjeća se velika praznina.

Slava Nikoli Pašiću!

DOPISI

IZ RIJEKE.

Deset zapovijedi Božjih. - Taksa na neženjene. - Ninetta. - Biskup u Berseču. - Balzamovane ptice. - Tri posljednje.

Ja idem rijetko kada u kinematograf, ali ovih dana bilo je na programu «Deset zapovijedi Božjih», i ja sam otišao, da vidim, što će to biti. Mogu odmah da kažem: stvar zaista lijepa! Vidio sam Mojsiju, Egipat i silnoga Farauna, pa bijeg Izrealaca preko Crvenoga Mora. I još sam vidio, kako se je to more rasklopilo, da pusti preći Izraelce i kako se je opet zaklopilo i udavilo Egipćane i njihova Farauna, što se bio digao u potjeru za izabranim židovskim narodom. A vidio sam i goru Sinaj i one strašne munje i strijele, što su sjekle nebo, dok je Bog davao sakupljenom izraelskom narodu svojih deset zapovijedi, i pratio sam taj narod, u pustinji i vidio svu muku, što ju je Mojsija imao, da u njemu sačuva vjeru u Boga i u Božje zapovijedi. Vidio sam i Spasitelja, gdje uči Izraelce i puti ih, neka uvijek žive po onim zapovijedima, što ih je jednom donio Mojsija; vidio sam i muku Isusovu i sve kako je ono sa svojom smrću na drvu križa zapečatio one Božje zapovijedi, koje je kasnije kršćanstvo proširilo po čitavom svijetu. Sve se je to moglo vidjeti jedno veče u kinematografu.

Ali to je prvi, stari dio velikoga djela. Druge večeri gledao sam drugi, moderni dio istoga djela. I tu sam mogao vidjeti, kako se u naše vrijeme, osobito iza velikog rata, zapovijedi Božje nimalo ne poštuju. Ljudi se muče, progone i ubijaju, da je strahota. Griješi se na sve strane i svakojako. Rijetki su, vrlo rijetki, koji znadu za Boga i koji živu prema njegovim zapovijedima. Krade se, otima — ko će više! I laž i nepravda i razne druge slične gadarije gospoduju svijetom. Nema jedne zapovijedi Božje, koja nije već nekoliko puta pogažena; dječarci od trinaest, četrnaest godina ne čine drugo nego se sprdaju s moralom i svim onim dobrim i čestitim, što su naši oci čuvali i namrijeli nama, da i mi živimo naprijed kao ljudi, a ne kao zvijeri. Ali Bog ne plaća svake subote, već kad je njegova volja, i tako sam i ja one večeri vidio, kako je najzada i najprepredenija lija dolijala, kako je strašno svršio onaj, koji se bio drsko urotio i protiv Boga i protiv njegovih deset zapovijedi.

Vi ćete pitati: zašto vam ovo pripovijedam? — Zato, da malo o tome i sami razmišljate.

Ako vas još koliko pamet služi, sjećat ćete se, da je prije osam dana na ovom istom mjestu pisao Rokac, da se u Lovranu nalazi grofica Lonjaj, prije nadvojvotkinja Štefanija. Kad sam ono pročitao, otišao sam u Opatiju, pa u Lovran, da vidim, dali se negdašnja princeza dobro drži. Dodjem vam ja u Lovran, pitam, gdje bih mogao vidjeti Štefaniju, i kako pitam, vidim, da me svi gledaju široko, dok mi najzada ne objasniše, da Štefanije nije u Lovranu uopće ni bilo, ono da je tamo neka njezina rodjakinja itd.

Pa vjeruj novinama!

Ninetta mi je danas silno hvalila onaj novi zakon, po kome će morati stari mladići da plaćaju državi nekakav posebni porez. Najviše će morati da plaćaju neženje od dvadeset i pete do četrdeset i pete godine, a oni od četrdeset i pete do šezdeset i pete sve manje.

— Dobro vam stoji! — kliktala je ovih dana Ninetta, kad je u novinama čitala o tome.

— Meni je svejedno, rekao sam ja. Ja sam ionako prošao godine. Ja sam već za dve — **superarbitriran.**

— Ki vam ca govori! Ca se vi stavjate va **lumer!** Ja govorim za oni, ki leta i leta vucu brizne divojki za nos, pak ih najzada puste, skuzevajuć se, da ih ne moru ozenit, zac nimaju s cem. Sad će prit vrag po svoje i — pravo njim budi! Da ja zapovedam, bi videli, kakove tasi bim njim ja zakurila!

— Da pak ja zapovijedam, uzvratih, ja bih po neku taksu udario i na razne neudate frajle!

— Zenska je drugo! Ona se ne more ozenit, ako ne pride ki po nju.

— Jest, ali ima starijih frajla, koje će vam reći, da su se mogle udati ne jedanput nego deset puta, ali da nisu htjele.

— I ja sam se mogla ozenit ne jedanput nego dvajset puti, pak?

— E onda bi pravo bilo, da i vi platite ne deset već dvadeset puta veću taksu.

— A dragi vi — ne prćite tu — Ona reče i ode.

U Berseču bio je ovih dana misionar, pa je onamo otišao i naš biskup.

U crkvi da je pripovijedao italijanski, ali je požalio, što još ne umije dobro hrvatski, inače da bi vrlo rado propovijedao u našem lijepom jeziku (nella vostra bella lingua). Medjutim obećao je, da će već i to naučiti, pa će onda s njima razgovarati u njihovu lijepom jeziku.

Da Bog dâ, pa ja dočekao i to!

U ovdješnjem tribunalu vodila se je ovih dana jedna čudna rasprava. Radilo se o ovom: Kad je ono o Božiću, god. 1920. na Rijeci bijesnio rat izmedju italijanskih regularnih četa i D'Annunzijevih legionara, došla je na jednom zapovijed, da se ima isprazniti škola u Toreti, jer da će se u njoj utvrditi branitelji grada. Tu zapovijed izvršile su neke žene, koje da su u onoj žurbi odnijele nekuda nekakav stakleni ormar, u kome da je bilo nekoliko balzamovanih tica. Te tice da su se onim ženama tako svidjele, da su ih porazdijelile medju sobom. Svršio onaj rat, gradu se vratio mir, škola u Toreti nastavila svoj posao i neko vrijeme nije se niko više brinuo o one balzamovane tice, dok se nije neko dosjetio, pa stvar prijavio sudu. Povela se istraga i ispostavilo se, da one tičje mumije još postoje i to baš kod onih žena, koje su onog Božića imale da isprazne školu. Pozvane pred sud, izjavile su, da nisu ništa krive, no sud ih je jednako kaznio zatvorom, koji one medjutim ne će odsjediti. Ovo je uza sve to jedan dobar dokaz, kako čovjek može radi tica da ode sâm u — gajbu.

Ove tri posljednje:

Ovu sam čuo juče na Korsu. Preda mnom išle su dvije gospodje: jedna obična Gomilarica i jedna poznata **pešekanja. Pešekanja** se je čitavo vrijeme tužila na svoj želudac, pa će najednom: — Promislite, od juče nisam uzela nego samo jednu **srebrnu** žlicu juhe....

Još jedne:

I opet na Korsu. Preda mnom idu muž i žena, i — razumije se — neprestano se prepiru. Žena vikala: — Zaludu, da trošiš riječi! Ti si me htio imati — ti mene, a ne ja tebe. Valjda ne ćeš reći, da sam ja za tobom trčala!

A muž sa svim mirno:

— Istina je, da nisi trčala za mnom, ali ni **trapula** ne trči za mišom, pa ga ipak uhvati.

Još jedna — zadnja:

Na trgu, pred svetim Vidom, bilo nekoliko ljudi, koji su razgovarali o novom zakonu, po kojem će neženje morati da plaćaju neke takse. Mali Pepin, koji je to čuo, upitat će oca:

— Tata, što će to reći: neženja?

Otac se obazre uokolo, da vidi, ne sluša li ga ko, pa odgovori:

— Neženja ti je čovjek najsretniji na svijetu, ali da ne bi ti to za Boga rekao mami!

Rokac.

IZ KRKA

Mojim bivšim učenicima u Sovinjaku.

Pročitao sam u našoj «Istarskoj Riječi» od 2. decembra tek. god. Vaše sjećanje na mene iz onih zlatnih vremena, kad sam u mojoj ranoj proljeti života i u prvim godinama učiteljskog službovanja boravio medju Vama. To Vaše sjećanje i čestitanje prigodom mog promaknuća milije mi je od sviju ostalih; milije s iskrenosti, kojom je zadojeno, milije, jer me vraća u Vaša pitoma sela, gdje smo u zajednici gradili i dogradjivali čvrste bedeme i visoko dizali barjak svijesti i narodne prosvjete.

Vratili ste me u Vašu sredinu i ja sam u jedan čas obišao Sovinjak, našu Jermaniju, Pračanu, Majere, Polje, Sergobane, pa sve dalje tamo do Senja i Sovinjšćine. Svaki puteljak, svaka staza, svaki žbun i kamičak, sve sam našao na svome mjestu, onako, kako je to onda bilo; sve mi je poznato, sve milo, drago i nezaboravljeno. I Vas nadjoh onako maljušne i drage, gdje mi brzate u školu po onim puteljcima i uzbrdicama sa torbicom o ramenu, veseli i ponosni, vedri i nasmijani. A u Vašim me selima susreću oci i majke Vaše, braća i sestre, onakvi, kakve sam pred 30 godina susretao; čujem i glas i ćutim stisak desnice, one košćate, žuljave, poštene i neumorne desnice, koju bi češće u nekom zanosu primicali ustima i zaklapajuć oči zanašali mi dušu svojim tužnim i bolnim bugarenjem, što je puno sjete i čeznuća prodiralo kroz mozak i dušu te se gubilo i zamiralo u tihoj i tamnoj dolini Mirne... Susreću me i Vaši mili pokojnici: Ziganti, Sirotići, Kosmići, Sergobani, Matulini, Vitolovići i drugi, sve onako, kako je to bivalo pred 30 dugih godina...

Sve nadjoh, sve, samo ne one moje male, one moje drage škole...

I ako ne možete oćutiti kako sam Vam danas blizu i kako se češće vraćam k Vama domahujući Vam sa Kaštela i Stenica, vjerujte, da se uvijek na Vas sjećam.

Još Vam jednom od srca hvala! Junačko Vam zdravlje i lijepo pozdravje Vama, porodicama i svime, koji se mene sjećaju. —

Vaš stari učitelj **Jos. A. Kraljić.**

Franina i Jurina

Fr.: Čul sam, kako su se malo prej naše ženi razgovarale. Tvoja je mojoj povedala, da si noćaska sanjal neku čudnu sanju. Ča j' to bilo?

Jur.: To je bilo neč vaistinu čudnovatega. Ne biš nikada gonil, kade sam ja noćaska bil.

Fr.: Ako znaš, da ne bim ugonil, a ti mi lepo povej valje, da vidim, kade si ti to bil noćaska.

Jur.: Ja sam ti, nebore, bil na mesece!

Fr.: Kade zlodeja, na mesece?

Jur.: Baš na njem. To ti je jedan pogled, kakovega trebeda nima nizgere, od prve pak do zadnje zvezdi.

Fr.: Verujem. A je pak ča ljudi gore.

Jur.: Ni jedne žive duši. Sam sam bil, kako i on hrast dole na Kuke. Da znaš, kako je lepo bit sam!

Fr.: Kada je, kada ni. A ča si pak delal gore onako sâm?

Jur.: Gledal sam ov svet, kako se vrti i vas drugeh, kako se vrtite s njim. Ah, da znaš, kako vas je smešno videt onako zgora, z visoka!

Fr.: Ja ne znam, zač bi nas bilo smešno videt!

Jur.: Zač mislite, da ste Bog zna ča, a tisuće puti ste manji od najmanjega mrava. Kako se ono prtite, kako tečete, kako skačete, ki će bolje — i ki će prvo — kako nekakovi kumedijanti. A oni Kinezi...

Fr.: Ki Kinezi?

Jur.: Oni va Kine. Ča nisi čital, da se sopet tuku i kolju?

Fr.: I ti si ih z meseca gledal?

Jur.: Kako i tebe sada.

Fr.: A si videl ove silne povodnji po svete?

Jur.: Sam, ma to se z one visini čini, kako da j' neki malo pljunul.

Fr.: Ma ter govore, da ki bi našu zemlju gledal z meseca, da bi mu se činela dosta velika. Treiset puti veća nego ča se nam mesec čini!

Jur.: Istina je: zemlja je dosta velika, ma ljudi su jako mićihni.

Fr.: Kako ki! Ja pak mislim, da s[illegible] čovek ima veću kulturu, da [illegible] viši i hrosnateji.

Jur.: Morda i je — ma to se z on[illegible] ni ne vidi. Ljudi gledani z one v[illegible] manji su nego prah, a ki bi ih g[illegible] s ke druge zvezdi, ne bi ih ni v[illegible]

Fr.: Ma ča smo mi takove mizerije? N[illegible] go po svete se puno govori, va[illegible] piva — je pak tega koliko ča č[illegible]

Jur.: Niš. Pak ter znaš, da ma[illegible] trumbesa ne pridu v nebesa.

Fr.: Ja — ma čovek je jedno, a [illegible] rac je drugo.

Jur.: Kada se z meseca gleda, ne v[illegible] se nikakove razliki.

Fr.: I ča si još videl? Kakovo je [illegible] more?

Jur.: Jako grdo. Sve jedna pena, a p[illegible] di i vapori na njem, kako i kori [illegible] lešnjaki. Videl sam i nekeh, ki s[illegible] utopili. Brižni ljudi!

Fr.: A je videt Istru od zgora?

Jur.: To se zna, da je. I to nesamo Učku i drugi bregi nego i najmanji putići, najmanje stazice — sve sam ja to lepo videl.

Fr.: Ča i ljudi, ki su po njih pasevali.

Jur.: I ljudi.

Fr.: Malo si ih mogal videt, zač je bila noć. Ljudi va ono vreme spe.

Jur.: Spe neki, ma ne oni ki su va oštarijah i po tanceh.

Fr.: Si videl morda i kega pijanega?

Jur.: Da bi tako ne! Bože moj dragi, d[illegible] bi se svaki pijan čovek videl, kakov je, kada ono se meće i perikula p[illegible] puteh, ja mislim, da se već ne bi nikada opil.

Fr.: A si videl kakov parić s tanca po[illegible] vanka?

Jur.: A sam, da bi tako ne!

Fr.: Ča se je i tu koliko perikulalo? Nego, ako j' bilo škuro, nisi mogal niš videt.

Jur.: Z meseca se sve vidi. Kad čovek gore pride, ima drugačeje oče. More bit najveća noć i najgušća šuma i čovek vidi sve ča se dole dela.

Fr.: A biš mi malo povedal, ča si t[illegible] pak videl va oneh nekeh šumah?

Jur.: Niš ne ću da povedem, zač me je sram.

Fr.: Ne daj, ja ću svejedno doznat.

Jur.: A kako?

Fr.: Ti ćeš povedet tvojoj Luce, tvoja Luce mojoj Mare, a moja Mare [illegible] mane. Zaklela se zemlja raju, da s[illegible] svake tajne znaju. Nego znaš ča ja mislim? Ja mislim, da te one rožice od tanci od sada napred bit malo pametneji.

Jur.: Po čem sudiš?

Fr.: Ako ne drugo, te malo više pazi[illegible] ča delaju, da ih ne bi Jurina z meseca videl. A kako ti je bilo, kada si se zbudil?

Jur.: Grdo mi je bilo, zač bim bil volel gore zostat. Ovi svet je svaki dan bedasteji.

Fr.: A ter je tako!

PISMO IZ JUGOSLAVIJE.

Zagreb, 9. XII. 193[illegible]

Veliko nevrijeme u Hrvatskoj. - Snježne vijavice. - Obustavljen željeznički promet. Prekinute brzojavne i telefonske veze.

Od nedjelje vlada nad Hrvatskom veliko nevrijeme, koje je najjače osjetila Lika, Gorski Kotar, Primorje i Posavina. Dok smo još pred nekoliko dana imali lijepo vrijeme, najednom je nenadano zahladilo, zavladali silni vihrovi, koji su navukli jake kiše, koje su se kasnije pretvorile u silne snježne vijavice. Iz raznih strana Hrvatske dolaze vijesti, koje govore o golemim vremenskim nepogodama i velikim štetama. U Primorju, gdje je vladalo lijepo vrijeme još zadnjih dana, podigla se jaka bura, koja se osobito žestoko osjetila na Sušaku. Tamo je jak vjetar porušio [illegible] stupova za rasvjetu, pa je i sama stan[illegible]

P O D L I S T A K

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskog života u porečkom dijalektu.)

(Nastavak.)

«Ma da bite Vi, gospo, znala, s kolikin san je trudon ja odhranila s kolikin san strahon pazila na njej mali život! I po toj muki je moja šći, kako da je moja krv!»

Gospa je plakala i jecala, da su se je sva ramena tresla.

«Imate pravo, i Vaša je!» je rekla teti Jeleni. «Ma da bite i Vi znali koliko san dugih noći ja proplakala za njon, koliko suz sam protočila! Vi ne znate moju žalosnu štoriju...»

Obe dvi su držale malu Nadu, svaka za jeno rame, a mala ni znala kamo da se ubrne. Ljubila je tetu Jelenu; ma draga je je bila i ta lipa gospa, ča je je tako od srca pritisnula na svoja prsa.

Pre Martin se je domislija, da valja da i on reče najzad kakovu besidu, pak se je ujavija.

«Sve ćemo to urediti! Ko ne danas, sutra, a ko ne sutra za dva dana. Gospoda te ustati par dan poli mene, da počinu, a dotle ćemo se dogovoriti, kako ćemo učiniti. A sada, gospodine i gospo, hote da van pokažen vaše kamare. Konje ću dati raspreči i vrči hi u štalu, da se hi nakrmi!»

Gospoda su pošla u kamaru u prvon pijanu, ma š njima je morala pojti i teta Jelena z malon. Gori su dugo sidili i pripovidali. Teta Jelena njin je povidala, kako je donesla malu iz špitala iz Trsta, kako je je kroz lita i lita gojila i sad njin je takovu daje. A uni gospodin je ubeća teti Jeleni, da te je uzeti skupa z malon h sebi u Hrvacku i tamo da će moći živiti š njima, kako da je od njihove fameje, da će se moći svaki dan zugati z malon i biti š njon, kako i vode.

Došlo je i vrime užine. Svi su bili pozvani u tineja, a pre Martin je doveja i uno dvoje fureštih iz Hrvacke i reka je:

«Imam čast, da van prikažen gospodina profešora Miljenka Pracajića i njigovu svitlu gospu plemenitu Andjelku Jambreković iz Hrvacke, koji su došli iskati svoje izgubljeno dite i našli ga u naših Rupeni!»

Svi su se ustali i počeli hi pozdravljati. Biškup je zaželija, da bi se hi silo bliže h njemu, pak su hi vrgli na misto suca, Nadalinovega kunjada, koji njin je veselo prepuštija misto, samo da ne mora siditi poli biškupa s kojin se ni moga složiti. Uni bot se je ujavija prisvitli biškup:

«Sinoč san vidija vašu izgubljenu šćer i danas san se pod mašon domislija na nju i pomolija se Bogu, da bi je da tu milost, da upozna svoju pravu mater i Bog me je brzo uslišija».

«Dobar je Bog i velik u svojoj pr[illegible]drosti», je reka kapelan Ive Kleva.

Ljudi na placi su vred doznali, [illegible] se je zgodalo i da su una fina gospo[illegible] bila tac i mati male Nade od tete Jelene iz Rupeni. Štorija tega izgubljenega diteta se je vred razglasila, pak su Tinjanci i Muntriljci i Svetivanci i s[illegible] drugi furešti, ča su na uti dan došli [illegible] Badernu, stili viditi stran biškupa [illegible] i tu malu i njeje starije. Najzad su s[illegible] nikoji dali kuraja, pak su pošli k šjor Šantulu i molili su ga, da bi reka uno[illegible] gospodi, da bi hi svit želija viditi sku[illegible] z njihovin diteton.

Ni bilo druge, nego da se svi poka[illegible] ljuden z baladura. Potle užine su don[illegible] ke došli na baladur z malon, a š njin[illegible] je izaša i biškup i pre Martin i biškupov šegretarijo, a došla je taruči si traveson oči i teta Jelena.

(Slijedi)

...ala u tami. U Gorskom kotaru, osobito ...u Skrada i Liča, podigle su se snježne ...vijavice, pa su svi putevi i željeznička ...ruga zatrpani snijegom do jedan metar ...soko. No najgore je prošla Lika. Tamo je ...vrijeme bilo tako silno, da se morao obustaviti svaki saobraćaj vlakova, pošto je ...bor snijegom zameo prugu i do četiri ...etara visoko. Pojedini vlakovi, koji su ...išli smjerom Zagreba ili obratno smjerom Splita, jednostavno su zapeli u snijegu. U prvom početku dale su se ralice ...ah na čišćenje pruge, ali je to bio jalov posao, jer novi snijeg, koji je sve jače padao, sprječavao je svaki rad. Čitav posao ...je više bio time otešćan, što je bura porušila telegrafske stupove, pa su bile prekinute sve veze. Kroz ponedjeljak i utorak grad Zagreb je bio kao odrezan od svijeta, jer je telefonski mogao razgovarati samo sa Ljubljanom i Varaždinom, dok su sve ostale veze bile pokidane. Koje onda čudo, da je uslijed toga silno trpio željeznički saobraćaj. Neki vlakovi uopće nisu došli u Zagreb, a neki opet stizavali su sa zakašnjenjem od osam sati. Dok je tako u zapadnim djelovima Hrvatske, nije bolje prošao ni istočni dio. Naročito su ovdje stradali krajevi izmedju Siska i Sunje. Tu je zamah vjetra bio tako snažan, da je polomio preko polovicu brzojavnih stupova. Kroz cio ovaj kraj bura je rušila seljačke kuće, odnosila krovove, a mjestimice čupala drveće sa korjenom. Snježilo je i u Podravini, pa i u Sloveniji, gdje je snijega palo do 15 cm visine. Zagrebačka direkcija željeznica nemogavši da svlada borbu sa vremenskom nepogodom, obustavila je kretanje vlakova na pruzi Ogulin—Split. Vjetrovi, koji su prošlih dana harali, bili su toliko snažni i brzi, da su se kretali brzinom od 15 do 20 metara na sekundu. Pa ipak unatoč svemu tome nije zavladalo smrzavanje. Jedino u Lici pala je živa u toplomjeru ispod ništice, dok je svuda pokazivala nad ništicom. U samom pako Zagrebu takodjer je vladalo veliko nevrijeme. Ovdje je duvao tako snažan vjetar, da je sa krovova nosio ciglu, po ulicama trgao nadpise nad trgovinama, a ujedno razrušio i radijo stanicu. U čitavoj okolici grada, a naročito u Zagrebačkoj gori zapao je visok snijeg, mjestimice i do dva metra. Ali kako ne vlada ...a studen, to se taj snijeg počeo brzo topiti, pa su svi potoci, koji presjecaju grad, u velike nabujali, dapače i jedan, Črnomerac, izašao iz korita i poplavio gradsko predgradje gornje Ilice i Sv. Duh.

Tekom jučerašnjeg dana bura se stišala, ali u ugroženim krajevima snijeg jednako pada dalje, naročito u Lici, gdje je nanio najveće štete. Stanje putnika, koji su zapeli vlakovima, vrlo je očajno, jer su neki ne računajuć time, ostali bez sredstava. Uslijed velikih snježnih zameta mjestimice je došlo i do željezničkih nezgoda, kao u Gorskom kotaru, gdje su na stanici Moja iskočila od teretnog voza dvoja kola. Vojska, vidiv ovu golemu nesreću, odmah je ponudila svoju pomoć, pa su odmah u Gorski kotar i Liku odaslana tri vlaka vojnika, da čiste pruge. Na taj način možda će se ipak saobraćaj u brzo spraviti u red, pa će se svladati sve zaprijeke.

Novi zakon javne sigurnosti

II. POGLAVLJE

GLAVA II.

ODREDBE O JAVNOM REDU I O JAVNOJ SIGURNOSTI.

O javnim skupštinama i o sastancima na javnim mjestima

Članak 17.

Priredjivači jedne skupštine na javnom mjestu ili na mjestu pristupačnom javnosti, mora da to barem tri dana prije jave kotarskoj sigurnosnoj oblasti.

Smatra se javnom i skupština uredjena privatnim pozivom ako po preloženom mjestu, po broju pozvanih osoba ili po svrsi ili po predmetu skupštine može isključiti karakter samoga zbora.

Prekršitelji bit će kažnjeni sa zatvorom ne manjim od jednog mjeseca i s globom ne manjom od lira 1000. S istim se kaznama kažnjavaju oni, koji u tim skupštinama govore.

Kotarska sigurnosna oblast može zabraniti, da se drži skupština, kad obavijest nije uslijedila ili kad to zahtjeva javni red, javno ćudoredje ili javno zdravlje.

Iz istih razloga može ista oblast da odredi u koje vrijeme i u kojem mjestu će se drži skupština.

Oni koji krše zabranu ili propise oblasti, bit će kažnjeni sa zatvorom od najmanje dva mjeseca ili s globom od najmanje 2000 lira. S istim kaznama kaznit će se oni, koji govore u tim skupštinama.

Ove odredbe ne vrijede za izborne sastanke.

Članak 18.

Zabranjeno je nositi oružje na javnim skupštinama i onim osobama, koje za to imaju dozvolu.

Bez uštrba kazni, odredjenih u kaznenom zakonu za neovlašteno nošenje oružja, prekršitelji bit će uapšeni i kažnjeni sa zatvorom od 10 dana do tri mjeseca i s globom, ne manjom od 500 lira.

Oružje se plijeni.

Članak 19

Ako se prigodom skupštine ili sastanka na javnim mjestima ili pristupačnom javnosti dogadjaju manifestacije ili se viču buntovnički poklici ili za dostojanstvo ili za ugled vlasti ili koji inače mogu ugroziti javni red ili sigurnost gradjana ili kad se u rečenim skupštinama ili sastancima počinjaju drugi delikti predvidjeni od kaznenog zakona, mogu se skupštine i sastanci raspustiti.

Članak 20

Smatraju se buntovničkim manifestacijama izlaganje zastave ili znamena koji su simboli socijalnog prevraćanja ili prevrata ili dizanja proti državi, proti vladi ili proti oblastima ili izlaganje znakova buntovnih udruženja.

Članak 21.

Kad se u slučajevima predvidjenim od prijašnjih članaka treba raspustiti skupštinu na javnom mjestu ili na mjestu pristupačnom javnosti, osobe, koje su se skupile ili sastale, bit će pozvane od činovnika za javnu sigurnost, ili od oficira ili podoficira kr. karabinjera da se raziđu.

Člnaak 22.

Ako poziv ostaje nesaslušan, naredit će se raspust sa tri različita formulara poziva; prije svakog od njih zatrubit će se jedamput u trublju.

Članak 23.

Ako i ova tri poziva ostanu bez uspjeha ili ako se pozivi ne mogu učiniti radi bune ili otpora, činovnici javne sigurnosti i u njihovoj odsutnosti poručnici i potporučnici kr. karabinjera naredit će da se skupština ili sastanak silom raspusti.

Ova se zapovjed provadja putem javne sile i oboružane sile pod komandom dotičnih komandanta.

Osobe, koje ne poslušaju poziv da se razidju bit će uapšene i kažnjene sa zatvorom od 1 mjeseca do 1 godine i s globom ne manjom od 300 lira.

GLAVA III.

O vjerskim obredima izvan hramova i o crkvenim i civilnim oblastima

Članak 24.

Ako tko prisustvuje ili obavlja vjerski obred ili drugi vjerski čin izvan mjesta za to odredjenih, od crkvene ili civilne oblasti po javnim cestama, mora da barem po dana prije o tom obavjesti kotarsku oblast.

Prekršitelj kažnjava se sa zatvorom do tri mjeseca i sa globom do 500 lira.

Članak 25.

Kotarska oblast iz razloga javna reda i zdravlja može da zabrani i druge priredbe, o kojima govori prijašnji članak, ili može propisati, da o tom obavjeuvjeti budu ispunjeni, pa o tom obavještava priredjivače svakako najmanje 24 ure prije.

Za ostalo vrijede ustanove prijašnje glave I.

Članak 26.

Odredbe ove glave ne vrijede za pričešćenje bolesnika i za sprovode, izuzev zakon i naredbu za javno zdravlje i za mjesnu policiju.

Kotarska sigurnosna oblast može zabraniti, da se sprovod može obaviti svečanim načinom ili može da odredi specijalne odredbe.

GLAVA IV.

Sabiranje oružja i ophodi u vojničkoj formi.

Članak 27.

Osim onih slučajeva, koji su predvidjeni u kaznenom zakoniku, zabranjeno je bez dozvole ministarstva unutarnjih djela, da se sakuplja i drži ratno oružje i oružje bilo tuzemnog ili inozemnog ratnog tipa. Osim toga zabranjeno je držati vojničke uniforme ili druge stvari odredjene za oružanje ili odjevanje četa.

Takva je dozvola potrebna i za izradjivanje uvažanje ili izvažanje spomenutog oružja, djelova oružja, municije, vojničkih uniforma ili drugih stvari koje su odredjene za oružanje ili odjevanje četa.

Kad se oružje prenaša iz jednog djela države u drugi treba o tome obavjestiti prefekta.

Onaj, koji prekrši ovaj zakon, ako njegov prekršaj nema obilježje težeg zločinstva, kažnjava se zatvorom od tri mjeseca do 3 godine te globom ne manjom od 3000 lira.

Članak 28.

Bez dozvole prefekta ne mogu se držati ophodi u vojničkoj formi s oružjem; ovo ne vrijedi za vojničke jedinice.

Onaj, koji prekrši zakon kažnjava se zatvorom do 6 mjeseci. Oni, koji bi poticali ili vodili prekršaj kažnjavaju se zatvorom do jedne godine.

Političke vijesti

ITALIJA.

Mussolinijeve izjave.

U ponedjeljak je načelnik vlade on. Mussolini primio suradnika madžarskog lista «Ez Est» i dao mu nekoje izjave o fašizmu. Medju ostalim je rekao: «Iza izjednačenja državnog proračuna dolazi na red bitka za popravak lire. Tko dodje u Italiju, taj opaža, da je naša unutarnja politika na tvrdim nogama. Atentati, koji su na mene počinjeni, proizlaze od zadnjih neozdravljivih elemenata. Već su 4 puta pokušali, da me maknu s ovoga svijeta, ali nema ljudske sile, koja će me zaustaviti na putu mojega poslanstva. Sam Bog može da zaustavi moje djelo riječima «Consumatum est». («Svršeno je».) Brzinom se ubija dosada. Ja upravljam automobilom, pilot sam, pa ako treba upravljam i aeroplanom. Svakog dana sviram na guslama.

Na koncu je on. Mussolini govorio o odnošajima izmedju Madžarske i Italije. Naglasio je, da su ti odnošaji u historiji bili uvjek iskreni, a osobito su topli sada. Za vrijeme rata Italija se nije borila proti madžarskom narodu već proti austro-ugarskoj monarhiji.

Talijansko-albanski ugovor.

Albanski parlament je ratificirao (odobrio) talijansko-albanski ugovor. Iza kako je taj ugovor bio ratificiran i u albanskom senatu, albanski predsjednik Ahmed Zogu izmjenio je brzojavne čestitke sa Nj. V. kraljem Italije a tako i albanski ministar vanjskih poslova sa on. Mussolinijem.

Albansko poslanstvo u Rimu izdalo je izvještaj, u kom kaže, da nisu istinite vijesti, koje su donijele strane novine, da su izmedju Italije i Albanije skopljeni i tajni vojnički ugovori. Sklopljen je izmedju tih država samo onaj ugovor, koji je javnosti objavljen.

Filip Turati pobjegao.

Rimske novine donašaju ovu vijest od ponedjeljka:

Danas ujutro je pristao na francusku obalu u Sieni, u blizini mjesta Calvi, motorni čamac, na kom je bilo 8 talijanskih putnika; medju njima je bio takodjer vodja talijanske socijalističke stranke Filip Turati. Kad su došli u Calvi su izjavili, da su ostavili Italiju u nedjelju u 10 sati navečer.

Sastanak parlamenta.

U utorak se je otvorio parlament (poslanička kuća) na kratke sjednice. Najprije se raspravljalo o manje važnim zakonskim nacrtima. Jučer i danas se raspravlja o zakonskom nacrtu glede liktorskog zajma. Izgleda da će ovo zasijedanje biti vrlo kratko i po svoj prilici danas će svršiti.

Stresemann dolazi u Italiju.

U Ženevi su njemački ministar inostranih djela Stresemann i talijanski delegat na sjednicama društva naroda Scialoja sastavili arbitražni ugovor izmedju Njemačke i Italije. Stresemanovi drugovi su dali razumjeti Scialoji, da će Stresemann doći u Italiju oko polovice januara te će se tom prigodom sastati sa načelnikom vlade Mussolinijem u Rimu ili u kojom drugom mjestu i potpisati ugovor.

JUGOSLAVIJA.

Smrt Nikole Pašića.

Dne 9. o. mj. u večer bio je g. Nikola Pašić u audijenciji kod kralja. Poslije te audijencije u noći pregovarao je još dugo s nekim prvacima radikalne stranke. Davao je važne upute o držanju radikalne stranke u riješavanju najnovije vladine krize. Poslije večere kazao je svojoj gospodji da ima groznicu, a kada je otišao u salon pao je u nesvijest.

Pozvani liječnici ustanovili su da mu je pukla krvna vena na desnoj strani mozga i da se je uslijed toga krv razlila u mozak. Poslije toga Pašić se je osvijestio, tako, da je izgledalo, da mu ide na bolje. No oko 6 sati i po njegovo se je stanje pogoršalo a u 8 i četvrt dne 10. o. mj. s teškim je uzdahom izdahnuo.

«Čuvajte mi stranku...»

Prije svoje smrti malo se je bio osvijestio. Pritom je prisutnim prvacima radikalne stranke, kojoj je on bio vodja i duša rekao ove riječi: «Čuvajte mi stranku i jedinstvo pod svaku cijenu.»

Nikola Pašić na odru.

U subotu dne 11. o. mj. preneseno je tijelo pok. Pašića iz njegovog stana u Sabornu Crkvu. Na tom je prenosu pokojnika pratila porodica, prijatelji i radikalni prvaci.

Usred crkve bio je postavljen niski katafalk a na njega kovčeg s tijelom Nikole Pašića. Počasnu stražu kod odra imala su četiri podoficira i četiri narodna poslanika.

Čim je Saborna Crkva bila otvorena počeo je pridolaziti narod. Broj onih koji su još jedanput htjeli da vide velikog i starog državnika bijele brade — nemoguće je izračunati. Ne samo sav Beograd nego iz sve zemlje stizavali su u Sabornu Crkvu oni, koji su mu htjeli odati zadnju počast.

Na donjoj strani kovčega do nogu pokojnika bio je jedan mali trnov vijenac s crvenim cvjetovima i narodnim trobojnim trakovima na kojima je bilo napisano:

«Kroz trnovitu borbu u vječnu slavu.»

Saučešća.

Smrt Pašićeva odjeknula je cijelim svijetom. Sve svjetske novine pišu o njemu velike i značajne članke. Nazivlju ga jugoslovenskim Bismarkom i pišu, da je Jugoslavija s Pašićem izgubila mnogo.

Na glas o njegovoj smrti poslali su udovici gospodji Djordjini Pašić mnogi ugledni prijatelji Pašićevi svoje saučešće za gubitak velikog državnika. Medju ostalim bezbrojnim brzojavima ističu se medju prvima brzojavi: Prvog ministra Mussolinija, Presidenta čehoslovačke republike Masarika, Presjednika Francuske

Brianda, Beneša, rumunjskog kralja i kraljice, Duke bivšeg rumunjskog ministra, Mitilineua rum. ministra spoljnih poslova, Cankova predsjednika bugarskog Sobranja itd. itd.

Kralj i kraljica izrazuju svoje saučešće.

Čim je u Beogradu pronesena vijest o smrti Pašićevoj svi ministri i narodni poslanici izrazili su odmah svoje saučešće gospodji Pašić.

Kralj Aleksandar bio je duboko potresen ovom viješću, pa je to izrazio gospodji Pašić.

Kraljica Marija, koja se sada nalazi u Bukareštu poslala je svoj brzojav.

Pogreb.

Vlada je zaključila da se Pašić pokopa na državne troškove. Državni odbor za Pašićev pogreb ustanovio je za pogreb dan 12. o. mj., to jest prošlu nedjelju. Kovčeg s Pašićevim tijelom nije bilo moguće odmah pokopati, zato jer još grobnica nije dovršena, pa je zato ostavljen u kapelici na groblju.

Pogreb je bio nadasve veličanstven. U Beograd je na pogreb nagrnuo narod iz sve zemlje. Računa se, da je na pogrebu bilo oko 20.000 ljudi, dočim je po stranama kroz ulice kuda je prolazio sprovod bilo oko 150 hiljada ljudi. Sav je Beograd imao izgled žalovanja. Po zgradama visjele su crne zastave, a u Sabornu Crkvu stizavali su uvijek novi i novi vijenci na odar Pašiću. Cijelu noć od subote na nedjelju narod je prolazio ispred odra Pašićevog ko u procesiji.

U nedjelju u jutro u 9 sati počeo je pogreb. Patrijarha Dimitrije obavio je pogrebne ceremonije, a onda je prispio u crkvu kralj Aleksandar s princom Pavlom i svojom pratnjom. Na Pašićev grob bio je položen srebrn vijenac, koji je dao kralj. Na vijencu je ovaj natpis: «Nikoli Pašiću, prvom ministru i suradniku mojega oca i mojem, u odsudnoj borbi našega naroda za oslobodjenje i ujedinjenje.»

Osim toga bili su položeni još i mnogi drugi vijenci, tako i jedan zlatan koji su Pašiću za 80 godišnjicu darovale radikalne organizacije.

Po službi božjoj govorio je o Pašiću patrijarh Dimitrije, zatim predsjednik Nar. skupštine Marko Trifković, koji je slavio Pašića kao najvećega državnika i najuglednijega narodnog velikana. U ime vlade govorio je još dr. Miletić a nato su tijelo Pašićevo ponijeli iz crkve u sprovodu.

Voz s mrtvim Pašićem pratilo je 12 pitomaca vojne akademije. Slijedila je Pašićeva obitelj, kralj i princ Pavle, vlada, diplomatski zbor, vojnički atašeji, narodni poslanici, novinari, općina, društva, generali, admirali, oficirski zbor te nepreglednа masa naroda. Sprovod su zaključili trombetači kraljeve garde, eskadra konjice kraljeve garde i divizija artiljerije.

Govori.

Blizu hotela «Londona» povorka se je zaustavila, a zatim su uslijedili govori raznih govornika. Izmedju ostalih govo-

rili su dr. Ivković za radikalsku stranku, dr. Kumanudi za beogradsku općinu, dr. Kojić za radikalski klub, dr. Mijović za demokratsku zajednicu, te u ime samostalnih demokrata Venceslav Vilder.

U ime Vojvodine govorio je dr. Radonjić, u ime ministra inostranih djela Jovan Marković, u ime bosanskih radikala dr. Subotić, u ime sveučilišne radikalske omladine dr. Lukić.

Nato je sprovod krenuo na groblje, gdje su poslije svršenih molitava govorili još mnogi govornici. Kad su tijelo položili u kapelu pogreb je bio svršen a pratnja se razišla. Ovim je veličastvenim sprovodom narod odao zasluženu počast Nikoli Pašiću,

Smrt Pašićeva i politički život.

Smrt Pašićeva izazvala je razumljivu smetnju u svim političkim krugovima. I ako je bio star, ali se je u politici, a naročito sada u riješavanju ove najnovije vladine krize, na njega računalo. Njegova je smrt djelovala najviše na radikale. Oni su ostali bez svog duhovnog vodje.

Smatra se, da će uslijed Pašićeve smrti položaj u jugoslovenskoj politici biti znatno promjenjen. Kriza, koja se je bila počela riješavati Pašićevom smrću, ostala je u pozadini, a sada iza pogreba nastaviti će se riješavati u novom smjeru i s novim kombinacijama.

U radikalskom klubu uzimlje sada prvo mjesto Uzunović. Nekoji misle, da bi mogao da naslijedi Pašića g. M. Trifković, a govori se i o drugima. No još se ništa stalno ne zna. Moglo bi doći i do prepiranja u tom pitanju, pa mnogi misle, da bi baš Aca Stanojević bio jedini, koji bi mogao sve radikale složiti i voditi.

Vijesti o sastavu nove vlade.

Kod kralja imala bi se nastaviti pregovaranja o sastavu nove jugoslovenske vlade. Po novinama se razabiru razne kombinacije, no mnogi tvrde, da će najbrže sastaviti vladu demokratska zajednica, to jest Davidović i Spaho, s radikalima. Kralj Aleksandar imao je otputovati u Topolu, da u tišini sprovede svoju krsnu slavu Sv. Andrije Prvozvanoga; no zato, da se što prije dodje do sastava vlade, on će ostati u Beogradu, da radi.

KITAJ

Napredovanje Kantonaca. Iskrcavanje engleskih četa.

Nacijonalistički pokret u Kantonu, poduprt i vodjen od ruskih boljševika, širi se velikom brzinom. Već sada polovica žiteljstva ogromnog kitajskog carstva stoji pod vlašću i uplivom kantonskih revolucionara, a znakovi pokazuju, da će i centralne pokrajine, odvisne od Šangaja preći k pobunjenicima. Kantonske vojske doprle su do velike rijeke Jang-Tse, gdje su se dobro utvrdile, a medjutim njezini politički emisari političkim prodiranjem pripremaju teren za što uspješnije napredovanje prama sjeveru i istoku. Na njihovom putu nalaze se sada dva velika trgovačka grada: Han-kou, trgovačko središte na rijeci Jang-Tse i pomorski emporij Šangaj. U ova im dvjema gradovima usredotočena je jezgra evropske trgovine i interesa. Evropejci uživaju ekstrateritorijalnost i velike povlastice i posebice upravu i posjed carine i odnosnih ureda kao garanciju za javne dugove. Zato kantonski revolucijonarci hoće da se dočepaju ovih dvaju gradova, najprije politički, a onda vojnički, i tako učine kraj svakoj ekonomskoj povlasti Evropljana.

Vijesti iz Han-kou izazvale su veliku zabrinutost i užurbanost u londonskim političkim i trgovačkim krugovima. Kantonski emisari skupa sa ruskim komunističkim agentima uspjeli su da organizuju u Han-Kou do 100.000 radnika, te da sa propagandom, a još više sa terorom, privuku skoro čitavo domače žiteljstvo u gradu. Uspjevši sa tom organizacijom proglasili su opći štrajk, potpuni bojkot stranaca, a spremaju se, da dobiju u svoje ruke carinski ured. Ovo znači potpunu ekonomsku propast ove važne evropejske kolonije u Han-kou, a ujedno i silni udarac čitavoj trgovini, koja iz unutrašnjosti Kitaja ide na more. Osim toga i čitava kolonija u Han-kou nalazi se u pogibelji života, jer kantonski agitatori razdražuju mase u cilju da izazovu pokolj i istrebljenje Evropejaca.

Engleska vlada odlučila je, da prama ovim dogadjajima zauzme odlučniji stav, te da u zaštitu svojih interesa i podanika u potrebi upotrebi oružanu silu. Manje engleske pomorske jedinice već su doplovile u Han-kou te iskrcale jače mornaričke odjele. Očekuje se, da će se ovom engleskom koraku pridružiti Francuska i Japan, čiji su interesi pored engleskih najviše izloženi, te da će doći do jače vojničke intervencije. Evropske velevlasti očito ne žele, da dodje do ovakove intervencije, jer se boje, da dovede do težih komplikacija, da se svi kineški generali slože i da se bace sa svom snagom na Evropejce zatvorivši im za uvijek vrata Kitaja, ali ipak prisiljene su, da makar obzirnom intervencijom nastoje, da zaštite i spase ono, što se još dade spasiti.

RAZNO

Papirnati novac od 25 lira

Sa 31. decembra uzet je iz prometa papirnati novac od 25 lira. Poslije ovog dana 25 lira papirnatih ne će više imati zakonite vrijednosti. Pazite na ovo!

✝

Rastuženim srcem javljamo rodbini, prijateljima i znancima, da je dne 9. decembra 1926. u jedanest sati prije podne, providjen svetotajstvima umirućih, blago u Gospodinu usnuo naš nezaboravni otac, odnosno djed i tast

Mate Medvedić

u 82. godini svoga života

Sprovod premilog pokojnika obavio se dne 11. decembra 1926. u 10 sati od kuće žalosti na mjesno groblje.

KLANA, 11. decembra 1926.

Rastužene obitelji Medvedić i Starčić.

Važno za kolare

Svi oni koji prodaju ili izradjuju vozove za upreg moraju da od prefekture dobiju dozvolu za izvrševanje tog obrta.

Marconi kod pape.

Slavni izumitelj bežžičnog brzojava senator Marconi bio je primljen u četvrtak u posebnoj audijenciji od sv. oca pape. Marconi je papi rastumačio svoje najnovije izume. Nekoje su novine javile, da je Marconi išao papi s nakanom, da mu papa dozvoli, da se oženi. Marconi je naime rastavljen od svoje žene i dok je ona živa, ne može se vjenčati. Izgleda da ova vijest nije istinita, jer ta stvar spada pod crkveni tribunal. Marconi je samo iskazao papi svoju odanost i — kako rekosmo — rastumačio svoje nove izume.

Koliko je Njemačka do sada isplatila ratne štete.

Isplaćena dosele ratna odšteta, kojom je Njemačka djelomice namirila državama na kojih je zemljištu ratovala, u novcu, robi i stoci čini po nekim ocjenama 50 milijarda, to jest pedeset hiljada milijuna zlatnih maraka.

Njemačko narodno bogatstvo procjenjivalo se do rata na 300 milijarda. Danas ga cijene samo na polovicu te svote.

Podizanje kosturnice na Ceru.

U Šapcu se osnovao odbor, koji si uzeo za zadaću, da sačuva i uredi grobove palih ratnika na Ceru. Sve su gorske strane Cera i okolnih brda pune grobova junaka, koji su se ondje sahranjivali na brzu ruku. U kosturnicu spremit će se do hiljadu kostura, a imena boraca palih na Ceru urezat će se u velikoj mramornoj ploči.

Pašićeve uspomene.

Beogradske novine javljaju, da su saznale od jednog člana Pašićeve porodice, da je pok. Pašić ostavio znatan dio svojih memoara. Njih čuva gdja Djurdjina Pašić i oni će se tek kasnije objaviti. Posljenje dvije godine, pok. Pašić je u dokolici vršio pregled svojih zabilježaka — a po pričanju drugoga člana porodice tih zabilježaka je bilo za čitavu jednu biblioteku — i naročito za vrijeme svoga političkog odmaranja, dok je stanovao u vili na Topčiderskom Brdu (tada je na vladi bio g. Davidović) pok. Pašić je uredjivao te svoje bilješke o novijoj historiji Srbije i političkim prilikama cijeloga Balkana a i Evrope. Objavljivanje ovih memoara ne će biti tako skoro. Oni će pored memoara, koje sada priprema i drži u tajnosti kraljica Natalija u Parizu, biti najsenzacijonalna politička i historijska dokumenta, koja će baciti novu svijetlost na čitave dogadjaje u jugoslovenskoj i evropskoj politici.

Morsko tlo, koje se diže.

Po zadnjim istraživanjem zemaljska se kora u zadnje vreme na nekojim mjestima znatno promijenila. Jedna je engleska ladja imala da popravi pomorsku telegrafsku žicu (kabel) na dnu atlantskog mora, pa je pri tome konstatovala, da se blizu otoka Sv. Jelene tlo atlantskog oceana neprestano diže. Dubina atlantskog mora u onom kraju je bila prije 4500 metara, danas je samo 1500 metara, tlo se dakle podiglo za 3000 metara. Iz toga se zaključuje, da su ogromne trzavice potresle cijelo morsko tlo. Nije isključeno, da se u dogledno doba morsko tlo opet pojavi nad površinom mora. — U našem koledaru «Jurina i Franina za god. 1927» pisali smo već o tome, kako je baš u onom kraju Atlantskog oceana bio jedamput silni kontinenat «Atlantida», koji je uslijed vulkanskih pojava nestao ispod mora. Da se ovaj kontinenat polagano opet diže do površine mora? A koji će drugi dio naše zemlje nestati ispod mora?

ZAHVALA.

Svima onima, koji su nam prigodom smrti našega dragog i nezaboravnog oca, djeda i tasta

Mate Medvedića

izrazili na bilo koji način svoje saučešće, tješeći nas u velikoj tuzi, kao i svima onima, koji su premilog pokojnika otpratili na vječni počinak izrazujemo ovim putem našu iskrenu i duboku zahvalnost. Posebno se zahvaljujemo g. Dr. Janku Mavroviću općinskom liječniku, koji je iskazao mnogo požrtvovnosti i brige za vrijeme bolesti dragog pokojnika.

Svima hvala i od Boga plaća.

KLANA, 12. decembra 1926.

Rastužene obitelji MEDVEDIĆ i STARČIĆ.

Kakav će nam biti ovaj mjesec?

Naši zvjezdoznanci načinili su proročanstvo za mjesec prosinac, pa vele, da će ove godine biti drugačiji, nego je bio lani. Naročito će se ove godine isticati jake oborine, kao kiša i snijeg. Od desetog do 18. ovog mjeseca da će biti jake mećave, ali zato da neće biti jake zime, već će ona bit više umjerena. Tek oko Božića studen će jače pritisnuti, a potrajat će do Nove Godine. Nije daleko, vidjet ćemo.

Porez na neženje.

Kako novine javljaju, proučavanje zakona o porezu na neženje nastavlja se, pa se je nadati, da će od 1. januara 1927. stupiti na snagu zakon o porezu na neženje. Porez će biti odredjen prema godinama i položaju neženje od 20 do 50 lira.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU.

Broj 51 · Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta) · U Trstu, 23. decembra 1926. · Pojedini broj 25 cent. · God. IV.

„Istarska Riječ"
Izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin". Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari". — Narodna poslovica.

Slava Bogu višnjemu...

Bilo je na Badnji dan godine 1870. Nijemci su bili pred Parizom. Francuzi su očajno i odvažno branili svoj glavni grad, a Nijemci neprestano navaljivali. Pred vratima Pariza iskopaše francuski vojnici grabe, da im posluže za obranu. Nekoliko stotina koračaja dalje utaborila se silna njemačka vojska, zakopala se u šančeve, da se u njima brani od francuskih hitaca. Grabe i šančevi bili su tako blizu, da su Francuzi mogli čuti, što su Njemci govorili, a isto tako i Njemci, što se kod Francuza dogadjalo.

U to je pala noć-Badnja noć. Puškaranje se već uveče stišalo, a i topovska su zrna prestala lijetati. Oko ponoći pokaza se mjesec i cijeli kraj sine u snijegu i ledu.

U taj čas izidje jedan franceski vojnik pred svoga časnika pa mu reče:

— Gospodine kapetane, dozvolite mi, da izidjem iz grabe.

— Ne — odvrati mu kapetan strogo. Zar misliš, da je samo tebi zima? Sjutra, kad budu Nijemci opet navalili, bit će nam svima toplo.

— Gospodine kapetane, ja ne bih pošao u Pariz, da se zgrijem, već vas samo molim, da me pustite k onima tamo... reče vojnik naslonjen lijevicom o pušku a desnicom pokazujući prema njemačkim šančevima. Pustite me onamo samo na čas... na pet minuta...

— Zar si lud? — začudjeno će časnik. To te može stajati glavu! Pa što bi ti tamo?

— Čut ćete, gospodine kapetane!

Kapetan mu napokon dopusti, a vojnik s puškom na ramenu krenu prema njemačkom taboru. Njegovi su ga drugovi samo gledali. Od užasa im je nestajalo daha. Svaki je čas mogla planuti puška i učiniti kraj životu onog odvažnog momka. No ovaj se približi njemačkom taboru na pet koračaja, na vojničku ih pozdravi i poče visokim glasom pjevati francusku Božićnju pjesmu o narodjenju Gospoda Isusa Hrista.

Ponoć, o kršćani, svečan je čas,
Kad je Bog-čovjek sašao k nam...

Što je dalje pjevao, to je u njemačkom taboru bivalo sve tiše. Napokon je zavladala takova tišina, da se je činilo, kao da se čuje šapat zvijezdâ. A francuski vojnik svrši svoju pjesmu, pozdravi opet njemačku stražu i oštrim se korakom vrati k svojima.

Ne potraja dugo, a na njemački se šanac ispe velik, jak, bradat momak s puškom na ramenu i podje mirnim korakom prema Francuzima. Deset koraka pred grabom stane, pozdravi francusku stražu i dubokim, teškim glasom zapjeva svoju njemačku Božićnju pjesmu:

Oj divna, sveta Božićnja noć...

Francuski momci stajahu kao ukopani i mirno i pobožno slušahu njemačku pjesmu. Pošto se njemački momak udaljio, mnogi su francuski vojnici otirali sebi suze sjećali se rodjene kuće, obitelji i časova, kad su se u krugu svojih milih mogli radovati i uživati.

Jednako je bilo i kod Njemaca. Krvne neprijatelje umekšala je uspomena na Božićnje blagdane, i oni su barem na čas postali ljudi i kršćani.

Ovaj nam slučaj pokazuje, kakovu veliku moć ima Božić dan porodjenja našega Spasitelja, Isusa Hrista. Božić!

Kako ga svi željno čekaju, kako mu se svi raduju. A kako smo vidjeli eno i sami neprijatelji u taj dan se mire praštajući jedni drugima.

Svi se vesele Božiću. On se slavi i u najzabitnijoj potleušici kao i u najveličanstvenijoj palači. Ima na Božić i radosti i pjesme i zadovoljstva i veselja.

Božić, iako je samo jedan u godini, neka je blagoslovljen! Bijedno čovječanstvo, koje muči tudja zloba, grdna nepravda i mnogo drugo zlo, upravo čezne za jednim takovim danom, jer je to dan, kad barem na čas zaboravlja na svoje teške jade i nevolje.

Evo i nama Božića! Zaboravimo u taj sveti dan i mi sve, što nas tare i dozovimo u pamet Isusa, sina Božjega, koji je došao na svijet, da podigne potištene, da okrijepi klonule, da ulije ljubavi u ljudske duše, da ljude duševno preporodi. Imajmo vjeru u Njega, a imajmo vjeru i u sebe, jer je u vjeri pravo i sigurno spasenje. Neka plane u dušama našim u ove Božićnje dane ovakova vjera, neka se u nama razbude ovakvi osjećaji, pa će biti dobro. Neka se iz svakoga našega doma, i onoga najljepšega i najskromnijega digne u ove dane naša starinska pjesma:

Slava Bogu Višnjemu,
Gospodinu našemu...

Nove odredbe proti skupoći

Dne 17. o. mj. Nj. Vel. kralj potpisalo je jedan novi dekret, koji je objavljen u službenom listu i koji je stvoren, da se u trgovinu uvede neki red. U tome je dekretu sadržano 7 članaka, koji glase:

Dozvole za trgovanje.

Članak 1. — Dužni su da traže posebnu dozvolu od općine:

a) privatna društva ili osobe, koje žele baviti se trgovinom ili prodavanjem robe na veliko ili na malo;

b) privatna društva ili osobe, koje se već bave trgovinom te zato plaćaju porez «Richezza mobile».

Članak 2. — Dozvola za bavljanje trgovinom izdati će se privatnim društvima ili osobama, koje učinu molbu svojoj općini na biljegovanom papiru (carta bollata) od 5 lira samo ako:

a) odgovaraju svim zahtjevima o kojima govori članak 3.;

b) ako dokažu, da su položili jednu kauciju na pokrajinsku tesoreriu ili na poštanski ured, kako to naloži Ministarstvo Financija dogovorno s Ministarstvom Ekonomije.

Kaucija za one, koji budu započeli s trgovinom biti će lira 500, to jest za one koji čine molbu za prvo otvorenje, dok će za društva i osobe, koji se već bave trgovinom ta kaucija biti visoka prema porezu («richezza mobile») koji društvi plaćaju. Za ta društva i te osobe bit će kaucija, prema tom porezu, od 500 do 5000 lira.

Onima koji dobiju dozvolu i koji se budu bavili trgovinom, bit će povećana razmjerno i kaucija, ako im se zbog veće trgovine poveća i porez. U tom slučaju morati će položiti i povišicu za kauciju na pokrajinskoj tesoreriji ili na poštanskom uredu gdje su predali kauciju.

Kauciju će se moći isplaćivati u gotovom ili pak u kartelama liktorskog zajma koje će se računati po nominalnoj vrijednosti.

Onaj, koji uloži te liktorske kartele moći će svejedno da na njih diže odnosne kamate.

Općinske komisije.

Članak 3. — Na svakoj će općini biti odredjena jedna komisija, koja će se sastojati:

a) od podestata ili njegovog zastupnika;

b) od dva zastupnika trgovaca, koji će biti imenovani od sindikalnog udruženja trgovaca;

c) od dva zastupnika sindikata radnika manualnih ili intelektualnih (umnih).

Komisija će ispitati, da li će se onome, koji moli izdati dozvola ili ne, a osim toga dati će svoje mišljenje o tome, koliko će iznositi kaucija, koju će trgovac morati položiti.

Molba može biti odbijena ako komisija:

1. nadje, da molitelj ne odgovara zahtjevima o kojima govori članak 53. zakona o javnoj sigurnosti;

2. ako komisija zaključi, da su trgovine, koje u općini postoje dovoljne za općinske potrebe. Pritom mora komisija paziti i na to kako se općina razvija, kako je gusto pučanstvo a mora voditi računa i trgovini koja se u općini može provadjati.

Prije nego se odluči morati će komisija uvažiti važnost trgovine za koju se moli dozvola, njezin mogući uspjeh, a takodjer i datum kada će se trgovina otvoriti.

Ako se molitelju da koncesija ili ako mu se molba odbije, biti će mu to javljeno putem općine.

Onaj, kojemu je molba za koncesiju odbijena može uložiti rekurs na pokrajinsku upravu a ono, što ova zaključi smatra se definitivnim, pa se više nemože dalje moliti ni rekurirati.

Cijene.

Članak 4. — Općina može dogovorno s pokrajinskim vijećem za ekonomiju te sa sindikalnim organizacijama, koje su zato zainteresirane — odrediti cijene za malo prodaju glavnih živežnih namirnica.

Prodavači su dužni držati izloženu u izlogu ili na ulazu u dućan, zato priredjenu tabelu, na kojoj moraju biti napisane cijene pojedinoj robi, koja se prodaje — tako, da kupac tu tabelu može vidjeti i čitati.

Članak 5. — Koncesija za trgovanje a takodjer i kaucija biti će uzeta, onome trgovcu koji bude prodavao živežne namirnice skuplje nego li je to označeno na izloženim tabelama.

Biti će oduzeta koncesija takodjer i onim trgovcima, koji budu 2 puta za redom kažnjeni za prekršaj o kojemu govori 5 glava, šesto poglavje, druge knjige kaznenog zakonika — ili za koji drugi prekršaj predvidjen od posebnih zakona ili policijskih odredaba.

Članak 6. — Društva i osobe, koje se u vrijeme objavljivanja ovog dekreta bave trgovinom, ili prodavanjem bilo kakve robe, ovlaštene su privremeno, da se time i dalje bave dok se ne riješi njihova molba, koju su predali kako nalaže članak 1. i 2. ovoga dekreta.

Članak 7. — Ovaj dekret stupa na snagu, kada se objavi u «Gazzetta Ufficiale». Biti će predložen parlamentu da ga primi i pretvori u zakon. Ministar je ovlašten, da izradi odnostni zakonski nacrt.

DOPISI

IZ RIJEKE

Glasine. - Oko jene «mauna» ugljena. - Još dvije tri o bećarima.» - O ženama i mizeriji. - One tri posljednje.

«Vedetta» u svom broju od prošlog četvrtka bila je nešto natuknula o nekim glasinama, što su se dan prije pronosile po Rijeci u pogledu nekakvih strašnih protuitalijanskih demostracija u Zagrebu, pa je odmah nadodala, da su te glasine silno pretjerane. U isto vrijeme kružile su gradom i vijesti o nekakvim protudemonstracijama, koje da se spremaju na Rijeci, što je takodjer bilo bez temelja. «Vedetta» ima sasvim pravo, kad upozoruje, da u ovakvim slučajevima treba biti na oprezu i ne uzimati svaku pod gotov groš. Poznata je priča o onih sto vukova, koji su se malo zatim stegli na pedeset pa na dvadeset pa na deset, na pet, na dva, na jednoga, dok se nije najzada i spostavilo, da je samo nešto šuškalo.

Ali — kako vidimo — dogadja se i okrenuto, da kad nešto negdje samo zašuška, kaže se, da je to zacijelo vuk, a malo poslije od toga se iz jednoga vuka naprave dva, pa deset, pa dvadeset, pa pedeset, pa sto i sve tako naprijed. Ko hoće da vidi, da se od buhe pravi vô, neka se izvoli potruditi do Rijeke. I nesamo to, nego će vidjeti i kako se od jedne istine u jedan mah napravi deset drugih istina, koje nisu manje istinite od one prve. Tako je ovih dana bio na Rijeci nekakav proces za jednu «maunu», što ju je prije više vremena potopio parobrod «Eneo». Lučka je vlast odmah istražila stvar, preslušala svjedoke, medju kojima je bio jedan, koji je izjavio, da po onome, što je on vidio, kapetan «Enea» nema nikakve krivnje zbog onog nesretnog slučaja. To je bilo ujutro, a poslije podne je taj isti svjedok trknuo opet do lučke vlasti i izjavio, da onaj njegov predjašnji iskaz ne odgovara istini, već da je sve obratno: kapetan da je kriv. On je to na sudu obrazložio ovako od prilike:

— Kad sam prvi put svjedočio, bio sam uvjeren, da kapetan nije kriv, jer sam na ove moje oči vidio, kako je stvar tekla. Ali kad sam čuo, da su drugi svjedoci drukčije iskazali, ja sam pomislio, da je njihova istina bolja od moje i zato sam ja odmah porekao onu moju istinu i pridružio se onoj drugoj boljoj istini.

Čovjek je zbog tih dviju istina mogao vrlo rdjavo proći, jer se je već sud bio povukao, da odluči, hoće li ga zatvoriti i postupati protiv njega, što se srećom za njega ipak nije dogodilo, ali je pravo čudo, što je evo došlo na svijet, da se ovako na laku ruku barata s istinom. Do sada, svaki od Boga put, kad bih rekao: mlijeko je bijelo — mislio bih, da sam rekao jednu živu istinu budući da mlijeko ne može biti nego bijelo. Danas pak moram da budem pripravan, da me jedan ili drugi prekine i da mi kaže: — Ako vi, gospodine Rokče, tvrdite, da je mlijeko bijelo, to je stvar vaša, koja se nas ne tiče.

— Kako? Zar nije možda istina, da je mlijeko bijelo?

— Za vas, gospodine Rokče, može da bude prava istina, ali može se naći i drugi, koji će vam dokazati, da za njega ima mlijeko jednu drugu boju. I tako imamo o jednoj samoj stvari dvije istine. A mogle bi biti i tri i četiri i stotina njih. Koliko ljudi — toliko istina...

Na ovo odgovaram ja, Rokac, da je istina samo jedna, i ta glasi, da je svijet poludio, jest Boga mi!

Veliko uzbudjenje u krugovima bećarskim! Dala im je u glavu taksa, što će je morati plaćati zato, što se nisu ženili. Računa se, da na Rijeci ima preko dvije hiljade neženja. Ima medju njima i takovih, koji još nisu nikada zaslužili krajcare, ima i takovih, koji po danu nešto i zarade, ali da ih pod veče postaviš pod najtežu «prešu», što ih ima na svijetu, ne bi iz njih iscijedio ni deset centezima. Ima ih, koji bi, premda su još uvijek svojim roditeljima na vratu, radi uzeli ženu, kad bi spomenuti roditelji bili voljni, da i nju uzmu sebi na vrat, a ima opet i takovih, koji se već radi bolesti ne bi smjeli ženiti. Svi će ovi nastojati, da budu slobodni od plaćanja bećarine, a čini se, da će u zakonu biti sve lijepo odredjeno, ko ima da plaća bećarinu a ko ne. Neki računaju, da bi se najzada mogli i oženiti onako pro forma i nagoditi se sa ženom: davati joj polovicu svote, što bi je iznosila taksa, ali uz uvjet, da svak živе za sebe. Ti naivnici čine račune bez oštara.

Treba medjutim reći, da ima i takovih, kojima je sve vuršt i koji su pripravni plaćati i najveću taksu, samo da im se nije ženiti. Njih ćete svake večeri čuti, kako kod čašice vina veselo poju:

Sastali se jesmo mi bećari,
Niko od nas za ženu ne mari...

E, kad ne mariš, brate, onda plaćaj!

Nego utješljivo je i to, da se svijet bez obzira na sadašnju nevolju ipak ženi. Štaviše, ovih dana je poveden sudbeni postupak protiv jednoga, koji ima dvije žene, na veliko čudo jedne «butigerice», koja mu se je prisizala, da nije «celi dan inkasala ni soldina i da ne bi imela veceras ni ca za veceru, da njoj ni je zet dal pet lir...»

— Blago vama, rekoh joj, te imate još tako dobroga zeta! A ko nema ni zeta ni deteta ni skočeta? Kako će on?

A sada one tri posljednje:

Imam prijatelja, koji hoće po što po to da spasi čovječanstvo od strašnih posljedica alkohola. On je stup Društva trezvenosti, onog naime društva, koje svim mogućim silama hoće da pobija pijanstvo, tu rak-ranu našega grada. Moj prijatelj ima jedan arak i s njim ide od pijanca do pijanca, i moli ih i zaklinje, da se upišu u društvo trezvenih. Namjerio se na jednoga, koji nije o tome htio ni da čuje.

— Prej ću se hitit va more nego se zapisat va to bedasto trezno društvo. No kako ga moj prijatelj neprestano nagovarao, pijanac poče da popušta i reče: — Dobro je: ja ću se zapisat, ma ako mi platite litru domaćega...

I moj prijatelj je platio litru domaćega, samo da ima društvo jednoga trijeznoga člana više...

Još jedna:

Prosjak neki srete jednog siromašnog činovnika pa će mu: — Udijelite u ime Boga! Siromah sam. Nemam kuće ne kućišta!

— Blago tebi, reče mu činovnik; ta ako nemaš kuće ni kućišta, nemaš ni kućegospodara, a po tome si bez straha, jer ti ne će niko povisiti najamnine.

Još jedna, posljednja:

Neki čovjek pošao u fabriku, da traži zarade. Upravitelj mu reče: — Jeste li oženjeni? — Nisam, odgovori radnik. — Žao mi je, jer sam ovu službu namjenio oženjenom radniku. — A vi počekajte par dana, reče veselo radnik, trčim da se oženim. U današnje vrijeme lakše je naći ženu nego li službu. I čovjek ode, da se oženi.

I dobri Božić!

Rokac.

IZ OPATIJE
Nova župa.

O toj novoustrojenoj župi «Vedetta» piše a mi prevodimo:

«Opatija je postala — župa. Time se je udovoljilo živoj želji pučanstva. Ovo je za našu Rivijeru vjerski i politički dogadjaj najveće važnosti.

Župa je povjerena čč. braći Olivetancima. Riječki biskup na prijedlog generala ovoga drevnoga, najtalijanskijeg reda iz Siene, imenovao je opatijskim župnikom dra. Emilija Molteni. O njegovom patriotskom žaru i dubokom religioznom smislu imali smo već nekoliko puta zgode da govorimo.

U krasnoj crkvi, što se u obliku sjajne katedrale diže na jednoj uzvisici, otkuda vlada čitavim kvarnerskim biserom, usredotočit će se sav religiozni život, koji je do sada gravitirao u Volosko. Pod njezinim veleliјepim arkadama ne će više odjekivati egzotične riječi. U krajevima Liburnije, u nacijonalnom pogledu vanredno delikatnim, ne će se više namještati inorodni dušobrižnici, koji su u prošlosti sijali mjesto Božje riječi — nacijonalnu mržnju.

Otac dr. Emilijan Molteni došao u Opatiju, odstranio je odmah iz stare crkvice sv. Jakova hrvatski jezik, koji je do tada bio kao nekakva ograda, što je odvajala Italijane od ostalih «alojena». Ovaj mnogo poštovani redovnik rodoljub je fašist, to će reći, da posjeduje dva svojstva, koja se iziskuju od svakog svećenika na granici otadžbine.»

IZ PULE
Pad iz četvrtog kata.

Pred par dana dogodila se u Puli jedna teška nesreća, koja je u svima pobudila osjećaj žaljenja. U tijesnoj i mračnoj ulici Viccolo della Bissa pala je iz četvrtog kata neka Elvira Matias stara 48 godina.

Viccolo della Bissa (Zmijina ulica) spada u stari dio grada, a zadjete li, da prodjete i razgledate tu ulicu, dobivate utisak silne mizerije, koja vlada medju njezinim stanovnicima blijedih upalih lica. Sunce i dobar život, zdravlje i puni smijeh daleki su od njih. Glasovi su tamošnjih stanovnika grubi, svaka druga riječ jedna je psovka — e pa šta ćemo — u ulici smo, koja je duga, vijugava i tužna, u Zmijinoj ulici.

Tevo, u toj je ulici svršila svoj život žena, koja je pala iz četvrtog kata na tvrd i blatnjav pločnik.

Bijedna je žena bila do deset sati negdje vani. Vraćala se je kući noseći čabar vode. Uspela se je na četvrti kat, na sam tavan, gdje je obitavala i odmah se je pojavila na malom prozorčiću na samom rubu krova, gdje je htjela rastrti mokri kaput svog muža, da se osuši.

Žena se je nagnula gornjim dijelom tjela prama vani, da što bolje prostre kaput, ali kako se je previše nagnula, najedanput izgubi ravnotežu, te se sruši s prozorčića iz visine od 12 metara na ulicu. Pala je ravno na noge i nije se nigdje ranila, no kako je udarila o zemlju, pukla joj glavna srčana žila, tako, da je ostala na mjestu mrtva. Malo je zatim došla na mjesto nesreće komisija, koja je ustanovila smrt i odnijela lješinu.

Na svim onim blijedim i teškim licima sakupljenih susjeda i rodbine osjećala se je teška tuga za nesretnom ženom, a od krikova i plača tamni i tijesni Viccolo della Bissa imao je izgled još mračniji i mizerniji.

Čedomorstvo na Vodnjanštini.

Čedomorstva su kod nas veoma rijetka, pak je zato ovaj slučaj učinio težak utisak zgražanja kod svih, koji su čuli o tom pričati. Dogodilo se je u malom seocu na Vodnjanštini.

Mlada je djevojka Foška, kojoj su 23 godine, bacila pod noge svoju djevojačku čistoću i s nepoznatim je muškarcem zanosila. Proživjela je sve vrijeme do porodjaja u velikoj sramoti i sakrivanju ispred ljudi. Poznato je, da je kod nas jedna od najvećih sramota za djevojku bez zakona zanositi. Takva djevojka prodje svoju muku za pogrešku, koju počini. Napokon je došao dan, kada je Foška morala dati na svijet plod svoje ljubavi. I zbilja ona rodi lijepo, zdravo i krupno muško dijete, ali u potaji od straha pred bijesnim roditeljima i od stida pred seljacima. Taj strah i stid kriv je, da je djevojka odmah iza porodjaja odlučila umoriti novorodjenče.

Ona je to i učinila, pa se je iza toga s mrtvim djetetom, zamotanim u stare krpe, uputila u obližnju šumu, gdje je dijete ostavila, pokriveno s malo zemlje i suhog lišća.

Nekoji seljaci opazili su sve, što je djevojka učinila, pak su o tome obavijestili karabinjere, koji su nesretnu djevojku uhapsili. Liječnici su ustanovili, da je novorodjenče usmrćeno, da se je rodilo živo, dok ja prije djevojka tvrdila, da je rodjeno mrtvo. Biti će sudjena.

Ovakvi slučajevi u našim su krajevima rijetki, a ne daj Bože, da bi se češće ponavljali. Naš je ženski svijet još prilično moralan, no bilo bi potrebno, da se prosvjetom prodre u sva naša sela, pa se ne će ni ovakvi pojedini slučajevi dešavati.

IZ BORUTA.
Ljetina. - Jedna neprilika.

Opet vam javljamo naše neugodnosti. Kad čovjeku dobro ide, onda šuti, a kad mu se što slabo dogodi, podigne svoj glas. Tako i mi. — Ljetinu smo imali vrlo slabu, da dugo godina nismo imali slabije. Jedino je trave dovoljno urodilo, ali uslijed dugotrajnih kiša sjeno je sagnjilo na sjenokošama.

Sada da vam javimo o aretaciji osmorice mladića. Bilo je to 8. ovog mjeseca. Mladići su se u gostioni Frane Fabijana malko ponapili te su ondje veseli pjevali sve do iza 9 sati. Kad su se uputili veseli svojim kućama oko 9½ sati usput su pjevali. Jedan je medju njima bio lovac, imao lovačku pušku (naravski dozvolom vlasti), pa da veselje bude veće, odapne jedan hitac iz puške blizu željezničke stanice. I tako su se mladići razišli mirno svojim kućama. Sutradan zvonio je telefon iz Boruta u Cerovlje, da treba poslati u Borut odmah karabinjere, jer da su večer prije htjeli ubiti željezničkog stražara. Karabinjeri su učinili svoju dužnost i došli u Borut. Ovdje su učinili 10 kućnih premetačina i odveli u karabinjersku kasarnu u Cerovlje 8 mladića. Sve se je u Borutu čudilo za ove premetačine i aretacije, jer smo znali da se nije ništa dogodilo. Ali našlo se je dobrih ljudi, čija riječ kod vlasti vrijedi. Oni su poduzeli shodne korake i drugi dan su mladići bili pušteni na slobodu. Zahvaljujemo onima, koji su se pobrinuli, da budu pušteni na slobodu, a zahvaljujemo i oblastima, koje su odmah opazile nevinost tih mladića. Jer je bilo teško vidjeti, kako majke suze liju, kad su im sinove vodili. No hvala Bogu sve je dobro svršilo. Naše mladiće opozorujemo neka se neumjesno ne igraju ni djelom ni riječima. Najbolje je živiti mirno pa ne će moći nitko da vam što kaže.

IZ DOLINE MIRNE.
Zimsko sunce — najdraže sunce.

Četrdeset dana i četrdeset noći kišilo jo. Kišilo je danju, a još većma noću. Mišljasmo — doći će drugi opći potop. I ne bi nam bilo žao! Ali ne dodje do potopa, a baš ni do škoda. Jedino naši mlinovi bili su za par sati par puta u vodi. Naša dolina Mirna izgledala je kao more, bolje jezero. I čekasmo na buru i sunce. Ali ih ne vidjesmo tako hitro. Ne vidjesmo sunca čitav mjesec. Mišljasmo — i sunce je sagnjilo, i potamnilo, ili je sledenilo. Svaki dan pogledavasmo u nebo i promatrasmo gibanje oblaka.

Kad jedne noći čusmo staru muziku. Bučilo, šumilo, zujilo, drhtalo; kuće se trosle, žlijepci padali, krovovi se nadizali. Šta je to? Pa to je naša stara prijateljica — bura. Tri dana i tri noći bjesnila ko luda. Malo tko osudio se na cestu. Prestade i ona bučiti; nestala je nekamo. Ali eto čuda! Iza bure opet nebo — oblačno. Pa što je to? Novi zakoni nebeski! — Ali iza par dana, eto nam neba vedra, eto nam zimskog sunca. I mi ga svi pozdravimo, kako se već pozdravlja našeg prijatelja.

Sada imademo lijepe dane, mirne i vedre. Jedino jutrom i večerom pada gusta magla. A mi poljodjelci medjuto svi u polja, njive i šume. Neki da oru i kopaju za žito, dotično za ječam; drugi prekopavaju ledine, okopavaju loze, ogradjuju posjede, sjeku drva, izvažaju gnoj na polja, svi radi, sve se vrti. Naše ženske peru, luže, suše rublje. Tå — približavaju se sveti Božični blagdani. Bili veseli svima i vama! — Bože daj!

IZ VODICA
Otišao je naš dragi učitelj

Božić nam je došao ali nam ove godine neće biti veseo, jer je sudbina htjela, da nas je morao ostaviti naš ljubljeni učitelj g. Josip Demarin, kao što i njegova dobra supruga g.dja Zorka, kao je već pred dvije godine bila otpuštena iz službe kao učiteljica. Ljubili smo ih i voljeli iz svega srca, jer su nam bili kao otac i majka.

Gospodin Demarin bio je kao učitelj u našem selu nešto više od četiri godine, a činio je za naš narod u to vrijeme mnogo i vrlo mnogo. Školu je uredio baš majstorski i podigao je na dostojno mjesto, jer je bio vrlo sposoban, savjestan i marljiv učitelj. Djeca su hrlila u njegovu školu sa velikim veseljem, pa kad bi nekoji roditelji zadržavali djecu kod kuće, ona su silom pobjegla i sa velikim zadovoljstvom došla u školu svomu dobrome učitelju. Školska djeca su lijepo napredovala i brzo se razvijala na veliku našu radost. Kada bi g. učitelj sa suprugom odlazio na praznike koncem školske godine u rodno mjesto Medulin, djeca bi ih sa suznim očima ispratila.

Bio je vjeran sin svome narodu, zato nas je ljubio i mučio se za nas. Radio je on neumorno nesamo na školskom polju nego i izvan škole, kao uzoran pučki prosvjetitelj. Narod je odgajao u smislu razumnog gospodarenja, uredio je bio školski vrt, razvio je u djeci ljubav do voćarstva i šumarstva, sadio je s njima borove i voćke, organizirao je u selu pjevački zbor, koji je dika i ponos našeg sela.

Koliko je truda uložio i koliko je večeri i vremena žrtvovao, da naše mladiće i djevojke nauči pjevati naše lijepe pjesme po notama. Našom crkvom ori se sada lijepo i skladno crkveno pjevanje u našem milom jeziku, a to je zasluga našeg bivšeg dobrog učitelja g. Demarina, našeg dobrotvora i uzgojitelja. Mjeseca julija ove godine priredio je jednu vrlo lijepu školsku zabavu, na kojoj se je naš pjevački zbor sjajno pokazao. Naša Čičarija nije nikada imala takve zabave, a uvjereni smo, da je ne ćemo nikada više ni imati.

Neizmjernim trudom naučio je dvije seoske djevojke svirati u crkvi harmonij. Vodice nisu imale nikada tako dobrog učitelja, a nitko ćemo ga ikada imati.

Čitavo je selo bilo na okupu pri njegovom nikada zaboravnom odlasku. Ronili smo gorke suze, kao što se može da roni za izgubljenim najdražim bićem. A plakao je i on, jer nas je vruće ljubio. Čitavo selo ispratilo ga je daleko izvan sela, a mladići otpratili su ga daleko preko Dana, jer su znali, da će ga ispratiti za zadnji put. Nekoliko dana iza njega otpratili smo njegovu vjernu družicu g. Zorku, koja je bila svima mila i draga, kao da bi nam bila rodjena majka.

Uspomena na njih ostati će u nama trajna, a držat ćemo se njihovih nauka. Moramo ih držati, jer su nam od velike koristi, jer su nas mnogo i mnogo dobrog i korisnog naučili. Izato im najljepše zahvaljujemo i zahvalni ćemo im biti uvijek. Nemogu a da nam ne ostanu u pameti one pouke, koje nam je naš dragi učitelj davao, kao otac djeci svojoj. Nikada nijesmo na njegovom licu vidjeli zlovolju. Ne će nam nestati nikada iz naše uspomene. Mi smo sada kao ovce bez svog pastira, jer nemamo komu, da se utečemo, da nas utješi i razveseli; on nam je bio jedina utjeha naša. Neka prime ovu našu malu zahvalu i ovo što im obećajemo. Kada im nije njihova sudbina dozvolila, da ostaju u našoj kamenitoj Čičariji ovih svetih Božićnih blagdana, želimo ovim putem našem dobrom učitelju Demarinu, da bi mu bio sretan Božić i Nova godina njemu i njegovoj gdji Zorki u novoj domovini.

Vodičani.

* * *

Za narodnim učiteljem g. Josipom Demarinom

Došao je k nama u teško doba, ali još uvijek u pravo vrijeme. Smješeći se i razdragan obišao je naše selo. Na njemu se opažalo, da je poduzetan, a u isto vrijeme i uvjeren, da će nešto korisnoga i lijepoga učiniti. Osjećao je u sebi snagu stvaranja. Sve što je imao i znao želio je dati nama. U preveliko ljubavi do nas i do naše djece — bio je zabrinut.

Nije časao ni časka, već se latio posla. Imao ga je pune ruke. Kudagod je hodao i kamogod se okrenuo, smislio je, odlučio i učinio. Mnoge i neočekivane zaprek... ga obustavljale.

Oživjela je naša škola. Razbistrila ... naša jadna dječica. Zamiriše škola ljubavlju, naukom, igrom i pjesmom. Naši momci naše djevojke i cijelo naše selo zaori pjesmom iz grla krupnih i tankih, zarupi njegov mandulin, zaciliknuše njegove gusle i zabrujiše naše orgulje — — sve u radosti, ljubavi i nadi. Ptice, nebo i selo ... veselo. Čak i oni goli humci oko sela rađuju se, jer ih je blagoslovena njegova ruka pošumila, pa hoće da pričaju i daleko kim potomcima o njegovom kulturno-prosvjetnom i gospodarskom radu.

I dodje onaj kobni dan. Zadnji studenoga. Sve je studeno i hladno. Zazebla nam srca, zaplakaše se naše duše, a cijelo naše selo je opustjelo. Suznih se očiju ... okolo.

Poljubismo ga na rastanku i plačuć ga otpratismo tamo daleko...

Otišao nam je naš predragi i nezaboravni učitelj, ali njegov će duh i nadalje lebjeti nad nama i krijepiti će nas.

Zdrav nam bio kudagod bodio! Iskreno mu narodnu zahvalu pružamu!

Vodičan.

IZ SLUMA
Potuži se, da ti odtuži.

Govori se, da je čovjeku puno lakše na srcu, ako se žalostan potuži komu ili se isplače. Za to vam i pišemo, da nam odlane. A žalosni smo mi svi na Krasu. Zemlja naša kamenita, a ono malo obradjene tla ne da nam nego samo malo, vrlo malo živeža. Pa kad bi i dobro urodilo i plodile naše zemljište, naše lijehe i dolčići, jedva bismo imali hrane domaće za 3—4 mjeseca, do Božića ili do korizme. Ali ova godina bila za nas maćeha. Krumpir nikako urodio; k tomu gnjio u zemlji, tako da ga ne će mnogi na Čičariji imati ni za sjeme. Hoćete li gore i veće nevolje!? I žita skoro ništa ne požesmo; zelenje zlo kadi razmih crvića.

A drugoga nemamo. Turkinja, groždje u nas ne gojimo. Prazne nam dakle kuće, a živjeti se mora, plaćila se moraju plaćati a prazni nam džepovi i naše škrinje. Tako pred sobom vidimo samo nevolju, glad.

Naši ljudi upiru svoje oči u — Ameriku. I mnogo ih već otišlo. Prošle sedmice odoše dvojica iz našeg sela. Tjera ih siromaštvo i besposlenost u daleki svijet, u južnu Ameriku. Srce nam plače, a valja ići trbuhom za kruhom. Bolje je radeći živjeti i u tudjini, nego ležeći doma — umirati.

IZ VRHA
Zlo je i kod nas

Zlo i zlo, drugo ništa. Vina nešto bilo ove godine i to dobra vina, inače zlo. Zlo je to, na primjer, da moramo plaćati višku taksu za god. 1922., 1923. i 1924. Vec potrošeno dakle i izjedeno — moramo sada plaćati. Te takse su velike: od 500—1000 i 1500 lira. To nije malenkost.

Drugo zlo. Naše dvije učiteljice nas siluju globe radi škole. Sada na pr. moramo mi od nas platiti po 10 lira globe zato, što djeca naša izostala iz škole 4, 5, 6 puta u mjesecu. — Šta je to? Da bi nam sam Bog sipao na pregršti novac, ne bismo ga toliko imali, koliko nam danas treba.

IZ ČIĆARIJE.
Došla je baba zima!

Pritisnula zima, a mi se pitamo: kako ćemo prezimiti. Zima zahtijeva i hrane i topla odijela, a mi toga nemamo. Godina je bila loša. Malo žita, malo krumpira, a zelje odnesla slana. Hrane nema, zaslužka nema, a valja živjeti, a to će reći kupovati, plaćati i davati i trgovcu i općini i državi i pokrajini pod imenom poreza i taksa.

Ali ipak vidimo na našem Krasu luke spasa. To bi bila naša mljekarna u Buzetu. Budemo li pametni i budemo gojili dobre krave — od te naše mljekarne prihoda ćemo za mljeko barem toliko, da idemo nekako naprijed. Za to je naša želja, da si nabavimo dobre krave za mlijeko i da ih gojimo kako treba. Mi ćemo ovako doma, a naši muževi i sinovi već su mnogi u Americi. Nekim ide dobro, a drugima zle. Kako komu sreća i pamet. — Mi Krašani smo vični samo zlu, krasu, kamenju, zimi, pak smo sposobni za delo i u Americi. Neka koje naše je u Americi pomogla radinost i štedljivost.

P O D L I S T A K

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskog života u porečkom dijalektu.)

(Nastavak.)

Ljudi nisu mankali kone da zbisnu od silnoga veselja; nisu znali zašto, ma svin njin je bilo jako drago, kad su čuli, da je ta brižna sirotica mala, našla svoje starije, koji su bili velika gospoda. Biškup je mahnuja z rukon i reka ljuden jeno par besid. Povida je cilu štoriju od te male sirote, koja je živila toliko lit, ne poznajući svoju pravu mater, daleko od nje, zgubljena i zapuštena — Najzad se je Bog smilija i pokaža je mater i ona će sutra, prikosutra biti srična, bogata i kuntenta. Potle je ubrnuja na sirotu Istriju. Zapuštena i izgubljena ne pozna svoje matere. Narod u njoj živi u velikoj mižeriji, u gladu i svakon nesitalu. Ma Bog, koji sve primudro upravlja, učiniti će i to, da će i sirotica Istra spoznati jedanbot svoju pravu mater, koja će je z pravon materinskon ljubavi pritisnuti na svoje srce i dati je sve, ča je prava mati more dati. «A mi gledajmo, da se to ča prije zgoda;», je reka biškup, a ljudi su počeli vikati od veselja kako spameti i biškupu i maloj Nadi i njejin starijin i perfin teti Jeleni...

I tako je to izgubljeno dite ljubavi bilo najdeno.

Tac i mati male Nade ustali su u Baderni još jeno malo dan. Biškup je sutradan poša dalje u Sutlavreč na bermanje, a prvo nego je poša darova je maloj Nadi jedan mali zlatni križić, ča ga je skinuja z svoje krunice.

Par dan potle pošli su iz Baderne na karoci u Pazin i zgoru, mala Nada, njei tac i mati i š njima teta Jelena Rupenova. Cila Baderna, a iz Rupeni sve ča je moglo hoditi, kumpanjalo hi je ča gori do finide.

Teti Jeleni, kad je zadnji bot pogledala svoje brižne Rupene, se je stešćkalo od žalosti za njima. Pošla je za svojin ditetom, ne po krvi, nego po muki, u drugi svit, da se nikad drugo ne vrati nazad u svoju dragu Istriju...

—

Lita miljar devetsto i dvajsetipetoga, stavajući u Zagrebu poša san skupa z nikima drugima Istrijani jenoga lipoga dana na jeno malo dali prošet. Pošli smo na noge priko visokega vrha Sljemena i kalali smo se z drugega kraja u malo misto Stubicu u Hrvackom Zagorju. Prid jenin starinskim palacon malo dalje u kampanji frmali smo se i gledali njigovu lipotu. U vrtlu prid palacon sidila je u hladu jena stara gospa z bilima lasi kako snig.

«Čigov je uti lipi palac? Za je od kakovih starih plemenitaši?» smo je zapitali.

«Imate pravo! To je starinski dom hrvackih plemenitaši Jambreković. Nego njihova je fameja pomria i ja san zadnja po ženskoj lozi od te fameje.»

«Kad ste zadnja po ženskoj lozi. Vi se, gospo, donke ni ne zovete Jambreković, nego drugače?» smo reklі mi.

«I ne. Ja se zoven Pracajić po ocu, po materi san se zvala Jambreković. Nego skolde ste vi, mlada gospoda?»

«A; mi smo iz tih kraji! Mi smo iz dulcke Istrije,» smo odgovorili mi.

«Iz Istrije ste» se je zaštupila ona. «O brižna moja Istrija, kako bin je rad još jedanbot viditi prvo nego umren. A ali je forši, koji od vas iz Poreštine?»

«A smo vero deboto svi. Ja sam iz Baderne», san se njarija ja.»

«Iz Baderne ste? Lipa moja Baderna. Ja san tamo proživila devet lit svoje mladosti...

(Svršit će se.)

Franina i Jurina

Fr.: Ča to žbališ va te hartičini?

Jur.: Ovo nisu nikakove hartičini. Ovo su «Naše Slogi» od 1876. leta.

Fr.: To će reć od pedeset let nazad. Pak ča išćeš va njih?

Jur.: Računam, koliko puti smo va onem lete bili va kem meste i koliko smo zemlji optepli.

Fr.: Pak ča? Je l' koliko tega računa?

Jur.: Je, nebore, uneštahno! Ako se spamećuješ, «Naša Sloga» je va ono vreme shajala samo dva puta na mesec.

Fr.: I naše ćakuli ne bi se svaki put ni štampale, zač su nam va onem lete delali konkorenciju neki Luka, Anton, Marko i još neki drugi. Tako da kadagod bi oni govorili, smo mi morali mučat.

Jur.: A kako smo pak mi dva bili odvavek malo odveć papreni, pokojni urednik Karabaić bi nam već puti s crjenim lapisom poškrabacal, ča bimo mi nablabočili.

Fr.: A je, je — Bog ga pomiluj! Bil je čovek, kako trebe! Nego povej mi malo, kuda smo mi onega leta sve tevuzili? Morda ću se i ja ča spamecevat!

Jur.: Najprej smo bili va Pazine. Tu smo se malo poganali od noveh meri i pezi, ke su baš onput bile prišle vanka. Zač kako znaš, da onputa se je merilo na lahti i na klaftri, a pezalo se je na funti i na loti.

Fr.: A kade su svi oni polići, one merice, kvarti, polovniki i stari i ča ti ja znam, kolike druge trapuli.

Jur.: Je, a onputa su prišli ovi metri i kilometri, ovi kili i kvintali, ove litri i duplice, kako ih još i sada imamo.

Fr.: Ja ma' ja poznam naroda, ki još vavek peže po starinsku na funti, i meri na klaftri i na polovniki. A da se gre iskat, još bi se našal i ki god, ki na fijurini broji. Narod ima kadagod trdu gavu. Ča jedanput zabije va nju, ne pozabi do smrti. No, pak ča smo mi to sve blabočili od teh noveh meri i pezi?

Jur.: Niš posebnega. Ja sam otel samo znat, kako te se napreda ljudi kupovat i prodavat: po staroj ale po novoj peze ale mere.

Fr.: Spamećujem se, spamećujem. Ti si bil odvavek pravi hudić! A kade smo još bili?

Jur.: Sopet jedno dva puta va Pazine. Jedanput smo bili va jednoj oštarije, kade se je jako grdo govorilo i tu sam ja one, ki su tamo bili, tako grdo osapunal, da si mi rekal: da pravo govori svet, da već ne znam ni zinut, ako kega ne uvredim.

Fr.: Rekal sam ja to tebe već puti!

Jur.: Pak smo bili va nekakovoj maškarade, kade je nemaril i munjesal nekí cesarski impijegat našega imena. I njega smo po sakrabojsku oščipnuli.

Fr.: Oščipnuli smo mi već od jednega. Ala, homo napred!

Jur.: Onputa smo skočili malo do Voloskega i tu smo zaboli svoj nos va općinu i va neke, ki su sada pokojni, pak ih je najbolje pustit na mire.

Fr.: To i ja govorim. A ča si pozabil ono naše putovanje po Bosne i Hercegovine? To j' bilo baš va vreme, kad su se ono bili Srbi digli na Turke. To je bilo nekoliko prej od Plevni.

Jur.: Znam ja sve to. Na, ako ćeš, pročitat ću ti, ča smo mi dva onput dole raspravljali.

Fr.: Ala pročitaj! Ter imaš lazno!

Jur. (čita): Franina: Ča j' novega, Jurino? — Jur.: Niš ni novega, nego je stara istina, da je velika škoda, da Hercegovci i Bošnjaki nisu Majari al Nemci, al barem Židovi. — Fr.: A zač to, Jurino? — Jur.: A zato, zač bi se bili već otkada turskega vraga izbavili. — Fr.: Ča misliš, Jurino, da su Majari, Nemci i Židovi bolji junaki od Bošnjaki? — Jur.: To pak ne — nego znam, da bi se onput bile malo drugačeje noti svirale, a Turki po njih drugačeje tancali.

Fr.: Bit će, kako ćeš, ale ja volim, da Turki i njihovi prijateli po njihoveh **notah** tancaju.

Fr.: Baš tako sam rekal, zač su se va ono vreme i Hercegovci i Crnogorci trdo borili proti Turkom, da njim se je cel svet čudil. Smo još kade bili?

Jur.: Smo, po celoj Istre, gore i dole, na levo i na desno, svagdere. To je bilo onputa, kada smo ono šli malo obać decu, da vidimo, kako se uče. I nismo bili jako zadovoljni, zač jedni su se učili dobrahno, drugi — tako, tako — a treći borme nikako.

Fr.: Teh je va ono vreme bilo najviše.

Jur.: Onputa smo šli va Pićan.

Fr.: Nikako se ne morem spametit, po ča smo ono šli tamo.

Jur.: Ča va Pićan? Šli smo bili pogledat novi zvonik, a na njemu onu novu uru, a na ure onu crnu sferu iliti kazaljku.

Fr.: Ča se je ono onput govorilo, zač je ona sfera bila crna?

Jur.: Sporadi žalosti.

Fr.: Sporadi žalosti?

Jur.: Ja, zač su Pićanci bili još leta 1871. dali 500 fijurini za onu uru, a ona da njim je počela uri tuć komać pet let za tem i to 13. junja 1876. leta, na devet ur zvečer, pak su Pićanci govorili, da njim sada zajedno tuču va glave i interesi i kavidal.

Fr.: Tuču i mane, ma ča ću njim! A smo bili na Poreščine?

Jur.: Kako ne? Pod kraj onega leta bili su nekakovi izbori, pak smo speta optepli svu Istru, koliko je je god Bog dal.

Fr.: A smo, smo, ja ne znam, kako nismo zlomili nogi po onakoveh puteh.

Jur.: Kada ih nismo zlomili do danas, ne ćemo nikada već.

Fr.: Ča si sada najedanput zamuknul?

Jur.: Čitam neč od onega majarskega kolovoje, Košuta.

Fr.: Ala daj, da i ja čujem!

Jur. (čita): **«Stari Košut,** poznati slavenski izrod, sjetio se je opet svojih lijepih dana iz 1848. godine, pak je iz Italije pisao ovih dana Majarom list, neka se zapišu i vragu, ali samo neka stanu na put slavenskomu preporodu.»

Fr.: I tu se vidi, kako je poturica huji od Turčina. A je mu ča «Naša Sloga» odbrusila?

Jur.: Je. Odgovorila mu je: Prestar si, čovječe, a tvoj narod preslab, da obustavi hod Slavena, toga novovijekoga orijaša.

Fr.: Dobro mu je odsekla.

Jur.: A znaš čigove su bile ove besedi? Moje! Ja sam se on hip našal pul pokojnega urednika, Karabaića, i on je ono dal pročitat, pak me je pital: Ča biš ti, Jurino, na ovo odgovoril. — Ja sam mu rekal, ča bim odgovoril, i on je to štampal.

Fr.: Evala ti, Jurino, ti si bil odvavek pravi mudronja. U to ime, neka su ti srećni ovi Božići. — Tebe i svem tvojem!

Jur.: I tebe i tvojem i svemu našemu narodu — Amen!

IZ SV. LOVREČA PAZENATIČKOG.

Ljetina, crkvene svečanosti, porezi.

Evo da vam se javimo i mi, jer mislimo da vam ne će biti žao, da čujete naš glas. Ove smo godine imali vrlo lošu trgadbu, jer naš je uništila nesretna tuča pa nemamo vina ni za ocat. Pšenica je bila vrlo zardjavila, jer je slabo urodila. Kukuruza pak je bilo prilično. Evo nam se približuje Božić i nova godina. Nadamo se da će nova godina biti bolja od ove.

Dne 17. ovog mjeseca došao je k nama jedan kanonik iz Rovinja, da čini večernje svakog dana. Drži lijepe govore ali samo talijanski, pa je šteta što svi ne razumijemo. Od 12. do 15. ovog mjeseca bio je kod nas svetoivanski župnik velečasni gospodin Banko. Najljepše mu zahvaljujemo na njegovim lijepim propovjedima, jer današnji dan rijetko se čuje takovih govora u crkvi, a osobito u našem jeziku. Naš je svećenik Josip Tonković domaći iz Funtane, ali on ne drži govora ni hrvatskog ni talijanskog. Samo se pjesmice pjevaju u talijanskom jeziku.

Dne 12. ovog mjeseca izašla je naredba, da na vozovima moraju biti, kao i u drugim općinama, nekakve tablice, na kojima mora biti zapisano ime vlasnika voza, koliko voz može voziti i kućni broj vlasnika. Ako tko dodje u Sv. Lovreč bez ove tablice, morat će platiti globu. Sada su nam došle karte da moramo platiti porez na vozove, na marvu i na obitelj. Za kozu moramo platiti 40 lira, za psa, koji čuva kuću i dvorište 5 lira, a za lovačkog psa 20 lira.

Drugom prilikom javiti ćemo se još, a sada želimo svima sretne blagdane.

IZ TIENTSINA U KINI

Božićne čestitke naših vojnika.

I ako smo daleko, na krajnjem istoku u Kini, naše su misli uvijek u našoj maloj domovini Istri, koju ne bismo zamjenili ni zašto. Naročito nas pred ovako velike blagdane kao što je Božić obuzme neka želja za domaćim ognjištem, jer koliko je svijet lijep i zamamljiv, nema ipak za nas one privlačivosti, koju ima naše selo, naša kuća, u kojoj su naši mili i dragi. Ovaj ćemo Božić provesti u mislima i sjećanju na prošle Božiće, koje smo proveli u krugu naših roditelja, braće i prijatelja, a nadamo se, da nas budući ne će zateći ovako daleko.

Putem naše drage «Istarske Riječi» šaljemo svima pozdrav iz daleke Kine. Želimo, da bi Božić i Nova godina bili sretni našim roditeljima, znancima i našim dragim i nezaboravnim ljubama, koje neka se ne boje, da ćemo ih zamjeniti kakvim Kinezicama. Želimo svaku sreću svim čitateljima «Istarske Riječi».

Martinčić Leon - Draga Moščenička, Bradičić Franjo - Moščenice - Obrš, Mihalić Rudolf - Lovran, Krefl Franjo - Opatija, Puhar Franjo - Veprinac, Jelenić Benjamin - Benići - Načinović Jakov - Plomin, Salamon Otavio - Pazin, Polić Petar - Rijeka, Žufić, Ivan - Pomer, Premate David - Vinkuran, Rakić Božo - Premantura, Peruško Anton - Peruški.

Priča o Božićnom drvu

(Preveo Stj. Bosanac.)

Sveta se i svečana noć tiho pustila na zemlju noseći sa sobom veliku radost ljudima. U Betlehemu, u ubogoj štali, rodio se svijetu Spas. Slušajući nebesne andjelske slave pastiri i hvale idući za zvijezdom prehodnicom hite mudraci iz dalekoga istoka, da se poklone božanskom djetetu. I ne samo ljudi, već i drveće, što zahladjuje pećinu, i šumsko cvijeće, što se naokolo nalazi, sve se na svoj način raduje velikoj slavi. Radosno se njiše kao da se klanja božanskom djetešcu, a veselim šuštanjem lišća i šaputom trave kao da se odaje pobožna pošta čudu, koje se dogodilo. Svi hoće da vide Spasitelja, što se rodio; drveće i grmlje prostire svoje grančice, cvijeće pridiže glavice hoteći zagledati u pećinu, koja se sada prometnula posvećenim hramom.

Srećnija su od drugih tri drveta stojeći upravo pećini na ulazu: lijepo vide jasle i djetešce u njima, okruženo zborom andjelskim. To je — lijepa paoma, mirišljiva maslina i skromna zelena jela. Sve radosnije i življe šušti im granje, a najednom jasno se čuju riječi:

«Podjimo i mi na poklon božanskomu djetešcu i prinesimo mu svoje darove», — govoraše maslini paoma.

«Uzmite i mene sa sobom» ponizno progovori skromna jela.

«Gdje ćeš ti s nama?» odgovori joj paoma i prezirno je omjeri okom.

«Kakve darove možeš ti da prineseš božanskomu djetešcu?» Doda maslina. «Što ti imadeš? Samo bodljike i ogavnu smolu, što se lijepi.»

Zamuknu se bijedna jela i ponizno se povuče ne smijući ući u pećinu, što je sjala nebeskim svjetlom. No andjeo je slušao razgovor drveća, vidio oholost paome i masline i skromnost jelinu. Ražali mu se na jelu i po svojoj andjelskoj dobroti htjede joj pomoći.

Prekrasna se paoma pokloni djetešcu i stavi preda nj najljepši list bogate svoje krošnje. «Nek ti zahladjuje žarko sunce ovaj list,» reče, a maslina nakloni svoje grančice. S tih grančica zakaplje mirišljivo ulje i sva se pećina napuni blagovonja.

Sa žalošću, ali bez zavisti motrila je to jela.

«Imaju pravo, mišljaše sirota, gdje ću se ja s njima? Jesam li ja vrijedna, da se približim božanskomu djetešcu?» No andjeo joj progovori:

«Ti se u svojoj poniznosti ponizuješ draga jelko, ali ja ću te podići i ukrasiti ljepše od tvojih sestara.» I andjeo pogleda na nebo. A tamno nebo bijaše protkano sjajnim zvjezdama. Andjeo učini znak, i jedna se zvijezdica za drugom kruni na zemlju, a na zelene grančice jelci, i za čas kroz svu se jelu prosjaju blistavi plamićci. I kad se božansko djetešce probudi, ne mari za blagovonje u pećini, ne mari za prekrasni paomin list, već pogleda na sjajnu jelku, nasmije se i pruži k njoj ručice.

Uzraduje se jelka, ali se ne ponese i svojim sjajem nastojaše rasvijetliti zastidjenu paomu i maslinu u mraku. I andjel to opazi i reče:

Ti dobro drvce, draga jelko, i zato ćeš dobiti nagradu. Odslije, kad se ljudi budu sjećali rodjenja Spasiteljeva, ne će ni tebe zaboraviti. Svake godine u to vrijeme, krasit će te ljudi sjajnim plamičcima, a djećica radovat će se i veseliti gledajući te u sjaju. Radovat će se i stariji ljudi spominjući se zlatnih dana djetinjstva svoga, a ti ponizna zelena jelko, postat ćeš simbol veseloga božićnog praznika.

Novi zakon javne sigurnosti

GLAVA IV.

Članak 29.

Oružjem se, u smislu ovog zakona, smatra pravo oružje, to jest oružje za pucanje i svako drugo koje se može upotrebiti u svrhu da se ozledi osobe.

Članak 30.

Osim slučaja predvidjenog u čl. 27 za ratno oružje bez dozvole kotarske sigurnosne oblasti nije dopušteno, da se oružje fabricira, uvaža ili izvaža iz inozemstva, da se sakuplja u trgovačke ili obrtne svrhe, da se proda ili drži na prodaji.

Dozvola je potrebna i za zbirke umjetničkog, rijetkog i starinskog oružja.

Članak 31.

Dozvole, o kojim se govori u člancima 27. i 30. ne smiju se podijeliti onim, koji ne mogu da se pravovaljano obvežu.

Dozvole vrijede isključivo za onaj kraj, koji je naveden u dozvoli.

Dozvola za zbirke umjetničkog, rijetkog ili starinskog oružja je trajna. Svejedno mora se javiti kotarskoj sigurnosnoj oblasti svaka bitna promjena u zbirci ili promjena mjesta, gdje se zbirka drži. Može se dozvoliti, da se tvornica, skladište, prodavaonica oružja vodi po zastupniku.

Članak 32.

Oni, koji se bave popravljanjem oružja, moraju da to jave kotarskoj i sigurnosnoj oblasti kao što moraju da jave svako premještanje radionice.

Članak 33.

Oni, koji trguju oružjem, fabriciraju oružje, ili se bave obrtnim popravljanjem oružja, ne smiju da bez prethodnog obavještenja sigurnosne oblasti prenose oružje iz dućana ili tvornice.

Dužnost, da obavjesti oblast, ima i onaj zasebnik, koji iz bilo kojeg razloga mora da prenosi oružje unutar granica Kraljevine.

Članak 34.

Oni, koji fabriciraju oružje, koji trguju s oružjem, ili obrtnici, koji popravljaju oružje, dužni su da drže jedan poslovni registar u koji moraju danomice da bilježe generalije onih osoba, s kojim su sklopili posao.

Ovaj se registar mora pokazati na svaki zahtjev oficira ili činovnika javne sigurnosti.

Zabranjeno je prodati oružje malodobnima i umobolnima, kao i onima, koji se ne iskažu ili iskaznicom ili dozvolom za držanje oružja. Prekršitelji se kažnjavaju zatvorom do 6 mjeseci te globom od 1000 do 2000 lira.

Članak 35.

Zabranjeno je, da se obilazi svijet sa uzorkom oružja, bez dozvole sigurnosne oblasti onog kotara, iz kojeg se krene.

Dozvola mora biti ovjerovljena od sigurnosnih oblasti onih kotara, koje se obilaze.

Dozvola ne može biti podijeljena za uzorak ratnog oružja.

Članak 36.

Zabranjeno je cincarsko prodavanje oružja. Uz prethodnu dozvolu kotarske sigurnosne oblasti dopušteno je obilazno prodavanje šiljastog ili oštrog oruđja, s kojim se može i ozlediti.

Članak 37.

Ko drži ili čuva oružje, municiju, bombe ili praskavinu bilo koje vrsti i bilo koje količine, mora da to odmah javi mjesnom sigurnosnom uredu, i gdje ga nema, komandi kraljevskih karabinijera.

Riješeni su dužnosti da to jave:

a) vojni zbor, društva za streljanje i druge ovlaštene ustanove u pogledu oružja, što ih drže za to izričito namjenjenim mjestima.

b) oni, koji su ovlašteni da drže zbirku umjetničkog, rijetkog ili starinskog oružja;

c) osobe, koje zbog svojeg trajnog zvanja imaju pravo, da nose oružje, ali samo za količinu i za vrstu njima dozvoljenog oružja.

Sigurnosna oblast, kad to smatra potrebnim, može da vrši izvidjenja i u slučajevima, predvidjenim u prijašnjem odlomku, i da propiše mjere opreznosti, koja ona drži neophodno potrebnim u pogledu javnog reda.

Članak 38.

Osobama, koje se smatra da bi mogle zlorabiti oružje, prefekt može da zabrani da drže ili čuvaju oružje, municiju i barut, koju su prijavili u smislu članka 37.

Dnevne vijesti

SRETAN BOŽIĆ!

Svim našim čitateljima, prijateljima i suradnicima, te svom našem narodu u Istri i izvan Istre, želimo sretan i veseo Božić.

UREDNIŠTVO I UPRAVA.

Puljski podestà.

Po novom zakonu dobila je i Pula svog podestà. Imenovan je dosadanji puljski komesar gr. uff. dott. Antonio Merizzi, koji si je uzeo za zadaću, da Pulu digne iz svog sadanjeg položaja i da riješi mnoga viseća pitanja.

Papirnati novac od 25 lira.

Upozoravamo još jedanput, da će s prvim januarom 1927. godine izgubiti svoju zakonsku vrijednost papirnati novac od 25 lira. Još samo do konca decembra primati će se te banknote. Dogodila se je šteta, zato jer se nije pazilo i onda, kada su uzimali iz prometa papirnati novac od 1 i 2 lire. Uza sve to, da su novine to javile bilo je naših seljaka, koji su čekali s tim novcem, pa im je poslije ostao nezamijenjen.

Banknota po 25 lira ima još kod naših seljaka, zato neka se pobrinu, da ih na vrijeme zamijene.

Obljetnica smrti Oberdana.

Dne 20. o. mj. bila je obljetnica smrti narodnog junaka tršćana Oberdana. Po svim školama slavila se je ta obljetnica, te su profesori i učitelji govorili učenicima o Oberdanu, koji je poginuo za slobodu svog naroda.

Opozvane konfinacije.

Kako novine javljaju, sastala se je u Rimu komisija, kojoj predsjeda S. E. Suardo. Toj je komisiji dužnost da ispita rekurze, koje su učinili, oni koji su bili konfinirani. Bilo je konfiniranih 942 osobe, od kojih su došla 774 rekursa.

Od ovih je komisija u dogovoru s on. Mussolinijem uzela u obzir nekoje, te je opozvala konfinaciju za 51 osobu.

Admiral Simonetti umro.

Dne 19. o. mj. umro je u Pisi armijski admiral Diego Simonetti. Pokopan je bio 21. o. mj.

Visoko statističko vijeće.

Dne 20. o. mj. vršila se je u palači Chigi pod predsjedanjem on. Mussolinija sjednica visokog statističnog vijeća.

Sastav jugoslovenske vlade.

Prema novim vijestima saznaje se, da je Uzunović povratio kralju mandat za sastav nove vlade, budući mu nije nikako išlo za rukom, da sa raznim političkim grupama on sastavi vladu.

Predsjednik narodne skupštine Marko Trifković predložio je kralju Aleksandru, neka mandat za sastav vlade dade vodji demokratske zajednice Ljubi Davidoviću. Davidović je odmah počeo pregovaranja s prvacima raznih stranaka, pa izgleda, da će doskora sastaviti novu vladu na jednoj široj osnovi.

Veliki zbor Svetozara Pribićevića na Sušaku.

Dne 19. o. mj. u nedjelju priredio je na Sušaku veliko zborovanje Svetozar Pribićević.

To je bilo jedno najvećih njegovih zborovanja, jer je velika masa naroda iz grada i okolice došla, da sluša njegov govor. Novine pišu, da je zbor prošao bez ikakvih incidenata, te da je to bili pravi narodni zbor.

Svega po malo

Umjetnost božićnih jaslica

Upravo je navršilo 700 godina, otkada su se prvi put pojavile jaslice u kršćanskom svijetu. Ali njihovo štovanje je staro. Ovdje ćemo napomenuti, da je car Hadrijan bio dao podignuti kip Adonisov na mjestu, gdje se Isus bijaše rodio. Kada je car Konstantin povratio crkvi mir, njegova je pobožna majka Jelena pretvorila betlehemsku špilju u krasan hram, te zbacila kip Adonisa. Na mjestu, gdje su stajale jaslice, podigla je žrtvenik. Autentičnost jasala u liberijanskoj bazilici u Rimu ne može se nikako dokazati. U ovoj se bazilici nalazi i komadić Isusove pelenice, što ga je biskup Dubrovnika Jederlinić godine 1844. darovao papi Piju IX. Veći komadić se čuva u vrlo bogatom moćniku dubrovačke katedrale. Pelenicu je donio iz Jeruzolima u Dubrovnik godine 1040 neki arbanaški svećenik. Prvi, koji je pravio božićne jaslice jest sv. Franjo Asiški i to u gradiću Grecio u Umbriji. S vremenom je i umjetnost jaslica napredovala. Spominju se u historiji umjetničke škole napoletanska i sicilijanska, koje su veoma ukusno pravile jaslice. Njihovo cvjetno doba bilo je u XVII. vijeku. Medju umjetnicima jasala ističe se kipar Giuseppe Sammartino (1720—1793). U Njemačkoj je na glasu umjetnička škola jasala «Weinachtskrippe» u Tirolu, koncem 18. vijeka.

Kako je nastalo božićno drvce?

Uzrok, s kojega se je počelo praviti božićno drvo, bio je po svoj prilici ulomak evandjelja, što se čita na Cvjetnicu i koji nam pripovjeda, kako je narod posipao granjem paome i cvijeća put, kojim je Krist ulazio u Jeruzolim. U sjevernoj Njemačkoj čitao se ovaj ulomak evandjelja malo dana prije Božića, na prvu nedjelju Adventa. Božić se je držao na svetkovinu Isusovog dolaska, za to bi se u taj dan posipale crkve zelenim grančicama. U Engleskoj upotrebljavalo se je granje bodljikavih paoma, lovorike i ružmarina, a u Njemačkoj grančice jele. Tako malo po malo uvadja se božično drvce. Prvi spomen o božićnom drvu nalazimo u anonimnom opisu običaja grada Salzburga u Gornjoj Austriji od godine 1605. To drvo kitilo se je raznim darovima, cvijećem, šećerom, jabukama i zlatnim šarenim papirićima. U početku upotrebljavali su božićno drvo samo protestanti. Ali ovaj običaj brzo se raširio i u katoličkom i u pravoslavnom svijetu. Tako je danas jela postala simbol veselog božićnjeg praznika.

Povijest Božića.

Božić je svetkovina mira i radosti. Sa svojim lijepim običajima i pjesmama uzdiže se Božić iznad svih drugih svetkovina u godini. Mnogi su držali, da se je Božić počeo svetkovati već u I. vijeku kršćanstva. Ali danas imamo neoborivih dokaza, da se je Božić počeo slaviti tek u IV. vijeku, i to na 25. prosinca. Na ovaj dan slavili su Rimljani svečanost sunca. Kršćani su poslije ovu svečanost zamijenili sa Porodjenjem Kristovim, jer je za njih Krist bio novo sunce. Neki tumače, da se je faktično Krist rodio na 25. prosinca. Stari je običaj, da svaki svećenik govori na Božić tri mise. U V vijeku car Arkadije zapovijedi, da od Božića do Bogojavljenja ne smiju bivati nikakve javne igre ili predstave. Justinijan naredi, da se na Božić ne smiju držati sudbene rasprave. Kroz čitav srednji vijek bile su obustavljene sve radnje kroz cijelu sedmicu Božića. Karlo Veliki protegne sve ove ustanove i na zapad. Prema starim rimskim obrednicima car bi na dan Božića u nazočnosti pape pjevao sedmo štivo jutrenje. Karlo Veliki okrunio se za cara na sam Božić godine 800. Zadnji car, koji je pjevao u crkvi na Božić. bio je Sigismundo godine 1414. za vrijeme sabora u Kostanci. U Trankoniji u XVI. vijeku bijaše običaj, da djevojke i mladići plešu okolo kipa djeteta Isusa, dok su stariji pjevali iz puna grla. U Stralsundu u Pomeranskoj bivaše još gore: mnogi su mladići dolazili u crkvu preodjeveni u žensko odijelo. Drugi su opet sa psima, ovcama i kozama, koje su držali vezane za uzicu, trčali po crkvi, onda bi po zemlji zosjedali i počinjali jesti i piti.

Iz brijačnice.

Brico: — Izvolite se ostrići?
Mušterija: — Ne!
Brico: — Onda ćete se obrijati?
Mušterija: — Ne!
Brico: — Što onda želite?
Mušterija: — Da me vi obrijete i ostrižete, sam se ne znam!

Lijepa stara vremena.

Krmci gospodina grofa načiniše u stara vremena velik kvar susjednom gospodaru. Na to će ovaj poslati pismeno gospodinu grofu slijedeći račun:

«Vaše grofovske milosti krmci dostojali su milostivo pojesti moj prekoravni krumpir, koji je kvar slobodan iznositi 5 for. 30 novč. pet forinti i trideset novčića».

TUMAČ
manje poznatih riječi u pripovijestima našeg božićnog priloga.

gord — kao i ponosit
sermija — imanje, imovina
mehana — krčma, gostionica; mehandžija — gostioničar
esnafija — onaj, koji pripada istom zanatu
duhaniti — pušiti duhan
fajda — korist, hasna, probitak
kabast — velik, upliivan
iskopati se — zatrti se, poginuti
čest — čast i sreća
isprizmiti se — početi koga proganjati
raboš — kao i rovas, bilježiti dug na raboš kao bilježiti zarezom, t. j. dati na veresiju
kostriješiti se — Ježiti se, činiti da dlako i kosa strši
kalfa — pomoćnik, zanatlija
kirija — najam
sokak — ulica
telal — pandur, glasnik, onaj, koji u selu objavlja važne javne, općinske stvari
čaršija — pijaca, trg, pazar
pirinač — riž

Izdavač, direktor i odgovorni urednik
IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

ET. ĆOROVIĆ:

Majstor Obren

Vazda je vedar i vazda ponosit, gord. ..d ide, ide lagano, sa uzdignutom avom, izbacivši prsa naprijed, i ako zdravlja koga, pozdravlja ga hladno, brizno, kao sa prezrenjem nekim. I o govori s kime, naročito sa manje znatim, govori mirno, odmjereno, glašujući svaku drugu riječ i neka-o čudno izvijajući obrvama i migajući kovima, čas desnim a čas lijevim. dino se nije mogao uzdržati od toga, da jače ne gurne slušatelja u rebra u bokove, ili da ga ne mlatne po ko-enu, te su se mnogi klonuli razgovora raspravljanja s njime, jer, kažu, ubi isprobada. Čak i sa vjerovnicima, — vjerovnika je imao na svakome ćoš-u, — nije bio drukčiji i, za čudo, bje-li su i oni od njega i uklanjali mu se prestano. Ako su baš, zbog dugova, morali se upuštati u pregovore s nji-e, to su činili samo preko advokata preko drugih povjerenika.

Radio nije ništa. Doduše imao je svoj nat, upravo zanat a kako su neki vorili, i mogao je prelijepo zaradji-ati, samo kad bi on to htio. Ali u rad-u nije ni privirivao. Dok je bio mla-i, dok nije sam poznavao **pravu svoju ijednost,** dotle je i čamio vazda u ućanu, primao i posluživao mušterije, kojih je bilo sila jedna, — mje-o, razmjerao, krojio i bio poznat kao dan od najboljih i najčuvenijih maj-ora u čitavoj varoši. O njemu i nje-ovu majstorluku nekad se i priče pri-ale, te su mnogi proricali, da će, kroz ratko vrijeme, nagrnuti **silne** novce uskočiti medju gazde varoške. I, ko na, možebiti bi zaista mogao skuckati jepu sermiju i mjesto samo jedne uće i tri vinograda, što mu od oca stali, imati ih nekoliko, da se, u zao as, ne desi nešto, što ga malo po malo oče odvadjati od njegova alata, dok a, naposljetku, potpuno ne rastavi s njime. Palo nekome na pamet, da maj-tora Obrena predloži za člana nekak-a odbora, da stvori od njega pravog **arodskog čovjeka,** te ga zbilja, bez ve-ike prepirke, i izabrali. I privezaše ti-ulu majstoru Obrenu i učiniše, da se i jegova riječ jače začuje medju ljudi-na, da i «njegova pamet proradi malo». A kako on nije bio jedan glupi čovjek, a zbrkanim mislima i zapetljanim je-ikom, počeše mu bogme i usvajati po-eke predloge, počeše ga katkada i slu-ati. Zatim ga izabraše i u drugi odbor u treći. I tek sada majstor Obren poče više vjerovati u se i u pamet svoju. Zar bi ga ljudi toliko isticali i uvažavali, da odista nije pametan mimo druge i da nije **dubok?...** Zar bi ga birali toliko?... I kad mu se već sa svake strane pokla-nja neobično povjerenje, zar da ga se ne pokaže potpuno dostojan?... Nipo-što!... Majstor Obren uvrti u glavu, da tek sada mora pokazati **pravu svoju vrijednost,** da se tek sada mora istak-nuti kako treba. Zato, sa rijetkom od-lučnošću, baci se na čitanje novina, zato poče sve češće pohadjati sjednice odborske a sve češće ostavljati dućan. Čak kao da mu i to malo bilo, te poče više zalaziti i u mehane, da i tamo jače zainteresuje ljude za se i za svoje **ideje.** Je li mu kakav predlog propao u od-boru i bio odbačen, starao se da ne pro-pane u mehani, da barem tamo steče pristalica, koji bi ga kašnje, na skup-štinama, potpomagali. A kako mu je, u novije doba, sve to više predloga pro-padalo, — jer što se više starao da se jače istakne, i predlozi su mu izgledali sve čudniji i nastraniji, — to je kroz kratko vrijeme, morao napustiti i rad-nju i alat svoj, da bi samo mogao duže čamiti u mehanama i tamo što žešće braniti svoje predloge. Zbog takih **za-ledjenih rovarenja,** došao je, naposljet-ku, u žestoki sukob sa svima svojim sadrugovima, odbornicima, i malo po malo izbacišo ga iz svih odbora. I to ga potpuno ražljuti. Sad je istom opazio, da je on bolji i jači od svijuh ostalih, i da su se samo iz puke zavisti digli pro-tiv njega, te je upeo iz sve snage da ih sve satare i uništi, da ih porazi kao gromovnik kakav, kako im više nikad ne bi panulo na pamet, da se s njime mjere i takmiče ili da njemu podmeću nogu. Sad je istom opazio, da se on nije ni rodio da bude jedan običan majstor, jedan dućandžija, nego nešto veće, uz-višenije, krupnije, i zato je i počeo sa prezrenjem gledati na svoj zanat i na svoje nekadanje esnaflije. Radi toga je prepustio ženi «neka ona radi ako joj treba»; radi toga više nije ni izlazio iz kafana i iz mehana gdje je pred svije-tom razvijao svoje **planove;** radi toga je sve više tonuo u dugove i lagano rasprodavao ili zalagao dobra i stvari.

Ulazeći u mehanu majstor Obren za-stane na pragu, pogleda po stolovima i, nekako dostojanstveno, malo nakri-vivši šiju na desnu stranu, klimne gla-vom, pozdravi goste. Zatim opet raz-gleda sve, uvijajući lijevi brk, pa laga-no, tiho, pristupi našem stolu.

— Šta radite?... Sjedite?» — zapita dubokim basom, uoblivši glas mimo obično. — Sjedite, a?...

— Sjedimo, — odgovori poneko iz našeg društva, a svi se zagledamo i mrgodimo se. Niko se novom gostu obrodovao nije.

— Šta ima novo? — pita on, pa od-mah sjeda za sto i kuckajući prstom o peliješ doziva mehandžiju. — E?...

— Šta ima novo?... Ništa!... — opet mu odgovore.

On lagano izvadi kutiju, uzme gotov, zamotani cigar, — jer je samo pušio zgotovljene cigare, — i čeka ko će mu ukresati. Ne ukreše li niko, on prezrivo uzvije nosom i sam pripali.

— Danas sam nešto mislio, — veli uzgred, — kako bi bilo, kad bi se mi nešto svi okanili duhanjenja. Evo, po-bratime, ja, na priliku, popušim danas trides' cigara, svaki po tri pare, to je, pobratime, devedeset para... Je li?... — I tu gurne najbližega do sebe u rebra, da se čovjek gotovo uvije od bola. — A za mjesec dana nakupi se dvades' i se-dam kruna... Je li?... — I opet gurne. — Za godinu: Tri stotine i dvades' i četiri krune... Zar nije?...

Onaj što je sad i po treći put gurnut u rebra, izmakne se i potraži drugo mjesto. Majstor Obren, ne gledajući na to, približi se drugome i sasvim mirno **nastavlja:**

— Sad, pobratime, ako je nas deset, onda, na priliku, trošimo na duhan tri hiljade i dvjesta i četeres' kruna... A?... Stotina nas troši trideset i dvije hilja-de i četiri stotine kruna... Je li?... A hi-ljada, pobratime?... Hiljada troši preko trista i dvadeset hiljada kruna i tako dalje... Zar nije?...

Od majstora Obrena pobjegne i dru-gi paćenik i nadje novo mjesto. Maj-stor se ipak ne zbunjuje.

— E sad zamisli, pobratime, — veli, — šta bi mi mogli, kad bi uštedili te pare?... Zar ne bismo, na priliku, mogli nać' dvadeset pametnije' ljudi, pa im dobro platiti, da odu u svijet i da vide šta veliki narodi rade, te, na priliku, kad se vrate, da naš svijet nauče takom radu?... Je li, pobratime?... Pomisli sa-mo od kakve bi fajde bilo, kad bi meni, na priliku, dali dvadeset hiljada, te kad bi otišo negdje u Inglesku jali medju Franceze, pa da dodjem ovdje vama i da reknem: ovako i ovako rade Ingle-zi i Francezi, ovako i ovako radite i vi... Zar to ne bi bila fajda, pobrati-me?... A od pušenja kakva nam je fajda?... Kakva?...

I zadovoljno otpustivši dim opet počne umotavati brk.

— A šta je, majstore, s tvojom rad-njom? Hoće li opet proraditi? — pa-kosno zapita neko iz društva, znajući dobro, da mu ništa mučnije nema ne-go kad ga neko i sada zovne **majstorom** i kad mu spomene radnju.

Radi toga on i ne odgovori odmah. Samo ljutito otpuhne kroz nos i neka-ko čudnovato skupi usne, kao da će se ljubiti s nekim.

— Ne treba niko da se brine za moju radnju, — okreše odlučno nakon kra-će počivke. — Za me i moju radnju lahko je. Znaš li ti, pobratime, da ja trošim po tri hiljade kruna godišnje?... Znaš li? — zapita jače i gurne sluša-ča. — A neka ja to uštedim i nek met-nem u banku, za deset godina imat ću, s interesom, sto hiljada kruna. Zar nije?... A, pobratime, deset je godina meni kratko ko mjesec jedan... I kad ja, nakon deset godina, dignem iz ban-ke svojih sto hiljada, onda mogu još dva puta toliko imati kredita... Je li?...

Videći da su se svi razbježali podalje od njega i da više nema u koga gurati, on gurne u sto.

— A sa tolikim kreditom, pobratime, mogu odmah otvoriti čitavu fabriku... Evo na priliku, fabriku kresavica, da rečem... Ako hoćeš da pripališ cigar, treba ti kresavica; ako hoćeš da nalo-žiš vatru, ne možeš bez kresavice; ho-ćeš li da uždiješ svijeću, opet tražiš kresavicu... Kresavice bi se prodavale i fabrika bi radila... A ja, pobratime, **k'o fabrikant jedan,** samo bi nadzira-v'o... Kroz deset godina, zar, uredile bi se i ove naše nesretne prilike, te bi mogli negdje da me izaberu za posla-nika, u skupštinu... Tako bi, na priliku, im'o svoj prihod i k'o poslanik i k'o fabrikant... Zar nebi?... I zbog toga nek se niko ne brine za moju radnju... Lahko je za to...

Zbog majstora Obrena prisiljeni smo bili i ja i moje društvo, da, kroz kratko vrijeme, promijenimo mehanu. Ovako se duže nije moglo izdržati. Koliko god nas je bilo u družini, svaki se tužio kako ga rebra bole od majstorovih pro-žimanja, te niko više nije smio da sjedne za jedan sto s njime, a kamo li da sjedi odmah pored njega, uz kolje-no mu.

Na žalost, ni u drugoj mehani nismo mogli za dugo ostati na miru. Nije prošlo nego četiri ili pet dana, kad se majstor Obren i tamo pojavi. Mehan-džija, opazivši ga, sav poblijedi i, od nekaka jeda, ispusti dvije čaše, što ih držao u ruci, i poče psovati nešto. Maj-stor ga i ne pogleda. Opazivši nas osmjehnu se malo i klimnuvši, po obi-čaju, dostojanstveno glavom, opet me-ni pristupi.

— Imam, — reče, — važnu vijest da vam javim. Poš'o mi sin u gimnaziju... Krupna stvar!... Zar nije?...

— Sretno mu bilo — odgovoriše ne-kolicina i svi razmakoše stolice da bu-du što dalje od njega.

— Bistro je to i krasno dijete, — otegnu majstor i uzvi obrvama. — Če-stito!... Zna ti on, pobratime, šta godj zamisliš... Sve zna!... Kad izuči sve ško-le, eto ga, na priliku, medju najkaba-stije činovnike... Ako on nabrzo ne uskoči u ministre, onda, pobratime, ne-će niko uskočiti... On da bude mini-star, mladji mi sin da bude načelnik, a ja, biva, po svojoj pameti i mogu bit' poslanik i, na priliku, eto ljepote jedne!... Zamisli, pobratime, koliko li će se tad, godišnje, para u moju kuću sasuti!... Zamisli, jadan ne bio!... I tad ćeš vidjeti šta se radi i kakvijeh će predloga bit' u mene...

Majstor Obren iskapi čašu piva, što mu mehandžija donio, i šarenim rup-cem otra pjenu sa brkova.

— Eto, na priliku, predložim ja, da niko ne smije biti neženjen, — nastavi. — Ko neće da se ženi, nek prtlja iz ove zemlje, a neka, pobratime, ne navodi naše žene i djevojke na zlo, pa ih potle ostavlja... I šta ćemo mi sa našijem šćerima, ako se momci neuzažene?... Šta?... I zar se, na priliku, neće isko-pat' jedan narod, koji se ne plodi?... Zar neće? — pita jače i gura. — Neće li?

Pa odiže kažiprst i isprsi se malo.

— Pa bi ja još, — veli, — donio na-pred zakon, da se kazni svak ko za-vede tudju ženu jali djevojku... Ukra-deš, na priliku, nekom kokoš, pa te vode pred sud i presudjuju te, a neće, pobratime, da ti sude, kad ukradeš obraz djevojci i čast jednom čovjeku kome si prevario ženu... Zar skuplja kokoš od obraza i časti, a?... Je li to pravo?... Je li?... A kad bi se taki za-kon donio svi bi se ženili... Zar ne bi?

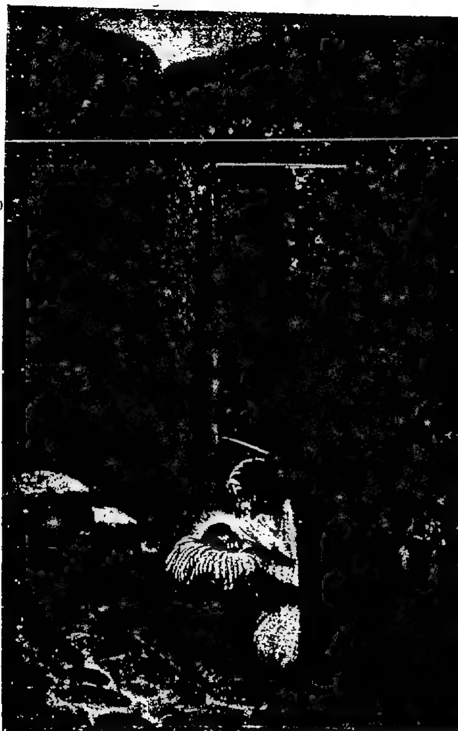
— A zar ti prodadoše vinograde za dug, majstore? — opet će neko pecka-jući, samo da naljuti majstora i da ga otjera iza stola.

Majstor samo odmahnu rukom.

— Neka su prodali... Šta će meni vi-nogradi? — osiječe. — Kad mi sinovi uskoče u velike ljude i kad me obaspu novcima, imaću ja pametniji pos'o nego što su vinogradi... Zakupiću ja, na pri-liku, jednu — dvije šume u Bosni, pa onda dati pod zakup drugima, pa nek oni rade za se i za me. Dvije šume, pa da mi nose, pobratime, dvjesta hilja-da godišnje!... Zar nije?... A šta su mi

STJ. ILIJIĆ:

Božićna pjesma

Božićna ori se pjesma, srdašce ljudsko se budi,
Plavetna zora već rudi — razbija duboku noć.
Treperi zvijezda na nebu novijem dršćući sjajem,
I pustim zemaljskim krajem — svjetlosti prosipa moć.

Ori se svečana pjesma, mir i slobodu najavlja,
Velebnim glasom se javlja — čitavi poziva svijet.
Posvuda suglasnim jekom, zemlja se nebu odziva,
Posvuda srdašca živa — k zvijezdama vinuvši lijet.

Lome se verige ropstva, ljudska se otkuplja duša,
Teška se razbija tmuša — pobjedni čuje se glas:
Na knjizi povjesti drevne zlaćana drhtaju slova,
Vremena osviću nova — čovjeku radja se Spas.

Eto, tri plamena stjega svečano leprše sada:
Vjera, Ljubav i Nada — svetu rasvjetljuje noć.
Treperi zvijezda na nebu novijem dršćući sjajem
I pustim zemaljskim krajem — svjetlosti propisa moć.

Veselo kucaju srca, pjesma se krilata vije,
Novo nas sunašce grije — i paše čitavi svijet.
Toplinom ljubavi žarke, vijekova tmice razganja,
Iz starodrevnoga panja — pomladjen niče nam cvijet.

Svečana ispunja pjesma otajstvo zvijezdanog svoda,
S neba nam slazi sloboda — veleban otkucnu čas:
S istoka sunce se javlja, zlaćenim zrakama rudi,
Srdašca svijeta se budi — čovjeku radja se Spas!

vinogradi?... Phi!... Ja volim što ih prodadoše...

Nakon toga majstor Obren prosto počeo da nas goni iz mehane u mehanu. Mi preseli u novu, eto ga kroz nekoliko dana za nama; mi ponovo pobjegli, eto njega opet. Natovario nam se na vrat kao zao duh, pa nikako da nas ostavi, da se okani. I čim zasjedne, odmah priča o sebi i o svojim **planovima.**

— Nesretni ovi profesori, — poče se tužiti jedne večeri, pokazujući rukom na jednog omalenog profesora, što je sjedio u dnu mehane i glavu zagnjurio u novine, da mu je samo ćelavo tjeme provirivalo. — Onomadne mi otpušćali sina iz škole... Kažu, pobratime, kako on nikad nema dobre odjeće ni obuće te zbog toga ne dolazi uredno, te, biva, i ne zna k'o drugi djaci i smeta im... A lažu to oni, pobratime, nego se ispizmili na dijete što je darovitije od drugih, pa ga s toga otpušćali... Zavide mu, k'o što i meni mnogi zavide... Je li?...

Pa nabra obrve i zavrti glavom.

— I, na priliku, zar treba moje dijete sve da nauči, što oni tamo čavrljaju? — zapita. — Nema ti, nego čim postanem poslanik, lijepo ću zapitati tog pametnog ministra: «A kako se to uči u vašijem školama, gospodine?... Zar, na priliku, da djaci uče: Šta je bilo prije Hrista i šta su pisali nekakvi ljudi prije hiljadu godina i kakve su pjesme pjevali?... Kakve pjesme i kakve trice, pobratime!... Kakva je meni fajda ako znam ko je milijun pjesama napisao?... I što će mom djetetu, biva, da zna: kakvijeh ima žaba, i koliko je na kojoj lepirici boja, i kakav je koji spuž i kako se zovu zvijezde po nebu? Šta će to?... Besposlice, pobratime!... Učite vi djecu što im treba da budu od koristi sebi i drugijem, a nemojte ih goniti iz škole, ako, na priliku, ne znaju te vaše zavrzlame...

— A šta ti sad radi dijete? — zapita neko.

— Dao sam ga na sud, neka piše, — odgovori majstor Obren mirno. — Neka nauči na sudu one paragrafe, pa, ako bude sreće, nek potlje ode medju advokate... Neka se, na priliku, uortači sa kakvijem advokatom pa eto para k'o kiše... Zar nije?... A, najpošlje, i od advokata može postat' ministar.... Ako bude očeve pameti, progurat će se on... Ne bojim se....

Mehandžija, opazivši kako mu gosti jedan za drugim bježe, najpošlje se odluči, da raskine sa majstorom Obrenom i da ga jednom za uvijek odbije od mehane. To je sam mogao lakše učiniti i radi toga, što mu zadnje doba majstor nije plaćao gotovo ništa, nego sve jeo i pio na veresiju, a «majstorova veresija», kako su svi uvjeravali, nije se mogla lako naplatiti. I jedne večeri, bez ikakva uvijanja, mehandžija ukratko okresa, kako «ne može više bilježiti dug u raboš» i kako neplatiše ne trpi više u svojoj mehani.

Svi smo tada pogledali u majstora Obrena. Mislili smo, da će se razgnjeviti, naljutiti, planuti, da će mehandžiju obasuti psovkama i grdnjama.

A on ništa.

Samo se prezrivo osmjehnu i, sažaljevajući, klimnu glavom.

— Jadniče — reče mehandžija, — zar i ti poče da zavidiš i da se kostriješiš?... Jaaadniče!... Žao mi te, jer ćeš nabrzo doć' da mi ljubiš skute i da isteš oproštenje.

Pa se okrenu nama i dodade:

— A baš sam namislio da sad počnem štediti i da poplaćam sve ove sitnice, dugove... Nudi mi i vladika da mu izradim neke stvari za nekoliko crkava, pa kad sve, na priliku, bude gotovo, da zaradim koju hiljadu kruna... Je li?... Ja ću nadziravati, a kalfe će raditi i — eto para!... A čim primim pare, pobratime, načinit ću još jednu kuću, pa ću izdavat' pod kiriju, pa živit' k'o beg kakav... A ovaj jadnik zavidi, — reče i gurnu mehandžiju, — zavidi k'o i drugi....

Ponosito nam okrenu ledja i mirno izišao iz mehane. A otada nas nije više gonio. Odbile ga, kazaše neki, i druge mehandžije, te je morao najviše sjediti kod kuće. Tamo je prebirao i tražio nekakve stare novine i čitao ih. Ako je žena, slučajno, zaradila koji groš, iskao je «da mu zajmi», te bi kupio nekoliko cigara i, pušeći, gordo prošao čaršijom, kao da bi tako da naprkosi svima **zavidljivcima** i pakosnicima. Pozdravljao je malo koga, a ako bi i pozdravio, pozdravljao je hladno, nebrižno, kao sa prezrenjem nekim.

Najpošlje se pronese glas, da će mu i kuću prodavati. Tužili ga nekolicina vjerovnika, koji nijesu htjeli duže da čekaju, i sud već odredio dan prodaje. Djeca i žena mu morali su tražiti kakvu kućicu, pod kiriju, ako nijesu željili da ostanu na sokaku.

I baš kad je telal vikao čaršijom i objivao prodaju, iznenada opazim majstora kako gleda dućane neke i pozdravim ga.

— Oho!... Dobro kad sam te vidio! — uzviknu on i gurnu me iz sve snage u bedru. Eto si čuo, — nastavi, — da mi se prodaje kuća, pa mi ne bi krivo bilo, kad bi, na priliku, otiš'o i ti na sud i kad bi se nadmetao... Šta više bude nadmetala, pobratime, kuća će se prodati skuplje, a kad se proda skuplje, potplatit će se svi dugovi, i, na priliku, preteć će i za me para... Zar neće? — upita i opet gurnu. — A čim me pretekne para, zakupit ću ove dućane, pa nek mi mladji sin prodaje brašno, sir, pirinač i ostalo... Valjano ti je to momče, pobratime, i kroz deset godina može postati bojni trgovac... Zar neće?... Kroz deset godina on može imati sto hiljada kruna... Sto punih hiljaaada!...

I, osmjehnuvši se, udari me po ramenu i ponosit, gord, sa uzdignutom glavom i izbačenim prsima naprijed, ode uz čaršiju...

Pokojni Serafin Popović

Juče smo sahranili pokojnog Serafima Popovića. Bili smo na pogrebu, ja, gospodin Andreja Kaznačej, kapetan Jakov, Ješa inžinjer i mnogi drugi. Posle pogreba svratili smo u kafanu i mnogo, mnogo razgovarali o pokojnom gospodinu Serafimu. Svak je znao po nešto o njemu da ispriča, a Ješa inžinjer pričao je i takve neke stvari, koje se ne mogu vjerovati, ali mi nismo to ni primali k srcu, jer smo već navikli, da Ješa malo preteruje.

Medjutim sve, što je istina, i to prava istina, o pokojnom Serafimu, moglo bi se kazati u nekoliko reči. On je bio cetrdeset i šest godina činovnik. Šta je pre toga bio i kako je postao činovnik, to valjada ni on sam nije više pamtio. Bio je trideset i dve godine arhivar u načelstvu; bio je i protokolista, i registrator; jedanput je zastupao i blagajnika, a dva puta su hteli da ga postave i za koncepistu, ali su videli, da nema dara za to. To je bio činovnik od glave do pete; svaka dlačica na njegovoj glavi bila je činovnik; ako je išao, on se brinuo, da ide činovnički; ako je jeo, on se brinuo, da jede činovnički ;i kad je mislio, on se brinuo, da misli samo kao činovnik, i svaku misao, pa ma bio i sam u sobi, koja ne bi dolikovala činovniku, odlučno bi odagnao od sebe.

Nad njegovim bi se grobom sa mirnom savešću moglo ispisati: «Sav činovnik.»

On siromah nije umeo ni da razgovara drukčije sa ljudima, nego kao da kakva akta čita. Pogubio je sve fraze svakidanjeg razgovora i zarazio se kancelarijskim jezikom, te su ga toga radi često i ismevali.

Sretneš ga ulicom, pa ga zapitaš:

— Kako, gospodine Serafime, kako?

A on podigne obrve, iznese naočare na čelo, pa veli:

— U odgovoru na vaše pitanje, hvala Bogu, zdrav sam.

Posle malo kao priseti se, pa nastavi:

— U vezi sa malo predjašnjim mojim odgovorom na vaše pitanje, mogu vam reći, da mi u nekoliko dosadjuje kihavica.

On, na primer, dâ momku da nosi kući, što je na pijaci kupio, pa veli:

— Preporučujući ti, da ove stvari dostaviš mojoj ženi, s tim da me ona o prijemu istih nadležno izvesti.

Tako bar priča Ješa inžinjer, pa ako malo zaokrugljuje, ipak je tako, jer sam se i sâm uverio.

Ja sam dolazio i pokojnikovoj kući. On je podavno izgubio ženu i živi u kući sa sinom, koji je sad praktikant u sreskoj kancelariji. Živi mirno, tiho, penzionerski.

Kad su ga stavili u penziju, koju je sam tražio, ražalio se bio grdno. Ništa mu nije bilo tako teško, kao rastati se sa kancelarijom. On je istinski poljubio delovodni protokol i zamolio je g. načelnika, te mu je — za spomen — poklonio jedan lenjir, kojim se on u kancelariji služio ravno šesnaest godina.

Prvih dana penzionarskoga života bio je kao utučen; ustajao je rano kao i pre, oblačio se i nestrpljivo gledao u sat, da ne odocni, a kad je izašao na ulicu pa se setio, da on upravo nema gde da ide i nema šta da radi, vratio se suznih očiju u kuću, pa bi stao na prozor i gledao — gledao, kako činovnici prolaze za kancelariju, i u duši mislio:

— Blago njima!

Najzad, kad ga je žudnja za kancelarijom počela gotovo da mori, dosetio se leku — zaveo je kancelariju u svojoj kući i otpočeo da upravlja kućom potpuno činovnički.

Njegova soba za zpavanje, osim kreveta, ormana, čiviluka i jedne ptice u kavezu, imala je izmedju prozora i jednu podugačku klupu, na kojoj su ležala tri otvorena protokola. Na velikom stolu nasred sobe bilo je vazdan akata, divit, pera i lenjira — i onaj šesnaestgodišnji lenjir. Za stolom vidjao sam ga, onako suhonjava sa zelenkastim očima, koje su se čisto caklile kroz debelo **naočarsko staklo,** uvek dobro obrijanog i sa čistim belim prslukom.

Što bi svakome najpre udarilo u oči u toj čudnoj kancelariji, to je veliki tabak hartije na zidu, na kome je krupnim slovima pisalo: «Kućno ustrojstvo». A evo nekolikih odredaba iz toga ustrojstva:

Čl. 1. U kući se mora stalno održavati čistoća i red.

Čl. 2. Zabranjeno je, ma u kojem delu kuće, pljuvati na patos.

Čl. 3. Mladji se ne smeju svadjati po kući, niti mi pak smeju odgovarati, u slučaju da ih ja grdim.

Čl. 4. Kapija se ima zatvarati svako veče u 8 sati, a otvarati ujutru, kad ja naredim.

Čl. 5. Moj sin ima dolaziti kući najdalje do 9 sati uveče.

Čl. 6. Sluškinja Kata ima mi polagati račun o pijaci svakoga dana u 9 sati pre podne.

Čl. 7. Svake subote pre podne ima se kuća pretresati i čistiti. Tom prilikom počistiće se i avlija kao i sve ostale prostorije.

U tom ustrojstvu, koje ima 32 člana, bilo je još vazdan drugih odredaba, a ustrojstvo je nosilo i numeru «Dn. Br. 19.» sa potpisom «Kućni starešina Serafim Popović.»

No i pored ovog ustrojstva Serafim je izdavao svaki dan i naročite naredbe i tražio razjašnjenja, konceptirao, zavodio u delovodnik, razvodio i tako imao uvek pune ruke posla.

Tako na primer dodje Kata pa veli:

— Gospodine, onomadjašnji vetar razbio je dva prozora na kuhinji.

— Dobro, znam, pregledao sam, — veli Serafim pa presavije tabak hartije i ovako ga ispiše:

«Danas predstade Kata i izjavi, da su dva prozora na kuhinji razbijena. Kako sam se i lično o tome uverio na licu mesta, kao i o tome, da nema tu nikakve Katine krivice, a kako je odista potreba, da se ta dva prozora oprave, jer bi u protivnom Kata u najkraćem roku nazebla, to rešavam: da se još danas pozove Mata Klozer s tim, da u roku od dva do tri sata opravi na kuhinji prozore i naknadno podnese račun na isplatu. Ovo rešenje saopštiti Kati radi izvršenja.»

Zatim otvori delovodni protokol, zavede rešenje pod broj 114., provede ga i kroz registar i naredi izvršenje rešenja.

Ili na primer dodje Kata pa veli:

— Treba da kupimo jedno sto glavica kupusa, sad je jeftin, te da ga spremimo za zimu.

On, razume se, opet presavije tabak, donese rešenje, da se kupus bez licitacije nabavi i «nadležno ukiseli», stavi numeru i registrira.

Taj registar vredno je bilo prelistati. Izgledao je od prilike ovako:

Kupus vidi Zimnica.
Kisele paprike vidi Zimnica.
Prozora opravka: 114.
Zimnica 74, 92, 109, 126, 127, 128.
Brava opravka 12.
Lumpovanje moga sina 7, 9, 21, 43, 52, 62, 69, 71, 72, 73, 84, 102, 111, 129, 131.
Šunka kupljena 32.
Lukac crni vidi Zimnica.
Šerpenja vidi Kata.
Kata razbila šerpenju 37.
Sapun vidi Marica.
Marica vešerka vidi pranje. S. V. br. 63.
Dugovanje moga sina vidi Lumpovanje.

Iz svih ovih predmeta hajde da gledamo akta pod br. 131, koja su registrirana pod Lumpovanje moga sina. Mi ćemo ta akta proučiti sasvim onako, kako bi, recimo, advokat proučio kakva sudska akta, jer, kad smo već ušli u kancelariju pokojnoga Serafima, pravo je, da se i mi kancelarijski ponašamo.

Iz akta br. 7 vidi se, da je Kata 5. novembra dostavila Serafimu, da je njegov sin Nikola 3. novembra došao kući u 2 sata noću. Na poledjini toga akta stoji ovo rešenje: «Prizvati Nikolu i blago a očinski usavetovati ga, da to u buduće ne čini, a zatim ovaj predmet u akta.»

Iz akta br. 9 vidi se, da je Nikola na tri dana posle «blagog i očinskog saveta» došao kući u 3 sata noću. Na poledjini toga akta piše ovo: «Pod današnjim sam izgrdio Nikolu tako, da mu više ne će pasti na pamet noćno tumaranje.»

Iz akta br. 21 vidi se, da je Kata 17. novembra dostavila Serafimu, kako je Nikola te noći prošao pored kuće praćen sviračima; to je bilo oko 3 sata noću, a zatim tek oko četiri došao kući. Na poledjini toga akta stoji ovakvo rešenje: «Pokušati opet blagim načinom ubediti imenovanog Nikolu, moga sina, kako je takav način života škodljiv po zdravlje. U isto vreme oduzeti mu duplikat ključa od kapije, koji se pri njemu nalazi.»

Iz akta br. 43 vidi se, da je 24. novembra predstao Serafimu Janko mehandžija i potražio, da mu ovaj, Serafim, plati jedanaest litara vina, koliko je njegov sin u raznim prilikama pio, a nije platio i odriče plaćanje. Na poledjini toga akta stoji: «Odbijen molilac Janko na osnovu punoljetstva moga sina; u isto vreme preporučeno moliocu, da mome sinu, u aktu imenovanome Nikoli, ne da više da pije u njegovoj kafani.»

Akt br. 52 glasi od reči do reči ovako: «Jutros predstade Kata i saopšti mi, da je moj sin Nikola, nemajući duplikata ključa od kapije, noćas došao kući u 3 sata i 40 minuta i tom prilikom preskočio kapiju. Kako moj sin Nikola nije sledovao prvo očinskim savetima, kao što se to vidi iz akta br. 7 i 21, niti je pak djelovala na njega moja stroga opomena, v. br. 9, a — lišen duplikata ključa od kapije, na osnovu moga rešenja, u koliko se ... na lumpovanje njegovo, i nov... delo — preskakanje kapije — ... da se o ovoj stvari povede ... traga.»

Iz akta br. 62 vidi se, da je ... lazio na lice mesta, t. j. obiša... tom prilikom uvjerio se, da je ... Nikola» prilikom preskakanja ... ksims na kapiji.

Akt br. 69 moramo da prepiše..., to je saslušanje «imenovanog Niko... delu preskakanja kapije. On glas...

«Na poziv predstade danas mo... Nikola i na pitanje, kako se zove, odgov... da mu je ime Nikola Popović i ... nikakva zanimanja, pošto je pre... gubio službu. Reče još, da mu je 21 ... da je neženjen i da nema dece.»

«Na pitanje: da li je on noću 7. ... bra uopšte lumpovao i nalazio se van ... priznade, da je to činio, no ne u zl... meri.»

«Na pitanje: a da li je on te noći u ... i 40 minuta vratio se kući i ne ima... pri sebi duplikat ključa od kapije, koj... je rešenjem mojim br. 21 oduzet, presk... kapiju, i tom prilikom, kao što se i ... izvidjaja pod br. 62 vidi, okrnjio na ... ksims — Nikola izjavi, da je morao p... skočiti kapiju, jer drukčije ne bi mog... ući u kuću.»

«Na poziv, da svojeručno potpiše ... akt, Nikola nesamo što nije hteo akt p... pisati, no se još i smejao.»

Eto, tako glasi taj akt, a akt br. 71 t... se opravke ksimsa, te u registru i st... ksimsa opravka vidi lumpovanje mo... sina.

Aktom br. 73 donosi Serafim reše... da se umoli komšija Mita krojač, da ... za nekoliko noći pozajmi svoju kuč... koja je poznata u varoši kao vrlo nas... ljiva, no s tim, da se Nikoli preko K... saopšti, da će kučka Mitina biti u av... i da će zlo proći, ako i u buduće bude p... skakao kapiju.

Iz akta br. 84 vidi se, da je Nikola i ... nastavio poskakanje kapije i da je ta ... ka vrlo mirno gledala «šta više, spri... ljila se s njim i time u nekoliko pos... mu saučesnik» — stoga Serafim don... rešenje, da se kučka «kao neupotreblji... vrati Miti krojaču.

Iz akta br. 102 vidi se, da je Janko m... handžija opet predstao Serafimu i ža... mu se, da je te noći Nikola nesamo pio ... veresiju, nego je pucao iz revolvera, r... bio jednu lampu, tri vinske čaše, jed... tanjir i isekao čaršav na stolu. Na po... djini akta stoji rešenje: «Odbijen iz is... razloga, koji su navedeni u mome reše... od 24. novembra br. 43, i upućen, da ... žali nadležnim vlastima.»

Akt br. 111 glasi: Danas predstade K... i izjavi, da se juče posle podne, dok je o... brisala prozore, moj sin Nikola uvuk... u kuhinju, izvukao njeno sanduče, k... stoji pod krevetom, obio ga i iz njega ukr... dunanski loz, koji je Kata od svoje šted... vine kupila, i prodao ga Avramu duha... džiji za osam dinara.» Na poledjini to... akta stoji: «Kako Kata nije nadležna ... pati zbog nevaljalstva moga sina, to ... joj se otkupi loz od Avrama duhandžij... tim, da ga preda meni na čuvanje, a ... da ga i u buduće čuva po sanducima, k... se daju tako lako obiti.»

Iz akta br. 129 vidi se, da je «imenova... Nikola» ukrao sa tavana Serafimovu zi... sku bundu i prodao je, a novac popio.

Akt br. 131 sadrži nekoliko zlih de... «imenovanog Nikole» te na poledjini to... akta, koji je ujedno i poslednji o ov... predmetu, piše: «dići zauvek ruke ... moga sina i staviti ceo ovaj predmet ... akta, pošto nema šta više o njemu da ... radi.»

Eto, tako izgleda taj svežanj akata, k... je uostalom i najkrupniji u arhivi pok... nog Serafima Popovića.

Posljednji je broj u delovodnom pro... kolu, do kojega je pred smrt doterao, ... 196., ali se vidi, da je poslednjih de... petnaest numera zavodio u sve većim r... macima vremena. Tako br. 191 zaveden ... pod. 4. martom, br. 192 pod 11. martom, ... 193 pod 27. martom, br. 194 pod 9. aprilo... br. 195 pod 16. aprilom, a br. 196 pod ... majem.

Br. 193 glasi: «Jutros predstade Kata ... saopšti mi, da je kanarinka crkla. Bog ... joj dušu prosti» a na poledjini ak... stoji rešenje: «Naredjeno Kati, da mrt... kanarinku zakopa u bašti, a da je ne ba... kako je ne bi mačke pojele.»

Br. 194 glasi: «Pošto se danas oseć... vrlo hrdjavo i pošto mi svi lekovi, koje ... je Kata dosad pripravljala, ne pomažu ... liko — to, a po savetu same Kate, re... vam, da se pozove lekar.» Na poledji... toga akta piše: «Nabaviti lek po recep... lekarskom i držati se tačno njegovih pr... pisa.

Br. 195 glasi, «Pošto je danas ravno ... dam godina, kako je moja dobra žena M... rija umrla, to izdati Kati 7 groša, da p... pali sveću na grobu i da pozove sveštenik... da okadi grob.» Na poledjini toga ak... piše: «Izvršeno. U akta.»

A akt br. 196 glasi: «Danas predsta... Kata i saopšti mi, da joj se moja bol... ne dopada, te da bi trebalo pozvati leka... ski konsilijum. Ma da sam protivan to... ipak, uvidjajući da su Katini razlo... nekle opravdani — rešavam, da se za po... podne u 4 sata pozove lekarski kon... jum.»

To je ujedno i poslednji akt pokoj... Serafima Popovića, a br. 196 poslednji ... u njegovom delovodnom protokolu.

Branislav Nušić.

Broj 52 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 30. decembra 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“
Izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Preplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I, Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Mali uzroci

Ova godina 1926., što će do malo da se za navijek izgubi, donijela je čovječanstvu mnogo zla, ali i nešto dobro. Donijela je naime bila jedan tračak nade, da nije daleko dan, kad će se medju ljude vratiti mir i barem neko povjerenje.

Taj sveti mir, to bratsko povjerenje, kao i sva blagodat, što bi iz njih imala da izvire, u rukama je Francuza i Nijemaca. Dok su oni medjusobom neprijatelji, dok jedna strana gleda, kako bi se što prije osvetila drugoj, a druga, kako bi predusrela tu osvetu — pravoga mira u svijetu ne može da bude, jer se svaki čas može dogoditi nešto, što bi moglo da narode povuče još u gore zlo od onoga, kome se još nije izgubila uspomena krvava i ljuta.

Njemačka je za veliko zlo, što ga je prošlim ratom učinila, bila odsudjena, da čini tešku pokoru. Morala je da plaća velike odštete, da barem nekako popravi zlo, što ga je nanijela Francuzima. Ona se je svojim potpisom bila na to i vezala, ali je malo zatim kao zaboravila na te svoje obveze izmotavajući se da je vrlo osiromašila i da zato ne može ništa da plaća.

Medjutim njemačka se je mladež potajno organizovala i pripravljala da u zgodan čas navali na Francuze, da mačem razdere ugovor, što su ga voditelji njemačkoga naroda potpisali u Versaillesu. Francuska je nato zaposjela jedan dio njemačke zemlje i to baš onaj uz rijeku Rajnu, gdje se nalaze veliki njemački rudokopi i najsilnije njemačke tvornice i lijevaone željeza.

Time se je staro neprijateljstvo još pogoršalo.

Ali tako nije moglo uvijek da traje. Niti je Njemačka mogla vječito da reži na Francuze, niti su Francuzi mogli za sve vijeke da vrše službu policista na njemačkom tlu. I Njemačka i Francuska imadu u svijetu i drugih svojih interesa, koje moraju da štite, zato su njihovi prvi ljudi brzo uvidjeli, da ovako ne može a i ne smije da ide dalje. Nije potrajalo dugo, te se i s jedne i s druge strane počelo govoriti o sporazumu. Poslije sastanka u Lokarnu došla je na red ona znamenita sjednica Društva naroda u Ženevi, gdje su se prigodom ulaska Njemačke u Ligu naroda odigrali utješljivi prizori, koji su mogli predslutiti na skorajšnje zbliženje njemačkoga i francuskoga naroda. Njemački ministar Stresemann i francuski ministar Briand imali su kod toga mnogo zasluga. Ta dvojica radili su u skladu, kako bi što prije izgladili sve zaprijeke, što još stoje na putu sporazumu medju oba naroda.

Kad eto došlo je nenadano nešto, te je opet zamutilo vodu, što se teškom mukom bila ipak donekle razbistrila. Evo što se dogodilo: Prošloga mjeseca septembra ubio je jedan francuski oficir jednoga Nijemca a drugoga ranio. Francuski časnik, predveden je ovih dana pred francuski vojni sud, koji ga je riješio, i k tome odsudio na kazan zatvora neke Nijemce. To je njemačku javnost silno ogorčilo. Sve su njemačke novine pune najžešćih napadaja na Francuze; — ko ih čita, čini mu se kao da se vraćaju dani, kad su odnosi izmedju oba naroda bili najnapetiji.

Evo što može da prouzroči jedna, razmjerno dosta malena stvar. A može se reći, da su baš te malene stvari, ti naoko sitni uzroci više puta krivi najgrubljim nesporazumima izmedju pojedinih naroda. Primjera ima na stotine, koji to potvrdjuju. Eno vam pokojne Austrije i Italije. I Beč i Rim počeo je bio pomalo da zaboravlja na staru hrgju, i odnosi izmedju jedne i druge zemlje počeli su da postaju sve srdačniji. No uto je izbio onaj slučaj s Oberdanom i u onaj čas, kad se u Italiji doznalo, da je taj mladi italijanski otadžbenik u Trstu pogubljen — sva je zemlja od Alpi do krajnje tačke Sicilije planula najžešćim ogorčenjem, pošto se nije nikada više utišalo, pa ni onda, kad je Italija bila s Austrijom u savezu.

Svi bi narodi, a naročito oni veliki, morali voditi malo više računa o malim uzrocima, koji naročito u ovo mutno vrijeme mogu u svaki čas da izazovu sukobe, o kojima se zna, kako počnu, a nikada, kako će da svrše.

Umjerenost

Lijepo je raditi prijatelji, i paziti na svoj posao, ali k tomu moramo dodati umjerenost, hoćemo li da nam marljivost bude uspješna. Ne zna li čovjek, kako će štedjeti ono, što je dobro, može se mučiti čitavi život i umrijeti bez pare. Gdje je tusta kuhinja, mršava je oporuka. Mnoga su imanja potrošena, otkada su žene zapustile predenje i pletenje, a ljudi zbog krčme zanemarili sječenje i cijepanje. Ako hoćeš da se obogatiš, misli i o štednji i o dobitku. Otresite se skupih ludosti, pak ne ćete imati razloga da se tužite na zla vremena, teške poreze i skupe obitelji. Žene i vino, igra i prevara čine bogatstvo malim, a potrebu velikom. Što potrošite na jednu ludost, odgojilo bi dvoje djece.

Mnoge sitnice čine krupnu stvar. Čuvajte se suvišnih troškova. Malena će pukotina potopiti veliki brod. Tko ljubi poslastice, prosjačit će. Lude prirediuju gozbe, a pametni ih ljudi troše. Ne kupuj ono, što ne trebaš, jer ćeš prodavati ono, što trebaš. Ludo je ulagati novac, da kupiš kajanje, a ipak tu ludost čine mnogi na sajmovima. Gizdavi siromaše, pak moraju da posudjuju od onih, koje su prije prezirali, koji su radinošću i štedljivošću podigli svoj položaj. Jasno se razabire, da je orač na nogama viši od plemića na koljenima. Tko neprestano vadi iz brašnena suda, brzo će doći do dna. Kada je vrelo suho, znade se vrijednost vode. Ako hoćeš da znaš vrijednost novca, pokušaj da posudiš, jer dug je zao drug. Prevelika je gizda pravo prokletstvo. Prije nego što pitaš hir za savjet, posavjetuj se s kesom. Oholost isto tako glasno prosi kao i potreba, samo još bezobraznije. Lakše je ugušiti prvu želju, nego zadovoljiti svima, koje za njom dolaze. Ludost je siromaha, kada hoće da majmuniše bogataša, kao i kad se žaba nadme, da bude jednaka volu.

Veliki se brodovi mogu odvažiti na pučinu, mali čamci moraju se držati obale. Kad objest ruča taštinu, večerat će prezir. Objest je doručkovala u obilju, objedovala u sirotinji, a večerala u sramoti. Dakle, kakva ti korist od vanjske objesti, zbog koje toliko toga stavljaš na kocku i toliko trpiš? Ona ne će koristiti zdravlju, ni olakšati boli, ona ti ne diže ličnu vrijednost; ona radja zavist i pospješuje nesreću.

Kakova je ludost zadužiti se za suvišne stvari. Promislite, što činite, kada se zadužite? Vi dajete drugome vlast nad svojom slobodom. Ako li ne možete platiti na vrijeme, stidjet ćete se, kad opazite vjerovnika, bit ćete u strahu, kada budete s njim govorili. Iznosit ćete jadne, podle isprike, pak ćete malo po malo početi lagati, dok ne postane prava laža. Ako je druga mana laž, onda je prva zaduživanje. Laž jaše na ledjima duga. Slobodan čovjek ne treba da se stidi niti boji, kada govori ili vidi makar koga na svijetu. Siromaštvo često lišava čovjeka svih krijeposti i duha. Teško je praznoj vreći da stoji uspravno. Tko ima vratiti o Uskrsu, korizma mu je kratka. Za sada će vam se možda pričiniti, da ste u sjajnim prilikama i da ćete lako podnijeti koju pretjeranost bez štete, ali za potrebu i starost treba čuvati, dok se može. Nijedno jutarnje sunce ne traje cijeli dan. Dobit može biti časovita i nesigurna, ali dok živeš, trošak je stalan i siguran. Lakše je sagraditi dva ognjišta, nego podržati oganj na jednom. Zasluživ, gdje možeš, a zasluženo čuvaj, jer to ti je kamen, koji će ti i olovo pretvoriti u zlato. Kada si našao taj kamen mudraca, onda se ne ćeš tužiti na rdjava vremena, niti da se porezi teško plaćaju.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Djačke kape i batine. - Kako je bilo nekada? - Narodna čitaonica. - A na zemlji mir ljudem... - Lijepo je počeo! - Proti skupoće. One tri.

Nekidašnja «Vedetta» donijela je vijest, da je ovdje na Rijeci i na Sušaku bilo ovih dana nešto življe. Djaci sušačkih srednjih škola dobili su nalog, da moraju nabaviti nekakve kape s nekim propisanim znakom. Kako čujem, te kape su imale da olakšaju profesorima nadzor nad mladeži. Srednjoškolskih djaka ima naime na Sušaku vrlo mnogo, tako da pojedini profesori mnoge od njih i ne poznaju. Ako pak profesor vidi, da se koji od djaka s propisanom kapom na glavi vlada nepristojno, on će ga zabilježiti i djak će morati da odgovara za učinjenu nepodopštinu. U slučaju pak, da se koji učenik zateče na ulici bez propisane kape na glavi, bit će pozvan na odgovornost i kažnjen. To je, kako se vidi sve radi reda i discipline.

Kako ima na Rijeci dosta djaka, koji polaze sušačke srednje škole, dogodilo se, da su i ti djaci nabavili propisane kape i došli s njima na Rijeku. Kad su pak to opazili djaci riječkih škola, uzvrpoljili se, i tom je prigodom palo nekoliko batina, dakako s jedne i druge, strane. «Vedetta» opominje djake neka budu mirni i snosšljivi, jer to da traže interesi obaju gradova: Rijeke i Sušaka.

Toj se opomeni pridružujem i ja, Rokac, a prihvaćam ovu zgodu, da napomenem, da je i u doba, kad sam i ja bio djak, dolazilo ovdje na Rijeci dosta puta do batina i «matafuna».

Osobito u vrijeme, dok je još na Fiumeri bila hrvatska gimnazija.

Sjećam se, da bi se više puta, onako pod večer, uz pozdrav: — Na, ćapa, pobre!... najednom našla na mojoj glavi šaka kakvog riječkog frkalasa, a i moja na njegovoj. Nas su nazivali pobre. To je imalo da znači nešto kao Tatalović.

Najvruće bilo bi, kad bi dolazili na Rijeku madžarski izletnici iz Debrecina ili Pešte. Onda se moralo vikati: Eljen! a kako ja nisam htio da vičem «Eljen» nego «jelen» — to bih odnio kući i po koju batinu. Bilo je svašta u ono vrijeme. Ja na primjer nisam bio ni žestok «mulac» ni loš djak, ali sam uvijek bio sav izgreben, kao da sam u neprestanoj borbi s mačkama. No i to je prošlo, ali čini se, da se ona naša negdašnja natezanja još i danas nastavljaju. A to će reći, da mladji plešu onako, kaošto smo mi stariji u svoje doba svirali.

U «Vedetti» izišao je još jedan članak i to protiv onih, koji su raznijeli glas, kao da se tobože već radilo i spremalo nešto protiv narodne Čitaonice na Rijeci. To da nije istina, već da je stalno to, da u hrvatsku Čitaonicu riječku ne će dirati niko, jer tako da hoće gosp. prefekt i glavar vlade u Rimu. Ovo nije rečeno uvijeno, već čisto i bistro, da može svak da razumije. A tako i valja!

Medjutim u ovaj čas može se reći da na Rijeci vlada potpuni mir, što je takodjer vrlo dobro.

Kamo sreće, kad bi već jednom zavladao mir i po cijelome svijetu, da ona pjesma, što smo je pjevali o Božiću: Slava Bogu na visini, a mir ljudima na zemlji dobre volje — ne bude samo prazna i pusta riječ, već da za njom slijede i djela ljubavi i bratstva! Ja nisam nikakav filozof — štaviše, vi ste više puta mogli čuti, kako mi je Ninetta često dobacila u lice, da sam pravi obični kanj — no sasvim tim ja nemogu razumjeti, kako je to da ljudi neće još da znadu za slogu ni za ljubav. A što smo mi obični smrtnici na ovom pustom svijetu? Ništa! Danas jesmo, a sjutra nismo, tako veli sveto Pismo. A mrzimo se, kao da ćemo do vijeka živjeti. O svijete, svijete, da znaš kako si nikakav!

A sada jedna mala opomena. Svi oni, koji imadu kakav vozić ali bilo kakvu drugu stvar, neka dobro paze, kome je daju na posudu. Ovih dana došao jedan dječak, neki Zadranin, u trgovinu gospe Ide Srdoč i molio ju je, neka mu pozajmi za jedan sat svoj vozić, jer da ima prenijeti nekuda par vreća cementa. Žena dopusti, a deran ode s vozićem dalje. Prodje ura, prodju dvije, prodje cijelo poslije podne, a vozića nema. Dodje noć — opet ništa. Sjutradan ode žena uokolo, da traži svoj vozić i nadje ga kod nekoga drugoga trgovca. Upita, kako je tamo dospio njezin vozić, našto joj trgovac odgovorio, da mu ga je prodao onaj mali Zadranin za 60 lira. I nesamo to, već je deran malo iza toga bio opet došao k njemu da ga zamoli, ne bi li mu ga posudio za jedan sat. Sigurno je bio našao kojega novoga kupca, kome bi ga bio prodao. Sud je derana kaznio na šest mjeseci i 22 dana zatvora, ali i onaj kupac morao je da plati neku globu, jer je morao paziti od koga kupuje vozić.

Kako čujem, riječka je općina dobila ovlaštenje, da može ona sama odredjivati cijene živežnim namirnicama. Time se hoće pobijati skupoću, koja je, barem u nekim stvarima, svakim danom sve veća. Želim općini najbolji uspjeh na tom trnovitom putu!

Još one obične tri, pa dosta.

Vele, da se je ova dogodila nekom mladom trgovačkom pomoćniku na Korzu, ali prije više godina. Došla u dućan neka mlada gospodjica, da kupi nešto svile.

— Po što metar? — upita ona.

Svaki metar — jedan poljubac, odgovori galantan pomoćnik.

— Dobro je, izvolite mi poslati dvadeset metara svile kući u tu i tu ulicu, taj i taj broj.

Malo zatim dodje u kuću one gospodjice glavom sam onaj trgovački pomoćnik pruži joj svilu i stane pred njom, da primi od nje onih dvadeset poljubaca. Medjutim gospodjica uze omot i reče mladom pomoćniku:

— Izvolite se potruditi u onu sobu onamo. Tamo ćete naći moju **nonu**, koja mi je kupila svilu za poklon. Ona će vam dati onih dvadeset poljubaca. Trgovačkog je pomoćnika u čas nestalo. Vele, da još i sada trči...

Još jedna..

Dva blizanca. Jedan se je od njih tužio nekome svome prijatelju.

— Da znaš, kakova je muka biti blizanac, osobito kad jedan drugome naliče ovako, kao evo ja mome bratu.

— Pa zašto je ta muka takova?

— Zato, jer kad neko od nas nešto učini, otac nikad ne zna pravo, ko je taj, pa da ne pogriješi, izbije nas obojicu.

Posledinja.

Neki glupan obilazio oko jednog automobila.

— Što radiš? — upita ga šofer.

— Tražim, gdje su konji, odgovori glupan.

— Pa nema tu konja.

— A da ko goni ovu nagrdu ovdje?

— Ja, je gonim — ja sam — odgovori šofer.

Glupan se udari po čelu: Pa rekao sam ja, da tu mora biti nekakvo blago, što ga goni.

Sretna nova godina! **Rokac.**

IZ BUZETA.

Novosti.

Kod nas je započela borba, na smrt i život, proti alkoholu, dakle proti vinu. Rakije nema, jer se ne kuha, a ne smijemo je kuhati. Prije smo samo prodajom rakije namirili sve poreze i takse, pa dašto i pili smo ju onako po «krijanci». Dakle u nas započe borba protiv vina i to tako, da su se stale zatvarati krčme. Zatvorena krčma Iv. Klarića na Mostu; krčma Draščić — Folja kod pokojnog N. Doma; Dinko Sirotiću oduzeta likvorerija, a uz to prodaja duhana (apalt); Sv. Martin ima jednu krčmu manje, Štrped takodjer.

Stari bivši Narodni dom, prazan je sasma. Jednom bio pun gostova, ozbiljnih, trijeznih, a i neozbiljnih i netrijeznih, a sada čini pokoru. U njemu se ne smije piti, a još manje pijančevati. Ali ipak služi i taj bivši N. dom. Ima u njemu lijepih soba, osobito ga diči plesna ili kazališna dvorana. U toj ponosnoj zgradi smjestila se Posujilnica, a sada se u dvorani drže skupštine i sjednice odborske jednog novog društva.

Govore, da će još nekoje krčme biti zatvorene, a medju tima i nekoje u samom gradu. No, izgleda, da se na buzeštini svejedno pije. A ko da ne pije ono mlado naše izvrsno vino — koje grije krv i srce u ove ledene dane.

IZ VRANJE.

Pjevanje u crkvi. - Božić.

Javljamo vam se opet jednim kratkim dopisom. Drago nam je, da vam ovoga puta možemo javiti, kako se je naša mladež dala na učenje crkvenog pjevanja. To je veoma pohvalno od naše mladeži. Prvi su put u crkvi pjevali na polnoćnicu. Bilo je lijepo čuti to pjevanje. Želimo ovom novom pjevačkom zboru dobar uspjeh i napredak u nastojanju.

Na Badnjak je kod nas počela puhati bura, a u večer je zameo snijeg, tako, da smo se stiskali u kućama od zime, pak nismo mogli ni sv. misu slušati u punom broju. Nastupila je prava zima.

Javiti ćemo Vam se doskora opet.

IZ LANIŠĆA.

«Uzoran» svećenik, lakih nogu.

Kod nas je najveća novost ta, da nam — nestalo našeg dosadašnjeg svećenika... Neki vele, da ga negdje zatvoriše i da mu skinuše s vrata svećenički ovratnik. Mi ćemo samo ovo reći: da je dosti bio zadužen u našem selu i da je preveč pio, vino dašto, i da nije bio sličan ni čovjeku, a nekmoli svećeniku. Pijanice nisu za crkvu. Mi za njim ne žalimo. Mi smo sami bogzna kakovi, ali smo za to ratari i šumari, pak manja sramota. Nama bi trebao jedan pravi svećenik u duhu i nauku Isusa Hrista.

IZ MLUNA.
Naš Božić.

Mi smo želili, da nam bude veseo i da nas utješi. Mi imamo danas onu staru dušu naših djedova i pradjedova, koji se radovahu Božiću kao djeca slatkišima. Takvi oni, takvi mi njihova djeca. Ali kakve li razlike izmedju njihovih dana i današnjih!?

Došao je Božić. Mi mu se pripravismo duševno i tjelesno. Htjedosmo ga barem dočekati radosno i u onom našem prastarom raspoloženju, ali čovjek snuje, a Bog boguje. Božić nam se približio strašnim licem. Bura puhala, da se sve treslo. Nitko ni iz kuće. Na Badnjak je ledena bura kraljevala. Zima da joj nema para. Svi se stisnusmo svaki u svojoj kući i na svojim ognjištima, veselo ili neveselo, kako tko. Na polnoćku nitko nije mogao da ide. Sve se lebdilo. Al ledene bile i naše duše. Naš je dragi susjed Cerovac Bartul umirao. Svi pohrlismo u kuću tuge i žalosti. Naša želja vruća bijaše: istrgnimo ga iz pandža smrti. Ta mlad je, jedva mu 23 godine. A morao bi živjeti za udovu majku; morao bi obradjivati i ravnati kućom i gospodarstvom; morao bi živjeti i za svoju vjerenicu po srcu svomu. No znala je obitelj njegova i on sam, da se ne će moći odhrvati smrti. I učiniše pošteno djelo: mladi bolesnik vjenča se na svojoj bolesničkoj postelji sa svojom odabranicom.

Srce nam je kucalo svima od žalosti i izvanrednog još nevidjenog dogodjaja. Osam dana iza tužnog vjenčanja mladi suprug stisnuo oči zauvijek. Bilo to na sam Božić. Za nas sve bi taj sveti dan — dan tuge i žalosti. Dan Božića bio studen, snijeg pokrio dolinu i humove naše. Nitko se ne maknu iz svoje kuće nitko dalje od svoga toplog ognjišta. Neki tužni tako bijasmo kod kuće, a drugi tugovahu, plakahu i naricahu u kući žalosti. Mladog čovjeka Cerovca zakopasmo na Stjepanju po podne. Čitavo selo u kući i okolo kuće žalosti. Štrpedski glazbari već tu. Mlado tijelo pokojnog zabija se u lijes. Glazba tužno zasvira. Majka, udova, braća i sestra pokojnikova hoće da svisnu od tuge. Nije tu oka bilo, što nije prosuzilo. Zaman oni zvahu svoga sina i brata, zaman: on je bio leden, kaošto je leden bio taj dan. Sama smrt, sama zima vladaše je u nama i oko nas. Velika povorka nas pratismo pokojnika do vječnog počinka, na buzetsko groblje. Sve što dalje, više se ljudstva priključilo k sprovodu. Glazba udarala skladno svoje pjesme žalostinke. I tako ode naš dobri Bartul u prerani grob. Teško se od njega dijelismo mi svi, a osobito pokojnikova braća i majka. Svi plakasmo. Suza je jedina što nam je tu moguća. Suzama nama odlazi i tuga iz naših srca.

A kakva li nije bol pokojnikova brata Antuna, djaka VIII. gimnazijalnog razreda. Dodje kući za Božić, da se odmori i poveseli, a eto — dodje na pogreb svoga brata! Dodje tako za praznike opet kući otrag dvije godine, dodje da vidi umirajućeg svog oca.

I tako mi u Mlunu prodjosmo Božićne blagdane... Samo led, bura, smrt, tuga vani i u našim dušama... Naše saučešće rodoljubnoj obitelji.

IZ RAČICA
Zima i Božić

Zima je, — godišnje doba, u kojem ima vrlo malo lijepih vremena. A tako i kod nas, upravo na dan Božića u jutro, pokrio je snijeg svojom bijelinom naše mrtvo zimsko tlo. Kod nas — u polju, nikada nije snijeg osobito ugodan, ali za Božić nekako pristaje.

Božić nam je lijepo pošao. Kako u Račicama nemamo svećenika, to nam se je pružila prilika, da smo samo dva dana prije i za Božić imali svećenika. Svak je govorio, da je dobro razumio njegovu propovjed, što je našim jezikom govorio.

— «Istar. Riječ» opet nam neredovito dolazi, a osim toga više puta fale prilozi «Istarske Riječi».

— Masline neki beremo a neki smo već pobrali. Kao i prošle godine, prilično su urodile osim onih, kojima su grane lanjske godine usahle od vjetra i zime.

Franina i Jurina

Jur.: Jutra je zadnji dan od leta. Trebalo bi storit bilancu, da znamo ča smo va ovem pasjem lete dobili a ča zgubili.

Fr.: A kako.

Jur.: Jako lahko. I kada se bude sve zbrojilo, odbilo, pomnožilo i podelilo, prit će vanka, da smo svi na dobitke.

Fr.: Ča i ja?

Jur.: I ti i ja i svi. Ča me gledaš tako divo! Počekaj, da ti to malo rastumačim. Počnimo s največim. S ovim našim svetom. Račun ne će bit težak nam dvem, ki štampujemo lunariji. Dunke, ovi naš svet se je ovo leto obrnul okole sebe tristo i šezdeset i pet puti. To je naš dobitak.

Fr.: Kakov vražji dobitak?

Jur.: Kako da ni! Promisli, da kada bi se bil obrnul samo jedan put više ale manje, naš kalendarij «Jurina» ne bi već niš valjal. Ku škodu bimo bili imeli!

Fr.: Tu imaš ti pravo, samo ja ne vidim, kako bi to moguće bilo, da se svet obrne ki put više ale manje nego je to pisano va našem kalendarije?

Jur.: Danas je, Franino, sve moguće. I veruj mi, da smo mi na dobitke, ako se još svet obraće onako, kako i do sada.

Fr.: Dobro, to bi bil jedan dobitak, a kade j' drugi?

Jur.: Pomalo, samo pomalo! Se spamećuješ ti, koliko puti su va ovem starem lete pisale novini, da će oni vratji rebilijonisti Kinezi bit krivi, da će opet nastat jedan rat, ki bi mogal bit niš manji od onega prvega? Pak na! Jutra je zadnji, a rata — hvala Bogu! — ni bilo. Pak ča ni i to jedan dobitak?

Fr.: Aj je? A oni strahoviti povodnji, ki su va ovem lete poplavili pol sveta, ako ne i više — ča je i ono dobitak?

Jur.: I ono je dobitak!

Fr.: Sakrabojski!

Jur.: Čekaj malo! Ti biš moral znat, da je ona silna voda, ka se je bila prelila po njivah i po lugeh, va sebe imela jako puno blata i gnjoja. Svo ono silno blato staložilo se je i tako ognojilo zemlju, da će drugo leto urodit i šenica i turkinja kako još ni nikada. Pak ča ni to morda jedan veli dobitak?

Fr.: Aj je! A ča govoriš pak za oni grad va Floride?

Jur.: Ki grad?

Fr.: Ono velo novo mesto, va kem se delaju kinematografi i one druge kumedije. Njega da je svega zrušil jedan veli uragan. Je i to dobitak?

Jur.: To se zna, da je, zač će tamo mnogi ljudi, ki su prez dela nać posla i življenja. Zato se more reć, da je i ono jedan dobitak.

Fr.: Kako vidim, za te je sve dobitak. A kakov dobitak češ pak ti stavit va račun za se?

Jur.: Ovu moju živu glavu. Živa glava, brate, to ti je va današnje vreme najveći dobitak.

Fr.: Takoveh dobitki imam i ja, ma ja bim otel još ča drugo.

Jur.: Ja ne znam, ča biš to još otel! Moreš jist?

Fr.: Morem, ako j' samo ča.

Jur.: Moreš spat?

Fr.: Kako cok, hvala Bogu!

Jur.: A imaš dobru onu — taneku?

Fr.: Ča stolicu? Prošćenja pitam: imam.

Jur.: No pak ča ni i to jedan veli dobitak? Ča biš još otel?

Fr.: Malo beči.

Jur.: Va bečeh ga ni kako ni va fundačah. Ča će ti beči!

Fr.: A ča će mi ni sve one najbolje stolice od ovega sveta, ako ja nimam s čem plaćat ono, ča moram. Lahko je tebe! Ti sve vidiš belo i svetlo.

Jur.: I to je jedan dobitak. Dandanašnji je sve dobitak, ča čoveka drži va vere i va ufanje.

Fr.: A ter je tako! Veselo srce kudeju prede. Zato će bit najbolje, ako se mi dogovorimo već sada, kade ćemo dočekat novo leto.

Jur.: Puli jedne moje lanjske butijice malvasije. Zabugarit ćemo onu našu: «Istrijani, stari naši, Bog da ih poživi...» i izreć ćemo zdraviću svemu rodu našemu, da mu bude novo ljeto jako srećno i berićetno!

Fr.: Amen!

IZ BUZETSKE DOLINE.
Cvat u zimi. - Vince rumeno. - Goveda. Mizerija. - Prosvjetna društva.

Mi znamo, da se ljudima dopadaju čuti i čitati — novosti. Takov je svijet, i mi mu ne možemo glavom zaviti kao piliću. Današnji svijet želi promjene, želi hitre promjene, dakle — novosti. Tomu nas je naučio zadji rat. Pisali su nam prijatelji iz Jugoslavije i Amerike, da jedva čekaju novosti iz svog rodnog kraja i zemlje Istre. Pa tko da im zamjeri! Čovjek bi uvijek rado imati, i u starosti, svoju zipku (zibelu) u kojoj je onako slatko spavao kad bio malo djetešće. Pa ljudi smo...!

Novosti imade u našem kraju prilično. Nisu sve interesantne, ali su ipak — novosti. — Interesantno je recimo novost, da se je 20 godišnja lijepa djevojka udala za 65-godišnjeg «mladića» visokog položaja. Srećnom «mladencu» će mlada ženica doskora darovati novorodjenče. E, pa neka su, srećni! Čitali smo, da sada negdje u zimsko doba ponovno procvale voćke. No mladost i starost se sudi po — srcu. Ali ostavimo srce i srca.

Pak ćemo vam još javiti, da mi vinogradari ovuda (a svi smo to seljaci) imademo ove godine jako dobro vino. Pasja noga, sad nije potrebno, da se pije vino iz drugih krajeva. Da pravo rečemo, svi sada piju i toče naše domaće vino, te se ga već do sada prilično izvezlo u sjeverne kraje, Kras, Divaču, Trst, Rijeku. Svi hvale naše vino, pak će se ga prodati.

Treća je novost, malo žalosnija, da je cijena govedi silno pala. Na zadnjem sajmu kod nas mogao si vidjiti mnoga lijepo gojena goveda, što se prodavala po 3 lire žive vage. Mi smo se dali svojski na gojidbu goveda, dosti smo ih odgojili i nakupovali, pak evo sada — blago je bez svake cijene. Lijepu kravu sada možeš kupiti za hiljadu lira i nešto više. Sada sami ne znamo što ćemo i kako.

Još nešto malo ugodna. Došli na mnoge od nas pozivi da isplatimo vinske takse od prošlih godina. Zadužili smo se u ove tri, četiri zadnje godine, pak nam je velika briga, i da dugove isplatimo. Tko može, neka nam u tomu pomogne.

Peta bi bila novost, da su nam ukinuta sva naša prosvjetna društva (čitaonice, ženska udruženja i glazba), a mjesto njih ustanovilo se ovdje jedno novo društvo.

IZ PULE

Nezna se još točno, radi li se o zločinu ili samoubojstvu, ali po svoj prilici biti će zločin. Dne 27. o. mj. nadjen je objošen s razbijenom glavom vrtlar Ivan Gladić, star 69 godina iz Verude.

Gladić je ujutro otišao od kuće u vilu jednoga oficira, da tamo cijepa drva. On je kod tog oficira služio kao vrtlar. On je u jednom kraju vrta cjepao, rascjepano je nosio na drugi kraj u malu kućicu. Pol sata iza kako se je Gladić uputio na rad, žena ga je tražila da dodje kući popiti kavu, ali kako ga u vrtu nije bilo, otide da ga traži u kućici. No čim je stupila na prag, pred njom se je pružao strašan prizor: za jednom je gredom visio obješen njezin muž s jednom velikom ranom na glavi.

Žena je od silnog užasa počela vikati tako da su se odmah skupili ljudi. Odmah su bili obavješteni karabinjeri, a doskora je došla i komisija, koja je pregledala unesrećenog Gladića. Njegova smrt je za sada još jedna velika tajna. Nekoji misle da se je on sam ubio, ali izgleda, da je to nemoguće, jer je imao glavu razbijenu jednim jakim udarcem sjekire. Nije moguće, da je on mogao sebe udariti, pa se poslije objesiti. Prije je moguće, da je na Gladiću izvršen grozan zločin, pak je policija sada u potrazi za zločincem.

P O D L I S T A K

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskog života u porečkom dijalektu.)

(Svršava se.)

To nas je jako zaštupilo, da smo se samo počeli jedan drugega gledati.

«Kako to more biti?» san reka ja. «Vi ste po rodu, gorite, od plemenitaške fameje Jambrekovići, a stavali ste u Baderni? Tega, uprostite, ne moren razumiti!»

«Tega ni ne ćete moći razumiti, ko van ne povin sve! Nego hote gori u hižu, dragi moji Istrijanići», je rekla, ustala se z banka uzela črnu grbljaču s kojon se je štapala i povela nas je gori u hižu.

Lipo ubučeni hlapci su nan vred donesli mižole i pijate, narizali nan pršuta i natočili vina, a dobra stara gospa nan je zajno nudila.

I počela nan je pripovidati, kako se je to zgodalo, da je ona došla u Badernu. Ona je bila una mala Nada, koja je živila u Rupeni devet lit, priz matere, poli tete Jelene. Njej tac Miljenko Pracajić je bija poša u Meriku i potle devet lit je torna nazad kako profešor i veliki gospodin. Uženija se je za njeju mater Andjelku, pak su pošli iskati nju svoju izgubljeno dite. Našli su je u Baderni i poznali su je po toj medaljici, ča je ima još sada pod vraton.

«Vidite!» je rekla i pokazala nan lipu medaljicu na zlatnoj kadinici. «Po njoj su me pripoznali».

«A uti križič poli medaljicu?» san zapita ja, ča me je kako Baderljana štorija največ interešala.

«Uti križič to mi je uspomena od jenoga vašega velikega sina. Da mi ga je pokojni vaš biškup Jure Dobrila uni dan, kad me je u Baderni berma i kad su me moji stariji tamo našli».

«A kako je finila teta Jelena Rupenova?»

«Ona je došla s namon vamo. Živila je vode u svakoj bogatiji poli nas u fameji još deset lit. Umrla je plačući, ča ne more nazad u svoju dragu Badernu. Zakopali smo je i moremo poj viditi njej lipi grob.

Malo potle smo pošli na cimiter i pomolili smo se svi na grobu naše Istrijanke tete Jelene Rupenove, koja počiva daleko od svoga doma, daleko od svoga Benić-vrha, di su zakopani svi njeji Rupeni.

Po putu smo se spominjali od naše puste Istrije i gospa Nada je zajno mene pitala za nike ljude u Baderni.

«Kako je finija pre Martin?» me je pitala.

«A on je umra malo lit potle ki ste vi pošla ča i zakopan je na baderljanskon cimiteru».

«A stari Nadalin i njigova žena?»

«Slabo su finili», san reka ja. «Stari Nadalin je zazuga sve ča je ima. Goru da mu je u jenu noć dobija niki Dardi iz Rovinja priko trideset miljari. Kad mu je sve propalo, našli su ga mrtvega gori, da se je tošiga. Stara Goričanka je doživila veliku mižeriju i bila je lačna. Ljudi, koje je ona toliko mučila su je pod starost nosili cuke, da ne umre od glada. Umrla je od dešperanja i ona. Tako san čuja pripovidati», san finija ja, «prike ja nis pametija nenoga od tih ljudi; oni su umrli još prije nego san se ja rodija».

Čuda smo još pripovidali, a kad smo se uvečer pozdravili s ton staron gospon, zamolila nas je, neka, kad dojdemo doma, lipo pozdravimo njeju dragu Istriju.

Kad san ja uvečer doša doma i legi spati, nis moga zaspati. Štorija od tega diteta ljubavi, ča ga je sudbina hitila 7 uvih krajih ča u moju Badernu ni mi dala spati. I počeja san pisati uto štoriju unako, kako mi je je povidala dobra stara gospa Nada — —

I sada, kada san je finija, pozdravljan, kako me je molila, pustu našu Istru lipu Badernu na vrhčiću i selo Rupene u onoj škaljivoj vali — —

Svršetak.

Političke vijesti

Reorganizacija policijske službe.

Novine pišu o reorganizaciji policijske službe. Ta reorganizacija biti će u povišenju broja policijskih komesara i kvestora. Osim toga će biti povišena plaća policijskim činovnicima i drugom osoblju. Broj policijskih agenata povećati će se za 2500 ljudiju. Kvesturama i komesarijatima dati će vlada država prometna sredstva na raspolaganje, a kako novine pišu uvesti će se i aeroplani u policajnu službu naročito za krajeve u blizini granica.

Fašističko doba.

Ministar narodne prosvjete on. Fedele naredio je da moraju svi njemu podredjeni uredi, u svim službenim spisima, uz redovitu godinu pisati takodjer i godinu fašističke revolucije (n. pr. 3. 6. 1927. V.). Do 28. oktobra 1927. treba prema tome uz 1927 pisat na svim spisima i V. godinu fašističke revolucije. Ova je naredba već stupila na snagu. Naredba on. Fedela bila je od on. Mussolinija primljena s pohvalom, pa će se po svoj prilici uvesti i u ostalim ministarstvima.

Porez na neženje od 1. januara.

Kako «Gazzetta Ufficiale» javlja od 1. januára 1927. početi će neženje da plaćaju porez. Porez će plaćati neženje od 25 do 65 godina stari. Visina poreza još nije odredjena. Kako će se porez ubirati, ko će biti oprošten i sve ostale okolnosti odlučiti će se naknadno.

Kralj je potpisao jedan milijun lira liktorskoga zajma.

Nj. Vel. kralj Viktor Emanuel III. potpisao je liktorskoga zajma za 1 milijun lira. Ovaj je lijepi čin naišao na srdačno odobravanje kód naroda. Osobito novine sa simpatijom pišu o kralju, koji je u ratu bio prvi vojnik, pa je i sada u miru htio ovim svojim rodoljubnim činom pokazati, da je i prvi gradjanin. On je htio ovim svojim činom pokazati, da je dužnost svakog gradjanina od najzadnjeg pa do državnog vládara, potpisati prema svojim močima jednu svotu za liktorski zajam, da se tako država pomogne, te da se državne finance stabiliziraju.

Ustanovljen je posebni tribunal.

Novine javljaju, da se je sastavio posebni tribunal, koji će suditi onima, koji budu htjeli raditi protiv države, kako to predvidja novi zakon o obrani države od 25. novembra 1926. Tome tribunalu predsjedati će general Sanna.

Sastanak ministarskoga savjeta.

I ako su u posljednje dane bili veliki praznici on. Mussolini je kroz sve te dane radio neumorno. Razgovarao je s raznim državnim faktorima. Sprema se naime za 3. januara sjednica ministarskog vijeća.

Sastanak velikog fašističkog vijeća.

Dne 6. januara sastati će se na sjednicu veliko fašističko vijeće. Ta se sjednica očekuje s velikim zanimanjem, jer će na njoj on. Mussolini izreći govor, po kojemu će se zacrtati smjernice rada fašističke stranke u godini 1927.

Mussolinijeve izjave.

Jedan američki novinar posjetio je on. Mussolinija, te ga je zamolio, da mu objasni nekoje uzroke o odredbama o javnoj sigurnosti, koje su u posljednje vrijeme u Italiji provedene. Izmedju ostaloga izjavio je on. Mussolini i ovo o internacijama:

«Deportacije se ne odredjuju samovoljno. Posebna prizivna komisija proučava svaki pojedini slučaj deportacije veoma potanko, te o svojim zaključcima obavještava mene samoga. Ja sam odlučujem kao zadnja ištanca o deportaciji. Deportacija politički nepopravljivih osoba i socijalno škodljivih elemenata za društvo je pravo čišćenje. Samo u Napulju ima po listinama 60 oderuha i 50 prodavača kokaine, koji su deportirani. S tima nemam smilovanja, jer škode zdravlju i životu ostalih državljana.

Mussolini je izjavio, da deportirani mogu uzeti sobom i svoje obitelji. Šalju ih na otoke Pantelleria i Tremiti.

Deportacija — rekao je on. Mussolini postoji oduvijek, a ja znam da ni za Italiju nije nova. Deportacije su poznavali stari Rimljani, a vrše se i u modernao doba.»

Emigracija u Australiju.

Vlada je zaključila pregovaranja s predsjednikom australske vlade za iseljivanje u Australiju. Novine javljaju, da će Italija sada moći svake godine iseliti u Australiju 20.000 državljana.

Albanski predsjednik republike posjetiti će Italiju.

Predsjednik albanske vlade će, kako se tvrdi, već u mjesecu januaru, učiniti službeni posjet kralju. Ahmed Zogu doći će u Rim u pratnji ministra vanjskih opslova i šefa Albanskog generalštaba. Biti će kraljev gost.

Sastav nove jugoslovenske vlade.

Iza dugog očekivanja, kombinacija i pregovaranja sastavila se je napokon opet jugoslovenska vlada. To je dogodjaj, koji baca u pozadinu sve ostale, pa se danas jugoslovenska javnost bavi samo kritiziranjem, hvalenjem ili kudjenjem te nove vlade.

Pregovori za sastav ove vlade vodili su se dosta dugo izmedju raznih stranaka. Htio je i Davidović da je sastavlja, no napokon ju je na sam Badnjak sastavio Uzunović. Sve do večera na Badnjak nije se znalo kakva će biti vlada, dok se napokon nije pronijela vijest, da su vladu sastavili radikali i radićevci, a očekuje se, da će još ne zaposjednuta mjesta dobiti slovenska pučka stranka.

Ova je vlada već peta, koju je sastavio Uzunović, a sastavljena je ovako: Predsjednik: Uzunović; ministar vojni i mornarice: general Hadžić; ministar vjere: Milorad Vujičić; ministar prosvjete: Miša Trifunović; ministar zdravlja: dr. Miletić; ministar unutranjih poslova: Maksimović; ministar agrarne reforme: Pavle Radić; ministar gradjevina: dr. Košutić; ministar pošta: dr. Šuperina; ministar trgovine: dr. Krajač; min. izvanjih poslova: dr. Perić; min. financija: dr. Marković Bogdan; min. saobraćaja: general Milosavljević; min. šuma i ruda: Simonović; min. za izjednačenje zakona: dr. V. Jovanović; min. pravosudja: dr. Srškić. Ostala su prazna mjesta ministra za socijalnu politiku i za poljodjelstvo.

Željeznički spoj sa Jadranom

Posebnoj komisiji za izradu nacrta novih pruga, koje bi se u Jugoslaviji imale izraditi, uspjelo je dobro završiti rad. Saznaje se, da je ta komisija usvojila dva glavna projekta za izradnju željeznice do Jadranskog mora. Jedna bi pruga išla iz Beograda na Obrenovac-Šabac-Bjelinu-Tuzlu - Sarajevo - Mostar - Imotski - Split. Od te bi se pruge kot Mostara odvajao jedan krak za Metković. Druga pruga išla bi od Niša na Prištinu - Peć - Podgorica - Boka Kotorska. Osim ovih pruga gradit će se i više drugih pruga u raznim djelovima države.

Domaće novosti

Da bi nam bila sretna!

Prolazi — ova stara, omatorjela godina 1926. mirno, pokunjeno i pogruženo. Umire. Od zime sigurno. U ove joj dane po svim novinama, u svim razgovorima pjevaju opjelo, a kada umre zakopati će je svi u prošlost, u sjećanja ili u zaborav. Da, u zaborav. Učinit ćemo na Silvestrovo uvečer, kod toplog ognjišta i zgrijanog vrčića domaćeg, poput Franine i Jurine bilancu — a onda ćemo, kada se uputimo u tople krevete i kad zagasimo svijeću reći laku noć i ovoj staroj, matoroj godini, koja ide pogruženo, pokunjeno a možda i podmuklo.

Donijela nam je svašta.

A bogme i zla. No neka joj je na posljednju radost.

Otvaraju se već vrata, na koja dolazi mlada i svježa nova godina u koju vjerujemo i od koje se nadamo mnogočemu. Neka bi nam bila dobra, dobra. Mnogo bolja od one, koja prolazi. Neka bi nam svima donijela mnogo sreće i zadovoljstva. Neka bi s novom godinom bili zadovoljni svi naši prijatelji, čitatelji, saradnici i sav naš narod po Istri i izvan Istre.

Bože daj!

Božić u Istri.

Pred sam Božić počela je po Istri da puše jaka bura. Time je bila zapisana smrt lijepim i toplijim danima, a nastupila je prava pravcata zima. Zrak je bio hladan, pak se je bilo nadati snijegu. I zbilja Božić nam je osvanuo u snijegu, koji se je prostro ko neki bijeli svečani sag od Učke pa do mora. Ko zna zašto — možda da pokrije svu našu nevolju i da bar za Božić zemlja bude blagdanski izgledala.

Po svim našim selima slavio se je Božić skromno i tiho, bez mnogo pjesme i vina, možda je baš ova zima pridonijela mnogo, da se je svako držao domaćeg ognjišta. Iza Božića slijedila su takodjer tiho i skromno dva sveca Stipanja i Ivanja, a za njima dolaze opet dani rada, koji će prekinuti tek Nova godina, da se nastavi starim redom a novom snagom.

Naslovi na pismima moraju biti u talijanskom jeziku.

Već je u mjesecu martu 1923. bio izdan kraljevski dekret, kojim se naredjuje, da se pisma i brzojavi na talijanske državljane, koji stanuju u Italiji adresiraju u talijanskom jeziku.

Sada je pak izdalo Ministarstvo naredbu poštanskim uredima, neka ne dostavljaju ona obična pisma, koja su predana na poštu u Italiji te su naslovljena u stranom jeziku na neku osobu u Italiji.

Pisma, koja budu adresirana u stranom jeziku biti će povraćena onome, koji ih pošalje, a ako se to ne bude moglo ustanoviti, onda će se smatrati kao odbijena pisma, te će se prema tome baciti.

Novi komesar tršćanske općine.

Dosadanji komesar tršćanske općine komendator Perez predao je dne 27. o. mj. općinu novom komesaru komendatoru Frontieru, koji je došao iz Novare u Trst.

Čestitke iz bratske Češke.

Šaljem svim znancima, prijateljima, kolegama i svom narodu u Istri mnogo pozdrava, želeći mnogo sreće u novoj godini, iz bratske Češke.

Vaclav Hrádek,
bivši župnik u Novakima.

Zadušnice za pok. veleč. Vrbku u Lanišću i Dolenjoj vasi.

Iz Lanišća javljaju, da će se dne 3. januara 1927. služiti u tamošnjoj župnoj crkvi misa zadušnica za blagopokojnog velečasnog gospodina Vrbku, bivšeg župnika u Lanišću. Dne 10. januara odslužiti će misu zadušnicu u istu svrhu u Dolenjojvasi vel. gosp. župnik Ellner — na poticaj in na trošak Posujilnice u Lanišću.

Bura je prevrnula vlak.

Zaplesala je svoje ludo kolo bez obzira na sve, lomila je stabla, rušila je, razbijala i tulila svoju objesnu pjesmu. Naša stara prijateljica bura. Na sam Badnjak u jutro bila je pak najjača. U Trstu i sjevernoj Istri rijetko je kada bila tako jaka. S burom zajedno došla je i zima kakve još dosada nije bilo. Toplomjer, koji je još pred par dana pokazivao više stupanja iznad ništice, pao je na 3 ispod ništice.

Razumije se, da nas ovakova bura nije mogla ostaviti bez šteta i nesreća. Medju ostalim manjim nezgodama, koje su bile prouzrokovane burom — znatan je i veoma rijedak uspjeh bure taj, da je prevrnula — vlak. Ništa manje.

Još prije nego li se je sa stanice S. Andrea u Trstu vlak maknuo, bilo se je bojati nečesa sličnoga. Bura je bila na vrhuncu svoje moći i slave, a vlak, koji ide za Poreč, malen je ko kakva igračka. No svejedno vlak se makne. Imao je za stalno gadnu borbu s nesretnom i ludom burom, dok nije napokon podlegao kao slabiji. Bilo je oko 5 i pol sati ujutro, kada je vlak prispio do Žavlja blizu brijega Monte Castiglione. To je kakih 20 minuta odaljeno od Trsta. Za lokomotivom bio je poštanski vagon i još tri osobna vagona. U tim vagonima bilo je oko 20 putnika.

Kad je vlak došao do toga brijega, bura ga je baš junački šibala, a strojovodja je mislio, da je bolje polaganije voziti, i ako je već dosta polagano vozio. Taj vlak ne vozi nikada više od 30 kilometara na uru. No još prije nego je on izvršio ono, što je naumio, bura je takom silom navalila na vlak, da je s tračnica digla vagone te ih prevrnula.

Taj je momenat bio strašan. Uz urlik bjesne bure zrakom se je pronio krik zaprepaštenih putnika. Svima je pred očima lebdila smrt — no na sreću nesreća nije imala takvih teških posljedica. Vagoni su ostali cijeli, samo se prevrnuli pak su i putnici ostali unutra više zaprepašteni nego drugo. Čim je prvi teški momenat prošao i čim su se putnici malo sabrali, ustanovilo se je, da su svi iznijeli živu glavu, a da ih je samo 7 lakše ranjenih na raznim djelovima tijela.

Na mjesto nesreće došao je odmah liječnik, koji je bio telefonski pozvan. On je pregledao 3 ranjenika. Ranjeni su vlakovodja Negri iz Trsta, kotlar Mozzorecchio iz Buja i Josip Šivic iz Škofija. Prva dva su ranjena po rukama, a treći na desnoj nozi. Preneseni su odmah u bolnicu u Trstu, a zatim su pušteni domaćoj njezi. Osim te trojice dobili su lakše ozlijede još 4 putnika.

Poslije toga došla je na mjesto nesreće komisija željezničkog ravnateljstva, koja je ustanovila, da je nesreća uslijedila zato, jer vagoni nisu bili dovoljno obteženi, kako to prepisuje pravilnik za željeznički promet.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

Priposlano*)

Pred 3 mjeseca ostavio je rodnu kuću moj sin. Od onda se više nije nikada javio, tako da neznamo gdje se nalazi. Ja i sva njegova rodbina u velikoj smo brizi. Molim onoga koji nešto znade o njemu, da mi što prije javi na donju adresu. Biti će zato nagradjen. Moj se sin zove Franjo Kos Nosković.

S poštovanjem
Ivan Kos Nosković
Santa Domenica di Albona
Sumber 117 (Istra).

*) Uredništvo odgovara samo u toliko, koliko zakon zahtjeva

SRETNU NOVU GODINU

žele svim svojim rodjacima, prijateljima, klijentima i drugima slijedeća gospoda i firme:

Pave Vukelić
trgovina cipela
Opatija

ISTARSKA POSUJILNICA
PULA
Via Badoglio 9

Alojzij Povh
zlatar
Trst
Piazza Garibaldi 2

Josip Sandalj
trgovac
Lupoglava

Zancai & Comp.
drogerija, umjetna gnojiva i gradjevni materijal
Matulji

Brijačnica
Saško & Ivančić
Trst
Palača „Adriatica" V. Galatti 24 - Piazza Oberdan

Rikard Jurković
trgovina delikatesa i specerajske robe
Opatija - Vasanska

Restauracija „Alle Viole"
Trst
Via S. Lazzaro 20

Luka Marinčić
pekarna
Pula
Via Castropola 12

Posujilnica u Voloskom
registrana zadruga s o. j.
Volosko

Vjekoslav Sinčić
urar, draguljar i optičar
Matulji
Podružnica Opatija

Josip Osojnak
mesarna
Volosko

Tržaška kmetijska družba
Trst
Via Torre Bianca 19

Buzetsko društvo za štednju i zajmove
Buzet

Niko Marčenić
trgovina vina na veliko
Opatija
vlastita kuća

Dr. Pero Kirac
odvjetnik
Pula
Via Marianna, telef. 156

Drogerija
Josip Trinajstić
Volosko br. 23

Ivan Sinčić
mehaničar i elektromehaničar
Matulji

Ivan Uljanić
Zorin Vrh

Vjekoslav Viškanić
mesarna
Matulji

Jakov Mamilović
trgovina ugljenom
Pula
Via Medolino 25

Josip Medanić
trgovina manufakturne robe
Opatija

Krojačnica M. Poznajelšek
Trst
Via Carducci 36

Matej Bančić
trgovac lesom
Kršanci - Žminj
p. Kanfanar

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA
TRST
Via XXX Ottobre 11

N. Kamenarić
brijač
Volosko

Milka Kučić
mesarna
Opatija
Općinska tržnica

TVRDKA ANGELO CANTONI
NA VELIKO
Čarape — maje — sitnarija
TRST
Via S. Zaccaria 6 - Via Ginnastica 2

P. Tomašić
trgovina delikatesa
Opatija

Ivan Kerže
trgovac
Trst
Piazza R. Imbriani 1

Franjo Kordić
trgovina rukotvorina
Rijeka
Piazza S. Barbara

Posujilnica u Lanišću

Juričić & Zach
trgovina željeza
Rijeka
Riva Amm. Rainer 6

Vinko Škulin
pekarna
Pula
Via Dignano

Ivan Feranda
trgovina jestvina
Matulji

Josip Brumnjak
trgovac drvima, ugljenom i gradjevnim materijalom, otpremnik i vozar
Opatija
Villa Primorkinja

Hotel Bologna
Dušan Jovančević & Lucia Ceratto
Pula
Piazza S. Giovanni 6

Vjekoslav Matulja
brijač
Matulji

Albert Cink
trgovac kožom
Trst
Via Udine 49 (ex Belvedere)

Braća Marijo i Ivan Ambrožić
trgovina žitarica i mlinskih proizvoda na veliko
Matulji

Kavana Principe Umberto
vlasnik JEFTO PETROVIĆ
Opatija

Ivan Turak
skladište gradjevnog materijala
Pula
Via degli operai 3

Ante Tomašić
papirnica, prodaja novina i bazar
Opatija
Grand-Garage, 40 box

Ivan Primc
vlasnik buffeta
Trst
Via XXX Ottobre 9

Ante Korsano
trgovac i posjednik
Lastovo - Dalm.

TRGOVSKO OBRTNA ZADRUGA
reg. zadruga na neograničeno jamstvo
TRST
Via Milano 20

TISKARA „EDINOST"
TRST

Broj 6 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta) U Trstu, 11. februara 1926. Pojedini broj 25 cent. God. IV.

„Istarska Riječ“

izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I, Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Još o narodnim manjinama

Činit će se komegod, da se o tim narodnim manjinama nešto i suviše govori. Možda će se kome to činiti već i dosadno. Svejedno: pitanje narodnih manjina zahvatilo je već danas toliko maha, da se više ne da skinuti s dnevnoga reda.

Kad je ono Wilson kazao, da maleni narodi nisu na svijetu za to, da ih se baca iz jedne vreće u drugu, kao prostu kakvu trgovačku robu, već da i oni, ti maleni narodi imadu pravo na život, na svoj slobodan kulturni, nacijonalni i politički razvitak, prvi su se tome nasmijali — Nijemci. Oni su u ono vrijeme imali u svojoj vlasti Alzaciju, a u njoj nekoliko stotina hiljada Francuza. Imali su i na istočnoj granici nekoliko milijuna Poljaka, a na sjeveru nekoliko Danaca, pa su posprdno pitali:

— Zar da ti Francuzi, Poljaci i Danci, kojih ima tako malo, zar da i oni imadu pravo na svoj posebni narodni život i razvitak? Zar da imadu to isto pravo i Hrvati i Slovenci i Česi i toliki drugi narodi, što ih savezna, njemačka i madžarska braća u Austro-ugarskoj monarhiji drže na uzdi?

Nema prava za takove malene narode! — govorili Nijemci: svi ti Francuzi, Poljaci, Danci, Hrvati, Slovenci, Česi, Rumunji itd. naša su roba, kojom mi Nijemci, Austrijanci i Madžari možemo po volji da baratamo.

Tako se u Beču i u Berlinu govorilo još prije desetak godina. No od toga vremena zbili su se u svijetu veliki sudbonosni dogadjaji. Njemački je narod sâm na svojoj koži osjetio, što to znači, kad može neko drugi po volji njime da barata. Vidjeli su Nijemci, da je to strašno, pa eno ih gdje danas o malenim, podjarmljenim narodima govore i pišu sasvim drukčije nego što su to prije činili. Baš obratno od onoga, kako su prije pisali.

Tko danas uzme u ruke kakove njemačke novine, naći će često u njima po koji članak, u kome se na dugo i na široko, kako već to Nijemci znadu, raspravlja o pravima narodnih manjina. Ne pišu i ne govore o tom samo obični novinari, već i prve političke ličnosti njemačke. U ovom trenutku bave se posebice pitanjem svoje braće u Poadižju ističući kako su Nijemcima u onim krajevima oduzeta sva prava: kulturna i nacionalna, da se o političkim i ne govori. I dok jedni Nijemci propovijedaju mržnju i bojkot protiv Italije, drugi, osobito neki uvaženiji političari, opominju Italijane, neka paze, što rade, jer pitanje narodnih manjina postaje iz dana u dan sve delikatnije, pa bi mogla sa sobom da povuče posljedice, koje se ne mogu još ni pregledati.

Tako na priliku Paul Löbe, predsjednik njemačkog parlamenta traži, da se zaštita narodnih manjina podvrgne Ligi Naroda, a poznati grof Heinrich Bernstorff, koji još uvijek sniva o nekakvim Sjedinjenim Državama evropskim, veli, da do zbliženja naroda ne će moći da dodje, dok se narodne manjine ne budu osjećale sretne i zadovoljne, mâ gdje bile. Drugi se jedan njemački političar, dr. Kahl, veseli, što Njemačka ulazi u Ligu Naroda, jer da će ondje moći uspješno braniti prava Nijemaca, koji se nalaze u vlasti drugih država. Oto Landsberg, član socialdemokratske stranke pita Italijane, misle li oni, da će imati koristi od toga, ako izgube simpatije Nijemaca upravo uslijed toga, što hoće nasilno da raznarode ono nešto svojih njemačkih sugradjana? Zar nije Italija iz svoje povijesnice naučila, da ugnjetavanje ne izazivlje samo mržnju već i protuobranu?

Profesor dr. Kotzsch ističe pak, da je u pitanju južnog Tirola u Njemačkoj sav narod složan kao jedan čovjek. Svi se, veli, interesuju za sudbinu one svoje braće, svi, od najskrajnije desnice pa do najskrajnije ljevice.

Ovako pišu Nijemci, otkad ih je pritisla teta potreba, a mi se ponosimo, da su davno prije njih te iste misli o narodnim manjinama isticali naši vodje, koji su pod tim principima i vodili svu onu borbu protiv njemačkog i uopće austrijskog ugnjetavanja. Na tome polju radi i danas vrlo uspješno poslanik g. dr. Wilfan, koji i u tome slijedi blagoslovljene stope naših nezaboravnih prvaka. Evala mu!

VIKTOR CAR EMIN:

Družba sv. Ćirila i Metoda za Istru

Kome nije bilo dano, da izbliza prati razvitak hrvatskog i slovenskog školstva u Istri, mučno će moći sebi da predoći, koliko je trebalo borbe, naprezanja i natezanja, dok bi se konačno postigla kakva pomoćna ili redovita pučka jednorazredna škola. C. k. pokrajinsko školsko Vijeće i sva kotarska a većinom i mjesna školska Vijeća bila su sastavljena od elemenata nama protivnih. Zemaljski Odbor (Giunta provinciale) koji je kod sistematizovanja i osnivanja javnih pučkih škola imao posljednju, odlučnu riječ, bio je gotovo sav u rukama italijanskim. Prema tome selo, koje je željelo da ima svoju hrvatsku školu, nailazilo je u najviše slučajeva već na prvom koraku na razna okapanja sa svojom općinom. Ako bi se to sretno prebrdilo, selo bi podnijelo molbu za otvorenje hrvatske škole kotarskoj vlasti. Tu bi se stvar, zbog raznih «izvida» i neizbježivih šikana, vukla na dugo i na široko, dok bi iza koje godine možda ipak stigla na c. k. pokrajinsko školsko Vijeće, «na daljnje uredovanje». Moralo bi opet da prodje dosta vremena, dok bi pokrajinsko školsko Vijeće stvar ili zabacilo ili pak proslijedilo Zemaljskome Odboru u Poreč, da i ono daje svoju privolu. Zemaljski bi odbor najčešće turio odnosni akt u ladicu, gdje bi ostao godine i godine.

Sad će biti svakome jasno, kakav je to za nas istarske Hrvate i Slovence bio dogadjaj, kad bi se pročulo, da je u kojem našem istarskom selu otvorena kakva mala jednorazredna škola.

Kod Italijana bilo je sve drukčije: oni su u rukama svojim imali i sukno i škare, pa su otvarali svoje redovite javne škole i tamo, gdje nisu po zakonu imali prava.

Medjutim blagodareći neumornom nastojanju i besprimernoj energiji naših ondašnjih zastupnika dešavalo se, da je kadkada dolazio do izražaja i onaj čuveni austrijski XIX. paragraf, tako da oni naši suzemljaci druge narodnosti nisu mogli posvuda i u svako vrijeme da provode onu svoju školsku politiku, koja je išla za posvemašnjim iznarodjenjem našeg elementa u Istri. Vidjevši to istarski su Italijani došli na drugu misao. Što se nije dalo s postojećim, u njihovu korist skrojenim zakonom da postigne, odlučili su da prepuste privatnoj inicijativi. Tako su oni već u junu 1886. osnovali svoje školsko društvo «Pro Patria», koje je četiri godine za tim raspušteno i god. 1891. opet uspostavljeno pod imenom «Lege Nazionale». Predsjednik toga društva, pjesnik Riccardo Pitteri, izjavio je jednom, da sa strane «Lege» nije nikada izišla ni jedna riječ mržnje, već samo riječ ljubavi... Medjutim tu se nije radilo o riječima već o faktima, a ta su fakta za nas, istarske Jugoslavene, bila nemila, upravo porazna.

Naši narodni vodje bili su odmah na čistu, što im treba učiniti. Zlo je tražilo ustuka, protivnička navala odbranu a odbrana što življu i hitriju organizaciju. Nužne predradnje i savjetovanja izvršila se već god. 1892, a u proljeće 1893. potvrdjena su pravila našega školskoga društva pod nazivom: Družba Sv. Ćirila i Metoda za Istru. Nekoliko nedjelja zatim, 5. jula, razaslata je na sve vidjenije ličnosti okružnica, u kojoj je obrazložena svrha novoga društva.

«Nismo mogli dalje mirno motriti to nevoljno stanje, koje se u svoj svojoj pogibelji prikazuje osobito u nekojih krajevih Istre...» stoji u spomenutoj okružnici, pod kojom su potpisani dr. Dinko Vitezić kao predsjednik, dr. Matko Laginja tajnik, a dr. Andre Stanger, blagajnik.

Neposredno iza toga donijela je tršćanska «Naša Sloga» pod naslovom «Za obranu!» niz članaka, u kojima je još podrobnije objasnila svrhu novoga školskoga društva istaknuvši da ono nema nikakvih agresivnih namjera, već da ide samo zatim, da nas oslobodi «od duševne smrti»...

I zaista — neka bude već ovdje mimogrede napomenuto — sav se je kasniji mnogogodišnji rad naše Družbe kretao u tim svojim već prije odredjenim granicama: sva je njezina slava u obrani naših ugroženih sela i naselja, kaošto je to priznao i sam Italijan Ascoli u svojoj knjižici «Ricordo del VII. Congresso della Lega nazionale ad Arco (1900)», gdje veli o našoj «Družbi» — «la quale in effetto altro non vuole se non che gli slavi sentano da slavi». Ako je kada, naročito na Družbinim godišnjim skupštinama, dolazilo do oštrih ispada, ti su većinom bili upućeni na adresu c. k. vlade, koja je najviše bila sama odgovorna za sve nepravde, što ih je naš ubogi narod u Istri morao da snosi. Kad bi ona bila svojim podredjenim organima izdala stroge upute, da se u Istri školski zakon ima da primijenjuje s najvećom tačnosti i nepristranosti, istarski bi Italijani imali svoje i mi svoje, pa bi time bilo isključeno svako neprijateljsko takmenje. Medjutim bečka je vlada uporno podržavala svoju sramotnu školsku politiku jedino u namjeri da nas oslabi, jer je mislila, da u našem narodnom pokretu vidi prste panslavističke Rusije — bauka, kojega se nikako nije mogla da otrese. Italijanska štampa, naročito porečka «Istria» i tršćanski «Piccolo» podjarivali su pak i sa svoje strane ta austrijska sumnjičenja iznoseći izmišljene priče o ruskim rubljima, što da ih panslavistički agenti bajagi bacaju medju istarske seljake...

U toj mutnoj atmosferi, pod najtežim prilikama, započela je Družba godine 1893. svoj rad, tako da su narodni učitelji, koji su u tome radu učestvovali i svi drugi, o državi ovisni rodoljubi, što su se prinosima sjećali Družbe, mogli očekivati, da će im se vlast zbog toga osvetiti prije ili kasnije.

Unatoč svemu tomu naša je Družba uhvatila ubrzo maha u narodu i to ne samo u Istri već i u svim krajevima, gdje živu Hrvati. Već i sama ličnost njenog prvog predsjednika, dra Dinka Vitezića, uljevala je u svačije srce najdublje povjerenje. To isto vrijedi i za prvoga tajnika, dra Laginju, kao i za blagajnika, dra Stangera. Već na prvi glas o ustanovljenju školske Družbe počeli su kapati prinosi u njezinu korist. «Naša Sloga» započela je već u svom broju od 6. aprila rubrikom «Za Družbu Sv. Ćirila i Metoda za Istru», koja je malo poslije prešla u sve naše novine ovkraj i onkraj Riječine.

Isprva pritjecali su prilozi laganijim tempom. No što dalje, to je sve više rastao i interes za Družbu a s njime dizali se i njezini prihodi.

Prvi jači porast prihoda pokazuje godina 1900. Te godine Družbini su prihodi premašili svotu od 34.000 Kruna. Sedam godina zatim dosegli smo svotu od 100.000, a već u godini 1912. kruna 220.000. Iduće, 1913. god. prihodi su još porasli, dok su god. 1914. zbog ratnih komplikacija znatno pali. Slično se dešavalo, razumije se i u kasnijim ratnim godinama.

Već obzirom na sve žešće nasrtavanje protivnika Družba nije mogla ni smjela čekati da nakupi što veću svotu novaca pa da tek onda započne svojim radom. I nije čekala. Već prve upravne godine 1893. kupuje u njezino ime doktor Laginja u Baderni zemljište, na kome se je kasnije imala da digne Družbina škola. Medjutim trebale su da proteku tri godine dok se ta škola otvorila. Bilo je to god. 1896., mjesec dana iza otvorenja prve družbine škole u Kašteliru. S otvorenjem spomenute škole otegnulo se tako dugo s razloga, što su vlasti činile svakojake prigovore u namjeri da ometu i spriječe Družbi svaki rad već u prvom zametku. Nije koristilo. Družba je unatoč svim zaprekama kročila naprijed svojim sigurnim korakom imajući pred očima svoj lijepi i plemeniti cilj. Tako je već dvije godine iza ustanovljenja družbinih škola u Baderni i Kašteliru uslijedilo i otvorenje prve naše škole u Puli. Bila je to skromna jednorazrednica u predgradju Šijana, koja se ubrzo proširila na dvo- pa na trorazrednicu, dok nije po vremenu od nje nastala jedna trorazredna ženska i jedna 3 razredna muška škola. Po tom se zašlo u grad. Iznajprije u ulicu Castropola, gdje se otvorila dvorazredna škola, pa u ulicu Besenghi (četverorazrednica) a onda u Verudu (jednorazrednica). Dok je Družba u gradu tako lijepo napredovala, nicale su i u neposrednoj okolici naše škole jedna za drugom: u Velom Vrhu, u Jadreškima, Banjolama i Vinkuranu.

(Svršit će se.)

DOPISI

IZ RIJEKE.

Mesopust danas i negda. — Kavalkine. — «Korso». - Plesovi u Čitaonici. - Čajanka u jugoslovenskom generalnom konzulatu.

Vele, da su negda Turci običavali govoriti: — Kad će doći ono vreme, onaj dan, kad će kršćanin da poludi?

Taj dan bio je dan poklada: mesopust.

Danas bi pak oni isti Turci morali da pitaju: — Kad će doći onaj dan, kad će kršćanin da se već jednom opameti.

Jer u sadašnje doba, kako znate, mesopust traje čitavu godinu — to će reći neprestano, i tako naš kršćanin ne može nikako iz toga ludila van, a kako je i moj Fijumanac dobar kršćanin, to se i u njegovoj glavi neprestano miješa i mota ludi Karneval.

U moje vrijeme bilo je to drukčije. Svijet je bio pametniji, što nam dokazuju i Turci, koji su morali dugo da listaju po koledaru, da nadju dan, jedan cigli, kad će kršćanin, u našem slučaju Fijumanac, da poludi.

U ono vrijeme vrijedila je poslovica, da svaki lijep tanac dosadi. Zasviralo bi se, a onda bi se svirale djele za pas. Zaplesalo bi se, pa onda — stop! — i svaki opet za svojim poslom.

Negdašnji naši plesači bili su kudikamo okretniji i elegantniji od ovih sadašnjih muškardina, ali bi se na plesu brzo umorili? Zašto? — Zato, što su imali više pameti, pa im je i glava bila teža, dok ovi današnji nemaju gotovo ništa u glavi, zato su im i noge laglje, pa mogu da se vječito vrte kao i drveni zvrkovi.

Sve je to bilo zdravije u ono vrijeme. Kad bi na dan mesopusta u jedanaest sati u veče, počelo veliko zvono da zvoni,, svijet bi ostavio tanac i razbježao bi se po kućama, pa bi brže bolje «bacio u se» posljednje komade «olita» i svak je gledao, da ga za Boga ne bi zatekla ponoć — početak korizme — s mrsnim zalogajem u ustima. Poslije ponoći bi se doduše nastavio ples, ali u znaku posta, kako to lijepo zapovijeda sveta Mati Crkva, i sve je bilo u potpunom redu.

Sjutradan bi se otišlo u crkvu, gdje vas nije čekao nikakav Sajin s onim svojim nerazumljivim «mementom», već ste lijepo klekli pred svoga popa, svog čovjeka, koji je sipajući vam na glavu pepeo, govorio onako milo kao da pjeva:

— Spameti se, čoviče, da si prah i da ćeš se u prah povratiti!

A onda bi se išlo na Trsat na bakalar, pa udri ko će bolje!

U ono vrijeme imali smo mi na Rijeci takozvane «Kavalkine» — velike maskirane plesove, što bi se priredjivali obično u teatru. Ne mogu reći, da su i one Kavalkine bile baš sve čiste kao suho zlato. Bilo ih je medju nama dosta, koji su tamo ostavili, što nisu nikada poslije našli, ali Kavalkine su ipak bile drukčije od ovih sadašnjih Veljona i Veljonissima, u kojima mnogi nemaju više ni što da izgube...

Najveće pokladno čudo na Rijeci bio je svakako takozvani «Korso». Taj je «Korso» bio na sâm dan mesopusta. Na trgu pred palačom Adrije okupilo bi se oko stotine što kola i što vozova, dakako lijepo iskićenih. Otuda bi krenula ta duga povorka najprije ondašnjom guvernerovom ulicom, a zatim Korzom izmedju dva jaka nasipa ljudi, što su za tu zgodu došli iz svih strana na Rijeku. Tu je bilo na hiljade naroda, i sav bi taj svijet zurio u ona kola, što su se jedna za drugim pomicala i čudio se onoj neprestanoj bitki s korijandolima i serpentinama kao i vragolijama, što su ih počinjale «maškare» na kolima i uokolo, tako da čovjek nije znao, ko je tu ludji, dali onaj, što se vozi ili onaj, što u njega bleji. Nego što ćemo? Ludi dan — ludi ljudi, pa je Boga mi Turčin imao pravo!

Sjutradan bi «Bilancia» donijela imena onih, što su se vozili. Tu ste mogli naći imena baruna Nikolića, grofice Keglević, grofa Schoenfelda, itd. Onda bi dolazili oni drugi na red kao: obitelj Gorup, Vio, Nikolaki Effendi — turski konzuo, pa dr. Kiseljak, Kozulić, Lupis itd.

Najviše korijandola i serpentina padalo je sa shoda Filarmonije i Narodne Čitaonice... Onda bi dolazila takozvana alegorična kola: obično prave velike gluposti, jer mi znamo, da su moji Fijumanci u svemu ljudi preznamenitiji, ali očekivati od njih, da će izmisliti nešto, čemu ćete vi da se divite — to bi bilo malo odviše.

U ono vrijeme nije bilo ni tatova ni džepara od zanata, pa se rijetko dogadjalo, da bi sred one strahovite gužve kome nestalo zlatni sat ili novac ili kišobran.

Ta komedija trajala bi puna tri sata; nato bi se svijet razišao po kavanam i birtijama, pa nek se živi! Nego lako bilo onda! Rijeka je radila, novčine je bilo na pretek, a sve je bilo jevtino — gotovo za ništa.

Poklade su osim toga bile u ono vrijeme jevtina spona, što je časovito vezala riječke Italijane i nas Jugoslavene. Tako je «Bilancia» — inače užasna hrvatožderka, donosila redovito izvještaje o zabavama, što ih je pokladno vrijeme priredjivala Hrvatska Čitaonica, koja je i onda zapremala današnje svoje, nažalost još uvijek zatvorene lokale. Naišao sam na jedan takav opis, koji počinje ovako: «Gli spaziosi locali della Citaonica si presentavano in tutta la loro bellezza, eleganza, sontuosità.»

Zatim slijedi opis stepenica, koje da su bile vanredno lijepo okićene, sve sami zimzelen, cvijeće, paome itd. Veličanstvena da je bila rasvjeta plesne dvorane: «sfarzosa illuminazione, che empiva il magnifico ambiente di fulgori, di barbagli, di baleni.» Ali što je tu najviše privlačilo, to da su bile one prelijepe gospodje i gospodjice u svojim prekrasnim toaletama (Oće naše, oće!) Zatim «Bilancia» nabraja sve, koji su tamo bili. Napominje, da je tu bilo i više inostranih časnika, osobito Francuza, koji su bili došli na Rijeku ,da nabave za svoju državu nekoliko torpeda...

«In una parola — zaključuje Bilancia svoj dugi izvještaj — una festa splendidissima...»

Nešto na vlas slična desilo se i ovih dana. U istoj zgradi, gdje je Čitaonica, našla se jedne noći na okupu kita najuglednijih ličnosti iz Rijeke i Sušaka. Pozvao ih je g. generalni konzul jugoslavenski i u njihovu čast priredio čajanku s plesom. Na toj slavi bio je i direktor «Vedette», koji ne smaže u svom listu riječi, kako da nadohvali onu lijepu slavu.

«Le vaste sale del Consolato, pel concorso di tante bellezze, di tanto fascino femminile, apparivano come una sera di fiori. Buffet inesauribile...» Ne pitajte, da vam to prevedem, znajte samo, da je to od prilike onako, kako je to prije dvadeset i trideset godina pisala i «Bilancia».

G. Miceli bio je vrlo zadovoljan, jedan od gospode iz Sušaka da mu je rekao, kako je savjetovao nekim djacima, nek idu u Rim na nauke. To da će im mnogo koristiti. Neki drugi uglednik da mu je rekao: — Da sam Italijan, išao bih za Mussolinijem. (Oće naši!) Jedna «graziosa signora» mu je kazala, neka ne govori franceski. Ona da je Hrvatica, ali da govori rado italijanski... (Oće naš, oće!) Ona voli «Vedettu». Svake sedmice šalje po jedan paket toga lista u Beč i u Genovu. Njezin brat u Beču da vrlo voli ove krajeve, zato da rado čita «Vedettu». G. Miceli joj je nato rekao, da joj zahvaljuje na toj propagandi, ali da će zacijelo biti zato «jeloži» kolege od «Novoga Lista» na Sušaku.

A vi od «Istarske Riječi» hoćete li pak vi biti jeloži»?

Sva sreća, što na toj čajanci nije bila i naša Ninetta. Bog zna, što bi pak ona bila svega izvalila... **Rokac.**

IZ SV. VIČENTA.

Mi seljaci i naš pop.

Naši pradjedovi sagradili su kod Sv. Marije na Trim kunfinima jednu malu crkvicu. Ta crkvica se nalazi na medjama Roverije, Sv. Vičenta i Barbana. Radi toga se i zove na «trim kunfinima». Crkvica je uvijek dupkom puna pobožnog svijeta iz Rezanci, Stokovci i Čabronići. Sv. misu obično odslužuje svetvičentski pop Zustovich, dakako ako mu se prije isplati 30 lira. Inače nema nikada mise. Zustovich ne će da misi, ako nije masno plaćen. A mi opet nemamo toliko novaca, da ih razbacavamo. Zato smo se obratili na jednog drugog popa molbom, da nam dodje svake nedjelje misiti. Taj se je odmah odazvao i počeo svake nedjelje misiti. No čim je pop Zustovich saznao, da nam taj njegov kolega misi za 15 lira, odmah mu je zaprijetio, da će zatvoriti crkvu, ako misi ispod 30 lira i ako zakaplje mrtve ispod 120 lira. Posljedica toga bila je, da nas je ovaj ostavio i da više ne dolazi ni misiti ni zakapati mrtve. I tako nas još uvijek guli pop Zustovich sa svojim pretjeranim zahtjevima. Da li je to pošteno? O tome nek sudi narod i biskupski Ordinarijat u Poreču.

IZ CRESA.

Što je s Narodnim domom? - Jedan pritisak na Marka Buničića.

Nedavno je «Popolo di Trieste» donio jedan dopis iz Cresa, u kojim tvrdi, da su fašisti okupirali Narodni dom. Ta vijest nije tačna. Na Silvestrovo, dne 31. decembra prošle godine, došao je jedan fašista na općinu. Tu je zamolio općinskog tajnika, da izda dozvolu za javni ples u Narodnom domu. Općinski tajnik mu je dao negativan odgovor. Zatim je posjetio općinskog tajnika predsjednik ovdješnjeg fašija tražeći razlog, zašto se ne može dobiti plesna dozvola. Tajnik mu je odgovorio, da će je dobiti, samo ako se ustanovi jedan plesni odbor i ako se prijave svi plesači. Predsjednik fašija je udovoljio svim zahtjevima općine, i tako je na Silvestrovo došlo do plesa u Narodnom domu. Medjutim o okupaciji Narodnog doma sa strane fašista nema ni govora.

Toliko istine radi.

* * *

Početkom ove godine bio je naš prijatelj Marko Buničić izabran predsjednikom italijansko - jugoslovenskog pomorskog dobrotvornog društva (Società di beneficenza marittima). Italijanima nije bilo pravo, da je predsjednikom toga društva izabran jedan Jugosloven, pa se je nakon 8 dana morao odreći toga mjesta. To je — kako čujemo — učinio na pritisak mjesnih fašista, gg. Bravdizze i dr. Demansolini-a, koji su mu saopćili, da će društvo doći u veliku opasnost, ako se Buničić smjesta ne odreče predsjedništvu napomenutog društva. I Buničić se je — videći opasnost — odstupio od predsjedništva napomenutog društva. To je uvelike uznemirilo duhove na Cresu, ali ipak su morali mirno da sagnu šiju, jer — kako kažu vaši Franina i Jurina — vrag ne spi.

Eto, takve prilike vladaju na otoku Cresu.

Toliko za danas!

IZ PREGARE.

Učiteljica, koja priredjuje plesove.

Mi smo već bili «disperani», misleći, da smo mi na našem bregu zadnje selo na svijetu. Ali kod nas se pojavila mlada djevojka, učiteljica, iz grada, Italijanka; kod nas se našla i nastanila: tada nama se duša dignula. Bogme, nismo zadnji ni u Istri! Da, da, ali ta naša mlada učiteljica ne samo hoće, da našu djecu nešto nauči kako to njoj zapovjedaju njeni gospodari, ona hoće više: ona nas hoće pozabaviti, razveseliti. Ona je tako dobra, tako milostiva, tako vesela i zabavna, da sama na svoj trošak upriličuje plesove za naše mladiće i djevojke. — Kva te vojo! — rekosmo mi u sebi. Tu, u plesu, si na svomu mjestu, a ne u našoj školi, u Pregari, gdje smo svi, svi Slovinci rodom i jezikom. Ta naša vesela učitelijca sama znade predobro, da nas ne će tako brzo i lako školom poitalijančiti; pak drži, možda, da će to postići plesovima. — Neka bude što bude: mi smo još i ovuda živi i zdravi, a i — tvrdi!

IZ LINDARSKOG POLJA.

Naše saobraćajne prilike.

Čitav saobraćaj izmedju Pazina, Lindara, Gračišća, Pićna i drugih mjesta ide po jednoj samoj cesti — Draželju —, što ni najmanje ne odgovara našim potrebama.

Po zimi je ona cesta često puta neprolazna. Nakon svakog malog mraza ili kiše se zaledi. Više puta se tako skliza, da ne može ići po njoj ni blago ni vozovi. Bezbrojne nesreće, koje su se dogodile na toj cesti, potvrdjuju istinitost naših navoda.

Svojedobno je Austrija odlučila da sagradi jednu cestu, koja bi spajala Lindar sa selom Dorčići (Pazin). Stvorio se nacrt i započela gradnja. Posao je izručio našim domaćim ljudima.

Medjutim Austrija je propala, a s njome i stari nacrt. Italijani su odmah iza aneksije stvorili novi nacrt za gradnju te ceste. Proračun je iznašao preko 100.000 lira. Gradnja te ceste imala je i tu svrhu, da se pomogne siromašnoj i gladnoj raji. Usprkos toga gradnju se nije povjerilo domaćim, vještim ljudima, već nekoj tudjoj firmi.

Posljedica toga bila je, da se cesta sagradila onako, kako ne bi bila smjela: po starom putu i po starom kalupu. Ta cesta je od Pazina do Lindara posve uzbrdna, na nekom tlu, većinom bez tvrdog podmeta, bez potrebetih mostića (trunbini)), bez rubova, bez postranih rovova, bez šljunke itd. Uslijed toga nije ni čudo, što je sva zasuta zemljom i što je po njoj učinila voda svoj put kao mala riječica. Danas nije više moguće po njoj hodati radi silnoga blata. Šteta onih 100.000 lira, koje su se potrošile za gradnju.

Uslijed kiše i blata postala je i cesta Draželj neprolazna kao i Draželj. Ljudi mrmlju i oštro osudjuju radi nemara cestovni odbor. Donekle imaju pravo. Zamislite samo: podopćina Lindar plaća 40.000 lira godišnjih poreza, taksa, sovrataksa itd. A što dobiva od gospode?!

Jadna raja!

OBROVO — GRADIŠČE — RITOMEČE.

Pred dvema mesecema je naša učiteljica zaprosila dopust radi bolezni. Da se je tako zgodilo, so bili gotovo krivi nekateri ljudje v naših krajih. Dobro jih poznamo, saj so si pozneje pri tukajšnjih oblastih prizadevali, da bi njeno prošnjo za dopust zavrnili.

Upali smo, da se bo naša učiteljica povrnila. Čakali smo dva meseca — a zaman; naše upanje je šlo po vodi. Ravnanje nekaterih ji je najbrže omrzilo naš kraj, kjer je šest let neumorno in potrpežljivo vzgajala našo deco v naše veliko veselje. Vsak pošten člövek mora priznati, da je bila našim malčkom ne samo učiteljica, temveč prava mati, ki ji leži na srcu dobrobit svojega otroka. Čudili smo se vsi njeni vztrajnosti ob tako velikem števílu otrok, čudili še bolj uspehom, ki jih je njeno delo obrodilo. V stiskah in potrebah se je lahko vsakdo zatekel k njej. Skupno s soprogom mu je priskočila na pomoč kakor je mogla in znala: z miloščino, z dobro besedo, s prijaznimi nasveti itd.

Ni se vrnila, a ni to njena krivda. V nadomestilo smo sedaj dobili učno moč, ki našega jezika ne pozna. Hudo je človeku pri srcu, če razmišlja, kaj da bo bodočnost prinesla. Saj bodo otroci — če ne pride v kratkem do kake izpremembe — pozabili ono, kar jih je gospa učiteljica naučila z veliko muko in potrpežljivostjo.

Gospe učiteljici pa, kjerkoli se nahaja, želimo vso srečo. Prepričana naj bo, da se je bomo vedno s hvaležnostjo spominjali.

Obrovci, Gradiščani, Ritomci.

IZ SOČERGE (OPĆINA BUZET).

Naše učiteljice.

Mi smo srećni; imamo dvije mlade, lijepe učiteljice. Kažu, da su iz Trsta. Mi se samo čudimo, kako mogu biti i živjeti kod nas, u našem zapuštenom selu, medju samim Slovencima. A one ne poznadu našeg jezika, ni jezika dakle njihove školske djece. Ali na njihovu radost — malo dolazi naše djece k njima u školu. Ne isplaća se trud naše djece ni njihovo. Ali, da ne zaboravimo reći, već su nam jednu učiteljicu, ovih dana premjestili. Kamo otišla, ne znamo. Govori se, da ju zato otputiše. što je ona redovito polazila u Buzet na zabave. I ona se dakle zabavljala i mi s njom. — I tako gremo napred, dotično natrag.

Franina i Jurina

i Rus va Vladivostoke

Rus: Jurino Andrejević, ste već pročitali te ingleške novini?

Jur.: Sam, hvala Bogu, sam.

Rus: No, je l' ča novega va njih?

Jur: Vavek one iste europejske porkarije. Va Ližbone revolucija, va Grčkoj konfuzija, a va Majerskoj — falšifikacija. Govore, da će i majerski najveći ministar morat odgovarat za krivu munidu, ku su njigovi ljudi fabrikevali. Cela Babilonija!

Fr.: Čini se, da mej Nemačkom i Franceskom ni već onega velega neprijatelstva, kako prej. I z Inglezi, da su se nekako pogodili. Govore, da te se još i bolje složit, da nete trošit ni na vojsku ni na kanuni.

Rus: Franina Martinoviću, to vam je sve, kako bi se ono reklo, cukar na jagodice. Niš njim ne verujte!

Jur.: I ja to govorim. Inglez, Nemac i svi oni drugi njihovi pajdaši ne govore nikada ono ča misle. Fibije su ono, prave fibije!

Fr.: Ma va novinah piše, da te i Rusiju pozvat, neka i ona pošalje doma svoji soldati.

Rus: Bravo, po moju dušu! Prej ćemo mi va Evrope i va Azije urediti neki računi, a naši soldati ćemo poslat doma, kada nas bude volja i drago. Ste razumeli, Franina Martinoviću?

Fr.: Sam razumel, sam, nego svejedin mane još ne gre jedna stvar va glavu.

Rus: Ka stvar?

Fr.: Ja sam vavek mislel, da vi bolševiki ne ćete vojske.

Rus: Ki vam je to rekal?

Fr.: Ma ja sam to sto puti čul.

Jur.: I mane su s tem punili glavu. Govorili su mi, da ki bude komunjišta, da ne će trebat da gre na vojsku, a ni delat da ne će. A ja vidim, da ovde puli vas ima dosta vojski, i da svaki svoje delo nastoji izvršiti.

Rus: Recite vi tem ljudem v Istri, da ruski bolševiki govore ovako: dokle bude sveta, bit će i dela, a dokle med ljudi budi vuki, bit će i vojske. Nismo mi Rusi ovce, da ćemo pustit, da nas drugi pojidu. Istina, mi smo prej devet deset let misleli, da će celi svet pod našu sovjetsku banderu, ma kada smo videli, da Inglez će da bude Inglez, Francez — Francez, Nemac — Nemac, Italijan — Italijan, onput smo i mi rekli: Halt! Mi smo bili i ostat ćemo Rusi. Bolševiki, ma Rusi, i joh ti ga onemu, ki bi se podufal, da nam stane na nogu! Mi smo Slaveni, najveći narod na svetu, rojeni da zapovedamo. Danas nimamo više ni cara ni carice, ma naši Rusi, i oni najveći bolševiki, povedaju još svojoj dece štoriju od treh lovci. Znate vi, Franina Martinoviću onu štoriju od treh lovci?

Fr.: Ne znam, Ilija Nikolajeviću...

Jur.: Su to oni tri lovci, ki su jedanput šli po svete da najdu svaki svoju sreću?

Rus: To su baš oni. Štorija je jako duga, a svrši se tako, da je jedan brat: Ivan Ivanić postal Car nad velikem carstve Cara Bahrameja, drugi brat Danilo Ivanić car Azije a treti brat Mikita Ivanić car Amerike. To se poveda, a vi znate, da ča se poveda, to je ale bilo, ali će bit.

P O D L I S T A K

MARK TWAIN:

Kako sam uredjivao jedan poljoprivredni list

Kad sam bio privremeno preuzeo uredništvo poljoprivrednog lista, učinio sam to sa ne malo tjeskobnih skrupula. I čovjek, navikao da živi na kopnu, preplašio bi se, kad bi iznenada kao kapetan morao da vodi ladju. Medjutim moje su prilike bile takove, da mi je plaća bila najglavnija. I kad mi je dakle stalni redakter tog poljoprivrednog lista ponudio, da ga za vrijeme njegovog odsutstva zamijenim, prihvatio sam mahom njegove uvjete i preuzeo njegovo mjesto.

Divno mi je bilo pri duši, kad sam se opet dokopao do posla i cijelu sedmicu pisao sa neprekidnom slašću. A kad je sve već bilo tiskano, s velikom sam napetosti čekao cijeli dan, da mi se pruži dokaz, te je moj rad svratio na se javnu pažnju. Pri zapadu sunca izašao sam iz ureda, i opazio, da se dolje kod stepenica sakupila hrpa muškaraca i dječaka. Čim sam se pomolio, razbjegla se grupa kao ponukana svojim unutarnjim nagonom, da me propusti. «To je on!» — čuo sam, kako jedan drugome govori. To je bilo za me dakako vrlo laskavo. Drugo jutro opazio sam sličnu grupu na stubama; i pojedince i po dvoje stajali su ljudi pred kućom i čak preko ulice na drugoj strani i motrili me s velikim interesom. Kako sam se približavao, tako su uzmicali i razbježali se ali svejedno sam čuo, kako je netko rekao:

«Pogledajte samo njegove oči!»

Pričinio sam se, kao da ne znam, koliku pažnju i buku pobudjujem, no potajno sam se radovao, i naumio sam, da pišem o tome svojoj tetki.

Pošto sam se uspeo uz ono malo stepenica i bio već blizu vrata čuo sam vesele glasove i zvučan grohot. Ulazeći u sobu, opazio sam dva mlada čovjeka, koji su izgledali kao poljoprivredni gospodari. Čim su me oni ugledali, problijediše, njihovi su obrazi postali dugi i iznenada uz velik prasak skočili su kroz prozor. Zbog toga sam se veoma začudio.

Od prilike pö ure kasnije stupio je u moju sobu stari gospodin s dugom bradom i finim, ali strogim crtama lica. Ponudio sam mu stolicu. On sjedne, ali izgledalo je, da mu je nešto na srcu. Skine šešir, metne ga na pod te izvadi crveni, svileni rupčić i jedan broj našega lista.

List je metnuo na koljena, i dok je rupcem čistio svoje naočale, pitao me je: — «Jeste li Vi novi urednik?»

Odgovorio sam, da jesam.

«Jeste li već prije uredjivali koji poljoprivredni list?»

«Nisam,» odvratih, «to je moj prvi pokušaj.»

«To sam i ja mislio. Jeste li se ikada bavili praktičnim poljodjelstvom?»

«Držim da nisam.»

«To je i meni rekao nekakav instinkt.» odgovori on, namjesti svoje naočale i omjeri me preko njih strogim okom. Pri tome je slagao list u zgodniji format. «Pročitat ću Vam, što je u meni uzbudilo taj instinkt. To je bila ova napomena:

— Slušajte, da li je ovo iz Vašega pera: — «Repu ne smijemo nikada trgati, jer joj to škodi. Mnogo je bolje, da se dječak uspne na stablo i da stablo sve dotle trese, dok ne padne repa.»

— No, što Vi velite na ovo? Ja sam duboko uvjeren, da ste Vi to napisali!

— Što da kažem? Ja mislim, da je to tako dobro i pametno. Bez sumnje, da ide godimice u okolici ovoga grada mnogo milijuna mjerica izgubljeno, pošto ih trgaju u poluzrelom stanju, nego kad ih dječak sa stabla trese...

— Zašto dječak a ne Vaša baba? Repa ne raste na stablima.

— Pa ona zaista i ne raste na stablima! Tko je uostalom i rekao da raste na stablima? Ja sam to mislio samo u prenesenom smislu! Svatko, koji ima malo smisla i razuma, mora odmah da razumije, da sam htio reći, da dječak treba lozu da trese.

Stari čovjek skoči sa svoga sjedala na noge, raspara list u male komade, pogazi ih nogom, razbija razne predmete svojim štapom i reče, da toliko, koliko ja, zna je i krava. Nato izadje i lupne vrata za sobom. Gledajući ovo, mislio sam, da je nešto prouzročilo njegovo negodovanje.

.: Va Azije ste već, ma Amerika je još dugo.

...s: Kako dugo? Da greste krajem malo više zgoru, vi bite prišli na jedno mesto, kada se Siberija skoro dotiče Amerike. A Siberija je Rusija. Vi ne znate, kako smo mi veliki.

...r.: Mi smo tamo dole v Istre mali, ma ja vam ne bim mogal dopovedet, kako mi je drago, da imam tako velu braću. A za reć pravo i Talijani vas jako štimaju.

...us: Nas štimaju svi, zač smo veli i silni, a da smo kakove male mizerijice, ne bi ni vrag va nas ni postola otrl.

...r.: Ilija Nikolajević, a je on vaš brod već pripravan, zač ovde je sve lepo i dobro, ma trebat će da gremo već jedanput i dalje. Drugačeje ne ćemo nikad doma prit.

...ur.: Ne skrbi se ti. Do tri dni ćemo odjedrit, ako Bog da.

Rus: Jaht je već posemsega pripravan, ale znajte, da Vas od ovuda nijedan ne tira.

Jur.: Znamo mi to, Ilija Nikolajeviću, znamo, da nam nigdere ne će već bit ovako lepo i harašo!

Fr.: Borme ne će!

IZ BUZEŠTINE.

Putujući trgovci.

Novom državom mi smo došli i u druge životne prilike, koje mi slavenski seljaci kao da ne vidimo i ne poznamo još dobro. Sada, na primjer, k nama dolaze igrači na sreću, prigodom sajmova, kojom prigodom naši neupućeni ljudi gube svoj bijeli novac... K nama dolazi sada kao nikada prije putujući trgovci, osobito laktene robe. Tu smo se uvjerili, da nekoji od nas seljaka kupuju, pak se jedva sat, dva kasnije uvjere, da su bili — prevareni i na cijeni i na mjeri i na kakvoći robe. Dogodilo se, da su neki naši pametniji i mudriji kupili platna. Gospodarica kao kupac držala je metar, a putujući trgovac mjerio platno. Drugi dan sama mjerila kupljeno platno. Na njezino veliko čudo — našla ga više metara manje. Jedna gospodja na 30, 40 metara bila je prevarena za pet šest metara. Tekla drugi dan da tuži trgovca. Oni nekoji još se od srca nasmijali, da se pustila onako učena gospodja, onako grubo i silno prevariti. I tim je bila stvar — poravnana.

Ovih dana opet jedan putujući trgovac platna za plahte (rjuhe) najfinije vrsti, dašto, kako on veli, putuje s jednim besposlenim iz grada od sela do sela. Prodaje platno po 16 lira metar i to na obroke (na rate). Ovo plaćanje na obroke nekoje naše vara te kupiše. Ne znadu oni, da je kupovanje na rate najgora i zadnja vrsti način kupovanja. Ako i na obroke kupiš moraš platiti kao da si se zadužio na mjenicu (kambijal). Drugo, plaćanjem na rate — plaćaš robu skuplje... Još nešto: mi seljaci nismo činovnici s mjesečnom plaćom, da možemo redovito plaćati rate, jer mi ne primamo odnikud novac redovito. Mi ćemo preporučiti našim ljudima, da ne kupuju od putujućih trgovaca, jer ovi nose na prodaju staru, oblezenu trgovačku robu. A u drugu ruku. — ovi varaju ako ikako mogu. Na primjer, ovaj zadnji trgovac (agent) veli, da mu platno široko 150 cm a široko mu jedva 120 cm.

Mi ćemo još nešto prigovoriti sebi i našima. Mi rado vjerujemo tudjincima, radije od njih kupujemo nego od svog vlastitog brata, susjeda, prijatelja i čovjeka naše krvi. Mi znamo, da jedan naš mali trgovac prodaje dobro platno za plahte po 10 lira, široko zbilja 150 cm... Ali mi hoćemo i želimo — da budemo varani i prevareni. Pa i jesmo.

Naši trgovci, domaći, pošteni, — jedva jedvice žive. A neki drugi naši krvni protivnici zgrću debeli novac, kojim nas Slovene već danas dave i vežu ruke.

Tko ima oči, neka vidi i gleda; tko ima uši neka čuje i sluša, a tko pamet, neka ju rabi.

IZ OPATIJE.

Potreba aeroplana...

Naša Slatina jedno je od najljepšijih šetališta u Opatiji. Još je bila ljepša, kad se nje mogao da vidi Cres i sve ono sinje more tamo do Velikih Vrata. Ali pohlepa za novcem učinila je, da su još prije dvadesetak godina sagradili u moru nekakvu daščaru za reklame i za kupanje, pa se time zatvorilo vidik na najljepši dio našega zaliva.

Prije par mjeseci počeli su da ruše onu daščaru. i svi smo se veselili, da je blizu čas, kad ćemo opet moći i s one tačke da gledamo Cres i Velika Vrata. Kad tamo, sve ovo rušenje nije imalo druge svrhe, osim da se na onom istom mjestu podigne još i viša i prostranija i ružnija baraka.

I tako sada, ko hoće da s one tačke gleda more, morat će da se digne aeroplanom uvis, pa da ga gleda, ako može.

Svi se pitaju: Ko je dozvolio, da se ona grdosija tamo podigne? — Sve odgovaraju: — Niko nije dozvolio. I svi se pitaju: — A zašto se ne obustavi i ne zabrani ona gradnja? Svi odgovaraju: — Mi ne znamo zašto.

Niko ne zna ništa, pa ni mi ne znamo, što je ona jadna, prije onako lijepa Slatina Bogu skrivila, da je sada onako iznakazuju?

IZ PLAVIJ.

Sredi preteklega meseca so prišli uradniki miljske občine ogledovat pokopališče, in sicer najprej v Plavjah, potem v Spod. Škofijah in pri Sv. Barbari. Prišli so zaradi novega občinskega davka, ki nam je bil naložen tudi na nagrobne spomenike. Druga odredba je ta, da morajo biti napisi dvojezični, in sicer najprej v italijanskem in potem v slovenskem jeziku. Pristojbina na nagrobne napise znaša L 5, ako je križ lesen, a L 20, če je kamnit.

Na prebivalstvo je napravilo to obdačenje zelo mučen vtis, ker je ta odredba po splošnem naziranju v nasprotju z nedotakljivostjo grobov. Naši zastopniki v občinskem svetu so se temu tudi odločno upirali, toda kaj more 7 občinskih svetovalcev proti 23? Ko je bila razširjena miljska občina, je bilo odrejeno, da volijo Milje 23 svetovalcev, a vse okoliške slovenske vasi: Škofije, Hrib, Plavje itd. le 7. dasi štejejo za 2000 duš več nego Milje.

Davkoplačevalce opozarjamo na nujno potrebo, da skrbno hranijo pobotnice o plačanih obrokih, da se ne bodo mogli ponavljati slučaji dvakratnega plačanja davkov, kakor se je to že večkrat pripetilo.

PISMO IZ JUGOSLAVIJE.

U Zagrebu, dne 7. februara 1926.

Iza dulje stanke eto da vam se opet malo javimo iz bučnog i lijepog grada. Toliko ima toga po gradovima novoga, zanimiva i nezanimiva, pametnoga i glupoga, korisnog i suvišnog svega na pretek, pa je veoma teško svrstati sve pod jedan kalup, pod jednu kapu. Prošla je Svijećnica — Kandelora, koja je u Istri rekla: da je zima fora (vani — prošla), ali eto sv. Blaž, koji veli: to je laž. Nekako izgleda zbilja ugodnije i snosljivije vrijeme, i ova strašna zima doista je popustila, pa sirotinji odlanulo, jer neopskrbljenu i bijednu barem, da je priro- toliko ne muči. A sada mali pogled na ostale dogodjaje.

Dne 31. prošlog mjeseca, održalo je ovdješnje prosvjetno i potporno društvo «Istra» svoju 4. redovitu glavnu skupštinu. Presjednikom je ponovno izabran naš domorodac g. dr. Ivo Zuccon, a uz malene promjene i stari odbor. Kako se iz naslova vidi, društvo ovo kulturno ognjište svih bjegunaca, koji su radi više sile morali ostaviti mili svoj rodni kraj. Društvo nastoji podignuti kulturni niveau naših ljudi u Zagrebu i pruža im duševnu hranu, podržavajući bratsko, raspoloženje i uzajamnu vezu.

Pred nekoliko dana bila je godišnja epohalna proslava Sv. Save — krsna slava srpskog dijela našega naroda. Zapaža se, da ova proslava, u kojoj se očituje utjelovljenje pravoslavne naše braće zadobiva opći, nacijonalni karakter i time se psihološki dolazi do zbiljnog, realnog i istinskog ujedinjenja duhova. Nekoliko dana kasnije slavila se i godišnjica velikog, neumrlog biskupa Strossmayera, koji je preko vjerskih i konfesijskih opreka neumorno radio za ujedinjenje svih Jugoslavena. Ovaj je veleum već tada podržavao uske veze sa srpskim knezom Mihajlom i sa vladikom Radom — Njegošem. Spomen-dan na velikana Strossmayera proslavilo se širom čitave Jugoslavije. Ovo uzajamno veličanje i proslavljanje stvara zaista one istinske uzajamne veze, koje su mnogo jače i čvršće nego sve političke kombinacije i koje najviše doprinašaju unutarnjem ujedinjenju istokrvne braće. Brat je mio, koje vjere bio, to nek si osobito zapamte tamošnja vaša gospoda oko «P. Pr.».

Ne rado pišem o politici, jer su to kadkada i predelikatna pitanja. No dvije, tri kazat ću i o tome. Sada se mnogi bune protiv g. Radića da putuje okolo, da agitira za svoju stranku, da napada rad nekojih aktivnih ministara, da krši sporazume i sve tako dalje. Njegovi istomišljenici vele: — Nije istina. Radić ide u narod i održava vrlo uspjele skupštine, da narod informira o političkoj situaciji, da bude što češće s njime u doticaju da obori tvrdnju; da su ga narodne mase iza stvaranja nove političke situacije ostavile itd. Razumije se: svatko ko govori, ima pravo — veli naš bistri narod. Kako g. Radić ide medju narod, tako isto čine i drugi narodni poslanici, osobito stranačke vodje.

Danes je tako bio u Zagrebu leader samostalne demokratske stranke Sv. Pribićević i održao veliku skupštinu. U Music-Halu, velikoj dvorani dupkom punoj i oduševljeno popračen od svojih pristaša, razvijao je svoj program i oštro kritikovao i postupanje današnje vlade.

Radi nekih nepogodnih izjava g. Radića radikalski ministar za socijalnu politiku g. Simonović dao je uvjetnu ostavku. Neki u tome vide početak konca ove vlade, drugi preko toga mirno prolaze i vele, da to ne mijenja ništa na stvari te da vladina situacija ostaje čvrsta i nepromjenljiva kao do sada, treći pak vele: Vidit ćemo što će donesti vrijeme!

E, pa vidit ćemo! Il tempo è galantuomo!

Politički pregled

ITALIJA.

Zasjedanje parlamenta. — Prihvat financijalnog ugovora sa Engleskom. — Upit poslanika Farinacci-a i drugova. — Odgovor Mussolini-a.

Italijanski Parlamenat zasjeda već nekoliko dana. Neki dan su italijanski poslanici u Parlamentu priredili velike ovacije ministru financija Volpi-u. Volpi je zatražio, da se odmah metne na dnevni red londonski ugovor o dugovima, te je izrekao govor, u kome je medju ostalim naglasio, da je u svim slojevima engleskog naroda našao ljubav i udivljenje prema Italiji. Naglasio je, da se u sporazumu ne može govoriti ni o pobjedi ni o porazu, jer se radilo samo o pravednoj i poštenoj transakciji izmedju dva naroda, koji su se zajedno borili i zajedno pobjedili u velikome ratu, saradjujući za mir. Ugovor ne smeta ostalim ekonomskim i političkim problemima i obavezama te se osniva na posvema opravdanom otplaćivanju, koje odgovara platežnoj sposobnosti Italiji. Zlatni italijanski polog vraćen je Italiji. Italija sad više nema drugih dugova, koje bi trebalo urediti, ali naprotiv u velikoj mjeri treba kredita za obnovu prometa. Parlamenat je jednoglasno i s velikim odobravanjem odobrio ugovor na Engleskom.

Glavni tajnik fašističke stranke, poslanik Farinacci i dr., postavili su ovih dana upit na predsjednika vlade, u kojem traže, da im dade hitna objašnjenja o neprijateljskim izjavama bavarskog ministra predsjednika, kao i o odnošajima izmedju Italije i Njemačke.

Na taj upit Mussolini je odgovorio, da je fašistička vlada u posljednje tri godine bila vrlo umjerena protiv Njemačke. Govorio je o mnogim vijestima, koje se šire o prilikama u južnom Tirolu, a naročito o spomenicima njemačkih pjesnika. Kazao je, da poštuje njemačku pjesmu, ako pripada srednjem vijeku, ali ne može dozvoliti da se Walter von der Vogelweide isporedjuje sa Danteom. Spomenik tog njemačkog pjesnika ostat će na svom mjestu, ali će se zato na jednom još ljepšem mjestu sagraditi spomenik Cesaru Battistiu. Pokret u Njemačkoj za bojkot Italije ne može pokolebati Italiju u njenim namjerama, jer Italija živi od nečeg posve drugoga i ima posve druge energije. Ako bi bojkot doista bio praktički proveden uz tiho odobravanje odgovornih vlasti, odgovorila bi Italija sa bojkotom na kvadrat, a na eventualne represalije odgovorilo bi se represalijama na kubus. Kaže, da ne postoji pitanje njemačkog južnog Tirola, jer je Italija taj dio zemlje dobila Saint Germainskim ugovorom od Austrije. Italija provodi u Tirolu politiku italianiteta, jer bi inače na svojoj granici imala državu u državi. O kakvim nasiljima ne može se govoriti,, jer vlasti idu u susret onamošnjem stanovništvu. Usprkos svih protesta, italijanska politika u Poadižu ne će se niti za jedan centimetar promijeniti. Italija će metodički privoditi zakone, koji se odnose na tu pokrajinu. Ona će ta područja učiniti italijanskima, jer su italijanska geografski i historijski. Granica na Brenneru označena je samom Božjom rukom. Nijemci u južnom Tirolu nisu nacijonalna manjina nego etnička relikvija. Njih imade 180.000. Od tih 180.000 ima ih 80.000 ponijemčenih Italijana, koje opet želimo prevesti na italijanska imena, kako su u starim matičnim listovima zabilježeni. Ti će biti ponosni, što opet mogu biti gradjani velike Italije. Ostali su preostatci barbarskih invazija iz vremena, kad Italija nije bila vlast za sebe nego je bila ratište ostalih vlasti zapada i sjevera. I na te ćemo primijeniti strogu rimsku politiku. Njemač. narodu dovikujemo, da želimo s njime živiti u prijateljstvu, ali ćemo kod toga dobro paziti na njega. Ovaj moj govor, kažao je Mussolini, treba da se shvati kao političko i diplomatsko stajalište i nadam se, da će ga razumijeti oni kojih se tiče, tako da italijanska vlada ne će biti primorana da daje konkretne odgovore. To bi se dogodilo, kad bi njemačka vlada preuzela direktnu odgovornost za ono, što se u Njemačkoj dogodilo i što se još može da dogodi. Jedan fašistički provincijski list donio je naslov: «Fašistička Italija ne će nikad skinuti zastavu sa Brennera». Ja tome nadodajem: «Fašistička Italija može, ako bude potrebito, trobojnicu i dalje prenijeti, a da ne će biti nikada primorana da je skine».

JUGOSLAVIJA.

Slovenački klerikalci protiv narodnog jedinstva. - Govor dr.a Korošca. - Zaslužena lekcija.

Prošlog ponedjeljka imao je dr. Korošec, predsjednik slovenačkih klerikalaca, dugački govor u jugosl. Narodnoj Skupštini. Njegov govor izazvao je opće negodovanje u cijeloj Skupštini. Najprije je podvukao decidirano federalistički stav, a zatim je počeo da kritikuje državni proračun, vladu, centralizam itd. U svojem govoru je tvrdio, da je Slovenija zapostavljena u svakom pogledu, da plaća najviše poreza itd., itd. Nadalje je izjavio, da Slovenci ne osjećaju isto sa Srbima i Hrvatima. — Mi možemo za Slovence tvrditi, — veli dr. Korošec — da se mi osjećamo ne kao jedinstven narod, nego vlastiti narod sam po sebi, i kao narod, koji hoće da živi, svojim vlastitim životom. Samo Srbima je lako govoriti o narodnom jedinstvu. Kad bih ja bio Srbin i ja bi govorio o narodnom jedinstvu. Vi Srbi nemate kod toga ništa da izgubite. Vi samo dobivate, a nama je to teško, nama koji imamo svoju narodnu historiju, koja nam je lijepa i mila. Mi priznajemo, da smo vam bliži, ali nismo sasvim isto, jer mi u prvom redu priznajemo samo rimskog papu. Mislim, da uvidjate, da imamo pravo, kad zahtjevamo, ujedinjenu Sloveniju. Ako hoćemo narodni sporazum, onda moramo najprije da srušimo centralizam. Danas je država tako uredjena, da Srbi vladaju, Hrvati debatiraju, mi Slovenci plaćamo, a Nijemci, Madžari i Muslimani su u akciji. Dalje vi imate svoga kralja (Radikali: «Zar nije i vaš?») Ali nije Slovenac. Državopravno mi ga priznajemo, ali on nije našega porijekla. (Radikali: «A zar je Franc Josef bio vašega porijekla? Zar je papa vašega porijekla? Sramota je, da tako govorite!»). — Zatim je izvrgavao kritici vanjsku politiku te uvlačio u svoju kritiku i predstavnike prijateljskih država, uslijed čega je došlo do burnih prizora u Skupštini..

Zatim je ustao ministar Uzunović, koji se je u svom govoru oštro oborio na neumjesne navode dra Korošca. Ministar Uzunović je ustvrdio, da Slovenija nije najmanje zapostavljena, što najbolje svedoči podignuće njezine industrije i gospodarski razvoj. Druge su pokrajine dosta milijarda žrtvovale za Sloveniju. Ako to dr. Korošec ne zna, nije naša krivnja. Kad bi redovitije dolazio u Narodnu Skupštinu, znao bi i to. Uostalom — zaključuje ministar — dr. Korošec nije nikakav političar, jer svaki čas mijenja politiku. Zato Koroščeva klerikalna stranka kod eventualne promjene vlade uopće ne će više doći u obzir.

Sada pak dolazi vijest iz Beograda, da je iz kraljevskog dvora zatražen originalni stenogram neumjesnog Koroščevog govora.

* * *

Prema pisanju jugoslovenskih novina, danas bi imalo doći do demisije vlade. Listovi ističu, da je kriza nastala uslijed Radićevih govora u Bosni i Dalmaciji.

RUMUNJSKA.

Princ Karol povukao abdikaciju. - Veliki uspjeh rumunjske opozicije. - U predvečerje općinskih izbora u cijeloj državi.

Kako smo nedavno javili, rumunjski se je prijestonasljednik princ Karol odrekao prijestolja. Na njegovo mjesto bio je postavljen regent. Rumunjski narod nije bio s time zadovoljan. Nezadovoljstvo je raslo iz dana u dan. Opozicija je majstorski izrabila taj momenat i zatražila ostup vlade i pomirenje sa prijestolonasljednikom. Njezin glas nije ostao glas, koji vapi u pustinji.

Pred nekoliko dana poslala je rumunjska vlada dva generala u Milan, gdje se nalazi princ Karol, da stupe u pregovore sa prijestolonasljednikom i da ga nagovore, da povuče abdikaciju. I zaista: generali Condescu i Balis su uspjeli, da ga na to nagovore. Princ je — prema izvještaju milanskog «Corriere della Sera» — potpisao jednu izjavu, kojom preuzimlje prvotni položaj i traži pomirenje sa ocem i vladom. Ako ovi novinski izvještaji odgovaraju istini, princ Karol će se u kratko vrijeme vratiti u Rumunjsku i zauzeti svoje mjesto.

Medjutim Bratianova se vlada riješila, da izvrši po novom administrativnom zakonu općinske izbore. Ti izbori obavit će se od 17.—20. februara 1926.

Rumunjska javnost primila je ovo vladino riješenje sa izvjesnim iznenadjenjem, pošto početkom aprila ističe rok današnje komore. U zemlji vlada jako opozicionarsko raspoloženje, te će prema tome slobodni izbori nesumljivo donijeti poraz liberalne vlade. Inače izbori za općinske samouprave ne će biti političkog karaktera. Opozicija upozorova na to, da liberali namjeravaju iskoristiti baš tu okolnost. Po-

---

Pošto nisam znao, što ga je žacnulo, nisam mogao da mu pomognem.

Malo zatim skoči u sobu dugački, suhonjavi čovjek. Rijetki uvojci visjeli su mu do ramena i njegovo je lice bilo pokriveno bodljivim klicama od brade i brkova, koje cijele nedjelje nije bio obrio. Iz početka ostao je nepomičan, metnuo prst na usta i onda se je malo nagnuo napram meni. Ništa se nije čulo. On je svedjer slušao. Kad je sve ostalo tiho, zaključao je vrata, dovukao se oprezno bliže k meni i zaustavio se u odmjerenoj daljini od mene. Nekoliko vremena posmatrao je velikim interesom moje lice, i konačno je izvadio iz džepa jedan složeni broj našega lista i reče:

— Pogledajte — to ste Vi napisali. Pročitajte mi to, molim Vas — hitro! Oslobodite me, gospodine! Ja trpim užasno.

Ja sam stao čitati, što slijedi, i dok su moje usnice izgovarale rečenicu za rečenicom, činilo mi se, da mu je postajalo sve lakše i lakše; ukočene njegove mišice gubile su svoju napetost, na njegovu licu nestajala je ona nemirna bojazan, i mir i pokoj pojavio se na njegovim crtama, onako kako se blaga mjesečina širi nad pustim krajem. Čitao sam dakle:

«Guano*) je lijepa ptica, ali mnogo treba njege, ako je hoćeš uzgojiti. K nama se ne smije dovesti prije mjeseca juna i ni poslije septembra. Zimi mora biti na toplom mjestu, da može izleći svoje mlade.»

«Očevidno je, da ćemo ove godine zaostati s pšeničnom žetvom. Bit će dakle dobro da ratar posadi kukuruzne klipove i heljdine kolače već u julu mjesto u augustu.»

«O tikvi. Tikva je jagoda, koju urodjenici nove Engleske najviše vole. Kod premanja voćnih kolača vole je više nego kupine. Za hranjenje krava, je ona mnogo zgodnija od malina, budući da više puni, a isto je toliko hraniva. Tikva, od roda naranče jedina je, koja se može jesti, raste i na sjeveru, izuzevši dinju. Medjutim mi je sada pod grmljem mnogo manje sadimo, jer se općenito smatra, da tikva nije stablo, koje daje sjenu.»

«Sad kad nastaje toplo vrijeme, počinje gusak da baca ikru i...»

*) Guano je jedna vrsta gnoja.

što imaju u svojim rukama čitav administrativni aparat, te će moći na nezavisnim kandidacionim listama proturiti svoje pristalice. Ne postignu li u samoupravama većinu, to će imati svakako veliku manjinu, koju ne bi postigli kada bi izbore vršila druga vlada. Rumunjska vlada računa s time, da će liberali postići izbor čitavog niza osoba, koji će prema novom zakonu postati senatori, tako da će liberalna stranka imati u senatu za vrijeme od 7 godina izvjestan broj mandata. Medjutim kad bi liberali u opć. izborima pobijedili, iznudili bi za sebe takodjer i mandat za parlamentarne izbore. Uslijed toga pomišlja opozicija na obrazovanje jedinstvenog fronta, u koji bi stupili takodjer i socijalisti. Prema tome se dade predvidjeti, da će se prilikom ovogodišnjig izbora voditi veoma živa politička borba.

NJEMAČKA.

Razoružanje kölnske zone. - Pristup u Ligu Naroda. - Tučnjava u parlamentu.

Shvativši delikatni položaj njemačke vlade, saveznici su udovoljili njezinoj želji i pospješili ispraznjenje kölnske zone, koja je izvršena ovih dana. S tim ispražnjenjem oslobodjeno je od okupacije savezničkih četa 6544 četvorna kilometara i 3 milijuna stanovnika sa starodrevnim gradovima Kölnom i Koblenzom. Sami čin ispražnjenja i odlaska savezničkih četa izvršen je na najsvečaniji način. Osobita parada izvršena je Kölnu, koji su engleske čete držale zaposjednutim. Na odredjeni sat promarširala je glavnim trgom engleska posada odavši pozdrav engleskoj zastavi, koja se je spuštala. Velika masa svijeta prisustvovala je ovom svečanom činu očekujući nestrpljivo kada će se čete ukrcati u vlak, a čim je to uslijedilo nastalo je veliko oduševljenje, te se je u jedan čas čitavi grad okitio zastavama. Inače engleske čete ispraćene su od gradjanstva mirno i dostojanstveno, a i sa prilično simpatijom radi korektnoga ponašanja za vrijeme okupacije.

Na sjednici njemačkog parlamentarnog odbora za izvanjske poslove zaključeno je sa 18 protiv 9 glasova da Njemačka prema lokarnskom ugovoru pristupi u Ligu Naroda. — To će biti najvažnija posljedica lokarnskog ugovora, koji stupa na snagu istom nakon pristupa Njemačke u Ligu Naroda.

Na sjednici bavarskog sabora došlo je do oštrog sukoba izmedju vladine večine i nacijonalističkih poslanika. Nacijonalistički poslanici Wagner i Streicher u svojim govorima oštro su se oborili na politiku ministra vanjskih posala Stresemanna ističući da ova politika ponizuje svakog Nijemca, da ih ne bi iznenadilo, kad bi Nijemci iz Alzacije i Lorene hladnokrvno pucali na Stresemanna. Poslanici ljevičarskih grupa na to su se oborili na nacijonaliste, te ih izbacili iz saborske dvorane. Bilo je i više ranjenih, i skoro svi poslanici, koji su sudjelovali u tučnjavi izašli su podcranih odijela i sa lakim ogrebotinama na licu.

BELGIJA.

Sniženje vojne službe. - Ostavka šefa generalnog stožera i 700 oficira. - Vlada u neprilici.

Belgijski je parlamenat snizio vojnički rok na deset mjeseci. Zbog toga dali su ostavku ministar vojni, general Kestens, i šef generalnog stožera general Maglinse. Osim toga najavilo je ostavku više od 700 oficira. Vlada se nalazi u velikoj neprilici Sada ni sama ne zna, komu bi ugodila: višinu oficirima ili parlamentu. Svakako izgleda, da će oficiri pobijediti, jer tamo klerikalci sjede na dvim stolima. Pred narodom i parlamentu govore protiv vojske, a iza kulisa rade na tome, da se cijela zemlja pretvori u jednu tvrdjavu.

BUGARSKA.

Pitanje zbliženja sa Jugoslavijom.

Nekoje jugoslovenske novine donijele su ovih dana više članaka o bugarsko-jugoslovenskom zbliženju. Držimo, da ne će biti na odmet, ako se i mi kratko osvrnemo na to pisanje, eda i naš narod u Istri uvidi prijateljske i miroljubive namjere jugoslovenskih političara prema Bugarskoj.

Bugari su naša braća, jako su se u svjetskom ratu prama junačkim Srbima, koji su svojom krvlju priborili slobodu i Srbima i Hrvatima i Slovencima. Bugari kao jugoslovensko pleme spadaju u slavensku zajednicu. Narod nije kriv, što su ga njegovi vodje i političari, zadojeni neprijateljskim duhom napram Srbiji, natjerali u bratoubilački boj.

Evo kako o tome sudi uvaženi jugoslovenski diplomata g. Mita Dimitrijević:

«Ja sam u dva maha bio ranije u Bugarskoj kao sekretar poslanstva 1913. godine, poslije Bregalnice, i 1915. godine, do stupanja Bugarske u rat protiv Srbije; drugi put 1920. i 1921. godine kao otpravnik poslova i prvi diplomatski predstavnik naše ujedinjene kraljevine poslije rata u Sofiji. Vidio sam Bugarsku poslije bratoubilačkoga rata i njenog prvog poraza 1913. godine, i zatim u drugom njenom porazu, poslije svjetskog rata. Ali, u oba ova perioda, poraz je pretrpjela jedino politika tudjinca, cara Ferdinanda Koburškog. Takva crna i bratoubilačka, nebratska akcija od strane Bugarske, ponovljena dva puta i sa dva poraza u kratkom vremenu, ostavlja, zaista, dubok trag u našem narodu, trag krvav i taman, koji će se ipak prije ili kasnije morati da zaboravi. Pa i hoće. Zar nije Lokarno izmirio Njemce sa Francuzima i Englezima? Za mene je neoprostivi grijeh ukazivati vječito prstom na krvavu prošlost Srba i Bugara, i s time podržavati i dalje mržnju medju dvaju bratska naroda, koji su po svojim zajedničkim interesima na balkanskom poluostrvu postavljeni, da čine jednu cjelinu u državnom smislu i da ispune svojom snagom cijelo prostranstvo izmedju Jadranskog i Crnog mora. Radi toga mora svaka pa i najmanja mržnja da iščezne. Providnost Božja je odlučila, da svi Jugosloveni, Srbo-hrvati i Bugari, živemo u jednoj zajednici. Štaviše: da govorimo jednim jezikom (srpsko-hrvatskim), da budemo jedna duša u političkoj i kulturnoj zajednici Srba, Hrvata, Bugara i Slovenaca. Jedinstvo sa Bugarima je konačno jedinstvo. Ono će doći i protiv svih prepreka, pa ma kako budemo mi mislili, pa čak i protiv nas, jer će pobjediti život jedinstven i opći od Jadrana do Crnoga mora. Ta evolucija već teče u dubokim narodnim slojevima i ne će dugo da to postane i veliko historijsko djelo.»

Domaće novosti

Našim djacima na znanje.

Primamo i dragovoljno uvrštavamo: — Djačka Matica je odlučila, da se djacima podjeljuju potpore samo početkom školske godine. Kako je poznato, rok za podjeljivanje potpora je istekao koncem augusta prošle godine. Usprkos toga Djačkoj Matici još uvijek stižu nove molbe za redovite i izvanredne potpore. Vodstvo Matice ponovno upozoruje sve djake, da apsolutno nema smisla ulagati molbe tekom godine, jer ih i onako ne može da uzme u pretres. Čak ni one molbe za izvanredne potpore, gdje se radi o vrlo malenim iznosima, ne mogu se uzeti u obzir, jer je sada Djačka Matica bez ikakvih sredstava. S takovim molbama prouzročuje se napomenutom vodstvu suvišni posao, koji je skopčan sa raznim troškovima. Radi toga Djačka Matica ne će više odgovarati na nove molbe, koje ne zahtjevaju hitno riješenje, sve dotle, dok se ne popravi njezino financijalno stanje.

Obzirom na to Djačka Matica ovime apelira na naše rodoljubno općinstvo, da joj što izdašnije priskoči u pomoć. Potreba je velika. Sa strahom gledamo u budućnost. Djačka Matica često puta ne može udovoljiti svojim moliteljima niti u najnužnijim slučajevima. Napominjemo, da se je dosele naše općinstvo vrlo često iskazalo napram ovoj našoj narodnoj instituciji te joj bezbroj puta priskočilo u pomoć. Ali potrebe su velike, a sredstva nedostatna. Zbog toga smo uvjereni, da će i ovaj poziv na rodoljublje našega općinstva naići na primjeran odziv.

Eventualni doprinosi za Djačku Maticu neka se šalju na Zadružnu Zvezu u Trstu (Via S. Francesco d'Assisi N.o 16/I.):

Vodstvo Djačke Matice.

Osnutak istarskog društva «Franina i Jurina» u Americi.

Piše nam prijatelj iz Hobokena: — U nedjelju, dne 24. pr. mjeseca osnovala je istarska kolonija u States New-York, New-Jersey, U. S. of A., sakupljena u kući g. Josipa Vidošića u Hobokenu, društvo «Franina i Jurina». Društvo je izvan svake politike kao i naš Franina i Jurina, koji se bore za pravdu, istinu i slogu jugoslovenskog naroda u Istri. Upisalo se je već 50 članova, a očekuje se veliki broj novih. Društvo ima svrhu, moralno i materijalno da potpomaže svoje članove u dalekoj Americi. «Franina i Jurina» će priredjivati zabave, izlete itd. Svojim članovima držat će i predavanja.

Istrani, koji žive u Americi, jednodušno prihvatiše ime «Franina i Jurina». Društvo će biti registrirano u službenim knjigama amer. upravnih vlasti.

Večina članova nije htjela da odabere ni koje ime, koje bi ih podsjećalo na gore, brijegove i ljude iz rodjene grude, pošto su ta imena izmjenjena, iznakažena, tužna, jako nam u nutrinji ostaju sveta.

Inače je cijela skupština potekla u najvećem redu. Tamburaški je zbor odsvirao pod vodstvom g. Berta Kalokire naše mile pjesme. Staro i mlado, sve je pjevalo i plesalo ne izostavivši i naše kolo.

Uzhićeni prvim uspjehom, izgleda da društvo «Franina i Jurina» imade da postane bratsko i kulturno stjecalište svih iseljenih Istrana u Americi.

Našim zaštitnicima, Franini i Jurini, bratski pozdrav, a braći širom Istre naš gromki: Zdravo! — Istranin.

Dostavljanje poštanskih pošiljaka u Frančićima.

Naš narodni poslanik, gosp. dr. Josip Wilfan, pisao je u augustu prošle godine pokrajinskom poštanskom ravnateljstvu glede uredjenje poštanske službe u Frančićima. Na to pismo dobio je u januaru od pokrajinskog poštanskog ravnateljstva ovaj odgovor:

«Obzirom na pismo od 7. augusta 1925. čast mi je obavijestiti Vaše gospodstvo, da sam istodobno predstavio svojim višim vlastima predlog glede uredjenja službe dostavljanja u okružju poštanskog ureda u Frančićima.»

Širite „Istarsku Riječ"!

Svega po malo

Silna studen u Sjevernoj a silna vručina u Južnoj Americi.

Nad Sjevernom Amerikom se je zadnjih dana pojavio novi val zime. Nad New-Yorkom je vladao strahoviti vihar čitavih 36 sati. Vihor je podigao tako ogromne valove u luci, da je bio onemogućio svaki saobraćaj. Štete su znatne. Iz drugih krajeva Sjedinjenih Država stižu vijesti, da je temperatura postala vrlo oštra. U Chicagu je čitav jedan dio grada popravljen. U Vinnipes termometar se spustio na 30 stupnjeva ispod ništice. Jezero Michigan je potpuno sledjeno. Tako su i slapovi Njagare skoro potpuno smrznuti.

Iz Argentine se javlja, da je tamo nadošao val vručine, koja je dostigla nezapamćenu visinu od preko 40 stupnjeva iznad ništice.

Vlak se strovalio u Rijeku.

U Rumunjskoj se je dogodila velika željeznička nesreća na mostu, koji prelazi preko rijeke Bistrice, pritoka Seretha. Jedan se je od dvaju vlakova, koji su se sudarili, sa osam vagona i lokomotivom strovalio u rijeku s visine od dvanajest metara. Strojar, dva ložača i jedan frenator su poginuli. Dva su se željezničara čudom spasila, bacivši se u rijeku prije nego li se je voz stropoštao.

Besposlica u Berlinu.

Besposlica u Berlinu sve više raste. Zadnjih je dana preuzela tolikoga maha, da se broj besposlenih radnika popeo od 30.000 na 223.000 ljudi.

Osuda jednog svećenika.

Dekret Svetog Oficija, datiran od 25. januara izrekao je proti profesoru povjesti kršćanstva na rimskom sveučilištu svećeniku Buonaiutiu t. sv. veću ekskomunikaciju, poimeničnu i osobnu, koja obvezuje sve vjernike, da se čuvaju svake veze s ekskumuniciranim, koji je postao «vitandus». Svećenik Buonaiuti je dva puta do sada bio osudjen i dva puta pomilovan. Prvi puta bila su osudjena sva njegova djela te mu je bilo zabranjeno, da piše, govori i naučava u javnim školama o stvarima, koje se tiču vjere. Medjutim on nije prekinuo svoja predavanja. Na to je bio ponovno osudjen. Zabranjeno mu je bilo nošenje svećeničkog odijela i osudjena su njegova djela kao i njegova revija: «Vjerska istraživanja». Medjutim se ni tada nije pokorio.

Statistika o napretku crne rase.

Nesretni divljaci, koji su u prošlim stoljećima bili smatrani za roblje, koje može da zamijeni jedino životinje, u veliko su napredovali. Osobito su se oni, kako piše «Chicago Tribune», u ovo vrijeme umnožili, te su vremenom od preziranih barbara, postali ljudi s potpunim pravima. U posljednjim godinama u velike su uznapredovali na svim poljima socijalnog života. Donašamo posljednju statistiku, koju objavljuje spomenuta amerikanska novina: 30.000 Crnaca vrši službu direktora raznih poduzeća, a 20.000 žena njihove rase, vrši istu službu, dramatskih glumaca ima 2000, arhitekta 50, slikara, kipara i profesora lijepih umjetnosti, ima 259 (od kojih 108 žena), pisaca, novinara i reportera ima 315 (od kojih 44 žena), ljekarnika 207, sveučilišnih profesora 1063 (196 žena), zubara 1109 (35 žena), pravnika i sudaca 996, glazbenika i profesora glazbe 3752, fotografa 507, liječnika i kirurga 3430, inžinira 184, bolničara i bolničarka 3300. Sve ovo, ne brojeći brojne slučajeve, koji su ispali iz statistike i brojne obitelji, koje žive od rente, ne vršeći nikakav zanat.

Gdje ima najviše i gdje najmanje žena.

Neki inostrani listovi objavili su ovih dana zanimljivu statistiku o broju žena u raznim djelovima zemlje. Najveći broj žena ima crnačka država Uganda, jer ondje pripada na 100 muškaraca 1.467 žena. Najmanje žena imaju malajske države i Aljaska, gdje na 1000 muškaraca dolazi samo 389 žena. U pojedinim djelovima zemlje je taj odnos slijedeći: u Evropi spada na 1000 muškaraca 1027 žena, u Africi 1045, u Americi 964, u Aziji 961, a u Australiji 937 žena na 1000 muškaraca.

Ploveći hotel za amerikanske milijardere.

Neki sindikat u Novom Orleansu, kupio je stari parobrod «Minesotu», u namjeri da stvori blasiranim amerikanskim milijarderima novu atrakciju, a sebi pak bogatu zaradu. Brod, koji je sada preuredjen u luksusni hotel, ima 4000 tona i 180 soba. Na njemu je uredjena takodjer naročita terpezarija za 300 osoba, koja istovremeno služi kao dancing.

Književnost i umjetnost

«Svijet» ilustrovani tjednik.

U Zagrebu izašao je prvi broj ilustrovanog tjednika «Svijet». Tiskan je na 16 stranica velikog formata a imade vrlo mnogo lijepih slika. Istočna pripovijest «Indijski san» ilustrirana je divnim umjetničkim slikama u bojama. U listu nailazimo slike ličnosti, o kojima se sada najviše govori i piše, slike naših grada i plania, primorja i unutrašnjosti, iz ženskog svijeta, kazališta, kina, zimskog športa i iz raznih tudjih krajeva. Na koncu je domaći i strani humor te opis nekojih slika.

«Svijet» izlazi svake subote. Pretplata iznaša mjesečno 20 Din. Urednik je Otto Antonini. Uprava: Zagreb, Preradovićev trg 9.

Tudja valuta na tršćanskoj burzi.

Juče moglo se dobiti na ovdješnjoj burzi jedna engleska lira šterlina za 120.70 it. lira; 1 amerikanski dolar za 24.95 it. lira; 100 švicarskih franaka za 480 it. lira; 100 francuskih franaka za 92.75 it. lira; 100 čehoslovačkih kruna za 73.75 it. lira; 100 jugoslovenskih dinara za 43.75 it. lira; 1000 njemačko-austrijskih kruna za 35 it. centezima.

Darovi

u fond «Istarske Riječi».

Darovaše 73.20 lira Josip Mihaljević, Mate Mihajlević, Josip Dužman i Petar Linić sada svi u New-Yorku.

Obitelj Milohnić iz Milja daruje 5 lira.

Uprava darovateljima najljepše zahvaljuje.

za Prosvjetu odsjek za Istru.

Daruju Ivan Stari, Ivan Turak i Frane Opasić 15 lira da počaste uspomenu blagopokojne Anice Boor rodjene Faragune.

DOPIS UPRAVE.

Molimo one naše preplatnike koji imaju brojeve 1, 4, 9, 21, Narodnog Gospodara, da nam ih po mogućnosti pošalju.

Načinović Mario Sveta Nedelja kod Labina. Novinu smo Vam poslali na naslov koga ste nam poslali, ali novina je došla natrag uz opasku da Načinovića Maria ima više. Nastojte nam poslati odmah čim točniji naslov.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

ZAHVALA.

Duboko ganuti nad tolikim izrazima saučešća i sućuti prigodom smrti naše nezaboravne supruge, majke i bake

Marije Mandić rod. Brnčić

najtoplije zahvaljujemo svima, koji su bilokojim načinom nastojali da ublaže našu bol.

Osobita hvala svima, koji su u tako velikom broju ispratili milu pokojnicu do hladnog groba.

Bog platio svima!

U Mihotićima, dne 7. februara 1926.

Rastužene obitelji MANDIĆ I SUŠANJ.